2. 2. 131

2 L.2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,
IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS
ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum : Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA

Notis & Animadverſionibus, quoad Hiſtoriam & Diſſertationes novi Teſtamenti, aucta ad caſtigationem & illuſtrationem opinionum quarumdam Auctoris;

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Tomus Septimus

Sæculum Undecimum, & Duodecimum continens.

L U C Æ MDCCXXXIV.

Typis Leonardi Venturini
DE SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,
IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS
ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum: Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA

Notis & Animadverſionibus, quoad Hiſtoriam & Diſſertationes novi Teſtamenti, aucta ad caſtigationem & illuſtrationem opinionum quarumdam Auctoris;

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Tomus Septimus

Sæculum Undecimum, & Duodecimum continens.

LUCÆ MDCCXXXIV.

Typis LEONARDI VENTURINI

DE SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM; Paragraphorum, Diſſertationum, Quæſtionum, Propoſitionum & Aſſertionum, Voluminis VII. Hiſtoriam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti XI. & XII. Sæculorum continentis.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XI. & XII.

SYNOPSIS.

Caput I. De *Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & univerſalem rexerunt XI. Sæculo, & Conciliis Romæ, vel alibi, ab ipſis celebratis,* 1.

Art. I. *De Joanne XVII. & Joanne XVIII.* ibid.

Art. II. *De Sergio IV. & Benedicto VIII.* 2.

Art. III. *De Joanne XIX.* 4.

Art. IV. *De Benedicto IX. Et Gregorio VI.* 5.

Art. V. *De Clemente II. Et Damaſo II.* 6.

Art. VI. *De S. Leone IX.* 7.

Art. VII. *De Victore II.* 10.

Art. VIII. *De S. Stephano IX.* 11.

Art. IX. *De Nicolao II.* ibid.

Art. X. *De S. Alexandro II.* 14.

Art. XI. *De S. Gregorio VII.* 18.

Art. XII. *De Victore III.* 29.

Art. XIII. *De Urbano II.* 32.

Cap. II. *De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo, & de Conciliis Romæ, vel alibi, ab ipſis celebratis,* 39.

Art. I. *De Paſchali II.* ibid.

Art. II. *De Gelaſio II.* 43.

Art. III. *De Calliſto II.* ibid.

Art. IV. *De Honorio II.* 45.

Art. V. *De Innocentio II.* 46.

Art. VI. *De Celeſtino II. & Lucio II.* 50.

Art. VII. *De Eugenio III.* 51.

Art. VIII. *De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.* 53.

Art. IX. *De Alexandro III.* 57.

Art. X. *De Lucio III.* 61.

Art. XI. *De Urbano III.* 64.

Art. XII. *De Gregorio VIII. & Clemente III.* 65.

Art. XIII. *De Celeſtino III.* 66.

Cap. III. *De Cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina Sæculis XI. & XII.* 70.

Art. I. *De Concilio Ænbamenſi,* ibid.

Art. II. *De Concilio Salegunſtadienſi,* 70.

Art. III. *De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.* 71.

§. I. ibid.

§. II. 72.

Art. IV. *De Conciliis Rotbomagi Undecimo Sæculo celebratis,* 73.

§. I. ibid.

§. II. ibid.

§. III. 74.

§. IV. ibid.

Art. V. *De Synodo Coyacenſi,* 74.

Art. VI. *De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano,* 75.

Art. VII. *De duplici Concilio Pictavenſi,* 75.

Art. VIII. *De Concilio Julioboneuſi in Normannia,* 76.

Art. IX. *De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Sæculo celebratis,* 76.

§. I. 76.

§. II. 77.

§. III. 77.

§. IV. 78.

§. V. 78.

Art. X. *De Concilio Abrincatenſi,* 78.

Art. XI. *De Concilio Eboracenſi,* 79.

Art. XII. *De Concilio Dalmatiæ,* 79.

Cap. IV. *De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.* 80.

Art. I. *De Novis Manichæis, Stephano, & Liſoio, &c. Et de Gandulfo Italo,* ibid.

Art. II. *De Berengariana Hæreſi,* 81.

Art. III. *De Schiſmate Michaelis Cerularii,* 81.

Art. IV. *De Roſcelino,* 83.

INDEX

Art. V. *De Bogomilorum Hæreſi*, 83.
Art. VI. *De Tanchelini Hæreſi*, 85.
Art. VII. *De Petrobuſianis, & Henricianis*, 85.
Art. VIII. *De Arnaldiſtis*, 88.
Art. IX. *De Petro Abælardo, & Gilberto Porretano*, 90.
Art. X. *De Eudone, ſive Eone*, 92.
Art. XI. *De Apoſtolicis*, 92.
Art. XII. *De Erroribus Folmari*, 94.
Art. XIII. *De Vualdenſibus*, 94.
§. I. *De Sectæ Auctore, & Nominibus*, ibid.
§. II. *De Vualdenſium Erroribus contra Eccleſiam*, 95.
§. III. *De Vualdenſium Erroribus contra Sacramenta*, 96.
§. IV. *De Vualdenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ*, 97.
§. V. *Vualdenſes in varias Sectas diviſi*, 98.
§. VI. *De Diſciplina & Moribus Vualdenſium*, 100.
§. VII. *De Vualdenſium Damnatione, & Impugnatoribus*, 102.
§. VIII. *De Vualdenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: Et Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa Judicio*, 104.
Cap. V. *De Scriptoribus Undecimi Sæculi*, 105.
Art. I. *De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.* ibid.
Art. II. *De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vviberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.* 106.
Art. III. *De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi*, ibid.
Art. IV. *De Samuele Marrochiano, Michaele Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio*, 107.
Art. V. *De S. Petro Damiani, Lamberto Scafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi & Mariano Scoto*, 109.
Art. VI. *De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi, S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Domnizone, & Gerocho*, 110.
Art. VII. *De Auctore Micrologi*, 112.
Art. VIII. *De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo*, 113.
Art. IX. *De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi*, 114.
Cap. VI. *De Scriptoribus XII. Sæculi*, 114.
Art. I. *De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo*, ibid.
Art. II. *De ſancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi*, 115.
Art. III. *De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto, & Anſelmo Gemblacenſi*, 118.
Art. IV. *De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigornienſi*, 119.
Art. V. *De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena*, 121.
Art. VI. *De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Eduenſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi*, ibid.
Art. VII. *De Goffrido Vvindocinenſi, Hildeberto, Algero & Guillelmo de Campellis*, 123.
Art. VIII. *De Ruperto Tuitienſi Abbate*, 125.
§. I. *Ejus Opera recenſentur*, ibid.
§. II. *Ruperti Abbatis ſententia circa Euchariſtiam diſcutitur*, 126.
Art. IX. *De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Vvillelmo Malmesburienſi & Vvaſelino*, 127.
Art. X. *De S. Bernardo*, 128.
§. I. *Ejus Elogium*, ibid.
§. II. *Operum Sancti Bernardi Critica*, 129.
§. III. *Sancti Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur*, 132.
Art. XI. *De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Pictavenſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo a S. Theodorico, Guerrico Abbate, Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Clarevallenſi, & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico*, 133.
Art. XII. *De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonevallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Alano Inſulenſi*, 135.
Art. XIII. *De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rothomagenſi, Amedeo Lauſaunenſi, & Pothone Prumienſi*, 137.
Art. XIV. *De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lombardo: Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore*, 138.
Art. XV. *De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo a Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth*, 139.
Art. XVI. *De Arnulfo Lexovienſi, S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Saresberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Vviterbienſi, & Guillelmo Tyrio*, 141.

Art. XVII.

Digitized by Google

Art. XVII. *De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone,* 142.
Art. XVIII. *De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde,* 144.
Cap. VII. *De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi,* 145.
Art. I. *De Romano Pontifice, & Apoſtolicæ Auctoritatis uſu,* 145.
Art. II. *De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus,* 151.
Art. III. *De Primatibus,* 153.
§. I. *De Primate Lugdunenſi,* ibid.
§. II. *De Primate Viennenſi,* 155.
§. III. *De Toletano Primate,* 156.
§. IV. *De Primate Cantuarienſi,* 157.
Art. IV. *De Metropolitanis,* 160.
Art. V. *De Epiſcopis,* 162.
Art. VI. *De Clericis,* 180.
Art. VII. *De Canonicis Regularibus,* 186.
Art. VIII. *De Monachis & Sanctimonialibus,* 190.
Art. IX. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum Adminiſtratione, Sæculis XI. & XII.* 211.
Art. X. *De Immunitatibus & oneribus Eccleſiarum,* 212.
Cap. VIII. *De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo,* 216.
Art. I. *De Romano Argyro & Michaele Paphlagone,* 217.
Art. II. *De Michaele Calephato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoes,* ibid.
Art. III. *De Michaele Stratiotico, & Iſaacio Comneno,* 218.
Art. IV. *De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaele Duca, & Nicephoro Botaniate,* 218.
Art. V. *De Alexio Comneno,* 219.
Art. VI. *De Joanne, & Manuele Comnenis,* 221.
Art. VII. *De Alexio Porphyrogenito Manuelis filio, & Andronico Comnenis,* 222.
Art. VIII. *De Iſaacio, & Alexio Angelis,* 223.
Cap. IX. *De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Sæculo,* 224.
Art. I. *De Henrico I.* ibid.
Art. II. *De Conrado II. & Henrico II.* 226.
Art. III. *De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV.* 226.
Art. IV. *De Lothario II. & Conrado III.* 228.
Art. V. *De Friderico I.* 229.
Art. VI. *De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis,* 230.
Cap. X. *De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII.* 231.
Art. I. *De Roberto Rege,* ibid.
Art. II. *De Henrico I. & Philippo I.* 232.
Art. III. *De Ludovico VI.* 237.
Art. IV. *De Ludovico VII. Juniore nuncupato,* 240.
Art. V. *De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo ſæculo,* 242.
Cap. XI. *De Regibus Hiſpaniæ Sæculis XI. & XII.* 247.
Art. I. *De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majori, & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege,* ibid.
Art. II. *De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ: Et Sanctio, ac Petro Aragonum Regibus,* 249.
Art. III. *De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtellæ Regibus: & Alfonſo Portugalliæ Primo Rege,* 251.
Art. IV. *De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragoniæ Regibus,* 252.
Art. V. *De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando Secundo, & Alfonſo Legionis; Alfonſo VIII. Caſtellæ, Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus,* 253.
Cap. XII. *De Regibus Angliæ XI. & XII. Sæculo,* 254.
Art. I. *De Irruptione Danorum in Angliam,* 254.
Art. II. *De Cnutone, ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege,* 255.
Art. III. *De Haroldo, Hardenuto, & S. Eduardo Regibus,* ibid.
Art. IV. *De Haraldo & Vvillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum,* 256.
Art. V. *De Vvillelmo II.* 258.
Art. VI. *De Henrico I.* 260.
Art. VII. *De Stephano Rege,* 261.
Art. VIII. *D. Henrico II. & Henrico III.* 262.
Art. IX. *De Richardo I.* 264.

IN HISTORIAM

ECCLESIASTICAM

XI. ET XII. SÆCULI

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. DE *Cauſa Berengarii,* 267.
Art. I. *De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus,* ibid.
Art. II. *De Erroribus Berengarii,* 268.
Art. III. *Lanfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, datâ ad ipſum Epiſtolâ,* 269.
Art. IV. *Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit,* ibid.
Art. V. *Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt,* 270.
Art. VI. *Berengarii Hæreſis in Concilio Romano*

mano ſub Leone IX. primùm damnata eſt 272.

Art. VII. *Berengarius in Conventu Brionenſi convictus,* 272.

Art. VIII. *Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus,* 273.

Art. IX. *Aſcelini, & Berengarii mutuæ Epiſtolæ,* 273.

Art. X. *Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit: cujus celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus,* 274.

Art. XI. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt,* 275.

Art. XII. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt a Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ,* 276.

Art. XIII. *Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii hæreſim in Synodo Romana damnavit: In qua Berengarius ejuravit errorem,* ibid.

Art. XIV. *Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, hæreſim ut priùs docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paternâ monitione inſuperhabitâ,* 278.

Art. XV. *Berengarii hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, in eaque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides,* ibid.

Art. XVI. *Berengarii damnatio in Concilio Pictavenſi anno 1075. rurſus conclamata eſt,* 279.

Art. XVII. *Hæreſis Berengarii a Gregorio VII. in duobus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei editâ,* ibid.

Art. XVIII. *Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquamdiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit,* 280.

Art. XIX. *Berengarius Orthodoxus & Pœnitens obiit,* ibid.

Differt. II. *De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit,* 281.

Art. I. *Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem crearunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt,* ibid.

Art. II. *Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſeque in ejus utilitates propenſiſſimum probat,* 283.

Art. III. *Henricus Rex Eccleſiaſtica ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acriùs a Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: moxque aliud Conventiculum Papiam,* 286.

Art. IV. *Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni 1076. excommunicavit; ſed Regia Dignitate non omnino privavit,* 288.

Art. V. *Henricus Germaniæ Rex ſimulatâ Pœnitentia abſolutionem impetrat a Gregorio VII.* 290.

Art. VI. *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt,* 293.

Art. VII. *Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt,* 293.

Art. VIII. *Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit,* 295.

Art. IX. *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei. Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio,* 296.

Art. X. *Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ a ſe attributâ, probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum,* 302.

Art. XI. *Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia exauctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens,* 304.

Art. XII. *Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia,* 315.

Art. XIII. *Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet,* 321.

Art. XIV. *De Pſeudo-ſynodis Moguntina & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis,* 322.

Art. XV. *Colloquio Berchacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter oppoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus, Gregorii VII. Legatus,* 323.

Art. XVI. *Excommunicationem a Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam, eſſe metuendam, eaque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvecelianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundùm Gregorium VII.*

VII. 324.

Art. XVII. Gregorium VII. morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipſumque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus, 326.

Diſſert. III. De Gregorii VII. Dictatu, 338.

Art. unicus. Gregorii VIII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P. CHRISTIANUM LUPUM, 338.

Diſſert. IV. De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum: Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi Prima, 345.

Art. I. Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia, & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum? ibid.

Art. II. Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarumque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia, 349.

Art. III. Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis, 351.

Art. IV. Gregorii VII. Decreta adversùs Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit, 353.

Art. V. Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit, ibid.

Art. VI. Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Voillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſsâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ, 354.

Art. VII. Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomia permiſit, 357.

Art. VIII. Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit, 363.

Art. IX. Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtituræ iterum proſcriptæ, 364.

Art. X. Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterumque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana, 365.

Art. XI. Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille verò Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium Inveſtiturarum a Pontifice extorſit, 365.

Art. XII. Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris a Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta. Pontifex a Sapientioribus excuſatus. Plerique Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam hæreſim eſſe aſſerebant: Conſultiùs ac doctiùs negabant alii: Henriciana itaque hæreſis hac in materia fictitia videtur, 367.

Art. XIII. Privilegium Inveſtiturarum a ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcindit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis 1112. & 1116. & inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus, omnibuſque Epiſcopis dedit, 374.

Art. XIV. Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras Laicæ Poteſtates fucatâ obedientiâ, immo fraude eludere quibuſdam in locis conatæ ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed probibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur, 377.

Art. XV. Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi, 358.

Art. XVI. Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi, ibid.

Art. XVII. Controverſia de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. Oecumenico IX. Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatiarum per Baculum & Annulum dimiſit; & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia conceſſit ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi quæ oriretur diſcordia, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliumque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Judicio vel Conſilio: Electus verò Regalia ab ejus Majeſtate per Sceptrum acciperet, 382.

Art. XX. De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi, 384.

Diſſert. V. De Goffridi Vindocinenſis Abbatis, & Marbodi Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis, Roberto de Arbriſello inſcriptis, 387.

Art. I. Goffridi Vindocinenſis Abbatis Epiſtola Fratri Roberto inſcripta diſcutitur; illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Auctores. Ejuſque doctiſſimus Editor P. Sirmundus vindicatur a calumnia, 387.

Art. II. Epiſtola Marbodo adſcripta, & ad Robertum de Arbriſello, ut fertur, directa, expenditur, atque confutatur, 392.

Diſ-

Differt. VI. *De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.* 399.
Art. I. *Schiſma Petri Leonis, prima Ratio Concilii celebrandi,* ibid.
Art. II. *Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes; altera Concilii celebrandi Ratio,* 404.
Art. III. *Reſtauratio Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio,* 404.
Differt. VII. *De Varia Petri Abalardi Fortuna, Erroribus, Damnatione, & Pœnitentia,* 410.
Art. I. *De Abalardi Inſtitutione, ac Magiſterio,* ibid.
Art. II. *De Petri Abalardi Amoribus,* ibid.
Art. III. *De Petri Abalardi & Heloiſſæ Converſione,* 411.
Art. IV. *De Petri Abalardi Perſecutionibus,* 412.
Art. V. *De Petri Abalardi Erroribus,* 413.
Art. VI. *Pleroſque in errores verè impegit Abælardus, quos ipſi S. Bernardus & Guillelmus Abbas S. Theodorici tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potiùs in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſiæ doctrina aberraſſe videatur,* ibid.
Art. VII. *Abalardus in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt; quod nec anno 1116. nec anno 1136. ſed anno 1121. figi debet,* 420.
Art. VIII. *Abalardus ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominus errores damnati fuere a Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit Innocentius II. Et Abalardo seu Hæretico ſilentium impoſuit,* 422.
Art. IX. *Apologeticum pro Petro Abalardo ſcripſit Berengarius Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in S. Bernardum & Concilium Senonenſe Libello nulla fides,* 424.
Art. X. *Petrum Abalardum S. Bernardo, & deinde Innocentio II. Summo Pontifici reconciliavit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis: Eumque Cluniaci ſuſcepit,* 426.
Art. XI. *Petrum Abalardum, præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret,* 426.
Art. XII. *Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiitque Magiſter Petrus Abalardus,* 427.
Differt. VIII. *De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno 1148. occaſione Symboli contra Gilberti Porretani Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur,* 429.
Differt. IX. *De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.* 446.
Art. I. *Concilii Indictio ab Alexandro III. Pontifice Maximo facta,* 446.
Art. II. *Concilii tempus, Locus, Præſes, Numerus Epiſcoporum,* 446.
Art. III. *Concilii Celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum,* 447.
Art. IV. *Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Waldenſium Hæreticorum,* 453.
Art. V. *Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ,* 455.
Differt. X. *De Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris,* 461.
Art. I. *De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe Jus Regaliæ, quod S. Thomas Cantuarienſis ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt,* ibid.
Art. II. *S. Thomas Cantuarienſis Alexandrum III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cæteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt,* 466.
Art. III. *S. Thomas Cantuarienſis, Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bonâ fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi,* 466.
Art. IV. *S. Thomas de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit,* 468.
Art. V. *Rex Henricus mittit Legatos ad Summum Pontificem, qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem,* 468.
Art. VI. *Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. Thomam Cantuarienſem,* 469.
Art. VII. *Geſta in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſæ ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicanæ etiam Eccleſiæ teſtimonio,* 470.
Art. VIII. *De Pace inter S. Thomam Cantuarienſem & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa a reditu in Angliam uſque ad Martyrium,* 484.
Art. IX. *De Geſtis in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis poſt ejus Martyrium,* 486.

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

XI. & XII. SÆCULI.

DISSERT. XI. DE *Azimorum uſu in confectione Euchariſtiæ Adverſùs Græcos Schiſmaticos*, 489.
Art. I. *Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur*, ibid.
Scholion II. *Græcorum Argumenta ſolvuntur*, 492.
Art. III. *An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, & perpetuus item uſus Azymorum in Latina*, 496.
Diſſert. XII. *De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adverſùs Errores Berengarii Sacramentariorum Parentis, a Petrobuſianis, Henricianis, Vualdenſibus, Albigenſibus, Vuicleſiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua Albertini Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur*, 501.
Art. I. *Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis Promiſſionis*, 502.
Art. II. *Diluuntur Argumenta quibus Albertinus probare nititur Joannis Cap. VI. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem*, 507.
Art. III. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur*, 517.
Art. IV. *Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contra verba Inſtitutionis Euchariſtiæ*, 523.
Art. V. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis Fides ex Patribus ſex priorum Sæculorum confirmatur: ac primùm ex S. Ignatio Martyre*, 531.
Art. VI. *Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex S. Juſtino Martyre*, ibid.
Art. VII. *Dogma Catholicum ex S. Irenæo probatur*, 533.
Art. VIII. *Dogma Catholicum ex S. Cypriano probatur*, 536.
Art. IX. *Dogma Catholicum ex Concilio Nicæno, & S. Anaſtaſio probatur*, 538.
Art. X. *Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet Euſebius Cæſarienſis*, 539.
Art. XI. *S. Hilarius præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis*, 541.
Art. XII. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiatione confirmat*, 542.
Art. XIII. *Sancti Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores*, 543.
Art. XIV. *SS. Ephrem Syrus, & Epiphanius Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere*, 546.
Art. XV. *SS. Optatus Milevitanus, & Gaudentius Brixienſis, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia*, 548.
Art. XVI. *Sanctus Chryſoſtomus Berengario, cæteriſque Sacramentariis contrarius*, 549.
Art. XVII. *Sanctus Ambroſius Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator*, 555.
Art. XVIII. *Sanctus Hieronymus Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis*, 559.
Art. XIX. *Sacramentarii a S. Auguſtino profligantur*, 563.
Art. XX. *Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex Sancto Auguſtino petitæ*, 568.
Art. XXI. *SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant*, 578.
Art. XXII. *Theodotus Ancyranus, & Proclus Conſtantinopolitanus, Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes*, 582.
Art. XXIII. *S. Leo Magnus Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur*. 583.
Art. XXIV. *Heſichii teſtimonio Dogma Catholicum confirmatur*, 583.
Art. XXV. *Auctor Homiliæ 5. de Paſchate, quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiationem aſſerit*, 585.
Art. XXVI. *SS. Gregorius Magnus, & Iſidorus Hiſpalenſis, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur*, 586.
Art. XXVII. *Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum*

ſilentio, diluitur, 587.
Art. XXVIII. *Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur*, 588.
Art. ultimus *Ad Fratres Calvinianæ Seceſſionis adhortatio*, 590.
Differt. XIII. *De Baptiſmo Infantium, contra Petrobuſianos, in Waldenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos*, 593.

FINIS.

HISTORIÆ

Digitized by Google

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SECULI XI. ET XII. SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & univerſalem rexerunt XI. Sæculo, & Conciliis Romæ vel alibi, ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

De Joanne XVII. & Joanne XVIII.

Joannes XVII.

JOANNES XVII. cui cognomen *Sicco*, patriâ Romanus, defuncto *Silveſtro II.* Tuſculanorum Comitum factione creatus eſt Pontifex VII. Idus Junii anni M. III. & Menſes dumtaxat quinque ſedit, nullâ re geſtâ celebris, nec aliunde notus quàm ex Indicibus Vaticanis. Obiit Romæ pridie Kalendas Novembris anno M. III.

Joannes XVIII.

II. Ejus in locum eadem factione ſuffectus eſt *Joannes XVIII.* cognomento Faſanus. Is Legatum Apoſtolicum in Germaniam miſit, ad Magdeburgenſis Epiſcopi conſecrationem, *Ditmaro* teſte Lib. 5. Privilegio namque ab *Ottone Magno* illi Eccleſiæ collato cautum erat, ne ab alio quàm a Romano Pontifice illius Antiſtites conſecrarentur. Bambergenſem Epiſcopatum in Synodo Francofordienſi, agente *Henrico* Germaniæ Rege Sanctiſſimo erectum, idem Pontifex confirmavit, ut conſtat ex ejus Diplomate edito a *Jacobo Gretſero* S. J. in Vita *S. Henrici*. *S. Elphegum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, Romam profectum, Pallio donavit, ut *Oſbernus* in eiuſdem Sancti Archipræſulis Vita refert. *S. Brunonem* ad Ruſſos Apoſtolum deſtinavit, qui martyrii coronam, capite truncatus a Barbaris, conſecutus eſt. Hunc *Ditmarus* ejus conſanguineus & condiſcipulus commendat lib. 6. Martyrium ejus anno octavo ſupra milleſimum conſignant *Marianus Scotus* & *Abbas Urſpergenſis*. In eadem regione Eccleſiam propagavit *S. Bonifacius*, a Sede Apoſtolica pariter miſſus, martyrii gloriâ pariter inſignis, a *B. Petro Damiani* celebratus in Vita *S. Romualdi*, capp. 29. & 30. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ cum Romana communionem Joannes XVIII. procuravit ac fovit, ut ejus Epitaphium, & *Petri* Antiocheni Patriarchæ ad *Michaëlem Cerularium* Literæ teſtantur. Sedit annos quinque, menſes ſeptem, dies octo & viginti. *Gregorium* SS. Coſmæ & Damiani ad Micam Auream Abbatem ſanctiſſimum, Epiſcopum Cardinalem Oſtienſem, & S. R. E. Bibliothecarium creavit, ut obſervat *Ferdinandus Ughellus* in Additionibus ad *Ciaconium*.

Ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias non miſit Joannes XVIII. ſed ejus Succeſſor.

Petrum Romanæ Eccleſiæ Cardinalem in Gallias dicitur miſiſſe *Joannes XVIII.* Apoſtolica Legatione ornatum, rogante *Fulcone* Andegavorum Comite, ut Eccleſiam Bellilocenſis Monaſterii ab ipſo conditi conſecraret: quòd conſecrationis ritum celebrare Turonenſis Archiepiſcopus recuſaſſet, in cujus Diœceſi Monaſterium illud ſitum eſt prope Caſtrum Lucacenſe: quia *Fulconis* votum Deo gratum eſſe non poſſe conteſtabatur, niſi prædia & mancipia Eccleſiæ Turonicæ ſurrepta prius reſtitueret. Id Glaber lib. II. Hiſtoriæ cap. 4. commemorat: qui & addit, Galliarum Epiſcopos iſtud facinus execratos eſſe; *Quoniam nimiùm indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat Sedem, Apoſtolicum primitus ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem. Cùm inſuper multiplici ſit antiquitus auctoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente.*

Glaber Monachus refellitur.

Narrat ibidem, Eccleſiam illam ipſo conſecrationis die, miraculo corruiſſe, ut documento eſſet, Romanum Pontificem contra Canones id ſuſcepiſſe. *Licèt namque*, inquit, *Pontifex Romanæ Eccleſiæ ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet tranſgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unuſquiſque Orthodoxæ Eccleſiæ Pontifex ac Sponſus propriæ Sedis uniformiter gerit ſpeciem Salvatoris; ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare Epiſcopi Diœceſi.*

Bellus Locus, vulgò Beaulieu, O. B. in

Verùm rem aliter geſtam eſſe quàm narret *Glaber*, nec Pontificem aliquid tentaſſe contra Canones, nec Turonenſi Archiepiſcopo repugnante factam eſſe Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem, docent ipſius *Joannis XVIII.* & *Sergii IV.* Diploma-

Diœceſi Turonenſi, prope Caſtrum Lucarenſe Vulgò Loches.

ta, ex Chartophylacio eiuſdem Abbatiæ deſcripta, & edita a Clariſſimis Sammarthanis fratribus Tom.IV. Galliæ Chriſtianæ, pag.150. & 151. Ex iis, inquam, diſcimus, *Joannem* oblatum a *Fulcone* Comite Monaſterium *Belliloci*, Sanctæ Trinitati, & SS. Cherubim atque Seraphim memoriæ devotum, ſub tuitione Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſe, interdixiſſeque omnibus Epiſcopis, nequam ibi juriſdictionem exercerent. *Ipſum Locum*, inquit, Joannes XVIII. *ſub tuitione & defenſione SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, ſucceſſorumque noſtrorum hujus Sanctæ Sedis Pontificum, humiliter deprecando & commendando poſuit, ut nullius dominatio Regis & Principis, ſeu Archiepiſcopi, Epiſcopi, aut cujuſcumque dignitatis perſona, præfatum Monaſterium inquietare, vel diſturbare, ſeu minuere audeat .... Statuimus autem idem Monaſterio Apoſtolicæ Auctoritatis privilegium, ut nullo modo ab ullo Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, ſententiam excommunicationis ſuſtineat, neque pro aliquo jure, nec Ordinatione, quamcumque moleſtiam ab eiſdem Epiſcopus cogatur ſuſtinere, ut ſit quietus idem locus ſub jure & defenſione BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, & Pontificum ſuæ Sedis hujus in perpetuum. Quòd ſi aliquis rebellis contra hanc noſtram Auctoritatem, ſcilicet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus quicumque ipſum locum excommunicare voluerit, ipſe ſit excommunicatus, & locus iſte abſolutus in æternum.*

Privilegium Bellilocenſi Cœnobio a Joanne 18. conceſſum.

„ Privilegii illius inſoliti Reſcriptum *Hugonem* Archiepiſcopum Turonenſem commovit. Qui Romam accedens, ſummiſſis precibus a *Sergio IV.* Joannis Succeſſore contendit, ut Monaſterii conſecrationem ſibi juxta Canones & Juſtinianam Legem, permitteret. Sed repulſus fuit, hac exceptione quòd *Fulconi* liberum fuerit in fundo ſuo, propriaque hereditate, Monaſterium conſtruenti, Monaſterium ipſiuſque conſecrationem Romanæ Eccleſiæ conferre, quia *Cujus eſt hereditas, ipſius & conſecratio*. Quare *Hugo* accepta e manibus *Gregorii* Silvæ Candidæ Epiſcopi virgula, jus omne quod ſibi competebat, in Romanam Eccleſiam tranſtulit. *Sergius* verò *Petrum* Viterbienſis Eccleſiæ Epiſcopum in Gallias direxit, Eccleſiam illam vice ſuâ conſecraturum. Verba ſunt Illuſtriſſimi & doctiſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*, hanc Hiſtoriam ex veteribus Tabulis Monaſterii Belliloci referentis, Lib.IV. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. 8. Num.11. Ita verò *Sergius IV.* in ſuo Diplomate: *Quidam Comes nomine Fulco conſtruxit quoddam Monaſterium in ſuo proprio alodio quod & S. Petro Apoſtolorum Principi tradidit, ac noſtræ dominationi, Succeſſorumque noſtrorum in perpetuo jure ſubmiſit: quem locum ego per memetipſum ſacrare non valens, quemdam noſtrum Suffraganeum Epiſcopum illuc direxi, ut ipſum Monaſterium vice S. Petri, ac noſtra ſacraret, ac benediceret*. Iſta conſecratio peracta eſt anno M. X. ut teſtatur Chronicon Turonenſe. Ex quibus Monumentis emendandi ſunt doctiſſimi Cardinalis *Baronii* Annales, hiſtoriam illam, quam ex ſolo *Glabro* memorat, ad *Joannem* illum Pſeudo-pontificem referentis, qui per factionem *Creſcentii* Schiſmate excitato adversùs *Gregorium V.* Romanam Sedem invaſit anno 996.

Sergius IV. miſit Legatum in Gallias ad illius Eccleſiæ conſecrationem.

Sed corrigendus præcipuè *Glaber* qui ſe Juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit *S. Bernardus* ad Eugenium ſcribens: *Tu poteſtate Petrus, unctione Chriſtus .... Sunt & alii gregum Paſtores .... Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Non modò ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Paſce oves meas, inquit, Quas? Illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi Regni? Cui non planum eſt non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure divino etiam inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet. Nam, *Si ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debet ordo, confundatur?* (inquiebat S. Gregorius.) *Glabro* Monacho multa alia apponi poſſent, quæ non ſunt huius loci: ſatis erit addere *Joannis Gerſonis* Academiæ Pariſienſis Cancellarii verba, in ipſo Opuſculo quod inſcripſit, *De Auferibilitate Papæ*, Conſideratione VIII. *Nullam aliam politiam inſtituit Chriſtus immutabiliter Monarchicam & quodammodo Regalem, niſi Eccleſiam. Et oppoſitum ſentientes de Eccleſia, quòd fas eſt eſſe plures Papas, aut quòd quilibet Epiſcopus eſt in ſua Diœceſi Papa, vel Paſtor ſupremus æqualis Papæ Romano, errant in fide & unitate Eccleſiæ contra Articulum illum: Et unam Sanctam &c. Et ſi pertinaces maneant, judicandi ſunt Hæretici, ſicut Marſilius de Padua, & quidam aliorum.* Hæc obiter dixiſſe ſufficit, ne ultra Hiſtoriæ metas divagemur.

Romanus Pontifex in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt.

Lib. II. de Conſiderat.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag.6. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt munia Epiſcopalia exercere in aliena Diœceſi, cum limitatione tantùm, nempe juxta Canones.*

R. Meam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & de Romani Pontificis Primatu integerrimam fidem eo loci demonſtro. *Corrigendus* (inquam) *præcipuè Glaber, qui ſe juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit S. Bernardus ad Eugenium ſcribens*, &c. Rectè autem addidi, quod argumenti neceſſitas poſtulabat: *Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure etiam divino inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet. Nam* SI SUA UNICUIQUE EPISCOPO JURISDICTIO NON SERVATUR, QUID ALIUD AGITUR NISI UT PER NOS, PER QUOS ECCLESIASTICUS CUSTODIRI DEBET ORDO CONFUNDATUR? (inquiebat S. Gregorius.) Ampliſſimæ Romanorum Pontificum poteſtati & Auctoritati nullos alios limites præfigo, quàm quos ipſi Pontifices Sanctiſſimi præfixerunt.

Nota.

QUam mereatur fidem Glaber quoad ea, quæ ſupra ex ipſius teſtimonio refert P. Natalis, adnotavi tom.4. pag.303.

Quomodo debeat ſe ſacris canonibus conformem reddere, dixi tom.3. p.128. & 129.

ARTICULUS II.

De Sergio IV. & Benedicto VIII.

Sergius IV.

I. JOanni XVIII. poſt unius menſis & dierum tredecim Interpontificium, legitimis ſuffragiis ſuffectus eſt *Petrus* Bucca Porci cognominatus, pridie Kalendas Septemb. anno nono ſupra milleſimum. Ob Principis Apoſtolorum reverentiam, potiùs quàm ob cognominis fœditatem, quod nonnullis viſum eſt, nomen mutavit, ac *Sergium IV.* appellari ſe voluit. Litem inter *Libentium* Hama-

Sergius IV. nomen mutat.

ma-

maburgenſem Archiepiſcopum, & *Bernarium* Epiſcopum Verdenſem, de finibus Diœceſeon, ſecundùm *Libentium* judicavit, ut ſcribit *Adam* Bremenſis Canonicus Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. 13. & Lib. 2. Cap. 32. Sub ejus Pontificatu Romæ in quadam Eccleſia oleum miraculo ſcaturiiſſe, ex quo vas impletum ad Henricum Germaniæ Regem miſſum eſt, teſtatur *Ditmarus* Lib. 7. Obiit optimus Pontifex anno duodecimo ſupra milleſimum ineunte, cùm annos duos, menſes octo, & dies tredecim ſediſſet, ut conſtat ex ejus Epitaphio, quod *Baronius Cardinalis* deſcripſit. Ordinis Benedictini Monachum fuiſſe ſcribit Ciaconius noſter.

Benedictus VIII.

Schiſma.

II. *Sergio IV.* canonica electione ſucceſſit *Benedictus VIII.* adversùs quem *Gregorius* quidam in Sedem Apoſtolicam intruſus legitimum Pontificem expulit. Ad *Henricum* Germaniæ Regem confugit *Benedictus*. Religioſiſſimus Princeps collecto exercitu Romam properavit præmiſſo ante ſe, cum numeroſo & honorifico comitatu, Pontifice. Imminente Regis adventu territus Antipapa, ex Urbe aufugit, *Benedictus* receptus in Sedem eſt. Is *Henrico* Regi cum omnibus Urbis Ordinibus proceſſit obviam, eique globum aureum gemmis diſtinctum, Crucis figura deſuper ornatum novum Imperii inſigne obtulit, quod Principi documento eſſet, non aliter eum imperare debere, quàm ut Crucis vexillo protegi dignus haberetur. Auguſtum munus ad Monaſterium Cluniacenſe in Gallias miſit pius Princeps, ab illis aſſervari volens, *qui pompis mundi calcatis, Crucem expeditiùs ſequebantur Salvatoris:* ut refert *Glaber* ad finem Lib. 1. Hiſtoriæ anno M. 13. Anno ſequenti, 6. Kalendas Martii, Dominica die, *Henricum* Regem a Senatoribus Romanis XII. in Baſilicam S. Petri deductum, *Benedictus VIII.* Imperatorem inauguravit, cùm antea fidem ſuam ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem obſtrinxiſſet, ut teſtatur *Ditmarus*, Chronici Lib. 7. *Antequam*, inquit, *introduceretur, ab eodem interrogatus, ſi fidelis vellet Romanæ Patronus eſſe & Defenſor Eccleſiæ, ſibi autem ſuiſque Succeſſoribus per omnia fidelis, accepta profeſſione reſpondit.* Coronavit una Pontifex *Cunegundem* Henrici caſtiſſimam conjugem. Saracenos, Status Eccleſiaſtici litora infeſtantes, indicto bello fugavit Pontifex magnanimus. Græcos qui in Apulia graſſabantur, miſſo contra illos *Rodulpho* Normanno, debellavit Anno MXVIII. De præclaris Normannorum in Italia facinoribus ad Eccleſiæ Imperiique defenſionem, legantur *Glaber* Lib. 3. Hiſtoriæ Cap. 1. *Leo Oſtienſis* Lib. 2. Chronici Caſſinenſis Cap. 38. *Gaufredus Malaterra*, & *Alexander* Celeſinus Abbas.

Benedictus VIII. Henricum Pium Germaniæ Regem Imperatorem coronat.

In Germaniam profectus *Benedictus VIII.* ut Henricum Imperatorem ad ferendas contra Græcos ſuppetias hortaretur, varias ibi conſecravit Eccleſias, ac Bambergenſem Epiſcopatum confirmavit: Imperator, in grati animi vicem, Bambergam Romanæ Eccleſiæ cum omnibus juribus contulit: quam a *Leone IX.* redemit Henricus III. dato pro ipſa Benevento, ut *Leo Oſtienſis* Lib. 2. Cap. 47. commemorat. Judæos qui Chriſti Salvatoris imaginem die Paraſceves deluſerant, capite plecti juſſit, ut iratum Numen ſacrilegorum ſupplicio placaret. Sanctiſſimos viros *Odilonem & Romualdum* in primis coluit. Henrico Imperatore ſuadente, Symbolum in ſacris Miſſarum ſolemniis in Romana Eccleſia cani juſſit, quod antea factum non fuerat. Cur ea conſuetudo Romæ inſtituta non eſſet, rationem reddiderunt Imperatori Cleri nobiliſſimi Principes: quòd Romana Eccleſia nulla umquam hæreſi fœdata fuiſſet, ſicut aliæ, quibus propterea neceſſe fuerat Fidei Symbolum ſæpius cantando frequentare. Ita refert *Berno* Augienſis Abbas Lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus Cap. 2. *Guidonem Aretinum*, Monachum, Muſicæ peritiſſimum, qui novam ediſcendi cantus methodum per notas, *Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La,* invenit, librumque de Muſica edidit, quem in ſcripſit *Micrologum*, Romam vocavit *Benedictus VIII.* ut Clerum facilem cantûs rationem edoceret. Hujus rei teſtis ipſe *Guido* in Epiſtolâ ad Michaelem Monachum, quam *Baronius* ad annum 1022. exhibet. Robertum Regem Chriſtianiſſimum ad limina *S. Petri* voti causâ profectum, congruo tantæ Majeſtati honore ſuſcepit; ab eoque & Aulæ ipſius Proceribus, necnon a Monachis quos miſerat *Odilo* ſanctus Cluniacenſium Abbas de invaſionibus & deprædationibus bonorum Cluniacenſis Cœnobii certior factus, invaſores nominatim diris devovit, eorumque excommunicationem a Galliarum Epiſcopis confirmari juſſit, atque promulgari: declarans Cluniacenſe Monaſterium, agente *Voillelmo* Aquitanorum Duce cum Romano Pontifice, cum Imperatore, & Regibus Francorum atque Burgundionum, ita ab omni ſubjectione cujuſlibet perſonæ, ſive Regis, ſive Epiſcopi, ſive Comitis, liberum factum eſſe, *Ut nulli aliquid debeat, niſi Deo, & Sancto Petro, & Sedis Apoſtolicæ Summo Præſuli.* Iſta conſtant ex Epiſtolâ *Benedicti VIII.* ad Epiſcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ. Romæ Concilium habuit anno 1015. e cujus Actis unum ſupereſt Privilegium Cœnobio Fructuarienſi collatum, quod exhibet *Ferdinandus Ughellus* Tomo II. Italiæ Sacræ p. 096.

Symbolum in Miſſa cani juſſit in Eccleſia Romana.

Nova cantum ediſcendi methodus.

Robertus Rex Chriſtianiſſimus a Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus.

Cœnobii Cluniacenſis immunitas.

Concilium Romanum.

Aliud Ticini celebravit; quo anno, incertum: in quo adverſus Clericos incontinentes, eorumque concubinas, & filios, Leges latæ. Eccleſiæ dedecus, & bonorum Eccleſiaſticorum ſecutam ex Clericorum libidine dilapidationem, gravi ac luculenta oratione Pontifex expoſuit. Tum Canones ſeptem promulgavit. Primo ſanxit, ne quis e Clero uxorem aut concubinam admitteret, ſub pœna depoſitionis. Secundo, ne Epiſcopus cum aliqua fœmina habitet, alioqui concordantibus Eccleſiaſticis mundaniſque Legibus, exauctoretur. Tertio, Ut filii Clericorum ex quacumque muliere quomodocumque ipſis conjuncta geniti cum omnibus bonis per manus cujuſcumque acquiſitis, Eccleſiæ in perpetuum ſervi ſint. Quartò, Ut nullus Judex ipſos in libertatem aſſerat, ſub pœna anathematis. Quinto, ne ſervi Eccleſiæ aliquid per manus aut nomen alicujus liberi hominis acquirant, ſub pœna verberum & carceris, donec Eccleſia Inſtrumenta & Contractus receperit. Sexto, Ut ille qui nomen ſuum Eccleſiæ ſervo commodavit, ſeu per cujus manus Eccleſiæ ſervus quidpiam acquiſivit, aut Eccleſiam indemnem præſtet, aut furum & ſacrilegorum maledictionem pœnaſque ſubeat. Septimo, Judices, aut Tabelliones, qui Chartas & Inſtrumenta ſcripſerint acquiſitionis a ſervis Eccleſiæ factæ ſub alieno nomine, anathemate plectit. Subſcripſere Synodo, poſt Summum Pontificem, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & alii quinque Epiſcopi. His Canonibus vim & Auctoritatem publicæ Legis per omnes ditiones ſuas addidit rogatus a Pontifice & Synodo *Henricus* Imperator.

Concilium Ticinenſe.

Summa Canonum.

Pontium Arvernenſem Comitem, a *Stephano* Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm abſolviſſet *Benedictus VIII.* apud ipſum ea de re Epiſcopus conqueſtus eſt. Reſpondit Pontifex, Excommunicationem illam ſibi ignotam fuiſſe, de qua ſi certior ab ipſo factus fuiſſet, non ſolùm Comitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi ipſius auctoritatem firmando, excommunicationem aggravaſſet. Ideo abſolutionem fraude extortam irritam miſit, ſic ad Stephanum ſcribens: *Debueras mihi, antequam illa morbida ovis Romam veniret, ejus cauſam tuis innoteſcere apicibus: & ego* eam

Abſolutionem ab Excommunicatione fraude a ſe extortam. Benedictus VIII. irritam declarat.

Coëpiſcoporum adjutorem & conſolatorem ubique terrarum ſe fore profitetur.

eam omni modo abjicerem, tuamque firmando Auctoritatem, eam Anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippe omnibus Conſacerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem me & conſolatorem potiùs eſſe, quàm contradictorem. Abſit enim Schiſma a me & a Coëpiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & caſſam, ut de illa nihil aliud ſperet quàm maledictionem, quoad ſatisfactum tu juſtè abſolvas. Hæc Epiſtola inſerta eſt Actis Concilii Lemovicenſis II. anno M. XXXI. celebrati.

Obiit *Benedictus VIII.* tertio Kalendas Martii, anno M. XXIV. cùm annos duodecim Eccleſiam optimè rexiſſet. Ad S. Petri ſepultus eſt. Pœnis Purgatoriis expiatum, & *S. Odilonis* Cluniacenſis Abbatis interceſſione, germanique fratris in Sede Apoſtolica Succeſſoris eleemoſynis liberatum, *B. Petrus Damiani* in Vita *S. Odilonis*, & in Epiſtolâ ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum memoriæ prodidit.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 11. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Refert Pontificem ex errore ſolùm excommunicatum ab Epiſcopo abſolviſſe; quod ubi Pontifex didicit, ſe excuſavit, quia id neſciebat.* „ Hinc, inquiunt, „ Cenſores, inferre intendit Alexander, quòd „ non poteſt nec debet abſolvere excommunica„ tum ab Epiſcopo in ſua Diœceſi, quia hoc eſ„ ſet facere Schiſma?

„ R. Pontium Arvernenſem Comitem a Stepha„ no Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm „ abſolviſſet Benedictus VIII. apud ipſum ea de „ re conqueſtum eſſe Epiſcopum obſervavi. Reſ„ pondiſſe verò Summum Pontificem, Excommu„ nicationem illam ſibi ignotam fuiſſe, de qua „ ſi certior ab illo factus fuiſſet, non ſolum Co„ mitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi Auctori„ tatem firmando, Excommunicationem aggra„ vaſſet. Ideo Abſolutionem fraude extortam in „ irritum miſit. His concepta verbis eſt obſervatio mea. Hiſtoriæ caput eſt, quod probo ex ipſâ Benedicti VIII. Epiſtolâ ad Stephanum Arvernenſem Epiſcopum. Hinc non infero, nec inferre intendo, quod inferre me velle divinant Religioſi Cenſores, ſed rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS III.

De Joanne XIX.

Gallicani Præſules & Abbates Joannem XIX. deterrent ne Conſtantinop. Epiſcopo titulum Univerſalis *concedat.*

B*Enedicto VIII.* ſtatim ſuffectus eſt *Joannes XIX.* germanus ejus frater, Anno M. XXIV. pridie Kalendas Martii, Tuſculanorum Comitum factione, cùm laïcus eſſet, ut *Glaber* ſcribit lib. 4. cap 1. Unde falſus eſt *Ciaconius*, qui ipſum ex Epiſcopo Portuenſi creatum Pontificem ait. Ipſum largitione pecuniæ in Sedem Apoſtolicam adrepſiſſe, fama fuit, ut ex eodem *Glabro* conſtat. Græci miſſa ad ipſum Legatione Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem*, aſſentiente Romana, dici contenderunt. Quibus cùm id concedere moliretur, Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis, S. Benigni *Divionenſis*, & *Richardi* Abbatis *S. Vitoni* Virdunenſis, deterritus eſt. Literas *Vuillelmi*, quibus & ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ acrius ſtudium Pontificem hortatur, deſcribit *Glaber Rodulfus* lib. 4. Hiſtoriæ cap. 1. Has ceu glorioſum Eccleſiæ Gallicanæ monumentum exhibeo.

Gratia Dei & reverentia Beati Apoſtolorum Principis Petri, Sedium in orbe terrarum excellentiſſimo, indepto Papa Joanni, Vuillelmus Crucis Chriſti Servus, Sedem Judicii cum Apoſtolis, & Regni coronam.

Magiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non „ *increpandum. Idem tamen aliàs dicit:* Factus „ ſum inſipiens, vos me coëgiſtis. *Idcirco igitur filiationis diligentiâ hortamur communem veſtram Paternitatem, qualiter in uno intelligatis cogitationes hominum providentem Dominum Salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemad-* „ *modum ipſe Petro,* Quid dicunt homines de me? *Si verò reſponſum illius ex fide fuerit, animadvertite qualiter ſonuerit. Si autem clarè, cuſtodite, ne obfuſcetur. Si verò obſcurè, Lux mundi evanda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio Eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper erga nos accidit, de qua quis audiens non ſcandalizatur, noverit ſe longè ab amore ſuperno ſeparari. Quoniam licèt poteſtas Romani Imperii, quæ olim in orbe terrarum Monarches viguit, nunc per diverſa terrarum innumeris regatur Sceptris: Ligandi ſolvendique in terra & in cælo poteſtas, dono inviolabili incumbit Magiſterio Petri. Atque iſta idcirco diximus, ut animadvertatis, non aliter Græcis quàm cenodoxia hujuſce quam audivimus, apud vos requirere impetraviſſe. De cætero quoque optamus, uti Univerſalem decet Antiſtitem, vos acriùs in correctione ac Diſciplina Sanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vigere, æternùmque ac fœliciter valere.* De eadem Legatione legendum Hugonis Flaviniacenſis Chronicon ad annum M. XXIV.

Ad hunc Pontificem ſcripſit *Fulbertus* ſanctiſſimus Carnotenſium Epiſcopus Epiſtolam 22. adversùs *Rodulfum* Comitem, qui res Eccleſiæ Carnotenſis invaſerat, & Clericum interfecerat: Quamobrem fuerat a *Fulberto* excommunicatus. Romam verò contendebat ut communioni a Summo Pontifice reſtitueretur, nulla exhibita ſatisfactione. Quod ut impediret Sanctus Antiſtes & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus, ad *Joannem XIX.* hanc Epiſtolam dedit. *Conradum* Imperatorem, poſt mortem *S. Henrici* electum, Romæ coronavit, cùm ei Comum uſque magnifico apparatu occurriſſet. Id factum anno 1026. ipſa die Dominicæ Reſurrectionis, teſtantur *Glaber Rodulfus* in Præfatione Lib. 4. Hiſtoriæ & Auctor Vitæ *S. Gothardi* Hildeſeimenſis Epiſcopi apud *Surium*, & *Bollandi* Continuatores ad diem 4. Maii. *S. Martialis* Apoſtolatum aſſeruit, Eccleſiæque Lemovicenſis traditionem de illius a *S. Petro* miſſione approbavit, datâ ad *Jordanum* Lemovicenſem, cæteroſque Galliarum Epiſcopos Epiſtolâ. Obiit 6. Idus Novembris anni Domini M. XXXIII. cùm annos novem & menſes octo ſediſſet.

Conradi Imperatoris coronatio.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 12. Edit. primæ, Religioſi Cenſores has velut meas Propoſitiones notant. *Joannes Decimus nonus pecuniâ Pontificatum acquiſivit .... Deinde volens dare Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ titulum Eccleſiæ univerſalis, a Gallis deterretur, a quibus etiam monetur ut ſit obſervator Canonum.*

R. Joannem Decimum nonum pecuniâ Pontificatum acquiſiviſſe non ſcripſi, ſed hujus rei famam increbuiſſe, ut refert Glaber. Si mendacem hanc famam fuiſſe aliquo argumento probare potuiſſem, illud non prætermiſiſſem. Cùm nullum ſuppeteret, rem in ancipiti reliqui. Addidi aliud obſervatione dignius, Hunc Pontificem Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis S. Benigni Divionenſis, & *Richardi* Abbatis

S.

S. Vvintoni Virdunenſis deterritum fuiſſe, ne Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem* appellari permitteret, quod Gręcorum ambitioſæ petitioni jam erat conceſſurus. Res eſt meri facti & hiſtoriæ. Facti veritas conſtat ex *Glabro Rodulfo*, qui & *Vvillelmi* Abbatis literas refert Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap.I. Has fideliter deſcripſi; rem geſtam narravi, memoriâque dignam; nihil finxi: quorſum ergo animadverſione Cenſoria me vexant Religioſi Viri?

Nota.

FRanciſcus Pagi in Vita Jo.XIX. opinatur ideo pervulgatum fuiſſe hunc Pontificem pecuniæ largitione ſibi ad Pontificatum viam paraſſe, quia exemplo ad ea uſque tempora inaudito ex laïco Pontifex creatus eſt. Animadvertit inſuper neque Glabrum, neque Hugonem Flaviniacenſem ſcripſiſſe Joannem putaſſe adnuendum Græcis expoſtulantibus Eccleſiam Conſtantinopolitanam univerſalem appellari, ſed ſolùm Græcos ad id obtinendum, Pontificem, alioſque, qui Curię præerant, non modicum tentaſſe. Cùm verò omnem moverent lapidem, ut ſuorum votorum compotes fierent, facillimè per Italiam Galliaſque falſus prævaluit rumor Joannem erga Græcos nimis eſſe propenſum; unde fieri potuit multos ſive voce, ſive epiſtolis hac de re Pontificem fuiſſe alloquutos.

ARTICULUS IV.

De *Benedicto IX.* Et *Gregorio VI.*

Benedictus IX. pravus Pontifex.

I. JOanni XIX. anno M. XXXIII. ſubſtitutus eſt ejus nepos *Benedictus IX.* Alberici Tuſculani Comitis filius, decem annorum adoleſcens, pravæ indolis, & ſtatim atque pubertatem attigit, in libidines effuſus; non legitimis comitiis, ſed patris factione, tyrannide, & pecunia, ut *Glaber* Lib.4. Hiſtoriæ Cap.5. ſcribit. Monſtrum iſtud, & alia quædam, paſſa Eccleſia eſt gemens & oppreſſa, & Pontificem ſolo nomine *Benedictum* coluit, ut majus malum, ſcilicet ſchiſma, vitaret. *S. Odilonem*, Clero & Plebe poſtulante, Lugdunenſem Archiepiſcopum creavit, miſitque ad eum Pallium & annulum: ſed ampliſſimam Dignitatem conſtantiſſimè recuſavit Abbas ſanctiſſimus, teſte *Glabro Rodulfo* Lib.5. Cap.4. Mediolanenſem Archiepiſcopum, adversùs Imperatorem perduellem excommunicavit. (Ex *Ottone Friſingenſi* lib.6. cap.31.) *Simeonem* Anachoretam apud Treviros incluſum, eodem, quo e vita migravit, anno in Sanctorum numerum retulit, anno M. XXXVII. ut aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi. Vitam *S. Simeonis* ab *Everwino* Abbate ſcriptam apud *Surium* ad diem 1. Junii legere eſt. Apud *Benedictum IX.* Eccleſia Polonica per Legatos conqueſta eſt de *Buzetiſlai* Bohemorum Ducis ſacrilegio, qui Gneſnenſem Eccleſiam fuerat deprædatus, ſacra vaſa jure belli ſibi vendicans, *Severo* Pragenſium Archiepiſcopo approbante. Cardinales quidam muneribus corrupti Pontificem a ferendo in ſacrilegos prædones anathemate deterruere, Bohemorum Legatis reſtitutionem Ducis & Epiſcopi nomine promittentibus, ut *Longinus* Hiſtoriæ Polonorum Scriptor commemorat. Afflictis & pene deſperatis Poloniæ rebus, cùm nullus præſto eſſet, qui labentem Rempublicam ſuſtineret, Regni Ordines Legationem ad Sedem Apoſtolicam decrevere, ut *Caſimirum* Principem, Regni legitimum hæredem, qui Vitam Monaſticam apud Cluniacenſes profeſſus fuerat, jamque Diaconus erat ordinatus, Profeſſionis Monaſticæ vinculis ſolutum, Regem impetrarent. Eorum votis annuit *Benedictus IX.* *Caſimirum* a votis abſolvit, eique ducendæ uxoris fecit poteſtatem; ea conditione ut ad perennem beneficii a Sede Apoſtolica accepti memoriam, Poloni Nobiles uſualem nummum Sedi Apoſtolicæ quotannis viritim ſolverent; caput Monachorum inſtar tonderent, & in præcipuis Chriſti & Virginis Deiparæ Solemnitatibus panno lineo albo in Stolæ modum pendente, cervicem exornarent. Teſtis eſt hujus facti *Longinus*, Rerum Polonicarum Scriptor accuratus.

Benedictus IX. Caſimirum Poloniæ Principem, Cluniacenſem Monachum, a votis abſolvit.

Schiſma.

Annos decem & ampliùs ſederat *Benedictus IX.* cùm Romani vitam ejus diſſolutam averſati, *Ptolomæi* favore Conſulis, ipſum ejecerunt, ac *Joannem* Sabinenſem Epiſcopum in Cathedram Apoſtolicam intruſere, qui malis artibus & pecuniâ ſibi ad ſummam Dignitatem aditum aperuit. Nomen ſibi ſumpſit, *Silveſter III.* Antipapam poſt tres menſes *Benedictus IX.* Tuſculanorum Comitum auxilio depulit. Interim Pontificatus inſignia uſurpavit tertius quidam, *Joannes* Archipresbyter Romanus, ut *Leo Oſtienſis* lib.2. Chronici Caſſinenſis cap.80. ſcribit.

Gratianus Presbyter tribus Pontificatum gerentibus ceſſionem pactâ pecuniâ perſuadet.

II. Schiſma ſedavit *Gratianus* religioſus Presbyter, ceſſionem tribus Pontificatum gerentibus pactâ pecuniâ perſuadens. *Benedicto* Angliæ reditus relicti, qui ut genio liberiùs indulgeret, in paternas ædes ſe recepit, ut ex *Leone Oſtienſi*, & *Ottone Friſingenſi* conſtat lib.6. cap.32. ita ſcribente: *Circa idem tempus pudenda confuſio Eccleſia Dei in urbe Roma fuit, tribus ibi Invaſoribus, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illam ſimul occupantibus, atque ad majoris miſeria cumulum diviſis ſimul cum reditibus Patriarchis, uno ad S. Petrum, altero ad Sanctam Mariam Majorem, tertio, id eſt, Benedicto, in Palatio Lateranenſi ſedente, flagitioſam & turpem vitam, ut egomet in Urbe, Romanis tradentibus audivi, ducere. Hunc miſerrimum ſtatum Eccleſia religioſus quidam Presbyter Gratianus nomine videns, zeloque pietatis Matri ſua compatiendo, animadvertens, præfatos viros adiit, eiſque a Sede Sancta cedere pecunia perſuaſit, Benedicto reditibus Angliæ, quia majoris videbatur Auctoritatis eſſe, relictis.* Sed & *Bartholomæum* Abbatem Cryptæ Ferratæ ſanctiſſimum *Benedicto* ceſſionem perſuaſiſſe, eique pœnitentiæ agendæ fuiſſe auctorem, Acta ejus teſtantur: ſed pœnitentiam ipſum non egiſſe ex eo compertum eſt, quòd Sedem Apoſtolicam mortuis *Clemente II.* & *Damaſo II.* rurſus invaſerit; ejuſque æterna damnatio ſupernis viſionibus ſit revelata, ut refert *B. Petrus Damiani* coævus Auctor Opuſculo XIX. Cap.III.

Gregorius VI.

II. Depulſis Pſeudopontificibus, Romanus Clerus *Gratianum* Presbyterum, tamquam *Eccleſia Liberatorem*, in Summum Pontificem elegit; qui nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius VI.* ut refert *Otto Friſingenſis* loco ſupra laudato. Statum Eccleſiæ reformavit: Sicarios ac prædones, qui Romæ & in vicinis regionibus circumquaque graſſabantur, utroque gladio coërcuit, Eccleſiæque poſſeſſiones recuperavit. Ejus religionem ac ſeveritatem *Glaber* loco laudato, & *Vvillelmus Malmeſburienſis* Lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, cap.13. commendant. Hunc *Virum religioſiſſimum ac ſanctitate præcipuum* Glaber vocat: *Cujus videlicet bona fama, quicquid prior fœdaverat, reformavit.* Annos duos & menſes octo ſedit *Gregorius VI.* plurimis contra ejus electionem velut ſimoniacam muſſitantibus, quòd ad quietem Eccleſiæ redimendam certos reditus Pſeudopontificibus aſſignaſſet, ut dignitate cederent: Ad quorum ceſſionem hoc medio procuratam ejus electio fuerat conſecuta. An-

Gregorii VI. electio in Simoniæ ſuſpicionem venit.

no

Sutrina Synodus illo conſentiente & Præſide celebrata.

Sutrium, vulgò Sutry, Epiſcopatus in Etruria ſub Romana Metropoli.

no autem Chriſti MXLVI. *Henricus III.* Germaniæ Rex in Italiam venit: cui obviam profectus *Gregorius*, ab ipſo primùm honorificè ſuſceptus eſt. Sed paulò poſt Synodo apud Sutrium coacta circa Natale Domini, *Gregorio* ſuaſit *Henricus* ut ſe Pontificatu abdicaret ob Simoniæ ſuſpicionem. *Apud Sutrium Synodo acta*, inquit *Hermannus* coævus Auctor, *cauſaque erroneorum Pontificum diligentiùs ventilata, Gratianum Papam convictum Baculo Paſtorali privavit.* Revera tamen *Gregorium*, nec lata ſententia exauctoratum fuiſſe, nec eo repugnante fuiſſe habitam Sutrinam Synodum, ſed illi præfuiſſe, tandemque ipſum cauſa ventilata ſpontè ſe abdicaſſe, *Leo Oſtienſis* teſtatur Lib. II. Chronici Caſſinenſis, Cap. LXXX. ubi de *Henrico* Rege ita ſcribit: *Cupiens Sedem Apoſtolicam hujuſmodi purgare maculis, Sutri reſtitit: & ſuper tali tantoque negotio deliberaturus, univerſale ibi Epiſcoporum Concilium fieri ſtatuit. Igitur ad ejus Imperium congregata illic Epiſcoporum, Abbatum, Religioſorumque Virorum grandi multitudine, Romanum quoque Pontificem, qui Concilio præeſſet, invitat. Quid multa? Concilio habito, Synodicis Canonibus atque Sententiis Gregorius ſimoniacus probatus, ſponte ſua deſiliens, Pontificalibus ſe Inſulis exuit; & humi proſtratus, temerata dignitatis veniam ſibi humiliter petiit. Hoc facto Imperator exultans, Romam cum omnibus ipſius Concilii Epiſcopis venit: & in Eccleſia B. Petri Apoſtoli congregato Clero Populoque Romano, quid Sutri geſtum eſſet, exponit. Dehinc de ordinando Pontifice Romana Eccleſia tractare communiter cœpit.* Favet etiam *Otto Friſingenſis* lib. 6. Cap. 32. *Collecto*, inquit, *Epiſcoporum Conventu, a Pontificatu pro nota Simoniæ cedere perſuaſit.* Clemens II. ejus ſucceſſor, in Literis ad Eccleſiam Bambergenſem, ſcribit, Henricum Imperatorem, *exploſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat* (quorum unus erat Gregorius) ſuam mediocritatem eligi voluiſſe. Ipſum tamen Eccleſia ſecutis temporibus, inter legitimos Pontifices numeravit, Sutrina Synodo inſuperhabita; ejuſque Diſcipulus *Hildebrandus* ſanctiſſimus Pontifex, *Gregorius VII.* appellari voluit, ut hac appellatione ſua illius Pontificatum ceu legitimum approbaret. Qua de re ita ſcribit *Otto Friſingenſis* loco laudato: *Hunc Gratianum Alpes tranſcendentem, ſecutum fuiſſe tradunt Hildebrandum, qui poſtmodum Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de cathalogo Pontificum ſemotus fuerat, ſe Gregorium VII. vocari voluit: & ſicut in Lucano habes.*

Gregorius VI. Pontificatu ſponte ceſſit.

Gregorium VI. Pontificem legitimum fuiſſe agnovit Eccleſia, quamvis ejus electio Sutrina Synodo vitioſa viſa eſſet.

Victrix cauſa Diis placuit, ſed victa Catoni:

Ita & huic Hildebrando, qui ſemper in Eccleſiaſtico vigore conſtantiſſimus fuit, cauſa iſta, in qua ſententia Principis & Epiſcoporum prævaluit, ſemper diſplicuit.

In Germaniam ductus eſt ab *Henrico III. Gregorius* exauctoratus Pontifex, ne ipſo præſente, aliquid novandi Romanis daretur occaſio, ut teſtatur *Gregorius VII.* in Synodo Romana anni M. LXXX. Unde veniunt in ſuſpicionem falſitatis, quæ de ejus obitu, & de Januis *S. Petri* Romæ ſponte reſeratis, ut dignus Pontificum ſepulturâ probaretur, narrat *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. 11. De Geſtis Regum Anglorum, cap 13. & poſt eum *Platina* & *Ciaconius*: quorum poſtremus *Leonem Marſicanum* in Chronico Caſſinenſi, hujus miraculi teſtem falsò appellat. Duæ leguntur *B. Petri Damiani* ad *Gregorium VI.* Epiſtolæ. Ex altera diſcimus, quàm depravati eſſent tunc temporis mores Clericorum. Siquidem illos ad Epiſcopatum promovere neceſſe erat, non qui abſolutè digni eſſent, ſed qui minùs indigni. *Noverit Beatitudo veſtra*, inquit, *quia pro peccatis noſtris Clerici digni Epiſcopatus Officio in noſtris partibus non inveniuntur: Omnes enim quærunt quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti. Avaritiæ quippe & elationis igne ſuccenſi, ambiunt quidem ad Sacerdotium promoveri, ſed non ſtudent digni Sacerdotio fieri. Præeſſe inhiant, prodeſſe non curant. Verumtamen pro qualitate temporis & pœnuria perſonarum videtur mihi hic Archipresbyter poſſe ad Epiſcopatus apicem provehi, ſi veſtræ Sanctitatis id decernat Auctoritas: excepto, quod avaritia honoris æſtuat, conſcendere ad Paſtoralis officii culmen anhelat. Hoc autem veſtro relinquatur judicio. Sed, ſi hoc non obſit, cùm Sempronienſis Eccleſiæ Clericalis Ordo in mea mente revolvitur, hic aliquanto cæteris quaſi meluſculus invenitur.*

Minùs indignos ad Epiſcopatum promovere his temporibus neceſſe fuit, quibus non reperiebantur abſolutè digni.

Nota.

MEritò Baronius dubitat Benedictum IX. ætatis annorum decem, vel duodecim pontificatum quamvis malis artibus adeptum eſſe. Mendum eſſe apud Glabrum cum eodem alii opinantur, & ubi narrat annorum fuiſſe *circiter duodecim*, legendum putant *circiter duodeviginti*, & ubi dicit *decennis*, legendum *vicennis*. In hanc abierunt opinionem quia teſtatur S. Petrus Damiani, nec ipſe Glaber diffitetur, *ab exordio ſuæ creationis uſque ad finem ſemper luxuriis inquinatum fuiſſe*, quod de puero decenni dici nequit.

ARTICULUS V.

De Clemente II. Et Damaſo II.

Clemens Secundus.

I. CUm *Gregorius VI.* in Sutrina Synodo ſe Pontificatu abdicaſſet, *Suidgerus* Bambergenſis Epiſcopus, opera ſtudioque *Henrici III.* Germaniæ Regis, ſummo Romani Cleri conſenſu creatus eſt Pontifex in Dominicæ Nativitatis Pervigilio, anno M. XLVI. & in ipſis diei ſacratiſſimæ ſolemniis conſecratus, *Clemens II.* appellatus eſt. *Henricum* Regem ſtatim Imperatorem coronavit, & Agnetem Reginam ejus conjugem Auguſtam dixit. *Joannem* Peſtanum Epiſcopum ad Salernitanum Archiepiſcopatum tranſtulit, ut conſtat ex Diplomate ea de re dato 12. Kalendas Martii anni Domini M. XLVII. cujus Diplomatis ea notanda ſententia eſt, a Summis Pontificibus in Tranſlationibus Epiſcoporum religiosè obſervanda: *Quoties ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam: diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrùm neceſſariò ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur.* Ad Clementem II. ſcripſit *B. Petrus Damiani*, cùm ab Imperatore mandatum accepiſſet ut adiret Romanum Pontificem, ipſique ſtatum Eccleſiarum Italiæ exponeret, & quid in iis pro Diſciplinæ reſtauratione agendum eſſet, ejus ſuggereret Sanctitati. Romæ Synodum habuit, in qua adversùs Simoniacos actum eſt, ſancitumque inter alia, *Ut quicumque a Simoniaco conſecratus eſſet, in ipſo Ordinationis ſuæ tempore non ignorans Simoniacum, cui ſe obtulerat promovendum, quadraginta nunc dierum Pœnitentiam ageret, & ſic in accepti Ordinis officio miniſtraret.* Id refert B. Petrus Damiani in libro qui inſcribitur, *Gratiſſimus*, cap. 35. Ravennati Archiepiſcopo ſecundum a Pontifice Romano locum in Conciliis, abſente Imperatore, tribuit, ut conſtat ex ejus Diplomate, apud Ughellum in *Italia Sacra*. Obiit *Clemens II.* tertio Idus Octobris M. XLVII. cùm ſediſſet menſes novem. Ejus corpus in Bambergenſem Eccleſiam tranſlatum eſt, teſte *Hermanno Contracto*. Poſt *Clementis II.* obitum Romanam

Regula in Tranſlationibus Epiſcoporum ſervanda.

Romana Synodus contra Simoniacos.

Sedem rurſus invaſit *Benedictus IX.* jamdudum exauctoratus, eamque octo menſes occupavit.

Damaſus ſecundus. II. Menſe tandem Julio anni M. XLVIII. pax Eccleſiæ reddita eſt, cùm *Poppo* Brixienſis Epiſcopus, *Henrici* Imperatoris nutu, creatus eſt Pontifex, qui nomen ſibi ſumpſit, *Damaſus II.* Dies dumtaxat viginti tres ſedit, Preneſte defunctus, ut *Leo Oſtienſis* ſcribit lib. II. cap. 82.

ARTICULUS VI.

De S. Leone IX.

I. *Damaſo II.* ſucceſſit *S. Leo IX.* ante Pontificatum *Bruno* appellatus. Ex nobiliſſima Dapsburgenſi in Alſatia familia prognatus, in *Bertoldi* Epiſcopi Tullenſis, ac deinde *Herimanni* illius ſucceſſoris diſciplinam a parentibus traditus eſt. Inde ad Aulam *Conradi* Imperatoris tranſlatus, & Diaconus ordinatus, ànno M. XXV. *Herimanni* Tullenſis Epiſcopi vice militares copias in Longobardiam duxit. Anno ſequente, abſens in Epiſcopum Tullenſem electus eſt, & die 9. Septembris conſecratus. Cordis compunctione, humilitate & patientiâ, pietate in pauperes, beneficentiâ in Monachos & Sanctimoniales, morum comitate conſpicuum ſe præbuit. Pacem inter *Conradum* Imperatorem, & *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum conciliavit. Quotannis Romam adibat, ut ſuam erga *S. Petrum* & Summum Pontificem devotionem teſtaretur. His virtutibus ad ſupremam Eccleſiæ Dignitatem ſibi gradum fecit. Defuncto namque *Damaſo II.* ab *Henrico* Imperatore id Auctoritatis peſſimis illis temporibus ſibi tribuente, in Conventu Vvormatienſi anno M. XLVIII. Romanus Pontifex deſignatus eſt. Imperatoris deſignationi ea conditione conſenſit, *ſi audiret totius Cleri ac Romani populi communem eſſe ſine diſſidio conſenſum;* inquit *Vvibertus* ejus Archidiaconus in ipſius Vita: Idemque teſtatur *S. Bruno* Epiſcopus Signienſis. Romam peregrini habitu profectus, dum iter ageret, apud Auguſtam urbem Angelico concentu recreatus eſt. Romam nudis pedibus ingreſſus, Summo Cleri Populique conſenſu electus eſt die 11. Februarii, anno M. XLIX. & 12. ejuſdem menſis, quæ prima erat Quadrageſimæ Dominica, ritu ſolemni coronatus, ac *Leo IX.* appellatus. *Hildebrandum* Cluniacenſem Monachum Vvormatia, ubi aderat cùm deſignatus eſt Pontifex, Romam ſecum adduxit, eumque inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales conſcripſit, ob ſanctimoniæ, doctrinæ prudentiæque meritum ſingularis. *Udalricum* Abbatem Augienſem VII. Kalendas Aprilis Romæ conſecravit, & hebdomade poſt

I. Synodus Romana Leonis IX. Dominicam in Albis, Romæ Synodum habuit contra Simoniacos, cum Italiæ & Galliæ Epiſcopis, ut colligitur ex *Hermanno Contracto*, & ex Chronico S. Benigni Divionenſis ſimul collatis. In hac Synodo, *Clementis II.* Decretum, de pœnitentia eorum qui a Simoniacis fuerant ordinati, œconomia quadam confirmatum eſt, ne Eccleſiæ Miniſtris omnino deſtituerentur, ſi Canonum ſumma in ipſos exerceretur ſeveritas. Pauci enim erant hujus labis puri. Id conſtat ex *B. Petro Damiani* in lib. qui inſcribitur *Gratiſſimus*, Cap. 35. Hujus Concilii Acta ſtrictim commemorat *Vvibertus* Archidiaconus in Leonis IX. Vita Cap. III. his

Simoniaca Hæreſis damnata. verbis: *Quantam autem ſolertiam in Catholica Lege conſervanda adhibuerit in primo Romano Concilio, quod multis Epiſcopis conſidentibus habuit, demonſtravit: ubi Statuta quatuor Synodorum Principalium viva voce corroboravit: Decretaque omnium Anteceſſorum ſuorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæreſim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaſerat; & in eodem Concilio quoſdam depoſuit Epiſcopos, quos prædicta hæreſis nævo ſua nequitia maculaverat. In quo Concilio quid contigerit, non congruit reticere, ubi Chriſtus Auctoritatem ejus ſuâ dignatus eſt gratiâ roborare. Nam Epiſcopus de Sutrio reus ejuſdem culpæ accuſatus, voluit injuſtè ſe excuſare, falſis prolatis teſtibus; Sed peracturus jusjurandum, repente eſt divinitus percuſſus; & inter manus exportatus, non longo poſt tempore humanis rebus eſt exemptus ...... Decimas quoque a cunctis dandas Chriſtianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quoſdam orbis fines, Eccleſiis reſtituit. Venditiones Altarium ſub anathemate prohibuit; ſed conſtituit ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret, aut cuicumque vellet, tribueret: partem autem ad Altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet. Inceſtas conſanguineorum nuptias in multis orbis partibus indiſcretè habitas diſcidit; pluresque Nobilium hoc turpi devinctos nexu, ſeparavit. Alia quoque perplura Canonum capita ſtuduit renovare, quæ ne faſtidium gignant, hîc ſuperſedimus recitare.*

II. Hac celebrata Synodo, tranſmontanum iter ſuſcepit *Leo IX.* Concilium habuit Papiæ hebdomade Pentecoſtes, teſte *Hermanno Contracto.* Inde Alpes prætergreſſus, Imperatorem adiit in Saxonia: ſimulque cum ejus Majeſtate Coloniam Agrippinam ſe contulit: *Herimanno* iſtius Sedis Archiepiſcopo inſigna contulit Privilegia. Hinc Tullum petiit, Synodumque indixit Remis menſe Octobri celebrandam. Remos pervenit die vigeſima-nona Septembris. Die trigeſima, in Eccleſia *Sanctæ Mariæ* Sacris operatus eſt. Prima Octobris Corpus *S. Remigii* tranſtulit. Die ſequenti, Eccleſiam conſecravit. Die tertia Synodum inchoavit. *Concilium Ticini habitum a Leone IX.*

III. Adfuere huic Synodo viginti Epiſcopi, Abbates pene quinquaginta, aliique Eccleſiaſtici Ordinis quamplurimi. Præfuit Summus ipſe Pontifex. Locus Conventûs fuit Baſilica Deiparæ Virgini ſacra. *Petrus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus Cardinalis os Concilii fuit, exponens capita de quibus deliberandum eſſet; de Simoniaca ſcilicet *Concilium Remenſe.*
„ Hæreſi; de Miniſteriis Eccleſiaſticis & Altaribus, quæ a Laïcis tenebantur, de inceſtis conjugiis; & de iis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de Monachis & Clericis a ſancto propoſito & habitu recedentibus; item de Clericis mundiali militiæ ſtudentibus; de rapinis; pauperumque injuſtis captionibus; de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Tum Sermone ad Epiſcopos & Abbates converſo, commonuit illos ſub anathemate Apoſtolicæ Auctoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros Ordines per Simoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publicâ confeſſione patefaceret. *Ejus Acta.* Alii ſe ab hujuſmodi labe purgarunt, alii inducias petiere: quidam ſilentio & pudore crimen prodiderunt. Poltarienſis Abbas, qui libidini ſerviebat, qui Romanæ Eccleſiæ debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat; & has ob cauſas ab Epiſcopo Lingonenſi excommunicatus, Miſſarum Sacramenta celebrare præſumpſerat, dignitate dejectus eſt. Lectis ſententiis Patrum, declaratum eſt, *Solum Romanæ Sedis Pontificem Univerſalis Eccleſiæ Primatem eſſe & Apoſtolicum.* Summus Pontifex ſub pœna excommunicationis prohibuit, ne quis abſque licentia recederet ante finem Concilii. Hæc geſta ſunt Seſſione I. *Solus Romanus Pontifex Univerſalis Eccleſiæ Primas & Apoſtolicus.*

Sequenti die, Remenſis Archiepiſcopus qui inducias impetraverat ut Simoniæ ſuſpicionem elueret, rationem reddere, ac de objectis ſe purgare cri- *De Simoniacis Epiſcopis habita quæſtio.*

criminibus juſſus eſt. Petiit ille facultatem cauſæ ſuæ arcana cum ſelectis Epiſcopis communicandi: quod ipſi a Pontifice conceſſum. Silvanectenſis illorum unus, ipſum Simoniæ reum non eſſe, palam conteſtatus eſt. Juſſit Pontifex, ſiquidem res ita ſe haberet, ut ſacramento ſe purgaret. Petiit ille canonicas inducias, ſeque ſatisfacturum ſpopondit. Cauſa ejus ad Synodum menſe Aprili proximo Romæ celebrandam remiſſa, cui ſe ſiſtere juſſus eſt. Ad eamdem vocatus eſt Dolenſis Britanniæ Epiſcopus, qui ſe cum ſeptem Suffraganeis a Turonenſi Metropolitano jam olim ſubtraxerat, ſibique Archiepiſcopi nomen arrogabat. Lingonenſis deinde Epiſcopus Simoniæ, homicidii, tyrannidis, adulterii, accuſatus, & convictus eſt, Veſontionenſi Epiſcopo, qui defenſionem ejus ſuſceperat, divinitus ademto linguæ motu, tandem ſe ſacros Ordines vendidiſſe confeſſus eſt: criminum verò ſe reum eſſe negavit cæterorum. Juſſit Pontifex Decretum Synodi Calchedonenſis contra Simoniacos legi: ſicque finis impoſitus eſt Seſſioni ſecundæ.

Seſſione tertia, de cauſa Lingonenſis Epiſcopi actum, qui cùm ſe judicio Synodi ſubduxiſſet, excommunicationis ſententiâ damnatus eſt. Interea Nivernenſis Epiſcopus confeſſus eſt procuratum ſibi Epiſcopatum data a ſuis parentibus pecunia, ſe tamen ignorante: unde divini Judicii metu cedere ſe Dignitate ſignificavit, pedumque Paſtorale ad pedes Summi Pontificis depoſuit. Ejus verò pœnitentia & humilitate motus Pontifex, juſſit eum comprobare ſacramento, quòd abſque ſuo conſenſu data eſſet pecunia; illumque de Synodi ſententia, redditis Inſignibus priſtinæ reſtituit Dignitati. Conſtantienſis Epiſcopus emptum ſibi a fratre ſuo Epiſcopatum, ſe ignorante, confeſſus eſt, quòd cum reſciviſſet, ac voluiſſet aufugere, ne illicitam Ordinationem ſuſciperet, ſe ab eo vi captum, invitum conſecratum eſſe. Id ſacramento comprobare juſſus, a Simoniæ crimine immunis judicatus eſt. Nannetenſis Antiſtes, qui patri ſuo in Epiſcopatum, largitione pecuniæ ſucceſſerat, depoſitus. Controverſia de Abbatia Dervenſi inter Epiſcopum Tullenſem, & Remenſem Archiepiſcopum, ſecundùm Remenſem finita. In Epiſcopos a Synodo, abſque cauſa legitima abſentes, & qui ad Regiam expeditionem profecti erant ut Synodum declinarent, lata excommunicationis ſententia; nec non in Archiepiſcopum Gallicienſem, qui ſibi nomen Apoſtolici culminis arrogabat. Damnati novi hæretici, qui in Gallicanis partibus emerſerant, Sacramentarii nimirum. Damnatæ etiam libidinum furiæ contra naturam, quæ non tam crimina ſunt, quàm monſtra. Viri quidam nobiles & potentes, propter inceſtum, adulterium, aut tyrannidem, excommunicati. Demum duodecim promulgati Canones.

Remenſis Concilii Canones.

Primo vetitum eſt, ne quis ſine Cleri populique electione ad regimen Eccleſiaſticum provehatur. Secundo, ne quis ſacros Ordines, aut Miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria, emat aut vendat. Tertio, ne quis Laïcorum Eccleſiaſtica Miniſteria vel Altaria teneat. Quarto, ne quis in atriis Eccleſiarum, præter Epiſcopum & ejus Miniſtrum, quaſlibet conſuetudines exigere præſumat. Quinto, ne quis pro Baptiſmo, pro Euchariſtia, pro viſitatione infirmorum, pro ſepulturis, quidquam exigat. Sexto, ne Clerici arma gerant. Septimo, uſurarii; Octavo, Monachi & Clerici apoſtatæ damnantur. Nonus, Clericorum itinerantium: Decimus, pauperum vexationes, & rapinas quaslibet, prohibent. Undecimus inceſtuoſa matrimonia damnat. Duodecimus, legitimi ſolutionem matrimonii, & alterius uxoris ſuperductionem vetat, priori ſuperſtite. Hæc geſta ſunt Seſſione III. Demum Pontifex ſcriptâ ad univerſos Regni Francorum Catholicos homines Epiſtolâ, ipſos hortatus eſt, ut Feſtum S. Remigii Kalendis Octobris celebrarent: *Quia*, inquit, *etſi aliis non eſt Apoſtolus, tamen vobis eſt. Nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino.* Iſta conſtant ex Itinerario *Leonis IX.* quod ſcripſit *Anſelmus* Remenſis Monachus, ſeu ex Actis Concilii Remenſis.

S. Remigii Galliarum Apoſtoli dies feſtus.

IV. Remis profectus Metas Sanctiſſimus Pontifex, Baſilicam *S. Arnulfi* conſecravit, & Reſponſoria de *S. Gorgonio* Martyre edidit. Inde perrexit Moguntiam, ubi celebravit Concilium, cui XL. Epiſcopi adfuere, ut teſtatur *Hermannus Contractus*. Ibi Simoniaca Hæreſis, & nefanda Sacerdotum conjugia damnata ſunt, inquit *Adamus Bremenſis* lib. 3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 31. In ea Synodo *Sibicho* Spirenſis Præſul graviſſimo crimine accuſatus, purgare ſe voluit Sacramento Dominici Corporis; ſed, ut fertur, maxilla ejus, quamdiu vixit, paralyſi contorta manſit in ſacrilegii pœnam, inquit *Vuibertus* in Actis *S. Leonis IX.* lib. 1. cap. 3. Moguntia profectus Augiam Sanctus Pontifex, Eccleſiam in honorem vivificæ Crucis ibi dedicavit, & dæmoniacum liberavit.

Moguntinum Concilium Leonis IX.

Sacrilegium a Deo punitum.

V. Anno Chriſti M. L. Romam reverſus *Leo IX.* Apuliam petiit, Clinicam Beneventi ſanavit: Synodùm Siponti prope montem Garganum celebravit, in qua duos Archiepiſcopos Simoniacos depoſuit *Vuiberto* teſte. Inde Montem Garganum petiit orationis gratiâ. Romam redux Caſſinenſibus Monachis Privilegia conceſſit ampliſſima. *Gerardum* Tullenſium olim Epiſcopum in album Sanctorum retulit. *Berengarium* Hæreticum anathemate damnavit. Sub id tempus ſcripſit ad Britanniæ Principes, illiuſque regionis Epiſcopos excommunicatos denuntiavit propter Simoniacam Hæreſim, & contumacem præſumptionem, quâ Turonenſi Metropolitano ſubjici renuebant. Beneventanos perduelles ſub idem tempus excommunicavit, teſte *Hermanno Contracto*. Archiepiſcopum Ravennatem, qui res Eccleſiæ Romanæ pervaſerat, a communione removit. Menſe Septembri Concilium Vercellis celebravit, in quo Berengarianam damnavit hæreſim. Inde Tullum antiquam Sedem profectus, corpus *S. Gerardi* Tullenſis Epiſcopi tranſtulit. Tunc ex Cœnobio *S. Manſueti* apud Tullenſes aſſumpſit *Humbertum* Monachum pium & eruditum, quem ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit, & poſtea S. R. E. creavit Cardinalem. Eodem anno varias in Germania conſecravit Eccleſias, *Trithemio* teſte in Chronico Hirſaugienſi.

Sipontina Synodus Leonis IX.

Siponto urbs Regni Neapolitani, cujus Archiepiſcopatus Manfredoniam tranſlatus.

Epiſt. XII.

Concilium Vercellenſe.

VI. Anno M. LI. Auguſtæ Vindelicorum Conventum habuit, Quarto Nonas Februarii, in quo *Hunfridum* Archiepiſcopum, quem a ſacris Miniſteriis ſuſpenderat, abſolvit, teſte *Hermanno Contracto*.

Poſt Paſcha, Romæ Synodum celebravit in cauſa *Gregorii* Vercellenſis Epiſcopi, de adulterio & perjurio accuſati; quem abſentem & neſcientem excommunicavit, ſed non multò poſt Romam venientem, & ſatisfactionem promittentem, Officio reſtituit. Ad eamdem Synodum refertur Decretum de meretricibus Preſbyterorum expellendis, & ſervituti addicendis; de quo B. *Petrus Damiani*, Opuſculo XVIII. Cap. VII. *In plenaria*, inquit, *Synodo ſanctæ memoriæ Leo Papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Preſbyteris proſtitutæ, ex tunc & deinceps Lateranenſi Palatio adjudicarentur ancillæ.*

II. Synodus Romana Leonis IX.

VII. Anno M. LII. Capua, Benevento, & Salerno luſtratis, in Germaniam profectus eſt, cùm

ut

ut *Henricum* Imperatorem, & *Andream* Hungariæ Regem diſſidentes reconciliaret, tum ut auxilium ab Imperatore contra Normannos obtineret, ut ex *Vviberto*, *Sigeberto*, *& Leone Oſtienſi* lib. II. cap. 48. colligitur. Illo in itinere *Vvolfangum* & *Erhardum* Epiſcopos Ratiſponenſes in numerum Sanctorum retulit, ut *Vvigulejus Hundius* lib. I. Metropolis Salisburgenſis, in *Gebbardo*, *& Andreas Brunnerus*, Parte II. Annalium Bojorum, commemorant. Ratiſponæ Nonis Octobris dediſſe fertur Diploma de corpore *S. Dionyſii* Areopagitæ ibidem exiſtentis: Regi Francorum, & ejuſdem Regni Prælatis & ſubditis inſcriptum. Sed iſtud Diploma pſeudepigraphum eſt. Prima ratio falſi petitur ex inſcriptione, quæ ſic habet: *In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti nomine, Amen. Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Chariſſimo filio, inclyto Regi Francorum &c.* Ubi regem Galliæ nullo modo nominat, contra quam in cæteris omnibus Diplomatibus factum eſt.

Diploma de corpore S. Dyoniſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente, pſeudepigraphum & Leoni IX. perperam adſcriptum.

Secunda petitur ex his verbis: *Quatenus litem, inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus B. Dionyſii Areopagitæ diutiſſimè ventilatam, veritate diſcuſſa dirimere curaremus.* At hujus litis apud coævos vel ſuppares Auctores nulla mentio.

Tertia ex his verbis: *Tam Imperialibus, quàm Papalibus Anteceſſorum noſtrorum Literis ſufficienter inſtructi.* At nullæ proferri poſſunt ea de re Literæ, ſive Pontificiæ, ſive Imperatoriæ, ante ſpurium iſtud *Leonis IX.* Diploma. Taceo quòd præponitur Imperator Papæ contra ſtilum Diplomatum.

Quartò, miracula vocat *Portenta* inſolenti & profano loquendi genere.

Quintò, rem factam ait, petentibus Regis Chriſtianiſſimi Legatis. At conſtat ex *Rigordo* Chronographo Regio in Vita Philippi Auguſti Francorum Regis, apud *Duchesnium* Tom. V. pag. 18. anno MLIII. tempore *Leonis IX.* Pontificis Maximi ſacra lypſana S. Dionyſii & Sociorum Martyrum in Galliis detecta fuiſſe ac reſerata, ibique inventa illorum corpora, præſentibus *Henrici* Imperatoris Oratoribus, quem *Henricus* Rex Francorum rogaverat, ut diem elevationis illius Corporis Sancti protelaret, quod in Monaſterio *S. Emmerani* conditum, Germani corpus eſſe S. Dionyſii Areopagitæ prædicabant, donec inquiſitio fieret diligentior, an ſacrum illius Martyris corpus in Abbatia, quam *Dagobertus* Rex Chriſtianiſſimus prope Lutetiam Pariſiorum ædificaverat, reperiretur. Annum ML. *Rigordus* adſcribit, ſed hac in re falſus eſt. *Helinandus* enim Laudunenſis Epiſcopus, qui huic reſerationi aderat, teſte Anonymo, quem *Duchesnius* edidit Tom. IV. pag. 157. anno tantùm MLII. Epiſcopus creatus eſt.

Sexta ratio falſi petitur ex his verbis: *Nec Majeſtas Imperialis, nec Regia Celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulfo, dummodo beati corporis opibus, vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur.* Quis verò Sanctum Pontificem ita locutum eſſe ſibi perſuadeat? Tandem V. perperam notatur Indictio: ſexta enim labi incipiebat a Kalendis Septembribus.

In Monaſterio quidem *S. Emmeranni* Monumentum extat cum hac inſcriptione: *Dionyſius Areopagita hic requieſcit. Sub Arnulfo Imperatore, & Othone Rege, ſub Ebulone Abbate S. Dionyſii, Giſalbertus furatus eſt V. Nonas Julii. Furto ſublatus huc venit pridie Nonas Decembris, tempore Tutonis Epiſcopi.* Sed hæc Inſcriptio convincitur falſitatis. Prima ratio faſi eſt, quòd inter Galliæ Reges nullus *Otho* memoretur. Secunda quòd inter Abbates S. Dionyſii nullus *Ebulo* occurrat. Tertiò, ſi Odonem, ſeu Eudonem intellexerint illius inſcriptionis auctores, qui anno 891. nomine Caroli Simplicis adhuc Regnum adminiſtrabat; nullus tunc Regularis Abbas Sandionyſiano præerat Cœnobio; Sed *Robertus* Comes Pariſienſis, tamquam ipſe Abbas, Monaſterii reditus ampliſſimos percipiebat. Quartò, ſupponit hæc narratio ducentos Monachos regularis cumprimis vitæ, vino immerſos, & ſopore obrutos, *Giſalbertum* non audiviſſe portas effringentem, irrumpentem adyta, capſas reſerantem, quod ſanè incredibile eſt. Quintò, nec veriſimile eſt poſt prædonem illum non diligentiſſimè decurſum; nihil renuntiatum civibus, nihil Regi, nihil inquiſitum poſtea de ſacrilego illo *Giſalberto*. Sextò, veriſimile non eſt, quòd iter quindecim dierum *Giſalbertus* nihil ſibi metuens a Gallis periculi, quinque menſibus confecerit. Hæc occaſione Diplomatis *Leoni IX.* ſuppoſiti obiter dicta.

Mantuana Synodus.

VIII. Anno Domini MLIII. in Italiam remeans exeunte Februario Synodum Mantuæ habere decreverat, ſed quorumdam Epiſcoporum ſeveritatem ejus metuentium factione prohibitus eſt, ut refert *Uvibertus* in ejus Vita Lib. II. Cap. IV.

III. Synodus Romana Leonis IX.

Romæ poſt Paſcha iterum celebratam a *Leone IX.* Synodum, teſtis eſt *Hermannus Contractus.* Quid in ea geſtum ſit, non ita certum. Veriſimile eſt damnatam fuiſſe tunc exortam Fermentaceorum hæreſim, & a *Michaële Cerulario*, ac *Leone Acridano*, ſcriptis aſſertam, quæ Latinam Eccleſiam in azymis vivificum Sacrificium Deo offerentem ſugillabat, verumque Sacrificium eſſe negabat, niſi ex pane fermentato offerretur. Tunc *Leonem* contra Schiſmaticos illos libellum ſcripſiſſe luculentiſſimum ait *Vvibertus*, quæ eſt Epiſtola I. in XLI. Capita diſtincta. Direxit etiam Conſtantinopolim Apocriſiarios ad cauſam Eccleſiæ tuendam, *Humbertum* Silvæ-Candidæ Epiſcopum & Cardinalem, *Petrum* Amalphitanorum Epiſcopum & *Fredericum* Diaconum & Cancellarium. Lib. I. c. 5.

Expeditio contra Normannos.

Poſtea contra Normannos in Apulia inſolenter ſe gerentes duxit exercitum. Pontificis copias cecidere Normanni. Victoribus leges dedit victus ipſe, ac religione mitigavit, quos armis domare non poterat. Sanctiſſimo Pontifici ad nutum obtemperarunt, cæſorum ſepelivere corpora, & ſuper eorum tumulos Baſilicam opere magnifico erexerunt: cæſi a Normannis Martyres ſunt habiti, & miraculis claruere, ſi *Vviberto* fides. Poſt hanc cladem *Leo* Beneventum profectus eſt, *Hunfrido* Comite, aliiſque Nobilibus Normannis ipſum honorificè ſtipantibus, eique miniſtrantibus, ut *Vvibertus* & *Hermannus Contractus* teſtantur. Venetiarum & Iſtriæ Epiſcopis præcepit, ut Gradenſi Patriarchæ parerent. Epiſt. 2. Datâ ad Thomam Africanum Epiſcopum Epiſtolâ, Carthaginenſis Archiepiſcopi Primatum in univerſam Africam confirmavit: finitiva ſententia deponi Epiſcopus non poſſe, inconſulta Sede Apoſtolica, declaravit: quòd eæ ſint majores cauſæ ad eam ſecundùm Canones referendæ. Epiſt. 3. *Hoc autem*, inquit, *nolo vos lateat, non debere præter Sententiam Romani Pontificis Univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, diffinitivam tamen Sententiam abſque conſultu Romani Pontificis non licet dare: quod in ſanctis Canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire..... Scilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per Sanctam & principalem B. Petri Sedem a Succeſſoribus ejus ſunt definiendæ.* Ne poſt Epiſcoporum obitum domus Epiſcopales diriperentur, vetuit datâ ad Auximanos Epiſtolâ. Eccleſiæ Epiſt. 11.

Varia Decreta.

Epiſcopi definitivâ ſententiâ non damnandi inconſulta Sede Apoſtolica.

Majores cauſæ ad eam referendæ.

Salernitanæ Metropolitica jura confirmavit. *Joannis* Tuſcanenſis Epiſcopi tranſlationem ad Portuenſem Epiſcopatum confirmavit ex ſententia Synodi, cùm probatum eſſet, illam tam *neceſſitatis*, quàm *utilitatis causâ* factam eſſe: ut conſtat ex Epiſtolâ 14. Labbeanæ Concil:orum Editionis, ex Tomo I. Italiæ Sacræ *Ferdinandi Ughelli* tranſcripta. Privilegia Cluniacenſis & Corbejenſis Cœnobiorum confirmavit, necnon Cœnobii *Sanctæ Sophiæ* Beneventi. Ad eum ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut malevolorum quorumdam obtrectationes adversùs ſe ad ejus Sanctitatem delatas diſſiparet.

Epiſt. 4. Lib. 1.

Ejuſdem Beati Viri Librum *Gomorrhianum*, contra nefandum vitium, quo Clerici plerique in Italia polluti erant, conſcriptum, ſibique dicatum approbavit; Decretumque edidit, ut Clericos tam fœdè peccantes coërceret.

Leonis IX. ſanctitas.

IX. Eximia fuit *Leonis IX.* ſanctitas. Pſalterium diebus ſingulis recitabat, Miſſæque Sacrificium offerebat. Quamdiu Romæ verſatus eſt, tribus per Hebdomadam diebus, a Lateranenſi Eccleſia ad S. Petri, privato habitu nudiſque pedibus, cum duobus aut tribus Clericis, pſallendo & orando pergebat. Humi cubabat, cilicio ad carnem indutus. Caritate fuit in pauperes incredibili. Leproſum in angulo Palatii inventum propriis ſublatum humeris in lecto ſuo collocavit, quem deinde requiſitum cùm non inveniſſet, oſtiis licèt omnibus obſeratis, agnovit ſe Chriſtum ſub hac forma ſuſcepiſſe. Quamvis eſſet eruditiſſimus, ſacra ſtudia jugiter colebat, nec Græcam Linguam addiſcere prope quinquagenarius dedignatus eſt, ut Scripturam Sacram Græcè legere ac intelligere poſſet. Obitus ſui die prænuntiato, Extrema Unctione & Dominici Corporis & Sanguinis Communione munitus, ferventiſſimis pro Eccleſia fuſis precibus, ad vitam migravit immortalem, anno Chriſti MLIV. ætatis L. Pontificatus VI. Annis ſcilicet quinque, duobus menſibus & novem diebus ſedit. Obiit die XIX. Aprilis, in Baſilica Vaticana ſepultus. Multis poſt obitum miraculis clarus, ſacris Eccleſiæ Faſtis adſcriptus eſt. Ejus Vita a *Wiberto* ejus apud Tullenſes Archidiacono duobus libris ſcripta, extat inter Acta Sanctorum menſis Aprilis a viris eruditis *Henſchenio* & *Papebrochio* S. J. collecta, & variis obſervationibus illuſtrata.

Ex Vviberto in Actis.

Obitus.

ARTICULUS VII.

De Victore II.

POſt obitum *S. Leonis IX.* Clerus Romanus Legationem miſit ad *Henricum III.* Imperatorem, ut *Gebhardum* Eyſtetenſem Epiſcopum Romam mitti obtineret in Summum Pontificem eligendum. Eam Legationem obiit *Hildebrandus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus. Aliunde petere Pontificem opus fuit, quia in Romana Eccleſia nemo ſatis idoneus videbatur ad tantam Dignitatem ſuſtinendam. Magna autem de *Gebehardo* erat expectatio ob exquiſitam ipſius prudentiam, & peritiam regiminis; nec non ob auctoritatem opibus æquè ac meritis fultam. Ægrè virum ſuis rebus utiliſſimum ſibi eripi paſſus eſt Imperator: ægrè conſenſit Antiſtes ipſe, ut *ſcribit Leo Oſtienſis* Lib. 2. Cap. 90. Romam profectus, maximâ Cleri populique lætitiâ ſuſceptus eſt, & die Cœnæ Domini conſecratus, anno MLV. teſte *Hermanno Contracto*. Paulò poſt inaugurationem ſuam Synodum Florentiæ celebravit *Henrico* Imperatore præſente: in qua *Berengarii* damnavit hæreſim, ut colligitur ex *Lanfranco*: & bonorum Eccleſiaſticorum diſtractionem & alienationem ſub pœna excommunicationis prohibuit, ut refert *B. Petrus Damiani* Epiſtolâ XII. Libri IV. ad V. Epiſcopum. *Hildebrandum* R. E. Cardinalem Legatum a Latere in Gallias miſit: qui indicto in Gallia Lugdunenſi Concilio, ad Simoniam, aliaque vitia, quę tum in hoc Regno graſſabantur averruncanda, Epiſcopum Simoniacum ad criminis Confeſſionem miraculo adegit, dum juſſus recitare Hymnum Glorificationis, hæc verba, *Et Spiritui Sancto*, proferre non poſſet; ut *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, & *B. Petrus Damiani* Opuſculo XIX. cap. VI. commemorant. Turonenſe quoque Concilium, cujus *Lanfrancus*, & *Guimundus* meminere idem Legatus contra *Berengarium* Victoris II. auctoritate congregavit eodem anno MLV. Ejuſdem mandato Pontificis Toloſana Synodus anno MLVI. celebrata eſt, de qua inferiùs agemus. Aliam Synodum Romæ habuit Victor anno MLVII. in qua Marſorum Epiſcopatus antea diviſus, in unam redintegratus Diœceſim eſt, ut diſcimus ex Epiſtolâ II. *Stephani IX.* Anno Pontificatus altero, Germaniam ab *Henrico III.* invitatus, eum ex hac vita migrantem Apoſtolica benedictione proſecutus eſt, & filium ejus, tunc ſolùm quinquennem, in ſucceſſionem Imperii a Principibus quoque electum, in ſuam & Romanæ Eccleſiæ tutelam ſuſcepit, teſte *Mariano Scoto*, & *Gregorio VII. Epiſtolâ XIX. Lib. I.* Hoſtes nonnullos *Victori II.* fecit ſtudium diſciplinæ ſeverioris, & Decretorum *Leonis IX.* Deceſſoris ſui obſervantia Venenum in Sacro Calice ipſi propinavit Subdiaconus quidam anno primo Pontificatus, ſed ab eo diſcrimine miraculo duplici ereptus eſt. Calix namque ita gravis & ponderoſus evaſit, illum ut attollere non poſſet: ſacrileguſque Subdiaconus a dæmone arreptus eſt, ut refert *Lambertus Schafnaburgenſis*. Patientiſſimè tulit adverſa, illaque ſibi a Deo immitti exiſtimavit, quia *Leoni* Deceſſori ſuo moleſtiam creaverat, auxiliares avertendo copias, quæ ipſi contra Normannos deſtinabantur. *Meritò*, inquiebat, *hæc patior, quia peccavi in Dominum meum. Dignum eſt ut quod fecit Saulus, patiatur Paulus; quod egit lupus, ſuſtineat agnus.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi cap. XCI. Lib. II.

Simoniacus miraculo ad criminis Confeſſionem compulſus.

Alia Synodi.

Victor ſecundus miraculo duplici a veneno ipſi propinato liberatus.

Synodus Florentina.

Ad *Victorem II.* graviſſimam ſcripſit Epiſtolam *B. Petrus Damiani*, cum ipſo expoſtulans, quòd *Henricum* quemdam illuſtrem virum, qui ſpretis rebus terrenis ad Chriſti militiam confugerat, a quibuſdam injuſtè vexari & opprimi ſineret, pro quo etiam Chriſtum loquentem inducit; monetque Pontificem ut videat etiam atque etiam, ne illi de ſe conquerenti, quid poſſit reſpondere non habeat. *Quid enim*, inquit, *ſi ipſe te Salvator ſuis conveniat verbis, & has effundat improperando querelas? Ego te*, inquit, *de communi Clericorum grege ad Sacerdotale faſtigium extuli, & de clientela Epiſcopi ad obtinenda Epiſcopalis Officii jura promovi. Ego te quaſi Patrem Imperatoris eſſe conſtitui, & cor illius ad gratiam tui præ cunctis pene mortalibus inclinavi. Ego claves totius univerſalis Eccleſiæ meæ tuis manibus tradidi, & ſuper eam te mihi Vicarium poſui, quam proprii ſanguinis effuſione redemi. Et ſi pauca ſunt iſta, etiam Monarchias addidi: immo ſublato Rege de medio, totius Romani Imperii vacantis tibi jura permiſi. Ego itaque qui tibi talia & tanta præſtiti, legem ſive juſtitiam in tuo examine non invenio: atque a tuis tribunalibus deſpectus & inultus abſcedo. Si ergo te, Piiſſime Domine, is qui judicaturus eſt vivos & mortuos, his verbis impeteret, quid ad hæc tua Sanctitas excuſationis opponeret?* Fredericum Gozzelonis Lotharingiæ Ducis filium, Abbatem Caſſinenſem, Cardinalem *Victor II.* creavit. Obiit Floren-

Petri Damiani gravis ad illum Epiſtola.

rentiæ die vigeſima-octava Julii, anno M.LVII. cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS VIII.

De S. Stephano IX.

VIctore II. ad Superos tranſlato, *Fredericus*, Ducis Lotharingiæ filius a Leone IX. R. E. Cancellarius creatus, & Legatus Conſtantinopolim cum *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo, & *Petro Amalfitano*, deinde Vitam Monaſticam Caſſini profeſſus, & Abbas electus, noviſſimè a *Victore II.* creatus Cardinalis, ipſi uno conſilio & concordi voluntate in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt, die ſecunda Auguſti anni M.LVII. & *Stephanus* appellatus. In Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtitutionem, morumque emendationem ſtatim incubuit, crebris Synodis Romæ habitis, in quibus de conjugiis Clèricorum, & Sacerdotum, nec non de conſanguineorum nuptiis, quæ duo mala tunc Eccleſiæ faciem fœdabant, prohibendis, & tollendis actum eſt, ut *Leo Caſſinenſis* in Chronico lib. II. cap. 98. teſtatur. Circa Feſtum S. Andreæ, Caſſinum ſe contulit, ubi vitium proprietatis, quod ſenſim irrepſerat, radicitus evelli juſſit: Cantum etiam Ambroſianum in ea Eccleſia prohibuit; Abbatem denique eligi curavit. Fratrum vota in *Deſiderii* Monachi probatiſſimi ac meritiſſimi electionem conſpirarunt; quam Pontifex laudavit & confirmavit, teſte *Leone Oſtienſi*. Zelum Phinees contra Clericos incontinentes æmulatus eſt, ut prædicat *B. Petrus Damiani* in Epiſtolâ ad *Cumbertum* Taurinenſem Epiſcopum, Opuſculo ipſius XVIII. inſerta. *Alio quoque tempore*, inquit, *cùm Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui poſt interdictum Papæ Leonis incontinentes extiterant, de Conventu Clericorum, & Choro Eccleſiæ præcepiſſet exire; ut quamquam relictis fœminis, per Pœnitentiæ ſe lamenta corrigerent, tamen quia Sancto Viro inobedientes fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Miſſæ licentiam de cætero non ſperarent: juxta Canonicam B. Cæciliæ trans Tyberim conſtitutam Presbyter habitabat, quòd nec fœminam ullo modo adquieſcebat abjicere, nec umquam poterat hæc ſtatuta niſi vana prorſus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, ac robuſtus exiſteret, veſpertinis horis ad quieſcendum ſe in lecto compoſuit; Sed repentina divinæ ultionis animadverſione percuſſus, mane repertus eſt cadaver exanime.*

Synodi a Stephano Nono celebratæ.

Cœnobii Caſſinenſis Viſitatio.

Stephani Noni zelus contra Clericos incontinentes.

B. Petrum Damiani Cardinalem creat.

Petrum Damiani Monachum ſanctiſſimum, doctiſſimum, & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimum Diſciplinæ, Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem creavit *Stephanus IX.* Quam ille Dignitatem cùm invictâ humilitate recuſaret, ipſum ad ſuſcipiendas Infulas Apoſtolico mandato adegit. Quamobrem illum perſecutorem ſuum appellare ſolebat Vir Sanctus, ut conſtat ex ejus Opuſculo XIX. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum de Abdicatione Epiſcopatûs. *Sacrarium*, inquit, *Spiritus Sancti veſtrum pectus agnoſcit, quia niſi me tunc neceſſitas Apoſtolicæ Sedis impelleret, & antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, caritas invitaret, poſt Sanctæ memoriæ Domini Stephani, veſtri quidem Deceſſoris, mei autem perſecutoris, obitum, ego a me protinus Epiſcopatum non canonicè traditum, ſed violenter injectum, funditus abſcidiſſem.*

Legatos mittit Conſtantinopolim.

Legationem Conſtantinopolim decrevit *Stephanus IX.* ut Eccleſiæ Græcæ cùm Latina unionem procuraret, cujus onus & honorem impoſuit *Stephano* Cardinali, *Mainardo* Silvæ-Candidæ poſtea Epiſcopo, & *Deſiderio* Abbati Caſſinenſi. *Gode*fridum Lotharingiæ Ducem fratrem ſuum Imperatorem renunciare, ejuſque auxilio Normannos ſibi inviſos ex Italia pellere decreverat *Stephanus IX.* ob idque Theſaurum Caſſinenſem ad ſe afferri juſſerat; ſed inſpirante & terrente Numine ab eo abſtinuit: quin etiam magnificis muneribus idem Cœnobium donavit, teſte *Leone Oſtienſi*, Lib. II. cap. 100. & 104. Iſta ſecundùm hominem cogitaſſe, zelum habentem, ſed ea non fuiſſe ſecundùm divinum conſilium, rectè obſervat Cardinalis Baronius: quia *Deus (ut exitus declaravit) Normannos illic voluit Sedes figere pro Eccleſiæ Romanæ ſubſidio adversùs Schiſmaticos Principes.* Hildebrando Romanæ Eccleſiæ Subdiacono miſſo ad Agnetem Auguſtam pro negotiis Eccleſiæ Legato, communi conſilio ſtatuit, ut ſi ante ejus reditum Sedes Apoſtolica per ſuum obitum vacaret, ſuſpenderetur Pontificis electio, donec eſſet a Legatione redux. (Ex Leone Oſtienſi Lib. II. Cap. 101.) Mortis præſenſionem quamdam habuiſſe viſus eſt *Stephanus IX.* Antequam enim e portu ſolverent Hildebrandus & Socii Conſtantinopolim navigaturi, obiit Florentiæ, quò ſe contulerat, *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate illi in extremis adſiſtente 4. Idus Aprilis, anni MLVIII. In eadem ſepultum urbe, miraculis poſt obitum claruiſſe, *Leo Oſtienſis* Lib. II. cap. 101. & *Petrus Diaconus* Lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis referunt. Virum eruditiſſimum fuiſſe, & cum *Humberto* Silvæ Candidæ Epiſcopo Librum de Corpore Domini adversùs Michaëlem Græcorum Patriarcham, & alterum adversùs Nicetam Pectoratum ſcripſiſſe, Petrus teſtatur.

Normanni Eccleſiæ Romanæ utiles.

ARTICULUS IX.

De Nicolao II.

Schiſma.

STephano IX. ad meliorem vitam tranſlato, *Gregorii* Lateranenſis & Tuſculanenſis Comitis, necnon *Gerardi* Galeſenſis & potentum aliquot Romanorum factione & armis in Sedem Apoſtolicam intruſus eſt *Joannes Mincius* Velitrenſis Epiſcopus, & *Benedictus X.* appellatus, *Petro Damiani* cum cœteris Cardinalibus fruſtra reclamante; & Antipapam diris devovente. Cardinales fugere coacti. Miſſa ab iis eſt ad Agnetem Imperatricem Legatio, ejuſque aſſenſu *Gerardus* Florentinus Epiſcopus Senis Pontifex electus eſt. Antipapæ violentam ac ſimoniacam intruſionem, electi verò Pontificis optimas dotes deſcribit *Petrus Damiani* Epiſt. 14. ad Archiepiſcopum Ravennatem (Ad *Nicolaum* nempe II. & *Joannem Mincium* Antipapam hæc Epiſtola referenda eſt, non ad *Alexandrum II.* & *Cadaloum*, ut retulit Conſtantinus Caetanus, Operum S. Petri Damiani editor.) Sic porro de *Mincio* Antipapa ſcribit: *Ille abſque ulla excuſatione Simoniacus eſt, quia nobis omnibus ejuſdem Urbis Cardinalibus Epiſcopis reclamantibus, obſiſtentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis undique tumultuantibus, & furentibus inthronizatus eſt. Dehinc ad marſupiorum patrocinia funeſta concurrit. Pecunia per regiones, andronas, vel angiportus in populos erogatur, B. Petri venerabilis arca pervaditur, ſicque per totam urbem velut officinam malleò fabricantis Simonis factam, vix aliud quàm [ut ita loquar] malleorum, atque incudum tinnitus auditur. En, o ſcelus & ferale prodigium! Petrus cogitur nundinas Simonis ex ſua quantitate perſolvere, qui Simonem cum omni ſuo commercio cognoſcitur perpetuâ maledictione damnaſſe. Quod autem ille crimen hoc palliat, & tractum ſe atque coactum, quibus poteſt verbis, excuſat, hoc ego liquidò ad liquidum neſciam; tamen & ipſe non uſque*-

quoque diffiteor. Ita quippe eſt homo ſtolidus, deſes ac nullius ingenii, ut credi poſſit neſciſſe pro ſe talia machinari; verumtamen in hoc reus eſt, quia in cæni voragine, in quam ſemel eſt violenter injectus, volutatur ultroneus, & in adulterio, quod nolens ante commiſerat, delectabiliter perſeverat. Ut autem & de ipſa ejus promotione lacrymoſa verba non protraham; nobis Epiſcopis per diverſa latibula fugientibus Presbyter Oſtienſis Eccleſiæ, qui utinam ſyllabatim noſſet vel unam paginam rite percurrere! ut eum ad Apoſtolatus culmen proveheret, raptus a ſatellitibus Satanæ, & violenter attractus eſt. Et ecce, ut vos Canonica Sanctionis Decreta non latent, ſi cuncta etiam, quæ ſibi opponi poſſunt objectionum capitula ſupprimantur, hoc ſolum tale eſt, ut ex eo ſe nullatenus valeat expedire. Nam ſi Presbyter procul dubio deponendus eſt, quia ſui ſibimet privilegium Pontificis uſurpavit; quo pacto poterit is qui ordinatus eſt ſtare, propter quem ſolum Ordinator ejus judicatus eſt a ſua dignitate corruere? Hoc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa, congregatis intra Eccleſiam Epiſcopis, civibuſque Romanis, Clero & Populo, hoc ſub diſtricti anathematis excommunicatione ſtatuerat, ut ſi eum de hoc ſæculo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, qui cum communi omnium conſilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, ſed Sedes Apoſtolica, uſque ad illius reditum intacta vacaret. Tum ſubdit de *Gerardi* electi Pontificis dotibus: *De electo hoc mihi videtur, quia bene literatus eſt & vivacis ingenii, ſine ſuſpicione caſtus, in erogandis eleemoſynis pius. His ultra non addo ne non videar univerſitatis amator, ſed ſingularitatis aſſertor.* Antipapæ verò imperitiam ita ſugillat: *Ille autem e contra, ſi unum non dicam Pſalmi, ſed vel Homiliæ quidem verſiculum plenè mihi valeat exponere, multum ad, verſùs eum ultra non facio, manus do, plantas oſculor & non jam Apoſtolicum, ſed Apoſtolum, ſi jubetis appello.*

Anno Chriſti MLIX. menſe Januario, *Gerardus* Pontifex electus, ab *Hildebrando* Cardinali & *Godefrido* Florentiæ Duce Romam ductus, a Clero Populoque Romano in Sede Apoſtolica conſtitutus eſt, nomenque ſibi ſumpſit, *Nicolaus II.* moxque *Mincium* Antipapam, cum ejus fautoribus, anathemate confixit. Quem tamen haud multò poſt Communioni reſtituit, Sacerdotali gradu dejectum, ut *Leo Oſtienſis* Lib. 3. Cap. 12. commemorat. *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem ob eximia merita S. R. E. Cardinalem creavit [Ex *Leone Oſtienſi* ibidem] Romæ Concilium habuit anno MLIX. cui CXIII. Epiſcopi interfuere. Huic ſiſtere ſe juſſus Berengarius Hæreſiarcha, Fidem Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia profiteri compulſus eſt, ſecundùm formulam ab *Humberto* Cardinali Silvæ Candidæ Epiſcopo conſcriptam, & librum *Joannis Scoti Erigenæ*, quo ad ſuum propugnandum errorem plurimùm utebatur, igni tradere. A *Nicolao* Pontifice Maximo & Patribus reliquis damnata Sacramentaria hæreſis. (Ex Lanfranco, Guitmundo, & Algero, in Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*.)

Concilium Romanum

Acta contra Simoniacam Hæreſim.

In eodem Concilio Simoniaca Hæreſis damnata eſt; ſtatuit Pontifex Simoniacos abſque miſericordia deponendos, *juxta Canonum Sanctiones, & Decreta SS. Patrum*. Eos autem qui a Simoniacis gratis fuerant ordinati, quoniam ingens erat eorum multitudo, in acceptis Ordinibus manere permiſit, *Non tam cenſurâ juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ*. Cavit nihilominus ne Succeſſorum aliquis hanc diſpenſationem ſuam in exemplum traheret: *Quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Si quis verò deinceps a Simoniaco ſe conſecrari permitteret, & Conſecrator, & Conſecratus, privati Sacra Dignitate, Pœnitentiæ ſubjicerentur. Iſta conſtant ex Actis Synodi, & ex *B. Petro Damiani*, Opuſculo 30. cap. 1.

Decretum de Romani Pontificis electione.

Eadem Synodus, auctore Pontifice Maximo, frequentibus Schiſmatibus prohibendis Decretum de Romani Pontificis electione edidit, ſtatuens ut vacante Sede Cardinales Epiſcopi convenirent, de electione tractaturi, aſſumptiſque ſecum Clericis Cardinalibus, communibus ſuffragiis Pontificem eligerent ex Eccleſiæ Romanæ gremio, ſi reperiretur idoneus, accedente reliqui Cleri populique conſenſu, *Salvo debito honore & reverentia Henrici* Germaniæ *Regis*, & futuri, ut ſperabatur, Imperatoris; cui *Nicolaus* ipſe Privilegium confirmavit, ejus Patri ab Apoſtolica Sede collatum, ut abſque ipſius aſſenſu Romani Pontificis electio rata non eſſet. Id conſtat ex Actis Concilii, ex Diſceptatione Regii Advocati cum Romanæ Eccleſiæ Defenſore, apud B. Patrum Damiani, ex Anſelmo Lucenſi Epiſcopo Lib. 11. contra Guibertum Antipapam, & ex Chronico Virdunenſi Hugonis Flaviniacenſis: Extat ea Conſtitutio, apud Gratianum Diſtinct. 23. Cap. *In nomine*.

Privilegium Imperatori confirmatum.

Clericorum incontinentia caſtigata.

Clericorum incontinentiam in eadem Synodo coërcuit *Nicolaus II.* edito Decreto: *Ne quis concubinarii Presbyteri, aut ſubintroductam mulierem habentis, Miſſam audiret*: & Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis incontinentibus, ſacris miniſteriis interdixit. Zelum ipſius contra hanc peſtem excitavit B. *Petrus Damiani*, Opuſculo 17. *De Cœlibatu Sacerdotum*, ipſi nuncupato.

Summa Canonum Concilii Romani ſub Nicolao ſecundo.

Aliis Canonibus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationi in hac Synodo Pontifex optimus proſpexit. Peſſima invaluerat conſuetudo, ut Romani Pontificis, aliorumque Epiſcoporum morientium bona diriperentur. Id Canone ſecundo prohibitum eſt, juſſumque ut Succeſſoribus integra ſervarentur. Quartus Canon Clericis qui *Leonis IX.* parentes Decreto caſtitatem ſervaverant, præcepit ut juxta Eccleſias, quibus erant ordinati, in communi viverent. Quintus decimas, primitias, oblationes Eccleſiis reddi fideliter a laicis, & in diſpoſitione Epiſcoporum eſſe jubet. Quas qui retinuerint, a Communione removentor. Sextus vetat ne Presbyteri & quivis Clerici, Eccleſiam ſeu Beneficium auctoritate Laïcorum obtineant. Septimus prohibet ne quis ſpe Abbatiæ habitum Monachi ſuſcipiat. Octavus, ne quis duas Eccleſias, ſive duo Beneficia ſimul obtineat. Nonus decernit ut per Simoniacam Hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet Eccleſiaſticum Officium. Decimus cujuſlibet Ordinis Clericos a Laïcis judicari vetat. Undecimus Matrimonia, inter conſanguineos ad ſeptimam uſque generationem prohibet. Duodecimus laïcos, qui cum uxore concubinam habent, a communione repellit. Decimus-tertius cavet ne laicus ullus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi mutato habitu ſeculari, diuturna converſatione fuerit inter Clericos comprobatus. Contra Clericos etiam & Monachos Apoſtatas diſtrictum anathema in eadem Synodo, *Nicolaus II.* Epiſtolâ 8. ad Epiſcopos Galliæ teſtatur.

Pluralitas Beneficiorum vetita, & Monaſticum habitum ſuſcipere ſpe Abbatiæ.

Iſtius tempore Synodi, *Aldredus* Eboracenſis Epiſcopus, qui accipiendi Pallii causâ Romam venerat, Simoniæ convictus, a *Nicolao II.* depoſitus eſt. Verùm cùm ipſe, & duo Epiſcopi, Comeſque Northumbrorum, itineris ſocii, a prædonibus exſpoliati eſſent redeundo in patriam, hæc calamitas *Aldredo* recuperandi honoris occaſio fuit. Comes enimvero verbis durioribus Pontificem

con-

convenit, *Parum metuendam a longinquis gentibus ejus excommunicationem eſſe* dicens, *quam propinqui latrunculi deriderent: aut ſua ſibi per ejus auctoritatem reddenda, aut futurum ut hæc Rex Anglorum audiens, Tributum S. Petri* Romanæ Eccleſiæ *ſubtraheret*. His minis territi Romani, *Nicolaum II.* flexerunt ut *Aldredum* priſtinæ reſtitueret Dignitati, ne honore ſimul & facultatibus ſpoliatus in patriam rediret. Iſta refert *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. III. *De Geſtis Pontificum Anglorum*. In *Gerardum* Comitem Galeriæ, prædonum ducem, injuriam Anglis illatam anathemate ultus eſt Pontifex Maximus, in Plenaria ſua Synodo, ut refert B. *Petrus Damiani* in Diſceptatione Synodali Regii Advocati cum Eccleſiæ Romanæ Defenſore.

Novi Nicolaitæ in Provincia Mediolanenſi damnati a Nicolai Secundi Legatis.

Ut verò quod ſanctiſſimè ſtatutum erat, diligenter executioni mandaretur, Legatos Mediolanum miſit *Nicolaus II.* viros ſanctiſſimos & doctiſſimos, *Petrum Damiani* Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, & *Anſelmum* Lucenſem Antiſtitem, ad illius Eccleſiæ ſtatum reformandum, maximèque ad Simoniacam hæreſim, & hæreſim alteram Nicolaitarum extirpandas. Nicolaitæ vocabantur Clerici mulieroſi, qui incontinentiam ſuam, fœdique commercii copulas velut ex auctoritate defendebant. *Vitium quippe in hæreſim vertitur, cùm perverſi dogmatis aſſertione firmatur*; (inquit Petrus Damiani.) Legatione ſibi impoſita ſtrenuè functi ſunt viri ſanctiſſimi. Eccleſiæ Romanæ jura & ſacrum Principatum contra Mediolanenſes Clericos e ſuggeſtu propugnavit, populumque ſuas in partes, immo Juſtitiæ, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ traxit Petrus. Tum animadvertens malum longè latequè ſerpſiſſe, vixque ullum in Clero abſque pretio ordinatum reperiri, expenſis Pontificum & Conciliorum ea de re Decretis, Canonum ſeveritatem eo in negotio cenſuit eſſe temperandam, nec ſummo jure contra reos agendum: Sed perverſæ conſuetudini finem imponendum, ac gratuitæ promotionis ordini futuris temporibus providendum. Promiſſionem itaque propriæ manus ſubſcriptione, & juramento ſuper Sancta Evangelia firmatam ab Archiepiſcopo, Clero, & Populo Mediolanenſi exegit Cardinalis Legatus, quo Simoniacam & Nicolaitarum hæreſim execrati, ſtudium omne ad utriuſque extirpationem ſe adhibituros polliciti ſunt: ipſiſque impoſita pœnitentia eſt. Clericique inter Miſſarum ſolemnia reconciliati ab Epiſcopo fuere, ornamenta de ejus manibus recipientes. Archiepiſcopo centum annorum pœnitentia præfixa, cujus annos ſingulos certa pecuniæ quantitate redimere poſſet. Clericis, qui nefaria conſuetudine ſtatutam pecuniam pro Ordinationibus ſolverant, ita ut nonnulli eorum vix peccatum hoc eſſe cognoſcerent, quinque annorum pœnitentia injuncta eſt, hoc modo ut duabus anni Quadrageſimis, Natale videlicet & Sanctum Paſcha præcedentibus, tres dies per hebdomadam in pane & aqua jejunarent, reliquo verò anni tempore duos dies. Iis verò qui plus dederant quàm ſacrilega conſuetudine receptum eſſet, ſeptennis eſt impoſita Pœnitentia, cum iiſdem jejuniis; additumque ſextæ feriæ jejunium toto vitæ decurſu obſervandum. Iis tamen qui facilè jejunare non poſſent, conceſſa facultas eſt diem unum ſingulis hebdomadibus redimendi unius recitatione Pſalterii, aut medii cum quinquaginta metaneis, aut unius pauperis refectione, & lotis ipſi pedibus, nummi erogatione. Spopondit inſuper Archiepiſcopus, ſe omnes orationis cauſa procul directurum, Romam videlicet, aut Turonum ad Sepulchrum Sancti Martini; ſe verò in Hiſpaniam ad Sancti Jacobi profecturum. Decrevit denique ſanctiſſimus Legatus, ut non mox paſſim omnibus redderetur Officium; ſed his dumtaxat qui & literis eruditi, & caſti, & morum gravitate viderentur honeſti, cœteris autem Communionis gratia ſufficeret. Iſta conſtant ex ipſo B. Petro Damiani. Acta Legationis ſuæ *Nicolao II.* exponente, Opuſculo V. quod inſcribitur: *Actus Mediolanenſes*. Porro Acta illa ſua Pontificis, cujus Legatione functus erat, judicio humiliter ſubjecit. *Nos enim*, inquit, *ſi quid erravimus, ad Petri magiſterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc eſt enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is qui Fabri dicebatur Filius, præſidet: ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur; ad cujus rectitudinis lineam, quicquid uſpiam depravatum fuerit, reformatur*.

Simoniaca Hæreſis extirpata.

Pœnitentia reis impoſita.

B. Petrus Damiani Acta Legationis ſuæ Summi Pontificis judicio humiliter ſubjicit.

Eidem Pontifici Libellum obtulit B. Petrus Damiani *De abdicatione Epiſcopatus*, quod Opuſculum eſt XIX. Pro Anconitanorum, quos ob defectionem excommunicarat, reconciliatione apud eumdem interceſſit, Epiſt. 7. Lib. I. Concilium Amalphiæ in Apulia celebravit *Nicolaus II.* eodem anno M.LIX. in quo Tranenſem Epiſcopum ob cauſas Canonicas depoſuit, teſte B. Petro Damiani Opuſculo XXXI. Cap. VI. In eadem Synodo Normannos Principes *Richardum*, & *Robertum Guiſcardum*, in gratiam Sedis Apoſtolicæ receptos, & *Richardo* Capuanum Principatum, *Roberto* Apuliæ, Calabriæ atque Siciliæ Ducatum a *Nicolao II.* confirmatum fuiſſe veriſimile eſt, cùm fidelitatis Sacramentum ipſi & Succeſſoribus præſtitiſſent, annumque cenſum denariorum duodecim per juga boum ſingula, Sedi Apoſtolicæ, in recognitionem Beneficii, ſe perſoluturos juraſſent, ut refert *Leo Oſtienſis* in Caſſinenſi Chronico lib. 3. cap. 15. Normanni tanto beneficio devincti, Summo Pontifici & Eccleſiæ Romanæ grati animi vicem rependerunt. Eorum virtute Præneſtini, Tuſculani, & Nomentani perduelles caſtigati, & Papæ Domino ſuo ſubditi, Tyranni expugnati, exterminati prædones, qui ditione tota Romani Pontificis graſſabantur; Gerardi Galeriæ Comitis deſtructa Præſidia, Caſtellaque complanata; libertas, pax, ſecuritas Urbi, totique Ditioni Eccleſiaſticæ reſtituta eſt, ut Acta antiqua Romanorum Pontificum a Nicolao Aragonio Cardinali edita & illuſtrata, & ab Eminentiſſimo *Baronio* laudata teſtantur.

Concilium Amalphitanum.

Amalphis *vulgò* Amalphi, *urbs Agri Picentini in Regno Neapolit. Archiepiſcop.*

Richardi & Robert Guiſcardi Normannorum Principum virtus.

Anno 1059.

Reſtaurandæ gratiâ diſciplinæ, *Stephanum* Cardinalem Legatum Apoſtolicum in Gallias direxit *Nicolaus II.* qui Pontificis auctoritate & mandatis Synodum Turonis celebravit, Kalendis Martii, anno Chriſti MLX. in qua ſimonia, pluralitas beneficiorum, rerum Eccleſiaſticarum alienatio, beneficiorum acceptio a Laicis, inceſtæ nuptiæ, quę vitia tunc in Gallis graſſabantur, damnata ac prohibita ſunt. Mulieroſis etiam & incontinentibus Clericis, qui poſt *Nicolai II.* Decretum, aut mulieres, aut miniſterium Eccleſiæ cum Beneficio non ſtatim deſeruiſſent, ſpes omnis reſtitutionis adempta eſt. Monachi Apoſtatæ excommunicati; item Abbates, & Abbatiſſæ, quæ Apoſtatas pœnitentes recipere nollent. Laïci denique, aliquid de oblationibus, eleemoſynis, decimis, vel ſepulturis Eccleſiæ ſibi vindicantes, aut vendere, vel alicui in beneficium dare præſumentes, anathemate confixi. Concilii iſtius Canones a Domno *Luca Dacherio*, Congregationis S. Mauri O. B. erudito Monacho, editi ſunt in notis ad vitam Lantfranci, indeque tranſcripti Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis.

Concilium Turonenſe.

Summa Canonum.

S. Eduardi Magnæ Britanniæ Regis, Legationem *Nicolaus II.* eodem anno ſuſcepit, confirmavitque commutationem a Deceſſore ſuo factam voti, quod nuncupaverat eundi Romam, cum ædifica-

Eduardo Regi Sancto tuitionem om-

[illegible] Angliæ Eccleſiarum Nicolaus II. concedit.

ficatione Cœnobii in honorem *S. Petri*: quod Cœnobium ampliſſima donavit Immunitate. Regi verò tuitionem ejusdem Monaſterii, & omnium Angliæ Eccleſiarum commiſit, ut conſtat ex Epiſtolâ ejuſdem Pontificis, quam *Ealredus* in Vita Eduardi Regis refert. *Vobis verò*, inquit, *& poſteris veſtris Regibus committimus advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & omnium Angliæ Eccleſiarum, ut vice noſtra, cum conſilio Epiſcoporum & Abbatum, conſtituatis ubique quæ juſta ſunt.* Ampliſſimum Privilegium! Quo utinam Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex in communione Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ ſemper frui mallit, quàm ſe Eccleſiæ Anglicanæ Caput in Schiſmate & Hæreſi nuncupare!

Nicolaus II. Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus.

Ordinis Monaſtici amantiſſimus *Nicolaus II.* Caſſinenſes Monachos ad primarias Eccleſiæ dignitates provexit. Nam præter *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem, quem initio Pontificatus Cardinalem creaverat, *Oderiſium* Comitis Marſorum filium, ejuſdem Cœnobii alumnum, Cardinalitiis Infulis etiam exornavit. Domnum *Martinum* ex eodem Monaſterio ad Aquinatem Epiſcopatum, *Angelo* Epiſcopo exauctorato, *Petrum* ad Venefranam & Iſernienſem Sedem aſſumpſit, teſte *Leone Oſtienſi* lib 3. Chronici Caſſinenſis, cap. 14. Monaſterio *Sanctæ Felicitatis* juxta Florentiam, privilegium indulſit. Præerat Sanctimonialibus *Teitberga* Abbatiſſa.

Ejus in Regem Chriſtianiſſimum caritas.

Quatuor Epiſtolas ad *Gervaſium* Remenſem Archiepiſcopum dedit *Nicolaus II.* quarum prima ipſum hortatur ut *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum admoneat, ne pravis credens conſiliis, Sacris Canonibus reſiſteret, ac Summum Pontificem contra ſe commoveret. *Proinde*, inquit, *agere ſtude quod de te ſperavit Apoſtolica Sedes: & veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pravo nitatur peſſimorum conſilio, qui noſtrâ diſcordiâ putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere. Caveatque ſacris Canonibus, immo B. Petro reſiſtere, noſque, qui eum ſicut pupillam volumus amare oculi, contra ſe movere. Satis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, Matiſconenſis Epiſcopus, vult Dominum & S. Petrum offendere, noſtram Caritatem atque ſinceram dilectionem circa ſe parvipendere. An putat aliquis membrorum Antichriſti, quòd plus non poſſit ei prodeſſe gratia B. Petri, quàm omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus Rex, ut libet, contra nos, quamvis pro illo, ejuſque exercitu Deum ſemper precari parati ſumus.*

Nullus *Nicolao II.* præteribat dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret, teſte *B. Petro Damiani* Opuſculo IX. quod *De eleemoſyna* inſcribitur, cap. 7. Obiit Optimus Pontifex anno Chriſti MLXI. menſe Junio, cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS X.

De S. Alexandro II.

I. N*icolao II.* vita functo, Procerum quorumdam factio, *Galeriani* præcipuè Comitis, & Longobardorum quorumdam Epiſcoporum, ſimoniæ & incontinentiæ vitiis infamium, favente *Guiberto Corrigia* Parmenſi, Aulæ Cæſareæ Cancellario, in Schiſma erupit obſtinatiſſimum. Nonnullis enim Germaniæ Epiſcopis tractis in partes, habito Baſileæ Conciliabulo, *Nicolai II.* Pontificis Optimi Maximi Acta omnia reſcindere & abrogare præſumpſerunt. Facinoris inſolentia Cardinales movit ut Eccleſiæ citò proſpicerent. Legationem ad *Henricum* Germaniæ Regem adhuc puerum decreverunt, quam *Stephano* Cardinali Preſbytero ex Monaſterio Cluniacenſi aſſumpto impoſuere, ut Pſeudoſynodum Edicto Regio irritam dici obtineret, eligendique Pontificis libertatem Cardinalibus impetraret. Malis Aulicorum artibus repulſa Legatio, Stephanoque negata audientia eſt, qui rebus infectis Romam rediit. Summum Eccleſiæ periculum Cardinales impulit ad Pontificis electionem maturandam. Eum autem elegere, quem vitæ ſanctimonia, eruditio inſignis, & regiminis Eccleſiaſtici peritia, tantæ Dignitati parem dudum fecerant, & cujus electionem *Henrico* Regi non ingratam fore confidebant, qui ipſi familiaris erat. Suffragia in *Anſelmum de Badagio*, Mediolanenſem tunc Lucenſem Epiſcopum concurrerunt. Luca Romam accitus, Kalendis Octobris ejuſdem anni M.LXI. inauguratus eſt, & *Alexander II.* appellatus. Iſta conſtant ex Diſceptatione Synodali inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem, apud *B. Petrum Damiani*; Electionis Pontificiæ Nuntio ad Aulam Regiam perlato, Guibertus Cancellarius, aliique adulatores, in Regis contemptum ac injuriam factam conclamarunt, & *Cadaloum Palavicinum*, Parmenſem Epiſcopum, ab Epiſcopis Vercellenſi & Placentino, hominibus nequiſſimis eligi curarunt Antipapam. Qui Pontificatus inſignia mox uſurpavit, ſibique nomen ſumpſit *Honorius II.* Pecunia & armis Romanos ſibi ſubjicere conatus eſt, Urbem non ſemel aggreſſus, magnaque edita ſtrage. Prævaluere tandem Alexandrini, & repulſus eſt Pſeudopontifex, *Gotefredo* Tuſcorum Duce ſuppetias ferente. In Papienſi, Florentino, Osborienſi, & Mantuano Conciliis damnatus eſt.

Alexandri II. electio.

Cadalous Antipapa.

Frequentibus Synodis damnatus.

II. Tria commemorat B. Petrus Damiani Epiſtola XX. lib. 1. ad ipſum Cadaloum data: *In tribus*, inquit, *Conciliis Synodalibus, Papienſi ſcilicet, Mantuano, & Florentino, perſpicua damnationis in te ſententia claruit.* Osborienſe coris & auctoritate *Annonis* Colonienſis Archiepiſcopi ſanctiſſimi coactum eſt, qui condolens malis, quæ *Agnetis* Imperatricis, & *Guiberti* Cancellarii peſſima adminiſtratio Eccleſiæ & Imperio inferebat, juvenem Regem a tutela matris abſtraxit, & paulopoſt habitis Comitiis, Regni adminiſtrationem ſuſcepit, deferentibus Ordinibus, *Guiberto* Cancellario privatam ad ſortem redacto. Ipſi facinus egregium gratulatus eſt Beatus *Petrus Damiani*, Epiſtolâ 6. lib. 3. eumque hortatus eſt ut Concilium ad extinctionem ſchiſmatis celebrari curaret. *Servaſti*, inquit, *venerabilis Pater! relictum tuis manibus Puerum, firmaſti Regnum, reſtituiſti pupillo paterni juris Imperium. Ad Sacerdotium quoque manum tua prudentia protinus extendiſti, dum & Parmenſis beſtiæ ſquammea colla Evangelici mucronis vigore præcidere, & Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem in ſuæ Dignitatis elaboraſti ſolium reformare. Sed cœpto operi niſi poſtrema manus accedat, Sanctum veſtri operis ædificium minatur ut corruat. Cadaloüs enim ille Sanctæ perturbator Eccleſiæ, everſor Apoſtolicæ Diſciplinæ, inimicus ſalutis humanæ: ille, inquam, radix peccati, præco diaboli, Apoſtolus Antichriſti, ſagitta nimirum producta de pharetra Satanæ, virga Aſſur, filius Belial, filius perditionis, velut draco teterrimus adhuc ſufflat, adhuc fœtore venenatæ pecuniæ nares hominum fœdat, fidemque multorum vento perfidiæ vacillantem novus Hæreſiarcha perturbat*, &c. *Quamobrem, venerabilis Pater, ut ſanctus ſtudii tui labor ad effectum omnino perveniat* .... *neceſſe eſt ut veſtra prudentia totis niſibus elaboret, quatenus Generale Concilium quantocyùs fiat, & pernicioſi hujus erroris ſpinas, in quo miſer mundus verſatur, evellat.* Ad Concilium Osborienſe pertinet Diſceptatio Synodalis inter Advocatum Regium

Concilium Oſborienſe in Germania auctoritate S. Annonis *Colonienſis Archiepiſcopi congregatum.*

Osborium *igitur*

tur in Germania locut.

gium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem a *B. Petro Damiani* adornata, quæ Opuſculum IV. ipſius eſt. Inter alia, hac in Diſceptatione oſtendit, Romanam Eccleſiam *Henrici* Regis Privilegium non violaſſe, quamvis ejus aſſenſu non expectato, Pontificem elegerit. Sic enim eleganter ac luculentè Romanæ Eccleſiæ Defenſor: *Privilegium invictiſſimo Regi noſtro ipſi quoque defendimus, & ut ſemper plenum, illibatumque poſſideat, vehementer optamus. Porrò autem Romana Eccleſia multò nobiliùs atque ſublimiùs, quàm mater carnis, mater eſt Regis: Illa ſiquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; iſta genuit ut Chriſti ſine ſine regnantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquidò novimus, quia Rex, licèt egregiæ indolis, tamen adhuc puer eſt. Quid ergo mali Romana fecit Eccleſia, ſi filio ſuo, cùm adhuc impubis eſſet, cùm adhuc tutoris egeret, ipſa tutoris Officium ſubiit, & jus quod illi competebat, implevit? Quis enim neſciat quia Sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater Judicis tribunal irrumpit, teſtes adſciſcit, Notarios convocat, ſicque per adſtipulationes & rata, inſuper & apicum monumenta, omnia bonorum ſuorum jura filio delegat: Interim tamen uſque dum ille ad juvenilis ætatis incrementa perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta diſpenſat, omnia ordinat: ſicque quod jam alieni juris eſt patrimonium, ad propria diſponit proviſionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda eſt mulier illa filio ſuo conceſſa ſubtrahere? Immo verò perhibetur pietatis ſtudio deſervire: Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa ſibimet aptè diſpoſita, cautè retenta, & rationabiliter ordinata conſervat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; & mater Eccleſia filio ſuo Regi præbere non debet auxilium in ſpiritualibus donis? .... Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum ſæpe mutandus eſt ordo cauſarum. Tunc enim quando Pontificem Romana ſibi præfecit Eccleſia, tanta ſimultatis fomes in ſeditionem cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum ſpatiis nequaquam Regiæ clementiæ præſtolari poſſemus oraculum. Niſi enim quantocyùs ordinaretur Antiſtites, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus deſæviret, & non parva Romanorum ſtrages fieret.*

B. Petri Damiani graves ad Cadaloum Antipapam literæ.

III. Ad *Cadaloum* Antipapam graviſſimas duas Epiſtolas ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut ei ſceleris magnitudinem ob oculos poneret, eumque ad inſigia uſurpatæ Dignitatis deponenda adduceret. De ejus Electoribus & fautoribus ita ſcribit: *Multum ſanè lætificat, quòd hujuſmodi te Pontifices elegerunt, Placentinus videlicet & Vercellinus, qui nimirum multùm petulci ac prolectarii, ſicut norunt diſputare de ſpecie fœminarum, ſic utinam potuiſſent in eligendo Pontifice perſpicax habere judicium .... Salvâ planè dignâ reverentiâ Regibus noſtris, quibus utique ſive pro ſexus, ſive pro ætatis infirmitate ſubripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulerunt, filii Caiphæ, primogeniti dicendi ſunt Satanæ, adjutores Antichriſti, adverſarii veritatis. O tragœdia omnibus ante nos ſæculis inaudita! ut alienus Epiſcopus propria ſede contempta, ignorante Deo, neſciente Petro, neſciente Romana Eccleſia, ſuper Romanam conſtituatur Eccleſiam: & quod non fert Eccleſia cujuſlibet infimæ dignitatis, perferat illa quæ Mater eſt & Magiſtra totius Eccleſiaſticæ rationis.*

Ordo in Romani Pontificis electione ſervari ſolitus.

IV. Ex eâdem Epiſtolâ diſcimus ordinem his temporibus in Romanorum Pontificum electione obſervari ſolitum. *Nimirum*, inquit, *cùm electio illa per Epiſcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium, ſecundo loco jure præbeat Clerus aſſenſum, tertio popularis favor attollat applauſum: ſicque ſuſpendenda eſt cauſa, uſque dum Regiæ Celſitudinis conſulatur Auctoritas, niſi, ſicut nuper contigit, periculum fortaſſis immineat, quod rem quantocyùs accelerare compellat.*

B. Petri Damiani ad Alexandrum II. Epiſtola.

V. Ad *Alexandrum II.* plures variis de cauſis & argumentis Epiſtolas dedit *B. Petrus Damiani*, ipſique Apologeticum pro dimiſſo Epiſcopatu nuncupavit, quod Opuſculum eſt XX. Illi ſuaſit ut duas, quę tunc temporis inoleverant, pravas conſuetudines aboleret. Prima erat, quòd cunctis ferè Conſtitutionibus Apoſtolicis Anathematis pœna ſubjungeretur: altera, quòd Epiſcopi a Preſbyteris apud Metropolitanum & Primatem accuſari non poſſent. Primam periculoſam eſſe, & in perniciem animarum vergere oſtendit. *Notandum*, inquit, *quàm lubrica, quàm præceps ſubitò ruendi procuretur occaſio, ut ante quis in æterna mortis baratrum corruat, quàm ſe vel leviter impegiſſe cognoſcat: & ſubſtratâ quodammodo tendicula jam per ejus innectitur, dum ſe liberis adhuc incedere greſſibus* [illegible]*itatur. Delinquit itaque quiſquis ille eſt in illud Apoſtolicæ Conſtitutionis Edictum, & aliquando levi quadam ac perexigua offenſione tranſgreditur; & continuò velut Hæreticus, & tamquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis ſententiâ condemnatur. Et cùm dictante juſtitia, alia ſit ultione plectendus qui plus delinquit, alia qui minùs excedit: Hic graviter, leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna, ſolius ſcilicet anathematis irrogatur. Non tribunalium more, vel forenſis examinis, aut libertas ceditur, aut poſſeſſio confiſcatur, nec pecuniarię mulctæ reus addicitur, ſed Deo potiùs omnium bonorum auctore privatur. Hanc itaque homo de homine pœnam ſumit, quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe „ quoque Deus omnipotens non præſumit.* Qui amat, „ *inquit*, patrem aut matrem pluſquam me, *non continuò addidit, ſit anathematizatus, vel maledictus, ſed tantùm ait*, Non eſt me dignus.... *Porrò nec B. Papa Gregorius, vel cæteri Patres qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in ſuis reperiuntur obſervaſſe Decretis, & vix eorum aliquando Statutis anathema ſubnectitur, niſi cùm Catholicæ Fidei clauſulâ terminatur. Quamobrem, ſi Sanctæ Prudentiæ veſtræ placet, hunc morem de cętero a Decretalibus Paginis amoveri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuſlibet ultionis calculum in earum tranſgreſſione præfigat; ne quod aliis eſt ad tuitionis munimenta præviſum, aliis ad perniciem proveniat animarum.* Alteram conſuetudinem tollendam ſuadet, quòd criminum impunitatem foveat.

Ipſi auctor eſt ne pœnam anathematis Diplomatibus Apoſtolicis facilè adjungat.

Ab eodem Legatus mittitur in Gallias.

VI. *B. Petrum Damiani* Legatum in Gallias miſit *Alexander II.* rogante *Hugone* Cluniacenſium Abbate Sanctiſſimo, ut de Cluniacenſis Monaſterii cauſis cognoſceret, ejuſque jura & privilegia contra *Gaufredum* Comitem Andegavenſem, & *Drogonem* Epiſcopum Matiſconenſem, Auctoritate Apoſtolica tueretur. A Legato Apoſtolico Synodus Cabiloni celebrata eſt, tredecim conſidentibus Epiſcopis. Decretis ſaluberrimis ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ conditis, Cluniacenſia Privilegia recenſita & confirmata ſunt, Epiſcopo ipſo Matiſconenſi approbante; qui præſtito Sacramento, ſatisfacere coactus eſt, veniam petere a Legato & Patribus, ac Pœnitentiam accipere. Formula Sacramenti hæc fuit: *Audiat Domnus Petrus Oſtienſis Epiſcopus, & omnis Sancta Synodus, quia eo die quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu Sedis Apoſtolicæ, vel Domni Alexandri Romani Pontificis hoc egi: & Privilegiorum tenorem ac ſeriem, quæ modò in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Hujus Legationis ſuæ meminit Petrus Damiani lib 4. Epiſtolâ V. ad Monachos Cluniacen-

Anno 1063.

Concilium Cabillonenſe a Sanctiſſimo Legato celebratum.

cenſes. De ea ſcripſit *Alexander* ad Archiepiſcopos Galliarum, Epiſtolâ 21. His verbis: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, qui & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus: ut quicquid in illis partibus ſtatuerit ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum.*

Tria Concilia ab Alexandro II. Romæ celebrata.

VII. Tria Romę Concilia celebravit idem Pontifex. Primum anno 1063. cui Epiſcopi centum & ampliùs interfuere. In eo duodecim conditi Canones, quibus Leonis IX. & Nicolai. II. Decreta contra Simoniacos renovantur & confirmantur, vita communis Clericorum ſancitur, Beneficiorum pluralitas prohibetur, conſanguineorum nuptiæ, ad ſeptimam uſque generationem vetantur, repentina Laicorum Ordinatio interdicitur, & ne quis ſpe Abbatiæ Monachus fiat. In eadem Synodo Petrus Florentinus Epiſcopus, Simoniæ convictus, depoſitus eſt, ut conſtat ex Actis *S. Joannis Gualberti*.

In altero Concilio anno 1065. Inceſtuoſorum Hæreſis damnata eſt. Sic appellatus eſt Juriſperitorum quorumdam error pertinax, qui Auctoritate *Juſtiniani* Imperatoris freti, gradus conſanguinitatis numerandos eadem ratione ab Eccleſia eſſe docebant, quâ in ſucceſſionibus numerantur; atque matrimonia inter cognatos eſſe licita propugnabant.

Inceſtuoſorum hæreſis ab Alexandro II. in Synodis damnata, ſeu Jureconſultorum error, conſanguinitatis gradus perperam numerantium.

Ad hanc Synodum pertinet Epiſtola 28. Alexandri II. ad Epiſcopos, Clericos, & Judices Italiæ data, cujus hæc ſunt verba: *Ad Sedem Apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: quam quidam Legum & Canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra Sacros Canones, & Eccleſiaſticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore affirmantes, quòd germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione; filii eorum, vel filiæ in quarta; nepotes, vel neptes eorum in ſexta. Taliquè modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares Leges, quas Juſtinianus Imperator promulgavit de Succeſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem SS. Patrum, & antiquam Eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos verò, Deo annuente, hanc quæſtionem diſcutere curavimus in Synodo habita in Lateranenſi Conſiſtorio, convocatis ad hoc opus Epiſcopis & Clericis, atque Judicibus diverſarum Provinciarum. Denique diu ventilatis Legibus & ſacris Canonibus, diſtinctè invenimus ob aliam cauſam, alteram Legum fieri, alteram Canonum computationem. In Legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In Canonibus verò ob hoc progenies computatur, ut apertè monſtretur uſque ad quartam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. In Legibus diſtinctè non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextum: in Canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam: idcirco curavit Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia verò nuptiæ ſine duobus non valent fieri perſonis, ideo Sacri Canones duas in uno gradu conſtituere perſonas. Utramque tamen computationem, ſi attentè ac ſubtiliter perſpecta fuerit, ad eumdem terminum convenire, manifeſtum erit. Juſtinianus namque uſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis Legibus non definivit. Canones verò ultra ſeptimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis Legibus ſubintulit Imperator:* Hactenus oſtendiſſe ſufficiat,
„ quemadmodum gradus cognationes numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere,
„ quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona
„ ſemper gradum adjicit. *Ecce in iis brevibus verbis apertè oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantùm uſque ad ſextum, verùm etiam ultra numerari debere: quippe cum ultra ſextum ulteriores gradus numerandos eſſe decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Cùm enim decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex, luce clarius conſitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi pervaſit error. Enimvero ubi ſecundùm Leges inter agnatos vel cognatos defertur ſucceſſio, conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Juſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quòd ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas, ut iſti fatentur, in ſexto tantummodo gradu............ Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, Apoſtolicâ vos Auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum SS. Patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos Sancta & Univerſalis Eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite Apoſtolicæ Sedis deviare voluerit, & aliter quàm nos in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit; primùm pro ſua temeritate cæleſti pœna plectetur, poſtmodum verò gladio perpetui Anathematis ſe noverit jugulandum.* Hoc Decretum Collectioni ſuæ inſeruit *Gratianus* Cauſa 35. Quæſt. 4. Cap. *Ad Sedem Apoſtolicam.*

In tertia Synodo Romana eodem anno 1056. omnes inceſtuoſi, juxta Canonum Decreta, Eccleſiaſtica ſunt communione privati, teſte *B. Petro Damiani* in Apologetico *De contemptu ſæculi*, quod eſt Opuſculum 12. cap. 29.

Varia Alexandri II. Acta.

VIII. Cùm *Richardus* Normannorum Princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, jamque Urbi immineret, ut a Summo Pontifice Imperii inſignia conſequeretur, *Alexander II.* Godefridum Tuſciæ Marchionem in eos immiſit, cujus virtute ipſorum cohibitus eſt impetus. (Ex Leone Oſtienſi Lib. 3. Cap. 23.) Id factum anno 1066. Ad *Vuilielmum* Normanniæ Ducem, quem *S. Eduardus* Angliæ Rex ſucceſſorem ſupremis tabulis conſtituerat, vexillum miſit, ut *Haroldum* Tyrannum, qui defuncto Eduardo Regnum invaſerat, juſto bello expelleret. (Ex Ingulpho, & Matthæo Vveſtmonaſterienſi.) Id factum eodem anno 1066. Anno ſequenti, Legationem ad Mediolanenſes impoſuit *Mainardo* Cardinali, Sylvæ-Candidæ Epiſcopo, & *Joanni* Presbytero Cardinali ut Simoniacam & Nicolaitarum Hæreſim, quæ in Clero illius Eccleſiæ adhuc graſſabatur, penitus extirparent. Quod pro ſua virili præſtiterunt, edita Conſtitutione, quæ Leges Mediolanenſibus ad hunc finem tunc præſcriptas complectitur, die prima Auguſti. Extat inter Epiſtolas VI. & VII. Alexandri II. Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis *Adalberto* Hamaburgenſi Archiepiſcopo vices in Dania ſuas demandavit, ejuſque Synodo

ſiſtere

ſiſtere ſe juſſit *Edbertum* Parienſem Epiſcopum. (Ex Epiſtolâ VII. Alexandri II & Adamo Bremenſi lib. 4. cap. 42. & ſequentibus) *Haraldum* Norvegiæ Regem per literas hortatus eſt, ut Hamaburgenſem Archipræſulem, Sedis Apoſtolicæ Vicarium coleret, eique obedientiam a Regni ſui Epiſcopis exhiberi juberet. [*Epiſt II.*] A *Vuillelmo* Rege Anglorum Denarium Sancti Petri: a *Suenone* Rege Danorum, cenſum quem ejus Majores Eccleſiæ Romanæ pendere conſueverant, exegit. [*Epiſt.VIII. & III.*] Uſum Mithræ, Laicis hactenus inconceſſum, *Vratiſlao* Bohemorum Duci roganti conceſſit. (Ex Gregorio VII. lib. 1. Epiſtolâ 38.) *B. Petrum Damiani* Legatum a latere miſit in Germaniam, ut Henricum Regem a repudio conjugis Auctoritate Apoſtolica prohiberet. (Ex Lamberto Scaſnaburgenſi ad annum 1069.)

Geſta adversùs Epiſcopos Simoniacos.

IX. Archiepiſcopos Moguntinum, Colonienſem, & Bambergenſem, Simoniæ accuſatos, Romam, ad dicendam cauſam vocavit, quos graviter objurgatos, & jurejurando de vitanda Simonia obſtrictos remiſit. (Ex eodem Auctore.) *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo prohibuit ne *Joſſelinum*, Sueſſionenſem Epiſcopum deſignatum Simoniæ convictum, conſecraret. (Epiſt. 18.) Eidem gratulatus eſt ejectionem Simoniaci Invaſoris Carnotenſis Eccleſiæ, quodque Regi Chriſtianiſſimo *Philippo* auctor fuiſſet ut alter dignus & idoneus eidem Eccleſiæ ſubſtitueretur. Eum quoque adhortatus eſt, ut Aurelianenſem Epiſcopum, pariter Simoniacum, ab Archiepiſcopo Senonenſi deponi curaret. (Epiſt. 23.) Ejuſdem Pontificis mandato Synodus Moguntina a *Sigefrido* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo convocata & celebrata eſt in cauſa *Caroli* Conſtantienſis Epiſcopi deſignati, Simoniæ, aliorumque criminum accuſati, anno 1071. Cauſa ipſius *Caroli* confeſſione & ceſſione finita eſt, ut Acta Concilii primùm a *Tegnagello*, deinde a *P. G. Coſſartio S. J.* Tom. 9. Conciliorum edita teſtantur, & *Lambertus Scaſnaburgenſis* in Chronico.

Legatio ab Alexandro II. miſſa in Angliam.

Concilia, Vvintonienſe, & Vindesboreuſe ab Alexandri II. Legatis celebrata.

X. Legatos in Angliam miſit *Alexander II. Hermenfredum* Epiſcopum Sedunenſem, *Joannem* & *Petrum* S. R. E. Presbyteros Cardinales, Anglicanæ Eccleſiæ ſtatum ordinaturos, qui Synodo Vvintonienſi a *Vuillelmo* Rege convocatæ præſidentes, Stigandum Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui vivente *Roberto* legitimo Archipræſule, Sedem invaſerat, & a *Benedicto* Pſeudo-Pontifice Pallium acceperat, & Vvintonienſem Epiſcopatum cum Cantuarienſi Archiepiſcopatu ſimul occupabat, exauctorarunt. *Agelmarum* quoque Eſtanglorum Antiſtitem, & Abbates nonnullos depoſuere. Policitis *Vuillelmi* Regis Conſiliis, meriſque ſuſpicionibus, nullâ cauſæ æquitate factum, *Rogerius de Hoveden* ad annum 1070. ſcribit. Quod minùs probabile eſt, cùm a tribus Legatis Apoſtolicis, & frequenti Concilio latæ ſint ſententiæ, nec id credi ſinat *Vuillelmi* Regis ab *Alexandro II.* laudata virtus, qui ita ad ejus Majeſtatem ſcribit Epiſtolâ X. *Inter mundi Principes & Rectores egregiam veſtræ Religionis famam intelligimus, & quantùm honoris Sancta Eccleſia, tum Simoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum Catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubiâ relatione cognoſcimus.* Litifeldenſem quoque Epiſcopum, incontinentiæ, aliorumque criminum accuſatum, & Synodo ſiſtere ſe renuentem, iidem Legati excommunicarunt, Regique ſubſtituendi Succeſſorem licentiam dederunt, ut teſtatur *Lantfrancus* ad Alexandrum II. ſcribens.

Stigandus Cantuar. Archiepiſc. depoſitus,

Vvindſor. urbs Angliæ ad Tameſim.

Reverſis aliis Legatis, *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus Synodum habuit alteram Vvindleshoræ, in qua *Agelricum* Sudſaxonum Epiſcopum, pluresque Abbates depoſuit. Id præter jus factum, ſcribit *Rogerius de Hoveden*, in gratiam ſcilicet Regis, qui Normannos ſuos Epiſcopatibus & Abbatiis præficere volebat, ut Regnum ſibi firmaret. Contra verò *Ordericus Vitalis* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Vita *Lantfranci* ab Auctore coævo ſcripta, & cum ejus Operibus a Domno *Luca Dacherio* edita, id jure factum ſignificant.

Lantfrancus ſubſtitutus, & Alexandri II. mandato Archiepiſcopatum ſuſcipere compulſus.

XI. Exauctorato *Stigando*, Cantuarienſis Archiepiſcopus a *Vuillelmo* Rege nominatus eſt *Lantfrancus*, quem *Alexandri II.* Legati *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus, & *Hubertus* S. R. E. Cardinalis, in Normanniam ea de cauſa profecti, excuſatione incognitæ linguæ, gentiumque Barbararum, qua impoſitum onus declinare nitebatur inſuper habita, ad ſuſcipiendum Archiepiſcopatum Auctoritate Apoſtolica compulerunt, ut ipſemet *Lantfrancus* teſtatur in Epiſtolâ ad *Alexandrum II.* qua miſſionem ab Archiepiſcopatu petit.

Lantfranco Pallium duplex tribuit Alexander II.

Anno 1071. Romam profectus *Lantfrancus*, Pallium duplex ab *Alexandro II.* accepit. Non enim illud ſolùm, quod omnibus Archiepiſcopis tribui conſueverat, ex Altari ipſi exhibuit, ſed & illud quo ſua Sanctitas exornata Miſſas celebrabat, ipſi impendit, in amoris ſignificationem ſingularis: ut teſtatur *Lantfrancus* ipſe in Epiſtolâ ad eumdem Pontificem, de his quæ in Synodo Anglicana geſta erant in cauſa Thomæ Eboracenſis Archiepiſcopi, & *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. De Geſtis Pontificum Anglorum. *Lantfranci* in Romana peregrinatione comes fuit Eboracenſis Archiepiſcopus, qui Pallio etiam a Pontifice donatus eſt. Ortam inter utrumque de Primatu controverſiam, contendente *Thoma*, Eboracenſem & Cantuarienſem Eccleſias dignitate & honore pares eſſe, ſecundùm *S. Gregorii* Decreta, ab utroque appellatus *Alexander II.* in Anglia, totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio, finiendam decrevit. Anno MLXXII. ex mandato *Alexandri II.* habita eſt Synodus in Anglia, cui *Hubertus* Sedis Apoſtolicæ Legatus præfuit. Cauſa coram Epiſcopis & Abbatibus, & Rege Sereniſſimo diſceptata: Eccleſiæ Cantuarienſis Primatum ſupra cæteras Angliæ Eccleſias, ipſamque Eboracenſem, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Venerabilis Bedæ, ex variis Angliæ Conciliis, ex Ordinationibus Epiſcoporum, & Profeſſionibus Obedientiæ ab iis factis Cantuarienſi Archiepiſcopo, ex Romanorum Pontificum Reſcriptis, *Lantfrancus* vindicavit, *Thomæ* Objectiones facilè diluit. Cantuarienſis Archiepiſcopi Primatus confirmatus eſt. Iſta conſtant ex Relatione Geſtorum Synodalium, quam ad *Alexandrum II.* miſit *Lantfrancus*, & ex *Vuillelmo* Malmesburienſi lib. 1. De Geſtis Pontificum Anglorum.

Ejus auctoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam.

Scribit ad Vvillelmum *Anglorum Regem.*

XII. Scripſit *Alexander II.* ad *Vuillelmum* Regem Anglorum, eumque ad Regias Virtutes conſtanter colendas hortatus eſt, utque conſiliis ſanctiſſimis *Lantfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi lubenter uteretur: *Excellentiam veſtram*, inquit, *plenâ dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtianiſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: Et primò quidem Eccleſias Chriſti, quæ in Regno veſtro ſunt, religioſo cultu, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis Regni gubernacula ita juſtitiam tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt,* Cor Regis in manu Dei, *vobis manifeſtè congruat. Rogamus etiam Dilectionem veſtram, ut Eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis. Quoniam licèt ille Rex Regum & ſupernus arbiter totius Regni, quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen diſtrictiùs appellabit, quibus non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum vir-*

Lantfranci commendatio.

putum incrementa percipienda, fratris noſtri Lantfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi monitis & conſiliis hortamur Gloriam veſtram acquieſcere: quem cariſſimum membrum, & unum ex primis Romanæ Eccleſiæ filiis, lateri noſtro aſſiduè non adjunctum eſſe dolemus; ſed ex fructu quem Eccleſia in Regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentia ſumimus: (Epiſt. X.)

Studium Alexandri II. in viros literatos.

XIII. Viros Literatos & Religioſos maximi fecit, coluitque *Alexander II.* Hujus rei argumentum eſt, quod refert *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. I. de Geſtis Pontificum Anglorum. *Erat*, inquit, *Lantfrancus tunc temporis in doctrina & mundi ſapientia famoſiſſimus & quem venerabiliter ſuſciperet Alexander Apoſtolicus. Honoris maximum fuit indicium, cùm Romam venienti, ſequeſtrato illo Romani ſupercilii faſtu, dignanter aſſurgeret, profeſſus hanc venerationem non ſe illius Archiepiſcopatui, ſed Magiſterio literarum deferre. Quapropter ſe feciſſe quod eſſet honoris: illum debere facere quod eſſet juſtitia, ut, pro more omnium Archiepiſcoporum, Sancti Petri Vicarii veſtigiis advolveretur.* Eumdem arbitrum fecit reſtitutionis *Thomæ* Archiepiſcopi Eboracenſis, & *Remigii* Linconienſis Antiſtitis in ſacrum Officium, a quo exciderant; prior quidem quòd filius eſſet Presbyteri; alter quòd pro auxiliis *Vuillelmo* Angliæ Regnum adeunti præſtitis factus eſſet Epiſcopus, *Divinum munus bellicoſis laboribus nundinatus*; inquit Vuillelmus Malmesburienſis.

Honorem exhibuimus *inquit*, non quem Archiepiſcopatui tuo, ſed quem Magiſtro, cujus ſtudio ſumus in illis quæ ſcimus imbuti, debuimus. *Ita refert Eadmerus lib. 1. Hiſtor. Novorum.*

** B. Petrus Damiani Ravennam Legatus.*

XIV. *B. Petrum Damiani* Apoſtolica Legatione ornatum * Ravennam miſit Alexander II. anno M.LXXII. ut Ravennates ab excommunicatione abſolveret, quam incurrerant ob communionem cum Archiepiſcopo hujus Urbis excommunicato, contumace, & in anathemate defuncto, ut teſtatur Joannes Monachus in Petri Damiani Vita.

** Studium Alexandri II. in Monachos.*

XV. *Alexandri II.* * ſtudium in Monachos, præter ea quæ jam dicta ſunt, teſtantur Immunitatis Privilegia Monaſterio Sigebergenſi in Germania; Corbeienſi, Sandionyſiano, Cluniacenſi, in Galliis conceſſa, vel confirmata, & contra Epiſcopos vindicata (Epiſt. 9. 19. 20. & 43.) Decretum in gratiam Monachorum, quos Clerici Ordinis iſtius hoſtes, invocato Laïcorum auxilio, ex Eccleſiis Cathedralibus ejicere nitebantur. (Epiſt. 39. ad Lantfrancum) & Privilegium ampliſſimum *Oderico* Abbati Vindocinenſi, & ejus Succeſſoribus conceſſum, quo Romana *B. Priſcæ* Eccleſia, ejuſdemque Eccleſiæ Cardinalitia Dignitas, hujus Cœnobii Abbatibus conceditur. (Epiſt. 40.)

Legatio in Gallias altera.

XVI. Ad Gallicanam Eccleſiam reformandam *Geraldum* Oſtienſem Epiſcopum in Gallias Legatum miſit, qui habito Cabiloni Concilio, in urbem Dienſem divertens, *Lancelinum* Epiſcopum Simoniacum depoſuit, & *Hugonem* Lugdunenſem Camerarium eligi curavit anno MLXXIV. ut refert *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Varia Alexandri II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus.

XVII. Varia *Alexandri II.* Decreta in Pannormiam ſuam transfudit *Yvo Carnotenſis* Epiſcopus, quæ vota, pœnitentias, & remiſſiones ſpectant. *Landulphum*, qui in infirmitate poſitus, votum continentiæ, inconſulta uxore, emiſerat, & Monaſticam Vitam amplexus fuerat, abſque conſenſu uxoris, votum imprudens & re ipſa irritum exequi non poſſe declaravit. *Coſaldo* Presbytero, qui in morbo Monachatum voverat, & Beneficiis ſe abdicaverat, nec tamen Monaſterio ſe tradiderat, vel Profeſſionem emiſerat, Beneficia reſtitui juſſit. (Epiſt. 26.) Presbyterum alterius Presbyteri occiſorem, quatuordecim annorum pœnitentia, in Monaſterio peragenda, damnavit. (Epiſt. 29.) Cuidam, qui Presbyterum armatum in ſe irruentem, ictumque inferentem interfecerat, decennem pœnitentiam injunxit, (Epiſt. 30.) Cuidam Abbati Sacerdoti, cujus ſervus, irâ ſtimulante, ab ipſo uno fuſtis ictu in dorſo percuſſus, poſt ſex menſes obierat, & quem propterea *Rumoldus* Conſtantienſis Epiſcopus gradu & dignitate velut homicidam privaverat, pœnam remiſit, temperavitque ſententiam duriorem. Juſſit nimirum ut ipſi reſtitueretur Abbatia, & ſi jam annus Pœnitentiæ tranſactus eſſet, ſacris etiam Altaribus miniſtrare & Sacerdotio fungi ſineretur. (Epiſt. 31.) Cuidam, qui fraternæ cædis cauſa fuerat, licèt præter voluntatem, imperavit ſeceſſum in Monaſterium per annum, ſeptennem Pœnitentiam, interdicto per illud tempus conjugii uſu, & armorum geſtatione toto vitæ decurſu prohibita: utque patrimonium pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus erogaret, medietatis tantùm uſufructu ſibi reſervato. Cujus tamen pœnitentiæ moderandæ poteſtatem Petracoricenſi & Toloſano Epiſcopis, & *Hugoni* Abbati fecit. (Epiſt. 33.) *Theoderico*, qui filium non ſponte occiderat, ſeptennium Pœnitentiæ indixit. (Epiſt. 37.) Ipſi & alia Decreta ab *Yvone*. & *Gratiano* tribuuntur.

Alexander II. Henricum Germaniæ Regem ad dicendam cauſam Romam vocavit.

XVIII. *Henrico* Regi, Simoniæ, aliorumque criminum a Saxonibus accuſato, diem dixit *Alexander II.* ipſumque Romam vocavit, ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaceret, anno MLXXIII. ut *Otto* Friſingenſis, Lib. 6. Cap. 34. & Abbas Uſpergenſis teſtantur. Huic Pontifici elogium iſtud tribuit Otto, quòd *Eccleſiam jamdiu ancillatam in priſtinam reduxerit libertatem*. Ipſi Opuſculum 23. *De Brevitate vitæ Romanorum Pontificum*, & 24. *Contra Clericos Regulares proprietarios* dicavit B. Petrus Damiani.

Alexandri Secundi elogium.

XVIII. Obiit Pontifex vitæ ſanctimoniâ & miraculis clarus, decimo Kalendas Maji anni 1073. cùm annos 11. menſes 6. dies 22. Eccleſiam rexiſſet. Ipſum hoc elogio Guillelmus Pictavenſis ornat in Geſtis Guillelmi I. Ducis Normannorum & Regis Anglorum: *Tempore eodem ſedebat in Cathedra S. Petri Romæ Papa Alexander, digniſſimus cui obediret, quemque conſuleret Eccleſia univerſa. Reſponſa etenim edebat juſta ſalutariaque. Is Præſul Lucenſis, cùm altiorem gradum nullatenus appeteret, violento plurimorum conſenſu, quorum apud Romanos tunc præcellebat auctoritas, ingenti Concilio aſſentiente, in eo locatus eſt Primatu, quo Præſulum orbis terræ caput exiſteret atque Magiſter. Allectionem hanc ſanctitate meruerat atque doctrina. Per eadem poſt ad ortum Solis & occaſum effulgebat .... ubicumque per mundum potuit iniquum corrigens, nulli concedens.*

Nota.

SAnctus Pontifex Alexander II. eo proſequebatur affectu Lucenſem Civitatem patriam meam, ut non ſolùm multis privilegiis decoraverit, ſed etiam voluerit uſque ad mortem epiſcopatum in ea retinere. Obſervat proinde noſter celeberrimus Florentinius in Commentariis rerum Mathildis Comitiſſæ, hujus Pontificis reſcripta his conſtitiſſe verbis: *Ego Alexander ſanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ Præſul, & Lucenſis epiſcopus.* Videatur etiam Ptolomæus Lucenſis in Chronico, quod inchoat ab Alexandro II.

ARTICULUS XI.

De S. Gregorio VII.

I. A*Lexandro II.* ad Superos tranſlato, *Hildebrandus* natione Etruſcus, patriâ Soanenſis, *Bonicii* filius, ex Monacho Cluniacenſi S. R. E. Cardinalis ſub Summis Pontificibus Leone

ne IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. & Alexandro II. præcipuis muneribus & Legationibus perfunctus, vir ingenii vehementis, eruditionis exquiſitæ, ſeveræ ſanctimoniæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem *ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum* B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædicat, conſpirantibus Cardinalium ſuffragiis, Cleri totius ſummo conſenſu, omnium Ordinum applauſu, electus eſt Pontifex decimo Kalendas Maii, quo ſepultus eſt Alexander II. anno Chriſti 1073. ut conſtat ex Decreto electionis ipſius, in quo & hoc elogio exornatur: *Eligimus nobis in Paſtorem & Summum Pontificem, virum religioſum, gemina ſcientia prudentia pollentem, æquitatis & juſtitia præſentiſſimum amatorem, in adverſis fortem, in proſperis temperatum, & juxta Apoſtoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modeſtum, ſobrium, caſtum, hoſpitalem, domum ſuam bene regentem, in gremio hujus matris Eccleſia a pueritia ſatis nobiliter educatum & doctum, atque pro vita merito in Archidiaconatus honorem uſque hodie ſublimatum, Hildebrandum, quem amodo uſque in ſempiternum & eſſe & dici Gregorium Papam & Apoſtolicum volumus & approbamus.* Invitum ad ſupremæ faſtigium Dignitatis evectum fuiſſe, conſtat ex illius ad *Deſiderium* Abbatem Caſſinenſem Epiſtolâ, ſtatim poſt electionem datâ. Henrici Germaniæ Regis conſenſus acceſſit, teſte Lamberto Scafnaburgenſi. Dum Miſſarum ſolemnia perageret, viſa eſt a viris piis columba e cœlo delapſa humero ejus dextro inſidens, alis extenſis caput ejus velare, quo ſignificatum eſt Spiritus Sancti afflatu, non humanæ prudentiæ rationibus ipſum duci in Eccleſiæ regimine, ut *Paulus Bernriedenſis* in ejus Vita commemorat.

Gregorii VII. electio.

Ejus præclara dotes & virtutes.

Cœleſte viſum, quo ejus regimen a Deo probari ſignificatur.

II. In id præcipue *Gregorius VII.* incubuit, ut Simoniacam hæreſim, quæ in Germania, Italia, & Galliis impunè graſſabatur, extirparet, necnon hæreſim Nicolaitarum, ſive pertinacem errorem incontinentium Clericorum, qui licitum ſibi concubinarum conſortium propugnabant, nec a fœda libidine ullis Eccleſiæ Decretis avocabantur. Id conſtat ex eodem Auctore, & ex plerſque Gregorii Conciliis ac Epiſtolis. Anno tertio Pontificatus, inſidias paſſus eſt a *Cincio* Romanæ Urbis Præfecto, quem ob tyrannidem excommunicaverat. Ipſa nempe nocte Dominici Natalis, dum Sacris operaretur, a nefario homine cum armatorum manu in Eccleſiam irruente appetitus, contumeliis & verberibus affectus, & in turrim captivus abductus eſt, ex qua a Populo Romano liberatus, inſigne Chriſtianæ moderationis ſpecimen dedit, ſeditionis Auctori ſacrilego ignoſcens, modò ſacrilegium Hieroſolymitana peregrinatione expiaret. Ita refert *Paulus Bernriedenſis*: ejuſdem ſeditionis *Lambertus Scafnaburgenſis* meminit.

Simoniacos, & incontinentes Clericos coërcet.

Ipſi ſtructa inſidia.

Chriſtianæ moderationis exemplum.

III. *Berengarii* Hæreſim in duplici Synodo Romana annis MLXXVIII. & MLXXIX. damnavit *Gregorius VII.* ipſumque compulit ad hæreſim ejurandam, & ad duplicem fidei profeſſionem edendam, de quibus Synodis & Profeſſionibus in Diſſertatione de cauſa *Berengarii* agemus. Unde quorumdam Calviniſtarum calumniæ contra *Gregorium VII.* diſſlantur, qui ipſum de tranſſubſtantiatione dubitaſſe ſcripturierunt, quòd *Benno* Pſeudo-Cardinalis Schiſmaticus aſſerat ipſum dubium fuiſſe in fide, quia nimirum ſignum a Deo poſtularit, quo teſtaretur quænam ſententia verior eſſet, an Romanæ Eccleſiæ, an *Berengarii*. Quod etſi fabuloſum ſit, non probaret tamen *Gregorium* de veritate realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, aut Tranſſubſtantiationis dubitaſſe; ſicut nec *Elias* dubitavit an Deus Iſraël verus Deus eſſet, quia ut Prophetas Baal confunderet, ac populum ab Idololatria revocaret, miraculum ignis cœlitus ſuper holocauſta delapſi a Deo poſtulavit & impetravit ut ipſum unum verum Deum eſſe confirmaret, dicens: *Invocate nomina Deorum veſtrorum, & ego invocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus.*

Berengarium damnat.

A calumnia vindicatur.

IV. *Gregorio VII.* diuturnum fuit ac pene perpetuum adversùs *Henricum IV.* Germaniæ Regem certamen, ut Eccleſiam in libertatem aſſereret. Simonia cum inveſtituris conjuncta præcipua ratio fuit, quæ Pontificis Sanctiſſimi zelum adversùs *Henricum* excitavit. Legationibus fruſtra conventum, admonitum, increpitum, a communione primùm removit, deinde Regno privavit, ſubditis a Sacramento fidelitatis abſolutis, miſsâque ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, quem Saxones Regem elegerant, corona. *Gregorii* ſeveritas impium *Henricum* ut alterum Pharaonem induravit, & ad nefarium Schiſma compulit. Coactis enim Ultrajectino & Moguntino Conciliabulis, multis calumniis in Sanctum Pontificem adornatis, ipſius depoſitionem de ſententia conjuratorum Epiſcoporum decrevit, quam in Brixinenſi Conventiculo exſecutus eſt, *Guiberto* Ravennate quondam Epiſcopo Antipapa creato. De Gregorii VII. & Henrici IV. diſſidio Diſſertationem Hiſtoricam inferiùs dabimus. Romanam Eccleſiam & Gregorium VII. viriliter juverunt fœminæ Principes & cumprimis religioſæ, *Agnes* Auguſta Regis Henrici mater, *Beatrix* Godefridi Lotharingiæ & Tuſciæ Ducis uxor, quæ defuncto marito Tuſciæ Ducatum non minori prudentiâ & integritate quàm pietate moderabatur; & Mathildis Comitiſſa ejus filia, quæ conſiliis, opibus, copiis, Eccleſiæ cauſam contra Schiſmaticos defendit, ac Liguriam, Tuſciamque Provincias Romanæ Eccleſiæ donavit, Henrico Rege, conſobrino ſuo, poſthabito, anno MLXXVII. Quæ Donatio Henrici invidiam & odium in Pontificem incendit magis (*Ex Leone Oſtienſi* lib. 3. cap. 48. & *Domnizone* Presbytero in Vita Mathildis, quam carmine edidit.)

Ejus cum Henrico IV. Germania Rege diſſidium.

V. *Mathildis* Gregorium VII. Chriſtianæ perfectionis Magiſtrum ſibi delegerat, qui eam *Anſelmo* Lucenſi Epiſcopo viro ſanctiſſimo dirigendam commendavit, ut Vitæ *Anſelmi* coævus Auctor commemorat. Plures ad illam Epiſtolas dedit *Gregorius*, quas inter obſervatione ſingulari digna eſt 47. Libri primi, qua ipſi duo armorum genera contra mundi principem ſubminiſtrat, frequentem ſcilicet Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam. Sanctiſſimi Pontificis verba præclaras & omnino ſequendas Chriſtianæ pietatis, ac ſinceræ devotionis Regulas exponentia ſubjicio.

Mathildem Comitiſſam ad Chriſtianam perfectionem inſtituit.

Inter cætera, inquit, *quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente, contuli, quod potiſſimum eſt, ut Corpus Dominicum frequenter acciperes, indicavi: & ut certa fiducia Matris Domini te omnino committeres, præcepi. Quid inde B. Ambroſius, videlicet de ſumendo Corpore Domini ſenſerit, his Literis intimavi. Ait enim in Lib. IV. De Sacramentis inter cætera:* „Si mortem Domini annuntiamus, annuntiamus remiſſionem peccatorum. „Si quotieſcumque effunditur Sanguis Domini, „in remiſſionem peccatorum funditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. *Item ipſe Ambroſius in lib. 5. de Sacramentis:* Si quotidianus eſt panis, cur „poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græ„ci in Oriente conſuevere facere? Accipe quo„tidie quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut „quotidie merearis accipere. Qui non meretur „quo-

Ad frequentem Communionem, & pietatem erga Virginem Deiparam ipſam hortatur.

Frequens Communio & pietas erga Deiparam Virginem, duo ſinceræ devotionis characteres.

,, quotidie accipere, non meretur poſt annum ac-
,, cipere: quomodo Job Sanctus pro filiis ſuis of-
,, ferebat quotidie Sacrificium, ne fortè aliquid
,, vel in corde vel in ſermone peccaſſent. Er-
,, go tu audis, quod quotieſcumque offertur Sa-
,, crificium, mors Domini, reſurrectio Domini ſi-
,, gnificetur, & remiſſio peccatorum; & panem
,, iſtum vitæ quotidianum non aſſumis? Qui vul-
,, nus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt,
,, quia ſub peccato ſumus: Medicina eſt cœleſte
,, & venerabile Sacramentum. *Item Gregorius Pa-*
,, *pa in lib. 4. Dialogorum:* Debemus itaque præ-
,, ſens ſæculum, vel quia jam conſpicimus de-
,, fluxiſſe, totâ mente contemnere, quotidiana
,, Deo lacrymarum ſacrificia, quotidianas Carnis
,, ejus & Sanguinis Hoſtias immolare. Hæc nam-
,, que ſingulariter victima ab æterno interitu ani-
,, mam ſalvat, quæ illam nobis mortem Unige-
,, niti per myſterium reparat. Quod licèt ſur-
,, gens a mortuis jam non moritur, & mors ei
,, ultra non dominabitur, tamen in ſeipſo im-
,, mortaliter atque incorruptibiliter vivens pro
,, nobis iterum in hoc Myſterio ſacræ Oblatio-
,, nis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus ſumi-
,, tur, ejus caro in populi ſalute partitur, ejus
,, Sanguis non jam in manus infidelium, ſed in
,, ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale
,, ſit pro nobis hoc Sacrificium, quod pro ab-
,, ſolutione noſtra Paſſionem unigeniti Filii ſem-
,, per imitatur. Quis enim Fidelium habere du-
,, bium poſſit in ipſa immolationis hora ad Sa-
,, cerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chri-
,, ſti Myſterio Angelorum choros adeſſe, ſum-
,, mis ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, u-
,, num quid ex viſibilibus & inviſibilibus fieri?
,, *Item Joannes Chryſoſtomus ad Neophytos:* Videte
,, quemadmodum ſponſam ſibi Chriſtus conjun-
,, xit. Videte quo nos cibo ſatietatis enutrit. Ipſe
nobis cibi ſubſtantia eſt atque nutrimentum. *De-
bemus, o Filia, ad hoc ſingulare confugere Sacra-
mentum, ſingulare appetere medicamentum. Hæc i-
deo, cariſſima B. Petri filia, procuravi, ut fides
ac fiducia in accipiendo Corpus Domini major ac-
creſcat. Talem quidem theſaurum, aliaque dona
non aurum, non lapides pretioſos amore Patris tui,
cælorum videlicet Principis, a me tua requirit ani-
ma, licèt ab aliis Sacerdotibus longè meliora pro
meritis accipere poſſis. De Matre verò Domini, cui
te principaliter commiſi & committo, & nuſquam
committere, quouſque illam videamus, ut cupimus,
omittam, quid tibi dicam quam cælum & terra
laudare, licèt ut meretur, nequeant, non ceſſant?
Hoc tamen procul dubio teneas, quia quantò altior
& melior ac ſanctior eſt omni matre, tantò clemen-
tior & dulcior circa converſos peccatores & Pecca-
trices. Pone itaque finem in voluntate peccan-
di, & proſtrata coram illa, ex corde contrito &
humiliato lacrymas effunde. Invenies illam, indu-
bitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac
mitiorem in tui dilectione.*

Virgo Deipara, patrocinium ſuum illis tantùm impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi.

Gregorius VII. vindicatur a calumnia.

Sacra neceſſitudo quæ Gregorio VII. cum *Mathilde* interceſſit, anſam dedit Sanctiſſimi Pontificis hoſtibus, præcipuè Clericis, quibus uxorum uſum, aut concubinarum conſortium ſeveriſſimis Decretis prohibebat, præclaram ejus famam atrociſſimis calumniis proſcindendi, quaſi furtivis Mathildis amoribus frueretur. Verum incolpata ipſius vita, & utriuſque nota caſtitas fecere, nullam ut fidem apud viros prudentes tam putidæ obtrectationes ac mendaciorum portenta invenirent, ut ſcribit *Lambertus Scafnaburgenſis* ad *annum* 1077. *Sed*, inquit, *apud omnes ſanum aliquid ſapientes luce clarius conſtabat, falſa eſſe quæ dicebantur. Nam & Papa tam eximiè tamque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret, & illa in Urbe celeberrima, atque in tanta obſequentium frequentia, obſcænum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuiſſet. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentiùs fiebant & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo & Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Ejus geſta pro Eccleſia & Imperio Orientis.

VI. Unionis Eccleſiæ Græcæ cum Romana redintegrandæ ſtudioſiſſimus fuit, ut probat ejus Epiſtola ad *Michaëlem* Imperatorem XVIII. libri primi. Statuerat etiam pacatis Eccleſiæ rebus, in Orientem proficiſci, ut Græcos & Armenos ad veram fidem, & Catholicam unitatem revocaret; Chriſtianoſque ſub Saracenorum tyrannide gementes numeroſo præmiſſo exercitu liberaret, ut conſtat ex ipſius Epiſtolâ ad *Henricum* Regem Romanorum, 30. libri ſecundi. *Michaëli Parapinacio* Græcorum Imperatori, qui injuſtè fuerat depoſitus, auxiliares copias ſuppeditare decrevit, ad recuperandum Imperium, ut conſtat ex Epiſtolâ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ, 6. lib. octavi.

Geſta pro Eccleſia, & Duce Bohemorum.

VII. *Vratiſlao* Bohemorum Duci indultum ab *Alexandro II.* Mitræ uſum confirmavit, Epiſtolâ 38. libri primi. Legatos Apoſtolicos ad eumdem miſit, cauſas Apoſtolicas in illius ditionibus finituros; & *Jeromirum* Pragenſem Epiſcopum, necnon *Joannem* Moravenſem, Romam vocavit, ut controverſiam inter eos ortam judicaret: juſſitque Duci ut dicto *Jeromiro* Præſuli fratri ſuo manu captos Epiſcopatus reditus reſtitueret (Epiſtola 44. & 45. lib. primi.) Hunc verò de objectis criminibus purgatum in Sedem reſtituit (Epiſtola 78.) Jubente Pontifice, Dux cum fratre Epiſcopo pacem iniit, & cenſus nomine centum marchas argenti Sedi Apoſtolicæ obtulit (Epiſt. 7. lib. ſecundi.) Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetuit, quamvis id enixè poſtulaſſet; quia *Omnipotenti Deo placuit Scripturam ſacram quibuſdam locis eſſe occultam, ne, ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta a mediocribus, in errorem induceret. Neque enim ad excuſationem juvat, quòd quidam religioſi viri hoc quod ſimpliciter populus quærit, patienter tulerunt, ſeu incorrectum dimiſerunt, cùm primitiva Eccleſia multa diſſimulaverit, quæ a ſanctis Patribus poſtmodum firmata Chriſtianitate, & religione creſcente, ſubtili examinatione correcta ſunt. Unde ne id fiat quod a veſtris imprudenter expoſcitur, Auctoritate Beati Petri inhibemus, Teque ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritati viribus totis reſiſtere præcipimus.*

Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetat.

Geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum.

VIII. *Salomonem* Hungarorum Regem increpuit, quòd Regni Hungarici Inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege accepiſſet, quam a Romano Pontifice accipere debuerat, cum Eccleſiæ Romanæ Beneficiarium ſit, utpote ipſi a *Stephano I.* Rege cum omni jure & poteſtate ſua quondam oblatum & addictum. Quare juſſit, ut Sceptrum quod tenebat, Apoſtolicæ, non Regiæ Majeſtatis Beneficium eſſe cognoſceret. Epiſt. 13. lib. 11.) Ad *Suenum* Danorum Regem amiciſſimas literas ſcripſit, quibus ipſum ad rectam Regni adminiſtrationem vehementer hortatus eſt, utque unum e filiis ſuis Apoſtolicæ Aulæ militaturum daret, ſeu *Ducem ac Principem, & Defenſorem Chriſtianitatis*, contra quoſdam Hæreticos qui in Italiæ Provincia quadam graſſabantur. (Epiſt. 51. lib. 11.) Ipſi etiam obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, & propenſiſſimam in ejus utilitates voluntatem ſignificavit, (Epiſtola 75. quâ & de cœteris pene Principibus graviter conqueritur. *Apud Antecceſſores*

no-

noſtros, inquit, *juris & conſuetudinis erat caritativis Legationibus docere viam Domini, univerſas nationes corripere, in his quæ arguenda erant, omnes Reges & Principes, & ad æternam Beatitudinem cunctos invitare legalibus diſciplinis. Plus enim terrarum Lex Romanorum Pontificum quàm Imperatorum obtinuit . . . . . . Nunc verò Reges & Præſides terræ contemptores facti Eccleſiaſticæ Legis, qui ampliùs juſtitiam ſervare & eam defendere debuerant ad tot irrogandas Eccleſiæ contumelias convenerunt, atque ad tantam inobedientiam, quæ ſecundùm Samuëlem, ſimilis eſt Idololatriæ devoluti ſunt, ut ferè jam quieſcentibus Legationibus noſtris, quoniam pene ſine fructu videntur, verba noſtra tantummodo convertamus ad Dominum Regum, & Deum ultionum.*

Aconum Sueni Regis filium & in Daniæ Regno ſucceſſorem, ad paternarum æmulationem virtutum, & ad parem Apoſtolicæ Sedis obſervantiam hortatus eſt Epiſtolâ 21. Lib. 6. *Inter cæteras ergo virtutes*, inquit, *Eccleſiarum defenſionem in mente tua volumus eminere, Sacerdotalis Ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde juſtitiam & miſericordiam in cunctis te judiciis diſcretè ſervare.*

Gallicana Eccleſia doctrinam ex theſauris Romanæ Eccleſiæ Matris ſuæ acceptam Suecis tradit.

Regi Suecorum gratulatus eſt, quod ſacri verbi Miniſtros ex Eccleſia Gallicana ſuſcepiſſet, qui ſalutarem doctrinam & ex Romanæ Eccleſiæ theſauris acceptam, ejus ſubditis tradiderant. *Gallicana ſiquidem Eccleſia*, inquit, *non vos alienis documentis inſtruxit, ſed quod de theſauris matris ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ accepit, ſalubri vobis eruditione contradidit.* Atque ut uberiorem religionis & doctrinæ gratiam obtinerent, juſſit ab ejus Majeſtate ad Sedem Apoſtolicam Epiſcopum aliquem, vel idoneum Clericum dirigi, qui gentis mores exponeret, & ſacra Mandata inde referret. (Epiſt. 21. lib. 8.)

Scripſit ad *Olaum* Norvegiæ Regem, ipſum in fide confirmans, & optare ſe vehementer ſignificavit, ut e junioribus & Nobilibus Regni ſui aliquos ad Apoſtolicam Aulam mitteret, qui divinis legibus diligenter edocti, Apoſtolicæ Sedis mandata in patriam referrent, & quæ Chriſtianæ Religionis ordo poſtularet, prædicarent & excolerent. Ipſum etiam admonuit, ne fratres Regis Danorum, qui Regem fratrem armata manu cogere volebant, ut Regnum cum ipſis divideret, adversùs ipſum juvaret; immo potiùs auctoritate ſua efficeret, ut Rex fratres ſuos in Regnum cum caritate ſuſciperet, & ita eis de reliquis honoribus & bonis divideret, ut nec illos premeret neceſſitas, nec Regni ſtatus labefactaretur, aut dignitas. (Epiſt. 13. libri 6.)

Necem S. Staniſlao illatam ulciſcitur.

Necem *S. Staniſlao*, Cracovienſium Epiſcopo & Martyri, juſſu *Boleſlai* Polonorum Regis illatam, ultus eſt *Gregorius VII. Petro* Gneſnenſium Archiepiſcopo, cæteriſque Poloniæ Præſulibus dans in mandatis, ut in iſtius facinoris execrationem, Provinciæ Gneſnenſi ſacris omnibus interdicerent; *Boleſlaum*, & Poloniæ Regnum, omni honore & dignitate Regali privarent, & omnes ſubditos ab ejus obedientia abſolverent; Filios denique militum, qui huic facinori, auxilio, conſilio, vel aſſenſu, eſſent cooperati, aditum ad Ordines, & Beneficia Eccleſiaſtica, uſque ad quartam generationem, interclutum eſſe denuntiarent. (Ex Longino Rerum Polocinarum Scriptore.)

Geſta cum Hiſpaniæ Regibus.

IX. *Alphonſum* Caſtellæ, & *Sancium* Aragoniæ Reges hortatus eſt *Gregorius VII.* ad Romanæ Eccleſiæ Ordinem, Officiumque recipiendum, Gothicis Ritibus dimiſſis. (Epiſt. LXIV. Lib. I.) qua de re & mandata dedit *Simeoni* Epiſcopo, Epiſt. XVIII. Lib. III. Id ab *Alphonſo* Caſtellæ Rege imperatum, ipſi, gratulatus eſt eumque monuit ne Judæos Chriſtianis dominari ſuis in ditionibus pateretur. [Epiſt. 11. lib. 9.] Ingentem *Gregorii VII.* animum & Apoſtolicam virtutem probant hæc iſtius Epiſtolæ verba: *Nos ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, numquam meliùs quemquam poſſe Epiſcopum nominari, quàm cùm perſecutionem patitur propter juſtitiam, decrevimus potiùs divinis mandatis obtemperando, pravorum inimicitias incurrere, quàm illis malè placendo, iram Dei provocare.*

Numquam meliùs aliquis Epiſcopus nominatur, quàm cùm perſecutionem propter juſtitiam patitur.

Eumdem Regem *Alfonſum*, qui connubium alterum cum uxoris ſuæ conſanguinea contraxerat, id reſcindere juſſit, ac inceſtam mulierem abjicere, ne gloriam ſuam macularet, poſteritatemque ſuam inutilem ac reprobam faceret. Alioqui ſe Beati Petri gladium in ipſum diſtricturum. Monuit ut a ſe quantocyùs removeret *Conſiliarios falſitatis*, & Sedis Apoſtolicæ Legato *Richardo* Maſſilienſi Abbati acquieſceret. *Robertum* autem Monachum, Regis ſeductorem, communione privavit, & in Cœnobium Cluniacenſe ad agendam pœnitentiam detrudi juſſit. (Epiſt. 3. Lib. 8.) Comiti *de Roceio* Hiſpaniæ partem conceſſit, quam e Saracenorum manibus eriperet, eâ ratione fultus, quòd Hiſpaniæ Regnum ab antiquo juris eſſet Sancti Petri. (Epiſt. 6. Lib. 1. & Epiſt. 28. Lib. 4.)

Gregorius VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus.

Sacrorum Canonum ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruas, Sic rejecit commendationem & preces *Sancii* Aragoniæ Regis, poſtulantis, ut Clericus de concubina natus ad Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur. *Et quia*, inquit, *venerandi Canones ad Sacerdotii gradum provehi tales contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putavimus, ne quicquam a nobis contrarium Sanctis Patribus, in exemplum & auctoritatem relinquatur. Solet enim Sancta & Apoſtolica Sedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed numquam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus a concordia Canonicæ Traditionis diſcedere.* (Lib. II. Epiſt. L. ad *Sancium* Aragoniæ Regem.)

X. Cum *Landulpho* Beneventano Principe pactum iniit Pontificatus anno 1. cujus tenorem lib. 1. Regeſti ipſius poſt Epiſtolam 18. videre eſt. *Robertum Guiſcardum* Normannorum Principem, Apuliæ, Calabriæ, Siciliæque Ducem, fines ſuos excurrentem, & Eccleſiæ juribus infeſtum excommunicavit. (Ex Leone Oſtienſi lib. 3. cap. 44.) Guillelmum Burgundiæ Comitem rogavit ut Eccleſiæ Romanæ ſuccurreret, copiaſque in Italiam trajiceret, ut Normanni certaminis aleam cum ingenti exercitu veriti, juſtitiæ faciliùs ſubderentur, paceque ipſis imperatâ, Conſtantinopolim in auxilium Chriſtianorum properaret. [Epiſt. 46 lib. 1.] Ducem *Robertum* in communionem & gratiam Sedis Apoſtolicæ recepit *Gregorius VII.* qui juramentum fidelitatis Pontifici præſtitit, ſeque ad cenſum duodecim denariorum Papienſis monetæ quotannis perſolvendum obſtrinxit. Inveſtituram porro Ducatuum Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, ipſi conceſſit Pontifex, ſicut ejus Deceſſores Alexander II. & Nicolaus II. conceſſerant. Quas autem injuſtè occupabat ditiones, Salernum ſcilicet, Amalphiam, & Marchiæ Firmanæ partem, ipſum tenere patienter ſuſtinuit. Iſta erga *Robertum* Gregorii VII. moderatio, illum Eccleſiæ Romanæ ac Pontificis defenſioni penitus addixit. Urbe namque ab *Henrico* Rege obſeſsâ, *Robertus* ex Oriente, ubi adversùs *Alexium Comnenum* bellum gerebat, in Italiam advolans, Urbem ac Pontificem, fugato *Henrico*, liberavit, ut

Robertum Guiſcardum Principem Normannorum beneficiis ſuis addicit Eccleſiæ Romanæ defenſioni Gregorius VII.

Do-

Domnizo Presbyter in vita Mathildis, & *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 52. teſtantur.

Canonica de Epiſcopis Judicia

XI. *Regerio* Catalaunenſi Epiſcopo diem dixit *Gregorius VII.* ut ad Apoſtolicum tribunal, ad querimonias Eccleſiæ ſuæ reſponderet. (Epiſt. 56. Lib. 1.) *Iſembertum* Pictavenſem Epiſcopum, qui *Gozelino* Burdigalenſi Archiepiſcopo Metropolitano ſuo injuriam irrogaverat, Romam pariter vocavit cauſam dicturum; juſſitque Metropolitanum per ſe vel per Procuratores adeſſe, qui dictum Epiſcopum reum probarent. (Epiſt. 4. lib. 11.) Sententiam Interdicti contra *Iſembertum* a Legato Apoſtolico latam non ſolùm confirmavit, verumetiam illum communione privavit, donec Romam Synodi judicium ſubiturus veniſſet. Si verò maneret adversùs Apoſtolica mandata contumax, ipſi velut Epiſcopo jam exauctorato negaretur obedientia, & Metropolitanus res Eccleſiaſticas Pictavenſis Diœceſeos; *Guillelmus* verò Dux Aquitaniæ juſtitiæ adminiſtrationem curaret. (Epiſt. 23. & 24. Lib. 11.) Bambergenſem Epiſcopum Simoniæ convictum in Synodo depoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ 76. lib. 11. & Epiſtolis 1. 2. & 3. lib. 3. *Rainerium* Aurelianenſem ſiſtere ſe juſſit Romanæ Synodo rationem geſtorum redditurum: Quem, ſi Literas quibus ipſum jam convenerat, acceperit, ab omni Epiſcopali Officio, & Communione Corporis Domini ſuſpendit. [Epiſt. 9. lib. 4.] Cauſam Dolenſis Epiſcopi, propter crimina exauctorati, rogante Anglorum Rege *Vuillelmo*, coram Legatis ſuis retractari juſſit in partibus. [Epiſt. 17. ejuſdem Libri.] Plurimorum Franciæ & Burgundiæ Epiſcoporum, quos *Hugo* Dienſis Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ Legatus ſuſpenderat, ſeu damnaverat, cauſas œconomia prudenti finivit, rigore Canonum temperato, ſecundùm conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quæ *tolerare plurima*, nonnulla etiam *diſſimulare* ſolita eſt. Inter cœteros, *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum, qui ſe a Synodis ab Apoſtolico Legato coactis ſubtraxerat, ob idque fuerat ab ipſo ſuſpenſus, in proprium gradum officiumque reſtituit, poſtquam juramentum obedientiæ ſupra corpus *S. Petri* præſtitit: quia ſententia in eum lata *non Romanæ Eccleſiæ gravitate, & ſolita manſuetudine* videbatur. (Epiſt. 17. lib. 5.) Depoſitionis ſententiam in eumdem Archiepiſcopum poſtea latam ab eodem Legato in Concilio Lugdunenſi confirmavit Pontifex, datis ipſi induciis ut Romam ſe purgaturus accederet: ita tamen ut cederet interim ſacro regimine, & *Cluniacum* vel *Caſam Dei* ſecederet, humilitatem probaturus. [Epiſt. 20. lib. 7. Epiſtolis 17. 18. 19. & 20. lib. 8. ad Clerum & populum Remenſem, ad *Hebolum* Comitem, ad Suffraganeos Eccleſiæ Remenſis, & ad *Philippum* Francorum Regem; quibus ſententiam a Concilio Lugdunenſi latam & a ſe confirmatam, executioni mandari, & Archiepiſcopum in locum *Manaſſis* eligi jubet.] In his cauſis judicandis religioſè obſervavit, quod ad *Manaſſen* ipſum ſcripſit Epiſtolâ 58. lib. 11. *Eccleſiaſticas cauſas non potentia magnitudine, ſed juſtitiæ cenſura finiri oportere.*

Eccleſia Romana tolerat plurima, nonnulla diſſimulat.

Eccleſiaſtica cauſa quâ ratione finienda?

Quàm tenax eſſet Canonum, oſtendunt hæc ejus verba in Epiſtolâ ad Aquileienſes 5. lib. 5. *Cœterùm quod ad ſervitium, & debitam fidelitatem Regis pertinet, nequaquam contradicere aut impedire volumus. Et ideo nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas, ut in Ordinatione Epiſcoporum, ſecundùm communem SS. Patrum intelligentiam & approbationem, primò omnium Evangelica & Canonica ſervetur auctoritas . . . In hujuſmodi cauſa non ſecundùm arbitrium noſtrum, ſed per viam & Doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus.*

Canonum obſervantiam procurat Gregorius VII.

Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem Dignitatem confirmat.

XII. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatum ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem confirmavit *Gregorius VII.* quo tamen ii dumtaxat Lugdunenſes Archiepiſcopi fruerentur, qui nullo interveniente munere, a manu, ab obſequio, vel a lingua, electi & conſecrati fuiſſent. (Epiſtolâ 34. ad *Gebuinum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, & Epiſtolâ 35. ad Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem Archiepiſcopos.)

XIII. *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui Normannos Antiſtites propter abſentiam a Synodo depoſuerat, juſſit ut eos reſtitueret, ac mitiùs cum eis ageret, ne Regem Angliæ Sedi Apoſtolicæ devotiſſimum exaſperaret. *Rex Anglorum*, inquit, *licèt in quibuſdam non ita religioſè, ſicut optamus, ſe habeat, tamen in hoc quod Eccleſias Dei non deſtruit, neque vendit, & pacem juſtitiamque in ſubditis ſuis moderari procurat; & quia contra Apoſtolicam Sedem, rogatus a quibuſdam inimicis crucis Chriſti pactum inire, conſentire noluit; Preſbyteros uxores, Laicos decimas, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit; cæteris Regibus ſe ſatis probabiliorem ac magis honorandum oſtendit. Unde non indignum debet exiſtimari Poteſtatem illius mitiùs eſſe tractandam, atque reſpectu probitatis ipſius, ſubditorum, & eorum quos diligit, negligentias ex parte fore portandas . . . . . Quare volumus ut Fraternitas veſtra ſupra memoratis Epiſcopis & Abbatibus, non prætermiſſo Culturenſi Abbate, quos ſuſpendiſtis, per præſentium portitorem reſtitutionis literas mittat; & præfatum Regem in talibus ulteriùs ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multò meliùs atque faciliùs lenitatis dulcedine ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore juſtitiæ, illum Deo lucrari, & ad perpetuum B. Petri amorem poſſe provocari.* Hæc ille, Epiſtolâ 5. lib. 9. Sic agendum eſſe cum Regibus religionis & juſtitiæ ſtudio conſpicuis, & Sedi Apoſtolicæ devotis, Optimus Pontifex intellexit; & in eorum gratiam aliquid interdum de ſeveriori diſciplina remittendum.

Ejus manſuetudo erga Normannis Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur.

XIV Sacrarum electionum libertatem in Galliis vindicavit *Gregorius VII.* minis anathematis *Philippo* Regi intentatis, niſi Epiſcopos Cleri populique ſuffragiis, ac ſuæ Majeſtatis aſſenſu electos, Epiſcopatu dono conceſſo, Eccleſiæ præfici pateretur. (Epiſt. 35. ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, & 36. ad *Humbertum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, lib. 1.) Miſſis ad Summum Pontificem Legatis, ſpopondit Rex Chriſtianiſſimus emendaturum ſe quæ in Eccleſiam peccaverat, & in his quæ Religionem & Ordinationem Eccleſiarum ſpectarent, ſe monitis Apoſtolicis obtemperaturum, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtolâ 75 lib. 1. Eâ in Epiſtolâ, Regni Francorum ſplendorem auctum eſſe ſcribit, cùm Reges Eccleſiis amplificandis & tuendis ſtuduerunt: imminutum verò cùm divina & humana jura temerarunt. Idque ſe frequenter ejus Majeſtati aſpero etiam ſermone, ſi neceſſe ſit, inculcare debere. *Attendere te nobiſcum*, inquit, *& diligenter conſiderare volumus, in quanta dilectione Sedis Apoſtolicæ, quantaque gloria & laudibus ferè per orbem terrarum Anteceſſores tui Reges clariſſimi & famoſiſſimi habiti ſunt, dum illorum Regia Majeſtas in amplificandis & defendendis Eccleſiis pia ac devota conſtitit, in tenendo juſtitiam libera ac diſtricta permanſit. Poſtquam verò divina & humana jura ſubvertendo tanta virtus in poſterioribus cœpit hebeſcere, totius Regni gloria, decus & honor, & potentia, cum perverſis moribus immutata ſunt, & nobiliſſima fama & Status Regni, a culmine ſuæ claritatis inclinata ſunt. Hæc quidem, & alia talia*

Gregorii VII. Geſta cum Philippo Rege Francorum.

lia

lia frequenter, & , ſi oportet, aſpero etiam ſermone Tibi inculcare, ſuſcepti nos Officii cura compellit.

Gallicanorum Antiſtitum zelum ad crimina, quæ hoc in Regno graſſabantur, & Regis præcipuè, corrigenda excitavit *Gregorius VII.* uſque ipſum ad reſtituendam pecuniam mercatoribus ad forum quoddam Franciæ pergentibus ereptam, etiam negatione obedientiæ, & generali totius Galliæ interdicto cogerent. Quem ſi hujuſmodi ſeveritas minime emendaverit, ſe Regnum ipſi erepturum comminatur. Si verò ipſum foveant, illos Epiſcopali Officio privandos. Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum intentans, non ex traditionis doctrina, & Eccleſiæ ſententia, ſed ex privata opinione locutus eſt. Ejuſdem eſt argumenti Epiſtola XVIII. ad *Guillelmum* Comitem Pictavenſem, Lib. II. & XXXIII. ad *Manaſſen.*

Gregorio VII. contra Philippum I. Regem Chriſtianiſſimum obreptum.

His Epiſtolis in Regem invehitur, ipſi Eccleſiarum diſperſionem & deſtructiones varias, rapinas nefandiſſimas, adulteria, perjuria, multimodam fraudem, prædonum morem, deprædationes exprobrat, falſis, ut credere par eſt, delationibus occupatus ac deceptus. Nam de hujuſmodi *Philippi I.* criminibus altum eſt apud Hiſtoricos ſilentium. Obreptum fuiſſe *Gregorio* probant, quæ ad Pictavenſem Comitem ſcribit, *Diu ſe Regis iniquitatem portaviſſe, Eccleſiarum injuriam diſſimulaviſſe*, &c. At unam dumtaxat vel alteram corripiendi Regis occaſionem habuerat; primò quòd Matiſconenſis Epiſcopi, cujus electioni præbuerat aſſenſum, conſecrationem impediret: Secundò, quòd exteros quoſdam mercatores, ſive mulctæ, ob violatas Regni conſuetudines, nomine; ſive alio, grandi pecuniæ ſumma ſpoliaſſet. An ſæpe redarguiſſe dici poteſt, qui ſemel, aut bis tantùm redarguit? Quomodo qui vix per ſeſquiannum Pontificatum tenuerat; nec ante affectum annum de Rege queſtus erat, decimo poſt menſe diu ſe iniquitates ejus portaſſe ac diſſimulaſſe dici poteſt? Sed quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit *Gregorius VII.* novum inauditum, ipſoque jure nullum fuit, quòd eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos, quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit. Hæc certè animo agitans ac ſcribens, *Nicolaum II.* Deceſſorem ſuum non imitabatur, qui *Henricum* Regem, *Philippi* Patrem, in Matiſconenſis Electi cauſa adverſarium paſſus, nihil ſimile comminatus fuerat, ſed ſolas preces ejus conatibus ſe oppoſiturum profeſſus erat, ad *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem ita ſcribens: *Veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pervertatur peſſimorum conſilio, qui noſtra diſcordia putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere &c. Agat itaque glorioſus Rex, ut libet contra nos, quia nos pro illo, ejuſque exercitu, Deum ſemper precari parati ſumus.*

Apud Duchesnium *Tom. IV. pag.* 198.

Studia Gregorii VII. erga Monaſticum Ordinem.

XV. *Gregorii VII.* de Ordine Monaſtico ſollicitudinem ſtudiumque in Monachos probant Epiſtola 13. Lib. 1. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum data in gratiam Monachorum *S. Remigii*; Epiſtola 31. ad *Lanfrancum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, in gratiam Abbatiæ *S. Eadmundi*, cui *Arfaſtus* quidam moleſtus erat; Epiſtola 32. ad Fratres Monaſterii *B. Mariæ* in Epiſcopatu Dordonenſi, quibus iniquum Privilegium negavit, ac veteris, quod *Alexandri II.* nomine inſcriptum erat confirmationem, quia illud pſeudographum eſſe comperit, tum ex corrupta Latinitate, tum ex diſſenſione a Canonibus. Privilegium tamen Canonica auctoritate ſuffultum, de conſenſu Epiſcopi, ipſis conceſſurum ſe ſpondet: Epiſtola 62. ad *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem [illegible] cissimum. Epiſtola 68. ad *Fretertum* Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterii *S. Ægidii* Privilegia violaverat; Epiſtola 81. ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, cui dat in mandatis, ut *Theodericum* Virdunenſem Epiſcopum increpet ob violata Cœnobii *S. Michaëlis* Privilegia, illudque Cœnobium ab Interdicti ſententia in illud lata ipſum abſolvere jubeat; aut ſi renuerit, abſolvat ipſe Archipræſul Trevirenſis ejus Metropolitanus. Epiſtola 82. univerſos qui bona Augienſis Monaſteri detinerent, excommunicatos denuntiavit. Epiſtola 15. Lib. 11. jubet Lugdunenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopis Auguſtodunenſi, & Matiſconenſi, ut Lingonenſes Clericos Pultarienſi Abbatiæ moleſtos coërceant, & pro damnis illatis ſatisfacere cogant. Epiſtola 49. miſerrimum Eccleſiæ ſtatum, anguſtiaſque ſuas exponit *Hugoni* Cluniacenſi Abbati, Monachorum precibus ſe commendat, jubetque ut Sanctus Abbas manum præbeat Eccleſiæ, Fideles monendo, rogando, exhortando, ut Sancto *Petro* cariores non habeant ſeculares Principes. Epiſtola 59. *Romanenſem* Abbatiam in clientelam Sedis Apoſtolicæ recipit, Canonicum Abbatem creari vetat, niſi ſe regulariter victurum profeſſus fuerit, quoſlibet Eccleſiaſticæ diſpenſationis Adminiſtros communi Fratrum electione præfici jubet. Epiſtola 69. *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem increpat, quòd Monachis *S. Michaëlis* moleſtiam crearit, jubet ut vel pacem ineat cum Abbate, vel litem ad Apoſtolicum Tribunal dirimendam deferat. Interim verò neque vocando ad Synodum, nec aliquo Interdicto, neque exactione, Monachos vexet; abſolvatque quantocyùs quos excommunicavit. Si poteſtate ſua abuti pergat, minatur ſe Monaſterio Immunitatem ab illius juriſdictione conceſſurum, ut aliis Cœnobiis propter infeſtationem Præſidentium, conceſſere plerumque SS. Patres. *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjunxit ad cauſas Remenſis Archiepiſcopi, & Dolenſis, aliorumque Epiſcoporum cognoſcendas & finiendas, ut conſtat ex Epiſtolâ 22. lib. 5. *Bernardi* Maſſilienſis Abbatis induſtriâ & operâ in Legationibus difficillimis uſus eſt, in Germanica præcipuè & Hiſpanienſi. Ad Maſſilienſes Monachos Epiſtolam ſcripſit 15. lib. 6. quâ eos de laudati Abbatis abſentia peramanter ſolatus eſt, eorumque Cœnobium Sedi Apoſtolicæ unire ſe velle, Cluniacenſis inſtar, ſignificavit. Viros ſanctiſſimos & doctiſſimos ex Cœnobiis ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpſit, ac inter alios *Petrum Aldobrandinum*, Vallis Umbroſæ Monachum, S. *Joannis Gualberti* Diſcipulum, qui ignis judicio in quo ſtetit illæſus, unde *Igneus* appellatus eſt, *Petrum* Florentinum Epiſcopum Simoniacum eſſe probavit, poſt multas inter illum Antiſtitem & Monachos ſub *Alexandri II.* Pontificatu contentiones, de quibus legenda Vita *S. Joannis Gualberti* a *S. Athone* Piſtorienſi Epiſcopo ſcripta. Iiſdem exornavit Infulis *Gebizzonem* Monachum & Abbatem Cœnobii *SS. Bonifacii & Alexii* in Monte Aventino, *Othonem de Caſtilione* Monachum Cluniacenſem, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Urbanus II.* & *Joannem* Monachum & Abbatem Sublacenſem.

Inter Cardinales *Gregorii VII.* eruditione eximius fuit *Deuſdedit*, qui Canonum Collectionem edidit, aliudque doctiſſimum Opus *Victori III.* nuncupavit, cujus argumentum eſt: *Non licere Laïcis in Sacerdotiorum collationibus, quæ Cleri & Monachorum jure ſunt, auctoritatem ſuam interponere.* In quo Henricum Germaniæ Regem, & *Guibertum* Antipapam graviter perſtrinxit.

XVI. Undecim Concilia Romæ celebravit Sanctus Pontifex *Gregorius VII.* Primum anno 1074. prima Dominica Quadrageſimæ. Adfuere L. Epiſ- *Gregorii Septimi Concilia.*

co-

copi, & Abbatum atque Clericorum multitudó, ut *Hugo Flaviniacenſis* Abbas teſtatur in Chronico Virdunenſi. In eo decrevit Pontifex de ſententia Patrum, *Ut qui per Simoniacam hæreſim, hoc eſt, interventu pretii ad aliquem Sacrorum Ordinum gradum & officium promoti ſunt, nullum in Sanctæ Eccleſia ulteriùs miniſtrandi locum habeant. Qui verò Eccleſias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant.* Id conſtat ex ipſomet *Gregorio* in Epiſtolâ ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, ex Apologiſta Decretorum *Gregorii VII.* & ex *Mariano Scoto* ad eum annum. Secundò, Sacerdotibus uxoriis & incontinentibus Miſſarum celebratione; Diaconis & Subdiaconis Altaris miniſterio interdixit. Teſtis eſt Gregorius VII. in laudatâ Epiſtolâ. Hoc Decretum ejus Apologiſta defendit Cap. XII. & ſequentibus.

I. Concilium contra Simoniacos, & incontinentes Clericos.

Hujus occaſione Decreti, cujus executionem infracto animo urgebat Sanctiſſimus Pontifex, Clericorum conjugatorum factio graviſſimos in Germania tumultus excitavit, *Gregorium Hæreticum, & veſani dogmatis* eſſe clamitans qui *oblitus ſermonis Domini, quo ait,* Non omnes capiunt verbum hoc, *violenta exactione homines vivere cogeret vita Angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret. Quòd ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe Sacerdotium, quàm conjugium deſerere: & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus Angelos comparaturus eſſet.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis* ad hunc annum.

Decretum pro Eccleſia Pictavenſi.

In eadem Synodo decrevit *Gregorius*, ut Clerici Regulares *S. Hilarii* Pictavenſis Matricis Eccleſiæ Canonicos ad Eccleſiam ſuam ritu ſolemni procedentes in Feſtivitate omnium Sanctorum, & *S. Hilarii*, honorificè ſuſciperent, & Miſſam ab Epiſcopo, vel eo abſente a Decano, aut aliquo ex majoribus Canonicis ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis, celebrari paterentur. Id conſtat ex Epiſtolâ *Gregorii VII.* LIV. Lib. I.

II. Concilium.

XVII. Altera Synodus a *Gregorio VII.* anno 1075. Romæ VI. Kalendas Martii celebrata eſt, in qua decrevit rurſus Pontifex, de ſententia Patrum, ne quis Chriſtianorum *Miſſam conjugati Presbyteri audiret*, ut teſtatur, qui tum ſcribebat *Marianus Scotus* ad hunc annum. Imprudenter & temerè Decretum iſtud *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi, *Novo exemplo, & conſiderato præjudicio* editum ſcribit, *contra Sanctorum Patrum ſententiam, qui ſcripſerunt; quòd Sacramenta quæ in Eccleſia fiunt, Baptiſmus ſcilicet, Chriſma, Corpus & Sanguis Chriſti, Spiritu Sancto latenter operante eorum effectum, ſeu per bonos, ſeu per malos intra Eccleſiam Dei diſpenſentur.*

Gregorii VII. in iſto Concilio Decretum Marianus Scotus temerè reprehendit.

Calumniatur & *Sigebertus* Auctor in Gregorium VII. iniquiſſimus, & Henricianis partibus addictiſſimus, cùm Pontificis ac Synodi Decretum in eum ſenſum torquet, quòd nulla ſint per incontinentes Sacerdotes confecta Sacramenta. Non enim id innuit *Gregorius*, ſed in pœnam & confuſionem illorum ſtatuit, ne Chriſtiani Miſſas ipſorum audiant, ut publico contemptu & infamia, ad uxores dimittendas, & ad cœlibem vitam agendam compellantur. *Sigebertum* falſi convincunt ipſius *Gregorii* verba in Epiſtolâ ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum: *Statuimus etiam*, inquit, *ut ſi ipſi contemptores fuerint noſtrarum, immo SS. Patrum Conſtitutionum, populus nullo modo eorum Officia recipiat, ut qui pro amore Dei, & Officii dignitate non corriguntur, verecundiâ ſæculi, & objurgatione populi reſipiſcant.* Hoc *Gregorii VII.* Decretum tuetur ejus Apologiſta a Capite 16. ad 20. De hoc quoque exequendo Decreto Epiſtolam dedit *Gregorius VII.* ad *S. Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum 67. lib. 2.

Gregorius VII. a calumnia Sigeberti vindicatur.

Non minùs invidioſè ſcripta ſunt, quæ apud *Sigebertum* ſequuntur: *Porro continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modo cauſam quæſtus ac jactantia ſimulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multiplicioris adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis inſurgentibus contra ſacros Ordines, & ſe ab omni Eccleſiaſtica ſubjectione excutientibus, Laïci Sacra Myſteria temerant & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & Chriſmate utentes, in extremo vitæ Viaticum Dominicum & uſitatum Eccleſiæ obſequium ſepulturæ a Presbyteris conjugatis accipere parvipendunt, decimas Presbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, Laici Corpus Domini a Presbyteris conjugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcaverunt, & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas geſta in Eccleſia ſunt: & hac occaſione multi Pſeudo-magiſtri exurgentes in Eccleſia profanis novitatibus plebem ab Eccleſiaſtica Diſciplina avertunt.* Hæc a *Sigeberto* conficta vel exaggerata nemo non videt, ut ſanctiſſima illa *Gregorii VII.* Decreta odioſa redderet. Quæ tamen veterum Pontificum Decretis, & Canonibus Conciliorum omnino congruebant, ut ejus Apologiſta luculenter probat.

Errat quoque *Sigebertus*, cùm Decretum, de quo agimus, tribuit primæ *Gregorii VII.* Synodo, anno 1074. celebratæ: ad ſecundam namque pertinere teſtantur *Marianus Scotus*, cui *Rogerius de Hoveden*, *Simeon Dunelmenſis* & *Joannes Bromton* conſentiunt.

Legatio in Germaniam miſſa.

Ad hujus executionem Decreti, miſſa eſt in Germaniam Legatio, de ſententia Synodi, quam obiit Curienſis Epiſcopus. Concilium Moguntiæ celebratum. Apoſtolica mandata *Sigefrido* Archiepiſcopo tradita, ut univerſos Diœceſeos ſuæ Clericos *cogeret, aut impræſentiarum conjugibus renuntiare, aut in perpetuum Sacri Altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique aſſidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis geſtu in eum debacchabantur, ut ſe, vita comite, inde exiturum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps, tali quæſtione ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum, quando vellet, & quomodo vellet, peroraret.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, ad annum MLXXV.

In eadem Synodo, prioris Concilii Decreta contra Simoniacam Hæreſim confirmata ſunt, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtolâ ad *Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. lib. II. Nonnulli *Henrici* Germaniæ Regis Proceres perverſique Conſiliarii, quòd ſacrilegis beneficiorum nundinationibus interventores, atque etiam auctores fuiſſent, Communione privati ſunt. De his intelligendum videtur quod *Lambertus* Scafnaburgenſis ad annum ſequentem ſcribit: *Ottonem Ratiſponenſem Epiſcopum, & Ottonem Conſtantienſem Epiſcopum, & Burchardum Lauſanenſem Epiſcopum, Eberardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potiſſimùm Conſiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat.* Privatorum præterea cauſæ quædam hac in Synodo examinatæ ſunt. Editum in ea Synodo celebre contra Inveſtituras Decretum, ut colligitur ex Epiſtolâ *Gregorii VII.* ad *Henricum* Regem X. Lib. III. quamquam *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi, & Conciliorum Collectores, illud ad primam Synodum referant.

Decretum contra Inveſtituras.

III. Gregorii 7. Concilium.

XVIII. Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ, *Sigefridus* Moguntinus, *Vuillelmus*

Tra-

Trajectenſis, & Robertus Bambergenſis, Epiſcopi Schiſmatis incentores, excommunicati ſunt, ut conſtat ex Actis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi*, ad hunc annum, ex Vita *S. Anſelmi Lucenſis*, ab Auctore coævo ſcripta, & ex *Domnizone* Presbytero in Vita *Mathildis*. Hujus Concilii hiſtoriam fuſiùs exponam in Diſſertatione Hiſtorica de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis.

Quartum Gregorii 7. Concilium

XIX. Quartam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno 1078. cui centum pene Epiſcopi, præter Abbates, & Clericos interfuere. In ea *Thebaldus* Mediolanenſis, & *Guibertus* Ravennas, Archiepiſcopi, qui *Henricum* Regem, poſt ſpeciem pœnitentis Canuſii exhibitam, ad faciendum Schiſma incitarant, ab omni Sacerdotali Officio ſuſpenſi ſunt, latumque jam olim in ipſos anathema confirmatum. *Arnulphus* in Sedem Cremonenſem ſimoniacè intruſus, abſque ſpe reſtitutionis ulla, dejectus eſt, & uſque ad ſatisfactionem Communione privatus. *Rolandus* Tarviſienſis Epiſcopus ab *Henrico* Rege deſignatus, fax altera belli, quod adversùs Summum Pontificem & unitatem Eccleſiæ moliebatur, ſpe Conſecrationis Epiſcopalis omnino excidit Synodico Decreto, & perpetuo anathemate alligatus eſt, niſi reſipiſceret ac ſatisfaceret. *Hugo Blancus*, Cardinalitia Dignitate jam pridem ob Schiſma privatus, Officio Sacerdotali dejectus, & Eccleſiæ aditu uſque ad ſatisfactionem prohibitus eſt. *Gaufredus* Archiepiſcopus Narbonenſis eamdem ſententiam ſubiit. Legatis a Pontifice miſſis in Germaniam, ut pacem Regni componerent, Germani in duas factiones diviſi, aliis ab *Henrico*, aliis a *Rodulpho* ſtantibus, pars utraque parere juſſa: Diris Chriſtiano ritu devoti, qui Legationis effectum malis artibus prohiberent. In eadem Synodo Naufragorum bonis ac libertati condito Canone proviſum eſt, ac præceptum, *Ut quicumque Naufragum quemlibet & illius bona invenerit, ſecurè tam eum, quàm omnia ſua dimittat.* Jam olim naufragorum deprædatio Lege lata ab Imperatoribus prohibita fuerat, ut conſtat ex *Juſtiniani* Codice Tit. V. ubi *Conſtantinus Magnus*, vel, ut *Cujacus* & alii viri Juris peritiſſimi volunt, *Antoninus Pius* ita edicit: *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, Fiſcus meus ſe non interponat. Quod enim jus habet Fiſcus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Lege Digeſtum, *de Lege Rhodia*.

Naufragorum deprędatio probibita.

Ordinationes ab Excommunicatis celebrata, quo ſenſu irrita?

Altero iſtius Synodi Canone, Ordinationes ab excommunicatis celebratas Pontifex, de ſententia Patrum, *irritas* dixit, quoad executionem utique, non quoad ſubſtantiam & characterem, ut Theologi de Schola loquuntur.

Canone III. qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, ab his vinculis abſolvuntur, ne ſcilicet ipſis communicare teneantur, & eorum criminibus connivere, aut favere conſiliis ſuis vel obſequiis, non ita tamen abſolvuntur ut alios Dominos agnoſcere poſſint, & ab illis deficere.

Quinam cum excommunicatis communicantes, a Cenſura ſunt immunes?

Canone IV. excipiuntur a ſententia anathematis lata in eos, qui cum excomunicatis communicant, uxores, liberi, ſervi, ancillæ, necnon ruſtici & ſervientes, & omnes alii *qui non adeo Curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur*. Excipiuntur & illi, qui ex ignorantia cum excommunicatis communicant, Et qui communicant cum illis, qui excommunicatorum communione fœdantur. Oratoribus etiam peregrinis, viatoribus permittit, ut ab excommunicatis emant vel accipiant neceſſaria, ſi aliunde comparare non poſſint. *Gregorii* moderationem probat hic Canon ab *Hugone Flaviniacenſi* plurimùm laudatus, a *Bennone* Pſeudo-Cardinali ſchiſmatico perperam accuſatus. De eodem Canone *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter ad annum MLXXVIII. ſcribit: *Gregorius Papa facto Concilio menſe Martio in quo Concilio facta eſt exceptio quarumdam perſonarum de Henriciana excommunicatione, & hoc utique ad tempus, id eſt, uxorum, filiorum, ſervorum, & reliquorum, qui non ſcienter, vel ſaltem non libenter, excommunicatis ſociantur, idoneos Legatos iterum deſtinavit*, &c.

XX. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejuſdem anni MLXXVIII. celebravit *Gregorius VII.* in qua Græcorum Imperator, & alii nonnulli anathemate plexi ſunt: *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis ſe malis artibus Colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ, in Germania, de cauſa Regni, habendum prohibituros: Plurimi Canones ad ſanciendam Diſciplinam conditi, ex quibus ſelectos duodecim Chronico ſuo Virdunenſi inſeruit *Hugo Flaviniacenſis*.

Decreta Quinti Concilii Gregorii VII.

Primus Canon præſidia Eccleſiaſtica a quocumque ſuſcepta, vel occupata, etiam de conſenſu Rectorum, Eccleſiis reſtitui jubet, ſub pœna excommunicationis. *Secundus* Inveſtituras damnat. *Tertius*, Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras, aliaque Eccleſiaſtica Officia vendi vetat ab Epiſcopis, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio. *Quartus*, irritas dicit Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus perſonæ ea intentione impenſo; vel quæ non communi conſenſu Cleri & populi, ſecundùm Canonicas ſanctiones, fiunt, & ab his, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur. *Quintus* falſas Pœnitentias execratur, eaſque deſcribit verbis ſanè luculentis, & quæ memoriæ commendare Sacerdotes omnes qui Confeſſiones audiunt, & Concionatores populis inculcare, operæ pretium eſt, ut quod miſeris hiſce temporibus tam latè adhuc graſſatur, falſæ Pœnitentiæ malum ab Eccleſia eliminetur. *Falſas*, inquit, *Pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm auctoritatem Sanctorum Patrum, pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit; vel qui bona alterius injuſtè detinet; vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, niſi arma deponat, ulteriùſque non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum, pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injuſtè abſtulit, reſtituat. Ne tamen deſperet; interim quicquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam:* Ad veram pœnitentiam tres imprimis conditiones exigit *Gregorius VII.* 1. ut affectus peccandi deponatur, 2. ut occaſiones proximæ deſerantur; 3. ut aliena, cùm fieri poteſt, reſtituantur. Hæc Moralis Chriſtianæ certiſſima principia, quæ abſque hæreſeos nota, nemo, ut arbitror, negaverit. Ad eamdem falſæ pœnitentiæ conſuetudinem eradicandam, Synodum in Britannia minori celebrari juſſit *Gregorius VII.* præſide *Amato* Oleronenſi Epiſcopo, S. R. E. Legato Apoſtolico, ut conſtat ex illius Epiſtolâ 10. lib. 7.

Decretum ſaluberrimum contra falſas pœnitentias.

Tres ad veram pœnitentiam conditiones requirit Gregorius VII.

Canon Sextus, decimas in uſum pietatis conceſſas, poſſideri prohibet a Laïcis, ſive ab Epiſcopis, ſive a Regibus, vel quibuslibet aliis perſonis eas acceperint, & niſi eas Eccleſiæ reſtituant, ſacrilegii reos eſſe docet. At circa hujus Canonis executionem diſſimulandum fuit, perturbatis Eccleſiæ temporibus, erga Nobiles, qui

Decimas a Laïcis poſſideri probibet.

Hugonis Dienſis nimiam ſeverita-

tem in hujus executione Canonis improbat.

ad Preſbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos operam Eccleſiæ commodarant. Hos cùm excommunicaſſet *Hugo* Dienſis Epiſcopus, niſi Decimas Eccleſiæ dimitterent, nimiam ſeveritatem *Gregorius VII.* Prudentiſſimus Pontifex improbavit, lib. 9. Epiſtolâ 5. *Innotuit nobis*, inquit, *quòd multos Milites, qui priùs ad Preſbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos favorem & auxilium vobis impenderant, proptereà quòd decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis: Quales nos adhuc anathematis vinculis alligare Synodali Judicio per diſcretionem diſtulimus. Super his igitur conſulimus, atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem Sapientia veſtra temperet, atque hac turbationis tempeſtate quædam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ſeveritate juſtitiæ deteriorando occaſionem ſumant: ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum faciliùs adquieſcant: ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod, Deo annuente, citò futurum ſperamus, id quod nunc Apoſtolicæ Sedis diſcretio patienter differt, juſtitia dirimens ad ſtatum ſuum reſtauret.*

Abſtinentia Sabbati.

Canon ſeptimus admonet, ut *Quicumque ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium die Sabbati, niſi majori Feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.* Nondum lege ſancita erat Sabbati abſtinentia; hanc introducere Diſciplinam in honorem ſepulturæ Dominicæ voluit *Gregorius VII.* ſed admonitione ſolâ, non præcepto uſus eſt. Quamobrem nec diu poſtea univerſalis fuit illa obſervantia. Duas exceptiones addidit Pontifex, infirmitatis, quam augere vel fovere poſſet abſtinentia; & majoris Feſtivitatis intervenientis, puta Natalis Domini vel Epiphaniæ.

Canon Octavus, decimas & primitias, & reliqua, quæ ſecundùm ſtatuta Canonum ad Epiſcopos pertinent, ſine Romani Pontificis auctoritate, vel Epiſcopi conſenſu, a Monachis & Abbatibus detineri vetat.

Canon nonus, prohibet ne Epiſcopi onera, ſervitia, cenſus, contra Eccleſiaſticam normam Abbatibus & Clericis imponant: & ne interdictum Sacerdotale Officium pretio reſtituant, ſub periculo gradûs.

Canon decimus invaſores patrimonii *S. Petri*, aut invaſionis conſcios, nec eam revelantes, velut ſacrilegos damnat, reſtitutionem imperat, & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvendi infligit.

Canon undecimus, ſuſpenſione ab Officio caſtigandum Epiſcopum edicit, qui Preſbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum fornicationes, vel crimen inceſtus, in ſua Diœceſi, precibus, vel pretio interveniente permiſerit, vel cognitis impunitatem conceſſerit. Hunc Canonem *Ottonis* Conſtantienſis, & aliorum plerorumque Germaniæ Epiſcoporum pudenda erga Clericos conjugatos connivèntia & negligentia neceſſarium fecit, ut conſtat ex Epiſtolis *Gregorii VII.* ad eumdem *Ottonem*, ad Conſtantienſis Eccleſiæ Clerum, & ad omnem Clerum & populum Imperii.

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia Fidelibus imperata.

Canon duodecimus, Fidelibus Oblationes ad Miſſarum ſolemnia imperat, ſecundùm uſum SS. Patrum, & revocare jubet in memoriam quod Deus per Moyſen dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.*

His Decretis Gregorii VII. & Synodi Romanæ V. deſcriptis, ſubdit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico: *Hæc ſunt Beatiſſimi Papæ Synodalia Decreta, moribus corrigendis idonea, SS. Patrum Decretis conſona, cœlo rorante ſtillata, univerſis Fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda, juſtitiâ dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantiæ virtute prædita.*

Sextum Gregorii 7. Concilium.

XXI. Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXIX. menſe Februario, in qua Berengariana hæreſis proſcripta eſt, quam ejurare rurſus compulſus eſt relapſus Auctor, & Fidem Catholicam tertia Profeſſione teſtari. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione *De Cauſa Berengarii*. In eadem Synodo, *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum ſuorum nomine, liberum in Germania Conventum promiſere, ad quem dicti Reges convenirent per ſe vel per Legatos, Summi Pontificis, vel Legatorum ejus ſententiam de cauſa Regni inter eos controverſa, ſubituri.

Septimum Concilium Inveſtituræ Damnata.

XXII. Septimam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXX. in qua hæc promulgavit Decreta. Primo damnatæ Inveſtituræ: Inter Epiſcopos vel Abbates ſedere prohibiti, qui Epiſcopatum vel Abbatiam de manu Laïcæ perſonæ ſuſcepiſſent, iiſque aditu Eccleſiæ interdictum, donec beneficio ceſſerint. Eadem ſententia in ſeculares Poteſtates lata, quæ Inveſtituram dare præſumpſerint. Deinde Normannis invaſio Patrimonii *S. Petri* ſub excommunicationis pœna prohibetur. Ipſis tamen concedit Pontifex, ut ſi adversùs incolas terrarum illarum juſtam cauſam quis habuerit, priùs apud Apoſtolicam Sedem, vel Rectores & Miniſtros ibi conſtitutos, de injuria expoſtulet: ac niſi jus ipſi dixerint, *pro recuperatione ſuarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, ſed ut decet Chriſtianum, & eum qui ſua magis quærit accipere, quàm aliena diripere.* Denegata juſtitia, præmiſſiſque violentæ exactionis minis, bellum etiam privatum ad repetendum ſua non injuſtum eo ſæculo cenſebatur.

Falſa Pœnitentia cavenda.

Quartò Fideles omnes ammoniti, ut a falſis ſibi caveant pœnitentiis. Falſam autem illius pœnitentiam eſſe docet, qui peccandi affectum non deponit, aut proximas occaſiones peccati non relinquit, vel aliena non reſtituit, cùm poteſt. *Ita ſe unuſquiſque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus ſuis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet:* Si converſus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus ſuis, & cuſtodierit univerſa mandata mea, vita vivet, & non morietur. *In quibus verbis manifeſtè datur intelligi quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cùm poſſit, reddere, vel emendare noluerit, vel qui arma contra juſtitiam portaverit, aut odium in corde retinet: vel qui hujuſmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ ſine fraude, ſine falſitate, ſine invidia, ſine deceptione fratrum, exercere non poſſit, nec ad Dominum converſus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus eſt.* Addit Sanctiſſimus Pontifex cum ſua Synodo, Sacerdotes vita & doctrina probatiſſimos in accipiendis Pœnitentiis eligendos eſſe. Scientiam autem poſtulat, non recentiorum dumtaxat Auctorum, ſed Divinarum Scripturarum. *Inter omnia vos hortamur*, inquit, *atque monemus, ut in accipiendis Pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religioſa vita, nec eſt conſulendi ſcientia, qui animas hominum magis ad interitum, quàm ad ſalutem ducunt, teſte Veritate, quæ ait:* Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; *Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina instructi, viam veritatis & ſalutis vobis oſtendere valeant.*

Ezech. 18. & 33.

Confeſſarii eligendi Religione & Scripturarum doctrina instructi.

Matt. 15. 14.

Sacræ Electiones Epiſcoporum

Quintò, de ſacris Epiſcoporum electionibus ſtatuit Synodus, ut Eccleſia vacante, curâ Viſitatoris Epiſcopi, ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directi, Clerus & populus, remotâ omni ſeculari ambitione, timore, atque gratia, Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Si vitioſa fuerit

rit

rit electio, jus ad Metropolitanum, vel ad Summum Pontificem devolutum eſto. Denique *Gregorius VII.* de Synodi ſententia, *Henricum* Germaniæ Regem rurſus excommunicavit, & Regno Teutonicorum & Italiæ privavit. *Rodulphi* verò electionem confirmavit.

Henrici Germaniæ Regis excommunicatio & exauctoratio.

Octavum Concilium.

XXII. Octavam Romæ Synodum celebravit *Gregorius VII.* anno MLXXXI. In qua *Henrici* Regis & omnium ejus fautorum confirmata excommunicatio eſt, Arelatenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi depoſiti; *Ildimundus* & *Landus*, Campaniæ Tyranni, anathemate confixi, ut hujus Synodi Acta teſtantur.

Nonum.

XXIII. Nonam celebravit anno Domini MLXXXIII. duodecimo Kalendas Decembris, cùm triennio toto ſolita Concilia Bellum Henricianum, & Urbis obſidio prohibuiſſet. Hanc ideo congregavit *Gregorius*, ut Eccleſiæ Imperiique paci conſuleret. A Romanis quippe diuturnâ & gravi obſidione fatigatis exoratus, ut *Henrici* cauſam, & ſuas in eum Sententias retractari Synodaliter permitteret, ac reſtituto, ſi fieri poſſet, *Henrico*, Reipublicæ tot malis attritæ mederetur. Ab his pacis conſiliis non alienum fuiſſe Pontificem, probat ejus Epiſtola ad *Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, tertia Libri noni, & vigeſima-octava ejuſdem Libri *Ad universos Fideles* inſcripta. Sed *Henrici* nequitiâ Sanctiſſimi Pontificis vota pro Eccleſiæ Imperiique pace, & bonorum omnium expectatio, fruſtrata ſunt. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis. In ea Synodo de fidei forma, & Chriſtianæ Religionis converſatione, necnon de animi conſtantia ad præſentem preſſuram neceſſaria, Pontifex egregiè peroravit, ut Acta teſtantur.

Decimum & Undecimum.

XXIV. Decimam & undecimam Synodum Romæ celebravit *Gregorius VII.* anno MLXXXIV. In quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus* Rex iterato Anathemate confixi ſunt, ut *Bertholdus* Conſtantienſis ad hunc annum, & *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 53. commemorant.

Concilium Quintilinoburgenſe.

Henriciana & Vveciliana Hæreſis damnata.

XXV. Ejuſdem auctoritate Pontificis Concilium *Quintilinoburgi* anno MLXXXV. celebratum eſt, cui per Legatum præfuit, in quo Henriciana, & Vveciliana hæreſis damnatæ ſunt. Henriciani ſummam auctoritatem Imperatori in electionibus Epiſcoporum, & ipſius Romani Pontificis, vindicabant, & Pontificem negabant eſſe legitimum, quem Imperator, ſeu Rex Germaniæ non nominaſſet, ac latæ in Regem excommunicationis nullam habendam eſſe rationem contendebant, quòd injuſta eſſet. Vveciliani a *Vvecilone* Moguntinæ Sedis invaſore nuncupati, ſæculares ſuis rebus expoliatos, Eccleſiaſtico non ſubjacere judicio aſſerebant. *Vvecilonis* & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declaratæ ſunt. In *Guibertum* Antipapam & Schiſmatis ejus fautores, repetita anathematis ſententia. *Gebehardi* Conſtantienſis Epiſcopi confirmata Ordinatio. Quæſtio de conſanguinitate Regis *Hermanni*, & uxoris ipſius ventilata eſt, qui Patrum judicio ſe pariturum ſpopondit. Septem editi canones: Primo ſtatutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec Officio, nec Communione privato, excommunicatus eſſet, *etſi injuſtè, nullatenus reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more*. Canon alter excommunicatos pro ſacrilegio vetat abſolvi, niſi reſtitutione præviâ. *Tertius*, legem de Presbyterorum & Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu confirmat. *Quartus* Laicis prohibet ne vaſa ſacra & pallas altaris contingant. *Quintus*, ne decimas in proprietatem, vel etiam in beneficium ſibi [illegible], niſi conceſſione legitimorum poſſeſſorum. *Sextus*, ſtata eſſe jubet verni & æſtivi Jejunii tempora, ut illud quidem prima hebdomada Quadrageſimæ, iſtud verò in Pentecoſte celebretur. *Septimus*, ovorum, & caſei eſu in Quadrageſima interdicit.

[illegible] Canonum.

Eccleſiaſtici Ritus a Gregorio VII. inſtituti.

XXVI. Imparem numerum ſignorum crucis ſuper ſacram Oblationem obſervandum *Gregorius VII.* edixit, ob myſticam utique rationem, ut Auctor *Micrologi* teſtatur cap. 14. *De ſignis, inquit, quæ ſuper Oblationem a diverſis diversè fiunt, nos ab Apoſtolica Sede formam ſumere præſertim decrevimus, unde totius Chriſtianæ Religionis ordinem & originem ſuſcepimus. Nam & illi Sedi noſtro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam impoſuit, qui ſub decem ſuis Anteceſſoribus a puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apoſtolicas Traditiones diligentiſſimè inveſtigavit, & inveſtigatas ſtudioſiſſimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem religione & auctoritate præcipuum, immo Apoſtolicam Traditionem per ipſum in conſecrandis Myſteriis potiſſimùm imitari decrevimus. Sicut nos ipſi per ipſum, & per Epiſcopos qui ipſum imitati ſunt, accepimus, imparem numerum ſemper in diſpenſatione ſignorum ſuper Oblationem obſervamus: videlicet unam crucem, vel tres, vel quinque faciendo. Et hoc utique non ſine cauſa myſterii. Nam in una & tribus, unum & trinum Deum intimamus: in quinque autem, quinquepartitam Domini Paſſionem ſignificamus. Meritò autem impar numerus in Eccleſiaſticis Officiis frequentatur, quia numquam in duo æqualia, unitate impediente, dividitur; ſicut unitas ſanctæ Eccleſiæ nullatenus eam in duo ſecari patitur.*

Inventio Corporis S. Matthæi.

XXVII. *Gregorio VII.* Pontifice Maximo, corpus *S. Matthæi* Apoſtoli Salerni inventum, anno 1080. ac de tanti revelatione theſauri *Alphano* Salernitano Epiſcopo Sanctus Pontifex gratulatus eſt, Epiſtolâ VIII. libri 8.

Gregorii VII. Obitus.

XXVIII. eam in urbem confugit *Gregorius*, poſtquam a furore *Henrici* Regis, Caſtrum *S. Angeli*, in quod ſe receperat obſidentis, *Roberti* Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Ducis virtute & induſtria ereptus eſt, anno 1084. Anno ſequenti, præſcito mortis die, cùm Cardinalibus, Epiſcopis, viriſque religioſis omnium Ordinum, qui ultimum agonem agenti aderant, præcepiſſet, ut neminem ceu Romanum Pontificem haberent ac venerarentur, niſi canonicè electum & ordinatum, & de Succeſſore deſignando rogatus, trium dediſſet optionem, quos regendæ ac tuendæ Eccleſiæ pares cenſebat, ſcilicet Deſiderii Cardinalis & Abbatis Cœnobii Caſſinenſis, *Ottonis* Oſtienſis Epiſcopi, & *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis; præ cæteris tamen in *Deſiderium* utpote viciniorem inclinans, obiit die 25. Maii anni 1085. cùm ſediſſet annis duodecim, menſe uno, diebus tribus. Suprema ejus verba hæc fuere: *Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Salerni in templo *S. Matthæi* Evangeliſtæ ſepultus eſt. Miraculis ante & poſt obitum ejus ſanctitas comprobata, quorum unum *Paulus Benridenſis* in ejus Vita, & *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi Pœnitentiarius in ejus Actis, referunt. *Olim* (inquit Paulus) *Elias ex mortalium cohabitatione tranſiturus, dimiſit Heliſæo pallium ſuum, Prophetici muneris inſtrumentum: Similiter & Gregorius ex hac mortali vita migraturus, tranſmiſit Anſelmo Pontificalis inſigne poteſtatis, videlicet mitram capitis ſui, hoc nimirum Deo cooperante, ut, ſicut ille Propheta per pallium hæreditavit prærogativam, ita & iſte Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eò uſque proceſſit ſimilitudo, ut ſicut Heliſæus per pallium Eliæ virtutum ſigna demonſtraverat, ita & Anſelmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhibuerit. Nam, ut de pluribus unum magis divulgatum proferamus,*

Poſtrema verba.

Miracula.

Reverendus Mantuanæ Præſul Eccleſiæ Ubaldus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, & toto corpore ulceratus, præſertim in cruribus, ſic ut vix quomodolibet ſtare poſſet, vix etiam jacere, vel ſedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilque profecerat, appoſita eadem mitra ubi major ingruerat dolor, priſtinæ redditus eſt ſanitati. Sacris Eccleſiæ Faſtis poſt obitum adſcriptus eſt *Gregorius VII.* & in Martyrologio Romano *Eccleſiaſticæ libertatis propugnator ac defenſor acerrimus* prædicatur. De ejus obitu legendus & Leo Oſtienſis lib. 3. Chronici Caſſinenſis cap. LXIV. Ipſi hoc Elogium ſcribit *Trithemius* Abbas lib. 4. de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 11. *Vir fuit multa doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ conſtantiæ, & religionis, qui multa pro Eccleſiæ defenſione & peregit, & ſuſtinuit.*

ft itas.

Elogium.

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 74. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Gregorium VII. appellat Virum ingenii vehementis & ſeveræ ſanctimoniæ.*

R. Hic Gregorii VII. Character. Addidi, *Eruditionis exquiſitæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædicat.* Alia ad ejus commendationem congeſſi, ne ejus effigiem ex parte tantùm delineaſſe viderer.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 77. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorii VII. ſeveritas impium Henricum ut alterum Pharaonem induravit, & ad impium Schiſma compulit.*

R. Nemo id neſcit, qui hujus Pontificatus hiſtoriam, & Henrici IV. Imperatoris Vitam legit. Cæterùm Gregorii VII. ſanctitatem eo in Articulo prædico, miracula commemoro, elogia paſſim velut floſculos ſpargo, illum a calumnia vindico, ſanctiſſima ejus Decreta refero, nullum ex præclarè geſtis diſſimulo, ut quid ergo vapulo?

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 86. Edit. primæ, hanc velut meam Propoſitionem Religioſi Cenſores reprehendunt: *Gregorius VII. diſpenſare noluit de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum Succeſſoribus.*

R. Non dixi, Ipſum diſpenſare noluiſſe de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum; ſed quando id prævidit. *Sacrorum Canonum* (inquam) *ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm Diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruas. Sic rejecit commendationem & preces Sanctii Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina natus ad Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur.* Quod in magna Gregorii VII. laude ponendum eſt, eoque nomine a me refertur & obſervatur, id Religioſi Cenſores reprehendunt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 92. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Gregorius VII. minatur Excommunicationem Regi Galliæ, & negationem obedientiæ a ſubditis non ex Traditionis doctrina, ſed ex privata opinione.*

R. Prima Pars Propoſitionis non eſt mea; de minis Excommunicationis non loquor; Reges ipſos juſtis de cauſis, & ſervato ordine Canonibus præſcripto, excommunicari poſſe a Summis Pontificibus non diffiteor: Sed de minis exauctorationis, ſeu negationis obedientiæ a ſubditis, ut Cenſores loquuntur, ita ſcripſi: *Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum* Philippo I. *intentans, non ex Traditionis doctrina & Eccleſiæ Sententia, ſed ex privata opinione locutus eſt.* Ita cenſet Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Id verò Sedi Apoſtolicæ & Sancto Pontifici Gregorio VII. minimè injurioſum eſt; Siquidem Romanos Pontifices ut Doctores privatos errare poſſe fatentur Cardinales Bellarminus, A Turrecremata, Theologique omnes.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 93. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Novum, inauditum, & ipſo jure nullum, velle Reges Galliæ privare Regno...* Sibi contradi-
„ cit (inquiunt) quia id factum dicit cum Rege
„ Poloniæ, pag. 84. & cum Henrico pag. 76.

R. Scripſi revera: *Quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit Gregorius VII. novum, inauditum, ipſoque jure nullum fuit, quòd eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit.* Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia id me dixiſſe fateor. Nec pugnantia ſcripſi, ut mihi RR. Cenſores improperant, quia quod in Poloniæ Regem & Henricum Imperatorem a Gregorio VII. tentatum eſt, ut eos Regnis privaret, æquè novum, inauditum ipſoque jure nullum fuiſſe cenſui ſecundùm Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam. De minis a Gregorio VII. Philippo I. Regi Chriſtianiſſimo intentatis ſcribit Magiſter *Franciſcus Feu* Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor & SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Parochus, in Tractatu *De Legibus*, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 142. *A Gregorio VII. excommunicationis comminationem fuiſſe adhibitam ut in officio contineretur juvenis Princeps annos 21. nondum natus: Quamquam priùs monendus fuiſſet juxta Evangelii leges. Undenam autem Gregorio VII. pietatis & eruditionis ſpectata viro, quæ hic objiciuntur exciderint, & quomodo? Me neſcire profiteor. Hinc Epiſcopi qui tunc temporis regebant Eccleſias, licèt Apoſtolicæ Sedi eſſent addictiſſimi, has tamen Gregorii literas improbarunt; præſertim Manaſſes Remenſis. Eas quoque improbare viſus eſt ipſe Gregorius, qui poſtmodum Gervaſio Manaſſis Succeſſori ſignificavit Regem Philippum & illuſtrem & glorioſum eſſe; & ſe pro ipſo ſemper precatum fuiſſe.* Hæc Doctor Clariſſimus.

Nota.

CUm non defuerint qui nimis Henrico Imperatori addicti Sancti Gregorii VII. nomini moribuſque detraxerint, juvat hic adnotare ipſius ſanctitatem non paucos poſterorum memoriæ tradidiſſe, quod nec præterit P. Natalis. Ab ipſa adoleſcentia ſanctitatis ſpecimen exhibuiſſe tradit Hugo Flaviniacenſis in Chronico his verbis: *Gregorius natus eſt in urbe Romana, parentibus civibus Romanis, & quod maximum eſt religioſis, adſcribendus civibus curiæ cæleſtis. Et ab ineunte ætate eccleſiaſticis mancipatus officiis, pueritiam ſuam*

non

non ſine certis, quæ eum illuſtrem futurum jam tum ſignarent, documentis, religioſis comitatus perſonis excoluit. Adoleſcentiam adſumpto ſanctitatis propoſito inter mundi contemptores non ſine magnis perfectionis indiciis edomuit. Juventutem nihilominus militiæ chriſtianæ dedicatam, ſicut ætate, ita ſana doctrina & firmamento veritatis roboratam, ſub præclaris totius chriſtiani nominis Tutoribus, & Præſulibus, publicis ſanctæ eccleſiæ mancipavit utilitatibus. Hic ob ſingularem excellentis ingenii prærogativam a Nicolao Papa in Archidiaconatum matris Eccleſiæ provectus, ſtrenuâ & laudabili hujus officii adminiſtratione in totius orbis notitiam & Religioſorum dilectionem brevi pervenit &c. Deinde, ut paucis verbis ipſius laudes complecteretur, Confeſſorem & Martyrem ſcribit obiiſſe. Nil mirum proinde, ſi tot Scriptores incubuerint in eo a calumniis vindicando, & in ejus virtutibus celebrandis, adeout quinquaginta ipſorum recenſeat Gretzerus in Gregorii apologia. Inter ipſius defenſores emicuit S. Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, qui ut publicam faceret ipſius innocentiam librum edidit contra Guibertum Antipapam. Ipſius laudes proſequutus eſt etiam Willelmus Abbas monaſterii Metenſis in eâ epiſtolâ, quam publici juris fecit Mabillonius *tom.1. Analect. p.147.* Auctor ipſius vitæ, quæ extat in Actis Bollandianis ad diem 25. Maii, & in Actis SS. Ordinis S. Benedicti ſæcul. VI. p.2. eſt Paulus Benriedenſis Canonicus Regularis, quam edidit circa annum 1131.

Presbyter S. Anſelmi Pœnitentiarius in ejuſdem S. Anſelmi vita, ultra quam quòd referat miraculum de Ubaldo Mantuano epiſcopo ſanitati reſtituto per appoſitionem mitræ S. Gregorii, quod & deſcribit Benriedenſis apud Natalem n. 28. hæc addit: *Beatiſſimus itaque talis ac tantus magiſter miracula fecit multa & vivus & mortuus.* De eodem Gregorio legitur apud Bertholdum Conſtantienſem, quòd cùm Henricus cujuſdam proditoris operâ in Domum S. Petri ignem immiſiſſet, ut ita faciliùs urbem in ſuam redigeret poteſtatem, derelinquentibus Romanis propugnacula, ut ad ignem extinguendum accurrerent, Gregorius facto ſigno Crucis incendium protinus compeſcuit. Lambertus Schaſnaburgenſis ad an.1077. hæc habet: *Signa etiam & prodigia quæ per orationes Papæ, ſcilicet S. Gregorii frequentiùs fiebant, & zelus ejus frequentiſſimus pro Deo & pro eccleſiaſticis legibus, ſatis eum contra veneratas detractorum linguas communiebant.* Ordericus Vitalis *lib.* 8. miracula ad ejus tumulum facta his verbis commemorat: *Meritis eju fidei miraculorum copia divinitus oſtenſa eſt — Nam leproſi de aqua, unde corpus ejus ablutum fuerat petierunt, quâ conſecutâ fideliter loti ſunt, & opitulante Deo protinus mundati ſunt.* Ita Deus ipſe pluribus miraculis omnibus manifeſtam reddidit Gregorii ſanctiſſimam vitam, mortemque pretioſiſſimam.

Quoad ea, quæ dicit Natalis adversùs Principes ſchiſmaticos, Gregorium egiſſe, videnda quæ dicam poſt Diſſertationem II. ſæculi 11. & 12.

ARTICULUS XII.

De Victore III.

D*Eſiderius*, Beneventi in Samnio, familia Principe natus, ſponſam paris nobilitatis ſibi a parentibus deſtinatam, domumque paternam, Spiritu Dei aſſtante deſerens, clam eremum petiit, & *Hyacinto* Monacho ſanctiſſimo favente, ſeculares veſtes cum Monaſticis commutavit. A parentibus vi ex eremo abſtractus, & ſacro habitu exutus, in urbem, domumque reductus eſt, in qua ſub vigili cuſtodia annum pene tranſegit, propoſiti conſtantiſſimè tenax. Tum Salernum fugiens, favente *Guaimario* Principe conſanguineo ſuo, in Monaſterio Cavenſi *S. Trinitatis* vitam religioſam profeſſus eſt. Inde in Monaſteriis *S. Sophiæ* ad Beneventum, Tremitenſi in Inſula Maris Hadriatici, & in Majellæ eremo, viris tunc ſanctiſſimis referta, caſtiſſimè vixit. Hinc *Leonis IX.* Pontificis Maximi auctoritate Beneventum revocatus eſt. Hunc B. Petrus Damiani *Monachorum Archangelum* vocat lib. 11. Epiſtolâ 15. Anno MLVII. Caſſinenſis Abbas, *Stephano IX.* approbante, creatus, Legatuſque Conſtantinopolim ab eodem deſignatus, a *Nicolao II.* ejus ſucceſſore conſecratus, & Cardinalitia Dignitate cum Titulo Sanctæ *Ceciliæ* auctus eſt, & Apoſtolica Legatione in Campania, Brutiis, & Apulia ornatus. Sub hoc Pontifice, & ejus ſucceſſoribus *Alexandro II. & Gregorio VII.* ſtrenuam Eccleſiæ operam navavit. Defuncto *Gregorio*, ſecundùm ejus deſignationem Pontifex electus, & Inſignibus per vim ornatus, *Victor III.* appellatus eſt. A Præfecto Imperatoris vexatus, Româ Terracinum, & depoſitis Inſignibus Pontificatus, Caſſinum perrexit, anno pene integro ſummam conſtanter recuſans Dignitatem. Anno tandem ſequenti 1087. in Synodo Capuana Cardinalium, Epiſcoporum, Principumque precibus ac rationibus victus, electionem de ſe factam conſenſu ſuo firmavit 12. Kalendas Aprilis, & Romam profectus, Dominica poſt Aſcenſionem Chriſti Eccleſiaſtico ritu conſecratus eſt. Iſta conſtant ex *Leone Oſtienſi* lib.3. Chronici Caſſinenſis, quo *Deſiderii planè admirabilis & ſingularis Ordinis ſui viri*, ut ipſe vocat, res geſtas complexus eſt.

Victor III. a calumnia vindicatur.

Deſiderii fluctuatio, & (ut multis videbatur) inconſtantia, reſumentis Inſignia quæ depoſuerat, nonnullis diſplicuit, imprimis *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui malam de illo opinionem imbiberat. Cujus rei teſtis eſt Epiſtola ejuſdem Archipræſulis ad *Mathildem* Comitiſſam ita ſcribentis: *Electionem Verò, Caſſinenſis Abbatis, antequam ego Romam venerim, factam ſufficienter audiſtis; cui tam ego, quàm & cæteri fratres mei Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filii, diligentes magis gloriam hominum quàm Dei, pro temporis infirmitate aſſenſum præbuimus. Poſtquam autem ad Montem Caſſinum pervenimus, ex ejuſdem familiaribus nobiſcum colloquiis, dum videlicet nefandiſſimos actus ſuos in auribus Epiſcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubeſceret, copioſiùs neceſſariò deprehendimus, quàm intolerabiliter Deum in ipſius electione offenderimus. Quis enim niſi ex ipſius ore audiſſet, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dediſſe, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accuſatio contra talem virum reciperetur, niſi ipſe quaſi ad cumulum gloriæ ſuæ adſcribendo, nobis narraſſet, prædictum Regem ad invadendas terras B. Petri, numquam, niſi ſuo conſilio & perſuaſione animaretur, Romam tranſiſſe? Numquid non delirans videretur, ſi quis Romanum electum, poſt abſolutionem a Beatiſſimo Papa Gregorio ſuſceptam, excommunicatum garriret, niſi ipſe Attonem Cardinalem Mediolanenſem electum, a prædicto Papa, eodem Abbate ſubſcribente, excommunicatum, & ſine pœnitentia defunctum, non ſolùm beatum in communi noſtra audientia prædicare præſumeret, verùm etiam ſe ipſum non in alia, niſi in qua ipſe eſt, gloria futurum araret? In quibus omnibus dilectiſſimos fratres noſtros H. & B. Cardinales teſtes advocamus, qui vel ipſi de ejus ore audierunt, vel a bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, ſe audiſſe dixerunt. Quoties Decreta Domini ſui Papæ Gregorii, aliorumque SS. Patrum, non ſolùm* ver-

verbo apertè improbaverit, verùm etiam manifeſtis operibus poſtea deſtruxerit: in quot & quibus locis electionem ſuam non ſecundùm Deum, ſed tumultuariè factam aſſeverans, publicè refutaverit, & numquam ſe acquieviſſe, vel in perpetuum acquieturum ſub terribili atteſtatione affirmaverit: Quaſve perſonas, electionem reddendo Eccleſiæ, idoneas eligi in Romanum Pontificem dixerit, quoniam vobis magna ex parte manifeſta ſunt, & epiſtolarem modum excederent, ex ordine ſcribere omittimus. Nunc verò cùm jam tandem poſt tantum laborem inaniter inſumptum reſpirare videamur, & electionem toties refutatam & Eccleſiæ redditam, divina gratia, & veſtro fulti conſilio & auxilio in proximo liberè facere ſperabamus, ſub occaſione eligendi Romanum Pontificem, Concilium in Capua, ſicut illarum partium Vicarius Apoſtolicus congregavit ... Cùm ergo de propoſito negotio tractare diſponeremus, Abbas quibuſdam mollibus & geſtuoſis repulſionibus fautores ſuos Epiſcopos, & Principem ad compellendum ſe provocare cœpit. Compertâ autem verſutiâ ſua cùm prædicti ad reſtitutionem ſui quaſi invitum eum compellerent, nos prænominati, cùm Oſtienſi Epiſcopo, & Vvitmundo Monacho, & quibuſdam aliis, conſilium habuimus, qualiter aſtutiæ illius contrairemus. Poſtquam ergo ipſe jam paratus erat Inſignia Pontificatûs reſumere, & electionem etiam in ipſo Conventu multoties refutatam iterum in ſe retorquere, prædictorum conſilio, nos tantam hominis levitatem & propoſiti ſui mutabilitatem improbantes, in audientia omnium nos nequaquam aſſenſum præbituros diximus; niſi de quibuſdam contra famam ſuam, & tanti Ordinis Dignitatem, quæ poſt electionem ſuam de eo nobis innotuerant, primùm examinatio fieret. Quod ipſe indignè ferens, neque ad examinationem venturum, neque electionem umquam ſuſcepturum ſe publicè affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo quem vellemus, eligere, excutiens brachia ſua, cœpit a nobis recedere, cùm Vvitmundus ex conſilio Oſtienſis Epiſcopi publicè exclamavit, infamem perſonam non debere in Romanum Pontificem eligi, vel ordinari; cùm conſtaret eum indubitanter infamiam incurriſſe, quoniam quidem excommunicationem Domini Papæ Gregorii per annum integrum & continuum, & eo plus, ſine canonica pœnitentia ſuſtinuiſſet. Taliter itaque diſſoluto conventu, & quia nox imminebat, nobis recedentibus, remanſit Dux cum eo, retento ſecum Oſtienſi, cùm cæteris R. Epiſcopis, & Cardinalibus. Ubi cùm diu rogando Rex inſtitiſſet, ut quemdam Alfanum in Salernitanum Epiſcopum conſecraret, ſed Oſtienſi contradicente, Abbas voluntatem Ducis implere non auderet, quoniam de manifeſtiſſima ambitione Alfanus convictus fuerat, Dux graviter indignatus receſſit ab eis. Abbas igitur gratia deſtitutus, quoniam ſine eo ad Romanum Pontificatum aſpirare deſperabat, profunda jam nocte, cunctis dormientibus, Legationem ad Ducem miſit, ſicque Duce ad Abbatem redeunte, & Abbas gratiam apud Ducem ut Papa fieret, & Dux, quod quærebat, obtinuit apud Abbatem, ut Alfanus conſecraretur ſequenti die... Eadem itaque die, cùm poſt prandium Abbas Dux, & Princeps, uterque a ſomno meridiano ſurrexiſſent, ſole declinante ad inferiora, ſed vino obtinente ſuperiora, heu, proh dolor! Abbas pro mercede nefandiſſimæ conſecrationis, fultus auctoritate Ducis pluvialem ſibi ipſe impoſuit, Oſtienſi, & nobis inconſultis, & prorſus ignorantibus. His ita geſtis, cùm Epiſcopus nobiſcum per omnia concurriſſet, ut vidit, quòd Abbas per potentiam Principis Jordani ad conſecrandum ſe Romam ire intendebat; timens fortè ne ſuâ dignitate privaretur, ſi ab alio prima manus conſecratio ei imponeretur, converſus eſt in die belli, & immemor ſtatus propoſiti, & factæ nobis ſponſionis, quod dicere pudet, pacem cum Abbate faciens reverentiam ei per omnia ſicut Papę perſolvit. Qualiter autem vel quomodo Romam ire diſponat, quoniam præſentium lator, & peregrini, quicquid poſtquam a nobis receſſerunt per Capuam tranſeuntes, de hujuſmodi apparatu fieri viderunt, vel aliis referentibus didicerunt, pleniùs vobis referre poterunt.

Calumniis hæc *Hugonis* Archiepiſcopi Epiſtola, ab *Hugone* Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi relata, tota ſcatet. Fictitia ſunt crimina, quæ *Victori III.* objicit, a quibus ipſum ſatis ſuperque purgat *Gregorii VII.* de ipſo judicium, qui ipſum inter omnes Pontificatu digniſſimum & Eccleſiæ utiliſſimum judicavit: ipſum purgat inſignis ejus humilitas, quâ tam conſtanter ſupremam Dignitatem recuſavit, nec ſuſcepit, niſi caritate Eccleſiæ compulſus. Promiſerat quidem *Henrico* Regi ſuam apud *Gregorium VII.* interceſſionem ut Imperator crearetur, ſed optimè noverat Pontificem Sanctiſſimum coronam Imperii ipſi non conceſſurum, niſi Pœnitentiam ageret, Eccleſiæque ſatisfaceret; eamque hypotheſim involvebat *Deſiderii* promiſſum. Cœterùm quàm eſſet Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ Libertatis ſtudioſus, demonſtravit eâ occaſione. *Henricum* enim jam excommunicatum non adiit, niſi ut eum ad pacem hortaretur, & ab everſione Caſſinenſis Monaſterii prohiberet. Cum Regis Cancellario, aliiſque Miniſtris, quamvis amicis olim ſuis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, bibere, orare noluit. Præcipienti *Henrico* ut ſibi fidem juraret, ac Monaſterium de manu ſua ſuſciperet, ac minas intentanti reſpondit. „ Se non modò Monaſterii cauſa, ſed ne
„ pro mundo quidem toto id facturum. Cumque
„ ipſius rigidum animum Imperator & inflexibile
„ propoſitum cerneret, iratus eſt valde: præce-
„ pitque Principi, ut acceptis ſecum nuntiis ſuis
„ ad Monaſterium pergeret, eiſque ipſum ille
„ aſſignaret. Sed cùm Princeps multa illi bona
„ ſæpe de Deſiderio locutus eſſet, eo tandem ad
„ illum perducto ita mutatus eſt, ut ipſe coram
„ Principe amicum illum appellaverit, oraverit-
„ que ut de acquirenda Imperii corona, ipſe ſibi fau-
„ tor exiſteret. Ea facturum ſe pro viribus Prin-
„ cipe adſtante promiſit; & cùm exigeret ut Vir-
„ gam Abbatiæ de manu ſua ſuſciperet, renuit
„ dicens: Quando illi coronam Imperii collatam
„ cerneret, tunc, ſi placeret, Abbatiam ſe ab eo
„ percepturum; vel etiam, ſi illi ita viſum eſſet,
„ dimiſſurum ... Interim quamdiu illic perman-
„ ſit Deſiderius, ſæpe diebus ſingulis cum Epi-
„ ſcopis, qui cum Imperatore aderant, de Apo-
„ ſtolicæ Sedis Dignitate contendit, præcipuèque
„ cum Oſtienſi Epiſcopo, qui etiam Gregorio
„ Papæ favere videbatur. Cùm ille Privilegium
„ Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archi-
„ diacono, & Epiſcopis centum viginti quinque
„ fecerat, proferret: quo ſcilicet ſtatutum fue-
„ rat, ut numquam in Romana Eccleſia ſine Im-
„ peratoris nutu Pontifex fieret; Quod ſi con-
„ tingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Pa-
„ pa habendum, ſed anathematizandum. Deſide-
„ rius hujuſmodi rationibus occurrit dicens: Ne-
„ que Papam, neque Anchidiaconum, neque E-
„ piſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quem-
„ libet omnino hominem licitò facere id potuiſ-
„ ſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica domina eſt *Sedes Apoſtolica ſub jugum a nemine mitti poteſt.*
„ noſtra, non ancilla; nec alicui ſubdita, ſed
„ omnibus prælata, & ideo nulla omnino ratione
„ ſub jugum a quoquam mitti poteſt. Quod ſi
„ a Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac
„ temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſquam

„ ſtul-

,, ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam. Neque vos id aſſentiri ullâ ratione debetis, neque favente Deo ultra continget, ut ex Alamanni Regis nutu Papa Romanis ordinetur. Ad hæc cum iratus Epiſcopus indignationem illi Regis, & omnium ultra montes habitantium, ſi iſta præſentirent, minitaretur; Deſiderius conſueta conſtantia, Neque Regem ipſum, neque totum ſimul orbem ſi in unum conveniret, ſe ab hac depellere poſſe ſententia aſſeveravit. Poteſt quidem, inquit, Imperator ad tempus vim libertati Eccleſiaſticæ inferre noſtrum tamen ad hoc numquam poterit inclinare conſenſum. His & hujuſmodi pluribus quotidie cum eis contendebat, juſtiſque eos convincebat rationibus. Cum Archiepiſcopo quoque Ravennate de eadem re ſæpe contendit, & prædictum Privilegium juſtè confutavit, arguens cur ſe de Papatu præſumpſiſſet intromittere, idque ſeverius. Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Lib. III. Cap. XLIX. Porro qui ita ſe geſſit, ac libertate tantâ Imperatorem, ejuſque Miniſtros & Antipapam allocutus eſt, Imperatori non eſt adulatus, nec abſque calumnia dici poteſt illum ad invadendum Patrimonium *S. Petri* excitaſſe; nec etiam veriſimile eſt illum parvipendiſſe Pontificias excommunicationes, qui excommunicatos, etſi amicos ſuos, oſculari noluit, nec orare cum eis, neque cum iis manducare aut bibere, quod laudatus Auctor teſtatur. Quanti verò fecerit *Gregorii VII.* Deceſſoris ſui Decreta, Beneventana probat Synodus, in qua ipſa renovavit, præcipuè quæ contra dantes & accipientes Inveſtituras ſanxerat.

Denique *Hugonem* ad maledicendum *Victori III.* ambitio & rivalitas impulere. *Gregorius VII.* de Succeſſore rogatus, ipſum *Hugonem* e tribus unum propoſuerat. Cœteris ob Religionem, prudentiam, & amicitiam Principum Italiæ antepoſitus eſt *Deſiderius*. Hugo electionem ſe abſente canonicè factam approbavit, electumque ut legitimum Pontificem veneratus eſt. Sed cum in recuſanda ſuprema Dignitate obfirmatum *Deſiderii* animum videret, qui & inſignia depoſuerat, Synodumque Capuanam ad novi Pontificis electionem convocatam, ſpes illius de obtinendo Pontificatu revixere. Verùm cùm *Deſiderius* in Synodo, Cardinalium, Epiſcoporum, Principum rationibus precibuſque victus tandem ſuſcepiſſet Pontificatum, ac inſignia reſumpſiſſet, ſpes fallaces, & cogitationes inanes ſuas videns Archiepiſcopus Lugdunenſis, in *Deſiderium* ſeu *Victorem III.* blaterare cœpit, ac pene uſque ad Schiſma furere, juncto ſecum *Richardo* Maſſilienſi Abbate, qui eodem ſpiritu ferebatur. Ob ſuas in Pontificem machinationes uterque in Beneventana Synodô a Communione ſuſpenſus eſt. *Victoris III.* hac in Synodo Conſtitutionem refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi Lib. 3. Cap. 71. in qua hæc Lugdunenſis Archiepiſcopi Hugonis, & Maſſilienſis Abbatis cauſam ſpectant: ,, Noſtis præterea, & bene noſtis, quos dolos machinati ſint, ,, quantaſque mihi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Richardus Maſſilienſis Abbas, qui pro faſtu & ambitione Sedis ,, Apoſtolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi ,, votis ſuis potiti non ſunt, Schiſmata in Eccleſia Sancta fecerunt. Et Richardus quidem Romæ noſtram electionem cum Cardinalibus & ,, Epiſcopis egerat, Hugo autem ad nos poſt paululum veniens, affuſus veſtigiis, dum obſequium ,, nobis Summo Pontifici debitum invitus ac retractantibus exhiberet, Legationem a nobis in ,, Partibus Galliarum poſtulaverat, & acceperat. ,, Itaque donec Parvitatem noſtram electioni facte atque a ſe approbatæ repugnare conſpexerant; ipſi modis omnibus inſiſtebant, ne onus ,, pro utilitate Eccleſiæ nobis impoſitum abjiceremus. Ubi verò nos tandem cedere prohibuerunt, conceptam diu flammam clibanus exſaturatus evomuit. Quapropter cernentes ſibi ,, Fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuò communione ſejuncti. Unde vobis Apoſtolica Auctoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis, neque illis omnino communicetis, quia ,, Eccleſiæ Romanæ communione ſua ſe ſponte privarunt. Nam ut B. ſcribit Ambroſius, Qui ,, ſe a Romana Eccleſia ſegregat, verè eſt habendus hæreticus.

Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſc. & Richardum Maſſilienſem Abbatem a Communione ſuſpendit.

Hæreticus habendus, qui ſe ab Eccleſia Romana ſegregat.

Hugonis tamen turbas uſque ad conſummatum Schiſma progreſſas non eſſe, probat ejus ad *Mathildem* Comitiſſam Epiſtola altera e Chartulario Cluniacenſi edita in Spicilegio Dacheriano, & inde tranſcripta Tomo 10. Conciliorum Editionis Labbeanæ, in qua ita ſcribit: *Et nos quidem licèt de recuperatione electionis Domini Abbatis Montis Caſſini a quibuſdam Sanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopis & Cardinalibus Presbyteris diſſenſerimus: Unde aliquibus illorum, cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus: Tamen ſcire Vos volumus, ab unitate eorum, quâ in corpore Sanctæ Eccleſiæ ad ſerviendum B. Petro divina dignatione compacti ſumus, nec diſceſſiſſe, nec in perpetuum, Deo miſerante, diſceſſuros; immo habere propoſitum Apoſtolicæ Sedis profeſſibus modis omnibus deſervire.* Ibidem contra Cluniacenſes Monachos expoſtulat, quòd ipſum ab Eccleſiæ Romanæ Communione diſceſſiſſe dicerent: *Inter alia autem*, inquit, *unum impudentiſſimè mentiuntur, quia a Communione Romanæ Eccleſiæ nos ſponte noſtra ſejunximus; cùm teſtis nobis ſit conſcientia noſtra & caritas quâ in Domino copulamur, nos non ſolùm Communionem eorum non evitaſſe, ſed omnibus hoc perſuadentibus reſtitiſſe.*

Sacra contra Saracenos expeditio.

Ab Antipapa *Guiberto* vexatus *Victor*, animum nihiloſecius ad res Eccleſiæ & Reipublicæ promovendas adjecit. Ingentem ex omnibus penè Italiæ populis collectum exercitum contra Saracenos tranſmiſit in Africam ſub vexillo *S. Petri*; & omnes ad eam expeditionem pergentes, peccatorum omnium remiſſione, ſeu Plenaria Indulgentia donavit. Commiſſo prælio, centum millia Saracenorum cæſâ, Urbs primaria capta & excita eſt. Partæ miraculo victoriæ argumentum fuit, nuntius ipſa die, qua reportata eſt de illa in Italia, acceptus. (Ex Leone Oſtienſi lib. 3. cap. 70.)

Synodus Apuliæ.

Apulia; Italiæ regio Mari Adriatico, contermina, inter Dauniam & Calabriam,

Anno 1087. cum Apuliæ & Calabriæ Epiſcopis Synodum celebravit Auguſto menſe; in qua egregia & luculenta Oratione habita de præſentibus Eccleſiæ calamitatibus ac periculis, *Guibertum* Antipapam omni Sacerdotali Officio & honore privatum, & ab Eccleſiæ Communione ſegregatum renuntiavit. Ab eadem Communione ſuſpendit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, & *Richardum* Maſſilienſem Abbatem, ob cauſam, de qua ſuperiùs diximus. Ibidem proſcriptæ Inveſtituræ, & tam dantibus, quàm accipientibus, aditus Eccleſiæ interclusus eſt. Vetitum ne Pœnitentia & Communio ab Hæreticis, & a Simoniacis, qui in Hæreticorum cenſentur numero, ſuſcipiatur. Quia, *Si nullus adſit Catholicus Presbyter, rectius eſt ſine viſibili Communione perſiſtere, & inviſibiliter Domino communicare, quam eam ab Hæretico ſumendo a Deo ſeparari.* ,, Nulla enim conventio Chriſti ad Belial, neque pars aliqua fideli cum infideli. *Simoniacus verò, quia hæreticus, idcirco infidelis.*

Peracta Synodo, Pontifex infirmitate correptus, Caſ-

Caſſinum rediit, ac ingraveſcente morbo, in Capitulum ſe deferri juſſit, ubi ſe ad ſupremum diem Chriſtianè & ſanctè obeundum comparavit. Tum quibuſdam in gratiam Caſſinenſis Monaſterii ſtatutis, *Oderiſium* S. R. E. Diaconum Cardinalem Abbatem præfecit.

Victoris Morbus & deſignatio Succeſſoris.

Secundùm hæc, Epiſcopis & Cardinalibus ad ſe convocatis, *monuit ac juſſit, ut juxta Gregorii Papæ ſtatutum, Ottonem Oſtienſem Epiſcopum quamprimùm eligerent, Pontificemque conſtituerent, quem quia præſens aderat manu apprehenſum cæteris Epiſcopis tradidit dicens: Accipite eum, & in Romana Sede locate, meamque vicem in omnibus, quouſque id facere poſſitis, habetote.* Id conſtat ex Actis Concilii deſcriptis a *Leone Oſtienſi* lib. 3. Chronici Caſſinenſis Cap. 71. & 72. His ita diſpoſitis ſepulchrum ſibi parari juſſit in ipſa Capituli abſide, obiitque poſt triduum, anno Domini 1087. 16. Kalendis Octobris, cùm Eccleſiæ a Conſecratione ſua menſes quatuor & dies ſeptem præfuiſſet. Inſidiis *Henrici* Imperatoris periiſſe, veneno in ſacrum Calicem, dum celebraret, injecto, ſuſpicio fuit, inquit *Trithemius* Lib. 4. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, cap. 13.

Ex Leonis Oſtienſis Chronico ad obitum uſque *Victoris III.* perducto, & a *Petro* Diacono Caſſinenſi deinceps continuato, refelluntur quæ de ejuſdem Pontificis ſupremis ſcripſit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi: *Hic igitur*, inquit, *conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cum Miſſas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percuſſus eſt. Et quamvis tardè cognoſcens ſe erraſſe, ſe ipſe depoſuit, & accitis Fratribus de Monte Caſſino, qui ſecum aderant, præcepit ſe illo deferri, & in Capitulo non ut Papam, ſed ut Abbatem ſepeliri.*

Victor III. vindicatur a calumnia.

Falſis rumoribus ab *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, *Richardo* Maſſilienſi Abbate, aliiſque *Victoris III.* æmulis jactatis nimium credidit *Hugo Flaviniacenſis*. Calumnia eſt, quòd errorem cognoſcens, ſe Pontificatu abdicarit. Ad extremum enimvero ſpiritum Pontificium munus obiit, deſignato etiam Succeſſore. Calumnia pariter eſt, quòd Dei judicio ſit percuſſus, quem potiùs Deo fuiſſe gratiſſimum ſanctitas vitæ miraculis comprobata teſtatur.

Ejus Sanctitas.

Ipſum *Compunctione timoris Dei plenum, caſtitate ſingularem, profeſſione & opere Monachum*, Petrus Diaconus lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis prædicat. In Martyrologio Benedictino XVI. Septemb. celebratur his verbis: *In Monaſterio Caſſinenſi, obitus B. Victoris Papæ III. ſanctitate vitæ & miraculorum gloriâ clariſſimi.* Ad *Philippum* Regem Francorum, & ad *S. Hugonem* Cluniacenſem Abbatem plures Epiſtolas dedit. Libros etiam quatuor *Dialogorum* de *S. Benedicti* & SS. Monachorum Caſſinenſium miraculis conſcripſit, teſte *Petro Caſſinenſi* in lib. ſupra laudato, Cap. 18.

Imperitè & ineptè omnino Anonymus in Compilatione Chronologica, quam inter Rerum Germanicarum Scriptores ex *Piſtorii* Bibliotheca editos legere eſt, de *Victore III.* ſcripſit: *Victor Papa ſedit menſes quatuor. Iſte in Schiſmate Schiſmaticus fuit.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 121. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quod ſi a Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè eſt præſumptum?*

R. Hæc verba mea non ſunt, ſed *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Cum Henrico Imperatore contendebat Religioſiſſimus Abbas de Sedis Apoſtolicæ Dignitate, præſentibus Epiſcopis quamplurimis. Protulit *Henricus* Privilegium *Nicolai II.* quo cautum fuerat ut numquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret. Reſpondit *Deſiderius* Abbas ſpectatæ pietatis & eruditionis: Nec Papam, nec quemlibet hominem Sedem Apoſtolicam quæ nemini homini ſubdita eſt; huic ſervituti ſubjicere potuiſſe. *QUOD SI A NICOLAO PAPA FACTUM EST* (inquit) *INJUSTE PROFECTO AC TEMERE PRÆSUMPTUM EST*, &c. Hæc Deſiderii Abbatis verba, totamque Dialogi ejus cum Henrico Imperatore ſeriem deſcripſit ex Leone Oſtienſi in Chronico Libro III. Cap. XLIX. Hæc autem Deſiderii Abbatis Sententia & verba non prohibuerunt quin a Gregorio VII. digniſſimus judicaretur qui ipſi in S. Petri Sede ſuccederet; non prohibuerunt quin poſt ejus obitum Pontifex crearetur. Virum Sanctum, miraculis clarum, a B. Petro Damiani, a Leone Oſtienſi, a Petro Diacono Caſſinenſi multis laudibus celebratum, Cenſores Religioſi revereantur, nec illius damnent Propoſitionem ac Sententiam, quam deſcribere non affectavi, ſed tamen ſupprimere non debui, ſicut non ſuppreſſit Leo Oſtienſis; nec potui, ſecundùm Hiſtoriæ Leges.

ARTICULUS XIII.

De Urbano II.

OTTO e Gallia oriundus, ex Oppido Remenſis Diœceſeos, cui *Caſtellioni* nomen, ad Matronam fluvium, Canonicus primùm Regularis Ordinis S. Auguſtini, in Monaſterio Lateranenſi, deinde Ordinis *S. Benedicti* Monachus, a *Gregorio VII.* cum quo arctiſſimam in Cœnobio Cluniacenſi amicitiam contraxerat, Oſtienſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis creatus eſt, ob vitæ ſanctimoniam & doctrinam ſingularem. Multos pro Eccleſia Romana labores in *Guiberti* Schiſmate paſſus eſt, multas ab *Henrico* Germaniæ Rege, ad quem Legatus a Gregorio VII. miſſus erat, contumelias, immo & carcerem. Ab ipſo, & ab ejus Succeſſore *Victore III.* dignus Summo Pontificatu judicatus, defuncto *Victore*, ad ſupremam Dignitatem aſſumptus eſt, & *Urbanus II.* appellatus, IV. Idus Martii, anno 1088. De cujus creatione legendus *Petrus Diaconus* lib. 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 11. Caſſini poſtea a graviſſimo & inveterato lateris dolore, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, ut idem refert cap. 5. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias conceſſit.

Urbanus II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confert.

Præerat tunc Eccleſiæ Toletanæ Sacris *Bernardus*. Legationem in Germaniam impoſuit *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ad confirmandam & promulgandam Anathematis ſententiam in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum* Imperatorem a Deceſſoribus ſuis latam, & Schiſmaticorum Ordinationes reprobandas, teſte *Bertholdo*, in Chronico, ad annum 1089. *Mathildem* Comitiſſam *Vuelphoni* Duci, filio *Vuelphonis* Bajoariæ Ducis Matrimonio conjunxit: Quæ has conciliante Pontifice pacta nuptias eſt, ut Romanæ Eccleſiæ faciliùs ſubvenire poſſet, ut idem *Bertholdus* teſtatur. Excommunicationem *Henrici* Imperatoris aggravavit, ob ejus erga uxorem *Paraxedem* nefarium ſcelus, quam in carcerem detruſam, a pleriſque violari juſſerat, immo a proprio filio Conrado conſtuprari, quod renuens juvenis Princeps, & ipſe immani injuria a patre affectus eſt, ſpurius nimirum declaratus. Quæ calumnia, viſque illata caſtiſſimæ Reginæ matri, ipſum ad rebellandum Patri adegerunt, ſi *Dodechino* fides *Gaufredo* Carnotenſi Epiſcopo Simoniæ convicto & depoſito, ſeu criminum conſcientia cedente, & Epiſcopatum in manibus ſuis, abſque ullâ prorſus conditione dimittente, *Yvonem*

Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat.

nem Canonicorum Regularium S. Quintini Bellovacenſis Præpoſitum, canonicè electum, Romæ conſecravit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 8. ad Clerum & plebem Carnotenſem data: id fecit *Richerio* Senonenſi Archiepiſcopo injuſtè recuſante & ſalva Obedientia, quam dicto Metropolitano ſuo debebat conſecratus Epiſcopus, ut ipſe ad *Richerium* ſcripſit Epiſtola 9. Daniam Hamaburgenſis Metropolitani Juriſdictioni ſubtraxit, novamque Lundiæ erexit Metropolim rogante *Erico* Rege, ut tradit *Saxo Grammaticus* Lib. 12. *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo Legationem Sedis Apoſtolicæ in Galliis decrevit, qui congregata Synodo *Philippum* Francorum Regem excommunicavit, quòd legitimâ demiſsâ uxore, alteram, & quidem cognatam *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxorem ſuperduxiſſet, ut *Bertholdus* ad annum 1094. memorat. Concilium iſtud Auguſtoduni celebratum *Oſtionem* vulgariter dici ait Bertoldus, *Oſtun* proferens, quod Gallicè *Autun* dicimus. Ejuſdem Concilii ab *Hugone* celebrati meminit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Synodus Auguſtoduni ab Hugone Sedis Apoſtolicæ Legato celebrata.

Urbanum II. Pontificem, non agnoſcebat *Vuillelmus* Rex Anglorum, ſed *Guiberto* adhærebat Antipapæ. Regi, proceribus, & adulatoribus Epiſcopis incredibili magnanimitate reſtitit *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus propter hoc violatæ Regi fidei accuſatus; quaſi Pontificem venerari, quem Rex non agnoſceret, nihil aliud eſſet, quàm in Majeſtatem committere. Colloquium S. Anſelmi cum Epiſcopis, Abbatibus, & Principibus ea de re Rochingamiæ anno 1094. habitum refert *Eadmerus* Hiſtoriæ Novorum lib. 1. Hæc verba Anſelmo digna: *In quo terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet & inſtruit Magni Conſilii Angelus dicens:* „Reddite „quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt, hæc approbo, hæc ſuſcipio, hæc nullâ ratione exibo. Quâre cuncti noveritis in communi, quòd in his quæ Dei ſunt Vicario B. Petri obedientiam, & in his quæ terrena Domini mei Regis dignitati jure competunt & fidele conſilium & auxilium pro ſenſûs mei capacitate impendam.* Vicit tandem *Anſelmi* conſtantia: Cùm enim pauló poſt Legatus Apoſtolicus ab *Urbano II.* adveniſſet *Anſelmo* Pallium afferens, Pontificem in Legato Rex veneratus eſt, eique obedientiam præſtitit.

Rogerio Comiti, *Roberthi Guiſchardi* filio, Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ Ducatum in feudum conceſſit, quas Provincias Pater ipſius poſſederat indulſitque, ut nullum in ſuis ditionibus Sedis Apoſtolicæ Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ſuam miſſus eſſet. Immo ut ipſe Auctoritate Apoſtolica, quæ per Legatum Sedis Apoſtolicæ cohibenda forent, cohiberet. Porro interpolatum *Urbani II.* Decretum contendit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Siculæ Monarchiæ nullatenus favere, Tom. 11. Annalium Eccleſiaſticorum Romanæ & Colonienſis editionis ad annum milleſimum nonageſimum ſeptimum *S. Brunonem* Inſtituti Carthuſienſium auctorem e Magna Carthuſia Romam vocavit, ac ſolido biennio retinuit: ejus conſiliis in Eccleſiæ regimine plurimùm uſus. Laïcorum, vitæ communis Profeſſionem ſub obedientia Clericorum aut Monachorum, abſque mutatione habitus ineuntium, pium Inſtitutum approbavit, quod primitivæ Eccleſiæ formam gereret, ut conſtat ex ejus Reſcripto, ſeu potiùs fragmento Reſcripti, quod refert *Bertholdus* in Chronico, ad annum 1091. Sedente in Cathedra *S. Petri* Urbano II. *Berengarius Raymundi* Comes Barcinonenſis Tarraconenſem civitatem Romanæ Eccleſiæ donavit. Inſtrumentum Donationis extat inter Epiſtolas *Urbani*

Privilegium quod Rogerio Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur Urbanus II.

II. Tarraconenſem Metropolim inſtauravit Pontifex, & *Berengarium* Auſonenſem Epiſcopum ejus Urbis Archipræſulem conſtituit. [*Epiſt. VII.*] Barenſem Archiepiſcopum privilegiis ornavit, in honorem Sancti Confeſſoris Nicolai. [*Epiſt. V.*] Cavenſe Monaſterium ampliſſimo Privilegio, & immunitate ab Epiſcopi Salernitani juriſdictione donavit. Attrebatenſem Epiſcopatum reſtituit, temporum calamitate collapſum, & Remenſi Archiepiſcopo ſubjacere, prout ab initio ſubjacuerat, decrevit. Multos enim annos Epiſcopo deſtituta, & Cameracenſi ſubdita fuerat Eccleſia Attrebatenſis. Id conſtat ex pluribus *Urbani II.* Epiſtolis ad *Raynoldum* Remenſem Archiepiſcopum, & ad Clerum Attrebatenſem. *Lambertum* Clerus Attrebatenſis Epiſcopum elegit, quem Remenſis Metropolitanus miſit Romam a Summo Pontifice conſecrandum.

Plura celebravit Concilia, cùm in Italia, tum in Galliis, quò ſe velut in azylum tutiſſimum receperat *Urbanus II.* Primum habuit *Troiæ* in Apulia, in quo de conjugiis conſanguineorum diſſolvendis Canon editus eſt, ab *Yvone* Carnotenſi, & a *Gratiano*, Cauſa 35. Quæſt. 5. Cap. 4. deſcriptus. Meminit iſtius Synodi *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi lib. 4. cap. 8. Habita eſt anno 1089. aut 1093. Synodum Trojanam duplicem, abſque fundamento, Annalium Eccleſiaſticorum Parens diſtinxit.

Concilia Trojanum Troia, in Apulia Daunia, ſeu ut vulgò dicitur Capitaneata, in Regno Neapolitano, Epiſcopatus ſub Manfredonienſi Archiepiſcopo.

Alteram Synodum Melphiæ in Apulia anno etiam 1089. habitam *Lupus Protoſpatha* in Chronico, & *Joannes* S. R. E. Cancellarius in Epiſtolâ ad Abbatem Moliſmenſem, teſtantur. Ea in Synodo 16. conditi, ac promulgati Canones. *Primus* Epiſcopalem, cæteraſque Eccleſiaſticas Dignitates & Officia, gratis & abſque munere a manu, a lingua, ab obſequio, dari ſtatuit: alioqui dantes & accipientes proprii Ordinis dignitate priventur. *Secundus* Clericos, a ſuſcepto Subdiaconatu, cœlibes eſſe jubet, ſecundùm Canonum inſtituta. *Tertius* neminem ad Sacros Ordines admittit, niſi Virginem, aut probatæ caſtitatis Monogamum. *Quartus*, Subdiaconos ante decimum-quartum, Diaconos ante vigeſimum-quartum, Presbyteros ante trigeſimum ætatis annum ordinari vetat. *Quintus*, Eccleſias, decimas, & quicquid eſt Eccleſiaſtici juris, Monaſteriis aut Canonicis, a Laïcis offerri prohibet ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani conceſſione Pontificis. *Sextus* Abbatibus, & Præpoſitis idipſum accipere ſine conceſſione Epiſcopi. *Septimus*, ne Abbas pretium ab iis exigat qui ad converſionem veniunt, ſeu Vitam Monaſticam profitentur. *Octavus*, Inveſtituras damnat. *Nonus* Clericos in Aula, & apud Principes commorari, viriſque ac fœminis potentibus, ad ſui Ordinis dedecus obſequi vetat. *Decimus*, Monachos vagos coërcet. *Undecimus*, ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum homines repellit a Clero. Rationem aſſignat Synodus: *Ne gravamen aliquod*, inquit, *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus, & cenſemus.* Duodecimus, Subdiaconos rei uxoriæ operam dantes, ab Ordine, Officio & Beneficio removet. Principibus indulget ut eorum fœminas ſervituti mancipent. *Decimus-tertius*, ſæculares veſtes omnemque luxum Clericis prohibet, ne Laïcis ſint offenſioni. *Decimus-quartus* Presbyterorum filios ab Altaris Miniſteriis removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam profeſſi fuerint, ac religiosè converſati probentur. *Decimus-quintus* interdicit ne a ſuis Epiſcopis excommunicati, ab aliis recipiantur. *Poſtremus* Sacerdotes admonet ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent, hancque tradit Moralis Chriſtianæ Regulam, ab omnibus qui Confeſſiones excipiunt, ſtudiosè tenendam & obſervandam: *Sanè quia inter cætera unum eſt*

Melphitanum. Melphis, vulgò Melfi, urbs Lucaniæ ſive Baſilicata Epiſcopatus ſub Metropoli Manfredonienſi, uni tamen Romano Pontifici obnoxius.

Summa Canonum Ordinandorum ætas.

Pro ingreſſu Monaſterii pretium exigere nefas.

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Falſa Pœ-

nitentia damnatur. Quanam illa ſit?

quod Sanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia, confratres noſtros Epiſcopos & Presbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cum ſpretis pluribus, de uno ſolo peccato Pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſceditur ab alio.... Falſa etiam ſit Pœnitentia cùm Pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quæ ſine peccato agi nullâ ratione prævalent: aut ſi odium in corde geſtet; aut ſi offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.

Toloſanum.

Tertiam Synodum anno milleſimo nonageſimo *Toloſa* celebravit per Legatos, in qua multa, quæ correctione indigebant, in cauſis Eccleſiaſticis emendata ſunt, & decreta in Hiſpanias Legatio, *Alphonſo* Rege ſupplicante, ad Chriſtianam Diſciplinam in Toletana civitate reſtaurandam, ut *Bertholdus* in Chronico commemorat.

Beneventanum. Beneventum, *urbs Ditionis Pontificiæ in Regno Neapolit. Archiepiſcop.*

Quartam celebravit ipſe *Beneventi*, anno milleſimo nonageſimo primo, in qua ſententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam & ejus fautores confirmavit, ut idem teſtatur *Bertholdus*.

Conſtantienſe. Conſtantia, *urbs Germaniæ liberâ, Epiſcop. ſub Metropoli Moguntina.*

Quintam celebravit *Conſtantiæ* per *Gebehardum* Epiſcopum, ſuum in Germania Legatum, anno milleſimo nonageſimo quarto, in qua Presbyterorum incontinentia caſtigata, Simoniacorum violentia coërcita eſt. (Ex *Bertholdo* Presbytero Conſtantienſi, in Chronico.)

Placentinum. Placentia, *vulgò* Piacenza, Plaiſance, *caput Ducatus, Epiſcop. ſub Metropoli Bononienſi.*

Sextam celebravit Placentiæ, anno milleſimo nonageſimo-quarto. In ea *Praxedes* Imperatrix abſoluta eſt a ſpurcitiis, quas invita pertulerat, vim ipſi inferri jubente *Henrico* marito nequiſſimo. *Philippi* Galliarum Regis ſuſcepta Legatio, illique conceſſæ induciæ in cauſa repudii *Bertæ* Reginæ, & inceſtarum cum *Bertrada* nuptiarum. Auditi item Imperatoris Orientis Legati auxilium contra Paganos poſtulantes. Berengariana Hæreſis damnata; *Guibertus* Antipapa, & fautores, diris Chriſtiano ritu devoti. Simoniacæ Ordinationes miſſæ in irritum. Qui a Simoniacis, abſque Simoniæ labe & Simoniacos eſſe neſcientes, ordinati erant, in Clero miſericorditer tolerati. Cum iis qui parentum cupiditate, per pecuniam, beneficia fuerant adepti, cùm adhuc parvuli eſſent, ſi ea omnino dimitterent majores facti, diſpenſatum eſt ut in ea reſtituerentur, & ad ſacros Ordines promoverentur. Ordinati a Schiſmaticis miſericorditer in propriis Ordinibus ſuſcepti, ſi vita & ſcientia eos commendaret. Quam diſpenſationem fruſtra ſperarent, qui ab iis in poſterum ordinarentur. Cœterùm hanc diſpenſationem in exemplum trahi Pontifex & Synodus vetant, Canoneſque integros remanere decernunt. *Quamvis autem*, inquiunt, *miſericordia tutuitu, magnaque neceſſitate cogente hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus; ſed obtineant proprium robur. Et ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut demus amplius Caritati.* Prohibuit præterea hæc Synodus, ne pro Chriſmate, Baptiſmo, & Sepultura quicquam exigatur. Jejunia denique Quatuor Temporum ſtatis hebdomadibus obſervari juſſit.

Ordinationes Simoniaca vel a Simoniacis factæ.

Diſpenſationes ſummâ cautione concedit Urbanus II.

Ubi multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum aliquid ſeveritati.

Concilium Claromontanum. Cloromontium *vulgò* Clermont en Auvergne, *Epiſcop. ſub Metropoli Bituricenſi.*

Septimam Synodum ad *Clarum-Montem* celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-quinto, cui tredecim Archiepiſcopi, ducenti & viginti-quinque Epiſcopi, ingenſque Abbatum numerus adfuere. Pontifex cùm de Sacrorum Locorum a Turcis infeſtatione, & de Chriſtianorum in Oriente degentium calamitate vehementer peroraſſet, Expeditionem Hieroſolymitanam indixit, plena Pœnitentiarum relaxatione & Indulgentia iis facta, qui ad bellum ſacrum proficiſcerentur, impenſa quoque illis bonorum tuitione, donec rediiſſent. Cujus tuitionis prætextu, ſi qua de rebus ad Cruce-ſignatos pertinentibus moveretur quæſtio, Epiſcoporum erat cognitio, qui cenſuris invaſores obſtringebant, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis*, Epiſtolâ 173. Confirmata pax quotidiana Clericis, Monachis, fœminis, & earum ſociis inermibus, agricolis, & mercatoribus, ſancitæque certorum dierum induciæ Laïcis, ſive feriatio a bellis privatis, quæ prava conſuetudo invexerat, & quæ perverſâ hominum opinione legitima habebantur, ſi provocatio, ſeu (ut vulgò loquebantur) diffidatio præceſſiſſet. Sic privatarum injuriarum ultioni modus adhibitus; cùm ſubitò aboleri pravus, qui invaluerat uſus, non poſſet. Induciæ autem indictæ ſunt diebus Jovis, Veneris, Sabbathi, & Dominica, quos Chriſtus ſub finem vitæ præcipuis ſalutis noſtræ Myſteriis conſecravit. Fractæ his diebus pacis rei pœnis Eccleſiaſticis & civilibus mulctabantur. Hic primi Canonis ſenſus. Honeſtati Clericorum ab eadem Synodo conſultum eſt, præſcriptâ ſingulorum ad certum titulum Ordinatione; cœlibatu Clericis indicto, eorumque filiis ab omni Ordine & Honore Eccleſiaſtico depulſis, niſi Monachorum; vel Canonicorum Inſtitutum amplexi eſſent; vetitis Beneficiorum Eccleſiaſticorum mercimoniis, Beneficiorum pluralitate prohibitâ, ſive in duabus ſive in eadem Eccleſia (*Canonibus VI. IX. X. XI. XII. XIII. & XIV.*)

Expeditio Hieroſolymitana decernitur.

Summa Canonum Concilii Claromontani.

Nonnullis etiam Canonibus aſſerta Eccleſiæ libertas; vetitæ ſcilicet Principibus Epiſcopatuum & Abbatiarum inveſtituræ; prohibitum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus ligiæ fidelitatis Sacramentum, quod antea Principibus præſtabant. (*Canonibus XV. XVI. & XVII.*)

Facultates etiam Eccleſiæ dudum collapſas in integrum reſtituit, ademptâ Laïcis Altarium poſſeſſione, & decimarum, atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum uſu. (Canonibus 19. & 20.) In Chriſtianæ tandem plebis emendationem Pontifex cum Synodo incubuit damnatis fictis Pœnitentiis, ſtatiſque Jejuniis conſtitutis. (*Canonibus XXII. XXIII. XXVI. & XXVII.*)

Altarium redemptio vetita.

Eadem Synodus Altarium redemptiones prohibuit Canone 7. Scilicet cùm Laïci plerique poſſeſſionem Eccleſiarum ac decimarum dimittere coacti, eas Capitulis, vel Monaſteriis contuliſſent, nec tamen ſine conſenſu Epiſcopi id fieri poſſet, nec Presbyteri ad regimen animarum, & ſacra Miniſteria obeunda, in iis conſtitui niſi ipſius auctoritate: Inde turpis lucri occaſionem quidam Præſules captarunt, permittentes Monachis ut Vicarium ſubſtituerent ad Altarium Miniſteria peragenda; ipſi verò redditus Eccleſiarum perciperent, alimentis Vicario præſtitis: ea tamen lege, ut nec Vicarium inſtituere, nec defuncto ſubſtituere alterum poſſent, niſi certâ pecuniæ ſumma Epiſcopo ſoluta: quæ pecuniæ ſolutio *Altarium redemptio* dicebatur. Hanc exactionem velut Simoniacam damnarunt *Urbanus II.* & Synodus Claromontana, teſte *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtolâ 12. lib. 3. Ipſa etiam Altaria, quæ per triginta aut quadraginta annos a Monaſteriis poſſeſſa eſſent, ipſis in perpetuum attributa ſunt & confirmata, ut teſtatur *Paſchalis II.* in Epiſtolâ ad *Yvonem Carnotenſem* & *Ranulphum Santonenſem* Epiſcopos, quam refert *Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi* Vindocinenſis. Monachis etiam inhibitum, ne in Parochialibus Eccleſiis, quas tenebant, abſque Epiſcoporum conſilio Presbyteros inſtituerent.

Ve-

Communionem ſub utraque ſpecie ſeorſim, niſi neceſſitas vel cautio aliud poſtulent, Synodus ſumi decernit.

Vetuit etiam eadem Synodus, *Ne quis de Altari communicaret, niſi Corpus ſeparatim, & Sanguinem ſumeret, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.* Abuſus in Euchariſtiæ adminiſtratione quibuſdam in locis irrepſerat, ut Corpus Domini Sanguine intinctum Fidelibus porrigeretur; ut ex Auctore *Micrologi*, cap. 26. ex *Humberto* Cardinali in Diſputatione cum *Niceta Pectorato*, & ex *Yvone Carnotenſi* in Tractatu *de Divinis Officiis* conſtat. Illam communicandi formam *Urbanus II.* & Synodus Claromontana proſcripſere hocce Canone, qui ſeorſim utramque ſpeciem ſumi ſtatuit, excepto caſu neceſſitatis, puta ſi ægris, vel pueris porrigenda eſſet Communio: tunc enim ſymbolum panis intingi poterat. Similiter ſi periculum eſſet, ne ſanguis effunderetur, ſub ſola ſpecie panis Laïci communicabant. Hic iſtius exceptionis ſenſus eſt: *Niſi per neceſſitatem, & per cautelam.*

Vetuit præterea Synodus, ne morientium Epiſcoporum bona diriperentur, ſub pœna excommunicationis, quæ ad pravam conſuetudinem abolendam neceſſaria fuit: Juſſitque Pontifex de ſententia Patrum, ut per Archipresbyterorum, aut Archidiaconorum manus, aut ſecundùm Antiſtitis defuncti ſupremam voluntatem, pro ipſius ſalute in eleemoſynas erogarentur, aut futuro Succeſſori reſervarentur.

Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus.

Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus in quatuor Provincias, Lugdunenſem ſcilicet, Rothomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem confirmatus eſt: cauſâ cecidit, qui diu huic Primatui reſtiterat, *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis. Denique Pontifex Deiparæ Virginis devotiſſimus, ut ejus interceſſione Dei auxilium in tantis Chriſtianæ rei anguſtiis impetraret, ac tam generoſum de ſacra expeditione conſilium ad optatum exitum perduceret ea favente, rogata Patrum ſententia, decrevit ut horariæ illæ preces ac laudes, quas Beatæ Virginis Officium nuncupamus a Clericis perſolverentur.

Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præſcripta.

Quod & Laïci paulò religioſiores, tam viri, quàm fœminæ, certatim deinceps frequentarunt. Exhinc Sabbathum B. Virginis cultu & Officio conſecratum. Præfationis de Beata Virgine Auctor etiam creditur *Urbanus II.* ut docet inter alios eruditus Cardinalis *Bona*, Rerum Liturgic. lib. 11. cap. 10. *Philippum* Galliarum Regem ob repudiatam uxorem, & ſuperductam *Bertradam*, in eadem Synodo excommunicatum fuiſſe, *Bertholdus*, *Sigebertus*, & *Vuillelmus Malmesburienſis* teſtantur.

Canonum Claromontanorum Breviarium ex Codice *Lamberti* Attrebatenſis Epiſcopi, qui Concilio interfuit, a *Binio* editum eſt. Alia eorumdem Breviaria legere eſt apud *Ordericum Vitalem* lib. 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ad annum MXCV. apud *Vuillelmum Malmesburienſem* lib. 4. de Geſtis Regum Anglorum, ad eumdem annum; apud *Matthæum Pariſium*; & apud *Belleforeſtium*, qui ex MS. Codice Abbatiæ *S. Dionyſii* ſe deſcripſiſſe profitetur, lib. 4. Annalium Francorum: ſed ut lingua vernacula ſcribebat, eos Gallicè exhibet. Vetuſtam præterea hujus Concilii Notitiam ex *Cencii Camerarii* Volumine MS. ediderunt Viri Eruditi, *Stephanus Baluzius* in Additionibus ad Caput 31. lib. 6. D. *de Marca*, *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, & *Gabriël Coſſartius* Tom. 10. Conciliorum. Quatuor Canones integros ea Notitia repræſentat. Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca* Notas doctiſſimas ad Canones 1. 2. 7. & 28. Concilii Claromontani, magno fructu, & delectatione ſingulari nemo non leget.

Concilium Lemovicenſe, De Limoges.

Octavam Synodum *Lemovicis* habuit Urbanus II. anno milleſimo nonageſimo-quinto exeunte, ubi Regalem *S. Martialis* Baſilicam, ab *Ademaro* Abbate inſtauratam, ſolemniritû dedicavit; de Hieroſolymitana Expeditione cùm Præſulibus contulit; *Humbaldum* Lemovicenſem Epiſcopum, certis criminibus accuſatum & convictum, exauctoravit. Iſta conſtant ex Notitia iſtius Synodi, quam ex Tabulario Lemovicenſi edidit *Joannes Beſlyus* in Hiſtoria Comitum Pictavorum, & Ducum Aquitanorum; ex *Gaufredo* Priore Voſienſi, ad annum MXCV. & ex Chronico Malleacenſi ad eumdem annum.

Turonenſe.

Nonam Synodum habuit *Turonis* anno MXCVI. in qua rurſus de Hieroſolymitana profectione, aliiſque negotiis Eccleſiaſticis actum eſt. Hujus Concilii meminere *Bertholdus*, & Chronica Turonenſe & Malleacenſe. In ea Synodo compoſuit etiam Pontifex Controverſiam inter Canonicos *S. Martini*, & Monachos Cormeriacenſes.* Sententia ſecundùm Canonicos lata, quâ ſtatuit ut Abbates Cormeriacenſes Baculum Paſtoralem de Sepulchro *S. Martini*, communi Decani & Capituli juſſu ſumerent. Extat *Urbani II.* Diploma poſt Synodum Turonenſem, Tomo 10. Conciliorum Labbeanæ Editionis. Monaſterium Glanafolienſe a ſubjectione Foſſatenſis in eadem Synodo abſolvit. Qua de ſententia Foſſatenſes* apud *Paſchalem II.* Urbani II. Succeſſorem conqueſti ſunt, *Urbano* a Glannafolienſibus obreptum fuiſſe cauſati. Cauſam verò ipſorum *Paſchali* commendavit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 159.

Cormery. O. B. Diœc. Turon.

Glanfuril. O. B. Diœc. Andegav.

* Saint Maur les Foſſez.

Concilium Nemauſenſe. Nemauſus, vulgò Niſmes, in Occitania, Epiſcop. ſub Metropoli Narbonenſi.

Decimam Synodum celebravit *Nemauſi*, menſe Julio ejuſdem anni MXCVI. in qua *Philippum* Regem Francorum, dimiſsâ *Bertrada* pellice, Pœnitentem ab excommunicatione abſolvit. Sexdecim de Eccleſiaſtica Diſciplina ibidem conditi Canones. *Primus* Claromontanos confirmat, quibus redemptio Altarium vetita, & Eccleſiæ ac decimæ ab annis triginta poſſeſſæ a Monachis perpetuo jure ipſis attributæ ſunt; ea tamen lege ut Presbyteros abſque Epiſcoporum auctoritate in iis non collocent. *Secundus* quoſdam ſtulti dogmatis homunciones perſtringit, atque ab Epiſcopis reprimi jubet, qui Monachos a Sacerdotio, & Sacramentorum adminiſtratione arcendos eſſe effutiebant. *Tertius* Monachos, ſpectatâ profeſſionis ipſorum ſanctitate, digniùs ſacra miniſteria obire docet, quàm ſæculares Presbyteros. Hæc Decreta Cap. de Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi uberiùs exponam, Canoneſque integros repræſentabo.

Summa Canonum.

Barenſe. Barum vulgò Bari, urbs Apuliæ, Archiepiſc. in Regno Neapolit.

Undecimam Synodum *Bari* in Apulia celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo octavo, non ſeptimo, ut Conciliorum Editores perperam notarunt. Sanctus enim *Anſelmus*, qui hujus Concilii os ingeniumque fuit, anno MXCVII. feria 5. Idibus Octobris ab Aula diſceſſit Vuillelmi Magnæ Britanniæ Regis, & die ſequenti Romam profecturus, ad portum Doſris venit. Lugduni moratus eſt uſque ad feriam tertiam ante Dominicam Palmarum, anni proinde MXCVIII. quo die Lugduno receſſit, & poſt aliquot dies Romam pervenit, & propter calorem æſtivum in Villam Schlaviam divertit: unde *Barum* cum *Urbano II.* petiit & Concilio adfuit, ut narrat *Eadmerus* lib. 11. *Hiſtoriæ Novorum*. Ex quibus rectè colligit Domnus *Gerberonius* in Cenſura Operum *S. Anſelmi*, quæ novæ Editionis honore donavit, Concilium Barenſe anno milleſimo nonageſimo-octavo celebratum fuiſſe. In eo mota quæſtio eſt de Proceſſione Spiritus Sancti, quem a ſolo Patre procedere Græci pertinaciter contendebant. Quos divinis teſtimoniis, firmiſſimiſque rationibus, *S. Anſelmus*, jubente Papa, confutavit. Ibidem cùm *Urbanus II.* de ſententia Patrum, ad fulmen excommunicationis in Regem Anglorum vibrandum paratus eſſet, flexis geni-

bus pro ipſo ſupplicans *S. Anſelmus*, cujus ob vexationem Summi Pontificis indignationem meritò incurrerat, fulmen ab ejus cervicibus avertit, teſte *Eadmero* mox laudato, & *Vuillelmo Malmeſburienſi*.

Concilium Romanum.

Duodecimam Synodum Romæ celebravit anno milleſimo nonageſimo nono, in qua Anglorum Regi *Vuillelmo* inducias ad cauſam dicendam roganti annuit *Urbanus II.* Decreta de Hieroſolymitana expeditione confirmavit; Jejunium ſingulis feriis ſextis per annum, ad divinam miſericordiam pro præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus exorandam indixit, ut Chronicon Malleacenſe teſtatur: Inveſtituras rurſus proſcripſit, & hominium quod Sacerdotes Laïcis Principibus pro honoribus Eccleſiaſticis exhibebant, prohibuit, ut *Rogerius de Hoveden* refert 1. Parte Annalium, Octodecim denique Canones promulgavit, quorum duodecim primi iidem ſunt qui Synodi Placentinæ. Hæc Romana Synodus habita eſt 7. Kalendas Maii, ut habet Chronicon Malleacenſe, tertia hebdomada poſt Paſcha, ſecundùm *Rogerium de Hoveden*. Unde omnino eadem videtur cum illa in qua de cauſa Regis Anglorum actum eſt, ipſique conceſſæ induciæ; quam tertia pariter hebdomada poſt Paſcha celebratam, Eadmerus in Vita *S. Anſelmi* teſtatur. Perperam ergo Conciliorum Editores Synodum Romanam ab illa diſtinctam, in qua induciæ Regi Anglorum conceſſæ ſint, adſcribunt anno 1098. quam poſt Concilium Barenſe conſtat celebratam, Eadmero teſte. Illud verò poſt æſtatem anni MXCVIII. celebratum obſervavimus. Conſtantienſi in Germania Epiſcopo conceſſit *Urbanus II.* ut Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui in aliquod crimen, ſive ſecretum, ſive publicum lapſi fuerant, ſuorum Ordinum functiones permitteret, *neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſanctâ converſatione promerente*, modò tamen infamiæ notis non eſſent aſperſi.

Irregularitas infamiæ, & criminis capitalis.

Si quis verò, peremptorio quolibet eorum, quæ ſecundùm ſæculi Leges morte mulctantur, ſive clam, ſive palam occupatus crimine inveniretur, hunc ab omni Sacri Miniſterii parte decrevit arcendum. *Sicut enim*, inquit, *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum: ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli umquam Laico liceat honorem Clericatûs adipiſci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri.*

Quo ſenſu Ordinationes ab Hæreticis vel Simoniacis factas irritas dixerit Urbanus II.

Urbano II. quidam perperam tribuunt, quòd Ordinationes ab Hæreticis & Excommunicatis celebratas, nullas eſſe, ac proinde iterandas judicaverit, ipſeque, *Daibertum* a *Nezelone* Epiſcopo Moguntino Schiſmatico, Hæretico, Simoniaco Diaconum ordinatum iterum ordinarit. Id verò colligunt ex ipſius Epiſtolâ ad *Petrum* Paſtorienſem Epiſcopum & *Ruſticum* Abbatem Vallis Umbroſæ, quod Decretum etiam a *Gratiano* refertur Cauſa 1. Quæſt.7. cap.25. *Daibertum*, inquit, *a Nezelone, licèt Simoniaco, non ſimoniacè, ejuſdem confeſſione reperimus in Diaconum ordinatum: & B. Innocentii Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon [quem conſtat ab Hæreticis ordinatum] quia nihil habuit, nihil dare potuit ei cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis Auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait* „ Reiterari oportet, quod malè actum eſt; *Daibertum ab Hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque utilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro, [Eccleſiæ neceſſitate ingruente] Diaconum conſtituimus. Quod non reiterationem æſtimari cenſemus, ſed tantùm integram Diaconii dationem: quoniam ut prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Verùm nullam & irritam Ordinationem a Nezelone celebratam non pronuntiavit *Urbanus II.* quoad ipſam ſubſtantiam Ordinis, ſed quoad ſacri muneris executionem, locum, privilegia, quæ ex integro ſe conferre *Daiberto*, potiùs quàm iterare profitetur. Non aliam fuiſſe *Urbani II.* doctrinam, colligitur ex ipſius Epiſtolâ ad *Lucium* Præpoſitum *S. Juventii* apud Ticinum. Inter cætera quæſierat Lucius, *Utrùm ſit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis a criminoſis exhibitis, ut ab adulteris, vel Sanctimonialium violatoribus* &c. Reſpondet Urbanus: *Si ſchiſmate vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur, eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta, ſancta & veneranda non negamus, ſequentes B. Auguſtinum, &c. . . . . Cæterum Schiſmaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta SS. Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum Sacramentis initiati, per manus impoſitionem ad Catholicam redeunt unitatem.* Epiſt. 17.

Congregationem Vallis Umbroſæ Ordinis S. Benedicti, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit, ac Privilegiis ornavit, ut conſtat ex Bulla, *Cum univerſis*, Tom. I. Bullarii Romani. Tria proferuntur Privilegia ſub Urbani II. nomine in gratiam Turonenſis Eccleſiæ Sancti Martini data, quæ Annalibus Eccleſiaſticis inſeruit Cardinalis Baronius; non in Regeſtis Vaticanis Pontificum, ſive ſcriniis Eccleſiæ Romanæ inventa, ſed ex Tabulario Sammartiniano deſcripta & ad ejus Eminentiam a Canonicis miſſa: quæ Privilegia poſtea edidit Radulfus Moſnyerus, in Vindiciis Privilegiorum ejuſdem Eccleſiæ.

Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine Urbani Secundi inſcripta.

Primùm inſcribitur *Univerſis Sanctæ Eccleſiæ filiis*; & incipit: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus*. Id in ſuſpicionem ſuppoſitionis venit apud ſeveriores Criticos; ob ipſam inſcriptionem, quòd Univerſæ Eccleſiæ filios non ſpectarent Privilegia Sammartiniani Capituli. Quid enim hæc ad Orientalium Eccleſiarum Chriſtianos? Quid ad Germanos, Hiſpanos, & diviſos toto orbe Britannos? 2. Quòd Pontificiorum Diplomatum ſtylum non ſapiat exordium illud: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus*. 3. Quòd malè conſutæ ſint phraſes & barbara Latinitas. 4. Quòd incredibile videatur Romanos Pontifices Privilegium conceſſiſſe Canonicis S. Martini, ne Legatis Apoſtolicis, Reginis & filiis Regum Proceſſionis honorem exhiberent, id eſt, ne ipſis obviam irent, eoſque exciperent ſolemni ritu, imò ne Turonenſem quidem Archiepiſcopum, niſi ſemel in vita ſua, ſed ſolùm Pontificem Romanum & Regem. *Illis itaque humiliter nobis ſcripta Patrum noſtrorum Romanorum Pontificum prætendentibus, diligenter attendimus eorum Privilegia, & quia præter Apoſtolicum, & Regem, & Turonenſem Archiepiſcopum ſemel in vita ſua, neminem ad Proceſſionem ſuſceptionem admittebant ..... Porro nos tanta auctoritate refecti, eorum antiquam conſuetudinem, eorum Scriptis ſuffragantes auctoritate noſtra corroboravimus.* Neque enuntiatur a quibus Pontificibus conceſſa ſint iſta Privilegia, neque ulla ex Capituli Sammartiniani Tabulario proferuntur. 5. Quia de Amato Burdegalenſi Archiepiſcopo eo in inſtrumento dicitur: *Et quia filius noſter Amatus Burdegalenſis Archiepiſcopus unus erat de Legatis Romanæ Eccleſiæ a Gregorio VII. Prædeceſſore noſtro in Galliam deſtinatus, non ab hac Eccleſia Proceſſionis ſolemnitate ſuſceptus; unde etiam graviter contra eoſdem Clericos commotus, eos in Exoldunenſi Concilio excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum confirmavimus.* At Amatus Burdegalenſis Epiſcopus non erat, cùm Apoſtolica Legatio a Gregorio VII. illi demandata

data eſt, ſed Oleronenſis Epiſcopus, ex qua Sede tranſlatus non fuit ad Burdegalenſem ante annum milleſimum octogeſimum octavum, ut conſtat ex Chronico Malleacenſi & ex Gallia Chriſtiana, cùm Gregorius VII. obierit anno milleſimo octogeſimo-quinto. 6. Decanus & Canonici Turonenſis Eccleſiæ S. Martini ne ſemel quidem eo in inſtrumento nominantur. 7. Vetera Privilegia memorantur, quibus eis conceſſum ſit proprium habere Epiſcopum, eoque ſuppreſſo, ſubjiciantur immediatè Romano Pontifici. *Quoniam in quibuſdam ſuæ Eccleſiæ Privilegiis proprium eis habere Epiſcopum conceſſum eſt, ejus vice nos Romano vos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum cauſas ejus pendere judicio.* At narratio illa fabulam olet, cùm nulla Epiſcoporum propriorum Eccleſiæ S. Martini inſtitutio, nulla ſucceſſio ac ſeries in antiquis Eccleſiæ Monumentis appareat. Atque hic uſurpare liceat illud Tertulliani lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum* cap. 32. *Evolvant Ordinem Epiſcoporum ſuorum per ſucceſſiones ab initio decurrentem.* Decem Epiſcopos Sammartinianæ Eccleſiæ ex Chartis quibuſdam admodum obſcuris commemorat Radulphus Moſayerus in libro, cui titulus eſt, *Eccleſia S. Martini jura propugnata*, ſcilicet Amaraldum circa annum Chriſti 700. vivente Berthone Turonenſi Præſule; Nicentium circa annum 731. ſub Guntramno Turonenſi Epiſcopo; Paternum circa annum 760. Benignum circa annum 800. Deſiderium circa annum 821. Vvichardum anno 852. Maximum circa annum 900. Junianum circa annum 954. Philippum & Lucianum ſine temporis nota. Addit, ſeriem & geſta Epiſcoporum S. Martini combuſta fuiſſe per Normannos, ad cujus rei fidem faciendam citat fragmentum antiqui Chronici ejuſdem Baſilicæ. Verùm hæc ſeverioribus Criticis ad Sammartinianæ Baſilicæ proprium Epiſcopatum probandum ſatis firma non videntur, cujus nec erectionis tempus notari, nec erectionis tabulæ proferri poſſunt, nulli antiquę Hiſtorię Scriptores teſtes appellantur. Chorepiſcopi fortè quidam fuerint, ſeu Vicarii Turonenſium Epiſcoporum in Pontificalibus, ab ipſis interdum ordinati: Epiſcopos fuiſſe propriam juriſdictionem a Turonenſi Epiſcopo independentem exercentes, & Sancti Martini Eccleſiam velut ſingularem Diœceſim regentes, perſuadere mihi non poſſum, & Romanos Pontifices Dignitatem & jura Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſis imminuere, Sancti Martini Sedem deprimere voluiſſe, alteram Cathedram in eadem Urbe contra ipſam erigendo, obtentu honoris exhibendi memoriæ S. Martini. Nec nullius momenti eſt quòd in primo illo Urbani II. nomine inſcripto Privilegio, poſtremus Sancti Martini Epiſcopus ſive tunc vivens, ſive defunctus non nominetur, nec prohibentur in poſterum electio & Ordinatio proprii hujuſmodi Epiſcopi. 8. Quis facilè credat Urbanum II. pœnam exauctorationis intentaſſe Cardinalibus, Legatis Apoſtolicis, & Epiſcopis, qui Proceſſionis honorem a Canonicis Sancti Martini exigerent? *Si quis Cardinalis, aut Legatus, aut Epiſcopus, aut quilibet a noſtro Latere Miſſus, Proceſſionem ab ipſa Sancti Confeſſoris Eccleſia expetierit, ſi commonitus non deſtiterit, Poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat.* Denique falſa eſt temporis nota. Privilegium enim illud dicitur *Datum Turonis in Caſtello Sancti Martini per manum Joannis S. R. E. Diaconi Card. ſecundo Idus Martii, Indict. quarta, anno Dominica Incarnationis* 1097. *Pontificatus Domini Urbani II. Papæ nono.* At Urbanus II. in Gallia non erat anno 1097. ſed in Italia, ut colligitur ex Chronico Malleacenſi. Unde Exemplar ad ſe miſſum Baronius emendavit, & reſtituendum duxit 1096. loco 1099. quæ Doctiſſimi Cardinalis emendatio ſi conſona ſit autographo, bene eſt.

Privilegium alterum ſub Urbani II. nomine profertur, inſcriptum, *Dilectis filiis Eccleſiæ Beati Martini Canonicis tam præſentibus quàm futuris in perpetuum.* Incipit: *Bonorum omnium largitori.* Illud ex Tabulario Sammartiniani Capituli ad ſe miſſum Annalibus Eccleſiaſticis pariter inſeruit Cardinalis Baronius. A ſeverioribus Criticis in dubium etiam vocatur, tum ob alia momenta, tum ob falſam temporis notam. Datum dicitur *Pictavis per manum Joannis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, Indictione quarta, anno Dominicæ Incarnationis MXCVII. Pontificatus autem Domini Urbani Secundi Papæ nono.* At anno milleſimo nonageſimo ſeptimo in Gallia non erat Urbanus II. ſed in Italiam redierat. 2. Supponitur Urbanum II. jam tumulum Beati Martini devotionis cauſâ viſitaſſe, & Simoniacam pravitatem, quâ illius Eccleſiæ Canonici execrandum in modum infecti erant, emendaſſe. At Cæſarodunum Turonum non adierat Urbanus, cùm Pictavum venit, ut ex Chronico Malleacenſi diſcimus, cujus hæc ſunt verba: *Anno MXCVI. Urbanus Papa veniens ad feſtivitatem Sancti Hilarii fuit Pictavis, & benedixit Monaſterium novum ſexto Kalendas Februarii. Poſt hæc perrexit Andegavis, & benedixit Monaſterium S. Nicolai. Inde abiens Turonis, Concilium tenuit in Monaſterio S. Martini. Inde reverſus eſt Sanctonas Civitatem, & celebravit ibi Sanctum Paſcha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum Civitatem, & ibi tenuit Concilium, & reconciliavit Philippum Regem Francorum.* 3. Eo in Inſtrumento hæc clauſula ex primo Privilegio repetitur: *Et quia in quibuſdam veſtræ Eccleſiæ Privilegiis proprium habere Epiſcopum conceſſum eſt, nos ejus vice Romano vos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores veſtri cauſas ex ejus pendere judicio.* Quorſum verò Pontifex novo Privilegio iterum conceſſiſſet eodem verborum tenore, quod ab uno vel altero menſe jam conceſſiſſe ſupponitur? 4. Veriſimile non eſt quòd Canonicos Simoniaca peſte dudum infectos & ſacrilegæ nundinationis reos ampliſſimis Privilegiis adauxiſſet Pontifex, qui nefarium illud crimen zelo planè Apoſtolico perſequebatur & ſecundùm ſacros Canones puniebat, ut ex ejus Epiſtolis ac Decretis, Conciliiſque ab ipſo habitis compertum eſt. Magnum ſatis Beneficium ipſis præſtiterit, ſi pœnas canonicas remiſerit pœnitentibus. Porro quàm fœda eſſet Eccleſiæ S. Martini tunc temporis facies, ſecundùm iſtud Privilegium deſcribit his verbis: *Quia verò in ejuſdem Beati Confeſſoris Eccleſia conſuetudo pravitatis hujuſmodi inoleverat, ut Honores ſeu Præbendę omnes pretio acquirerentur, Nos locum illum Sanctum emundare ab hac peſte execrabili cupientes, religioſos viros ad præmonitionem noſtram decrevimus præmittendos. Quibus eſtis fideliter Domino inſpirante, polliciti, & præceptis noſtris omnimodis obedire, & ſimoniacæ pravitatis inquinamenta deſerere. Quod & præſentibus nobis per Dei gratiam perfeciſtis, in noſtra tamquam Petri manu firmantes, nihil vos alteriùs Honorum nihil Præbendarum venditures, nec ut vendantur aut emantur, aliquando conſenſuros.* 4. Urbanus II. Eccleſiam S. Martini a Juriſdictione & Diœceſana Lege Turonenſis Archiepiſcopi eximere volens, ac Romanæ Eccleſiæ ſine medio ſubjicere, Concilii Calchedonenſis meminiſſet, ejuſque Canonibus ſpeciali clauſulâ (ut loquuntur) ſeu diſertis verbis derogaſſet, ne Privilegium per obreptionem impetratum cenſeretur. Canonibus ſiquidem Calchedonenſis Concilii 4. & 8. ſancitum eſt, *Ut*

Me-

Monachi & Clerici ſub Epiſcoporum qui in unaquaque Civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum Traditiones, poteſtate permaneant. Sanè ſi quis literas vel Privilegia contra Concilii Generalis Decreta & Canones impetraverit, [quorum diſpenſationem ad Summum Pontificem pertinere pro Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate ratione Primatus ipſi divino jure in Eccleſia univerſa competentis agnoſcimus & fatemur] hujuſmodi Reſcripta meritò veniunt in ſuſpicionem falſitatis, ſecundùm Canonicam Regulam, Cap. *Ex parte*, Extra, *De Capellis Monachorum*, cujus hæc ſunt verba: *Cùm autem id obviet Lateranenſi Concilio, de quo nulla mentio eſt in Literis antedictis: Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd hujuſmodi Literas ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.* 5. Temporalia Regis Chriſtianiſſimi jura ſupremamque in rebus merè civilibus poteſtatem non convulſiſſet Urbanus II. æquiſſimus Pontifex, ut convellunt hæ ſuppoſiti Privilegii ſententiæ: *Eadem auctoritate ſtatuimus nullum Pontificum, nullum Regum, nullum cujuſque Dignitatis aut Ordinis præter Præpoſitos veſtros in Eccleſia veſtra vel ejus pertinentiis poteſtatem aut dominium exercere.* Item: *Nullus in villis, aut manſionibus, ſive Eccleſiis, aut pagis ad veſtram Eccleſiam pertinentibus, invitis vobis judicia agere, ingenuos ſervoſve ſæculi poteſtate conſtringere, nec teloneum aut naulum præſumat exigere.* Noverat enim Urbanus II. duo eſſe quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritatem ſcilicet Pontificum, & Regalem Poteſtatem: Legibus Regum ipſos quoque parere Antiſtites eorum Imperio ſubditos: Aliam eſſe rationem rerum ſæcularium; aliam divinarum, ut S. Leo & Gelaſius I. loquuntur. 6. Privilegium iſtud, qualecumque ſit, Sancti Martini Canonicos ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione non abſolvit, aut immunes liberoſque declarat in iis quæ hierarchicas & ſpirituales functiones ſpectant, ſed contra injurias dumtaxat & gravamina ipſos munit Sedis Apoſtolicæ præſidio, ut hæc verba probant: *Epiſcopus autem in cujus Diœceſi ſunt eadem poſſeſſiones, ordinandorum Clericorum tantùm curam gerat, nihil de cætero gravaminis Clericis inferat*, &c. Et *Romana Eccleſia libertate perpetuâ gaudeatis, ſalvo nimirum jure ſeu conſuetudine, quam hactenus erga vos Turonenſis noſcitur Archiepiſcopus habuiſſe*. 7. Turonenſes S. Martini Canonicos ſecundùm Prædeceſſorum ſuorum Romanæ Eccleſiæ Pontificum Privilegia *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis ſe aſſumpſiſſe* teſtatur Auctor Privilegii. Quæ verba ſingularem quidem Sedis Apoſtolicæ de inſigni S. Martini Eccleſia curam, & præcipuum quoddam patrocinium eidem impenſum a Romanis Pontificibus ſignificant, non immunitatem & libertatem omnimodam a Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi. Id probat exemplum Bambergenſis Eccleſiæ, de qua Gregorius VII. ſcribit Epiſtolâ 76. Libri 11. *Notum eſt pene omnibus in Teutonicis partibus habitantibus, quod Bambergenſis Eccleſia ſpecialis quodammodo filia adhæret Matri ſuæ Romanæ Eccleſiæ, cui Deo auctore deſervimus, licèt indigni; ac proinde tantò ſollicitiùs vigilantiæ noſtræ nos oportet ſibi curam impendere, quantò familiariùs Apoſtolicæ Sedis eſt munimine contuenda.* Sed quantumvis Bambergenſis Eccleſia ſpecialis filia eſſet Eccleſiæ Romanæ, Summi tamen Pontifices eam a Metropolitani ſubjectione non abſolverunt. Cùm enim Herimannus Bambergenſis Epiſcopus in Concilio Romano ſub Gregorio VII. depoſitus eſſet, Sanctus ille Pontifex Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo præcepit, ut ſecundùm inſtituta Patrum Paſtorem in Eccleſiæ Bambergenſi ordinare curaret. Et Paſchalis Secundus cùm Otthonem Bambergenſem Epiſcopum electum Romæ ſecundùm Cleri Bambergenſis deſiderium conſecraſſet, id ſe feciſſe declaravit *ſalvo Metropolitani jure*. Sic & Urbanus Secundus Turonenſes S. Martini Canonicos *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis aſſumpſiſſe* cenſendus eſt, ſalvo jure Turonenſis Archiepiſcopi.

Gregorius 7. Lib. 3. Epiſt. 2.

Paſchalis 2. Epiſt. ad Clerum & Populum Bamberg.

Secundùm illud Urbani II. Privilegium Innocentio Quarto Pontifici Maximo Lugduni exhibuerunt, & ab eo recognoſci curarunt Turonenſes S. Martini Canonici, quòd *vetuſtate conſumi jam inciperet* (ſi credere fas eſt.) Primum Privilegium non exhibuerunt, quod non minùs vetuſtum eſſe debuit, adeoque non minùs eguit recognitione ac renovatione Pontificia. Cæterùm nihil novi contulit Eccleſiæ & Capitulo S. Martini, jus dumtaxat illi Eccleſiæ per ipſum Privilegium acquiſitum illi futuris temporibus conſervari edixit. Nullum autem jus per illud acquiſitum fuerit, niſi genuinum ſit, & canonicum, non ſuppoſitum, aut per obreptionem impetratum. Non enim *firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*, ut habet Regula juris; & *Enuntiata, vel enuntiativa non probant*. Quamobrem ſi enuntiatum falſum ſit, nihil confirmavit Innocentius Quartus. Citantur & aliorum Pontificum Literæ, ſcilicet Calliſti II. Honorii II. Innocentii II. Alexandri III. Martini Quarti, in quibus enuntiatur *Eccleſiam B. Martini Turonenſis ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ ſpecialiter pertinere*. Sed omnimodam exemptionem ſeu immunitatem a Lege Diœceſana & Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi hæc verba per ſe non probant, ſecundùm Bonifacii VIII. declarationem Cap. *Si Papa*, Tit. *De Privilegiis*, in Sexto. *Si Papa in aliquo Privilegio vel ſcriptura non facta principaliter ſuper Donatione vel Sententia exemptionis, ſeu etiam libertatis, aliquam Eccleſiam ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret, non propterea illius Eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur...... Si aliqui recipiantur in proprios & ſpeciales ſubjectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt.* Vox etiam *Patrocinii & Protectionis Sedis Apoſtolicæ*, quâ inſignem S. Martini Turonenſis Eccleſiam muniunt nonnulli Pontifices, exemptionem a Juriſdictione Epiſcopi per ſe non ſignificat, ut invictè probat Cap. *Ex parte*, Ext. *De Privilegiis*.

a Cap. Quia intentionis, *Ext.* De Privilegiis.

Cæterùm ultra facti quæſtionem in iſtorum Privilegiorum examine non progredior (quod & de illis dictum ſit quæ Hadriani I. & Adeodati nominibus inſcribuntur) Nec inſignis Eccleſiæ S. Martini, aut Metropolitanæ Turonenſis ejuſdem Sanctiſſimi Confeſſoris & Epiſcopi Sedis, legitimis Privilegiis & Juribus per ea quæ ſcripſi præjudicatum velim. Sua ſingulis Eccleſiis Privilegia ſerventur, quæ vera, ſincera, & canonicæ auctoritati convenientia probantur. Quædam enim rata non eſſe manifeſtis deprehendentur indiciis, *corruptione* videlicet *Latinitatis, necnon diverſitate canonicæ auctoritatis*, ut loquitur Gregorius VII. [a] Literis Pontificium nomen præferentibus fidem adhiberi non vult Apoſtolica Sedes, ſi *manifeſtum* contineant *in conſtructione peccatum*. [b] Privilegia & conſuetudines Eccleſiarum Sedes Apoſtolica tuetur & confirmat, *Quæ Sanctorum Patrum Regulis minimè contradicunt, & canonicis non obviant Inſtitutis*; ut loquitur Gregorius IX. [c] *Neque enim credendum eſt Romanum Pontificem [qui jura tuetur] quod alias excogitatum*

a Lib. 1. Epiſt. 33.
b Cap. Ad audientiam. *Ext.* De Reſcriptis.
c Epiſt. ad Regem & Reginam Armeniæ.

[d] Cap. Eccleſia, Ext. De Electione. [e] Lib. 9. Epiſt. 32.

tatum eſt multis vigiliis & inventum, uno verbo ſubvertere voluiſſe, ut ait idem Pontifex. [f] Pontifices Optimi Maximi cum Sancto Gregorio Magno dicunt: [e] *Si ſua unicuique Epiſcopo Juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?* Intelligunt denique, *Privilegia & Exemptiones quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum Juriſdictione excitare, & Exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere*; ut ait Sacra Synodus Tridentina. [f] Et ex ſacro illorum ore frequenter auditur Canonicum illud Oraculum: [g] *Privilegium meretur amittere, qui permiſsâ ſibi abutitur poteſtate.*

[f] Seſſ. 24. de Reform. C. 11. Secundùm Cap. Cùm plantare, Ext. De Privilegiis.

[g] Cap. Tuarum, & Cap. Ut Privilegia, ibid.

Obiit Urbanus II. ſanctus, doctus, magnanimus Pontifex quarto Kalendas Auguſti, anno 1099. cùm annos undecim, menſes quatuor, dies duodeviginti Eccleſiam gubernaſſet. Ejus memoria in Martyrologio Monaſtico, & apud *Philippum Ferrarium* in Catalogo Sanctorum, qui Martyrologio Romano non ſunt adſcripti, celebratur. Ejus Elogium incultâ quidem, ſed verace Muſa cecinit *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis*:

Urbani II. Sanctitas & elogium.

Non erat hic Rector tremulus quaſi cannula vento,
Sed veluti ferrum truncabat noxia verbo:
Ut cervum ſerpens, Hæreſum ſic turba timet quem.
Cuncta ſibi prava ſubduntur dogmata ſiliſ.
Numquam decrevit libertas denique Sedis
Romanæ per eum, Sanctum peramat quia Petrum
Aureus Antiſtes, color optimus extitit ipſe
Scilicet Urbanus, Sanctis meritò ſociatus.

Cardinales meritiſſimi ab Urbano II. creati.

Inter Cardinales ab *Urbano II.* creatos celebres fuere *Bernardus* Florentinus, ex nobili *Ubertorum* familia, Congregationis Vallis Umbroſæ Abbas Generalis, & Parmenſis deinde Epiſcopus, Vir Sanctiſſimus, cujus memoria in Romano Martyrologio, die 4. Decembris celebratur. *Odo*, ſive *Otho Caſtillonæus*, Urbani ipſius nepos, ex Monacho Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum a Patruo Pontifice evectus, *Baldrici* Burgulienſis Abbatis carminibus commendatus, ob religionem, doctrinam, cœteraſque dotes Summo etiam Pontificatu dignus: *Berardus*, ſive *Bernardus*, Beneventanus, Sedis Apoſtolicæ Legatione in Oriente functus, Prænestinus Epiſcopus, ab *Alphano* Salernitano Archiepiſcopo laudatus: *Robertus Capiſuccus*, nobilis Romanus: *Leo Marſicanus*, ex Monaſterio Caſſinenſi ad Eminentiſſimam aſſumptus Dignitatem: *Gregorius de Papa*, ſeu *de Papareſchis*, ex Canonico Regulari Lateranenſi in Sacrum Collegium cooptatus, a *Gelaſio II.* deinde in Gallias, a *Calliſto II.* in Germaniam, Legatus Apoſtolicus miſſus, demum Summus Pontifex Innocentius II. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas, &c.

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo; Et de Conciliis Romæ vel alibi ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

De Paſchali II.

R*Aynerius*, Romæ, ut Abbas Uſpergenſis docet, vel ut alii tradunt, Bledæ in Tuſcia ortus, in Monaſterio Cluniacenſi, ſub *Hugone* Abbate, Deo ſe devovit. Morum integritate, doctrinâ, ſolertiâ, prudentiâque in rebus gerendis ſingulari, tantam in Religioſa Congregatione de ſe opinionem excitavit, ut ad gerenda Ordinis negotia Romam miſſus ſit anno ætatis vigeſimo, ubi a *Gregorio VII.* Pontifice Maximo ob inſignia merita Abbas Cœnobii *S. Laurentii* extra muros, via Tiburtina conſtitutus, & Cardinalis Presbyter Titulo *S. Clementis* creatus eſt. Defuncto *Urbano II.* ſub quo Romanæ Eccleſiæ contra Schiſmaticos egregiam operam navarat, conſentientibus Cleri ſuffragiis, omniumque Ordinum applauſu, Pontifex electus eſt, Idibus Auguſti, 1099. invitus, fugienſque celſiſſimam dignitatem, (quam tamen antea vir ſanctus ipſi a Deo auguratus fuerat) conclamantibus univerſis: *Paſchalem Papam S. Petrus elegit*. Paſchalis itaque Secundus appellatus eſt. Exercitum contra *Guibertum* conſcripſit, & ejus partiarios, qui Romanæ Eccleſiæ ditiones depopulabantur, ſuppetias ferente *Rogerio* Siciliæ Duce. Fauſtum Eccleſiæ annum centeſimum ſupra milleſimum *Guiberti* Antipapæ obitus, & trium, qui ipſi in Schiſmate ſucceſſere, exitus infœlix; atque *Godefridi Bullionæi* in Regem Hieroſolymorum inauguratio fecerunt. Multa fuere adverſùs Principes Paſchali pro Dei cauſa, Eccleſiæque juribus difficillima negotia, & conflictus acerrimi. *Henricum IV.* Germaniæ Regem a Deceſſoribus ſuis, & frequentibus Synodi toties excommunicatum, non ſolùm execratus eſt, & anathemate confixit in Synodo Lateranenſi anno MCII. ut teſtatur Abbas Uſpergenſis; ſed Chriſtianos Principes ad ipſum juſto bello laceſſendum & comprimendum eſt adhortatus, & maximè *Robertum* Flandrenſium Comitem, cujus etiam arma contra Leodienſes Clericos in Schiſmate pertinaces excitavit. Quod illi ut audivere, Epiſtolam, ſeu potiùs Declamationem acerrimam contra *Paſchalem II.* infrunito ſtylo ſcripſere. *Nos*, inquiunt, *attoniti hac novitate rerum, quærimus unde ſit hoc novum exemplum, ut prædicator pacis ſuo ore & alterius manu inferat Eccleſiæ bellum. Contra Barbarorum, & inimicorum Dei inſultus, concedunt Canones etiam Clericis arma ad defenſionem Urbis & Eccleſiæ. Bella verò indici Eccleſiæ per auctoritatem canonicam, nuſquam Scripturarum legimus. Pacem Jeſus, pacem Apoſtoli, pacem Apoſtolici Viri prædicant; peccantes arguunt, increpant, obſecrant in omni patientia & doctrina*, &c. Sed facile erat Leodienſibus reſpondere, Paſchalem Papam bellum Eccleſiæ non indicere, ſed Schiſmaticis & Eccleſiæ hoſtibus, ut eos ad pacem & unitatem Eccleſiæ matris revocaret; nec ſæculi Poteſtates novo exemplo provocare ad eos coërcendos, qui Eccleſiæ perduelles eſſent. Sic enim contra Schiſmaticos Donatiſtas actum, teſte S. *Auguſtino* Epiſtolâ 28. lib. 1. contra Epiſtolam Parmeniani Cap. 7. & alibi: Et poteſtatem Principibus Chriſtianis a Deo eſſe conceſſam, *Ut per eam Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant*, & quod Eccleſia efficere non poteſt per doctrinæ ſermonem, id ipſi obtineant per *Diſciplinæ terrorem*, ut ait *S. Iſidorus*.

Bellum contra Schiſmaticos indicit Paſchalis II.

Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem Secundum Epiſtola refellitur.

Se excommunicari non potuiſſe effutiunt, multominus bello impeti, quòd *Henrico* Regi adhærerent, cùm jubeat Deus, ut *Quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddamus*: Et *S. Paulus* ut *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus Subdita ſit*. At quæ *ſunt Dei Deo*, reddenda; audienda Eccleſia, *quæ eſt columna & firmamentum veritatis*; Præpoſitis obediendum, quos *qui ſpernit, Chriſtum ipſum ſpernit*: quod ſanè Leodienſis Eccleſiæ contumax Clerus non præſtabat.

Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dicantur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopo, aut

Me-

Metropolitano ſuo judicari, per quos Eccleſiaſtica Judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitimâ. *Quando*, inquit, *a quo & quare excommunicati ſumus? Non ab Epiſcopo noſtro, non ab Archiepiſcopo, cui Epiſcopus noſter ſuffragatur, nos excommunicatos eſſe ſcimus: ſed nec a Papa Romano nos excommunicatos eſſe credimus, quia ſcimus eum non ignorare, quod ait Nicodemus:* Lex noſtra non judicat quemquam, niſi audierit ab ipſo priùs. *Nec Sodomitas damnaſſet Deus niſi deſcendiſſet ad ipſos videre, utrùm clamorem qui venerat ad eum opere compleſſent. Qui nihil a nobis audivit, quem non Epiſcopus, non Archiepiſcopus aliquando contra nos interpellavit, quis crederet quòd nos excommunicaverit? Per ſcalam ad cœlos uſque pertingentem videt Jacob aſcendentes & deſcendentes Angelos. Et* „ *Jeſus ait Diſcipulis:* Amen, amen, dico vobis, „ videbitis cœlum apertum & Angelos Dei aſ„ cendentes & deſcendentes ſuper Filium homi„ nis: *Nos filios hominis, id eſt Ada, in ſua exprimit perſona. In aperto Eccleſia cœlo & boni & mali intrant. Vos Præſules Eccleſiæ, qui eſtis Angeli Dei, gradatim ad nos aſcendere debetis; gradatim & nos ad vos aſcendere debemus. Quot gradibus ad vos aſcendimus, tot ad nos aſcendere debetis. Eſt primus gradus nobis ad Epiſcopum, ſecundus ad Archiepiſcopum, per quos aſcendere debemus ad gradum tertium, id eſt, ad Papam Romanum. Super filium hominis deſcenditis, cùm humilibus compatiendo condeſcenditis. Super filium hominis aſcenditis, cùm verbo & exemplo humiles ad cœlum ſuſtollitis.*

At neſcire non debebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel ſchiſmate jam ab Eccleſia damnatis, nova audientia non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum & Schiſmaticorum militant; ſatis eſſe evidentiam facti ut in illos ſpiritalis Eccleſiæ gladius, immo & materialis a Principibus diſtringatur. Cùm itaque Leodienſes non ſolùm perſonæ & temporalibus juribus *Henrici* Regis faverent, ſed Schiſmati; & a *Gregorii VII. Urbani II.* & ipſius *Paſchalis* obedientia ſe palam ſubtraxiſſent, novâ inquiſitione non erat opus. Præterea, noſſe debebant, Romanum Pontificem poſſe interdum primam cognitionem cauſæ ſuſcipere, ſi nempe ſit cauſa hæreſeos, vel Schiſmatis, quibus Epiſcopus, Metropolitanus, & Antiſtites plerique omnes impliciti ſint. Tunc enim jure ſuo & Judicis auctoritate hac in cauſa excidunt, nec alius modus eſt conſulendi integritati fidei, & Eccleſiæ unitati, quàm ſi Romanus Pontifex, ad quem pertinet primariò utriuſque cura, & majorum cognitio cauſarum, Hæreticos & Schiſmaticos coërceat.

Nullum eſſe crimen ſuum ajunt, niſi quod Epiſcopo ſuo communicent, & ille Imperatori, *cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem:* Effluxiſſe tempus quo hæc conſuetudo incœpit, ſub qua migraverunt a ſæculo Sancti Epiſcopi, reddentes Cæſari quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei.

At fidelitas, quam Regi Epiſcopus juraverat, non excuſabat ipſi in Schiſmate communicantem, & Eccleſiæ decreta ſpernentem, juriumque ipſius ac libertatis violationi, ac apertæ in omnium Fidelium Matrem & Magiſtram Romanam Eccleſiam, tyrannidi conniventem. De Regalibus quæſtio non erat, ob quæ fidelitatem Principibus deberi fatebantur Pontifices, ſed de ſervitute quam Eccleſiæ imponebat Imperator, canonicas electiones impediendo, ſibi tribuendo auctoritatem inſtituendi Epiſcopos, & ſpiritalis poteſtatis inſignia ipſis tradendi, non ſolùm ante conſecrationem, verùmetiam nullâ omnino electione præmiſsâ.

Denique Schiſmaticos ſatis ſe produnt Leodienſes, cùm in dubium revocant, an Reges & Imperatores poſſint excommunicari. *Si quis*, inquiunt, *vetus & novum Teſtamentum revolverit, patenter inveniet, quòd aut minimè, aut difficilè poſſunt Reges & Imperatores excommunicari... & adhuc ſub judice lis eſt. Admoneri quidem poſſunt, increpari, argui a timoratis & diſcretis viris: quia quos Chriſtus in terris Rex Regum vice ſuâ conſtituit, damnandos & ſalvandos ſuo judicio reliquit.* Quaſi verò Reges & Imperatores poteſtati ligandi, & ſolvendi, quam Chriſtus *S. Petro* & cœteris Apoſtolis, ac *Petri* Succeſſoribus Summis Pontificibus Apoſtolorumque Succeſſoribus Epiſcopis reliquit, dicens: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, &c. non ſubjaceant.

Pergunt Schiſmatici Leodienſes: *Epiſcopum, Archiepiſcopum noſtrum Provincialem, & comprovincialem Synodum, ex antiqua traditione tenemus & quicquid ibi de Scripturis ſanctis diffinitum fuerit, Romam non refertur uſque ad graviora negotia, de quibus non invenitur in Scripturis ſanctis auctoritas. Illos verò Legatos a Latere Romani Epiſcopi exeuntes, & ad ditanda marſupia diſcurrentes, omnino refutamus, ſicut temporibus Zozimi, Celeſtini, Bonifacii, Concilia Africana probaverunt.*

Poteſtas mittendi Legatos a Latere per totum orbem Chriſtianum, pro cauſis maximè fidei, & unitatis Eccleſiaſticæ Romano Pontifici negari abſque Schiſmatis nota non poteſt, eâque uſos S. Petri Succeſſores a primis Eccleſiæ ſæculis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta teſtantur. Idque maximè neceſſarium erat *Gregorii VII. Urbani II. & Paſchalis II.* temporibus, ad Synodicorum & Pontificiorum Decretorum executionem urgendam, ad propugnandam Romanæ Sedis auctoritatem & Eccleſiæ libertatem, ad Fideles in officio continendos. Hinc *Paſchalis* varias Legationes decrevit, in Germanicam, in Galliam, in Poloniam. Germanicam *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo, Apoſtolici pectoris viro credidit: Gallicanam *Joanni & Benedicto* S. R. E. Cardinalibus ac deinde *Richardo* Epiſcopo Albanenſi: Polonicam *Galoni* Bellovacenſium Epiſcopo.

Concilia a Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum celebrata.

Qui patri ſucceſſit, *Henricus V.* Paſchali II. & Eccleſiæ Romanæ moleſtiſſimus fuit. In Italiam quippe valido cum exercitu profectus, magnificis promiſſis coronam Imperii a Pontifice impetravit, obedientiam jurans, & Inveſtiturarum ceſſionem, quas Paſchalis in Synodo Guaſtallenſi anno MCVI. & in Synodo Trecenſi anno MCVII. quo in Gallias ad *Philippum I.* & *Ludovicum* ejus filium confugit; demum in Synodo Beneventana & Lateranenſi annis MCVIII. & MCX. damnaverat. Sed ubi inauguratus fuit Imperator, fidem fefellit, Papam & Cardinales in caſtra captivos abduxit, ac Inveſtiturarum conceſſionem a *Paſchali* extorſit, anno 1111. privilegium per vim extortum reſcidit generoſus Pontifex habita Romæ Synodo V. Kalendas Aprilis anno MCXII. iterumque in Concilio Viennenſi, cui anno ſequenti præfuit per Legatum *Guidonem* Archiepiſcopum Viennenſem; & *Henricum* Imperatorem anathemate confixit; quod etiam in Bellovacenſi anno MCXIV. in Remenſi, Colonienſi, & Catalaunenſi, anno MCXV. *Cono* Præneſtinus Epiſcopus, ejus Legatus promulgavit, ut teſtatur Codex MS. *Montis Dei* ab erudito viro *P. G. Coſſartio* S. J. laudatus Tomo X. Conciliorum Labbeanæ, quam perfecit, Editionis Aliud Romæ Concilium habuit *Paſchalis II.* in Baſilica Lateranenſi, anno MCXVI. quo prioris Acta confirmata ſunt, & Privilegii *Henrico* Imperatori per vim conceſſi iterum conclamata damnatio. Duo Beneventi Concilia celebra-

vit

vit idem Pontifex, quorum *Falco Beneventanus* in Chronico meminit, primum anno MCXIII. alterum anno MCXVII. Troiæ etiam Concilium habuit anno MCXV. ad *Treugam Dei* per triennium firmandam, ut idem *Falco* teſtatur.

Formula juramenti Metropolitanis a Paſchali II. præſcripta.

Formulam Anathematiſmi, & Juramentum fidelitatis ac obedientiæ Romano Pontifici præſtandum, totius Eccleſiæ Occidentalis Metropolitanis de Synodi ſententia præſcripſit, *Paſchalis* II. Romæ anno MCII. cujus hic tenor: *Anathematizo omnem hæreſim, & præcipuè eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat, quæ docet & adſtruit, Anathema contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta ſpernenda eſſe. Promitto autem obedientiam Apoſtolicæ Sedis Pontifici Domino Paſchali, ejuſque Succeſſoribus, ſub teſtimonio Chriſti & Eccleſiæ affirmans quod affirmat, damnans quod damnat Sancta & univerſalis Eccleſia,*

Hujus exactio Juramenti Hungariæ Epiſcopos ac Principes commovit, qui juramentum a Chriſto prohibitum, & nullo exemplo id exigi, nullis Canonibus præſcribi objiciebant, ut conſtat ex Epiſtolis *Paſchalis II.* ad Archiepiſcopum Colonienſem, cujus objectiones ſic repellit, Formulamque ſuam vindicat: *Ajunt omne juſjurandum a Chriſto Deo in Evangelio eſſe prohibitum, nec ab ipſis Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod idem Dominus ait:* Quod amplius eſt, a malo eſt? *Hoc enim amplius ut exigamus malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, a Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire? Nonne malum eſt contra ſacrorum Canonum ſtatuta prorumpere? Quàm multi hoc, etiam poſt Sacramentum præſumpſerunt? Nonne Prædeceſſor tuus, præter Romani Pontificis conſcientiam, damnavit Epiſcopum? Quibus hoc Canonibus, quibus Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quid ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur? Propter hæc mala, & alia evitanda, hujuſmodi juramentum exigitur .... Ajunt in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint: Cùm omnia Concilia per Eccleſiæ Romanæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romana patenter auctoritas excipiatur.*

Romanæ Eccleſiæ auctoritas in Conciliorum Decretis excepta, quæ per eam robur accipiunt.

Adversùs *Vuillelmum II.* & *Henricum I.* Angliæ Reges Paſchalis II. Eccleſiæ jura ac libertatem fortiter propugnavit, *S. Anſelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo cooperante. Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum confirmavit (Epiſtolâ 30. ad Epiſcopos & Regem Angliæ datâ).

Concilia per Legatos a Paſchali II. in Galliis celebrata.

Philippum Francorum Regem, qui *Bertradæ* conſuetudinem, anno MXCVI. in Concilio Nemauſenſi dimiſſam, repetierat, per Legatos Apoſtolicos *Joannem* & *Benedictum* Cardinales, in Pictavenſi Concilio, anno MC. cum pellice excommunicavit, ut referunt *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, *Goffredus Groſſus* in Vita *S. Bernardi* primi Abbatis Titonienſis, & Chronicon Malleacenſe. Alium poſtea Legatum in Gallias miſit, *Richardum* S. R. E. Cardinalem, Albanenſem Epiſcopum, qui Balgenciaci, quod Aurelianenſis Diœceſeos municipium eſt, Synodum celebravit, in qua de *Philippi* Regis & *Bertradæ* abſolutione actum eſt, cùm parati eſſent, tactis ſacris Evangeliis, abjurare abſolutè omnem carnalis copulæ conſuetudinem, inſuper & mutuam collocutionem, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum. Negotium tamen hac in Synodo finiri non potuit, ortâ inter Epiſcopos diſſenſione, ut docet *Ivo Carnotenſis* Epiſcopus Epiſtolâ CXLIV. Tandem Paſchalis II. Archiepiſcopis & Epiſcopis Provinciarum Remenſis, Senonenſis, & Turonenſis, unà cum *Lamberto* Attrebatenſi Epiſcopo, Regem, Bertradamque abſolvendi poteſtatem fecit (Epiſt. 35.) Apud ipſum interceſſit *Ivo Carnotenſis* ne Legatos e Latere mitteret in Gallias, ſed potiùs alicui Epiſcopo Tranſalpino Legationem committeret, quod Eccleſiæ Gallicanæ rebus opportunius futurum erat. Hoc verò munere dignum eſſe imprimis ſuggeſſit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui eo jam perſunctus erat ſub *Gregorio VII.* & *Urbano II.* (Epiſt. CIX.) *Cùm*, inquit, *a Latere veſtro mittitis ad nos Cardinales veſtros tamquam filios uterinos; quia in tranſitu apud nos ſunt, non tantùm non poſſunt curanda curare, ſed nec curanda proſpicere. Inde eſt quòd multi Præpoſitorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicunt Sedem Apoſtolicam, non ſubditorum quærere ſanitatem, ſed ſuam, aut Lateralium ſuorum quærere commoditatem. Unde ergo & quidam conregionales noſtri, hoc murmur non æquanimiter ferentes, utpote Romanæ Eccleſiæ filii unanimes, ſcribere decrevimus Sanctitati veſtræ, ut alicui Tranſalpino Legationem Sedis Apoſtolicæ injungatis, qui & viciniùs ſubrepentia mala cognoſcat, & ea vel per ſe, vel per relationem ad Sedem Apoſtolicam, maturiùs curare valeat. Cui ſolicitudini nullum magis cognovimus idoneum, quàm Dominum Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui & in eodem Officio jam diu miniſtravit & (ut experimento cognovimus) tam Romanæ Eccleſiæ, quàm Tranſalpinis Eccleſiis, mirabiliter profuit.* Pro *Hugone* exauditus non eſt *Ivo*, ſed *Girardo* Engoliſmenſi Epiſcopo Legationem per quinque Provincias *Paſchalis* conceſſit, Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, atque Britannicam (Epiſt. 37. Tom. 10. Concil. Labbeanæ Editionis.) Viennenſis Metropoleos jura confirmavit, Pallium, & Sedis Apoſtolicæ Legationem *Guidoni* Archiepiſcopo conceſſit. (Epiſtolis 77. 79. & 80.) *Balduino* Hieroſolymorum Regi annuit, ut Urbes, quas ſubegiſſet, Hieroſolymitano Patriarchæ tamquam proprio Metropolitano ſubjacerent, ſalva tamen Antiochenæ Eccleſiæ dignitate. (Epiſtolis 18. 19. & 20. 28. & 29.) Tunc Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Sacris præerat *Gibelinus*, e Sede Arelatenſi ad iſtam tranſlatus. Pariſienſem Epiſcopum Romæ conſecravit, *ſalvo in omnibus Senonenſis Eccleſiæ jure, & Daimberti Metropolitani reverentiâ.* (Epiſt. 33.) Pariſienſi Epiſcopo conceſſit facultatem excommunicandi quemvis ex altera Diœceſi, qui ſuæ Eccleſiæ bona retineret, ſi ejus Epiſcopus vel nollet, vel cunctaretur eum ad ſatisfaciendum adigere. Pravam conſuetudinem, quâ majores Præbendarii a minoribus hominium in Eccleſia Pariſienſi exigebant, aboleri juſſit. *Galoni* Pariſienſi Epiſcopo præcepit ut Monaſterio *S. Eligii* provideret. *Galo* diſſolutas Moniales eliminavit, & locum Foſſatenſibus Monachis tradidit. Nunc a Clericis Regularibus *S. Pauli* tenetur. *Cluniacenſe* Cœnobium, ac Vezeliacenſe, novis ornavit Privilegiis: *Beſuenſe* & *S. Maxentii*, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit. Cluniacenſibus vetuit ne Corpus Chriſti intinctum porrigerent, ſed ſeorſum utramque ſpeciem, præterquam parvulis & infirmis: quem morem in univerſa Eccleſia juſſit obſervari. (Epiſtolâ 32. ad *Pontium* Cluniacenſem Abbatem.) *Igitur*, inquit, *in ſumendo Corpore & Sanguine Domini, juxta B. Cyprianum, Dominica Traditio ſervetur, nec ab eo, quod Chriſtus Magiſter & præcepit & geſſit, humana & novella Inſtitutione diſcedatur. Novimus enim per ſe panem, per ſe vinum, ab ipſo Domino traditum. Quem morem ſic ſemper in Sancta Eccleſia conſervandum docemus atque præcipimus præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt.* Cauſam Monachi, qui

Pariſienſis Epiſcopus a Paſchali II. Romæ conſecratus, ſalvo Senonenſis Eccleſiæ jure.

Communio ſub utraque ſpecie ſeorſum, exceptis parvulis & omnino infirmis.

Cyperano, locus in Regno Neapolitano.

in Monaſterium invitus intruſus fuerat a Rogerio Siciliæ Comite, ad ſe delatam, ad Caſſinenſis Abbatis judicium remiſit Paſchalis II. in Concilio apud *Cyperannum;* ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi lib. 9.

Idem Pontifex *Petrum* Anagniæ Epiſcopum in Sanctorum album retulit. Lateranenſis Eccleſiæ Parochiale regimen Canonicis Regularibus conceſſit, Conſtitutione, *Quantò Lateranenſis Eccleſia*, Tom. 1. Bullarii Romani. Nucem ad Portam Flaminiam, ſub qua *Neronis* Imperatoris cineres latitabant, antiquam dæmonum ſedem, everti juſſit ac eradicari, ibique Aram Deo in memoriam Deiparæ Virginis conſecravit. Populus Romanus Baſilicam a fundamentis erexit, quæ *Beata Maria de Populo* appellata eſt. Id ex *Jacobo Alberico* in Compendio Hiſtoriæ *S. Mariæ de Populo* refert *Andreas Victorellus* in Additionibus ad *Ciaconium*.

Cardinales a Paſchali Secundo creati.

Inter Cardinales a *Paſchali II.* creatos celebriores fuere, *Leo Marſicanus*, ex Caſſinenſis Monaſterii Bibliothecario Epiſcopus Oſtienſis, Chronici Caſſinenſis Auctor: *Anaſtaſius Junior*, Romanus, Tituli S. Clementis Cardinalis Presbyter: *Petrus Gerardeſcus* ex Comitibus Donaritici de Natalico, nobilis Piſanus, pro cujus reconciliatione *S. Bernardus* ad *Innocentium II.* ſcripſit, contra quem Antipapæ *Anacleto* adhæſerat: *Saxo* Comes Signiæ, Legatione Calliſti II. ad Imperatorem perſunctus: *Joannes Cremenſis*, Tituli S. *Chryſogoni* Cardinalis Presbyter, qui *Calliſto II.* contra *Burdinum*, & *Innocentio II.* contra *Anacletum* Antipapam, egregiam navavit operam, & *Honorii II.* Legatione in Anglia, & Scotia perfunctus eſt. *Galo*, ex Abbate *S. Quintini* Bellovacenſis ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus, ac deinde ad Pariſienſem translatus, inter Paſchalis II. Cardinales a *Ciaconio* recenſetur, & Legatione Apoſtolica functus dicitur in Polonia, & in Gallia: ipſique tribuit Conſtitutiones, quæ in Bibliothecis Patrum, & Collectionibus Conciliorum extant; ſed veriſimilius eſt hunc *Galonem* Cardinalem non fuiſſe, cùm nec in Tabulario Pariſienſis Eccleſiæ, nec alibi monumentum ullum extet, quo Epiſcopo illi Pariſienſi Cardinalis dignitas tribuatur.

Galo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales Paſchalis II. non eſt numerandus.

Immo in Magno Paſtorali ejuſdem Eccleſiæ legitur *Paſchalis II.* Epiſtolâ ad hunc *Galonem*, quem Pariſienſem tantùm Epiſcopum, non Cardinalem nominat. Legatione quidem functus eſt in Polonia, antequam Pariſienſis Epiſcopus eſſet, ſed non ideo Cardinalem fuiſſe certum eſt. Legationem verò in Gallia non obiit, nec id probat Epiſtola *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi 58. (ut volunt) quæ non eſt inſcripta *Galoni Legato*, ſed *Engoliſmenſi Epiſcopo*, id eſt, *Girardo*, *Legato*.

Nec ei tribuenda Conſtitutiones in Conciliorum Collectionibus edita.

Nec *Galonis* Pariſienſis Epiſcopi ſunt Conſtitutiones illæ, ſed alterius *Gallonis* Cardinalis Diaconi *S. Mariæ in Porticu*, quem *Innocentius III.* *Legatum* in Gallias miſit, teſte *Rigordo:* De quo intelligi debet quod legitur in Martyrologio S. Victoris Pariſienſis: II. *Kalendas Junii obiit Dominus Galo Frater noſter;* non de Pariſienſi Epiſcopo, cujus obitus 7. Kalendas Martii notatur in Necrologio *S. Quintini* Bellovacenſis, cujus Abbas fuit. Hæc dudum obſervarunt Sammarthani fratres in Gallia Chriſtiana Tom. I. & P. G. *Coſſartius* S. J. in Notis ad Conſtitutiones *Gallonis* quas ad annum MCCVIII. prudenter rejecit, Tomo XI. Concil. p. 1. A *Paſchali II.* ad Eminentiſſimam Dignitatem pariter aſſumpti ſunt, *Petrus* Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis, R. E. Bibliothecarius, Auctor lib. 4. Chronici Caſſinenſis: *Oderiſius de Sangro*, Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Agathæ* Diaconus Cardinalis: *Berardus*, *Berardi* Marſorum Comitis filius, Tituli S. Angeli Diaconus Cardinalis poſtea Marſorum Epiſcopus, quem inter Sanctos recenſet *Philippus Ferrarius* in Catalogo Sanctorum qui Romano Martyrologio non ſunt adſcripti: *Dietericus*, qui Saxones Romanæ Eccleſiæ reconciliavit, dum Legatione Apoſtolica fungeretur, teſte Abbate Uſpergenſi, in Chronico: *Joannes* Presbyter Cardinalis, *Paſchalis* ejuſdem Legatione in Galliis functus, &c.

Obiit Optimus Pontifex anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo, cùm annos duodecim, menſes quinque, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 149. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem damnant: *Excommunicatio debet a Papa fieri in tertia inſtantia, & reis auditis* „ Talem nihilo-
„ minus ordinem negat eſſe ſervandum pag. 150.
„ (inquiunt) dum agitur de Excommunicatione
„ propter hæreſim.

R. Neque farrago illa, & barbaræ voces, neque ipſa ſententia, meæ ſunt, ſed Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem II. Pontificem Maximum declamantium. En verba mea: *Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dicantur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopis aut Metropolitano ſuo judicati, per quos Eccleſiaſtica judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitimâ.* Nec ſolùm Schiſmaticorum declamationem affingunt mihi Religioſi Cenſores, ſed & mihi vitio vertunt, quòd Schiſmaticos illos confutaverim his verbis: *At neſcire non debebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel Schiſmate ab Eccleſia damnatis, nova audientiâ non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum vel Schiſmaticorum militant; ſatis eſſe evidentiam facti*, &c. *Præterea noſſe debebant, Romanum Pontificem poſſe interdum primam cognitionem cauſæ ſuſcipere, ſi nempe ſit cauſa Hæreſis vel Schiſmatis, quibus Metropolitanus Epiſcopus & Antiſtites plerique omnes implicati ſint*, &c. Quâ ratione hæc reprehendunt RR. Cenſores? Volunt-ne Romanum Pontificem cujuſcumque cauſæ primam cognitionem pro arbitrio ſuo ad ſe trahere poſſe, nullâ habitâ ratione Canonum & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ? Volunt-ne illum inauditos damnare poſſe jure naturali inſuper habito? Id ipſi Pontifices Maximi nolunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, ad pag. 151. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *In quibus Epiſcopi non ſint ſubditi Regibus:* Quâ quidem notâ indicant me Epiſcopos aliqua in re ſubjeciſſe Regibus, in quâ ſubditi non ſunt.

R. In ſpiritualibus, in iis quæ Sacramentorum adminiſtrationem, Eccleſiæ regimen, Juriſdictionem & Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, Epiſcopos Regibus ſubditos non eſſe cenſeo; ſed in temporalibus dumtaxat, quorum ratione fidelitatem ipſis jurant. Ecce verba mea: *Fidelitas quam Regi Epiſcopus juraverat, non excuſabat ipſi in Schiſmate communicantem, & Eccleſiæ Decreta ſpernentem .... De Regalibus quæſtio non erat, ob quæ fidelitatem Principibus deberi fatebantur Pontifices, ſed de ſervitute quam Eccleſiæ imponebat Imperator, canonicas electiones impediendo, ſibi tribuendo auctoritatem inſtituendi Epiſcopos, & ſpiritalis poteſtatis inſignia ipſi tradendi, non ſolùm ante conſecrationem, verùmetiam nullâ omnino electione præmiſſâ.* Quid in hac obſervatione non Catholicum? Quid non Hiſtoriæ ac Theologiæ conſonum?

Nota.

Nota;

DE cognitione cauſarum epiſcoporum jam plura adnotavi *tom.* 3. *pag.* 136.

De juramento verò fidelitatis, quod epiſcopi Regibus præſtabant, commodiùs agam infra.

ARTICULUS II.

De Gelaſio II.

Schiſma.

PAſchali II. in Sede Apoſtolica ſucceſſit legitimis ſuffragiis electus 8. Kalendas Februarii anno milleſimo centeſimo duodevigeſimo *Joannes* natione Campanus, patria Cajetanus, profeſſione Monachus Caſſinenſis, a *Paſchali II.* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius ob ſingularem pietatem & eximiam eruditionem creatus, qui *Gelaſius II.* appellari voluit. A *Cencio* Frangipane, & *Henrico* Imperatore dirè vexatus eſt, qui & *Mauritium Burdinum*, patriâ Lemovicenſem, Archiepiſcopum Braccarenſem, excommunicatum, in Sedem *S. Petri* extulit Antipapam. Quamobrem Româ non abſque magnis periculis ac laboribus ſecedere *Gelaſius* coactus eſt. Interim Gallicanam Eccleſiam de Romanæ Eccleſiæ ſtatu commonuit, & contra Pſeudopontificem excitavit. (Epiſt. 1.) Ejuſdem argumenti Epiſtolam dedit ad *Bernardum* Toletanum Archipræſulem. Celebrata Capuæ Synodo Antipapam & Imperatorem damnavit Anathemate, ut teſtatur Abbas Uſpergenſis ad annum MCXVIII. Schiſmatici Principis excommunicationem in Synodis Colonienſi & Frideslarienſi promulgavit *Conon* Prænestinus Epiſcopus, *Gelaſii II.* per Germaniam Legatus, ut idem Auctor commemorat. Eodem anno *Conradus* Gelaſii Pontificis Legatus alter, ab Epiſcopis & Abbatibus Normanniæ in Synodo Rothomagenſi congregatis, orationum & pecuniarum ſubſidium pro Eccleſia Romana & Pontifice Maximo rogavit, obtinuit. (Ex *Orderico Vitali* lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.) *Gualterum* Ravennatem Archiepiſcopum, ejurato Schiſmate, confirmavit, pallioque donavit *Gelaſius II.* Petrum Cæſarauguſtanum, Epiſcopum conſecravit. Chriſtianis Cæſarauguſtam, a Saracenis occupatam obſidentibus, qui accepta de peccatis ſuis Pœnitentia, in hac Expeditione morerentur, Indulgentiam conceſſit: & omnibus ad eam aliquid conferentibus, & ad rei Chriſtianæ in illa Urbe reſtaurationem, Pœnitentiarum remiſſionem ad Epiſcoporum arbitrium, ſecundùm laborum ſuorum ac beneficiorum quantitatem, impartiendam conſtituit. (Epiſt. 5.) Indulgentiam promulgarunt Cæſarauguſtanus Epiſcopus Toletanus Archipræſul, aliique Antiſtites Hiſpaniæ, & *Boſo* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ per Hiſpanias Legatus, *Divina Clementia, & Domini Gelaſii Papa auctoritate freti*: ut teſtatur eorum Epiſtola, quam *Hieronymus Blanca* ex Tabulario Cæſarauguſtano edidit, in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Capuana Synodus.

Capua, *vulgò* Capua, Capone *tertius olim* Campaniæ *urbs praſtantiſſima ad Vulturnum fluvium, in Regno Neapolit. Sedes Archiepiſc.*

Frides laria, *vulgò* Friſlar *in* Haſſia *Principatu.*

Sacra expeditio in Hiſpaniam adverſus Saracenos.

Indulgentia a Gelaſio II. *conceſſa.*

De ſacra in Hiſpaniam Expeditione adversùs Saracenos in Concilio Toloſæ celebrato eodem anno 1118. actum eſſe, Chronicon Malleacenſe teſtatur. In Galliam tamquam ad azylum tutiſſimum Romanorum Pontificum ſe contulit Gelaſius, auxilium contra Antipapam & Schiſmaticum Imperatorem a Ludovico Groſſo Rege Chriſtianiſſimo rogaturus, teſte *Sugerio* Abbate in Vita Ludovici Groſſi. *Ad tutelam*, inquit, *& protectionem Sereniſſimi Regis Ludovici, & Gallicanæ Eccleſiæ compaſſionem, ſicut antiquitus conſueverunt, confugit*. Magalonam applicuit, quò Rex Chriſtianiſſimus *Sugerium* Abbatem, alioſve Viros Illuſtres miſit, ejus Sanctitatem ſuo nomine ſalutaturos, & ad colloquium cum ſua Majeſtate Vezeliaci habendum invitaturos. Interim Synodum Viennæ Pontifex celebravit, ut ſcribit Urſpergenſis Abbas ad annum 1119. Rerum in ea Synodo geſtarum monumentum ad poſteros nullum tranſmiſſum eſt. Matiſcone gravi infirmitate correptus (Pleuritidem *Pandulphus*, & Epitaphium ejus Sepulchro inſcriptum podagram *Sugerius* dicit) Cluniacum delatus eſt, ibique perceptis Eccleſiæ Sacramentis, corpore in terra cinere conſperſa, Monaſtico ritu jacente ſanctam animam Deo reddidit, 4. Kalendas Februarii anno 1119. Ab *Arnoldo Vuion* in Maryrologio Monaſtico, a *Philippo Ferrario*, & aliis Sanctis prædicatur. Paſſionem *S. Eraſmi* Epiſcopi & Martyris ſoluta oratione; Paſſiones item *SS. Eraſmi, Anatolii & Cæſarii*, Carmine Heroico ſcripſit, & *Paſchalis II.* Regeſtum adornavit. Unicum Cardinalem Diaconum Titulo *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* creavit *Petrum Ruffum* Nobilem Neapolitanum. Sedit *Gelaſius II.* annum unum & dies quatuor.

Gelaſii II. in Gallias confugium.

Synodus Viennenſis.

ARTICULUS III.

De Calliſto II.

QUI *Gelaſium II.* in Gallias venientem comitati fuerant Cardinales Epiſcopi, & Clerici Romani die poſt ejus obitum tertio Comitia pro Succeſſoris electione in Cœnobio Cluniacenſi habuerunt; in quibus electus eſt *Guido*, Guillelmi Magni Burgundiæ Comitis filius, Adelaidis Francorum Reginæ, Ludovici Craſſi uxoris, avunculus. Henrico etiam Imperatori conſanguinitate junctus, vir pietate doctrinâ, induſtriâ, auctoritate, Principum gratiâ ſpectatiſſimus, Vienneſis Archiepiſcopus, *Paſchalis II.* per Gallias Apoſtolicus Legatus, qui, accedente Cardinalium Romæ degentium aſſenſu, Inſignia Pontificiæ Dignitatis accepit, & nomen ſibi ſumpſit *Calliſtus II.* Cùm in Italiam veniſſet anno Pontificatus tertio, Antipapam *Burdinum* a Schiſmaticis *Gregorium VIII.* appellatum, juvantibus Normannis in civitate Sutrina obſedit, cepit, in Cœnobii Cavenſis arce incluſit, ut ipſe in Epiſtolâ ad Gallicanam Eccleſiam, & *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, & *Petrus Diaconus* lib. 4. Chron. Caſſin. cap. 70. teſtantur.

Vel Caſſinenſis, ut alii ſcribunt, & colligitur ex Caſſinenſi Chronico.

Duo in Galliis Concilia celebravit Calliſtus II. primum *Toloſæ*, 7. Idus Junii anno 1119. *Remis* alterum 14. Calendas Novembris ejuſdem anni. In Toloſano decem conditi Canones *Primo* Simonia in Sacris Ordinationibus & Promotionibus Eccleſiaſticis damnata. *Secundo* ſtatutum ut Præpoſiti, Archidiaconi, Decani, ex Ordine tantùm Presbyterorum; Archidiaconi ex Diaconorum numero dumtaxat aſſumantur. *Tertio* Hæretici Petrobuſiani anathemate damnati, & per exteras poteſtates coërceri juſſi. *Quarto* Primitiæ, decimæ, Oblationes, Cœmiteria, Bona morientium Epiſcoporum & Clericorum, Principibus & quibuſlibet Laïcis, qui ea uſurpare ſolebant, ſub pœna excommunicationis interdicta. *Quinto* vetitum ne liberi homines ſervituti addicantur. *Sexto*, ne Clerici pro Eccleſiaſticis Beneficiis ſervire Laïcis compellantur. *Septimo* ſtatutum ut oblationum partem Epiſcopo debitam nemo auferat. *Octavo* ut nullus Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia alteri quaſi jure hereditario derelinquat. *Nono* prohibita pretii exactio pro Oleo ſacro Chriſmate, & Sepultura. *Decimo* Clerici & Monachi Apoſtatæ, aut qui comam, barbamque, tamquam Laï

Concilia a Calliſto II. *celebrata.* *Toloſanum.*

Summa Canonum Concilii Toloſani.

Clerici & Monachi Apoſtatæ excommunicantur.

Laïci nutriunt, Communione privantur, donec ſatisfecerint. In eodem Concilio diſceptata lis eſt, quam Arelatenſis Archiepiſcopus & Monachi Caſæ Dei intendebant Anianenſi Monaſterio de Cella *S. M. de Gordiano*, & ſecundùm Anianenſes lata Sententia, ut conſtat ex Epiſtolâ Synodicâ.

Concilium Remenſe.

In Concilio *Remenſi*, cui Archiepiſcopi tredecim, Epiſcopi ducenti, ingens Abbatum multitudo, & *Ludovicus Craſſus* Rex Chriſtianiſſimus aderant, quinque conditi Canones. *Primo* Simoniaca damnatur hæreſis: vendentes & ementes res ſacras Officio ac Beneficio privantur, & niſi reſipuerint, Anathemate confodiuntur. *Secundo*, Inveſtituræ Epiſcopatuum & Abbatiarum per manum Laïcam damnatæ. *Tertio*, poſſeſſionum Eccleſiaſticarum conſervationi proviſum eſt, lato in earum invaſores Anathemate. *Quartò*, vetitum ne quis Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia cuiquam velut hereditario jure relinquat: & ne pro Baptiſmatis, Chriſmatis, Olei ſacri acceptione, infirmorum viſitatione & Unctione, aut Sepultura pretium exigat. *Quinto*, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis concubinæ & uxores penitus interdictæ ſub pœna privationis Officiorum & Beneficiorum; immo & excommunicationis, ſi in munditia ſua perſeverent. Decretum præterea de *Tregua Domini*, ſeu de privatorum bellorum induciis edidit in iſta Synodo *Calliſtus II.* Haſque inducias ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, a Quinquageſima uſque ad Octavas Pentecoſtes, in Jejuniis Quatuor Temporum, in Vigiliis Sanctorum jejunio conſecratis, & in Feſtis eorumdem, in duabus Synodis a Dominica in Dominicam, in omnibus Feſtis Sanctæ Mariæ Virginis Deiparæ, & a ſuprema die Mercurii uſque ad ortum Solis diei Lunæ qualibet hebdomada, obſervari juſſit: Pacem verò perpetuam habere ſanxit Monachos eorumque bona, mulieres & earum comitatum, mercatores, agricolas, peregrinos. Excommunicationis pœna in hujus Decreti violatores lata, & ſingulis diebus Dominicis per Parochias promulgari juſſa. In eadem Synodo *Ludovicus Craſſus* Rex Chriſtianiſſimus multa querelarum capita contra Regem Anglorum expoſuit; cujus patrocinium palam ſuſcepit *Goffredus* Rothomagenſis Archiepiſcopus, teſte *Orderico Vitali* lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ubi & alias cauſas privatas in hac Synodo diſceptatas commemorat.

Summa Canonum.

Simonia & Inveſtiturarum damnatio.

Decretum de Treuga Domini.

Concilia Romana.

Romæ Concilium celebravit idem Pontifex anno milleſimo centeſimo vigſimo-ſecundo, in quo *Oderiſius* Caſſinenſis Abbas inauguratus eſt, & libertas ejuſdem Cœnobii ab Epiſcoporum juriſdictione confirmata, inſuperhabitis Epiſcoporum querelis; ut teſtatur Caſſinenſe Chronicon lib. 4. cap. 80.

Concilium Lateranenſe I.

Celebravit etiam Romæ Concilium alterum multò frequentius, quod eſt Leteranenſe Primum, & Nonum Oecumenicum, anno milleſimo centeſimo vigeſimo tertio, in quo Inveſtiturarum controverſia fœliciter compoſita eſt, Canones viginti duo editi, de quibus in Diſſertationibus agemus.

Toletani Primatum Archiepiſcopi in cœteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmavit. *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum Legatum inſtituit per quinque Provincias, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, & Britanniam. Viennenſis Eccleſiæ antiqua innovavit, roboravitque Privilegia. Benriedenſium Canonicorum Regularium Inſtitutum approbavit. Ciſtercienſes Conſtitutiones confirmavit. Cœnobia Cluniacenſe, Vindocinenſe, Trenorcienſe, Privilegiis ornavit. Litem Eccleſiarum Veſontionenſium *S. Joannis* & *S. Stephani*, de Maternitate contendentium, judicavit ſecundùm *S. Joannis* Canonicos; ſicut ipſe præjudicaverat in Concilio *Trenorcienſi* anno MCXV. cùm Legationem Sedis Apoſtolicæ obiret. Quam illius ſententiam *Paſchalis II.* evocata ad ſe cauſa reſciderat, Primatum adjudicans Eccleſiæ *S. Stephani*. Sic tamen finitam non eſſe Controverſiam notat P. *Chiffletius* S. J. in Hiſtoria Trenorcienſi, donec *Hugo de S. Caro* Cardinalis primus ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, per Germaniam Legatus Apoſtolicus, anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo-tertio, utriſque conſentientibus Canonicis, ſic Eccleſias illas uniit, ut una in poſterum eſſet Eccleſia, unum ærarium, ſigillumque unum cum hac Epigraphe, *Sigillum Eccleſiæ Biſontinæ*, iiſdem horis, iiſdemque ritibus divinum Officium perageretur, & in utraque ſuam Sedem haberet Epiſcopus. Hujus auctoritate Pontificis Otto Bambergenſis Epiſcopus vir ſanctiſſimus, Pomeranorum gentem Chriſtianis rudimentis imbuit. Inter præcepta ipſis tradita iſta refert Uſpergenſis Abbas ad annum MCXXIV. *Injunxit etiam eis, ut dum ſani ſunt, veniant ad Sacerdotes Eccleſiæ, ut confiteantur peccata ſua; in infirmitate autem ſua vocent Presbyteros ad ſe, ut confiteantur peccata ſua & Corpus Domini accipiant.* Ut *Solemnitates Sanctorum cum Vigiliis obſervent.* Ut *Sacro-ſanctam Quadrageſimam jejuniis, vigiliis, eleemoſynis & orationibus, diligentiſſimè, obſervare ſtudeant.* Videte Lutherani, & Calviniſtæ! utrùm hæc veſtris pſeudonominis Eccleſiis tradideritis, quæ, *ſecundùm Sanctorum Patrum inſtituta*, Pomeranos ſervare docuit Sanctiſſimus Bambergenſium Epiſcopus. Sed & illud animadverſione dignum eſt, quod de Dominicæ diei obſervantia docet. *More Chriſtianorum Dominica die vacent ab omni opere malo, & ad Eccleſiam divinum Officium audituri veniant, ibique orationibus ſtudioſè inſiſtant.* Ad Dominicam diem Chriſtiano ritu ac more (ut par eſt) celebrandam, haud ſatis eſt ab operibus manuum abſtinere, quæ ſervilia vocantur; ſed præſertim a peccato abſtinendum eſt, quod opus eſt maximè ſervile: Qui enim facit peccatum, ſervus eſt peccati; & in laqueum ac ſervitutem diaboli incidit, a quo ducitur captivus ad ejus voluntatem. Nec Miſſam raptim audire diebus Dominicis ac Feſtis ſatis eſt, ut quis ſuo functus cenſeatur officio; nec audito ſacro, die reliqua ſæcularibus negotiis, vel otio, aut ludis, ac voluptati vacare licet, ſed ad Eccleſiam conveniendum ut Officium Divinum audiatur, & Orationibus non curſim & perfunctoriè, ſed ſtudioſè inſiſtendum eſt. Hæc ſanctorum documenta Patrum. Obiit Calliſtus II. Romæ, anno ſalutis milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto, Idibus Decembris, cùm annos quinque, menſes decem, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. In Martyrolgio Gallicano Andreæ du Sauſſay his verbis celebratur. *Romæ, depoſitio Beatæ memoriæ Calliſti Papæ II. ex Archiepiſcopo Viennenſi, qui pacem cum Henrico V. Imperatore Eccleſiæ infeſtiſſimo fœliciter compoſuit, vir planè Apoſtolicus, virtutibus atque miraculorum ſignis enituit.*

Trenorium vulgò Tournus, urbs & Abbatia in Burgundia, Diœceſis Cabilonenſis.

Calliſti II. auctoritate Evangelium Pomeranis prædicatum.

Præcepta illis tradita ab Ottone Bambergenſi Epiſcopo ſanctiſſimo.

Qua ratione celebranda Dominica dies.

Calliſti II. ſanctitas.

Inter Cardinales a *Calliſto II.* creatos celebres fuere, *Stephanus de Monte Beliard* ejus ex ſorore nepos, ad Metenſem etiam Epiſcopatum ab eodem promotus, *S. Bernardo* amiciſſimus, a quo Ciſtercienſium habitum, Cardinalis licèt ac Epiſcopus, devotionis ergo ſuſcepiſſe dicitur: *Haimericus* e Gallia oriundus, e Caſtra Burgundiæ oppido, *Sanctæ Mariæ Novæ* Diaconus Cardinalis & S. R. E. Cancellarius, ad quem plures literas *S. Bernardus* ſcripſit, & Tractatum *De diligendo Deo* ipſi nuncupavit: *Guillelmus* natione Gallus, Epiſcopus Prænеſtinus; *Ægidius* Monachus Cluniacen-

Calliſti II. Cardinales.

ſis

ſis, Tuſculanus Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatione unà cum *Vuillelmo* Tyrio Archiepiſcopo in Syria functus ſub *Honorii II.* Pontificatu: *Gerardus* Caccianimicus, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Crucis in Hieruſalem*, ejuſdemque Tituli Cardinalis, deinde Summus Pontifex *Lucius II.* &c.

ARTICULUS IV.

De Honorio II.

CAlliſto *II.* ad ſuperos tranſlato, Comitia novo creando Pontifici congregata ſunt, in quibus, diviſis Cardinalium ſtudiis, duo electi fuere Pontifices. Pars *Lambertum* de *Fagnano*, Oſtienſem Epiſcopum; pars *Theobaldum* Titulo *Sanctæ Anaſtaſiæ* Presbyterum Cardinalem elegit: illum *Honorium II.* hunc *Celeſtinum II.* appellarunt. Sed ne diſſenſio iſta in Schiſma erumperet, Dei providentia effecit: Nam *Theobaldus* inſigni vir modeſtiâ, Dignitatem ſuſcipere noluit haud canonicè delatam.

Honorii II. humilitas.

Lambertus poſt dies duodecim electionem ſuam pariter vitioſam eſſe intelligens, quod *Frangipanum* arte conciliata, non liberis ſuffragiis facta eſſet, Inſignia depoſuit coram Cardinalibus: qui ejus humilitatem laudantes, ipſum ſummo conſenſu Pontificem venerati ſunt, ut *Pandulfus* Subdiaconus, & *Vuillelmus Tyrius* lib. 13. *de Bello Sacro*, referunt. Electus primò fuit 19. Kalendas Januarii anno 1124.

Legati varias in regiones miſſi.

In varias orbis Chriſtiani regiones Legatos Apoſtolicos miſit pro urgentibus Eccleſiæ negotiis, Ægidium Epiſcopum Tuſculanum in Orientem, *Gerardum* Cardinalem in Germaniam, *Humbertum* in Hiſpanias, *Joannem Cremenſem* in Angliam & Scotiam *Gregorium de Creſcentio* in Daniam, *Matthæum* Albanenſem Epiſcopum in Gallias. Joannes Cremenſis *Honorii II.* in Angliam Legatus, ejus auctoritate præfuit Londonienſi Concilio anno 1126.

Matthæus Albanenſis Epiſcopus, ejuſdem Pontificis in Gallias Legatus, Concilium Pariſiis celebravit anno 1129. in quo Argentolienſe Monaſterium, ejectis haud integræ famæ Monialibus, *Sugerio* Abbati & Sandionyſiano Cœnobio, cujus juris eſſe probabatur, reſtitutum eſt, annuente imprimis *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo. Synodale Decretum ab *Honorio II.* Summo Pontifice confirmatum eſt, & Sacra Juſſione Regis Chriſtianiſſimi Ludovici, executioni mandatum. Trecis etiam Concilium habuit *Matthæus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, in quo Templariorum Inſtitutio confirmata eſt, Regulaque ipſis tradita.

Concilium Nannetenſe.

Decretorum Summa.

Nannetenſe Concilium ab *Hildeberto* Archiepiſcopo Turonenſi & Coëpiſcopis celebratum anno 1127. eodem per literas rogante, confirmavit: in quo inceſtuoſa matrimonia damnata, contrahentes Anathemate percuſſi, filii inde nati ſpurii declarati ſunt, & ad hereditatem adeundam inhabiles. Vetitum ne filii Sacerdotum ordinentur, niſi Canonici Regulares aut Monachi fiant; eiſque ſpes adempta in Beneficia paterna ſuccedendi. Pravæ conſuetudines duæ damnatæ, favente Britanniæ Comite. Prima, quâ decedente marito, vel uxore, bona eorum mobilia a Poteſtate ſeculari diripiebantur; altera quâ quicquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus vendicabat lege patriæ; paſſoſque naufragium miſerabiliùs violentia Principis ſpoliabat, quàm procella. Id conſtat ex Epiſtolâ *Hildeberti* ad *Honorium II.* & ex ipſius *Honori* Reſcripto ad Epiſcopos Provinciæ Turonenſis. *Vuillelmum Tyrium* Archiepiſcopum Pallio donavit Honorius II. *Oderiſium* Juniorem Abbatem Caſſinenſem, ob ſpreta Pontificia Mandata, & contumaciam, exauctoravit, & excommunicavit, ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi, lib. 4. *Pontium* Cluniacenſem olim Abbatem, qui Monachorum querelis ad abdicandum ante triennium compulſus, Hieroſolyma petierat, ac ſimulatione ſanctitatis famam ſibi pepererat tantam, ut etiam miraculorum patrator ab iis quibus illuſerat, prædicaretur; & Hieroſolymis reverſus, Cluniacenſem Abbatiam invaſerat, turbarat, diripuerat; idem Pontifex ab omni Officio & honore Eccleſiaſtico depoſuit; ut teſtatur *Petrus* Cluniacenſis Abbas *lib. 11. Miraculorum*, cap. 12. *Rogerium* Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Ducatu inveſtivit, poſtquam ſibi hominium præſtitit ac fidelitatem juravit, ut *Falco* in Beneventano Chronico teſtatur. Miſſo Ravennam Legato Apoſtolico *Petro*, Tituli *Sanctæ Anaſtaſiæ* Presbytero Cardinali, per ipſum Aquileienſem & Venetum Patriarchas depoſuit, celebrata ibidem Synodo, ut ex veteri Pontificali refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum 1128. Viros Sanctitate & doctrina his temporibus præſtantes, *Norbertum* Præmonſtratenſis Ordinis Conditorem, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, *Hildebertum* Turonenſem Archiepiſcopum, *Bernardum* Clarævallenſem Abbatem, *Petrum* Cluniacenſem, *Stephanum* Ciſtercienſem, *Hugonem a Sancto Victore*, ſingulari benevolentia complexus eſt Honorius II. *Hugoni* miſſionem ab Epiſcopatu roganti, recuſavit, teſte *Guidone* Carthuſiæ Priore in ejus Vita. Ad hunc Pontificem nonnullas pro variarum Eccleſiarum neceſſitatibus Epiſtolas dedit *S. Bernardus*.

S. Bernardi ad Honorium II. Epiſtolæ.

Scripſit præſertim pro Epiſcopo Pariſienſi, quem Rex *Ludovicus* Craſſus vexabat, etiam bonorum captione. *Henricus* Senonenſis Archipræſul & ejus Suffraganei, cùm Regem fruſtra monuiſſent ut Pariſienſi Antiſtiti æquum ſe præberet, Urbem Pariſienſem ſubjecerunt Interdicto.

Pro Epiſcopo Pariſienſi.

Rex Interdicti ſolutionem ab *Honorio* Summo Pontifice obtinuit, indeque ferocior quodammodo factus, quod Epiſcopis promiſerat ſcilicet juſtitiam & pacem, bonorumque reſtitutionem Epiſcopo Pariſienſi ablatorum, implere noluit. Quamobrem ad *Honorium* querimonias detulit *S. Bernardus*, ſuo & *Hugonis* Pontiniacenſis nomine, Epiſtolâ 46. *Triſtes*, inquiunt, *vidimus, triſtes eloquimur, honorem Eccleſiæ Honorii tempore non minimè læſum. Jam Regis flexerat iram humilitas vel potiùs conſtantia Epiſcoporum, cum ecce a Summo Pontifice ſumma ſuperveniens auctoritas, heu! dejecit conſtantiam, ſuperbiam ſtatuit. Scimus quidem id vobis per mendacium fuiſſe ſurreptum, quod ex veſtris Literis palam datur adverti, ut everti tam juſtum, tam neceſſarium Interdictum juberetis. Sed numquid non vel tandem deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi, & non tanta utique Majeſtati?* Ad eumdem ſcripſit unà cum *Stephano* Ciſtercienſi, & *Hugone* Pontiniacenſi, Abbatibus, Epiſtolam 49. pro *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo, cui Rex idem *Ludovicus VI.* moleſtus erat.

Pro Senonenſi Archiepiſcopo.

Degentes inquiunt, *in Monaſteriis, ad quæ nos noſtra peccata compulerunt, non ceſſamus orare pro vobis, & pro commiſſa vobis Eccleſia Dei, congaudentes & Sponſa Domini ſuper tam fido Cuſtode, & Sponſi amico ſuper labore tam fructuoſo. Fidenter proinde atque fideliter veſtra Paternitati ſuggerimus, quæ in Regno noſtro eidem Matri noſtræ adolentes cernimus adverſari. Quantùm quidem nos ſentimus, qui vicini ſumus, Rex Ludovicus non tam Epiſcopos, quàm in ipſis juſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitumque religionis. Quod veſtra quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facilè advertere poteſt, quòd qui ante in habitu actuque ſæculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares, modò inimici facti ſunt, dignè Sacerdotio ſuo converſan-*

tes,

cet, & per omnia honorificantes miſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cùm veſtram oppoſuit. Hic & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano [quod abſit] ejecto, facilè, prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremò quis ambigit non aliud eum quam oppugnare Religionem, quam apertè ſui Regni deſtructionem, ſuæ coronæ pronuntiat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum jam non in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adversùs Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris, laborat extinguere. Acerbiores contra Regem Literas ad Summum Pontificem *Honorium* S. Bernardi zelus dictavit: in quo quidem Rege vehementer arguenda fuit durities in Epiſcopos, qui Aulam deſerebant, ut Eccleſiæ ſe totos devoverent; nec ejus Majeſtati ignavè poterant adulari, & Eccleſiæ jura, quæ Rex interdum uſurpabat, prodere; ſed tamen religioſiſſimus aliunde Princeps fuit, & Eccleſiæ defenſor egregius, ac Romanorum Pontificum adversùs Antipapas & Schiſmaticos Imperatores. Quæ ratio, ut exiſtimo, *Honorium II.* movit, ut œconomia quadam erga ipſum uteretur, & Apoſtolicâ manſuetudine ipſum Epiſcopis reddere conaretur æquiorem.

Honorii II. Cardinales.

Cœnobii Cluniacenſis Privilegia confirmavit, auxitque *Honorius II.* Inter Cardinales ab ipſo creatos præ cæteris celebres fuere *Matthæus* Gallus, ex Monacho & Priore Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir ſanctitate & doctrina eximius, Legatione Apoſtolica in Galliis functus, a *S. Bernardo*, & *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi egregiè laudatus, & Martyrologio Benedictino, & Gallicano ad 8. Kalendas Januarii adſcriptus: *Joannes* Camaldulenſis Eremi Prior: *Udalricus Cibo: Anſelmus* Cœnobii Papienſis *S. Petri in Cœlo Aureo* Monachus Benedictinus: *Guido de Caſtello*, ad quem *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam-ſecundam dedit de *Abælardi* erroribus, & qui poſtea Summus Pontifex fuit *Cœleſtinus II.* *Tuo* ex Regali Cœnobio *S. Victoris* Pariſienſis, Ordinis Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* aſſumptus, ad quem ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam-tertiam ejuſdem argumenti. Apoſtolicam Legationem in Galliis obiit *Innocentii II.* nomine, & excommunicationis ſententiam tulit contra *Radulfum* Viromanduorum Comitem, qui uxore propriâ dimiſſâ, alteram duxerat, & Epiſcopos *Bartholomæum* Laudunenſem, *Simonem* Noviomenſem, & *Petrum* Silvanectenſem, qui divortium illud permiſerant, ab officio ſuſpendit. Obiit *Honorius II.* decimo-ſexto Kalendas Martii, anno 1130. cùm annos quinque, menſem unum, ac dies ſeptemdecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS V.

De Innocentio II.

Schiſma Petri Leonis.

Defuncto *Honorio II.* eadem die a majori & saniori parte Cardinalium electus eſt *Gregorius de Papareſciis*, quæ familia nunc *de Matthæis* appellatur, ex Canonico Regulari Lateranenſi, Titulo *S. Angeli* Cardinalis ab *Urbano II.* creatus. Contra ipſum a factioſis intruſus eſt Antipapa *Petrus Leonis* Cardinalis, qui domus ſuæ præcipua in Urbe auctoritate, & muneribus, Senatum Populumque Romanum facilè traxit in partes, & nomen ſibi ſumens, *Anacletus II.* *Innocentium* legitimum Pontificem ut uſurpatorem eſt inſectatus. Qui in Gallias fugiens ab Eccleſia Gallicana & Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico* Craſſo, in Concilio Stampenſi, ceu legitimus Pontifex agnitus & ſuſceptus eſt, agente *S. Bernardo*, qui ad Schiſma extinguendum præcipuam *Innocentio II.* navavit operam. Concilium apud Clarummontem eodem anno 1130. *Innocentius I.* celebravit, in quo Anathemate confixit Antipapam.

Concilia in Galliis celebrata.

S. Bernardus pro Schiſmate extinguendo plurimùm laborat.

Paulò poſt a Regibus Angliæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymorum, & Lothario Imperatore ſuſceptus eſt. *Anacleti* Antipapæ partes in Italia ſuſtentabat *Rogerius* Siciliæ Dux, ab eodem Regio Titulo donatus: in Galliis *Vuillelmus* Dux Aquitaniæ, & Comes Pictavenſis, quem *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, & *Anacleti* Antipapæ Legatus in ejus partes traxerat, & quem demum *S. Bernardus* domita miraculo ejus contumacia ad *Innocentii II.* obedientiam, & Eccleſiæ unitatem revocavit.

Anno 1131. Feſtum Paſchatis in Sandionyſiano prope Pariſios Cœnobio cùm celebraſſet *Innocentius II.* Remos perrexit, ibique Synodum habuit, cui *S. Norbertus* Magdeburgenſis Archiepiſcopus, & *S. Bernardus* Clarevallenſis Abbas interfuerunt. In qua rurſus damnavit Antipapam; Canones ſeptemdecim condidit, qui poſtea in Lateranenſi Concilio II. Oecumenico X. omnes iterum promulgati fuere; denique *Ludovicum Juniorem*, Rege *Ludovico Craſſo* ejus patre rogante, in Francorum Regem unxit; ut *Sugerius* Abbas, *Robertus de Monte*, & Mauriniacenſis Chronographus teſtantur. Ejuſdem Concilii meminit Abbas Uſpergenſis. Poſt hæc, Leodium, comite *S. Bernardo* profectus *Innocentius*, Concilium ibi celebravit, in quo *Ottonem*, ex Halberſtatenſi Epiſcopatu depoſitum, in Sedem reſtituit, ut ſcribit Abbas Stadenſis, *Anacletum* Antipapam tertiò damnavit, *Lotharium* Germaniæ Regem ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem excitavit, promiſſa ipſi Imperiali Corona, ut *Otto Friſingenſis* lib. 7. 118. & *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi* lib. 11. cap. 1. teſtantur. Ibi *Lotharius* nactus opportunitatem, importunè inſtitit apud *Innocentium*, ut ſibi reſtitueret Inveſtituras Epiſcoporum. At S. Bernardus *audacter reſiſtens Regi, verbum malignum mirâ libertate redarguit, mirâ auctoritate compeſcuit;* inquit Arnoldus Bonævallis in ejus Vita. Quo teſtimonio falſi convincitur *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, ſcribens Innocentium II. *Lothario* Regi *Virgam & Annulum ex antiquo more confirmaſſe*. Sed & *Otto Friſingenſis* Caſſinenſis Chronici Continuatorem ſatis refellit, cum ſcribit lib. 7. cap. 18. *Lotharium* quidem expoſuiſſe modeſtè, quantum diſpendium Regnum paſſum ſit, cedendo Inveſtituris, non tamen earum reſtitutionem extorſiſſe. Leodio redux *Innocentius*, Claramvallem adiit, ac Monachorum gravitatem & modeſtiam miratus eſt, qui defixis in terram oculis, comploſiſque palpebris, nequidem, ut eos extollerent ad Summum Pontificem videndum, curioſitate ducebantur. Inde cum *Lothario* Germaniæ Rege Romam profectus, Placentiæ Concilium habuit: inde ad Urbem veniens, *Lotharium* coronavit Imperatorem anno MCXXXIII. Sed cum adhuc *Petri Leonis* factio prævaleret, nec frangendis *Rogerii* Siciliæ Ducis viribus, qui ipſum tuebatur, *Lotharii* copiæ impræſentiarum ſatis eſſent, *Innocentius* Piſas ſeceſſit, ibique celebrata Synodo anno 1134. ſacras execrationes in Antipapam & fautores ipſius iteravit teſte *Arnoldo* Abbate Bonævallis lib. 11. de Vita *S. Bernardi*, cap. 11. Ibidem, de ſententia Patrum, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum in album Sanctorum retulit anno poſt ejus obitum, & *Guigoni* Carthuſiæ Priori juſſit, ut Vitam ipſius

Lothario Germaniæ Regi Inveſtituras non reſtituit Innocentius II.

Concilium Piſis celebrat.

Hugonis Epiſcopi Grattanopolitani Canonizatio.

ipſius ſcriberet, data ad eum Epiſtola. Tandem *Lotharii* Imperatoris armis, & *S. Bernardi* adhortationibus ac miraculis fractæ Schiſmaticorum vires. Cum *Anacleto* Antipapa Schiſma pene extinctum, qui poſt duodecim annos tyrannidis, impœnitens obiit anno 1138. Cardinales Schiſmatici, favente *Rogerio* Siciliæ Duce, *Gregorium* Cardinalem Presbyterum, Pontificis ornatum inſignibus, & *Victorem IV.* appellatum, *Innocentio II.* oppoſuere. Quod non tam ex pertinacia Schiſmatis fecere, quàm ut aliqua temporis mora interpoſita pacem cum legitimo Pontifice commodiùs inirent. Hujus ſequeſter fuit *S. Bernardus*, qui *Victorem* Antipapam inſignibus exutum mox ad *Innocentii* pedes ſupplicem abjecit. Cardinales quoque, & Clerici Schiſmatici, necnon filii *Leonis*, Antipapæ defuncti fratres, ipſi obedientiam & fidelitatem juraverunt, ut *Falco* Beneventanus in Chronico, *Arnoldus* Bonævallis Lib. II. de Vita *S. Bernardi*, & Sanctus ipſe Clarævallenſis Abbas Epiſtola 320. ad *Godefridum* poſtea Lingonenſem Epiſcopum, teſtantur.

Novus Antipapa.

Extinctio Schiſmatis.

Synodus Oecumenica Lateranenſis.

Rebus compoſitis, & refloreſcente Romanæ Eccleſiæ ſtatu, Synodum Generalem, quæ Lateranenſis Secunda eſt, Romæ celebravit *Innocentius II.* qua de Synodo in Diſſertationibus agemus. In ſacro illo conſeſſu *Rogerium* Siciliæ Ducem excommunicatum fuiſſe, Chronicon Beneventanum docet. Poſt Synodum, defuncto *Rainulpho* Duce, *Rogerius* Apuliam invaſit. Ei cum copiis obviam progreſſus *Innocentius*, inſidioſè ac fraudulenter captus ab ipſo eſt. Pontificem captivum *Rogerius* veneratur, eique ſupplicat pro pace; fidelitatem ipſi jurat, ab eoque Siciliæ Regnum in feudum accipit, ac inveſtituram Ducatus Apuliæ, Calabriæ, & Principatus Capuæ, pro ſe, ſuiſque heredibus. Prudenter ceſſit Pontifex potentiſſimo Principi, ut eum ejuſque Filios Eccleſiæ Romanæ penitus devinciret, Normannorumque Principum, quorum virtuti multum debebat Apoſtolica Sedes, merita in nepotibus muneraret: quod in ſuo Diplomate *Innocentius II.* non tacuit. *Manifeſtis*, inquit, *probatum eſt argumentis, quòd egregiæ memoriæ ſtrenuus & fidelis miles B. Petri Robertus Guiſcardus Prædeceſſor tuus, Dux Apuliæ magnificus, & potentes hoſtes Eccleſiæ viriliter expugnavit, & poſteritati ſuæ dignum memoriæ nomen, & imitabile probitatis exemplum reliquit. Pater quoque tuus illuſtris recordationis Rogerius per bellicos ſudores & militaria certamina inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & Chriſtianæ Religionis diligens propagator, multimoda obſequia Matri ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ impertivit. Unde & Prædeceſſor noſter religioſus & prudens Papa Honorius Nobilitatem tuam de prædicta generoſitate deſcendentem intuitus, plurimum de te ſperans, & prudentiâ ornatum, juſtitiâ munitum, atque ad regimen populi te idoneum eſſe credens; valde dilexit, & ad altiora provexit. Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ ſpem atque fiduciam obtinentes, Regnum Siciliæ tibi ab eodem Anteceſſore noſtro conceſſum, cum integritate honoris Regii, & dignitate Regibus pertinente, Excellentiæ tuæ concedimus, & Apoſtolicâ auctoritate firmamus.*

Regnum Siciliæ Rogerio confirmatum.

Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixia, eorumque errores Innocentius II. damnat.

Petrum Abælardum, ejuſque errores damnavit *Innocentius II.* ſecundùm Relationem Gallicanorum Epiſcoporum & *S. Bernardi* anno 1140. *Arnaldum* etiam *de Brixia* Hæreſiarcham in Synodo Oecumenica Lateranenſi II. jam damnatum, & perverſa dogmata in Galliis ſeminantem, ipſumque Abælardum, in aliquo Monaſterio recludi juſſit & libros eorum comburi, data ad Remenſem & Senonenſem Archiepiſcopos, nec-non ad *S. Bernardum* Epiſtola. Varias variis temporibus Legationes decrevit. Sancto *Malachiæ* Hiberniæ Metropolitano Apoſtolatum pro fide propaganda confirmavit, eumque Pallio ornatum, & Apoſtolica Legatione, in regionem illam remiſit anno 1137. *Albericum* Cardinalem Oſtienſem deſtinavit in Angliam Legatum anno 1138. *Guidonem de Caſtello*, in Gallias anno 1140. *Yvonem* Cardinalem in idem Regnum pro cauſa *Radulphi* Viromanduorum Comitis, qui legitima uxore injuſtè repudiatâ, alteram duxerat: *Petrum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, ac deinde *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum in Orientem, ubi Patriarcham Antiochenum, habitâ Synodo, exauctoravit, & in altero Concilio Hieroſolymis celebrato, de corrigendis Armenorum erroribus cum eorum Catholico egit, anno 1142. ut *Vuillelmus Tyrius* lib. 15. cap. 15. prolixè refert.

Legati ab Innocentio II. miſſi.

Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt *Innocentius II.* diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus. *Hugo* Rotomagenſis Archiepiſcopus a quibuſdam Abbatibus obedientiæ profeſſionem exigebat, ſecundùm *Innocentii* ipſius in Synodo Remenſi Decretum. Vetabat *Henricus* Rex Angliæ & Dux Normanniæ, rem in ſuo Regno & Ducatu inſolentem eſſe objiciens. Res in magnum diſſidium erupiſſet, niſi Summus Pontifex, de contentione certior factus, Archiepiſcopo juſſiſſet, ut voluntati Regis, ſtudio caritatis & pacis, obſequeretur, ac de jure ſuo aliquid remitteret. *Quemadmodum*, inquit, *ſit concedendum Regibus & terrarum Principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei Eccleſia & Chriſtianus populus protegantur, prout credimus, tua Fraternitas non ignorat. Cæterum clariſſimus filius noſter Rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adverſùm te graviter indignatus, quòd contra conſuetudinem ſuam & aliorum Ducum Normanniæ, a quibuſdam Abbatibus Profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profectò quamvis juſtum fuerit, & a nobis in Concilio Remenſi mandatum: pro ejus caritate a rigore juſtitiæ aliquando condeſcendere debemus, & pro tempore, ipſius voluntati aſſenſum præbere .... Unde Fraternitatem tuam rogamus, & mandamus, quatenus de Abbatibus illis ejus voluntati conſentias; & ſi quem de Abbatibus ligaſti, abſolvas.*

Innocentii II. *erga Regem Anglorum œconomia.*

Cùm *Ludovicus VII.* Rex Francorum *Petrum de Caſtra* Bituricenſem Archiepiſcopum abſque aſſenſu ſuo electum, & ab eodem Pontifice nihilominus Romæ conſecratum, a poſſeſſione Archiepiſcopatus adeunda prohiberet, maximè timebant viri quique religioſi & pii, ne Summus Pontifex Apoſtolicæ Sedis contemptum & violatam Eccleſiæ libertatem, anathemate in Regem lato ulciſceretur, indeque grave diſſidium oriretur, in Schiſma fortaſſis erupturum. Rex enim erat in propoſito nimiùm conſtans, quòd juraſſet *Petrum*, ſe vivente, numquam futurum Epiſcopum, ut *Vuillelmus Nangius* in Chronico ad annum 1141. teſtatur. Ad quatuor Epiſcopos Cardinales ſcripſit *S. Bernardus*, ut apud *Innocentium II.* ſequeſtres eſſent pro Rege, quem *ira, ætas, majeſtas* excuſabant. (Epiſt. 219.) Ad *Innocentium* enim ipſum ita liberè ſcribere deinceps non decreverat, qui ipſi erat ſuboffenſus, & malevolorum calumniis occupatus ob Teſtamenti *Yvonis* Cardinalis in Galliis defuncti executionem. Ejuſdem Pontificis benignitatem pro Rege pariter ſolicitavit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, ſcriptis ad eum literis. *Pro Domino Rege Franciæ*, (inquit, Epiſtola 11. lib. 5.) *magno nobili, & ſpeciali filio veſtro, Benignitatem Apoſtolicam deprecor, ut quia non ſolùm magnificus Re-*

S. Bernardus & Petrus *Cluniacenſis Abbas, apud* Innocentium II. *pro* Ludovico VII. *Rege ſequeſtres.*

ctor

ſtor Chriſtiani populi eſt ; ſed etiam quia opus manuum veſtrarum eſt, quem ad Regnum provexiſtis, quem ſacris manibus veſtris inunxiſtis, quem Galliis noſtris potentiorem Patribus Regem deſignaſtis : ſi quid fortè adhuc ut ætate juvenis inconſultè egit, ei condeſcendatis, & ejus fortè errorem ſapientiæ veſtræ velamine contegatis. Eſt enim patris ut filii, & maximè tanti, errorem emendet, & honorem conſervet. Hoc pro diſſidio, quod inter ipſum & Dominum Archiepiſcopum Bituricenſem eſt dico. Eſt enim, ſicut ſenſi, res non levis ; & ne de gravi incepto graviorem vergat in exitum, multùm cavenda. Spiritus autem conſilii, qui ſpirat ubi vult, qui per vos Eccleſiæ ſuæ per totum orbem diffuſæ aſſiduè conſulit, etiam nunc per vos Regno Franciæ, non vili portioni Eccleſiæ ſuæ conſulat & tàm de his, quàm de omnibus, unctio plus cor veſtrum edoceat.

S. Bernardi *Epiſtola ad Innocentium II.*

Ad *Innocentium II.* plures variis de cauſis Epiſtolas dedit *S. Bernardus*. Inter eas memoranda eſt 158. de cæde Magiſtri *Thomæ* Prioris Sancti *Victoris*, quem *Theobaldi* Archidiaconi Pariſienſis nepotes in *Stephani* Pariſienſis Epiſcopi comitatu ac pene in ejus ſinu occiderunt, quòd *Theobaldo* illicitis exactionibus Archidiaconatus occaſione Presbyteros vexanti pro virili reſiſteret, ſolo Eccleſiaſticæ Diſciplinæ juſtitiæque ſtudio incenſus. Ad *Innocentium II. Stephanus* Pariſienſis, & *S. Bernardus* flebiles ſcripſere literas, ut ejus zelum ad vindicandum ſanguinem Martyris excitarent. *Gaufridus* Carnotenſium Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Synodum apud Jotrum eâ de cauſa congregavit: in qua adversùs Sancti Viri occiſores, & eos quorum conſilio & admonitione patratum erat facinus: necnon adversùs omnes qui eos foverent, eiſque communicarent, lata excommunicationis ſententia eſt. Quam *Innocentius II.* confirmavit, & remiſſionem judicans aggravavit, Divinorum Officiorum celebratione interdicens in quibuſcumque locis præſentes eſſent homicidæ illi ſacrilegi. Extat *Innocentii* Reſcriptum Tom. X. Concil. Edit. *P. Labbe*, ſub titulo Concilii Jotrenſis pag. 977. Necatus eſt *Magiſter Thomas* 13. Kalendas Septembris anno 1133. quo litera Dominicalis E. diei 13. ante Kalendas Septembris reſpondebat. Die enim Dominica occiſum certum eſt.

Concilium Jotrenſe.

Jotrum *vulgò* Jouarre, *Abbatia Monialium O. B. Ad Matronam in Diœceſi Meldenſi.*

Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maximâ ad Innocentium II. ſcribit S. Bernardus.

Obſervandæ ſunt etiam Epiſtolæ 178. & 179. pro *Adalberone* Trevirenſi Archiepiſcopo ſcriptæ, cujus jura in pleriſque capitibus læſa erant, quia ipſum Pontifex a negotiis ſuæ Diœceſeos terminandis, aut Provincialium Epiſcoporum cauſis cognoſcendis, quaſi ſuſpectum aut minùs expertum excluſerat, & Abbati Sancti *Maximini* contra ipſum, per obreptionem, faverat. Exponit *Sanctus Bernardus* libertate maxima querimonias & murmura non prorſus injuſta multorum adversùs Romanam Curiam tunc temporis: quæ flagitioſos Clericos, Monachos, Laïcos, ab Epiſcoporum ſententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis paſſim recipiebat; ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ poteſtatis imminui. *Vox una omnium*, inquit, *qui fideli apud nos curâ populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino vileſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis ne in propria quidem Parœcia caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiamque Romanam. Rectè geſta ab ipſis, ut ajunt, deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo, ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis, pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quò magis ultores ſenſiſſe debuerant. Annon gladius Phinees promptiſſimè atque juſtiſſimè eductus fuerat ad condemnandum inceſtuoſum concubitum Drogonis & Miles? Sed confuſus atque retuſus abiit retrorſum, ſcuto nimirum Apoſtolicæ defenſionis oppoſito. Proh pudor! quos cachinnos res iſta movit & movet Eccleſiæ inimicis, eiſque etiam ipſis, quorum fortaſſe aut metu, aut favore, a recto tramite abducti ſumus? Amici confunduntur, fidelibus inſultatur, Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta judicia contemnuntur, veſtra quoque plurimùm derogatur auctoritati. Ipſi ſunt enim qui honorem veſtrum zelant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant, fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?* Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ a Pontifice, per obreptionem impetrentur; ſed quæ, ſic impetrata ſunt, revocanda eſſe ſcribit, ſecundùm, laudabilem perpetuumque morem Apoſtolicæ Sedis. *Hoc*, inquit, *ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod a ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præſertim apud Sanctam & Summam Sedem.*

Summos Pontifices revocare non piget quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata.

Cœnobium Cluniacenſe variis ornavit Privilegiis Innocentius II. quæ in Cluniacenſi Bibliotheca legere eſt; & *SS. Facundi & Primitivi* Cœnobium in Hiſpania ſitum, rogante *Alfonſo* Hiſpaniarum Rege, eidem celeberimæ Congregationi univit. Obiit octavo Kalendas Octobris anno 1143. cùm annos quatuordecim, menſes ſeptem & dies octo sediſſet; & in Titulo *Calliſti* ſepultus eſt, ut ejus Epitaphium probat. Inter Cardinales ab Innocentio II. creatos hi celeberrimi fuere: *Baldurnus* patriâ Tuſcus S. Bernardi Diſcipulus, primus ex Ordine Ciſtercienſi ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, Piſanus Achiepiſcopus, vir ſanctitate clarus: cæteroquin, Purgatoriis flammis, poſt obitum expiatus, quòd civilibus, diſcordiis, ſe immiſcens, Bello Piſanorum cum Lucenſibus occaſionem dediſſet, ut habent Origines Ciſtercienſes. *Lucas*, natione Gallus, ex Clarevallenſi Monaſterio aſſumptus: *Martinus*, Italus, patriâ Genuenſis, ex nobili *Ciborum* familia, Ciſtercienſis Monachus, Apoſtolica Legatione in Daniam functus, a *S. Bernardo* ob ſummam integritatem, & in reſpuendis muneribus conſtantiam commendatus lib. 4. de Conſideratione, cap. 7. *Guido de Vico*, Legati officio ad Mediolanenſes, & Gallos functus, ad quem extat Epiſtola *S. Bernardi* CXCVI. *Drogo* Gallus, Ordinis Benedictini Monachus, doctrinâ, eloquentiâ, pietate inſignis, S. Joannis Laudunenſis primus Abbas, Auctor Eccleſiaſticus. *Theodewinus*, Germanus, Portuenſis & Silvæ Candidæ Epiſcopus, Germanica Legatione functus, in qua *Conradum III.* Romanorum Regem coronavit; & alterâ Legatione in Syriam. *Lucius Boëtius*, ex Vallis Umbroſæ Cœnobio aſſumptus. *Chryſogonus*, natione Gallus Clarevallenſis Monachus, quem propterea *S. Bernardus* Epiſtolâ CXLIV. *Fratrem uterinum* vocat. *Albericus*, natione Gallus, Bellovacenſis, Cluniacenſis, Monachus, Pontificiis Legationibus ejuſdem *Innocentii* in Oriente & Anglia, & *Eugenii III.* in Galliis functus, ad quem plures extant *S. Bernardi* Epiſtolæ, vir ſanctitate conſpicuus. *Stephanus de Cralon*, patriâ Catalaunenſis, ex Clarevallenſi Monacho ad Præneſtinum Epiſcopatum evectus, quem *Arnoldus* Bonævallis Abbas in Vita S. Bernardi, *totius gloriæ virum* appellat; cujus ut Sancti Feſtum in Ordine

Cardinales ab Innocentio II. creati.

Ci-

Ciſtercienſi die 13. Februarii celebratur. *Rainaldus Colimentanus* ex Marſorum Comitum domo, Caſſinenſis Abbas, vir pietate & doctrinâ inſignis, cui *Petrus* Diaconus librum 4. Chronici Caſſinenſis nuncupavit. *Hubaldus*, Lucenſis, Titulo *Sanctæ Praxedis* Cardinalis ab *Innocentio II.* Epiſcopus Oſtienſis ab *Hadriano IV.* creatus, qui *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo egregiè patrocinatus eſt, rejectis *Henrici II.* Angliæ Regis muneribus, ut idem S. Archipræſul & Martyr in quadam Epiſtolâ teſtatur. Poſtea fuit Summus Pontifex *Lucius III. Hugo de Folietto*, Gallus, Corbejenſis Ordinis Benedictini Monachus, Auctor librorum *de Clauſtro Animæ*, ſub nomine *Hugonis de Sancto Victore* editorum *Tmarus*. Gallus, ex Cluniacenſi Monacho Epiſcopus Tuſculanus. *Petrus de Papareſchis*, germanus Innocentii frater, Epiſcopus Albanenſis. *Hugonem de Sancto Victore* inter Cardinales Innocentii II. perperam numerant *Ciaconius*, & *Ferdinandus Ughellus*, quem Cardinalem fuiſſe nulla monumenta teſtantur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 179. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prudenti Oeconomia ceſſit Pontifex, potentiſſimo Principi, ut eum, ejuſque filios Romana Eccleſia penitus devinceret?*

R. Innocentii Secundi œconomiam prudentem erga Rogerium Siciliæ Ducem, quam ejuſdem Pontificis Diploma teſtatur, commemoraſſe crimen eſt, Religioſorum Cenſorum judicio, qui Romanos Pontifices nullâ œconomiâ cum Regibus agendo uti volunt? Ideo & hæc pag. 181. ejuſdem Editionis notant? *Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt Innocentius II. diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus.*

SCHOLION II.

Ad ejuſdem Articuli, pag. 185. Religioſi Cenſo- „ res hanc notam apponunt: *Quale murmur con-* „ *tra Eccleſiam Romanam, quæ uſurpat Juriſdictio-* „ *nem Epiſcoporum cum eorum vilipendio?* Verba „ refert *S. Bernardi*, in fine paginæ: *Non dubi-* „ *tat S. Bernardus dicere id eſſe contra jus & Diſciplinam Eccleſiaſticam per obreptionem impetratum?*

R. De querelis & murmure contra Romanam Eccleſiam, ne verbum quidem ullum, nec Juriſdictionem Epiſcoporum a Romana Eccleſia uſurpatam ſcribit S. Bernardus, cujus verba refero; ſed de *Romana Curia* loquitur: nec barbara illa vox, *vilipendium*, ibi legitur. *Innocentii Secundi* geſta recenſens, Epiſtolas commemoro quas ad illum dedit S. Bernardus, præſertim 178. & 179. in quibus ejus Sanctitati libertate maximâ exponit querimonias & *murmura non prorſus injuſta multorum adversùs* ROMANAM CURIAM TUNC TEMPORIS, *quæ flagitioſos Clericos, Monachos, Laïcos, ab Epiſcoporum Sententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis excipiebat; ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ Poteſtatis imminui.* Subdo S. Bernardi verba, quibus deſcriptis, ajo: *Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ a Pontifice per obreptionem impetrentur.* Obſervatio Hiſtorica ex S. Bernardo ſumpta Religioſis Cenſoribus non placet? Hujus ſancti Patris verba deſcribere piaculum eſt? Nihil contra jus & Diſciplinam per obreptionem a Romanis Pontificibus impetrari poteſt, quicquid in contrarium S. Bernardus ſcripſerit, quicquid ipſi Pontifices infirmitatis humanæ conſcii ſenſerint, & ſentiant?

Nota.

CUm Chriſtus ideo Romanum Pontificem univerſalem Paſtorem deſtinaverit, ut etiam omnium eccleſiarum paci, ac tranquillitati conſuleret, credere quidem eſt ei obreptum fuiſſe, quoties cum earum diſpendio in particularium eccleſiarum regimine ſe immiſcuerit. Huc ſpectaſſe creditur S. Gregorius, dum œcumenici nomen repudiavit; quamvis etenim nullus Pontificum fortaſſe latiùs extenderit ſuam poteſtatem, quàm S. Gregorius; nihilominus ab eo titulo abſtinuit, ne videretur velle particularium Epiſcoporum jura pervadere, ſciens ſua ampliſſima poteſtate aliis eccleſiis deſerviendum ſolùm, dum ita ipſarum neceſſitas, vel utilitas expoſcerent. Id innuere voluit S. Bernardus, nam *lib. 3. de Conſid.* ad Eugenium inter alia ita habet: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Quid ſi fortè nec licet? Erras, ſi ut ſummam, ita & ſolam inſtitutam a Deo veſtram apoſtolicam poteſtatem exiſtimas.* Et tamen *ep. 131.* quæ eſt ad Mediolanenſes, ſcripſerat ſingularem eſſe Sedis Apoſtolicæ prærogativam ſuper univerſas orbis Eccleſias poteſtatem exercere, cujus ratione novos poſſet creare epiſcopatus, creatoſque deprimere, & a finibus terræ quaſcumque eccleſiaſticas perſonas ad ſuum tribunal evocare,

Nota.

DUm Natalis infra cap. 11. art. 4. Ramiri II. geſta refert, inter fabulas recenſendam cenſet pontificiam diſpenſationem, quâ dicitur Ramirum a Monachorum vocatis ſolutum uxorem duxiſſe, atque ex ea filiam procreaſſe, quæ Raimundo Barcinonenſi Comiti nupſit, eique regnum Aragoniæ dotale attulit. Cùm igitur hanc narrationem ut fabuloſam habeat, nihil mirum ſi nec verbum quidem in ſuperiori articulo de eadem diſpenſatione habeat, quæ dicitur ab Innocentio II. conceſſa. Juvat hîc proinde hujus hiſtoriæ veritatem cum ſapientioribus Criticis breviter vindicare, atque omnia ex Innocentii II. diſpenſatione acta eſſe oſtendere.

Ramirum ergo quamvis Monachum ad Regnum Arragonenſe fuiſſe evectum ſcribit Ordericus Vitalis eidem Ramiro contemporaneus libro primo hiſtoriæ, quem dicit perduxiſſe uſque ad annum, quo *Remigius*, lege Ramirus, *Monachus Hiſpanis præerat*, unde ſcripſit ante an. 1137. Idem tradit Guillelmus Neubrigenſis, qui in præfatione ſuorum librorum rerum Anglicanarum, dicit ſe natum anno I. Stephani Anglorum Regis, quapropter eo ſæculo ſcripſit, quo regnavit Ramirus. Hic igitur *lib. 2. cap. 10.* narrat poſt Alphonſi IV. obitum Arragonenſes Regis filium (Ordericus fratrem nominat) e clauſtro extraxiſſe, ac ad regnum evectum, ex ea quam in uxorem duxit, filiam procreaſſe, nec non ad clauſtrum rediiſſe, poſtquam eam nuptui tradidit Comiti Barcinonenſis filio, cui & regnum detulit. Quòd autem Romani Pontificis diſpenſatio acceſſerit, ſcripſit Robertus de Monte auctor contemporaneus in Chronico ad an. 1160. his verbis: *Remilium* (legendum eſt Ramirum) *monachum etiam jam ſenem licentiâ Romani Pontificis a monaſterio abſtractum regem fecerunt, & ut hæredem haberet,*

Mathildem matrem Vuillelmi Vicecomitis Toarci illi aſſociarunt, ex qua genuit unam filiam, quam Raimundus prædictus Comes duxit. Nemo autem dixerit Pontificis diſpenſationem conceſſam fuiſſe ad extrahendum e monaſterio, non ad matrimonium ineundum; cùm etenim e monaſterio abſtraxerint, *ut hæredem haberet*, ſeu *ad procreandos qui ſuccederent liberos*, ut ſcribit Neubrigenſis, ridiculum eſſet credere, expoſtulatam diſpenſationem pro egreſſu a Monaſterio, non verò pro matrimonio contrahendo.

Porro hanc diſpenſationem conceſſiſſe Innocentium II., non verò ut quidam dixere, Anacletum Antipapam, ex eo manifeſtum eſt, quòd teſte Chronographo Mauriniacenſi, Reges Aragoniæ, Navarræ & Caſtellæ, miſſis per Epiſcopos ſuarum provinciarum epiſtolis Innocentio in Concilio Remenſi obedientiam præſtiterunt; quapropter non ab alio, quàm ab eo, quem legitimum Pontificem credebant, diſpenſationem expoſtulaſſe dicendum eſt. Neque inuſitatum erat eo tempore Pontificem ſuper votis a Monachis emiſſis, ac ſuper matrimonii impedimentis diſpenſare; ipſe enim Natalis geſta recenſens Benedicti IX. qui ſæculo XI. pontificatum gerebat, tradit hunc Pontificem Caſimiro monacho Cluniacenſi Diacono conceſſiſſe, ut ad regnum Majorum ſuorum rediret, ac uxorem duceret. Non parum etiam Ivo Carnotenſis, ut ex ipſius epiſtolis 144. & 190. aliique Galliarum Præſules inſtitere; ut Paſchalis II. diſpenſatione uteretur cum Philippo Franciæ Rege, qui Bertradam cognatam ſuam dimittere renuebat. Illud etiam animadvertendum quorumdam recentiorum teſtimonio deceptum Natalem aſſeruiſſe Ramirum ex epiſcopatu ad regnum aſſumptum; ac nullum in tota eccleſiaſtica antiquitate tam inſolens exemplum extare, ut Epiſcopo uxorem ducere indultum fuerit. Falsò igitur id aſſeritur, nam ſupracitati Auctores ipſi Ramiro Syncroni, eum tantùm monachum & ſacerdotem appellant, quibus conſenſit Rodericus Toletanus *lib.6. cap.1.* & Gaufredus prior Voſienſis illius ſæculi auctor in Chronico *cap.48.* Sed & ipſe Zurita, quem refert Natalis, rem extra dubium ponit *lib.1. Annal. cap.53.* ubi refert ſe vidiſſe originale diploma ejuſdem Ramiri, ubi ita ſubſcriptus reperitur: *Rex & Sacerdos.* Ceteræ conjecturæ, quas Natalis perpendit, ſanè poſtponendæ tam apertis teſtimoniis Auctorum illius ſæculi, qui tradunt Ramiri uxorem nomine Mathildem, ſororem fuiſſe Comitis Pictavienſis, eamque primis nuptiis junctam fuiſſe Aymerico Vicecomiti Toarcis, ut ſcribit Beslius *in Hiſtor. Comit. Pictavienſ. cap.34.*

ARTICULUS IV.

De Celeſtino II. & Lucio II.

Celeſtinus II.

JUſtis *Innocentio II.* perſolutis, legitimis pacificiſque Cardinalium ſuffragiis, Clero ac populo Romano acclamante, tertiâ die electus eſt Pontifex *Guido de Caſtello*, natione Tuſcus, Titulo *Sancti Marci* Presbyter Cardinalis, qui *Celeſtinus II.* appellatus eſt. De ſua electione Cluniacenſes Monachos ſtatim certiores fecit, eorumque preces poſtulavit. Ipſi electionem pacificam, quæ ab *Alexandri II.* tempore viſa non fuerat, gratulatus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtolâ 17. Lib.5. Ad eum ſcripſit *S. Bernardus* pro cauſa Eboracenſis Eccleſiæ contra nequiſſimum ejus Invaſorem, qui ipſi Pontifici obrepſerat, & ab eo fovebatur, quamvis ejus electio ab *Innocentio II.* in irritum miſſa eſſet. (Epiſtola 234.) *Henricum* Vuintonienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatione ornavit, qui Synodum celebravit Londoniæ, præſente *Stephano* Rege, in qua Excommunicationis ſententia in eos lata eſt, qui Eccleſias aut cœmeteria violarent, aut manus violentas in Clericos, vel Monachos mitterent, abſolutione uni Romano Pontifici reſervata; ut *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis teſtatur.

Concilium Londinenſe a Legato Celeſtini II. celebratum.

Obiit *Celeſtinus II.* apud *Palladium*, *VIII.* Idus Martii anno MCXLIV. cùm in *Sancti Petri* Cathedra menſes quinque & dies tredecim ſediſſet. Inter Cardinales ab ipſo creatos celeberrimi fuere, *Julius* Titulo *S. Marcelli* Presbyter Cardinalis, ab *Hadriano VI.* Prænestinus poſtmodum Epiſcopus renuntiatus, ejuſque, & *Alexandri III.* Legationibus functus; *Joannes de Papiro*, ſeu *de Papara*, *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis in Ordinem verò Presbyterorum, & Titulum *SS. Laurentii & Damaſi*, ab *Eugenio III.* aſſumptus, ab eoque Legatus in Hiberniam miſſus; *Hyacinthus*, *Petri Bobonis de Urſinis* filius, Hadriani IV. & Alexandri III. Legationibus ornatus, &c.

Caſus a Summo Pontifice reſervatus

Cardinales a Celeſtino II. creati.

II. *Celeſtino II.* ſuffectus eſt *Geraldus*, Bononiæ, ex nobili Caccianimicorum gente ortus, Canonicus primùm Regularis, Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem a Calixto II.* creatus, ab *Innocentio II.* Sedis Apoſtolicæ Cancellarius, *Honorii II.* Legatione in Germania functus, qui nomen ſibi ſumpſit, *Lucius II.* & 7. Kalendas Aprilis anni 1144. coronatus eſt. Arnaldiſtas Romæ infeſtos habuit. Contra Romanorum tumultus, qui non ſolùm priſcam Senatorum dignitatem inſtaurare, verùmetiam Patricium inſtituere auſi fuerant, & omnes Eccleſiæ Romanæ reditus ipſi attribuere nitebantur, inſtigantibus Arnaldiſtis; Pontificem, Cardinales, omnemque Clerum aſſerentes de decimis tantùm & oblationibus vivere oportere, *Conradi* Romanorum Regis auxilium imploravit. (Epiſtola 11.) Induciis pactis cum *Rogerio* Siciliæ Rege, paulò poſt cum ipſo plenam pacem compoſuit. Toletanæ Primatum confirmavit Eccleſiæ (Epiſtolis III. & IV.) Cluniacenſes Privilegio donavit, ac tredecim ex eo Cœnobio, quod tunc *Religionis Monaſticæ ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum erat* (ut ipſe teſtatur) Monachos ad ſe mitti juſſit, quos Romæ in celebri *S. Sabæ* Monaſterio collocavit: Vezeliacenſes contra Abbatem *S. Germani Autiſſiodorenſis*, & contra Nivernenſis Comitis injurias protexit; & *S. Bernardo* juſſit ut Comitem Sedis Apoſtolicæ nomine commoneret, ne quid præter jus a Vezeliacenſibus exigeret. Id conſtat ex *Lucii II.* Epiſtolis, Tomo III. Spicilegii Dacheriani, editis. Obiit V. Kalendas Martii, anno 1145. cùm menſes undecim, & dies quatuordecim Eccleſiam rexiſſet. Ex ictu lapidis incertâ manu in ſeditione jacti occubuiſſe, Vaticanus Codex a *Baronio* laudatus teſtatur. Inter Cardinales a *Lucio II.* creatos, celebres fuere *Robertus Pullus*, Anglus; *Hubaldus Caccianimicus* ejus propinquus, ex Canonicis Regularibus *Sanctæ Mariæ Rhenanæ* aſſumptus; *S. Guarinus* e nobili Fuſcariorum familiâ, ut ſcribit *Ciaconius*, vel ex Guarinia Bononienſi gente, ut *Ferdinandus Ughellus* ex gentilitio ſtemmate colligit, ex Canonicorum Regularium Ordine ad Cardinalitiam Dignitatem, & Prænestinum Epiſcopatum aſſumptus, cujus memoria in Martyrologio Romano VIII. Idus Februarii celebratur, cujus Vita ab Auguſtino Ticinenſi Canonico Regulari ſcripta legitur apud *Surium* Tomo VII. *Guido Clemens Cibo*, Genuenſis, Tituli S. Pudentianæ Cardinalis Presbyter, doctrinâ & vitæ caſtimoniâ præſtans *Hadriani IV.* Legatione ad *Fridericum* Imperatorem poſtea perfunctus; *Nicolaus* Pontificiæ Bibliothecæ Præfectus, vir Hebraicæ linguæ, & Doctrinæ ſacræ peritiſſimus, qui de

Lucius II.

Arnaldiſtarum ſeditioſa factio.

Lucii II. in Cluniacenſes Monachos benevolentia.

Scrip-

Lucio II. Pontifice Maximo Alfonſus Luſitaniæ Rex ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem fecit.

Scripturæ ſacræ emendatione Opus eruditum edidit, a *Beſſarione* laudatum in Opuſculo de his Chriſti Verbis apud S. Joannem: *Sic eum volo manere, donec veniam, qùid ad te?* Sub *Lucio II. Alfonſus* Portugalliæ Rex Provinciam ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem annuo cenſu unciarum auri quatuor, ſingulari pietate conſtituit, ea conditione ut defenſionem ac ſolatium Apoſtolicæ Sedis haberet, & nullam Poteſtatem alicujus Eccleſiaſtici ſæcularíſque Domini, niſi tantùm Apoſtolicæ Sedis, vel ipſius Legatorum, in terra ſua reciperet. *Innocentio II.* jam hominium fecerat *Alfonſus*, qui ſe Regem inſcribit, ſed a *Lucio II.* Dux tantùm ſalutatur. *Alfonſi*, & Lucii Epiſtolas edidit clariſſimus *Baluzius* Lib.11. Miſcellaneorum, pag.220. & 221.

ARTICULUS VII.

De Eugenio III.

POſt *Lucii II.* obitum, cùm Senatus Populuſque Romanus tumultuaretur, & ex eligendi mora Pontificis periculum certiſſimum Eccleſiæ immĭneret, Cardinales, contra morem Decreto Romanæ ſub Stephano III. Synodi inductum, extra Collegium ſuum elegere *Petrum Bernardum*, Natione Piſanum, Monachum Ciſtercienſem, *S. Bernardi* Clarevallenſis Abbatis diſcipulum, Romani *SS. Vincentii & Anaſtaſii* ad Aquas Salvias Monaſterii Abbatem, qui ſibi nomen ſumpſit, *Eugenius Tertius*. De ejus electione cùm ad ipſum, tum ad Cardinales, *S. Bernardus* præclaras Literas dedit. In iis quas ſcripſit ad *Eugenium*, ſuſpicere eſt ſancti viri libertatem cum caritate conjunctam. *Altiorem*, inquit, *locum ſortitus es, ſed non tutiorem; ſublimiorem, non ſecuriorem. Terribilis prorſus, terribilis eſt locus iſte. Locus, inquam, in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus Principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes ejus. Si fortè declinaveris a via Domini, ſepultus eſt in eodem loco, ut ſit tibi contra te in teſtimonium...... Quis mihi det, antequam moriar, videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus antiquis, quando Apoſtoli laxabant retia in capturam, non in capturam argenti, vel auri; ſed in capturam animarum? Quàm cupio illius te hereditare vocem, cujus adeptus es Sedem! Pecunia, inquit, tua tecum ſit in perditionem...... In omnibus operibus tuis memento te eſſe hominem........ Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aſpexiſti? Ipſi te Prædeceſſores tui tua certiſſimæ & citiſſimæ deceſſionis admoneant; & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Jugi proinde meditatione inter hujus tranſeuntis gloriæ blandimenta memorare noviſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in Sedem, ſine dubio ſequeris ad mortem.*

S. Bernardi ad Eugenium III. recèns electum litera, libero ſtylo, ſed caritatem ſpirante ſcripta.

Arnaldiſtarum Hæreticorum ſeditio in Urbe

Statim atque electus eſt *Eugenius*, fugam cum Cardinalibus capeſſere coactus eſt, ob ſeditionem ab Arnaldiſtis in Urbe excitatam. Viterbium ſeceſſit, ibique aliquandiu moram fecit, dum interim Arnaldiſtæ Nobiles quoſque ac Populum Romanum ad *Jordanem* Patritium, ſectæ ſuæ hominem, quem pulſo Præfecto extulerant, accedere compellebant, & Cardinalium, Clericorum, illuſtriumque virorum Eccleſiæ & Patriæ amantium domos, ipſamque *B. Petri* Baſilicam diripiebant, ut *Otto Friſingenſis* lib.7. Chronic. cap.31. teſtatur. Romanos graviſſimis literis increpuit iſtius temporis Elias alter *Bernardus* Clarevallenſis; & *Conradum* Regem Romanorum ad Eccleſiæ defenſionem adhortatus eſt, datâ ad ejus Majeſtatem Epiſtolâ; *Utrùmque intereſſe Cæſaris*, ſcribens, *& propriam tueri Coronam, & Eccleſiam defenſare. Alterum Regi, alterum convenire Eccleſiæ Advocato.* Dum Viterbii ageret *Eugenius*, Legationem Armeniæ & Syriacæ Eccleſiæ ſuſcepit. Legati ab Armenorum Catholico, cæteriſque Epiſcopis miſſi, divina viſione radii ſuper caput Pontificis ſacra Myſteria celebrantis immiſſi, & duarum columbarum aſcendentium & deſcendentium, Romanum Divini Sacrificii Ritum ſequendum eſſe ſunt edocti, teſte *Ottone Friſigenſi*, qui tunc Viterbii præſens erat, lib. 7. Chronici cap.32.

Armeni Romanum Sacrificii Ritum ſequendum, miraculo docentur.

Expeditionem ſacram contra Turcas indicit Eugenius III.

Expeditionis in Terram Sanctam procurandæ & promovendæ conſilium iniit *Eugenius III.* cùm Edeſſam ab Infidelibus captam audiviſſet, ac Antiochię & Hieroſolymis periculum imminere: & ad Bellum ſacrum *Lodovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, Principes, & univerſos Fideles in Galliis conſtitutos, Apoſtolicis Literis hortatus eſt: Cruce ſignatis Plenariam Indulgentiam conceſſit, eorum uxores, filios, & bona, ſub Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcepit, eos qui ære premebantur alieno, ab uſuris de præterito pendendis abſolvit; licentiamque dedit ut terras, cœteraſque poſſeſſiones ſuas, poſtquam commoniti propinqui aut domini, ad quorum feudum pertinebant, commodare pecuniam recuſaſſent, Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, vel aliis quoque Fidelibus oppignerare poſſent. [*Epiſt.I.*] Romanos, confixo priùs Anathemate Patritio *Jordane* Arnaldiſta, coërcuit, ac in Urbem regreſſus eſt *Eugenius*, ibique pacatis rebus, Natale Domini celebravit anno 1045. Anni ſequentis initio, de Expeditione ſacra contra Turcas ſecundùm *Eugenii* vota, in Galliis actum eſt, in Concilio apud Vezeliacum celebrato, cujus meminere Anonymus in Geſtis *Ludovici VII.* Tom.4. Hiſtoriæ Franciæ, Mauriniacenſe Chronicon, & *Odo de Diogilo*, lib.1. de Profectione Ludovici Regis in Orientem. De eadem Expeditione deliberatum eſt in Concilio Carnotenſi, ad quod omnes Galliarum Antiſtites convenere. *S. Bernardus*, qui negotium iſtud Chriſti ſtudiis omnibus promovebat, ſacræ militiæ veluti Dux & Princeps delectus eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ 136. ad Eugenium. Tandem poſtrema Hieroſolymitanæ profectionis capta ſunt conſilia in Conventu Stampenſi, Dominica Septuageſimæ, anno Chriſti 1147. Sacri Belli claſſicum in Germania quoque cecinit ferventiſſimus Prædicator *S. Bernardus*, & ad Crucem ſumendam *Conradum* Regem, & plurimos Germaniæ Principes impulit, *Ottone Frinſingenſi* teſte, lib.1. *de Geſtis Friderici Imperatoris*, cap.39. Nec in Paleſtinam ſolùm adversùs Turcas, verùm etiam adversùs Boreales Paganos, indicta ab *Eugenio III.* expeditio eſt, ad quam Saxones & Dani junctis viribus conſpirarunt, ut *Otto Friſingenſis* cap.40. libri primi, & *Saxo Grammaticus* lib.14. teſtatur. Duos a Latere Legatos S.R.E. Cardinales pro expeditione in Terram Sanctam decrevit Pontifex, *Guidonem* ſcilicet qui cum *Ludovico* Francorum Rege, & *Theodinum* Portuenſem Epiſcopum, qui cum Germaniæ Rege *Conrado* proficiſceretur.

Concilia Vezeliaci, Carnuti, & Stampis celebrata.

Vezeliacum, *vulgò* Vezelay, *urbs & Abbatia O.B. in Diœceſi Auguſtodunenſi.*

Carnutum, *ſive* Autricum Carnutum *vulgò* Chartres, *Epiſcop. ſub Metropoli olim Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi.*

Stampa, *vulgò* Eſtampes, *oppidum* Belſiæ, Beauſſe, *ad Juinnam fluvium*, La Juine, *Diœceſis Senonenſis*

Eugenius III. in Gallias venit.

His ita diſpoſitis, *Eugenius III.* tumultuantium ſemper Arnaldiſtarum perſecutionem fugiens, in Gallias ſe contulit, ubi a *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo honorificentiſſimè ſuſceptus eſt, cui Vexillum, & Apoſtolicam Benedictionem ad ſacram expeditionem dedit, ut *Odo de Diogilo* teſtatur. Pariſiis Synodum habuit, in qua *Gilberti Porretani*, Pictavenſis Epiſcopi, quibuſdam erroribus accuſati delatam ad ſe cauſam diſcuſſit, & ad frequentiorem Synodum judicandam remiſit. Ea Remis celebrata eſt 11. Kalendas Aprilis anni 1148. *Eugenio* Præſide damnati *Gilberti* errores, Pontificis Patrumque ſententia: octodecim Ca-

Concilia Pariſienſe Remenſe.

Summa Canonum Concilii Remenſis, Eugenio III. Præſide celebrati,

Reformationis Monialium Præcipua capita duo, clauſura, & vita communis.

Canones conditi, quibus de Clericorum continentia, & modeſtia in tonſura & veſtibus ſtatutum eſt, & in contumaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum decreta privatio. Immo ſuſpenſionis ſententia lata in Epiſcopos, qui hanc ipſis pœnam non infligerent: *Quia inferiorum culpa ad nullos magis referenda ſunt, quàm ad deſides negligenteſque Rectores.* Sanctimonialium Canonicarum ſtatuta reformatio, cujus duo præcipuè capita, Clauſura & vita communis, pœna Interdicti, & privationis Chriſtianæ Sepulturæ, decreta in eas quæ Pontificium & Synodicum mandatum non implerent. Eccleſiaſticorum negotiorum judicium Laicis vetitum. Decimarum iiſdem prohibita poſſeſſio. Juſſum ut Archidiaconi ex Diaconorum vel Presbyterorum Ordine aſſumerentur. Conductitii Presbyteri ab Eccleſiis eliminati, ſancitumque ut ſingulis proprius Sacerdos præficeretur; nullius, niſi Epiſcopi, aut Archidiaconi judicio depellendus. Treuga & Pax confirmatæ. Militum ad nundinas vel ferias pugnæ vetitæ. Clericorum, Monachorum percuſſores excommunicati, eorumque abſolutio Romano Pontifici reſervata. Eccleſiarum & Cœmeteriorum Immunitati proviſum. Incendiarii Anathemate damnati. Pretii exactio pro Chriſmatis, Olei ſacri, & Sepulturæ acceptione prohibita. Ordinationes a Schiſmaticis & Hæreticis factæ, miſſæ in irritum. Decretum contra Hæreticos, qui in Vaſconiæ aut Provinciæ partibus graſſabantur, editum eſt; juſſumque ne illos recipere aut fovere quiſquam præſumeret, ſua pœna Anathematis, & interdicti in eorum terras ferendi. Hæretici illi fuere, *Henricus*, *Apoſtolici*, & *Eudo*, ſive *Eon*, de quibus cap. 4. agemus. *Albericum* Cardinalem, Epiſcopum Oſtienſem, in Toloſanas partes adversùs Hæreticos Legatum deſtinavit *Eugenius III.* Idem Pontifex Sanctæ *Hildegardis* Virginis, in *Monte S. Ruperti* Abbatiſſæ, ſpiritum probavit, inquiſitione factâ per viros graves, & in diſcretione ſpirituum perſpicaces: eique dona Dei per literas Treviris anno 1148. datas gratulatus, facultatem conceſſit Revelationes ſuas proferendi ac ſcribendi, ut *Theodorus* Abbas in Vita ejuſdem Sanctæ Virginis, apud *Surium* ad diem 17. Septembris, & *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, ad annum MCL. teſtantur.

Sanctæ Hildegardis ſpiritus Eugenio III. probatus.

Infœlicem Orientalis expeditionis exitum luxit *Eugenius III.* & Conradum Regem Romanorum, Hieroſolymis reducem conſolatus eſt. (Epiſt. 6.) *S. Bernardus* ob indictam, quæ tam infauſtè ceſſerat, expeditionem calumniam paſſus, Apologiam ſcripſit Capite I. libri ſecundi *De Conſideratione* ad *Eugenium III.* Legationem in Germaniam decrevit idem Pontifex pro cauſa Moguntini Archiepiſcopi *Henrici* cognoſcenda. Depoſitum *Henricum* ob rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem, Otto Friſingenſis lib. 11. de Geſtis Friderici cap. 9. commemorat. Tranſlationem Cicenſis Epiſcopi ad Magdeburgenſem Archiepiſcopatum factam abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate irritam dixit Epiſtola 8. Apoſtolico ſanè pectore digna Eugenii III. Sententia: *Contra Deum, & ſacrorum Canonum Sanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.*

Eugenii III. Sententia Apoſtolico pectore digna.

Controverſiam de Jure Metropolitico inter Cantuarienſem Archiepiſcopum, & *Bernardum* Epiſcopum *Sancti Davidis*, compoſuit *Eugenius III.* [*Epiſt. II.*] *Henricum I.* Imperatorem in Sanctorum numerum retulit, (*Epiſt. VII.*) Quartam partem oblationum Canonicis *S. Petri* Romæ conceſſit (*Epiſt. IX.*) Colonienſis Eccleſiæ Privilegia confirmavit (*Epiſt. X.*) Ejus Auctoritate Canonicos Regulares Ordinis *S. Auguſtini* in Eccleſiam Pariſienſem Sanctæ *Genovefæ* introduxit *Sugerius* Sandionyſianus Abbas, Regni ſub *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo Adminiſter. Ex Regali *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Abbatia duodecim Canonici ad *Sanctæ Genovefæ* tranſlati, ejuſdemque Cœnobii Prior *Odo*, primus Abbas inſtitutus eſt. Teſtes ſunt Literæ *Eugenii III.* ad *Sugerium*, & *Sugerii* ad *Eugenium*, & Acta *S. Villelmi*, apud *Surium*, & Bollandum, ad diem 6. Aprilis. Toletani Archiepiſcopi Primatum in cœteras Hiſpaniæ confirmavit Eccleſias *Eugenius III.* ut conſtat ex ipſius Epiſtolis ad *Joannem* Toletanum Archipræſulem, ad *Alfonſum* Hiſpaniarum Regem, ad Bracarenſem, Tarraconenſem, cœteroſque ejuſdem Regni Archiepiſcopos, & Epiſcopos. Primatum in Provincias Bituricenſem & Burdigalenſem *Petro* Bituricenſi Archiepiſcopo confirmavit. (*Epiſt. 60.*] Vizeliacenſis Monaſterii tuitionem contra Guillelmum Nivernenſem Comitem Odonem Burgundiæ Ducem, & Eduenſem Epiſcopum ſuſcepit, ejuſque defenſionem *Ludovico* Regi Chriſtianiſſimo commendavit: ut probant plures ejus Epiſtolæ in Hiſtoria Vizeliacenſi deſcriptæ. Ciſtercienſis Ordinis Conſtitutiones confirmavit. (*Epiſt. 71.*) *Anſelmum S. Vincentii* Laudunenſis Abbatem, Eccleſiæ Tornacenſi a longo tempore vacanti conſecravit Epiſcopum: & eadem de re ad *Ludovicum VII.* Regem Francorum, & ad Clerum, populumque Tornacenſem literas dedit Tomo V. Dacheriani Spicilegii editas. *Tarracinam*, *Setiam*, *Narniam*, & *Arcem Fummonis*, a dominio *S. Petri* jamdiu alienatas recuperavit, ut Codex Vaticanus a *Baronio* laudatus teſtatur. Viros Religioſos & eruditos *Eugenius III.* dilexit, fovit, ornavit. *S. Bernardum* Clarevallenſem Abbatem, Patrem ſuum ac Magiſtrum, & *Petrum Mauritium* Cluniacenſem Abbatem, præ ceteris coluit.

Eugenii III. *virtutes.*

Quàm honorificè, quàm amanter ab ipſo Romę fuiſſet exceptus, ſcripſit Petrus Venerabilis ad S. Bernardum: *Numquam*, inquit, *amicum fideliorem, numquam fratrem ſinceriorem, numquam Patrem puriorem expertus ſum: auris patens ad audiendum, lingua prompta & efficax ad reſpondendum; non ut major minori, ſed ut aut par pari, aut quandoque ut inferior ſuperiori. Nihil faſtus, nihil dominium, nihil majeſtas, ſed totum ſibi hominem æquitas, totum humilitas, totum ratio vendicabant. Si quid ibi, vel alibi petii, aut indultum eſt, aut rationabiliter, ita ut queri non poſſem, negatum.* Ab avaritia muneribuſque recipiendis alienus omnino fuit *Eugenius*, quod probarunt primarii duo Germaniæ Archipræſules, Moguntinus & Colonienſis, qui Romam cauſas ſuas acturi adierant, maximiſque muneribus ab Eugenio ſeu gratiam, ſeu juſtitiam obtinere ſe poſſe confidebant. Quæ munera conſtantiſſimè repulit integerrimus Pontifex, propterea laudatus a *S. Bernardo* Lib. III. De Conſideratione Cap. III. *Quando*, inquit, *hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus. Duo venerunt, ambo locupletes, & ambo rei, ſi quidem unus Moguntinus, Colonienſis alter: Alteri gratia gratis reddita eſt; alter indignus credo cui gratia redderetur, audivit; Cum quali veſte intraſti, cum tali egredieris. O vocem magnificam, vocem prorſus Apoſtolicæ libertatis! Quid minus ab illa hac habuit*, Pecunia tua tecum ſit in perditionem? *Niſi quòd in illa plus zeli, in iſta plus modeſtiæ ſonuit.* Priori cuidam ſibi marcam auri ante audientiam offerenti, magnâ ſeveritate reſpondit: *Nondum domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere Dominum?* Ita refert *Joannes Sareſberienſis* Lib. 5. *Polycratici* cap. 15. Humilitatem admirabilem cum Dignitatis excelſitate conjunxit, Vitæque Monaſticæ, aſperitatem, quantùm in illo faſtigio licuit, ſectatus eſt. Quâ de re *Arnoldum* Bonævallis Abbatem Lib. 11. de Vita *S. Bernardi* cap. 8. audire juvat, ubi narrat, quomodo *Eu-*

Ge-

genius III. Clarevallenſes inviſerit, antequam e Gallia diſcederet. *Claramvallem*, inquit, *humiliter viſitat, & gloriam Pontificatus Romani pauperum præſentat aſpectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine propoſiti ſancti permanere virtutem, ut altitudini ſociata humilitas pro officio exteriùs ſplendeat, & pro virtute nequaquam interiùs inaneſcat. Adhærebat carni ejus lanea tunica, & diebus & noctibus cuculla veſtitus, ſic cubabat. Intus Monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & moribus & veſtibus exhibebat, rem difficilem agens, diverſarum in uno homine proprietatem exprimens perſonarum. Segmentata ei circumferebantur pulvinaria. Lectus ei palliis opertus, cortina ambiebatur purpurea, ſed ſi revolveres operimenta, invenires ſuperjectis laneis complosa ſtramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde; ipſe verò bona coram Deo & hominibus providebat. Alloquitur Fratres non ſine lacbrymis, miſcens ſermonibus avulſa e corde ſuſpiria, hortatur & conſolatur, & ſe inter eos Fratrem & Socium, non Dominum exhibet vel Magiſtrum.*

Eugenii III. Sanctitas.

Obiit *Eugenius III.* Tibure 7. Idus Julii. anni 1153. cùm annos octo, menſes quatuor, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. Ejus corpus in Baſilica Vaticana conditum eſt. In Kalendario Ciſtercienſi ut Sanctus celebratur. Miraculis poſt obitum claruiſſe teſtatur Anonymus, ſed coævus Auctor, in Tractatu de iis edito, quem Henriquez ex Codice MS. Dunenſis Cœnobii publicavit; *Gaufridus* in Vita *S. Bernardi* lib. 5. cap. 11. Chronicon Autiſiodorenſe, *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, Faſciculus temporum, & Chronicon Magnum Belgicum. Quibus addendus eſt Illuſtris Tullenſium Antiſtes Andreas Sauſaius in Martyrologio Gallicano.

Cardinales ab Eugenio III. creati.

Inter Ca dinales ab Eugenio III. creatos celebres inpri is fuere *Bernardus*, ex Ordine Canonicorum R. olarium ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptu , & ab *Hadriano IV.* Portuenſis Epiſcopus renuntiatus, & utriuſque Pontificis Legationibus ad *Fridericum* perfunctus. *Jordanus Urſinus*, qui ejuſdem Eugenii Legationem obiit in Germania cum *Octaviano* Cardinali. Hunc rerum antiquarum ſtudioſiſſimum fuiſſe ſcribit *Sanſovinus* in Hiſtoria Urſinæ Gentis. *Rolandus Bandinellus*, S. R. E. Cancellarius, & ſummus poſtea Pontifex Alexander III. *Nicolaus Brekſpear*, Anglus, ex Abbate *S. Rufi* in Galliis ad Albanenſis Eccleſiæ infulas ab *Eugenio* promotus, ac in Sueciam, Norvegiamque miſſus Legatus, ubi fidem propagavit, & *S. Henricum* Upſacenſem Epiſcopum conſecravit, *Olao* teſte. Fuit poſtea Summus Pontifex Hadrianus IV. *Gerardus Cajetanus*, Piſanus, *Eugenii III.* affinis. *Joannes Sutrinus*, Alexandri III. Legationibus graviſſimis poſtea functus. *Hugo*, Gallus, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas *Trium Fontium* in Catalaunenſi Diœceſi ad Oſtienſem Epiſcopatum ab *Eugenio III.* aſſumptus, vir ſanctitatis opinione inſignis. *Henricus Moricottus*, Piſanus Monachus Clarevallenſis, Abbas deinde Monaſterii *SS. Vincentii & Anaſtaſii* extra Urbem ad Aquas Salvias, *Hadriani IV.* & *Alexandri III.* cui contra *Octavianum* Antipapam ſtrenuam operam navavit, præcipuis Legationibus functus. *Hildebrandus* Bononienſis, ex nobili *Graſſorum* gente, ex Canonico Regulari, & Rectore Eccleſiæ *S. Geminiani* apud Mutinenſes Diaconus Cardinalis Titulo S. Euſtachii renuntiatus, ac deinde Mutinenſis Epiſcopus ab *Anaſtaſio IV.* creatus. Magiſter *Odo*, Italus, Brixienſis, qui *Hadriani IV.* Legationem ad Longobardos, & *Alexandri III.* ad Hiſpanos obiit, ejuſdem *Alexandri* partes contra Schiſmaticos egregiè tuitus. *Bernardus* Rechedonenſis, Piſanus, ex Monacho Clarævallenſi Titulo *SS. Coſmæ & Damiani* Diaconus Cardinalis, vir ſanctiſſimus, a Joanne Sareſberienſi ob continentiam, pecuniæque contemptum, in Polycratico celebratus. *Joannes Gallus*, Cluniacenſis Monachus, Cœnobii Dolenſis in Bituricenſi Provincia Abbas, vir eruditus, & in negotiis Eccleſiaſticis tractandis ſtrenuus, &c.

ARTICULUS VIII.

De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.

Anaſtaſius Quartus.

EUgenio III. ſucceſſit *Conradus* de *Suburra*, Canonicus olim Regularis, & Abbas *S. Rufi*, Aurelianenſis Diœceſeos, in Galliis, ab *Honorio II.* Epiſcopus Cardinalis Sabinus creatus, ab *Innocentio II.* Pontificis Vicarius, *Homo veteranus & in conſuetudine Curiæ exercitatus*, qui nomen ſibi ſumpſit, *Anaſtaſius IV.* Gerhardum Cardinalem ad finiendam Magdeburgenſis Electi Archiepiſcopi cauſam in Germaniam Legatum miſit, qui *Friderici* Regis offenſionem incurrens, infecto negotio, reverſus eſt, & præ mœrore in itinere deceſſit. Princeps miſſis ad *Anaſtaſium* Oratoribus, cùm *Guicmano* Archipræſule deſignato, non ſolùm facti ſui ratihabitionem, ſed etiam Pallium pro ipſo impetravit ut *Otto Friſingenſis* lib. 2. cap. 10. commemorat. Graſſante fame, ingentes eleemoſynas in pauperes profudit pius Pontifex. Vizeliacenſis Abbatiæ Privilegia adversùs Comitem Nivernenſem, & Vizeliacenſes oppidanos tuitus eſt, ut ejus Epiſtolæ teſtantur. Canonicos Regulares Lateranenſes, & Equites *Sancti Joannis* Hieroſolymitani Privilegiis adauxit. Defunctus eſt 3. Nonas Decembris, anno 1154. cùm annum unum, menſes quatuor, & dies viginti-quatuor Eccleſiam pacificè rexiſſet. Unicum creavit Cardinalem Epiſcopum Sabinum, *Gregorium de Suburra*, nepotem ut ſcribit *Ughellus* in Italia Sacra.

Oto Friſing. lib. 2. cap. 10.

Hadrianus Quartus.

II. In locum *Anaſtaſii* electus eſt *Nicolaus* Albanenſis Epiſcopus. Ex Anglia oriundus erat, patre admodum paupere, qui relicto, cum ſæculo, filio impubere, apud *Sanctum Albanum* Monachus factus eſt. Filius cui Nicolao nomen erat, adoleſcentiam ingreſſus, cùm propter inopiam Scholis vacare non poſſet, idem Monaſterium quotidianæ ſtipis gratiâ frequentabat. Unde pater erubuit, verbiſque mordacibus ſocordiam ejus increpitans, omni ſolatio deſtitutum cum gravi indignatione abegit. Iſte verò ſibi relictus & forti neceſſitate aliquid audere coactus, Gallicanas adiit regiones, ingenuè erubeſcens in Anglia vel fodere, vel mendicare. Pervenit ad Monaſterium Canonicorum Regularium *S. Rufi*, & quibus potuit obſequiis ſe ipſis commendare curavit. Et quoniam erat corpore elegans, vultu jucundus, prudens in verbis, ad injuncta impiger, placuit omnibus, ac in eorum conſortium adlectus, multùm in ſcientia & eloquentia progreſſum fecit. Abbate defuncto, ipſe ſummo omnium conſenſu electus Abbas. Sed cùm in exigenda regulari diſciplina eſſet accuratiſſimus, brevì ipſos pœnituit quòd hominem peregrinum ſibi ipſis præfeciſſent, eique deinceps infidi & infenſi fuere. Odiis igitur crudeſcentibus, quaſdam contra ipſum querelas ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *Eugenius III.* pacem Abbatem inter & Canonicos compoſuit: At non diu quievit neſcia quietis malitia, grandiùſque intonuit rediviva tempeſtas. Interpellatus iterum eſt Summus Pontifex. Utrique ergo parti proſpiciens, permiſit Canonicis

ut

ut alterum Abbatem eligerent. *Nicolaum* verò Romæ retinuit, & Cardinalem Epiſcopum Albanenſem creavit. Inde ad Dacos & Norvegos Legatus miſſus, eo munere cum laude maxima functus eſt. Mortuo tandem *Anaſtaſio IV.* Summus Pontifex electus, nomen ſibi ſumpſit *Hadrianus IV.* Ejus fortunam diſcimus *a Guillelmo Neubrigenſi*, lib. 2. *De Rebus Anglicis*, cap. 6. Pontificatus iſtius exordia *Arnaldus*, ejuſque fautores, novis ſeditionibus turbarunt. *Gerardus* Presbyter Cardinalis vulneratus, & penè interemptus ab illis eſt. Pontifex hoc ſacrilegium Interdicto ultus; a quo Urbem non abſolvit, donec Senatores a Clero Populoque Romano compulſi, veniam a Chriſti Vicario exorarunt, & *Arnaldum* ejuſque ſectatores, ſe ex urbe, & ejus finibus expulſuros iurarunt, ut Acta *Hadriani* ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente ex Codice Vaticano laudata teſtantur. Fridericum I. Imperatorem Romæ coronavit *Hadrianus* anno MCLV. (ut refert Otto Friſingenſis lib. 11. de Geſtis Friderici, cap. 22.) *Vvillelmum* Siciliæ Regem, Eccleſiæ ditiones infeſtantem excommunicavit; nec priùs abſolvit, quàm præſtito hominio, ea quæ invaſerat, Eccleſiæ Romanæ reſtituiſſet.

Legati ab Hadriano IV. miſſi Conſtantinopolim de pace inter Eccleſiam Orient. & Occident conciliandа.

Legatus miſit Conſtantinopolim ad *Manuëlem* Imperatorem Literaſque dedit ad *Baſilium* Acridanum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, de pace inter utramque Eccleſiam concilianda. Reſpondit *Baſilius*, facilè coaleſcere poſſe unitatem, ſiquidem nulla erat de ſumma Fidei diſſenſio. *Neque enim*, inquit, *aliud novimus fundamentum, quàm quod ſubſtructum eſt; eademque tecum prædicamus, & docemus ego, iique omnes, qui ad magnam Apoſtolicamque Sedem Conſtantinopolitanam pertinemus. Et unus, qui in utriſque Eccleſiis perſonat ſermo Fidei, idemque ſacrificatur Agnus, qui tollit peccata mundi, Chriſtus, inter Occidentales Antiſtites, qui ſub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab oriente ſole ſublimi Conſtantinopolitana Sede Sacerdotii accepimus ſplendorem: quamvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos ſepararint, quæ tollere e medio, unitatemque Eccleſiarum ſine offendiculo conſtituere, tuæ Sanctitatis erit, quæ Chriſti exemplo velut e cælo proſpiciens, diſtantia in unum congregare vult & poteſt.* Extant hæ Literæ in Codice Juris Occidentalis.

Diſſidium inter Fridericum Imperatorem & Hadrianum IV.

Cum Londonienſem Epiſcopum ab Apoſtolorum Liminibus redeuntem *Friderici* Imperatoris milites ſpoliaſſent, vexaſſent, & etiamnum detinerent captivum, ut majorem ab ipſo pecuniam emungerent, *Hadrianus IV.* Legatos ad Imperatorem miſit, *Rolandum* & *Bernardum* S. R. E. Cardinales, qui ipſum circa tanti ultionem ſceleris indormientem, & neſcio quas ob cauſas diſſimulantem, ad ſacrilegos prædones plectendos, & Epiſcopum in libertatem aſſerendum excitarent. Bizuntii Comitia tum celebrabat *Fridericus*. Quò ipſum adiere Legati, ejuſque Majeſtati Pontificias Epiſtolas tradidere, quæ gravi diſſidio præbuerunt occaſionem ac fomentum propter verba

Non patitur Fridericus ut Imperium Summi Pontificis Beneficium dicatur.

quædam ambigua, quibus Pontifex beneficia Sedis Apoſtolicæ Friderico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut feudum a Romana Eccleſia tenere. *Debes*, inquiebat, *ante oculos mentis reducere, quàm gratanter & quàm jucundè alio anno Mater tua Sacro-Sancta Romana Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi Dignitatis plenitudinem contulerit & honoris; & qualiter Imperialis inſigne Coronæ libentiſſimè conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ Sublimitatis apicem ſtuduerit confovere. Neque tamen pænitet nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe; ſed ſi majora Beneficia Excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta Eccleſia Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immeritò gauderemus.* Hadriani Literæ gravem offenſionem Imperatori & Principibus moverunt, non ignorantibus quoſdam Romanorum palam aſſerere, *Imperium Urbis, & Regnum Italicum, donatione Pontificum, Germaniæ Reges hactenus poſſediſſe, idque non ſolùm dictis, ſed & ſcriptis atque picturis repræſentare.* Unde *Lotharium II.* ad pedes Summi Pontificis *Innocentii II.* Vaſſalli ſpecie depictum in Palatio Lateranenſi videre erat, cum hac inſcriptione:

Rex venit ante fores, jurans priùs Urbis honores:
Poſt homo fit Papæ, ſumit quo dante coronam.

Quam picturam & inſcriptionem ſe de medio ablaturum *Hadrianus* Imperatori promiſerat; & nihilominus idem Literis ſuis aſſerere videbatur. Contentione Principes inter & Legatos orta, dixiſſe fertur Legatorum alter: *A quo ergo habet, ſi a Domino Papa non habet Imperium?* Quæ verba tantam offenſionem concitarunt, ut *Otto* Palatinus Comes de Bajoaria, prope exerto gladio, mortem Legato Apoſtolico intentaret, niſi tumultum Auctoritate ſuâ compeſcuiſſet Imperator. Dimiſſi in craſtinum rebus infectis Legati, cum mandatis, ut rectà in Urbem reverterentur. Ita refert *Radevicus* Canonicus Friſingenſis Lib. 1. dè Geſtis *Friderici I.* cap. 8. 9. & 10.

Remiſſis Cardinalibus Legatis, *Fridericus* Encyclicas Literas per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis Legatione & Literis conquerebatur, adversùs quas ſupremam & a quovis Deo inferiore independentem Imperatoris poteſtatem aſſerebat. *Cùmque*, inquit, *per electionem Principum, a ſolo Deo Regnum & Imperium noſtrum ſit, qui in Paſſione Chriſti Filii ſui duobus gladiis neceſſariis regendum orbem ſubjecit: cùmque Petrus Apoſtolus hac doctrinâ mundum informaverit;* Deum timete, Regem honorificate: „ *Quicumque nos Imperialem Coronam pro Beneficio a Domino Papa ſuſcepiſſe dixerit, divinæ inſtitutioni, & doctrinæ Petri contrarius eſt & mendacii reus erit. Quia verò hactenus honorem ac libertatem Eccleſiarum a manu Ægyptiorum ſtuduimus eripere, & omnia eis Dignitatum ſuarum jura conſervare intendimus: univerſitatem veſtram ſuper tanta ignominia nobis & Imperio condolere rogamus, ſperantes ne honorem Imperii qui a conſtitutione Urbis, & Chriſtianæ Religionis inſtitutione ad veſtra uſque tempora glorioſus & imminutus extitit, fidei veſtræ indiviſa ſinceritas tam inaudita novitate, tam præſumptuoſa elatione, imminui patiatur.* Hęc refert *Radevicus* Cap. X. Libri I.

De injuria Legatis & in eorum perſona Sedi Apoſtolicæ illata certior factus *Adrianus IV.* ad Germaniæ Epiſcopos Literas dedit, quibus eos hortabatur ut Imperatorem ad officium & ad reverentiam erga Sedem Apoſtolicam revocarent, & ad ſatisfactionem *Rainaldo* Cancellario & Palatino Comiti, qui Legatos malè affecerant, imperandam urgerent. Reſponderunt Germani Antiſtites, ſe Pontificis Literas, quæ totum Imperium commoverant, approbare ac tueri non poſſe.

Germanorum Epiſcoporum Conſilium.

Cæterùm ſe admonuiſſe Principem, ſicut juſſerat ſua Sanctitas, reſponſumque Catholico Rege dignum ab eo retuliſſe. *Duo ſunt*, inquit, *quibus noſtrum regi oportet Imperium, Leges ſanctæ Imperatorum, & uſus bonus Prædeceſſorum & Patrum noſtrorum. Iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus: Quicquid ab his diſcordat, non recipimus. Debitam Patri noſtro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii noſtri Coronam divino tantùm beneficio adſcribimus .... In capite orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in*

capi-

capite orbis Eccleſia non per Deum [*ut credimus*] *nunc demolitur Imperium. A pictura cœpit, ad ſcripturam pictura proceſſit, ſcriptura in Auctoritatem prodire conatur: non patiemur, non ſuſtinebimus: Coronam ante ponemus, quàm Imperii Coronam unà nobiſcum ſic deponi conſentiamus. Pictura deleantur, ſcriptura retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant.* Denique Summum Pontificem orant ſupplices, ut Imperatoris animum ſuavioribus literis leniat ac demulceat. *Hadriani IV.* & Germanorum Præſulum mutuas literas deſcripſit *Radevicus* coævus Auctor, lib. 1. de Geſtis Friderici Cap. 5. & 6.

Prudens Germanorum Epiſcoporum conſilium ſequutus *Hadrianus*, ad plàcandum Imperatorem animum adjecit, Legatoſque miſit *Henricum* & *Hyacinthum* Cardinales, ad Eccleſiaſtica & Curialia negotia tractanda aptiſſimos. Hi cùm ſuperatis itineris difficultatibus & periculis, ad *Fridericum* in campeſtribus Auguſtæ caſtrametatum perveniſſent, Pontificis Literas ejus Majeſtati reverenter ac modeſtè obtulerunt; quas *Ottoni Friſingenſi* Epiſcopo legendas & interpretandas tradidit. Iis Literis invidioſa priorum verba purgabat *Hadrianus IV.* nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profitebatur, *Inſigne Coronæ Beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ feudum exiſtimaret; ſed Beneficii nomen pro bono facto accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris dotibus tantæ Dignitati pari, bene egiſſet. *Licèt*, inquit *hoc nomen, quod eſt Beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur: tunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fuerat, quam nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur Beneficium apud nos, non feudum, ſed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo Sacra Scriptura corpore invenitur, ubi ex Beneficio Dei, non tamquam ex feudo, ſed velut ex benedictione & bono facto ipſius gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem Magnificentia liquidò recognoſcit, quòd nos ita bene & honorificè Imperialis Dignitatis Inſigne tuo capiti impoſuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quòd quidam verbum hoc, & illud ſcilicet*, Contulimus tibi inſigne Imperialis Coronæ, *a ſenſu ſuo niſi ſunt ad alium retorquere; non ex merito cauſæ, ſed de voluntate propria & illorum ſuggeſtione, qui pacem regni & Eccleſiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt; per hoc enim verbum*, Contulimus, *nil aliud intelleximus, niſi quod ſuperiùs dictum eſt impoſuimus.* Porro his placatus literis *Fridericus*, pacem & amicitiam *Hadriano* Papæ reddidit ut *Radevicus* teſtatur lib. 1. capp. 22. & 23.

Hadrianus Quartus ambigua & invidioſa priorum Literarum verba explicat & excuſat.

Seb brevis fuit de pace Regnum inter & Sacerdotium lætitia: Novi ſiquidem brevi ſparſa fuere ſemina diſſidii. Cùm enim Imperatorem hominium ab Epiſcopis Longobardis ratione Regalium exegiſſe Pontifex accepiſſet, ipſum acrioribus Literis commonuit, ne id ſibi tribuere pergeret, ac ne controverſiæ cujuſdam, quæ Brixienſes inter & Pergamenſes intercedebat, judicium ſibi ſumeret. Quas Literas per vilem & indignum Nuntium deferri juſſit, qui ſtatim illis oblatis, ab Imperatoris conſpectu ſe ſubduxit. Prima hæc offenſionis cauſa; quam altera mox ſecuta eſt. Poſtulaverat *Fridericus* a Pontifice ut *Guidonem* Eccleſiæ Romanæ nobilem Clericum, ſcientia & moribus inſignem, Ravennatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum electum confirmaret. Recuſavit Pontifex, quòd Romanam Eccleſiam tam pretioſo pignore privare nollet. Imperator ignominiæ loco repulſam ducens, vehementer commotus eſt, indignationemque ſuam ſolatus eſt inſolentibus literis, quibus nomen Summi Pontificis poſtponi ſuo voluit, & ſingularis numeri dictionibus ipſum alloqui, contra morem illâ ætate, reverentiæ ergo, introductum. Ea res vehementer Pontificem commovit; & periculum erat ne diſploſis in *Fridericum* Eccleſiæ fulminibus, levius illud diſſidium in Schiſma erumperet. Quamobrem *Henricus* Titulo *SS. Nerei & Achillei* Presbyter Cardinalis *Eberardum* Bambergenſem Epiſcopum per Literas hortatus eſt, ut Eccleſiæ cauſam apud Imperatorem ageret, ac ſequeſter pacis inter ejus Majeſtatem, & Sedem Apoſtolicam eſſe vellet. Reſcripſit *Eberardus*, Imperatorem offenſum fuiſſe Summi Pontificis Literis: cauſas offenſionis aperuit, *Hadrianum* Papam obviam malis imminentibus ire poſſe monuit, ſcribendo leniores literas, & Legatos mittendo. Imperatorem diligentes ſe diligere, ab aliis eſſe alienum, quia inimicos etiam diligere nondum perfectè didicerat.

Novum inter Pontificem & Imperatorem diſſidium.

Scripſit idem *Eberardus* pietate, doctrinâ, prudentiâ ſpectatiſſimus Præſul, ad *Hadrianum IV.* eum commonens ut ſcintillas in magnum erupturas incendium extingueret ſcribendo placidè, & benignè ad Imperatorem: eumque paterno affectu demulceret, atque ad ſe revocaret. Præſulis ſapientiſſimi verba præterire nefas arbitror. *Inter vos Domine, & filium veſtrum Dominum noſtrum Imperatorem, verbo tenus adhuc aliquid perturbationis eſt. Timendum valde ne verba verbis obviantia, ſuâ colliſione flammam tandem excutiant, quæ ſe latiùs diffundat in Sacerdotio & Regno, quod Deus avertat. Ipſe filius veſter, ſicut noſtis, Dominus noſter eſt: Vos autem, quomodo Chriſtus, Magiſter & Dominus. Nemo noſtrûm audet dicere hinc vel inde, Cur hoc facitis, aut dicitis? Optamus tantùm & rogamus ea quæ ad pacem ſunt. Quod ſi liceret ſalvâ reverentiâ, verba ſingula trutinare & rationem ſingulorum exigere, non* [*ut arbitror*] *expediret: quia potiùs ignis ſine mora diſcutiendus eſt, quàm de igne, quâ de parte venerit, diſceptandum..... Omiſſis illis quæ aliter & aliter ſecundùm varias auditorum & interpretum mentes poſſunt accipi, dignetur ex integro ſcribere veſtra Paternitas placidè & benignè filio veſtro Domino Imperatori, & ad ſe paterno affectu eum revocare, promptum ad exhibendam vobis omnem reverentiam. Samuël David ſuum amplectatur, nec dimittat a ſe ſeparari, ut nulla ſciſſura chlamydis fiat.* Has Epiſtolas apud *Radevicum* lib. 1. cap. 19. legere eſt.

Eberaudi Bambergenſis Epiſcopi ad Hadrianum Litera de concordia Sacerdotii & Imperii.

Legatos interim ad *Fridericum* mittit *Hadrianus IV. Octavianum*, *Henricum*, *Vuillelmum* & *Guidonem* S. R. E. Cardinales: qui Pontificis nomine quædam gravamina ejus proponunt Majeſtati, & ſequentia Capitula ab ea firmari ac ſervari, eodem nomine poſtulant. Primò ne Imperator nuntios ad Urbem inconſulto Pontifice mitteret, cùm omnis urbanus Magiſtratus, ac Regalia juris ſint *B. Petri.* Secundò, ne de dominicalibus, ſive de agris & locis ad Romani Pontificis dominium pertinentibus, fœnum & paleæ, aliaque ad equorum pabulum colligantur, niſi tempore Imperialis coronationis. Tertiò ut Italiæ Epiſcopi Sacramentum dumtaxat fidelitatis, abſque hominio, Imperatori præſtent. Quartò, ne Imperatoris nuntii jus hoſpitii in Palatiis Epiſcoporum ſibi vendicent. Quintò poſſeſſionum Eccleſiæ Romanæ, & tributorum Ferrariæ, Maſſæ, totius terræ Comitiſſæ Mathildis, territorii ab Aquapendente Romam uſque interjacentis, Ducatus Spoletani, Inſularum Sardiniæ & Corſicæ, reſtitutionem petunt. Sua viciſſim contra Pontificem gravamina proponit Imperator, violata pacta de Græcis, de Siculo, de Romanis abſque communi

Gravamina hinc inde propoſita, a Pontifice & Imperatore.

muni conſenſu non recipiendis. De Cardinalibus ſine permiſſione Imperatoris liberè per Regnum tranſeuntibus, & Regalia Epiſcoporum Palatia ingredientibus, & Eccleſias gravantibus. De injuſtis Appellationibus, &c. Iſta conſtant ex Epiſtolâ *Eberhardi* Bambergenſis Epiſcopi ad Salizburgenſem Archiepiſcopum cognominem, apud *Radevicum*, lib. 2. cap. 30.

Ad Hadriani poſtulata reſpondit Imperator: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium, ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint a Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire: Quid tibi & poſſeſſioni?*

Nuncios noſtros non eſſe recipiendos in Palatiis Epiſcoporum aſſerit. Concedo, ſi fortè aliquis Epiſcoporum habet in ſuo proprio ſolo, & non in noſtro Palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt Palatia Epiſcoporum; cùm profectò omne quod ædificatur, ſolo cedat, noſtra ſunt & Palatia. Injuria ergo eſſet, ſi quis Nuncios noſtros a Regiis Palatiis prohiberet.

Legatos ab Imperatore ad Urbem non eſſe mittendos affirmat, cùm omnis Magiſtratus inibi B. Petri ſit, cum univerſis Regalibus. Hæc res, fateor, magna eſt & gravis, graviorique & maturiori egens conſilio. Nam cùm divina ordinatione Imperator & dicar, & ſim, ſpeciem tantùm dominantis effingo, & & inane utique porto nomen ac ſine re, ſi Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.

Placuit Imperatori & Principibus, ut ſex Cardinales a Romano Pontifice, totidem Epiſcopi ab ipſo Imperatore eligerentur, qui mutua querelarum capita diſcuterent, tantæque liti finem imponerent. Sed alias ſe nolle pacis conditiones *Hadrianus* ſignificavit, præter illas quas ipſe *Fridericus* cum *Eugenio III.* pepigerat. Hæc tandem controverſia, quæ mutua conventione dirimi non potuit, Pontificis morte finita eſt. De his *Radevicus* cap. 30. libri ſecundi *de Geſtis Friderici I. Imperatoris*.

Henrico II. Angliæ Regi, Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione, facultatem tribuit *Hadrianus IV.* Privilegium iſtud refert *Matthæus Paris* ad annum MCLV. *Ludovicum VII.* Francorum Regem monuit ne ſacram expeditionem in Hiſpaniam contra Saracenos ſuſciperet, inconſultis illius terræ Principibus: alioqui periculum eſſe ne bellum abſque maturo conſilio ſuſceptum infauſtè cederet. Ejuſdem Regis Cancellarium *Henricum*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicis commendavit, ut primam Dignitatem in ea vacántem, & domos in Clauſtro ejuſdém Eccleſiæ ipſi concederent: annuitque ut Præbendæ ſuæ redditibus, etiam abſens frueretur. Eidem Archidiaconatum Attrebatenſis Eccleſiæ confirmavit, ut conſtat ex ejus Litteris a *Duchesnio* Tomo IV. Hiſtoriæ Francorum inſertis. Eidem Regi tutelam Cœnobii Vizeliacenſis commendavit, juſſitque Lingonenſi, Eduenſi, Nivernenſi, & Autiſiodorenſi Epiſcopis, ut Nivernenſem Comitem ab ejus vexatione revocarent, ac pertinacem excommunicarent. Ejus eâ de re Epiſtolas exhibet *Hiſtoria Vezeliacenſis*, Tomo 3. Spicilegii Dacheriani. Balmenſe Monaſterium, in Diœceſi Biſuntina, Cluniaco ſubjecit. Extat ea de re Diploma *Hadriani IV.* in Bibliotheca Cluniacenſi.

Toletanæ Primatum Eccleſiæ confirmavit, datâ ad *Joannem* Archiepiſcopum Epiſtolâ, quam refert *Caſtejonus* in Opere de Primatu Toletano. *Henrico* Gradenſi Patriarchæ Primatum tribuit ſuper Jadertinum Archiepiſcopum, & Epiſcopos ipſi ſubditos. Eidemque conceſſit ut Conſtantinopoli, & in aliis Urbibus Orientalis Imperii, in quibus Veneti plures tunc habebant Eccleſias, Epiſcopos conſecrare poſſet. Id probant Diplomata deſcripta a *Ferdinando Ughello* Tomo V. *Italiæ Sacræ*. Vetuit ne defuncto Narbonenſi Archiepiſcopo illius Eccleſiæ bona quiſpiam diriperet, aut direpta retineret, ſub pœna excommunicationis, cujus abſolutionem Romano Pontifici, vel ejus a Latere Legato reſervavit. (Epiſtolâ ad *Berengarium* Archiepiſcopum & Clerum Narbonenſem datâ, quam edidit *Baluzius*, ad calcem Capitis 18. libri 8. Domini *de Marca*, de *Concordia Sacerdotii & Imperii*.) Joannem Sareſberienſem, gentilem ſuum, virum pietate juxta & eruditione conſpicuum, maximo in pretio habuit *Hadrianus IV.* intimos animi ſui affectus cum ipſo communicavit; eique dixit aliquandò, Neminem eſſe Romano Pontifice miſeriorem. Se numquam a natali ſolo Angliæ malle exiiſſe, aut in clauſtro *B. Rufi* perpetuò latuiſſe, quàm tantas ſubiiſſe anguſtias. Cùm e clauſtrali Clerico per omnes honorum gradus ad Sedem Pontificiam aſcendiſſet, nihil umquam fœlicitatis aut quietis vitæ priori adjectum eſſe ab aſcenſu. Ita refert *Joannes Sareſberienſis*, libro 8. *Polycratici*, cap. 23. Idem cum *Hadriano IV.* de vitiis quæ popularis fama Romanæ Curiæ affingebat, avaritia præſertim inſatiabili, & animorum duplicitate, ſumma libertate diſſeruit, ut ipſe refert lib. 6. *Polycratici*, cap. 24. Profitetur nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe quàm in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur. Stupendum illud de *Hadriano IV.* narrat *Joannes Sareſberienſis*, quòd ita fuerit a bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi matri ſenio confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit. De qua *Alexander III.* ad *S. Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Quid fecit pro nobis Cantuarienſis Eccleſiæ amator Hadrianus, cujus mater apud vos algore torquetur & inedia?*

Epiſt. 14. lib. 1. Quam ex Cod. Vatic. laudat Baronius ad ann. 1159.

Obiit *Hadrianus IV.* Ananiæ anno MCLIX. Kalendis Septembris. Ejus corpus Romam delatum, in Baſilica *S. Petri* honorificè conditum eſt. Sedit annos quatuor, menſes octo, dies viginti quatuor. Ipſum ſcripſiſſe Catecheſes ad Populos Norvegiæ & Sueviæ, Homilias quaſdam, librum de Legatione ſua, & alterum de Conceptione Beatiſſimæ Virginis, ad Petrum Pontiniaci Abbatem, Nomenclator Cardinalium, *Ludovicus Jacobus a S. Carolo*, *Hippolytus Marraccius* in Bibliotheca & in Pontificibus Marianis, & *Auguſtinus Oldoinus* in Additionibus ad *Ciaconium*, *referunt*.

Cardinales ab Hadriano IV. *creati.*

Inter Cardinales ab *Hadriano IV.* creatos, celebres extitere, *Joannes Pizantus*, Neapolitanus, ex Monaſterio Canonicorum Regularium *S. Victoris*. Pariſienſis, ad Titulum *S. Mariæ Novæ* aſſumptus, deinde ad Titulum *S. Anaſtaſiæ* tranſlatus. *Alexandri III.* Legatione functus Conſtantinopoli, ubi Martyr occubuit, teſte Roberto de Monte. *Boſo*, natione Anglus, ipſius *Hadriani IV.* nepos & Scriba, Monachus Benedictinus ex *S. Albani* Cœnobio, vir pius, eruditus & in rebus gerendis ſtrenuus. *Albertus Sartorii de Mora*, ex Ordine Ciſtercienſi, ut *Guido* Clarevallenſis teſtatur in lib. de Viris Illuſtribus ſui Ordinis, vir doctrina & facundia pollens, S. R. E. Cancellarius ab *Alexandro III.* renunciatus, ejuſque Legationibus in Anglia, & Luſitania functus, tandemque Romanus Pontifex Gregorius VIII. *Guillelmus Matengus*, Papienſis, ex Monacho Ciſtercienſi in Cœnobio prope Mediolanum, ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, *Adriani IV.* & *Alexandri III.* præcipuis Legationibus perfunctus eſt. *Cynthius Guidonis de Papa*, ſeu *de Papareſchis*, Romanus, *Innocentii II.* nepos. *Joannes* ex Comitibus Signiæ,

qui

Qui plures Apoſtolicæ Sedis Legationes obiit, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 206. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Magna contentio inter Papam & Imperatorem orta, quòd palam diceretur Imperatorem a Papa ſuſcepiſſe Imperium.*

Pag. 207. *Imperator mittit encyclicas Epiſtolas per Imperium, ne id nullus ampliùs auderet aſſerere.*

Pag. 209. *Papa retractavit quod dixerat, & fatetur non eſſe Imperium Imperatori a Papa collatum tanquam beneficium*, &c. Uno verbo declarat, *Imperium non pendere a Papa donante.*

R. Diſſidium inter *Fredericum* I. Imperatorem & Hadrianum Quartum exortum refero propter verba quædam ambigua, quibus Pontifex Beneficia Sedis Apoſtolicæ Frederico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut Feudum a Romana Eccleſia tenere. Fredericus encyclicas literas per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis legatione & literis conquerebatur, adversùs quas ſupremam & a quovis Deo inferiore independentem poteſtatem ſuam aſſerebat. Novis literis ad Imperatorem per Legatos miſſis invidioſa priorum verba molivit & purgavit. *Adrianus Quartus*, nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profeſſus eſt, *Inſigne Coronæ beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ *Feudum* exiſtimaret, ſed *Beneficii* nomen pro *bono facto* accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris dotibus tantæ Dignitati pari, bene egiſſet. Hæc rei geſtæ, narrationiſque meæ ſumma. Meri facti & hiſtoriæ res eſt, ex Pontificis & Imperatoris literis, quarum verba deſcripſi, necnon ex *Radevico* Friſingenſi Canonico & Scriptore coævo lib. 1. *De Geſtis Frederici I.* probata. Diſplicet-ne Religioſis Cenſoribus quòd Imperium Sedis Apoſtolicæ *feudum* non eſſe profeſſus ſit *Hadrianus Quartus*, idque ego fideliter & abſque fuco & exaggeratione narraverim? Volunt ne Regna & Imperia ſic *A Papa donante pendere*, ut niſi Papæ placuerit, nec Imperatores, nec Reges ſint, quibus Imperium & Regnum legitimâ electione vel ſucceſſionis jure delatum eſt? Ab hac Sententia non ſola Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana, ſed Academiæ omnes Chriſtianæ, & Eccleſiæ omnes cum Romana communicantes, immo & ipſa Romana Eccleſia, abhorrent. *Bellarmini* quidem libros *de Romano Pontifice* ſub Sixti V. Pontificatu proſcriptos a Romanis Cenſoribus notum eſt, & in librorum prohibitorum Indicem relatos, quòd indirectam dumtaxat poteſtatem ſummo Pontifici in temporalia Regum tribuiſſet; directam verò in eorum Regna auctoritatem & dominium illi negaſſet. Sed poſt Sixti V. obitum nullam proſcriptionis hujus habitam rationem, & Eminentiſſimos Dominos Cardinales tanti viri libros ex Indice librorum prohibitorum expunxiſſe certum eſt, ut referunt *P. Fuligate* & *Silveſter a Petra Sancta S. J.* in Vita Cardinalis *Bellarmini*.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 216. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Dicit* [*fortè per ironiam*] *quòd Clerus Romanus nec eſt avarus nec inhoneſtus.*

R. De *Joanne Sareſberienſi*, qui maxima in gratia fuit apud *Hadrianum Quartum*, ſcripſi eo loci; *Profitetur nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe quàm in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur.* Quod ad Romanæ Eccleſiæ laudem a me obſervatum eſt, id *fortè per ironiam* a me dictum RR. Cenſores ariolantur. Qui me, indolemque meam ac mores, Religionem ac devotionem in Romanam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam (quod Dei donum eſt) noverunt, id ab animo meo quàm alienum ſit, perſpectum & exploratum habent. Tam per ironiam id a me dictum non eſt (Deus teſtis eſt) quàm per ironiam ſcriptum non eſt a Joanne Sariſberienſi pio & erudito Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopo. Non de verbis dumtaxat meis, ſed de animo & intentione judicant RR. Cenſores, uſurpato Dei jure qui renes & corda ſcrutatur. Cùm verba ſint innoxia, Catholica, ad laudem florentiſſimi Romanæ Eccleſiæ Cleri ſcripta, illa *fortè per ironiam dicta* malè divinant; qui vel dubia, ſi quæ fuiſſent, ſecundùm caritatis & juſtitiæ regulas debuiſſent in partem interpretari meliorem.

SCHOLION III.

Ibidem, hanc velut meam propoſitionem Religioſi Cenſores notant: *Stupendum quòd Pontifex non ditet ſuos.*

R. Non ſic ego: Obſervatio mea ſi verbis meis reddatur, innoxia apparebit. *Stupendum*, inquam, *illud de Hadriano Quarto narrat Joannes Sareſberienſis, quòd ita fuerit a bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi Matri ſenio confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit.* Factum teſtimonio Joannis Sareſberienſis probatum, ad laudem *Hadriani Quarti* a me obſervatum & commemoratum RR. Cenſores ægrè fuerunt: An Hadriani Quarti, Pii Quinti, Innocentii XI. Innocentii XII. & ſimilia Sanctorum Pontificum exempla, nonnullis ex Eccleſiæ bonis & ærario ſuos ditantibus proponi vetant?

ARTICULUS IX.

De Alexandro III.

Hadriano IV. Pontifice, duas in factiones Sacrum Cardinalium Collegium diviſum erat. Prima numeroſior ac potentior, Duce *Rolando* Titulo *S. Marci* Cardinali & R. E. Cancellario, partibus *Guillelmi* Siciliæ Regis contra Imperatorem palam apertèque favebat, & Hadrianum ad pacem cum illo ineundam impellebat, quem defenſorem Apoſtolica Sedes haberet, ſi *Fridericum* infeſtum pateretur: Pars altera, duce *Octaviano* Titulo *Sanctæ Cæciliæ* Cardinali, *Friderico* Imperatori ſtudebat. *Hadrianus IV.* majorem Cardinalium numerum ſibi addictiſſimum hortatus eſt, ut eum Pontificem poſt obitum ſuum crearent, qui Eccleſiæ jura & libertatem fortiter contra Cæſarem tueretur: non verò *Octavianum*, aut aliquem ex ejus factione, quippe qui Imperatori fœda aſſentatione ſervirent, & Eccleſiæ cauſſam proderent. Defuncto itaque *Hadriano*, Cardinales, qui tunc triginta omnino erant, diem tertium Comitiis præſcribunt, Nonas Septembris. Quo die in Baſilica Vaticana congregati, de Pontificis electione tractarunt. Quatuordecim *Rolandum* Patria Senenſem, familia nobili *Bandinella*, quæ poſtea *Paparona* dicta eſt ortum, ex Canonico Lateranenſi, non ex Monacho Ciſtercienſi (ut vult *Henriquez*) ab *Eugenio III.* creatum Cardinalem, & R. E. Cancellarium, *Friderico* Imperatori, a quo fuerat in Legatione contumelioſè habitus, inviſum, Pontificem priùs elegere. Novem de-

deinde Imperatoris partibus devoti, *Octavianum* earumdem partium in ſacroCollegio anteſignanum, Pontificem deſignarunt. Rolandus, *Alexander III.* Octavianus, *Victor IV.* appellatus eſt. Quinque Cardinales reliqui, hæſitantes primùm conſiliiſque ſuſpenſi, mox ad majorem partem ſe adjunxere, & ſuffragiorum numerum ad 19. auxere. Tum quinque ex iis qui *Victori* fuerant ſuffragati, ad Alexandrum etiam acceſſere: atque ita 23. Cardinales ſuffragatores habuit *Alexander*: Quinque tantùm, *Octavianus*. Hic nihilominus ſuperbia & audacia incredibili, Pontificiis veſtimentis, quæ per vim eripuerat *Alexandro*, ornatus, faventibus Senatoribus & Nobilibus Romanis *Friderico* Imperatori addictis, Sedem Apoſtolicam invaſit. *Alexander* vim metuens, cum ſuis Cardinalibus, in Molem *Hadriani* ſeceſſit, in qua ab adverſa factione concluſi, diebus novem detenti ſunt. Tandem populus veritate & æquitate cognita, duce *Hectore Frangipane*, & aliis Nobilibus Romanis, Pontificem & Cardinales in libertatem aſſeruit. Nympham ſe contulit cum ſuis *Alexander*, ibique Dominica poſt feſtum *S. Matthæi*, ab Oſtienſi Epiſcopo conſecratus eſt. *Victor* verò Antipapa tardiùs inauguratus eſt ſcilicet Dominica 1. Octobris, quòd unicum haberet a partibus ſuis Epiſcopum Cardinalem. *Alexander* Octavianum, ejuſque Conſecratores Anathemate confixit. Legationes & Literæ ab utraque parte miſſæ ad Principes. *Fridericus* Imperator, Curiam in ſpeciem Conſilii Papiam convocavit, cui ſiſtere ſe cùm renuiſſet *Alexander*, quinquaginta Epiſcoporum, quos Imperatoris favor impellebat, ſententiâ damnatus eſt: & *Octavianus* legitimus Pontifex ſub *Victoris IV.* nomine declaratus, ut conſtat ex *Radevico* lib. II. *de Geſtis Friderici* cap. 64. & ſequentibus, quæ varias Schiſmaticæ partis Epiſtolas exhibent. *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem recepere, *Victorem IV.* ut Antipapam rejecere cum Anathemate, Orientales Epiſcopi in Concilio Nazareno anno 1160. Angli in Concilio apud Novum Mercatum Neuſtriæ Caſtrum: Gallicani in Bellovacenſi, & Toloſano, anno 1161. celebratis. *Octaviani* intruſio in Laudenſi Conciliabulo eodem anno confirmata. *Alexander Julio* Cardinali Vicario Romæ inſtituto, in Gallias confugit, ubi a *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo perhonorificè ſuſceptus, apud Montempeſſulanum habito Concilio anno 1162. in *Victorem* Antipapam, & ejus ſectatores, excommunicationis ſententiam tulit. Anno ſequenti frequentiorem Synodum habuit Turonis, in qua ſacræ exſecrationes in Antipapam *Victorem* & ejus partiarios ac fautores iteratæ ſunt & confirmatæ. Canones decem editi. *Primus*, contra Præbendarum diviſionem, & permutationem Dignitatum. *Secundus*, contra Clericorum uſuras, qui commodatâ indigentibus pecuniâ, poſſeſſiones eorum accipiebant in pignus, & fructus percipiebant ultra ſortem. *Tertius*, contra Laicos Eccleſiaſtica jura uſurpantes; & contra Prælatos, qui ipſis Eccleſiæ decimas, oblationeſve concedebant. *Quartus*, contra Albigenſes Hereticos, cum quibus commercium omne prohibet. *Quintus*, contra conductitios Sacerdotes, quos ad Eccleſiarum regimen ſub annuo pretio conſtitui vetat. *Sextus*, contra Simoniam, & Clericorum avaritiam. *Septimus*, contra Epiſcopos, qui Decanos vel Archipresbyteros ad cauſarum Eccleſiaſticarum judicium, ſub annuo pretio conſtituebant, quod in Sacerdotum gravamen, & judiciorum ſubverſionem, redundabat. *Octavus* Medicinæ praxim, & phyſicas confectiones, Legumque Civilium lectionem, Viris Religioſis prohibet, ne mundanis rurſum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipſo deficiant, ex quo ſe aliis putant in exterioribus providere. *Nonus*, contra Schiſmaticorum Ordinationes. *Decimus*, de rerum Eccleſiaſticarum immunitate. Obiit *Octavianus* Pſeudopontifex anno Chriſti 1164. Ipſi ſubſtitutus eſt a Schiſmatica factione duorum ipſius Cardinalium ſuperſtitum alter, *Guido Cremenſis*, cui nomen inditum, *Paſchalis III.* Anno 1165. a Romanis invitatus in Urbem rediit *Alexander*. Conciliabulum Herbipoli convocavit Imperator Fridericus, in quo *Guidonis* Antipapæ intruſio confirmata, anno 1166. *Alexander* habita Romæ Synodo in Baſilica Lateranenſi anno 1168. *Fridericum* Imperatorem Schiſmatis auctorem ab Eccleſiæ communione ritu ſolemni removit, immo Imperio privare aggreſſus eſt. Interea *Manuël* Græcorum Imperator Legationem miſit ad *Alexandrum III.* quâ unionem cum Eccleſia Romana ſpondens, ejuſque favorem ad Imperium quoque Occidentis conſequendum rogans, non Romam tantùm, ſed univerſam Italiam, Sedi Apoſtolicæ ſubjugaturum ſe pollicebatur. Res difficilis *Alexandro* viſa; qui tamen Legatos ad *Manuëlem* direxit, de Eccleſiarum unitate tractaturos, ut ejus Acta teſtantur. Anno 1170. mortuo Paſchali Pſeudopontifice, *Fridericus* Imperator, cœterique Schiſmatici tertium Antipapam *Alexandro* oppoſuerunt, *Joannem* Abbatem Strumenſem. Tandem Deus Optimus Maximus, in cujus manu cor Regis eſt, *Friderici* Imperatoris animum ad pacem & legitimi Pontificis obedientiam inclinavit. Congreſſus eſt cum *Alexandro III.* Venetiis, jurataque pace, & Regalium *S. Petri* reſtitutione, ipſe & Teutonici Principes ab excommunicatione ſunt abſoluti, eumque ut Imperatorem coluit *Alexander*, quemadmodum ipſe *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem veneratus eſt. Pax confecta anno Chriſti M.CLXXVII. Pontificatus *Alexandri XVIII.* quo Venetum Concilium ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente, & Conciliorum Collectoribus conſignatur. *Alexandrum III. Friderici* Imperatoris ad pedes ſuos proſtrati caput pede preſſiſſe, ipſique inſultaſſe his verbis ex Pſalmo petitis: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*: & læſum Imperatorem in ipſum illud intorſiſſe, *Non tibi, ſed Petro*: cui repoſuerit Alexander, *Et mihi, & Petro*: putidiſſima fabula eſt Auctoris coævi qui *Alexandri* Acta conſcripſit, *Romualdi* Salernitani Archiepiſcopi, qui Concilio Veneto & *Friderici* abſolutioni intererat, *Matthæi Paris*, in Hiſtoria Anglica ad hunc annum, *Willelmi Tirii*, & *Rogerii de Hoveden* in Annalibus Angliæ, ſilentio convicta. Sed & *Alexandri* manſuetudo, qui *Joannem Strumenſem*, Antipapam a ſuis *Calliſtum III.* nuncupatum, Schiſma ejurantem, anno 1178. tantâ benignitate ſuſcepit, ut eum familiaritate ſua & menſâ dignaretur, teſte *Romualdo Salernitano*, probat Pontificem illum alienum prorſus fuiſſe a faſtu & arrogantia, quâ *Friderico* Imperatori inſultaſſe jactatur. Extincto Schiſmate, Concilium Generale indixit *Alexander*, prohibendo in poſterum ſchiſmati, damnandis hæreſibus, reſtaurandæ diſciplinæ. Romæ in Baſilica Lateranenſi celebratum eſt anno 1179. Inter Oecumenica Undecimum, & Lateranenſe Tertium eſt. De quo in Diſſertationibus. Ante iſtud Concilium Alexander III. juſſit *Willelmo* Senonenſi Archiepiſcopo ut errorem quemdam *Petri Lombardi*, congregatis Pariſios Provinciæ ſuæ Epiſcopis, damnaret. *S. Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum Pallio donavit, & Privilegiis auxit *Alexander III.* eidemque pro libertate Eccleſiæ adverſùs *Henricum II.* Angliæ Regem pugnanti favit. Conſuetudines Anglicanas eidem libertati contrarias dam-

Schiſma Octaviani.

Alexander III. in Gallias confugit,

Antipapam in Concilio Montiſpeſſulani damnat.

Concilium Turonis ab Alexandro III. celebratum.

Summa Canonum.

Conductitios Sacerdotes ad regimen parochiarum aſſumi nefas.

Medicinæ Praxis, Phyſicæ confectiones, Legum civilium lectio, Viris Religioſis prohibita.

Concilium Romanum.

Fridericus I. Imp. excommunicatur.

Extinctio Schiſmatis, pax Sacerdotium inter & Imperium ſancita.

Concilium Lateranenſe III.

Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adverſ-

ſùs Henricum III. Angliæ Regem pro Eccleſia libertate pugnanti favet Alexander III.

damnavit, necem Sancti Martyris excommunicatione in parricidas lata ultus eſt, eumque Sanctorum albo adſcripſit anno 1173. Sed quæ S. Thomæ Cantuarienſis cauſam ſpectant, in Diſſertatione ſingulari exponemus. Inter Sanctos etiam retulit ſolemni Canonizationis ritu *Eduardum* Angliæ Regem, anno 1161. *S. Bernardum* Clarevallenſem Abbatem, *S. Helenam* Viduam genere Uviſigotham, *S. Canutum* Daniæ Regem, anno 1164.

Accepta Legatione a Soldano Iconii, Chriſtianæ Fidei ardore flagrante, Legatos ad ipſum miſit, Literaſque Catecheticas, anno 1169. teſte *Matthæo Paris*. Extant inter Opera *Petri Bleſenſis*, & inter Epiſtolas Alexandri XXII. in Conciliis Editionis P. Labbe. Ad Æthiopum Regem Literas dedit precibus *Philippi* Medici ſui, qui in illis regionibus peregrinatus, retulerat, Principem Fide Chriſtianum, in aliquibus tamen a Romana Eccleſia diſſidentem, optare in omnibus erudiri, & cum Eccleſia Romana conſentire, & Eccleſiam Romæ habere pro ſuæ gentis hominibus; in qua de Fide & Ritibus Eccleſiæ Romanæ edocti, quæ ibi didiciſſent, poſtmodum in patria docerent. Altare quoque Hieroſolymis ad

Epiſt. 48.

S. Sepulchrum ſibi concedi rogabat. Literas ſuas per eumdem Medicum Legatione ornatum miſit *Alexander* anno 1177. Has refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Inſcribuntur, *Illuſtri & Magnifico Indorum Regi, Sacerdotum Sanctiſſimo*. Quo titulo Reges Abyſſinorum gloriantur. Presbyterum Joannem vulgus Europæorum vocat, qui error inde natus, quòd Rex Abyſſinorum a Perſis & Indis *Preſter Cham*, id eſt, *Rex mancipiorum*, quorum magnus advehitur ex Æthiopia numerus, appelletur: Abyſſini verò ipſum *Belul Giam*, id eſt, *Gemmam Pretioſam*, appellant, a vocabulo nempe *Preſter Cham*, vel *Giam*, nomen *Preſte-Jean*, & *Presbyter Joannes*, interpolatum. *Laurentium*, Dublinenſium Archiepiſcopum ſanctiſſimum, Legatum Apoſtolicum in Hibernia conſtituit, ut conſtat ex illius Vita apud *Surium*, ad diem 14. Novembris, *Alphonſum I.* Portugaliæ Ducem Regio titulo adauxit anno Chriſti 1179. Cujus rei Diploma *Alexandri III.* in Turri de Tombo aſſervatum, & Innocentii III. Literæ ex Codice Vaticano a *Baronio* laudatæ, fidem faciunt. Alexandriæ novæ in Longobardia civitati extructæ, ut contra Schiſmaticos præſidium eſſet, ac de ſuo nomine appellatæ, ſibique oblatæ, primum Epiſcopum dedit anno 1180. Legationem miſit in Scotiam eodem anno, ad diſſidium quod in electione Epiſcopi *S. Andreæ* ortum erat, componendum; de qua legendus *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Varias ad Chriſtianos Principes & Epiſcopos pro ſubſidio Terræ Sanctæ Literas dedit, quas idem Hiſtoricus exhibet. Decretalem Epiſtolam ſcripſit ad Epiſcopos Angliæ contra Inveſtituras a Laïcis uſurpatas ſeu contra collationes Beneficiorum pleno jure, & abſque Epiſcoporum auctoritate. Conſtitutiones a *Caſimiro*

Epiſt. 27.

Poloniæ Duce pro Eccleſiæ ac Reipublicæ bono editas confirmavit Upſalenſem Archiepiſcopum, Regni Suecæ Gothiæque Metropolitanum, per Literas monuit, ut Simoniam, plurimaque in Diſciplinam Eccleſiaſticam peccata emendari curaret. (Epiſt. XIX. inter eas quas dedit Sirmondus) Ciſtercienſium Monachorum Inſtitutiones confirmavit (Epiſt. I. inter eas quas ex Tomo IV. Collectionis Ducheſnianæ Francorum Hiſtoricorum exhibet Appendix II.) *Petrum* Titulo *S. Chryſogoni* Cardinalem in Gallias Legatum miſit. Plures ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit Literas, quibus ejus erga Sedem Apoſtolicam pietatem commendat, & de ſuo Eccleſiæque ſtatu ejus Majeſtatem certiorem facit. Diſciplinam Regularem in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, reſtitui juſſit, eamque Provinciam commiſit *Guillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, Epiſcopo Meldenſi, & Abbati Vallis Secretæ, rogavitque Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* ut ipſis ad ſancti operis executionem faveret. Metropolitanorum auctoritati adeo conſultum voluit, ut interdictum a Remenſi Archiepiſcopo latum, ipſo inconſulto, relaxare noluerit, quamvis Rex Chriſtianiſſimus vehementer rogaret. *Minùs*, inquit, *honeſtum eſſet, ut Sententiam a tanto viro canonicè promulgatam ſine ejus conſcientia facilè ſolveremus*. (Epiſt. 59. Appendicis II. Eumdem Principem rogavit ut *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo Epiſcopatum aut Abbatiam in ſuo Regno, ad ipſius ſuſtentationem, quamdiu exul eſſet, concederet. (Epiſt. 71. ſecundæ Appendicis.)

Interdictum a Remenſi Archiepiſcopo latum ipſo inconſulto relaxare non vult Alexander III.

Cùm *Nicolaus* quidam Turonenſis, a Canonico Eccleſiæ *S. Martini* injuriam paſſus, contra conventionem inter eos *Eugenii* III. mandato factam, & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægrè tuliſſet *Ludovicus VII.* quaſi contra Regia jura tentatum, factum *Nicolai* Pontifex excuſavit. *Non eo*, inquit, *intuitu hoc fecit, quòd crederet Magnificentiam Regiæ Sublimitatis offendere; ſed ut de pace ſibi temerè violata, apud Romanam Eccleſiam, cujus auctoritate facta fuerat, & Religione juramenti munita, plenam juſtitiam obtineret. Sic enim ſacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores, qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt, quòd hi quibus a Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodò convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum injuria infra ſacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora, accepimus obſervatum. Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non credens Excellentiam tuæ Celſitudinis minuere, nec juri vel conſuetudini Regni tui in aliquo obviare, pro violatione pacis favore Apoſtolicæ Sedis firmatæ, nobis ſuam querimoniam præſentavit. Nos verò non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes Dignitati & Magnificentiæ tuæ in aliquo derogare, qui volumus ſemper honorem & gloriam exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti deſiderio conſervare: Cauſam ipſam Venerabili Fratri noſtro Cenomanenſi Epiſcopo, & illius Eccleſiæ Canonico commiſimus terminandam.*

Epiſt. 78. Append. II.

Gallicanam Eccleſiam ſuâ diſciplinâ, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex; etiamſi Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ diſciplinæ ac moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum, a quo fuerat interrogatus, quomodo gerere ſe deberet in cauſa mulieris, quæ a viro impotente & leproſo, a quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet Alexander III. *Licèt Eccleſia Romana non conſueverit propter naturalem frigiditatem, nec propter alia maleficia, legitimè conjunctos dividere; ſi tamen conſuetudo generalis Gallicana Eccleſia habet, ut hujuſmodi matrimonium diſſolvatur, nos patienter tolerabimus, ſi ſecundùm illam conſuetudinem, eidem mulieri, cui voluerit, nubendi in Domino conceſſeris facultatem.* (Lib. IV. Antiquæ Collectionis Primæ Decretalium, ab *Antonio Auguſtino* editæ, Tit. XVI. *De Frigidis & Maleficiatis*, Cap. *Quod Sedem Apoſtolicam*.)

Gallicanam Eccleſiam ſua Diſciplina & moribus uti permittit Alexander III.

Ordinem Militiæ S. Jacobi in Hiſpania appro-

bavit *Alexander III.* Diplomate quod incipit, *Benedictus Deus*. Ordinis Carthuſiani domos ſub Sedis Apoſtolicæ tuitione ſuſcepit, & Privilegiis munivit, Diplomate ad *Guidonem* Priorem Carthuſiæ dato, quod incipit: *Cùm vos per Dei gratiam*. Statuta Præmonſtratenſis Ordinis confirmavit Diplomate quod incipit, *In Apoſtolica Sedis*, quod in Chronico Præmonſtratenſi refert Miræus. Decretales ſui temporis Epiſtolas in unum volumen redactas, *Conſulta Alexandri* inſcribi voluit. Plures illius Decretales inſertæ ſunt libris Decretalium a *S. Raymundo* juſſu *Gregorii IX.* adornatis. Prior inter antiquas Decretalium Collectiones, a *Bernardo* Papienſi Præpoſito compilata, quam *Antonius Auguſtinus* edidit, ex *Alexandri III.* & *Lucii III.* Conſtitutionibus maximam partem conſtat. Ex iis etiam magna ex parte confecta eſt Collectio illa, quæ Concilio Oecumenico Lateranenſi III. Appendicis inſtar ſubjicitur ab Editoribus Conciliorum, quam *Alano* veteris Juris Canonici Doctori tribuit *Antonius Auguſtinus*. Obiit laudatiſſimus Pontifex 6. Kalendas Septembris, vel (ut alii volunt) 12. Kalendas Octobris, anno MCLXXXI. cùm annos XXII. minùs ſeptem diebus, Eccleſiam rexiſſet. Quo poſt *S. Petrum* uſque ad ipſius tempora, ſi *S. Silveſtrum* & *Hadrianum I.* excipias, nemo diutiùs Pontificatum geſſit.

Cardinales ab Alexandro III. creati.

Inter Cardinales ab Alexandro III. creatos celebres extitere, *Conradus de Vuitteleſbach* Comes Palatinus Rheni, Imperatoris *Friderici* conſanguineus, Moguntinus, Sabinenſis, Saltzburgenſis Epiſcopus, Titulo *S. Marcelli* Cardinalis. *Manfredus*, patria Senenſis, ex ordine *S. Benedicti* aſſumptus, Epiſcopus Præneſtinus. *Odoriſius*, Creſcentii Marſorum Comitis filius, vir pietate & doctrinâ inſignis, ex eodem Ordine. *Berneredus* Cœnobii SS. Criſpini & Criſpiniani Diœceſis Sueſſionenſis Abbas, O. B. ad Concilium Lateranenſe cum *Nivelone* Sueſſionenſi Epiſcopo profectus, & Romæ Cardinalitiis Infulis & Epiſcopatu Præneſtino a Summo Pontifice ornatus, ad quem una *Stephani* Tornacenſis Epiſcopi, plures *Petri Cellenſis* extant Epiſtolæ. Ejus Sanctitas miraculis comprobata eſt eodem *Petro Cellenſi* teſte in Epiſtolâ ad Epiſcopum Tuſculanum. *S. Galdinus*, Mediolanenſis, ex *Sala* familia, Cardinalis, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & in Gallia Ciſalpina Sedis Apoſtolicæ Legatus, qui multam *Alexandro III.* contra Schiſmaticos operam navavit; cujus memoria in Martyrologio Romano 14. Kalendas Maii celebratur. *Theoduinus*, ex Mantuano Cœnobio Ordinis Benedictini ad Titulum *S. Victoris*, mox ad Portuenſem Epiſcopatum aſſumptus, & *Alexandri III.* Legatione in Angliam functus, ut *Henricum II.* Regem a culpa necis *S. Thomæ* abſolveret, eique pœnitentiam injungeret. *Petrus de Bona*, Veronenſis, ex Canonico Regulari *S. Mariæ de Rheno*, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Suſanna*, unus ex ſeptem Patribus, coram quibus *Fridericus* Imperator Schiſma ejuravit. *Petrus*, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Chryſogoni*, plurimis *Alexandri III.* Legationibus functus, ſed præcipuam obiit in Galliis contra Hereticos Albigenſes, in qua *Guarinum* Bituricenſem, & *Petrum* Narbonenſem, Archiepiſcopos, necnon *Henricum* Abbatem Clarevallenſem, Collegas habuit. Scripſit egregiam contra Hæreticos illos Epiſtolam, quam *Rogerius de Hovedon* Annalibus ſuis Anglicanis inſeruit. *Vivianus Thomaſius*, Urbevetanus Archidiaconus, & Advocatione Romanæ Eccleſiæ benè adminiſtrata conſpicuus, ut ſcribit *Joannes Sareſberienſis* ad Epiſcopum Pictavenſem, Titulo *S. Stephani in Cœlio Monte* Presbyter Cardinalis, Legatus in Angliam ab *Alexandro III.* miſſus ad placandum *Henricum II.* Regem *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo infenſum, & pacem Eccleſiæ procurandam. *Hugo*, Romanus, ex *Petri Leonis* familia, Diaconus Cardinalis Titulo *S. Angeli*, deinde Presbyter Titulo *S. Clementis*, Alexandri III. Legatus in Anglia, Scotia, & Gallia. *Magiſter Laborans*, vir Theologiæ & Juris Canonici peritiſſimus, qui Quadripartitum Opus *De Juſti Juſtitiaque rationibus* ad *Majonem Barienſem* Magnum Siciliæ Ammiratum ſcripſit, teſte *Antonio Beatillo*, in Hiſtoria Barienſi. Edidit etiam Tripartitum Opus *De vera Libertate*, Epiſtolam *De Appellationibus*, ad *Vivianum* Cardinalem, & alteram contra Sabellianos reviviſcentes: Canonum præterea Decretorumque Compilationem, ut Nomenclator Cardinalium & *Turrigius* teſtantur; Cardinalis primùm *S. Mariæ in Porticu* deinde *S. Mariæ Trans-Tyberim*, ab *Alexandro III.* creatus eſt, magniſque Sedis Apoſtolicæ Legationibus perſunctus. *Herebertus Boſham*, Anglus, Doctor Oxonienſis, Theologus & Jureconſultus inſignis, *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo ab Epiſtolis, de cujus Geſtis librum edidit, ab *Alexandro III.* Cardinalis, & a *Lucio III.* Beneventanus Archiepiſcopus creatus dicitur. De Cardinalitia ipſius Dignitate non adeo certa ſunt monumenta. *Ciaconius* tamen, Nomenclator Cardinalium & Turrigius in lib. de Scriptoribus Cardinalibus ipſum in Ordine Eminentiſſimo collocant. *Petrus Papienſis*, ex Mantuano Ordinis Benedictini Cœnobio, ut *Arnoldus* Uvion probat, ad Tuſculanes Cardinalitias infulas ab *Alexandro III.* promotus, ad quem *Petrus Cellenſis* plenas officii Literas dedit. *Arduinus*, ex Ordine Canonicorum Regularium vir doctiſſimus, ab *Alexandro III.* Presbyter Cardinalis *S. Crucis in Jeruſalem* creatus. *Gratianus*, Piſanus, *Alexandri III.* Legationibus ad Regem Anglorum functus, in quibus integritatis, & Eccleſiaſticæ fortitudinis ſpecimen præbuit. *Henricus*, Gallus, Clarevallenſis Abbas, vir eruditus & ſanctus, Concionator ferventiſſimus, *Petri* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legati, & Archiepiſcoporum Bituricenſis & Narbonenſis, in Albigenſium expugnatione ſocius, ab *Alexandro III.* ad Lateranenſe Concilium vocatus, & Cardinalis Epiſcopus Albanenſis creatus multis Legationibus, & laboribus pro Eccleſia perfunctus. *Gerardus*, Gallus, ex Archidiacono Eduenſis Eccleſiæ, *S. Stephani in Cœlio Monte* Presbyter Cardinalis, in Hybernia Scotia, & Norvegia anno 1176. Legatus, teſte *Rogerio de Hovedon* in Annalibus Anglicani *S. Petrus de Urſinis*, Romanus, ex nobiliſſima Urſinorum familia. *Theobaldus*, Gallus, O. B. Congregationis Cluniacenſis Monachus & Abbas, quem ſibi vindicant Ciſtercienſes, ab *Alexandro III.* Presbyter Cardinalis Titulo *Sanctæ Crucis in Jeruſalem*, a *Lucio III.* Epiſcopus Oſtienſis renunciatus. *Guillelmus* Gallus, *Theobaldi* Magni, Campaniæ & Bleſenſium Comitis filius, Carnotenſis primùm Epiſcopus, deinde Senonenſis, ac demum Remenſis Archipræſul, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Sabinæ*, qui nepotem Philippum Auguſtum Regem unxit, ac ſub eo Regni fuit Adminiſter; Sedis Apoſtolicæ Legationibus, in Germania, Anglia, & Gallia ornatus eſt &c.

Alexandri III. eruditio.

Ad Alexandri III. literaturam paucos ex ejus Prædeceſſoribus infra centum annos attigiſſe *Robertus de Monte*, obſervat. *Fuit enim*, inquit, *in divina Pagina præceptor maximus, & in Decretis, & Canonibus, & Romanis Legibus præcipuus: Nam multas quæſtiones difficillimas & graves in Decretis & Legibus abſolvit & enucleavit.*

SCHO-

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 225. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Tentatum aliquid contra Jura Regia ægrè tulit Rex Francorum: Factum excuſat Papa.*

R. Alexandri III. geſta perſequor hunc in modum: *Cùm Nicolaus quidam Turonenſis, a Canonico Eccleſiæ S. Martini injuriam paſſus, contra conventionem inter eos Eugenii III. mandato factam & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægrè tuliſſet Ludovicus VII. quaſi contra Regia Jura tentatum, factum Nicolai Pontifex excuſavit.* Pontificis verba ex ejus Literis deſcripſi. Meri facti & Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION II.

Eidem Articulo, pag. 226. Edit. primæ, hanc notam appingunt Religioſi Cenſores: *Papa Gallicana Eccleſia conceſſit uti ſuis Juribus: Quamquam id factum ſit contra conſuetudinem Romanę Eccleſiæ. Ad Gallicanos remittit ſolutionem cujuſdam Matrimonii.*

R. Quod Cenſorii Indiculi Auctores ſuis verbis notant, ſtylo meo ſic expreſſi de eodem Pontifice loquens: *Gallicanam Eccleſiam ſuâ Diſciplinâ, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex, etiamſi Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ Diſciplinæ ac Moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum a quo fuerat interrogatus quomodo ſe gerere deberet, in causâ Mulieris, quæ a Viro impotente & leproſo, a quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet*, &c. Pontificis verba fideliter refero. Mera Facti & Hiſtoriæ res eſt.

Nota.

ERraſſe Alexandrum III. non deſinit Boſſuet, adnotare *in defenſ. Declarat. p. 2. l. 14. cap. 40.* & 41. quia ſcribendo Ubaldo epiſcopo Oſtienſi, &c. ut *ex cap. cum eſſet de teſtam.* dixerit alienum eſſe a divina lege, & SS. PP. ſtatutis ad teſtamenti valorem ultra duos vel tres teſtes exigere. Verùm commodè Alexander ab omni errore vindicatur dicendo, non quòd voluerit lege divina ſancitum non poſſe plus quam duos vel tres teſtes ad teſtamenti valorem adhiberi, ſed ſolùm ex eadem lege duos vel tres ſufficere. Ex hoc movetur ad reprobandam conſuetudinem in Eccleſia Vellitrenſi receptam, quâ reſcindebantur teſtamenta, quæ non fuiſſent ſaltem quinque teſtium ſubſcriptione roborata; cùm enim ibidem, utpote quia etiam in temporalibus Romanæ Eccleſiæ ſubjecta eſſet, potiſſimùm jus canonicum eſſet obſervandum, duorum vel trium teſtium præſentia ſufficiens erat reputanda, cum nec major numerus deſideraretur ex lege divina, ex qua in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum, ex PP. ſtatutis, & ex generali Eccleſiæ conſuetudine.

Cæterùm ſemper præter rem hujuſmodi urget Boſſuet adversùs Pontificis definientis infallibilitatem; neque enim ſolemniter docere, ſeu definire dicimus Romanos Pontifices in ſuis epiſtolis decretalibus, ut infra adnotabo.

Nota.

NOn deſinit etiam Boſſuet urgere Alexandrum III. *cap. licet præter ſolitum*, quorumdam ſuorum Prædeceſſorum errata adnotare. Poſtquam etenim ibidem reſpondit valere connubium per verba de præſenti contractum, neque diſſolvi per aliud poſtea initum, quamvis in hoc copula intercefferit, fatetur quoſdam ſuos Prædeceſſores aliter judicaſſe, in quo certò a veritate deviarunt. At ubi Boſſuet hujuſmodi contra Pontificis ſolemniter definientis infallibilitatem opponit, oportebat primùm demonſtrare in his judiciis, Pontifices ſolemniter definire intellexiſſe. Agnoverat idem ex Nicolao Dubois nondum ſatis exploratum antea fuiſſe, an ſubſequens matrimonium conſummatum antecedens ſolummodo ratum diſſolveret, unde factum eſt diverſos Antiſtites hac de re S. Sedem conſuluiſſe. Quidam Alexandri Prædeceſſores pro parte affirmativa judicarunt, hoc eſt, opinati ſunt, quod non eſt definire, ſed mentem tantùm ſuam ut privatum Doctorem exponere.

Ex eadem ratione quoad matrimonia eorum, qui impotentiâ, ac frigiditate laborabant, diverſa erat conſuetudo Romanæ Eccleſiæ ab ea, quæ in Gallia ſervabatur; unde quia nondum ex Eccleſiæ definitione quid agendum eſſet conſtaret, utraque Eccleſia ex probabilibus rationibus de validitate, ſeu invaliditate hujuſmodi matrimonii judicare autumabat.

ARTICULUS X.

De Lucio III.

CElebratis *Alexandri III.* exequiis, *Hubaldus Allucingolus* patriâ Lucenſis, Oſtienſis Epiſcopus, & Sacri Collegii Decanus, vir ut ætate ſic prudentiâ gravis, & vitæ ante actæ innocentiâ conſpicuus, mediocris licèt literaturæ, Legationibus *Innocentii III.* in Galliis, *Eugenii III.* in Sicilia, *Alexandri III.* ad Fridericum Imperatorem, pro componenda pace, cum laude perfunctus ſecundùm formam in Concilio Lateranenſi III. præſcriptam electus eſt Pontifex, & 3. Kalendas Septembris anni 1181. coronatus, nomenque ſibi ſumpſit *Lucius III.* Temporalem Romanorum Pontificum auctoritatem a Senatus Populique Romani ſervitute vindicare meditabatur, cùm excitata eam ob cauſam plebis ſeditione, ex Urbe ſecedere compulſus eſt. Veronæ cum Imperatore *Friderico I.* congreſſus, de Chriſtianæ Reipublicæ rebus in Aſia labefactatis, & de ſacra Expeditione contra Turcas ducenda, qui *Saladino*, Rege Ægypti duce, Hieroſolymorum fines & totam latè Palæſtinam populabantur, tractavit. *Henricum II.* Angliç Regem ad arma pro eadem cauſa capeſſenda, ferendumque Chriſtianis ibi gementibus præſidium, datis ad ejus Majeſtatem literis hortatus eſt. Veronam confluxerat ingens Clericorum numerus, qui Schiſmate fœdati, abſolutionem & in gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem a Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam ipſis faciendam Pontifex propendebat; ſed mutato conſilio reſpondit, ſe Venetianç Synodi, in qua damnati fuerant, Decreta, niſi de alterius Synodi ſententia reſcindere non poſſe, quam brevi ſe coacturum pollicitus eſt. Ita refert *Albertus Krantzius* lib. 6. *Saxoniæ*, cap. 47. De *Mathildis* Comitiſſæ patrimonio in illo etiam congreſſu actum eſt, quod

Lucii III. cum Friderico Imperatore Colloquium.

Epiſt. II.

Fri-

Fridericus Imperio vindicabat. Cauſa diu ventilata, nihil concludi potuit (inquit idem Hiſtoricus.) Orta diſſenſione in electione Archiepiſcopi Treverenſis, cùm *Rodulphum* a minori parte electum foveret Imperator, *Volmarus* a majori & ſaniori parte electus, ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Auguſtus cauſam examinari voluit a quatuor viris Juris utriuſque peritiſſimis. Sed eorum diſputatione minimè finita eſt. Pontifex erat in *Volmarum* propenſior; at pertinax Imperatoris pro *Rodulpho* ſtudium ipſum a ferenda ſententia prohibuit, ne pax Imperium inter & Sacerdotium eâ occaſione dirimeretur, ut ibidem teſtatur *Krantzius* pag. 169. Miſſis deinde ad Pontificem Oratoribus, ejus Sanctitatem *Fridericus* rogavit, ut filium ſuum *Henricum*, ſe ſuperſtite, Imperatorem coronaret. Id verò Pontifex recuſavit, monſtrum fore dicens, ſi in eodem corpore, ſcilicet Imperio, duo capita conſtituerentur; teſte eodem Krantzio. *Vuillelmum* Scotiæ Regem, olim a *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, excommunicatum abſolvit, & Regnum ab interdicto relaxavit *Lucius III.* quâ de re extat ejus Epiſtola ad Epiſcopos & Clericos Scotiæ data, quam deſcribit *Rogerus de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 616. Plura *Lucii III.* Decreta in 1. & 2. Collectione antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita legere eſt, quorum aliqua, datâ occaſione laudabimus, cùm de Politia Eccleſiaſtica ſermo erit. Ad *Lucium III.* ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Francorum, ipſumque rogavit ut *Vuillelmum a Campania*, Remenſem Archiepiſcopum, quem Romam ab ipſo Pontifice vocatum retinuerat, ut ſuæ Majeſtati rebuſque Gallicis maximè neceſſarium, in Regno manere permitteret. Extant ea de re *Philippi Auguſti* Literę inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis, quibus ſcribendis ipſe *Stephanus* calamum & ſtylum commodavit, ad eaſque offerendas miſſus ab ejus Majeſtate Romam fuit, cùm adhuc Abbas eſſet *Sanctæ Genovefæ*. Recrudu't *Lucio III.* Pontifice, controverſia dudum exorta inter Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopum Dolenſem, qui Archiepiſcopum ſe inſcribens, & Britanniæ minoris Metropolitanum, Turonenſis Metropoleos juriſdictioni ſe cum totius Aremoricæ Epiſcopis ſubduxerat. *Lucius III.* in partes Dolenſis Epiſcopi, quas Britanniæ Dux fovebat inclinare videbatur, & Archiepiſcopum Turonenſem Romam vocaverat ut jus ſuum tueretur. Hunc verò *Philippus Auguſtus* retinuit, & rationes expoſuit Pontifici Maximo, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eamque rogavit ne Turonenſis Eccleſiæ, immo Regni Gallici dignitatem imminueret vel imminui pateretur. Extant *Philippi Auguſti* Literæ inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis*, ab ipſo tunc Abbate *S. Genofevæ* ſcriptæ. Incipiunt a commemoratione beneficiorum a Regibus & Regno Francorum in Eccleſiam Romanam collatorum. *Si oblivisci, (* inquit, *) potuerit Mater Filiorum uteri ſui, & Eccleſia Romana Regni Francorum oblivionem aſſumet, cùm utrumque de jure ſit impoſſibile, de natura difficile, de facto enorme. Quid enim ultra facere debuimus Matri noſtræ, & non fecimus ei? Uſque in hodiernos dies in Partibus noſtris cum gaudente gaviſi ſumus, cum flente flevimus; utrumque calicem paſſionis & lætitiæ, ſine ſimultatis dolo aut diſcordia combibentes, perſecutiones ipſius, quæ frequentiùs acciderunt, Patres noſtri Reges Francorum & robuſtis portabant humeris & extentis brachiis defendebant. Exempla proponere, retractare eſt beneficia, quorum debet is in quem collata ſunt, non qui contulit, meminiſſe.* Tum de cauſa Turonenſis Metropolitani ſubdit: *Cariſſimum ac fidelem noſtrum Turonenſem Archiepiſcopum, ſuggeſtione quorumdam & favore, ut dicitur, cujuſdam infra breviſſimi temporis anguſtias vocatis, ut de cauſa, quæ magis noſtra eſt, quàm ſua reſpondeat, & ſtatum coronæ in ancipiti ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominioſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde Sanctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes fundimus, ut intuitu Dei, & pacis Regni Francorum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, peritura eſt, a cauſa iſta penitus deſiſtatis. Sed ſicut temporibus Anteceſſorum noſtrorum Turonenſis Eccleſia Metropolitanum ſuum in tota minori Britannia obtinuit, ita diebus noſtris, quos perturbare nec debetis, nec vultis, obtineat & obſervet. Quòd ſi fortè, quod non credimus, inexorabilem vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat benignitas veſtra; quoniam propter neceſſarias R gno noſtro cauſas eum retinuimus; Primò propter difficillimam quam cum Comite Flandria guerram habemus. Secundò propter motus pluſquam civiles, qui in Provincia Britannia inſurgunt inter Principes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum Filios. Tertiò propter proximum colloquii terminum, quod cum Imperatore, poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri. In quibus omnibus ipſius Archiepiſcopi præſentia, induſtria, conſilio, & auxilio indigemus. Sciat autem Paternitas veſtra, quoniam in generali Conventu noſtro, quem initio Quadrageſimæ, propter hanc cauſam, & alias Regni neceſſitates Pariſiis convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædictum Archiepiſcopum ab incœpto itinere retinuimus; ut perneceſſarium nobis, & utilem rebus incœptis, & per Dei gratiam ad honorem Regni noſtri peragendis.*

Rex Turonenſem Archiepiſcopum a Lucio III. Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat.

Cum verò Inducias concedere *Lucius III.* recuſaret, ac propenderet in Britones, *Philippus Auguſtus* paulò aſtariores Literas ad ipſum ſcripſit, quarum hic erat tenor: *Clauſa nobis & Regno Francorum, quod hactenus Eccleſiæ Romanæ fideliſſimum extitit, paterna viſcera veſtra, ſaltem in dilatione quam pro Eccleſia Turonenſi poſtulavimus, ſentientes, & inexorabilem animum veſtrum, non ſine confuſione noſtrâ nunc experti. Cœlum & terram in teſtimonium vocamus, ut ſi quando Regias aures noſtras vobis aut Fratribus veſtris clauſerimus, excuſabiles valeamus apud Deum & homines apparere. Suſtinemus pacem veſtram, & ecce turbatio, & in læſione Turonenſis Eccleſiæ, quæ tempore Patrum noſtrorum integram Metropolitani juriſdictionem in tota minori Britannia obtinuit, Regnum noſtrum turpiter imminuere ac mutilare contendit Eccleſia Romana, coronam de capite noſtro dejicere, frangere & pedibus conculcare. Quid enim aliud eſt, Archiepiſcopum in eadem Provincia contra Metropolitanum ſuum, & hereditatem Regni noſtri erigere velle, quàm ab hereditate Patrum noſtrorum nos, tamquam imbecilles & reſiſtere non valentes, ejicere & fugare? Videat Dominus & judicet, quòd ſi proceſſerit factum iſtud, minùs amodo vos æſtimabimus Patrem, quàm Vitricum, minùs ſentietis nos Filium, quàm Privignum. Uſque ad animam noſtram pertinget gladius, iſte, ut exheredati clamemus, plangamus nudati, contempti & abjecti a vobis ultionem quandoque Dei & hominum expectemus. Neque enim ſolummodo vulnerabit nos plaga iſta, ſed & omnes totius Regni Barones in compaſſiones accendet, ut de manu veſtra requirat Dominus aliquandò ſanguinem qui propterea fundi poteſt.*

Apud Stephanum Tornacenſem, Epiſt. 108.

Epiſt. CI. Edit. P. Du Moulinet *Canonici Regularis.*

Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Litera ad Lucium III. pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis.

Epiſt. CVII.

Obiit *Lucius* III. Veronæ VII. Kalendas Decembris anno MCLXXXV. Pontificatus anno V. per menſes duos & dies viginti-ſeptem inchoato. Corpus ejus in Eccleſia Cathedrali Veronenſi con-

ditum eſt. Cui Poëta non ineptus hoc Epitaphium ſcripſit:

Luca dedit Lucem tibi, Luci, Pontificatum
Oſtia: Papatum Roma: Verona mori.
Immo Verona dedit tibi Lucis gaudia; Roma
Exilium: Curas Oſtia: Luca mori.

Cardinales a Lucio III. creati.

Inter Cardinales a *Lucio III.* creatos celebrantur *Hubertus & Gerardus Allucingoli* ejus agnati, quorum poſterior Legationibus *Lucii III.* ad Spoletinum Ducem abſolvendum, in Umbria; *Celeſtini III.* in Galliis, *Innocentii III.* in Sicilia functus eſt. Magiſter *Pandulphus Moſca* Piſanus, a *Calliſto II.* Sacri Palatii Apoſtolici Subdiaconus ordinatus, vir eruditus, qui Vitas Romanorum Pontificum ſcripſit, a *Lucio III.* ob egregia merita Cardinalis *Baſilicæ SS. XII. Apoſtolorum* creatus, *Celeſtini III. & Innocentii III.* Legationibus functus. *Bobo de Urſinis*, Titulo *S. Angeli* primum Diaconus Cardinalis, mox Titulo *S. Anaſtaſiæ* Presbyter. *Octavianus*, Nobilis Romanus, Sedis Apoſtolicæ Legationibus pluribus perfunctus, a Clemente III. ex Diacono Cardinali SS. *Sergii & Bacchi* Epiſcopus Oſtienſis ac Veliternenſis renunciatus. Ad ipſum Legatione in Anglia & Scotia fungentem *Petrus Bleſenſis* Epiſtolam dedit 23. qua ipſum hortatus eſt, ut ambitioni & ſimoniæ cauterium apponeret, eoſque ordinari curaret Epiſcopos, *quos humilitas, quos innocentia, quos vita probatior & literatura* commendabat. Ad hunc etiam ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus pro jure Turonenſis Archiepiſcopi contra Dolenſem Epiſcopum; Eſt inter Stephani Tornacenſis Epiſtolas CIX. Magiſter *Galfredus*, ſeu (ut alii vocant) *Soffredus de Cajetanis*, nobilis Piſanus, a *Lucio III.* Cardinalis Diaconus *S. Mariæ*, in Via Lata a *Celeſtino III.* Presbyter Titulo *S. Priſcæ* renunciatus, *Urbani III.* Legatione in Longobardia, *Innocentii III.* ad Venetos, & in Syria tempore Sacræ Expeditionis perfunctus eſt, ac Hieroſolymitanus Patriarcha deſignatus; quam Dignitatem recuſavit. Ipſum ceu *Virum nobilem & honeſtum, facundum & literatum, in temporalibus providum, in ſpiritualibus circumſpectum*, Innocentius III. prædicat. Magiſter *Albinus* Mediolanenſis, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Mariæ de Creſcentiaco*, primò Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ Novæ*, deinde Presbyter Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem* a *Lucio III.* demum a *Clemente* Epiſcopus Albanenſis creatus, *Collectionem Canonum* condidit. Ad eum *Gaufridus* Clarevallenſis Monachus de Actis Concilii Remenſis ſcripſit. Ad ipſum Epiſtolam dedit 106. *Stephanus* Abbas S. Genovefæ, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, cum ſuperpelliceo novo & talari, atque Sermone de myſtica ſignificatione Superpellicei, quem ad fratres habuerat. *Boſo*, Gallus; ad quem Epiſtolam ſcripſit Joannes Sareſberienſis. Magiſter *Melior*, Gallus, Presbyter Cardinalis *SS. Joannis & Pauli*, Celeſtini III. Legatione ad Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum functus; ad quem extat Archiepiſcopi Remenſis Epiſtola, Turonenſis Eccleſiæ cauſam contra Dolenſem Epiſcopum commendans, inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis 110. *Adelardus*, ſeu *Alardus*, ex Canonico Veronenſis Eccleſiæ, ad Cardinalitium *S. Marcelli* Titulum aſſumptus, Clementis III. Legatione in Oriente functus, Veronenſis tandem Epiſcopus, ad quem extant plures Innocentii III. Epiſtolæ. *Rolandus*, Gallus, vir Religioſus & literatus, ex Decano Abrincenſis Eccleſiæ, Dolenſis Epiſcopus, *Sanctæ Mariæ in Porticu* Diaconus Cardinalis, *Lucii III.* Legatione in Scotia, *Urbani III.* in Longobardia functus eſt. *Petrus*, Nobilis Placentinus, *S. Nicolai in carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis, in Presbyterorum Ordinem Titulo *S. Cæciliæ* a *Clemente III.* tranſlatus, *Celeſtini III.* in Sicilia, *Innocentii III.* in Germania Legatus. *Rodulphus de Neſle*, Gallus, quem *Robertus* Abbas *de Monte S. Michaëlis*, Continuator Chronici Sigeberti, magnæ religionis & literaturæ hominem fuiſſe ſcribit, ejuſque amicitiâ gloriatur; *S. Gregorii in Velabro* Diaconus Cardinalis, a *Clemente* verò *III.* inter Pesbyteros conſcriptus, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 231. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa ipſe dicit, Acta in uno Concilio ſe abſolvere non poſſe, niſi congregato alio Concilio?*

R. *Lucii Tertii* Acta commemoro tum ex ejus Epiſtolis, tum ex probatis Auctoribus. *Veronam (inquam) confluxerat ingens Clericorum numerus, qui Schiſmate fædati, Abſolutionem & in Gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem a Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam illis faciendam Pontifex propendebat, ſed mutato conſilio reſpondit, ſe Venetiana Synodi, in qua damnati fuerant, Decreta, niſi de alterius Synodi Sententia reſcindere non poſſe, quam brevi ſe coacturum pollicitus eſt.* Ita refert *Albertus Krantzius*, Lib. VI. *Saxoniæ*, Cap. XLVII. Mera hiſtoriæ res eſt: de Summi Pontificis Poteſtate eo loci non diſputo, *Lucii III.* Reſponſum duntaxat refero. Se non poſſe plerumque reſpondent Pontifices uſitato loquendi modo, quod facere nolunt, aut ſalva Juſtitia, vel Eccleſiæ Diſciplina non poſſunt, quod denique Eccleſiæ bono & ædificationi non expedit.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, ad pag. 234. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores: *Rex narrat Beneficia Romanæ Eccleſiæ a Gallis præſtita: Rogat Papam ne Romam venire cogat quemdam Epiſcopum, ne Dignitas Regni Galliæ minuatur.*

R. Quæ ibi narro, ex *Philippi Auguſti* Literis inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis* editis, perſpecta ſunt. Ipſa Regiarum Literarum verba exhibeo, de meo nihil addo. Quid igitur RR. Cenſores reprehendunt? Ipſiſne diſplicet, quòd Regum Regnique Francorum Beneficia in Sedem Apoſtolicam commemorentur? Mihi propterea minùs ſuccenſeant, quam Stephano Tornacenſi. Immo ſuccenſere nullatenus debent, cum Beneficia Regno Regibuſque Francorum a Sancta Romana Eccleſia & a Summis Pontificibus collata obſervare in hoc Opere non prætermiſerim, quoties in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſerie occurrunt; ſicut & Beneficia Romanæ Eccleſiæ a Regibus Chriſtianiſſimis collata commemoravi.

Nota.

OPtimè explicat Natalis Lucii reſponſum, non potuiſſe ſcilicet niſi in altera Synodo reſcindere ſententias latas in Synodo Venetiana, quia in hac damnatos æquum abſolvere non putabat. Et quidem nemo niſi inſipiens dixerit particularium Synodorum judicia non poſſe a Romano Pontifice revocari; ac proinde, ubi Lucius non poſſe dixit, fermè ſignificavit non expedire.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS XI.

De Urbano III.

LUcio III ſummâ Cardinalium concordiâ ſuffectus eſt in Sede Apoſtolica *Lambertus Cribellus*, patriâ Mediolanenſis, ab *Alexandro III.* Cardinalis Presbyter, ac paulò poſt Mediolanenſis Archiepiſcopus creatus, qui ſibi nomen ſumpſit, *Urbanus III.* Veronæ in Eccleſia Cathedrali coronatus eſt, die Natalis Domini, anni 1185. ibique manſit, cùm Romæ turbatis adhuc rebus tutò commorari non poſſet. Statim atque creatus fuit, Encyclicas ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos Literas de exaltatione ſuâ dedit. Scripſit ad *Vuillelmum* Scotiæ Regem de cauſa Epiſcoporum *S. Andreæ* & Dunkeldenſis. Scripſit etiam eadem de cauſa ad Glaſcuenſem Epiſcopum & quoſdam Abbates. Balduino Cantuarienſi Archiepiſcopo Pallium miſit, cui novus Archipræſul Aſſumptionem ad Pontificatum gratulatus eſt, & de munere gratias egit, ſtylum commodante *Petro Bleſenſi*, cujus inter Epiſtolas hæc extat 99. Ordinem Cruciferorum Hoſpitalis Bononienſis approbavit, Privilegiiſque communivit.

Urbani III. cum Frederico Imperatore diſſidium.

Ipſum cum Friderico Imperatore commiſere negotia *Lucii III.* diſſimulatione ſopita, ſcilicet repetitio Patrimonii Comitiſſæ *Mathildis*, quod Auguſtus occupabat: Defunctorum Epiſcoporum Spolia, quæ redigebat in Fiſcum: & Sanctimonialium diſperſio e ſuis Monaſteriis, ſpecie Reformationis, quarum in locum alias ad honorem Dei & Religionis incrementum non ſubſtituerat, ſed Parthenonum redditus percipiebat. Acceſſit nova diſſenſionis cauſa, *Volmari* in Trevirenſem Archiepiſcopum facta a Pontifice conſecratio. Ad hæc Imperatoris filium, ſuperſtite patre, Imperatorem coronare Deceſſoris exemplo recuſavit *Urbanus*; quæ repulſa Principis animum ampliùs commovit. Auguſtum de primis tribus articulis, ſcilicet de *Mathildis* patrimonio injuſtè detento; de morientium Epiſcoporum exuviis; de ſtipendiis Abbatiſſarum & Sanctimonialium ſibi arrogatis, acriter arguit magnanimus Pontifex, eique, niſi Eccleſiæ faceret ſatis, excommunicationis minas intentavit. Quam ob cauſam a Germanis quibuſdam ad Schiſmata propenſiſſimis, *Turbanus* per contumeliam appellatus eſt, ut ex Abbate Uſpergenſi diſcimus, qui & ipſe *Urbano* iniquiſſimum ſe præbuit.

Quâ ratione in illo diſſidio ſe geſſerint Germaniæ Epiſcopi.

Adverſùs *Fridericum* Archiepiſcopi Moguntinus & Trevirenſis, cum duodecim Epiſcopis, pro Eccleſiæ cauſa ſtabant; Summique Pontificis, qui rem ipſorum agebat æquiſſimas poſtulationes tuebantur. Vias omnes Alpium Auguſtus concluſit, ne ad Sedem Apoſtolicam pateret aditus. Deinde *Philippum* Colonienſem Archiepiſcopum vocavit, animum ipſius ſuper his cauſis exploraturus. Reſpondit Archipræſul, cæterorum Epiſcoporum nomine, Majeſtatem Imperialem devotiones & ad obſequia ſua promptiores Præſules habituram, ſi paulò mitiùs cum ipſis agere, Cleroque Germanico impoſitum onus levare dignaretur. Nam, inquit, *Etſi non injuſtè, indecenter tamen gravati ſumus. Unde etiam videtur Domno Apoſtolico, quòd juſtam contra vos cauſam proponat, quòd mortuis Epiſcopis confiſcantur Eccleſiæ: ita ut ablatis omnibus mobilibus & ſtipendiis præſentis anni, Epiſcopus ſubintrans, omnia exinanita, & evacuata inveniat. Si ergo juſtitiæ obtentu, & noſtri ſervitii intuitu, per Imperialem Clementiam ſuper hoc nobis peperceritis, mediatores juſtitiæ inter vos & Dominum Papam humiliter erimus: ſin autem, a veritatis via recedere nequaquam poterimus.* Repoſuit Imperator ſe non permiſſurum ut *minima hæc ſcintilla juris* antiqui Inveſtiturarum extingueretur: ſatis eſſe ut Epiſcoporum electiones Eccleſiæ permitteret, prout olim pactum erat. Deinde Conventum Epiſcoporum & Principum indicit *Fredericus*; ſuam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam exponit, ſed jura ſua intrepidè ſe defenſurum profitetur. Romanum Pontificem Laïcorum Dominorum jura turbare addit: ſiquidem prohibet ne Laïcorum ullus Decimas poſſideat: cùm tamen Viri Nobiles Decimas olim ab Eccleſiis ceu *Beneficium ſtabile* acceperint, ut eas tuerentur. Vetare inſuper Dominum Papam, ne aliquis *in prædiis, ſeu hominibus Eccleſiarum*, Advocatiam ſibi uſurpet, ac decreviſſe ut *res Eccleſiaſticæ a Prælatis tantùm liberè diſpenſentur*. Jus quidem Prælatis favere videri: *Non tamen ita facilè mutari poſſe, quæ ex longa antiquitate uſus in conſuetudinem vertit, immo ipſa conſuetudo a progenie in progeniem deſcendens, quaſi juſta traditione roboravit.* Demum Præſulum rogavit ſententiam, ipſoſque hortatus eſt, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ Dei, Deo;* ita *Domino Papæ, in vice Chriſti, debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera a Deo conſtitutam non negligerent juſtitiam.* Moguntinus Archipræſul vir prudentiſſimus, ſententiam hoc modo temperavit, ut nec Summo Pontifici nec Imperatori ingrata fore videretur. Auctor ſcilicet fuit, ut Epiſcopi inter Summum Pontificem & Imperatorem ſequeſtres eſſent, datiſque ad ejus Sanctitatem Literis, omnium ſubſcriptione munitis, eam rogarent ut Imperatori jura ſua ſervaret, pacemque foveret Sacerdotium inter & Imperium. *Caſus iſte*, inquit, *in quo laborare videmur, gravis eſt, nec noſtrûm inter vos tantas componere lites. Quia, ſicut dixiſtis, ex una parte tenemur reddere Deo, quæ Dei ſunt; ex altera parte, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Domino enim Papæ ut Patri ſpirituali, qui ſupra omnes eſt, juſtum eſt ad omnia promtiſſimè obedire: Vobis autem cui hominium fecimus, a quo temporalia poſſidemus, ad aſſequendas omnes juſtitias veſtras jure tenemur aſſiſtere. Nunc ergo, ſine præjudicio melioris conſilii ſi placet, ſcribatur Domino Papæ ex perſona Epiſcoporum, in quibus commoneatur, ut ea quæ ad pacem ſunt, vobiſcum ſentiat, & juſtitiam vobis faciat. Imperatori placuit Archipræſulis conſilium. Scripta eſt ad Summum Pontificem Epiſtola, Præſulum omnium ſubſcriptionibus & ſigillis munita.* Hanc ubi accepit, legitque *Urbanus III. Obſtupuit de immutatione Epiſcoporum, quia ipſe cauſam pro eis videbatur ſumpſiſſe.* Conſtans tamen in propoſito fuit: & Imperatorem Eccleſiæ minimè ſatiſfacientem excommunicare decrevit, ſed pauliſper diſtulit ſententiam, deprecantibus Veronenſibus. Quod verò decreverat, morte præventus exequi non potuit. Hanc hiſtoriam diſcimus ex *Arnoldo* Abbate Lubecenſi in Chronico Sclavorum lib. 3. cap. 16. 17. & 18. Nonnulla *Urbani* III. Decreta Collectionibus Decretalium inſerta ſunt. Ipſi Hiſtoriam ſuam nuncupavit *Gotfridus* Viterbienſis. De procuranda Chriſtianorum Principum concordia, eorumque armis contra Infideles convertendis plurimùm ſollicitus fuit. Cùm autem Venetias comparandæ claſſis gratiâ proficiſceretur, Nuntium accepit Ferrariæ de captione Hieroſolymorum, & vivicæ Crucis, & Regis Hieroſolymitani a *Saladino*. Quam ob cladem mœrore confectus, obiit Ferrariæ 13. Kalendas Novembris, anni MCLXXXVII. cùm annum unum, menſes decem, & dies viginti quinque Eccleſiam rexiſſet.

Henricus de Soliaco Cardinalis Urbani III.

In Cardinalium Ordinem adlegit *Henricum de Soliaco*, Gallum, virum genere, ingenio, ſcientiâ, & virtute clariſſimum, Archiepiſcopum Bitu-

turicenſem; cui & Legationis Apoſtolicæ munus per Aquitaniam commiſit. De quo legendum Patriarchium Bituricenſe editum a *P. Labbe* Tom. II. Bibliothecæ Novæ Manuſcriptor. Librorum, cap. 67. Hujus etiam cum laude meminit *Petrus Bleſenſis* Epiſtolâ 126. ut & fratris ipſius, *Odonis* Pariſienſis Epiſcopi. Ex Ordine Ciſtercienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum aſſumptus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 242. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Imperator in Concilio determinat eſſe ſervanda Cæſari, quæ ſunt Cæſaris.*

R. Non ſcripſi, *Imperatorem in Concilio determinaſſe* (ut loquuntur Indiculi Cenſorii Auctores) ſed in Comitiis hortatum fuiſſe Epiſcopos, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo; ita Domino Papæ in vice Chriſti debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera a Deo conſtitutam non negligerent Juſtitiam.* Ex Arnoldo Lubecenſi Abbate, probatæ fidei Auctore id refero. Quid in ea narratione cenſoria animadverſione dignum? Abſit ut expungenda videatur Chriſti Jeſu Domini noſtri Sententia: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.*

ARTICULUS XII.

De Gregorio VIII. & Clemente III.

Gregorius Octavus.

Gregorii VIII. pium de Hieroſolymitana Expeditione conſilium.

I. Die poſt *Urbani III.* obitum altera, electus eſt Pontifex *Albertus* patria Beneventanus, ex Ordine *S. Benedicti* ab *Hadriano IV.* in Collegium Cardinalium adlectus, & Sedis Apoſtolicæ Cancellarius ab *Alexandro III.* creatus; qui ſibi nomen ſumpſit, *Gregorius VIII.* Ut primùm coronatus eſt, encyclicam ad Fideles univerſos Epiſtolam ſcripſit, ut eos ad Expeditionem Hieroſolymitanam hortaretur, & ad pœnitentiam agendam: Siquidem iratus ob hominum peccata Deus præpotens, cladem illam Chriſtianæ rei permiſerat. Ad placandam autem divinam Juſtitiam, jejunium qualibet Sexta Feria, inſtar Quadrageſimalis indixit; abſtinentiam verò a carnibus, Feria Quarta & Sabbatho, iis qui bene valerent. Sibi verò & Cardinalibus, ac eorum familiis, etiam Secunda Feria, niſi aut infirmitas, aut magna Solemnitas vel alia evidens cauſa impediret. Cardinalium animos ſacer ardor invaſit, hortatore *Gregorio*, & unà promiſerunt, ſe abjectis omnibus divitiis & deliciis, Crucem verbo & exemplo prædicaturos & Hieroſolyma cœteris præituros. Inducias etiam Principibus Chriſtianis bello ſe laceſſentibus, ad ſeptennium indixerunt. Denique promiſerunt ſe non equitaturos, quamdiu terra veſtigiis & Myſteriis Domini conſecrata eſſet in poteſtate Infidelium; ſeque nulla munera ab iis qui cauſas in Curia haberent, accepturos. Ita refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 636. Deſcribit idem Auctor laudatas *Gregorii VIII.* Epiſtolas, necnon illam quam ſcripſit ad Eccleſiarum Prælatos de Jure juxta Literas & Mandata *Urbani III.* Deceſſoris ſui reddendo. Hujus Epiſtolæ prima ſententia obſervatione digna, quâ ſe unum ex Epiſcopis profitetur. *Quoniam*, inquit, *ad Epiſcoporum maximè ſpectat officium afflictis & laborantibus ſubvenire, unumque illorum, licèt deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit*, &c. Primam Gregorii VIII. Epiſtolam ad univerſos fideles datam deſcripſit quoque *Guillelmus Neubrigenſis* lib. 3. *De Rebus Anglicis*, cap. 21. Piſas poſtmodum profectus eſt optimus Pontifex Piſanos & Januenſes diu diſſidentes conciliaturus, & ad Sacram expeditionem pariter ſuſcipiendam fœderaturus. Ubi febre correptus, poſt aliquot dies e vita migravit, 7. Kalendas Januarii, anno 1187. cùm duos tantùm menſes Eccleſiam rexiſſet. Nullos Cardinales creavit. Ipſum *Virum planè & ſapientiâ, & vita ſinceritate conſpicuum, æmulationem Dei habentem in omnibus ſecundùm ſcientiam, & ſuperſtitioſarum conſuetudinum, quarum in Eccleſia per quorumdam ruſticorum ſimplicitatem multitudo inolevit reprehenſorem acerrimum* prædicat *Vuillelmus Neuburgenſis* ſive *Neubrigenſis*.

Se unum ex Epiſcopis profitetur.

Gregorii VIII. elogium.

Clemens III.

Pacem facit cum Senatu Populoque Romano.

II. Cùm Sedes Apoſtolica poſt obitum *Gregorii VII.* diebus viginti vacaſſet, Piſis in Eccleſia Cathedrali legitimis Comitiis, electus eſt *Paulinus* Romanus, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus ab *Alexandro III.* creatus, ſibique nomen ſumpſit, *Clemens III.* octavo Idus Januarii anni 1188. Duo maximi momenti negotia confecit, nimirum pacem cum Senatu Populoque Romano, & Chriſtianorum Principum fœdus ad Turcarum expugnationem, & recuperationem Terræ Sanctæ. Pacis conditiones fuere, 1. Ut Urbs in Romani Pontificis eſſet poteſtate. 2. Ut abrogato Patritio Præfectus reſtitueretur. 3. Ut Senatores annui, Pontificis Auctoritate crearentur, qui fidelitatem, pacem, & ſubſidium, ſi opus eſſet, ipſi & Eccleſiæ Romanæ, jurarent. 4. Ut populus Baſilicam Vaticanam, ejuſque redditus, flagrante bello occupatos, integrè reſtitueret. 5. Ut vectigalia & redditus publici eſſent in Pontificis poteſtate, eâ lege ut tertia pars in uſus populi diſpenſaretur. 6. Ut Senatus populuſque Romanus Summi Pontificis coleret atque tueretur majeſtatem. 7. Ut Pontifex Senatoribus, Judicibus, Advocatis, Scriniariis, & Senatus Miniſtris conſueta donativa tribueret. 8. Ut annuam penſionem pro mœniis Urbis reſtaurandis ſolveret, 9. Ut Tuſculum ſolo æquaretur, agris & hominibus in Eccleſię poteſtate manentibus. Iſta conſtant ex *Cencio Camerario* in Libro Cenſuum Romanæ Eccleſiæ, qui extat in Bibliotheca Vaticana. His conditionibus in Urbem regreſſus eſt *Clemens III.* & maximo honore ac publicâ lætitiâ ab omnibus Ordinibus ſuſceptus.

Chriſtianos Principes ad Sacram Expeditionem contra Turcas fœderat.

Quod negotium ſpectat alterum, ſacræ ſcilicet contra Turcas expeditionis ad recuperandam Terram-Sanctam, *Clemens III.* miſſis ad Chriſtianos Principes Legatis, paceque inter *Philippum Auguſtum*, Francorum, & Henricum II. Angliæ Reges conciliatâ, ipſos ad ſacrum bellum fœderavit. Cœteris præivit Imperator *Fredericus I.* Secuti ſunt Francorum, Anglorumque Reges. Publicas interim preces pro Chriſtianorum exercitu indixit, earumque formam præſcripſit pius Pontifex. *Hugonem* Sancti *Andreæ* in Scotia Epiſcopum, quem ad Tribunal Apoſtolicum *Urbanus III.* vocaverat, ut, quæ inter eum & *Joannem* Epiſcopum intercedebat, controverſia dirimeretur, ob contumaciam & contemptum Sedis Apoſtolicæ, depoſuit, & *Joanni* Epiſcopatum confirmavit. Plures hac de cauſa ſcripſit Epiſtolas ſcilicet ad *Vuillelmum* Scotiæ, ad *Henricum* Angliæ Regem, ad Clerum Epiſcopatus *S. Andreæ*, & ad omnes Scotiæ Epiſcopos, quibus præcipit, ut niſi Rex Judicio Sedis Apoſtolicæ pareat, in ejus regnum, perſonam, fautoreſque omnes, Interdicti ſententiam ferant: & eos qui *Hugoni*, poſt exauctorationem paruerunt, excommunicatos denuntient. Has Epiſtolas deſcribit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 646. 647. & 648. Scoticanæ quoque Eccleſiæ, Libertates & Immunitates confirmavit idem Pontifex, noviſque auxit Privilegiis ut

ut conſtat ex ejus Epiſtolà ad *Vuillelmum* Regem quam exhibet idem *Rogerius* pag. 651. *Clementem III.* de pactis cum *Tancredo* Siciliæ Rege initis certiorem fecit *Richardus I.* Angliæ Rex, & diſpenſationem pro matrimonio inter ejus filiam & *Arthurum* Britanniæ Ducem nepotem ſuum, contrahendo, ab ejus Sanctitate poſtulavit. *Richardi* Regis Epiſtolam apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 677. legere eſt. Incipit his verbis, quæ ſummam ejus devotionem erga Sedem Apoſtolicam teſtantur: *Juſtiorem exitum facta Principum ſortiuntur, cùm ab Sede Apoſtolica robur & favorem accipiunt, & Sancta Romana Eccleſia colloquia diriguntur.*

Richardi Angliæ Regis præclara ſententia.

S. Ottonem Bambergenſem Epiſcopum, Pomeranorum Apoſtolum, in Sanctorum numerum idem Pontifex retulit. E vivis exceſſit 4. Idus Aprilis anno 1191. cùm annos tres, menſes totidem, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet; ac in Baſilica Lateranenſi ſepultus eſt.

Cardinales a Clemente III. creati.

Inter Cardinales a *Clemente III.* creatos celebres fuere, *Gregorius Galganus*, Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis, deinde Presbyter Sanctæ *Anaſtaſiæ*: Clementis ipſius, Celeſtini III. & Innocentii III. variis Legationibus functus. *Jordanus de Ceccano*, Campanus, Monachus & Abbas Foſſæ Novæ Ordinis Ciſtercienſis, Legatione Sedis Apoſtolicæ in Galliis & Germania nomine Clementis III. functus. *Bernardus* Canonicus Regularis Congregationis *S. Fridiani* Lucenſis. *Gregorius de Creſcentio*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Aquiro*, deinde ad Ordinem Presbyterorum & Titulum *S. Vitalis* ab Innocentio III. translatus, ab eoque Spoleto & Umbriæ Legatus & Rector præfectus. *Joannes*, natione Longobardus, Presbyter Cardinalis *S. Clementis*, Viterbienſis deinde, ac demum Albanenſis Epiſcopus. *Petrus Galloria*, Romanus ex Subdiacono Apoſtolico, Epiſcopus Cardinalis Portuenſis, & Sanctæ Rufinæ. *Guido de Papa* ſeu *Papareſchus*, ex Innocentii II. familia Diaconus Cardinalis, deinde ab *Innocentio III.* Presbyter *Sanctæ Mariæ Trans-Tyberim*, ac demum Epiſcopus Præneſtinus creatus. *Gregorius*, Tuſcus, de monte Carello, vir nobilitate & probitate inſignis. *Lotharius Anagninus*, ex ſtirpe Comitum Signiæ, ob ſingularem eruditionem cùm in Theologia, tum in Jure, & morum integritatem cum nobilitate conjunctam, Diaconus Cardinalis *SS. Sergii & Bacchi* creatus, poſtea Summus Pontifex Innocentius III. *Gregorius* Cardinalis *S. Angeli in Piſcina*, qui *Celeſtini III.* Legationem in Hiſpania obiit. *Guido de Pore*, ex Abbate Ciſtercienſi Presbyter Cardinalis *S. Mariæ Trans-Tyberim*, deinde Præneſtinus Epiſcopus ab *Innocentio III.* renuntiatus, & in Germaniam & Galliam Legatus ad *Ottonis* electionem confirmandam. Pietatis erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, & Deiparam Virginem eximiæ, ſive dum Religioſam Præfecturam gereret, ſive dum Apoſtolicam Legationem obiret, egregia ſpecimina dedit. *Maynardus*, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas Pontiniaci, vir omni diſciplinarum genere excultus & in expediendis pro Eccleſia conſiliis promptus & alacer, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, Pag. 245. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papæ Sententia obſervatione digna, qua ſe unum ex Epiſcopis profitetur.*

R. Pœnitenda certè obſervatio! Scripſit *Gregorius VIII.* ad Eccleſiarum Prælatos: *Quoniam ad Epiſcoporum maximè ſpectat officium afflictis & laborantibus ſubvenire, unumque illorum, licèt deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit,* &c. Papa verè *Unus Epiſcoporum* eſt, quamvis Epiſcopis cæteris jure divino ſuperior, & non ovium ſolùm, ſed *Paſtorum omnium unus ſit Paſtor*, ut probavi luculenter in Diſſertatione *De Primatu Sancti Petri & Romani Pontificis*, Sæculo I. & quavis occaſione data confirmo in hujus Operis ſerie.

ARTICULUS XIII.

De Celeſtino III.

TRiduo poſt Clementis III. obitum, *Hyacinthus* Petri Bubonis *de Urſinis* filius Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* a Celeſtino II. creatus, & maximis Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus, annis ſexaginta quinque in Ordine Eminentiſſimo numeratis, jamque annum agens ætatis octogeſimum quintum, electus eſt Pontifex, & *Celeſtinus III.* appellatus. *Henricum V.* Imperatorem, & *Conſtantiam* ejus uxorem coronavit, cùm jurium Eccleſiaſticorum conſervationem, & patrimonii *S. Petri* reſtitutionem integram juraſſet, Pontificem Coronam Imperialem pede percuſſiſſe, ac dejeciſſe, ut ſignificaret ſe Poteſtatem habere exuendi ipſum Imperio, ſi poteſtate ſuâ contra Eccleſiam abuteretur, tradit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. At narratio iſta quam *Baronius* Cardinalis approbat, apud me laborat ſuſpicione falſitatis, propter aliorum Hiſtoricorum & maximè *Arnoldi* Lubecenſis Abbatis, & *Gotfridi* Viterbienſis ſilentium; nec veriſimile eſt Pontificem pluſquam octogenarium, manſuetiſſimum, prudentiſſimum, ac modeſtiſſimum, Chriſtiano Imperatori, in ſacro Inaugurationis Ritu, palam inſultare voluiſſe.

Fabuloſa narratio.

Ad annum 1186. Num. 231.

Conſtantiam illam, *Rogerii* Siciliæ Regis filiam, in Monaſterio Panormitano Monialem fuiſſe votis obſtrictam, atque a *Celeſtino*, ut *Henrico V.* Imperatori nuberet, a votis abſolutam, recentiores nonnulli commenti ſunt: quos doctiſſimus Cardinalis *Baronius* luculentè refellit, Monialem numquam fuiſſe probans, ex Gotfridi Viterbienſis, Hugonis Falcandi, Arnoldi Lubecenſis, Romualdi Salernitani Archiepiſcopi, Guillelmi Neubrigenſis, Rogerii de Hoveden, Rigordi, & Abbatis Uſpergenſis coævorum Scriptorum ſilentio. Epitaphia verò, ex quibus fidem huicce commento adſtruere quidam nituntur, adſcititia eſſe probat. Nec a *Celeſtino III.* diſpenſata dici poteſt ut *Henrico* V. Imperatori nuberet, quæ anno 1186. eidem adhuc Germaniæ Regi nupſerat, Urbano III. Pontifice, ut *Gotfridus Viterbienſis* teſtatur.

Conſtantia Imperatrix Monialis non fuit.

Cùm abſente *Richardo I.* Anglorum Rege & in Palæſtina contra nominis Chriſtiani hoſtes pugnante, *Joannes* Comes Moretonii, & *Gaufredus* Eboracenſis Archiepiſcopus turbas in Angliæ Regno excitaſſent, ac *Vuillelmum* Elienſem Epiſcopum, Regis Cancellarium, & ſupremum Regni Adminiſtrum, calumniis impetitum, quas Hugo Conventrenſis Epiſcopus, illius juratus hoſtis, famoſo libello vulgavit, depoſuiſſent, ac ejeciſſent, Celeſtinus III. Elienſis Epiſcopi ac Regni defenſionem ſuſcepit, datiſque ad Anglicanos Epiſcopos Literis, juſſit ut Comitem Moretonii, & alios, qui dicto Epiſcopo vim intulerant, aut aliquid in ſtatu Regni a Richardo Rege ante diſceſſum diſpoſito, immutare auſi fuerant, excommunicatos denunciarent; & eorum terras Interdicto Eccleſiaſtico ſupponerent. *Celeſtini* Literas deſcribit *Rogerius de Hoveden* pag. 706. Sententiam ex-

Celeſtini III. Acta pro Eccleſia & Regno Angliæ.

com-

communicationis ab Archiepiſcopo Eboracenſi in Dunelmenſem Epiſcopum & quoſdam alios promulgatam, cauſa per appellationem ad Sedem Apoſtolicam delata, miſit in irritum idem Pontifex. Ejus Literas ea de re ad Lincolnienſem & Roffenſem Epiſcopos, & Abbatem *de Burgo* ſcriptas deſcribit idem *Rogerius* pag.715. Capitulum Eboracenſe, & Abbates plurimi *Gautfredum* Eboracenſem Archiepiſcopum apud *Cœleſtinum* III. accuſarunt, quòd venationi, & aucupio deditus, ac militaribus curis implicatus, Epiſcopale miniſterium prorſus negligeret; quòd excommunicandi poteſtate contra Clericos & Abbates imprudenter ac immaniter abuteretur: quòd Eccleſiæ ſuæ libertates & conſuetudines everteret atque antiquaret: Quòd appellationum ad Sedem Apoſtolicam nulla habita ratione, appellantes nihilominus excommunicaſſet, beneficiis privaſſet, in carcerem conjeciſſet: Quòd Pontificia mandata non ſineret executioni mandari: Quòd vim Capitulo ſuo intuliſſet, bonaque Canonicorum & aliorum qui res ſuas in Eccleſia vel in Theſauraria depoſuerant, curaſſet detineri: Quòd Eccleſiis vacantibus, præſentatos ſibi a Patronis Clericos idoneos non admitteret, ſed eas aut pueris, aut minùs honeſtis perſonis conferret: plerumque etiam illas diu vacare permitteret, ut earum fructus uſucaperet: Quòd beneficia conferens, ea ſcinderet per partes, contra ſtatuta Eccleſiæ, ut in iis novam & indebitam retineret penſionem: Quòd excommunicatos & ſuſpenſos pretio abſolveret: Quòd viros religioſos & honeſtos deſpiceret, viles & ſuſpectas perſonas familiaritate & gratia ſua honeſtaret. Has ob cauſas *Celeſtinus III.* inquirendi in ejus facinora provinciam Lincolnienſi Epiſcopo, & Archidiaconis de Northamtum, & Priori de Ponte-fracto commiſit: Qui inquiſitione factâ diem ipſi dicerent, quo ſe coram Sede Apoſtolica ſiſteret, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ. *Celeſtini III.* Literas ea de re datas ad Epiſcopum, Archidiaconos & Priorem laudatos, deſcribit *Rogerius de Hoveden* pag. 749. Sedem Apoſtolicam, ante audientiam, appellavit Archipræſul Eboracenſis. Tempus ipſi præfixere Commiſſarii Apoſtolici, infra quod Pontificio tribunali ſe ſiſteret. Inducias ampliavit Summus Pontifex. Tandem contumacem ab Officio ſuſpendit, adminiſtratione Diœceſeos ad *Simonem* Decanum Eboracenſem, & Capitulum tranſlatâ. *Celeſtini* III. Literas ea de re datas deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 760. *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo munus Apoſtolicæ Legationis per Angliam commiſit, rogante *Richardo* Anglorum Rege. Literas ad *Hubertum* datas apud eumdem Authorem legere eſt, pag.753. Item datas ad Epiſcopos, Abbates, cœteroſque Prælatos Eccleſiarum per Regnum Angliæ conſtitutos, pag.754. Ad Præſules Anglicanos ſcripſit, de ſacra contra Turcas expeditione promovenda, juſſitque ut eos, qui privatis diſſidiis belli ſacri progreſſum impedirent, Cenſuris Eccleſiaſticis cogerent ad obſervandas inducias Eccleſiæ Auctoritate imperatas. Literas illas *Celeſtini III.* deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag.722.

Cùm *Richardus* Angliæ Rex ab Expeditione Hieroſolymitana rediens, naufragiumque in mari Hadriatico paſſus, a *Leopoldo* Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ memore, captus eſſet, atque Imperatori *Henrico V.* traditus, qui captivum ipſum detinuit, *Vualterus* Archiepiſcopus Rothomagenſis, & cœteri Normanniæ Præſules, ad *Celeſtinum* III. ſcripſere, obſecrantes ut pro tanti Regis libertate, quem Eccleſia Romana in ſuam protectionem ſuſceperat, ejus Sanctitas ſolicita eſſet, gladiumque *S. Petri* contra *Leopoldum* Ducem & *Henricum* Imperatorem captivitatis ejus auctores, diſtringeret. Eſt inter Epiſtolas *Petri Bleſenſis* ſexageſima quarta. Sed & *Aleonora* Regina mater ejuſdem Regis, ad eumdem Pontificem ſemel iterumque ſcripſit Literas vehementes, quibus ejus Auctoritatem pro filii ſui liberatione imploravit. *Aleonora Regina ad Celeſtinum* III. Epiſtolæ ſunt 144. 145. & 146. apud *Petrum Bleſenſem*. His Epiſtolis excitatus Pontifex, *Leopoldum* Auſtriæ Ducem, qui Regem Angliæ cœperat, Anathemate perculit, ac Imperatori, ejuſque ditionibus, Cenſuras Eccleſiaſticas etiam comminatus eſt, niſi eum liberum dimitteret: ut refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis.

Canonicos ſæculares in Conventrenſi Eccleſia, ejectis Monachis, a Ciceſtrenſi Epiſcopo inſtitutos, ſecundùm Mandata *Clementis* III. per obreptionem impetrata, expelli juſſit, & Ordinis Benedictini Monachos reſtitui, datis ad Cantuarienſem Archiepiſcopum Literis, ad hujuſce Decreti executionem, quia *Id in Monaſtica Religionis & totius Eccleſiaſtica Diſciplina redundabat opprobrium*, & Clemens III. *tanta irregularitati, niſi circumventus, auctoritatem non praſtiterat aut favorem.* Eccleſiæ Scoticæ libertates confirmavit, datis ad *Vuillelmum* Regem Literis. Epſt. 16.

Cùm *Ingeburgem* Reginam, *Canuti* Danorum Regis ſororem, quam uxorem duxerat *Philippus Auguſtus* repudiaſſet, & ratione conſanguinitatis allegatâ, ſolutionem matrimonii, & facultatem alterius conjugii ineundi a Celeſtino III. per Oratores poſtulaſſet, Pontifex *delegavit Judices ex Regno poſtulantis, forti tamen mandato adſtrictos, ut in hoc negotio juxta integritatem Canonica procederent Sanctionis.* Verba ſunt *Guillelmi Neubrigenſis*, lib.4. cap.16. Conſanguinitate probata, duorum Epiſcoporum, & Procerum quorumdam teſtimoniis, Remenſis Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, cum aliquot Epiſcopis Gallicanis, divortium decrevit. Deinde Rex *Mariam Agnetem* Ducis Moravorum filiam duxit. De injuria ſorori illata apud *Celeſtinum* III. expoſtulavit Canutus Danorum Rex. Pontifex Legatos miſit in Gallias, qui cauſam cognoſcerent ac judicarent, *Meliorem* Presbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, anno 1126. Illi Concilium Pariſiis ad cauſæ hujus examen celebravere, cum Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus, nullo penitus fructu. Nam inquit Rigordus in Vita Philippi Auguſti, *Quia facti ſunt Canes muti non Valentes latrare, timentes etiam pelli ſua, nihil ad perfectum deduxerunt.*

Acta Celeſtini III. in cauſa Divortii Philippi Auguſti, & Ingeburgis Regina.

Cùm *Philippus* Bellovacenſis Epiſcopus, *Philippi Auguſti* conſanguineus, in bello quod Gallos inter & Anglos flagrabat, ad ſolvendam Caſtri Miliaci obſidionem ductis copiis, prælioque cum hoſtibus commiſſo, victus, captus, & vinctus eſſet, *Celeſtinum* III. Pontificem Maximum interpellavit ut de ſua liberatione ſatageret. Cui reſpondit Pontifex, ſe Regi Angliæ opportunè ſupplicaturum, non importunè rogaturum, multò minùs imperaturum, quoniam Præſulem pacificum exuens, militem induerat, clypeum pro Infulis, gladium pro Stola, loricam pro Alba, galeam pro Mitra, lanceam pro Baculo Paſtorali ferens. Epiſtolas *Philippi* Bellovacenſis Epiſcopi ad *Celeſtinum*, & *Celeſtini* ad *Philippum*, deſcribit Rogerius de Hoveden, pag.770. & 771. Qua de re legendus etiam *Guillelmus Neubrigenſis* lib.5. *De Rebus Anglicis*, cap.30. *Adelfonſo* Galleciæ Regi ſacris interdixit *Celeſtinus* III. quòd *Tarſiam* filiam *Sancii* Regis Luſitaniæ, patrui ſui, tamquam uxorem contra Leges Eccleſiaſticas, invi-

Caſtrum Miliacum, in agro Bellovacenſi.

ciâ contumaciâ retineret, *S. Ubaldum* Eugubinum Epiſcopum anno 1192. inter Cœlites adſcripſit, Diplomate quod incipit *Benedictus Deus*, ejuſque Feſtum quotannis celebrari ſtatuit 17. Kalendas Junii. In album quoque Sanctorum retulit *B. Joannem Gualbertum* Abbatem, Congregationis Vallis Umbroſæ O. B. Inſtitutorem, Diplomate quod incipit, *Glorioſus Deus*. Ejus Feſtum celebratur die 12. Julii. Ordinem Militarem *S. Mariæ Teutonicorum* confirmavit, rogante Imperatore *Henrico*. Approbavit etiam Congregationem Monachorum *Montis Virginis* O. B. eamque Privilegiis ornavit, Diplomate quod incipit: *Religioſam vitam eligentibus*. Plurima *Celeſtini* III. Decreta in Libros Decretalium relata ſunt. Chriſtianam uxorem, cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri nubere poſſe Catholico; atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſiâ matrimonium dirimi, ſenſit *Celeſtinus* III. & Apoſtoli ſententiam de his intellexit: *Si Infidelis diſcedit, diſcedat. Non enim frater aut ſoror ſubjectus eſt in hujuſmodi ſervituti*. Decretum iſtud legere eſt cap. *Laudabilem*, *De converſione Infidelium*, Lib. 3. Antiquæ Collectionis 11. Decretalium, *ab Antonio Auguſtino* editæ, pag. 195. At iſta *Celeſtini* III. opinio, Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata, eamque emendavit *Innocentius* III. cap. *Quanto*, *De divortiis*, & pars illa Capitis *Laudabilem*, Collectioni juſſu *Gregorii IX.* a *S. Raymundo* adornatæ non eſt inſerta; Et Concilium Tridentinum Seſſione 24. Canone V. Anathemate ferit eos qui dixerint, *propter hæreſim diſſolvi poſſe matrimonii vinculum*. Obiit *Celeſtinus* III. ſexto Idus Januarii, anno 1198. cùm ſex annos & menſes novem Eccleſiam rexiſſet. Ipſum lethali ægritudine decumbentem juſſiſſe Cardinalibus ut de Succeſſoris electione tractarent, & abdicationem obtuliſſe, modò *Joannem de S. Paulo* Cardinalem Presbyterum *Sanctæ Priſcæ* eligerent; Cardinales verò propoſitionem antea inauditam rejeciſſe, auctor eſt *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 774.

Tom. I. Bullarii Romani, pag. 77.

Ibidem, pag. 76.

Celeſtinus III. Matrimonium apoſtaſiâ dirimi ſenſit.

Ejus Decretalis ab Innocentio III. emendata.

Inter Cardinales a *Celeſtino* III. creatos, celebres fuere, *Hugutio de Thiennis* patriâ Vicentinus, *SS. Sylveſtri & Martini in Montibus* Presbyter Cardinalis, vir juris peritiſſimus, cui *Celeſtinus* III. & *Innocentius* III. Pontifices Maximi cauſas pene omnes dirimendas committebant. *Joannes*, patriâ Salernitanus, Monachus Caſſinenſis, *S. Stephani in Cœlio Monte* Cardinalis, poſt obitum *Celeſtini* III. decem ſuffragiis ad Summum Pontificatum poſtulatus, ejuſque & *Innocentii* III. Legationibus functus, in Germania, in Regnis Neapolitano & Siciliæ, in Anglia, Scotia, & Hibernia. *Rofredus*, Caſſinenſis Abbas, *SS. Marcellini & Petri* Presbyter Cardinalis, vir eximii conſilii, ſapientiæ, magnanimitatis. *Cynthius*, Romanus, *S. Laurentii in Lucina* Cardinalis Presbyter, *Innocentii* III. Legationes in Piceno & in Sicilia obiit. *Joannes de Sancto Paulo*, ex illuſtri Columnenſium familia, *S. Priſcæ* Cardinalis Presbyter, deinde ab *Innocentio* III. Sabinenſis Epiſcopus creatus, ejuſque Legationibus in agro Piceno, in Gallia & in Sicilia functus, qui naſcentem *S. Franciſci* Ordinem fovit ac protexit, & Seraphico Patriarchæ *S. Franciſco* amiciſſimus fuit, pro cujus Regulæ confirmatione apud *Innocentium III.* & Cardinales peroravit dicens: *Si petitionem Pauperis hujus refellimus, cùm petat ſibi confirmari formam Evangelicæ vitæ, cavendum eſt nobis ne in Chriſti Evangelium offendamus*. Ita refert *S. Bonaventura*, qui cumdem Joannem *omnis ſanctitatis amatorem, & adjutorem pauperum Chriſti*, prædicat in Vita S. *Franciſci*, cap. 3. *Petrus Capuanus*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Via Lata*, ad Ordinem Presbyterorum & Titulum *S. Marcelli ab Innocentio* III. tranſlatus, ejuſdem Legationes obiit in Galliis, & in Oriente. *Cencius Sabellus*, *S. Luciæ in Orphea* Diaconus Cardinalis, S. R. E. Camerarius ac Procancellarius, ab *Innocentio* III. ad Ordinem Presbyterorum, & Titulum *SS. Joannis & Pauli* aſſumptus, poſtea fuit Summus Pontifex Honorius III. *Albertus*, Godefridi III. Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, ex Margareta Limburgica filius, Epiſcopus Leodienſis, qui pro tuenda Eccleſiaſtica libertate Martyr occubuit Remis anno 1193. die 24. Novembris, quo in Romano Martyrologio ejus memoria celebratur. *Simon*, Henrici Limburgenſis Ducis filius, poſt *S. Albertum* Leodienſis Epiſcopus. *Nicolaus Bobo*, Celeſtini III. nepos, &c.

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 150. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Notam appingunt: *Rejicit tamquam falſam narrationem de conculcata Corona Imperiali a Celeſtino III. ad ſignificandum quod Papa poteſt Imperatorem deponere, contra Baronium*.

R. Mera facti quæſtio. Conjecturas meas adversùs narrationem illam propoſui, admodum certè probabiles: opinionem amplexus ſum, quæ & veriſimilior, & Celeſtino III. honorificentior viſa eſt. Sed RR. Cenſoribus diſplicet quod a *Baronio* diſſentiam.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 155. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa promittit ſe rogaturum Regem Angliæ, non coacturum, pro liberatione cujuſdam Epiſcopi, qui armatus, in bello fuerat ab ipſo captus*.

R. Hiſtoriæ res eſt. Facti teſtes ſunt Literæ Celeſtini III. ad Philippum Bellovacenſem Epiſcopum captum a Rege Angliæ: *Regi tamen Anglorum* (inquit) *pro te Literas dirigimus ſupplicatorias. Qualitate namque captionis tuæ medullitus inſpecta, in tali caſu non poſſumus, nec debemus imperare, ſed tantùm ſupplicare.... Nos autem pro te ſupplicamus, non importunè, ſed opportunè*. Celeſtini III. literas refert *Rogerius de Hoveden* parte poſteriori Annalium, in *Richardo I.* pag. 771. An Pontificiæ Majeſtati injuriam fieri putant Religioſi Cenſores, cùm dicitur Pontificem Regibus ſupplicaſſe, non imperaſſe? ſic tamen Celeſtinus III. locutus eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 256. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa erravit circa diſſolutionem Matrimonii, ejuſque Decretum non fuit approbatum ab Eccleſia*. Hinc infer-
„ re intendit Alexander (inquiunt) quod Decreta
„ Pontificum ſine conſenſu Eccleſiæ ſunt opinio-
„ nes, & non Decreta infallibilia.

R. Chriſtianam uxorem cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri nubere poſſe Catholico, atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſia Matrimonium dirimi ſenſit *Celeſtinus III.* Decretum iſtud habetur cap. *Laudabilem*, Tit. *De Converſione Infidelium*. lib. 3. ſecundæ Collectionis Antiquæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ. Illam *Celeſtini III.* opinionem Eccleſiæ conſenſu non eſſe approbatam obſervavi, ab *Innocentio III.* emendatam, cap. *Quantò*. Ext. *De Divortiis*: Partem illam capitis, *Laudabilem*, inſertam non fuiſſe Collectioni novæ Decretalium juſſu Gregorii Noni editæ: Concilium de-

denique Tridentinum Seſſione XXIV. Canone V. anathemate feriiſſe eos qui dixerint, propter Hæreſim diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum. Hæc verba, *Papa erravit*, affingunt mihi RR. Cenſores, mea non ſunt. Quamvis Celeſtinum III. in ea Decretali erraſſe verum ſit. Ejus opinionem Eccleſiæ conſenſu non fuiſſe approbatam dixi, quod certiſſimum. De infallibilitate Summi Pontificis ne verbum quidem ullum habeo eo loci; nec id infero, quod me inferre voluiſſe RR. Cenſores in omnem eventum divinant; tametſi ea ſit Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia. Sanè aut Celeſtinus III. erravit, aut Innocentius III. qui Decretalem ejus correxit, cùm eorum opiniones contrariæ ſint, ut ipſe Innocentius in Decretali ſua notat: *Nos igitur conſultationi tuæ reſpondentes, diſtinguimus, licèt quidam Prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter videatur*, &c. Non erravit *Innocentius Tertius*, cujus ſententiam approbavit & amplexa eſt Eccleſia: Quid igitur de *Celeſtini* III. Sententia dicendum, niſi quod notat Gloſſa capitis *Quantò*, mox laudati? PRÆDECESSOR, *ſcilicet Celeſtinus, dictum cujus habuiſti olim in Decretali*. S. De Converſ. Infid. C. Laudabilem. *Et malè dixit Celeſtinus*. Hæc Gloſſa, quæ in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano legitur. Longiùs progreſſus eſt *Alfonſus de Caſtro* Ordinis FF. Minorum vir eruditus, qui lib. 1. *De Hæreſibus*, cap. 4. ſcribere non dubitavit, *Celeſtinum III.* non poſſe excuſari ab Hæreſi, quod docuerit per hæreſim ita Matrimonium ſolvi, ut liceat ei conjugium aliud inire, cujus prior conjux in hæreſim lapſus ſit. Ego verò ab Alfonſo diſſentio, & Celeſtinum III. excuſari poſſe exiſtimo ab hæreſi, quia tunc temporis veritas non erat adhuc eliquata, ſed illum ab errore excuſare non valeo, quamvis *Decretum ejus planè Apoſtolicum & ex Cathedra non fuiſſe*, (ut ait *Bellarminus* lib. 4. *De Romano Pontifice*, cap. 14.) non diffitear. Explicari poteſt & in rectum ſenſum flecti Gregorii II. Reſponſum ad Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi Conſulta, quod habetur 11. Parte Decreti, Cauſa 32. Quæſt. 7. Cap. 18. *Quod propoſuiſti*, inquit, *ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis: Bonum eſſet ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret: Sed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: Non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit*. Quia tamen Reſponſum illud *Gregorii II.* in bonum ſenſum flecti non poſſe viſum eſt *Gratiano*, hanc ille Notam appoſuit, quam Romani Correctores ad collectionis ejus emendationem a *Gregorio XIII.* adhibiti expungendam non duxerunt. *Illud Gregorii, Sacris Canonibus, imò Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitus reperitur adverſum*. Quamvis ergo *Celeſtinum III.* in Decretali, *Laudabilem*, erraſſe ſimpliciter dixiſſem, non eſſem propterea reprehendendus, ſed mitiùs ac modeſtiùs locutus ſum, dicendo: *Iſta Celeſtini III opinio Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata*.

Nota.

QUod narrat Rogerius Hovedenus de Celeſtino pede ſuo coronam Imperatoris conculcante falſitatem redolet apud Natalem. Verùm hanc hiſtoriam neutiquam rejiciendam putat Franciſcus Pagi in vita Celeſtini, cùm apud ipſum majoris roboris ſit Rogerii aſſerentis teſtimonium eâ ætate florentis, quàm aliorum omnium ſilentium.

Nota.

ERravit Celeſtinus ſentiendo matrimonii vinculum inter fideles ſolvi, ſi alter conjugum hæreſim amplectatur, ſed non definivit, ac ſuam opinionem dumtaxat expoſuiſſe illa Innocentii verba manifeſtant: *Licèt quidam Prædeceſſor noſter aliter ſenſiſſe videatur*, porro *ſentire* non eſt definire. At ut ſatis dignoſcatur quàm inaniter, objiciendo Pontificum lapſus in quibuſdam Decretalibus pugnent Boſſuet, aliique contra infallibilitatem Pontificis ut univerſalem eccleſiam docentis per ſuas definitiones, operę pretium eſt hìc animadvertere non omnes Pontificum epiſtolas Decretales ſolemnes rerum, ſuper quibus conſulebantur, continere definitiones.

Jam ergo adnotavi tunc Pontificem ſolemniter definire, ſeu ex Cathedra loqui, quando aliquâ veritate maturè examinatâ, ac ſpecialibus orationibus Spiritus S. adſiſtentia invocata, aliquid tamquam Magiſter univerſalis definit, ac ad fidem pertinere univerſæ proponit eccleſiæ, adeout oſtendat ut hæreticos habendos, qui aliter, ac ipſe definierit, ſentiant; unde in eos ſolet anathema pronuntiare. Neque hìc etiam prætereundum quòd licet veritas ita definita ad fidem pertineat, in eaque definienda infallibilem Romanum Pontificem agnoſcamus, non tamen eſt neceſſe eamdem infallibilitatem ad ea, quæ incidenter dicuntur, extendere, ſive ad aliquas rationes, quæ fortè afferantur, hæ etenim ex majori minorive doctrina Romanorum Pontificum derivant; & aliunde pro eccleſia inſtruenda ſat eſt, ſi in ſuis definitionibus errori non ſint obnoxii. Ubi verò eſt reperire Pontificum Decretales omnes epiſtolas ita eſſe eccleſiæ propoſitas, ut modo præfato articulum fidei continere dignoſcamus? E contra verò ſcimus in iiſdem decretalibus quædam tantùm ut magis probabilia proponi, alia ut omnino quidem ſequenda, ſed non ita ut ad fidem pertineant, quamvis eiſdem oppoſita omni poſtea practica probabilitate exuantur. Sed audiantur Walenburgenſes *tom. 2. in reg. fid. §. 4. n. 2. Placet adhuc*, ajunt, *propiùs decretales illas evolvere. Maxima earum pars verſatur in regulandis Officialis, ſeu Judicis in epiſcopali tribunali ſedentis judiciis: varia in collatione beneficiorum obſervanda præſcribunt, ex quibus Officiales debent litem terminare. Quid hæc ad articulos fidei? Non ſunt hæc materia propria fidei. Pleręque etiam, & ferè omnes reſponſa ſunt particularibus data, non toti eccleſiæ, in quibus reſponſionibus particularibus concedunt omnes Papam poſſe errare, nec talia reſponſa fundandæ doctrinæ fidei, multò minus catholicæ eſſe ſufficientia — Compendioſior via & regia reducendis ad caſtra catholica deviis eſt propalam inclamare, nihil horum eſſe de fide catholica, proinde nihil horum eſſe in profeſſione fidei noſtræ, quam ſubſcribendam ſolùm reducendis deviis proponimus*. Secum etiam ſentire Bellarminum obſervant, cùm etenim *l. 4. de Rom. Pontif. c. 2.* retuliſſet Magdeburgenſes *centur. 8. cap. 10.* accuſare Gregorium III. quaſi viro permiſiſſet aliam uxorem ducere, ſi ea quam habebat propter morbum debitum reddere conjugale non valeret, hanc etiam pro Gregorio vindicando affert reſponſionem: *Poſſet etiam dici Pontificem ex ignorantia lapſum eſſe, quod poſſe Pontificibus accidere non negamus, cùm non definiunt aliquid tamquam de fide, ſed ſolùm opinionem ſuam aliis declarant, ut hoc loco videtur Gregorius feciſſe*. Ita expreſsè Bellarminus fatetur in epiſtolis decretalibus errorem eſſe potuiſſe. Cæterùm ſummo in pretio habendas eſſe demonſtrat to-

tius eccleſiæ conſenſus illas intuens, tamquam regulares a ſe obſervandas.

CAPUT III.

De cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina ſæculis XI. & XII.

DE Conciliis a Romanis Pontificibus celebratis, Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus, apud Clarummontem, Nemauſi, Remis, &c. cùm egerimus Capitibus 1. & 2. quibus eorum Geſta expoſuimus; de Conciliis contra Berengarium, & contra *Petrum Abalardum* congregatis: de his quæ in cauſa Inveſtiturarum, & in cauſa *S. Thomæ* Cantuarienſis, habita fuere; necnon de tribus Oecumenicis Lateranenſibus, ſimus in Diſſertationibus acturi; pauca hìc nobis ſuperſunt percenſenda, quæ compendio attingemus.

ARTICULUS I.

De Concilio Ænhamenſi.

Ænhamum ignotus nobis Angliæ locus.

NOno ſupra milleſimum anno Ænhami in Anglia celebrata eſt Synodus juſſu Regis *Ætheltedi*, ad quam Angliæ Epiſcopi & Optimates univerſi convenere, ita ut Concilium Eccleſiaſticum ſimul & Politicum eſſet, & Regni Comitia cum Synodo celebrarentur. Conventus agendi auctores Regi fuere *Ælfagus* Cantuarienſis & *Vulſtanus* Eboracenſis, Archipræſules. Canones conditi duo ſupra triginta. *Primus* Clericos, Abbates, Abbatiſſas, Monachos hortatur ut vitam profeſſione ſua dignam ducant, ſuiſque, ut par eſt, Officiis fungantur, Chriſtianos omnes ut Pœnitentiam agant. *Secundus*, de Sacerdotum, aliorumque Miniſtrorum ſacrorum cœlibatu decernit. *Tertius*, de cultu & amore Dei. *Quartus* de ſagis, incantatoribus, necromanticis, meretricibus exterminandis. *Quintus*, de juſtis Legibus ferendis, injuſtis abrogandis. *Sextus* prohibet ne Chriſtiani Paganis vendantur. *Septimus*, Legum ſeveritatem jubet temperari, ne pro delictis minùs gravibus homines morte damnentur. *Octavus* ſtatuit de Matrimonii impedimentis, illudque contrahi vetat cum conſanguineis vel affinibus in quarto gradu, cum Sanctimoniali, cum ſuſceptrice ſua e ſacro fonte. *Nonus* Eccleſiæ paci & libertati proſpicit. Aliquod onus imponi Eccleſiis; & Miniſtros, inconſultis Epiſcopis, ejici prohibet. *Decimus* de juribus Eccleſiæ ſeu decimis ſolvendis. *Undecimus* Denarium Sancti Petri: *Duodecimus* & *Decimus-tertius*, Luminarium cenſum, & pecuniam ſepulchralem pendi jubent: quam pecuniam Parochiæ ſolvi, etiamſi ſepulturam quis extra Parochiam elegerit, mandat Canon *Decimus-quartus*. Canones *Decimus-quintus*, *Decimus-ſextus* & *Decimus-ſeptimus*, de Feſtivitatum & jejuniorum obſervantia decernunt. Mercaturas & nundinas, venationem, & mundana opera diebus ſacris prohibent. Jejunium in Vigilia ſummi Feſti *Sanctæ Mariæ*, id eſt, glorioſæ ipſius Aſſumptionis, & in Vigiliis ſingulorum Apoſtolorum præter quàm *Philippi & Jacobi*, Quatuor ſtatis Temporibus, & ſingulis ſextis Feriis indicunt. *Decimus-octavus* litium conteſtationem, juramenti præſtationem, nuptiarum celebrationem in Feſtis ſolemnibus & Jejuniis Quatuor Temporum prohibet. Item ab Adventu ad Octavas Epiphaniæ, & a Septuageſima ad quintam decimam noctem ultra Paſcha. *Decimus-nonus* Viduas per annum poſt obitum viri innuptas manere jubet. *Vigeſimus* Chriſtianos ad Confeſſionem Sacramentalem & Euchariſtiam frequentandam adhortatur, ſaltem ter in anno. *Vigeſimus primus* Chriſtianæ plebis mores in verbis & operibus informat. *Vigeſimus-ſecundus*, de pacis violatæ redintegratione, de numiſmatis emendatione, de juſtis ponderibus & menſuris, de pontibus inſtaurandis, & militari expeditione decernit. Hoc etiam ſpectant duo ſequentes Canones. *Vigeſimus-quintus*, *Vigeſimus-ſextus*, *Vigeſimus-ſeptimus*, & *Vigeſimus-octavus*, adversùs homicidas, reos Majeſtatis, Monialis aut viduæ conſtupratores conditi. *Vigeſimus-nonus* ineundum eſſe monet Conſilium de religione promovenda. *Trigeſimus* adhortationem ad utrumque Ordinem continet. *Trigeſimus-primus* ſtatuit ut mulctæ propter delicta in Deum & Eccleſiam patrata impoſitæ in pios uſus convertantur. *Trigeſimus-ſecundus*, Potentiores graviùs mulctandos, & pœnam unicuique juxta conditionem ſuam & qualitatem criminis imponendam edicit.

Summa Canonum.

Matrimonii impedimenta.

Jura ſepulcralia Parochiæ ſolvenda, licèt ſepulturam alibi quis elegerit.

Præcepta jejunia.

Quibus temporibus nuptiæ & litium conteſtatio- nes; prohibita in Eccleſia Anglicana.

ARTICULUS II.

De Concilii Salegunſtadienſi.

Salegunſtaudium, vulgò Seigenſtat, in Moguntina Diœceſi.

ANno milleſimo vigeſimo-ſecundo, *Aribo* Moguntinus Archiepiſcopus, cum quinque Coëpiſcopis, Salegunſtadii, ad Mœnum, Synodum celebravit, *Henrici* II. Imperatoris anno ſexto. Canones viginti condidit. *Primus* abſtinentiam a carne & ſanguine indicit quatuordecim diebus ante ſolemnitatem *Sancti Joannis Baptiſtæ*, & ante Nativitatem Domini, in Vigiliis Epiphaniæ, Aſſumptionis Beatæ Virginis, omnium Apoſtolorum, *S. Laurentii*, & omnium Sanctorum, & unicam dumtaxat refectionem his diebus permittit. *Secundus*, ſtata & fixa eſſe jubet Quatuor Temporum Jejunia. *Tertius*, Nuptias celebrari vetat ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, a Septuageſima ad Octavas Paſchæ, & omnibus diebus jejunio conſecratis, aut majoribus Solemnitatibus. *Quartus* Presbyteris, qui poſt galli cantum biberint, ne ſacrum faciant, interdicit. *Quintus* ne uno die pluſquam tres Miſſas celebrent. Plurium Miſſarum celebrationem Presbyteris qui plures Parochias regebant aliàs permittebat Eccleſia Moguntina; ſed cavit ne trium numerum excederent. *Sextus*, corporale Domini corpore conſecratum in ignem ad extinguendum incendium projici vetat. *Septimus* ſtatuit ut cùm duorum nomen de adulterio delatum eſt; qui negat, probabili judicio ſe expurget; confeſſus pœnitentiam ſubeat. *Octavus*, gladium, excepto Regali, in Eccleſia geſtari vetat. *Nonus* colloquia in Eccleſiis vel in earum atriis miſceri prohibet. *Decimus*, Miſſas votivas de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële, & Evangelium *In Principio erat verbum*, pro Matronarum deſiderio, quæ divinationis non devotionis cauſa illas audire volebant, celebrari vetat, ac recitari. Cæterùm Miſſas votivas, ſi pro reverentia Sanctæ Trinitatis poſtulentur, Synodus non improbat. *Undecimus*, a nepote, non a fratre & ſorore, gradus conſanguinitatis numerandos eſſe docet. *Duodecimus*, Laïcorum ædificia Eccleſiis contigua eſſe prohibet. *Decimus-tertius* vetat ne Patroni Laïci Eccleſias ſuas, inconſulto Epiſcopo, Presbyteris commendent. *Decimus-quartus* ſtatuit ut cum duo adulteri accuſantur, & uterque negat, alteruter ambos divino purget judicio. *Decimus quintus*, bannitum jejunium religioſè ſervari præcipit in Diœceſibus, in quibus indictum eſt. Bannitum jejunium vocabatur, quòd ad bannum

Summa Canonum.

Miſſa votiva.

Bannitum jejunium.

num

num divinum, ſeu Dei indignationem & flagella avertenda indiceretur ab Epiſcopis, ſuſciperetur a populis, qui ſe dignos judicabant propter peccata ut a Regno Dei bannirentur (ſic loquebantur eo ævo) id eſt, exularent. Auſterius ſolito erat jejunium illud, triduanum, octo rerum abſtinentia celebre: ſi alicujus uſum quis redimere vellet, pauperem reficeret, Saleguniſtadienſis juſſit Synodus. *Decimus-ſextus* vetat ne aliquis Romam petat abſque licentia ſui Epiſcopi, vel ejus Vicarii. *Decimus ſeptimus* ſub anathemate prohibet, ne Presbyteri carrinam Pœnitentibus dividant, niſi ſint infirmi. Erat autem carrina vel carena dierum quadraginta continuorum jejunium in pane & aqua, ut *Bucardus* lib. 19. cap. 5. exponit. *Canon decimus-octavus* ſtatuit, ut iis qui Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, Indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis indictam adimpleant. *Quia multi*, inquit, *tanta mentis ſua falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati, Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maximè confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: Sancto viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed priùs juxta modum delicti Pœnitentiam ſibi datam a Sacerdotibus adimpleant: & tunc Romam ire, ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum de iiſdem rebus deferendas accipiant.* Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat. *Decimus-nonus* vetat ne Pœnitens, dum carrinam ſuam jejunat, de loco in locum migret, ſed ibi permaneat, ubi ſuam acceperit Pœnitentiam, ut proprius Sacerdos ſibi præbeat teſtimonium. *Vigeſimus* cavet ne Presbyteri excommunicatos aut Pœnitentes, abſque mandato Epiſcopi in Eccleſiám introducant vel abſolvant.

Carrina Pœnitentialis.

Lapſorum malæ artes & impœnitentia damnantur, qui Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis impoſitam adimplere nolentes, ad indulgentiam ſeu remiſſionem Pœnitentiæ a Summo Pontifice impetrandam Romam ibant.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 264. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Concilium declarat abſolutos a Papa, a Pœnitentia priùs impoſitâ non eximi.*

R. Synopſim Canonum Concilii Salegunſtadienſis exibens, Canone 18. ſtatutum eſſe obſervo, *Ut iis qui Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis indictam adimpleant.* Tum Canonis verba deſcribo, de meo nihil addo niſi hanc obſervationem, quæ laudem meretur, non reprehenſionem: *Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat.* Ad hanc obſervationem non attenderunt, aut certè ipſam diſſimularunt Religioſi Cenſores.

Nota.

PRofectò Concilium Salegunſtadienſe ſummam & immediatam Romani Pontificis auctoritatem in univerſam eccleſiam non impugnavit, ſed obviam ire voluit fraudibus impœnitentium. Ignorare haud poterant illi Antiſtites Sedem Apoſtolicam interdicta, ſuſpenſiones, excommunicationes, ſeu quaſlibet ſententias, quando expedire credidit, ſemper & in quoſcumque ubivis degentes pronunciaſſe, ſicut etiam ab aliis inflictas revocaſſe. Quia tamen Romano Pontifici ad ipſum confugientes aliquando obrepſerant, ideo illi Epiſcopi a romanis peregrinationibus ſe alienos demonſtrarunt. Id etiam palam faciunt quæ evenere inter Benedictum, & PP. Synodi Lemovicenſis, cujus meminit Natalis articulo ſequenti. Cùm igitur Benedictus Arverniæ Comitem a ſuo Epiſcopo excommunicatione innodatum abſolviſſet, Stephanus epiſcopus Claromontanus in Pontificem querelas effudit, non tamen de uſu indebitæ juriſdictionis condolens. Quia verò Pontifex ignoranter Comitem abſolviſſe reſpondit, & fraudulenter abſolutionem obtinuiſſe, adeoque illam caſſam irritamque facere, *Præſules* Concilii, Pontificis epiſtolâ perlectâ, ſeipſos culpabiles faſſi ſunt, quiá Pontifici non detulerint nomina & cauſas eorum, quos a ſe ligatos nollent Romanum Pontificem ſolvere; nec irritam Pontificis abſolutionem dixere, niſi quia fraude ac dolo extortam agnoverunt. Ipſorum verba legenda apud Natalem articulo ſequenti; ubi etiam apparet agnoviſſe *judicium totius eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtare.* Quòd ſi aliquando Epiſcopi de uſu pontificiæ poteſtatis irrationabiliter conqueſti ſunt, non deſierunt Romani Pontifices de ſuo errore illos commonere. Ita cùm epiſcopus Leodicenſis non ea, quâ par erat, reverentiâ, ſcripſiſſet ad Gregorium VII. ob abſolutionem uni ex ſuis Diœceſanis impertitam, Gregorius reſpondit Petro, ejuſque Succeſſoribus demandatam a Chriſto poteſtatem ſolvendi ligandive nullis vel rerum vel temporum vel locorum finibus coarctatam; ac propterea olim erraſſe Orientales Epiſcopos, dum conqueſti ſunt de Julio Papa, quòd Athanaſium abſque ipſorum conſenſu priſtino honori reſtituiſſet. Demum ita ſubdit: *Mirati ſumus non ea te, qua decuit ad Apoſtolicam Sedem reverentia, ſcripſiſſe, ſed nos ob abſolutionem illius parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendiſſe, tamquam Apoſtolicæ Sedis non eſſet auctoritas quoſcumque, & ubicumque vult ligare, & abſolvere.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.

§. I.

ANNO Chriſti milleſimo trigeſimo-primo, Kalendis Novembris, *Aymo* Bituricenſis Archiepiſcopus, Concilium in Metropoli ſua cum quinque Provinciæ ſuæ Epiſcopis celebravit. In eo quinque & viginti conditi Canones. *Primo* ſancitum eſt ut in omnibus Aquitaniæ Primæ Diœceſibus, *S. Martialis* memoria, non inter Confeſſores, ſed inter Apoſtolos proponatur ac celebretur, ſicut a Romana Sede & a pluribus antiquis Patribus definitum eſt. *Secundo*, ut Hoſtiæ conſecratæ diutiùs non ſerventur quàm una hebdomade, ſed ſingulis diebus Dominicis renoventur. *Tertio*, ut nec Epiſcopi, nec eorum Notarii, munus ab Ordinandis accipiant. *Quarto*, ut Archidiaconi minimè fiant, qui Diaconi non fuerint. *Quinto*, ne Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi uxores aut concubinas habeant, ſub pœna exauctorationis. *Sexto*, ut deinceps nemo Subdiaconus ordinetur, niſi qui Cœlibatum voverit. *Septimo*, ut Eccleſiaſtici Miniſtri Tonſuram Eccleſiaſticam, coronam, & barbam raſam habeant. *Octavo*, ut filii Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum in ſacris Ordinibus geniti, & nothi omnes, deinceps a Clero arceantur. *Nono*, ut ſervi & colliberti, ad Clerum non admittantur, niſi a ſuis dominis libertate donati ſint. *Decimo*, Clericorum filios cenſendos non eſſe de-

Summa Canonum Concilii Bituricenſis.

Irregularitas ex natalium defectu.

cla-

clarat, qui ab ipſis geniti ſunt, poſtquam ad Laïcorum ſtatum reverſi, legitimum iniere conjugium. *Undecimus*, ab Archidiacono deponendos edicit, qui ex ſervis, aut Clericorum filiis, deinceps in Clero conſcripti, vel ad ſacros Ordines promoti fuerint. *Duodecimus*, pro Baptiſmo, Pœnitentia, & Sepulturis aliquid accipi vetat præter ſpontaneas oblationes. *Decimus-tertius*, oblationes & luminaria quæ Presbyteris ad manus offeruntur, ipſis attribuit. *Decimus-quartus*, Pallia mortuorum feretris impoſita ſuper altare poni vetat. *Decimus-quintus*, vectigalia die Dominico fieri prohibet, niſi amore Dei, timore hoſtium, vel propter magnam neceſſitatem. *Decimus-ſextus*, ne qui uxorem ſine culpa fornicationis dimittit, aliam accipiat, illâ ſuperſtite. Quatuor proximè ſequentes Canones diſciplinam ſpectant circa Matrimonia contrahenda: vetant connubia conſanguineorum uſque ad ſextum vel ſeptimum gradum, & affinium; & cum Clericis, vel eorum filiis, aut uxoribus, vel filiabus. *Vigeſimus-primus* prohibet ne Laïci Beneficia Eccleſiaſtica ſuper Presbyteros habeant, quæ fevos ſeu feudos Presbyterales appellabant. *Vigeſimus-ſecundus*, ne Patroni Laïci Presbyteros Eccleſiis ſuis præficiant, ſed Epiſcopo conſtituendos nominent. *Vigeſimus-tertius*, Clericos militiæ ſacræ deſertores ab aliis ſeparari jubet. *Vigeſimus-quartus* Monachos Apoſtatas anathemate percellit. *Vigeſimus-quintus*, Canonicis & Monachis prohibet, ne a propriis Monaſteriis ad alia tranſeant, *propter adipiſcendum aliquod miniſterium, vel honorem, vel occupationem terrenam;* ſed tantùm *causâ rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinem meliùs obſervandi;* idque cum Epiſcopi ſui, vel Abbatis conſenſu. In eodem Concilio de compeſcendis privatis Bellis, & pace firmanda actum eſt; & anathemate percuſſi, qui pacem protervè recuſarent, ut conſtat ex Concilio Lemovicenſi II.

Impedimenta Matrimonii.

Canonicorum Regularium & Monachorum in propriis Eccleſiis ſtabilitas.

S. Martialis memoria inter Apoſtolos.

Canonibus adjunctum eſt *Aimonis* Archiepiſcopi Bituricenſis Edictum De *S. Martialis* memoria, ſive in Litaniis, ſive in cœteris Officiis inter Apoſtolos colenda, ſecundùm Apoſtolicas *Joannis* Papæ XVIII. Literas. Quod ex Geſtis *S. Martialis* ait *Aymo*, ipſum in Cœna Domini adfuiſſe, auctoritate caret, ac Evangelio repugnat, quod duodecim dumtaxat Apoſtolos cum Chriſto diſcubuiſſe teſtatur, Matth. XXVI. Marci XIV. Lucæ XXII. Conſignatum eſt illud *Aymonis* Edictum anno M XXXI. Indictione 14. quo refellitur *Baronius* illud ad annum M XXXIV. referens. *Jordani* Lemovicenſis Epiſcopi nomen inter Præſules, qui adfuiſſe Bituricenſi Concilio memorantur in fine illius Edicti, Librariorum errore irrepſit: Se enim adfuiſſe ipſe teſtatur Actione I. Concilii Lemovicenſis II.

§. II:

Summa Decretorum Concilii Lemovicenſis Secundi.

S. Martialis Apoſtolatus confirmatus.

Die poſt Bituricenſe Concilium XV. ſcilicet 14. Kalendas Decembris, altera Synodus Lemovicis habita eſt in Eccleſia Protomartyris Stephani. Variis documentis *S. Martialis* Apoſtolatus probatus eſt, ejuſque memoriam Apoſtolorum ritu celebrandam, ſecundùm Literas Romani Pontificis, & Bituricenſis Decreta Synodi, ſancitum eſt. Bituricenſis Archiepiſcopus ſententiam dixit, & Comprovinciales Epiſcopos admonuit ut Romanæ Sedis Edicto parerent, alioqui ad obedientiam auctoritate compellendi. *Verumtamen Comprovinciales noſtros neceſſe eſt, niſi ſuſceperint, admoneri obediant Romanæ Sedi Capiti ſuo ſevera auctoritate noſtra compulſi.* Mox ad Eccleſiam Præſules proceſſere, Stationem feſtam acturi. Archipræſul Sacrum ſolemne celebravit, in quo hanc Orationem recitavit, a *Joanne* Papa ad Lemovicenſes jamdudum directam: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui Beatum Martialem Apoſtolum Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, quæſumus, nobis ejus ſuffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.* Secundùm hæc, Patres ritu ſolemni excommunicarunt Milites Lemovicenſis Diœceſeos, qui pacem Epiſcopo ſuo, prout exigebat, firmare contumaciter renuebant. Et hæc quidem Seſſione prima.

Seſſione III. *S. Martialis* Apoſtolatus contra quoſdam adversùs priora Decreta murmurantes iterum confirmatus eſt. Deinde Bituricenſis Concilii roborata Statuta præcipuè quoad renovationem Corporis Domini in Eccleſiis, in quibus continuò cuſtoditur quam in anno duodenis vicibus fieri Patres decrevere, hujus verò & aliarum Regularum executionem, in Monaſteriis, Abbatum arbitrio Synodus permiſit Epiſcopo Lemovicenſi ſuggerente. *Monaſteria verò Monachorum Regularia, inquit, quia diligentiùs, & nitidiùs omnia ad cultum Altaris procurant, in Abbatum ſuorum arbitrio de his, ſicut de aliis Regulis permittimus. Illi enim noſtris Legibus conſtringi non debent, qui ultra nos per arctam & anguſtam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adoleſcentia portant, qui Epiſcoporum juſſis ſummopere in omnibus obediunt; Tales, inquam, Legibus non oportet ſubjici Conciliorum niſi fortè reprehenſioni vel contemptui patuerint. Sic Apoſtolus ait:* Juſto lex non eſt poſita, &c. *Nam & Abbates Regulares non ideo ad Synodum venire cogo hujus Sedis, ut arguantur; ſed ut mihi de rebus Eccleſiaſticis moderandis conſultum præbeant. Quatenus ipſi ſpirituales viri, dum mihi per diverſas multorum curas diſperſo opem ferunt ad ſublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim Eccleſiaſtico & reverentia Corporis Domini probavi ipſe oculis meis Regulares per Lemovicinum Monachos, Altaria & Codices, veſtimenta, Calices, Linteamina, & cuncta quæ ad Altare pertinent, mundiſſima quotidie & cum reverentia ſervare.* Poſtea de Abbate Laïco actum, qui Solemniacenſe Monaſterium occupabat. Id emendari Synodi judicio ipſe conſenſit. Dixerunt Patres: *Idoneum ex Regularibus Monachis aliquem adducite ante Dominum Jordanum, ut ipſe eum regulariter ordinet Abbatem ad regendum ipſum locum: & tu extrinſecùs non diſſipator, ſed Defenſor & Proviſor loci adeſſe memento.* Abbatis ſecundùm Regulam ordinandi cura Lemovicenſi Epiſcopo demandata eſt.

Renovatio Corporis Domini, ſive Hoſtiarum conſecratarum, præcepta.

Monachi a Synodo laudantur.

Abbatum erga Epiſcopos reverentia.

Actum eſt præterea de Abbate Uſercenſi, qui excommunicatum in ſuo Cœnobio ſepeliviſſe dicebatur. Ille accuſationem diluit dixitque: *Abſit a me ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quantò ſublimior eſt, tantò ſubjectior & promptior ad obediendum Epiſcopis ut ſit neceſſe eſt. In Epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Nonnullis aliis propoſitis ac ſolutis quæſtionibus, conqueſti ſunt Patres de excommunicatis Aquitanis, qui ignorantibus Epiſcopis ſuis a Romano Pontifice Pœnitentiam & abſolutionem accipiebant. *Hac enim de cauſa*, inquiebant, *pax & Concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti, juſtè ligant, ille injuſtè abſolvit.* Engelricus Sanctæ Mariæ Anicienſis Canonicus *Benedicti VIII.* literas ad *Stephanum* Avernenſem Epiſcopum protulit, quibus abſolutionem *Pontio* Comiti, quem a dicto Epiſcopo excommunicatum ignorabat, conceſſam, Pontifex irritam declaravit. Di-

xe-

Irrita judicatur abſolutio a Romano Pontifice per obreptionem impetrata.

xerunt Epiſcopi: *Fruſtra hæc querela adverſùs noſtrum mutire audet. Apoſtolicus enim abſque culpa eſt & potiùs nos culpabiles ſumus, niſi literis noſtris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut abſolvantur. Cùm ergo tales deceperint Apoſtolicum ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio, idcoque nec ab eo, nec a nobis confirmanda.* Tunc de Engoliſmenſi Epiſcopo in ipſo Concilio ſedente quiſpiam narravit, quòd cùm ex Diœceſanis ejus nonnemo ab ipſo excommunicatus, ſine ejus licentia Pœnitentiæ legem a Romano Pontifice ſurripuiſſet, ejuſque Literas Epiſcopo ſuo in Cœna Domini obtuliſſet, rogantes ut Pœnitentiam ipſi Romæ impoſitam approbaret, Epiſcopus obreptum eſſe Apoſtolicæ Sedi cognoſcens hominem his verbis perſtrinxit: *Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab Apoſtolico, Apoſtolicus poſtulat a me. Non credere poſſum hoc mandatum ab eo extortum: Hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut a me, aut ab hujus Sedis Archidiacono, me jubente, accipias Pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de Eccleſia.*

Romani Pontificis Auctoritas in imponendis, vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis.

Hac auditâ relatione, Epiſcopi dixere: *Hoc ab ipſis Apoſtolicis Romanis, & cæteris Patribus cautum tenemus: ut Parochiano ſuo Epiſcopus ſi Pœnitentiam imponit, eumque Papa dirigit, ut judicet utrùm ſit an non Pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare Auctoritas Papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Judicium enim totius Eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtat. Item ſi Epiſcopus Parochianum ſuum cum teſtibus vel literis Apoſtolico ad Pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis reatibus fieri ſolet, in quibus Epiſcopi ad dignam haſitant Pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a Papa remedium ſumere poteſt; nam inconſulto Epiſcopo ſuo ab Apoſtolico Pœnitentiam & Abſolutionem nemini accipere licet.*

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 270. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam adſcribunt: *Valde notanda quæ hic dicit de Auctoritate Papæ circa Abſolutionem ab Excommunicatione lata ab Epiſcopis in ſuis Diœceſibus.*

R. Ex Actis Synodi Lemovicenſis Secundæ, quorum verba profero, irritam ab iſtius Concilii Patribus judicari obſervo Abſolutionem a Romano Pontifice per obreptionem impetratam. Summi tamen Pontificis Auctoritatem in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis, ex ipſius Synodi Lemovicenſis Actis probo, cujus hæc verba non omitto: JUDICIUM ENIM TOTIUS ECCLESIÆ MAXIME IN APOSTOLICA ROMANA SEDE CONSTAT. Quid hìc reprehenſione dignum? Quod in Concilio geſtum eſt, fideliter refero; quod ad commendationem Auctoritatis Pontificiæ pertinet, diligenter obſervo.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Rothomagi Undecimo Sæculo celebratis.

Rothomagus *vulgò* Roüen, *Sedes Archiepiſcop. Normanniæ caput.*

ROthomagi, quæ Normanniæ Metropolis eſt, quatuor XI. Sæculo celebres habitæ ſunt Synodi. Prima anno 1050. altera anno 1072. tertia anno 1074. quarta anno 1096. de quibus ſingillatim agendum.

§. I.

Primæ Synodo præfuit Malgerius Archiepiſcopus Rothomagenſis, & Comprovincialibus Epiſcopis ſuffragantibus, undeviginti condidit Canones. *Primus* eſt de Fidei Symbolo firmiter tenendo. *Secundus*, Epiſcopatum muneribus Principi aut familiaribus ejus datis ambiri vetat. *Tertius*, ne Epiſcopi ad aliam Sedem, *amplioris honoris causâ*, tranſmigrent. *Quartus*, ne Monachi aditum ad honores pecuniâ ſibi aperiant. *Quintus*, ne Epiſcopi vel Abbates ſe mutuò ſupplantent. *Sextus*, Simoniam in ſacris Ordinationibus damnat uti & *Septimus*. *Octavus* ad ſacros Ordines promoveri tantùm eruditos, & legitimâ ætate, ſtatuit. *Nonus*, alienos Clericos vetat ordinari. *Decimus*, ne Clericorum ſtipendia Laïcis tribuantur. *Undecimus*, ne Archidiaconus Archidiaconum; *Duodecimus*, ne Clericus Clericum ſupplantet. *Decimus-tertius*, ne Presbyter alterius Eccleſiam uſurpet. *Decimus-quartus*, ne Chriſma vendatur. *Decimus-quintus*, ne pro Eccleſiarum Dedicatione: *Decimus-ſextus*, ne pro Baptiſmatis adminiſtratione pecunia exigatur. *Decimus-ſeptimus*, ut Baptizatorum in albis candela & chriſmate dumtaxat donentur, niſi ſponte aliud offerre Sacerdotibus voluerint. *Decimus-octavus*, prohibet ne Pœnitentes per avaritiam graventur aut leventur, ſed pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ, imponatur pœnitentia. Qui Sacerdotes hoc Decretum violaverint, gradu ſuo privantur. *Decimus-nonus* Baptizatos in ipſa Eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, per octo dies in albis repræſentari jubet.

Summa Canonum Concilii Rotomagenſis anno 1050. celebrati.

Pœnitentia imponenda pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ.

§. II.

Alterum Concilium Rotomagenſe in Eccleſia Cathedrali Deiparæ Virgini ſacra, a *Joanne* Archipræſule & ejus Suffraganeis habitum eſt. Canones viginti-quatuor conditi. *Primus*, Chriſma & Oleum ab Epiſcopo horâ debitâ conſecrari ſtatuit, duodecimque Presbyteros veſtibus ſacris ornatos Conſecranti adſiſtere. *Secundus & tertius* de Chriſmatis renovatione & diſtributione decernunt. *Quartus* ut Sacerdos Miſſam celebrans, Chriſti Corpus & Sanguinem ſumat *Quintus*, ut infantem, citra urgentem neceſſitatem, non baptizet, niſi jejunus, & Alba Stolaque indutus. *Sextus*, ut Viaticum & Aqua Benedicta ultra octo dies non ſerventur. *Septimus*, ut Confirmationem conferens & ſuſcipiens jejuni ſint, nec abſque igne conferatur. *Octavus*, ut poſt diem Sabbathi, vel die Dominica mane, ſacri Ordines jejunis a jejunantibus conferantur. *Nonus*, religioſam Quatuor Temporum obſervantiam præcipit. *Decimus* depoſitione mulctat eos qui inter Ordinandos irrepunt, & furtim ad Ordines provehuntur. *Undecimus*, Clericos coronas relinquentes, excommunicatione plectit: Clericos Ordinandos quintâ feriâ Epiſcopo ſiſtere ſe jubet. *Duodecimus* Monachos vagos & Sanctimoniales extra Monaſteria diſcurrentes, compelli ſtatuit ut ad illa redeant. *Decimus-tertius*, Parochialium Eccleſiarum regimen vendi vetat. *Decimus-quartus*, Matrimonia clam contrahi prohibet, aut poſt prandium. & inter Conſanguineos infra ſeptimam generationem. *Decimus quintus*, Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos continentiam non ſervantes arcet a ſacris miniſteriis, & Beneficiorum fructibus privat. *Decimus-ſextus* vetat ne quis Uxorem ducat qua-cum adulterii perpetrati, priori Uxore ſuperſtite, infamiâ flagravit. *Decimus-Septimus* ne quis velatâ Uxore, aliam ducat, quandiu ipſa vixerit. *Decimus-octavus*, excommunicatam denuntiat mulierem, quæ viro abſente, priùs nupſerit, quàm de ipſius morte certis documentis fuerit edocta. *Decimus-nonus*, Clericos publicum in crimen lapſos ſacris Miniſteriis

Summa Canonum Concilii Rotomagenſis anno 1072. celebrati

Baptiſmum & Confirmationem adminiſtrari decet a jejunis.

Matrimonii Impedimenta.

facilè

faciliè reſtitui prohibet. *Vigeſimus* mandat ut Epiſcopus, qui ad Presbyteri vel Diaconi lapſi depoſitionem vocatus, venire non potuerit, Vicarium mittat. *Vigeſimus-primus* ſtatuit, *Ut nullus in Quadrageſima prandeat, antequam hora bona peracta, veſpertina incipiat: Non enim jejunat, qui ante manducat,* (inquit Synodus.) *Vigeſimus-ſecundus*, Sabbati Paſchæ Officium ante horam nonam inchoari prohibet. *Vigeſimus-tertius* Sanctorum Feſtivitatem, quæ ipſa die, in quam incipit, celebrari non poteſt, infra diem octavum celebrari mandat. *Vigeſimus quartus*, generale & ſolemne Baptiſma non fieri ſtatuit extra Sabbatum Paſchatis & Pentecoſtes.

Refectionis hora diebus jejuni.

§. III.

Tertiam Synodum anno 1074. idem Archipræſul Rothomagenſis *Joannes* in ſua Metropoli, cum ſuis Suffraganeis, celebravit, cujus meminit Chronicon Rothomagenſe a Patre *Labbe*, S. J. excuſum Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum. Adſuit *Vuillelmus* Rex Anglorum, & Normanniæ Dux. Canones decem & quatuor conditi. *Primus*, Simoniacam hæreſim & ſacrilegam Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinationem damnat. *Secundus*, ordinari prohibet Abbatem, niſi qui priùs diuturnâ converſatione vitæ Monaſticæ diſciplinam fuerit aſſecutus. *Tertius*, Clericos ſuſcipi vetat abſque commendatitiis proprii Epiſcopi, literis. *Quartus*, interſtitia Canonum auctoritate præſcripta in ſacris Ordinationibus obſervari mandat. *Quintus*, Subdiaconos, Diaconos, Presbyteros Parochianos ordinari prohibet, niſi legitimam Profeſſionem coram Epiſcopo, & in omnium circumſtantium audientia emittant. *Sextus*, Monachum vel Sanctimonialem in crimen corporale publicè lapſum, ab Officiis arcet. *Septimus*, Regulam *S. Benedicti* ad amuſſim obſervari jubet a Monachis & Sanctimonialibus. *Octavus*, in MSS. & editis mutilus eſt. *Nonus*, ſtatuit, ne Chriſtiana ſepultura & exequiæ negentur illis, qui nullo crimine mortali publico ſcilicet contaminati, morte præoccupati fuerint. *Decimus*, viros qui ſe cum ſororibus aut conſanguineis uxorum ſuarum ante conjugium commixtos fuiſſe ajunt: quod mentiuntur interdum ut eas dimittant quæ ſunt ipſius faſtidio, non eſſe audiendos decernit, niſi id judicio probent. *Undecimus*, minimè etiam audiendos ſtatuit Clericos, qui ſacris Ordinibus initiati, ſe omnes Ordines non recepiſſe mentiuntur, ut ab Ordine deponantur. *Duodecimus*, propter crimen depoſitos Sæculo militare vetat more Laïcorum, quaſi ab omni Clericatûs obligatione liberi eſſent. *Decimus-tertius*, viros & mulieres, propter inceſtum Matrimonium ſeparatos contineré jubet, quoaduſque legitimè nupſerint. *Decimus-quartus*, vetat ne Judæis Chriſtiani ſerviant, aut Judæorum pueros Chriſtianæ fœminæ nutriant, ut ſacrorum Canonum & *Sancti Gregorii* auctoritate dudum ſtatutum eſt.

Summa Canonum Concilii Rothomagenſis anno 1074. celebrati.

§. IV.

Quartum Concilium Rothomagi celebratum eſt a *Guillelmo* Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis anno 1096. menſe Februario. Decreta Synodi Claromontanæ anno præcedenti ab Urbano II. celebratæ confirmarunt. Octo condidere Canones. Quatuor priores Treugam & pacem conſtituunt; eos qui ipſas jurare vel cuſtodire neglexerint, necnon falſarios & raptores, anathemate percutiunt. *Quintus* Eccleſiis res ſuas & conſuetudines ſartas tectas ſervari jubet, Laïcos a participatione decimarum & oblationum excludit. *Sextus* ſtatuit, ut nullus Laïcus det vel adimat Presbytero Eccleſiam, ſine conſenſu Præſulis, nec vendat. Prohibet etiam ne Chriſtiani comam immodeſtè nutriant ſub pœna excommunicationis. *Septimus* vetat ne Laïcus conſuetudines Epiſcopales ſibi vindicet, vel juſtitiam quæ pertinet ad curam animarum. *Octavus* prohibet ne Presbyter hominium faciat Laïco: Quia indignum eſt ut manus Deo conſecratæ mittantur inter manus non conſecratas, & plerumque cædibus aut impudicis actionibus, vel prædationibus pollutas: Sed ſi Feudum a Laïco Sacerdos tenuerit, talem ipſi fidelitatem juret ut ſecurus ſit.

Summa Canonum.

Comam immodeſtè nutrire Synodus vetat Chriſtianis quibuſvis hominibus.

ARTICULUS V.

De Synodo Coyacenſi.

ANno Chriſti 1050. *Ferdinandus* Magnus Rex Caſtellæ Synodum ad reſtaurationem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ congregavit in Caſtro Coyaco, Diœceſis Ovetenſis. Adfuere novem Epiſcopi Abbates plurimi, & Optimates. Capitula tredecim condita partim Eccleſiaſticam, partim civilem Politiam ſpectantia. *Primum* ſtatuit ut epiſcopi Eccleſiarum miniſterium cum ſuis Clericis accuratè exequantur. *Secundum*, ut Abbates & Abbatiſſæ Monaſteria ſua regant ſecundùm Regulam *S. Benedicti, & cum ſuis Congregationibus obedientes & per omnia ſubditi ſint Epiſcopis.* Tertium ut omnes Eccleſiæ & Clerici ſint juris Epiſcoporum propriorum; ita ut Laïci nullam in Eccleſias vel Clericos poteſtatem uſurpent. Statuit præterea de ornamentis Altarium & veſtibus Miniſtrorum, de materia Sacrificii, de honeſtate & modeſtia Clericorum. *Quartum*, ut omnes Archidiaconi & Presbyteri adulteros, inceſtuoſos, & nefarii criminis reos, fures, homicidas, maleficos ad Pœnitentiam vocent, quam ſubire ſi noluerint, a Communione ſeparentur. *Quintum*, decernit, ut Archidiaconi tales Clericos ſtatis temporibus ordinandos offerant, qui perfectè totum Pſalterium, Hymnos & Cantica, Epiſtolas, Evangelia & Orationes ſciant. Ut Presbyteri ad nuptias non eant, niſi causâ benedicendi, non edendi. *Sextum* ut omnes Chriſtiani die Sabbati adveſperaſcente ad Eccleſiam concurrant, & Dominica matutina *Miſſas & omnes Horas audiant, opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis causâ, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro Regis ſervitio pro Saracenorum impetu.* Convictus etiam, & manducatio cum Judæis prohibetur. Hanc violantibus Conſtitutionem, Pœnitentiam ſeptem dierum Patres imponunt. Pœnitere nolentes majores perſonas per annum a Communione ſuſpendunt; inferiores centum flagellis plectendos edicunt; *Septimo capitulo* Comites & Majorinos Regales admonent, ut juſtitiam rectè adminiſtrent. Eodem ſpectat *Octavum* capitulum. *Nonum* diuturnam quamvis poſſeſſionem adversùs Eccleſiam non præſcribere declarat, ſecundùm Canones, & Legem Gotthicam. *Decimum*, ut qui vineas aut terras in contentione poſitas coluit, colligat fruges; quas, ſi cauſa ceciderit, reddet Domino hereditatis. *Undecimum*, ſingulis Feriis Sextis jejunium indicit. *Duodecimum*, vetat ne rei, qui ad Eccleſiam confugerint, per vim inde abſtrahantur, niſi vitæ & membrorum data ſecuritate, ſub pœna Anathematis, & mulctæ mille ſolidorum puriſſimi argenti Epiſcopo perſolvendorum. *Poſtremum* de fidelitate Regi ſervanda decernit.

Ovieda.

Clericorum Ordinandorum qualitates.

Qua Religione obſervanda Dominicæ dies.

Nulla, quamvis diuturna poſſeſſio, adversùs Eccleſiam praſcribit.

Regula de Reſtitutione.

Sexta Feria jejunium.

AR-

ARTICULUS VI.

De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano.

Concilium Narbonenſe. Et apud S. Ægidium. Narbo, *vulgò* Narbonne *caput Galliæ Narbonenſis, Sedes Archiepiſcopalis.* S. Ægidii *villa,* Saint Gilles, *in Diœceſi Nemauſenſi.*

I. ANno Chriſti milleſimo quinquageſimo quarto, octavo Kalendas Septembris Concilium Narbone celebratum eſt. Adfuere decem Epiſcopi, duorumque abſentium Vicarii. Præfuit *Guifredus* Narbonenſis Archiepiſcopus. Abbatum, Clericorum, optimatum ingens fuit numerus, *Petrus Raymondi*, Comes Barcinonenſis, & *Berengarius* Vicecomes, operam Synodo navarunt. De Pace & Treuga actum quæ Capitulis novem & viginti confirmata eſt. Pro eadem cauſa habita eſt altera Synodus apud *S. Ægidium* in Provincia Narbonenſi anno circiter 156. cui Præſules Gallicani duo & viginti adfuere.

Summa Canonum Concilii Toloſani. Toloſa *vulgò* Toulouſe, *caput Tectoſagum, Sedes Archiepiſcop. ex erectione Joannis XXII. cùm antea ſimplex Epiſcopatus eſſet ſub Metropoli Narbonenſi.* *Abbatiæ cauſa Monachum fieri non licet.*

II. Anno Chriſti milleſimo quinquageſimo-ſexto, Idibus Septembris, *Victoris II.* Papæ Mandato duodeviginti Epiſcopi Concilium Toloſæ celebrarunt, Præfuere *Rambalbus* Arelatenſis, & *Pontius* Aquenſis, Archipręſules, Sedis Apoſtolicæ Legati. Capitulis tredecim ſancita Diſciplina eſt. *Primum* Epiſcopos pecuniam ab Ordinandis exigentes, & Clericos per Simoniam ordinatos, a Dignitate & Ordine dejicit. *Secundum* ſtatuit ut Epiſcopi, Abbates; Presbyteri, ante annum ætatis trigeſimum; Diaconi ante vigeſimum quintum non ordinentur: nec Ordinatio fiat extra tempora ſecundùm Canones ſtatuta: alioquin irrita eſto. *Tertium & Quartum* Simoniam ab Eccleſiarum Dedicatione, & Beneficiorum collatione ac adeptione eliminant. *Quintum* Clericos obtinendæ Abbatiæ cauſâ Monachos effectos, ab omni ſpe hujuſmodi honoris in perpetuum tempus excludit: ambientes excommunicatione feriendos edicit. *Sexto Capitulo* Monaſtica Diſciplina ſancitur, jubeturque Abbatibus ne Monachis proprium habere permittant. *Septimum* Clericos incontinentes honore & Officio privat, & a propriis Epiſcopis excommunicari mandat. *Octavum* Laïcos, res Eccleſiæ uſurpantes, excommunicatione plectit. *Nonum* vetat ne quis res defunctorum ſuſcipiat, niſi quæ, adhibitis idoneis teſtibus, ſibi ſuprema ipſorum voluntate relictę ſunt. *Decimum* ſtatuit ut Eccleſiæ Diœceſeos Epiſcopis & Clericis ſolitam decimarum oblationumque partem ſolvant. *Undecimum*, de Eccleſiis in alodiis Laïcorum conſtitutis ſtatuit, ut tertia pars decimarum, cum primitiis, & Presbyterio, & cœteris in poteſtate Presbyteri ad ſervitium ipſius Eccleſiæ, ſub Epiſcopi, vel Cleri ditione permaneant. Qui autem allodia ad Collegia Canonicorum vel Monachorum pertinentia retinent, Anathemate feriuntur. *Duodecimum* adulteros, inceſtuoſos, perjuros ad Pænitentiam & ſatisfactionem hortatur. *Poſtremum* eos anathemate plectit, qui cum Hæreticis & Excommunicatis ſocietatem & communionem habent.

ARTICULUS VII.

De Duplici Concilio Pictavenſi.

Pictavum, *vulgò* Poitiers, *caput Pictonum,* du Poitou, *urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Bituricenſi.*

I. ANno Chriſti milleſimo ſeptuageſimo-octavo, Concilium in Urbe Pictavenſi celebravit *Hugo* Dienſis Epiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus in cauſa quorumdam Epiſcoporum Simoniacorum, de quibus ejus Epiſtola ad *Gregorium VII.* Pontificem Maximum legenda eſt, ab *Hugone Flaviniacenſi* Abbate in Chronico Virdunenſi deſcripta. Decem Canones in iſta Synodo conditi ſunt & promulgati, quos *Baronius* & *Binius* ad alterum Concilium Pictavenſe anno centeſimo ſupra milleſimum celebratum minùs accuratè referunt. *Primus* decernit ut nullus Epiſcopus, Abbas, Presbyter, vel quilibet Clericus, donum Epiſcopatus vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel rerum aliquarum Eccleſiaſticarum, de manu Regis, vel Comitis, vel perſonæ cujuſvis Laïcæ accipiat; ſed Epiſcopus a ſuo Metropolitano; Abbas, Presbyter, & cœterę perſonæ inferiores, a proprio Epiſcopo Laici Eccleſias violenter retinentes excommunicatione plectuntor. Eccleſiæ ipſæ interdicto ſubduntor. *Secundus Canon* Beneficiorum pluralitatem, Simoniamque damnat. *Tertius* vetat ne quis Eccleſiaſtica bona jure conſanguinitatis ſibi vendicet. *Quartus*, ne pro ſacris Ordinationibus aut Benedictionibus quibuſlibet munus accipiatur. *Quintus*; ne Abbates, Monachi vel alii Presbyteri, abſque proprii Epiſcopi Mandato Pœnitentias injungant. *Sextus*, ne Abbates, & Monachi, novas Eccleſias ſibi quovis modo vendicent, abſque conſenſu Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt conſtitutæ. Statuit etiam ut Presbyter de cura animarum & de Chriſtianitatis miniſterio Epiſcopo rationem reddat. *Septimus*, ut Abbates & Decani qui Presbyteri non ſunt, ad Sacerdotii Ordinem, Archidiaconi ad Diaconatum promoveantur, aut Dignitatibus excidant. *Octavus* filiis Presbyterorum & nothis cœteris, ſacrorum Ordinum aditum intercludit, niſi Monachi aut Canonici Regulares fiant. A Prælationibus verò ipſos penitus excludit. *Nonus* Sacerdotum per Simoniam Ordinatorum, vel concubinas, aliaſve fœminas malæ ſuſpicioni obnoxias in domibus ſuis retinentium, Miſſas audientes, excommunicatione plectendos decernit. *Decimus* Clericos arma geſtantes, & uſurarios pari anathemate ferit.

Summa Canonum; *Juriſdictio Epiſcopalis.* *Irregularitas ex Natalium defectu, tollitur per vitã Regularis vel Monaſticã Profeſſionem.*

II. Alterum Concilium in eadem urbe celebratum eſt anno Chriſti centeſimo ſupra milleſimum, 14. Kalendas Decembris. Præfuere *Joannes & Benedictus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati: adfuere Epiſcopi & Abbates octoginta. Qua in Synodo de *Norigaudi* Auguſtodunenſis Epiſcopi cauſâ paulò ante ab iiſdem Legatis in Valentino Concilio tractari cœpta, actum eſt. Adversùs illum exauctorationis & excommunicationis lata ſententia. Secundò, *Philippus* Rex Francorum, & *Bertrada*, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxor, cujus ille conſuetudinem anno milleſimo nonageſimo ſexto in Concilio Nemauſenſi dimiſſam repetierat, a Synodo ſunt excommunicati. Aliæ etiam cauſæ privatæ ibidem diſceptatæ. Canones ſexdecim conditi. *Primus*, Tonſuram Eccleſiaſticam a ſolis Epiſcopis conferri jubet. Abbatibus tamen permittit, ut eam ſuis Monachis conferant. *Secundus* vetat, ne quid pro hujuſmodi Tonſura exigatur. *Tertius*, ne Clerici hominium Laico faciant, *aut a quolibet Laïco Eccleſiaſticum Beneficium accipiant.* Quartus ſtatuit, ut nullus Sacerdotalia veſtimenta, & Altaris utenſilia, præter Epiſcopum, benedicere præſumat. *Quintus*, ut Monachi, niſi Subdiaconi fuerint, Manipulis non utantur. *Sextus* ut Abbates Chirothecis, Sandaliis, Annulo non utantur, niſi quibus fuerit per Privilegium a Romana Eccleſia conceſſum. *Septimus*, ut Præbendæ non vendantur, nec paſtus ſeu convivia propter earum collationem exigantur, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, ut Inveſtituræ Præbendarum, Altarium, ſive Prælationum, viventibus poſſeſſoribus, non fiant. *Nonus*, ut Clerici vel Monachi Altaria vel Decimas per pecuniam a Laïcis non acquirant: alioquin excommunicatione feriuntor. *Decimus*, Clericis Regularibus permittit, ut proprio jubente Epiſcopo, baptizent, concionentur, Confeſſiones excipiant, mortuos ſepeliant. *Undecimus* ſtatuit, ut

Adulteri Regis excommunicatio. *Summa Canonum.* *Clerici ne Laïcis hominium faciant.*

ut nullus Monachorum Parochialia Miniſteria præſumat, nimirum baptizare, prædicare, Pœnitentiam dare. *Duodecimus*, ad prædicandum admitti prohibet eos, qui Sanctorum Reliquias, quæſtûs causâ, circumferunt. *Decimus-tertius*, pro Epiſcopi vel Abbatis inauguratione aliquid exigi vetat. *Decimus-quartus*, ne Laici partem oblationum ſibi vendicent, ſub excommunicatione interdicit. *Decimus quintus* ſub eadem pœna cavet, ne quis res Epiſcopi ſive ſuperſtitis, ſive defuncti, invadat aut retineat. *Decimus-ſextus*, Canones Claromontani Concilii *Urbano II.* Præſide celebrati, obſervari jubet. De Concilio iſto Pictavenſi legendum *Hugonis Flaviniacenſis* Chronicon, ad annum centeſimum ſupra milleſimum.

Canonum Concilii Claromontani præcipitur obſervantia.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Juliobonenſi in Normannia.

Juliobona, *vulgò* l'Iſtebonne, au Païs de Caux.

ANNO Chriſti octogeſimo ſupra milleſimum, Concilium Juliobonæ, qui vicus eſt in Caletibus, Diœceſeos Rothomagenſis, celebratum eſt, præſente *Vuillelmo* Anglorum Rege & Normanniæ Duce. Præfuit *Vuillelmus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. Adfuere Normaniæ Proceres & Conſules. Tredecim condita Decreta. *Primum* de Treuga & pace ſervanda. *Alterum* de his, qui conſanguineas uxores ducunt, Epiſcoporum judicio puniendis. *Tertium*, de Judicio Clericorum, qui de vetito fœminarum contubernio accuſantur. Statuit Rex, ut ſi per Miniſtros Epiſcopi priùs accuſentur, in Curia Epiſcopi ſe purgent. Si a Parœcianis vel Dominis deferantur, inducias habeant, ut cum Epiſcopo loqui poſſint; & ſi purgare ſe voluerint, præſentibus Parochianis pluribus, antè Miniſtros Epiſcopi, & coram Judicio ſe purgent. Si verò infamiæ labem abſtergere non potuerint, Beneficiis priventur. Hunc autem Judiciorum ordinem in Clericorum cauſis ſtatuere ſe Rex profitetur, *Non perenniter Epiſcopis ſuis debitam auferendo juſtitiam: Sed quia eo tempore Epiſcopi minùs quàm conveniſſet, inde fecerant*, (id eſt, in puniendis Clericis mulieroſis fuerant negligentes) *donec ipſe eorum videns emendationem, eis redderet pro Benefacto, quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro Commiſſo.* Quartum Capitulum ſtatuit, ut Laïci in partem reddituum Eccleſiæ, oblationum, & decimarum non veniant. *Quintum*, ut Epiſcopi vel eorum Miniſtri a Presbyteris, præter juſtos reditus, nihil exigant: nec mulctam pecuniariam propter eorum fœminas imponant. *Sextum*, ut Archidiaconi quotannis Presbyterorum ſuorum veſtes ſacras, Calices & libros inſpiciant. *Septimum*, ut ſi de delicto in foreſtis Regis vel Baronum ejus commiſſo ſatisfactionem fecerit Presbyter, pœnam Epiſcopus non imponat. *Octavum*, ut Presbyteri quotannis circa Pentecoſtem cum Clericis & plebe ritu ſolemni ſupplicantes ad Matrem Eccleſiam procedant, & de ſingulis domibus ceræ denaratam Altari offerant. *Nonum*, ut Laïcus Presbytero non det vel adimat Eccleſiam, abſque conſenſu Epiſcopi. *Decimum*, & *Undecimum*, ſtatuunt de Juribus Epiſcoporum in Cœmeteriis. *Duodecimum*, ut cùm Monachis donatur Eccleſia, Presbyter qui eam regit, iiſdem juribus ac redditibus fruatur, quibus ante Monachorum ingreſſum fruebatur. Quo defuncto, Abbas idoneum Presbyterum Epiſcopo inſtituendum offerat. Qui ſi vivere cum Monachis noluerit, *Tantùm ei debet Abbas de bonis Eccleſiæ, unde & bene vivere, & Eccleſiæ ſervitium convenienter valeat adimplere. Quod ſi Abbas facere noluerit, ab Epiſcopo cogatur ut faciat.* Id Portionem Congruam vocant, Vicariis Perpetuis aſſignandam. Quod verò reliquum eſt reddituum, in uſus Monaſterii cedit. Idem in Eccleſiis Canonicorum obſervator. *Poſtremum Capitulum* eſt de cauſis, quarum cognitio ad Curiam Epiſcopalem pertinet. Hujus Concilii Decreta refert *Ordericus Vitalis* lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MLXXX.

Decretorum ſumma.

Ordo Judiciorum in Clericorum incontinentium cauſis conſtitutus in Provincia Rotomagenſi.

Portio congrua Parochiarum Rectoribus aſſignada.

ARTICULUS IX.

De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Sæculo celebratis.

§. I.

Londinum, Londres, *urbs Regia Angliæ Sedes Epiſcop. ſub Cantuarienſi Metropoli.*

ANNO milleſimo centeſimo ſecundo, *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus Londini Concilium celebravit, annuente *Henrico I.* Anglorum Rege. Adfuerunt cum *S. Anſelmo* primate totius Angliæ & Concilii Præſide, Archipræſul Eboracenſis, & duodecim Epiſcopi, necnon Regni Proceres, ut quicquid ejuſdem Concilii auctoritate decerneretur, utriuſque Ordinis concordi curâ & ſolicitudine executioni mandaretur. Primò de Abbatibus quibuſdam Simoniæ vel aliorum criminum reis habita quæſtio, qui Concilii ſententiâ ſunt exauctorati. Secundò undetriginta conditi Canones, quorum Breviarium *Eadmerus* exhibet, lib. 3. *Hiſtoriæ Novorum*. *Primo* ſtatutum, ut Epiſcopi Sæcularium Placitorum Officium non ſuſcipiant, ut modeſtas veſtes habeant, ut ſemper & ubique honeſtas perſonas teſtes habeant converſationis ſuæ. *Secundò*, ne Archidiaconatus dentur ad firmam, ſeu conductiis Clericis conferantur. *Tertio*, ut Archidiaconi e Diaconorum Ordine aſſumantur. *Quarto*, ut nullus Archidiaconus, Presbyter, Diaconus, Canonicus, Subdiaconus, uxorem ducat, aut ductam retineat. *Quinto*, ut Presbyter illicitâ mulieris converſatione contaminatus Miſſam non celebret; ſi celebraverit, Sacrum ejus non audiatur. *Sexto*, ut nullus Subdiaconus ordinetur ſine Profeſſione caſtitatis. *Septimo*, ut filii Presbyterorum in Eccleſiis patrum ſuorum non ſuccedant. *Octavo* ne Clerici procurationes ſuſcipiant, aut judicia ſanguinis exerceant. *Nono* ut Presbyteri popinas & compotationes non frequentent. *Decimo*, ut veſtes Clericorum ſint unius coloris, & calceamenta modeſta. *Undecimo*, ut Clerici & Monachi Apoſtatæ ad Eccleſias ſuas & Monaſteria, officiumque redeant, aut excommunicentur. *Duodecimo* ut Clerici patentes Coronas habeant. *Decimo-tertio*, ut Decimæ ſolis Eccleſiis dentur. *Decimo-quarto* ne Eccleſiæ aut Præbendæ emantur. *Decimo-quinto*, ne novæ Capellæ, ſine conſenſu Epiſcopi extruantur. *Decimo-ſexto*, ne conſecretur Eccleſia, donec Presbytero & Eccleſiæ neceſſaria provideantur. *Decimo-ſeptimo*, ne Abbates milites conſcribant, utque in eadem domo cum Monachis ſuis manducent & dormiant. *Decimo-octavo*, ne Monachi Pœnitentiam cuivis injungant, ſeu Confeſſiones excipiant, abſque conſenſu Abbatis: quam ille dare non poteſt, niſi de iis qui ipſius regimini ſubduntur. *Decimo-nono*, ne Monachi compatres, aut Moniales commatres fiant. *Vigeſimo*, ne Monachi Villici ſint. *Vigeſimo-primo*, ne abſque Epiſcoporum auctoritate Eccleſias accipiant: nec ſibi datarum redditus ita ſibi vindicent, ut Presbyteri ibi ſervientes in his quæ ſibi & & Eccleſiæ neceſſaria ſunt, penuriam patiantur. *Vigeſimo-ſecundo*, ut fides inter virum & mulierem clam & ſine teſtibus de conjugio data, ſi ab alte-

Summa Canonum Concilii Londinenſis anno 1102.

Sacrorum Miniſtrorum Cœlibatus.

Filiis Presbyterorum, ſucceſſio in Eccleſias Patrum vetita.

Vita & honeſtas Clericorum.

Monaſtica Diſciplina.

alterutro negata fuerit, irrita habeatur. *Vigeſimo-tertio*, ut criniti ſic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur. De Sæcularibus, qui comam puellarum inſtar nutriebant hic Canon intelligitur: quâ de immodeſtia & vanitate, zeloque *S. Anſelmi* in ea reſecanda, ſcribit *Eadmerus* lib. 1. Hiſtoriæ Novorum. *Eo tempore*, inquit, *Curialis Juventus fermè tota crines ſuos Juvencularum more nutriebat, & quotidie pexa ac irreligioſis nutibus circumſpectans, delicatis veſtigiis, tenero inceſſu obambulare ſolita erat. De quibus cùm in Capite Jejunii Sermonem in populo ad Miſſam ſuam & ad cineres confluente idem Pater habuiſſet, copioſam turbam ex illis in Pœnitentiam egit, & attonſis crinibus in virilem formam redegit. Illos autem, quos ab hac ignominia revocare nequivit, a Cinerum ſuſceptione, & a ſua Abſolutionis benedictione ſuſpendit.*

Damnata Sæcularium hominum vanitas, qui Comam Puellarum inſtar nutriebant.

Vigeſimo-quarto ſtatutum eſt ne cognati uſque ad ſeptimam generationem copulentur, vel copulati ſimul permaneant. *Vigeſimo-quinto*, ne corpora defunctorum extra Parochiam ſuam ſepelienda portentur, ut Presbyter Parochiæ juribus defraudetur ſuis. *Vigeſimo ſexto*, ne quis corporibus mortuorum, ſine auctoritate Epiſcopi reverentiam ſanctitatis exhibeat. *Vigeſimo-ſeptimo*, ne homines venundentur. *Vigeſimo-octavo*, nefariæ nec nominandæ libidinis rei, anathemate damnati. Quorum crimen publicum fuerit, Clerici deponuntor, & a ſuperioribus gradibus excluduntor: Laïci etiam civili dignitate in toto Regno Angliæ exuuntor. Hujus criminis abſolutio Epiſcopis reſervata. Poſtremo denique ſtatutum eſt ut per Angliam univerſam ſingulis diebus Dominicis hæc excommunicatio renovetur. Quod tamen poſtea *S. Anſelmus*, ob delinquentium multitudinem, omitti conceſſit, *Eadmero* teſte. De hujus Concilii Canonibus legenda Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Vuillelmum* Archidiaconum, 62. Libri Tertii.

Pœna in nefarii criminis reos conſtituta. Eorum Abſolutionem Epiſcopis reſervat Eccleſia Anglicana.

§. II.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo-quinto, *Honorii II.* Papæ anno I. *Henrici I.* Regis Anglorum anno vigeſimo-quinto, die nona Septembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* Apoſtolorum Principis, altera Synodus celebrata eſt. Præſide *Joanne de Crema* S. R. E. Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adſuere præter *Vuillelmum* Cantuarienſem, & Turſtinum Eboracenſem, Epiſcopi viginti, & Abbates circiter quadraginta. Septemdecim Canones conditi. Tres priores aliquod pretium aut munus exigi prohibent pro Sacris Ordinationibus, pro Chriſmate, Oleo, Baptiſmate, Pœnitentia, Unctione infirmorum, Communione Corporis Chriſti, Sepultura; pro Conſecrationibus Epiſcoporum, Benedictionibus Abbatum, Dedicationibus Eccleſiarum. *Quartus* Beneficia Eccleſiaſtica *de dono Laici, ſine proprii Epiſcopi auctoritate & aſſenſu*, ſuſcipi vetat. *Quod ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio ejuſmodi, & ipſe canonica ultioni ſubjacebit.* Quintus cavet ne quis Eccleſiam ſibi paternâ vindicet hereditate, aut ſucceſſorem ſibi in Eccleſiaſtico Beneficio conſtituat. *Sextus*, ut Eccleſiis & Beneficiis priventur, qui ad Ordines promoveri nolunt, quò liberiùs vivant. *Septimus*, ut in Decanum, aut Priorem, nemo niſi Presbyter; in Archidiaconum, niſi Diaconus promoveatur. *Octavus* ut nemo niſi ad certum Titulum ordinetur. *Nonus* ut nemo Clericum ex Beneficio ſuo ejiciat, abſque proprii Epiſcopi judicio, ſub pœna excommunicationis. *Decimus*, ut nullus Epiſcopus alterius Diœceſanum ordinet aut judicet. *Undecimus*, ut excommunicatum ab alio nemo ſuſcipiat; àlioqui careat ipſe communione. *Duodecimus*, uni Clerico plures honores Eccleſiaſticos conferri prohibet. *Decimus-tertius*, mulierum contubernio Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis interdicit. *Decimus-quartus* uſuras & turpe lucrum vetat Clericis, ſub periculo gradus. *Decimus-quintus* ſortilegos, ariolos, & auguria quæque ſectantes, eiſque conſentientes, excommunicatione plectit, & infamiâ notat. *Decimus-ſextus* matrimonia inter conſanguineos & affines, uſque ad ſeptimam generationem, contrahenda impedit, contracta dirimit. *Decimus-ſeptimus* ſtatuit ut viri propriis uxoribus conſanguinitatem objicientes, quo eas dimittant, aliaſque ducant, & teſtes quos proferunt, non ſuſcipiantur; ſed ſecundùm Patrum Decreta res examinetur ac judicetur. De hac Synodo legantur *Simeon Dunelmenſis*, & alii Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1125.

§. III.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo-ſeptimo, tertio Idus Maii & duobus diebus ſequentibus, Generale Concilium totius Angliæ Londini celebratum eſt. Præſide *Vuillelmo* Cantuarienſi Archipræſule. Duodecim Canonibus Eccleſiaſtica Diſciplina ſancita eſt. Tres priores pecuniam pro Beneficiorum collatione, pro Sacris Ordinationibus, pro recipiendis Monachis, Canonicis, & Sanctimonialibus, exigi vetant. *Quartus*, nullum Decanum niſi ex Presbyteris, nullum Archidiaconum, niſi ex Diaconis conſtitui jubet. *Quintus*, contubernia mulierum Sacris Miniſtris & Canonicis interdicit. Qui concubinis vel conjugibus adhæſerint, ordine, honore, beneficio privantur. *Sextus*, Archidiaconis, & aliis quibus incumbit, mandat ut omni ſtudio hoc propudium ab Eccleſia amoveant. *Septimus*, Presbyterorum & Canonicorum concubinas extra Parochiam ejici præcipit: in crimen relapſas, a Miniſtris Eccleſiæ capi, & Epiſcopali Judicio Diſciplinæ Eccleſiaſticæ atque Pœnitentiæ ſubjici vel ſervituti mancipari. *Octavus*, ſtatuit ut nullus plures Archidiaconatus teneat. *Nonus*, ut Clerici villarum Procuratores non fiant. *Decimus*, ut Decimæ ex integro reddantur. *Undecimus*, ut Eccleſiaſtica Beneficia & Decimas ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi nemo det, vel accipiat. *Duodecimus*, ut Abbatiſſæ & Sanctimoniales pretioſis non utantur indumentis, ſed agninis vel cattinis. Concilii ſtatutis Rex *Henricus* aſſenſum præbuit. De his *Florentii Vvigornienſis* Continuator in Hiſtoria Anglicana.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1127.

Aliud Concilium Londinenſe ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum nonum Synodorum Angliæ Collector ex *Matthæi Paris* Hiſtoria refert, in quo juſtitia de focariis Sacerdotum Regi permiſſa ſit. quod etiam teſtatur *Henricus Huntidonienſis* antiquior Hiſtoricus. *Gabriel Coſſartius* S. J. Theologus obſervat, unum Concilium anni milleſimi centeſimi vigeſimi ſeptimi ab Anglicano Collectore in duo diſtractum fuiſſe, quia *Henricus* Huntidonienſis ait morte prohibitos Dunelmenſem & Wintonienſem Epiſcopos ne Concilio intereſſent: quod anno MCXXIX. convenire non poteſt; cùm *Galfridus Rufus*, qui Dunelmi tum Epiſcopus erat, anno tantùm MCXL. obierit: & qui Wintoniæ, *Henricus Bleſenſis*, anno MCLXXI. vivendi finem fecerit. Bellè autem convenire anno MCXXVI. vir eruditus exiſtimat: quia *Galfridi Dunelmenſis*, Deceſſor *Rannulfus*, cùm ad Londinenſe Concilium eo anno tenderet, morbo eſt prohibitus, & Septembri deinde obiit. *Guillelmus* verò Dunelmenſis, qui *Henricum* proximè anteceſſit

Synodorum Angliæ Collector emendatur.

ſit, vigeſima-quinta Januarii, anno MCXXVII. ſublatus eſt. Conveniunt quoque Londinenſi Concilio anni MCXXVII. tum cenſuræ in focarias Presbyterorum tum Regni hereditas *Mathildi* Henrici filiæ juramento aſſerta, de qua *Joanes Bromton* in Chronico. At cum *Henrico Huntidonienſi* conciliari necdum iſta poſſunt, quia non morbo, ſed morte præpeditos fuiſſe ſcribit Dunelmenſem & Wintonienſem Epiſcopos, ne Concilio Londinenſi intereſſent. Præterea Concilium Londinenſe anni MCXXVII. non permiſit Regi juſtitiam de focariis Presbyterorum, imò ſub excommunicatione præcepit, ne ab aliqua poteſtate minore vel majore detinerentur, ſed liberè Miniſtris Eccleſiæ traderentur, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, vel ſervituti Judicio Epiſcopali manciparentur.

§. IV.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1138.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo, Pontificatus *Innocentii II.* nono, *Stephani* Regis Anglorum III. die 13. Decembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* celebrata eſt Synodus, Præſide *Alberico* Cardinali Epiſcopo Oſtienſi, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adfuere Epiſcopi ex diverſis Provinciis octodecim, Abbates circiter triginta, Cleri populique ingens multitudo. Sub finem Concilii, vacanti Eccleſiæ Cantuarienſi *Theobaldus* electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus. Canones ſeptemdecim conditi. *Primus* pro Sacramentis & rebus ſacris pretium exigi vetat. *Secundus* ſtatuit ut Hoſtiæ conſecratæ ultra octo dies non ſerventur: ut Corpus Chriſti ad infirmos, niſi per Sacerdotem aut Diaconum, aut urgente neceſſitate per quemlibet, cum ſumma reverentia deferatur. *Tertius*, & *Quartus*, ut in conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Sacerdotum, & Dedicationibus Eccleſiarum nihil exigatur, præter procurationem Sacris Canonibus inſtitutam. *Quintus*, ut nullus de manu Laici Eccleſiaſtica Beneficia accipiat. Cùm autem Inveſtituram ab Epiſcopo accipit, juret ſuper Evangelium, ſe nihil propter hoc, vel per ſe, vel per alium, alicui dediſſe, vel promiſiſſe. *Sextus*, ne quis Beneficia Eccleſiaſtica paterna ſibi vendicêt hereditate, aut Succeſſorem in iis ſibi conſtituat. *Septimus* Clericos ab alienis Epiſcopis, abſque literis proprii Epiſcopi ordinatas, a ſuſceptorum officiis Ordinum prohibet, eorumdem plenaria reſtitutione ſoli Romano Pontifici reſervata, niſi Religionis habitum ſuſceperint. *Octavus*, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos incontinentes, Eccleſiaſticis Officiis & Beneficiis privat, eorumque Miſſas audiri vetat. *Nonus*, Clericos fœneratores, & turpia lucra ſectantes, & publica ſæcularium negotia procurantes, ab Officio & Beneficio Eccleſiaſtico removet. *Decimus*, anathemate ferit eos, qui Clerico, Monacho, vel Sanctimoniali violentas manus intulerint: & abſolutionem ab hocce crimine, extra mortis urgens periculum, uni Romano Pontifici reſervatam denuntiat. *Undecimus*, excommunicari mandat rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Duodecimus*, prohibet ne quis Eccleſiam, vel Oratorium, abſque licentia Epiſcopi, in ſua poſſeſſione conſtituat. *Decimus tertius*, vetat ne Clerici arma ferant, & Sæculo militent. *Decimus-quartus* ſtatuit, ut Monachi ad Clericatum promoti, in priori propoſito permaneant. *Decimus-quintus*, Sanctimoniales variis veſtibus ac pellibus indui, annulis aureis uti, capillos compoſitos & calamiſtratos gerere prohibet, ſub pœna anathematis. *Decimus-ſextus*, de omnibus Primitiis Decimas dari præcipit, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-ſeptimus* Magiſtris Scholarum intercidit, ne Scholas ſuas aliis pretio locent. De iſto Concilio legantur Continuator *Florentii Vuigornienſis*, *Henricus Huntidonienſis*, & *Matthæus Pariſius*.

Sine proprii Epiſcopi dimiſſoriis ordinati ſuſpenſione mulctantur.

Clerici, Monachi vel Monialis graviter percuſſio, caſus Romano Pontifici tum primùm reſervatus.

Monialium in exteriori cultu modeſtia.

§. V.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1175.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, quintum Londini Concilium celebratum eſt die Dominica ante Aſcenſionem Domini. Præfuit *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, adfuere Suffraganei Epiſcopi, & Abbates. Undeviginti Canones conditi, ſeu potiùs ex aliis Conciliis repetiti. *Primus* Clericos incontinentes, qui ter admoniti pellices ſuas non dimiſerint, Officio & Beneficio ſpoliandos decernit. *Secundus*, vetat ne Clerici edendi & bibendi causâ tabernas ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi, ſub pœna depoſitionis. *Tertius*, ne majores Clerici Judicium ſanguinis exerceant: Et ne Sacerdos Vicecomitatum aut Præpoſiti Sæcularis Officium habeat. *Quartus*, Clericos qui comam nutriunt, ab Archidiacono etiam invitos, tonderi jubet: ac veſtimentis & calceamentis uti, quæ honeſtatem & religionem deceant, ſub pœna excommunicationis. *Quintus*, Clericorum qui ab alienis Epiſcopis ordinantur, irritam Ordinationem declarat, Ordinatores verò uſque ad congruam ſatisfactionem ſuſpenſos. *Sextus*, ſæculares cauſas, in quibus de ſanguinis effuſione, vel de pœna corporali agitur, in Eccleſiis vel in Cœmeteriis agitari prohibet, ſub anathematis interminatione. *Septimus*, ne pro Sacramentorum adminiſtratione & ſepultura aliquid exigatur. Octavus, *Ne Prælatus in recipiendo Monacho vel Canonico, vel Sanctimoniali, pretium ſumat vel exigat aliquo pacti occaſione; ſi quis hoc fecerit, Anathema ſit*. Nonus, ne Eccleſia nomine dotalitii ad aliquem transferatur: & ne Patronus pro præſentatione alicujus perſonæ pecuniam, vel aliquod emolumentum, pacto interveniente, accipiat. *Decimus*, ne Clerici vel Monachi, causâ lucri, negotientur, aut villas teneant. *Undecimus*, ne Clerici armati incedant, alioqui gradûs amiſſione mulctentur. *Duodecimus*, ne Vicarii ſe contra Perſonas erigant, quibus fide & ſacramento obligati ſunt: Alioqui in tota Diœceſi ab Officii executione ſuſpendantur. *Decimus-tertius*, integram Decimarum ſolutionem, ſub pœna anathematis præcipit. *Decimus-quartus*, ſtatuit, ut in cauſis pecuniariis, quæ inter Clericos agitabuntur, victus victori condemnetur in expenſis. *Decimus-quintus*, ne decem Præfationibus Miſſæ receptis aliæ addantur. *Decimus-ſextus*, ne intincta Euchariſtia porrigatur. *Decimus-ſeptimus*, ne conſecretur niſi in Calice argenteo, vel aureo. *Decimus-octavus*, Clandeſtina Matrimonia prohibet: Sacerdotem qui aliquos clam conjunxerit, triennio ab Officio ſuſpendit. *Decimus-nonus*, vetat ne Matrimonio jungantur, qui ad ætatem legibus conſtitutam & Canonibus determinatam non pervenere.

Vita & honeſtas Clericorum.

Suſpenſio Clericorum, qui ab alienis Epiſcopis ordinantur.

Pretium pro ingreſſu Monaſterii paſciſci, Simoniacum.

Decreta Miſſam & Communionem ſpectantia.

Clandeſtina Matrimonia prohibentur.

ARTICULUS X.

De Concilio Abrincatenſi.

Abrincæ, vulgò Avranches, urbs inferioris Normanniæ, Epiſcop. ſub Metropoli Rotomagenſi.

ANno milleſimo ſeptuageſimo-ſecundo, quinto Kalendas Octobris, Abrincæ in Normannia inferiori Synodus celebrata eſt, cui præfuere *Theodinus* & *Albertus* Cardinales Sedis Apoſtolicæ Legati. Adfuere omnes Epiſcopi ac Abbates Neuſtriæ, *Henricus II.* Rex Angliæ, cum *Henrico* filio Regni Succeſſore. A cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* Rex Sacramento ſe purgavit, & certis Articulis, quos ipſi Legati præſcripſerunt, juramen-

to firmatis, abſolutus eſt, ut in Diſſertatione de cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris oſtendi. Tredecim Canones ea in Synodo conditi ſunt.

Summa Canonum.

Primus, pueros ad regimen Eccleſiarum, quibus animarum cura annexa eſt, admitti vetat. *Alter*, filios Sacerdotum in Eccleſiis patrum ſuorum conſtitui prohibet. *Tertius*, ne Laïci partem oblationum in Eccleſiis percipiant. *Quartus*, ne Eccleſiæ Vicariis annuis committantur. *Quintus* ſtatuit ut Sacerdotes majorum Eccleſiarum, quibus ad hoc facultates ſuppetunt, alium ſub ſe Presbyterum habere cogantur. *Sextus*, ut Sacerdotes ſine certo Titulo non ordinentur.

Ordinandorum titulus.

Septimus, ut Eccleſiæ ad firmam annuam non tradantur. *Octavus*, ut tertia pars decimarum integra cedat in uſus Presbyteri, qui Eccleſiæ ſervit. *Nonus*, ut his, qui Decimas hereditario jure tenent, liceat eas, cui voluerint, idoneo Clerico dare, eâ lege ut poſtea ad Eccleſiam, cui jure competunt, revertantur. *Decimus*, ut vir ad Monaſterium non tranſeat, uxore in Sæculo remanente, aut uxor viro non converſo, niſi ambo vacandi operibus carnis tempus exceſſerint.

De Converſione Conjugatorum.

Undecimus abſtinentiam & jejunium omnibus, qui poterunt, maximè autem Clericis, tempore Adventûs indicit.

Abſtinentia & jejunium tempore Adventûs commendatur.

Duodecimus Clericos, ad Juriſdictiones Sæcularium Poteſtatum adminiſtrandas, Judices conſtitui prohibet; alioqui a Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur. *Decimus-tertius*, de certis capitibus, quæ Legati propoſuerant, nihil ſtatutum eſſe docet, Normanniæ Epiſcopis intercedentibus.

ARTICULUS XI.

De Concilio Eboracenſi.

Eboracum. York, urbs Anglicani Regni ſecunda, Sedes Archiepiſcop.

ANno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-quinto, menſe Junio, Synodus Eboraci in Anglia celebrata eſt, Præſide *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato; in qua duodecim Canones conditi.

Summa Canonum.

Primus eſt de reverentia & cura circa Euchariſtiæ confectionem & diſpenſationem adhibenda. *Secundus*, de Canone Miſſæ ad verum & probatum exemplar diligenter corrigendo. *Tertius*, prohibet *ne Sacerdos Laico ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat ut Miſſas faciat celebrari: & ne Sacerdos pro celebratione Miſſarum pretio conſtituto pactum ineat, ſed hoc duntaxat quod offeretur, in Miſſa recipiat.*

Confeſſarius Pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat.

Quartus ſtatuit ne in Baptiſmate plures quàm tres puerum ſuſcipiant, maſculum duo mares & una fœmina, fœminam duæ fœminæ & mas unus. Præterea ut infans expoſitus, cujus Baptiſma ignoratur, ſive cum ſale, ſive ſine ſale fuerit inventus, baptizetur, cùm non intelligatur iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum. Denique ut nonniſi gravi urgente neceſſitate Diaconus baptizet, vel Corpus Chriſti eroget, vel Pœnitentiam confitenti imponat.

Diſciplina circa Baptiſmum.

Quintus de Eccleſiis reſtaurandis & ordinandis decernit. *Sextus*, de Tonſura, Corona, & modeſto habitu Clericorum. *Septimus*, Juſtitiam gratis exhiberi jubet. *Octavus*, Decimas integrè ſolvi mandat. *Nonus* divagandi occaſionem Canonicis Regularibus, Monachis, & Sanctimonialibus aufert, prohibendo ne redditus, quos Obedientias vocant, villicorum inſtar procurent ac adminiſtrent, & ne abſque gravi cauſa, & ſine ſocio extra Monaſteria proficiſcantur.

Caſus Epiſcopis in Eccleſia Anglicana reſervatur.

Decimus prohibet ne Laicus Eccleſias vel Decimas ad firmam recipiat, id eſt, annua penſatione redimat & condicat, ſive ſolus, ſive Clerico ſociatus. *Undecimus* ſtatuit ut falſi teſtes & perjurii in judicio rei, ſolemni ritu excommunicentur. Si reſipiſcere velint ad Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſeos Confeſſarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo, tranſmittantur, Pœnitentiam ab eo accepturi. In extremis verò laborantibus inſinuandam, non imponendam eſſe Pœnitentiam; eiſque injungendum, ut ſi vixerint, Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſis Confeſſorem ſeu Magnum Pœnitentiarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo adeant, ut eis Pœnitentia competens imponatur. *Duodecimus*, Presbyteris jubet ut a tabernis abſtineant, & ſuſpectarum mulierum contubernio. Hæc verò Decreta ſe promulgaſſe profitetur Synodus, *Salva in omnibus Sacroſancta Romana Sedis auctoritate & dignitate.* De iſta Synodo legendus *Rogerius de Hoveden* in Annal. Angl. Parte II.

Eccleſia Anglicana erga ſanctam Sedem Romanam reverentia.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 299. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *In Concilio Anglicano poſt Canones ponitur, SALVA AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ.*

R. Canonum Concilii Eboracenſis exhibita Synopſi, obſervo, Synodum profiteri ſe illa Decreta promulgaſſe, *ſalva in omnibus Sacroſancta Romana Sedis Auctoritate & Dignitate.* Concilii verba ſunt. Non adverterunt RR. Cenſores, ad Romani Pontificis Primatum, ſummamque in omnes Eccleſias auctoritatem & poteſtatem prædicandam hæc pertinere, eâque ratione a me obſervata fuiſſe. Quæ ſi expungenda illis videantur ob arcanam quamdam rationem, quam divinare non poſſum, conſiderent attentiùs hæc verba Concilii Tridentini, Seſſione, 25. *De Reformatione*, cap. 21. *Poſtremò Sancta Synodus, omnia & ſingula, ſub quibuſcumque clauſulis & verbis, quæ de Morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica Diſciplina, tam ſub fœlicis recordationis Paulo III. ac Julio III. quàm ſub Beatiſſimo Pio Quarto Pontificibus Maximis, in hoc Sacroſancto Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe, Ut In Eis SALVA SEMPER AUCTORITAS SEDIS APOSTOLICÆ ET SIT, ET ESSE INTELLIGATUR.* Hæc Tridentina Synodus.

ARTICULUS XII.

De Concilio Dalmatiæ.

ANno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-nono, *Joannes* Capellanus & *Simon* Subdiaconus, Sedis Apoſtolicæ Legati, Concilium in Dalmatia celebrarunt auctoritate *Innocentii III.* Pontificis Maximi ad curandam Eccleſiæ Diſciplinam. Duodecim condidere Canones, ſive potiùs ex antiquis Conciliis excerptos renovarunt ac promulgarunt.

Dalmatia, Pars Illyrici, vulgò l' Eſclavonie.

Summa Canonum.

Primus ſtatuit, ut quicumque Epiſcopus ab Ordinandis pecuniam acceperit, omni Eccleſiaſtica dignitate careat, ſine ſpe reſtitutionis: Qui dederit, in ſortem Laïcorum dejiciatur. *Secundus* ſtatuit de Clericorum Cœlibatu, & de Ordinationum temporibus. *Tertius* de Oblationum & Decimarum canonica in quatuor partes diviſione, & diſtributione. *Quartus* de Sigillo Confeſſionis Sacramentalis inviolatè ſervando, ſub pœna privationis Officii & Beneficii.

Sigillum Confeſſionis.

Quintus de reverentia Sacerdotibus exhibenda, & de excommunicatione eorum, qui ſacris hominibus violentas manus injiciunt, Summo Pontifici vel ejus Legatis reſervata.

Caſus ſummo Pontifici reſervatur.

Sextus Matrimonia inter conſanguineos in quarto gradu, vel infra, dirimit, excommunicatione in eos lata, qui in gradibus ab Eccleſia prohibitis conjuncti, ſeparari & Eccleſiæ ſatisfacere noluerint.

Impedimentum Matrimonii.

Septimus Clericos ad Tonſuram Clericalem ſervandam compellit. *Octavus* Clericos de manu Laica Beneficia Eccleſiaſtica

ſtica ſuſcipientes, & Laïcos dantes, excommunicatione percellit, donec fecerint ſatis; & quod contra Canones factum fuerit, irritum declarat & inane. *Nonus* excommunicationem vibrat in eos, qui Theſauros Eccleſiarum injuſtè poſſident; & qui Latinos in ſervitute detinent, donec Eccleſiæ bona, hominibus libertatem reſtituant. *Decimus* eamdem pœnam decernit in viros, qui uxores ſuas, ſine Eccleſiæ Judicio, dimittunt. *Undecimus* nothos a ſacris Ordinibus arcet. *Duodecimus* prohibet ut nullus ordinetur Sacerdos, niſi trigeſimum annum expleverit.

Ordinandorum ætas.

CAPUT IV.

De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Novis Manichæis Stephano, & Liſoio &c. Et de Gandulfo Italo.

I. NOva Hæreſis, Manichææ Propago, regnante *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo in Gallias ab Itala muliere invecta, Aurelianis graſſata eſt. *Stephanum* Eccleſiæ Sancti Petri Puellaris Scholaſticum, & *Liſoium* Sanctæ Crucis Canonicum, viros Religionis & ſapientiæ opinione celebres, ac per ipſos plures alios cùm e Clero, tum ex populo infecit. Errorum Capita hæc erant. I. Vetus & Novum Teſtamentum rejiciebant velut figmenta carnalium hominum, ſolamque Legem in cordibus ſcriptam ſe admittere gloriabantur. II. Chriſtum de Virgine Maria non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec verè in ſepulchro poſitum, nec a mortuis reſurrexiſſe, effutiebant. III. In Baptiſmo nullam eſſe peccatorum ablutionem. IV. Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti non eſſe in conſecratione Sacerdotis, ſive panem & vinum converti non poſſe in Corpus & Sanguinem Chriſti. V. Sanctorum invocationem eſſe inutilem. VI. Bona opera eſſe inania ſuperfluique laboris. VII. Iis qui ſuæ ſectæ myſteriis eſſent initiati, viſiones Angelicas pollicebantur, quarum ſolatio recreati, cum ipſis Angelis, quovis locorum ſine mora vel difficultate, pro arbitrio ire poſſent. VIII. Nocturnos agebant conventus, in quibus ſinguli lucernas tenentes, nomina Dæmonum, Litaniæ inſtar, recitabant, donec Dæmonem ſub forma cujuſdam beſtiolæ conſpicerent. Tum extinctis lucernis promiſcuam libidinem accendebant, exercebantque, nullo conſanguinitatis, aut voti habito reſpectu; matrem etiam, vel ſororem aut Sanctimonialem, ut primùm occurrebat, conſtuprabant. Ex fœdo concubitu natus infans, octava die cremabatur. Cineres ſtudiosè colligebantur, & religione ſervabantur non minori, quàm Chriſti Corpus dandum Fidelibus moribundis in viaticum aſſervat Eccleſia: ex quibus qui vel tantillum prælibaverant, ita confirmabantur in hæreſi, ut ex ipſa unquam emergere vix poſſent.

Novorum Manichæorum errores.

Ex cœnoſo illo fonte ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ.

Hæreſim prodidit *Areſaſtus* Vir Nobilis, ex ſtirpe Ducum Normanniæ, morum integritate & prudentiâ ſpectatiſſimus, & *Richardi* Ducis apud Regem Francorum Legatione ornatus. Cùm enim Clericum quemdam ſuum *Herbertum* nomine, qui ad Aurelianenſem Urbem ſtudiorum causâ ſe contulerat, hæreſeos venenum combibiſſe animadvertiſſet, rem indicavit *Richardo* Normanniæ Duci, ipſumque rogavit ut *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo peſtem in Regno ipſius adhuc latitantem & occultè ſerpentem patefaceret, ſibique neceſſarium ad eam exterminandam præberet auxilium. Tam religioſis precibus Dux annuit *Richardus*, & *Areſaſtum* cum Literis ad Chriſtianiſſimum Regem direxit. *Robertus* Rex pro cauſa Dei ſollicitus, *Areſaſtum* Aurelianum miſit, eique comitem adjunxit Sacelli ſui Clericum, omnem ipſi neceſſariam opem pollicitus. Iter agens, Carnutum divertit, conſilium ad tanti momenti negotium exequendum, a *S. Fulberto* Epiſcopo rogaturus. Quo abſente (Romam enim orationis causâ profectus fuerat) collationem habuit cum *Ebrardo* religioſiſſimo inſignis ejuſdem Eccleſiæ Clerico, qui ipſum docuit quale antidotum contra venenum hæreſeos peſtiferæ adhiberet; nempe ut quotidie multo mane adiret Eccleſiam, orationi incumberet, Communione Corporis & Sanguinis Chriſti ſe muniret, deinde ſignaculo Crucis protectus ad audiendam hæreticam pravitatem progrederetur, cum erroris Magiſtris non contenderet, ſed ſimulato diſcipuli habitu, attentè audiret omnia & memoriæ commendaret. Paruit religioſi viri conſiliis, cùm Aurelianum pervenit, *Areſaſtus*: & ad Hæreticorum admiſſus colloquia, omnia nefariæ ſectæ arcana didicit. Interea Rex Chriſtianiſſimus *Robertus* & Regina *Conſtantia* uxor ejus caſtiſſima, cum Epiſcopis ad celebrandam Synodum convocatis, Aurelianum ſe contulere. Hæretici, a Regiis Satellitibus, *Areſaſto* ſuggerente comprehenſi in Eccleſiam Sanctæ Crucis adducti, & Regi, Synodoque exhibiti ſunt. Rationem fidei reddere juſſi, errores diſſimulabant; quos cùm expoſuiſſet *Areſaſtus*, Bellovacenſis Epiſcopus *Guarinus* ſciſcitatus ab ipſis eſt an ita ſentirent & crederent. Reſponderunt ita planè ſentire ſe atque credere. Quibus cùm Præſul diceret, *Chriſtum naſci voluiſſe de Virgine, quia potuit; & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione;* reſponderunt: *Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus.* Ad hæc Præſul; *Carnales*, inquit, *parentes habuiſſe creditis, an non?* Illi credere ſe reſponderunt. Tum Præſul inſiſtit: *Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum non eratis, ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis Sancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis?* Reſponderunt: *Quod natura denegat, ſemper a creatione diſcrepat.* Repoſuit Præſul: *Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per Filium Deum Patrem feciſſe omnia ex nihilo?* Tum veritatis & fidei hoſtes: *Iſta*, inquiunt, *illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: Nobis autem qui legem ſcriptam habemus in interiori homine a Spiritu Sancto, & nihil aliud ſapimus niſi quod a Deo omnium Conditore didicimus, incaſſum ſuperflua, & a divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quicquid velis facito. Jam Regem noſtrum in cœleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat.* Diu ſed fruſtra laboratum eſt ab Epiſcopis, ut ab hæreſi revocarentur. Tandem ſacris veſtibus ſecundùm Ordines ſuos induti moxque iiſdem ad execrationem exuti ſunt, & exauctorati. Secundùm hæc eje-cti ſunt ex Eccleſia, & ſæculari Poteſtati tradi- Dum exirent Regina ſpectante *Conſtantia*, h- *Stephani*, ſui quondam Confeſſarii, oculum a-culo eruit indignabunda. Tum extra muros vi-tatis educti, vivi combuſti ſunt, uno Cleric- &

Hæreſis revelatio.

Synodus Aurelianenſis.

Hæretici damnati & ſæculari poteſtati traditi.

Si-

Santimoniali exceptis, quibus Deus Pœnitentiam dedit. Conjectus in eumdem rogum pulvis ille nefarius, quo in *Myſteriis ſectæ* utebantur. Geſta ſunt iſta anno Chriſti milleſimo decimo-ſeptimo. Quæ de his Hæreticis diximus, docuerunt Acta Concilii Aurelianenſis in eorum cauſâ habiti, edita a *D. Luca Dacherio*, Tom. II. Spicilegii, *Glaber Rodulphus* lib. 3. Hiſtoriæ cap. 8. *Ademarus* Monachus, & *Chronicon S. Petri Vivi* apud Senonas, editum eodem Spicilegii Tomo.

Gandulfi Hæreſis.

II. Anno 1025. in Diœceſi Cameracenſi graſſata eſt Hæreſis altera quæ a *Gandulfo* quodam Italo habuit originem. Hujus ſectæ Hæretici *quamdam juſtitiam præferentes hac ſola purificari homines aſſerebant, nullumque in Sancta Eccleſia aliud eſſe Sacramentum, per quod ad ſalutem pervenire potuiſſent.* Se a Gandulfo *Evangelicis mandatis & Apoſtolicis informatos, nullamque præter hanc Scripturam ſe recipere, ſed hanc verbo & opere tenere.* Sacri Baptiſmatis Myſterium, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Ordinis & Matrimonii Sacramenta negabant. Nullum Confeſſoribus cultum, nullam Dominicæ Cruci, Sanctorum imaginibus, Templis, Altaribus, venerationem tribuebant. Purgatorium negabant, nihil prodeſſe defunctis Chriſtianam Sepulturam effutiebant. Damnata Hæreſis eſt in Synodo Attrebatenſi a *Gerardo* Cameracenſi & Attrebatenſi Epiſcopo eodem anno congregata. Adverſus ſingulos errores ſingula Capitula edita ſunt. De Sacrificio Altaris hæc tradit Synodus: *Quod quidem Sacrificium dum de pane & vino cum aqua mixto ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis illius in Altari conſecrato, dumque Paſſionis & Reſurrectionis ejus atque in cœlum Aſcenſionis, ibidem ſalutifera memoria agitur; verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti & Sanguis verus & proprius efficitur, quamvis aliud eſſe videatur. Videtur namque panis materialis: Sed veriſſimè efficitur Corpus Chriſti, ſicut ipſâ eâdem Veritate atteſtante didicimus.* Iſta conſtant ex actis illius Synodi, Tomo XIII. Spicilegii Dacheriani editis. Cœterùm Hæreticos, de quibus habita quæſtio fuerat, & qui ad Synodum fuerant adducti errores ejuraſſe, & Fidem Catholicam fuiſſe profeſſos, eadem Acta teſtantur.

In Concilio Attrebatenſi damnata. Attrebatum vulgo Arras, *Arteſia caput*, l'Artois, *urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Cameracenſi.*

Euchariſtia verum & proprium Chriſti Corpus, verum Sacrificium.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 303. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *A Rege petitur auxilium contra Hæreticos, qui & convocat Concilium in Gallia.*

R. *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum Concilium Aurelianenſe contra novos Manichæos *Stephanum Liſoium* &c. congregaſſe ſcripſi. Id ex Actis iſtius Concilii conſtat, editis Tom. II. Spicilegii Dacheriani, pag. 670. Facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS II.

De Berengariana Hæreſi.

BErengarius, Andegavenſis Archidiaconus, Sacramentariorum Parens docuit Euchariſtiam eſſe merum ſignum & figuram corporis & Sanguinis Chriſti, non verum & ſubſtantiale Corpus & Sanguinem, & conſequenter panis & vini ſubſtantiam conſecratione non mutari. Ejus hæreſeos exordia ad annum milleſimum trigeſimum-quintum refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens: ſed ſuo ipſe refellitur teſtimonio cùm ad eumdem annum referat Epiſtolam *Theoduini* Leodienſis Epiſcopi ad Henricum I. Regem Chriſtianiſſimum, quæ docet *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum in ejuſdem Hæreſeos ſuſpicionem veniſſe. At *Bruno* ante annum milleſimum quadrageſimum-ſeptimum non eſt conſecratus Epiſcopus. Veriſimilius itaque eſt eam prodiiſſe anno ipſo 1047. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur vetus exemplar Floriacenſe Hiſtoriæ Francorum a *Roberto* Rege ad mortem *Philippi I.* aut anno ſequenti, *Damaſo II.* Pontifice, regnante *Henrico* I. ut Chronicon Magnum Belgicum refert. Damnata eſt in Concilio Romano ſub *Leone IX.* anno milleſimo quinquageſimo, in Conventu Brionenſi, in Conciliis Vercellenſi, & Pariſienſi eodem anno celebratis: in Florentino, ſub *Victore II.* anno milleſimo quinquageſimo-quinto, & in Turonenſi, eodem anno: in Romano ſub *Nicolao II.* anno milleſimo quinquageſimo-nono: in Rothomagenſi, anno milleſimo ſexageſimo-tertio: in Pictavenſi, anno milleſimo ſeptuageſimo quinto: in Romanis duobus ſub *Gregorio VII.* annis milleſimo ſeptuageſimo octavo, & ſeptuageſimo-nono. Berengarianam hæreſim ſcriptis impugnarunt Viri doctiſſimi, *Adelmannus*, *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, *Lanfrancus*, *Durandus* Troarnenſis Abbas, *Guitmundus & Algerus*. Retractato errore, pœnitens *Berengarius* obiit. De his uberiùs in Diſſertatione *De Cauſa Berengarii*.

Hæreſeos exordia.

Damnatio.

ARTICULUS III.

De Schiſmate Michaëlis Cerularii.

MIchaël Cerularius, patria Conſtantinopolitanus, genere illuſtris, indole turbulentus, cum adversùs Imperatorem *Michaëlem Paphlagonem* conjuraſſet, in Monaſterium, ad eluendum ſcelus detruſus eſt, teſte *Cedreno* ad annum MXXXV. E Monaſterio eductus, Conſtantinopolitanus Patriarcha inauguratus eſt anno MXLIII. *Conſtantino Monomacho* Imperante. Decem annos integerrimæ Præſul fidei habitus, virus diu occultatum effudit anno Chriſti MLIII. ac in Romanam, omnemque Latinam Eccleſiam cœpit debacchari, ſcriptâ ſuo & *Leonis Acridani* Archiepiſcopi nomine ad *Joannem* Tranenſem in Apulia Epiſcopum Epiſtolâ, quæ ab *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo Latinitate donata, ad *Leonem Nonum* Pontificem Maximum delata eſt. Aliam quoque anno ſequenti ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham Epiſtolam dedit, fœdis in Latinam Eccleſiam calumniis ſcatentem, & quoſdam ipſius mores temerè damnantem. Hæc autem accuſationum capita 1. Quod Latini Azyma conſecrantes, cum Judæis communicent, nec aptam aſſumant Euchariſtiæ conficiendæ materiam. 2. Quòd ſuffocata comedant. 3. Quòd barbas radant. 4. Quòd Sabbathis jejunent. 5. Quòd immundorum animalium carnibus veſcantur. 6. Quòd Monachi Latini carnes edant. 7. Quòd Latini primam Quadrageſimæ hebdomadam, necnon Quinquageſimæ, carnium eſu violent. 8. Quòd ſacro Symbolo particulam, *Filioque*, addiderint & malè de Spiritu Sancto ſentiant. 9. Quòd in ſacra Liturgia hæc verba altâ voce proferant: *Unus Sanctus, Unus Dominus Jeſus Chriſtus in gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum.* 10. Quòd apud Latinos duo fratres duas ſorores ducant. 11. Quòd in Miſſa tempore Communionis Miniſtrorum alter alterum oſculetur. 12. Quòd Latini Epiſcopi annulis ornentur ceu Eccleſiarum Sponſi. 13. Quòd Latini Epiſcopi ad bellum proficiſcantur, & manus ſuas humano ſanguine contaminent. 14. Quòd merſionem unicam in Baptiſmo uſurpent. 15. Quòd ſalem in os Baptizatorum immittant. 16. Quòd nec Sanctorum Reliquias, nec ſacras Imagines venerentur. 17. Quòd *Alleluja* Quadrageſimali tempeſtate non

Michaël Cerularius Eccleſiam Latinam in multis erroris accuſat.

Leonis Noni Epiſtola contra Schiſmaticos.

non canant. *Leo IX.* Sanctiſſimus Pontifex *Michaëlis* Patriarchæ, & *Leonis Acridani* Archiepiſcopi Schiſmaticam vanitatem, & inſultus in Romanam Eccleſiam procaciſſimos, prolixa, erudita, & vehementi Epiſtolâ redarguit, quæ inter ejus Epiſtolas prima eſt in Collectionibus Conciliorum, & Capitibus uno & quadraginta conſtat. Eâ *Leo* ante omnia, pacem illis offert, ſi verè pacem ament, Eccleſiæ unitatem commendat, Romanę firmitatem & auctoritatem oſtendit, Conſtantinopolitanæ levitatem, temerèque uſurpata Privilegia diluit. *Michaël*, ſive juſſu Imperatoris *Monomachi*, ſive etiam minis civium erga Romanam Eccleſiam propenſiorum, ad eumdem Pontificem conciliatrices pacis Literas ſcripſit. Pontifex unitatis & concordiæ Eccleſiarum ſtudioſiſſimus, Legatos miſit Conſtantinopolim, *Humbertum* Cardinalem Silvæ Candidæ Epiſcopum, *Fredericum* Cardinalem & S. R. E. Cancellarium, & *Petrum* Amalphitanum Archiepiſcopum, cum Literis ad *Michaëlem* Patriarcham & ad *Conſtantinum* Imperatorem, pro Eccleſiaſtica pace concilianda. (Sunt ſexta & ſeptima Leonis IX Epiſtolæ.) Legati ab Imperatore honorificentiſſimè ſuſcepti. *Nicetas Pectoratus* Studita, Hieromonachus, librum contra Romanam Eccleſiam a ſe editum igni tradidit coram Legatis, approbante Imperatore, omneſque execratus eſt, & Anathemate confixit, qui Romanæ Eccleſiæ Primatum negarent, vel qui ejus Fidem reprehenderent. Sed cùm *Michaël* Patriarcha Decretis parere nollet, colloquiumque Legatorum vitaret; quin etiam Eccleſiis ad Sacra celebranda interdixiſſet, ideo ſæpius monitus, nec reſipiſcens, multorumque convictus errorum, ſimulque *Leo Acridanus* eadem ſentiens, & eorum Sectatores, in Magna Eccleſia *Sancta Sophia*, coram univerſo populo & Clero ſunt excommunicati. His peractis, Legati a *Michaëlis* Patriarchæ inſidiis per Imperatorem liberati, in Italiam remearunt. Patriarcha Schiſmaticus excommunicationem in Legatos Apoſtolicos ferre auſus eſt, nomenque Romani Pontificis e Diptychis delere, & datis mendaciorum & calumniarum plenis Literis ad Petrum Antiochenum, alioſque Patriarchas, eos a Communione Romanæ Eccleſiæ divellere conatus eſt. Quid alii egerint, incertum. *Petrus* Antiochenus reſcripſit, & multas illius objectiones tamquam leves futileſque redarguit. Non ita tamen ut in aliquibus etiam Latinos non carperet. Iſta conſtant ex Actis Legationis ab *Humberto* Cardinali, Legatorum uno conſcriptis, ex Epiſtolâ *Michaëlis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum, & ex *Petri* ejuſdem Reſponſo: quæ Inſtrumenta doctiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens deſcribit ad annum MLIV. ex Actis *S. Leonis* IX. a *Vuiberto* conſcriptis, Lib. II. Cap. V. ubi & Schiſma illud vocat *Hæreſim Fermentaceorum*, & ex *Leone Oſtienſi* lib. 2. cap. 89. Diſputationem de Azymo & Fermentato Conſtantinopoli ab *Humberto* Cardinali adversùs Græcos habitam; item *Nicetæ Pectorati* Librum contra Latinos, ejuſque confutationem ab *Humberto* editam, publici juris fecit Cardinalis *Baronius* ad calcem Tomi XI. Annalium Eccleſiaſticorum.

Legati a Leone Nono miſſi Conſtantinopolim.

Michaël Cerularius & Leo Acridanus excommunicati.

Schiſma hoc ſæculo in univerſam Eccleſiam Orientalem non eſt propagatum.

Schiſma tamen *Cerularii* in univerſam Eccleſiam Orientalem hoc ſæculo non eſt propagatum: Siquidem *Alexander II.* anno MLXXI. miſit ad *Michaëlem* Imperatorem *Petrum* Epiſcopum Anagninum Apocriſiarium, qui Conſtantinopoli manſit annum unum. Nec aliam ob cauſam *Gregorius VII.* anno MLXXVIII. *Nicephorum* Botoniatam excommunicavit, quàm quòd *Michaële*, qui cum Latinis communicabat, ejecto, Imperium uſurpaſſet.

A Paſchali II. *Groſolanus*, quem alii *Chryſolanum* alii *Proculanum* dicunt, Mediolanenſis Archiepiſcopus, ad *Alexium Comnenum* Imperatorem miſſus eſt, ut ſi quid in Græcia noxium ex *Cerularii* ſemente pullulaverat, illud radicitus extirparet, Græcoſque cæteros in fide & unitate contineret. Is cùm perveniſſet Conſtantinopolim, coram ipſo Imperatore diſputationem de Spiritu Sancto inſtituit, quâ ex Patre Filioque ipſum procedere demonſtravit; quam & Scriptis mandavit. Contra hunc ſcripſere Græci complures, & inter cæteros *Joannes Furnus* Monachus, & *Nicolaus Methonenſis*, quorum meminit *Joſephus Methonenſis*, in Reſponſione ad Epiſtolam *Marci Epheſii*. Contra *Furnum* reſcripſit *Petrus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, cujus liber extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. *Euſtratius* etiam Nicænus Metropolita in eumdem *Groſſolanum* ſeu *Proculanum*, ſtylum exercuit pro Græcis. Opus illius extat in Vallicellana Bibliotheca, teſte *Leone Allatio*, His pene temporibus *Niceta Seidus*, cùm a Latinis hanc propoſitionem propugnari videret, *Opinionibus Eccleſiæ Romanæ tamquam antiquioris inhærendum eſſe*, ſcripſit adversùs eoſdem Opuſculum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Non ſimpliciter antiqua novis venerabiliora, ideoque neque Novâ Vetus Roma, nec Sedes Sede.* (Ex Allatio.) *Theophylactus*, Bulgariæ Archiepiſcopus, qui florebat circa annum MLXXIII. ſub *Michaële Duca*, & ſequentibus Imperatoribus, etiam *Alexio Comneno*, in quem Orationem Encomiaſticam habuit, quæ aſſervatur in Bibliotheca Bavarica; ſcripſit ad *Nicolaum Diaconum & Caſtrenſem*, qui poſtea fuit Meleſobæ Epiſcopus, Tractatum *De erroribus Latinorum*: in quo totam Græcos inter & Latinos diſcordiam ponit in articulo de Proceſſione Spiritûs Sancti. Meminit illius *Joannes Veccus* in Apologetico ſecundo. Circa hæc tempora, vel paulò poſt, vixiſſe videtur *Niceta Byzantius*, cujus *Syllogiſmi* contra Latinos extant in Bibliotheca Bavarica, teſte *Leone Allatio*. Illius meminit *Hugo Etherianus*, in Opere contra Græcos. *Euthymius Zygabenus* floruit ſub *Alexio Comneno* Annæ Comnenæ Patre, a quo ipſi *Panopliæ* conſcribendæ provincia demandata eſt, ut Patrum ſententias adverſus ſingulas Hæreſes in unum veluti Corpus redigeret. Si Græci eo tempore Latinos tamquam Hæreticos condemnaſſent, & ab eorum fuiſſent communione diviſi, in hac ſua contra Hæreſes Panoplia Latinorum etiam Hæreſim aut Sectam *Euthymius* recenſuiſſet. Sola tunc de Spiritûs Sancti Proceſſione controverſia Græcos inter & Latinos vertebatur. Extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi Tractatus ſic inſcriptus: *Euthymii Monachi Zygabeni adversùs Romæ Veteris cives ſive Italos, Capita duodecim, demonſtrantia non ex Filio procedere Spiritum Sanctum.*

Duodecimo ſæculo Græcorum pleroſque cum Latinis Communione conjunctos probant Sacrarum Expeditionum Hiſtoriæ, *Anna Comnena Alexias*, Vita *Manuëlis* Imperatoris a *Niceta Choniate* edita, *Petri Venerabilis* Abbatis Cluniacenſis ad *Joannem Comnenum* Imperatorem, & ad Patriarcham Conſtantinopolitanum Epiſtolæ 39. & 40. Libri 4. quibus orationum, omniumque bonorum operum ſui Ordinis ſocietatem ipſis pollicetur. Plures tamen Schiſmaticos fuiſſe conſtat ex *Adriano IV.* in Epiſtolâ ad *Baſilium* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum; quamquam Baſilius ſe a Romani Pontificis communione ſeparatum neget, eademque cum ipſo ſe prædicare ſcribat: ex *Vuillelmi Tyrii* Hiſtoria, & ex *S. Bernardo* ad *Eugenium III.* ſcribente: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiſcum ſunt, & non ſunt, juncti fide, pace diviſi, quamquam & in fide claudicaverunt a ſemitis rectis.* Theodorus Balſamon, in Reſponſis *De Privilegiis Patriarcharum*, Latinos ceu Hæreticos habendos

effu-

effutiit, ſed *Balſamonem* hac in re a pleriſque Græcorum non probari & Communionem Eccleſiarum abruptam non eſſe, teſtatur *Demetrius Chomaterus*, Bulgariæ Archiepiſcopus in Reſponſione ad *Nicolaum Cabaſilam* Dyrrachii Archipræſulem, Juris Orientalis pag. 321. 322. & 323. Idem conſtat ex Dialogis *Anſelmi Havelbergenſis* Epiſcopi *Eugenio III.* Pontifici Maximo dicatis, & Tom. XIII. Spicilegii Dacheriani editis, quibus Collationes cum doctoribus Eccleſiæ Græcæ viris habitas exponit, dum *Lotharii II.* Imperatoris nomine Legationem Conſtantinopoli obiret. *Necbites* namque Nicomedienſis Archiepiſcopus Cap. XXII. Libri III. ait: *Qui non in magnis, ſed in minimis aliquatenus diſcrepare videmur, qui licèt ſalutem animarum non impediant, tamen caritatem non ædificant, ſummo ſtudio elaborandum eſſet, ut G nerale Concilium congruo loco & tempore fieret, ubi univerſa quæ nos & vos ab eodem Ritu diſſociant, in unam reducta concordiam formarent, & tam Græci quàm Latini unus populus ſub uno Domino Jeſu Chriſto, in una fide, in uno Baptiſmate, uno Sacramentorum ritu efficeretur.* Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus dixit: *Hæreticorum eſt angulos & latebras quærere; ſed tu qui Generale Concilium deſideras, videtur quòd id, quod Catholicum eſt intendas: ideoque & ego Concilium Univerſale futurum expeto, &c.*

ARTICULUS IV.

De Roſcelino.

Roſcelini error.

ROſcelinus, Compendienſis, Dialecticus, *Petri* Abælardi præceptor, in Hæreſim circa Myſterium Sanctæ Trinitatis impegit, aſſerens, *In Deo tres perſonas eſſe tres res ab invicem ſeparatas; ſicut ſunt tres Angeli: ita tamen ut una ſit voluntas & poteſtas: aut Patrem & Spiritum Sanctum eſſe incarnatum, & tres Deos verè poſſe dici, ſi uſus admitteret.* Lanfrancum in ea ſententia fuiſſe mentiebatur, pro qua etiam falsò laudabat *S. Anſelmum* Beccenſem Abbatem. Ejus error in Concilio Sueſſionenſi, Præſide *Raynaldo* Remenſi Archiepiſcopo, damnatus eſt, anno Chriſti milleſimo nonageſimo-ſecundo, quem coram Synodo ejuravit. Verùm poſtea in eamdem Hæreſim relapſus eſt, cui fictè & metu mortis nuntium dixerat. Id conſtat ex *S. Anſelmo*, Lib. II. Epiſtolis 35. & 41. ex *Ivone Carnotenſi*, Epiſtolâ 27. & ex *Petro Abælardo* Epiſtolâ 21. ad Pariſienſem Epiſcopum. Hunc *Roſcelinum* graviter perſtringit *Theobaldus Stampenſis* Magiſter Oxnefordiæ, in Epiſtolâ ad ipſum ſcriptâ, & edita Tomo III. Spicilegii Dacheriani, pag. 142. Quòd filios Sacerdotum non eſſe admittendos ad Sacros Ordines pertinaciter contenderet.

In Concilio Sueſſionenſi damnatur.

Ejurat errorem.

Relapſus in Hæreſim,

Errorem illius impugnat S. Anſelmus.

Contra *Roſcelini* errorem ita ſcribit S. Anſelmus Epiſtolâ 35. Libri II. *Quod ergo dicit tres perſonas tres res, aut vult intelligi ſecundùm tres relationes, id eſt, ſecundùm quòd Deus dicitur Pater, & Filius, & a Patre & Filio procedens Spiritus; aut ſecundùm id quod Deus dicitur. Sed ſi ipſas tres Relationes dicit tres res eſſe, ſuperfluè hoc dicit: Nullus enim negat hoc modo tres perſonas eſſe tres res. Sic tamen ut diligenter intelligatur, quomodo ipſæ Relationes dicantur res, & ejuſmodi res; & ſi aliquid faciunt eædem Relationes circa ſubſtantiam, quemadmodum multa accidentia, an non. Quamvis videatur non intelligere hoc modo tres res, quas dicit: ex eo quia ſubjungit, trium Perſonarum unam eſſe voluntatem, aut poteſtatem. Nam tres ipſæ Perſonæ non habent voluntatem, aut poteſtatem ſecundùm Relationes, ſed ſecundùm hoc quod unaquæque Perſona Deus eſt. Quòd ſi dicit, tres perſonas eſſe tres res, ſecundùm quod unaquæque perſona eſt Deus: aut tres Deos vult conſtituere, aut non intelligit quod dicit.*

Quo ſenſu tres Perſonæ S. Trinitatis tres Res *dici poſſint vel non poſſint?*

Contra hunc Hæreticum ſcripſit *S. Anſelmus* librum *De Fide Trinitatis, & de Incarnatione Verbi*, quod incœperat cùm adhuc eſſet Beccenſis Abbas, ſed intermiſerat, audiens *Roſcelinum* in Concilio Sueſſionenſi errorem abjuraſſe. At cùm accepiſſet, ipſum in ſua perſeverantem ſententia, dicere ſe non ob aliud abjuraſſe quod dicebat, niſi quia a populo interfici timebat, precibus Fratrum coactus, cœptum Opus abſolvit, ut ipſe teſtatur Cap. I.

De *Roſcelino* ita ſcribit Abælardus ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Relatum eſt nobis a quibuſdam Diſcipulorum noſtrorum ſupervenientibus, quòd ereɛtus ille & ſemper inflatus Catholicæ Fidei Hoſtis antiquus, cujus hæreſis deteſtabilis tres Deos confiteri, imò & prædicare, in Sueſſionenſi Concilio a Patribus convicta eſt, atque inſuper exilio punita, multas in me contumelias & minas evomuerit, viſo Opuſculo quodam noſtro de Fide Sanctiſſimæ Trinitatis, maximè adversùs hæreſim præfatam, quâ ipſe infamis eſt, conſcripto, &c. Hic ſicut Pſeudo-Dialecticus, ita Pſeudo-Chriſtianus cum in Dialectica ſua nullam rem Patres habere æſtimat, ita Divinam Paginam impudenter pervertit; ut eo loco quo dicitur Dominus partem piſcis aſſi comediſſe, partem hujus vocis, quæ eſt* piſcis aſſi, *non partem rei intelligere cogatur.* Hoc ideo dictum a *Petro Abælardo*, quod *Roſcelinus* Sectæ Nominalium auctor fuerit, quam melioribus auſpiciis poſtea ſuſcitavit *Okamus*.

Roſcelinus *Sectæ Nominalium Auctor.*

ARTICULUS V.

De Bogomilorum Hæreſi.

EX Paulicianorum novorum Manichæorum, & Meſſalianorum deliriis conflata Bogomilorum Hæreſis, ante annum MCXVIII. erupit, *Alexio Comneno* Imperante, cujus prudentia detecta eſt, ejuſque Mandato nefariæ Sectæ Princeps *Baſilius* Medicus, habitu Monachus, igne damnatus, ut referunt *Euthymius* in Panoplia, *Anna Comnena*, lib. 15. *Alexiados* & *Zonaras* in Annalibus. *Euthymio* porro juſſit Imperator, ut ridicula iſtius Hæreſis Myſteria patefacta atque convicta literarum monumentis mandaret. Id præſtitit *Panoplia Titulo XXIII.* ex quo illius Hæreſeos capita exponam impræſentiarum. 1. Rejiciebant Bogomili Moſaïcos omnes Libros, cœteroſque Scripturæ Sacræ, præter Pſalterium, ſexdecim Prophetas, quatuor Evangelia, Actus Apoſtolorum, & ipſorum Epiſtolas, atque Apocalypſim. Illud cum Manichæis commune ipſis dogma erat, Vetus Teſtamentum boni Dei non eſſe, nec ad ipſum pertinere Viros Juſtos qui in eo celebrantur. Narrat porro *Euthymius*, ipſos ex libris etiam quos rejiciebant, ad errores ſuos propugnandos loca protuliſſe: aliorum verò librorum ſententiis convictos, ſtatim ad Allegoriam confugiſſe. 2. Simplicibus fucum faciebant, dicendo ſe credere in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Sed revera Patri hæc tria nomina tribuebant: eumque corporeâ formâ præditum, ex binis cerebri panniculis binos radios emittere, alterum Filii, alterum Spiritus Sancti delirabant. 3. Filium & Spiritum Sanctum in Patrem rurſum reſolvi, & qui a multis retro ſæculis tres Perſonæ fuerant, rurſus unam factam eſſe Perſonam. 4. Filium & Spiritum Sanctum uſque ad quinquies milleſimum & quigenteſimum annum extitiſſe negabant. 5. Filium a Patre, Spiritum Sanctum a Filio genitum, hunc autem Judam Prodi-

Sectæ Caput Baſilius Medicus igne damnatus.

Bogomilorum errores.

De Bogomilorum hæreſi agit & Harmenopulus *lib.* 8. De Sectis, *Cap.* 19. *Tom.* 1. Juris Græco-Rom.

torem & undecim Apoſtolos genuiſſe effutiebant. 6. Dæmonem, qui a Servatore appellatus eſt Satanas, filium etiam Dei Patris eſſe, & vocari Satanaël, & Filio Verbo natu majorem, præſtantioremque, ſed ſua dignitate elatum, de defectione cogitaſſe, & miniſtras tentaſſe Poteſtates. 7. Satanaëlem e Cœlo dejectum, Angelis quos ſecum traxerat, audaciam injeciſſe, & habito cum ipſis conſilio, firmamentum produxiſſe, terram ornaſſe, plantas, animantia, ipſumque hominem procreaſſe, &c. 8. Cùm homines acerbo Dæmonum imperio premerentur, crudeliterque perderentur, vix paucos ex parte Patris extitiſſe, & in Angelorum Ordinem aſcendiſſe, eos nimirum qui in Genealogiis Evangelii ſecundùm Matthæum, & ſecundùm Lucam recenſentur. Tandem aliquando Patrem ſe decipi, atque injuriâ affici animadvertiſſe, qui cùm præſtantiorem hominis partem tribuiſſet, majore tamen hominum numero privaretur: animæque miſertum quam inſufflarat, ad ultionem Verbum ex corde ſuo eructaſſe, id eſt, Filium & Deum: Hunc eſſe Michaëlem Archangelum. Deſcendiſſe de Cœlis, & per aurem Virginis dexteram influxiſſe: carnem induiſſe, quæ ſpecie tenus ex materia conſtet & humani corporis ſit ſimilis, cùm tamen revera materiæ ſit expers ac divina: Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem ſimulaſſe, ac demum peractâ ſcœnâ & depoſitâ perſonâ, confudiſſe Desertorem, ipſum in tartara detruſiſſe, illiuſque nomini ademiſſe ſyllabam, El, quæ eſt Angelica, voluiſſeque ut non Satanaël, ſed Satana deinceps nominaretur. Expleto autem miniſterio, reverſum ad Patrem, & ad illius dexteram aſſidere in Solio ex quo Satanaël fuerat ejectus. 9. Comminiſcebantur, Angelos qui ceciderant, cùm intellexiſſent Satanaëlem Patri eſſe pollicitum loca ipſorum ex hominum genere completa iri, filias hominum impudicè conſpexiſſe, eaſque in uxores accepiſſe, quo ſemen ipſorum in cœlum reverteretur ad loca patrum ſuorum. 10. Moyſen a Satanaële deceptum. Judæorum populum eduxiſſe de Ægypto portentis & ſignis virtute Satanaëlis ejuſdem patratis, & ab ipſo Legem accepiſſe in Monte Sinaï, per illamque infinitam hominum multitudinem perdidiſſe. Atque hujus rei Paulum Apoſtolum teſtem laudabant dicentem: *Concupiſcentiam neſciebam niſi per Legem:* Et rurſus *Adveniente Mandato, peccatum revixit.* 11. Eos tantùm Sanctos prædicabant, qui apud Matthæum & Lucam in Genealogiis commemorantur, & ſexdecim Prophetas, & Apoſtolos, & Martyres, qui ne Idola adorarent, occiſi ſunt. Sacerdotes autem & Patres omnes, tamquam Idolorum cultores, reprobos eſſe. Cultum enim Imaginum Idolólatriam appellabant. 12. Sanctorum ſepulchris aſſidere Dæmones effutiebant, portentaque edere ſub eorum perſona, ut homines decipiant. 13. Dæmones tamquam arcus ſagittam a ſe ſolis aufugere; ſingulis autem reliquis hominibus ſingulos inhabitare. 14. Crucem deſpiciebant, quòd in ea Salvator occiderit; & cùm argumento ab Energumenis petito premerentur, qui ad Crucem accorrebant, & vociferabantur; Crucem a Dæmonibus ut proprium opus amari reſpondebant, quamvis illam interdum fugiant, ut homines in errorem inducti eam magis honorent, ut Dæmonum inimicam & expultricem. Cum *Alexius* pyras duas parari juſſiſſet, quarum uni Crux ſupereminebat, igneque damnaſſet omnes de Hæreſi delatos, optione data, ut quam vellent pyram eligerent, agniti ſunt Bogomili, quòd pyram Cruce carentem eligerent, Catholici rogum Cruce inſignem. Judicium ſimulaverat Imperator, ut Hæreticos detegeret. Ita refert *Anna Comnena*.

15. Noſtrum Baptiſmum, *Joannis* eſſe dicebant, quòd per aquam fiat: ſuum verò Chriſti, quod per Spiritum. Quamobrem Catholicos, qui ad impiam ipſorum deficiebant Sectam, rebaptizabant, hoc ritu: Statuto ad Confeſſionem, continuamque Precationem tempore, *Joannes* Evangelium capiti eorum imponebant, & Spiritum Sanctum ſuum invocabant, & *Pater noſter* canebant. 16. Myſticum adorandumque Eccleſiæ Sacrificium contemnebant: & Sanctam Corporis & Sanguinis Domini Communionem, Dæmonum in Templis habitantium Sacrificium appellabant homines blaſphemi. Porro Communionis panem, precationem illam, *Pater noſter*, vocabant: Communionis Calicem, Teſtamentum quod in Evangelio commemoratur: utriuſque perceptionem, Myſticam Cœnam. De hoc errore *Anna Comnena* lib. 15. *Quin etiam templa, heu mihi, ſacra templa, fana dæmonum profanus appellabat. Et quod legitimis ceremoniis rite conſecrari ac fieri apud nos ſolent Corpus & Sanguis ejus, qui primus Pontifex idem fuit & victima, aſpernabatur conſuetudinem religioſam, & reprobabilem revocandamque cenſebat.* 17. Dæmones in templis habitare, & Satanam ſibi celeberrimum quondam Hieroſolymorum delegiſſe, eoque verſo, Templum Sanctæ Sophiæ Conſtantinopoli ſuſcepiſſe blaſphemabant. 18. Unicam eſſe orationem, quam Dominus in Evangeliis tradidit, ſcilicet, *Pater noſter*. Et eam ſolam frequentabant, ſepties die, quinquies nocte, immo quoties ad precandum accedebant. Reliquas verò precandi formulas tamquam multiloquium Gentibus conveniens aſpernabantur & rejiciebant. 19. *Baſilius* Sectæ Princeps aſſerebat hanc Domini vocem ſuis in Evangeliis ſcriptam eſſe: *Dæmonia colite, non ut vobis proſint, ſed ne obſint:* eoſque Chriſto & Spiritu Sancto fortiores. O linguam præcidendam! 20. Hanc item Domini vocem in Evangelio ſcriptam mentiebantur: *Omni ratione ſaluti veſtræ conſulite:* Id eſt, inquiebant, Omni arte & dolo ſimulantes fidem eorum qui vos opprimunt, ſervate vos a periculo & morte quæ vobis ab illis imminet. XXI. Suos omnes, in quibus Spiritus Sanctus habitaret, Dei parentes eſſe & nominari gloriabantur, quòd Dei Verbum conciperent, in utero gererent, & alios docendo parerent, nihilque præ ipſis habuiſſe Virginem Deiparam. Hos verò non mori, ſed tamquam in ſomno tranſmutari. 22. Se non in ſomnis ſolùm, ſed revera cernere Patrem ut Senem denſâ barba ornatum, Filium tamquam Juvenem pubeſcentem, Spiritum Sanctum imberbem Adoleſcentem. 23. Monachorum habitu incedebant ad ſuſpicionem vitandam. Qualibet Feria ſecundâ, quartâ, & ſextâ jejunium indicebant uſque ad horam nonam, quod ſolvebant invitati, & occaſione datâ opiparè epulabantur. Initiandis ſtatim errorum venena non propinabant. 24. Scripturæ Sacræ libros, quos recipiebant, ſuis accomodabant erroribus. Sectam ſuam vocabant Bethleem, in ſe Chriſtum naſci dicentes, ſeu Verbum Dei, quo fidei veritas prædicatur. Catholicam Eccleſiam eſſe *Herodem*, quæ Verbum apud eos natum occidere conetur. 25. *Rachelem* fuiſſe mulierem viduam, quæ cùm duas haberet infantes filias, quo tempore *Herodes* pueros omnes interfecit, honorem & gratiam apud ipſum ſe inituram arbitrata, eas in marium ſpeciem mutatas attulit. Quæ cùm eſſent pariter interfectæ, *Rachel* ita lugebat, nullam ut conſolationem admitteret. *Rachelem*, Patrem eſſe Cœleſtem, cujus filiæ ſint anima Adæ, & anima Chriſti, quibus ab *Herode*, id eſt, a mundi Principe ſublatis, Patrem lugere mortem illarum, & conſolationem omnem reſpuere. 26. Cameli pilos, ex quibus

S. Joan.

S. Joannis Baptiſtæ contextum veſtimentum in Evangelio legimus, Moſaicæ Legis præcepta interpretabantur, quæ inſtar cameli impura ſit, cùm & eſum carnium, nuptias, & jusjurandum, & ſacrificia, & cædes, & alia multa his ſimilia permittant. Zonam pelliceam, Evangelium, quod ovium pellibus inſcriptum eſt. Moſaicæ Legis adhortationes, locuſtas, mel ſilveſtre, Evangelium: Catholicos appellabant Phariſæos & Sadducæos, qui ad *Joannis* Baptiſma accedebant; & genimina viperarum. Chriſti calceamenta dicebant eſſe miracula, quæ diſcipulis & turbis demonſtravit. Quæ quidem *Joannes* ſolvere non poterat, quippe qui nullo modo valebat ea miracula patrare. Ventilabrum eſſe Evangelicum Sermonem, aream Chriſtianos homines, triticum fidem ſuam, paleam fidem noſtram. Montem altum eſſe ſecundùm Cœlum, in quem Chriſtus a Diabolo ſublatus, vidit omnia Regna Mundi. Beatitudines omnes Evangelicas de Bogomilis dictas, 27. In his Evangelii verbis, *Eſto conſentiens adverſario tuo*, adverſarii nomine Diabolum intelligi. 28. Ad Cœlibatus neceſſitatem adſtruendam & ad fugiendum nem matrimonii verba illa Chriſti proferebant: *In Reſurrectione neque nubent, neque nubentur.* Reſurrectionem pœnitentium & vitam Evangelicam interpretati. 29. In his verbis: *Tu autem cùm oras, intra in cubiculum tuum*, cubiculi nomine mentem intelligi; adeoque preces in Eccleſiis non eſſe fundendas. 30. Hæc verba exponentes, *Reſpicite volatilia Cæli, quòd non ſerunt, neque metunt, &c.* Volatilia Cœli, Monachos eſſe dicebant, in columnis, aut domunculis degentes, qui cum inertem vitam traducant, tamen a Patre Cœleſti nutriuntur. Se ipſos verò eſſe lilia agri propter morum candorem & ornatum virtutum. Pleraſque hujuſmodi fabulas & blaſphemias ineptiſſimas effutiebant. 31. E quibuſlibet tormentis Angelorum ope ſe eripiendos jactitabant, ut refert *Anna Comnena*. Baſilium Sectæ auctorem noctu a dæmonibus lapidibus impetitum, quòd Sectæ arcana *Alexio* Imperatori Proteiſtum ſimulanti imprudens revelaſſet, eadem teſtatur. Legatur libro 15. *Alexiados*, ubi prolixe agit de quæſtione in Baſilium, in ejus 12. Apoſtolos cœteroſque Sectatores habita.

ARTICULUS VI.

De Tanchelini Hæreſi.

Tanchelinus, homo flagitioſiſſimus, ter mille ſtipatoribus vallatus incedebat, apparatu magnifico, veſtibus deauratis ornatus, convivia lautiſſima inſtruens, ut plebis gratiam ſibi conciliaret. Palmares ejus errores duo. 1. Quòd Miniſterium Epiſcoporum & Sacerdotum inane eſſe, nec a Chriſto inſtitutum diceret. 2. Quòd Sacroſancti Corporis & Sanguinis Chriſti perceptionem ad ſalutem perpetuam prodeſſe negaret. Propagandæ Hæreſi locum ſelegit opportunum, Antuerpiam nobilem in Belgio civitatem, in qua tum unicus erat Sacerdos, cui inceſta cum nepte familiaritas omnem apud populum fidem & auctoritatem derogabat. In gregem Paſtoris cuſtodia deſtitutum graſſatus eſt nefarius Hæreſiarcha, & Belgarum Antuerpienſium ita ſibi devinxit animos ut, quâ corpus laverat, aquam biberent, ac Reliquiarum loco reconderent. Et cùm filias ſub matrum oculis, uxores præſentibus maritis conſtupraret, opus ſpiritale id eſſe aſſerebat, miſeriſque perſuadebat infamis Ganeo. Ad hanc exterminandam Hæreſim & Antuerpienſes ad veritatem fidei revocandos, *S. Norbertus* Ordinis Præmonſtratenſis Conditor, cum ſelectis Fratribus invitatus, ingentem errantium numerum ad Eccleſiam reduxit. Iſta conſtant ex *Hugone* in ejus Vita cap. 34. apud *Surium* ad diem 6. Junii. Graſſata eſt *Tanchelini* hæreſis ab anno circiter 1111. ad annum 1126. quo *S. Norbertus* Antuerpiam profectus eſt.

Antuerpia, *vulgò* Anvers, *ad Scaldem ſitarum, in Brabantia, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Mechlinienſi, ex Pauli Quarti inſtitutione.*

S. Norbertus ad Hæreſim Tanchelini extirpandam a Deo ſuſcitatus.

ARTICULUS VII.

De Petrobuſianis, & Henricianis.

Petrus de Bruis, Sectæ nomen dedit ante annum milleſimum centeſimum undevigeſimum exortæ. Errores ſuos in Provincia Arelatenſi, aliiſque finitimis diſſeminavit. Errorum Capita refert *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in Epiſtolâ ad Archiepiſcopos Arelatenſem & Ebredunenſem, & Epiſcopos Dienſem & Vapincenſem, quæ in alia Epiſtolâ ſeu potiùs Tractatu iiſdem Præſulibus nuncupato confutaverat. *Scripſi nuper*, inquit, *Epiſtolam Reverentiæ veſtræ contra Hæreſes Petri de Bruis diſputantem, ſed innumeris & magnis negotiis a dictando animum, a ſcribendo ſtylum retardantibus, hucuſque mittere diſtuli. Mitto nunc tandem eam Prudentiæ veſtræ, ut per vos Hæreticis contra quos ſcripta eſt, & etiam Catholicis, quibus forſitan prodeſſe poterit, innoteſcat. Vobis eam mitto quoniam, in Partibus veſtris, aut circa eaſdem ſtulta illa & impia hæreſis more peſtis valida multos interfecit, plures infecit; Sed gratia Dei concitante & adjuvante ſtudia veſtra, a veſtris regionibus ſeſe paululum removit. Migravit tamen, ſicut audivi, ad loca ſatis vobis contigua, & a Septimania veſtra vobis perſequentibus expulſa, in Provincia Novempopulana quæ vulgo Guaſconia vocatur, & in partibus ei adjacentibus, ſibi foveas præparavit. In quibus nunc ſe timore occultans, nunc de ipſis audacia aſſumpta prodiens, quos poteſt, decipit, quos poteſt corrumpit, & nunc iſtis, nunc illis, lethalia venena propinat. Veſtrûm eſt igitur, ad quos præcipuè tam ex officio, quàm ex ſingulari ſcientia, in partibus illis cura Eccleſiæ Dei ſpectat, & quibus ipſa velut fortibus columnis maximè innititur; veſtrûm eſt, inquam, & a locis illis in quibus ſe latibula inveniſſe gaudet, & Prædicatione; & etiam, ſi neceſſe fuerit, vi armata per Laicos exturbare. Sed quia majorem operam eos convertendi, quàm exterminandi, adhibere Chriſtianam Caritatem decet, proferatur eis auctoritas, adhibeatur & ratio; ut ſi Chriſtiani permanere volunt auctoritati; ſi homines rationi cedere compellantur.*

Petrobuſiani.

Chriſtiani cedere debent auctoritati, homines rationi.

De errorum verò Capitibus ita ſubdit: *Et quia prima erronei dogmatis ſemina a Petro de Bruis per viginti ferè annos ſata & aucta, quinque præcipua & venenata virgulta produxerunt, contra illa maximè, ut potui, egi, ut circa ea ſe animus & verbis intentiùs occuparent, in quibus major fidei læſio, majus monſtrabant eſſe periculum.*

Petrobuſianorum errores.

Primum Hæreticorum Capitulum negat parvulos infra intelligibilem ætatem conſtitutos, Chriſti Baptiſmate poſſe ſalvari, & alienam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſuâ uti non poſſunt: Quoniam juxta eos, non aliena fides, ſed propria cum Baptiſmate ſalvat
„ *Domino dicente*: Qui crediderit, & baptizatus
„ fuerit, ſalvus erit. Qui verò non crediderit,
„ condemnabitur.

Hinc Anabaptiſtæ.

Secundum Capitulum dicit, Templorum vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad orandum, quoniam æquè in taberna & in Eccleſia, in foro & in templo, ante altare vel ante ſtabulum invocatus Deus audit, & eos qui merentur exaudit.

Tertium Capitulum, Cruces ſacras confringi præcipit & ſuccendi: Quia ſpecies illa vel inſtrumentum

tum, quo Chriſtus tam dirè tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione vel aliqua ſupplicatione digna eſt, ſed ad ultionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehoneſtanda, gladiis concidenda, ignibus ſuccendenda eſt.

Hinc Calviniſtæ errores ſuos hauſerunt.

Quartum Capitulum non ſolùm veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidie & continuè per Sacramentum in Eccleſia oblatum negat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere decernit.

Quintum Capitulum, Sacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro Defunctis Fidelibus a vivis Fidelibus facta deridet, nec ea aliquem Mortuorum vel in modico poſſe juvare affirmat.

Ad hæc, Traditionis & SS. Patrum Auctoritatem Petrobuſiani rejiciebant, ut idem Petrus Cluniacenſis in priori ſuâ Epiſtolâ, ſeu Tractatu teſtatur cap. 1. *Ad veſtram*, inquit, *brutam imò jam Hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur, ſed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam, maximè cùm didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Gregorium, & cæteros judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos .... Viderint Catholici hujus Operis lectores, quid pro ſolo iſto, quod nunc commemoravi, capitulo, mereamini, qui Eccleſiam Dei armis ſuis ſpoliare, & inter hoſtes inermem conſtituere decreviſtis; immo quantùm ad vos jam telis & gladiis hoſtilibus expoſuiſtis.*

SS. Patrum auctoritatem qui rejiciunt, Eccleſiam, Dei armis ſuis ſpoliant.

Vetus & Nonum Teſtamentum ipſos rejicere, ac Manichæos eſſe fama vulgavit, quam tamen incertam fuiſſe ſignificat Petrus Cluniacenſis. *Quia*, inquit, *Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dedignamini, ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum, & de Evangelicis, Apoſtolicis, ſeu Propheticis dictis teſtimonia, [ſi tamen vel illa ſuſcipitis] ſunt proferenda. Videndum eſt utrùm hi qui tantis orbis terrarum Magiſtris non cedunt, ſaltem Chriſto, Prophetis, vel Apoſtolis acquieſcant. Hoc ideo dico, quoniam nec ipſi Chriſto, vel Prophetis, aut Apoſtolis vos ex toto credere fama vulgavit, ipſique majeſtati Veteris ac Novi Teſtamenti, quæ jam ab antiquo totum orbem ſubdidit, vos detrahere [ſi tamen verum eſt] indicavit. Sed quia fallaci rumorum monſtro non facilè aſſenſum præbere debeo, maximè cùm quidam, vos totum Divinum Canonem abjeciſſe affirment, alii quædam ex ipſo vos ſuſcepiſſe contendant, culpare vos de incertis nolo.*

Petrobuſiani Manichæi non erant.

Sanè Manichæum non fuiſſe *Petrum Bruiſium*, id palam oſtendit, quòd a carnibus non abſtineret, nec ab ipſis ſibi temperarent ejus Diſcipuli, ut Manichæi. Nam ipſo die Sancto Paraſceves ipſos ignem ſtruxiſſe ex ligneis Crucibus, & carnes impiè comediſſe, Petrus Cluniacenſis teſtatur. *Prævenistis*, inquit, *ſceleſtis operibus celeritatem verborum, & profundis in Religionem odiis, quod vel cogitare ſcelus fuerat, Inſigne noſtræ Fidei tollere attentaſtis. Quod tunc factum eſt, quando ad inauditam Divinitatis contumeliam, magno de Crucibus aggere inſtructo, ignem immiſiſtis, pyram feciſtis, carnes coxiſtis, & ipſo Paſſionis Dominicæ die Paſchalem Dominicam præcedente, invitatis publicè ad talem eſum populis, comediſtis.* Præterea, ipſos Vetus & Novum Teſtamentum admiſiſſe conſtat ex libro *De Antichriſto* ab ipſis ſcripto anno circiter 1120. qui ipſorum Fidei Profeſſionem complectitur, & a *Paulo Perrino* in Hiſtoria Vualdenſium lib. 3. editus eſt. Sic enim habent cap. 1. *Si lo Chriſtian es entengu per commandament departir ſe de l' Antechriſt, lo es dit, & es prova del Vegli & de Novel Teſtament*, &c. Id eſt, *Chriſtianum ex mandato teneri ſe ab Antichriſto ſeparare, patet tam ex Veteri, quàm ex Novo Teſtamento.* Atque in hunc finem varia Iſaiæ, Jeremiæ, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Exodi, Ezechielis, Matthæi, Joannis in Evangelio & Apocalypſi loca proferunt.

De Euchariſtia ſic differentes introducit Petrus Cluniacenſis: *Nolite, o populi, Epiſcopis, Preſbyteris, ſeu Clero vos ſeducenti credere, qui ſicut in multis, ſic & in Altaris Officio vos decipiunt, ubi Corpus Chriſti ſe conficere, & vobis ad veſtrarum animarum ſalutem ſe tradere mentiuntur. Mentiuntur planè. Corpus enim Chriſti ſemel tantùm ab ipſo Chriſto in Cœna ante Paſſionem factum eſt, & ſemel, hoc eſt, tunc tantùm Diſcipulis datum eſt. Exinde neque confectum ab aliquo, neque alicui datum eſt.* At id ex falſa relatione didicerat Petrus Venerabilis: *Verba veſtra*, inquit, *quæ ad nos pervenire potuerunt, iſta ſunt.* Chriſtum enim Apoſtolis dediſſe Corpus ſuum in figura, & quotidie pariter Chriſtianis diſtribui profitebantur: ipſius autem veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia contineri pertinaciter negabant: ut conſtat ex eodem ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. 1. *Li fait de lui*, inquiunt, *ſon lo Sacrament ſpecialment, lo Sacrament de la Euchariſtia, que el col per Dio & per Jeſu Chriſt.* Id eſt: *Opera ipſius* (ſcilicet Antichriſti) *ſunt Sacramenta, ſpeciatim Sacramentum Euchariſtiæ, quod adorat velut Deum & Chriſtum.* Et cap. 4. *Lo maniar del Pan Sacramental, es maniar lo Corps de Chriſt en figura, dizent Chriſt: Per quanta via vos ſare aizo, faſe lo en la mia recordanza.* Id eſt, *Manducatio Panis Sacramentalis, eſt manducatio Corporis Chriſti in figura, cùm Chriſtus dixerit: Quotieſcumque id feceritis, facite in memoriam mei.*

Petrum de Bruis in Villa S. *Ægidii*, in Diœceſi Nemauſenſi, igne damnatum, & combuſtum Petrus Cluniacenſis teſtatur.

Petrus de Bruis igne damnatur.

Petrobuſianæ Hæreſeos ortum ad annum 1126. refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. Verùm anno 1119. jam exortos fuiſſe Petrobuſianos, colligitur ex Concilio Toloſano, quod eo anno celebratum eſt, *Calliſto II.* Pontifice Maximo Præſide, Canone III. quo damnantur Hæretici, *Qui Religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera Nuptiarum;* eoſque *per Poteſtates exteras coërceri.* Pontifex & Synodus præcipiunt. Hos autem Petrobuſianos fuiſſe omnino veriſimile eſt; cùm in eiſdem erroribus fuerint, quos *Petrus* Cluniacenſis Abbas Petrobuſianis tribuit.

Quo tempore nata hæc Hæreſis?

Petrobuſiani etiam erant Hæretici de quibus Ivodii in Diœceſi Trevirenſi detectis, a *Brunone* Archipræſule quæſtionem habitam commemorat Hiſtoria Trevirenſis, Tom. XII. Spicilegii Acheriani, pag. 243. his verbis: *Ivodii, quod Treverica Diœceſis appenditium eſt, fuerunt eo tempore Hæretici, qui ſubſtantiam panis & vini, quæ in altari per Sacerdotes benedicitur, in Corpus Chriſti & Sanguinem veraciter tranſmutari negabant; nec Baptiſmi Sacramentum parvulis ad ſalvationem proficere dicebant, & alia perplura profitebantur erronea, quæ memoriæ tradere nefas duxi.* Obiit autem *Bruno* Trevirenſis Archiepiſcopus anno 1123. ſeptimo Kalendas Maii.

II. Sectam propagavit Henricus, Monachus Apoſtata circa annum 1140. De quo *Petrus Cluniacenſis* ſcribit: *Sed poſt rogum Petri de Bruis, quo apud S. Ægidium zelus Fidelium flammas Dominicæ Crucis ab eo ſuccenſas, eum concremando, ultus eſt... hæres nequitiæ ejus Henricus, cum neſcio quibus aliis, Doctrinam diabolicam non quidem emendavit, ſed immutavit: & ſicut nuper in Tomo qui ab ejus ore exceptus dicebatur, ſcriptum vidi, non quinque tantùm, ſed plura capitula edidit.*

Henriciani.

con-

contra quæ animus accenditur rurſus agere. . . Sed quia eum ita ſentire vel prædicare; nondum mihi plenè fides facta eſt, differo reſponſionem, quouſque & horum quæ dicuntur indubiam habeam certitudinem. Quod verò Petrobuſianæ Hæreſi addidit *Henricus*, iſtud eſt: *Irridere Deum Cantibus Eccleſiaſticis: quia qui ſolis piis affectibus delectatur, nec altis vocibus advocari, nec muſicis modulis poteſt mulceri*

De Henrici Petrobuſiani hæreſi ſcribit S. Bernardus ad Comitem S. Ægidii *Hildefonſum*, Epiſtolà 252. *Quanta audivimus, & cognovimus mala, quæ in Eccleſia Dei fecit & facit quotidie Henricus Hæreticus? Verſatur in terra veſtra ſub veſtimentis ovium Lupus rapax, ſed ad Domini deſignationem a fructibus ejus cognoſcimus illum. Baſilicæ ſine plebibus, plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia ſunt, & ſine Chriſto deinde Chriſtiani. Eccleſia Synagoga reputantur, Sanctuarium Dei Sanctum eſſe negatur, Sacramenta non ſacra cenſentur, dies feſti ſeſtivis fruſtrantur ſolemniis. Moriuntur homines in peccatis ſuis, rapiuntur animæ paſſim ad tribunal terrificum, heu! nec Pœnitentia reconciliati, nec Sacra Communione muniti. Parvulis Chriſtianorum, Chriſti intercluditur vita, dum Baptiſmi negatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinuntur: Salvatore licèt piè clamante pro eis:* Sinite, *inquit*, parvulos venire ad me.

Tum de ejuſdem Hæreſiarchæ moribus ſubdit: *Sub tuo Dominatu in gregem Chriſti toto furore bacchatur. Quod tuo ne honori congruat, Princeps Illuſtris, ipſe judicato. Nec mirum tamen ſi Serpens ille callidus decipit te, quippe ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit. Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu [nam Monachus extitit] ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tamquam canis ad ſuum vomitum eſt reverſus. Præ confuſione habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potiùs non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter quà neſciebat, arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram. Cumque mendicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu Evangelium, nam literatus erat: & venale diſtrahens Verbum Dei, evangelizabat ut mendicaret. Si quid ſupra victum elicere poterat a ſimplicioribus populi, vel ab aliqua Matronarum, id ludendo aleis, aut certè in uſus turpiores effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diurnum populi plauſum, nocte inſequuta cum meretricibus inventus eſt Prædicator inſignis, & interdum etiam cum conjugatis. Inquire, ſi placet, Vir Nobilis, quomodo de Lauſana civitate exierit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavis, quomodo de Burdegalis, nec patet ei uſpiam reverſionis aditus; utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit, veſtigia.*

Henrici Hæretici mores.

De *Henrico*, ejuſque Secta, & ſtrage, quam Cenomannis fecit anno circiter MCXVI. fusè diſſerit Cenomanenſis Eccleſiæ Chronicon Cap. 35. ubi de *Hildeberto* Epiſcopo agit. *Per idem ferè tempus*, inquit, *in adjacentium finibus regionum ſurrexit, quidam Hypocrita, quem propria actio, mores perverſi, dogma deteſtabile, ſcorpionibus & parricidalibus dignum proteſtantur ſuppliciis. Is enim ovium ſpoliis lupi rapacis rabiem occultans, vultûs & oculorum incitatione mari conformis naufrageſo, coma ſuccinctus, intonſus barba, corpore procerus, pernix inceſſu, nudis humo, bruma debacchante, ſerpens veſtigiis, expeditus affatu, terribilis ſono, juvenis ætate. Nullus ei nitor in veſtitu, victus ejus a publico in promptu diſſimilis, hoſpitium in ædibus Burgenſium, manſio in porticu cœna, cubile in cœnaculo, minimè ſiquidem ad inſtar Danielis Prophetæ, ſed juxta illud*, Mors intravit per feneſtras veſtras. *Quid multa? Idem namque miræ ſanctitatis & ſcientiæ circumquaque rumore, non merito; falſitate, non vero habitu erat celebrior, non moribus, non religione, ſed opinione. Matronæ etiam atque impuberes pueri [Nam utriuſque ſexûs utebatur lenocinio] pro varia vice huic accedentes, exceſſus ſuos profitentur, ſed augmentant plantas ejus, clunes, inguina, tenera manu demulcendo. Iſti planè tanti viri laſciviâ exhilarati, & adulterii enormitate, publicè teſtabantur, numquam ſe virum attrectaſſe tantæ rigiditatis, humanitatis & fortitudinis; cujus afflatu cor etiam lapideum facilè ad compunctionem poſſet provocari. Hujus itaque religionem & cœlibem vitam Monachi & Anachoretæ, & univerſi Regulares deberent imitari. Aſſerebant quoque ſibi a Domino Deo antiquam & authenticam Prophetarum collatam fuiſſe benedictionem, & Spiritum quo mortalium exceſſus cæteris incognitos, viſa tantùm eorum facie cognoſceret & proderet.* Narrat ſubinde iſtius Chronici Auctor, *Henricum* duos ex Diſcipulis ſuis Cenomannum miſiſſe; quos incauti Cenomanenſes quaſi Angelos Domini ſuſceperant. Gerebant ex Magiſtri conſuetudine Baculos, in quorum vertice ſignum Crucis ferro fabricatum eminebat, habitu & exteriori converſatione ſpeciem prætendentes Pœnitentium. Horum fraude ac hypocriſi deceptus *Hildebertus*, qui tunc ad Romanum iter ſe comparabat, ſummâ humanitate, & liberalitate ipſos excepit juſſitque Archidiaconis ſuis, ut venientem *Henricum* benignè ſuſciperent, eique Conciones ad populum habere permitterent. Abſente Paſtore, in ovile irruit lupus agni habitu larvatus. Seductorem vulgus ſecutum eſt novitatis amans. Ejus factione & muneribus plerique Clericorum excæcati, plebi in errorem trahendæ cooperabantur, Hæretico tribunal præparantes, ex quo certatim confluentes auditores pro concione alloqueretur. Plebs hæreſeos veneno afflata, effrænato & præcipiti in Clerum furore continuò graſſata eſt. A Virorum Eccleſiaſticorum communione, & civili etiam commercio abhorrere, eorum bona diripere, ædes ſubruere, extrema ſupplicia ipſis intentare inſanum vulgus vidiſſes: nec ſtetiſſent intra minas, niſi a Comite & Optimatibus fuiſſent coërciti. Quidam ex Cenomanenſibus Clericis, *Hugo* ſcilicet *de Oſello*, & *Vuillus Qui-non-bibit-aquam*, & *Paganus Aldricus*, cum ad eum diſceptandi gratia acceſſiſſent, a furioſa plebe contumeliis & verberibus affecti, fugam capeſſere coacti ſunt. His commotus Inſignis Eccleſiæ Clerus, ſilentium Hæreſiarchæ indixit, eumque & diſcipulos, fautoreſque, diris omnibus ſacro ritu devovit, ſi contumaces eſſent. Sententia his verbis concepta erat: *Eccleſia noſtra te & Socios tuos in veſtimentis ovium venientes, ſed intrinſecùs lupi rapacis molientes inſidias, cum pace recepit & honôre. Ipſa etiam tibi affectum & effectum fraternæ caritatis exhibuit, exiſtimans, quòd populum de ſalute animarum fideliter commoneres, & ſemen Verbi Dei in cordibus eorum ſinceriter ſeminares: ſed tu pro pace iram, pro honore opprobrium, pro caritate odium, maledictionem pro benedictione perverſo ordine reddere, & Eccleſiam Dei fallacia tua perturbare præſumpſiſti. Nam inter Clerum & populum diſcordiam ſeminaſti, ac ſeditioſa plebis multitudinem cum gladiis & fuſtibus adverſùs Matrem Eccleſiam traditione deceſ iterata commoviſti. Nobis Oſculum Judæ porrexiſti, noſque & univerſum Clerum publicâ injuriâ Hæreticos appellaſti. Inſuper [quod pejus eſt] multa contra Fidem Catholicam, quæ fidelis Chriſtianus retractare exhoreſcit, perniciosè & infideliter protuliſti. Igitur ex Auctoritate Summæ & Individuæ Trinitatis, & totius Orthodoxæ Eccleſiæ, & Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & S. Petri Apoſtolorum Principis, & Vicarii ejus Reveren-*

Diſertum quidem fuiſſe, ſed ignavum, Chronicon Cenomanenſe teſtatur.

Hæreſeos ſua virtus Cenomanenſibus afflat Henricus.

Ab inſigni Clero Cenomanenſis Eccleſiæ excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo.

rendi Patris noſtri Paſchalis Papæ, atque Antiſtitis noſtri Hildeberti, tibi ſociiſque tuis, malè & damnosè errori tuo blandientibus, penitus prohibemus, ne in toto Cenomanenſi Epiſcopatu ulteriùs, nec privatim nec publicè prædicationem facere, nec perverſorum dogmatum ineptias propagare præſumas. Si verò contra tantam auctoritatem uſurpaveris nefandis faucibus tuis dehiſcentibus denuo virus elicere, eadem auctoritate, ejuſque privilegio ſuffulti, excommunicamus te, omnes complices, fautores, & adjutores tuos: & ipſe, cujus Divinitati non deſinis contraire, te in die diſtricti Judicii æterna maledictione faciat mancipari.

Denuntiata Sententia, nihilominus ſacrilegos conventus apud S. Germanum & S. Vincentium agebat Henricus, in quibus novi dogmatis virus effundebat, & fœminas quæ minùs caſtè vixerant, adhortabatur: *Coram omnibus veſtes ſuas cum crinibus nuda comburerent, nec quilibet ampliùs aurum, argentum, poſſeſſiones, ſponſalia cum uxore ſumeret, nec illi dotem conferret: ſed nudus nudam, debilis ægrotam, pauper duceret egenam; nec curarent ſive caſtè, ſeu inceſtè connubium ſortirentur. Dum ea, ſicut in poſterum dixeram, agerentur, ille quid ſingula haberent venuſtatis mirabatur, quæ cæteris candore excelleret, vel nitore corporis ſplendidior haberetur: Ex juſſu tamen illius plebis actio pendebat univerſa, & affectus. Tanta auri, tanta argenti affluentia, ſi vellet, redundaret, ut opes omnium ſolus videretur poſſidere. Licet planè multa reciperet, tamen parcebat cupiditati, ne nimis ambitioſus videretur. Veruntamen plura ſibi retinens, pauca ad reſtaurationem pannorum, qui [ſicut dictum eſt] incenſi fuerant, conferebat. Ejus quoque admonitu multi juvenum ducebant venales mulieres, quibus ipſe pannos pretio quatuor ſolidorum emebat, quo nuditatem ſuam tantummodo ſupertegerent . . . . Juvenes, qui nequam ejus conſilio uxores acceperant, parvo temporis dilapſo curriculo, aut fame, aut ſtupro compulſi mulierum, ad alias partes tranſvolabant, fœminas relinquentes totjus egentes auxilii. Sicque illi aliis in adulterio adhærebant; & ipſæ adhuc maritis ſuis ſuperſtitibus, aliorum connubia illicitè expectabant: Nemo enim ex illis qui ejus exhortatione conjugium inierunt, cùm multi eſſent, unquam uxori ſuæ, vel viro conjux fidem exhibuit, vel reverentiam; vel qualibet alia mulier, quæ fornicationi, deliciis veſtimentorum, jurejurando abrenuntiaſſet, potuit ſe continere: ſed in dies augmentando facinora, in deteriora lapſa eſt.* Rediit interim ex Romano itinere *Hildebertus*, cujus cognito adventu, *Henricus* in Caſtrum S. *Karileſi* * ſeceſſit. Die ſacro Pentecoſtes Militis cujuſdam ædem noctu ingreſſus, uxorem ipſius conſtupravit. Solemni pompa a Clero exceptus Epiſcopus, plebem ab *Henrico* depravatam cognovit, ingemuit, quæ ſcilicet benedictionem ſuam reſpueret, Hæreſiarcham laudibus efferret, in ſe ac univerſum Clerum verbis petulantibus, & contumelioſis baccharetur. *Henricum* adiit, interrogavit, ignorantiæ, impietatis, hæreſeos convicit. *Ille verò clam aufugit, & cæteras regiones niſi ocyor eſſet fama, ſimili modo perturbaret, & viperino hiatu ſuo inficeret* (inquit Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ a doctiſſimo viro Domno *Mabillonio* O. B. editum Tom. III. *Veterum Analectorum*.)

* S. Calais.

Albericus Sedis Apoſtolicæ Legatus, & S. Bernardus Hæreſim impugnant.

Ad Henricianam Hæreſim expugnandam & exterminandam, *Eugenius III.* Pontifex Maximus Legationem Apoſtolicam in Gallias commiſit *Alberico* Oſtienſi Epiſcopo, qui *S. Bernardum* Legationis comitem ſuæ adſcivit. Hic verò concionibus, collationibus, miraculis innumeros Hæreticos ad fidem convertit, & multum apud Toloſanos rem Chriſtianam promovit. Idem conſtat ex ipſomet *S. Bernardo* in Epiſtolâ mox laudatâ, & in ſequenti ad Toloſanos, & ex *Goffrido* Monacho, Lib. III. De Vita *S. Bernardi*, Cap. V. qui *Henricum* fugiſſe ac delituiſſe, ſed tandem captum, vinctumque, Legato Apoſtolico traditum fuiſſe: a quo perpetuo carcere damnatum credere par eſt, ne plures corrumperet. Porro *Petrum de Bruis*, & *Henricum* tamquam Patriarchas ſuos, Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ venerantur.

ARTICULUS VIII.

De Arnaldiſtis.

ARnaldiſtarum Hæreſis anno circiter 1138. emerſit auctore *Arnaldo Brixienſi*, qui e Galliis reverſus, ubi ſtudiis operam navarat, *Petro Abalardo* Præceptore uſus, Brixiæ, & Romæ rem Chriſtianam turbavit, aſſumpta larva ſanctitatis, Monaſtico ſcilicet habitu. De Euchariſtia, & Baptiſmo Parvulorum pravè ſenſit. Epiſcopis Regalia, feudoſque, Clericis & Monachis, bonorum quorumlibet proprietatem ac poſſeſſionem abrogabat. Damnatus eſt in Synodo Oecumenica Lateranenſi ſub *Innocentio II.* anno MCXXXIX. Sed de hoc Hæreſiarcha præſtat audire coævos Scriptores, imprimis *Ottonem Friſingenſem*, lib. II. *De Rebus Geſtis Friderici* Imperatoris, cap. 20. *Arnaldus iſte*, inquit, *ex Italia, civitate Brixia oriundus, ejuſdemque Eccleſiæ Clericus, ac tantùm Lector ordinatus, Petrum Abalardum olim Præceptorem habuerat: Vir quidem natura non hebetis, plus tamen verborum profluvio, quàm ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus: cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas Hæreſes Schiſmatumque perturbationes, ſunt prona. Is a ſtudio e Galliis in Italiam revertens, Religioſum habitum, quò ampliùs decipere poſſet, induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſequutor, Laïcis tantùm adulans. Dicebat enim nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes, aliquâ ratione poſſe ſalvari, cunctaque hæc Principis eſſe, ab ejuſque beneficentia in uſum tantùm Laicorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento Altaris, & Baptiſmo Parvulorum non rectè dicitur ſenſiſſe. His, aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dum Brixienſem Eccleſiam perturbaret, Laiciſque terræ illius prurientes erga Clerum aures habentibus, Eccleſiaſticas malitiosè exponeret Paginas; in Magno Concilio Romæ ſub Innocentio habito, ab Epiſcopo civitatis illius viriſque religioſis accuſatur. Romanus ergo Pontifex, ne perniciosum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit, ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens, ad Tranſalpina ſe contulit: ibique in Oppido Alemanniæ Turego officium Doctoris aſſumens, pernicioſum dogma aliquot diebus ſeminavit.* Ita lego apud Ottonem Friſingenſem, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii* Baſileenſis, pag. 460. & 461.

Audiendus etiam *Guntherus* Ligurinus ejuſdem temporis Poëta clariſſimus, ita canens:

Cujus origo mali, tantæque voraginis auctor
*Extitit Arnaldus, quem Brixia * protulit ortu* — * Breſſe.
Peſtifero, tenui nutrivit Gallia ſumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta Sapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes, Clerumque procaci
Infectans odio, Monachorum acerrimus hoſtis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipſumque gravi corrodere lingua
Audebat Papam; ſceleratáque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium Cleri, fundos & prædia nullo

Jure ſequi Monachos, nulli Fiſcalia Jura
Pontificum; nulli cura popularis honorem
Abbatum, Sacras referent concedere Leges.
Omnia principibus terrenis ſubdita, tantùm
Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis Primitias, & quæ devotio plebis
Afferat, & Decimas caſtos in corporis uſus,
Non ad luxuriam ſive oblectamina carnis
Concedens, molleſque cibos, cultûſque nitorem,
Illicitoſque jocos, laſcivaque gaudia Cleri,
Pontificum faſtus, Abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, Monachoſque ſuperbos.
Veraque multa quidem, niſi tempora noſtra Fideles
Reſpuerent monitus, falſis admixta monebat.
Et fateor, pulchram fallendi noverat artem,
Veris falſa probans, quia tantùm falſa loquendo
Fallere nemo poteſt.
Articulos etiam Fidei, certumque tenorem,
Non ſatis exacta ſtolidus pietate fovebat,
Impia melliſluis admiſcens toxica verbis.
Ille ſuam vecors in Clerum, Pontificemque,
Atque alias plures adeo commoverat Urbes,
Ut jam ludibrio facer, extremoque pudori,
Clerus haberetur. Quod adhuc [ni fallor] in illa
Gente nocet, multùmque ſacro detruncat honori.
Mox in Concilio Romæ damnatus ab illo
Præſule, qui numeros vetitum contingere noſtros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita.
Territus, & miſera confuſus imagine culpæ,
Fugit ab Urbe ſua, Transalpiniſque receptus,
Quæ ſibi vicinas Alemannia ſuſpicit Alpes,
Nobile Turegum, Doctoris nomine falſo
Inſedit, totamque brevi ſub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Unde veneno dudum corrupta ſapore,
Et nimium falſi doctrina Vatis inhærens,
Servat adhuc uvæ guſtum gens illa paternæ.

Arnaldus Cleri ac Monachorum ſeverus cenſor.

Hæc apud *Ligurinum* Editionis Hanoviæ, *Juſti Reuberi*, pag. 322. & 323.

De Arnaldo Brixienſi ſcribit ad Epiſcopum Conſtantienſem *S. Bernardus*, Epiſtolâ 195. *Scitis quia ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Ignoratis quia de nocte irruperit domum, non veſtram, ſed Domini, vobis tamen commiſſam.... Forſan hæretis & miramini quemnam dicere velim. Arnaldum loquor de Brixia, qui utinam tam ſanæ eſſet doctrinæ quam diſtrictæ eſt vitæ. Et ſi vultis ſcire, homo eſt neque manducans, neque bibens, ſolo cum Diabolo eſuriens & ſitiens ſanguinem animarum; unus de numero illorum quos Apoſtolicus vigilantia notat;* Habentes formam pietatis, virtutem illius penitus abnegantes. *Et ipſe Dominus:* Venient, *inquiens*, ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces. *Is ergo uſque ad hanc ætatem, ubicumque converſatus eſt, tam fœda poſt ſe & tam ſæva reliquit veſtigia, ut ubi ſemel fixerit pedem, illuc ultra redire omnino non audeat. Denique ipſam, in qua natus eſt, valde atrociter commovit terram, & conturbavit eam. Unde & accuſatus apud Dominum Papam Schiſmate peſſimo, natali ſolo pulſus eſt, etiam & abjurare compulſus reverſionem, niſi ad ipſius Apoſtolici permiſſionem. Pro ſimili deinde cauſa & a Regno Francorum exturbatus eſt Schiſmaticus inſignis. Execratus quippe a Petro Apoſtolo, adhæſerat Petro Abaillardo, cujus omnes errores ab Eccleſia jam deprehenſos atque damnatos, cum illo etiam & pro illo defendere acriter & pertinaciter conabatur. Et in his omnibus non eſt aversus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.... Nam etiam ita vagus & profugus ſuper terram, quod non licet inter ſuos; non ceſſat apud alienos... Inimicus Crucis Chriſti, ſeminator diſcordiæ, fabricator Schiſmatum, turbator pacis, unitatis diviſor... Solet ſibi allicere blandis ſermonibus, & ſimulatione virtutum, divites & potentes... Demum cum fuerit de illorum acceptata benevolentia & familiaritate ſecurus, videbitis hominem apertè inſurgere in Clerum fretum tyrannide militari, inſurgere in ipſos Epiſcopos, & in omnem paſſim Eccleſiaſticum Ordinem deſævire. Hoc ſcientes, neſcio an meliùs ſalubriùſve in tanto diſcrimine rerum agere valeatis, quàm juxta Apoſtoli monitum, auferre malum ex vobis: quamquam Amicus Sponſi ligare potiùs quàm fugare curabit, ne jam diſcurrere, & eò nocere plus poſſit. Hoc enim & Dominus Papa* (Innocentius II.) *dum adhuc eſſet apud nos, ob mala quæ de illo audiebat fieri, ſcribendo mandavit, ſed* Non fuit qui faceret bonum. *Denique ſi capi vulpes parvulas demolientes vineam Scriptura ſalubriter monet, non multò magis lupus magnus & ferus religandus eſt, ne Chriſti irrumpat ovilia, oves mactet & perdat?*

Auſtera Arnaldi vita.

Contra illum ſcribit agitque S. Bernardus.

De eodem ſcripſit ad *Guidonem* Cardinalem & Legatum Apoſtolicum, apud quem verſari ferebatur, Epiſtola 196. *Arnaldus de Brixia, cujus converſatio mel & doctrina venenum, cui caput columba, cauda ſcorpionis eſt, quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominabitur, Italia non vult recipere, fertur eſſe vobiſcum: Videte, quæſo, ne veſtrâ auctoritate plus noceat. Nam cùm & artem habeat, & voluntatem nocendi, ſi acceſſerit favor veſter, erit funiculus triplex qui difficilè rumpitur ſupra modum [ut vereor] nociturus... Deinde videtis qualia poſt ſe ubicumque habitavit, reliquit veſtigia. Non ſine cauſa vigor Apoſtolicus hominem Italiâ ortum tranſalpinare coëgit, repatriare non patitur. Quis verò extraneorum ad quos ejectus eſt non eum omnimodè cuperet ſuis reddidiſſe. Et certè ſic ſe habere ad omnes, ut omnibus odio habeatur, approbatio Judicii eſt quod portat, ne quis dicat ſubreptum fuiſſe Domino Papæ. Quale eſt ergo Summi Pontificis ſugillare ſententiam, & illam ſententiam cujus rectitudinem ejus ipſius in quem data eſt, etſi lingua diſſimulat, vita clamat.*

Anno 1144. Romæ ſeditionem excitavit Arnaldiſtarum factio, ut probat Epiſtola tunc ab ipſis data ad *Conradum* Regem Romanorum, quem in Urbem invitarunt & cum Romano Pontifice committere ſunt aggreſſi. Hęc ex Epiſtolâ conſtat Senatores pleroſque *Arnaldi Brixienſis* partibus fuiſſe penitus addictos. In fine ſalutationem ejus Majeſtati impertiunt hac Pentaſthico.

Rex valeat, quicquid cupit, obtineat ſuper hoſtes.
Imperium teneat, Romæ ſedeat, regat orbem
Princeps terrarum, ceu fecit Juſtinianus,
Cæſaris accipiat Cæſar, quæ ſunt ſua Præſul,
Ut Chriſtus juſſit, Petro ſolvente tributum.

Arnaldi & Arnaldiſtarum factio Romæ ſeditiones excitat.

Hanc Epiſtolam, quę incipit his Verbis: *Regali Excellentiæ*, apud Ottonem Friſingenſem legere eſt, lib. 1. *De Geſtis Friderici Imperatoris*, Cap. XXVIII. pag. 422. & 423.

Anno 1145. *Eugenii III.* primo, in Urbem irrepſit *Arnaldus* fax ſeditionis, quæ ipſo præſente magis ac magis exarſit. Reſtaurandum Capitolium, renovandam Dignitatem Senatoriam, reformandum Equeſtrem Ordinem docuit. Nihil in diſpoſitione Urbis ad Romanum ſpectare Pontificem, ſufficere ſibi Eccleſiaſticum Judicium debere. In tantùm verò hujus peſtiferæ doctrinæ cœpit invaleſcere malum, ut non ſolùm Nobilium Romanorum ſeu Cardinalium diruerentur domus, & ſplendida Palatia, verùmetiam Cardinales aliqui a furenti plebecula inhoneſtè tractarent, ac in ſeditione vulnerarentur. Ita refert Otto Friſingenſis Lib. II. de Geſtis Friderici Imperatoris, Cap. XX. pag. 461.

De his eleganter cecinit *Guntherus Ligurinus*, Lib. III. *De Geſtis Friderici* I. p. 324.

Aſt ubi de medio ſublato Præſule Summo,
Eugenius ſacra ſuſcepit jura Cathedræ,
Ille Petri ſolidam cupiens convellere Petram,
Ut caput infirmum per cuncta membra dolorem,
Diffundit, Romana petit temerarius auſu
Mœnia ſacrilego, totamque nefarius Urbem
Inficit, impuri corruptam ſemine verbi:
Et populi tantas in Clerum concitat iras,
Ut penitus nullum Summo deferret honorem
Pontifici, Clerumque odio vexaret iniquo.
Et ſi quis, cui mens æqui & reverentior eſſet,
Et meliora pio flagrarent viſcera voto,
Fortè refragari, ſeu diſſuadere furorem
Auſus erat, ſeſeque novis opponere monſtris,
Omnibus ereptis, everſa funditus æde,
Corporis afflictu, ſeu tandem ſanguine fuſo,
Clericus, aut etiam popularis facta luebat.
Quin etiam titulos Urbis renovare vetuſtos,
Patricios recreare viros, priſcoſque Quirites,
Nomine plebejo ſecernere nomen Equeſtre,
Jura Tribunorum, Sanctum reparare Senatum,
Et ſenio feſſas, mutaſque reponere Leges:
Lapſa ruinoſis & adhuc pendentia muris
Reddere primævo Capitolia priſca nitori.
Conſiliis, armiſque, ſua moderamina ſumma
Arbitrio tractare ſuo: nil juris in hac re
Pontifici Summo, modicum concedere Regi,
Suadebat Populo: Sic læſa ſtultus utraque
Majeſtate, reum gemina ſe fecerat Aula.

Arnaldus Romæ combuſtus.

Novas denique turbas Romæ cùm cieret *Arnaldus* anno 1155. juſſu *Frederici* Imperatoris captus, a *Petro* Urbis præfecto ad rogum damnatus eſt, cineresque in Tyberim projecti, ut *Otto Friſingenſis*, & *Guntherus* commemorant.

Ne ſtolida plebis, quem fecerat improbus error,
Martyris oſſa novo cineresve foveret honore.

ARTICULUS IX.

De Petro Abalardo, & Gilberto Porretano.

PEtrus *Abalardus* circa annum 1116. Pariſiis maxima cum nominis celebritate docebat. In plurimos lapſus eſt errores, de quibus *S. Bernardus* Epiſtola 189. & 190. ad *Innocentium II.* legendus. Damnati ſunt in Synodo Sueſſionenſi anno 1120. & in Senonenſi anno 1140. Ante audientiam, ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum appellavit. Ipſum, ejuſque errores damnavit Pontifex; illique ceu Hæretico perpetuum ſilentium indixit. Emendatis erroribus ſanctè vixit, obiitque in Cœnobio Cluniacenſi, anno 1142. De iis plura dicemus in Diſſertatione *De Cauſa Petri Abalardi*. Illius novitates propugnavit, & aliquas addidit *Guillelmus de Conchis*, homo leviculus, de quo legenda Epiſtola *Guillelmi* Abbatis *S. Theoderici* ad *S. Bernardum* Tom. IV. Bibliothecæ Ciſtercienſis, pag. 191.

Abalardus a Conciliis Gallicanis, & Innocentio II. Papa damnatus.

II. *Gilbertus Porretanus*, Pictavenſis Epiſcopus, integerrimæ vitæ, & Chriſtianæ gravitatis, Præceptores habuerat celeberrimos *Hilarium Pictavenſem*, *Bernardum Carnotenſem*, *Anſelmum & Radulfum* Laudunenſes. Philoſophus ſubtiliſſimus cùm evaſiſſet, ac variis in locis docuiſſet, ſolebat etiam poſt inaugurationem ſuam, *ex ingenii ſubtilis magnitudine, ac rationum acumine multa præter communem hominum morem dicere.*

Gilberti Porretani ſubtilitas.

Aliquando in Sermone quem habuit ad Clericos in Diœceſana Synodo congregatos, de Fide Sanctæ Trinitatis differens, propoſitiones quaſdam protulit, quæ Catholicæ doctrinæ repugnare videbantur. Quamobrem ab *Arnaldo* & *Calone* Archidiaconis ad Romani Pontificis tribunal vocatus eſt. *Eugenio III.* Senis ſupplicarunt, ut cauſæ, in qua de Fide agebatur, cognitionem ſuſciperet. Is cùm iter in Gallias haberet, examen controverſiæ diſtulit, quouſque illuc perveniſſet, ubi *propter Literatorum Virorum copiam*, opportuniùs poſſet inſtitui. Archidiaconi in Gallias reduces *Bernardum* Clarevallenſem Abbatem ſanctiſſimum, zelo incredibili Catholicæ Fidei flagrantem, convenere, a quo obtinuere ut errorum a *Gilberto Porretano* aſſertorum damnationem urgeret. Iſta conſtant ex Ottone Friſingenſi lib. 1. De Geſtis Friderici, cap. 46. & 50.

Ad Romani Pontificis tribunal multiplicis erroris accuſatur.

Hos errores *Gilberto* objectos commemorat Otto Friſingenſis Cap. 50. *Quòd aſſereret divinam eſſentiam non eſſe Deum. II. Quòd proprietates perſonarum non eſſent ipſæ perſonæ. III. Quòd Theologicæ perſonæ in nulla prædicarentur propoſitione. IV. Quòd divina natura non eſſet incarnata. V. Quòd meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Chriſtum. VI. Quòd Eccleſiæ Sacramenta evacuando, diceret, nullum baptizari, niſi ſalvandum.* Sed palmaris error ille fuit, quòd Divinitatem, Deique proprietates, cùm abſolutas, tum relativas, Deum non eſſe propugnabat, ſed Divinitatem eſſe formam, quâ Deus eſt; Magnitudinem, quâ Magnus; Bonitatem, quâ bonus; Paternitatem, quâ Pater. Id conſtat ex *S. Bernardo*, Sermone octogeſimo in Cantica; *Recedant a nobis* (inquit) *Chariſſimi, recedant novelli, non Dialectici, ſed Hæretici, qui magnitudinem quâ magnus eſt Deus, & bonitatem quâ bonus, ſed & ſapientiam quâ ſapiens, & juſtitiam quâ juſtus, poſtremò divinitatem quâ Deus eſt, Deum non eſſe impiiſſimè diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Deus eſſe, quæ tanta eſt ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt? Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus; aut nihil. Equidem non das Deum eſſe. Sed ne nihilum quidem [ut opinor] dabis, quam uſque adeo neceſſariam Deo eſſe fateris, ut non modò abſque ea Deus eſſe non poſſit, ſed eâ ſit. Quòd ſi aliquid eſt quod non eſt Deus? aut minor Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, quâ Deus eſt? Reſtat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: ſi par, duo ſunt ſumma bona, non unum. Quod utrumque Catholicus refugit ſenſus. Jam de magnitudine, bonitate, ſapientia, juſtitiâque, idem per omnia quod de Divinitate ſentimus, unum in Deo ſunt, & cum Deo: nec enim aliunde bonus, quàm unde magnus; nec aliunde juſtus & ſapiens, quàm unde magnus & bonus; nec aliunde denique ſimul hæc omnia eſt, quàm unde Deus: & hæc quoque nonniſi ſeipſo.*

Gilberti Porretani præcipuus error.

Addit *S. Bernardus*, Eugenio III. & Remenſis Concilii Patribus, perverſam viſam eſſe, & omnino ſuſpectam expoſitionem illam verborum *Boëtii* in libro De Trinitate: *Pater eſt veritas, id eſt verus. Filius eſt veritas, id eſt verus. Spiritus Sanctus eſt veritas, id eſt, verus. Et hi tres ſimul non tres veritates, ſed una veritas, id eſt, unus verus.* Tum exclamat S. Bernardus: *O obſcuram perverſamque explanationem! quàm veriùs ſaniùſque per contrarium ita dixiſſet: Pater eſt verus, id eſt, veritas; Filius eſt verus, id eſt, veritas; Spiritus Sanctus eſt verus, id eſt, veritas. Et hi tres unus verus, id eſt, una veritas. Quod quidem feciſſet, ſi Sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: Una quippe veritas unius Dei, imò una veritas unus Deus, non patitur ſervitium atque culturam Creatoris creaturæque conjungi.*

Addit in nonnullis aliis locis a rectitudine fidei viſum eſſe librum *Gilberti* diſcrepare. Scripſerat Boëtius: *Cùm dicitur; Deus, Deus, Deus, pertinet ad ſubſtantiam.* Gilbertus addidit, *Non quæ eſt, ſed quâ eſt.*

Idem conſtat ex *Gaufredo* Clarevallenſi Monacho in Epiſtolâ ad Epiſcopum Albanenſem, in qua teſtatur, in Concilio Remenſi Capitulum iſtud ex libro *Gilberti Porretani* fuiſſe prolatum: *Cùm dicitur Deus pertinet ad ſubſtantiam, non qua eſt, ſed quâ eſt. Quod dum alii atque alii clamantes, Auctorem arguerent, & adversùs eum adhuc tergiverſantem non immeritò cauſarentur, Sanctus Bernardus ad Epiſcopum ait, Quid neceſſe eſt circa hujuſmodi verba diutiùs immorari? Non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quòd plures credere vos credunt & docere, quòd Divina eſſentia vel natura, Divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma, quâ eſt Deus. Hæc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere: Forma Dei & Divinitas, quâ Deus eſt, ipſe non eſt Deus.*

Idem rurſus conſtat ex *Ottone Friſingenſi* qui refert, Lib. I. De Geſtis Friderici Imperatoris, cap. 56. *Gilbertum* in Concilio Remenſi a Summo Pontifice rogatum, an *Summam eſſentiam, quâ tres perſonas unum Deum profitebatur, crederet eſſe Deum*: Reſpondiſſe, *Non*. Quæ reſponſio in Acta relata eſt hoc modo: *Epiſcopus Pictavenſis ſcripſit & dixit, quòd Divina Eſſentia non eſt Deus. In Commentario enim ſuper Boëtium de Trinitate, ubi Auctor Theologica a naturalibus prædicamenta diſcernens, inter cætera poſuit*, ſubſtantia, quâ Deus eſt, *iſte appoſuit*, Non quæ Deus eſt; *Id eſt, ut non ad ſubſiſtentem ſed ad ſubſiſtentiam referatur*. Addit, eum poſtea diſtinctione adhibitâ, dixiſſe: *Divinitatem eſſe Deum, ſe illo tantùm ſenſu concedere, quo Deus ponitur pro natura. In eo vero abſolutè concedere non audere quod pro qualibet perſonarum hoc nomen Deus accommodatur: ne videlicet ſi indeterminatè profiteretur Divinitatem eſſe Deum, id eſt, quamlibet perſonarum, cogeretur ſine determinatione concedere quicquid de qualibet perſonarum, & de eſſentia: ſicque in hanc incideret abſurditatem, ut ſicut perſonam Filii, ita Divinam eſſentiam indeterminatè incarnatam, paſſam conſiteretur. Ex qua abſurditate facilè ſenſus Hæreticus juxta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur & generans, & genita; & eadem ſe ipſam genuiſſe. Quod autem inter Naturam & Perſonam, non Mathematica abſtractione, ſed Theologica conſideratione, quoquo modo divideret ratio, & ratione, & auctoritate probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta Arium, ſicut Perſonarum, ita & pluralitatem admitteret Eſſentiarum: vel, ſecundùm Sabellium, ad Eſſentiæ ſingularitatem, Chriſtianæ Fidei religio pluralitatem reſtringeret Perſonarum; hac Theodoreti contra Sa-*
„ *bellium utens auctoritate*: Oportet deſiderantem
„ ſpirituales divitias, & volentem Chriſtianorum
„ dogmata vindicare, rerum non ignorare pro-
„ prietatem, ne fortè aliud pro aliis intelligens
„ circa dogmata peccet. Qui enim Naturam &
„ Perſonam idem eſſe intelligit, aut in diviſio-
„ nem Arii incidit, aut in confuſionem Sabellii.
„ Item illud *S. Hilarii* proferebat: Diſcerne
„ igitur, o Hæretice, Spiritum Chriſti a Spiri-
„ tu Dei. Et quæro nunc in Spiritu Dei utrùm
„ naturam, an rem naturæ ſignificatam exiſti-
„ mes? Non idem eſt enim natura, quod natu-
„ ræ res eſt. Sicuti non idem eſt homo, & quod
„ hominis eſt, nec idem ignis, quod ipſius ignis
„ eſt: & ſecundùm hoc non idem eſt Deus; &
„ quod Dei eſt.

Aliæ Aſſertiones erroneæ Gilberti Porretani, in Actis Concilii Remenſis recenſentur, nempe; *Quòd cùm Pater & Filius, & Spiritus Sanctus unum eſſe dicuntur, nonniſi una divinitate eſſe intelligantur, nec converti poſſit ut unus Deus vel una ſubſtantia, vel unum aliquid, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus eſſe dicatur.*

Quòd tres Perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ Perſonæ, ſed ſunt tres æternæ, & ab invicem a divina ſubſtantia in numero differentes.

Quòd divina natura non ſit incarnata.

Attributa divina nec a ſe invicem, nec ab Eſſentia re ipſa diſtingui exiſtimavit Gilbertus Porretanus.

Gilberti Porretani Sententiam de Divinitatis & proprietatum diſcrimine uberiùs expoſui, ut omnibus innoteſcat ipſum exiſtimaſſe Attributa neque a ſe invicem, neque ab eſſentia, re ipſa exiſtimaſſe diſtingui. Quippe S. Bernardus lib. 5. *De Conſideratione*, Cap. 7. fatetur, ab ipſo ejuſque diſcipulis, magnitudinem, bonitatem, juſtitiam, & innumera talia aſſeri unam eſſe divinitatem: Sed eam non eſſe Deum; verùm ipſi ut Deus ſit, conferre. Ex quo non omnino ſimplicem ab illis conſtitui Deum S. Bernardus colligit. *Non multa, inquiunt, ſed unam tantùm Divinitatem, quâ omnia illa ſunt, Deo ut ſit conferre aſſerimus. Aſſeritis ergo etſi non multiplicem, duplicem Deum, & non ad merum ſimplex perveniſtis, neque ad id quo melius cogitari non poteſt. Tam non eſt ſimplex quod vel uni fuerit obnoxium formæ, quàm nec virgo vel uni cognita viro. Securus loquor, nec is quidem qui vel duplex eſt, erit meus. Habeo enim meliorem. Eſto quòd hunc numeroſo & multiplici anteponam, ſed planè præ ſimplici ſperno. Meus Deus ipſe catholicè eſt. Tam non habet hoc & illud, quàm non hæc & illa. Eſt qui eſt, non quæ eſt.* Quamobrem a *Gilberti Porretani* errore, *vel nihil, vel parum diſcrepat opinio Scoti: qui citra notionem & intelligentiam noſtram per ſe ab eſſentia divina differre proprietates, & inter ſeſe ipſas exiſtimat.* Doctiſſimi *Petavii* Judicium eſt Tomo I. *Theologicorum Dogmatum*, lib. 1. cap. 8. num. 8. Idem tulerat olim de doctrina *Scoti* Judicium venerabilis *Gerſo* Pariſienſis Academiæ Cancellarius in Epiſtolâ ſcriptâ ad quemdam Fratrem Minorem anno MCCCCXXVI. *Gilbertus Porretanus, ſi minùs errabat in materia de Relationibus divinis, quàm plurimi poſterioris temporis, patebit evidenter illi qui ſubtiliter & abſque perſonarum acceptione voluerit & ſciverit judicare, & argumentum B. Bernardi a Petro de Tarentaſia recitatum ponderare. Damnata eſt nuper per Prædeceſſores meos in Sacra Theologia Facultate, ſub pluribus Articulis, Doctrina, quam nonnulli ſolùm impunè Subtilem garriunt: quam ignorantes vocem propriam, nonnulli veluti pica loquaciſſima ſtabilire nituntur, cùm ſit mera inſania, & vanitas falſa. Unus Articulus inter cæteros eſt: Quòd aliquid ſit Deus realiter, quod non ſit formaliter Deus.*

A Gilberti Porretani errore parum abeſſe opinio Scoti videtur.

Auditus eſt primùm Autiſiodori *Gilbertus Porretanus*, Ottone Friſingenſi teſte. Synodi Autiſiodorenſis in ejus cauſa habitæ, nulla alibi memoria, & quid in ipſa actum fuerit, ignotum eſt. Deinde auditus eſt in Concilio Pariſienſi Præſide *Eugenio III.* Pontifice Maximo, anno 1147. Teſtimonium contra ipſum dixerunt Magiſter *Adam de Parvo Ponte*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, & *Hugo de Campo Florido*, Ludovici VII. Regis Chriſtianiſſimi Cancellarius. Multis objectionibus pulſatus, dixiſſe traditur: *Audacter conſiteor, Patrem alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc.* Cujus dicti obſcuritatem, tamquam verborum profanam novitatem, *Joſſelinus* Sueſſionenſis Epiſcopus redarguit. Ipſi etiam vitio datum eſt, quòd in Proſa de Sancta Trinitate tres Perſonas *tria ſingularia* vocaviſſet. Qui reſpondit, ſe trium ſingularium nomine, non divinas Perſonas, ſed earum excellentiam intellexiſſe, ſicut Deiparam dicere ſolemus Virginem ſingularem. Tandem plenior cauſæ diſcuſſio ad frequentius Concilium Remis proximè celebrandum, remiſſa eſt. Ita refert *Otto Friſingenſis*, lib. 1. *De Geſtis Frederici* Imperatoris Cap. L. LI. LII. & LIII.

Concilia in cauſa Gilberti Porretani celebrata.

Concilium Remenſe.

Concilium Remenſe anno ſequenti MCXLVIII. habitum eſt. Ibi *Gilbertus Porretanus* erroris convictus eſt a *Godeſcalco de Monte S. Eligii* Ordinis Præmonſtretenſis Abbate, a *S. Bernardo* Clarevallenſi, a *Gaufredo de Oratorio* Burdigalenſi Archipræſule, *Hugone Autiſiodorenſi*, & *Milone Morinenſi* Epiſcopis, *Sugerio* Abbate S. Dionyſii, &c. Cauſa diſceptata, cùm illius Judicium ſibi unis ſervarent, ac *Gilberto* faverent Cardinales, Præſules Gallicani una cùm *S. Bernardo*, aliiſque viris religioſis & eruditis, Symbolum Fidei novis erroribus oppoſitum condidere, his verbis conceptum.

Symbolum a Præſulibus Gallicanis contra Gilberti errores conditum.

Credimus ſimpliciter naturam Divinitatis eſſe Deum: nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas, &c. Dum de tribus Perſonis, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto loquimur, ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam fatemur eſſe. Et e converſo, cùm de uno Deo, una divina ſubſtantia loquimur: ipſum unum Deum, unam divinam ſubſtantiam, eſſe tres Perſonas profitemur. Credimus ſolum Deum Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum æternum eſſe; nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, & hujuſmodi alia adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus. Credimus ipſam Divinitatem incarnatam, ſed in Filio eſſe.

Gilberti errores damnavit Eugenius III. R. P.

Editi Symboli occaſione, diſſidium Cardinales inter & Gallicanos Præſules ortum eſt, de quo in Diſſertationibus. Summus Pontifex decrevit *Ne aliqua ratio in Theologia inter naturam & Perſonam divideret: neve Deus divina eſſentia diceretur ex ſenſu ablativi tantùm, ſed etiam nominativi*, ut refert Otto *Friſingenſis*, lib. 1. *De Geſtis Frederici*, cap. 56. Idem teſtatur *Gaufredus* Monachus Clarevallenſis, docetque *Gilbertum* errores ſuos ejuraſſe, & ejus librum a Romano Pontifice fuiſſe prohibitum, donec emendatus eſſet. *Interrogatus*, inquit, *Epiſcopus Pictavenſis, Capitulis ſingulis liberè renunciavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis; & ego ſi aliter dicitis & ego, ſi aliter ſcribitis, & ego. Ibidem Dominus Papa Auctoritate Apoſtolica, de aſſenſu totius Eccleſiæ quæ convenerat, Capitula ipſa damnavit, diſtrictè præcipiens, ne eumdem librum legere vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi priùs eum Romana Eccleſia correxiſſet. Cumque reſponderet Epiſcopus, Corrigam ad arbitrium veſtrum: Non vobis*, ait Pontifex, *hæc correctio committetur.* Tandem *Gilbertus*, Summi Pontificis ſententia reverenter excepta, Archidiaconis qui ipſum accuſarant, in gratiam receptis, *Cum honoris plenitudine* ad ſuam Diœceſim reverſus eſt, ut refert Otto *Friſingenſis*. Legatur & *Gaufredus* Monachus Clarevallenſis lib. 3. de Vita *S. Bernardi*, Cap. V. Contra *Petrum Abalardum*, & *Gilbertum Porretanum* ſcripſit *Vualterius* Abbas *S. Victoris* ad muros Pariſienſes. Extant in MS. Codice Regalis ejuſdem Abbatiæ *Libri IV. Contra quatuor Labyrinthos Franciæ, Abalardum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavenſem, & Giſlebertum Porretanum*, inſcripti.

Librum ejus prohibuit, donec eum Romana Eccleſia correxiſſet.

Errores ejuravit, & Summi Pontificis Sententiam ſummâ animi demiſſione excepit Gilbertus.

ARTICULUS X.

De Eudone, ſive Eone.

EUdo de Stella, ex Britannia oriundus, præſtigiis Dæmonum rudem plebeculam ſibi paſſim aggregans, per diverſa loca oberrabat, Eccleſiis maximè & Monaſteriis infeſtus. In eam lapſus eſt erroris amentiam ut ſe, quòd *Eon* vernaculè vocaretur, Judicem vivorum & mortuorum jactitaret, ac de ſe dici in exorciſmis Eccleſiæ: *Per eum qui judicaturus eſt vivos & mortuos & ſæculum per ignem.* Quoſdam e ſuis Diſcipulis Angelos, alios Apoſtolos credebat; hunc *Sapientiam*, illum appellabat *Judicium*, &c. Baculum ſuperiori parte biſurcum gerebat ad Myſterii ſignificationem. Rogatus enim quid hoc ſibi vellet, reſpondit homo ſtultiſſimus: Quandiu baculus duobus cœlum capitibus ſuſpicit, duas Deus orbis partes poſſidet, tertiam mihi cedens; porro ſi inferiorem baculi partem cœlum versùs erigam duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Dementem Hæreſiarcham ad ſe perductum *Eugenius III.* & Synodi Remenſis Patres anno M.CXL. 1148. mitti in carcerem, & diligenter cuſtodiri decrevere: ubi paulò poſt Dæmonibus, quorum uſus fuerat famulatu, miſeram animam conſignavit. Ita conſtant ex *Ottone Friſingenſi*, lib. 1. de Geſtis Friderici Imperatoris Cap. 54. ex *Roberto de Monte* in Appendice ad Chronicon *Sigeberti*, & ex *Vuillelmo Neuburgenſi lib. 1. de Rebus Anglicis*, Cap. 19. Diſcipulos verò inſani *Eudonis* Curiæ ſæculari traditos; & igne damnatos idem auctor teſtatur; eorumque alterum, qui *Judicii* nomine gloriabatur, cùm duceretur ad ſupplicium, crebrò dixiſſe; *Terra findere*: Quaſi ejus Imperio terra aperienda, & hoſtes ipſius devoratura eſſet, ut *Dathan* & *Abiron* quondam abſorpſit.

ARTICULUS XI.

De Apoſtolicis.

EAdem pene tempeſtate emerſit nova hæreſis ruſticanorum & illiteratorum hominum, qui cùm Sectæ Auctorem & Magiſtrum alium a Diabolo non haberent, ſe ipſos *Apoſtolicos* ambitioſè nuncupabant. De his *S. Bernardus Sermone LXV. & LXVI. in Cantica*, I. Nuptias damnabant, continentiæ voto ſe obſtringentes, & tamen fœminis cohabitabant. *Quo nomine*, inquit S. Bernardus, *iſtos, titulove cenſebis? Nullo, quoniam non eſt ab homine illorum Hæreſis, neque per hominem illam acceperunt, ſed per immiſſionem & fraudem Dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere. In hypocriſi planè, hoc & vulpinâ doloſitate, loquuntur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis causâ turpitudinis fovenda, & multiplicanda adinvenerunt.* De mulierum verò conturbernio ita adversùs ipſos expoſtulat: *Ubi Apoſtolica forma & vita quam jactatis? ... An quod vobiſcum mulierculas non utique circumducitis, ſed includitis? Non æquè comitatio ut cohabitatio ſuſpicioni patet. Verùm quiſquam de illis ſiniſtrum quippiam ſuſpicaretur, qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu ſimiliter, & una recubantem putabo fœminam virum ... Cum fœmina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod majus eſt vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & continens vis putari? Eſto ut ſis, ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es, tolle ſcandali cauſam, quò te probes verum, ut jactitas, Evangelii æmulatorem.*

Apoſtolicorum errores.

II. Baptiſmum parvulorum, invocationem Sanctorum, Orationes pro defunctis rejiciebant ac damnabant. *Irrident nos*, inquit S. Bernardus, *quia Baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum, atque in utroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & parvulis, in vivis & mortuis. Hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ: inde verò adultis ex difficultate continentiæ præſcribentes: Porro mortuos viventium fraudantes auxiliis, viventes nihilominus Sanctorum*

Anabaptiſtæ, & Calviniani hinc hauſerunt.

rum

rum qui deceſſerunt, ſuffragiis ſpoliantes .... Non credunt ignem Purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam a corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem.

III. Suam dumtaxat ſectam Eccleſiam eſſe aſſerebant, ſe Apoſtolorum ſucceſſores eſſe gloriabantur, & quotidie in menſa ſua Chriſti Corpus & Sanguinem conſecrandi habere ſe poteſtatem.. *Non ignoro*, inquit S. Bernardus, *quòd ſe ſolos Corpus Chriſti eſſe glorientur: Sed ſibi hoc perſuadeant, qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanginem conſecrandi, ad nutriendum ſe in Corpus Chriſti & membra. Nempe jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtolicos nominant, nullum tamen Apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere... Se dicunt Eccleſiam; ſed contradicunt ei qui dicit:* Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. *Itane lapidem de monte abſciſſum ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, veſtris creditis incluſum antris? Habet, & ſemper habebit Chriſtus integram hereditatem ſuam & poſſeſſionem terminos terræ. Se potiùs ſubtrahunt huic magnæ hereditati, qui Chriſto illam conantur detrahere.*

Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falſò vocant Lutherani & Calviniſtæ, quàm Apoſtolici Hæretici.

De iiſdem ſcribit Everuinus ad S. Bernardum: *Quemlibet [ſicut inter eos baptizatum dicunt] electum habere poteſtatem alios baptizandi, & in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanguinem conſecrandi.*

IV. Eccleſiaſticis Ordinibus & Prælatis derogabant, nullâ ipſos in conficiendis & adminiſtrandis Sacramentis poteſtate præditos eſſe aſſerentes; ſi peccatores eſſent. *Jam verò*, inquit S. Bernardus, *qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi Ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi Inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi Mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtolici, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri, ac per hoc nec dandis, nec recipiendis idonei Sacramentis.* Verùm hunc errorem alteri Sectæ tribuit *Everuinus* Steinteldenſis Præpoſitus, in Epiſtolâ ad S. Bernardum. *Sunt item*, inquit, *alii Hæretici quidam in terra noſtra omnino ab iſtis diſcordantes. Iſti negant in altari fieri Corpus Chriſti, eo quòd omnes Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt conſecrati. Apoſtolica enim dignitas, dicunt, corrupta eſt, implicans ſe negotiis ſæcularibus: & in Cathedra Petri non militans Deo, ſicut Petrus, poteſtate conſecrandi, quæ tanta fuit Petro, ſe privavit: & quòd ipſa non habet, Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Eccleſia ſæculariter vivunt, ab ea non accipiunt*, &c.

V. Non ſolùm ex nuptiarum damnatione, verùm etiam ex abſtinentia a carnibus, a lacte, & omnibus ex coitu genitis, Manichæorum ſobolem ſe probabant. „ Abſtinent, *inquit S. Bernardus*, a cibis quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione. Hinc quoque Hæreticos ſe probantes, non ſanè quia abſtinent, ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo; ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Abſtineo a vino, quia in vino luxuria eſt ... Abſtineo a carnibus, ne dum nimiùm nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia... Hæreticus aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur, poſtremò omne quod ex coitu procreatur. Rectè & Chriſtianè, ſi non idcirco quia ex coitu, ſed ne ad coitum provocent. Cœterùm quid ſibi vult, quod ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vetatur? Suſpicionem generat mihi obſervatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Verumtamen ſi de regula Medicorum hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis, quam nemo umquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si de diſciplina abſtinentium, id eſt, Spiritualium Medicorum Schola: etiam virtutem approbamus quâ carnem domas, frenas libidinem. At ſi de inſania Manichæi, præſcribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit & donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modò ingratus, ſed & cenſor temerarius, immundum decernas, & tamquam a malo abſtineas: non planè abſtinentiam collaudabo, ſed execrabor malitiam & blaſphemiam.

Apoſtolici Manichæorum ſoboles.

VI. Externa morum diſciplina Hæreticis iſtis integerrima erat; uno fœminarum excepto contubernio. „ Quod ſignum dabitis, *inquit S. Bernardus*, ut palam fiat peſſima hæreſis hæc, docta mentiri non lingua tantùm, ſed vita? Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat adfuiſſe; ſed neſcio quâ arte fingendi ita ſua confundit veſtigia callidiſſimum animal, ut quà vel intret vel exeat, haud facilè queat ab homine deprehendi. Cùmque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quæ in facie ſunt, cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil Chriſtianius. Si converſationem, nihil irreprehenſibilius, & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare Eccleſiam, honorare Presbyteros, offerre munus ſuum, Confeſſionem facere, Sacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moreſque ſpectat, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus unde vitam ſuſtentat. Ubi jam vulpes? Tenebamùs eam: quomodo elapſa eſt e manibus? Inſtemus, inveſtigemus; A fructibus ejus cognoſcemus eam. Et certè vinearum demolitio teſtatur vulpem. Mulieres relictis viris, & item viri dimiſſis uxoribus, ad iſtos ſe conferunt. Clerici & Sacerdotes, populis Eccleſiiſque relictis, intonſi & barbati, apud eos inter textores & textrices plerumque inventi ſunt. An non gravis demolitio iſta? An non opera vulpium hæc? ..... Quonam modo capimus illos? Revertamur ad conſortium, & contubernium fœminarum; Hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unumquempiam horum, Heus tu, bone vir, quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Uxorne tua? Non (inquit) Nam voto meo iſtud non convenit. Filia ergo? Non. Quid? Num ſoror, num neptis, num aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorſus. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sanè nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & fœminarum in iis qui vovere continentiam, Eccleſiam vetat: ſi non vis ſcandalizare Eccleſiam, ejice fœminam. Alioquin ex hoc uno cœtera, quæ non adeo manifeſta ſunt, proculdubio credibilia fiunt.

Apoſtolicorum Diſciplina.

VII. A Priſcilianiſtarum Schola diſſimulandæ Sectæ, etiam adhibito perjurio, artem hauſerant; quamvis aliàs a quocumque juramento caverint. „ Quid faciemus, *inquit S. Bernardus*, his maligniſſimis vulpibus ut capi queant; quæ nocere quàm vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, ſed ſerpere? omnibus una intentio Hæreticis ſemper fuit, captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ: ſola iſta malignior cœteris, verſutiorque hæreſis, damnis paſcitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta, credo, exemplis veterum, quæ proditæ evadere non valebant, ſed confeſtim capiebantur; cauta eſt novo maleficii genere operari myſterium iniquitatis, eò licentiùs quò latentiùs. Denique indixere, (ut dicitur) latebras ſibi, firmaverunt ſibi ſermonem nequam: Jura perjura, ſecretum prodere noli. Enimvero aliàs ne

Apoſtolici Sectam diſſimulabant adhibito perjurio.

„ te-

,, tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt.

Eorum pertinacia.

VIII. De Apoſtolicorum pertinacia, etiam in ſuppliciis invicta, S. Bernardus *ita ſcribit*: Nec
,, rationibus convincuntur, quia non intelligunt;
,, nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt;
,, nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi
,, ſunt. Probatum eſt, mori magis eligunt,
,, quàm converti. Horum finis interitus; horum
,, noviſſima incendium manet... Plerumque Fi-
,, deles injectis manibus aliquos ex eis ad medi-
,, um traxerunt. Quæſiti fidem, cùm de quibus
,, ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more
,, negarent, examinati Judicio aquæ, mendaces
,, inventi ſunt. Cùmque jam negare non poſſent,
,, quippe deprehenſi, aqua eos non recipiente,
,, tam miſerè quàm liberè impietatem non con-
,, feſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem aſtruentes,
,, & pro ea mortem ſubire parati: necminus parati
,, inferre qui aſtabant. Itaque irruens in eos po-
,, pulus, novos Hæreticis ſuæ ipſorum perfidiæ
,, Martyres dedit. Duos iſtius Sectæ prope Co-
,, loniam, cùm per triduum admoniti, reſipiſ-
cere noluiſſent, raptos a populis nimio zelo permotis, & in ignem conjectos, atque combuſtos, non ſolùm cum patientia, ſed & cum lætitia introiſſe ac ſuſtinuiſſe, teſtatur *Evervinus* in Epiſtolâ ad *S. Bernardum*.

Probatio per aquam mondum eo tempore abolita.

Circa Coloniam Agrippinam maximè viguit hæc hæreſis, de qua *Evervinus* Steinteldenſis Præpoſitus ſcripſit ad *S. Bernardum*, ipſum rogans ut in Sermonibus ſuper Cantica, ad illum verſum, *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, omnes partes illius Hæreſeos diſtingueret, & contra poſitis rationibus & auctoritatibus noſtræ Fidei, illas deſtrueret. Id præſtitit *S. Bernardus* locis laudatis, eoſdemque errores ipſis tribuit, quos *Evervinus* commemorat. Ejus Epiſtolam ad *S. Bernardum* edidit Domnus *Mabillonius* Tomo III. *Veterum Analectorum*, pag. 152.

ARTICULUS XII.

De Erroribus Folmari.

FOlmarus, Præpoſitus *Petræ Stillantis* ſeu *Triefſenſteinii* in Franconia, infra Herbipolim, varios errores Scriptis ſuis aſſeruit duodecimo cadente ſæculo. Palmaris fuit circa Sacramentum Eucharistiæ: propugnavit ſcilicet, ſub ſpecie vini ſolum Chriſti Sanguinem ſumi ſine carne: ſub ſpecie panis, ſolam Chriſti carnem, ſine oſſibus, ſine membris corporeis, & ſine humani corporis plenitudine; nec Filium hominis, ſed carnem Filii hominis manducari. Ubi verò caro Chriſti, ibi eſſe conſequenter & Chriſtum: non pro parte, ſed totum ſeorſum in carne, totum ſeorſum in ſanguine, totum ſimul in utroque: quod non ad humani corporis integritatem; ſed ad Perſonæ Chriſti individuam unitatem referendum eſt: Ubicumque enim Chriſtus eſt, totus eſt: etſi totum non eſt ſicut uno eodemque tempore totus in ſepulchro, & totus in inferno erat: ſed totum non erat: eò quòd trium ſubſtantiarum, quæ unam faciunt in Chriſto Perſonam, aliquid deerat. Errorem ſuum ita explicat in Epiſtolâ ad *Eberhardum* Salizburgenſem Archiepiſcopum. Hunc alioſque *Folmari* errores confutavit *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, cujus extat ea de re Epiſtola cum aliis hanc cauſam ſpectantibus edita ex probatæ fidei MSS. Tomo XXV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdunenſis

Errorem ſuum retractavit Folmarus.

Hunc errorem retractavit *Folmarus* Epiſtolâ ad Prælatos Bavariæ & Auſtriæ ſcriptâ, his verbis:
,, Scripſi Domino meo quondam Ebherardo Sal-
,, zburgenſi Archiepiſcopo, de Corpore Domi-
,, ni quod omnino non debui; aſſerens quod
,, in Altari eſſet quidem verum, ſed non inte-
,, grum, id eſt non in omnium ſuorum plenitu-
,, dine ac diſtinctione membrorum: idque vide-
,, bar mihi cum multis ſapere argumentis, & ra-
,, tionibus; immo & auctoritatibus, quas necdum
,, fortè intellexeram, arguiſſe. Quod ſi quis im-
,, probat, & ego; ſi cui diſplicet, & mihi: ſi
,, quis eradit & conſpuit, mecum facit. Confi-
,, teor enim quia non ſolummodo verum, ſed &
,, plenum perfectum & integrum in Altari Cor-
,, pus eſt Chriſti: ibique in humanæ ſubſtantiæ
,, veritate & integritate, ſub aliena licèt ſpecie,
,, mirabiliter & inviſibiliter ſumitur, qui ad de-
,, xteram Patris viſibiliter dominatur. Quod qua-
,, liter in parte ſit totum, in ſingulis integrum,
,, frangatur in forma, nec in eſſentia dividatur
,, confectum.... ſupra omnem ſenſum eſt, non
,, ſolùm hominum, ſed (ut ego reor) Angelo-
,, rum; nec habet cauſam niſi voluntatem ſive po-
,, tentiam Creatoris. Et hoc quidem in Libel-
,, lo quem de carne & anima Verbi ad Gerochum
,, ſcripſi, pleniùs fortaſſis expreſſum eſt, ſed ab-
,, ſque præjudicio ſententiæ melioris. Nec enim
,, in quæſtionibus & articulis fidei pudor eſt vel
,, ab hoſte doceri; ubi nemo debet naturalia ſe-
,, qui, & ſenſum ſuum quaſi ex ratione defen-
,, dere. Siquidem naturæ uſum & rationis ter-
,, minos, & Phyſicas ſive Logicas facultates, Fi-
,, dei Majeſtas excedit: ideoque, ubi Fides quæ-
,, ritur, argumenta non valent. Et inde eſt for-
,, ſitan quòd, contra naturæ uſum, Caput agni
,, cum inteſtinis & pedibus vorare præcipimur;
,, ſed oſſa non confringere: quia quicquid divi-
,, num vel humanum eſt Chriſti, in Sacroſancto
,, Myſterio ſumimus, ſed minimè facti hujus alti-
,, tudinem inveſtigare præſumimus. Experimento
,, enim didici quod opprimatur a gloria, qui con-
,, tra Legem diſcutit Majeſtatem.

In quæſtionibus Fidei pudor eſſe non debet vel ab hoſte doceri.

ARTICULUS XIII.

De Vvaldenſibus,

§. I.

De Sectæ Auctore, & Nominibus.

AUctor Sectæ *Petrus Vvaldo*, quam hac occaſione condidit, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo. Cùm civis quidam Lugdunenſis inter Præcipuos coram eis ſubitò cecidiſſet *Petrus Vvaldo* mortis imagine territus pecuniæ vim ingentem pauperibus erogavit. Quæ beneficientiæ actio multitudinem pauperum maximam ipſi conſociavit, quos voluntariam paupertatem, & Chriſti ac Apoſtolorum exempla ſectari docuit. *Cùm autem eſſet aliquantulum literatus, Novi Teſtamenti Textum docuit eos vulgariter*. Quam ob temeritatem a Prælatis Eccleſiaſticis reprehenſus, eorum correptionem contempſit, Diſcipulis perſuadens, Clerum, quòd moribus eſſet depravatis, ſanctæ ipſorum vitæ & doctrinæ invidere. Qui cum anathemate a Romano Pontiſice confixi eſſent, ipſum nihili fecerunt. Iſta conſtant ex *Reinero*, qui quondam inter Vvaldenſes Epiſcopus, Dei aſpirante miſericordiâ, Catholicam ad fidem converſus eſt, & Ordini FF. Prædicatorum nomen dedit in Opuſculo *De Hæreticis*, quod pene totum eſt de Vvaldenſium Secta, ejuſque ſurculis.

Hæretici illi *Vvaldenſes* nuncupati ſunt ab Auctore Petro Waldo, *Leoniſtæ*, & *Pauperes de Lugduno* ab urbe ex qua eruperunt; *Picardi Albigenſes*,

Digitized by Google

ſes, *Lombardi*, *Bohemi*, *Bulgari*, quia in his regionibus graſſabantur. *Arnoldiſta*, *Eſperoniſta*, *Joſephiſta*, *Lollardi* a variis ipſorum Doctoribus ſunt appellati, *Patereni*, quòd ſe perſecutionibus pati gloriarentur. *Cathari*, quòd ſe præ cœteris puros jactitarent, ſeu quòd Sectam ſingularem profiterentur, a Germanica voce *Kazer* ſive *Kazar*, ex qua, *Kazari*, & mutato Z in T, *Gathari*. *Boni homines* ob morum apparentem integritatem: *Texerant*, quia plerique infirmæ ſortis artifices & textores. *Poplicani* quoque, *Turlupini*, *Ribaldi*, *Piphles*, a Catholicis vocati ſunt in odium & execrationem Sectæ. *Inzabbathati*, quia in calceo, quem Hiſpani *Capato*, vel *Zapato*, appellant, ſignum ſpeciale ad modum ſcuti deferebant, inquit *Eymericus* noſter. Vel *Inſabbathati*, quod nulla Sabbatha ſeu Feſtivos dies celebrarent, nec a ſuis ceſſarent operis diebus apud Catholicos ſolemnibus, & Chriſti, Beatæ Virginis, & Sanctorum cultui conſecratos.

§. II.

De Vualdenſium Erroribus contra Eccleſiam.

Vualdenſium errores omnium accuratiſſimè recenſuit *Reinerus*, cui ſanè fides adhibenda major cùm Sectæ doctrinam & arcana penitus noſſet, qui nimirum olim Vualdenſium Epiſcopus fuerat, ut ipſe teſtatur. Floruit circa annum 1254. vir Philoſophiæ, Theologiæ, & juris Canonici peritiſſimus, teſte *Antonio Senenſi*. Is verò Waldenſium errores in tria Capitula partitur. Primum complectitur blaſphemias in Romanam Eccleſiam & Statuta ipſius, & Clerum. Secundum, errores circa Eccleſiaſtica Sacramenta & Sanctos. Tertium, execrationes quibus honeſtas quaſvis & approbatas Eccleſiæ conſuetudines deteſtantur & laceſſunt. (Cap. V.)

Primum Caput in viginti & ampliùs errorum Articulos dividit. 1. Aſſerebant, quòd Roma„ na Eccleſia, non ſit Eccleſia Jeſu Chriſti, ſed „ Eccleſiæ malignantium, eamque ſub *Silveſtro* „ defeciſſe, cùm venenum poſſeſſionum tempo„ ralium in Eccleſiam infuſum eſt. Sectam ſuam „ eſſe Eccleſiam Chriſti, quia doctrinam Chriſti „ Evangelii, & Apoſtolorum verbis & exem„ plis obſervabant. *Reinero* conſentit *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis lib. adversùs errores & Sectam Vualdenſium Fol. 9. verſo, ubi hunc præcipuum ipſorum errorem recenſet, a quo cæteri omnes, velut a fonte rivuli defluunt; „ Quòd ſcilicet Catholicam Eccleſiam apud ſe „ ſolos conſiſtere credunt, & Romanam Sedem „ Meretricem Magnam, & errorum omnium Ma„ giſtram appellant; ejuſque ſequaces, præcipuè „ Eccleſiaſtici Ordinis, aliter ac ipſi credentes, „ Hæreticos atque Infideles arbitrantur. 2. Quòd „ Eccleſia Romana ſit omnium ſentina vitiorum, ipſique ſoli juſtè vivant. 3. Quòd doctrinam Evangelicam nullus pene præter eos in Eccleſia obſervet. 4. Quòd ipſi ſint verè pauperes ſpiritu, & perſecutionem propter juſtitiam & fidem patiantur. 5. Quòd Romana Eccleſia ſit meretrix in Apocalypſi deſcripta propter ſuperfluum ornatum. 6. Quòd omnia Statuta Eccleſiæ ob multitudinem, & gravitatem contemni debeant. 7. Quòd Papa ſit omnium errorum Caput. 8. Quòd Prælati ſint Scribæ, & Religioſi Phariſæi. 9. Romanum Pontificem, & omnes Epiſcopos homicidas eſſe, propter Bella ab ipſis approbata, vel decreta. 10. Uni Deo parendum eſſe, non Prælatis. Eumdem errorem ipſis tribuunt *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido*, lib. contra Vualdenſes, Capit. 1. & 2. & *Claudius Seyſellus* Fol. 7. 11. Neminem in Eccleſia eſſe altero majorem, ſecundùm illud Matthæi 23. *Omnes vos fratres eſtis.* 12. Genua non eſſe flectenda Sacerdoti; ſiquidem Angelus Apocalypſis 2. Sancto *Joanni* dixit: *Vide ne feceris*. 13. Decimas ſolvendas non eſſe: ſiquidem Eccleſiæ primitivæ non ſolvebantur. Hunc etiam eorum errorem commemorant *Ebrardus de Bethunia* lib. *Antihæreſeos*, cap. 10. & *Claudius Seyſellus* Fol. 7. 14. Clericos poſſeſſiones habere non debere, ſecundùm illud Deuteronomii 18. *Non habebunt Sacerdotes, & omnes qui de tribu Levi ſunt, partem & hereditatem cum populo Iſraël, quia Sacrificia comedunt, & nihil aliud accipient*. Quem etiam eorum errorem *Petrus de Pilipbdorf* commemorat lib. contra Vualdenſes, cap. 1. eumdemque refellit *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis a Folio 28. ad 35. 15. Clericos & Clauſtrales, Præbendas habere non debere. 16. Epiſcopos & Abbates Jura Regalia obtinere non poſſe. 17. Terram & populum non eſſe per partes dividendum. 18. Malum eſſe fundare dotareque Eccleſias & Clauſtra. Item non eſſe condenda Eccleſiis Teſtamenta. Nullum Eccleſiæ cenſualem fieri debere. Clericos omnes manibus operari debere, Apoſtolorum inſtar. 19. Nomina Prælationem Eccleſiaſticam ſignificantia, ut *Papa*, *Epiſcopus*, &c. reprobant. Officia Eccleſiaſtica inania ducunt, Privilegia & immunitates Eccleſiæ, perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum aſpernantur. Concilia, Synodos, & Conventus Eccleſiæ Catholicæ contemnunt. Omnia jura Parochialia velut humanas adinventiones explodunt. 20. Obſervantias Regulares Ordinum Religioſorum Phariſaicis Traditionibus annumerant. Hunc etiam errorem ipſis tribuit ac refellit *Ebrardus de Betunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. 19. 21. Aſſerebant ad fidem neminem eſſe cogendum.

§. III.

De Vualdenſium Erroribus contra Sacramenta.

I. Omnia Sacramenta Eccleſiæ damnant, inquit *Reinerus*, ſeu potiùs errant circa omnia. Duo tantùm Sacramenta ſe credere profitentur, Baptiſmum & Euchariſtiam, ut docet eorum Cathechiſmus a *Joanne Paulo Perrino* editus in Hiſtoria Vualdenſium & Albigenſium. 2. Catechiſmum in Baptiſmo inanem putant. 3. Omnes Exorciſmos, Benedictiones, cœteraſque Baptiſmi cerimonias rejiciunt; ut conſtat etiam ex ipſorum Doctrina lib. 3. Cap. 4. de Sacramentis, apud *Joannem Paulum Perrinum*. 4. Baptiſmum infantibus nihil prodeſſe dicunt, *Reinero* teſte: nihilominus infantes ſuos baptizandos offerunt, ut conſtat ex ipſorum libro cui titulus eſt; *Kalendarium Spirituale*. Immeritò tamen *Reinerum* noſtrum calumniæ accuſat *Joannes Paulus Perrinus*: ſiquidem abſque Baptiſmo ſalvari credebant infantes, ut ipſe fatetur, quos potiùs abſque hoc Sacramento e vita migrare, quàm ab Eccleſiæ Romanæ Sacerdotibus baptizari patiebantur; & abſentibus Barbis ſeu Paſtoribus ſuis, non baptizabant, quantumvis in mortis diſcrimine conſtitutos. Denique Baptiſmum ipſos non exiſtimaſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem, & infantes etiam abſque ejus ſuſceptione, ſalvos crediditſſe, ſi recipere illum non poſſent, conſtat ex illorum Confeſſione Fidei exſcripta ex Kalendario Spirituali (qui liber ipſorum eſt) in quo de Sacramentis ita loquuntur: *Nos creſen que lo Sacrament ſon ſegnal de la coſa Sancta, o forma veſibla de gratia non veſibla, tenent eſſer bon que li fidel uzan alcunas vets daquiſti dict. ſegnal, o forma veſibla, ſi la*

ſe

ſe poſar. Ma imperço nos creſen & tenen que li predict ſpiel ſ[illegible] eſſer fait ſalfs non recebent li predict ſegnal quand non han lo loue, ni lo modo de pöer uzar de li predict ſegnal. Id eſt: *Credimus Sacramenta eſſe ſigna rei ſanctæ, aut formas viſibiles gratiæ inviſibilis. Bonum eſſe perſuaſi ut Fideles quandoque iſtis modi ſignis aut formis utantur, ſi fieri poteſt. Credimus nihilominus & tenemus, prædictos Fideles ſalvari poſſe, etiamſi hujuſmodi ſigna non recipiant, cum illis utendi locus deeſt, aut modus.* Tum alia Sacramenta a Baptiſmate & Euchariſtia ſe non agnoſcere profitentur. Idem conſtat ex *Ebrardo de Bethunia* cap. 6. ubi hunc refellit errorem. Idem teſtatur *Ermengardus* lib. contra Vvaldenſes, cap. 12. ubi eumdem errorem confutat. 5. Sacramentum Confirmationis reprobant. Id etiam conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto* cap. 4. & ex *Ebrardo de Bethunia* Cap. 11. *Antiharefeos*. 6. Sacramentum Euchariſtiæ a Sacerdotibus in mortali peccato confici non poſſe aſſerunt: non conſici in manu indigni Miniſtri, ſed in ore dignè ſumentis: in menſa communi, verbiſque vulgaribus, ſeu vulgari idiomate conſecrandam. Miſſam inanem Ritum eſſe, ab Apoſtolis minimè traditum, ſed queſtûs gratiâ adinventum. Cùm ait *Reinerus*, Vvaldenſes aſſerere quòd Tranſubſtantiatio fiat per verba vulgaria, loquitur ut Catholicæ Romanæque Fidei Profeſſor: at non ita loquebantur Vvaldenſes qui Tranſubſtantiationem non admittebant, immo nec realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam: ut conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. 4. *Lo maniar del Pan Sacramentel, et maniar lo Corps de Chriſt en figura.* Id eſt, *Manducatio panis Sacramentalis, eſt manducatio Corporis Chriſti in figura.* Idem teſtatur *Ebrardus de Bethunia* lib. *Antiharefeos* cap. 8. *Sacra quidem Cœna*, inquit, *Myſteria neſcientes, Panis* [illegible] *dunt.* *Dixit enim:* Hoc facite in meam commemorationem. [illegible] *mant, imò negant.* Contra hunc errorem diſputat *Ermengardus* cap. 11. Idem dicit de Vvaldenſibus *Claudius Seyſſelius* Archiepiſcopus Taurinenſis, *lib. Adversùs errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. 55. aitque laborandum non eſſe iis qui in ipſorum converſionem incumbunt, ut hujus Sacramenti difficultates ipſis exponant, quarum explicationem illi, ut ſunt homines agreſtes, montani, & literarum penitus ignari, percipere non poſſunt: ſed ſatis eſſe illis recens Dei Fide renatis [illegible] eſſe, eumdem „ Chriſtum in Hoſtia illa, quam adorant, realiter „ contineri. Quo autem modo ibi ſit, & cœtera ad „ apices illos Theologicos pertinentia, ad fidem Ec„ cleſiæ rejicere, nihilque ulteriùs propter conſcien„ tiam inquirere. „ 7. Cantum Eccleſiæ ceu *clamorem infernalem* adverſantur: Et Horas Canonicas reprobant: cœteras precum formulas, excepta Oratione Dominica, rejicientes. Quod præter *Reinerum*, *Petrus Pilichdorffius* lib. *Contra Vvaldenſes*, Capp. XXVII. & XXVIII. & *Ermengardus* Cap. X. teſtantur. 8. De Pœnitentia ita ſentiebant: Neminem ab improbo Sacerdote abſolvi. Bonum Laïcum abſolvendi poteſtatem habere. Probo Laico potiùs quàm malo Sacerdoti confitenda peccata. Graves pœnitentias imponendas non eſſe, ſed exemplum Chriſti ſectandum, dicentis: *Vade, & jam ampliùs noli peccare.* Publicas Pœnitentias, & peccatorum Confeſſionem annuam rejiciebant. Uno verbo, pœnitentiam e Sacramentorum numero expungebant. Confeſſionis Sacramentalis nullam agnoſcebant neceſſitatem, ſed Chriſtianis omnibus [illegible] tem a Chriſto conceſſam, ſecundùm illud *S. Jacobi* præceptum: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini.* Id teſtatur *Claudius Seyſſelius* Fol. 53. & Fol. 58. *Dimittendorum*, inquit, *peccatorum nullam Sacerdotes noſtros poteſtatem habere apertè proteſtantur, & proinde neque illis confitendum eſſe affirmant*, &c. Confeſſionis quam uni Deo facere ſolebant, Formulam legere eſt in illorum libro, cui titulus, *Novel Confort*. 9. Sacramentum conjugii damnant, inquit *Raînerus*, id eſt, Matrimonium Sacramentum eſſe negant. Cœterùm ipſos nuptias abſolutè damnaſſe, *Rainerus* non intellexit: Quos ibidem ſenſiſſe refert, mortaliter peccare conjuges, ſi abſque ſpe prolis conveniant. Ex quo conſequens eſt, eos exiſtimaſſe conjuges non peccare, ſi ſpe prolis convenirent. 10. Gradus affinitatis & conſanguinitatis carnalis & ſpiritualis ab Eccleſia inſtitutos, & impedimenta Ordinis, publicæ honeſtatis, aliaque ab Eccleſia ſtatuta ſpernebant: Id conſtat etiam ex ipſorum libro *De Diſciplina* cap. 7., apud *Joannem Paulum Perrinum*, pag. 237. & ex *Claudio Seyſſello* Fol. 7. verſ. 11. Eccleſiam erraſſe dicebant, cùm cœlibatum Clericis indixit. 12. Continentes oſculis & amplexibus non peccare 13. Sacramentum Unctionis Extremæ rejiciunt. Id conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. 4. apud *Perrinum* pag. 33. idque præter *Reinerum*, *Ebrardus de Bethunia* cap. 11. teſtatur. Loco Extremæ Unctionis, ipſos *Conſolamentum*, (ut vocabant) frequentaſſe, teſtis eſt *Ermengardus* lib. *Contra Vvaldenſes*, Cap. 4. cujus *Conſolamenti* Ritum ibi deſcribit: Qui Major vel Or„ dinatus dicitur, ablutis manibus, librum E„ vangeliorum tenens, eum vel eos qui ad Con„ ſolamentum recipiendum conveniunt, admonet „ ut ſpem ſalutis in Deo, & in eo Conſolamento „ ponant. Et ſic ſuper capita eorum libro poſi„ to, Orationem Dominicam ſepties dicunt, & „ *S. Joannis* Evangelium ab *In principio*, uſque „ ad hæc verba, *Gratia & veritas per Jeſum Chri„ ſtum facta eſt.* Viris abſentibus, mulieres Con„ ſolamentum infirmis faciebant. Eo peccatorum omnium remiſſionem, abſque ſatisfactione aliqua ſe conſequi credebant. Formulam conſolandi infirmos ab ipſis uſurpatam legere eſt in ipſorum libro, cui titulus, *Kalendarium ſpirituale*, ex quo Almanach Spirituel.
eam Gallicè reddit *Perrinus* lib. 1. *De Doctrina Vvaldenſium*, cap. 8. Infirmum inter alia adhortabantur, ut certam fiduciam & ſecuritatem remiſſionis peccatorum per merita Chriſti haberet, quod nunc quoque Calviniſtæ noſtri faciunt; & & cum hoc Viatico mittunt hominem ad inferos, ut ajebat *Grotius* 14. Sacramentum Ordinis rejiciebant, probum quemlibet Laicum Sacerdotem eſſe aſſerentes. Id etiam patet ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. 4. apud *Perrinum* pag. 327. Erroremque ſuum *S. Petri* Oraculo tuebantur, dicentes: *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, tamquam boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Ita refert *Claudius Seyſſelius* lib. *adversùs Errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. 52. verſo 15. Laicis omnibus, quin etiam mulieribus, prædicandi poteſtatem tribuebant, verbis illis Apoſtoli I. ad Corinthios cap. 14. freti: *Volo vos loqui linguis, ut Eccleſia ædificationem accipiat.* Item illis *S. Jacobi* cap. 4. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*: ex quibus colligebant, omnes qui verbum Dei prædicare ſciunt, eo munere fungi debere. Item illis Apoſtoli ad Philippenſes 1. *Quid enim? dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur, & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.* Item loco illo *Sancti Marci* cap. 9. ubi Diſcipuli Chriſto dixere: *Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo dæmonia ejicientem, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.*

ſejus

Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me. Qui enim non eſt adverſùm vos, pro vobis eſt. Ecce inquiebant, iſte non ſequebatur Apoſtolos: & tamen quia dæmonia ejiciebat in nomine Chriſti, Dominus imperat eis, ne prohibeant. Quare, ſi Chriſti nomen prædicamus, quamvis non ſequamur Epiſcopos & alios Sacerdotes, non tamen debent nos prohibere. Item illis verbis *Moyſi* ad *Joſue* Numerorum 11. cùm ille inſtaret ut duos viros in caſtris prophetantes prohiberet; *Quid æmularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum?* Ita referunt *Reinerus*, & *Bernardus* Abbas *De Fonte Calido* lib. *Contra Vualdenſes*, cap. 4. & 8. ubi hunc errorem evertit. De quo & *Claudius Seyſellus* lib. *Adverſùs errores & Sectam Vualdenſium*, Fol. L.XVI. Solùm Scripturæ Sacræ Textum recipiebant, Traditiones, Expoſitiones Patrum, Decreta & Decretales rejiciebant, habentes pro fabulis quicquid præter Textum Bibliorum a Prædicatoribus diceretur. Id præter *Reinerum* teſtatur *Claudius Seyſellus* Fol. 30. 17. Excommunicationem, aliaſque Cenſuras Eccleſiaſticas contemnebant. Quod præter *Reinerum Petrus Pilichdorffius lib. Contra Vualdenſes*, cap. 31. teſtatur. Quod intelligendum de Cenſuris a Prælatis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ latis: Nam poteſtatem excommunicandi contumaces Eccleſiæ a Chriſto collatam credebant: & Excommunicatos omni Eccleſiæ auxilio, miniſterio, conſortio, & unione privari: ut docet liber ab ipſis editus de Diſciplina Sectæ, cap. 6. apud *Perrinum* in Hiſtoria Vualdenſium & Albigenſium, pag. 135. Sed quia Sectam dumtaxat ſuam veram eſſe Chriſti Eccleſiam contendebant; auctoritatem excommunicandi apud ſe ſolos ajebant reſidere. 18. Diſpenſationes Eccleſiæ, & Indulgentias reſpuebant, necnon ſacras Peregrinationes. Id præter *Reinerum* tradit *Pilichdorffius*, hos refellens errores cap. 30. Peregrinationes ſacras contra ipſos defendit *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. 12. *Claudius Seyſellus* Taurinenſis Archiepiſcopus Fol. 61. & ſequentibus, Indulgentiarum concedendarum poteſtatem contra Vualdenſes Eccleſiæ egregiè vendicat.

§. IV.

De Vualdenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ.

I. Sanctorum Invocationem impugnabant, Reliquias, Tranſlationes, Canonizationes, Vigilias, Feſtivitates Sanctorum contemnebant. Miraculis ad ipſorum monumenta & ob ipſorum merita a Deo patratis nullam adhibebant fidem. Id non ſolùm *Reinerus*, ſed *Pilichdorffius* cap. 16. & 20. eum refellens errorem, *Ermengardus* cap. 10. & *Claudius Seyſellus* Fol. 72. teſtantur. Sanctos
„ electos Dei, (inquit ille) immo & ipſam Chri-
„ ſti Genitricem honorandos negant: illiſque ce-
„ rimoniarum cultum prohibent exhiberi, hoc pa-
„ cto Divinæ Majeſtati derogatum iri reputantes,
„ quòd ipſe dixit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Quod & Apoſtolus confirmat dicens: *Soli Deo honor & gloria*. Idem conſtat ex ipſorum Confeſſione fidei exarata in libro ipſorum qui inſcribitur *Kalendarium Spirituale*, & a *Joanne Paulo Perrino* exſcripta in Hiſtoria Vualdenſium, Cap. 12. & ex lib. eorumdem *De Antichriſto*, Cap. 3. Item ex ipſorum Cathechiſmo, apud eumdem *Perrinum* lib. 1. de Doctrina Vualdenſium pag. 175. ubi & Beatam Virginem Mariam gratiâ plenam profitentur, ſed in ſeipſa (inquiunt) non ut eam aliis communicet, quod unius Chriſti proprium eſt, de quo legimus: *De plenitudine ejus omnes accepimus, & gratiam pro gratia*. II. Crucem Chriſti, ejuſque ſignum, & Sanctorum imagines execrabantur. Id præter *Reinerum* teſtantur *Pilichdorffius* cap. 33. & *Ebradus de Betbunia* cap. 17. Eorum errorem circa crucem Dominicam & ejus ſignum, refellentes. Vualdenſium quoque errorem circa Imagines confutat *Claudius Seyſellus* Fol. 75. & ſequentibus. Hunc errorem adſtruunt in Expoſitione Decalogi inſerta ipſorum libro *De Virtutibus*, ex quo eam Gallicè exhibet *Perrinus* Lib. I. *de Doctrina Vualdenſium*, Cap. III. Purgatorium negabant, duo tantùm loca, duoſque ſtatus animarum poſt mortem agnoſcentes, cœlum & inferos; æternam beatitudinem, æternamque damnationem: conſequenter Fidelium viventium orationes defunctis prodeſſe negabant. Teſtes ſunt *Reinerus*, *Pilichdorffius* Cap. 22. ubi hunc errorem refellit, *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido* cap. 9. ubi eumdem confutat, & *Claudius Seyſellus* lib. *Adverſùs errores & ſectam Vualdenſium* Fol. LXVI. ubi & ipſe (cui ſanè comperti erant errores Vualdenſium in Vallibus Sabaudiæ & Pedemontii degentium, quorum in converſionem viſitationibus, concionibus, ſcriptis, diligenter incubuit) docet ipſos haud abſolutè negare „ Purgatorium eſſe poſſe. Sed ſe duas tantùm vias ex Sacris Scripturis poſt præſentis vitæ exitum didiciſſe, neque de hac tertia ſatis ſibi
„ conſtare. Quo poſito, contra illos diſſerit lucu-
„ lenter doctiſſimus Archiepiſcopus. Concedamus
„ inquit, & hanc rem in ambiguo eſſe: nonne multò
„ humanius eſt & præſtabilius ſecuriorem hanc viam
„ amplectitex qua nihil omnino evenire poſſit mali,
„ etiamſi proficiat nihil? Ex ipſa mentis pietate
„ præmium aliquod expectare a Deo poſſumus: ſicut
„ qui eleemoſynam facit ei, quem & bonum putat,
„ & pauperem, cùm ſit dives & malus. Si enim
„ Chriſto credimus, non perdet hic mercedem ſu-
„ am. Igitur, ſi verum eſt quod tui Barbę aſ-
„ ſeverant, nihil perdis, imò etiam Deum tibi
„ propitias. Sin vera eſt Romanę Eccleſiæ in hoc
„ articulo fides, non modò ſi non facis, maximum
„ præmium amittis: verùm cum ſumma ingrati-
„ tudine ſummam committis impietatem: utpote
„ qui cum exigua re inæſtimabile beneficium pro-
„ ximis tui conferre facillimè poſſis, illud aut
„ deneges, aut negligas. Quis enim non eum
„ crudelem exiſtimaret, qui parenti vel amico
„ ægrotanti eâ ratione Medicorum & medicami-
„ num opem negaret, quòd an profutura ſint, non
„ habeat compertum? Sic ad hominem contra ip-
„ ſos argumentatur eruditus Archipræſul. Hunc errorem aſſerunt in Confeſſione Fidei, quam ex ipſorum Kalendario Spirituali (ut vocant) deſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vualdenſium cap. 12. eumque uberiùs exponunt ac propugnant lib. *de Antichriſto* cap. 11. apud *Perrinum* lib. 3. *de Doctrina Vualdenſium*, pag. 195. & ſequentibus. IV. Eccleſias, Altaria, eorumque conſecrationes, ornatum, & ſacram ſupellectilem, Sacerdotalia indumenta, luminaria, thurificationes, Aquam Benedictam, Proceſſiones, alioſque ſacros ritus rejiciebant, deridebant: Deum in Templis habitare negantes, quòd ſcriptum ſit Actuum 17. *Non in manufactis templis habitat*. Nec ibi fuſas orationes majoris eſſe virtutis quàm in cubiculo, in hunc ſenſum detorquentes verba Chriſti, Matthæi 16. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum*, &c. Sacram ſepulturam nihili faciebant, meliùs non eſſe aſſerentes ut defuncti hominis cadaver in Cœmeterio, quàm in agro, vel alio quocumque loco ſepeliatur. Id conſtat ex *Reinero*, & ex *Pilichdorffio*

qui hos errores impugnant capp. 22. 23. 24. 25. & 26. Templis Deo conſecratis reverentiam eſſe exhibendam, eaque domum eſſe orationis, contra Vvaldenſes probat *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido* Cap. XII. Eoſdem Vvaldenſium errores circa Eccleſias manufactas & Altaria impugnat *Ermengardus*, capp. 8. & 9. Confraternitates etiam contemnebant, quaſi propter quæſtum inſtitutas; & piam conſuetudinem Fidelium, Sanctos in altari eligentium. V. Exorciſmos, & curam omnem Eccleſiæ circa Energumenos improbabant, aſſerentes nullum hominem a tempore Paſſionis Chriſti poſſe a dæmonio vexari. Contra hunc errorem pugnat *Pilichdorffius* cap. 34. VI. Eccleſiaſtica Jejunia, quaſi idololatriam & ſuperſtitionem redolentia averſabantur, liberum eſſe Chriſtiano cuivis aſſerentes, quolibet die & hora manducare, vel jejunare. Id conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto*, cap. 4. apud *Perrinum* lib. 3. *de Vvaldenſium doctrina*, pag. 331. & Archipræſule *Seyſello* Fol. 74. verſo. VII. Nullum veniale peccatum, ſed omnia mortalia; Juramentum nuſquam eſſe licitum, etiam in Judicio, & peccatum eſſe mortale docebant, freti Chriſti verbis Matthæi 5. *Nolite jurare omnino, ſed ſit ſermo veſter, Eſt eſt, Non non*. Perfecti inter eos potiùs mori, quàm jurare eligebant: imperfecti verò jurabant impoſitâ ſibi neceſſitate: coactionis metu & prodendorum arcanorum periculo, juramentum excuſantes: ita refert *Reinerus*. Hunc etiam errorem impugnant *Pilichdorffius* cap. 36. *Ebrardus de Bethunia*, cap. 14. *Ermengardus* cap. 18. & *Claudius Seyſellus* Fol. 77. Mendacium omne peccatum eſſe mortale aſſerebant, eodem *Seyſello* teſte. Homicidium omne ipſos lethalis criminis damnaſſe, & docuiſſe, Maleficos non damnandos, juxta illud, *Mihi vindictam, ego retribuam:* Et, *Sinite utraque creſcere:* tradit *Reinerus*. Idem teſtatur Index errorum quibus Vvaldenſes infecti ſunt, poſt *Pilichdorffii* librum editus in Bibliotheca Patrum. Idem colligitur ex *Ermengardo*, cap. 19. „Hunc tamen errorem tam „latè non defendunt, inquit *Claudius Seyſellus* „Fol. 87. verſo, ut non aliqua homicidia excu„ſent; quæ ſcilicet ex rationabili cauſa, lege ali„qua ad publicam vindictam ſunt permiſſa; ſa„tiſque illis foret ut in eos ob hæreſim hanc cor„porali pœna ſæcularis Poteſtas non animadverteret. Et revera ſæculares Magiſtratus pœnam capitis in malefactores jure decernere docuerunt in libro quem inſcripſere, *Lumen & Theſaurum Fidei*, cujus fragmentum profert *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium pag. 24. quòd ſic Latinè reddo: *Scriptum eſt:* Maleficos non patieris vivere. *Sine ira, doctrina non prodeſſet, nec agnoſcerentur Judicia, nec peccata caſtigarentur: Juſta itaque ira, diſciplinæ mater eſt; & patientia ſine ratione, vitia ſeminat, maloſque prævaricari ſinit*. Quod itaque *Reinerus* refert, puris Vvaldenſibus tribuendum non eſt, ſed Catharis; ut ex eodem colligitur cap. 6. VIII. Principes ac Judices univerſos æternum damnari aſſerebant, referente *Reinero*. Reverentiam nihilominus & obedientiam Principibus & Magiſtratibus exhibendam profitebantur. Id conſtat ex ipſorum Confeſſione Fidei, quam ex Kalendario Spirituali exſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium cap. 12. Sic enim habent Articulo 24. *Nos deven honor a la Poteſta ſecular, en ſubjection en obedienza, en prompteza, & en pagament*. Id eſt; *Honorem debemus Sæculari Poteſtati in ſubjectione, obedientia, prompto animo, & ſolutione tributorum*. Idem profitentur in altera Confeſſione, quam exhibet *Carolus Molinæus* lib. *De Monarchia Francorum Art. VI*. IX. Publicas Academias & Studia Privilegiata (ut loquuntur) damnabant ceu meram vanitatem, teſte *Pilichdorffio*, qui & hunc errorem impugnat cap. 35. De Vvaldenſium erroribus legatur & *Eymericus* Ordinis FF. Prædicatorum in Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. in hoc falſus, quòd eorum originem ad *Gregorii IX*. tempora, & ad annum circiter milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimum referat. *Guidonem Carmelitam*, *Prateolum*, *Bernardum Lutzemburgum*, & alios tralatitios Scriptores, qui de Hæreſibus egere, ſilentio prætereo.

§. V.

Vvaldenſes in varias Sectas diviſi.

Varia nomina Sectarum in quas Vvaldenſes diviſi ſunt, varioſque illorum errores ſingulatim recenſet *Reinerus* noſter cap. 6. Libri ſui de Hæreticis. Primùm ab ipſo *Runcarii* memorantur, qui ad Vvaldenſium dogmata infamem illum errorem addebant, quòd a cingulo deorſum non committeretur peccatum mortale, quia Dominus ait: *Ex corde procedunt fornicationes*.

II. *Sciſcidenſes*, qui a Vvaldenſibus puris eo diſſerunt, quòd Euchariſtiam recipiant.

III. *Ortlibenſes* qui de Articulis fidei interrogati, omnes confitentur, ſed myſticè intelligunt. Trinitatem fuiſſe negant ante Nativitatem Chriſti. Tunc primùm Deum habuiſſe Filium *Jeſum* ex ſemine *Joſeph* natum ajunt, quem B. Virgo in Sectam ipſorum traxit: quâ ratione Filius Dei factus eſt. Ipſo verò prædicante, acceſſiſſe tertiam perſonam, ſcilicet *S. Petrum*, ejus cooperatorem, eumque eſſe Spiritum Sanctum, Mundum æternum eſſe: Reſurrectionem corporum vitamque æternam Spirituum nullas eſſe. Tunc Judicium ſupremum futurum, cùm Papa & Imperator ad eorum Sectam convertentur. De Paſſione, Reſurrectione, aliiſque Chriſti Myſteriis nihil credunt. Filium Dei ſuſcepiſſe Crucem, id eſt, veram Pœnitentiam, ſive vitam ipſorum, in quam peccatum mortale non cadit. Baptiſmum nihil valere, niſi quantùm valent merita Baptizantis. Parvulis non prodeſſe. Judæos in Secta ſua ſine Baptiſmo ſalvari, Corpus Chriſti purum eſſe panem. Corpus ſuum verum eſſe Chriſti Corpus. Matrimonium licitum eſſe ac bonum, ſi conjugati continenter vivant, cæterùm copulam carnalem malum eſſe.

IV. *Ordibarii*, qui Mundum non habere principium aſſerebant. *Chriſtum* fuiſſe filium *Joſeph* & *Mariæ*, peccatorem, qui Sectam ipſorum reſtaurando ſalvus factus ſit. Hunc paſſum non fuiſſe. Ipſos eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Illum, inquam, eſſe Patrem, qui primò Sectam ipſorum intraret: Filium, qui ejus prædicatione ad Sectam adduceretur: Spiritum Sanctum, qui in Secta ipſorum eſſet perfectus. Et alia id genus blaſphemiarum portenta commenti ſunt, quæ referre tædet.

V. *Cathari*, qui Diabolum Mundi hujus, & omnium quæ in eo ſunt, conditorem aſſerunt. Baptiſmum & cætera Sacramenta, nihil prodeſſe ad ſalutem, nec eſſe vera Chriſti, & ejus Eccleſiæ Sacramenta, ſed deceptoria, Diabolica & Eccleſiæ Malignantium. Matrimonium & ejus uſum peccatum eſſe mortale, nec a Deo graviùs puniri homines propter adulterium & inceſtum, quàm propter connubium. Carnis Reſurrectionem futuram negant. Eſum carnium, ovorum, vel caſei, urgente etiam neceſſitate, lethalis peccati damnant; Quòd omnis caro immunda ſit, utpote ex concubitu nata; imò factura Diaboli. Poteſtates ſæculares mortalis peccati reas dicunt, quòd malefactores vel Hæreticos capite plectant. Parvulos etiam non baptizatos haud leviùs puniri affirmant, quàm homicidas & latrones. Iſta cen-

conſtant ex *Reinero*, & ex *Ebberto* Abbate Monaſterii *S. Florini*, Ordinis Benedictini, Sermone I. e tredecim illis, quos ſcripſit contra Catharos. Chriſtum ſpecie tenus hominem fuiſſe & paſſum eſſe: Animas hominum eſſe apoſtatas. Spiritus e cœlo quondam ejectos, &c. Germaniæ Cathari aſſerebant, *Ebberto* teſte.

VI. Catharos tres in Sectas diviſos *Reinerus* memorat; *Albanenſes*, *Contorezenſes*, *Bagnolenſes*: qui in Lombardia potiſſimùm graſſabantur. Albanenſium factiones duæ, Prioris caput *Geleſinanza*, Veronenſis: Poſterioris, *Joannes de Lugduno*, Bergomenſis, eorum Epiſcopi. Prioris factionis Cathari, preter communes Sectæ errores, clariùs aſſerebant duo Principia, videlicet boni & mali. Trinitatem, ſcilicet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, non eſſe unum Deum, ſed Patrem majorem eſſe Filio, & Spiritu Sancto. Utrumque Principium ſuos creaſſe Angelos, Mundumque ſuum. Diabolum cum Angelis ſuis in cœlum aſcendiſſe, commiſſoque prælio cum *Michaele* Archangelo, tertiam partem creaturarum boni Dei extraxiſſe, & in humana corpora & bruta quotidie infundere; imò de uno corpore transferre in aliud, donec dictæ creaturæ in Cœlum reducantur. Filium Dei humanam naturam verè non aſſumpſiſſe, ejuſque Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem, ſpecie tenus contigiſſe. Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſen, cæteroſque Patres Veteris Teſtamenti, & *S. Joannem Baptiſtam*, fuiſſe Dei inimicos, & Miniſtros Diaboli. Totum Vetus Teſtamentum, auctore Diabolo editum blaſphemabant, exceptis libris Job, Pſalmorum, Salomonis, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Prophetarum, quorum nonnullos in cœlo ſcriptos eſſe ſomniabant. Mundum numquam finem habiturum. Supremum Judicium jam factum eſſe. Infernum & pœnas æternas extra Mundum iſtum non eſſe.

Cathari a *Joanne de Lugduno* edocti aſſerebant, bonas creaturas a bono Deo ab æterno eſſe productas ut radios a Sole. Has ad alterum Mundum pertinere: Hunc enim aſpectabilem a Diabolo, vel potiùs a patre Diaboli factum; nec principium durationis pariter habuiſſe, nec finem habiturum. Deum non eſſe omnipotentem: cùm ejus bona voluntas in ſuas creaturas ab ipſius hoſte impediatur. In Chriſto fuiſſe potentiam peccandi, ſed ita oppreſſam per Summum Bonum, ſuo ut caruerit effectu. Deum bonum malorum præſcium non eſſe, ſicut nec auctorem. Animas e corporibus in corpora migrare, & tandem aliquando a culpa & pœna liberandas. Omnes Scripturæ Sacræ libros divinos eſſe, at in alio Mundo ſcriptos, in quo etiam Adamus & Eva conditi. Veteres Patriarchas & Prophetas, necnon *S. Joannem Baptiſtam*, Deo placuiſſe, ſed alterius Mundi homines fuiſſe. Chriſtum verò natum, paſſum, mortuum, ſepultum, verè etiam reſurrexiſſe: ſed hæc omnia in Mundo illo ſuperiori geſta. Hujus Hæreſiarchæ errores immaneſque blaſphemias in libro ab ipſo edito ſe legiſſe, *Reinerus* teſtatur.

VII. Aliam Catharorum Sectam Mediolani graſſatam conſtat ex *Bonacurſo* illorum quondam ea in civitate Magiſtro, qui ad Fidem Catholicam converſus, librum contra illos edidit, inſcriptum *Vita Hæreticorum*, & præcipuos ipſorum confutavit errores; quos ita deſcribit. „ Quidam illorum dicunt Deum creaſſe omnia elementa; alii dicunt illa elementa Diabolum creaſſe. Sententia tamen omnium eſt, illa elementa Diabolum diviſiſſe. Dicunt etiam eumdem Diabolum Adam de limo terræ feciſſe, & quemdam Angelum lucis in eo ſumma vi incluſiſſe, de quo credunt dictum eſſe in Evangelio: *Homo quidam deſcendebat a Jeruſalem in Jericho*, &c. Hævam dicunt feciſſe, cum qua concubuit; & inde natus eſt Cain, de ſanguine cujus dicunt natos eſſe canes, ideoque tam fideles ſunt hominibus. Conjunctio Adæ cum Eva, ut dicunt fuit, pomum vetitum. Alium errorem inducunt, ſcilicet omnia quæ facta ſunt in aëre, in mari & in terra, facta eſſe a Diabolo, ſicut homines, animata, & inanimata ... Ex filiabus Evæ & Dæmonibus, natos eſſe gigantes. Quæcumque ſunt facta vel dicta Abrahæ Iſaac, & Jacob, a dœmone dicta & facta eſſe. Dicta Prophetarum quædam eſſe revelata a Spiritu Dei, quædam a Spiritu maligno. David propter adulterium, & homicidium damnatum. Heliam in curru a Diabolo delatum. Angelum Zachariæ miſſum, Angelum Diaboli aſſerunt. Joannem, quo nemo maior eſt, damnant; Quia Dominus dicit: *Qui minor eſt in Regno Cælorum, major eſt illo*. Et quia dubitavit de Chriſto cum dixit: *Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus?* „ Mariam Matrem Domini noſtri credunt natam fuiſſe.... De Chriſto dicunt, quòd non habuit animatum Corpus, non manducavit, neque bibit, ſed nec aliqua ſecundùm hominem fecit, ſed videbatur ita. Dextrum Latronem dicunt in inferno eſſe. Non credunt corpus Chriſti reſurrexiſſe, nec in Cœlum aſſumptum fuiſſe, neque carnis Reſurrectionem, nec Chriſtum deſcendiſſe in infernum. Non credunt Filium æqualem Patri, quia dixit: *Pater major me eſt*. Crucem dicunt characterem eſſe beſtiæ, quæ in Apocalypſi eſſe legitur, & abominationem ſtantem in loco ſancto. Beatum Sylveſtrum dicunt Antichriſtum fuiſſe. A tempore illo Eccleſiam eſſe perditam. Nullum credunt in conjugio ſalvari poſſe. Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium, & alios Doctores univerſaliter damnant. Si quis manducaverit carnem, vel ova, ſeu caſeum; vel aliquid beſtialis naturæ, quod damnationem ſibi manducat. Per Baptiſmum aquæ Spiritum Sanctum nullo modo credunt poſſe accipi: nec aliquam ſubſtantiam viſibilem credunt ullo modo in Chriſti Corpus poſſe converti. Credunt etiam, quòd omnis qui jurat, damnabitur. Et credunt nullum poſſe ſalvari, niſi quadam ſua impoſitione manuum quam Baptiſmum appellant, & renovationem Sancti Spiritus. Ipſum Diabolum credunt eſſe ſolem, lunam dicunt eſſe Hævam, & per ſingulos menſes dicunt eos fornicari, ut vir cum aliqua meretrice. Omnes ſtellas dicunt eſſe dęmones. Ad ultimum dicunt, ſine illis neminem poſſe ſalvari. „ Opus *Bonacurſi* editum eſt Tom. 13. *Spicilegii*.

VIII. *Contorezenſes* pleriquæ circa Trinitatem errabant. Deum ex nihilo creaſſe Angelos & quatuor elementa fatebantur, ſed Diabolum de limo Dei omnia viſibilia creaſſe: Corpus hominis condidiſſe, inque illud infudiſſe primum Angelum, qui in modico peccaverat. Vetus omne Teſtamentum reprobabant, opus eſſe Diaboli blaſphemantes, his tantùm verbis exceptis, quæ a Chriſto & Apoſtolis laudata ſunt in Novo. Moyſen damnabant: de cæteris Patribus antiquis dubitabant. Chriſtum humanæ naturæ non fuiſſe, ſed Angelicæ, & B. Virginem ex qua illam ſumpſit, eſſe Angelum aſſerebant nonnulli. Quicumque verò Cathari Chriſtum verum corpus humanum de Virgine ſumpſiſſe confitebantur, illud tamen glorificatum negabant; ſed Chriſtum illud depoſuiſſe effutiebant aëreo in cœlo, in die Aſſumptionis ſuæ; iterumque reſumpturum illud in die Judicii. Quo peracto, in præjacentem materiam inſtar cadaveris, reſolvetur. Animas Beatæ Virginis, Apoſtolorum, Sanctorumque reliquorum

nondum gloria frui, nec ad diem uſque Judicii beatas fore, ſed cum Jeſu Chriſti corpore in loco aëreo verſari.

IX. *Bagnolenſes* Cathari animas creatas a Deo ante mundi conſtitutionem aſſerebant, & tunc in peccatum prolapſas. Beatam Virginem fuiſſe Angelum, & Chriſtum ex ea humanam naturam non ſumpſiſſe, nec verè paſſum; ſed corpus cœleſte habuiſſe. In cæteris, Contorezenſibus conſentiebant.

X. *Paterini*, Minorem Creatorem, ſcilicet Luciferum, omnia viſibilia condidiſſe aſſerebant. Matrimonium eſſe adulterium; aliaque errorum portenta.

XI. *Paſſagini* Moſaïcam Legem ad literam eſſe obſervandam dicebant, Chriſtum non eſſe æqualem Patri. Tres perſonas Trinitatis non eſſe unum Deum & unam ſubſtantiam. Omnes Doctores, totamque Romanam Eccleſiam damnabant: (inquit *Bonacurſus*.)

XII. Waldenſium quoque Catharorum propago Secta *Albigenſium*, de quibus agemus ſequenti Sæculo. Catharos Toloſanos Albanenſium errores ſectatos fuiſſe: Catharos Franciæ idem ſenſiſſe cum Bagnolenſibus, qui paucos errores ad Contorezenſium blaſphema dogmata addebant, *Reinerus* teſtatur. Cùm verò Albanenſes & Contorezenſes Cathari duo principia crederent cum Manichæis, nuptias damnarent, Vetus Teſtamentum reprobarent; circa Trinitatem etiam errarent: hinc factum eſt ut ab Auctoribus pleriſque Vvaldenſes omnes indiſcriminatim horum errorum accuſati ſint, & Manichæi, vel Ariani appellati: cùm tamen Vvaldenſes puros de Deo & Chriſto rectè ſenſiſſe, & Matrimonium bonum aſſeruiſſe atque a Deo in Paradiſo Terreſtri inſtitutum, eorum Confeſſiones ac libri teſtentur: & de illis *Vvillelmus Neuburgenſis* lib. II. *De Rebus Anglicis cap.* 13. ſcripſerit. *Interrogati per Ordinem de Sacra Fidei Articulis, de ſubſtantia quidem Superni Medici recta; de ejus verò Remediis, quibus humanæ infirmitati mederi dignatur, id eſt, de Divinis Sacramentis, perverſa dixerunt.* Hæc ab eo ſcripta occaſione quorumdam ex illa Secta Germanorum, qui cùm in Angliam transfretaſſent, ab Epiſcopis damnati, & ſeculari Poteſtati traditi ſunt.

Waldenſes Puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & Matrimonium bonum eſſe.

Nec de puris Vvaldenſibus, ſed de Variis ipſorum ſectis, Catharis præcipuè, intelligendus eſt *Ebrardus de Bethunia*, in Prologo libri ſui ſcribens: *In fide claudicantes, Trinitatem diffitentur, & lacerant unitatem: Legem Moiſi deſtruunt, Patres Legis judicant, Deum qui Legem dedit, deteſtantur; Creatorem Mundi abnuunt & hominum Plaſmatorem, nubere prohibent*, &c. Quamquam verò *Ebrardi* liber *Contra Vvaldenſes* inſcribatur, perperam inde colligeres, Vvaldenſes omnes Ariana & Manichæa hæreſi infectos fuiſſe. Hanc enim inſcriptionem libro ſuo non appoſuit *Ebrardus* ipſe, ſed ejus Editor *P. Gretſerus* S. J. cùm Auctor librum *Antihæreſeos* ſimpliciter inſcripſiſſet. Tractatus *Bernardi* Abbatis *Fontis Calidi*, inſcribitur quidem *Contra Vvaldenſes & contra Arianos*: ſed Arianorum nomen in ſolo titulo legitur, nullum ipſorum errorem Vvaldenſibus objicit in toto Tractatu. *Ermengardus*, Hæreticis quos impugnat, tribuit, quòd Deum verum omnium Creatorem eſſe negaverint, quòd duos eſſe Deos dixerint: Legem Moſaïcam ab omnipotenti Deo minimè datam, ſed a Principe malignorum Spirituum: Matrimonium non eſſe licitum, &c. Sed Vvaldenſes omnes non petit *Ermengardus*, cujus librum *Contra Sectam Vvaldenſium* proprio ingenio Gretſerus inſcripſit, cùm *Ermengardus* hanc duntaxat inſcriptionem appoſuiſſet: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt, Mundum iſtum & omnia viſibilia non eſſe a Deo facta, ſed a Diabolo.*

Denique *Reinerus* noſter de puris Vvaldenſibus, qui *Leoniſtæ*, & *Pauperes de Lugduno* dicti ſunt, ſermonem faciens, Cap. IV. Opuſculi ſui *De Hæreticis*, ipſos a Manichæorum, & Arianorum blaſphemiis abſolvit. Cùm enim præmiſiſſet 60. & ampliùs Hæreticorum Sectas, quæ Eccleſiam olim infeſtarant, deletas eſſe, *Præter Sectas Manichæorum, Arianorum, Runcariorum, & Leoniſtarum*, ſubdit: *Inter omnes has Sectas quæ adhuc ſunt, vel fuerunt, non eſt pernicioſior Eccleſiæ, quàm Leoniſtarum. Et hoc tribus de cauſis: Prima eſt quia diuturnior. Aliqui enim dicunt quòd duraverit a tempore Silveſtri: aliqui a tempore Apoſtolorum. Secunda, quia eſt generalior. Ferè enim nulla eſt terra in qua hæc Secta non ſit. Tertia, quia cùm omnes aliæ Sectæ immanitate blaſphemiarum in Deum, audientibus errorem inducant, hæc ſcilicet Leoniſtarum, magnam habet ſpeciem pietatis: eo quòd coram hominibus juſtè vivant, bene omnia de Deo credant, & omnes Articulos qui in Symbolo continentur: ſolummodo Romanam Eccleſiam blaſphemant, & Clerum cui multitudo Laicorum facilis eſt ad credendum.* Quamobrem minùs accuratè *Eymericus* noſter in Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. inter Vvaldenſium hæreſes hanc recenſuit decimam-ſeptimam: *Quòd Symbolo Fidei non eſſe ſtandum, nec credendum dicerent.* Sane veram Fidem Catholicam & Apoſtolicam in Symbolo Apoſtolorum in Articulos duodecim diſtinctam profiteri ſe gloriantur in ſuo Catechiſmo, ut legere eſt apud *Perrinum* lib. 1. *De Vvaldenſium Doctrina*, pag. 159. Idem ex aliis ipſorum libris, & Confeſſionibus Fidei compertum eſt.

XIII. Quædam erat inter Catharos inanis Pœnitentiæ, & Confeſſionis ſpecies nulla contritionis & ſatisfactionis veſtigia, teſte *Reinero*, qui ſeptemdecim annos in hujus hæreſeos luto hæſerat. Quoddam etiam erat apud eos Hierarchiæ ſimulachrum. Ordines quatuor habebant. Qui erat in ſupremo Ordine, vocabatur Epiſcopus: qui in ſecundo vocabatur Filius Major: qui in tertio, Filius Minor: qui in quarto Diaconus. Epiſcopus primas tenebat in impoſitione manus, in fractione Panis, in inchoatione orationis. Filius Major & Filius Minor viſitabant omnes Catharos ſub Epiſcopo conſtitutos. Diaconi excipiebant Confeſſionem venialium ſemel in menſe, & ſubditis abſolutionem impendebant. Manus impoſitionem frequentabant Cathari, quæ ab eis *Conſolamentum*, & ſpirituale Baptiſma ſeu Baptiſma Spiritus Sancti vocabatur: quo ſine nullum peccatum mortale dimitti cenſebant. Hæc & alia Sectæ arcana *Reinerus* exponit Cap. VI.

§. VI.

De Diſciplina & Moribus Vvaldenſium.

Vvaldenſes Paſtores ſuos habebant, qui *Barbæ* vocabantur. Miniſterii candidati Evangelia *SS. Matthæi & Joannis*, Epiſtolas omnes Canonicas, Salomonis, Davidis, & Prophetarum libros, maximam partem recitare memoriter debebant. Deinde ſi teſtimonio bono probati, ad prædicandi munus impoſitione manuum admittebantur. Miniſtris alimenta & indumenta communibus ſumptibus tribuebantur. Seniores præterea ad regendum populum eligebant. In grave crimen lapſis prædicandi munere interdicebatur, & extra Societatem ejiciebantur. Quotannis in Synodum, ubi licebat, conveniebant Paſtores, ut de Sectæ rebus agerent. Quamdam excommunicationis ſpeciem uſurpabant, quâ gravium crimi-

num

num reos contumaces plectebant. Nefas exiſtimabant filios abſque parentum conſenſu nubere. Popinarum frequentationem prohibebant, ac popinam *Fontem peccati*, & *Scholam Diaboli* nuncupabant: in qua ſua miracula patrat, iis contraria quæ Deus in Eccleſia operatur. Non enim claudos erigit, ſed rectè gradientes ibi claudicare facit: non cæcos illuminat, ſurdis auditum, mutis loquendi facultatem reſtituit; ſed ebrietate cæcos, ſurdos, mutos reddit. Caupones omnium peccatorum, quæ ibi committuntur, conſcios aſſerebant, illud Eccleſiaſtici cap. 26. Oraculum laudantes: *Non juſtificabitur caupo a peccatis labiorum*. Choreas execrabantur & diſſuadebant, ut *Proceſſionem Diaboli*; in qua ſingulis ſenſibus peccatur; in qua omnia Decalogi præcepta violantur; adorantur idola, vanitati ſervitur, dies Domini profanatur, parentes contemnuntur & pacta pleraque contra ipſorum honorem & reverentiam fiunt, occiduntur animæ, fornicationes & adulteria animo primùm, deinde opere committuntur, mendacia & juramenta proferuntur, corda Deo eripiuntur, aliena concupiſcuntur ornamenta. Proprium corpus ita ab unoquoque Fidelium regi oportere docebant, ut deſideriis carnis non obediat; ut membra ſua cuſtodiat ne ſint arma iniquitatis, ut ſobrietatem ſervet ac temperantiam in cibo, potu, verbis, & curis ſæculi, ut otium fugiat, opera miſericordiæ faciat, contra cupiditates pugnet, religionis operibus vacet, conſcientiam diſcutiat, ac emundet. Has converſationis externæ regulas proponebant; Mundum non diligere: malorum conſortium fugere; pacem habere cum omnibus, quantùm fieri poteſt; non contendere in judicio, non ulciſci injurias, inimicos amare; parato eſſe animo ad labores, calumnias, & omnis generis tormenta pro veritate perferenda; Jugum cum infidelibus non ducere; operibus malis non communicare. Hæc ex libro Valdenſium *De Diſciplina*, quem ad calcem Hiſtoriæ ſuæ edidit *Joannes Paulus Perrinus*. Ipſorum quoque mores ſpecie tenus caſtiſſimos & integerrimos fuiſſe *Reinerus* Cap. VII. libri ſui *de Hæreticis* teſtatur: *Sunt*, inquit, *in moribus compoſiti & modeſti: ſuperbiam in veſtibus non habent, quia nec pretioſis, nec multùm abjectis utuntur. Negotiationes non habent, propter mendacia, & juramenta, & fraudes vitandas; ſed tantùm vivunt de labore, ut Opifices. Doctores etiam ipſorum ſunt ſutores & textores. Divitias non multiplicant, ſed neceſſariis ſunt contenti: caſti etiam ſunt, maximè Leoniſtæ, temperati in cibo & potu, ad tabernas non eunt, nec ad choreas, nec ad alias vanitates. Ab ira ſe cohibent. Semper operantur, diſcunt, vel docent, & ideo parum orant. Ad Eccleſiam fictè vadunt, offerunt, confitentur, communicant, interſunt prædicationibus, ſed ut Prædicantem capiant in ſermone. Cognoſcuntur etiam in verbis præciſis & modeſtis. Cavent a ſcurrilitate, detractione, verborum levitate, mendacio, & juramento: nec dicunt*, verè, *vel* certè, *& ſimilia, quia hæc reputant juramenta. Item ad quæſtiones rarò directè reſpondent, ut ſi quæratur ab ipſis: Scis tu Evangelium, vel Epiſtolas? Reſpondet, Quis docuiſſet me iſta? Vel dicit: Hujuſmodi debent ſcire qui ſunt magni vel profundi intellectus; vel qui ad hoc ſunt otioſi & idonei*. Teſtamenti Novi Textum, & magnam partem Veteris, linguâ vernaculâ memoriter complectebantur, eodem *Reinero* teſte, Cap. VI. Vvaldenſibus puris non convenit, quod ſcribit *Ebrardus de Betuniâ* Cap. XXII. Antihæreſeos: *Omiſerunt ludicra, ſed non lucra: abjecerunt otia, ſed non negotia; ita enim mundanis abrenuntiant, ut avaritiæ obligentur vinculo fortiori*. *Reinerus* enim contrarium omnino de Vvaldenſibus teſtatur. Nec etiam ipſis conveniunt quæ idem ſcribit Cap. XXI. *Malè quidem & perversè operantes in quibuſdam latebris ſe abſcondunt: quædam quoque facientes abuſiva, ab aliis, & eorum Novitiis ſe videri non permittunt*. Contra verò ipſorum caſtitati *Reinerus* teſtimonium perhibet. *Caſti etiam ſunt*, (inquit) *maximè Leoniſtæ*: quo fit ut *Emerico* noſtro fidem non adhibeam, qui Vvaldenſium errores recenſens Parte II. *Directorii Inquiſitorum* Quæſt. 14. ſcribit: *Sextus-decimus error & hæreſis eſt, quòd melius eſt ſatisfieri libidini quocumque actu turpi, quàm carnis ſtimulis fatigari: ſed eſt [ut dicunt & ipſi faciunt] in tenebris licitum quemlibet, cum qualibet indiſtinctè, carnaliter commiſceri, quandocumque & quotieſcumque carnalibus deſideriis ſtimulantur.*

Walden-ſes Sectam ſuam a Romano Pontifice petierunt approbari.

II. Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum MCCXII. ſuperſtitioſam quidem fuiſſe Vvaldenſium converſationem & hæretica dogmata, cæteroquin integros mores ſignificat, hoc excepto, quòd mulieres circumducendo, pravis ſuſpicionibus anſam præbuerint: & in tantam erectos eſſe fiduciam, ut Sectam ſuam Religionis nomine ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo rogaverint approbari, Sedi Apoſtolicæ illudere conati. *Mundo jam ſeneſcente*, inquit, *exortæ ſunt duæ Religiones in Eccleſia, cujus ut aquilæ renovatur juventus, quæ etiam a Sede Apoſtolica ſunt confirmatæ, videlicet Minorum Fratrum & Prædicatorum; quæ fortè hac occaſione ſunt approbatæ, quia olim in Italia exortæ adhuc perdurant; quorum alii Humiliatos, alii Pauperes de Lugduno ſe nominabant. Quos Lucius Papa quondam Hæreticos ſcribebat, eo quòd ſuperſtitioſa dogmata & obſervationes in eis reperirentur: in occultis quoque prædicationibus quas faciebant, plerumque in latibulis, Eccleſiæ Dei & Sacerdotio derogabatur. Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud Sedem Apoſtolicam cum Magiſtro ſuo quodam [ut puto] Bernardo; & hi petebant Sectam ſuam a Sede Apoſtolica confirmari & privilegiari. Sanè ipſi dicentes ſe gerere vitam Apoſtolorum, nihil volentes poſſidere, aut certum locum habere, circuibant per vicos & caſtella. At Dominus Papa quædam ſuperſtitioſè in converſatione ipſorum eiſdem objecit, videlicet quòd calceos deſuper pedem præcidebant & quaſi nudis pedibus ambulabant. Præterea cùm portarent quaſdam cappas quaſi Religionis, capillos capitis non attondebant, niſi ſicut Laici. Hoc quoque probroſum in eis videbatur quòd viri & mulieres ſimul ambulabant in via, & plerumque ſimul manebant in una domo; & de eis diceretur, quòd quandoque ſimul in eiſdem lectulis accubabant. Quæ tamen omnia ipſi aſſerebant ab Apoſtolis deſcendiſſe, &c.*

Claudius Seyſſellus, Taurinenſis Achiepiſcopus, cujus liber adversùs Errores & Sectam Vvaldenſium Pariſiis in lucem prodiit anno MDXX. Vvaldenſes integerrimis fuiſſe moribus teſtatur. *Nonnihil etiam* (inquit) *ad horum Vvaldenſium confirmandam tolerandamque Sectam confert, quod præter hæc [quæ contra Fidem Religionemque noſtram aſſumunt] in reliquis fermè puriorem quàm cæteri Chriſtiani vitam agunt. Non enim niſi coacti jurant, neque nomen Dei in vanum proferunt, Promiſſaque ſua bonâ fide implent, & in paupertate pars maxima degentes, Apoſtolicam vitam doctrinamque ſervare ſe ſolos proteſtantur*. Verùm operibus externis perperam gloriabantur Vvaldenſes, perperam & alii Hæretici gloriantur, cum opera abſque fide nihil omnino proſint ad ſalutem, & inſtar magni curſus extra viam ſe habeant. De quibus appoſitè ſcribit *Ebrardus de Bethunia*, Antihæreſeos Cap. XVI. *Fidem negligentes Chriſtianam*, Fol. IX.

Hæretici de operibus externis fruſtra gloriantur.

Chri-

Chriſti Diſcipulos ſe faciunt appellari, cum ſint potiùs Antichriſti. In operibus enim ſolummodo confidenter fidem prætermittunt, cum fides operibus potiùs ſit proponenda. Revolvens etenim paginas Scripturarum, opera præter fidem valere non reperi.

Cauſæ cur plures Catholici ad Sectam Vvaldenſium deficerent.

Sex cauſas enumerat *Reinerus*, quæ in Vvaldenſium Sectam Catholicos non paucos pertraherent. Prima, inquit, eſt inanis gloria: quia enim „ vident Doctores in Eccleſia honorari, idcirco „ etiam ipſi Doctrinæ honorem ambiunt. Porro omnes, viri & fœminæ, parvi & magni, diu noctuque docent vel diſcunt. Narrat *Reinerus*, Vvaldenſem quemdam, depravandi Catholici hominis cauſa hyemali tempore, intempeſtiva nocte, per tractum aquæ ad ipſum enataſſe. In quo, „ inquit ille, reprehendi poteſt negligentia Fi„ delium Doctorum, qui non ſic zelant Catho„ licæ Fidei veritatem, ſicut perfidi Leoniſtæ ze„ lant infidelitatis errorem. Altera cauſa eſt, „ Tranſlatio ab ipſis facta Veteris & Novi Te„ ſtamenti in linguam vulgarem. Audivi, inquit Reinerus, & vidi quemdam Ruſticum idiotam, „ qui Job recitavit de verbo ad verbum; & plu„ res qui totum Novum Teſtamentum perfectè „ ſciverunt. Et quia ſunt Laici idiotæ, falsò & „ corruptè Scripturam exponunt, ut illud Joannis I. *Et ſui eum non receperunt*, ita exponunt; *id eſt, porci*. Et illud Pſalmi, *Increpa feras arundinis*, ita legunt: *Increpa feras birundines*. Prima hæc Scripturarum Verſio in linguam Gallicam a Vvaldenſibus facta eſt in urbe Metenſi, quam *Innocentius III.* Pontifex Maximus improbavit Epiſtola ad univerſos Chriſti Fideles in Urbe & Diœceſi Metenſi conſtitutos, quæ in ejus Regeſto 131. Libri II. eſt, & refertur a *Bzovio* ad annum MCXCIX. illoſque damnavit, quòd Officium Prædicationis abſque Miſſione uſurparent.

Tranſlatio Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem a Vvaldenſibus facta.

Innocentius III. Vvaldenſes damnat, quòd abſque Miſſione Officium Prædicationis uſurpent.

Cum Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus in Eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter Prædicationis officium uſurpare: nam, ſecundùm Apoſtolum, Quo„ modò prædicabunt, niſi mittantur? *Et Veritas* „ *ipſa præcipit Apoſtolis*: Rogate Dominum meſ„ ſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Tum „ Hæreticorum Vvaldenſium reſponſionem occupat eruditus Pontifex, dicentium, ſe inviſibiliter a Deo miſſos. *Cum*, inquit, *interior illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam nudè tantùm aſſerere, quod ipſe ſit miſſus a Deo, cum hoc quilibet Hæreticus aſſereret. Sed oportet ut adſtruat illam inviſibilem miſſionem per operationem Miraculi, vel per Scripturæ teſtimonium ſpeciale. Unde cum Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad Filios Iſraël, ut crederetur ei quòd mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, ut converteret virgam in colubrum, & colubrum iterum reformaret in virgam. Joannes quoque Baptiſta ſuæ Miſſionis ſpeciale protulit teſtimonium de Scriptura, reſpondens Sacerdotibus & Levitis qui miſſi fuerant ad interrogandum quis eſſet, & quare baptizandi ſibi officium aſſumpſiſſet*: Ego, *inquit*, vox clamantis in de„ ſerto, Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta. *Non ergo credendum ei qui ſe dicit miſſum a Deo, cùm non ſit miſſus ab homine, niſi de ſe ſpeciale proferat teſtimonium de Scripturis, vel evidens Miraculum operetur. Nam & de his qui miſſi leguntur a Deo, Evangeliſta teſtatur*: Quòd „ ipſi profecti prædicabant ubique, Domino coo„ perante, & Sermonem confirmante ſequenti„ bus ſignis.

Quæ miſſionis inviſibilis & extraordinaria argumenta.

In Verſionibus Scripturæ Sacræ in linguam vulgarem, quatuor examinanda.

De memorata Scripturæ Sacræ Verſione in linguam Gallicam, legenda eſt & altera Innocentii III. Epiſtola ad Abbates Ciſtercienſem, Morimundenſem, & de Chriſta, lib. 2. Regeſti, in qua ſe dediſſe in mandatis Epiſcopo & Capitulo Metenſi teſtatur, ut inquirerent, *Quis fuerit Autor Tranſlationis? Quæ intentio transferentis? Quæ fides utentium? Quæ cauſa docendi? &c.*

Hæc contra Calviniſtas & Lutheranos uſui eſſe poſſunt, qui Vvaldenſium fraternitate gloriantur. Nunc ad inſtitutum revertamur.

Tertia cauſa propagationis Sectæ Vvaldenſium, ex *Reinero*, eſt ſcandalum ex malo quorumdam exemplo. Unde cùm quoſdam e Catholicis, & præcipuè e Clericis, perverſam vitam ducere viderent, protinus dicebant: Sic Apoſtoli non vixerunt, nec nos qui ſumus Sectatores Apoſtolorum. *Reinero* concinit *Seyſſellus* Archipræſul, Fol. 8. Quarta cauſa, eſt quorumdam Concionatorum ignorantia, qui quandoque frivola, quandoque falſa e ſacro Suggeſtu prædicabant. Quinta cauſa, eſt irreverentia quorumdam Miniſtrorum Eccleſiæ erga Sacramenta. Sexta cauſa, eſt odium contra Eccleſiam. Se a Vvaldenſi quodam audiviſſe, *Reinerus* teſtatur, *Cap. III.* Hoc ipſorum eſſe conſilium, ut Clericos & Clauſtrales ad ſtatum Foſſorum, ablatis decimis & poſſeſſionibus, deprimerent.

Tam latè diffuſa erat Vvaldenſium hæreſis, ut ſexdecim Eccleſias ſola Catharorum Secta obtineret; ſcilicet Albanenſem, Contorezenſem, Bagnolenſem, Vicentinam, Florentinam, de Valle Spoletana, Franciæ, Toloſanam, Cadurcenſem, Albigenſem, Sclavoniæ, Conſtantinopolitanam Latinorum, Conſtantinopolitanam Græcorum, Philadelphiæ, Romaniolæ, Bulgariæ, Duagraniciæ. In Germania præcipuè vigebat Secta Catharorum, necnon in Italia. Sed Patarenorum inferior non erat in Longobardia numerus. Ex omnibus pene iſtius Provinciæ, & quibuſdam Tuſciæ civitatibus, Juvenes ad Scholas Pariſienſes tranſmiſerant, quoſdam Logicis cavillationibus, alios etiam Theologicis diſciplinis imbuendos, quò ad Sectæ propugnandos errores, & Catholica dogmata confutanda aptiores evaderent. Multos etiam eo conſilio mittebant ad nundinas, ut perverterent divites laïcos, & commenſales hoſpites: ut multipliciter negotiantes, aliorum pecunias hinc ſibi lucrarentur; inde animas theſaurizarent Antichriſto. Ita refert *Yvo Narbonenſis*, qui ſe Patarenum ſimulans omnia ipſorum arcana didicerat, in Epiſtolâ ad *Giraldum* Burdigalenſem Archiepiſcopum, apud *Matthæum Paris*, ad annum 1243.

§. VII.

De Vvaldenſium Damnatione, & Impugnatoribus.

Damnati ſunt Vvaldenſes primùm ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Concilio Turonenſi, anno 1163. Secundò in Concilio Lumberienſi a *Geraldo* Albigenſi Epiſcopo, *Gaucelino* Lodovenſi, Caſtrenſi Abbate, & Abbatibus *De Ardurello*, & *De Candillo*, Judicibus ab utraque parte electis; Archiepiſcopo Narbonenſi, Epiſcopis Toloſano, & Agathenſi, Abbatibuſque plurimis, *Conſtantia* quoque Regis Francorum ſorore, *Raimundi* Toloſani Comitis uxore præſentibus, & ſententiam in eos latam approbantibus. Hanc Synodum ad annum 1176. refert *Rogerius Hovedenus*. Annum 1175. adſcriptum habent Acta ex *Sirmondi* MS. Codice a *P. Coſſartio* edita. Hæreticos illos Arianos vocat *Rogerius*: cùm tamen nullius erroris circa Sanctiſſimam Trinitatem convicti atque damnati ſint. Vvaldenſes potiùs erant, non tamen puri. Sectæ dux his in partibus erat *Oliverius* quidam. *Bonos homines* appellari ambibant. Hæreſeos convicti ſunt circa ſex capita. Primo quod Veteris Teſtamenti Scripturas non reciperent, niſi quoad ſententias a Chriſto & Apoſtolis laudatas,

Concilium Lumberienſe.

Lumbaria, *vulgò* Lombez, *urbs Epiſcop. in Vvaſconia, ſub Metropoli Toloſana.*

datas, Secundò, quòd Fidem ſuam exponere & profiteri etiam interrogati renuerent, ad id ſe non teneri contendentes. Tertiò quòd parvulos per Baptiſmum ſalvari negarent. Quartò, quòd Euchariſtiam ab omni homine fideli & probo tam Laïco quàm Clerico dicerent conſecrari. Quintò, quòd uſum Matrimonii fornicationem eſſe, & ab æterna ſalute prohibere conjugatos prędicarent. Sextò, quòd ſolos Sacerdotes ſolvendi & ligandi non accepiſſe Poteſtatem, & Confeſſionem ſolam, ſive Clericis, ſive Laïcis faciendam, ſub præcepto cadere, non ſatisfactiónem. Ut hæreſeos notam ac pœnas evaderent, fidem Catholicam & dogmata ſingulis erroribus oppoſita, ore tenus, profeſſi ſunt. At ſuam illam profeſſionem juramento confirmare compulſi, contumaciam & hæreſim rurſus prodidere, quam ſucato animo ejurabant. Nam jurare ſe nolle reſponderunt, quòd Evangelio & Apoſtolicis Epiſtolis juramentum prohibitum ſit. Novi Teſtamenti auctoritate convictus error, Hæretici damnati & ab Eccleſia ejecti. Conferatur *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium pag. 555. uſque ad 560. cum Actis Concilii ex MS. editis Tom. X. Conciliorum Editionis Labbeanæ, pag. 1470.

In Synodo Toloſana damnati Vvaldenſes.

Anno 1178. Quæſtio rurſus de ejuſdem Sectæ erroribus Toloſæ habita eſt a *Petro* S. R. E. Titulo *S. Chryſogoni* Presbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, præſentibus Archiepiſcopis Bituricenſi & Narbonenſi, *Reginaldo* Bathonienſi, & *Joanne* Pictavenſi, Epiſcopis, necnon *Henrico* Abbate Clarevallenſi, aliiſque Viris Eccleſiaſticis, miſſis a *Ludovico VII.* Franciæ, & *Henrico II.* Angliæ, Regibus. Idem fuit hujus ac præcedentis Synodi exitus. In iiſdem capitibus Hæretici manifeſtè deprehenſi juramenti recuſatione, contumaces damnati, & Anathemate palam confixi ſunt. Ita refert *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium ad hunc annum. *Petrus Moranus* vir locuples, quem *Joannem Evangeliſtam* nominabant, errorem ejuravit. Indicta illi in Pœnitentiam Hieroſolymitana Peregrinatio, utque ibi ſolido triennio pauperibus miniſtraret; interimque ante diſceſſum, qui ad quadrageſimum diem dilatus eſt, Eccleſias omnes Toloſanæ civitatis nudis pedibus circuiret, ac flagellis corpus palam cæderet, illata Eccleſiis, pauperibuſque damna, uſuris, ac rapinis, reſtitueret: Caſtrum quoddam ſuum, Hæreticorum Conventiculis profanum & infame a fundamentis everteret. Quod incredibili cum Orthodoxorum lætitia præſtitit. *Rogerius de Bederz* Albigenſis civitatis & agri Dominus, Hæreticorum fautor manifeſtus, qui Albigenſem Epiſcopum ſub eorum cuſtodia detinebat, publico Anathemate damnatus eſt. Comes *Sancti Ægidii* juravit ſe nec preco, nec pretio, favorem hæreticis præſtiturum. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Petri* Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ Legati, & *Henrici* Clarevallenſis Abbatis, quas *Rogerius Hovedenus* Annalibus ſuis inſeruit. Eoſdem ipſis errores tribuit Legatus, quos *Oliverio* & aliis Hæreticis, Synodi Lomberienſis Acta. Hæc Albigenſium exordia, qui iidem ac Vvaldenſes, non puri quidem, ſed Cathari, præcipuè Contorezenſes, Manichæorum hæreſi afflati.

In Concilio Lateranenſi III.

Item a Lucio III.

A Bernardo Narbonenſi Archiepiſcopo.

Quartò in Concilio Oecumenico Lateranenſi 3. Canone 27. damnati ſunt, anno 1179. Eoſdem Hæreticos a *Lucio III.* Pontifice Maximo damnatos teſtatur *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi*, in ſui contra ipſorum hæreſim Tractatûs Præfatione. Iniit autem Pontificatum *Lucius III.* anno Chriſti 1181. Paulò poſt a *Bernardo* Narbonenſi Archiepiſcopo ad Judicium vocati ſunt atque damnati, qui in Vvaſconia graſſabantur. *Quamvis a præfato Summo Pontifice condemnati*, (inquit Bernardus Abbas) *virus ſua perfidiæ longè latèque per orbem temerario auſu evomuerunt. Ea propter contra eos pro Eccleſia Dei Dominus Bernardus Narbonenſis Archiepiſcopus, Religione & Dei honeſtate inſignis, zelans legem Dei, ſe fortem murum oppoſuit. Accitis itaque pluribus tam Clericis quàm Laïcis, Religioſis ac Sæcularibus, ad Judicium vocavit. Quid plura? Cauſa diligentiſſimè inveſtigata, condemnati ſunt.* Narbonenſes Infulas conſecutus eſt *Bernardus* anno 1181. Spretâ Eccleſiæ Sententiâ, *Nihilominus poſtea, & clam, & publicè, ſemen ſuæ nequitiæ ſpargere auſi ſunt. Unde rurſum, quamvis ex abundanti, ad diſceptationem vocati ſunt per quoſdam, tam Clericos, quàm Laïcos. Et ne lis diutiùs protraheretur, electus eſt ab utraque Parte Judex quidam Sacerdos, Raimundus ſcilicet de Daventria, vir ſiquidem religioſus ac timens Deum nobilis genere, ſed converſatione nobilior. Aſſignata igitur die cauſæ adveniente, congregatis invicem Partibus, aliiſque quamplurimis Clericis & Laïcis, de quibuſdam Capitulis in quibus malè ſentiebant, a Viris Catholicis accuſati ſunt: eiſque per ſingula reſpondentibus, hinc inde diu diſputatum eſt, & ab utraque parte multa producta auctoritates. Auditis igitur Partium allegationibus, præfatus Judex, per Scriptum, definitivam dedit Sententiam, & Hæreticos eſſe in Capitulis, de quibus accuſati fuerant, pronuntiavit.* Ita refert *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi*, qui huic Collationi & Judicio aderat, & utriuſque Partis argumenta & reſponſiones Tractatui ſuo inſeruit. *Quibus autem auctoritatibus vel rationibus ſuam aſſertionem defenderent* (inquit) *Quidve eis a nobis Catholicis reſponſum ſit: aut quibus Scripturarum teſtimoniis Fidem tueremur Catholicam, præſenti inteximus Opuſculo.*

Collatio coram Judice ab ipſis electo, & Catholicis etiam probato: in qua Hæretici pronuntiantur.

Damnantur rurſus in Concilio Senonenſi.

Sextò damnati ſunt in Concilio Senonenſi anno MCXCVIII. in quo Nivernenſis Decanus, & Abbas *S. Martini*, hæreſeos infamiâ laborantes, & familiaritatis cum Hæreticis convicti, pœnis canonicis damnati ſunt. Abbas exauctoratus, Decanus ab Officio ſuſpenſus eſt: ambo ad Summum Pontificem *Innocentium* III. remiſſi: Qui Decano *Purgationem quarta decima manus ſui Ordinis* indixit, id eſt, quatuordecim Sacerdotum teſtimoniis faciendam: & ab Officio manere ſuſpenſum decrevit, donec ſcandalum ſopiretur: utque in urbe Nivernenſi & villis adjacentibus Fidem Catholicam profiteretur & prædicaret. Si verò in probatione deficeret, ab Officio & Beneficio depoſitus, ad agendam Pœnitentiam in arctum Monaſterium detruderetur. Abbatem verò *Rainaldum* ab Officio Sacerdotali deponi juſſit, Inquiſitione habita a *Petro* S. R. E. Cardinali Titulo *S. Mariæ in Via Lata*, Sedis Apoſtolicæ Legato, & *Odone* Epiſcopo Pariſienſi, niſi aliquid occurreret quòd a ferenda in ipſum ſententia meritò retardaret. Duorum enim errorum manifeſtis fuerat convictus Teſtimoniis, quòd nempe aſſeruiſſet *Corpus Domini mitti in ſeceſſum: &, juxta verbum Origenis, omnes tandem fore ſalvandos.* Præfuit Concilio Senonenſi *Michaël* Archiepiſcopus: adfuere Trecenſis, Autiſiodorenſis, & Nivernenſis Epiſcopi. Iſta conſtant ex *Roberto* Monacho *S. Mariani* in Chronico Autiſiodorenſi, & ex *Innocentio* III. Epiſtolâ 59. & 90. lib. 2. Chronicon Autiſiodorenſe hæreſim illam *Populicanam* vocat, omnium hæreſeon *feculentiſſimam*, quæ *virulentas radices ſuas, latè quidem, ſed latenter hoc tempore propagarat.* Eamdem autem eſſe hæreſim, quæ ab *Alexandro III.* in Concilio Lateranenſi Oecumenico, Can. 27. damnata fuerat, conſtat: *In Gaſconia*, inquit, *Albigeſio, & Partibus Toloſanis, & aliis locis Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas.*

Dam-

In Concilio Lateranenſi Quarto: & a Gregorio Nono.

Damnati ſunt præterea in Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno 1215. Item a Gregorio IX. in Conſtitutione edita anno MCCXXXVI. quæ inſerta eſt Lib. V. Decretalium Tit. VII. *De Hæreticis*, Cap. *Excommunicamus* (XV.) cujus hæc ſunt verba: *Excommunicamus & anathematizamus univerſos Hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Joſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, &c. Damnati verò per Eccleſiam, ſæculari Judicio relinquantur animadverſione debita puniendi: Clericis priùs a ſuis Ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, redire voluerint ad agendam condignam Pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudantur.*

Pœnæ temporales a Principibus in Vvaldenſes conſtitutæ.

Eoſdem temporalibus pœnis damnavit *Fridericus II.* Imperator ſolemni Conſtitutione, cujus hæc ſunt verba: *Patarenos, Speroniſtas, Leoniſtas, Arnaldiſtas, Circumciſ...o, Paſſaginos, Joſepinos ... Vvaldenſes ... Pauperes de Lugduno, & omnes Hæreticos utriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur, perpetuâ damnamus infamia, diffidamus atque bannimus, cenſentes ut bona talium confiſcentur, nec ad eos ulteriùs revertantur: ita quòd filii eorum ad ſucceſſiones pervenire non poſſint, cùm longè ſit gravius æternam quàm temporalem offendere Majeſtatem.* Hanc *Friderici II.* Conſtitutionem lego apud *Goldaſtum*, Tom. I. Conſtitutionum Imperialium, pag. 195.

Ante *Fridericum II. Ildephonſus* ſeu *Alphonſus* Rex Aragonum anno MCXCIV. in Vvaldenſes Edictum tulit, quo eos e ſuis ditionibus exulare juſſit, & eorum fautores bonorum proſcriptione mulctavit & velut reos Majeſtatis puniendos declaravit. Hanc piiſſimi Regis Conſtitutionem edidit *Franciſcus Pegna*, in Commentariis Directorii Inquiſitorum *Eymerici*, pag. 281. Eoſdem Hæreticos publicis Legibus inſectatus eſt, & convictos igne damnavit *Philippus Auguſtus*, Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Vvillelmo Britone* lib. 1. *Philippidos*.

Debinc perſcrutari citiùs facit Hereſiarchas,
Simplicium falſo qui fallunt dogmate corda,
Incautas animas occulta fraude necantes:
Qui bona conjugii reprobant, qui carnibus uti
Eſſe nefas dicunt, aliaſque ſuperſtitiones
Inducunt, breviter quas tangit Epiſtola Pauli,
Omnes qui Fidei ſaperent contraria noſtræ.
Quos Popelicanos vulgari nomine dicunt.
De tenebris latebriſque ſuis prodire coacti
Producebantur, ſervatoque ordine Juris
Convincebantur, & mittebantur in ignem.

Vvaldenſes etiam coërcuit *Ludovicus* VIII. Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Dubravio* Olomuzenſi Epiſcopo, lib. 15. Hiſtoriæ Bohemorum. *Poſt Edicta*, inquit, *& minas, ad arma poſtremò venire, inſaniamque fanaticorum ferro & ſanguinis miſſione coërcere coactus eſt.*

Scriptores Eccleſiaſtici, qui Vvaldenſium Hæreſim confutarunt.

In Vvaldenſes ſcripſere, *Ekbertus* Abbas, *S. Elizabethæ* Schonaugienſis Abbatiſſæ frater, duodecimo inclinante ſæculo. Ejus tredecim Sermones contra Catharos in Bibliotheca Patrum extant. Cathari autem erant portio Vvaldenſium. *Ebrardus de Bethunia* Flandrenſis, eoſdem confutavit libro cui titulus eſt ANTIHÆRESIS. *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi* contra eoſdem Tractatum ſcripſit ſub finem 12. ſæculi. *Ermengardus* eoſdem impugnavit libro, cui titulus eſt: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt Mundum iſtum, & omnia viſibilia non eſſe a Deo facta, ſed a Diabolo.* Scripſit contra eoſdem *Reinerus* ſeu *Reinerius Sachonus*, ex Hæretico Vvaldenſi & Epiſcopo Sectæ Catharorum, Catholicus, Ordinis FF. Prædicatorum poſt converſionem ſuam Profeſſor, Philoſophus, Theologus, Jure-conſultus inſignis, Inquiſitor Fidei in Longobardia, circa annum 1254. teſte *Antonio Senenſi*, Ord. Prædicatòr. Ejus liber inſcribitur, *Opuſculum de Hæreticis*. In eodem verſatus eſt argumento *Petrus de Pilichdorf* Sacræ Theologiæ Profeſſor, anno Chriſti circiter MCCCCXLIV. Hos Auctores *Jacobus Gretſerus* S. J. Theologus magno rei Chriſtianæ commodo edidit. Eorum Opera extant in Bibliotheca Patrum. Vvaldenſes etiam quinque libris impugnavit *F. Moneta* Cremonenſis, Ordinis Prædicatorum ab *Antonio Senenſi* commendatus, cujus Opus MS. penes ſe habebat & publico deſtinabat laudatus *P. Gretſerus*. Denique *Claudius Seyſſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, annis ab hinc centum & ſexaginta, librum ſcripſit *adversùs Errores & Sectam Vvaldenſium*, *Cladius Couſſordius* Theologus Pariſienſis in eadem palæſtra cum laude ſe exercuit.

§. VIII.

De Vvaldenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: Et Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa Judicio.

Cùm Vvaldenſes in Germania Eccleſiaſtica & ſæcularis Poteſtas coërceret, eorum Reliquiæ in Bohemiam confluxere, quò ſentina omnium Sectatorum confluere ſolet (inquit *Dubravius* Olomuzenſis Epiſcopus lib. 14. Hiſtoriæ Bohemicæ.) Ad *Calvini* uſque tempora infœlices illæ Reliquiæ permanſerunt. *Ferdinando* Romanorum & Bohemiæ Regi Fidei ſuæ Confeſſionem anno 1235. obtulere, cui præfatus eſt honorificè *Lutherus*. Ipſos veterum Vvaldenſium errores emolliviſſe, condiſſe, ac ipſorum doctrinam texuiſſe, fuco liniviſſe, ornaſſe, ut novis Pſeudo-Apoſtolis *Luthero* & *Calvino* placeret, maximè in Articulo de Euchariſtia, compertum eſt. Articulis conſtat viginti Bohemica Confeſſio. Extat in Syntagmate Confeſſionum Fidei in diverſis Regnis editarum.

Articulo XIII. *De Cœna Domini*, docent, *Corde credendum, ac ore confitendum, Panem Cœnæ Dominicæ verum Corpus Chriſti eſſe, quòd pro nobis traditum eſt, Calicemque verum Sanguinem ejus, qui pro nobis in remiſſionem peccatorum fuſus eſt, ut Chriſtus Dominus apertè dicit:* Hoc eſt Cor„ pus meum. Hic eſt Sanguis meus, *&c. His Chriſti verbis, quibus ipſe panem corpus ſuum, & vinum ſpeciatim ſanguinem ſuum eſſe pronuntiat, neminem de ſuo quidquam affingere, admiſcere, aut detrahere debere, ſed ſimpliciter his Chriſti verbis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinando, credere. Phanaticos Spiritus* vocant, *qui Panem & Calicem Cœnæ verum Chriſti Corpus & Sanguinem eſſe pernegant. Juxta Domini præceptum, Corpus & Sanguinem ejus, promiſcuè ab omnibus, ſub utraque ſpecie, ſumi oportere.* Miniſtros Dominicæ Cœnæ verba referentes, plebem adhortari *Ut Corporis Chriſti præſentiam adeſſe credat. Et procumbentibus interim in genua diſtribuere.* De Euchariſtia eodem ſenſu loquuntur in Profeſſione Fidei ad *Uladislaum* Regem in Hungariam miſſa: *Quando Presbyter rite ordinatus verba teſtimonii Chriſti expreſſerit, continuò Panis eſt Corpus Chriſti, verum, naturale, ex caſtiſſima Virgine ſumptum, quod erat traditurus, quemadmodum vivens Panis teſtatur*, &c. Subſtantialiter tamen Chriſti corpus eſſe non cenſebant, ſed efficaciâ tantùm & virtute. Hic Chriſtum non eſſe *cum ſuo corpore naturali, manſione, exiſtenter, & Corporaliter*, ſed *in cœlo tantùm: eſſe verò ſpiritaliter, potenter, benedictè in veritate.* (In Reſponſione Excuſatoria contra Literas Doctoris *Auguſtini*, quæ extat cum dicta ipſorum Confeſſione, in *Faſciculo Rerum*

Ex-

Melancton in *Epiſt. inſcripta* Benedicto, cœteriſque Fratribus Vvaldenſibus in Bohemia. Bucerus, *in lib. cui titulus*, Scripta duo adverſaria Latoni, &c.

Expetendarum & Fugiendarum] *Lutherus* hanc Vvaldenſium Bohemorum Confeſſionem approbavit honorifica Præfatione. Eamdem laudarunt *Melancton* & *Bucerus*. Non idem *Calvini* de illa fuit judicium. Concoquere enim non potuit, quòd Panem & Vinum in Euchariſtia Verum Chriſti Corpus & Sanguinem præcisè & abſque explicatione aſſererent. Qua de re ita ſcribit ad Polonos Miniſtros: *Legimus*, inquit, *locum illum ubi ſuam de ſacra Chriſti Cœna ſententiam exponunt. Breviter & ſatè conciſè aſſerunt, Panem & Vinum eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Statim ad Confeſſionem tranſeunt, quæ noſtro judicio doctrinam obſcurat vel involvit, magis quàm illuſtret. Queruntur injuſtis ſe calumniis gravari, immo traduci ludibriis & ſubſannationibus, ſed primos ſibi adverſarios ſtatuere videntur, quicumque certiùs definiri poſtulant, quomodo panis ſit Corpus. Tantùm dico, cùm non ſatis disertè & enucleatè de hoc Myſterio locuti ſint Vvaldenſes, faſtidium a Chriſtiana modeſtia procul remotum fore, ſi ab ipſis omnis interpretatio reſpuitur. Formulam verò Confeſſionis amplecti, quæ ſine diſcrimine in unum faſciculum damnationis omnes involvit, qui præcisè non fatentur Panem eſſe præſentiſſimè Chriſti Corpus, an fas ſit Chriſtiano homini, videritis; nos certè non putamus.* Cùm ad eumdem *Calvinum* anno MDLX. Vvaldenſes Bohemi duos ex Symmiſtis ſuis miſiſſent cum literis, fraternitatem ituros, reſpondit ille, Manere ſe in eadem ſententia, quòd eorum Confeſſio recipi ſimpliciter non poſſet abſque periculo. *Nos quidem*, inquit, *manemus in ſententia, non poſſe ſimpliciter recipi Confeſſionis veſtræ formulam abſque periculo: ac ſubſcriptionem, niſi adhibita dextrâ interpretatione, Polonis multarum contentionum originem & materiam fore.*

CAPUT V.

De Scriptoribus Undecimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.

I. MEginfredus Magdeburgenſis Præpoſitus ex Fuldenſi Monacho, vixit anno circiter decimo ſupra milleſimum, ut obſervat *Aubertus Miræus*. Scripſit *Vitam S. Emmeranni Ratiſponenſis Archiepiſcopi*. Is forſan ipſe eſt, quem *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ut celebrem Chronographum laudavit.

II. S. Burchardus, ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini Vvormatienſis Epiſcopus, collaborante *Olberto* Magiſtro ſuo, magnum Canonum Volumen edidit, ex Conciliis, Decretis Romanorum Pontificum, & Catholicorum Patrum teſtimoniis defloratum, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum MVIII. & in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap.CXLI. commemorat. Ejus Collectio libros 20. complectitur. Magnam partem ſuæ Collectionis ipſum ex *Reginone* accepiſſe probat Clariſſimus *Baluzius* in Præfatione ad *Reginonem*. Sanè ipſum *Antonius Auguſtinus* reprehendit, *Quòd non ex fontibus ipſis hauſit ſingula, ſed ex rivulis & ſtagnis aliorum*. Obiit *S. Burcardus anno 1026. die* 24. Octobris.

III. Olbertus ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini, quartus Gemblacenſis, ac primus *Sancti Jacobi* apud Leodienſes Abbas, ſcripſit Hiſtoriam Veteris Teſtamenti. Vitas aliquot Sanctorum, & Cantus in eorum honorem compoſuit, *Vir humana & Eccleſiaſtica ſcientia ſtudio, & Religionis fervore inſignis*, (inquit Sigebertus cap. 141.) Qui & eum inde maximè commendat, quòd *Burcardus Vvormatienſis ejus magiſterio ad hoc eſt provectus, ut ita Eccleſiaſticæ utilitati intenderet, & ejus ſtudio, ore, & manu illud magnum Canonum Volumen ad communem omnium utilitatem ederet.*

S. Fulberti Vita.

IV. Fulbertus, vitæ ſanctimonia & eruditione, ſuâ ætate celeberrimus, *Guillelmi* Aquitaniæ Ducis favore Pictavenſis Eccleſiæ *S. Hilarii* Theſaurarius factus, ut Fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ refert: *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, cui gratiſſimus erat, auctoritate Carnotenſis Epiſcopus poſt *Rodulphum* creatus eſt. *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi amiciſſimus fuit. Pietate erga Deiparam Virginem eximia promeritus eſt ut ab ea, dum gravi morbo premeretur, ſibi per viſum apparente, ſacris uberibus lactaretur, ut referunt *Albericus* in Chronico, & *Vvillelmus Malmesburienſis*, lib.3. *De Geſtis Regum Anglorum*. Cùm urbs Carnotenſis, & Baſilica *Sanctæ Mariæ* anno 1020. conflagraſſent, inſignem illam Eccleſiam a fundamentis excitavit, ſumptus in primis ſuppeditante *Canuto* Rege Anglorum, ut laudatus *Vvillelmus* lib. 11. *De Geſtis Regum Anglorum* commemorat. Obiit anno Chriſti 1028. quarto Idus Aprilis, cùm annos viginti & unum ſexque inſuper menſes Eccleſiam Carnotenſem rexiſſet.

S. Fulberti Opera.

Plures ſcripſit Epiſtolas, quæ ipſum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertatis ardentiſſimum æmulatorem fuiſſe probant. Sermones etiam, & Hymnos aliquot; Canonem *De Pœnitentia Mulierum*, & Tractatum adversùs Judæos, negantes hanc Jacob morientis Prophetiam, *Non auferetur Sceptrum de Juda*, &c. in Chriſto Domino fuiſſe impletam. Epiſtolam Fulberti *De rebus Eccleſiæ religiosè & cautè diſtribuendis*, antea ineditam, publici juris fecit Domnus *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tom. II. Spicilegii.

S. Fulberti elogium.

A *Glabro Rodulpho* lib. 4. cap. 4. *Præſul ſapientiſſimus & incomparabilis* appellatur. *Epiſcopum in Sanctitate & Philoſophia nominatiſſimum* Vvillelmus Malmesburienſis lib. ſecundo *De Geſtis Regum Anglorum* prædicat. *Doctrina fluvium duplicis egregium & Pontificum Sydus*, Epitaphium: *Doctorem clariſſimum* Baldericus Noviomenſis Epiſcopus in Chonico Cameracenſi, lib. 1. Cap. 77. *Roberti* Francorum Regis Cancellarium fuiſſe, Veteres Annales MSS. Collegii Navarrici teſtantur, idque etiam *Aubertus Miræus* aſſerit in Notis ad librum *Henrici Gandavenſis* De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Henricus* ipſe, qui Catalogum ſuum ab eo incipit Auctore, *Fulbertum liberalium artium ſuo tempore peritiſſimum Virum Religioſum, & erga Beatam Virginem devotiſſimum* celebrat.

V. Berno, ex Monacho *S. Galli*, Ordinis Benedictini, Abbas Augiæ Divitis prope Conſtantiam ad Rhenum, Coronationi *S. Henrici* Imperatoris factæ a Benedicto VIII. Romano Pontifice interfuit. Unde ipſum *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis diſcipulum fuiſſe, perperam aſſeruit *Gerardus*, *Joannes Voſſius* libri ſecundi *De Hiſtoricis Latinis*, Cap. 44. Humana & divina Scientia ipſum claruiſſe teſtatur *Sigebertus* lib. De *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. 156. Libellum ſcripſit *De quibuſdam rebus ad Miſſæ Officium pertinentibus*, qui in Bibliotheca Patrum editus eſt, & *Vitam S. Udalrici, Auguſtani Epiſcopi*, quam apud *Surium* legere eſt ad diem 4. Julii. Obiit anno M.XLV. die ſeptima Januarii.

VI. Glaber Rodulphus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani Autiſſiodorenſis* Monachus, vixit ſub Regibus Francorum *Roberto* & *Henrico* I. Scripſit *Hiſtoriam* quinque libris comprehenſam, ab anno circiter nongenteſimo nonageſimo ad an-

num milleſimum quadrageſimum ſextum : quam in lucem edidit *Franciſcus Duchesnius* inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum, Tom. IV. Hanc *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi nuncupavit *Glaber*. Scripſit etiam Vitam *S. Guillelmi* Abbatis, *S. Benigni* Divionenſis, qui Fiſcani in Neuſtria mortuus eſt, ut ipſemet teſtatur lib. 4. Hiſtoriæ ſuæ, Cap. 4. Edita eſt à *Bollando* inter Acta Sanctorum, Tom. I. Kalendis Januarii.

ARTICULUS II.

De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vviberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.

I. HElgaldus, Floriacenſis, Ordinis Benedictini Monachus, ſcripſit *Epitomen Vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter antiquos Rerum Francicarum Scriptores edidit *Franciſcus Duchesnius*, Tom. IV. Obiit autem *Robertus* Rex anno 1031.

II. S. Bruno, Conradi Romanorum Imperatoris patruelis, obiit anno Chriſti 1045. die 17. Maii, cùm Herbipolenſem Eccleſiam plures annos Epiſcopus rexiſſet. *Commentaria* ſcripſit *in Pſalterium & in Cantica tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolicum & S. Athanaſii*: Quæ a *Joanne Cochlæo* viro doctiſſimo recenſita, in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi edita ſunt. Hunc *Trithemius* Abbas lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* celebrat.

III. Everhelmus, primùm Altimontenſis in Hannonia, deinde Blandinenſis Abbas juxta Gandavum, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Vitam S. Popponis Stabulenſis Abbatis*, qui ad Superos migravit anno 1048. die 25. Januarii. Huic Vitæ *Onulphi Monachi* præfixa eſt Præfatio ad ipſum *Everhelmum*, qua ſe Vitam *Sancti Popponis* eo rogante, ſcribendam ſuſcepiſſe profitetur. At fortaſſis eam non perfecit: aut ſi perfecit, minùs probata eſt *Everhelmo*, qui aliam propterea edidit, aut illam ita recudit, ut ejus non *Onulphi* Opus meritò cenſeretur. Ita conjicit *Bollandus* in Annotationibus præviis ad hanc Vitam, quam edidit inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. II. Sanè *Everhelmum* Auctorem hæc verba probant: *Ego igitur Everhelmus Altimontenſis Abbas, hunc Libellum poſitus in Cœnobio Blandinienſi ſcribendo ſummatim perſtrinxi, non ut omnia, quæ de Beato Viro dicenda erant, videlicet comprehenderem.*

IV. Vvibertus S. Leonis Noni Romani Pontificis, cùm Tullenſis Epiſcopus eſſet, Archidiaconus, Vitam ejus libris duobus ſcripſit, quam primùm a doctiſſimo *Sirmondo* S.J. editam *Henſchenius & Papebrochius*, ejuſdem Societatis eruditi & pii Profeſſores, cum duobus MSS. collatam, ex iiſque auctam & emendatam, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem 19. Tom. II. retulere.

V. Anſelmus, Remenſis Monachus, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Itinerarium S. Leonis Noni* Romani Pontificis Roma in Gallias, ob hoc maximè, (inquit *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. 152.) ut notificaret quanta auctoritate Remis vel in aliis urbibus Synodum celebrarit; quanta ſubtilitate & juſtitia examinarit cauſas Eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis Synodi, ubi dum Epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra Apoſtolicam Auctoritatem, repente in oculis omnium obmutuit.

VI. Humbertus, e Tullenſis Cœnobii Ordinis Benedictini Monacho, propter ſingularem eruditionem Silvæ Candidæ Epiſcopus creatus, & inter S. R. E. Cardinales conſcriptus eſt. A *S. Leone IX.* Conſtantinopolim Legatus anno MLIII. Eccleſiæ cauſam ſtrenuè propugnavit adverſùs *Michaëlem Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos editis libris egregiè confutavit. Extant in Appendice Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis *Baronii*, apud *Henricum Caniſium* Tom. VI. *Lectionis Antiquæ* & in Bibliotheca Patrum. Jubente *Nicolao II.* Pontifice Maximo, Formulam abjurationis *Berengario* Sacramentariorum Hæreticorum parenti præſcripſit. Quam ob rem *Humbertum* laceſſivit Berengarius, *Burgundum* per contemptum appellans. Quem ab ejus inſultu præclaro hoc elogio vindicat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 11. *Humbertum*, inquit, *virum fuiſſe Religioſum, fide Chriſtiana & ſanctiſſimis operibus perſeverantiſſimè decoratum, ſcientia divinarum ac ſæcularium literarum apprimè eruditum, teſtantur omnes qui vel propria experientia eum noverunt; vel ab aliis, qui ipſum experti ſunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, ſed de Lotharingia, S. Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit: Poſtea verò Sancta Romana Eccleſia Præſulem ſibi Cardinalem conſtituit. Quo in loco poſitus, taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipſius nec ſaltem ſiniſtræ ſuſpicionis fama aliquando exorta ſit. Hujus rei teſtis eſt tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apoſtolicæ Sedis, cujus Conciliis & Conſiliis ſemper aderat, ac præerat, eum ignorare non potuit. Qui ſi etiam Burgundus eſſet, inſipienter tamen arrogantia tua nomen ſuæ gentis pro infamia ſibi adſcriberet, cùm Spiritus Domini, ubi vult, ſpiret, & quem vult adſpiret, & Domini ſit terra, & univerſi qui habitant in ea, &c.* Ejus cum laude meminit *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. 150.

Humberti elogium.

ARTICULUS III.

De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi.

HErmannus, ab infantia membris omnibus *Contractus*, unde ipſi cognomen, *Vvolfferadi* Vveringenſis in Suevia Comitis filius, Augiæ Divitis, Ordinis Benedictini Monachus, *Vir* (ut ait Trithemius Abbas) *in Divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſæcularibus literis univerſaliter doctiſſimus, Philoſophus, Poëta, Aſtronomus, Rhetor, & Muſicus, nulli ſuo tempore ſecundus, trium linguarum, Græcæ, Latinæ, & Arabicæ peritiſſimus*: Multa ſtrictâ & ſolutâ oratione compoſuit, & Græcorum Philoſophorum, Arabumque Aſtronomorum Tractatus aliquot Latio donavit. Scripſit *Chronicon* ab ortu Chriſti uſque ad annum milleſimum quinquageſimum-quartum, quo & obiit. A *Chriſtiano Urſtiſio* Tomo unico Rerum Germanicarum editum eſt, gemino contextu. Tertiam Editionem aliis auctiorem & locupletiorem unàque emendatiorem, ex MS. Codice Auguſtani Cœnobii *SS. Afræ & Udalrici* in lucem *Caniſius* edidit Tom. I. Antiquæ Lectionis. Secundùm quam editionem Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi inſertum eſt. Hanc varietatem quidam ipſi Auctori tribuunt, cui evenerit, quod olim & hodie multis Scriptoribus, qui fœtum lambendo formare, variare, & ſubinde augere ſolent. Alii deſcriptoribus, quorum alius nonnulla adjecerit, alius reſecuerit, pro ſuo quiſque captu, inquit *Aubertus Miræus* in Notis ad Caput duodecimum lib. *Honorii Auguſtodunenſis*, De

Scri-

Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi *Hermanni Contracti* meminit. Auctor quoque creditur *Hermannus* Antiphonarum *Salve Regina*, &, *Alma Redemptoris Mater*.

II. Hugo de Breteuil, filius *Gilduini* Britolii Comitis in agro Bellovacenſi, ex Carnotenſi Clerico ad Lingonenſem Epiſcopatum, *Henrici I.* Regis Chriſtianiſſimi favore aſſumptus eſt. In Concilio Remenſi anno MXLIX. ob ſimoniam depoſitus, ut Chronicon Autiſiodorenſe & Benignianum teſtantur, *Leonem IX.* Summum Pontificem, qui ſententiam in ipſum dixerat, Romam adiit nudis pedibus, & ab eo ac Synodo cui tum præerat, veniam poſtulans, abſolutionem impetravit. Roma redux, in Cœnobio Virdunenſi *S. Vitoni*, Ordinis Benedictini, cui frater ejus *Valerianus* Abbas præerat, Monachum profeſſus eſt, & quod vitæ fuit reliquum, in Pœnitentia continua & pietatis operibus tranſegit, ut teſtantur *Vvibertus* in Vita *S. Leonis Noni*, lib. 2. cap. 3. Chronicon MS. *Sancti Vitoni*, *Richardus Vaſſeburgius* lib. 4. Antiquitatum Belgicarum, & *Jacobus Vignerius* in Chronico Lingonenſi. Dum in Lingonenſi Cathedra ſederet Catholicum de Euchariſtia dogma propugnavit edito contra Berengarium erudito Tractatu *De Corpore & Sanguine Chriſti*. Acta quoque *S. Victoris* Carmine expreſſit. Ejus Tractatus contra *Berengarium* extat in Bibliotheca Patrum.

III. Adelmannus, quem *Almannum* Sigebertus vocat, ex Clerico & Scolaſtico Leodienſi, Brixienſis in Italia Epiſcopus, ab anno M. XLVIII. ad annum circiter M.LXI. ut docet *Ferdinandus Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ*, ſcripſit Epiſtolam ad *Berengarium*, ſuum olim ſub *S. Fulberto* Carnotenſi Præſule Condiſcipulum, ut ipſum ab errore revocaret; quâ realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, paniſque & vini ſubſtantialem in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Salvatoris converſionem fortiter propugnat. Opus illud commendat *Sigebertus*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CLIII. Extat in Bibliothecis Patrum.

De Troarna.

IV. Durandus, ex Monacho Fiſcanenſi primus Abbas Troarnenſis Cœnobiis in Diœceſi Bajocenſi ad Divam fluvium, Ordinis Benedictini, de cujus electione ſibi gratulabatur *Guillelmus Conqueſtor* Dux Normannorum & Rex Anglorum, Prælatos enumerans, quibus, *ob vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam digniſſimis*, regimen Eccleſiarum commendaverat, ut refert, *Ordericus Vitalis* lib. 7. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, ad annum M.LXXXVII. Ipſum hoc elogio exornat idem Hiſtoricus lib. 8. *Durandus Troarnenſis Abbas grandævus, ab infantia Monachus, religione & ſapientiâ præcipuus, Eccleſiaſtici cantûs, & divini dogmatis Doctor peritiſſimus, ſibi durus carnifex, aliiſque mitis opifex, poſt multos in Dei cultu labores, in lectum decubuit, & bene ut prudens & fidelis ſervus ire ad Curiam Domini ſui paratus, III. Idus Februarii, de ſæculo migravit*, Anno milleſimo octogeſimo-octavo. Librum eruditum contra Berengarianam hæreſim ſcripſit, *De Corpore & Sanguine Domini*. Extat in Bibliotheca Patrum. Paulò poſt annum milleſimum quinquageſimum, quo Pariſienſis contra *Berengarium* Synodus celebrata eſt, hunc librum emiſit in lucem: Alias enim Synodos poſtea in eadem cauſa celebratas non commemorat.

V. Deoduinus, ſeu *Theoduinus*, *Henrici III.* Imperatoris conſanguineus, Leodienſis Epiſcopus obiit nono Kalendas Junii, anno 1075. ut *Albericus* in Chronico teſtatur. Scripſit *Epiſtolam De Corpore & Sanguine Domini contra Berengarium, ad Henricum I.* Regem Francorum, ejuſque Majeſtatem rogavit, ne homini hæretico audientiam *Concilii* concederet.

Baronius emendatur.

Cardinalis Baronius, & alii Scriptores lapſi ſunt qui hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi ante hæc tempora defuncto tribuerunt. Erroris occaſionem dedit litera D. nomen proprium utriuſque deſignans. Hanc Epiſtolam ex Codice MS. clariſſimi Viri *Emerici Bigotti* collato cum Codice Abbatiæ Rothomagenſis S. *Audoëni*, edidit Dom. *Mabillonius*, Tom. IV. *Veterum Analectorum*.

ARTICULUS IV.

De Samuële Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio.

I. SAmuël ab urbe natali MARROCHIANUS appellatus, ex Judæo Chriſtianus, librum ſcripſit *De Adventu Meſſiæ, quem Judæi temerè expectant*. Mille annos & ultra, ab ultima Hieroſolymorum everſione, & Judæorum captivitate per *Titum* Imperatorem cùm numeret, ipſum ſcripſiſſe poſt annum Chriſti milleſimum ſeptuageſimum colligere eſt. Si quidem a *Tito* everſa eſt Sancta Civitas anno Chriſti ſeptuageſimo.

Michaëlis Pſelli elogium.

II. Michaël Pſellus, ab eo diſtinguendus, quem *Philoſophi Leonis* Imperatoris Præceptorem fuiſſe *Joannes Curopalates* teſtatur; *Conſtantinus* etiam appellatus, ut ex *Cedreno* colligitur, floruit ſub Imperatoribus *Michaële Stratiotico*, cujus Legationem obiit ad *Iſacum Comnenum*, ſub ipſo *Comneno, Conſtantino Duca, Romano Diogene, & Michaële Duca*, cujus Præceptor fuit. Ipſum commendat *Cedrenus*, Legationem ſupra dictam commemorans. *Comnenus*, inquit, *fractis diſſipatiſque hoſtium viribus, Nicomediam venit. Ibi ei occurrerunt Legati Imperatoris, Præſes Conſtantinus Leichudes, Præſes Theodorus Alopus, Conſtantinus Pſellus Philoſophorum Princeps. Etenim hi tres viri ſapientiâ & facundiâ omnium qui tunc vivebant primi habiti, & quidem extra ſortis comparationem Pſellus, ad eam Legationem fuerant delecti, quòd Imperator eorum eloquentiâ & gratiâ ſe maxima conſecuturum ſperabat.*

Eumdem commendat *Anna Comnena* Lib. V. *Alexiados* loquens de *Italo* Philoſopho. *Deinde etiam*, inquit, *Michaëli Pſello dedit operam illi latè inclyto homini, non tam cura Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multùm triverat, quàm indolis præſtantiâ, & velocitate mentis, divinitus adjuta [id videlicet impetrantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus in templo Cyri, ad Sanctam Imaginem Dei Matris, haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis] in eminentiſſimum ſapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto: quippe qui ad Græcorum literas atque artes omnes quas perfectè noverat, etiam Chaldæorum diſciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctiſſimi omnium qui tunc eſſent*. Scripſit ad *Michaëlem Ducam* Imperatorem *Synopſim Legum*, item *Reſponſiones ad diverſas Quæſtiones Theologicas*, & *Doctrinam omnifariam*, quæ centum nonaginta & octo capita complectitur. Triplex iſtud Opus in Bibliotheca olim Palatina extitiſſe teſtis eſt *Marquardus Freherus* in Chronologia Juri Greco-Latino præfixa. Librum *De Fide* eidem Imperatori a *Pſello* conſecratum, Viennæ in Bibliotheca Cæſarea extare, *Poſſevinus* ait in Apparatu Sacro. Libellum etiam *de ſeptem Synodis*; * *Diopteram* ſive *Diſſertationem animi & corporis*, & alia plurima ab ipſo edita idem Auctor enumerat. Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe conſtat ex *Cedreno*, qui ipſam laudat initio Compendii ſui. *Paraphraſim in Canticum Canticorum* ex *S. Gregorii Nyſſeni* Homiliis defloratam *Nicephoro Botoniatæ* Imperatori dicavit. Extat cum ejuſdem *Dialogo de operatione Dæmonum*, in Biblio-

Michaëlis Pſelli Opera.

Ejuſdem argumenti liber a Philippo Solitario editus eſt.

theca Patrum. Lege *Leonem Allatium* Libro *De Pſellis & eorum ſcriptis*.

III. Georgius Cedrenus, Monachus Compendium Hiſtoriarum ſcripſit ab orbe condito ad *Iſaaci Comneni* Imperium & annum Chrſti 1057. Typis Regiis prodiit in lucem inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores ex Verſione *Xilandri*, cum ejuſdem, & Patris *Gear* Ordinis Prædicatorum Notis, & *Annibalis Fabroti* Gloſſario. De hoc Hiſtorico lege *Gerardum Joannem Voſſium* libro de Hiſtoricis Græcis, *Aubertum Miræum* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. 306. & *P. Labbe* S. J. in Apparatu ad Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ. Quo præciſè tempore vixerit, haud ſatis compertum. Undecimo tamen cadente ſæculo floruiſſe veriſimile eſt.

An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit.

IV. Joannes Scylitza, Curopalates, Hiſtoriam ſcripſit ab exitu *Nicephori Logothetæ* Imperatoris, id eſt ab anno DCCCXI. quo *Michaël Rangabe*, imperare cœpit, ad annum MLXXXI. & *Alexii Comneni* inaugurationem. *Cedreni* Hiſtoriam ſub nomine *Joannis Curopalatis* legi, paucis exceptis, *Voſſius*, aliique viri eruditi jam olim obſervarunt: adeo ut alterutrum plagiarum fuiſſe perſpicuum ſit. Qui *Cedrenum* ſub *Iſaaco Comneno* vixiſſe putant, plagii invidiam derivant in *Joannem Scylitzam*: alii qui hunc ante *Cedrenum* ſcripſiſſe & obiiſſe cenſent, *Cedrenum* ipſum exſcripſiſſe, non ſecus ac *Georgium Syncellum*, *Theophanem*, & alios Hiſtoricos, aſſerunt. Qua in opinione fuere viri in hoc ſtudiorum genere verſati *P. Labbe* S. J. in Apparatu ad Hiſtoriam Byzantinam, & *P. Gear* Ordinis Prædicatorum, in Notis ad *Cedrenum*, poſt cuius Compendium Hiſtoriarum. Typis Regiis pariter edita ſunt *Excerpta ex Breviario Hiſtorico Joannis Scylitzæ Curopalatæ, excipientia ubi Cedrenus deſinit*. Sanè ex *Joanne Scylitza*, ſicut ex aliis, Hiſtoriarum Compendium ſe adornaſſe, profitetur *Credenus* ipſe, quamvis *Curopalatem* non appellet, ſed *Protoveſtiarum*, quod maximum erat in Aula Officium, quo etiam functum eſſe *Joannem* illum veriſimile eſt, ut obſervat *Gear* noſter. *Thraceſium* quidem vocat Cedrenus, non *Scylitzam*; ſed *Scylitzam* familiæ, *Traceſium* patriæ nomen eſſe, abſque veriſimilitudine vir eruditus non conjicit, nec nullius momenti eſt ratio quâ ſuam ſuſtentat conjecturam: ſcilicet *Joannem Curopalatam* prævios Hiſtoricos enumerantem, *Joannis Thraceſii* mentionem facturum, ſi alius ab ipſo fuiſſet; ipſiuſque *Cedreni*, ſi ante ipſum ſcripſiſſet, ejuſque Opere fuiſſet uſus. Quamobrem conjectura eſt non inanis, *Cedrenum* ætate *Joanni Scylitzæ* ſupparem, nondum abſolviſſe Hiſtoriam, cùm ille ſuam in lucem emiſit: *Joannem* verò ſuam ulteriùs perduxiſſe; & ex eo, necnon ex aliis quos laudat, plura ſuam in Synopſim *Cedrenum* tranſtuliſſe. Verba Cedreni de *Joanne* adſcribo. *Jam Joannes Protoveſtiarius, cognomento Thraceſius, compendioſiorem eorum quæ diverſis evenerunt temporibus, notitiam tradere conatus, ſupra commemoratorum Scriptorum Hiſtoriis accurate perlectis, indeque in ſuos Commentarios, quæ ad rem facerent, collatis, ab exitu Nicephori, cujus paulò ante meminimus, exorſus eſt, repudiatiſque quæ ex animi commotione, aut in gratiam alicujus ſcripta fuerant, nudam Hiſtoriam tradidit. Nos autem evolutis horum libris, indeque iis, quæ attinebat, collectis: adjectis etiam quæ, cùm non eſſent ſcripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus; non pauca etiam ex parva Geneſi, Eccleſiaſticis Hiſtoriis, aliiſque libris complexi, curſim omnium unum compoſuimus Volumen.*

Theophilacti ætas.

V. Theophylactus, Patriâ Conſtantinopolitanus, Acridæ Archiepiſcopus, totiuſque Bulgariæ Metropolitanus, vir doctiſſimus, & in lectione Græcorum Patrum, ac præſertim *S. Joannis Chryſoſtomi* verſatiſſimus, ab *Onuphrio Panvino* in Faſtis ſub *Baſilio Seniore* Imperatore anno Chriſti DCCCLXXXIII. a *Sixto Senenſi* in ſua Bibliotheca, ſub *Michaële Porphirogenito*, qui cœpit imperare cum *Theodora* Auguſta Matre anno DCCCXLII. *Opera.* a *Poſſevino* in Apparatu ſacro, & *Perronio* Cardinali in Opere *De Euchariſtia*, anno DCCCLX. claruiſſe falsò dicitur. Ipſum ſub Imperatoribus *Michaële Duca*, *Nicephoro Botoniate*, & *Alexio Comneno*, ab anno circiter MLXI. & ultra annum MLXXXI. (De tempore namque obitûs ipſius haud certò conſtat) floruiſſe, invictis argumentis ex ipſius Epiſtolis petitis probat *Baronius* Tom. 11. Annalium ad annum MLXXI. Num. 15. & ſequentibus. Scripſit *Commentaria in IV. Evangelia, in Acta Apoſtolorum, in Epiſtolas S. Pauli; in Habacuch, Jonam, Nahum, & Oſeam*. Ejuſdem *Orationem in adorationem Crucis* edidit *Gretſerus* S. J. Theologus, Tom. II. *De Cruce*. LXXV. ipſius Epiſtolæ, a *Joanne Meurſio* primùm editæ, a *Vincentio Marinerio* Latinitate donatæ, in Bibliotheca Patrum leguntur. Ejuſdem *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitum Michaëlis Ducæ & Mariæ Auguſtæ filium* Græcè & Latinè Typis Regiis primùm edita eſt, interperete *P. Petro Poſſino* S. J. Theologo, ex Medicea Bibliotheca Magni Hetruriæ Ducis. Latinè extat Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

Theophylacti Commentarii, præcipuè in *S. Pauli* Epiſtolas, ex *S. Joannis Chryſoſtomi* Commentariis deflorati ſunt quorum Breviarium jure poſſunt appellari. In *Alexium Comnenum* Orationem Encomiaſticam habuit, quam in Bibliotheca Bavarica extare, ſupra ex *Leone Allatio* obſervavimus: necnon *Tractatum de Latinorum erroribus* edidiſſe, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de Proceſſione Spiritûs Sancti articulo conſtituit, ut notavit *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione 1. *De injuſta ſui depoſitione*, Græciæ Orthodoxæ Tom. II. *Invenio porro*, inquit, *Theophylactum Bulgariæ Archiepiſcopum dicendi arte percelebrem, additionem in Symbolo tantùm reprehendentem*.

Catholicum dogma de reali ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac disertè adſtruit in Commentariis Cap. XXVI. *S. Matthæi*, XIV. S. Marci, & VI. S. Joannis. Quæ loca contra *Albertinum* & *Claudium* Calvinianæ Sectæ Miniſtros acriter urget clariſſimus & eruditiſſimus Auctor *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ* Tom. I. lib. 2. Cap. IX.

VI. Samonas Gazenſis Epiſcopus, a *Joanne Garetio* in Indice libri *De Sacrificio Miſſæ*, floruiſſe dicitur anno ML. ab aliis circa annum Domini 1072. ut idem refert Centenario XI. Sęculo quoque XI. ipſum *Coccius* collocat. Alii ad Sęculum XIII. rejiciunt: ex quorum ſententia *Albertinus* & *Claudius* Calviniani Miniſtri colligunt fictitium Auctorem, inaneque nomen eſſe; quod tunc temporis Palæſtina Græcos Epiſcopos nullos haberet, recèns inde pulſis per Saracenos Latinis, qui ſuæ linguæ Epiſcopos in illa regione habebant. Sed nullius hæc ratio ponderis eſt; ſiquidem Hieroſolyma *Saladinus* occupavit Sæculo XII. cadente, quo tempore quoſdam Epiſcopos Græcos in Palæſtina fuiſſe, licèt Latini rerum potirentur, certum eſt, *Jacobus de Vitriaco* lib. I. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. 74. de Surianis ſcribit: *Habent proprios Epiſcopos Græcos*. Potuiſſet igitur Sæculo XII. cadente, Gazenſis Eccleſiæ Sacris præeſſe *Samonas*, & initio Sæculi XIII. ſcribere: maximè cum Saladinus occupatâ Palæſtina, Græcos Epiſcopos non expulerit, imò Latinorum

Ec-

Eccleſias Græcis tradiderit, ut conſtat ex Epiſtolâ *Conradi* filii Marchionis de Monte Ferrato, apud *Baronium* ad annum MCLXXXVII. num. 9. Malim tamen de incerta epocha pronuntiare nihil. Ut ut eſt, extat in Bibliotheca Patrum *Samona Gazenſis Epiſcopi Diſceptatio cum Achmed Saraceno ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ*: Qua dogma Catholicum de converſione panis & vini in ſubſtantiam ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis luculenter aſſeritur. Ex *Theodoro Abucara*, *Anaſtaſio Sinaita*, *S. Gregorio Nyſſeno*, & aliis Patribus Græcis, Tractatus iſte deſloratus eſt. Horum ſenſum, tacitis nominibus exprimit ad Myſterium Euchariſtiæ illuſtrandum & exponendum, ſicut *Paſchaſius* Latinorum Patrum ſenſum expreſſit. De hoc Scriptore & ejus Tractatu legatur liber 3. Tom. I. *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ*, Cap. 6.

VII. *Oecumenius*, decimo Sæculo floruiſſe creditur. Scripſit Commentarios in Acta Apoſtolorum, in Epiſtolas *S. Pauli*, aliaſque omnes Canonicas; ſeu potius ex Patribus Græcis compilavit, additâ interdum propriâ expoſitione. Commentarios in Octateuchum, & Catenam in quatuor Evangelia ipſum pari ſtudio adornaſſe, ſcribit *Sixtus* noſter *Senenſis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ. Extat in Bibliotheca Patrum *Catena in Epiſtolam S. Pauli ad Romanos* ſub nomine *Theoduli Presbyteri Cœleſyriæ*, quæ ex *Oecumenio* maximam partem excerpta eſt. Sed aut mentitum eſt nomen, aut alter ille *Theodulus* eſt ab eo quem *Gennadius* in Catalogo celebrat; ut obſervat *Aubertus Miræus* in Auctario De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *S. Jacobum* Hieroſolymorum Epiſcopum filium fuiſſe *S. Joſephi* ex priori uxore, *Oecumenius* in cap. 23. Actorum aſſerit, nonnulloſque alios nævos habet, ſed iis in rebus quæ fidei ſummam non ſpectent; eoſque ex Antiquiorum lectione contraxit.

ARTICULUS V.

De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi, & Mariano Scoto.

I. S. *Petrus Damianus*, vel *Damiani*, (in ejus enim appellatione variant Auctores, & alii a patre, alii a fratre quem loco patris habuit, & cujus cura ſtudiis liberalibus imbutus eſt, cognomen ſumpſiſſe cenſent) malè confunditur a quibuſdam cum *Petro de Honeſtis*. Clericorum Regularium Monaſterii Portuenſis in Diœceſi Ravennate Priore, quibus & Conſtitutiones præſcripſit a *Paſchali II.* Pontifice Maximo X. Kalendis Januarii anno MCVI. approbatas, quippe obiit anno 1119. Ravenna oriundus erat *Petrus Damiani*

B. Petri Damiani elogium.

Vitam Monaſticam in Eremo Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ millibus paſſuum quatuordecim ab Eugubina civitate diſtat, profeſſus, Prior Eremitarum fuit: tres diſcipulos habuit Sanctis adſcriptos, *S. Rodulphum* Epiſcopum Eugubinum, *S. Dominicum Loricatum*, & *S. Joannem Laudenſem*. Sub Romanis Pontificibus *Gregorio VI. Clemente II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II.* egregiam Eccleſiæ navavit operam. A *Stephano IX.* S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis creatus eſt. Schiſmati *Benedicti* Antipapæ contra *Nicolaum II.* & *Cadaloi* contra *Alexandrum II.* extinguendo omnem operam contulit. *Alexandri* nomine Legationem obiit in Galliis, & in Germania: qui ad Galliarum Archiepiſcopos ſcribens, hoc ipſum celebrat elogio: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, quo poſt nos major in Romana Eccleſia non habetur, Petrum Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum.* Lambertus Schafnaburgenſis de ejus Legatione ad *Henricum* Germaniæ Regem agens, qui juvenili furore abreptus, *Bertam* conjugem repudiare ſtatuerat, ipſum vocat *Virum ætate & vita innocentiâ admodum reverendum.* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit, quam propugnavit acerrimè præſertim contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laïcos nubentes conſanguineis. Obiit Faventiæ die 23. Februarii anno 1072. ut teſtatur *Bertoldus* Presbyter in Chronico. Illuſtria reliquit ingenii ſui ac doctrinæ Monumenta, quæ in tres Tomos diſtincta edidit *Conſtantinus Cajetanus* Monachus Benedictinus Cœnobii Catanenſis *S. Nicolai de Arena*.

B. Petri Damiani Opera.

Primus Tomus continet Epiſtolarum libros octo: Secundus, varios Sermones & Sanctorum Hiſtorias: Tertius, illuſtria de variis argumentis Opuſcula ſexaginta. Sermo LVI. *De S. Martino*, non eſt *Petri Damiani*, ſed hominis Galli, qui ſe prodit his verbis: *Clementia divinitatis & Regibus, & Regno noſtro providit miſericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in ſæculum collocavit.* Sermo ſecundus de *S. Andrea*, & Sermo de *S. Nicolao*, apud *S. Bernardum* leguntur. Sermo in Vigilia Natalis Domini, eſt ejuſdem *S. Bernardi*. Sermonem de Nativitate Domini, qui his verbis incipit: *Non poterit explicari ſermone*, malè ab *Aloyſio Lipomano*, *Surio*, & aliis *P. Petro Damiani* adſcriptum, inde compertum eſt, quòd *S. Bernardum* laudet. Ejuſdem Mellifluì Doctoris eſt Sermo de *S. Stephano*. Librum *De Correctione Papæ & Epiſcopi* Argentorati ab Hæreticis excuſum anno 1562. venerando *Beati Petri Damiani* nomini ſuppoſitum, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. Vitam *B. Petri Damiani* a *S. Joanne Laudenſi* ejus Diſcipulo ſcriptam, cum ejus Operibus edidit *Conſtantinus Cajetanus*, quam & inter Acta Sanctorum menſis Februarii Tomo III. ad diem 23. *Bollandus* & *Henſchenius* recuderunt, ac prævüs Commentariis illuſtrarunt.

II. Lambertus Schafnaburgenſis Cœnobii Hirsfeldenſis in Diœceſi Moguntina Monachus, veſtem Religioſam induit anno 1058. ut ipſe teſtatur. Rerum Germanicarum ſcripſit Hiſtoriam, quam ad annum 1077. perduxit. Veracis Hiſtorici laudem conſecutus eſt. Ipſius haud inculta ſcribendi ratio. Rerum geſtarum ad annum uſque 1472. Monachus Anonymus Erphordienſis continuavit Hiſtoriam, haud pari accuratione & elegantiâ. Edita eſt *Lamberti Schafnaburgenſis* Hiſtoria, illiuſque Continuatio in Collectione Illuſtrium Veterum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Hiſtorias vel Annales poſteris reliquerunt, a *Joanne Piſtorio* adornata.

III. Bertoldus, Conſtantienſis ad Rhenum Presbyter, ab *Ottone Oſtienſi* Epiſcopo *Gregorii VII.* Pontificis Maximi per Germaniam Legato conſecratus, & poteſtate abſolvendi reſipiſcentes a Guibertino Schiſmate, donatus anno 1084. Chronicon ab anno 1053. ubi *Hermannus Contractus* deſierat, ad annum uſque 1100. perduxit *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Hiſtoriam accuratè ſcripſit ac fideliter. Eumdem eſſe cum *Bernardo* Presbytero qui varia Opuſcula pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſit, partim a *Gretſero* in Apologia pro eodem Pontifice, partim a *Sebaſtiano Tengnagel* edita, cenſent *Aubertus Miræus*, & *Philippus Labbeus*. Hunc Romani Ordinis Auctorem aſſerunt, *Honorius Auguſtodunenſis*, lib. 4. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & *Trithemius* Abbas: Sed antiquior eſt Bertoldo *Ordo Romanus*, & ad tempora Gelaſii, aut certè Gregorii M. videtur revocandus.

IV.

IV. Adamus, *Bremenſis Canonicus*, anno Chriſti 1077. ab *Adalberto* Hammaburgenſi & Bremenſi Archiepiſcopo creatus, ſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Hammaburgenſis & Bremenſis Diœceſeos, vicinarumque regionum Septentrionalium*: cui libellum *De Situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt, regionum natura*, ſubjunxit. Ab introitu *Sancti Vvillehadi*, cùm Saxonia tota & armis ſubacta Francorum, & divino cultui mancipata eſt, Hiſtoriam exorſus, ad *Liemari* Archiepiſcopi Hammaburgenſis Pontificatum perduxit, cui dicavit Opus. Hujus Auctoris ſinceritatem & diligentiam in ſcribendo maximam colligere eſt ex ipſius verbis in Epiſtolâ nuncupatoriâ ad *Liemarum*. Opus abſolvit juvenis ut ipſe teſtatur in Carmine ad *Liemarum*, ad finem Libri. Ejus honorificè meminit *Helmoldus* in *Chronico Sclavorum*.

V. Marianus Scotus, in Scotia ſeu Hibernia natus eſt anno 1028. Anno 1052. Sæculo vale dixit, & pro Chriſto peregrinus factus, patrio ſolo relicto, Coloniam venit, ubi Monachus Ordinis Benedictini factus eſt Kalendis Auguſti anno 1056. Inde Fuldam tranſlatus, Presbyter apud Virzeburgum inauguratus eſt media Quadrageſima III. Idus Martii, anno 1059. Secundo Idus Maii ſequentis, Feria VI. poſt Aſcenſionem, in Cella Fuldenſis Monaſterii incluſus, decem annos ſtrictam ſolitudinem & clauſuram ſervavit. Anno 1069. juſſu Epiſcopi Moguntini, & Abbatis Fuldenſis e Cluſa Fuldenſi (ut ipſe loquitur) Nonis Aprilis ſolutus, Moguntiam venit, ubi in Feſtivitate SS. ſeptem Fratrum ſecundò incluſus eſt charæ ſolitudinis & ſilentii deſiderio. Obiit in ſacro illo quo ſe ipſum incluſerat ergaſtulo vir religioſiſſimus anno 1086. ætatis 58. & ad S. *Martini* ſepultus eſt. Iſta conſtant ex ipſius Hiſtoria, & ex *Dodechino* ejus Continuatore. Chronicon ſcripſit a Chriſto nato ad annum 1083. A *Sigeberto* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLIX. & a *Trithemio* Abbate celebratur. Ejus Chronicon a *Piſtorio* inter Veteres Scriptores Rerum Germanicarum editum eſt.

Eadem ætate *Marianus* alter *Scotus* Ordinis Benedictini vir ſanctiſſimus, & Scriptor etiam Eccleſiaſticus, auctor ſcilicet Commentariorum in Pſalmos, in Germania floruit. Ejus Vitam a Monacho Ratiſponenſi Anonymo ſcriptam ediderunt *Bollandus & Henſchenius* S. J. Profeſſores ad diem 9. Februarii.

ARTICULUS VI.

De Guitmundo, Lantfranco, Deſiderio Caſſinenſi, S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Domnizone, & Gerocho.

I. GUitmundus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *Crucis S. Leufredi*, † Diœceſis Ebroicenſis, in Normannia, Monachus eruditus, non ſemel ad Eccleſiaſticas Dignitates poſtulatus, Rothomagenſis etiam Archiepiſcopus a Rege Angliæ & aliis electus, cedere maluit, quàm diſſenſiones fovere, quòd plerique ejus æmuli ipſius inaugurationi obſiſterent, Presbyteri filium eſſe objicientes. Ab *Odilone* Monaſterii ſui Abbate illiterato, qui mentiri neſciebat quantus in ipſo lateret ſapientiæ theſaurus, peregrinandi acceptâ licentiâ, Romam profectus eſt, quem *Gregorius VII.* Pontifex Maximus cum gaudio excepit & S.R.E. Cardinalem creavit, Urbanus verò Secundus Averſanum in Italia Archiepiſcopum renunciavit, ut ſcribit *Ordericus Vitalis* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVII. Ab *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola 78. *Vvillelmo Malmesburienſi*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, & aliis celebratur. Scripſit adversùs *Berengarium* libros tres *De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Eucbariſtia*. Item, *Confeſſionem de Sancta Trinitate, humanitate Chriſti, & veritate Corporis & Sanguinis Domini*. Ejus Orationem ad *Guillelmum* Conqueſtorem Angliæ Regem, qui ipſum transfretare juſſerat ut in Anglia Epiſcopus fieret, apud *Ordericum Vitalem* legere eſt. In ea ſanctam *Guitmundi* libertatem ſuſpicere licet, qui in terra prædatitia, & apud gentem, quæ exteros Epiſcopos ſibi præfici moleſtè ferebat, Epiſcopatum recuſavit, ac Regem hortatus eſt ne ſecundis eventibus efferretur, utque judicii divini memor eſſet. *Dum*, inquit, *me ipſum ſalubriter moderari nequeo, qualiter aliorum vitam ad ſalutis viam dirigere valeo? Omnibus vigili mente perluſtratis, non video quâ lege digniter præeſſe valeam illorum cuneo, quorum extraneos mores, barbaramque locutionem neſcio, quorum patres charoſque parentes & amicos occidiſtis gladio, vel exhæredatos opprimitis exilio, vel carcere, vel indebito intolerabilique ſervitio. Scrutamini ſcripturas & videte, ſi qua lege ſancitur ut Dominico gregi Paſtor ab inimicis electus violenter imponatur. Eccleſiaſtica electio priùs debet ab ipſis ſubjectis fidelibus cum ſinceritate fieri, ac poſtmodum adſtipulatione Patrum & amicorum [ſi canonica eſt] reverenter confirmari. Alioquin cum caritate debet emendari. Quod bello & effuſione multi cruoris truculenter rapuiſtis, quâ ratione mihi aliiſque contemptoribus mundi, qui ſponte pro Chriſto nudati ſumus propriis, ſine culpa impartiri poteſtis? Generalis omnium Religioſorum lex eſt, a rapinis abſtinere, & de præda [etiamſi offertur] pro juſtitiæ obſervantia nolle recipere. Dicit enim Scriptura:*
„ Immolans ex iniquo, oblatio eſt maculata...
„ Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum,
„ quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.
Hæc & his ſimilia divinæ Legis præconia pertractans, expaveſco, & totam Angliam quaſi ampliſſimam prædam dijudico, ipſamque cum gazis ſuis, velut ignem ardentem contingere formido... Normanniam cum veſtra licentia redire diſpono, & opimam Angliæ prædam amatoribus mundi quaſi quiſquilias derelinquo. Liberam paupertatem Chriſti amo, quam Antonius & Benedictus amplexati ſunt, magis quàm divitias mundi, quas Crœſus & Sardanapalus nimis amaverunt. Hæc Oratio *Guitmundo* Regis admirationem & reverentiam conciliavit; multorum verò adversùs ipſum concitavit invidiam, ut *Ordericus* teſtatur: Sed *Guitmundi* virtus & merita invidia ſuperiora erant.

II. Lantfrancus, Papia Italiæ civitate oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, ex Priore Beccenſi Cadomenſis Abbas, & demum Cantuarienſis Archiepiſcopus & Primas Angliæ anno 1070. creatus, Catholicam fidem contra *Berengarium* acerrimè propugnavit in Concilio Romano ſub *Nicolao II.* anno 1059. ipſumque ita confutavit, ut hæreſim ejurare, & Scripta ſua in ignem conjicere cogeretur: cùm verò ad ingenium poſtea rediiſſet, ac libellum contumelioſum contra Romanam Synodum, & contra *Humbertum* Cardinalem ſcripſiſſet, librum *De Corpore & Sanguine Domini* contra ipſum ſcripſit *Lantfrancus*. Omnes *S. Pauli* Epiſtolas brevi Commentario illuſtravit. Præterea, Decreta pro Ordine *S. Benedicti* edidit, ſeu Ordinis Conſuetudines ſcripto mandavit, nonnullis circa Ritus immutatis; cujus quidem immutationis rationem affert. *Addidimus quoque perpauca*, iniquit, *& mutavimus nonnulla, & maximè in celebrandis quibuſdam Feſtis, excellentiùs in noſtra Eccleſia oportere ea agi cenſentes*

prop-

De la Croix Saint Leufroy.

Guitmundi Opera.

Guitmundi humilitas & ſancta libertas.

Lantfranci elogium.

Operæ.

propter Primatem Sedem. In quibus nec nobis qui præſentes ſumus, nec iis qui poſt nos venturi ſunt, in aliquo præjudicamus, ut non vel eis addere, vel ab eis tollere, vel in eis permutare aliqua valeamus, ſi aliter ea commodiùs poſſe fieri, vel magiſtra ratione, vel doctiorum auctoritate intelligamus. QUANTUMLIBET *enim quiſquam proficiat, maximus ei defectus eſt exiſtimare ſe ultra non poſſe proficere. Nam numerus Fratrum auctus vel diminutus, facultates locorum, varietates rerum, quæ ſæpe eveniunt, diverſitates ſenſuum* [*quod alii quidem ſic & alii ſic intelligunt*] *pleraque diu ſervata plerumque aliter ordinare compellunt. Hinc eſt quòd nulla ferè Eccleſia imitari aliam per omnia poteſt. Illud tamen cautiſſimè attendendum, ut ea ſine quibus anima ſalvari non poteſt, omnibus modis inviolata ſerventur, fidem dico, contemptum mundi, charitatem, caſtitatem, humilitatem, patientiam, obedientiam, de perpetratis culpis pœnitudinem, eorumque humilem confeſſionem, frequentes orationes, competens ſilentium, multaque in hunc modum. Hæc ubi ſervantur, rectiſſimè poteſt dici Regulam S. Benedicti, & Monachorum Ordinem ibi cuſtodiri, quoquo modo varientur cætera, quæ pro arbitrio diverſorum in diverſis ſunt Cœnobiis inſtituta.* Plures ad diverſos Epiſtolas ſcripſit, quibus Eccleſiaſtica diſciplina multùm illuſtratur. Denique Libellum edidit Lantfrancus *De celanda Confeſſione*, in quo hæc ſententia explicatione indiget: *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus, per quos Eccleſia, quæ publicè novit, & ſolvit & ligat.* Per *occulta*, peccata venialia; per *aperta*, id eſt, apertè mala, lethalia intelligi poſſunt. Vel, de occultis confiteri, eſt confeſſionem in genere edere, ac ſe peccatorem humiliter profiteri, nullis nominatim recenſitis peccatis. De apertis confiteri eſt, ſpeciatim peccata exponere. Alterutro iſtorum ſenſuum dixit Lantfrancus, *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus.* Lantfranci Opera, ejuſque Vitam in lucem edidit Domnus *Lucas Dacherius*, Ordinis Benedictini, Congregationis *S. Mauri* Monachus doctiſſimus. Obiit magnus Archipræſul, ſanctitate non minùs quàm doctrinâ illuſtris, anno 1089. die 24. Maii. *Lantfrancum* plurimi fecit *Alexander II.* qui diſcipulus ejus fuerat: ipſum honorificè ac peramanter excepit Romæ, Pallioque duplici donavit, uno ex Altari ſumpto, ſecundùm morem, altero quo ſua Sanctitas in celebrationem Miſſarum utebatur. Eumdem ceu Patrem & amicum *Sanctus Anſelmus* coluit, eique *Monologium* miſit emendandum. Ipſi etiam parentavit carmine, quod Robertus de Monte refert in Appendice ad Sigebertum. Eum celebrant *Eadmerus* in Vita *S. Anſelmi* & Lib. 1. Hiſtoriæ Novorum, *Sigebertus* Lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLV. *Honorius Auguſtodunenſis*, Lib. IV. Cap. XIV. *Guilelmus Pictavenſis* De Geſtis *Guilelmi* Normannorum Ducis & Anglorum Regis, *Vuillelmus Malmesburienſis*, Lib. de Geſtis Pontificum Anglorum, & Lib. III. de Geſtis Regum; *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & *Thrithemius*.

Quæcumque in Monaſteriis mutatio fiat, ea ſemper inviolata ſervanda ſunt, ſine quibus anima non ſalvatur.

Obſcura Lantfranci de Confeſſione Peccatorum ſententia explicatur.

III. Deſiderius Ordinis Benedictini Monachus, & Caſſinenſis Abbas, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor* III. Libros IV. Dialogorum *De Miraculis S. Benedicti, & SS. Monachorum Caſſinenſium* ſcripſit, teſte *Petro Diacono*, Lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XVIII. Tres tantùm editi ſunt operâ *Joannis Baptiſtæ Mari* Romani, Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Angeli in Foro Piſcium Canonici. Extant Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

IV. S. Anſelmus, Mediolani, familia nobili natus *Alexandri II.* Pontificis Maximi nepos, ab eodem Epiſcopus Lucenſis deſignatus, ab ejus Succeſſore *Gregorio VII.* conſecratus eſt anno Chriſti 1073. cùm interim Monachus Regulæ *S. Benedicti* ſubjectus factus eſſet. *Mathildis* fuit Comitiſſæ Director. *Gregorio VII.* & Eccleſiæ navavit operam contra *Vuibertum* Antipapam & *Henricum IV.* Germaniæ Regem. Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus eſt, eique Epiſcopalis inſpectio per Longobardiam omnem commiſſa. Omnem pene Scripturam Sacram & Sanctorum expoſitiones memoriâ tenebat. Multos libros ſcripſit, quos domeſticus ipſius Presbyter Pœnitentiarius in ejus Vita recenſet: nempe *Apologeticum ex diverſis Sanctorum Patrum voluminibus compilavit, quibus Gregorii VII. Sententiam* in Henricum IV. *& univerſa ejus facta atque præcepta canonicis defenderet rationibus & approbaret orthodoxis auctoritatibus.* Quibus verbis ſignificantur ejus Libri contra *Vuibertum* ſeu *Guibertum* Antipapam pro defenſione *Gregorii VII.* primò ab *Henrico Caniſio* editi Tom. VI. *Antiquæ Lectionis*, deinde in Bibliotheca Patrum recuſi. Scripſit etiam Commentarium *in Lamentationes Jeremiæ & in Pſalterium*, uſque ad illum verſum: *Benediximus vobis in nomine Domini.* Fragmentum ex his Commentariis in Pſalmos, Vitæ Gregorii VII. *Paulus Benriedenſis* inſeruit. Latent hactenus *Expoſitiones* illæ in Threnos & Pſalterium; quas *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ *S. Anſelmo* Epiſcopo Mantuano, qui numquam extitit perperam adſcribit. Inde natus error, quòd Mantuæ obierit, ipſumque Sanctis adſcriptum Mantuani in Patronum civitatis elegerint. Obiit anno MLXXXVI. die XVIII. Martii. Ejus Vitam ſcripſit domeſticus ejus Presbyter Pœnitentiarius. Edidit primùm *Sebaſtianus Tengnagellus* Cæſareus Viennæ Bibliothecarius inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos pro Gregorio VII. PP.* deinde *Henſchenius & Papebrochius* S. J. Scriptores eruditi inſeruerunt Actis Sanctorum menſis Martii, Tom. II. *A Domnizone* Presbytero in Vita Comitiſſæ Mathildis Lib. II. Cap. III. *a Bertoldo* Conſtantienſi in Chronico ad annum 1082. *a Sigeberto* in Chronico, & in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLXI. *a Paulo Benriedenſi* in *Vita Gregorii VII. a Conrado* Abbate Urſpergenſi in Chronico ad annum 1080. & a *Trithemio* Abbate commendatur. Collectionem Canonum *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi nomine perperam inſcribi jam olim obſervavi, Diſſertatione XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. in Appendice Diſſertationis, ubi de Variis Juris Canonici Collectionibus: Tum quia *Urbani II.* & aliorum Pontificum Decreta continet, quorum ævo jam obierat *Anſelmus*: Tum quia vetus Auctor Vitæ *S. Anſelmi*, ejus Pœnitentiarius, qui Lucubrationes ejus recenſet, iſtius Collectionis non meminit: de qua etiam apud *Sigebertum & Trithemium* altiſſimum ſilentium eſt. In veteribus Codicibus, quos *Antonius Auguſtinus* vidit, & in eo quem habet Cœnobii *S. Germani* Pariſienſis Bibliotheca, nec titulus ullus extat, neque nomen Auctoris. Veteri quidem Codici Bibliothecæ Barberinæ ad Domnum *Lucam Dacherium* Spicilegii Editorem miſſo adſcriptum eſt *S. Anſelmi Lucenſis Epiſcopi* nomen. Sed fallere titulum, adductæ rationes probant.

V. S. Gebhardus Salisburgenſis Epiſcopus, & *Stephanus Halberſtatenſis*, Epiſtolas pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſere, quas inter alia Vetera Monumenta ex MSS. Codicibus edidit *Sebaſtianus Tengnagellus*.

VI. Paulus Benriedenſis, Canonicus Regularis, Vitam *Sancti Gregorii* Papæ hujus nominis Septimi ſcripſit. *Domnizo* Presbyter iiſdem temporibus

ribus libros duos, veraci quamquam inculto Carmine, compoſuit *De Geſtis Mathildis Comitiſſæ*, quos laudatus *Tengnagellus* pariter edidit.

VII. Gerochus, ſeu *Gerohus*, Reerchiſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, ſcripſit Syntagma de *Henrico* IV. & V. Imperatoribus, & de *Gregorio* VII. nonnulliſque conſequentibus Pontificibus Romanis: Quod P. *Gretſerus* S. J. Theologus in lucem emiſit.

ARTICULUS VII.

De Auctore Micrologi.

MIcrologi Anonymus Auctor ita librum *De Eccleſiaſticis Obſervationibus* inſcripſit, ſeu *De Divinis Officiis*, Capitibus duobus ſupra ſexaginta conſtantem. Tempore *Gregorii VII.* floruiſſe ex Cap. 14. certum eſt. *Bernoni* Augiæ Divitis Abbati perperam ipſum tribuit *Claudius Eſpenſeus* in Tractatu *De Miſſa Publica & Privata*, Nec meliùs adſcribitur ab aliis *Guidoni* Abbati *S. Crucis* Avellanæ prope Aretium, Notarum Muſicarum Inventori, de quo *Domnizo* Presbyter in Carmine de Geſtis Comitiſſæ *Mathildis*, agens de *Thebaldo* Aretino Epiſcopo, ita canit:

Micrologum librum ſibi dictat Guido peritus
Muſicus & Monachus, necnon Eremita beandus.

At Micrologum *Guidonis* Abbatis fuiſſe librum de Muſica, non autem de Officiis Eccleſiaſticis, & tempore *Joannis XIX.* ſcriptum eſſe ante annum 1033. non poſt Gregorii VII. Pontificatum, qui anno 1085. ad Superos migravit, certum eſt ex iſtius libri titulo, & ex Præfatione ad *Thebaldum* Epiſcopum Aretinum, a *Baronio* Cardinali relatis Tom. XI. Annalium ad annum 1022. Num. 23. 24. & 25. *Micrologum* in Bibliothecis Patrum legere eſt.

Auctor Micrologi cenſet vinum non conſecratum verè proprièque conſecrari per Immiſſionem & contactum Hoſtia conſecrata.

Senſit Auctor *Micrologi* Cap. XIX. vinum non conſecratum verè proprièque conſecrari per immiſſionem & contactum Particulæ conſecratæ. *Non eſt autem authenticum*, inquit, *quod quidam Corpus Domini intingunt, & intinctum pro Complemento Communionis Populo diſtribuunt. Nam ordo Romanus contradicit, qui & in Paraſceve vinum non conſecratum, cum Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione jubet conſecrare, ut Populus poſſit communicare. Quod utique ſuperfluè preciperet, ſi intinctum Dominicum a priori die Corpus ſervaretur, & ita intinctum Populo ad communicandum ſufficere videretur.* Ex his verbis perſpicuum eſt, Auctorem illum cenſuiſſe veram Conſecrationem Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione fieri: tum quia ex Calice ita conſecrato *Complementum Communionis* dari aſſerit: tum quia ejuſmodi Conſecrationis vim eamdem eſſe putat, ac intinctionis ex vero Sanguine. In hanc porro Sententiam inductus eſt ex verbis Ordinis Romani, cujus hæc verba ſunt in libris vulgatis, in officio Feriæ Sextæ in Paraſceve. *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem & communicent omnes cum ſilentio: & ſic expleta ſunt univerſa.* Illum in ea ſententia confirmavit Amalarius Lib. *De Eccleſiaſticis* Officiis, Cap. V. in quo hæc pariter leguntur: *Sanctificatur enim vinum non conſecratum per ſanctificatum panem; poſtea communicant omnes.* In ejuſdem verò Operis recognitione ſeu emendatione ſcribit Amalarius, *juxta Ordinem Libelli* Romani *per commixtionem panis & vini conſecrari vinum.* Et ne quis de metaphorica Conſecratione id interpretetur; addit eum, qui hoc fecerit, *non obſervare traditionem Eccleſiæ, de qua dicit Innocentius, iſto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* Atqui Innocentius agit de vera Conſecratione Myſteriorum: ac proinde Amalarius, qui hac commixtione prædictam traditionem violari exiſtimavit, eamdem Commixtionem veræ Conſecrationis vim habere opinatus eſt. Atque eadem invaluiſſe videtur in quibuſdam Eccleſiis opinio, ut colligitur ex veteri Miſſali Eccleſiæ Remenſis, in quo præſcribitur ut de Sacrificio particula mittatur in Calicem, dicendo, *Fiat unitio & conſecratio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumentibus in remiſſionem peccatorum in vitam æternam.* Favet Pontificale Eccleſiæ Noviomenſis, in quo hæc diſtinctè leguntur: *Commixtio Corporis & Conſecratio Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti*, &c. ubi commixtio diſtinguitur a Conſecratione Sanguinis quæ fit per illam commixtionem. Eidem ſententiæ favent Miſſales Libri veteres Eccleſiæ Sueſſionenſis & Ambianenſis, Ordinarium Viennenſe, Pontificale Mimatenſe, &c. Decimus etiam Ordinis Romani Libellus a Dom. *Mabillonio* editus Tom. II. *Muſæi Italici*, ubi cùm agitur de Viatico infirmorum præſcribitur eis tradi *Euchariſtiam Dominici Corporis vino intinctî & vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem transſmutatum, dicendo, Accipe frater Viaticum Corporis & Sanguinis*, &c. Ad eamdem Sententiam revocari poteſt quoddam de Euchariſtia Miraculum quod *Helmoldus* Abbas ſuo tempore, id eſt, Sæculo XII. definente accidiſſe narrat cuidam in Turingia Puellæ, quæ cum ſuſcepto a Sacerdote Viatico, *portiunculam Euchariſtiæ in bicarium*, in quo Sacerdos datâ Communione manus ſuas abluerat, decidiſſe animadvertiſſet, & ſibi ad bibendum juſſiſſet afferri, totam aquam *in Sanguinem mutatam* deprehendit, & portiunculam ipſam verſam *in cruentam carnem*. Hoc factum refert Cardinalis Baronius ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum ſecundum, atque hanc narrationem ita concludit: *Hæc de tranſubſtantiatione aquæ in Sanguinem Chriſti, per commiſtionem Corporis Chriſti divinitus facta: quod ſemper fieri in vino, cum commiſtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit. Unde illud Romani Ordinis:* VINUM, *etiam non conſecratum, ſanctificatur per ſanctificatum panem.* Hæc ad Auctoris *Micrologi* excuſationem dicta.

Opinio illa expenditur, & refellitur.

Contrariam enim opinionem ſolam veram cenſeo: & quod Baronius Antiquitati tribuit non ita accipiendum eſſe rectè monet Dom. *Mabillonius* Commentario in Ordinem Romanum, quaſi generalis ea fuerit totius Antiquitatis perſuaſio. Nam octo prioribus Nominis Chriſtiani Sæculis, nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia; immo converſio vini in Sanguinem Chriſti nonniſi verbis Chriſti a Sacerdote prolatis fieri ſemper & ubique credita eſt: Subſequentibus verò Sæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio invaleſcere cœpit, multi Auctores graviſſimi in contrariam abierunt ſententiam: alii verò mediâ viâ incedentes rem ſub dubio reliquerunt. S. Bernardus Epiſtola LXIX. immiſſione particulæ conſecratæ in vinum non conſecratum, ſeu *Contactu Corporis Sacri*, vini quidem liquorem *Sacrum* fuiſſe docet, *non* tamen *ex Conſecratione propria atque ſolemni in Sanguinem mutatum.* Eamdem ſententiam confirmat *Joannes Belethus*, Cap. nonageſimo-nono. *Si quis roget* (inquit) *num iſtud vinum, quod eodie*, ſcilicet Paraſceves, *ſumitur, ex Dominici Corporis contactu conſecretur? Quamvis complurium Scripta illud aſſerere videantur; nos tamen veritatem magis ſequentes, & ea qua Sancti Patres tradiderunt, dicimus vinum illud omnino non eſſe conſecratum ex illo contactu, ſed ſanctificatum.* Negantem quoque ſententiam ſequitur *Jacobus a Vitriaco* Cap. 38. Hiſtoriæ Occidentalis. *Non dicimus*, inquit, *quòd ex tactu Sanguinis vinum ablutionis convertatur in Sanguinem: ſed remanet purum vinum, licèt ex contactu*

tactu

tactu ſancta vel ſit ſanctificatum, ſicut aqua fluminis Aqua Benedicta commixta dicitur ſanctificari. Mentiuntur ergo qui dicunt quòd in die Paraſceve Corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in Sanguinem. Illo enim die Corpus, ſed non Sanguis ſumitur: Neutrum autem conficitur, eo quòd die illo in veritate immolata fuit Hoſtia: & ideo non immolatur in figura. Idem confirmat *Guillelmus Durandus* in *Rationalis Divinorum Officiorum* Lib. VI. Cap. LXXV. Vinum ex contactu Sacræ Hoſtiæ *non conſecrari*, ſed tantummodo *ſanctificari & benedictum* atque *reverendum effici* confirmant Miſſale Pariſienſis Eccleſiæ poſterioribus Sæculis ſcriptum, Pontificale quoddam Eccleſiæ Remenſis, Miſſalia Rotomagenſia Sæculo ſuperiori vulgata, Rituale vetus Sandionyſianum, & Miſſale Cluniacenſe anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi.

Quod ſpectat Ordinem Romanum, meritò dubitari poteſt an clauſula hæc, *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem*, in primigenio exemplari Ordinis Romani ſcripta fuerit. Neque enim in Sacramentariis Gelaſiano & Gregoriano, neque in antiquioribus Ordinis Romani Libellis reperitur, ut obſervat Dom. *Mabillonius*: Unde Gloſſema redolet interpretis, non primi Auctoris ſententiam. Quamquam & hæc verba, ſi intruſa non ſunt in Ordinem Romanum, ita explicari poſſint, ut Vinum non conſecratum ſanctificationem accidentariam accipiat ex particulæ conſecratæ immiſſione atque contactu, non conſecrationem veram ac realem, quâ vinum in Chriſti Sanguinem re vera commutetur. Legitur enim in Officio Cœnæ Domini: *Pontifex veniens ad Altare dividat Oblatas, & ſumat de ipſis Oblatas integras ad ſervandum uſque mane diei Paraſceves, de quibus communicant abſque Sanguine Domini. Sanguis verò eadem die penitus conſumatur.* Mens igitur Auctoris eſt, vinum verè ac propriè non conſecrari, & in Chriſti Sanguinem tranſmutari ex contactu particulæ conſecratæ quæ in Calicem immittitur: aliàs Communio non fieret *abſque Sanguine Domini*. Huic interpretationi favet *Eccleſia Traditio*, cujus meminit Innocentius I. in Epiſtolâ ad Decentium, quæ traditio habet, *Iſto Biduo*, quod Paſchæ diem antecedit, *Sacramenta penitus non celebrari*. At ſi vini Conſecratio vera fieret, Sacramenta celebrarentur. Ut ergo ſibi conſtet Eccleſiæ Traditio, ea ſola admittenda eſt in Paraſceve ſanctificatio vini non conſecrati, quæ Sacramentorum omnimodam celebrationem excludat, ſcilicet ſanctificatio extrinſecus adveniens ex contactu particulę antea conſecratæ. Quòd verò in decimo Ordinis Romani Libello habetur, *Vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum*, poſtrema illa verba iſti Rituali Ordinique Romano a privato quodam Auctore Commentarii loco inſerta conjicit Dom. *Mabillonius*, quæ adeo non communem Eccleſiæ Romanæ, ſed privatam Gloſſatoris ſententiam exprimunt. Nam in Rituali Romano Florentiæ in Bibliotheca Sanctæ Crucis aſſervato, idem Ritus iiſdem verbis refertur, his exceptis, *in Chriſti Sanguinem tranſmutatum*. Quod autem diceretur ægroto: *Accipe Viaticum Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti*, non probat veram & realem Conſecrationem vini immiſſione & contactu particulæ conſecratæ factam; ſed Chriſti Corpus & Sanguinem ſub unica ſpecie a Fidelibus ſumi, ex neceſſaria concomitantia.

ARTICULUS VIII.

De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo.

I. SAnctus Bruno, Coloniæ Agrippinæ natus, Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Scholarum Magiſter, Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, cùm ſex annis Carthuſiam rexiſſet, vocante *Urbano II.* Pontifice Maximo, cujus olim Præceptor fuerat, Romam perrexit, ut eumdem Pontificem ſolatio conſilioque ſuo in Eccleſiaſticis negotiis juvaret. Sed cùm tumultus & mores Curiæ ferre non poſſet, caræ ſolitudinis & quietis amore flagrans, relicta Curia, Rhegienſi etiam Epiſcopatu recuſato, in Calabriæ Eremum, cui Turri nomen eſt, ſeceſſit, ibique Sociis plurimis poſtmodum congregatis, ſolitariæ vitæ propoſitum, quandiu vixit, exercuit. Defunctus eſt die 6. Octobris, anno 1101. ut conſtat ex libello *De Inſtitutionibus Ordinis Carthuſienſis*, quem ex Codice MS. *S. Remigii* Remenſis edidit *P. Labbe* S. J. Theologus, Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum. A Leone X. *S. Brunonis Opera.*
in album Sanctorum relatus eſt, anno 1514. Scripſit *S. Bruno* Commentarios in Pſalmos, & in omnes Epiſtolas *S. Pauli*, Epiſtolam ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & ad ſuos Majoris Carthuſiæ Alumnos. Libros *De Laudibus Eccleſiæ*, *De ornamentis Eccleſiæ*, *De Novo Mundo*, *De Feſtivitatibus Feſtivitatum*, *De laudibus Beatiſſimæ Virginis*, *De Martyribus*, *Confeſſoribus*, &c. Sanctiſſimo Parenti ſuo vindicant Carthuſiani; eoſdem verò *S. Brunoni* Signino Epiſcopo aſſerit *D. Maurus Marcheſius*, Panormitanus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, in Diſſertatione Hiſtorica *De S. Brunone Aſtenſi*, librique ab eo conſcriptis, quæ omnium Operum illius editioni præfixa eſt. *S. Brunonem* commendant, *Guigo* quin- *S. Brunonis elogium.*
tus Carthuſiæ Prior in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, eum vocans *Virum religione ſcientiaque famoſum, honeſtatis & gravitatis, ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulacrum*. Guibertus Abbas de Novigento in Tractatu de Vita ſua, *Mirabilem Brunonem* appellans. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas lib. 11. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. ubi Carthuſienſium Ordinem inſtitutum ſcribit *a Patribus magnis, doctis, & ſanctis, Magiſtro Brunone*, &c. *Gaufredus* Prior Voſienſis in Chronico Cap. XXI. *Joannes Bromton* Rerum Anglicarum Scriptor in Chronico, ad annum 1077. *Sigebertus* in Chronico editionis Piſtorii ad annum 1084. Chronicon Malleacenſe, in quo *Bruno perfectus Philoſophus, Monachus & Eremita* prædicatur. Monachus Antiſiodorenſis in Chronico ad annum 1081. ubi *Magiſtrum Brunonem virum religione ſcientiaque famoſiſſimum* appellat. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. 26. cap. 28. & lib. 28. cap. 8. *Chronicon S. Martini Turonenſis* ad annum 1086. *S. Antoninus* II. P. Hiſtoriæ Tit. XV. Cap. XIII. &c. Profeſſionem Fidei *S. Brunonis* Carthuſianorum Patris quam morti proximus edidit, publici juris fecit Dom. *Mabillonius* Tom. IV. *Veterum Analectorum*. In ea diſertè damnat Hæreſim *Berengarii*, cujus olim Diſcipulus fuerat, ſi fides adhibeatur Chronico Malleacenſi. *Credo* (inquit) *Sacramenta quæ Catholica credit & veneratur Eccleſia, & nominatim quod conſecratur in Altari verum Corpus eſſe, veram carnem, & verum Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem & nos accipimus in remiſſionem peccatorum noſtrorum, in ſpem ſalutis æternæ.*

II. Robertus Monachus S. Remigii Remenſis, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Hiſtoriam Hieroſoly-*

mitanam de rebus per Chriſtianos geſtis in Sacra Expeditione contra Turcas, a tempore Concilii Claromontani cui ipſe interfuit, id eſt, ab anno 1095. ad annum 1099. quo celebrem de Ammiraviſo victoriam Chriſtianus Exercitus ad Aſcalonam reportavit. Hunc cum *Roberto de Monte* Continuatore *Sigeberti* malè confudit *Poſſevinus* in Apparatu Sacro. Libros octo complectitur ejus Hiſtoria. Decem commemorat Abbas *Tritheminus*: quia Opus aliter diviſum habuit, & forſan auctius. Ipſum quoque laudat *Blondus*, lib. 4. *Decade II.* Extat hæc Hiſtoria cum aliis Bellorum Sacrorum, a *Bongarſio* edita Hannoviæ, Typis Vvechelianis, anno 1611. Eodem tempore, de eodem argumento ſcripſit *Anonymus*, ut conjicere licet, Italus; qui in comitatu *Boamundi* Apuliæ Ducis viam ingreſſus, primæ illi expeditioni ab Urbano II. in Synodo Claromontana indictæ interfuit. Liber ejus inſcribitur; *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum*. Eadem tempeſtate *Raimundus Agilaus*, Canonicus Podienſis, ſcripſit *Hiſtoriam Francorum qui ceperunt Hieruſalem*.

III. Bruno, Aſte apud Inſubres ex familia *Soleria* nobiliſſima natus, ſanctitate & doctrina clariſſimus, *Berengarium* Hæreſiarcham in Synodo Romana anno 1079. confutavit. Deinde a *Gregorio VII.* qui huic Synodo præerat, *Signinus* Epiſcopus creatus, cùm annos aliquot Paſtorale munus ſumma cum laude exercuiſſet, deſiderio contemplationis illectus, Caſſinum migravit, ac Religioſam Vitam profeſſus eſt, & Caſſinenſis Abbas electus: Sed inſtante populo ad Eccleſiam ſuam, Apoſtolica Auctoritate redire juſſus, 18. Julii, anno circiter 1125. ad vitam migravit immortalem. A *Lucio III.* Pontifice Maximo Sanctorum numero adſcriptus eſt. Inter multa & præclara ingenii ſui monumenta ſcripſit, rogatu Signienſium Canonicorum, *Expoſitionem in Pentateuchum, in libros Judicum, in Pſalterium, & Canticum Canticorum*. Item Sermones plurimos, quos inter *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXXIV. eos enumerat, quos *Theodorus Petraus* Carthuſiæ Colonienſis alumnus ſub nomine *S. Brunonis* Carthuſianorum Patriarchæ edidit Tomo III. Operum ipſius. Quos ſanè ipſius non eſſe, cùm *Petri Diaconi* auctoritas, tum alia momenta evincunt. *S. Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, *Splendidiſſimus Eccleſiæ Defenſor & Doctor*, a Petro Diacono prædicatur. *Brunonis* Signini Epiſcopi *Expoſitionem de Conſecratione Eccleſiæ* ad *Gotofredum* Magalonenſem Epiſcopum: Item *De Conſecratione Chriſmatis: De Significatione veſtimentorum Sacerdotalium*, edidit Domnus *Lucas Dacherius* Tom. XII. *Spicilegii*.

ARTICULUS IX.

De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi.

Gemblours. I. AD undecimum ſæculum pertinent *Gemblacenſis Monaſterii* O. B. & Diœceſis Namurcenſis, *Abbatum Geſta*, Auctore Monacho ejuſdem Cœnobii, ab anno nongenteſimo vigeſimo-ſecundo ad annum milleſimum decimum-tertium, Tom. VI. Spicilegii Dacheriani edita.

Mouſon. II. *Chronicon Moſomenſis Monaſterii*, O. B. Diœceſis Remenſis, ab anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo ad milleſimum trigeſimum-tertium, editum ejuſdem *Spicilegii* Tom. VII. cum Additione ad annum uſque milleſimum ducenteſimum-duodecimum.

S. Vvandrille. III. Chronicon Fontanellenſis Abbatiæ O. B. Diœceſis *Rotomagenſis*, nunc *S. Vvandregeſili* nuncupatæ, cum Appendice ad annum uſque milleſimum quinquageſimum-tertium. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii*.

IV. *Hiſtoria Monaſterii Affligemenſis*, ſive *Affligemienſis* O. B. in Brabantia, ab ejuſdem Cœnobii Monacho ſcripta, & Tom. X. *Spicilegii* edita. Afflinghem.

V. *Chronicon Centulenſis Abbatiæ*, ſive *S. Richarii* O. B. Diœceſis Ambianenſis, Auctore *Hariulfo* Monacho, ab anno circiter ſexcenteſimo-vigeſimo-quinto, ad annum milleſimum octogeſimum-octavum perductum, & quatuor libris abſolutum. Editum eſt Tom. IV. *Spicilegii*. S. Riquier.

VI. *Chronicon Andrenſis* * ſive *Adernenſis Monaſterii* O. B. in Diœceſi olim Morinenſi ſive Tervanenſi, nunc Bolonienſi, a Guillelmo ipſius Cœnobii Abbate conſcriptum; quod tamen ab alio Auctore continuatum eſt, cùm ab anno milleſimo octogeſimo-ſecundo ad milleſimum ducenteſimum trigeſimum-quartum res geſtas commemoret. Tom. IX. *Spicilegii* editum eſt. Andres.

CAPUT VI.

De Scriptoribus XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo.

I. RAdulphum Ardentem, Pictavum, *Guillelmo IV.* Aquitanorum Duci a Concionibus, cujus *Sermones de Tempore & Sanctis* editi ſunt, anno centeſimo ſupra milleſimum, claruiſſe ſcribit *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Eadem tempeſtate *S. Udalricus* Ordinis Benedictini Monachus *Antiquas Conſuetudines Cluniacenſes* collegit. Editæ ſunt Tom. IV. *Spicilegii*.

II. Lupus Protaſpata, quem ita cognominatum ajunt, quòd Officio Protoſpatarius eſſet, ſive Palatinorum Militum Primipilus, ex Apulia oriundus, ſcripſit *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis* ab anno DCCCLX. ad annum MCII. breve quidem, ſed accuratum, inquit *Aubertus Miræus*.

III. Moyſes, Judæus, ad Chriſtianam Fidem converſus, & Baptiſmate initiatus anno Chriſti MCVI. ætatis ſuæ XLVI. die natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* a *Stephano* Epiſcopo Oſcenſi in Hiſpania, Suſceptorem habuit e ſacro fonte *Alphonſum* Regem, ideoque *Petrus Alphonſi* appellatus eſt. *Dialogum* ſcripſit *Contra Judæos*, in Titulos XII. diſtinctum, quo Religionis Chriſtianæ veritatem aſſeruit. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI.

IV. Philippus Solitarius, Græcus, anno 1105. Alexio Comneno Imperante, *Dioptram*, id eſt, Regulam ſive Amuſſim rei Chriſtianæ ſcripſit in modum Dialogi ad *Callinicum* Monachum. Quatuor libros complectitur. *Anima* ut Diſcipula, *Caro* ut Magiſtra interloquuntur: quæ ſanè perſonæ minùs conveniunt his quibus tribuuntur, cùm in ſermone de rebus ad Chriſtianam perfectionem pertinentibus Anima potiùs Magiſtra, Caro Diſcipula dicenda ſit. Quoſdam nævos habet *Dioptra*; libro quippe ſecundo, Capp. XI. & XII. aſſerit Chriſtum ad Inferos deſcendentem omnes animas *Philippi Solitarii Nævi.* cùm amicorum, tum inimicorum a captivitate & pœnis liberaſſe, cum hoc diſcrimine duntaxat, quòd illas in gloriam ſtatim receperit; il-

las

las verò infra reliquerit ad diem uſque Judicii. Hypotheſim illam ſuam *Philippus* confirmat *S. Joannis Damaſceni* teſtimonio, in Oratione quæ ipſius non eſt. Antichriſtum ſpecie & opinione ſola, non re ipſa hominem fore ait lib. 3. cap. 10. De aliis Dioptræ nævis lege Notas P. *Greſeri* Societatis Jeſu Theologi. Hoc Opus ex Bibliotheca Auguſtana erutum latinitate donavit *P. Jacobus Pontanus* ejuſdem Societatis Theologus. Extat in Bibliotheca Patrum.

V. Franco, Cœnobii Afflegemienſis, ſive (ut alii loquuntur) Affligenienſis in Brabantia, Ordinis Benedictini Monachus ſub *Fulgentio I.* Abbate, ineunte Sæculo XII. & poſt ejus obitum, qui anno 1122. contigit, ejuſdem Monaſterii ſecundus Abbas, libros 12. *De gratia Dei*, juſſu *Fulgentii* ipſius ſcripſit, qui in Bibliotheca Patrum leguntur. Item, Carmen *De ſtatu futuræ gloriæ*, quod forſan aliud non eſt ab eo, quod libro 12. *De Gratia* inſertum eſt. Sermones item de B. Virgine, & varias Epiſtolas; quarum duas Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI. exhibet. Celebratur Abbas *Franco* a *Trithemio* in lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis, & ab *Odone Cambiero* Monacho Afflegemenſi in Continuatione Hiſtoriæ Afflegemenſis ex veteribus Monumentis conſcripta, & a Domno *Luca Dacherio* Hiſtoriæ ejuſdem Cœnobii adjecta, Tom. X. *Spicilegii*.

De Croyland.

VI. Ingulphus, Patria Londinenſis, *Guillelmo* Normannorum Duci a Secretis fuit. Deinde Fontanellenſis O. B. Monachus in Neuſtria factus eſt. Tandem favore ejuſdem *Guillemi* Ducis, jam Anglorum Regis, Abbas *Croylandenſis* * in Anglia creatus, ſui, aliorumque Cœnobiorum ſcripſit Hiſtoriam; in qua multa paſſim de Regibus Angliæ ab anno DCLXIV. ad annum MLXVII. quo *Guillelmus I.* regnare cœpit, commemorat. Scripſit etiam *Vitam S. Guthlaci*. Obiit anno milleſimo centeſimo-nono. *Ingulphi* Hiſtoria cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus a *Savilio* edita eſt.

VII. Berengoſus, Abbas *S. Maximini* extra muros Trevirenſes, O. B. florebat anno MCXII. Scripſit libros tres *De Inventione & Laude S. Crucis*, Libellum *De Myſterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. Fabulam de lepra Conſtantini Magni Imperatoris multis capitibus adornat libro 3. cumque a *S. Silveſtro* Romæ fuiſſe baptizatum aſſerit, apocryphis Actis deceptus. Eumdem porro Pontificem a Latinis Silveſtrum, a Græcis Euſebium appellari fabulatur: quia ſicut a legendo lector, vel a pingendo pictor, ſic Euſebius a Scribendo dicitur bonus ſcriptor. Hinc factum conjicit ut Græci ab Euſebio, Latini a Silveſtro baptizatum Conſtantinum commemorent. Quàm lacrymabilis ſit hæc Obſervatio, lector judicet.

ARTICULUS II.

De Sancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi.

I. S. Anſelmus, Auguſtæ ad Alpium radices natus, anno ætatis ſuæ vigeſimo-ſeptimo in Cœnobio Beccenſi Monachum induit *Herluino* Abbate, Priore *Lanfranco*. Cùm verò *Lanfrancus* Cœnobii Cadomenſis Abbas factus eſſet, Prior ipſe Monaſterii Beccenſis factus eſt anno Chriſti 1063. Qua in Præfectura ſcripſit, *Monologion*, *Proſlogion*, *librum Contra Guaunilonem reſpondentem pro Inſipiente*, *Dialogos De Veritate*, *De Caſu Diaboli*, *De Libero Arbitrio*, *De Grammatico*, & aliquot *Meditationes*. Poſt *Herluinum* Beccenſis Abbas electus eſt anno 1078. menſe Septembri. Archiepiſcopus Cantuarienſis electus eſt pridie Nonas Martii anno 1093. & pridie Nonas Decembris Cantuariæ conſecratus. Librum *De Fide Trinitatis & de Incarnatione Verbi contra Roſcelinum Hæreticum*, quem inchoaverat Abbas, anno 1094. perfecit, & *Urbano II.* Romano Pontifici dicavit. Libros, *Cur Deus homo*, eodem anno cœptos, perfecit anno 1098. Anno ſequenti ſcripſit librum *De Conceptu Virginali*, Librum *De Proceſſione Spiritûs Sancti*; & Epiſtolam *De Azymo* ad *Vvaleranuum* ſcripſit anno 1101. Epiſtolam verò *De diverſitate Sacramentorum* ad eumdem, anno ſequenti. Librum *De Concordia Præſcientiæ, Prædeſtinationis, & Gratiæ Dei cum libero arbitrio*, ſub finem vitæ elucubravit. Obiit anno 1109. die 21. Aprilis, multis pro Eccleſia perfunctus laboribus, anno ætatis 76.

S. Anſelmi Cantuarienſis Opera.

S. Anſelmi elogium.

Ab *Eadmero*, in ejus Vita & in *Hiſtoria Novorum* Vvillelmo Malmesburienſi lib. *De Geſtis Regum, & Pontificum Anglorum*, Honorio Auguſtodunenſi lib. 4. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 15. *Sigeberto* cap. 168. *Hildeberto* Cœnomanenſi Epiſcopo, Epiſtolis 21. & 22. *Vvillelmo Gemeticenſi*, *Vvillelmo Neuburgenſi*, *Orderico Vitali*, *Vincentio Bellovacenſi*, *S. Antonino*, *Trithemio* Abbate &c. commendatur. *Anſelmus* (inquit Vvillelmus Malmesburienſis) *quo nemo umquam juſti tenacior, nemo tam anxiè doctus, nemo tam penitus ſpiritalis Pater Patriæ, Mundi Speculum*.

Dubia vel ſuppoſita S. Anſelmi Opera.

Librum *De voluntate Dei*, MSS. Codices Operum *S. Anſelmi* non exhibent, *Eadmerus* in ejus Vita non commemorat. Non abſurdè forſan quis conjiceret eſſe *Anſelmi Laudunenſis*, qui eo Sæculo de voluntate Dei diſputavit, & contra quem ſcripſit *Rupertus* Abbas. Verumtamen verba ac ſententias *S. Anſelmi* iſto in Libello deprehendi aſſerit Domnus *Gerberonius*, in Cenſura ipſius Operum, quam accuratiſſimæ illorum editioni a ſe procuratæ præfixit.

Tractatus *De Malo*, cujus ipſe meminit *Anſelmus* Epiſtolâ ad *Mauritium*, quæ eſt octava libri ſecundi, eſt Fragmentum Dialogi *De Caſu Diaboli*, ex cap. 11. tranſcriptum.

Declaratio cujuſdam in librum S. Anſelmi *De Conceptu Virginali & originali peccato*, in MSS. Operum illius Codicibus non extat. Ejus Auctor S. Bernardo cœvus fuit, quem ita laudat *Bernardus noſtrorum temporum Spiritus Sancti organum*. Imò S. Anſelmum laudat his verbis; *Anſelmus noſter*.

Offendiculum Sacerdotum, eſt excerptum ex Epiſtolâ *S. Anſelmi* ad *Guillelmum* Abbatem Hirſaugienſem, quæ eſt quinquageſima-ſexta libri primi. *Honorio Auguſtodunenſi* hic liber falsò a nonnullis eſt adſcriptus. Tametſi librum ejuſdem argumenti ſe ſcripſiſſe ipſe teſtetur in fine libri 4. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*.

Librum *De Nuptiis conſanguineorum*, inſcriptio, & ſtylus *S. Anſelmo* adjudicandum ſuadent. Unum difficultatem faceſſit, quòd ſcilicet cap. 3. & 7. doceat matrimonium inter cognatos in ſexto gradu poſſe contrahi, cùm tamen in Conciliis Angliæ, quibus ipſe præfuit, connubia uſque ad ſeptimum cognationis gradum vetita ſint. Sed facilè diluitur difficultas iſta, dicendo, Concilia Anglicana conſanguineorum nuptias prohibuiſſe, quoadusque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat, ut ex Synodo Londonienſi ſub *Lanfranco* anno 1075. compertum eſt; adeo ut ſi contrahentium unus alterum in ſexto, hunc verò in ſeptimo gradu alter contingat, matrimonium initi poſſit legitimum.

Homiliæ & Exhortationes, quæ nec ab *Eadmero* commemorantur, nec in MSS. comparent, inter dubios *Sancti Anſelmi* fœtus reponendæ videntur.

Carmen *De Contemptu Mundi*, MSS. Codices *S. Anſelmo* non tribuunt. Sed *Bernardo Cluniacenſi*

cenſi adſcribit Aldenburgenſis, Gemmeticenſis *Claudiano*, Beccenſis *Rogerio Cadomo*.

Meditatio IX. quæ inſcribitur, *Speculum Evangelici Sermonis*, & incipit his verbis, *Jeſum Nazarenum*, inter Opera *S. Bernardi* legitur ſub hoc titulo: *Sermo De Paſſione Domini*, ſed tam ab *Anſelmi*, quàm a *Bernardi* ſtylo abhorret. XII. XIII. & XIV. cùm in MSS. pene omnibus deſiderentur, nec S. Anſelmi ſtylum referant, ſaltem poſteriores duæ, dubios inter *S. Anſelmi* fœtus meo quidem judicio cenſentur. XV. Quæ tripartita eſt, cùm ſcripta ſit ad Sororem Auctoris Virginem, *S. Anſelmi* non videtur, qui Sororem unicam habuit *Richeram*, conjugatam, non Virginem. Leguntur capite 47. libelli *De Vita Eremitica ad Sororem*, perperam olim *S. Auguſtino* adſcripti. In XVI. initium legitur capitis 8. libri Meditationum *S. Auguſtino* ſuppoſitarum.

Orationum S. Anſelmi nomine inſcriptarum pleræque leguntur in libellis *De Contritione Cordis & Meditationum*, *S. Auguſtino* perperam adſcriptis. Aliquas tamen & Codicum MSS. fides, & *Eadmeri*, imò & ipſius *Anſelmi* Epiſtola XX. libri primi, & Epiſtola LI. libri ſecundi, teſtimonium illi vendicat. Aliquas *Sancti Anſelmi* eſſe dixi, quia *Joannis* Fiſcanenſis Abbatis nonnullas eſſe, Codex MS. *Sancti Arnulphi* Metenſis, Opera ipſius continens, fidem facit. Harum ſpecimen exhibet vir doctiſſimus D. *Joannes Mabillonius*, Veterum *Analectorum* Parte I. obſervatque in iſto Codice priores undecim Orationes, prima manu ſcriptas, eſſe *Joannis* Abbatis; duodecimam & ſequentes ſecunda manu exaratas, eſſe *S. Anſelmi*. Non eſſe quippe veriſimile, *Joannem*, qui Libellum ſuum ex Scripturis & verbis Patrum ſe defloraſſe profitetur, quidquam delibaſſe ex *Anſelmo*, qui *Joanne* ſene, juvenis erat, annos ſcilicet quadraginta quatuor natus, cùm Abbas electus eſt anno Chriſti 1078. qui *Joannis* Abbatis Fiſcanenſis obitum præceſſit.

Pſalterium Beatæ Virginis, ne S. Anſelmo aſſeram, prohibent MSS. Codices Operum ipſius, qui vel illud non exhibent, vel mutilum & abſque Auctoris nomine repræſentant, ut Victorinum & Floriacenſe, teſte Domno *Gerberonio*.

Elucidarium, S. Anſelmi non eſſe conſtat, eoque indignum prorſus eſſe. *Honorio Auguſtodunenſi* id Operis tribuit Abbas *Trithemius* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Guillelmo Conventrienſi* Carmelitæ, qui anno circiter 1360. florebat, *P. Theophilus Raynaldus* S. J. in Erotematis aſſeruit. At ſententiam *Theophili* refellit P. *Labbe* in Diſſertatione Hiſtorica De Scriptoribus Eccleſiaſticis, ex MS. Codice Bibliothecæ Collegii Pariſienſis ejuſdem Societatis, in quo cum pluribus *Guberti Novigentini* Tractatibus reperitur *Elucidarium*. Qui Codex ætatem *Guillelmi Conventrienſis* ſuperat. Illud inter Opera ſua cùm recenſeat *Honorius Auguſtodunenſis*, non video cur ipſi abjudicetur.

Dialogum de Paſſione Domini, Eadmeri ſilentium, hæc Prologi verba, *Beatus Anſelmus*, &c. & fabulæ puerileſque nugæ quibus ſcatet, *S. Anſelmo* abjudicant.

Liber de *De Menſuratione Crucis*, in nullis Codicibus MSS. Operum *S. Anſelmi* reperitur. *S. Bernardum* laudat, qui nondum Monachum induerat, cùm obiit *S. Anſelmus*. Loquitur de merito *ex condigno*; quæ vox ante Sæculum XIII. non erat in uſu. Quamobrem falsò præfert *S. Anſelmi* nomen.

Liber De Conceptione Beatæ Virginis, non eſt S. Anſelmi.

Liber *De Conceptione B. Virginis*, ſuppoſititius eſt *S. Anſelmi* fœtus. 1. Deeſt in pluribus & ſincerioribus MSS. Regiæ Victorinæ, Thuanææ, & aliarum in Gallia, in Anglia, in Belgio Bibliothecarum. 2. Ab hujus libri doctrina prorſus alienus eſt *S. Anſelmus*, qui lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 16. & 17. diſertè docet beatam Virginem in peccato conceptam eſſe, & neceſſe fuiſſe Deum hominem fieri ut illa mundaretur, ipſamque fuiſſe de illis qui ante Nativitatem ejus per eam mundati ſunt a peccato. 3. De feſtiva Solemnitate Conceptionis Beatæ Virginis ſic loquitur hujus Tractatûs Auctor. *Principium quo ſalus mundi proceſſit, mihi conſiderare volenti occurrit hodierna ſolemnitas, quæ Conceptione Beatæ Matris Dei Mariæ multis in locis feſtiva redditur. Et quidem priſcis temporibus frequentiori uſu celebrabatur, ab eis præcipuè in quibus pura ſimplicitas & humilior in Deum vigebat devotio. At ubi & major ſcientia, & prępollens examinatio rerum mentes quorumdam imbuit & erexit; eamdem ſolemnitatem, ſpreta pauperum ſimplicitate de medio ſuſtulit: & eam quaſi ratione vacantem redegit in nihilum. Quorum ſententia eò maximè in robur excrevit, quòd ii qui eam protulerunt, ſæculari & Eccleſiaſtica Auctoritate, divitiarumque abundantia præminebant*. Hæc verò *S. Anſelmi* temporibus non congruunt, ſed *S. Bernardi* ætati qui Lugdunenſes Canonicos reprehendit ſtatim atque compertam habuit hanc novitatem. *Superſtitione*, inquit, *deprehenſa*, &c. Quòd verò *S. Anſelmi* ætate Feſtiva Conceptionis Beatæ Virginis ſolemnitas abolita fuerit, vel ab Anſelmo, dum Lugduni ageret, inſtituta, ut quidam comminiſcuntur, nulli hujus temporis Scriptores tradunt. *Eadmerus* cùm in Vita *S. Anſelmi*, tum in *Hiſtoria Novorum*, hac de re omnino ſilet, eam non prætermiſſurus Controverſiam, ſi orta fuiſſet Magiſtri ſui ætate, præcipuaſque partes in illa habuiſſet. Denique doctiſſimus Cardinalis *Baronius* in Notis ad Martyrologium Romanum, Sexto Idus Decembris, de iſto Tractatu ita cenſet: *S. Anſelmus de Conceptione Virginis Commentarium ſcripſiſſe fertur: Sed an ejus ſit, a multis meritò ducitur in controverſiam, cùm habeat multa quæ eidem Auctori repugnent, ut notat Joannes Turre Cremata in Tractatu de Veritate Conceptionis Beatiſſimæ Virginis*. Hac porro & ſequentibus obſervationibus abſit ut opinioni piæ de immaculata Conceptione Deiparæ Virginis præjudicatum velim.

Epiſtola De Conceptione Beatæ Virginis, *ſuppoſita eſt Anſelmo*.

Epiſtola de Conceptione Beatæ Virginis, & Miraculi ſequens Narratio, non ſunt *Sancti Anſelmi*. I. Quia adeo variè deſcripta eſt hæc Epiſtola, ut mendacio in incerto fluctuanti, quàm veritati quæ ſibi conſtat propior ſit. II. Refert in Daniam miſſum *Elſinum* a *Guillelmo Conqueſtore* ſtatim atque Rex Angliæ inauguratus eſt, qui exploraret utrùm Dani Claſſem ad expugnandam Angliam inſtruerent: Quod nullus Rerum Anglicarum Scriptor memoriæ prodidit; immo teſtantur omnes *Guillelmum* Regem ſtatim ab inauguratione ſua in Normanniam transfretaſſe, quod non feciſſet, ſi a Danorum incurſu ſibi caviſſet. III. *S. Elſinus* electus in Abbatem Rameſienſem non fuit ante annum 1080. At *Guillelmus I.* Angliam ditioni ſuæ ſubjecit anno 1066. Tunc ergo *Elſinum* Cœnobii Rameſienſis Abbatem in Daniam non miſit exploratorem. IV. Fabuloſa eſt narratio de quodam Diacono Hungariæ Regis germano, qui uxorem ducturus, a B. Virgine deterritus ſit, ac æternorum præmiorum promiſſione inductus ad Feſtum Conceptionis ipſius celebrandum, quod demum inſtituerit factus ſubinde Aquilejenſis Patriarcha. Hunc unum ex *Caroli Calvi* filiis, *Fridericum* nomine fuiſſe fingunt. At *Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ* hoc figmentum explodit. Et ſanè *S. Bernardus*, *Potho Promienſis*, & alii celebritatem Conceptionis non arguiſſent novitatis, ſi ab anno 874. quo *Fridericus* Aquilejenſes Archiepiſcopos in-

inter quadrageſimus-tertius electus eſt, in celeberrima Italiæ Eccleſia inſtituta fuiſſet. Adde hunc *Fridericum* Caroli Calvi filium nullo antiquitatis monumento probari. V. Miraculum aliud quod narratur ibidem de Sacerdote, qui a villa quadam rediens, ubi fuerat cum aliena uxore fornicatus, a Dœmonibus ſubmerſus eſt in Sequanam, & ad tormenta raptus, tertia verò die a B. Virgine liberatus, quia ejus Horarias preces poſt adulterium ſacrilegum recitaverat, apocryphum eſt, & impœnitentiæ finali favet iſta narratio; neque cum Eccleſiæ fide convenit, quæ a Spiritu Sancto edocta profitetur, ibi lignum fore ubi ceciderit; damnatorum pœnas æternas, nullamque in inferno redemptionem eſſe. VI. Beata Virgo non jubet, ſed rogat, & eodem prorſus modo rogat hominem ab inferis favore ſuo liberatum, ne adulterium deinceps committat, & ut ſuæ Conceptionis feſtum celebret: *Cui Mater Jeſu ait: Precor te ne de cætero in adulterii peccatum cadas. Precor te iterum ut de cætero hujus Conceptionis meæ devotè celebres annuatim ſexto Idus Decembris & ubique celebrandum prædices.* VII. Ratio illa, quâ ejus Conceptionem æquè ac Nativitatem celebrandam ſuadet Epiſtolæ illius Auctor, quia, *Niſi conciperetur, nunquam naſceretur*, ætate S. *Bernardi* inventa eſt, qui eam refellit in ſuâ ad Canonicos Lugdunenſes Epiſtolâ. VIII. Eos qui Conceptionem B. Virginis celebrare reſpuunt, *inſenſatos, ſtultos, ignorantiæ tenebris excæcatos* appellat, quod a S. *Anſelmi* modeſtia & manſuetudine alienum eſt. IX. Minùs appoſitè dicit, *Per Beatam Virginem omnes Sanctos ſanctificari*: immo errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum coërceantur, quod B. Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet. X. In Codice MS. Gemmeticenſi quo Revelatio *Elſino* Abbati in naufragio facta de celebranda Conceptione B. Virginis continetur, alia miracula Deiparæ precibus edita narrantur, quæ ad ædificationem Fidelium nullatenus conducunt, immo potiùs cachinnis & calumniis Hæreticorum Catholicam Religionem exponerent, ſi leviter crederentur, & præſumptionem de miſericordia Dei fœdiſſimis peccatoribus ingenerarent, modò preces aliquas Beatæ Virgini perfunctoriè funderent. Ejuſmodi eſt illud quod in dicto Codice narratur de Abbatiſſa, quæ cum Caſtitatis votum ſacrilego ſtupro violaſſet, & prægnans Beatæ Mariæ preces funderet, ab ea, duobus Angelis obſtetricantibus, liberata eſt. Apage fabulas in Chriſtianæ Religionis dedecus confictas.

Paſſio SS. Guigneri, Fingaris, Piala, & Sociorum, omnium Eruditorum judicio S. *Anſelmo* abjudicatur.

Diſputatio Judæi cum Chriſtiano, eſt *Giſleberti* Abbatis Vveſtmonaſterienſis, qui eam ad S. *Anſelmum* examinandam tranſmiſit.

Annulus, ſeu *Dialogus Chriſtiani & Judæi de Fidei Sacramentis*, eſt *Ruperti* Abbatis Tuitienſis, ut ipſe teſtatur in Prologo ad Libros *De Glorificatione Sanctæ Trinitatis & Proceſſione Spiritus Sancti*.

Liber *De Sacramento Altaris*, non eſt S. *Anſelmi*. Reprehendit enim aliqua quæ in Libris *Ruperti De Divinis Officiis* leguntur, quos anno MCXI. ſcripſit. Sanctus verò *Anſelmus* obierat anno MCIX. *Guillelmo* Abbati S. *Theodorici* hunc librum MSS. probatæ fidei vindicant: Et inter ejus Opera editus eſt in Bibliotheca Ciſtercienſi.

Liber *De membris & actibus Deo attributis*, qui in prioribus *Sancti Anſelmi* Editionibus habebatur, tam non eſt illius, quàm non eſt *Sancti Auguſtini*, cujus inter Opera Tom. IV. legitur inſcriptus, *De Eſſentia Divinitatis*, nec S. Hieronymi, cujus Operum Tomo IX. extat Epiſtola *De iis quæ Deo in Scripturis Sanctis attribuuntur*. Editum etiam eſt inter S. *Bonaventuræ* Opuſcula.

Libri *De imagine mundi*, non ſunt S. *Anſelmi*, ſed *Honorii Auguſtodunenſis*, qui ipſos inter Opera ſua recenſet; Unde inter ipſa meritò editi ſunt in Bibliotheca Patrum. *De S. Anſelmi* Operibus lege Robertum de Monte ad annum 1109. Qui plura volet, legat Domni *Gerberoni* Monachi Benedictini, qui poſtremam eamque omnium uberrimam & accuratiſſimam Operum S. *Anſelmi* editionem procuravit, Cenſuram, ex cujus lectione multùm profeci.

II. Eadmerus, ſive *Edmerus*, quem nonnulli *Edinerum* corruptè vocant, Natione Anglus, Cantuarienſis Ordinis Benedictini Monachus, S. *Anſelmi* auditor & diſcipulus, deinde convictor & amicus, laborumque & exiliorum individuus comes, Vitam ejus ſcripſit duobus Libris; *Hiſtoriam Novorum*, ſex libris diſtinctam, quâ rerum mutationes inſolitas ſuis temporibus in Anglia factas memoriæ tradidit, & in hoc maximè verſatur, ut ea quæ inter Reges Angliæ & S. *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſſa veritate deſignet. Item librum unum, *de Geſtis ſui temporis*, *Hiſtoriarum Collectanea*, *Vitam S. Vvilfridi Archiepiſcopi*, librum *de libertate Eccleſiaſtica*, ſeu, *de diſcordia inter Guillelmum Rufum Anglorum Regem, & S. Anſelmum*: item *Querelam ſuper morte S. Anſelmi*, *Carmine Elegiaco: Carmen de S. Dunſtano*, librum *de Inſtitutis Chriſtianæ vitæ*, libros *de Excellentia B. Virginis Mariæ*, *de beatitudine cœleſtis patriæ*, *de S. Anſelmi Similitudinibus*: Varias etiam Epiſtolas ſcripſit. Vitam S. Anſelmi, Hiſtoriam Novorum, libros de Excellentia B. Virginis, de beatitudine cœleſtis patriæ, & de S. Anſelmi Similitudinibus, edidit *Domnus Gabriël Gerberonius* cum Operibus S. *Anſelmi*. A *Vvillelmo Malmeſburienſi Eadmerus* lib. IV. hoc ornatur elogio: *Edmerus noſtrorum temporum Hiſtoricus, ſinceritate veritatis laudandus*. Eum etiam commendant Trithemius Abbas, & alii.

III. Joannes *Fiſcanenſis Abbas*, Ordinis Benedictini, in Normannia, ſub Rothomagenſi Archiepiſcopatu, in Cœnobio Divionenſi *Sancti Benigni* Monachum induerat. Deinde Fiſcani Prior a *Vvillelmo* Abbate conſtitutus, eo cedente Abbas electus eſt anno MXXXVIII. Præfuit & Erbreſtenſi Abbatiæ in Suevia, *Henrico III.* Imperatore favente. Natione Italus, Ravenna oriundus erat, exili corpore, ſtaturaque puſillus, unde *Joannellinus* appellatus eſt: cæterùm doctrinâ & omnium virtutum apparatu maximus, ut mirum eſſet in tam parvo corpore gratiæ Dei tanta dona exuberare, inquit *Joannes* Chronographus *Sancti Benigni*, de ipſo adhuc ſuperſtite ſermonem faciens. Quatuor aut quinque ſcripſit Opuſcula. I. *De Inſtitutione Viduæ*. II. *De vita & moribus Virginum* III. *De eleemoſynarum diſpenſatione*. IV. & V. *De divina contemplatione & de ſuperna Hieruſalem*: qui orationes pleraſque continet S. *Anſelmo* adſcriptas. Duos iſtos poſteriores Libellos exhibet Codex Metenſis *Sancti Arnulphi* circa annum MLXXX. exaratus, ut conjicit vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius*, cujus Annotationes in iſtos Libellos, quorum ſpecimen exhibet *Tomo I. Veterum Analectorum*, legi poſſunt a ſtudioſis. Illos *Agneti Auguſtæ*, Viduæ *Henrici III.* Imperatoris dicavit, ut colligit vir idem eruditus ex Prologo ejuſdem Abbatis *Joannis*, quem in laudato Volumine edidit: In eo *Joannes* edita a ſe Opuſcula recenſet.

SCHO-

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 455. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hæc propoſitio ſapit errorem, PER Beatam Virginem omnes Sancti juſtificantur.*

R. Non ita ſcripſi; ſed, *Errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd Beata Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet.* Alio modo intellecta hæc propoſitio, immo per ſe ſumpta, & ſecundùm verborum ſenſum quibus expreſſa eſt, falſa eſt & erronea. A ſolo enim Deo per unum Jeſum Chriſtum peccatores juſtificari, dogma Fidei eſt. Ad *Romanos III.* cap. *Juſtitia autem Dei per Fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Et Cap. V. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis: Quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus ſecundùm tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt; multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum....... Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & Juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.* Plura hac de re congerere non eſt opus. *Juſtificationis cauſa efficiens miſericors Deus, qui gratuitò abluit & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: Meritoria autem dilectiſſimus unigenitus Filius ſuus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus: qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam caritatem quâ dilexit nos, ſuâ ſanctiſſima Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.* Hæc Eccleſiæ doctrina eſt in Concilio Tridentino Seſſione VI. Cap. VII. explicata.

ARTICULUS III.

De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto, & Anſelmo Gemblacenſi.

I. ODo, ex Aurelianenſi Scholaſtico Abbas & inſtaurator Cœnobii *S. Martini* in Urbe Tornacenſi, Ordinis Benedictini, demum anno 1105. Epiſcopus Cameracenſis, cùm virgam & annulum, quæ conſecratus ab Eccleſia acceperat, iterato ab *Henrico* Germaniæ Rege nollet accipere, Sede ſua pulſus, ut ipſe teſtatur lib. *De Blaſphemia in Spiritum Sanctum*, in Prologo; in Monaſterio Aquicinctino prope Duacum exul obiit anno 1113. Scripſit *Expoſitionem Canonis Miſſæ*, libros tres *De peccato originali*, *Diſputationem de Adventu Chriſti contra Leonem Judæum*, Librum *De blaſphemia in Spiritum Sanctum*; Homiliam *De villico iniquitatis*; quæ Opera Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Colonienſis & XXI. Editionis Lugdunenſis leguntur. Scripſit etiam librum *Collationum*, *Parabolas*, &c. Ipſum commendant *Henricus Gandavenſis*, & *Trithemius* Abbas.

II. Marbodus, Patria Andinus, ex Archidiacono Andegavenſi, ab *Urbano II.* in Concilio Turonenſi anno 1096. Redonenſis Epiſcopus creatus eſt. Quam Eccleſiam cùm annos pene XXVII. ſanctiſſimè rexiſſet, ſenio confectus, & obitum imminentem præſentiens, depoſitis Inſulis Monachum induit in Cœnobio Andegavenſi S. *Albini*, Ordinis Benedictini, ubi Sanctam Regulam profeſſus, paulò poſt obiit anno Chriſti 1123. die 11. Septembris. Ejus egregias virtutes *Ulgerius* Canonicus Andegavenſis, & *Rivallo* Archidiaconus Redonenſis, qui ipſi demortuo Epitaphia ſcripſere, Carmine cecinere, eximiamque illius eruditionem & facundiam prædicarunt. Ejus Elogium ex veteri Cartulario S. Albini Andegavenſis pariter referunt Sammarthani Fratres Tom. III. *Galliæ Chriſtianæ* pag. 917. *Cantica Canticorum* Carmine illuſtravit, literalem unà & allegoricum ſenſum exponens. Præterea, *Vitam S. Laurentii, & Paſſionem Thebæorum Martyrum*, eleganti metro deſcripſit, ut refert *Sigebertus* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 158. Scripſit Epiſtolam ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum, quæ eſt inter Epiſtolas *Hildeberti* octogeſima. Sub ejuſdem nomine circumfertur Epiſtola ad *Robertum de Arbriſello*, de qua ſententiam dicemus in Diſſertationibus. Alia *Marbodi* Epiſtola ad *Hildebertum* Cenomanenſem Epiſcopum, qui illum conſuluerat de viro a quo uxor debitum tori poſtulabat, licèt ipſe votum Monaſticæ Vitæ, conſenſu ejus, emiſiſſet; edita eſt Tomo XIII. *Spicilegii*.

III. Leo Marſicanus, ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias Inſulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir eruditionis eximiæ, quem *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXX. *Sanctitate & Monaſticis Diſciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis Scripturis apprime eruditum* prædicat, Hiſtoriam Caſſinenſis Monaſterii, jubente *Oderiſio* Abbate, libris tribus complexus eſt, eamque a Sancto Patre *Benedicto* ad *Deſiderium* Abbatem perduxit. Scripſit præterea *Hiſtoriam Peregrinorum*, *Vitam S. Mennatis* ſeu *Mennæ Confeſſoris*, *Sermones de Paſchate & Nativitate*. Obiit poſt annum 1115. quo ſubſcripſit Diplomati *Paſchalis II.* Eccleſiæ Marſorum conceſſo. Ab altero *Leone* Monacho pariter Caſſinenſi, qui *Urbano II.* fuit ab Epiſtolis, & Regeſtum ejus compoſuit, quique a *Paſchali II.* inter Cardinales Diaconos conſcriptus eſt, quem *Inſignem ſtudio ac eloquentia* Petrus Diaconus Cap. XXXI. prædicat, *Leo Marſicanus* diſtingui debet. Hos enim Cardinalis *Baronius*, & *Poſſevinus* in Apparatu Sacro non confudiſſent, ſi *Petri Diaconi* Libellum ipſis legere licuiſſet.

IV. Petrus, gente Patritia Romæ natus, anno ætatis ſuæ quinto Monaſterio Caſſinenſi oblatus eſt, & a *Girardo* Abbate ſuſceptus, a quo annos octo eruditus, anno ætatis vigeſimo-primo animum ad ſcribendum appulit. Plurium Sanctorum Geſta, Sermones varios, & Epiſtolas, Sacros Hymnos, *Scholia in Vetus Teſtamentum*, *Expoſitionem in Regulam S. Benedicti* libris quatuor dictam, librum *De Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis*, compoſuit. In Phyſicis, Mathematicis, Aſtronomia, Muſica, peritum fuiſſe, Veterum qui iis in ſtudiis excelluerunt, breviati libri & illuſtrati, quidam etiam propriâ minervâ ſcripti, teſtantur. Chronicon Cœnobii ſui Caſſinenſis a *Leone Marſicano* cœptum, & ad *Deſiderii* Abbatis tempora perductum, proſecutus eſt, & quæ ille de Geſtis *Deſiderii*, morte interceptus omiſerat, tertio ipſius libro ſubnectens, reliqua adjecto quarto libro complexus eſt, jubente *Rainaldo* S.R.E. Car-

Cardinali & Abbate Caſſinenſi, cui & illum dicavit. Quamobrem *Leoni Marſicano* Petrum Diaconum hic ſubjunximus, quamvis paulò junior fuerit. Quo obierit anno, incertum.

* De Gemblours.

V. Sigebertus, Gemblacenſis * in Brabantia Monachus, ordinis Benedictini, multa ſcripſit, quæ ipſe recenſet poſtremo Capite libri ſui De Scriptoribus Eccleſiaſticis. In his præcipuum locum tenent *Chronicon* ab anno Æræ Chriſtianæ 379. ad annum 1112. perductum, quod ad fidem autographi Codicis Gemblacenſis edidit *Aubertus Miræus*; Carmen Heroicum in *Eccleſiaſten*, liber *De Viris Illuſtribus*, ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & quorumdam *Sanctorum Vitæ*. Quæ verò contra *Gregorium VII. & Paſchalem* II. ſcripſit Opuſcula, *Henrici* Imperatoris Schiſmatici partibus addictus, cenſorio inuſta ſtigmate rejiciuntur: nimirum Reſponſio ad Epiſtolam *Gregorii VII.* ad *Hermannum*, & Reſponſio ad Epiſtolam *Paſchalis II.* Leodienſis Eccleſiæ nomine. Obiit anno 1113. die 5. Octobris. Libellus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* a Monacho ejuſdem Cœnobii circa annum 1140. ſcriptus, quem Domnus *Lucas Dacherius* Tom. VI. *Spicilegii* edidit, *Guirtni* Abbatis Geſta commemorans, & Illuſtres Monachos qui ſub eo floruerunt, de *Sigeberto* hæc habet: *Item floruit Domnus Sigebertus, morum probitate & ſcientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus ſui temporis Sapientibus: non indiget noſtris laudibus, quia laudant eum opera ejus. Cùm enim eſſet juvenilis ætatis tempore Naſcellini Abbatis Metenſibus notificatus, & in Cœnobio S. Vincentii Martyris cum Fulcuino Abbate diu converſatus, ſapientiæ fons patens erat, non ſolùm Monachis, ſed & Clericis ad ſe undique confluentibus &c.* Addit, ipſum non ſolùm Chriſtianis, ſed etiam Judæis eà in urbe fuiſſe cariſſimum, quòd Hebraicam Veritatem a cæteris aſſertionibus diſcernere erat peritus. Cùm verò ad Cœnobium Gemblacenſe rediiſſet, rogante *Henrico* Archidiacono & Decano Eccleſiæ *S. Lamberti* Leodienſis, ſcripſiſſe ad Trevirenſes librum *De Jejuniis Quatuor Temporum*, &c. Ab eo ſe inſtitutum gloriatur, qui Geſta Gemblacenſium Abbatum ſcripſit, *Scripturarum maximè Divinarum lectio & meditatio eum occupabat*, inquit idem Auctor; *ſed tamen quotidiana Miſſarum celebratio, & devota ad Deum oratio ſemper eum præoccupabat*. Denique in extrema ægritudine, cùm ſciret ſibi decretam eſſe honorificam intra Monaſterium ſepulturam, obnixe petiit ut Fratribus in Cœmeterio conſepeliretur. Maximis propter eruditionem & religionem laudibus dignus fuiſſet Sigebertus, niſi in Schiſmaticorum caſtris militaſſet, ac extra Romanæ Eccleſiæ communionem, cujus legitimum Pontificem non venerabatur, (ut veriſimile eſt) obiiſſet. *Robertus de Monte* in Appendice ad Sigeberti Chronicon, ipſum vocat Virum in omni ſcientia literarum incomparabilis ingenii.

VI. Anſelmus, Gemblacenſis Abbas poſt *Leitardum*, anno 1114. vir eruditus, quem laudatus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* libellus commendat pag. 530. *Chronicon Sigeberti* ad annum uſque 1136. continuavit.

ARTICULUS IV.

De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigornienſi.

I. SA. Yvo, Bellovaci natus, Cœnobii *S. Quintini* in eadem urbe Canonicus Regularis, & poſtmodum Abbas, Epiſcopus Carnotenſis ab *Urbano II.* inauguratus eſt anno labente 1092. ut indicant Epiſtolæ *Urbani II.* Epiſtolis Yvonis præfixæ. Nam Capuæ VII. Kalendas Decembris datæ leguntur paulò poſt ejus conſecrationem. Annum autem Chriſti illum fuiſſe, non ſequentem; quod nonnulli tradunt, argumento eſt locus unde ſcriptæ ſunt. Urbanus enim anno 1093. ad 8. Kalendas Decembris Tarenti erat, non Capuæ. Præterea, ſi hoc anno conſecratus dicatur, non conſtabit ante obitum *Urbani II.* ſeptem annorum numerus, quos a ſuſcepto Epiſcopatu exactos numerat Epiſtola 67. Itaque ab *Urbano* conſecratus eſt anno 1092. Hanc obſervationem debemus doctiſſimo Patri *Sirmondo* S. J. in Notis ad Librum II. Epiſtolarum *Goffridi Vindocinenſis*. Yvone Carnotenſi curante, Canonicorum Regularium Ordo in Galliis refloruit. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ acerrimum fuiſſe propugnatorem, ejus Epiſtolæ & Acta probant. Vir fuit minimè ſervilis, nec Poteſtatum adulator, etiam ſummarum. *Philippo I.* Galliarum Regi *Bertradam* Fulconis Comitis Andegavenſis uxorem, viro ſuperſtite, *Bertha* uxore legitima repudiata ſuperducenti, multis Epiſcopis conniventibus, renuit aſſentiri, & adulteram conjunctionem conſtanti improbavit animo, Regis offenſionem, redituum interceptionem, carcerem ab *Hugone* Carnotum Vicecomite propterea paſſus; ex quo cum cives Carnotenſes armis ipſum liberare vellent, ipſos deterruit, *ſolis orationibus, & ſeveritate Eccleſiaſtica* libertatem ſuam procurandam ſcribens. Iſta conſtant ex ejus Epiſtolis 15. 10. 20. & 21. Conciliis Claromontano, Exoldunenſi, Pictavenſi, & Inaugurationi *Ludovici* VI. conſilio ſuo Aureliæ celebratę interfuit. Pluribus pro Eccleſia laboribus ſuperatis, obiit anno 1115. Idibus Decembris, ut conſtat ex Martyrologio Carnotenſi. Commendatur a *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis; a *Goffrido Vindocinenſi* Lib. II. Epiſtolâ I. ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo, Epiſtolâ 26. & 39. a *Sigeberto* in Chronico ad annum 1078. & 1092. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 167. *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, ad annum 1117. quo perperam ejus obitum conſignat, ubi *Lanfranci* diſcipulum fuiſſe tradit, *Virumque Religioſum & magnæ literaturæ* prædicat. Juvat tamen *Robertus* Chronologiam noſtram de anno obitus Yvonis Carnotenſis, cùm ſcribit ipſum *rexiſſe Eccleſiam Carnotenſem viriliter & religiosè ferè annos viginti tres*. Conſtat enim ille numerus ab anno MXCII. quo eum inauguratum fuiſſe diximus, ad annum MCXV. quo obitum ejus conſignamus. Ipſum item laudibus ornarunt *Philippus Bonæ Spei* Abbas, in Epitaphio quod ipſi compoſuit, *Matthæus Paris* ad annum MCXVII. *Ordericus Vitalis* ad annum MCIII. ita ſcribens: *Tunc Venerabilis Yvo Carnotenæ urbis Epiſcopus, inter præcipuos Franciæ Doctores eruditione literarum tam divinarum, quàm ſæcularium floruit*. Trithemius in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, &c. *Pius V.* Pontifex Maximus Canonicis Regularibus Congregationis Lateranenſis diem ejus feſtum die 20. Maii celebrare permiſit, Diplomate dato 18. Decembris MDLXX. quod incipit, *Licet Eccleſia*. Extat in Romano Bullario Tom. II. pag. 321. *Collectionem Decretorum* edidit, ſeu potiùs Collectiones duas: unam breviorem, quæ *Pannormia*, ſeu (ut aliis placet) *Pannomia* inſcribitur, quam ipſi vindicavimus in Appendice ad Diſſertationem XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam I. Sæculi ubi *De variis Juris Canonici Collectionibus* egimus; prolixiorem alteram, in partes XVII. diſtinctam, quæ ſimpliciter appellatur *Decretum Yvonis*. Fontes ex quibus hauſit indicat in Prologo. *Excerptiones*, inquit, *Eccleſiaſticarum Regularum, partim ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, partim ex Geſtis Conciliorum Catho-*

Yvonis Carnotenſis elogium.

Yvonis Carnotenſis Opera.

tholicorum Epiſcoporum, partim ex Tractatibus Orthodoxorum Patrum, partim ex Inſtitutionibus Catholicorum Regum, nonnullo labore in unum corpus adunare curavi: ut qui Scripta illa, ex quibus iſta excerpta ſunt, ad manum habere non poterit, hinc ſaltem accipiat quod ad commodum cauſæ ſuæ valere perſpexerit. Scripſit præterea Epiſtolas 287. quas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ promptuarium meritò appellaveris. Item Sermones 24. & *Chronicon breve de Regibus Francorum*. Chronicon alterum a *Nino* uſque ad *Ludovicum Pium*, quod a nonnullis *Ivoni Carnotenſi* incautè tributum eſt, *Hugonis Floracienſis* eſſe conſtat ex duobus MSS. præſtantiſſimis, quæ in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* ad muros Pariſienſes aſſervantur.

S. Tron.

II. Rodolphus, Abbas Monaſterii *S. Trudonis*, * Ordinis Benedictini in Diœceſi Leodienſi anno 1108. creatus, vir religione & doctrinâ inſignis, ſcripſit Chronicon ejuſdem Abbatiæ in Libros XIII. diſtinctum, quod Tomo VII. *Spicilegii* Dacheriani editum eſt. Præterea, Patrum ſententias & multorum Decreta Conciliorum compilavit, ut ipſe teſtatur lib. octavo pag. 439. item *Septem libros contra Simoniacos*, qui extant in Bibliotheca Gemblacenſi, Volumen *Sacrorum Cantuum*, ut ipſe refert pag. 450. Obiit anno 1117. Scripſit & Vitam *Lietberti* Cameracenſis Epiſcopi, ut conſtat ex MS. Codice Aquicinctenſi. Abſque Auctoris nomine edita eſt Tom. IX. *Spicilegii*. Ad ipſum ſcripſit *Sibertus* Prior Cœnobii *S. Pantaleonis*, quærens *An & qua ratione liceat aliquid exigere pro ſuſceptione puerorum in Monaſteriis*. Reſpondit *Rodolphus* Epiſtolâ prolixâ & eruditâ ad quæſtionem a *Siberto* propoſitam. Utramque Epiſtolam edidit *P. Mabillonius* Tom. II. Veterum Analectorum. Obiit anno 1117.

De Bourgueil en Vallee.

III. Baldricus, Magduno ad Ligerim oriundus, Cœnobii Burgulienſis, * Ordinis Benedictini, in Andibus, Monachus & Abbas, vir religione, ſapientiâ & doctrina conſpicuus, Dolenſium Epiſcopus electus & conſecratus eſt anno Chriſti 1114. Pallio donatus a *Paſchali II.* Pontifice Maximo in Concilio Remenſi. *In Epiſcopatu Monachatum ſervavit, & cum Monachis plerùmque habitabat. Indomitis enim Britonibus præerat, quorum perverſitatem tolerare non poterat: unde protervos & exleges frequenter deſerebat, & in Normanniam fugiebat, Fiſcanenſe, Fontanellenſe, & Gemmeticenſe Cœnobia luſtrans, & Monachos ſacris Sermonibus confortans:* (inquit *Ordericus Vitalis* Lib. IX. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*)

Baldrici elogium.

Ipſum his verbis commendat *Petrus Mallеacenſis* Abbas in Epiſtolâ ad ipſum datâ. *De virtute*, inquit, *in virtutem aſcendens, ad ſummum Sacerdotii apicem ſublimari meruit, populumque ſibi ſubjectum, tam prædicationis ſanctæ vomere, quàm bonorum operum oſtenſione, arguendo, obſecrando, pennis virtutum ad ſublimia provehit. Felix revera & Deo amabilis terra Britanniæ, tanti Syderis illuſtrata coruſcationibus . . . O admiranda atque prædicanda ſupernæ diſpenſationis clementia! Ut ferociam miſereretur, fatuitatemque excluderet, Patronum mitiſſimum, atque incomprehenſibilis ſapientiæ ſale conditum, ad edomandam belluinam eorum cervicoſitatem direxit*.

Baldrici Opera.

Scripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* quatuor Libris, quæ in collectione *Bongarſii* edita eſt. Prope ſexagenarius manum Operi admovit, ut teſtatur ipſe in Præfatione. Ab initio Expeditionis Sacræ, id eſt, ab anno 1095. exordium ducit, & in expugnatione Hieroſolymorum deſinit. *Veraciter & eleganter* hanc Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe, rectè judicavit Ordericus Vitalis. *Vitam* quoque ſcripſit *S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi, Pontificum Dolenſium Geſta, Vitam S. Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis, Vitam Magiſtri Roberti Arbriſſellenſis*, Ordinis Fontis-Ebraldi Inſtitutoris, rogante *Petronilla* prima Abbatiſſa. Nonnulla etiam Carmina Hiſtorica edidit, quæ publici juris fecit *Franciſcus Ducheſnius* Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum. Obiit *Baldricus* die 7. Januarii 1131. & *Pratellis*, in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt. Alius ab ipſo eſt *Baldericus* Noviomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus, qui *Cameracenſe Chronicon* ſcripſit, ſeu Hiſtoriam Cameracenſis & Attrebatenſis Eccleſiarum, olim unitarum, tribus libris diſtinctam. Obiit anno 1112. Chronicon iſtud edidit *Georgius Colvenerius*, Doctor Duacenſis.

Anſelmi Laudunenſis elogium.

IV. *Magiſter* ANSELMUS, Laudunenſis Decanus, quem *Guibertus* Novigentinus Abbas lib. III. de Vita ſua, *Virum totius Franciæ, imò Latini orbis lumen in liberalibus diſciplinis ac tranquillis moribus* prædicat, & lib. 1. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, cap. 1. de ipſo ſcribit: *Vir Sapientiſſimus Magiſter Anſelmus, tunc temporis Eccleſiæ noſtræ Canonicus & Decanus, per totum penè orbem Latinum ſcientiæ & eloquentiæ ſuæ famâ notiſſimus, &c.* Et in Proœmio Commentarii in Geneſim, itâ *Bartholomæum* Laudunenſem Epiſcopum compellat: *A dextris habes Anſelmum, totius Latini orbis Magiſterio prædicatum, cujus tam ſincera eſt in Scripturarum ac fidei aſſertione ſeveritas, ut plures viros ſuis probetur documentis feciſſe Catholicos, quàm inſtituere potuerit Erroneos quiſpiam temporis hujus Hæreticos*. Hunc *Joannes* Canonicus *S. Victoris* Pariſienſis in Chronico MS. vocat *Virum in literatura ſuis temporibus nulli ſecundum, morum honeſtate, & conſilii maturitate venerabilem*: de quo dixiſſe fertur *Eugenius* III. Pontifex Maximus, *Deum Spiritum ejus ſuſcitaſſe, ne Scriptura periret*: cujus ingenium, eruditionem, prudentiam, caritatem, manſuetudinem, facundiam, commendat Epitaphium ejus tumulo inſcriptum ab uno ex ipſius Diſcipulis, Lauduni in Eccleſia S. Vincentii. *Petrum Abalardum* diſcipulum habuit, ſibi non ſatis æquum.

Anſelmi Laudunenſis Opera.

Gloſſas Marginales & Interlineares in Pſalterium compoſuit; teſte *Joanne* Canonico *S. Victoris*, in Chronico. *Epiſtolas quoque S. Pauli, & alias utriuſque Teſtamenti Scripturas pari modo delineando expoſuit, & in iis exponendis atque gloſſandis juxta antiquorum Patrum Scripta, uſque ad ſenilem ætatem deſudavit* (inquit Anonymus Auctor alterius Chronici MS. ab *Andrea Ducheſnio* laudati in Notis ad Hiſtoriam Calamitatum *Petri Abalardi*, pag. 1163.) Eruditam Epiſtolam *Magiſtri Anſelmi Laudunenſis* ad H. *S. Laurentii Leodienſis* Abbatem, ex Bibliotheca Beccenſi edidit Domnus *Lucas Dacherius* in Notis ad *Guiberti* Novigentini Abbatis Opera pag. 642. Obiit anno 1117. & in San-Vincentiana Baſilica Lauduni ſepultus eſt.

Plures Anſelmi Laudunenſes.

Diſtinguendus eſt *Anſelmus* Laudunenſis Decanus ab altero *Anſelmo* Cœnobii S. Medardi Sueſſionenſis O. B. Monacho, & *S. Vincentii* Laudunenſis his temporibus Abbate, ex cujus Monachis novem Abbates electos, ipſumque Tornacenſem Epiſcopum renuntiatum, & ab *Eugenio III.* conſecratum anno 1145. tradit *Hermannus* Monachus lib. 3. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, capp. 20. & 21. Ab hoc item alius eſt *Anſelmus* cognomento *Beeſſus*, Laudunenſis Eccleſiæ Theſauri Cuſtos, & fur ſacrilegus; de cujus facinore *Bartolomæus* Epiſcopus, Canonicorum, & Magiſtri *Anſelmi* in primis conſilium rogavit, ut refert *Hermannus* Monachus cap. 28. libri mox laudati.

Purgatio juridica per aquam

Is auctor fuit, ut ex *Singulis urbis Parochiis unus infans innocens in vaſe Aqua Benedicta repleto poneretur; & quæcumque Parochia fortè culpabilis inveniretur, de ſingulis domibus ejuſdem Parochiæ unus infans in aqua poneretur; & quæcumque do-*

mus

mus deprehenſa fuiſſet, omnes viri vel fœminæ ad eam pertinentes Judicio aquæ ſe purgare cogerentur.

S. Norberti elogium. V. S. Norbertus, Sanctis, Cliviæ oppido natus; abdicato Canonicatu, quo in Eccleſia Colonienſi ornatus erat, copioſiſque divitiis in pauperes erogatis, *Præmonſtrati*, loco ſylvis horrido ac ſolitario, in Diœceſi Laudunenſi, Cœnobium fundavit, quod Ordini Præmonſtratenſi nomen dedit, anno MCXX. Deinde Magdeburgenſis Archiepiſcopus divina inſpiratione electus eſt a Sedis Apoſtolicæ Legatis, quibus Clerus eligendi poteſtatem fecerat. Eccleſia illâ ſanctiſſimè adminiſtratâ, obiit anno Chriſti MCXXIV. Ejus Vita a coævo Auctore ſcripta juſſu *Hugonis* Socii ipſius, primique Abbatis Præmonſtratenſis, extat apud *Surium*, ſed ab ipſo paululum interpolata ſive elegantiori ſtylo reddita. *Hermannus* Monachus lib. 3. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, ipſum a Cap. I. ad X. commendat, ac Præmonſtratenſis Ordinis exordia deſcribit, de quo inferiùs agemus, in Cap. *De Politia Eccleſiaſtica*, ubi *De Canonicis Regularibus* ſermo erit. *Os Norberti cœleſtem fiſtulam* vocat *S. Bernardus* Epiſtola LVI. De eodem Epiſtola VIII. ſcribit: *Tantò vir ille in divinis aperiendis myſteriis nobis promptior, quantò & Deo propior eſſe cognoſcitur.* Multa ſcripſiſſe dicitur, quæ *Guillelmus Eiſengrenius* in Catalogo teſtium veritatis recenſet: Unicus ex iis *Sermo* ſupereſt in Bibliotheca Præmonſtratenſi, & in Bibliotheca Patrum editus. Ipſi libros Tropologiarum in Prophetas Oſee, & Amos, & Lamentationes Jeremiæ, dicavit *Guibertus* Novigentinus Abbas.

* De Vvorceſter. VI. Florentius, Vigornienſis * Monachus in Anglia, Ordinis Benedictini, *Chronicon* ab initio mundi ad annum Chriſti MCXIX. quo defunctus eſt, conſcripſit. Ad eamdem circiter ætatem pertinet *Trevirenſis Hiſtoria*, ad annum MCXXII. perducta, incerto Auctore. Edita eſt Tom. XII. *Spicilegii*.

ARTICULUS V.

De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena.

I. EUthymius Zigabenus, Monachus Græcus Ordinis *S. Baſilii*, Commentaria in Pſalmos, in quatuor Evangelia, & in Epiſtolas *S. Pauli*, ex veteribus Patribus deſloravit. Catenæ quoque Græcæ in Pentateuchum, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſervatur, Auctorem cenſet *Sixtus* noſter *Senenſis*. Scripſit prætereà *Panopliam Dogmaticam Orthodoxæ Fidei adverſus omnes Hæreſes*, Alexii Comneni Imperatoris mandato, quod opus, Auctoremque egregiè commendat *Anna Comnena*, lib. 15. *Alexiados*, pag. 490.

II. Joannes Zonaras, vir in Imperio clariſſimus, Magni Drungarii & Proto-a Secretis dignitatibus in juventute ornatus, Sæculo nuncium remiſit & Monachum induens, Regulam *S. Baſilii* profeſſus eſt. Floruit ſub *Alexio*, & *Joanne Comnenis* Imperatoribus Orientis. *Annales* ſcripſit ab orbe condito, ad annum M. CXVIII. *Alexii Comneni* fatalem. *Commentarios* etiam adornavit *in Canones Apoſtolorum & Sacrorum Conciliorum*, necnon in Epiſtolas Canonicas SS. Patrum *Dionyſii & Petri Alexandrinorum*, *Gregorii Thaumaturgi*, *& Baſilii*. Canonum porro & reliquarum Epiſtolarum Canonicarum Expoſitionem eamdem eſſe cum illa quam *Theodorus Balſamon* affert, viri eruditi jampridem obſervarunt. *Balſamonem* tamen ex *Zonara* mutuatum falsò conjicere videntur, immo potiùs hunc ex *Balſamone* hauſiſſe dixerim, quem ante ipſum floruiſſe veriſimilius eſt. *Canon de Sancta Virgine*, Auctore *Zonara*, extat in Bibliotheca Patrum. *Glycas* in ſuis Annalibus *Zonaram* non ſemel laudat.

III. Anna Comnena, *Alexii* Imperatoris & *Irenes Auguſtæ* filia, *Nicephori Brïennii* Cæſaris conjux, Principis qui ad bellicas artes eximiam eruditionem adjunxerat, Hiſtoriamque *Alexii* Imperatoris ſoceri ſui fuerat aggreſſus; ipſo defuncto, Opus ſuſcepit, quod ille a *Romani Diogenis* Imperio, ad *Nicephori Botoniatæ* tempora perduxerat; patriſque ſui *Alexii Comneni* res geſtas quindecim libris complexa eſt, quos *Alexiadem* inſcripſit. Fuit illa omnibus exculta diſciplinis, quibus præſtantiſſimi ingenii fœmina Princeps imbui poteſt, ut ipſa de ſe modeſtè teſtatur in Præfatione. Elegantiſſimus ac ornatiſſimus eſt Annæ ſtylus, an par omnino ſinceritas, dubitatur. *Multa de parente ſuo longè aliter narrat, quàm Latini ſolent: qui omnes propè, ſi unum excipias Albertum, Canonicum Aquenſem, Cæſarem eum deſcribunt tamquam hominem fraudulentum ac perfidum: ſed ſatis veriſimile eſt, tum Latinos ſuo ergà Græcum Imperatorem odio, tum filiam Comnenam amori erga patrem ſuo, aliquanto ampliùs indulſiſſe, quàm per Hiſtoriæ leges liceret.* Verba ſunt Voſſii lib. 11. *De Hiſtoricis Græcis*, cap. 27. Quamquam in Præfatione exquiſiti Operis Heroina doctiſſima profitetur, ſe veritatis damno domeſticæ ac privatæ gloriæ nullatenus ſervituram, & Hiſtorici officio functam iri, quod favore pariter atque odio interdicit ei, qui res geſtas ad memoriam ſcribendas ſuſcipit, jubetque ex æquo vituperationes & laudes, in eos qui merentur, diſpenſare, nullo amicitiæ neceſſitudiniſve, hoſtilitatis ſimultatiſve diſcrimine. *Annæ Comnenæ Alexias* inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores, interprete P. *Poſſino* S. J. Presbytero, Typis Regiis edita eſt. Doctiſſimam Cæſariſſam commendat *Zonaras*, Tomo III. Annalium pag. 242. Eamdem Philoſophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam prædicat *Nicetas Choniates* in Annalibus, pag. 7.

ARTICULUS VI.

De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Eduenſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi.

I. ALbertus, Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, ardens Sacræ Expeditionis deſiderio, cùm votis potiri non potuiſſet, ac rebus geſtis adeſſe, ex eorum qui adfuerant auditu & relatione Hiſtoriam ejuſdem Hieroſolymitanæ Expeditionis ſcripſit, in libros duodecim diviſam. Incipit a ſacri belli indictione, & annorum 26. res geſtas perſequitur. A *Bongarſio* inter Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptores edita eſt.

II. Fulcherius, Carnotenſis, Balduini fratris *Godefredi Bullonii* Capellanus, ſacrum iter ingreſſus cum *Roberto Normanniæ* Duce, & cum *Stephano* Bleſenſi & Carnotenſi Comite; ſcripſit *Geſta peregrinantium Francorum cum armis Jeruſalem pergentium*: ab anno 1095. ad annum 1124. *Ab Orderico Vitali* lib. 9. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & a *Vvillelmo Malmeſburienſi*, lib. 4. De Geſtis *Regum* Anglorum commendatur. *Stylo non quidem agreſtè* ſcripſit, *ſed, ut dici ſolet, ſine nitore & palæſtra, & qui alios admonere potuit ut accuratiùs ſcriberent* (inquit Vvillelmus Malmesburienſis.) *Fulcheri* ampullas & ſeſquipedalia verba ſugillat, eumque in pluribus Hiſtoriæ capitibus falſum probat venerabilis *Guibertus* Novigentinus Abbas lib. 8. *Geſtorum Dei per Francos*, cap. 9.

III. Guibertus, patriâ Bellovacenſis, in Cœnobio Flaviacenſi ſive *S. Geremari*, Ordinis Benedictini, Bellovacenſis Diœceſeos, Monachum induit, generis nobilitate, divitiiſque poſthabitis. *Guiberti Novigentini elogium.*

a S. *Anſelmo* tum Priore Beccenſi, qui Flaviacenſem Abbatiam ſæpius adibat, ad vitam ſpiritualem, & Sacrarum Scripturarum intelligentiam informatus eſt. Senſui morali potiſſimùm ſtuduit, ad quem aſſequendum, lectione Operum S. *Gregorii Magni* plurimùm adjutus eſt. Doctrinâ & pietate ſingulari, quâ præcipuè erga Deiparam Virginem affectus erat, magnum ſibi nomen peperit, adeò ut ad Eccleſiaſticas Dignitates omnium votis ac deſideriis deſtinaretur: a quibus tamen ambiendis procul erat vir religioſiſſimus, ut ipſe Deum teſtem appellans profitetur *lib. 1. de Vita ſua*, cap. 18. Deo nihilominus volente a Monachis *Beatæ Mariæ de Novigento*, * Laudunenſis Diœceſeos, Abbas electus eſt anno 1104. Ipſi uni diſplicuit, præ humilitate, facta ſui electio; de quâ ibidem ita ſcribit. *Quorumdam remotorum, & mihi funditus ignotorum emerſit electio. Sed quænam electio? Verè me fatear egregium, cùm inter omnes, qui mihi obverſabantur, ſordidior, imò teterrimus, Deus! ſub tuo teſtimonio judicarer.* Eo in munere per annos viginti variis elucubrandis Operibus, & Fratrum ſaluti procurandæ adlaborans, piè prudenterque ſe geſſit.

* Nogent.

Guiberti Opera.

Scripſit *libros decem Moralium in Geneſim; in Oſee Prophetam* libros tres, *in Amos* librum unum, *in Lamentationes Jeremiæ* unum: *Epiſtolam ad Sigefridum S. Nicolai Priorem, De bucella Judæ data, & de veritate Dominici Corporis;* Librum *de Laude B. Mariæ Virginis:* Opuſculum *de Virginitate*, quod in tenera adoleſcentia ſe edidiſſe teſtatur.

Libros 4. ſcripſit *De Pignoribus Sanctorum*, occaſione dentis, quem a Chriſto novenni emiſſum, Sammedardenſes Monachi habere ſe gloriabantur. In Epiſtolâ nuncupatoriâ ad *Odonem* Abbatem *S. Symphoriani*, diluit quod ſibi fuerat objectum, quod in ſecundo libro *panis ac vini Myſterium Vicarium Chriſti* appellaſſet; cùm id quod vicarium dicitur minus eo, cujus vicarium eſt, appelletur. Id a ſe rectè dictum propugnat, ſiquidem Chriſtus ipſe in ſui memoriam id fieri præcepit. Et Spiritus Sanctus pignus dicitur; & Filius ipſe *Splendor gloriæ Figura ſubſtantiæ, Imago Dei. Et certè*, inquit, *Vicarium quid obſiſtat vocari, non video quòd & ipſe quotidianum appellat: ac ſi ſuggereret, ſic eo in præſenti dum dicitur hodie, utendum, ut ad illud æternè fruendum, quod conſidet dextera Paterna, nos ducat. Quod planè ſic in hoc ſæculo fiendum mandant, ut in ſæculis ſæculorum, cùm ad ſpeciem hujus originis pertigerimus, fieri non egeat, ſentire non poſſum quin opportunè vicis cujuſdam ſpeciem, ipſa licet omnimoda veritas gerat.*

Euchariſtia Myſterium Vicarium Chriſti an ſenſu Catholico dici poſſit?

In eodem libro de ſacrarum Reliquiarum ſuppoſitione uberrimè diſſerit: circa ipſas pene infinitos errores facti ait contingere, dum hi illum, & alii eumdem habere ſe aſſerunt: verbi gratia, Conſtantinopolitani & Angeriacenſes Monachi caput *S. Joannis Baptiſtæ* ſe habere teſtantur, quaſi biceps fuiſſet Sanctiſſimus Præcurſor. Ambianenſem Epiſcopum *Godefridum*, cùm corpus (ut putabat) *S. Firmini* Martyris transferre vellet, nullamque inveniſſet inſcriptionem, nullum teſtimonium in theca, plumbeæ laminæ inſcripſiſſe, *Firminus Martyr Ambianorum Epiſcopus*; eodem verò tempore in Monaſterio *S. Dyoniſii* factâ corporis ſancti Tranſlatione, membranulam in Martyris naribus repertam, quæ *Firminum* Ambianenſem Martyrem eſſe teſtabatur. *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum cùm *S. Exuperii* corpus quod in Caſtro *Corbolio* colitur corrupto muneribus Ædituo, ſe obtinuiſſe putaret cujuſdam Ruſtici *Exuperii* nomine corpus accepiſſe, & Bajocas abſtuliſſe. Hos errores inde ortos ſcribit, quòd e tumulis eruerentur Sanctorum corpora: *Et cùm pietatis obtentus occaſio circumlationis extiterit, ad hoc ſubeunte nequitia, detorqueri cœpta eſt intentionis rectitudo, ut pene quæ ſimpliciter fieri conſueverant, rumperet univerſa cupido.* Non probat quòd ſacra Pignora auro, aut argento includantur ad quæſtum cùm Chriſti corpus ſepulchro conditum fuerit: Et graviſſimè puniti qui corpora *S. Pauli* Apoſtoli & *S. Laurentii* Martyris tempore *S. Gregorii* inſcii conſpexerant. Quæ cum ita ſint; *Quid de iis*, inquit, *judicii proferetur, quibus avaritia ſola in cauſa eſt, & Sanctorum corpora faciunt irrequieta diſpergi; immo, ut ſic dicam, pro ſola oblationum illatione, quotidiano oſtentui haberi? Solent namque pyxidibus eburneis aut argenteis nuda Sanctorum oſſa contegere, & ad tempus & horam pretio ſeſe ingerente retegere.* Abuſum, perverſitatem, avaritiam, non pietatem improbat *Guibertus*, quâ viri ſanctiſſimi ab antiquo Sanctorum corpora argento, auro, gemmis circumveſtiverunt, & adornarunt: quâ de re *Sozomenus* lib. 9. cap. 11. *S. Audoënus* in Vita *S. Elegii* lib. 1. cap. 32. aliique Veteres legi poſſunt. Lib. 3. contra Sammedardenſes probat Chriſtum dentem in terris non reliquiſſe, quia perfecta ejus reſurrectio non fuiſſet, ſi aliquod ejus membrum, & pars vel minima corporis a gloria reſurrectionis fuiſſet excluſa. Quamobrem nec umbilicum, aut alia ad Chriſti corpus pertinentia, in terris haberi cenſet. *Ponamus itaque*, inquit, *quaſi poſſe fieri vos tanto munere locupletes: velim ergo reſpondere dignemini in cujus corporis jus in Reſurrectione ceſſurum dentem & cætera quæque putatis? Non minùs etenim de umbilico, & cæteris quæ de ipſo haberi dicuntur, quàm de dente apud nos agitur: quod planè de uno dicitur, redundat ad cætera. Ubi igitur ſe conferent, quæ de Domino Salvatore ſervantur, cum ultimus dies ille ingruerit? Si ad priſtinum reditura ſunt corpus, quò ſe recipiunt? Quæ loca ſeſe iis recipiendis aperient? An edentulus Salvator clarificatus huc uſque manſit ut locum denti ſuperventuro ſervaret? Et certè denti tantillo locus conveniens in vieli, quod eſt dominica fauce, nequaquam competeret. Eſto, quò ſe umbilicus, quæſo reponet? Numquid duæ clarificationes in eodem corpore celebrantur? Res eſt quæ nuſquam legitur, quæ nullis teſtimoniis approbatur.* Lac Beatæ Virginis, quod in Eccleſia Laudunenſi aſſervari dicebatur, nec ibi, nec alibi haberi cenſet ac probat.

Plures circa Sacrarum Reliquiarum veritatem errores facti contingere probat Guibertus Abbas.

Sanctorum Reliquias exponendas & oſtentandas non eſſe quæſtus gratia.

Chriſti dentem, vel umbilicum in terris non haberi, cenſet Guibertus Abbas; uti nec lac Beatæ Virginis.

Scripſit inſuper Guibertus Novigentinus Abbas *Geſtorum Dei per Francos* libros octo, ſive Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoriam, ex aliorum relatione, & ex præcedentibus Auctoribus. Exordium ducit ab ortu Sectæ Mahometicæ, & auxilio Chriſtianorum Occidentis Principum per Epiſtolam Conſtantinopolitani Imperatoris ad *Robertum* Flandriæ comitem petito, & ad *Balduini I.* Regnum perducit. *Liſiardo* Sueſſionenſi Epiſcopo dicavit Opus. Tres præterea libros *De Vita ſua*, ſive *Monodiarum* edidit: qui ſummam Auctoris religionem, modeſtiam, & humilitatem teſtantur. Denique Documenta Concionatoribus longè utiliſſima tradidit in libro inſcripto, *Quo ordine Sermo fieri debeat*. Cujus lectionem plurimùm ſuadeo omnibus Sacri hujus Miniſterii candidatis, immo omnibus qui Evangelico illo munere perfunguntur.

IV. Hermannus Monachus Ordinis Benedictini *Guiberto* Novigentino coævus, tres libros ſcripſit *De Miraculis Beatæ Mariæ Laudunenſis*, quos *Bartholomæo* Laudunenſium Epiſcopo, qui anno 1113. ad Cathedram illam eſt evectus, dicavit. Editi ſunt a Domno *Luca Dacherio* cum *Guiberti Novigentini* Operibus.

V. Coſmas, Pragenſis Eccleſiæ in Bohemia Decanus, *Hiſtoriam Bohemorum* libris tribus conſcripſit,

pſit, in quibus gentis originem & priſcos Duces ad *Uratiſlaum* uſque Regem primum ab *Henrico III.* Imperatore anno 1126. quo tempore & ipſe *Goſmas* floruit, creatum, commemorat.

* D'Autun.

VI. Stephanus I. *Æduenſis* * *Epiſcopus*, anno 1113. cùm plures annos Eccleſiam illam rexiſſet, in Cœnobio Cluniacenſi Monachum induit, Epiſcopalibus Inſulis abdicatis, & inter manus *Petri* Venerabilis Abbatis ſpiritum Deo reddidit, ut ipſe *Petrus* teſtatur in Epiſtolâ ad *Humbertum* Archidiaconum Æduenſem, ejus nepotem, quæ eſt ſexta libri quinti. Obiit anno circiter 1130. Æduenſis Eccleſiæ Sacris eodem Sæculo præfuit *Stephanus* alter ab anno circiter 1170. ad Kalendas Junias anni 1189. ut *Gallia Chriſtiana* Auctores obſervant. Alterutrius eſt *Tractatus de Sacramento Altaris*, editus in Bibliothecis Patrum. De Ordinibus Eccleſiaſticis primùm agit Auctor, tum de ſignificatione veſtimentorum Sacerdotalium, de obſervandis in Miſſæ celebratione, ac tandem Canonem explicat, quæ Tractatûs præcipua pars eſt: Vocem *Tranſubſtantiationis* uſurpat Cap. XIV. *Si Benedictione ſua*, inquit, *Chriſtus panem in corpus ſuum convertit in verbis iſtis*, Hoc eſt Corpus meum; *non reliquit nobis virtutem Sacramenti: quia priuſquam hæc verba diceret, benedixit, fregit, & dans Diſcipulis, prædicta verba protulit, dans eis virtutem Sacramenti; quaſi diceret: Panem quem accepi, in corpus meum tranſubſtantiavi, & illud do vobis.*

* Du Bourgdieux.

VII. Herveus, Patria Cenomanenſis, Cœnobii Burgidolenſis, * in Diœceſi Bituricenſi Monachus, Ordinis Benedictini, pietate & doctrinâ inſignis, floruit anno circiter milleſimo centeſimo-undecimo. Vitæ ejus, ac Scriptorum compendioſam narrationem complectitur Epiſtola Encyclica Monachorum Burgidolenſis Abbatiæ, edita Tom. II. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 514. Scripſit Commentarios in *Iſaiam*, in *Lamentationes Jeremiæ*, in extremam partem *Ezechielis*, inde incipiens ubi deſinit *S. Gregorius*; in *Deuteronomium*, in *Eccleſiaſten*, in libros *Judicum*, *Ruth*, *Tobiæ*, in Epiſtolas *S. Pauli*, in duodecim *Prophetas*, in *Geneſim*, in *Evangelia*, & *Cantica* quæ in Eccleſia leguntur, in librum *S. Dionyſii de Hierarchiis Angelorum*: Libellum de Connexione quarumdam Lectionum, oſtendens aliter in quibuſdam Eccleſiis legi, quàm in ſacra Hiſtoria continentur: Librum de Miraculis *B. Virginis Mariæ* in Templo Dolenſi, &c. Commentarii in Paulinas Epiſtolas jam olim inter Opera *S. Anſelmi* editi ſunt, ipſique perperam adſcripti. Nec veriùs *Herveo Natali* Ordinis FF. Prædicatorum Generali Magiſtro a *Bellarmino* & *Auberto Miræo* tribuuntur.

* D'Autun.

VIII. Honorius, Auguſtodunenſis * Presbyter, & Scholaſticus, floruit anno circiter 1124. Tres libros ſcripſit *De Mundi Imagine*, quatuor *De Mundi Philoſophia*, *Seriem Romanorum Pontificum*, Libros quatuor *De Luminaribus Eccleſiæ* ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ad ſua uſque tempora: Libellum *De Hæreſibus*, *Gemmam Animæ*, quod Opus in quatuor libros diſtinxit. In Primo agit de Miſſa, de Miniſtris, & eorum ornamentis: In altero de Horis Canonicis: In tertio, de Anni Solemnitatibus: In poſtremo de concordia Officiorum. Scripſit item Dialogum de Prædeſtinatione & libero arbitrio, quem inſcripſit, *Inevitabile: Quæſtiones & Reſponſiones in Proverbia & Eccleſiaſten Salomonis; Commentarium in Cantica Canticorum: Sigillum B. Mariæ*, quo eadem Cantica de B. Virgine exponit. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum Editionis Colonienſis & Lugdunenſis. Item *Elucidarium* in tres libros diſtinctum, quod ex fide Codicum MS. quorumdam falſam inſcriptionem præferentium ſub *S. Anſelmi* nomine prælo primus commiſit *Eſtenſeus* Pariſiis anno 1560. Unde poſtea inter *S. Anſelmi* Opera excuſum eſt. Item ſcripſit Expoſitionem totius Pſalterii, & alia quæ ipſe commemorat in fine libri 4. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. A *Trithemio* Abbate celebratur.

ARTICULUS VII.

De Goffrido Vindocinenſi, Hildeberto, Algero & Guillelmo de Campellis.

* De Vandome.

I. GOffridus, ex Andegavenſi Provincia natus, nobili genere, in Cœnobio Vindocinenſi * Ordinis Benedictini, Carnotenſis Diœceſeos, Monachum induit adoleſcens. Ejuſdem Cœnobii Abbas, adhuc juvenis, renunciatus eſt, & ab *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo inauguratus. Romam profectus, *Urbano II.* metu Guibertinæ factionis latitanti pecuniam contulit, unde Lateranum & Turrim Creſcentiam redimeret. Ab eodem Pontifice Presbyter conſecratus eſt, qui Eccleſiam beatæ *Priſcæ*, ex qua vi a Guibertinis pulſi fuerant Vindocinenſes, cum annexa dignitate Cardinalis ab *Alexandro II.* Vindocinenſibus Abbatibus conceſſa, reſtituit. Claromontano Concilio, ab *Urbano II.* vocatus, interfuit. Summis Pontificibus *Urbano II. Paſchali II. Calixto II.* chariſſimus fuit, ac Sedis Apoſtolicæ ſemper addictiſſimus: cæterum ab adulatione prorſus alienus, ut ejus Epiſtolæ ac Opuſcula teſtantur. *Ludovico VI.* Galliarum Regi venerandum fuit *Goffridi* nomen; quem elegit inter arbitros Controverſiæ quæ de Majoratu & Seneſcallia Franciæ ab Andegavorum Comite movebatur. Abbatiam ſibi commiſſam piè prudenterque rexit, amplificavit. Pro Romanæ Eccleſiæ utilitate duodecies Alpes tranſcendit, ter ab ejus adverſariis captus eſt. Obiit anno 1132. 7. Kalendas Aprilis. Epiſtolarum libros quinque, Sermones undecim, & Tractatus octodecim ſcripſit, quos inter præcipui ſunt, I. *De Corpore ac Sanguine Domini*, II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & Inveſtitura Laicorum, ad Petrum Leonis Cardinalem*, III. *De Simonia & inveſtitura Laicorum, ad Calliſtum Papam*, IV. *De poſſeſſionum Eccleſiaſticarum inveſtitura, quod Regibus concedatur*. V. *Qualiter diſpenſationes in Eccleſia fieri debeant; ad Calliſtum Papam*. Ejus Opera editionis honore donavit doctiſſimus *P. Sirmondus*; Epiſtolam ad Venerabilem *Robertum de Arbriſcelo* datam, diſcutiemus in Diſſertationibus.

* De Lavardin.

II. Hildebertus, in Genomanis Lavardinenſi * Caſtro oriundus. *Berengarii* in receſſu illo ſuo Turonenſi, poſt abdicationem hæreſeos, diſcipulus, Scholarum Magiſter & Archidiaconus ab *Hoëllo* Cenomanenſi Epiſcopo factus, eo defuncto Epiſcopus electus eſt anno MXCVIII. deinde poſt obitum *Gilleberti* Archiepiſcopi, ad Turonenſem Metropolim tranſlatus anno MCXXV. Pietate & eruditione inter ævi ſui Præſules celebris fuit. Ipſi, cùm Archidiaconus eſſet, diſſolutioris vitæ & impudicitiæ notam inurunt Cardinalis *Baronius*, & *P. Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi Vindocinenſis*, immo ante ipſos *Yvo Carnotenſis*, Epiſtolâ CCLXXVII. cujus auctoritate nituntur. Quam ad *Aldebertum*, non ad *Hildebertum* ſcriptam, fruſtra contendit *Juretus*, in Obſervationibus ad Epiſtolas *Yvonis*. Quamquam rumores illos de *Hildeberti* incontinentia tam publica, ut filios & filias genuiſſet, falſos exiſtimare par ſit, & meras calumnias ab ipſius æmulis ſparſas; nec hominem tam profligatæ famæ Epiſcopum electum & conſecratum iri. Atque hanc labem ab *Hildeberto* abſtergit Chronicon Cenomanenſe a *P. Mabillonio* editum Tom. III. *Veterum Analectorum*,

Hildebertus a calumnia vindicatur.

cap. 35. ubi poſtquam ipſum ab *Hoëllo* Epiſcopo Archidiaconum conſtitutum dixit, ſubdit: *Et poſt deceſſum ipſius, propter ſcientiæ & honeſtatis ſuæ meritum, communi Cleri plebiſque aſſenſu in ejus loco ſubſtitutus eſt. Vir utique moribus placidus, verbo & actione modeſtus, & inter omnes illius regionis Clericos literarum ſtudiis præcipuus. A Sancto Bernardo* commendatur Epiſtola CXXIV. inſcriptâ, *Magno Sacerdoti & excelſo in verbo gloriæ Hildeberto Dei gratiâ Turonenſium Archiepiſcopo:* Et *Eccleſiæ Columnam* prædicat. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas ipſum Eccleſiaſticæ libertatis vindicem acerrimum aſſerit Epiſtolâ 13. lib. 3. Ad ipſum quoque Cenomanenſem adhuc Epiſcopum ſexdecim ſequentes Epiſtolas dedit, quas inſcripſit: *Hildeberto beatæ vitæ Epiſcopo, clariſſimo Domino ſuo & Amico: Hildeberto bonæ vitæ Epiſcopo: Hildeberto vitæ laudabilis Epiſcopo: Hildeberto prudenti ac ſimplici Cenomanorum Epiſcopo.* Plures ſcripſit Epiſtolas, Vitas *S. Hugonis* Cluniacenſis, *S. Mariæ Ægyptiacæ, S. Radegundis*, cujus Prologum edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, quoſdam Sermones, & nonnulla Poëmata, inter quæ præcipuum eſt *Carmen de Myſterio Miſſæ*. Ejus Opera edita ſunt in Bibliotheca Patrum. De quibus *Odericus Vitalis* Lib. X. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ſcribit: *Eleganter & ſapienter loquitur de Chriſto & Eccleſia, de corpore & anima, de Geſtis Sanctorum & virtutibus eorum, de laude virtutum & vituperatione vitiorum.* De iiſdem Chronicon Autiſiodorenſe: *Hildebertus vir ſcientia perſpicuus, & tam in verſificando, quàm in dictando, gratiam peculiarem adeptus. Indicant hoc diverſa ejus Opuſcula, quæ metricè edidit, Epiſtolæ, quas ad diverſos direxit. Quæ omnia miro modo commendat & elegantia ſenſuum, & lepos brevitaſque verborum. Unde quidam de eo ſic ait:*

Inclytus & proſa, verſuque per omnia primus
Hildebertus olet prorſus ubique Roſam.

Hildeberti Opera.

Ejus etiam cum laude meminerunt *Willelmus Malmesburienſis* lib. 3. *De Geſtis Regum Anglorum*, & *Albertus* in Chronico. *Petrus Bleſenſis* Epiſtolâ CI. his verbis *Hildeberti* Epiſtolas commendat: *Profuit mihi quod Epiſtolas Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, ſtyli elegantia & ſuavi urbanitate præcipuas firmare, & corde tenus reddere adoleſcentulus compellebar.* De ipſo denique Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ ſupra laudatum hæc habet: *In lege Domini die ac nocte meditabatur, & Divinarum Scripturarum libros aut ipſe legebat, aut coram ſe legi faciebat; atque inde quaſi apis prudentiſſima multiplicium ſententiarum floſculos colligens, dulciores melle ſententias excerpebat, ex quibus tamquam ſapiens pigmentarius potum melliſluum conficiens, ſuis auditoribus aliquando ſcriptis, aliquando vivis vocibus propinabat: Utriuſque ſexus & diverſæ ætatis perſonis Epiſtolas exhortatorias dirigens, in quibus tam utiliter ac ſubtiliter diſputabat; ut characterem veterem imitatus, omnium illius temporis Scriptorum ingenia & ſententiarum gravitate, & verborum venuſtate videatur excedere.* Cœtera Vitam ejus ſpectantia ibidem legi poſſunt. Obiit anno MCXXXVI. prope octogenarius. Epiſtolam *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi ad *Reginaldum* Monachum Cantuarienſem, Ordinis Benedictini, quâ laudat Carmen ejus *De Hiſtoria Malchi* ad ſe miſſum, edidit Domnus *Mabillonius* ex apographo Cœnobii *S. Taurini* apud Ebroicas, Tom. I. *Veterum Analectorum*. Plures ejus Epiſtolæ Tom. VI. & in calce Tomi XIII. *Spicilegii* editæ ſunt.

„ III. Algerus, Leodienſis, ab ipſa infantia totum ſe literarum ſtudio tradens, ſub clariſſimis viris quorum ſcientia & moribus tunc temporis Leodienſis fulgebat Eccleſia, & Francia illuſtrabatur, nobiliter floruit; adeo ut nulla ei Chriſtianæ fidei regula videretur incognita, nulla liberalium artium aliena. Primò in Eccleſia *S. Bartholomæi* Apoſtoli, in Suburbio Leodii, Deo militavit profeſſione & habitu Clericus, gradu Diaconus, Officio Scholaſticus. Deinde in Majorem Eccleſiam *S. Mariæ*, Sanctique *Lamberti* ab *Oberto* Epiſcopo honorabiliter tranſlatus, uſque ad obitum *Friderici* Epiſcopi, annis ferè viginti, pro Eccleſiaſticis negotiis ad diverſas perſonas & Eccleſias multas inſignes conſcripſit Epiſtolas. Antiquam dignitatem Leodienſis Eccleſiæ, relatione & ſcriptis Majorum adeo habuit cognitam, ut eam totam ad ſubſidium memoriæ ſcriptam poſteritati reliquerit. Poſt obitum *Friderici* Epiſcopi, nudum Chriſtum nudus ſequens, arctiorem, & ideo fœliciorem vitam ſub *S. Benedicti* Regula aggreſſus eſt in Cluniacenſi Cœnobio. Inter cœtera ingenii ſui monimenta, in Clericatu adhuc poſitus, duos Tractatus edidit Eccleſiaſticis negotiis & Catholicæ Fidei valde utiles. Primum intitulavit *De Miſericordia & Juſtitia*, Auctoris nomine humilitatis gratiâ ſuppreſſo. quem tribus diviſit particulis: Prima agit de Malorum tolerantia: Secunda de Eccleſiaſticis peccatoribus, & eorum canonica correctione: Tertia de his qui extra Eccleſiam ſunt; & eorum ſacrilega Communione. Alium verò Tractatum edidit tantò nobiliorem, quantò ſublimiorem, utpote de re mirifica & neceſſaria, *De Sacramento ſcilicet Corporis & Sanguinis Domini*. Verba ſunt *Nicolai* Leodienſis Canonici in Elogio *Algeri*, quod ipſo adhuc ſuperſtite compoſuit. Illud edidit P. *Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, cùm ejuſdem *Algeri* Præfatione in librum *De Miſericordia & Juſtitia*. Algeri ſanctimoniam, & *Librum* De Sacramento Altaris, *auctoritatibus SS. Patrum invincibiliter communitum*, commendat *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis Epiſtolâ 2. Lib. 3.

IV. Guillelmus de Campellis, * a natali ſolo, quod oppidum eſt Pariſienſis Diœceſeos in Bria, cognominatus, *Anſelmum* Laudunenſem Decanum Præceptorem habuit, cujus ſub diſciplina cùm magnos in Philoſophia & Sacris Literis progreſſus feciſſet, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconus & Scholaſticus inſtitutus eſt. Inter diſcipulos habuit *Petrum Abalardum*, ex auditore mox æmulum. Deinde perfectioris vitæ ſtudio Canonicorum Regularium inſtitutum profeſſus eſt, & Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes initium dedit. Ad Catalaunenſem denique Epiſcopatum aſſumptus eſt anno 1113. *S. Bernardum* Clarevallenſem Abbatem benedixit anno 1115. Ipſius honorificè meminit *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtolâ I. ad ipſum datâ; & *S. Bernardus* Epiſtolâ III. *Virum Clariſſimum* nuncupat. Chronicon Mauriniacenſe ipſum eo nomine commendat, quòd *Cononis* Præneſtini Epiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati, præcipuus adjutor fuerit, & quòd *Zelum Dei habens ſuper omnes Epiſcopos totius Galliæ, Divinarum Scripturarum ſcientia fulgeret*. Obiit 8. aut 15. Kalendas Februarii, anno 1121. *Moralia S. Gregorii* Papæ ipſum in Compendium redegiſſe, *Albericus* in Chronico teſtatur. *Altercationem* edidit *Judæi cum Chriſtiano*, ſive Dialogum, in quo Judæus & Chriſtianus de Religione diſputant, quem *Alexandro* Lincolnienſi Epiſcopo dicavit: Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis, Tom. XX.

* De Champeaux.

ARTI-

ARTICULUS VIII.

De Ruperto Tuitienſi Abbate.

§. I.

Ejus Opera recenſentur.

Ruperti elogium.

RUpertus Cœnobii *S. Laurentii* in publico Monte Leodii Ordinis Benedictini Monachus, deinde Tuitienſis Cœnobii e regione Coloniæ Agrippinæ creatus Abbas, anno 1111. ad annum 1135. Beatæ Virginis, in quam piè affectus erat interceſſione, Sacræ Scripturæ intelligentiam divinitus obtinuit, ut teſtantur *Reinerus* Monaſterii *S. Laurentii* Monachus Lib. *De Viris Illuſtribus* iſtius Cœnobii *Trithemius* Abbas in Catalogo Virorum Illuſtrium, in Chronico Hirſaugienſi, & in Oratione quam D. *Gerlaco de Breitbach* Abbate Tuitienſi rogante, de *Ruperto* habuit. Quos ante, *Honorius Auguſtodunenſis*, quo vivente, *Rupertus* florebat, ejus elogium paucis his, ſed luculentis verbis complexus eſt, in fine libri IV. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Rupertus Tuitienſis Monaſterii Abbas, a Spiritu Sancto per viſionem illuminatus, totam pene Scripturam egregio ſtylo expoſuit.*

Ruperti Opera.

Junior ſcripſit *Hymnum Saphicum de Spiritu Sancto*, quem integrum deſcribit lib. XII. in Matheum *De gloria Filii hominis & Hymnum Jambicum* de eodem, qui ad calcem libri 13. legitur. Item, Librum *De Diverſis Scripturarum ſententiis*, qui non extat. Carmen Heroicum *De Incarnatione Domini*, Libellum *De Statu Cœnobii S. Laurentii in Monte Leodii ab Eraclo Leodienſium Epiſcopo uſque ad Ogberlum;* Carmen Saphicum de eodem, *Vitas S. Auguſtini, & S. Odiliæ Virginis.* Quæ omnes *Ruperti* junioris lucubrationes a *Reinero* Monacho recenſentur, ſed non extant: Presbyter factus, ſcripſit *Cantus de Sanctis Theobaldo Martyre, Goare, & Severo Confeſſoribus.* Item libros XII. *De Divinis Officiis* anno M. CXI. Quos Libros cùm ipſe in Catalogo ſuorum Operum recenſeat *lib. 1. in Regulam S. Benedicti*, in Epiſtolâ ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtolâ ad *Romanum* Pontificem, eoſdemque *Trithemius* Abbas, & *Reinerus S. Laurentii* Monachus agnoſcant, mirum eſt quòd Thomas Vvaldenſis, Dominicus Soto, Alanus, Sanctius, & Vaſquezius *Valeranno* adſcribant. Nituntur maximè Epiſtolâ *S. Anſelmi* nomine inſcriptâ ad Valerannum, libro *De Corpore & Sanguine Chriſti* præfixa, quâ Liber ipſius *De Divinis Officiis*, reprehenditur, ex eoque proferuntur verba, quæ in eo ipſo Opere legere eſt, quod *Ruperto* adſcribitur. Sed hanc Epiſtolam & Librum *S. Anſelmi* non eſſe, ſupra obſervavimus: & *Eadmeri*, *Roberti de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, & *Trithemii* ſilentium, cum *S. Anſelmi* Opera recenſent, id ſatis probat; maximè cum MSS. Codices abſque nomine Auctoris illam habeant, & inter alios pervetuſtus Bibliothecæ *B. Germani a Pratis*, in quo libri *de Divinis Officiis* inſcribuntur nomine *Roberti* (quod Germanis idem eſt ac *Ruperti*) Monachi *S. Laurentii in Leodio*. Eſto igitur, *Valerannus*, quiſquis ille fuerit, (nam multi his temporibus *Valeranni* celebrantur) Librum ſcripſerit *De Divinis Officiis*, non ſequitur duodecim ejuſdem argumenti libros a *Ruperto* editos non fuiſſe. Eſto & in Rupertinis quædam legantur quæ & in *Valeranni* Opere legit Auctor Epiſtolæ *S. Anſelmo* adſcriptæ: Non propterea *Ruperto* ſunt abjudicandi quem aliqua interdum aliorum Auctorum loca proferre, tacito ipſorum nomine, perinde ac ſua, Viri in ejus lectione verſati obſervarunt. Quod ſibi in iſto *De Divinis Officiis* Opere contigiſſe declarat in ſuo Apologetico ſive *lib. 1. in Regulam S. Benedicti*, ubi inſcitiam ſimul ac invidiam arguit æmuli cujuſdam in ipſo *S. Gregorium* imprudenter damnantis, ut rectè obſervat *P. Gabriel Gerberonius* Aſceta Benedictinus in *Apologia pro Ruperto*, pag. 113. *Joannes Pariſienſis Valramo*, ſeu *Valeranno* ea verba tribuens quæ leguntur cap. VII. libri II. *De Divinis Officiis*, proculdubio deceptus eſt, nec eſt audiendus contra teſtimonium *Trithemii*, *Reineri* Monachi, & ipſius *Ruperti*, qui in Epiſtolâ ad Romanum Pontificem lucubrationes ſuas recenſens, ait: *Scripſeram & ante hæc omnia Opuſculum de Sacramentis ſive Officiis Divinis per circulum anni, diſtinctum libellis ſive Tomis duodecim;*

Liber De Divinis Officiis Ruperto vindicatur.

Scripſit præterea *Rupertus* Abbas *Commentariolum Librorum decem in Job, abbreviatum ex abundantia ſenſuum atque verborum S. Gregorii.* Qui non alius eſt ab eo qui in editis habetur per duo & quadraginta capita diſtributus, juxta numerum Capitum libri Job, abſque librorum diſtinctione. Item librum I. *De voluntate Dei*, alterum *de omnipotentia Dei*, ad *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum & *Anſelmum* Laudunenſem Decanum, quos perperam de Dei voluntate ſentire inaudiverat. Item *Commentariorum in Evangelium S. Joannis Libros XIV.* anno 1117. complevit. Libros quadraginta duos *De Sancta Trinitate & Operibus ejus*, anno etiam 1117. perfectos. Tres primi ſunt de Patris opere, a creatione uſque ad ejectionem *Adami* e paradiſo: Triginta ſequentes, de proprio Filii opere, quo a Juſtitia vel morte *Abel* per figuras pervenit uſque ad ſuſceptionem carnis & mortem crucis: Novem poſtremi, de proprio Spiritus Sancti opere, ſcilicet ab Incarnatione Verbi ad finem uſque Sæculi. Opus iſtud ſic ipſe diſtribuit in Epiſtolâ ad *Cunonem* Abbatem. Scripſit & *libros duodecim in Apocalypſim*, ad *Fridericum* Colonienſem Archiepiſcopum. *In Cantica Canticorum*, libros ſeptem. *In duodecim Minores Prophetas*, libros triginta quatuor. Unde *Sixtus* noſter *Senenſis* deficit, triginta tantùm numerans. *De Victoria Verbi Dei*, libros tredecim ad *Cunonem* Abbatem. *De Gloria Filii hominis*, libros tredecim ad *Cunonem* tum Epiſcopum, quos jam Abbas compoſuit. Libros quindecim *De glorioſo Rege David*, ad *Fridericum* Archiepiſcopum Colonienſem, qui non extant, *Annulum* ſeu *Dialogum Chriſtiani & Judæi*, libris tribus diſtinctum. Libros novem *De Glorificatione Trinitatis, & de Proceſſione Spiritus Sancti* ad *Cunonem* Ratiſponenſem Epiſcopum. *In Regulam S. Benedicti* libros quatuor ad *Cunonem*, quorum prior eſt Apologeticus. Lapſus eſt *Trithemius*, unicum librum in Regulam S. Benedicti, & Apologeticum ſeorſim recenſens. Item *De incendio oppidi Tuitii*, librum unum. *Meditationum mortis* libros duos. In Eccleſiaſten libros quinque, ad *Gregorium*. Vitam *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi, *Marcuvardo* dicatam. Paſſionem *S. Eliphii* Martyris, *Albano* Abbati *S. Martini* nuncupatam. *Altercationem Clerici & Monachi*. *Epiſtolam ad Evobardum* Cœnobii Brunnvylarenſis Abbatem. Reſponſionem *De virginitatis laſione, & quòd corrupta poſſit conſecrari.* Item *Adverſùs quoſdam Religioſos, quorum unus Presbyter concubinarius, imprudenter aſſeruerat, Presbyteris licitum eſſe uti concubinis.* Denique librum *De Monacho, qui Clericus factus, egreſſus eſt Monaſterium; & ſuum errorem allegationibus defenſabat improbis.* Hos *Ruperti* libros memorant partim ipſe *Lib. I. in Regulam S. Benedicti*,

ſti, in Epiſtolâ ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtolâ ad Romanum Pontificem; partim *Reinerus* S. Laurentii Monachus; partim *Trithemius* Abbas. Epiſtolarum *Ruperti* ad diverſos librum unum inter ejus Opera *Trithemius* recenſet: ſed vix aliquæ extant præter eas quæ diverſis ejus Operibus vice Prologi præfiguntur, aut Prologis ſunt adjunctæ: Nec alias *Rupertus* & *Reinerus* indicant. *Librum Sermonum* addunt Centuriatores Magdeburgenſes, omnino fictitium, cujus nemo præter ipſos meminit.

§. II.

Ruperti Abbatis ſententia circa Euchariſtiam diſcutitur.

Dura & obſcura Ruperti ſententia, qua Bellarmino & aliis perſuaſerunt unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo illum admiſiſſe.

Rupertum Abbatem in graviſſimum errorem circa Euchariſtiç Sacramentum impegiſſe, Cardinalis *Bellarminus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & alii Auctorem Eminentiſſimum ſecuti, aſſerunt; quòd nimirum unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo admiſerit atque propugnaverit. Et quidem ut hæc ſibi tribueretur opinio, locum dedit *Rupertus* durioribus & ſuboſcuris quibuſdam locis. Libro enim ſecundo *De Divinis Officiis*, cap. 2. *Similiter*, inquit, *unum Verbum & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de Altari ſalutarem Hoſtiam accipit.*

,, Et *Cap. IX.* Cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens, *Hic eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, vox erat Verbi Incarnati: Verbum quod humanam acceperat naturam, *id eſt*, in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vita mediâ panem cum ſua carne, vinum cum ſuo jungebat ſanguine. Quemadmodum in corporeis ſenſibus menti & corpulento aëri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum efficit: Sic Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat; & pani ac vino, quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.

,, Et *lib. VI. in* Joannem, pag. 208. Ipſe Panis Cæleſtis panem terrenum nobis dat, quem viventibus & quibus manducari poteſt, vitam det æternam, in carnem ſuam tranſmutat. Et ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, caro factum eſt non mutatum in carnem ſed aſſumendo carnem: Sic id ipſum Verbum jamdudum caro factum, panis viſibilis fit non mutatum in panem, ſed aſſumendo, & in unitatem Perſonæ ſuæ transferendo panem. Proinde ſicut de carne noſtra, quam Virgo Maria peperit, verè fatemur propter unitatem perſonæ, quia Deus eſt: Sic nihilominus de pane iſto viſibili, quem ejuſdem Verbi inviſibilis Divinitas aſſumens in carnem ſuam transfert, verè & Catholicè confitemur, quia Corpus Chriſti eſt.

Et Lib. VII. pag. 211. in fine ſecundæ columnæ: ,, Non ita conſenuit Fides noſtra, neque adeo caligaverunt oculi ejus, ut non videat ſe frangere Panem Dei, & integrum ſervare Filium Dei, quomodo ſenex Abraham videre potuit ut & arietem percuteret, & filium aræ ſuperpoſitum non læderet. Licèt panis iſte viſibilis cum inviſibili Filio Dei unum factus ſit; aries autem ille cum Iſaac, pro quo eidem aræ impoſitus eſt, unum eſſe vel fieri non potuerit. Nam Dei Filius, *id eſt*, Deus homo habet in ſe virtutem effectivam, quâ ſibi uniat panem iſtum viſibilem. Iſaac autem illum ſibi concorporare, ſalvâ utraque ſubſtantia, non poterat arietem. Proinde illic in figura immolatus eſt, Iſaac in ariete: Hîc pane & vino immolatur Dei Filius in Carnis & Sanguinis ſui veritate. *Et pag. 213. columna 1.* Proinde & nos non quia intelleximus, credimus; ſed credimus ut intelligamus. Quia revera ſicut Deus & homo unus eſt Chriſtus, ſic & iſte panis viſibilis conſecratus, cum illa carne quæ pependit in cruce una caro eſt, unum eſt Chriſti Corpus. *Denique Libro II. in Exodum, Cap. X.* Comedetis, *inquit*, aſſum tantùm igni, *id eſt*, totum attribuetis operationi Spiritus Sancti, cujus effectus non eſt corrumpere vel deſtruere ſubſtantiam, quamcumque ſuos in uſus aſſumit, ſed ſubſtantiæ bono permanenti quod erat, inviſibiliter adjicere quod non erat. Sicut naturam humanam non deſtruxit, cùm illam operatione ſua ex utero Virginis Deus Verbo in unitatem perſonæ conjunxit: Sic ſubſtantiam panis & vini, ſecundùm exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam non mutat aut deſtruit, cùm eidem Verbo in unitatem Corporis ejuſdem quod in cruce pependit; & ſanguinis ejuſdem quem de latere ſuo fudit, iſta conjungit. Item quomodo Verbum a ſummo demiſſum, caro factum eſt non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem, ſic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo inviſibiliter, utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, immortalis ſubſtantiæ veritatem. Proinde ſicut hominem qui de Virgine ſumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur; ſic veraciter hoc quod ſumimus de Sancto Altari, Chriſtum dicimus, Agnum Dei prædicamus.

Rupertus ab errore vindicatur, ejuſque ſententia & verba explicantur

Hæc tamen *Ruperti* loca, ſi propriùs inſpiciantur, & expendantur diligentiùs, unionis hypoſtaticæ panis & vini Euchariſtici cum Verbo Deo errori non favent. In primo quippe loco, id eſt, lib. 11. *De Divinis Officiis*, Cap. II. ſolùm docet unum eſſe Chriſti Corpus, quod ſinguli Sacerdotes, ſive eodem, ſive diverſo tempore conficiunt: Et unam eſſe Chriſti carnem quæ in Altari offertur, & quę cruci appenditur. Cujus individuę unitatis carnis Chriſti rationem aſſignat Divini Verbi unitatem. Unius enim Divini Verbi nonniſi unum corpus, una caro eſt. *Nec duo corpora dicuntur aut ſunt*, inquit, *hoc quod de Altari, & illud quod acceptum eſt de utero Virginis. Quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus ſurſum eſt in carne, hîc in pane* (externam ſpeciem panis intelligit) *Alioquin & ille panis, quem hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab Eccleſia Corpus Chriſti, meliuſque diceremus corpora, quia quotidie pene tot offeruntur panes, quot habentur in Eccleſia Sacerdotes. Sed hoc prohibet cauſa, convincit ratio, Religio reſpuit. Unitas enim Verbi, unitatem efficit Sacrificii. Similiter enim unum Verbum, & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de Altari Salutarem Hoſtiam accipit... Igitur unum Corpus eſt, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in Sancto Altari oblatum, quotidie nobis ipſam innovat Paſſionem Domini.*

Materiam Sacrificii deſignat.

Nec aliud vult Cap. IX. ejuſdem libri, ex quo locus alter ſumptus eſt, cùm ait: *Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de Utero Virginis aſſumpſerat, ac pani & vino quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.*

Nihil enim aliud hæc ſignificant, quàm Verbum Divinum ſuâ unitate efficere, ut non duo ſint,

ſint, ſed unum Corpus & unum Sacrificium, quòd de Virgine ſumptum eſt, & quod in Altari ſiſtitur: quia unius Chriſti unum eſt Corpus & unum Sacrificium. Nec refert, quod comparationem inſtituat *Rupertus* inter aſſumptionem carnis a Verbo Divino in utero Virginis, & aſſumptionem panis & vini ab eodem in Altari. Vis enim comparationis in eo tantùm eſt, quòd ſicut caro aſſumpta ſit caro Verbi, atque in eo ſubſiſtit, ſic panis & vinum fiunt corpus & ſanguis ejus: ſed diverſo modo; quia caro in ſubſtantia ſua manens hypoſtaticè unitur Verbo; panis autem & vinum, non in ſubſtantia ſua permanentia, ſed in ejuſdem carnis & ſanguinis, quæ de Virginis utero ſumpta ſunt, & in cruce immolata & Patri Æterno oblata, tranſmutata ſubſtantiam, Verbo uniuntur. Hoc ſenſu ait: *Verbum junget panem cum Carne, & vinum cum ſuo Sanguine*. Omnium enim unionum illa perfectiſſima eſt, quâ res ſic tranſit in aliam, ut eadem ipſa ſit.

Idem ſenſus eſt locorum ex lib.6. & 7. in Joannem adductorum; ubi cùm aſſerat Rupertus, quòd *Verbi Divinitas panem aſſumens in carnem ſuam transfert*, Hypoſtaticam unionem panis & vini cum Verbo non agnoſcit, ſed evertit. Cum iſto quippe figmento & errore conciliari Tranſubſtantiatio non poteſt. Unio enim hypoſtatica ex duabus naturis unam conſtituere non poteſt naturam, nec ex duobus corporibus efficere unum corpus. Tranſubſtantiationis autem panis & vini Euchariſtici doctrinam tradit diſertè Rupertus lib.6. in Joannem: *Crede & hoc*, inquit, *quia panis iſte viſibilis & vinum, quamvis nihil de exteriori ſpecie mutatum ſit, in alium tranſierint cibum, qui Angelorum victus eſt. Panis cœleſtis, ipſe qui dicit*. Ego ſum panis qui de cœlo deſcendit, *Verbum ſcilicet Patris, panem terrenum nobis dat; quem in carnem ſuam tranſmutat; & ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, jamdudum caro factum eſt, Panis viſibilis fit: & nihilominus de pane iſto viſibili verè & catholicè confitemur quod Corpus Chriſti eſt*.

Demum libro 11. in Exodum, ex quo deſumptus eſt poſterior locus, ait quidem panis & vini ſubſtantiam a Spiritu Sancto non mutari, ſed ſecundùm exteriorem ſpeciem dumtaxat quinque ſenſibus ſubactam, quamvis ſecundum interiorem ſubſtantiam in illud unum verum Chriſti corpus, quod a Verbo aſſumptum eſt, mutari agnoſcat. Non mutari aſſerit deſtructiva mutatione, quæ nobiliorem non introducat ſubſtantiam: mutari agnoſcit mutatione perfectiva, quâ in Chriſti corpus & ſanguinem convertuntur. Mutationes porro quibus rès ita deſinit eſſe quod erat, ut in majus & melius provehatur, Spiritus Sancti virtuti non detrahit Rupertus, ſed eas dumtaxat quibus in primum ſui nihilum ita reducitur, ut nihil ex ea ſuperſit. Unde lib. 11. in Joannem ait: *Dominus nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret; nec de nihilo panem fecit, quo turbas eſurientes ſatiaret; nec aliquid omnino in tota ſuorum ſerie ſignorum de non exiſtentibus fecit; ſed vel exiſtentia in majus & melius provexit, faciendo de aqua vinum, &c.* Sic autem intellexiſſe *Rupertum*, laudato in Exodum loco, verba iſta demonſtrant: *Sic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & Sanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem; ſed aſſumendo inviſibiliter utriuſque, divina ſcilicet & humana, quæ in Chriſto eſt, Immortalis Subſtantiæ veritatem, &c.* Idque præclarè confirmat cap.7. libri 4. *Species utraque panis & vini*, inquit, *de terra ſumuntur, ſed accedit ſubſtantiarum ac ſpecierum Creator Deus: non ſuperficie tenus induit, ſed efficaciter hæc in Carnem & Sanguinem ejus convertit, permanente licèt ſpecie exteriori*.

Accedit non leve rationum pondus, quo ab errore hypoſtaticæ unionis panis & vini cum Verbo Divino in Euchariſtia immunem fuiſſe *Rupertum* demonſtratur. I. Quòd Veterum nemo ad poſteriora uſque tempora hujus erroris notam ipſi inuſſerit, quamvis plures habuerit æmulos. II. Quòd ejus Opera ſibi nuncupata *Cuno* Ratiſponenſis Epiſcopus, & *Fridericus* Colonienſis Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ipſeque Romanus Pontifex gratulabundi ſuſceperint. III. Quòd non ſolùm hunc errorem nullibi docuerit, ſed oppoſitam veritatem pluribus in locis expreſſerit, aſſerens panem & vinum *tranſmutari, converti in* Chriſti *Corpus & Sanguinem*: qui loquendi modus hypoſtaticam unionem excludit. Unde nemo umquam hypoſtaticam carnis cum Verbo unionem his vocibus, *Caro tranſmutatur, convertitur in Verbum*, expreſſit, aut expreſſam intellexit. Legatur uberrima & doctiſſima Domini *Gabrielis Gerberoni* Aſcetæ Benedictini *Apologia pro Ruperto*.

ARTICULUS IX.

De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Vvillelmo Malmesburienſi & Vvaſelino.

I. GUigo Carthuſiæ Majoris Prior quintus, vir pietate & doctrinâ celebris, Valentia in Delphinatu oriundus, Religioſam Præfecturam iniit anno 1030. obiit anno 1137. Primus Conſuetudines Ordinis in Scriptum redegit. *S. Bernardo* Abbati Clarevallenſi & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi fuit amiciſſimus, ut ipſorum Epiſtolæ ad illum datæ teſtantur. Ex illis *S. Bernardi* quæ XI. & XII. numerantur, facile eſt intelligere quanta Carthuſienſes ſub *Guigone* vitæ ſanctimoniâ floruerint. *Guigonis* pietatem, eruditionem, ſacram facundiam commendat *Petrus Sutor* lib.II. *Vita Chartuſiana*, Tractatu V. Cap. VII. Tres *Guigonis* Carthuſiani Epiſtolas edidit *D. Mabillonius* in Appendice Operum *S. Bernardi*. Scripſit Vitam *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, jubente *Innocentio II.* Pontifice Maximo, cui ipſam dicavit. Edita eſt ab *Henſchenio* & *Papebrochio* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. I. ad diem I. Scripſit etiam *Pias Meditationes*, quæ extant in Bibliotheca Patrum; Librum De *Contemplatione*, Epiſtolam ad Durbonenſes Fratres; *De ſuppoſititiis B. Hieronymi Epiſtolis*, quam edidit D. *Mabillonius* Tom.I. *Veterum Analectorum*, pag. 331. Durbonenſis porro Carthuſia in Provincia ſita eſt, in Pago Maſſilienſi. Librum de Vita Contemplativa, inter Opera *S. Auguſtini* editum ſub titulo Scalæ Paradiſi, Tomo IX. & inter Opera *S. Bernardi* ſub titulo *Scala Clauſtralium*, ſive Tractatus *De modo orandi*, Guigoni Carthuſiano legitimo parenti reſtituit *Horſtius* auctoritate MS. Codicis Carthuſiæ Colonienſis; in qua etiam MS. extat Auctoris ejuſdem Tractatus *De Veritate & Pace*. Alter eodem ſæculo floruit *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior, qui obiit anno 1188. poſt abſolutionem a Religioſo Magiſtratu XII. cui tribuitur Liber *De quadripartito Exercitio Cellæ*. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom.XXIV.

II. Hugo a Sancto Victore, Canonicus Regularis Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, non ex Saxonia, ſed ex Yprenſi territorio oriundus erat, ut probat *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, pag. 326.

516. & 517. ex veteri Codice Aquicinctenſi, & ex *Roberto de Torinneio* Abbate in Monte *S. Michaëlis* de Periculo Maris, in Tractatu *De Immutatione Ordinis Monachorum*, ubi agens de Cœnobio Pariſienſi *S. Victoris*, ſcribit multos Clericos nobiles in illum locum conveniſſe: *Inter quos* inquit, *Magiſter Hugo Lotharienſis, & ſcientia literarum & humili Religione maximè effloruit*. Robertus Abbas *Hugone Victorino* ſuppar, eum de Regno *Lotharii* oriundum teſtatur, ſub quo Belgium atque adeo territorium Ypreſe olim continebatur, non verò Saxonia, quæ pars erat Regni Germanici. *Ad Hugonem de S. Victore* ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam LXXVII. quæ tota dogmatica eſt, propoſitis ab eo quæſtionibus reſpondens: Quam *Horſtius* inter Tractatus edidit. Multa ſcripſit *Hugo* eruditione ſingulari, quorum indicem texere inutile eſſet. Libri quatuor, *De Clauſtro Animæ*, non ſunt ipſius, ſed *Hugonis de Folieto*, Monachi Corbejenſis Ordinis Benedictini, ut docet *Trithemius* Abbas. Primus liber *De Anima*, idem eſt cum *Meditationibus piiſſimis ad humanæ conditionis cognitionem*, S. Bernardi nomen præferentibus. Neutrius eſſe cenſet *Horſtius*. Liber III. *De Anima*, eſt Tractatus ipſe *De Interiori Domo*, inter Opera *S. Bernardi* editus. Opuſcula *De Medicina Animæ*, *De fructibus carnis & Spiritus*, *De Canone myſtici libaminis*, Auctorem *Hugonem* non ſatis referunt. De ipſius Operibus *Petrus Cellenſis* ad Monachum de *S. Bertino* ita ſcribit Epiſtolâ XIX. Libri VII. *Si nova placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, & Magiſtri Petri Scripta, in quibus nec roſa, nec lilia deſunt*. Hugonis a Sancto Victore *Dicta Magiſtralia* vocat *S. Thomas*; ejuſque auctoritate interdum utitur. *Jacobus a Vitriaco*, cap. 24. Hiſtoriæ Occidentalis, *Magiſtrum Hugonem a Sancto Victore* vocat *Citharistam Domini, organum Spiritûs Sancti*. Opuſculi ipſius *De ſtudio legendi* caput ultimum *De Ingenio*, quod in editis deeſt, ex MS. Codice Monaſterii *S. Taurini* Ebroicenſis edidit *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 324. Obiit anno Chriſti 1142. 3. Idus Februarii, ut vetus Codex Aquicinctenſis docet, atque hoc Epitaphio donatus eſt.

Dormit in hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quàm brevis eximium continet urna virum!
Dogmate præcipuus, nullique ſecundus in orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, ſtylo.

In *S. Auguſtini* doctrinâ, & Operibus ita verſatum fuiſſe, ut vulgò *Lingua Auguſtini* ſuo tempore diceretur, obſervat *Sixtus Senenſis*.

III. Falco Beneventanus, Sacri Palatii Notarius ac Scriba, ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, cui Schiſmatis tempore fuit addictiſſimus, Judex patriæ ſuæ renunciatus eſt. *Chronicon Beneventanum* edidit ab anno 1102. ad annum 1140. Ab Annalium Eccleſiaſticorum Eminentiſſimo Parente ſæpius laudatur.

IV. Vvillelmus Malmesburienſis in Anglia Cœnobii Ordinis Benedictini Monachus, & Bibliothecarius ſcripſit *De Geſtis Regum Anglorum* libros quinque, *Hiſtoriæ Novellæ* libros duos, *de Geſtis Pontificum Anglorum* libros quatuor; Novellam Hiſtoriam ad annum uſque 1142. perduxit: Rerumque geſtarum teſtis partim ipſe fuit, partim a viris fide dignis audivit. Quæ verò de Hiſtoria veteri ſcripſit, eorum fidem eſſe vult penes antiquiores Auctores quos ſecutus eſt. Ita enim ſcribit in Prologo: *Si quis hæc quoque captus amore leget, ſciat me nihil de vetro actis, præter cohærentiam annorum, pro vero paciſci: fides dictorum penes Auctores erit. Quicquid verò de recentioribus ætatibus appoſui, vel ipſe vidi, vel a viris fide dignis audivi. Cæterùm in utramvis partem præſentium non magnipendo judicium habiturus, ut ſpero, apud poſteros poſt deceſſum amoris & livoris, ſi non eloquentiæ titulum, ſaltem, induſtriæ teſtimonium.*

IV. Vvaſelinus, Abbas Monaſterii *S. Laurentii* in ſuburbio Leodienſi, cognomento *Momalius* vir Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio inſignis, obiit anno 1147. ut refert *Bartholomæus Fiſſenus* S. J. in Floribus Leodienſibus. Scripſit Epiſtolam ad Florinenſem Abbatem, *De continentia conjugatorum ante Communionem*, quam primùm edidit Domnus *Mabillonius*, Tom. I. *Veterum Analectorum*. Ait pius & eruditus Abbas, quæſtionem eſſe ejuſmodi, *quàm non contentiosâ diſputatione ad publicum perferri, ſed diſcreta ratione oportet in conſilio tractari*. Status quæſtionis erat, ſi fortè conjugati *nocte celebri, nocte obſervabili*, propria ſuperati fragilitate ſe non continuiſſent an illis ipſa die pro Solemnitatis reverentia & plebis adſtantis frequentia, *Diſcretione aliqua credenda eſſent divina Myſteria*, ne publicè in Eccleſia confunderentur, & minùs Catholici judicarentur. Præmittit, conjugum copulam, quamvis licitam, non carere culpâ, ſed quæ venialis ſit, & levi ſolvatur Pœnitentia. Uſum matrimonii, ad propagandam ſobolem a Deo inſtitutum, *Habere tam ex antiqua Legis auctoritate, quàm ex reverenda Canonum ſanctione, præfixam ſibi legem continentiæ*. Arctiorem continentiam jure exigi in Nova Lege, ubi verus immolatur Agnus, cujus Caro & Sanguis a Fidelibus piè ſumitur. Tandem ubi de diſpoſitionibus ad Sacram Communionem præviis diſſeruit, ad propoſitam Quæſtionem reſpondet, eos qui nocte obſervabili, intra terminos legitimæ copulæ lapſi fuerint ipſa die Pœnitentia expiatos ad Sacram Communionem admitti poſſe. *Videtur*, inquit, *nobis indiſcretum, ut dicat quis negandam illi in Eccleſia participationem Sacramentorum Divinorum, cujus negare non poteſt ante Deum per Pœnitentiam ſolutum eſſe peccatum. Erit autem in arbitrio Sacerdotis, ut judicet & faciat ſecundùm quod viderit animum & cor Pœnitentis.*

Quæſtionis de continentia Conjugum ante Sacram Communionem ſolutio.

Ad hanc circiter attinent ætatem, *Peregrini Abbatis Hiſtoria Prælatorum*, &c. *Eccleſiæ B. Mariæ de Fontanis*, O. C. Diœceſis Turonenſis (Anno ſcilicet 1134.) Tom. X. *Spicilegii* edita eſt. Item *Chronicon S. Benigni Divionenſis* O. B. ad annum circiter 1052. cui plura addita ſunt a recentiori Scriptore: & *Chronicon Beſuenſe*. Utriuſque Auctorem unum *Joannem* Monachum putat Domnus *Lucas Dacherius*. Edita ſunt *Tom. I. Spicilegii*.

ARTICULUS X.

De S. Bernardo.

§. I.

Ejus Elogium.

S. Bernardus, in Caſtro Fontanis, prope Divionem nobili ortus genere, ingenio ſublimi, indole ad virtutem formata præditus, anno 1091. in Cœnobio Ciſtercienſi Monachum induit anno 1113. Clarevallenſis Abbas creatus eſt anno 1115. Obiit anno 1153. die 20. Auguſti. Haud abſque miraculo ita doctus evaſit ut aliorum Doctor eſſet in ſempiternum tempus; cui ab adoleſcentia inter ſagos verſato, præſtantes ingenii dotes excolere vix licuit, nullis horis ab actionibus vitæ Religioſæ vacantibus. Ipſum non lectio docuit, ſed unctio; non litera, ſed Spiritus; non exercitatio

tatio, ſed jugis Divinæ Scripturæ meditatio unius verè Libri virum. Fidei Veritatem adverſùs Hæretico, & quoſvis errones, Eccleſiæ unitatem adverſùs Schiſmaticos, Sanctitatem ac Diſciplinam adverſus diſſolutos mores incomparabili ſtudio & ardore defendit. Ejus Vitam ac Miracula literis mandarunt *Guillelmus* ex Abbate *S. Theoderici* Monachus Ciſtercienſis; *Arnoldus*, non *Bernardus* Abbas Bonævallis, ut docet *Henricus de Gandavo*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 11. *Gaufridus* Igniacenſis & poſtea Clarevallienſis Abbas, *Philippus* Monachus ejuſdem Cœnobii, *Alanus* Epiſcopus Autiſſiodorenſis, quondam ipſius *S. Bernardi* diſcipulus, qui poſt alios ſcripſit; & Auctor *Exordii Ordinis Ciſtercienſis*. Ipſum in album Sanctorum retulit *Alexander III.* & in Bulla Canonizationis egregiè prædicavit. Ipſum laudavit *Innocentius II.* data ad eum Epiſtola, quòd in Schiſmate *Petri Leonis* cauſam *B. Petri* & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſet defendendam, & *Se murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens, animos Regum ac Principum, & aliarum tam Eccleſiaſticarum, quàm ſæcularium Perſonarum, ad Catholicæ Eccleſiæ unitatem frequentibus argumentis & ratione munitis inducere laboraſſet*. B. Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus, ac demum Archiepiſcopus Turonenſis, *S. Bernardum* adeo coluit, ut abdicato Epiſcopatu ipſi in Cœnobio Clarevallenſi convivere optaret. *Maximum duco atque habeo* (inquit Epiſt. 24.) *quod mihi ſacrarium familiaritatis aperuiſti. In eo ſuſceptus, multis & magnis expertus ſum periculis, quantùm valeat deprecatio juſti aſſidua.... Habeo igitur atque ago veſtræ gratias Religioni, cujus ſinum, quaſi tutam aram, jam dudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis munus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus. Interim in umbra alarum tuarum ſperabo, donec educar de lacu miſeriæ & de luto fæcis.* Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, de *Henrico* Epiſcopo ſic loquitur: *Henricus cepit conſilium a Bernardo Sanctæ Memoriæ Abbate, cujus conſiliis Regni & Eccleſiæ Galliarum hodieque innituntur.*

Evervinus Steinfeldenſis prope Coloniam Præpoſitus, in Epiſtolà ad ipſum datà, quam edidit Dom. *Mabillonius* Tom. III. Veterum Analectorum: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa, qui nobis memoriam abundantiæ ſuavitatis Dei eructare in omnibus dictis & Scriptis veſtris ſoletis, maximè in Cantico amoris Sponſi & Sponſæ, hoc eſt Chriſti & Eccleſiæ: ita ut eidem Sponſo dicere veraciter poſſimus:* Servaſti bonum vinum uſque adhuc. *Hujus vini tam pretioſi Pincernam te nobis ipſe conſtituit.*

Guerricus Abbas ipſum de Canticis Canticorum diſſerentem vocat *Interpretem Spiritûs Sancti*, Sermone III. in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli; & hæc quidem ait de *S. Bernardo* adhuc ſuperſtite & ſcribente.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis *S. Bernardum* ceu Angelorum jam concivem veneratus eſt ac dilexit. Id cum plures ipſius Epiſtolæ teſtentur, tum maximè 29. Libri ſexti ad ipſum data: *Maluiſſem* (inquit) *Cariſſime, Beatitudini tuæ nexu indiſſolubili adhærere, quàm vel principari inter mortales alicubi, vel regnare. Quid enim? Nonne Regnis omnibus terrenis præferri a me deberet grata non ſolùm hominibus, ſed & Angelis ipſis cohabitatio tua? Concivem te illorum ſi dixero, licèt nondum ſpes in rem tranſierit, per miſericordiam Dei gratiam mendax non ero*, &c. Epiſtolam inſcribit: *Forti ac ſplendidæ Monaſtici Ordinis, imò totius Eccleſiæ Dei columnæ.*

Otto Friſingenſis Epiſcopus Lib. I. De Geſtis Friderici I. cap. 34. ipſum *Vitâ & moribus venerabilem, Religionis ordine conſpicuum, ſapientiâ literarumque ſcientia præditum, ſignis & miraculis clarum* prædicat.

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtola 23. Libri 6. ad *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *S. Bernardo* poſt obitum obtrectantem, ita de ipſo ſcribit: *Vita ejus, fama ejus, opera, ſcripta, miracula, fides, ſpes, charitas, caſtitas, abſtinentia, mortificatio denuum in membris ejus, ſermo, vultus, habitus & geſtus ejus, & his ſimilia, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de eo. Prætermitto illa omnia, ſi nondum emollire cor tuum potuit. Unum eſt in quo clavis in altum defixis arbitror me te apprehenſurum, & in amorem S. Bernardi liquefacturum. Amicus enim familiariſſimus fuit Dominæ noſtræ, cui non unam tantùm Baſilicam, ſed totius Ordinis Ciſtercienſis Baſilicas dedicavit, ad cujus laudem politiſſimos Tractatus & facundos compoſuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominæ noſtræ, ſcribe contra Bernardum ſuum cui loquitur ipſa: Qui tangit te, quaſi qui tangit pupillam oculi mei.* Immenſus eſſem, ſi omnia quibus a magnis viris aut Spiritu Dei afflatis feminis ornatus eſt, præconia congererem, eorumque verba exhiberem: ſcilicet *Cæſarii Heiſterbacenſis* Lib XIV. Miraculorum, Cap. XXVII. *Theobaldi* Epiſcopi in Vita *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ, apud *Surium*, ad diem 10. Februarii, *Helinandi* lib. *De Reparatione Lapſi* Cap. VIII. *S. Mechtildis* in Libro *Gratiæ Spiritalis*, cap. 91. *S. Gertrudis* lib. 4. *Inſinuationum divinæ pietatis*, cap. 50. *S. Bonaventura* in Meditationibus Vitæ Chriſti, cap. 36. *Jacobi de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis cap. 14. *B. Henrici Suſonis* Ordinis Prædicatorum in *Dialogo Æternæ Sapientiæ* cap. 14. *Franciſci Petrarchæ* lib. 11. *De Vita Solitaria*, cap. 14. *Henrici de Haſſia* in Tractatu ad *Jacobum* Abbatem Eberbacenſem, *Joannis Gerſonis* Sermone de *S. Bernardo*, &c. Ipſi etiam Heterodoxi *S. Bernardum* cogente veritate laudarunt. *Lutherus* Judicio Omnium Eccleſiæ Doctores vincit. Bucerus *Virum Dei* nuncupat. Calvino teſte, *In libris de Conſideratione ita loquitur, ut Veritas ipſa loqui videatur*. Ipſumque *Pium & Sanctum Scriptorem* appellat. *Daniel Heinſius* Bernardi Opera *Rivum Paradiſi*, *Ambroſiam Animarum*, *Pabulum Angelicum*, *Medullam Pietatis* vocat. Soli pene Rapſodi Magdeburgenſes in Melliſluum Doctorem venenatum calamum acuerunt; Sed imperitiam ſuam prodidere non minus in *S. Bernardi*, quàm in aliorum cenſura Patrum.

Luther. *in* Colloquiis Convivial. Bucerus *lib.* De Concord. Art. de ... &c. Calvinus *lib.* 4. Inſtit. *cap.* 10. & 11. Herſius Orat. 3.

§. II.

Operum Sancti Bernardi Critica.

De *S. Bernardi* Operibus accuratam Cenſuram edidit *Horſtius* vir eruditus, qui illa meliori ordine diſpoſita in lucem edidit, & Notis illuſtravit. Sermones dumtaxat 86. in Cantica ſunt *S. Bernardi*, cujus morte interceptum eſt divinum Opus, cùm in illis verbis enarrandis verſaretur: *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*, qui tertii Capitis verſus primus eſt.

Epiſtola ſeu *Tractatus de vita ſolitaria ad Fratres de monte Dei*, non eſt *S. Bernardi*, ſed *Guillelmi* Abbatis *S. Theoderici*, ut conſtat ex Codicibus MSS. antiquioribus, ex Præfatione, in qua Auctor Operum ſuorum texit Catalogum, & ex ſtylo *Guillelmi*, non *S. Bernardi* venam referente. In Codice MS. Bibliothecæ quondam Thuaneæ inſcripta eſt hæc Epiſtola, *Cariſſimis Fratribus & Dominis H. Priori, & H. Vu. Sabbathum delicatum*. Id eſt, *Dominis & Fratribus Harmoni Priori, & H.* (*P. Mabillonius* qui *S. Bernardi*

Opera poſt *Horſtium* edidit, legendum conjicit N. id eſt, *Novitiis*, ut ex Præfatione intelligitur) *Vuillelmus precatur Sabbathum delicatum*. In quibuſdam Codicibus MSS. inſcribitur, *Liber de triplici aſcenſu ad perfectionem*.

Tractatus De Vite Myſtica, *non eſt S. Bernardi.*

Tractatum *De Vita Myſtica ſeu Chriſti Paſſione*, *S. Bernardi* non eſſe probant, 1. Diſcrepantia ſtyli; 2. Frequentes Patrum, imò & Poëtarum citationes, quæ in germanis Melliflui Doctoris Operibus raræ ſunt; 3. Nonnulla ex *S. Bernardo* paſſim deflorata; 4. Quòd hujus Tractatûs Auctor nomen *Aureola* a ſuis Majoribus dicat uſurpatum ad ſpecialem Virginum coronam ſignificandam. Quo nomine ante XIII. Sæculum Eccleſiaſtici Scriptores non ſunt uſi ad ſingulare operis cujuſdam excellentis præmium deſignandum. Unde nec *Sententiarum Magiſter* in 4. Diſt. 49. ubi de præmio Sanctorum diſſerit, *Aureola* ullatenus meminit.

Meditationes De Cognitione humanæ conditionis, non ſunt *S. Bernardi*, ſed ex ipſius & aliorum Patrum Operibus excerptæ, ut docet hæc Epigraphe Codici MS. Dunenſi præfixa: *Tractatus utilis ex verbis B. Bernardi Abbatis Clarevallenſis, & aliorum Patrum, De interiori homine, quomodo Deum inveniat.*

Liber De interiori Domo, *non eſt S. Bernardi.*

Tractatum *De Interiori Domo*, tertium eſſe librum *De Anima* inter Opera *Hugonis a S. Victore*, ſupra monuimus. *S. Bernardi* non eſſe conſtat: pius tamen & utilis eſt. Alicujus Ciſtercienſis eſſe *S. Bernardo* æqualis, ex victûs qualitate cap. 30. deſcripta conjicit *D. Mabillonius*.

Tractatus *De Conſcientia, ad Religioſum quemdam Ordinis Ciſtercienſis*, qui incipit his verbis, *Petis a me, Dilecte mi*, eſt Auctoris qui nomen ſuum præ modeſtia ſupprimi voluit, ut indicant hæc ipſius verba cap. 8. *Verumtamen abſconde Epiſtolam vel librum, ſi ſic magis eligis nominare; vel ſi propalare decreveris, tace nomen Auctoris.* Atque in his verbis Caput VIII. & totus Tractatus definit: *Vale, & ora pro me.* Unde quæ in aliis Editionibus aſſuta erant ex *Tractatu De Interiori Domo*, *D. Mabillonius* prudenter reſecuit.

Tractatus *De Ordine Vitæ & morum inſtitutione* ſive *De Doctrina puerorum*, eſt alicujus Monachi Benedictini, ut probant illa verba Capitis V. *Multi namque de virtute obedientiæ multa ſcripſerunt: inter quos Sanctus Pater noſter Benedictus de ea tam terribiliter locutus eſt, ut Fratrum etiam bene obedientium corda præ nimio timore concuti valeant.*

Scala Clauſtralium *non eſt S. Bernardi.*

Scalam Clauſtralium, ſive Tractatum *De modo orandi*, *Guigoni* Carthuſiano aſſerit MS. Codex Carthuſiæ Colonienſis: idque omnino probat hæc Epiſtolæ nuncupatoriæ inſcriptio: *Dilecto Fratri ſuo Gervaſio F. Guigo delectari in Domino.*

Liber I. *De amore Dei*, & alter *De Natura ac dignitate amoris*, Auctorem agnoſcunt *Guillelmum a S. Theodorico*, ut probat Præfatio Epiſtolæ ipſius ad Fratres de Monte Dei.

Liber tertius *De Amore Dei*, ſeu *Tractatus De Caritate*, a quodam Anonymo excerptus eſt tum ex *Richardo a S. Victore*, nimirum ſex priora Capita ex Tractatu ipſius *De Gradibus Caritatis*: tum ex *Petro Bleſenſi* a Cap. nono uſque ad finem, ex duobus ſcilicet ipſius libris *De Caritate Dei & Proximi*; & ex diverſis *S. Bernardi* locis, a Cap. ſexto ad nonum, ut viri eruditi *Horſtius* & *P. Mabillonius* obſervarunt.

Inſtructionem Sacerdotis ſeu Tractatum *De Præcipuis Myſteriis noſtræ Religionis*, pium cœteroquin Opus, ſtylus *S. Bernardo* abjudicat.

Sermones S. Bernardo falsò adſcripti.

Sermo in Adventu Domini, De undecim Oneribus Iſaiæ, qui incipit his verbis, *Tempus eſt, Fratres Cariſſimi*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis in Anglia, Ordinis Ciſtercienſis. Sermones De *Nativitate Domini*, primus qui incipit, *Non poterit explicari Sermo*, &c. Secundus, *Exultate, Fratres, in Domino.* Tertius, *Tandem de mari ad portum* & Sermo *De S. Stephano*, qui incipit, *Adhuc Filium Virginis habemus in manibus*, ſunt *Nicolai* Monachi Clarevallenſis. Tractatus *De Jeſu puero duodenni*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis. *Sermones XV. De Sermone Domini in ultima cœna ad Diſcipulos habito*, ſunt *Ogerii* Abbatis Lucedii Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Vercellenſi, ut conſtat ex veteri MS. Abbatiæ Stafardæ in Diœceſi Salutienſi, quod nunc extat in Bibliotheca Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ: quod primus obſervavit doctiſſimus Cardinalis *Bona*. Sermo *De Duobus Diſcipulis euntibus in Emaus*, & Sermo De *Sacerdotum dignitate*, *Sermo in Nativitate S. Joannis Baptiſtæ* incipiens his verbis, *Hodie, dilectiſſimi, dies nobis illuxit inſignis*; Item Sermo in Parabolam Evangelicam *De Villico* iniquitatis, Sermo *De Beata Maria Deipara*, qui incipit: *Miraculum fuit quòd Virgo peperit*; Sermo in illum Sapientiæ locum *Sapientia vincit malitiam*; alter in Parabolam Evangelicam *De decem Virginibus*, non ſunt S. Bernardi. *Sermo de S. Andrea*, incipiens his verbis, *Et quietum ſtudium*, & Sermo *De S. Nicolao*, incipiens: *Nicolaus iſte meus*, ſunt *Nicolai* Monachi Clarevallenſis. Sermones IV. & Meditationes in Antiphonam, *Salve Regina*, non eſſe *S. Bernardi* probant ſtylus, & frequentes citationes. *Sermo ad Clerum in Concilio Remenſi congregatum* non eſt *S. Bernardi*, ſed ex ejus centonibus eſt conſarcinatus. Sermo alter *Ad Paſtores in Synodo congregatos*, etſi elegans, non refert *S. Bernardi* venam. Alter *Ad Prælatos in Concilio Generali*, qui incipit; *Non pro ſapientia quæ in me ſit*; cùm *ante paucos annos, ſub bonæ memoriæ Eugenio Papa ſimiliter conveniſſe Eccleſiam* memoret, *S. Bernardi* eſſe non poteſt, qui duobus tantùm menſibus *Eugenio* ſupervixit. Sermo *De fugienda cordis & corporis immunditia*, incipiens his verbis, *Amator caſtitatis*, ex *Guerrico* Abbate maximam partem excerptus eſt. Sermo *De miſeria humana*, incipiens his verbis, *O homo*, inter nothos eſt rejiciendus, ſicut & alter *De ſeptem donis Spiritûs Sancti*, incipiens, *Prima gratia eſt timor Domini.* Sermo *De duodecim portis Jeruſalem* in MS. Carthuſiæ Colonienſis, ex quo eum edidit *Horſtius*, nomen *S. Bernardi* præferens, eo non omnino indignus a viris eruditis cenſetur. *Sermo in Canticum B. Virginis*, Sancti Bernardi nomen præfert in Codice MS. Monaſterii *Horti Mariæ*, Ordinis Ciſtercienſis, ex quo eum edidit *Horſtius*, & in Codice Gemmeticenſi, ad cujus fidem ipſum recenſuit *P. Mabillonius*.

Liber De modo bene vivendi, *non eſt S. Bernardi.*

Librum *De modo bene vivendi ad ſororem*, ſtylus languens, crebræ Patrum citationes, ſententiæ oſcitanter repetitæ; & ſororis, ad quam ſcribit Auctor, virginitas *S. Bernardi* eſſe negant, qui ſororem unicam habuit *Humbelinam*, ante Religionis ingreſſum conjugatam, cui proinde verba illa capitis 20. convenire non poſſunt: *Tu ergo venerabilis Soror, non deſpicias mulieres quæ de ſæculo venerunt, maritos habuerunt.*

Liber *Sententiarum* dubios fœtus inter cenſetur, ob ſtyli diverſitatem. *Diſputatio cujuſdam Juſti cum Deo*, &c. *Soliloquium*, quod incipit, *Cor meum, rogo te, &c. Formula honeſtæ vitæ: Varia & brevia documenta piè vivendi*, non ſunt S. Bernardi. *Speculum Monachorum*, eſt *Arnulphi* Monachi *de Boëriis*, Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Laudunenſi. *Documenta Vitæ Religioſæ, Octo puncta perfectionis aſſequendæ; Epiſtola de Regimine Vitæ Spiritualis*, Opuſculum, *Ad quid veniſti?* Tractatus *De Statu Virtutum*; *Expoſitio in Orationem Dominicam*; *Meditatio in Paſſionem & Reſurrectionem*

De-

Domini; Lamentatio in Paſſionem Chriſti, *Lamentatio Virginis Mariæ*, ſpuria judicantur.

Liber in Hexaemeron, quem *Poſſevinus & Horſtius S. Bernardo* tribuunt, ex Codice Bibliothecæ Caſſinenſis, hoc exordio, *Omnium quæ ſunt*, *moventur*, *& vivunt*; &c. fœtus eſt *Arnoldi* Bonævallis in Diœceſi Carnotenſi Abbatis.

Commentarius in Pſalmos Pœnitentiales, ſub nomine *S. Bernardi* Venetiis editus anno 1583. eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi ut obſervavit doctiſſimus Cardinalis Bona in lib. *De divina Pſalmodia*.

Commentarius in Epiſtolas *S. Pauli* qui MS. aſſervatur in Bibliotheca *S. Andreæ* Ferrarienſis, *S. Bernardo* malè tribuitur ab *Horſtio* eſt *Bernardi Clavenenſis*, Auguſtiniani Theologi, ut ex Joſepho Pamphilo *Poſſevinus* & *P. Mabillonius* obſervant.

Tractatum ſeu *Declamationem in Evangelium*, *Ecce nos reliquimus omnia*, Gaufrido *S. Bernardi* Notario tribuunt Codices MSS. Clarevallenſis, Valliſlucentis, & Regiæ Navarræ Pariſienſis a *P. Mabillonio* laudati in Præfatione. Ex variis *S. Bernardi* Sermonibus hic Tractatus excerptus eſt, ut monet Auctor, utque ex ejus inſcriptione conſtat in MS. Codice Albo Mantellorum.

Inter *Parabolas de Pugna ſpirituali*, ſecundam & tertiam ad primæ imitationem confictas, iiſque Codicibus MSS. in quibus prima occurrit, alteram ſemper deeſſe, quartam verò *De Chriſto & Eccleſia* & quintam *De Fide*, *Spe & Caritate*, inter notha rejiciendas, monuit *P. Mabillonius*. Inter Sermones de tempore, ſecundus in Cœna Domini, in illud Proverbiorum, *Sediſti ad menſam divitis*, &c. cùm in omnibus Cod. MSS. deſideretur, non videtur eſſe Melliflui Doctoris. *Meditatio in Vitam & Paſſionem Domini*, quæ incipit, *Jeſum Nazarenum*, ſtylum *S. Bernardi* non ſapit. Eſt nona inter eas quæ *S. Anſelmo* tribuuntur, ſub hoc titulo, *Stimulus amoris*; vel, *Speculum Evangelici Sermonis*; nec in MSS. Codicibus Operum *Sancti Bernardi* legitur. Inter Sermones *De Sanctis*, ſecundus *in Converſione S. Pauli*, dubius eſt, cùm in MSS. deſideretur. *Sermo in Feſto S. Mariæ Magdalenæ*, a *Nicolao* Clarevallenſi conflatus eſt ex Sermonibus *S. Bernardi* in Cantica. *Sermo V. in Aſſumptione B. Virginis*, incipiens his verbis: *Quod Dominus ac Salvator noſter*, non videtur eſſe *S. Bernardi*, cùm deſit in MSS. De Sermone Panegyrico ad Beatam Virginem, qui Sermoni de illius Nativitate ſubjicitur, idem eſto judicium: Inter Sermones *De Diverſis*, plerique ſunt ex ore dicentis excepti, & compendio deſcripti. Sermones VIII. XXVIII. LXXI. LXXIII. LXXVI. & LXXIX. dubium an ſint *S. Bernardi*, an *Guerrici* Abbatis. VI. & XXI. *Nicolao* Clarevallenſi tribuuntur, XL. *De gradibus Confeſſionis*, & XLI. *De gradibus Obedientiæ*, in ſpuriorum claſſem rejiciuntur. Inter Epiſtolas CCCXL. ad *Henricum* Archidiaconum, a nonnullis viris eruditis *S. Bernardi* eſſe negatur. In pluribus MSS. deeſt. Baptiſmum approbat ſub hac verborum formula collatum, *Baptizo te in nomine Dei*, *& Sanctæ & veræ Crucis*, quod facturum *S. Bernardum* ægrè mihi perſuaſerim.

Epiſtola dubia.

Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes, a S. Bernardo ſcripta eſt.

Epiſtolam CLXXIV. *Ad Canonicos Lugdunenſes*, qua ipſos perſtringit, quòd Feſtum Conceptionis B. Virginis inconſulta Sede Apoſtolica celebrarent, quidam recentiores *S. Bernardo* ſuppoſitam aſſerunt, ratiunculis freti, quas hìc exſufflare non eſt opus, cum ſuapte levitate habeant inventos. Sanè ipſam *S. Bernardo* vindicant omnium Codicum MSS. fides, & Veterum conſenſus, *B. Alberti Magni*, *Thomæ Alenſis*, *SS. Thomæ & Bonaventuræ*, &c. & ſtyli unitas. Porro hac in Epiſtolâ *S. Bernardus* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendit: *Nulla*, inquit, *Virgini ratione placebit contra Eccleſiæ Ritum præſumpta novitas, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia levitatis. Nam ſi ſic videbatur* [*celebrandus ſcilicet Conceptionis Deiparæ dies feſtus*] *conſulenda erat priùs Apoſtolicæ Sedis Auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconſultè paucorum ſequenda ſimplicitas imperitorum. Et ante quidem apud aliquos errorem compereram, ſed diſſimulabam, parcens devotioni, quæ de ſe ſimplici corde & amore Virginis veniebat. Verùm apud Sapientes, atque in famoſa nobilique Eccleſia, & cujus ſpecialiter filius ſum, ſuperſtitione deprehenſa, neſcio an ſine gravi offenſa, etiam veſtri omnium, diſſimulare potuerim. Quæ autem dixi, abſque præjudicio ſanè dicta ſint ſaniùs ſapientis. Romanæ præſertim Eccleſiæ Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo: ipſius, ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.*

Ad Sedem Apoſtolicam pertinet novarum inſtitutio Solemnitatum.

Romanæ Eccleſiæ Auctoritati atque examini quæ ad Religionem pertinet univerſa reſervat S. Bernardus.

Atque hanc *S. Bernardi* ſententiam viri eadem ætate in Eccleſia religione & doctrinâ celebres propugnarunt. Inter alios *Petrus* Abbas Cellenſis *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *Sancti Bernardi* memoriæ & glorioſo nomini obtrectantem ob novam Feſtivitatem Conceptionis Beatæ Virginis impugnatam, per Epiſtolas caſtigavit, & Sancti Abbatis doctrinam, factumque vindicavit. Qua de re legenda eſt ipſius Epiſtola XXIII. Libri VI. „ Sed fortè dices mihi, *inquit*, Au-
„ deſne qualiſcumque Abbas occulere puteos con-
„ tinuandæ ſemper devotionis, & profundiùs quo-
„ tidie fodiendæ venerationis? Nonne eodem Spi-
„ ritu potantur Moderni, quo & Antiqui?...
„ Non erat ab initio Nativitas Virginis in Ec-
„ cleſia Solemnis, ſed creſcente Fidelium devo-
„ tione, addita eſt præclaris Eccleſiæ Sole-
„ mnitatibus. Quare igitur non ſimiliter & diem
„ Conceptionis obtineat ſedulitas Chriſtianæ de-
„ votionis? Ad quod ego: Cataractas cœli,
„ & fontes abyſſi libentiùs in obſequium Vir-
„ ginis ſolverem, quàm clauderem. Et ſi filius
„ ejus Jeſus aliquid omiſiſſet in prærogativa exal-
„ tionis ſuæ Matris, ego ſervus, ego mancipium,
„ non quidem de effectu, ſed ſaltem affectu ſup-
„ plere geſtirem: Mallem certè non habere lin-
„ guam, quàm aliquid dicere contra Dominam
„ noſtram. Ante eligerem, non habere animam,
„ quàm vellem ejus extenuare gloriam. Licuit
„ quoque, ſemperque licebit, Sponſam Chriſti
„ Eccleſiam, quæ in terris peregrinatur, ſecundùm
„ mutationes rerum, perſonarum, & temporum
„ variare rationes Decretorum, & nova adinve-
„ nire medicamina remediorum, & ſtatuere San-
„ ctis adeptione gloriæ frequentiam Solemnita-
„ tum. Eſt tamen auro locus in quo conflatur,
„ & argentum habet venarum ſuarum principia,
„ Sedem Petri, & Curiam Romanam, quæ cla-
„ ves cœli principaliter tenet: & clauſura con-
„ ſiliorum Dei reſerata diſpenſante Deo, unguen-
„ tum gratiæ a capite, uſque in oram veſtimen-
„ ti habet compluere. Hæc Sedes Petri, id eſt,
„ Petra in qua Moyſes reſidet, videlicet Lex Dei
„ immaculata convertens animas, fragoſa quæ-
„ que Hæreticorum conciliabula elidit & allidit,
„ profanas vocum novitates reſecat & reſcindit,
„ ſuperflua confodit & jugulat, hiantia & ec-
„ cliptica complet & illuſtrat. Utinam ſalva veri-
„ tatis auctoritate, lance communis conſilii, hæc
„ Domina & Moderatrix totius Chriſtianitatis,
„ Conceptionem Virginis libraſſet & approbaſſet,
„ a mari uſque ad mare hanc propagaſſet! Sole,
„ id eſt, Apoſtolico, ac Luna, id eſt, Curia
„ Romana præeunte, tam ſecurè quàm expedi-
„ tè in lumine vultus eorum greſſus meos pone-
„ rem & diſponerem, ex hoc videns vitare lubri-

Pietas Petri Cellenſis Abbatis in Virginem Deiparam.

Romana S. Petri Sedes commendatur.

Domina eſt & Moderatrix totius Chriſtianitatis.

„ cum, & ſequi ſolidum & ſecurum.

Potho Prumienſis Preſbyter *S. Bernardo* coëvus adversùs novarum Celebritatum inſtitutionem abſque Romanæ Eccleſiæ Auctoritate factam, privata & imprudenti Monachorum quorumdam pietate, eodem ſpiritu declamat in fine Libri III. De Statu Domus Dei. *Ecce*, inquit, *Vita Monaſtica, quæ erat columna & firmamentum Religionis, in qua videlicet viguit diſciplinæ cenſura, morum gravitas, maturitas conſiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis inſigne, in Eccleſiaſticis Officiis repentinis viſa eſt novitatibus acquieſcere, & quadam juvenili paſſa eſt decolorari levitate. Miramur ergo ſatis quid viſum fuerit hoc tempore quibuſdam Monaſteriis mutare colorem optimum, novas quaſdam inducendo celebritates: Numquid Patribus doctiores aut devotiores ſumus? Superba mente præſumimus, quicquid ipſorum in talibus prudentia prætervit. Neque verò nos in hujuſmodi aliquid invenire poſſumus, quod illorum quiverit diligentiam præteriſſe. Quæ igitur ratio hæc Feſta celebranda nobis induxit, Feſtum videlicet Sanctæ Trinitatis, Feſtum Transfigurationis Domini? Additur his a quibuſdam, quod magis abſurdum videtur, Feſtum quoque Conceptionis Sanctæ Mariæ. Nos in his omnibus devotioni Fidelium minimè derogamus, dum rationem quærimus, quæ rationabile obſequium noſtrum offerre Domino debemus, ne fortè a via recta deviantes, præſumptionis ſpiritu ducamur.* Non negabat vir pius & eruditus Feſta S. Trinitati, Chriſto Transfigurato, Virgini Deiparæ Conceptæ, ab Eccleſia poſſe inſtitui ac celebrari; ſed expectandam cenſebat Romani Pontificis aut Concilii Juſſionem ac Decretum; idque Monachos imprudenti ac præcipiti devotione uſurpare.

§. III.

S. Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur.

S. Bernardum ſenſiſſe, animas Juſtorum poſt hanc vitam, ante generalem corporum Reſurrectionem, & extremum Judicium, non admitti ad illam Beatitudinem quæ in Dei viſione conſiſtit, quiſpiam ex ejus Sermonibus *De omnibus Sanctis* imprudens colligeret. Sic enim habet Sermone II. *Interim ſub Altari eos eſſe, & non ſupra, ipſe nos doceat, cujus teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui [ut ſcribit in Apocalypſi] ſub Altari ipſo eorum etiam voces audivit. Adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lumen vultûs Dominici; & licèt non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa quâ implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim, inquam, convertuntur animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies quâ introire mereantur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat cùm erit unicuique laus a Deo.* Et Sermone III. docet *Tres eſſe Sanctarum ſtatus Animarum. Primum videlicet in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in Domo Dei.* Et Sermone IV. explicat quid ſit illud Altare, ſub quo interim Sanctorum Animæ eſſe dicuntur in Apocalypſi, aitque eſſe Chriſti humanitatem, quam ſolam vident: poſt Reſurrectionem autem exaltandas ſuper Altare, ad videndam ejus Divinitatem. *Interim ergo*, inquit, *ſub Chriſti humanitate fœliciter Sancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus, quando jam non ſub Altari collocentur, ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixit? Numquid Humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub Altare quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius [ut pollicitus eſt] ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum Sanctum, ſine quo nimirum viſione nihil ſufficeret nobis. Quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, & in eis etiam Spiritum utriuſque. Tranſiens quippe miniſtrabit nobis, novas utique & uſque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeſta ſuæ contemplationis.*

Verùm de Beatitudine conſummata loqui *S. Bernardum*, ex adjunctis perſpicuum eſt; & negare tantùm Animas Sanctorum tam perfectè nunc videre Deum, quam viſuræ ſint receptis corporibus, quia naturalis impetus quo erga corpus feruntur, ut ei rurſum uniantur, ipſas remoratur quominus Angelorum inſtar totâ intentione in Deum ferantur. Id planè ſignificant ejus verba Sermone III. *De omnibus Sanctis*, ubi carnem ita compellat: *Anima Sancta, quas propria Deus inſignivit imagine, te deſiderant; quas redemit proprio ſanguine, te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari Beatitudo non poteſt, ut necdum tota earum affectio liberè pergat in Deum, ſed contrahatur quodammodo & rugam faciat, cùm inclinantur deſiderio tui.* Ibidem: *Neque enim præſtari decet integram Beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur. . . . Acceperunt jam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos . . . . Stola enim prima eſt fœlicitas & requies animarum: ſecunda vero immortalitas & gloria corporum.*

Et Sermone IV. diſtinguens inter ſinum Abrahæ, & locum Animarum Sanctarum, ait: *Jam verò ſicubi fortè præſens quoque Sanctorum requies Abrahæ ſinus vocatur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licèt neminem oporteat dubitare longè alium hunc ſinum eſſe quàm illum; quippe cùm ille in tenebris, hic in luce multa; in inferno ille fuerit, iſte in cælo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cùm ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire meruerint.*

Et alibi paſſim Animas Sanctas ſtatim poſt obitum viſione divinâ frui docet. Sermone II. De Sancto Malachia: *Non immeritò hodie Malachias in conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante Angelus erat non minùs puritate, quàm nomine: ſed nunc feliciùs glorioſè in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum Angelis gloria & fœlicitate lætatur.*

In Sermone De Obitu *Humberti* Monachi: *Ecce*, inquit, *jam coram te eſt, Pater dulciſſime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi ſitiebas: Ecce immerſus es in illam divinæ pietatis abyſſum, cujus memoriam abundantiæ ſuavitatis tam devotè eructare ſolebas.*

In Epiſtolâ ad *Sugerium* Abbatem: *Quid tibi*, inquit, *& terrenis exuviis, qui ad cælum iturus, ſtolâ gloriæ mox indui habes?* Epiſtola 311. ad Fratres de Hibernia, ita *S. Malachiam* jam defunctum compellat: *Abſit autem ut tua nunc, o Anima Sancta, minùs efficax æſtimetur oratio, quando præſenti vividiùs ſupplicare eſt Majeſtati, nec jam in fide ambulas, ſed in ſpecie regnas. Abſit ut imminuta, nedum exinanita tua illa tam operoſa caritas reputetur, cùm ad Fontem ipſum caritatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cujus & ipſa priùs ſtillicidia ſitiebas.*

SCHO-

Digitized by Google

SCHOLION.

Huic Articulo, §. 11. pag. 514. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt : *Aliqua dicit de Epiſtolâ S. Bernardi contra Conceptionem.*

R. *De S. Bernardi* Operibus agens eo loci, Epiſtolam ejus CLXXIV. ad Canonicos Lugdunenſes genuinam eſſe probavi, non ipſi ſuppoſitam. Hac in Epiſtolâ *S. Bernardum* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendere obſervavi. Ad Sedem Apoſtolicam pertinere novarum Inſtitutionem Solemnitatum. Contra pjam de Immaculata Virginis Deiparæ Conceptione ſententiam tantùm abeſt ut aliquid dixerim, ut ne quidem Quæſtionem ipſam attigerim. Ex illâ Epiſtolâ hæc verba deſcripſi: *Conſulenda erat priùs Apoſtolica Sedis Auctoritas .... Romana præſertim Eccleſia Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo : ipſius ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.* An hæc *S. Bernardi* verba deſcripſiſſe, eumdemque devotionis & ſummiſſionis affectum erga Romanam Eccleſiam induiſſe & illius verbis expreſſiſſe, crimen eſt ? Verùm quamvis de S. Bernardi ſententia circa Beatæ Virginis Conceptionem dixiſſem aliquid, reprehenſionem propterea non mererer, modò intra Criticæ fines me continuiſſem, expendens dumtaxat quæ fuerit Patris ſanctiſſimi opinio; quod *Horſtius* & *P. Mabillonius* Viri Eruditi in Notis ſuis ad hanc S. Bernardi Epiſtolam fecerunt, animadvertentes : *Illum impugnaſſe non ſolùm Feſtivitatem Conceptionis Deiparæ Virginis inconſultâ Sede Apoſtolica inſtitutam, verùm etiam ipſam Conceptionis ſanctitatem ſeu immunitatem a peccato originali. Nam in iſtâ Epiſtolâ nullum omnino diſcrimen agnoſcit [niſi penes majorem ac minorem gratiæ plenitudinem] inter Beatam Virginem, ac Jeremiam, & S. Joannem Baptiſtam, quos quidem in utero ſanctificatos affirmant omnes, immunes a culpa originali, nullus. Et hanc quidem fuiſſe Bernardi ſententiam, colligitur ex Sermone ſecundo in Aſſumptione, in quo apertè concedere videtur Beatam Virginem a parentibus originalem maculam traxiſſe. Quòd autem nonnulli quoſdam contextus Bernardo tribuunt in gratiam Immaculatæ Conceptionis, ex ſuppoſititiis ejus Operibus ut plurimùm adducuntur.* Hæc Viri illi Eruditi. Quæ obſervatio & in poſtrema Editione S. Bernardi Alexandro Octavo Pontifici Maximo dicata legitur. Cæterùm nullum ex hac Obſervatione præjudicium fieri velim adversùs piam de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis ſententiam, circa quam Eccleſiæ Romanæ ſenſum & propenſionem Conſtitutionibus Summorum Pontificum expreſſam, præ Sancto Bernardo aut aliis quibuſdam Doctoribus, quorum alioqui revereor auctoritatem, ſequi religioſi officii loco ſemper ducam : *Quia & ipſa Doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccleſia Auctoritatem habet : Unde magis ſtandum eſt Auctoritati Eccleſiæ, quàm auctoritati vel Auguſtini vel Hieronymi,* (vel Bernardi) *vel cujuſcumque Doctoris.* Verba ſunt Sancti *Thomæ* Secunda Secundæ Quæſtione X. Articulo XII.

Nota.

CArdinalis Cæleſtinus Sfondratus in eo Opere, quod inſcripſit *Innocentia Vindicata* §. 10. in reſponſione ad quintam objectionem, diſtinguens juxta peripateticam opinionem primam conceptionem, quando nempe parentum ſanguis in materno utero commiſcetur, ab ea conceptione quando poſt 40. ſeu 80. dies anima fœtui communicatur, de prima conceptione aſſerit loquutum S. Bernardum, non verò de ſecunda. Juxta hanc peripateticam opinionem, cui numquam adhæſi, primam Virginis Conceptionem, quia non fuerit ſine libidine, immaculatam S. Bernardum non reputaſſe ſentit Sfondratus, ſed non ſecundam, a quâ cum abeſſet omnis libido, ceſſabat ratio unde Virginis ſecundam conceptionem non immunem a peccato Bernardus judicaret. Obſervat demum Sfondratus quòd, ſicut ibi profitetur, S. Bernardus ob Eccleſiæ auctoritatem B. Virginis Nativitatem celebrabat, ita modò eamdem ob rationem Immaculatam tantæ Virginis & Matris coleret Conceptionem.

ARTICULUS XI.

De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Piſtavenſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo a S. Theodorico, Guerrico Abbate, Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Clarevallenſi, & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico.

I. DRogo, Primus Abbas *S. Joannis Laudunenſis* a *Bartholomæo* ejuſdem urbis Epiſcopo conſtitutus eſt, anno 1128. ex Priore Cœnobii *S. Nicaſii* Remenſis O. B. Deinde *bono odore ſapientiæ & probitatis ejus longè latèque diffuſo*, inquit, *Hermannus Monachus* lib. 3. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis* Cap. XXII. *ab Innocentio II.* Romam vocatus, Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Ab Auctore Appendicis ad *Sigibertum* a Piſtorio editæ *Religione & facundiâ venerabilis* prædicatur & ad annum 1138. quo ejus obitum conſignat, *Vir religione & Sapientia clarus.* Sermonem Scripſit *De Paſſione Domini*, item Librum *De Creatione & Redemptione hominis*, Opuſculum *De Septem donis Spiritus Sancti*, & Tractatum *De Horis Canonicis.* Extant in Bibliotheca Patrum.

II. S. Petrus Mauritii, Arvernia, ex nobili genere oriundus, inter Cluniacenſes Monachos a *S. Hugone* adſcriptus, deinde Prior Vezeliacenſis, & de Domina, defuncto *Hugone*, Cluniacenſis Abbas electus eſt anno 1123. die Aſſumptæ in Cœlum Virginis, annos dumtaxat triginta natus. Ob morum gravitatem, vitæ ſanctimoniam, & eruditionem eximiam, *Venerabilis* cognomen promeritus eſt, atque ita ab *Innocentio II. & Eugenio III.* Pontificibus Maximis appellatus. Vitam ejus in Cluniacenſi Chronico ſcriptam legere eſt, in quo & ejus Opera recenſentur; ſcilicet *Epiſtolarum libri ſex*, Tractatus adversùs *Judæos*, *Tractatus adversùs Petrobruſianos*, Libri duo *De Miraculis*, *Sermones quatuor*, Hymni & Rithmi quidam, & *Statuta Congregationis Cluniacenſis.* Ejus Opera excuſa ſunt in Bibliotheca Patrum. Librum quoque *De Vita Solitaria* ipſi tribuit *Trithemius* Abbas. *S. Bernardus* hoc ipſi ſcripſit elogium Epiſtolâ 277. quâ ipſum Romam euntem *Eugenio III.* Pontifici Maximo commendavit : *Honorate Virum, ut verè honorabile membrum in Christi corpore. Vas eſt in honorem [ni fallor] plenum gratiæ & veritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimos ſub reditu lætificaturum. Dignemini eum amplecti, ut dignum eſt, gratia, & ita ut de plenitudine ejus omnes, cùm redierit, accipiamus. Sanè ſi quid petierit in nomine Domini Jeſu, non debet apud vos pati difficultatem. Nam ſi neſcitis, iſte eſt qui manus ſuas extendit ad pauperes Ordinis noſtri. Iſte eſt qui de poſſeſſionibus Eccleſiæ ſuæ, quantùm cum pace poteſt ſuorum, libenter frequenterque largitur ad victum.*

Petri Venerabilis elogium.

In

In nomine Jeſu cur dixerim, audite. Si enim petierit [quod ſuſpicor, vereorque] dimitti a regimine Monaſterii, quis illum noſcens in nomine Jeſu petere putet? Fallor, non ſolito timoratior, ſi non ſe ipſo melior factus ſit, ex quo vidiſtis eum. Quamquam pene ab introitu ſuo in multis Ordinem illum melioraſſe cognoſcitur. Eumdem in Epiſtolâ ad ipſum datâ vocat *Virtutis exemplar, diſciplinæ ſummam, ſpeculum Sanctitatis.* Obiit 8. Kalendas Januarii anno 1157. ut conſtat ex Martyrologio Monaſtico Benedictino. De ipſo legatur *Trithemius* Abbas.

III. Petrus Pictavenſis, Ordinis Benedictini Monachus, *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi Carmen Panegyricum cecinit: ad eumdem Epiſtolam dedit quâ ipſum ad ſcribendum adhortatus eſt, ejus eruditionem plurimùm commendans; aitque ipſum non modò doctrinâ & pietate ad monumenta ingenii poſteris relinquenda, verùm etiam officio impelli debere: *Cùm ſcribendi ſtudium ſpeciali prærogativa Cluniacenſes Abbates a temporibus antiquis obtineant. Nec certè ſola auctoritate compelluntur ut ſcribant: ſed etſi non fecerint, ſicut degeneres, multumque patriæ formæ diſſimiles, neceſſe eſt erubeſcant.* Scripſit idem *Petrus* Epitaphium *Gelaſii II.* Pontificis Maximi, &c.

Studia Monaſtica.

IV. Robertus Retenenſis, Anglus, Pompelonenſis Eccleſiæ Archidiaconus, vir Arabicæ linguæ peritiſſimus, rogante *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Alcoranum* ex Arabico Latinum fecit, & eidem Abbati Verſionem ſuam dicavit. *A Theodoro Biliandro* Miniſtro Zuingliano editum eſt Alcoranum a *Roberto Retenenſi* Latio donatum. Id autem operæ ab ipſo poſtularat *Petrus Cluniacenſis*, ut Mahometanæ Legis errores & figmenta refellere poſſet. Quâ de re ejus ad *S. Bernardum* Epiſtola legenda eſt.

V. Gillebertus de Hoilandia, Anglus, ſub *S. Bernardo* Ciſtercienſis Ordinis Monachus, deinde Suinshetenſis Abbas in agro Lincolnienſi, vir religioſus & eruditus, magnuſque *S. Bernardi* æmulator, ſcripſit in tria Canticorum Capita Sermones XLVIII. elegantiſſimos, inde incipiens ubi *S. Bernardus* ſcribendi ſimul & vivendi finem fecerat; quos unà cum Epiſtolis quibuſdam & Diſſertationibus Aſceticis ejuſdem in Appendice Operum *S. Bernardi* Editionis *P. Mabillonii*, Tom. IV. legere eſt. Scripſiſſe etiam *In Pſalterium, in Evangelium S. Matthæi, in Epiſtolas S. Pauli, in Apocalypſim S. Joannis*, Librum *Theologicarum Sententiarum, De Statu Animæ, & De Caſu Diaboli*, refert *Joannes Pitſeus* lib. *De Illuſtribus Scriptoribus Angliæ.* Obiiſſe anno 1172. Chronicon Clarevallenſe teſtatur.

VI. Guillelmus, Patria Leodienſis, Ordinis primùm Benedictini in Cœnobio *S. Nicaſii* Remenſis Monachus, deinde Monaſterii *Sancti Theodorici* prope Rhemos creatus Abbas, anno 1120. arctiſſimam cum *S. Bernardo* iniit amicitiam. Abdicata Præfectura, Ciſtercienſem Ordinem in Cœnobio Signiacenſi * profeſſus eſt anno circiter 1135. ubi cùm aliquot annos in jugi rerum cœleſtium contemplatione & ſumma animi demiſſione exegiſſet, ſanctè obiit anno circiter 1150. Cum ipſo de amicitia certat *S. Bernardus* Epiſtolis 85. & 86. Orta Cluniacenſes inter & Ciſtercienſes contentione ob Regulam *Sancti Benedicti* diſpari habitu & religione ſervatam, cùm hujus diſſidii Auctorem *S. Bernardum* calumnia proclamaret, *Guillelmus a Sancto Theoderico* virum ſanctiſſimum ad ſcribendam Apologiam induxit, & ad ea, quæ in Cluniacenſibus correptione digna erant, reprehendenda. Ejus votis obſecutus eſt *S. Bernardus*, ipſique *Apologiam* dicavit. Ipſi etiam Librum *De Gratia & Libero Arbitrio* nuncupavit, ejuſque cenſuræ ſubjecit, antequam publici juris fieret. Scripſit præclaram *Epiſtolam ad Fratres Chartuſianos de Monte Dei*, cujus in Præfatione Operum ſuorum Catalogum inſtruxit. Hæc verò ſunt quæ ſe ediſſe teſtatur: *Speculum Fidei, Ænigma Fidei*, Libros duos *De contemplando Deo*, alterum *De natura & dignitate amoris*: Libellum *De Sacramento Altaris: Meditationes* Novitiis ad orandum informandis utiles: *In Cantica Canticorum* uſque ad illum locum, *Paululum, cùm pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea*: Librum *contra errores Petri Abælardi.* Commentarios in Cantica, & in Epiſtolam ad Romanos. ex Libris SS. Patrum defloravit. *Sententias de fide* fortes & graves ex libris *S. Auguſtini* excerpſit. Edidit præterea Opuſculum *De natura Animæ & Corporis.* Scripſit denique librum unum *De Vita S. Bernardi.* Epiſtola ad Fratres de Monte Dei, *Tractatus de contemplando Deo*, & Tractatus *De natura & dignitate amoris*, extant inter Opera *S. Bernardi*, Tom. V. Editionis *P. Mabillonii.* Hæc verò & alia ejus Opera edita ſunt Tom. IV. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

DeSigny.

VII. Guerricus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, *S. Bernardi* diſcipulus, Igniacenſis Monaſterii, * quartæ Claræ vallis Filiæ, in Diœceſi Remenſi, ſecundus Abbas, pietate juxta & eruditione clariſſimus, Sermones piiſſimos & elegantiſſimos edidit. Obiiſſe dicitur anno 1157. die 19. Auguſti. *A Trithemio, Manrique, Henrique, Viſchio* in Bibliotheca Ciſtercienſi, & aliis qui de Sanctiſſimi Ordinis Viris Illuſtribus ſcripſerunt, celebratur; necnon in Exordio Magno Ciſtercienſi, Capp. VII. & VIII.

D'Igny.

VIII. Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus, a *Lothario II.* Imperatore Legatus Conſtantinopolim miſſus, a Græcis ſapientioribus Epiſcopis provocatus, celebrem Conventum inſtitui curavit, in quo de Controverſiis Græcos inter & Latinos ultro citroque diſputatum eſt. Collationes illic habitas præcipuè cum *Necbite* Nicomediæ Archiepiſcopo in unum collegit Eugenio III. Pontifice Maximo jubente, & quaſi *Antycimenon* id eſt, *Librum Contrapoſitorum*, ſub forma Dialogi conſcripſit. Tres Libros complectitur hoc Opus. Primus eſt *De unitate Fidei, & multiformitate vivendi ab Abel Juſto uſque ad noviſſimum electum.* Secundus, *De Proceſſione Spiritûs Sancti.* Tertius, *De diverſa Eucharistiæ Ritu Græcorum & Latinorum, videlicet Azymi & Fermentati: Et de Auctoritate Romanæ Eccleſiæ.* Auctoris eximiam eruditionem cum ſumma pietate & modeſtiâ conjunctam Opus teſtatur.

Havelburgum *Germaniæ urbs eſt in Marchia Brandeburgenſi, Epiſcopatus ſub Archiep. Magdeburgenſi.*

IX. Nicolaus, ex Monacho Arremarenſi factus Clarevallenſis, & *Sancti Bernardi* Amanuenſis ſive Notarius, eique & Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi cariſſimus, ut ex iſtius Epiſtolis 33. 34. & 35. libri ſexti compertum eſt, homo verſipellis ingenii, ſigillo *S. Bernardi* non ſemel abuſus, & deprehenſus falſarius, fugam arripuit. De ejus fuga, fraudibus, impoſturis, ſcripſit *S. Bernardus* ad *Eugenium* Papam Epiſtolam 298. & perpetua dignum incluſione perpetuoque ſilentio denuntiavit, ſi fortè Romam ſe conferret. In Angliam profugiſſe vulgò creditur, iſque eſſe *Nicolaus S. Albani* in Anglia Monachus, qui *S. Bernardi* jam defuncti ſententiam de Conceptione B. Virginis impugnavit: ad quem graves ea de re Epiſtolas *S. Bernardi* vindices ſcripſit *Petrus Cellenſis*, nempe 23. libri 6. & 10. libri 9. At vulgarem illam opinionem falſam eſſe evincit, I. Diverſitas patriæ. *Nicolaus* enim Sancti Bernardi Amanuenſis, Gallus erat; *Nicolaus* Monachus *Sancti Albani*, Anglus, ut conſtat ex Petro Cellenſi. *Nicolaus* Clarevallenſis *Petro Cellenſi* familiariter notus erat, & cariſſimus, ut pro-

Falluntur qui Nicolaum Clarevallenſem cum Nicolao S. Albani in Anglia Monacho confundunt.

probant mutuæ ipſorum Epiſtolæ: *Nicolaus S. Albani* Monachus ipſi notus non erat niſi occaſione petulantis in doctrinam & nomen *S. Bernardi* jam in Cœlum tranſlati inſultus. II. Diverſos homines fuiſſe probat ſtyli diſparitas; cultior enim eſt & urbanior *Nicolai* Clarevallenſis ſtylus, ut ex ejus Epiſtolis a *Joanne Picardo* Canonico Regulari *S. Victoris* Pariſienſis editis compertum eſt. III. Idem probat contrarietas opinionum. *Nicolaus* enim *S. Albani* Monachus tam alienus fuit a ſententia *S. Bernardi* circa Conceptionem Deiparæ Virginis, ut propterea ipſum poſt obitum dediſſe pœnas commentus ſit, quòd eam in peccato conceptam docuiſſet, ac novæ Celebritati Conceptionis ipſius repugnaſſet. En verba ipſius ad *Petrum Cellenſem*, ſcribentis: *In Clarevallenſi Collegio quidam Converſus bene religioſus in viſu noctis vidit Abbatem Bernardum niveis indutum veſtibus, quaſi ad mamillam pectoris furvam habere maculam. Quem ex admiratione triſtior alloquens; Quid eſt, inquit, Pater! quòd nigram in te maculam video? Et ille: Quia de Domina noſtra Conceptione ſcripſi non ſcribenda, ſignum purgationis meæ maculam in pectore porto. Frater viſa Conventui innotuit, & aliquis Fratrum in ſcriptum redegit. Relatum in Generali Ciſtercienſi Capitulo, & de communi Conſilio ſcriptum periit incendio, maluitque Abbatum univerſitas Virginis periclitari gloriam, quam S. Bernardi opinionem… … Porro facto levi per Purgatorium tranſitu, intravit in gaudium Domini ſui, qui in diebus ſuis ſanctitate Venerabilis, opinione ſingularis, eloquentiâ ſuavis, & ſignorum innovatione mirabilis.* At *Nicolaus Clarevallenſis*, Sermone *De B. Maria*, qui incipit his verbis, *Miraculum fuit*, (Hunc enim ipſius eſſe viri eruditi conjiciunt) aſſerit B. Virginem in peccato originali fuiſſe conceptam. *Licèt*, inquit, *Maria de Patrum natura per peccatum vitiata duceret originem, prælecta tamen per Spiritum Sanctum, & præſervata ad purum, Deum nobis protulit & hominem.* Ut ut eſt, *Nicolaus Clarevallenſis* varias Epiſtolas ſcripſit, varios item Sermones, Obſervationes Morales in aliquot Verſus Pſalmorum, quædam Reſponſoria & Lectiones de Cruce & de Virgine, & Sequentias decem de Chriſti & Sanctorum Feſtivitatibus. Hæc autem Opera ſua recenſet in Epiſtolâ nuncupatoriâ Sermonum ad *Henricum* Trecenſium Comitem, quam Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis legere eſt.

Apud Petrum Cellenſem *Epiſt.* IX. *libri* IX.

Inter Sermones S. Bernardi.

X. Iſaac Magnæ Armeniæ Catholicus, id eſt, omnibus Armeniæ Epiſcopis Primatûs jure præſidens, non longe ab anno 1145. vixit, quo *Baronius* Cardinalis ex *Ottone Friſingenſi* lib. 7. cap. 32. conſignat Armenorum Legationem ad Romanum Pontificem, quem ſuper iis in quibus a Græcis diſſentiebant, & quæ illi in ipſis traducebant, Judicem poſtularunt; inquit *Combefis* noſter, qui hanc epocham ex eo colligit, quod *Conſtantinum* ante octingentos annos a ſuo tempore baptizatum dicat. Scripſit *Orationes* duas *Invectivas adversùs Armenorum errores*: quibus exprobrat 1. Eutychianam & Monothelitarum hæreſim. 2. Quòd Annuntiationem B. Virginis, & Chriſti Nativitatem non celebrarent. 3. Perperam ipſos arguit quòd Euchariſtiam ex pane azymo conficerent. 4. Ipſos meritò reprehendit quòd aquam vino in Sacrificio non miſcerent. 5. Quòd auctario *Petri Fullonis* Triſagion interpolarent, his nimirum verbis, *Qui crucifixus es pro nobis*. 6. Quod Sacras Imagines non colerent, ſed velut Idola ſugillarent. 7. Quòd Chriſmate carerent, & in Baptiſmo non ungerent recèns baptizatos. 8. Quòd Cathechumenos in Baptiſmo non inſufflarent. 9. Quòd Jejunium ſingulare, obſcurum, & a totius Eccleſiæ Ritu alienum obſervarent. 10. Quòd Quadrageſimæ tempore Eccleſiam non ingrederentur, neque Crucem adorarent. 11. Quòd Feria V. in Cœna Domini Sacram Communionem non perciperent. 12. Quòd agnum in Paſchate Ritu Judaico immolarent. 13. Quòd Orationem Dominicam a ſolo Sacerdote, eoque rem ſacram agente, recitari permitterent, &c. Apoſtolicam Eccleſiam, ejuſque Pontifices perperam ab Armenis ſugillari docet, quaſi in hæreſim prolapſos, quia ex hoc ſequeretur mendacem eſſe Chriſtum, qui portas inferi adverſus eam nuſquam prævalituras declaravit. *Chriſtus ipſe dixit Petro*: Tu es Petrus, & „ ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, „ & portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam, *id eſt, hæreſes. Qui itaque blaſphemè dicitis Eccleſiam Catholicam ac Apoſtolicam lapſam in hæreſim, periiſſe, ac Chriſtum mendacem facitis dicentes, Romanos omnes in interitum ire, voſque ſolos conſequi ſalutem?* Et infra: *Qui verò Magnæ Urbis Romæ Antiſtites, Sanctorum Apoſtolorum Confeſſores ac Fidei heredes, qui duas naturas, duaſque operationes in Chriſto prædicent, ut Dominus ipſe in Evangelio docet, blaſphemant, eorumque pietatem impietatem nuncupant, ac confeſſionem negationem dicunt, rectamque fidem alienam a fide doctrinam? Si quidem enim Apoſtolica Eccleſia ejuſque Pontifices in hæreſim prolapſi ſunt, palam eſt mendacem eſſe Chriſtum. Sin autem Chriſtus non eſt mendax, qui ſit verus Deus, ejuſque Catholica ac Apoſtolica Eccleſia cum ſuis omnibus Pontificibus rectam fidem tenet atque prædicat, liquet Eutychetem & Dioſcorum eorumque dogmatis conſentientes Armenios, hæreticos ac blaſphemos, Chriſtique adverſarios errare.* Invectivas *Iſaaci Catholici* contra Armenos edidit & eruditis Notis illuſtravit *Combefis* noſter in *Auctario Bibliothecæ Patrum*, Tom. II.

Armenorum errores.

Eccleſiæ Infallibilitas.

ARTICULUS XII.

De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonevallenſi, Ælredo Rievallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Alano Inſulenſi.

I. ROBERTUS Pullus, natione Anglus, Facultatis Pariſienſis Doctor & Profeſſor, Oxonienſis Academiæ reſtaurator, ob ſingularem doctrinam & morum integritatem ab *Innocentio II.* Romam vocatus a *Lucio II.* ejus Succeſſore inter Cardinales conſcriptus eſt, & ab *Eugenio III.* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius renuntiatus, ſub ejus Pontificatu finem vivendi fecit. Ipſum commendat *S. Bernardus* Epiſtolâ 205. ad Roffenſem Epiſcopum datâ. *Si monui*, inquit, *Magiſtrum Robertum Pullum aliquantum tempus facere Pariſius, ob ſanam doctrinam quæ apud illum eſſe dignoſcitur, id putavi neceſſarium, & adhuc puto. Si dixi hominem fultum gratiâ amicorum, quorum in Curia non minima auctoritas eſt; id dixi, quod vobis formidavi & adhuc formido.* Ad *Robertum Pullum* jam Cardinalem *S. Bernardum* Epiſtolam 334. ſcripſiſſe, probat *P. Mabillonius* ex Codice MS. Ciſtercienſi, quamvis in editis ad *Rolandum* Cardinalem & Cancellarium inſcribatur. Et ſanè *Robertus Pullus* Cancellarii munere functus eſt uſque ad annum 9. *Eugenii*, teſte Onuphrio: *Rolandus* verò cognomento *Blandinellus*, ſeu *Paparo*, Cancellarii dignitate non eſt ornatus ante annum *Eugenii* octavum. Recèns autem electus erat *Eugenius*, cùm *S. Bernardus* hanc, de qua agimus, Epiſtolam ſcripſit, in qua Pullum his verbis compellat: *Benedictus Deus, qui ſecundùm ſuam miſericordiam Eugenium noſtrum, imò ſuum prævenit in benedictionibus dulcedinis,*

Cardinalis Pulli elogium.

dinis, parare ſcilicet lucernam Chriſto ſuo, & præmittere virum fidelem, ad adjutorium ejus, & noſtram quoque plurimam conſolationem..... Age, Dilectiſſime, pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es dignitate: viriliter & prudenter exerce qui in te eſt zelum Dei, ad gloriam ejus, & ſalutem tuam, & Eccleſiæ Sanctæ plurimam utilitatem, ut dicere poſſis & tu: quia Gratia Dei in me vacua non fuit. *Hactenus quippe eruditioni multorum fideliter inſtabas, cœlo & terrâ teſtibus: ſed iam tempus faciendi Domino: ne patiaris, quod in te eſt, diſſipari ab impiis legem ejus.* Clariſſima ingenii & eruditionis monumenta tranſmiſit ad poſteros *Robertus Pullus*, quorum indicem *Pitſeus* texuit in libro De Illuſtribus Scriptoribus Angliæ. *Octo Sententiarum Libros* edidit, & Notis exquiſitis illuſtravit *Domnus Hugo Mathoud* Aſceta Benedictinus Congregationis *S. Mauri*.

Cardin. Pulli Opera.

II. Sugerius, humili loco natus, virtutis & doctrinæ gradibus ad ſumma conſcendit. In celebri *S. Dionyſii* prope Pariſios Monaſterio *S. Benedicti* Regulam profeſſus, ingenii fœlicitate & ad res magnas gerendas capacitate *Ludovico VI.* Regi Chriſtianiſſimo innotuit, cujus Legatione ad *Calliſtum II.* Pontificem Maximum cum laude perfunctus, Abbas *S. Dionyſii* abſens electus eſt, adhuc Diaconus, & accedente Regis aſſenſu inauguratus anno 1123. Regularem Obſervantiam in Cœnobio ſibi commiſſo *abſque ſcandalo & perturbatione Fratrum* reſtituit: Baſilicam inſignem, eo quo etiamnum conſpicitur ſchemate inſtauravit, ornavit, locupletavit, Deo Sanctam Reformationem bonorum etiam temporalium copia munerante, ut dicere poſſent: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Quæ commemorans ipſe *Sugerius* in lib. De Vita *Ludovici Groſſi* Regis ſic Monachos obteſtatur: *Quo experimento gloria futura Dei Fratres Succeſſores noſtros obteſtando, per Dei miſericordiam & terribile ejus Judicium ſollicitamus, ne Sanctam Religionem quæ & homines & Deum conciliat, confracta conſolidat, perdita reſtaurat, paupertatem opimat, tepeſcere permittant; quia ſicut timentibus Dominum nihil deeſt, non timentibus etiam Regibus, omnia, ipſi quoque ſibi deficiunt.* Anno poſt Ordinationem, ne grati animi ſignificationi deeſſet ob favores a Romano Pontifice acceptos, Romam ſe contulit, ubi a *Calliſto* Papa honorificè & amanter ſuſceptus ſex menſes in Curia demoratus eſt, & Concilio Oecumenico Lateranenſi, quo diuturna de Inveſtituris compoſita eſt controverſia, interfuit. *Ludovico VI.* & *Ludovico VII.* fuit ab intimis Conſiliis ac Miniſterio, adeo ut *Ludovicus* ille Junior in Palæſtinam, cum exercitu profectus, ſupremam ipſi Regni adminiſtrationem commiſerit, quâ maximo Eccleſiæ ac Reipublicæ commodo perfunctus eſt, Regnumque redeunti *Ludovico* florentiſſimum & pacatiſſimum tradidit. Ipſi graviſſima negotia, quæ ad Sedem Apoſtolicam perferebantur, judicanda committebat *Eugenius III.* Pontifex Maximus. A *S. Bernardo*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Roberto* Herefordienſi Epiſcopo, *Joanne Sareſberienſi*, *Guillelmo* Sandionyſiano Monacho qui vitam ejus ſcripſit, & ab aliis pleriſque omnium Ordinum Scriptoribus qui de rebus Eccleſiæ & Regni Francorum ſcripſerunt, celebratur. De *Sugerio* Abbate ad Summum Pontificem Eugenium ita ſcribebat S. Bernardus: *Si quod magnæ domus Magni Regis vas in honorem apud noſtram habetur Eccleſiam Gallicanam; ſi quis ut David fidelis ad imperium Domini ingrediens & egrediens, meo quidem judicio ipſe eſt Venerabilis Abbas Sancti Dionyſii. Novi ſiquidem virum, quòd & in temporalibus fidelis & prudens, & in ſpiritalibus fervens & humilis, in utriſque (quod eſt difficillimum) ſine reprehenſione verſetur. Apud Cæſarem eſt tamquam unus de Curia Romana: Apud Deum tamquam unus de curia Cœli. Petimus & obſecramus, benignè a vobis ſuſcipi nuncios tanti viri, & ſicut vos decet, & ipſe omnino dignus eſt, reſcribe ei verba bona, verba amicabilia, plena familiaritatis & dilectionis, plena favoris & gratiæ, ſiquidem ſpecialiùs diligere & honorare perſonam ejus, eſt honorificare miniſterium veſtrum.*

Sugerii Abbatis elogium.

Sancta Reformatio bonorum etiam temporalium copiam Monaſteriis affert.

Sugerii elogium.

De ipſo Joannes Sareſberienſis, in Epiſtolâ ad ipſum datâ: *Quis non miretur hominem unum tot & tanta ſuſtinere negotia, ut Eccleſiarum pacem conſervet, ſtatum reformet, & Regnum Francorum armis tueatur, moribus ornet, legibus emendet?* Legatur Carmen Panegyricum ab Anonymo Poëta ingenioſo ſanè & acuto ad *Sugerium* Abbatem, ejus Epiſtolis præfixum, apud *Duchesnium* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Legere etiam juvabit Epiſtolam *Sancti Bernardi* 78. ad *Sugerium*, quâ ipſi ſuſceptam & introductam in Cœnobium Sandionyſianum Reformationem gratulatur; & 156. quâ ipſi gratias agit, ob Cœnobium *Sanctæ Genovefæ* Ordini & Diſciplinæ reſtitutum. Eumdem Epiſtola 266. ad mortem alacri animo ſuſcipiendam hortatus eſt, tenerrimæque amicitiæ officia exhibuit. Obiit anno 1152. Lethali ægritudine correptus in Capitulum ſe duci juſſit, *ubi poſt verba ædificationis, cum lacrymis & gemitu omnium pedibus provolutus, Fratrum ſe judicio expoſuit lacrymabiliter, poſtulans, ut quod in eos deliquerat, vel negligentiùs egerat, reſpectu pietatis ei relaxarent.* Obiit *inter verba Dominicæ Orationis & Symboli*, Idibus Januarii anno ætatis ſuæ 80. Prælationis ſuæ 20. cujus ſepulturæ & exequiis interfuere ſex Epiſcopi, cum multis Abbatibus, Chriſtianiſſimoque Rege Ludovico, *ubi & pietatis memor, & immemor Regiæ Celſitudinis*, dum ſepeliretur, amariſſimè flevit, ut Sandionyſianum Chronicon teſtatur. Elegantiſſimum ipſi Epitaphium compoſuit *Simon Capra-aurea*, S. Victoris Pariſienſis Canonicus, quod poſt F. *Chifletium* P. *Mabillonius* exhibet in Notis ad Epiſtolas *S. Bernardi*, pag. 138.

Scripſit *Sugerius* Abbas *Vitam Ludovici VI. Francorum Regis* cognomento *Groſſi*, Librum *Epiſtolarum*, de gravioribus Regni negotiis, quibus, *Ludovico VII.* dicto *Juniore* ad Sacram Expeditionem profecto, digniſſimè præfuit; Librum *De Rebus in Adminiſtratione Cœnobii Sandionyſiani a ſe geſtis*, & alterum *De Conſecratione Eccleſiæ a ſe ædificatæ & tranſlatione Corporum Sancti Dionyſii & Sociorum*: Edita ſunt hæc *Sugerii* Opera a *Franciſco Duchesnio* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Sugerii Opera.

III. Arnoldus Ordinis Benedictini Monachus, & Bonævallis Abbas in Diœceſi Carnotenſi, vir pius & eruditus, *S. Bernardo* amiciſſimus, qui Epiſtolam 310. ad ipſum ſcripſit in extremis poſitus anno 1153. familiaris etiam *Arnulpho* Lexovienſi Epiſcopo, qui plures ad ipſum Epiſtolas dedit, ab eo, uti ab Henrico Gandavenſi, *Ernaldus* appellatus. Vixit uſque ad annum 1154. Scripſit *Hexaëmeron*, ſeu *Tractatum De opere ſex dierum*; Librum *De Carnalibus Chriſti operibus ad Adrianum IV. Pontificem Maximum*, qui liber olim *S. Cypriano* perperam adſcriptus fuit; & Librum ſecundum *De Vita S. Bernardi*, quem recentiores quidam *Bernardo* Abbati Bonævallis in Diœceſi Viennenſi Ordinis Ciſtercienſis, perperam tribuunt. Librum enim ſecundum Vitæ *S. Bernardi* ſcriptum eſſe *Godefrido* adhuc Lingonenſi Epiſcopo, ex Capite V. certum eſt. Adeoque ante annum 1161. quo *Godefredus* dimiſſo Epiſcopatu Claramvallem rediit, ubi defunctus eſt anno 1164. 6. Idus Novembris

De Bonneval.

bris, ut docet Chronicon Clarevallenſe. Cùm itaque a fundatione Bonævallis Viennenſis anno 1117. uſque ad annum 1180. nullus Abbas in ea *Bernardus* appellatus fuerit, conſtat Auctorem Libri II. Vitæ *Sancti Bernardi* non eſſe *Bernardum* Abbatem Bonævallis Viennenſis, ſed *Arnoldum* Abbatem Bonævallis Carnotenſis, Ordinis Benedictini, ut demonſtrat *P. Mabillonius* in Notis ad Epiſtolas Sancti Bernardi, pag. 154. Editi ſunt in Bibliotheca Patrum Arnoldi Tractatus *De Septem Verbis Domini*, *De opere ſex dierum*, & *De Laudibus Beatæ Mariæ*.

IV. B. Ælredus, natione Anglus Ordinis Ciſtercienſis Monachus, Abbas Rievallenſis in Eboracenſi Diœceſi, pietate, doctrinâ, mellifluo ſtilo *Bernardus* alter, obiit anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſub *Henrico II.* Anglorum Rege, anno 1166. Scripſit Sermones 31. *De Oneribus Iſaiæ*, alioſque variis de argumentis & Solemnitatibus Sanctorum: *Speculi Charitatis* libros tres: Libros totidem Dialogorum *De Spirituali Amicitia*: *Tractatum de Jeſu Puero duodenni*: Quæ Opera Tom. V. Bibliothecæ Ciſtercienſis & in Bibliotheca Patrum edita ſunt: & alia quæ recenſet *Pitſæus* lib. De Illuſtribus Angliæ Scriptoribus. Ejus Hiſtoria *De Bello Standardii tempore Stephani Regis*: *Genealogia Regum Anglorum*: *Vita & Miracula Sancti Eduardi Regis & Confeſſoris* & *Narratio Miraculi* patrati in Sanctimoniali de *Vvattum*, editæ ſunt a *Rogerio Tvvisden* inter Antiquos Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores. *Ælredum* celebrat *Gillebertus de Hoilandia* coævus Auctor, Sermone 41. in Cantica.

V. B. Serlo, de Valle Badoni juxta Bajocas in Neuſtria oriundus, in Ceraſiacenſi * Ordinis Benedictini Cœnobio Monachum induit, deinde *Saviniaci* * Abbas electus, quod Monaſterium eſt in Diœceſi Abrincenſi, anno 1148. Cœnobium illud a *B. Vitali* ante annos triginta ſex conditum, & triginta alia, quæ ipſi velut Ordinis Capiti parebant, Ordini Ciſtercienſi tradidit, & *S. Bernardo* ac Monaſterio Clarevallenſi addixit, quò ſeceſſit ipſe, regimine abdicato, poſt *S. Bernardi* obitum, qui permittere noluerat ut Officio nuncium remitteret. Ejus *Sermones* & Sententiæ extant Tomo VI. Bibliothecæ Ciſtercienſis. *Serlonis* cum laude meminit *Robertus de Monte* in Tractatu *De Immutatione Ordinis Monachorum*.

* Cerifſy.

* De Savigny.

VI. Iſaac, Ciſtercienſis Ordinis Monachus, tum Abbas *de Stella*, * in Diœceſi Pictavenſi, anno 1147. varios Sermones, librum *De Anima*, & Epiſtolam ad Joannem Pictavenſem Epiſcopum, *De Officio Miſſæ*, tranſmiſit ad poſteros. Edidit *P. Bertrandus Tiſſier*, Bibliothecæ Ciſtercienſis Tomo VI.

* De l'Etoile.

VII. Alanus, Inſulenſis, ſub *S. Bernardo* in Cœnobio Clarevallenſi Vitam Monaſticam profeſſus, *Ripatorii* * in Diœceſi Trecenſi primus Abbas anno 1140. creatus, Epiſcopus Autiſiodorenſis anno 1151. electus, & conſecratus; cùm illi Eccleſiæ annos tredecim præfuiſſet, Epiſcopatu de licentia Sedis Apoſtolicæ abdicato, ad ſuam rediit Claramvallem. Scripſit Vitam *Sancti Bernardi*, quam *Pontio V.* Abbati Clarevallenſi nuncupavit: *Commentarium in Cantica Canticorum*: *Parabolas* Carmine Elegiaco: *Anticlaudianum*, ſive *De viro optimo*, libros novem metro pariter compoſuit: item Librum *De Planctu Naturæ*, contra Sodomiæ crimen. *Summam* ad Sacras Conciones utilem, &c. De quibus lege *Henricum De Gandavo*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 21. qui eum Pariſiis Eccleſiaſticæ Scholæ præfuiſſe docet, & *Aubertum Miræum*, in Notis qui ipſum ob multiplicem eruditionem *Doctorem Univerſalem* fuiſſe nuncupatum obſervat. Obiit pridie Idus Octobris anno circiter MCLXXXI.

* De Larivoir.

ARTICULUS XIII.

De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rotomagenſi, Amedeo Lauſanenſi, & Pothone Prumienſi.

I. PHilippus, Ordinis Præmonſtratenſis Canonicus Regularis, Monaſterii *Bonæ Spei*, primo lapide a Binchio Hannoniæ oppido ſiti ſecundus Abbas, ſcripſit *Commentarii in Cantica Canticorum*, Librum *De lapſu primi hominis & de damnatione Salomonis*: Libros tres *De Clericorum dignitate, ſcientia, continentia*, &c. Vitas aliquot Sanctorum Selectorum, varias Epiſtolas, nonnullaque Poëmata. Hunc recentiores nonnulli perperam confundunt cum altero *Philippo*, Epiſcopo quondam Tarentino, ſed in Schiſmate Anacleti inaugurato, qui in Synodo Romana anno 1139. depoſitus & ſuſpenſus a Sacris Claramvallem ſe recepit, ibique Vitam Monaſticam profeſſus eſt, pro quo S. *Bernardus* ſcripſit Epiſtolam 257. ad *Eugenium III.* rogans ut ipſi ſacrorum Ordinum munia obire permitteret. Prior deinde Clarevallenſis inſtitutus eſt, eamque gerebat Præfecturam, cùm *S. Bernardus* obiit. Denique Cœnobii *De Eleemoſyna*, in Diœceſi Carnotenſi Abbas creatus eſt. Ejus Epiſtolæ editæ ſunt Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Philippus Abbas bonæ Spei malè confunditur cum Philippo Abbate de Eleemoſyna.

II. Hugo Ambianenſis, Monachus Cluniacenſis Radingæ in Anglia primus Abbas, Rotomagenſis Archiepiſcopus creatus eſt anno 1130. teſte *Orderico Vitali* lib. 12. Ad ipſum recèns inauguratum Epiſtolam ſcripſit 25. *S. Bernardus*, quâ ipſum hortatus eſt, ut apud ſuos Rotomagenſes patiens ſimul ac pacificus eſſe ſtuderet, zelumque prudentia moderaretur. *Sufficiebat tibi apud Cluniacenſes cuſtodire innocentiam. Porrò apud Rotomagenſes opus eſt patientia .... Eſto ergo patiens, quia es cum malis: eſto pacificus, quia præes malis. Habeat Caritas zelum, ſed adhibeat pro tempore modum ſeveritas. Cenſura quidem numquam remiſſa, intermiſſa tamen plerumque plus proficit. Vigor juſtitiæ ſemper fervidus, ſed numquam præceps.* Fidei & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ zelum in Hugone commendat Innocentius II. Epiſtola ad ipſum data. *Fervorem*, inquit, *tuæ dilectionis, & conſtantiam fidei, quæ in perſona tua haſtenus claruerunt, tam apud Eccleſiaſticas, quàm apud ſæculares perſonas, ipſis operum fructibus Sancta Dei Eccleſia comprobavit. Unde & in ſpecula domus Domini divina providentia conſtitutus, ſuper commiſſum gregem more boni Paſtoris diligenter invigilas, & te ſeverum in corrigendis vitiis exhibendo, Epiſcopale Officium verbis & exemplis adimplere contendis.* Ipſius Elogium apud Petrum Venerabilem Abbatem Cluniacenſem Epiſtola 32. lib. 6. legere eſt. Scripſit *Hugo* Rotomagenſis Archipræſul tres libros *Contra Hæreticos* ſui temporis, ſive *De Eccleſia & ejus Miniſtris*, ad *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui a viro doctiſſimo Domno *Luca Dacherio* O. B. Monacho editi ſunt cum *Guiberti Novigentini* Operibus. Extant etiam in Bibliotheca Patrum: & alterum *De diverſis Quæſtionibus* ad *Matthæum* Albanenſem. Obiit anno 1164. quarto Idus Novembris. Ipſi Epitaphium ſcripſit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, cujus poſtremi duo verſus ſic habent:

Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis elogium.

Præclara Eccleſiaſtici Regiminis Regula.

Hugonis Rotomag. Opera.

Par, Martine, tibi, conſorſque futurus, eamdem
Sortitus tecum eſt, commoriendo diem.

Hac ætate ſcripta eſt *S. Martini Tornacenſis Hiſtoria* ab *Herimanno* Abbate. In anno 1160. deſinit. Edita eſt Tomo XII. *Spicilegii*.

III. B. Amedeus, de Caſtro quod dicitur Ca-

ſta, prope *S. Antonium* in agro Viennenſi, in Allobrogibus, nobili genere oriundus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, ac *S. Bernardi* apud Claramvallem diſcipulus, exinde Abbas Altæcumbæ in Diœceſi Gebennenſi, ac demum Epiſcopus Lauſanenſis conſecratus eſt die Sanctæ Agneti Virgini & Martyri ſacra, anno Chriſti 1145. Cancellarius fuit *Friderici I.* Imperatoris. Homilias octo *De Laudibus B. Virginis*, quæ ejus eruditionem cum ſumma pietate conjunctam teſtantur, tranſmiſit ad poſteros. Obiit anno M.CLIX. die 27. Septembris. Ejus Memoria in Menologio Ciſtercienſi die 7. Januarii celebratur. Ipſius cum laude meminerunt *Alanus* Autiſiodorenſis Epiſcopus in Vita *S. Bernardi* Cap. XX. & *Arnoldus* Bonævallis lib. 2. cap. 8. Nicolaus Clarevallenſis Monachus Epiſtola 34. ad ipſum data his eum præconiis exornat: *Non amo Pontificem, ſed hominem qui zelum legis Cathedræ contulit, non a Cathedra ſuſcepit. Quis ille, ajunt, vigor, quæ ſolertia ſpiritus, quæ ſaltu ſuæ ſubtilitatis obſtantia quæque perrumpit: & qua poſſit de ſingulis artibus etiam cum ſingulis artificibus philoſophari? Propterea ſupereminet illa mortalitatis tuæ liberalitas, quæ ſe præbet blandam pueris, juvenibus comem, gravem ſenibus, confortans omnes, omnibus ſe conformans, in ſermone communis, in contubernio æqualis, in conſiliis præcellens, & multùm ambienda, quia minimè ambitioſa. Vidi enim te ſine ſuperbia nobilem, ſine invidia potentem, ſine ſuperſtitione religioſum, ſine jactantia literatum, ſine ineptia gravem, ſine ſtudio facetum, ſine aſperitate conſtantem, ſine pluralitate communem: illud admirans, quòd eminenti ſcientiæ conſcientiam habes ſuperiorem.*

B. Amedai elogium.

IV. Potho, Prumienſis Monachus & Presbyter Ordinis Benedictini, ſcripſit libros quinque *De Statu Domûs Dei*, & librum *De Magna Domo Sapientiæ*. Scribere aggreſſus eſt anno Chriſti M.CLII. ut ipſe teſtatur. Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium, eruditionem ac pietatem eximiam ſpirant *Pothonis* Prumienſis libri. Statum Domus Dei a Romano Pontifice ordinandum verbis magnificis aſſerit, & divinam illius auctoritatem prædicat. *Domus* Dei, inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis. In tota hac Domo ſolus Beatus Petrus cum ſuis Succeſſoribus plenitudinem poteſtatis accepit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea quæ in partem regenda ſuſceperunt provida diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.*

Status Domus Dei a Summo Pontifice ordinandus.

ARTICULUS XIV.

De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lambardo, Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore.

I. HEnricus Huntidonienſis, natione Anglus, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, floruit anno M. CLIII. Scripſit *Hiſtoriam Anglorum* libris decem, ab Anglorum tranſitu in Britanniam, uſque ad annum M. CLIII. Stephani Regis Angliæ fatalem. Editi ſunt cum aliis Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoribus. Ejuſdem Epiſtola *De contemptu mundi* ad *Vualterum*, edita eſt Tom. 8. *Spicilegii*.

II. Zacharias Chryſopolitanus, Ordinis Præmonſtratenſium in Cœnobio *S. Martini* Laudunenſis Canonicus Regularis, quem plerique Epiſcopum perperam faciunt, Volumen egregium in quatuor Evangelia edidit, inſcriptum, *Monoteſſaron*, ſive *Unum ex quatuor*. Florebat anno M. CLVII. ut conſtat ex *Helinando*, & *Alberico* in Chronico.

III. Eodem tempore, ut iidem Chronographi teſtantur, celebris erat Radulfus, Ordinis Benedictini Monachus, in Cœnobio Flaviacenſi, * ſive Flaicenſi *S. Geremari*, Diœceſis Bellovacenſis. Viginti libros Commentariorum in *Leviticum* compoſuit. Extant in Bibliotheca Patrum. *Doctorem præcipuum, & eximiæ converſationis virum* prædicat vetus Codex MS. in Bibliotheca *S. Germani* a Pratis aſſervatus.

* Saint Germer de Flaix.

IV. Petrus Lombardus, Novariæ in Longobardia natus, *Magiſter Sententiarum* appellatus, ex Canonico Carnotenſi Pariſienſis Epiſcopus inauguratus eſt anno 1159. eam Dignitatem adeptus ceſſione *Philippi a Francia*, Ludovici VI. Regis filii, cujus quondam Præceptor fuerat, ut *Robertus de Monte* in Appendice ad *Sigebertum* teſtatur. Scripſit *IV. Libros Sententiarum*, Theologorum Scholaſticorum Commentationibus uberrimam præbens ſegetem: *Gloſſas in Pſalterium, & in Epiſtolas S. Pauli*. Nævos ſuos habet, quos ad Articulos quatuordecim revocat *S. Antoninus IV.* Parte, Tit. XI. Cap. VIII. Primus, *Quòd charitas quâ diligimus Deum & proximum, ſit Spiritus Sanctus, & non aliquis habitus creatus*. (Lib. I. Diſt. 17.) Secundus, *Quòd termini numerales, ut trinus & unus, & hujuſmodi, non dicunt poſitionem*. (Diſt. 24.) Tertius: *Æqualitas & ſimilitudo nihil ponunt, ſed privant, ſicut termini numerales*. (Diſt. 31.) Quartus: *Præmium in Angelis præceſſit merita*. (Lib. 2. Diſt. 5.) Quintus: *Nihil de cibis tranſit in veritatem humanæ naturæ*. (Diſt. 30. ejuſdem libri.) Sextus: *Semen eſt de ſubſtantia patris*. (Ibidem.) Septimus: *Anima humana ſeparata a corpore eſt perſona*. (Lib. 3. Diſt. 5.) Octavus: *Chriſtus in triduo quo Anima a corpore fuit ſeparata, fuit homo*. (Diſt. 22. ejuſdem libri.) Nonus: *Sacramenta veteris Legis nullo modo juſtificabant, etiam ex caritate facta*. (Lib. 4. Diſt. 1.) Decimus: *Baptizati Baptiſmo Joannis, non ponentes in eo ſpem, non rebaptizantur*. (Diſt. 12 ejuſdem libri.) Undecimus: *Deus potuit communicare potentiam creandi creaturæ*. (Diſt. 5. ejuſdem libri.) Duodecimus: *Hæretici, præciſi, ſchiſmatici, ſuſpenſi, degradati, conſecrare non poſſunt*. (Diſt. 13. ejuſdem libri.) Decimus-tertius: *Maritus alicujus Sponſæ per conſenſum de præſenti, quam tamen non cognoviſſet, Bigamus vocatur, & ad Sacros Ordines promoveri non poteſt*. (Diſt. 27.) Decimus-quartus: *Cognoſcens Sponſa legitima ſororem poſtremò non poteſt uxori debitum reddere*. Obiit Petrus Lombardus anno 1164. die 20. Auguſti, ac in Eccleſia Collegiali ſuburbana *S. Marcelli* ſepultus eſt. Poſt obitum apud *Alexandrum III.* hæreſeos nomine delatus eſt, quòd Chriſtum, ut hominem, non eſſe *aliquid* docuiſſet. Quæ Propoſitio Summi Pontificis juſſu a *Vuillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis Epiſcopis Pariſiis congregatis damnata eſt, ut conſtat ex Epiſtolâ *Alexandri III.* a *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana relata. Contra *Petrum Lambardum* poſtea librum ſcripſit *Joachim* Cœnobii Florenſis Abbas, ſed accuſator ipſe in Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno 1215. damnatus eſt, ut ſuo loco videbimus.

Nævi Petri Lombardi.

V. Gratianus, Cluſii in Etruria natus, Ordinis Benedictini Monachus, Bononiæ in Monaſterio *SS. Felicis & Naboris* anno circiter 1150. *Decretorum Collectionem* adornavit ex Patrum Sententiis, Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus. Quod Opus hodieque *Decretum Gratiani* appellatur, & *Concordia diſcordantium Canonum* etiam inſcribitur. In plura impegit errata vir minimè criticus, & qui *Auctorum delectum non habuit*, Bellarmino judice: Quorum in correctio-

Gratiani collectio.

nem

nem incubuere primùm Galli duo eruditiſſimi, *Antonius Democharez*, & *Antonius Contius*; deinde ſelecti viri ſub *Pio IV.* & *Pio V.* & eo ipſo tempore *Antonius Auguſtinus* Taraconenſis Epiſcopus, Dialogorum *De Emendatione Gratiani* libros duos, multa & varia doctrina refertos conſcripſit. Libri ſinguli Dialogos viginti complectuntur. Ante hos omnes *S. Antoninus* Archiepiſcopus Florentinus IV. Parte, Tit.9. Cap.8. plura in *Gratiano* animadvertit, *quæ non tenentur: Quædam alia a Conciliis vel Summis Pontificibus edita, quæ ſunt revocata, ſeu immutata per conſuetudinem generalem contrariam, & abrogata. S. Antonini* Cenſura in *Gratianum*, Dialogis duobus *Antonii Auguſtini* argumentum præbuit, ſcilicet 16. & 17. libri prioris. Hic verò Dialogo primo genera errorum, qui in *Gratiano* occurrunt, ſic proponit: *Sæpe erratum eſſe video in nominibus hominum, urbium, provinciarum, Conciliorum, & aliarum rerum, quæ poſtea exemplis apertiora fient. Sæpe falſa ſunt inſcriptiones, & quæ Conciliorum ſunt, Pontificum Maximorum eſſe dicuntur; & quæ ſunt unius Epiſcopi inferioris, Romano Pontifici, aut Concilio Generali, vel Provinciali tribuuntur. Ex hoc genere ſunt illa quæ ex Concilio Martini Papæ aut Hadriani Papæ ſumpta eſſe feruntur, quæ vel Martino Bracarenſi, & Græcis Conciliis, vel Engelramo Epiſcopo, vel Hadriano ad Engelramum, inſcribi debuerunt. Multa Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, vel Hieronymi verba eſſe dicuntur, quæ aut nuſquam extant, aut aliena ſunt. Illa quoque ipſa quæ inſcriptiones habent veras, non rectè referuntur. Sæpe enim contrarias ſententias referri ſcimus, ſæpe valde præciſas. Jam verò quæ ex Græcis fontibus manant, ex variis interpretationibus afferuntur, quaſi ſint aliorum Scriptorum; ac ſæpe aliud Græcè quàm Latinè ſignificant.* Petrus Galeſius Collocutorum unus *Gratiani* Collectionem floccipendit, quòd Compilator inſignis, nihil ferè habeat valde utile, quod proprium dicere poſſis; *ſed cornicula illi ſimilis, ut eſt in fabulis, riſum ſcientibus, admirationem ignorantibus movet.* Si „ verba conſideres, nihil illo tritius; ſi artem „ requiras & ordinem docendi, fruſtra laborabis. „ Ita multa refert alieno loco ponenda, ita pro „ certis incerta conſtituit, ut malis illa eadem „ in ipſis libris non ſolùm Conciliorum, ſed etiam *Burchardi*, & *Ivonis*, & aliorum Collectorum requirere. At Cenſorem minùs æquum Antonius Auguſtinus emendat. *Ut dem tibi*, inquit, *nihil ferè aut pauca de ſuo Gratianum attuliſſe, quod falſum eſt; affert enim multa quæ in aliis Collectionibus non invenies, qualia ſunt quæ poſt Burchardum & Ivonem ſunt nata, item multarum difficultatum ſolutiones. Sed quamvis nulla attulerit, fœliciorem tamen cæteris Collectoribus fuiſſe, negare non poteris, quos in tenebris diu fuiſſe novimus, dum hic in omnium manibus verſatur; Multorum Interpretum illuſtratur lucubrationibus, refertur denique in Judiciis omnibus, atque a Theologis non minùs quàm a Juris utriuſque Peritis in pretio habetur. Quod ſi in illo verborum elegantiam deſideras temporis eſt, non hominis culpa. Tritis utitur verbis, ut omnibus prodeſſe poſſit. Artem & ordinem docendi flagitas: Quaſi verò meliore cæteri ſint uſi.*

Gratiani emendatio.

Gratiani Collectio non eſt approbata ab Eugenio Tertio.

Gratiani Collectionem eſſe ab *Eugenio III.* approbatam, quidam ajunt: ſed commentum iſtud explodit *Antonius Auguſtinus* Dialogo III. *Si credas omnia quæ Gratianus ſcripſit, Apoſtolica eſſe auctoritate confirmata, multiplex hic error erit tuus, & omnia complectetur hoc Volumine conſcripta. C. Nunc planè intelligo. Sed quo pacto probas non eſſe confirmata? A. Tu qui ais, redige in memoriam. Idiſti ne unquam Eugenii confirmationem? C. Minimè gentium. A. Habeſne aliquem dicere qui ſe dicat vidiſſe, aut qui ex ea partem aliquam referat? C. Ne hoc quidem. Sed ſunt qui afferant eum confirmaſſe. A. Sunt etiam qui id negent.* Approbatam *Gratiani* Compilationem pariter negarunt *Joannes Andreas*, ad Caput II. *De Reſcriptis*, *Extra*, & *Panormitanus*, in Prooemio Decretalium.

VI. Mauritius de Soliaco, humili apud Soliacum * ad Ligerim loco natus, ob eruditionem & facundiam eximiam ad *Pariſienſem* Epiſcopatum evectus eſt poſt obitum *Petri Lombardi*, anno 1164. Cathedralem Eccleſiam Deiparæ Virgini Sacram a fundamentis erexit, quatuor Abbatias condidit ac dotavit, Herivallem, Hermerias, Hederam, & de Giſſo. *Pater pauperum* jure nuncupatus. Obiit anno 1195. tertio Idus Septembris, & ad *S. Victoris* ſepultus eſt, cum Chartula quam ſupra pectus ſuum poni juſſerat, ut viros pleroſque literatos circa Reſurrectionem corporum hæſitantes in fide confirmaret, cui hæc verba inſcripta legebantur: *Credo quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Ita refert *Rigordus* in Vita *Philippi Auguſti*. Sermones per totum annum tam De Dominicis quàm de Sanctorum Feſtivitatibus, & Exhortationes ad Presbyteros de Cura Animarum fideliter gerenda ipſum ſcripſiſſe, *Henricus Gandavenſis* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap.14. teſtatur. *Mauritio* Epitaphium compoſuit *Stephanus Tornacenſis*, rogantibus Canonicis Pariſienſis Eccleſiæ. Epiſtolæ ipſius 260. inſertum eſt.

* De Sully.

Herimaux, Hermieres, Hierre, Giſ.

VII. Petrus Comeſtor, Trecis in Campania oriundus, Eccleſiæ *S. Petri* ejuſdem urbis Canonicus & Decanus, tum Eccleſiæ Pariſienſis Cancellarius, ac tandem Canonicus Regularis Ordinis S. Auguſtini, *Hiſtoria Scholaſtica* in 16. libros diſtinctæ Auctor, obiit 12. Kalendas Novembris anno circiter 1198. Hiſtoriam Veteris & Novi Teſtamenti, brevibus interdum Patrum Sententiis illuſtratam, externiſque Hiſtoriis, imò & apocryphis narrationibus intermixtis, in unum corpus redactam hoc Opus complectitur. Scripſit etiam Sermones de Tempore & de Sanctis. Extant in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis, in cujus Eccleſia ſepultus eſt. Petrum Lombardum, Gratianum, & Petrum Comeſtorem, germanos fratres fuiſſe ex adulterio natos, quorum Mater de peccato vix dolere poſſet, quo tantos viros pepererat, fabula eſt, quam S. etiam *Antoninus III. Parte Chronicorum* Tit. XVIII. Cap. VI. refellit. *De Petro Comeſtore* intelligendum *Petri Cellenſis* locum Epiſtola 19. libri 7. ubi ait: *Si novà placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, & Magiſtri Petri ſcripta, in quibus nec roſa nec lilia deſunt*; P. Sirmondus, & Voſſius conjiciunt.

Fabula de Petri Lombardi, Gratiani, & Petri Comeſtoris natalibus.

ARTICULUS XV.

De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo a Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth.

I. OTto, Henrici IV. Imperatoris nepos, Henrici V. ſororius, Conradi Regis frater uterinus, Friderici I. patruus, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit, Abbaſque Morimundenſis * in Burgundia, ac demum Friſingenſis Epiſcopus creatus eſt. Vir fuit in Philoſophicis Diſciplinis ac Sacris Scripturis doctiſſimus. Scripſit *Chronicorum Libros ſe-*

* De Morimond.

ptem ab orbe condito ad annum 1146. His addidit *Librum VIII. De fine mundi, & Antichriſti perſecutione*. Scripſit & Libros duos *De Geſtis Friderici I. Imperatoris*; quos eidem Auguſto dicavit. Fuit in *S. Bernardum* minùs æquus, de quo ita ſcripſit lib. 1. cap. 47. *Erat autem prædictus Abbas, tam ex Chriſtianæ Religionis fervore zelotypus, quàm ex habitudinali manſuetudine quodammodo credulus, ut & Magiſtros qui humanis rationibus, ſeculari ſapientia confiſi, nimium inhærebant, abhorreret: & ſi quicquam ei Chriſtianæ Fidei abſonum de talibus diceretur, facilè aurem præberet. Ex quo factum eſt, ut non multò ante hos dies, ipſo auctore, primò ab Epiſcopis Galliæ, poſt a Romano Pontifice, Petro Abailardo ſilentium impoſitum fuerit*. Et Cap. LVII. de Gilberti Porretani cauſa loquens, ait: *Utrum autem prædictus Abbas Clarevallenſis in hoc negotio ex humanæ infirmitatis fragilitate tamquam homo deceptus fuerit, vel Epiſcopus tamquam vir litteratiſſimus, propoſitum aſtutè celando, Eccleſiæ Judicium evaſerit, diſcutere vel judicare noſtrûm non eſt. Quod enim ſancti, & ſapientes viri corruptibili carne circumdati, frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur teſtimoniis*.

Otto Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus.

Verùm, quæ in favorem *Gilberti Porretani* contra *S. Bernardum* imprudens ſcripſerat, emendari voluit Antiſtes religioſiſſimus, ut *Radevicus* teſtatur, ejus obitum commemorans, qui in annum 1048. incidit & diem 21. Septembris. *Dum ſacro liquore Olei* (inquit) *perunctus fuiſſet, & de pecunia ſua laudabili Teſtamento ordinaſſet, inter cætera quæ ſolicitus de ſalute ſua providebat, etiam hunc Codicem manibus ſuis offerre præcepit, eumque literatis & religioſis viris tradidit, ut ſi quid pro ſententia Magiſtri Gilberti* [*ut patet in prioribus*] *dixiſſe viſus eſſet, quod quempiam poſſet offendere; ſeque Catholicæ Fidei aſſertorem, juxta Sanctæ Romanæ, imò & univerſalis Eccleſiæ Regulam profeſſus eſt. Deinde multa priùs cordis contritione, & humili Confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumptis Sacroſanctis Myſteriis; in medio multitudinis Sanctorum tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, Domino ſpiritum reddidit*. Hæc ille, cap. 11. lib. 2. ubi & Epitaphium ejus tumulo a ſe inſcriptum exhibet. Edita ſunt *Ottonis Friſingenſis* Opera a *Chriſtiano Urſtiſio* inter Illuſtres Germaniæ Hiſtoricos.

Otto Friſingenſis retractavit quæ pro Gilberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat.

Otto Friſingenſis Viaticum Corporis Chriſti recipit poſt Extremam Unctionem.

II. Radevicus, ſub *Ottonis Friſingenſis* diſciplina inſtitutus, ejuſdemque Eccleſiæ Canonicus, Hiſtoriam de rebus Geſtis Friderici I. ab Ottone cœptam, ad annum uſque 1140. perduxit, duobus libris deſcriptam. Editi ſunt Tomo Illuſtrium Germaniæ Hiſtoricorum, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii*.

III. Hermoldus, Butzovienſis in agro Lubecenſi Canonicus ſcripſit *Hiſtoriam Sclavorum* a Caroli Magni temporibus uſque ad annum 1168. quo tempore finem vivendi fecit.

IV. Robertus de Torinneio, Ordinis Benedictini Monachus, & Beccenſis Monaſterii Prior, Cœnobii S. Michaëlis in Periculo Maris, ſive * de Monte, Abbas electus eſt VI. Kalendas Junii anno 1154. Scripſit *Acceſſiones & Appendicem ad Sigeberti Chronicon Geſta Henrici II. Regis Anglorum, Tractatum De Immutationibus Monachorum, De Abbatibus & Abbatiis Normannorum & ædificatoribus earum: Hiſtoriam Monaſterii Sancti Michaëlis, in Monte & Commentarium ex verbis S. Auguſtini in Epiſtolas S. Pauli*. Ipſum commendant Chronicon Beccenſe ad annum 1154. & *Henricus Huntidonienſis* in Epiſtolâ ad *Varenum*, ubi *Robertum de Torinneio tam divinorum quàm ſecularium librorum inquiſitorem & coacervatorem ſtudioſiſſimum* prædicat. Chronicon ſuum ab anno 1100. ubi deſierat *Sigebertus*, ad annum 1182. perduxit. Quæ inter Illuſtres Germaniæ Hiſtoricos edita eſt Appendix ad *Sigebertum*, maxima ex parte eſt alterius Auctoris, nempe ab anno MCX. ad annum M.CLV. Germanam autem appendicem *Roberti de Monte* ad Chronicon Sigeberti ex Autographo Monaſterii *S. Michaëlis de Monte*, necnon ejuſdem Acceſſiones ad *Sigebertum*, & Tractatum de Immutationibus Monachorum, & de Abbatiis Normanniæ, edidit vir doctiſſimus *D. Lucas Dacherius* cum Operibus *Guiberti Novigentini*.

* Du Mont Saint Michael.

V. Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, *Guillelmi* Vezeliacenſis Abbatis Notarius, illius Monaſterii Hiſtoriam juſſu *Pontii* Abbatis ſcribere aggreſſus eſt anno MCLVI. & ſub ipſo *Guillelmo* abſolvit anno MCLXVII. Quatuor Libros complectitur. Extat Tom. III. Spicilegii Dacheriani.

Ad idem Sæculum pertinet *Chronicon Senonienſis* Abbatiæ in Voſago, O. B. Diœceſis Tullenſis, Auctore Richerio Monacho. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii Dacheriani*.

De Senone.

VI. Theorianus, vir orthodoxus & eruditus, ſub *Manuele Comneno* Græcorum Imperatore floruit, a quo in Armeniam miſſus eſt anno M. CLXX. ut Armenis ad veram fidem & Græcæ Eccleſiæ Ritum revocandis operam navaret. Scripſit *Dialogum Orthodoxi cum Catholico*, ſeu *Primate Armenorum Narſete, & Geſta Legationis ſuæ*. Theologicum Opus eſt, & luculentum adversùs hæreſim Eutychianam. Extat Tom. I. Bibliothecæ Patrum Græco Latinæ.

VII. Richardus a Sancto Victore, natione Scotus Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio S. Victoris Pariſienſis Canonicus Regularis, ejuſdemque Prior anno 1164. *S. Bernardi* amicus, vir pietate & eruditione conſpicuus, Theologiæ Myſticæ peritiſſimus, varios Tractatus ſcripſit, quibus non ſolùm humana mens illuminetur, ſed affectus ad Dei amorem accendatur. De his *Henricus Gandavenſis* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. 16. *Trithemius* Abbas, *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. 4. *Bibliotheca Sancta*, ubi ſtylum ejus medium eſſe ait inter *S. Auguſtini* argutiam, & *S. Bernardi* dulcedinem: *Bellarminus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, ubi quatuor *Exceptionum* Libros non ſpernendis momentis ipſi abjudicat, quamquam *Vincentius Bellovacenſis* Libro 28. *Speculi Hiſtorialis* cap. 58. & *Trithemius* Abbas, id Operis *Richardo Victorino* tribuant, & alii qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſcripſere. Obiit, IV. Idus Martii anno 1173.

VIII. Hugo Etherianus, natione Tuſcus, vir Græcè & Latinè doctus, ſcripſit libros tres *De Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt*, ſive *De Proceſſione Spiritus Sancti*, cùm apud *Manuelem* Imperatorem Conſtantinopoli ageret, anno 1177. quos *Alexandro III.* Romano Pontifici conſecravit I. Scripſit etiam librum *De Regreſſu Animarum ab Inferis*, ad Piſanum Clerum.

IX. Ekbertus, Bonnenſis ad Rhenum oppidi in Diœceſi Colonienſi Canonicus, Schonaugienſis, deinde Cœnobii in Diœceſi Trevirenſi monachus & Abbas, Ordinis Benedictini, multis adversùs Hæreticos victoriis inſignis, ſcripſit Sermones tredecim contra Catharos ſeu novos Manichæos; item Sermones plurimos de aliis argumentis, Librum in Principium Evangelii S. Joannis, Librum in Evangelium S. Lucæ, *Miſſus eſt Angelus*, Librum in Canticum B. Virginis, varias Orationes Epiſtolas, & Carmina; Librum De obitu S. *Elizabethæ* Virginis & Abbatiſſæ Schonaugienſis Sororis ſuæ; quæ & ipſa inter Auctores Eccleſiaſticos connumerari meruit, editis Revelationum libris tribus, & uno Epiſtolarum. Obiit *S. Elizabetha*, anno 1154. die 18. Junii, annos nata dumtaxat triginta-ſex. Quo verò obierit anno *Ekbertus*

non

non conſtat. De ipſo & Sorore ſanctiſſima legendus *Trithemius* lib. II. De viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 120. & 121.

X. Joannes Belethus Pariſienſis Theologus, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſecundo celeber, Librum *De Divinis Officiis* tranſmiſit ad poſteros. Ejus meminit Henricus Gandavenſis in libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

ARTICULUS XVI.

De Arnulfo Lexovienſi, S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Sarеsberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Viterbienſi, & Guillelmo Tyrio.

I. ARnulfus, Patria Normannus, ex Archidiacono Sagienſi Lexovienſis Epiſcopus, vir eruditione & induſtriâ in rebus gerendis conſpicuus, *Innocentio II.* & *Alexandro III.* adversùs Schiſmaticos operam navavit, eorumque electionem Scriptis, conſiliis, & factis defendit. *S. Thomæ Cantuarienſis* & Eccleſiaſticæ libertatis cauſam pro ſua virili etiam tuitus eſt. Varias variis de cauſis Epiſtolas ſcripſit, Sermones duos, & Epigrammata. Extant in Bibliotheca Patrum. Tractatus de Schiſmate *Petri Leonis* editus eſt a Domno Luca *Dacherio*, Tom. II. Spicilegii. Cùm Eccleſiam ſuam annos quadraginta rexiſſet, in Cœnobium *S. Victoris* Pariſienſis ſeceſſit, & Epiſcopatu abdicato Canonicum Regularem induit, anno 1182. ibique paulò poſt obiit pridie Kalendas Septembris, ut ex Necrologio Victorino conſtat. Sunt qui ejus obitum ad annum 1177. referant: ſed *Roberti de Monte* coævi Auctoris teſtimonium, & Epitaphium ipſius quòd in Victorino Templo legitur, quo dicitur *populo ſuo quadraginta annis præfuiſſe, potens opere & ſermone*, eum diutiùs ſuperſtitem fuiſſe probant. A *S. Bernardo* in Epiſtolâ ad *Innocentium II.* 388. Editionis P. Mabillonii, *Petro Venerabili* Epiſtola 7. libri 4. *Vuillelmo Tyrio* lib. 7. cap. 1. *Petro Bleſenſi* Epiſtola 44. & aliis celebratur.

S. Thomæ Cantuar. elogium.

II. S. Thomas, Londinenſis parentum mediocrium illuſtris proles, Archidiaconus primùm Cantuarienſis, deinde Angliæ Cancellarius ab *Henrico II.* Rege creatus, tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eccleſiaſticæ Libertatis aſſertor conſtantiſſimus, pro qua Martyrii Coronam promeritus eſt, Virorum Eruditorum Mœcenas fuit, Eruditus ipſe. Lectiſſimos quoſdam in familiam ſuam adſciverat, qui ad Primarias Eccleſiæ Dignitates ob pietatem & eruditionem ſunt aſſumpti. Ex ea prodiere *Hubertus* Bituricenſis primùm Archidiaconus, tum Mediolanenſis Archipræſul, demum Summus Pontifex *Urbanus III. Lombardus*, ab exilio, in quo *S. Thomam* comitabatur, Romam a Summo Pontifice vocatus, & Cardinalitiis Infulis ornatus; *Joannes Sareſberienſis*, Carnotenſis Epiſcopus; *Robertus Filioth*, ad Epiſcopatum Hefordenſem ex Oxonefordenſi Archidiacono promotus; *Reginaldus Lombardus*, Bathonienſis poſtmodum Epiſcopus; *Girardus Puella*, Conventrenſi Epiſcopatu adauctus; *Hugo Teminant*, Epiſcopali pariter Dignitate poſtea inſignitus; *Gilbertus de Glanvilla*, ad Epiſcopatum Roffenſem aſſumptus; *Heribertus Boſabamenſis*, qui Vitam *S. Thomæ* ſcripſit, Beneventanus Archiepiſcopus poſtmodum creatus.

Epiſtolæ.

Epiſtolas ad diverſos ſcripſit Archipræſul & Martyr Sanctiſſimus quæ in quinque libros digeſtæ, cum ejus Vita ab Auctoribus quatuor ſcripta, ex MS. Codice Vaticano editæ ſunt a viro doctiſſimo P. *Chriſtiano Lupo*, Ordinis Auguſtin. Profeſſore, in Sacra Facultate Lovanienſi Doctore.

III. Joannes Sareſberienſis, natione Anglus, *Petri* Cellenſis Abbatis quondam Clericus, indeque a *Theobaldo* Cantuarienſi Archiepiſcopo inter Clericos domeſticos aſſumptus; a *S. Thoma* Theobaldi Succeſſore in familiaritatem receptus, ejuſque Notarius, & in exilio individuus comes, vir pietate, doctrinâ, ſtudio diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ inſignis, dignus tandem Archipræſule & Martyre ſanctiſſimo diſcipulus, ceſſione *Guillelmi a Campania*, Carnotenſis Epiſcopus creatus eſt. De cujus electione *Petrus Cellenſis* ad eumdem *Guillelmum* Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopum ita ſcribit, lib. 7. Epiſtola 8. *In inſigni electione Carnotenſi de Magiſtro Joanne Stellam matutinam produxit Deus de theſauris ſuis. Adfuit, adfuit huic prædeſtinationis Dei partui vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem ſuppoſuit, ne abortum pateretur incommutabilis Dei prælectio...... Ubicumque hoc Evangelium Dei prædicabitur, dicetur quòd ſis amicus Sponſi, cùm tam verax ſis & fidelis, non jam in quærenda uxore Iſaac, ſed inveniendo Joſeph virum Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotenſi Eccleſia. Vere vir iſte Joannes pretioſo ſanguine Beati Thomæ Pontificis & Martyris intinctus, lege divina ad plenum inſtructus, bonis moribus & piis actionibus ornatus, Apoſtolico ad Timotheum catalogo virtutum bene depictus, ad Dei honorem, & ad veſtram perpetuam laudem, columna factus eſt in Eccleſia Dei.*

Joannis Sareſberienſis elogium.

Plures ad *Joannem Sareſberienſem* Epiſtolas idem *Petrus Cellenſis*, & *Petrus Bleſenſis* dedere, quæ ſummam inter ipſos neceſſitudinem teſtantur. Scripſit juſtum Epiſtolarum volumen, Vitam *S. Thomæ* Archiepiſcopi Cantuarienſis & Martyris, cujus ipſum *oculum & manum* Petrus Bleſenſis vocat, & *Polycration*, ſive *De nugis Curialium*, libris octo comprehenſum; quos idem *Petrus Bleſenſis* commendat Epiſtolâ 22. ad ipſum datâ. *Librum veſtrum*, inquit, *De Nugis Curialibus legi, & mirabiliter me refecit: nam & ibi optima forma eruditionis eſt, & propter artificioſam ſententiarum varietatem inæſtimabilis materia voluptatis.* Obſervatione & memoriâ digniſſima eſt Moralis & Prudentiæ Chriſtianæ Regula, quam tradit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Robertum de Feverеsham*, quæ eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* a P. *Lupo* editas 157. libri 1. *Ecce coram Deo, quem hujus verbi in extremo Examine teſtem invoco, tota ſpiritus libertate, & fide illi tamquam Patri promiſſa & debita, reſpondeo, quod in omni ardua dubietate cenſeo faciendum. Scilicet ut primo omnium quæramus & ſequamur, quod ſuper hoc Lex Divina præſcripſit: Quæ ſi nihil certi exprimit, recurratur ad Canones & exempla Sanctorum. Ubi ſi nihil certum occurrit, tandem explorentur ingenia & conſilia Sapientum in timore Domini: illique, ſeu pauciores, ſeu plures ſint, cæteris præferantur, qui honorem Dei commodis omnibus anteponunt. Nullus enim ſalubriter incedit, Lege Dei, quæ omnibus eſt certiſſima forma vivendi, neglecta. Et qui Patrum veſtigia detrectat imitari, ad conſortium Regni, quo illi gaudent, intrare non poterit. Nam & Joſue & Seniores Iſrael, in fœdere Gabaonitarum patuerunt culpæ, quia, ſicut Scriptura teſtis eſt, ſumptis eorum cibariis, Os Domini non interrogaverunt. Quid autem ſignificatur per os, niſi verbum Domini quo ſemel locutus eſt?* Obiit Joannes Sareſberienſis anno MCLXXXI. teſte *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*. Vel potiùs anno præcedente, die 25. Octobris, ut conſtat ex Necrologio Monaſterii Joſaphatenſis prope Carnutum, & ex Chronico Autiſiodorenſi.

Obſervanda in dubiis Moralis Chriſtiana Regula.

Doctrinam Probabiliſtarum evertit Joannes Sareſberienſis.

VI. Petrus, Cellenſis * Abbas in ſuburbio Tricaſſino, deinde *S. Remigii* Remenſis, Ordinis Benedictini, demum Epiſcopus Carnotenſis poſt *Joannis* Sareſberienſis obitum creatus eſt. Ad ipſum cùm adhuc Cellenſis Abbas eſſet, *S. Bernardus*

*De Monſtier en Celle, lez, Troyes.

Epi-

Petri Cellenſis elogium.

Epiſtolam 203. Joannes Sareſberienſis plures Epiſtolas ſcripſit. A *Nicolao* Clarevallenſi Epiſtola 25. hoc præconio celebratur: *Abbas Cellenſis, vir religioſus & timens Deum, homo bonus, & teſtimonium bonum habens a Bonis, vita & literatura conſpicuus, nobis quoque tantâ familiaritate devinctus eſt, ut non ſit unus de cœteris, ſed præ cœteris unus*, &c. Scripſit varios Sermones, Epiſtolarum libros novem, Librum *De Panibus*, ad Joannem Sareſberienſem, amicum ſuum. *De Tabernaculi* Moſaici myſtica Expoſitione libros duos: Librum *De conſcientia*, ad *Alcherum* Monachum Clarevallenſem: Librum denique *De Diſciplina Clauſtrali*, ad *Henricum* Campaniæ Comitem. Obiit anno 1187.

Opera.

V. Godefridus, Viterbienſis a patria cognominatus Presbyter, *Conradi III. Frederici I. & Henrici VI.* Imperatorum Capellanus & Notarius, *Chronicon Univerſale*, partim Carmine, partim ſolutâ oratione intermixtis ſcripſit, ab orbe condito ad annum uſque 1186. Multis fabulis refertum Critici obſervant. Opus dicavit *Urbano III.* Pontifici Maximo. In Epiſtola nuncupatoria ſupremam Romanæ Eccleſiæ in Cenſura librorum auctoritatem magnificè prædicat; *Cujus doctrinâ & regimine omnes Reges & Principes, & univerſe orbis Eccleſiæ adornentur; & ab ea tanquam a fonte Juſtitiæ, totius ſapientiæ regulis inſtruantur: Quia nullum Scripturarum elogium noſcitur eſſe authenticum, niſi ab ejus ſapientiæ fluminibus ſitientibus propinetur. Quare, ſi quod Hiſtoriarum Opus novum per aliquem inſtitutione conficitur, ratio ſuggerit, ut antequam in Publicum deveniat, Apoſtolico Examini præſentetur: quatenus ſi acceptione dignum eſſe perpenditur, ejus Mandato & Judicio approbetur: & ab eo vires auctoritatemque recipiat, cui terrena & cœleſtia divinitus ſunt commiſſa.*

Romani Pontificis in cenſura librorum auctoritas.

Ad ea ferme tempora referendi ſunt natales Chronici *S. Petri Vivi* * Senonenſis, auctore *Clario* Monacho O. B. ad annum Chriſti 1184. perducti, quod Tom. II. *Spicilegii & Caſaurienſis*, ſive *Piſcarienſis*, * quod Tom. V. editum eſt.

* De ſaint Pierre le Vif.

* De Peſcaire; *in Inſula Piſcharia ad Mare Adriaticum, in Aprutia ulteriori.*

VI. Vuillelmus, natione Syrus, *Amalrico* Hieroſolymorum Regi ob eruditionem, magnarumque rerum tractandarum capacitatem carus, ab eo Balduino filio Præceptor datus eſt, & Cancellarius poſtea creatus: Anno denique MCLXXIV. die 30. Maii, Cleri, Populique concordibus ſuffragiis, accedente Regis aſſenſu, Archiepiſcopus Tyri electus eſt; infra decem dies in Eccleſia Dominici Sepulchri ab *Amalrico* Hieroſolymorum Patriarcha conſecratus. Adfuit Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub *Alexandro III.* ejuſdemque Acta ſcripſit, rogantibus Patribus. Libros 23. *De Bello Sacro* edidit, quibus Sacrarum Expeditionum Hiſtoriam a Concilii Claromontani ſub *Urbano II.* tempore, id eſt ab anno 1095. uſque ad annum 1180. complectitur. Accurati & elegantis Hiſtorici laudem promeritus & aſſecutus eſt.

ARTICULUS XVII.

De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone.

I. GUillelmus Litle, hoc eſt *Parvus Neuburgenſis*, ſeu *Novoburgenſis* appellatus, quòd in Cœnobio Neuburgenſi Canonicorum Regularium inſtitutus, & *S. Auguſtini* Regulam profeſſus fuerit; vulgò, ſed corruptè dictus *Neubrigenſis*, anno 1135. *Stephani* Regis I. natus eſt. Vixit ad finem uſque iſtius Sæculi. Hiſtoriam Rerum Anglicarum ab anno 1066. *Guillelmi Conqueſtoris I.* ad annum 1197. & extrema *Richardi* Thymoleontis Anglorum Regis tempora, quinque libris complexus eſt, quos *Joannes Picardus* Canonicus Regularis *S. Victoris* Pariſienſis edidit, & Notis illuſtravit. Alia ipſi Opera tribuunt, qui de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus egere, & inter alia Commentarium in Canticum Canticorum.

II. Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, Theologus celeberrimus, anno 1191. Tornacenſis Epiſcopus electus eſt. Electione in controverſiam vocata, *Stephanus* Abbas Sanctæ *Genovefæ* Guillelmum Archiepiſcopum Remenſem, tunc ſupremum Regni Adminiſtrum per literas rogavit, ut electo faveret. Verba ejus adſeribo, quibus eximia *Petri Cantoris* merita commendat Epiſtola 175. *Vir eſt*, inquit, *cujus per omnes Eccleſias fama ſuavis diffunditur opinio, qui gemina ſcientia efficaciſſimè clarens, & doctrinam monitis ornat, & moribus diſciplinam. Origeni parem in aliquo, ſic eum docere credimus, ut vivere: ſic vivere, ut docere. Tales in candelabro veſtro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in Sancta Remenſi Eccleſia Suffraganeos eſſe decet, ut vicina Provincia ſancta æmulatione moveantur ad Promotionem conſimilium, & ſollicitudo vobis commiſſa faciliùs & frequentiùs juvetur per religionem & prudentiam ipſorum*, &c. Virum piiſſimum infulas Epiſcopales declinaſſe, & Monachum induiſſe in Monaſterio *Longipontis* * Ordinis Ciſtercienſis, ubi ſanctitatem vitæ beato fine complevit, Necrologium Tornacenſis Eccleſiæ teſtatur. Obiit 10. Kalendas Octobris, anno 1197. ut ejuſdem Abbatiæ in qua obiit, Necrologium commemorat. Scripſit Summam Moralem, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum* quod his verbis incipiat. Extat MS. in Abbatia Sanctæ Genovefæ Pariſienſis. Edita eſt & notis illuſtrata a Dom. *Georgio* Galopino Monaſterii Sancti Guiſleni O. B. in Hannonia Monacho. Scripſit præterea *Grammaticam Theologorum*, opus ad Scripturę Sacræ intelligentiam utile: *Gloſſam Scholaſticam* in Biblia Sacra, cujus maximam partem in Conventu noſtro Lugdunenſi FF. Prædicatorum aſſervari, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. *Petrum Cantorem* hoc ornat elogio Jacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap. 8. *Magiſter Petrus, venerabilis Cantor Pariſienſis, vir potens opere & ſermone aurum ſuum & argentum ſimiliter conflans, & verbis ſuis ſtateram faciens, morum honeſtate pondus & gravitatem conferens ſua doctrina: Cœpit enim facere & docere velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum aureum in Domo Domini.*

Petri Cantoris Pariſienſis elogium.

* De Long-pont.

Petrum Cantorem pariter commendant Cæſarius Heiſterbacenſis Libro XII. Hiſtoriarum memorabilium Cap. 48. Vincentius Bellovacenſis lib. 29. Speculi Hiſtorialis cap. 59. S. Antoninus P. II. Chronicorum Tit. 17. Cap. 9. Henricus de Gandavo, & Trithemius Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Præclara ſunt quæ ſcribit Petrus Cantor Cap. LXXX. *contra mollientes arcum Scripturæ Sacræ*, vagamque & effrenem recentium Probabiliſtarum opinandi licentiam evertunt. *Sicut*, inquit, *per novarum traditionum adinventionem Mandata Dei omittuntur, ſic & per mollientes & laxantes rigorem Sacræ Scripturæ.* Dominus enim *tetendit arcum ſuum*, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. *Levigantes autem & remittentes hunc arcum quid aliud ſatagunt, niſi ut Lex Divina de ſua pendeat interpretatione, voluntate, moribus, & conſuetudine, cùm potiùs hæc omnia de illa pendere deberent?... In caſibus & humanis negotiis ſequenda ſunt exempla Prudentum: in via verò Fidei, vita, & morum imitanda & attendenda eſt potiùs regula & forma vivendi & credendi ſufficienter præſcripta* a Do-

Petrus Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam in materiâ Morum, non minùs quàm Fidei, inſectatur.

Pſal. 7. 13.

„ *a Domino; quia* Verba ejus ſpiritus & vita ſunt:
„ Sermo ejus vivus eſt & efficax: Præceptum ejus
„ lucidum illuminans oculos: Fidelia omnia Man-
data ejus *nullo mendacio vel prava expoſitione variata:*
Confirmata in ſæculum ſæculi, *non in caſſum miſ-*
Joan. 6. *ſa, ut verba humana, quæ ad libitum noſtrum mu-*
Hæbr. 4. *tari, vel interpretari poſſunt.* Qui *autem* timet
Pſal. 18. Dominum, in Mandatis ejus volet nimis, *ut ma-*
Pſal. 110. *gis ei innitatur quàm voluntati ſuæ; non judicans*
Pſal. 111. *ea difficilia impleri, ſicut Mahometus, qui arcum*
Domini relaxavit. Cui ſimiles videntur, qui juxta
mores & voluntatem ſuam illum levigantes expo-
Hæb. 10. „ *nunt.* Juſtus autem ex fide vivens, *ait:* Adhæſi
Pſal. 118. „ teſtimoniis tuis, Domine, *non interponens ſuper-*
31. *fluam vel pravam expoſitionem & voluntariam, quaſi*
repagulum inter me & illa, quò minùs percurre-
rem viam Mandatorum tuorum, quo minùs ipſa
„ *mihi lucerent.* Nam, Lucerna pedibus meis
„ verbum tuum & Lumen ſemitis meis. *Iſaia I.*
„ Caupones tui miſcent aquam vino. *Hieronymus*
„ Qui præcepta Sacræ Scripturæ, quibus debet
„ auditores corrigere ad eorum voluntatem,
„ emollit, ſuo ſenſu immixto, vinum cor-
Luc. 3. „ rumpit. *Unde idem:* Vinum tuum, *id eſt, pu-*
ra & ſincera veritas in Sacra Scriptura contenta,
Matt. 5. mixtum eſt aqua, *prava expoſitione corrumpente &*
molliente rigorem Scripturæ Sacræ inſipiditate ſua ...
Quomodo conſentit adverſario ſuo, *id eſt Sacræ*
Scripturæ, quæ adverſatur carni & ſenſualitati ho-
minis, docens eum viam Mandatorum Dei, & in
illis ambulare, qui Mandata ipſa confirmata in ſæ-
culum ſæculi, dicit eſſe temporalia, localia, perſo-
nalia, & Præcepta conſilia, addens & ſubtrahens,
interpretans & exponens ad voluntatem & libitum
ſuum. Tales, inquam, graviter peccant, quia Os
Domini non *ſanè & ſincere* interrogant .... *Duo*
Joſue 9. *ſunt neceſſaria ad Salutem, via Fidei, & lux*
morum. Si ergo parum deviantem a fide vocamus
Hæreticum, & increpantes dicimus eum non eſſe in
via, ſed extra; quare & ſimiliter recedentem in
modico a Luce moralium præceptorum non arguimus
objicientes ei quod jam non ſit in luce, ſed in te-
nebris. Cùm etiam fides ex quibuſdam cellulis,
paucis locis ſcilicet Scripturæ Sacræ & ſubſcuris
ſit elicita, in quorum cellularum expoſitione devia-
retur de facili, ſi aliter addendo, vel minuendo,
vel remittendo, quàm nobis ſtatutum eſt, & expo-
ſitum a Sanctis, exponerentur & interpretarentur:
Cur in Luce morum ſimiliter neceſſaria Saluti, no-
biſque tradita in luce & manifeſtatione verborum,
licet nobis ſine errore notabili afferre noſtram expo-
ſitionem qualitercumque eum remittentem & obſcu-
rantem, honoreque ſuo privantem?

III. Stephanus, patria Aurelianenſis, Ordinis *S. Auguſtini* Canonicus Regularis, *S. Evurtii* Aurelianenſis primùm Abbas, deinde *S. Genovefæ* Pariſienſis, utriuſque Cœnobii reſtaurator, regularem obſervantiam & ſtudium apud ſuos excitavit. *Alberico* S. R. E. Cardinali, Sediſque Apoſtolicæ Legato comes adjunctus eſt ad Albigenſium & Coterellorum hæreſim exſcindendam. *Philippo Auguſto* Regi Francorum, & *Guilielmo* a Campania Archiepiſcopo Remenſi & Summo Regni Adminiſtro acceptiſſimus fuit, qui ipſius conſilio, induſtria, calamo in privatis publiciſque negotiis uſi ſunt. Regis Chriſtianiſſimi Legationem obiit ad Sedem Apoſtolicam, Summo Pontifici his verbis ab ejus Majeſtate commendatus: *Et quoniam magnum & cordi noſtro profundè infixum eſt negotium, mittimus ad vos prædilectum &*

Extat inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis 101.

familiarem noſtrum Stephanum Abbatem S. Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno, quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tamquam nobis, in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete. Ludovicum VIII. *Philippi Auguſti* filium ex ſacro fonte ſuſcepit. *Petri Cantoris* electione miſſa in irritum *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis electus eſt, favente *Guillelmo* Archiepiſcopo Remenſi, anno 1192. Ejus promotionem falſis relationibus deceptus *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus minùs gratam habuit: Cujus ille delinivit animum literis ſummam reverentiam & devotionem erga Sedem Apoſtolicam ſignificantibus. *Inter ſpem*, inquit, *& timorem medius accedo, filius ad Patrem, ſervus ad Dominum, ad Succeſſorem Petri minimus diſcipulorum Chriſti, fortè mitigabit iram ſuam Pater, remittet indignationem Dominus, Petri Succeſſor humilem reſpiciet Sacerdotem. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat, & relinquat ſuper me benedictionem? Vocatus ad Eccleſiam Tornacenſem, loco & animo remotus & ignarus, nihilque minùs ſpirans quàm Cathedram: cur exceſſi ſi acceſſi? Quid peccavi, ſi non peccavi? An deliqui, quia non dereliqui? Divinare certè non potui, placeret-ne an diſpliceret, Summo Pontifici, cujus placita ſunt jura; in cujus dextera ignea lex, quæ appendit merita ſingulorum in ſtatera Canonum, & apprehendit aſtutias in perpendiculo Legum, & circino Decretorum. Sed quoniam bonarum mentium eſt ibi culpas cognoſcere ubi culpa non eſt, & periculoſum valde eſt filio ſeparari diutiùs a conſpectu Patris, exceptiones omitto, veniam peto, gratiam quæro, miſericordiam imploro. Aperiatur mihi, obſecro, ſinus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui nemini claudi conſuevit, pandatur aditus ſupplicanti, porrigantur ubera materna: Cum matre placabilem ſeſe Pater exhibeat, ut & ſimplici conſulat, & ſimplicem conſoletur.* Eccleſiaſticam diſciplinam in ſua Diœceſi reſtituit Præſul religioſiſſimus. Quomodo in Epiſcopali Dignitate ſe gereret, neceſſitate compulſus exponit Epiſtola 28. quâ famam ſuam tuetur adverſus *Berterum* Cameracenſem Archidiaconum, qui ipſi detrahebat, quaſi Pontificali Cathedræ ſeſe conformare neſciret. *Doce me, obſecro*, inquit, *quæ ſit illa Cathedralis forma quam depingis, ut ei, ſi non informis fuerit, me conformem. Civitatem raro egredior, Regulares Horas cum aliis, quantùm licet, frequento. Secundùm gratiam mihi collatam, verbum Dei Parochianis meis annuncio. Contra novam Hæreſim, cæteraque monſtra id genus, pro poſſe meo declamans, tamquam ad beſtias depugno. Sacramenta quæ gratis accepi, gratis impertior, pravitatem Simonis, Giezi lepram, modis omnibus abhorreo, deteſtor, anathematizo. Manus meas, etſi non ab omni munere, ab illicito ſemper excutio. Venientibus ad me in Confeſſione conſilium, in Pœnitentia remedium, in tribulatione ſolatium, quantùm Dominus permittit, exhibeo. Horis vacuis, Sacræ Scripturæ intendo, legens & ruminans, quæ poſt lectionem decoquo, & ad memoriæ cellulam trajicio. Honeſtis hoſpitibus libenter occurro, liberaliter accurro. In menſa nec ſolitarius, nec obſcurus eſſe volo, in qua facilius eſt ut ſuperfluitatem accuſet natura, quàm curioſitas eſuriem. Hiſtrionibus & ſcurris patrimonium Chriſti non diſpergo. Hæc exteriùs. Occultorum autem cognitor eſt ſcrutans corda & renes Deus.* Obiit optimus Antiſtes anno 1203. die 9. Septembris. Scripſit Epiſtolas 287. quas P. *Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium vir eruditus novæ Editionis honore donavit, & Notis illuſtravit. Officium *S. Geraldi* Abbatis Sylvæ-Majoris compoſuit, rogantibus ejuſdem Cœnobii Monachis. Statuta Synodalia edidit, plures ſcripſit, habuitque Sermones. Decretum denique *Gratiani* commentatus eſt.

Stephani Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu.

Stephani Tornacenſis Opera.

Theologiæ Scholaſticæ & Decretalibus jam ſylveſcentibus nonnihil adverſus fuit *Stephanus Tornacenſis*, & Romanum Pontificem hortatus eſt, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextrica-

Inutiles Theologia Scholaſtica.

cabi-

Commentarius, & inextricabilem ſylvam Decretalium, a Romano Pontifice ſuccidi optat Stephanus Tornacenſis.

cabilem Sylvam Decretalium ſuccideret. *Lapſa ſunt* (inquit) *apud nos in confuſione officinarum ſacrarum, ſtudia Literarum, dum & diſcipuli ſolis novitatibus applaudunt, & Magiſtri gloriæ potiùs invigilant quàm doctrinæ, novas recentesque Summulas & Commentaria firmantia ſuper Theologia paſſim conſcribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant, decipiant, quaſi nondum ſufficerent Sanctorum Opuſcula Patrum, quos eodem Spiritu Sacram Scripturam legimus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſtolos & Prophetas. Ignota & peregrina conviviis apponunt fercula, cùm in nuptiis Filii Regis tauri & altilia ejus ſint occiſa parataque omnia: nec reſtat venientibus ad nuptias, niſi quæ appoſita ſunt prendere & prandere. Diſputatur publicè contra Sacras Conſtitutiones, de incomprehenſibili Deitate; de Incarnatione Verbi verboſa caro & ſanguis irreverenter litigat. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpitur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcandala, quot auditoria; tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rurſus ſi ventum fuerit ad Judicia quæ Jure Canonico ſunt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis Judicibus cognoſcenda, profertur a venatoribus inextricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub nomine Sanctæ recordationis Alexandri Papæ: & antiquiores Sacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, expuuntur. Hoc involucro prolata in medium ea quæ in Conciliis SS. Patrum ſalubriter inſtituta ſunt, nec formam conſiliis, nec finem negotiis imponunt, prævalentibus Epiſtolis quas forſitan advocant, & conductitiis ſub nomine Romanorum Pontificum jam Propheta in cubiculis ſuis confingunt & conſcribunt. Novum Volumen ex eis compactum & in Scholis ſolemniter legitur, & in foro venaliter exponitur, &c. Hæc omnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſiderant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi, auctoritate veſtra certam redigatur ad formam, ne ſermo divinus attritione vulgari vileſcat.*

Summus Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologię & Juris Canonici Academiis & Profeſſoribus toto orbe Chriſtiano preſcribere poteſt.

Tanta erat fama eruditionis Stephani, cùm adhuc *S. Evurtii* Aurelianenſis Abbas eſſet, ut *Pontius* Claromontanus Epiſcopus de quæſtione circa validitatem baptiſmi ſub hac verborum formula collati, *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti* emergente, unà cum Mauritio Pariſienſi Epiſcopo eum conſuluerit. Varias in ſententias abierunt viri eruditi. *Mauritius* reſpondit, irritum fuiſſe Baptiſma, quod ſuppreſſis his verbis, *Ego te baptizo*, cœteris licèt prolatis, collatum eſſet. Ita quippe Scripturarum Divinarum auctoritate, & SS. Patrum teſtimonio traditum. *Stephanus* reſpondit, validum eſſe Baptiſmum ſic adminiſtratum, tum quia Chriſtus Baptiſmi formam tradidit his verbis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: non dixit; *baptizantes eos, & dicentes, Ego te baptizo*, &c. Tum quia *S. Auguſtinus* docet, *Baptiſmum ubicumque & a quibuſcumque, verbis Evangelicis conſecratum*, validum eſſe. Quod etiam *Innocentii I.* & *Zachariæ* Summorum Pontificum auctoritate confirmat. Hæc itaque verba, *Ego te babtizo*, eſſe *de ſolemnitate miniſterii, non de ſubſtantia Sacramenti* aſſerit. Eccleſiæ Judicio vicit *Mauritii* Pariſienſis Præſulis opinio, ut conſtat ex *Alexandro III.* Lib. III. Decretalium Tit. XLII. *De Baptiſmo*, Cap. I. Condonandum tamen eſt *Stephano* quòd ita ſenſerit, nondum eliquata quæſtione, maximè cùm opinando potiùs quàm aſſerendo reſponderit, ſeque *Mauritii* Epiſcopi ſententiæ ceſſurum ſit profeſſus. *Opiniones*, inquit, *profundo, non aſſertiones, paratus Summi & Catholici Viri Domini Pariſienſis ſequi veſtigia.* Hæc ille Epiſtola V. quam *Pontii* Claromontani & *Mauritii* Pariſienſis Literæ præcedunt.

De Saint Euverte.

Quęſtio de forma Baptiſmi.

Stephani Tornacenſis opinio minimè ſequenda.

IV. Henricus, Caſtro Marciaco prope Cluniacum nobili genere ortus, adoleſcens in Cœnobio Clarevallenſi Monachum induit. Juvenis Altacumbæ * primùm, deinde Claravallis Abbas electus eſt: Ciſtercienſem Abbatiam & Toloſanum Epiſcopatum recuſavit: ſed virum Eccleſiæ utilitati natum Deus in Cœnobio deliteſcere noluit. Nam a *Clemente III.* Romam ad Synodum nominatim vocatus, ab ipſo Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis creatus eſt, ac Legatus contra Hæreticos Albigenſes miſſus in Gallias, Imperatorem, & Reges Galliæ Majoriſque Britanniæ, ad Sacram Expeditionem & ad ſuccurrendum Terræ Sanctæ fœderavit. Obiit in Belgio, quò fuerat profectus ad pacem inter illius Provinciæ Comitem & Eccleſiam Attrebatenſem conciliandam anno circiter MCLXXXVI. Corpus ejus Claramvallem delatum eſt. Scripſit librum *De Peregrinante Civitate Dei*, in Tractatus octodecim diſtributum: & *Declamationem Hiſtoricam de rebus a ſe Geſtis in ſua Legatione adversùs Albigenſes*. Edita ſunt hæc Opera Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

De Hautecombe; in Diœceſi Genevenſi.

V. Balduinus, cognomento *Devonius*, Oxoniæ in Anglia natus, a *Bartholomæo* Oxonienſi Epiſcopo inſtitutus eſt, ac iſtius Eccleſiæ Archidiaconatu poſtmodum ornatus. Qua deinde abdicata Dignitate Ordini Ciſtercienſi nomen dedit. Cœnobii Fordenſis, in quo Monachum induerat, poſt hæc electus Abbas, tum Vigornienſis Epiſcopus, ac tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, anno 1184. Sacræ Expeditionis negotium facundia & induſtria ſua promovit, zeloque pro Eccleſia ſuccenſus, ſumpta Crucis teſſera, in Syriam ipſe trajecit. Scripſit Tractatum, *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*: alioſque editos Tom. V. Ciſtercienſis Bibliothecæ. De illo videſis *Manriquem* in Annalibus, & cœteros qui de Rebus Ciſtercienſium ſcripſere.

VI. Rogerius de Hoveden, Eboraci in Anglia natus, Oxonienſis Academiæ Theologus celeberrimus, Annales Anglorum edidit ab anno Chriſti 731. ubi *Venerabilis Beda* deſinit, ad annum 1199. Accurati Hiſtorici partes ut plurimum implevit.

VII Theodorus Balſamon, Antiochenus Patriarcha, Schiſmaticus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis, vixit duodecimo cadente ſæculo. Nomo-Canonem Photii, Canones Apoſtolorum, Oecumenicarum & particularium Synodorum, SS. Patrum Dionyſii Alexandrini, Petri Alexandrini, Gregorii Taumaturgi, Athanaſii, Baſilii, &c. Canonicas Epiſtolas Commentariis illuſtravit. *Balſamonis Reſponſa ad Interrogationes Marci Alexandri Patriarchæ* edita ſunt Lib. V. Juris Græco-Romani. Ejuſdem *Meditata*, ſive *Reſponſa* de quibuſdam aliis quæſtionibus extant Lib. VII. ejuſdem Juris. Zonaram Balſamone poſteriorem videri, & ex ipſo hauſiſſe, ſuperiùs obſervavi.

ARTICULUS XVIII.

De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde.

I. PEtrus Bleſenſis, a natali ſolo, Bleſis videlicet urbe Galliæ nobiliſſima cognominatus, vir humanioribus literis excultiſſimus, Sacrarum Literarum, & Juris Canonici peritiſſimus, *Guillelmi* Regis Siciliæ Præceptor ac Sigillarius, ut ipſe teſtatur Epiſtola 131. in Angliam ab *Henrico II.* Rege vocatus eſt, ab eoque ad Regem Francorum magnis de rebus miſſus. Deinde Aulæ faſtidio ad *Richardum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſe contulit, a quo ad graviſſima Eccleſiæ negotia tractanda admotus eſt. Vir fuit morum integritate, non minùs quàm doctrina ſpectatiſſimus, adeo ab ambitione alienus, ut Neapolitanum Archiepiſcopatum, ad quem electus fuerat,

Petri Bleſenſis Mores ſanctiſſimi.

&

Digitized by Google

& Roffenſem Epiſcopatum bis ſibi oblatum recuſaverit, & honorem metiens ex onere, motus ambitioſos ad ſobrios mediocritatis terminos limitaverit, ut ipſe loquitur Epiſtola 131. Bathonienſi Archidiaconatu, & deinde Londinenſi, exigui admodum redditus Beneficio contentus fuit. Tanta erat in eo ingenii vis ac memoriæ, ut de diverſis argumentis tribus amanuenſibus ſimul & ſemel dictaret, & quartam ipſe ſcriberet Epiſtolam, ut ex ipſo diſcimus Epiſtola 92. Epiſtolas 183. Sermones 65. & varios Tractatus edidit, in quibus pietatem & Eccleſiaſticam libertatem cum varia doctrina conjunctam ſuſpicere eſt. Suos libros recenſet in Tractatu contra Operum ſuorum Depravatorem, qui ipſius Opuſculum in *Job* cavillatus fuerat, & ipſum Adulatorem Principum appellaverat. *Spiritus Dei*, inquit, *reddit teſtimonium ſpiritui meo, quia numquam fui olei venditor, nec ſoleo Magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in deſideriis animæ ſuæ. In Compendio meo ſuper Job. In Epiſtolis meis. In libro Exhortationum mearum. In Dialogo meo ad Regem Henricum. In Tractatu meo de Hieroſolymitana peregrinatione. In libro meo de præſtigiis fortunæ; & in Opere meo novello de aſſertione Fidei. In libro contra Perfidiam Judæorum. In libro de Confeſſione & Pænitentia. Et in eo qui Canon Epiſcopalis inſcribitur, & in quampluribus aliis Scriptis meis, Regem veſtrum & alios terræ Magnates, ubi materia ſe offert, plenâ libertate redarguo, ſolicitè ſuggerens quicquid ad eorum ædificationem, citra invectiva injuriam, poteſt humana devotio.*

Vis memoriæ admirabilis.

Opera.

II. *S. Hildegardis*, ex Comitatu Spanheimenſi oriunda, in beatæ *Juttæ* diſciplinam a teneris tradita, in Monte *S. Diſibodi*, Chriſto Virginitatem conſecravit, & ſancti *Benedicti* Regulam profeſſa eſt. Poſtea Monaſterio *S. Ruperti* prope Bingam, Moguntinæ Diœceſeos, præfecta eſt prima Abbatiſſa. Sanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas juſſu *Eugenii III.* Pontificis Maximi, qui ſpiritum ejus probaverat, ſcripto tradidit. Nec *Eugenius* ſolùm, ſed *Anaſtaſius IV.* & *Hadrianus IV.* ſuis illam Epiſtolis honorarunt, ejuſque orationibus ſe ac Romanam Eccleſiam commendarunt. *S. Bernardus* ſpiritalia chariſmata ipſi gratulatus eſt, ejuſque interceſſionem apud Deum flagitavit Epiſtola 386. *Congratulamur*, inquit, *Gratiæ Dei quæ in te eſt, & ut eam tamquam gratiam habeas, & toto ei humilitatis & devotionis affectu ſtudeas reſpondere, admonemus, ſciens quòd* Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quòd in nobis eſt, hortamur & obſervamus. Cæterùm ubi interior eruditio eſt, & unctio docens de omnibus, quid nos aut docere poſſumus, aut monere? Diceris enim cæleſtia ſecreta rimari, & ea quæ ſupra homines ſunt, Spiritu Sancto illuſtrante dignoſcere. Unde rogamus magis & ſuppliciter poſtulamus, ut noſtri memoriam habeas apud Deum, & eorum pariter qui nobis in ſpirituali ſocietate juncti ſunt. Nam cùm Spiritus Deo conjungitur, confidimus quòd nobis multùm prodeſſe valeas & ſubvenire.* Scripſit tres Revelationum libros, plurimas Epiſtolas, librum inſcriptum *Scivias*, id eſt, *De ſcientia viarum Dei & hominis*; & alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *De Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*, Cap. CXIX. & Lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat. Vitam ejus admirabilem *Godefridus* ſcribere aggreſſus eſt, ſed vix unum librum abſolvit, quem recenſuit, & ſecundum tertiumque adjecit *Theodericus* Benedictinus Abbas XIII. ineunte Sæculo. Extat apud *Surium* Tom. V. ad diem XVII. Septembris. Obiit *Sancta Hildegardis* anno MCLXXX. Ejus cum laude meminit Monachus Autiſiodorenſis in Chronico. Auctor Anonymus Ordinis Præmonſtratenſis, qui Vitam *Sancti Gerlaci* Eremitæ anno circiter MCCXXV. ſcripſit, a *P. Bollando* editam inter Acta Sanctorum menſis Januarii, *S. Hildegardem* his verbis commendat Cap. VIII. *Erat eo tempore in partibus Maguntiæ Virgo quædam Sanctiſſima, Hildegardis nomine, famoſiſſima illa Prophetiſſa Novi Teſtamenti, cum qua familiariter locutus eſt Deus, & oſtendit ei ſecreta cæleſtia. Hæc per manum ſanctæ memoriæ Domini Henrici Maguntinenſis Archiepiſcopi ſacro velamine Domino conſecrata, cùm nullis litteris, niſi tantùm Pſalmis Davidicis eſſet erudita, per Spiritum Sanctum edocta, de divinis oraculis & ſacramentis ſibi revelatis grandia edidit volumina, quæ ab Eugenio Papa, mediante Sancto Bernardo Clarevallenſe Abbate canonizata, & inter Sacras Scripturas ſunt connumerata. Hæc per multa temporum curricula, doctrina ſalutaris lampade Sanctam Eccleſiam illuminavit, Epiſtolis ad diverſas Perſonas miſſis corroboravit, & claris Miraculis illuſtravit.* De eadem legendum *Chronicon Senonienſe* Lib. IV. Cap. XV. cujus Auctor *Richerius* Monachus narrat ipſam linguâ Latinâ, quam numquam didicerat, & locutam fuiſſe, & ſcripſiſſe Libros de Statu Regnorum, & eventibus futurorum: De futuris FF. Prædicatorum & Minorum Ordinibus fuiſſe vaticinatam: Librumetiam de Medicina edidiſſe, quem ipſe Argentinæ vidit.

Sanctæ Hildegardis Revelationes & Prophetiæ probatæ.

S. Hildegardis elogium.

Id eſt, approbata, & inter optimos pioſque libros numerata.

Tom. III Spicilegii.

CAPUT VII.

De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice, & Apoſtolica Auctoritatis uſu.

ROmanos Pontifices Auctoritatem *S. Petro* & Succeſſoribus ejus divinitus collatam univerſam Eccleſiam regendi, Leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, & ſacris illis Cœtibus præſidendi, temperandi Canones & de illis diſpenſandi exercuiſſe, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ horum Sæculorum varia Monumenta teſtantur, paſſim jam a nobis obſervata, Capp. I. & II. ubi de Romanis Pontificibus egimus. Sed abſque urgente neceſſitate, & evidenti Eccleſiæ utilitate diſpenſationes concedere nuſquam voluerunt, & ſalvam ſemper eſſe juſſere Sacrorum Canonum Auctoritatem ac obſervantiam. Sic *Nicolaus II.* & Synodus Romana anno 1059. celebrata, eos qui ab Epiſcopis Simoniacis, non ſimoniacè, ſed gratis ordinati fuerant, honoribus ſuis frui, & Ordinum ſuorum obire miniſteria permiſere, *Non tam cenſura juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ. Tanta quippe*, inquiunt, *talium multitudo eſt, ut dum rigorem Canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatoriè ad pia condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus.* Vetat tamen Pontifex, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: *Quia non hoc auctoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit; ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Sic *Urbanus II.* in Synodo Romana anni MXCVI. Canone XI. cum iis, qui recèns a Schiſmaticis ordinati fuerant, diſpenſavit, ut muniis Ordinum ſuorum fungerentur, & fruerentur honoribus, *Miſericordiæ intuitu, magnâque neceſſitate cogente. Nullum tamen*, inquit, *præjudicium*

Summi Pontifices diſpenſationes abſque urgente neceſſitate, aut evidenti utilitate concedere nolunt.

ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur: & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur ampliùs caritati. Sic *Paſchalis II.* Epiſtola XVI. ad *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, ſe erga Regem Angliæ & Epiſcopos ac Abbates qui ab ipſo Inveſtituras acceperant, aut ipſi hominium præſtiterant, diſpenſatione uſum ſcribit, compaſſionis affectu, ut jacentes erigeret. *Qui enim ſtans jacenti, ad ſublevandum, manum non porrigit, numquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit.* Sic *Paſchalis II.* cum Presbyterorum filiis in Anglia diſpenſavit, ut ad ſacros Ordines promoverentur, hujuſque diſpenſationis executionem prudentiæ *S. Anſelmi* commiſit Epiſtolâ CII. *Eos*, inquit, *quos ſcientia & vita commendat, apud vos ad ſacra officia promoveri, pro neceſſitate temporis, & utilitate Eccleſiæ concedimus: ut in poſterum Conſtitutionis Eccleſiaſticæ præjudicium caveatur .... Cæterùm quæ in Regno illo pro neceſſitatis tempore diſpenſanda ſunt, juxta gentis barbariem, juxta Eccleſiæ opportunitates, Sapientiæ ac Religionis tuæ ſolicitudò diſpenſet.*

Quando concedendæ diſpenſationes?

Quando porro concedendæ ſint diſpenſationes Doctores illorum ſæculorum explicatiùs adhuc tradunt. *Ivo Carnotenſis* in Prologo Decreti, præceptiones alias eſſe mobiles, alias immobiles docet. *Præceptiones immobiles ſunt, quas lex æterna ſanxit; quæ obſervata ſalutem conferunt, non obſervata eamdem auferunt: qualia ſunt,* ,, Diliges ,, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ,, proximum tuum ſicut te ipſum. *Et*, Honora ,, Patrem tuum & Matrem tuam: *& ſi quæ ſunt his ſimilia. Mobiles verò ſunt, quas lex æterna non ſanxit, ſed poſteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad ſalutem principaliter obtinendam, ſed ad eam tutiùs muniendam: quale eſt illud Apoſtoli:* ,, Hæreticum hominem poſt primam & ſe- ,, cundam correptionem devita: *Non quòd eorum colloquium per ſe ſaluti obeſſet, ſed quòd frequentatum ex obliquo quorumdam ſimplicitatem corrumpere poſſet. Similiter immobiles prohibitiones ſunt quæ adversùs vitia loquuntur, qualia ſunt;* Non occides: Non mœchaberis, &c. *Sunt alia interdicta, in quibus ſi interdicta non fuiſſent, nec mors operaretur, nec ſalus periclitaretur. Sed ad hoc ea SS. Patrum auctoritas reverenda ita decrevit, ut & præſentibus non obeſſet, & compeſcendis majoribus malis vel cavendis caritas ſincera provideret,* ,, *quale eſt illud:* Clericus poſt actam de cri- ,, mine damnabili Pœnitentiam Clericus non ma- ,, neat, vel ad Clericatum non accedat.... *In his igitur in quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio: ſed ita ſunt omnia Mandata vel Interdicta ſervanda, ſicut ſunt æterna lege ſancita. In his verò quæ propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio,* &c. Et Epiſtola 214. ad *Brunonem* Epiſcopum de Controverſia Inveſtiturarum ita ſcribit: *Videmus ſciſſum Regnum & Sacerdotium, quibus tamquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei ſtatus firmiter figebatur, ne ullo impetu procellarum & turbinum everteretur. In tanta ſciſſura, in tanta procella florere & fructificare non* ,, *poteſt Mater Eccleſia, de qua dicitur;* Una eſt ,, columba mea, ſponſa mea. *Ad hanc unitatem reſarciendam laborare debent membra Chriſti quæ medicinaliter ferro putredines iſtas reſecarent, aut competenti diſpenſationis malagmate tantam ſciſſuram procurarent ſolidare: Non enim in tanto ſalutis periculo ſolus medicinæ rigor ſervandus eſt; ſed & diſpenſationis modus, qui nulli Sapienti diſplicuit ad ſedandas tantas perturbationes in aliquibus admittendus eſt. Monente enim Cyrillo Alexandrino, ſicut nautæ in mari periclitantes, cùm non habent ſpem ſervandorum omnium negotiorum ſuorum, quædam projiciunt, ut quædam ſervent: ſic in diſpenſationibus Eccleſiaſticis, ubi non periclitatur Fidei veritas, & morum honeſtas, quædam Inſtituta temperare debemus, ut tantis Eccleſiæ ruinis ſubvenire valeamus... Facit hoc caritas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum ſcandalizatis uritur, & omnibus omnia fit, ut omnibus prodeſſe mereatur. Unde a ſubditis non debet reprehendi Prælatorum diſpenſatio, ſi ſalvo Fidei fundamento, & nota communi Regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, ut vitam ſubditorum in propoſito ſuæ ſanctitatis conſervare prævaleant.*

Et Epiſtola 260. *Novi conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quia non ſolet, neque vult Decretis ſuis patenter obviare. Solet autem diſpenſatoriè multa infirma tolerare poſtquam patrata ſunt, tam pro locorum neceſſitate, quam pro perſonarum utilitate & honeſtate. Neque aliter cogendus eſt Summus Pontifex contraria ſibi ſcribere vel facere, ne cogatur dicere illud Apoſtolicum: Si quæ deſtruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo.* Ad Gal. 2.

De eodem argumento audiendus *S. Bernardus* lib. 4. *De Conſideratione ad Eugenium*, cap. 4. *Quid inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria. Nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Et lib. *De Præcepto & Diſpenſatione*, Cap. II. triplicis generis leges diſtinguit, ſtabiles, inviolabiles, incommutabiles. De primis diſpenſare poſſunt Prælati Eccleſiaſtici: de ſecundis ſolus Deus; de tertiis nec ipſe Deus. De primis, earumque diſpenſatione ait: *Quandiu caritati militant, immobiliter fixa ſunt, mutarique omnino ne ab ipſis quidem Præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi e contrario contraria fortè aliquando caritati viſa fuerint, his dumtaxat, quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt: nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro caritate inventa fuerunt, pro caritate quoque ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Sicut è regione iniquum proculdubio foret, ſi ſtatuta pro ſola caritate, contra caritatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmamque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſario ſunt, ſed quatenus caritati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit: Ait ſiquidem: Ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant SS. Patrum Decreta. Leo quoque Papa: Ubi inquit, neceſſitas non eſt, nullo modo SS. Patrum Inſtituta violentur. Et infert: Ubi ergo neceſſitas fuerit, ad utilitatem Eccleſiæ qui Poteſtatem habet, ea diſpenſet. Ex neceſſitate enim fit mutatio legis.* Diſpenſationes porro a Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate exortas, eos qui ipſas obtinent, iiſque utuntur, a prævaricatione non excuſare docet, cùm abſque cauſa legitima impetrantur. *Malum quod jam corde conceperant* (inquit Epiſtola 7.) *opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi cum licentia.*

tia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquò Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Numquid ideo aut malum eſſe deſiit, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit? Quis verò malum eſſe neget, aſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.

Diſpenſationes non concedendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & Caritate Magiſtrâ.

Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtra concedi non poſſe pariter docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis Epiſtola XXVIII. libri primi. Ubi enim præmiſit Mandata quædam eſſe mobilia, quædam immobilia, ſubdit: *Inter alia quæ moveri diſpenſatione poſſunt Patrum auctoritatem ſequentes, ea eſſe dicimus, quorum pleraque in Eccleſiaſticis Canonibus invenimus, quæ ſicut pro communi totius, vel propria alicujus Eccleſiæ utilitate, cùm non exiſterent inventa ſunt: Sic rurſum pro communi totius, vel propria alicujus, aut gentis, aut Eccleſiæ ſalute, prævia in omnibus caritate mutata ſunt .... Quid enim coëgit Regulam de non transferendis Epiſcopis a præcedentibus Patribus datam immutari, niſi melius providens Eccleſiis caritas? Quid Hæreticos & criminoſos, poſt condignam de criminibus Pœnitentiam, quod primi Patres prohibuerant, Eccleſiis Dei præfecit, niſi multorum ſaluti conſulens caritas? Quid Presbyterorum filios Epiſcopari, contra Sanctorum Apoſtolicorum antiqua Decreta aliquando juſſit, niſi earumdem perſonarum utilitatem Eccleſiæ utilem eſſe judicans caritas? Quid Anglis conjugia indulſit a quibus cæteros inhibuit, niſi novella eorum fidei timens caritas? Quid multa in hunc modum vetuſta præcepta mutavit, quid nova inſtituit, quid nunc iſta, nunc illa mandavit, niſi pro moribus, temporibus, locis, nunc generaliter, nunc ſpecialiter, ſemper tamen humanæ ſaluti ſollicitè inſerviens caritas?*

Goffridus Vindocinenſis Abbas. Opuſculo V. eaſdem conditiones poſtulat ut diſpenſationes licitè in Eccleſia fiant. *Diſpenſationes*, inquit, *aliquando in Eccleſia facienda ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione. Tunc enim a Paſtore Eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo vel fieri permittitur, non voluntate ſua, ſed aliorum neceſſitate in ipſis videlicet Fides Chriſtiana periclitetur ..... Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes, quibus Eccleſiarum & Monaſteriorum conſuetudines immutentur, ſed ubi poſtponitur minus bonum, ut quod eſt melius inſtituatur ..... Si quis verò aliter in Eccleſia diſpenſationes facit, rationi ſimul & veritati contradicit: nec ſolùm lucernam ardentem non habet, verùm etiam aliorum ardentes extinguit. Et ideo non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

Quo ſenſu Summi Pontifices Succeſſoribus ſuis Legem dare poſſint, vel non poſſint?

Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus ad *Alexandrum III.* qui Regulari Capitulo Sagienſi Archidiaconum Sæcularem ex diſpenſatione dederat, admiranda libertate ſcripſit, diſpenſationes hujuſmodi, quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino illicitas eſſe; nec integrum eſſe Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſanctiſſima Decreta evertere. ,, Quod autem dicitur, *inquit*, Prædeceſſorem Succeſſori ſuo legem dare non poſſe, vel præciſè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè SS. Patrum Inſtituta convelli, quorum tamen ſapientiam narrant populi, quorum laudem Eccleſia nunciat, & ſepulchra eorum frequentibus miraculis gloria magnificentiæ cæleſtis illuſtrat. Privilegia ſiquidem Romanorum Pontificum quaſi quædam ipſorum teſtamenta credenda ſunt, nec a morte teſtatoris expirant, ſed potiùs ab ipſa contrahunt firmitatem, nec defectu perſonæ ſublata perit auctoritas eorum quæ religiosè ſemel inſtituta noſcuntur. Nos tamen errores Prædeceſſorum a Succeſſoribus poſſe corrigi non negamus, & ipſorum etiam in melius poſſe bona mutari, ubi major ſcilicet mutationem ſuadet utilitas, nullumque ſentit Religio detrimentum .... *Et infra:* Sacras Veterum Inſtitutiones in deterius devocare non convenit; nec auctoritatem præbere defectus, ut inde fomenta comparentur audaciæ, unde timeri debuit ſeveritas diſciplinæ. Planè ſunt quædam, quibus ut fiant, conſenſum adhibere non licet; quæ tamen, ſi facta ſunt, diſſimulare neceſſe eſt, quia non poſſunt habere remedium; vel ſi quid recompenſationis habent, diſcreta manſuetudine diſpenſare. Culpam tamen indulgentia prævenire non debet, ne ſecuritas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remiſſionis invitet ... Tunc in poteſtate Judicis eſt mollire ſententiam, & mitiùs judicare quàm Leges, cùm rerum vel perſonarum merita poſtulant, aut inſtantia neceſſitatis extorquet. In æſtimanda tamen neceſſitate non convenit puſillanimes inveniri, ne virtuti ſubduxiſſe materiam, vel de divina videamur gratia deſperare. Scio quoſdam diſpenſationum prodigos tantæ benignitatis exiſtere, ut nihil reſervent Legibus, affectibus omnia largiantur, nec offenſam rationis attendunt; dum hominum ſibi præcaviſſe videantur offenſam. Metiuntur igitur affectatos de prærogativa potentiæ ſuæ, potiùs quam de merito rationis effectus: & nomine neceſſitatis indulgentiam quamlibet excuſantes, divinæ gratiæ bonitatem non ſuſtinent experiri, ſed humanum favorem præ omnibus auſpicantes, fugaces auras & inanes ventos ſtudiis fallacibus amplectuntur. Quieti ſcilicet Eccleſiæ providere ſe prædicent, cujus proſtituunt Libertatem, & Majeſtatem redigunt in contemptum, quæ tamen in virtute Sanctorum debet apparere terribilis, ut caſtrorum acies ordinata.

Summi Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare.

Romano Pontifici curam incumbere de Canonum executione per totum orbem Chriſtianum procuranda, undecimi, & duodecimi Sæculi Patres docuerunt. Unus pro omnibus loquatur *S. Bernardus* lib.4. *De Conſideratione* Cap.V. ubi *Eugenium III.* ita compellat: ,, Supereſt ut generaliter ſuper univerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua, ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sacerdotes Deo in ea qua oportet humilitate ſubjecti ſint; ſi in Monaſteriis & Religioſis locis ſervetur ordo, vigilet diſciplina; ſi ſuper prava opera & dogmata cenſura Eccleſiaſtica vigeat, ſi floreant vineæ honeſtate & ſanctimonia Sacerdotum, ſi flores fructus parturiant, obedientiam fidelium populorum; ſi demum veſtra ipſorum Apoſtolica Mandata & Inſtituta eâ quâ dignum eſt ſolicitudine obſerventur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inveniatur.

Modum Appellationibus ad Romanam Curiam adhibendum Patres docuere.

Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatus teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant; ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Qua de re audiendus *S. Bernardus* lib.3. *De Conſideratione*, Cap.II. ,, Appellatur, *inquit*, de toto mundo ad te, id quidem in teſtimonium ſingularis Primatus tui. At tu, ſi ſapis, non Primatu gaudebis, ſed fructu.... Appellatur ad te, & utinam tam fructuosè, quàm neceſſariè!.... Formulam hanc Juſtitiæ præfigit tibi & divinæ incommutabilis ratio æquitatis, & ni fallor, ipſa appellationum lex, ut illicitè uſurpata ,, ap-

„ appellatio nec proſit appellanti, nec appellatio obſit .... Appellaſſe iniquè, iniquum eſt: Iniquè & impunè, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam juſtitiæ inopia non coëgit. Appellare, non ut graves, ſed ſi graveris, licet. Appellandum a ſententia. Ante ſententiam improbè omnino, niſi ob manifeſtum gravamen, præſumitur appellatio. Qui igitur non gravatus appellat, liquet quia aut gravare intendit, aut tempus redimere. Non eſt autem ſuffugium appellatio, ſed refugium. Quantos novimus appellaſſe pulſatos, quò interim liceret, quod numquam licet? Nonnullis etiam, quoad vixerunt, licuiſſe appellationis ſuffragio nefaria ſcimus, verbi gratiâ, inceſtum, adulterium. Quale eſt hoc, turpitudini patrocinari, quod vel maximè formidari a turpibus oportebat? Quouſque murmur univerſæ terræ aut diſſimulas, aut non advertis? Quouſque non evigilat conſideratio tua ad tantam appellationum confuſionem atque abuſionem? Præter jus & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona. Præſumuntur leviter, paſſim, plerumque & nequiter. Volentes malignari, nonne his potiſſimùm terreri ſolebant? Nunc terrori ipſi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotum verſum in venenum: non mutatio dexteræ Excelſi hæc..... Fateor grande & generale mundo bonum eſſe appellationes; idque tam neceſſarium, quàm Solem ipſum mortalibus. Revera quidam Sol Juſtitiæ eſt, prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorſus fovendæ, & manu tenendæ ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit. Uſurpatoriæ ſunt hujuſmodi omnes, non ſubvenientes in neceſſitate, ſed opitulantes iniquitati.

Laudatur Summus Pontifex quod negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat.

Eugenium tandem laudat, quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat. „ Bene facis tu, quod appellationum negato ſuffragio imò ſuffugio, multa remittis negotia ad cognoſcentes, vel qui noſcere citiùs poſſunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi deciſio tutior expeditiorque eſſe poteſt. Quam plenum gratiæ, quàm multorum perinde per hoc & laboribus parcis, & ſumptibus?

Solus Appellationum abuſus, ſi quis ſit, a Patribus improbatur.

Idem Pater Epiſtola CLXXVIII. ad *Innocentium II.* queritur Epiſcoporum Auctoritatem contemni ac minui, quòd appellationes ab ipſorum Sententiis Romæ faciliùs recipiantur, ipſorumque Decreta etſi æquiſſima ſuſpendantur. „ Vox una, *inquit*, omnium qui fideli apud nos cura populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino vileſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei nulli liceat quævis ne in propria quidem Parochia, caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiamque Romanam. Rectè geſta ab ipſis (ut ajunt) deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quos magis ultores ſenſiſſe debuerant.... Amici confunduntur, fidelibus inſultatur, Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta Judicia contemnuntur, veſtræ quoque plurimùm derogatur Auctoritati. Ipſi ſunt enim, qui honorem veſtrum zelant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?

Querela de Auctoritatis Epiſcopalis Imminutione per Appellationum promiſcuam ſuſceptionem.

Contra eumdem Appellationum abuſum, & Epiſcopalis Auctoritatis depreſſionem, *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis Epiſtola LXXXII. ad *Honorium II.* Pontificem Maximum ita ſcribit: „ Quaſlibet Appellationes in Romana vigere & ſuſcipi Eccleſia, cis Alpes auditum non eſt, nec ex ſacris traditum Inſtitutis. Quòd ſi fortè hujuſmodi emerſit novitas, ut placeat omnem indifferenter admittere appellationem, Pontificalis cenſura peribit, & omnino conteretur Eccleſiaſticæ robur diſciplinæ. Quis enim raptor ad ſolam anathematis comminationem non ſtatim appellabit? Quis Clericus aut Presbyter, fruſtratoriæ appellationis refugio non putrebit, aut etiam ſepelietur in ſtercore ſuo? Quis Epiſcopus habebit in promptu, non omnem dico, ſed aliquam ulciſci inobedientiam? Ejus virgam quævis appellatio quaſſabit, ſolvet conſtantiam, ſeveritatem emolliet, adducens & illi ſilentium & reis impunitatem delictorum..... Dilatione nempe cenſuræ facinora fovebuntur, & venient in profundum iniquitatis impunè delinquentes, &c.

Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. Sæculi in Romano Pontifice venerati ſunt.

Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi poteſtatem Patres agnovere; immo quibus ipſa impulſu Spiritus Sancti ſeſe circumſcripſit, non pugnant cum plenitudine poteſtatis in Eccleſia univerſa, & in omnes ac ſingulos Chriſtianos, quam in Summo Pontifice venerati ſunt. Qua de re *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus in libro *De Fide Trinitatis & Incarnatione Verbi*, quem inſcribit *Domino & Patri Univerſæ Eccleſiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano*; ita ipſum compellat: *Quoniam Divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui Vitam & Fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectiùs refertur, ſi quid contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia, ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutiùs, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur, ut ejus prudentia examinetur. Quapropter ſicut nulli digniùs poſſum, ita nulli libentiùs præſentem Epiſtolam, quàm veſtræ deſtino Sapientiæ: quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſura caſtigetur; & quod Regulam veritatis tenet, veſtrâ auctoritate roboretur.*

Romani Pontificis ſumma dignitas & auctoritas non ſolùm in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſæ.

De eadem Pontificiæ plenitudine poteſtatis *S. Bernardus* Lib. II. *De Conſideratione* ad *Eugenium* Cap. VIII. ita ſcribit: *Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum, Tu Heres Apoſtolorum, Tu Primatu Abel, Gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyſes; Judicatu Samuel, Poteſtate Petrus, Unctione Chriſtus. Tu es cui Claves traditæ, cui Oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii Cæli Janitores, & gregum Paſtores; ſed tu tantò glorioſiùs, quantò & differentiùs utrumque præ cæteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modò ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini, &c. Ergo juxta Canones tuos, alii in partem ſollicitudinis, Tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonne ſi cauſa extiterit, tu Epiſcopo cælum claudere, tu ipſum ab Epiſcopatu deponere, etiam & Satanæ tradere potes?*

Solus Beatus Petrus cum Succeſſoribus ſuis Summis Pontificibus in tota Eccle-

De eodem argumento magnificè ſcribit *Potho Prumienſis* Lib. I. *De ſtatu Domus Dei*. Ejus verba ſilentio premere mihi religio eſſe. *Domus Dei*, inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis, quæ in unitate indiviſa firmatur, quæ una columba, una perfecta, Deo unicè dilecta, Scriptura teſte declaratur. In tota hac domo ſolus B. Petrus cum Succeſſoribus ſuis, Plenitudinem Poteſtatis accepit*

ſa Plenitudinem Poteſtatis accepit.

pit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea, quam partem regenda ſuſceperunt, providâ diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.

Sicut Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit.

Et Libro III. *Ex B. Gelaſii dictis, aliorumque SS. Patrum ſcriptis declaratur, quòd Romana Sedes ſpeciali privilegio omnium Eccleſiarum privilegia confirmentur: quodque illius ſingulari diſpoſitione, omnium Ordinum, Dignitatum ac Profeſſionum Jura, Inſtitutionumque moderamina gubernentur. Sicut enim Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit; quæ videlicet totius Eccleſiæ caput a Domino conſtituta, ſua ſapientia & diſcretione, tanquam duorum in uno capite oculorum proviſione, totum Eccleſiæ corpus, cum ſubjectis ſingulorum membrorum officiis regit. Et ſingula quidem membra ſuis funguntur officiis, & pro parte ſolicitudinis ſuæ corporis curam gerunt. Tua verò, Pater, vigilantiſſima ſolicitudo in Plenitudine Poteſtatis totius corporis Eccleſiæ ſtatum providâ gubernatione diſponit.*

Temperandorum Canonum poteſtas Romano Pontifici tota quà latè patet Eccleſia convenit.

Temperandorum poteſtatem Canonum penes unum Romanum Pontificem eſſe docet. *Præſumptuoſum eſt*, inquit, *quibuſlibet Prælatis Veterum ſtatuta immutare, nova ſtatuere, cùm ſolùm id Apoſtolicæ Sedis diſpenſationi conceſſum ſit, ut pro temporis neceſſitate, vel pro utilitate Eccleſiæ, aliquid de Inſtitutis Patrum commutare poſſit .... Ipſe namque eſt, qui tamquam fidelis & prudens diſpenſator ſuper familiam Domini conſtitutus, ut det illis in tempore tritici menſuram, ſolus totius Domus Dei, quæ eſt Eccleſia, curam gerit. Hanc ergo diſpenſationem, quâ menſura Dominici tritici datur, id eſt, facultas temperandorum ſive mutandorum Canonum conceditur, Romano Pontifici potiſſimùm adjacere non dubitamus, ut SS. Patres docuerunt. Nec mireris ſi Romani Pontifices hanc ſemper peculiariter habuerint poteſtatem, ut Canones pro tempore diſpenſarent. Ipſi enim ſunt Auctores Canonum; & illa Sedes ſemper hoc habuit privilegium, ut ligatum vel ſolutum ſit, quicquid ipſa ligaverit vel ſolverit. Unde juxta atteſtationem SS. Patrum, omnibus Eccleſiis præeminet, & de omnibus judicare poteſt.*

Romani Pontifices Auctores Canonum.

Antiqua magis exequi & obſervare, quàm nova inſtituere conſueverunt.

Obſervat tamen quòd *Romani Pontifices ſemper magis antiqua exequi & obſervare, quàm nova inſtituere, niſi aliqua rationabilis cauſa perurgeret, conſueverunt. Unde B. Gelaſius Papa ad Epiſcopos Dardaniæ: Nullus, inquit, jam veraciter Chriſtianus ignorat, uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis Sedem præ cæteris, exequi oportere quàm primam, quæ unamquamque Synodum & ſuâ auctoritate confirmat, & continuatâ moderatione cuſtodit.*

Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus & Judiciis ab omnibus Catholicis parendum.

De obedientia Sedi Romanæ & Summo Pontifici debita ante *S. Bernardum* præclarè ſcribebat alterum Gallicanæ Eccleſiæ Lumen *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt Hereticæ pravitatis notam incurrere.* Si qui Romanæ Eccleſiæ judicio ſe gravatos quererentur, hoc eis conſilii dabat, ut ab ipſa ad ipſam appellarent, non in Ægyptum propter auxilium deſcenderent: *Quoniam*, inquit, *Judicia Romanæ Eccleſiæ a nemine foris retractari poſſe, eadem Romana Eccleſia docente didicimus, ſi qui aliquando ſe prægravatos ipſius Eccleſiæ Auctoritate conqueruntur, hoc eis conſilium damus, ut non deſcendant in Ægyptum propter auxilium, ſed ab ipſa ad ipſam confugiant; & inde expectent levamen, unde ſe conqueruntur accepiſſe gravamen. Quoniam quæ aliquando corripit paternâ ſeveritate, eadem frequenter colligit maternâ pietate.*

Si qui ſe gravatos ſentiant, ab ipſa confugiendum ad ipſam eſt.

Hæc ille Epiſtola 159. Idem Sanctus & eruditus Antiſtes ſuam Romanæ Sedi & Summo Pontifici adhæſionem atque obſervantiam Epiſtola 57. ſignificat his verbis: *Non eſt meum adversùm vos intrare in judicium. Malo enim Epiſcopatui renuntiare, quàm iram veſtram juſtè vel injuſtè ſuſtinere. Hæc ſatisfactio ſi placuerit veſtræ Paternitati; placet, & meæ parvitati. Hinc, ſi placet, accipite; ſi plus placet, plus addite. Si deſiſto veſter eſſe ſervus, non deſiſtam veſter eſſe filius.*

Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quàm iram Summi Pontificis ſuſtinere.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtola 122. Libri 1. ſic *Gilbertum* Londonienſem Epiſcopum alloquitur: *Non eſt ſub ſole, qui de manu Summi Pontificis poſſit eruere. Solus Infidelis, aut qui eum ſuperat Hæreticus, aut Schiſmaticus, Apoſtolicis obtrectat obedire Mandatis.* Idem Epiſtola 75. Libri 3. his verbis Summum Pontificem *Alexandrum III.* convenit: *Sed Divina Manſuetudo veſtra, quæ ſuo merito, & univerſalis Eccleſiæ precibus, Spiritus Sancti gratiam poſſidet ampliorem*, &c. Et infra: *Probabile eſt hoc a Spiritu Sancto, qui conſilia veſtra regit, & opera dirigit, fuiſſe procuratum.* Idem Epiſtola 73. Lib. 5. *Nulli*, inquit, *hominum licèt infirmare, quod Apoſtolica Sedes decreverit.* Sed nihil illuſtrius pro Romani Pontificis Auctoritate proferri poteſt iis quæ habet Epiſtola 97. Libri I. quem locum inferiùs Diſſertatione X. opportune deſcribam.

Magiſtro Diſcipulum ſubjungo *Joannem Sareſberienſem*, poſtea Carnotenſem Epiſcopum, ad *Alexandrum III.* ſcribentem, *Os meum in Cœlum ponere non præſumo. Fateor, & verum eſt, omnia licere Romano Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ jure Divino Eccleſiaſticæ conceſſa ſunt Poteſtati. Liceat ei Nova jura condere, vetera abrogare; dum tamen illa, quæ a Dei Verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit ....* Ibidem: *Clamamus ergo*, inquit, *ad Succeſſorem Petri, Vicarium Crucifixi ... qui Amator & Patronus eſt Veritatis; & cujus miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* a P. *Lupo* editas 60. Libri II. Hæc Eccleſiæ 11. & 12. ſæculi de Romani Pontificis Auctoritate, ejuſdemque Divinæ Auctoritatis uſu doctrina. Quam adversùs Heterodoxos oculis ſubjicere, Hiſtorici Eccleſiaſtici officium erat, ne prioribus *S. Bernardi*, aliorumque Doctorum ſententiis abutantur.

Romani Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 571. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Vetat Pontifex ne quis Succeſſorum ſuorum ex ſua diſpenſatione exemplum aſſumat.*

R. De Nicolao II. Pontifice Maximo loquor eo loci, deque diſpenſatione ab eo & Synodo Romana conceſſa iis, qui ab Epiſcopis ſimoniacis, non tamen ſimoniacè fuerant ordinati, ut Ordinum ſuorum Miniſteria & functiones obirent. Vetuiſſe tamen Pontificem obſervo, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumeret vel præfigeret. Religioſi Cenſores cùm hanc obſervationem reprehendunt, Pontificis Maximi Synodique Romanæ Decretum ſe reprehendere non animadvertunt. *Ita tamen* (inquit Pontifex Synodo Præſidens) *Auctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis Succeſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione Regulam ſibi vel alicui aſſumat vel præfigat: quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum a nobis extorſit.*

SCHOLION. II.

In eodem Articulo, pag. 582. Edit. primæ, Reli-

ligioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Diſpenſationes a Summo Pontifice fraude elicita, vel importunitate extorta, eos qui ipſas obtinent, ipſiſque utuntur, a prævaricatione non excuſant, cùm abſque cauſa legitima impetrantur.*

R. Id docet *S. Bernardus* Epiſtola VII. cujus verba eo loci deſcripſi. An hæc S. Bernardi Regula Cenſoribus Religioſis diſplicet? An diſpenſationes a Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, illiſque utuntur, a culpa excuſare, & in Dei judicio tutos præſtare volunt, etſi abſque cauſa legitima fuerint impetratæ?

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem reprehendunt : *Numquid ideo malum eſſe deſiit, quia Papa conceſſit?*

R. Ipſa *S. Bernardi* verba ſunt, non mea.

SCHOLION IV.

Hanc Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores: *Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate & caritate Magiſtra concedi non poſſunt.*

R. *Abſque evidenti Eccleſiæ utilitate*, &c. dixi, non *neceſſitate*. Ita docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis Epiſtola XXVIII. Libri I. cujus verba deſcripſi. Voluntne Religioſi Cenſores Romanum Pontificem diſpenſationes concedere arbitraria poteſtate, etiamſi Eccleſiæ utilitas, animarum ſalus, Dei gloria id minimè poſtulent, etiamſi caritas ad id non moveat?

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 576. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant; *Diſpenſationes ut licitè fiant, non debent fieri amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione .... Aliàs non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

R. *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis & S. R. E. Cardinalis verba ſunt, Opuſculo V. non mea.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 577. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Diſpenſationes quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino ſunt illicitæ, nec integrum eſt Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſacratiſſima Decreta evertere; Quod autem dicitur, Prædeceſſorem Succeſſori ſuo Legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè Sanctorum Patrum inſtituta convelli.*

R. *Arnulphi* Lexovienſis Epiſcopi ad Alexandrum III. ſcribentis doctrina & verba ſunt, non mea.

SCHOLION VII.

Ad eumdem Articulum, pag. 579. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *In appellationibus modus eſt adhibendus*, ex S. Bernardo, *ſatis mordaciter* (inquiunt.)

R. Ea de re ita ſcripſi: *Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatus teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant, ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Qua de re audiendus S. Bernardus Lib. III. De Conſideratione*, Cap. II. S. Bernardi verba ſubjicio. His in verbis meis nihil mordax. Si quid in S. Bernardi verbis mordax Religioſis Cenſoribus videatur, Cenſuram ſuam in ſanctiſſimum Patrem diſtringant. Mihi verò lacteus ſemper & mellifluus, non mordax S. Bernardi ſtylus videbitur.

SCHOLION VIII.

Ad eumdem Articulum, pag. 581. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Plura de abuſu Appellationum ad Curiam Romanam, & de imminutione Auctoritatis Epiſcopalis, cum deſtructione totali Eccleſiaſtica Diſciplina.*

R. Quidquid de abuſu Appellationum eo loci ſcripſi, ipſis *S. Bernardi* & *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi verbis ſcripſi.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo, pag. 582. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores: *Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi Auctoritatem Patres agnovere, immo quibus ipſa impulſu Spiritus Sancti ſe circumſcripſit, non pugnant cum Plenitudine Poteſtatis. &c.* Quam quidem *plenitudinem poteſtatis multùm commendat Alexander* (inquiunt) *ſed aſtutè.*

R. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. ſæculi in Romano Pontifice agnoviſſe & veneratos fuiſſe, probo teſtimoniis ſelectis, luculentis, magnificis S. Anſelmi, S. Bernardi, Pothonis Prumienſis, S. Yvonis Carnotenſis, S. Thomæ Cantuarienſis, Joannis Saresberienſis. Meam de Primatu Romani Pontificis inconcuſſam Fidem; meam in Sedem Apoſtolicam, Sedenteſque in ea Chriſti Jeſu Domini noſtri Vicarios & S. Petri Succeſſores ſummam venerationem & devotionem his obſervationibus teſtor. Cenſores qui doctrinam iſtam reprehendere non poſſunt, intentionem ſcribentis accuſant. *Plenitudinem Poteſtatis Pontificia multùm commendat Alexander* (inquiunt) *ſed aſtutè*. Qui me norunt, moreſque meos ac indolem, me ab aſtutia planè alienum, candoremque ac ſinceritatem in dictis, factis & ſcriptis profiteri ſciunt. Aſtutiam ſi quam profiteor, illa eſt de qua ſcribit Apoſtolus II. ad Corinthios XII. 16. *Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi*. Sed in doctrina Catholica & in Fide ut aliquid ex ſimulatione ſcribam vel dicam, abſit a me. Romani Pontificis Primatum ex inſtitutione Chriſti, ac Plenitudine Poteſtatis ad regendum & paſcendum univerſum Chriſti Domini gregem, oves omnes pretioſo ejus Sanguine redemptas, ipſoſque ovium & ſingularium gregum Paſtores, quemadmodum corde credo ad juſtitiam, ſic ore confiteor ad ſalutem: *Credidi propter quod locutus ſum.*

SCHOLION X.

In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Omnia licent Romano Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ jure divino Eccleſiaſticæ Poteſtati conceſſa ſunt. Nova jura condere, vetera abrogare; dum tantùm illa quæ a Dei verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit.*

R. Verba ſunt *Joannis Saresberienſis*, poſtea Carnotenſis Epiſcopi in Epiſtolâ ad *Alexandrum III.* Quo in me eſſent animo RR. Cenſores, hæc eorum nota oſtendit. *Videtur de Papa multa dicere bona, ſed ea ſtatim ſublimitat.* Non alios tamen limites Pontificiæ Poteſtatis plenitudini pono, quàm quos Patres omnium ſæculorum, Concilia, ipſique Pontifices poſuerunt. Patrum teſtimonia nec exaggero, nec reſtringo, ſed refero ſimpliciter, fideliter deſcribo: Nihilque prætermitto

quod

Digitized by Google

quod Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Privilegia, Summamque Romani Pontificis in omnes & ſingulas Eccleſias poteſtatem ſpectet.

Nota.

QUamplura quæ hic congerit Natalis circa valorem diſpenſationum, rationabiles habent explicationes, limitationeſque apud ſacrorum canonum Interpretes. Quæ igitur fraude obtinerentur a Pontifice diſpenſationes, nihili ſanè habendæ, quoties fraus non veram finalem diſpenſationis cauſam diſpenſanti exhiberet. Hujuſmodi fraudes, ſeu ſubreptiones, obreptioneſque cùm prorſus involuntariam fuiſſe diſpenſationem manifeſtent, omni robore vacua æſtimanda eſt. Ubi verò fraus &c. circa alia verſaretur, quia verum illud eſſet, quod movit Diſpenſantem, ut ſupplicantis precibus adnueret, irratam inanemque diſpenſationem canonici juris Interpretes non agnoſcunt, eiſque in ferendis ſententiis eccleſiæ tribunalia adhærent.

Neque etiam verum generaliter eſt ſuo robore deſtitui diſpenſationes, quas veluti extorſit importunitas. Si alio non laborent vitio, unde vel involuntariæ fuerint diſpenſanti, vel jus irritas declaret, nec invalidæ habendæ, nec culpa in ipſarum uſu intervenit. PP. verò qui diſpenſationes vel fraude elicitas, vel importunitate obtentas ita criminantur, ut inanes omnino videantur habere, intelligendi ſunt de fraude, qua falſa finalis cauſa obtruditur, ſeu de importunitate, quæ ob adjunctas circumſtantias rationem induat violentiæ.

Illud non eſt negandum diſpenſationes conceſſas, non impellentibus neceſſitate aut utilitate, peccato non vacare, quia ſtatim aliorum ſcandalum conſurgit, vitium acceptationis perſonarum ſubintroducitur, ac legum tranſgreſſionibus ſternitur via, ut conſiderat Tridentinum *ſeſſ. 25. c. 18.* Non deſunt tamen quamplures Juris Canonici Interpretes validas agnoſcere ea ratione, quòd ſi Pontifex in propria lege diſpenſet, ſicut ea ab ipſius voluntate dimanavit, ita & ſua voluntate poteſt validè removere. Si verò eadem diſpenſatione utatur erga leges a Prædeceſſoribus latas, nil obeſſe valori diſpenſationi credunt; cùm etenim, juxta commune effatum, par in parem nullam exerceat poteſtatem, non potuit Prædeceſſor Succeſſoris poteſtatem coërcere. Si demum diſpenſatione ſolvat leges latas a Conciliis etiam œcumenicis, cùm auctoritatem exerceat in leges latas ab inferiori poteſtate, nil eſt quare irritas velle non poſſit.

Quis autem ſibi poterit ſuadere Pontifices vel pecunia, vel humano favore dumtaxat impellentibus diſpenſationes elargiri? Id ſanè eſſet nimis ab eo fine deflectere, unde Chriſtus Dominus tanta voluit præditos poteſtate. Quas proinde tribuunt diſpenſationes pecunia interveniente, non pecuniâ illecti, vel ut abſque rationabili cauſa expoſcentibus morem gerant, concedunt, eaſdem quas ſupplicantes pecunias offerunt, ad bonum ſpirituale dirigendo. Ita ſe habent captivorum redemptio; principibus pro fide pugnantibus Opem ferre; viros apoſtolicos, qui in ſacris miſſionibus exercentur ſuſtentare &c.

ARTICULUS II.

De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus.

UNdecimo ſæculo novis radiis fulgere cœpit Cardinalium S. Romanæ Eccleſiæ dignitas, cum præcipuas ipſis partes in Summi Pontificis electione tribuit Eccleſia. Id in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno 1059. decretum eſt. *Obeunte Pontifice in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſimè ſimul de electione tractantes, mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant, ſicque reliquus Clerus & populus ad conſenſum novæ electionis accedat. Quia verò Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſupra ſe Metropolitanum habere non poteſt; Cardinales Epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur; qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant:* Eadem Synodus Canone I. ſtatuit *Ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit.* S. Petrus Damiani ad *Cadaloum* Antipapam ſcribens, ejus intruſionem damnandam probat, quòd a Cardinalibus Epiſcopis non fuerit electus. *Taceamus interim de Senatu,* inquit, *de inferioris ordinis Clero, de populo; quid tibi de Cardinalibus videtur Epiſcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogativis, non modò quorumlibet Epiſcoporum, ſed & Patriarcharum atque Primatum Jura tranſcendunt?* Non tamen ſolos Epiſcopos, ſed omnium ordinum Cardinales jus habuiſſe ſuffragii in electione Romani Pontificis, conſtat ex Decreto electionis *Gregorii VII.* quod ejus Epiſtolis præmittitur. Et *Alexander III.* in Concilio III. Lateranenſi ſtatuit duas partes Cardinalium in poſterum fore neceſſarias, ut Romani Pontificis electio ſit Canonica. Ipſis inconſultis fidei cauſas cœteraſque majores quæſtiones finiri nefas erat. Unde cùm Gallicani Præſules Fidei Formulam contra errores Gilberti Porretani in Concilio Remenſi, auctore *S. Bernardo*, propoſuiſſent anno 1148. S. R. E. Cardinales ea de re apud *Eugenium III.* graviter expoſtularunt, ut refert *Otto Freſingenſis* Lib. I. *De Geſtis Friderici*, Cap. LVI. cujus verba Diſſertatione X. profero.

Romani Pontificis electio Cardinalibus attributa.

B. Petrus Damiani Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis Epiſtola I. Lib. II. ad Cardinales Epiſcopos Lateranenſis Eccleſiæ data, Eminentiſſimam Dignitatem eminentiſſimis virtutibus ornandam eſſe docet. *Nos itaque,* inquit, *Fratres mei ut & me vobis audenter interſeram: Nos, inquam, qui tamquam ſeptem ſumus oculi ſuper lapidem unum, qui ſtellarum portamur imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, ſplendeamus, & verba vitæ populis, non ſolùm vocibus, ſed & moribus nunciemus. Porro quia ad Lateranenſe Palatium a diverſis populis de toto terrarum orbe confluitur, neceſſe eſt ut ibi præ cæteris uſpiam locis, recta ſemper vivendi ſit forma, diſtricta teneatur aſſiduè ſub honeſtis moribus diſciplina.* Et ubi contra ſimoniam & ambitum declamavit, ſic rurſus ad ipſos convertit orationem: *Vos autem, Dilectiſſimi! quibus hæc & alia prava datum eſt ex Apoſtolicæ Sedis Auctoritate corrigere, voſmetipſos cæteris non modò Fidelibus, ſed & Sacerdotibus, quamdam vivendi Regulam exhibete. In vita noſtra legatur quid agi, quid vitari conveniat. &c. Quia igitur non modò Sacerdotes, ſed & Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros; neceſſe eſt ut vita veſtra quædam ſit lima, & velut adamantis ſignaculum, quod vivendi cæteris adhibeat formam...... Sic ſic videlicet cum Petro claves Eccleſiæ merito facti participes obtinemus* dum

Cardinalium dotes, & virtutes.

Cardinalium vita Sacerdotibus & Fidelibus omnibus eſſe debet ſanctè vivendi norma.

dum noſmetipſos certam vivendi formam atque ſignaculum cæteris Fidelibus exhibemus.

Zelo gloria Dei & ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent Cardinalium pectora.

Idem Opuſculo XXXI. Cap. VIII. exponit quantum in Cardinalibus ſtudium ſalutis animarum eſſe debeat. *Romana*, inquit, *Eccleſia, quæ Sedes eſt Apoſtolorum, antiquam debet imitari Curiam Romanorum. Sicut enim tunc terrenus ille Senatus ad hoc communicabat omne conſilium, in hoc dirigebat & ſubtiliter exercebat communis induſtria ſtudium, ut cunctarum gentium multitudo Romano ſubderetur Imperio; ita nunc Apoſtolicæ Sedis Æditui, qui ſpiritales ſunt univerſalis Eccleſiæ Senatores, huic ſoli ſtudio debent ſolerter inſiſtere, ut humanum genus veri Imperatoris Chriſti valeant legibus ſubjugare.*

Cardinales de toto orbe Chriſtiano eligendi.

Quales?

S. Bernardus lib.4. De Conſideratione cap.4. *Eugenio* Pontifici Maximo ſuggerit quales eligere debeat Cardinales. „ Veniamus, *inquit*, ad Col-
„ laterales & Coadjutores tuos.... Tuum eſt un-
„ decumque evocare & aſciſcere tibi (exemplo
„ Moyſi) ſenes non juvenes; ſed ſenes non tam
„ ætate quàm moribus, quos tu noſti quia ſenes
„ populi ſunt. An non eligendi de toto orbe, orbem
„ judicaturi? Sanè huic negotio non ſe ingerat
„ rogans. Conſilio, non prece agendum eſt....
„ Pro quo rogaris, ſit ſuſpectus. Qui ipſe ro-
„ gat pro ſe, jam judicatus eſt. Clericum Curiam
„ frequentantem, qui non ſit de Curia, ad idem
„ noris pertinere ambientium genus. Adulantem,
„ & ad placitum cujuſque loquentem, unum de
„ rogantibus, puta etiamſi nihil rogaverit.....
„ Quærendi quibus nec defectus timeatur, nec
„ profectus optetur, utpote jam perfectis. Ita-
„ que non volentes neque currentes aſſumito,
„ ſed cunctantes, ſed renuentes: Etiam coge il-
„ los & compelle intrare. In talibus, ut opinor,
„ requieſcet ſpiritus tuus, qui non ſint attritæ
„ frontis, ſed verecundi, ſed timorati; præter
„ Deum tamen timeant nihil, nihil ſperent niſi a
„ Deo. Qui adventantium non manus attendant,
„ ſed neceſſitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis,
„ & judicent in æquitate pro manſuetis terræ.
„ Qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſan-
„ ctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad
„ patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad
„ cenſuram, Catholici ad fidem, fideles ad diſ-
„ penſationem, concordes ad pacem, conformes
„ ad unitatem: Qui ſint in judicicio recti, in
„ conſilio providi, in jubendo diſcreti, in diſ-
„ ponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in lo-
„ quendo modeſti, in adverſitate ſecuri, in pro-
„ ſperitate devoti, in zelo ſobrii, in miſericordia
„ non remiſſi, in otio non otioſi, in hoſpitio
„ non diſſoluti, in convivio non effuſi; in cura
„ rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi,
„ ſuæ non prodigi; ubique & in omnibus cir-
„ cumſpecti. Qui legatione pro Chriſto fungi,
„ nec juſſi renuant, necnon juſſi affectent. Qui
„ quod verecundè excuſant, obſtinatiùs non re-
„ cuſent. Qui miſſi, poſt aurum non eant, ſed
„ Chriſtum ſequantur: Qui quæſtum legationem
„ non æſtiment, nec requirant datum, ſed fru-
„ ctum: qui Regibus Joannem exhibeant, Ægy-
„ ptiis Moyſen, fornicantibus Phinees, Eliam,
„ Idololatris, Elizæum avaris, Petrum mentien-
„ tibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus
„ Chriſtum. Qui vulgus non ſpernant, ſed
„ doceant: divites non palpent, ſed terreant:
„ Pauperes non gravent, ſed foveant: minas
„ Principum non paveant, ſed contemnant. Qui
„ non cum turba intrent, nec cum ira exeant:
„ Qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent.
„ Qui marſupia non exhauriant, ſed corda re-
„ ficiant, & crimina corrigant: famæ provideant
„ ſuæ, nec invideant alienæ. Qui orandi ſtudium
„ gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi
„ plus fidant quàm ſuæ induſtriæ vel labori. Quo-
„ rum ingreſſus pacificus, non moleſtus exitus ſit:
„ Quorum ſermo ædificatio, quorum vita juſtitiæ,
„ quorum præſentia grata, quorum memoria
„ in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant,
„ non verbo, ſed opere: reverendos exhibeant,
„ ſed actu, non faſtu. Qui humiles cum humi-
„ libus, & cum innocentibus innocentes; duros
„ durè redarguant, malignantes coërceant; red-
„ dant retributionem ſuperbis. Qui non de do-
„ te viduæ & patrimonio Crucifixi, ſe vel ſuos
„ ditare feſtinent, gratis dantes quod gratis ac-
„ ceperunt, gratis facientes judicium injuriam
„ patientibus, vindictam in nationibus, increpa-
„ tiones in populis. Qui de tuo denique ſpiri-
„ tu, illorum inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſ-
„ ſe cernantur, per quem ſive abſentes, ſive
„ præſentes contendant placere tibi, placere
„ Deo. Qui ad te redeant fatigati quidem, ſed
„ non ſuffarcinati: ſimul & gloriantes non quòd
„ curioſa ſeu pretioſa quæque terrarum attule-
„ rint, ſed quod reliquerint pacem Regnis, le-
„ gem Barbaris, quietem Monaſteriis, Eccleſiis
„ ordinem, Clericis diſciplinam, Deo populum
„ acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Cardinalium virtutes, & officia.

S. Thomas Cantuarienſis, Epiſtola 46. lib.11. S. R. E. Cardinales his verbis convenit. *Chriſti vicem gerere debetis in terra.... Decet vos eſſe vacuos ab omni offenſa ab aliena gratia penitus liberos, ſi rectè tractatis aliena negotia; ſi loquimini veritatem in populo; ſi diligitis qui facitis Judicium in gente.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag.588. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inconſultis Cardinalibus Fidei cauſas, cæteraſque majores Quæſtiones finiri nefas erat.*

R. Sæculi XI. & XII. hæc erat Diſciplina, quæ etiamnum viget. Romanæ enim Eccleſiæ Cardinales ſunt Summi Pontificis *collaterales*, & in Eccleſiæ Regimine *Coadjutores*, ſunt *Univerſalis Eccleſiæ Senatores*, ut loquuntur *S. Bernardus*, & *B. Petrus Damiani*.

Nota.

OBſervat Thomaſſinus *Vet. & Nov. Eccl. diſcipl. t. 1. l. 3. c. 8. n. 11. & cap. 10. n. 5.* Collegium Cardinalium accuratam eſſe effigiem antiquiſſimorum eccleſiæ Capitulorum. Sicut verò moris erat Romanorum Pontificum presbyteros, diaconoſque Eccleſiæ Romanæ, ejuſdem capitulum conſtantes, non ſolùm conſulere de rebus ad Diæceſim, vel metropolim ſpectantes, ſed de iis etiam quæ ad eccleſiam univerſalem pertinebant, ita certum eſt ad eumdem finem a Pontifice Cardinales acciri; unde *cap. 10.* ita habet: *Ratum porro illud fixumque eſt non aliter ſpectandum eſſe Romanorum Cardinalium S. Collegium, quàm ut abſolutiſſimam imaginem Capitulorum primævæ eccleſiæ, & ſanctioris diſciplinæ. Non inſcribuntur ei niſi epiſcopi, presbyteri, diaconique, ut qui priſco more poſſint in ſenatum eccleſiæ univerſalis, & in Conſilium ſummi Pontificis accerſiri.*

Non proinde tamen verum eſt ita neceſſarium eſſe S. R. E. Cardinales Romanum Pontificem in fidei controverſiis dirimendis conſulere, ut abſque ipſorum conſilio, legitimæ non eſſent ipſius definitiones. Ipſi Pontifici definienti conceſſum eſt in perſona Petri, ut numquam ipſius fides deficiat; quapropter etſi ſemper in rebus arduis

Au-

Digitized by Google

Auguſtiſſimum Cardinalium Senatum audiat, minimè tamen id neceſſe eſſe ut Pontificis definitiones infallibiles habeantur, unicuique compertum erit. Profectò infallibilitatem Papæ definientis non ex aliis agnoverunt PP. niſi quia etiam ad ipſum illius orationis effectus pertranſiit, qua Chriſtus Patrem rogavit ne Petri fides deficeret, ut ita Fratres nutantes poſſet confirmare; vel quia ſuper Petrum ejuſque Succeſſores Eccleſia fuit ædificata, quapropter neceſſe erat hujuſmodi fundamentum non poſſe corruere; vel quia Petro, ac Romanis Pontificibus Chriſti Agnos paſcendi cura fuit demandata, unde oportebat nonniſi ſalutaria paſcua præbere potuiſſe. Videantur quę dixi tom.5.p.208. ubi Pontificis infallibilitatem propugnavi. Omnia verò præfata Perſonæ Petri, ac Romanorum Pontificum, quatenus ſunt univerſales Paſtores ac Magiſtri infallibilitatis privilegium collatum demonſtrant, non verò cœtui alicujus particularis Eccleſiæ, quale eſſet Cardinalium Collegium Eccleſiam Romanam repræſentans. Oportet quidem Pontificem temere non definire. At nonne abſque temeritate e Cathedra loqueretur, ſi neque ſibi etſi doctiſſimo fidens non Cardinales, ſed alios præclaros Magiſtros, Præſuleſque adhiberet?

ARTICULUS III.

De Primatibus.

§ I.

De Primate Lugdunenſi.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitatem ac nobilitatem Hiſtoria Eccleſiaſtica *Euſebii* commendat. Hanc *SS. Pothinus* & *Irenæus* Sacerdotio ſuo illuſtrarunt, Martyres innumeri ſanguine conſecrarunt. Hanc *Lotharius I.* Imperator in Reſcripto quo Saviniacum Monaſterium illi contulit, anno DCCCLIV. *Primam Gallorum Eccleſiam* vocat. Synodus Cabillonenſis II. in Decreto de purgatione *Gerfredi* Monachi anno DCCCXCIV. *Aurelianum* Lugdunenſem Archiepiſcopum *Primatem omnium Galliarum* appellavit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Vita *S Majoli* urbem Lugdunenſem *Philoſophiæ nutricem & matrem* appellat, *& quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico Jure non immeritò retineret arcem*. Gregorius VII. Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus Succeſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit, imò ſe confirmare profeſſus eſt Diplomate dato Romæ III. Kalendas Maii anno 1070. *Poſtulaſti a nobis*, inquit, *quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dinoſceris, confirmaremus, & quæque ſua ab infeſtatione hoſtili Apoſtolicæ Sedis defenſione tueremur, inclinati precibus tuis, confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi, tuiſque Succeſſoribus.*

Novum Primatum coluit *Rodulfus* Archiepiſcopus Turonenſis, qua de re ipſi, ejuſque Suffraganeis *Gebuinus* gratulatus eſt: *Reverentia*, inquit, *& ſubjectionis, quam, o ſanctiſſimi Confratres! Eccleſiæ Lugdunenſi non denegatis, immo matrem & dominam more bonæ ſobolis vocatis, Domnus Papa Gregorius gratias vobis non minimas refert; nos verò quas poſſumus vobis ad præſens reddimus, fidem ſine mora facturi dictis, ſi Fraternitas veſtra poſtulaverit.* Novum jugum ſubire renuit *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus. Quam ob rem *Urbanus II.* in Synodo Claromontana *Gregorii VII.* Decretum confirmavit, & Senonenſem ac Rothomagenſem Archipræſules, niſi *Hugonem* qui in Sede Lugdunenſi *Gebuino* ſucceſſerat, ceu Primatem revererentur, Pallii privatione multavit, eorumque auctoritatem in Suffraganeos ſuſpendit. Aberat uterque. Ipſorum interim Suffraganei obedientiam Apoſtolicis Mandatis profeſſi ſunt. Iſta conſtant ex Decreto *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ, edito ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Diſſertatione *De Primatibus*. Pontificis & Synodi Judicio non paruit *Richerius*, quamvis *Yvo Carnotenſis*, Eccleſię Senonenſis Suffraganeus, ipſi auctor eſſet ut Sententię Synodicę ac Pontificię pareret donec Inſtrumentis authenticis Eccleſiæ ſuæ vindicare poſſet Libertatem. Sic ille Epiſtolâ L. *De veteri querela quam habet adversùs Senonenſem Eccleſiam Lugdunenſis Eccleſia, laudo & conſulo, ut ſi qua habetis Privilegia Apoſtolicâ manu roborata, vel Scripta authentica, quæ Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem aliquando ex Catalogis civitatum conjicimus extitiſſe, ab Eccleſia veſtra removeant; & libertatem quam deſideramus, eidem Eccleſiæ defendant, ea Confratribus noſtris oſtendatis, & eadem Parvitati noſtræ tranſmittatis, quibus tamquam firmis ſuſtentaculis innitamur, & libertatem Matris noſtræ pro poſſe noſtro tueamur. Quæ ſi modo ad manum non habetis, non eſt conſilium meum ut contra torrentem brachia dirigatis, immo Apoſtolicis Sanctionibus interim acquieſcatis abſque præjudicio Privilegiorum vel authenticarum Scripturarum, ſi quando reperiri poterunt, quæ hanc ſubjectionem ab Eccleſia veſtra removeant, & ejuſdem Eccleſiæ libertatem defendant. Qui meliùs ſentiunt, meliùs conſulant. Hoc tantùm provideant, quia rerum exitus prudentia metitur, ut ab imminenti gladio caput veſtrum eripiant.*

Prudens Yvonis Carnotenſis conſilium Richerio Senonenſi Archiepiſcopo datum.

Richerii pertinacia *Yvonem* coëgit ut, ſecundùm *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ Decretum, ipſi obedientiam negaret. Unde cùm Aurelianenſis Clerus *Sancionem* ejuſdem Eccleſiæ Decanum, virum ætate gravem & moribus maturum, Epiſcopum elegiſſet, & a *Richerio* Yvo cum cœteris Epiſcopis Comprovincialibus, ad Caſtrum Nantonenſe pro Electi conſecratione vocatus fuiſſet, parere recuſavit, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ LIV. *Quem*, inquit, *cùm a nobis ex admonitione Senonenſis Archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet, apud Caſtrum Nantonenſe, quod eſt juxta Parochiam Senonenſem, omnino recuſavimus, propter Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem irrationaliter refutat illa Sedes, & interdictum Sedis Apoſtolicæ.* Conſecratus eſt *Sancio* Carnoti ab *Yvone*, cœteriſque Provinciæ Senonenſis Epiſcopis, Aurelianenſi Clero & Rege rogantibus.

Eccleſia Senonenſis Libertatem ſuam pro viribus vindicat.

Poſt obitum *Richerii*, *Daimbertus* in Archiepiſcopum Senonenſem electus eſt anno MXCVI. quem ſibi ſiſti juſſit ac obedientiam profiteri *Hugo* Lugdunenſis Archiepiſcopus & Primas, antequam conſecraretur, & Apoſtolica Auctoritate prohibuit ne ante manus ipſi imponerent Provinciæ Senonenſis Præſules, quàm id officii Eccleſiæ Lugdunenſi præſtitiſſet. Ægrè paruerunt illi. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtolâ LX. Rem inſolitam, & nullo jure, nulla conſuetudine fultam ipſum poſtulare. Id ipſi non deberi nec ratione Primatus, nec Apoſtolicæ Legationis. *Cum ergo*, inquit, *tam iſta quàm alia generalia Inſtituta tam abſolutè conſecrationem Metropolitani contineant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & conſuetudines removere contenditis; præcipiendo ut Senonenſis Electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur, & Jure Primatûs veſtri ſubjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonenſi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas in-*

inſtituit, nec conſuetudo ſervavit . . . . . Quod ſi Privilegio veſtræ Legationis eum vobis contenditis præſentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab aliquo eſt accuſatus, non ita Papa Leo Anaſtaſio inſtituit Theſſalonicenſi Epiſcopo Vicario ſuo, ſed ut tantùm de nomine Electi ad notitiam ejus Provinciales referant Sacerdotes: ipſe autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus juſtas fatigaret electiones. Quamobrem rogavit ut liberam *Daimberti* Conſecrationem Comprovincialibus permitteret Epiſcopis. *Nunc verò*, inquit, *ſpecialiter ad hoc intendit ſtylus meus, ut Electum Senonenſis Eccleſiæ, ſi nihil in eo, quod Sacris Canonibus obviet, repertum fuerit, ſecundùm morem antiquum conſecrari permittatis: quia de tantillo jure cedere quod habent Eccleſia noſtra, nec volumus, nec debemus.* Se ipſi perſuaſurum pollicetur ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ colat: Quod ſi renuerit, ſe & Coëpiſcopos Sedis Apoſtolicæ Mandatis parituros. *Quod ſi huic petitioni noſtræ adquieveritis, Conſecrato omni ſtudio perſuadebimus, ut Primatum Lugdunenſis Eccleſia recognoſcat, vobis ſicut Primati ſuo deferat, & omnem debitam reverentiam ſecundùm Traditiones Patrum exhibeat. Qui ſi adquieſcere noluerit noſtris perſuaſionibus, nos tamen ab his quæ præceperit Apoſtolica Sedes, non recedemus.*

Interim *Urbanum II.* Pontificem Maximum ea de Controverſia certiorem fecit, ejuſque voluntatem exploravit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola 65. *De Senonenſi Electo*, inquit, *cujus conſecratio a Legato veſtro Lugdunenſi Archiepiſcopo ob hoc impeditur, quia ei jure Primatus ſui, ante conſecrationem ſuam obedientiam non profitetur, quid nobis agendum ſit, reſcribat veſtra Paternitas. Cùm enim nullo aliquo accuſante, alia cauſa prætenderetur, propter quam ejus conſecratio differretur, eo tamen jubente, propter reverentiam veſtram, manus ab ejus conſecratione continuimus, cùm de Profeſſione a Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus conſuetudine firmatum, vel legibus conſtitutum: ultra quas metas nihil conceſſum eſſe Primatibus teſtatur Papa Nicolaus.* Daimbertus Romam profectus, in ipſa Urbe conſecratus eſt ab *Urbano II.* Paulo, poſt ad Synodum ab eodem Pontifice vocatus, cauſa Lugdunenſis & Senonenſis Eccleſiæ iterum diſcuſſa, & Sententia ſecundùm Lugdunenſem a Pontifice prolata, profiteri coactus eſt ſe Lugdunenſis Archipræſulis Primatum reveriturum eique pariturum. Id docet *Urbani II.* Epiſtola ad *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem ,, Ea cauſa, *inquit*, ,, in Plenario Arvernenſi Concilio tractata ac definita eſt. Et cum Richerius Senonenſis Archiepiſcopus Synodali Definitioni minimè acquieviſſet, in Turonenſi pariter ac Nemauſenſi Concilio per tuam eſt induſtriam repetita. Et ſupra dictis quidem Richerius pro ſua pertinacia interdictus obiit, Suffraganeis ejus tibi tamquam Primati, & Synodali Judicio obedientiam jam profeſſis. Frater autem noſter Daimbertus, qui eidem nunc Eccleſiæ diſponente Domino præſidet, ſicut tibi noſtris ſignificatum eſt literis ſub eadem querela per Miniſterium meum gratiam conſecrationis accepit. Nuper autem cùm ad Apoſtolorum limina, tam pro ejuſdem cauſæ actione, quam pro communi Synodica vocatione rediiſſet, præſentibus Legatis tuis, Sedis Apoſtolicæ cogente Judicio, omni demum tergiverſatione caſſatâ, in manu noſtra profeſſus eſt ſe & Lugdunenſis Eccleſiæ ſuper Senonenſem Primatum cognoſcere, & de cætero tibi, tuiſque legitimis Succeſſoribus tamquam Primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus eſt ſtatuto a nobis tempore, id eſt, uſque ad proximam B. Dionyſii Solemnitatem, ſe ad vos venturum & in conſpectu Lugdunenſis Eccleſiæ idipſum ore proprio profeſſurum. Id factum anno 1099. *Daimbertum* promiſſa impleviſſe diſcimus ex *Gaufrido* Abbate Vindocinenſi, Epiſtola 18. libri 2.

Edita eſt a D. de Marca in Diſſertat. De Primatibus.

Joannes, Hugonis in Sede & Primatu Lugdunenſi Succeſſor, novam controverſiam excitavit, Concilium de Laïcorum Inveſtituris apud *Anſam* indicens, ad quod ipſius Provinciæ Senonenſis Epiſcopos evocavit. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, id juris non convenire Primatibus ut Epiſcopos ad alienæ Provinciæ Concilium vocent, niſi ex Mandato Sedis Apoſtolicæ, aut in cauſa appellationis, ſi una ex Provincialibus Eccleſiis Primam Sedem appellaret ,, Nuſquam, *inquit*, reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus Epiſcopos extra Provinciam propriam poſitos invitaret ad Concilium; niſi hoc aut Apoſtolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed Apoſtolicâ Auctoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus. *Hæc ille Epiſtola* 236.

Pro Senonenſis Eccleſiæ libertate adversùs Lugdunenſem Primatum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus apud *Calliſtum II.* interceſſit, datâ ad ejus Sanctitatem Epiſtolâ, anno 1121. Edita eſt Tomo III. Spicilegii Dacheriani pag. 147. ,, De Sententia, *inquit*, in Metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis; ſed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis Archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione: Sed, ut verum fatear, ſuſtinerem potiùs Regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quàm novæ ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod numquam extiterit factum. . . . . . Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum, rogamus & petimus ut Senonenſis Eccleſia, quæ ab ipſa, de qua nunc pulſatur, ſubjectione hucuſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla: ſed antiqua ejus libertas Auctoritate Apoſtolicâ roboretur, & Privilegii firmitate muniatur; in quo tamen nihil a vobis contra juſtitiam exigitur. Si enim opponitur quòd Veterum inſtitutio Lugdunenſi Eccleſiæ Primatum contulerit, reſpondetur ex oppoſito quòd antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem Eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur, etiam ſi de jure Romanæ Eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione Senonenſis Eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt, enim, ut dicitur, latentor & quaſi furtivè ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet Clero Senonenſi, inconſultis etiam Epiſcopis illius Diœceſis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Eccleſiæ; & ſubjectio taliter facta reſpicere potiùs videtur ad ignominiam malè accipientis, quàm ad commodum Eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cùm igitur dignitas ſit Eccleſiæ, non perſonæ, ſi Senonenſis Archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promi-

ſit

,, ſit quod non debuit; Eccleſia tamen Senonen-
,, ſis, quod ſuum eſt, non amiſit, nec privatam
,, libertatem quam ex antiquitate habuit; nec co-
,, genda eſt ad ſubjectionem quam numquam exhi-
,, buit. His ita ſe habentibus, videat, Dulciſſi-
,, me Pater, Diſcretio veſtra, ne civitas Lug-
,, dunenſis, quæ de alieno eſt Regno, de noſtro
,, floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus a-
,, mico; quia ſi decipitur pro amico amicus, ju-
,, ſtè fiet de amico inimicus. Rex ergo Franciæ
,, qui proprius eſt Romanæ Eccleſiæ filius, ſi in
,, facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur,
,, nulla ſpes in majori relinquitur; nec ulteriùs
,, in aliis patietur repulſam; ſi in iſtis ſuſtinet
,, repulſionis offenſam.

Lugdunenſis jugum Primatis excuſſerant Archiepiſcopi Senonenſes anno 1140. quo *Humbertus* Lugdunenſis Archiepiſcopus a *Sugerio* Sandionyſiano Abbate ſupremo Regni Adminiſtro Carnutum ad Synodum ſeu Conventum Regni vocatus, ubi de Orientalis Eccleſiæ ſubſidiis deliberandum erat, abſentiam excuſavit, quòd ſalvâ dignitate in eum locum ſe conferre non poſſet, ubi non agnoſcebatur ejus Primatus. *Verùm*, inquit, *quia nos pro officio Primatus, ex parte Domini Regis & Optimatum Regni ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitaſtis, ſciat Caritas veſtra, quòd donec Senonenſis Archiepiſcopus in eadem cauſa Primatui nobis derogare non veretur, & Apoſtolicis Mandatis contumax & rebellis exiſtit, pudor nobis eſt ad illas progredi partes, ubi Domino Papa contradicitur; & Lugdunenſis Eccleſia debito honore fraudatur.* Eſt inter *Sugerii* Abbatis Epiſtolas 134. apud *Duchesnium* Tom.IV. Veterum Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Cur Senonenſes Archiepiſcopi a Primate Lugdunenſi colendo tam alieni fuerunt.

Ideo autem tam alieni fuere his temporibus a colendo Primate Lugdunenſi Archipræſules Senonenſes, quia Lugdunenſis Primatus novo jure inſtitutus erat, & apochryphis Notitiis & Decretalibus ipſi aliquis antiquitatis fucus inducebatur: tum etiam quia olim *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus, & *Seguinus* ac *Leotherieus* ejus Succeſſores, dignitate Primatus a Sede Apoſtolica ornati fuerant, & hæc Privilegia perſonalia non fuiſſe, ſed Eccleſiæ Senonenſi collata contendebant Archipræſules Senonenſes. Tandem quia Lugdunum Regi Francorum non parebat: Præſules autem Gallicanos, & Senonenſem in primis, cui ut Metropolitano ſubditus erat Regiæ Urbis Epiſcopus, ejus parere Primatis Imperio, qui Regis Chriſtianiſſimi ſubditus non eſſet, durius videbatur. Quam ob rem *Ludovicus VI.* adversùs Lugdunenſem Primatum pro Senonenſis Eccleſiæ libertate apud *Calliſtum II.* interceſſit. Hinc *Philippus Auguſtus* ad *Innocentium III.* ſcribebat his verbis: *Sola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatûs obtinet dignitatem.* Attamen eo regnante, Lugdunenſis Primatus colebatur, & ad illius Sedis Archipræſules appellabatur a Sententiis Metropolitanorum; ut teſtatur Guillelmus Britto:

Et Lugdunenſis, quo Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Paſtore regi, cauſaſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet:
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.

Verùm Lugdunenſis Primatus Regia etiam auctoritate firmatus eſt, cùm Civitas Lugdunenſis a Rege *Philippo Pulchro* Gallicanæ Monarchiæ vindicata eſt, conventione facta cum Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi, penes quos erat antea Urbis dominium, a *Frederico I.* Imperatore conceſſum *Heraclio* Archiepiſcopo Lugdunenſi.

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

Rothomagenſem Archiepiſcopum, aut numquam, aut non diu Lugdunenſi Primati paruiſſe, ſed Romano Pontifici immediatè fuiſſe ſubjectum, & Primatis titulo in Provincia ſua ornatum, colligitur ex *Orderico Vitali* Lib.XIII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum 1135. ubi de *Innocentio II.* Pontifice Maximo loquens ait: *Hugo Rothomagenſis Archiepiſcopus ipſum ſummopere adjuvit & ab eodem honoratus, Primatum ſuper multos Pontifices accepit.* Anno 1226. teſte *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana, cùm *Romanus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Bituricenſe congregaſſet, *Quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vendicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem & Rothomagenſem, & Bituricenſis ſuper Auſcianenſem, & Narbonenſem, timebatur de diſcordia, & ideo non fuit ſeſſum quaſi in Concilio, ſed ut in Conſilio.* Ita emendandum locum illum *Matthæi Paris* rectè monet vir multæ & exquiſitæ eruditionis *P. Ludovicus Thomaſſinus* Oratorii Sacerdos Parte IV. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ lib.1. Cap.10. Num.11. non prout legitur in editis: *Et Rothomagenſis ſuper Bituricenſem, Auxianenſem, Narbonenſem.* Inde verò patet Rothomagenſem Archiepiſcopum tunc temporis Lugdunenſi Primati minimè paruiſſe. Anno 1232. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Ludovicum IX.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribens pro Archiepiſcopo Rothomagenſi, cujus bona Regii Miniſtri occuparant, Eccleſiæ Rothomagenſis antiquam libertatem prædicat, unique Romano Pontifici illius Archipræſulem ſubeſſe aſſerit. *Gravem ſiquidem*, inquit, *Venerabilis Fratris noſtri Rothomagenſis Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quòd cum in ſpiritualibus & temporalibus nullum poſt Deum præter nos Judicem habeat; de antiqua Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ac ipſius conſuetudine hactenus obſervata... Ipſum ad tuam præſentiam evocans, eum inducere voluiſti, ut ſuper eo, quod in quoſdam excommunicationis ſententiam promulgarat, ac quibuſdam aliis articulis, ſub tuo examine reſponderet.* Refertur ab *Oderico Raynaldo* ad annum 1231. Num.26. *Calliſto III.* Pontifice Maximo rurſus de Primatu inter Archiepiſcopos Rothomagenſem & Lugdunenſem certatum eſt. Pontifex eam litem Cardinali *Dominico Capranica* judicandam commiſit: *Qui ritè & rectè procedens per diffinitivam Sententiam Rothomagenſem Eccleſiam ejuſque Suffraganeos atque ſuppoſitos, Romanæ Eccleſiæ immediatè, & nulli alteri Primatiali jure ſubeſſe, ipſi Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper prætenſo primatiali Jure perpetuum ſilentium imponendo pronuntiavit: quæ quidem ſententia, nulla ſaltem legitima provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam.* Verba ſunt *Calliſti III.* apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1458. Num. 37. Cardinalis *Dominici* Sententiam confirmavit Pontifex, & Lugdunenſi Archiepiſcopo, ejuſdemque Eccleſiæ Procuratoribus, qui ad Regium Tribunal ea de re provocare auſi fuerant, ſub Anathematis interminatione ſilentium indixit.

§. II.

De Primate Viennenſi.

Vienna quondam Regni Burgundiæ Sedes, ejuſque Archiepiſcopus Comes & Cancellarius Regni, tum *Friderici II.* beneficio Sacri Palatii Archicancellarius, a *Calliſto II.* Pontifice Maximo nova dignitate auctus eſt. Is enim Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante aſſumptionem ſuam Archipræſul fuerat, Primatum in ſeptem provincias contulit, Viennenſem, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Narbonenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem, quarum in capite *Civitatum Viennenſium* Notitia adſcriptam habebat. Tarentaſien-

Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo

Viennenſi a Calliſto II. collatus.

ſem etiam Archiepiſcopum, qui Provinciæ Alpium Penninarum Metropolitanus erat, Viennenſi ut Primati ſubjecit, *S. Leonis* & *Symmachi* exemplo. Et ut antiquam potiùs confirmaſſe dignitatem, quàm novam inſtituiſſe videretur, a Silveſtro I. & aliis Pontificibus ejus originem arceſſit, quorum ſuppoſititia Reſcripta ſeu veros priſci honoris titulos ſpectabat. *Sanctam*, inquit, *Viennenſem Eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem & omnem munitionem ac liberalitatem, quam vel per authentica Prædeceſſorum noſtrorum, Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum Pontificum Privilegia, vel per Imperatorum, Regum, Principum, & cæterorum Fidelium largitionem conceſſam obtinet, Nos quoque auctore Deo concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus; ut videlicet ſuper ſeptem Provincias Primatum obtineat, ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdegalam, Auxitanam, quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem, & in eis Viennenſis Archiepiſcopus Romani Pontificis vices agat, Synodales Conventus indicat, & negotia Eccleſiaſtica juſtè canonicèque definiat. Porro illa ſex oppida, vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tamquam in proprii Metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarentaſienſis autem Archiepiſcopus, licèt aliquibus habeatur ex Apoſtolica Sedis liberalitate Prælatus, Viennenſi Archiepiſcopo tamquam Primati ſuo ſubjectus obediat.* Hoc diploma dedit *Calliſtus* anno Chriſti 1120. 5. Kalendas Martii cum Valentiæ in Galliis verſaretur. Reſcripto *Calliſti* freti Viennenſes Archipræſules ſe *Primates Primatum* inſcripſerunt, quippe qui Bituricenſem Eccleſiam, Primatu in Aquitania ornatam, & Narbonenſem, quæ *Urbani II.* Decreto Primatu in Provinciam Aquenſem ſeu Narbonenſem ſecundam aucta erat, ſubditas ſe habere gloriabantur. Unde & Monetæ, quam cudi curabant Viennæ ut urbis Comites, hanc inſcriptionem adjecere: *Maxima Sedes Galliarum*. Verùm cùm antiquis Primatibus & Metropolitanis inauditis editum eſſet *Calliſti II.* Decretum, vim nullam obtinuit. Dienſem dumtaxat & Vivarienſem Epiſcopatus ab Arelatenſi Provincia diſtractos Metropoli ſuæ ſubdidit.

Calliſti II. Decretum vim nullam obtinuit.

§. III.

De Toletano Primate.

Cùm *Ildefonſus* ſeu *Alphonſus VI.* Rex Caſtellæ Toletum a Maurorum tyrannide, ſub qua per trecentos ſexaginta & octo annos gemuerat, liberaſſet, *Urbanus II.* Pontifex Maximus Pallium & Primatum *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano per totam Hiſpaniam contulit, anno 1088. perſuaſus ſe priſcam Eccleſiæ Toletanæ potiùs excitare dignitatem, quàm novam conferre. *Teque* inquit, *ſecundùm quod ejuſdem urbis conſtat extitiſſe Pontifices in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem Privilegii noſtri Sanctione ſtatuimus, & Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum recipient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent.* Ad Ildefonſum verò Regem ſcribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejuſdem urbis præſulem, tuis exhortationibus invitati, dignè ac reverenter excepimus, & ei Pallium contradentes, Privilegium quoque Toletanæ Eccleſiæ antiquæ Majeſtatis indulſimus. Ipſum enim in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem ſtatuimus, & quicquid Toletana Eccleſia antiquitus noſcitur habuiſſe, nunc quoque ex Apoſtolica Sedis liberalitate in poſterum habere cenſuimus.* Tarraconenſis Archiepiſcopus adverſus Privilegium illud quaſi ſubreptitium reclamavit, certus Archiepiſcopos Toletanos nullam olim Juriſdictionem in cœteris Hiſpaniæ Provinciis exercuiſſe; quam tamen ut ipſis antiquo jure & conſuetudine debitam reſtituere ſe ſcribebat *Urbanus*. Quare juſſit Pontifex ut Taraconenſis Archipræſul Toletano Primati ſine cunctatione pareret. *Memineris*, inquit, *ita te Archiepiſcopum inſtitutum, ut tam tu, quàm univerſi Provinciæ Taraconenſis Epiſcopi Toletano tamquam Primati debeatis eſſe ſubjecti. Sic enim a nobis in Toletana Eccleſia Privilegio conſtitutum eſt, quod nos omnino ratum volumus permanere.* Reclamavit etiam Archiepiſcopus Narbonenſis. Ideo Pontifex ad querelas hujuſmodi compeſcendas Legationem Sedis Apoſtolicæ per univerſam Hiſpaniam & Provinciam Narbonenſem *Bernardo* Toletano Archiepiſcopo commiſit, quò faciliùs auctoritatem colerent, quæ ipſius perſonæ, non Sedi collata, nec ad Succeſſores tranſmittenda videretur. *Et*, inquit, *noſtræ ſollicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & in Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus.* Provinciæ verò Taraconenſis Præſulibus injunxit, *Ut Toletano ſicut Primati reverentiam exhiberent, donec Narbonenſis Archiepiſcopus ſe eorum Primatem fuiſſe, certa poſſet auctoritate monſtrare.* Ita enim Toletani Archiepiſcopi dignitatem auxit Summus Pontifex, ut Metropolitanorum Privilegia ſalva & integra eſſe vellet. *Toletanum ſiquidem Archiepiſcopum Privilegii noſtri auctoritate Primatem in totis Hiſpaniarum Regnis fore decrevimus, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Metropolitanorum Privilegiis ſingulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apoſtolica Sede procul eſtis, ad eum velut ad Primatem veſtrum omnium recurretis, ejuſque Judicio quæ vobis ſunt gravia terminabitis. Quod ſi quid fortè ipſius quoque Judicio nequiverit definiri, ad Apoſtolicam Sedem, ut dignum eſt, velut Sedium omnium Principem referetur.*

Tom. X. Concil. Edit. P. Labbe pag. 459. & 460.

Urbanus II. Toletanum Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem inſtituit, ſalvis Metropolitanorum juribus.

Paſchalis II. Gelaſius II. Caliſtus II. Eugenius II. Anaſtaſius IV. & Hadrianus IV. Alexander III. & Innocentius III. Toletanum Primatum *per Hiſpaniarum Regna* confirmarunt. Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtere ſe profeſſus eſt *Innocentius* qui hanc Eccleſiæ Toletanæ aſſeruerant dignitatem. In Concilio Lateranenſi IV. ſub eodem Pontifice de Primatu Eccleſiæ Toletanæ diſceptatum eſt, quem agnoſcere Tarraconenſis, Bracarenſis, Compoſtellanus, & Narbonenſis Epiſcopi recuſabant. Productæ pro Eccleſia Toletana veteres Pontificum Romanorum & Conciliorum tabulæ: Producta argumenta ab ipſa prima Hiſpaniæ ad Chriſtum converſæ antiquitate. Roderici Orationem cùm Bracarenſis qui aderat, & Auſetanus Epiſcopus pro Tarraconenſi refellere aggreſſi eſſent, abeſſent alii quorum intererat, lite integra diſceſſum eſt, neutrò inclinatis ſententiis. Roderico tantùm Legati Pontificii partes per Hiſpaniam decennio implere datum: Conceſſumque, ſi quando Hiſpalis piorum armis cederet, Toletano Epiſcopo ſubdita eſſet quaſi Primati. „ Verba ſunt *Marianæ* lib. 12. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. 4. Legere præſtat quæ de ejuſdem Primatus origine diſſerit accuratus & elegans Hiſtoricus libro 9. cap. 10. Eorum opinionem refellit, qui Eccleſiæ Toletanæ Primatum ad ipſa Apoſtolorum tempora referri contendunt. Obſervat inſuper quinque Archiepiſcopos in Hiſpania extitiſſe olim, qui aliquando Metropolitani, aliquando Primates dicti ſunt, diverſo nomine, ſententia non alia: Tarraconenſem, Bracarenſem, Emeritenſem, Hiſpalen-

Innocent. III. Reg. 10. Epiſt. 15. Reg. 14. Epiſt. 57.

paleŋſem, Toletanum; & præter hos Narbonenſem in Gallia Gothica, quæ Gothorum tempore Hiſpaniæ contributa erat. Hos æquo jure parique poteſtate fruitos, nullius majoris, præterquam Romani Pontificis Imperio devinctos fuiſſe. In Conciliis eum obtinuiſſe locum, quem Ordinationis antiquitas dabat. Toletanorum Epiſcoporum auctoritatem creſcere cœpiſſe, cum Hiſpaniam univerſam Gothi in poteſtatem redegere, imperiique Sedem Toleti conſtituerunt. Futuræ amplitudinis haud obſcura fundamenta poſita fuiſſe in Concilio Toletano ſeptimo, cujus poſtremo Canone ſancitum eſt, ut vicini urbis Epiſcopi admoniti a Metropolitano, ſingulis per annum menſibus Toletum veniant, meſſis dumtaxat & vindemiæ feriis exceptis. Ab his initiis Toletanorum Præſulum creviſſe auctoritatem, prorſus ut *Ervigio* Rege Concilii Toletani duodecimi Patres Canone ſexto decreverint, Epiſcoporum Hiſpaniæ electiones, quas Rex facere conſueverat, Toletani Præſulis Judicio aſſenſuque ratas fore. Ex eo tempore Toletanos Archiepiſcopos primum ſedendo ſubſcribendoque locum in Conciliis Hiſpaniæ obtinuiſſe; non tamen alia Primatum Jura, inſignia dignitatis, aut Juriſdictionem ampliorem. Obſervat tertiò, Toletana urbe Mauris erepta, *Bernardum* Archipræſulem ab *Urbano II.* Primatis dignitatem obtinuiſſe. *Urbani* Judicium *Paſchalem* & *Gelaſium* ejus in Pontificatu Succeſſores novis Diplomatibus comprobaſſe. *Calliſtum II.* Toletani Primatus auctoritatem imminuere viſum, cùm Emeritenſis Metropolitani dignitatem in Compoſtellanum Epiſcopum tranſtulit, quem a Toletani Præſulis exemptum imperio, auxit Legati Pontificii majeſtate in Provincias Emeritenſem & Bracarenſem. Honorium II. Innocentium II. Celeſtinum II. Lucium II. & Eugenium III. Toletanum Primatum confirmaſſe. Hadrianum Quartum novo Diplomate eundem ſanxiſſe, Compoſtellano abrogato. Tum Joannem Bracarenſem Epiſcopum, qui Toletano de Primatu litem intenderat, Toletum veniſſe, & in ejus verba jurare compulſum, ejuſque Imperium colere. *Alexandrum III.* exemptionis Privilegium Compoſtellano Præſuli ab *Anaſtaſio IV.* conceſſum abrogaſſe, & *Cerebruno* Toletano Archiepiſcopo Primatum in tota Hiſpaniarum regione confirmaſſe. In Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* litem a *Roderico* Toletano Archipræſule diſceptatam qui reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit: non ita tamen ut Primatus confirmationem a Patribus obtineret, ſed ut res eo in ſtatu manerent, quo ante Synodum fuerant. Concludit tandem vir doctiſſimus, *Toletanos Præſules Primatum jura & auctoritatem obtinuiſſe, ex quo tempore a Mauris Toletum recepta eſt: numquam defuiſſe tamen qui obſiſterent auctoritati, detrectarent imperium; ac ne nunc quidem præter nomen ullam ejus poteſtatis partem exercent in alias Provincias Hiſpaniæ: neque componendis verò litibus, neque ſontibus plectendis, neque legibus promulgandis.*

Quâ ratione crevit Archiepiſcopi Toletani auctoritas?

§. IV.

De Primate Cantuarienſi.

Cantuarienſes Archiepiſcopos jam olim Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules obtinuiſſe ac exercuiſſe, teſtatur *Joannis* Papæ Diploma S. *Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo inſcriptum, & ab *Eadmero* relatum lib. 5. Hiſtoriæ Novorum, pag. 97. *Primatum tuum*, inquit, *in quo tibi ex more Anteceſſorum tuorum, vices Apoſtolicæ Sedis exercere contingit, ita tibi ad plenum confirmamus, ſicut B. Auguſtinum, ejuſque Succeſſores, præfatæ Eccleſiæ Pontifices plenius habuiſſe dignoſcitur.* Anno Chriſti 1070. *Lanfranco* ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum aſſumpto, controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam moveri cœpit. „Thomas Eboracenſis Eccleſiæ Antiſtes electus Cantuariam ex priſca conſuetudine ab eo ſacrandus advenit. A quo cùm Lanfrancus ſcriptam de obedientia Profeſſionem, cum adjectione Juriſjurandi, cuſtodito Anteceſſorum ſuorum more exposceret, reſpondit Thomas, ſe id numquam facturum, niſi priùs ſcriptas de hac re auctoritates legeret, niſi teſtes hujus antiquitatis aſſertores cerneret: Poſtremò niſi congruas ſuper hac re rationes audiret, quibus id juſte & rationabiliter ſine ſuæ Eccleſiæ præjudicio facere deberet. Lanfrancus in præſentia paucorum Epiſcoporum, qui ad eum pro hac conſecratione advenerant, quod poſtulabat oſtendit. At ille aſpernatus omnia, non ſacratus abſceſſit. Rex audiens, graviter accepit, exiſtimans Lanfrancum injuſta petere, & ſcientiâ literarum magis quàm veritate & ratione confidere. Lanfrancus ad Curiam venit, a Rege audientiam poſtulavit, redditis rationibus ejus animum mitigavit; Tranſmarinis, qui aderant, ſuæ parti juſtitiam adeſſe ſuaſit & perſuaſit. Angli enim qui rem noverant, aſſertionibus ejus per omnia conſtantiſſimè teſtimonium perhibebant. Itaque Regio Edicto, communique omnium Decreto ſtatutum eſt, ad præſens debere Thomam ad Matrem totius Regni Eccleſiam redire, Profeſſionem ſcribere, ſcriptam legere, lectam inter examinandum in præſentia Epiſcoporum Lanfranco porrigere: in qua præceptis quidem ejus in omnibus, quæ ad Chriſtianæ Religionis cultum pertinent, ſe obtemperaturum abſolutè nulla interpoſita conditione promitteret; Succeſſoribus verò ejus non ita, niſi priùs vel coram vel in Epiſcopali Concilio, competens ei ratio redderetur, quâ Anteceſſores ſuos Dorobernenſis Eccleſiæ Primatibus id feciſſe & facere debuiſſe, evidentiſſimè comprobaretur. Igitur rediit, quæ juſſa ſunt implevit, ſacratus abſceſſit. Non multos poſt dies Lanfrancus ab univerſis Anglici Regni Epiſcopis, qui diverſis temporibus, diverſis in locis, ab aliis Archiepiſcopis vel a Papa, tempore Stigandi ſacrati ſunt, Profeſſiones petiit & accepit.“ *Ita refert* Vuillelmus Malmesburienſis *lib.* 1. De Geſtis Pontificum Anglorum, *pag.* 206.

Cantuarienſem inter & Eboracenſem Eccleſiam de Primatu, diu & acriter diſceptatum eſt.

Anno ſequenti *Lanfrancus* Cantuarienſis & *Thomas* Eboracenſis, Archipræſules, Romam ſe contulere. Litem de Primatu coram *Alexandro II.* Pontifice Maximo *Thomas* diſceptavit, contendens *Cantuarienſem Eccleſiam atque Eboracenſem parem ad invicem honorem habere, nec alteram alteri ſecundùm B. Gregorii Conſtitutionem debere ullatenus ſubjacere: excepto quòd alterutrius Archiepiſcopum priorem & digniorem oporteat eſſe eo quem conſtiterit fuiſſe poſteriùs ordinatum.* Reſpondit Lanfrancus, *Gregorianam illam Conſtitutionem non de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia, ſed de Londonenſi & Eboracenſi eſſe prolatam.* Decrevit Pontifex, oportere cauſam in Anglia audiri, & *illic totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio & judicio definiri.* Uterque Archipræſul in Paſchali Solemnitate ad Regem venit, ibique prolatis in medium partium rationibus, *Sententiam de negotio Regalis Curia dedit.* Compulſus eſt Eboracenſis abſolutam Cantuarienſi ejuſque Succeſſoribus obedientiam profiteri his verbis: *Ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis Eccleſiæ Metropolita.*

Cantuarienſis Eccleſiæ dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmavunt, Lanfranco & S. Anſelmo propugnantibus.

tanus Antiſtes, auditis cognitiſque rationibus abſolutam tibi Lanfrance Dorobernenſis Archiepiſcope! tuiſque Succeſſoribus, de canonica obedientia Profeſſionem facio: & quicquid a te vel ab eis juſtè & canonicè mihi injunctum fuerit, ſervaturum me eſſe promitto. De hac re autem, dum a te ordinandus eſſem, dubius fui. Ideoque tibi quidem ſine conditione, Succeſſoribus verò tuis conditionaliter obtemperaturum me eſſe promiſi. Ad hæc, ſancitum eſt, ut Eboracenſis Archiepiſcopus cum omnibus & ſingulis Suffraganeis ſuis ad Concilia conveniret ab Archiepiſcopo Cantuarienſi convocanda. Evicit inſuper *Lanfrancus*, Eboracenſem Archipræſulem ex antiquo more Profeſſionem cum Sacramento, Cantuarienſi facere debere: *Sed ob amorem Regis, Thomæ Sacramentum relaxavit, ſcriptamque tantùm Profeſſionem recepit, non præjudicans Succeſſoribus ſuis, qui Sacramentum cum Profeſſione a Succeſſoribus Thomæ exigere vellent.* De rebus in Anglicana Synodo geſtis *Alexandrum II.* Pontificem Maximum certiorem fecit Lanfrancus. *Allata eſt,* inquit, *Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Hiſtoria, quam Eboracenſis Eccleſiæ Presbyter & Doctor Anglorum Beda compoſuit: Lectæ ſententiæ, quibus pace omnium demonſtratum eſt a tempore B. Auguſtini primi Dorobernenſis Archiepiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ætatem, quæ ferè centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, Anteceſſores meos ſuper Eboracenſem Eccleſiam, totamque Inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hyberniam, Primatum geſſiſſe, curam Paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe perſæpe, locisque finitimis, ubi eis viſum fuit, Epiſcopales Ordinationes atque Concilia celebraſſe, Eboracenſes Antiſtites ad ipſa Concilia vocaſſe, & cùm res popoſciſſet, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe .... Ultimum quaſi robur totiuſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt Anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani; Item Gregorii, Leonis, Joannis Privilegia atque Scripta, quæ Dorobernenſis Eccleſiæ Præſulibus, Anglorumque Regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data atque tranſmiſſa.* Narrat ibidem *Vuillelmus Malmesburienſis* quomodo *Lanfrancus* Thomæ Archiepiſcopi Eboracenſis rationes diluerit, objectiones retuderit. Æquitate porro nitebatur Cantuarienſis Archipræſulis in totam Angliam Primatus, quia fides a Cantuarienſi Eccleſia in reliquas provincias & urbes fuerat propagata. *Sedis Apoſtolicæ Præſules,* (inquit Vuillelmus Malmesburienſis) *æquum cenſent ut omnes Anglorum Eccleſiæ ab eo loco mutuentur vivendi diſciplinam, a cujus fomite rapuerunt credendi flammam: Quis enim neſciat quòd a Cantia manavit Chriſti credulitas in Eboracum, & in cæteras Angliæ Eccleſias?*

Idem *Lanfrancus* Herebertum Epiſcopum, quem Primatis auctoritate emendaverat, arguit Epiſtolâ 23. quòd ea de re obmurmuraret, quaſi alienos fines excurreret, docetque Angliam univerſam velut unam eſſe Cantuarienſis Archiepiſcopi Diœceſim: *Nec vobis quiſquam putaverit, hoc eſſe in aliena Parochia aliquid temerè præſumere, cum per miſericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britannicam Inſulam, unam unius noſtræ Eccleſiæ conſtet eſſe Parochiam.*

Non minori ardore & magnanimitate Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum defendit *S. Anſelmus*. Cum enim *Thomas* in locum *Gerardi* Eboracenſis Archiepiſcopus electus obedientiam ipſi ante conſecrationem profiteri nollet, interceſſit apud *Paſchalem II.* ne Pallium ipſi concederet, niſi certior factus eſſet ipſum huic officio feciſſe ſatis. Id conſtat ex ipſius Epiſtolâ 152. libri III. *Hæc eſt igitur ſumma precum mearum in hac re, ut antequam conſecretur, & mihi debitam obedientiam profiteatur, & hoc factum eſſe literis noſtris cognoſcatis, a veſtra Excellentia Pallium non ſuſcipiat. Quod non idcirco dico quòd illi Pallium invideam; ſed quoniam quidam autumant & etiam procurant, ut ſi hoc a vobis conceſſum fuerit, confidant ſe Profeſſionem debitam mihi poſſe denegare. Si enim hoc contingat, ſcitote quia Eccleſia Angliæ ſcinderetur,*
,, *& ſecundùm ſententiam Domini dicentis:* Omne
,, regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur, *deſolaretur, & vigor Apoſtolicæ diſciplinæ in ea non parum debilitaretur. Ego quoque nullatenus remanerem in Anglia; non enim deberem aut poſſem pati, ut me in ea vivente, primatus Eccleſiæ noſtræ deſtrueretur.* Reſpondit Paſchalis II. ſe Cantuarienſis Eccleſiæ dignitati nuſquam derogaturum. *Bene,* inquit, *& ſapienter egiſti, quòd nos de cauſa & honore Cantuarienſis Eccleſiæ præmonitos & cautos reddidiſti. Nos ſiquidem in te ipſius Beati Auguſtini Anglorum Apoſtoli perſonam veneranter intuemur: & ideo honori tuo vel Eccleſiæ tuæ, detrahere omnino refugimus. Unde quæ rogaſti, libenter ſuſcepimus, & ad ſervandum tuum & Eccleſiæ tuæ honorem, cuſtodiam & ſolicitudinem adhibemus.* Thomas Eboracenſis Archiepiſcopus electus Cantuariam venire decreverat, ut a *S. Anſelmo* inauguraretur, eique Profeſſionem obedientiæ faceret: ſed Canonicorum ſuorum conſilio mutavit ſententiam. Quare hunc literis primùm convenit *S. Anſelmus*, tum duos Epiſcopos miſit qui ipſum ad officium compellerent. Res ad Regem delata, qui conſecrationem Eboracenſis Archiepiſcopi, litemque totam uſque ad Paſcha ſuſpendi juſſit, ſe conſilio Epiſcoporum & Baronum Angliæ concordiam inter utramque Eccleſiam conciliaturum pollicitus. Interea *S. Anſelmus* graviſſimâ licèt ægritudine afflictus, Eccleſiæ ſuæ Primatum adversùs *Thomæ* pertinaciam interdictione Sacerdotalis Officii ultus eſt, hac ad eum ſcriptâ Epiſtolâ: *Tibi Thoma, in conſpectu omnipotentis Dei Ego Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis & totius Britanniæ Primas loquor. Loquens ex parte ipſius Dei, Sacerdotale Officium, quod meo juſſu in Parochia mea per Suffraganeum meum ſuſcepiſti, tibi interdico, atque præcipio, ne te de aliqua cura Paſtorali ullo modo præſumas intromittere, donec a rebellione quam contra Eccleſiam Cantuarienſem incœpiſti, diſcedas, & ei ſubjectionem quam Anteceſſores tui Thomas & Gerardus Archiepiſcopus, ex antiqua Anteceſſorum conſuetudine profeſſi ſunt, profitearis. Quòd ſi in iis quæ cœpiſti, magis perſeverare, quàm ab eis deſiſtere delegeris, omnibus Epiſcopis totius Britanniæ ſub perpetuo Anathemate interdico, ne tibi ullus eorum manus ad promotionem Pontificatus imponat; vel ſi ab externis promotus fueris, pro Epiſcopo, vel in aliqua Chriſtiana Communione te ſuſcipiat. Tibi quoque, Thoma, ſub eodem Anathemate ex parte Dei interdico, ut numquam benedictionem Epiſcopatus Eboracenſis ſuſcipias, niſi priùs Profeſſionem, quam Anteceſſores tui Thomas & Girardus Eccleſiæ Cantuarienſi fecerunt, facias. Si autem Epiſcopatum Eboracenſem ex toto dimiſeris, concedo ut Officio Sacerdotali, quod jam ſuſcepiſti, utaris.* Hanc Epiſtolam ſigillo ſuo munitam omnibus Epiſcopis Angliæ direxit *S. Anſelmus*, præcipiens ut ſecundùm illius tenorem deinceps erga *Thomam* ſe gererent. Paulò poſt ad Superos migravit *S. Anſelmus*, 11. Kalendas Maii anno 1109. In ſubſequenti Feſtivitate Pentecoſtes Rex *Henricus* Londini Curiam tenuit. Cum Epiſcopis & Regni Proceribus deliberavit quid de conſecratione Electi Eboracenſis agendum eſſet. Lecta eſt poſtrema illa *S. Anſelmi* Epiſtola. Epiſcopi ſummo conſenſu ſtatuerunt, *Suis omnibus, ſi Regia ſententia hoc fortè dictaret, ſe malle deſpoliari, quàm iis quæ Anſelmus de præ-*

ſen-

ſenti querela præceperat, non obtemperare. De ſuo conſilio Regem certiorem fecere; qui, etſi Comes de Meliento Eboracenſi Electo faveret, dixit: *Quicquid in iis aliorum ſententia ferat, de me conſtat, quia cum Epiſcopis ſentio, nec vel ad horam excommunicationi Anſelmi ſubjacere aliquatenus volo.* Prolatis deinde Inſtrumentis Primatum Cantuarienſis Eccleſiæ comprobantibus & diligenter inſpectis, ejus Majeſtas dixit: Quid amplius quæritur? *Auctoritates & Privilegia Apoſtolicæ Sedis, & quæ in præſentia Patris & Matris meæ ſub teſtimonio & confirmatione Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum Regni definita ſunt, ut quaſi de Epiſtolâ Anſelmi penitus taceatur, ego in quæſtionem mitterem, ego novis ambagibus agitari permitterem? Immo ſciat Thomas ſe aut ſubjectionem & obedientiam Eccleſiæ Cantuarienſi, ejuſque Primatibus, ut Anteceſſores ſui profeſſi ſunt, profeſſurum, aut Archiepiſcopatus Eboracenſi ex toto ceſſurum. Eligat quod vult.* Tum Profeſſionem a *Thoma* Eccleſiæ Cantuarienſi; tempore Conſecrationis ſuæ faciendam coram ſe dictari, ſcribi, ſigilloque ſuo muniri Rex juſſit, ne quid in ea mutaretur. Selecti Epiſcopi 4. Kalendas Julii in Eccleſiam Londinenſem *S. Pauli* ad Eboracenſis Archipræſulis inaugurationem convenere; ubi reſeratam oblatamque ſibi Profeſſionem emiſit hunc in modum: *Ego Thomas, Eboracenſis Eccleſiæ conſecrandus Metropolitanus, profiteor ſubjectionem & canonicam obedientiam Sanctæ Dorobernenſi Eccleſiæ, & ejuſdem Eccleſiæ Primati canonicè electo & conſecrato, & Succeſſoribus ſuis canonicè inthronizatis; ſalvâ fidelitate Domini mei Regis Henrici Anglorum, & ſalvâ obedientia ex parte mea tenenda, quam Thomas Anteceſſor meus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ex parte ſua profeſſus eſt.* Lectam Profeſſionem a *Thoma* ſibi oblatam *Richardus* Londonienſis Epiſcopus Priori & Fratribus Eccleſiæ Cantuarienſis tradidit aſſervandam in perpetuum dignitatis ejuſdem Eccleſiæ monumentum. Conſecratus autem eſt *Thomas* ab Epiſcopo Londinenſi, cui Regis, Ordinumque ſententiâ id deberi, vacante Eccleſiâ Cantuarienſi, judicatum eſt, quòd Epiſcopus Londinenſis ſit Eccleſiæ Cantuarienſis Decanus. *Hujus* Hiſtoriæ ſeries refertur ab *Eadmero* libro 4. *Hiſtoriæ novorum.*

Thoma Eboracenſi Archipræſule defuncto, *Thurſtanus* in locum ipſius electus eſt; qui obedientiam *Radulpho* Cantuarienſi Archiepiſcopo ritu ſolemni profiteri recuſavit. Rex conteſtatus eſt: *Illum aut morem Anteceſſorum ſuorum tam in Profeſſione facienda, quàm & in aliis Dignitati Eccleſiæ Cantuarienſis ex antiquo jure competentibus executurum, aut Epiſcopatu Eboracenſi cum benedictione funditus cariturum.* Radulfus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Herbertus Noruvicenſis Epiſcopus, a Rege *Henrico* ad Sedem Apoſtolicam miſſi Legati, gravibus infirmitatum præpediti moleſtiis, Romam pervenire non potuere. *Paſchalis II.* Pontifex Maximus, acceptis Regis Legatorumque literis, Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum & Jura omnia atque Privilegia, quibus potitus fuerat S. Anſelmus, confirmavit, ſcriptâ ad Epiſcopos & Regem Angliæ Epiſtolâ. *Veſtra*, inquit, *Dilectioni notum haberi volumus, quia Cantuarienſis Eccleſiæ Dignitatem nec imminuimus, nec imminuere deliberamus. Beatum namque Gregorium Apoſtolicæ Sedis Pontificem, tamquam præcipuum Chriſti membrum, tamquam Chriſtiani populi Paſtorem & Doctorem, tamquam ſalutis æternæ Miniſtrum in omnibus veneramur. Et rata eſſe cupimus, quæ ab ejus Inſtitutionibus proceſſerunt. Illam ergo Dignitatem, quam ab eo per Beatum Auguſtinum Cantuarienſis ſuſcepit Eccleſia, & quam Frater noſter ſanctæ memoriæ Anſelmus jure ac poſſeſſione legitimâ tenuiſſe cognoſcitur, nos profectò nullatenus imminuimus, ſed in eodem ſtatu eſſe Cantuarienſem Eccleſiam volumus, ut authentica ejus Privilegia, juxta Canonum Sanctiones, nullis perturbationibus violentur.* Clerus Eboracenſis apud *Paſchalem*, miſſis Agentibus pro *Thurſtani* conſecratione & Eccleſiæ ſuæ libertate interceſſit: reſcripſit ille ad *Henricum*, juſſitque ut *Thurſtanus* Eccleſiæ reſtitueretur, & *S. Gregorii* Conſtitutio de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia accuratè ſervaretur; ad Sedem Apoſtolicam evocans quæſtiones de Primatu inter utramque Eccleſiam excitatas. *Nos quidem*, inquit, *neque Cantuarienſem Eccleſiam minui, neque Eboracenſem præjudicium volumus pati, ſed eam Conſtitutionem, quæ a B. Gregorio Anglicæ Gentis Apoſtolo inter eaſdem Eccleſias conſtituta eſt, firmam cenſemus illibatamque ſervari. Idem ergo Electus, ut juſtitia exigit, ad ſuam Eccleſiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæſtionis inter eaſdem Eccleſias agitur, præſentibus utriſque partibus in noſtra præſentia pertractetur.* Res in ſuſpenſo manſit uſque ad Remenſem ſub *Calliſto Secundo* Synodum. Ad eam cum Regis *Henrici* licentia profectus eſt *Thurſtanus*, fide datâ ſe apud Pontificem nihil acturum, unde Eccleſia Cantuarienſis ullum antiquæ Dignitatis ſuæ diſpendium incurreret, nec Epiſcopalem Conſecrationem ab ejus Sanctitate ſuſcepturum. Remis tamen a *Calliſto* Papa conſecratus eſt. Quare ipſi Rex Angliæ & Normanniæ cunctiſque locis ditionis ſuæ interdixit, nec Summi Pontificis precibus adduci potuit, ut eum ad Eboracenſem Eccleſiam regredi permitteret, niſi priùs obedientiam ac ſubjectionem Cantuarienſi Eccleſiæ profiteretur. Ita refert *Eadmerus* lib. 5. *Hiſtoriæ Novorum.* Poſt hæc (inquit idem Hiſtoricus) *Thurſtanus literas ab ipſo Calliſto, more quo cuncta Romæ impetrantur, adeptus eſt, quibus jubebatur, ut ipſe Epiſcopatu ſuo potiretur, aut Rex Anathemate, & Radulphus ſuſpenſione Pontificalis Officii plecteretur.* Quare *communi conſilio permiſſus eſt Angliam redire, & Eboracum venire. Quod & factum eſt eâ diſpoſitione, ut nullatenus extra Parochiam Eboracenſem divinum Officium celebraret, donec Eccleſiæ Cantuarienſi de injuria quam intulerat, abjurata cordis ſui obſtinatione ſatisfaceret.*

A Paſchali II. poſt S. Anſelmi obitum, fortiùs poſtea ab Alexandro III. Primatus Cantuarienſis concuſſus eſt.

Alexandri III. Decreto fortius concuſſa eſt Primatus Cantuarienſis dignitas, qui ſecundùm S. *Gregorii* Conſtitutionem Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos pares eſſe declaravit. *Auctoritate Apoſtolica prohibemus*, (inquit) *ne ulteriùs aut Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi Profeſſionem exigat, aut Eboracenſis Cantuarienſi exhibeat, neque, quod a B. Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Cantuarienſis Eboracenſis Juriſdictioni ſubjaceant, ſed juxta Patris ejuſdem Conſtitutionem: iſta honoris diſtinctio in perpetuum conſervetur, ut qui prior ordinatur, prior habeatur. Sed ſi Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi electo munus conſecrationis ſubtraxerit, quod videlicet juxta Eccleſiarum ſuarum morem, ab Honorio Sedis Apoſtolicæ Pontifice, ſibi debetur: liceat eidem Eboracenſi ſecundùm communem conſuetudinem, & Honorii Patris noſtri Sanctionem, vel Domini noſtri Paſchalis Mandatum, a Suffraganeis, auctoritate Romani Pontificis conſecrari.* Extat hæc *Alexandri III.* Conſtitutio in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLIV. Cap. II. Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit idem Pontifex ut Crucem ante ſe deferri faceret per totam Angliam, etiam in Provincia Cantuarienſi. Interceſſit Archipræſul Cantuarienſis contra ſubreptitium Privilegium. Illud reſcidit *Alexander*. Inſtitit Eboracenſis, oppoſuitque exui ſe non debere jure ſuo inauditum, & pendente lite. Quamobrem proviſorio Decreto ſanxit idem Pontifex ut Eboracenſis Archiepiſcopus eo Privilegio in-

interim frueretur, donec de Jure poſſeſſionis haberetur cognitio & ſententia ferretur, ut conſtat ex Cap. *A Memoria*, Tit. *Ut lite pendente nihil innovetur*.

ARTICULUS IV.

De Metropolitanis.

Novarum Metropoleon erectio Romani Pontificis auctoritate, accedente Principum conſenſu.

I. NOvarum Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere dubium non erat duodecimo Sæculo. De hoc Politiæ Eccleſiaſticæ capite *S. Bernardus* Epiſtolâ 131. ad Mediolanenſes ita ſcribit: *Plenitudo poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias, ſingulari prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt. Poteſt, ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi haƈtenus non fuerunt. Poteſt eos qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare, prout ſibi ratio diƈtaverit: ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat: & e converſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Plures a Summis Pontificibus undecimo & duodecimo Sæculo erectas fuiſſe Metropoles Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum, & Metropolitanorum, a quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus, & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant. Non enim novas Regulas ſtatuit, ſed antiquas ſequitur *Innocentius III.* cùm ad Regem Bohemorum pro erectione novæ Metropoleos ſupplicantem ita ſcripſit anno 1204. *Oſtendenda nobis eſt priùs & urgens neceſſitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc expoſcat; facultas & voluntas Eccleſiæ in qua Sedes Metropolitica debet ſtabiliri; & utrùm in Bohemia Diœceſes poſſint ſtatui competenter ſtatuendæ Metropoli ſupponendæ. Præterea convenienda & commonenda ſuper hoc eſt Eccleſia Maguntina, ne ſi aliter factum fuerit, Venerabilem Fratrem noſtrum Siffridum Maguntinum Archiepiſcopum, quem ereximus, dejicere videamur, ſi ex hoc concitaverimus plus in eum Eccleſiæ ſuæ odium & ſcandalum civitatis.*

Epiſt. 51.

Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione.

II. Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in collatione Beneficiorum, ſi infra tempus Canonibus ſtatutum viros idoneos in illis inſtituere omiſiſſent; ex Canone VIII. Concilii III. Lateranenſis ſub Alexandro Tertio. *Cùm verò*, inquit, *Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu qualibet Officia, in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel etiam ſi modò vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit: Epiſcopus hoc ſecundùm Deum cum virorum religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes fortè neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.*

Pravas conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare.

III. Metropolitanorum erat pravas conſuetudines in ſuis Provinciis ſtabilitas extirpare, adhibitis etiam Cenſuris Eccleſiaſticis. Id conſtat ex *Alexandri III.* Decretali, Cap. *Ex frequentibus*, Tit. *De Inſtitutionibus*, lib. 3. Decretalium. *Ex frequentibus querelis didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem pravam a multis retroactis temporibus invaluiſſe, quod Clerici Eccleſiaſtica Beneficia, ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſis vel Officialium ſuorum qui hoc de jure poſſunt, recipiunt: minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id a SS. Patrum eſt inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Unde cùm tu, Frater Archiepiſcope, ex officio tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de Provincia tua velis, ſicut debes, radicitus extirpare; tam in illos qui Eccleſiaſtica Beneficia taliter occupata ſcienter detinent, quàm in eos qui de cætero occupare præſumpſerint, excommunicationis Sententiam protuliſti. Nos itaque eamdem Sententiam ratam habentes, & eam Auctoritate Apoſtolica confirmantes, Mandamus quatenus Clericos ipſos, qui ipſam Sententiam incurrerint, niſi congruè ſatisfecerint, abſolvere minimè præſumatis.*

Confirmare, examinare, conſecrare Suffraganeos.

IV. Ad Metropolitanum confirmatio, examen, ordinatio, conſecratio Suffraganeorum ſpectabant. Id conſtat ex Decretali Lucii *III. Si Archiepiſcopus*, Tit. *De temporibus Ordinationum*, lib. 1. Decretalium. *Si Archiepiſcopus obierit, & alter fuerit ordinandus, omnes Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò Comprovinciales Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus, a tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed melius eſt, ſi ipſe cum omnibus eum qui dignus eſt, elegerit, & cuncti pariter Pontificem conſecraverint.*

Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſi ſubditi tenebantur.

V. Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri Comprovinciales Epiſcopi tenebantur. *Lambertus* ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Attrebatenſis Epiſcopus conſecratus fuerat. *Raynoldus* Archiepiſcopus Remenſis propterea ipſi ſuccenſens eum præoccupatorem Sedis Attrebatenſis appellabat, graviterque ferebat quòd Metropolitanam Eccleſiam Remenſem non adiiſſet, ſibique debitam reverentiam non exhibuiſſet. Apud ipſum humillimè ſe excuſavit *Lambertus*, Profeſſionem Obedientiæ miſit, datâ opportunitate ſe Remenſem Eccleſiam quamprimum viſitaturum promiſit. *Literas*, inquit, *direxiſtis, in quibus nos quaſi contemptorem Remenſis Eccleſiæ inſinuare voluiſtis; quamquam non lateat Prudentiam veſtram, nos hanc Sedem non præoccupaſſe, ſed coactos, & conſtrictos, & Apoſtolicæ Auctoritatis obedientiâ eamdem Sedem obtinuiſſe. Ne autem quaſi contemptor Sanctæ Remenſis Eccleſiæ videar in oculis miſericordiæ veſtræ, hos Fratres noſtros in perſona & verbo noſtro, pro excuſatione noſtra ſatisfacturos tranſmittimus. Precamur itaque Clementiam veſtram, ut per præſentes Fratres noſtros, tum pro caritate Spiritûs Sancti, tum pro dilectione & reverentia Domini Papæ noſtram Profeſſionem interim ſuſcipiatis, conſimile opus miſericordiæ nobiſcum facientes, quod in Apoſtolica benevolentia tempore veſtræ Profeſſionis conſecuti eſtis. Cùm autem Deo miſerante, ad vos proficiendi facultas attributa fuerit, quod nunc per Fratres noſtros facimus, tunc Deo volente, in propria perſona nos facturos profitemur.* Ejuſdem argumenti literas dedit ad Clericos Remenſes. *De quaſi contemptu*, inquit, *veniendi apud Sanctam Remenſem Sedem, unde placuit Domino Archiepiſcopo nos arguere, ſatisfacere per præſentes Fratres noſtros vobis paratus. Noſtis enim & inopiam rerum Sedis noſtræ, & difficultatem viarum, & tempeſtatem bellorum, & odium Cameracenſium in nos, & quorumdam aliorum in via poſitorum. Proſtratus itaque Sanctitatis veſtræ pedibus, ut me in verbo veritatis audiatis, & excuſatum me habere velitis, ſuppliciter exoramus.* Profeſſionem ejus ſuſcepit, ejuſque Conſecrationem a Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi, cui aderat, ac *Robertum* Flandrenſem rogavit, immo ipſi juſſit *Lambertum* cum debito honore ceu Attrebatenſem Epiſcopum ſuſciperet. *Nolumus*, inquit, *lateat Cariſſimam nobis Prudentiam veſtram, nos ipſum plurimis diebus, ut quod de eo agendum erat, legitimè & Epiſcoporum noſtrorum conſilio fieret, detinuiſſe: ad ultimum in Concilio, quod Remis cum Coarchiepiſcopis & Epiſcopis noſtris, atque Principibus multis habuimus, juxta Domini Papæ Urbani præcepta, quibus inobedire nefas eſt, conſilio & aſſenſu Coëpi-*

piſcoporum noſtrorum more Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, ejuſque conſecrationem confirmantes, confirmavimus. Unde veſtra mandamus ſolicitudini, quatenus eumdem modò cum debito honore, cum debita reverentia ſuſcipiatis, ſed & in quantum Eccleſiaſtica permittit ratio, ei ut Paſtori veſtro obediatis. Editæ ſunt iſtæ Epiſtolæ Tomo V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 548. 549. & 550.

Auctoritas viſitandi Provinciam.

VI. Unum e præcipuis Metropolitani Juribus erat auctoritas viſitandi Provinciam. De qua *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus ad *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum ſuum ſcribebat Epiſtolâ 182. *Quod ſi petitioni meæ addere præſumerem, flexis genibus cordis poſtularem ut Carnotenſem Eccleſiam viſitaretis, & in propria perſona injurias mihi, immo omni Pontificali Ordini illatas, a Clericis & Laïcis pleniùs audiretis. Decens enim eſt ut etiam in tranquillitate mater filiam conſoletur, quantò magis in perturbatione?*

In Comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant, niſi ex præſcripto Canonum.

VII. Metropolitani in Comprovincialium Epiſcoporum Diœceſibus nihil abſque ipſorum conſenſu agere poterant, niſi ſecundùm præſcripta Canonum. Unde cùm Remenſis Archiepiſcopus in Diœceſi Epiſcopi Sueſſionenſis Suffraganei ſui Juriſdictionem aliquam uſurpaſſet, *Yvo Carnotenſis* Epiſcopos Remenſis Provinciæ ad communem propulſandam injuriam hortatus eſt Epiſtolâ 83. *Si enim*, inquit, *conceſſum fuerit, ut Metropolitanus in Eccleſiis Comprovincialibus, abſque conſenſu Epiſcoporum qui eis præſunt, quicquid voluerit, valeat imperare, Clericos earumdem judicare, vel ab officio ſuo ſuſpendere, dignitati Epiſcoporum indigna fiet violentia, & auctoritati SS. Patrum ruinoſa injuria.* Et *Nicolai I.* Sententiam profert ad *Rodulphum* Bituricenſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Primates vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis contulit, ita ut ſecundùm Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis.*

Stephanus Pariſienſis Epiſcopus *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo *Galonis* cujuſdam Pariſienſis Scholæ Magiſtri cauſam ad ſe trahere volenti viriliter reſtitit. *Numquam* (inquit in Epiſtolâ ad ipſum datâ) *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut aliarum Eccleſiarum cauſas alicui Metropolitano liceat terminare, vel ſine conſenſu illius Epiſcopi, cui cura commiſſa eſt, Judicia judicare.* Mox prolatis Callixti & Nicolai I. Decretis, ſubdit: *His & aliis auctoritatibus muniti nolumus, nec debemus, ad præſens noſtra & Fratrum meorum Eccleſiis inauditam novitatem inducere, & earum Jura antiquitus ſtatuta permutare. Hæc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, quæ ſatis novit plura de paucis colligere: nec tollimus quin poſſint Metropolitani Epiſcopos Comprovinciales convocare, & quæ præcipienda ſunt præcipere, ſed antiquum Jus pro parvitate noſtra volumus conſervare.* Edita eſt hæc Epiſtola Tomo III. *Spicilegii Dacheriani* pag. 155.

Romani Pontifices latas a Metropolitanis Sententias facilè non reſcindebant.

VIII. Sententias a Metropolitanis latas ſe facilè reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potiùs ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent, aut temperarent, vel abſolutionem concederent, ſi ſalva æquitate concedi poſſet. Teſtis *Alexander III.* qui Sententiam Interdicti a Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ab ea abſolvere, *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit dumtaxat Archiepiſcopum ut Interdictum relaxaret, donec cauſa in Curia ejus vel Bellovacenſis Epiſcopi fuiſſet judicata. Qua de re ita ad Regem ſcripſit: *Illud honeſtius viſum eſſe cognoſcas ut Venerabili Fratri Remenſi Archiepiſcopo deprecatorias literas, ſicut ex Reſcripto earum videre poteris, mitteremus rogantes ut interventu noſtro & tui honoris obtentu, Interdictum illud relaxaret, donec cauſa illa in Curia ejus vel Belvacenſis Epiſcopi finem debitum ſortiatur.... Alìter enim minùs honeſtum eſſet, ut Sententiam a tanto Viro canonicè promulgatam, ſine ejus conſcientia facilè ſolveremus.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 622. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Metropoles Papa inſtituere poteſt accedente Principum conſenſu & Eccleſiæ utilitate.*

R. Non ita ſcripſi. Non quæro quid poſſit vel non poſſit Romanus Pontifex, ſed Sæculorum XI. XII. Diſciplinam moreſque deſcribo. *Novarum* (inquam) *Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere, dubium non erat. Plures a Summis Pontificibus XI. & XII. Sæculo erectas fuiſſe Metropoles, Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum & Metropolitanorum, a quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus: & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant.* Quod ibidem probo. Mera hæc facti quæſtio eſt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 625. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Conſecratio cujuſdam Epiſcopi facta a Papa confirmanda ab Archiepiſcopo.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Rem geſtam ſimpliciter commemoro, quæſtionem juris non attingo. *Lamberti* (inquam) Attrebatenſis Epiſcopi *Conſecrationem a Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi.* Religioſos Cenſores fortè movet iſtud verbum, *confirmavit*: Sed ſic loquebantur XI. & XII. Sæculo quorum Hiſtoriam ſcribo & Diſciplinam expono. Sic ad Flandriæ Comitem de *Lamberto* reſcripſit *Raynoldus* Remenſis Archiepiſcopus: *More Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, EJUSQUE CONSECRATIONEM CONFIRMAVIMUS.* Hæc Raynoldi Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola edita eſt Tom. V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 550. & 551. cujus ad marginem hæc nota legitur: *Conſecrationem Lamberti in Concilio confirmavit Raynoldus.*

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 618. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Sententia a Metropolitanis lata non debent a Papa reſcindi. Unde etiam inſtante Rege noluit Papa quamdam ſententiam reſcindere, ſed ipſum rogavit ut eam temperaret.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea; mihi perperam affingitur. Quid poſſint vel debeant facere Summi Pontifices, non expendo, ſed quid fecerint, aut quid ſe facere debere perſuaſum habuerint Sæculis XI. & XII. *Sententias* [inquam] *a Metropolitanis latas ſe facilè reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potiùs ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent aut temperarent... Teſtis Alexander III. qui ſententiam Interdicti a Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ab ea abſolvere, Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit dumtaxat ut Interdictum relaxaret*, &c. Non Regem (ut me ſcripſiſſe finxerunt

runt Cenſorii Indiculi Auctores) Sed Remenſem Archiepiſcopum rogavit Summus Pontifex ut Interdictum ſolveret. Id ex ipſis *Alexandri III.* Literis ad Regem probo, deſcriptis earum verbis. Mera facti & hiſtoriæ res eſt.

Nota.

OLIM in Occidente, teſte Thomaſſino *p. p. Vet. & Nov. eccl. diſcipl. l. 1. cap. 30. n. 11.* numquam Imperatores propriam auctoritatem interpoſuere ad novas Metropoles inſtituendas; propter præſentiam etenim & ſplendorem Sedis Apoſtolicæ, a ſe immiſcendo abſtinebant in re, quæ ad eccleſiæ gubernium ſpectabat. Ubi verò in varias partes Romanum Imperium fuit diſſectum, quapropter diverſa excitata ſunt Regna, paulatim in iis intervenit Principum auctoritas, ſeu veriùs preces, ut varia exempla expendendo animadvertit idem Thomaſſinus *cap. 43. n. 8.* Ita tamen ibidem auctoritatem Principum adfuiſſe ſcribit, ut quamvis quandoque præcipuè Principibus novarum Metropoleon erectio tribuatur, id tamen ita ſit intelligendum, quòd ab ipſis perſæpe executio, fundatio, ac dotatio proficiſcerentur. Et re vera Thomaſſinum legenti apparebit non ſemel Principes pro earumdem Metropoleon erectione inſtitiſſe. Ea etiam diſciplina ſervabatur, ut expeteretur conſenſus Præſulum ac Metropolitanorum, ita etenim eccleſiarum mutua pax expoſcebat; quapropter ſi neceſſitas vel utilitas aliter non ſuadebant, Romani Pontifices a novis erigendis Metropolibus ceſſabant. Quia tamen, ut ait S. Bernardus ep. 131. *Poteſt Papa novos ordinare epiſcopatus, ubi utile judicaverit, & de epiſcopis archiepiſcopos creare;* inde eſt non ſemper jam exiſtentis Metropolitæ diſſenſum curaſſe, eoque etiam reluctante particulares eccleſias in metropolim erexiſſe.

Nota.

VOX illa *confirmare* non ſemper novam firmitatis acceſſionem ſive rei geſtæ, ſive legi ſignificat, ſed quandoque nil aliud ſonat, quàm ratum firmumque agnoſcere id, quod dicitur confirmari. Ita particulares Præſules aliquando univerſalium Conciliorum canones confirmaſſe legimus, quod non aliud ſignificabat, quam in eis inconcuſſam inviċtiſſimamque auctoritatem agnoſcere, ut adnotare non omiſi *tom. 5. pag. 286.* Ibi verò ac alibi dictis juvat hic addere S. Martinum I. miſiſſe ad Epiſcopos Gallicanos Acta Concilii Lateranenſis, in quo Monothelitarum error damnatus fuerat, ab ipſis confirmanda: *Atque ſynodali conventione* ait epiſt. ad Amandum Epiſcopum Trajectenſem, *omnium Fratrum, & Coëpiſcoporum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundùm tenorem encyclica nobis directa ſcripta, unà cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis, qua pro Orthodoxa Fide, & deſtructione hæreticorum vesania nuper exorta a nobis ſtatuta ſunt.* Porro Martinus cum ſuo Lateranenſe Concilio Epiſcopis Gallicanis ſuperior erat, unde nonniſi conſentionem, & obedientiam expoſcerat. Hac igitur ratione epiſcopum a Papa conſecratum archiepiſcopus confirmabat, ita ut illum admittendo, ipſius conſecrationem legitimam haberet, ac fateretur.

Nota.

SAne Natalis dicere haud intellexit non poſſe Romanum Pontificem, quas protuliſſent Metropolitæ ſententias reſcindere. Ipſi exploratum erat ipſos canones Sardicenſes decreviſſe, ut qui a concilio provinciali, cui præſidet Metropolita, ſe gravatum ſentiret, aliud a Romano Pontifice judicium expoſceret. Hoc etiam ſervatum ab eccleſiæ Africanæ præſulibus alibi adnotare non omiſi, quamvis Africana concilia tranſmarina judicia e medio ſublata optaſſent, & maximè quoad ſimplices presbyteros. Celebris inter alias eſt cauſa Apiarii presbyteri Africani in omnibus Africæ tribunalibus damnati, & nihilominus ad Romanum Pontificem provocantis. Meliùs tamen conſultum mutuæ inter caput & membra concordiæ aliquando Romani Pontifices judicarunt, ſi antequam Metropolitæ errantis ſententiam reſcinderent, eumdem de illa per ſemetipſam corrigenda monerent.

ARTICULUS V.

De Epiſcopis.

I. NOvorum Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſæculo fiebat auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur; & propter utilitatem Eccleſiæ. Ideo cùm Clerici Tornacenſes erectionem Sedis Epiſcopalis in ſua urbe a *Paſchali II.* ſupplices rogarent, & Rex *Ludovicus VII.* vehementer repugnaret, *Ivo* apud Summum Pontificem interceſſit, ne maturaret erectionem quæ diſſidii cauſâ eſſe poterat. (Epiſtolâ 238.) *Novit Paternitas veſtra* (inquit) *quia Regnum Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium, & idcirco quantum ad ipſas Regias Perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo haſtenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotii nulla ſubreptione diſſolvatur. Quod idcirco prælibamus, quia audivimus Clericos Tornacenſes ad Apoſtolicam Sedem veniſſe, petituros ut Apoſtolica Præceptione proprium poſſint habere Epiſcopum, & Noviomenſis Eccleſia fruſtrare Privilegium; quod ne fiat, ſicut filii & fideles rogamus & conſulimus: ut ſtatum Eccleſiarum, qui quadringentis fermè annis duravit, inconcuſſum manere concedatis, ne hac occaſione ſchiſma, quod eſt in Germanico Regno adversùs Sedem Apoſtolicam, in Galliarum Regno ſuſcitetur. Nec in hoc reſiſtimus, quin poſſit Sedes Apoſtolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat. Quia ergo Rex Francorum, utpote homo ſimplicis naturæ erga Eccleſiam Dei eſt devotus, & Sedi Apoſtolicæ benevolus; petimus & conſulimus ut a benevolentia ejus nulla vos ſubreptio ſubtrahat, nulla perſuaſio ſejungat. Novit enim Paternitas veſtra, quia cum Regnum & Sacerdotium inter ſe conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Eccleſia. Cùm verò inter ſe diſcordant, non ſolùm parvæ res non creſcunt, ſed etiam magnæ res miſerabiliter dilabuntur. Ad hoc quod petimus cum Coëpiſcopis noſtris non eſt contra Majeſtatem Sedis Apoſtolicæ non eſt contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacenſis Eccleſiæ ſervare terminos antiquos quos Patres eorum poſuerunt, & longa antiquitate ſervaverunt. Præterea cùm Dignitas Epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, providendum*

Qua auctoritate facta novorum Epiſcopatuum electio?

Quàm neceſſaria concordia Regni & Sacerdotii.

dum eſt ne iſta diviſione uterque Epiſcopus fiat pauper: quod teſtantur Noviomenſes, qui utriuſque Eccleſiæ experti ſunt facultates. Tam juſtis rationibus ceſſit Paſchalis II. At Eugenio III. e bono Eccleſiæ eſſe viſum eſt, Epiſcopum Tornacenſibus concedere, ubi fuerat antiquitus Sedes Epiſcopalis, ut conſtat ex Fortunato Presbytero in Vita S. Medardi Noviomenſis Epiſcopi. Anſelmus Abbas S. Vincentii Laudunenſis ab Eugenio III. Tornacenſis Epiſcopus conſecratus eſt anno 1140. teſte Hermanno Monacho lib. 3. De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis, cap. 21. Ea de re ſcripſit Summus Pontifex ad Ludovicum VII. Regem Chriſtianiſſimum, ut gratum haberet quod propter Chriſtianæ plebis ſpiritualem utilitatem fecerat & ad Regni ipſius gloriam conducebat. Tornacenſis Eccleſia (inquit) a longis retro temporibus, proprio Paſtore caruiſſe dinoſcitur, unde ſicut multorum religioſorum & diſcretorum virorum veridicâ relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum abſque illa ſacri Chriſmatis unctione quam Fideles contra diaboli inſidias pugnaturi per manus Epiſcoporum ſuſcipiunt, de præſenti ſæculo migraverunt; & tam his, quàm aliis diverſis modis, tam animarum, quàm corporum, in eodem Epiſcopatu, propter proprii Paſtoris abſentiam, damna plurima provenerunt: Ideoque & nobis & ipſis providere volentes, tantis malis occurrere Domino auctore decrevimus, atque dilectum filium noſtrum Anſelmum S. Vincentii Laudunenſis Abbatem, Spiritus Sancti gratia invocata, in Tornacenſem Epiſcopum conſecravimus: quod ad magnum Regni tui a Deo commiſſi & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Regem tandem petitioni Summi Pontificis conſenſiſſe teſtatur, Hiſtoria S. Martini Tornacenſis Edita Tomo XII. Spicilegii Dacheriani.

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus. Tornachum, vulgo Tournay, Belgii Civitas, ſub Archiepiſcopatu Cameracenſi.

Helienſis* Epiſcopatus in Anglia ex Lincolnienſis* diviſione erectus eſt, S. Anſelmi & cæterorum Epiſcoporum conſilio, Regis & Principum aſſenſu, Paſchalis II. Romani Pontificis Auctoritate, ad quem S. Anſelmus ea de re ſcripſit. Ita refert Eadmerus lib. 4. Hiſtoriæ Novorum. His diebus ſermo habitus eſt de Parochia Epiſcopi Lincolnienſis, quæ in nimium tendebatur, eòque proceſſit, ut quoniam ratio Chriſtianitatis id utile fore ſuadebat, Regi, & Archiepiſcopo, cæteriſque Principibus Regni viſum fuerit, de ipſa Parochia ſumendum quo fieret alter Epiſcopatus, cujus Cathedra Principatus poneretur in Abbatia de Heli. Sed Anſelmus, quem ipſius negotii ſumma reſpiciebat, ſciens præter conſenſum & Romani Pontificis Auctoritatem novum Epiſcopatum numquam rite inſtitui poſſe, ſcripſit ei ſic: Quoniam robur diſpoſitionum quæ utiliter fiunt in Eccleſia Dei de veſtra pendet auctoritate Prudentiæ, quando fiunt, ad veſtram referenda ſunt notitiam, & judicium, ut cùm Apoſtolico aſſenſu fuerint confirmata, nulla præſumptione a poſteris, quæ ſalubriter ſtatuta ſunt, queant violari, ſed rata permaneant in perpetuum. In Anglia eſt quidam Epiſcopatus, ſcilicet Lincolnienſis, cujus Diœceſis tam ampla eſt, ut ad ea quæ non niſi ab Epiſcopali perſona fieri queunt, unus Epiſcopus plenè ſufficere non poſſit. Quod cùm conſideraret Rex, & Epiſcopi, & Principes, & alii rationabiles & Religioſi viri Regni Anglorum, ad utilitatem Eccleſiæ viſum conſilium eſt, Epiſcopatum præfatum in duos dividere; ita ut Sedes Epiſcopalis in quadam Abbatia, quæ ſita eſt in Inſula vocata Heli, & eſt intra præfatam Diœceſim, conſtituatur, Monachis ibidem permanentibus: ſicut ſunt multi Epiſcopatus, qui Monachos in Matre Eccleſia habent, non Canonicos. Quod libenter concedit ipſe Epiſcopus Lincolnienſis, quia pro iis quæ aſſumuntur de ſua Eccleſia ad inſtaurandum novum Epiſcopatum in Heli, tantùm Eccleſiæ Lincolnienſi reſtauratur, ut ipſe ſufficiens & gratiam ſibi eſſe fateatur, cui rei mihi tum propter prædictam neceſſitatem, tum propter multitudinem prædictorum qui in hoc conſentiunt, viſum eſt, ut, ſalva veſtra auctoritate, aſſenſum præberem. Precatur igitur ſuppliciter mea Parvitas, quatenus hoc quod pro utilitate Eccleſiæ ſic diſpoſitum eſt, veſtra auctoritate in perpetuum roboretur, ne a poſteris ulla præſumptione, quod bene ſtatutum fuerit, violetur. Diploma Paſchalis II. & Cartam Regis Henrici pro Elienſis Epiſcopatûs erectione deſcripſit Seldenus in Notis ad Eadmerum. Cartam tamen illam dubiæ fidei eſſe ſuſpicatur vir eruditus, conjecturis certè minimè ſpernendis.

* Helienſis Epiſcopatus erectio a Paſchali II.
* Ely, in inſula Lincolne.

Præter Romani Pontificis Auctoritatem novus Epiſcopatus numquam rite inſtitui poteſt.

Epiſcopatus in Abbatia conſtitutus, Monachis ibidem permanentibus.

Epiſcopi a Clero & populo eligebantur, Sacrorumque Electionum libertatem Pontifices, Concilia, & Epiſcopi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſi propugnabant. Regius conſenſus in Galliis deſiderabatur. Gregorius VII. Pontifex Maximus Philippum I. Francorum Regem admoneri juſſit a Rodulpho Catalaunenſi Epiſcopo, ut Archidiaconum Auguſtodunenſis Eccleſiæ ad Matiſconenſes infulas electum Majeſtatis ipſius aſſenſu, conſecrari pateretur, ipſumque in poſſeſſionem Eccleſiaſticorum bonorum gratis mitteret. Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum pene redacta, in primis volumus experiri; ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum unanimi Cleri & populi conſenſu, ipſius etiam, ut audivimus Regis aſſenſu electum, Epiſcopatus dono gratis, ut decet, conceſſo, Eccleſiæ præfici patiatur.

Epiſcoporum electiones. Aſſenſus Regius in Eccleſia Gallicana neceſſarius.

Cùm Dolenſes juvenem quemdam Epiſcopum elegiſſent, quem Romam conſecrandum miſerant, cum Abbate S. Melanii & aliis Clericis ſummæ rei gerendæ poteſtate inſtructis, Gregorius VII. electionem approbare noluit utpote Canonibus contrariam, ſed ejuſdem Juvenis rogatu, aſſenſuque Sociorum ejus, Ivenem S. Melanii Abbatem Epiſcopum Dolenſem conſecravit, ut ipſe teſtatur Epiſtolis IV. & V. Lib. IV. Idem Pontifex Epiſtolâ V. ad Aquilejenſes datâ, Canonicam Auctoritatem in Epiſcoporum electione ſervari juſſit. „ Nihil novi, inquit, nihil noſtris adinventionibus „ ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo „ quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat, & neceſſitas, ut in ordinatione Epiſcoporum ſecundùm communem SS. Patrum intelligentiam & „ approbationem, primò omnium Evangelica & „ Canonica ſervetur auctoritas. Quod autem nobis de electione apud vos facta ſignificaſtis, „ gratanter accepimus: & ſi ita rite factam eſſe „ conſtiterit, ut in nullo nobis ſacra contradicat „ auctoritas, teſte conſcientia noſtra valde gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus. „ Verùm quia in hujuſmodi cauſa, non ſecundùm arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus, miſimus ad vos Legatos noſtros, ut diligenter inquirant; & ſi eum, quem vos elegiſſe dicitis, vita, moribus, & ſcientia, ad „ apicem tantæ Dignitatis idoneum & regulariter „ aſſignatum eſſe perſpexerint, electionem veſtram noſtra vice confirment, &c.

Philippus Rex Chriſtianiſſimus Gregorium VII. rogaverat ut Robertum S. Euphemiæ in Calabria Abbatem Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopum inſtitueret ac ordinaret. Pontificem adiit Robertus, expoſuit ſe donum Epiſcopatus offerente Rege refutaſſe; nec inconſulta ejus Sanctitate accipere voluiſſe. Ejuſdem Eccleſiæ Clerici coram Vicario Chriſti affirmarunt, omnium pene majorum & meliorum de eadem Eccleſia voluntates in Robertum conveniſſe, nullam tamen electionem factam. Annuere noluit Regis votis Gregorius VII. niſi dictus Ab-

bas canonicè eligeretur: cujus rei examen *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato commiſit, qui ad Sedem Apoſtolicam negotii ſtatum referret, (Epiſt. 11. Libri 5.) *Verùm*, inquit, *quia SS. Patrum ſtatuta ſequi & obſervare cupientes, nihil de eo aut de promotione ejus ſine electione Eccleſiæ nobis probandum eſſe judicavimus, Prudentiam tuam admonemus, ut Eccleſiam illam aut per te, aut per fidelem & probatam tibi perſonam viſitare ſtudeas, & voluntatem omnium, tam majorum, quàm minorum ſuper hac re diligenti inquiſitione cognoſcas. Quòd ſi cauſam ita coaptari poſſe videris, ut illorum in hunc Abbatem voluntas libera, conſideratio prudens, electio canonica, & SS. Patrum Regulis conſonans dinoſcatur, quàm certiſſimè nobis indicare procures, ut quæ ad effectum hujus diſpenſationis neceſſaria ſunt, Deo auctore exequi & implere poſſimus.*

Eadem ſancita diſciplina eſt in Concilio Romano ſub Gregorio VII. anno 1080. Canone 6. cujus hæc ſunt verba: *Inſtantiâ Viſitatoris Epiſcopi, qui ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directus eſt, Clerus & Populus, remotâ omni ſæculari ambitione, timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Quòd ſi corruptus aliquo vitio aliter agere præſumpſerit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis poteſtatem habebit.*

Huic Diſciplinæ teſtimonium perhibet *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ VIII. ubi de *Franconis* Epiſcopi electione ita ſcribit: *Subſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis.*

Epiſcopi fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſia Diſciplina emendanda ſunt, quàm tacendo vel adulando.

Canonici Carnotenſes conqueſti ſunt apud Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopos Aurelianenſem & Bellovacenſem, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, & Rex ipſis invitis Epiſcopum dare vellent indignum & ignarum, ipſoſque rogarunt ut huic Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulneri communi conſilio mederentur: nec propter reverentiam Regis hac in cauſa ſilerent, cui fidelitatem ſuam magis erant probaturi corrigendo ea quæ in ejus Regno corrigenda erant, ipſumque de iis corrigendis admonendo, quàm tacendo, vel adulando. *Nec propter Regis reverentiam hoc agere pigritemini, quaſi hoc pertineat ad fidelitatem ejus. Verè etenim illi fideliores eritis, ſi quæ ſunt corrigenda in Regno ejus correxeritis, & animum ejus ad eamdem correctionem compuleritis.* (Apud *Fulbertum* Carnotenſem. Epiſtolâ 131.) Idem Præſul Epiſtolâ 62. de *Theoderico* ſcribens, quem Rex eligi juſſerat, ait: *Cùm ſit electio unius de pluribus maximè complaciti ſecundùm liberam arbitrii voluntatem acceptio, quomodo electio rite dici poſſit, ubi ſic a Principe unus obtruditur, ut nec Clero, nec Populo, nec ipſis Summis Sacerdotibus ad alium deflectere concedatur?*

Ivo Carnotenſis Epiſtolâ 60. & Clero jus eligendi, & Regi conſentiendi jus, & bona Eccleſiaſtica conferendi aſſerit. *Reges ipſos*, inquit, *Apoſtolica Auctoritate a conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videmus. Legimus enim Sanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe; aliquorum, quia conceſſiones Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe, &c.* Idem Epiſtolâ 102. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum ſcribit: *Non licet Regibus, ſicut ſanxit Octava Synodus, quam Romana Eccleſia commendat & veneratur, electionibus Epiſcoporum ſe immiſcere, vel aliquâ eas ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus electiones Epiſcoporum Eccleſiis conceſſerunt, quod & in ſuis Capitularibus ſcriptum reliquerunt, & in Conciliis Epiſcoporum Provincialibus ſanciri permiſerunt. Habeat ergo Deus principaliter in Eccleſia ſua quod ſuum eſt. Habeat Rex poſteriori ordine poſt Deum, quod ſibi a Deo conceſſum eſt.*

Goffridus Vindocinenſis ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Epiſtolâ XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum. *Bonus Mauritius* [inquit] *quem veſtrum Prædeceſſorem fuiſſe gloriamini, beato eligente Martino, & præſignante Spiritu Sancto electus eſt & conſecratus. Vos autem vulgo furente, & ſpretâ canonica electione eſtis creatus..... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem priùs per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis quidem a Chriſto facti ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt: in aliis verò omnibus a nullis aliis fieri licet, niſi a Chriſti Vicariis. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in Conſecratione. Cæteri omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt; eligere verò vel conſecrare non poſſunt.*

Epiſcopatus virtutis & ſcientiæ merces.

Teſtis *Hildebertus* Cenómanenſis Epiſcopus Epiſtolâ III. ad Amicum ſcribens, quem Rex Epiſcopum eligi curaverat. *Virtuti*, inquit, *gratulor, cui ſub ſolo Rege noſtro ſuam video non deeſſe mercedem. Novit ille, Regiam manum meliùs donativo ſplendere, quàm ſceptro: nec ſatis eſſe Principi ſubditos ad bene agendum exemplis provocare, niſi provocentur & præmiis. Hinc eſt quòd defæcati mores tui ſummo donati ſunt Sacerdotio; quo nihil convenientius ſanctorum vel remuneratio eſt, vel materia ſtudiorum. Sanè ſana Regis diſpoſitio, Eccleſia nihil melius potuit providere quàm te, cujus & ſcientiâ ſubjecti proficiunt, & patrocinio virtus exultat.*

Petrus de Caſtra *ab Archiepiſcopatu Bituricenſi a Rege excluſus, nihilominus eligitur, & a Romano Pontifice conſecratur.*

Mortuo *Alberico* Archiepiſcopo Bituricenſi, anno 1141. Rex *Ludovicus VII.* eligendi libertatem Clero conceſſerat, excluſo *Petro de Caſtra*, quem ſe vivente, non futurum Archiepiſcopum juraverat. Is nihilominus electus Romam ſe contulit: ab *Innocentio II.* eſt inauguratus, *Judicante, veram non eſſe electionis libertatem ubi quis excipitur a Principe, niſi fortè docuerit coram Eccleſiaſtico Judice, illum non eſſe eligendum: tunc enim audiatur ut alius.* Verba ſunt *Nangii* in Chronico. Archipræſulem recipere noluit Rex iratus. Hic in *Theobaldi* Campaniæ Comitis ditionem ſe recepit. Pontifex Maximus Sacris interdixit Regi.

Regi Archiepiſcopum recipere nolenti ſacris interdicit Summus Pontifex.

Pro ipſo ſcripſit *S. Bernardus* ad tres Epiſcopos Curiæ, *Albericum* Hoſtienſem, *Stephanum* Præneſtinum, *Igmarum* Tuſculanum, & *Gerardum* Cancellarium, Epiſtolâ 219. *De duobus*, inquit, *non excuſamus Regem: Nam & juravit illicitè, & perſeverat injuſtè. Verùm id non voluntate, ſed verecundia: Nam probro ducitur, ſicut optimè noſtis, apud Francigenas juramentum ſolvere, quamlibet malè publicè juratum ſit, quamvis nemo ſapiens dubitet illicita juramenta non eſſe tenenda. Verumtamen ne in hoc quidem excuſari poſſe fatemur: Neque enim excuſare nos, ſed veniam poſtulare ſuſcepimus; vos videte an excuſare eum aliquatenus poſſit ira, ætas, Majeſtas. Poterit ſine dubio, ſi miſericordiam judicio ſuperexaltandam decernatis, quatenus videlicet talis aliqua conſideratio in Rege & puero habeatur, ut hac ei vice tali quidem tenore parcatur, quo tale aliquid de cætero non præſumat.*

Pro Rege S. Bernardus intercedit, eique Abſolutionem impetrat.

Parcatur ſanè dixerim, ſi fieri poſſit, ſalva in omnibus Eccleſiæ libertate, ſimul & Archiepiſcopo debita veneratione ſervata, quem manus Apoſtolica conſecravit. Hoc ipſe Rex humiliter petit; Hoc noſtra univerſa citramontana nimiùm jam afflicta Eccleſia ſuppliciter deprecatur. Veniam & abſolutionem Regi ab *Eugenio III.* S. Bernardus impetravit.

Rex

Digitized by Google

Rex Philippus Auguſtus expeditionem ſacram in Palæſtinam ſuſcipiens, Reginæ Matri & Remenſi Archiepiſcopo, quibus Regni regimen commiſit, dedit in mandatis, ut libertatem electionum Canonicis vel Monachis rogantibus concederent. „ Si fortè contigerit Sedem Epiſcopalem vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus ut „ Canonici Eccleſiæ, vel Monachi Monaſterii vacantis veniant ad Reginam & Archiepiſcopum, „ ſicut ante nos venirent, & liberam electionem „ ab eis petant: & nos volumus quòd ſine contradictione eis concedant. Nos verò tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem „ Paſtorem eligant qui Deo placeat, & utilis ſit „ Regno. Regina verò & Archiepiſcopus tamdiu „ Regalia in manu ſua teneant, donec electus „ conſecratus ſit & benedictus; & tunc Regalia „ ſine contradictione eis reddantur.

Eligendi Paſtores Deo grati & regno utiles.

Eamdem in Anglia viguiſſe diſciplinam, conſtat ex *Lanfranci* & *S. Anſelmi* electionibus, ex ipſius *S. Anſelmi* Epiſtolis, & ex Rerum Anglicarum Scriptoribus. De *Vuillelmo Conquiſitore* Anglorum Rege & Duce Normanniæ ſcribit Ordericus Vitalis: „ Cùm Paſtor quilibet de mundo „ migraret, ſollicitus Princeps Præſules & Abba„ tes, alioſque Sapientes Conſiliarios convocabat, & eorum conſilio quis melior & utilior „ tam in divinis rebus, quàm in ſæcularibus, ad „ regendam domum Dei videretur, ſummopere „ indagabat. Denique illum quem pro vitæ me„ rito & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum „ eligebat, benevolus Rex Diſpenſatorem & Re„ ctorem Epiſcopatus conſtituebat. Hanc nimirum „ obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodi„ vit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ ſeu „ Regno Angliæ tenuit. Et inde religioſum mo„ rem & exemplum poſteris dereliquit. Simonia„ cam hæreſim omnimodis abhorrebat, & ideo „ in eligendis Abbatibus & Epiſcopis non tam opes „ ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam „ perſonarum conſiderabat.„

Vuillelmus I. Angliæ Rex cum Conſilio Conſcientiæ Epiſcopos & Abbates eligebat; non opes & potentiam, ſed ſanctitatem & doctrinam conſiderans.

Idem conſtat ex *Richardi I.* Epiſtolâ ad Londonienſem Epiſcopum: *Sanè*, inquit, *ſicut ex quorumdam relatione didicimus, Prior & Monachi Dunelmenſes clandeſtinam electionem, nobis inconſultis & irrequiſitis facere præſumpſerunt. Quod ſi ita eſt, in Regiam Majeſtatem noſtram non modicum eſt offenſum: unde Sinceritati veſtræ decrevimus eſſe mandandum, quòd ſoliga proviſione curetis, ne id juris & dignitatis, quod noſtri Progenitores in electionibus Epiſcoporum Angliæ habuerunt, & nos habere debemus, in aliquo minuatur, ne humanitatis & benignitatis noſtræ Eccleſiaſticis Perſonis indulgentiùs exhibitæ pœnam in honoris noſtri diſpendio ſentiamus. Non enim aliqua ratione ſuſtineremus quod a præfatis Monachis, vel ab aliis quicquam cum detrimento honoris noſtri in electione Epiſcopi fieret. Et ſi forte factum eſſet, quin in irritum revocaretur.* Refert Radulphus de Diceto, in Imaginibus Hiſtoriarum.

In Hiſpania jus idem viguiſſe docet *Paſchalis II.* Epiſtolâ LXV. ad *Bernardum* Toletanum Archiepiſcopum datâ. *A Clero*, inquit, *& Populo Burgenſi Literas accepimus, quibus Paſchalis Archidiaconus tuo quidem conſilio, ſed Rege neſciente, & populo ignorante, ſignificabatur electus. Sed poſt illius electionem, populo expectante, univerſo Clero conſentiente, Rege quoque volente, ipſius Regis germanus aſſerebatur ad Pontificatum Burgenſis Eccleſiæ deſtinatus. Sanè in iis diſſenſionum varietatibus, noſtrum eſt, & Canonum juſtitiam conſervare, & ſaluti Eccleſiæ providere. Unde Solicitudini tuæ præſentia ſcripta dirigimus, præcipientes ut Comprovincialibus Epiſcopis convocatis, loco & tempore opportuno, utramque partem ad noſtram* *beatis præſentiam convenire: ubi præcipimus earumdem electionum cauſam omnino canonicè definiri.*

Electiones in Italia locum habuiſſe, Romanorum Pontificum Epiſtolæ & Synodi teſtantur, quarum Decreta proferre longum eſſet. *Alexander III.* Alexandriæ novæ civitati, quam condiderat, Epiſcopum dedit, ſervato Clericis illius Eccleſiæ in poſterum electionis jure. *De novitate*, inquit, *& neceſſitate proceſſit, quòd nulla præcedente electione, auctoritate noſtrâ, vobis & Eccleſiæ veſtræ electum providimus ..... Statuimus ut non præjudicetur in poſterum, quo minùs electionem liberam habeatis, ſicut Canonici Eccleſiarum Cathedralium, quæ Mediolanenſi Eccleſiæ ſubjacent.*

III. Jus confirmandi Epiſcopos penes Metropolitanos erat: jus confirmandi Metropolitanos penes Romanum Pontificem. Metropolitani Franciæ, & Angliæ, & Germaniæ concorditer electi confirmationem Summi Pontificis non expectabant ad ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem ſuſcipiendam; id quippe Sedes Apoſtolica ob locorum diſtantiam permiſerat, teſte *Innocentio III.* Cap. *Quod ſicut*, Extra *De Electione & Electi poteſtate*, quod ex ejus Reſcripto ad Cardinalem *S. Stephani in Cœlio Monte* ſuum in Anglia Legatum excerptum eſt. *Cæterùm*, inquit, *cùm antequam tu ad partes Hibernicas perveniſſes, illa fuit electio celebrata, & Electus ipſe ſtatim ceperit miniſtrare, tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire, cùm id, ſicut noſti, de Metropolitanis Angliæ & Franciæ, & Alemanniæ, & aliarum partium remotarum, Romana Eccleſia patiatur, Eccleſiarum utilitate penſata: quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet Electus confirmationem cum Pallio a Sede Apoſtolica obtinere, Regalia non reciperet Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.* De Epiſcopis extra Italiam conſtitutis idem ſanxit *Innocentius III.* Cap. *Nihil eſt*, *De Electione & Electi poteſtate*, ita ſcribens: *Interim valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſativè propter neceſſitates Eccleſiarum & utilitates in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent.*

Electionum confirmatio a quibus facta?

Lib. I. Antiquæ Collect. III. Decretal. ab Antonio Auguſtino *edita.*

Cùm *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus a *Richerio* Senonenſi Metropolitano conſecrationis repulſam paſſus eſſet, Romam a Canonicis Carnotenſibus perductus eſt, & ab *Urbano II.* conſecratus. Ipſum propterea Metropolitanæ Sedis imminuiſſe dignitatem, & Regiam Majeſtatem offendiſſe, *Richerius* calumniabatur. Reſpondit *Ivo*, in conſecratione ſua nihil contra jus factum; ſi quidem ad Sedem Apoſtolicam pertinebat, non Metropolitanorum tantùm, ſed omnium Epiſcoporum electiones & conſecrationes confirmare. *Eſt & aliud* inquit, *in quo evidentiſſimè & irreverentiſſimè os veſtrum poſuiſtis in cœlum, & lingua veſtra tranſivit in terra, cùm benedictionem per manus impoſitionem Papæ datam, & Cardinalium Romanæ Eccleſiæ non ſimpliciter benedictionem, ſed qualemcumque, hoſtili irriſione appellaſtis: cum ad ipſum principaliter & generaliſſimè pertineat tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Epiſcoporum Conſecrationem vel confirmare, vel infirmare; Conſecrationes veſtras & Judicia retractare, ſua verò inconcuſſa retinere, & nullius inferioris judicio retractandas vel corrigendas concedere.* Hæc ille Epiſtolâ VIII.

Jus eſt Romani Pontificis omnium Epiſcoporum electiones confirmare.

IV. Metropolitani ſubjectionem & obedientiam Romano Pontifici profitebantur. *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus lib. 3. Epiſt. 36. ſe conſecratum ſcribit *ſub profeſſione obedientiæ Romani Pontificis*. Gregorius VII. & ejus Succeſſores Juramentum Fidelitatis inſuper exegere, novamque præſcripſere Formulam. Edita eſt in Concilio Romano VI. ſub *Gregorio VII.* anno 1079. & *Henrico* Aquilejenſi Patriarchæ præſcripta; & Libro

Metropolitanorum & Epiſcoporum Conſecrandorum Profeſſio canonica.

Juramen-

tum fidelitatis occaſione Schiſmatum Summi Pontifices a Metropolitanis exegerunt.

bro II. Decretalium inſerta, Tit. *De Jurejurando*, Cap. *Ego N. Epiſcopus*. Hoc Juramentum neceſſarium fecit Principum & Epiſcoporum Germaniæ & Italiæ conſpiratio, & Schiſma contra *Gregorium VII.* & ſequentes Pontifices. His verbis conceptum erat: *Ego N. Epiſcopus, ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæque Romanæ Eccleſiæ, Dominoque meo Papæ G. ejuſque Succeſſoribus canonicè intrantibus: non ero neque in conſilio, neque in facto ut vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione. Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per literas aut per nuncium manifeſtabit, ad ejus damnum nulli pandam. Papatum Romanæ Eccleſiæ, & Regulas SS. Patrum adjutor ero ad defendendum & retinendum, ſalvo ordine meo, contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam; niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Legatum Apoſtolicæ Sedis, quem certum eſſe cognovero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Apoſtolorum limina ſingulis annis, aut per me aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſolvat licentia. Sic Deus me adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.*

Paſchalis II. qui paucis annis poſt Gregorium VII. ſedit, hujus juramenti exactionem vindicavit Epiſtola quinta & ſexta. Poſteriorem illam ad Poloniæ Archiepiſcopum perperam inſcribi, & legendum *Colocenſi*, vel *Colocenſi Archiepiſcopo*, rectè probat vir Juris Conſultiſſimus *Franciſcus Florens* ad titulum VIII. Decretalium, *De uſu & auctoritate Pallii*, pag. 338. Colocia urbs eſt in Pannonia ſive Hungaria inferiori, ad ulteriorem Danubii ripam, Dacis proxima, iis maximè qui vulgò Tranſylvani. Nam & quidam Epiſcopatus in Tranſylvania parent Colocenſi Metropolitano. Iſtud *Paſchalis II.* Reſcriptum Lib. I. Decretalium inſertum eſt Tit. VI. *De electione & electi poteſtate*, Cap. *Significaſti*. Quod perperam inſcribi *Panormitano Archiepiſcopo*, & ad Panormitanam Eccleſiam non pertinere, adversùs *Baronium* probavit Scriptor *De Jure antiquo Eccleſiæ Siculæ*, Parte II. Cap. XVII. & XVIII. *Paſchalis* verba adſcribere operæ pretium. *Significaſti, Regem, & Regni Majores, admiratione permotos, quòd Pallium tibi ab Apocriſiariis noſtris tali conditione oblatum fuerit; ſi ſacramentum, quod a nobis ſcriptum detulerant, exhiberes...... Miretur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cùm ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens:* Si diligis me, paſce oves meas. *Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & uſque ad contriſtationem: Quâ nos ſolicitudine oportet tantam Eccleſiæ Prælationem imponere Fratribus, quorum conſcientias non videmus? Ajunt, omne jusjurandum in Evangelio a Domino eſſe prohibitum, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait:* Quod amplius eſt, a malo eſt? *Hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, & a Sedis Apoſtolicæ obedientiâ reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? Quod multi, etiam poſt ſacramentum præſtitum, præſumpſerunt.... Hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur Juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Ajunt in Conciliis ſtatutum non inveniri: quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint: cùm omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint: & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur Auctoritas... Cùm igitur a Sede Apoſtolica veſtræ Inſignia Dignitatis exigitis, quæ a B. Petri tantùm corpore aſſumuntur, juſtum eſt ut vos quoque Sedi Apoſtolicæ ſubjectionis debita ſigna ſolvatis, quæ vos cùm B. Petro tamquam membra de membro habere, & Catholici Capitis unitatem ſervare declarent.*

Dictum Juramentum Schiſmatum occaſione introductum fuiſſe confirmat *Petrus Diaconus* libro 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 97. ubi narrat quomodo *Honorius II.* Pontifex Maximus illud a *Senioreto* Caſſinenſi Abbate exegerit, & quomodo Monachi repugnarint. *Interea*, inquit, *Apoſtolicus ex Urbe ad Monaſterium venit. A quo idem Abbas primus in hac Eccleſia conſecrationem accepit. Cœpit poſtea ſacramentum fidei vehementer exquirere, atque ad id animo inſiſtere. Fratres omnimodis reniti & contradicere, numquam id Caſinenſes Abbates feciſſe dicentes. Cùmque objiceret, quòd Epiſcopi & Archiepiſcopi omnes facerent, id Abbatem quoque Caſinenſem facere debere: Noſtri e contra, illos Hæreſum cauſa meritò jurare compelli, fidemque exigi, quia ſæpius in Hæreſim lapſi, contra Romanam Eccleſiam feciſſent. At verò Caſinenſis Eccleſia numquam in Hæreſim lapſa eſt, aut contra Apoſtolicum ſenſit. Hac ratione ſuſceptâ Papa conticuit.* At cùm poſtea Caſinenſes *Anacleto* Antipapæ contra *Innocentium II.* ſtuduiſſent, Gerardus Cardinalis *Innocentii II.* Legatus Sacramentum fidelitatis ab ipſis exegit. *Petrus Diaconus* Fratrum nomine reſpondit, Regulam *S. Benedicti* Juramentum Monachis prohibere. Imperatorum etiam Legibus cautum ne Monachi ad Sacramentum compellantur. Prolata ſunt Principum Diplomata. Monachis favit Imperator *Lotharius*, cujus precibus annuens Romanus Pontifex, Juramentum dumtaxat obedientiæ, non fidelitatis exegit. *Noverit veſtra Celſitudo, Cæſar Invicte!* (inquit Gerardus Legatus) *hæc Dominum Apoſtolicum veſtris ita annuiſſe Mandatis, ut veſtri cauſa, fidelitate omiſſa, Sacramentum ſolummodo obedientiamque requirat.* Necdum paruere Caſinenſes. Se Patrum exemplo excuſarunt, a quibus Romani Pontifices numquam Sacramentum exegere. Legatus reſpondit, Juramentum ab ipſis poſtulatum non fuiſſe, quandiu in Eccleſiæ unitate manſerant. *Sed poſtquam Schiſma incurriſſent, abſque Sacramento recipiendos non eſſe: protulitque juſſu Papæ Innocentii Capitulum Nicæni Concilii, Ut revertentes a Schiſmate abſque Sacramento non reciperentur.* Imperator precibus, minis, Legationibus, ab *Innocentio II.* impetrare conatus eſt ut Caſinenſes a Juramento diſpenſaret. Supplex ipſe ad Sedem Apoſtolicam acceſſit hac de cauſa; cui ſatisfecit *Innocentius*, graviores pœnas in Schiſmaticos decretas Caſinenſibus in gratiam ejus Majeſtatis ſe condonare ſignificans, modò Schiſmati ſolemni ritu nuntium dicerent, ac obedientiam ſibi ſuiſque Succeſſoribus jurarent. Quod *Rainaldus* Abbas, eoque jubente Monachi tandem præſtitere, ſub hac Formula: *Ego Rainaldus refuto & anathematizo omne Schiſma, & omnem hæreſim extollentem ſe adversùs ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam. Anathematizo etiam filium Petri Leonis, & Rogerium Siciliæ Comitem, omneſque illorum complices: & obediens ero Domino Papæ Innocentio, & Succeſſoribus canonicè intrantibus.* Iſta conſtant ex Chronico Caſinenſi lib. 4. Capp. 110. 114. & 116.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtolâ 118. Lib. 1. ad Herefordenſem & Vigornenſem Epiſcopos ſcribit; ſibi perſuaſum eſſe quòd nullius turbinis impetus ipſos a fide & obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ poterit ſeparare: *Ad quam*, inquit, *cùm ex reſtitutione Filii Dei Eccleſiam in ſe Petra ſolidiſſima fundantis, omnis anima teneatur, arctiori quidem vinculo adſtrictus eſt Ordo Pontificum, qui in Conſecratione de obſervatione Legis Divinæ, & Sacrorum Canonum, & de Obedientia Mandatorum Sedis Apoſtolicæ, &c. profitentur.*

Epiſ-

Epiſcopi Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant.

Epiſcopi Metropolitanis canonicæ obedientiæ profeſſione ſe obſtringebant. Hinc illa *Eadmeri* in Vita *S. Anſelmi* querela: *Quidam ex Epiſcopis Archiepiſcopo ſuo atque Primati omnem ſubjectionem profeſſionemque obedientiam uno impetu abnegant.* Yvo Carnotenſis Epiſtolâ 72. Prælatos omnes ſubalternos obedientiam ſuis Superioribus profeſſos fuiſſe docet. *Quomodo enim, inquit, connexa ſibi ad invicem poterunt eſſe membra corporis Chriſti, niſi Diſpenſatores Canonicarum vel Monaſticarum Congregationum eam obedientiam exhibeant Prælatis ſuis, quam ſibi exhiberi volunt a ſubditis ſuis? .... Debitores autem eſſe, qui ad Dignitates promoventur Eccleſiaſticas, promittendæ obedientiæ, teſtatur Concilium Toletanum Undecimum, &c. Ipſe enim Summus Pontifex, antequam Conſecrationis gratiam conſequatur, Conſuetudines Romanæ Eccleſiæ, & Decreta Prædeceſſorum ſuorum ſe inviolabiliter ſervaturum profitetur. Sic reliqui Pontifices ante Conſecrationem examinantur, omnem veterum morum honeſtatem & debitam obedientiam ſe exhibituros ſuis Ordinatoribus pollicentur.*

VI. Reges Juramentum fidelitatis, & Hominium ab Epiſcopis exigebant. Hominia Laicis præſtari ab Epiſcopis vel Presbyteris prohibuere Gregorius VII. Urbanus II. in Concilio Claromontano Canone XVII. & in Synodo Romana anno 1099. & Concilium Rothomagenſe anno 1096. Reges hiſce Decretis parere noluerunt, quæ Regia Jura convellere videbantur. Diſſimularunt ac ceſſerunt interdum œconomiæ paciſque gratia, Romani Pontifices, *Radulphum* Remenſem Archiepiſcopum ad hominium & ſacramentum fidelitatis præſtandum compulit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus in Conventu Ordinum Regni in Urbe Aurelianenſi celebrato anno 1115. Qua de re *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 190. ad Paſchalem II. ita ſcripſit: *Reclamante Curia, plenariam pacem impetrare nequivimus, niſi prædictus Metropolitanus per manum & Sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, quam Prædeceſſoribus ſuis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenſes Archiepiſcopi, & cæteri Regni Francorum quamlibet Religioſi & Sancti Epiſcopi. Quod perſuadentibus & impellentibus totius Curiæ Optimatibus, etſi propter Mandatorum rigorem minùs licebat, factum eſt tamen, quia Eccleſiaſticæ paci & fraternæ dilectioni ſic expediebat .... Conſulendo & monendo rogamus, ut tibi conſilii & pietatis ſtudeatis viſceribus abundare, ubi fas non eſt debitam fortitudinem exercere.* Hac de quæſtione inter *Henricum I.* Angliæ Regem, & *S. Anſelmum* Paſchalis II. Papæ Decretis inhærentem diu multumque diſceptatum eſt. Annuit tandem Pontifex, ut Hominia ab Epiſcopis & Abbatibus electis Rex acciperet, nec propterea Benedictionis munere privarentur; modò Inveſtituras Eccleſiarum per annulum & baculum non conferret. Id conſtat ex Epiſtolâ 16. *Paſchalis II.* ex *Eadmero* in *Hiſtoria Novorum*, & *Vuillelmo Malmesburienſi* Lib. 1. *De Geſtis Pontificum Anglorum*. Inter Conſuetudinum Regiarum Articulos quas Rex Angliæ *Henricus II.* in Conventu Clarendonenſi promulgavit, quibus Epiſcopi omnes Anglicani, uno excepto Cantuarienſi Archiepiſcopo & Martyre Sanctiſſimo *Thoma* ſubſcripſere, anno 1164. hunc legere eſt Epiſcopos electos ſpectantem: *Electus homagium & fidelitatem Regi, ſicut ligio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & honore terreno, ſalvo ordine ſuo faciet, priuſquam conſecretur.*

Juramentum fidelitatis & hominium præſtitum Regibus Ægrè tulere Summi Pontifices ut hominium exigeretur.

Regula prudentiæ in Eccleſiaſtico Regimine ſequenda.

Fredericus I. Imperator Hominium & Juramentum fidelitatis ab Epiſcopis exigebat, quod ipſi exprobravit *Hadrianus IV.* anno 1159. his verbis: *Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis a te promiſſa & jurata, quomodo eam obſerves, cum ab iis qui Dii ſunt, & filii excelſi omnes, Epiſcopis videlicet, hominium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis.* Cùm de concordia Sacerdotii & Imperii ageretur, poſtulavit Pontifex ut ab Epiſcopis Italiæ ſolum ſacramentum fidelitatis *ſine hominio* exigeret. *Fredericus* reſpondit: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto Hominium, ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint a Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter eos ab Imperatore non pigeat audire, Quid tibi & poſſeſſioni?* Ita refert *Radevicus* lib. 2. cap. 30.

Ludovicus Sextus Provinciæ Burdegalenſis Epiſcopos ab hominii ſervitute abſolvit.

Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus VI. Epiſcopos Burdegalenſis Provinciæ ab *Hominii* ſervitute abſolvit, ipſiſque canonicarum electionum libertatem conceſſit, Diplomate dato Pariſiis in Parlamento, anno 1137. cujus hæc ſunt verba: *Regiæ Majeſtatis eſt, Eccleſiarum quieti pia ſolicitudine providere, & ex officio ſuſceptæ a Domino poteſtatis, earum libertates tueri, & ab hoſtium ſeu malignantium incurſibus defenſare. Sic nimirum Regalis apicem Dignitatis nos a Domino, a quo omnis poteſtas eſt, conſecutos eſſe conſtabit, ſi juxta Evangelicam Inſtitutionem, & Apoſtolicæ doctrinæ traditionem, in Sancta Dei Eccleſia Miniſterium accincti, pro ejuſdem tuenda libertate, quâ Chriſtus eam liberaverit, & pacis quiete operam demus. Ea propter petitionibus veſtris, communicato priùs Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum noſtrorum conſilio, aſſentiente Ludovico filio noſtro jam in Regem ſublimato, innuendum: & in Sede Burdegalenſi, & in prænominatis Epiſcopalibus Sedibus & Abbatiis ejuſdem Provinciæ, quæ defuncto Illuſtri Aquitanorum Duce ac Comite Pictavis Guillelmo, per filiam ipſius Alienoram jam dicto filio noſtro Ludovico ſorte Matrimonii cedit, in Epiſcoporum & Abbatum ſuorum electionibus canonicam omnino concedimus libertatem, abſque Hominii, Juramenti, ſeu Fidei per manum datæ obligatione.* Hoc Diploma ediderunt P. *Labbe* S. J. in Miſcellaneis Curioſis, Cap. XII. & *Bollandus* in Commentario prævio ad Vitam *S. Guillelmi*, §.IV. inter Acta Sanctorum Februarii menſis, Tom. II.

Licentia ſuſcipiendi Epiſcopatus quando & a quibus petenda?

VII. Qui in alio Regno aut Principatu deſignabantur Epiſcopi, licentiam ſuſcipiendi Epiſcopatus a Principe cujus erant ſubditi, & ab Epiſcopo e cujus erant Diœceſi, ex officio poſtulabant. Id probat *S. Anſelmi* factum relatum ab *Eadmero*, lib. 2. *Hiſtoriæ Novorum*. Cum enim Cantuarienſis Archiepiſcopus a *Vuillelmo II.* Rege deſignatus, & ab Epiſcopis electus eſſet, atque ad Regem duceretur, Inveſtituram Archiepiſcopatus accepturus, totis viribus reſtitit, hac inter alias ratione diſſenſum ſuum excuſans: *Abbas ſum Monaſterii Regni alterius, Archiepiſcopum habens, cui obedientiam, terrenum Principem, cui ſubjectionem; Monachos, quibus debeo conſilii atque auxilii ſubminiſtrationem. His omnibus ita ſum adſtrictus, ut nec Monachos deſerere poſſim ſine illorum conceſſione, nec me a dominatu Principis mei valeam exuere ſine ejus permiſſione, nec obedientiam Pontificis mei ſubterfugere queam, cum ſalute animæ meæ, abſque illius abſolutione. Interea* (inquit Eadmerus) *miſſi ſunt a Rege Nuntii cum literis in Normanniam ad Comitem, ad Pontificem Rothomagenſem, ad Monachos Beccenſes, quatenus his quæ in Anglia de Abbate Beccenſi geſta fuerant, ſinguli, quantùm ſua intererat, præberent aſſenſum ..... Tandem importunâ ratione devicti, quæ de Anſelmo cœpta erant, perfici conceſſerunt, & ne onus impoſitum ſubterfugeret, ei per obedientiam injunxerunt. Unde & literæ a ſingulis ſingulæ ſcriptæ ſunt, quæ in uno eodemque concordantes per Nuntios Anſelmo & Regi ſunt tranſmiſſæ.* Guillelmi Archiepiſcopi Rothomagenſis literas *Eadmerus* deſcri-

ſcribit, quarum hic erat tenor: *Frater Guillelmus Archiepiſcopus, ſuo Domino & amico Anſelmo, Dei benedictionem & noſtram. De his quæ de vobis a me Rex quæſivit, & de quibus ipſe mihi ſcripſiſti, ſicuti de tanta re decuit, hucuſque diu multùmque pertractavi.... Noſtram voluntatem Divinæ ſubjicimus, atque ex parte Dei, & Sancti Petri, omniumque amicorum meorum ac veſtrorum, qui ſecundùm Deum vos diligunt, jubeo ut Paſtoralem Curam Cantuarienſis Eccleſiæ & Eccleſiaſtico more Benedictionem Epiſcopalem ſuſcipiatis, omniumque veſtrarum vobis [ut credimus] divinitus commiſſarum ſaluti deinceps invigiletis. Valete, Viſcera mea!*

Ceſſiones Epiſcopatuum quando licitæ?

VIII. Ceſſiones Epiſcopatuum fieri non poterant niſi gravibus de cauſis & canonicis, cum licentia Metropolitani, vel Synodi, & maximè Summi Pontificis. *B. Petrus Damiani* abſolutionem ab Epiſcopatu ſemel iterumque petiit a Summis Pontificibus Nicolao II. Alexandro II. & Gregorio VII. Quibus Opuſcula *De abdicatione Epiſcopatus* & *Apologeticum ob dimiſſum Epiſcopatum* dicavit. Miſſionem ſe non obtinuiſſe ait, cùm primùm petiit *Nicolao II*. Quia tunc Eccleſiæ res poſtulabant ne e ſtatione decederet. *Apud vos*, inquit, *tunc non obtinui miſſionem, quia Romana Eccleſia, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non ſinebat.* Nunc autem pacatis Eccleſiæ rebus, Ceſſionem ſuam ratam haberi poſtulat, & ſibi quietem indulgeri ob grandævam ſenectutem, & ut vitæ reliquum in Pœnitentia tranſigere poſſit. *Cùm igitur ſub ſancto Pontificatu veſtro jucunda pace univerſalis Eccleſia potiatur, canis meis & grandævæ jam ſenectuti, quæſo, requies non negetur. Quapropter ob remiſſionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure Epiſcopatus, & per hunc Annulum [Virgam enim tuliſtis] deſperata deinceps omni repetendi querela, renuncio. Utrumque etiam vobis Monaſterium reddo: & ut quieſcendi municipium veterano & emerito Militi permittatur, imploro.* Epiſcopatum verò dimitti poſſe, multis probat Sanctorum exemplis, nec tamen licitè deſeri docet abſque neceſſitate, aut gravi de cauſa. *Plerique* (inquit) *Pontificatus Jura non deſerunt, & de ſimiſtres ſunt: quotquot autem legimus recta intentione dimiſiſſe, certa ſpes eſt eos de æterna cum Chriſto ſocietate gaudere. Neque tamen hoc dicimus, ut paſſim deſeri Epiſcopatum liceat, niſi videlicet id fieri neceſſitas, ſive rationalis qualibet cauſa depoſcat.* Denique Opuſculum his verbis concludit: *Horum igitur, aliorumque Patrum auctoritate ſuffultus, Epiſcopatui ſimul & Monaſterio in Sanctis manibus veſtris irretractabiliter abrenuncio, omneque jus a me movenda in poſterum quæſtionis ac repetitionis abſcindo: Et quia pro innumeris peccatis meis non ſum dignus in Eccleſiaſtica Dignitate perſiſtere, det mihi divina miſericordia per ſanctas orationes veſtras, Venerabilis Pater! eo ipſo vitæ quod reſtat, in luctu & Pœnitentia permanere.*

Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus ab *Alexandro II.* abſolutionem ab onere Paſtorali pariter petiit, repulſamque paſſus eſt. *Rogo*, inquit, *ſicut veſtra, cui contradici fas non fuit, me auctoritate alligaſtis: ſic quoque alligatum, abrupto per eamdem auctoritatem hujus neceſſitatis vinculo abſolvatis: vitamque Cœnobialem, quam præ omnibus rebus diligo, repetendi licentiam concedatis: nec in hujus rei ſperni petitione debeo, quam tam piè, tam neceſſariè, tam juſtis ex cauſis concedi mihi a vobis depoſco.... Quod ſi fortaſſe conſideratâ aliorum utilitate ſecus agendum, mihique id denegandum eſſe decernitis, valde vobis cavendum atque timendum eſt, ne unde vos mercedem habere apud Deum exiſtimatis, inde peccati periculum incurratis. Nullus eſt enim a me aut per me in hac terra animarum profectus; aut ſi ullus exiſtit, tam parvus eſt, ut detrimentis meis comparari non poſſit.* Epiſt. 1.

Hermannus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, ſenio confectus, & ſuſtinendæ ſarcinæ Paſtorali jam impar, Epiſcopatu cedere, & in Monaſterium redire volebat. Ipſum Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis prohibuit *Lanfrancus* ejus Metropolitanus, & *Alexandrum II.* Pontificem Maximum conſuluit quid facto opus eſſet. *Niſi ego Cenſura Canonica obſtitiſſem*, inquit, *jampridem aut Regi Epiſcopatum reddidiſſet, aut clam ad Monaſterium confugiſſet. Et quidem dum virili robore atque juventa viguit, ſcientia divinarum atque mundanarum rerum præditus, ad Paſtorale Officium ſatis utilis perſona extitit; ſed jam ſenili ætate, prolixaque ægritudine confectus, debito officio curam impendere ulteriùs non valet. Nec exiſtimet Sancta colendaque Beatitudo veſtra, quod aut quibuſlibet injuriis laceſſitus, aut Regalibus angariis ultra vires prægravatus, hoc facere velit...... Sed ſicut puto, & revera eſt, exactis in hac vita compluribus annis, jam tandem proximus morti, priùſquam moriatur, a vinculis ac mole tanti oneris deſiderat abſolvi ac liberari, & in extremo ſaltem vitæ ſuæ, Pſalmis, Hymnis, orationibus, lectionibus occupari. Propterea Apoſtolicæ Sedis Celſitudinem conſulendam putavi, quatenus ab ea inſtructi certiſſimè teneamus quid concedere vel facere debeamus. Nec id differri oportet, quia valde timendum eſt, niſi ſolertia veſtra provideat, ne ejus corporalis incommoditas multis animabus cauſa perditionis exiſtat.* Epiſt. 11.

Gregorius VII. Rothomagenſem Archiepiſcopum non corporis dumtaxat, ſed mentis ægritudine laborare cùm accepiſſet, *Hubertum* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum miſit ad *Guillelmum* Anglorum Regem Apoſtolica Legatione ornatum, ut dicti Archiepiſcopi ſtatu comperto, ipſum ad Ceſſionem compelleret, aut ſi amentem ægritudo feciſſet, alius in ejus locum eligeretur partanti ponderis Dignitati. „ Hubertum, *inquit*, mittimus, qui cum viris religioſis Epiſcopis & Abbatibus, ejuſdem etiam Eccleſiæ Fratribus, „ prædictum Archiepiſcopum adeat, diligenti & „ piâ conſideratione examinet, an Paſtorali Moderamini præeſſe, ut oportet, valeat. Si verò „ valetudine corporali ſic judicent deſtitutum, ut „ amodo Epiſcopali non ſit aptus Regimini, „ priùs admonitionibus ſibi perſuadere non deſiſtant, ſi oportuerit, etiam Auctoritate Apoſtolica, ut ſuo conſenſu ordinetur Eccleſia. At ſi „ valetudo ſic eum oppreſſerit, ut inſenſatum & „ officii ſui obliviosum reddiderit, non dijudicans quanti ſibi, & univerſæ patriæ, ægritudo ſit detrimenti, præcipimus Auctoritate Apoſtolicâ virum tanto ponderi competentem, bene moratum & ſapientem, univerſorum conſenſu canonicè eligi, & in Archiepiſcopum promoveri. [*Lib. V. Epiſt. XIX.*]

Idem Pontifex *Tranſmundum* Valvenſem Epiſcopum caſtigavit, quòd Epiſcopatum abſque ratione dimiſiſſet, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ XV. Libri VIII. ad Valvenſes ſcriptâ. „ Duris verbis „ increpuimus; *inquit*, propterea quòd Epiſcopatum ſine ratione dimiſerat. Præcepimus etiam „ illi propter iſtam ſtultitiam, ut de Epiſcopatu „ ſe deinde non intromitteret, ſed iret ad Montem Caſſinum, ibique tamdiu eſſet, donec cum „ præfati loci Abbate, aliiſque religioſis & prudentibus viris conſilium caperemus, quid de „ illo & veſtra Eccleſia eſſet faciendum.

Azelinus Pariſienſis Epiſcopus ægritudinis cauſâ Epiſcopatu ceſſit, *Franconem* in locum ſuum eligi rogavit: poſtea repetere voluit Epiſcopatum, ſed fruſtra id ipſum tentare ſcripſit *S. Fulber-*

bertus Carnotenſis Epiſcopus, cumque graviter increpuit quòd Dignitatem canonicè abdicatam rurſus ambiret. „ Si, *inquit*, de repetendo Epiſcopio querimoniam incipere velis, non ſatis apparet cui eam jure intendere poſſis. Nullus enim te expulit, nullus Cathedram tuam te renitente pervaſit, ſed ultro, causâ ægritudinis, (ut ajebas) curam Epiſcopalem ſimul & Cathedram reliquiſti, ut perhibent. Et ſive Franconem tunc Decanum Pariſienſis Eccleſiæ, ſive quemlibet alium, ſubrogari tibi verbis & ſcriptis a Rege petiiſti. Quòd ſi ita eſt, & ſic tibi conſequenter ſubſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis, fulcitur utique ſubſtitutio & conſecratio ejus favore & Auctoritate B. Gregorii Papæ, qui ſcriptis ſuis, ſicut nulli Pontificum non petenti, pro qualibet ægritudine ſuccedendum fore docuit, ita voluntariè renuntianti Sedi ſuæ Succeſſorem nullo modo denegavit.

S. Anſelmus apud *Urbanum II.* interceſſit pro Bellovacenſi Epiſcopo ex Monaſterio Beccenſi aſſumpto, ut eum ab Epiſcopatu abſolveret, propter ſimplicitatem rebus gerendis imparem. „ Nihil proficit in Epiſcopatu, *inquit*, ſed & ipſe a ſui cuſtodia impeditur, nec rebus Eccleſiæ prodeſt; nec in futuro ego, aut aliquis eorum qui rem noverunt, & ſecundùm Deum eam conſiderare volunt, aliquid melius, ſed deterius expectamus. Non quia in ejus innocenti vita aliqua culpa malæ voluntatis ſit; ſed quia non eſt talis qui tantum onus poſſit ſuſtinere, tantam malitiam irruentem, tantas inſidias circumſtantes cavere ..... Quapropter ego, & alii ſecundùm Deum amici ejus, corde cum ipſo proſternimur ad veſtigia veſtræ Miſericordiæ, ut ei viſcera ſua aperiat, & de tanto malo & periculo, in quibus ſine utilitate eſſe ſe ſentit, clementer eripiat. [*Epiſtolâ XXXIV. lib. II.*]

Sanctus ipſe *Anſelmus* Urbanum II. enixè rogavit ut ſibi miſſionem ab Archiepiſcopatu concederet. *Hæc eſt*, inquit, *ſumma ſupplicationis meæ, propter quam ad vos ire volebam, ut ſicut Deum anima mea, & animam meam Deo deſideratis, per paternam & Apoſtolicam pietatem, animam meam de vinculo tantæ ſervitutis abſolvatis.* (Apud Eadmerum lib. II. *Hiſtoria Novorum*) Non obtinuit S. Anſelmus quod rogabat: quia Summus Pontifex tam Sanctum Archipræſulem, tam ſtrenuum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ & libertatis vindicem, Eccleſiæ Anglicanæ eſſe neceſſarium intellexit.

Hildebertus Cenomanenſis primùm Epiſcopus, deinde Archiepiſcopus Turonenſis, de ſe ipſo ſcribebat ad *S. Bernardum* Epiſtolâ XXIV. *Habeo atque ago gratias veſtræ Religioni; cujus ſinum, quaſi reus aram, jamdudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis onus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus.*

S. Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus miſſionem ab Epiſcopatu ſemel; iterumque petiit ab *Honorio II.* Pontifice Maximo, eamque ut impetraret, Romam ſe contulit. Recuſavit Pontifex, exiſtimans *Quòd ſola auctoritate & ſanctæ converſationis exemplo plus poſſet ſibi prodeſſe ſubjectis debilis & ægrotus, quàm quivis alius, robuſtus licèt & ſanus.* Ita refert *Guigo* Carthuſienſis in ejus Vita, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis a Patribus *Henſchenio* & *Papebrochio* edita, Tom. I.

S. Malachias Archiepiſcopus Armachanus ab Innocentio II. *cum multis lachrymis implorabat licere ſibi vivere & mori in Claravalle, permiſſu & benedictione ipſius. Non autem obtinuit, quòd Vir Apoſtolicus lucris potiùs uberioribus occupandum decerneret*, (inquit *Sanctus Bernardus* in ejus Vita cap. XVI.)

Idem *S. Bernardus* Epiſtolâ 373. *Thurſtino* Eboracenſi Archiepiſcopo ſuadet ne curam Paſtoralem dimittat, niſi forſan crimen aliquod commiſerit, aut licentiam a ſummo Pontifice obtinuerit. „ Iſtæ, *inquit*, quas prætenditis, cauſæ curæ Paſtorali non videntur poſſe præſcribere: niſi fortè (quod abſit, & nos non credimus) mortale aliquod commiſſum ſit, aut Summi Pontificis Auctoritate emerito fuerit indulta licentia. Nam neque vos ignorare credimus illud Apoſtoli: *Alligatus es uxori? Noli quærere ſolutionem.* Verbo ſiquidem promiſſionis qualem vos feciſſe dicitis, non tenetur Epiſcopus, quominus in eo quo vocatus eſt, Miniſterio perſeveret. Videtur ergo nobis, ſaniùs ſapienti non præſcribentibus, ut quod tenetis, teneatis, & humilitatis habitu vitæque ſanctitate Monachum exhibeatis in Epiſcopo. Quòd ſi aut cauſa latens cedere compellat, aut Dominus Papa quietem indulgeat; pro noſtro exiguo ſapere conſilium damus, ut nulla victûs aut veſtitûs aſperitas, nulla omnino paupertas vos deterreat, quominus tranſeatis, ubi majorem invenire ſperatis puritatem.

Petrus Bleſenſis Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ſuaſit ne Epiſcopatu cederet ob moleſtias a Principe, a Capitulo, aut ab aliis illatas, ſed tantùm ſi per ambitionis ſuffragia ad eum perveniſſet. (Epiſtolâ XLIV.) „ Scio, *inquit*, quia jam declinatis in ſenectam & ſenium, corpuſque confractum laboribus & ætate ſuum prænuntiat imperfectum. Habet quidem SS. Patrum inſtitutio ut Epiſcopis infirmis & ſenibus Coadjutor addatur..... Quòd ſi Principis indignationem, aut Capituli veſtri vexationes, aut alias hujus vitæ moleſtias formidatis, & ideo pacem eligitis & quietem, hominem degeneris & dejecti animi decet hæc facere......... Si verò veſtri Principis gratiam affectatis, eam poteſtis obtinere leviſſimè, dummodo vos habeatis circa eum humiliter & devotè. Ipſe homo eſt qui rebellionem & contumaciam in Epiſcopis ſuper omnia deteſtatur. Ipſe eſt qui ſola humilitate vincit & vincitur. Porro aliunde ſubeſſe poteſt legitima reſignationis occaſio. Cùm enim ſcriptum ſit, quia proni ſunt ſenſus hominis ab adoleſcentia in malum; dicitur quòd ab adoleſcentia cœpiſtis Eccleſiaſticos honores olfacere, & ad hunc honorem qui nunc onerosus eſt vobis, obſequiis atque interceſſionibus, & aliis ambitionis humanæ ſuffragiis aſpirare. Currite ergo ad conſcientiæ veſtræ teſtimonium, & ſi inveneritis vos minùs canonicum habuiſſe ingreſſum, ſitis ſolicitus de egreſſu. Nam hic reſignatio habet locum. Beato enim Gregorio teſte, Qui in ovile ovium non per oſtium, ſed aliunde aſcendit, ad æternæ ſalutis bravium in vanum ſe fatigat, niſi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat.

Qui minùs canonicum in Epiſcopatum ingreſſum habuit, ſolicitus eſſe debet de egreſſu.

Cùm *Geffridus* Angliæ Princeps, Lincolnienſis Epiſcopus electus, Ordinem Sacerdotii & Epiſcopalem Conſecrationem ſuſcipere negligeret, *Alexander III.* Cantuarienſi Archiepiſcopo injunxit ut eum Eccleſiaſticâ Cenſurâ compelleret ad renunciandum electioni, aut ad ſuſcipiendum Ordinem. Renunciare maluit, ſcripſitque ad Archiepiſcopum Cantuarienſem his verbis: *Omne jus electionis meæ, & Lincolnienſem Epiſcopatum, ſpontaneè, liberè, & integrè in manu veſtra, Pater Sancte! reſigno,*

tam electionis, quàm Epiſcopatus abſolutionem poſtulans a vobis tamquam a Metropolitano meo, & ad hoc ab Apoſtolica Sede ſpecialiter delegato. Ita refert *Rogerus de Hoveden* parte poſteriori Annalium pag. 621. Lincopenſem in Dania. Epiſcopum, qui abdicato Epiſcopatu, in Monaſterium ſeceſſerat, id præſtare non potuiſſe abſque auctoritate Romani Pontificis, ſcripſit *Alexander III.* Epiſtolâ 23. Appendicis primæ. *Verùm*, inquit, *licèt ei non licuerit abſque Auctoritate Romani Pontificis Epiſcopali Dignitati abrenuntiare, &c.*

Reſignatio in favorem, & Coadjutoris aſſumptio, quibus de cauſis, quâ auctoritate, quibus conditionibus facta?

Reſignationes Epiſcopatuum in favorem ſeu Coadjutorum aſſumptiones, non fiebant abſque gravi neceſſitate, Auctoritate Romani Pontificis, & ſalvo electionum jure. *Stucius* Aragonenſis Epiſcopus *Gregorium VII.* adiit, & deſerendi Epiſcopatum licentiam ab ipſo poſtulavit ratione infirmitatis pene continuæ, quâ confectus erat, ac prope conſumptus: duoſque ipſi propoſuit Clericos, quorum alterum Pontifex Epiſcopum conſecraret, ſibique Succeſſorem daret. *Gregorius* inquiſitione factâ de eorum origine, vita, & moribus, ſpurios eſſe cognovit, eoſque propterea rejecit. Epiſcopo verò præcepit, ut ipſe, quantùm poterat, Epiſcopali Officio in Spiritualibus inſiſtens, & auxilia Comprovincialium Epiſcoporum petens, ad gerendas exteriores curas, id eſt, ad Juriſdictionis, & temporalia negotia, talem Clericum in Eccleſia conſtitueret, qui ad tantam procurationem providus, & ſi res poſtularet ad ſuccedendum in Epiſcopalem dignitatem eſſet idoneus. Quo per annum ſolidum aut ampliùs probato, ſi illius vita, mores, & diſciplina Summum Sacerdotium mererentur, Epiſcopi Regiſque literis, adjuncto Cleri ejuſdem Eccleſiæ teſtimonio, id Sedi Apoſtolicæ denunciaretur, quæ de Ordinatione Eccleſiæ deliberato conſilio certum & ſalubre Reſponſum daret. Conſtat iſtud ex Epiſtolâ *Gregorii VII.* ad *Sancium* Aragonum Regem, quinquageſimâ libri ſecundi.

Chriſtianus Armachanus Archiepiſcopus, Hiberniæ Primas, infirmitate confectus & ſenio, ſibi deſignari atque conſecrari ſucceſſorem poſtulavit quemdam Ciſtercienſis Ordinis Monachum. Celebrata electio eſt; Cleri, Procerum, Populi in ipſam conſpiravit aſſenſus. *Henricus* Cardinalis Albanenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus ipſam confirmavit. Neceſſe tamen fuit ut Summi Pontificis Auctoritate negotium iſtud conſummaretur. Quare Legatus ad *Alexandrum III.* ſcripſit: *Infirmitate confectus & ſenio quietis & vacationis vota concepit, fatiſcentem nimirum cauſatus ætatem. Facta igitur ceſſione Pontificii quod gerebat, ne gentem in qua hactenus laboraverat, abſque conſolatione dimittat, virum venerabilem, ſcilicet latorem præſentium, ordinari ſibi deſiderat Succeſſorem, celebratâ electione in ipſum a Clero, & Populo, & Magnatibus terræ ejus. Unde nos, licèt tales in obſervantiis Ordinis adjutores nequaquam in Eccleſiaſticis functionibus fieri cupiamus Antiſtites, adducimur tamen aſſenſum noſtrum præſenti negotio non negare, timentes utique illi Barbaræ Nationi. . . . Quapropter ſi ita videtur & Vobis, rogamus ut votis & deſideriis prædicti Pontificis, tam in abſolutione ejus, quàm in Ordinatione illius efficaciter annuatis.* Edita eſt hæc Epiſtola cum aliis ejuſdem *Henrici* Cardinalis Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Eſchillus, Lundenſis Eccleſiæ in Dania Metropolitanus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ab *Alexandro III.* miſſionem ab Epiſcopatu, & licentiam Monaſticæ Profeſſionis in Ordine Ciſtercienſi amplectendæ importunis precibus anno 1177. obtinet. *Romani Pontificis Epiſtola, ſine cujus nutu Rex Dignitatem ab ipſo deponendam negabat, in commune relegenda profertur.* Rex optare ſe ſignificat ut Religioſiſſimus Archipræul ſibi ipſe deſignet Succeſſorem. Ille *aliam Romanæ Dignitatis Epiſtolam explicat, quâ ſibi Legationis habenas tenenti, ſubrogandi Antiſtitis arbitrium mandabatur. Ea perlecta, poteſtatem, quam ſibi indulgentia Romana detulerat, ad eos, quibus eligendi jus eſſe conſueverit, transferre ſe dixit: quod ultro jure ſuo cedere, quàm alienum offendere malit: ne Eccleſiam pro cujus Majeſtate tuenda ſemper excubuerit, conſueto libertatis beneficio fraudare videretur.* Clero & Rege urgentibus, *Abſalonem* Roſchildenſem Epiſcopum elegit. Suam ille dimittere Eccleſiam ut nobilioris regimen ſuſciperet, omnino recuſavit. Regis Mandato, Collegarum precibus, amicorum ſuaſionibus cùm urgeretur, Sedem Apoſtolicam appellavit. Miſſi utrinque Legati. Alexander III. rem ita compoſuit, ut pars utraque ſibi pro votis conſultum gauderet. *Nam & Abſaloni Lundenſem Pontificatum aſſumere juſſum, & Roſchildenſem adminiſtrare permiſſum.* Ita refert *Saxo Grammaticus* lib. 14.

X. Tranſlationes Epiſcoporum fieri non poterant niſi ob Eccleſiæ utilitatem, & Romani Pontificis Auctoritate. Ita verbis & facto docuit *Clemens II.* Pontifex Maximus *Joannis* Peſtani Epiſcopi tranſlationem ad Sedem Salernitanam confirmans, ad eumque ſcribens: „ Quoties ita contingit ut exigente neceſſitate, & maximâ utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam: diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrùm neceſſariò ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur. Te verò, Frater Cariſſime, quem unanimitas Cleri & populi Salernitanæ Eccleſiæ, unà cum glorioſiſſimo Principe Guaimario, de Sede Peſtana accepit, & in ſuum Pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tuæ ambitionis cauſâ, & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes, aut fortè per Simoniacam Hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. . . . Quapropter annuentes petitioni votoque eorum omnium: & maximè prædicti glorioſi Principis Guaimarii, te Frater! ſicut & de Sede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, Apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ auctoritatis Privilegium incardinamus & intronizamus eidem Salernitanæ Sedi.

Tranſlationes Epiſcoporum ob unam Eccleſiæ utilitatem licita: & Romani Pontificis Auctoritate. Anno MXLVII.

Leo IX. Joannis Tuſcanenſis Epiſcopi Tranſlationem ad Portuenſem Eccleſiam, cauſis in Synodo diſcuſſis, approbavit, anno 1049. ut ipſe teſtatur Epiſtola XIV. Quia, *inquit*, tranſmigrationem feciſti de Sede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in Synodo priùs ventilare, utrùm juſtè facta fuerit, vel injuſtè, quod & fecimus reſidentes in Synodo & Eccleſia Salvatoris. Cùmque ibi diligenter eſſet examinatum, quâ ratione de Epiſcopatu ad Epiſcopatum tranſieris, inventum eſt tam neceſſitatis quàm utilitatis causâ hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: Neceſſitas, quia jam Romana Eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: Utilitas verò, ſive pro rebus ipſius Eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis, ſive pro conſiliis ſtandis, ſive etiam pro mediatione Romanæ Eccleſiæ & Imperatorum, quorum tu ſæpe Mediator fuiſti.

Concilium Rotomagenſe anno 1050. Canone III. migrationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam, quas cupiditas, non Eccleſiæ utilitas ſuadet, omnino damnat. *Ut nullus Epiſcoporum de civitate in*

qua

qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam, amplioris honoris cauſa tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt qui putabant Evangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis, Apoſtolici Prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem.

Joanne Abrincenſi Epiſcopo in Archiepiſcopum Rothomagenſem electo, anno 1067. *Lanfrancus* Cadomenſis Abbas, *Ut Canonicè fieret iſta conjugatio, Romam adiit, prædicta Ordinationis licentiam ab Alexandro Papa impetravit*, (inquit *Ordericus Vitalis* Lib.IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.)

Inter propoſitiones quæ *Gregorii VII.* Dictatus inſcribuntur, iſtam legere eſt: *Quod liceat Romano Pontifici de Sede ad Sedem, neceſſitate cogente, Epiſcopos tranſmutare.* Idem Pontifex ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum ſcripſit ut in Sede Lugdunenſi Archiepiſcopum citò ordinandum curaret: ſi verò non poſſet quamprimùm aliquis idoneus reperiri, ipſe ad ejus regimen accederet. *Quod ſi citò non poteſt reperiri, ex Apoſtolica tibi præcipimus auctoritate, ut rogatus a Fratribus tuis, & electus ab ejuſdem Eccleſiæ filiis, ad regimen prædictæ Lugdunenſis Sanctæ accedas Eccleſiæ imitando Dominum & Patrem noſtrum B. Petrum Apoſtolum, qui de minori Eccleſia Antiochena tranſlatus eſt ad Romanam.* (Epiſt. XVIII. Libri IX.)

Paſchalis II. Epiſtola VI. Polonos arguit, quòd una Regis auctoritate, abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu tranſlationes Epiſcoporum decernerent. *Quid*, inquit, *ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur?* Idem exprobrat Regi & Epiſcopis Angliæ, Epiſtolâ 107. *Vos præter auctoritatem noſtram, Epiſcoporum quoque mutationes præſumitis, quod ſine Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate ac licentia fieri novimus omnino prohibitum.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *S. Anſelmus* Epiſtolâ CXXVI. Lib. III. *Sicut*, inquit, *nullus Epiſcopus ſacrari debet alicui Eccleſiæ ſine aſſenſu & conſilio Archiepiſcopi, & aliorum Epiſcoporum totius Provinciæ: ita qui ſacratus eſt Epiſcopus, non poteſt conſtitui in alia Provincia Epiſcopus canonicè ſine conſilio & aſſenſu Archiepiſcopi, & Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ, cum auctoritate Apoſtolica, nec ſine abſolutione Archiepiſcopi & Epiſcoporum Provinciæ in qua ſacratus eſt. Quæ abſolutio fieri nequit ſine magna & communi conſideratione & conſilio eorum, ſine quibus conſecrari [ut dixi] non potuit: & quamvis Epiſcopatus ejus ita videatur deſtructus, ut in eo manere non poſſit.*

Yvo Carnotenſis Epiſcopus *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum rogat, ut *Galonis* Bellovacenſis Epiſcopi, quem Rex Bellovaci ferre nolebat, tranſlationi ad Pariſienſem Eccleſiam præbeat aſſenſum, & eam Summi Pontificis auctoritate curet confirmari. *Sed quia*, inquit, *Tranſlationes Epiſcoporum, neceſſitate urgente, Metropolitani auctoritate, & Summi Pontificis diſpenſatione fieri oportet. Nos, quantùm in nobis eſt, eidem electioni aſſenſum præbentes, Paternitati veſtræ ſuggerimus, quatenus eidem electioni adſtipulando, a Domino Papa poſtuletis, ut prædictum Epiſcopum per manum veſtram transferri præcipiat cùm propriam Sedem obtinere non valeat*, (Epiſt. CXLVI.) Eadem de cauſa ſcripſit ad *Paſchalem* II. Pontificem Maximum: *Sanctæ Paternitati veſtræ ſupplicando ſuggerimus, ut Dominum Galonem Coëpiſcopum noſtrum, de Belvacenſi Epiſcopatu, quem propter ſacramentum Domini Ludovici habere non poteſt, per manum Senonenſis Archiepiſcopi transferri jubeatis in Pariſienſem Epiſcopatum, quem ei gratanter & devotè concedunt pro veſtro amore Rex & Regis Filius. Qualiter autem in eum Cleri & plebis vota conveniant, dicet vobis præſentium portitor Clericus Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, ut cognoſcatis eum bene poſſe transferri, qui Sedem propriam nullâ ratione prævalet adipiſci* (Epiſt. 144.)

Anno 1125. *Turonici Hildebertum Cenomanenſem probatum Præſulem ſibi aſciverunt, & Honorii Papæ permiſſu gaudentes in Turonica Metropoli Cathedram tranſtulerunt*, teſte *Orderico Vitali* lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. *Guillelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo defuncto, *Henricus Frater Stephani Regis ad regendam Metropolim electus eſt. Sed quia Epiſcopus ſecundùm Decreta Canonum, de propria Sede ad aliam Eccleſiam, niſi auctoritate Romani Pontificis promoveri nequit, Præſul Vvintonienſis in Adventu Domini transfretavit, & Legatis Picenum ad Innocentium Papam miſſis, in Neuſtria ipſe hyemavit.* Ita refert *Ordericus Vitalis*, ad annum 1136. lib. 13. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

Cùm *Fridericus* I. Imperator anno 1152. Magdeburgenſibus Canonicis de Archiepiſcopi electione diſſentientibus perſuaſiſſet ut *Guimannum* Cicenſem Epiſcopum eligerent, ac electo Inveſtituram conceſſiſſet, tranſlationem hujuſmodi ad nutum Principis, abſque cauſa canonica & ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate factam *Eugenius* III. improbavit, & Epiſcopos Germaniæ tam manifeſtæ violationi Canonum faventes increpuit Epiſtolâ VIII. *Cùm*, inquit, *in Eccleſiæ vertice ſitis ex divina Providentia conſtituti, ut de medio ejus quæ fuerint noxia propellere, quæ utilia debeatis attento ſtudio conſervare: in cauſa iſta, ſicut ex ſuggeſtione literarum veſtrarum vobis innotuit, non quod expediat Eccleſiæ Dei, quod ſacrorum Canonum Sanctioni concordet, quod exinde a cæleſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis Principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos a ſua minùs recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini demonſtrare, non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſraël:* quinimo ipſis *ut ait Propheta*, „ parietem ædificantibus, vos „ liniviſtis illum luto abſque paleis, *Non ita ſentiebat Princeps Apoſtolorum, qui ex Fidei ſuæ Confeſſione, ut totius Eccleſiæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſæculi filiis, & Apoſtolis, ſi prædicarent in nomine Jeſu, mortis exterminium intentantibus, confiſus de Domini virtute reſpondit:* Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. *Vos autem ne a terrenis videamini Principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum impenditis, cui & Eccleſiaſtica auctoritas Conſtitutionis, & ſupernæ voluntatis examen pro certo creditur obviare. Cum enim tranſlationes Epiſcoporum, ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, divinæ legis oraculum non permittat; cum etiam multò amplior quàm in aliis electionibus, Cleri & Populi eas debeat prævenire concordia: in facienda tranſlatione de Venerabili Fratre noſtro Guimanno Cicenſi Epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor Principis expectatur: & nec inſpecta neceſſitate illius Eccleſiæ, nec conſiderata utilitate perſonæ, Clero nolente, immo ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi eum dicitis Eccleſia ſupplantandum. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus agitentur, Nos in illius Petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento Eccleſiæ meruit collocari, ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut a ſacrorum Canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus cauſæ iſti favorem ulteriùs non præſtetis, & apud Cariſſimum Filium noſtrum Fredericum, quem Deus hoc tempore pro ſervanda libertate Eccleſiæ in eminentiam Regni erexit, efficere veſtris exhortationibus ſtudeatis, ut & ipſe a ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros Canones, contra Regiæ digni-*

ratis officium, eidem cauſa favorem ulteriùs non impendat; ſed Eccleſia Magdeburgenſi, ſicut & aliis Eccleſiis Regni a Deo ſibi commiſſi, liberam facultatem, quem voluerint, ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet Majeſtatem Regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupra dicto Fratre noſtro facere nititur, videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum. Contra Deum autem & ſacrorum Canonum ſanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.

Præclara Eugenii III. Sententia.

Cum *Hadriano IV.* Vvillelmus Siciliæ Rex anno 1156. multa tranſegit, quæ ipſius Diplomate Annalium Eccleſiaſticorum Tom. XIII. relato exprimuntur: e quibus illud eſt de tranſlationibus Epiſcoporum: *Tranſlationes in Eccleſiis fient, ſi neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & Vos, aut veſtri Succeſſores, concedere volueritis.*

Anno 1169. Pactum aliàs a patre ſuo cum Sede Apoſtolica initum Rex Hungariæ confirmavit, quo inter alia *Alexandro II.* & ejus Succeſſoribus ſe obſtrinxerat ad tranſlationes Epiſcoporum ſine Romani Pontificis auctoritate non faciendas, ut conſtat ex Diplomate quod *Baronius* ex Vaticana Bibliotheca edidit. *Quod in ſe & ſuis poſteris Domino Alexandro Papæ & ſuis Succeſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quod ſine auctoritate conſilio ve ejus vel Succeſſorum ſuorum depoſitionem ſeu tranſlationem Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret, confirmamus.* Tranſlationes ab uno ad alium Epiſcopatum in Eccleſia Orientali illicitas fuiſſe, Nicetas Choniates teſtatur in Iſaacio Angelo, lib. 2. Narrat ſcilicet iſtum Imperatorem, *Doſitheum* Hieroſolymitanum Epiſcopum ad Sedem Regiæ Urbis provehere decreviſſe. „ Quod cum Canones non permittere ſciret, Theodorum Balſamum Antiochiæ Epiſcopum, virum eâ ætate Juriſconſultiſſimum, aſtu circumvenit, & in privato colloquio indignationem ſimulat, quod Eccleſia piis & doctis viris ita deſtituatur, & Monaſtica virtus ita obſoleverit atque evanuerit, ut nemo ſit qui Univerſalem Sedem illuſtrare & optimè gubernare poſſit. Hæc & id genus alia non ſine dolore præfatus, ſubjunxit, olim fuiſſe ſibi in animo, illum ex Antiochena Sede in Oecumenicam, ut illuſtrem legalis puritatis lucernam transferre: Sed ab ea mutatione veterum Canonum & Eccleſiaſticarum Sanctionum interdicto deterreri. Si verò ipſe, ut Legum & Canonum peritiſſimus, tranſlationem, ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonſtrare ac vulgo perſuadere poſſit, ſe eum incunctanter deſignaturum. Theodorus omnia rata fore affirmavit. Poſtridie Concilio Pontificum in æde ſacra indicto, & quæſtione illa agitatâ, tranſlatio ſtatim conceſſa, & literis Imperatoris confirmata eſt. Ac Antiochenus, ut ante fuerat, ita manſit Antiochenus. Doſitheus verò a Sede Hieroſolymitana Conſtantinopolim eſt tranſlatus. At Primarii Sacerdotes, qui ſe Canonibus temere violatis deceptos videbant, extraordinaria Conciliabula inſtituunt: alienæ Eccleſiæ occupator audit Doſitheus, ſecundo honore abrogato, e Sede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, abrogatione ſublata, Doſitheum denuo confirmatum per Satellites, & Palatinos Proceres in ſacram Ædem deducit, populi motum veritus.... Ceterùm rurſus Sede ejicitur, magno Vaſorum Cuſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.

Tom. XII. Annal.

Galterio Lincolnienſi Epiſcopo, vitio vertit, *Guillelmus Neuburgenſis* lib. 3. cap. 8. quod ab illa Sede ad Rothomagenſem Archiepiſcopatum migraverit. *Poſt modicum* (inquit,) *electus ad Epiſcopatum Rothomagenſem, formæ venuſtioris blandiente illecebrâ, novæ nuptæ valedixit. In qua re penſandum eſt quanti ſit momenti ambitus excellentiæ, quantùmque in homine pecuniæ, etiam cupidiſſimo ſuperet amorem pecuniæ. Satis quippe notum eſt, quod quantum Rothomagenſis Eccleſia Lincolnienſi præeminet majoritate dignitatis: tantùm etiam cedit illi in temporalibus commodis. Homo tamen qui Epiſcopatum Lincolnienſem propter ampliſſima commoda multùm ambierat, maluit eo relicto ad minores divitias aſcendere ſuperiùs, quàm eo retento cum majoribus divitiis ſedere inferiùs. Et quidem diu hæſitaſſe dicitur utrùm eminentior an ditior eſſe eligeret, ſcrupuloſè ſecum deliberans ſed tandem ambitus loci celſioris de amore commodi largioris triumphavit.*

XI. Etſi quibuſdam Epiſcopis Religione & ſanctimonia præſtantibus Abbatiæ cum Epiſcopatu regendæ interdum ab Eccleſia commendarentur, plura tamen Beneficia tenere ſacræ Regulæ Epiſcopis prohibebant. *B. Petrum Damiani* cum Epiſcopatu Oſtienſi duo Monaſteria rexiſſe, Vita ejus & Epiſtolæ teſtantur. Abbati cuidam, quem virum religioſum & ſapientem noverat, Abbatias *S. Remigii* Remenſis, & *S. Arnulphi* Metenſis, regendas commiſit *Gregorius VII.* Epiſtolâ 52. libri 1. Idem Pontifex *Vtonundum* Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſi Monaſterio præfecit, amoto *Gualterio* invaſore, ut conſtat ex ipſius Epiſtolis 27. & 28. libri 6. *Henricum* Principem *Ludovici VII.* fratrem Clarevallenſem Monachum ſub *S. Bernardi* diſciplina omnibus Franciæ Abbatiis ab *Eugenio III.* Pontifice Maximo præpoſitum, & paulò poſt Epiſcopum Bellovacenſem creatum, ſcribit *Joannes Pariſienſis* in Chronico ad annum 1140. *Abſaloni* Lundenſi Metropolitano Roſchildenſis Epiſcopatûs adminiſtratio permiſſa eſt ab *Alexandro III.* ut refert *Saxo Grammaticus*. Verùm illam Beneficiorum pluralitatem non quærebant religioſiſſimi Antiſtites cupiditate aut ambitione ducti, ſed caritate, & obedientiâ compulſi ſuſcipiebant; non ut ditiores eſſent, ſed ut Eccleſiæ utiliores, & ut Regularem obſervantiam in Monaſteriis reſtituerent aut foverent. *Henrici* Clarevallenſis velut Generalis Inſpectoris atque Moderatoris curæ ac regimini omnia Cœnobia commiſſa *Joannes Pariſienſis* teſtatur, ita tamen ut proprios Abbates haberent ſingula. Ceterùm Canonibus & moribus Eccleſiæ vetitam fuiſſe Epiſcopis Beneficiorum pluralitatem certiſſimum eſt. Subdecano Carnotenſis Eccleſiæ defuncto, Sylvanectenſis Epiſcopus Beneficium illud ſibi aut fratri ſuo conferri rogavit. Ipſi reſponſum eſt, *Non convenire ſibi, eo quòd Epiſcopus eſſet, neque fratri ætate adhuc & moribus immaturo.* Ita refert *S. Fulbertus* Epiſtolâ 46. Concilium Vvintonienſe Canone I. ſtatuit *Quòd nulli liceat duabus Epiſcopatibus præſidere.* Concilium Pictavenſe anno 1078. Canone II decernit, *Ut nemo Epiſcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Præbendam vel alios Eccleſiaſticos honores, vel in duabus Eccleſiis Prælationes exerceat, niſi in una tantùm.* Cùm *Ranulfus* Dunelmenſis Epiſcopus Lexovienſem Epiſcopatum occupaſſet, ſuorumque filiorum adhuc puerorum nomine adminiſtrandum retineret *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus *Guillelmi* Rothomagenſis Archipræſulis vigilantiam & zelum excitavit, ut hanc infamiam a Domo Dei eliminaret. *Cum enim*, inquit, *in ipſa infantia mundi in Lamech carnalis bigamia ſit culpata, quomodo poterit in Sponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia, laudari, quæ & ſacramento & in veritate ſacramenti, uni debet viro deſponſari? Eliminetur ergo de Lexovienſi Eccleſia Ranul-*

Plura Beneficia tenere an Epiſcopis liceret?

Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita Epiſcopis Beneficiorum pluralitas.

Digitized by Google

nulfus Dunelmenſis Epiſcopus, ut bigamia non admittatur: eliminentur pueri ejus, ut neophytorum hæreſis extirpetur. (Epiſt. 153.)

Calliſtus II. Pontifex Maximus decrevit ut Canonicus Pariſienſis ad Epiſcopatum aſſumptus Præbendam amitteret (Epiſt. 24.) *Illud etiam ſuper Sanctorum conſiſuram decernimus, ut ſi aliquis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus ad Epiſcopatûs fuerit honorem promotus, & alterius Eccleſiæ gubernacula Beneficiaque ſuſceperit; illius de qua aſſumptus eſt Eccleſia privetur Canonica.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub *Alexandro III.* Canone III. ſtatuit ut *Cùm Epiſcopus electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit; decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis a Canonibus definito, is, ad quem ſpectant Beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem.*

Reſidendi obligatio.

XII. Reſidendi neceſſitatem Epiſcopis impoſitam ex ipſa Paſtoralis muneris ratione, ex antiquis, Conciliorum & Pontificum Decretis, ex doctrina SS. Patrum, & perpetua Eccleſiæ diſciplina, adeo certum erat, & tam accurate ſanctiſſima illa lex obſervabatur, ut Novis Canonibus & Decretis illam renovare & confirmare Sęculis undecimo & duodecimo neceſſe non fuerit. Vvintonienſem Epiſcopum ab Eccleſia ſua abſentem ob cauſas quæ aliquam excuſationem habere videbantur, graviſſimis literis revocavit Joannes Sareſberienſis. *Quot & quanta mala*, inquit, *Eccleſiis Chriſti procuret Paſtoris abſentia, ſi antea nobis fuiſſet incognitum, ex ſolo peregrinationis veſtræ diſpendio potuimus didiciſſe... Audite ergo, dilectiſſime Frater in Domino, planctum eſurientium, audite voces vagientium parvulorum, audite vocem Sponſæ, quæ amore languet & veſtro deſiderio intabeſcit. Audite denique vocem Sponſi, qui vos conſtituit ſuper familiam ſuam, ut ei cibum detis in tempore. Redite itaque ad Eccleſiam veſtram, & totam Inſulam ſapientiæ & virtutis veſtræ radiis illuſtrate. Nec vos moveant damna rerum quæ reſpiciunt pericula animarum. Proculdubio ſatius eſt & æquius, ut ſolicitudinis veſtræ vigilantiam commiſſis vobis Eccleſiis impendatis, quàm alienis...... Sed vos Mandatum Domini Papæ & Cluniacenſium veſtrorum neceſſitas detinet? Porro & ipſe Dominus Papa reditui veſtro congratulabitur, nolens Mandatum illud utilitati veſtræ præjudicium facere: & perſonam veſtram Vvintonienſi & Glaſtonienſi Eccleſiis, pluſquam Cluniacenſi non ambigitis obligatam. Illarum quippe regimen ſuſcepiſtis, a Cluniacenſibus abſoluti. Qua ergo ratione ab iſtis ad illos divertiſtis? Numquid æquum eſt, iſtis eſurientibus, eorum pane illos ſaturari? Hæc non modo Domini Regis, ſed ferè omnium querela eſt. Præterea, ex abſentia veſtra ſe in neceſſitatibus Regni a Conſilio veſtro & auxilio queritur deſtitutum: cum Domino propitiante, Cæſari reddi debeant, quæ ſunt Cæſaris.* [Epiſt. 98. & 99.]

Quænam cauſæ interdum a Reſidentia diſpenſarent?

Epiſcopos a Reſidentia diſpenſare centebantur cauſæ nonnullæ pietatis, neceſſitatis, aut publicæ utilitatis. Primùm Eccleſiæ Romanæ viſitatio, ſeu profectio ad Sedem Apoſtolicam, ut ſuam erga Summum Pontificem obſervantiam teſtarentur, ut Pallium reciperent Archiepiſcopi, ut conſilium a Chriſti Vicario in cauſis difficillimis Eccleſiarum ſuarum regimen ſpectantibus acciperent; ſive ut ipſi conſiliis ſuis Pontifici præſto eſſent, cùm illos vocabat. De Anglorum Rege conqueſtus eſt *Gregorius VII.* Epiſtolâ I. libri VII. quòd Regni ſui Præſules a liminibus Apoſtolorum adeundis prohiberet. *Nemo enim*, inquit, *omnium Regum, etiam Paganorum, contra Apoſtolicam Sedem hoc præſumpſit tentare, quod is non erubuit facere; ſcilicet ut Epiſcopos & Archiepiſcopos ab Apoſtolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet.*

A Reſidentia diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio.

Regem Chriſtianiſſimum laudat, *Urbanus II.* quòd Epiſcopis licentiam eundi ad Concilium Romanum dediſſet (Epiſtolâ XXXVIII.) Scilicet Summus Pontifex *Poteſt a finibus terræ ſublimes quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare, & cogere ad ſuam præſentiam, non ſemel, aut bis, ſed quoties expedire videbit* (inquiebat, *S. Bernardus* Epiſtolâ CXXXI.) De hoc pietatis officio ſcribit *S. Anſelmus* Epiſtolâ XXIV. libri III. *Si Metropolitanus ſacratus Epiſcopus per totum primum annum nec Papam viventem, nec Pallium requiro, cùm poſſum; juſtè ab ipſo honore removendus ſum.* Et Epiſtolâ XXXVII. ad Urbanum II. *Noſtri*, inquit, *ordinis & officii intererat, & præſentiam veſtram ex more viſitare; & eam, ut fieri decet, condigna reverentia honorare. Et id quidem, ex quo gradum Epiſcopalem ſuſcepi, ſummo deſiderio facere concupivi, tum quia ratio id fieri poſtulabat, tum quia conſilio & alloquio veſtro frui deſiderabam, ut me de rebus neceſſariis tam privatis quàm publicis interrogantem veſtra Prudentia doceret, & Auctoritas roboraret ... Sed quia bellis undique quatimur, hoſtiles impetus indefinenter, & inſidias adverſantium metuimus: Dominus noſter Rex extra Regnum me procedere hactenus non permiſit, nec adhuc procedere poſſe ullatenus aſſentit. Præterea, ſi nulla alia cauſa concurreret, quæ me faciem veſtram hoc tempore, quod valde moleſtè fero, videre prohiberent: ſufficit quod ætas, quod ægritudo, quod debilitas corporis mei, impatientem me agunt & prolixi itineris, & immenſæ viarum aſperitatis. Sed inter hæc, quo labore quaque anxietate gravatus, iter arripere conarer, ſi omnipotens Deus & in Regno Anglorum bella ſedaret, & in Regnis & Regnorum Provinciis, per quas ad vos eſt eundum, illam pacem tribueret: ut quemadmodum oporteret & expediret, iter ipſum explere liceret, ſed quandiu id fieri non poteſt, impoſſibilitas me retinet.*

A Reſidentia diſpenſabat obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum.

Secundò, a Reſidentia diſpenſabant obſequium Principis, Sacri Conſiſtorii Comitatus, Legationes pro Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitate. De quibus *S. Bernardus* Epiſtolâ XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Ut securè*, inquit, *præeſſe poſſitis, ſubeſſe & vos, ſi cui debetis, non dedignemini....* Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Si omnis, & veſtra. Quis vos excepit ab univerſitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Nolite illorum acquieſcere conſiliis, qui cùm ſint Chriſtiani, Chriſti tamen vel ſequi facta, vel obſequi dictis opprobrio ducunt. Ipſi ſunt qui vobis dicere ſolent: Servate veſtræ Sedis honorem. Decebat quidem ex vobis commiſſam Eccleſiam creſcere; nunc verò ſaltem in illa, quâ ſuſcepiſtis, maneat dignitate. Et vos enim veſtro Prædeceſſore impotentior? Si non creſcit per vos, non decreſcat per vos. Hæc iſti. Chriſtus aliter & juſſit, & geſſit.* Reddite, *ait*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt Dei Deo... *Porro vos ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, negotiis, Exercitibuſque adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Utile eſt Eccleſiæ ut Regum Conſiliis interſint Epiſcopi.

Epiſcopos, qui Regi Anglorum a conſiliis erant, tuitus eſt *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, ſeu *Petrus Bleſenſis* ejus nomine ſcribens ad *Alexandrum III.* Epiſtolâ 84. *Non eſt equidem novum* (inquit) *quòd Regum Conſiliis interſint Epiſcopi: ſicut enim honeſtate & ſapientiâ cæteros antecedunt, ſic expeditiores & efficaciores in Reipublicæ adminiſtratione cenſentur...... Unum noveritis, quia niſi familiares & Conſiliarii Regis eſſent præfati Epiſcopi, ſupra dorſum Eccleſiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret Clerum præſumptio Laicalis. Nunc autem, ſi quid*

in

tatis officium, eidem cauſa favorem ulteriùs non impendat; ſed Eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis Eccleſiis Regni a Deo ſibi commiſſis, liberam facultatem, quem voluerint, ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet Majeſtatem Regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupra dicto Fratre noſtro facere nititur, videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum. Contra Deum autem & ſacrorum Canonum ſanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.

Præclara Eugenii III. Sententia.

Cum *Hadriano IV.* Vvillelmus Siciliæ Rex anno 1156. multa tranſegit, quæ ipſius Diplomate Annalium Eccleſiaſticorum Tom.XIII. relato exprimuntur: e quibus illud eſt de tranſlationibus Epiſcoporum: *Tranſlationes in Eccleſiis fient, ſi neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & Vos, aut veſtri Succeſſores, concedere volueritis;*

Anno 1169. Pactum aliàs a patre ſuo cum Sede Apoſtolica initum Rex Hungariæ confirmavit, quo inter alia *Alexandro II.* & ejus Succeſſoribus ſe obſtrinxerat ad tranſlationes Epiſcoporum ſine Romani Pontificis auctoritate non faciendas, ut conſtat ex Diplomate quod *Baronius* ex Vaticana Bibliotheca edidit. *Quod in ſe & ſuis poſteris Domino Alexandro Papæ & ſuis Succeſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quod ſine auctoritate conſilio ejus vel Succeſſorum ſuorum depoſitionem ſeu tranſlationem Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret, confirmamus.* Tranſlationes ab uno ad alium Epiſcopatum in Eccleſia Orientali illicitas fuiſſe, Nicetas Choniates teſtatur in Iſaacio Angelo, lib. 2. Narrat ſcilicet iſtum Imperatorem, *Doſitheum* Hieroſolymitanum Epiſcopum ad Sedem Regiæ Urbis provehere decreviſſe. „ Quod cum Canones

Tom. XII. Annal.

„ non permittere ſciret, Theodorum Balſamum
„ Antiochiæ Epiſcopum, virum eâ ætate Juriſ-
„ conſultiſſimum, aſtu circumvenit, & in privato
„ colloquio indignationem ſimulat, quod Eccleſia
„ piis & doctis viris ita deſtituatur, & Monaſtica
„ virtus ita obſoleverit atque evanuerit, ut nemo
„ ſit qui Univerſalem Sedem illuſtrare & opti-
„ mè gubernare poſſit. Hæc & id genus alia non
„ ſine dolore præfatus, ſubjunxit, olim fuiſſe ſibi
„ in animo, illum ex Antiochena Sede in Oecu-
„ menicam, ut illuſtrem legalis puritatis lucer-
„ nam transferre: Sed ab ea mutatione veterum
„ Canonum & Eccleſiaſticarum Sanctionum inter-
„ dicto deterreri. Si verò ipſe, ut Legum &
„ Canonum peritiſſimus, tranſlationem, ut olim,
„ ita nunc quoque habere locum, demonſtrare
„ ac vulgo perſuadere poſſit, ſe eum incunctan-
„ ter deſignaturum. Theodorus omnia rata fore
„ affirmavit. Poſtridie Concilio Pontificum in
„ æde ſacra indicto, & quæſtione illa agitatâ,
„ tranſlatio ſtatim conceſſa, & literis Imperatoris
„ confirmata eſt. Ac Antiochenus, ut ante fue-
„ rat, ita manſit Antiochenus. Doſitheus verò
„ a Sede Hieroſolymitana Conſtantinopolim eſt
„ tranſlatus. At Primatii Sacerdotes, qui ſe Ca-
„ nonibus temere violatis deceptos videbant, ex-
„ traordinaria Conciliabula inſtituunt: alienæ Ec-
„ cleſiæ occupator audit Doſitheus, ſecundo ho-
„ nore abrogato, e Sede educitur. Imperator ve-
„ rò ignominiam illam non ferens, abrogatione
„ ſublata, Doſitheum denuo confirmatum per
„ Satellites, & Palatinos Proceres in ſacram Æ-
„ dem deducit, populi motum veritus.... Cæ-
„ terùm rurſus Sede ejicitur, magno Vaſorum Cu-
„ ſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.

Galterio Lincolnienſi Epiſcopo, vitio vertit, *Guillelmus Neuburgenſis* lib.3. cap.8. quod ab illa Sede ad Rothomagenſem Archiepiſcopatum migraverit. *Poſt modicum (inquit,) electus ad Epiſcopatum Rothomagenſem, forma venuſtioris blandiente illecebrâ, novæ nuptæ valedixit. In qua re penſandum eſt quanti ſit momenti ambitus excellentiæ, quantùmque in homine pecuniâ, etiam cupidiſſimo ſuperet amorem pecuniæ. Satis quippe notum eſt, quod quantum Rothomagenſis Eccleſia Lincolnienſi præeminet majoritate dignitatis: tantùm etiam cedit illi in temporalibus commodis. Homo tamen qui Epiſcopatum Lincolnienſem propter ampliſſima commoda multùm ambierat, maluit eo relicto ad minores divitias aſcendere ſuperiùs, quàm eo retento cum majoribus divitiis ſedere inferiùs. Et quidem diu haſitaſſe dicitur utrùm eminentior an ditior eſſe eligeret, ſcrupuloſè ſecum deliberans: ſed tandem ambitus loci celſioris de amore commodi largioris triumphavit.*

XI. Etſi quibuſdam Epiſcopis Religione & ſanctimonia præſtantibus Abbatiæ cum Epiſcopatu regendæ interdum ab Eccleſia commendarentur, plura tamen Beneficia tenere ſacræ Regulæ Epiſcopis prohibebant. *B. Petrum Damianum* cum Epiſcopatu Oſtienſi duo Monaſteria rexiſſe, Vita ejus & Epiſtolæ teſtantur. Abbati cuidam, quem virum religioſum & ſapientem noverat, Abbatias *S. Remigii* Remenſis, & *S. Arnulphi* Metenſis, regendas commiſit *Gregorius VII.* Epiſtolâ 52. libri 1. Idem Pontifex *Vocamundum* Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſi Monaſterio prælecit, amoto *Gualterio* invaſore, ut conſtat ex ipſius Epiſtolis 27. & 28. libri 6. *Henricum* Principem *Ludovici VII.* fratrem Clarevallenſem Monachum ſub *S. Bernardi* diſciplina omnibus Franciæ Abbatiis ab *Eugenio III.* Pontifice Maximo præpoſitum, & paulò poſt Epiſcopum Bellovacenſem creatum, ſcribit *Joannes Pariſienſis* in Chronico ad annum 1140. *Abſaloni* Lundenſi Metropolitano Roſchildenſis Epiſcopatûs adminiſtratio permiſſa eſt ab *Alexandro III.* ut refert *Saxo Grammaticus*. Verùm illam Beneficiorum pluralitatem non quærebant religioſiſſimi Antiſtites cupiditate aut ambitione ducti, ſed caritate, & obedientiâ compulſi ſuſcipiebant; non ut ditiores eſſent, ſed ut Eccleſiæ utiliores, & ut Regularem obſervantiam in Monaſteriis reſtituerent aut foverent. *Henrici* Clarevallenſis velut Generalis Inſpectoris atque Moderatoris curæ ac regimini omnia Cœnobia commiſſa *Joannes Pariſienſis* teſtatur, ita tamen ut proprios Abbates haberent ſingula. Cæterùm Canonibus & moribus Eccleſiæ vetitam fuiſſe Epiſcopis Beneficiorum pluralitatem certiſſimum eſt. Subdecano Carnotenſis Eccleſiæ defuncto, Sylvanectenſis Epiſcopus Beneficium illud ſibi aut fratri ſuo conferri rogavit. Ipſi reſponſum eſt, *Non convenire ſibi, eo quòd Epiſcopus eſſet, neque fratri ætate adhuc & moribus immaturo.* Ita refert. *S. Fulbertus* Epiſtolâ 45. Concilium Vvintonienſe Canone I. ſtatuit *Quòd nulli liceat duobus Epiſcopatibus præſidere.* Concilium Pictavenſe anno 1078. Canone II decernit, *Ut nemo Epiſcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipreſbyteratum, Præbendam vel alios Eccleſiaſticos honores, vel in duabus Eccleſiis Prælationes exerceat, niſi in una tantùm.* Cùm *Ranulfus* Dunelmenſis Epiſcopus Lexovienſem Epiſcopatum occupaſſet, ſuorumque filiorum adhuc puerorum nomine adminiſtrandum retineret *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus *Guillelmi* Rothomagenſis Archipræſulis vigilantiam & zelum excitavit, ut hanc infamiam a Domo Dei eliminaret. *Cum enim*, inquit, *in ipſa infantia mundi in Lamech carnalis bigamia ſit culpata, quomodo poterit in Sponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia, laudari, quæ & ſacramento & in veritate ſacramenti, uni debet viro deſponſari? Eliminetur ergo de Lexovienſi Eccleſia Ranul-*

Plura Beneficia tenere an Epiſcopis liceret?

Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita Epiſcopis Beneficiorum pluralitas.

nulfus Dunelmenſis Epiſcopus, ut bigamis non admittatur: eliminentur pueri ejus, ut neophytorum hæreſis extirpetur. (Epiſt. 153.)

Calliſtus II. Pontifex Maximus decrevit ut Canonicus Pariſienſis ad Epiſcopatum aſſumptus Præbendam amitteret (Epiſt. 24.) *Illud etiam juxta Sanctorum cenſuram decernimus, ut ſi aliquis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus ad Epiſcopatûs fuerit honorem promotus, & alterius Eccleſiæ gubernacula Beneficiaque ſuſceperit; illius de qua aſſumptus eſt Eccleſia privetur Canonica.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub *Alexandro III.* Canone III. ſtatuit ut *Cùm Epiſcopus electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit, decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis a Canonibus definito, is, ad quem ſpectant Beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem.*

Reſidendi obligatio.

XII. Reſidendi neceſſitatem Epiſcopis impoſitam ex ipſa Paſtoralis muneris ratione, ex antiquis, Conciliorum & Pontificum Decretis, ex doctrina SS. Patrum, & perpetua Eccleſiæ diſciplina, adeo certum erat, & tam accurate ſanctiſſima ita lex obſervabatur, ut Novis Canonibus & Decretis illam renovare & confirmare Sæculis undecimo & duodecimo neceſſe non fuerit. Vvintonienſem Epiſcopum ab Eccleſia ſua abſentem ob cauſas quæ aliquam excuſationem habere videbantur, graviſſimis literis revocavit Joannes Sareſberienſis. *Quot & quanta mala*, inquit, *Eccleſiis Chriſti procuret Paſtoris abſentia, ſi antea nobis fuiſſet incognitum, ex ſolo peregrinationis veſtræ diſpendio potuimus didiciſſe... Audite ergo, dilectiſſime Frater in Domino, planctum eſurientium, audite voces vagientium parvulorum, audite vocem Sponſæ, quæ amore languet & veſtro deſiderio intabeſcit. Audite denique vocem Sponſi, qui vos conſtituit ſuper familiam ſuam, ut ei cibum detis in tempore. Redite itaque ad Eccleſiam veſtram, & totam Inſulam ſapientiæ & virtutis veſtræ radiis illuſtrate. Nec vos moveant damna rerum quem reſpiciunt pericula animarum. Proculdubio ſatius eſt & æquius, ut ſollicitudinis veſtræ vigilantiam commiſſæ vobis Eccleſiæ impendatis, quàm alienis...... Sed vos Mandatum Domini Papæ & Cluniacenſium veſtrorum neceſſitas detinet? Porro & ipſe Dominus Papa reditui veſtro congratulabitur, nolens Mandatum illud utilitati veſtræ præjudicium facere. & perſonam veſtram Vvintonienſi & Glaſtonienſi Eccleſiis, pluſquam Cluniacenſi non ambigitis obligatam. Illarum quippe regimen ſuſcepiſtis, a Cluniacenſibus abſoluti. Qua ergo ratione ab iſtis ad illos divertiſtis? Numquid æquum eſt, iſtis eſurientibus, illos pane ſaturari? Hæc non modo Domini Regis, ſed ferè omnium querela eſt. Præterea, ex abſentia veſtra ſe in neceſſitatibus Regni a Conſilio veſtro & auxilio queritur deſtitutum: cum Domino propitiante, Cæſari reddi debeant, quæ ſunt Cæſaris.* [Epiſt. 98. & 99.]

Quæſtiones interdum a Reſidentia diſpenſarent?

Epiſcopos a Reſidentia diſpenſare cenſebantur cauſæ nonnullæ pietatis, neceſſitatis, aut publicæ utilitatis. Primùm Eccleſiæ Romanæ viſitatio, ſeu profectio ad Sedem Apoſtolicam, ut ſuam erga Summum Pontificem obſervantiam teſtarentur, ut Pallium reciperent Archiepiſcopi, ut conſilium a Chriſti Vicario in cauſis difficillimis Eccleſiarum ſuarum regimen ſpectantibus acciperent; ſive ut ipſi conſiliis ſuis Pontifici præſto eſſent, cùm illos vocabat. De Anglorum Rege conqueſtus eſt *Gregorius VII.* Epiſtolâ I. libri VII. quòd Regni ſui Præſules a liminibus Apoſtolorum adeundis prohiberet. *Nemo enim*, inquit, *omnium Regum, etiam Paganorum, contra Apoſtolicam Sedem hoc præſumpſit tentare, quod is non erubuit facere; ſcilicet ut Epiſcopos & Archiepiſcopos ab Apoſtolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet.*

A Reſidentia diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio.

Regem Chriſtianiſſimum laudat, *Urbanus II.* quòd Epiſcopis licentiam eundi ad Concilium Romanum dediſſet (Epiſtolâ XXXVIII.) Scilicet Summus Pontifex *Poteſt a finibus terræ ſublimes quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare, & cogere ad ſuam præſentiam, non ſemel, aut bis, ſed quoties expedire videbit* (inquiebat, *S. Bernardus* Epiſtolâ CXXXI.) De hoc pietatis officio ſcribit *S. Anſelmus* Epiſtolâ XXIV. libri III. *Si Metropolitanus ſacratus Epiſcopus per totum primum annum nec Papam viventem, nec Pallium requiro, cùm poſſum, juſtè ab ipſo honore removendus ſum.* Et Epiſtolâ XXXVII. ad Urbanum II. *Noſtri*, inquit, *ordinis & officii intererat, & præſentiam veſtram ex more viſitare; & eam, ut fieri decet, condigna reverentia honorare. Et id quidem, ex quo gradum Epiſcopalem ſuſcepi, ſummo deſiderio facere concupivi, tum quia ratio id fieri poſtulabat, tum quia conſilio & alloquio veſtro frui deſiderabam, ut me de rebus neceſſariis tam privatis quàm publicis interrogantem veſtra Prudentia doceret, & Auctoritas roboraret ... Sed quia bellis undique quatimur, hoſtiles impetus indeſinenter, & inſidias adverſantium metuimus: Dominus noſter Rex extra Regnum me procedere haſtenus non permiſit, nec adhuc procedere poſſe ullatenus aſſentit. Præterea, ſi nulla alia cauſa concurrerent, quæ me faciem veſtram hoc tempore, quod valde moleſtè fero, videre prohiberent: ſufficit quod ætas, quod ægritudo, quod debilitas corporis mei, impatientem me agunt & prolixi itineris, & immenſa viarum aſperitatis. Sed inter hæc, quo labore quaque anxietate gravatus, iter arripere conarer, ſi omnipotens Deus & in Regno Anglorum bella ſedaret, & in Regnis & Regnorum Provinciis, per quas ad vos eſt eundum, illam pacem tribueret: ut quemadmodum oporteret & expediret, iter ipſum explere liceret, ſed quandiu id fieri non poteſt, impoſſibilitas me retinet.*

A Reſidentia diſpenſabat obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum.

Secundò, a Reſidentia diſpenſabant obſequium Principis, Sacri Conſiſtorii Comitatus, Legationes pro Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitate. De quibus *S. Bernardus* Epiſtolâ XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Ut ſecurè*, inquit, *præeſſe poſſitis, ſubeſſe & vos, ſi cui debetis, non dedignemini....* Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Si omnis, & veſtra. Quis vos excepit ab univerſitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Nolite illorum acquieſcere conſiliis, qui cùm ſint Chriſtiani, Chriſti tamen vel ſequi facta, vel obſequi dictis opprobrio ducunt. Ipſi ſunt qui vobis dicere ſolent: Servate veſtræ Sedis honorem. Decebat quidem ex vobis commiſſam Eccleſiam creſcere; nunc verò ſaltem in illa, quâ ſuſcepiſtis, maneat dignitate. Et vos enim veſtro Prædeceſſore impotentior? Si non creſcit per vos, non decreſcat per vos. Hæc iſti. Chriſtus aliter & juſſit, & geſſit.* Reddite, *ait*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari & quæ ſunt Dei Deo... *Porro vos ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, negotiis, Exercitibuſque adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Utile eſt Eccleſiæ ut Regum Conſiliis interſint Epiſcopi.

Epiſcopos, qui Regi Anglorum a conſiliis erant, tuitus eſt *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, ſeu *Petrus Bleſenſis* ejus nomine ſcribens ad *Alexandrum III.* Epiſtolâ 84. *Non eſt equidem novum* (inquit) *quòd Regum Conſiliis interſint Epiſcopi: ſicut enim honeſtate & ſapientiâ cæteros antecedunt, ſic expeditiores & efficaciores in Republica adminiſtratione cenſentur...... Unum noveritis, quia niſi familiares & Conſiliarii Regis eſſent præfati Epiſcopi, ſupra dorſum Eccleſiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret Clerum præſumptio Laicalis. Nunc autem, ſi quid*

in

in Eccleſia attentatur injuriam, auctoritate Pontificali corripitur: aut ſi ad hoc Eccleſiaſtica Cenſura non ſufficit, ſpiritualis gladii defectus civili ſuppletur, & ad eorum arbitrium Principalis animadverſio exercetur. Si quandoque, ut fieri ſolet, adversùs inſontes Regis indignatio vehementiùs excandeſcit, Epiſcoporum precibus temperatur. Iſtis mediantibus manſueſcit circa ſimplices Judiciarius rigor, admittitur clamor pauperum, Eccleſiarum dignitas erigitur, relaxatur pauperum indigentia, firmatur in Clero libertas, pax in populis, in Monaſteriis quies, juſtitia liberè exercetur, ſuperbia deprimitur, augetur Laicorum devotio, Religio fovetur, diriguntur Judicia, Leges acceptantur. Decreta Romana vim obtinent, & poſſeſſiones Eccleſiæ dilatantur. Illi ſingulis præcipuis Solemnitatibus ſuis interſunt Eccleſiis, ubi eleemoſynarum largitione, conſolatione pupillorum ac viduarum, ſubjectorum correptione, atque aliis ſanctitatis operibus redimunt dies, quos in Curia conſumpſerunt ... Ab hac equidem Curialitate noſtros quandoque voluimus Epiſcopos prohibere, ſed conſiliis & prudentibus viris viſa eſt expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos ſi extraheremus a familiaritate illius ſubtraheremus quietem Monaſteriis, oppreſſis ſolatium, Eccleſiis libertatem. Unde licet propter incommoditates varias, quas ibi ſuſtinent, deſiderio deſiderarent egredi: publicæ tamen utilitatis obtentu, Fratrum noſtrorum conſilio, non ſolùm in hac vita caſtrenſi tolerari, ſed ad eam trahi debuerant, & compelli. Idem Epiſtola CL. mollit quæ Epiſtolà XIV. aſperiùs in Aulicam vitam ſcripſerat, & conveniens eſſe fatetur, ut Clerici aliqui, imò & Epiſcopi in Aulis Regum verſentur, modò gregis ſui ſolicitudinem non excutiant, & Aulæ vitia non imitentur. *Non ſolùm* inquit, *toleranda, ſed deſideranda eſt plerùmque cùm Principibus converſatio Clericorum. Legimus quidem Sacerdotes & Prophetas frequentiam & familiaritatem cum Regibus habuiſſe. Tunc enim ſalubriter diſponitur vita Regum, cùm Religioſorum hortamenta ſectantur, & ducuntur conſilio Sapientum. Verumtamen, licèt Epiſcopos, & alios qui curam in ſe gregis dominici ſuſceperunt, Regum Conſiliis frequenter expediat intereſſe, ſua tamen intereſt, ne miniſterium vigilantiæ Paſtoralis evacuent, ſed ſint in conſpectu Regum ſuæ conditionis memores, & Petri naviculam, cui præſunt, inter tempeſtuoſos fluctus Curiæ non relinquant. Nam & vectes, quibus arca Domini deferebatur, licèt moveri, & trahi in varias partes poſſent, extrahi tamen aut avelli omnino non poterant. In quo manifeſtiſſimè figuratur, quòd Eccleſiæ Prælati, etſi ad varias Reipublicæ neceſſitates diſtrahuntur ad tempus, a Sponſæ amplexibus, & a populi ſibi crediti ſolicitudine minimè ſeparentur.* Synodos Oecumenicas, Nationales, aut Provinciales, necnon Regni Comitia, quibus ob Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitates intereſſe debebant Epiſcopi legitimas fuiſſe cauſas a Reſidentia diſpenſantes, nemo inficias ibit.

Epiſcoporum Jurisdictio.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſeculis undecimo & duodecimo. Clericorum cauſas ſive civiles, ſive criminales uni Epiſcoporum tribunali Canonicæ Leges reſervabant. In Conſtitutionibus quas Legati *Alexandri II.* Pontificis Maximi anno 1067. Mediolanenſibus obſervandas præſcripſerunt, caput iſtud legitur de Juriſdictione Epiſcopali. *Integram quoque habeat Epiſcopus in omnem ſuum Clerum canonicè judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate quàm extra, per omnes Plebes & Capellas: ut dum Clerici fuerint a ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute & Canonum auctoritate conſiſtant quieti, & Archiepiſcopo ſuo obediant devoti.*

Cauſæ omnes Clericorum, eccleſiaſticæ, civiles, criminales, Epiſcoporum tribunali ea a-

tate reſervata.

In Italia.

Urbanus II. ad *Rodulphum* Comitem de Clericorum a Sæcularibus Judiciis immunitate ita ſcripſit Epiſtolà XIV. *Noſſe te volumus; quia nulli ſæcularium Domino poteſtatem in Clericos habere licet, ſed omnes Clerici Epiſcopo ſoli debent eſſe ſubjecti. Quicumque verò aliter præſumpſerit, canonica proculdubio ſententiæ ſubjacebit.* Concilium Melfitanum, *Urbano II.* Præſide anno 1089. celebratum, Canone X. ita ſanxit: *Ne gravamen aliquod Sancta patiatur Eccleſia nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus & cenſemus.*

In Gallia.

Concilium Nemauſenſe ab eodem Pontifice anno 1096. habitum, Canone 14. ſtatuit, ut nullus *Clericos* vel *Monachos in Curiam ſuam ad ſæculare cogat venire Judicium: quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe anno 1148. ab *Eugenio III.* congregatum Canone V. Epiſcopalem Juriſdictionem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis aſſeruit. *Decernimus etiam*, inquit, *ut Laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de negotiis Eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum Laïcorum Judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere.*

MCLIX.

Epiſcopalis Juriſdictio in Anglia.

Cùm *Stephanus* Angliæ Rex Caſtella Eccleſiæ occupaſſet, ac Epiſcopos ea tradere renuentes detineret, *Henricus* Vvintonienſis Epiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Regiſque frater dixit: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis, ſed Canonum judicium: ſine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nullâ poſſeſſione privari debuiſſe.* Ita refert *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. II. *Hiſtoriæ Novellæ*, pag. 182. Sanctiſſimus Archipræſul Cantuarienſis & Martyr *Thomas* ad mortem uſque pro Clericorum immunitate a foro ſeculari, & pro Epiſcopalis Juriſdictionis Legumque Canonicarum defenſione certavit. Graviſſimam diſſenſionem quæ ipſum inter & *Henricum II.* Regem emerſit, ex Juriſdictionis Epiſcopalis uſurpatione, & Privilegiorum Cleri violatione a Rege facta originem ſumpſiſſe, *Guillelmus Neuburgenſis* lib. II. *De Rebus Anglicis*, Cap. XVI. commemorat. Unum e Regiarum Conſuetudinum capitibus, quæ *Henricus II.* Angliæ Rex in Conciliabulo Clarendonenſi promulgavit, Clericorum criminales cauſas ad forum ſeculare trahebat: *Ita quòd Regis Juſtitiarius mitteret in Curiam Sanctæ Eccleſiæ ad videndum quomodo res ibi tractaretur. Et ſi Clericus convictus, vel confeſſus fuiſſet, non deberet eum de cætero Eccleſia tueri.* Hoc verò Caput ab *Alexandro III.* damnatum eſt. Ad *Henricum* Regem ea de re ſcripſit idem Pontifex Epiſtolà X. *Sicut Clerici a viris ſæcularibus vita & habitu diſtinguuntur, ita & Judicia Clericorum a Laïcorum Judiciis diverſa penitus comprobantur .... Si te in aliquo Judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat, veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei, vel juramenti emergunt, cauſa ſuper rebus, poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quàm etiam expediret.*

Anno MCLXIII.

Epiſcopalis Juriſdictio in Normannia.

Anno 1190. orta inter Eccleſiam Rothomagenſem, & *Vvillelmum* Normanniæ Seneſcallum de Eccleſiaſtica Juriſdictione contentio, præſentibus Normanniæ Baronibus, hacce Conventione compoſita eſt. *In primis determinatum eſt de Clericis, quòd nulla occaſione a ſæcularibus Poteſtatibus capiantur, niſi pro homicidio, furto, & incendio, vel hujuſmodi enormi flagitio, quod ad Placitum gladii pertineat,*

tinent, & tunc cùm requiſiti fuerint ab Eccleſiaſticis Judicibus, quieti reddentur in Eccleſiaſtica Curia judicandi.

Item generaliter omnes de fidei læſione, vel juramenti transgreſſione quæſtiones in Eccleſiaſtico Foro tractabuntur. Super Treuga verò violatione antiqua conſuetudo, & Chartarum Henrici & Richardi Illuſtrium Regum Angliæ tenor obſervabitur.

Item quæſtiones de dote vel donatione propter Nuptias, quando mobilia, vel ſe moventia petentur, ad Eccleſiam referentur. Quæſtio verò ſuper iiſdem de immobilibus, Dominis noſtris Regi & Archiepiſcopo determinanda reſervatur.

Item in Conventualibus Eccleſiis, Abbates, vel Priores, aut Abbatiſſæ, cum aſſenſu Diœceſani Epiſcopi eligentur.

Item nulla fiet recognitio in Foro ſæculari ſuper poſſeſſione quam Viri Religioſi, vel quæcumque Eccleſiaſtica perſona XX. annis vel ampliùs poſſederint. Similiter nulla fiet recognitio, ſi cartâ, vel alio modo eleemoſynatam eſſe poſſeſſionem probare potuerint: ſed ad Eccleſiaſticos Judices remittentur.

Item diſtributio eorum quæ in teſtamento relinquuntur, auctoritate Eccleſiæ fiet, nec decima pars, ut olim, ſubtrahetur. De bonis verò Clericorum, etſi dicantur fuiſſe uſurarii, vel quocumque genere mortis præventi, nihil pertinet ad ſæcularem Poteſtatem, ſed Epiſcopali auctoritate in pias cauſas diſtribuentur.

Si quis ſubitanea morte, vel quolibet alio fortuito caſu præoccupatus fuerit, ut de rebus ſuis diſponere non poſſit, diſtributio bonorum ejus Eccleſiaſticâ auctoritate fiet. Hæc ex Epiſtolâ Cleri Normanniæ ad omnes Chriſti Fideles diſcimus, apud *Radulphum de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum*. Præerat tunc Rotomagenſis Eccleſiæ Sacris *Vvalterus*, quo abſente, ad Sacram ſcilicet Expeditionem cum *Richardo* Rege profecto, *J. de Conſtantiis* Decanus eamdem Eccleſiam procurabat.

Vvalterus Rotomagenſis Archiepiſcopus Eccleſiaſticæ Juriſdictionis vindex fortiſſimus.

Vvalterus ille Archipræſul, cui cognomen *Magnifico*, Juriſdictionis & libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præbuit fortiſſimum: colloquio ſiquidem inter *Richardum I.* Anglorum & *Philippum Auguſtum* Francorum, Reges habito, paceque compoſita, *Richardus* Archiepiſcopum, & Capitulum Rotomagenſe rogavit, ut pro eo fidejuberent, ſponderentque, niſi ſingula Pactorum conventorum capitula religioſè ſervaret ipſi ad ſolutionem duarum marcarum tenerentur. Authenticum Pactorum ſibi exhiberi petiit, ægrèque obtinuit *Vvalterus*. Pactis hæc inſerta deprehendit: *Non licere Archiepiſcopo Rotomagenſi in terras vel homines Regis Francorum, ſeu Regis Anglorum, Interdicti vel Excommunicationis Sententiam dictare præter aſſenſum IV. Clericorum ab ipſis Regibus pro voluntate ſua eligendorum. Quòd ſi lata fuerit, ad eos ſpectabit cognitio ſententiæ, utrùm tenere debebit, vel non. Quòd ſi injuſtam eſſe protulerint, Rex in cujus terram vel homines Eccleſiaſticam exercuerat Sententiam, ad mobilia & immobilia Archiepiſcopi manus extendet, & ea in proprios uſus convertet, donec Sententiam relaxaverit, & ei ſecundùm arbitrium dictorum IV. Primatum ſatisfecerit. Annexum erat, ut illata Eccleſiis ſeu quibuſcumque Perſonis Eccleſiaſticis ſeu Viris Religioſis injuriæ damna remitterentur, & Interdicti vel Excommunicationis Sententiæ propter hæc lata ſine ulla ſatisfactione ſolverentur.* His animadverſis generoſus Archipræſul in omnes *Authentici* auctores & fautores, duorum dumtaxat Regum perſonis exceptis, excommunicationis ſententiam tulit. Altera die ad Regem Francorum acceſſit Archipræſul, ejuſque Majeſtatem rogavit, num ſibi *ſalva integritate Ordinis ſui, & juris & poteſtatis Eccleſiæ Rotomagenſis concederet fidejubere pro Rege Angliæ.* Rex contradixit. Ad Eccleſiam ſuam rediit Archipræſul. Mox a Rege Angliæ vocatus, intellexit ſe ab ejus Majeſtate urgendum atque compellendum, ut illius & Regis Francorum voluntati morem gereret. Quamobrem noctu & clam recedere maluit, quàm periculum libertatis & Juris Eccleſiaſtici cum *diſpendio famæ & bonæ conſcientiæ incurrere*. Cameracum itaque ſeceſſit, meliorem eventum expectans. Id ex ipſius *Vvalteri* Archiepiſcopi Rotomagenſis Epiſtolâ ad *Radulphum* Londonienſem Decanum diſcimus, apud *Radulphum de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum 1196. Profugo Archipræſule, Rex Archiepiſcopatus bona cœpit, Clericoſque vexavit, ut docet Epiſtola ipſi *Vvaltero* ſcripta ab Amico. Res tandem fœliciter compoſita eſt. A Regibus obtinuit generoſus Archipræſul, ut ſarta tecta maneret Archiepiſcopi & Eccleſiæ Rotomagenſis Juriſdictio & libertas: utque eidem Eccleſiæ annuus quingentarum librarum redditus in damnorum compenſationem conferretur. Id ipſe docet altera ad *Radulphum* Decanum Londonienſem Epiſtola, apud *Radulphum de Diceto*, pag. 691. *Vvalteri* Archipræſulis conſtantiam laudavit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, ipſique ad meritum obedientiæ prohibuit ne tam iniquè Regum Conventioni præberet aſſenſum, juſſitque ut Juriſdictionis Officium pro more in ſua Provincia exerceret: ſeque confirmaturum Sententias, quas in ſuos ſubditos canonicè promulgarat, vel erat promulgaturus. (Epiſtola 260.)

Epiſcopalis Juriſdictio in Suecia.

Epiſt. XIX. Append. I.

In Suecia non minùs quàm in Anglia, ſæcularis Poteſtas vulnus graviſſimum Epiſcopali Juriſdictioni inferebat, cui pariter mederi conatus eſt *Alexander III.* Epiſtolâ ad Uſpalenſem Archiepiſcopum & ejus Suffraganeos. „ Accedit ad hæc, „ *inquit*, quòd Clerici, ſive ipſi adversùs Laïcos, ſive Laïci adversùs eos, litigantes experiri voluerint, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum Inſtituta ſive Leges agere, „ vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur: „ verùmetiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo „ Dei ſuccenſi aliquando exercetis, aliquam contra vos cauſam inobedientis gregis invidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad „ aliquod æquè prohibitum & execrabile judicium „ provocamini: nulla Canonibus qui id prohibent, ſeu Pontificali Dignitati exhibita reverentiâ vel honore. *Et infra:* Ne Clerici ad „ ſæcularia Judicia pertrahantur, & Romanorum „ Imperatorum Leges prohibent, quæ tamquam „ Canones ubi Canonibus non obviant, ſunt obſervandæ; & Sanctorum Patrum ac Prædeceſſorum noſtrorum auctoritas interdicit.

Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopalem Juriſdictionem reveriti.

Quam religioſè Juriſdictionem Epiſcopalem Chriſtianiſſimi Reges reveriti ſint, idem Pontifex teſtatur ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem ſcribens de *Nicolao* quodam, qui a Turonenſibus Canonicis læſus, cauſam ad Sedem Apoſtolicam detulerat. „ Sic enim [*inquit*] Sacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, „ in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt quòd „ hi quibus a Clericis injuria irrogatur, eos apud „ Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum „ injuria infra Sacros Ordines peragitur, de „ conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora „ accepimus obſervatum. (Epiſtolâ 77. Append. II.)

Epiſcopalis Juriſdictio Con-

Concilium Oecumenicum Lateranenſe III. Canone 14. Juriſdictionem & immunitatem Eccleſiaſticam, diſtricto in Laïcos ipſam violantes ac perturbantes anathemate tuitum eſt his verbis: *Sanè quia Laïci quidam Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos, ſuo Judicio ſtare compellunt: eos*

qui

a III Lateranenſis tertii, & Pontificum Decretalibus firmata.

Qui de cætero id præſumpſerint, a Communione Fidelium decernimus ſegregandos. Idem ſtatuit Concilium Dalmatiæ a Legatis Apoſtolicis anno 1199. celebratum, Canone V. *Sub excommunicatione prohibemus*, inquit, *ne aliquis Laicus Clericum ad peregrina Judicia trahere præſumat, veluti candentis ferri, vel aquæ, vel cujuſlibet alterius Judicii: Non enim pertinet ad Laicum Clericum judicare. Si autem Clericus peccaverit, ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel etiam Prælato ſuo, aut Romano Pontifice judicetur.*

Lucius III. Pontifex Maximus Clericum de quocumque crimine coram Eccleſiaſtico Judice conveniri debere, contrariâ conſuetudine non obſtante, ſcripſit ad Strigonienſem Archiepiſcopum, his verbis: *Cùm Imperator dicat, quòd Leges non dedignantur ſacros Canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debent coram Eccleſiaſtico Judice conveniri, non debet in hac parte Canonibus ex aliqua conſuetudine præjudicium generari.* Refertur Cap. *Clerici*, Tit. *De Judiciis*, Lib.II. Decretalium.

Celeſtinus III. Clericos criminis convictos, ſi poſt exauctorationem, excommunicationem, & ultimum anathema in crimine perſeverent, ſæculari poteſtati tradendos ſtatuit. *A nobis*, inquit, *fuit quæſitum, utrùm liceat Regi, vel alicui ſæculari perſonæ judicare Clericos cujuſcumque Ordinis, ſive in furto ſive in homicidio, vel perjurio ſeu quibuſcumque fuerint criminibus deprehenſi: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi Clericus in quocumque Ordine conſtitutus, in furto vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè, atque convictus, ab Eccleſiaſtico Judice deponendus eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri: poſtmodum verò ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt Poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium vel alia legitima pœna inferatur.* (lib.II. Decretalium Tit. *De Judiciis* Cap. *Cùm non ab homine.*)

Cùm Bellovacenſem quemdam Canonicum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus de crimine reſponſorum ad Curiam ſuam vocaſſet, Bellovacenſes Canonici *Ivonis* Carnotenſis Epiſcopi conſilium rogarunt, quid facto eſſet opus hac in cauſa. Reſpondit ſanctus & eruditus Præſul, ipſos, ſi viri fortes eſſent, pro tuenda Juriſdictione & immunitate Eccleſiaſtica extrema quæque paſſuros: id tamen conſilii ſe ipſis dare non audere in his anguſtiis, quibus neceſſe eſt ut Legem Eccleſiæ, vel Regem offendant, ſed ſequi illos oportere, quod ſuæ tolerabilius erit infirmitati.

Prudens Ivonis Carnotenſis conſilium.

„ Quia, *inquit*, res veſtra in anguſto poſita eſt,
„ prout oporteret, certum vobis conſilium dare
„ non poſſumus: quia in hoc negotio veſtro, niſi
„ Deus miſericorditer conſulat, oportet ut aut
„ Legem offendatis, aut Regem. Si enim Con-
„ canonicum veſtrum criminaliter impetitum alibi
„ quàm in Eccleſia examinari conceditis, Cano-
„ nicam Legem offenditis: ſi audientiam Regalis
„ Curiæ reſpuitis, Regem offenditis. In qua diſ-
„ ceptatione, cum ipſi & ratione, & auctoritate
„ ſciatis quid ſit verius, quid honeſtius, tamen
„ pro temporum opportunitate ſequi vos oporte-
„ bit, quod infirmitati veſtræ erit tolerabilius.
„ Si autem ſciremus vos eſſe paratos ut cum gau-
„ dio tolerare poſſetis ruinas domorum, exter-
„ minationes corporum, rapinas bonorum veſtro-
„ rum, poſſemus vos exhortari ut ſequeremini
„ conſilium Suzannæ, quæ magis elegit in manus
„ hominum incidere, quam Dei Legem derelin-
„ quere. Sed quia in donis ſpiritualibus conſilium
„ & fortitudo conjuncta ſunt, conſilium aliud,
„ niſi quod patientia veſtra tolerare poſſit, dare
„ non audemus: quia qualis veſtra ſit fortitudo,
„ ignoramus. De Curia autem in cauſis Clerico-
„ rum vitanda, quid Decreta, quid Canones,
„ quid & mundanæ Leges clament, & apud vos
„ habetur, & nos ex parte ſcripſiſſemus, &c.
(Epiſtolâ 137.)

Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni Epiſcopali obnoxii.

Epiſcoporum Juriſdictioni Laïci quoque ob certa quædam crimina obnoxii erant. Sacerdotum concubinas Synodus Romana *Leonis IX.* anno 1051. & Londineoſis anni 1127. ſervitute damnarunt. Conc lium Juliobonenſe anno 1080. Canone XIII. decernit ut *Parochianorum crimina Epiſcopo pertinentia, ubi conſuetudo fuit, Epiſcoporum Judicio examinentur. Si contradictio Judicationis facta fuerit, ante Epiſcopum definiatur.* Concilium Oecumenicum Lateranenſe II. anno 1139. Can.18. Incendiarios excommunicat, & veniam petentibus, præter reſtitutionem, militiam ſacram in Palæſtina vel Hiſpania per annum integrum in Pœnitentiam imponit. Principibus tamen non adimit pœnas in ipſos decernendi poteſtatem, de conſilio Epiſcoporum. *Sanè* (inquit Canone XX.) *Regibus & Principibus facultatem faciendæ Juſtitiæ conſultis Archiepiſcopis & Epiſcopis, non negamus.* Quo ex Canone colligitur, reos quos Eccleſia publicæ pœnitentiæ addixerat, a Magiſtratibus multari ac plecti nihilominus potuiſſe, at ſententiam capitis, aut minutionis membrorum in illos non fuiſſe latam: ſi quidem Epiſcopi Judices cum Laicis Magiſtratibus ſedebant. *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus ejuſdem Politiæ teſtis eſt Epiſtolâ centeſima-primâ ad *Adelam* Comitiſſam. *Omnes* (inquit) *Pſeudo-Prædicatores, & Pſeudo-Monachi, & Pſeudo-Clerici fornicatores, adulteri, fœneratores, & alii qui in Chriſtianiſſimo offendunt* [*exceptis his qui pœna capitali puniendi ſunt*] *a nobis diſtringendi & corrigendi ſunt, & ipſi, & eorum res, noſtri ſunt Juris. Et hæc eſt antiqua & inconcuſſa conſuetudo non tantùm Carnotenſis Eccleſiæ, ſed omnium Eccleſiarum per totum Regnum Galliarum.*

S. *Kanutus* Rex Daniæ, & Martyr, *Literatorum Controverſias vulgaris fori conditione exemptas, ad ejuſdem profeſſionis Judicium relegabat. Iiſdem Religionis reos, objecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permiſit. Quibus etiam in omnia quæ adversùm divina committerentur, animadverſionis arbitrium tradidit, cunctaſque hujus generis actiones Sacerdotali Judicio deſtinatas, a publico Foro ſecrevit, ne honore impares conditio æquaret.* Ita refert *Saxo Grammaticus*, Hiſtoriæ Danorum Lib.XI.

Servitutem illam Summi Pontificis & Epiſcoporum, qua litigantium cauſis audiendis & judicandis incumbebant, deplorat S. Bernardus Lib. I. *De Conſideratione*, Cap.III. VI. & X. monetque *Eugenium III.* Eccleſiaſtici Fori abuſus emendet, Litigatorum fraudes, Advocatorum artes, litium ambages præcidat, curet denique ut cauſæ breviter finiantur.

Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis adminiſtri.

In ſuos Officiales Eccleſiaſticæ Juriſdictionis adminiſtrationem Epiſcopi Sæculo XI. & XII. tranſtulere, qui ſæpe commiſſa poteſtate ad emungendam pecuniam, ad inſontes opprimendos, ad abſolvendos noxios abutebantur, teſte *Petro Bleſenſi* Epiſtolâ XXV. ad Officialem Epiſcopi Carnotenſis, cui auctor eſt, ut, *Si credit in Deum, relinquat Officialis Officium, Miniſterium damnationis, rotam malorum, ſpiritum vertiginis, qui ipſum ad inania circumvolvit.*

Canonicæ Epiſcoporum Judicia.

XIII. Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervatı erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam primam interdum cau-

cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere, ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant. De quo Diſciplinæ capite S. *Leo IX.* Epiſtolâ 4. ad *Petrum & Joannem* Epiſcopos Africanos ita ſcripſit: *Sed hoc vos non lateat, non debere præter ſententiam Romani Pontificis univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi. Quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, definitivam tamen ſententiam, abſque conſulto Romani Pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in Sanctis Canonibus ſtatutum ſi quæritis, poteſtis invenire; ſcilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ per Sanctam & Principalem B. Petri Sedem a Succeſſoribus ejus diffiniendæ ſunt.*

Cauſarum Epiſcopalium prima cognitio Provincialibus Conciliis competebat; finitiva ſententia, Romano Pontifici.

Alexander II. Senonenſem Archiepiſcopum admonuit ut in Aurelianenſem Epiſcopum ſimoniæ reum ſententiam ferret, ac *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem hortatus eſt Epiſtolâ 6. ut illud cum ipſo perageret negotium. *Super Aurelianenſem denique, qui ſimoniacè Epiſcopatum obtinuiſſe, & inde perjurium tribus aliis ſibi adhibitis, incurriſſe probatur, Sententiam dare Archiepiſcopum Senonenſem, literis noſtris admonuimus: quem nimirum ut cum ipſo convenias, & negotium illud pariter agas, Apoſtolica Auctoritate hortamur.* Eidem præcepit Epiſtolâ XVIII. ut Bellovacenſem Epiſcopum rerum Eccleſiaſticarum dilapidatorem caſtigaret, ac Ambianenſem ob injuriam Corbeienſi Abbati illatam ad ſatisfactionem adigeret. Si verò has cauſas finire per ſe non poſſet, eas ad Sedem Apoſtolicam referret, ejus auctoritate finiendas. *Belvacenſem*, inquit, *Epiſcopum, quem res Eccleſiaſticas, & populum Dei atrociter diſperdentem audivimus, ſi verum eſt, jubemus ita virga ſanctæ auctoritatis ferias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus exemplo corrigantur. Porro Ambianenſis Epiſcopus a nobis admonitus, ab injuria Corbejenſi Abbati illata, non veritus noſtram auctoritatem, non modò non deſiſtit, verùmetiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturiùs convoces, eorum contentioni finem canonicè impoſiturus. Quod ſi per te nequiveris, rem totam ad Sedem Apoſtolicam temperius per Epiſtolam referas, ut Apoſtolica Auctoritate hæc contentio ſopita conquieſcat.* Eas dumtaxat cauſas ad Sedem Apoſtolicam remitti jubet *Alexander*, quas per ſe *Gervaſius* dirimere non potuerit.

Guillelmus Nothus Dux Normannorum, & deinde Rex Anglorum, *Malgerium* Archiepiſcopum Rothomagenſem, Patruum ſuum, qui ſacrâ dignitate ad luxum abutebatur, Eccleſiæ theſaurum dilapidabat, multorumque criminum laborabat infamiâ, deponi curavit in Synodo: qua de re *Guillelmus Pictavenſis*, Lexoviorum Archidiaconus, coævus Auctor ita ſcribit in Geſtis Vvillelmi Ducis: *Læſit inſuper* Malgerius *injuria non levi Eccleſiam univerſalem, cujus unicum Primatem Summum in orbe terrarum Antiſtitem, non quâ decuit obedientia veneratus eſt: Nam Apoſtolici Mandato ſæpius ad Romanum Concilium accitus, renuit ire. Sanè pigebat Rothomagum, pigebat cunctam Normanniam Archipræſulis, qui cùm honeſtatis forma eminentes quoſque antecedere deberet, infimarum perſonarum teſtimonio accuſante confutabatur, univerſorum deſpectu degradandus cenſebatur. Princeps igitur animadvertens jam non monitis agi oportere in cauſa præcipuæ gravitatis, ne ultra patiendo, ſuperni Judicis iram irritaret in ſe, depoſuit Patruum in publico Sanctæ Synodi, Apoſtolici Vicario, cunctiſque Normanniæ Epiſcopis juxta Canonum auctoritatem ſententiam dantibus unanimi conſenſu.*

Stigandus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Concilio Vvintonienſi exauctoratus eſt *Alexandro II.* Pontifice Maximo conſentiente, ut ſcribit *Thomas de Vvalſingham* in *Ypodigmate Neuſtriæ*, ad annum 1070. *In Concilio Magno celebrato Vvintoniæ, jubente & præſente Guillelmo, Alexandro Papa conſentiente, Stigandus Doroberneuſis Archiepiſcopus degradatur tribus ex cauſis: quia Epiſcopatum Vvintoniæ cum Archiepiſcopatu injuſtè poſſidebat: Et quia vivente Archiepiſcopo Roberto, non ſolùm Archiepiſcopatum ſumpſit, ſed & ejus Pallio, quod Cantuariæ remanſit, dum injuſtè pulſus eſt ab Anglia, in Miſſarum celebratione uſus eſt: Et poſt a Benedicto, quem Romana Eccleſia excommunicavit, eo quod Apoſtolicam Sedem invaſit, Pallium ſuſcepit.*

In Articulis qui vulgò *Dictatus Gregorii VII.* vocantur, tertius Epiſcoporum depoſitionem, finitivam utique, Romano Pontifici reſervat. *Quòd ille ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare.* Quartus verò ſic habet: *Quod Legatus ejus omnibus Epiſcopis præſit in Concilio, etiam inferioris gradûs, & adversùs eos ſententiam depoſitionis poſſit dare.* Dictatum Gregorio VII. ſuppoſitum in Diſſertationibus probabo. Sanè *Gregorius VII.* Epiſcoporum cauſas ut plurimùm judicari permiſit in Synodis quibus ejus Legati præerant, & reos deponi: ita tamen ut Legati ad ipſum referre tenerentur quæ iſtis in cauſis geſta erant, ut a Sede Apoſtolica confirmarentur. Sic *Hugonem* Dienſem Epiſcopum referre ad ſe juſſit de cauſa Carnotenſis Epiſcopi, Epiſtolâ 11. Libri 6. Appellationes etiam admittebat, ut factum eſt in cauſa Archiepiſcopi Auſcitani, & Epiſcopi Bigorritani, quos a *Geraldo* Epiſcopo Oſtienſi Legato ſuo in Synodo Gallicana depoſitos, Romæ abſolvit, ut conſtat ex ejus Epiſtolâ 16. Libri primi. Interdum appellatione admiſſâ cauſam integram remittebat ad Legatos ut eam rurſum in Plenario Concilio judicarent: quod ſanè a Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Hujus moris exemplum videre eſt in cauſa *Lamberti* Morinenſis Epiſcopi, Epiſtolâ 32. Libri 9. Aliquando finitimis Epiſcopis cognitionem delegabat, qui cauſam in Synodo examinarent, ac Sententiam finitivam in reos Auctoritate Apoſtolica dicerent; quamquam Synodos proprio nomine, proprioque jure, primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiteretur. Ita factum eſt in cauſa *Raynerii* Aurelianenſis Epiſcopi, cui examinandæ ac judicandæ Senonenſem ac Bituricenſem Archipræſules, eorumque Suffraganeos delegavit, Epiſtola 8. Libri 5. *Auctoritate*, inquit, *Apoſtolica vobis præcipimus, ut ad examinationem actuum ſuorum, in locum quem magis aptum probaveritis, conveniatis, ad quem priùs literis veſtris eum convocetis: ibique de ſupradictis vobis reſpondeat; & ſi poteſt, ſe innocentem reddat. Quod ſi fortè in contumacia ſua permanens, infra quadraginta dies admonitionis venire contempſerit, aut veniens de omnibus ſupradictis canonicè ſe non expurgaverit; Judicio Sancti Spiritûs, & Auctoritate Apoſtolica, Sententiam damnationis & depoſitionis, ſine omni ſpe reſtitutionis, in eum promulgamus. Quam vos, ſicut decet ſequentes, per aures circumſtantis populi diffundite; & Sanſonem ipſum, de quo vos mihi ſcripſiſtis, qui Beati Petri conſilium & noſtrum expetiit, in loco illius Depoſiti ſecundùm Deum ſubrogate.* Sententiam depoſitionis in eos pronuntiat, decernendo quid jure mereantur, quam nihilominus ab Epiſcopis ferendam ſtatuit, ut a Judicibus, non ut meris executoribus.

Urbanus II. Gaufridum Carnotenſem Epiſcopum ob adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones depoſuit, & *Yvonem* Carnotenſem Epiſcopum a Clero electum conſecravit. *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis Metropoleos, Provincialiumque Epiſcoporum jura violari conqueſtus eſt, *Yvonem* velut invaſorem habuit, Synodum Provincialem Stampis celebravit, in qua ipſum deponere, &

Gauffridum reſtituere conatus eſt: ſed appellatione ad Sedem Apoſtolicam has molitiones *Yvo* eluſit. Rem ipſe memorat Epiſtolis VIII. & XII. In priori quidem ad *Richerium* ſcripta hæc habentur; *Dicitis me Sedem invaſiſſe Gaufridi Coëpiſcopi veſtri: in quo manifeſtè contra Sedem Apoſtolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantùm in vobis eſt, deſtruitis; & quod illa deſtruxit, vos ædificare contenditis; cujus Judiciis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt hæreticæ pravitatis notam incurrere, cum Scriptura dicat.* Hæreticum eſſe „ conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concordat. *Præterea, famæ veſtræ non bene conſulitis, qui caprum emiſſarium, cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones per omnem fermè Latinam Eccleſiam publicata ſunt, qui pro his & aliis ſimilibus a Sede Apoſtolica damnatus eſt; ita ut ſe purgare non valens, Virgam Paſtoralem redderet & Annulum: De quo Apoſtolicum accepiſtis Decretum,* „ *in hæc verba:* Quicumque Gaufridum depoſi„tum deinceps juverit ad infeſtandum vel rein„vadendum Carnotenſem Epiſcopatum, excom„municatum eum eſſe cenſemus: *Adhuc Epiſcopum vocare, in Epiſcopum reformare contenditis.* In poſteriori verò Epiſtolâ ad *Urbanum II.* ita ſcribit; *Notum facio Beatitudini veſtræ, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, conſilio Pariſienſis Epiſcopi infatuatus, adhibito ſibi eodem Pariſienſi Epiſcopo, & duobus aliis non diſſimilis vecordiæ, Meldenſi & Trecaſſino, hoc anno Stampis de Ordinatione quam a vobis acceperam, me inordinatè ſatis accuſavit, dicens me in Majeſtatem Regiam offendiſſe, qui a Sede Apoſtolica Conſecrationem præſumpſeram accepiſſe. Cum itaque conarentur Gaufridum depoſitum, contra Decretum veſtrum in priſtinum ſtatum reformare, & in me depoſitionis Sententiam proferre, Sedem Apoſtolicam appellavi.* Idem nihilominus Yvo in ſua Canonum ac Decretalium Collectione ea deſcripſit ſive ex apocryphis Pontificum Epiſtolis, ſive ex monumentis legitimis antiquorum Conciliorum, quæ antiquam Judiciorum Epiſcopalium formam referunt, ac finitiva tantùm Judicia, ſolaſque Appellationes Sedi Apoſtolicæ deferunt. Conferantur Partis Quintæ Capita CCXLIV. CCXLIV-CCXLVIII. CCLVII. CCLVIII. CCLX. CCLXII. & CCLXIII.

Cap. Nolite. Diſtinct. 9.

A Legatorum Apoſtolicorum ſententiis in Synodis lata Epiſcopi depoſiti ad Summum ipſum Pontificem poterant appellare.

Goffridus Vindocinenſis Epiſtolâ XXI. *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatum arguit, quòd ſe deponendi Epiſcopos, interclusa etiam appellationis via ad Sedem Apoſtolicam, poteſtatem habere gloriaretur. *Quod me præſente,* inquit, *etiam coram Laïcis prædicaſtis: Vos videlicet Epiſcopos deponendi habere poteſtatem, novum genus præſumptionis putamus: quia nulla ratione Legatis Apoſtolicæ Sedis conceditur, quod ad ſolius Romani Pontificis pertinet dignitatem. Sed ſi ita eſt, ut a vobis publicè prædicatum agnoſcitur; quaſi alterum Papam vos feciſtis: & ad Romanam Eccleſiam, quam nunc uſque in ſua neceſſitate liberè quiſque appellare potuit, vox appellationis negatur. Nos tamen credebamus, Mediocritatem veſtram Legationem habere Sedis Apoſtolicæ, non Apoſtolicam Sedem eſſe: & a Domino Papa partem ſuſcepiſſe ſolicitudinis, quam ſolummodo cæteri Legati ſuſcipiunt, non plenitudinem exercere poteſtatis.* Legatis itaque, quos Romani Pontifices undecimo & duodecimo ſæculo frequentes mittebant, Canonum executionem procurare, & Synodos cogere incumbebat, ſi Metropolitani officio ſuo deeſſent; ipſoſque, non minùs quàm alios Epiſcopos in illis Synodis judicare, ac deponere: ſed Præſules depoſiti a ſententia Synodi ac Legatorum ad Sedem Apoſtolicam appellare poterant.

Gratianus Cauſa II. Quæſt. VI. ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt: Itaque ſupponit prima Judicia eſſe a Metropolitanis & Synodis exercenda. Qua de re Yvo Carnotenſis Epiſcopus, Juris Canonici peritiſſimus, & Sedi Apoſtolicæ devotiſſimus antea ita ſcribebat Epiſtolâ LXVIII. *Si intra Provinciam, ſecundùm quod inſtituta majorum continent, fieret prima diſcuſſio, ſicut neceſſe foret, non deeſſent accuſatores, non deeſſent teſtes, qui pro hujuſmodi negotiis non audent ad remota loca prodire.*

Cùm *Gaufredus* Archiepiſcopus Eboracenſis, multorum criminum reus delatus eſſet, nec poſſet in Anglia judicari, quòd Apoſtolico privilegio munitus eſſet, ac de Primatu etiam contenderet cum Archiepiſcopo Cantuarienſi, denique Frater eſſet *Richardi I.* Regis; *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus inquirendi provinciam in partibus demandavit Lincolnienſi Epiſcopo, Archidiaconis *De Nortantona*, & Priori *De Pontefracto*: & Inſtrumenta omnia ad Sedem Apoſtolicam mitti juſſit, diemque dici partibus, ad quem Romæ ſe ſiſterent, Sententiam ſuam audituræ. Stata die non adfuit *Gaufredus*; datæ ipſi, imò ampliatæ induciæ: Tandem contumaciæ damnatus eſt, ipſumque ab Archiepiſcopali dignitate & officio ſuſpendit *Celeſtinus*, ac Diœceſeos adminiſtrationem ad *Simonem* Eboracenſem Decanum, & ejuſdem Eccleſiæ Canonicos tranſtulit, ut teſtantur ejuſdem Pontificis Epiſtolæ Annalibus *Rogerii de Hoveden* inſertæ ad annum MCXCVI. Tandem ad Sedem Apoſtolicam acceſſit *Gaufredus*, & cùm accuſationum ſibi illatarum capita diluiſſet, in Dignitatem ac Officium reſtitutus eſt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. 1. pag. 682. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt novos erigere Epiſcopatus de conſenſu Principum, propter pacem.*

R. Piget idem centies repetere, ſed cogit Cenſorius Indiculus. Non quæro quid poſſit Summus Pontifex, ſed quid factum ſit ſæculis XI. & XII. *Novorum* (inquam) *Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſæculo fiebat Auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur*: & propter utilitatem Eccleſiæ. Id verò ex præclaris & certiſſimis Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis a me probatum eſt pag. 629. 630. & 631. Sed & hodie mores iſti vigent. Epiſcopatus novi extra temporalem Eccleſiæ Romanæ ditionem eriguntur de conſenſu Principum, ad fovendam concordiam Sacerdotii & Imperii. Sic nuper in Gallia Epiſcopatum Alectienſem ſub Archiepiſcopatu Narbonenſi erexit, rogante Rege Chriſtianiſſimo Ludovico Magno Innocentius XII. Pontifex Optimus Maximus. Sic Albigenſem Archiepiſcopatum eodem conſentiente & rogante erexit beatæ Memoriæ Innocentius Undecimus. Sic pro novi Epiſcopatus erectione Bleſis ſub Metropoli Pariſienſi, Epiſcopi & Eccleſiæ Carnotenſis nomine Innocentio XII. pariter ſupplicatum eſt, conſentiente Chriſtianiſſimo Rege, qui & primum Epiſcopum nominavit; eaque gratia a Pontifice ſanctiſſimo & Eccleſiæ neceſſitatibus atque utilitatibus ſemper conſulente conceſſa eſt, & Cathedra Epiſcopalis Bleſis erecta.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 632. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant:

Pro

Pro habendo Epiſcopatu in Gallia, eſt neceſſarius conſenſus Regis.

R. Utique neceſſarius eſt, & ſecundùm hodiernam Diſciplinam, ex qua nemo confirmatur Epiſcopus niſi nominatus a Rege, juxta pacta inter Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſimum & Leonem X. Concordata: & ſecundùm Diſciplinam XI. & XII. Sæculi, de qua tantùm eo loci ſcripſi: *Epiſcopi a Clero & populo eligebantur .... Regius conſenſus in Galliis deſiderabatur*. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. 6. pag. 648. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi hominium & juramentum præſtabant Regibus, id diſſimulante Papa propter pacem, contra Decretum Gregorii VII.*

R. Reges Juramentum fidelitatis & hominium ab Epiſcopis exegiſſe XI. & XII. Sæculo: Id prohibuiſſe Gregorium VII. & Urbanum II. in Concilio Claromontano: Reges his Decretis parere noluiſſe: diſſimulaſſe interdum, œconomiæ paciſque gratiâ Romanos Pontifices; Hiſtoriæ & facti, non dogmatis, capita ſunt, a me relata & probata; nullique non probanda qui non fuerit in Hiſtoria & Eccleſiaſtica hoſpes & Peregrinus.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. XIII. pag. 690. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc notant: *Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervata erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam, primam interdum cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere; ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant*. Et pag. 639. *Interdum Appellatione admiſſâ, cauſam integram Papa remittebat ad Epiſcopos, ut eam rurſus in plenario Concilio judicarent, quod ſanè a Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Quamquam Synodos proprio nomine proprioque jure primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiteretur.*

R. Hanc Sæculis XI. & XII. viguiſſe Diſciplinam dixi, & ex Monumentis Eccleſiaſticis probavi. Facti Quæſtio eſt. Contendunt-ne Religioſi Cenſores, non ſolùm primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Romanum Pontificem pertinere, quod Eccleſia Gallicana ſemper negavit: ſed primam etiam hujuſmodi cauſarum cognitionem in Curia Romana ſemper inſtitutam fuiſſe, non obſtantibus Canonibus, Decretis Summorum Pontificum, Hiſtoriis, & teſtimoniis quibuſcumque, hujus facti falſitatem invictè probantibus?

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 698. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa ex apocryphis Epiſtolis ſuam probat auctoritatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi eo loci: *Gratianus Cauſa II. Quæſt. VI. ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt*. An Gratianum Papam fuiſſe Religioſis Cenſoribus in mentem venit?

Nota.

PEr quinque priora ſæcula tam in Oriente, quàm in Occidente, dum novi epiſcopatus inſtituebantur, nullum imperatoriæ, vel regiæ poteſtatis veſtigium deprehenditur. Quandoque etiam Metropolitæ novas erigebant epiſcoporum ſedes, ipſis epiſcopis deprecantibus; cùm ob ſuarum diœceſum amplitudinem, unus Paſtor non poſſet tot oves ſatis cuſtodire. Recèns verò ad fidem converſis, vel ad ipſam convertendis, ſolius erat Sedis Apoſtolicæ epiſcopos dare. Obſervat autem Thomaſſinus *Vet. & Nov. eccl. diſcipl. p. 2. l. 1. c. 54. n. 15.* ex triplici cauſa tunc Principes de nova epiſcopatuum erectione ſollicitos non fuiſſe. Prima erat amplitudo latiſſimè patentis Imperii; unde & quia tantarum gentium regendarum cura diſtrahebantur, & quia longè ab ipſorum oculis novi conſurgebant epiſcopatus, in iis inſtituendis ſuam immiſcere auctoritatem nequidem cogitabant. Dum deinde Imperatores chriſtiana fide imbuti rerum potiebantur, cùm viderent ab ipſis eccleſiæ exordiis epiſcopos fidelium plebem gubernaſſe, antiquitatem hujus Ordinis venerati, novorum epiſcopatuum erectionem uni eccleſiæ relinquebant. Non admittebantur demum tunc epiſcopi ad ſecretiora conſilia, nec ea in civitates poteſtate donati fuerant, quam deinde illis contulere Reges, qui ex diſſecto Imperio ſurrexere; quapropter minor erat Principum ſollicitudo, ſi novi epiſcopatus novique epiſcopi intra ſuam ditionem aſſurgerent.

A ſæculo verò ſexto in novorum epiſcopatuum erectione, ut plurimùm Papæ, Metropolitani, Synodi provincialis, ac Principum conſenſus deſiderabatur. Et quamvis ad eccleſiaſticam pertineat juriſdictionem novas epiſcoporum ſedes decernere, quia nihilominus ſpirituali eccleſiarum regimini multùm intereſt Principes cum eccleſiæ præſulibus mutuâ concordiâ vinciri, ita Eccleſia ſuam moderandam poteſtatem judicavit, ut etiam ex Principis conſenſu novi epiſcopi aſſurgerent. Semper tamen criminanda Græcorum ignavia, & aſſentatio, qui, teſte Zonara apud citatum Thomaſſinum uni Imperatori permiſere vel epiſcopatus in metropoles erigere, vel novos epiſcopos metropolitanoſque conſtituere; cæco modo illis mutuante Eccleſia Orientali propriam auctoritatem. At nullus ignorat Orientis Imperatores eccleſiæ jura temeraſſe, & quod Sacerdotii erat invaſiſſe, ut ſæpe adnotat *Thomaſſinus*, qui de conſenſu Principum in novorum epiſcopatuum erectione agit *p. 1. l. 1. c. 55. & ſeqq.*

Nota.

DE Sacramentis, Hominiiſque, quę ſæcularibus Principibus epiſcopi præſtitere, diſſerit Thomaſſinus *Vet. & Nov. eccl. diſcipl. p. 2. l. 2. cap. 17. & ſeq.* Ibi obſervat nullum extitiſſe horum ſacramentorum veſtigium in Oriente; quinimmo Juſtinianum in Codice legum prohibuiſſe ne quis epiſcopum ad jurandum adigeret. Animadvertit e contra Conſtantinopolitanos Patriarchas aliquando conſtanter negaſſe Imperatores regiâ coronâ redimere, ſi ſcripto unàque juramento polliciti non fuiſſent catholicam fidem tuituros. In Hiſpania primùm hanc conſuetudinem, quâ Epiſcopi regibus fidelitatem jurarent, invaluiſſe ex diverſis Toletanis conciliis affirmat. In Eccleſia verò Affricana, ubi Hunnericus Vandalorum rex ſacramentum fidelitatis ab epiſcopis popoſcit, ab illo abſtinendum non putarunt Antiſtites illi, qui arianas artes non deprehenderunt, renuentibus iis qui fraudulentiam ſubodorarunt, ut ex Victore narrat idem Thomaſſinus.

Cùm autem hujuſmodi ſacramenta & hominia Reges in Gallia per octingentos annos non exegiſſent, tandem ſub Carolo Magno emergere ce-

perunt, ut colligitur ex Concilio III. Turonenſi an. 813. celebrato *can.* 1. & ex Aquiſgranenſi II. *cap.* 1. *can.* 11. Cauſæ hujus expoſcendi ſacramenti eæ fuere, quòd epiſcopi in comitiis regni primas ſedes implebant, ſicut etiam quia in regiis conſiliis admittebantur. Ducatus inſuper Comitatuſque complures ditionis erant epiſcopalis; ipſique epiſcopi modò mittere, modò per ſeipſos militares copias ad regios exercitus ducere tenebantur. Has ob cauſas Reges epiſcoporum fidem ſibi ſacramento obſtrictam volebant; quamvis cùm epiſcopis hujuſmodi ſacramenta dedecere viſum fuerit, PP. Synodi Cariſiacenſis Hincmari Remenſis Archiepiſcopi calamo ab eiſdem removere Ludovicum Germaniæ regem conati ſunt. Dicebant igitur epiſcopos vaſallis non æquiparandos, nec eccleſias prædiis imperialibus regiiſque; epiſcopos a regibus non cogendos ad juramenta, quæ Evangelia & canones interdicerent; manus cæleſti chriſmate delibutas, ac Agno cæleſti immolando deſervientes, ſacramentis hominiiſque ſæcularibus non eſſe profanandas, nec iiſdem ſacramentis, quibus laïci conſtringebantur, contaminandas linguas ſacerdotum, quas ad cœlum referandum Chriſtus deſtinaverat. *Conc. Gall. t. 3. p. 129.* Loco ergo ſacramenti, a quo præſtando Epiſcopi abhorrebant, promiſſio fidelitatis in Gallia ſucceſſit, quam tamen ſolùm ob quorumdam ſolemnitatum omiſſionem a juramento diſtinctam fuiſſe opinatur Thomaſſinus *n.* 13. qui & paulò antea obſervaverat poſteriores reges epiſcopalia juramenta in integrum reſtituiſſe.

Ubi verò Germani Imperatores ita cœperunt Inveſtiturarum nomine abuti, ut electionum libertatem opprimerent, & epiſcopatus ex ſolo ſuo nutu darent, ita Pontifices & Concilia in abolendo inveſtituras conſpirarunt, ut etiam ſacramenta fidelitatis & hominia veluti earum appendices evertere cogitaverint. Id obtinere conatus eſt Gregorius VII. id Urbanus II. in Concilio Claromontano an. 1095. celebrato, & in Romano quod an. 1099. coëgit. In hominia pariter ſurrexit Paſchalis II. ſuorum prædeceſſorum decreta confirmando. Quidam etiam potiùs feuda dimittenda arbitrati ſunt, quàm eccleſiæ præſules laïcorum ſervituti mancipare. Fatendum nihilominus cum Natale, id etiam adnotante Thomaſſino *cap.* 19. *n.* 3. Summos Pontifices ad removendas ſchiſmatum occaſiones, ſæpe toleraſſe, ut adhuc pluribus in locis epiſcopi fidei ſacramentis hominiiſque Regibus alligarentur; quapropter Innocentius III. in Concilio Lateranenſi IV. unum id prohibuit, ne laïci fidei ſacramentum exigerent ab illis clericis, quibus temporalia nulla, ſeu feuda contuliſſent. *Extra. de jurejur. cap. nimis.*

Illud demum non omittendum, quòd quamvis tandem ceſſaverint hominia, non tamen fidelitatis ſacramenta. Ideo autem epiſcopi potiſſimùm hominia eliminanda toties optarunt, & reges in id conſenſiſſe dicendum eſt, quia quædam intercedebant ſolemnitates, quæ nimis Antiſtitum dignitatem deprimebant. Præſtabatur nempe hominium nudo capite, manibus junctis inſertiſque inter manus Domini, ſimulque oſculum interveniebat in perpetuæ ac intaminatæ fidei pignus. Expediebat proinde illud e medio tollere, ne ſublimis epiſcoporum dignitas vilipendi ac parvi fieri videretur.

Nota.

JUvat hic breviter repetere quæ ſæpe dicta ſunt. Cauſæ epiſcoporum a duodecim epiſcopis præcipuè juxta ſanctiones Conciliorum Africæ erant judicandæ, eique judicio Metropolitani erat præeſſe. Poterat poſtea epiſcopus per appellationem ad Pontificis tribunal ſuam cauſam deferre; & Pontifex vel iterum novum ejuſdem cauſæ examen epiſcopis demandabat, vel per ſeipſum de epiſcopi innocentia ſeu improbitate judicabat. A nono potiſſimùm ſæculo hæc diſciplina cœpit immutari, & Pontifices primam cauſarum epiſcoporum cognitionem ad ſe advocabant.

ARTICULUS VI.

De Clericis.

Clericos abſque Titulo ordinare nefas.

I. CLericos abſque Titulo ordinare nefas erat, ut conſtat ex *Urbano II.* Epiſtola XVII. Appendicis. Ex Concilio Placentino anni 1095. Canone XV. quo ſtatutum eſt, *Ut ſine Titulo facta Ordinatio irrita habeatur, & in qua quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret.* Ex Concilio Claromontano eodem anno habito, Canone XIII. *Ut omnis Clericus ad eum Titulum ad quem primùm ordinatus eſt, ſemper ordinetur.* Titulus alius tunc non erat a Beneficio: unde Canon XII. ſtatuit; *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas Præbendas obtinere, cùm duos Titulos non poſſit habere.* Ex Concilio Londinenſi anno 1125. Canone VIII. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum Titulum ordinetur; qui verò abſolutè fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate.* Ex Canone V. Concilii Lateranenſis Oecumenici ſub *Alexandro III.* quo Epiſcopus adſtringitur ad ſuſtentationem Presbyteri vel Diaconi, quem abſque Titulo ordinaverit, donec ei in aliqua Eccleſia Beneficium contulerit; niſi ſufficiens Patrimonium habeat. Hoc Patrimonialium Titulorum initium. Unus ex Romanis Pontificibus qui *Alexandro III.* ante annum 1203. ſucceſſerunt, Concilii Lateranenſis Decretum de ſolis Presbyteris & Diaconis editum ad omnes Ordines inferiores extendere voluit. Contra Legem Epiſcopis gravem ac pene intolerabilem *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis interceſſit, obſecravitque Chriſti Vicarium ut eam reſtringeret, Epiſtola 194. *Cùm in Sancto*, inquit, *Lateranenſi Concilio ſub fœlicis recordationis Beatiſſimo Papa Alexandro, cui plures ex nobis interfuerunt, ſuffragium ſuum omnibus qui aderant præſtantibus, de Presbyteris tantùm & Diaconibus ſtatutum fuerit & decretum, id libenter amplectimur, fideliter approbamus, obedienter Deo volente ſervabimus, & ſervamus. Impoſſibile autem nobis eſt nomina vel numerum eorum, quos infra Diaconatum ordinavimus, memoriter tenere, nec minus impoſſibile eſt omnibus eis vel conferre Beneficia, vel neceſſaria providere. Satius erit nobis amodo non celebrare Ordines, quàm hæc importabilia ſuſcipere onera. Quod ſi fortè ceſſantibus nobis contigerit, quantum periculum futuris temporibus vel perſonis immineat, nemo dubitat vel ignorat. In Gallicanis etiam partibus ad hoc tantùm plerique literas addiſcunt, ſive parvuli, ſive adulti, ut in Eccleſia Dei gradatim per Ordines promoti, Deo ſerviant & miniſtrent. Quòd ſi Ordinatores defecerint, deficient Ordinandi: & ceſſabunt Myſteria, ſi Miniſteria ceſſare contigerit. Attendat & Pius & Juſtus Pater, quia lex nova in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis; in conſtitutione ſua, non præteritis dare formam negotiis, ſed futuris. Pro his omnibus Paternitati veſtræ ſupplicamus, & preces fundimus, ut Mandatum iſtud arduum, intolerabile, & oneroſum, ſi placet, temperetis, cui nos obtemperare & difficultas prohibet, & impoſſibilitas non permittit.*

Patrimonialium Titulorum initium.

Lex in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, nec præteritis dare formam negotiis, ſed futuris.

II. Epiſcopi, & Presbyteri, ante annum ætatis

Ordinatis

tis

dorum ætas.

tis trigeſimum, Diaconi ante vigeſimum-quintum non ordinabantur ſæculo undecimo, niſi ſummâ neceſſitate urgente, aut ob ſingulare ſapientiæ ac ſanctitatis meritum Epiſcopo diſpenſandum videretur in Presbyterorum Ordinationibus; qui tamen ante annum 25. non poterant inaugurari. Ita ſanxit Concilium Toloſanum anno 1056. & Rothomagenſe anno 1074. Canone VI. B. *Petrus Damiani* Libro qui inſcribitur *Gratiſſimus*, Cap. IV. ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt. *Urbanus II.* in Concilio Melfitano Canone IV. Subdiaconos anno ætatis decimo-quarto aut decimo-quinto permiſit ordinari. *S. Malachias* Presbyter ordinatus eſt annos natus dumtaxat viginti-quinque; de qua diſpenſatione *S. Bernardus* ita ſcribit in ejus Vita: *In qua ejus Ordinatione, ſi quid præter Canonum formam proceſſiſſe videtur, ut verè videtur, donandum ſanè tum zelo Ordinatoris, tum meritis Ordinati. Ego verò iſtud nec in Sancto redarguendum, nec uſurpandum conſulo ei, qui Sanctus non fuerit.* Summus Pontifex *Alexander III.* & Concilium Oecumenicum Lateranenſe ab ipſo celebratum Canone XIII. Epiſcopos ante annum ætatis trigeſimum conſecrari vetant, Presbyteros anno vigeſimo-quinto inaugurari permittunt. Pueris Eccleſiaſticas Dignitates non eſſe conferendas, etiam Principum filiis, docuit *S. Bernardus*, ſuamque interceſſionem *Theobaldo* Comiti negavit pro *Vuillelmo* ejus filio promovendo (Epiſtola 271.) *Honores*, inquit, *& Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ſecundùm Deum adminiſtrare & velint & poſſint. Porro eas acquiri parvulo filio veſtro, precibus meis, vel veſtris, nec vobis juſtum, nec mihi tutum eſſe noveritis..... Sanè Vuillelmulo noſtro cupio bene per omnia, ſed ante omnia Deum. Hinc eſt quòd contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quod ſi alius ſecus voluerit, nolo per me habeat, ne perdam & ego Deum.*

III. Epiſcopus Beneficiorum omnium ſuæ Diœceſeos collator erat præſentandi Jure Patronis ſervato. Id conſtat ex Concilio Salegunſtadienſi Canone XIII. *Nullus Laïcorum*, inquit, *alicui Presbytero ſuam commendet Eccleſiam præter conſenſum Epiſcopi: ſed eum priùs mittat Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.* Ex Concilio Pictavenſi anno 1078. Canone I. *Nullus*, inquit, *Epiſcopus, Abbas, Presbyter, vel qualibet perſona de Clero, accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuſcumque Laïcæ Perſonæ, donum Epiſcopatûs, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel aliquarum Eccleſiaſticarum rerum: ſed Epiſcopus a ſuo Metropolitano, Abbas, Presbyter, & cæteræ inferiores perſonæ, a proprio Epiſcopo.* Ex *Urbano II.* in Epiſtolâ, ad *Pibonem* Tullenſem Epiſcopum, XVII. Appendicis. *Epiſcopus*, inquit, *omnia ſui Epiſcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Decanias, vel aliquas Præpoſituras Eccleſiæ ſuæ Canonicas, gratis abſque omni venalitate diſtribuat.* Idem in Concilio Melphitano Canone I. decrevit. Circa hæc tempora, *Joannes* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius Epiſtolam Hiſtoricam ſcripſit ad Abbatem Moliſmenſem, de tranſlatione Parochialium Eccleſiarum plurimarum ad Monachos, quâ jus Epiſcoporum in Beneficiorum collatione luculenter aſſeruit. *Omnes Eccleſiarum res* (inquit) *in manu Epiſcoporum Canonica Decreta conſtituunt. Sed præteritis temporibus, Principibus ſæcularibus licuit etiam Eccleſias Monaſteriis tradere. Hac verò licentiâ nimis laxè Principes uſi ſunt, ut etiam Eccleſias Monachis venderent. Hoc Papa Gregorius VII. acriter prohibuit. Propter quam prohibitionem Epiſcopi Monaſteria acriùs ſpoliare cœperunt. Unde idem moderatione hac uti voluit in Concilio antepenultimi anni ſui, ut quæcumque res vel Eccleſiæ, ante ipſum Concilium a principibus data Monaſteriis fuerant, in eorum poſſeſſione perſiſterent. Poſt hac, ſecundo Pontificatus ſui anno Dominus noſter Urbanus Papa Concilium apud Melfiam urbem Apuliæ celebravit. Sanè quia Gregorii Papæ Præceptio Henriciana perſecutionis urgente periculo minùs celebrata fuerat, ipſe quoque Dominus Urbanus Papa præcepit in eodem Concilio Melfitano, ut quæ uſque ad illud Concilium per Principes data Monaſteriis fuerant, firma & integra permanerent. De cætero Abbates ab acquiſitione hujuſmodi abſtinerent.* Verba Concilii Melfitani Canone V. ſubjicio. *Nullus Laïcus decimas ſuas, aut Eccleſiam, aut quicquid Eccleſiaſtici Juris eſt, ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani Pontificis, Monaſteriis aut Canonicis offerre præſumat.*

Collatio Beneficiorum omnium ad Epiſcopos Jure ſpectabat: Laicis vetita erat.

Concilium Lateranenſe I. ſub *Callixto II.* anno 1123. Canone IV. ſtatuit: *Juxta Stephani Papæ Sanctionem, ut Laïci, quamvis religioſi ſint, nullam tamen de Eccleſiaſticis rebus aliquid diſponendi habeant facultatem: Sed ſecundùm Apoſtolorum Canones, omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante, diſpenſet. Si quis ergo Principum, aut Laïcorum aliorum diſpenſationem vel donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ſacrilegus judicetur.* Clarum eſt quoſvis Laïcos etiam Jure Patronatus res ſive poſſeſſiones Eccleſiaſticas, adeoque nec Beneficia conferre potuiſſe, & ſacrilegii obnoxium fuiſſe judicio qui id uſurparet; omnem verò rerum Eccleſiaſticarum diſpenſationem ad Epiſcopum pertinuiſſe ſecundùm Canones. Neque verò Patronorum Eccleſiaſticorum major erat in Beneficiis conferendis poteſtas, ut ex Conone VII. compertum eſt: *Nullus omnino Archidiaconus*, inquit, *aut Archipresbyter, aut Præpoſitus, vel Decanus animarum curam vel Præbendas Eccleſiæ ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, alicui tribuat: immo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* De Parochialium verò Eccleſiarum collatione Canon XVIII. ita decernit: *In Parochialibus Eccleſiis Presbyteri per Epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de iis quæ ad Epiſcopum pertinent.* Concilium Londinenſe anno 1125. Canone IV. *Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus, vel Clericus, Eccleſiam ſive Decimam, ſeu qualibet Beneficia Eccleſiaſtica, de dono Laïci ſine proprii Epiſcopi Auctoritate & aſſenſu ſuſcipiat. Quòd ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio, & ipſe canonicæ ultioni ſubjacebit.*

Abbates, Abbatiſſas, vel alias perſonas Eccleſiaſticas, ſine aſſenſu vel conſilio Canonicorum ſuorum, cùm quibus unum corpus ipſi ſunt, Epiſcopis inſtituere vel deſtituere vetat *Alexander III.* Epiſtola ad Patriarcham Hieroſolymitanum: & refertur Cap. *Novit*, *De his quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli*, Lib. III. Decretalium. *Novit tua diſcretionis prudentia*, inquit, *qualiter tu & Fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu caput, & illi membra eſſe probantur. Unde non decet, te, omiſſis membris, aliorum conſilio negotiis Eccleſiæ tuæ uti: cùm id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & Sanctorum Patrum Inſtitutionibus contraire. Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio Fratrum tuorum, Abbates & Abbatiſſas, & alias Eccleſiaſticas Perſonas inſtituis & deſtituis...ideoque id Auctoritate Apoſtolicâ prohibemus.... Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones carere decerni-*

vimus robore firmitatis. Idem confirmat cap. *Quanto*. Eam tamen Diſciplinam univerſalem non fuiſſe probat Epiſtola 182. *Ivonis* Carnotenſis, qui hanc conſuetudinem in Eccleſia Carnotenſi ſe non inveniſſe aſſerit; ſed Epiſcopum ſolum abſque Canonicorum conſilio, Eccleſiæ ſuæ Beneficia contuliſſe.

Teſtis eſt ejuſdem Diſciplinæ *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtolâ LV. *Univerſæ*, inquit, *Dignitates Eccleſiæ ſuam quærunt electionem. Si Apoſtolos conſideremus, de illis Dominus ait*: Nonne ego vos duodecim elegi? *Si ſeptuaginta duos, etiam illos a Chriſto fuiſſe deſignatos Lucas meminit. Stephanum, & cum eo ſex Diaconos, nulli dubium eſt Apoſtolos elegiſſe. In his & eorum Succeſſoribus præſcripta eſt Eccleſiæ forma, quam in electione vel conſecratione Summorum & inferiorum Sacerdotum, ſeu etiam Diaconorum, non cuſtodiri cauſalis eſt & vicinus ruina profectus. Cæteros quoque gradus, ad minimum uſque Clericum, pro Epiſcoporum deliberatione ſubſtituendos & diſtribuendos, judicandos & reformandos, Canonica cenſent & præjudicant Inſtituta. Perit autem ſolis Pontificibus collata hæc a Domino poteſtas, ſi ſubſtituendi Canonicum, vel aliud in Eccleſia diſponendi, hereditas alicui facultatem acquirat. Quid enim Epiſcopo in commiſſa licebit Eccleſia in qua Clericus arbitrio aſſignetur alieno? Quid ibi ſacra poterunt ſanctiones, ubi naſcitur, non fit Canonicus; ubi plus nuptiis debetur quàm meritis, ubi plus genitura, quàm gratia; plus foro, quàm cælo? Numquid oblaturus eſt gratum Sacrificium Deo, cui Altaria cubile deſtinat, cui Sacerdotium natales deſpondent, non mores; parentela, non ſcientia; Laïcus generans, non Præſul adoptans? Quem non moveat in Eccleſia Chriſti Laïcum principari, qui dum in ea ſubſtituit heredem, Pontificis evacuat libertatem?* Pontifices & Concilia XI. & XII. Sæculo frequentibus Decretis confixere Laïcos Eccleſias abſque Epiſcoporum conſenſu dare præſumentes, vel Beneficia quælibet Eccleſiaſtica conferre; & Clericos ea de manu Laïcorum accipientes anathemati pariter devoverunt. Legatur Diſſertatio noſtra *De Inveſtituris II.* Parte Hiſtoriæ iſtorum Sæculorum. Legantur & quæ infra dicemus de Jure Patronatus.

Reges Chriſtianiſſimi Beneficia pleraque pleno jure conferebant.

Reges Chriſtianiſſimos Beneficiorum quorumdam & Dignitatum Eccleſiaſticarum, jure ex ipſius Eccleſiæ conceſſione quæſito, ſive Patronatus, ſive Regaliæ, ſeu quavis alia ratione, aut conſuetudine approbatâ, collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit *Philippi Auguſti* Teſtamentum. *Præcipimus etiam*, inquit, *Reginæ & Archiepiſcopo, ut omnes honores, qui, dum vacant, pertinent ad donationem noſtram, quos honeſtè poterunt retinere, ſicut Abbatia noſtra & Decanatus, & alia quædam Dignitates, in manu ſua teneant, donec a ſervitio Dei redierimus: & quos retinere non poterunt, donent ſecundùm Deum, & aſſignent Conſilio F. Guillelmi, & hos faciant ad honorem Dei & utilitatem Regni. Si autem in via moriemur, volumus ut Honores & Dignitates Eccleſiarum donent illis, quos magis dignos viderint.* Obſervanda ſententia! Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non dignis tantùm, ſed dignioribus dare tenentur quicumque Jure Patronatus, nominationis, electionis, aut alio quocumque ab Eccleſia inſtituto ſeu approbato Beneficia conferunt, aut ad collationem concurrunt. Hacque juſtitiæ & pietatis atque caritatis erga Deum & Eccleſiam lege Reges ipſos teneri agnovit *Philippus Auguſtus*.

Dignioribus conferenda agnoſcebant.

Mandatorum Pontificiorum de Beneficiorum collatione initia.

IV. Romani Pontificis Mandata in Collationibus Beneficiorum locum habere cœperunt duodecimo ſæculo. *Hadrianus IV.* qui Sedem Apoſtolicam conſcendit anno 1154. Pariſienſem Epiſcopum rogavit Epiſtolâ XIII. ut primum Canonicatum aut Dignitatem in ejuſdem Eccleſiæ Capitulo vacantem *Hugoni* Regis Chriſtianiſſimi Cancellario conferret. *Rogantes attentiùs, quatenus pro Beati Petri, & noſtrarum reverentia Literarum, primum Perſonatum vel honorem, qui in tua vacabit Eccleſia, ei concedas; ut & ipſe noſtras ſibi preces ſentiat fructuoſas, & nos de noſtrarum precum admiſſione gratiarum tibi exſolvere debeamus actiones.* Vacante Præpoſitura, idem Pontifex Pariſienſibus Canonicis mandavit ut eam *Hugoni* conferrent, Epiſtolâ 24. *Univerſitati veſtræ præcipiendo per Apoſtolica Scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatenus Præpoſituram, quæ in Pariſienſi Eccleſia, & domos quæ in clauſtro ejuſdem Eccleſiæ dehinc primùm vacaverint, ei, omni contentione & appellatione ſepoſitâ, concedatis.* Alexander III. Petro Abbati *S. Remigii* mandavit ut Præbendam primò vacaturam in Eccleſia *S. Timothei*. Magiſtro Uberto; *intuitu devotionis & literaturæ* ipſius, aſſignaret. (Epiſtolâ VII. Appendicis I.) Idem *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum rogavit ut Archidiaconatum Carnotenſem cuidam Aulæ Pontificiæ Clerico, bonis ſuis omnibus tempore Schiſmatis ſpoliato, a ſe conferri pateretur. *Rogantes attentiùs & monentes*, &c. (Epiſt. XCVI. Append. II.) Idem Decano & Capitulo Pariſienſi mandavit Epiſtola CVIII. ut *Philippo* Epiſcopi Meldenſis nepoti Præbendam vacantem concederent. Mandatum autem iſtud ſe dare ſignificat precibus Regis, Reginæ, & Magnatum. Scripſit ad *Lucium* Papam *Stephanus Tornacenſis* Epiſtolâ XC. ut Apoſtolica Deceſſoris ſui *Alexandri*, ſuaque mandata in gratiam *Hervei* Subdiaconi ad Capitulum Aurelianenſe *S. Aniani* directa, impleri curaret. *Scripſit*, inquit, *pro eo fœlicis recordationis Pater Alexander Decano & Canonicis S. Aniani Aurelianenſis. Scripſiſtis & vos primò & ſecundò. Sed neque preces neque præceptum veſtrum, quamvis tres Præbendæ vacarent, voluerunt audire. Abſit, Pater, ut inanes ſint preces veſtræ, contemptibilis auctoritas, eluſorium præceptum; & nunc demum tanta, ſi placet, virtute ſuper eos intonet Majeſtas veſtra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, imperio diſcant vinci.* Idem *Stephanus* Mandatum Apoſtolicum in favorem *Guillelmi* Scriptoris Domini Papæ, Epiſcopo Aurelianenſi ſignificavit, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ 92. ad eumdem *Guillemum* data. *Secundùm mandatum Domini Papæ*, inquit, *pro negotio tuo ſecutus ſum uſque Magdunum Dominum Aurelianenſem Epiſcopum, & ibi coram Canonicis illius Eccleſiæ, poſt ſacros apices lectos, reddita priùs gratiarum actione Epiſcopo de promiſſo tibi, ad preces Domini Papæ, Beneficio, ſubſequenter & conſtanter auctoritate Mandati mihi injuncti eidem prohibui, ne alii, antequam tibi, Beneficium in Eccleſia Magdunenſi conferret; & Canonicis, ne alium quàm te in Concanonicum reciperent, aut inveſtiri permitterent: & ſi quam Epiſcopus feciſſet, vel facturus eſſet de nondum vacante Præbenda promiſſionem, conceſſionem, vel inveſtituram, totum Auctoritate Domini Papæ irritum eſſe & fore denunciavi. Homo ille obedienter, ut ſolet, reſpondit, & Mandatum Domini Papæ ſeſe completurum promiſit.* Cum interdum Epiſcopi, & Capitula Mandatis Pontificiis accuratè non parerent, Summus Pontifex eorum executionem viris Apoſtolicæ Sedi devotis in partibus committebat. Idem *Stephanus* Decanum & Capitulum Sanctæ Crucis Aurelianenſis hortatus eſt Epiſtolâ CXIV. ut Summi Pontificis Mandato in gratiam cujuſdam Clerici ad ipſos directo parerent; ſeque cum Archiepiſcopo Remenſi delegatum monet, ut illius Mandati executionem urgeat. *Et quoniam*, inquit, *pro Joanne latore præſentium Clerico veſtro in Eccleſia veſtra enutrito*

&

& educato Summus Pontifex monendo, rogando, & mandando ſcripſit vobis: ego quoque ſicut Clericus & amicus veſter moneo & conſulo, ut in petitione prædicti Clerici benevolam ſimul & beneficam manum veſtram aperiatis et, quoniam tanto Patri non parere, perire eſt; non obedire, abire. . . . Accedit ad cumulum & ſtimulum petitionis hujus, quòd Dominus Papa Domino Remenſi Archiepiſcopo executionem negotii commiſit, parvitatem meam tantæ poteſtati, tamquam hylam Herculi, & urticam lilio jungens, qui mandatum Apoſtolicum, ſi deſides apparueritis, implebit non minùs celeriter quàm potenter. Noverit autem Prudentia veſtra, quoniam acceptius eſt ſpontaneum beneficium, quàm involuntarium; gratuitum, quàm extortum.

Jus Patronatus. Regula circa illud ſtatuta & obſervata.

V. Circa Patronorum Jura hæ receptæ Regulæ duodecimo ſæculo. Si Patroni diſſentirent, ac plures eorum diſcordiâ præſentarentur ad Beneficium, dignior, & a pluribus electus præferri debebat. Si id abſque ſcandalo fieri nón poſſet, Epiſcopus Beneficium conferre poterat, nulla præſentationis ipſorum habita ratione. Idem ipſi jus competebat, ſi quæſtio de Jure Patronatus inter aliquos emergens, infra quatuor menſes finita non eſſet. Ita ſtatuit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Canone XVII. & refertur Capite *Quoniam*, *De Jure Patronatus*. Idem Concilium Patronos Laïcos, qui *Epiſcoporum Auctoritate neglecta Clericos inſtituunt in Eccleſiis, & removent etiam cum voluerint*, anathemate decernit feriendos. Presbyterum verò ſive Clericum, *qui Eccleſiam per Laicos, ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam*, Communione privat: & ſi perſtiterit, a Miniſterio Eccleſiaſticò & Ordine deponendum edicit. (Canone XIV. & refertur Cap. *Præterea*. *De Jure Patronatus*.) Si Laïci Epiſcopis neſcientibus, aut non conſentientibus, Eccleſias Clericis concederent, in quibus habebant Jus Patronatus, & poſtea pœnitentia ducti, alios ad eaſdem Epiſcopis præſentarent, eorum ſtabat inſtitutio, *qui Auctoritate Epiſcopi erant inſtituti*, conceſſione priori reſciſſa. *Non enim licet Laïcis, Clericos in Eccleſiis præſumptione propria ordinare*. Decretum eſt *Alexandri III.* Cap. *Cum Laici*, *De Jure Patronatus*.

Si quis Clericus ab Ordinario in aliqua Eccleſia fuerit inſtitutus, ad præſentationem ejus qui Patronus credebatur, & poſtea jus Patronatus alius evicerit in Judicio, Clericus ab eo præſentatus, qui Patronatum Eccleſiæ poſſidebat, removeri judicata lite non poteſt: Secus ſi ille a quo nominatus eſt, Patronatum non poſſideret. Ita decrevit *Alexander III.* in Reſcripto ad Abbatem *S. Albani*, & refertur in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XV. Cap. XX. & Cap. *Conſultationibus*, *De Jure Patronatus*.

Cum Beneficiorum Collatio differebatur, ſive propter Patronorum diſſenſum, quia perſonas minùs idoneas præſentaverant, vel ob alias cauſas canonicas, Epiſcoporum erat Oeconomos conſtituere, qui redditus Eccleſiarum perciperent, & eos expenderent in utilitatem Eccleſiarum, aut futuro ſervarent Succeſſori. Ita ſtatuit idem Pontifex in Reſcripto ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, ibidem, Cap. 21.

Jus Patronatus vendi non poſſe, quia *eſt ſpirituali annexum*, idem Pontifex declaravit, Cap. *De Jure*, Tit. XXXVIII. *De Jure Patronatus*.

Cum Patronus Clericum idoneum Epiſcopo præſentavit; & poſtulat poſtmodum, eo non refutato, alium æquè idoneum in eadem Eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, judicio Epiſcopi relinquendum eſt, ſi Laïcus fuerit, cui Jus competit præſentandi. Si verò patronus eſt Eccleſiaſticus, *Qui prior eſt tempore, jure potior eſſe videtur*. Ita ſtatuit *Lucius III.* in Reſcripto ad Norvicenſem Epiſcopum, Cap. *Cum autem*, *De Jure Patronatus*.

Cauſæ Patronatus ab Eccleſiaſticis dumtaxat Judicibus dirimi poterant. Ita ſtatuit *Alexander III.* in Reſcripto ad Regem Anglorum, quod legitur in Appendice Concilii Lateranenſis, parte 47. Cap. IV. *Cauſa Patronatus Eccleſiarum*, (inquit) *ita juncta ſunt & connexa Eccleſiaſticis cauſis, quòd nonniſi Eccleſiaſtico Judicio valent diffiniri, & apud Judicem Eccleſiaſticum ſolummodo terminari*.

Patroni Eccleſiaſtici, qui indignos nominant, *eligendi poteſtate privantur* Canone III. Concilii Lateranenſis III. Præbendas ſeu quælibet Eccleſiaſtica Beneficia, infra ſex menſes a die vacationis conferri juſſit idem Concilium Cap. 8. De Patronis Eccleſiaſticis hunc intelligi Canonem ſequentia verba oſtendunt: *Si Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus hoc cum virorum religioſorum conſilio exequatur*. Patronis autem Laïcis quatuor dumtaxat menſes conceſſit Canone 17.

Ne quis Judicum ſæcularium ſententiâ Patronatus Eccleſiarum, vel Eccleſiaſtica Beneficia ſibi vindicaret, ſub anathemate prohibuit *Alexander III.* in Reſcripto ad Archiepiſcopos & Epiſcopos per Angliam conſtitutos, Extra, *De Jure Patronatus*, Cap. XXVII. primæ Collectionis Decretalium & Appendicis Concilii Lateranenſis 3. Cap. 33. ubi idem Decretum inſcribitur, *Archiepiſcopis & Epiſcopis per Galliam conſtitutis*. Refertur etiam Lib. 3. Decretalium. Tit. *De Jure Patronatus*, Cap. *Relatum eſt*, his verbis: *Relatum eſt nobis quòd nonnulli occaſione Laïcæ recognitionis, non requiſita Epiſcopi audientia, Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumunt in veſtris Parochiis vindicare. Quoniam igitur hujuſmodi Perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt, ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine vel prerogativa gaudere: Mandamus, quatenus eos, ſi commoniti prædicta minimè deſignaverint [niſi Epiſcopali conceſſione muniti fuerint] ab Officio reddatis & Beneficio alienos*. Addunt antiquæ Collectiones: *Si verò nec ſic deſtiterint, eos vinculo Anathematis innodetis*.

Si quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit, ex eo jus Patronatus acquirit (Ex Clemente III. Cap. *Nobis*, *De Jure Patronatus*.)

In Conventuali Eccleſia non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ honeſtidis Patroni poſtulatur aſſenſus: niſi aliter de ſua Juriſdictione obtineat, ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secus tamen eſt in Capella, in qua unus Presbyter a Patrono eligitur, & pro Inſtitutione habenda loci Epiſcopo præſentatur. (Ex eodem, ibidem.)

De Juribus honorificis Patronorum, deque obligatione Eccleſiæ erga ipſos, idem Pontifex ſtatuit: *Pro fundatione Eccleſiæ, honor Proceſſionis Fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum*.

Principum preces pro Beneficiorum collatione.

VI. Principum preces & commendationem ad impetranda Beneficia a Collatoribus quandoque Clerici adhibebant: quarum nullam interdum rationem habendam cenſebant Epiſcopi, ne in jus deinde verterentur. Id probat Epiſtola I. Abbatis *S. Memmii* Catalaunenſis ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem, quæ apud *Duchesnium* Tom. IV. *Hiſtoriæ Franciæ Scriptorum* legitur pag. 608. Ab eo rogatus Rex, ejus nepotem ſeptennem G. ad Catalaunenſem Epiſcopatum electo commendaverat, necnon Decano & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ. Reſpondit electus Antiſtes, ſe plurimum optare ut votis ſuæ Majeſtatis concederetur Præbenda vacans, quam poſtulare dignata

erat

erat pro Abbatis nepote : ſed nihil ampliùs juris ad illius collationem ſe tunc habere quàm cœteros Concanonicos . Decanus primas & ſecundas Literas Regis in Capitulo ſuſceperat . Quidam Canonici Majeſtatis ejus petitioni annuendum eſſe ſenſerunt : alii ipſas eluſere, tum quia nondum Epiſcopum habebant, tum quia Clericus, pro quo rogabat, ſeptimum dumtaxat ætatis annum attigerat. Apud Regem inſtitit Abbas *S. Memmii*, ut excuſationis Canonicorum rationem nullam haberet, ac Regia Auctoritate uſus, Archiepiſcopo Remenſi mandaret, ut puerum a ſua Majeſtate commendatum inveſtiret Præbenda, quam ipſi conferre Catalaunenſe Capitulum recuſarat. Indecorum enim eſſe Regi preces adhibere, periculo repulſæ obnoxias : cùm imperare pro ſua auctoritate poſſit. ,, Cùm, *inquit*, planè & per-
,, ſpicuè malitioſam Canonicorum duplicitatem in-
,, telligatis, quod veſtrum eſt, & honori veſtro
,, expedit prædictum Nepotem noſtrum de Præ-
,, benda, quæ vacat, inveſtiri faciatis. Univer-
,, ſi mirantur. Univerſi obſtupeſcunt ſuper hoc
,, quod rogatis & ſupplicatis pro eo quod abſque
,, precibus & ſupplicationibus, ſolâ auctoritate
,, veſtra facere poteſtis & debetis. Non expedit
,, juri & potentiæ ſuæ derogare & quod quis in
,, manu tenet, ab alio poſtulare. Reſtat igitur
,, hoc ſolum, ut Literis veſtris Fratri veſtro Do-
,, mino Remenſi, excluſâ omni ambiguitate, oc-
,, caſione, & dilatione ſignificetis, quatenus præ-
,, dictum Nepotem noſtrum de prædicta Præben-
,, da inveſtiat : cùm nec Electus poſſit, nec De-
,, canus precibus veſtris voluerit eum inveſtire.

S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Regi Angliæ vacantem Præbendam pro quodam Aulæ ſuæ Clerico roganti reſpondit : *Non Aulicis, ſed potiùs Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſunt conferenda Beneficia. Habet Dominus Rex unde tribuat mercedem ſervientibus ſibi : nec debet Summo Regi famulantes privare proventibus ſuis, ut inde ſervis ſuis provideri poſcat a nobis*. Ita refert Vitæ ipſius Auctor apud *Surium* ad diem 17. Novembris.

Rectores Parochiarum amoveri ad nutum non poterant.

VII. Rectores Parochiarum ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant, ſed Canonico Judicio erat opus ut deſtituerentur. Id conſtat ex Concilio Nemauſenſi anno MXCVI. *Urbano II.* Præſide celebrato, Canone o. *Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Eccleſiis, de manu Epiſcopi curam animarum ſuſcipiant, ubi & in tota vita ſua Deo deſerviant, niſi Canonico degradentur Judicio.* Ex Concilio Londinenſi anni MCXXV. Canone IX. *Nullus Abbas, nullus omnino Clericus, vel Laicus, quemquam per Epiſcopum in Eccleſia ordinatum, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumat ejicere*. Concilium Remenſe anni MCXXXI. Canone IX. Lateranenſe II. anni MCXXXIX. Canone X. aliud Remenſe anni MCXLVIII. Canone X. Turonenſe anni MCLXIII. Canone V. Eccleſias conductitiis Presbyteris committi vetuerunt. Poſterius Remenſe ita de Sacerdotum amotione a Parochiis ſtatuit : *Non ab ejus regimine, alicujus, niſi Epiſcopi, in cujus Parochia fuerit, vel Archidiaconi Canonico Judicio depellatur*. Idem conſtat ex *Alexandro III.* Epiſtolâ XIV. Appendicis I. Canonici Regulares Sedis Apoſtolicæ privilegiis ab hac lege erant excepti, quibus licebat illius Ordinis Abbatibus Fratres regimini Parochiarum ſuarum Præpoſitos vel pro Monaſterii utilitate, vel pro correctione culparum revocare, ut Articulo ſequenti dicemus.

Reſignationes in favorem, & permutationes

VIII. Reſignationes in favorem, his ſeculis erant incognitæ : permutationes pariter abſque Auctoritate Epiſcopi vetitæ. Concilium Turonenſe anni 1163. Canone I. ita ſanxit : *Diviſionem Præbendarum, aut Dignitatum permutationem fieri prohibemus*. Canonem interpretatur *Urbanus III.* Cap. *Quæſitum*, De rerum permutatione. *Quæſitum eſt*, inquit, *ſi commutationes fieri valeant Præbendarum, cùm commutatio Dignitatum in Turonenſi Concilio fuerit interdicta .... Generaliter itaque teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſâ, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas : ut quæ uni loco ſunt minùs utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere.*

Beneficiorum, an licità? Et qua auctoritate?

Petrus Cantor Pariſienſis Cap. XL. Summæ ſuæ, de hoc Diſciplinæ capite ita cenſet : *Commutatio & perſonarum & beneficiorum Auctoritate Eccleſiæ facta, & ob utilitatem ejus, admittitur. Quæ verò fit propter temporale commodum, ubi attenditur ſcilicet magis propria utilitas quàm Eccleſiæ, naturam habere videtur*. Eccleſias Clericis tali tenore conferre, quod poſt eorum obitum alii nominatim ſuccederent, iniquum eſſe, & *Sacris Canonibus inimicum : & hujuſmodi ſucceſſiones frivolas & inanes* fore declaravit *Alexander III.* in Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, Cap. *Accepimus, De Pactis*.

Permutationes ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporale commodum facienda.

Idem Pontifex beneficiis ſpoliandos edixit, qui ea pactione facta majores ſolito ſolvendi ex ipſis Eccleſiis penſiones adepti ſunt, Cap. *Cum Clerici* : eodem Titulo. Idem reſcidit compoſitionem factam inter Priorem & Monachos *de Arca*, & Clericum de Eccleſia & Capella quadam litigantes, eâ conditione ut Monachi Clerico contendenti tres marcas argenti pro expenſis litis ſolverent, ipſe verò liti cederet, ac ab infeſtatione Monachorum ceſſaret. *Cùmque compoſitionem iſtam Auctoritate Apoſtolica peterent confirmari : nos eam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere*. (Cap. *Cum pridem*, *De Pactis*.)

Pactiones & conventiones ſimoniacæ.

Contra Canones factam haud dubium eſt conventionem de Archidiaconatu quodam Eboracenſis Eccleſiæ inter *Petrum de Dinant & Adamum de Tornovere*, a Capitulo ejuſdem Eccleſiæ approbatam anno 1196. quam his verbis refert Rogerius Hovedenus ,, Dominus Rex Angliæ, prece Arthuri
,, Ducis Britanniæ, & aliorum virorum poten-
,, tum, dedit Petro de Dinant licentiam agendi
,, contra Adam de Tornovere ſuper Archidiaco-
,, natu de Vveſtrihing, quem Rex præfato Adæ
,, dederat, inter quos tandem convenit in hunc
,, modum : quòd Magiſter Simon Apulus Ebora-
,, cenſis Eccleſiæ Decanus, & Capitulum ejuſdem
,, Eccleſiæ, conceſſione & voluntate prædicti Adæ
,, receperunt Petrum de Dinant in Archidiaco-
,, natum de Vveſtrihing, & in ſtallum miſerunt
,, tam in Choro, quàm in Capitulo : & ipſe Pe-
,, trus vices ſuas, & illius Archidiaconatus ad-
,, miniſtrationem commiſit ipſi Adæ de Torno-
,, vere ſub annua penſione LX. Marcharum ; ſta-
,, tuens quòd prædictus Adam Archidiaconatum
,, illum in integrum habeat, & teneat omnibus
,, diebus vitæ ſuæ, & reddat ei ſingulis annis in-
,, de LX. marchas de penſione ; & ſi Petrus ſu-
,, pervixerit Adam, recipiat Archidiaconatum ſine
,, aliqua contradictione vel diminutione. Præte-
,, rea inter illos ſtatutum eſt, quòd quandocum-
,, que ſimul fuerint in Eboraco, unus illorum una
,, die tenebit ſtallum in Choro nomine Archidia-
,, coni, & alter altera die ſimiliter, & ſic mu-
,, tabunt vices ſuas.

Beneficia Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici, abſque conſenſu

Clerici Beneficia Eccleſiaſtica abſque conſenſu Epiſcoporum dimittere poterant, ut Monaſticam vitam profiterentur. Unde *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus *Goffridum* Pariſienſem Epiſcopum admonuit, ut *Vulteranum* ejuſdem Eccleſiæ Cantorem, qui in Cœnobio *S. Martini de Campis*

ſtu

ſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent.

pis Monachum induerat, ex quo deinde ipſum vi abſtraxerat, liberum demitteret. (Epiſtolâ XII. Libri III.) *Si omnia facienda ſunt cum conſilio* (inquit) *cujus magis conſilio, quàm ejus, qui admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis dicitur? ipſe quippe conſulit ad perfectionem nitentibus ut omnia relinquant & ſe ſequantur .... Hoc conſilium magis in Monachico quàm alio vitæ propoſito impleri ſancti Patres intellexerunt. Beatus namque Gregorius in Lib. XIV. Regiſtri, ſcitis quid mandet Deſiderio Epiſcopo, qui divinâ inſpiratione compunctus gratiam Monachicæ converſationis appetierat; quo modo ſcilicet hortetur eumdem Epiſcopum ut propoſitum ejus nullo modo impediat: ſed magis eum, quantùm valet, Paſtorali admonitione ſuccendat, ne fervor conceptus in eo tepeſcat: nec ullatenus debere eum qui Monaſterii portum petiit, rurſus Eccleſiaſticarum Curarum perturbationibus implicari. In Toletano Concilio IV. legiſtis, Clericos Monachorum propoſitum appetentes, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eſſe debere ab Epiſcopis ad Monaſteriorum ingreſſus. Si ergo dicere contra Dominum, & contra tot Sanctos Patres dicta Domini veraciter intelligentes, eſt peccatum: facere contra manibus, quid eſt? Si qui ſeparat pretioſum a vili, id eſt, animam a ſæculo, tamquam os Dei* [*ſicut ſcriptum eſt*] *erit: ille cujus os & manus retrahunt animam adhærentem conſilio Domini ad ſæculum, quid erit? Abſit, mi Domine: nolit Deus ut ſuper Epiſcopum cadat quod Deus dicit:* ,, Qui non colligit mecum, diſpergit: & qui non ,, eſt mecum, contra me eſt. *Horrendum enim eſt etiam auditu; ut quos Chriſtus elegit de mundo, Epiſcopus religet in mundo: ut quos Chriſtus trahit ad portum de procellis & tempeſtatibus mundi: hos Epiſcopus retrahat a portu in naufragoſos turbines mundi: Et quos Chriſtus abſcondit in ovili a multitudine inſidiantium luporum, hos Epiſcopus rapiat de ovili, & exponat multitudini luporum.*

XII. de eodem diſciplinæ capite *Stephanus Tornacenſis* ad *Robertum* Pontin acenſem Monachum ita ſcripſit Epiſtolâ LXXI. *Parochiales Presbyteri obedientiam quam promittunt, debent Epiſcopis ſuis & ſacramentaliter alligati ſunt Eccleſiis quas regunt, tamquam uxoribus propriis. Lege autem communi Canonum, ſine licentia Epiſcoporum ſuorum, quibus obedientes eſſe debent, nec ipſi recedere, nec alii recipere eos debent: lege autem privata, quæ inſtinctu Spiritus Sancti in corde ſcribitur, ſi ad Monaſterium vel Canonicam Regularem tranſierint, tales etiam, contradicentibus Epiſcopis recipi poſſunt: ait enim Urbanus Papa:* ,, Si quis in Eccleſia ſua ,, ſub Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio, vel Regulari ,, Canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo ,, ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtrâ, ,, Juſto enim non eſt lex poſita, ſed ubi Spiritus Domini, ibi libertas; &, ſi Spiritu ducimini, ,, non eſtis ſub lege. *Ecce quoniam nec obedientia Epiſcopo promiſſa, neque Eccleſia commiſſa Presbytero, ad frugem melioris vitæ tranſire volentem poterunt impedire.*

Urbanus II. apud Gratianum *Cauſa XIX. Quæſt. III.*

X. Beneficiorum pluralitas, præcipuè verò Parochialium Eccleſiarum, Præbendarum, vel Dignitatum, frequenter prohibita fuit a Conciliis, & Summis Pontificibus undecimi & duodecimi ſæculi, nempe a Concilio Romano anni 1059. ſub *Nicolao II.* Turonenſi anno 1060. Canone V. Pictavenſi anno 1068. Canone II. Claromontano Canone XII. Pictavenſi anno 1100. Canone XVI. Londinenſi anno 1125. Canone XII. Occumenico Lateranenſi III. Canone XIII. & XIV. Lege quæ in Diſſertatione ſingulari de illo Concilio dicemus §. V. Contra ſpiritalem illam polygamiam *S. Bernardus* Epiſtolâ XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ita ſcribit: *O inſinita ſemper ambitio, & inſatiabilis avaritia! cùm primos honorum gradus meruerint in Eccleſia: Meruerint autem vel vitæ merito, vel pecunia, ſive etiam carnis & ſanguinis, quæ Regnum Dei non poſſidebunt, prærogativa: non ideo corda quieſcunt duplici ſemper æſtuantia deſiderio; quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celſiora ſublimentur. Verbi gratia, cum factus quis fuerit in quacumque Eccleſia Decanus vel Præpoſitus, Archidiaconus, aut aliquid hujuſmodi; non contentus uno in una, plures ſibi, imò quotquot valet, conquirere honores ſatagit tam in una, quàm in pluribus, &c.* Et Epiſtolâ 272. *Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ſecundùm Deum adminiſtrare & velint, & poſſint ..... Nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Eccleſiis habere licet: niſi diſpenſatoriè quidem ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonarum utilitatem.* Quæ tamen utilitas non ad perſonam, ſed ad Eccleſiam referatur.

Beneficiorum pluralitas vetita.

Diſpenſatio non concedenda niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonæ utilitatem.

Ivo Carnotenſis Epiſtola XCV. ad *Paſchalem II.* de *Drogone* qui Theſaurariam Catalaunenſis Eccleſiæ malis artibus impetraverat, ita ſcribit ,, Drogoni prædicto objectum eſt, quòd, ſecundùm ,, ordinem Eccleſiaſticum prædictum honorem ha- ,, bere non poſſet niſi ipſius Eccleſiæ Canonicus, ,, quod ipſe nec fuerat, nec eſſe poterat, cùm ,, jam eſſet in alia Eccleſia, & in alia provincia ,, factus Canonicus, & Archidiaconus.... Quòd ,, autem prædictus Clericus in duarum civitatum ,, titulari non poſſit Eccleſiis, tam ex veſtris, ,, quàm Prædeceſſorum veſtrorum comprobamus ,, ſententiis; intelligimus etiam ex dictis Papæ ,, Gelaſii: Quia ſi quid fuerit contra Apoſtolica ,, Decreta manifeſtè præſumptum, non opus eſſe ,, ut tamquam res dubia devocetur in judicium, ,, quod tam frequenter Apoſtolica falce eſt præ- ,, ciſum, & Generalium Conciliorum ſententiis ,, diffinitum.

Eumdem abuſum inſectatur *Petrus Bleſenſis*, in cap. 1. Job. ,, Plerique ſunt, *inquit*, qui non di- ,, cam animarum, de quibus reſpondere tenen- ,, tur in die tremendi judicii, ſed vix Eccleſiarum ,, ſuarum numerum cognoverunt. Adjungunt Ec- ,, cleſiam Eccleſiæ, Præbendam Præbendæ, do- ,, mum domui, agrum agro. De talibus dicit ,, Iſaias: Væ qui conjungitis domum ad domum, ,, &c. Clerici, qui nihil poſſidere debuerant, ,, præſumunt omnia poſſidere: non laborant, ,, non arant, non ſeminant, non ædificant, non ,, navigant, neque pugnant: & ut verbo Pſal- ,, miſtæ utamur; In labore hominum non ſunt, ,, & cum hominibus non flagellabuntur: ideoque ,, tenuit eos ſuperbia, &c. Certè qui cum ho- ,, minibus temporaliter non flagellabuntur, æter- ,, na ſunt cum dæmonibus flagella paſſuri.

Clericorum damnanda cupiditas.

Contra eumdem *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus in Statutis Synodalibus hæc habet ,, Homines ſeipſos amantes, quærentes quæ ſua ,, ſunt, in pluribus Eccleſiis connumerari & in- ,, titulari volunt, & in ſingulis percipere ſtipen- ,, dia, quamvis vel tenuiter non deſerviant in ,, una. Nos multitudini parcentes, & Fratrum ,, compatientes infirmitatibus, eos de Collegio ,, noſtro, qui amodo inſtituentur Canonici in ,, Eccleſia noſtra, ſi aſſiduè in ea manſionarii ,, non fuerint, nec omnino privare volumus Be- ,, neficio, nec plena cum aliis percipere ſtipen- ,, dia, qui in vinea Domini pondus diei portant, ,, & æſtus.

Petrus Cantor Pariſienſis, in Verbo Abbreviato, Cap. 31. 32. 33. 34. Clericos, plurium Beneficiorum poſſeſſores monſtra vocat, quæ Trinitatem perversè imitentur. ,, Velut Geryones, [*inquit*] Briarei, bicorpores, tricorpores, belluæ ,, mul-

„ multorum capitum monſtruoſæ, contendunt Deo „ uni trino in perſonis, & uni in ſubſtantia aſſimilari. Horum enim quilibet cùm ſit unus in „ ſubſtantia, & in perſona; tamen plures eſſe „ appetit perſonæ in Perſonatibus, & Dignitatibus Eccleſiæ. „ Multiſque ipſos exagitat vir pius & eruditus.

Reſidendi in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio.

XI. Sacra reſidendi lege Beneficiarii tenebantur, ut conſtat ex Decretis Concilii Oecumenici Lateranenſis III. & *Alexandri III.* Ab hac lege pro tempore diſpenſabantur Studentes, & qui Epiſcopo ad Eccleſiæ regimen inſerviebant. Decreta illa inſerta ſunt lib.4. Decretalium, Tit. *de Clericis non Reſidentibus*. Concilii Lateranenſis Canon 13. ita ſtatuit: *Cùm Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit; & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* Refertur Cap. *Quia nonnulli*, Tit. mox laudato.

Diſpenſatio a Reſidentia in gratiam ſtudiorum.

XII. Clericos non reſidentes a Beneficiis *amoveri poſſe, niſi de licentia ſuorum Prælatorum, vel ſtudio literarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe: nec patrocinari eis appellationis diffugium, ſi contra hujuſmodi intentionem Decreti fuerit interjectum*, declaravit *Alexander III.* Lateranenſis Concilii Statutum explicans, Cap. *Relatum eſt*. Id confirmatur ejuſdem Pontificis Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, in Appendice Concilii Lateranenſis, parte 30. cap.6. *Si Clerici* (ait) *qui in Eccleſiis tuæ juriſdictionis Beneficia ſunt adepti, ad aliam Diœceſim abſque tua conſcientia & aſſenſu morandi cauſâ tranſierint, Beneficiis quæ a te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare: niſi fortè diſciplinis ſcholaſticis invigilaverint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint quare reverti non debeant.* Diſtinctio Beneficiorum in compatibilia & incompatibilia, in exigentia & non exigentia reſidentiam, undecimo & duodecimo ſæculo nondum recepta erat, ut liquet ex iſtis Decretis. Idem Pontifex *Gerardo* cuidam Profeſſori conceſſit, ut Beneficii ſui fructibus per quadriennium, abſens licèt, frueretur. (Epiſt.4. Append. 11.) *Cùm ſub Magiſterio tuo*, inquit, *multi per Dei gratiam proficiant in ſcientia literarum: Auctoritate Apoſtolica tibi duximus indulgendum, ut uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, redditus tui, quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obſtante, liberè tibi, & ſine diminutione qualibet reddantur in ſcholis ...... Nec cogaris infra terminum iſtum ſcholas dimittere, niſi alicui Eccleſiæ, in qua Perſonatum vel magnum Beneficium habeas, ea neceſſitas imminuerit, quòd meritò tuam ſibi debeas præſentiam & patrocinium exhibere.* Hinc colligere eſt, immunitatem a lege reſidendi nondum Profeſſoribus univerſim fuiſſe conceſſam.

Immunitas a Reſidentia nondum Profeſſoribus univerſim conceſſa eâ ætate.

Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine, a Reſidentia diſpenſantur.

Denique Canonicos Epiſcopo in Eccleſiæ Regimine aſſiſtentes a reſidendi obligatione abſolvit, Cap. *De Cætero*, *De Clericis non Reſidentibus*; cujus hæc ſunt verba: *Statuimus, ne Canonicis, donec in ſervitio tuo fuerint, quidquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis ſibi beneficio debetur, niſi fortè ſint victualia, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num.III. pag.705. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Reges Galliæ jure Regaliæ quædam beneficia conferebant.*

R. Mera facti Quæſtio eſt, ſed non ita ſcripſi. *Reges Chriſtianiſſimos* (inquam) *Beneficiorum quorumdam, JURE EX IPSIUS ECCLESIÆ CONCESSIONE QUÆSITO, ſive Patronatûs, ſive Regaliæ, ſeu quavis aliâ ratione, aut Conſuetudine approbata, Collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit Philippi Auguſti Teſtamentum, &c.* Nullum jus nominandi ad Beneficia Principibus convenire umquam dixi aut cenſui, niſi ex Eccleſiæ conceſſione.

ARTICULUS VII.

De Canonicis Regularibus.

Ordinis Canonici Reformatio & propagatio.

I. CAnonicus Ordo, quem a Sanctis Apoſtolis inſtitutum, a *S. Auguſtino* renovatum ac reformatum, Summi Pontifices Paſchalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. Pius IV. & Pius V. Apoſtolicis Diplomatibus prædicarunt, quorum excerpta apud *Pennotum* lib.11. cap.4. legere eſt, ſub *Caroli Magni, & Ludovici* Pii Imperio reſtitutus: cui Synodus Aquiſgranenſis I. anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto Regulam ex diverſis Patrum ſententiis & priſcorum Conciliorum Canonibus condidit; quam lege latâ promulgavit, & in omnibus Eccleſiis ditionum ſuarum ſervari juſſit *Ludovicus Pius*: decimo ſæculo ab obſervantia Regulari cecidit: undecimo, viris religioſis ac ſanctis agentibus florentior ſurrexit, ac propagatus eſt. Cœpit ſanctæ reformationis opus *B. Petrus de Honeſtis* in Eccleſia *Sanctæ Mariæ in Portu* in agro Ravennate, ubi Canonicis quibus præerat, ſcripſit Regulam, *tam ex ſanctorum Patrum auctoritate, quàm religioſorum virorum exemplis, & morum honeſtate conceptam*, ut loquitur *Paſchalis II.* qui illam confirmavit 12. Kalendas Januarii anno 1115. *B. Petrus de Honeſtis*, qui ſibi cognomen indidit *Peccatoris*, anno milleſimo centeſimo decimo-nono ad vitam migravit immortalem. Quem qui cum *B. Petro Damiani* confuderunt, & *Portuenſes* Conſtitutiones ab ipſo editas *Regulam Damianam* appellarunt, fœdè ſunt hallucinati. Contra hunc errorem legendi *Hieronymus Rubeus* lib.5. Hiſtoriæ Ravennatenſis & *Pennotus* lib.11. Hiſtoriæ Tripartitæ Cap.48. Edita eſt *Petri de Honeſtis* Regula ad calcem Operum *B. Petri Damiani* Editionis Pariſienſis anni 1642. Portuenſis Eccleſiæ Regulam in Eccleſiam Eugubinam SS. Martyrum *Mariani & Jacobi* intulit *S. Ubaldus* Canonicorum Regularium ibidem Prior, ac Eugubinus paulò poſt Epiſcopus. Quæ miraculo eſt approbata: Cùm vir ſanctus Ravennâ rediens, illam ſub dio fortè reliquit, ac reverſus, ut conquireret, invenit integram & ne minimùm quidem madefactam, quamvis imber copioſiſſimus ac vehementiſſimus totum locum perfudiſſet; ut teſtatur Vita *S. Ubaldi* inter Acta SS. menſis Maji, ad diem 16. edita a *PP. Henſchenio & Papebrochio* S. J.

Cœpta a B. Petro de Honeſtis.

Nicolaus II. & Alexander II. Canonicorum Reformationem decrevere.

Divinum iſtud opus reformationis Canonicorum decreverant *Nicolaus II.* & *Alexander II.* Pontifices Maximi, qui in Synodis Romanis, annis 1059. & 1063. de vita communi Clericorum huncce Canonem condiderunt. *Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum Ordinum, qui Prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſervaverint, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet Religioſos Clericos, ſimul manducent, & dormiant; & quicquid eis ab Eccleſia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam communem vitam ſummopere pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem conſecuti, cùm his qui centeſimo fructu ditantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi.* Sed perfectam peculii abdicationem ipſis non imperaverant Pontifices illi, ſuaſerant dumtaxat. Præceperant qui-

quidem ut communiter haberent quicquid eis ab Eccleſia competebat, id eſt, Beneficiorum proventus; non verò interdixerant ne Patrimonio fruerentur. Primus id in Italia hac ætate aggreſſus eſt *Petrus de Honeſtis*. Hunc æmulati ſunt S. Frigdiani Lucenſis, Lateranenſes, & Mortarienſes Sanctæ Crucis Canonici, quæ Eccleſiæ celeberrimarum Congregationum capita progreſſu temporis evaſerunt.

Canonici Regulares S. Rufi, *vulgò* Saint Ruf.

Undecimi ſæculi initio celebris erat Canonicæ Regulæ obſervantiâ Abbatia *S. Rufi* extra muros Avenionenſes, quæ ad Albigenſium uſque tempora ſtetit, quorum furore everſa, Valentiam tranſlata eſt anno 1110. Hujus Monaſterii, *Paſchali II.* Summo Pontifice Abbas erat *S. Oldegarius*, qui Barcinonenſis poſtmodum Epiſcopus, ac deinde Archiepiſcopus Taraconenſis, & Legatus Apoſtolicus, Canonicorum Regularium Inſtitutum in Hiſpaniam provexit. E vita migravit anno 1137. die 6. Martii. Ejus Vitam inter Acta Sanctorum iſtius Menſis edidere *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* Tom. I. *Canonicorum* Regularium *S. Rufi* cum laude meminit *Anſelmus Halvelburgenſis* Epiſcopus lib. 1. Dialogorum cap. 11.

Ordo Sempringhamenſis.

Anno 1135. *S. Gilbertus Sempringhamenſis* Ordinem Canonicorum Regularium in Anglia renovavit, qui ab ipſo eo in regno Ordo Gilbertinorum, & Sempringhamenſis nuncupatus eſt. Ejus elogium contexuit *Vuillelmus Neuburgenſis* ſuppar Auctor, lib. 1. cap. 16. ejuſque ſpiritum a Sancto Bernardo probatum fuiſſe tradit, atque ſingulari gratiâ fuiſſe, donatum ad fœminas Chriſtianæ pietatis, & Vitæ Religioſæ præceptis informandas. Ordinis Sempringhamenſis innocentiam a fœdis calumniis quibus impetebatur, vindicavit *Vuillelmus* Norvicenſis Epiſcopus ab *Alexandro III.* ad inquirendum hac in cauſa delegatus. Ipſius Epiſtolam ex Codice MS. vulgavit *Joannes Picbardus* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem*. His porro verbis *Gilbertum* & ejus Ordinem commendat: *Gilbertus de Semphringham, tum ex vicinitate, tum ex celebritate ſanctitatis, quâ præminet, mihi incognitus eſſe non poteſt. Anima ejus ſedes ſapientiæ eſt, & mens ejus haurit de Spiritu Sancto, quæ aliorum auribus excellenter infundit. In lucrandis & conſervandis animabus tam ſtudioſus & efficax eſt, ut ex comparatione ejus tædeat me ignavia mea.... In Sanctimonialibus, quarum multitudinem innumeram Deo acquiſivit, fervet & religionis amor, & caſtitatis diligentiſſima cuſtodia, & ſe ab hominum viſu & colloquiis gloriantur eſſe exceptas, ut meritò eis conveniat quod ſcriptum eſt:* Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. *De Canonicis, quorum innocentiæ apud Clementiam veſtram audio eſſe derogatum, teſtor Deum, & animam meam, quòd nec verbum infamiæ memini me audiſſe, cùm ex propinquitate loci, & frequentia venientium ad nos ignorare non poſſem. Acceſſus ad Sanctimoniales hic eis penitus inhibitus eſt, ut nec Priori quidem earum videndi vel loquendi cum aliqua licentia pateat: & in perceptione Euchariſtiæ, & dans, & accipiens, invicem ignorantur. Habent ſiquidem domos ſuas, Clauſtrum, & Oratorium, in quo dormiunt, meditantur & orant. A converſis ſuis tantùm exigit, ut vitam, quam profeſſi ſunt, inviolabiter obſervent,* &c. Obiit *S. Gilbertus Sempringhamenſis*, die 4. Februarii anno 1189. Sanctorum albo adſcriptus eſt ab *Innocentio III.* ut Martyrologium Anglicanum teſtatur. Ejus Vitam ab Auctore coævo ſcriptam inter Acta Sanctorum menſis Februarii ediderunt & Commentario prævio illuſtrarunt *Bollandus* & *Henſchenius*, Tom. I.

Ordo Canonicus ab Yvone Carnotenſi *Epiſcopo in Galliis reformatur*

Canonicorum Regularium Ordo in Eccleſia Gallicanâ auctore *Yvone Carnotenſi* refloruit, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum 1078. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, & *S. Antoninus* Chronici P. II. Tit. XV. Cap. XVI. teſtantur. *Eccleſia S. Quintini*, * cujus erat Præpoſitus, illuſtre fuit ſanctæ Reformationis Seminarium. Neminem Clericorum a communi vita excipi, nec civilis, nec ſuburbanæ Eccleſiæ Presbyterum, prolatis *SS. Clementis & Urbani* Pontificum apocryphis Decretalibus aſſerit *Yvo*, Epiſtolâ 213. *Quòd verò*, inquit *communis vita in omnibus Eccleſiis pene defecit, tam Civilibus quàm Diœceſanis, non auctoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribendum eſt, refrigeſcente caritate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit ea quæ Dei ſunt, & proximi, ſed tantùm, quæ propria.*

* Saint Quentin de Beauvais.

Abbatia S. Victoris *Pariſienſis.*

Cœnobium Canonicorum Regularium *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Regia munificentiâ excitavit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus. Primus Abbas fuit *Gildulnus* vir religione & regulæ obſervantiâ ſpectatiſſimus. Regalis hæc Abbatia plurimarum aliarum parens & caput celeberrimæ Congregationis fuit: multoſque peperit, ſanctimoniâ, & doctrinâ inſignes viros, quorum aliquos Eccleſia illuſtriorum ornavit infulis Dignitatum. De hac inſtitutionis Canonicæ & ſacræ eruditionis Academia *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis ita ſcribit: *Hiſtoriæ Occidentalis* cap. 24. *Primus & præcipuus hujus ſanctæ Religionis Conventus extra muros Pariſienſis civitatis, in Eccleſia quæ dicitur S. Victoris, quaſi lucerna Domini ſuper candelabrum poſita, non ſolùm propinquam civitatem, ſed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat, & ad caritatem inflammat, tamquam piſcina probatica, & later aneus in Templo Domini; Scholaribus Pariſiis commorantibus, & variis populis undique confluentibus aquas purificationis ſubminiſtrans*, &c. Primæ Conſtitutiones hujus Congregationis extant MSS. in Bibliothecis Abbatiarum *S. Victoris* & *S. Genovefæ*.

Abbatia S. Genovefæ.

V. Poſtrema hæc Abbatia, Victorinæ filia. In Eccleſiam *S. Genovefæ*, jubente *Eugenio III.* Pontifice Maximo, *Sugerio* Sandionyſiano Abbate, ac Regni Adminiſtro exequente, Canonici Regulares e Cœnobio *S. Victoris* ſelecti, loco ſæcularium introducti ſunt anno Chriſti 1148. Monachos ex Cœnobio *S. Martini de Campis* duodecim illuc transferre primùm decreverat, ac *Sugerio* mandaverat *Eugenius*: ſed intercedentibus ſæcularibus Canonicis ne Ordo immutaretur, Regulares Canonicos, *pro bono pacis*, ibi conſtitui juſſit; quibus *Odonem*, Sancti Victoris Priorem, Abbatem præfecit. In poſſeſſionem eos miſit *Sugerius* Summi Pontificis ac Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* nomine, die 24. Auguſti *S. Bartholomæo* ſacra, anno 1148. die verò ſequenti, *Regalium, ex parte Domini Regis cujus vices agebat poteſtatem contulit, fidelitatem virorum ad eos pertinentium, & juramenta ſecuritatum eis fieri fecit*. Rei geſtæ ſeriem exponit ipſe *Eugenio* Epiſtolâ ad illum datâ, quæ apud *Duchesnium* Tom. 4. Hiſtoriæ Francorum Scriptorum pag. 305. legitur. Legendæ & *Eugenii III.* Epiſtolæ hac in cauſa datæ 14. 15. 16. 18. 19. 20. & 28. *Sugerio* de reformatione Eccleſiæ *S. Genovefæ* gratulatus eſt *S. Bernardus* Epiſtolâ 356. *Benedictus Deus*, inquit, *qui in manu veſtra operatus eſt ſalutem in Eccleſiâ Sanctæ Genovefæ: ut Domus Dei reſtitueretur ordini & diſciplinæ. Agit vobis gratias Apoſtolica ipſa Auctoritas, quòd fideliter & efficaciter opus magnificum incœpiſtis. Agimus & nos, quas poſſumus gratias, & quicumque Deum diligunt in veritate.* Reformationis Eccleſiæ *Sanctæ Genovefæ* hiſtoriam accuratè deſcripſit coævus Auctor Vitæ *Sancti Vuillemi* Roſchildenſis Abbatis in Dania, cap. 1. narratque fœlicis iſtius mutationis oc-

caſionem fuiſſe rixam inter Miniſtros *Eugenii* Pontificis & Eccleſiæ Genoveſianæ ortam cum ibi ad Sacrum faciendum ſe pararet. Erat porro Canonicorum ſæcularium unus *Vuillelmus*, collegiis ſuis ob morum innocentiam, & ſtudium vitæ regularis exoſus, quam introductis Victorinis Canonicis, devotè ac alacriter profeſſus eſt, ac in virum ſanctiſſimum evaſit. A Rege *Vualdemaro*, filio *Sancti Canuti* Regis & Martyris, & *Salomone* Roſchildenſi Epiſcopo in Daniam accerſitus collapſam Canonicorum diſciplinam in Eſchil Inſula prope Roſchildam reſtituit Abbas ab Epiſcopo creatus. S. *Vuillelmi* Vitam ex MS. S. *Victoris* Pariſienſis edidere *Henſchenius* & *Papebrochius*, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tomo I. ad diem 6. Canonicorum Regularium Ordinem illuſtravit 11. Sæculo S. *Petrus de Chavanon*, Fundator ac primus Præpoſitus S. *Mariæ de Piperaco* * in Epiſcopatu S. *Flori*, in Arvernia. Ejus Vitam Tom. II. Spicilegii Dacheriani pag. 591. legere eſt.

* De Pebrac.

Ordo Præmonſtratenſis, vulgò De Premontre.

VI. Anno 1120. novum Canonicorum Regularium Ordinem condidit S. *Norbertus* in Diœceſeos Laudunenſis loco qui *Præmonſtratus* * dicitur in voſago ſylva, quem ipſi *Bartholomeus* Epiſcopus Laudunenſis conceſſit, ac naſcentem Ordinem fovit, atque propagavit, quinque Monaſteriis, in Diœceſi ſua conditis. S. *Norberti* Inſtitutum approbavit Calliſtus II. Pontifex Maximus, Honorius II. confirmavit Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. Privilegiis donarunt, quæ in Bibliotheca Præmonſtratenſi ſunt excuſa. S. *Auguſtini* Regulam ſectantur Canonici Regulares Præmonſtratenſes, Conſtitutiones auſteras obſervant ex S. *Norberti* diſciplina. De Ordinis Præmonſtratenſis inſtitutione ita ſcribit *Hermannus* Monachus coævus Auctor lib. 3.

Ordinis Præmonſtratenſis commendatio.

„ De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis, *Cap.*
„ 1. Quis, *inquit*, dignè poterit referre quan-
„ tus poſtmodum in Epiſcopatu Laudunenſi, &
„ de ipſo per totum pene terrarum orbem, ful-
„ gor Religionis & novi luminis refulſerit? Poſt
„ paucos ſiquidem annos, ille novi luminis, no-
„ væque converſionis, non ſolùm interioris ſed e-
„ tiam exterioris candoris novus inventor & incœ-
„ ptor, Dominus ſcilicet Norbertus, de Lotharin-
„ gia Franciam adveniens, divinâ præcedente &
„ comitante gratiâ, in Epiſcopatu Laudunenſi pri-
„ mam illam vineam plantavit, quæ in caritate ra-
„ dicata, & fundata, jam implevit terram, exten-
„ denſque palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad
„ flumen propagines ſuas, vino fortitudinis ſuæ
„ quod lætificat cor hominis, jam ubertim ine-
„ briavit plures Principes, & Judices terræ, ju-
„ venes & Virgines, ſenes cum junioribus, ita
„ ut fortiter inebriati, nihil aliud quærant, niſi
„ laudare nomen Domini & cantare Canticum
„ novum; quoniam veterem hominem cum acti-
„ bus ſuis exeuntes, & novum, qui ſecundùm
„ Deum creatus eſt, induentes, carnales illece-
„ bras funditus abjiciunt, & quaſi de aqua in
„ nuptiis a Domino in vinum converſi, quæ
„ retro ſunt obliviſcuntur, & ad ea, quæ an-
„ te ſunt, extenduntur: ſicque licèt in terris
„ corporaliter conſiſtant, tamen quæ ſurſum ſunt
„ ſapiunt, non quæ ſuper terram; dicentes cum
„ Apoſtolo; Noſtra autem converſatio in cœlis
„ eſt: Cœleſtibuſque Seraphim mente conjuncti
„ ſolo Chriſti jugiter ardent amore, qui corpora
„ etiam ſua exhibent hoſtiam viventem, ſanctam,
„ Deo placentem, candorem virtutum quo intrin-
„ ſecus nitent, etiam in exteriori veſte præferentes.

Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium Tomo XII. *Spicilegii*, pag. 325. Præmonſtratenſem Ordinem unà cum Ciſtercienſi egregiè commendat. „ Illa duo Cherubin, *inquit*,
„ expandentia alas ſuas in medio Eccleſiæ, &
„ verſis vultibus in Propitiatorium ſe mutuò reſ-
„ picientia, id eſt, duo præclariſſimi Ordines
„ devotione ſua Eccleſiam protegentes, & con-
„ verſis ad Deum cordibus, ſe mutua charitate
„ emulantes, quorum unus Ciſtercienſis, duce
„ Bernardo ſanctiſſimi nominis Abbate Monaſti-
„ cum Ordinem jam pene lapſum ad primam A-
„ poſtolicæ vitæ normam reparavit: alter meri-
„ to & nomine a Deo Præmonſtratus, Duce Nor-
„ berto Parthenopolitano Archipræſule incœptus,
„ Eccleſiaſticum Ordinem de luto mundanæ va-
„ nitatis excuſſit. Credas hos duos Ordines eſſe
„ de libro Apocalypſis duos Prophetas circa fi-
„ nem mundi a Deo miſſos, & ſacco Pœniten-
„ tiæ amictos, duas olivas clementiæ cœleſtis,
„ divinæque duo candelabra gratiæ: ita ſe in o-
„ mnibus cruciant, ita verbo fidei mundum ir-
„ rigant, ita meritorum luce illuminant. Primaria Præmonſtratenſis Ordinis Statuta Lib. IV. Bibliothecæ Præmonſtratenſis edita ſunt: ex quibus noſtræ FF. Prædicatorum Conſtitutiones maxima ex parte ſunt derivatæ.

Ordinis Præmonſtratenſis propagatio.

Herimannus in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ S. *Martini Tornacenſis* pag. 448. Tom. 12. *Spicilegii*, ubi de captione *Paſchalis II.* Romani Pontificis ab *Henrico IV.* Imperatore, Privilegio de Inveſtituris ab eo extorto, ſermonem fecit, *Norbertum* qui Imperatori erat a Sacris, hujuſque facinoris ſpectator, pœnitentiâ ductum ob nequitiam Principis, abſolutione a *Paſchali* ſuſcepta, vitæ ſæculari nuntium miſiſſe, in Franciam veniſſe, & *Præmonſtrati* Deo ſub Regula S. *Auguſtini*, immo multùm rigidiori & arctiori ſervire cœpiſſe commemorat: *Sicque*, inquit, *per Dei gratiam brevi tempore profecit, ut nullum poſt Apoſtolos videamus hunc tantum fructum in Eccleſia feciſſe. Nam cum necdum converſionis ejus trigeſimus annus ſit, jam ferè centum Monaſteria a ſequacibus ejus per diverſas orbis partes conſtructa audivimus; ita ut etiam in Jeruſalem uſque Regula eorum ſervetur.* Monaſterio Præmonſtratenſi *Hugonem* Socium ſuum præfecit S. *Norbertus*: Conventui S. *Martini* Laudunenſis *Vualterum*, ſub quo infra duodecim annos Fratrum numerus ad quingentos auctus eſt. Tantas fuiſſe paupertatis ipſorum anguſtias *Hermannus* Monachus commemorat, ut præter unicum aſellum aliud pene nihil haberent, quem in proximam Sylvam Voſagum mane ducentes, lignaque cæſa dorſo ejus imponentes, Laudunum reducerent, & ex venditis lignis panem ſibi emerent: multoties tamdiu jejuni manentes, donec panis ille emptus poſt nonam eis deferretur. Sed Deo caritatem ipſorum & hoſpitalitatem munerante, ditiſſimi intra breve tempus evaſerunt. Statuit ſanctiſſimus Fundator, ut quotannis Abbates Ordinis univerſi Præmonſtratum ad Capitulum Generale convenirent, ad Feſtum S. *Dionyſii*. Ita verò propagatus eſt Ordo ſacer, ut Abbates pene centum convenerint non ſolùm ex Francia vel Burgundia, ſed ex Alemannia, etiam ex Saxonia, quo tempore iſta ſcribebat *Hermannus*, licèt nondum anni triginta ab Ordine condito effluxiſſent: jamque una S. Martini Laudunenſis Eccleſia duodecim Monaſteriorum mater erat. Quin etiam trans maria, Hieroſolyma uſque novus Ordo pervaſerat. Nec viros dumtaxat, ſed etiam fœminas ad cœleſtis vitæ normam informavit. Ultra decem millia Sanctimonialium in Monaſteriis Præmonſtratenſis Ordinis recluſæ, in ſumma auſteritate & ſilentio Chriſto famulabantur, cum ſcribebat *Hermannus*. Præmonſtratenſem Ordinem commendat Cardinalis

Lib. III. Cap. V.

Summa naſcentis Ordinis paupertas.

Cap. VI.

Sanctimoniales Præmonſtratenſes.

lis

tis *Jacobus a Vitriaco* Occidentalis Hiſtoriæ Cap. 22. Plura de hoc Ordine docebit Bibliotheca Præmonſtratenſis P. *le Paige*. Legatur & *Aubertus Miræus*, in Chronico Præmonſtratenſi.

Cap. VII.

Canonicorum Regularium Evangelica paupertas.

VII. Canonicis Regularibus nec Patrimonium, nec ulla bona quovis modo quæſita proprio nomine poſſidere, aut peculium habere ullatenus licebat: cùm S. *Auguſtini* inſtitutum ſectarentur, de quo *Poſſidius* in ejus Vita ſcribit Cap. V. *Factus Presbyter, Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſervis vivere cœpit ſecundùm modum & Regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam: Maximè ut nemo quicquam proprium in illa Societate haberet, ſed eis eſſent omnia communia, & diſtribueretur unicuique, ſicut opus erat.* Verba ſunt Auguſtinianæ Regulæ, quàm profeſſos fuiſſe Canonicos Regulares undecimo & duodecimo ſæculo certum eſt: *Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Bertoldus Presbyter ad annum M. XCV. ſcribit *Lutolphum* Tullenſis Eccleſiæ Decanum in Monaſteria a ſe condita *Clericos ſecundùm Regulam B. Auguſtini vivere profeſſos* congregaſſe: & *Urbanum II.* decreviſſe *ut Clerici illius loci Regulam S. Auguſtini in perpetuum cuſtodirent.* Yvo Carnotenſis B. *Auguſtini* Regulam Canonicis ſuis tradidit, ut teſtantur Canonici Regulares *S. Joannis* in Valle Carnotenſi, in Literis Aſſociationis cum Monaſterio *S. Quintini* Bellovacenſis datis anno M. CXXVIII. *Cùm igitur*, inquiunt, *a longè retroactis temporibus, a viſceribus Matris noſtræ Eccleſiæ beati Quintini Belvacenſis fuerimus ſpiritualiter propagati, & ab ipſa tamquam a fonte, ſacræ Religionis fluenta ſumpſerimus per Venerabilem Patrem Yvonem, qui cùm floreret in eadem Eccleſia Religionis novella plantatio ſub B. Auguſtini Regula, dignè Omnipotenti militans, Fratribus ibidem Deo ſervientibus Abbas præfuit.* Hæc certè Regula eſt, cujus fit mentio in Charta Inſtitutionis Canonicorum Regularium *S. Quintini* Bellovacenſis in Eccleſia *S. Georgii* Trecenſis a *Philippo* Epiſcopo, anno M. LXXXV. *Domno itaque Yvone Abbate Trecis in Capitulo B. Petri reſidente, hæc ratio approbata eſt ex utraque parte, ut Fratres S. Georgii a Sancto Petro ſua teneant, a beato autem Quintino Regulam; in qua quidem ſi offenderint, illius ſit Eccleſiæ aut aliquid in eis corrigere, aut aliquem ex eis transmutare.* Regulam *S. Auguſtini* viris accommodatam commentario illuſtravit *Hugo a Sancto Victore*: quod argumento eſt Canonicos Regulares Congregationis Victorinæ hanc regulam fuiſſe profeſſos. Idem probant primæ Conſtitutiones MSS. quæ ad *S. Genovefæ* aſſervantur. Cap. *De ſuſceptione Novitiorum*, Abbas Novitium alloquitur dicens: *Frater! reddis te Deo ad ſerviendum ei in Societate & obedientia Congregationis hujus, & ad tenendam vitam Canonicam ſecundùm Regulam B. Auguſtini, & Conſtitutiones hujus loci, quæ vel jam in præſenti inſtituta ſunt, vel poſt hac, Domino annuente, inſtituenda ſunt?* Reſpondet: *Reddo.* Idem teſtantur *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. 2. Cap. 10. Dialogorum & *Jacobus de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis Cap. 24.

Tom. XI. Spicilegii Dacheriani pag. 561.

Tom. XI. Spicilegii, pag. 301.

Concoquere non potuerat *B. Petrus Damiani*, quòd Canonici peculium haberent: Regulam a Synodo Aquiſgranenſi I. ſub *Ludovico Pio* Imperatore approbatam, cujus ſe auctoritate tuebantur, ſugillavit, ejus proculdubio ignorans Auctores & Approbatores: Canonicos omnes in Congregationes viventes ad peculii abdicationem teneri, SS. Auguſtini, Hieronymi, & Proſperi, ſeu potiùs Juliani Pomerii, teſtimoniis probare conatus eſt, *Opuſculo XXIV. contra Canonicos proprietarios.* Eorum excuſationem ex Regula petitam, non quidem S. *Auguſtini*, quam non profitebantur, ſed Synodi Aquiſgranenſis, his verbis refellit: *Sed cum hæc illis objicimus, ipſi Regulæ ſuæ librum nobis protinus offerunt, ad Regulæ ſuæ auctoritatem redeunt; eaque ſibi proprietatis peculium concedente, pati ſe præjudicium conqueruntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditus improbamus, nec auctoritatem illi omnino tribuimus. Probamus enim in quantum ſanctis Eccleſiæ Doctoribus conſonat: abjicimus autem atque conſpuimus, in quantum authenticis eorum inſtitutionibus non concordat.*

Legendum ejuſdem ſancti viri Opuſculum XXVII. *De communi vita Canonicorum*, Cap. II. *Planè*, inquit, *quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis? Volunt Canonicum, hoc eſt Regulare nomen habere, & non regulariter vivere. Ambiunt communia Eccleſiæ bona dividere, aſpernantur autem apud Eccleſiam communiter habere. Enimvero non eſt hæc Primitivæ Eccleſiæ forma, ſatis exorbitat ab Inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplina*, &c.

Clemens III. Pontifex Maximus Canonicum Regularem cum peculio morientem Chriſtiana ſepultura privari decrevit, Cap. *Super quodam*, *De Statu Monachorum*, lib. III. Decretalium. „ Super „ quodam Canonico Regulari, *inquit*, qui in ar„ticulo mortis agens, licet a Priore ſuo com„monitus, proprium, quod contra Regulam la„tenter habuerat, noluit reſignare, & ſic diem „ clauſit extremum, & fuit inter alios Fratres „ traditus ſepulturæ.... Inquiſitioni tuæ taliter „ reſpondemus, Quòd ille Canonicus non tantum „ fuit Chriſtianâ ſepulturâ privandus; verumetiam „ ſi ſine maximo ſcandalo fieri potuit, de ipſa pro„jici dignus eſt Eccleſia. Hoc autem cum fortè „ contigerit, in ſimilibus eſt agendum.

Canonici Regulares ad Regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumpti.

VIII. Parochiales Eccleſias regere poterant Canonici Regulares. Id primum Sueſſionenſi Abbati conceſſum videtur, ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Epiſtolâ XVIII. Ut igitur, *inquit*, „ pro„poſiti veſtri ordinem ſecundùm B. Auguſtini „ Regulam, commiſſi tibi Fratres tranquillè va„leant, abſque ſæcularium tumultuum perturba„tionibus, annuente Domino, cuſtodire, poſtu„lationi tuæ libenter annuimus, ut in Parochia„nis Eccleſiis, quæ ad veſtrum Monaſterium per„tinent, Regulares vobis liceat Clauſtri veſtri „ Clericos ordinare, qui & Eccleſiis ipſis religio„sè ſerviant, & adjacentis populi Parochiam ſe„cundùm timorem Dei, ſalvo Epiſcopi jure de„bito, ſollicitè procurare non negligant. *Concilium Pictavenſe, Præſidentibus* Paſchalis II. *Papæ Legatis anno* 1100. *celebratum Canone IX. ſtatuit*, „ Ut Clericis Regularibus, juſſu Epiſcopi „ ſui baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, „ mortuos ſepelire liceat.

Yvo Carnotenſis Epiſtolâ LXIX. occaſione Lemovicenſis Epiſcopi ſcripta, qui omnibus Regularibus Clericis & Regimen Parochiarum, & Confeſſionem Pœnitentium interdixerat, ea de re ita ſcribit: „ Rectius quidem feciſſet, ſi omnes Sacer„dotes ad Regularem vitam invitaſſet, quam Re„gulariter viventes a Dominicarum ovium cu„ſtodia penitus removiſſet: quibus tantò plus „ diſplicet aliena malitia, quantò longius diſceſ„ſerunt a ſua. Hoc verò interim ad inquiſita reſ„pondeo; Quia Clerici Regulares ab hoc Offi„cio nec penitus ſunt removendi, nec indiſcre„te admovendi. Nam ſi penitus removentur, „ Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantò „ ſecuriùs eſt credenda correctio vitæ alienæ, „ quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ ſuæ „ corrigendæ. Si verò indiſcretè Regularibus „ Clericis hoc onus imponitur, in quibuſdam Ec„cleſiaſtica Diſciplina frangitur: & ipſi Fratres, „ qui in Clauſtris, tamquam in caſtris, contra

„ ten-

„ tentationes fortiter ſtabant & vincebant, cùm
„ ſoli ad pugnam prodeunt, in tentationibus fa-
„ cilè ſuperantur... Si qui ergo ſunt in Collegio
„ veſtro viri prudentes & maturi, & igne ten-
„ tationum examinati, quibus hoc onus imponi
„ velitis, eos deducite ante præſentiam Epiſco-
„ pi, ut ab eo curas animarum ſuſcipiant, ſine
„ cujus arbitrio, ſecundùm Canonicas Sanctiones,
„ nec criminales Pœnitentias quilibet Presbyter
„ poteſt injungere, nec peractâ Pœnitentia Pœ-
„ nitentes ſacris Altaribus reconciliare. Sic enim
„ facietes, & Epiſcopali reverentiæ, quod ſuum
„ eſt deferetis, & Canonicæ Inſtitutionis nulla diſ-
„ pendia facietis, qui ideo Canonici appellati eſtis
„ quòd Canonicas Regulas vos velle obſervare
„ cæteris arctiùs devoviſtis. *Idem argumentum tra-*
„ *ctat Epiſt.* 213. ad Joannem *Aurelianenſium Epiſ-*
„ *copum*. In Primitiva, *inquit*, Eccleſia nullus con-
„ ſtitutus eſt Rector animarum, niſi de communi
„ vita aſſumptus: quia nemo rectiùs cuſtos præ-
„ ponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs cuſtos eſt
„ factus vitæ ſuæ. Quod nullo in loco meliùs
„ probatur, quàm inter eos in quibus Regularis
„ vita vigere videtur.... Conſtanter aſſerimus
„ non eſſe audiendos, qui Clericos Regulariter vi-
„ ventes a regimine animarum judicant repellen-
„ dos, quia ſæculo renunciaverunt; ſed ideo po-
„ tiùs ad hoc aſſumendos, quia voluptates & pom-
„ pas ſæculi contempſerunt. Non enim mundi
„ contractus eſt animas a vitiis avocare, & ad
„ virtutum celſitudinem provocare. Ideo con-
„ venientiùs iſta docent, qui ea quæ dicunt, ope-
„ re complent, quàm ii qui ſunt Doctores legis,
„ & non factores legis. Non tamen ad hoc offi-
„ cium alii aſſumendi ſunt, niſi quos vita & do-
„ ctrina commendat, & Epiſcopalis auctoritas ad
„ hoc agendum idoneus probat.

IX. Canonici Regulares Parochiis Præpoſiti a ſuis Abbatibus amoveri ad nutum, & in Monaſterium revocari poterant. Id probat Epiſtola 95. *Stephani* Abbatis *Sanctæ Geneſevæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopi, quâ *Lucium III.* Pontificem Maximum rogat, ut Canonicos *S. Joannis Sueſſionenſes*, adversùs Abbatem eos a Parochiis revocantem contumaces reprimat.

Canonici Regulares Parochiis Præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatum amoveri & revocari poterant.

„ Per Obedientias, *inquit*,
„ inobedienter vivunt, nec Abbati revocanti reſ-
„ pondere, nec corrigenti volunt acquieſcere, nec
„ credere corripienti. Hujus nequitiæ ſuæ velamen-
„ tum, & excuſationis opponunt cauſam auctorita-
„ tem Epiſcopi ſui qui contra ſacram, quam profeſſi
„ ſunt Diſciplinam, armat eos & animat, ne Abbati
„ ſuo reverentiam exhibeant, quam ei inter prima
„ ſuæ converſionis auſpicia, coram Deo & ſan-
„ ctis ejus Reliquiis, tamquam cœleſtis Reipubli-
„ cæ, jurati Milites promiſerunt. *Et Epiſtolâ* 162.
„ Quia compaſſionis affectu Fratrem & Compres-
„ byterum noſtrum, Abbatem S. Joannis Sueſſio-
„ nenſis ſuſcepiſtis, totus apud nos Regularium
„ Ordo in plenam vobis gratiarum actionem aſ-
„ ſurgit. Laborat, & murum ſe opponit contra
„ filios inobedientiæ, qui extra Clauſtrum ſub
„ obtentu Parochialium Curarum morari deſide-
„ rant, atque mori: ſatagentes ne per Abbatem
„ ſuum, quando exceſſerint, corripi valeant &
„ corrigi, ſed ad defenſionem Epiſcopi reverten-
„ tes per pecuniariam pœnam, Canonicam redi-
„ munt Diſciplinam. Si peſtis iſta convaluerit,
„ perit Ordo Canonicus, pereunt & SS. Patrum
„ Regularia Inſtituta, ſolvuntur fines & funes
„ obedientiæ, & erunt in Collegiis noſtris tot
„ Abbates, quot Presbyteri Parochiales. Verùm
„ perhibemus teſtimonium, quod ab exordio Or-
„ dinis noſtri Parochiales Canonicos noſtros in
„ Epiſcopatibus in quibus ſunt, liberè & abſque
„ ulla contradictione, pro neceſſitate, vel utili-
„ tate Eccleſiarum noſtrarum, vel pro ſuarum
„ correptione culparum, conſuevimus amovere,
„ & in Clauſtrum reducere, & quoties res ur-
„ gebat, excommunicare.

ARTICULUS VIII.

De Monachis & Sanctimonialibus.

I. UNdecimo & duodecimo ſæculo, in Italia, in Galliis, in Anglia, maximè floruit Ordo Benedictinus, cujus ſurculus fuit Vallis Umbroſæ Congregatio a Beato *Joanne Gualberto* inſtituta anno 1030. ab Alexandro II. Gregorio VII. & Urbano II. confirmata. Obiit *S. Joannes Gualbertus* anno 1073. die 12. Julii. Vitam ejus apud *Surium* Tom. 4. legere eſt.

Congregatio Vallis Umbroſæ.

Andreas Monachus ex illa Congregatione ſanctiſſimus, cum aliis Fratribus Abbatiam *Caſalis Benedicti*, * in Galliis condidit, in Diœceſi Bituricenſi, celeberrimæ Congregationis Caput, in qua Regularis, obſervantia viget. Ad annum 1003. refertur hujus Cœnobii fundatio ſub *Aldeberto* Archipræſule, in Gallia Chriſtiana Sammarthanorum fratrum: At ſub *Leodegario* perfectum, qui *Andream* primum Abbatem confirmavit, Eccleſiamque dedicavit, conſtat ex *Patriarchio Bituricenſi*, cap. 61. Tom. 2. Bibliothecæ novæ MSS. Librorum, editæ a *P. Labbe* S. J. Obiit *Andreas* Abbas die 21. Januarii anno 1112. Ejus Geſta compendio narrat Epiſtola Encyclica Monachorum *Caſalis-Benedicti* Tom 11. *Spicilegii*, pag. 518.

* Chezal-Benoiſt.

Membrum etiam fuit Ordinis Benedictini, Eremus Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ Beatos *Rodulphum*, Eugubinum Epiſcopum, *Dominicum Loricatum*, *Petrum Damiani*, *Joannem Laudenſem* alioſque ſanctimonia inſignes viros peperit: Singularia Congregationis iſtius Inſtituta exponunt B. *Petrus Damiani* Opuſculis 14. & 15. & B. *Joannes Laudenſis* in ejus Vita. *Abſtinentiæ* (inquit iſte) *modus hic erat, ut quatuor in Hebdomada diebus pane & aquâ contenti, tertia & quinta feria pauxillum leguminis ſumerent, quod videlicet ſinguli in ſuis cellulis decoquebant. Jejuniorum quippe diebus nequaquam pro ſuo libito cuiquam de pane ſumere licebat: ſed id quod præfixa menſura præbebat. Porro de vini uſu quid memorem, cùm niſi pro Sacrificio, ſeu forſitan pro ægro vinum ibidem tunc penitus deeſſe feratur. Nudipedalia paſſim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in Cellis verò nec caligas induebant... Porro Vigiliarum hunc morem ſervabant, ut ſigno temporis perſonante, totum poſt Synaxim Pſalterium ante lucem complerent.*

Eremus S. Crucis Fontis Avellani.

Congregatio S. Crucis Fontis Avellani.

Monachorum iſtius Congregationis auſtera diſciplina.

De jejunio & abſtinentia Eremitarum ſuorum ſcribit *Petrus Damiani* Opuſculo 14. *Jejunare illos dicimus, qui panem cum ſale & aqua percipiunt: ubi autem præter hæc aliud aliquid additur, perfectum jejunium non vocatur.... A vino aliquanto tempore continuimus.... Sed quoniam & hic vehementer cœperunt ægrotantes deficere. & quidam ad Eremum tranſire cupientes, hujus rigoris obſervantiam penitus abhorrere: fraterna, ſive [ut veriùs dicam] communi imbecillitati diſpenſatoriè condeſcendentes indulſimus, ut vinum hic, ſervato ſobrietatis moderamine biberetur.... Verumtamen in duabus prædictis Quadrageſimis* (nimirum ante Natale Domini, & ante Paſcha) *conſuetudo tenuit ut neque Monachis, neque Laicis, vini vel etiam piſcis perceptio concedatur.* Ad communem Monaſteriorum obſervantiam, ut foris non comederent, qui eadem die erant ad Monaſterium reverſuri, id addiderant, ut, ſive ipſo, ſive alio die quis fuiſſet egreſſus, jejunus ſemper ad Eremum

rever-

reverteretur. Cùm duo Fratres in Cella una morabantur, duo ſingulis diebus Pſalteria perſolvebant, unum pro vivis, alterum pro defunctis. Brevi tempore longam Pœnitentiam implebant, diſciplinis, mœtaneis, ſive proſtrationibus, palmatis, ſive manuum ad terram allisionibus, brachiorum prolixis in modum crucis extenſionibus, Pſalteriis, Miſſis ad certum numerum præfinitis. *Dabantur ex more tria millia ſcoparum pro unius anni pœnitentia, ſive viginti Pſalteria, aut viginti-quinque Miſſæ* (inquit B. Petrus Damiani) Strictum in cellis ſilentium ſervabant Eremitæ, ſicut in Oratorio; ſumma veſtium vilitas, & cubilium auſteritas atque duritia: caritas tanta, ut unuſquiſque ſe non ſibi ſed omnibus natum crederet; quod alienum erat, poſſideret; quod ſuum in omnes extenſo amore transfunderet. Maxima de infirmis cura, quibus non ſolùm neceſſaria quæque ſuggerebant, ſed etiam ſemetipſos ad eorum cuſtodiam ultroneos offerre gaudebant. Pro defunctis fratribus unuſquiſque ſeptem dies jejunabat, ſeptem diſciplinas cum millenis ſcoparum ictibus accipiebat, ſeptingentas mœtaneas, ſive proſtrationes faciebat, triginta Pſalteria decantabat, pro ipſo etiam triginta continuis diebus Miſſarum ſolemnia ſpecialiter celebrabantur. Si quis injunctam conſummare non potuerat Pœnitentiam, a Fratribus, parili facta inter eos diviſione ſuſcipiebatur, & brevi ſpatio per diverſos afflictionum modos ovanter explebatur. Ita refert *B. Petrus Damiani*.

Congregatio Caſinenſis florentiſſima.

Florentiſſima tunc erat Congregatio Caſinenſis, ſub Abbatis *Deſiderii* regimine, quam inter & B. *Petrum Damiani* neceſſitudo maxima interceſſit. Hic Auctor fuit Caſinenſibus, *Deſiderio* annuente, *ut ſextâ feriâ per totum annum pane & aqua contenti, diſciplinam ſinguli facta confeſſione perciperent: inſuper & triduanum jejunium in Capite Quadrageſimæ per annos ſingulos agerent*. Ita refert *Leo Oſtienſis* in Caſinenſi Chronico. Lib. III. Cap. XXI.

Du Mont-Caſſin.

Congregatio Cluniacenſis, de Cluni XI. & XII. Sæculo celebris.

Celebre etiam erat Monachorum Cluniacenſium nomen. Cluniacenſibus præfuere undecimo ſæculo, *Odilo*, & *Hugo* viri ſanctitate illuſtres: quibus ſequenti ſæculo ſucceſſere *Pontius* vir inquietus, *Hugo II. Vir totius religionis, ac religioſæ opinionis* (Sic eum vocat Petrus Venerabilis Lib. II. Miraculorum) Petrus Mauritius, ſanctimoniâ & doctrinâ clariſſimus, Hugo III. Stephanus I. Rodulphus, Galtherus, Guilelmus I. Theobaldus ad Cardinalitias Infulas aſſumptus, & Hugo IV. Obiit S. *Odilo* Silviniaci anno 1040. Kalendis Januarii. Vitam ejus *Lotſaldus* Cluniacenſis Monachus, ejuſque Diſcipulus, & B. *Petrus Damiani* ſcripſere. Utramque apud *Bollandum* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. I. legere eſt. E vivis exceſſit *S. Hugo* anno 1109. die 29. Aprilis. Ex ejus Schola prodiere *B. Morandus*, & *S. Udalricus*, *Urbanus II.* & *Gregorius VII.* Pontifices Maximi, *Geraldus* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, *Durannus* Archiepiſcopus Toloſanus, *Goderannus* Epiſcopus Xantonenſis, *Hugo*, Dux Burgundiæ, &c. *Araldus* Carnotenſis, & *Iſembardus* Aurelianenſis Antiſtites, & eorum Capitula, Fraternitatem cum Cluniacenſibus iniere, ut conſtat ex Inſtrumentis Tomo VI. *Spicilegii Dacheriani* editis. *S. Hugonem*, & ſanctam Cluniacenſium Congregationem, ſingulari obſervantia colebant ſæculi Principes. *Henricus II.* Imperator, cujus filium *Henricum* e ſacro Fonte ſuſcepit; *Henricus IV.* Germaniæ Rex, qui poſt exauctorationem ſuam ſe reſque ſuas ejus arbitrio commiſit, ſic ad ipſum ſcribens: *Totum conſilium noſtrum tuæ fidei committimus: & quicquid de noſtra cum Apoſtolico reconciliatione, quicquid de pace & unitate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſalvo honore noſtro, faciendum eſſe decreveris, totum nos fa-*

Tom. VI. Spicilegii, Miſcel-

cturos ſine dubio, Deo, tibique promittimus. Philippo I. Francorum Regi pœnitentiæ ſenſum ita interdum afflavit, ut ei pene perſuaſerit Monachum fieri. Sed ex corde Principis carnalibus vitiis dediti citò evanuit pia cogitatio. *Alphonſus VI.* Rex Hiſpaniæ apud fratrem *Sancium* diu captivus, *S. Hugonis*, Monachorumque Cluniacenſium precibus vitam, libertatem, Regnum debere ſe exiſtimabat. Cluniacenſes Monachos in Hiſpaniam mitti a *S. Hugone* poſtulavit, & *Robertum* Monachum in vita & morte ſibi adjuturum, in Regno ſuo relinqui: & cenſum duplicavit, quem Reges Hiſpaniæ Cœnobio Cluniacenſi ſolvebant: ut conſtat ex ejus Epiſtolâ ad *S. Hugonem*, editâ in Miſcellaneis *Spicilegii Dacheriani*, Num. 19. Marciniacenſe Monaſterium fundavit *S. Hugo* & ad Sanctimoniales ibi congregatas piam ſcripſit Epiſtolam, quæ in Bibliotheca Cluniacenſi edita eſt. Vitam ipſius ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo ſcriptam vulgarunt *PP. Henſchenius & Papebrochius* S. J. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. III.

laneis Epiſt. X. Ibidem Epiſt. XVIII.

Venerabilis *Petrus* Abbas Cluniacenſis diſciplinam in Congregatione ſua ſub *Pontio* collapſam reſtituit, præclaris editis Statutis, quæ a Generali Capitulo curavit approbari. Extant in Bibliotheca Cluniacenſi. Cùm inter Cluniacenſes & Ciſtercienſes orta eſſet diſſenſio, *Petrus Venerabilis* Epiſtola ſcripſit 229. ad *S. Bernardum*, quæ tota caritatem & pacem ſpirat, & cauſas diſſidiorum exſcindit. Diverſam diſciplinam, varioſque uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſam eſſe non debere multis probat, quia *Talia de numero Preceptorum mobilium ſunt: & quando caritas imperat, abſque aliquo tranſgreſſionis timore movenda ſunt. Nec ſuſpecta eſſe debet hoc reſpectu Regulam profeſſis, Regulæ prævaricatio, quia Regula illius S. Patris ex illa ſublimi & generali caritatis Regula pendet, ex qua, & in qua univerſa lex, pendet & propheta. Quòd ſi univerſa lex, tunc & illius Regula lex. Monachus ergo Regulam Patris Benedicti profitens, tunc eam verè ſervat, quando in ſervatis vel mutatis quibuſlibet ejus Capitulis, caritatis legem ubique conſervat*. Petri Venerabilis in Cluniacenſis Cœnobii reformatione adjutor fuit Domnus *Matthæus*, Prior *Sancti Martini de Campis*, poſtea Cardinalis Epiſcopus Albanenſis; cujus Acta *Petrus* ipſe ſcripſit Lib. II. *De Miraculis*. Cluniacenſis Congregatio ſacrarum expeditionum tempore Religioſam coloniam in Palæſtinam tranſmiſit, habuitque Monaſterium celeberrimum in Monte Thabor, ut diſcimus ex Epiſtolâ *Petri Venerabilis* ad Fratres ibi Domino ſervientes, 44. Libri II. Cluniacenſis Congregatio regularem in Hiſpania propagavit obſervantiam, teſte *Roderico* Archipræſule Toletano, Lib. VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. XXV. *Cùm Rex* (inquit) *Aldefonſus vellet Sanctorum Facundi & Primitivi Monaſterium ampliare, mittit ad venerabilem Hugonem Cluniacenſem Abbatem ut ei virum providum & religioſum mitteret, qui in prædicto Monaſterio SS. Facundi & Primitivi Abbatis officio fungeretur: & ſicut in Galliis illud Monaſterium præcellebat, ita & iſtud omnibus Monaſteriis ejuſdem Ordinis in Hiſpaniis præſideret. Prædictus autem Abbas Cluniacenſis, Bernardum, quem ob ſanctitatis meritum charum habebat, cum aliis Monachis deſtinavit. Qui mox veniens, factus Abbas, omnibus ſe exhibuit amabilem & benignum; adeo quod, cùm Deus omnipotens Toletum Chriſtianæ reſtituit poteſtati, mox ipſe poſt modicum intervallum fuit electus in Archiepiſcopum & Primatem*. De Henricò I. Angliæ Rege ſcribit Willelmus Malmesburienſis Lib. V. *Redingenſe Cœnobium inter duo flumina Kenetam & Tameſim conſtituit, loco ubi omnium pene itinerantium ad populoſiores urbes Angliæ poſſet eſſe diverſo-*

Diverſa diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſa inter Religioſos eſſe non debent.

Ordinis Benedictini propagati per Cluniacenſes Monachos.

rium

vium, poſuitque ibi Monachos Cluniacenſes, qui ſunt hodie præclarum ſanctitatis exemplum, hoſpitalitatis indefeſſa & dulcis indicium. Cluniacenſi quoque Congregationi Monaſterium prope Conſtantinopolim dederat, ac obedientiæ Prioris *De Caritate* ſubjecerat *Alexius Comnenus*, Orientis Imperator, ut conſtat ex ejuſdem Abbatis Epiſtolis 30. & 40. Libri II. Congregationem Cluniacenſem commendat *S. Bernardus* in Apologia ad *Guilelmum Abbatem* Cap. II.

Tironienſis Congregatio O. B. Tiron.

Anno Chriſti. 1109. Nova Benedictini Ordinis Congregatio condita eſt a beato *Bernardo* Tironii in Diœceſi Carnotenſi primo Abbate, nec in proximis dumtaxat Galliæ regionibus, non in Burgundia tantùm, Aquitania, Normannia, Britannia propagata eſt, ſed in Angliam quoque & Scotiam penetravit, ut conſtat ex Vita B. *Bernardi Tironienſis*, a *Gauffrido Groſſo* ejus diſcipulo ſcripta, quæ a PP. *Henſchenio & Papebrochio* edita eſt inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem 14. quo e vita migravit anno 1114.

Abbatia Saviniacenſis. Savigny.

Saviniacenſem Abbatiam anno 1112. fundavit *B. Vitalis* in Diœceſi Abrincenſi, in confinio Normanniæ, & minoris Britanniæ, *Rodulfi* Fulgeriarum Domini ſumptibus adjutus. Hæc Abbatia ſub Regula *S. Benedicti*, & propriis obſervantiis inſtituta, quinquaginta & octo Cœnobiorum mater extitit, a Tironienſi pendentium, tam in Gallia, quàm in Anglia, quorum Catalogum edidit *Souchetus* in Obſervationibus ad Vitam *S. Bernardi Tironienſis*. Inter filias Saviniacenſes tertia fuit Abbatia de *Furneſio* in Anglia, quæ in Monaſtico Anglicano pag. 704. fuiſſe, *De Ordine Saviniacenſi, id eſt Tironenſi, ſub Regula S. Benedicti:* Et Monachi in illa Deo ſervientes, griſeo colore induti dicuntur.

Congregatio Silvenſis O. B. Silva-major, *vulgò* Seauve-majeur.

Undecimo etiam ſæculo *Silvamajoris* Cœnobium, Silvenſis Congregationis caput in Aquitania prope Burdigalam a *S. Geraldo* primo ejuſdem Abbate conditum fuit, ſub Regula *S. Benedicti*: nec in Gallicanis tantùm regionibus, ſed in Hiſpaniis etiam Silvenſis Congregatio propagata eſt, teſte *Chriſtiano* Monacho in Vita *S. Geraldi*, quam cum altera ab Auctore ſuppari Anonymo ſcripta, PP. *Henſchenius & Papebrochius* inter Acta SS. menſis Aprilis, Tomo I. edidere, ad diem IX. Ad vitam immortalem migravit anno 1095. Nonis Aprilis. A *Celeſtino III.* Pontifice Maximo inter Sanctos relatus eſt. Epitaphia in ejus laudem ſcripſit *Baldricus* Burgulienſis Abbas, quæ inter ejus Carmina Hiſtorica leguntur apud *Duchesnium* Tom. IV. *Hiſtoriæ Francia Scriptorum*. Officium S. Geraldi, & Sermonem in ejus laudem compoſuit *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus.

Ordo Camaldulenſis. Des Camaldules.

II. *S. Romualdus* Ordinis Benedictini lumen, Eremiticæ & Cœnobiticæ vitæ exemplar, Monaſterii Claſſenſis Abbas, quam Præfecturam unanimi electione Fratrum, *Ottonis III.* Imperatoris precibus ſuſcepit; Diſcipulos habuit ſanctitate illuſtres, *Bonifacium* Ruſſorum Apoſtolum & Martyrem, *Joannem & Benedictum* in Poloniam ad prædicandum Evangelium miſſos, & Martyrii corona pariter decoratos. Cùm Ordinem *S. Benedicti* pluribus conditis Monaſteriis propagaſſet, novum inſtituit ſub ejuſdem Sanctiſſimi Patriarchæ Regula, peculiaribus Statutis obſtrictum; qui *Camaldulenſis* appellatus eſt a loco Primariæ Eremi ac Monaſterii derivato nomine. Camaldulum, ager amœnus eſt, qui *Campus-Bellus*, & *Campus amabilis* olim dicebatur, in vertice Montis Apennini, inter fines Aretinæ Diœceſeos, & inter altiſſimos colles, quibus Etruria ab Æmilia Provincia diſterminatur. Fundum *S. Romualdo* dedit *Maldulus* Nobilis Aretinus, a quo nomen *Camaldulum*, quaſi *Campus Malduli*, deductum, inde ad univerſi Ordinis appellationem traductum eſt. Anno 1012. cœleſti viſo ſcalæ myſticæ a terra ad cœlum uſque pertingentis, per quam rutila albatorum Monachorum aſcenderet, deſcenderetque multitudo, recreatus *Romualdus*, ſacrum Ordinem inſtituit. Aretinæ Eccleſiæ ſacris *Thodaldus* religioſiſſimus Antiſtes præerat, qui ſancto viro ad condendum Eremum adjutor fuit, templumque ſuis extructum impenſis in honorem Salvatoris conſecravit. In inferiori parte montis domus recipiendis hoſpitibus ædificata, ne ſilentium Eremi turbaretur. Loco nomen, *Fonti bono*, quod hoſpitium a *B. Rodulpho*, Camaldulenſis Eremi IV. Priore, in Monaſterium redactum eſt, nova Conſtitutione latâ, ut nimirum Novitii per annum tyrocinii ibi probati, poſtea conſenſu Majorum obtento, ad Eremum aſcenderent: Ut imbecilles, qui diutiùs Eremiticam auſteritatem ferre non poſſent, ad Monaſterium deſcenderent: Ut infirmi illuc delati curarentur ac refoverentur: Ut Monaſterium ipſum ac Monachi in perpetuum Eremitis ſubeſſent, & ab eis regerentur. Obiit *S. Romualdus* die 19. Junii anno 1027. ſeptuaginta annos natus, non centum & viginti, ut apud *B. Petrum Damiani* vitiatis numeris, legitur. Qua de re videſis Cardinalem *Baronium* Tomo X. ad annum 1027. & *Bollandum* in Commentariis prævii ad Vitam *S. Romualdi*, §. 5. Vitam ejus ſcripſere *S. Petrus Damiani*, & *S. Hieronymus Pragenſis*, ejuſdem Ordinis Eremita, Apoſtolus Lituanorum. Ordinem approbarunt & confirmarunt Leo IX. Nicolaus II. & Alexander II. Pontifices Maximi. De Camaldulenſium Inſtitutis legi poſſunt Acta *S. Romualdi a S. Hieronymo Pragenſi*, ſcripta, & Hiſtoria Ordinis ab *Auguſtino Florentino*, & a F. *Luca* Eremita Hiſpano edita.

Ordo Grandimontenſis. De Grand-mont.

III. *Ordo Grandimontenſis* anno milleſimo ſeptuageſimo ſexto Mureti inſtitutus eſt, loco ſterili & aſpero, tribus leucis ab urbe Lemovica diſtante. Quia verò Monachorum Ambazacenſium infeſtatione coacti Mureto ad Grandem-Montem migrarunt anno M. CXXIV. Ordini *Grandis-Montis* nomen factum eſt. Fundatorem habuit *S. Stephanum de Tierno*, ex Arvernia oriundum, nobili genere, qui in Italiam a patre ductus, & *Miloni* Archiepiſcopo Beneventano commendatus, ab eo inſtitutus eſt. Cujus poſt obitum Romam adiens, Ordinis Eremitici inſtituendi facultatem a Gregorio VII. Pontifice Optimo Maximo impetravit. In Galliam itaque reverſus in Montem Muretum ſeceſſit, ibique, ſumpto annulo, quem de omni ſubſtantia mundi ſolum retinuerat, ſe Deo conſecravit his verbis: *Ego Stephanus, abrenuntio Diabolo & omnibus pompis ejus, & offero me ac reddo Deo Patri, & Filio ejus, & Spiritui Sancto, Trino & uni Deo vivo & vero.* Fratribus, quos illuc congregavit, Regulam propriam dedit, Apoſtolicam ſanè & imprimis auſteram, quam Cardinales duo Sedis Apoſtolicæ Legati *Gregorius de Papareſcis & Petrus Leonis*, qui ipſum honoris gratiâ Muretum adiere, anno M. CXXIV. quo e vivis exceſſit, approbarunt, & Summi Pontifices *Urbanus III.* & *Clemens III.* confirmavere. Quare Grandimontenſium Ordinem ſub Regula *S. Benedicti* militare, perperam aſſeruerunt *Volaterranus* lib. XX. Commentariorum Urbanorum, *Genebrardus* in Chronologia ad annum M. LXXVI. *Azorius* lib. XII. Inſtitutionum Moralium, *Haſtenus* Diſquiſitionum Monaſticarum lib. II. Tract. VI. *Aubertus Miræus* Chronici Benedictini cap. LXV. Clariſſimi *Sammarthani* Tom. IV. *Galliæ Chriſtianæ*, & ante hos omnes *Trithemius* Abbas lib. I. *De Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti*, Cap. III. Falſus eſt & *Chryſoſtomus Henriquez*, in Faſciculo San-

S. Stephanus propriam Regulam alumnis ſuis dedit.

Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis lib.2. Diſt. 11. *S. Stephanum* Grandimontenſis Ordinis auctorem Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaſſe aſſerens; & in Menologio ad diem 20. Auguſti, eum *Ciſtercienſibus legibus ſe ſuoſque filios ſubjeciſſe* ſcribens. Nam 22. annis Ordinem ſuum ante fundaverat *S. Stephanus*, quàm Ciſtercienſium nomen auditum eſſet. *Stephanus* Abbas *S. Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus Epiſtolâ LXXI. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum datâ, ſummis laudibus Grandimontenſes extollit. „Grandimontenſium grande nomen ... Hominibus placent, & ſervi Chriſti ſunt. Boni homines appellantur: Nam bonitatis illorum teſtis eſt & excluſa cupiditas, & incluſa paupertas. Porro ambitio, quæ ferè omnes impugnat, & plures expugnat, tam remota eſt ab eis, quàm longè eſt ab hominibus, qui numquam ſe adepturos Ciſtertium certi ſunt. Cùmque terram dederit Deus filiis hominum, ipſi funiculum ſuum & ſortem in cœleſtibus extendunt, viros Evangelicos exprimunt, nec ſoliciti ſunt quid manducent & bibant, aut quid induant, quoniam a Patre ſuo qui in cœlis eſt, paſcuntur, cum volucribus, & cum liliis veſtiuntur. Orationes eorum nec balantes greges impediunt, nec mugientia turbant armenta, nec univerſos familiæ ſtrepitus interrumpunt. Et quoniam radix omnium malorum cupiditas inter eos aruit, receſſit ambitio, litigandi materia ſublata eſt, ſolitudo claudit, paupertas premit, humilitas ligat: hi cùm diſciplinam quæ eſt in morum ordinata correptione apprehenderint, profectò nec iraſcetur eis Dominus, nec peribunt de via juſta. Viderint ipſi quid intra domeſticos parietes agant, & teſtimonia ſecretorum intus operum ſuorum invicem accuſantium & defendentium ei publicent, cui omne cor patet, & quem nullum latet ſecretum: nobis ignorare libet, quibus non licet intrare. Credimus autem, quia nec labor eorum ſine mercede, nec certamen erit ſine victoria, nec exercitium ſine fructu, cùm inter alios conſolationis filios habituri ſint & ipſi coronam pro cinere, gaudium pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris.„ Falsò denique *Cruſenius* in Monaſtico Auguſtiniano, parte II. c. 18. ſcribit *S. Stephanum Regulam S. Auguſtini* Grandimontenſibus tradidiſſe. Id enim refellitur *Stephani Tornacenſis* verbis, in epiſtolâ mox laudatâ „Si ab iis quæſieris, cujus Ordinis ſunt: reſpondent: Peccatores ſumus. Si ab aliis, Bonos homines eſſe dicunt: Nam & in provincia illa unde originem habent, ubi eſt caput & ſedes eorum, cellulæ ipſorum bonominæ appellantur. Sed & Canonicos Regulares noſtri temporis ſub Regula B. Auguſtini Chriſto deſervire ſcimus, & ſub ea in domo unius moris habitare. Ipſi autem non Auguſtinum, ſed quemdam (ut dicunt) bonum hominem Stephanum de Mureto, Magiſtrum ſuum profitentur. Libellus etiam, qui eorum Conſtitutiones continet, non Regula ab eis appellatur, ſed Vita. Inde eſt quòd ſicut a Regula quam obſervant Canonici noſtri, dicuntur Regulares: ſic etiam ipſi neceſſe eſt a Vita quam profitentur, dicantur Clerici ſeu Laici Vitales. At licèt Regulam ſuam eâ tempeſtate forſan inſcriberent *Vitam S. Stephani*, vel *Vitam Fratrum de Grandimonte*, dubium non eſt quin Sanctus ipſorum Pater eis Regulam tradiderit, quam præ manibus habent: ſiquidem ipſos his verbis commonebat, quemadmodum ejus Acta referunt: *Tantùm in Regula de Evangelio per me ſumpta perſeveretis.*

Grandimontenſis Ordinis commendatio.

Fratres Rerum temporalium procuratio, & adminiſtratio Fratribus Laïcis relicta eſt a S. *Stephano* Grandimontenſi, cap. 54. Regulæ, ut Clerici tranquilliùs rebus divinis vacarent. Inde orta Clericos inter & Laïcos graviſſima diſſenſio, in maximum Ordinis ſanctiſſimi diſpendium & ſcandalum plurimorum ſub *Lucii III.* Pontificatu. Eò ſcilicet proruperunt audaciæ Fratres Converſi, ut Clericis ordinem & tempus Divinorum Officiorum præſcriberent, ipſoſque ſuo imperio parere recuſantes, vexarent rerum neceſſariarum ſubtractione. Tunc præerat Grandimonti *Guillelmus de Treynbaco*, qui ſuæ Domus & Clericorum libertatem cùm ſtrenuè propugnaret, a Laïcis depoſitus & ejectus eſt, unà cum ſuis Clericis. A quibus appellatus *Lucius III.* Pontifex Maximus Judices dedit, Carnotenſem Epiſcopum & Abbates Ciſtercienſem, Clarevallenſem, S. Dionyſii, S. Germani a Pratis, S. Victoris Pariſienſis, & S. Genovefæ. Lata ſecundùm Clericos ſententia, Prior, cæterique Clerici reſtituti; Laïci, ægrè licèt, ac poſt multos tumultus ad officium redacti, & in Spiritualibus ſubeſſe juſſi, de Divinis Officiis nihil præcipere aut ordinare, in temporalium procuratione Ordini ſervire, quam ipſis Clerici non inviderent. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Stephani* Abbatis *S. Genovefæ* CXXXIV. CXXXV. CXLIII. & CXLIV. Editionis P. *Du Moulinet*, & ex *Jacobo* Cardinali *de Vitriaco* Cap. XIX. *Hiſtoriæ Occidentalis*.

Laïci Clericis dominari volunt.

Ad officium rediguntur.

Obiit *Sanctus Stephanus Grandimontenſis* octava Februarii, Feria ſexta, anno Chriſti milleſimo, centeſimo vigeſimo quarto, ut conſtat ex primo ejus Epitaphio, & ex Breviario Lemovicenſi. Ejus Vita a *Geraldo* Priore Grandimontenſi VII. ſcripta, quæ inter Acta Sanctorum menſis Februarii a PP. *Bollando & Henſchenio* edita eſt, obitum ejus ſexto Idus Februarii Feria ſexta conſignat. Porro dies octava Februarii anno milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto incidit in Feriam ſextam, litera Dominicali F. eo anno biſſextili dominante uſque ad diem intercalarem, quo in E. mutata eſt. Unde emendandus eſt Baronius ejus obitum ad annum 1126. referens. Ejuſdem ſancti viri Geſta deſcripſit *Vincentius Bellovacenſis* noſter libro XXV. *Speculi Hiſtorialis*, a Cap. XLVI. ad LI. Legiſſe juvabit & *Bernardum Guidonis* Lodovenſem Epiſcopum, ex noſtro FF. Prædicatorum Ordine aſſumptum, in Opuſculo *De Ordinibus Grandimontenſi, atque Artigia, & Monaſterio S. Auguſtini Lemovicenſis*, edito in Nova Bibliotheca MSS. Librorum P. *Labbe* S. J. Tom. II. pag. 275. ubi *S. Stephani* Actis breviter delibatis, hæc ſubdit de Ordine ab ipſo inſtituto: *Multi mundum deſerentes, ſecuti-ſunt eum, quibus eam vivendi normam oſtendit, & Regulam ſcripſit, ſcriptamque reliquit ſuis Profeſſoribus obſervandam, in qua omnem eſum carnium, curamque ac conſortium mulierum, ſubſtantiam pecorum ſeu animalium, proprietatem quoque terrarum, exceptis Eremis in quibus degerent, Diſcipulis ac Fratribus ſuis perpetuò interdixit. Quam Regulam tam Urbanus, quàm Adrianus, quàm Alexander III. ac Lucius III. Romani Pontificis confirmaverunt, munientes Ordinem multis privilegiis gratioſis. Verùm pro Patribus nati filii, quibus regula auſterior videbatur, eam moderari fecerunt per Romanos Pontifices, & maximè per Innocentium Quartum, ac demum per Clementem Quintum.* Poſtremò eam temperavit in nonnullis Capitibus *Joannes XXII.* In numerum Sanctorum relatus eſt Beatus *Stephanus* Grandimontenſis a *Clemente III.* anno 1189.

Annus mortis S. Stephani de Mureto.

Regula Grandimontenſium a Romanis Pontificibus confirmata & refrigeſcente fervore temperata.

Prætermittere non poſſum, quæ ad Grandimontenſis Ordinis commendationem ſcripſit *Joannes Sareſberienſis*, Epiſcopus Carnotenſis lib. 7. *Polycratici*, ſive *De Nugis Curialium*, Cap. XXIII. *Hypocritarum* (inquit) *nomen & notam cautiſſimè*

Grandimontenſis ordinis elogium.

& fideliſſimè declinant Carthuſienſes, & Magni-Montis nova profeſſio, in antiquæ virtutis culmine, Salvatore prævio, ſolidata . . . Porrò Magni-Montis incolæ vitam perarduam elegerunt, & non modò avaritiæ, ſed etiam naturæ quodammodo domitores omnia neceſſitatis imperia excluſerunt, abjecerunt ſollicitudinem craſtini, omnia mundi oblectamenta contemnere, parum eſt apud eos, quæcumque ad portas eorum quis pulſet imagine, excluditur, & confuſus abſcedit: in eas quippe ſolus Chriſtus ingreditur, cujus innituntur gratiæ; jactantes cogitatum ſuum in eum qui parvulos enutrit, dat jumentis eſcam, pulliſque corvorum, Lilia veſtit agri, & omnibus ſperantibus in ſe, aut Conſtitutionis ſuæ obtemperantibus legi, neceſſaria præſtat, ut nihil deſit his qui ſe ejus non ſubtraxerunt voluntati. Totam ergo ſollicitudinem ſuam, & omnem in eum projiciunt curam, cui de ſidelibus cura eſt, adeoque providentiæ devovent angulias, ut vita eorum tota nonnullis tentatio videatur. Sancti ſiquidem Patres genus tentationis definiunt, cùm quis agendorum habens argumentum dumtaxat committit miraculo, humano nondum auxilio deſtitutus. Cæterùm ego vitam placentem Deo arbitror, cupiditatis ignaram, nitentem innocentiâ, & fervorem in opere caritatis. Grandimontenſes quoque Aſcetas commendat *Petrus Abbas Cellenſis*, & poſtea Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ VIII. libri III. & Epiſtolâ VII. & XXII. lib. octavi, quâ eorum conſuetudinem laudat quotannis conveniendi Grandimontem ad Capitulum Generale, in Feſto *S. Joannis Baptiſtæ*, ſeque eorum orationibus commendat, & ſingularem de illis ædificationem, teneruraque in Ordinem ſacrum amorem teſtatur.

Ortus Carthuſianorum

IV. Angelicus *Carthuſienſium Ordo*, *a S. Brunone* Remenſis Eccleſiæ Magiſtro & Cancellario, in rupe altiſſima & aſperrima Gratianopolitanæ Diœceſeos, cui *Carthuſia* * nomen, coadjuvante *S. Hugone* Gratianopolitano, inſtitutus eſt anno 1086. ut colligitur ex *Guigone* Priore Carthuſienſi in Vita *S. Hugonis*, Cap.III. Seceſſui *S. Brunonis* in Eremum occaſionem dediſſe damnati Doctoris aut Canonici Pariſienſis horrendas in feretro voces, dum ſolemnes exequiæ celebrarentur, & caneretur Lectio *Reſponde mihi* inclamantis primâ die: *Juſto Dei judicio accuſatus ſum*: alterâ die: *Juſto Dei Judicio judicatus ſum*: Tertiâ demum die: *Juſto Dei judicio damnatus ſum*: Viri quidam eruditi aſſeruere: negarunt alii. Stupendum Clerici cujuſdam Anaſtaſium, qui in feretro poſitus damnationem ſuam coram ingenti Clericorum populique multitudine denuntiavit, *Cæſarius Heiſterbacenſis*, Ordinis Ciſtercienſis Scriptor, Dialogi Miraculorum Diſtinctione XI. Cap. XLIX. commemorat; idque in Regno Franciæ contigiſſe. At nec locum indigitat, nec tempus nec S. Brunonis vel Carthuſienſis Ordinis ibi meminit. Supra dictum verò ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum & Inſtitutionis Ordinis ſacri Carthuſienſium cauſam referunt Venerabilis *Joannes Gerſon* Cancellarius Pariſienſis, in Tractatu De Simplificatione cordis, *S. Antoninus* Chronici pag.3. Tit.15. Cap XXII. *Dionyſius Carthuſianus* Opuſculo de laudibus Carthuſianorum Cap.3. *Petrus Sutor lib. de Vita Carthuſiana* & alii, quibus ſuffragantur *Andreas Du Sauſſay* Tullenſis poſtea Epiſcopus, & *Theophilus Raynaldus* S. J. in *Antemurali adverſùs ſortes ingenii*. Id maximè confirmant ex ritu Pariſienſis Eccleſiæ quæ ex Lectione Quarta Officii Defunctorum illud exordium, *Reſponde mihi*, expunxerit, quòd Clerico hæc verba in Officio funeris canenti reſponderit homo damnatus. *Juſto Dei judicio accuſatus ſum, judicatus ſum, damnatus ſum*. Joannes Launoius Theologus Pariſienſis, narrationem illam evertendam ſuſcepit, & inter aniles fabulas amandandam in Diſſertatione, *De vera cauſa ſeceſſûs S. Brunonis in Eremum*. Argumenta quibus id probat, negativa ſunt. Laudat in primis *S. Brunonem* in Epiſtolâ, quam ex Calabriæ finibus ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſcripſit, in qua ſuo ſeceſſui, & Carthuſiani Ordinis inſtitutioni datam occaſionem teſtatur ex collatione habita Remis, de opum & deliciarum terrenarum vanitate, & gaudiorum cœleſtium æternitate. *Reminiſcitur*, inquit, *dilectio tua, quod cùm ego, & tu, & Fulcius Monoculus quadam die ſimul fuiſſemus in hortulo adjacenti Domui Adæ, de falſis oblectationibus, & perituris mundi hujus divitiis, necnon de perennis gloriæ gaudiis, aliquandiu, ut opinor, tractaremus, unde divino amore ferventes promiſimus ac vovimus Spiritui Sancto in proximo fugitiva ſæculi relinquere, & æterna captare, necnon Monachicum habitum recipere; quod & in Vicino peractum eſſet, niſi tunc Fulcius Romam abiiſſet, ad hujus reditum peragenda diſtulimus, quo moram faciente, aliiſque intervenientibus cauſis, divinus amor elanguit, refrigùit animus, fervorque evanuit. Quid ergo ſupereſt, Cariſſime! niſi a tanti debiti nexibus te citiùs expedire, ne pro tam gravi tamque diuturno mendacii crimine iram incurras Potentiſſimi, & propter hoc cruciatus immanes?* Locus hic erat, inquit *Launoius*, inculcandi *Radulpho* horrendum illud ſpectaculum hominis damnationem ſuam e feretro denuntiantis, quo velut acerrimo ſtimulo ad exolvendum votum urgeretur. Secundò *Guigonem* Quintum Carthuſiæ Priorem *Launoius* appellat, qui in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani agens de ſeceſſu *S. Brunonis* & Sociorum, in Carthuſiæ ſolitudinem, terribilis illius portenti non meminit. Tertiò *Guibertum Novigentinum* Abbatem, qui in lib. 1. *De Vita ſua* Cap.XI. Carthuſienſium originem & inſtitutum prolixè exponens, aliam ſeceſsûs *S. Brunonis* in Eremum cauſam non adducit, quàm pravos *Manaſſis* Remenſis Archiepiſcopi mores. *Fuit*, inquit, *non longè ab his diebus Bruno quidam in urbe Remenſi, vir & liberalibus inſtructus Artibus, & Magnorum Studiorum Rector, qui converſionis initia ex ſubjecta potiùs occaſione dinoſcitur. Manaſſes quidam prædictæ urbis regimini ſimoniacè ſe intruſit . . . Is cùm Milites ſummopere affectaret, Clerum negligeret, dixiſſe aliquando refertur: Bonus eſſet Remenſis Archiepiſcopatus, ſi non Miſſas inde cantari oporteret. Hujus ergo mores prorſus improbos & ſtupidiſſimos habitus cùm omnes honeſtus horreret, Bruno in Eccleſiis tunc Galliæ opinatiſſimus, cum aliis quibuſdam Remenſium Clericorum Nobilibus, infamis illius odio exceſſit ab Urbe.* Et infra: *At Bruno urbe deſerta, ſæculo etiam abrenunciare proponit, qui ſuorum notitias horrens, ad Gratianopolitanum proceſſit territorium. Ibi in arduo & admodum terribili Promontorio, ad quod difficillimum & valde infrequens iter intenditur, ſub eo etiam præruptiſſima vallis vorago dehiſcit, habitare deligens & ſequaces ejus hodieque ſic vivunt, &c.* E Remenſi urbe Gratianopolim diſceſſiſſe *Brunonem* ob improbos *Manaſſis* mores *Guibertus* refert, non Lutetiam Pariſiorum, ubi occaſione Doctoris redivivi, & inter ſolemnes exequias ſe damnatum ter inclamantis, conſilium de ſolitudine petenda iniverit. Quartò laudat *Launoius* Auctores graviſſimos, tum veteres, cùm recentiores, qui de Sancto *Brunone*, & Carthuſienſibus agentes, eorumque mores exponentes, vel commendantes Ordinem, terribilis Anaſtaſeos ne per umbram quidem meminerunt; ſcilicet *Chronicon Maurimacenſe* lib.II. ſub finem; *S. Bernardum*, ſeu potius *Guillelmum* Abbatem *Sancti*

* In Chartreuſe.

Cauſa ſeceſſûs S. Brunonis in Eremum.

Terribilem ſanctam? Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis Carthuſienſium, fabula eſt.

Theo-

Theodorici, in Tractatu De Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei; Venerabilem *Petrum* Abbatem Cluniacenſem, lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. *Petrum Cellenſem* Abbatem, lib. I. Epiſtola XXIII. & lib. VI. Epiſtolâ XIII. *Joannem Sareſberienſem*, lib. VII. *De Nugis Curialium*, Cap. XXI. & XXIII. *Petrum Bleſenſem* Epiſtolâ LXXXVI. ad *Alexandrum* Monachum; *Petrum Cantorem* Pariſienſem in *Verbo abbreviato*. Cap. XXVIII. *Joannem Bromton* in Chronico ad annum 1077. & ad annum 1103. Auctorem Vitæ *S. Godefridi* Ambianenſis Epiſcopi, lib. 3. *Sigebertum* Gemblacenſem Monachum, in Chronico editionis *Piſtorii*, ad annum 1084. *Robertum de Monte* in Tractatu de Abbatibus & Abbatiis, Cap. II. *Jacobum* Cardinalem *de Vitriaco*, Cap. XVIII. Hiſtoriæ Occidentalis; *Chronicon Malleacenſe* ad annum 1490. *Robertum de Chorceon*, Apoſtolicæ Sedis in Gallia Legatum, in Summa MS. Quæſt. VII. de Simonia, Cap. XVII. *Monachum Autiſiodorenſem* in Chronico, ad annum 1081. *Vincentium Bellovacenſem* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. Cap. XXVIII. *Chronicon Turonenſe*, ad annum 1086. *Hugonem* Cardinalem, in Cap. VI. Epiſtolæ ad Corinthios, *Humbertum* V. Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum, Sermone XXIV. ad Charthuſienſes; *Joannem Fraſquetum*, Sancti Germani Autiſiodorenſis Monachum, in Chronicho; *Guillelmum de Nangis*, in Chronico ad annum 1132. Ex quorum ſilentio colligit *Launoius* narrationem illam de Canonico, vel Doctore Pariſienſi, qui poſt obitum redivivus, denuntiatione feralis de ſe judicii circumſtantes exterruiſſe fertur, meram eſſe fabulam. Et ſanè *Launoio* favent viri eruditi, qui Romanum Breviarium Summi Pontificis mandato correxerunt. Ex Lectionibus quippe in Feſto *S. Brunonis* recitandis narrationem illam expunxere.

Quod verò de immutatione in Lectione quarta Officii Defunctorum facta occaſione hujus portenti vulgò jactatur, fabuloſum eſſe oſtendit. Siquidem plures reperiuntur Eccleſiæ, quæ eamdem cum Pariſienſi Lectionem recitent a verſu 23. Capitis 12. *Quantas habeo iniquitates & peccata?* ſcilicet Remenſis, Andegavenſis, Redonenſis, Venetenſis, Eduenſis, Carnotenſis, Nivernenſis, Rotomagenſis, Lexovienſis, Ebroicenſis, Bajocenſis, Sagienſis, Conſtantienſis, & Abricenſis, ut eorum Manualia probant. Nec tamen inde colligi poteſt olim ab extremis verbis verſu 22. Eccleſias laudatas hanc Lectionem incœpiſſe, ac poſtea verba illa, *Reſponde mihi*, expunxiſſe, ob caſum aliquem ſuneſtum illi ſimilem, quem immutationi ritus Pariſienſis occaſionem dediſſe fingunt. Præterea ſunt Eccleſiæ quæ in Officio Mortuorum Lectionem illam quartam omnino non habent; quam recitat Eccleſia Pariſienſis, nimirum Senonenſis & Catalaunenſis. An ideo ſublata ex earum *Manualibus* dici poteſt propter ferale hominis damnationem ſuam e feretro denuntiantis prodigium? Tertiò, ſunt Eccleſiæ nonnullæ, quæ octavam & nonam Lectionem ex libro Job non recitant, ſed ex Apoſtolo, ut Metenſis, Ambianenſis, & Nivernenſis; vel nonam ex Apocalypſi depromunt, ut Laudunenſis & Trecenſis. An propterea quis ſomniabit has Lectiones in locum earum, quæ ex Libro Job in aliis Eccleſiis ſumuntur, ſuffectas fuiſſe ob terribilem defuncti alicujus anaſtaſim, qui inter ſolemnes inferias ſe ex vulva eductum conqueſtus ſit, aut qui pelli conſumptis carnibus oſſa adhærentia exhibuerit? Aut ita ſomnianti credemus? Quintò, in quibuſdam Eccleſiis novem olim Lectiones in Vigiliis Mortuorum recitabantur ex Libro Sapientiæ, ab illa ſententia: *Melius eſt ire ad domum luctûs, quàm ad domum Convivii*. In aliis recitabantur ex *S. Auguſtino* ut docent *Joannes Beleth*, Pariſienſis Theologus, Lib. *De Divinis Officiis*, Cap. 161. *Durandus* Mimatenſis Epiſcopus Lib. 7. *De Divinis Officiis* & *Petrus Ciruelus* Complutenſis Theologus in *Expoſitione Miſſalis*, Cap. 115. Incertum autem eſt unde Lectiones Officii Mortuorum Eccleſia Pariſienſis deſumeret *S. Brunonis* ætate. Maximè cùm paulò poſt ejus obitum primi & ſecundi Nocturni Lectiones ex Evangelio depromerentur, quod in *Dagoberti* Regis Anniverſario faciendum præſcripſit Adam Sandionyſianus Abbas *Sugerii* Succeſſor, ut habetur in calce veteris Maryrologii. Sextò, incertum eſt an Officium Mortuorum eo modo diſpoſitum eſſet quo nunc eſt, an iidem Pſalmi, ad Lectiones aliquæ, & Reſponſoria in eo recitarentur ante annum 1086. quo *S. Bruno* in Eremum ſeceſſit. Nullas Lectiones in Agenda ſeu Officio Mortuorum fuiſſe olim recitatas, non obſcurè indicat coævus Auctor *Joannes Abrincenſis* Epiſcopus in lib. *De Officiis Eccleſiaſticis*. Denique nullam aliam rationem fuiſſe putat Launoius, cur Eccleſia Pariſienſis, & aliæ plurimæ Lectionem quartam Officii Mortuorum ab his verbis non incipiant, *Reſponde mihi*, ſed ab his *Quantas habeo iniquitates*, niſi quòd ipſis convenientius viſum eſt ab initio verſus 23. quàm ab extremo verſu 22. incipere: præſertim cùm cæteræ Lectiones ab alicujus commatis ſeu verſûs exordio, non ab extremo commate ſeu verſu incipiant. Hæc ſumma Launoianæ de ſeceſſu *S. Brunonis* in Eremum Diſſertationis. Ut ut eſt, ipſi Launoii adverſarii faſſi ſunt, damnatum hominem pro cujus ferali anaſtaſi vindicias ſcripſere, neque Canonicum inſignis Eccleſiæ Pariſienſis, neque Pariſienſis Univerſitatis alumnum fuiſſe, quòd nullum extet nec in Eccleſia illa, nec in Academia, eventûs hujuſce monumentum: illumque altiſſimo ſilentio obvolvant coævi & ſuppares Auctores, qui de rebus Francorum ſcripſere. Sanè *Launoius*, & qui cum illo ſentiunt, de Angelico PP. Carthuſienſium Ordine malè meriti non videntur, quòd fabulam exſcindere conati ſint, quæ nec ad *S. Brunonis* gloriam, nec ad ſacri honorem Inſtituti aliquid confert.

Sacri Carthuſienſium Ordinis commendatio.

VI. Conferunt verò plurimùm quæ ſcripſit Venerabilis *Guibertus* Abbas B. *Mariæ de Novigento*, lib. 1. *De vita ſua*, cap. 11. ubi de Carthuſia & primævis Carthuſianorum moribus hæc habet: „ Eccleſia ibi eſt non longè a crepidine montis, „ paulò ſinuatum devexum habens; in qua tredecim ſunt Monachi; Clauſtrum quidem ſatis idoneum pro Cœnobiali conſuetudine habentes, ſed „ non clauſtraliter, ut cæteri, cohabitantes. Habent quippe ſinguli cellulas per gyrum clauſtri „ proprias, in quibus operantur, dormiunt, ac „ veſcuntur. Dominica a Diſpenſatore eſcas, panem ſcilicet ac legumen accipiunt, quod unicum pulmenti genus a quoque eorum apud ſe „ coquitur. Aquam autem tam hauſtui, quàm reſiduo uſui, ex ductu fontis, qui omnium obambit cellas, & ſingulorum per certa foramina „ ædiculis influit, habent. Piſce & caſeo Dominicis & valde Feſtis diebus utuntur: piſce dixerim, non quem ſibi ipſi emerunt, ſed quem bonorum aliquorum virorum largitione ſuſceperint. Aurum, argentum, ornamenta Eccleſiæ, „ a nemine: Nihil enim ibi præter Calicem argenteum. Ad eamdem Eccleſiam non horis ſolitis, uti nos, ſed certis conveniunt. Miſſas, „ niſi fallor, Dominica, & Solemnibus audiunt. „ Nuſquam pene loquuntur; nam ſi quid peti neceſſe eſt, ſigno exigitur. Vinum, ſi quando bibunt, adeo corruptum, ut nil virium, nil pene ſaporis utentibus afferat, vix communi ſit „ unda præſtantius. Ciliciis veſtiuntur ad nudum, „ cæterarum veſtium multa tenuitas. Sub Priore

Auſteritas primæva.

Paupertate arcta, Bibliotheca dives.

,, agunt: vices autem Abbatis ac Proviſoris Gra-
,, tianopolitanus Epiſcopus, vir plurimùm religio-
,, ſus exequitur. Cùm in omnimoda paupertate
,, ſe deprimant, ditiſſimam tamen Bibliothecam
,, coagerant; quò enim minus panis hujus copiâ
,, materialis exuberant, tantò magis illo, qui non
,, perit, ſed in æternum permanet, cibo operosè
,, inſudant. In tantùm, inquam, ſuæ ſunt cuſtodes
,, inopiæ, ut hoc ipſo, quo agimus, anno, Ni-
,, vernenſis Comes, vir omnino religioſus ac po-
,, tens, eos causâ devotionis, & optimæ quæ hinc
,, emanat opinionis, inviſerit: multùmque ſuper
,, ſeculari eos cupiditate, ut caverent inde, mo-
,, nuerit. Cùmque regreſſus ad ſua, eorum in-
,, digentiæ, quam viderat, meminiſſet, & mo-
,, nitorum, quæ eis intulerat nequaquam memor
,, eſſet, neſcio quæ argentea, ſcyphos videlicet &
,, ſcutras * pretii plurimi eis miſit: ſed eorum,
,, quæ dixerat illis, nequaquam obliviosos inve-
,, nit. Communicato námque mox conſilio, quæ-
,, cumque dixerat ad integrum refutata recepit &c.

Fortè Scutellas.

Chronicon Mauriniacenſe lib. 11. ſub finem, breve iſtud, ſed præclarum Carthuſienſis Ordinis habet elogium: *Erant Cartuſienſes in jugis Alpium Angelicam degentes vitam, ſupereminentiſſimæ religionis, & incomparabilis auctoritatis viri.*

Mons Dei, Carthuſia in Diœceſi Remenſi.

Venerabilis *Guillelmus* Abbas *S. Theoderici*, in Epiſtolâ ſeu Tractatu *de Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei*, *novum Ordinem his verbis commendat: ,, Fratribus de Monte-Dei; Orientale Lu-
,, men, antiquum illum in Religione Ægyptium
,, fervorem tenebris Occiduis, & Gallicanis fri-
,, goribus inferentibus, vitæ ſcilicet ſolitariæ e-
,, xemplar & cœleſtis formam converſationis: oc-
,, curre & concurre in gaudio Sancti Spiritûs
,, anima mea, & viſu cordis in fervore pietatis,
,, & in omni obſequio devotæ voluntatis. Quidni?
,, Etenim epulari & gaudere in Domino oportet,
,, quia Chriſtianæ devotionis ac religionis ſpecio-
,, ſiſſima portio, quæ cælos propinquius tangere
,, videbatur, mortua erat, & revixit; perierat
,, de mundo, & inventa eſt. Auditu auris audie-
,, ramus, nec credebamus; legebamus in libris, &
,, mirabamur de antiqua vitæ ſolitariæ gloria, &
,, magna in ea gratia Dei; cùm ſubitò invenimus
,, eam in campis ſilvæ, in Monte Dei, in Mon-
,, te pingui: Ubi jam pingueſcunt ſpecioſa deſer-
,, ti, & exultatione colles accinguntur. Ibi enim
,, jam per vos offert ſe omnibus, & in vobis ſe
,, demonſtrat, & ignota hactenus innoteſcit in
,, paucis ſimplicibus ipſo eam vobis ingerente,
,, qui in paucis ſimplicibus totum olim ſibi mun-
,, dum ſubjecit, ipſo mundo mirante ...... Ve-
,, ſtra ſimplicitas jam multos provocat ad æmula-
,, tionem: Veſtra ſufficientiſſima & altiſſima pau-
,, pertas jam multorum confundit cupiditatem: Ve-
,, ſtrum ſecretum, jam earum rerum quæ tumul-
,, tum faciunt, vel facere videntur, pluribus in-
,, cutit errorem .... Altiſſima eſt profeſſio
,, veſtra. Cœlos tranſit, par Angelis eſt, Ange-
,, licæ ſimilis puritati. Non enim ſolùm voviſtis
,, omnem ſanctitatem, ſed omnis ſanctitatis per-
,, fectionem, &c.

Vita Solitaria exemplar.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, Lib. II. *De Miraculis*, Cap. 28. Carthuſienſium Ordinem, qui maximum ipſe miraculum eſt & miraculorum officina, his verbis deſcribit: ,, Servatur in Bur-
,, gundiæ partibus, inter omnes Europæ noſtræ
,, Monaſtici Ordinis Profeſſiones, Profeſſio quæ-
,, dam multis aliis ejuſdem Monaſtici Propoſiti
,, ſanctior & cautior, inſtituta noſtro tempore a
,, quibuſdam Patribus Magnis, Doctis, & Sanctis,
,, Magiſtro Brunone Colonienſi, Magiſtro Lan-
,, duino Italico, ac quibuſdam aliis verè magnis,
,, ut dixi, & Deum timentibus viris. Qui quo-
,, rumdam antiquorum Monachorum tepiditate;
,, negligentia, ac deſidia prædocti, ſeculo abre-
,, nuntiare volentes, cautiùs ſibi, ſuiſque in via
,, Dei Sectatoribus conſuluerunt, & vigilanti ocu-
,, lo Ordinem contra omnes pene Satanæ inſidias
,, circumſpectum inſtituerunt. Nam ut contra ſu-
,, perbiam, & contra ejus nefandam ſobolem,
,, invidiam dico, ambitionem, & vanam gloriam,
,, ac ſi qua ſunt alia. Ordo ab eis inſtitutus ar-
,, maretur, veſtes viliſſimas, ac ſuper omne Reli-
,, gionis propoſitum abjectiſſimas, ipſoque viſu
,, horrendas aſſumpſerunt. Quantitate enim bre-
,, ves & anguſtæ; qualitate, ita ut vix aſpici
,, poſſint, hirſutæ & ſordidæ, nullum gloriandi
,, vitium ſe poſſe admittere indicant ....
,, Cupiditatem inſuper vel avaritiam ita radicitus
,, avulſerunt, ut certos terminos, juxta locorum
,, ſuorum fertilitatem aut ſterilitatem, in cir-
,, cuitu cellarum ſuarum majores minoreſve præ-
,, figerent, extra quos, etiamſi totus eis offerre-
,, tur mundus, nec ſaltem quantùm pes humanus
,, occupat, terræ ſpatium acciperent, &c. Mul-
,, ta quidem in illo ſacro Ordine miracula con-
,, tigiſſe, a pluribus accepi; ſed quia ipſius humi-
,, litatis virtute, quâ ſemper ſervi Dei miranda
,, opera ſua, quanto poſſunt niſu occultant, vix
,, aliquid ex his prodere alicui voluerunt, rara
,, imò rariſſima quibus omnimoda fides accommo-
,, danda eſſet, ad me miracula pervenerunt.

Carthuſienſes contra omnes pene Satanæ inſidias armati.

Eorum veſtes.

Cupiditatis radix ab iis avulſa.

Laurentius de Leodio in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium; ,, Carthuſienſis illa religio, *in-
,, quit*, mundo hactenus inaudita, de ſanctiſſima
,, Schola Reverendiſſimi Brunonis proceſſit, qui
,, in carne extra carnem vivendo, Angelos in
,, terra, Paulum in Paradiſo, Joannem Baptiſtam
,, & Paulum Eremitam in deſerto nobis hodie
,, repreſentat, ut meritò hanc Religionem florem
,, mundi nomines, ut hanc eſſe animal ſimile aqui-
,, læ in cœlum volanti jure pronunties, &c.

Joannes Sareſberienſis, Lib. VII. *Polycratici*, Cap. XXIII. ſacrum Carthuſienſium Ordinem his
,, verbis prædicat: Carthuſienſes cupiditati ſuæ,
,, imò neceſſitati limites præfixerunt, & mode-
,, rationis habenis omnem avaritiam cohibent, &
,, interdum ipſi neceſſitati aliquid ſubtrahunt, ne
,, ſub obtentu illius quippiam avaritia moliatur.
,, Magni proculdubio viri, & inter præcipuos nu-
,, merandi, cum non modò Profeſſiones, ſed jam
,, ſeneſcente mundo, in tanta multitudine laben-
,, tium ſæculorum, pauci proceſſerunt homines,
,, qui ſatietatis ſibi aliquos præſcripſerint ter-
,, minos.

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtolâ XXIII. Lib. I. ad *Eskilum* Archiepiſcopum Lundenſem, de Carthuſienſibus, quos mitti in Daniam rogaverat, ita ſcribit: ,, De illo Ordine, qui quaſi Cherubim
,, ſive Seraphim, immediatè reſidenti Agno, qui
,, habet oculos ſeptem & cornua ſeptem, in thro-
,, no gratiæ accedunt, gazas veſtras exornare vo-
,, luiſtis. Ecce factum eſt ut imperaſtis. Adquie-
,, vit Sanctus Carthuſienſium Fratrum Conventus
,, juſtis petitionibus veſtris.

Petrus Bleſenſis, Epiſtolâ LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum* Monachum, qui Carthuſienſem Ordinem deſerere propoſuerat, quod quotidie in eo ſacris operari non poſſet, aliaſque fortè ob cauſas, in laudem incomparabilis Ordinis excurrit.
,, Cur, *inquit*, Sanctum & glorioſæ opinionis Or-
,, dinem Carthuſienſem prævaricando depravas?
,, Numquid reſina non eſt in Galaad, aut Medi-
,, cus non eſt ibi? Ibi ſanè inveneras locum Pœ-
,, nitentiæ, ſecretum ſolitudinis, pacem animæ,
,, contemplationis arcanum; gaudium in Spiritu
,, Sancto, munus ſalutis, & efficax beneficium
,, medicinæ. Verùm manna cæleſte faſtidiens, &

ſuſ-

,, ſuſpirans ad ollas carnium, domum illam ap-
,, petis quæ deſiderio tuo ſatisfaciet, quæ tibi de-
,, licatiùs & indulgentiùs miniſtrabit. Ideoque
,, tumultum frequentiæ popularis, ſilentio, &
,, ſolitudini anteponis ſolicitudinem: Licèt nove-
,, ris ſcriptum eſſe, quia qui jugum Domini ac-
,, cepit, ſedere debet ſolitarius & tacere. Hoc
,, in Ordine Carthuſienſi cauſaris & arguis, quòd
,, ſingulis diebus Miſſas non faciunt, atque hu-
,, jus religionis, aut potiùs ſuperſtitionis obten-
,, tu, tuum machinaris egreſſum. Tuæ literæ
,, faciunt te inſanum ... Si attendas domum Car-
,, thuſienſem, quam relinquere deſideras, conſide-
,, res unde venias, aut quò vadas. Jeruſalem pro
,, Babylone, terram promiſſionis pro Ægypto,
,, pro exilio patriam, cœlum pro inferno, quie-
,, tem & pacem pro labore & miſeria derelinquis.
,, Domus ſiquidem Carthuſienſis, & locus habi-
,, tationis illius ſitus eſt in montibus, & ſcopu-
,, lis, & in petris; ut ſit potiùs habitatio Ange-
,, lorum, quam hominum, ad dandam Altiſſimo
,, vocem confeſſionis & laudis, ſicut ſcriptum eſt:
,, *Super ea volucres cœli habitabunt, de medio pe-*
,, *trarum dabunt voces*... Verè terribilis eſt lo-
,, cus iſte, nec eſt hic aliud, niſi Domus Dei,
,, & porta cœli. Et licèt domus illa ſit in terra
,, horroris, & vaſtæ ſolitudinis, nominatiſſima
,, tamen eſt in obſervantia Religionis & Ordinis.
,, In omnem terram per gratiam Dei exivit fa-
,, ma ejus, & in fines orbis terræ ſuæ odorem ſua-
,, vitatis effudit. Plantatio enim Dei eſt, & vi-
,, nea Domini Sabaoth: Ideoque jam excrevit in
,, immenſum, & multiplices fructus fecit. Vide ſi
,, jam non operuit montes umbra ejus; ſi non ex-
,, tendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque
,, in Angliam propagines ejus.

Miſſam quotidie non celebrabant.

Jacobus de Vitriaco Cardinalis, Cap. 18. *Occidentalis Hiſtoriæ*, de Carthuſienſium Inſtitutis pene eadem habet quæ *Guibertus Novigentinus*, & *Petrus Cluniacenſis*, eoſque inſuper à litium fuga commendat. *Si quis*, inquit, *aliquid eis abſtulerit, vel alio modo injuriatus fuerit, nullam contra ipſum in judicio cauſam movent. Unde nec proximos ſibi licèt inimicantes ſcandalizant, nec Advocatis ad lites & jurgia indigent, nec Curias ſæculares in detrimentum animæ ſuæ eos oportet adire.* Conſuetudo illa bona ſua nuſquam omnino in judicio repetendi apud Carthuſienſes exolevit XIII. cadente ſæculo, cogente ſæcularium hominum improbitate, ut colligitur ex Epiſtolâ *Humberti Delphini* Viennenſis, datâ anno 1283. in Vigilia Natalis Domini, qua Judicibus ſuis jubet ut Carthuſienſium lites motæ & movendæ, *Juris ſolemnitate non ſervatâ, ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu Advocatorum* finiantur. Edita eſt hęc Epiſtola a Domno *Mabillonio*, Tom. III. Veterum Analectorum pag. 499.

Lites fugiebant, ſua in Judicio non repetebant.

VII. Ordo Ciſtercienſis, a *B. Roberto* Moliſmenſi Abbate, Ordinis Benedictini, inſtitutus eſt anno milleſimo nonageſimo-octavo, *Alberico* & *Stephano*, qui poſt ipſum Abbates fuere, adjuvantibus, annuente *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, favente *Odone* Burgundiæ Duce. Ordinis caput Ciſtercium, * in Diœceſi Cabilonenſi, in loco uliginoſo & nemore vaſtiſſimo, quod a Ciſternis nomen ſortitum putant. *Sancti Benedicti* Regulæ, propriiſque Statutis devincti ſunt Ciſtercienſes. *Roberto* ad Moliſmenſes ſuos Apoſtolica Auctoritate revocato, ſubſtitutus *Albericus*, ſanctitate non impar, novi Confirmationem Ordinis a *Paſchale II.* impetravit. Varia eſt de tempore obitûs *B. Roberti* opinio. Ante annum 1112. obiiſſe certum eſt, die 17. Aprilis. Ab *Honorio* III. Pontifice Maximo in numerum Beatorum relatus eſt anno 1222. Vitam a Monacho Moliſmenſi Anonymo ſcriptam ſub *Adone* Abbate, ſæculo 12. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tom. III. ad diem XXIX. *PP. Henſchenius & Papebrochius* S. J. edidere. Obiit *S. Albericus* ſecundus Abbas Ciſtercienſis anno 1107. die 26. Januarii. Ejus Vitam ſcripſit Chryſoſtomus *Henriquez* in Faſciculo SS. Ordinis Ciſtercienſis, Lib. I. Diſtinct. II. & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. II. *S. Alberico* ſubſtitutus eſt *Stephanus* vir quoque ſanctiſſimus, qui *S. Bernardum* cum triginta Sociis Ciſtercium ingredientem ſuſcepit, anno 1113. Primum Capitulum Ciſtercii congregavit anno 1116. *Cartam Caritatis*, id eſt, unionis Monaſteriorum anno 1119. promulgavit, a *Calliſto II.* Pontifice Maximo ſubinde confirmatam. Plurima condidit Monaſteria, inter quæ eminent *Firmitas*, * *Pontiniacum*, *Claravallis*, & *Morimundus*, quatuor primæ Ciſtercii Filiæ: Quorum Abbatibus jus viſitandi Ciſtercium illique providendi, mortuo Abbate, tribuit *Charta Caritatis*. [a] Obiit *Beatus Stephanus* anno 1134. die 28. Martii. Ejus memoria ſacris Eccleſiæ Tabulis inſcripta eſt ad diem 17. Aprilis. Ejus Vitam ex Hiſtoricis Ordinis deſcriptam edidere *PP. Henſchenius & Papebrochius* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tomo II. De Ciſtercienſis Ordinis Inſtitutione, Primiſque Patribus, lege Parvum & Magnum Exordium Ciſtercienſe, Collationes SS. Patrum de initio Ciſtercienſis Ordinis, Auctore Claravallenſi Monaco Anonymo, *Cæſarium Heiſterbacenſem* in Dialogis, *Manriquez* in Annalibus, *Chryſoſtomum Henriquez* in Faſciculo Sanctorum, & in Menologio Ordinis Ciſtercienſis, in cujus Apparatu colligit elogia, quibus Summi Pontifices, aliique ſpectati in Eccleſia viri Ordinem Ciſtercienſem exornarunt; & *Carolum de Viſch* in Bibliotheca Ciſtercienſi.

Ordo Ciſtercienſis. Moliſmum *vulgò*, Moleſme.

* Ciſteaux.

* La Fertè, Pontigny, Clairvaux, Morimond.

[a] *Extat Tom. I. Biblioth. Ciſterc. pag. 9.*

Joannes Sareſberienſis Lib. VII. *Polycratici* Cap. XXI. Ciſtercienſes his verbis commendat: *Ciſtercienſes Beati Benedicti, quem omnium Juſtorum ſpiritu plenum fuiſſe conſtat, præcepta & veſtigia ſequuntur ad unguem.* De his *Petrus Cellenſis* Abbas Epiſtolâ XXIII. Libri VI. ad *Nicolaum* Mo-
,, nachum Sancti Albani: Ciſtercienſium, *inquit*,
,, nugas neſcio, quos præ aliis mortalibus, ſeriis
,, & ſine fine manſuris intendere video. Hi ſunt
,, qui monetam noſtri jam in agonia poſiti Or-
,, dinis reformaverunt. Hi ſunt qui Regulam Beati
,, Benedicti pene combuſtam, ſicut Eſdras vete-
,, rem Legem, reſtauraverunt. Hi cum Apoſtolo
,, Corinthiis, id eſt, agricolis, & ruſticis ſæcu-
,, laribus onerosi non ſunt; ſed propriis manibus
,, laborantes, ſe & alios pauperes pro poſſe ex-
,, hibent. Clauſtra illorum Caſtra Dei ſunt: ubi
,, nocte in Pſalmis & Orationibus parati ſunt,
,, ſuſcitare Leviathan, qui ſub umbra dormit in
,, locis humentibus; & in die in agro Jericho Prin-
,, cipi militiæ occurrunt, qui tenet gladium bis
,, acutum, ut ſuperflua reſecet cogitationum &
operationum.

Ciſtercienſis Ordinis commendatio.

Primæva Ciſtercienſium paupertas.

De his *Stephanus* Abbas *Sanctæ Genofevæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtolâ LXXI. ad
,, *Robertum* Pontiniacenſem Monachum. Ciſter-
,, cienſium Ordinem quaſi lucernam ſupra mon-
,, tem poſitam, quis in Eccleſia Dei maximum &
,, præcipuum culmen non dicat attingere? Evan-
,, gelium implentes, Monaſticam Regulam, quam
,, ſupererogavit Benedictus Pater, fidelis Sama-
,, ritani ſtabularius, ut nec unum ex ea iota præ-
,, terire videantur. Beata paupertas eorum, quæ
,, licèt eos fame premat & frigore, non tamen
,, aut mendicare compellit, aut divitibus adula-
,, ri. Suis aut ſuorum manibus victum exqui-
,, runt, & veſtitum: non veriti ſequi Paulum,
,, qui

Edit. P. Du Moulinet.

Opus manuum.

,, qui cùm licitè poſſet de Evangelio vivere, ac ſpiritualia ſeminans, carnalia metere: maluit tamen manibus ſuis operari, ne quod offendiculum daret Evangelio Chriſti. Honorant Dominum de ſua, non de aliena ſubſtantia: & de

Caritas.

primitiis frugum, non alterius, ſed ſuarum, dant pauperibus: Quamquam rectiùs non ſua, ſed omnium dixerim, quæ univerſis ſecundùm gradus ordinatæ, caritatis in commune deſerviunt. Nec enim buccellam ſuam comedunt ſoli, & non comedit cum eis pupillus ex ea: non deſpiciunt prætereuntem, & abſque operimento pauperem, ſed benedicunt eis latera pauperum, & de velleribus ovium ſuarum calefaciunt: & eorum quidem lateribus pannos circumdant ſicut deſpicabiles pretio, ſic inapplicabiles ornamento. Conqueritur ipſa natura quæ modico ſolet eſſe contenta, quòd tegumenta eorum ei non ſufficiant in hyeme, & officiant in æſtate. Oſtium eorum viatori patet, nec foris remanet peregrinus. In ſudore vultùs ſui veſcuntur pane ſuo, nec eos laſcivire aut rixari faciunt otium & alienus cibus.

Parcimonia in cibo.

Tanta in cibo parcimonia, ut duobus tantùm pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus offert. Ipſi piſce tantò rariùs utuntur, quantò frequentiùs apud eos audiri ſolet, quàm videri. Terram diſrumpunt voluntarii, & violenti diripiunt cœlum. Si numeres quot ab eis beneficia profluunt in populum, plura conferunt univerſitati, quàm univerſitas ipſis. Parva ſunt hæc, & quæ terrenos vel alliciant, vel occupent appetitus. In eis nec fœcunditati Liæ Rachel invidet, nec Rachel pulchritudinem Lia minuit, ſed munit. Non murmurat Martha de ſilentio Mariæ, & mirum dictu! Maria ſedens ad pedes Domini Martham ſolam miniſtrare non relinquit. Inter eos juge gaudium, communis exultatio, ubi nihil extra diſciplinam, nihil contra.

Diſciplina.

Mirantur omnes, delectantur his Angeli, fugiunt partes adverſæ, quoniam Sancta illa Congregatio terribilis eſt ut caſtrorum acies ordinata. Illic nec bobus præfertur aratrum, nec a capite deorſum pendet Dominus, nec idiota docet Clericum, nec Laïcus imperat Sacerdoti; ibi majores minoribus, prudentiores præſunt indoctis qui & vitæ ſanctitate præeminent, & intelligentia Scripturarum. In Arca illa non eſt virga ſine Moyſis tabulis Teſtamenti, quia qui poteſtatem habet corripiendi, habet & ſcientiam corrigendi.

Officii Divini celebratio.

Divina Officia cum tanta ſolemnitate & devotione celebrant, ut in eorum concentu voces Angelorum ſonare putes: Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus ad laudes Dei invitant homines, & Angelos imitantur. Laïcorum fabulis intereſſe non delectantur, & tantò remotiùs ſunt ab eis, quantò Chriſto devotiùs famulantur.

Occupationes ſanctæ.

Extra Oratorium, aut operi manuum dant operam, ut ſemper eos Diabolus inveniat occupatos, aut legendo concipiunt, aut ſanctis meditationibus cœlos penetrant, ut in Paradiſo audiant illa arcana verba quæ non licèt homini loqui.

Silentium.

Regreſſi a Superis tantam ori ſuo ponunt cuſtodiam, tantum oſtium labiis ſuis, ut cultum juſtitiæ ſilentium ne articulatis quidem vocibus interrumpant. Non bini aut terni ſeorſum per angulos clauſtri fabulis vacant, qui nec inter ſe ſeria ſerere permittuntur. Tenent memoriter, Quoniam in multiloquio non effugient peccatum, & quaſi naturæ bellum indicentes, modicum illud membrum, quod magna exaltat, non modica diſciplina coercent .... Viri illi Evangelici & Angelici non ſunt filii noctis, nec tenebrarum, quoniam ſic lucet lux eorum coram hominibus, ut videntes opera eorum, glorificent Patrem ſuum qui in cœlis eſt.

Converſatio in omnibus exemplaris, & virtus ſine fuco.

Spectaculum ſunt & Angelis, & hominibus, ut ex eorum manifeſta converſatione & Angeli congratulationis gaudium, & homines ſumant imitationis exemplum. In illo Sancto Collegio de fermento Phariſæorum vel ſimulatio vel diſſimulatio nihil penitus intermiſcet. Intrat quilibet quaſlibet eorum officinas, & ſingulorum officia certis diſtincta finibus attrectare manibus, oculis curioſis inſpicere, æſtimare animo, lingua dijudicare poteſt: Nec enim declinant humanum judicium qui ſolùm timent divinum.

De his legendus & *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. 4. *De Geſtis Regum Anglorum*, ubi ipſorum Inſtituta vivendique rationem deſcribit, ac prædicat; ſubditque de *Beato Stephano*, tertio Ciſtercii Abbate ,, Beatum ſe computat terræ illius indigena, quiſquis per illius manum pecunias ſuas tranſmittit ad Deum.

Abbatis marſupium, egentium ærarium.

Plura quidem ille accepit, ſed paucis in ſuos ſuorumque uſus expenſis, cœtera in egenos, Monaſteriorumque ædificationem confeſtim diſperſit. Eſt enim Stephani marſupium, omnium egentium publicum ærarium.

Simplicitas in Templorum ornamentis, & ſacris veſtibus.

Abſtinentiæ illius eſt indicium, quod nihil ibi, ſicut in cœteris Cœnobiis videas fulgurare auro, renitere gemma, micare argento. Nam (ut Gentilis ait) *In ſancto quid facit aurum?* Nos in ſacratis vaſis parum putamus actum niſi craſſi cruſtam metalli obumbret honor lapidum, vel topaziorum flamma, vel ametiſtorum viola, vel ſmaragdorum lux herbida, niſi tunicæ Sacerdotales auro ludant, niſi multicoloribus parietes picturis reniteant, & ſolem ad lacunar ſolicitent. At verò illi, ea quæ prima mortales falſo in ſecundis habentes omne ſtudium in ordinandis moribus ponunt, magiſque amant ſplendidas mentes, quàm auratas veſtes ...... Quin etiam laudabilis Abbatis clementia, cum vel vult, vel velle ſe ſimulat aliquid de jugo Regulæ inflectere, illi contra nituntur: non multum vitæ ſuę ſupereſſe dicentes, nec tandiu ſe victuros quàm vixere: ſperare ſe duraturos in propoſito, & ſucceſſuris futuros exemplo, qui ſi flexi fuerint, peccabunt ..... Sed ut omnia quæ de illis dicta ſunt vel dici poſſunt, in unum conferam: Sunt hodie Monachi Ciſtellenſes omnium Monachorum exercitium, ſtudioſorum ſpeculum, deſidioſorum œſtrum.

Conſtantia in obſervantia Regulari.

De his *Petrus Bleſenſis* Epiſtolâ 82. ad Abbatem & Conventum Ciſtercienſem: *Inter univerſas*, inquit, *Ordinum varietates, quibus decorata eſt Sponſa Chriſti, nullus Ordo virtute flagrantior, nullus ſancti nominis odore ſuavior eſt in Chriſto, quàm veſter ..... Una omnium vox eſt, quia Ciſtercienſis Ordinis Profeſſores tantò differentiùs præ cæteris triumphales ſanctitatis titulos referunt, quantò expreſſius Religionis Apoſtolicæ veſtigiis inhæſerunt; cùm in tenuitate ciborum, in aſperitate veſtium, in vigiliis, in Confeſſionibus, in diſciplinis, in Pſalmis, in humilitate, hoſpitalitate, obedientia, caritate, & cæteris, quibus fructus vitæ ſeminatur in terris, deprimatis carnem, ſpiritum erigatis.* Et Epiſtolâ 86. ad Magiſtrum *Alexandrum* qui e Carthuſienſi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat: *Ferrem*, inquit, *patientiùs, ſi ad Ciſtercienſis Ordinis obſervantiam te transferres. Si enim in propoſito Religionem habes, ibi probatiſſima Religionis Schola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obſequela, diſciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum caritatis, carnis*

nis ſervitus, hoſpitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationes, devotio pſalmodia.

Ciſtercienſem Ordinem pariter commendant *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus Lib. I. Dialogogorum, pag. 113. Tom. 13. Spicilegii Dacheriani; & *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis in Hiſtoria Occidentali Cap. XIV. ubi eorum Inſtituta & mores accuratè exponit. Ab eorum verbis deſcribendis ſtudio brevitatis abſtineo. Legatur & Diploma *Clementis IV.* quo *Charta Caritatis* explicatur, aliaque pro bono regimine Ordinis Statuta promulgantur. Extat Tom. I. Bullarii Romani. Incipit his verbis: *Parvus fons qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus, in aquas plurimas redundavit Ciſtercienſis eſt Ordo prælucidus.*

Ordo Fontis Ebraldi, *vulgo* De Fontevraud.

VIII. Ordo ſacer *Fontis Ebraldi*, anno centeſimo ſupra milleſimum a Venerabili *Roberto de Arbriſello* fundatus eſt, in ſylva quæ Monaſterio principi, totique Ordini nomen dedit. Regulam a religioſiſſimo parente fœminis viriſque traditam, *Paſchalis II.* & *Caliſtus II.* Pontifices Maximi confirmarunt. Abbatiſſa Fontis Ebraldi, totius Ordinis Mater eſt, Caput, & Antiſtita, cùm Sanctimonialium, tum Monachorum. Ita nempe ſtatuit Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, viroſque Ancillarum Chriſti obſequiis ac regimini ſingulari voto devinxit, Ordine ſuper verbis Chriſti in cruce pendentis fundato, dum Matri dicebat, *Mulier Ecce Filius tuus:* Diſcipulo verò: *Ecce Mater tua:* Ex qua hora *Accepit eam Diſcipulus in ſua.* Nec verò rem prorſus novam tentavit *Beatus Robertus de Arbriſello*, cùm Sanctimonialium obſequiis ac Imperio Monachos addixit. Id enim de Streaneshalenſi *Hilda* Abbatiſſæ Monaſterio *Beda Venerabilis* commemorat *Lib. IV. Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum*, Cap. XXIII. eamque laudat, quòd *tantùm lectioni Divinarum Scripturarum ſuos vacare ſubditos, tantùm operibus juſtitia ſe exercere faciebat, ut facillimè viderentur ibidem, qui Eccleſiaſticum gradum, hoc eſt, Altaris Officium aptè ſubirent, plurimi poſſe reperiri.* Et quinque *ex eodem Monaſterio Epiſcopos, omnes ſingularis meriti ac ſanctitatis viros* ſuis temporibus aſſumptos teſtatur. Idem in Monaſterio *Sanctæ Crucis* in Urbe Pictavenſi a Beata *Radegunde* condito ſervatum eſt, ut docet Capitulare *Ludovici Pii* de Regio illo Parthenone, Articulo VII. quo ſtatutum eſt, *Ut omnino provideatur, ne Clericorum numerus pluſquam triginta augeatur: & ipſi per omnia ad dictam Congregationem Sanctæ Crucis honeſtè & perfectè obedientes ſint atque ſubjecti.*

Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſello, cùm viros obſequiis Ancillarum Chriſti addixit ac voto adſtrinxit.

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani.

IX. Duodecimo Sæculo inſtituti ſunt Ordines Equeſtres, Regno Hieroſolymitano per *Godefridum Bullonium* reſtituto. Inter hos celeberrimi fuere Hoſpitalarii S. Joannis Hieroſolymitani, Milites Templi, Ordo Sanctæ Mariæ Teutonicorum, & Ordo de Calatrava. Hoſpitale *Sancti Joannis* initium habuit cùm adhuc ſub Saracenorum dominio Civitas Sancta captiva teneretur. Princeps enim Ægyptius, qui regiones univerſas a Laodicea Syriæ ad extremam uſque Ægypti civitatem Alexandriam poſſidebat, quartam Civitatis Hieroſolymitanæ portionem, juxta Dominicum Sepulchrum, Surianis & eorum Patriarchæ, ſub conditione annui tributi ad habitandum conceſſerat: regiones urbis reliquas incolebant Saraceni. Ex Occidente frequentes ad Terram Sanctam Chriſtiani conveniebant: pars negociationis, pars devotionis causâ. Longobardorum, & maximè Amalphitanorum Mercatorum major erat concurſus. Hi Principem Ægypti tributis ac muneribus cùm ſibi devinxiſſent, ab eo facilè impetrarunt, ut in honorem *Beatæ Mariæ* prope Eccleſiam Dominici Sepulchri alteram conſtruerent, Divinis Officiis Latinorum Ritu celebrandis conſecrandam. Ædes ſacra, mox ut perfecta eſt, Abbati & Monachis Latinis tradita fuit, ipſique *Sanctæ Mariæ de Latina* nomen impoſitum. Poſtea, peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monaſterium in honorem *Beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum eſt, in quo Sanctimoniales Hoſpitalariæ conſtitutæ. Demum peregrinorum ad Loca Sancta confluentium creſcente numero, Abbas & Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina* infirmis & egenis ſuſcipiendis Hoſpitale & Capellam in honorem *Sancti Joannis Eleemoſynarii* condidere, nullis tunc redditibus ac poſſeſſionibus locupletes; unde fragmenta dumtaxat quædam & reliquias menſarum utriuſque Monaſterii, ac obventitias Fidelium eleemoſynas pauperibus & infirmis diſtribuebant. Poſtquam verò Hieroſolymitanam Civitatem Ducis *Godefridi*, aliorumque Fidelium armis a Saracenorum tyrannide liberatam, Chriſtiano cultui penitus reſtitui Deus voluit, *Gerardus* quidam vir nobilis & vitæ ſanctimoniâ inſignis, qui in *Sancti Joanis* Hoſpitali pauperibus & infirmis ſub Abbatis *de Latina* directione miniſtraverat, adjunctis ſibi nonnullis honeſtis, religioſiſque viris, habitum Regularem ſuſcepit, ac veſtibus ſuis alba cruce exteriùs inſignitis, Redemptionis noſtræ ſignum in pectore palam præferens, Regulæ ſalutari, piiſque Inſtitutis profeſſione ſolemni ſe obſtrinxit. Sanctum propoſitum æmulata eſt *Agnes* nobilis & religioſa fœmina. Hi devotè Domino ſervientes, & infirmis pauperibus de paupertate ſua diligenter miniſtrantes, in agro qui vocatur *Haceldama* mortuos ſepeliebant. Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* Hoſpitalis Conditori atque Directori parebant: multò magis Patriarchæ Hieroſolymitano, cui *de Bonis ſuis decimas, ſecundùm ſacros Canones, & utriuſque Teſtamenti præcepta, abſque contradictione, reddebant. Orationi autem vacantes, vigiliis & jejuniis ſeipſos affligentes, operibus miſericordiæ affluentes, parci ſibi & auſteri; pauperibus autem & infirmis, quos Dominos ſuos appellabant, largi & miſericordes exiſtebant. Panes de pura ſimila largiebantur infirmis, reſiduum verò cum furfure ad uſus proprios reſervabant. Si quis autem inter ipſos in aliquo delinquebat, nullo modo relinquebatur impunitum, ne facilitas veniæ præberet incentivum delinquendi*, &c. Progreſſu temporis Milites cum Servientibus in ſuum Collegium admiſere ad Terræ Sanctæ defenſionem contra Saracenos, ac demum Ordo Hoſpitalis totus in Equeſtrem mutatus eſt. (Hi olim Rhodii, nunc Melitenſes Equites.) Iſta conſtant ex Jacobo Cardinali de Vitriaco, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, Cap. LXIV. De eorum inſtituto ac rebus geſtis, legi poſſunt editi libri a *Pantaleone*, *Boſſo*, *Boiſſato*, &c.

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani, Hoſpitalis primùm, deinde Equeſtris.

Ordo Militum Templi.

X. Ipſis vero in Militiæ Religioſæ profeſſione præivere Templarii, anno Domini 1118. qui ad pedes Hieroſolymitani Patriarchæ ſe adſtrinxerunt ad viarum publicarum cuſtodiam, & peregrinorum defenſionem contra prædones & ſicarios. Initium Ordini dedere viri nobiles *Hugo de Paganis*, & *Gaufridus de ſancto Aldemaro*, ſeptem cum ſociis. Quibus Rex Hieroſolymorum *Balduinus II.* partem Palatii ſui juxta Templum Domini conceſſit ad tempus habitandam; Abbas autem & Canonici Templi Domini plateam quam juxta Regis Palatium habebant, eiſdem ad conſtruendas officinas tradiderunt. Inde *Fratres Militiæ Templi* ſunt appellati. Novus Ordo in Concilio Trecenſi anno 1128. celebrato confirmatus eſt, ipſiſque tradita Regula, & veſtes candidæ præſcriptæ, quibus *Eugenius III.* poſtea rubeam Crucem attexi curavit. Præfuit Concilio *Matthæus* Cardinalis Epiſcopus

pus Albanenſis, Remenſis, & Senonenſis Archiepiſcopi cum Suffraganeis ſuis, *Stephanus* Ciſterſienſis, & *Sanctus Bernardus* Clatevallenſis, Abbates adfuere. Hæc diſcimus ex *Joanne Michaëlenſi* Concilii Scriba, ex *Vvillelmo Tyrio* lib.12. & ex Cardinali *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap.65.

Regula Templariorum in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolata videtur.

Quæ in Collectionibus Conciliorum edita eſt *Regula pauperum Commilitonum Templi*, interpolata videtur quibuſdam additamentis poſt Synodi Trecenſis tempora: nam Capite 21. *In Domo Dei ac ſuorum Militum Templi, ſine diſcretione ac conſilio communis Capituli* quædam ſuccreviſſe dicuntur, *penitus amputanda*: nempe quòd *olim famuli & armigeri alba veſtimenta haberent*. Quæ ſolis Militibus cap.22. conceduntur. Id verò repugnat *Vvillelmo Tyrio*, & *Jacobo de Vitriaco*, aſſerentibus Milites Templi uſque ad Concilium Trecenſe fuiſſe in habitu ſæculari, talibus utentes veſtibus, quales pro remedio animarum ſuarum populus largiebatur: & illo in Concilio præſcriptam ipſis eſſe Regulam, & veſtes albas. Quomodo itaque armigeri & famuli ipſi ante Concilium albis veſtibus promiſcuè uſi dici poſſunt? Ex eodem cap.21. colligitur Militum Templi numerum magnopere jam auctum fuiſſe ac propagatum. *Surrexerunt namque* inquit, *in Ultramontanis partibus quidam Pſeudofratres, conjugati, & alii dicentes ſe eſſe de Templo, cùm ſint de mundo*. Hæc autem Concilii Trecenſis temporibus non conveniunt; cùm ante illius celebrationem novem dumtaxat Milites novo Ordini nomen dediſſent. *Albericus* in Chronico, ad annum 1113. ex *Guidone Catalaunenſi* aſſerit, *Sancti Auguſtini* Regulam Templariis a Patribus Concilii Trecenſis fuiſſe impoſitam, ſed fallitur: Ipſis namque in Concilio Trecenſi *inſtitutam eſſe Regulam de mandato Domini Honorii Papæ, & Domini Stephani Patriarchæ Hieroſolymitani*, aſſerit *Vvillelmus Tyrius* ſuppar Auctor. Quæ verba, novam ipſis compoſitam ac præſcriptam Regulam, non aliquam ex Veterum Patrum Regulis traditam ſignificant. Idem colligitur ex Præfatione Concilii Trecenſis: *Placuit itaque Concilio, ut conſilium ibi lima & conſideratione Divinarum Scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia Papæ Romanorum, ac Patriarchæ Jeroſolymitarum, necnon etiam aſſenſu Capituli pauperum Commilitonum Templi, quod eſt in Jeruſalem, ſcripto commendaretur, & inenodabiliter ſervaretur*, &c.

De religioſa Templariorum converſatione legendus *S. Bernardus* in *Exhortatione ad Milites Templi*, cap. 4. Eumdem Ordinem commendat *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. I. Dialogorum, pag.123. Tom.13. *Spicilegii Dacheriani*.

Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum.

XI. Ordinis Templariorum fœtus eſt *Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum*, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, ſub eadem Regula militans, hoc tantùm diſcrimine, quòd iſti Cruces nigras albis chlamydibus intextas haberent. Teutonicorum dicitur, quòd a Teutonicis inchoatus, pro ſuſceptione pauperum peregrinorum & infirmorum ex Teutonica gente, ſive ex Germania, fundatus fuerit: & Nobiles Germani illi Xenodochio & Militiæ ſolemni voto ſe obſtrinxerint. Dicitur autem *Beata Maria*, quia ſub Deiparæ Virginis patrocinio inſtitutus eſt, & Oratorium ab ipſis juxta Xenodochium erectum & Deo conſecratum in honorem ejuſdem cœlorum Reginæ. Iſta conſtant ex *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, cap. 66. Quod ita concludit: *Et quoniam uſque ad tempora præſentia in humilitate paupertatis & fervore religionis permanſerunt, avertat Dominus ab eis ſuperbas, avaras, litigioſas, & ſolicitudine anxias, & religioni inimicas divitias*.

Ordo Calatravæ.

XII. Sacram *Calatravæ* Militiam in Hiſpania inſtituit *Beatus Raimundus* Abbas *Fiterii*, quod Ciſtercienſis Ordinis celebre Monaſterium eſt in Navarra. Ordini condendo Calatravæ urbis diſcrimen occaſionem dedit. Hanc Mauris ereptam *Alfonſus VII.* Rex Hiſpaniæ Templariis conceſſit Militibus, ut arcis inſtar eſſet ad Barbarorum incurſus arcendos; ut *Rodericus* Lib.VII. De Rebus Hiſpaniæ, Cap.IV. & *Mariana* Lib.X. Cap.XIV. teſtantur. Ab iis, metu Saracenorum, quorum propulſandis incurſibus impares ſe exiſtimabant, *Sanctio III.* Caſtellæ Regis *Alfonſi* filio reddita. Quam ille *Raimundo Fiterii* Abbati, & *Didaco Velaſqui* Monacho, viro bellicæ fortitudinis gloriâ quondam celebri dedit. Hi ope *Joannis* Archiepiſcopi Toletani, & civium, collecto exercitu, Saracenos repreſſere, quibus impugnandis *Beatus Raimundus* Militarem Ordinem Ciſtercienſis inſtituti condidit, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo-nono, ut docet Kalendarium Ciſtercienſe, ad diem 15. Januarii; aut certè anno præcedenti, ut *Bollandus* probat in Commentario Hiſtorico de *Beato Raimundo Fiterii* Abbate, ad diem 1. Februarii. Obiit *Beatus Raimundus* Kalendis Februarii, anno milleſimo centeſimo, ſexageſimo-tertio. Ejus Reliquiæ ad Montem Sion, quod Cœnobium eſt Ordinis Ciſtercienſis, non procul Toleto, tranſlatæ ſunt. Ordinem Calatravæ laudat *Rodericus Ximenius* Raimundo & Didaco Velaſqui ſuppar Auctor, Lib. VII. Cap. XXVII. *Suſcepit*, inquit, *militiam contemplatio, & egreſſus Fratrum a Fiterio. Rex Aldefonſus educavit eos, & poſſeſſionibus pluribus ditavit eos: Zuritam, & Almochariam, Machedam, Accham, & Cuculutum obtulit eis, & ſubſtulit ſarcinam paupertatis, & ſuperaddidit divitias competentes. Multiplicatio eorum corona Principis: Qui laudabant in Pſalmis, accincti ſunt enſe, & qui gemebant orantes ad defenſionem Patriæ: victus tenuis paſtus eorum, & aſperitas lanæ tegumentum eorum: Diſciplina aſſidua probat eos, & cultus ſilentii comitatur eos, frequens genuflexio humiliat eos, & nocturna vigilia macerat eos, devota oratio erudit illos, & continuus labor exercet eos: Alter alterius obſervat ſemitas, & frater fratrem ad diſciplinam*. Eumdem Ordinem commendant Cardinalis *Jacobus de Vitriaco* Hiſtoriæ Occidentalis Cap. XVII. Mariana Lib.XI. Cap.VI. *Chryſoſtomus Henriquez* in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis. *Angelus Manrique* in Annalibus. Ordinem Calatravæ *Alexander III.* Pontifex Maximus confirmavit. De his Ordinibus legendi *Aubertus Miræus*, & *P. Labbe* S. J. in Originibus Ordinum Equeſtrium.

Ordo Sancti Antonii.

XII. Ordinem *Sancti Antonii* Viennenſis pene prætermiſi, quòd undecimo, & duodecimo Sæculo, nondum inter Clericos Regulares, aut Monachos cenſerentur, ſed pia dumtaxat ſocietas eſſet, ac veluti Confraternitas ſæcularis ad exercendas caritatis actiones inſtituta. Ipſi initium dedere *Gaſto* e Viennenſi Provincia vir nobilis, & *Girinus* ſeu *Girondus* ejus filius, qui a morbo graviſſimo *Sancti Antonii* ope liberati votum ſerviendi perpetuò *Sancto Antonio* nuncuparunt. Is *Gaſtoni* conſpicuum ſe præbens, votum laudavit, Deoque acceptum eſſe renuntiavit; juſſit ut ægris, qui ſacro igne conſumpti ac mutilati in perpetua calamitate vivebant, miniſtraret. Cœleſti viſo, & baculi ad figuram ſigni Tau efformati, mox ut humi defixus eſt efflorescentis miraculo in ſpem erectus *Gaſto*, cum filio, & ſex aliis viris nobilibus ac piis, Antonianam Congregationem inſtituit, ad Oppidum *Sancti Antonii* quòd olim *Mota* vocabatur, anno milleſimo nonageſimo-quinto. Signum Tau veſtibus ſuis attexuerunt pii Confratres cùm in miraculi memoriam, tum ut ſe

ba-

baculum ac ſuſtentaculum ægrorum & ſacro igne mutilatorum eſſe velle hoc ſigno profiterentur. Domûs Eleemoſynariæ *Sancti Antonii* primus Preceptor *Gaſto* e vita migravit anno milleſimo centeſimo vigeſimo. Pia Societas in religioſum Ordinem non evaſit ante annum milleſimum ducenteſimum decimum-octavum quo *Falco* Domus Eleemoſynariæ *Sancti Antonii Viennenſis* * Præceptor ſeptimus ab *Honorio III.* Pontifice Maximo obtinuit pro ſe ſuiſque trium votorum emittendorum poteſtatem. Denique *Bonifacius VIII.* Domum *Sancti Antonii* a ſubjectione Abbatiæ Montis majoris Ordinis Benedictini, cui hactenus obnoxia fuerat, abſolutam, anno milleſimo ducenteſimo nonageſimo-ſeptimo in Abbatiam erexit, Aymonem Præceptorem XVII. Abbatem renuntiavit Generalem & Ordinis caput, eique ſubjecit omnia per univerſum orbem Xenodochia Laicæ adminiſtrationis, quæ a ducentis & ampliùs annis ſub *Sancti Antonii* patrocinio conſtructa fuerant. Fratres autem Hoſpitalis, ſeu Domus Eleemoſynariæ, & omnium membrorum ejuſdem, ſecundùm Regulam *Sancti Auguſtini* deinceps vivere, & Fratres ſeu Canonicos Monaſterii *Sancti Antonii* nuncupari juſſit, ſervato ſigno Tau ſeu Cruce cœrulea, quam veſtibus intextam ſemper gererent. Iſta conſtant ex *Aymaro Falcone* Baroducanæ Domus *Sancti Antonii* Præceptore, in Hiſtoria Antoniani Ordinis.

* S. Antoine le Viennois.

XIII. Pueros a parentibus offerri Monaſteriis, ac vitæ Religioſæ dedicari, mos erat XI. & XII. Seculo adhuc in Eccleſia receptus, quamvis minùs probatus fuerit viris quibuſdam religioſiſſimis, ſcilicet *Udalrico* in Prologo ad Conſuetudines Cluniacenſes, *Vvillelmum* Hirſaugienſem Abbatem laudanti quòd pueros, per quos Monaſtica Diſciplina detrimentum non leve paſſa erat, a Monaſterio ſuo excluſiſſet: *Beato Petro Damiani*, Caſſinenſes ob ſimile Decretum commendanti Opuſculo VI. Cap. XVI. *Guiberto* Abbati Novigentino Lib. I. *De Vita ſua*, Cap. VIII. *Guigoni* Carthuſiæ Priori Generali V. & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi, qui ſimilia Statuta ediderunt. Quatuor Formulas oblationis puerorum Monaſteriis a parentibus factæ edidit vir de Sacris literis bene meritus Dom. *Joannes Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*. Secunda quæ eſt *Ademari & Garſindis* uxoris offerentium *Geraldum* filium ſuum Sancto *Vvillelmo Gellonenſi*, facta eſt anno 1088. regnante *Philippo* Rege Francorum. Ea autem lege illum offerunt, ut ſi ante viriles annos mortuus fuerit, *pro hac ipſa donatione alius filius loco illius ſubrogetur, & ſic unus ſuccedat alteri, donec aliquis Miſſam cantet ex his ſub Monachali habitu dicto loco ſerviens.* Tertia quæ eſt *Petri* pueri, a *Dino de Andeca & Stephana* uxore Monaſterio Conchenſi facta eſt anno 1110. regnante *Ludovico* Francorum Rege. Quarta quæ eſt *Geraldi* pueri in Monaſterio Canonicorum Regularium, facta eſt anno 1113. *Lanfrancus* in Decretis pro Ordine *Sancti Benedicti*, Cap. XVII. ritum offerendi pueros ſic præſcribit: *Offerendus puer, factâ ſibi priùs coronâ, manibus portans Hoſtiam, & Calicem cum vino, ſicut mos eſt, poſt Evangelium Sacerdoti, qui Miſſam celebrat, a parentibus offeratur. Qua oblatione a Sacerdote ſuſcepta, involvant prædicti parentes manus pueri in palla, quâ Altare coopertum eſt, & cujus pars anteriùs pendet, & tunc ſuſcipiat eum Abbas. Quo facto, præfati parentes coram Deo & Sanctis ejus ſtatim promittant quòd per ſe, aut a ſe ſuppoſitam perſonam ſuſceptum Ordinem puer numquam relinquat; neque ſe ei aliquid ſcientes daturos, unde puer, quod abſit, perire poſſit. Hanc promiſſionem priùs ſcriptam coram teſtibus verbis ibi priùs edicant, & poſtea ſuper Altare ponant.*

Pueri a parentibus vita Religioſa conſecrati, & Monaſteriis oblati.

Ritus oblationis puerorum.

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtolâ I. ad *Robertum* Nepotem ſuum, qui a Ciſtercienſibus ad Cluniacenſes tranſierat: & cujus receptionem duabus rationibus excuſabant iſti; quòd nimirum Cluniaco fuiſſet a parentibus oblatus, & quòd licentiam ad ſuum Ordinem tranſeundi a Romano Pontifice obtinuiſſet. Contra quos Sanctus Abbas ita ſcribit: *Videat Legiſlator noſter Benedictus, quid regularius fuerit, utrùm quod factum eſt de infantulo neſciente ipſo, an quod ipſe per ſe poſtmodum prudens & ſciens fecit, cùm jam ætatem haberet ut de ſe loqueretur. Quamquam dubium non ſit promiſſum illum fuiſſe, non donatum. Nec enim petitio quam Regula præcipit, pro eo facta fuit a parentibus: nec manus illius cum ipſa petitione involuta palla Altaris ut ſic offerretur coram teſtibus*, &c. Legatur & Epiſtola CCCXXIV. ad *Leonium S. Bertini* Abbatem.

Idem confirmat *Alexander III.* Pontifex Maximus, Cap. *Significatum*: Tit. *De Regularibus*, Lib. III. Decretalium. *Mandamus*, inquit, *quatenus ſi inveneris, quod G. non fuiſſet a parentibus oblatus: & infra decimum quartum annum facti voti pœnitens a Religione receſſerit: ab illo voto Profeſſionis quod fecit, denunties abſolutum. Si autem a parentibus fuerit oblatus, ſeu decimum-quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit, ſeu poſt decimum-quartum annum Profeſſionem a ſe priùs factam ratam habuerit; eum ad eamdem, vel ad aliam Religionem tranſire compellas.* Ita & *Clemens III.* Cap. *Cùm virum*, eodem Titulo. *Utrùm*, inquit, *ea quæ infra diſcretionis annos, a parentibus Monaſterio tradita, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam Militi copulavit, ad Monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cùm juxta Concilii Toletani cenſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat: quidquid horum fuerit alligatum, tenebit, revertendi ad ſæculum aditu penitus interdicto....... Nec obloquitur, quod de Prædeceſſoris noſtri Leonis Papæ Conſtitutione per contrarium ſenſum ſumitur: Ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: cùm de ea rectè poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.*

Pueri a parentibus oblati, redire ad ſæculum non poterant.

S. Leo *Epiſt. ad* Ruſticum *Narbonenſem.*

Hanc Diſciplinam immutavit *Celeſtinus III.* Cap. *Cum ſimus*, ibidem, ſtatuens ut, ſi pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit Monaſterio, filius major factus ad ſæculum redire, & patrimonium a Monachis repetere poſſit. *Diſcretioni tuæ*, inquit, *taliter reſpondemus, quòd ſi dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem: ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt ullatenus compellendus, quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna quæ ſibi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.*

Diſciplina immutata a Celeſtino III.

XIV. Monachos ad Profeſſionem admiſſos non fuiſſe ante annum decimum-quartum ætatis completum probant *Alexandri III.* Decreta in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XX. Cap. I. & Parte L. Cap. X. & Cap. *Ad noſtram*, Tit. *De Regularibus*, Libr. III. Decretalium. *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis inter ſuæ Congregationis Statuta iſtud recenſet, *Ut nullus etiam ex conceſſione futurus Monachus Regularibus uſque ad XX. annos veſtibus induatur.* Cauſam ſubdit, quòd nimirum puerorum receptio totam pene diſciplinam Regularem peſſumdaſſet. *Cauſa inſtituti hujus fuit, immatura nimiſque celer infantium ſuſceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere poſſent, ſacris Religionis veſtibus induebantur, & admixti aliis puerilibus ineptiis omnes perturbabant.*

Monaſticæ Profeſſionis ætas.

Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat profeſſionis.

XV. Diuturnam Religioſæ veſtis geſtationem vim habere Profeſſionis, ac proinde fœminam quæ diu Sanctimonialium habitu in Monaſterio induta fuerat, illoque abjecto, redierat ad ſæculum voti ream teneri, etſi Profeſſionem ſolitam non legiſſet, nec ab Epiſcopo fuiſſet conſecrata, docet S. Anſelmus Epiſtolâ CLVII. Libri III. ad quamdam Dominam ſcripta. *Quamvis*, inquit, *ab Epiſcopo ſacrata non fuerit, nec coram ipſo Profeſſionem legeris: hoc ſolùm tamen eſt manifeſta, & quæ negari non poteſt Profeſſio; quia publicè & ſecretè habitum ſancti propoſiti portaſti: per quod omnibus te videntibus Deo dicatam te eſſe, non minùs quàm Profeſſionem legendo affirmaſti. Nam antequam fieret iſta nunc uſitata Monachici Propoſiti Profeſſio & Sacratio; multa millia utriuſque ſexus hominum, ſolo habitu ſe ipſius eſſe propoſiti profitentia celſitudinem & coronam confecuta ſunt. Et qui tunc habitum ſine ſacratione ipſa & profeſſione aſſumptum rejiciebant, Apoſtatæ judicabantur. Inexcuſabilis ergo es, ſi deſeris ſanctum Propoſitum, quod diu habitu & converſatione profeſſa es, quamvis Profeſſionem nunc uſitatam non legeris, & ab Epiſcopo conſecrata non fueris.*

Pretium pro ingreſſu in Monaſterium, aut Profeſſione Religioſa recipi nefas.

XVI. Pretium pro ingreſſu Monaſterii, ſeu pro receptione ad Religioſam Profeſſionem exigere, ſimoniæ damnavit Eccleſia undecimo & duodecimo Sæculo. Id conſtat ex Concilio Melphitano, quod anno 1089. celebratum eſt Canone VII. & ex Concilio Romano anni 1099. Canone XVII. ex Londinenſi anni 1127. Canone III. ex Turonenſi anni 1163. Canone VI. ex Londinenſi anni 1175. Canone VIII. ex Lateranenſi III. Oecumenico, Canone X. ex G[o]ffrido Vindocinenſi Abbate, Epiſtolâ XLIX. ad *Hervæum Incluſum* ſcribente: *Quoſcumque honeſta vita Clericos inveneritis, nobis tranſmittere non differatis. Plus itaque in hominibus diligimus honeſtam paupertatem, quàm ſuperbas eorum divitias; quas ſi habuerint, reſpuenda non ſunt: habent enim & illa locum ſuum. Nihil tamen pro faciendis Monachis quærimus: ſed ſi quid oblatum fuerit, quia illud Regula ſuſcipi jubet, ſuſcipimus. Ordo ſiquidem noſter exigit ut tales ſimus qui non lucris temporalibus, ſed lucrandis animabus operam demus.*

De hoc Diſciplinæ capite accuratè ſcripſit *Petrus* Cantor Pariſienſis in *Verbo Abbreviato*, Cap. XXXVIII. *Sit*, inquit, *quòd aliquis accedens ad Monaſterium, vel ad Eccleſiam, dicat: Offero me & mea Eccleſiæ huic vel Monaſterio ad ſerviendum in eo perpetuò, ſi ſine diſtinctione recipitur, ſanus erit ingreſſus ejus. Si autem plura quàm oblata ab eo exigantur; vel ſi diſtinguatur inter ſua & illum, ut ſua ſcilicet ſint cauſa cur recipiatur, vitioſus erit ingreſſus. Si autem inter ſua & illum diſtinguatur, ut ſcilicet ille ſit cauſa, cur ſua cum ipſo recipiantur, ſanus & licitus erit ingreſſus. Si autem Monaſterium eguerit, ita quòd offerentem ſe illi ſine pecunia recipere non poſſit, vel ſuſtentare, ſpiritalem fraternitatem ei concedat, non corporalem: vel in exceptionem paupertatis ſuæ, & ſuſtentationem vitæ illius exigere poteſt ab eo, ut eum recipiat, & temporales redditus, quibus tantùm ſuſtentetur, dum vixerit. Quòd ſi perpetuos exegerit, jam manifeſta cupiditas vitioſum facit ingreſſum. Ex his autem liquet, non debere conſtrui Monaſterium ſine certo numero agrorum, pecorum, & perſonarum.*

Monaſteriorum & Monachorum Immunitates.

XVII. Immunitates & Privilegia Monaſteriis conceſſa ſunt a Romanis Pontificibus undecimo & duodecimo Sæculo, quibus ab Epiſcoporum juriſdictione abſolvebantur. Jus tamen Ordinationis Epiſcopis ita ſervatum eſt, ut abſque ipſius licentia Monachi ab alio Epiſcopo non poſſent in ejus Diœceſi ordinari. Id conſtat ex Actis Concilii Anſani * celebrati anno milleſimo vigeſimo-quinto, in quo prolatum eſt Privilegium Cluniacenſis Monaſterii a *S. Odilone* Abbate, & nihilominus ab Archiepiſcopis & Epiſcopis judicatum eſt, non licuiſſe Archiepiſcopo Viennenſi Monachos Cluniaci ordinare ſine licentia Epiſcopi Matiſconenſis. *Surgens itaque Domnus Odilo cum ſuis Monachis oſtendit Privilegium quod habebant a Romana Eccleſia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent Epiſcopo: ſed quemcumque vellent, vel de qualibet regione adducerent Epiſcopum qui faceret Ordines vel Conſecrationes in eorum Monaſterio. Relegentes ergo S. Calchedonenſis & plurimorum Authenticorum Conciliorum ſententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem Abbates & Monachi proprio ſubeſſe debeant Epiſcopo, & ne Epiſcopus in Parochia alterius audeat Ordinationes vel Conſecrationes, abſque licentia ipſius Epiſcopi facere: decreverunt Chartam non eſſe ratam, quæ Canonicis non ſolùm non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.*

Anſa, vulgò Anſe, non longè a Lugduno.

Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis tota Inſula Glaſtonienſi Abbati & Conventui conceſſa.

Kanutus Rex Anglorum & Danorum Glaſtonienſi Monaſterio Immunitatem ampliſſimam confirmavit, inſuper & Juriſdictionem Eccleſiaſticam & Civilem in tota Inſula Abbati & Conventui aſſeruit, cœteris Poteſtatibus excluſis, *Cum conſilio & Decreto Archipræſulis Edelnothi, ſimulque cunctorum Dei Sacerdotum, & conſenſu Optimatum.* Verba Privilegii adſcribo: *Verùm*, inquit, *illud præcipuè ex omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti Auctoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & univerſis Regni mei Præpoſitis & Primatibus ſuper ſalutem ſuam præcipio, ut nullus omnino illam Inſulam intrare audeat cujuſcumque ordinis aut dignitatis ſint: ſed omnia tam in Eccleſiaſticis quàm in ſæcularibus cauſis tantummodo Abbatis judicium Conventus expectent: ſicuti Prædeceſſores me[illegible] ſanxerunt, & Privilegiis confirmaverunt.* Datum eſt Privilegium iſtud anno Chriſti 1032. & refertur a *Vuillelmo* Malmesburienſi Lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* pag. 75.

Leo Nonus Corbejenſis Abbatiæ immunitatem confirmavit habitâ ratione conſenſûs quem olim huic immunitati præbuerant Epiſcopi Ambianenſes, Remenſes Archiepiſcopi, aliique Præſules Gallicani. *Sicut ipſi Monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab Epiſcopis Ambianenſibus, & Archiepiſcopis Remenſibus, cæteriſque Epiſcopis Galliarum, prohibentes ne quis umquam Ambianenſis Epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel Oeconomus, vel Archipreſbyter, vel Archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum Monaſterium, ejuſque cellas, niſi fortè vel neceſſitate vel dilectione ab Abbate Monaſterii fuerit vocatus: eâ tamen ratione, ut nec in Eccleſiis eidem Monaſterio ſubjectis, vel in earum Eccleſiarum Clericis, moleſtationem vel perturbationem agere audeat, vel novam conſuetudinem Abbati vel Fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen Monachorum, vel Canonicorum, & quas Abbas cum Fratribus petierit, Ordinationes differre non debebit; ſimiliter Altarium & Baſilicarum Conſecrationem, tam in ipſo Monaſterio, quàm in poſſeſſionibus ejuſdem; Chriſma quoque & Oleum conſecratum ſingulis annis, nec aliquod propterea munus expoſcere.* (Epiſtolâ XVI.)

Nicolaus II. Vveſtmonaſterium, rogante *S. Eduardo* Ang[l]iæ Rege, ab Epiſcopi Juriſdictione exemit. *Nulli omnino perſonæ* (inquit,) *niſi Regi ſubdantur: habeantque poteſtatem ſecundùm Regulam S. Benedicti per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos Abbates. Abſolvimus etiam eum locum ab omni ſervitio & dominatione Epiſcopali, ut nullus Epiſco-*

pus

pus illuc introeat ordinaturus aut precepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu Abbatis & Monachorum.

Alexander II. Vindocinenſis Abbatiæ immunitatem ampliſſimam, quâ uni Sedi Apoſtolicæ ſubeſt, confirmavit Epiſtolâ XL. voluntatis Fundatorum, & conſenſus Carnotenſis Epiſcopi, qui a *Clemente II.* Privilegium iſtud poſtulaverat, habitâ ratione. *Hoc itaque Monaſterium ſtudio bona voluntatis fundatum, & juri Beati Petri contraditum, juxta Fundatorum inſtitutionem, & tua Religionis petitionem, Cariſſime Fili Abba Odrice! ita Apoſtolica Auctoritate munimus quatenus inter prima & Apoſtolica Sedis Pontificem, & Vindocinenſis Monaſterii Abbatem, nulla cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur ...... Neque illud omittendum eſt, quòd Theodericus Sancta Maria Carnotenſis Eccleſia Epiſcopus, in cujus Diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi Papa Epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum quatenus hic locus conſilio ejus & voluntate Beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere; vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione Rectorem loci, vel Fratres moleſtare præſumeret. Quod benignè Clemens Papa annuit, & ſuâ auctoritate firmavit. Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti Epiſcopi damnamus Succeſſorem, his præceptionibus refragantem.*

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolica immediatè ſubjecta.

Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam, quia Epiſcopi, auctoritate ſuâ abuſi, Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, *Gregorius VII.* teſtatur Epiſtolâ 69. Libri 11. ad *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem datâ, qui Monachis Abbatiæ *Sancti Michaëlis* moleſtus erat. *An ignoras* inquit, *quòd ſancti Patres plerùmque & Religioſa Monaſteria de ſubjectione Epiſcoporum, & Epiſcopatus de Parochia Metropolitana Sedis, propter infeſtationem Præſidentium diviſerunt, & perpetuâ libertate donantes, Apoſtolica Sedi, velut principalia capiti ſuo membra adhærere ſanxerunt. Recurre Sanctorum Patrum Privilegia, & invenies ipſis etiam Archiepiſcopis Officium, niſi ab Abbate vocatis, in pleriſque Cœnobiis facere prohibitum eſſe, ne fortè Monaſtica quies ſæcularium perſonarum frequentiâ & converſatione turbaretur. Hoc itaque ne & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato Sancti Michaëlis Monaſterio facere cogamur, nec vel tu, dum immoderata quæris, ea quæ ex æquo tibi attinere videbantur, juſtè amittas, Apoſtolica te Auctoritate monemus atque præcipimus,* &c. *Si deinceps Monaſterio infeſtationes aliquas inferre pertentaveris, Nos divina & Apoſtolica fulti Auctoritate, ut Monaſterium illud cum omnibus ſuis pertinentiis in perpetua libertate conſiſtat, ut nullius Magiſterio vel Judicio poſt Deum niſi Sancta Romana Eccleſia, ſubditum, in propoſito ſancta Religionis ſine laceratione Deo ſervire valeat, Deo adjuvante, procurabimus.*

Cur Immunitas ab Epiſcopali Juriſdictione pluribus Monaſteriis conceſſa?

Urbanus II. Cavenſe Cœnobium *ab omni tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſtica perſona jugo, liberum eſſe* decrevit Epiſtolâ X. & tam ipſum, quàm Eccleſias ab eo pendentes in Salernitana Diœceſi *ab omni jure & Juriſdictione Epiſcopali exemptas* declaravit *de plenitudine poteſtatis, & gratia ſpeciali.* Conceſſit etiam Abbati ut cùm Monachos vel Clericos ſæculares ſibi ſubditos ad ſacros Ordines vellet promoveri, ad eorum Ordinationem Catholicum quemvis Epiſcopum vocare poſſet, ſed in aliis Diœceſibus, requiſito dumtaxat primitus Diœceſano.

Paſchalis II. Cœnobium Vezeliacenſe Libertate donavit, Epiſtolâ LI. Abbatibus Cluniacenſibus vices Apoſtolicas in eo conceſſit: Monachorum & Clericorum Ordinationes ab Epiſcopo Diœceſano fieri juſſit Vezeliaci, aut alibi ab Epiſcopis locorum, ſi gratiam Romanæ Sedis habuerint, & gratis dare voluerint: ut Epiſcopo, niſi ab ipſius Monaſterii Abbate invitatus fuerit, ſtationes agere publicas, aut privatas Miſſas celebrare in eodem Monaſterio non liceat: Ut poſt mortem Abbatis, nullus vi aut ſubreptione intrudatur, ſed quem Fratres communi conſenſu, vel pars Fratrum ſanioris conſilii, ſecundùm Regulam *Beati Benedicti* elegerint, &c.

Cœnobii Vezeliacenſis immunitas.

Ciſtercienſis Ordinis Monachi Epiſcoporum juriſdictionem colebant, nec in aliqua Diœceſi condebant Cœnobium, niſi Epiſcopus eorum Stauta rata haberet, teſte *Eugenio III.* Epiſtolâ LXXI. ad Ciſtercienſes datâ. *Statuiſtis inter vos,* (inquit) *ne in alicujus Antiſtitis Diœceſi Ordinis veſtri Abbatia fundetur, donec ipſe Antiſtes Decretum, quod inter Eccleſias Ordinis veſtri ad cuſtodiam diſciplina firmatum eſt, ratum ſe habere promittat.* Profeſſionem obedientiæ quam Epiſcopis faciebant Ciſtercienſes Abbates, refert *Honorius III.* Cap. *Ne Dei Eccleſiam,* Tit. *De Simonia,* Lib. V. Decretalium. *Adjicimus,* inquit, *ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ea ſint forma Profeſſionis contenti, qua ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, qua talis eſt: Ego Frater N. Abbas Ciſtercienſis Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam a Sanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, tibi, Domine Epiſcope, tuiſque Succeſſoribus canonicè ſubſtituendis, & Sancta Sedi Apoſtolica, ſalvo Ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.*

Ciſtercienſes Monachi juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant.

Sanctus Bernardus adversùs Immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſuâ ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit Epiſtolâ XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Miror,* inquit, *quoſdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis Regulam odioſâ contentione infringere, & ſub ſimili, quod pejus eſt, habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere, ut cùm ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias ne emancipentur, redimunt ſe ne obediant. Non ita Chriſtus: Ille ſi quidem dedit vitam ne perderet obedientiam, quâ iſti ut careant, totum ferè ſuum ſuorumque victum expendunt .... Sed non propter me, inquit, facio, ſed quæro Eccleſia libertatem. O libertas omni, ut ita loquar, ſervitute ſervilior! patienter ab hujuſmodi libertate abſtineam, qua me peſſima abdicat ſuperbia ſervituti. Plus timeo dentes lupi, quàm virgam Paſtoris. Certus ſum enim ego Monachus & Monachorum qualiſcumque Abbas ſi mei quandoque Pontificis a propriis cervicibus excutere jugum tentavero, quòd ſatana mox tyrannidi me ipſum ſubjicio ... Quid igitur vos, o Monachi! Sacerdotum gravat auctoritas? Metuitis infeſtationem? Sed ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Sæcularitatem contemnitis? Sed nemo ſæcularior Pilato, cui Dominus aſtitit judicandus.* Non haberes, *inquit,* in me poteſtatem, „ niſi tibi data eſſet deſuper. *Jam tunc per ſe loquebatur, & in ſe experiebatur, quod poſtea per Apoſtolos clamavit in Eccleſiis:* Non eſt poteſtas niſi a Deo: *Et,* Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. *Ite nunc ergo, reſiſtite Chriſti Vicario, cùm nec ſuo adverſario Chriſtus reſtiterit. Verùm apertè indicant quidam horum quid cogitent, dum multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis Privilegiis, per ipſa ſibi vindicant Inſignia Pontificalia, utentes & ipſi more Pontificum, mitra, Annulo, atque Sandaliis. Sanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc Monachi abhorret profeſſio: ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus*

S. Bernardus quæſitas ab Eccleſiis & Monaſteriis immunitates improbat.

Celebre Monaſterium S. *Maximini* juxta Treviros ab Archiepiſcopi *Alberonis* Juriſdictione eximii, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjici, ægrè tulit S. *Bernardus*, & Literas ab *Innocentio II.* pro ejus libertate & exemptione conceſſas, veluti per ſubreptionem oſtentas, revocari poſtulavit Epiſtolis CLXXIX. & CLXXX. *Hìc quæſo*, inquit, *hìc evigilet oculus pietatis, & ſemotis paulisper occupationibus, conſideret quantùm ſubreptum ſit ei .... Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod a ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum ...... Adſit Dominus cordi Domini mei* (Innocentii) *ne iterum poſſit ei ſubrepi a Monachis, non tam* [*ut ſimulant*] *appetentibus libertatem, quàm fugientibus diſciplinam.*

Et libro III. *De Conſideratione* ad *Eugenium*, Capite IV. contra Eccleſiarum & Monaſteriorum Exemptiones ita ſcribit: *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum; truncari ſe clamitant ac demembrari. Vel nulla, vel pauca ſunt, quæ plagam iſtam, aut non doleant, aut non timeant. Quæris, quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis .... Sic faciendo, probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed juſtitiæ forſan non ita. Facitis hoc quia poteſtis; ſed utrùm & debeatis, quæſtio eſt. Honorum ac dignitatum gradus & ordines quibusque ſuos ſervare poſiti eſtis, non invidere .... Quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege uti, & quia non eſt ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem? Tunc major Domino tuo, qui ait:* Non veni facere voluntatem meam? *Quid item tam indignum tibi, quàm ut totum tenens, non ſis contentus toto, niſi & minutias quaſdam atque portiones ipſius tibi creditæ univerſitatis, tamquam non ſint tuæ, ſatagas neſcio quo modo adhuc facere tuas? Ubi etiam meminiſſe te volo Parabolæ Nathan, de homine qui multas oves habens, unam, quæ erat pauperis, concupivit. Huc quoque veniat factum, imò facinus Regis Achab, qui rerum ſummam tenebat, & unam vineam affectavit. Avertat Deus a te, quod ille audivit:* Occidiſti & poſſediſti. *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipſius: Nullus eſt enim, niſi quòd inde Epiſcopi inſolentiores, Monachi etiam diſſolutiores fiunt? Quid quod & pauperiores? .... Quidni peccet licentiùs vagum & malè liberum vulgus, cùm non ſit qui arguat? Quidni licentiùs quoque ſpolietur ac deprædetur inermis Religio, cùm non ſit qui defendat? Quò enim refugium illis? Numquid ad Epiſcopos dolentes injuriam? Ridentibus profectò aſpiciunt oculis, ſive quæ faciunt mala, ſive quæ patiuntur ..... Quid ſi fortè nec licet? Ignoſce mihi, non facilè adducor licitum conſentire, quod tot illicita parturit. Tunc denique tibi licitum cenſeas Eccleſias ſuis mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos poſuerunt Patres tui? Si juſtitia eſt jus cuique ſervare ſuum, auferre cuiquam ſuo juſto quomodo poterit convenire? .... Monſtrum facis, ſi manu ſubmovens digitum, facis pendere de capite, manui ſuperiorem, brachio collateralem. Tale eſt ſi in Chriſti corpore membra aliter locas, quàm diſpoſuit ipſe .... Nec vilem reputes hanc formam, quia in terra eſt, exemplar habet e cœlo. Viderat hoc qui dicebat:*
„ Vidi Civitatem ſanctam Jeruſalem novam de-
„ ſcendentem de cœlo, a Deo paratam. *Ego enim propter ſimilitudinem dictum reor; quod ſicut illic Seraphim & Cherubim, ac cæteri quique uſque ad Angelos & Archangelos, ordinantur ſub uno capite Deo; ita hìc quoque ſub uno Summo Pontifice Primates, vel Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri vel Abbates, & reliqui in hunc modum. Non eſt parvipendendum, quod & Deum habet auctorem, & de cœlo ducit originem. Quod ſi dicat Epiſcopus: Nolo eſſe ſub Archiepiſcopo; aut Abbas: Nolo obedire Epiſcopo, hoc de cœlo non eſt. Niſi tu fortè Angelorum quempiam dicentem audiſti: Nolo ſub Archangelis eſſe, aut ex alio quolibet inferiorum Ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam, niſi Deo: Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare ... Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria: Nam cùm nil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Ex quibus colligitur, S. *Bernardum*, quantumvis Exemptiones Monaſteriorum ambitione quæſitas improbaverit, illas tamen legitimas agnoviſſe, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu a Sede Apoſtolica concedebantur. Unde ibidem ſubdit: *Nonnulla tamen Monaſteria ſita in diverſis Epiſcopatibus, quòd ſpecialiùs pertinuerint ab ipſa ſui Fundatione, ad Sedem Apoſtolicam pro voluntate Fundatorum, quis neſciat? Sed aliud eſt quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens ſubjectionis.*

Quædam Monaſteria ab ipſa ſui fundatione Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta.

Hac exceptione Cluniacenſis Monaſterii tuebatur Immunitatem *Petrus Venerabilis* Epiſtolâ XXVIII. lib. I. Cùm enim retuliſſet accuſationes quæ contra Cluniacenſes circumferebantur, decimam ſeptimam quæ talis erat, *Contra totius orbis morem proprium habere Epiſcopum refugitis;* ita retundit: *Nos reſpondemus, illud veritati contrarium, oppoſita fronte exiſtere; quoniam patet nos proprium Epiſcopum habere: Quis enim veſtior, Quis verior, Quis dignior Romano Epiſcopo Epiſcopus poteſt inveniri? ... Hoc ipſius Sanctæ Sedis irrefragabilis ſanxit auctoritas, nec unius tantùm, ſed multorum Decreta inde apud noſtram Matricem Eccleſiam conſervantur. Hæc ipſi ita condiderunt non ut hanc, de qua loquimur, Cluniacenſem Eccleſiam alteri Epiſcopo priùs eam poſſidenti auferrent, ſed a Fundatoribus, qui eam in proprio alodio conſtruxerunt, rogati, in propriam retinuerunt, atque ſoli Romano Pontifici eam in æternum ſubjacere decernentes, pluribus hoc Privilegiis confirmarunt ..... Hoc non ſoli Cluniacenſes obtinent ſed & quampluribus datum cernimus, & longè ante Cluniacum conditam multis aliis Monaſteriis in eadem Apoſtolica Sede conceſſum videmus.*

Cluniacenſis immunitas a Petro Venerabili vindicata.

Petrus Bleſenſis Epiſtola LXVIII. ad *Alexandrum III.* ita Exemptionum abuſus perſtringit. *Niſi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum eſt ne ſicut Abbates ab Epiſcopis, ita Epiſcopi ab Archiepiſcopis, & a Prælatis ſuis Decani & Archidiaconi eximantur. Et quæ eſt hæc forma juſtitiæ, aut potiùs juris deformitas, prohibere ne diſcipuli Magiſtro conſentiant, ne filii obediant patri, ne milites ſequantur principem; ne ſervi domino ſint ſubjecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum juriſdictione Abbates, niſi contumaciam ac rebellionem præcipere, & armare filios in parentes? Videant, quæſo, iſta & judicent, qui judicant orbem terræ, ne inde emanare videantur injuria, unde jura ſumuntur .... Scimus equidem quòd ob quietem Monaſteriorum, & Epiſcoporum tyrannidem, has Exemptiones plerùmque Romani Pontifices indulſerunt: verumtamen in contrarium res verſa eſt. Monaſteria enim quæ hoc beneficium damnatiſſimæ libertatis, ſive Apoſtolica auctoritate, ſive, quod frequentius eſt, Bullis adulterinis adepta ſunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt: ideoque & multæ Domus quæ nominatiſſimæ ſunt in ſanctitate & religione, has Immunitates aut numquam habere voluerunt, aut habitas continuò rejecerunt. Si ergo Malmesburienſis Abbas ad vos venerit vel miſerit, vitam & opinionem illius in libra juſtitiæ appendatis; nec illius admittatis Privilegia, donec manifeſtè liqueat ex collatione ſcripturæ & Bullarum, quo tempore, & a quibus*

In Exemptionum abuſus invehitur Petrus Bleſenſis.

Pa-

Digitized by Google

Patribus ſint indulta. Falſariorum enim præſtigioſa militia ita in Epiſcoporum contumeliam ſe armavit ut falſitas in omnium ferè Monaſteriorum Exemptione prævaleat, niſi in deciſionibus & examinationibus faciendis Judex veritatis exactor diſtrictiſſimus intercedat.

Epiſcoporum quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant ut Immunitatis Privilegium a ſummo Pontifice poſtularent.

Fatendum tamen eſt, Epiſcoporum gravamina ſeu præſentia, ſeu quæ meritò metuebantur, fuiſſe rationem legitimam cur Monachi Privilegia a Sede Apoſtolica poſtularent. Unde S. *Anſelmus* ad *Urbanum II.* Epiſtolâ XXXII. Libri II. ſcripſerat pro ſuo Beccenſi Monaſterio: *Noſtrum Monaſterium nec adhuc ulla antiquitate, aut ullius Apoſtolicæ auctoritate, aut privilegio confirmatum: ſed veſtris temporibus, & veſtra Clementia juſſioni divinitus ſervatum. Ut ergo aliquo veſtræ auctoritatis dono, prout veſtræ viſum fuerit Religioſæ diſcretioni, ſe gaudeat honorari & confirmari, nulla noſtra merita obtendimus, ſed divinæ voluntati & veſtræ pietati committimus. Non enim ignotum eſſe puto veſtræ Excellentiæ, quia plures Epiſcopi non tantùm gaudent Monaſteria paternâ pietate nutrire, & Epiſcopali cura erudire, quàm auſtera quadam dominatione, & propria voluntate gravare. Quod tamen ſub paterna Sanctitate Reverendi Archiepiſcopi noſtri Guillelmi fidelis dilectoris noſtri non timemus.* Vindocinenſe Monaſterium cùm fundationis tabulis, tum octo Pontificum diplomatibus, id privilegii habebat, uni ut Romanæ Eccleſiæ ſubeſſet, ut teſtatur *Goffridus Vindocinenſis* Epiſtolâ 18. libri 5.

Abbatum electio.

XVIII. Abbates ex Monachis & a Monachis undecimo ſæculo eligebantur. Principes nonnullos, præcipuè Germanos Imperatores, electionum Canonicarum in Monaſteriis opprimentes libertatem Eccleſia execrata eſt ut in Diſſertatione *De Inveſtituris* exponemus. Obtinuerat tamen conſuetudo ut Regum Chriſtianiſſimorum aſſenſus in Galliis quæreretur, ut conſtat ex *Sugerio* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ubi de ſua in Sandionyſianum Abbatem electione ſcribens, ait: *Sed quia inconſulto Rege factum fuerat, meliores & religioſiores Fratrum, Milites etiam nobiliores cum obtuliſſent Domino Regi electionem, ut aſſenſum præberet, multis affectos conviciis, Aurelianis Caſtello incluſos reportant.* Et infra: *Cum graviſſimè anxiaremur, Dei omnipotentis larga propitiatione, inopinatè redeunt, qui Domini Regis pacem, captorum ſolutionem electionis confirmationem reportant.*

Libertas electionum.

Idem Rex Chriſtianiſſimus anno 1115. Canonicis Regularibus Abbatiæ *Sancti Victoris* ad Muros Pariſienſes Privilegio Catalauni in Comitiis Regni dato conceſſit, ut Regibus, aut quibuſlibet aliis perſonis inconſultis, Abbatem liberè eligerent: Ita *ut pro illa Abbatis electione, nec Regis auctoritatem ullatenus expectarent, nulliuſque alterius perſonæ voluntatem vel laudem attenderent: ſed quem Deus eis concederet, inconſulto [ut diximus] Rege, vel qualibet alia perſona, canonicè eligerent, & Pariſienſi Epiſcopo irrefragabiliter conſecrandum offerrent.* Ita refertur in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. 2. pag. 37.

Anno 1185. cum *Guillelmus* Sandionyſianus Abbas Præfectura ſacra ſe abdicaſſet, Monachi *Philippum Auguſtum*, ea de re certiorem fecere, *Liberam ab eo petentes electionem. Rex de conſueta benignitate, ſine mora liberam licentiam eligendi eis conceſſit, rogans illos & benigniſſimè deprecans, quatenus intuitu Dei, & honore ipſius Regis, ſine diſſenſione & diſcordia, utilem perſonam & honeſtam, & bonis moribus approbatam, in tam celebri Eccleſia, quæ corona Regni Francorum eſt, eligant.* Electus eſt *Hugo* Cœnobii Prior. *Et ſtatim a Chriſtianiſſimo Rege in ipſo Capitulo, aſtante Clero & populo, electio illius eſt confirmata. Tali tamen conditione, Regiaque prohibitione adjecta, quòd in illa novitate ſeu promotione ſua, alicui de parentela Regis, Clerico ſeu Laico, vel alicui alii de Curia ſua, munus aliquod nec daret, nec promitteret.* Ita refert *Rigordus* Philippi Auguſti Chronographus.

Ex ſolis Monachis Abbates eligi poterant.

Ex ſolis verò Monachis Abbates eligi potuiſſe, vel unus Toloſanæ Synodi anno 1056. celebratæ Canon quintus ſatis probat, cujus hæc ſunt verba: *Statuit ſancta Synodus, ut ſi quis Clericorum, adipiſcendæ Abbatiæ gratia Monachus effectus fuerit, in Abbatia quidem Monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem, ad quem aſpirabat, nullatenus accedat. Quod ſi præſumpſerit, excommunicetur.* Romana etiam Concilia annis 1059. & 1063. habita decreverunt, *Ut nullus habitum Monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut Abbas fiat.* Conradus II. Imperator rogantibus Monachis Caſſinenſibus ut eis Abbatem deſignaret, anno 1038. reſpondit: *Nequaquam; ſed de Congregatione veſtra ſicut B. Benedicti Regula præcipit, Abbatem idoneum vobis eligite.* Interdum tamen Epiſcopis commendatas Abbatias, colligitur ex *Gregorio VII.* Epiſtolis 27. & 28. libri ſexti, quibus Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſis Monaſterii Abbatem ſe conſtituiſſe ſignificat, jubetque Monachis ut ipſi pareant.

Abbatiæ interdum Epiſcopis commendata.

Monachi ad Eccleſiaſticas dignitates aſſumpti.

XIX. Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates, & Hierarchica Officia paſſim aſſumebantur undecimo & duodecimo ſæculo. Id innumera monumenta probant, ſed præſertim S. *Petri* Cluniacenſis Abbatis Epiſtola 29. Libri primi, ad S. *Bernardum* ſcripta quâ Monachum quemdam Cluniacenſem ad Lingonenſem Epiſcopatum recèns aſſumptum a calumnia purgans ait. *Nec æſtimet Sanctitas veſtra, me ad defendendum Monacho noſtro Epiſcopandi gradum, hoc dicere: quoniam Epiſcopari Monachos noſtros, nec novum, nec admirabile nobis eſt: cùm tot, ut ipſe noſtis, de Eccleſia illa, famoſa Eccleſiarum fulſerint & fulgeant ſydera: ſed quia malum nomen diffamare ſuper filia Iſraël, nec verus Iſraëlita facere, nec verus Iſraëlita poteſt ſufferre. Quòd ſi Lingonenſi Eccleſia multi ſæculares Clerici, quorum nec multa religio, nec multa ſcientia eminebat, Epiſcopali nomine, non tantùm patiente, ſed etiam laudante Eccleſia, olim principati ſunt: quid inderent, ſi religioſæ Eccleſiæ religioſus, ſapiens, litteratus Monachus inde in Pontificem Lingonenſem electus eſt, unde Epiſcopales, Patriarchales, & ipſa omnium vertex Eccleſiarum Apoſtolica & Romana Sedes, Patres ſibi aſſumere conſueverunt?*

Cœnobium Cluniacenſe olim Epiſcoporum Seminarium.

Clarevallenſes Monachi S. Bernardi diſcipuli, ad primarias Eccleſiæ dignitates aſſumpti.

Clarevallenſes Monachos S. *Bernardi* diſcipulos ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumptos fuiſſe, *Alanus* in ejus vita teſtatur, cap. 20. ita de S. *Bernardo* ſcribens: *Quot Eccleſiæ deſtitutæ Paſtoribus eum ſibi in Epiſcopum elegerunt! Elegit eum domeſtica mater Lingonenſis Eccleſia, elegit Catalaunenſis. Intra Italiam Civitas Januenſis, & Mediolanum Ligurum Metropolis hunc Paſtorem & Magiſtrum optaverunt. Rhemus nobiliſſima Franciæ Civitas ſecundæ Belgicæ Provinciæ caput, ejus Prælationem ambivit. Omnibus his vocationibus poſtpoſitis, non ſollicitavit animum ejus honor oblatus, nec motus eſt pes ejus ut ſe ad ſublimia inclinaret. Promotionem tamen, quam in ſua perſona, quoad potuit, evitavit, in filiis, quos de diverſis regionibus congregatos divino manciparat ſervitio, Dominus adimplevit. De his enim Roma Eugenium Summum meruit habere Pontificem. Præneſte Stephanum habuit totius gloriæ virum: Oſtia virum magnum Hugonem. Prope Urbem ſub Otberto Pontifice Nepa refloruit: In Tuſcia Piſis magnum Eccleſiæ lumen Balduinus Præſul effulſit. Citra Alpes Lauſanna datus eſt Amedeus, Seduno Guarinus, Lingonis Godefridus,*

dus, Alanus Antiſſiodoro, Nannetis Bernardus, Belvaci idemque Rhemis Henricus, Tornaco Gerardus, Eboraco Henricus, Andreas Attrebati: in Hibernia Epiſcopi duo re & nomine Chriſtiani: In Alemania civitate Curia Algotus, ſapientiâ, ætate, & gratia reverendus. In ipſa quoque Romana Curia, Henricus & Bernardus, alter Presbyter, alter Diaconus ordinati ſunt Cardinales. Hæc luminaria de Claravalle & doctrina viri Dei Bernardi Abbatis, fulgore religionis prædictas illuſtravere civitates.

Vindocinenſes Abbates, Titulo S. Priſcæ Cardinales.

Alexander II. B. Priſcæ Eccleſiam Titulum Presbyteri Cardinalis in Monte Aventino Abbatibus Vindocinenſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, cum dignitate Cardinalitia conceſſit, ita ut quicumque legitimi Vindocini Abbates forent, iidem Romanæ Eccleſiæ huius Tituli Cardinales eſſent, ut conſtat ex ejus Epiſtolà ad *Odericum* Abbatem anno 1062. ſcriptâ. Quod beneficium eidem *Oderico Gregorius VII.* confirmavit, anno 1079. Lege P. *Sirmondum* in Notis ad Epiſtolam 9. Libri primi *Goffridi Vindocinenſis*.

Benedictini Monachi in Eccleſia Cantuarienſi conſtituti.

Idem Pontifex Ordinis Benedictini Monachos in Primatiali Eccleſia Cantuarienſi perpetuò conſervari juſſit, quos Antiſtites ex Clero ſeculari aſſumpti, *Guillelmo* Rege, ac Principibus ſuam in ſententiam adductis ejicere moliebantur, & Canonicos eorum in locum introducere, ut idem poſtea in aliis Eccleſiis obtinerent. Ita refert Eadmerus libro primo Hiſtoriæ Novorum & Alexandri II. Diploma exhibet.

Archiepiſcopi Cantuarienſes pene omnes olim ex Ordine Monaſtico aſſumpti.

Archiepiſcopos Cantuarienſes ex Ordine Monachorum ſemper aſſumptos fuiſſe teſtantur Acta Concilii Vvindleshorenſis, in quo electus eſt *Radulfus* anno 1114. *Ad Curiam venimus* (inquit Eadmerus lib. V. Hiſtor. Novor.) *& ecce omnia plena erant de Abbate, quæ audieramus. Et revera Regia voluntas hoc propoſuerat, ac propter id ipſum juſſus a Rege idem Abbas Curiæ ſe præſentaverat. Animus tamen Epiſcoporum & quorumdam Magnatum in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet Epiſcopum de Ordine Clericali aut Clericum aliquem de Capella Regis, in opus illud aſciſci. Verùm ubi eis objectum eſt, nullum a Beato Auguſtino, niſi de Monachico Ordine, umquam Pontificatui Cantuarienſi præſediſſe, uno dumtaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quadam perverſè ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum Pontificem fuit; & ea re tam antiquam & authenticam conſuetudinem, cùm nulla ratio vel neceſſitas exigeret, ſubverti non oportere; deſiſtere cœpto, quod plurimo conatu perficere laborabant, compulſi ſunt.* Cùm *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus didiciſſet, a prima fundatione Cantuarienſis Eccleſiæ omnes ferè Archiepiſcopos Monachos fuiſſe; nec ſecundùm Veterum Hiſtorias, aliquam Regni ſciſſuram accidiſſe, niſi dum quis alterius profeſſionis illi Eccleſiæ præfuerat: habitum Monaſticum a Summo Pontifice poſtulavit. Sic refertur in ejus Vita, lib. 11. Cap. 13.

Jaccenſes & Pompelonenſes Epiſcopos ex Monachis eligi Concilia quædam & Reges Hiſpaniæ decreverunt.

Decretum *Sanctii Majoris* Aragoniæ Regis de non eligendis Epiſcopis Aragonenſibus ſive Jaccetanis, niſi ex Monachis *S. Joannis de la Peɀna*, confirmatum eſt a Synodi Aragonenſis Patribus anno 1062. ut *Hieronymus Blanca* in rerum Aragonenſium Commentariis teſtatur. Aderat Rex *Ranimirus*, qui patris ſui Synodique Decretum in perpetuum obſervari juſſit. Synodum illam anno 1034. probabiliùs celebratam non ſpernendis conjecturis adſtruit vir eruditus P. *Gabriel Coſſartius* S. J. in Notis. Idem obſervat *Sanctium* Regem pariter ſtatuiſſe in Concilio Pompilonenſi anno Chriſti 1023. ut ex Monachis Monaſterii Leirenſis *Sancti Salvatoris* Pompilonenſes Epiſcopi cooptarentur. Extat Decretum hoc, ſive (ut vocatur.) Privilegium Regale & Pontificale, apud *Sandovallium* in Notitia Epiſcoporum Pompilonenſium.

De Niſmes.

Monachorum æmuli Concilii Nemauſenſis decretis coërciti.

Synodus Nemauſenſis anno milleſimo nonageſimo-ſexto celebrata *Urbano II.* Præſide, Monachorum æmulos duobus Canonibus damnavit, aſſerentes, ipſos ad Hierarchicos Gradus & Officia promoveri non debere; declaravitque illos convenientiùs ad hæc aſſumi quàm Presbyteros ſeculares. Canones integros exhibeo. Sic habet Canon ſecundus: *Sunt nonnulli ſtulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotali officio indignos, neque Pœnitentiam aut Chriſtianitatem, ſeu Abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam. Sed omnino falluntur: nam ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Sedis compar B. Gregorius Monachico habitu pollens, ad Summum Apicem nullatenus conſcenderet, cui ligandi ſolvendique poteſtas conceſſa eſt. Auguſtinus quoque ejuſdem Sanctiſſimi Gregorii diſcipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannonienſis Martinus, aliique quamplurimi viri ſanctiſſimi, pretioſo Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo Pontificali ſubarrhabentur: Neque enim Benedictus Monachorum Præceptor ſanctiſſimus hujus rei aliquo modo interdictor fuit: ſed eos ſæcularium negotiorum dixit expertes eſſe debere. Quod quidem Apoſtolicis documentis, & Sanctorum Inſtitutis, non ſolùm Monachis, verùm Canonicis ſummopere imperatur: Utriſque enim perſpicacibus Sanctorum exemplis, ut mortui mundo ſint, præcipitur. Credimus igitur a Sacerdotibus Monachis ligandi ſolvendique poteſtatem dignè adminiſtrari; ſi tamen condignè contigerit eos hoc miniſterio ſublimari. Quod evidenter affirmat, quiſquis ſtatum Monachorum & habitum conſiderat: Angelus enim Græcè, Latinè nuntius dicitur. Sacerdotes igitur Monachi atque Canonici, qui Dei præcepta annunciant, Angeli vocantur. Sed unuſquiſque Angelicus Ordo quantò viciniùs Deum contemplatur, tantò ſublimiùs dignitate firmatur. Numquid non ut Cherubim Monachi ſex alis velantur? Duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonſtrantur aſſertionibus. Illud vero quod brachiis extenditur, alas duas eſſe dicimus: & illud quo corpus tegitur, alas duas. Decertantes igitur contra Monachos in hac re, Sacerdotalis potentiæ arceri officio præcipimus, ut ab hujuſcemodi nefandis auſibus in poſterum reprimantur: quia quantò quiſque excelſior, tantò potentior.*

Sacramenti pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus Monachis ab Epiſcopis committendam judicat Synodus.

Canon verò tertius ſic habet: *Oportet eos qui ſæculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quàm Presbyteros ſæculares. Quia hi ſecundùm Regulam Apoſtolicam vivunt, & eorum ſequentes veſtigia, communem vitam ducunt,* „ *juxta quod in Actibus eorum ſcriptum eſt:* Erat „ illis cor unum, & anima una, & erant illis „ omnia communia. *Ideoque videtur nobis, ut his qui ſua relinquunt pro Deo, digniùs liceat baptizare, Communionem dare, Pœnitentiam imponere, necnon peccata ſolvere. Unde conſiderare nos oportet quantæ virtutis apud Deum ſint, qui ſæculum relinquentes, Domini obediunt præcepto dicentis:* „ Relinque omnia quæ habes, & veni, ſequere me. *Unde cenſemus eos qui Apoſtolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere.* (Cùm nimirum illis ab Epiſcopis hæc provincia demandatur.)

Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex

XX. Epiſcopi ex Monaſteriis aſſumpti Monaſticum habitum deferre, & vitæ regularis inſtituta ſervare tenebantur. Ita docet Londinenſe Concilium anno M.CXXXVIII. celebratum, Cano-

Monaſteriis aſſumptorum eſſe deberet?

none XIV. cujus hæc ſunt verba: *Item adjicimus hoc Decretum Innocentii Papæ, dicentis Victricio Rothomagenſi Archiepiſcopo: Monachi diu morati in Monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatum pervenerint, non debent aliquatenus a priori propoſito deviare. Sicut in Monaſterio poſiti fuerint, ita & in Clericatûs Ordine degere debent: & quod diu ſervaverunt, id in altiori gradu poſiti amittere non debent.* Epiſcopis ex Monachorum ſtatu aſſumptis, vel aſſumendis exemplo fuit *Matthæus* Epiſcopus Albanenſis & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ex Monacho Cluniacenſi, de quo *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas libro II. *De Miraculis*, Cap. XIV. ita ſcribit: *Provectus ad ſublimem Pontificalis Ordinis gradum, & ſuper Eccleſiæ candelabrum ad lucendum omnibus, qui in domo Dei erant, magnificè exaltatus, nihil de Monacho, quo eumdam more dimiſit, ſed ſicut de Magno Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas manſit. Nihil de Officiis, nihil de cantibus, nihil de prolixa Cluniacenſi Pſalmodia, quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in Palatio Inſtituta clauſtri, & mundo expoſitus, firmo & longo uſu, velut innato Religionis propoſito, a ſæcularium vanitatibus ſe quaſi ſepto firmiſſimo ſecernebat. Cohibebat ſe intra ſe, nunquam magis negotioſus, quàm cùm ſolus erat. Præferebat cunctis operibus ſuis, omnibuſque ſanctis ſtudiis, ſacrificandi Deo illum ſuum quotidianum uſum, a quo nec rei familiaris cura, nec multiplex occupatio, nec ipſa continua poſt Summum Pontificem omnium Eccleſiarum ſibi impoſita ſolicitudo eum retrahere poterant.* Abbates Ciſtercienſis Ordinis in Comitiis Generalibus anni M.CXXXIV. hanc Epiſcopis ex Monaſteriis ſuis aſſumptis impoſuere legem: *Epiſcopi aſſumpti de Ordine noſtro conſuetudines noſtras tenebunt, in qualitate ciborum, in forma indumentorum, in obſervantia jejuniorum, in officio Horarum Regularium: excepto, quòd mantellum de vili panno, & pelle ovina, & pileum ſimilem aut ſimplicem de lana habere poterunt, qui voluerint.*

Opus manuum.

XXI. Opus manuum ſtatis horis a Monachis & Sanctimonialibus frequentabatur, ut conſtat ex Magno Exordio Ciſtercienſi, & ex *S. Bernardo* Sermone I. in Cantica, & Sermone X. in Pſalmum *Qui habitat*, & Epiſtolâ quam ſuo & Pontiniacenſis Abbatis nomine ad Abbatem Majoris Monaſterii ſcripſit: ex *Vuillelmo Gemmeticenſi* libro VI. Hiſtoriæ Normanniæ ad annum MXXXIV. ubi de *Herluino* Beccenſis Monaſterii primo Abbate, ejuſque ſucceſſore *S. Anſelmo* ſermonem facit. Idem conſtat ex *Hermanno* Monacho, lib. III. *De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis* Cap. XVII. ex *Vuillelmo Malmesburienſi*, Lib. I. *De geſtis Pontificum Anglorum*, pag. 205. ex Conſtitutionibus Ordinis Præmonſtratenſis &c. Verùm opus manuum quo maximè victus acquiritur, non eſſe S. Benedicti *præceptum*, ſed tantummodo *permiſſum*, ſive *patientiæ conſilium* probat *Rupertus* Abbas Lib. III. in Regulam ejuſdem ſancti Patris, Cap. V. Et *Petrus* Cluniacenſis Abbas Epiſtolâ XXVIII. Libri primi Opus manuum in Regula non præſcribi oſtendit, niſi ad vitandum otium, ideoque Monachos bonis quibuſvis operibus occupatos Regulam implere. *Quocumque bono exercitio, otioſitate fugatâ Regula cuſtoditur: nemo hæc agentium juſtè tranſgreſſor dicitur, calumnia illata longè rejicitur. Niſi autem eſſent opera præter ruſticationem Deo acceptabilia, nequaquam Judæis diceret Dominus:* „Operamini non „cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam „æternam. *Si ſanè corporalia opera ſpiritualibus exercitiis præferrentur, nequaquam Maria ad pedes Domini ſedere & verba ejus indeſinenter audire a cæteris operibus otioſa elegiſſet: nequaquam Sororem ſuam ſolam miniſtrare permiſiſſet, nequaquam Dominus eam optimam partem elegiſſe dixiſſet. Ergo ſi orando, legendo, pſallendo, injuncta religiosè implendo, vel aliaqualibet hujuſmodi bona agendo animus occupatur, Regula* [*ut diximus*] *perfectè ſervatur: quoniam hæc operando Monachus non otioſus, ſed bene negotioſus in omnibus comprobatur. Diſcipulum Beati Benedicti S. Maurum, ad has Galliarum partes pro conſtruendis ſecundùm ipſius doctrinam Cœnobiis ab ipſo directum, legimus hunc morem in Monaſterio quod in Andegavenſi Epiſcopatu conſtruxerat, tenuiſſe, ut quia eis ſine proprio labore cuncta neceſſaria ſuppeditabant, omiſſo manuum opere, ſpiritualibus, ut diximus, exercitiis exercitati, otioſi non eſſent, ſicque ſibi nuper a Sancto traditam Regulam, bona ſemper operando, optimè conſervarent.* Ibidem ex Regula, & Sanctorum exemplis probat Monaſteria bona immobilia poſſidere poſſe, ex quibus victus & veſtitus Fratribus ſubminiſtretur. Cœterùm agriculturam, aliaque opera ruſtica & ſervilia Monachos nec exercere poſſe, nec decere „Et ut primò impoſſibile demonſtremus (in„quit) quomodò fieri poteſt ut gens languida ole„ribus & leguminibus ferè nullas vires corpori „dantibus, imò ipſam vitam vix ſuſtentantibus enu„trita, & idcirco non parùm debilitata, aſper„rimum ipſis quoque bubulcis & ruſticis agricul„turæ laborem ferat, & tam duram ruris ever„ſionem & ſubverſionem; aliquando æſtûs ar„dore, aliquando imbrium, nivium, & frigoris „importunitate ſauciata patiatur? Et qui ſibi ipſis „ipſum etiam vilem & debilem cibum abſtinen„tiæ cauſâ plerumque ſubtrahunt; quomodo tan„ti laboris aſperitatem & aſſiduitatem ferre po„terunt? An non videtur indecens, imò indecen„tiſſimum, ut Fratres qui aſſiduè in clauſtro mo„rari, ſilentio, orationi, lectioni, ac medita„tioni, ac cœteris Regulæ præceptis, & Eccle„ſiaſticis Miniſteriis intentiſſimè operam dare præ„cipiuntur, his omnibus dimiſſis, ruſticationi & „vulgaribus operibus intendant?

Opus manuum non eſt S. Benedicti præceptum, ſed conſilium.

A *Petro* Cluniacenſi Abbate non diſcordat *S. Bernardus* Epiſtolâ 118. ita ſcribens „Simplici ocu„lo tu uteris, qui opus manuum ſecundùm Re„gulæ præceptum obſervas: quia & Regulæ obe„dire, & otioſitatem inimicam animæ, ſecun„dùm ejuſdem Regulæ dicta, talibus exercitiis, „tam ſacris non ſolùm Monachicis, ſed & Apo„ſtolicis Inſtitutionibus vis cavere, & in quan„tùm facultas datur, juxta Patres antiquos, & „vitæ neceſſaria providere. Simplici oculo & tu „uteris, qui hoc opus manuum ex parte poſtpo„ſuiſti: quia non in ſylvis, nec in deſertis, ſed „in medio urbium, & caſtrorum conſtitutus, & „undique populis circumſeptus, nec toties & to„ties ire ac redire horum cauſâ operum, per pro„miſcuam utriuſque ſexûs multitudinem, abſque „aliquo vel plurimo periculo potes: nec inſuper „opportuna loca, ubi talibus exerceri operibus „poſſis, plerumque poſſides. Sed ne inimica Re„ligioſis otioſitas, te vacante, locum tibi nocendi „inveniat, aut ubi & quando potes, manibus ope„raris; aut ubi non potes, opus hoc manuum „operibus divinis per vices variando compenſas: „ſicque ne domum pectoris tui vacantem nequam „ſpiritus ſibi vendicet, quibus potes ſacris ſtudiis „totum vitæ tuæ tempus occupas.

Sacra ſtudia, ſcriptio & editio Librorum ad Eccleſia

Convenientius Religioſis viris opus eſt in ſacris ſtudiis exercitatio, lectio, ſcriptio, editio Librorum ad publicam utilitatem. De qua *S. Petrus* Cluniacenſis Abbas Epiſt. 20. Libri primi ad *Giſlebertum* præclarè dicit „Plantari non poſſunt „arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque aliquid ru-

utilitatem, dignus Monachis labor, & manuum operi præferendus.

ruralis operis exerceri .... Sed, quod eſt utilius, pro aratro convertatur manus ad pennam: pro exarandis agris, divinis Literis paginæ exarentur; ſeratur in Chartula verbi Dei ſeminarium, quod maturatis ſegetibus, hoc eſt, libris perfectis, multiplicatis frugibus, eſurientes lectores repleat, & ſic panis cœleſtis lethalem animæ famem depellat. Sic planè, ſic verbi divini poteris fieri taciturnus Prædicator: & lingua ſilente, in multorum populorum auribus manus tua clamoſis vocibus perſonabit. Clauſus tenebris ſpelæo tuo, & in Codicibus tuis terras ac maria peragrabis; in publicis Eccleſiæ Conventibus Lectoris ore verbum Dei de ſublimi loco ſpeculator inclamabis: in remotis clauſtrorum & domorum angulis illud idem ſervis Dei ſilentibus inſuſurrabis. Animet te ad hoc agendum non parvum laboris præmium quod pro omnibus conſequeris, quibus hoc laudabili ſtudio ſubvenire potueris. Nam quotquot tuorum Voluminum lectione ſuperbiam proſtraverint, luxuriam ſubegerint, avaritiam contempſerint, iram domuerint, a quibuslibet malis vel caverint, vel pœnituerint; ut manipuli ſudoribus tuis collecti, æternarum frugum tuarum horrea cumulabunt. Et dum cum vitâ hominis opera ejus finiri ſoleant, & cum deficiente deficere: tu nec mortuus morieris, nec a vita deficiens, a bono opere ceſſabis, quando Operibus tuis ad vitam mortuos revocabis. Tantoque tempore etiam poſt mortem tuam apud Deum extendetur lucrum operum tuorum, quantò (ut ita dicam) durare potuerit vita Librorum tuorum.

Poſſeſſa a Monachis Decima.

XXII. Monachi Decimas Eccleſiaſticas ex Epiſcoporum conceſſione poſſidebant ſæculis undecimo & duodecimo, & ex reſtitutione a Laïcis, qui illas olim uſurpaverant, Monaſteriis facta, Eccleſia approbante. Huic poſſeſſioni renuntiarunt Ciſtercienſes, ut conſtat ex Cœnobii Ciſtercienſis Exordio a *S. Stephano* Ciſtercienſi Abbate edito, cap. XV. Ubi de primorum Ciſtercii Monachorum ex Moliſmo venientium Inſtitutis ita ſcribit ,, Decimas quoque ajebant a Sanctis Patribus, qui organa erant Spiritûs Sancti, quorumque ſtatuta tranſgredi, ſacrilegium eſt committere, in quatuor partes diſtributas: unam ſcilicet Epiſcopo, alteram Presbytero, tertiam hoſpitibus ad illam Eccleſiam venientibus, ſeu viduis & orphanis, ſive pauperibus aliunde victum non habentibus; quartam reſtaurationi Eccleſiæ. Et quia in hoc computo perſonam Monachi, qui terras poſſidet ſuas, unde per ſe & per ſua pecora laborando vivat, non reperiebant; idcirco hoc, veluti aliorum jus, injuſtè ſibi uſurpare detrectabant.

Primi Ciſtercii Monachi decimarum poſſeſſioni renuntiarunt.

S. Petrus Cluniacenſis Abbas Epiſtolâ 28. Libri primi, inter accuſationes adversùs Ordinem ſuum factas, iſtam refert de poſſeſſione Decimarum: ,, Deinde ſubjungitis, *interrogando;* quæ ratio vel auctoritas poſſeſſiones Eccleſiarum Parochialium, Primitiarum & Decimarum nobis contulerit, cùm hæc non ad Monachos, ſed ad Clericos Canonica Sanctione pertineant? *Ad quam criminationem ſic reſpondet:* Nos, ſicut in ſupra dictis, ſic & in iſtis, Catholicæ Eccleſiæ auctoritatem prætendimus; atque ipſius Sanctionibus nos Parochiales Eccleſias, & idcirco ipſarum primitias & decimas legitimè poſſidere, confirmamus: Nam ſi tribui Levi hereditas inter Fratres ſuos data non eſt, ut expeditiores ad Dei cultum, & circa divina Myſteria redderentur, neque ab eis ſecularibus impedimentis revocarentur, atque ideo primitiis, decimis, & oblationibus aliorum alerentur: rectè eadem Monachis conceduntur, qui, ſicut illa Tribus, rerum temporalium hereditate privati ſunt, ac divinis ſervitiis diu noctuque inſiſtunt. Qui namque juſtiùs Fidelium oblata ſuſcipiunt, Monachi, qui aſſiduè pro peccatis offerentium intercedunt; an Clerici, qui nunc (ut videmus) ſummo ſtudio temporalia appetentes, ſpiritualia, & quæ ad animarum ſalutem pertinent, omnino poſtponunt? ..... Quia ergo Monachi ex maxima parte Fidelium ſaluti invigilant, licèt Sacramenta minimè miniſtrent: æſtimamus ipſorum Primitias, Decimas, & oblationes, & quæque Beneficia, eos dignè poſſe ſuſcipere, quoniam & reliqua populo Chriſtiano neceſſaria a Presbyteris & Clericis faciunt exhiberi. Iſta verò dicendo, nequaquam Clericos ab Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum rerum poſſeſſionibus excludere volumus: ſed Monachos hæc omnia legitimè poſſe obtinere, iſtis rationibus & auctoritatibus approbamus. Si enim ipſi pro officio Baptiſmatis, Pœnitentiæ, Prædicationis, ac cœterorum Sacramentorum populo exhibitorum, de redditibus Eccleſiaſticis vivere volunt; cur Monachi pro orationibus, pro Pſalmis, pro lachrymis, pro eleemoſynis, ac multiplicibus bonis ob ſalutem populi Deo oblatis, rebus Eccleſiaſticis, & devotorum oblationibus non utantur? Et ut hæc non a nobis commentata ratione, ſed magis Canonum auctoritate roborata videantur, eorum verba in medium deducantur. *Tum prolatis Concilii Toletani III. Decretis, ita colligit:* Ergo ſecundùm hæc, & ſimilia, quæ ob prolixitatem hìc ponere recuſamus, Eccleſias, & earum univerſa bona, ab Epiſcopis, abſque venalitate nobis collata, liberè, juſtè, canonicè poſſidemus.

Monachos Beneficia & Decimas juſtè & canonicè poſſidere poſſe oſtendit Petrus Abbas Cluniacenſis.

Immunitas a decimarum ſolutione Ciſtercienſibus conceſſa.

Ut Ciſtercienſes Decimas poſſidebant nullas, ita immunitatem a decimarum ſolutione conceſſit *Innocentius II.* Pontifex Maximus omnibus novi Ordinis Monaſteriis; quo de Privilegio graviter congueſtus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis apud eumdem Pontificem; & apud *Aymericum* S. R. E. Cardinalem & Cancellarium, Epiſtolâ 33. & 34. Libri I. maximè quòd Interdicti ſententiam in Gigniacenſe Monaſterium Cluniacenſis Congregationis, ob Decimarum repetitionem a Monachis *De Miratorio* Ciſtercienſis Ordinis Pontifex promulgaſſet. Cum Abbatibus etiam Ciſtercii in Capitulo Generali congregatis ea de re *Petrus* expoſtulavit Epiſtolis, 36. & 37. ejuſdem Libri. *Patrum*, inquit, *temporibus, Decimas non tantùm Laïci, ſed Eccleſiæ Eccleſiis, Monaſteria Monaſteriis & de ruſticorum operibus, & de propriis laboribus perſolvunt. Si igitur horum metus excæditis, quid niſi maledicis detrahendi occaſionem datis? Sed de lucro res agitur. Quod certè, quod lucrum putatur, ubi & fama læditur, & caritas periclitatur? Nam [ut quod verum eſt Fratribus & amicis fatear] hoc uno verbo velut uno jaculo, amicorum pariter & æmulorum pectora terebraſtis; & Epiſcopos, Clericos, Abbates, Monachos, ipſos etiam, ad quos pervenire potuit, Laïcos adverſùm vos unanimiter concitaſtis. Nec potuit Satanas nequitia ſua utilius invenire conſilium, quàm ut eos, quos mundus admirabatur, ne admirans imitaretur, nota cupiditatis inureret; & alios læſionis ſuæ dolore ſtimulatos ab eorum amore revocaret.*

Petri Cluniacenſis Abbatis ea de re gravis expoſtulatio.

Non æſtimandum lucrum ubi fama læditur, & caritas periclitatur.

Non multò poſt *Alexander III.* defectionem a ſancta illa paupertate, quam initio Ordinis coluerant, Ciſtercienſis Congregationis Abbatibus exprobravit, datâ ad ipſos Epiſtolâ. *Ab illa ſancta Inſtitutione dicitur declinatum*, inquit, *in tantùm ut aliqui ex vobis patriæ inſtitutionis obliti, contra Ordinis veſtri Regulam Villas, Eccleſias,*

Defectionem a ſancta Paupertate Ciſtercienſibus exprobrat Alexander III.

& Al-

& Altaria poſſident; fidelitates & hominia benignè ſuſcipiant; Juſtitiarias & tributarias tenent, & omne ſtudium adhibent ut termini eorum dilatentur in terris quorum converſatio in cœlis debet eſſe. Inde eſt quòd vobis ab iis qui foris ſunt, contentiones & litigia ſuſcitentur, & Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis ut plurimùm, in commiſſis domibus & tepor Ordinis, & diſſolutio naſcitur caritatis, maximè quia cum paupertate charitas plus proficit.

Cum paupertate caritas plus proficit.

XXIII. Monachi paternam aut propinquorum hereditatem colligere poterant ſæculis undecimo & duodecimo. Id conſtat ex Cap. *Statutum eſt*, apud *Gratianum* Cauſa 18. Quæſt. 1. quod ex Concilio apud *Altheim* in Germania ſub *Conrado* Rege celebrato laudat. *Statutum eſt, & rationabiliter, ſecundùm Sanctos Patres, a Synodo confirmatum, ut Monachus quem canonica electio a jugo Regula Monaſtica profeſſionis abſolvit, & ſacra Ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus heres paternam ſibi hereditatem poſtea jure vendicandi habeat poteſtatem. Sed quicquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, Monaſterio relinquat, & Abbatis ſui, qui fuerit ſecundùm Regulam S. Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur, ad Altare ad quod ſanctificatur & titulatur, ſecundùm ſacros Canones, quod acquirere poterit, reſtituat.* Hereditas itaque Monacho obveniens, colligebatur a Monaſterio; at quæ ipſi ad Epiſcopatum fortè aſſumpto contingebat, Eccleſiæ Cathedrali vindicabatur.

Monachi paternam hereditatem colligere poterant.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, Num. XVII. pag. 789. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant. *Privilegia conceſſa a Papa contra Canones, non ſunt rata.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Refero dumtaxat eo loci Sententiam Concilii apud Anſam celebrati anno vigeſimo-quarto ſupra milleſimum, in quo de Privilegio quodam Cluniacenſis Monaſterii a S. Odilone prolato dicitur: *Decreverunt* Epiſcopi *Chartam non eſſe ratam, quæ Canonicis non ſolùm non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.* Non quæro quid juris ſit: Sed refero quod in Synodo geſtum ac pronuntiatum eſt, & quæ fuerit illius ſæculi Diſciplina.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, Num. citato, pag. 791. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Immunitas Monachorum a Juriſdictione Epiſcopali, quia ea abutebantur Epiſcopi.*

R. Non ita ſcripſi: *Sed Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam, quia Epiſcopi auctoritate ſuâ abuſi Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, Gregorius VII. teſtatur Epiſt. LXIX. Libri ſecundi.* Gregorium VII. cujus verba profero falſi accuſare non poſſunt Religioſi Cenſores: Cur ergo me reprehendunt?

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 794. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *S. Bernardus improbat Exemptionem Monachorum ab Epiſcopis.*

R. Revera *S. Bernardus adversùs immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſuâ ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit Epiſtolâ XLII. ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum.* Subjicio S. Bernardi verba. Facti mera quæſtio eſt. Addo pag. 797. S. Bernardum *immunitates illas legitimas agnoviſſe, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu a Sede Apoſtolica concedebantur.* Quod ibidem probo S. Bernardi verbis. Sanctiſſimum Patrem carpere quis audeat?

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. citato, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Etiam Petrus Bleſenſis malè loquitur de hujuſmodi Exemptionibus.*

R. Petrum Bleſenſem de Exemptionibus malè loqui, Religioſi Cenſores aiunt, non ego. *Petrus Bleſenſis* (inquam) *Epiſtolâ LXVIII. Ad Alexandrum III. ita Exemptionum abuſus perſtringit.* Tum ejus verba deſcribo. Sicut de Sacramentis non malè loquitur, qui invehitur in improbitatem & Sacrilegia eorum qui Sacramentis abutuntur; nec de Indulgentiis malè loquitur, qui ſtylum acuit in eos qui illis abutuntur ad quæſtum: ita, proportione ſervatâ, de Exemptionibus non malè loquitur, qui earum abuſus perſtringit.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, Num. XVIII. pag. 800. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: In Gallia *Abbates non eligebantur, niſi habito conſenſu Regis.*

R. Abbates ex Monachis & a Monachis undecimo ſæculo electos ſcripſi: Obtinuiſſe tamen conſuetudinem ut Regis conſenſus in Galliis ad electionis confirmationem quæreretur. Mera facti quæſtio eſt eo loci ex veteribus Monumentis probata.

Nota.

P. Abbas Guido Grandi, multis nominibus non ſolùm apud Italos, ſed apud Exteros etiam celebris, in ſuis Diſſertationibus Camaldulenſibus hæc de S. Romualdo ſcripſit. In prima tabula chronologica ipſius ortum conſignat anno 917. cùmque an. 937. coactus fuerit adſiſtere ſingulari certamini, quod Pater cum ſuo habuit conſanguineo, Romualdus tamquam hujus reus in Claſſenſe monaſterium pœnitentiam acturus ſe recepit. Poſtquam verò diu ſub Marino in finibus Venetorum agente in omnibus Virtutibus ſe exercuit, an. 961. unà cum Guarino Abbate, qui ex Aquitania Venetias contenderat, eodemque Marino in Aquitaniam ſe contulit, quibus ſocii fuere Petrus Urſeolus ad Dalmatiæ Principatum evectus, Jo: Gradenicus, & Maurocenus. Iis ibi monaſticam vitam in Cœnobio S. Michaëlis ſub Guarino profeſſis, Marinus, & Romualdus prope Monaſterium eremum inſtaurarunt, ut vitæ ſolitariæ incumberent. Cùm verò anno ſequenti communibus ſuffragiis Romualdum in Priorem elegiſſent, videtur jam tunc ſui Ordinis fundamenta jeciſſe. Refert deinde plures eremos conſtruxiſſe, quas in tabula chronologica recenſet, ac tandem anno 1026. cùm jam eſſet ætatis annorum 109. Camaldulenſem eremum aſſentiente Theobaldo præſule Aretino, illumque in campo Malduli fundaſſe, quia ipſe Maldulus eidem narravit viſionem habitam ſcalæ Monachorum albeſcentium & in cælum conſcendentium. Anno demum 1037. ad ſuperos miraculis etiam clarum evolaſſe putat. In ſecunda verò tabula chronologica Romualdum natum Ravennæ an. 907. ſcribit, & poſt alias conſtructas eremos Camaldulenſis eremi fundationem an. 1012. factam credit, obiiſſe verò an. 1027. Ita contra ea quæ vulgò circumferuntur, Camaldulenſis ere-

eremus prima non fuit, ubi novi Ordinis jecerit fundamenta. Viſio ſcalæ myſticæ a terra ad cælum pertingentis, per quam alborum monachorum turba aſcenderet deſcenderetque, ante Camaldulenſis eremi fundationem accidit; neque hęc vidit Romualdus, ſed Maldulus nobilis Aretinus. Centum viginti annos natum Romualdum obiiſſe dicit contra Baronium, & Bollandum, quibus ſubſcribit Natalis. Non omnia tamen evidentibus rationibus demonſtraſſe agnoſcit Abbas Grandi, at probabilibus rationibus, nec infirmis conjecturis ſuas diſſertationes roboratas non diffitetur.

Nota.

RAtiones quæ impulerunt Pontifices ad communiendos Regulares varia privilegia indulgendo adversùs epiſcoporum juriſdictionem, ad ſequentia capita reducuntur. Labes ſimoniaca, quâ quandoque epiſcopi, clericique tabeſcebant. Vita Præſulum ſæcularis, divitiarumque ambitus, unde potiùs ab eis deſtruenda quàm promovenda regularis diſciplina videbatur. Improba Epiſcoporum dominatio; unde non tamquam patres, ſed tamquam rigidiores domini monaſteria pro ſola regebant voluntate. Hæc quę Natalis etiam non præterit, & alia gravamina quæ recenſentur *cap. nimis iniqua, & cap. nimis prava de exceſſ. Prælat.* Quòd ſi veritatem diſſimulare nolimus, fatendum etiam ſanè eſt Romanos Pontifices quampluribus privilegiis Regulares foviſſe, ne prorſus remuneratione carerent tot labores, quæ pro eccleſia Dei ſubiere. Compertum eſt Deum in eccleſia Regularium Ordines ſuſcitaſſe, ut illos veluti ſuos milites hæreticis opponeret, vitiiſque irruentibus objiceret. Illos etiam veluti Fidei ſatores omnis ætas inſpexit; atque ita non ſolùm pluribus in locis hæreſibus, verumetiam idololatriâ eradicatis, ipſorum ſudore, vigiliis, ac ſanguine verę fidei diſſeminatum frumentum coluere. Ob hæc ergo incommoda, quæ Regulares non otio torpeſcentes, nec pravis moribus irretiti, ſed omnium virtutum exemplis mundo illuceſcentes ſubiere, Romani Pontifices pluribus privilegiis decorarunt, & ſua ſub immediata tutela tutos quieſcere voluere.

Cùm verò ſæpe conquererentur Epiſcopi a Regularibus adversùs ipſorum juriſdictionem obtenta privilegia præter jus objici, eorumdem revocationem non ſemel expoſtularunt, atque ad id obtinendum ſuum tractatum hac de re concinnatum obtulit Concilio Viennenſi Willelmus Durandus, Epiſcopus Mimiatenſis. At nec Concilium, nec Clemens V. ipſorum votis adnuendum putarunt; quapropter, teſte Nangii Continuatore Clementem VI. an. 1351. Avenione commorantem adiegunt, ut conceſſa Regularibus privilegia revocarentur. Neque tamen tunc ipſorum ſupplicationibus ceſſit Clemens, ſed ipſemet ſub Epiſcoporum oculos expoſuit, quos Regulares pro excolendis ipſorum diœceſibus ſubirent labores, quanti epiſcopis, parochiſque eſſent levaminis, quàm pro univerſa eccleſia adlaborarent. Verùm concilium Conſtantienſe *ſeſſ.* 43. irrita voluit quæcumque privilegia obtinuiſſent Regulares poſt obitum Gregorii XI. ſive ea ficti ſive veri Pontifices conceſſiſſent. Ea ſolùm excepit quæ in fundatione, aut quæ obtenta fuerant cum aſſenſu illorum, quorum intererat.

Summopere verò in privilegia Mendicantium exarſere epiſcopi in Concilio Lateranenſi V. an. 1515. ac non ampliùs ſeſſionibus adfuturos unanimiter profeſſi ſunt, ni Pontifex Bullam, quæ *Mare Magnum* appellatur, revocaſſet. Quod expoſtulabant tandem obtinuiſſent, ni Cardinales non exigua mala metuentes apud Pontificem interceſſiſſent: ex quo factum eſt ex aliqua tantùm parte, ægerrimè id ferentibus Epiſcopis, Bullæ privilegia Leonem X. irrita voluiſſe. Legantur Raynaldus ad an. 1515. & 1516. & Spondanus ad an. 1516. Quæ verò moderatum fuerit Concilium Tridentinum Regularium privilegia variis in locis expendunt Canoniſtæ, & præcipuè Faegnanus *in cap. Grave de Offic. Ordin.*

Cœterùm cùm ex privilegio facultas oriatur vel præter vel contra jus agendi, ſi Papæ concedendi privilegii poteſtas non deſiit, neque deeſt auctoritas tribuendi ne canones privilegiis adverſantes attendantur. PP. ergo Concilii Anſani privilegium a S. Oddilone prolatum ſanè ex ea ſolùm ratione reſpuere non poterant, quia ſacris canonibus contrairet. Ita exorbitans fortaſſe ipſis viſum eſt, ut judicaverint in ipſius conceſſione obreptum ſubreptumve Romano Pontifici fuiſſe.

Illud demum fatendum optimum eſſe, ſi Regulares ab uſu ſuorum privilegiorum abſtineant, quoties Epiſcopi illos ſincero charitatis affectu proſequuntur, & ſolius eccleſiaſticę diſciplinæ amore quædam aggrediuntur, quæ in ipſorum grave non cedunt præjudicium. Tunc privilegiorum obtentu obſtrepere, non eſt ſine gravi fidelium ſcandalo, ac ille mutuus charitatis nexus diſſolvitur, qui intercedere debet inter eccleſiæ Antiſtites eoſdemque Regulares; unde fit reverentiam tantæ dignitatis culmini debitam quandoque minui, ac morum reformationem non ſatis promoveri. Omnibus notum eſt, quæ S. Franciſcus ſuis Fratribus reſponderit, dum ipſum hortarentur, ut a Pontifice diploma expoſtularet, quo citra Epiſcopi permiſſionem fas illis eſſet concionarii: *Adhuc*, ait, *& vos ſine intellectu eſtis, nec ſcitis Dei voluntatem. Illa enim eſt ut priùs per ſanctam humilitatem, & dignam reverentiam convertamus, & lucremur prælatos, deinde ſancto verbo & opere illis ſubjectos. Dum enim Epiſcopi ſanctam veſtram converſationem, & laudabilem vitam conſpexerint, neque velle vos illorum auctoritati præjudicare, ipſi vos rogabunt ut eis cooperemini. Hoc itaque ſit nobis ſingulare privilegium nullum habere privilegium per quod elevemur in ſuperbiam, vel in quo confiſi velimus illis præjudicare, vel lites excitare*. Wadingh. ad an. 1213. n. 56. & ad an. 1219. num. 26. Sed & videnda quæ dixi tom. 3. pag. 134.

Quàm longè ergo abſunt ab ea quam commendabat S. Franciſcus humilitate Regulares illi, qui ſub dignitatis, quam in ſua religione obtinent, prætextu, renuunt eccleſiæ Præſulibus ſubjici etiam ubi privilegia non poſſunt opponere? Vidimus quandoque hujuſmodi Regulares a ſubeundo pro excipiendis confeſſionibus examine alienos, quaſi nimis ſuam deprimerent dignitatem, quando inſpicere debebant non ex eo ſatis conſtare ſufficiens doctrinæ penu comparaſſe, quia Dignitatem in ſua aſſequuti fuerint Religione.

Nota.

NOn diffitendum etiam in Abbatum electionibus Principes ſuam auctoritatem immiſcuiſſe, ut apud Thomaſſinum *Vet. & nov. eccl. diſcipl. p. 2. l. 2. c. 38. & ſeq.* Hinc factum eſt Innocentium III. adlaboraſſe, ut a neceſſitate conſenſus Principum electiones eximeret, ut apud eumdem Thomaſſinum *c. 39. n. 9.* Quid modò conceſſum ſit Galliæ Regibus vi Concordatorum exhibet *cap. 40. n. 1.*

AR-

ARTICULUS IX.

De Bonis Eccleſiæ, & eorum Adminiſtratione, Sæculis XI. & XII.

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini.

I. Eccleſiaſticorum bonorum Clericos eſſe diſpenſatores dumtaxat, non dominos, doctrina erat undecimo & duodecimo ſeculo recepta: quicquid proinde ultra victum & veſtitum ſupererat, in pauperum ſubſidium cedere debere. Ita docuit *S. Bernardus* Epiſtolâ II. ad *Fulconem* datâ. *Conceditur ergo tibi* (inquit) *ut ſi bene deſervis, de altario vivas: non autem ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeaque pellicea a collo & manibus ornatu purpureo diverſificata. Denique quicquid præter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Orabat quidem Sapiens tantùm victui ſuo tribui* „ *neceſſaria, non ſuperflua*. Habentes [*ait Apoſtolus*] victum & veſtitum; *non victum & ornatum. Et quidam alius Sanctus*: Si dederit „ [*inquit*] mihi Dominus panem ad manducandum, & veſtimentum quo operiar. *Nota*, quo „ operiar. *Sic ergo & nos contenti ſimus veſtimentis quibus operiamur, non quibus laſciviamus, non quibus mulierculis vel ſimilari, vel placere ſtudeamus*. Et Epiſtolâ 42. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum: *Clamant nudi* (inquit) *clamant famelici: Noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos Sanguine Chriſti redempti ſumus: Nos ergo fratres veſtri. Videte quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros: vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos ſpoliando perimitis*, &c. Idem in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem cap. 12. ſuperfluum Eccleſiarum ornatum improbat, quo patrimonium pauperum exhauritur; illumque ſæpe cupiditatis fœtum eſſe potiùs oſtendit, quàm pietatis. *An hoc totum*, inquit, *facit avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, & non requirimus fructum, ſed datum? Si quæris quomodo? miro, inquam, modo. Tali quadam arte ſpargitur æs, ut multiplicetur. Expenditur ut augeatur, & effuſio copiam parit. Ipſo quippe viſu ſumptuoſarum, ſed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum, quàm ad orandum. Sic opes opibus hauriuntur, ſic pecunia pecuniam trahit, quia neſcio quo pacto ubi ampliùs divitiarum cernitur, ibi offertur libentiùs. Auro tectis Reliquiis ſaginantur oculi, & loculi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima forma Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur ſanctior, quò coloratior: currunt homines ad oſculandum, invitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm venerantur ſacra... O vanitas vanitatum: ſed non vanior, quàm inſanior! Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus eget: ſuos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit. De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. Inveniunt curioſi quo delectentur, & non inveniunt miſeri quo ſuſtententur*.

Prov. 30. 1. ad Tim. 6. Gen. 28.

Superfluum Templorum ornatum S. Bernardus improbat.

His gemina ſunt quæ *Gaufridus* Clarevallenſis Abbas ſcripſit §. 17. Declamationum in Evangelium: *Ecce nos reliquimus omnia*, ex *Sancti Bernardi* ſententiis contextarum „ Sed eſto, *inquit*, ſtudioſè „ quis & fructuoſè laboret: Dignus *planè* eſt ope„ rarius mercede ſuâ: ut qui altario ſervit, de al„ tario vivat. Vivat, inquam, de altario, ut jux„ ta eumdem Apoſtolum, Alimenta & quibus te„ gatur habens, his contentus ſit. Tertium enim „ hoc periculum eſt: De altario, inquit, vivat: „ Non ſuperbiat, non luxurietur, denique non „ ditetur: Non, contra Sancti cujuſdam planè „ dignam omni acceptione ſententiam, ex Cleri„ catu ditior fiat. Non ſibi de bonis Eccleſiæ am„ pla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; „ nec loculos inde congreget; nec in vanitate aut „ ſuperfluitate diſpergat; non extollat de facul„ tatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos, aut neptes „ (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res paupe„ rum non pauperibus dare, par ſacrilegio cri„ men eſſe dignoſcitur. Sanè patrimonia ſunt pau„ perum, facultates Eccleſiarum; & ſacrilega eis „ crudelitate ſurripitur, quidquid ſibi Miniſtri & „ Diſpenſatores, non utique domini & poſſeſ„ ſores, ultra victum accipiunt & veſtitum.

S. Hieronymus ad Nepotianum.

Bonorum Eccleſiaſticorum abuſus.

Audiendus hoc de argumento *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus in Sermone habito in Concilio Turonenſi „ Paupertatem Chriſti (*inquit*) verbo „ prædicamus, ſed minùs exhibemus exemplo: „ Niſi quia fortaſſe paupertatem ejus in nobis ſpi„ ritualiter divitiarum contemptus, & humilitas „ ſancta reſtaurat. Neque enim requiritur a nobis „ divitiarum indigentia, ſed contemptus. Divi„ tiæ, inquit, ſi affluant, nolite cor apponere: „ Non dixit, ne affluant, ſed ne cor apponatur: „ Porro cor prohibuit apponere; ſed non ma„ num. Profectò Propheta in omni affluentia di„ vitiarum pauperem ſe prædicat & egenum. „ Poſſumus itaque licitè divitias poſſidere, ſi ta„ men earum nos non reputaverimus dominos, „ ſed miniſtros: Si intellexerimus patrimonium „ pauperum eſſe patrimonium Chriſti, ſi proven„ tibus Eccleſię, ſi pauperum neceſſitatibus ero„ gantur. Alioquin fures & latrones nos ratio „ manifeſta convincet, ſi res alienas invitis do„ minis, noſtro præſumpſerimus arbitrio contre„ ctare.

Proventus Eccleſiaſtici, Patrimonia pauperum

Qui illis abutuntur, fures ſunt.

Idem docet *Petrus Bleſenſis* Epiſtolâ XV. ad *Rainaldum* Epiſcopum Carnotenſem electum. „ Hodie „ [*inquit*] in promotione quorumdam prima quæ„ ſtio eſt, quæ ſit ſumma reddituum, non quæ „ ſit converſatio ſubjectorum: Verumtamen Deus „ non irridetur. Ad honorem vocavit te propter „ onera, non ad multiplicandum numerum fami„ liæ aut equorum: non ad dandas parentibus „ dignitates, ſed ad dandam ſcientiam ſalutis ple„ bi ejus. Majus gaudium Deo & Angelis ejus, „ ſi convertatur peccator a via ſua mala Prælati „ officio, quàm ſi per ejus induſtriam pompa E„ piſcopalis eminentiæ in evectionibus & familiis „ augeatur. Non eſt in hoc gaudium Angelo„ rum, in quo eſt pauperum domorum ſubverſio, „ a quibus procurationes exigis importunas. Con„ queruntur & dicunt: Quia multiplicaſti gen„ tem & non magnificaſti lætitiam. Si te illius „ Diſcipulum profiteris, qui venit miniſtrare, non „ miniſtrari; ſic miniſtrabis pauperibus, ut non „ vituperetur miniſterium tuum, ut patrimonium „ Chriſti & pauperum ejus, quod tibi commiſ„ ſum eſt, in egentium neceſſitates, non in uſus „ extraordinarios expendatur. Patrimonii hujus „ zelator eſt Dominus, rationem tecum diſtri„ ctiſſimam poſiturus, & uſque ad noviſſimum qua„ drantem exiget univerſa. Nec te poterunt ex„ cuſabilem reddere tuæ generoſitatis eminen„ tia, & numeroſitas clientelæ, Si quia filius Co„ mitis, aut conſobrinus Regis es, manu effuſiore „ teneris expendere: neceſſitas hæc Chriſti patri„ monium non contingit. Expenſas, quas de re„ bus mundanis feciſſes, aliàs fortaſſis enormes pro „ tua generoſitate, debet in rebus Eccleſiaſticis E„ piſcopalis modeſtia cohibere. *Et Epiſtolâ XX. de reddituum Eccleſiaſticorum diſpenſatione per Epiſcopum facienda ſic loquitur*: Beneficiorum quæ „ pau-

Virorum Nobilium qui ad Eccleſiæ regimen aſſumuntur generoſitatem ad ſumptus extraordinarios faciendos, Epiſcopalis modeſtia cohibere debet.

Epiſcopalis Eleemoſyna.

„ pauperibus conferuntur, menſura debet eſſe immenſitas. Non militibus, ſed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi; cujus ipſe non dominus, ſed tutor eſt, ut miſereatur & commodet ad uſus egentium, tamquam teſtamentarius diſpenſator.

Poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, aut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas, Clerici transmittere non poterant ad heredes.

II. Epiſcopi, cœterique Clerici, poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, aut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas tranſmittere non poterant ad heredes. Id conſtat ex *Gratiano* Cauſa 12. Quæſt. 3. 4. & 5. Cap. *placuit*, quod ex Concilio Carthaginenſi 3. Cap. 49. deſumptum eſt. Cap. *Quicumque*; quod ex Concilio Toletano 9. Canone 4. Cap. *Pontifices*, quod ex Concilio Agathenſi Canone 6. Cap. *Epiſcopus*, quod ex Concilio Toletano 9. Cap. 6. Cap. *Sacerdotes* ex eodem Concilio. Cap. *Presbyter*, ex Concilio Agathenſi, Canone 54. Cap. *Nulli*, ex *S. Gregorio* Epiſtolâ 41. libri 10. Cap. *Obitum*, ex eodem, Epiſtolâ 22. libri 4. Cap. *Fixum*, quod ex Concilio Pariſienſi 6. lib. 1. Cap. 14. & ex lib. 5. Capitularium Cap. 175. eſt depromptum. Cap. *Si Epiſcopus*, quod ex Agathenſi Concilio, Canone 51. Cap. *Sicubi*, quod ex Concilio Tarraconenſi, Canone 12. & Cap. *Quicumque*, quod ex Concilio Triburienſi. Hæc diſciplina undecimo & duodecimo ſæculo in Eccleſia vigebat, ac ſummâ religione obſervabatur. Eadem diſciplina confirmatur lib. 3. Decretalium Tit. 25. *De peculio Clericorum*, Cap. *Ut unuſquiſque* quod *Pio* Papæ, & Capit. *Inquirendum eſt*: quod Remenſi Concilio tribuitur. Cap. *Cum in Officiis*, Tit. ſequenti *De Teſtamentis*, quod ex Concilio Lateranenſi 3. Canone 15. deſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Cùm in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxii, a quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe: e contra quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita in alios transferre præſumunt. Hoc igitur quia antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Ibidem Cap. *Ad hæc*, & Cap. *Quia nos*, Alexandri 3. Decreta de eodem diſciplinæ capite referuntur. Primum his verbis conceptus eſt; *Ad hæc præſentibus innoteſcat, quòd Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt: Viventes tamen & ſui compotes, moderatè valent aliqua de bonis ipſis non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare, in ægritudine conſtituti.* Alterum verò Caput ſic habet: *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant: de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.* De mobilibus dumtaxat per Eccleſiam acquiſitis, in pios uſus, ſive intuitu eleemoſynæ, & moderatè, aliquid largiri, Clericis ſeu viventibus, ſeu morientibus licebat; non propinquos, aut extraneos heredes ex aſſe inſtituere; bonorum etiam mobilium, multò minùs immobilium, ex Eccleſiæ redditibus acquiſitorum. Idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, Canonem Concilii Lateranenſis 3. ſupra laudatum de omnibus omnino bonis Clericorum per Eccleſiam acquiſitis intelligendum eſſe declarat. *Reſpondemus* (inquit) *quod generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita, ibi debent juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere. Nomine autem Eccleſiæ non Epiſcopus vel Succeſſor Clerici morientis, ubi eſt Collegium Clericorum, ſed communis Congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet Canonicam diſtributionem & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm unus eſt ordinandus, is ea bona [ſicut & alia ipſius Eccleſiæ] in Dei timore diſpenſet. Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbandæ, ut de his pauperibus & religioſis locis & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, vel doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis. Quia verò nonnulli in diverſis Eccleſiis beneficia poſſident, dividantur quæ habuerant, per æſtimationem congruam inter ipſas.*

S. Bernardus Epiſtolâ 276. apud *Eugenium III.* Pontificem Maximum queſtus eſt *Hugonem* Autiſiodorenſem Epiſcopum ex primo Abbate Pontiniacenſi moribundum, & parùm ſui compotem, *Stephano* quodam ſuadenſe & ſuggerente, totum quod acquiſierat, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſæculari, inutili dimiſiſſe: & tam irreligioſum teſtamentum a Summo Pontifice in irritum mitti poſtulavit; *Adeſt*, inquit, *homo qui peccare fecit Iſraël Sanctum loquor Epiſcopum: qui cum in morte aliquantum ſtupidus eſſet & turbatus, iſte eum fecit mori pene inteſtatum. Cùm enim pauperibus & Eccleſiis, aut nihil aut parum daret, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſæculari, inutili, totum pene quod acquiſierat menſa Epiſcopali Stephano ſuggerente & ſolicitante dimiſit...... Quis credat virum ſpiritualem, ſi ſapuit; ſi compos ſui fuit, teſtamentum tale feciſſe? Quis vel ſæculariſſimus hoc dixerit teſtamentum Sacerdotis? Haccine diſpoſitio hominis ſobrii & ſpiritualis illius qui omnia dijudicat, & ipſe a nemine judicatur? A quo enim, ſi ita remanſerit, ſive in cœlo, ſive in terra, iſte non judicabitur? Tu ergo, ſerve Dei? qui tenes gladium Petri, amputa confuſionem opprobrii a Religione, ſcandalum ab Eccleſia: crimen a perſona, a ſpiritualium omnium, qui eum in ſpiritu & non carnaliter diligebant, & tuo ipſius corde amaritudinem & dolorem. Exurge Phinees! Sta & placa, ut ſanetur quaſſatio. Sta, inquam, inflexibilis adversùs carnem & ſanguinem, quo ariete murum tuæ conſtantiæ filii hujus ſæculi procul dubio concutere conabuntur. Vera pietas eſt in Avunculum, ſi ſuper hujuſmodi impius extiteris in Nepotem.*

ARTICULUS X.

De Immunitatibus & Oneribus Eccleſiarum.

Poſſeſſiones Eccleſiarum a publicis exactionibus perſonæ Clericorum a publica ſervitute liberæ.

I. POſſeſſiones Eccleſiarum a publicis exactionibus immunes erant undecimo & duodecimo ſæculo, ut & perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica liberæ. Hanc libertatem tuita eſt Melfitana Synodus anno milleſimo octogeſimo-nono, Canone XI. *Ne gravamen aliquod* (inquit) *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laicis in Clericos eſſe volumus & cenſemus. Unde cavendum eſt, ne ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum obnoxii ab Epiſcopis promoveantur in Clerum. Neque liceat Laicis exactionem aliquam pro Eccleſia Beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere.* Sanctus Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & libertatis Eccleſiaſticæ Martyr, pacem cum Angliæ Rege *Henrico* inire noluit, niſi ab Eccleſiarum oppreſſione temperaret, ablatoſque ipſis redditus reſtitueret. Fuere qui hanc ſancti Archipræſulis ſeveritatem improbarent. At ipſum a calumnia vindicavit, eumque propterea laudavit *Petrus* Abbas Cellenſis Epiſtolâ X. Libri I. ad ipſum datâ. *Dicunt enim* (inquit) *Non debet Archiepiſcopus tam inſtanter ſua repetere a Rege Angliæ, ut dimittat*

reconciliationem

reconciliationis patem pro amiſſa pecunia. Falluntur, ſpecie veri, vel adulatione falſi. Qui ſpecie veri decipiuntur, inſtruendi ſunt: Qui adulatione falſi, repellendi . . . . . . Cæterùm penſandum eſt in omni tam contractu, quàm actu, quid, propter quid faciendum, vel dimittendum ſit. Penſanda etiam ſunt tempora, & diverſi ſtatus temporum, ſecundùm quos mutantur merita cauſarum. Nam in Primitiva Eccleſia ſola patientia locum habuit, ut auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id eſt extra Eccleſiam, qui perſequebatur; alius & alibi, id eſt intra Eccleſiam, qui patiebatur. Modò verò jam adultâ Eccleſiâ, non licet filiis Eccleſiæ, quod aliquando licuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare adverſarium. Ex quibus colligitur, Eccleſiam ſpiritalibus armis libertatem ſuam adverſus Poteſtatum ſæcularium indebitas exactiones & gravamina tueri poſſe.

Oecumenica Synodus Lateranenſis III. Canone XIX. Eccleſias a publicis oneribus liberas & immunes eſſe jubet. *Non minùs*, inquit, *pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui ſuſtinent, grave nimis eſſe dignoſcitur, quòd in diverſis partibus mundi Rectores & Conſules civitatum, necnon & alii qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebriſque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum ſub eis Sacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit, qui divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubjectis, Sacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. Iſti vero univerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur:* Princeps Provinciarum facta eſt ſub tributo. *Sive quidam foſſata, ſive expeditiones, ſive qualibet ſibi arbitrentur agenda; de bonis Eccleſiarum, Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt ferè compilari . . . Quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeveriùs prohibemus, ne de cætero talia præſumant attentare, niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates; ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem Conſules, aut alii, de cætero id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere fortè noluerint, tam ipſi, quàm eorum fautores, excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni Fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.*

Decimarum & Donorum gratuitorum a Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributio.

II. Duodecima ſæculo Clerus ob publicas Eccleſiæ ac Reipublicæ neceſſitates, decimas, & dona gratuita contribuit. Ita cum *Robertus* Normanniæ Dux in expeditionem Hieroſolymitanam proficiſci decreviſſet, & pro decem mille marcis argenti *Vvillelmo* Regi Angliæ fratri ſuo Ducatum impignoraſſet, omnibus Angliæ Ordinibus ad conferendum aliquid ad hanc ſummam conficiendam compulſis, conventus eſt & *Sanctus Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus & „ Ut ipſe quoque
„ manum auxilii ſui in tam rationabili cauſa Re-
„ gi extenderet, a quibuſdam ſuis eſt amicis ad-
„ monitus. Intellexit ille & rationis eſſe, & ho-
„ neſtatis, hoc facere, ſed propriarum rerum te-
„ nuitate conſtrictus, unde expleret, quod fa-
„ ciendum fore videbat, non habebat. Uſus igi-
„ tur conſilio Magnorum virorum, Vvalchelmi
„ videlicet Vventani Pontificis, & Gundulfi Roſ-
„ fenſis, necnon aliorum, quorum in hujuſce ne-
„ gotii conſilio par credi judicabatur, de the-
„ ſauro Eccleſiæ Cantuarienſis partim in auro,
„ partim in argento, valens ducentas argenti
„ marcas, connivente majori parte Conventus
„ accepit, quod præfato Regi cum illis quæ de
„ ſuis habere poterat, pro inſtanti neceſſitate,
„ ut rebus conſuleret, pariter contulit. Verùm
„ in hoc facto nullum Succeſſoribus ſuis, quod
„ imitarentur, exemplum relinquere volens, mox
„ dominicam villam ſuam quæ Peccheham voca-
„ tur, ſpatio ſeptem annorum ejuſdem Eccleſiæ
„ juri conceſſit, quatenus ex redditibus ipſius vil-
„ læ, qui circiter triginta libræ denariorum illis
„ diebus erant, illatum Eccleſiæ damnum reſti-
„ tueretur. „ Refert *Eadmerus* Lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.* Sic pro expeditione in Terram Sanctam promovenda *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus in Comitiis Regni anno MCLXXXVIII. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero etiam imperravit, quæ *Saladinæ* dictæ ſunt. Non Clericis dumtaxat, ſed Laicis, impoſitum fuit hoc onus, ad annum tantùm, cum aſſenſu Cleri, & propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita Philippi Auguſti. *Et propter hanc inſtantem neceſſitatem* [inquit] *cupido enim iter Hieroſolymitanum Rex affectabat, cum aſſenſu Cleri & populi, quaſdam Decimas ab omnibus eſſe accipiendas eo tantùm anno decrevit, quæ dictæ ſunt Decimæ Saladinæ.* Eaſdem in Anglia decrevit Rex *Henricus II.* teſte *Rogerio de Hoveden* ad annum MCLXXXVIII. *Diſpoſitum eſt* (inquit) *a Regibus, & Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Principibus terræ, quòd omnes tam Clerici quàm Laïci, Decimas redditicum mobilium dabunt.* De hac Decimarum exactione Auctores quidam minùs æquè ſcripſere, ſi modus in iis exigendis ſervatus eſt.

Decimæ Saladinæ.

Illarum exactionem decimarum non probat Petrus Bleſenſis.

Petrus Bleſenſis Aurelianenſem Epiſcopum hortatus eſt, Epiſtolâ 112. ut Regi Chriſtianiſſimo perſuaderet, orationum dumtaxat, non pecuniarum ſubſidium a Clericis pro bello ſacro exigendum eſſe; atque immunitatem Eccleſiaſticam apud ipſum tueretur. *Bellorum lex publica eſt* (inquit) *ut munificentia Principalis ſuis commilitonibus de caſtrenſi obventione ſtipendia largiatur. Quæ ratio eſt, ut qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient, quam inimicorum ſpoliis, & donis triumphalibus ampliare debuerant? Putant ne inſipientes & miſeri, quòd Chriſtus, qui ſumma juſtitia eſt, velit ſibi de injuriis, & ſacrilegio exhiberi ſacrificium, aut ſuſtineat commiſſa ex his ſpolia proſperari? Nunquam pauperum, numquam Eccleſiæ ſpolia proſperum habuerunt eventûs auſpicium. Ideo in ultima peregrinatione effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare fecit eos Dominus in invio, & non in via. Patrimonium Chriſti & Eccleſiæ ſua hodie vertitur in occaſionem ſcandali, & materiam ſervitutis. Certè ſub Pharaone, cùm ex Principali Decreto omnes ad collationem quintæ partis generaliter urgebentur, Sacerdotes tamen fuerunt ab obſervantia & onere illius Conſtitutionis immunes. In Libro etiam Numeri, ad figuram perpetuæ libertatis præcipit Dominus Leviticam Tribum ab omni publica functione liberam eſſe, Summoque Pontificis dumtaxat arbitrio ſubjacere. Quid aliud a Pontificibus, vel a Clero poteſt vel debet Princeps exigere, quàm ut inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo? Scio quòd ſi Rex tuus angariis, parangariis, exactionibus, capitationibus, cæteriſque ſordidis & extraordinariis muneribus Eccleſiam decreverit prægravare, quamplures Epiſcopos hujus rei fautores inveniet. Ipſi enim Evangelicæ libertatis obliti, quæ non ſolùm filios Dei, ſed amicos facit, in ignominiam ſervitutis perpetuæ ſibi permittent aurem ſubulâ perforari. Sic olim Rege Antiocho jura Templi & Sacerdotii pervertente, multi de Iſraël egreſſi ſunt, qui ſpiritus adulationis, aut vani timoris intuitu, in conſenſum illius tyrannidis tranſierunt. Tu verò, Re-*

ve-

verendiſſime Pater! pro domo Iſraël ex adverſo aſcendas, & pro Teſtamento Dei murum inexpugnabilem te opponas. Enorme namque famæ & animæ diſcrimen incurres, ſi hanc injuriam Chriſti ſilentio aut neglectu diſſimules. Doctrina & exhortatione tua revolat Dominus Rex, ſe non ad oppreſſionem pauperum, ſed ad tuitionem Eccleſiæ, poteſtatem gladii ab Eccleſia ſuſcepiſſe. Idem Epiſtolâ XX. de eadem Decimarum exactione ſcribit: *Exiit Edictum a Philippo Rege, ut deſcriberetur Gallicus orbis, & onerаretur Eccleſia Decimationibus recidivis. Sic paulatim tranſibit Decimatio in conſuetudinem, & præſumpta ſemel abuſio ignominioſam Eccleſiæ ſervitutem infiget.*

Matthæus Paris ad annum 1188. Decimationem univerſo Clero populoque Angliæ impoſitam nomine ſubventionis pro Bello Hieroſolymitano, verbis etiam aſperioribus perſtringit. *Eodem tempore* (inquit) *Decima pars mobilium generalis conceſſa per Angliam, ut collecta ad ſubventionem Terræ Sanctæ impenderetur, tam Clerum, quàm populum exactione violenta perterruit, quæ ſub eleemoſynæ titulo vitium rapacitatis incluſit.*

Ecclesia laboranti Reipublicæ Regique ſponte ſubvenire debet.

Cùm Rex *Philippus Auguſtus*, exhauſto ærario ad belli ſumptus pecunia indigeret, rogavit Clerum Remenſem ut ſibi opem ferret, ſicut Eccleſia ſolet juvare Patronos in neceſſitate conſtitutos. Reſpondit Clerus, ſe ad orationes pro Rege & ejus exercitu fundendas, non ad pecuniæ collationem teneri. Tunc Rex diſſimulavit injuriam. Sed cum poſtea idem Clerus ejus Majeſtati ſupplicaret ut ab infeſtationibus & vexationibus quorumdam Comitum Eccleſiam populumque Remenſem liberaret, reſpondit *Philippus Auguſtus*, ſe ipſis eodem modo ſubventurum, quo ſibi in neceſſitate opem tulerant. Comites rogavit; precibus Regiis non ceſſere. Tunc, ſerò licèt, agnovere Clerici, Eccleſiam laboranti Reipublicæ, Regique ſubvenire debere, cùm ſubſidium rogat ad hoſtes coërcendos: ſiquidem ejus defenſione indiget ad bona ſua, ac libertatem tuendam. Ita refert *Voillelmus Brito Lib. I. Philippidos:*

Tempore cujuſdam guerræ, Rex prodigus æris.
Cum Rex exigeret numerare ſtipendia multis,
Clerum Remenſem petiit, ſcriptoque rogavit,
Ut ſibi ſubſidium fieret, quò gratior illi
Ad tantos vellet ſumptus impendere gratis,
Ut ſolet Eccleſia Patronos ſæpe juvare.
Qui pro Rege ſuo Regi ſuffragia ſummo
Fundere cum precibus ajunt ſe jure teneri,
Non ſolidos dare, vel cenſum, ne poſtea fortè
Eccleſiæ pariant ex conſuetudine damnum.
Poſtmodo cùm bello fruerentur pace ſepulto
Rex Proceresque ſui, res ardua protinus egit
Clerum Remenſem verſa vice poſcere Regem.
Reſtella, Coeli Comites, Dominuſque Roſeti.
Non attendentes Regiſve Deive timorem,
Certatim Eccleſiæ patrimonia dilapidabant,
Damnoſis populum Clerumque premendo rapinis.
Gaudet, & hoc breve Rex reſponſum dedit eiſdem:
Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem
Lege relata nunc vice prælia veſtra juvabo.
Dixerat, & ſcripto Comites rogat, Eccleſiarum
Ut ſpoliis, Cleroque velint deſiſtere damnis,
Acriùs hoc illi perſtant, gravioraque damna
Clero non ceſſant inferre, locisque ſacratis:
Nec magnum reputant Comites a Rege rogari,
Qui nimio potuit illos compeſcere juſſu.
Denique cognovit Clerus, [vexatio quippe
Rem docuit] quanto ſtudio, quantoque labore
Debeat Eccleſia ſibi quærere Regis amorem,
Summopereque ejus ſibi procurare favorem,
Quo ſine defendi nequeant patrimonia Chriſti.
Mox Regi ſupplicant, & ſe peccaſſe fatentur,
Atque ſatisfaciunt plenè ſuper hoc, quod ab „
illis „
Nil tulit auxilii contra ſua bella petiti. „

Anno 1101. Petro Aragonum Regi, ſub initia belli ſacri adversùs Mauros, poſteriſque Regibus atque Regni Proceribus conceſſit *Urbanus II.* ut Templorum quæ denuo extructa eſſent, Decimas & redditus ipſi perciperent, exceptis tantùm iis, quæ Epiſcoporum Sedes erant. Tanta erat cupiditas impiæ gentis extirpandæ, ut quid incommodi ea indulgentia allatura eſſet in poſterum, non ſatis conſiderare viderentur. Ita refert *Mariana*.

Epiſcopi & Abbates Militiam Regibus ſubminiſtrabant.

III. Epiſcopi & Abbates feuda Regia poſſidentes, Militiam Regibus ſubminiſtrabant ſæculis undecimo & duodecimo. De hac ſervitute *Beatus Petrus Damiani* Opuſculo vigeſimo ita ſcribit ad *Alexandrum II.* laudans *S. Bonitum* Arvernorum Epiſcopum, qui Epiſcopatum de manu Regis ſuſceptum dimiſerat: *Quid rogo iſte faceret, ſi tormenta quibus noſtri cruciantur Epiſcopi & ipſe perferret? Si ſcutatorum & lanceatorum turma poſt equitantis terga confluerent? Si eum tamquam gentilis Militiæ Ducem in procinctu poſitum armati undique manipuli conſtiparent? Et quem decuerat reverenter incedere cum choro Pſallentium, audire cogeretur hinc & inde perſtrepentium tinnitus armorum! Unde fit ut modò Pontificem non comitentur, ut dignum eſt, diverſi Clericorum Ordines; ſed caſtra potiùs, & armati telis vibrantibus bellatores. Penſemus etiam quale hoc ſit, quia hæc nonnulli & inviti perferunt; & tamen eos, quos tolerant, prædiis ac facultatibus Eccleſiæ, velint nolint, cariùs emunt.*

Ejuſdem teſtis eſt ſervitutis *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ XXVIII. ad *Philippum* Regem: *Excellentiæ*, inquit, *veſtræ Literas nuper accepi, quibus ſubmonebar ut apud Ponteſium vel Calvummontem, cum manu Militum vobis dee, quem ſtatueratis, occurrerem, iturus vobiſcum ad Placitum quod futurum eſt inter Regem Anglorum, & Comitem Normannorum, quod facere ad præſens magnæ & multæ cauſæ me prohibent ..... Caſati Eccleſiæ, & reliqui Milites pene omnes vel abſunt, vel pro pace violata excommunicati ſunt; quos ſine ſatiſfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hoſtem mittere non debeo.*

Idem teſtatur Vita *Sancti Arnulphi* Sueſſionenſis Epiſcopi a *Liſiardo* ejus Succeſſore ſcripta, quæ apud *Surium* legitur ad diem 15. Auguſti. Narrat ſcilicet Cap. XVII. ipſum, cùm Abbas eſſet *Sancti Medardi*, dignitate ſe abdicaſſe, quòd Rege *Philippo* I. jubente, ad bellum proficiſci nollet: *Egone* (inquit) *relicta cauſa Dei, rurſus militibus ſtipabor, cum militibus rurſus arma tractabo? Grande profectò id nefas fuerit. Malim ſanè Abbatis & nomine & loco perpetuò caruiſſe, quàm ſub hujus dignitatis prætextu iterùm ſæculo inſervire. Id ubi comperit Philippus Rex, a malis Conſiliariis depravatus, miſit Legatos qui dicerent, Abbatiam magnis opibus & poſſeſſionibus inſtructam, Militibus, qui Regis eſſent Beneficiarii, circumfultam, qui antiquitus conſueviſſent cum Abbate Regiæ expeditioni adeſſe. Faceret ergo quod mos haberet antiquus, aut loco cederet, quo Regis juſſa compleantur. His auditis, vir eximius cellam repetit, ſeſe in ea concludit, pro nihilo ducens illud culmen honoris.*

Anno 1049. cum *Leo IX.* Pontifex Maximus ad Concilium Remis celebrandum ſe pararet, Epiſcopi quidam & Abbates, qui Cenſuram Pontificiam & Synodicam ob crimina metuebant, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo ſuggeſſere, *Nullum Anteceſſorum ejus id aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Franciæ urbes ingreſſus pateret alicui Papæ. His verò agendis pacis & tranquillitatis congrua eſſe tempora ...... Regia dignita-*

ti congruere utilitati Reipublicæ ſapienter conſulere potiùs, quàm Synodis intendere. Principes ſuos, & totius exercitus ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam Epiſcopos & Abbates, penes quos maxima pars facultatum Regni eſt, immunes hujus expeditionis eſſe non debere; ante alios Abbatem Sancti Remigii...... Hac igitur verſipelli perſuaſione Rex emollitus, Papa per Sylvanectenſem mandat Epiſcopum, ſe ſuoſque Pontifices cum Abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium, ideoque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum Concilium... Unde adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat; quo abſolutis hujuſmodi negotiis, eum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc Papa remandat Promiſſionem Beato factam Remigio nequire ſe irritam facere ſed ad Baſilicam ejus dedicandam procul dubio venturum: ubi, ſi qui divinæ Religionis amatores convenerint, cum eis Synodi rationem ſe fatetur habiturum. Cujus Mandati ad Regem relatione perlatâ, ipſe tamen in rebelles iter aggreditur, coactâ in unum ingenti exercitus ſui Militia: ſed & Epiſcopis, & pleriſque Abbatibus contra voluntatem ſuam illò euntibus. Ita referunt Acta Concilii.

Illi ſervituti ſubiectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno Ludovici VI. teſtatur *Ordericus* Vitalis Lib. XI. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ad annum 1108. *Ludovicus* (inquit) *ad comprimendam tyrannidem prædonum & ſeditioſorum, auxilium totam per Galliam depoſcere coactus eſt Epiſcoporum. Tunc ergo Communitas in Francia popularis ſtatuta eſt a Præſulibus, ut Presbyteri comitarentur Regi ad obſidionem vel pugnam cum vexillis & Parochianis omnibus.* Et ad annum 1119. ubi narravit Regem, re infœliciter geſtâ in Normannia adverſus Anglum, Pariſios triſtem rediiſſe, ait *Almaricum*, qui bello non interfuerat, ejus Majeſtatem gratiâ conſolationis adiiſſe, ipſique animos addidiſſe his verbis: *Nunc ergo conſideratis opibus Galliæ, & immenſis viribus collectis, undique inſurgens, ad reparanda laudis noſtræ damna & potentiæ, ſalubre quoddam conſilium accipe: Epiſcopi & Comites, aliæque Poteſtates Regni tui ad te conveniant, & Presbyteri cum omnibus Parochianis ſuis tecum, quò juſſeris eant: ut communis exercitus communem vindictam ſuper hoſtes publicos exerceat, &c. His itaque dictis exhilaratus Rex omnia fieri decrevit, ut præfatus Heros inſinuavit. Celeres igitur veredarios direxit & Edictum ſuum Epiſcopis mandavit. Illi verò gratanter ei paruerunt, & Presbyteros Diœceſis ſuæ cum Parochianis ſuis Anathemate percuſſerunt, niſi Regis in expeditionem ſtatuto tempore feſtinarent, & totis viribus rebelles Normannos protererent.* Et infra: *Noviomenſis Epiſcopus & Laudunenſis, aliique plures in illa expeditione fuerunt, & pro malivolentia quam in Normannos habebant, ſuis omne nefas permiſerunt. Sacra etiam loca quaſi ex divina authoritate violari conceſſerunt, ut ita legiones ſuas pluribus modis leniendo multiplicarent, faſque nefaſque illis annuentes, in adverſarios animarent.*

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtolâ 42. ſeu Tractatu *De moribus & Officio Epiſcoporum*, ad *Henricum* Archiepiſcopum Senonenſem, Cap. 8. *Porro vos* (inquit) *ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt Regi, ſedulus in ſuis curiis, conſiliis, negotiis, exercitibuſque adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Idem conſtat ex Privilegio quòd *Ludovicus VI.* & *Ludovicus VII.* Reges Chriſtianiſſimi Cœnobio *Sancti Martini a Campis* contulere. *Concedimus etiam* (inquiunt) *quòd Beati Martini homines numquam in expeditionem vel equitatum ex conſuetudine, niſi ex amore ſolummodo, & prece, & voluntate & licentia Prioris ibunt.*

Idem probat Edictum *Ludovici VII.* quo ortam inter Abbatem Tornodorenſem,* & Oppidi incolas controverſiam compoſuit, quod in Hiſtoria Tornodorenſi editum eſt. *Abbas* (inquit) *ſuper Burgenſes nullam deinceps faciet talliam, niſi pro auxilio; aut procuratione noſtra, aut procuratione Domini Papæ, aut alicujus Cardinalium, ſi Abbas ſubmonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam Domini Papæ, aut pro incremento Eccleſiæ ſuæ, aut diminutione defendenda Dominum Papam adierit, aut ad nos venerit pro expeditione, aut pro Regali noſtrò recipiendo, aut pro alio negotio noſtro vel Eccleſiæ, quod fuerit grande, tunc rationabile, ſecundùm qualitatem aut quantitatem negotii quæret auxilium & capiet ab hominibus ſuis.*

* De Teurnus.

De Anglia idem teſtatur *Sanctus Anſelmus*, Epiſtolâ 35. Libri 6. ad *Vualterum* Cardinalem & Sedis Apoſtolicæ Legatum datâ, qui ipſum rogaverat ut aliquem in locum de cauſis Eccleſiaſticis acturi convenirent. *Eſt & aliud*, inquit, *quia ego a Cantuarberia elongari nullatenus audeo; quoniam quotidie expectamus, ut hoſtes de ultra mare in Angliam per illos portus qui Cantuarberiæ vicini ſunt, irruant. Propter quod Dominus meus Rex ore ſuo mihi præcepit, antequam ab illo apud Notingeham diſcederem; & poſtquam Cantuarberiam redii, mihi mandavit per Literas proprio ſigillo ſignatas, ut Cantuarberiam cuſtodiam & ſemper paratus ſim, ut quacumque horâ nuntium eorum, qui littora maris ob hoc ipſum cuſtodiunt, audiero: undique convocari jubeam equites & pedites, qui accurrentes, violentiæ bellum obſtant. Et idcirco de Cantuaria exire non audeo, niſi in illam partem, ex qua expectamus hoſtium adventum.* Legatur & Epiſtola 36.

De *Vuillelmo Conqueſtore* ad annum 1070. ſcribit Matthæus Paris: *Epiſcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi & Succeſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore, voluit a ſingulis exhiberi. Et rotulos Eccleſiaſticæ ſervitutis ponens in theſauris, multos viros Eccleſiaſticos huic Conſtitutioni peſſimæ reluctantes a Regno fugavit.*

De Hiſpania in bellis præſertim adverſùs Saracenos geſtis teſtes ſunt *Blanchæ* Reginæ Matris *Sancti Ludovici* ad Comitiſſam Campaniæ Literæ, quibus ſe Relationem ex Hiſpania accepiſſe narrat de prælio adverſùs Saracenos commiſſo, & ordinem exercitûs deſcribit: *In prima acie fuit Didacus Lupi, & Garſias Romanus, & Abbas Ciſtercienſis, cum CCC. Militibus hinc inde collectis: in ſecunda acie fuerunt omnes Epiſcopi, & omnes Clerici, & omnes Ordines, & Michaël de Luſia. In tertia acie Reges in hunc modum: Rex Navarræ habuit dextrum latus, Rex Aragoniæ ſiniſtrum, Rex Caſtellæ fuit in medio.* Extat apud *Ducheſnium* Tom. V. *Scriptorum Hiſtoriæ Francorum*. Epiſcopi & Abbates arma non tractabant, ſed conſiliis, mandatis, precibus, adhortationibus, ſumptibus, militibus expeditionem promovebant. Hoc munere præclarè glorioſèque functus eſt *Martinus* Toletanus Archiepiſcopus, quem *Aldephonſus* Rex Hiſpaniæ Ducem exercitûs adverſùs Mauros conſtituit. Quem his verbis commendat *Rodericus* Lib. 7. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. 28. *Dux ejus Præſul Toleti. Magnates Regni in conſiliis Præſulis, & exercitus omnis ſub Præſule dignitatis nomen ejus Martinus Magnus. Et genus ejus a Piſorica: honor gentis vita ejus. Et ſtola ejus diadema Eccleſiæ: ſapientia ejus pax multorum. Et lingua ejus informatio diſciplinæ, manus ejus ad ſubſidium pauperum. Et cor ejus ad compaſſionem*

hu-

humilium, cingulum ejus zelus fidei. Et arma ejus ad perſecutionem blaſphemia. Agmen omne ad nutum illius, ſanguis Arabum in conſpectu illius. Regio Batica flammis ſuccenditur, & factum Præſulis proſperatur. Proceſſit enim per caſtra Batica terras & oppida ſuccendendo, fœliciter autem ad propria eſt reverſus.

Epiſcopi & Abbates interdum pro Regibus fidejubere cogebantur.

IV. Genus aliud ſervitutis Eccleſiis impoſitum lego ſæculo duodecimo; ſcilicet cùm Reges pacem inibant, fideiubere interdum cogebantur Epiſcopi vel Abbates, & certam pecuniæ ſummam polliceri, ſi Princeps, pro quo ſpondebant pacta conventa violaret. Id factum anno 1196. cùm *Richardus* I. Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ Reges, pacem jurarunt. *Vvalterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & ejus Capitulum compellere voluit *Richardus* Rex, ut pro ipſo Regi Francorum fidejuſſores eſſent. *Vvalterus* recuſavit, quòd in pactis quædam contra Eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem continerentur. Exilium ſpontaneum, & reddituum ſuorum captionem proterea paſſus, paulopoſt Regis Chriſtianiſſimi *Philippi*, quem Pontiſaræ degentem adiit, benignitate recreatus eſt. *Noveritis* (inquit) *dilecte Archiepiſcope & Sacerdos Chriſti, etiam cum contradictione Satraparum & Conſiliariorum noſtrorum, nos intuitu Dei & perſonæ veſtræ non tantùm preces veſtras velle exaudire, ſed & illis hoc conditionaliter ſuperaddere; videlicet non ſolùm vos, ſed & Epiſcopos & Abbates, omnes Conventus & Eccleſias Diœceſis veſtræ, qui fidejuſſerunt pro Rege Angliæ, abſolvi a plegio & fidejuſſione quâ nobis obligati ſunt, ſi Epiſcopos, Abbates, Conventus, & Eccleſias, qui pro nobis erga eum fidejuſſerunt, voluerit & conceſſerit abſolvi: Indecens enim & iniquum eſt, Eccleſias Dei & Eccleſiaſticas perſonas, pro exceſſibus noſtris & Regis Angliæ puniri; vel eas ſic citra voluntatem Eccleſiæ, juxta voluntatem Principum coarctari & obligari.* Ita *Vvalterus* ipſe commemorat, Epiſtolâ ad *Radulfum* Decanum Londonienſem, apud *Radulphum de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 690.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, Num. II. pag. 828. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem reprehendunt: *Rex Galliæ pro expeditione in Terram Sanctam imperavit Clero ſolutionem Decimarum, conſentientibus Epiſcopis.*

R. Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum in Comitiis Regni anno 1188. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Ordinibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero imperaſſe, quæ *Saladina* dictæ ſunt, quia pro expeditione in Terram Sanctam promovenda impoſitæ, eo loci obſervo. Non Clericis tantùm, ſed Laïcis etiam impoſitum hoc onus, ad annum tantùm, cum aſſenſu Cleri, propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita *Philippi Auguſti*. Hiſtoriæ res eſt: Factum refero, nihil ex eo colligo.

SCHOLION II.

Eidem Articulo, pag. 831. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Approbat quòd cogantur Clerici ad ſubveniendum Regi in ſuis neceſſitatibus, ut in Galliis id modò faciunt ſub titulo donativi voluntarii.*

R. Quæſtionem illam ne quidem attingo. Verbum *cogendi*, aut æquivalens, hac in materia non uſurpo. Eventum refero ſingularem, ſeu factum hiſtoricum ex Vvilleimo Britone Lib. I. *Philippidos*; verbum *rogandi* uſurpo, quo uſus eſt ille Hiſtoricus. Mihi perperam affingitur quòd approbem *Cogi Clericos ad ſubveniendum Regi*, Ipſum *Doni gratuiti* nomen, de quo tamen eo loci non loquor, oſtendit Clerum Gallicanum non cogi ad ſubveniendum Regi, ſed ſponte donum conferre, Regeſque precibus uti erga ſacrum Ordinem, non juſſionibus, ut ejus Majeſtati ſubſidio veniat. Cœterùm falsò me accuſant RR. Cenſores quod Galliæ mores, bonos licèt ac juſtos, in aliarum Nationum Eccleſias invehi velim.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 836. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Gallia Eccleſiaſtici ibant ad bellum, & ſuppeditabant neceſſaria.*

R. Epiſcopos & Abbates XI. & XII. Sæculo Militiam Regibus ſubminiſtraſſe. Illi ſervituti ſubjectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno *Ludovici Sexti*, obſervavi & probavi. Facti Quæſtio eſt. Quot & quanta huiuſmodi refert Vir Eruditus *Ludovicus Thomaſſinus* in ſuis de nova & antiqua Eccleſiæ Diſciplina Libris, cui propterea nemo ſucceenſuit?

Nota.

BOnifacius VIII. ea conſtitutione *Clericis Laïcos de immunit. eccl. in 6.* ſancivit nullum onus a Principibus Clero imponendum, niſi etiam ſummi Pontificis accederet conſenſus, eamque Conſtitutionem ſuum robur etiam in Gallia obtinuiſſe id oſtendit, quòd Rex rogavit Clementem V. ipſius operâ ad Pontificatum evectum, ut vellet eam temperare. Præſtitit id Clemens *Clement. unic. de immunit. eccleſ.* eam tamen ſervandam voluit conditionem, ut Concilii Lateranenſis III. ſub Alexandro III. cap. 19. & Lateranenſis IV. ſub Innoc. III. cap. 46. decreta ſervarentur, quibus jubetur quòd antequam hæc ſubſidia præſtentur, ſummi Pontificis licentia poſtuletur. Et re vera huic paruit conditioni Philippus IV. apud Odericum Raynaldum ad an. 1306. n. 4. & alii Reges apud Spondanum ad an. 1336. Neceſſitatem ejuſdem conſenſûs immotam voluere alii Pontifices, & Concilia, & ſpecialiter Synodus Conſtantienſis.

CAPUT VIII.

De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo.

AD annum uſque vigeſimum quintum undecimi ſæculi imperavit *Baſilius Bulgaroctonus* cum *Conſtantino* fratre. Hi anno nongenteſimo ſeptuageſimo-quinto Imperium fuerant auſpicati. Triennio poſt obitum fratris ſupereſtes vixit *Conſtantinus*, ad annum ſcilicet milleſimum vigeſimum-octavum. Utriuſque Hiſtoriam delibavimus in Synopſi Hiſtoriæ Sæculi IX. & X. Cap. VI. Articulo VIII. Cœterorum Auguſtorum, qui XI. & XII. Sæculo in Oriente imperarunt, geſta hoc in Capite exponimus.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Romano Argyro & Michaële Paphlagone.

Romanus Argyrus.

I. ROmanus *Argyrus* a *Conſtantino* Imperatore jam morti proximo vocatus, uxorem dimittere juſſus eſt, & filiam ipſius ducere aut oculorum jacturam pati. Hæſitavit primùm; ſed ipſi audaciam afflavit uxor, quæ ipſo carere maluit, & Sanctimonialem induere, quàm eſſe in cauſa, ut vel luminibus orbaretur, vel Imperio ipſe careret. Filiam itaque *Conſtantini* duxit *Romanus* cum Imperii dote. Huic *Zoë* nomen. Initio religioſum ſe præbuit ac munificum erga Eccleſias, juſtum erga omnes. Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ redditus auxit. Allelengium, tributum immane abolevit. Publica debita condonavit, privata perſolvit, captivos redemit, viros Eccleſiaſticos ſublevavit. *Pruſiani* Bulgari, & *Conſtantini Diogenis* conjurationes diſſipavit. Bellum in Syria geſſit adversùs Arabes, infœlici primùm exitu, deinde proſpero, damnis *Georgii Maniacis* virtute reſarcitis. Miſſus deinde ab Imperatore *Theoctiſtus* Patritius ingenti cum exercitu, inito fœdere cum *Pinzaracho* Tripolis Amera, Barbaros profligavit. In Sicilia ſuperiores fuere Saraceni: *Oreſtis* inertiâ, Romana peſſumdata res eſt. *Conſtantinum Patritium Diogenem* conjurationis reum, e turri eductum Monachatu damnavit. *Theodoram* quoque ſororem ſuam in Monaſterium detruſit Imperatrix. Fœdus cum Præfecto Chalepi *Romanus* pepigit. Edeſſam recepit *Georgii Maniacis* armis. Subditos oppreſſit gravibus exactionibus, Monaſterii, & Templi in honorem Deiparæ extruendorum prætextu. Nullis ex *Zoë* Auguſta ſuſceptis liberis, ipſam contemnere cœpit. Illa *Michaëlis*, unius ex Imperialis cubiculi Miniſtris, amore capta, & adulterii conſuetudine ipſi devincta; maritum veneno peremit, ut abſque cenſore ejus amplexibus frueretur. Periit anno milleſimo trigeſimo-quarto, die undecima Aprilis, Feria V. Majoris Hebdomadæ, cùm annos quinque & ſex menſes imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Cedreno*, & *Zonara*.

A Zoë uxore adultera veneno extinctus.

Michaël Paphlago.

II. *Michaëlem Paphlagonem* adulterum ſuum in ſolium extulit *Zoë* Imperatrix, inito cum ipſo connubio, ſperans fore ut ipſi ad nutum pareret. Sed ſpe ſua excidit: is enim clavum Imperii per ſe, & *Joanne* Eunucho Fratre ſuo Adminiſtro tractans, ab ipſa Eunuchos, & fidiſſimas ancillas abſtraxit, Romani exemplo ſibi metuens; ac ſelectas Matronas ipſi comites & cuſtodes dedit. Eo imperante, *Georgius Maniaces* Siciliam a Saracenorum tyrannide ereptam recuperavit. Sed cùm *Stephani* Claſſis Imperialis Præfecti calumniis Conſtantinopolim revocatus, & in vincula conjectus eſſet, eo abſente, amiſſa Sicilia eſt, una Meſſana ſervata. Mutatio frumentarii tributi in pecuniariam exactionem, Bulgaros ad defectionem compulit. At paulopoſt ab *Aluſiano* Theodoſiopolis Præfecto, *S. Demetrio* Martyre opem ferente, cæſi ſunt ad quindecim millia Bulgari, totidem capti, tota recepta Provincia eſt. *Michaël Paphlago* ſeu Dæmonis vexatione, ſeu amentia, ſeu epileptico morbo identidem correptus, ſcelerum, quibus ad Imperium pervenerat, pœnas luit. Acto de Bulgaris triumpho, de ſeipſo triumphavit magnificentiùs: depoſita ſiquidem purpura & diademate, Vitam Monaſticam profeſſus eſt, expiandis criminibus & Deo promerendo vacans, reliquo, quod breviſſimum fuit, vitæ tempore. *Joannem* ejus fratrem Conſtantinopolitano Patriarchatui inhiaſſe, & Metropolitas atque Epiſcopos ejus impulſu de *Alexii* Patriarchæ legitimi dejectione conſilium iniiſſe tradunt Hiſtorici. Ut ab ipſis contra Canones intruſus dicebatur, illos hoc reſponſo confudit: *Quando* [*ut vos dicitis*] *non ſuffragiis Pontificum, ſed juſſu Baſilei Imperatoris, hoc Solium contra Canones conſcendi, agendum quos conſtitui Metropolitas per XI. annos ac ſemiſſem, Eccleſiam gubernans, deponantur: Anathema quoque renuntietur tribus Imperatoribus, quos coronavi & cedo Solium valenti.* Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, Clericis frumentarium Canonem ſolvere recuſantis, theſauros excuſſit *Michaël Paphlago*, inventiſque auri centenariis triginta-tribus, ex his ſolvi juſſit Clericis pretium frumenti, quod a primo Pontificatus anno ipſis debebat, reliquum pauperibus erogari; Theophanemque ob immanem avaritiam, ad quam perjurium addiderat, exauctoratum, in prædium quoddam juſſit deportari: *Prometheo*, quem ejus in locum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem deſignavit, onus impoſuit alimentorum ipſi præbendorum. Ita refert *Cedrenus*. Obiit *Michaël Paphlago* anno 1041. die 10. Decembris; cùm annos ſeptem & menſes octo Imperium, non ſine clementiæ & æquitatis laude moderatus eſſet. De ipſo legendi *Curopalates*, *Cedrenus*, *Zonaras*, &c.

Bulgari perduelles domiti.

Michaël depoſito diademate Vitam Monaſticam profitetur.

Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi exauctoratio ob avaritiam.

ARTICULUS II.

De Michaële Calaphato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoës.

Michaël Calaphatus.

I. M*ichaëlis Paphlagonis* obitu ſumma rerum in *Zoën* recidit, quæ molem Imperii conſiderans, eique ſuſtinendæ, ac tantis rebus tractandis imparem ſciens eſſe fœminam, *Michaëlem Calaphatum*, Cæſarem, defuncti Imperatoris ex ſorore filium adoptavit, ac Auguſtum renunciavit, *Joanne Orphanotropho* in Monaſterium relegato. Tanti citò immemor beneficii *Calaphatus* de Auguſta Matre in ordinem redigenda cogitavit, *Joannis Orphanotrophi* literis & *Conſtantini* Domeſtici, quem Nobiliſſimum creaverat, conſiliis inductus ab ipſa ut ſibi metueret. Id tentatis civium animis exequi tutò ſe poſſe confidens, Decretum de Imperatrice releganda, tondendaque perſcripſit, promulgavitque, necnon de *Alexio* Patriarcha ſummovendo, quem Auguſtæ addictiſſimum noverat. Verùm in contrarium verſa ſunt populi ſtudia: ſeditione factâ Imperium *Calaphato* cum oculis ademptum, *Zoë* ac *Theodora* ſorori aſſertum eſt, annò 1042. Menſes dumtaxat quatuor; & dies quinque *Calaphatus* imperavit.

Conſtantinus Monomachus.

II. *Conſtantinum Monomachum* Imperii thorique conſortem *Zoë* Auguſta aſcivit. Magnas hoc Imperatore clades Græcis illatas commemorant Hiſtorici: in Servia primùm, ubi ſeptem Duces Milites ad 40. millia periere: deinde in Apulia, ubi *Maniaces* privatarum ultionem injuriarum publicæ rei anteponens, rebellavit, juvantibus Normannis; quo ſublato, iidem Normanni Provinciæ iſtius domini permanſere. *Theophili Erotici*, in Cypro Inſula, & *Leonis Tornicii*, Adrianopoli, defectio fœliciùs compreſſa. Roſſi ſive Scythæ navali prælio profligati, Duce *Baſilio Theodorocano*. Eoſdem terreſtri certamine cæcidit Catacala Beſta Ambuſtus *Caricius* Anii & Majoris Armeniæ Princeps ad deditionem compulſus. Per id tempus Turcæ Perſide & Babylonia potiti ſunt. Grave præterea fuit *Conſtantino Monomacho* adversùs Patzinacas bellum. Res a *Michaële* Patritio Acolutho, & *Bryennio* Ducibus ſtrenuè geſta, variâ tandem fortunâ belli, induciæ ad triennium pactæ. *Romani Boilæ*, viri ex obſcuro loco ad Senatoriam dignitatem, & ad Imperatoris familia-

ritatem evecti, detecta in ipſius Maieſtatem conjuratio. Crimen auctori condonatum: conſcii capite damnati ſunt. *Monomachus* publicæ pecuniæ non tam liberalis quàm prodigus, exhauſto ærario Provincias quaſdam a vectigalibus immunes inſolitis exactionibus oppreſſit. Inde factum ut Provinciæ illæ quæ Barbarorum aditum ab Imperio publicis impenſis prohibebant, tributorum loco, ipſorum incurſionibus patuerint. Libidini deditus fuit, pelliceſque habuit regio cultu. *Lichudem* Senatus Principem integerrimum, qui ipſi iniqua jubenti ſummâ libertate & conſtantia reſiſtebat, exauctoravit. Ejus impenſis Hieroſolymitanum Templum Dominicæ Reſurrectionis a fundamentis inſtauratum eſt anno 1048. teſte *Vuillelmo Tyrio*. Magnificum etiam Conſtantinopoli Monaſterium extruxit in Manganis *Sancti Georgii* Martyris nomine Déo conſecratum, ædificia ad ſenes, peregrinos, & mendicos excipiendos, alendoſque adjunxit, ac ſomptus neceſſarios ſubminiſtravit. *Ad id tempus* (inquit Cedrenus) *tantùm inſignioribus Solemnitatibus in Magno Templo, & in Sabbathis ac Dominicis diebus, incruentum Sacrificium peragebatur: reliquis diebus nequaquam. Omittebatur enim ob reddit.uum defectum. Hunc Monomachus liberaliter ſupplevit, ut quotidie Miſſa celebraretur eo in Templo.* Conſtantino imperante, *Michaël Cerularius* Patriarcha creatus eſt, cujus ſchiſmati non adhæſit Imperator, ſed *Leonis IX.* Romani Pontificis Legatos benignè excepit, illiſque paruit. Finem vivendi fecit anno 1054. cùm annos duodecim imperaſſet. Iſta conſtant ex *Cedreno*, *Zonara*, *Glyca*, *Manaſſe*, &c.

Lib. 1. cap. 7.

Conſtantinus Monomachus Miſſam quotidianam fundat.

Theodora Auguſta.

III. Mortuo Monomacho, *Theodora* Zoë Soror ſola rerum potita, anno uno, ſummâ tranquillitate & pace imperavit. E vivis exceſſit anno 1055. Auguſto menſe, ut teſtatur *Cedrenus*.

ARTICULUS III.

De Michaële Stratiotico, & Iſaacio Comneno.

Michaël Stratioticus.

I. POſt obitum Theodoræ, Palatini Spadones Imperium *Michaëli Stratiotico* detulerunt, homini propter ætatem pene decrepitam, & rerum imperitiam ineptiſſimo. Is Principes viros, Duceſque eximios *Catacalum Ambuſtum*, & *Iſaacium Comnenum*, cum ſuperbè ac inhumanè accepiſſet, eorum a ſe animos alienavit. Quibus ad excutiendum indigniſſimi Principis jugum Sacramento fœderatis, *Iſaacius Comnenus* Imperator ſalutatus eſt, octavo Junii anno 1057. Mox occupata Nicæa, *Michaëlem* juſto prælio vicit. Ille miſsâ ad *Comnenum* Legatione, pacem exoravit, Imperii conſortium ipſi pollicitus. Verùm Patriarcha, Senatuſque *Stratioticum* abdicare coëgerunt, *Comnenum* Imperatorem proclamantes. *Stratioticus* Epiſcopos, quos ad ſe privatæ vitæ perſuadendæ causâ Patriarcha miſerat, interrogavit, quod ſibi abdicati Imperii præmium foret. *Regnum cæleſte*, reſpondentibus, inſignia poſuit, anno 1057. die ultima Auguſti [*Ex Cedreno, & Zonara.*]

Iſaacius, Comnenus.

II. *Iſaacius Comnenus*, acris vir ingenii, ſed arrogantis, imaginem ſuam diſtricto enſe numiſmatibus inſculpi juſſit, propriæ virtuti & rei militaris peritiæ Imperium acceptum referens. Eccleſiaſticarum rerum procurationem penes unam Eccleſiam eſſe voluit: Cum enim ad id uſque tempus & Magnus Oeconomus, & ſacrorum Vaſorum Cuſtos ab Imperatore deſignari ſolerent, utriuſque electionem Patriarchæ poteſtati permiſit. Exhauſtum a Deceſſoribus animadvertens ærarium, acerbus fuit vectigalium ac debitorum publicorum exactor: Officiorum donationem primus amputavit; agros acquirere ſtuduit Imperio, ut fiſci penuriam ſuppleret. Qua de cauſa civium pleroſque poſſeſſionibus ſpoliavit; quin etiam ditioribus Monaſteriis adempta prædia redditusſque publico vindicavit, relictis tantummodo ſumptibus ad victum neceſſariis. Superbum Patriarcham ſibi ademptionem Imperii intentantem, calceoſque coccineos inſolenti faſtu uſurpantem, exilio mulctavit. Ejus in locum legitimis ſuffragiis ſubſtitus *Conſtantinus Lichudes*, quem conſecrari prohibuit Imperator; donec certa quædam jura ſuæ Majeſtati cederet. Expeditione contra Hungaros & Scythas ſuſcepta utroſque ad pacem deprecandam compulit. Unus Scytharum Ducum *Selter* Imperialium vires tentare auſus, multis ſuorum cæſis, fugam arripuit. Biennio ac tribus menſibus Imperii exactis, morbo correptus, Imperatorem deſignavit *Conſtantinum Ducam*, & in Studienſe Monaſterium conceſſit; ubi receptâ ſanitate. Vitam Monaſticam nihiloſecius profeſſus eſt, tantaque modeſtia vixit, ut nec Janitoris officio ex obedientia fungi dedignaretur. Vir fuit caſtiſſimus, adeo ut periculosâ quondam ægritudine afflictus, ſuadentibus fornicationem Medicis, vel cauterium minitantibus quo procreandæ facultas ſobolis in perpetuum adimeretur, ferro & igne, quàm illicita voluptate curari maluerit. In Monaſterium pariter ſeceſſit *Æcaterina* Auguſta ejus uxor, quæ mutatione conditionis nihil novi ſibi acc idiſſe ajebat, quod Regnum cum Regno commutaſſet. Iſta conſtant ex Joanne *Curopalate*, & *Zonara*.

Iſaacii Comneni virtus.

Imperium cum Vita Monaſtica commutavit.

ARTICULUS IV.

De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaële Duca, & Nicephoro Botaniate.

Conſtantinus Ducas.

I. COnſtantinus Ducas anno 1059. iniit Imperium, pius in Deum Princeps; moribus commodis, juſtitiæ amans, ingenio tardo & hebeti. Structas initio Principatûs inſidias, favente Deo declinavit. In reos privatione bonorum animadverſum eſt. Duarum præcipuè rerum ſtudioſus fuit, augendi nimirum ærarii; quâ de cauſa Curias rationibus quæſtoriis deſtinatas quibuſvis vendebat, & vectigalium collectionem Publicanis cum pacto auctarii credebat: & munera cauſarum audiendarum ac judicandarum. In jure dicendo, Legum præſcripta non ſemper obſervabat, ſed interdum erat ipſi pro ratione voluntas. Rem militarem cùm negligeret, debilitatum eſt ac imminutum Imperium, impunè graſſantibus Barbaris. Uzi (quæ Scythica gens eſt) ultra fines ſuos effuſi, victis Romanis legionibus, captis fortiſſimis Ducibus *Nicephoro Botaniate*, & *Baſilio Apocape*, in Græciam uſque penetrarunt populabundi. Paſſim conviciis proſcindebatur Imperator, quòd ſumptibus parcens, contra hoſtes non duceret. Quare Urbe egreſſus, & ad Chærobachos caſtra metatus eſt, centum quinquaginta dumtaxat militibus ſtipatus. Enimvero de conſcribendis copiis ſolicito ſubitum gentis nuntiatur excidium, cùm ſæviſſima peſtilentia, tum Pazinacarum & Bulgarorum gladio. Divino id præſidio, & Imperatoris pietati tributum. Interea *Conſtantino Lichude* Patriarcha defuncto, in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Joannes Xiphilinus*, ex Monachorum ordine, vir exquiſitæ eruditionis, qui *Dionem Caſſium* in compendium redegit. Lethali correptus ægritudine *Conſtantinus Ducas*, filiis tribus reliquit Imperium, *Michaëli* & *Andronico*, quos privatus genuerat; & *Conſtantino Porphyrogenito*, quem ſuſceperat Imperator. His *Eudociam* conjugem tutricem dedit rerum adminiſtratione ipſi commendata, quòd modeſta videretur, nec minùs ad Rempublicam regendam apta, quàm educationis filiorum ſtudioſa. Sed priùs ab ipſa ſcriptum Jusjuran-

Conſtantinus Ducas

virorum litteratorum amator.

randum exegit, quod apud Patriarcham depoſitum eſt, quo ſe a ſecundis nuptiis temperaturam pollicebatur. Sed & Senatores nullum ſe præter ejus liberos Imperatorem, illis viventibus, agnituros jurarunt. Obiit anno 1067. Viros eruditos colebat, fovebatque, dicere ſolitus, *Malle ſe ex doctrina, quàm Imperio nobilitari.*

Romanus Diogenes.

II. *Eudocia* contra fidem jurisjurandi ſecundò nupſit *Romano Diogeni*, viro bellicoſo & forti, poſt ſeptimum viduitatis menſem, intelligens in labantibus Orientis rebus, id ſuæ filiorumque ſaluti, & conſervationi Imperii neceſſarium. Jurisjurandi verò ſyngrapham callidè a Patriarcha priùs receepit, cùm ſe illius nepoti nupturam, eique Imperium tradituram ſimulaſſet. E ſqualloré carceris ad ſolium aſcendit *Diogenes*: Inſidiarum namque & affectatæ poſt *Conſtantini Duca* obitum tyrannidis convictus, in vincula conjectus fuerat, & capite damnatus. Hunc *Eudocia* abſolvit, eumque in thori & Imperii conſortium aſcivit, ſperans illi ſe imperaturam, quem contra ſpem omnem ad tantum faſtigium extuliſſet. Sed fœminæ quamvis ſuæ dignitatis & fœlicitatis ancillæ ſervire indignum ratus, liberâ & abſoluta poteſtate uſus eſt. Secundis aliquot expeditionibus in Turcas factis, mutatâ belli fortunâ victus, *Andronici* proditione in Sultani poteſtatem venit, cujus de pace Legatos ſuperbè reſpuerat. Huic nomen *Axani*. Qui proſtratum, & pede calcatum pro more gentis *Diogenem* erexit, amplexus eſt benignè ac honorificè accepit. Interim *Joannis* Cæſaris, *Conſtantini Duca* fratris artibus & auctoritate *Romano Diogeni* abrogatur Imperium, *Eudociâ* in Monaſterium relegatâ. *Michaël Ducas* Conſtantini filius Imperator ſalutatur. *Diogenes* a Sultano dimiſſus, *Chatatúrii* Ducis auxilio dignitatem tueri conatur. Ad extremum deditionem facit *Andronico*, eâ conditione ut poſitis Inſignibus, raſaque coma, privatam vitam agat. Miſſi a novo Imperatore Sacerdotes jurejurando confirmant nihil eum moleſtiæ paſſurum. Nihilominus contra fidem effoſſis crudeliter oculis, tumente ex vulneribus capite, ac vermibus ſcatente, in Protam Inſulam deportatur, ibique vitæ & calamitatis finem facit, anno 1071. annis tribus, octoque inſuper menſibus Imperii exactis. Nazianzenum Epiſcopatum ad jura Metropolitana perduxit. Iſta conſtant ex *Joanne Curopalate*, & *Zonara*.

Michaël Ducas.

III. *Michaël Ducas*, ineptus Imperio Princeps, *Joannem* Sidenſem Metropolitanum rebus gerendis præfecit. Alium deinde ſpadonem *Nicephorum* nomine, Peloponenſi Prætorem, ſupremum Logothetam deſignavit, qui ejus ita occupavit animum, ut Sidenſi Archipræſule ſummoto, ſummam rerum adminiſtrationem ipſi permitteret. *Michaëlis*

Bellum Turcicum.

Duca ignavia Turcis animos vireſque addidit, qui in Orientales Provincias non jam ut prædabundi, ſed ut victores & domini irruperunt, obſiſtente nemine. Contractis adversùs ipſos copiis *Iſaacius Commenus*, & *Ruſelius* Latinus Duces præfecti. *Ruſelius* defecit ad Barbaros. *Commenus*, fuſis copiis, direptiſque impedimentis in hoſtium poteſtatem venit. *Ruſelio* Joannem Cæſarem Patruum opponit Imperator. Qui a *Ruſelio* victus, deinde Imperatoris nomine ornatur, pacto fœdere ut Turcas, quos contra ſe mercede evocatos intellexit, communibus viribus propulſent. Prælio adversùs hoſtes commiſſo, multiſque Barbarorum cæſis, ambo Duces longiùs a ſuis provecti, in eorum manus incidunt. *Ruſelium* uxor redimit, Cæſarem Imperator. Qui Conſtantinopolim dum perducitur, Monachum induit, ne ob uſurpatum Imperii titulum det pœnas. *Ruſelius* in Armeniam cum ſuis ſe recipit, quem *Alexius Commenus* Præſes illuc ab Imperatore miſſus cum copiis, dolo magis quàm viribus capit, pactâ Turcis, ſi eum tradant, pecuniâ. Qui Regiam in Urbem perductus, in turri quadam incluſus eſt. Nondum tamen tuta *Michaëlis Duca* Majeſtas. Duo ſiquidem *Nicephori*, *Botaniates* & *Bryennius*; ille in Oriente, hic in Occidente, ubi Dyrrachio præerat, Imperium uſurpant. *Botaniates* Turcarum operâ Nicæâ potitus, ac demum 25. Martii in Regia Urbe Imperator proclamatus eſt. *Michaël* in Studienſe Monaſterium abductus, purpuram cum lacerna pulla mutare coactus eſt, 7. Aprilis, quæ Vigilia Paſchatis erat, anno 1078. Illi *Parapinaci* cognomen calamitas publica fecit; quia ipſo Imperatore tanta fuit annonæ caritas, ut non integer medimnus numiſmate venderetur, ſed pinacio minùs, qui eſt medimni quadrans. His temporibus *Joannes Xiphilinus* Conſtantinopolitanus Patriarcha obiit; cui *Coſmas* Hieroſolymitanus Monachus, magna ſanctitatis opinione ab Imperatore *Michaële Duca* ſubſectus eſt. Hæc ex *Joanne Curopalate*, *Zonara*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

IV. *Nicephorus Botaniates*, ut primùm coronatus eſt Imperator, publica debita expunxit, novaſque tabulas inſtituit, civium animos ut ſibi devinceret. *Brienniam* conditiones pacis, & Cæſaris oblatam dignitatem ſuperbè reſpuentem, per *Alexium Commenum*, Nobiliſſimi, & Magni Domeſtici, Præfectique Romanarum Legionum auctum honoribus, debellavit, cepit, excæcavit. Non abſimilis *Baſilaci* ſors fuit, qui poſt *Bryennium* Imperium uſurpaverat, omnibus a Dyrrachio ad Theſſalonicam in poteſtatem redactis. Hujus quoque factio *Alexii Comneni* virtute fracta & diſſipata eſt. *Mariam* Anguſtam, *Michaëlis Duca* nuper Imperatoris uxorem *Nicephorus* duxit, viro ſuperſtite. Sacerdos qui nefarias nuptias conciliaverat, ab ordine excidit Antiſtitum ſententiâ. Conſcripto contra Turcas Orientem incurſantes exercitui, *Conſtantinum Ducam* cognominis quondam Imperatoris filium præfecit. Is Chryſopolim cùm trajeciſſet, affectavit Imperium, faventibus legionibus. At muneribus a *Nicephoro* tentati milites, juvenem Tyrannum ipſi tradidere, quem attonſum & Monaſtica indutum veſte in Inſulam relegavit. Fœda tunc erat facies Imperii: *Nicephorus* enim ob ingraveſcentem ætatem, inſitamque mollitiem, publicæ rei tractandæ ineptus, ſervorum duorum arbitrio permittebat omnia. Quamobrem in contemptum ſuorum venit, & a *Comnenis*, quos nequiſſimi ſervi conjurationis accuſaverant, Imperio ſpoliatus, Monachum induere coactus eſt anno Chriſti 1081. cùm annos tres regnaſſet. Ex *Comnenis* verò duobus, *Iſaacio*, & *Alexio*, Imperator prælectus eſt *Alexius* natu minor, nequicquam repugnante fratre. Ipſi a *Sancto Joanne* Evangeliſta prædictum Imperium *Anna Comnena* commenta eſt. *Comnenorum* partibus *Georgius Palæologus*, & Cæſar *Joannes Ducas* adhæſere. Defectionis *Comnenorum* Hiſtoriam accuratè deſcribit *Anna* Alexii filia Lib. II. *Alexiados*.

Nicephorus Botaniates.

ARTICULUS V.

De Alexio Comneno.

ALexius Commenus a *Coſma* Patriarcha Imperator coronatus, *Iſaacium* fratrem *Sebaſtocratorem*, novo dignitatis adinvento titulo, quaſi ſecundum Imperatorem creavit, infra quem Cæſar eſſet ab Imperatore tertius. Cæſar verò appellatus eſt *Meliſſenus*. Matrem religioſum ſeceſſum cogitantem Imperii adminiſtrationi cum ſumma poteſtate præfecit, Aurea Bulla hac de re edita. Ipſi *Dalaſſena* nomen, cujus elogium texuit *Anna Comnena* Lib. 3. *Alexiados*. Ipſam laudat inprimis, quòd plu-

Dalaſſena Imperatricis Matris pietas.

plurimam noctis partem divinis hymnis, juxta deſcriptionem Eccleſiaſticam in diurna toto anno penſa diſpenſatis recitandis inſumeret, & negotiis ſub dilucolum vacaret: Quòd Liturgiæ quotidie intereſſet; Monachos verò ita coleret, ut eos familiariter adhiberet ad menſam, & quidem ita aſſiduè ut nemo illum accumbentem viderit ſine Monachis convivis.

Alexii Comneni Pœnitentia.

Alexium Imperatorem in cœtu Sacerdotum & Monachorum, cui *Coſmas* Patriarcha præerat, defectionis culpam, & omnia criminis conſectaria & circumſtantias ſingillatim & accuratè confeſſum; idemque præſtitiſſe defectionis conſcios; & in ſalutarem pœnitentiam jejunium quadraginta dierum, totidemque noctium humicubationem accepiſſe, atque implevisſe, eadem teſtatur Hiſtorica Princeps. Hinc *Robertum Guiſcardum* Apuliæ Ducem, inde Turcas infeſtos habuit *Alexius Comnenus*. Scripſit ad Præfectos urbium Illyrici, ad Romanum Pontificem, ad Archiepiſcopum Capuanum, ad Principes Duceſque Galliarum, ad Ducem Longobardiæ, eos omnes qua promiſſis, qua donis in *Robertum* incitans. Ad *Henricum* Germaniæ Regem Legationem miſit ac pecuniam, ejuſque affinitatem expetiit, quem nimirum plus cæteris Occidentis Principibus contra *Robertum* poſſe perſuaſum haberet.

Robertus Guiſchardus Apuliæ Dux Dyrrachium expugnat, Alexium Comnenum vincit.

Turcarum verò ad Boſphorum ſive Damalim cuncta vaſtantium incurſiones coërcuit, maritimiſque pulſos oppidis pacem petere coëgit, quam iis metu *Roberti* largitus eſt. Interim Dyrrachium validis copiis terrâ marique oppugnat *Robertus*, Georgio propugnante Palæologo. De urbis periculo monitus *Alexius* Turcas, Venetoſque in auxilium vocat. *Robertum* ab obſidione nec fœderatorum multitudo, nec hyemis aſperitas, nec peſtis fameſque exercitum vaſtans, retrahunt. *Alexius* adversùs *Robertum* proficiſcitur, & in conſpectum hoſtium venit. *Robertus* perſuadet ſuis ut impedimenta comburant, naveſque mergant, ut pugnare poſſint tamquam ibi nati, moxque morituri. Nocte ante prælium tota orat in Templo *S. Theodori* Martyris cum exercitu univerſo, & Sacra Myſteria percipit. Tum aciem inſtruit, prælium committit, poſt velitationes nonnullas Romanam diſpicit aciem, magnamque Græcorum ſtragem edit: vulneratur, fugitque, relictis impedimentis *Alexius*. Dyrrachium in poteſtatem *Robertus* redigit.

Gaita uxoris Roberti Guiſcardi heroica fortitudo.

Gaitam ejus conjugem conſortem fuiſſe gloriæ *Anna Comnena* tradit, quæ ſcilicet velut Pallas altera, conſpicata fugientes, acri fixos intuitu magna voce increpuit. Qui cum haud ſiſterentur clamore, haſtâ correptâ, effuſis habenis ignavos perſecuta eſt, collectoſque ad pugnam redire compulit. *Robertum* in Italiam revocavit tuendi Principatûs ab armis *Henrici* Germaniæ Regis neceſſitas.

Boamundus Roberti filius bellum contra Græcos feliciter gerit.

Boamundum filium in Oriente reliquit cum exercitu. Hic a parentis fortitudine minimè degener multas urbes redegit in poteſtatem, bis *Alexium* Imperatorem acie vicit, fugavit. Summa pecuniæ difficultas, exhauſtumque ærarium, a ſacris opibus ſubſidium quærere coëgit *Alexium*. Convocata ea de re Synodus. *Leo* Calchedonenſis Archipræſul ob Templorum ſpoliationem in *Alexium* acriter declamans, pernicioſæ doctrinæ accuſatur, & deponitur. *Boamundus* tertio ad Lariſſam prælio non plenè victor, quamquam nec omnino victus, redire cogitur ad patrem conſpiratione ſuorum, quos contra illum *Alexius* concitaverat. Poſt hæc contra Turcas fœliciter bellum geſſit *Alexius*, Gallorum ope.

Alexius Comnenus Scytas delet.

Plures etiam contra Scythas expeditiones ſuſcepit, variò eventu. Ad extremum uno prælio gentem delevit univerſam. Comanos ſemel iterumque vicit. Francis ad bellum ſacrum properantibus *Godefrido Bullionæo* Duce, infeſtus fuit, ab exercitibus tam numeroſis, tam fortibus ſibi timens.

Francis ad bellum ſacrum properantibus infeſtus.

Eorum expertus virtutem eſt oppugnatâ ab ipſis Conſtantinopoli. *Anna Comnena*, quæ Patri adulatur, Latinis detrahit, Græca fides ſuſpecta.

Anna Comnena in Latinos Sacerdotes calumnia.

Latinos Sacerdotes calumniis proſcindit lib. 10. occaſione ſumptâ ex ſacris expeditionibus, quibus & Præſules, & Presbyteri aderant, non quidem pugnaturi, ſed conſiliis, adhortationibus, precibus, adminiſtratione Sacramentorum opem Chriſtianis laturi. *Non enim* (inquit) *quæ apud nos viget Sacerdotalis lenitatis diſciplina, Latinis in uſu quoque eſt. Nos videlicet ſacris juſſi Canonibus ac legibus, Evangelicoque ipſo perſuaſi dogmate, ſancimus illud obſervatione inviolata teneri ſolitum, Ne ſtringas, ne inclames, ne tangas, Sacerdos enim es. At Barbarus Latinus, ſimul atque initiatus ſacris, primitias Sacrificii libaverit, clypeo ſtatim in lævam inſerto, correptâ in dexteram vibrataque lancea, ſimul divinum communicat corpus & ſanguinem, ſimul torvum ac ſanguinarium tuetur, deſignans ad cædem homines oculis vir ſanguinum. Adeo barbarum hoc genus non minùs ſibi belli ac gladii jus uſumque arrogat, quàm Sacerdotii apicem depoſcit.*

Francorum res in Oriente fortiter & præclarè geſta.

Interim Galli multis & ingentibus præliis Turcas profligant, Nicæam, Antiochiam, Hieroſolyma, urbeſque alias in ſuam redigunt poteſtatem. *Godefridum Bullionæum* Hieroſolymorum Regem creant cui ſucceſſit, ejus frater *Balduinus*. Galli, & reliqua Latinorum ſacrum bellum gerentium natio paulo minus infenſum habuit *Alexium Comnenum* quàm Turcas communes Imperii utriuſque hoſtes.

Godefridus Bullionæus Rex Hieroſolymorum creatus.

Illos enim fraudibus primùm, deinde aperto marte infeſtavit. Apud Antiochiam extrema tolerantibus venire ſe in auxilium ſimulavit, ſed Legatis orantibus ut maturaret, Sultani metu primo cunctatus eſt, mox ipſos deſeruit. *Anna Comnena* ignoſcendum, quod patrem excuſet, niſi intempeſtivo Gallorum vituperio fulciret excuſationem lib. 11. *Accedebat* (inquit) *ad hujus ſententiæ momentum recordatio, indolis Francorum levis, inconſulta, temeraria, indocilis parendi, uno vigentis primo impetu ſtolida ferocia, per quem Duces juxta, Militeſque, ubi alis elati ferventis ira in ſe adeas hoſtiles ſtatim phalanges inſilierint, intolerabiles illi tunc quidem ſunt, & facilè perrumpunt, ſternuntque obvium robur quodcumque; Verùm ſi primorem illam rabiem arte declinaveris, ſi cautas inſidias poſueris, ſi laſſis & circumventis ſupervenceris, non agnoſcas audaciam priorem; imò nihil impeditius, nihil ſuperatu facilius experiaris. Nam & oneratum armis corpus ſe præbet ictibus, & cæcus atque amens animus conſilii nihil expedit: nimirum fruſtrato confuſoque, quem unum operum omnium inſtrumentum habet, vecordi ac præcipiti furore. Quorſum igitur ita turbidis, ita deſperatis Gallorum rebus miſcere ſuas Romanus curet?* &c.

Galloriniquè vituperat Anna Comnena.

Turcis oppugnationem Antiochiæ urgentibus Galli propugnantes ad extremam neceſſitatem redacti, & ab *Alexio* fœdè fraudulenterque deſerti, ad Deum placandum, *Petri* Epiſcopi conſilio, ſe convertunt. Sacrum clavum, ſive mucronem lanceæ quæ Chriſtum pupugit, auſpicatò reperiunt. Comes Flandrenſis tribus dumtaxat comitantibus in Turcas irruit, ac tantam illorum ſtragem edit, ut prædæ comportandæ vix triginta dies ſufficerent, ut refert *Anna Comnena*. Boamundus Normannus Heros, *Roberti Guiſchardi* filius, acerrimum adversùs *Alexium Comnenum* bellum geſſit, magnaſque illi clades intulit. Cujus fortitudini unum dolum Græcaſque fraudes oppoſuit Imperator.

Pax inter Boamundum & Alexium Comnenum ſancita.

Tandem pax inter eos inita, *Boamundo* utiliſſima, *Alexio* honorifica. Una ex conditionibus fuit, ut Antiochiæ præeſſet ſemper Græcus Patriarcha, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ alumnus, ab Imperatore deſignandus. Pacta conventa exhibet *Anna Comne-*

na

na libro 13. Poſt hæc in Turcas ſemel, iterumque arma movit *Alexius*, illuſtreſque de ipſis victorias reportavit. Literarum ſtudia, favente *Alexio Comneno*, promovente *Michaële Pſello* floruiſſe, *Anna* filia teſtatur.

Novatores inſectatur, & coactis Synodis damnari curat Alexius Comnenus.

Plures eo Imperatore Novatores priſcam fidem convellere tentarunt, quos damnari curavit coactis Synodis, auctoritate ſupremâ coërcuit, privatis adhortationibus ab errore revocare ſtuduit. Inter illos famoſus fuit *Italus* quidam Sophiſta, qui Patriarcham ipſum *Euſtratium Garidam* pervertit. Undecim pravi dogmatis capita damnata, & anathemate confixus Auctor, qui demum errores de tranſmigratione animarum, contra venerationem Sacrarum Imaginum, circa Idæas, alioſque revocavit. Non multo poſt *Nilus* hæreſeos virus diffudit, quo Armenos infecit. Palmaris error. Humanitatem Chriſti natura fuiſſe deificatam. In frequenti Synodo hæreſis damnata, Præſide Patriarcha *Nicolao*. Eadem in Synodo Blachernita Præsbyter, qui Enthuſiaſtarum conſuetudine luem contraxerat, cum pravis dogmatibus anathemate confoſſus eſt. *Nilum* Theologiæ Scholaſticæ ignorantia in hæreſim præcipitaſſe, teſtatur *Anna Comnena* lib. 10. Bogomilos tandem exterminavit, de quibus Cap. III. Art. VI. diximus. Obiit anno 1118. cùm annos triginta ſeptem, menſes quatuor, & dies aliquot imperaſſet, anno ætatis circiter ſeptuageſimo, ſub mortem ab omnibus pene deſtitutus, ne Imperatorio quidem funere eſt elatus, filio licèt Imperii relicto Succeſſore, ut *Zonaras teſtatur*. Patris res geſtas libris quindecim *Alexiados* ſcripſit, ornavitque Anna Comnena. *Alexium Comnenum* omnibus viri privati, non item Imperatoris virtutibus præditum fuiſſe, *Zonaras* ſcribit, quod nec vetera tueretur inſtituta, nec Senatus rationem haberet, nec ſe rerum adminiſtratorem publicarum, ſed Dominum cenſeret. Ideoque nec inter optimos, nec inter malos Imperatores habendum. Hìc porro ſuos Annales *Zonaras* abſolvit.

ARTICULUS VI.

De Joanne, & Manuële Comnenis.

Joannes Comnenus.

ALexio in Græcorum Imperium ſucceſſit *Joannes Comnenus*, a Patre Auguſtus appellatus, *Irene Matre*, *Anna* ſorore, cœteriſque cognatis primùm repugnantibus, & *Nicephoro Bryennio* Cæſari, *Anna* marito ſtudentibus. Pace domi receptâ & firmata, de hoſtibus compeſcendis cogitavit. Scythas & Hunnos Iſtrum tranſgreſſos in Thracia Perſamenios in Occidente debellavit.

Hoſtes debellat. Triumphum beatæ Virgini decernit.

Triumphi honorem Deiparæ Virgini decrevit, cui victoriam acceptam ferebat; ejuſque effigiem quadrigis albis impoſitam ſolemni pompâ per urbem vehi juſſit. Currui ipſe crucem manu geſtans anteibat. Gratiarum actiones Deo, cui ſoli honor & gloria in Sapientiæ Templo actæ, triumphalem apparatum finiere. Antiochiâ Latinos pellere fruſtra aggreſſus, ſuburbanis Militi in prædam datis, per Ciliciam reverſus eſt: Ubi in venatu ſagittam in aprum dirigens, ejus cuſpide veneno perſuſa manum perſtrinxit. Graſſante paulatim veneno, neglectum vulnus immedicabile factum eſt, ex quo occubuit anno MCXLIII. menſe Aprili, cùm annos viginti quatuor, & menſes octo imperaſſet, Princeps bellicoſiſſimus, pietate in Deum, magnificentia in ſumptibus & donationibus, modeſtiâ in domeſtico apparatu, veræ gloriæ cupiditate illuſtris.

Joannis Comneni pietas ac moderatio.

Inania & obſcœna verba a publicis conventibus; & luxum veſtium ac menſarum tamquam corruptelam & vitæ peſtem ablegavit. Toto Principatûs tempore vita vel membris ſubditorum privavit neminem. Duos filios reliquit, *Iſaacium* & *Manuëlem*. Hunc *Iſaacio* natu majori poſthabito Succeſſorem deſignavit, quòd *Iſaacius* iræ impotens, *Manuël* indole moderata eſſet atque ad clementiam proniore. Hæc ex *Niceta Choniata* Annalibus, & *Vuillelmo Tyrio*, Lib. 15.

Manuël Comnenus.

II. Manuël Comnenus, ut Principatum firmaret, *Iſaacium* fratrem natu majorem in Monaſterio recluſit. A Byſantinis ob eximias dotes cupidè ſuſceptus, a *Michaële* Patriarcha coronatus, & cum fratre reconciliatus eſt. Tum in Perſas movens, perterritos in fugam dedit. Alemannam egregiâ forma & heroïco animo fœminam ex principe familia duxit uxorem, quâ neglectâ, inceſtu propria cum nepte ſe polluit.

Ejus in Germanicum exercitum perfidia.

Conradi Germanorum Imperatoris, contra Turcas ducentis exercitum, Legatos benignè ſuſcepit in ſpeciem, ſed clam inſidiatus eſt, & Græcorum Legiones Germanicum exercitum, Philippopolitani Epiſcopi aulica facundia circumventum, comitari juſſit. Orta brevì Germanos inter & Græcos diſſidia, *Conradi* copiis incommoda graviſſima crearunt, perfidus *Manuël* in locis opportunis & anguſtis tramitibus inſidias collocavit, quibus milites innumeri periere. *Manuëlis* exemplo Græci ferro, fraudibus, veneno in Germanos ſæviebant, calce etiam farinæ immiſta, falſaque monetâ probatiſſimæ loco commutatâ. Cum Turcis demum in exitium Germanici exercitûs *Manuël* conſpiravit. Commiſſa pugna, Turcæ cæſi, & illuſtri victoriâ *Conrado* liberum ad ulteriora patuit iter.

Bellum Siculum.

Rogerius interim Siciliæ Rex Corcyram occupat, Acarnaniam, Ætoljam, & oram maritimam vaſtat, Bæotiam, Corinthum diripit, Acrocorinthi arce receptâ. *Manuël* inſtructo terra marique exercitu Siculos perſequitur, Corcyram oppugnat, quam poſt diuturnam obſidionem, deditione recipit. Servios & Hungaros debellat poſtea *Manuël Comnenus*, deque eis triumphum agit. Auſpiciis non ita fœlicibus rem geſſit adverſùs Siculos; penes *Rogerium* Regem ſtetit victoria. *Alexius Bryennius*, *Joannes Ducas*, & *Conſtantinus Angelus* Orientalis exercitûs Duces a Siculis capti. Quos ut reciperet Græcus Imperator, utque damna ex bello difficili accepta reſarciret, pacem cum Siciliæ Rege pepigit haud diu duraturam. Expeditionibus ſubinde in Hungaros, Armenioſque ſuſceptis, parùm promovit.

Bellum Perſicum.

Adverſùs Perſas bellum renovavit ſuorum clade multiplici funeſtum; propriâ ignaviâ, quâ reliquis in ſummo diſcrimine relictis clandeſtinam fugam decreverat, indecorum. Italos contra *Fridericum Ænobardum* Imperatorem concitavit, Anconitanis ad defectionem ſolicitatis præſto fuit. In luxum & libidinem effuſus Princeps, de reformandis Monachis ſolicitus videri voluit.

Manuël Comnenus de Monachorum reformatione ſolicitus.

Inſigne Monaſterium in Ponti faucibus cùm a fundamentis extruxiſſet in loco cui Cataſcepe nomen, ibique ſelectos Monachos collocaſſet, nullas eis vineas, nullos agros, nullas poſſeſſiones aſſignavit, ſed ex fiſco tantum pendi juſſit, quantum ad victum & cultum opus eſſet. *Nicephori Phoca* Sanctionem de non augendis Monaſteriorum latifundiis revocavit, alios Imperatores incuſans, qui Cœnobiis prædia contulerant ampliſſima. Monachorum habitationes non in urbibus & locis frequentatis, ſed in antris, & montium cacuminibus cenſebat aſſignandas. Militarem neglexit diſciplinam, ſtipendiis militaribus in fiſcum redactis, & donativis incolarum cupiditatem exercituum levans.

Controverſiis de Religionis dogmatibus ſe immiſcet.

Aula Militiaque perturbatis, animum ad Theologiam applicuit, de divinis temerè definiens Dogmatibus. Orta de illo dogmate quæſtione, quo Incarnatus Deus offerre ſimul & offerri dicitur, ipſe piæ ſententiæ, poſt ſolertem controverſiæ explicationem, aſſenſum præ-

buit

Anathema in Deum Mahometi ex Catecheticis tabulis expungi decernit.

buit. Doctores contra ſentientes loco movit. Quæſtione de Chriſti dicto, *Pater major me eſt*, poſtea propoſita, peregrinam explicationem attulit, & Edicto firmavit. Ex Catecheticis tabulis Anathema in *Mahometi* Deum, quem nec genuiſſe nec genitum, ſed Holoſphyron eſſe affirmat, expungi decrevit; idque ratione probabili, quòd nimirum blaſphemiæ in Deum qualeſcumque Saracenis offenſioni eſſent ac impedimento ne ad Chriſtianam Religionem converterentur. Ipſi reſtitere Præſules, *Theodoſius* imprimis Conſtantinopolitanus Patriarcha, & Euſthatius Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, a quibus ſubſcriptionem fruſtra exegit, majoris Concilii minas intentans, in quo ipſo veteris Romæ Papa arbitro ac judice controverſia diſceptaretur. Tandem poſt diuturnas contentiones conſenſerunt Epiſcopi, ut Anathema a Deo Mahometi in ipſum Pſeudoprophetam, omnemque ipſius doctrinam, & Sectam, in Catecheticis transferretur. Aſtrologorum vanitate deceptus, longiora ſibi Imperii vitæque tempora pollicebatur, ſed ſpem ſuperſtitionis plenam mors abrupit. Antequam ſpiritum emitteret, Aſtrologiam Judiciariam damnavit, monente Patriarcha, & Monaſticum habitum poſtulavit. Anno ætatis trigeſimo-octavo, Chriſti MCLXXX. Septembri menſe, vivendi finem fecit. *Manuëlis Comneni* res geſtas libris ſeptem *Nicetas Choniates* complexus eſt, ex quibus hæc delibavimus. Immeritum hoc ornat elogio *Vuillelmus Tyrius* lib. XXII. Cap. V. *Vir eminentiſſimus & immortalis memoriæ, omnium Principum terræ munificentiſſimus, Dominus Manuël Conſtantinopolitanus Imperator, onere carnis depoſito, animam cœlo reddidit: cujus memoria in benedictione, cujus eleemoſynas & beneficia largiſſima enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.*

ARTICULUS VII.

De Alexio Porphyrogenito Manuëlis filio, & Andronico Comnenis.

Alexius Porphyrogenitus.

ALexius Manuëlis filius, duodecim annorum puer, in Patris Imperium ſucceſſit, cujus ætas infirma, & improbitas Aulicorum, res Orientales peſſumdedit. *Andronicus* Manuëlis Patruelis, tyrannidem affectans, Imperatricem Matrem proditionis accuſatam, in carcerem detruſit, & capite damnari curavit a ſubornatis Judicibus. Ferali ſententiæ in Matrem latæ ſubſcribere compulit Imperatorem filium. Crudelis facinoris miniſtri *Manuël Primogenitus Andronici* & *Georgius Auguſtus* ejuſdem affinis, electi. Qui cùm ſcelus execrarentur, ipſam a perditiſſimis homuncionibus ſuffocari juſſit. Mox Imperii conſors a conjuratis Proceribus *Andronicus* renunciatur, & paulò poſt *Alexium* crudeliter necat, & in mortuum ſævit. Franci, Latinique cœteri, quorum conſilio ac præſidio plurimùm uſus erat *Manuël Comnenus, & qui junioris Alexii* tuebantur Majeſtatem, quòd filiam *Ludovici* Regis Francorum duxiſſet *Agnetem*, partim Conſtantinopoli pulſi, partim trucidati, priùſquam *Alexius* e medio tolleretur. Annos pene tres imperavit; nondum quippe expleto quinto decimo ætatis anno extinctus eſt, Chriſti, 1183. Horum auctores habemus *Nicetam Choniatem*, & *Vuilleimum Tyrum* lib. 22. cap. 10. 11. & 12.

Andronicus Comnenus.

II. *Andronicus Comnenus*, provectâ jam ætate, *Agnetem* Auguſtam *Alexio* deſponſam, undecim annorum adoleſcentulam ſibi Matrimonio junxit. Imperio & uxore Sobrini potitus, a Patriarcha & Synodo abſolutionem rogavit a jurejurando quod *Manuëli* & *Alexio* Imperatoribus præſtiterat, & quod tam immaniter violaverat; eamdemque gratiam rogavit pro conjuratis omnibus. Quam adulatores ambitioſique Præſules, nulla impoſita pœnitentia conceſſere, honoris umbram ceu præmium violatorum Canonum conſectati; ut nimirum ſubſelliis juxta Solium Imperatoris collocatis, illi aſſiderent. Qui paucis diebus duravit honos, priſtinâ conſuetudine revocatâ. Nicæam expugnavit, Pruſam excidit. Interim *Alexius Comnenus* Manuëlis ex fratre nepos, arma Siculorum in Græcos concitavit, qui Dyrrachium & Theſſalonicam occuparunt, ac populati ſunt. Tyrannica fuit *Andronici* dominatio, quippe qui in Duces eximios, viroſque nobilitatis primariæ, in familiares & conſiliarios, in cognatos & affines ſævierit. Solis blandus erat meretricibus ac lenonibus ſalaciſſimus ſenex, fœdiſque voluptatibus immerſus. Cœterùm animum habuit ab avaritia alienum vectigalibus modum imponens, & ſubditis quietem procurans, exactoribus diſſipatis. Pauperes largitionibus fovebat, ſi qua ſpes ſuberat ſibi ob ſcelera infenſos non eſſe. Publica non vendidit munera, neque munuſculis conciliatus contulit, ſed gratuitò, & habito delectu. Naufragorum ſpoliatores repreſſit, conſtituto in reos ſupplicio. Faciles aures præbebat iis qui de violentia Potentum querebantur, nullâ perſonarum habitâ ratione. Cùm *Theodorum Dadibrenum* Aulicorum unum agricolæ quidam accuſaſſent, quòd apud ſe divertiſſet, cum ſervitiis, ac jumentis, ac omnibus neceſſariis acceptis nihil ſolviſſet, ipſum duodecim plagis fuſte caſtigavit, & ex fiſco agricolarum damnum abundè reſarciri juſſit. Viros eruditos coluit, fovitque; ſed diſputationes de Religione inſtitui haud paſſus eſt; & Novarum Patrarum Epiſcopo *Euthymio*, & *Joanni Cinamo*, de illa Chriſti ſententia, *Pater major me eſt*, differentibus minatus eſt, ſe juſſurum ut in Rhindacum flumen projicerentur, niſi ab illa diſputandi ſacris de dogmatibus prurigine ſibi temperarent. Crudele de omnibus ſeditioſorum cognatis, quamvis inſontibus, e medio tollendis iniit conſilium, ac Edictum ferale promulgavit. *Manuël Sebaſtocrator* Andronici filius tyrannici Edicti executionem diſſuaſit. Hydromantiæ nefariam artem adhibuit, ut noſſet quis ſibi erepturus eſſet Imperium, aut ſibi ſucceſſurus. Obſcuro turbatus oraculo, *Iſaacio Angelo* necem molitus eſt. Iſte in Templum fugiens, concurrentem populum concitat, a quo Imperator ſalutatur, & a *Baſilio Camatero* Patriarcha, invito licèt, coronatur. Abjectis Inſignibus, fugere cogitur *Andronicus*, navem conſcendit cum uxore & pellice; at navi in littus eliſa comprehenſus, Conſtantinopolim vinctus adducitur, ubi abſciſsâ manu, effoſſoque oculo, ſcabioſo per urbem camelo vectus, a furenti plebe ludibriis, contumeliis, verberibus innumeris cruciatus, ad extremum pedibus ſuſpenſus, gladio transfixus eſt. Forti ac ad pœnitentiam converſo animo tot ſupplicia pertulit, pias illas voces identidem repetens; *Domine miſerere*: Plebem verò his verbis, *Quid calamum contritum infringitis?* ad commiſerationem inflectere fruſtra conatus. Poſt necem inſepultus aliquandiu jacuit, donec ejus cadaver ex theatri fornice, in quem projectum fuerat, quorumdam humanitate eductum juxta *Ephori* Monaſterium infimo loco conditum eſt. Periit anno 1185. Biennio dumtaxat Imperio potitus. *S. Pauli* Epiſtolas ſupra modum amabat, earumque lectione delectabatur. Imminens ejus exitum lachrymis ex ejuſdem Apoſtoli imagine defluentibus prænuntiatum, Greci mentiuntur. Ejus Imperii ſeu potiùs tyrannidis Hiſtoriam duobus libris conſcripſit *Nicetas Choniates*, ex quibus hæc defloravimus.

Diſputationes de Religione compeſcuit.

Andronici infœlix exitus.

Pœnitens obiiſſe viſus.

AR-

ARTICULUS VIII.

De Iſaacio, & Alexio Angelis.

Iſaacius Angelus.

I. COmmoda ſatis ac læta fuere *Iſaaci Angeli* initia. Erga eos qui ab *Andronico* malè fuerant habiti benignum ſe præbuit ac liberalem; adversùs *Andronici* filios, quos cæcitate afflixit, crudelem. Siculorum claſſem vicit, terreſtrem diſſipavit exercitum, *Brana* operâ, captis Ducibus Cyprum ab *Iſaacii Comneni* tyrannide eripere fruſtra conatus eſt. Cum Myſis ſeu Vvalachis haud proſperum bellum geſſit. Id excepit *Brana Alexii* ſeditio, qui Imperatorio uſurpato nomine Byzantium oppugnavit. *Iſaacio*, Urbique Regiæ tulit opem *Conradus* Cæſar Montisferrati Marchio, monuitque non ſolis precibus, quas congregatis in Palatium nudipedibus Monachis Deo fundebat, ſed & armis contra hoſtes pugnandum, nec parcendum pecuniæ ad conſcribendum militem.

Conſtantinopolim ab hoſt. oppugnatam defendit.

Iſaacio excuſſus torpor *Conradi* adhortatione. In hoſtes itum; *Conradus* facto impetu eorum acies diſſipavit, fugavit; *Branam* civilis belli facem Ducemque cæcidit. Victoria haud moderatè uſus eſt *Iſaacius*, Branæ capiti inter epulas illato inſultans, captivæque ipſius uxori exiberi jubens.

Victoriâ immoderatè uſus.

Conjuratis veniam conceſſit, ſed in Clementiæ propoſito parùm conſtans, Militibus & pauperculæ plebi annuit ut eorum ædes extra Urbem diriperent incenderentque, qui ad *Branam* defecerant. Altera in Vvalachos expeditione ſuſcepta, pedem referre coactus eſt, magnâ accepta clade.

Bello infelix.

Fredericum Ænorbardum Occidentis Imperatorem, qui Cruce inſignis in Palæſtinam valido cum exercitu trajiciebat, inſtructis intercludere conatus inſidiis, illius arma in ſe concitavit. Exercitus utriuſque facto concurſu, Alani *Theodoro* Duce primum pugnæ impetum ſoli ſuſtinentes, pene omnes cecidere: Græci præcipiti ac turpi fugæ ſe dederunt. Renovato tandem inter utrumque Imperatorem fœdere, *Fredericus* liberè trajecit. Indigniſſimis hominibus in Reipublicæ adminiſtratione uſus eſt. Luxui maximè indulgebat. Sacra vaſa atque donaria profanos in uſus adhibuit. Vectigalium auxit exactiones, Magiſtratus vendidit.

Iſaacii Angeli vitia & virtutes.

Hæc tamen inter vitia ſcintillæ quædam virtutum in *Iſaacio Angelo* promicuere; pietas erga Deiparam Virginem, liberalitas in Templa & Monaſteria, beneficentia in pauperes; ad quam erat ita pronus, *Ut quicquid undecumque per vim & injuriam partum acceperat, id rurſus utrâque manu effunderet. Eaque de cauſa, etſi pecunia a pauperibus exigebatur, in eo errore verſabatur, ut ſe non peccare perſuaſum haberet, quod hoc modo iiſdem reſtitueretur*, (inquit *Nicetas Choniates* lib. 3.) Re contra Vvalachos infœliciter geſtâ, tertia expeditione, ab *Alexio* fratre Imperio & oculis privatus eſt, nondum quadragenarius, cùm annos novem & menſes octo imperaſſet. Annus Chriſti numerabatur milleſimus centeſimus nonageſimus-quintus. Ejus geſta tribus libris enarravit *Nicetas*, ex quibus hæc excerpſimus.

Alexius Angelus.

II. *Alexius Angelus*, Gentilitio repudiato nomine, quod cum fratre ſepultum voluit, *Comneni* nomen aſſumpſit. Fratricidio partum Imperium firmare ſtuduit pecuniæ profuſione, quam in rei militaris uſum *Iſaacius* advexerat, prædiorum etiam & vectigalium donatione, demum publicarum indiſcreta collatione dignitatum. Ab ignavo Patriarcha in Eccleſiam, cujus liminibus excludi debuerat, nullâ indictâ pœnitentiâ admiſſus, Imperii coronam infauſtis ominibus accepit. Luxui & otio ſe dedit, poſthabitâ Reipublicæ curâ. Diviſum cum ipſo Imperium habuit *Euphroſyna* ejus uxor, ſuperba & impudica mulier, cæteroqui virilis animi, & ad res gerendas ſupra ſexum capacis. Trimeſtri ab ejus inauguratione nondum elapſo, Cilix quidam *Alexium Manuëlis* filium mentitus, a Principe ſuſceptus Ancyrano, finitimas Imperii urbes populabatur, adversùs quem irrita fuit *Alexii* expeditio, Perſis Tyranno faventibus. Atque longiùs graſſata fuiſſet ſeditio, niſi jugulatus in Zungra Caſtello incertâ manu fuiſſet. Conditiones pacis ab *Alexio* oblatæ ſuperbè aſpernati Vvalachi, in Bulgariam agrum juxta Serras irruptione facta, Caſtella plurima expugnaverunt, prædamque fecere maximam. Miſſus in eos cum Imperio *Iſaacius Sebaſtocrator*, Barbarorum inſidiis irretitus, maximâ ſuorum editâ ſtrage, in ipſorum venit poteſtatem, ac in vinculis obiit. Scytharum & Vvalachorum incurſiones Perſicum bellum excepit. Dadibram urbem munitiſſimam Perſæ expugnarunt, pulſiſque incolis, popularium ſuorum coloniam illic conſtituere. Ab *Henrico Frederici Ænobardi* Imperatoris filio, quem *Nicetas Amerigum* vocat, pacem redimere pecuniâ coactus eſt *Alexius*, aurique talenta ſexdecim numerare. Quo nomine tributum a Provinciis exegit, quod Alemannicum appellatum eſt, Clero, Senatui, populoque, contributione imperatâ. Id cum ex voto non cederet, aurea & argentea donaria, quorum nullus ad Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti erat uſus, ab Eccleſiis poſtulavit. Quâ etiam petitione rejectâ, effoſſis Imperatorum ſepulchris, pretioſa quæque ornamenta detraxit, & ad 70. auri & argenti centenarios corraſit.

Alexiani Imperii labes ex munerum publicorum licitatione.

Alexiani Imperii labem ex munerum publicorum licitatione ortam *Nicetas* teſtatur. Ita enim factum eſt ut hominum quiſquiliæ ad ſummas Dignitates eveherentur. Id indignè ferens Imperatrix, aut venales eſſe non debere Magiſtratus cenſuit, quemadmodum Imperator Principatùs exordio edixerat, aut collectam pecuniam in fiſcum referendam. Ejus rei Adminiſtrum elegit *Conſtantinum* Meſopotamitanum, cujus creſcens paulatim auctoritas, in ipſum ac Imperatricem Aulicorum concitavit invidiam. *Euphroſinæ* igitur ſtruunt inſidias, ipſam adulterii accuſant, *Bataizen* adoleſcentem nobiliſſimum, illius (ut calumnia ferebat) amaſium, crudeliter diſcerpi impetrant, Imperatricem in Monaſterium amandari, ex quo poſt ſex menſes revocatur, iterumque rerum adminiſtrationem ad ſe trahit, Imperatore blanditiis delinito.

Excitata quæſtio de Corpore Chriſti in Euchariſtia, utrùm corruptibile vel incorruptibile ſit.

His temporibus excitata quæſtio eſt, utrùm Chriſti Corpus in Euchariſtia incorruptibile vel corruptioni obnoxium eſſet. Saniori ſententiæ adhæſere Patriarcha *Joannes Camaterus*, & Imperator. Vitio tamen Patriarchæ datum, quòd Monachum Siciditem impii dogmatis de Chriſti Corpore in Euchariſtia corruptibili auctorem non damnarit, aliiſque ejus exemplo ſilentium indixerit; ſed differendi arte in rebus humani captum ingenii excedentibus uſus ſit, humaniſque rationibus dedocere voluerit adverſarium.

Variis ſeditionibus fractum Imperium, in ruinam præcipitavit, *Iſaacius Angelus* Alexii frater, quem juxta duas columnas in freti litore liberè vivere patiebatur oculis orbatum & Imperio, arcana de ulciſcendis injuriis, & fratris everſione conſilia cum Latinis communicabat, & ſcriptis ad *Irenem* filiam, *Philippi* Germanorum Regis conjugem Literis, auxilium ab iſta rogabat, & ab ipſa per literas docebatur, quid facto opus eſſet. *Alexius* Iſaaci filius e cuſtodia eductus, ad ſororem Conſtantinopoli profugit: cujus hortatu Veneti, *Henrico Dandulo* Duce, cum *Balduino* Flandriæ Comite, Montis ferrati Marchione *Bonifacio*, aliiſque ad ſacram Militiam Cruce inſignitis Principibus, adversùs *Alexium Comnenum* fœdus iniere.

Conſtantinopolis a Latinis Principibus Cruce ſignatis expugnatur.

re. Validiſſima inſtructa claſſe, in qua centum & decem Naves equeſtres numerabantur, Jadaram fœliciter appulere, inde Epidamnum; tum Côrcyram, & Calchedonem provecti, urbes illas ad deditionem compulere. Tandem Conſtantinopolim delati, diſſipatis ac direptis Græcorum triremibus Urbem oppugnarunt, ceperunt, incenderunt. *Alexius* Debeltum fugit ſpoliatus Imperio, quod annos octo, menſes tres, & dies octo tenuerat. *Iſaacius Angelus* cæcus iteratò cum *Alexio* filio imperavit. Annus tunc vertebatur milleſimus ducenteſimus-tertius, ad quem uſque progreſſi ſumus, ut *Alexii* Hiſtoriam una ſerie exponeremus, ex *Niceta Choniatis* libris tribus excerptam.

Alexius Imperio exuitur.

Iſaacius Angelus iterum imperat.

CAPUT IX.

De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Henrico I.

I. OTTONE *III.* ſine liberis defuncto, anno ſecundo ſupra milleſimum, *Henricus* Bavariæ Dux, Germaniæ Rex, ejus nominis ſecundus, & primus Imperator renunciatus eſt, & a *Villigiſo* Moguntino Archiepiſcopo inauguratus. Italiæ Regnum *Ardoinus* Longobardus invaſit. Obſtitit *Arnulphus* Mediolanenſis Archipræſul, habita Synodo, quòd injuſſu Mediolanenſis Archiepiſcopi Rex Italiæ eligi & coronari non poſſet, juſque illud Eccleſiæ ſuæ a *Caroli Magni* temporibus nullâ temporum iniquitate fuiſſet interruptum. Proinde Ardoini electionem cum Synodo vitioſam & irritam dixit. *Henrico* Germaniæ Regi delatum Italiæ Regnum eſt: qui *Ottonem* Ducem cum exercitu contra *Ardoinum* in Italiam miſit. Hunc laceſſivit *Otto*, non debellavit. Nam *Henricus* aliis diſtentus bellis neceſſaria ſuppeditare non valuit auxilia. Ipſum nempe bellum adversùs Sclavos exercebat: quo confecto, Bambergenſem Epiſcopatum cum Baſilica Deo ſub *S. Georgii* invocatione ſacra, & duo Monaſteria condidit ac dotavit. Coram Epiſcoporum Synodo proſtratus religioſiſſimus Princeps ſe bonaque ſua Deo obtulit in tam ſanctum opus impendenda. Ad quod etiam dotem ſuam contulit Imperatrix ſanctiſſima Cunegundis. *Deoderico* Metenſi Epiſcopo Auguſtæ fratri id ingratum, qui propterea adversùs Cæſarem rebellavit. Hic verò Metenſi urbe obſeſsâ & pene vaſtatâ, perduellis Epiſcopi fregit audaciam. Eadem tempeſtate bellum *Henrico* fuit adversùs *Balduinum* Flandriæ Comitem. Gandavo ab Imperatore occupata, Valentianiſque receptis, pax inter illos ſancita eſt. Inde in Italiam profectus, *Ardoino* debellato, Rex ab *Arnulpho* Mediolanenſi Archiepiſcopo coronatus eſt. Conventum habuit in Roncaliis, Leges optimas tulit, Longobardiam luſtravit. Mox Romam adiit, ubi a *Benedicto VIII.* Pontifice Maximo, quem Sedi reſtituerat, inſignia Imperii accepit anno 1114. jurata priùs Romanæ Eccleſiæ, ipſique *Benedicto* ac Succeſſoribus fidelitate ac defenſione, ut *Detmarus* initio libri 7. teſtatur. Capuæ a Saracenis oppugnatæ tulit opem: Græcis Trojam in Apulia eripuit, pacem Italiæ reddidit anno 1022. In Eccleſias ac Monaſteria fuit munificentiſſimus, præſertim in Caſſinenſe, ubi graviter ex calculo laborans, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, teſte *Leone Oſtienſi*, lib. II. Cap. XLIV. Ejus opera Merſeburgenſis Epiſcopatus erectus eſt, & multis donis ornatus, eique præfectus *Ditmarus*. *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo amiciſſimus fuit Henricus, cum quo congreſſum habuit ad Moſam, invicemque de munificentia certarunt, anno 1023. teſte *Glabro Rodulpho* lib. 3. Cap. 1. Cum *Roberto Guiſchardo* Normannorum in Apulia Duce contraxit amicitiam.

Henrici res præclarè geſta, & pietas eximia.

Henrico contra Græcos auxilio fuere in Italia Normanni Principes.

Nobiles Normanni undecimo ineunte Sæculo in Italiam adventare cœperant Hieroſolymitanæ peregrinationis occaſione numero quadraginta, & *Gaimario* Apuliæ Principi auxilio fuerant contra Saracenos tunc Salernum obſidentes; in quos irruptione factâ, ingentique edita ſtrage, mirabilem obtinuerat victoriam. His alii ſucceſſere bellicâ fortitudine & magnanimitate pares, qui *Pandulpho* Capuæ Dynaſtæ, aliiſque Principibus adjuncti, contra Græcos & Saracenos utilem & glorioſam navarunt operam. Poſtea Apulia, Calabria, & Sicilia potiti, Provincias iſtas beneficiario jure a Sede Apoſtolica, Ducum titulo, impetratas, poſſederunt. De Normannorum in Italia geſtis legendi *Leo Oſtienſis* lib. 11. Caſſinenſis Chronici, *Glaber Rodulphus* lib. 3. Cap. 1. *Gaufredus Malaterra* Benedictinus Monachus, libris quatuor; *Alexander* Abbas Celeſinus libris totidem, *Vuillelmus Gemmeticenſis*, &c. Sed in gentem meam ſum ingratus, niſi præclarum *Thomæ Fazelli* de Normannis Apuliæ & Siciliæ Comitibus atque Ducibus adſcribam elogium, lib. 6. poſterioris Decadis *De Rebus Siculis*, cap. 11. *Sed quoniam* (inquit) *Normannorum, quibus quòd in ſolo patrio ſumus, quòd liberi vivimus, quòd Chriſtiani Siculi omnes hodie ſunt, ingenuè acceptum ferimus, mentionem incidimus, de eorum exordiis ſcitu quædam digniſſima præmittere duxi*, &c. Et cap. 385. *Normanni gens audax, bellicoſa, & in rebus gerendis ſagax, & quâ ſuo tempore nulla alia in Europa vel militia fuit fælicior... Gens demum non ſolùm fortitudine, verùm & pietate quoque inſignis. Nam cùm hi tum ſeptem Italiæ regiones, tum Siciliam in Regna contraxerint, Chriſtianæ Fidei columina, Chriſtianorum tutores acerrimi fuerunt, fundatores templorum, Cœnobiorumque illuſtrium, quæ ad memoriam uſque noſtram mira viſuntur.* Huic longè antiquius, nec minùs locuples teſtimonium addo *Glabri Rodulphi* de Normannorum fortitudine, pietate, juſtitia, (Lib. 1. Cap. 5.) *Illorum*, inquit, *Ducaminis Principatus fuit Metropolis civitas Rotomagorum. Cùm igitur prædicti Duces ultra cæteros viguerint Militia armis, tum perinde præ cæteris gratiâ communis pacis ac virtute liberalitatis. Nam omnis Provincia, quæ illorum ditioni ſubjici contigerat, ac ſi unius conſanguinitatis domus vel familia inviolata fidei concors degebat. Nempe furi ac prædoni apud illos comparabatur, quicumque hominum in aliquo negotio plus juſto, vel falſum quippiam venundandum mentiens ſubtrahebat alteri. Egenorum quoque & pauperum, omniumque peregrinorum, tamquam parentes filiorum, curam gerebant aſſiduam. Dona etiam ampliſſima ſacris Eccleſiis pene in toto orbe mittebant, ita ut etiam ab Oriente, Monte ſcilicet denominatiſſimo Sina, per ſingulos annos Monachi Rotomagum venientes, qui a prædictis Principibus plurima redeuntes auri & argenti ſuis deferrent xenia. Hieroſolymam verò ad Sepulchrum Salvatoris centum auri libras ſecundus miſit Richardus, ac quoſque cupientes illuc devotè peragrare, donis juvabat immenſis.* Sed ad *Henricum* Imperatorem redeamus, qui Normannorum virtutem contra Græcos expertus eſt.

Normannorum Principum virtus.

Cum *Stephano* Ungarorum Rege affinitatem contraxit, *Giſla* ſorore ipſi in matrimonium datâ: ipſique & toti Genti converſionis ad Chriſtum auctor fuit. Coluit maximè viros ſanctos *Romualdum*

Ab-

Abbatem *S. Emmerami* Ratiſponenſis, cujus corpus ad ſepulturam propriis humeris detulit, *Heribertum* Colonienſem Archiepiſcopum, *Odilonem* Cluniacenſem Abbatem, & *S. Romualdum* Camaldulenſium parentem. Obiit anno Chriſti MXXIV. nulla relictâ prole, quippe qui perpetuam cum *S. Cunigunde* uxore ſua virginitatem ſervaverit, eamque imminente obitu, propinquis commendaverit his verbis: *Hanc ecce mihi a vobis, imò per Chriſtum, conſignatam, ipſi Chriſto Domino noſtro & vobis reconſigno Virginem caſtam.* In Bambergenſi Eccleſia ſepultus eſt. Ipſum *Eugenius* III. in Sanctorum numerum retulit, abſque Synodo, quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri inſolitum eſſet, ut idem Pontifex teſtatur: *Tametſi*, inquit, *hujuſmodi petitio niſi in Generalibus Conciliis admitti non ſoleat; auctoritate tamen S. Romanæ Eccleſiæ, quæ omnium Conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, Fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter Sanctos fieri cenſemus.* Imperavit annos 23. Menſes quinque, & dies ſexdecim. Legenda ſunt ejus Acta vulgata Tom.VI. Antiquæ Lectionis *Caniſii*. *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus, coævus Auctor lib.6. & 7. Chronici, *Marianus Scotus*, & *Sigebertus* in Chronicis, *Otto Friſingenſis* lib.6. cap.26. *Abbas Urſpergenſis*, *Sigonius* lib.8. *De Regno Italiæ*, &c. Ex quibus hæc excerpta. Poſt ejus obitum *Cunigundes* Auguſta ejus uxor, quæ a marito de zelotypia tentato in ſuſpicionem adducta, virginitatem, nudis pedibus vomeres candentes calcans probaverat, virgo (ut diximus) ab ipſo relicta, inter Sanctimoniales Confugienſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, quod ipſa fundaverat, nomen dedit. Ejus Vitam apud *Surium*, & inter Acta Sanctorum Menſis Martii a PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* editam legere eſt.

Henrici Pii caſtitas.

Canonizatio.

Sancta Cunigundis.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag.38. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Eugenius canonizat Sanctum ſine Concilio, contra conſuetudinem* ...

R. Eugenius III. in Sanctorum album retulit Henricum I. Imperatorem, abſque Synodo, quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri ante inſolitum eſſet. Mera quæſtio facti, cujus teſtis idem Pontifex. Ejus verba eo loci deſcripſi.

Nota.

QUicumque velit exhibere quam ſervaverit Eccleſia diſciplinam in Sanctorum canonizatione, tria tempora diſtinguere oportet. Primum ab eccleſiæ exordio uſque ad ſæculum decimum, ac eo tempore epiſcopos cum populi ſuffragio Sanctos ad publicum cultum deſtinaſſe comperitur; quamvis deinde etiam Synodi, ac Principis acceſſerit auctoritas. Id ipſum agnoſcit Bellarminus, quapropter & ab epiſcopis in honorem Sanctorum feſtivitates inſtituebantur, ut habetur ex *Tertulliano l. de cor. milit. cap.3.* ex S. Cypriano *ep.34. &* 37. & Euſebio *l.4. cap.* 24. Hæ tamen particulares canonizationes tunc generales evadebant, quando totius eccleſiæ conſenſu probabantur. In iis verò hæc intercedebat ſolemnitas, quòd Altare vel Oratorium ſuper tumulum illius, qui ut Sanctus habebatur, erigebatur; unde S. Antonius, teſte S. Hieronymo *in Vit. S. Hilarion.* in loco ignoto ſepulturam ſibi parandam curavit, ne quidam homò dives ſuper eam ædificaret martyrium. ædiculam nempe ſacram. Ammianus etiam Marcellinus, tametſi auctor profanus, narrat *lib.22. cap.* 11. SS. martyrum Dracontii & Diodori cadavera concremata fuiſſe, cineresque in mare projectas, ne ſuper ea Ædes a chriſtianis conſtruerentur. Ubi verò in una Eccleſia diverſa Sanctorum corpora fuerant tumulata, diverſa ſuper ea aſſurgebant altaria, ut ſuus cuique honor tribueretur: unde S. Gregorii ætate tredecim in una numerabantur eccleſia, ut ipſe narrat *l.5. ep.*50. Ille etiam ritus ad has Sanctorum canonizationes pertinebat, quòd ipſorum corpora elevabantur non quidem in ſummum locum, ſed ipſorum loculos ſuper pavimentum erigendo. Quando verò extra eccleſiam corpora erant humata, novis induta veſtibus in eam inſerebantur, ac in novo erecto tumulo recondebantur. *Beda l.4. cap.19. &* 30.

A ſæculo decimo abſque Romani Pontificis auctoritate nullus in Sanctorum albo inſcribebatur; nec ante id tempus aliquod indubitatæ fidei extat monumentum, quo oſtendatur ejuſdem conſenſum in Sanctorum canonizatione fuiſſe neceſſarium. Primum indubium diploma, quod a Romano Pontifice pro aliarum eccleſiarum Sanctis canonizandis dimanaverit, fuit diploma Jo. XV. qui rogante Liutolfo epiſcopo Auguſtano, in frequenti epiſcoporum conventu Udalricum ejuſdem eccleſiæ epiſcopum ann. 995. literis ſuis ut Sanctum colendum eſſe decrevit. Frequenter deinde Sedem Apoſtolicam pro Sanctorum canonizatione conſuluere, quod & factum credo, quia ubi romani Pontificis interveniebat auctoritas, ſtatim latè Sanctorum cultus propagabatur, cùm particulares Epiſcopi in ſola ſua eccleſia poſſent, quem canonizarent, velle eſſe colendum.

Quamvis autem a ſæculo decimo Romani Pontifices ſuam in Sanctis canonizandis interpoſuerint auctoritatem, nihilominus Metropolitani antiquum morem retinendo, etiam ſola ſuâ auctoritate pro ſuis eccleſiis Sanctos canonizabant. Id eveniſſe in canonizatione S. Bertini & Angilberti a Remenſibus Archiepiſcopis inter Sanctos adſcriptorum, ſicut & in canonizatione S. Guiberti Archiepiſcopi Colonienſis ſuffragio, & S. Gualteri Archiepiſcopi Rotomagenſis conceſſione peracta, obſervat Mabillonius *præfat. in ſæcul.* 5. *Ord. S. Benedicti* §. 6. *n.* 91. *&c.* Nihilominus vel Romani Pontificis, vel particularium eccleſiarum Præſulum auctoritate fieret canonizatio, in Concilio etiam aliorum epiſcoporum, ſeu ſaltem Suffraganeorum factam antiqua monumenta demonſtrant. Id verò ſæpe præſtitum in œcumenicis Conciliis habetur ex literis Eugenii III. apud Natalem; adeoque præter conſuetum morem Henricum Imperatorem Sanctis adſcriptum aſſerit: non tamen Eugenius Archiepiſcoporum, Epiſcoporumque, qui aderant, conſilium expoſtulare omiſit.

Eo demum tempore, quo Alexander III. ad Petri cathedram evectus fuit, Sanctorum canonizationem, tamquam unam ex majoribus cauſis reſpiciens, uni Sedi Apoſtolicæ reſervavit, quod & ſubinde præſtitit Innocentius III. Ceſſarunt proinde Epiſcopi novos Sanctos in propriis Diœceſibus colendos proponere. Varios verò ritus Romani Pontifices in aliquem ad Sanctorum honorem elevando adhibuere, & diverſimodè, quamvis ſemper diligentiſſimè, de heroica illorum ſanctitate, ſigniſque, quibus eam Deus teſtatam voluit, inquiſiere.

ARTICULUS II.

De Conrado II. & Henrico II.

Conradus.

I. CONradus, Vvormatiæ Ducum ſanguine ortus, a *S. Burchardo* ejuſdem urbis Præſule inſtitutus, Germaniæ Rex & Imperator *S. Henrici* conſilio, poſt ejus obitum electus eſt. *Miſiconem* Polonorum Ducem, *Boleſlai* filium edomuit Poloniamque fecit tributariam. In Italiam profectus, a *Joanne XX.* Imperator coronatus eſt, anno 1027. Ad hunc *Rudolphus* Burgundiæ Rex coronam ſuam cum Regno deſtinavit; ſeu ad *Henricum* ejus filium, Germaniæ Regem deſignatum anno 1031. Id ægrè ferens *Odo* Celticæ Comes, *Rudolphi* ſororis filius, in *Conradum* armavit. Quem ille, ejus Dynaſtia ferro igneque vaſtatâ, coërcuit. Anno ſequenti, a Burgundiæ Principibus & Lugdunenſi Primate Sacramentum fidelitatis accepit. Tum in Italiam rediens, ut motus quoſdam ſedaret luſtratâ Longobardiâ, Placentinum, Cremonenſem, & Vercellenſem Epiſcopos, reos majeſtatis, damnavit exilio, Parmenſibus ob Dapiferi ſui necem iratus, eorum civitatem igne delevit. Mediolanenſem Archipræſulem perduellem Romanus excommunicavit Pontifex. Secundùm hæc, Romam orationis gratiâ perrexit Imperator, Caſſinenſe Monaſterium a *Pandulphi* Principis vindicavit injuriis, teſte *Leone Oſtienſi* in Chronico lib. 11. Obiit apud Trajectum Friſiæ, pridie Nonas Junii, anno 1030. cùm annos pene quindecim imperaſſet. Ejus corpus Spiram delatum in Eccleſia Deiparæ Virgini ſacrâ conditum eſt. Hæc ex *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, *Sigeberto* in Chronicis. *Ottone Friſingenſi* lib. 6. capp. 28. 29. 30. & 31. Abbate *Urſpergenſi*, *Sigonio*, lib. 8. *De Regno Italiæ*, &c.

Henricus II.

II. *Henricus* Germaniæ Regum eo nomine tertius, Imperatorum ſecundus, a *Conrado* ſusceptus ex *Giſila* uxore, ex *Caroli Magni* Regia ſtirpe oriunda, poſt ejus obitum ſolus regnavit, magnâ cum moderationis laude, Bohemos, Ungaroſque bello ſubegit. Habitis Conſtantiæ ad Rhenum Comitiis, pacem inter Principes & Magnates conciliavit, privatis inimicitiis extinctis. Quicquid verò Fiſco debebatur, expunxit. *Agnetem* ſororem *Guillelmi* Ducis Pictavorum & Aquitaniæ duxit uxorem. Nuptiæ apud Ingelheimium celebratæ. Mimis & Comœdis qui ad ſcenam exhibendam ludoſque faciendos in urbem confluxerant, ſpe magnâ quæſtus illecti, vacuos abire juſſit; dignius Chriſtiano Principe ſpectaculum exhibens; Effuſa ſcilicet liberalitate *pauperibus diſtribuit, quæ membris diaboli ſubtraxerat*: (inquit Otto Friſingenſis) A *Clemente II.* Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit anno 1047. Rebus in Italia ordinatis in Germaniam reverſus, Concilium convocavit, ad ſimoniacam hæreſim, quæ longè lateque graſſabatur, exterminandam: ac ſimoniacos omni honore deſtitutos, privatoſque Dignitatibus ac Beneficiis Eccleſiaſticis, anathemate mulctari ſtatuit, Synodi Decreta promulgans, vimque publicæ Legis ipſis addens. Militi æquum, cui inſidebat, repetenti ceu furto ſibi ereptum, ac ejus Majeſtati oblatum, permiſit ut illum, ſeque abduceret, donec ipſi pro furto fieret ſatis: tam ſtupendo exemplo ſubditos admonitos volens ut ab alieno uſurpando ac retinendo manum abſtinerent; alioqui id ſe non laturum impunè. Ita refert *Glaber* Lib. V. Cap. 5. ubi & Synodi memoratæ meminit, orationemque Imperatoris graviſſimam ad Epiſcopos refert, conceptumque his verbis pium Propoſitum: *Sicut mihi Dominus Coronam Imperii ſolâ miſeratione ſua gratis dedit; ita & ego, quod ad Religionem ejus pertinet, gratis impendam.* Godefridum Lotharingiæ Ducem, & Balduinum Comitem Flandriæ, perduelles, ob idque a Romano Pontifice excommunicatos, ad deditionem compulit. Manichæos Goſlariæ repertos patibulo damnavit. *Leoni Nono* Pontifici Maximo adversùs Normannos Eccleſiæ Romanæ ditionibus infeſtos tulit auxilium. Obiit in Germania anno 1056. Confeſſione expiatus, condonatis injuriis, reſtitutione factâ, cùm annos 17. & menſes 4. imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Sigeberto* in Chronicis, & *Leone Oſtienſi*, lib. 11. ex *Ottone Friſingenſi* lib. 6. Cap. 32. & 33. Abbate Urſpergenſi, ex *Sigonio* lib. 8. *De Regno Italia*, &c.

Comedos expellit. — *Dignum Chriſtiano Principe ſpectaculum.* — *Synodum contra Simoniacos in Germania haberi curat.* — *Ejus juſtitia.*

ARTICULUS III.

De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV.

Henricus III.

I. HEnrico II. ſucceſſit *Henricus* filius, Regum Germaniæ eo nomine IV. Imperatorum III. ſub *Agnetis* tutela matris, cui ipſum ſubduxit poſt annos quinque *S. Anno* Colonienſis Archiepiſcopus, de conſilio Principum, ipſiuſque inſtitutionis curam ſuſcepit, ne a Miniſtris & Aulicis, quorum coërcendæ nequitiæ muliebre impar erat Imperium, Auguſtus puer depravaretur. *Bertam* Ottonis Marchionis Itali filiam duxit uxorem: cui poſtea repudium dicere cùm decreviſſet: *Alexandri II.* Pontificis Maximi, & *B. Petri Damiani* ejus Legati adhortationibus & comminationibus ab eo facinore deterritus eſt. Regni adminiſtratione cùm ſe *S. Anno* abdicaſſet; Rex Juvenis, annos ſcilicet unum & viginti natus, tanquam ſeveriſſimo Pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frænis præcipitem ſe dedit. Epiſcopos & Abbates, partim pretio, partim privatâ auctoritate conſtituere aggreſſus eſt, quam *Inveſtituram* appellamus. Tyrannidem etiam in ſubditos exercuit. Propter Simoniam, & Eccleſiaſticæ violationem libertatis a *Gregorio VII.* Sancto & Magnanimo Pontifice communione privatus eſt anno 1076. & ſimulatâ ſequente anno pœnitentia reconciliatus, ſed ſubinde anathemate confixus iterum, cùm ad priſtinos mores rediiſſet, nec excommunicatos ab Aula dimitteret; immo & Regno dejectus, cujus jura ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, ad quem antea Saxones ob *Henrici* tyrannidem defecerant, ab eodem Pontifice tranſlata. Sententia *Gregorii* actus eſt in præceps *Henricus*, & facto Schiſmate, in Brixinenſi Conciliabulo *Guibertum* Ravennatem Archiepiſcopum in Cathedra *S. Petri* Antipapam contra Gregorium erexit. *Henricum* inter & *Rodulphum* vario primum eventu de Imperio decretatum eſt. Vicit tandem *Henricus*. *Rodulphus* abſciſſa in prælio dexterâ occubuit anno 1080. cùm tres annos & dimidium regnaſſet. Hoc ipſum ornat elogio *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter: *Ille alter Machabæus, cùm inter primos hoſtium inſtaret, in ſervitio S. Petri occumbere promeruit: & poſtea uno die ſuperſtes, omnibus ſuis rite ordinatis, ad Dominum migraſſe non dubitatur, Idibus Octobris. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexûs, & maximè pauperes doluerunt. Erat enim Pater Patriæ, ſerventiſſimus Juſtitiæ, indefeſſus Propugnator Sanctæ Eccleſiæ.* Ipſi a fœderatis Catholicarum & Pontificiarum partium Principibus ſubſtitutus eſt *Hermannus* Lotharingus, & anno 1082. die Protomartyri *Stephano* ſacrâ inauguratus.

Henrici III. vitia. — *Excommunicatio.* — *Exauctoratio.* — *Tranſlatio Imperii ad Rodulphum a Gregorio VII.* — *Rodulphus ab Henrico victus occumbit.* — *Ipſi a Fœderatis ſubſtituitur Hermannus.*

Interim *Henricus* Rex Urbi Romæ cum exercitu imminebat, ubi *Guibertum* ab Epiſcopis Mutinenſi & Ariminenſi juſſit coronari, circa Pentecoſten anno 1083. At a Romanis tunc temporis re-

Roma co-

…renatur a Guiberto, quem conſtituerat Antipapam.

repulſus, Tranſtyberinas occupare non valuit regiones. Anno verò ſequenti, magnam pecuniæ vim, quam ab *Alexio* Imperatore Orientis acceperat, ut in *Robertum Guiſchardum*, a quo fuerat cum centum & ſeptuaginta millibus ſuperatus, arma converteret, contra fidem Pacti & Jurisjurandi Religionem, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus expendit, cujus ope Lateranenſe Palatium Feria V. ante Dominicam Palmarum occupavit, cum Antipapa ſuo, a quo Imperii accepit Inſignia die Sancto Paſchatis. De rebus Romæ ab *Henrico* geſtis legenda ejus Epiſtola ad *Theodoricum* Virdunenſem Epiſcopum, in Hiſtoria Trevirenſi deſcripta, Tom. 12. *Spicilegii*, pag. 228.

A Roberto Guiſcardo Apuliæ Duce fugatur.

Poſt Kalendas Majas *Robertus Guiſchardus* Normannus Princeps Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ Dux, cum exercitu in Urbem advolans, perduelles coërcuit, Caſtra, civitateſque plurimas Pontificiæ ditionis Henricianis eripuit, ac *Gregorio VII.* reſtituit, *Henricum* in fugam dedit, ac in Germaniam quantocyus redire compulit. *Gregorio*, & ejus Succeſſore *Victore III.* defunctis, *Urbano II.* in Cathedra *S. Petri* ſedente, Saxones cum *Henrico* reconciliati, ipſum ut Regem ac Imperatorem legitimum coluere. Quamobrem ab iis in Lotharingiam ſecedere coactus eſt *Hermannus*, ubi e vita migravit anno 1088. Regni VII. Metiſque ſepultus eſt. Strenuam inter alios Eccleſiæ Romaniſque Pontificibus adversùs *Henricum* navarunt operam *Vuelpho* Dux, & *Mathildis* Magna Comitiſſa. Quorum partes *Conradus* Henrici filius contra Patrem adjuvit, a Mediolanenſi Archiepiſcopo Rex coronatus anno 1093. Quam ei dignitatem *Urbanus II.* anno 1095. confirmavit, cùm ſibi fidelitatem de vita, membris, & Romano Pontificatu juraſſet: illique coronam pollicitus eſt Imperii, ſalva Romanæ Eccleſiæ Juſtitia, & Statutis Apoſtolicis, maximè de Inveſtituris in ſpiritualibus Officiis a Laico non uſurpandis. Novo Regi filia *Rogerii* Siciliæ Ducis deſponſa eſt. Obiit *Conradus* Rex, *Henrici* filius perduellis, Florentiæ, anno milleſimo centeſimo-primo.

Henricus Imperatoris Filius in Patrem rebellis.

Henrico Imperatori, ſedatis anno 1103. Saxonum motibus, paceque in quadriennium conſtituta, ſpes affulgebat fortunæ lætioris, cùm *Henricus* filius ejus alter, permittente Deo, ut ejus in Eccleſiam ſuam injurias domeſticis armis ulciſceretur, adversùs ipſum Religionis ſpecie rebellavit, quibuſdam ex Orientali Francia, Alemannia & Bajoaria Principibus tractis in partes, anno 1105. Mox in Saxoniam properans, gentis Proceres univerſos ad voluntatem ſuam inclinavit. Eodem anno exeunte, circa Natale Domini, Imperii Principes Moguntiam congregati, ubi & Sedis Apoſtolicæ Legati adfuere, toties repetitum a Romanis Pontificibus in Imperatorem Anathema promulgantes, ipſum Regni Inſignia deponere ac filio reſignare compulerunt, a quo per fraudem comprehenſus, & in Caſtro quodam concluſus fuerat. Ita ſpoliatus, Leodium ſeceſſit, ubi ipſi quieto eſſe vix licuit perſequente filio. De calamitate ſua ſcripſit ad *Philippum* Regem Francorum, ejuſque auxilium imploravit. Scripſit etiam ad Germaniæ Epiſcopos & Principes, de vi ſibi illata cum ipſis expoſtulavit: Paratum ſe eſſe profeſſus eſt ad reverentiam & obedientiam Romano Pontifici exhibendam, & ad diſponendum de ſtatu Eccleſiæ, & honore Regni, conſilio *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis, ſpiritualis Patris ſui, aliorumque Religioſorum virorum. Proinde filium commonerent, ut a ſui infeſtatione ceſſaret, nec ipſi contra ſe auxilio eſſent. Quæ interpellatio ſi inutilis fuerit, Romanum Pontificem, & Sanctam univerſalem Romanam Sedem & Eccleſiam appellat. Legationem Patri deſtinavit *Henricus IV.* eique reſcripſit ex Principum ſententiâ, his verbis ,, Poſt inveteratam, id eſt, per annos circiter quadraginta diſciſſionem Imperii Romani, quæ tam divinas quàm humanas jam pene Leges abolevit, & exceptis mortibus omnimodis, ſacrilegiis, perjuriis, rapinis & incendiis, ipſum Regnum noſtrum non tantùm in ſolitudinem, ſed etiam ad apoſtaſiam Catholicæ fidei, ſive in ipſum Paganiſmum propemodum redegit, reſpiciente tandem ſuam Eccleſiam divina Clementia, nos ejuſdem Chriſti Sponſæ filii per Spiritum Sanctum in unitatem fidei æquanimes reſipuimus, ipſum incorrigibile ſchiſmatum illorum caput, Henricum ſcilicet dictum Imperatorem noſtrum, zelo Dei & Apoſtolicæ Fidei obedientiâ abdicavimus, Catholicum nobis licèt ipſius de ſemine natum Regem elegimus, Cujus Regni principium, ſui finem eſſe conſpiciens, etiam ipſe tamquam voluntarius, ſed ut jam ejus fatentur literæ, nimis invitus collaudavit, Regalia reddidit, filii curam cum Regno, noſtræ fidei lachrymando commiſit: de reliquo nullam ſe Regni pompam, ſed animæ potiùs ſuæ medelam ulteriùs affectaturum ſpopondit At nunc ecce priſtinis ſe reddens tergiverſationibus, præiudicium ſe paſſum per orbem terrarum conqueritur, Gallorum, Danorum, Anglorum, cœterarumque finitimarum gentium gladios cordibus noſtris infigere meditatur, ſuper illatis etiam injuriis recuperari ſibi juſtitiam precatur, conſiliis quoque noſtris amodo promptum ſe obedire pollicetur. Re autem vera ſolitis argumentis caſtra hæc Domini diſpergere, Chriſti exercitum exarmare conatur, & vineam Domini, quæ jam ſerò floreſcere cœpit, tam per ſe ſingularem utique ferum denuo depaſcere, quàm per vulpes illas, nimirum qui ſibi adhærent. peſtilentes homines, demoliri, ac per ſacrilegia Sacerdotum Belial anathemati recidivo reddere; imò Chriſtum jam iterum in Eccleſia ſua ſurgentem omnium cordibus, crucifigere meditatur. Quapropter placet tam Regi, quàm univerſis Regni Principibus, imò cuncto Exercitui orthodoxo, quo Senior idem, ne ulla ſibi pateat adversùs nos juſta querela, quacumque elegerit ſecuritate, quacumque maluerit ſtatione, coram præſenti Senatu ſimul & Populo cauſam ſuam agat, juſtitiam ſuſcipiat, juſtitiam & reddat, quatenus ab ortu Schiſmatis, omnibus ſeditionum cauſis, ac ſi nihil inde jam fuerit diffinitum, undique diſcuſſis, tam filio quàm patri ſua juſtitia reſpondeat. Eccleſiæ verò Regnique ſtatus, non (ut ipſe more ſuo proponit) poſt longas inducias, ſed impræſentiarum his controverſiis diremptis, vacillare deſinat. Has Epiſtolas refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum 1116. Legatur & *Hermannus* in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ *S. Martini Tornacenſis*, pag. 446. Tom. 12. *Spicilegii*.

Cui Pater inſignia Imperii reſignare cogitur.

Henrici III. obitus.

Interim Leodii obiit *Henricus* Senior, ſeptimo Idus Auguſti, anno ætatis quinquageſimo-quinto, cùm annos pene quinquaginta regnaſſet. Nullus fuit de ipſius morte luctus, imò communis lætitia. ut teſtatur Abbas Urſpergenſis, qui & corpus ejus *Henrici* filii conſenſu Spiram delatum, in lapideo ſarcophago, inſepultum extra Eccleſiam ſolido quinquennio remanſiſſe teſtatur: & a *Catholicis, id eſt, cunctis Beato Petro, ſuiſque Succeſſoribus, fidem & obedientiam lege Chriſtiana conſervantibus*, Archipiratam, Hæreſiarcham, & Apoſtatam appellatum; animarumque magis quàm corporum perſecutorem: utpote qui nec naturalibus, nec conſuetudinariis contentus ſceleribus, nova & a ſeculis inaudita, ideoque nonnulla incredibilia exer-

exercuiſſe infamabatur. Cœterùm neminem ſuis temporibus natu, ingenio, fortitudine, audacia, ſtatura etiam totaque elegantia corporis fuiſſe faſcibus imperialibus aptiorem, ſi in conflictu vitiorum homo non degeneraſſet, vel ſuccubuiſſet interior, aſſerit idem Abbas. Quæ decora Vitæ ejus Auctor, ſeu potiùs Panegyrici, Tom. I. Rerum Germaniæ *Urſticii* in Prœmio magis exaggerat, ejuſque præſertim in pauperes prædicat caritatem. *Non ante januam*, inquit, *ſed ante menſam ejus Lazarus jacuit: nec micas, ſed Regias delicias expectavit. In ipſa menſa famem & fœtorem ulceroſi non abhorruit, cum miniſter menſæ contra fœtentem nares corrugaret aut obſtiparet. In cubiculo ejus cæci, claudi, & diverſis morbis confecti jacebant: hos ipſemet excalceabat, hos collocabat, hos de nocte conſurgens tegebat, nec abhorrebat vel eius tactum, quem ægritudo compellerat uſque ad fœdidandum lectum: Iter ejus pauperes præcedebant, comitabantur, ſequebantur; quorum curam tametſi ſuis intimis commendaſſet, ipſemet tamen eos tamquam nulli commendatos curabat; ſed & per curtes ſuas uſquequaque ſtipendia pauperibus diſpoſuerat, quorum numerum & obitum ipſe ſcire voluit, ut & defuncti memoriam ageret, & in ejus locum alterum ſubrogatum noſſet. Sed quando ſterilitas anni famem induxit, multa millia paſcenda ſuſcepit. Imperavit mundo, pauperes illi: Mundus illi, pauperibus ipſe miniſtravit.* Hæc ſi non finxit, ſanè amplificavit Orator *Henrico III.* addictiſſimus. Quamquam homini in Schiſmate pertinaci, & Romanæ Eccleſiæ hoſti infenſiſſimo, eleemoſynæ minimè profuerint. Veriùs a bellica fortitudine laudatur quæ tam inſignis erat, ut bis ſexageſies ſignis collatis pugnaverit. Quæ de iſto Imperatore diximus, deflorata ſunt ex Lamberto Schafnaburgenſi, Mariano Scoto, Dodechino Abbate, Ottone Friſingenſi lib. 7. Bertoldo Conſtantienſi, ex Auctore Anonymo Vitæ ipſius ab Urſtitio editæ, ex Abbate Urſpergenſi, &c. Plura in Diſſertationibus dicemus.

Henrici III. Imperatoris dotes naturales.

Beneficentia in pauperes, quæ Schiſmatico non profuit.

Bellica fortitudo.

II. *Henricus* Regum Germaniæ eo nomine V. & IV. Imperator, Eccleſiæ, Regnique compoſitis in Germania rebus, Ungaris haud ſecundo Marte laceſſitis, habito triginta millium Equitum delectu in Italiam profectus eſt. Romam veniens *Paſchali II.* vim intulit, ab eoque Inveſtiturarum Privilegium extorſit, & imperii accepit Inſignia anno milleſimo centeſimo-undecimo. Ob ſtudium in illis retinendis pertinax, graviſſimum ipſum inter & *Paſchalem II.* eiuſque Succeſſores *Gelaſium II.*, cui *Burdinum* Antipapam oppoſuit, & *Calixtum II.* diſſidium exarſit, a quo excommunicatus, paternæ calamitatis exemplo rediit ad officium, & dimiſſis Inveſtituris, anno 1122. abſolutus eſt. Sed de his plura in Diſſertatione *De Inveſtituris*. Hollandos ſubegit, anno 1114. Mox comparato in *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum exercitu, ut *Henrico* Angliæ Regi, cuius *Mathildem* filiam duxerat, pro vindicanda Normannia opem ferret, Francorum ingenti exercitu ad congreſſum parato abſterritus, pedem retulit, ad frangendam Vvormatienſium rebellium converſus audaciam. Obiit Traiecti, Chriſtianis Sacramentis piè perceptis, 10. Kalendas Junii, anno 1125. Imperii 14. Acer ingenio, fortis, & audax, licèt parùm fœlix in præliis; at nimius in appetendis alienis, ab Urſpergenſi Abbate dicitur. Spiræ ſepultus eſt juxta patrem, cui, concedente demum *Paſchali II.* Sacerdotibus Germanis aſſerentibus ipſum peccatorum ſuorum pœnitentem obiiſſe, Chriſtiano ritu parentaverat. Quæ de *Henrico* V. diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi lib. 7. a cap. 13. ad 17. ex Dodechino Abbate, ex Sigeberto, & Roberto de Monte, ex Abbate Urſpergenſi, &c.

Henricus Quartus.

Ejus cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras.

ARTICULUS IV.

De Lothario II. & Conrado III.

I. HEnrico abſque liberis defuncto, Regnum in *Lotharium* Saxonum Ducem, invitum licèt ac repugnantem, Principum ſuffragiis tranſlatum eſt. Quem virum ſapientem & induſtrium, & Eccleſiaſtico juri devotum, præpotentem divitiis & victoriis, *Sigebertus*, prædicat. Adversùs ipſum rebellarunt *Fridericus*, & *Conradus*, Henrici Imperatoris ſororii. *Conradus*, cum exercitu ſuperatis Alpibus, a Mediolanenſibus ſuſceptus, & ab *Anſelmo* Archiepiſcopo Italiæ Rex Modoetiæ coronatus eſt, atque inde perluſtratâ Lombardiâ, civitates ad ſe pleraſque omnes traduxit. *Conradum* & *Fridericum* perduelles Principes diris devovit *Honorius II.* Pontifex Maximus. Archipræſulem Mediolanenſem exauctoravit. Lotharius *Innocentium II.* adversùs *Anacletum* Pſeudopontificem & *Rogerium* Siciliæ Ducem defendit, ducto in Italiam exercitu anno 1133. Quo Romæ ab eodem *Innocentio* Imperator coronatus eſt. Inde in Germaniam redux, *Fridericum* & *Conradum*, ſequeſtre *S. Bernardo* Clarevallenſi Abbate, in gratiam recepit. Poſt hæc Italiam ſecundâ expeditione petens, Campaniam, & Apuliam ſubegit, compulſo in fugam *Rogerio* tum Eccleſiæ hoſte. *Rainaldum* Apuliæ Ducem conſtituit. Orta eam ob rem contentio eſt Pontificem inter & Imperatorem, utroque Ducatum Apuliæ ſui eſſe Juris allegante. Controverſia hoc modo compoſita fuit, ut in tradendo Duci vexillo manum uterque adhiberet. Dum in Germaniam rediret *Lotharius*, Tridenti obiit anno 1138. Imperii VI. Regni XIII.

Lotharius.

His temporibus, *Inerius* Jus civile in meliorem ordinem redegit, nempe Inſtituta *Juſtiniani*, quæ principia ſunt & Introductio quædam Juris: Edicta Prætorum & Ædilium Curulium, quæ Digeſtis continentur, & Juri Civili firmamentum præſtant; Codicem, qui Imperatorum Leges complectitur: & Authenticas Conſtitutiones; quas ad ſupplementum & emendationem Juris *Juſtinianus* adjecit. Id verò operæ non navavit *Irnerius* jubente *Mathilde* Comitiſſa, ut ſcripſit Urſpergenſis Abbas, cùm illa ante *Lotharii* Imperium e vita migraſſet; ſed ipſius, ut par eſt credere, *Lotharii* juſſu, quem Lege lata ſanxiſſe ut ex uno Jure Civili Romano poſthac Judicia fierent, conſtans doctorum hominum monumentis eſt fama. Tunc Juris Civilis ſtudia majori diligentia, & fervore in Italiæ Gymnaſiis coli cœpere, ac Bononiæ præſertim, ubi maximo cum applauſu docuit *Irnerius*.

Jus civile ab Inerio Jureconſulto meliorem in formam redactum.

Pietatis non minùs quàm bellicæ virtutis laude inſignis fuit *Lotharius*, quem Urſpergenſis Abbas hoc exornat elogio: *Erat ſtrennus belli ductor, præcipuus in armis, providus in conſilio, terribilis inimicis Dei & Sanctæ Eccleſiæ, qui quamdiu vixit, totum Romanum Imperium titubare non potuit.* Ejuſdem pietatem his verbis prædicat *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. 125. *Quis tanti Imperatoris animum non admiretur? Sederat ad ſedandas diſſenſiones Fratrum in Capitulo, a prima diei hora uſque ad veſperam abſque cibo potuque perdurans, dum paci unitatique conſuleret: Nempe enim ſub Imperii chlamide cœleſti militabat Regi. Nam* [*ut ipſe teſtis ſum*] *in expeditione conſtitutus, ſummo diluculo Miſſam pro defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam poſtremo diei Miſſam audiebat. Demum viduis & orphanis cum Auguſta pedes lavans, tergebat crinibus & oſculabatur, cibumque illis ac potum largè diſtribuens, quæſtiones & oppreſſiones Eccleſiarum priùs relevans, ultimo in loco Imperium ponebat. Quamdiu verò in Caſſinenſi Clauſtro remoratus eſt, ita omnes officinas Monaſterii,*

Lotharii bellica virtus, & pietas.

vii, ut ſi Abbas vel Decanus, circuibat, ſcire cupiens quomodo quiſque ſub Beati Benedicti Magiſterio viveret: Factoque mane orans, Monaſterii Eccleſias nudis pedibus circuibat. Et hæc agens nunquam a conſortio Epiſcoporum & Abbatum avellebatur, & cum Sapientibus ſermocinatio ejus. Erat cæcorum baculus, eſurientium cibus, miſerorum ſpes, lugentium conſolatio, atque ita ſingulis eminebat virtutibus, ut omnes perfectè haberet. Sacerdotes honorabat, ut Patres: pauperes fovebat, ut filios: viduas, ut matres. Erat in orationibus pervigil, lachrymaſque creberrimas contriti cordis Deo offerebat. Quæ de *Lothario* Imperatore diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi, Lib. VII. a Cap. XVII. ad XXI. ex Petro Diacono Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Dodechino Abbate, Roberto de Monte, Abbate Urſpergenſi, Sigonio Lib. X. De Regno Italiæ; &c.

Conradus III.

II. Defuncto abſque filiis *Lothario Conradum* Friderici Sueviæ Ducis ac ſororis Henrici IV. Imperatoris filium, rejecto ob ſuperbiam *Henrico* Noricorum Duce, *Theoduino* S. R. E. Cardinali & Sedis Apoſtolicæ Legato præſente, & Summi Pontificis, Romani populi, urbiumque Italiæ aſſenſum promittente, plerique Principes habitis Confluentiæ Comitiis elegere; quem idem Legatus Aquiſgrani inauguravit. Frequentiora deinde Comitia Bambergæ indicta. Saxones, & *Richinza* Auguſta *Lotharii* vidua, Novo Regi ſe dedidere. Solus ex Principibus abſuit Dux *Henricus* Regalia apud ſe retinens Inſignia. Ipſi propterea dicta dies Ratiſponæ ad Feſtum Apoſtolorum *Petri & Pauli*, ubi promiſſis illectus, *Conrado* Inſignia reddidit: cùm Rege tamen minimè reconciliatus eſt. Tandem Principum quorundam judicio Herbipoli proſcriptus, ac in proximo Natali Domini habitis Goſlariæ Comitiis, Ducatu ſpoliatus eſt. Ad *Conradum* Romanorum Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam 183. *Bernardum* honorificè & amicè ſalutabat, querebatur quòd *Lothario* favisſet olim contra ipſum. Reſpondit cum reverentia ſanctus Abbas, & occaſione datâ Regem ad obſervantiam Sedis Apoſtolicæ hortatus eſt. *Querimonia Regis*, inquit, *noſtra ſunt, & maximè, illa, quàm dignanter expriſtis de invaſione Imperii. Regis dedecus, Regni diminutionem nunquam volui. Volentes odit anima mea. Legi quippe:* „ Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita „ ſit: *Et* qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi „ reſiſtit. “ *Quam tamen ſententiam cupio vos, & omnimodis moneo cuſtodire, in exhibenda reverentia Summæ & Apoſtolicæ Sedi, & Beati Petri Vicario, ſicut ipſam vobis vultis ab univerſo ſervari Imperio.* Interim *Reginaldo* mortuo, *Rogerius* Apuliam, Campaniamque recuperavit. Romanorum Arnaldiſtarum deſpexit Legationem *Conradus*, Sedis Apoſtolicæ Legatos honorificè ſuſcepit, florentiſſimo Urbis Clero collata priſcis ab Imperatoribus Privilegia confirmavit. Ad eumdem Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam CCXLIV. quâ ipſum hortatus eſt ad defenſionem Auctoritatis Pontificiæ contra rebelles Romanos. Tunc in Cathedra *Sancti Petri* ſedebat *Eugenius III.* adversùs quem perduellis Arnaldiſtarum factio populum concitaverat. Docet quàm arcta eſſe debeat Imperii & Sacerdotii concordia, quàm ſtudioſa conſenſio. *Non veniat*, inquit, *anima mea in conſilium eorum qui dicunt, vel Imperio pacem & libertatem Eccleſiarum, vel Eccleſiis proſperitatem & exaltationem Imperii nocituram. Non enim utriuſque inſtitutor Deus in deſtructionem ea connexuit, ſed in ædificationem.... Quò ignobilior atque abjectior, tantò liberior ſum ad loquendum quod caritas ſuggerit. Unde & adhuc addo in eadem inſipientia mea: Si quis aliud quàm locutus ſum vobis [quod non credimus] ſuadere conabitur, is profectò aut non diligit Regem, aut parum intelligit quid Regiam deceat Majeſtatem: aut certè quæ ſua ſunt quærit, & non valde, quæ vel Dei, vel Regis ſunt, curare convincitur.* Eodem hortante *S. Bernardo* Crucis inſigni ſumpto, Hieroſolyma cum exercitu profectus eſt, rebuſque infœliciter geſtis in Italiam rediit, inito fœdere cum *Manuële* Græcorum Imperatore adversùs *Rogerium* Siciliæ Regem. Obiit Bambergæ anno 1152. XV. Kalendas Martii Regni XIII. non ſine ſuſpicione veneni a Medicis Italis a *Rogerio* Siculo ſubmiſſis propinati. Coronam Imperii non accepit, quòd Italia & Roma ipſa bellis civilibus arderent: ſed in proximo coronandus erat, niſi Deus ipſum ad meliorem coronam vocaſſet. Filios duos ex conjuge ſuſceperat; *Henricum*, quem Principum conſenſu Regem creaverat, & *Fridericum*. Henricus biennio defunctus eſt ante patrem. *Fridericum* minorennem nepoti *Friderico* Suevorum Duci, quem approbantibus Principibus Succeſſorem dixit, commendavit. De *Conrado III.* legendi Otto Friſingenſis Lib. VII. Chronicorum Cap. XXII. & ſequentibus, & Lib. I. de Geſtis Friderici; Dodechinus Abbas, Robertus de Monte, Abbas Urſpergenſis, Sigonius Lib. XI. *de Regno Italiæ*, &c.

S. Bernardi litteræ ad Eum ſcriptæ.

ARTICULUS V.

De Friderico I.

FRidericus I. dictus *Ænobardus*, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum a Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, Legationem miſit ad *Eugenium III.* Pontificem Maximum, & cum ipſo concordiam iniit. Pacti conditiones fuere ut pacem cum Romanis, & cum *Rogerio* Siciliæ Rege, ſine conſenſu Romani Pontificis non faceret: Ut Romanos Pontifici ſubjugaret: Ut honorem Papatus, & Regalia *Beati Petri* tueretur, & ad eorum, quæ direpta fuerant recuperationem, præberet auxilium: Græcorum Imperatori nullam in Italia terram concederet: ſi quam invaderet, ipſum ejicere totis Regni viribus niteretur. Pontifex verò Regem coleret, Imperatorem coronaret, ejus hoſtes ad ſatisfactionem compelleret, armiſque ſpiritualibus feriret.

Friderici I. expeditio in Italiam.

Anno 1155. profectus in Italiam *Fridericus* Terdonam expugnavit, direptiones dedit, igne delevit, civibus vita ac libertate donatis. Inde Papiam progreſſus, Regni Italiæ coronam accepit. Ab *Hadriano IV.* Pontifice Maximo Romæ ſummo cum honore ſuſceptus, Imperator coronatus eſt. Perduelles Romanos compreſſit, magnâ ipſorum clade. *Arnaldum* turbarum incentorem vinctum ad Pontificem & Cardinales duci juſſit, a quibus Eccleſiaſtico Judicio damnatus, Urbis Præfecto traditus eſt. Româ Spoletum perrexit Imperator, civitatem rebellem, turribus munitam pene centum. Quam ſex horis, vi cepit, igne videlicet ac gladio; & infinitis ſpoliis acceptis, pluribus igne conſumptis, funditus deſtruxit. Inde Anconam divertens, *Palæologum* Græcorum Principem, & Oratores Imperatoris *Manuëlis* obvios habuit, qui ipſum rogarunt magnâ pecuniæ vi oblatâ, ut in Apuliam arma convertens, *Vuillelmum* Siciliæ Regem, utriuſque hoſtem Imperii contereret. *Fridericus* re cum Principibus communicata, fatigatum & imminutum exercitum in Germaniam reducere maluit, quàm novi belli aleæ exponere. *Palæologus* cum ſuis copiis in Apuliam deſcendit, Barium occupavit, munitionem diruit; ſed ejus morte Græcorum conatus diſſi-

pati

pati ſunt, ſpes præciſę. *Vuillelmus* enim Siciliæ Rex congregato exercitu in ipſos irruit, & paucis captis, cœteris occiſis omnem pecuniam aſportavit. Italicæ iſtius expeditionis Hiſtoriam ex Epiſtolâ *Friderici I.* ad Patruum ſuum *Ottonem* Friſingenſem Epiſcopum & ex ipſius *Ottonis* Libro II. *De Geſtis Friderici* excerpſimus.

Friderici cum Romanis Pontificibus pertinax diſſidium.

Anno 1157. adversùs Polonos movit *Fridericus*, iiſque debellatis, *Boleſlaum* Ducem in deditionem recepit. Magna huc uſque fuit apud omnes gloria: ſed violata Eccleſiæ concordia, & pertinax cum Romanis Pontificibus, *Hadriano IV. Alexandro III.* cui Antipapam *Octavianum* oppoſuit *Lucio III. & Urbano III.* diſſidium omnem ejus lucem ſplendoremque infuſcavit. De his porro diſſidiis legenda, quæ ſcripſimus Cap. II. Articulis VIII. IX. X. & XI. & in Diſſertatione de Concilio Lateranenſi Tertio, Oecumenico XI. ſub *Alexandro III.* Mediolanenſes, Brixienſes, Cremenſeſque rebellantes contudit *Fridericus*, eorum urbibus agriſque vaſtatis anno 1162. Tandem pravè geſtorum pœnitentia ductus bellum Saladino ob Hieroſolyma ab illius tyrannide eripienda indixit, & accepto ab *Henrico* Epiſcopo Albanenſi, S. R. E. Cardinali, Crucis inſigni, cum ingenti exercitu in Orientem profectus eſt, anno 1189. Multis ibi fortiter præclarèque geſtis, de quibus Anonymi Epiſtola poſt *Radevici* Hiſtoriam edita legenda eſt, in fluvio quodam per æſtivos calores corpus abluens atque refrigerans, undæ torrente abreptus, naufragium fecit, anno milleſimo centeſimo nonageſimo, Regni trigeſimo octavo, Imperii trigeſimò-quinto. Præter *Ottonem Friſingenſem*, de Geſtis *Friderici* legendi ſunt *Radevicus* Canonicus Friſingenſis, *Otto a Sancto Blaſio*, *Dodechinus*, *Robertus de Monte*, & Urſpergenſis, Abbates; *Gotfridus Viterbienſis*, Chronicorum parte 17. *Sigonius*, de Regno Italiæ, Lib. 12. 13. 14. & 15. Hujus Imperatoris elogium *Radevicus* Capite poſtremo Libri II. ſcripſit in quo hæc animadverſione digna: *Antelucanos Baſilicarum & Sacerdotum fuerum cœtus, aut ſolus, aut minimo comitatu expetit, eoſque tam grandi ſedulitate veneratur, ut omnibus Italis erga Epiſcopos & Cleros ſervandi honorem & reverentiam, ipſe formam & exemplum tribuerit. Officiis Divinis tantam prabet venerationem, ut omnem horam quæ coram ipſo Deo pſallitur, competenti veneretur ſilentio, nec ullus interim eum audeat de quolibet ſollicitare negotio. Peractis votis & poſt Miſſarum ſolemnia divinis conſignatis Reliquiis mane reliquum curæ Regni adminiſtrandi deputat . . . Erga familiares ſuos in proferendo alloquio non minax, nec in admittendo conſilio ſpernax, nec in reatu inveſtigando perſequax, Scripturas & Antiquorum Geſta ſedulò perquirit, Eleemoſynas in miniſterio pauperum plerumque ipſe manu ſuâ diſtribuit. Pecuniarum ſuarum decimam Eccleſiis & Monaſteriis fideliter dividit.*

Bellum ſacrum animo Pœnitente ſuſceptum. — *Obitus.* — *Elogium Friderici I.*

ARTICULUS VI.

De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis.

Henricus V.

I. HEnricus *V. Friderici I.* filius, Regni conſors factus a patre, *Conſtantiam* Rogerii primi Siciliæ Regis filiam, pacta cum *Vuillelmo* Siciliæ Rege pace, uxorem obtinuit. Imperii coronam a *Celeſtino III.* Pontifice Maximo conſecutus eſt, anno milleſimo centeſimo nonageſimo-primo. Mortuo interim abſque liberis *Vuillelmo* Siciliæ Rege, Regni hereditas ad *Henricum* Imperatorem per *Conſtantiam Auguſtam* devoluta eſt, pro ut dotalibus tabulis pactum erat; Siculi Germanorum dominationem metuentes, *Tancredum* Rogerii Ducis Calabriæ filium, Rogerii Regis nepotem, ex concubina ſuſceptum, Regem creant, favente Celeſtino III. *Henricus* indicto bello Regnum repetit, Salernum expugnat, Neapolim invadit: & mortuo poſt biennium *Tancredo*, ejuſque filio, Apulis, Calabriſque in fidem receptis, in Siculos pariter deditos, violatâ pactorum fide omne genus immanitatis exercet. *Richardum* Angliæ Regem e bello ſacro redeuntem & a *Leopoldo* Auſtriæ Duce Viennæ interceptum ad ſeque miſſum, tyrannicè detinuit, magnamque ab eo pecuniæ vim redimendæ gratiâ libertatis extorſit. Quamobrem ipſum anathemate feriit *Celeſtinus III.* Sacram expeditionem promovit, ſcelus ut expiaret, teſte *Vuillelmo Neuburgenſi* Lib. V. *De Rebus Anglicis*, Cap. XX. Anno 1197. Meſſanæ pœnitens obiit, pio condito Teſtamento, & Anglorum Regi extortam pecuniam, Romanæ Eccleſiæ ereptas a ſe ſuiſque Prædeceſſoribus ditiones reſtitui juſſit: Quod executioni mandatum eſt.

Regni Siciliæ hereditatem bello vindicat. — *Henrici V. obitus.*

Contentio de Imperio inter Philippum Henrici fratrem, & Ottonem Saxoniæ Ducem.

II. Defuncto *Henrico*, de Regno inter ſe decertarunt *Philippus* ejus Frater, & *Otto* Saxoniæ Dux, *Friderico* Henrici filio adhuc in cunis vagiente, & ad Regni ſucceſſionem a Germanis Principibus nihilominus deſtinato. *Philippo* Rex Franciæ, *Ottoni* Innocentius III. Pontifex Maximus, & Rex Angliæ favebant. *Richardi* Regis Anglorum ad *Innocentium* pro Ottone ſuo nepote literas, quibus egregia ſua erga Eccleſiam ſtudia, parentis *Ottonis* ac Majorum merita; contra a *Philippo* Suevo ac Progenitoribus incuſſas Sedi Apoſtolicæ injurias & damna propoſuit, exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1198. Primis electus Comitiis non fuit *Otto*, ſed electo *Philippo*, qui ob invaſum Eccleſiæ patrimonium excommunicatus fuerat, pars Principum Regem creaverat *Bertolphum* Zaringiæ Ducem. At ille potentiam *Philippi* veritus jure ſuo ceſſerat, undecim millibus marcarum ac Ducatu ab ipſo acceptis. Rei tam indignæ fama ad Principes delata, *Ottonem* ipſi in *Bertolphi* locum elegere, qui ab *Adolpho* Colonienſi Archiepiſcopo Aquiſgrani coronatus eſt. *Philippus* in communionem reſtitui ſupplex poſtulaverat, ac *Innocentio* Romano Pontifici promiſerat ſe facturum ſatis. Legatos miſit in Germaniam Pontifex, qui ipſum his conditionibus abſolverent, ut Archiepiſcopum Salernitanum, quem in carcere detinebat, libertate donaret, ac Eccleſiæ ſe pariturum præſtito Sacramento confirmaret. Archipræſulem e carcere quidem eduxit: ſed Eccleſiæ terras, quarum ob invaſionem fuerat excommunicatus, non reſtituit, nec ad reſtitutionem cautione aut Sacramento ſe devinxit. A Sutrino tamen Epiſcopo Legationis Apoſtolicæ prævaricatore furtivam obtinuit abſolutionem. Id ex Auctore coævo Vitæ *Innocentii III.* diſcimus. Controverſiæ de Imperio exortæ cognitionem ac finitivum Judicium Sedi Apoſtolicæ vindicavit *Innocentius III.* in idque ſtudiis omnibus incubuit ut Germani eum Regem reciperent, cujus electionem Sedes Apoſtolica approbaret. Id ex ipſius Literis ad Archiepiſcopum Moguntinum, & Epiſcopum Sabinenſem, aliiſque ad univerſos Germaniæ Principes datis certum eſt, quas exhibet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1199. Miſit interim *Philippus* Oratores ad *Innocentium* ut illius gratiam ſibi conciliaret, eumque inclinaret ad electionem ſuam confirmandam. Reſpondit Pontifex, jampridem ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe recurrendum, ad quam negotium iſtud *principaliter & finaliter* pertinebat. Principaliter, *quia ipſa tranſtulit Imperium ab Oriente in Occidentem:*

ſua-

ſpiritualiter, quia ipſa concedit coronam Imperii. Cæterùm ſe maturiùs ea de re cum Fratribus deliberaturum.

Idem Pontifex *Conſtantiæ* Imperatrici Henrici V. viduæ, & filio *Friderico*, Regni Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Capuani Principatus Inveſtituram contulit, eâ lege, ut hominium Sedi Apoſtolicæ præſtarent, certumque cenſum ſingulis annis perſolverent. Qua de re legenda eſt *Innocentii* Epiſtola CCCCVIII. Libri I. anno 1198. ſcripta. Eodem anno, die 27. Novembris, diem ſuum obiit *Conſtantia* Imperatrix, & ſupremæ voluntatis tabulis Romanum Pontificem *Friderici* Regis tutorem, & *Balium* ſeu Moderatorem Siciliæ deſignavit, triginta millia tarenorum, quod monetæ erat genus, ex Regis Siculi redditibus pro Regni defenſione attribuit; Filium verò Archiepiſcopis Panormitano, Montis Regalis, & Capuano, necnon *Gualterio* Cancellario commiſit educandum. Pontifex curas ſuas ad moderandam Legatorum operâ Siciliam contulit, ac *Marcualdum* Tyrannum anathemate & piorum armis contrivit, anno 1199.

CAPUT X.

De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Roberto Rege.

ROberto Regi pacatiſſimum Regnum fuit: Bellum unicum pro Burgundiæ Ducatu vindicando, quem Dux *Henricus* in ipſius Regis nepotis ſui legitimique heredis injuriam *Vuillelmo* privigno teſtamento reliquerat. Favebat Vuillelmo *Landricus* Nivernenſis Comes. Utrumque domuit *Robertus*, Richardo III. Normannorum Duce ſuppetias ferente. *Leothericum* Senonenſem Archiepiſcopum, pro quibuſdam cauſis probationem per Corpus & Sanguinem Chriſti quærentem, acerrimis literis objurgavit, eique periculum honoris minatus eſt, niſi reſipiſceret. *Cùm ſit tibi nomen ſcientiæ* (inquit) *miror quâ ratione quæſitis pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini: & cùm hoc ſit quod a dante Sacerdote dicitur*, „Corpus Domini „noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, *cur tu temerario ore & polluto dicas:* Si dignus es, accipe: *Cùm ſit nullus qui habeatur dignus? Jurans Domini fidem Princeps Dei, Privaberis* (inquit) *honore Pontificis, niſi ab his reſipueris*. Ita refert *Helgaldus* Floriacenſis. Catholicæ Fidei vindex fuit acerrimus: cujus integritatem cùm *Liſoius* & *Stephanus* novi Manichæi depravaſſent, eos cum pravitatis hæreticæ conſciis Aurelianis igne damnavit. Chriſtianæ manſuetudinis & caritatis eximia dedit exempla. Duodecim viros conjurationis in Sacram ſuam Perſonam convictos triduo ante Paſcha, juſſit ipſa die Sacroſanctæ Dominicæ Reſurrectionis Communione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti donari, & Regalibus epulis recreari. Sequenti die quæſtione habitâ, capite damnati ſunt. At ipſos abſolvit Rex manſuetiſſimus, dicens, *Non debere damnari, qui fuerant præmuniti cibo potuque cœleſti*. Nuſquam abſque pauperibus erat Chriſtianiſſimus *Robertus*. Duodecim pauperes domeſticos habebat, qui ipſum quòcumque iret, aſellis vecti præcedebant. Hoc Sancti Regis Satellitium. Mille in Regiis urbibus & caſtris, ſcilicet Pariſiis, Sylvanectis, Aurelianis, Divione, Autiſiodoro, Avalone, Meleduno, Stampis, alibi, Quadrageſimali tempeſtate ducentis quotidie panem piſces ac vinum ſubminiſtrari curabat. In Cœna Domini trecentis propriâ manu panem, legumina, piſces, ac denarios flexis genibus, hora tertia viritim diſtribuebat. Selectis centum pauperibus Clericis uberiorem hora ſexta erogabat eleemoſynam. Cùm a menſa ſurrexiſſet, poſitis Regalibus veſtimentis, cilicio indutus, pauperum pedes pietate & humilitate admirabili abluebat. Sacras ædes & Monaſteria ingenti numero a fundamentis erexit, de quibus legendus *Helgaldus* in ejus *Vita*. In Dei laudibus erat aſſiduus. Sacros quoſdam Hymnos compoſuit, & inter alios Proſam, *Veni Sancte Spiritus*. Juſtitiæ paciſque fructus ſub Piiſſimo *Rege Roberto* Galli decerpſerunt ac deguſtarunt. Regiam Domum turbavit *Conſtantia* ſuperba mulier. Ex ipſa filios quatuor ſuſcepit *Robertus*, *Hugonem*, *Henricum*, *Odonem*, & *Robertum*, necnon & filiam nomine *Adelaidem*. Hugo, quem in Regni conſortium aſciverat, quique ſpes tantas de ſe excitabat, ut jam *Magnus* appellaretur, obiit anno 1025. & Compendii ad *Sancti Cornelii* ſepultus eſt. Regem ac Reginam graviſſimo ob ejus mortem mœrore confectos conſolatus eſt his verbis *Sanctus Vuillelmus* Abbas *Sancti Benigni* Divionenſis, referente *Glabro Rodulpho* in ejus Vita: *Non infelices vos putare debetis, quòd talem amiſiſtis: Quin potiùs fœlices valde, quia talem habere meruiſtis. Ego ex ullo hominum gradu non tam pauciſſimos ſalvos futuros æſtimo, ſicut & Regum*. Qui cùm attoniti reſponderent, Cur hoc dicis, Pater? Reſpondit: *Non audiſtis ſacer Canon quomodo refert, vix tres de triginta Regibus bonos extitiſſe? Idcirco ceſſate quaſo flere Juvenem flere mortuum: ſed potiùs congratulamini ei, ſicut requieti datum & a malis liberatum*. Trium filiorum ſuperſtitum majorem natu *Henricum* ſucceſſorem dixit *Robertus* eique coronam impoſuit anno 1027. repugnante *Conſtantia* Regina, quæ natu minorem *Robertum* volebat anteponi.

Per hæc tempora quæſtiones quaſdam in Synodis Epiſcoporum diſceptatas refert *Glaber Rodulphus* Lib. 3. Cap. 3. Primam de jejuniis inter Aſcenſionem Domini & Pentecoſten a pleriſque Fidelium obſervatis, ad quæ neminem imperio Sacerdotum adſtringendum, præterquam Sabbatho Pentecoſtes, ſancitum fuit. Altera quæſtio fuit de Hymno *Te Deum laudamus*, quem Adventus & Quadrageſimæ tempeſtate Monachi contra Romanæ Eccleſiæ morem decantabant. Qui cùm *Sancti Benedicti* inſtitutione Ritum ſuum tuerentur, ſuus illis uſus permiſſus eſt. Tertia quæſtio fuit de celebratione Annuntiationis Beatæ Virginis XV. Kalendas Januarii, Hiſpanienſis Eccleſiæ ritu. Prævaluit verò Eccleſiæ Romanæ, Gallicanæ, ac cœterarum conſuetudo die 25. Martii illam Solemnitatem celebrantium, quæ etiam cœleſti viſo Cluniaci confirmata eſt.

Obiit ſanctitate & miraculis clarus *Robertus* Rex anno Chriſti milleſimo trigeſimo primo, decimo tertio Kal. Auguſti, quem calculum variis Monumentis confirmant Viri Eruditi *P. Ægidius Laccari* S. J. in Diſſertatione de morte *Roberti* Regis & Dom. *Mabillonius* Lib. II. *De Re Diplomatica*. Ad annum 1033. *Roberti* Regis obitum differunt *Baronius* & *Petavius*, freti *Helgaldi* teſtimonio, qui cum eclipſi illius anni ejus obitum componit. Sed nonniſi recapitulatione quadam hæc duo ab *Helgaldo* ſimul commemorari compertum eſt, cùm ſcribat *Robertum* obdormiviſſe in Do-

Roberti Regis pium pro fide & Religione Catholica ſtudium.

Roberti Regis manſuetudo & caritas.

S. Benigni Abbatis Divionenſis verba Regibus terribilia.

Quæſtiones in Synodis diſceptatæ.

Roberti Regis ſanctitas.

Domino *XIII. Kalendas Auguſti*, *luceſcente aurora diei tertiæ Sabbathi*, id eſt, die Martis, quæ dies cum XIII. Calendas Auguſti ſeu 20. Julii, non anno 1033. ſed 1031. concurrebat. Nec *Baronii* Epochæ robur majus accedit ex *Glabri Rodulphi* teſtimonio, ejuſdem Regis obitum ad annum 1033. referentis. In Chronologia enim haud ſemel lapſum *Glabrum*, certum eſt: Cum hoc ipſo anno *Fulberti* Carnotenſis Epiſcopi, & *Benedicti* Papæ mortem conſignet; quamvis *Fulbertus* anno 1029. obierit. Anno verò 1033. *Joannes XIX.* Papa, non *Benedictus* e vivis exceſſerit. *Roberti* Regis corpus Meloduno, ubi obierat, in *S. Dionyſii* Baſilicam illatum eſt. Annos vixit ſexaginta & unum, regnavit 45. & ſex menſes: Novem ſcilicet annos & dimidium cum *Hugone* patre, triginta quatuor ab ejus obitu. Quod hodie viſitur Monumentum cum effigie & hoc titulo, *Robertus Rex*, poſitum ſtatim non fuiſſe colligitur ex his *Hildegaldi* Floriacenſis verbis: *Inter alia unum quiddam doloris nobis hoc affert, quòd talis ac tantus vir ſine titulo ornati lapidis, ſine nomine, ſine literis jacet, cujus in toto terrarum orbe gloria & memoria in benedictione eſt.* In ejus funere a ſubditis acclamatum eſt: *Roberto Imperante & Regente, ſecuri viximus, neminem timuimus. Patri Pio, Patri Senatus, Patri omnium bonorum, fœlix anima & ſalus, fœlix ad ſuperna aſcenſus, fœlix cum Chriſto Rege Regum per ſæcula cohabitatio.* Hoc ipſum elogium exornat Helgaldus: *Ei indeſinenter adhæſit Eccleſiaſticus, & ſibi ſemper amabilis Monaſticus ordo.... Sermocinans quis cum eo, non eſt lætificatus gaudio magno? Pacem quis deſiderans, in ejus conſpectu non abhorruit iram? Vultûs ſui præſentiam aſpiciens, quis non eſt oblitus dolor? Orationibus ejus quis Monachorum non habuit requiem, & non eſt amatus, dilectus, & veneratus? Ejus ſanctiſſimâ admonitione, quis Clericorum non fuit amator caſtimoniæ? Ipſius amicabilia verba, quibus non fuerunt medicamina? Aſpectus ejus quibus non profuit inſipientibus ut virga? Oculos ejus humiles quis aſpiciens, non eſt meditatus cæleſtia? Pauper & eſuriens quis non ſatiatus ab ejus receſſit menſa? Vidua & pauperes ad exemplum bonæ Dorcadis non ab eo datas oſtenderunt veſtes? Omnis miſerorum multitudo non eum patrem & nutritium inclamavit?.... Non fuit ei ſimilis poſt Sanctum David de cunctis Regibus terræ, in Sanctis virtutibus, humilitate, miſericordiâ, pietate & caritate: quia ſemper adhæſit Domino, & non receſſit a mandatis ejus corde perfecto.* Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 87. *Robertum* Regem *Sanctum Patrem*; eumdem *Vuillelmus* Aquitaniæ Dux in Charta pro Cœnobio Burgulienſi *Theoſophum* appellat. Varia pro variis Eccleſiis & Monaſteriis Diplomata edidit ac Præcepta, pro Foſſatenſi, pro Autiſſidorenſi *Sancti Germani*, pro Latiniacenſis * reſtauratione, pro Compendienſi, cui prædium dedit prope Vermeriam. Edita ſunt a Domno *Mabillonio* Lib. VI. *De Re Diplomatica*.

Roberti Regis elogium.

Bourgucil.

* Lagny.

ARTICULUS II.

De Henrico I. & Philippo I.

I. HEnricus Rex *Conſtantiam* matrem expertus eſt adverſariam, quæ nimirum urbes quaſdam & caſtra occupaverat, & multos Franciæ ac Burgundiæ Proceres ſibi devinxerat, ut *Robertum* quem Burgundiæ Ducem creaverat *Henricus*, eo exauctorato in ſolium eveheret. Sed inquietæ mulieris conatus repreſſit, *Roberti* Normannorum Ducis auxilio. *Odonis* Carnotenſis Comitis rebelles filios *Theobaldum* & *Stephanum*, qui *Odonem* Regis fratrem ſpe Regni deluſum ſollicitabant, per *Gotfredum* Andegavenſium Comitem vicit, Fratremque Aurelianis in cuſtodiam tradidit. *Vuillelmum Nothum*, Richardi Normannorum Ducis filium, quem pater fidei ſuæ commendaverat, tuitus eſt, & Normannorum millibus triginta fuſis, cùm ipſe tria duntaxat millia in exercitu haberet, gentem pertinacem ad parendum ipſi compulit. Ex *Anna* Ruſſorum Regis filia, quam duxerat uxorem, tres filios ſuſcepit, *Philippum*, *Robertum*, & *Hugonem*. Anno ſexageſimo ſupra milleſimum habitis Lutetiæ Pariſiorum Comitiis, conſilium ſuum, de filio primogenito *Philippo* in Regem promovendo Proceribus expoſuit. Cùm id omnes laudaſſent, ſeque juriſjurandi religione ad fidelitatem ipſi ſervandam obſtrinxiſſent, Rex Lutetiâ Remos profectus, ipſos ad ſolemnem ejus inaugurationem eò vocavit. Ipſum hoc ritu a *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo unctum teſtatur Formula vetus ex MS. Codice Petaviano edita a *Franciſco Ducheſnio* Tom. IV. pag. 161. *Inchoata Miſſa, antequam Epiſtola legeretur, Domnus Archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei Fidem Catholicam: ſciſcitans ab eo utrùm hanc crederet, & defendere vellet. Quo annuente, delata eſt ejus Profeſſio: quam accipiens, ipſe legit, dum adhuc ſeptennis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem Profeſſio hæc: Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus Rex Francorum, in die Ordinationis meæ promitto coram Deo & Sanctis ejus, quòd unicuique de vobis commiſſis Canonicum, Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam conſervabo: & defenſionem, quantùm potuero, adjuvante Domino, exhibebo, ſicut Rex in ſuo Regno, unicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet. Populo quoque nobis credito me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtrâ auctoritate conceſſurum. Qua completa, poſuit eam in manus Archiepiſcopi. Accipiens Archiepiſcopus Baculum Sancti Remigii, diſſeruit quomodo pertineat ad eum electio Regis ex quo S. Remigius HLudovicum Regem baptizavit & conſecravit...... Tunc annuente Patre ejus Henrico, elegit eum in Regem.* Aderant honoris & amoris gratiâ Sedis Apoſtolicæ Legati: quamvis abſque Romani Pontificis nutu Reges Francorum inaugurari poſſint (ut ea in Formula notatum eſt) Epiſcopi viginti-duo, Abbates ac Proceres quamplurimi. Ab omnibus acclamatum eſt: *Laudamus*, *Volumus*, *Fiat*. Paulò poſt obiit *Henricus* Vitriaci prope Lutetiam, annis Regni ab obitu patris viginti-tribus completis, ætatis quinquageſimo quarto, bellicoſus ac religioſus Princeps. Baſilica *S. Martini a Campis* Henricum I. fundatorem agnoſcit. In ea conſtituit Clericos, quibus ob pravos mores pulſis, *Philippus I.* Monachos Cluniacenſis Congregationis ibi collocavit.

Bellum Normannicum.

Rex Henricus Philippum filium Regem inaugurari jubet.

Ritus antiquus Regia Conſecrationis.

Henrico I. regnante obiit *Fulco* Senior Comes Andegavenſis, anno circiter 1040. *Gaufredo* filio, cui *Martello* cognomen, vivens Principatu ceſſerat. Ille ſuperbè in Patrem, inhumanè in ſubditos ſe gerens, Comitatum faſceſque deponere juſſus, arma in Patrem ſumere auſus eſt. *Fulco* filium inſolentem adeo infregit, ut per aliquot milliaria ſellam dorſo vehens, pronum ſe cum ſarcina ad ejus pedes abjiceret. Senex pede jacentem pulſans, & ictum terque quaterque ingeminans, id reſponſi a magnanimo Juvene tulit: *Tibi, Pater! ſoli quia Pater es, victus; cæteris omnibus invictus ſum.* Quo mollitus reſponſo, gratiam illi ſuam ac Principatum reſtituit. Eodem anno Hieroſolyma pœnitentiæ & pietatis motu profectus eſt, ubi a duobus ſervis Sacramento adactis, ut quod juberet, facerent per publicum ad ſepulchrum Domini nudus tractus eſt. Alter reſtem ligneum collo ejus intorſerat, alter flagellis terga exſpoliati urgebat: Quod ille opprobrium

Fulco Senior Comes Andegavenſis.

Fulconis Comitis Hieroſolymitana peregrinatio & pœnitentia.

ac

ac vulnera ſponte paſſus, ad Deum clamabat: *Accipe, Domine, miſerum Fulconem, perjurum tuum, fugitivum tuum; confeſſam dignare animam meam, Domine Jeſu Chriſte.* Ita refert Vvillelmus *Malmesburienſis*, Lib. 3. *De Geſtis Regum Angliæ.*

In Catalania.

Cap. 104.

Anno 5. *Henrici* Regis habitum Epiſcoporum Conventum, quo Monaſterio Coxanenſi Eccleſia *Sanctæ Mariæ Inter-ambas aquas* confirmata eſt, ejuſque loci immunitas conſtituta, diſcimus ex Monumento edito a *P. Mabillonio* Lib. 6. *De Re Diplomatica.* Ejuſdem Regis Placitum pro Cœnobio *S. Medardi* adversùs *Kubertum* Codiciacenſem, Cap. 155. ejuſdem libri legere eſt.

Philippus I.

II. *Philippo* Regi, ſeptenni puero, *Henricus* Pater tutorem dedit ac Regni Moderatorem *Balduinum* Comitem Flandriæ, Principem integerrimum. Is Vvaſcones a ſe alienos, & ad defectionem pronos, conſilio & arte magis quàm armis coërcuit, ac Regi ſibique devinxit, ductis in Vvaſconiam copiis, quaſi Pyrenæum tranſmiſſuris, belli in Saracenos Hiſpaniam infeſtantes gerendi ſimulatione. *Richildis* Comitiſſæ Hannoviæ, & filiorum ejus ad Flandriæ Comitatum Jura *Philippus* Rex armis tuenda ſuſcepit; ſed re infœliciter geſtâ ipſorum partes reliquit, & *Roberto* favit puerorum Principum patruo, qui *Richildis* rebus profligatis, Comes Flandriæ ſalutatus eſt. Inter *Gaufridum Barbatum*, Andegavenſium Comitem & *Fulconem* fratrem cognomento *Asperum*, Comitem Vvaſtinetenſium orto diſſidio, *Fulco* inito cum Rege fœdere, ei Vvaſtineto ceſſit, ne fratri, cui bellum inferebat, in auxilium veniret. Armis ſuperior evaſit *Aſper*, Barbatum cepit, in perpetuam cuſtodiam tradidit. *Philippus* Rex diſſimulationis minimè Regiæ mercedem accepit Vvaſtinetum.

Philippi I. matrimonium.

Bertham repudiat uxorem. Bertradam ſuperducit.

Bertham, *Florentii* Hollandiæ Comitis filiam, in matrimonium duxit, ex qua *Ludovicum* genuit & *Conſtantiam*. Ipſi deinde repudium renuntiavit, affinitatem cauſatus. Poſtmodum *Bertradam* Fulconis Andegavenſium Comitis uxorem, conſanguinitate ſibi junctam, rapuit, & in uxorem aſſumpſit, quibuſdam Epiſcopis approbantibus, quibus Regis favor divinis Eccleſiaſticiſque legibus erat antiquior. *Yvo Carnotenſis*, & alii priſcæ integritatis Antiſtites nuptias inceſtas & adulteras palam improbarunt & earum celebritati intereſſe recuſarunt. Qua de re legenda eſt Epiſtola 15. *Yvonis* ad *Philippum* Regem ſcripta: *Sicut Serenitati veſtræ dixi præſens ante juramentum veſtrum, ita nunc ſcribo abſens: Quia huic nuptiarum ſolemnitati ad quam me vocatis, intereſſe nec volo, nec valeo, niſi priùs generalis Concilii diffinitione decretum eſſe cognoſcam inter vos & uxorem veſtram legitimum interveniſſe divortium, & cum iſta, quam ducere vultis, legitimum vos inire poſſe matrimonium: ſi autem invitatus fuiſſem ad hujus rei diſcuſſionem in eo loco, in quo cum Coëpiſcopis canonicas securè poſſem conferre ſententias, ubi temerariam non timerem multitudinem, libentiſſimè ad hoc venirem, quod Lex & Juſtitia dictaret, cum audientibus audirem, cum dicentibus dicerem, cum facientibus facerem. Nunc vero quia abſolutè vocor ut Pariſius cum uxore veſtra veniam, de qua neſcio utrùm poſſit eſſe uxor: Propter conſcientiam meam quam coram Deo conſervare debeo, & propter famam, quam Chriſti Sacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris ſunt, malo cum mola aſinaria in profundum mergi, quàm per me mentibus infirmorum tamquam ea o offendiculum poni. Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cùm hoc & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum.*

Yvo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras Nuptias palam exccrantur.

Apoſtolica libertas *Yvoni* Regis odium, fructuum Epiſcopii ſui captionem, aliaſque moleſtias creavit; de quibus ad eumdem Regem ſcribit Epiſtola XXII. *Quoniam præcedente divina gratia, de ſtercore pauper uſque ad ſolium Principum per manum veſtram elevatus ſum, fateor me poſt Deum pro poſſe meo cuncta vobis debere, quæ veſtro congruunt honori & ſaluti. Sed quia exaſperatus, propter ſalubres monitus, quos Serenitati veſtræ ex ſumma fidelitate & caritate direxi, me diffiduciaſtis, & bona Epiſcopalis Domûs diripienda adverſariis noſtris expoſuiſtis, gravia & grandia inde perpeſſus incommoda, Regali Curiæ ad præſens nec ſecure poſſum intereſſe, nec honeſte. Supplico itaque Majeſtati veſtræ, ut Regia interim me manſuetudine ſupportetis, donec poſſim aliquantulum reſpirare, & damna, quæ mihi pene uſque ad penuriam panis inflicta ſunt, reparare. Expecto etiam per miſericordiam Dei citò futurum, ut verum eſſe cognoſcatis illud Proverbium Salomonis: Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula blandientis.*

Urbani II. ad Gallicanos Epiſcopos litera.

De tanto ſcandalo certus *Urbanus II.* Pontifex Maximus, ſcripſit ad Gallicanos Epiſcopos, præcipiens Regem commonerent, & niſi reſipiſceret, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeveritatem in eum exercerent. Has Literas aliquandiu apud ſe retinuit *Yvo Carnotenſis*, remque communicavit cum *Vvidone* Regis Dapifero, ut ejus Majeſtati ſignificaret, quò dimitteret adulteram, nec excommunicationem in caput ſuum traheret.

Yvonis Carnotenſis prudentia.

Vidi [inquit] *Literas, quas miſit Dominus Urbanus Apoſtolicus ad omnes Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni ſui, ut eum ad rationem mittant: & niſi reſipuerit, Eccleſiaſtica eum Diſciplina ad emendationem venire conſtringant. Hæ quidem Literæ jam publicatæ eſſent, ſed pro amore ejus feci eas adhuc detineri: quia nolo Regnum ejus, quantùm ex me eſt, adverſùs eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo ut dicas Domino noſtro Regi, & ſe undùm hoc quod apud eum inveneris, mihi faciat remandari.*

Urbanus II. ſacris Philippo Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat.

Interim *Urbanus* Papa Sacris *Philippo* Regi interdixit, niſi *Bertradam* dimitteret, omnibuſque vetuit Epiſcopis, ne illi coronam imponerent. Id ei ſignificavit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtolâ 28. profectionem ſuam ad Aulam excuſans multis rationibus. *Quod facere*, inquit, *ad præſens magna & multa cauſa me prohibent. Prima, quia Dominus Papa Urbanus interdicit vobis Auctoritate Apoſtolica thorum mulieris, quam pro uxore habetis, & quia Sacramentum de ſecuritate Concilii, quod vobis mandaverat, fieri vetuiſtis: A cujus commixtione, ſi amodo non ceſſatis, ſeparat vos eadem Auctoritas a participatione Corporis & Sanguinis Dominici. Interdicit etiam omnibus Epiſcopis, ne capiti illius mulieris coronam imponant, quam* [*ut ubique pene terrarum dicitur*] *lateri veſtro illicitè copulaſtis. Parcens igitur Majeſtati veſtræ, diſſimulo veſtram adire præſentiam, ne Sedis Apoſtolicæ juſſione compulſus, cui vice Chriſti parere me oportet, quod nunc dico in aure, cogar in veſtris & multorum auribus publicare. Ego autem nolo vos ſcandalizare, vel Regiam Majeſtatem veſtram minuere, quandiu poſſum aliquâ honeſtâ ratione diſſimulare.*

Apoſtolica Legatio Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo impoſita.

Hac tempeſtate, *Urbanus II.* Apoſtolicam Legationem *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo demandavit; Quam ille in tanta rerum perturbatione ac difficultate obire cunctabatur. Ipſi animos addidit *Yvo Carnotenſis* Epiſtolâ 24. *Hanc meam lætitiam perturbavit, quod mihi dictum eſt, te in tanta perturbatione humerum huic oneri nolle ſupponere, diſſuaſione quorumdam dicentium, Propter languidum caput, ægrotanti corpori, & pene viribus deſtituto, non poſſe commodè ſubveniri. Sed imperitorum Medicorum eſt tale conſilium, tumores palpantium, & palpando putredines digeſtantium; amantium ſuam tranquillitatem, non ægrotantium ſanitatem, nec attendentium quod Veritas dicit: Non eſt opus ſanis medico, ſed malè habentibus. Licèt enim in Regno*

Italico ſurrexerit alter Achab, in Gallico autem altera Jezabel, quærentes altaria ſuffodere, Prophetas occidere; non eſt tamen dicendum Eliæ: Relictus ſum
„ ſolus, & quærunt animam meam: *ne divinum*
„ *dicat ei reſponſum:* Reliqui mihi ſeptem millia
„ virorum, qui non curvaverunt genua ſua ante
„ Baal. *Licèt ad placitum Herodis ſaltet Herodias, petat caput Joannis, concedat Herodes, dicat tamen Joannes: Non licet tibi uxorem tuam inordinatè relinquere, & contribulis tui conjugem vel pellicem in conjugium habere. Licèt Balaam doceat Balac edere & fornicari, Phinnees tamen non parcat Iſraeliti cum Madianite fornicanti.*

Legatus in Synodo Auguſtodunenſi Regem excommunicat.

His literis excitatus Legatus Apoſtolicus, congregata Auguſtoduni Synodo, Regem excommunicavit, anno milleſimo nonageſimo quarto, ut *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter teſtatur. Hoc percuſſus fulmine *Philippus* Rex Oratores miſit ad *Urbanum II.* Synodum Placentiæ celebrantem Quadrageſimali tempore anno 1095. & inducias ad Pentecoſtem uſque impetravit. Quæ dum agerentur, *Yvo Carnotenſis* ad Summum Pontificem ſcripſit Epiſtolam 46. qui ipſius Sanctitatem adhortatus eſt, ne quorumdam ſuggeſtionibus ac minis concuteretur, & a via Juſtitiæ ſe ſineret adduci.

Yvo Carnotenſis Urbano II. author eſt ne Regis aut aulicorum minis via Juſtitiæ ſe abduci ſinat.

Venturi ſunt, inquit, *ad vos in proximo Nuntii ex parte Regis Francorum, per quorum os locutus eſt Spiritus mendax, qui infatuata adeptione vel promiſſione bonorum Eccleſiaſticorum, infatuare moliuntur Sedem Juſtitiæ. Contra quorum calliditatem a Parvitate mea Vigilantiam veſtram volo eſſe præmonitam & præmunitam, quatenus rigorem veſtrum promiſſiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quicquid enim dicant, jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, niſi aut ictum remittatis, aut gladium ſuſpendatis. Qui ergo venturi ſunt confidentes in calliditate ingenii ſui, & venudate lingua ſua, prædictis de cauſis impunitatem flagitiis ſe impetraturos Regi a Sede Apoſtolica promiſerunt; Hac ratione ex parte uſuri, Regem cùm Regno ab obedientia veſtra diſceſſurum, niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab anathemate abſolvatis. Si autem impœnitenti venia concedatur, quanta ſpes impunè peccandi peccantibus de cætero relinquatur, non eſt meum inſtruere veſtram Prudentiam, cujus potiſſimùm intereſt delinquentium errata non fovere, ſed ferire. Si autem aliqui ſubdoli evidenter ab unitate Matris ſuæ diſcedunt, qui jampridem mente diſceſſerunt: Conſoletur Sanctitatem veſtram divinum reſponſum: Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Et illud Apoſtoli, Oportet Hæreſes eſſe, ut hi qui probati ſunt, manifeſti fiant.*

Philippus Rex ab Urbano II. *non eſt exauctoratus. Cardinalis* Perronius *hâc Hiſtoria abuſus ad poteſtatem indirectam in temporalia Regum Romano Pontifici aſſerendam, confutatur.*

Ex his verbis *Yvonis Carnotenſis* ad *Urbanum II.* ſcribentis, *niſi coronam reſtituatis*, perperam colligebat Doctiſſimus Cardinalis *Perronius* in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, Summum Pontificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere, & ſubditos ipſorum a juramento fidelitatis abſolvere poſſe certis in caſibus. Scilicet Magno Cardinali viſum eſt his verbis ſignificari, *Urbanum Philippo* regnandi poteſtatem ademiſſe. At non ita ſe res habet. Per coronam enimverò non hîc intelligitur regnandi jus, & ſuprema regendæ Reipublicæ Auctoritas, ſed corona quam inter Sacra, præcipuis anni Feſtis ab aliquo Epiſcoporum ſolemni ritu impoſitam, Reges ad ornatum magnificentiorem olim geſtabant. Quod in *Philippo* Rege fieri prohibuerat Summus Pontifex *Urbanus*: tum ne ab Epiſcopis hunc honorem ferret Princeps cum totius orbis Chriſtiani ſcandalo innodatus, & ad Eccleſiæ Cenſuras pervicaciter obdureſcens; tum quòd Sacris intereſſe excommunicato omnino non liceret, multò minus cum pompa & dignitatis inſignibus, cui potius inter pœnitentes gemendum. Unde hæc duo junxit Yvo: *Niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab Anathemate abſolvatis.* Hunc porro morem coronæ Regio capiti per Epiſcopos imponendæ Feſtis ſolemnioribus, diſcimus ex eodem *Yvone* Epiſtolâ 66. ad *Hugonem* Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Turonenſis*, inquit, *Archiepiſcopus, prædictæ Eccleſiæ pædagogus & incubus, in Natale Domini, Regi, contra interdictum veſtrum, coronam imponens, &c.* Et Epiſtolâ 67. ad Urbanum II. *Sciatis etiam quia Turonenſis Archiepiſcopus, contra Interdictum Legati veſtri, in Natale Domini, Regi coronam impoſuit.* Pluries coronatos fuiſſe Reges docet quoque *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Craſſi* ſcribens: *Prima Regis Coronæ primitias ad jus Remenſis Eccleſiæ ſpectare.* Hugo de Cleriis *Fulconis* Comitis ad *Ludovicum VI.* Legatus: *Si*, inquit, *ad coronamenta Regis Comes ire voluerit*, &c. Rigordus in *Vita Philippi Auguſti*, ſcribit ipſum anno 1181. in Aſcenſione Domini, *ſecundò impoſuiſſe ſibi diadema.* Hermannus Lib. 3. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis Cap.* 12. loquens de *S. Joannis* Abbatia a *B. Salaberga* Lauduni condita: *Tantæ verò dignitatis erat eadem Abbatia, ut quandocumque Rex Francorum in diebus ſolemnibus Lauduni coronandus eſſet, in ipſa præcipuè coronam auream portaret.* Neque verò quicquam accedebat Regii Juris per hanc iterationem coronandi: Trimeſtres alioqui ut plurimùm Reges fuiſſent, quibus ab una Solemnitate ad aliam poteſtas cum corona traderetur: Quòd ſi nihil repetitis illis coronationibus Juris datum; nihil etiam ſublatis ademptum eſt. *Urbanum* Pontificem eâdem Epiſtolâ monitum voluit Religioſiſſimus Antiſtes, Regem Conventum Epiſcoporum Trecis indixiſſe, acceptis Sanctitatis ejus reſponſis celebrandum. Cui adeſſe non vult *Yvo*, niſi conſilio Papæ munitus, *timens ne quid contra Juſtitiam & Sedem Apoſtolicam moliatur ille Conventus.*

Eodem anno, 4. aut 6. Kalendas Decembris, *Urbanus II.* in Claromontana Synodo de Sententia Patrum *Philippum* Regem, & *Bertradam* pellicem excommunicavit, ut Bertoldus, Sigebertus, & Vvillelmus Malmesburienſis Lib. IV. Cap. II. referunt. Addit Vvillelmus, eodem Anathemate confixos omnes, *Qui eum vel Regem, vel Dominum ſuum vocarent, & ei obedirent.* At falſum eſſe illud *Vvillelmi* ad Hiſtoriam iſtam additamentum, ſuadet aliorum Auctorum ſilentium, & ſumma tunc temporis Galliæ pax: quam hujuſmodi ſententiâ turbatam non fuiſſe, ſiquidem in Regem lata fuiſſet, incredibile eſt. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, *Philippum* æquo animo laturum fuiſſe abdicationem illam, pacataſque manſuras Gallias, abrogato ſibi Rege, cùm Germania atque Italia, propter *Henrici IV.* exauctorationem graviſſimis bellis exarſerint: Quòd demum nec Pontifex, nec Epiſcopi ipſi devoti, de alio Rege ſufficiendo uſquam egerint. Dicendum itaque bonos optimo exemplo, non a Regis Imperio; ſed a ſceleris communione receſſiſſe. Unde *Paulus Æmilius* Lib. III. in Geſtis *Philippi I.* ait: *Francia ſub Rege minùs probato ita incolumem Majeſtatem ei ſervavit, ut ipſa a ſanctitate Majorum non degeneraret.* Yvo etiam Carnotenſis in Epiſtolis ſuis, Philippum, licèt excommunicatum, *Francorum Regem*, & *Dominum Regem* appellat. Cur porro tunc non negaret *Philippum* eſſe Regem vir pro Pontifice ſatis acer, exemplo eorum qui in *Henricum IV.* Germaniæ Regem ſunt erecti, apud quos nefas erat ipſum Regem appellare, ut ex *Stephano Halberſtatenſi* ad *Vualdramnum* ſcribente compertum eſt? *Miror autem*, inquit, *ſi in te vel gutta ſanguinis eſt, quòd non erubeſcis Dominum Henricum Regem dicere.*

Urbanus II. Philippum & Bertradam excommunicat.

Romanus Pontifex Philippum I. Regno non privavit.

Seu Vualeranum.

Chronicon Fuxenſe teſtatur morem conſignandi

Formula

Regnante Chriſto, in publicis Actis uſurpata, non probat Philippum Regem exauctoratum fuiſſe.

di *Philippi I.* annos in publicis Inſtrumentis interruptum fuiſſe, quandiu ſub excommunicatione jacuit, tuncque ſcriptum non fuiſſe *Regnante Philippo*, ſed, *Regnante Chriſto*. At unus id aſſerit Chronici illius obſcurus & imperitus Auctor, quem falſi convincit vir inter Heterodoxos eruditus *David Blondellus*, in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Cap. XIX. ex veterum Chartarum fide, poſt annum MXCIV. quo primùm excommunicatio in *Philippum* lata eſt in Synodo Auguſtodunenſi, die 13. Octobris ſcriptarum. In his enim omnibus, anni *Philippi* Regis conſignantur, vel hæc legitur Formula, *Regnante Philippo Francorum Rege*. Quod etiam in Scriptorum coævorum Hiſtoriis obſervatur. Ad annum MXCV. id teſtantur Charta *Fulconis* Comitis in gratiam Monaſterii *S. Sergii* Andegavenſis, ita Regnum exprimens: *Francia ex adulterio Philippi indigni Regis fœdata*. Charta Burnenſis: *Regnante Rege Francorum Philippo*. Chartæ; Majoris Monaſterii Sancti Dionyſii ab *Elinando* Laudunenſi ſcripta, Burgolienſis, Lemovicenſis, eamdem temporis notam & Formulam habent. Concordatum inter Canonicos Lemovicenſes & Monachos Dolenſes conſignatur *temporibus Urbani II. Papa, qui tunc in Galliis morabatur, Philippi Francorum Regis, Regnante in perpetuum Chriſto Rege Regum*. Anno 1092. quo nondum excommunicatus erat *Philippus I.* ejus anni cum Formula *Regnante Chriſto*, in Diplomate *Gaufredi* Aquitanorum Ducis conjunguntur. *Anno ab incarnatione Domini 1092. Papa exiſtente Urbano, Philippo quoque Francorum Rege....... In univerſo mundo Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Refert *Beſlius* Lib. *De Comitibus Pictavienſibus* pag. 397. Annos, *Philippi* Regis eodem tempore adſcripſere Auctor Libelli *De tribulationibus Majoris Monaſterii*, Anonymus ejuſdem Cœnobii Monachus e Bibliotheca *Laurentii Bochelli*, *Fulcherus* Carnotenſis lib. 1. *Guibertus Novigentinus* Lib. II. *De Geſtis Dei per Francos*, Cap. III. *Voillelmus Tyrius* Archipræſul Lib. I. Cap. XIV. Ad annum 1096. idem teſtantur Chartæ, Angeriacenſis, S. Nicolai Andegavenſis, Rotæ Sancti Martini de Campis. Gilo Pariſienſis, *Via Hieroſolymitana* Lib. I. Ad annum 1100. quo jam affecto *Philippus* Rex in Concilio Pictavenſi tertiò excommunicatus eſt, idem confirmant Charta Angeriacenſis, & Chronicon Turonenſe. Ad annum 1101. Chartæ, Affligemenſis, *Sancti Benigni* Divionenſis, Laſcarienſis, Sancti Hilarii Pictavenſis. Ad annum 1102. Burgolienſis, Angeriacenſis, Sancti Hilarii Pictavenſis, & Sancti Nicolai Andegavenſis. Ad annum 1103. Cluniacenſis, Jotrenſis, & Regulæ. Ad annum 1104. Chartæ Sancti Martini a Campis, Sancti Hilarii Pictavenſis, Angeriacenſis, Sanctæ Crucis Pictavenſis, Fontis Ebraldi a *Fulcone Rechino* ſcripta, cujus uxorem *Bertradam* retinebat *Philippus*, & Placitum inter Angeriacenſes & *Sancti Maxentii* Fratres. Ad annum 1105. Chartæ S. Andreæ prope Brugas, S. Cypriani Pictavenſis, S. Nicolai Andegavenſis, & Harlebecenſis. Perperam itaque ex Chronico Fuxenſi omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, quandiu fuit excommunicatus, falsò aſſerente, colligunt Pontificiæ in temporalia Regum poteſtatis Aſſertores, *Philippum* Regem a Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe.

Quale periculum corona Regi ſignificet immineat Yvo Carnotenſis?

Nec verò magis ipſis favent hæc verba *Yvonis Carnotenſis* Epiſtolâ 15. ad Philippum I. ſcribentis de nuptiis cum *Bertrada* ab ipſo celebrandis, quibus intereſſe recuſabat: *Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cùm & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum. Caveat ergo ſublimitas veſtra, ne cum diminutione terreni, Regnum amittatis æternum*. Hæc, inquam, verba non ſignificant periculum exauctorationis, quod Regi a Summo Pontifice immineret; alioqui ſolam *Regni terreni diminutionem* ejus Majeſtati metuendam eſſe non ſcripſiſſet *Yvo*, ſed terreni pariter æternique Regni jacturam ipſi fuiſſet comminatus. Coronæ ergo periculum denuntiat; primò quia Rex odium & contemptum plurimorum propter inceſtas & adulteras cum *Bertrada* nuptias incurrebat, & cultum ac reverentiam populorum imminutum ibat fœdiſſimum crimen, & imminens ipſius capiti excommunicatio, turbarumque & conjurationum in Regno occaſio eſſe poterat. Secundò, quia bellum atrox in Regem concitare poterant ſceleſtæ illæ nuptiæ. Hinc enim *Fulco Richinus* Comes Andegavenſis *Bertradæ* maritus, *Alani* Britonis ſocer, dira minabatur. Inde *Guillelmus Rufus* Rex Angliæ ad Regnum Francorum aſpirare dicebatur, teſte *Sugerio*: & *Stephanum* Bleſenſium & Carnotenſium Comitem, *Adelæ* ſororis maritum, *Robertum* Comitem Flandriæ conſobrinum, *Berthæ* olim derelictæ uterinum fratrem, & *Hugonem* Trecenſium Comitem in partes adversùs *Philippum* trahere facilè poterat. Hoc coronæ Regni periculum imminens ſignificabat Carnotenſis Antiſtes. Tandem ſummum Regni dedecus periculi nomine indigitabat *Yvo*, ut conſtat ex ejus Epiſtolâ XIII. ad *Rainaldum* Remenſem Archiepiſcopum, in qua de Nuptiis Regis cùm *Bertrada* ſcribit: *Quoniam igitur confido de Religione veſtra, nihil vos de re tam periculoſa, & famæ veſtræ, & honeſtati totius Regni tam pernicioſa facturum dicturumve, quod non auctoritate vel ratione nitatur*, &c. His contra *Bellarminum* & *Perronium* Cardinales doctiſſimos, *Janum a Coſta*, & alios qui indirectam poteſtatem in temporalia Regum Eccleſiæ aſſerunt, & *Philippi I.* Hiſtoria ad opinionem ſuam confirmandam abutuntur, obſervatis, ad ſeriem Hiſtoriæ regredior.

Philippus, Bertradam dimittit, moxque revocat.

Urbani & Claromontanæ Synodi ſententiâ *Bertradam* dimittere coactus *Philippus*, ipſam paulò poſt reduxit. Quam ob cauſam Synodus Pictavis habita a *Joanne* & *Benedicto* Cardinalibus, Sedis Apoſtolicæ Legatis, 14. Calendas Decembris, anno Domini 1100. qui Regem a piorum cœtu alienum iterum pronuntiarunt, ut *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico & *Gaufredus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* primi Abbatis Tironienſis teſtantur.

In Synodo Pictavenſi a Legatis Apoſtolicis rurſus excommunicatus denuntiatur.

Tandem reſipiſcit.

Reſipuit tandem *Philippus* anno circiter milleſimo centeſimo quarto; reſipuit & *Bertrada*, & *Paſchali II.* Pontifici Maximo pro abſolutione ſua ſupplicarunt. Annuit *Paſchalis* eâ conditione, ut uterque tactis Sacroſanctis Evangeliis, omnem carnalis copulæ conſuetudinem abjuraret, & mutuum contubernium, imò & colloquium, niſi ſub perſonarum minimè ſuſpectarum teſtimonio. Negotium iſtud commiſit *Richardo* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui propterea Diœceſeon Remenſis ac Senonenſis Epiſcopos ad Synodum convocavit *Balgenciaci*; quod municipium eſt Aurelianenſis Epiſcopatus, celebrandam. At cùm Epiſcoporum conſilium ea de re exquireret, illi ſe hujus conſilii comites & non duces eſſe debere dixerunt. Quæ difficultas prohibuit ne finiretur negotium. Id diſcimus ex Epiſtolâ CXLIV. *Yvonis Carnotenſis* ad *Paſchalem* Papam, quâ & ipſum rogat ut de ſeveritate diſciplinæ aliquid remittat hac in cauſa. *Per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures Paternitatis veſtræ, ut ſecundùm moderationem Literarum veſtrarum, & verba quæ Domno Galoni Coëpiſcopo noſtro injunxeſtis, cauſam ejus terminetis, ne contingat de eo illud Salomonis*: Qui multùm emungit, elicit ſanguinem. *Diſpenſatio-*

Concilium ad ejus Converſionem probandam celebratur Balgenciaci, vulgò Baugency.

Yvo Carnotenſis Paſchali II. ſuadet ut de ſevero

vitate diſciplina aliquid remittat hic ib causâ.

nis autem modus nulli umquam ſapientum diſplicuit. Unde Beatus Cyrillus ad Gennadium Presbyterum: „ Sicut enim qui mare navigant, tempeſtate urgente, navique periclitante, quædam exonerant, ut cætera ſalva permaneant: ita & nos, cum non habemus ſalvandorum omnium negotiorum certitudinem, deſpicimus ex eis quędam, ne cunctorum patiamur diſpendia. *Et quia hac ſuggerendo dicimus, non docendo, noſtra ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodo, quantùm cum ſalute ejus poteſtis, condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo liberetis* Abſolutionis *Philippo* & *Bertrada* dictis conditionibus impartiendæ *Paſchalis* Pontifex Epiſtolâ 35. *Lamberto* Attrebatenſium Epiſcopo, cum trium Provinciarum Epiſcopis, Remenſis, Senonenſis, ac Turonenſis, poteſtatem fecit, ſi fortè *Richardus* Cardinalis e Galliis exceſſiſſet. Secundùm Pontificis Literas, habita Synodus eſt Pariſiis IV. Nonas Decembris anno 1105. in qua *Lambertus* cum aliis Præſulibus Regem abſolvit, cum jurisjurandi religione pœnitentiam ſuam confirmaſſet, cujus hæc Formula: *Audias, tu, Lamberte Epiſcope Attrebatenſis! qui hic Apoſtolica vice fungeris: audiant Archiepiſcopi, & præſentes Epiſcopi, quòd ego Philippus Rex Francorum peccatum & conſuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulteriùs non exercebo; ſed peccatum iſtud & flagitium penitus & ſine omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque fœmina mutuum colloquium & contubernium, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum, non habebo. Hæc omnia, ſicut Literæ Papæ dicunt, & vos intelligitis, ſine omni malo ingenio obſervabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sacroſancta Jeſu Chriſti Evangelia.* Idem Sacramentum præſtitit *Bertrada*, ut abſolutionem impetraret. Id conſtat ex *Lamberti* Epiſtolâ ad *Paſchalem II.* quam ex Codice MS. Igniacenſi a *P. Sirmondo* deſcriptam, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis, pag. 742. legere eſt.

Rex Pænitens in Concilio Pariſienſi abſolvitur ſecundùm literas Summi Pontificis.

Francorum Cruce ſignatorum in Oriente victoria.

Regnante *Philippo* Rege, Francorum genti gloria Sacris expeditionibus acceſſit ampliſſima. Expugnatio Niceæ, & Antiochiæ, editio Lycaoniæ, Lyciæ, Ciliciæ, & Pamphiliæ, Solymani Turcharum Principis, Soldanorum Babyloniæ & Ægypti debellatio, ad extremum Hieroſolymorum in Chriſtianorum poteſtatem redactio, primarum expeditionum præclari fructus extitere. Penes *Godefridum Bullionæum* & inferioris Lotharingiæ Ducem, Chriſtiani Generalem Præfectum exercitus, præcipua laus victoriarum tam inſignium fuit, cui Regnum Hieroſolymitanum Principum electione delatum eſt. *Promotus autem, humilitatis cauſa, corona aurea, Regum more, in Sancta Civitate noluit inſigniri, eâ contentus, & illi reverentiam exhibens, quam humani generis Reparator in eodem loco uſque ad Crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportavit.* Verba ſunt *Vuillelmi Tyriorum* Archiepiſcopi lib. 10.

Godefridi Bullionæi Hieroſolymorum Regis humilitas.

Munificentiæ ac pietatis *Philippi I.* in Eccleſias & Monaſteria, egregia Monumenta edidit Dom. *Mabillonius* lib. 6. *De Re diplomatica;* ſcilicet Placitum pro Monaſterio, S. *Medardi* adversùs *Albericum Coriacenſem*. Diploma pro Milidunenſi Cœnobio *S. Petri*, datum anno 1094. & pro Mauriniacenſi, cui *Veteres Stampas* attribuit. *Philippus Ludovicum* filium, quem ex *Bertha* legitima conjuge ſuſceperat, Regem deſignavit anno 1103. Juvenis Princeps, annos tunc viginti circiter natus, in Regni adminiſtrationem toto ſtudio incubuit: ac principatûs exordia defenſione conſecravit Eccleſiarum, quas a variorum tyrannulorum infeſtationibus liberavit. Interim *Paſchalis II.* Pontifex Maximus in Gallias venit, *Ut Regem Francorum, & filium Regem deſignatum Ludovicum & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur, Henricus Imperator.* Ipſi ad S. *Dionyſii* Pater & Filius Reges occurrerunt, *Amore Dei Majeſtatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum conſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Reges ſubmiſſo diademate inclinari.* Ita refert *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis.

Philippus I. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſumma reverentia & devotione in Galliis recipit.

Obiit *Philippus I.* pene ſexagenarius, Meloduni, anno milleſimo centeſimo-octavo, cum annos prope quadraginta & octo a patris obitu regnaſſet. Ejus corpus in Cœnobium Floriacenſe illatum eſt, filio Rege funus ejus comitante, & humeros feretro interdum ſupponente. Præter *Ludovicum* Regem, ex *Bertha Conſtantiam* filiam reliquit, *Boamundo* Antiochiæ Principi collocatam. Ex *Bertrada*, ſuperducta *Philippum*, *Florum*, & *Ceciliam*. *Philippum I.* Regem Monaſticum habitum in Cœnobio Floriacenſi induiſſe, ſcripſit *Vuillelmus Malmesburienſis* falsò, cùm Rex obierit, non Monachus: non Floriaci, ſed Meloduni, forſan Monachus *ad ſuccurrendum* (ut vocabant) factus deſperatâ valetudine, in Religioſa veſte apud Floriacenſes Monachos ſepeliri voluit: Sed de re incerta nihil aſſerere malim. Certius eſt *Bertradam*, uxorem tandem ipſius ex Pontificia diſpenſatione legitimam, ac Reginam florenti adhuc ætate & ſpecie, Velum Religionis in Monaſterio Fontis-Ebraldi ſumpſiſſe, nec multò poſt defunctam.

Philippi I. liberi.

Vuillelmus Malmeſbur. refellitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 76. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Ex eo quod Papa Rogatur ab Yvone Carnotenſi ne iterum Galliæ Regi det Coronam non ſequitur, Papam habere aliquod jus ſupra Reges Galliæ.*

R. Ex his verbis Yvonis Carnotenſis ad Urbanum II. de *Philippo I.* ſcribentis, *Niſi Coronam reſtituatis*, oſtendo perperam colligere Cardinalem *Perronium* Summum Pontificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere. Quæſtionem ipſam non tracto eo loci, hujus dumtaxat argumenti infirmitatem oſtendo.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 78. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eſt falſum Additamentum, quod Gallis præceptum fuerat ne Philippum I. Regem vel Dominum ſuum vocarent.*

R. Urbanum II. in Claromontana Synodo Philippum I. & Bertradam ejus pellicem excommunicaſſe certum eſt. Addit Vuillelmus Malmesburienſis, eodem Anathemate confixos omnes qui eum vel Regem vel Dominum vocarent, eique obedirent. Falſum eſſe Vuillelmi ad Hiſtoriam iſtam additamentum probavi. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 79. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *eſt falſum, in publicis Inſtrumentis ab eo tempore poſitum fuiſſe*, REGNANTE CHRISTO, & non REGNANTE PHILIPPO. Ex Auctore Hæretico id probat (inquiunt.)

R. Hæc rurſus Hiſtoriæ & facti quæſtio eſt, non dogmatis, Argumentum iſtud cùm eruditè tractaverit Blondellus, quamvis Hæreticus, citari potuit, ſiquidem argumentum iſtud Religionem non ſpe-

gitized by Google

ſpectat. *Hæreticorum* enim *libri*, *qui de Religione non tractant, a Theologis Catholicis juſſu Epiſcoporum & Inquiſitorum examinati & approbati permittuntur*, ex ſecunda Regula Indici præpoſita & a Pio Quarto approbatâ Conſtitutione quæ incipit, *Dominici Gregis*. Cœterum *Blondelli* teſtimonio iſtud Hiſtoriæ caput non probo, ſed firmiſſimis argumentis ex antiquorum Monumentorum & Inſtrumentorum fide petitis.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 80. Edit. primæ, hanc propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Perperam ex hoc Chronico inferunt Aſſertores Pontificia Auctoritatis in temporalia Regum, Philippum Regem fuiſſe exauctoratum*.

R. Perperam utique ex Chronico Fuxenſi omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, falsò aſſerente, colligunt Philippum Regem a Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe. De particularis dumtaxat argumenti pondere quæſtio eſt, dogma nihil attinens.

Nota.

NIl certi colligi poteſt ex iis, qui Urbani II. vel Philippi res geſtas ſcripſere, unde habeatur Urbanum Philippi regis exauctorationem intentaſſe, ſeu illi id *Ivonem* Carnotenſem ſuaſiſſe; quamvis certum ſit Gregorium VII. bis hoc minitatum eſſe. Primò igitur Gregorius variis Galliarum epiſcoporum querelis excitatus, quia Philippus rex ſacerdotia pretio venderet, eamque ob cauſam nollet epiſcopum Matiſconenſem admittere, ſcripſit ad Rodericum epiſcopum Cabillonenſem regis familiarem, ut de hoc ſcelere regem commoneret ea adjecta comminatione, niſi reſipiſceret, ſe effecturum ut Franci ab eodem deſciſcerent: *Moneat Regem*, ait l. 1. epiſt. 35. *tam turpi mercimonio quæſtuque abſtineat; epiſcopo Matiſconenſi legitimè & regio etiam nutu electo negotium, & moras ne faciat, alioquin cenſuris feriendum, regnoquè caſurum. Quod ſi facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc eccleſia ruinam nequaquam diutiùs toleraturos; nam aut rex ipſe repudiato turpi ſimoniaca hæreſis mercimonio, idoneas ad ſacrum regimen perſonas promoveri permittet, aut Franci pro certo, niſi fidem chriſtianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percuſſi illi ulteriùs obtemperare recuſabunt &c*. Gregorio ſe pariturum Philippus ſuis literis ſignificavit; quia tamen paulò poſt ſcelera ſceleribus addidit, Pontifex Manaſſem Remenſem, alioſque Galliæ primarios epiſcopos, ac Guillelmum Comitem Pictavienſem hortatus eſt, ut regem ad bonam frugem reducerent; eumque in perverſitate perdurantem minitatus eſt in proxima romana Synodo a corpore & communione ſanctæ Eccleſiæ ſequeſtrare cum omnibus, qui ei regalem honorem ac obedientiam deferrent, & eius excommunicationem quotidie ſuper altare S. Petri confirmare. Legendus Spondanus in Epitome ad an. 1073. n. 15. & 1074. n. 16.

ARTICULUS III.

De Ludovico VI.

Ludovicus VI. Aurelia Rex inauguratur a Senonenſi Archiepiſcopo.

LUdovicus, cui ob molem corporis *Craſſo* nomen, Aureliæ Rex inauguratus eſt a Senonenſium Archiepiſcopo. Id factum contra morem majorum *Radulphus* Remenſis Archiepiſcopus, & illius Eccleſiæ Clerus arguebant, aſſerentes Regum unctionem ad *S. Remigii* Succeſſores pertinere. *Ivo* Carnotenſis Præſul, qui Sacris illis interfuerat, elegantem ſuper ea controverſia Apologiam ſcripſit, quâ oſtendit Remenſem conſecrationem expectari nec potuiſſe, nec debuiſſe. *Erant enim quidam Regni perturbatores, qui ad hæc omni ſtudio vigilabant, ut aut Regnum in aliam perſonam transferretur, aut non mediocriter minueretur*. Ludovicum meritò in Regem conſecratum ait, *cui jure hæreditario Regnum competebat, & quem communis conſenſus Epiſcoporum & Procerum jampridem elegerat*. Nec adverſùs Legem, nec adverſùs conſuetudinem commiſiſſe Epiſcopos, qui Aureliæ ipſum inaugurarunt, *Qua enim ratio eſt Belgicorum, Regem ſuum creare & conſecrare, quamvis in aliis Provinciis regnaturus ſit, ſi ita ipſorum Regum voluntas & temporum atque locorum opportunitas ſe obtulerit, eadem eſt Celticorum & Aquitanorum, qui Belgicorum Provincia nihil debent, Regem ſuum, quamvis & in Belgica regnaturus ſit, eligere & omne Regi debitum obſequium exhibere*.

Remenſem Conſecrationem expectari non debuiſſe nec potuiſſe, probat Ivo Carnotenſis.

Multos præterea Reges Francis imperaſſe, qui Remis Regni inſignia & ſacram unctionem non acceperunt. Poſſibile non fuiſſe ut Remis *Ludovici* inauguratio fieret ab Archiepiſcopo nondum inthronizato, ſine ſumma perturbatione, & ſanguinis effuſione. Secundò, locum opportunum non fuiſſe, *quia civitas ſub anathemate poſita erat*. Neque commodum tempus, *quia ſi conſecratio Regis differretur, Regni ſtatus & Eccleſia pax graviter periclitaretur*. Proinde juſtam fuiſſe diſpenſationem, quâ extra Eccleſiam Remenſem Rex inauguratus eſt.

Bellum Anglicanum.

Giſors.

Cum pleroſque Dynaſtas, qui tyrannidem in Eccleſias, & in Regios ſubditos exercebant, *Ludovicus* Craſſus repreſſiſſet, bellum geſſit cum *Henrico I.* Anglorum Rege, cujus theatrum Normannia; cauſa Giſortium caſtrum; quod ſecundùm pacta evertere recuſabat *Henricus*: varia fortuna fuit: Pax a *Calixto* Pontifice Maximo conciliata eſt. *Henricus* Imperator adverſùs Regem Chriſtianiſſimum furore percitus, quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ cauſam adverſùs ipſum defendiſſet, ac in Synodo Remenſi ipſum damnari paſſus eſſet, quàm maximas potuit ex Transrhenanis gentibus copias contraxit, in Gallicas ditiones quam primum irrupturus. *Ludovicus* ingentem adverſùs ipſum conſcripſit exercitum, in quo ampliùs ducenta hominum millia numerabantur. Formidandus adeo apparatus Cæſarem induxit ut receptui caneret, reſque cum Pontifice componeret. *Adelaidem* Humberti Comitis Mauriennæ filiam *Ludovicus* Rex duxit uxorem, ex qua ſex filios genuit, & filiam unam. *Philippum* primogenitum Regem appellavit, ac Remis a *Rainaldo* Archiepiſcopo juſſit inaugurari anno 1120. ſed biennio poſt ab equo ferociente dejectus & ad terram illiſus, miſerabiliter necatus eſt. Infauſtum caſum *S. Bernardus* Prophetico ſpiritu prædixerat. Cum enim Epiſcopos, quibus Rex infenſus erat *Ludovicus*, ad pedes ejus proſtratos, & fruſtra gratiam exorantes Sanctus Abbas vidiſſet, ipſi vindictam divinam de contemptu & vexatione Sacerdotum his verbis denuntiavit: *Hæc obſtinatio Primogeniti tui Philippi Regis morte mulctabitur*; Ita refert *Gaufredus* lib. 4. Vitæ *S. Bernardi* cap. 11. Senonenſem præcipuè Archiepiſcopum, & Epiſcopum Pariſienſem *Stephanum* afflixit. Hunc bonis ſpoliavit omnibus, quòd Eccleſiæ libertatem conſtantiſſimè tueretur, ut docet Epiſtola cujuſdam familiaris ad ipſum *Stephanum*, Tomo 3. *Spicilegii Dacheriani* edita. Epiſcopus Regem excommunicavit, ejuſque indignationem declinans, ad *Henricum* Senonenſem, tum ambo ad Capitulum Ciſtercienſe confugerentes, fraternitatis jure, quâ tum ipſi, tum etiam Rex Ciſtercienſi Congregationi ſe ſociaverant,

Ludovicum VI. Epiſcopos affligit.

Vindicta cæleſtis a S. Bernardo illi denuntiata.

Li-

Literas ad flectendum Regis animum a Religioſiſſimis Abbatibus & Monachis impetrarunt: quas *S. Bernardus* cum *Hugone* Pontiniacenſi, multiſque aliis Prælatis ejus Majeſtati ſupplex offerens, repulſam indignè paſſus eſt. Scripta eſt hæc Epiſtola anno 1127. eſtque inter Epiſtolas *S. Bernardi* 45. Cæleſtis vindictæ denuntiatio quam a *S. Bernardo* factam *Ludovico* Regi diximus, animum ipſius inflexerat: ſed *Honorii* Pontificis Maximi Literis, quibus ab excommunicatione abſolvebatur, malè in malo confortatus, quod promiſerat, minimè executus eſt, teſte *S. Bernardo* Epiſtolâ 47. ad *Honorium II. Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi nomine ſcriptâ. Ad eumdem Pontificem ſcripſere pro *Henrico* Archipræſule Senonenſi *Stephanus* Ciſtercienſis, *Hugo* Pontiniacenſis & *Sanctus Bernardus* Clarevallenſis. Eſt inter Bernardinas Epiſtolas 49. *Rex Ludovicus* (inquiunt) *non tam Epiſcopos, quàm in Epiſcopis juſtitia perſequitur zelum, pietatis cultum, habitumque ipſum Religionis. Quod veſtra quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facilè advertere poteſt, quòd qui ante in habitu actuque ſæculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares: modò inimici facti ſunt, dignè Sacerdotio ſuo converſantes, & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cùm veſtram oppoſuit. Hinc & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano* [*quod abſit*] *dejecto facilè prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremò quis ambigit non aliud eum quàm oppugnare Religionem, quam nimirum apertè ſui Regni deſtructionem, ſuæ coronæ pronunciat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum non jam in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adversùs Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris laborat extinguere.*

Ludovicum Filium Regem deſignat, & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat.

Mortuo *Philippo* Rege primogenito ſuo, *Ludovicum* filiorum ſuperſtitum natu majorem, *Ludovicus Craſſus* Regni Succeſſorem atque conſortem declaravit, ac Remis inaugurari curavit ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, anno 1131. in Synodo quam ibi contra *Petrum Leonis* Antipapam celebrabat. Bellica expeditione adversùs *Theobaldum* Campaniæ Comitem, & Dynaſtam Sancti Brictionis ad Ligerim perſunctus, in Caſtro Montis-Treherii gravi dyſſenteria correptus eſt. Quem morbum ſibi lethalem fore præſentiens, *Animæ ſuæ frequentata Confeſſionis & orationum devotione providebat: hoc unum toto animi affectu præoptans, apud Sanctos Martyres protectores ſuos Dionyſium, Sociosque ejus, ſe quomodocumque deferri, & ante ſacratiſſima eorum corpora Regni & coronæ depoſitiones, coronam pro corona, pro Regalibus Inſignibus & Imperialibus ornamentis humilem B. Benedicti habitum commutando, Monaſticum Ordinem profiteri*: inquit *Sugerius* Abbas in ejus Vita, qui & ſubdit: *Videant, qui Monaſticæ paupertati derogant, quomodo non ſolùm Archiepiſcopi, ſed & ipſi Reges, tranſitoriæ vitæ æternam præferentes, ad ſingularem Monaſtici Ordinis tutelam ſecuriſſimè confugiunt.*

Monaſticum Ordinem, profiteri decreverat.

Ingraveſcente morbo, Sacerdotibus convocatis, Exomologeſim coram facere, & Dominici Corporis & Sanguinis Viaticum ſuſcipere decrevit. Quod cùm deferretur, præter omnium expectationem e lecto ſurgens, ſumptis veſtimentis, camera *obviam Corpori Domini noſtri noſtri Jeſu Chriſti exit, devotiſſimus aſſiſtit. Ubi videntibus cunctis tam Clericis quàm Laicis, Regem exuens, Regnum deponit, peccando Regnum adminiſtraſſe confitetur, filium ſuum Ludovicum annulo inveſtit; Eccleſiam Dei pauperes & orphanos tueri, jus ſuum unicuique cuſtodire, neminem in Curia ſua capere, ſi non præſentialiter ibidem delinquat, fide obligat. Ubi etiam aurum & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & pallia, & palliatas culcitras, & omne mobile quod poſſidebat, & quo ei ſerviebatur, Eccleſiis, & pauperibus & egenis pro amore Dei diſtribuens, nec clamydibus, nec Regiis indumentis uſque ad camiſiam pepercit.* Pretioſiſſima verò Capellæ ſuæ ornamenta, Sandionyſianæ Eccleſiæ offerenda tradidit *Sugerio*. Tum flexis ante ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti genibus, hanc Fidei Catholicæ Profeſſionem edidit: *Ego peccator Ludovicus, confiteor unum & verum Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum; unam ex hac Sancta Trinitate perſonam, videlicet unigenitum & conſubſtantialem & coæternum Dei Patris Filium, de Sacratiſſima Maria Virgine incarnatum, paſſum, mortuum, & ſepultùm, tertiâ die reſurrexiſſe, cælos aſcendiſſe, ad dexteram Patris conſedere, vivos & mortuos extremo & magno Judicio judicare. Hanc autem Sacratiſſimi Corporis ejus Euchariſtiam illud idem credimus Corpus quod aſſumptum eſt de Virgine, quod Diſcipulis ad confœderandum, & uniendum, & in ſe commanendum, contradidit. Hunc Sacratiſſimum Sanguinem, illum eumdem, qui de latere ejus in Cruce pendentis defluxit, & firmiſſimè credimus, & ore & corde confitemur: hocque ſecuriſſimo Viatico deceſſum noſtrum muniri, & contra omnem aëream poteſtatem certiſſimâ protectione defendi præoptamus. Cùm autem*, inquit Sugerius, *facta primùm peccatorum Confeſſione, devotiſſime Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti communicaſſet, tamquam illico convaleſcere incipiens, ad cameram rediit, omnique ſæcularis ſuperbiæ rejecta pompâ, ſola linea culcitra decubuit.* Paululum ex infirmitate reſpirans, ad Sanctum *Dionyſium* gratias Deo & Sanctis Martyribus acturus deſcendit. Cùm ad Caſtrum Beſtiſiacum divertiſſet, *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ Nuntios excepit, ejus ad Compoſtellanam *S. Jacobi* Eccleſiam voti causâ profectionem, in itinere mortem; ante ſuſceptum iter, & deinceps morti proximum, filiam unicam *Alienoram Ludovico Juniori* Regi *Craſſi* ipſius filio, deſponſandam, cum Aquitaniæ dote, ſuprema voluntate deliberaſſe & dimiſiſſe denuntiantes.

Obitus Vuillelmi Aquitaniæ Ducis.

Laudato Ducis Teſtamento, Filium cum ſelecto quingentorum & ampliùs Nobilium exercitu, cujus Duces erant Palatinus Comes *Theobaldus*, Comes Viromandenſis, & *Radulfus* Princeps, in Aquitaniam abire juſſit ad Sponſam Sereniſſimam ducendam. Nuptiarum ſolemnitas Burdigalæ celebrata eſt, Vvaſconiæ, Sanctoniæ, & Pictaviæ præſentibus Optimatibus. Obiit *Vuillelmus* Dux poſtremus Aquitaniæ, die nona Aprilis anno 1137. quem cum *S. Guillelmo* Magno Eremita, in Stabulo-Rodis in Etruria, anno 1157. die 10. Februarii defuncto, a quo Guillelmitarum Ordo, Sęculo XIII. propagatus, nomen ſumpſit, *Dubouchetus* in Annalibus Aquitaniæ, & alii Scriptores, perperam confundunt, *Theobaldum* fabulatorem, qui Vitam *S. Guillelmi* interpolavit, ſecuti. Lege *Bollandum* in Commentario prævio ad hanc Vitam, inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo II. ubi prolixè & eruditè hoc de argumento differit.

Alienoram filiam Ludovico Juniori Regi deſtinaverat cum Aquitaniæ dote.

Pia Ludovici Sexti ad mortem præparatio.

Mors Ludovici Sexti.

Extrema gaudii ob *Ludovici Junioris* nuptias luctus occupavit ob mortem Patris, qui interim Pariſiis e vita migravit, repetitâ in procinctu obitus Confeſſione, & percepto Dominici Corporis Viatico. Cùmque ſe deferri ad Sandionyſianam Ædem juberet, votum perſoluturum, morbi anguſtiis interceptus, pium propoſitum implere non potuit. Pręcipiens ergo tapetem terrę & tapeti cineres in modum Crucis imponi, ibi a ſuis extenſus religioſè obiit, Kalendis Auguſti, anno Chriſti 1137. Regni 30. ætatis pene 60.

Ejus

Ludovici Sexti liberi.

Ejus corpus in Sandionyſianam Baſilicam illatum. Vitam ejus ſcripſit *Sugerius* Abbas Cœnobium *S. Victoris* ad Muros Pariſienſes fundavit. Præter *Ludovicum* Regem, quinque filios reliquit, & filiam unam. Filii fuere *Henricus*, qui Ciſtercienſi Ordini apud Claramvallem nomen dedit, ex qua ad Bellovacenſem Epiſcopatum aſſumptus eſt, *Hugo Robertus* Druidum Comes, *Petrus* qui *Iſabellam Raynaldi* Domini *De Cortenaco* filiam unicam & hæredem duxit, unde ſtirps Cortenacorum Principum; *Philippus* ex Archidiacono Pariſienſi ejuſdem urbis Epiſcopus deſignatus, quâ dignitate ceſſit in gratiam *Petri Lombardi*. Filia *Conſtantia Euſtathio* Boloniæ Comiti primùm, *Raymundo V.* Comiti Toloſatum ſecundò nupſit.

Mauriniacum, Morigny, O. B. in Diœceſi Senonenſi.

Gravis controverſia de ſepulturis inter Monachos Mauriniacenſes, & Canonicos Stampenſes.

Ludovico VI. regnante, grave diſſidium ortum eſt inter Monachos Cœnobii Mauriniacenſis, & Stampenſes Canonicos. *Philippus I. & Ludovicus* Reges Mauriniacenſi Monaſterio Ordinis S. Benedicti in Diœceſi Senonenſi Eccleſiam de veteribus Stampis dederant ea conditione ut Canonici ejuſdem Eccleſiæ ſuis Præbendis, earumque redditibus, quandiu viverent; pacificè fruerentur. Regium donum auctoritate ſua Monachis confirmavit *Daimbertus* Archiepiſcopus Senonenſis, ut conſtat ex ejus Literis in Chronico Mauriniacenſi relatis. Porro *Callixto II.* Eccleſiam regente, quæſtio de Sepulturis Monachos cum Canonicis commiſit. *Thomas* Abbas Privilegium a Summo Pontifice impetravit. Canonici ad Regem confugerunt, & coram ejus Majeſtate & Senonenſi Archiepiſcopo querimonias habuere de Abbate & Monachis Archipræſul graviſſimis Literis ipſos velut invaſionis reos increpuit, donec Romanus Pontifex proximo venturus, Privilegium per obreptionem obtentum ipſe reſcinderet. Archiepiſcopi Literis Abbas reſpondit, Canonicos violatorum Canonum reos eſſe, qui ad ſæcularem Curiam contra Privilegium a Sede Apoſtolica conceſſum confugerent. Secundò ipſos putidè mentiri, qui aſſererent Monachos Sepulturas uſurpare Parochianorum ſuorum corpora ſibi violenter auferre, Parochiæ terminos occupare. Epiſcopi eſſe, Monachos contra invidos clamores Clericorum tueri, qui ſibi ademptum putant quicquid Monachis pietate Fidelium donatur. *Canonici, Spreta Senonenſis Eccleſiæ Auctoritate, ad ſæcularem Curiam fugiunt, Regem pecunia contra Privilegium Romanæ Eccleſiæ conducunt, contra Canones faciunt. Deinde, mendaciter & impiè dicunt, Sepulturam loci illius non ex parte contraxiſſe, Parochiæ terminos occupaſſe. Nihil enim bonum facimus. Scimus namque quàm deteſtabile malum ſit accipere ſepulturam & divinarum Scripturarum eruditione, & pauperum oppreſſione, quos in vicinia noſtra, & ſolùm in Diœceſi veſtra, videmus ad ſepulchra mortuorum plorare magis amiſſiones bonorum, quàm corpora defunctorum... Cæterùm pace veſtra dixerim, veſtrum eſſet, ſi veſtra Paternitati placuiſſet, contra latratus eorum, qui ſe putant amittere quicquid nobis datur a Fidelibus, baculum defenſionis opponere.* Ad id verò quod ſcripſerat Archipræſul, Regem audiviſſe clamores Clericorum, cauſæ ipſorum favere, Monachorum impetus deteſtari reſpondet Abbas: *Didici præcepto primi Paſtoris, & Deum timere & Regem honorificare. Scilis & illius & habuimus & habemus, præter hoc negotium, familiaritatem & in multis, ſi dici fas eſt, ei neceſſarii fuimus. Sed quibus multoties abducatur conſiliis, vos qui totius vel regionis caput eſtis experimento aliquando didiciſtis. Sed ne multis immorer, timeant eum qui divitiis & deliciis ſeſe ſatiant, vel ad utilitatem proximorum Eccleſiaſticis honoribus occupantur. Nam nos Chriſti pauperes ſumus. Vulgare, mi Domine, proverbium eſt*, Nudus homo non poteſt exſpoliari. *Nemo timet amittere, quod appetit ſponte ſua deſerere. Ut veritatem vobis pandam, Ante mori paratus ſum quàm contra Privilegium aliquid facere.* Canonici interim ad Summum Pontificem Senones adeunt, Regis commendatione freti. Hinc redeuntes, Privilegium Monachorum Privilegio penitus contrarium ſe reportaſſe mentiuntur. Credunt, obſtupeſcunt plurimi. Stampanum Primores, populuſque Canonicos execrantur; ad Summum Pontificem Oratores dirigunt de rei veritate quæſituros. Abbas ſcribit ad *Chryſogonum* Cardinalem S. R. E. Cancellarium & Bibliothecarium, cauſam Monaſterii, & Privilegii conſervationem ipſi commendat; imò Fidelium jus, quibus liberum ſemper fuit ſepulturam ſibi ſuiſque eligere ubi vellent, ſcandala ex tumultibus Canonicorum excitata exponit. „ Contra patrium morem, [*inquit*] „ contra conſuetudinem omnium Eccleſiarum, „ contra Jus, contra Canones, contra Deum; ſepulturas graviores exigunt. & omnibus, ut alibi „ pro ſalute animæ ſuæ ſepeliri non poſſint, contradicunt. Dici non poteſt quantus hinc populi „ tumultus oritur, quantæ Nobilium querimoniæ, quanta convitia, quantæ maledictiones. „ Scandalum hoc jam multa homicidia ſeminavit „ Stupent & admirantur omnes, a vobis, qui ſepulturam tam ſeverè damnaſtis, tanti mali fomenta progredi potuiſſe. Non enim diverſas, „ ſicut ſe res habet, ſed penitus contrarias Canonici Sententias aſſeverant; & quod ſolo auditu nefas eſt, Privilegio Privilegium contriviſſe ſe jactitant. Precor igitur Excellentiam tuam „ ut ſubvenias animabus, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, ne Princeps tenebrarum & prædo nocturnus eas rapiendi per vos inveniat occaſionem. Ut enim juvarentur orationibus ſanctè ac „ regulariter viventium, & ſua, & amicorum corpora, non ſolùm in loco noſtro, verumetiam „ & alia loca, & temporibus noſtris & antequam „ locus noſter fundaretur, conſuetudinariè faciebant portari, liberè ſepeliri. Quod quàm juſtum „ ſit, & ratio monſtrat, & auctoritas firmat, & „ conſuetudo clamat. Addit, S. Auguſtinum libertati eligendæ pro ſe, ſuiſque, ubi lubuerit, ſepulturæ, in Libro *De Cura pro mortuis agenda*, ſuffragari, cum ait: *Proviſus ſepeliendis corporibus apud memoriam Sanctorum locus, bonæ affectionis humana eſt erga funera ſuorum. Quoniam ſi nonnulla religio eſt ut ſepeliantur, non poteſt nulla eſſe, quando ubi ſepeliantur, attenditur.* Denique ipſum orat ut audientiam civium Stampenſium Oratori a Summo Pontifice impetret, ejuſque Sanctitati cauſam Mauriniacenſis Eccleſiæ, quam ipſa dedicavit, commendet. Orator a Tortona Italiæ civitate regreſſus, Literas Papæ retulit, quibus ſe Privilegium Monachis conceſſum non reſcidiſſe, nec aliud contrarium Canonicis contuliſſe teſtabatur: ſi quid verò quæſtionis inter ipſos haberetur, totum id *Cononis* Cardinalis, & Apoſtolici, per Gallias Legati judicio committebat.

Monachorum confidentia & conſtantia in defenſione Privilegii.

Eligenda in Monaſteriis & quibuſvis piis locis ſepulturæ libertatem ratio monſtrat, auctoritas firmat, conſuetudo clamat.

Ludovici Sexti præceptum pro Eccleſia Compendienſi S. Cornelii.

Eccleſiæ Compendienſis *SS. Cornelii & Cypriani* libertati conſuluit Ludovicus Sextus ſacrorumque Miniſtrorum continentiæ, qui concubinas uxorum nomine honeſtatas habebant, fovebantque, quod Edicto ſuo prohibuit. Id ex Tabulario Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcriptum ſubjicio. *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. Inter cæteras quas Prædeceſſores noſtri ob ſuam ſuorumque ſalutem in Regno ſuo conſtruxerunt, ac de ſuis facultatibus ampliſſimè ditaverunt Eccleſias, una eſt ſancta videlicet ac venerabilis Eccleſia Compendienſis quæ uſque ad tempora noſtra honorifica atque liberrima extitit, quam nos quoque multùm diligimus ac præ cæteris honorare, magnificare, atque*

que exaltare gaudemus. Univerſis igitur Eccleſiæ ſanctæ filiis præſentibus ſcilicet ac futuris notum fieri volumus ac certum haberi, quòd ego LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex prædictæ ſanctæ Compendienſi Eccleſiæ omnes omnino Conſuetudines, omnem prorſus libertatem, quam temporibus patrum noſtrorum, Roberti videlicet Francorum Regis: Henrici quoque atque Philippi, & uſque ad nos tenuit, liberè atque integerrimè habendas perpetualiter concedimus & tenendas, & in tali ordine in quo nunc uſque fuit permaneat; videlicet ut Clerici, ejuſdem Eccleſiæ ſicut uſque modò vixerunt, ſine ulla commutatione deinceps permaneant. Hoc tantùm præcipimus ut Presbyteri, Diaconi atque Subdiaconi nullatenus deinceps uxores concubinas habeant: cæteri verò cujuſcumque Ordinis Clerici propter fornicationem, licentiam habeant ducendi uxores. Hoc denique Præceptum noſtrum, ut firmum permaneat & inconvulſum, literarum memoriæ commendari, & noſtri nominis charactere & ſigillo noſtro ſignari, & corroborari præcipimus. Iſtud *Ludovici VI.* Præceptum ex Tabulario celeberrimi Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcripſit, & ad me miſit vir ſacræ Antiquitatis ſtudioſiſſimus & humaniſſimus Domnus *Jacobus Lang-lè*. Ludovici VI. erga Eccleſias & Monaſteria munificentiam inter alia teſtantur ejus Præcepta pro Cœnobiis, *Mauriniacenſi*, *Compendienſi*, *Urſicampi*, quæ Domnus *Mabillonius* edidit Lib. VI. *De Re Diplomatica*.

ARTICULUS IV.

De Ludovico VII. Juniore nuncupato.

LUdovicus VII. Junior* cognominatus, accepto de obitu patris nuntio, Pariſios properavit, ubi congregatis Ordinibus, Eccleſiæ, Regnique negotiis providit. *Henrico I.* Anglorum Rege paulò poſt abſque prole defuncto, *Mathilde* Henrici filia, quæ *Gottofredo* Andegavenſi Comiti nupſerat, ex eoque *Henricum & Guillelmum* procreaverat, & *Stephano* Comite Bononienſi, ejuſdem *Henrici* Regis ex ſorore nepote, de Regno contendentibus, *Ludovicus* Rex Andegavenſi Comiti favit, eumque Normanniæ Ducatu inveſtivit, cùm hominium præſtitiſſet, & Normanno Volcaſſino Regem ipſum muneraſſet. Verùm converſis Angliæ rebus, & *Stephano* in Regni ſucceſſione firmato, ejus filio *Euſtachio* Normanniam beneficiario jure potiundam tradidit, cum ipſi Sororem *Conſtantiam* deſpondiſſet. Electus interea in Bituricenſem Archiepiſcopum *Petrus de Caſtra*, quem Rex Biturigibus recipi vetuit, quòd abſque aſſenſu ſuo conſecratus eſſet. *Innocentius II.* Pontifex Maximus Archipræſuli favens, illatam a Rege violentiam Interdicto ultus eſt tam ſevero tamque gravi, ut triennio integro nullus totâ Galliâ locus fuerit, qui Regem ad Sacra admitteret. *Tantùm Religio illis temporibus, & Romani Pontificis nomen apud Gallos poterat:* (inquit *Papirius Maſſonus*) Partibus Archipræſulis ſtuduit *Theobaldus* Campaniæ Comes potentiſſimus ac religioſiſſimus. Quæ res ipſum cum Rege commiſit *Ludovico*. Acceſſit novus irarum fomes. *Radulphus* Viromanduorum Comes, juſtâ uxore repudiatâ, *Petronillam* ſororem Reginæ *Leonoræ*, auſpicibus aliquot Epiſcopis, matrimonii nomine ducebat. Prioris uxoris cauſam, utpote cognatæ ſuæ, tutabatur *Theobaldus*, eoque rogante, Summus Pontifex *Yvonem* Cardinalem a Latere Legatum in Gallias miſit, qui Epiſcopos divortii auctores a Sacris ſuſpendit, *Radulphum & Petronillam* excommunicavit. Rex *Theobaldum* armis aggreſſus: Comes animis ingens, ſed armis impar, pacem exorare, iniquas conditiones accipere compulſus eſt, jurare

Ludovicus VII. electum abſque conſenſu ſuo Archiepiſcopum Biturigibus recipi vetat.

Innocentius II. vim a Rege Eccleſiæ illatam ulciſcitur Interdicto.

Rex Theobaldum Campaniæ Comitem bello laceſſit.

ſe effecturum ut Legatus Apoſtolicus Interdictum ſolveret. Quod obtinuit, viris ſapientibus & piis Legato perſuadentibus, id œconomia quadam faceret, ne *Theobaldus* Comes opprimeretur. Spondebat *Radulphus* legitimam uxorem ſe reducturum. Promiſſis non ſtetit. Iteratum Anathema comminatus eſt *Innocentius*. Rex *S. Bernardum* rogavit ut, qua pollebat gratiâ & auctoritate apud Summum Pontificem, diras a Radulphi capite averteret, ex quibus tot mala erant ſequutura. Id ſe prohibere non poſſe reſpondit ſanctus Abbas. *Doleo quidem de malis* (inquit Epiſtolâ 220.) *ſi inde proveniant, ſed non ideo tamen debemus facere mala, ut veniant bona; fatiùs tutiùſque hoc totum profectò omnipotentis Dei judicio & diſpoſitioni relinquimus, qui poteſt facere, ut & bona quæ ipſe vult fieri, & fiant, & maneant; & mala quæ mali moliuntur, non veniant: aut in eos ipſos potiùs, qui volunt & quærunt, veniant.* Rex bellum in *Theobaldum* redintegravit; Victoriacum, quòd ſub eius erat ditione, diripuit, incendit, nec templorum ſanctitatem reveritus, nec ætati parcens, aut ſexui. Fruſtra pacem *Theobaldus* deprecatur; fruſtra Regem orat ut pacta teneat. Novas ille rationes quærit abrumpendæ pacis. Quod Comes affinitatem cum Flandrenſi & Sueſſionenſi Comite, filii ac filiæ ſuæ matrimoniis jungere velit, conqueritur. Miſſo Catalaunum *Roberto* fratre ſuo cum copiis, hanc primùm Eccleſiam, deinde Remenſem vexat, populatur, electiones Epiſcoporum prohibet, vacantium annuos fructus Eccleſiarum ſibi vendicat. Sanctus Clarevallenſium Abbas *Bernardus* Regem ſeverè corripit Epiſtolâ 221. quòd malis Conſiliariis aures animumque præbeat; ſe Eccleſiæ injurias diſſimulare non poſſe conteſtatur, ſeque deinceps veritati minimè defuturum. Epiſtolâ 222. apud *Joſlenum* Sueſſionenſem Epiſcopum, & *Sugerium* Sandionyſianum Abbatem, qui Regi ab intimis Conſiliis erant, conqueritur de iniquis ejus contra *Theobaldum* molitionibus, contra fidem pactorum, contra juratam pacem. Regis ipſius malefacta, & vim injuriaſque Eccleſiæ illatas per literas exponit *Stephano* Præneſtino Epiſcopo S. R. E. Cardinali, ut de iis Summum Pontificem certiorem faciat. *Putabam*, inquit, *me deferre Regi pacifico & ecce invenior graviſſimo Eccleſiæ hoſti aſſentaſſe. Conculcantur apud nos Sancta, Eccleſia turpiter ancillatur. Nam & electiones Epiſcoporum prohibentur fieri: & ſicubi id præſumptum a Clericis fuerit, electus epiſcopari non ſinitur. Denique ſedet in triſtitia Eccleſia Pariſienſis, proprio deſtituta Paſtore, & nemo eſt qui de ſubſtituendo alio mutire audeat. Non ſufficit ſpoliari bonis præſentibus domos Epiſcopales: etiam in terras, & in homines manus ſacrilega circumquaque deſævit: totius inſuper anni ex eis ſibi redditus vendicando. Veſtra Catalaunenſis fecit quidem electionem, ſed qui electus eſt, ecce jam diebus multis debito honore fruſtratur, & ſcitis quàm non abſque gravi gregis Dominici detrimento. Commiſit Rex Germano ſuo Roberto vices Epiſcopi, & ille in cunctis terris rebuſque Eccleſiæ poteſtativè verſans; & pro vice ſua ubique haud ſegniter agens, infert cœlis quotidianas hoſtias, non planè pacificas, clamores pauperum, lachrymas viduarum; planctus orphanorum, gemitus compeditorum, ſanguinem interfectorum. Verùm anguſtus eſt malitia ejus ille Epiſcopatus. Remenſem invadit, atque in terra ſanctorum iniqua gerit, non Clericis, non Monachis, non Sanctimonialibus parcens. Denique Sanctæ Mariæ, Sancti Remigii, S. Nicaſii, S. Theoderici terras fructiferas & villas populoſas, ita in ore gladii vaſtavit, ut pene in ſolitudinem redegerit univerſas. Frequens in omnium auribus vox:* Hereditate poſſideamus Sanctua-

S. Bernardus Theobaldo Comiti favet, illiuſque cauſam graviſſimis Epiſtolis tuetur.

Vim & injurias Eccleſiæ a Rege illatas ſtylo vehementi deſcribit.

ſtuarium Dei. *Sic Rex emendat, quod in Eccleſiam Bituricenſem Herodiano juramento commiſit. Præterea Rex quidem, non parùm laborantibus, pacem cum Comite Theobaldo fecerat, firmo, ut putavimus, amicitiæ fœdus inierat, & ecce occaſiones quærit quomodo recedat ab amico. Atque hoc grande crimen quod impingitur Comiti, quia cùm Baronibus Regis, de liberis ſuis contrahit matrimonia: ſuſpecta eſt illi dilatatio caritatis, nec ſe putat Regem, ſi ſe amaverint Principes.* Epiſtolam denique 226. *Hugonis* Autiſſiodorenſis Epiſcopi, ſuoque nomine ad Regem ipſum ſcribit; quâ de pertinacia ejus in malè cœptis, & quòd ſui in conciliandâ pace labores inanes fuerint, non ſine Regni exitio, conqueruntur. Tandem verò calamitoſum hoc diſſidium *Eugenio IV.* Pontificatum ineunte, ejuſdem *S. Bernardi* opera ſedatum. Quo tempore *Ludovicus VII.* Sacram Militiam ejus hortatu profeſſus eſt. Idibus Maiis anni 1147. ingenti cum exercitu iter aggreſſus, *Alienora* uxore comite, Regni adminiſtratione *Sugerio* Sandionyſiano Abbati commendata. Res infœliciter geſta, irritis conatibus obſeſſa Damaſcus, belli ſacri progreſſus quorumdam proditione Ducum, quos Barbari pecuniâ corruperant, impeditus eſt. Rex domum rediit inglorius, tacitum etiam vulnus referens in pectore ob impudicam uxoris, dum Antiochiæ ageret in patrui Palatio, levitatem, & thori conjugalis fidem violatam. Quamobrem congregato Concilio Balgentiaci, in quo Remenſis, Senonenſis, Rotomagenſis, & Burdigalenſis Archiepiſcopi, eorumque Suffraganei conſedere, matrimonium objectâ ac juridicè probata affinitate diremptum eſt, anno Chriſti 1151. die Martis ante Feſtum Paſchatis Floridi, (ut ſcribit Auctor libri *De Geſtis Ludovici VII.* quem *Sugerium* falsò aliqui putant) id eſt ante Dominicam Palmarum. Corrigendus proinde *Binius*, qui id non advertens, Concilium iſtud *Floridi* in Caſtro *Balgentiaci* habitum ſcripſit, quaſi *Floridum* loci nomen eſſet. Ad annum 1151. hanc Synodum refert *Roberthus de Monte*, in Appendice ad *Sigebertum* edita a Domno *Luca Dacherio* cum Operibus *Guiberti Novigentini*. *Alienoram* conjugem eodem anno duxit *Henricus* Normannorum Dux, & Andegavorum Comes, & dotalibus tabulis Dux Aquitanorum, & Comes Pictonum factus, quibus Angliæ Regnum poſtmodum adjunxit.

S. Bernardus Theobaldum Comitem Regi conciliat.

Ludovici Regis expeditio Sacra.

Vvillelmus Tyrius *lib.* 17.

Matrimonium Ludovici VII. cum Alienora dirimitur in Concilio Balgentiacenſi.

Binius emendatur.

Matrimonium iſtud, & tranſlata ad *Henricum* Aquitania, diuturni belli inter utrumque Regem imò & inter eorum Succeſſores, ſeminarium fuit. Filias duas ex *Alienoride* Regina ſuſceperat *Ludovicus VII. Mariam*, quam *Henrico* Campaniæ Comiti, & *Alaidem*, quam *Theobaldo* Comiti Bleſenſi copulavit. Ipſe verò *Conſtantiam*, *Alphonſi* Regis Hiſpaniarum filiam, uxorem duxit.

Secundæ Ludovici VII. Nuptiæ.

Otto in Eccleſia ſchiſmate, *Alexandrum III.* Pontificem Maximum ſuſcepit, eique, de ſententia Gallicanæ Eccleſiæ Stampis congregatæ, obedientiam cum toto Regno profeſſus eſt. Exemplum tam illuſtre Reges alii ſequuti. *Alexander Fredericum* Imperatorem *Victori* Antipapæ faventem fugiens, in Galliam, ſolitam Romanorum Pontificum aram, aſylumque ſe recepit: quem omnibus reverentiæ & amoris officiis Rex Chriſtianiſſimus proſecutus eſt. Maxima etiam pietate & obſervantia ſuſcepit, fovitque ſanctiſſimum Cantuarienſium Archiepiſcopum *Thomam*, pro juſtitia & defenſione Eccleſiaſticæ libertatis exulem. *Henrici III.* Junioris Angliæ Regis adversùs *Henricum* patrem rebellis partes ſuſcepit, juvitque. Belli cauſa inter Regias non injuſta erat. Silicet *Margaritam* immaturam Virginem, ex ſecunda uxore ſuſceptam, ceu pignus pacis affinitate ſanciendæ, *Ludovicus* Seni *Henrico* dederat, filio cognomini, Regni Succeſſori deſignato, jungendam, cùm matura viro foret. Giſortium, aliaque Normanni Volcaſſini * oppida ac Dynaſtias dotales Templariis crediderat ſequeſtribus, ad celebritatem uſque nuptiarum. Puellam nimis diu ſervabat ſenex *Henricus*, nec ejus, ubi maturuit, copiam filio & Regni & ſplendidiſſimi conjugii cupido faciebat. Is itaque morarum impatiens, ad *Ludovicum* Regem defecit, a quo Normanniæ Ducatu inveſtitus eſt. Hinc bellum Francos inter & Anglos redintegratum. Quod tandem anno 1177. initâ pace, & ſacrâ expeditione contra Turcas juratâ, finitum eſt. Interim e re Eccleſiæ eſſe judicarunt, Albigenſes Hæreticos, qui in Toloſatum finibus graſſabantur, exterminare. Sed poſtea deliberatum eſt, præmittendos viros religioſos & eruditos, qui Hæreticos prædicatione & doctrinâ ad fidem Catholicam revocare niterentur. *Petro* Tituli *S. Chryſogoni* Presbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjuncti comites, & in ſancto opere coadjutores, Bituricenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi, *Reginaldus* Bathonienſis, & *Joannes* Pictavenſis, Epiſcopi, *Henricus* Clarevallenſis Abbas, multique alii Viri Eccleſiaſtici. *Raimundo* Toloſano Comiti, Vicecomiti *De Turenna*, *Raimundo de Caſtro-Novo*, aliiſque viris potentibus a Regibus mandatum eſt, ut Legato & Sociis pro Chriſti fide auxilium ferrent, ac pertinaces Hæreticos ab illis finibus expellerent. Ita refert *Rogerius de Hovedem* in Annalibus Anglicanis.

Alexandrum III. in Galliis recipit, ejuſque electionem tuetur.

Bellum Anglicanum.

* Le Vexin Normand.

Bellum in Hæreticos Albigenſes a Ludovico VII. & Henrico Angliæ Rege decretum.

Præmiſſi cum Legato Apoſtolico Epiſcopi, &c. ad Hæreticorum Converſionem tentandam.

Secunda uxore defunctâ, tertiam duxerat *Ludovicus*, *Adelam*, *Theobaldi* Campaniæ Comitis filiam. Quæ duas ipſi filias peperit, quarum una *Richardo* Angliæ Principi deſponſa, reſciſſis pactis, *Guillelmo* Pontivii Comiti: altera nomine *Agnes*, *Alexio Comneno*, *Manuelis* Imperatoris Græcorum filio nupſit; & filium. Natus ille eſt Sabbatho infra Octavas Aſſumptionis Deiparæ Virginis anno 1165. Die Dominica a *Mauritio* Epiſcopo Pariſienſi baptiſmo initiatus. Ipſum e ſacro fonte ſuſcepere *Hugo*, S. Germani de Pratis Abbas, *Herveus* Abbas S. Victoris, *Odo* quondam Abbas S. Genovefæ, *Conſtantia* Regis Soror, *Raimundi* Comitis S. Ægidii conjux, & duæ Viduæ Pariſienſis: nomen ipſi *Philippo* impoſitum. *Adeodatus* cognominatus eſt, quòd Regis, Reginæ, Cleri, populique votis a Deo conceſſus eſſet. Anno 1179. periculoſâ correptum ægritudine *Ludovicus* patens *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo, voto divina inſpiratione nuncupato, commendavit: obtenta ab Anglorum Rege ſecuritate, Cantuarium adiit ad ſepulchrum Martyris, vas aureum ingentis pretii cum devotis orationibus obtulit, Monachis ejuſdem Eccleſiæ centum vini modios Piſſiaci annis ſingulis recipiendos, & Immunitatem ab omni telonio, & pedagio, omnibus quæ ad illorum uſus in Francia emerentur, conceſſit ſcripto Diplomate. Domum redux, *Philippum* filium ſanitati reſtitutum gaviſus eſt. Dicta dies ejus inaugurationi. Principes tum Eccleſiaſtici, cùm Laici ad Kalendas Novembris Durocortorum Remorum Edicto vocati. *Vuillelmus* Archipræſul, Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, *Adelæ* Reginæ frater, *Auguſtum* Principem nepotem ſuum conſecravit, coronavitque ſolemni ritu. Sacris adfuit *Juvenis Henricus* Rex Anglorum idemque Dux Normannorum, Regiæ Franciæ beneficiarius, Coronam auream manibus geſtans, novo Regi mox imponendam. Præibat & *Philippus* Flandriæ Comes gladium Regni *Auguſto* Principi anteferens. Duces, Comites, Barones, diverſis officiis deputati, hi præibant, illi ſequebantur. *Ludovico* patri paralyſi detento adeſſe non licuit. Agebat *Philippus* tunc annum ætatis de-

Tertiæ Ludovici Septimi Nuptiæ.

Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, cumque Sancti Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat.

Philippi Ludovici Regis filii inauguratio.

decimum-quintum. Iſta conſtant ex *Geſtis Ludovici VII.* ex *Rogerio Hovedeno* & ex *Rigordo* in *Geſtis Philippi Auguſti*.

Ludovici Septimi obitus.

Pariſiis obiit *Ludovicus VII.* anno Chriſti milleſimo centeſimo octogeſimo, die 18. Septembris, Regni 44. ætatis circiter ſexageſimo-quarto. Ejus corpus in Eccleſia B. Mariæ de Sacro Portu prope Melodunum, quæ Ciſtercienſis Ordinis Abbatia eſt ab eodem Rege fundata, & *Barbellum* vulgò nuncupata, tranſlatum, ibique conditum eſt. *Adela* Regina ejus uxor ipſi Monumentum erexit. *Homo intrepidæ devotionis in Deum, & eximiæ lenitatis in ſubditos, Sacrorum quoque Ordinum præcipuus venerator*, a Guilielmo Neuburgenſi prædicatur. *Paulò autem ſimplicior quàm deceret Principem, illius verbi Apoſtolici*, Corrumpunt bonos mores colloquia prava, *perſpicuam in quibuſdam actibus ſuis veritatem expreſſit. Quorumdam quippe Procerum, de honeſto vel æquo minùs curantium, plus juſto ſe credens conſiliis, non levi plerumque macula mores egregios denigravit; veluti quando cauſam nequam filii contra pium patrem ſuſcepit, & totis Regni opibus hoſtem natura adjuvit*. Verba ſunt ejuſdem Authoris, lib. 3. *De Rebus Anglicis* cap. 4. Eccleſiarum, ſub finem vitæ præſertim, ſe defenſorem acerrimum præbuit. Cabillonenſem, & Nivernenſem Comites, hunc Vezeliacenſi Monaſterio, illum Cluniacenſi, infeſtos domuit, & ad ſatisfactionem compulit. Cabillonenſem ob graves injurias Cluniacenſibus Monachis illatas comitatu ſpoliavit. Ejus auctoritate Eccleſiæ Sanctæ *Genovefæ* Pariſiis, & *SS. Cornelii & Cypriani* Compendii, reformatæ ſunt, introductis in priorem quidem Canonicis Regularibus *S. Auguſtini*, ex Abbatia *S. Victoris*; in poſteriorem verò, Monachis Benedictinis. Utriuſque reformationis procurator fuit *Sugerius* Sandionyſianus Abbas, Regni Adminiſter. Seditioſi Clerici, Duce *Philippo* Regis fratre, in Monaſterium prædabundi irruperunt, & ſacras Reliquias diripere conati ſunt. Quas inter ſpineæ Domini Coronæ partem, & ſacram ejuſdem Salvatoris Syndonem fuiſſe, locupletiſſimus teſtis affirmat *Sugerius* Epiſtolis 159. & 63. apud *Ducheſnium* Tom. 4. Scriptorum veterum Hiſtoriæ Francorum pag. 543. & 545. Has ad *Carolum Magnum* ab *Irene* Græcorum Imperatrice miſſas, & Compendii in Æde *SS. Martyrum Cornelii & Cypriani* depoſitas, fama eſt, conjecturis minimè ſpernendis fulta. Syndonem verò aliam eſſe conſtat ab ea quâ Corpus Jeſu involutum eſt a *Joſepho & Nicodemo*. Linteaminibus conſtabat illa bipartitis: pars Auguſtæ Taurinorum, pars Veſontione aſſervatur & colitur. Syndonem quæ Compendii depoſita eſt, ſudarium ipſum eſſe quod fuerat ſuper caput Salvatoris, ex illius magnitudine conjicere eſt. Cujus ſudarii ſpeciatim meminit *S. Joannes*, illudque a linteaminibus reliquis diſtinguit cap. 20. *Venit ergo Simon Petrus, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in locum unum.*

Jnvenis Henrici Regis Angliæ.

Sacrum Salvatoris Sudarium Compendii depoſitum.

Ludovici VI. moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione.

Immortali laude digna eſt *Ludovici VII.* in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione moderatio, *cui* ab expeditione Hieroſolymitana regreſſo anno Chriſti 1148. *cùm quidam Clericus Papale Privilegium attuliſſet, quod in omni Cathedrali Eccleſia Regni ſui primam vacaturam haberet cum fructibus medio tempore provenientibus: Ille confeſtim combuſſit Literas dicens, ſe malle tales comburere Literas, quàm animam ſuam in inferno torqueri.* Rem ſcilicet ſpiritualis periculi plenam eſſe intelligebat religioſiſſimus Princeps Beneficiorum collationem. Ita refert *Thomas de Vvalſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ. *Ludovicum VII.* ſummis præconiis ornavit *S. Thomas Cantuarienſis* Epiſtolâ 86. *Generi*, inquit, *prudentia ſuffragatur, delinquentes coërcet vigore Juſtitiæ, ſubditos obtemperantes juri manſuetudinis moderatione gubernat, Eccleſiam veneratur & protegit, in Miniſtris ſuis ſuſcipit Chriſtum, & univerſorum gratiam benignitate provocat, & obſequiis & beneficiis obligat affectiones. Non ſævit in ſubditos, nec occaſiones Juſtitiæ prætextu quærit, quibus cruciet pauperes, exhauriat & ſpoliet copioſos. Hæc fuit quondam Nobilium generoſitas Auguſtorum, quam iſte præter conterminalium & coætaneorum morem exercet, qui ſaluberrimè & honeſtiſſimè novit & conſuevit parcere ſubjectis & debellare ſuperbos.* Eo regnante florebat Eccleſia & Univerſitas Pariſienſis, de quibus *Joannes Sareſberienſis* ad *S. Thomam Cantuarienſem* ſcribebat: *Pariſius deflexi, ubi cùm viderem victualium copiam, lætitiam Populi, reverentiam Cleri, & totius Eccleſiæ majeſtatem & gloriam: & varias occupationes Philoſophantium admiratus velut illam ſcalam Jacob cujus ſummitas calor tangebat, eratque aſcendentium & deſcendentium Angelorum, lætæ peregrinationis urgente ſtimulo coactus ſum profiteri quòd*, Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. *Illudque Poëticum ad mentem rediit.* Felix exilium cui locus iſte datur!

S. Thomas Cantuarienſis Ludovicum 7. commendat.

Laus urbis, Eccleſiæ, & Academiæ Pariſienſis.

ARTICULUS V.

De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo ſæculo.

PHilippus II. *Adeodatus*, & *Auguſtus* nuncupatus, poſt obitum *Ludovici* patris ſolus regnare cœpit annorum pene ſexdecim adoleſcens, *Voillelmo* Remenſi Archipræſule avunculo ſuo ſapientia & conſiliis ipſum in Regni Adminiſtratione dirigente. Annos regnavit quadraginta-tres. Viginti priorum ad ſeculum duodecimum pertinentium Hiſtoriam hoc Articulo exponimus. Regni exordia Eccleſiæ & ſacrorum hominum defenſioni conſecravit. *Hebonem* ſcilicet *de Carantanio* in Biturigibus, *Ymbertum de Bello Joco* in agro Lugdunenſi, & Comitem Cabilonenſem, qui tyrannidem & prædam in Eccleſias & Clericos exercebant, ducto in eorum Dynaſtias exercitu, domuit & ad ſatisfactionem compulit. Principum quorumdam in ſe conjuratorum, ac civile bellum incendentium conatus fregit, ſubegitque perduelles. Primo Principatus anno *Elizabetham*, *Balduini* Hannoniæ Comitis filiam ex ſorore *Philippi* Flandri, duxit uxorem. Cùm Judæos, quorum ingens multitudo Franciam incolebat, Chriſtianis moleſtos eſſe noſſet, *Bernardi* Sancti Eremitæ, qui in Nemore Vincennarum degebat, conſilio, primùm debita omnia quæ Judæi creditores a Fidelibus exigere poterant, remiſit, quintâ ſummæ totius parte ſibi retentâ: Deinde fundos eorum & res non moventes Fiſco addixit: Tandem omnes e Regno exire juſſit Edicto promulgato. Quæ circumciſorum hominum tranſmigratio menſe Julio facta eſt anno 1182. Ipſorum verò Synagogæ Chriſtianis expiatæ ritibus in ſacras ædes Regis pietate verſæ ſunt. Blaſphemos coërcuit lege latâ, ut qui cor, caput, aliave membra Dei jurando appellarent, gravi mulctâ pauperibus eroganda punirentur, vel in flumen ut Regni ſordes projicerentur. Nundinas, quæ *Sancti Lazari* dicebantur, quarum nempe jus ad Leproſos pertinebat, ipſis annua penſione compenſatis, Pariſios tranſtulit, in locum cui *Campellis* nomen: Plateamque muris cingi, & tectis adornari juſſit ad commodum mercatorum. Urbem

Philippus Auguſtus Judæos e Regno expellit.

Blaſphemos coërcet.

luto

luto fœdam ſterni pavimentis publicum *SS. Innocentium* Cœmeterium, & Vincennarum Nemus concludi muris curavit. Iſtud Religioni, id Regiæ oblectationi datum. Hinnuli cervorum, damuli, capræ ſylveſtres, aliæque id genus feræ ab *Henrico* Rege Anglorum miſſæ fœtibus eo in ſaltu propagandis.

Coterellos delet.

Coterelli hæreticis nequiores in Provincia Bituricenſi ferro flammiſque graſſabantur, Eccleſias diripiebant, vaſa ſacra diſtrahebant violatis altaribus, Chriſti corpore conculcato: Sacerdotes religioſoſque viros opprobriis, carcere, verberibus affligebant: Uxores ſub virorum oculis conſtuprabant. Sacrilegos immaneſque prædones confœderati pro aris domibuſque defendendis populi armis perſecuti, ſeptem millia cæcidere. *Philippus* Rex miſſis auxiliaribus copiis, omnium internecione publicam tranquillitatem conſtituit anno 1183.

Pietas in Deiparam Virginem feroces inimicitias extinguit.

Per hæc tempora, gravis diuturnaque inter Aragonum Regem & comitem Sancti *Ægydii Raimundum* diſcordia flagrabat. Sed & proceres alii privatas injurias privatis bellis impune ulciſcebantur, inſuperhabitis legibus quæ de Treuga & Pace a Summis Pontificibus & Synodis ſancitæ fuerant cum omnium interminatione dirarum. Inſani flammas furoris pietas in Virginem Deiparam extinxit. Anicii* (Alverniæ civitas eſt quæ & Podium appellatur) fabro cuidam lingario, viro ſimplici & humili, cui *Durando* nomen, cœleſte viſum oblatum eſt, traditaque divinitus Charta Beatæ Virginis *Mariæ*, Puerum Jeſum manibus geſtantis, adumbratam exhibens effigiem, cum hac circum inſcriptione: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Rei famâ longè latèque diſſeminatâ Principes, Nobiliumque, ac plebis infinita multitudo ad Aſſumptionis Deiparæ annua Sacra Podium concurrit. Epiſcopus *Durandum*, cujus ante revelationem probaverat, e ſuggeſtu loqui juſſit, mandatum divinum de pace ſancienda exponere, teſſeram cœleſtem palam omnibus oſtendere. Rei novitate commoti omnes, & pœnitentiæ pietatiſque ſpiritu afflati, pacem tactis ſacris Evangeliis jurarunt: cujus ſanctiſſimè ſervandæ teſſeram, Beatæ Virginis cœleſtem illam imaginem in ſtanno expreſſam in pectore geſtabant, cum lineis caputiis ad formam Scapularis Monachorum alborum concinnatis. Ferociores inimicitias reverendum ſignum exarmabat.

* Le Puy en Auvergne.

Anno 1184. *Philippum*, qui mortua uxore, Viromanduis,* quos dotales ſemel poſſederat, cedere pertinaciter recuſabat, ductis in illum copiis, *Auguſtus* ad pacem compulit exorandam. Quæ ea conditione data eſt ut in fidem rediret Flander, in vita *Quintino* * & *Perona* uteretur frueretur que: ejus morte ad Regem venirent. *Hugonem* Burgundiæ Ducem, qui Caſtrum Vergiaci * *Guidoni* Dynaſtæ eripuerat, propugnaculis ejus everſis inde expulit. Caſtellionem expugnavit, Eccleſiarum libertatem ab ipſius tyrannide vindicavit, ſatisfactione imperatâ. Ad Regum noſtrorum pietatem commendandam operæ pretium eſt, quod *Rigordus* obſervat, ipſos fundatas ſuâ Majorumve munificentiâ *Eccleſias in ſua libertate ſemper cuſtodire cupientes, quibuſcumque Principibus terras cuſtodiendas tradidiſſent, tamen Eccleſias ſub poteſtate ſua & protectione retinere decreviſſe: ne Principes, quibus terra cuſtodienda a Regibus delegabatur, Eccleſias vel Clericos ibidem Domino ſervientes, aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare præſumerent.* Anno 1185. *Margaritam* ſororem, *Henrici* Regis Anglorum viduam, *Belæ* Regi Hungarorum ejus nuptias ambienti *Philippus Auguſtus* collocavit. Habitâ cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Principibus Regni majoribus deliberatione, *quorum conſilio & ſapientia in negotiis ſuis pertractandis frequentiùs uti conſueverat* (inquit *Rigordus* ipſius Chronographus) Hiſtriones Joculatoreſque Aula abegit, pauperibus erogare ſtatuens pecuniam veſteſque quibus illos donaſſet in memoriam revocans, quod a Sanctis Viris olim didicerat: *Hiſtrionibus dare, eſt Dæmonibus immolare.*

* Le Vermandois.

* Saint Quentin Peronne.

* Vergy.

Eccleſiarum libertatem tuetur Philippus Auguſtus.

Hiſtriones abigit.

Margarita ſorore Hungaro Regi collocata, Giſortium, aliaque loca in Velocaſſino Normanno dotis nomine ipſi aſſignata, quorum pacta erat reſtitutio, ſi gener nullos ex ea liberos procrearet, ab *Henrico III.* Anglorum Rege repetiit: unà etiam *Richardo* ejus filio mandavit ut pro Pictavenſi Comitatu clientelare præſtaret Sacramentum. Anglorum cunctatio belli cauſa fuit. *Philippi* Regis arma in Aquitaniam verſa. Exoldunum * Biturigum oppidum captum, munitiones quamplures everſæ, tota regio uſque ad Caſtellum Radulphi * longè latèque vaſtata. Angliæ Rex, Comeſque Pictavenſis conſcripto exercitu advolarunt. Caſtra caſtris collata. Sed viribus ſuis diffidentes Angli, congreſſum detrectarunt, & Legatorum Sedis Apoſtolicæ interpoſita auctoritate obtinuerunt inducias, cautione datâ quod ſuper rebus controverſis judicium Curiæ Regis Francorum ſubirent, eoque ſtarent. Id factum anno Chriſti 1187.

Bellum Anglicanum.

* Yſſoudun.

* Chaſteau Raoul.

Interim Saladinus Hieroſolyma, capto Rege, & Paleſtinæ partem maximam armis ſubegerat. Oratores ex Syria ad *Auguſtum* venere ad opem reliquiis Chriſtiani in Oriente nominis implorandam. Die quarta Septembris natus ipſi filius eſt, *Ludovicus* in ſacro baptiſmate appellatus. *Philippus Auguſtus* & *Henricus* Angliæ Rex dextras animoſque junxere, cruciſque ſumpto ſigno, ſacram militiam ſunt profeſſi. Anno ſequenti, menſe Martio, Conventus Antiſtitum, Procerumque Pariſiis habitus, ſacrum bellum decretum, innumera equitum peditumque multitudo nomen dedit. Sancitum ut qui domi manerent ſive Laici ſive Clerici, Decimas mobilium ac fructuum ſuorum in belli ſumptus darent. Soli Carthuſienſium, Ciſtercienſium, Fontis Ebraldi Ordines Religioſi, Leproſique excepti. Decimas illas *aſſenſu Cleri & populi*, ad annum dumtaxat impoſitas, *Saladinas* appellarunt. *Philippi Auguſti* Diploma ea de re datum in *Rigordi* Hiſtoria legere eſt. Novi Anglorum motus expeditioni ſacræ moras attulerunt. *Richardus* Pictavorum Comes Toloſatium Comiti Regis Francorum Feudatario Bellum intulit contra pacta anno ſuperiori Giſortium inter & Calvum montem, nec pauca oppida illius cœpit, in quibus *Moſacum*. Id ubi accepit Rex *Auguſtus*, in ditiones Anglorum irrupit, Caſtrum Radulphi, Buſenzacum, Argentonium, Leuroſium, Montem Tricardi, Palvellum, Monteſorium, Vindocinum, & quicquid in Biturigibus & Alvernia poſſidebant Angli, expugnavit. Cladem illam *Henrici* Regis Anglorum, domeſticum diſſidium excepit. *Richardus* Pictavenſis Comes, *Adelam Auguſti* Regis ſororem ſibi deſponſam, jamque viro maturam petiit a patre, unà & Regnum, ſecundùm pacta. Senex *Henricus*, qui Virginem Principiſſam in caſtro ſervabat, non abſque ſuſpicione, filii poſtulatâ repulit. *Richardus* ad Regem Francorum tranſiit, in ejuſque verba juravit. *Auguſtus* Rex ducto in Anglum exercitu, Firmitatem Bernardi, aliaque Caſtra munitiſſima, Cenomanum, Turoneſque, per vadum exploratrice lancea inventum, Ligerim miraculo quodam cum exercitu tranſvectus, expugnavit. Hæc geſta anno 1189. menſe Maio. Aliquot poſt dies *Henricus* Rex Anglorum obiit. *Richardus* Pictavenſis Comes ejus in Regnum ſucceſſor, pacem cum *Philippo* Rege pepigit, recepitque Cenomanum, Turones & Caſtrum Radulphi, ſingulari pacifici Victoris beni-

Bellum Sacrum decernitur.

Bellum Anglicanum.

Pax cum Anglo.

nignitate: cedens ipſe in grati animi ſignum feudis omnibus quæ Exolduni & in Alvernia poſſederat. Lætitiam de pace ſubditis data perturbavit obitus *Eliſabethæ* Reginæ uxoris *Philippi* caſtiſſimæ, Idibus Martii, quæ ad Beatæ Virginis a *Mauricio* Epiſcopo in Regia Urbe funerata eſt. Una ex conditionibus pacis inter Franciæ & Angliæ Reges initæ erat, ut ad ferendum profligatis Chriſtianorum rebus auxilium unà in Syriam navigarent. *Auguſtus* Rex ſacrà perà & baculo peregrinationis, necnon vexillo de Martyrum Altari in Æde Sandionyſiana, tradente *Guillelmo* Remenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, acceptis, filio *Ludovico* bimulo, Regnique adminiſtratione fidei *Adela* Matris, ac avunculi Remenſis Archiepiſcopi commendatis, ſcripto etiam Teſtamento, profectus eſt Feria quarta poſt Octavas Sancti Joannis Baptiſtæ anno 1190. Teſtamentum *Auguſti* Regis apud *Rigordum* legere eſt. Sic incipit: *Officium Regium eſt ſubjectorum commodis modis omnibus providere, & ſuæ utilitati privatæ publicam anteferre.* Sacrarum electionum libertati, & Beneficiorum, Regii Juris, collationi providit, Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit *Viris honeſtis & literatis*. Epiſcopos & Abbates eligi, qui Deo placeant, inſigni probitate & pietate: *& utiles ſint Regno* ſcientiâ & induſtriâ in rebus gerendis. De Juſtitiâ facienda ita ſanxit: *Volumus & præcipimus, ut chariſſima Mater noſtra Adela * Regina ſtatuat cum Chariſſimo Avunculo noſtro, & fideli Guillelmo Remenſi Archiepiſcopo, ſingulis quatuor menſibus diem unum Pariſius, in quo audiant clamores hominum Regni noſtri, & ibi eos finiant ad honorem Dei, & utilitatem Regni. Præcipimus etiam inſuper, ut eo die ſint ante ipſos de ſingulis Villis noſtris & Baillivi noſtri, qui Aſſiſias tenebunt, ut coram eis recitent negotia terræ noſtræ.* De novis tributis non imponendis ita decrevit: *Prohibemus etiam univerſis Prælatis Eccleſiarum, & hominibus noſtris, ne talliam vel toltam donent; quamdiu in ſervitio Dei erimus. Si verò Dominus Deus de nobis ſuam faceret voluntatem, & nos mori contingeret, prohibemus diſtrictiſſimè omnibus hominibus terræ noſtræ, tam Clericis, quàm Laïcis, ne talliam vel toltam donent, donec Filius noſter veniat ad ætatem, in qua gratiâ Sancti Spiritus poſſit regere Regnum. Si autem aliquis Filio noſtro vellet movere guerram, & redditus ſui, quos habet, non ſufficerent, tunc omnes homines noſtri adjuvent eum de corporibus ſuis & averis, & Eccleſiæ tale faciant ei auxilium, quale ſolitæ ſunt facere nobis.*

Philippi Auguſti Sacra in Syriam expeditio.

Profecturi Mandata & Teſtamentum.

* Alix.

Ubi in Syriam pervenit *Philippus Auguſtus*, Chriſtianis Ptolemaidem, ſeu Acconam obſidentibus, opem tulit, perfractiſque muris, *Limathoſium* & *Carachoſium* Satrapas, urbem propugnantes, ad deditionem coëgit anno 1191. Leges deditionis fuere, ut *Saladinus* Crucem Dominicam redderet, atque Chriſtiani generis captivos libertate donaret. Secundùm hæc, gravi infirmitate correptus Rex *Auguſtus*, ſimul & ſuſpicione adversùs Anglum, relicto in Caſtris Burgundiæ Duce cum exercitûs parte maximâ, reditum in Gallias decrevit. Ante diſceſſum, Chriſtianorum rogatu, *Richardo* Regi Anglorum juravit ſe in ejus ditiones arma non illaturum intra quinquageſimum, quàm ille domum rediviſſet, diem. Pactis deeſſe viſus eſt *Auguſtus*, bello Normannos laceſſens, dum *Richardus* ab *Henrico* Imperatore in Germania detinebatur. At ſe fidem juris jurandi nequaquam violare conteſtabatur, quandiu temperaret a quibus jus faſque foret. Juſtum porro eſſe, ut ab Anglo, qui ſororem ſuam *Adelam* repudiarat, ejus dotem repeteret ac extorqueret. Hujus belli eventus *Rigordus* commemorat, pacemque demum Reges inter conſtitutam anno 1196. Januario menſe, cùm Anglus pro Normanniæ Ducatu, & Pictavenſium Andegavenſiumque Comitatibus, hominium *Philippo Auguſto* præſtitiſſet. Bellorum neceſſitates, munitiones civitatum, extructiones Caſtrorum, ſtipendia militum, ipſo pacis tempore tunc primùm decreta, ut præſto ſemper eſſet exercitus, *Philippum* ad exactiones graves & inſolitas cùm a Populis, tum ab ipſis Eccleſiis compulerunt, ex quibus theſauros diverſis in locis congeſſit, privatis alioqui parcens expenſis. Eam ob rem avaritiæ notam ipſi ad temeraria judicia præceps & ad maledicentiam pronum vulgus inuſſit: Quam ab Auguſto Rege abſtergit Rigordus: *Theſauros etiam multos* (inquit.) *in diverſis locis congeſſit, expenſâ modicâ contentus, dicens, quòd Prædeceſſores ſui Francorum Reges pauperes exiſtentes, tempore neceſſitatis ſtipendiariis militibus nihil miniſtrantes, ingruentibus bellis, Regni diminutionem paſſi fuerant non modicam: Principalis tamen intentio ipſius Regis erat in theſaurorum congregatione, Sancta Terra Hieroſolymitana a Paganis liberatio, & Chriſtianorum reſtitutio, & Regni Francorum ab inimicis ſtrenua defenſio. Licèt quidam minùs diſcreti, Regis ignorantes propoſitum & voluntatem, ambitionem & nimiam ei avaritiam objicerent. Sed quia tempus colligendi, & tempus ſpargendi quod collectum eſt, a ſapientibus didicerat, nullâ opportunitate multùm collegit, ut tempore neceſſitatis pluribus pluriműm ſpargeret. Quod in munitionibus civitatum, & murorum reparationibus, & Caſtellorum ædificationibus innumeris manifeſtiſſimè declaratur.* Hæc licèt ab avaritiæ labe *Philippum Auguſtum* purgent, excuſari non poteſt quòd Judæos Pariſios revocaverit.

Acconæ expugnatio & deditio.

Philippi Auguſti reditus.

Bellum Anglicum.

Philippus Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatur.

Canuti Danorum Regis Sororem *Ingeburgim*, formoſiſſimam & caſtiſſimam virginem anno 1193. *Philippus* duxerat: poſtridie verò nuptiarum, maleficorum artibus ab uxore averſus, ut *Rigordus* ſcribit, ſeu occulti alicujus defectûs faſtidio, novum conjugium appetiit. Porro ut divortio honeſtæ ſpeciei colorem ſuperduceret, Romano Pontifici per Oratores ſuggeſſit, ſurreptione quadam ſe conſanguineam duxiſſe, poſtulans vinculi minùs legitimi ſolutionem. Delegavit ille Judices ex Clero Gallicano, forti tamen mandato adſtrictos, ut hancce cauſam ſecundùm ſeveritatem canonum integerrimè judicarent. Illi verò injuſto Regis deſiderio faventes, affinitate a Bellovacenſi, & Carnotenſi Epiſcopis juramento aſſertâ, matrimonium diremerunt. Ita refert *Guillelmus Neuburgenſis* coævus Auctor lib. 4. cap. 27. Remenſis Archiepiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati ſententiâ Regem ab *Ingeburge* fuiſſe ſeparatum, teſtis eſt *Innocentius* in Cap. *Per Venerabilem*. Anno 1197. *Mariam*, Ducis Boëmiæ Moraviæque filiam ſuperduxit *Philippus*. De injuria ſorori, ſibique illata *Canutus* Rex Danorum apud *Celeſtinum III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt. Pontifex duos in Galliam Legatos miſit, *Meliorem* Presbyterum, Cardinalem, & *Cenſium* Subdiaconum, qui Regi Auctoritate Apoſtolica denuntiarent, ut a conſuetudine *Mariæ* temperaret; & *Ingeburgim*, ceu legitimam conjugem, in Aulam revocaret. Concilium ea de re Pariſiis habitum, conſidentibus Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus. *Sed quia facti ſunt canes muti, non valentes latrare, timentes etiam pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt* (inquit *Rigordus* ad annum 1193. ſimul & matrimonium Philippi cum *Ingeburge* referens, & ea quæ matrimonii occaſione deinde contigerunt.) Defuncto *Celeſtino* Papa, *Innocentius III.* ejus ſucceſſor *Petrum Capuanum* Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Le-

Botildam Rogerius Hovedenus appellat.

Philippus Auguſtus facto cum Ingeburge Regina divortio, Mariam ſuperducit.

Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſâ.

Concilium Pariſienſe.

Epiſt. 189. Lib. 11.

Legatum in Gallias miſit, literiſque ad Gallicanos Præſules datis, juſſit ut ſententiæ in Regem, ſuperductam, & earum familias, vel in Regnum etiam, a Legato Apoſtolico proferendæ, qualibet appellatione remotâ parerent, eamque ab omnibus ſubditis curarent obſervari. Gallicanorum Præſulum Synodus Divione a Legato congregata menſe Decembri anno 1199. Rex, ut fulmen a Cardinali cœteriſque Patribus vibrandum averteret, ad ipſum Pontificem per Oratorem appellavit. Legatus aliquandiu ſententiam ſuſpendit: Moxque altero Patrum Conventu, in Allobrogum urbe Vienna, celebrato, Regno univerſo Sacris interdixit, menſe Januario anni 1200. Id conſtat ex Geſtis *Innocentii* a doctiſſimo Præſule *Franciſco Boſquetto* editis, ex *Rigordo*, *Guillelmo Brittone* & *Chronico Sanbenigniano*. Uni Concilio Divionenſi hæc tribuunt *Rigordus* & *Brito*, quòd Viennenſe Divionenſis complementum quoddam, potiùs quàm novum Concilium fuerit exiſtimatum. Epiſcopos qui Synodo interfuerant, & Interdictum approbarant, Sedibus ſuis Rex iræ impotens exegit, Clericos illud obſervantes ab Eccleſiis ejecit, omnium bona fiſco addixit: *Ingeburgim* Reginam caſtiſſimam Stampis in Caſtro recluſit. Octo menſibus luxit Gallia Sacrorum omnium expers: donec *Octavianus* Oſtienſis & Velletrenſis Epiſcopus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Innocentio III.* in Gallias miſſus, ad hujus cognitionem cauſæ, Interdictum ſolvit anno ducenteſimo ſuper milleſimum, Septembri menſe. Id in Concilio Nivigillenſi factum. (Nivigilla Brabantiæ oppidum eſt.) Hæ conditiones Regi imperatæ, ut Epiſcopis, cœteriſque Clericis, pro injuriis ac damnis illatis ſatisfaceret, *Mariam* ſuperductam a thoro & Regni finibus removeret, *Ingeburgim* reciperet, ac Regio cultu haberet: juratoria cautione data, quòd eam abſque Eccleſiæ judicio non dimitteret. Sex menſium ſpatium ad proponendas objectiones contra matrimonium cum ipſa contractum, quæ in Concilio diſcuterentur, auditis *Canuti* Regis Danorum Oratoribus & Advocatis, aſſignatum eſt. Ita referunt *Innocentii III. Geſta*, & *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium. Poſt ſex menſes de divortii cauſa in Concilio Sueſſionenſi *Octaviano* & *Joanne* Legatis Apoſtolicis præſidentibus, quindecim dierum ſpatio diſceptatum eſt. Aderant *Philippus* Rex, *Ingeburgis* Regina, & *Canuti* Regis Danorum Oratores. Poſt multas Juriſperitorum de Matrimonio confirmando vel dirimendo diſputationes Rex morarum pertæſus, nec ſecundùm ſe dicendam ſubodoratus ſententiam, ſummo mane in equum inſiluit, & poſt ſe receptam *Ingeburgim* in Regiam reduxit, Cardinalibus & Epiſcopis inſalutatis. Ita Concilium nullo judicio facto dimiſſum eſt, non abſque Patrum ſtupore. Iſta conſtant ex *Geſtis Innocentii III.* ex *Rigordo*, *Rogerio de Hoveden*, & *Chronico Aquicinctino*.

Concilium Divionenſe.

Concilium Viennenſe. Interdictum Regni.

Concilium Nivigellenſe, De Nivelle.

Concilium Sueſſionenſe.

An Formula Regnante. Chriſto, *fuerit in publicis Inſtrumentis uſurpata durante interdicto ob repudiatam a* Philippo I. Ingeburgim, *& Mariam ſuperductam.*

Interdicto, de quo ſupra diximus, durante, in publicis Monumentis Inſtrumentiſque poſitum non fuiſſe *Regnante Philippo*, ſed *Regnante Chriſto*, ſcripſit *Nicolaus Vignerius*, lib. 3. *Hiſtoriæ Francorum*. Ex quo *Bellarminus* & *Perronius* Cardinales argumentum duxere ad probandum Reges aliquando a Romano Pontifice exauctorari poſſe. Verùm futile argumentum eſt, levique nixum fundamento. Primò *Vignerius* hujus obſervationis unum auctorem laudat Fuxenſem Chronographum, hominem recentem, obſcurum & imperitum *N. Mediavilla*, qui anno 1456. Chronicon *Gaſtoni IV.* Fuxenſium Comiti XVI. inſcripſit. At Chronographus ille de *Philippo I.* id aſſerit, quod ad *Philippum Auguſtum* transfert *Vignerius*. Ait enim Formulam illam, *Regnante Chriſto*, uſurpatam fuiſſe quo tempore ab *Urbano II. Philippus* Rex Francorum excommunicatus erat. *Juretus* in Notis ad Epiſtolam XLVI. *Ivonis Carnotenſis*, ad *Philippum I.* refert, quod de *Secundo* ſcripſit *Vignerius*: Chronicon tamen Fuxenſe non laudat, ſed Sandionyſianum. *Citatur etiam* (inquit) *Auctor priſci Chronici Cœnobii S. Dionyſii adnotantis, toto tempore illius excommunicationis in Eccleſiaſticis Actis publicis ſolitum ſcribi*, Regnante Chriſto, *non autem*, Regnante Philippo. *Quod tamen nonnullis commentum Monachale videtur*. At Chronicon illud nihil hujuſmodi habet. Duplex interdictum paſſa Gallia eſt *Philippo Auguſto* regnante: primum anno 1199. Sententia lata eſt a *Petro Capuano* Sedis Apoſtolicæ Legato, propter captionem *Petri de Duaco* Cameracenſis Epiſcopi electi menſe Maio factam ab *Hugone de Amelencourt*, ejuſque detentionem a *Philippo* Rege. Trimeſtre fuit Interdictum illud, Junio ſcilicet, Julio & Auguſto duravit. Alterum ab eodem Legato decretum eſt Januario menſe, anno ducenteſimo ſupra milleſimum, in Concilio Viennenſi, propter *Ingeburgis* repudium, & nuptias Regis cum *Maria*. Quod Interdictum octo menſibus duravit. Sed neutrius interdicti tempore *Philippum Auguſtum* Regni clavum abjeciſſe, conſtat ex *Rigordo*, aliiſque Hiſtoricis. Nec durante Interdicto præſertim poſteriori, de quo major quæſtio eſt, mos conſignandorum *Philippi* Regis annis Actorum interruptum fuiſſe, probant publicæ Chartæ hac tempeſtate ſcriptæ: ſcilicet Charta *Joannis* Anglorum *Regis* data anno 1200. menſe Maio, ab Interdicti promulgatione quinto, in qua hæc habentur: *Noveritis quod hæc eſt forma pacis facta inter Dominum noſtrum Philippum illuſtrem Regem Francorum, & Nos. &c.* Charta *Amalrici* Gloceſtriæ Comitis, eodem anno & menſe, in qua hæc habentur: *Domino Philippo Illuſtri Regi Francorum, & heredibus; de propria voluntate mea, & de mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, quittavi civitatem Ebroicenſem*, &c. Charta *Balduini* Albæmarlæ Comitis, in qua hæc leguntur: *De mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, juravi ſuper ſanctas Reliquias, quod ſi ipſe Philippo, Illuſtri Regi Francorum non tenet pacem ſicuti Charta ſua, quam idem Rex Francorum habet, teſtatur; ego infra primum diem competentem priuſquam exinde ſupermonitus fuero contrahebo me*, &c. Charta *Odonis III.* Burgundiæ Ducis data menſe Januario anni 1200. quo promulgatum eſt Interdictum: *De Placito inter Herveum Comitem Autiſſiodorenſem, & Guillelmum de Chanlita, ſi idem Guillelmus defecerit de recto in Curia Domini Regis mei Philippi, Illuſtris Francorum Regis*, &c. Chartæ denique Epiſcopi & Capituli Aurelianenſis apud Capellam datæ, conſignantur *Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo, Regni Philippi vigeſimo-ſecundo*. Hæc obſervat *Blondellus* in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Sectione III. Cap. IV.

Doctiſſimi Cardinales Bellarminus & Perronius *falsò colligebant, ex formula*, Regnante Chriſto, *in publicis Actis appoſitâ, Eccleſiæ poteſtatem vel indirectam in temporalia Regum.*

Idem Auctor Sectione IV. oſtendit de Formula *Regnante Chriſto* Actis ſive publicis, ſive privatis apponenda, nullam umquam legem fuiſſe latam, ſed pro Scriptoris cujuſque arbitrio vel admiſſum, vel omiſſum ſemper ejus uſum fuiſſe. Monumentorum ſola Formula, *Regnante Chriſto*, a Chriſtianis conſignatorum ſub Ethnicis Principibus ſine ulla Principum mentione, plura profert exempla cap. 1. ex Sanctorum Martyrum Actis. Sed & alia ſubjungit ex Actis Sanctorum qui ſub Chriſtianis Regibus vixere & obiere, quo tempore nulli Eccleſiæ Cenſuræ ipſi aut eorum populi ſubjacebant. Aliqua ex his ſelecta ſubjicio. 1. Vita *Sancti Romualdi* Abbatis a *Beato Petro Damiani* ſcripta: *Obiit vir Beatiſſimus 13. Kal. Juliarum, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Vita *Sanctæ Cuni-* *Anno circiter. 1027.*

gun-

gundis Imperatricis in MS. Rebdorfenſi: *Tranſiit autem anno Dominica Incarnationis* 1003. *Indict.*3. V. *Nonas Martii*, *Regnante in æternum qui eſt corona Virginum*, *Chriſto Domino noſtro*. Vita *Sancti Hilarii* Arelatenſis, a *Sancto Honorato* Maſſilienſi Epiſcopo ſcripta: *Quocirca me ejus ſuffragium muniat*, *ſed ſuis patrociniis meritum Sacerdotis in illa examinatione tremenda faciat inveniri*: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Vita *Sancti Germani* Pariſienſis, qui anno 576. die 28. Maii e vita migravit: *Victor evolavit ad cælos*, *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Sanctus Eulogius *Memorialis Sanctorum*, lib 11. cap. 11. *Conſummaverunt beati Martyres agonem ſuum* 3. *Idus Martias Æra* 895. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Vvillelmus Gemmeticenſis Lib.4. Cap.20. *Obiit apud Fiſcannum Richardus Dux Primus*, *flentibus populis*, *gaudentibus Angelis*, 996. *anno ab incarnatione Domini*, *R gnante eodem Jeſu Chriſto Domino noſtro*.

Cap. II. Oſtendit Monumenta Formulâ *Regnante* Chriſto, & Infidelium Principum nominibus ſæpius fuiſſe conſignata. Tria vel quatuor exempla ſubiicio. Acta *Sancti Pionii* Martyris ad 1. Februarii: *Hæc acta ſunt Julio Aſia Proconſule*, *Proclo & Quintilliano Magiſtratum gerentibus*, *Conſule III. Meſſio Quinto Trajano Decio Auguſto*...... *ut nos autem loquimur*, *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Acta vetera *Sancti Marci* Evangeliſtæ edita a PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* ad diem 25. Aprilis: *Dormivit autem beatiſſimus Evangeliſta primus Domini noſtri Jeſu Chriſti Martyr apud Alexandriam Ægypti*, *die tergeſimo*, *quod eſt apud Romanos VIII. Kal. Maii*, *anno Neronis Imperii quarto-decimo*, *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Paſſio *Sancti Cypriani* Martyris: *Paſſus eſt beatiſſimus Cyprianus Martyr die* 18. *Kal. Octob. ſub Valeriano & Galieno Impp. Regnante verò Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Paſſio *Sancti Dionyſii* auctore Methodio: *Paſſi ſunt beati Martyres Chriſti Dionyſius*, *Ruſticus*, *& Eleutherius*, *ſub Domitiano Imperatore*, *in partibus Galliæ*, *civitate Pariſiis*, *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*.

Cap. III. & IV. Monumentorum, Formula *Regnante Chriſto*, Chriſtianorumque Principum nominibus ante *Philippi I.* ætatem conſignatorum profert exempla, a quibus pauca ſeligo. Capitulare Aquiſgranenſe *Caroli Magni* anno 789. editum: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum*, *Ego Carolus gratiâ Dei ejuſque miſericordiâ donante Rex & Rector Regni Francorum*, *& devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor humiliſque Adjutor*. Concilium Forojulienſe: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum*, *ſuper omnes cælos & ſuper omnem terram*; *Rege Regum & Domino dominantium*...... *de cujus largiſſima benignitatis manu inviciſſimi Principes Domini Carolus ac Pippinus*, *regalia ſceptra proſperis gubernare rebus probantur*: *Anno igitur fœliciſſimi Principatûs eorum tertio & vigeſimo*. Theganus Lib. de Geſtis Ludovici Pii, ab initio: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, *anno Incarnationis ejus* 813. Concilium Sueſſionen e II. anno 853. celebratum. *Regnante in ſempiternum Domino Deo univerſorum anno Incarnationis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti* 853. *anno verò Regni glorioſi Caroli filii Ludovici religioſiſſimi Auguſti* 13. *Indict.*1. *Epiſcopis juxta Inſtituta Canonum Synodum celebrare volentibus*, *annuit idem Rex Carolus*. Concilium III. Valentinum anno 855. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, *anno* 855. *ab Incarnatione ejus*, *glorioſiſſimo Lothario Imperante* 15. *Indict.* 3. *menſe Januario*, 6. *Idus ejuſdem menſis*, *apud urbem Valentinam in domo Baſilicæ Sancti Joannis adjacente*; *cum propter cauſam Epiſcopi civitatis ipſius criminibus diffamati*, *ex juſſione præfati Pii Principis*, *Reverendiſſimi trium Provinciarum Epiſcopi in unum collecti reſediſſent*, &c. His adde Notitiam *Judicati* pro *Ermengardo* Epiſcopo Urgellenſi adversùs *Durandum* Abbatem *Sanctæ Cæciliæ*, quam in Appendice Actorum Veterum poſt Capitularia edidit clariſſimus *Baluzius* pag. 1545. quæ ſic habet: *Domino noſtro perpetim Regnante Jeſu Chriſto*, *anno ſiquidem ejus ſanctiſſima trabeationis poſt milleſimum* 24. *Sereniſſimi quoque Roberti Francorum Regis* 29. &c. Eamdem Formulam, cum ſingulari quodam additamento exhibent Litteræ *Vvadaldi* Epiſcopi Helenenſis ab eodem *Baluzio* editæ pag. 1535. *Facta Scriptura Donationis ſub die* 4. *Idus Aprilis*, *anno* 11. *Quod obiit Karolus filius Ludovici Regis*, *Chriſto* *Anno* 930.
Regnante, *& Regem expectante*. Quam numerandi rationem in multis veteribus Monumentis pariter inveniri, Vir idem clariſſimus obſervat. Anno Chriſti 1036. Regnante *Henrico I.* eadem Formula uſurpata legitur in *Charta de Fontanellis*, quam exhibet *Chronicon Beſuenſe* pag. 561. Tom. 1. Spicilegii Dacheriani. *Actum hoc publicè in præfati Sancti Cœnobio*, *& ſuper ejuſdem Altare*; *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Spiritu Sancto in Paterna Majeſtatis dextera*. *Anno Incarnationis ipſius* 1036. *Indict.* 4. *Epacta* 20. *pride Kal. Julii*, 4. *Feria III. Luna* .... *Rege Henrico in ſceptris Francorum agente*, *Hugone verò in Pontificatûs honore Eccleſiam regente Sanctæ Sedis Lingonica*.

Cap. V. Monumentorum, Formulâ, *Regnante Chriſto*, dum *Philippus I.* rerum ſummâ potiretur, conſignatorum exempla percurrit *Blondellus*: In iis ſunt, Charta Bellovacenſis, quæ ſic habet: *Actum in ipſa Beati Vedaſti Baſilica*; *in præſentia populi & Cleri*, 15. *Kal. Julii*, *anno Incarnationis Dominica* 1072. *Indict.*4. *anno Regni Philippi XIII. Epiſcopatus Domini Guidonis IX. Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto per omnia ſæcula ſæculorum*, *Amen*. Acta electionis Gregorii VII. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, *anno clementiſſima Incarnationis ejus* 1072. *Indict.* & *Luna XI.* 10. *Kal. Maii*, *Feria ſecunda*, *die ſepultura Domini Alexandri bona memoria Secundi Papa*, &c. Charta Auſcienſis, quam *Janus a Coſta* in Caput *Novit ille*, Tit. *De Judiciis*, &c. laudat: *Anno Domini* 1080. *Regnante Philippo*, *& inſuper Domino noſtro Jeſu Chriſto*, Charta *Charitatis* ad Ligerim: *Fuit iſta Donatio facta anno ab Incarnatione Domini* 1081. *ſed* 1085. *firmata*, *Chriſto Regnante in cælis*, *Philippo Rege Francorum ſceptrum tenente*.

Cap. VI. Monumentorum, Formula *Regnante Chriſto*. poſt obitum *Philippi I.* conſignatorum exempla recenſet. In iis ſunt Privilegium *Paſchalis II.* de Inveſtituris anno 1111. *Anno Verbi Incarnati* 1111. *Hoc confirmatum eſt in Baſilica Sancti Petri*, 16. *Kal. Martii*, *Regnante in cælis Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Patre Æterno & Spiritu Sancto*, *Amen*. Vita Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, anno 1115. die 26. Februarii defuncti, a *Baldrico* Dolenſi Epiſcopo ſcripta: *In condigno ſepultum Mauſoleo*, *Ludovico in Francia Regnante*, *Paſchale Urbis Roma Papatum adminiſtrante*, *Domino autem Jeſu Chriſto Imperante*. Charta Arienſis: *Actum hoc anno Verbi Incarnati* 1169. *Kal. Auguſti*, *per manum Roberti Cancellarii Flandria*, *& Arienſis Eccleſia Præpoſiti*, *Regnante Ludovico Francorum*, *Imperante ſemper Domino noſtro Jeſu Chriſto*.

Cap. VII. Monumentorum. Formula *Regnante Chriſto*, ſub *Philippo II.* ejuſque poſteris conſignatorum dat exempla. In his ſunt Vita *Stephani* Dienſium Epiſcopi, anno 1213. die 7. Septembris defuncti: *Conditus eſt in Eccleſia Beatiſſima Maria ſponſa ſua*, *quemadmodum ipſe juſſerat*, *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Jacobi de

Vi-

triaco Epiſtolâ ad *Joannem de Nivella*, &c. *Nonis Novembris, Salvatore mundi Regnante, Domino Petro Albanenſi Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato ſolerter vigilante, anno gratiæ* 1219. *capta eſt Damiata*, &c. Paſſio *Sancti Dominici* pueri Cæſarauguſtani: *Paſſus eſt B. Dominicus menſe Auguſto, anno Incarnationis Dominicæ* 1250. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Charta *Alfonſi* Caſtellæ Regis e Regeſto Burdigalenſi: *Factum apud Toletum, regnante Chriſto*, 10. *Kal. Maii*, *Æra* 1292. *id eſt, anno* 1254. Ideo autem hanc Formulam in Monumentis apponebant, ut ſignificarent omnia noſtra ſub Chriſti Regno geri, ab eo pendere, in ejus nomine fieri, & ad ejus gloriam referri debere: Reges ipſos rerum ſub eo dominos, ſe Summi Regis cum populis ſubditos profiteri, atque hac ſervitute, quàm terrena dominatione fœliciores eſſe. Hæc obſervare operæpretium erat, ut pateat futile prorſus argumentum eſſe, quod ex hac Formula quidam Auctores petunt contra ſupremam & ab Eccleſia ſeu directè ſeu indirectè independentem Regum ac Principum, qui ejuſdem Eccleſiæ non ſunt Beneficiarii, in temporalibus auctoritatem.

Decimam apud Reclauſas ad ſe pertinentem, Cœnobio Sacri-portus, ſive Barbellenſi, donavit *Philippus Auguſtus*, eâ lege ut Monachi Divina Officia, & Miſſarum ſolemnia quæ meſſium tempore ob laborem & curam temporalium intermittebant, deinceps ab eâ neceſſitate liberi, religioſè celebrarent. Diploma ea de re datum anno 1186. edidit *D. Mabillonius* Lib. VI. *De Re Diplomatica*, Cap. 185.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 113. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Beneficia quædam ſunt de jure Regio.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur. Quorumdam Beneficiorum Collationem ex Eccleſiæ conceſſione ad Reges Chriſtianiſſimos pertinere, certum eſt: nec tamen id ibi ſcripſi, ſed hæc dumtaxat: *Philippus Auguſtus. ſacrarum electionum libertati, & Beneficiorum Regii juris collationi providit. Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit viris honeſtis & literatis.* Mera facti queſtio eſt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 119. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Futile argumentum pro exauctoratione Regis durante interdicto, ex Formula, REGNANTE CHRISTO.*

R. Inane re vera nulliuſque ponderis eſt. De hujus argumenti levitate Judicium audiant doctiſſimi Patris *Mabbillonii* Monachi Benedictini, Lib. II. *De Re Diplomatica*, Cap. XXVI. *Cæterùm*, inquit, *non defuerunt his poſtremis temporibus qui afferrent, Formulam* REGNANTE CHRISTO, *Actis publicis adſcriptam fuiſſe occaſione excommunicationis quâ Philippus I. ob Bertæ repudium, & Bertradam ſuperductam ſemel atque iterum percuſſus eſt. Quòd quàm a vero abhorreat, tam validè ac manifeſtè demonſtrarunt Joannes Beſlius & David Blondellus, ut nemo contra obmutire in poſterum auſurus ſit impunè. Idem demonſtrat Blondellus de Divortio Philippi Auguſti ab Ingelburge. Eam porro Formulam Actis ſive publicis, ſive privatis nullâ umquam lege appoſitam fuiſſe: ſed pro Scriptoris arbitrio vel admiſſam, vel omiſſam. Aliquando verò utraque Formula Chriſti Regnantis & Philippi apponitur in illius temporis Monumentis. Sic Donatio Guillelmi Tiernenſis anno MLXXVII. acta ante Regis Divortium*, PHILIPPO REGE HUMANO, ET CHRISTO REGE SUPERNO. Hæc P. Mabillonius. De eo argumento vir eruditus *Franciſcus Feu* Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, in Tractatu *De Legibus*, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 152. *Nullo modo*, inquit, *abdicatus fuit Philippus Interdicti tempore. Interdicti quidem incommoda moleſtè ferebant Regis ſubditi; ſed non minùs ideo Philippi II. addicti erant obſequio. Extant etiam adminiſtrationes Regiæ per biennium illud inſignia. Anno quippe ipſo* 1199. *Joannes Angliæ Rex Homagium Franciæ Regi Turonis fecit pro Comitatu Pictavenſi; & Arturus Britanniæ Dux pro ſuo Ducatu. Ipſe quoque Galliæ Rex Pallium ſericum obtulit ſuper Altare Sancti Dionyſii. Item anno* 1200. *pacem compoſuit cum Rege Angliæ, ſicuti referunt Rigordus & Matthæus Pariſius ex illorum temporum Chartis. Pariter conſtat inſertum ſemper fuiſſe Regis Philippi nomen Inſtrumentis publicis ut in Chartis Joannis Angliæ Regis, anno* 1200. *Balduini Comitis, Odonis III. Burgundiæ Ducis; Conventus Ordinis S. Benedicti Bituricenſis, & Hugonis Aurelianenſis Epiſcopi, &c. Et licèt quibuſdam in Chartis inſcriptum fuiſſet, REGNANTE CHRISTO, non REGNANTE PHILIPPO II. nihil inde ſequeretur, ut oſtendimus ubi de Philippo I. fuit actum.* Hæc eximius Doctor.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 120. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Reges abſoluti, qui non ſunt Beneficiarii Eccleſiæ, non dependent in temporalibus a Papa.*

R. Reges ac Principes ſupremos (quos Cenſores *abſolutos* vocant) ſive qui non ſunt Eccleſiæ Beneficiarii, in temporalibus a Summo Pontifice non pendere, non mea privata Doctrina eſt, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

Nota.

Videnda quæ infra de indirecta poteſtate Romani Pontificis in temporalia adnotabo.

CAPUT XI.

De Regibus Hiſpaniæ, Sæculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majori & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege.

I. VEREMUNDO *Podagrico* in Regnum Legionenſe ſucceſſit *Alfonſus* filius, puer, quinquennis anno nongenteſimo nonageſimo-nono. Minorem ejus ætatem rexit *Melendus* Galæciæ Comes, Regnumque eximiâ fide procuravit, ſecundùm ſupremam *Veremundi* Regis voluntatem. Ejus filia, nomine *Elvira*, adulto Regi connubio juncta eſt: ex qua *Veremundum & Sanctiam* procreavit. Sororem *Theraſiam Obeydallæ* Arabum in Hiſpania Regi uxorem dedit. Barbari nuptias congreſſumque Virgo caſtiſſima detrectavit, niſi priùs Chriſtianis Sacris initiaretur. Ipſa vitiata, divinitus percuſſus, illam cum amplis muneribus ad fratrem remiſit. Legione in *Sancti Pelagii* Monaſterio acceptam ignominiam religioſæ vitæ ſtudiis ſolata eſt. Regni Ordinibus Ovetum convocatis, Priſcas Gothorum Leges reformavit, Legionem urbem cre- *Alfonſus V.*

bris

bis Maurorum inſultibus ad caſas redactam inſtauravit, Templum Deo erexit *Sancti Joannis Baptiſta* nomine, Legionenſium Regum ſepulturæ deſtinatum. In *Viſei* Luſitaniæ urbis obſidione, quam eripere Mauris cupiebat, ſagittâ confixus eſt *Alfonſus V.* anno Chriſti 1028. Eo regnante: *Attilanus* Legionenſis Epiſcopus, & *Flovianus* Presbyter, divini verbi præco eximius, ſanctitatis famâ celebres fuere. Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. V. *De rebus Hiſpania*, Cap. 18. & 19. *Roderico Santio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte 3. Cap. 23. *Alfonſo a Carthagena*, in *Anacephalæoſi Regum Hiſpania*, Cap. 67. *Franciſco Tarapha*, Lib. de origine ac Rebus geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne Vaſeo* in Chronico Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. 8. Cap. 10. & 11.

Veremundus III.

II. Poſt *Alfonſum* patrem regnavit *Veremundus III.* anno 1028. qui *Sanctio* Caſtellæ Comiti fatalis fuit. Huic in principatum ſucceſſit *Garſias* filius, infra annum, in ipſa nuptiarum lætitia peremptus. *Sanctius* Rex Vaſconum Caſtellæ Principatu auctus, Comitis honorem nomenque Regiis inſignibus atque appellatione commutavit. *Veremundus* Legionenſis Rex, converſo ad Religionis ſtudium & pacis artes animo, populos optimè gubernabat, cùm a *Sanctio* ad arma compulſus eſt. A quo magnis cladibus affectus, pacem fecit conditionibus Chriſtianæ rei in Hiſpania commodis. *Sanctia* ſcilicet *Veremundi* ſoror *Ferdinando* Vaſconum Regis filio pacta eſt cum Regni utriuſque ſucceſſione. Quicquid in controverſiam veniebat, aut eo bello detractum erat, dotis nomine in præſentia datum. Poſt *Sanctii* mortem violatis pactis *Ferdinandum* ſororium de finibus laceſſivit. Ad Carrionis ripam in Damaronis valle commiſſo prælio, *Veremundus* occubuit anno 1038. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Præſule Lib. V. de rebus Hiſpaniæ, Cap. 20. & Lib. 6. Cap. 8. *Roderico Santio* Parte 3. Cap. 24. *Alfonſo a Carthagena* Cap. 68. *Franciſco Tarapha*, Lib. de Geſtis Regum Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. 8. Cap. 11. & Lib. 9. Cap. 1. diſcimus.

Sanctius Major.

III. *Sanctius*, rebus militiæ domique præclarè geſtis *Majoris* cognomen promeritus, Vaſconum, Caſtellæque Rex, Mauros bello laceſſivit, attrivitque, ditionibus eorum Cordubam uſque vaſtatis. Victoriarum curſum domeſtica retardavit calamitas; crimen ſcilicet adulterii a *Garſia* filio natu majori Reginæ impoſitum, filio altero *Ferdinando* connivente. *Ramirus* Regis etiam filius ex impari matre, inſontis novercæ vicem miſeratus, ejus innocentiam ſingulari certamine ſe adversùs impios fratres probaturum profeſſus eſt. Interim Sanctus quidam ex Anagorenſi Cœnobio Monachus *cui confeſſi fuerant ſe in Matrem falsò infamiam congeſſiſſe, timens ne in tanto periculo Regina innocens damnaretur, Regi, qua perceperat, revelavit: & ſalvatus eſt Regina ſanguis innoxius illâ die.* Ita refert Rodericus Toletanus Archipræſul.

Confeſſionis Sacramentalis inviolabile ſigillum.

Quod ſanè de Sacramentali Confeſſione non eſt intelligendum, quam vir ſanctus abſque ſacrilegio revelari non poſſe noviſſet. Matri arbitrium de filiis a patre permiſſum eſt. Quæ ipſorum lachrymis, Procerumque precibus victa, veniam hac lege dediſſe fertur, ut *Garzias* tragediæ totius auctor a Regni Caſtellæ hereditate excluderetur: *Ramiro* privigno innocentiæ defenſæ merces Aragoniæ Regnum eſſet.

Rex Sanctius Monaſticam Diſciplinam reſtituit.

Sanctius, Monaſticæ Diſciplinæ, quæ bellorum temporibus, ut uſu-venit, peſſundata fuerat, reſtaurandæ animum adjiciens, Cluniacenſes Monachos in Cœnobia Leirenſe, Onienſe, & Sancti Joannis prope Jaccam, evocavit. *Et ne tantam multitudinem, quantam neceſſe erat tot domiciliis occupandis evocare ex Gallia neceſſe eſſet, providus Rex Paternum Sacerdotem, & duodecim Socios in Galliam dimiſerat, ut Cluniacenſis Collegii moribus informati, exculti inſtitutis, eam vitæ rationem traducerent in Hiſpaniam* (inquit *Mariana*.) Eo regnante, anno 1032. Synodus Pompelonę habita, de Pompelonenſi Epiſcopo ex Leirenſi Monaſterio in priſcam Sedem reducendo. Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum a *Joanne* XIX. Pontifice Maximo, ſe rogante, conceſſam idem Rex *Sanctius* Diplomate confirmavit. Palentiam urbem inſtauraſſe, ibique deſignato Epiſcopo & Succeſſoribus donaſſe traditur. Ovetum religionis causâ profectus, ad Sanctorum corpora, quæ in ea civitate habentur, colenda ex inſidiis in itinere interfectus eſt, die 18. Octobris, anno 1035. Hæc de Sanctio Majori commemorant *Lucas Tudenſis*, *Rodericus* Lib. 5. Cap. 24. & 26. *Rodericus Sanctius* Parte 3. Cap. 25. *Joannes Vaſæus* in fine Chronicorum, *Joannes Mariana* Lib. 8. Cap. 13. & 14.

Ferdinandus I.

IV. *Ferdinandus I.* Caſtellæ Rex a *Sanctio* patre & *Nunnia* matre deſignatus, debellato cæſoque *Veremundo*, Legionenſi Regno auctus eſt, & a *Servando* Legionenſi Epiſcopo in Æde Sacra *Beatæ Mariæ de Regula* coronatus, decimo Kalendas Julii anno MXXXVIII.

Bellum Mauricum.

Bellum in Mauros confecit, multis victoriis illuſtre. Arces, urbeſque nobiliſſimę Barbaris ereptæ, quas inter Conimbrica. In ejus expugnatione haud inutiles eſſe Reipublicę Monachos publico documento comprobatum.

Monachi Reipublicæ non inutiles.

Erant (inquit *Rodericus* Archipræſul) *ſub Arabum poteſtate Monachi Religioſi in loco arcto, qui Lorvanum adhuc hodie appellatur. Hi laboribus manuum inſiſtentes, theſauros frumenti, ordei, & milii, & ſiliginis, ignorantibus Arabibus conſervarant hæc omnia proprio victui ſubtrahentes. Verùm quia protracta obſidio victualibus indigebat, de receſſu ab omnibus tractabatur. Sed audientes Monachi occurrunt, & quæ a longis temporibus conſervarant, Regi & obſidioni liberaliter obtulerunt.* Secundùm hæc, *Benadetum* Regem, qui Mauris Hiſpali jura dabat, multis cladibus affectum, vectigalem fecit.

S. Iſidori Hiſpalenſis tranſlatio.

Sacrum *S. Iſidori* Epiſcopi quondam Hiſpalenſis corpus, ab *Alvito* Epiſcopo, ejuſdem Sancti præſulis revelatione inventum, Legionem tranſlatum eſt, atque in templo *S. Joannis Baptiſtæ* nomini dicato, quod *Ferdinandus* Rex piiſſimæ conjugis *Sanctiæ* hortatu inſtauraverat, depoſitum eſt. Multa edita miracula. Ædes illa Vetus *S. Joannis Baptiſtæ* nomen, *S. Iſidori* appellatione poſtea mutavit.

Concilium Coyacenſe.

Anno Chriſti 1050. Concilium in Caſtrum Coyacam Ovetenſis Diœceſis a *Ferdinando* Rege convocatum eſt. Eccleſiaſtica Diſciplina, & Politia civilis tredecim Canonibus ſancitæ. De iſto Concilio ſuo loco egimus. Vaſconibus imperabat *Garſias Ferdinandi* frater, quem in Caſtellæ fines irrumpentem, armis repellere compulſus eſt. Pugna ad Ataporcam, quod oppidum eſt ſexto-decimo ab Urbe Burgis lapide, commiſſa. *Garſias* repudiatâ pace, quam ipſi *Ferdinandus*, tametſi viribus longè ſuperior amanter offerebat, a duobus Vaſconibus transfugis haſtâ confoſſus occubuit anno 1053.

Ferdinandi cum Henrico II. Imperatore controverſia.

Rerum præclarè geſtarum gloria *Ferdinando* non ſolùm *Magni*, ſed Imperatoris etiam appellationem, ultro deferentibus populis peperit. Id Henrico II. Germaniæ Imperatoris movit invidiam. Ad Concilii Turonenſis Patres, quibus *Hildebrandus*, *Victoris II.* Pontificis Maximi Legatus præerat, querimonias detulit contra *Ferdinandum*, qui Imperii Romani majeſtatem offenderet, Imperatoris nomine uſurpato. Id ipſi Anathematis interminatione vetitum.

Germanis Imperatoribus nul.

Miſſi ad Pontificem Legati, qui libertatis Hiſpanicæ cauſam perorarent. Miſſus cum numeroſo exercitu *Rodericus Diacius*, qui contra Germaniæ Imperatorem illam tueretur.

Pon-

tum ire in Hiſpaniæ Reges.

Pontifex *Rupertum*, Tituli *Sanctæ Sabinæ* Cardinalem, cujus controverſiæ cum Imperatoris Legatis componendæ gratiâ Toloſam ire juſſit: ubi diſceptata cauſâ, pro libertate Hiſpaniæ pronuntiatum eſt: decretumque Germanis nullum deinceps jus in Hiſpaniæ Reges fore.

Concilium Compoſtellanum.

Anno 1056. Concilium Compoſtellæ celebratum eſt. Sancitum, inter alia, ut Epiſcopi atque Presbyteri Miſſam quotidie celebrarent: Ut Clerici, tempore Jejunii & Litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc ex *Antonii Auguſtini* Codice *Baronius* Cardinalis ad eumdem annum obſervat. *Ferdinandus* Rex victor ex Maurico bello rediens, anno Chriſti 1065. Decembri menſe, Chriſtianis expiatus Sacramentis, Legione religioſè obiit ad *S. Iſidori* ſepulchrum. Quo, ſumptâ Euchariſtiâ, cùm ſe deferri juſſiſſet, pias illas ad Deum voces emiſerat: *Tua eſt potentia, tuum eſt Regnum, Domine: Tu es ſuper omnes Reges, tuo Imperio omnia ſunt ſubjecta: Quod te donante accepi, reſtituo tibi Regnum. Tantum animam meam in æterna luce jubeas collocari.* Hæc dixit, & poſitis Regalibus ornamentis, Pœnitentiam & Extremam Unctionem ab Epiſcopis accepit, ciliciòque indutus, & conſperſus cinere, die Sancto *Joannis Evangeliſtæ* ſacrâ Spiritum Deo reddidit. Ejus in Eccleſias & Monaſteria munificentiam Hiſtorici prædicant. In *S. Facundi* Cœnobio frequens, *Monachorum cibis contentus, pari ordine & conſortio, quaſi unus ex eis, & Divinis Officiis inſiſtebat, & ciborum regularibus utebatur. Obtulit Cluniacenſi Monaſterio de Regio Fiſco mille aureos, annuatim, perpetuò ſolvendos*, ut *Rodericus* docet. Annos viginti & octo, ſex menſes, & dies duodecim in Caſtella ſimul & Legione regnavit; duodecim annis in Caſtella tantùm, partem patre ſuperſtite, partem defuncto. Numeroſam prolem reliquit, *Sanctium*, *Alfonſum*, & *Garſiam* filios, *Urracam*, & *Elviram* filias. Regnum trifariam diviſum filiis legavit. *Sanctio* natu maximo, Caſtellæ Regnum; Legionis, *Alfonſo*, cum nonnullis Caſtellæ civitatibus; Reliquam Galæciæ partem, & Luſitaniæ ditiones Mauris ereptas *Garſiæ*. *Urracæ* filiæ Zamoram, *Elviræ* Taurum aſſignavit. Quæ urbes *Iſantaticum* appellatæ ſunt, voce uſurpatâ ad eam hereditatis portionem, quæ minoribus Regum filiis vitæ ſuſtentandæ causâ obveniebat, ſignificandam. Eorum quæ de *Ferdinando* Rege dixi, Auctores habeo *Rodericum* Archipræſulem lib. 6. *De Rebus Hiſpaniæ*, cap. 6. & 11. 12. & 13. *Lucam Tudenſem* in Chronico *Rodericum Sanctium* Parte 3. Cap. 26. *Alfonſum a Carthagena* Cap. 73. *Franciſcum Tarapha* Lib. *De Regibus Hiſpaniæ*, & *Joannem Marianam* Lib. IX. Cap. II. & quatuor ſequentibus.

Pius Ferdinandi Regis obitus.

Ramirus Rex Aragonum.

V. *Ramirus*, *Sancti Majoris* filius, primus Aragonum Rex appellatus, ſe in Mauros ſtrenuè geſtâ, Cæſarauguſtanum & Ilerdenſem Regulas vectigales fecit. Oſcæ Regem aliquot præliis debellavit. Palliarenſem ditionem ſuo adjunxit Imperio. Eo regnante, anno 1060. ad Jaccam urbem Concilium habitum eſt, in quo Sacra omnia ex Romanæ Eccleſiæ ritu inſtaurata fuere. Jaccæ Sedes Epiſcopalis conſtituta, quæ Oſcæ priùs fuerat, ſtatutumque ut quandocumque Oſca a Maurorum dominatione eriperetur, illi Jaccetana Sedes ſubjiceretur, & tamquam filia matrem piè ſanctèque coleret. Ita referunt *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymus Zurita* in Rerum Aragonenſium Indicibus. Eodem Rege præſente, habita eſt Synodus altera apud *S. Joannem de la Pegna*, anno 1062. ut vult *Hieronymus Blanca*: quam tamen Chronologiam obſcuritate non carere, vir eruditus *Goſſartius* S. J. in Nota ad hanc Synodum oſtendit. A Patribus ſtatutum, Ut Epiſcopi Aragonenſes ex Monachis Cœnobii illius, in quo habita eſt Synodus, eligantur. Hoc aliaque Decreta præſens *Ramirus* Aragonum Rex confirmavit, cum dirarum interminatione in eos qui illa temerè violarent. Fragmentum ex vetuſto Codice *S. Joannis* Commentariis ſuis *Blanca* inſeruit. In prælio adverſus *Sanctium* Caſtellæ Regem *Ferdinandi* fratris filium cecidit *Ramirus* anno Chriſti 1063.

Concilium ad Jaccam.

Synodus apud S. Joannem de la Pegna.

ARTICULUS II.

De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ: Et Sanctio ac Petro Aragonum Regibus.

Sanctius II. Caſtellæ Rex.

I. SAnctius II. Caſtellæ Rex, impium ac nefarium in fratres *Alfonſum VI.* Legionis Regem, & *Garſiam* Galæciæ, cupiditate dominandi bellum ſuſcepit. Ad Plantacam commiſſo prælio, *Alfonſus* magnâ ſuorum clade fugatus. Ad Vulpeculariam, oppidum ad Carrionis ripam ſitum, rurſus belli fortunam tentavit: victæ fuſæque *Sanctii* Caſtellæ Regis copiæ. At ille collectis viribus multò mane hoſtes de prælio nihil cogitantes agreſſus, partem cæcidit, partem in fugam compulit. *Alfonſus* ipſe Carrione in Templo B. Virginis, quò præſidii causâ confugerat, captus, miſſuſque Burgos, in ejus urbis arce in cuſtodiam traditus eſt. Clades illa contigit anno 1071. Inde concedente *Sanctio* Rege eductus, eâ lege ut in Cœnobio *Sancti Facundi* Monachum indueret, veſtem Religioſam, quam metu, non propoſito ſumpſerat, abjecit; ad Regem Maurorum *Almenonem* Toletum confugit. Interim *Sanctius* fraternum Legionis Regnum occupat. Mox arma convertit in Galæciam, ubi *Garſias* frater natu minimus regnabat. Hic fruſtra Maurorum auxilia imploravit, alienatis ſuorum animis. *Sanctius* ad Scalabim urbem ipſi obviam procedens, cæſis ipſius copiis, ipſum ad Lunæ arcem miſſum, in cuſtodiam tradi juſſit. Spoliatis & in ordinem redactis fratribus, ſororum quoque hereditatem invadere ferox *Sanctius* decrevit. Primùm Zamoram urbem petiit, quæ in *Urracæ* poteſtate erat. Qua in obſidione per inſidias occiſus eſt, cùm annos ſex regnaſſet.

Civile bellum.

Alfonſus Sextus Rex Caſtellæ.

II. *Alfonſus* ad Legionis, Caſtellæque Regna ſublato *Sanctio*, revocatus eſt anno 1073. Poſt triennium, miſſus a *Gregorio VII.* Pontifice Maximo Sedis Apoſtolicæ Legatus *Richardus* Maſſilienſis Abbas, Synodum congregavit, in qua ſecundùm Regis voluntatem, Ritu Gotthico Sacrorum abrogato, Romanus Caſtellæ ac Legionis Eccleſiis, totique Hiſpaniæ traditus eſt. Mortuo *Almenone* Toletano Rege, & *Hiſſemo* filio ejus natu maximo poſt annum ab obitu patris extincto, in Regnum Mauricum *Hyaia Alardibilis*, *Hiſſemi* frater ſucceſſit, homo ob ignaviam, impudicitiam, & tyrannidem, Mauris æquè ac Chriſtianis exoſus. *Alfonſi* Regis ab ipſis imploratum auxilium. Magnis ille delectibus habitis, Mauros, quorum res in Celtiberia & Bætica *Roderici Cidi* virtute jam profligatæ erant, *Almofala* Regulus captus, *Alfagibs* victus, Barbari magno numero cæſi, in firmiſſimo totius ipſorum ditionis propugnaculo, Toleto nimirum, aggreſſus eſt. Urbs diuturna & pertinaci obſidione ad deditionem compulſa, octavo Kalendas Junii, anno milleſimo octogeſimo quinto. Inſtaurata Sacrorum religio: *Bernardus* Ordinis Benedictini Monachus, a *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate inſtitutus, ad *Alfonſum* Regem ab eodem miſſus Monaſticæ Diſciplinæ in Hiſpania reſtituendæ cauſa, & *S. Facundi* Cœnobio a Rege præpoſitus

Romani Ritûs in Eccleſias Hiſpaniæ introductio.

Toleti expugnatio.

Bernardus O. B. Monachus Toletanus Archiepiſ

ſcopus creatur.

ſitus Abbas, Toletanus Archiepiſcopus creatus eſt. Arces, oppida, municipia, magno numero Toletanæ Eccleſiæ a Rege attributa. Anno milleſimo octogeſimo-octavo, *Bernardus* Archiepiſcopus Toletanus Romam pervenit; Pallium, Primatumque totius Hiſpaniæ & Galliæ Gotthicæ ab *Urbano II.* Pontifice Maximo impetravit; per Gallias rediens, viros honeſtos & literatos ex variis Chriſtianiſſimi Regni regionibus in Hiſpaniam ſecum duxit, quos poſtea Epiſcopos creavit. Horum nomina celebrat *Rodericus* Archipræſul. Poſt annum Toleti habita Synodus, in qua de Gotthico Sacrorum Ritu antiquando actum eſt. Legatus Apoſtolicus, Archiepiſcopus *Bernardus* Rex *Alfonſus*, uxore ſuadente *Conſtantia*, quam ex Regia Galliarum duxerat, in id conſilii conſpirarunt. Orta inde in Clero & populo antiqui Ritûs ſtudioſiſſimis contentio. Poſt multam altercationem, militiæ placuit controverſiam ſingulari certamine dirimi. Qui pro Gotthico pugnabat Officio, palmam tulit. Nec tamen victa pars acquievit. Ignis itaque Judicio res permiſſa eſt. Officii Toletani & Gallicani Libri, jejunio & oratione præmiſſis, in ignem projecti. Poſterior flammis abſumptus. Prior, ſcilicet Gotthicus, illæſus ex igne proſiliit. Rex propoſiti tenax Gallicanum, ſeu, quod idem erat, Romanum Officium, Rituſque in omnibus ditionibus ſuis ſuſcipi ac celebrari ſanxit lege latâ. Hinc locus vulgari Proverbio datus: *Quò volunt Reges, vadunt Leges*. Ita refert *Rodericus* Archipræſul Toletanus. Paulò aliter *Mariana*, ſed *Roderico* trecentis annis antiquiori majorem fidem adhibuerim. Altera Synodus anno Chriſti milleſimo nonageſimo-primo Legione habita. Præfuit *Raінerius* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus, adfuit *Bernardus* Toletanus Archipræſul. De Officiis Eccleſiaſticis ordinandis, & reſtituenda diſciplina deliberatum eſt. Gallici Characteres Gotthicis communi Decreto ſubſtituti. Annis undecimi ſæculi reliquis, novemque duodecimi prioribus, continuum graviſſimumque bellum adverſùs Mauros in ſpem dominationis erectos priſtinæ, multamque cladem Hiſpaniæ inferentes, *Alfonſum* Regem occupavit. E vita migravit anno nono ſupra centeſimum & milleſimum, Kalendis Julii, cùm annis tribus & quadraginta a morte Patris regnaſſet. Hoc ipſum elogio exornat Rodericus Ximenius. *Hic fuit ſtrenuitate maximâ nobilis, virtute excelſus, gloriâ ſingularis. Abundavit in diebus ejus juſtitia, finem accepit ſervitus, conſolationem lachryma, augmentum fides, dilatationem Patria, audaciam populus. Confuſus eſt inimicus obtinuit gladius, ceſſavit Arabs, timuit Afer. Ploratus & ululatus Hiſpania uſque ad iſtum manſit abſque conſolatore: Dextera ejus Præſidium Patriæ, munimentum abſque timore, fortitudo ſine perturbatione, protectio pauperum, virtus Magnatum. Magnitudo cordis ejus infra anguſtias Aſturiarum non potuit contineri, & elegit laborem individuum comitem vitæ ſuæ. Rex accreſcens Magnanimus Aldefonſus, Rex accreſcens ſedit, arcus ejus confiſus in Domino invenit gratiam in oculis Creatoris, magnificavit eum in timore inimicorum, & in populo ſuo elegit eum zelare fidem, dilatare Regnum, exterminare inimicos, multiplicare Eccleſias, reſtaurare Sancta, reſtituere diſſipata.* De *Sanctio II. Alfonſo VI.* & *Garſia*, legi poſſunt *Rodericus* Archipræſul Libro 6. *De Rebus Hiſpaniæ*, a Cap. 15. ad 35. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Sanctius* Parte 3. *Hiſtoria Hiſpanica* cap. 28. & 29. *Alfonſus a Carthagena in Anacephalæoſi*, Cap. 74. & 75. *Franciſcus Tarapha* Lib. *De Regibus Hiſpaniæ*, & *Joannes Mariana* Lib. 9. a Cap. 8 ad finem, & Lib. 10. Cap. 1. & 7.

Viros literatos ex Galliis in Hiſpaniam ductos Epiſcopos creat.

Toletana Synodus.

Gotthici Ritûs in Sacris abrogatio.

Synodus Legionenſis.

Alfonſi Sexti Caſtellæ Regis elogium.

III. *Sanctius*, *Ramiri* filius patri in Aragoniæ *Regnum* ſucceſſit anno ætatis duodevigeſimo, Chriſti milleſimo ſexageſimo tertio: ditionem ſuam latè amplificavit, oppidis caſtriſque plurimis Maurorum tyrannidi ereptis. Pompelonenſes, *Sanctio*, *Garſiæ* Regis filio a *Raimundo* fratre ad Rotam interfecto, eumdem *Raimundum* e Regni finibus expellentes, ne is apud eos regnaret, qui fraternâ cæde pollutus eſſet, *Sanctio* Aragonum Regi ſe dedidere. Sic Pompelonenſe Regnum Aragonenſi adjunctum eſt. In obſidione Oſcæ, quam urbem tenebant Mauri, ſagittâ confoſſus occubuit, cùm filio *Petro* Regnum tradidiſſet, fidemque ab eo & *Alfonſo* fratre, ac Proceribus recepiſſet, ipſos ab urbe, donec expugnata eſſet, minimè receſſuros. Mortem eius conſignant Hiſtoriæ nonis Junii, anno milleſimo nonageſimo quarto. Preter *Petrum* & *Alfonſum*, tertium filium ex Chriſtianis nuptiis ſuſceperat, nomine *Ramirum*, quem divino cultui conſecravit & Cœnobio *Sancti Pontii* Tomerienſis, in Provincia Narbonenſi, adhuc puerum obtulit; ubi ſub Abbatis *Fretardi* ſanctiſſima diſciplina inſtitutus, Vitam Monaſticam profeſſus eſt. Idem Monaſterium multis donis auxit Rex piiſſimus, oblationemque ac donationem ſcripto Diplomate confirmavit, quod in Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum Indicibus editum eſt. Pietatem eximiam ſpirant hæc Diplomatis verba: *Ego volens placare in omnibus divinitatem, ob immenſa beneficia a Deo collata: quoniam debet fœlicitas hominis beneficiis reſpondere Creatoris: calore Sancti Spiritûs ſuccenſus, offero amabile mihi pignus, ſcilicet Ramirum filium meum Deo, & glorioſiſſimæ ſemper Virgini Mariæ, & glorioſo Martyri Pontio Cœnobii præſcripti, atque Abbati, & Monachis ibidem degentibus in perpetuum, eâ videlicet fideli devotione, quatenus ſit Monachus ſecundùm Regulam S. Benedicti, præſcripti Cœnobii & imploret Domini bonitatem pro me & Matre ſua, cunctiſque propinquis ſuis.* Et in fine. *Vos igitur, Confratres mei de Sancto Pontio! miſeremini amantiſſimo filio meo Ramiro, quem dono & offero Deo, & prædicto Cœnobio, eâ videlicet devotione, & fide, quâ obtulit Abraham filium ſuum Iſaac Deo, & Anna Samuël filium ſuum Sacerdoti Heli, in conſpectu Dei, quatenus in Templo Dei ſemper deſerviat: atque ejus exemplo & vitâ, ac doctrina provocatus, necnon precibus prædicti filii mei ac veſtris adjutus, valeam pervenire ad virentes Paradiſi gaudia.* Monaſterio etiam *S. Joannis De la Pegna*, antiqua Privilegia confirmavit, novaque conceſſit ſcripto Diplomate. *Do*, inquit, *concedo & confirmo Abbati Aymerico, & Monachis ſub eo vel Succeſſoribus ſuis Deo militantibus, talia Præcepta, & Privilegia, & Decreta, & Libertates, qualia habet Cluniacenſe Monaſterium, de cujus ſanctiſſimo fonte Ordo Beati Benedicti in hoc loco priùs manavit. Do, concedo, & confirmo eis etiam Monaſteria, & Eccleſias Parochianas, necnon & villas, & cellas, & molendina, & ſylvas, & omnia alodia,* &c. *Ut ſicut Cluniacenſes ſunt liberi ab omni jugo humanæ ſervitutis, ita & iſti ſint tantummodo ſervantes debitam reverentiam Apoſtolicæ Sedi: ut liberi & expediti valeant exorare miſericordiam Dei pro ſtabilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ & pro quiete Regni mei, &c.* Diploma deſcribit *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Sanctius Rex Aragonum.

Pompelonenſe Regnum Aragonio adjunctum.

Sanctii Regis Aragonum pietas.

IV. *Petrus* ſecundùm *Sanctium* Patrem in Aragonia regnavit, in Oſcæ expugnationem poſt ejus obitum majori virium contentione incumbens. In Maurorum ingentes copias, quæ obſeſſis in auxilium advolabant, ad pagum Alcoracenſem acerrimè dimicatum eſt. Quadraginta mil-

Petrus Rex Aragonum.

Victoria de Mauris reportata.

Oſca deditio.

Aragonii Regni inſignia.

millia Barbarorum cœſa, Chriſtianorum vix mille deſideratis. Anno milleſimo nonageſimo ſexto 14. Kal. Decembris hæc parta victoria. Oſcenſes munitionibus diffidentes, mox urbem Victori dedidere. Templum Chriſtiano ritu expurgatum, Sedes Oſcenſis reſtituta, *Petrus* Jaccetanus Epiſcopus, Oſcenſis deinceps appellatus eſt. *Sancti Victoriani* Martyris corpore ad ſtativa Caſtra perlato divinum Numen cœleſtemque vim præſto fuiſſe pugnantibus pro religione & libertate Chriſtianis, *Rodericus Ximenius* auctor eſt. S. etiam *Georgii* Præſidio acceptas palmas tulere. Aragonici Regni Inſignibus celebris illa victoria expreſſa eſt ad gentis decus ſempiternum. Scuto argenteo punicea Crux appoſita, index præſentis Numinis, quatuor capitibus in quadrum redactis, & ſanguine delibutis diſcernitur: capitaque ipſa faſciis cretatis, tamquam diademate devincta, quatuor Reges Mauros eo prælio cæſos teſtantur. Alia deinde oppida, arceſque Mauris eripuit Rex *Felix*, *Pius*, *Victor*, *Maximus*. His eum titulis Hiſtoriæ decorant. Obiit in medio gloriæ curſu, 4. Kalendas Octobris, anno milleſimo centeſimo quarto. Hæc ex Indice Rerum ab Aragonum Regibus geſtarum, *Hieronymo Blancha*, aliiſque probatis Auctoribus accepta.

ARTICULUS III.

De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtella Regibus: & Alfonſo Portugallia Primo Rege.

Urraca Caſtella Regina.

POſt *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis mortem, Regnum ad *Urracam* ejus filiam jure devolutum eſt, quam ex *Conſtantia* ſuſceperat. Hæc primùm nupſerat *Raimundo* Comiti, Burgundi Comitis fratri, cui filium pepererat *Alfonſum*. Poſt ejus obitum, *Alfonſo* Aragonum Regi fuerat collocata. Is collecto exercitu, cum *Urraca* uxore ſtatim in Caſtellam properavit, ejus hereditatem recepturus. Ampliſſimi Regni poſſeſſionem iniit; urbibus, arcibus, atque præſidiis Præfectos ex Aragonia gente dedit, Procerum Caſtellæ voluntatibus diffidens: Regnum pacificè moderatus eſt, a Maurorum incurſibus fortiter defendit, fines propagavit. Repudiata non multò poſt ob furtivas libidines, & ob affinitatem matrimonium dirimentem, *Urraca*, Caſtellæ Regnum repetiit, & Caſtellanos, Legionenſes, Calæcos, in verba ſua adegit. *Alfonſus* Rex Aragonius, Imperii totius Hiſpaniæ obtinendi avidus, in Calæcos & Caſtellanos arma movit; eorum exercitum fudit. Cæſus in prælio *Gometius* Comes Reginæ Amaſius. *Petrus de Lara* Comes, & Amaſius alter, extincto Rivali, totos ſibi *Urraca* amores vendicabat, ac nuptiarum ſecurus, jam Regem agebat inſolens. Indignati Proceres, *Alfonſum*, *Urraca* & *Raimundi* Comitis, prioris mariti, filium, Regem ſalutarunt. *Petrus Lara* pulſus, Barcinonem fugit. *Urraca* in Legionis arce obſeſſa, conditionem illam pacis accipere coacta eſt, ut redditibus unde vitam ſuſtentaret deſignatis, Regnum ipſa filio cederet.

Alfonſus Septimus Caſtellæ Rex.

II. *Alfonſo VII.* ad Caſtellæ ac Legionis Regna, Procerum populique eximia voluntate evecto, ingentem contrahere exercitum opus fuit ad Aragonii Regis frangendos impetus. Terribilis in utraque gente belli apparatus: inſignis nomini Chriſtiano clades parabatur, utravis parte vincente, victave. Maurorum incrementis inteſtina bella locum dabant. Id cùm maturè conſideraſſent utriuſque Regni Præſules, pacem ab Aragonio rogarunt, utque *Alfonſum* filii loco haberet, eique maternas ditiones reſtitueret, aliquo terrarum tractu, cujus ad Regnum Vaſconum jus pertinere diſputabatur, retento, fœliciter impetravere. Pax Hiſpaniæ adeo ſalutaris anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo ſancita eſt. Dum his, quas diximus, diſſenſionibus ac bellorum procellis Caſtellæ & Aragoniæ Regna jactarentur. *Raimundus Arnaldus* Barcinonenſis Comes Genuenſium & Piſanorum confœderatorum auxiliis, Mauris Baleares Inſulas occupantibus bellum intulit, urbem in majori Baleari præcipuam expugnavit anno milleſimo centeſimo decimo-quinto. At diuturnus non fuit victoriæ fructus. Barbaris enim in Bracinonenſes fines invectis, omniaque populantibus, Comes domeſtico evocatus periculo, Balearibus fidei Ligurum commiſſis, in continentem trajecit. Mauros a Barcinonis obſidione depulſos magno numero fudit, debellavit. Interim Ligures Maurico auro corrupti, Baleares Inſulas Barbaris reliquere. *Alfonſus VII.* Caſtellæ Rex, Imperator appellatus, Mauricum & Luſitanicum bellum glorioſè confecit. Maurico Barbaris eripuit Cauriam urbem: regionemque univerſam quæ Ana & Tago Fluminibus continetur, populatus eſt. Plures urbes, arceſque, variis expeditionibus Mauris ereptæ. Luſitanicum, in quo ancipiti marte pugnatum eſt, pax finivit ab *Alfonſo* Imperatore Luſitano Comiti roganti conceſſa, iis, quas voluit, conditionibus. *Alfonſus* pariter vocabatur, *Henrici* Lotharingi Luſitaniæ Comitis, & *Theraſia*, *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis filiæ, quæ viro dotalem Luſitaniæ Comitatum attulerat, ſoboles. Mortuo *Henrico*, qui ditionis fines propagaverat, laceſſitis pulſiſque multis ex Præſidiis ac Civitatibus Mauris; Eccleſiæque ſtatum, reſtitutis, *Bernardi* Toletani Archipræſulis opera, Sedibus Epiſcopalibus compoſuerat; *Theraſia Ferdinando Pactio* Traſtamaræ Comiti copulata eſt, impari certè matrimonio. *Alfonſus Henrici & Theraſia* filius, major factus, arma adversùs vitricum arripuit. Signis collatis, vicit. *Ferdinandus & Theraſia* in ejus poteſtatem venere. Ille Portugalliæ finibus pulſus; iſta in cuſtodiam tradita, *Alfonſi* Caſtellæ Regis opem imploravit. Adfuit ille miſeræ captivæque matri contra filium. A Luſitanis victus, majori pertinacia bellum redintegrabat, Guimarane obſeſſa, quâ ſe *Alfonſus* Comes continebat: Sed *Ega Nunnio*, qui minorem Comitis rexerat ætatem, pacem rogante, obſidio a Rege ſoluta eſt, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſexto. Eodem anno *Urraca* Regina, & *Bernardus* Toletanus Archipræſul obiere. *Bernardo* ſucceſſit *Raimundus* Uxamenſis Epiſcopus.

Synodi Palentina & Legionenſis.

Palentiæ Synodus habita anno milleſimo centeſimo vigeſimo-nono. Præter alia ſancitum, ne oblationes aut decimæ excommunicatorum recipiantur: Ne Eccleſiæ Laicis præſtimonii aut villicationis prætextu conferantur. Alteram Legione Synodum habuit *Humbertus* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus: in qua de Regis conjugio cum *Berengaria*, *Arnaldi* Barcinonenſis Comitis filia diſceptatum eſt, quod propter cognationem irritum eſſe quidam objiciebant. Re diſcuſſa, Patres pronuntiarunt, Regem nullo cognationis gradu Canonibus vetito uxorem attingere.

Alfonſus Septimus Hiſpaniæ Imperator appellatus.

Mortuo *Alfonſo I.* Aragonum Rege, omnem citra Iberum amnem Aragoniæ tractum occupavit. *Garſias*, quem Vaſcones Pompelone Regem creaverant, ſe *Alfonſi Regis* Beneficiarium profeſſus eſt. Exinde Antiſtitum Procerumque Conventu Legione habito, Imperatoris nomen & inſignia *Alfonſo* Regi delata ſunt, anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto. *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, *Innocentio II.* ſupplicans, ut Salmanticenſem Epiſcopum *Berengarium* Compoſtellam transferri permittat, *Alfonſum* Hiſpaniæ Imperatorem vocat,

cat. *Imperator Hiſpanus, Magnus Populi Chriſtiani Princeps, devotus Majeſtati veſtra filius*, &c. Epiſtolam trecenteſimam primam, *Sancia Sorori Imperatoris Hiſpania* (Alfonſi nimirum) *S. Bernardus* inſcripſit. Bellum in Bætica adversùs Mauros, cum *Raimundo* Aragonio & *Garſia* Vaſcone Regibus confœderatis ac beneficiariis, non minori fœlicitate quàm fortitudine confecit *Alfonſus* Imperator anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſeptimo. Corduba ab *Avengamia* Regulo dedita eſt. Beatia & Almeria nobiles civitates captæ. Ab altera contra Mauros expeditione rediens, in itinere obiit *Alfonſus* die 21. Auguſti anno 1157. ætatis quinquageſimo-ſecundo, cum annos circiter quinque & triginta regnaſſet. In Eccleſias & Monaſteria, Ciſtercienſis præſertim Ordinis munificentiſſimus fuit. *De Alfonſo VII.* legimus *Rodericum* capp. 3. 4. 7. 8. 11. *Lucam Tudenſem* in Chronico, *Zuritam* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, libro 1. *Marianam* libro 10. *Rodericum Santium*, *Carthagenam*, & *Taraphom*.

Alfonſus Rex Luſitania.

III. *Alfonſus* Portugalliæ Comes, anno Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo-nono, contractis undique ex tota ditione copiis, in Maurorum fines populabundus penetravit. *Iſmar* & quinque alii Reguli, numeroſo cum exercitu ipſi obviam venere. Commiſsâ pugnâ, cùm pridie Luſitani milites *Alphonſum* in Caſtris Regem proclamaſſent. Mauri magno numero trucidati, plerique capti, victoria penes Luſitanos ſtetit. Quinque Regulorum ſigna victores abſtulere. Hinc Regum Luſitaniæ Inſignia in clypeo cæruleo quinque alia ſcuta minora eſſe cœperunt. Secundùm celebrem illam pugnam, Scalabim ad Tagi ripam occupavit: Sintram municipium ad Promontorium Artabrum expugnavit; Olyſiponem urbem totius Luſitaniæ nobiliſſimam diuturnâ, & acri fractam obſidione in poteſtatem redegit, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſeptimo. *Malfadam*, *Maurici Lara* Molinæ Reguli filiam uxorem duxit. Quo ex conjugio nati ſunt *Sanctius*, *Urraca*, & *Therafia*, *Philippo* Flandriæ Comiti olim collocata. Jam ætate gravis, Almohades a Scalabis obſidione depulit, fuditque. Obiit Rex fortiſſimus & piiſſimus, Luſitanici Regni conditor, multorum Monaſteriorum ac Templorum fundator munificus, anno 1185. ætatis nonageſimo-primo, die ſexta Decembris. Inter Monaſteria ejus munificentiâ extructa præcipuum eſt Conimbricenſe *Sanctæ Crucis*, cui Leiram oppidum eâ tempeſtate Mauris ereptum dono dedit. Eo in Cœnobio ſepultus eſt. Alcobatiæ Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis, ex Maurici belli manubiis extruxit, anno 1147. Legantur *Rodericus Ximenius* lib. 7. de Rebus Hiſpaniæ, capp. 5. & 6. & *Mariana* lib. 10. capp. 13. 17. 19. & lib. 11. capp. 15. & 16.

ARTICULUS IV.

De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragonia Regibus.

Alfonſus Rex Aragonum.

I. A*Lfonſus* Aragonum Rex, Bellator & Imperator nuncupatus, *Sanctii* Regis filius, *Petri* Regis Frater, *Urraca* Caſtellæ ac Legionis Reginæ conjux, fraterno jure Aragonum, Pompelonæ, Suprarbiæ, ac Riparcutiæ Regna adeptus, multa ditionibus adjecit oppida Mauris erepta. Cæſarauguſtam, totius Maurici Imperii viribus propugnatam, in poteſtatem redegit, Francis ſuppetias ferentibus.

Cæſarauguſtam expugnat.

Quadringentos fermè annos ejus urbis potiti fuerant Mauri. Sexdecim omnino Cæſarauguſtanos Maurorum Regulos ab Hiſpaniæ clade ad hæc tempora *Hieronymus Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis enumerat. *Petrus Librana* Cæſarauguſtanus Epiſcopus conſecratus eſt. Magiſtratus Urbani a Rege conſtituti. Nam antea militari ferè modo Judicia ibi exercebantur. Ab antiquo illo Judiciorum more ducta fuiſſe duo illa Aragonenſium Legum capita conjicit *Blanca*: Primùm, *Quòd in Aragonia omnes teſtantur Jure Militari; ac quaſi in procinctu, minimè aliis Juris Civilis ſolemnitatibus expectatis*. Alterum: *Quòd in omnibus charta, id eſt, publica ſcriptura ſtandum eſt, niſi contineat aliquid quod fieri nequeat, vel ſit contra jus natura*. Cæſarauguſtæ expugnationem Æra 1153. id eſt, anno Chriſti 1115. contigiſſe probat laudatus Auctor ex Archetypo Privilegio eidem Urbi ab Alfonſo Rege, cùm eam vendicavit, conceſſo, quod ex Tabulario Cæſarauguſtanæ civitatis eruit.

Bellum contra Mauros glorioſè conficit.

Secundùm hæc Celtibericum & Ilergeticum bellum ab *Alfonſo* Rege contra Mauros glorioſè confectum eſt. In Celtiberia, Calatajubium deditione receptum. Darocenſes ſubacti. Urbs cui Monti Regali nomen ad Silocæ amnis ſalientes edito loco ædificata, & Religioſis Equitibus *S. Joannis Hieroſolymitani* attributa. In Ilergetibus, Alcolea oppidum expugnatum, Medina Zelimi urbs altera in Celtiberum & Carpetanorum confiniis capta: Maurorum ingentes copiæ, quas Cordubenſis Rex contra Aragonios duxerat, ad Arinzolum fuſæ. Undecim Maurorum Regulos eo prælio ab *Alfonſo* Rege ſuperatos. Annales tradunt. In obſidione Fragæ a Mauris confoſſus *Alfonſus* Rex occubuit anno Chriſti 1134. S. Joannis Hieroſolymitani & Templariis Equitibus Regna teſtamento reliquit, legitimo deficiente hærede. Teſtamentum viribus caruit, quòd Regnorum Juribus Rex moriens derogare minimè potuiſſet.

Teſtamentum Regis contra jura Regni irritum.

Aragonici ac Navarrenſes Regni Proceres Comitia ad eligendum Regem indixerunt. Diſſenſione facta, Navarrenſes Pompelonam profecti, *Garſiam* Montionis Dominum Regem ſalutarunt. Hoc pacto Navarræ Regnum ab Aragonenſi, tunc ſejunctum eſt.

II. Aragonenſes *Ramirum Alfonſi* fratrem, in Cœnobio Tomerienſi Ordini Benedictino ab infantia dicatum, & ad Burgenſem, Pompelonenſem, & Rotenſem Epiſcopatus ſucceſſivè aſſumptum, Regem crearunt. Ejus Diploma ex publicis tabulis *Zurita* laudat, quo ſe Octobri menſe Barbaſtri in Regno Paterno & Cæſarauguſtano regnare teſtatur, & ſe *Regem & Sacerdotem* nuncupat.

Ramirus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, Rex Aragonum.

Aragoni veriti [*ut ferunt*] *ne deficiente Ramiri Regis ſtirpe, externo dominatui parendum eſſet: adnitunturr, uti Ramirus a Pontifice Maximo Sanctionibus Canonicis ſolutus, quod pene infans votorum damnatus eſſet, & ita e Republica videretur, uxorem duceret. Ducit actâ fermè ætate Agnetem Guillelmi Pictonum Comitis, Aquitania Ducis ſororem*. Ita *Zurita*. Cui *Hieronymus Blanca* conſentit. Suſceptam ex eo matrimonio *Petronillam* aſſerunt, quæ *Raimundo* Barcinonenſi Comiti collocata eſt, eique dotale attulit Aragoniæ Regnum.

Fabula eſt quòd Pontificiâ diſpenſatione nupſerit.

Pontificiam illam diſpenſationem fabulæ ſimillimam ſuſpicor, quam *Zurita* ipſe haud certò aſſerit, hac verborum cautione uſus [*ut ferunt*] Et: *Quod confirmare liquidò haud poſſum*. Præterea De Pontifice a quo hujuſmodi conceſſa fertur diſpenſatio, non conveniunt Scriptores: quidam ab *Anacleto* Pſeudopontifice, alii ab *Innocentio II.* datam tradunt. Tertiò, Principem fœminam, quam uxorem duxit, quidam *Agnetem*, alii *Mathildem*, alii *Urracam* nominant: Quidam ſororem, quidam filiam Ducis Aquitaniæ fuiſſe docent. Quartò, nullum ſive Antipapæ *Anacleti*, ſive legitimi Pontificis *Innocentii II.* Diploma hac de re profertur. Quintò etſi Monachum a votis abſolviſſet Pontifex, aut irrita vota declaraſſet, quæ forſan ſummâ libertate non emiſerat, quis ſibi perſua-

deat

deat ipſum Epiſcopo indulſiſſe ut uxorem duceret ac filios procrearet? Ubinam in tota Antiquitate Eccleſiaſtica exemplum tam inſolens? Rem in dubio *Mariana* relinquit lib. 10. cap. 15. *Romani Pontificis venia* [*ſic credimus*] *ut Rex conjux, & Sacerdos idem eſſet, impetratum*. Ut ut eſt, ab *Alfonſo* Caſtellæ, & *Garſia* Navarræ, Regibus, armis laceſſitus eſt *Ramirus*. Pacem aliquot oppidorum, & totius regionis, quæ Roncavallæ Biovalem uſque continetur, ceſſione ad vitam, a *Garſia* redemit. Deinde *Raimundo* Barcinonenſi Comite auctore, pacem iniit cum Caſtellæ Rege. Una ex conditionibus fuit, ut Cæſaraugustanum Regnum beneficiario jure ab *Alfonſo* teneret *Ramirus*. *Petronilla* (ut ajunt) *Ramiri* filia obſes data, & Regis utriuſque conſenſu pacta *Raimundo* Comiti; eidemque paulò poſt cum Regno tradita a *Ramiro* patre. His omnibus conſtitutis, ad priſtinum vitæ inſtitutum rediiſſe fertur; in S. *Petri* Oſcenſi Eccleſia reliquum vitæ tempus exegiſſe. *Illud tamen omnibus dignum admiratione videri debet*, inquit Zurita, *tam celeri converſione rerum peragi hæc potuiſſe, ut vix trium annorum ſpatio decurſo, Ramirus & Regnum hereditarium adierit, uxorem duxerit, filiam ex eo matrimonio ſuſceperit, genero nuptui tradiderit, & Regni Adminiſtratione ceſſerit*. Veriùs dicamus, illud eſſe incredibile, & commento ſimillimum.

Raymundus Berengarius Rex Aragonum.

III. Cataloniæ Principatum Aragoniæ Regno, quod uxorio nomine obtinebat, *Raymundus* Barcinonenſis Comes adjunxit. *Pontius Hugo* Emporitanus Comes, *Raymundo* Regi adversùs *Roccabertinum* Vicecomitem militavit. Caſtra Carmenzonis & Roccabertini oppidorum diruta. Bellum terrâ marique adversùs Mauros in Ilergaonibus a Rege geſtum, Dertoſa urbs munitiſſima, Ilerda, & Fraga, in deditionem acceptæ. *Lupus* Murciæ Regulus Maurus, vectigalis factus. Bellum deinde adversùs Bancios confectum. Trencataium municipium expugnatum. Obiit anno Chriſti 1162. 8. Idus Auguſti. *Alfonſum* filium Regni heredem, ſub *Petronillæ* Reginæ Matris tutela, reliquit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, lib. 2. & *Hieronymo Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis diſcimus.

Nota.

POſt ea, quæ ſupra P. Natalis ſcribit de Innocentio II. adnotavi quæ veroſimiliora putavi de diſpenſatione Ramiro II. conceſsâ, ut uxorem duceret.

ARTICULUS V.

De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando Secundo, & Alfonſo, Legionis; Alfonſo VIII. Caſtellæ; Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus.

Sanctius Tertius Rex Caſtellæ.

I. ALfonſo Imperatore defuncto, *Sanctius & Ferdinandus* ejus filii, ditiones, prout Pater conſtituerat, diviſerunt. *Sanctius* natu major Caſtellam & contributas Provincias obtinuit: *Ferdinandus* Legionis Regnum & Calæcos. *Sanctium* Vasconum Regem, qui Burgos usque prædabundus penetrarat, miſſo cum exercitu *Pontio* Minervæ Comite, debellavit. Fuſæ præliis duobus Vaſconum copiæ. *Pontius* Comes, aliique Legionenſis Regni Proceres, a *Ferdinando* Rege malè habiti, boniſque ſpoliati fuerant. In Fratrem bellum parabat *Sanctius* ut ad reſtitutionem cogeret, cùm ille fraterno ſe arbitrio permiſit, ipſum abſque armis conveniens, & ad ejus nutum ſe *Pontio* Comiti, cœteriſque reſtituturum, & majoribus honoribus illos cumulaturum pollicitus. *Sanctius* Rex immaturâ morte, ob quam ipſi *Deſiderato* nomen, pridie Kalendas Septembris, ejuſdem anni 1158. ſublatus eſt in procinctu belli quod in Mauros Bæticam infeſtantes ſupremo conatu parabat. Regnavit annum & dies undecim. Ex *Blanca* uxore, *Garſia* Regis Navarræ filia, quadriennem filium reliquit *Alfonſum*, quem *Guterrii Ferdinandi Caſtri* curæ commendavit. *Sanctius Rex Nobilium clypeus, pater pauperum, amicus Religioſorum, defenſor viduarum, tutor pupillorum, juſtus Judex omnium*, a *Roderico* Toletano Archipræſule prædicatur.

Ferdinandus ſecundus Rex Legionis.

II. Cùm de Rege puero educando, Regnique procuratione, inter Caſtrios, Laraſque, Caſtellæ principes familias diſſidium ortum eſſet, Regnumque univerſum in partes traheretur; *Ferdinandus* Legionenſis Rex, injuriam ſibi factam cauſatus, quòd ſe neglecto, aliis nepotis Regis educatio Regnique fraterni procuratio credita eſſet, correptis armis in Caſtellæ fines irruit, urbes & oppida aut vi aut deditione paſſim occupavit, ipſa etiam Urbe Regia Toleto potitus eſt: quæ tamen adulto Rege, ad ejus obedientiam rediit. *Ferdinandum* pium, hilarem, liberalem, ſtrenuum, benignum, in præliis fortunatum, erga Monaſteria & Eccleſias ita devotum, ut eis ferè omnia Regalia largiretur; adeo communem omnibus, ut tamquam Regularis, in mobilibus ferè proprium non haberet, *Rodericus* Archipræſul ſcribit. Sed eximias animi dotes regnandi libidine contaminaſſe viſus eſt, præſertim Caſtellæ Rege minorenni. Obiit anno 1188. cùm unum & triginta annos regnaſſet. Ex *Urraca* Regis *Alfonſi* Portugalliæ filia ſuſcepit *Alfonſum* filium, quem Regni reliquit heredem. Is *Theraſiam* primam *Sanctii* Luſitani Regis filiam uxorem duxit. Deinde *Theraſia* juſſu Romanorum Pontificum, præſertim *Innocentii III.* ob propinquitatem repudiatâ anno ducenteſimo ſupra milleſimum, *Berengariam Alfonſi* Caſtellæ Regis filiam in ejus locum aſcivit. *Ferdinandi* Legionenſis Regis tempore florebat *Martinus* Monachus & Presbyter ſanctimoniâ & eruditione clariſſimus Legione in *Sancti Iſidori* cœnobio. Multos libros ſcripſit huc uſque ineditos.

Alfonſus Octavus Caſtellæ Rex.

III. *Alfonſus VIII. Sanctio* patri in Caſtellæ Regnum ſucceſſit. Anno ætatis undecimo, ſalutis milleſimo centeſimo ſexageſimo-octavo, Regnum luſtravit, Procerum qui ab ipſo ſtabant conſilio, cohorte præſidiaria centum quinquaginta Equitum Abulenſium ſtipatus. Toletum urbem Regiam in fidem recepit, *Ferdinandi Caſtro* in fugam dato; urbeſque alias & oppida præſidiis vacua occupavit; aliis in *Caſtrii* fide remanentibus, & Regis ætatem illegitimam excuſantibus. Anno Chriſti 1170. Caſtellæ Comitia Burgis habita, Proceres ad arcium & oppidorum, quæ minorenni Rege tenebant, deditionem compulſi, nullâ cauſa tum excuſante, quoniam Rex annum ætatis decimum quintum attigerat, Patris teſtamento legitimum. *Ferdinandus Caſtrius*, traditis quæ in poteſtate retinebat, ſolum vertit & ad Mauros confugit. Bellum in *Ferdinandum* Legionenſem Regem, niſi ereptas nepoti Regi *Alfonſo* ditiones reſtitueret, decretum eſt. De nuptiis Regis actum. *Eleonora Henrici II.* Angliæ Regis filia ipſi deſtinata, & miſſa legatione impetrata. Anno circiter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, *S. Jacobi* Militia inſtituta eſt. A S. *Eligii* prope Compoſtellam Canonicis Regularibus, & *Petro Fernando a Ponte Encalato* creatus Ordo, quem *Alexander III.* confirmavit, certâ vivendi ratione Militibus præſcriptâ, & optimis inſtitutis temperatâ.

Militia S. Jacobi inſtitutio.

Ad

Ad hanc Militiam ipſæ fœminæ admittuntur, conjugii ſublatâ facultate, niſi Magiſter nubendi veniam conceſſerit. Inſigne Militiæ crux rubra in gladii militaris modum conformata, quam veſti candidæ contextam habent. Primus Ordinis Magiſter *Petrus Fernandus*. Hæc ex *Mariana* lib. 11. Cap. 13. *Alfonſus* Caſtellæ Rex, Vaſconibus & Legionenſibus bello caſtigatis, inito cum Aragoniæ Rege fœdere, arma in Mauros convertit. Concha urbs prævalida in Celtiberiæ finibus poſt diuturnam gravemque obſidionem expugnata anno 1177. Alarconium deinde oppidum & Eccleſia in poteſtatem venere. Eodem anno Placentia urbs in Regni finibus ædificata, & Epiſcopatu illuſtrata eſt. Plura oppida *S. Jacobi* & *Calatravæ* Militibus Rex dono dedit. Anno 1192. Caſtellæ Comitiis Carrione habitis, de pace cum Legionis & Vaſconum Regibus concilianda actum eſt, bellum in Mauros decretum; *Martino* Toletano Archipræſuli mandatum, cum militari manu Bæticæ arma inferre. *Martinus* in illius Provinciæ agros invectus, domos, oppida, agros Maurorum vaſtavit, incendit, deformavit, incolumique, & præda gravi exercitu rediit in patriam. Mauri ex Africa ad opem ſuis ferendam advolarunt, Alarcum oppugnavere. Huc accurrit Caſtellæ Rex *Alfonſus*. Commiſſa pugnâ, Chriſtiani Barbarorum multitudine oppreſſi; qui victoriam, urbemque obtinuere. Clades ea contigit anno 1195. Fœlicior fuit ſacri belli ab eodem *Alfonſo* poſt aliquot annos ſuſcepti exitus; de quo Sæculo ſequenti dicemus & de reliquis ejuſdem Regis geſtis. Vixit enim ad annum uſque milleſimum ducenteſimum decimum-quartum. De prædictis Caſtellæ & Legionis Regibus legendi *Rodericus Ximenius* lib. 7. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Sanctius*, Parte 3. Hiſtoriæ Hiſpaniæ Cap. 32. 33. & 34. *Alfonſus a Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Cap. 78. 79. 80. & 81. *Franciſcus Tarapha* lib. de Regibus Hiſpaniæ, & *Joannes Mariana* lib. 11.

Bellum Mauricum.

IV. *Alphonſus*, *Raimundi* Barcinonenſis Comitis & Regis Aragonum ex *Petronilla* Regina filius poſt obitum patris in Aragonia imperavit. *Caſti* cognomen ob continentiam, matrimonii jus integrum ſemper ſervantem, promeritus eſt. *Sanctiam Alfonſi* Hiſpaniarum Imperatoris filiam uxorem duxit. Ex ea filios habuit, *Petrum*, *Alfonſum*, *Sanctium*, & *Ferdinandum*; filias, *Conſtantiam*, primùm *Emerico* Ungariæ Regi, poſt ejus verò mortem *Frederico* Imperatori collocatam; *Eleonoram*, & *Sanctiam*, quæ duobus Comitibus Toloſanis nupſere, & *Dulciam* quæ inter ſacras Virgines Monaſticam vitam profeſſa eſt. Regnum amplificavit *Alfonſus*, Ruſcinonenſi Comitatu, & Marchionatu Provinciæ ſuæ ditioni adjunctis. Expugnatæ Turolio novas Sepulvedæ Leges conceſſit; arceſque multas Mauris eripuit. Perpiniani diem obiit, anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo-ſexto. *Petrum* ex liberis natu maximum Regni Aragoniæ, Principatus Cataloniæ, Ruſcinonenſis & Palliarenſis ditionum heredem inſtituit; *Alfonſum* Provinciæ, Aimiliano, Gabaldano, & Rhodenſi Comitatibus donavit; *Ferdinandum* in Populeti Cœnobio, quod a patre fundatum ipſe perfecerat, Ciſtercienſem Ordinem profiteri placuit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum lib. 1. *Hieronymo Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymo Paulo* in Serie & Elogiis Regum Aragoniæ.

Alfonſus Secundus Rex Aragonum.

V. *Petrus II.* cui *Catholico* cognomen, tutelæ *Sanctia* Reginæ matris creditus, donec annum ætatis vigeſimum attigiſſet, Septembri menſe habitis Darocæ Comitiis, Regni poſſeſſionem adiit. Regni exordio, Mauri, qui Carpetaniam populabantur, & Conçam obſidere auſi erant, repellendi fuere. Diſſidium cum matre Regnum pauliſper turbavit. Concordia *Alfonſo* Caſtellæ Rege arbitro ſancita eſt anno Chriſti milleſimo duncenteſimo. Quæ deinceps a *Petro II.* Aragonum Rege ſunt geſta, ſæculo 13. cujus ad Hiſtoriam pertinent, exponemus.

Petrus Secundus, Rex Aragonum.

VI. *Alfonſo* Patri in Luſitaniæ Regnum ſucceſſit *Sanctius*. Is magnas Mauris clades intulit, Sylvenſemque urbem ad Promontorium Sacrum illis eripuit, Regni fines dilatavit. *Dulciam*, filiam *Raimundi Berengarii* Aragonum Regis & *Petronillæ* Reginæ duxit uxorem: ex qua ſuſcepit *Alfonſum* Regni heredem, *Fernandum*, *Petrum*, *Henricum*, *Taraſiam*, *Mahaldam*, *Sanctiam*, *Blancam*, *Berengariam*. Obiit anno 1212. *Vir magnæ prudentia, & ſtrenuus in agendis*, ab Archipræſule *Roderico* prædicatur. Lege *Duardium Nonium*, lib. *De vera Regum Portugalliæ Genealogia*.

Sanctius Luſitaniæ Rex.

CAPUT XII.

De Regibus Angliæ XI. & XII. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Irruptione Danorum in Angliam.

UNdecimo ineunte Sæculo, Anglis imperabat *Ethelredus*, cujus ignavia ſævitiaque Regno exitiales fuere. Pacem a Danis continuò pene bellô Inſulam laceſſentibus annui pactione tributi redemit. Nec multò poſt Danos omnes, quotquot in Anglia degebant, unâ die perimi juſſit perfidus crudeliſque Princeps. In mulieres quoque alvo tenus ſub terra defoſſas, immiſſis in eas ferociſſimis canibus, qui mammillas ipſarum lacerarent, horrendam exercuit carnificinam. Lactentes pueri ad domorum poſtes eliſi, & excerebrati. *Sueno* Rex Danorum injuriam ulciſci decrevit juſto bello Anglis illato. Claſſem inſtruxit validiſſimam, ingentem exercitum in Angliam traduxit, urbeſque ac Provincias ad defectionem pronas ſubegit. Soli pene Londonienſes fidem Regi ſervarunt.

Ethelredi Regis crudelitas.

Anno milleſimo undecimo Cantuaria obſeſſa & a Barbaris expugnata eſt, incendioque & cædibus deformata. Qui Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris tum præerat *S. Elphegus*, ab ipſis in carcerem conjectus eſt. Dani LX. argenti talenta ab Archipræſule Sanctiſſimo poſtularunt, ut vitam ac libertatem redimeret, & ducenta a Rege procuranda pro redimenda pace. Rem impoſſibilem exigi reſpondit *Elphegus*. Suadebant amici ut hanc pecuniam ex Eccleſiæ theſauris colligeret. Negavit ille ſe facturum, potiùs mortem perpeti eligens quàm Eccleſiaſticas poſſeſſiones diripere, quæ ſunt patrimonia pauperum, & Regi ſuadere rem ejus Majeſtati & patriæ indecoram. Quamobrem a Barbaris dirè cruciatus 19. Aprilis anni 1012. Sabbatho poſt Solemnitatem Paſchalem ſecuri percuſſus, Martyr occubuit. Ex Bathonici Monaſterii Abbate Ordinis Benedictini, Vvintonienſis primùm Epiſcopus creatus fuerat, deinde ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum tranſlatus anno ſexto ſupra milleſimum. Vitam ejus ſcripſit *Osbernus* Cantuarienſis Eccleſiæ Monachus. Edita eſt inter acta Sanctorum menſis Aprilis a PP. *Henſchenio & Papebrochio* S. J. Tom. II. *Lanfrancus* anno 1070. ordinatus Archiepiſcopus, apud *S. Anſelmum* tunc adhuc Abbatem in Normannia Beccenſem, poſtea illius in Sede Cantuarienſi Succeſſorem ſcrupu-

Cantuaria a Danis expugnata.

S. Elphegi Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium.

lum

lum movit, utrùm rectè coleretur ut Martyr. Ipſi Martyris coronam, nomen & cultum aſſeruit *S. Anſelmus*, quòd pro juſtitia paſſus eſſet, ac ne ſcandalum paterentur Chriſtiani, ſi Eccleſias pro redemptione vitæ ſuæ ſpoliaret. Rex Danorum *Svvanus* ſacrilegiorum, & cædium pœnas dedit, a *S. Edmundo* Rege apparente confoſſus. Miſerabilem hujus Tyranni mortem ad annum 1014. referunt *Rogerius Hovedenus*, *Simeon Dunelmenſis*, *Florentius Vvigornienſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, &c. Extincto *Svvano*, *Ethelredus* Rex qui cum *Emma* uxore & communibus liberis *Eduardo* & *Alfredo*, in Normanniam ad *Richardum Ducem* fugerat, ab Anglis revocatus eſt. *Cnutus* ſeu *Canutus Svvani* filius Rex a Danis ſalutatus, anno 1015. in Angliam irrupit, quam mortuo *Ethelredo* Rege, ac *Edmundi* ejus filio debellato, *Edrici Streone* Ducis Merciorum & Comitis Salopiæ, patriæ proditoris qui ad ipſum defecit, auxiliis omnino ſubegit.

ARTICULUS II.

De Cnutone ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege.

ANno 1017. *Canutus* Regnum injuſtè partum civiliter & magna cum juſtitiæ moderationiſque laude regere cœpit, *Edmundi* occiſoribus, & perfido *Edrico* ultimo ſupplicio affectis. *Emmam*, *Ethelredi* Regis uxorem e Normannia accerſitam ſibi copulavit, ut dum Angli conſuetæ Dominæ deferrent obſequium, minùs Danorum faſtidirent Imperium: ſimul his nuptiis *Richardum* Normannorum Ducem ſibi concilians, ut parum de nepotibus in Regnum paternum reſtituendis cogitaret, qui alios ex *Canuto* ſe ſuſcepturum ſperaret (inquit *Vvillelmus Malmesburienſis*) Tum Anglos ſibi devincere, æquum illis jus cum Danis ſuis in conſenſu, in concilio, in prælio concedere. Monaſteria ſuis, patriſque excurſionibus partim fœdata, partim diruta reparavit. Supra corpus S. Martyris *Edmundi* a veteribus Danis interfecti Baſilicam Regia magnificentia conſtruxit, ac Monaſterium multis prædiis ac donis locupletatum. Corpus *S. Elphegi* Martyris Londino Cantuariam transferri curavit anno 1023. *Richardo II.* Normannorum Duci fatalis fuit annus Chriſti milleſimus vigeſimus-ſextus. Huic *Richardus III.* ejus frater in Ducatum ſucceſſit, qui anno ſequenti veneno extinctus, ſucceſſorem habuit *Robertum* fratrem. *Olaum* Norvegiæ Regem debellavit, ſuiſque ditionibus Norvegiam adjunxit *Canutus* Rex anno 1028. Romam voti cauſa anno 1031. profectus, donis ampliſſimis Apoſtolorum Principi oblatis, a *Joanne* Papa & *Conrado* Imperatore obtinuit, ut Angli & Dani Romam religionis ergo adeuntes a clauſurarum & teloneorum angariis immunes eſſent. Conqueſtus etiam eſt apud Summum Pontificem, quòd Anglicani Archiepiſcopi immodicâ pecuniarum exactione a Miniſtris Romanæ Curiæ gravarentur, dum pro pallio accipiendo Sedem Apoſtolicam, ſecundùm morem adibant, quod ne in poſterum fieret, Pontifex vetuit. Id diſcimus ex Epiſtolâ *Canuti* Regis ad Epiſcopos, & Proceres, totamque gentem Anglorum ſcriptâ, cùm Româ digrederetur, quæ & Pœnitentiæ ipſius ac pietatis inſigne monumentum eſt, & conſilii de Regno juſtè adminiſtrando ad ſepulchrum Apoſtolorum initi. Hanc Epiſtolam apud *Vvillelmum Malemesburienſem*, lib. 11. *De Geſtis Regum Anglorum* pag. 74. legere eſt. Leges tulit ſanctiſſimas, in quibus multæ ſunt Chriſtianum cultum ſpectantes ac promoventes. Celebrationis Miſſæ, Jejunii Quadrageſimalis, Quatuor Temporum, & Vigiliarum cujuſlibet Feſti *B. Mariæ* Virginis Deiparæ, & SS. Apoſtolorum, (excepto Feſto SS. *Philippi & Jacobi*, quod Paſchali tempore celebratur.) Item Feriæ VI. Confeſſionis Sacerdoti faciendæ, Epiſcoporum, Preſbyterorum, Diaconorum, Monachorum, Monialium, cœlibatûs Sacerdotum, faciunt mentionem. Ad quæ velim attendant Proteſtantes Angli. Decimarum, Primitiarum, & Denarii *S. Petri* ſolutionem imperant. Euchariſtiæ perceptionem ter ſaltem in anno; Dominicæ diei religioſam celebrationem ab hora Sabbathi promeridiana tertia, ad primam lucem diei Lunæ, præcipiunt; Sacris illis diebus non ſolùm nundinas, profanoſque conventus, ſed etiam *venationem*, & opus quodcumque *terrenum* prohibent. Matrimonia vetant infra ſextum cognationis gradum. Pecuniam ſepulchralem, quæ ex pia conſuetudine in funeribus perſolvebatur, ſtatim effoſſo tumulo numerari jubent, eamque Parochiali Eccleſiæ ſolvi, etiamſi extra illius fines mortui ſepeliantur. Epiſcopos vocant *Divini Juris Interpretes*. Cùm ſolio in littore maris conſtituto, ſeriò an jocosè, mari imperaſſet; ne Dominatoris ſui pedes fluctibus ſuis madefaceret, nec ipſi ſuperbum elementum paruiſſet, *Vanam & frivolam Regum eſſe potentiam exclamavit, nec Regis quempiam nomine dignum præter eum, cujus nutui cœlum, terra, mare, legibus obediunt æternis*. Nec deinceps coronam auream capiti ſuo impoſuit, ſed imagini Chriſti Crucifixi. Ita refert *Henricus Huntindonienſis*. Tres filios habuit, *Svvanum* & *Hardecnutum* ex *Emma* uxore. & *Haroldum* ex concubina. *Svvanum* Norvegis Danis *Hardecnutum*, Anglis *Haroldum*, Reges dedit. Obiit Idibus Novembris, anno milleſimo trigeſimo-quinto, Regni 20. De Regno *Canuti* legimus *Vvillelmum Malmesburienſem*, *Henricum Huntindonienſem*, *Rogerium Hovedenum*, *Ingulphum*, *Simeonem Dunelmenſem*, *Raduldphum de Diceto*, *Joannem Bromton*, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, *Henricum de Knigton*, & *Polydorum Vergilium*.

Romam voti cauſa Rex Canutus proficiſcitur.

Leges condit ſanctiſſimas.

Fragilem ac infirmam eſſe Regum potentiam, agnoſcit.

Eodem quo Canutus anno, obiit *Robertus* Dux Normannorum Nicææ, cùm ex Hieroſolymitana peregrinatione rediret. Succeſſorem reliquit *Guillelmum* filium unicum, octo dumtaxat annos natum. Ciriziacenſem Abbatiam in Diœceſi Bajocenſi *Robertus* Dux fundavit. Anno ante ejus obitum, ſcilicet 1034. *Herluinus* Monaſticum habitum ab Epiſcopo Lexovienſi *Herberto* ſuſcepit, ac Beccenſis Cœnobii fundamenta jecit, cujus primus Abbas conſtitutus eſt.

Ciriziacenſis & Beccenſis Cœnobiorum fundatio.

ARTICULUS III.

De Haroldo, Hardecnuto, & S. Eduardo, Regibus.

I. HAroldus Anglis inviſus fuit, qui unum ex *Ethelredi* Regis filiis, aut certè *Hardecnutum*, *Canuti* Regis ex *Emma* filium, Regem optabant. *Alfredus*, *Ethelredi* Regis filius, mortuo *Canuto*, cum magno Normannorum comitatu in Angliam venit anno 1036. Sed *Godvvini* Ducis perfidiâ plerique barbarè eviſcerati, aliterque trucidati ſunt: *Alfredus* oculis erutis in Elienſe Cœnobium relegatus, paulòpoſt obiit. *Haroldus Emmam* Reginam Regno expulit, quæ ad Flandriæ Comitem *Balduinum* fugiens, ab ipſo humaniſſimè ſuſcepta eſt. Obiit *Haroldus* anno 1040. cùm annos quatuor regnaſſet.

Haroldus.

II. Poſt ejus obitum, *Hardecnutus*, a Danis Angliſque ad Regnum capeſſendum vocatus, in ejus cadaver ſævìit, quod extumulatum, & capite truncatum, projici juſſit in Tameſim. Immane tributum impoſuit ſubditis, quibus odio propterea fuit.

Hardecnutus.

Gun-

Gunhildam ſororem *Henrico* Imperatori collocavit. Interim *Magnus* Norvegiæ Rex, Daniam ſubegit, profligato *Suenone*, qui Regnum invaſerat. Obiit inter pocula Rex *Hardecnutus* anno 1042.

S. Eduardus.

III. Anno 1043. *Eduardus*, *Ethelredi* Regis filius, ab *Edſio* Cantuarienſi Archipræſule in Regem unctus eſt; quem *S. Petrus Brituvaldo* Vvintonienſi Epiſcopo Sanctiſſimo Regem Angliæ futurum revelaverat. His verbis ipſum commendat *Vuillelmus Malmesburienſis*, ſubinde in eum, uxoremque ejus *Editham* parùm æquus. *S. Eduardus ſuſcepit Regnum, vir propter morum ſimplicitatem parùm Imperio idoneus, ſed Deo devotus; ideoque ab eo directus. Eo regnante, nullus tumultus domeſticus, qui non citò comprimeretur; nullum bellum forinſecus, omnia domi foriſque quieta, omnia tranquilla: quod eo magis ſtupendum, quia ita ſe manſuetè ageret, ut nec viles homunculos verbo lædere noſſet. Nam, dum quadam vice venatum iſſet, & agreſtis quidam ſtabulata illa, quibus in caſſes cervi urgentur, confudiſſet; ille ſua nobili percitus ira: Per Deum inquit, & Matrem ejus, tantumdem tibi nocebo, ſi potero. Egregius animus, qui ſe Regem in talibus non meminiſſet, nec abjectæ conditionis homini ſe poſſe nocere putaret. Erat interea ejus apud domeſticos reverentia vehemens, apud exteros metus ingens. Fovebat profectò ejus ſimplicitatem Deus, ut poſſet timeri, qui neſciret iraſci.* Ejus pietati obrepſere *Goduvinus* Cantiæ Comes, aliique improbi Conſiliarii, qui ipſi auctores fuere ut Matrem *Emmam* rebus omnibus ſpoliaret. Sed & violatæ pudicitiæ crimen ipſi *Goduvinus* intentavit, per *Robertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum. Crimen diluit caſtiſſima Regina, novem ignitis vomeribus nudis pedibus calcatis, in Regis Procerumque conſpectu, ut *Ranulfus* Ceſtrenſis, *Harpsfeldius*, & *Polydorus Virgilius* commemorant. Obiit *Emma* anno 1052. Encomium a coævo ſcriptum Auctore inter Hiſtoriæ Normannicæ Scriptores a *Duchesnio* editum eſt. Importuna Procerum ſuaſione *Editam*, *Goduvini* Comitis filiam, uxorem duxit *Eduardus*, virtute non minus quàm formâ præſtantem, & inſignem caſtitate fœminam. De ipſa teſtatur Vuillelmus Malmesburienſis: *Nuptam ſibi Rex hac arte tractabat, ut nec thoro amoveret, nec virili more cognoſceret. Quod an familiæ illius odio, quod prudenter pro tempore diſſimulabat, an amore caſtitatis fecerit, pro certo compertum non habeo.* Sed in caſtiſſimos conjuges haud ſatis æquum fuiſſe *Vuillelmum*, conſtat ex *S. Ealredo* in Vita S. Eduardi Regis. *Convenientibus* (inquit) *in unum, Rex & Regina de caſtitate ſervanda paciſcuntur, nec huic fidei alium quàm Deum teſtem æſtimant adhibendum. Fit illa conjux mente, non carne, ille maritus mente, non opere. Perſeverat inter eos, ſine actu conjugali, conjugalis affectus*, &c. Votum de Romana peregrinatione Deo cùm nuncupaſſet Rex piiſſimus, ipſum *Leo IX.* Pontifex Maximus voti religione ſolvit, peregrinatione cum eleemoſynis, & fundatione, vel reſtauratione Cœnobii ſub nomine *S. Petri*, commutatâ. Vveſtmonaſterium itaque reſtituit, amplificavit, ornavit, ditavit. Pium tributum auxit ab Anglis Apoſtolicæ Sedi pendi ſolitum. *Nicolaus II.* Inſignis Cœnobii Privilegia rogante Rege confirmavit, illud exemit ab Epiſcopi Juriſdictione. Illius, & *omnium Eccleſiarum Angliæ tuitionem Regi* commiſit. Tributum grave, a patre ſuo impoſitum, remiſit *Eduardus*, cùm Diabolum in pecunia collecta ſubſilientem vidiſſet. Leges tulit ſanctiſſimas, ſeu potiùs ab *Edgaro* Rege quondam latas promulgavit, & ad uſum revocavit, quibuſdam adjectis capitibus, præcipuè contra uſurarios, quos omnibus facultatibus excidere, & exulum inſtar haberi juſſit. In Aula Regis Francorum ſe frequenter audiviſſe referens, *Uſuram omnium vitiorum eſſe radicem*. Obiit pridie Nonas Januarii, anno milleſimo ſexageſimo-ſexto, cùm annis viginti tribus, menſibus ſex, & diebus viginti-ſeptem regnaſſet. Ejus ſanctitas, dum viveret, ac poſt fœlicem obitum, miraculis comprobata & illuſtrata, & ab *Alexandro III.* vendicata eſt ſolemni canonizationis ritu. De *S. Eduardo* Rege legendi *S. Aelredus* ſive *Ealredus*, in ejus Vita, inter Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptores, & apud *Bollandum*, ad diem V. Januarii, *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. 11. de Geſtis Regum Anglorum, *Henricus Huntindonienſis* lib. 6. Hiſtoriæ, *Rogerius Hovedenus* Annalium parte priori, *Ingulfus*, *Florentius Vvigornienſis*, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, *Ranulfus Ceſtrenſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, *Nicolaus Harpsfeldius*, *Polydorus Virgilius*, ex quibus hæc excerpta ſunt.

Emma Regina Mater, caſtiſſima.

Eduardi Regis caſtitas in conjugio.

Eduardi Regis pietas.

Leges Sanctiſſimæ.

ARTICULUS IV.

De Haraldo, & Vuillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum.

Haraldus.

I. ORto inter *S. Eduardum* Regem & *Goduinum* Cantiæ Comitem diſſidio, *Goduinus* cum ſuis proſcriptus fuerat. Poſtea redierat multis cum navibus & validâ militum manu. Civilis belli metu Principes veniam & pacem ipſi a Rege impetrarant. Obſides dederat *Ulnothum* filium, & *Hacun* nepotem, quos Rex ad *Vuillelmum* Normannorum Ducem cuſtodiendos tranſmiſit. *Haraldus*, *Goduini* filius & in Cantiæ Comitatu ſucceſſor, cum Regis licentia in Normanniam tranſfretavit, fratrem ac Nepotem repetiturus. Quibuſdam conditionibus juratis, nepotem impræſentiarum recepit, & ſecuritatem de fratris libertate, cùm Dux in Angliam regnaturus veniret, cujus Regni heredem ipſum inſtituerat *Eduardus* Rex. Conditiones erant ut *Vuillelmi* ſororem in matrimonium duceret, ut filiam ſuam uni ex Normannis Principibus tranſmitteret collocandam, ut Duci in adeptione Regni faveret. Ad Sanctorum Reliquias præſtitum juramentum, quò ſolemnius eſſet, ac ſtabilius. Mortuo *Eduardo* Rege, Regnum *Haraldo* ab Anglis delatum eſt. Dux *Vuillelmus*, qui *Henrici* Francorum Regis, & *Gaufridi Martelli* Andegavorum Comitis in Normanniam irrumpentium impetus fregerat, qui Cenomanicum Comitatum, & Britanniam *olim Normanniæ appendicem*, ut vocat *Vuillelmus Malmesburienſis*, receperat, *Alano* Britanniæ Comite in verba ſua jurare compulſo; totque rebus præclarè geſtis majori præluſerat victoriæ. *Haraldum* de pactis ſervandis fruſtra commonitum, juſto bello aggreſſus eſt, cauſæ æquitate *Alexandro II.* Pontifici Maximo per Legatos expoſitâ, acceptoque ab ejus Sanctitate vexillo. Valida claſſis ad *Sanctum Valericum* inſtructa, Auguſto menſe anni 1066. e portu ſolvit ſecundis ventis, Hanſtingas appulit. Occurrit Normannis *Haraldus*, bello egregius. Commiſſo prælio, acerrimè, nec ſine mutua ciade primò pugnatum eſt. Cæſo tandem *Haraldo*, ad *Vuillelmi* partes inclinata Victoria. Mox Dovera, Cantuaria, Londinum deditæ. In Natali Domini Rex inauguratus eſt apud Vveſtmonaſterium ab *Ealredo* Eboracenſi Archiepiſcopo. A *Stigando* quippe Cantuarienſi Archipræſule, quem multorum criminum infamiâ laborare noverat, coronari noluit, ne maledictionem pro benedictione ſuſciperet.

Anglia a Vuillelmo Normanniæ Duce ſubacta.

Vuillelmus Angliæ Rex.

Quinam tunc eſſent Anglorum, Normannorumque mores, *Vuillelmus Malmesburienſis* ex utriuſque gen-

Qui tunc Anglorum, & Normannorum mores?

gentis ſanguine originem trahens, ita deſcribit lib. 3. de Geſtis Regum Anglorum. *Literarum & Religionis ſtudia obſoleverant, non paucis ante adventum Normannorum annis. Clerici literatura tumultuaria contenti, vix Sacramentorum verba balbutiebant: Stupori & miraculo erat cæteris, qui Grammaticam noſſet. Monachi ſubtilibus indumentis, & indifferenti genere ciborum Regulam ludificabant. Optimates gulæ & veneri dediti, Eccleſiam more Chriſtiano mane non adibant; ſed in cubiculo & inter uxorios amplexus, Matutinarum Solemnia & Miſſarum a feſtinante Presbytero auribus tantùm libabant. Vulgus in medio expoſitum, præda erat potentioribus. Illud erat a natura abhorrens, quòd multi ancillas ſuas ex ſe gravidas, ubi libidini ſatisfeciſſent, aut ad publicum proſtibulum, aut ad externum obſequium vendicabant. Potabatur in commune ab omnibus, in hoc ſtudio noctes proinde ut dies perpetrantibus, parvis & abjectis domibus totos ſumptus abſumebant. Sequebantur vitia ebrietatis ſocia, quæ virorum animos effœminant. Hinc factum eſt ut magis temeritate & furore præcipiti, quàm ſcientiâ militari Villelmo congreſſi, uno prælio, & ipſo perfacili, ſervituti ſe patriamque peſſundederint.*

Normanni erant tunc, & ſunt adhuc veſtibus ad invidiam culti, cibis citra ullam nimietatem delicati: Gens militiæ aſſueta, & ſine bello pene vivere neſcia, in hoſtem impigrè procurrere, & ubi vires non ſucceſſiſſent, non minùs dolo & pecunia corrumpere. Domi ingentia ædificia, moderatos ſumptus moliri, paribus invidere, ſuperiores prætergredi velle, ſubjectos ipſi vellicantes ab alienis tutari: Dominis fideles, moxque levi offenſa infideles. Cum fato ponderare perfidiam, cum nummo mutare ſententiam. Cæterùm omnium gentium benigniſſimi, advenas æquali ſecum honore colunt; Matrimonia quoque cum ſubditis jungunt. Religionis normam in Anglia uſquequaque emortuam adventu ſuo ſuſcitarunt. Videas ubique in villis Eccleſias, in vicis & urbibus Monaſteria novo ædificandi genere conſurgere, recenti ritu patriam florere, ita ut ſibi periiſſe diem quiſque opulentus exiſtimet, quem non aliqua præclara magnificentia illuſtret.

Rex Voillelmus uſus Eccleſiaſtica libertati ac Juriſdictioni incommodos introducit.

Leges optimas condidit Rex *Voillelmus*, maximèque eas obſervari juſſit, quæ a *S. Eduardo* fuerant promulgatæ. At quoſdam uſus invexit Eccleſiaſticæ Juriſdictioni ac libertati incommodos. *Pati* quippe (inquit *Eadmerus* lib. 1. Hiſtoriæ Novorum) *nolebat quemquam in omni dominatione ſua conſtitutum Romanæ urbis Pontificem pro Apoſtolico, niſi ſe jubente, recipere, aut ejus literas, ſi primitus ſibi oſtenſæ non fuiſſent, ullo pacto ſuſcipere. Primatem quoque Regni ſui, Archiepiſcopum Cantuarienſem, ſi coacto generali Epiſcoporum Concilio præſideret, non ſinebat quicquam ſtatuere aut prohibere niſi quæ ſuæ voluntati accommoda, & a ſe primò eſſent ordinata. Nulli nihilominus Epiſcoporum ſuorum conceſſum iri permittebat, ut aliquem de Baronibus ſuis ſeu Miniſtris, ſive inceſto, ſive adulterio, ſive aliquo capitali crimine denotatum, publicè, niſi ejus præcepto, implacitaret, aut excommunicaret, aut ullâ Eccleſiaſtici rigoris pœna conſtringeret.* Lanfrancum Cœnobii Cadomenſis Abbatem, ex Normannia accerſitum, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit. Latrunculorum in ſui Regnique perniciem conjuratorum agmen, in Dunelmenſi Caſtro, cujus munitionibus ſecuti Danorum auxilia expectabant, penitus delevit. Monaſterium *De Bello* in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis ædificavit eo in loco, ubi *Haraldum* ejuſque exercitum ſuderat, Angloſque ſubegerat, ibique Monachos ex Majori-Monaſterio Ordinis Benedictini conſtituit.

Monaſteria ſub Voillelmi Principatu in Anglia & Normannia condita.

Monaſterium *S. Stephani* Cadomi condidit, *Mathildis* verò Regina Parthenonem Sanctæ Trinitatis in eadem civitate. Sub ejuſdem Principatu alia Monaſteria nobiliſſima in Normannia fundata ſunt, ſcilicet *Lira* Beatæ Mariæ Sacra, O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, *Cormelia* eidem Virgini Deiparæ dicata, O. B. in Diœceſi Lexovienſi: (ambæ *Voillelmum Oſberni* filium, cognatum *Guillelmi Nothi* Ducis fundatorem agnoſcunt) *Pratellum* O. B. in Diœceſi Lexovienſi, *S. Petro* Sacrum; ab *Humfrido de Vetulis* Toparcha de Ponte-Audomari fundatum, cum Parthenone ejuſdem Ordinis in eadem villa de Pratellis, ſub Invocatione *S. Leodegarii* Martyris: *S. Martini Sagienſis*, O. B. *S. Martini Troarnenſis*, O. B. in Diœceſi Bajocenſi, (utrumque fundavit *Rogerius de Montegommerici*, filius *Rogerii* Vicecomitis Oximenſis.) *Almenacha*, Monaſterium Virginum, O. B. in Diœceſi Sagienſi, ab eodem fundatum. S. *Petri ſuper Divam* O. B. in eadem Diœceſi, & *S. Petri* Lexovienſis. Monaſterium Virginum ejuſdem Ordinis a *Leſceline* Aucenſi Comitiſſa condita: *Ulterior portus* O. B. in Diœceſi Rotomagenſi, in honorem *S. Michaëlis* a *Roberto* Comite Aucenſi: *S. Victoris in Caleto*, O. B. Diœceſis Rotomagenſis, a *Rogerio de Mortuo Mari* fundatum: Monaſterium *S. Salvatoris* Ebroicenſis Virginum Ordinis Benedictini, a *Richardo* Ebroicenſi Comite: Monaſterium S. Trinitatis in Monte Rotomagenſi, O. B. a *Goſcelino* Vicecomite Archacenſi: *Greſtenenſe*, O. B. in Diœceſi Lexovienſi, ab *Herluino de Contevilla* conditum: auctum a *Roberto* Comito *Moritolii* ejus filio: *S. Severi* O. B. Diœceſis Conſtantienſis ab *Hugone* Vicecomite Abrincatenſi, poſtea Comite Ceſtrenſi: *S. Trinitatis Exaquii*, O. B. Diœceſis Conſtantienſis, ab *Eudone*: *S. Salvatoris Vicecomitis*, O. B. in eadem Diœceſi, a *Nigello* Vicecomite Conſtantinienſi: *Lonlegum* O. B. Diœceſi Cœnomanenſi, a *Guillelmo Talvatio* Comite Belliſmenſi in Pertico: *Fontanetum* O. B. Diœceſi Bajocenſis a *Rodulpho Taſſon*, & *Erneiſo* ejus fratre: *Concha*, ſive *S. Petri Caſtellionis* O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, a *Rodulpho de Toënio*. Monaſterium *S. Ebrulfi*, O. B. Diœceſis Lexovienſis, anno 1050. a *Roberto* & *Hugone de Grentemaiſnil* inſtauratum, & quaſi de novo fundatum eſt. Iſta conſtant ex *Voillelmo Gemmeticenſi* cap. 22. & 23. & *Roberto de Monte* in Tractatu *De Abbatiis Normannorum*.

Angliæ deſcriptio juſſu Voillelmi Regis facta.

Anno 1072. Rex *Voillelmus Malcolmi* Scotorum Regis injuriis offenſus, ducto in Scotiam exercitu, illum ad hominium ſibi præſtandum compulit. Anno 1086. *Fecit deſcribi omnem Angliam quantum terræ quiſque Baronum ſuorum poſſidebat, quot feudatos Milites, quot carrucas, quot villanos, quot animalia, imò quantùm vivæ pecuniæ quiſque haberet in omni Regno ſuo, a maximo uſque ad minimum, & quantum redditus quæque poſſeſſio reddere poterat* [inquit *Rogerius Hovedenus*] & vexata eſt terra *multis cladibus inde procedentibus*. Anno 1087. cùm ab excidio Meduntæ * Caſtri rediret, in quo nec Eccleſiis pepercerat, & duos Anachoretas Sanctos, plebemque multam igne in urbem injecto conſumpſerat, morbo correptus, obiit in Ermentrudis villa contra Rotomagum arcana conſcientiæ ſuæ apud *S. Anſelmum* deponere vehementer exoptans, quem propterea Becco advocaverat; ſed utriuſque ægritudo gravis id prohibuit. Fratrem ſuum *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum, *Vulfnothum* Regis *Haroldi* germanum, & omnes quos tam in Anglia quàm in Normannia in cuſtodia detinebat, imminente obitu libertate donavit, theſauros Eccleſiis & pauperibus diſtribui juſſit. Ejus corpus Cadomum delatum, in Monaſterio *S. Stephani* conditum eſt. Sepulturam abſque lite defunctus non obtinuit, tot olim Provinciarum dominus. Miles enim locum illum

* Mante.

Voillelmi Regis obitus.

avito jure ſuum eſſe conteſtatus eſt. cui *Henricus* Regis filius centum libris argenti perſolutis ſilentium impoſuit. Ob nimiam pecuniæ cupiditatem reprehenſus eſt Rex *Vuillelmus*, necnon ob ferarum & venationis amorem impotentem, adeo ut locum, quem *Novam Foreſtam* vocant, deſertis villis, ſubrutis Eccleſiis, per triginta & ampliùs milliaria in ſaltus & luſtra ferarum redegerit.

Vuillelmi Regis vitia, & virtutes.

Exterarum nationum homines dignanter ad amicitiam admiſit, indifferenter honoribus extulit, eleemoſynæ curam habuit: Transmarinis Eccleſiis multas poſſeſſiones in Anglia largitus eſt, nec ullum ferè Monaſterium, præſertim in Normannia, vel ejus vel Ducum munificentia tranſiit, ut Angliæ copiâ tenuitas illorum ſuſtentaretur. Ita ſcribit *Vuillelmus Malmesburienſis*. Ejus erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum fidem ac pietatem commendat *Guillelmus Pictavienſis*, Lexoviorum Archidiaconus. *Accipere*, inquit, *ſolitus eſt avido auditu, ſuavique guſtu Sacra Pagina ſermonem, ſic ut anima epulum ſumeret, delectari deſiderans, caſtigari, atque edoceri. Sumebat & honorabat condecenti reverentia Hoſtiam ſalutarem, Dominicum Sanguinem; ſincera fide tenens quod vera doctrina præcipit, panem, & vinum, quæ altari ſuperponuntur, conſecrata Sacerdotis lingua & manu Sancto Canone, Redemptoris veram eſſe Carnem, & verum eſſe Sanguinem. Utique non ignotum eſt quanto zelo fuerit inſectatus, atque exterminare ſategerit e terra ſua aliter ſentientem pravitatem.* Quatuor filios, & quinque filias ex *Mathilde* uxore ſuſcepit. Filii fuere, *Robertus*, *Richardus*, *Vuillelmus* & *Henricus*. *Richardus* puer obiit. *Robertus* inquietus Princeps, Regni hereditate, jure Primogeniti ſibi debita privatus a Patre, quòd *Philippum I.* Francorum Regem adversùs ipſum excitaſſet, ſolo Normanniæ Ducatu donatus eſt: *Vuillelmus* & *Henricus*, ſucceſſione continuâ poſt Patrem in Anglia regnavere. Filiæ fuere, *Cæcilia* Cadomenſis Abbatiſſa, *Conſtantia Alano* Comiti Britanniæ collocata, *Adela Stephani* Comitis Bleſenſis uxor, quæ defuncto viro apud Marciniacum Sanctimonialem Vitam profeſſa eſt. Aliarum nomina exciderunt, unius quæ *Haroldo* promiſſa, infra maturos conjugio annos obiit; alterius quæ *Alfonſo* Hiſpaniæ Regi pacta, a Deo impetravit ut virgo moreretur. Repertus in defunctæ genibus callus, crebrarum ejus orationum index fuit. Quæ de *Vuillelmo I.* diximus, excerpta ſunt ex *Vuillelmo Malmesburienſi* lib. 3. de Geſtis Regum Anglorum, ex *Guillelmo Pictavienſi*, in libro de ipſius Geſtis; ex *Eadmero* lib. 1. Hiſtoriæ Novorum; *Henrico Huntindonienſi*, lib. 6. *Simeone Dunelmenſi*, *Rogerio Hovedeno*, *Vuillelmo Gemmeticenſi*, *Radulpho de Diceto*, *Joanne Bromton*, *Henrico de Knighton* lib. 2. de Eventibus Angliæ, *Matthæo Vueſtmonaſterienſi*, *Polydoro Virgilio* lib. 9. & *Thoma de Vualſingham* in Ypodigmate Neuſtriæ.

ARTICULUS V.

De Vuillelmo II.

VVillelmo I. in Regnum Angliæ *Vuillelmus* filiorum alter ſucceſſit, cui ob flavam Cæſariem cognomentum *Rufo*: qui veritus ne conſecrationis dilatio rebus ſuis noceret, *Roberto* majori natu fratre ad coronam tamquam ſibi præreptam aſpirante, *Lanfrancum* Archiepiſcopum Cantuarienſem & Angliæ Primatem demereri ſtuduit, fide Sacramentoque promittente Juſtitiam & miſericordiam ſe per totum Regnum, ſi Rex foret, in omni negotio ſervaturum: Pacem, libertatem, ſecuritatem Eccleſiarum, contra omnes defenſurum, necnon præceptis & conſiliis ejus per omnia & in omnibus obtemperaturum. Sed poſtea in Regno confirmatus, cùm fidem quam juratus dederat, identidem violaret, ob idque a B. *Lanfranco* argueretur, furore percitus reſpondebat: *Quis eſt qui cuncta quæ promittit, implere poſſit?* Ipſo Principatûs exordio, bellum civile ſuſtinendum ipſi fuit ab *Odone* Baiocenſi Epiſcopo, Cantiæ Comite, patruo ſuo, aliiſque Proceribus, ad Regnum ipſi eripiendum, & *Roberto* Normanniæ Comiti deferendum conjuratis.

Civile bellum.

Anglorum ope fracti conjuratorum conatus. Verſa deinde in Normannos arma; pugna frequens, alterna victoria, pax tandem inter fratres conciliata. Mox in Vallenſes, poſt in Scotos a *Vuillelmo* Rege bellum illatum, haud ſecunda fortuna confectum eſt. Qui Scotis imperabat *Malcolmus*, pacem æquis conditionibus rogavit. Uxorem habebat *Margaretam* eleemoſynis & pudicitiâ inſignem fœminam. Quæ toto vitæ tempore viginti quatuor pauperes habuit, ubicumque locorum erat, quos cibis & veſtibus reficiebat.

Margareta Scotiæ Regina piiſſima.

Cœterùm in Quadrageſima Sacerdotum cantum præveniens, in Templo excubabat, triplicibus Matutinis inſiſtens, de Trinitate, de Cruce, de Sancta Maria. Inde Pſalterium recitabat cum lachrymis veſtem infundentibus, pectus ſuccutientibus. Templo digrediens, paſcebat pauperes, primò tres, poſt novem, inde viginti quatuor, poſtremò trecentos: Ipſa cum Rege aſſiſtens, & manibus aquam infundens. Ita ſcribit *Vuillelmus Malmesburienſis*. Extincto *Malcolmo*, filium ejus *Edgarum* a patruo pulſum *Vuillelmus* Rex Principatui reſtituit.

Dubia diu fuit de *Vuillelmi II.* indole opinio. *Lanfranco* Archiepiſcopo ſuperſtite, ab omni crimine abhorrere videbatur. Eo defuncto, varium ſe præſtitit, æquali lance vitiorum atque virtutum. Tandem in vitia fuit quàm in virtutes propenſior. Erat ita liberalis, quòd prodigus; ita magnanimus, quòd ſuperbus; ita ſeverus, quòd ſævus [inquit *Vuillelmus Malmesburienſis*.] Cantuarienſis Eccleſiæ bona invaſit, *Taxatoque victu Monachorum ibi Deo ſervientium, reliqua ſub cenſu, atque in ſuum dominium redigi juſſit*: teſte *Eadmero*. Cupiditatem ejus fovebat *Ranulfus* Clericus, Ærario Præpoſitus.

Vuillelmi Secundi cupiditas Eccleſiis incommoda.

Hoc auctore, ſacri Eccleſiarum honores mortuis Paſtoribus venum locati. Audita namque morte cujuſlibet Epiſcopi, vel Abbatis, confeſtim Clericus Regis admittebatur, qui omnia inventa ſcripto exciperet, omneſque in poſterum redditus Fiſco Regio inferret. Interea quærebatur quis idoneus in loco defuncti ſubſtitueretur, non pro morum, ſed pro nummorum experimento: dabaturque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus. Hæc eò indigniora videbantur, quod tempore Patris, poſt deceſſum Epiſcopi vel Abbatis, omnes redditus integrè cuſtodiebantur ſubſtituendo Paſtori reſignandi, eligebanturque perſonæ religionis merito laudabiles; at verò pauculis annis intercedentibus omnia immutata.

Anno 1093. Rex gravi correptus ægritudine, *S. Anſelmum* Abbatem Beccenſem, qui tum in Anglia degebat, advocat, Confeſſione peccatorum apud eum editâ, vitæ emendationem ſeriò pollicetur: Scribi jubet Edictum Regioque ſigillo muniri, ut captivi in omni ditione ſua libertate donentur, debita remittantur omnia, injuriæ condonentur, bonas ſanctaſque Leges populo promittit, inviolabilis obſervantiam juris, injuriarum ſeverum examen.

Vuillelmus II. apud S. Anſelmum peccata deponit.

Rogatus ut Eccleſiæ Cantuarienſi a quinque annis viduæ provideat, *Anſelmum* deſignat Archiepiſcopum. Recuſat ille totis viribus Angelicis humeris tremendum onus. Epiſcopos illud ut ſubeat urgentes, his verbis convenit: *Indomitum taurum, & vetulam ac debilem ovem, in aratro conjungere ſub uno jugo diſponitis. Et quid inde proveniet? Indomabilis utique*

Quem deſignat Cantuarienſem Archiepiſcopum.

que

quæ feritas tauri ſic ovem lana & lactis ac agnorum fertilem per ſpinas & tribulos hàc & illac raptam, ſi jugo ſe non excuſſerit, dilacerabit, ut nec ipſa ſibi nec alicui utilis exiſtat. Aratrum Eccleſiam perpendite, juxta Apoſtolum dicentem: Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. Hoc aratrum in Anglia duo boves cæteris præcellentes regendo trahunt, & trahendo regunt, Rex videlicet & Archiepiſcopus Cantuarienſis: Iſte ſæculari Juſtitia & Imperio; ille divina doctrina & Magiſterio. Horum boum unus, ſcilicet Lanfrancus Archiepiſcopus mortuus eſt; & alius ferocitatem indomabilis tauri obtinens jam juvenis aratro prælatus: & vos loco mortui bovis me vetulam ac debilem ovem cum indomito tauro conjungere vultis? Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Hiſtoriæ Novorum*. Sanitati reſtitutus *Vuillelmus*, ea ad Eccleſiæ & ſubditorum oppreſſionem abuſus eſt, nihilque eorum quæ promiſerat, executioni mandavit. Urget interim *Anſelmum* ut Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipiat. Ille ſe negat ſuſcepturum, niſi Rex Eccleſiæ Cantuarienſi terras omnes reſtituat, quas *Lanfranci* tempore poſſidebat, & de aliis, quibus ante *Lanfranci* tempora fruebatur, jus ſe redditurum promittat: Secundò in his, quæ ad Deum & Chriſtianam Religionem pertinent, Epiſcopo credat, pareatque ut ſpirituali Patri: Tertiò, *Urbanum II.* ceu legitimum Pontificem agnoſcat. Terras *Lanfranci* tempore ab Eccleſia Cantuarienſi poſſeſſas in præſentia ſe redditurum ſpondet; in aliis *Anſelmi* conſilio ſe crediturum. Conſecratus eſt ſecundo Nonas Decembris.

Anno 1096. cùm *Robertus* Dux Normannorum ad ſacram expeditionem ab *Urbano II.* Pontifice Maximo nomen profeſſus eſſet, pace cum *Vuillelmo* fratre Anglorum Rege compoſita, Normanniam ipſi pro pecunia decem millium marcarum vadatus eſt. Edictum Rex promulgavit, quo non ſeculares tantùm, ſed ſacri ipſi homines Abbates, Epiſcopi, tributum ad ſummam conficiendam conferre tenebantur. Sævi exactores ipſos ad ſacra vaſa conflanda cogebant, niſi aliunde pecunia ſuppeteret. *Anſelmus* amicorum ſuaſione quingentas argenti libras obtulit. Sprevit Rex exiguum, ut videbatur, munus. *Anſelmus* in memoriam revocans, quod lectum fuerat Evangelium, cùm Sedem Cantuarienſem adiit: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, pauperibus erogare decrevit pecuniam, quam Rex indignabundo faſtu recuſabat. Poſt hæc Regi in Normanniam naviganti fauſta precatus, ipſius Majeſtati ſupplicavit ut ad Chriſtianæ reſtaurationem diſciplinæ ſibi ferret opem. Juberet primò *Concilia ex antiquo uſu renovari, perperam acta in medium revocari, revocata examinari, examinata redargui, redarguta ſedari*. Generale quippe Concilium, ex quo Rex factus fuerat, retroactis pluribus annis, celebratum non eſſe, ideoque multa erupiſſe crimina, & prava conſuetudine robur accepiſſe. Secundò, Regiam auctoritatem Epiſcopali adjungeret ad nefarium Sodomiæ ſcelus extirpandum, *quod noviter in Anglia divulgatum, jam plurimùm pullulaverat, multoſque immanitate ſuâ fœdaverat*. Tertiò, Abbatiis viduatis *Abbates inſtitueret*. Repulſam in omnibus paſſus Sanctus Archipræſul, fruſtra Regem placare ſtuduit, ac omnibus officiis promereri ut eum cauſæ Dei addiceret. Nova enim emerſit occaſio, quæ ipſum *Anſelmo* fecit magis infenſum. Is Romanum Pontificem adeundi licentiam ab ejus Majeſtate rogavit, *Urbanum II.* pro ſuſceptione Pallii. Excanduit Rex audito *Urbani* Pontificis nomine; agnoſci pro Pontifice non poſſe conteſtatus, quem nondum receperat: *Anſelmum*, qui ſecus faceret, fidem ſibi debitam violare, nec minorem inferre injuriam, quàm ſi coronam auferre conaretur. Conſilium, ſolatium, auxiliumque fruſtra petiit ab Epiſcopis, Regis voluntatem magis quàm Eccleſiæ bono ſtudentibus. S. *Anſelmus*: Nullum ſe conſilium dare poſſe conteſtati ſunt, niſi quod Regi gratum eſſet. Quibus iſta repoſuit Sanctus Archipræſul: *Cùm nos qui Chriſtianæ plebis Paſtores, & vos qui populorum Principes vocamini, conſilium mihi Principi veſtro nonniſi ad unius hominis voluntatem dare vultis, Ego ad Summum Paſtorem & Principem omnium; Ego ad Magni Conſilii Angelum curram, & in meo immo in ſuo & Eccleſiæ ſuæ negotio, conſilium quod ſequar ab eo accipiam. Dicit Beatiſſimo Apoſtolorum* „ *Petro*: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram „ ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non „ prævalebunt adversùs eam: & tibi dabo claves „ Regni cœlorum, &c. *Communiter etiam Apoſtolis omnibus*: Qui vos audit, me audit, &c. *Hæc ſicut principaliter B. Petro, & in ipſo cæteris Apoſtolis dicta accipimus, ita principaliter Vicario B. Petri, & per ipſum cæteris Epiſcopis, qui vices agunt Apoſtolorum, eadem dicta tenemus; non cuilibet Imperatori, non alicui Regi, non Duci, non Comiti. In quo tamen terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet idem ipſe magni conſilii Angelus dicens*: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt. Quare cuncti noveritis, quòd in his quæ Dei ſunt, Vicario Beati Petri obedientiam; & in his quæ terrenæ Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium & auxilium pro ſensûs mei capacitate impendam.* Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Hiſtoriæ Novorum*. Rex pravi propoſiti tenax, iræque impotens, cum Dunelmenſi Epiſcopo exauctorationem *Anſelmi* Archipræſulis machinatus eſt, niſi *Urbani* Papæ obedientiam ejuraret. Violatæ fidei & Sacramenti poſtulatus *Anſelmus*. Epiſcopi in cauſa Dei & Eccleſiæ ſilent, populus favet, & ob illatam Archipræſuli Sancto injuriam murmurat. Miles de turba proſilit, & ad pedes ejus provolutus, ipſum nomine multitudinis rogat, bono ut ſit animo: *Domine Pater* (inquit) *rogant te per me ſupplices filii tui, ne turbetur cor tuum ex iis quæ audiſti; ſed memor eſto Beati Job vincentis diabolum in ſterquilinio, & vindicantis Adam, quem ipſe vicerat in Paradiſo*. Rex Epiſcopos acrius urget ut *Anſelmum* deponant. Id ſe facere poſſe negant, cùm totius Anglicanæ Eccleſiæ ſit Primas, qui a ſolo Pontifice Romano judicari poteſt. Inſtat ut omnem obedientiæ fidem, ac fraternæ ſocietatis amicitiam abnegent. Morem gerunt, illamque ſubjectionis, fidei, amicitiæ ejurationem Primati ſuo denuntiant Antiſtites Aulici. Major fuit Principum ac Magnatum religio, qui Epiſcoporum defectionem imitari juſſi, & omnem fidem ac amicitiam Archipræſuli pariter denegare, ſapienter reſponderunt: *Nos nunquam fuimus homines ejus, nec fidelitatem, quam ei non fecimus, abjurare valemus. Archiepiſcopus noſter eſt; Chriſtianitatem in hac terra gubernare habet; & ea re nos qui Chriſtiani ſumus, ejus Magiſterium, dum hic vivimus, declinare non poſſumus, præſertim cùm nullius offenſa macula illum reſpiciat, quæ vos ſecus de illo agere compellat*. Agentibus Proceribus, induciæ *Anſelmo* ad Octavas uſque Pentecoſtes conceſſæ, facta ipſi poteſtas ad Eccleſiam ſuam redeundi. At induciarum tempore odia exercuit Rex *Vuillelmus*. *Balduinum* Monachum, cujus conſiliis Archipræſul plurimùm utebatur, & duos ipſius Clericos, e Regno expulit, ejus Camerarium in carcerem conjecit, omnes ipſius obſequiis addictos vexavit. Interim *Vualterus* Albanenſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Le-

S. Anſelmi magnanimitas & zelus pro diſciplina Eccleſiaſtica reſtauratione.

Eadmerus lib. 1. Hiſtor. Novorum.

Vuillelmus Secundus, S. Anſelmo infenſus, ob Romani Pontificis auctoritatem vindicatam.

Explicat egregiè S. Anſelmus, *in quibus parendum Summo Pontifici, in quibus Regi.*

Anglorum Procerum, quàm Aulicorum Epiſcoporum major Religio.

Vuillelmus II. S. Anſelmum in gratiam recipit.

Legatus, in Angliam appulit, Regemque adduxerut *Urbanum II.* ceu legitimum Pontificem in omni Regno ſuo agnoſci & coli ediceret. Stata die, quâ Regi ſiſtere ſe debebat *Anſelmus*, ipſum Epiſcopi conveniunt, fruſtra urgent ut gratiam Regis pecuniâ redimat. Amicitiam venalem ſe nolle reſpondet: optare ſe ut Patrem a Rege diligi. Tandem Principum conſilio Rex ipſum in gratiam recipit, & quæ officii ſui ſunt, per totam Angliam exercere concedit. Pallium Archipræſuli attulerat Apoſtolicus Legatus. Quidam Præſulum & Procerum *Anſelmo* ſuadent, ut illud honoris gratiâ de manu Regis ſuſcipiat, quò magis illius Majeſtatem ſibi conciliet. Non acquieſcit Sanctus Archipræſul, oſtendens, *Hoc donum non ad Regiam dignitatem, ſed ad ſingularem B. Petri pertinere auctoritatem.* Convenit ut Pallium a Legato Apoſtolico Cantuariam deferretur, & ſuper Altare Salvatoris depoſitum, inde ab *Anſelmo, quaſi de manu Beati Petri* ſumeretur.

Magnanimitas Anſelmi.

Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem.

Anno 1097. nova orta diſſenſio eſt Regem inter & *Sanctum Anſelmum*, quòd Romam S. Archipræſul proficiſci vellet, ut Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in Anglia erigendæ Pontificiam Auctoritatem adhiberet. Licentiam e Regno diſcedendi ſemel, iterumque a Rege petiit Sanctus Archipræſul. Ipſam pertinaciter negavit ſuperbus Princeps. *Anſelmus* injuſtè negari certus, iterum ſe nihilominus aſſeruit, Apoſtolicam attendens ſententiam: *Oportet obedire magis Deo quàm hominibus.* Epiſcopi aurâ aulicâ afflati, Regis potiùs voluntati ſerviendum, quàm juvandas Primatis Sanctiſſimi partes cenſuerunt, his ipſum verbis allocuti: *Domine Pater! ſcimus te Virum Religioſum eſſe ac Sanctum, & in cœlis converſationem tuam. Nos autem impediti conſanguineis noſtris, quos ſuſtentamus, & multiplicibus ſæculi rebus, quas amamus, fatemur ad ſublimitatem vitæ tuæ ſurgere nequimus, nec huic mundo tecum illudere. Sed ſi volueris ad nos uſque deſcendere, ea quâ incedimus viâ nobiſcum pergere, Nos tibi ſicut nobis ipſis conſulemus, & negotiis tuis, quæcumque fuerint, ubi opus fuerit, ſicut noſtris, opem feremus. Si verò te ad Deum ſolummodo, quemadmodum cœpiſti, tenere delegeris ſolus, quantùm noſtra intereſt in hoc ut hactenus fuiſti, & amodo eris, fidelitatem quam Regi debemus, non excedemus.* Repoſuit Anſelmus: *Ite ergo ad Dominum veſtrum, ego me tenebo ad Deum.* Poſt multam altercationem, ægrè Rex annuit Archipræſulis precibus, & ſummiſſo ad ejus benedictionem capite, ipſum Romam abire permiſit. Obiit *Vuillelmus* Secundus anno centeſimo ſupra milleſimum, Regni XIII. Nonis Auguſti, quadragenario major, inter venandum ſagittâ (ut ferebatur) fortuitò confixus a *Vualtero Tyrel*, quem ex Francia adductum in familiaritatem receperat. Quod tamen *Tyrellum* conſtanter negaſſe, teſtis eſt *Sugerius* Abbas. Hunc finem habuit Princeps *Sacrati Ordinis hominibus pro damno animæ, cujus ſalutem revocare nequeunt,* (nam impœnitens obiit) *maximè miſerandus; ſtipendiariis militibus pro copia donativorum mirandus; Provincialibus quod eorum ſubſtantias abradi ſinebat, non deſiderandus.* Hoc ipſi elogium *Vuillelmus Malmesburienſis* appendit Libro IV. Præter quem etiam de ipſo legendi ſunt *Henricus Huntindonienſis* Lib. VII. *Rogerius Hovedenus* in Annalibus, cœterique Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores, quos conſuluimus.

ARTICULUS VI.

De Henrico I.

Henricus Rex literis excultus.

H*Enricus I. Vuillelmi Primi* filius, Secundi frater pueritiam ad ſpem Regni literis munierat, patre etiam audiente proverbium illud identidem uſurpans: *Rex illiteratus, aſinus coronatus.* In Regem poſt mortem fratris Procerum ſuffragiis electus, & a *Sancto Anſelmo* Cantuarienſi Archipræſule coronatus, promulgato Edicto injuſta *Vuillelmi II.* Acta reſcidit, vinctos ſolvit, inſolentia remiſit tributa, *Ranulfum* exactionum auctorem in carcerem conjecit, ex Aula ejecit effœminatos. Nupſit *Mathildi Malcolmi* Regis Scotorum filiæ. *Eduardi* Regis Leges ſervari juſſit, furta, ſtupra, monetæ adulterationem, quæ vitia tunc in Anglia graſſabantur, ſeveriſſimis pœnis coërcens. Normanniam, quæ fratris ſui incuriâ in plures dominos diſtracta erat, una pene Rothomago in ejus poteſtate manente, illatis in eam armis prælio ad *Tenerchebrai*, Comitis Moritolii caſtrum, pene incruento, in quo Dux *Robertus* captus eſt, ſubegit anno milleſimo centeſimo-ſexto V. Kalendis Octobris. Vuallenſes ſemper ad defectionem proclives domuit, traductis eam in Provinciam Flandris omnibus Angliæ incolis. Bellum a *Ludovico VI.* Francorum Rege ſuſtinuit haud diuturnum. Pax quippe inter eos compoſita hac conditione eſt, ut *Vuillelmus* Angli filius hominium Chriſtianiſſimo Regi pro Normannia faceret, ejuſque ſe Beneficiarium profiteretur. *Rogerium* Sariſburienſem Epiſcopum, Supremum Regni Adminiſtrum conſtituit, ab Anglia ſæpe abeſſe coa„ ctus, ut Normannos in officio contineret. Re„ fugiebat Epiſcopus tantis ſe curis involvere, „ niſi tres Archiepiſcopi Cantuarienſes, Anſel„ mus, Radulphus, Vuillelmus, poſtremò Roma„ nus Pontifex, ei munus obedientiæ injunxiſſent „ (inquit Vuillelmus Malmesbur.) *Henricum* Re„ gem cum *Sancto Anſelmo*, & *Paſchali II.* commiſit Inveſtiturarum negotium, cujus ſeriem Diſſertatione ſingulari exponimus. Remiſit tandem Inveſtituras per annulum & baculum. *Sancti Anſelmi* in frænanda Clericorum incontinentia adjutor fuit, continentiſſimus ipſe Princeps. Scipionis Africani ſententiam uſurpabat; *Imperatorem me mater mea, non bellatorem peperit.* Quapropter *Sapientia nulli unquam modernorum Regum ſecundus, & pene omnium Anteceſſorum in Anglia facilè primus, libentiùs bellabat conſilio, quàm gladio. Vincebat, ſi poterat, ſanguine nullo, ſi aliter non poterat, pauco:* (inquit Vuillelmus Malmesburienſis.) Pietatis in Deum monumenta erexit, Monaſteria in Anglia & Normannia. Defuncta *Mathilde*, ex qua filium unicum *Vuillelmum* genuerat, & *Mathildem* filiam *Henrico* Imperatori collocatam, alteram duxit uxorem, *Adelam* filiam Ducis Lotharingiæ. *Vuillelmum* filium immaturâ morte ſibi præreptum luxit. Liberos ex *Adela* ſuſcepit nullos. *Mathildem* filiam, defuncto viro *Henrico* Imperatore, ex Germania revocatam, *Gaufrido* deſpondit Andegavenſi Comiti. Obiit Rex *Henricus* in Normannia, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quinto, *Mathilde* Imperatrice filia ſua, & ejus filio *Henrico*, Regni heredibus inſtitutis. Adfuit morienti *Hugo* Rothomagenſis Archipræſul, qui Chriſtiano animo ipſum obiiſſe teſtatus eſt, ſcripta ad *Innocentium II.* Epiſtola. *Prout ei dicebamus*, inquit, *ipſe ore proprio ſua fatebatur peccata, & manu propria pectus ſuum percutiebat, & malam voluntatem dimittebat. Conſilio Dei & noſtro, & Epiſcoporum, emendationem vitæ ſuæ obſervaturum ſeſe promittebat. Sub*

Henricum Regem cum S. Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium.

Henricus Rex bellator ſapiens æquè ac fortis.

Henrici I. Regis pius obitus.

iſta

illa promiſſione, pro noſtro officio, tertiò eum, & per triduum abſolvimus. Crucem Domini adoravit Corpus & Sanguinem Domini devotè ſuſcepit, eleemoſynam ſuam diſpoſuit ...... Et ipſius pia petitione, Oleo Sancto eum innuximus. Corpus in Angliam delatum, in Radingenſi Cœnobio conditum eſt. De illius Geſtis legimus *Eadmerum* Lib. II. & IV. *Hiſtoria Novorum Vvillelmum Malmeſbur.* Lib. V. *De Geſtis Regum Anglorum* & Lib. I. *Hiſtoria Novella; Henricum Huntindonienſem* Lib. VI. *Rogerium Hovedenum* in Annalibus, *Gullielmum Neuburgenſem* Lib. I. *De Rebus Anglicis*, Cap. III. *Matthæum Paris*, & alios Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores.

ARTICULUS VII.

De Stephano Rege.

BOnonienſis Comes *Stephanus*, *Henrici I.* Angliæ Regis ex ſorore nepos, ab eoque educatus, ipſo defuncto, Regnum invaſit, violato juramento, quo *Mathildi* Imperatrici obſtrinxerat fidelitatem. Cantuarienſis Archiepiſcopus *Gullielmus*, aliique Antiſtites eodem Sacramento obſtricti, pariterque perjuri, ipſum coronarunt, eique fidelitatem juravere, *quandiu libertatem Eccleſiæ, & vigorem diſciplinæ conſervaret.* Ipſe viciſſim Eccleſiaſticæ libertatis, juriſdictionis conſuetudinum & bonorum Eccleſiaſticorum conſervationem, cùm viventibus Epiſcopis, tum vacante Sede, juravit. Refert Juramenti Formulam *Vvillelmus Malmesburienſis* Lib. 1. *Hiſtoria Novella*, in quo hæc verba obſervatione digna ſunt: *Dum verò Sedes propriis fuerint Paſtoribus vacuæ, & ipſæ, & omnes earum poſſeſſiones, in manu & cuſtodia Clericorum, vel proborum hominum ejuſdem Eccleſiæ committantur, donec Paſtor canonicè ſubſtituatur.* Coram Legato *Innocentii II.* Pontif. Max. qui *Stephani* electionem approbaverat, iſtud editum Juramentum eſt. *Innocentii* Diploma exhibet *Richardus* Prior Haguſtadenſis in Lib. *De Geſtis Regis Stephani*, ad annum 1136. Sacramentum toto Regni tempore violavit: Eccleſiarum enim quarumdam theſauri direpti, poſſeſſiones terrarum Laicis datæ, Eccleſiæ Clericorum alienis venditæ, Epiſcopi capti, vel res ſuas alienare coacti; Abbatiæ vel amicorum gratia, vel relaxatione debitorum indignis conceſſæ (inquit *Vvillelmus Malmesburienſis*.) Domeſticis, externiſque motibus ac tempeſtatibus quaſſata Anglia eſt, *Stephano* regnante: Hinc a *Davide* Rege Scotorum, qui *Mathildi* fidem obſtrinxerat; hinc ab Anglis eidem Imperatrici faventibus; hinc a *Roberto* Gloceſtriæ Comite & *Mathilde* ipſa illius ſorore laceſſita. His Angliæ cum exercitu imminentibus, Arces a quibuſdam Epiſcopis ædificatas ſibi reddi juſſit Rex Stephanus: capti Epiſcopi Satesberienſis & Lincolnienſis, poſſeſſiones eorum & Caſtella occupata. Magnas hoc factum turbas excitavit: alii a Rege, alii ab Epiſcopis ſtabant. *Henricus* Vvintonienſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legatus, Regis frater, Epiſcoporum cauſam contra ipſum propugnavit, contendens: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis; ſed Canonum Judicium. Sine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nullâ poſſeſſione privari debuiſſe: Regem id non ex rectitudinis zelo; ſed commodi ſui compendio feciſſe, qui Caſtella non Eccleſiis, ex quarum ſumptibus, & in quarum terris conſtructa erant, reddiderit; ſed Laicis, iiſdemque parum religioſis contradiderit.* Quamobrem ex Canonum ſeveritate agendum ratus, congregavit Synodum, Regem de ſatisfactione convenit, conteſtatus ſe Canonum *executioni, nec pro Regis amicitia, nec pro damno poſſeſſionum, nec etiam pro capitis periculo defuturum.* Rex mittit Comites, qui cauſam ejus in Synodo agunt, injurias ejus Majeſtati ab Epiſcopis *Rogerio* Saresberienſi & *Alexandro* Lincolnienſi illatas exponunt. Regem compertum habuiſſe quod *Rogerius* ejus hoſtibus faveret; famâ vulgari, quòd ad Imperatricem cum ſuis nepotibus eſſet defecturus, eique Arces traditurus. *Ipſum captum, non ut Epiſcopum, ſed ut Regis ſervientem, qui & procurationes ejus adminiſtraret, & ſolidatas acciperet.* Caſtella per vim Epiſcopis non erepta, ſed ſponte dedita, ut calumniam de tumultu quem, in Curia concitaverant, evaderent. Pecunias in Caſtellis inventas, Regis eſſe, quas nimirum tempore *Henrici* Regis ex Fiſci Regii redditibus *Rogerius* Epiſcopus collegerat. Negat *Rogerius* ſe *Stephani* Regis Miniſtrum aliquando fuiſſe, inſtat ut ſibi jus reddatur a Synodo, alioqui ad ſuperius tribunal ſe cauſam delaturum. Legatus, quæ contra Epiſcopos objiciebantur, priùs in Synodo proponi debuiſſe ait, tum in accuſationum veritatem inquiri, priùs quàm ſententia contra Canones in eos diceretur. Proinde æquum eſſe ut Rex ipſis ablatas poſſeſſiones reſtituat, ſecundùm morem forenſium Judiciorum. Adfuit poſtridie Synodo Rothomagenſis Archiepiſcopus & pro Rege contra Epiſcopos acriter peroravit, dicens, *Se concedere ut Caſtella Epiſcopi haberent, ſi ſe jure habere debere per Canones probare poſſent: quod quia non poſſent, extremæ improbitatis eſſe contra Canones niti velle. Et eſto,* inquit, *juſtum ſit ut habeant: Certè quia ſuſpectum eſt tempus, ſecundùm morem aliarum gentium, Optimates omnes claves munitionum ſuarum debent voluntati Regis contradere, qui pro omnium pace debet militare.* Albricus Regis Advocatus, ejus nomine duriſſima quæque minatus eſt Epiſcopis, ſi aliquos ex ſuis contra ejus Majeſtatem Romam mitterent: quin etiam ut illorum conatus frangeret, eodem nomine Sedem Apoſtolicam appellavit. *Quapropter ita diſceſſum eſt, ut nec Rex cenſuram Canonum pati vellet, nec Epiſcopi eam conſultum exercere ducerent duplici ex cauſa: ſeu quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet, ſeu quoniam audirent, quidam etiam viderent gladios circa ſe nudari. Non omiſerunt tamen Legatus & Archiepiſcopus, quin tenorem officii ſui proſequerentur. Suppliciter enim pedibus Regis in cubiculo affuſi, oraverunt ut miſereretur Eccleſiæ, miſereretur animæ & famæ ſuæ, ne pateretur fieri diſſidium inter Regnum & Sacerdotium.* Ipſis reverenter aſſurrexit Princeps, facti invidiam diluit, nihil tamen ipſorum precibus conceſſit. Ita refert *Vvillelmus Malmesburienſis* Libro II. Hiſtoriæ Novellæ. *Mathildis* Imperatrix in Angliam trajiciens, urbes plurimas in deditionem accepit; ſed mox Anglorum a ſe alienavit animos arrogans fœmina. Bellum vario eventu geſtum. Interim *Gaufredus* Comes Andegavenſis, *Mathildis* maritus, mortuo *Euſtachio* Duce, *Stephani* Regis filio, Normanniam ſibi ſubegit, eoque Ducatu auxit *Henricum* ſuum ex *Mathilde* filium anno 1150. Is anno 1152. duxit *Alienoram* a *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo repudiatam, & dotali Aquitaniæ Ducatu potitus eſt. Poſt hæc, *Stephanum* Angliæ Regem bello aggreſſus, magnam ipſi cladem intulit. Proceres veteris Sacramenti memores *Henrico* Duci plerique omnes ſtudebant. Tandem cùm *Stephanus Henricum* Ducem filium appellaſſet, Regnique denunciaſſet heredem, ſervatis quandiu viveret Regis nomine & poteſtate, pax inter eos compoſita eſt anno Chriſti 1153. Chartam *Stephani* Regis, quâ pacis conditiones continentur, exhibet *Joannes Bromton* in Chronico. Tuendæ Auctoritate Ec-

Juramentum Stephani Regis, cùm inauguratus eſt.

Stephani Regis & Epiſcoporum diſſidium.

Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum Stephano Rege.

Pax compoſita.

Eccleſiaſticæ pacis, infractores Cenſuris Eccleſiaſticis caſtigando, curam ſuſcepere partis utriuſque Epiſcopi, ut ex eadem Charta conſtat. Obiit Rex *Stephanus* anno 1154. Regni 19. Octobri menſe. Eo Regnante, *Rievallis*, *Fontinum*, & *Bellelanda* Monaſteria, Ciſtercienſis Ordinis, in Anglia condita ſunt, de quibus legendus eſt *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. I. *De Rebus Anglicis*; Cap. 14. & 15. De Geſtis *Stephani* Regis legendi *Richardus* Prior Haguſtadenſis, *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. 8. *Rogerius Hovedenus*; *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. 1. *Henricus de Knigthon* Lib. 11. de Eventibus Angliæ, *Joannes Bremton* in Chronico, *Matthæus Vueſtmonaſterienſis*, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. 12. *Thomas de Vualſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ, &c.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 190. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hac Propoſitionem notant; *In Concilio Provinciali ſine conſenſu Papæ nequit Rex excommunicari*.

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, ſed Alberici Advocati Stephani Angliæ Regis in Synodo Nationali, aut certè Vuillelmi Malmesburienſis ita ſcribentis: *SEU quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet*, &c. Hiſtoriam refero, & verba Hiſtorici; dogma non conſtituo.

Nota.

OPtimè animadvertit Natalis ex verbis regii Advocati, ſeu Vuillelmi Malmesburienſis dogma non conſtituendum; ubi etenim negari haud poſſit reges eſſe oves particularium epiſcoporum, neceſſe eſt fateri ipſorum directioni, eorumque etiam, ſi neceſſe ſit, per cenſuras correctioni ſubjici, quoties Romani Pontifices non decernant abſque ipſorum conſenſu hujuſmodi pœnis non eſſe ab Epiſcopis plectendos. Ita legimus apud Gregorium Turonenſem *hiſt. Franc. l. 4. cap. 26.* Germanum Epiſcopum Charibertum regem excommunicationis vinculo innodaſſe, eò quòd inceſtuoſas nuptias contraxiſſet cum Manovefa Merofledis ſorore. Cùm verò quidam politici dictitarent regem Lotharium ob legitimæ conjugis repudium non poſſe *a ſuis epiſcopis, quicquid egerit, excommunicari* &c., & ſoli divino principatui ſubeſſe, ita reſpondit Hincmarus: *Hæc vox non eſt catholici chriſtiani, ſed nimiùm blaſphemi, & ſpiritu diabolico pleni*. Opuſc. de divort. Lotharii Regis & Teutbergæ reginæ. Cæterùm quis neget ſummam cautionem adhibendam, dum de Principibus excommunicandis agitur; optimumque eſſe, ſi particulares epiſcopi numquam id præſtent, Sede Apoſtolica inconſulta?

ARTICULUS VIII.

De Henrico II. & Henrico III.

Henricus Secundus.

STephano Angliæ Regi ſucceſſit *Henricus* Dux Normanniæ & Aquitaniæ, Andegavorum, Cenomanenſium, & Pictonum Comes, *Gaufridi* Comitis Andegavenſis, & *Mathildis* Imperatricis filius, *Henrici* I. Angliæ Regis ex filia *Mathilde* nepos, ingentis animi Princeps. *Ludovico VII.* Francorum Regi de Normannia, Aquitania, Andegavia, Cenomanis, & Turonibus Hominium præſtitit anno 1155. Hominium accepit ipſe a Scottorum Rege *Malcolmo*. Leges *Henrici* I. Avi ſui toto Regno ſervari juſſit. Exteros omnes, Flandros præſertim, Regno ejecit. Anno 1058. ſecundò coronatus eſt apud Lincolniam. Anno ſequenti, in Paſchali Solemnitate tertiò coronatus eſt cum *Alienoride* conjuge: *Et cum ad oblationem venirent, depoſuerunt coronas ſuas, & eas ſuper Altare obtulerunt; voventes Deo quòd numquam in vita ſua de cætero coronarentur*. Ita refert *Rogerius Hovedenus*. *Thomam* Cantuarienſem Archidiaconum, ſuadente *Theobaldo*, Archipræſule, Regni Cancellarium creavit *Henricus II.* anno 1157. eodemque *Theobaldo* defuncto, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit anno 1162. Grave poſtea diſſidium Regem inter & Sanctum Archiepiſcopum ob Eccleſiæ Jura & libertatem pravis Legibus & conſuetudinibus violata ortum eſt, quod Regis famæ labem maximam aſperſit, *Thomæ* Coronam Martyrii procuravit. Hujus diſſidii Hiſtoriam, & omnia ad ipſam ſpectantia, ſingulari Diſſertatione exponemus. Anno Chriſti 1167. obiit *Mathildis* Imperatrix, & Rothomagi in Cœnobio *Sanctæ Mariæ de Pratis*, ſepulta eſt, de qua iſtud ab incerto Auctore editum Epitaphium in ſua Britannia vulgavit *Camdenus*.

Henrici Secundi & Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ diſſidium, ob Eccleſiæ Jura pravis Legibus & conſuetudinibus a Rege violata.

Mathildis Imperatricis obitus.

Ortu magna, viro major, ſed maxima prole,
Hic jacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Filia ſcilicet *Henrici I.* Angliæ Regis, conjux *Henrici IV.* Germaniæ Imperatoris, mater *Henrici II.* Angliæ Regis. Hic ex *Alienora* uxore filios quatuor ſuſceperat, *Henricum*, *Gaufridum*, *Richardum*, & *Joannem*. *Henricum* natu majorem Regni Anglici & Normannici Ducatus heredem dixit; *Richardum* Aquitaniæ; *Gaufridum*, minoris Britanniæ, quam in poteſtatem redegerat, nullâ *Joanni* relictâ provinciâ, qui propterea, *ſine terra*, nuncupatus eſt. *Henricus* patre ſuperſtite Angliæ Rex inauguratus & appellatus eſt. Poſtea coronata eſt *Margareta* conjux, *Ludovico VII.* Francorum Rege, cujus filia erat, urgente. Secundùm hæc, *Henricus* Senior Angliæ Rex vindicem numinis dexteram ſuper ſe ſenſit aggravatam, *Henrico* filio Rege Juniori, cum *Richardo* & *Gaufredo* fratribus in ſe conjuratis, ac bellum in Normannia, Aquitania, & Britannia moventibus. *Henrici Junioris* partes *Ludovicus* Rex Francorum tuebatur. *Henricus* II. hucuſque tot hoſtium domitor, qui nempe Vallenſes frænarat, *Gaufredum* fratrem, Chinone caſtro munitiſſimo complanato, tumultuandi fecerat impotentem, qui ducto in Vvaſconiam exercitu, Cadurcum, arceſque plurimas receperat; qui Aremoricam Angliæ Regno adjunxerat, ſeu potiùs *Gaufredo* filio tradiderat, juncta ipſi Ducatus herede: Qui ſubegerat Hiberniam; ſe in ſummo diſcrimine poſitum vidit totius amittendi Regni; domeſticis, externiſque hoſtibus ſimul irruentibus. Hinc filii perduelles; inde Rex Francorum, cum Flandrenſi Comite; illinc Rex Scottorum, cum ſingulis exercitibus imminebant. *Henricus* in tantis conſtitutus anguſtiis, Deumque ultionem de perſecutione *Sancti Thomæ* Cantuarienſium Archipræſulis repetere intelligens, ad Juſtitiam ejus Sancti Martyris interceſſione, & ſincera pœnitentia ac humilitate placandam animum convertit. Cantuariam itaque profectus, ex quo Eccleſiam in qua *Sancti Thomæ* corpus conditum eſt proſpexit, ex equo deſiliens, nudis pedibus, pannis laneis aſperiſque indutus, corde compunctus, tria milliaria confecit. Cùmque ad Sacrum locum perveniſſet, ſupplicem ſe abjecit ad Sepulchrum Martyris, uberes lachrymas fudit, a Sacerdotibus & Monachis Cantuarienſibus virgis cædi voluit, noctem in oratione, jejunio, & planctu, ad Sancti Martyris Sepulchrum proſtratus tranſegit, Eccleſiam Cantuarienſem multis donis ornavit, redditibus auxit; audita ſummo mane *Miſſa*, Londinum rediit,

Henricus II. acta ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ, de Hoſtibus victor evadit.

diit. Hæc geſta anno Chriſti 1174. Humilem ac Pœnitentem Regem Deus contra hoſtes numero viribuſque formidandos adjuvit. Ipſa die quâ ad Sepulchrum *S. Thomæ* proſtratus ſupplicabat, Scotiæ Rex ab exigua Anglorum Equitum manu captus eſt, & ad *Henricum II.* perductus, Scottorum acies mutuam in cædem ſæviere. Subinde Rothomagum *Henricus* advolavit, cujus obſidionem Rex Francorum cum *Henrico III.* Rege ejus filio perduelli urgebat. Copiis per medios hoſtium cuneos traductis, urbem ingreſſus, ipſos obſidionem ſolvere compulit. Septembri menſe die Natali Deiparæ Virginis, Rex Francorum, Junior Angliæ Rex *Henricus III.* & *Henricus II.* Angliæ Rex Pater colloquio Giſortii habito inducias pepigere, a quibus excluſus eſt *Richardus*, qui in Pictavia bellum etiamnum adversùs patrem gerebat. Illuc properans cum copiis *Henricus* pater, ipſum ad veniam, gratiamque ſuam rogandam adegit. Colloquium alterum inter Principes indictum inter Turones & Ambaſium Caſtrum, pridie Kalendas Octobris habitum eſt. *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, cum Baronibus Franciæ, pacis inter *Henricum II.* Anglorum Regem, & filios *Henricum III.* Regem, *Richardum & Gaufridum* arbiter fuit. Pacti conditiones *Henrico* Patri glorioſæ fuere, qui ditionum omnium, Angliæ ſcilicet, Scotiæ, Hiberniæ, Normanniæ, Aquitaniæ, Pictonum, Andegavorum, Cenomanorum, Aremoricæ ſupremum dominium, poſſeſſionem, adminiſtrationemque retinuit, quibuſdam caſtris dumtaxat ac redditibus filiis ad vitam ac dignitatem ſuſtentandam aſſignatis. *Richardus & Gaufridus* Hominium Patri præſtiterunt: *Henrico* ad idem faciendum parato, propter dignitatem Regiam Hominii ſervitutem condonavit, ſecuritate ab ipſo acceptâ. Pacta conventa apud *Rogerium Hovedenum*, poſteriori Annalium parte pag. 540. & 541. legere eſt. Anno 1175. *Vuillelmus* Rex Scottorum libertate donatus, cum *Davide* fratre, & univerſis Præſulibus ac Proceribus ditionum ſuarum, fidelitatem juravit, hominiumque præſtitit Angliæ Regibus Patri & Filio, pacemque roboravit antea pactam dum Faleſiæ in cuſtodia teneretur. Anglicanæ Eccleſiæ jus in Scottorum Eccleſias aſſertum. Pactorum exemplar exhibet *Rogerius Hovedenus* pag. 545. & 546.

Ludovicus Septimus Rex Chriſtianiſſimus pacis inter Anglum & ejus filios arbiter.

Comitia Notingæ habita.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-ſexto, *Henricus II.* Notingæ Conventum habuit, ubi Regno ſex in partes diviſo in ſingulis tres Juſtitiæ Adminiſtros ac Præfectos itinerantes conſtituit, accepto ab ipſis Sacramento de Legum executione procuranda, quæ in Placitis, ſeu *Aſſiſis* (ut illa ætate loquebantur) Clarendani, & Northanctonæ habitis conditæ fuerant ac promulgatæ. Has qui noſſe cupit, adeat *Rogerium Hovedenum* pag. 549. Eodem anno *Joannam* filiam *Vuillelmo* Siciliæ Regi uxorem dedit. Chartam Dotalem exhibet *Rogerius* pag. 551. Eadem tempeſtate *Vivianus* S. R. E. Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* in Scotiam, & circumjacentes Inſulas miſſus eſt, ut Eccleſiæ ſtatum in illis regionibus componeret. Qui cum in Angliam appuliſſet licentiâ a Rege non petitâ, *Rex miſit ad eum Richardum Vvintonienſem, & Gaufridum Elienſem, Epiſcopos, ut interrogarent eum cujus auctoritate auſus erat intrare in Regnum ſuum ſine licentia ipſius. His igitur interrogationibus prædictus Cardinalis plurimùm territus, de ſatisfactione juravit Regi, quòd ipſe nihil ageret in Legatione ſua contra voluntatem ipſius: & ſic data eſt ei licentia tranſeundi uſque in Scotiam.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*.

Henricus II. Legato Apoſtolico ſuccenſet, quod eius Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentiâ ingreſſus ſit.

Henrici II. Angliæ Regis amicitiam coluit *Manuel* Græcorum Imperator, qui prælii a Chriſtiano exercitu contra Soldanum Iconii commiſſi Relationem accuratam ad ipſum miſit anno ipſo 1176. quam ſuis Annalibus inſeruit *Rogerius de Hoveden* pag. 554. *Alfonſus* Caſteliæ & *Sanctius* Navarræ, Reges poſt multa prælia, quibus eorum controverſiæ de Caſtellis & terris aliquibus dirimi non potuerant, earum arbitrium *Henrico* Angliæ Regi detulerunt, qui ipſorum Oratoribus, querelis, & orationibus viſis & auditis, in Conventu Præſulum ac Procerum Regni ſui frequentiſſimo, Jus ipſis dixit. Omnia Inſtrumenta hancce cauſam ſpectantia *Rogerius Hovedenus* ad poſteritatis memoriam tranſmiſit, poſteriori parte Annalium, ad annum 1177.

Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus arbiter electus, eorum controverſias finit.

Eodem anno *Petrus* Tituli *Sancti Chryſogoni* Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Gallias miſſus eſt, habuitque in mandatis, ut Normanniæ & omnibus Regis Angliæ ditionibus Sacris Officiis & Sacramentis interdiceret, niſi *Aleſiam Ludovici* Francorum Regis Filiam, jam viro maturam, a Filio ſuo *Richardo*, cui deſponſa fuerat, duci permitteret. Qua de re certior factus *Henricus*, Appellatione ad Summum ipſum Pontificem interjectâ, Legati conſilia eluſit. Sacram expeditionem juravit, initâ cum Rege Chriſtianiſſimo concordia. Inſtrumentum ea de re confectum, apud *Rogerium de Hoveden* pag. 5... legere eſt. Eodem anno vertente, Marchiæ Comitatum emit ab *Adelberto* Comite, qui ſæculo valedicere, & uni Deo vacare decreverat. Charta venditionis apud Grandem-montem data, legitur in Annalibus *Rogerii Hovedeni*, pag. 572.

Anno 1180. Leges a *S. Eduardo* Rege conditas & a *Vuillelmo I.* renovatas, rurſus promulgavit *Henricus II.* Has *Rogerius* ad hunc annum recenſet. Anno 1183. *Henricum II.* inter & filios ejus *Henricum & Gaufridum* novum diſſidium ortum eſt, quòd Aquitaniæ Baronibus perduellibus contra patrem faverent. *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Epiſcopi Roffenſis, Bajocenſis Ebroïcenſis, Lexovienſis & Sagienſis, cum Normanniæ Abbatibus in Monaſterio Cadomenſi *S. Stephani* congregati, omnes qui pacem inter Regem & filios faciendam impedirent, diris omnibus Chriſtiano ritu devoverunt, uno Rege filio excepto *Henrico Juniore*. Is eodem anno obiit prope Lemovicum, atque in extremis poſitus impietatem in patrem, cœteraque peccata, humillimâ pœnitentiâ expiavit. Corpus ejus Rothomagum delatum, in Eccleſia Metropolitana ſepultum eſt. Anno 1186. *Gaufredus* Britanniæ Comes Regis *Henrici* filius Pariſiis ab equo dejectus, & attritus obiit.

Mors Henrici Junioris Regis.

Anno 1180. cùm *Philippus Auguſtus* Rex Francorum Henrico Anglorum Regi bellum indixiſſet, *Joannes Anagninus* Cardinalis Legatus Apoſtolicus ad pacem inter Reges componendam miſſus a *Clemente III.* Pontifice Maximo, *Interdictum* Regno Francorum minatus eſt, niſi *Philippus* cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex Auguſtus reſpondit: *Quòd Sententiam ſuam non timeret, nec teneret, cùm nullâ æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per Sententiam, vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, cauſa injuriæ ſuæ & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*. Inſuper habitis itaque Legati Apoſtolici minis, bellum Anglo intulit, plura oppida caſtraque, tandem Cenomanum, & Turones expugnavit. Rex Angliæ ad anguſtias redactus, pacem ad nutum Regis Francorum pepegit. Mox mœrore confectus ob filiorum defectionem, qui hanc adverſus illum

Legato Apoſtolico Interdictum minitanti, niſi cum Anglorum Rege pacem faciat, liberè reſpondet Philippus Auguſtus.

illum tempeſtatem excitarant, illis maledixit: ac febre ad mœrorem accedente, facta peccatorum exomologeſi, & Communione Corporis & Sanguinis Domini piè ſuſcepta, obiit Chinone in Octavis SS. Apoſtolorum *Petri & Pauli*, cum annos 34. menſes 7. & dies 4. regnaſſet. Corpus ejus in Fontis Ebraldi Parthenone ſepultum eſt. Præclaras animi dotes nonnullis vitiis infuſcavit. Nam præter Sancti Cantuarienſium Archipræſulis vexationem, & Eccleſiaſticæ oppreſſionem libertatis cujus diu multùmque reus fuit, in libidinem pronior erat, conjugalem modum excedens; venationis plus æquo amans; Judæorum fautor propter emolumenta quæ ex eorum fœnerationibus percipiebat; pecuniæ ſupra modum avidus. A *Guillelmo Neuburgenſi* etiam notatur, quòd *Vacantes Epiſcopatus ut provenientia perciperet commoda, diu vacare voluit, & Eccleſiaſticis potiùs uſibus applicanda in Fiſcum redegit.* Cœterùm tuendæ publicæ pacis & juſtitiæ ſtudioſiſſimus fuit: viros Religioſos coluit; & res eorum æquo cum ſuis dominiis jure conſervari præcepit: Nullum grave onus ſubditis impoſuit, unâ decimatione excepta, quæ Hieroſolymitanæ cauſa expeditionis facta eſt. *Tributum more aliorum Principum, ſub cujuſlibet neceſſitatis obtentu, Eccleſiis ſive Monaſteriis numquam indixit: quibus etiam ab angariis & exactionibus publicis religioſo ſtudio Immunitatem ſervavit* (ut refert Vvillelmus Neuburgenſis Lib. III. Cap. XXVI.) Antiquam inhumanam circa naufragos conſuetudinem in ipſis Regni ſui initiis eximiâ pietate correxit: atque hujuſmodi hominibus ab æquoreo diſcrimine libertatis humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas ſanxit, qui fortè illis in aliquo moleſti eſſe, vel de rebus eorum quippiam uſurpare præſumerent (inquit idem Auctor) *Alexandrum III.* Pontificem Maximum inter primos recipiendo, ejuſque partes adversùs Schiſmaticos tuendo, optimè de Eccleſia meritus eſt. Crucis inſigne ſumpſerat cum Francorum Rege, biennio pene antequam e vita excederet; ac votum impleviſſet, niſi bellis ac negotiis domeſticis fuiſſet retardatus, ac tandem morte interceptus. *S. Hugonem*, quem ad Lincolnienſem Epiſcopatum ex Priore Carthuſiæ provexerat, ſumma veneratione proſecutus eſt. In Monaſterium Fontis Ebraldi totumque Ordinem munificentiſſimum ſe præbuit, quo nomine in Necrologio celeberrimi illius Parthenonis commendatur. Ejuſdem munificentiam in cœteros Ordines, domoſque Religioſas, Cloniacenſis Congregationis, Carthuſienſis, Præmonſtratenſis, Grandimotenſis, Ciſtercienſis, Militiæ Templi, & hoſpitalis Hieroſolymitani, profuſaſque eleemoſynas ad pauperes & liberas fœminas omnium ditionum ſuarum honeſtè collocandas, teſtatur ipſius Teſtamentum anno 1182. conditum, quod Chronico ſuo ad eum annum inſeruit *Gervaſius Dorobernenſis*. Mirum videtur ac inſolens, quod paulò ante de *Rogerii* Eboracenſis Archiepiſcopi Teſtamento decreverat. Gravi correptus infirmitate, imminentem præſentiens obitum, res ſuas in pauperum uſus diſtribuit, & inter alia *Vuillelmo* Remenſi Archiepiſcopo & cœteris Regni Francorum Epiſcopis pluſquam quingentas libras argenti miſit, pauperibus erogandas: ſimiliter Rothomagenſi Archiepiſcopo, & cœteris Epiſcopis Normanniæ: ſimiliter Cantuarienſi Archiepiſcopo & cœteris Epiſcopis Angliæ. Cùm autem Regi nuntiatus eſſet Archipræſulis obitus, *Miſit Miniſtros ſuos per Archiepiſcopatum Eboracenſem, præcipiens quòd univerſa, quæ prædictus Archiepiſcopus in infirmitate ſua diſtribuerat, confiſcarentur: ſicque factum eſt: Nam tota diviſa, quam ipſe in infirmitate ſua fecerat, per Præceptum Regis ad nihilum redacta eſt. Dicebat enim Dominus Rex, quòd præfatus Eboracenſis Archiepiſcopus judicium fecerat in vita ſua, quòd de jure non liceret alicui viro Eccleſiaſtico diviſam facere, niſi priùs quàm ægrotare inciperet.* Ita refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium ad annum 1181. Præter quem de *Henrici II.* Geſtis legendi ſunt Auctores Vitæ *Sancti Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris, *Guillelmus Nuburgenſis* Lib. III. de Rebus Anglicis, *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico; *Radulphus de Diceto* in Imaginibus Hiſtoriarum, *Joannes Bromton* in Chronico, *Henricus de Knigthon* Lib. II. de Eventibus Angliæ, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis* in Floribus Hiſtoriarum, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. 13. &c.

Henrici II. obitus.

Ejus vitia, & virtutes.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 106. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Legatus Papæ redarguitur a Rege Henrico II. quia in Angliam ingreſſus eſt ſine ejus licentia.*

R. Facti Quæſtio eſt, nec mea, ſed *Rogerii de Hoveden*, verba ſunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 198. hanc Propoſitionem notant RR. Cenſores: *Excommunicatio pro temporalibus negotiis Regum, nulla.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea: factum dumtaxat refero ſingulare ex *Rogerio de Hoveden* probatæ fidei Hiſtorico. Legatus Apoſtolicus Interdictum Regno Francorum minatus eſt, niſi Philippus Auguſtus cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex reſpondit: *Quòd ſententiam ſuam non timeret nec teneret, cùm nullâ æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per ſententiam vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, causâ injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Hæc Rogerius de Hoveden in Hiſtoria ſua refert. Nullam ex hoc Regis Auguſti Reſponſo infero conſequentiam; rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS IX.

De Richardo I.

Richardi, cui cognomen *Cor Leonis*, in paternas ditiones ſucceſſio, ſubditis ſolatio fuit, qui tum illud uſurpare potuere:

> *Mira canam, Sol occubuit, nox nulla ſecuta eſt.*

Namque, *Sol pater, & radius filius ejus erat*, (inquit *Rogerius Hovedenus*.) Normannici primùm Ducatus gladio a *Vvaltero* Archiepiſcopo Rothomagenſi accinctus, redemptis Caſtris & Civitatibus, quas *Philippus Auguſtus* Rex Francorum ſuperiori bello expugnaverat, & *Henrico* Patri ſuo eripuerat, promulgato Edicto, omnes quos pater in cuſtodiam tradiderat, libertate donavit. Mox in Angliam ſecundis ventis delatus, tertio Nonas Septembris, die Dominica a *Balduino* Cantuarienſi Archiepiſcopo Londini Rex inauguratus eſt. Coronationis ejus Ordinem Ritumque deſcribit *Rogerius* pag. 656. Judæis funeſta fuit ea dies, multis in ſeditione occiſis: non minor fuit in aliis Civitatibus circumciſorum hominum ſtrages. Regis voluntate facinus falsò excuſabatur: cui ſummopere diſplicuit. Anno milleſimo centeſimo-nonageſimo, *Richardus* Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ, Reges, mutuâ pace jurata ſacram expeditionem ſunt aggreſſi. Rex Francorum prior

Richardus & Philippus Augu-

Meſſa-

ſus ad ſacram expeditionem fœderati.

Meſſanam appulit nobilem Siciliæ civitatem. Illuc poſtea pervenit Angliæ Rex. Cives duorum hoſpitio Regum ſe gravatos iri arbitrati, Anglo portas clauſere. Urbem expugnavit *Richardus*, & a Meſſanenſibus obſides accepit, donec *Tancredus* Siciliæ Rex ſibi feciſſet ſatis. Concordia inter Reges Franciæ & Angliæ renovata; Leges Clericis Militibus, Nautis, Mercatoribus, Hieroſolymitanum iter profeſſis, ambobus a Regibus communi conſilio latæ, quas inter hæc obſervatione digna: *Nemo in toto exercitu ludat ad aliquod genus ludi pro lucro, exceptis Militibus & Clericis, qui in tota nocte & die nonniſi viginti ſolidos amittent*. Qui hanc ſummam exceſſerint, centum ſolidis mulctantor. Pacem deinde fecit *Richardus* cum *Tancredo* Siciliæ Rege, ea conditione ut Siciliæ Rex filiam ſuam *Arthuro* Britanniæ Duci, ipſius *Richardi* nepoti collocaret: accedente Summi Pontificis diſpenſatione, propter conſanguinitatem neceſſariâ. Id conſtat ex Conventorum Inſtramento, & *Richardi* Regis Epiſtolâ ad *Clementem* Romanum Pontificem, a *Rogerio Hovedeno* deſcriptis poſteriori parte Annalium ad annum 1190.

Richardi Regis præclarè geſta in Oriente.

Supremam regni Adminiſtrationem *Vuillelmo* Elienſi Epiſcopo, Regni Cancellario, diſcedens *Richardus* commiſerat, eique Legationem Apoſtolicam inſuper impetrarat a Romano Pontifice. Ille verò utraque poteſtate ad tyrannidem inſolenter abuſus eſt. Quamobrem a *Joanne* Regis fratre, Epiſcoporum & Optimatum conſilio, in ordinem eſt redactus, & e Regno expulſus. Regni verò adminiſtratio *Vualtero* Rothomagenſi Archiepiſcopo, viro prudenti & modeſto, quem Rex e Sicilia in Angliam remiſerat, ut Cancellarii in Miniſterio conſors eſſet, tradita eſt. Interim Cyprum Inſulam in poteſtatem redegit Angliæ Rex expugnata ſubinde a confœderato Chriſtianorum exercitu Ptolemaïde ſive Accone, Rex Francorum noxium aërem cauſatus, in Gallias redit. Interea Elienſis Epiſcopus a Regni adminiſtratione finibuſque pulſus *Celeſtinum* appellavit Pontificem Maximum, qui ipſum in priſtinam dignitatem, honorem ac munus reſtitui juſſit, omnibuſque Angliæ Archiepiſcopis mandavit, ut dejectionis ejus auctores, conſiliarios, complices & fautores anathemate confoderent.

Vuillelmus Elienſis Epiſcopus & Legatus Apoſtolicus ſacra & civili Auctoritate abutitur.

Vuillelmus Elienſis, Legationis Apoſtolicæ Auctoritate Epiſcopos ac Proceres plurimos excommunicavit, inprimis *Vualterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem. At neque Mandatorum Apoſtolicorum, nec excommunicationis ab eo latæ ratio habita ulla eſt; quoniam de re temporali agebatur, & *Vuillelmus* Cancellarii dignitate ad tyrannidem abuſus erat, cùm in Eccleſiam tum in Proceres, Plebemque Anglicanam, & Regios Theſauros dilapidaverat. Quamobrem Rothomagenſis Archipræſul, Magiſtratum Regni conſilio omnes Epiſcopatus Elienſis reddidit in Fiſcum redegit, teſte *Rogerio Hovedeno*. *Richardus* Rex in Syria Saladinum premebat, cujus cum exercitu commiſſo prælio, inſignem victoriam reportavit, eumque adegit ad civitates plurimas evertendas, ne in Chriſtianorum confœderatorum poteſtatem venirent. *Richardus* Rex de Chriſtianæ rei in Syria promotione ob Chriſtianorum Ducum diſſenſionem deſperans, reditum adornavit, *Joppe* a Turcarum obſidione liberatâ paciſque cum Saladino in triennium induciis. *Henrico* Campaniæ Comiti, ſuo Regiſque Francorum nepoti, Regni Hieroſolymitani reliquias tradidit annuente Guidone Luſignano olim Hieroſolymorum Rege; cui Cypri Regnum, ſub hominii ſibi præſtandi conditione contulit. Rediens cùm naufragium vix evaſiſſet, ſæviorem in continenti expertus tempeſtatem eſt. A *Leopoldo* ſcilicet Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ memore interceptus, *Henrico* Imperatori traditus eſt, qui eum in cuſtodia detinuit.

Richardus Rex in reditu a Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus, & Henrico Imperatori traditus.

Interim *Philippus* Rex Francorum Normanniam infeſtabat; *Joannes Richardi* frater, Angliæ Regno inhians turbas excitabat, captivi Regis calamitate abuſi. *Celeſtinus* Pontifex *Henrico* Imperatori Cenſuras Eccleſiaſticas minatus eſt, niſi Regem Anglorum dimitteret; item Regi Francorum, niſi ejus ditionibus parceret. Pax tandem Imperatorem inter & *Richardum* conſtituta. Centum & quinquaginta mille marcis argenti redemit iſte libertatem, pecuniâ partim a fidelibus ſubditis liberaliter oblatâ, partim mutuo, partim ex Eccleſiarum theſauris ab Epiſcopis accepta, promiſſa ſub juramento nomine Regis reſtitutione. Id conſtat ex Epiſtolâ *Richardi* Regis ad *Alienoram* Reginam Matrem, & Magiſtratus Angliæ, quam apud *Rogerium Hovedenum* pag. 726. legere eſt, & ex forma compoſitionis inter *Henricum* Imperatorem & Regem Angliæ, apud eumdem Scriptorem pag. 728. In Angliam redux *Richardus*, ſecundò coronatus eſt, die 17. Aprilis anni 1194.

Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus a Richardo miſſi.

Induciis deinde cum Rege Francorum pactis, Juſtitiæ Præfectos per ſingulos Angliæ Comitatus miſit. *Juſtitiarios errantes* vocat *Rogerius Hovedenus*. Promulgata Capitula ex quorum præſcripto Jus dicerent, quæ idem Auctor ſuis Annalibus inſeruit pag. 744. & ſequentibus.

Anno 1196. Pax *Richardum* Angliæ Regem inter & *Philippum Auguſtum* Francorum inita eſt haud diu duratura. Brevi ſiquidem elapſo, tempore bellum redintegravit *Auguſtus*, & Albemarlam obſidione cinxit. Anglus poſſeſſiones omnes & facultates Abbatum Cluniacenſis, Majoris Monaſterii, Sancti Dionyſii, & Prioris Caritatis, in ſuis ditionibus capi juſſit; illi namque fidejuſſores de pace ſervanda Regi Angliæ pro Rege Chriſtianiſſimo fuerant, & 15. millia marcarum argenti Anglo promiſerant, ſi *Philippus* Rex pacta conventa violaret; ut refert *Rogerius Hovedenus*.

Aumale.

Diſſidium inter Vualterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & Richardum Regem.

Anno 1197. inter *Vualtherum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & Regem Angliæ ortum diſſidium eſt, quòd Rex in Villa Andeliaco, quæ Rothomagenſis Eccleſiæ Patrimonium erat, arcem extruxiſſet abſque ejus aſſenſu. Hac de re legenda *Vualteri* Epiſtola querelarum plena ad *Radulphum* Decanum Londinenſem apud *Radulfum de Diceto*. Injuriam damnumque Eccleſiæ, lato in totam Provinciam Interdicto, Archiepiſcopus ultus eſt. Cauſa *Celeſtini III.* Pontificis Maximi arbitrio a partibus permiſſa.

Celeſtinus III. Archiepiſcopo jubet ut negotium cum Rege amicè componat.

Rex miſſis Oratoribus factum excuſavit, quòd Villa, Caſtrumque ipſi neceſſaria eſſent ad incurſus Regis Francorum in Normanniam prohibendos: & nihilominus Archipræſuli & Eccleſiæ Rothomagenſi juſtam compenſationem, proborum & ſapientum virorum judicio obtuliſſet. Archipræſulem cenſuræ præcipitis arguit Summus Pontifex, ipſique juſſit negotium cum Rege amicè componeret. Interdicto verò Normanniam abſolvit, *Regi licere* aſſerens *infirmiora terræ ſuæ munire, ne perinde damnum ſibi & ſuis contingat*. Richardus Rex, convocatis Epiſcopis Abbatibus, Comitibus & Baronibus Normanniæ, *Vualtero* Archipræſuli, ejuſque Succeſſoribus pro * Andeliaco *Deppam* * cum appendicibus, *Loroverim*, * *Butilam*, * Sylvam *Alacris montis*, & Molendina Rothomagenſis urbis in perpetuum conceſſit. Chartam Excambii deſcribunt *Radulphus de Diceto* in Imaginibus Hiſtoriarum, & *Matthæus Paris* ad annum 1197. Commutationem Pontificio Diplomate confirmavit *Innocentius III.* In obſidione *Calati*, * quòd Caſtrum eſt in Lemovicis, ſagitta

* Andeli.
Dieppe.
Leuviers.
Boteilles.
Aliermont.
Chalus.

ta in brachio percuſſus, malè curato vulnere, *Richardus* Rex occubuit. Corpus ejus ad *Fontem Ebraldi* ſepultum eſt: Cor in Metropolitana Eccleſia Rothomagenſi conditum. Chriſtianè obiiſſe, Chronicon *Joannis Bromton* teſtatur. Jam ab anno 1195. *Richardum* Regem mores in melius mutaſſe, *Rogerius Hovedenus* teſtis eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 103. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Non æſtimatur Excommunicatio Papalis in Anglia, quia cauſa erat temporalis.*

R. Hæc verba mea non ſunt: Scripſi tamen nullam habitam fuiſſe rationem excommunicationis a Vuillelmo Elienſi Epiſcopo & Legato Apoſtolico in Epiſcopos & Proceres Anglicanos latæ in cauſa merè temporali, & ad Eccleſiæ Juriſdictionem non ſpectante. Refert *Rogerius de Hoveden* in Hiſtoria Anglicana; ego ex illo, ejuſque verba lectorum oculis ſubjicio. Factum merè Hiſtoricum eſt: in jus eo loci non inquiro.

Digitized by Google

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM XI. ET XII. SÆCULI. DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I.

De Cauſa Berengarii.

ARTICULUS I.

De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus.

Berengarii patria.

BErengarius Sacramentariorum parens de quo impræſentiarum diſſerimus, patriam Turones habuit, ut *Theoduinus* Leodienſis, *S. Anſelmus*, *Bertoldus* Conſtantienſis, & alii teſtantur. Paulò ante annum milleſimum natum eſſe oportet.

Berengarius S. Fulberti diſcipulus.

Adoleſcens ad Scholam Carnotenſem miſſus, & in *Fulberti*, qui iſtius poſtea Eccleſiæ creatus eſt Epiſcopus, diſciplinam traditus eſt, viri ſanctiſſimi & doctiſſimi. Inſigniter hallucinatus eſt *Gerſonius*, cùm *Berengarium* iſtum *Petri Abalardi* fecit Diſcipulum, qui annis poſt ipſum *Berengarium* plurimis obiit.

Gerſonius emendatur.

Berengarium Andegavenſem Archidiaconum, Sacramentariorum parentem, cum *Berengario* Pictavenſi, qui pro *Abalardo* præceptore ſuo Apologeticum ſcripſit, confudit Academiæ Pariſienſis doctiſſimus Cancellarius. Condiſcipulum habuit *Adelmannum*, qui Brixienſis poſtea Epiſcopus fuit.

Berengarii ingenium.

Cùm juveniles in Scholis ageret annos, elatus ingenii levitate, ipſius Magiſtri ſenſum non adeo curabat, Condiſcipulorum pro nihilo reputabat, libros inſuper artium contemnebat. Sed cùm per ſe attingere Philoſophiæ altioris ſecreta non poſſet; neque enim homo ita acutus erat, ſed & tunc temporis liberales artes intra Galliam pene obſoleverant: novis ſaltem verborum interpretationibus ſingularis ſcientiæ laudem ſibi arrogare, & cujuſdam excellentiæ laudem venari, qualitercumque poterat, affectabat. Verba ſunt *Guitmundi* Lib. I. *De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia.* Sæpe adoleſcentem petulantis ingenii & ad novitates propenſi Præceptor Sanctiſſimus hortabatur, ne a via regia, hoc eſt ab Apoſtolica Fide & SS. Patrum doctrina deflecteret, ut *Adelmannus* teſtatur in Epiſtolâ ad ipſum datâ.

Adelmanni Epiſtola ad Berengarium.

Collactaneum te meum vocavi, inquit, *propter dulciſſimum illud contubernium, quod cum te adoleſcentulo, ipſe ego majuſculus, in Academiâ Carnotenſi ſub noſtro illo venerabili Socrate* * *jucundiſſimè duxi: cujus de convictu gloriari nobis digniùs licet, quàm gloriabatur Plato, gratias agens naturæ, eò quòd in diebus Socratis ſui hominem ſe, & non pecudem peperiſſet. Nos enim ſanctiorem vitam ſalubrioremque doctrinam Catholiciſſimi & Chriſtianiſſimi hominis experti ſumus: & nunc ejus apud Deum precibus adjuvari, & ſperare debemus: Neque enim putandus eſt memoriam, in qua nos tamquam in ſinu materno ſemper ferebat, amiſiſſe; aut verò caritas Chriſti, quâ ſicut filios amplectebatur, in eo extincta eſt. Sed abſque dubio memor noſtri, diligens pleniùs quàm cùm in corpore mortis hujus peregrinaretur, invitat ad ſe votis & tacitis precibus, obteſtans per ſecreta illa & veſpertina colloquia, quæ nobiſcum in hortulo juxta capellam de civitate illa, quam Deo volente Senator nunc poſſidet, ſæpius habebat: & obſecrans per lacrymas, quas interdum in medio ſermone prorumpens, exundante ſancti ardoris impetu emanabat, ut illuc omni ſtudio properemus viam regiam directim gradientes, Sanctorum Patrum veſtigiis obſervantiſſimè inhærentes, ut nullum prorſus in diverticulum, nullam in novam & fallacem ſemitam deſiliamus, ne fortè in laqueos & ſcandala incidamus.* Triſtia de *Berengario* vaticinatus eſt morti proximus *S. Fulbertus*, cumque nomine dæmonis qui multos corrumperet, deſignatum, expelli juſſit, ut conſtat ex veteri Fragmento, quod legitur in Bibliotheca Floriacenſi, ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, & ex Hen-

* Fulbertum *ſic appellat.*

Henrico de Knigton Lib. I. *De Eventibus Angliæ* cap. 13.

Berengarius Scholæ Turonenſi S. Martini præfectus.

Poſt obitum *S. Fulberti*, *Berengarius* Turones rediit, ubi Scholæ *S. Martini* præfectus eſt, ut teſtantur veteres membranæ Lauriacenſis Abbatiæ apud Andes, quæ in veteri Codice MS. Eccleſiæ Turonicæ *S. Martini* referuntur. Magnum ſibi nomen peperit inter divinæ Philoſophiæ ſectatores, ſi *Baldricum* Burgulienſem Abbatem audiamus, canentem:

Tota Latinorum facundia marcida floret,
Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.

Necromanticum fuiſſe *Berengarium* vulgavit fama mendax. Hanc illi notam inurunt Lauriacenſes membranæ ſupra laudatæ, *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, Auctor Magni Chronici Belgici ad annum 1047. & *Polydorus Virgilius* Lib. IX. Hiſtoriæ Anglicanæ; ſed Auctores coævi & ſuppares illum ab hacce calumnia ſuo abſolvunt ſilentio. Levis erat literaturæ, ſed in ſummo bonarum artium ſquallore peritus pro tempore videbatur, donec *Lanfranci* doctrina ipſius imperitiam prodidit. Ejus ingenium, eruditionis tenuitatem, ſuperbiæ tumorem deſcribit *Guitmundus* Lib. I. *Factum eſt*, inquit, *ut pompatico inceſſu, ſublimi præ cæteris ſuggeſtu, dignitatem Magiſtri potiùs ſimulans, quàm rebus oſtendens, profunda quoque incluſione inter cucullum, ac ſimulatione longa meditationis, & vix tandem ſatis deſiderata diu vocis, lentiſſimo quodam quaſi plangore incautos decipiens, Doctorem ſeſe artium pene inſcius profiteretur; ſed poſtquam a Domino Lanfranco in Dialectica de re ſatis parva turpiter eſt confuſus: cùmque per ipſum D. Lanfrancum virum æquè doctiſſimum liberales artes Deus recaleſcere, atque optimè reviviſcere feciſſet, deſertum ſe iſte a Diſcipulis dolens, ad eructanda impudenter Divinarum Scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adoleſcens, & aliis eatenus detentus ſtudiis, nondum adeo intenderat, ſeſe convertit. Sed & ibi inſipiens, & ea quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad ſe omnium oculos traheret, ſtudioſè perquirens, maluit eſſe ſub aliqua admiratione hominum Hæreticus, quàm ſub oculis Dei privatè vivere Catholicus.* In Eccleſia *S. Martini* Turonenſis, Camerarii, ac Theſaurarii Dignitates geſſit, ut Lauriacenſes membranæ teſtantur. Turonibus relictis, Andes adiit, ubi ab *Euſebio* illius Urbis Epiſcopo amicè ſuſceptus, Archidiaconus & Theſaurarius illius Eccleſiæ creatus eſt. Id teſtantur veteres Chartæ inſignis Eccleſiæ *S. Mauritii* Andegavenſis, quibus ſubſcripſit annis 1049. & 1055. ut obſervat *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis vir clariſſimus & eruditus in Commentario Canonis, *Ego Berengarius*. Andegavi hæreſim vulgavit, indormiente *Euſebio Brunone* illius urbis Epiſcopo, qui propterea hæreſeos accuſatus eſt ejuſdem cum *Berengario*, quem fovebat, ut ex Epiſtolâ *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum conſtat.

Berengarius hæreſim vulgat Andegavi.

ARTICULUS II.

De Erroribus Berengarii.

QUinque erroris capita *Berengario* tribuuntur. Primum eſt quòd Baptiſma parvulorum everterit. Secundum, quòd legitima conjugia deſtruxerit, licitam eſſe cum fœminis omnibus ſcortationem, inverecundè effutiens. Tertium, quòd Chriſtum clauſis januis ad Diſcipulos ingreſſum negaverit. Quartum quòd ſit inficiatus *Eucharistiam eſſe verè ſubſtantialiterque Corpus & Sanguinem Domini, ſed ſola voce ſic appellari* aſſeruerit, *pro eo quòd tamquam umbra & figura ſignificativa ſit Corporis & Sanguinis Domini*: ut conſtat ex Profeſſionibus Fidei ab ipſo editis, ex *Guitmundo* Averſano Epiſcopo, cujus ea verba ſunt, & ex aliis qui ejus de hæreſi ſcripſerunt, vel eam impugnarunt. Quintum, quòd *Panem & vinum quæ ponuntur in Altari, per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam carnem & Sanguinem Chriſti* negarit, quod ex tertia Fidei Formula, cui in Romana Synodo anno 1079. ſubſcribere coactus eſt, colligitur. Non alio modo intelligenda ſunt *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi verba ad *Berengarium* ipſum ſcribentis: *Dicis in hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe* (tamquam in ſigno videlicet) *ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpuſque quod dixerat crucifixum, intellectuale conſtituis*, id eſt ſolâ fide aſſeris manducari.

Quidam Berengarii diſcipuli Chriſti impanationem in Euchariſtia propugnarunt.

Falſum itaque eſt, quod *Berengario* nonnulli tribuunt, ipſum ſenſiſſe in Euchariſtia ſimul cum ſubſtantia panis & vini eſſe ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive Chriſtum ibi ſub pane latere. Is quidem Berengarianorum quorumdam fuit error, qui hanc fuiſſe ſubtiliorem *Berengarii* ſententiam jactitabant; ſed non ipſius *Berengarii* fuit opinio. Id ex *Guitmundo* lib. 1. colligere eſt. *Non omnes*, inquit, *qui de iſtis Sacramentis errant, unâ incedunt via erroris. Nam Berengariani omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum eſſentialiter non mutantur, ſed ut extorquere a quibuſdam potui, multùm in hoc differunt, quòd alii nihil omnino de Corpore & Sanguine Domini Sacramentis iſtis ineſſe, ſed tantummodo umbras hæc & figuras eſſe dicunt. Alii verò rectis Eccleſiæ rationibus cedentes, nec tamen a ſtultitia recedentes, ut quaſi aliquo modo nobiſcum eſſe videantur, dicunt ibi Corpus & Sanguinem Domini reverà, ſed latenter contineri, & ut ſumi poſſint, quodammodo* [*ut ita dixerim*] *impanari. Et hanc ipſius Berengarii ſubtiliorem eſſe ſententiam ajunt.* Secundùm hæc intelligendum eſt quod idem *Guitmundus* lib. 3. ſcribit: *Diligenter ſanè, ſi daretur locus, cum ipſo Berengario diſcutere vellem, cùm aliquos doceat nihil in cibo Altaris Domini Corporis & Sanguinis Chriſti, niſi umbram tantùm & figuram haberi; aliquibus verò tamquam ſubtiliùs quærentibus ſatisfaciens, ipſum ibi Chriſti Corpus eſſe reſpondeat, ſed impanatum latere: quid ſibi in priore ſententia diſpliceat, ut ſatisfacturus quærentibus tranſmigret in alteram; aut quid in poſteriore abhorreat, ut redeat ad priorem! Migrando enim ad ſecundam, priorem reprobat: redeundo ad priorem, alteram damnat. Quo fit ut utramque defenſando, neutram teneat.... Exinde quoque id accidit, quod certiſſimè novimus, quòd Berengarius & ſui, ſi ab eruditis Catholicis de ſua fide diſcutiantur, id quod de Corpore Domini tenent, aut territè denegant, aut ſi profitentur, defendere non valent.*

Impanationem a quibuſdam *Berengarii* Sectatoribus potiùs quàm ab ipſo *Berengario* propugnatam, colligimus etiam ex *Algero* in Prologo librorum *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* ſcribente: *Nec ſolùm de veritate Corporis Chriſti, ſed & de Sacramento ipſius varii errores, variaque proveniunt hæreſes. Alii enim panem & vinum non mutatum, ſed ſolum Sacramentum, ſicut aquam Baptiſmatis, vel oleum Chriſmatis, Corpus Chriſti non verè, ſed figuratè vocari dicunt.* Qui Berengarii error fuit. *Alii autem dicunt, Panem non ſolùm Sacramentum; ſed in pane Chriſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum.* Quem errorem cap. 6. & 8. lib. 1. refellit, nec ipſi *Berengario*, ſed aliis Erronibus ipſius Diſcipulis tribuit. *Quamvis autem*, inquit, *Sacramentum ſuperius a re Sacramenti, tamquam figura a veritate,*

te, ſatis diſtinctum ſit: errantes tamen quidam de quibuſdam Sanctorum verbis, dicunt ita perſonaliter in pane impanatum Chriſtum, ſicut in carne humana perſonaliter incarnatum Deum. Quæ hæreſis quia nova & abſurda eſt, rationibus & auctoritatibus, prout Deus aſpiraverit, radicitus eſt extirpanda.

Prioribus erroribus abjectis, in illius dumtaxat hæreſeos defenſionem incubuit ac propagationem, quæ realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & converſionis ſubſtantialis panis & vini in idem ſacratiſſimum corpus & ſanguinem, veritatem impugnat. Unde in Conciliis contra Berengarium celebratis, de una illa hæreſi quæſtio fuit. Qua de re ita ſcribit *Guitmundus* lib. 1. *Cùm igitur ſuperiores blaſphemias; primam quidem propter injurias matrum, cæterorumque affectuum, ſecundam verò propter damnationem parvulorum ſuorum, nec aures etiam peſſimorum ſuſtinere poſſent: Ipſe verò in Scripturis Sacris locum tuendi eas nullum penitus inveniret, maximè diſputante contra eas copioſiſſimè B. Auguſtino, in hanc ſe defenſandam totum contulit: ubi & quodam velut teſtimonio ſenſuum niti videbatur; nec tam copioſiſſimè ab aliquo SS. Patrum [quippe non indigente adeo temporibus illorum Eccleſia; cum tamen quid inde tenerent perſpicuè & lucidiſſimè ſapientiſſimi eorum multi ſcripſerunt] contra hanc diſputatum ſentiebat. Aucupatis ergo nonnullis velut ratiunculis [Neque enim ulla umquam hæreſis ſine aliqua veriſimilitudine rationis invaleſcere potuit] adhibitis quoque paucis malè intellectis a ſe Capitulis Scripturæ Sacræ, quæ multis errantibus laqueus eſt mortis, per egenos Scholaſticos, jam per alimoniam quâ ſuſtentabat eos, & per ſuos dulces ſermones corruptos, quaquaverſum potuit, clanculo hujus tanti mali nefandiſſimum virus effundit.* Ex Scriptis *Joannis Scoti Erigenæ*, quibus plurimam dabat operam, hauſit hæreſim, non ex libro *Joſephi Albonis* Judæi *De fundamentis Legis Moſaicæ*, ut ſcripſit *Papirius Maſſonus* lib. 4. *De Epiſcopis Urbis*, in *Nicolao Secundo*. Repugnat enim ratio temporum, cùm *Joſephus Albo* librum ſuum non ſcripſerit ante annum 1425. annis poſt *Berengarium* pene trecentis. Publicare cœpit hæreſim *Berengarius* anno circiter 1047. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ a *Roberto* Rege ad mortem *Philippi I.* editum a *Ducheſnio* ex veteri Exemplari Floriacenſi, Tomo IV.

Papirius Maſſonus emendatur.

ARTICULUS III.

Lanfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, datâ ad ipſum Epiſtolâ.

CUm ignobiles tantùm Scholaſtici *Berengario* adhærerent, virum præſtantiſſimum *Lanfrancum* Beccenſis Priorem Cœnobii, trhaere conatus eſt in partes, ſcriptâ ad ipſum familiari Epiſtolâ quâ ipſi ſuadebat ne præproperam de *Joannis Scoti* doctrina ſententiam ferret: quam circa Sacramentum Altaris hæreticam a *Lanfranco* judicari acceperat *Berengarius* ab *Ingelranno* Carnotenſi. Hanc cenſuram eximio *Lanfranci* ingenio indignam ſcripſit, ac palam facere ipſum nondum Scripturam Sacram ſatis expendiſſe. Cupere ſe vehementer cum eo colloqui de hujuſmodi argumento coram auditoribus & judicibus congruis. Interim ipſum rogat ne ſuam admonitionem aſpernetur. *Pervenit ad me*, inquit, *diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit a ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re, ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aſpernabile contulit, præproperam ferendo ſententiam. Nondum enim adeo ſategiſti in Scriptura Divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater! quantumlibet rudis in illa Scriptura, vellem tantùm audire de eo, ſi opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quandiu non fit, non aſpernanter aſpicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam;* Hujus Epiſtolæ meminit ipſe *Berengarius* in altera quam ad *Aſcelinum* dedit. *Verba autem mea*, inquit, *de Joanne hæc fuerunt: Non perviđiſſe omnia illius; quæcumque autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram, habendos eſſe hæreticos in Epiſtolâ ad Lanfrancum, ſi Joannes ille hæreticus haberetur.* Hæc *Berengarii* Epiſtola, cùm in Clericorum Normannorum manus incidiſſet, perlectaque fuiſſet a pluribus, negotium *Lanfranco* faceſſivit, ipſumque in ſuſpicionem erroris, aut favoris impenſi Novatori, adduxit vehementem, ut [illegible] ipſius verbis diſcimus inferiùs, cum de Synodo Romana ſub *Leone IX.* contra *Berengarium* habita diſſeremus, referendis.

ARTICULUS IV.

Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit.

HÆreſeos infamiam apud nonnullos ſubiit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus, quòd *Berengarium* Archidiaconum ſuum errores publicantem non coërcuerit, non excommunicaverit, ac ejus Hæreſim atque excommunicationem cœteris Epiſcopis encyclicâ Epiſtolâ notas non fecerit. Nempe conniventibus oculis monſtri hujus irruptionem in Catholicam fidem non ſolùm aſpexiſſe exiſtimatus eſt ab aliquibus, ſed etiam eamdem peſtem cum ipſo afflaſſe in Eccleſiæ perniciem. De utroque *Deoduinus* ſive *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit: *Fama ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrûm replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, adſtruant Corpus Domini non tam Corpus eſſe, quàm umbram & figuram Corporis Domini: legitima conjugia deſtruant: & quantum in ipſis eſt, baptiſma parvulorum evertant.* Eumdem Præſulem ut hæreticum ſugillat *Durandus* Troarnenſis Abbas lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti* Parte IX. ubi de Synodo Pariſios contra *Berengarium* congregatâ ſcribens, hæc habet: *Berengarius malæ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat, eò venire diſtulit, ſeque cum Brunone ſuo, Epiſcopo videlicet Andegavenſi, ſub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maximè continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus & ipſe noſcebatur involvi.*

Sola tamen fama hac in parte mendaci nitebatur illa *Deoduini & Durandi* de *Brunone* Andegavenſi Antiſtite opinio; quem etſi a negligentiæ reatu, cujus cauſa fuit nimius illius in *Berengarium* amor, purgare difficile ſit: ab hæreſi tamen Berengariana penitus immunem probare facillimum eſt. Primò, quia cœterorum Auctorum, qui adversùs *Berengarii* hæreſim ſcripſerunt, nullus *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Berengarianæ hæreſeos infamiâ infecit: Non *Hugo Lingonenſis*, non *Lanfrancus*, non *Guitmundus*, non *Algerus*. Secundò, quia Illuſtris ille Præſul nec ullo in Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem de hæreſi delatus eſt. Immo

cum aliis Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopis anno 1049. adſuit Synodo Remenſi a *Leone IX.* celebratæ, ut conſtat ex Actis illius Synodi. Tertiò, cùm *Theoduinus* ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſiſſet, *Brunonem* in iiſdem erroribus cum *Berengario* Archidiacono ſuo verſari, *Henricus* unà cum *Berengario Brunonem* damnari curaſſet in Synodo Pariſienſi, quæ adversùs novam hæreſim illius juſſione celebrata eſt anno Domini 1050. niſi exploratum habuiſſet falſum eſſe quod de *Brunone Theoduinus* ſcripſerat; illumque integerrimæ fidei Præſulem eſſe noſſet. Quartò, ſi vel leviſſima ſuſpicione hæreſeos fuiſſet aſperſus, ipſi Profeſſionem Fidei non minùs quàm ejus Archidiacono Pontifices imperaſſent. Quintò *Berengarius Magiſter hujus erroris* dicitur in Synodo Romana VI. ſub *Gregorio VII.* celebrata, nulla ob erroris conſortium invidia in *Brunonem* derivata eſt. Quin immo *Berengarium* poſt ejuratum errorem Sanctiſſimus Pontifex *Brunoni* Epiſcopo ſuo commendavit; quod certè minimè præſtitiſſet ſi vel levi hæreſeos ſuſpicione Andegavenſis Epiſcopus laboraſſet. Sextò, idem Antiſtes fidei ſuæ integritatem luculenter probatam reliquit in Epiſtolâ ad *Berengarium* datâ, poſt ultimum Concilium Romanum in ejus cauſa habitum, cùm *Berengarius* ipſum per literas obteſtatus eſſet, *ut ſe & Gaufridum Martini* Clericum Andegavenſem *ſub Judice audiri faceret in libro B. Ambroſii de Sacramentis.* In illâ ſcilicet Epiſtolâ, prolatis Chriſti Domini verbis, quibus Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, hujus Myſterii fidem dilucidè exponit ac luculenter propugnat. *Hujus verbi*, inquit, *per quod omnia facta ſunt, virtute & effectu, panem poſt conſecrantis in hæc verba Sacerdotis ſacrationem, verum Corpus Chriſti, & vinum eodem modo verum Sanguinem eſſe credimus, & confitemur. Quòd ſi quis hoc qualiter fieri poſſit, inquirat, non ei ſecundùm naturæ ordinem, ſed ſecundùm Dei omnipotentiam reſpondemus; Et hoc, & omnia quæcumque voluit, fecit Deus in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Neque enim qualiter ſecundùm naturæ ordinem Verbum Deus in principio apud Deum, de Spiritu Sancto & Virgine concipi, & quomodo poſt Reſurrectionem verum Corpus Domini Jeſu ad Diſcipulos clauſis januis intromitti & palpari potuit, qualibet verborum affluentia differere poteſt: Et tamen ſecundùm Dei omnipotentiam in veritate facta eſſe, firmiſſimè & fideliſſimè credi neceſſarium eſt. Si verò aliquis, quid de hac re Patres Doctoreſque noſtri ſenſerint, quidve ſcriptum reliquerint, a nobis requiſierit, ad eorum libros, ſi ad hoc idoneus eſt, eum mittimus, ut quid ibi invenerit, diligenter legat, purè intelligat, & quod accommodatius Evangelicæ veritati ſenſerit, cum gratiarum actione & ſtudio fraternæ concordiæ ſibi eligat. Porro nos non Patrum Scripta contemnentes, ſed nec illa quaſi Evangelium legentes, eorum ſententiis, ſalvâ quæ eis debetur reverentiâ, in tantæ rei diſceptatione abſtinemus, ne ſi Patrum ſenſa aut aliquo eventu depravata, aut a nobis non benè intellecta, aut non plenè inquiſita, inconvenienter protulerimus, ſcandalum illud quod tantopere fugimus, incurramus.... Cùm ſalubriter, & cum quiete pacis Chriſtianæ contenti vivere poſſimus, Sacroſanctorum illorum verborum Chriſti, quæ ſuperiùs poſita ſunt, ſimplici compendio, ſufficienti ſanctæ fidei firmitate, quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus.* Ex quibus colligitur, *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum, *Berengarii* hæreſi non faviſſe.

ARTICULUS V.

Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt.

NUlla umquam nata hæreſis eſt, cujus ad debellationem viros doctiſſimos periculoſis Eccleſiæ temporibus Deus non excitarit. Id quod ex omnium ſæculorum Hiſtoria compertum eſt, in Berengariana Hæreſi comprobatur. Adversùs *Berengarium* adhuc viventem ſcripſere, *Adelmannus* ejus olim ſub *S. Fulberto* Condiſcipulus, ex Scholaſtico Leodienſi, Brixienſis poſtmodum Epiſcopus; *Hugo* Epiſcopus Lingonenſis; *Lanfrancus*, Prior Cœnobii Beccenſis, deinde Cadomenſis Abbas & Cantuarienſis demum Archiepiſcopus, *Durandus* Abbas Troarnenſis in Neuſtria; *Guitmundus* ex Monacho Abbatiæ *Crucis S. Laufredi* in Normannia, Averſanus Archiepiſcopus. Poſt illos, & annis circiter quadraginta ab obitu *Berengarii*, in eadem hæreſim ſcripſit *Algerus*, ex Leodienſis Eccleſiæ Scholaſtico Monachus Cluniacenſis. Ordinis Benedictini ſumma hæc eſt immortaliſque gloria, quòd quatuor Viros præſtantiſſimos, quatuor Catholicæ Fidei Defenſores eximios, ad propugnandam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem, & panis ac vini in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Tranſſubſtantiationem, & ad *Berengarium* eiuſque Sectatores debellandos, Eccleſiæ ſuppeditaverit.

Berengarii naſcentem Hæreſim impugnant ac refellunt.

Adelmannus librum non ſcripſit, ſed Epiſtolam ad *Berengarium*, ut eum revocaret ab hæreſi, quam ipſum publicaſſe audiverat. *Avertat Dominus a te*, inquit, *ſemitas tales, & convertat pedes tuos in teſtimonia ſua: mendaces oſtendat qui famam tuam tam fœdâ labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque, ut non ſolùm Latinas, verùm etiam Teutonicas aures, inter quas diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper Sanctum Altare immolatur, aliter quàm Fides Catholica tenent, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* Ipſum obſecrat *per miſericordiam Dei, per ſuaviſſimam memoriam Fulberti, ut pacem Catholicam diligat, neque conturbet rempublicam Chriſtianæ Civitatis bene compoſitam a Majoribus noſtris: Pro qua tot millia Martyrum contra Idololatriam & regnum diaboli fortiter certantes triumphaverunt, ſubindeque Sancti Doctores bella civilia ab Hæreticis commota ſalutaris eloquentiæ fluminibus reſtinxerunt, itaque eam circumquaque munierunt, ut jam novus hoſtis nullus oboriri queat, qui adversùs eam aliquid nitens, non continuò mille jaculis deſuper ruentibus obruatur. Ideo confuſi ſunt omnes & defecerunt. Ubi enim ſunt Manichæi? Ubi Ariani? Quonam tota illa factio perditiſſimarum civium evaſit? Computruit etiam memoria eorum.. At verò Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alii plures beſtiarum talium oppreſſores, cum laudibus vivunt, quotidieque ſplendidiùs effloreſcunt. Bonum eſt, Frater, nobis parvulis ſub iſtorum Ducum titulis deliteſcere, quorum tam valida tamque probabilis eſt apud Eccleſiaſticas aures auctoritas, ſanctarum virtutum fulgore, cæleſtis ſapientiæ luce prapollens, ut extrema jam ſit dementia, vel de ratione fidei, vel de ordine rectè vivendi, eis in aliquo refragari.*

Adelmannus.

Hæreſim verò *Berengarii* breviter, ſed fortiter impugnat ſolis Chriſti verbis, ductoque ab omnipotentia divina argumento. *Quis*, inquit, *hoc ita eſſe non credit, niſi qui aut Chriſto non credidit,*

aut

aut ipſum hoc dixiſſe non credit? Sed de incredulis nihil ad nos. Dixiſſe autem Chriſtum, teſtes non duo tantùm aut tres, in quibus ſtat omne verbum; ſed quatuor probatiſſimi certiſſimique exiſtunt, duo ſcilicet ex Circumciſione & duo ex Præputio, ut uterque populus ſuis ac legitimis auctoritatibus, ſive ad ſalutem, ſive ad judicium uteretur. Dixit utique, dixit ille qui dixit & facta ſunt. Qui enim dixit in principio, Fiat lux, & facta eſt lux *de nihilo; non potuit dicendo de pane:* Hoc eſt Corpus meum, *ita fieri efficere? Et qui tacitâ virtute aquam vertit in vinum, non efficaciùs poterat [ſiquid tamen efficacius de Deo dici debet] ſonante vocaliter eadem virtute, vinum ipſum in Sanguinem ſuum transferre?*

Hugo Lingonenſis Epiſcopus.

II. *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus brevem ſcripſit contra Berengarium *De Corpore & Sanguine Chriſti* Tractatum, ſed luculentum. *Berengarium* hortatur ut captivet intellectum in obſequium fidei, & contra divinam omnipotentiam argumentari deſinat. *Proinde, o in cunctis aliis Reverentiſſime Vir! aſſume tibi fidem, quia juſtus ex fide vivit..... Ne ultra, quæſo, argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in carnem, & vinum in ſanguinem transformetur; niſi te docuerit omnipotentia fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ, ſed neque cum aurora; immo etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidioſè luctantis, quàm amicabiliter amplexantis. Deſiſte ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cœleſte Myſterium, perpende quòd Dei voluntas & verbum omni natura ſupereminet: & qui in facturis potens eſt, potentem transformare credas, ſicut ſcriptum eſt:* Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt.*

Durandus Troarnenſis.

III. *Durandi* Troarnenſis Abbatis Liber *De Corpore & Sanguine Domini* contra Berengarianam Hæreſim novem partibus conſtat, multaque eruditione cùm ex Sacris Scripturis, tum e Sanctis Patribus derivata, Fidei hoſtes conterit. *Cæterùm* (inquit, p. 1.) *ſi in cibo Dominico figura & non ſubſtantiva veritas eſt; Chriſtus qui dixit:* Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum, *verax non eſt. Si verax non eſt, nec Deus eſt. Si Deus non eſt, inanis eſt Sanctorum per orbem terræ prædicatio, inanis etiam Eccleſiæ Catholicæ Fides ac Profeſſio: in qua pretioſus Martyrum nequicquam fuſus eſt cruor, fruſtraque fortium labor Athletarum in theatro mundi, ipſo ſpectante, triumphum de hoſte reportavit: ac per hoc nihil eſt quod agimus, nihil omnino quod ſperamus.* Et infra: *Sed tamen evidenti præconio veritatis, moderni Dogmatiſtæ Reſponſaleſque Satanæ refragantur: & tam impia turpiaque libertate temeraria ſubmurmurando opinantur, quæ & ipſius aëris inficiant auras, ſitque faventium mentes hominum corrumpant & corda. Verumtamen ut tantæ perfidiæ notam caveant, confutationemque liberiùs ſubterfugiant, omnibus Divinis Tractatoribus auctoritatem derogant, B. Papæ Gregorio, Leoni Maximo, & cæteris quicumque præter paucos aliquid in authenticis Eccleſiæ Literis diſſerendo laborarunt. Sed valde incompetens videtur & abſurdum, ut abjecti ſpurcique homines, qui neque honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate, aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolumentum, eatenus convaleſcant, ut tot Patribus atque Doctoribus, quorum vitâ hactenus & inſtitutione floruere dignoſcitur Fides Orthodoxa, prædicatione quoque & inſtantia succreviſſe, atque in melius, Deo ſuffragante, dietim profeciſſe, fructum ſui laboris auferant.*

Lanfrancus.

IV. Poſt *Durandum* Troarnenſem Abbatem, contra *Berengarium* ſcripſit *Lanfrancus* Beccenſis Cœnobii O. B. Prior, deinde Abbas *S. Stephani* Cadomenſis, tandem Cantuarienſis Archiepiſcopus. Librum ſuum, *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcripſit poſt Romanam Synodum *Nicolai II.* anno 1059. contra *Berengarium* celebratam. Incipit: *Lanfrancus miſericordia Dei Catholicus, Berengario Catholicæ Eccleſiæ adverſario.* Huic *Lanfranci* Operi occaſionem dedit *Berengarii* Liber adversùs Romanam illam Synodum, & *Humbertum* Cardinalem & Sylvæ Candidæ Epiſcopum, nuper vitâ functum, contumelioſus: Quem *Lanfrancus* refellit. Fidem Eccleſiæ, & *Berengarii* Hæreſim compendio exponit. *S. Auguſtini* teſtimonia, quibus ille abutebatur, explicat. Eccleſiæ de Sacro-ſancta Euchariſtia Fidem ſic exponit: *Credimus terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter, operante ſupernâ potentiâ, converti in eſſentiam Dominici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes Fidei præmia ampliora perciperent; ipſo tamen Dominico corpore exiſtente in cœleſtibus ad dextram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo: Ut verè dici poſſit & ipſum corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantùm ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem, atque virtutem: non ipſum autem, ſi ſpectes panis, vinique ſpeciem, cæteraque ſuperiùs comprehenſa. Hanc Fidem tenuit a priſcis temporibus, & nunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem, Catholica nominatur.* Berengarii verò hæreſim ſic delineat: *Tu credis panem vinumque Dominicæ Menſæ inter conſecrandum quantùm ad ſubſtantiam immobilia permanere. Hoc eſt, Panem & vinum extitiſſe ante conſecrationem, & panem vinumque exiſtere poſt conſecrationem. Chriſti carnem ac ſanguinem propterea vocari, quòd in memoriam crucifixæ carnis, & de latere effuſi ſanguinis in Eccleſia celebrentur: ut Dominicam Paſſionem per hoc admoniti ſemper recolamus,* &c. Hanc autem impugnat Hæreſim ex totius Eccleſiæ in oppoſito dogmate conſenſu. *Si verum eſt,* inquit, *quod de corpore Chriſti tu credis & adſtruis: falſum eſt quod ab Eccleſia ubique gentium de eadem re creditur & adſtruitur. Omnes enim, qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici lætantur, veram Chriſti carnem, verumque ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine, in hoc Sacramento ſe percipere glorientur.*

Guitmundus.

V. Iiſdem temporibus *Guitmundus* Averſanus Archiepiſcopus tres libros ſcripſit *De Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Veritate.* In iis Hæreticos umbraticos (ita Berengarianos vocat) luculentè refellit Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis, nec non miraculorum auctoritate, quæ in Vitis Sanctorum præferuntur. Quas Hiſtorias immeritò a Berengarianis ut apocryphas rejici oſtendit, cùm ab Eccleſia recipiantur. *Sed hoc ipſo,* inquit, *quòd eis non placet, quod univerſali Eccleſiæ placuit, & obſtinatè reſpuunt quod libenter illa recepit: non pacificos ejus filios, ſed inimicos manifeſtos ſe probant. Quapropter qui ſe filios Eccleſiæ vel dici deſiderant, libros quos illa recipit, non recuſent.*

Guitmundi ſingularis opinio de ſpeciebus Sacramentalibus.

Unum eſt in quo *Guitmundus* ab opinionibus nunc in Scholis Theologorum receptis aberrare videtur. Species nempe Sacramentales reverà poſſe corrumpi negat, aut ab animalibus devorari, ſed ita dumtaxat videri ſenſibus volente Deo, ad puniendam Miniſtrorum negligentiam, vel probandam populorum fidem, ſicut Chriſtus ſub hortulani & leproſi ſpecie viſus eſt, nullâ in ipſo mutatione factâ. Corpus verò Dominicum in cœlos rapi, cùm ſpeciebus hæc videntur contingere. Hujus ſententiæ teſtem appellat Marty-

rem

rem *Tarſitium* : Qui cùm veneranda Dominici Corporis Sacramenta portaret, a Paganis fortè ſupervenientibus, & quidnam ferret exquirentibus, comprehenſus eſt. At ille mori potiùs quàm Sanctum dare canibus eligens, palmam pretioſæ mortis emeruit. Illi verò curioſiſſimè omnia ſcrutati, rapto cœlitus Dominico Corpore nihil penitus niſi ſola linteamina repererunt. Verumtamen aliquid contra Dominici Corporis in Euchariſtia veritatem colligi poſſe negat *Guitmundus*, etiamſi Euchariſtica Symbola corrumpantur, vel a brutis animantibus devorentur.

Rupertus.

VI. Ante annum Domini 1117. *Rupertus* Tuitienſis Abbas libros 14. Commentariorum in *Joannem* elucubravit, ut Corporis & Sanguinis Chriſti veritatem in Euchariſtia defenderet adversùs Berengarianos, qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini ſolummodo ſignum eſſe rei ſacræ contendebant, ut ipſe ait in Epiſtolâ ad *Cunonem* Abbatem cui hos libros dicavit.

Algerus.

VII. *Algerus*, anno circiter Seculi XII. trigeſimo, in Berengarianam hæreſim ſcripſit libros tres *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*. Quo opere magnam laudem promeritus eſt. De his poſtremis Auctoribus, *Lanfranco* ſcilicet, *Guitmundo* & *Algero*, hoc Elogium apud *Petrum Cluniacenſem* Epiſtolâ II. contra Petrobuſianos legere eſt : *Horum primus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ Sacramentorum velamine tegitur, bene, plenè, perfectè. Sequens meliùs, pleniùs, perfectiùs. Ultimus optimè, pleniſſimè, perfectiſſimè diſſeruit : adeo ut nihil etiam ſcrupuloſiſſimo Lectori quærendum reliquerit. Hiſtoriarum libri ſi a vobis legerentur, & lecti intelligerentur, vos verè a ſtulta pertinacia reſipiſcere cogerent, utpote qui multos errantes revocaverunt, multos dubios inſtruxerunt : multos etiam Fideles in recta Fidei regula confirmaverunt.* De ſpecierum Euchariſticarum corruptione cum *Guitmundo* cenſet *Algerus* Cap. I. Lib. II. *S. Auguſtino* teſtimonium tribuit, quod eſt *Paſchaſii*, Cap. 8. ejuſdem libri. Græcis affingit Stercoraniſtarum errorem, a quo alieni fuere, Lib. II. Cap. I. Eccleſiæ præceptum a Chriſto eſſe ſcribit, in azymo conſecrare, quod falſum eſt. Sed hi nævi leviores ſunt, nec *Algeri* auctoritatem elevant.

Algeri nævi leviores.

ARTICULUS VI.

Berengarii Hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata eſt.

HUic cèlebrando Concilio occaſionem dedit *Berengarii* ad *Lanfrancum* Epiſtola Romam perlata, ejus erroris de Euchariſtia ſummam continens. Celebratum eſt anno 1050. ut *Hermannus Contractus* in Chronico teſtatur. Præfuit *Leo IX.* Pontifex Maximus. Lecta *Berengarii* Epiſtola, damnata Hæreſis, ipſe Communione privatus; *Lanfrancus* purgatus, qui ob Epiſtolam *Berengarii* ad ipſum ſcriptam, in ſuſpicionem venerat. Hujus Concilii Hiſtoriam habemus ex *Lanfranco* in lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. ubi ſic Hæreſiarcham alloquitur : *Tempore Sancti Leonis Papæ delata eſt Hæreſis tua ad Apoſtolicam Sedem. Qui cum Synodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo Epiſcoporum, Abbatum, diverſique ordinis a diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omnium audientia recitari, quas mihi de Corpore & Sanguine Domini Literas tranſmiſiſti. Portitor quippe earum Legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibuſdam Clericis; quas cùm legiſſent, & contra uſitatiſſimam Eccleſiæ Fidem animadvertiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum ſententias verbis expoſuerunt. Itaque factum eſt ut non deterior de te quàm de me orta fuerit ſuſpicio, ad quem videlicet tales Literas deſtinaveris, putantibus multis me fovere ac favere quæ a te dicerentur, vel gratia quâ te diligerem, vel fide quâ revera ita eſſe non dubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remenſi Clerico Romam perlatas Recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de Euchariſtia Fidei adverſa ſentires, promulgata eſt in te damnationis ſententia privans te communione Sanctæ Eccleſiæ, quam tu privare Sancta ejus Communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit Papa ut ego ſurgerem, pravi rumoris a me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris auctoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque ſurrexi; quod ſenſi, dixi, probavi; quod probavi omnibus placuit, nulli diſplicuit.* In eodem Concilio pleniorem Synodum indixit Summus Pontifex Vercellis celebrandam, ut idem *Lanfrancus* teſtatur. Eamdem Synodum Romanam commemorat Auctor Vitæ *Lanfranci* : Sed cum bis lapſum eſſe rectè obſervavit *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis. 1. Quòd hoc Concilium *Leoni VIII.* tribuat, 2. Quòd *Berengarium* Clericos duos Reſponſales ad illud pro ſe miſiſſe ſcribat : cum tamen in prima illa Synodo nec per ſe, nec per alios ſit auditus, ſed ſolùm in Vercellenſi, ad quam duos Clericos miſit : in Romana verò ex ſolâ damnatus ſit Epiſtolâ.

De eodem Concilio Anonymus Chiffletianus in Opuſculo *De Berengarii Damnatione multiplici*, ita ſcripſit : *Beringerius Andegavenſis Hæreſim ſui nominis condidit : & veritatem Dominici Corporis & Sanguinis contra Evangelicam veritatem abnegare præſumpſit. Videlicet aſſerens, panem & vinum, in Sacrificio Domini, non verè, nec eſſentialiter, ſed figuratè tantùm converti in Corpus & Sanguinem Dominicum. Quod Catholicæ Fidei & Evangelicæ veritati apertiſſimè adverſatur, uti SS. Patres docuerunt. Quapropter S. Leo Papa IX. eamdem Hæreſim ſuo tempore ad Apoſtolicam Sedem per literas ipſius Beringerii delatam, generali Synodi Judicio diligentiùs ventilavit, & ventilatam Synodali Judicio damnavit. Ipſum quoque Beringerium Communione Eccleſiæ privavit, quam ipſe Dominici Corporis & Sanguinis Communione ſuis aſſertionibus voluit privare.*

Scripſit anno 1088. *A.* P. Chiffletio *editus eſt ex MS. Codice* S. Augendi.

ARTICULUS VII.

*Berengarius in Conventu Brionenſi * convictus.*

* Briona, *vulgò* Brione, *mediterraneum Neuſtriæ oppidum.*

CUm in Neuſtriæ fines *Berengarius* irrepſiſſet, ibique ſuæ venenum Hæreſeos ſpargere niteretur, & *Guillelmum Nothum* Normanniæ Ducem trahere in partes, Dux annos dumtaxat 23. natus; ſed avitæ Fidei vindex acerrimus, Conventum Virorum Sapientum & eruditorum Brionam, quod Neuſtriæ oppidum eſt, convocavit, in quo confutatus eſt *Berengarius*, cum Clerico ejus Sectatore, in cujus eloquentia plurimùm confidebat. Iſtum Conventum anno milleſimo quinquageſimo-tertio habitum ſcribit *Durandus* Troarnenſis Abbas coævus Auctor. Sed vel mendum eſſe in numeris ortum ex oſcitantia ſcribarum neceſſe eſt, vel memoriâ lapſum Durandum. Nam Conventus Brionenſis habitus eſt paulò ante Synodum Vercellenſem, & eodem anno, ut colligitur ex eodem Durando : *Tunc quippe*, inquit, *inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti*. At Concilium Vercellenſe anno milleſimo quinquageſimo-tertio celebrari non potuit a *Leone IX.* menſe Septembri; Siquidem Beneventi a Junio ad ſubſequentem Martium idem *Leo* commoratus eſt, ut ex ejus Vita *Franciſcus Royus*

in

in Diſſertatione De Berengario, *Henſchenius* in Commentario prævio ad Vitam ejuſdem Pontificis, *P. Coſſartius* in Notis ad Conventum Brionenſem, & *P. Mabillonius* Veterum Analectorum Tom. II. pag. 479. colligunt. Itaque Vercellenſe Concilium ad annum milleſimum quinquageſimum referendum eſt, ut *Hermannus Contractus*, qui tunc ſcribebat, in Chronico teſtatur. Unum difficultatem faceſſit, quòd *Berengarius* ante Brionenſem Conventum ad *Anſfredum* Pratellenſem Abbatem divertiſſe ſcribatur a *Durando*; Pratellenſis * autem Monaſterii ædificatio ad annum milleſimum quinquageſimum-tertium referatur in Chronico Beccenſi: ac proinde Brionenſis Conventus haberi non potuerit anno 1050. Verùm Chronico Beccenſi *Vuillelmum Gemmeticenſem*, alioſque Auctores opponit *Franciſcus Reyus* in ſuis Vindiciis ex quibus intelligitur hoc Cœnobium ante annum 1050. conditum fuiſſe. Idipſum probat *P. Coſſartius* ex Codice MS. *Gilberti Candelarii* Pratellenſis Monachi, cujus verba deſcribit *Arturus* Monaſterienſis in *Neuſtria Pia*. Refert nimirum *Gilbertus*, *Eimardum* Fontanellenſem Monachum a *Radulfo* Abbate ſuo ad regendum Pratellenſe Monaſterium miſſum eſſe eique præfuiſſe annis decem. Obiit autem *Radulfus* ille Fontanellenſis * Abbas anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo. Igitur annis decem ante *Anſfredum* Abbatem conditum erat Pratellenſe Monaſterium. Idem probat *P. Mabillonius* ex Libro *De Miraculis Sancti Vulframni* a ſe edito Tom. I. Sæculi III. Benedictini. Ubi *Gradulphus* Abbas Fontanellenſis, qui *Anſfredum* Pratellis Abbatem primum prępoſuit, anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo obiiſſe memoratur ab Auctore coævo.

* De Preaux.

* De Fontenelle, *vulgò* S. Vandrille.

Brionenſis Conventûs Hiſtoriam verbis *Durandi Troarnenſis* in lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX. deſcribo. *Erroris hujus Auctor*, inquit, *videbatur, & caput quidam Berengarius, cui plures Francorum, nonnulli quoque Normannorum, quos aut ipſe docuerat, aut in diſcendi ſtudio aliquantiſper juverat, plurimùm favoris dependebant. Is autem Dominicæ Incarnationis anno* 1053. *Normannorum finibus irrepſit, & ad Cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit; Catholicoque viro, qui idem ſtrenuè regebat Cœnobium, a quo & honeſtè ſatis exceptus fuerat, multa blaſphemus impiè delatravit. quod ipſe quoque, eodem Abbate Anſfredo nomine referente, dum apud me ſuper tanta impietate valde quereretur non multò poſt, agnovi. In multis itaque ſubtiliter ab eodem Abbate pertentatus, in multis proinde reprehenſibilis & perfidus eſt repertus. Qui inde digreſſus, Normannorum Principem feſtinus adiit, quem ſua quoque irretire perfidia ſubtiliter attentavit. Verùm ille, licèt ætate adoleſcentiæ necdum excederet annos, tamen illum, quia Catholicæ Fidei merito præditus erat & gratia, callidè ſuſpendit, ſecumque, quoad Regni ſui ad mediterraneam deveniret Sedem Brionam vocabulo, detinuit: ubi undique coactis Catholicis ac Sapientibus viris, ſuper eadem re diſponebat conſilium haberi. Eò ergo ventum eſt & res ſequenti die ventilanda propoſita. Cùmque multi ex tota Normannia Sapientes qui plurimi & clari habebantur, conveniſſent, præfatum Hæreſiarcham Berengarium, cum alio quodam, quem ſecum adduxerat, Clerico, in cujus eloquentia victoria ſibi ſpem poſuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione ſuperaverunt, quatenus eis ſilentium imponerent, verborumque, quibus Fidem Catholicam tuebantur, aſſenſum ab eis extorquerent.*

Inde non abſque pudore reverſus *Berengarius*, Carnotum petiit, ubi a Clericis de Sacramento Altaris interrogatus ſe reſponſurum data opportunitate promiſit. Nec multò poſt ad eos Literas ſcripſit, *In quibus multa abſurda, Fideique Catholicæ aliena anhelus declamavit; inter quæ Romanam Eccleſiam, Caput videlicet totius Chriſtianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit: Cum qua Rectorem ejus, Dominum ſcilicet Papam Leonem, cujus Fides Catholica, ſpectabilis ſapientis, laudabilis habebatur induſtria, quem non excepit, pariter infamavit, ſeque ad utrumque convincendum, dum reſpondere differret, interrogantibus intendiſſe retulit. Tunc quippe inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti.*

Berengarius Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem infamat.

Tom. VII.

ARTICULUS VIII.

Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus.

INdictam Vercellis Synodum *Leo IX.* Pontifex Maximus Kalendis Septembris anni milleſimi quinquageſimi celebravit, ut colligitur ex Epiſtolâ ipſius XII. ad Britanniæ Principem datâ. Ad hanc Synodum *Berengarius* duos Clericos miſit erroris ſui fautores; eius Hæreſis damnata, *Joannis Scoti* liber de Euchariſtia, quo patrono gloriabatur, lectus & proſcriptus. Hujus Hiſtoriam Synodi legimus apud *Lanfrancum* Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. IV. *Dehinc*, inquit, *declarata eſt Synodus Vercellenſis, quæ proximo Septembri, eodem Pręſidente Pontifice eſt celebrata Vercellis. Ad quam vocatus non veniſti: Ego verò præcepto ac precibus præfati Pontificis, uſque ad ipſam Synodum ſecum remanſi. In qua, in audientia omnium, qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Euchariſtia lectus eſt, ac damnatus; ſententia tua expoſita ac damnata; Fides Sanctæ Eccleſiæ, quam ego teneo, & tenendam adſtruo, audita, & concordi omnium aſſenſu confirmata. Duo Clerici, qui Legatos tuos ſe eſſe dixerunt, volentes te defendere, in primo ſtatim aditu defecerunt, & capti ſunt. Ab hac ſententia numquam diſceſſit S. Leo in in omnibus Conciliis fuit, ſeu quibus ipſe ſuam præſentiam exhibuit, ſeu quæ per Legatos ſuos in diverſis Provinciis congregari conſtituit.* Ejuſdem Concilii meminit *Guitmundus* initio libri primi. Sed & *Anonymus Chiffletianus* ita ſcribit: *Ipſum* (Berengarium) *ad proximam tunc Synodum in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam*, (Leo IX.) *vocavit audiendum. Ad hanc Synodum non ipſe Beringerius, ſed quidam ejus Fautores pervenerunt, qui ſe Legatos ejus eſſe aſſerentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem Apoſtolicus iterum Synodali Judicio Sententiam Beringerii, & librum Joannis Scoti de Corpore Domini, ſub anathemate damnavit.* Huic Synodo *Lanfrancum* adfuiſſe etiam teſtatur.

Vercelle; *vulgò*, Vercellii *in Subalpinis Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.*

ARTICULUS IX.

Aſcelini, & Berengarii mutuæ Epiſtolæ.

CUM *Aſcelinus* Cœnobii *Sancti Ebrulphi* in Neuſtria, Ordinis Benedictini eruditus Monachus, cum *Berengario* congreſſus eſſet, eumque adduxiſſet ad Orationis Gregorianæ datam a *Joanne Scoto* interpretationem improbandam, famamque vulgaſſet, damnatum ab ipſo *Berengario Joannem Scotum*; illam veluti maculam datis ad *Aſcelinum* literis eluere conatus eſt; in quibus inter alia hæc habebat: *Audivi nunc jactare Vuillelmum, quòd negare nequiverim hæreticum eſſe Joannem Scotum. Quod falſum eſſe teſtis mihi es, ſi ſatis meminiſti verborum meorum: quamvis Hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum: quàm inconſideratè, quàm impiè, quàm indignè Sacerdo-*

De Saint Ervoul.

tio

tio tuo, non diutius te neſcire permittat ille, de quo Apoſtolus Fidelibus promittit, Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit. *Sapis enim contra omnes naturæ rationes; contra Evangelicam & Apoſtolicam Sententiam; ſi cum Paſchaſio ſapis, in eo quod ſolus ſibi confingit, Sacramento Dominici Corporis decedere panis omnino ſubſtantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: Non pervidiſſe omnia illius; quæ autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare non poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe Hæreticos in Epiſtolâ ad Lanfrancum, ſi Joannes ille Hæreticus haberetur. Cæterùm ſi quid in illo viderem non ſatis delimatum, facilè me improbaturum eſſe*. Et infra: *Et nunc, quod apud Epiſcopos agere ſusceperam, vellem, ſi mihi tutum fieret, ſaltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non poſſum, obſecro per nomen Domini, ne falſum teſtem te facias, quòd Joannem illum ego damnaverim .... Quamquam totus in eo ſim, ne quis transgrediatur terminos Patrum, Evangeliſtæ, Apoſtoli, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi. Quod ita ſe habere, ſi mihi fiat copia tecum agere, luce clariùs pervidebis.*

Ad has *Berengarii* Literas *Aſcelinus* reſpondit, ſe dolere vehementer, quòd errorem priſtinum minimè depoſuiſſet: *Joannem Scotum* a ſe meritò ut Hæreticum damnari: *Berengarium* ipſum illius expoſitionem Gregorianæ Orationis improbaſſe in colloquio, quod *Aſcelinus* & *Vuillelmus* cum illo habuere. *Joannem verò Scotum*, inquit, *nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo; quem toto niſu, totâque intentione ad hoc ſolùm tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in Altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Sanguinem Chriſti eſſe. Hoc autem adſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit. Quorum illam Sancti Gregorii Orationem hìc annotari ſufficiat:* Perficiant in nobis tua, Domine, quæſumus, Sacramenta quod continent; ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. *Quam exponendo, prædictus Joannes inter cætera Fidei noſtræ contraria:* Specie, *inquit*, geruntur iſta, non veritate. Quod non catholicè dictum, ſi bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: Præſertim cum id in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eamdem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi. *Et infra:* Per nomen Domini me obſecras, ne faciam me falſum teſtem, quod Joannem nobiſcum damnaveris: Quod libenter obſervabo. Verùm de hoc teſtis ſum verus, quod ſupra dictam illius expoſitionem in Oratione Gregoriana, ipsâ veritate conſtrictus nobiſcum improbaſti.

In eadem Epiſtolâ Catholicam de Euchariſtia Fidem contra *Berengarii* Hæreſim tuetur *Aſcelinus* his verbis: ,, Cœterùm cum Paſchaſio, aliiſque Catholicis non ſolùm ſapio, ſed etiam veneror & amplector, verum Corpus, verumque Sanguinem Chriſti a Fidelibus in Altari ſumi ſub ſpecie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim quàm Dei voluntatem. Porro voluntas Dei tam efficax eſt, & omnipotens, ut ejus velle ſolum, fieri ſit: ac per hoc voluiſſe illum aliquid, feciſſe. *Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit*. Voluit autem panem & vinum, quod in Altari Spiritus Sancti Conſecratione, per Miniſterium Sacerdotis conficitur, verè ſuam Carnem & Sanguinem potentialiter creari, creando verò quotidie myſticè immolari. Quod & ipſe patenter inſinuat in hujus Sacramenti exordio Diſcipulis ſuis dicens: *Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum.* Ac ne leviter acciperent vel qualecumque corpus putarent, (Membra enim Chriſti dicuntur quique Fideles, ac per hoc, corpus) adjecit claritudinem, & ait *Quod pro vobis tradetur*. Similiter & de Calice: *Qui pro vobis effundetur*. *Tandem* Berengarium *hortatur* Aſcelinus *ut ad ſaniorem mentem redeat*. Evangelicæ, *inquit*, illius gallinæ alis nutriendum te humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium quod tibi Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum Hæreſis macula notatum audivimus. Redi ergo, precor, ad Catholicam & Apoſtolicam Traditionem.

ARTICULUS X.

Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit; cujus celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus.

VErcellenſis Judicio Concilii cùm non pareret contumax *Berengarius*, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo eſſe e re Eccleſiæ viſum eſt, Synodum convocare, per quam ad ejurandam hæreſim jam a Romano Pontifice duabuſque Synodis damnatam adigeretur. Id cum accepiſſet *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus, ad Regem ſcripſit, ejus pro fide piam ſolicitudinem laudans; ſed a Concilii celebratione ipſum deterrere aggreſſus eſt, ob rationes duas: primò quòd *Bruno* Andegavenſis Epiſcopus, qui Berengarianæ Hæreſeos conſcius & fautor ferebatur, damnari non poſſet abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate: Secundò, quòd *Berengario* hæreſeos jam convicto & damnato nova concedenda non eſſet audientia in Quæſtione plenè jam eliquata. *Quos ad revincendum*, inquit, *& publicè confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga Sanctam Eccleſiam divina inſpiratione plurimùm ſemper ardetis, ajunt Vos Concilium advocaſſe, ubi tandem illud nobiliſſimi totius Regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & verè Rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos quod certè facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur. Sed deſperamus id fieri poſſe, cùm Bruno exiſtat Epiſcopus: Epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem .... Ergo Majeſtatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionem audire contemneretis: donec accepta Romanæ Sedis audientia, damnandi poteſtatem haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquam oporteat audire: neque tam eſt pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe Hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt; ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia creberrimis SS. Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clariſſimis Sententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni fæce dubitationis ..... Quamobrem Brunonem & Berengarium, jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, verè illis Concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, cumque noſtris Epiſcopis [ſi ita vobis*

bis videtur] *cum amico veſtro Imperatore, cum ipſo Papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum ut quorum manus ſunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos excitentur.* Hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi Epiſcopo tribuit Cardinalis *Baronius*, ſed in eo corrigendus eſt. Illius enim eſſe non poteſt, utpote qui anno 1025. obierit, ſex annis antequam *Henricus I.* regnaret. Sed eſt *Theoduini*, qui ejuſdem civitatis Epiſcopus creatus eſt anno 1048. Quædam ſunt in hac *Theoduini* Epiſtola emendatione digna. Primùm, quòd *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Hæreſeos Auctorem cum *Berengario* faciat, a quo hanc labem §. IV. abſterſimus. Secundum, Quòd Epiſcopum damnationis ſubire poſſe ſententiam negare videatur, niſi Provincialis aut Nationalis Synodus illam damnandi licentiam ac poteſtatem a Romano Pontifice acceperit: Quod eget explicatione. Si enim intellexit *Theoduinus*, Epiſcopos non poſſe deponi, & alios in eorum locum ordinari, præſertim cùm Hæreſeos aut Schiſmatis accuſantur, niſi ad Sedem Apoſtolicam Relatio mittatur, verè ſcripſit. Si verò intellexit Epiſcopos in Synodo Provinciali vel Nationali congregatos auctoritatem habere nullam ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi, ſalvo jure appellationis ad Sedem Apoſtolicam; falſum ſcripſit, nec Epiſcoporum jura noverat. Namque Gallicanos Epiſcopos fidei controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei, tum Canonum reos infractorum deponere potuiſſe ac depoſuiſſe, probant innumera Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumenta paſſim a nobis obſervata, quæ hìc non eſt opus congerere. Majores tamen illas cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & ea inconſulta finitivam non ferri Sententiam, Canones totius mundi reverentia conſecrati, & beata conſuetudo impetrarunt. Juſque iſtud in Romani Pontificis divino Primatu fundatum eſt. Id unum fortè intellexit *Theoduinus*, cùm ſcripſit: *Epiſcopum non oportet damnationis ſubire Sententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem.*

Baronius emendatur.

Quædam in Epiſtolâ Theoduini animadverſione digna.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 241. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ primam cognitionem fidei Epiſcoporum & rerum Eccleſiaſticarum habebant, ſalvo jure appellationis & ſententiæ definitivæ.*

R. Scripſi re vera, Gallicanos Epiſcopos fidei
„ controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſ-
„ ſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei,
„ tum Canonum reos infractorum deponere po-
„ tuiſſe, idque innumeris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ
„ Monumentis probari. *Majores tamen illas cau-*
„ *ſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & eâ incon-*
„ *ſultâ finitivam non ferri Sententiam, Canones*
„ *totius Mundi reverentia conſecrati, & beata con-*
„ *ſuetudo impetrarunt: juſque iſtud in Romani Pon-*
„ *tificis divino Primatu fundatum eſt.* Cur hæc
a RR. Cenſoribus notentur, fateor me non intelligere; niſi fortè velint Epiſcopos nullam Auctoritatem habere judicandi controverſias fidei, & ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi in Synodo Provinciali vel Nationali. At contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana; contrarium demonſtrant innumera Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumenta: Cæterùm de Romani Pontificis Auctoritate hìc loqui non poteram reverentiùs ac luculentiùs.

Nota.

EPiſcoporum munus erat cauſas fidei morumque dignoſcere, quæ tamen ad Romanum Pontificem erant deferendæ, ubi vel rei difficultas, vel morbi gravitas ipſorum vires ſuperaſſet. Hanc præſcripſit regulam S. Gregorius *l.4. ep.50.* ad Virgilium Arelatenſem archiepiſcopum: *Si qua verò*, ait, *inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum cauſa emergeret inter epiſcopos, quæ diſcerni difficiliùs poſſit, collectis duodecim epiſcopis ventiletur, atque decidatur. Si autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate ad noſtrum judicium referatur.* Idem indixerat Vigilius Papa Auxanio Arelatenſi epiſcopo, ita dicendo: *Si qua certamina aut de religione fidei, aut de quolibet negotio, quod ibi pro ſui magnitudine terminari non poſſit, evenerint, relationis ad nos ſeriem deſtinantes, Apoſtolicæ Sedi terminanda ſervate.* Ex canonicis proinde ſanctionibus epiſcopi in rebus dubiis Metropolitanos conſulere debebant, hi verò Romanum Pontificem epiſtolis ſuis convenire, ut monet Avitus *ep.* 36. his verbis: *Scitis ſynodalium legum eſſe, ut in rebus, quæ ad eccleſiæ ſtatum pertinent, ſi quid fuerit dubitationis exortum, ad Romanæ eccleſiæ maximum Sacerdotem, quaſi ad caput noſtrum membra ſequentia recurramus.*

ARTICULUS XI.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt.

PAriſienſe Concilium ab *Henrico I.* Rege Chriſtianiſſimo indictum quidem ſcripſit Cardinalis *Baronius*, ſed celebratum non eſſe perſuaſum habuit. Nam *Henricum I. Theoduino* diſſuadenti aſſenſum præbuiſſe arbitratus eſt. Verùm aliter ſe res habet. Celebratum namque eſt 17. Kalendas Novembris anni milleſimi quinquageſimi. *Berengario* juſſit Rex Chriſtianiſſimus ut coram Synodo ſe ſiſteret, *Ut aut ſua dicta Patrum auctoritate firmaret, multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non poſſet, Fidem prudenter tranſiret.* Adfuere Synodo Præſules magno numero, ſecundi etiam Ordinis Sacerdotes, & nobiles Laïci, nec non Rex Chriſtianiſſimus *Henricus*. Abfuit contumax *Berengarius*. Interea ſuggerente Aurelianenſi Epiſcopo, lectæ ſunt *Berengarii* Literæ, quas ad *Paulum* quemdam *familiarem ſuum* ſcripſerat. Is eſt *Paulus Metenſis Primicerius*, ut ex *Adelmanni* Epiſtolâ ad ipſum Berengarium colligitur. Harum lectio Literarum, *Quoniam nequiſſimæ ſordebant hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi Sententiâ talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt: ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis Auctor, cum ſequacibus ſuis, ab omni Exercitu Francorum, præeuntibus Clericis cum Eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eò uſque obſiderentur, donec aut conſentirent Catholicæ Fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur.* Iſta refert *Durandus* Troarnenſis Abbas libro *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX.

Emendatur Baronius.

Poſt Concilium Pariſienſe, *Berengarius* datis ad *Richardum* Abbatem Literis, ipſum obteſtatus eſt, quatenus apud *Henricum* Regem pro ſe intercederet, ut damnum injuſtiſſimè ſibi illatum (Sic enim loquebatur contumax Hæreſiarcha) aliqua munificentia compenſaret. Se præſto eſſe ut illius

Tom. II. Spicilegii.

Majeſtati, & quibus vellet, ex Scripturis probaret *injuſtiſſimè damnatum Joannem Scotum, injuſtiſſimè nihilominus aſſertum Paſchaſium in Concilio Vercellenſi.* Clericos Carnotenſes perversè Regi expoſuiſſe Sententiam *Fulberti* glorioſæ memoriæ Epiſcopi de Euchariſtia, quæ revera *Sancti Auguſtini* eſt. Regem noſſe oportere, *Quæ ſcripſit Joannes Scotus, monitu illum ſcripſiſſe precatuque Caroli Magni Anteceſſoris ſui: qui quantùm circa res gerendas perſtrenuus, tantùm circa Religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito verò Joanni illi impoſuit colligere de Scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium, ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & Sede illius Magnifici Anteceſſoris ſui.*

Ita Carolum Calvum vocabant.

Chriſtiana contenti vivere poſſimus verborum Christi ſimplici compendio & ſufficienti Sanctæ Fidei firmitate; quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus. Hæc conſiſio querimonia, quæ in præſentia Domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emerſit ſedata eſt. Hoc conſilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, ſopitus eſt. Hac veridica Confeſſione exactioni Principis hujus noſtri, in Capellula cujus in veſtrâ Epiſtolâ mentionem feciſtis, ſatisfactum eſt; & rediviva peſtis, quæ, neſcio quorum improbitate exagitata, caput extulerat, Domini Biſontinenſis Archiepiſcopi, & Eruditorum qui adfuerunt, auctoritate calcata eſt.

De eadem Synodo Turonenſi hæc habet Anonymus Chiffletianus: *Victor quoque Papa, & in Sede & in Auctoritate ſucceſſor Sancti Leonis Papæ, miſſo Legato in Gallias venerabili Hildebrando, tunc Archidiacono, ſed noſtri temporis Apoſtolico, Generalem Synodum Turonis congregavit: in qua ipſe Beringerius accepta optione defendendi ſe, cùm ſe penitus defendere non poſſet, ſub Jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem Sanctæ Eccleſiæ Fidem de virtute Corporis & Sanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem Juramento promiſit, licèt poſtea ad eamdem hæreſim redierit.*

Hanc Synodum ſpectat *Durandus* Troarnenſis Abbas, ita ſcribens de Berengarianis in Concilio Pariſienſi damnatis: *Quamobrem territi, non multò poſt in Concilio ſuper Fidei ſuæ ſtatu conventi; ita ſe ſicut Eccleſia tenet Catholica, credere fideliter, & ſapere publicè profeſſi ſunt; delatiſque Sanctorum Pignoribus, ut omnibus ſatisfacerent, atque de veritate Fidei, quam profeſſi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt.* Tum ſubdit, *Eos ad apoſtaſiam & vomitum priorem rediiſſe.* Turonenſi Concilio adfuiſſe *Lanfrancum, & profundiſſimis diſputationibus Berengarium palam eviciſſe*, teſtatur *Ordericus Vitalis* Libro IV. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

ARTICULUS XII.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt a Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ.

I. LEoni *IX.* ſucceſſit *Victor II.* ejuſque ſtudia in novæ Hæreſeos damnatione æmulatus eſt, ut *Lanfrancus* teſtatur Cap. IV. Libri de Corpore & Sanguine Domini. *Ab hac ſententia* inquit, *numquam diſceſſit S. Leo in omnibus Conciliis ſuis ..... Quæ ſententia non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ Papam Victorem. Sed quicquid de hac re, ſeu cæteris, ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam eſſe ſua, atque omnium Conciliorum ſuorum auctoritate firmavit.* Ex his non immeritò Colligit Annalium Eccleſiaſticorum Parens *Berengarium a Victore II.* damnatum in Florentino concilio, quod anno milleſimo quinquageſimo-quinto celebratum eſt.

Concilium Turonenſe contra Berengarium.

II. Eodem anno Concilium Turonis habitum eſt, cui ejuſdem Pontificis interfuere Legati, præfuit Subdiaconus *Hildebrandus*, tum Legatus a Latere, ad Simoniacam Hæreſim, & Berengarianam averruncandas in Gallias miſſus. Ea in Synodo *Berengarius* errorem ſuum ejuravit ſubſcriptione datâ & Sacramento firmata, & clementer a Legatis ſuſceptus eſt. Qua de re ita in *Berengarium* ſcribit *Lanfrancus* loco ſupra laudato: *Denique in Concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere Legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cùm defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem Eccleſiæ Fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, ſicut in Romano Concilio te juraſſe eſt ſuperiùs comprehenſum.* De eadem Synodo *Guitmundus* Lib. III. ita ſcribit. *Eccleſia in ipſa domo quondam Romani Imperatoris, nomen obtinet Salvatoris. Inde enim ipſa per B. Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox ſuo exortu damnavit. Deinde per hunc ipſum qui nunc præeſt Dominum Gregorium Papam, tunc Archidiaconum ejuſdem Romanæ Sedis, in Concilio Turonenſi convicit: ipſumque Berengarium, [ut videbatur] correctum, ac propria manûs Sacramento ſatisfacientem, clementer ſuſcepit.*

Hujus Concilii meminit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus in Epiſtolâ ad *Berengarium*, eamque mediam inter alias duas collocat, quarum nulla apud alios Scriptores mentio, unam Turonicam, alteram Andegavenſem, juſſu *Fulconis* Andegavorum Comitis habitam, in quibus pariter confixa eſt Berengariana Hæreſis. *Nos*, inquit, *totius Eccleſiæ ſcandalum jure meritoque exhorreſcimus, cum ſalubriter & cum quiete Pacis*

ARTICULUS XIII.

Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii Hæreſim in Synodo Romana damnavit: In qua Berengarius ejuravit errorem.

POſt *Victoris II.* obitum, & *Stephani X.* qui ipſi ſucceſſit, brevem Pontificatum, *Nicolaus II.* ad Romanæ & univerſalis Eccleſiæ regimen aſſumptus, Concilium centum & tredecim Epiſcoporum Romam convocavit, celebravitque anno milleſimo quinquageſimo-nono. In eo Concilio, quod *Lanfrancus*, *Guitmundus*, & *Algerus* commemorant, *Berengarius* præſens, a *Lanfranco* convictus eſt, ut *Henricus de Cnygthon* lib. II. *De Eventibus Angliæ* Cap. V. teſtatur; necnon ab *Alberico* Caſſinenſi Diacono, qui & ibi librum *De Corpore Domini* contra ejus hæreſim edidit, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi. Damnata hæreſis; *Berengarius* errorem ejuravit; libros perverſi dogmatis, præſertim librum *Joannis Scoti*, ex quo hæreſim hauſerat, in ignem conjecit; Formulæ Fidei quam *Humbertus* Cardinalis & Sylvæ-Candidæ Epiſcopus edidit Summi Pontificis mandato, ſubſcripſit. De iſta Synodo ita ſcribit *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. I. *Non es contentus ut perverſus perverſa dicas, niſi etiam prava Scripta per pravos Diſcipulos tuos in diverſas regiones tranſmittas. Et cætera quidem a beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis Summo Pontifice, & a centum tredecim Epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tu quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libroſque perverſi*

dog-

dogmatis in medio ſancti Concilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, Fidem a Patribus, qui præſentes erant, traditam inviolabiliter ſe ſervaturum, veteremque doctrinam tuam de Corpore & Sanguine Domini, ab illa die aliis non prædicaturum. Idem teſtatur *Anonymus Chiffletianus*, in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici*.

Fidem porro Catholicam de Euchariſtiæ veritate in Synodo Romana *Nicolai II.* Berengarius ſub hac forma profeſſus eſt. „ Ego Berengarius „ indignus Diaconus Eccleſiæ Sancti Mauritii An„ degavenſis, cognoſcens veram, Catholicam & „ Apoſtolicam Fidem, anathematizo omnem hæ„ reſim, præcipuè eam de qua hactenus infama„ tus ſum quæ aſtruere conatur: Panem & vi„ num, quæ in Altari ponuntur, poſt conſecra„ tionem, ſolummodo Sacramentum, & non ve„ rum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu „ Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter in ſolo Sa„ cramento manibus Sacerdotum tractari, vel „ frangi, aut Fidelium dentibus atteri. Conſen„ tio autem Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Se„ di, & ore & corde profiteor de Sacramentis „ Dominicæ Menſæ eam fidem tenere, quam „ Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc „ Sancta Synodus, Auctoritate Evangelica & A„ poſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit: „ ſcilicet, Panem & vinum quæ in Altari po„ nuntur, poſt conſecrationem, non ſolùm Sa„ cramentum, ſed etiam verum Corpus & San„ guinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſen„ ſualiter, non ſolùm Sacramento, ſed in ve„ ritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, „ & Fidelium dentibus atteri: Jurans per San„ ctam & homouſion Trinitatem, & per hæc Sa„ croſancta Chriſti Evangelia. Eos verò qui contra „ hanc Fidem venerint, cum dogmatibus & ſectato„ ribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronun„ tio. Quòd ſi ego ipſe aliquando aliquid contra „ hæc ſentire, aut prædicare præſumpſero, ſub„ jaceam Canonum ſeveritati. Lecto & perlecto „ ſponte ſubſcripſi. Iſtam Fidei Formulam referunt *Lanfrancus* Cap. 11. & *Algerus* libro 1. Cap. 19. & ex iis *Ivo Carnotenſis* in Decreto, & *Gratianus* in Canone *Ego Berengarius*, *De Conſecratione*, *Diſtinct. II.* Profeſſionem illam Fidei, ſubſcriptione *Berengarii* firmatam *Nicolaus II.* miſit per urbes Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, & ad quæcumque loca fama ejus pravitatis pervenire potuerat, ut Eccleſiæ omnes, quæ ob illius hæreſim ſcandalum paſſæ fuerant, de ipſius converſione Deo gratias agerent. Ita refert laudatus *Lanfrancus*.

Quo ſenſu Chriſti Corpus in Euchariſtia frangi, Berengarius in Confeſſione ſua dixerit.

De ſenſu verborum, quibus hac in Formula damnatur tamquam hæreſis dogma illud, quo aſſeritur Corpus Chriſti *non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento, manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut dentibus Fidelium atteri*, variæ exortæ ſunt inter Catholicos quæſtiones. Una ex his fractionem Hoſtiæ ſacræ ſpectat. Nonnulli quippe hanc in ſigno ſeu ſpeciebus Sacramentalibus dumtaxat, alii in ipſo Chriſti Corpore illam exerceri ſentiebant. Illi in Euchariſtia poſt ſubſtantiæ converſionem panis ſpecies ſeu accidentia ſupereſſe aſſerebant, quæ revera frangerentur: negabant iſti. Primam ſententiam propugnavit *Magiſter Petrus Abelardus*, cui hoc nomine dicam erroris ſcripſit *Vualterius Abbas* Regalis Monaſterii *S. Victoris* Pariſienſis lib. 3. *Contra quatuor Labyrinthos Franciæ*, id eſt *Abælardum*, *Petrum Lombardum*, *Petrum Pictavenſem*, & *Gilbertum Porretanum*, Cap. 11. ubi ſic de ipſo loquitur: *Demum venit ad Berengarium. Hic enim Hæreticus aſſerebat, in figura & in Sacramento totum fieri, nihil in veritate. Poſtea verò convictus coram Nicolao Papa & pluribus Epiſcopis, confeſſus eſt etiam & juravit, panem ſcilicet & vinum poſt conſecrationem, non ſolùm Sacramentum; ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe; & ſenſualiter non ſolùm Sacramento, ſed etiam veritate, manibus Sacerdotum tractari & frangi, & Fidelium dentibus atteri. Ecce Catholica fides. Iſte autem Scholaſticus ſic* „ *exponit:* Verè quidem ait, eſt, ſed in Sacra„ mento tantùm, *Item ait:* Sanè dici poteſt fra„ ctio illa & partitio, non in ſubſtantia Corpo„ ris ſed in ipſa forma panis Sacramentali fieri, „ ut vera fractio & partitio ſit ibi, quæ ſit non „ in ſubſtantia, ſed in Sacramento, id eſt, in „ ſpecie... Ideoque illa Berengarii verba ita „ diſtinguenda ſunt, ut ſenſualiter, non modò „ Sacramento, ſed in veritate dicatur Corpus „ Chriſti tractari manibus Sacerdotum, frangi quo„ que & atteri dentibus. Verè quidem, ſed in „ Sacramento tantùm. Vera eſt igitur ibi attritio „ & partitio. *Ecce dum Catholicam Fidem, nulla prorſus diſtinctione indigentem, ſolitis ſibi argumentationibus diſtinguit, alterum ſe probat Berengarium. Nam ſicut ille aſſerebat, Omnia fiunt, ſed in Sacramento tantùm: ita & hic. Ille verò correctus addidit Sacramento, & fractioni, attritioni etiam dentium, veritatem quam negabat: iſte contra in omnibus veritatem ſubtrahit, dum aſſerit omnia fieri, non in ſubſtantia, ſed in ſpecie viſibili, & forma panis, & Sacramento tantùm.* In *Abælardum* haud æquus eſt *Vualterius*, cùm ipſi *Berengarii* errorem tribuit. Euchariſtiam verum Chriſti corpus contra *Berengarii* hæreſim profitebatur: Panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti converſum; ſolam panis formam Sacramentalem ſeu ſpeciem viſibilem manere, cum Eccleſia aſſerebat: ſed fractionem & attritionem, non in ipſo ſacro Corpore, ſed in Symbolo ſeu ſpecie exerceri, quod ab annis quadringentis canit Eccleſia in Proſa Sanctiſſimi Sacramenti ab Angelico Doctore compoſita: *Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura*.

Extat MS. in Bibliotheca Sancti Victoris.

Idem cum *Vualterio* ſenſit *Abbaudus* Abbas in Tractatu *De fractione Corporis Chriſti* quem edidit vir doctiſſimus *Domnus Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*. Sic enim ait: *Secundùm fidem Evangelii quod dicit*, Benedixit & fregit; *Apoſtoli quoque qui dicit;* Panis quem frangimus: *Lucæ etiam Evangeliſtæ qui dicit;* Panis fractionis: *Conteſtante nihilominus ſpirituali ratione fultus, corde credo, ore confiteor ad ſalutem, quia veraciter Corpus Chriſti manibus frangitur Sacerdotis..... Verumtamen ponamus aliquem conceſſiſſe, quòd verè non frangatur Corpus Chriſti, ut videamus qui fructus inde naſcatur. Dic ergo mihi, obſecro te, unde potero ſcire quòd verum loquatur Evangeliſta, cùm dicit*, Hoc eſt Corpus meum, *ſi fefellit quando dixit*, fregit? *Identidem ſi mentitur Apoſtolus dicens*, Panis quem frangimus; *unde credam quòd verum dicat, quando ſequitur:* Communicatio Corporis Chriſti eſt? *Itaque qui verè frangi Corpus Chriſti non concedit, totam fidem tanti Sacramenti, quantùm in ſe eſt, fregit.* Non repugnare contendit, quòd verè frangatur nobis Chriſti Corpus, & nihilominus integrum in ſe maneat: ſicut puellam mortuam eſſe, & vivere non repugnat, qui hominibus mortua eſt, Deo vivit: unde Chriſtus ait: *Non eſt mortua puella, ſed dormit:* Evangeliſta autem: *Scientes quia mortua eſt. Porro Majorem contrarietatem habet mortuum eſſe, & non eſſe, quàm frangi quid, & integrum manere.* Præterea: *Apud nos localis diviſio, fractionis comprobatio eſt, quia membrum quod a ſe invicem disjunctum & localiter diviſum, videmus, fractum eſſe tenemus. Porro apud Deum, ſicut veraciter dictum eſt, ſecundùm tempus,*

pus, Mille anni ſicut dies unus: ita aquè veraciter dici poteſt, ſecundùm locum, mille, ſive quot vis, aut certè omnia loca, apud Deum quaſi unus locus. Ei quippe qui ſemper ubique totus præſens eſt, localis abſentia nil abſentare, localis longinquitas nil longinquare, localis diviſio nil poteſt dividere. Quod ergo apud nos fractum eſt, quia localiter diviſum eſt: apud Deum integrum manet, cui omnia loca unus locus eſt. Quod cùm etiam de aliis rebus corporalibus dici poſſit, quantò magis de illo corpore, quod perſonaliter illi ſubſtantia conjunctum eſt, qua ſemper ubique tota præſens eſt? Accedit quòd *Apud nos membrum quod fractum & a corpore ſuo diviſum eſt, mortuum eſſe conſtat. Illius verò corporis etiam fracti qualibet particula non modò viva, ſed etiam vita eſt, ſi quis fideliter accipit. Quod ergo vim & pluſquam vim integri obtinet, etiam cùm frangitur, integrum jure dici poteſt.* Fractionem verò in accidentibus exerceri negat *Abbaudus*, quia in eo errore eſt, quòd accidentia non maneant. *Cogitaveram*, inquit, *& illis aliqua reſpondere, qui dicunt ipſum Corpus non frangi, ſed in albedine ejus & rotunditate aliquid factitari: ſed recogitans ineptum eſſe in Evangelio Chriſti de albedine & rotunditate diſputare, a maturis talia auribus dimovens, Dialecticis aut certè pueris talia permiſi. Præſertim cum quivis facilè videat, albedinem ſeu rotunditatem ab ipſo corpore, quod vel album, vel rotundum eſt, ſeparari non poſſe, ita ut ab ipſo non fracto, hæc per ſe ſingulariter non frangantur.* Hæc iſto loco obſervare operæpretium duxi.

Error Abbaudi Abbatis, quòd accidentia panis & vini in Eucharistia non maneant.

ARTICULUS XIV.

Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, Hæreſim ut priùs docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paterna monitione inſuperhabita.

POſt Romanam Synodum reverſus in Gallias *Berengarius* cùm *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum hæreſeos hoſtem infenſiſſimum obiiſſe, ipſique ſucceſſiſſe *Philppum I.* vixdum ſeptennem cerneret, Hæreſim, quam pœnarum metu ejuraverat, rurſus docere cœpit. Fidei Profeſſionem in Romana Synodo propriâ ſubſcriptione ac juramento firmatam temeravit, librumque edidit contra ſanctam Synodum, contra *Humbertum* Cardinalem, Auctorem Formulæ, cuius ſubſcriptio ipſi fuerat imperata, contra Catholicam veritatem. Cujus libri confutationem ſuſcepit *Lanfrancus* eo quem ſcripſit *De Corpore & Sanguine Domini* cujus Cap. 1. ubi commemoravit *Berengarii* Profeſſionem in Romana Synodo *Nicolai II.* editam, ſubdit: *Hujus propoſiti ſacrilegus violator, contra præfatam Synodum, contra Catholicam veritatem, contra omnium Eccleſiarum opinionem, Scriptum poſtea condidiſti: cui in hoc Opuſculo, confiſus de Chriſti miſericordia reſpondere diſpoſui*

Interea ad *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum ſcripſit *Berengarius*, eumque obteſtatus eſt, ut ſibi publicam audientiam concederet. Negavit *Bruno*, cauſam ter in Provincia judicatam, & Synodi Sedis Apoſtolicæ Judicio finitam, retractandam non eſſe aſſerens. *Ac nullam aliam*, inquit, *de hac re diſputationem vel Controverſiam, nec accuſatores, nec defenſores, nec teſtes, nec Judices, nec Cauſidicos, nec auditores, me quærere, procurare, congregare aliquando ſciatis. Omnibus verò pro hac re, Conventum publicum aggregare volentibus, conſenſum non tribuam, confluentibus Humilitatis meæ perſonam ſubtraham, confligentibus audientiam, perſeverantibus communionem. Eſt enim cauſa ter Provinciæ noſtræ Judicio terminata, quartò Sedis Apoſtolicæ Synodi ſententiâ extincta.*

Alexander II. qui *Nicolao II.* in Cathedra *S. Petri* ſucceſſit, cùm inaudiviſſet *Berengarium Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Eccleſiam* verbis & ſcriptis inſectari; Sanctum *Leonem IX.* non Pontificem, ſed Pompificem, & Pulpificem; Romanam Eccleſiam, vanitatis Concilium & Eccleſiam malignantium; Romanam Sedem, non Apoſtolicam, ſed Sedem Satanæ, dictis & Scriptis appellare; & hæreſim ſuam, poſt tot Synodicas damnationes & ejurationes, clanculò per Diſcipulos ſuos uſquequaque diſſeminare: *Literis eum ſatis amicè præmonuit, ut a Secta ſua ceſſaret, nec ampliùs Sanctam Eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incœpto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem Apoſtolico Literis ſuis remandare non timuit.* Ita refert *Anonymus Chiffletianus* in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici.*

ARTICULUS XV.

Berengarii Hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, in eaque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides.

ANNO Chriſti 1063. *Maurilius* Rothomagenſis Archiepiſcopus, adſtante *Vvillelmo* Normannorum Duce, cum omnibus Suffraganeis ſuis, in Eccleſia recèns inſtaurata Concilium habuit de caſtitate conſervanda, & cœteris SS. Patrum Inſtitutionibus, Paſtorum incuriâ negligenter poſtpoſitis, viriliter reſtituendis, ut teſtantur Acta Archiepiſcoporum Rothomagenſium ab Anonymo Cœnobii *S. Audoëni* ejuſdem urbis Monacho ſcripta ſub *Gregorii VII.* Pontificatu, & edita a *P. Mabillonio*, Tom. II. *Veterum Analectorum*. In eo Concilio Fides Catholica de Corpore & Sanguine Domini in Euchariſtia communi aſſenſu firmata eſt, & *Berengarii* Hæreſis damnata, ejuſque Sectatores anathemate confixi, his verbis: *Corde credimus, & ore profitemur, panem in Menſa Dominica propoſitum, panem tantùm eſſe ante conſecrationem: ſed in ipſa conſecratione ineffabili potentiâ Divinitatis converti naturam & ſubſtantiam panis in naturam & ſubſtantiam carnis; carnis verò non ullius alterius, ſed illius quæ concepta eſt de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter noſtram ſalutem flagellis cæſa jacuit in ſepulchro, tertia die reſurrexit à mortuis, & ſedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum, quod aquæ mixtum in Calice ſanctificandum proponitur, verè & eſſentialiter converti in eum ſanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi fœliciter emanavit. Anathematizamus contra hanc ſanctam & Apoſtolicam Fidem ſuperbè atque hæreticè ſentientes, & impia temeritate garrientes.* Iſta conſtant ex *Veteri Formula celebrandi Concilii Provincialis in Eccleſia Rothomagenſi*, quam ex Libro Benedictionali ejuſdem Eccleſiæ, ſcripto XI. Sæculo, edidit *Mabillonius* Tom. II. *Veterum Analectorum*. In eodem Concilio decretum eſſe ut in poſterum ordinandi Epiſcopi hanc Fidei Formulam profiterentur, fidem facit *Ritus Ordinandi Epiſcopi in Metropoli Rothomagenſi*, ex eodem Libro ibidem editus.

Digitized by Google

ARTICULUS XVI.

Berengarii damnatio in Concilio Pictavienſi anno 1075. rurſus conclamata eſt.

GRegorio VII. Sedi Apoſtolicæ præſidente, anno milleſimo ſeptuageſimo-quinto, Idibus Januarii, Concilium Pictavis celebratum eſt, Præſide *Giraudo* Epiſcopo Engoliſmenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato, in quo Fides Catholica de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmata eſt, & *Berengarius* novo Anathemate confixus, ut *Chronicon Mallencenſe* commemorat. *Pictavis*, inquit, *fuit Concilium, quod tenuit Giraudus Legatus, de Corpore & Sanguine Domini, in quo Berengarius .... fermè interemptus eſt.*

ARTICULUS XVII.

Hæreſis Berengarii a Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei edita.

ANNO Domini 1078. *Gregorius VII.* in Feſto omnium Sanctorum Concilium habuit, ut Berengarianam cauſam, quam olim in Concilio Turonenſi judicaverat, dum Legatum Apoſtolicum in Galliis ageret, omnino finiret. In eo *Berengarium* Synodaliter conventum ut ab hæreſi ſua reſipiſceret, inducias ad proximè futuram Synodum obtinuiſſe, *Bertoldus Conſtantienſis* teſtatur. Fidei Profeſſionem interim edidit ſubdolis verbis conceptam, quâ Patribus cùm ſatis non feciſſet, ampliùs rei examen ad Synodum anni ſequentis dilatum eſt. Fidei Profeſſio a *Berengario* in prima illa *Gregorii VII.* Romana Synodo edita ſic habet: *Profiteor panem Altaris poſt conſecrationem eſſe verum Corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in Cruce, quod ſedet ad dexteram Patris: Et vinum Altaris, poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum Sanguinem qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuntio, ita me in corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.* Hancce Fidei Formulam ex veteri Codice MS. *Berengarii* refert *Mabillonius* Tom. II. *Veterum Analectorum*, pag. 487.

Aliud Concilium anno ſequenti 1079. menſe Februario, Indictione II. celebratum eſt ab eodem Pontifice, in quo *S. Bruno*, qui poſtmodum fuit Signinus Epiſcopus, & *Sanctus Vuolphemus* Abbas Brunilerenſis, in *Berengarium* diſputarunt. Extat *S. Vuolphemi* Epiſtola ad *Meginhardum* Abbatem ſcripta contra *Berengarii* hæreſim, quam refert *Conradus* Monachus in ejus Vita apud *Surium* die 22. Aprilis. De hac Synodo ejus Acta in Regeſto *Gregorii VII.* & in Chronico Virdunenſi *Hugonis Flaviniacenſis* hæc habet: *Omnibus igitur in Eccleſia Salvatoris congregatis, habitus eſt ſermo de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, multis hæc, nonnullis illa priùs ſentientibus. Maxima ſiquidem pars panem & vinum per ſacræ orationis verba, & Sacerdotis conſecrationem, Spiritu Sancto inviſibiliter operante, converti ſubſtantialiter in Corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in Sanguinem, qui de ejus latere militis effuſus eſt lancea, aſſerebat, atque auctoritatibus orthodoxorum Sanctorum Patrum, tam Græcorum, quàm Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam verò cæcitate nimiâ & longa perculſi, figuram tantùm ſubſtantiale illud corpus, in dexterâ Patris ſedens, eſſe, ſeque & alios decipientes quibuſdam cavillationibus conabantur adſtruere. Verùm ubi cœpit res agi, priùs etiam quàm tertiâ die ventum fuerit in Synodo, defecit contra veritatem niti pars altera: Nempe Sancti Spiritus ignis emolumenta palearum conſumens, & fulgore ſuo falſam lucem diverberando & tenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris Magiſter, poſt longo tempore dogmatizatam impietatem, erraſſe ſe coram Concilio frequenti confeſſus, veniamque poſtulans & orans, ex Apoſtolica clementia meruit.* Fidem autem Catholicam de Euchariſtia ſub hac verborum Formula profeſſus eſt: *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in Altari per Myſterium ſacræ Orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti Corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris; Et verum Sanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantùm per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturæ, & veritate ſubſtantiæ, ſicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc Fidem ulteriùs docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.* Iſta conſtant ex *Bertoldo Conſtantienſi* Auctore coævo, qui ſubdit Summum Pontificem præcepiſſe *Berengario* Auctoritate Dei omnipotentis, & Sanctorum Apoſtolorum *Petri & Pauli*, ut de Corpore & Sanguine Domini numquam ulteriùs cum aliquo diſputare, vel aliquem docere præſumeret, excepta cauſa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea receſſerant. Eadem refert *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 11. eamdemque *Berengarii* Confeſſionem deſcribit. Gallias repetenti *Berengario*, *Gregorius VII.* Apoſtolicæ Protectionis Literas dedit ad *Radulfum* Turonenſem Archiepiſcopum, & *Euſebium* Epiſcopum Andegavenſem ut eum ſuâ vice a *Fulconis* Comitis Andegavenſis infeſtationibus tuerentur. Dedit ipſi & alias Literas ad Fideles univerſos, quibus ipſum Hæreticum appellari prohibuit. Has ex MS. Codice Monaſterii *Sancti Albini* Andegavenſis edidit Vir Clariſſimus *Franciſcus Royus* in erudita Diſſertatione de Vita, Hæreſi, & Pœnitentia Berengarii. Poſteriores editæ ſunt Tom. II. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 508.

De duabus Synodis Romanis a *Gregorio VII.* in cauſa *Berengarii* celebratis, *Anonymus Chiffletianus* ita ſcribit: *Quapropter Reverendiſſimus Papa Gregorius VII. Succeſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus Synodis Generalibus Romæ conceſſit. Sed cùm ipſe Sectam ſuam Catholicæ Fidei contrariam denegare non poſſet; iterum ſub Juramento eamdem abdicare, & Fidem Catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus Conciliis fecit.* Tum de Conciliis omnibus a ſe commemoratis ſubdit: *Tot igitur Conciliis Beringerianam Hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem Conciliis interfuerunt, tum ex Regeſtis Romanorum Pontificum, tum ex Scriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſimè ſcripſerunt. Nam eadem Concilia noſtris temporibus infra 40. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatus S. Leonis Papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab Incarnatione Domini 1088. Unde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem Conciliis interfuerunt. Ultimæ quoque Generali Synodo ſub Gregorio Papa VII. anno Dominicæ Incarnationis 1079. ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media Synodo conſtitit, & Hæreſim de Corpore Domini coram omnibus propria manûs ſacramento abdicavit ſub præſentia Gregorii Papæ, Henrici Patriarchæ Aquilejenſis, & Reverendiſſimorum Epiſcoporum Petri Albanenſis, Beati Anſelmi Lucen-*

ſis, Landulfi de Piſa, Reginberii de Florentia, Hugonis Dienſis, Atemanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta Epiſcoporum, & Abbatum, & innumerabilium Clericorum.

ARTICULUS XVIII.

Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquandiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit.

ID probat Concilii Burdegalenſis convocatio anno 1080. facta per *Hugonem* primùm Dienſem Epiſcopum, deinde Archiepiſcopum Lugdunenſem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, *In quo Berengarius reddidit Fidei ſuæ rationem*; ut Chronicon Malleacenſe teſtatur. Non fuiſſet autem neceſſaria hujuſmodi Synodi celebratio, ſi *Berengarius* in ea quam profeſſus fuerat, Fide conſtans permanſiſſet.

Idem probat *Bertoldi* Conſtantienſis Presbyteri teſtimonium ad annum 1083. ſcribentis: *Beringarius, novæ hæreſis de Corpore Domini auctor, eo tempore deficiens abiit in locum ſuum. Qui licèt eamdem hæreſim ſæpiſſimè in Synodo abjuravit, ad vomitum tamen ſuum canino more non expavit redire. Nam & in Romana Synodo canonicè convictus, hæreſim ſuam in libro a ſe deſcriptam combuſſit, & abjuratam anathematizavit; nec tamen poſtea dimiſit.*

Denique, quod palmare argumentum eſt, id probat Scriptum *Berengarii*, quo tertiam Fidei Profeſſionem reſcindit, ac ad ejus ſubſcriptionem metu ſupplicii ſe inductum teſtatur. Hanc probationem ex Codice MS. eruit doctiſſimus *P. Mabillonius*.

ARTICULUS XIX.

Berengarius Orthodoxus & Pœnitens obiit.

B*Ertoldi* laudatum ſuperiùs teſtimonium ſuaderet *Berengarium* in hæreſi obiiſſe, niſi domeſtici Scriptores, aliique numero plures, auctoritate præſtantiores, ipſum Orthodoxum & Pœnitentem obiiſſe teſtarentur. Ejus rei fidem faciunt imprimis veteres Membranæ Laureacenſes: *Tunc*, inquiunt, *Berengarius Roma diſcedens, Turones venit, ibique in Inſula quæ S. Coſmæ dicitur, ſæculi pompis abrenuntians, ferè per viginti & octo annos Domino militavit. Aliique plures Canonici Sancti Martini, Sancto Spiritu, necnon ſalutari ejus admonitione inſtructi, mutatis veſtibus ſeſe ad Inſulam contulerunt.* Error eſt in numeris, & legendum omnino videtur, *per octo annos*, non, *per viginti & octo*, cùm obierit anno octavo poſt Concilium Burdegalenſe, quod ultimum in ejus cauſa celebratum eſt, ſcilicet anno 1088. die ſexto Januarii.

Idem probatur teſtimonio locupletiſſimo *Clari* Floriacenſis Monachi in Chronico *S. Petri Vivi*, quod Monaſterium eſt apud Senonas, ad annum 1083. *Berengarius Turonenſis Magiſter*, inquit, *& ammirabilis Philoſophus, amator pauperum effloruit. Hic compoſuit Orationem illam, quæ ſic incipit:* Juſte Judex Jeſu Chriſte. *Poſt hæc, fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Chronicon autem ſuum ſcripſit *Clarius* ineunte Sæculo XII. paulò poſt obitum *Berengarii*.

Idem probatur teſtimonio *Vuillelmi Malmesburienſis*, Lib. 3. de Geſtis Regum Anglorum. *Porro*, inquit, *licèt Berengarius primum calorem juventutis aliquarum hæreſum defenſione infamaverit, ævo auſteriore ita reſipuit, ut ſine retractatione a quibuſdam habeatur Sanctus, innumeris bonis, maximè autem humilitate & eleemoſynis approbatus; largarum poſſeſſionum diſpertiendo Dominus, non abſcondendo & adorando famulus: fœmineæ venuſtatis adeo parcus, ut nullam conſpectui ſuo pateretur admitti, ne formam videretur delibaſſe oculo, quam non prurirebat animo. Non aſpernari pauperem, non adulari divitem; ſecundùm naturam vivere, habens victum & veſtitum, juxta Apoſtolum, his contentus eſſe.* Subjicit *Vuillelmus* Epitaphium tumulo *Berengarii* inſcriptum ab *Hildeberto* Cœnomanenſi poſtea Epiſcopo, in quo metas veræ laudis ille tranſilivit amore incitatus. Sic autem habet:

Quem modò miratur, ſemper mirabitur orbis,
Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem ſacræ Fidei faſtigia ſumma tenentem,
Jani quinta dies abſtulit, auſa nefas.
Illa dies, damnoſa dies, & perfida mundo,
Qua dolor, & rerum ſumma ruina fuit.
Qua ſtatus Eccleſiæ, quâ ſpes, quâ gloria Cleri;
Qua cultor Juris Jure ruente ruit.
Quicquid Philoſophi, quicquid cecinere Poëtæ,
Ingenio ceſſit eloquioque ſuo.
Sanctior & major ſapientia majus adorta,
Implevit ſacrum pectus & ora Deo.
Pectus eam voluit, vox protulit, actio prompſit,
Singula Factori ſic ſtuduere ſuo.
Vir ſacer & ſapiens, cui nomen creſcit in auras;
Quo minor eſt quiſquis maximus eſt hominum.
Qui cenſus peperit, partos ſervavit honores;
Cui potior pauper divite, juſque lucro.
Cui nec deſidiam, nec luxum res dedit ampla,
Nec tumidum fecit multus & altus honos.
Qui nec ad argentum nec ad aurum lumina flexit;
Sed doluit quoties, cui daret hæc, aberat.
Qui non ceſſavit inopum fulcire ruinas,
Donec inops dando pauper & ipſe fuit.
Cujus cura ſequi naturam, Legibus uti,
Et mentem vitiis, ora negare dolis.
Virtutes opibus, verum præponere falſo,
Nil vacuum ſenſu dicere, nil facere.
Lædere nec quemquam, cunctis prodeſſe, favorem
Et populare lucrum pellere mente, manu.
Cui veſtis textura rudis, cui non fuit umquam
Ante ſitim potus, nec cibus ante famem.
Quem pudor hoſpitium ſtatuit ſibi, quamque libido
Inceſtos ſuperat, tam ſuperavit eam.
Quem natura parens cùm mundo contulit, inquit,
Degenerant alii, naſcitur iſte mihi.
Quæque vagabatur & pene reliquerat orbem,
Incluſit ſacro pectore Juſtitiam.
Vir ſacer a puero, qui quantùm præminet orbi
Fama, tam fama præminet ipſe ſua.
Fama minor meritis cùm totum pervolet orbem,
Cùm ſemper creſcat, non erit æqua tamen.
Vir pius atque gravis, vir ſic in utroque modeſtus,
Livor ut in neutro rodere poſſit eum.
Livor enim deflet, quem carpſerat antea, nec tam
Carpſit & odit eum, quam modò laudat, amat.
Quam priùs ex vita, tam nunc ex morte gemiſcit,
Et queritur celeres hujus obiiſſe dies.
Vir verè Sapiens, & parte beatus ab omni:
Qui cœlos anima, corpore ditat humum.
Poſt obitum vivam ſecum, ſecum requieſcam,
Nec fiat melior ſors mea ſorte ſua.

Hæc *Hildeberti* muſa paulò in laudes *Berengarii* profuſior, ut rectè notat *Vuillelmus Malmesburienſis*; ipſum nihilominus Catholicum & Pœnitentem obiiſſe probat. Sortem enimvero meliorem peroptaſſet *Hildebertus* ſorte viri in hæreſi defuncti & ad inferos detruſi. Subdit Vuillelmus Malmesburienſis. *Berengarius planè quamvis ipſe ſententiam correxerit, omnes tamen, quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Adeo peſſimum eſt alios exemplo vel verbo a bono infirmare: Quia fortaſ-*

taſſis peccatum te gravabit alienum, cum deletum fuerit tuum. Et infra: *Quin & ipſe die Epiphaniorum moriens, gemituque producto, recordatus, quos miſeros quondam adoleſcens primo erroris calore ſecta ſua infecerit: Hodie, inquit, in die Apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Jeſus Chriſtus, propter pœnitentiam, ut ſpero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.*

Voillelmo Malmesburienſi circa Berengarii Pœnitentiam & pium obitum conſentiunt *S. Antoninus*, Chronici P. II. Tit. XVI. §. XX. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. 25. Cap. 30. *Martinus Polonus* in Henrico II. Imperatore, *Philippus Jacobus Bergomenſis* in Supplemento Chronicorum Lib. 12. *Joannes Bromton* in Chronico &c.

Idem probatur ex *Baldrico* Burgulienſi primùm Abbate, Dolenſi deinde Epiſcopo *Berengarii* æquali, qui ipſum hoc Encomio poſt mortem exornavit:

Tota Latinorum facundia marcida floret,
Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.
Porro Latinorum facundia florida marcet;
Invida ſors Turonis ubi tantum lumen ademit.
Clauditur in Tuno tibi, Doctor, janua vitæ;
Vel magis in Tuno patuit tibi janua vitæ.
En tua, magne Senex! jacet hoc ſub fornice gleba,
Ad reditum propriæ ſuſpirans conditionis:
Promittatque licèt veniam tibi ſpes meritorum,
Hanc tamen acceleret Lector pia vota vovendo.

Denique in Codice *MS. B. Martini* Turonenſis, *Berengarii* obitus his verbis adſcriptus eſt: *Obiit Magiſter Berengarius Grammaticus, fidelis & verè Catholicus, anno Domini 1088. Philippi I. Francorum Regis anno 28. Urbani Papæ anno IV.* Et Turonenſis Eccleſiæ *S. Martini* Canonici ipſi velut homini in Fide Catholica & Eccleſiæ communione defuncto, jam inde ab ejus obitu juſta perſolvunt, quotannis ad ejus tumulum, qui in Clauſtro *S. Coſmæ* viſitur, Feria III. Paſchæ convenientes, & Pſalmum *De profundis*, pro ejus requie canentes. Utinam Hæretici noſtrates, qui ejus auctoritate ac magiſterio gloriantur, ejus ad gremium Eccleſiæ reditum, & erroris emendationem imitentur: & *Qui Berengarium ſequuntur errantem, ſequantur pœnitentem!* Cum Berengario tamen haud ſepulta eſt ejus hæreſis. Unde *Urbanus II.* in Synodo Placentina anno milleſimo nonageſimo-quarto, hanc iterum damnare operæ pretium exiſtimavit, ut *Bertoldus Conſtantienſis* Presbyter in Chronico teſtatur. *Hæreſis*, inquit, *Berengariana jam ab antiquo ſæpiſſimè anathematizata, iterum damnata eſt, & Sententia Catholicæ Fidei contra eamdem firmata, videlicet: Quòd panis & vinum, cum in Altari conſecrantur, non ſolùm figuratè, ſed etiam verè & eſſentialiter in Corpus & Sanguinem Domini convertantur.*

DISSERTATIO II.

De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit.

ARTICULUS I.

Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem crearunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt.

HEnricus Regem Germaniæ eo nomine *Quartus*, Imperatorem *Tertius*, *Henrico* Patri in Regnum ſucceſſit quinquennis puer, ſub *Agnetis* Auguſtæ matris tutela anno Domini 1056. Ut primùm adoleſcere cœpit, pravam exhibuit indolem, quam *Sanctus Anno* Colonienſis Archiepiſcopus emendare & ad rectum inflectere fruſtra conatus eſt, ipſum de Principum ſententia Matri eripiens, & ad Regnum juſtè ac piè adminiſtrandum inſtituere ſatagens. Cùm enim a Moderatore Sanctiſſimo manumiſſus eſt ac ſui juris eſſe cœpit, in omnis generis flagitia præceps ruit. Luxuria, tyrannis, crudelitas, avaritia, ſacrorum venundatio, Eccleſiaſticorum jurium uſurpatio, vitia ejus fuere. Hinc Eccleſiæ ſcandalum, Reipublicæ pernicies, Saxonum defectio. Ex antiquis & probatæ fidei Auctoribus hæc probanda.

Bruno in Hiſtoria Belli Saxonici *Vuerinhero* Meſeburgenſi Epiſcopo nuncupata bellum illud deſcripturus, prout ab his qui rebus intererant potuerat cognoſcere, ita de *Henrici* Regis pueritia, adoleſcentia, & depravatis moribus præfatur: „ Poſt-
„ quam Henricus Imperator ab hoc ſæculo fœli-
„ ci morte migravit, filius ejus Henricus IV. in-
„ fœliciter in hoc ſæculo relictus vitæ, Regnum
„ Patris electione communi ſuſcepit. Quod cùm
„ adhuc decenter, utpote puerulus quinquen-
„ nis, gubernare non potuit, ipſum cum Regni
„ cauſa curandum Mater ipſius Agnes venerabilis
„ Imperatrix accepit. Sed cum procedente tem-
„ poris curſu puer ætate quidem, ſed non ſapien-
„ tiâ, vel apud Deum, vel apud homines profi-
„ ceret, Matriſque monita Regio faſtu tumidus
„ jam minùs audiret; Anno Colonienſis Præſul
„ venerandus, eum violenter Matri eripuit, eum-
„ que cum omni diligentia, ſicut decebat Impe-
„ ratoriam Prolem, non tam Regi quàm Regno
„ proſpiciens, nutrire curavit. Adoleſcentiam in-
„ greſſus, calle virtutum penitus abdicato, totis
„ viribus poſt concupiſcentias ſuas ire diſpoſuit.
„ Quod ut liberiùs facere potuiſſet, priùs magi-
„ ſterii illius auctoritatem a ſe penitus excuſſit,
„ & qui ad Regnum gubernandum fuiſſet electus,
„ jam ſe ab aliquo gubernari eſt dedignatus. Igi-
„ tur Rex ab Epiſcopo manumiſſus, cùm ſui ju-
„ ris eſſe cœpiſſet, tunc patefecit quam viam vi-
„ tæ ſectari decreviſſet. Vepres enim libidinum
„ eo fructuoſiùs in eo germinabant, quòd eas nec
„ ipſe, utpote igne primæ juventutis ardeſcens,
„ & Regni luxus deliciis affluens, ab agro ſui cor-
„ dis evellebat, nec eas aliquis ab eo, Rege vi-
„ delicet monitores aſpernante, extirpare ferro
„ correptionis andebat. Adelbertum Bremenſem Epiſcopum adulatorem & hypocritam, in juvenis Principis familiaritatem irrepſiſſe & ejus vitia foviſſe ſubdit. „ Hac igitur, *inquit*, Epiſcopi non
„ Epiſcopali doctrina Rex in nequitia confortatus,
„ ivit per libidinum præcipitia ſicut equus & mu-
„ lus, & qui multorum Rex erat populorum,
„ thronum poſuit in ſe libidini cunctorum Re-
„ ginæ vitiorum. Binas vel ternas ſimul concu-
„ binas habebat; nec his contentus cujuſcumque
„ filiam vel uxorem juvenem & formoſam au-
„ dierat, ſi ſeduci non poterat, ſibi violenter
„ adduci præcipiebat. Narrat deinde quas Reginæ conjugi caſtiſſimæ & magni animi fœminæ ſtruxit inſidias, immiſſo in ejus cubiculum Aulico, qui furtivos amplexus ab ea rogavit. Quos cùm illa diſſimulans, & ex Regis malis artibus id oriri intelligens, ore tantùm eſſet pollicita, Rex in cubiculum Reginæ cum adultero noctu irrupit, ipſum tamen prævertens, ne fortè infidelitatis illius, ut ſperabat, teſtis non eſſet. Illa vero adultero foris relicto, januam cito clauſit, atque *Henricum*, quaſi ipſe adulter fuiſſet, ejus pudicitiæ ſtruens inſidias convocatis puellis, fuſtibus cædi juſſit, & undique contuſum ac ſemianimem e cubiculo ejecit. Addit Bruno „ Nobiles in hac terra

„ mulieres, ipſe priùs eis turpiter abuſus, ſervili
„ conjugio turpiùs dehoneſtavit . . . . Multa & ma-
„ gna in hoc genere ejus flagitia ſponte præte-
„ reo. Hoc tantum hìc ultimum locum teneat,
„ quod in eo juſtus Judex multum non relinquat,
„ ignominia videlicet quam ſorori ſuæ fecit;
„ quòd eam manibus ſuis depreſſam tenuit, do-
„ nec alius ex ipſius juſſu coactus, fratre præ-
„ ſente, cum ea concubuit; cui non profuit quod
„ Imperatoris filia, quod ipſius utroque parente
„ ſoror unica, quod ſacro capitis velamine Chri-
„ ſto fuerat deſponſata. *De ipſius crudelitate ſub-*
„ *dit Bruno:* Sed quia nefanda ſtupra nefandiora
„ generare ſolent homicidia, ſicut ille non unam
„ Berſabee, libidinoſus ſtupravit, ita non unum
„ Uriam crudelis interfecit. Tot enim in homicidiis
„ immania perpetravit facinora, ut dubium ſit
„ quæ major ſit ejus infamia libidinis inceſtæ an
„ crudelitatis immenſæ. *Cujus multa refert exem-*
„ *pla idem Hiſtoricus.*

De Sacrilega Epiſcopatuum nundinatione *Hen-*
rico Regi familiari ſcribit idem Auctor „ Omni-
„ bus his malis hoc malum ſuperaddit, quod
„ cœteris omnibus malis & antiquis firmamentum
„ quo vigerent, & novis quo ſurgerent, initium
„ dedit. Epiſcopos enim non pro qualitate me-
„ ritorum, ſecundùm canonum Decreta conſtituit,
„ ſed ſi quis majorum pecuniam dedit, vel ipſe
„ major ejus flagitiorum adulator extitit. Cùmque
„ alicui ſic Epiſcopatum dediſſet: ſi ei alius plus
„ daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum
„ priorem quaſi ſimoniacum fecit deponi, & iſtum
„ ſecundum quaſi ſanctum in eodem loco conſe-
„ crari.

Quod tyrannidem ſpectat, munitiones circum-
quaque in Saxonia extruxit, ut populos opprime-
ret. *Ab agricolis*, inquit Bruno, *ad militares, a
terra fructibus ad libertatem adimendam aſcendit:
& Fridericum de Monte, qui inter liberos homines
vel Nobiles eximius habebatur, famulum ſuum eſſe
Rex aſſeruit. Vvillelmum quoque, qui propter ni-
mium cultum ſui Rex de Lotbes-Luvo appellabatur,
tantâ crudelitate proſequitur, quòd multa ei erant
prædia, ſed non multa ſapientia, ut propter hos duos
ab omni Saxonia præcipuè facta ſit adversùs Regem
conjuratio . . . . . Gens verò Suevorum, auditâ Saxo-
num calamitate, clam Legatos ſuos ad illos miſit &
fœdus cum eis fecit, ut neuter populus ad alterius op-
preſſionem Regi ferret auxilium . . . . Sigifridus Mo-
guntinæ Sedis Archipræſul Vvernero Magdebur-
genſi, & Burchardo Halberſtatenſi Epiſcopis Literas
querimonia plenas miſit, quòd Rex in Epiſcopatu ſuo
loca prædationibus ſuis faciendis apta elegiſſet, poſi-
tiſque inibi caſtellis & præſidiis, multa mala rebus
ſuæ Eccleſiæ faceret, &c. Eamdem querimoniam fece-
runt ad invicem omnes pene Regni Teutonici Princi-
pes, ſed tamen palam nullus audebat fateri, &c.
Ottonem denique virum prudentem & fortem, qui na-
tus in Saxonia, Dux erat in Bavaria, omni calliditate
deponere quærebat, quòd illum cum omnibus Bavaris
Saxones adjuturum non dubitabat. Ergo quemdam
nomine Einnonem pretio conduxit ut Ducem de Regis
morte ſecum tractaſſe diceret, & hoc ſe, ſi negaret,
ſingulari bello probaturum promitteret. Itaque cer-
taminis illius conſtituto die, Otto ab amicis ſuis
Epiſcopis, & aliis Principibus præmonetur, quòd
ſi Goſlariam veniret ubi duellum fieri debebat, e-
tiamſi adverſarium vinceret, tamen inde cum vita
non rediret. Elegit ergo honore ſuo potiùs injuſtè
privari, quàm tale Judicium ſubire, ubi ſciebat i-
pſi Juſtitiæ violentiam fieri. Igitur ad ſua receſſit,
& aſſociato ſibi Magno Duce Saxoniæ, per duos fe-
rè annos cum Rege crudele bellum geſſit.* Factam
deinde pacem turbavit *Henrici* ſuperbia & ty-
rannis in Saxoniæ Principes. Cùm enim ejus man-
dato Goſlariam ad Comitia conveniſſent, indi-
gnè illos habuit; & ſolida die in Palatio expe-
ctantes relinquens, inſalutatos & contemptos re-
miſit. Hinc orta ſeditio, conflatus exercitus *Ot-
tone* Duce Regem ad *Hertesburg* aggreſſus eſt,
anno 1073. Ne ab ingenti opprimeretur exer-
citu, prudenter fugit *Henricus*, vindictam de
perduellibus in tempus differens magis oppor-
tunum. Validiori conſcripto exercitu, commiſ-
ſoque prælio anno 1075. ingentem Saxonum
ſtragem edidit, victoriâque potitus, graviorem
exercuit tyrannidem. De qua laudatus *Bruno* in
Belli Saxonici Hiſtoria legendus eſt.

Lambertus Scafnaburgenſis, qui Hiſtoriam de
Rebus Geſtis Germanorum ad annum 1077. per-
duxit de pravis *Henrici* Regis moribus, flagitiiſ-
que ita loquitur, ad annum 1073. „ Colonien-
„ ſis Archiepiſcopus, offenſus his quæ plurima
„ præter æquum & bonum fiebant in Palatio,
„ petiit a Rege vacationem deinceps dare ſibi a
„ rerum publicarum adminiſtratione, cauſatus in
„ ſenium jam vergentem ætatem, & laborioſis
„ Regni negotiis minùs in dies ſufficientem.
„ Quod Rex haud difficulter annuit, quia pravis
„ libidinibus ſuis & juvenilibus ineptiis jamdudum
„ animadverterat eum graviter offendi, & ple-
„ rumque, quantùm ſalvâ Regia dignitate po-
„ terat pro virili portione obniti. Is ergo, ubi
„ ſe in ſua recepit, Res tamquam ſeveriſſimo
„ Pædagogo liberatus ſtatim in omnia genera
„ flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & tem-
„ perantiæ frenis præcipitem ſe dedit; montes o-
„ mnes, colliculoſque Saxoniæ & Thuringiæ ca-
„ ſtellis munitiſſimis extruxit præſidiumque im-
„ poſuit. Quibus cùm victui neceſſaria minùs ſuf-
„ ficerent, permiſit ut ex proximis villis &
„ caſtellis hoſtili more prædas agerent, & ad
„ ipſa caſtella munienda circumquaque manentes
„ cogerent, & impenſas affatim convectare, &
„ per ſe ipſos ſervili manu deſudare. Verùm
„ ne manifeſtæ tyrannidis notaretur, ſi contra
„ innocentes atque in Regnum proprium tam
„ barbarâ crudelitate graſſaretur, ut impietatem
„ ſuam quadam religionis ſpecie palliaret, Ar-
„ chiepiſcopum Moguntinum modis omnibus in-
„ ſtigavit, ut Decimationes Thuringiæ, ſicut an-
„ te plures annos inſtituerat, exigeret, polli-
„ cens ſe ei in exigendo ſummâ ope affuturum,
„ & dicto obtemperare nolentes, Regia Maje-
„ ſtate coacturum, eâ tamen pactione, ut ipſa-
„ rum decimationum partem ſibi, quæ & Regia
„ magnificentia, & tanto labore digna foret tri-
„ bueret. Ita Epiſcopus vaniſſimâ ſpe animatus
„ Synodum indixit in Erphesfurd VI. Idus Mar-
„ tii. Statuto die aderat Rex, aderat Archie-
„ piſcopus, ſtipatus uterque magno grege Phi-
„ loſophorum, immo Sophiſtarum, quos ex di-
„ verſis locis ſummo ſtudio conſciverant, ut Ca-
„ nones ſibi non pro rei veritate, ſed pro Epi-
„ ſcopi voluntate interpretarentur, & cauſam
„ ejus quomodo veris non poterant, ſophiſticis
„ allegationibus roborarent. Aderant ergo cum
„ Rege & Archiepiſcopo Moguntino Heriman-
„ nus Bambergenſis Epiſcopus, Hecel Hilden-
„ sheimenſis, Eppo Citicenſis, Benno Oſembru-
„ genſis, qui non ad diſcutiendam juxta Eccle-
„ ſiaſticas Leges cauſam fuerunt evocati, ſed ut
„ id quod Rex volebat, arte dictionis & ſenten-
„ tiarum pondere poſtremo quaqua poſſent ra-
„ tione & conſilio obtinerent. Quamquam ple-
„ rique eorum id quod Rex moliebatur, vehe-
„ mentiſſimè improbarent, ſed ne liberè quod
„ ſentiebant, eloquerentur, & Regis terrore,
„ & privata Archiepiſcopi amicitia inhibebantur.
„ Habebat præterea Rex circa ſe armatorum co-

„ pias

,, pias non modicas, quibus eos, ſi qui fortè ne-
,, gotium interturbare conarentur, militari manu
,, coërceret. Multa contentione lis diſceptata eſt, Fuldenſi & Herveldenſi Abbatibus, *qui Eccleſias Decimales plurimas, & prædia infinita in Thuringia habebant*, cauſam vehementer agentibus. Jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi improbata Synodo Sedem Apoſtolicam appellarent. *Sed Rex ſub atteſtatione nominis divini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animadverſurum, & omnia quæ ejus eſſent, uſque ad internecionem diſſipaturum.*

Vexationes Saxonum & Thuringorum ab *Henrico* Rege ibidem commemorat Lambertus. In-
,, terea, *inquit*, hi qui in Caſtellis ſupra memo-
,, ratis erant, graviter nimis imminebant popu-
,, lo Saxoniæ, & Thuringiæ; omnia quæ in vil-
,, lis & agris erant, in dies eruptione factâ di-
,, ripiebant, tributa & vectigalia ſylvarum &
,, camporum importabilia exigebant, & plerùm-
,, que ſub prætextu Decimarum totos ſimul gre-
,, ges abigebant: ipſos Provinciales & plerùm-
,, que honeſto loco natos, & re familiari floren-
,, tiſſimos, vilium mancipiorum ritu ſervire ſibi
,, cogebant: filias eorum & uxores, conſciis &
,, pene aſpicientibus maritis, violabant; non-
,, nullas etiam vi in caſtella ſua raptas, & quan-
,, to tempore libido ſuggeſſiſſet, impudiciſſimè
,, habitas ad ultimum maritis cum ignominioſa
,, exprobratione remittebant. Quorum ſi quis in-
,, ter tanta mala ſuſpirare, & interhum animi
,, dolorem levi ſaltem querimonia ſolari atque
,, evaporare auſus fuiſſet, ſtatim velut qui gra-
,, vem injuriam Regi feciſſet, in vincula conji-
,, ciebatur, nec inde exire poterat, niſi totius
,, ſupellectilis ſuæ diſtractione vitam ſalutemque
,, ſuam redemiſſet. Cumque ex omnibus locis
,, catervatim quotidie pro his Regiam majeſta-
,, tem interpellarent, cum gravi contumelia re-
,, jiciebantur ,,. Tam gravi Tyrannide exacerbati Saxones ſeditione factâ uno animo ad recuperationem libertatis conſpirant. Conjurati Principes, Legatione ad Regem deſtinatâ, poſtulant,
,, Ut Caſtella, quæ ad everſionem Saxoniæ per
,, ſingulos montes colleſque extruxerat, dirui
,, juberet: Ut Principibus Saxonibus quibus ſi-
,, ne legitima diſcuſſione bona ſua ademerat, ſe-
,, cundùm Principum ſuorum Juriſdictionem ſa-
,, tisfaceret: Ut relicta interim Saxonia, in qua
,, jam a puero reſidens, otio atque ignavia pe-
,, ne emarcuiſſet, etiam alias Regni ſui partes
,, inviſeret: Ut viliſſimos homines quorum con-
,, ſilio ſeque remque publicam præcipitem de-
,, diſſet, de Palatio ejiceret, & Regni negotia
,, Regni Principibus curanda atque adminiſtranda
,, permitteret: Ut abdicato grege concubinarum
,, quibus incubabat, Reginam, quam ſecundùm
,, Eccleſiaſticas Traditiones thori ſociam Regni-
,, que conſortem delegiſſet, conjugali loco habe-
,, ret & diligeret: Ut cœtera flagitioſorum probra,
,, quibus Dignitatem Regiam adoleſcens infama-
,, verat, nunc ſaltem maturo ſenſu & ætate ab-
,, dicaret. Poſtremò per Deum rogant, ut juſta
,, poſtulantibus ſponte annueret, nec ſibi magni
,, cujuſquam atque inuſitati facinoris neceſſitatem
,, imponeret: Si ita faceret, ſe promptiſſimo a-
,, nimo ei; ſicut hactenus, ſervituros, eo tamen
,, modo quo ingenuos homines atque in libero
,, Imperio natos Regi ſervire oporteret: Sin
,, autem, Chriſtianos ſe eſſe, nec velle homi-
,, nis qui fidem Chriſtianam capitalibus flagitiis
,, prodidiſſet, communione maculari. Quod ſi
,, armis cogere inſtituiſſet, ſibi quoque nec arma
,, deeſſe, nec militaris rei peritiam: Sacramen-
,, to ſe ei Fidem dixiſſe, ſed ſi ad ædificatio-
,, nem, non ad deſtructionem Eccleſiæ Dei Rex
,, eſſe vellet; ſi juſtè, ſi legitimè, ſi more majo-
,, rum rebus moderaretur; ſi ſuum cuique ordi-
,, nem, ſuam dignitatem, ſuas leges tutas invio-
,, lataſque manere pateretur: ſin iſta prior ipſe
,, temeraſſet, ſe jam ſacramenti hujus religione
,, non teneri, ſed quaſi cum barbaro hoſte &
,, Chriſtiani nominis oppreſſore juſtum deinceps
,, bellum geſturos, & quoad ultima vitalis ca-
,, loris ſcintilla ſupereſſet, pro Eccleſia Dei, pro
,, Fide Chriſtiana, pro libertate etiam ſua dimi-
,, caturos ,,. De belli Saxonici initio, & variis utrimque nullo fructu Legationibus, agit ſubinde *Lambertus Scafnaburgenſis*.

Marianus Scotus coævus etiam Auctor, in Chronico ad annum 1075. de *Henrici* Regis criminibus ita ſcribit: ,, Unicam & dilectam Domini Spon-
,, ſam, quantùm in ipſo fuit, per concubinarios,
,, id eſt, hæreticos polluere & offuſcare veritus
,, non eſt, dum ſpiritualia Eccleſiæ Officia, grati-
,, ſica videlicet Sancti Spiritus munera, per ini-
,, qua contrariaque Fidei Catholicæ commercia,
,, more Simonis, efficeret venalia. Hæc & his ſi-
,, milia nefanda & inaudita Henrici Regis flagi-
,, tia videntes & audientes fieri viri Catholici per
,, id temporis in Eccleſia conſtituti, cum Prophe-
,, ta Helia Domini zelo zelantes pro domo Iſraël,
,, directis Romam nuntiis, ad Alexandrum Apo-
,, ſtolicæ Sedis Antiſtitem, hæc ei & alia quam-
,, plurima, quæ in Regno Teutonico inſanienti-
,, bus Simoniacis Hæreticis, Rege Henrico aucto-
,, re & patrono, dicta & geſta ſunt, tam lite-
,, ris, quàm vivâ voce gemendo ac dolendo con-
,, queſti ſunt, &c. Interea Domino Alexandro A-
,, poſtolico de medio ſublato, ſuſcepit Sedem
,, Apoſtolicam Gregorius, qui & Hildebrandus,
,, profeſſione Monachus. Iſte querimoniis & cla-
,, moribus Catholicorum juſtis adversùm Henri-
,, cum & ſcelerum ejus immanitatem auditis, ze-
,, lo Dei accenſus, jam dictum Regem excommu-
,, nicatum pronuntiavit, maximè propter Simo-
,, niam. De iiſdem *Henrici* Regis criminibus fidem faciunt *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII* Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis*, in ejus Vita, & *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis*, coævi Auctores.

ARTICULUS II.

Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſeque in ejus utilitates propenſiſſimum probat.

GRegorium VII.* amore ſingulari *Henricum* Regem complexum eſſe, nec in eum ſeveritatem exercuiſſe, niſi tentatis omnibus benevolentiæ, manſuetudiniſque mediis, ejus Literæ, & illorum temporum Hiſtoriæ demonſtrant. Suum in eum amorem ſignificat Epiſtola IX. Lib. I. ad
,, *Gottefredum* Ducem. De Rege verò, *inquit*,
,, mentem noſtram & deſiderium plenè cognoſce-
,, re potes; quòd quantùm in Domino ſapimus,
,, neminem de ejus præſenti ac futura gloria aut
,, ſolicitiorem, aut copioſiori deſiderio nobis pro-
,, ferri credimus. Eſt enim hæc voluntas noſtra,
,, ut primùm oblata nobis opportunitate per Nun-
,, tios noſtros ſuper his quæ ad profectum Eccle-
,, ſiæ, & honorem Regiæ Dignitatis ſuæ pertine-
,, re arbitramur, paterna eum dilectione & ad-
,, monitione conveniamus. Quòd ſi nos audierit,
,, non aliter de ejus quàm noſtra ſalute gaude-
,, bimus; quam tunc certiſſimè ſibi lucrari pote-
,, rit, ſi in tenenda juſtitia noſtris monitis & con-
,, ſiliis acquieverit. Sin verò nobis odium pro di-
,, lectione, omnipotenti autem Deo pro tanto ho-

,, nore ſibi collato, diſſimulando juſtitiam ejus, con-
,, temptum non ex æquo reddiderit, interminatio
,, quâ dicitur; Maledictus homo qui prohibet gla-
,, dium ſuum a ſanguine, ſuper nos, Deo pro-
,, vidente non veniet. Neque enim liberum no-
,, bis eſt alicujus perſonali gratiæ legem Dei poſt-
,, ponere, aut a tramite rectitudinis pro humano
,, favore recedere, dicente Apoſtolo: Si homini-
,, bus placere vellem, ſervus Dei non eſſem. Hæc
Epiſtola data eſt Romæ II. Nonas Maii 1073.

Eamdem erga *Henricum* Regem caritatem teſtatur *Gregorii* Epiſtola ad *Beatricem* & *Mathildem* fœminas Principes, XI. Lib. I. *De Rege autem, ut antea in Literis noſtris accepiſtis, hæc eſt voluntas noſtra, ut ad eum religioſos viros mittamus, quorum admonitionibus, inſpirante Deo, ad amorem Sanctæ Romanæ & ſuæ Matris Eccleſiæ eum revocare, & ad condignam formam ſuſcipiendi Imperii inſtruere & expolire valeamus. Quod ſi Nos audire contempſerit, Nos tamen a Matre noſtra Romana Eccleſia, cuſtodiente Deo, exorbitare nec poſſumus, nec debemus. Et certè tutius nobis eſt defendendo veritatem pro ſui ipſius ſalute, ad uſque ſanguinem noſtrum, ſibi reſiſtere, quàm ad explendam ejus voluntatem, iniquitati conſentiendo, ſecum ad interitum ruere.* Data eſt hæc Epiſtola 8. Kalendas Junii ejuſdem anni.

Suam viciſſim erga Sanctum Pontificem obſervantiam Literis teſtatus eſt Rex *Henricus*, eodem anno datis; ſed haud ſinceram fuiſſe illam reverentiæ & obedientiæ ſignificationem, demonſtravit eventus. Hanc Epiſtolam, quam *Hugo Flaviniacenſis* refert in Chronico Virdunenſi, inſeruit *Goldaſtus* Tom. I. Conſtitutionum Imperialium. Sic autem habet ,, Cùm Regnum & Sacerdotium,
,, ut in Chriſto rite adminiſtrata ſubſiſtant, vica-
,, ria ſui ope ſemper indigeant; oportet, Domi-
,, ne mi, & Pater amantiſſime, quatenus ab in-
,, vicem minimè diſſentiant, verùm potiùs Chri-
,, ſti glutine conjunctiſſima, indiſſolubiliter ſibi
,, cohæreant. Namque ſic & non aliter conſerva-
,, tur in vinculo perfectæ caritatis & pacis, &
,, Chriſtianæ concordia unitatis, & Eccleſiaſticæ
,, ſimul ſtatus Religionis. Sed nos qui, Deo
,, annuente, Regni jam aliquandiu ſortimur mi-
,, niſterium, Sacerdotio per omnia jus & hono-
,, rem non exhibuimus legitimum. Quippe no-
,, bis a Deo datæ poteſtatis vindicem non ſine
,, cauſa gladium portavimus, nec tamen in reos,
,, ut juſtum fuit, judiciariâ illum ſemper cenſurâ
,, evaginavimus. Nunc autem divina miſeratione
,, aliquantulum compuncti, & in nos reverſi,
,, peccata noſtra priores veſtræ indulgentiſſimæ
,, Paternitati nos accuſando confitemur, ſperan-
,, tes de vobis in Domino, ut Apoſtolica veſtra
,, Auctoritate abſoluti, juſtificari mereamur. Heu
,, criminoſi nos, & infœlices! partim pueritiæ
,, blandientis inſtinctione, partim poteſtativæ no-
,, ſtræ, & imperioſæ potentiæ libertate, partim
,, etiam eorum, quarum ſeductiles nimiùm ſecuti
,, ſumus conſilia ſeductoria deceptione peccavimus
,, in cœlum, & coram vobis, & jam digni non
,, ſumus vocatione veſtræ filiationis. Non ſolùm
,, enim nos res Eccleſiaſticas invaſimus, verùm
,, quoque indignis quibuslibet, & ſimoniaco ſelle
,, amaricatis, & non per oſtium, ſed aliunde
,, ingredientibus Eccleſias, ipſas vendidimus, &
,, non eas (ut oportuit) defendimus. At nunc
,, quia ſoli abſque veſtra auctoritate Eccleſias cor-
,, rigere non poſſumus, ſuper his, (ut etiam de
,, noſtris omnibus) veſtrum unà conſilium & au-
,, xilium obnixè quærimus, veſtrum ſtudioſiſſimè
,, præceptum ſervaturi in omnibus.

Gregorius VII. his *Henrici* Regis Literis ſupra modum recreatus, ſpem de illius emendatione concepit maximam, & non ſolùm ſpiritali ipſius bono, ſed temporali Regni utilitati paterno affectu conſuluit. Audiens enim Saxones habitis in Gerſtengo Comitiis, Principum partem longè maximam in hanc ſententiam adduxiſſe, *Ut reprobato Rege, alium qui gubernando Regno idoneus eſſet, eligerent,* quemadmodum refert *Lambertus Scafnaburgenſis:* Ipſos graviſſimis Literis ab eo conſilio deterruit, ſequeſtrem ſe pacis offerens, ſpondenſque ſe quamprimùm Legatos ad eam conciliandam miſſurum. Ac interim utrique parti inducias indixit. Id ex Epiſtolâ ipſius ad *Vvozelinum* Magdeburgenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules ac Principes Saxoniæ, 39. libri 1. diſcimus.
,, Inter cœteras, *inquit*, curarum anxietates, ea
,, nos maximè ſolicitudo coarctat, quòd inter vos
,, & Henricum Regem, veſtrum videlicet Domi-
,, num, tantam diſcordiam, & tam inimica ſtuſtia
,, exorta eſſe cognovimus, ut exinde multa homi-
,, cidia, incendia, deprædationes Eccleſiarum &
,, pauperum, ac miſerabilem patriæ vaſtitatem
,, fieri audiamus. Qua de re Regi miſimus, ex-
,, hortantes, & ex parte Apoſtolorum Petri &
,, Pauli eum admonentes, ut interim ſeſe ab ar-
,, mis, & omni bellorum infeſtatione contineat,
,, donec tales ad eum ab Apoſtolica Sede Nun-
,, tios dirigamus, qui tantæ diſſenſionis cauſas
,, & diligenter inquirere, & annuente Deo, ad
,, pacem & concordiam æquâ valeant determina-
,, tione perducere. Atque itidem vos exoratos;
,, & Apoſtolica auctoritate commonitos eſſe vo-
,, lumus, ut ex veſtra parte, omni motione ſo-
,, pitâ, eaſdem pacis inducias obſervetis, nec
,, aliqua occaſione nobis cum Dei adjutorio ad-
,, ſtruendæ pacis impedimentum opponatis. Cùm
,, etenim nobis mentiri ſacrilegium; deſerere ju-
,, ſtitiam, animæ ſit naufragium; neminem ve-
,, ſtrûm dubitare volumus, quin ſuper hac re
,, veritate diſcuſſa, quicquid æquum videbitur,
,, providente Deo decernere, & ſtabili pactione
,, ſtudeamus efficere; & quamcumque partem in-
,, jurias & conculcatæ juſtitiæ violentiam pati
,, cognoverimus, illi proculdubio omni timore,
,, & reſpectu perſonalis gratiæ poſthabito, favo-
,, rem, & Apoſtolicæ auctoritatis præſidia con-
,, feremus. ,, Data hæc Epiſtola 13. Kalendas Ja-
,, nuarii 1073.

Secundùm hæc, Legationem in Germaniam miſit ad *Henricum* Regem *Gregorius VII.* anno 1074. ad quam obeundam *Agnetem Auguſtam* ejus matrem, fœminam religioſiſſimam, & quatuor Epiſcopos, Oſtienſem nimirum, Præneſtinum, Curienſem & Commenſem elegit, qui nutantem & deformatum Eccleſiæ & Reipublicæ ſtatum componere ac reſtaurare ſatagerent. *Nec tamen*, inquit Lambertus Scafnaburgenſis ad hunc annum,
,, cum Rege ſermonem communicare ſæpius ro-
,, gati, conſenſerunt, donec ſecundùm Eccleſia-
,, ſticas Leges Pœnitentiam profeſſus, per judi-
,, cium eorum anathemate abſolveretur, pro eo
,, quòd propter venditas Eccleſiaſticas Dignita-
,, tes, & ſimoniacæ hæreſeos inſimulatus fuiſſet
,, apud Sedem Apoſtolicam. Itaque petierunt
,, verbis Romani Pontificis, ut Synodum tenere
,, intra Gallias, pace Epiſcoporum, ſinerentur.
,, Vehementer hoc abnuerunt omnes Epiſcopi
,, tamquam inuſitatum, longèque a ſuis rationi-
,, bus alienum; nec ſe hujus auctoritatis privile-
,, gium ulli alii præterquam ipſi Romano Ponti-
,, fici umquam delaturos affirmabant: ſiquidem
,, intenderat Romanus Pontifex, ut omnes Epiſco-
,, pos & Abbates, qui ſacros gradus pretio re-
,, demiſſent, diſcuſſione habitâ, deponeret. Jam-
,, que hac de cauſa Bambergenſem Epiſcopum,
,, & alios nonnullos ab omni Divino Officio ſu-

ſpen-

,, ſpenderat, donec coram venientes inuſtum ſibi
,, crimen hæreſeos dignâ ſatisfactione purgarent.
,, Et Rex quidem cupidè id volebat odio Vvor-
,, matienſis Epiſcopi, & quorumdam aliorum,
,, qui eum bello Saxonico offenderant, quos hac
,, calumnia involvendos, & dignitatis ſuæ detri-
,, menta paſſuros certiſſima ſpe præſumpſerat;
,, ſed quia per Legatos res tanta poſſe confici
,, deſperabatur, conſultò in audientiam ipſius
,, Romani Pontificis delata eſt. Hæc Lambertus
Schafnaburgenſis.

De eadem Legatione & ejus fructu *Paulus Bengiedenſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit. Gre-
,, gorius, ut decebat, paternâ illum viſitavit com-
,, monitione, orans ut pro amore omnium Regis,
,, etiam pro ſui ſtatûs ſalute, ablatis quibus opor-
,, tebat tantùm Sanctæ Eccleſiæ filium, & mem-
,, brum abſtinere, pedem retraheret, agnoſceret-
,, que Regem Regum ſuper ſe inſpectorem, qui
,, cordium conſilia, & tenebrarum abſcondita co-
,, gnoſcens, unicuique ſecundùm opera reddit:
,, rogans etiam ut Conſiliarios peſſimos, qui ma-
,, gis ſua, quam eum diligebant, dimitteret:
,, quoniam talium conſiliis conſentire, nihil aliud
,, eſſet quàm mortem acquirere, Regnumque ſub-
,, vertere, & in fabulam cunctis gentibus fieri
,, velle, ſignificabat. Ad hoc Rex ipſe parumper
,, commotus, literas ſupplices, & magis, ut po-
,, ſtea patuit, ſubdolas, emendationem promit-
,, tentes miſit. Allatis itaque Literis, tota Ec-
,, cleſia lætata eſt ſperans Sacerdotium & Regnum
,, Dei gratiâ coadunandum, ad purgandum o-
,, mne quod in ipſa ſparſim incumbebat ſordidum.
,, Tunc communi conſilio definitum eſt, ut pro
,, tanta cauſa, tamque Deo digna ratione, A-
,, gnes Mater ejus Auguſta, una cum venerabi-
,, libus Epiſcopis, Oſtienſi videlicet & Præneſtino
,, a latere Domini Papæ miſſis, Regem cum A-
,, poſtolicis Literis adiret, ut tantâ promiſſione
,, percognitâ, certum finem malæ rei hactenus
,, commiſſæ imponere vellet; quam Rex ipſe, cum
,, memoratis Apoſtolicis Nuntiis honorificè ſuſce-
,, pit, reverſuſque ad cor, ut juſtum fuit, in omni-
,, bus Deo, & Sancto Petro ſatisfecit. Quicquid
,, etiam Legati ſibi ſuperpoſuerunt, humillima men-
,, te portare promiſit, in manibus eorum, de cæ-
,, tero ſe cuſtodire, omneſque ſimoniacos maloſ-
,, que Conſiliarios & excommunicatos a ſe pro-
,, cul repellere, & Dei Eccleſiam, ſecundùm Ca-
,, nonicam inſtitutionem per conſilium Papæ or-
,, dinandam componendamque dimittere. Regem
a Legatis ad Pœnitentiam ſuſceptum, emendatio-
nem promiſiſſe, jurando per ſanctas Stolas, quas
in collo gerebant, ſcribit *Gregorius VII.* in Epi-
ſtolâ ad Germanos. De iiſdem *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius, in ejus Vita, Cap. 3. & *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis* Comitiſſæ, legi poſſunt.

Non una hæc fuit *Agnetis Auguſtæ* Legatio, cùm enim Rex *Henricus* haudquaquam promiſſis ſtaret, nec Decreto Pontificis & Synodi Romanæ anno 1074. celebratæ, quo Inveſtituræ ſub pœna excommunicationis prohibebantur, ullatenus pareret, nec a Simoniaca nominatione ad Epiſcopatus abſtineret, nec pravos mores emendaret; Auguſtam *Gregorius* oravit ut ad eum rediret, cor ejus fortius pulſatura. De hac ſecunda Legatione *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* ita ſcribit;
,, Rex quoque reverſus eſt ad eadem volutabra
,, quibus involvi conſueverat, credens nimirum ma-
,, gis ſuæ blandienti voluntati, maliſque Conſi-
,, liariis, quàm ſanæ religioni. Ad quod corrigen-
,, dum Mater ejus Auguſta iterum a Sede Roma-
,, na miſſa eſt. Cùm quo tempore aliquo conver-
,, ſata, Sanctæ Matris Eccleſiæ erga illum affe-
,, ctum aperuit, &c. Moram autem faciente Regina,
,, ſuas iterum Literas Papa miſit, ut inſtaret verbo
,, & liberationi Filii; ipſumque rogavit, ut quem-
,, admodum in literis olim ſibi miſſis contine-
,, batur, Legatorumque in manibus promiſſio,
,, & fides data oſtenderat; ſic ſe cuſtodiret, ma-
,, ximè a ſimoniaca hæreſi, quâ inſudabat, ſpi-
,, ritum ſuum cohiberet; excommunicatos Con-
,, ſiliarios, quos pro ſalute ſua, Regnique ſtatu,
,, Apoſtolica Sedes & Synodus juſtè damnaverat,
,, procul abjiceret, ne in eamdem maledictionem
,, incideret. Regina Romam revertens, Filium
,, ad Dei juſtitiam & honorem inclinatum fore
,, aſſeruit. Cui non multò poſt vacillanti, blan-
,, dientes & idoneæ Literæ bis miſſæ ſunt. Ea-
dem Carmine *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis* exponit.

Hæ de quibus *Paulus Benriedenſis*, & *Domnizo* loquuntur Epiſtolæ, ſunt 30. & 31. Libri ſecundi. Priori Epiſtolâ ipſi gratulatur, quòd Legatos Apoſtolicos audiens quaſdam res Eccleſiaſticas correxerit, & debitam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam ſignificaverit. *Sed & illud*, inquit, *quod piæ memoriæ Agnes mater tua Imperatrix Auguſta apud nos conſtanter teſtificata eſt, iidemque Legati Epiſcopi atteſtati ſunt; ſimoniacam ſcilicet hæreſim funditus de Regno tuo extirpare, & inveteratum morbum fornicationis Clericorum toto anniſu corrigere velle, vehementer nos hilaravit. Filia quoque noſtra, fideliſſima veſtra Beatrix Comitiſſa, & filia ejus Mathildis, non modicè nos lætificavere, ſcribentes nobis de amicitia & ſincera dilectione veſtra, quod libentiſſimè accepimus: quarum conſilio, ſed & perſuaſu dilectiſſimæ Matris veſtræ Auguſtæ, ad hoc inducti ſumus, ut has vobis Literas ſcriberemus.* Monet deinde ut pravos Conſiliarios & adulatores vitet. *Moneo autem te, Fili Excellentiſſime, & ſincera caritate exhortor, ut in* Quales Conſiliarii
his rebus tales tibi Conſiliarios adhibeas, qui non a Princi-
tua, ſed te diligant, & ſaluti tuæ, non lucro ſuo pibus eli-
conſulant. Monet præterea, ut Eccleſiæ Medio- gendi.
lanenſi, cui ſimoniacus invaſor ejus auctoritate fretus incubabat, jus ſuum reſtituere dignetur; niſi Legatos mittat qui certiſſimis documentis probent, Romanarum Synodorum Judicium immutari debere. *Porro*, inquit, *de cauſa Mediolanenſi, ſi viros religioſos & prudentes ad nos miſeris, quorum ratione & auctoritate clareſcat Sanctæ Romanæ Eccleſiæ bis Synodali Judicio firmatum poſſe aut debere mutari Decretum, juſtis eorum conſiliis non gravabimur acquieſcere, & animum ad rectiora inclinare. Sin autem impoſſibile eſſe conſtiterit, rogabo & obſecrabo Sublimitatem tuam, ut pro amore Dei & reverentia S. Petri eidem Eccleſiæ jus ſuum liberè reſtituas: & tunc demum Regiam Poteſtatem rectè obtinere cognoſcas, ſi Regi Regum Chriſto ad reſtaurationem defenſionemque Eccleſiarum ſuarum faciendam Dominationis tuæ Altitudinem inclines.* Significat demum ſe Moguntino Archiepiſcopo *Sigefredo*, & Bambergenſi, Strazburgenſi, & Spirenſi Epiſcopis diem dixiſſe, ut coram Synodo proximè celebranda ſuæ promotionis geſtorumque rationem reddant: poſtulatque ut ad ſiſtendum ſe Concilio Regiâ auctoritate cogantur. Data eſt hæc Epiſtola 7. Idus Decembris anni 1074.

Alterâ Epiſtolâ ſummum in Regem Henricum amorem verbis ſuaviſſimis iterum ſignificat Pontifex; rogat ne Rex eos Conſiliarios audiat, qui diſcordiam inter ejus Majeſtatem & Sedem Apoſtolicam ſeminare nituntur: protectionem in Orientem ſe meditari ſcribit, ut Græcos, Armenoſque rectam fidem doceat, ac illos ad Eccleſiæ Romanæ Communionem revocet. Illuc ſi pergat, Eccleſiam ipſi *Henrico* cuſtodiendam ac tuendam ait ſe relicturum, de quo multum ſperat. Conſilium

& auxilium rogat ab ipſius Majeſtate, & voluntatem erga ipſum propenſiſſimam teſtatur. *Sed quia,* inquit, *magna res magno indiget conſilio, & magnorum auxilio, ſi hoc Deus me permiſerit incipere, a Te quæro conſilium, & ut tibi placet auxilium: Quia ſi illuc favente Deo vero, poſt Deum tibi Romanam Eccleſiam relinquo, & eam & ſicut Sanctam Matrem cuſtodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi ſuper his placeat, & quid Prudentia tua divinitus aſpirata decernat, mihi quantociùs potes, remittas. Nam ſi de te pluſquam plurimi putent, non ſperarem, verba hæc fruſtra proferrem. Sed quia forſan non eſt homo, cui de ſinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas, Spiritui Sancto, qui omnia poteſt, committo, ut menti tuæ ſuo more indicet quid tibi cupiam, quantumve te diligam: Q[illegible]dem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum deſiderium depereat, & bonorum accreſcat.*

ARTICULUS III.

Henricus Rex Eccleſiaſtica ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acriùs a Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: mexque aliud Conventiculum Papiam.

GRegorius VII. ex Synodi Romanæ II. anno 1074. celebratæ ſententia quinque Regis *Henrici* Conſiliarios, quòd in Epiſcopatuum & Abbatiarum nundinatione ſequeſtres eſſent, a Communione excluſerat: *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, quòd ſuæ Diœceſeos Clericis fœminas retinere contra Apoſtolica Decreta permiſiſſet, ad Synodum evocatum, & ſiſtere ſe recuſantem, pariter excommunicaverat: juſſerat Regi ut ab excommunicatorum familiaritate & conſortio abſtineret, ſimoniacas Inveſtituras dimitteret. Fruſtra verò hæc omnia. Quamvis enim Summo Pontifici promiſiſſet ejus ſe Mandatis ac Synodicis Decretis religiosè pariturum, atque ad emendationem propenſus videretur egregius ſimulandi artifex, quandiu ipſum Saxonum ingens validuſque exercitus premebat; reportatâ de illis victoriâ, rediit ad ingenium; excommunicatos fovit, ſimoniacas Epiſcopatuum collationes uſurpavit, illorum donationem etiam in ditionibus Pontificiis ſibi arrogavit. Hinc ad illum gravem Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, quæ eſt 10. Libri tertii. Hâc ipſum arguit quòd excommunicatorum judicio Sedis Apoſtolicæ, ac Synodali cenſurâ, Communione ſe commaculet. Jubet ut, ſi ita eſt, iis a ſe rejectis & ad pœnitentiam compulſis, ab aliquo Epiſcopo pœnitentiam ipſe & abſolutionem petat. Miratur quòd Literis & Legationibus devotionem ſummam erga Sedem Apoſtolicam oſtendat, qui tamen re & factis aſperrimum, & Canonicis atque Apoſtolicis Decretis contrarium ſe probat. *Nam*, inquit, *ut de reliquis taceamus, quod de cauſa Mediolanenſi per Matrem tuam, per confratres noſtros Epiſcopos, quos ad te miſimus, nobis promiſeras, qualiter attenderis, aut quo animo promiſeris, res ipſa indicat; & nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra Statuta Apoſtolicæ Sedis tradidiſti Firmanam & Spoletanam Eccleſiam [ſi tamen ab homine tradi Eccleſia aut donari poteſt;] quibuſdam perſonis nobis etiam ignotis, quibus non licet niſi probatis, & ante bene cognitis regulariter manum imponere.* Eumdem ad obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibendam hortatur. *Scimus enim*, inquit, *quoniam qui fidelem Deo obedientiam exhibere non renuit, in his quæ Sanctorum Patrum Statuta ſequentes diximus, veluti ſi ab ore ipſius Apoſtoli accepiſſet, noſtra monita ſervare non ſpernit.*

Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda.

Synodi hoc anno contra Inveſtituras Romæ celebratæ Decretum inculcat. Illud nec gravius eſſe quàm par ſit, ſcribit nec ipſi tantùm *Henrico* Regi & ejus ſubditis, ſed omnibus Principibus, populiſque Chriſtianis obſervandum. Monet ut Eccleſiæ opprimere deſinat libertatem. *Paterna te caritate monemus*, inquit, *ut Chriſti ſuper te imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit periculoſum cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cœleſti conſortio jungere dignatus eſt, non jam tuâ occupatione impedias, ſed quò maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, a quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fidei devotione exhibere incipiens. Quod nimirum pro collata tibi ex hoſtibus tuis victoria nunc te permaximè illis debitum fore, cognoſcere debes.* Data eſt hæc Epiſtola ſexto Idus Januarii, Indictione XIV. anno 1075.

Cùm his Literis apud Regem *Henricum* nihil promoviſſet *Gregorius*, Legationem ad ipſum decrevit anno 1076. de qua *Lambertus Scafnaburgenſis* ita ſcribit „ Rex Natalem Domini Goſlariæ celebravit.. Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denuntiantes Regi, ut ſecunda Feria ſecundæ hebdomadæ in Quadrageſima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus quæ objicerentur, cauſam dicturus. Alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione, eodem die de corpore ſanctæ Eccleſiæ Apoſtolico anathemate eſſe abſcindendum. Quæ Legatio Regem vehementer permovit: ſtatimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes, qui in Regno ſuo eſſent, Epiſcopos & Abbates, Vvormatiæ Dominica Septuageſimæ convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, ſi qua ſibi via, ſi qua ratio pateret. In hoc cardine totam verti ratus ſalutem ſuam, & Regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet Epiſcopus.

Conciliabulum Vvormatienſe.

De Actis Vvormatienſis Conciliabuli ſubdit Lambertus: „ Rex ſtatuta die venit Vvormatiam: venerunt etiam Epiſcopi & Abbates ampliſſimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidem ex Cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies, propter ineptiam ejus & mores inconditos Papa de ſtatione ſua amoverat, deferens ſecum de vita & inſtitutione Papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam: ſcilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate converſatus, quàm perverſo ordine Sedem Apoſtolicam occupaverit, quæ ante Epiſcopatum, quæ poſt acceptum Epiſcopatum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiſerit. Hujus auctoritatem tamquam divinitus ſibi deſtinatam gratiſſimè amplexati, & promptiſſimè ſecuti, ſententiam promulgarunt, quòd Papa eſſe non poſſit, nec ullam juxta Privilegium Romanæ Sedis, ligandi aut ſolvendi poteſtatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cùmque cœteri omnes damnationi ejus, nihil hæſitantes, ſubſcriberent, Adelbero Vvirtzburgenſis Epiſcopus, & Herimannus Metenſis Epiſcopus aliquandiu reſtiterunt dicentes: Incongruum valde & contra Canonum ſcita eſſe ut Epiſcopus aliquis abſens, abſque generali Concilio, ſine legitimis & idoneis accuſatoribus & teſtibus necdum probatis criminibus quæ objicerentur condemnaretur; Nedum Romanus Pontifex, adversùs quem nec Epiſcopi, nec Archiepiſcopi cujuſquam recipienda ſit accuſatio. Sed Vvillelmus Trajectenſis Epiſcopus, qui cauſam Regis pertinaciùs tuebatur, vehementer

„ im-

„ imminebat, ut aut cum cœteris in damnatio-
„ nem Papæ ſubſcriberent, aut Regi, cui ſub ju-
„ rejurando fidem ſpopondiſſent, protinus renun-
„ tiarent. Is eo tempore Regi admodum carus
„ acceptuſque erat, eique Res omnium quæ pri-
„ vatim vel publicè agenda erant, poſt ſe ordi-
„ nationem delegaverat, vir ſæcularibus literis
„ apprime eruditus, ſed faſtu nimio inflatus,
„ vix ſe ipſe ferebat. Igitur ex nomine omnium
„ qui convenerant, Epiſcoporum & Abbatum,
„ plenæ contumeliarum Literæ Romam deſtinan-
„ tur, quibus denuntietur Romano Pontifici, ut
„ Pontificatu quem contra Eccleſiaſticas Leges
„ uſurpaſſet, ſeſe abdicet; ſciatque poſt eam-
„ diem, quicquid agat, jubeat, decernat, irri-
„ tum haberi.

De eadem Prædatoria Synodo *Paulus Bernrie-
denſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit „ Rex
„ gravi mœrore & timore correptus, hac illac-
„ que mente furibundâ tranſcurrens, omnes ſuos
„ nequam Conſiliarios advocavit ...... Inter
„ quos Moguntinus fuit Archiepiſcopus, & reli-
„ qui qui ſub ipſo degebant Suffraganei. Fa-
„ cta verò tali conventione, ſtatuerunt, ut Im-
„ perialis Conſtitutio cunctos in ſuo Regno ma-
„ nentes Epiſcopos, curſoribus ubique miſſis,
„ ante ſuam præſentiam juberet aſſiſtere; & coa-
„ dunatis omnibus, Anathemati, quod Mogun-
„ tinus Hæreticus contra B. Petri Vicarium, imò
„ in Dominum & Apoſtolum ejus componeret,
„ ſubſcriberent. Quòd ſi fortè motus aliqua re-
„ verentia quis eorum ſe ſubtrahere vellet, re-
„ bus omnibus & dignitate privatus, ut Regalis
„ Majeſtatis obnoxius, capitalem ſubiret ſenten-
„ tiam. Interea Legatis undique miſſis; ab Urbe
„ quidam Hugo olim Cardinalis, tunc autem in-
„ ter Epiſcopos hæreticos præcipuum caput, qui
„ jam tertiò ab Apoſtolica Sede damnatus fue-
„ rat, quia quoſdam Simoniacos reconciliare præ-
„ ſumpſerat, fictitiis ſuis Literis Archiepiſcopo-
„ rum & Epiſcoporum perſonas repræſentans,
„ advenit, laudans omnia quæ ſuper Dominum
„ Papam compoſuerant; projectis in medium
„ aliis Epiſtolis, ſub omnium Cardinalium, Se-
„ natuſque ac populi nomine titulatis, quibus ſi-
„ gnificabantur quædam proclamationes ad præ-
„ ſentiam Regiam delatæ; ubi etiam continebau-
„ tur poſtulatio novi Pontificis, & abjectio le-
„ gitimi Paſtoris: ſubintulit etiam multas inimi-
„ citias quas patiebatur a Normannis, & a cir-
„ cumjacentibus Comitibus, ab ipſis etiam tradi-
„ toribus in Urbe manentibus. Quibus viſis, Rex
„ non modicè lætatus, & ad opus componen-
„ dum fomentum deſideratum accepit. Adductis
„ itaque in medium diabolicis Pontificibus, Ana-
„ thema ſuper Dominum Papam, immo ſuper
„ ſeipſos protulerunt. Miſſis etiam in Longobar-
„ diam & Marchiam a latere Regis tam nuntiis,
„ quàm apicibus, viſum eſt ut Anathemati facto
„ ſubſcriberent. Congregatis ergo omnibus Papiæ
„ ex præcepto Regis, & magis ex propria ma-
„ levolentia & odio, ut res patuit, anathemati
„ ſubſcripſerunt. Nam ad oſtendendum malæ vo-
„ luntatis cumulum, poſitis Sacroſanctis Evange-
„ liis, juramento firmaverunt, nullo modo ſe
„ deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obe-
„ dientiam exhibituros. Miſſis & aliis nuntiis,
„ idem effecerunt. Scripſit autem idem Rex Ro-
„ mam Literas omni injuria inhoneſtas, falſita-
„ teque repletas, præcipiens Domino Papæ ut
„ de Sede ſurgeret, Eccleſiamque dimitteret:
„ vocans eum perjurum, invaſorem, & Regiæ
„ Dignitatis diminutorem, maximè ſimoniacis
„ Longobardiæ elaborantibus. Statuerunt etiam
„ ut non ante Literæ darentur & verba, quàm

Sigefridus *Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus*.

„ Synodus quæ congregata in Romana fuerat
„ Eccleſia, pleniùs hoc audire poſſet, quod etiam
„ factum eſt. Nam & Papa Synodum faciente
„ quidam Parmenſis Clericus Domini Apoſtolici
„ ad injuriam, cum eiſdem Literis præſentare
„ ſe non abhorruit, & eaſdem blaſphemias in
„ facie totius Eccleſiæ & Conventûs proferre
„ non formidavit.... Poſtquam verò finito hy-
„ mno, facturus ſermones exhortationis omnibus
„ Papa conſederat; ille Præcurſor Antichriſti ſic
„ eumdem Papam alloquitur: *Dominus meus
Rex, & Epiſcopi omnes Ultramontani, & Italici
præcipiendo mandant, ut invaſam Sedem B. Pe-
tri, & Romanam Eccleſiam amodo dimittas: Non
eſt enim dignum ſine præcepto illorum & Impe-
riali dono tantum honorem ſcandere.* Et conver-
ſus Clero Romano dixit: *Vobis dicitur, Fratres,
ut ad futuram Pentecoſtes Solemnitatem Regio
conſpectui vos repræſentetis, ſuſcepturi de mani-
bus Regis Papam & Patrem; quia hic non Papa,
ſed lupus eſſe dinoſcitur rapax:* „ Ad cujus verba
„ mox Joannes Portuenſis Epiſcopus, morum ho-
„ neſtate & religione vir præclarus, facto im-
„ petu ſurgens, immenſâ voce clamavit; *Capia-
tur.* Tunc præfectus, facto impetu, cum Ju-
„ dicibus, Militibus, Romanis Nobilibus, tantum
„ Impoſtorem, evaginatis in ipſa Eccleſia Salva-
„ toris gladiis, ante Domini Papæ præſentiam
„ interimere voluit; & feciſſet, niſi pius Pater
„ ſe ſuper eum projeciſſet, omnibus de ejus mor-
„ te clamantibus. Eadem inculto, ſed veraci
carmine *Domnizo* Presbyter a *Tengnagel* editus
commemorat. Idem teſtatur Pœnitentiarius *S.
Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita.

De eodem Conciliabulo ita ſcribit *Hugo* Flavi-
niacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi. „ Quan-
„ ti ſcripta aut verba per Legatos miſſa Henri-
„ cus Rex fecerit, ejus declarant facta: cum non
„ ſolùm a perpetratis criminibus ad emenda-
„ tionem ſevocari non potuit, ſed furore con-
„ ſcientiæ mordacis arreptus, non priùs deſtitit,
„ donec omnes pene Epiſcopos Italiæ & Teu-
„ tonicarum partium, quotquot potuit, circa
„ Chriſti fidem naufragare fecit, dum eos debi-
„ tam B. Petro, & Apoſtolicæ Sedi obedientiam
„ abnegare coegit. Quia verò juſtus diviti fave-
„ re neſcit, nec facit quicquam commendandi ſe
„ causâ, eum qui a vero devius ſuperbiebat, po-
„ tenter Domnus Papa redarguebat, ſciens eam
„ eſſe veritatis regulam, non accipere perſonam
„ potentis in judicio, ideoque quorum crimina
„ agnoverat, libera in eorum increpatione fere-
„ batur voce. At ille reprehendi a quoquam aut
„ corrigi iniquè ferens, occaſioneſque ab ami-
„ co recedendi quærens, quia non poteſt eſſe
„ participatio juſtitiæ cum iniquitate, introi-
„ tum ejuſdem Beatiſſimi Papæ Gregorii cul-
„ pare cœpit, ut culpas ſimoniæ, quas ab eodem
„ in ſe puniri timebat, in illum reflecteret. Au-
„ ſus eſt etiam de expulſione ipſius Romani Pon-
„ tificis, *quem*, ut ait Symmachus Papa, ſuo
Deus ſine quæſtione reſervavit arbitrio „ ſtipa-
„ tus factioſorum officio tractare, & cui conceſ-
„ ſum eſt peccatorum vincula ſolvere, criminum
„ compedes frangere, hunc peccator ſuperbiens
„ conatus eſt, proh pudor! a Sede Judiciaria
„ propellere, ut poſſet ſibi conſimilem de ſuis
„ conſentaneis in ejus locum ſubrogare; ſed non eſt
„ conſilium contra Deum. Verum novi Dogmatiſtæ
„ Judicia Apoſtolica ſpernunt, Scripturas Sanctas
„ abjiciunt, de corde ſuo prophetantes, & mer-
„ cedem ſcelerum, traditis deſideriis cordium ſuo-
„ rum, in ſuimet a Chriſto abjectione recipientes.
„ Hi igitur Concilio Vvormatiæ habito, ubi o-
„ mnis quam patimur calamitas exorta eſt, abje-
„ cerunt

,, cerunt a ſe jugum diſciplinæ, cùm nullam ad-
,, huc in illos Domnus Papa Anathematis deſti-
,, naſſet ſententiam, & Sanctæ obedientiæ Li-
,, bellum repudii conſcripſerunt, Prælationi Se-
,, dis Apoſtolicæ ſuperba & repentinâ temeri-
,, tate abrenuntiantes. Conventus hic inter Na-
,, tivitatem Dominicam, & ſequentem Quadra-
,, geſimam habitus eſt, ita diſtantibus ſpatiis, ut
,, quæcumque ibi gererentur, Romam tempore
,, Synodi referri poſſent. Die vero Natalitio An-
,, dreæ Apoſtoli ante ipſam diei feſtivitatem
,, apud Bavemberg Henrico poſito, tanta adhuc
,, inter Regnum & Sacerdotium vigebat concor-
,, dia, ut deſtitutio Pontificis urbis ipſius & ſubſti-
,, tutio alterius, obedientiæ Domni Papæ deputa-
,, retur. Ille igitur qui ante Nativitatem Domini-
,, cam tantæ in Eccleſia magnificentiæ erat, ut ad
,, nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis
,, poſt Nativitatem diebus inconventus & inau-
,, ditus proſcriptus eſt, & quantùm ad illos de-
,, poſitus. Ex die enim qua tanti ab homini-
,, bus habitus eſt; nullam eorum Legationem
,, accepit, uſque dum illa veniret, quâ dictum
,, eſt: Deſcende, deſcende; interdicimus tibi jus
,, omne Papatus.,, Prolixiùs de eodem Con-
,, venticulo agit *Bruno Merſemburgenſis* in lib. *De*
,, *Bello Saxonico* & Schiſmatici Principis literas
,, Romam tranſmiſſas exhibet.

De eodem Conciliabulo Marianus Scotus ad annum 1077. ita ſcribit: *In Concilio XXIV. Epiſcoporum, Abbatum, multorumque Clericorum, Vwormatia menſe Martio facto, præſente Henrico Rege, decretum eſt ut bannum Hildebrandi Papæ nullus curaret, nec Papa eſſet.*

ARTICULUS IV.

Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni 1076. excommunicavit; ſed Regia Dignitate non omnino privavit.

HEnricum Regem tam ſæpe, tam amanter, tam paternè per Epiſtolas, per Legatos, per *Agnetem* Auguſtam matrem, admonitum, rogatum, reprehenſum de Simonia, de uſurpata Epiſcopatuum donatione, de patrocinio excommunicatis impenſo, de libidine, crudelitate, tyrannide, cùm non ſolùm in ſceleribus perſeverare, cùm non ſolùm ſuas admonitiones, preces, increpationes, minas, & Sedis Apoſtolicæ Decreta contemnere; non ſolùm contumeliis Chriſti vicarium, & *S. Petri* Succeſſorem inſectari, ſed Schiſma facere, Germaniæque Epiſcopos quamplures & Longobardiæ non paucos ab obedientia ſua abſtraxiſſe, videret *Gregorius VII.* diutiùs diſſimulare non debuit, ſed armis ſpiritalibus, quæ Chriſtus Eccleſiæ ſuæ reliquit, Eccleſiam, ſuamque dignitatem tueri, & Anathemate confodere cùm Regem ipſum, tum ſchiſmatis Incentores. Id præſtitit in Romana Synodo anni 1076. contumelioſa *Henrici* Legatione ſuſcepta, lectiſque Literis inſolentiſſimis, ut refert Lambertus Scafnaburgenſis. ,, Legati *inquit*, ut juſſum fue-
,, rat, ſummo conatu iter accelerantes, pridie
,, quàm Synodus indicta celebraretur, Romam
,, ingreſſi Literas tradunt: tunc cæteram Lega-
,, tionem, ſicut in mandatis habebant, verbo non
,, minùs contumelioſo, quàm ſcripto, exequun-
,, tur. Papa nihil permotus atrocitate nuncii,
,, poſtera die, cùm Clerus & populus ad Sy-
,, nodum frequens confluxiſſet, in auribus om-
,, nium Literas recitari fecit, & ſic cunctis,
,, qui convenerant, Epiſcopis id fieri decerne-
,, tibus, Regem excommunicat, & cum eo Ar-
,, chiepiſcopum Moguntinum Sigefridum, Epiſco-
,, pum Trajectenſem Vvillemum, Epiſcopum
,, Bmbergenſem Robertum: cœteris, qui conſpi-
,, rationis hujus participes extiterant, diem ſta-
,, tuit, quâ, niſi Romæ præſentati cauſam dice-
,, rent, novæ hujus & inuſitatę contra Sedem
,, Apoſtolicam rebellionis ſimilem cœteris excom-
,, municationis ſententiam ſortirentur.

De eadem Synodo, & Henrici excommunicatione ita ſcribit *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius in ejus Vita, cap. 3. ,, Cum igitur diſſimulare
,, ampliùs tanti facinoris malitiam non poſſet A-
,, poſtolicus, excommunicavit tam ipſum, quàm
,, omnes ejus fautores, atque omnem ſibi Re-
,, giam Dignitatem interdixit, & obligatos ſibi
,, Sacramentis ab omni debito fidelitatis abſolvit;
,, quia quod verecundum etiam eſt dicere, præter
,, hæreticam quam prælibavimus culpam, aderant
,, in Sancto Concilio nuntii illius ſic audentes la-
,, trare: Præcipit Dominus noſter Rex, ut Sedem
,, Apoſtolicam & Papatum, utpote ſuum, dimit-
,, tas, nec locum hunc ſanctum ultra impedias
,, ... Igitur quem ſui ſolius Judicio Dominus
,, reſervavit, hic non ſolùm judicare, verùm etiam
,, ſuum dicere, & quantum in ipſo eſt, audet
,, damnare: quam ob cauſam omnis illa Sancta
,, Synodus jure indignata, Anathema illi concla-
,, mat atque confirmat. *Idem incompta muſa*, ſed
,, fideli *Domnizo* Presbyter canit in Vita *Mathil-*
,, *dis* Commitiſſæ.

Paulus Benriedenſis in Vita *Gregorii VII.* refert graviſſimam Sancti Pontificis Orationem ad Patres in Synodo congregatos, quâ abſoluta, Sancta & Magna Synodus dixit: ,, Tua, Sanctiſſime Pater,
,, cenſura, quem ad regendum noſtri temporis ſę-
,, culum divina peperit clementia, contra blaſ-
,, phemum, invaſorem, tyrannum, deſertorem,
,, talem ſententiam proferat, quæ hunc conterat,
,, & futuris ſęculis tranſgreſſionis cautelam con-
,, ferat *&c.* Tandem omnibus acclamantibus, de-
,, finitum eſt, ut honore Regio privaretur, &
,, Anathematis vinculis tam prænominatus Rex,
,, quàm omnes aſſentanei ſui colligarentur. Ac-
,, cepta itaque fiducia Dominus Papa ex totius
,, Synodi conſenſu & judicio protulit Anathema.

Hanc *Gregorii VII.* Synodique Romanæ in *Henricum* Regem ſententiam referunt *Paulus Beriendenſis* in ejus Vita, & *Bruno* in Lib. de Bello Saxonico, legiturque Tomo IX. Conciliorum Editionis P. *Labbe* pag. 355. Incipit his verbis: *Beate Petre Apoſtolorum Princeps!* & poſt longam ſatis invocationem ſic habet: ,, Hac itaque fiducia fretus,
,, pro Eccleſiæ tuæ honore & defenſione, ex parte
,, omnipotentis Dei Patris & Filii, & Spiritus
,, Sancti, per tuam poteſtatem & auctoritatem,
,, Henrico Regi filio Henrici Imperatoris, qui con-
,, tra tuam Eccleſiam inaudita ſuperbia iuſurre-
,, xit, totius Regni Teutonicorum & Italiæ guber-
,, nacula contradico, & omnes Chriſtianos a vin-
,, culo Juramenti quod ſibi fecere, vel facient,
,, abſolvo, & ut nullus ei ſicut Regi ſerviat, in-
,, terdico. Dignum eſt enim ut qui ſtudet ho-
,, norem Eccleſiæ tuæ imminuere, ipſe honorem
,, emittat quem videtur habere. Et quia ſicut Chri-
,, ſtianus contempſit obedire, nec ad Dominum
,, rediit quem dimiſit, participando excommuni-
,, catis & multas iniquitates faciendo, meaque
,, monita, quæ pro ſua ſalute ſibi miſi, te teſte,
,, ſpernendo, ſeque ab Eccleſia tua, tentans eam
,, ſcindere, ſeparando; vinculis eum Anathematis
,, vice tua alligo. Suſpenſum dumtaxat a Regni administratione *Henricum* iſtius Concilii, Romanique Pontificis ſententia, non depoſitum, probat Hiſtoriæ ſeries: nec aliud ibi ſignificat ſubditorum abſolutio a Juramento fidelitatis, aut depoſitionis nomen, quo utuntur Hiſtorici. Exauctoratum namque

que penitus non fuiſſe Henricum ante annum 1080. in ſeptima Synodo Romana *Gregorii VII.* Acta iſtius Synodi, & lata in ea ſententia demonſtrant.

Id ampliùs confirmant *Gregorii VII.* Epiſtolæ poſt iſtam Synodum ſcriptæ, in quibus *Henricum Regem* appellat. Epiſtola I. Libri IV. ad univerſos Romani Imperii Chriſtianos ſcripta VIII. Kalendas Auguſti, indictione XIV. *Veſtra Fraternitas minimè ignorat, quanto tempore Sancta Eccleſia inauditas pravitates, & diverſas iniquitates Regis*, &c. *Quicumque ex his reſipuerit, qui prædictum Regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere*, &c. *Quicumquè Epiſcoporum vel Laïcorum, timore vel gratiâ humana ſeducti a communione Regis ſe non ſubtraxerunt*, &c. *Iſti animam ſuam & Regis odio habent*, &c. Epiſtola II. ejuſdem libri ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem ſcripta VIII. Kalendas Septembris: *Epiſcopi qui ſint excommunicati, Sacerdotes, vel Laïci, non eſt opus ut a me quæratis, quia indubitanter illi ſunt, qui excommunicato Regi Henrico, ſi fas eſt dici Rex, communicare cognoſcuntur .... Neque timent ſuo favore ad iram Dei omnipotentis eumdem Regem impellere ..... Licentiam dedimus his Epiſcopis excommunicatos a nobis abſolvere; qui non timuerunt ſe a communione Regis abſtinere. De ipſo autem Rege omnino contradiximus, ut nullus eum præſumat abſolvere, quouſque illius certa pœnitentia & ſincera ſatisfactio nobis per idoneos teſtes fuerit notificata.* Epiſtola VI. ad *Henricum* Leodienſem Epiſcopum ſcripta V. Kalendas Novembris Indictione XV. *Quicumque Regi excommunicato ſcienter communicans, ſine pœnitentia & ſatisfactione diſceſſit*, &c. Epiſtola VII. ad Henricum, Ardericum, & Vvifredum data ſecundo Kalendas Novembris: *De conſpiratione autem Hæreticorum, & Regis*, &c. *Niſi ad ſatisfactionem veniat Rex, alium Regem palam dicant eligere*, &c. Epiſtola VIII. data Kalendis Novembris: *Rodulfus Senenſis Epiſcopus, ſine noſtra licentia Regem excommunicatum audiens*, &c. Epiſtola XII. data Canuſii V. Kalendas Februarii anni 1077. *Interim verò Regem adventare certè cognovimus*, &c. Ibidem *Henricus* ad *Gregorii* pedes demiſſus, hoc ipſi Juramentum præſtitit, ut ab excommunicatione abſolveretur: *Ego Henricus Rex*, &c. His conditionibus abſolutum Lambertus Scafnaburgenſis refert, *Ut die & loco quemcumque Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, ipſo Papa [ſi ita expedire videtur] cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus Sententiam, vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet; vel æquo animo amitteret ſi [probatis criminibus] Regio deinceps honore indignus, juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam a quopiam hominum exacturus. Uſque ad eam autem diem, quâ cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla Regii cultûs ornamenta, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuam ageret; nihil quod ratum fore oporteat decerneret; poſtremò præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet.*

Eodem anno 1077. ſecundo Kalendas Junii ſcripſit ad Germanos in hæc verba: *Legatis noſtris, Bernardo S. R. E. fideli filio & Diacono, itemque Bernardo Abbati Religioſo Maſſilienſis Monaſterii, præcipimus ut utrumque Regem, Henricum videlicet & Rodulphum, aut per ſe, aut per idoneos Nuntios admoneant, quatenus viam nobi pro diſcutiendo negotio, quod peccatis facientibus inter eos ortum eſt, ad vos, Deo favente, ſecurè veniendi præbeant .... Uterque namque Rex a nobis, imò ab Apoſtolica Sede, cui, licèt indigni præſidemus, adjutorium requirit.* Quæ omnia liquidò oſtendunt, *Henricum* Regem in Synodo Romana anni 1076. non fuiſſe penitus a Gregorio VII. exauctoratum.

Latam a Pontifice & Synodo legitima in Regem excommunicationis Sententiam Epiſcopi Aulici & Schiſmatici eorum [illegible] ſpernebant, & Principibus populoque nullam & irritam eſſe, perſuadere nitebantur, multa in Pontificem declamantes. Quamobrem paulò poſt ad Teutonicos Literas dedit *Gregorius VII.* quibus latæ Sententiæ probat æquitatem. Exponit quam ſæpe, quam ſollicitè, quàm amanter *Henricum* monuerit, obſecrarit, reprehenderit per Epiſtolas, per Legatos, de Simonia, aliiſque flagitiis: Quomodo hortatus ſit juſſeritque ut ſacrilegos Miniſtros ab Apoſtolica Sede excommunicatos, a domo, a conſiliis, & omni communione ſuâ expelleret. Quomodo pœnitentiam profeſſus coram Legatis Apoſtolicis, ab iiſque abſolutus, ſolemnia de morum emendatione, & adjutorio Romano Pontifici præſtando in reformatione Eccleſiæ promiſſa violaverit. Quomodo novas admonitiones, Legationes, minaſque anathematis ſpreverit, atque ad criminum cumulum Epiſcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis verò partibus quotquot potuit, circa fidem Chriſti naufragare fecit; dum eos debitam B. *Petro* & Apoſtolicæ Sedi obedientiam & honorem abnegare coegit. Ideo ſe ex Synodi conſenſu ipſum excommunicaſſe teſtatur. *Cùm igitur*, inquit, *iniquitatem ejus ad ſummum perveniſſe vidimus, pro his cauſis, videlicet primùm, quòd ab eorum communione, qui pro ſacrilegio & reatu ſimoniacæ hæreſis excommunicati ſunt, ſe abſtinere noluit. Deinde, quòd pro criminoſis actibus vitæ ſuæ, pœnitentiam non dico ſuſcipere, ſed nec promittere quaſi voluit, mentitâ ea fide, quam in manus Legatorum noſtrorum promiſerat, necnon quòd Corpus Chriſti, id eſt, unitatem Sanctæ Eccleſiæ ſcindere non expavit: Pro his, inquam, culpis Synodali Judicio eum excommunicavimus, ut quem mites non potuimus, vel ſeveri ad viam ſalutis, [Deo adjuvante] revocare valeamus: aut [ſi quod abſit] nec diſtrictionis quaſi cenſuram pertimuerit, noſtra ſaltem anima negligentiæ aut timoris diſcrimini non ſuccumbat. Si quis igitur hanc Sententiam injuſtè vel irrationabiliter prolatam eſſe putaverit, ſi talis eſt ut ſacris Regulis intelligentiæ ſenſum præbere non velit, nobiſcum inde agat, & non quid nos, ſed divina auctoritas doceat, quid decernat; quid conſona vox Sanctorum Patrum judicet, patienter audiens acquieſcat. Nos tamen non æſtimamus quemquam Fidelium, qui Eccleſiaſtica Statuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc, etſi publicè affirmare non audeat, vel in corde ſuo rectè factum eſſe perhibeat. Quamquam etſi nos, [quod Deus avertat] non ſatis gravi de cauſa, aut minùs ordinatè eum hujuſmodi vinculo ligaverimus, ſicut SS. Patres aſſerunt, non idcirco ſpernenda eſſet Sententia, ſed abſolutio cum omni humilitate quærenda.* Hanc Epiſtolam in Actis *Gregorii VII.* a *Paulo Benriedenſi* conſcriptis, & apud *Brunonem Merſeburgenſem* in Commentariis *De Bello Saxonico*, legere eſt.

Ad eumdem annum pertinent Epiſtolæ I. II. & III. Libri IV. Regeſti Gregoriani. Prima, quam *Ad univerſos Chriſtianos* inſcripſit, ipſos monet ut *Henricum* Regem ad Pœnitentiam provocent: quòd ſi audire noluerit, Dominum homini præponant, & univerſali Eccleſiæ viriliter ſuccurrant: Eorum verò, qui ſe a Regis communione non ſubtraxerint, communionem & amicitiam ejurent. Secunda, quæ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum data eſt, reſpondet excommunicatos eſſe, quicumque *Henrico* Regi excommunicato communi-

eant. Eorum errorem & fatuitatem refellit, qui Regem excommunicari non debere contendunt. Chriſtum ubi poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & ejus Succeſſoribus dedit, Reges non excepiſſe, nec ab ejus poteſtate illos ſubtraxiſſe probat. Lapſos, qui a Regis communione ſe ſubtraxerunt, abſolvi permittit. Regem ipſum a quoquam abſolvi prohibet, donec ejus ſincera pœnitentia & ſatisfactio Sedi Apoſtolicæ innoteſcat, & abſque ſuo mandato. Epiſtola III. Epiſcopos, Principes, plebemque Teutonicam ab Eccleſia ſtantem convenit: Jubet *Henricum* Regem, ſi Pœnitentiam egerit, ſuſcipiant; pravos Conſiliarios ab ipſo removeant; Eccleſiæ conſulant libertati. *Procul*, inquit, *ab eo pravi removeantur Conſiliarii, qui pro Simoniaca hæreſi excommunicati, non erubuerunt Dominum ſuum propriâ lepra contaminare, & per diverſa crimina eum ſeducendo, ad ſcindendam Sanctam Eccleſiam provocare. Adhibeantur illi Conſiliarii, qui non ſua tantùm, ſed eum diligant, & ſæculari lucro per omnia Deum præponant. Non ultra putet Sanctam Eccleſiam ſibi ſubjectam ut ancillam, ſed prælatam ut Dominam. Non inflatus ſpiritu elationis conſuetudines ſuperbiæ contra libertatem Sanctæ Eccleſiæ inventas defendat, ſed obſervet SS. Patrum doctrinam, quam pro ſalute noſtra eos docuit poteſtas divina.* Vetat interim ne ullus Epiſcopus eum abſolvat abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu & iterato reſponſo. Si Pœnitentiam non egerit, de novi Regis electione deliberandum, adhibito conſilio *Agnetis Auguſtæ*.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 208. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Henricus non fuit depoſitus e Regno, ſed ſolùm ſuſpenſus ab adminiſtratione Regni*.

R. Henricum Germaniæ Regem a Gregorio VII. in Romana Synodo anni milleſimi ſeptuageſimi-ſexti excommunicatum fuiſſe, & a Regni adminiſtratione ſuſpenſum, ſed tunc temporis non fuiſſe depoſitum dixi, & probavi. Mera Hiſtoriæ Quæſtio eſt.

ARTICULUS V.

Henricus Germaniæ Rex ſimulata Pœnitentia abſolutionem impetrat a Gregorio VII.

GRegorii VII. Literæ Epiſcopis, Principibus, Proceribuſque Teutonicæ gentis quamplurimis perſuaſere, juſtam eſſe excommunicationis in *Henricum* latam Sententiam. Unde ab ejus communione receſſerunt. Ipſos ad id non leviter movit *Vuillelmi* Trajectenſis Epiſcopi miſer obitus, damnatioque æterna ob defenſas Regis partes morientis ore denuntiata; de qua Lambertus Scaſnaburgenſis ita ſcribit: *Vuillelmus Trajectenſis Epiſcopus cauſam Regis contra bonum & æquum obſtinatè tuebatur, & ſtudio partium Regis, multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus pene diebus ſolemnibus, inter Miſſarum ſolemnia, rabido ore declamabat, perjurum eum, adulterum, & Pſeudoapoſtolum appellans: & tam a ſe, quàm a cæteris Epiſcopis ſæpe numero excommunicatum pronuntians. Is brevi poſtea quàm Rex exactis Paſchalibus Feriis Trajecto diſceſſerat, repente graviſſimâ ægritudine correptus eſt. Cùmque per acerrimos cruciatus animæ & corporis urgeretur, miſerabili ejulatu coram omnibus qui aderant vociferabatur, Juſto Dei Judicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe, & æternam, quod Regi ad omnia quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo anniſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ ejus Romano Pontifici Sanctiſſimo & Apoſtolicarum virtutum viro graves contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet. In hanc vocem [ut aſſerunt] ſine communione, ſine ulla ſatisfactione exſpiravit.* Addit *Bruno* in Commentario De Bello Saxonico, ipſum poſt mortem Abbati Cluniacenſi apparuiſſe, ac æternam damnationem ſuam denuntiaſſe; ſed & multos alios *Henrici* familiares miſerè obiiſſe, ut nemini dubium eſſet ipſos inobedientiæ erga Romanum Pontificem, adulationis erga Regem, & Schiſmatis pœnas dare vindice Deo.

His exemplis perterriti Principes nonnulli, partim privatarum utilitatum ſtudio, partim Religionis obtentu, partim publicæ calamitatis commiſeratione, ab *Henrico* Rege defecerunt. *Rodulfus* Dux Suevorum, *Vuelfo* Dux Bajoariorum, *Bertoldus* Dux Carentinorum, *Adelbero* Epiſcopus Vvirtzburgenſis, *Adelbertus* Vvormatienſis, & alii, Ulmam congregati, ſtatuerunt ut omnes qui publicæ rei conſultum vellent XVII. Kalendas Novembris Triburiam convenirent, & variis cladibus, quibus per multos jam annos Pax Eccleſiaſtica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæſi finem facerent. Hoc Sueviæ, hoc Bajoariæ, Saxoniæ, Lotharingiæ, Franciæ Teutonicæ Principibus denuntiarunt, univerſoſque in commune per Deum obteſtabantur, ut omni excuſatione remotâ, omni privatæ rei ſolicitudine poſthabita, hanc ſinguli communibus commodis vel extremam operam impenderent. A Rege cum cœteris defecit Moguntinus Archiepiſcopus, ipſi antea deditiſſimus. Statâ die Sueviæ & Saxoniæ Principes Triburiam juxta condictum convenerunt ampliſſimo numero, obſtinatis mentibus ad ſummovendum a Regni adminiſtratione *Henricum*, & alium creandum, in quem communis electio conſenſiſſet. Aderant Sedis Apoſtolicæ Legati, *Sigeberdus* Patriarcha Aquilejenſis, & *Altmannus* Patavienſis Epiſcopus, *Vir Apoſtolicæ converſationis, & magnarum in Chriſto virtutum*, Laïcique nonnulli (qui magnis opibus relictis, ultro ſe ad privatam tenuemque vitam contulerant) miſſi a Romano Pontfice, ut palam omnibus per Gallias conteſtarentur, juſtis de cauſis excommunicatum eſſe Regem *Henricum*, & ad eligendum alium Regem Apoſtolici conſenſùs & auctoritatis ſuffragium pollicerentur. Hac de re ſeptem diebus ſolidis deliberatum eſt. Legati quos miſerat *Henricus*, repulſi. Confœderatorum exercitus Regem in Villa *Oppenheim* ſtantem aggredi ſtatuerat: Rex eorum impetum antevertere meditabatur. Rebus in ſummo diſcrimine utrimque poſitis, Suevis & Saxonibus viſum eſt, Regem per Legatos convenire, qui ei dicerent: *Tametſi nec in bello nec in pace ulla umquam ei Juſtitiæ vel Legum cura fuerit, ſe Legibus cum eo agere velle; & cùm crimina, quæ ei objiciantur, omnibus conſtent luce clariora, ſe tamen rem integram Romani Pontificis cognitioni reſervare: acturos ſe cum eo ut in Purificatione Sanctæ Mariæ Auguſtam occurrat, ibique celeberrimo Conventu habito Principum totius Regni, diſcuſſis utrarumque partium allegationibus, ipſe ſuo Judicio vel addicat vel abſolvat accuſatum. Quòd ſi ante diem anniverſarium excommunicationis ſuæ, ſuo præſertim vitio, excommunicatione non abſolvatur, abſque retractatione in perpetuum cauſa ceciderit, nec Legibus deinceps Regnum repetere poſſit, quòd Legibus ultra adminiſtrare annuam paſſus excommunicationem non poſſit: ſi oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Romano Pontifici per omnia ſubditum ſe, dictoque obtemperantem fore polliceatur, hinc ſe experimentum capturos: omnes quos ille excommunicavit, extemplo a convictu contuberniaque ſuo amoveat; Ipſe in urbem Spirenſium, dimiſſo exercitu ſecedat, ibique ſolo Verdunenſi Epiſcopo, pauciſque Miniſtris, quos tamen ſententia*

Conditiones a confœderatis Principibus Henrico Regi præſcriptæ.

Si per annum excommunicatus maneat ſuo vitio, in perpetuum Regno caſurum.

Prin-

Principum ab hac excommunicatione integros incorruptoſque probaverit, contentus, privatam interim vitam agat, Eccleſiam non ingrediens nihil circa publica negotia ſuo jure diſponens, nulla Regia dignitatis inſignia ſibi juxta ſolitum adhibens, uſque ad Synodicam cauſa ſua examinationem. Præterea, civitatem Vvormatienſem, abducto præſidio, Epiſcopo Vvormatienſi reſtituat, datis inſuper ſacramentis & obſidibus, ne quid deinceps rebellionis vel inſidiarum ab civibus timere debeat: Porro ſi quid horum prævaricetur, tum ſe omni culpa, omni Jurisjurandi Religione, omni perfidia infamia liberatos, non expectato ulterius Romani Pontificis Judicio, quid Reipublica expediat, communi conſilio viſuros. Rex cujus omnes ſpes, omneſque copia in arctum coacta fuerant, gratulatus admodum quòd aliqua, quantumvis fœda conditione urgentem ad præſens calamitatem declinaſſet, promptiſſimè per omnia obedientiam pollicetur, &c. Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis ad annum 1076.

Conditiones a confœderatis Principibus ſibi præſcriptas Rex *Henricus* implevit, hac una excepta, quòd Pontificem Auguſtæ non expectavit, ſed ad eum in Italiam profectus eſt, ut abſolutionem ab excommunicatione ab ipſo impetrare conaretur; ne Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ſi anno integro in excommunicatione ſordeſceret. *Paucis ante Natale Domini diebus*, (inquit Lambertus Scafnaburgenſis) *Spirenſi urbe diſcedens, cum uxore & filio parvulo iter aggreſſus eſt, nec quiſquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus eſt Regno excedentem, præter unum, & ipſum nec genere, nec opibus conſpicuum. Cùmque impenſis tam longi itineris egeret, multiſque ſupplicaret, quibus incolumi Republica ſæpe numero profuerat, pauci admodum erant, qui neceſſitatem ejus aliquatenus relevarent ..... Similiter quoque cæteri excommunicati obtinendæ citiùs abſolutionis ſtudio ardentiſſimè iter accelerabant in Italiam; nec tamen in ſocietatem itineris Regem admittere, Principum, vel potiùs Romani Pontificis metu abſterriti patiebantur.* Interim *Gregorius VII.* Roma diſcedens, Auguſtam properabat, quò fuerat a Germaniæ Principibus invitatus, ut Eccleſiæ Imperiique negotia componeret; cùm nuntius ad eum perlatus eſt, *Henricum* Regem ſuperatis Alpibus in Longobardiam veniſſe. De cujus conſiliis incertus, Canuſium ſe recepit, *Mathildis* Comitiſſæ Caſtrum munitiſſimum, non longè a Rhegio civitate. Illuc Epiſcopi Teutonici & Laïci quos excommunicaverat, quoſque Rex Aula ſua extrema neceſſitate compulſus ejecerat, pervenere, ac abſolutionem ab ejus Sanctitate, *nudis pedibus, & laneis ad carnem induti*, ſupplices poſtulabant. Ille his qui veraciter peccatum ſuum agnoſcerent & deflerent, non eſſe ajebat miſericordiam denegandam, *Sed longam inobedientiam, & diu concretam peccati rubiginem diuturnioris Pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere: quapropter ſi eos verè facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcumque ſanandis vulneribus eorum adhiberet Eccleſiaſticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa quæ adversùs Sedem Apoſtolicam atrox & vehemens præſumpta fuiſſet, vel parva, vel nulla videretur. Illis paratos ſe profitentibus ad omnia quæ impoſuiſſet ſufferenda, Epiſcopos omnes a ſe invicem ſeparatos præcepit ſingulis cellis ſolitarios includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium; ad veſperam autem cibi & potûs mediocri menſurâ refici. Laïcis quoque pro ætatis vel virium conſideratione congruentem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad ſe vocavit, & leniter pro admiſſis objurgatos, excommunicatione abſolvit, abeuntibuſque id ante omnia repetens, iterum iterumque præcepit, ne Regi Henrico, donec Sedi Apoſtolicæ ſatisfeciſſet, aliquatenus communicarent, aut ei ad evertendum ſtatum Reipublicæ turbandamque pacem Eccleſiaſticam, in aliquo operam ſuam accommodarent.* Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis.

Paulò poſt Canuſium pervenit *Henricus* Rex itinere difficillimo, media hyeme, eaque aſperrima, confecto. *Mathildem* Comitiſſam, *Adelaidem* ſocrum, filiumque ejus *Amedæum* Comitem, *Azzonem* Marchionem Eſtenſem, & *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem interceſſores apud Summum Pontificem adhibet, ut abſolutionem obtineat. Recuſat primò *Gregorius*, ipſum adeſſe jubens Auguſtanis Comitiis, ubi auditis Principibus ejus accuſatoribus, æquam de ſingulis ſententiam ferat juxta Eccleſiæ Leges. Inſtant Illuſtriſſimi Sequeſtres, Regem Sanctitatis ipſius Judicium nuſquam terrarum ſubterfugere, ſed urgere diem anniverſarium excommunicationis, & Principes Regni hac expectatione ſuſpenſos attentoſque anxiè rei eventum præſtolari „ Ut ſi ante hanc diem excommunicatione non abſolvatur, deinceps juxta Palatinas Leges indignus Regio honore habeatur, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam mereatur: Proinde obnixè petere; ut ſolo interim anathemate abſolvatur, & Communionis Eccleſiaſticæ gratiam recipiat, reſponſurus ex integro, quacumque die, quocumque loco Papa præcipiat, tamquam nihil hac conventione actum ſit, omnibus, quæ accuſatores ejus objeciſſent, criminibus, & juxta ſententiam ejus, Regnum vel retenturus, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo, ſi cauſa cecidiſſet, amiſſurus. *Diu reſtitit Pontifex, ſed victus tandem precibus, reſpondit*: Si veraciter eum facti pœnitet, coronam & cœtera Regni inſignia noſtræ poteſtati dedat, & ſe Regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur. Duriorem conditionem Legatorum precibus Pontifex condonavit, permiſitque ut veniam poſtulaturus coram ejus Sanctitate ſe ſiſteret. „ Venit ille ut juſſum fuerat, & cùm caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu Regio, nudis pedibus, jejunus mane uſque ad veſperam perſtabat Romani Pontificis ſententiam præſtolando. Hoc ſecundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die in conſpectu ejus admiſſus, his poſtremò conditionibus excommunicatione abſolutus eſt, ut die & loco quem Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, reſponderet, ipſo Papa, ſi ita expedire videretur, cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus ſententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus Regio deinceps honore indignus juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam a quopiam hominum in perpetuam exacturus: uſque ad eam autem diem quâ cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur; nulla Regii cultûs ornamenta, nulla Regiæ Dignitatis inſignia ſibi adhiberet; nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem, juxta conſuetudinem, ſuo jure ageret; poſtremò præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſubſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet: Omnes etiam qui ei ſub Jurejurando fidem dixiſſent, ab hujus Sacramenti vinculo, apud Deum & apud homines interim liberi expeditique manerent: Rutbertum Bambergenſem Epiſcopum, & Udalricum de Cosheim, & cœteros, quorum con-

Quo habitu Rex Henricus abſolutionem a Gregorio Septimo poſtulaverit? Quibus conditionibus obtinuerit?

„ filiis ſe Remque publicam prodidiſſet, a ſua in perpetuum familiaritate amoveret. Quòd ſi purgatis quæ objicerentur, potens confortatuſque in Regno perſtitiſſet, ſubditus Romano Pontifici ſemper dictoque obtemperans foret, & ad corrigenda quæcumque in Regno ejus contra Eccleſiaſticas Leges prava conſuetudine inoleviſſent, conſentiens ei, & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad ultimum, ſi quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetitâ ſit, Anathematis abſolutionem quin imò jam pro convicto confeſſoque habendum eſſe, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, Principeſque Regni Jurisjurandi religione liberatos, Regem alium, in quem communis electio conſenſiſſet, creaturos eſſe. Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis: additque Regem lubenti animo has conditiones accepiſſe, nec tamen promittenti fidem temerè adhibitam, ſed Cluniacenſem Abbatem, (quoniam jurare, Monaſticæ profeſſionis obtentu detrectabat) fidem ſuam coram Deo interpoſuiſſe, Epiſcopos quoque Citicenſem & Vercellenſem, & *Azzonem* Marchionem, cœteroſque Principes qui pro Rege intercesſerant, coram Sanctorum Reliquiis jurejurando confirmaſſe, facturum eum eſſe quæ pollicebatur.

Idem teſtatur Gregorius VII. in Epiſtolâ ad Germaños XII. Libri IV. *Interim*, inquit, *Regem adventare cognovimus: qui etiam prinſquam intraſſet Italiam, ſupplices ad nos Legatos præmittens, per omnia ſe ſatisfacturum Deo, & Sancto Petro, ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ ſuæ omnem ſe ſervaturum obedientiam repromiſit, dummodo apud nos abſolutionis & Apoſtolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur: quod cùm diu multis conſultationibus differentes acriter eum de ſuis exceſſibus per omnes qui intercurrebant Nuntios redargueremus, tandem ſemetipſum nihil hoſtile aut temerarium oſtentans, ad oppidum Canuſii, in quo morati ſumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam, depoſito omni Regio cultu, miſerabiliter, utpote diſcalceatus, & laneis indutus perſiſtens, non priùs cum multo fletu Apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quàm omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compaſſionis miſericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lachrymis intercedentes, omnes quidem inſolitam mentis noſtræ duritiam mirarentur; nonnulli verò in nobis non Apoſtolicæ ſeveritatis gravitatem, ſed quaſi tyrannicæ feritatis crudelitatem eſſe clamarent. Denique inſtantia compunctionis ejus, & tantâ omnium, qui ibi aderant, ſupplicatione devicti, tandem eum relaxato anathematis vinculo, in Communionis gratiam, & ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ recepimus, acceptis ab eo ſecuritatibus quæ inferiùs ſcripta ſunt, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacenſis, & filiarum noſtrarum Mathildis, & Comitiſſæ Adelaidæ, & aliorum Principum, Epiſcoporum, & Laicorum, qui nobis ad hoc utiles viſi ſunt, recepimus.*

Abſoluto *Henrico*, Pontifex Miſſarum ſolemnia celebravit, & ſub tempus Communionis ipſum cum reliqua multitudine ad Altare evocavit, preferenſque manu Corpus Dominicum: *Ego*, inquit, *jampridem a te, tuiſque fautoribus Literas accepi, quibus me inſimulabas Sedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe, & aliis quibuſdam tam ante Epiſcopatum, quàm poſt acceptum Epiſcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi, ſecundùm ſcita Canonum, omnem ad Sacros Ordines acceſſum obſtruxerint. Et licèt multorum idoneorum certè teſtium aſtipulatione crimen refellere queam, ego tamen, ne humano potiùs quàm divino niti videar teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum, vel ſubitaneâ interimat morte, ſi reus.* Hæc & alia verba terribilia præfatus, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, Sacram Euchariſtiam liberè ſumpſit. Tum ad Regem converſus: *Fac ergo*, inquit, *fili! ſi placet, quod me facere vidiſti. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis per calumniam falſis criminationibus impeti, libera compendiosè & Eccleſiam Dei ſcandalo, & te ipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici Corporis, ut comprobata Deo teſte innocentia tua, obſtruatur omne os adverſùm te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ vehementiſſimo aſſertore, Principes tibi reconcilientur, Regnum reſtituatur, omnes quibus jamdiu Reſpublica vexatur, bellorum civilium tempeſtates in perpetuum ſopiantur.* Horrendum examen ſubterfugit *Henricus*, cauſatus abſentiam Principum, qui in adverſis fidem ſibi integram ſervarant, quibus inconſultis, & potiſſimùm abſentibus accuſatoribus, irrita foret, nec quicquam virium apud incredulos habitura tam inſolita purgatio: Ideoque Pontificem rogavit, ut cauſam generalibus Comitiis diſcutiendam ſervaret. Annuit Pontifex, expletoque ſacro Miniſterio, Regem convivio excepit, & ad ſuos diligenter commonitum dimiſit. Iſta conſtant ex Lamberto Scafnaburgenſi, cui *Domnizo* in Vita *Mathildis* Comitiſſæ ſuffragatur. Eadem teſtantur *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. & *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi, coævi pariter Auctores.

Gregorius VII. a falſis accuſationibus & calumniis ſe purgat per Corpus Domini.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 307. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Fatetur Natalis quòd ſordeſcentes in Excommunicatione privantur Regno irremediabiliter.*

R. Propoſitio iſta generalis, non eſt mea; ſed hanc a confœderatis Germaniæ Principibus Henrico Regi præſcriptam conditionem, ſecundùm Imperii Leges, ut ſi anno integro in Excommunicatione ſordeſceret, Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi* refero, verbis illius Hiſtorici deſcriptis: ideoque Henricum in Italiam citò profectum eſſe, ut Abſolutionem a Gregorio VII. impetrare conaretur. Quid verò in iſtius facti commemoratione cenſura dignum?

ARTICULUS VI.

Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.

NOndum *Henricum* Regem anathemate ſolutum *Gregorius VII.* dimiſerat, cùm *Epponem* Citicenſem Epiſcopum ante eum præmiſit, ut eos qui ipſi excommunicatione adſtricto communicaverant, ab excommunicatione pariter abſolveret. Ejus legationem & Apoſtolicam Auctoritatem ſuperbè ac procaciter contempſerunt Schiſmatici Longobardiæ Antiſtites ac Proceres, ſibi abſolutionem non eſſe opus conteſtati, cùm excommunicatio a Pontifice lata nulla eſſet; Regem verò accuſantes

tes ignaviæ, indignumque Regno proclamantes, qui Majeſtatem Regiam fœdiſſimâ ſubjectione dejeciſſet, ac Auctoritatem Eccleſiæ, Reipublicæ dignitatem prodidiſſet. Hanc ob cauſam eo abdicato, filium ejus, licèt impubem adhuc & Regni negotiis immaturum, Regem creaturos, & cum eo Romam euntes, Pontificem electuros alterum, per quem & ipſe protinus Imperator conſecraretur, & omnia *Gregorii* Acta reſcinderentur. Fruſtra Rex ſe extremâ neceſſitate compulſum communis commodi ratione, abſolutionem a Pontifice tam duris conditionibus recepiſſe, miſſis circumquaque Aulicis perſuadere nitebatur. Adeo alienati ab ipſo erant animi, ut Longobardi nec in civitates ſuas eum reciperent, nec fauſtis acclamationibus proſequerentur, nec obviam ei procederent; ſed foris in ſuburbanis locis caſtra ponere, & modica annona contentus eſſe cogeretur, & præſidiis appoſitis ejus milites coërcerentur, ne in villas & agros prædabondi excurrerent. Territus Rex inſolitâ rerum facie, initum cum Romano Pontifice fœdus abrupit, ut Longobardos ſibi devinciret; pravos Conſiliarios dudum excommunicatos revocavit, Summo Pontifici velut omnium malorum, quæ in Republica accidiſſent, auctori palam detrahere cœpit. *Dein conditiones omnes, & univerſa Eccleſiaſticarum Legum vincula, quibus eum Pontifex Apoſtolica Auctoritate in ſalutem obſtrinxerat, contemptim tamquam aranearum telas dirupit, abjectiſque omnibus timoris Dei habenis, in omne quod animus ſuggeſſiſſet, effrænata libertate ferebatur*, (inquit Lambertus Scaſnaburgenſis.)

Interea conſœderati Germaniæ Principes Comitia ad 3. Idus Martii in *Forcheim* indixerunt, ut rebus Imperii providerent, quarum ab adminiſtratione ſuſpenſus adhuc erat *Henricus*: Romanum Pontificem ad eum Conventum invitavere. Is Regem per Legatos convenit, ut promiſſorum ac juramenti memor, indictis Comitiis ſe ſiſteret, & ad crimina, quibus innocens (ut ipſe aſſerebat) a calumniatoribus ſuis erat impetitus, *ſe cognitore & Judice præſidente*, reſponderet: Multùm rebus ſuis ſalutique, & apud Deum, & apud homines collaturum, ſi Eccleſiam ſcandalis, Rempublicam bellis civilibus, ſeipſum fœdiſſimæ exiſtimationis macula liberaret: præſertim cùm ea die, *diſcuſſis ſynodicè, quæ adversùm eum afferantur, cauſis, vel recepturus eſſet Regnum, vel ſine omni deinceps retractatione amiſſurus*. Legatis reſpondit *Henricus*, ſe multis & magnis Reipublicæ negotiis implicitum, non poſſe tam citò infectis rebus Italiâ excedere: præterea diem conventui habendo ſtatutum e vicino imminere, ſeque tam brevibus induciis tantum iter conficere non poſſe. Pontifex de ejus perfidia & tergiverſatione certus, ad confœderatos Germaniæ Principes Legatos miſit, *Bernardum* Cardinalem, & *Bernardum* Maſſilienſem Abbatem, qui ipſis nuntiarent, ſe conatum fuiſſe ut die & loco ſtatutis, communibus Sanctæ Eccleſiæ utilitatibus tractandis præſto eſſet, ſed *Henrici* diligentiâ ita circumventum, ita omnes, per quas tranſitus eſſe potuiſſet, itinerum anguſtias præoccupatas, ut nec tutò in Germaniam proficiſci, nec tutò Romam redire poſſet: proinde ſuis interim rebus & Regno Germaniæ conſulerent: donec (ſi Deus vellet) adempta itineris difficultate, ipſe venire, & collatis in medium conſiliis, quid utilitati, quid paci Eccleſiaſticæ expediret, ſecundùm Eccleſiæ Leges decernere poſſet. Ita refert *Lambertus Scaſnaburgenſis*, & iſtius Legationis commemoratione Hiſtoriam ſuam abſolvit.

Saxoniæ, Germaniæ, Sueviæque Principes ſtatâ die ad Comitia in *Forcheim* convenerunt, ſummoque conſenſu *Rodolphum* Sueviæ Ducem in Regem elegere, his conditionibus, ut Epiſcopatus non pro pretio nec amicitia daret, ſed unicuique Eccleſiæ de ſuis electionem (ſicut jubent Canones) permitteret. Statutum etiam eſt, ut Germaniæ Regnum non hereditario jure, ſed Ordinum electione deinceps obtineretur. *Rodulphum* penè invitum Regni gubernacula ſuſcepiſſe, *Paulus Benriedenſis* teſtatur, eumque commendat ut ſingularis eximiæque modeſtiæ virum. *Rodolphum Ducem Suevorum, fruſtra multùm renitentem, fruſtraque vel unius horæ inducias ad conſulendum petentem, Regia Dignitate ſublimaverunt, virum ſanè in humilitate præcipuum, Regio honori, ætate & moribus idoneum.* Qui Moguntiam ductus, a *Sigefrido* Moguntino Archiepiſcopo, coram Sedis Apoſtolicæ Legatis unctus eſt, VII. Kalendas Aprilis, anno Domini 1077. (Ex Brunone in Commentario de Bello Saxonico, Mariano Scoto, Bertoldo Conſtantienſi, & Paulo Benriedenſi in Actis Gregorii VII.)

SCHOLION.

Ad hunc Articulum pag. 315. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem mihi imputant: *Papa omnium malorum auctor*. Hoc non dicit ex propriis (inquiunt) ſed tamen non rejicit.

R. Hæc Propoſitio non eſt mea: abſit ab ore, & mente, ſcriptiſve meis. Hanc execror; cùm verò id dictum obſervem ab *Henrico* Summo Pontifici Gregorio VII. *detrahente*, ſatis rejicio. En verba mea: *Summo Pontifici velut malorum omnium, quæ in Republica acciderint, auctori detrahere cœpit*. Et aliunde me damnare quæcumque ab Henrico contra reverentiam *Gregorio VII.* Sanctiſſimo Pontifici debitam geſta vel dicta ſunt, ſatis indicat ipſe Articuli titulus, cujus hæc ſunt verba: *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.*

ARTICULUS VII.

Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt.

QUamvis *Rodulphum*, *Gregorii VII.* conſilio, Germaniæ Regem electum, ejuſque auctoritate confirmatum quidam Auctores ſcripſerint, ſcilicet Marianus Scotus, Albertus Stadenſis, & Hemoldus Presbyter, Lib. 1. Cap. 28. ac de ipſo dixerit Otto Friſingenſis Lib. 6. Cap. 35. *Romanus Pontifex Regem ſæpe vocatum excommunicavit, ejuſque [ut dicitur] conſilio & auctoritate Rodulphus Alemannorum Dux a quibuſdam Principibus Rex creatur*: Quod Lib. 1. de Geſtis Friderici, Cap. 7. confirmat: Id tamen falſum eſſe contendo, ductus teſtimonio ipſius *Gregorii VII.* in Sententia exauctorationis adversùs *Henricum* Regem lata in Synodo Romana VII. in qua de illo ſic loquitur: *Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promiſſionibus acceptis de ſua vita emendatione, ſolam ei Communionem reddidi; non tamen in Regno, a quo eum in Romana Synodo depoſueram, inſtauravi .... Et hac ideo detinui, ut inter eum & Epiſcopos, vel Principes Ultramontanos, juſtitiam facerem, vel pacem componerem, ſicut ipſe Henricus juramento per duos Epiſcopos mihi promiſit. Prædicti autem Epiſcopi & Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare mihi quod promiſerat, quaſi deſperati de eo, ſine meo conſilio, vobis teſtibus, elegerunt Rodulphum Ducem in Regem.*

Idem confirmat *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chro-

Chronico Virdunenſi: *Epiſcopi*, inquit, *& Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare, quod promiſerat, quaſi de eo deſperati, abſque Domini Papæ conſilio elegerunt ſibi Rodulphum Ducem in Regem*. Suddit idem Cronologus: *Rodulphus igitur feſtinanter miſſo nuntio, indicavit, ſe quidem coactum Regni gubernacula ſuſcepiſſe; tamen ſe paratum Domino Papæ in omnibus obedire. Et eumdem ſemper promittens ſermonem, adjecit, etiam filio ſuo dato obſide, itemque fidelis ſui Ducis Bertoldi filio quod promittebat Sacramento firmare. Interea etiam Henricus precabatur, ut contra Rodulphum eum adjuvaret. Cui Dominus Papa reſpondit, ſe libenter facturum, auditâ utriuſque partis ratione, ut ſciret cui juſtitia magis faveret*. Quam reſponſionem contempſit, viribus nimiùm ſuis fidens *Henricus*. Pontifex tamen iter in Germaniam meditabatur, ut novi Regis electione auctum belli civilis incendium reſtingueret, ac Eccleſiæ, Imperiique ſtatum componeret. Quamobrem juſſit *Bernardo* Cardinali, & alteri *Bernardo* S. Victoris Maſſilienſis Abbati, ſuis in Germaniam Legatis, ut aſſecurari ſibi vias ab *Henrico & Rodulpho* curarent, ſibique ducatum & adjutorium ad iter tutò conficiendum provideri. Datas ad laudatos Legatos ea de cauſa a *Gregorio VII.* Literas Chronico ſuo Virdunenſi inſeruit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas. *Quocirca* (inquit Pontifex) *monemus vos & ex parte B. Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus noſtri præcepti, noſtraque vice ab eodem Principe Apoſtolorum accincti, utrumque Regem, Henricum atque Rodulphum,* quatenus viam nobis illuc ſecurè tranſeundi aperiant, & adjutorium atque ducatum per tales perſonas, de quibus vos bene confidatis, præbeant, ut iter nobis, Chriſto protegente, pateat. Deſideramus enim cum conſilio Clericorum & Laicorum ejuſdem Regni, qui Deum timent & diligunt, cauſam inter eos, Deo favente, diſcutere, & cujus parti ad Regni gubernacula magis juſtitia faveat, demonſtrare.... Quapropter, ſi alteruter Regum huic noſtræ voluntati & deliberationi parere & ad veſtra monita locum dare renuerit, ſuamque ſuperbiam cupiditatis face accendens, ad deſolationem totius Romani Imperii anhelare tentaverit, omnibus modis, omnique ingenio uſque ad mortem, ſi oportet, noſtrâ vice, immo B. Petri auctoritate reſiſtite, & totius Regni gubernacula contradicendo, tam illum quàm omnes ſibi conſentientes, a participatione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & a liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſeparate, illud ſemper habentes in memoria, quia ſcelus idololatriæ incurrit, qui Apoſtolicæ Sedi obedire contemnit... Alteri autem, qui noſtræ juſſioni humiliter paruerit, convocato Concilio omnium Clericorum & Laïcorum, quos advocare poteritis, conſilium & adjutorium in omnibus præbete, & in Regia Dignitate, per Auctoritatem BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, noſtrâ vice confirmate*. Aliam ejuſdem argumenti Epiſtolam a *Gregorio VII.* ad Teutonicos datam deſcribit *Hugo Flaviniacenſis*. Ex quibus perſpicuum eſt, ſanctiſſimi Pontificis conſilio *Rodulphum* electum non fuiſſe, nec illius electionem confirmatam ante VII. Synodum Romanam, in qua *Henricus* prorſus exauctoratus eſt: imò ipſum a *Gregorio VII.* Regem interim appellatum & habitum fuiſſe: *Utrumque Regem, Henricum atque Rodulphum*, &c. *Quapropter ſi alteruter Regum*, &c.

Epiſt. 23. lib. 4.

* Moneatis.

Quaſi ſcelus idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtòlicæ obedire contemnit.

Epiſt. 24. lib. 4.

Has etiam Epiſtolas deſcribit *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, & *Gregorium VII.* inconſtantiæ perperam accuſat falsòque ſcribit, ipſum novi Regis electionem conſenſu ſuo firmaſſe. „ Interea, *inquit*, Dominus Apoſtolicus, Apoſtolici vigoris oblitus, multum eſt a priore ſententia mutatus. Nam qui priùs Henricum cum omnibus ſuis adjutoribus Apoſtolica ſeveritate excommunicaverat, eique regnandi poteſtatem potenter interdixerat, & omnes qui ei Fidelitatem juraſſent, a juramenti nodis Apoſtolica Auctoritate abſolverat, & electionem novi Regis conſenſu ſuo confirmaverat, nunc per Literas mandavit, ut Concilio facto Rex uterque convocatus audiatur, & quem juſtitia regnare permiſerit, altero depoſito, tutus in Regno confirmetur. *Subdit* Bruno Saxones ſuos, his Literis acceptis „ a magna ſpe, quam in Apoſtolica petra poſuerant, excidiſſe, quod prius cœlum ſtare vel terram crediderant cœli modo moveri, quàm Cathedram Petri amittere conſtantiam Petri. Has igitur ei Literas remiſerunt, quibus eum ancillæ (præſentis ſcilicet vitæ timore) perterritum, quaſi voce galli clamantis excitare, & reſpectu Chriſti confortatum, ad priſtinæ virtutem conſtantiæ revocare voluerunt. *Saxonum ad* Gregorium VII. *Literas* Bruno *deſcribit, in quibus hæc palmaria:* Cùm illa Anathematis abſolutio per Epiſtolam veſtram nobis innoteſceret, de ſententia Regni, quæ in eum proceſſit, nihil mutatum eſſe intelleximus; ſed ne nunc quidem ſi mutari poſſit, intelligimus. Abſolutio enim illa juramentorum qualiter caſſari poſſit, nullo modo percipere valemus. Sine Sacramentorum autem obſervatione Regiæ Dignitatis Officium nequaquam adminiſtrari poteſt. Ergo cùm jam ultra anni terminum ſine Rectore eſſemus, in locum de quo prævaricatus eſt ille, alius Principum noſtrorum electione ſubrogatus eſt. Cumque de electo nobis Rege ſpes magna ad refocillandum Imperium ſuccreſceret, ecce ex inſperato Literæ veſtræ advenientes, duos in uno Regno Reges pronuntiant, duobus Legationem decernunt. Quam Regii nominis pluralitatem, & Regni diviſionem, diviſio quoque populi & ſtudia partium ſubſecuta ſunt: quippe cùm in Epiſtolis veſtris illius prævaricatoris perſonam ſemper præponi cernerent, & ab eo ſicut a potente exigi, quatenus ducatum vobis in has partes ad diſcutiendas cauſas præberet. Cujus diſcuſſionis qualis modus ſit mirabile eſt in oculis noſtris, ſcilicet ut is qui jam Synodali judicio, nullâ conditione interpoſita depoſitus eſt, alio in eamdem Dignitatem Apoſtolica Auctoritate firmato, nunc tandem ad rationem ponatur, & quod finitum eſt denuo incipiatur, & de re indubitabili, quæſtio moveatur „. Alteram & tertiam Saxonum ad *Gregorium VII.* Epiſtolam ejuſdem argumenti deſcribit *Bruno*, quam in Romana Synodo recitari juſſerunt, quâ *Henricum* ob contumaciam, & nova crimina, Legationis quoque Apoſtolicæ violationem, a *Bernardo* Cardinali Legato rurſus excommunicatum, & a Regni Gubernaculis ſummotum, ac *Rodulphum* in Regia Dignitate, *Auctoritate Apoſtolica* confirmatum teſtantur.

Gregorii VII. mentem, vimque ac ſenſum Sententiæ ab ipſo in *Henricum* Regem latæ Saxones, & eorum Hiſtoricus *Bruno*, non ſunt aſſecuti. Suſpenſionem etenim a Regni adminiſtratione, & abſolutionem ſubditorum a juramento fidelitatis ad tempus, exauctorationem abſolutiſſimam intellexerunt. Uno verbo, proviſoriam & interlocutoriam Sententiam, peremptoriam eſſe perperam exiſtimavere. Ipſi ſanè Pontifici quo nullus eſt Decretorum ipſius melior Interpres, magis credendum eſt. Sed & Auctor Vitæ *Henrici IV.* disertè teſtatur *Gregorii VII.* conſilio & auctoritate *Rodulphum* Regem creatum non fuiſſe; illum ſiquidem ſolùm accuſat, quòd ejus e-

le-

lectionem ſilentio ſuo comprobaverit. „ Iſte Rodulphus, *inquit*, Dux eximius, vir magnæ auctoritatis & laudis in toto Regno, veri rectique tenax, fortis in armis, denique ſpectatus in omni genere virtutum. Iſte, inquam, avaritia victus, & ſupplantator Domini ſui factus, fidem incerto poſtpoſuit honori. Fuere tum qui dicerent: ab Apoſtolico eum immiſſum, nec umquam tantæ virtutis virum avaritiæ magis quàm conſilio ceſſiſſe. Et hoc in argumentum ſumebant, quod Apoſtolicus tacuit, dum poſt abſolutionem Regis Rodulphus Regnum invaſit, juxta illud Comici; Qui tacet, ſatis laudat.

Gregorius VII. Imperii pacem optat.

Verùm *Gregorium VII. Rodulphi* electionem non procuraſſe, neque confirmaſſe, luculenter probat Synodi quartæ Romanæ, eo Præſide celebratæ anno 1078. Decretum „ Quoniam, *inquit*, lis & perturbatio Regni in maximum Sanctæ Eccleſię periculum & detrimentum quotidie redundare cernuntur, placet nobis elaborare pro viribus; quatenus idonei tam religione, quàm etiam ſcientiâ pollentes. Nuntii e latere Apoſtolicæ Sedis ad partes illas immittantur, qui omnes religioſos & juſtitiæ amatores in Teutonici Regni partibus commorantes Clericalis & Laïcalis Ordinis viros, & ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus aut finem & pacem juſtè componant, aut veritate præcognitâ, cui parti magis juſtitia faveat, ad plenum addiſcere valeant: quatenus pars injuſta deſiſtat, & Apoſtolica Auctoritate munita juſtitia vigoris & auctoritatis robur obtineat. Verùm quoniam nonnullos diabolico inſtinctu collectos, tyrannidis ſuæ facibus accenſos, turpis lucri avaritiæ mancipatos, diſcordiam potiùs quàm pacem fieri & videre deſiderantes, fore non ignoramus; ſtatuimus ut nulla umquam perſona alicujus potentiæ, ſive Rex, aut Archiepiſcopus, Epiſcopus, Dux, Comes, Marchio, ſive Miles, aliquâ præſumptione temerariove auſu, fraude, dolove, ſeu aliquâ perturbatione, Legatis noſtris obſiſtere & contraire, ne juſtitiam & finem componant, pertentent. Quicumque autem temerario auſu hujus noſtræ conſtitutionis violator extiterit, Legatiſque noſtris ad hanc pacem componendam euntibus fraudem opponere tentaverit, vinculo eum Anathematis alligamus. Decretum porro Synodi ſupradictum iis, quorum intererat, ſignificavit, *Gregorius VII.* datâ ad Germanos Epiſtolâ 15. *libri* 5. Alteram dedit ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, quâ ipſum hortatur ut pro componenda pace laboret, ac ſignificato Sedis Apoſtolicæ conſilio & Decreto de pace, & requiſitis utrimque reſponſionibus, Romam veniat, ut Pontifex Legatos ſine periculo, & cum ſpe fructus mittere valeat.

His *Gregorii VII.* Literis effectum eſt, ut Rex uterque Legatos Romam mitteret, ſecuritatem Sedis Apoſtolicæ Legatis ad collationem de pace in Germania habendam mittendis, ſuo nomine juraturos. Id præſtitum in Romana Synodo V. anno 1078. decimo-tertio Kalendas Decembris celebrata, ut conſtat ex Actis, & ex Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. ſcribente: *Anno ab Incarnatione Domini* 1078. *Pontificatus verò Domini Gregorii VII. Papa ſexto, decimo-tertio Kalendas Decembris, Indictione II. congregata eſt Synodus Roma in Eccleſia Salvatoris, in qua juraverunt Legati Henrici & Rodulphi, quiſque pro Domino ſuo, quòd nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apoſtolica in Teutonico Regno habendum impedient.*

Anno 1079. menſe Februario, Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* in qua Legati Regis *Rodulphi* contra *Henricum* proclamarunt, „ quòd nulli loco, nullique perſonæ parcens, Regionem Tranſalpinam contereret & conculcaret; neminem debitus honor vel reverentia tueretur; & ceu vilia mancipia non modò Sacerdotes, ſed etiam Epiſcopi & Archiepiſcopi caperentur, vinculiſque manciparentur, partimque trucidarentur. Decreverunt ergò quamplures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apoſtolicum debere evaginari; ſed diſtulit Apoſtolica manſuetudo, inquit *Paulus Benriedenſis* in Actis Gregorii VII. Ad eam manſuetudinem per ſe propenſus Pontificis animus magis inflexus eſt Sacramento ab Oratoribus *Henrici* & *Rodulphi* Regum præſtito, quo Dominorum ſuorum nomine jurarunt, ipſos miſſis novis Oratoribus, Legatis Romanæ Sedis ſecurum iter procuraturos, & eorum judicio parituros. Hujuſmodi juramentorum formula extat in Actis Synodi, & a Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. deſcribitur. Miſſi ſunt de conſenſu Patrum in Germaniam Legati, *Petrus Igneus* Albanenſis Epiſcopus S. R. E. Cardinalis, vir ſanctiſſimus, & *Udalricus* Patavinus Antiſtes, ut *Bertoldus* in Chronico, & *Hugo Flaviniacenſis* teſtantur. At *Paulus Benriedenſis*, cui præ illis credendum eſt, *S. Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, qui & Patavienſis ab illius ævi Scriptoribus vulgò dicitur, *Petro Igneo* in iſta legatione ſocium adjungit, & ut *Gregorii VII.* manſuetudinem, ſummumque ſtudium pacis demonſtret, iſtud fragmentum refert Epiſtolæ quam ad ipſos dedit: *Sic vos utrique parti communes, & ab omni ſuſpicionis nævo, quantum in vobis eſt, cum divina gratia adjutorio exhibete immunes, ut juſtitia ſemper, & nullo modo partibus faveatis, ſicut habetis formam noſtram: qui videlicet, poſtquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commiſſum eſt, nihil aliud teſtibus vobis intendimus, niſi ut per juſtitia ſemitam incedamus. Ad nullam partem ſinceritatem Apoſtolica diſcretionis infleximus, nullis promiſſionibus aut terroribus ceſſimus, nec aliud umquam, Deo protegente, acturos nos eſſe confidimus.* Adversùs hæc verò nec *Sigebertus* ad annum 1077. nec Auctor Apologiæ pro *Henrico*, ſtudiis partium abrepti: eorumque hac in parte exſcriptores, *Matthæus Paris*, *Godefridus Viterbienſis*, *Helmoldus*, & *Albertus Stadenſis* audiendi ſunt: Cùm enim de *Gregorii VII.* Geſtis agitur, nullus (ut opinor) teſtis ipſi *Gregorio* Pontifici ſanctiſſimo anteponendus.

Gregorii VII. animus ad manſuetudinem per ſe propenſus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 318. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inſcio Papa eligitur Rex a Germanis.*

R. *Rodulfum* abſque *Gregorii VII.* conſilio Germaniæ Regem electum, firmis argumentis probavi. Mera facti Quæſtio eſt. At, inquiunt RR. Cenſores, *Id dicit Natalis, ut fundet ſuam opinionem, non pertinere ad Papam conſtituere Reges.* R. Non hæc privata opinio mea, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ.

ARTICULUS VIII.

Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit.

ANno Chriſti milleſimo octogeſimo, Indictione III. *Gregorius VII.* Concilium Romæ celebravit, quod inter ejus Concilia ſeptimum numeratur. Ad quod Legati *Rodulphi* Regis & Teutonicorum Principum, novas querimonias adversùs

Hen-

Henricum Regem protulerunt, 1. Quòd Regni adminiſtrationem contra Sedis Apoſtolicæ interdictum uſurpaſſet, 2. Quòd tyrannidem exerceret, omnia circumquaque ferro, præda, incendiis devaſtans. 3. Quòd Epiſcopos ſuæ nequitiæ repugnantes & Sedi Apoſtolicæ addictos crudeliter e Sedibus ſuis expuliſſet, ac in eorum locum fautores ſuos intruſiſſet. 4. Quòd Magdeburgenſem Archiepiſcopum occidiſſet, Vvormatienſem adhuc in vinculis detineret. 5. Quòd multa hominum millia ejus factione cæſa eſſent, quamplures Eccleſiæ ablatis Reliquiis incenſæ & penitus deſtructæ. Poſtremò quòd colloquium, quod pro inquirenda juſtitia & pace componenda fieri decreverat Apoſtolica Sedes, ipſe contra fidem Sacramenti ab Oratoribus ſuis, nomine ſuo præſtiti impediviſſet. His excitatus Pontifex, Sententiam excommunicationis & exauctorationis in *Henricum* Regem protulit, *Auſculante atque aſpirante Concilio* (inquit Paulus Benriedenſis.) Hæc Sententia incipit his verbis. *Beate Petre Princeps Apoſtolorum, & tu Beate Paule Doctor Gentium, dignamini, quæſo, aures veſtras ad me inclinare.* Verba Sententiæ palmaria hæc ſunt: *Ego, ſicut vos mihi teſtes eſtis, uſque hodie nullam partem diſpoſui adjuvare, niſi eam cui plus juſtitia faveret. Et quia putabam quòd injuſtior pars colloquium nollet fieri, ubi juſtitia ſuum locum ſervaret, excommunicavi & anathemati alligavi omnes perſonas, ſive Regis, ſive Ducis, aut Epiſcopi, aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret. Prædictus autem Henricus, cum ſuis fautoribus, non timens periculum inobedientia, quod eſt ſcelus idololatria, colloquium impediendo, excommunicationem incurrit, & ſeipſum Anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Chriſtianorum morti tradi, & Eccleſias fecit diſſipari, & totum pene Teutonicorum Regnum deſolationi dedit. Quapropter confidens de Judicio & miſericordia Dei, ejuſque piiſſima Matris ſemper Virginis Maria, fultus veſtrâ auctoritate, ſæpe nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omneſque fautores ejus, excommunicationi ſubjicio, & anathematis vinculis alligo: & iterum Regnum Teutonicorum, & Italia ex parte omnipotentis Dei & veſtra, interdicens ei, omnem poteſtatem & dignitatem illi Regiam tollo, & ut nullus Chriſtianorum ei ſicut Regi obediat, interdico, omneſque qui ei juraverunt, vel jurabunt de Regni dominatione, a juramenti promiſſione abſolvo. Ipſe autem Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires nullamque in vita ſua victoriam obtineat. Ut autem Rodulphus Regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt ſibi in Regem, ad veſtram fidelitatem ex parte veſtra dono, largior & concedo omnibus ſibi fideliter adhærentibus abſolutionem omnium peccatorum.... Sicut enim Henricus pro ſua ſuperbia, inobedientia, & falſitate a Regni Dignitate juſtè abjicitur, ita Rodulpho pro ſua humilitate, obedientia, & veritate, poteſtas & dignitas Regni conceditur.* Extat hæc Sententia in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. in cujus etiam Vita illam exhibet *Paulus Benriedenſis*. Eamdem Chronico ſuo Virdunenſi *Hugo Flaviniacenſis* inſeruit. Secundùm hæc *Gregorius* coronam *Rodulpho* Regi miſit cum hac inſcriptione:

Roma dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Ita refert *Otto* Friſingenſis lib. 1. de Geſtis Friderici I. Imperatoris, cap. 7. De his quoque *Gotfridus Viterbienſis* in Chronico, parte 17. legendus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 328. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa exauctorando Regem, dicit Auctoritate Concilii id ſe facere.*

R. Non ego loquor eo loci, ſed Gregorius VII. Romanæ Synodo præſidens: *Fultus*, inquit, *veſtrâ Auctoritate*, &c. Si RR. Cenſoribus diſplicet quòd ita locutus ſit Gregorius VII. id imputari mihi non debet, qui Leges Hiſtoriæ ſecutus ſum, & ſententiam retuli, prout edita eſt in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. & in ejus Vita a Paulo Benriedenſi ſcripta, & ab Hugone Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi.

Nota.

DUm S. Gregorius VII. dixit etiam Synodi Romanæ auctoritate fultum Henricum anathematis vinculis alligare, ipſumque regiâ exuere dignitate, ſanè intelligere haud potuit ex Synodi conſenſu novam illi acceſſiſſe poteſtatem. Ea Synodus particularis erat, ac proinde ex omnium confeſſione Pontifici ſubdita; unde majorem impertiri non poterat juriſdictionem; ſicut dicunt de Synodo œcumenica, qui illam Papæ anteponunt. Nil aliud ergo intelligere potuit Gregorius, quando dixit etiam Antiſtitum auctoritate fultum ſententiam in Henricum pronunciare, niſi quòd etiam de ipſorum conſenſu, & approbatione Henricum excommunicationi ſubjiceret &c.

ARTICULUS IX.

Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei. Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio.

ID aſſerit diſſertè *Otto Friſingenſis*, nobilis, doctus, & probatus Hiſtoricus lib. 6. cap. 35. *Lego, inquit, & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam invenio quemquam eorum ante hunc a Romano Pontifice excommunicatum, & Regno privatum: niſi fortè quis pro anathemate habendum ducat, quod Philippus ad breve tempus a Romano Epiſcopo inter Pœnitentes collocatus, & Theodoſius a B. Ambroſio propter cruentam cædem a liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.* Et cap. 36. *Quanta autem mala, quot bella, bellorumque diſcrimina inde ſubſecuta ſint, quoties miſera Roma obſeſſa, capta, vaſtata, quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit, tædet memorare. Denique tot mala, tot Schiſmata, tot tam animarum, quàm corporum pericula, hujus tempeſtatis turbo involvit, ut ſolus ex perſecutionis immanitate, ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infœlicitatem ſufficeret comprobandam. Unde a quodam Eccleſiaſtico Scriptore denſiſſimis Ægypti tenebris comparatur.*

Et lib. 1. de Geſtis Friderici Imperatoris, cap. 1. *Cùm ſub Imperatore Henrico, qui inter Reges Quartus, inter Imperatores Tertius ejus nominis invenitur, Imperium graviſſimè ſciſſum fuiſſet, parteque maxima optimatum Principi ſuo rebellante, tota pene Regni latitudo ferro, flamma fœdaretur: Gregorius VII. qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eumdem Imperatorem tamquam a ſuis deſtitutum, Anathematis gladio feriendum decernit. Cujus rei novitate eò vehementiùs indignatione motum ſuſcepit Imperium, quò numquam ante hæc tempo-*

ra

ra hujuſmodi Sententiam in Principem Romanorum promulgatam cognoverat.

Idem aſſerit *Sigebertus*, Monachus Gemblacenſis, cujus teſtimonio etſi parùm tribuam in his quæ *Gregorium VII.* ſpectant, quia Henricianis partibus penitus addictus fuit; audiendus tamen eſt cùm probos & eruditos Auctores conſentientes habet. Sic porro ſcribit in Chronico ad annum 1089. agens de Urbani II. electione: *Nimirum* [*ut pace omnium bonorum dixerim*] *hæc ſola novitas*, [*non dicam hæreſis*] *necdum in mundo emerſerat, ut Sacerdotes illius qui dixit Regi, Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant quòd malis Regibus nullam debeant ſubjectionem. Et licèt ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur qui contra Regem ſenſerint, imò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur; qui contra Regem fecerit, a noxa injuſtitiæ & perjurii abſolvatur.* Verba Sigeberti deſcripſit & ſua fecit *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, lib. 25. cap. 84.

Idem aſſerit *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte 17. *Ante hunc Imperatorem*, inquit, *non legimus aliquem a Romano Pontifice excommunicatum, aut Imperio privatum.*

Idem aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annum 1106. *Henricum iſtum*, inquit, *hominem perverſum, & juſto judicio ab Eccleſia ejectum, omnibus revera ſuo tempore conſtabat manifeſtum.... Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scholaſtici certant, & adhuc ſub Judice lis eſt, utrùm Papa Imperatorem poſſit deponere. Quam quæſtionem, cùm ad nos non pertineat, indiſcuſſam relinquamus.*

Idem aſſerit *Onuphrius Panuinus* vir doctiſſimus O. A. Lib. 4. De Varia Creatione Romanorum Pontificum: *Nam etſi*, inquit, *ante Romani Pontifices, tamquam Religionis Chriſtianæ capita Chriſtique Vicarii, & Petri Succeſſores colerentur, non tamen auctoritas eorum ultra protendebatur, quàm in Fidei dogmatibus vel aſſerendis, vel tuendis. Cæterùm Imperatoribus ſuberant; ad eorum nutum omnia fiebant; ab iis creabantur; De iis judicare vel quicquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Normannorum fretus, opibus Comitiſſæ Mathildis, mulieris per Italiam potentiſſimæ confiſus, diſcordiaque Germanorum Principum bello civili laborantium inflammatus, præter Majorum morum, Cæſarem ipſum, a quo ſi non electus, ſaltem confirmatus fuerat, non dico excommunicare, ſed etiam Regno Imperioque privare auſus eſt. Res ante ea ſæcula inaudita. Nam fabulas quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror.*

Veterum Pontificum exemplis ac ſententia repugnant Gregorii VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis.

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Nicolaus I.* qui Sacerdotium olim cum Imperio conjunctum fuiſſe docet, ſed veri Regis & Pontificis adventu factam fuiſſe & dignitatum & munerum diviſionem, non verò ſubjectionem aut ſubordinationem. Ita ſcribit ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem: *Sed cùm ad verum ventum eſt Regem atque Sacerdotem, ultra ſibi nec Imperator Jura Pontificatûs arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorum uſurpavit. Quoniam idem Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia Poteſtatis utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus Legibus uterentur: Quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus: & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſæcularibus implicaret; ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus.*

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Gregorius II.* Sanctiſſimus Pontifex qui ad *Leonem Iſauricum* Imperatorem ſcribebat: *Eccleſiæ Præpoſiti ſunt Pontifices a Reipublicæ negotiis abſtinentes: & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt capeſſant.* Et in alterâ ad eumdem Epiſtolâ: *Quemadmodum*, inquit, *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi*, &c. *Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandemque illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longè a liberis & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas: Pontifices non ita, ſed ubi peccarit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii vel amputationis capitis loco Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt, eumque tamquam in carcerem in ſecretaria ſacrorumque vaſorum æraria conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia & in Cathecumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus indicunt: cumque probè caſtigarunt, tunc pretioſum illi Corpus Domini impartiunt, & ſancto illum Sanguine potant; & cùm illum vas electionis reſtituerint, ac immunem peccati, ſic ad dominum purum & inſontem tranſmittunt... Perſequeris nos ac tyrannicè vexas militari carnalique manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cœlis Chriſtum.*

Hanc ſibi poteſtatem non tribuit *S. Martinus* I. nec ipſam exercuit adversùs *Conſtantem* Imperatorem, quamvis ab ipſo vexatus, quamvis orthodoxam Fidem ab ipſo peti videns, & Monothelitarum hæreſim ejus Typo aſſeri; Et in Epiſtolâ ad *Theodorum* de exilio ſuo ita ſcribit: *Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum, meliùs judicavi decies mori, quàm uniuſcujuſque ſanguinem in terram fundi.. Eadem itaque hora dedi me ipſum ad exhibendum Imperatori; & non reſiſtendum.*

Hanc ſibi non tribuit *Pelagius I.* ad *Childebertum* Regem ſcribens: *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo, obſequium Confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe Sancta Scriptura præcipiunt?*

Hanc ſibi non tribuit *S. Gregorius Magnus*, qui Imperatorem *Mauritium* Dominum ſuum appellabat, ſeque ejus juſſioni ſubditum profitebatur, Lib. II. Epiſtolâ LXII. *Ego verò*, inquit, *hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis & vermis? Ego quidem Juſſioni ſubjectus, eamdem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia Lex omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per meæ ſuggeſtionis paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quod debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui.* Et in eadem Epiſtolâ Chriſtum inducit qui ſic Imperatorem alloquatur: *Ego Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu a meo ſervitio Milites tuos ſubtrahis.* Ibidem: *Poteſtas Dominorum meorum pietati cœlitus data eſt ſuper omnes homines.*

Hanc poteſtatem exauctorandi Reges ſibi non tribuit *S. Silverius*, qui calumniis oppreſſus, e Sede dejectus eſt juſſu *Juſtiniani* Imperatoris; & in exilium Pataram Lyciæ civitatem deportatus. Hanc ſibi non tribuit *Agapetus* erga *Theodatum* Regem Gotthorum, qui ipſum Conſtantinopolim ad Imperatorem *Juſtinianum* coëgit proficiſci, fa-

cultatibus ad conficiendum iter neceſſariis ita deſtitutum, ut ſacra vaſa Regiis Arcariis ipſum oppignerare neceſſe fuerit. Hanc ſibi non tribuit S. *Joannes Primus*, qui a *Theodorico* Rege Gotthorum Ariano Conſtantinopolim miſſus, ut *Juſtinum* Imperatorem a vexandis in Orientè Arianis deterreret, Romam redux ab eo in vincula conjectus eſt, ibique ærumnis confectus, Martyr obiit.

Hanc ſibi non tribuit *Symmachus* adversùs *Anaſtaſium* impium Imperatorem, Hæreticis faventem, & *Acacio* communicantem: & Libello famoſo ab ipſo impetitus, ſolam poteſtatem excommunicandi Imperatorem ſibi vindicat, non ipſum exauctorandi, ut conſtat ex Epiſtolâ Apologeticâ, quam ad ipſum ſcripſit, in qua Pontificiam cum Imperatoria comparans dignitatem, ſolam diſpenſationem ſpiritualium Pontificibus tribuit, ac Imperatoribus parendum eſſe docet ab ipſis Summis Sacerdotibus, niſi aliquid contra Dei Legem præcipiant. *Conferamus*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm diſtat, quantùm ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Tu, Imperator! a Pontifice baptiſmum accipis, Sacramenta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas: Poſtremò tu humana adminiſtras, ille tibi divina diſpenſat. Itaque, ut non dicam ſuperior, æqualis certè honor eſt... Fortaſſis dicturus es*, Omni Poteſtati nos ſubditos eſſe debere. *Nos quidem Poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus, donec contra Deum ſuas erigunt voluntates. Cæterùm ſi omnis poteſtas a Deo eſt, magis ergo quæ rebus eſt præſtituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.*

Hanc auctoritatem deponendi Reges ſibi non tribuit *Gelaſius I.* qui ad *Anaſtaſium* Imperàtorem ſcribens, docet illum præſidere humano generi dignitate, quamvis in perceptione Sacramentorum Sacerdotibus ſubdatur. *Duo ſunt*, inquit, *Imperator, Auguſte! quibus principaliter Mundus hic, regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas. In quibus tantò graviùs eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus hominum in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti enim, Fili Clementiſſime, quòd licèt præſideas humano generi dignitate, rerum tamen Præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cæleſtibus Sacramentis eiſque ut competit diſponendis, ſubdi te debere cognoſcis Religionis ordine, potiùs quàm præeſſe.* Et lib. *De Anathemate*, duo eſſe ait, *quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritatem ſacram Pontificum, & regalem Poteſtatem*, &c. *Quantum ad ordinem pertinet diſciplinæ, ejus cui Imperium supernâ diſpoſitione collatum cognoſcunt, Legibus ipſos quoque parere Religionis Antiſtites.*

Hanc ſibi non tribuit auctoritatem *Felix Tertius* adversùs *Zenonem* Imperatorem, qui Eutychianis favebat, *Acacium* tuebatur, *Henoticon* ediderat cauſæ fidei valde noxium, & ſedis Apoſtolicæ Legatos violaverat; ſed ſolùm apud ipſum de ipſomet conqueſtus eſt, ſuaſitque ut *Petri Moggi & Acacii* damnationi acquieſceret, nec Eccleſiæ libertatem opprimeret, ſed eam ſineret uti Legibus ſuis, ejuſque Decretis voluntatem ſuam in cauſis Dei ſubderet. *Puto*, inquit, *quòd vobis ſine ulla dubitatione ſit utile, ſi Eccleſiam Catholicam veſtri tempore Principatûs ſinatis uti Legibus ſuis; nec libertati ejus quemquam permittatis obſiſtere, quæ Regni vobis reſtituit poteſtatem* (Baſilico ſcilicet Tyranno a Catholicis repulſo) *Certum eſt enim hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cùm de cauſis Dei agitur juxta ipſius conſtitutum, Regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre: & ſacroſancta per eorum Præſules diſcere potiùs, quàm docere, Eccleſiæ formam ſequi, non huic humanitus ſequenda Jura præfigere: Neque ejus Sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit Clementiam tuam piæ devotionis colla ſubmittere; ne dum menſura cæleſtis diſpoſitionis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.*

Hanc ſibi poteſtatem adversùs *Valentem* Imperatorem Arianum S. *Damaſus* non tribuit, quamvis in Catholicos crudeli perſecutione graſſaretur. Hanc ſibi adversùs *Julianum Apoſtatam*, & *Conſtantium* Imperatorem Arianum non tribuit S. *Liberius*. Nam de Juliano S. *Gregorius Nazianzenus* ſcribit ipſum *Dei Clementia* dumtaxat, & *Lachrymis Chriſtianorum* coërcitum fuiſſe; *cùm ſolùm hoc contra Perſecutorem haberent remedium* (Oratione 1. adversùs Julianum.) Et S. *Auguſtinus* in Pſalmum 124. explicans illa verba: *Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem Juſtorum*, de Chriſtianis ſub Imperio *Juliani* militantibus, ait: *Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum a Domino temporali; tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.*

Quod verò *Conſtantium* ſpectat, illi ſe ſubditum profitebatur *Liberius* in iis quæ contra Dei & Eccleſiæ Leges non pugnarent, ut conſtat ex illius colloquio cum ipſo *Conſtantio*, apud *Theodoretum* Lib. II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVI. Valeſianæ Verſionis. *Conſtantius Imperator dixit: Nos, quoniam & Chriſtianus es, & Epiſcopus noſtræ civitatis, idcirco te evocandum duximus, & admonendum, ut nefariæ dementiæ impii Athanaſii communionem abjicias...... Unum eſt quod quæritur. Te namque, ubi Eccleſiarum communionem fueris amplexus, Romam remittere volo. Aſſentire igitur paci & ſubſcribe, atque ita Romam revertere. Liberius dixit: Fratribus qui Romæ ſunt jam vale dixi. Potiores enim ſunt Eccleſiaſticæ Leges, quàm domicilium Romæ. Imperator dixit: Ergo trium dierum ſpatium habes ad deliberandum utrùm ſubſcribens, Romam redire velis, aut ad cogitandum quem in locum cupias deportari. Liberius dixit: Trium dierum aut menſium intervallum non mutat ſententiam. Itaque mitte me quò voles. Biduo poſt Imperator, cùm Liberium accivisſet, atque is de ſententia non decederet, eum Beream Thraciæ relegari præcepit.*

Eumdem Principem his verbis convenit *Oſius* Cordubenſis Epiſcopus: *Tibi Deus Imperium commiſit, Nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius ſias.* Date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, *Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum Poteſtatem habes, Imperator!*

Hanc ſibi deponendi Reges Poteſtatem non tribuebânt Summi Pontifices tribus prioribûs Eccleſiæ ſæculis ſub Ethnicorum Imperatorum perſecutionibus gementes, & ipſis nihilominus in iis quæ contra Dei Leges non erant, obedientiam præſtantes. Hæc enim erat Eccleſiæ doctrina, ut conſtat ex Origene in Epiſtolam ad Romanos, cap. 13. lib. noni. Ex *Tertulliano*, Lib. de *Idololatria*, cap. 15. *Reddenda ſunt*, inquit, *Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Bene quod appoſuit. Et quæ ſunt Dei, Deo. Quæ ergo ſunt Cæſaris? ſcilicet de quibus tunc conſultatio movebatur, præſtandusne eſſet cenſus Cæſari, an non? Ideo & monetam oſtendi ſibi Dominus poſtulavit, & de imagine, cujus eſſet, requiſivit;*

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem probat ſacra Traditio.

&

& cùm audiſſet, Cæſaris: Reddite, ait, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Id eſt, imaginem Cæſaris Cæſari, quæ in nummo eſt; & imaginem Dei Deo, quæ in homine eſt: ut Cæſari quidem pecuniam reddas, Deo temetipſum. Alioquin quid erit Dei, ſi omnia Cæſaris? Et infra: *Igitur*, inquit, *quod attinet ad honores Regum vel Imperatorum, ſatis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere, ſecundùm Apoſtoli præceptum ſubditos Magiſtratibus, & Principibus, & Poteſtatibus, ſed intra limites diſciplinæ, quouſque ab idololatria ſeparamur. Propterea enim & illud exemplum trium Fratrum præcucurrit, qui aliàs obſequentes erga Regem Nabuchodonoſor, honorem Imaginis ejus conſtantiſſimè reſpuerunt, probantes Idololatriam eſſe quicquid humani honoris modum ad inſtar divinæ ſublimitatis extollit. Sic & Daniel cætera Dario ſubnixus, tamdiu fuit in officio, quamdiu a periculo diſciplina vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis leones Regios timuit, quàm illi Regios ignes.*

Et in Apologetico adversùs Gentes, Cap. 29. & 30. *Nos* (inquit) *pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum, quem & ipſi Imperatores propitium ſibi præter cæteros malunt. Sciunt quis illis dederit Imperium; ſciunt quâ homines, quis & animam, ſentiunt eum Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, a quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes, & ſuper omnes Deos. Quidni? Cùm ſuper omnes homines, qui utique vivunt, & mortuis antiſtant. Recogitant quouſque vires Imperii ſui valeant, & ita Deum intelligunt, adversùs quem valere non poſſunt, per eum valere ſe cognoſcunt. Cœlum denique debellet Imperator, cœlum captivum triumpho ſuo invehat, cœlo mittat excubias; cœlo vectigalia imponat. Non poteſt: Ideo magnus eſt, quia cœlo minor eſt. Illius enim eſt ipſe, cujus & cœlum eſt, & omnis creatura. Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator; inde Poteſtas illi, unde & ſpiritus.*

Et Cap. 33. *Sed quid ego ampliùs de Religione atque Pietate Chriſtiana in Imperatorem? Quem, neceſſe eſt ſuſcipiamus, ut eum quem Dominus noſter elegit. Ut meritò dixerim, Noſter eſt magis Cæſar, ut a noſtro Deo conſtitutus. Itaque in eo plus ego illi operor ad ſalutem, quòd non ſolùm ab eo poſtulo eam, qui poteſt præſtare, aut quòd talis poſtulo, qui merear impetrare; ſed etiam quòd temperans Majeſtatem Cæſaris infra Deum, magis illum commendo Deo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio autem, cui non adæquo... Intereſt hominis, Deo cedere. Satis habeat appellari Imperator. Grande & hoc nomen eſt, quod a Deo traditur.*

Et lib. ad *Scapulam*, Cap. I. *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris: quem ſciens a Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, & revereatur, & ſalvum velit, cum toto Romano Imperio, quouſque ſæculum ſtabit; tandiu enim ſtabit. Colimus ergo & Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem a Deo ſecundum, & quicquid eſt a Deo conſecutum, & ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.*

Idem conſtat ex S. *Irenæo* Lib. 5. adversùs Hæreſes, Cap. 24. *Ad utilitatem Gentilium*, inquit, *terrenum Regnum poſitum eſt a Deo, ſed non a Diabolo, qui numquam omnino quietus eſt, imò qui nec ipſas quidem Gentes vult in tranquillo agere, ut timentes Regnum humanum, non ſe alterutrum homines vice piſcium conſumant, ſed per Legum poſitiones repercutiant multiplicem Gentilium injuſtitiam. Et ſecundùm hoc Miniſtri Dei ſunt, qui tributa exigunt a nobis, in hoc ipſum ſervientes, quæ ſunt Poteſtates a Deo ordinatæ. Manifeſtum eſt quoniam mentitur Diabolus dicens; Mihi tradita ſunt, & cui volo, do ea. Cujus enim juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his qui illo tempore ab ipſis reguntur.*

Idem conſtat ex S. *Juſtino Martyre*, in Apologia ad Antoninum Pium. *Cæterùm* (inquit) *eos qui minùs conſentaneam præceptis ejus* (Chriſti ſcilicet) *agunt vitam, Chriſtianique tantummodo dicuntur, a vobis quoque puniri rogamus. Vectigalia ſanè & collationes eis qui a vobis ſunt ordinati exactoribus, præ omnibus ubique inferre contendimus quemadmodum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tempore accedentes quidam, percunctati ſunt ex illo, an Cæſari vectigalia pendere oporteat? Qui reſponſum hoc ab eo retulere: Dicite, inquit, mihi, cujus imaginem nummus habet? Qui ubi di-*
„ *xiſſent, Cæſaris:* Reddite igitur, *ait*, quæ Cæ-
„ ſaris ſunt Cæſari, & quæ Dei Deo. *Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis læti inſervimus; Imperatores ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes, ut cum Imperiali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini. Quòd ſi nos hæc ita precantes, atque omnia noſtra in propatulum proferentes non curaveritis, aut reſpexeritis: Nihil nos quidem capiemus detrimenti, credentes ac potiùs certò perſuaſum habentes, unum pro ſe quemque pro factorum ſuorum meritis pœnas per ignem perpetuum daturum, juxtaque analogiam & comparationem acceptæ a Deo poteſtatis, rationem ab eo exactum iri.*

Idem conſtat ex *Theophylo Antiocheno* Lib. ad Autolycum: *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *magis honorabo Regem ſive Cæſarem, non tamen eum adorando, verùm pro eo orando Deum, qui verè verus Deus eſt, adorabo, ſciens Cæſarem ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergo mihi: Quare Regem ſive Cæſarem adorare recuſas? Quia non ad id inſtitutus eſt ut adoretur, ſed ut legitimo, qui ipſi congruit, honoretur honore. Rex enim, ſive Cæſar, Deus non eſt; ſed meminerit ſe eſſe hominem a Deo in hanc Dignitatem promotum, non ut adoretur, ſed ut juſtè, quemadmodum Juſtitia exigit, judicet. Nam Regnum ſive Imperium, rerumque adminiſtratio ipſi a Deo commiſſa & demandata eſt. Hinc Cæſar ſive Rex, neminem ſubjectorum aut Regem aut Cæſarem appellari vult. Regium enim ſive Cæſareum nomen ipſi ſoli competit, nec alius id vendicare audet... Regem quidem ſive Cæſarem honora, honora, inquam, magna cum benevolentia, ſubjectus ei exiſtens, & orans pro eo. Hæc enim faciens, Dei voluntatem exequeris. Nam divinæ Legis hic tenor eſt: Honora, fili mi, Deum & Regem, nec cuiquam eorum inobediens ſis. Subitò enim hoſtes ſuos ulciſcentur.*

Idem conſtat ex *Athenagora* in Apologia pro Chriſtianis, ad Imperatores Aurelium Antoninum & L. Aurelium Commodum. *Ut calumnias refellam*, inquit, *Religionis noſtræ rationes expono. Vos quidem in ſumma Imperii Majeſtate adeo conjunctis animis orbem gubernatis, ut inde cœleſtis etiam Regni contemplationem clariùs animo quis complecti queat. Ut vobis enim Patri & Filio in poteſtate ſunt omnia, Regno divinitus in vos collato,* (Regis enim Anima, *inquit Spiritus Propheticus*, in manu Dei eſt.) *ſic uni Deo & Filio ejus, hoc eſt, Verbo inſeparabili, ſubjecta ſunt omnia.*

Prioribus illis Patribus alios adjungo, qui ſub Chriſtianis Imperatoribus floruerunt, quorum eadem fuit de ſuprema Regum poteſtate doctrina: *Optatum Milevitanum* Lib. III. adversùs Parmenianum: *Meritò Paulus docet orandum eſſe pro Regibus & poteſtatibus: etiamſi talis eſſet Imperator qui gentiliter viveret. Quantò quòd Chriſtianus, quantò quòd Deum timens, quantò quòd Religioſus, quantò quòd miſericors, ut ipſa res probat?.... Car-*

thagine Principatum ſe tenuiſſe crediderat, & cùm ſuper Imperatorem non ſit niſi ſolus Deus qui fecit Imperatorem, dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi hominum exceſſerat metas, ut ſe ut Deum non hominem æſtimaret, non verendo eum, qui poſt Deum ab hominibus timeatur.

S. Joannem Chryſoſtomum in Epiſtolæ ad Romanos Cap. XIII. Homilia XXIII. *Interea verò eas rationes quas commemoravi, non movet; Sed eas quæ Poteſtatibus ex debito obedire jubent, oſtendens quòd iſta imperentur omnibus & Sacerdotibus & Monachis, non ſolùm ſæcularibus: id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cùm dicit:* Omnis anima Poteſtatibus ſuperminentibus ſubdita ſit: *etiamſi Apoſtolus, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris; neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio. Eſt autem primæ conſtitutionis hujus juſtitia, quæ a fidelibus cogitationibus ac mentibus ſatis decora & honeſta, nimirum quòd a Deo ordinata ſint iſta. Non enim eſt poteſtas niſi a Deo .... Sed etiam ſi cum timore ut te Principi ſiſtas opus ſit, non putes ex eo cognominationem tuam dehoneſtari: Deus enim iſta exigit, ut creatus ab eo Princeps vires ſuas habeat.*

S. Ambroſium in Pſalmum XL. dicentem: *David quaſi Rex Legibus non tenebatur humanis: Deo tamen obnoxium ſe pro peccatis ſuis eſſe cognoſcit.* Et in Apologia pro Davide: *Nullis David Legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges a vinculis delictorum: nec enim ullis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperii Majeſtate.*

S. Hieronymum Epiſtolâ XXII. *Ad Dominum*, inquit, *pœnitens David loquitur;* Tibi ſoli peccavi. *Rex enim erat, alium non timebat.*

S. Auguſtinum Lib. V. de *Civitate Dei*, Cap. XXI. *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *non tribuamus dandi Regni atque Imperii poteſtatem niſi Deo vero, qui dat fœlicitatem in Regno Cœlorum nonniſi ſolis piis; Regnum verò terrenum & piis & impiis, ſicut ei placet, cui nihil injuſtè placet ..... Qui Mario, ipſe Cajo Cæſari: qui Auguſto, ipſe & Neroni; qui Veſpaſianis, vel patri vel filio, ſuaviſſimis Imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſſimo. Et ne per ſingulos ire neceſſe ſit, qui Conſtantino Chriſtiano, ipſe Apoſtata Juliano.*

S. Fulgentium Lib. I. ad *Traſimundum*, Regem Cap. II. *Quocirca cùm pro noſtra fide, in quantùm facultatem divinitus accepimus, liberè reſpondemus, nullâ contumacia ſeu contumeliæ debemus ſuſpicione notari: cùm nec noſtræ humilitatis, nec Regiæ ſimus Dignitatis immemores, ſciamuſque Deo timorem, honorem Regibus exhibendum, Apoſtolica ita nos præmonente doctrinâ:* Reddite omnibus debita .... „ Cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. *Hujus timoris honoriſque manifeſta nobis B. Petrus aperuit diſcretione notitiam, dicens:* „ Sicut ſervi Dei omnes honorate, fraternitatem „ diligite; Deum timete, Regem autem honori- „ ficate. *Non autem parum Clementia tua dilectionis exhibet & honoris, quiſquis interroganti tibi hoc reſpondet, quod ad fidem pertinet veritatis. Competens igitur Manſuetudini tuæ deferimus honoris obſequium, cui Regalis apicem culminis divinâ cernimus largitate collatum. Nec tamen quemquam ſapientem fugit, quanto ſempiternus ille Rex Regum & Dominus Dominantium timore debeat ſuſpici, qui temporales etiam Reges præcipit honorari. Hunc ſi quis parùm metuit; valde contemnit: Hujus qui non memorat honorificentiam, auget injuriam.*

Arnobium Juniorem, cui *Caſſiodorus*, *Euthymius*, & Gloſſa concinunt, in Pſalmum L. *Rex ſub nullo alio niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem ſuam metuens, Deo ſoli peccavit.*

S. Gregorium Turonenſem in Concilio Pariſienſi anno 577. his verbis *Chilpericum* compellantem: *Si quis de nobis, o Rex! juſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, a te corrigi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe Juſtitiam?* Ita refert ipſe lib. 5. Hiſtoriæ Francorum, cap. 19.

Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem Epiſtolâ XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, in qua ubi de neceſſitate communicandi cum Rege multa præmiſit, hæc ſubdit: *Quæ omnia ſicut non ad accuſandum, ſic nec ad excuſandum in advocatione præfati Regis depromo, neque ad reſiſtendum veſtræ auctoritati, neque ad contradicendum veſtræ præceptioni, ſed conſulendum qualiter nos Epiſcopi, & ego præcipuè in quem tantam comminationem intentaſtis, erga Regem noſtrum gerere debeamus, cùm B. Auguſtinus Apoſtoli exponens ſententiam dicat: Apoſtolica, inquit, doctrina ut omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, & ut reddantur omnibus omnia, cui tributum tributum; cui vectigal, vectigal*, &c. *ſalvo Domini noſtri cultu, conſtitutionis humanæ Principibus reddamus, quando & ipſe Dominus, ut nobis ſacræ hujus doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis, quo erat indutus, tributum ſolvere non dedignatus eſt. Jubentur etiam ſervi Chriſtiani, & Fideles boni Dominis ſuis temporalibus æquanimiter fideliterque ſervire, quos judicaturi ſunt, ſi uſque in finem iniquos invenerint; aut cum quibus regnaturi ſunt, ſi & illi ad verum Deum converſi fuerint. Omnibus tamen præcipitur ſervire humanis Poteſtatibus atque terrenis, quouſque poſt tempus præfinitum, ab iſtius ſæculi confuſione, tamquam de captivitate Babyloniæ, ſicut Jeruſalem liberetur Eccleſia. Ex cujus captivitatis occaſione ſi etiam terreni Reges, deſertis Idolis, pro quibus perſequebantur Chriſtianos, unum verum Deum & Chriſtum Dominum cognoverint & colant, pro quibus Paulus Apoſtolus jubet orare Eccleſiam, cùm perſequerentur Eccleſiam, ut ſecuram & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & caſtitate, ſicut & ille populus in Babyloniam ductus per Jeremiam jubetur orare pro Rege Babyloniæ. Et B. Petrus dicit:* „ Subjecti eſtote omni humanæ „ creaturæ propter Dominum, ſive Regi, quaſi præcellenti. *Et item* „ Dominum timete, Regem „ honorificate. *Omni humanæ creaturæ, inquit Doctor ſagaciſſimus, omni dignitati hominum, omni perſonæ, omni principatui, cui vos divina diſpoſitio ſubdi voluerit. Hoc eſt enim quod ait:* „ Propter Dominum, quia non eſt poteſtas niſi a Deo: Et qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi „ reſiſtit. *Et item S. Auguſtinus in Sermone Evangelii S. Joannis: Leguntur, inquit, Leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores, eos qui præter Catholicæ Eccleſiæ Communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis Auctorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere. Sed quid, inquiunt, nobis & Imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur? & tamen Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit:* Regem reveremini. *Noli dicere, Quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, qui & ipſa humana jura renunciaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones. Et ſi per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones, non poſſunt ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeant, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter, Domne Pater Reverendiſſime, conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, nec alia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem auctoritatem & Regalem poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod faciliè ac ſine diſpendio Religionis vel detrimento Eccleſiaſticarum*

rerum

rerum poſtea non poſſit ſedari: quia ſicut Abraham dixit ad Dominum: Abſit hoc a te Domine, non eſt „ hoc tuum, qui judicas omnem terram. *Et hanc meæ ſubjectionis humillimam ſuggeſtionem ex benignitate ſuſcipite, qua primus Apoſtolorum non ſolùm minoris ſui Apoſtoli redargutionem pro ſimulatione ſuſcepit, verùm & minorum ſuorum quæſtionem, cur ad Præputiatos intraverit, ſatisfacere ac lenire curavit.* Hæc ſanè omnia *Gregorii VII.* ſententiam evertunt, remque novam & antea prorſus inauditam fuiſſe demonſtrant, Imperatoris ſive Regis a Romano Pontifice tentatam exauctorationem.

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem Scriptura Sacra probat.

Adversùs eamdem ſententiam militant, eamque funditus demoliuntur Scripturæ Sacræ teſtimonia. *Regnum meum non eſt de hoc mundo* (inquit Chriſtus) Et *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Apoſtolus ad Romanos Cap. 13. *Omnis*, inquit, *anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi a Deo. Quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Idem docet Apoſtolorum Princeps, Epiſtolâ 1. Cap. 11. *Subjecti* inquit, *eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei*, &c. *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.*

Quid Gregorium in opinionem contrariam inducere potuerit.

Fatendum tamen eſt, mutatum *Gregorio VII.* & quibuſdam aliis Pontificibus, ac Auctoribus, viſum eſſe Imperii ſtatum, & Imperatoriæ conditionem dignitatis, ex quo Imperium ad Germanos tranſlatum eſt, & Electores inſtituti; electioniſque examen & confirmatio ad Romanum Pontificem devoluta; nec ante inaugurati Imperatores, quàm honorificentiam, obedientiam, protectionem & conſervationem Jurium, & Privilegiorum, interdum & fidelitatem, Romanæ Eccleſiæ & ejus Capiti juraſſent. Abhinc enim magis obnoxios factos fuiſſe Apoſtolicæ Sedi & Romanis Pontificibus, ſunt opinati. Sunt præterea Jura quædam mixta, quæ eximiâ illâ dignitate Protectoris & Defenſoris Eccleſiæ Romanæ innituntur, & quæ Imperatoribus Paganis, Hæreticis, Schiſmaticis, legitimè Excommunicatis, non conveniunt: quibus adeo juribus ipſos exui poſſe, *Gregorius VII.* aliique Pontifices nonnulli ſenſere. Quæ quidem tolerabilior opinio eſt, nec Scripturæ Sacræ laudatis oraculis & SS. Patrum teſtimoniis repugnans. Sed terris, dominio, juribuſque merè temporalibus ipſos privari numquam ab Eccleſia poſſe, quacumque de cauſa, niſi ſint ejus beneficiarii, hæc ipſa oracula & teſtimonia non probant tantùm, ſed demonſtrant. Scripturæ itaque Sacræ, Traditioni, & veterum Pontificum ante *Gregorii VII.* tempora exemplis omnino conſentaneum dogma eſt, nullam Eccleſiæ in temporalia Regum vel Principum, qui non ſunt ipſius Beneficiarii, vel indirectam convenire poteſtatem. A Veterum ſententia *Gregorius VII.* & qui ejus opinionem ſunt ſecuti, receſſere. Hos inter *Joannes Sareſberienſis* numerandus, in Epiſtolâ ad *Vuillelmum* Suppriorem Cantiæ, quæ inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* a *P. Lupo* editas eſt 89. Libri 11. ubi de *Alexandri III.* Actis contra *Fredericum I.* Imperatorem ita ſcribit: *Abſtulit ei etiam Regiam Dignitatem, ipſumque Anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodo in bellicis congreſſionibus habeat, aut de Chriſtiano aliquo victoriam conſequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur. In quo ſecutus eſt exemplum Gregorii VII. Deceſſoris ſui, qui noſtra ætate Henricum Imperatorem, Eccleſiæ Privilegia convellentem deponens, in Concilio Romano ſimili Sententia condemnavit. Et quidem illa Sententia effectum ſortita eſt, & hanc de Privilegio Petri latam videtur ipſe Dominus confirmaſſe.* Quoad execrationem, excommunicationem, dirarum imprecationem, *Gregorii VII.* in *Henricum* Imperatorem, & *Alexandri III.* in *Fredericum I.* juſtas fuiſſe Sententias, & Privilegio *B. Petri* latas fatentur omnes, quibus non eſt ignotum Principes illos Schiſmaticos fuiſſe. At quoad exauctorationem, eodem Privilegio & æquitate latam non conſentiunt Catholici Theologi. Poteſtatem ligandi & ſolvendi animas, *S. Petro*, & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus, in tota quà latè patet Eccleſia, a Chriſto conceſſam; poteſtatem dirimendi controverſias Fidei, omneſque cauſas majores judicandi; Canones interpretandi, temperandique; & eorum executionem omnibus & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Presbyteris, cœteriſque Clericis, ac Fidelibus toto orbe Chriſtiano imperandi: Eorum contumaces infractores cenſuris plectendi, ſecundùm eoſdem Canones, & mores Eccleſiarum antiquos, receptos, & probatos: non item exauctorandi Reges vel Imperatores, Romano Pontifici directè vel indirectè convenire, omnes propugnant: Gregorium VII. Alexandrum III. Gregorium IX. &c. ex eo in contrariam adductos ſententiam, quòd Imperatores fiduciarios Eccleſiæ Romanæ factos eſſe falsò perſuaſum haberent. Quâ etiam in opinione (quoad Imperatores Teutonicos, non quoad Reges Francorum, Hiſpanorum, Anglorum, cœteroſque ſupremos Principes) fuit *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus, in Concilio Turonenſi ſub *Alexandro III.* e ſacro ſuggeſtu perorans. *Si ad veteres* [inquit] *recurramus Hiſtorias, certum erit Prædeceſſores ejus Imperium non de alio jure, quàm de ſola Sancta Romana Eccleſia gratia percepiſſe. Nihil igitur plus juris vendicare Principes poſſunt, quàm quod in eos contulit dignatio largientis.*

Anonymus in eleganti Tractatu *De Poteſtate Papæ*, edito ad calcem Hiſtoriæ celebris Diſſidii inter *Bonifacium VIII.* & *Philippum Pulchrum* Regem Francorum, cujus tempore ſcribebat, pariter obnoxios eſſe negat Romanæ Eccleſiæ Chriſtianiſſimos Reges ac Imperatores. *Ad* 14. (inquit) *ubi dicitur de confirmatione Imperatorum per Papam, dicunt aliqui, quòd ſicut Cardinalis Oſtienſis conſecrat Papam; & tamen poſt conſecrationem nullam juriſdictionem ſpiritualem habet ſuper ipſum Papam: ita Papa confirmat Imperatorem, & etiam coronat; & tamen poſt confirmationem & coronationem, nullam juriſdictionem temporalem ſuper ipſum habet. Ego dico, quod quicquid ſit de Imperatore, numquam tamen ſuper Regem Franciæ habet Papa vel habuit aliquam temporalem juriſdictionem. Et hoc quia idem Rex habet Regnum, non per electionem, ſed per ſucceſſionem, nec umquam recipit a Papa confirmationem, vel coronationem*, &c.

Idem ſenſiſſe videtur *F. Joannes de Pariſiis* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus Pariſienſis, lib. *De Poteſtate Regia & Papali*, eodem tempore edito, cap. 16. *Quod dicitur octavò* (inquit) *quòd Papa deponit Imperatorem: Reſpondeo, verum eſt, illum quem ipſe poſuit, qui ab ipſo accepit feudum: & ex cauſa rationabili. Tamen iſta argumenta ſunt de facto, & dicunt quid factum, non tamen quid fieri debeat.* Quâ de re plura dixerat cap. 15. hoc exemplo concludens: *Legitur etiam, quòd tempore Henrici Imperatoris, Romani juraverunt, non ſe Papam electuros ſine Imperatoris aſſenſu. Eſt igitur hoc obſervandum? Conſtat quòd non. Hæc autem induxi, ut appareat, quia non oportet ex talibus factis ſingularibus, quæ variis cauſis fieri poſſunt, argumenta juris ſumere.*

Ano-

Anonymus qui *Somnium Viridarii* Carolo V. in Gallia regnante edidit, eodem pene modo loquentem inducit Militem. *Et quod dicitur, quòd Princeps ſæcularis, ſeu Principes ſæculares, non poſſunt aliunde leges accipere, niſi priùs per Papam fuerint approbatæ: hoc poſſet concedi de Imperatore, quem Papa confirmat & coronat, & in quem Papa de Græcis poteſtatem tranſtulit Imperialem. Hoc autem non concederetur de Rege Franciæ, quem nec confirmat, nec coronat; nec ſibi quoad temporalia, ſubeſt in aliquo: Immo e contra, Eccleſia Gallicana ſubeſt Regi Franciæ quoad temporalia. Et docet etiam experientia, quòd Reges Franciæ a tanto tempore quòd non eſt memoria in contrarium, Leges & Conſtitutiones Regales fecerunt, quæ numquam per Romanum Pontificem, ſicut nec oportet, fuerunt approbatæ.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 329. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum Doctrinam, imò contra verbum Dei.*

R. Quòd Romanorum primus Pontificum hanc auctoritatem ſibi tribuerit *Gregorius VII.* teſtantur Otto Friſingenſis, Sigebertus, Gotfridus Viterbienſis, Trithemius, Vincentius Bellovacenſis, Onuphrius Panvinus, quorum verba deſcripſi. Hæc mera facti quæſtio. Quòd verò contra Patrum Doctrinam, immo contra verbum Dei hanc ſibi tribuerit auctoritatem, Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Sanctiſſimus quidem Pontifex non exiſtimavit opinionem ſuam doctrinæ Patrum & verbo Dei eſſe contrariam; id enim ſi exiſtimaſſet, illam ſecutus non eſſet, nec ad praxim revocaſſet. Quòd verò modum loquendi Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis hìc uſurpaverim, oſtendet propoſitionis meæ collatio cum ejuſdem Facultatis Cenſuris in Librum *Antonii Sanctarelli* die 1. Aprilis 1626. & in Theſes *Franciſci Malagolæ* die 4. Novembris 1682. editis. Excuſandus Gallus, opinionem ſequens in Gallorum omnium animis penitus inſitam; excuſandus Doctor Facultatis Pariſienſis, verbis ejuſdem Facultatis adhibens ad illius Sententiam exprimendam.

ARTICULUS X.

Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ a ſe attributa probare nititur Gregorius VII. in Epiſtolâ ad Herimannum.

ILlam exauctorandi Reges, & Subditos abſolvendi a juramento fidelitatis poteſtatem Sedi Apoſtolicæ convenire, probandum ſibi ſumit *Gregorius VII.* in Epiſtolâ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum, qui ab ejus Sanctitate hujus quæſtionis elucidationem rogaverat, ut adverſariis reſpondere poſſet. Verùm, quibus nititur, momenta debilia ſunt. Primum petitur ex Chriſti verbis ad *S. Petrum*, Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam: & tibi dabo claves Regni cœlorum: Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* A qua poteſtate Reges non ſunt excepti, cùm ſint de ovibus, quas Filius Dei *B. Petro* commiſit.

Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro & ejus ſucceſſoribus a Chriſto tradita, ad ſolas animas pertinet.

Verùm hæc ratio, quâ *Gregorius VII.* ſuam ut privati Doctoris opinionem probat, nullius ponderis eſt, ſi adhibeatur locus ille Evangelicus ad aſſerendam Eccleſiæ poteſtatem in temporalia Regum qui ipſius Eccleſiæ non ſunt feudatarii, & ad probandum quòd Romano Pontifici conveniat auctoritas abſolvendi ſubditos a Sacramento fidelitatis. De ſolis namque peccatis, & cenſuris, Pœnitentiis & Remiſſionibus, intelligenda eſt Chriſti Sententia ligandi & ſolvendi poteſtatem *S. Petro*, & in ipſo omnibus Pontificibus tribuentis. Ita hunc locum exponunt Patres, quorum loca indicare ſatis erit: Origenes Tractatu I. in Caput XVI. Matthæi, S. Cyprianus Epiſtolâ 37. ad Lapſos, & Lib. de Unitate Eccleſiæ, S. Hilarius Capite XVIII. in Matthæum, S. Pacianus in Epiſtolâ ad Sympronianum, S. Ambroſius lib. 1. de Pœnitentia, Cap. 11. & Enarratione in Pſalmum 38. Amphilochius in Oratione de Pœnitentia, S. Joannes Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, Homilia 55. in Matthæum, & Sermone 50. de utilitate lectionis Scripturæ Sacræ; S. Hieronymus in Caput 18. Matthæi; S. Auguſtinus in Pſalmum CI. Concione 11. Sermone 8. de Verbis Domini ſuper Matthæum, & homilia 27. inter quinquaginta; S. Leo Sermone 11. in Anniverſario ſuæ Creationis, & Sermone 11. de Natali SS. Apoſtolorum Petri & Pauli; S. Gregorius Magnus Homilia 26. in Evangelia; Venerabilis Beda in Caput 16. S. Matthæi, & in 21. S. Joannis, &c. Hi (inquam) omnes poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & Eccleſiæ traditam ad ſola peccata extendunt, ſoliſque animabus circumſcribunt. Philippus Celeſtini I. in Concilio Epheſino Legatus Actione 3. ejuſdem loci expoſitionem genuinam & per traditionem in Eccleſia Romana conſervatam ſuggerit: *Sæculis omnibus notum eſt*, inquit, *quod B. Petrus claves Regni cœleſtis accepit, ſolvendique ac ligandi peccata poteſtas ipſi data eſt*. Eamdem expoſitionem confirmat *S. Gregorius Magnus* in libro Sacramentorum in Feſto Cathedræ S. Petri hanc Orationem præſcribens: *Deus qui Beato Apoſtolo tuo Petro collatis clavibus Regni cœleſtis animas ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, concede ut interceſſionis ejus auxilio a peccatorum noſtrorum nexibus liberemur*. Ita hanc Orationem exibet Romana Editio Operum *S. Gregorii*, quæ *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo curata, eique dicata eſt. Ad Gregorianam Orationem reſpectum habet B. *Petrus Damiani* Sermone 1. de S. Joanne Evangeliſta, dicens: *Taceat is cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas atque ſolvendi obtinet Principatum.* Ad eamdem Orationem attendebat *Julius II.* in Diplomate 23. quod *Seraphinus Cherubinus* in Bullario refert: *Liquet omnibus fidei cultoribus*, inquit, *Beatum Petrum ab ipſo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto Apoſtolorum Principem fuiſſe conſtitutum, eique ligandi ac ſolvendi animas cœleſti privilegio traditam eſſe poteſtatem.* Gregorianam Orationem iiſdem verbis exhibent Miſſale Romanum Pariſiis editum anno 1520. typis *Franciſci Reginaldi*; Miſſale Romanum idem a *Paulo III.* reformatum anno 1543. & Lugduni editum anno ſequenti, typis *Guillemi Rovilli*, Breviarium Romanum Pariſiis editum anno 1543. typis *Thielmani Kerverii*: idem Breviarium per *Franciſcum* Cardinalem *Guinognium* emendatum, & Pariſiis editum anno 1566. typis *Guillelmi Merlini*; Diurnum Monaſticum, juxta ritum Monachorum Ordinis Benedictini Congregationis Caſinenſis, aliàs Sanctæ Juſtinæ de Padua, quod ex Decreto Capituli Generalis anno 1584. reformatum, & a *Gregorio XIII.* approbatum, typis excuſum eſt Venetiis apud *Juntas* anno 1600. & Miſſale Ambroſianum, editum anno 1648. Quę cum ita ſint, verba illa Chriſti *Quæcumque ligaveritis*, &c. de poteſtate abſolvendi ſubditos a Sacramento fide-

fidelitatis quo Regi ſunt adſtricti, intelligi non debent; & qui ſic intelligeret, ac exponeret, peccaret contra Decretum Synodi Tridentinæ, & contra Profeſſionem Fidei ab ipſo præſcriptam. Decrevit ſcilicet Sancta Synodus Seſſione IV. *Ut nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus Fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam Sacram interpretari audeat; etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent: qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis a Jure ſtatutis puniantur.* Gregorius verò VII. qui hoc loco uſus eſt: eâ ratione poſſet fortaſſis excuſari, quòd illum adhibuiſſe dumtaxat videatur ad probandum poteſtatem excommunicandi Reges, æquè ac cæteros peccatores contumaces, Eccleſiæ a Chriſto traditam, non autem ad probandum poteſtatem abſolvendi ſubditos a Sacramento fidelitatis, & ſupremos Principes, Eccleſiæ nullatenus feudatarios exauctorandi. Cùm enim utrumque Apoſtolicæ Sedi vindicare nitatur *Gregorius* in illâ ad *Herimannum* Epiſtolâ, ſatis eſt ut ejus probationes ad alterutrum referantur. Id verba ejus oſtendunt: *Quòd autem poſtulaſti te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum, hominem Chriſtianæ legis contemptorem, Eccleſiarum videlicet & Imperii deſtructorem, atque Hæreticorum fautorem & conſentaneum, excommunicare, nec quemquam a Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur, cum hujus rei tam multa & certiſſima documenta in Sacrarum Scripturarum paginis reperiantur.*

Non minùs abuſus eſt *Gregorius VII.* auctoritate Apoſtoli I. ad Corinthios 6. dicentis: *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia?* Propriam enim Sacerdotum poteſtatem eo loci *S. Paulus* non innuit, ſed communem Fidelium omnium in judicandis fratrum litibus, quæ de ſæcularibus rebus moventur, facultatem, ſi ad ipſos cauſarum hujuſmodi arbitrium deferatur. Sanè ſi quotquot Angelos apoſtatas judicaturi ſunt, de Regibus judicium ferre poſſint; non modò Pontifex, ſed privatus quiſque de Fidelium grege, poterit de Regiis capitibus decernere; quo quid abſurdius?

Secundum momentum quod profert Gregorius VII. in illâ Epiſtolâ, eſt *S. Gregorii Magni* auctoritas in Epiſtolâ ad Senatorem ſcribentis: *Si quis verò Regum, Sacerdotum, Judicum, atque ſæcularium perſonarum, hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino Judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & niſi ea quæ ab illo ſunt malè ablata, reſtituerit, vel dignâ pœnitentiâ illicitè acta defleverit, a ſacratiſſimo Corpore ac Sanguine Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Ex quo loco ita colligit Gregorius VII. *Quòd ſi B. Gregorius Doctor utique mitiſſimus, Reges qui ſtatuta ſua ſuper unum Xenodochium violarent, non modò deponi, ſed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decrevit, quis nos Henricum non ſolùm Apoſtolicorum Judiciorum contemptorem, verùm etiam ipſius matris Eccleſiæ, quantùm in ipſo eſt, conculcatorem depoſuiſſe & excommunicaſſe reprehendat, niſi fortè ſimilis ejus?*

Sed iſta probatio infirma eſt. Nam etſi Epiſtolam illam ut genuinam *S. Gregorii* admittamus; etſi clauſulam illam, *Si quis verò Regum*, &c. additiam non eſſe demus. (Quod tamen viri plerique doctiſſimi contendunt, quòd *S. Gregorius* eam in ſimilibus Privilegiis non uſurpaverit) inde colligi non poteſt *S. Gregorium* Sedi Apoſtolicæ tribuiſſe auctoritatem deponendi Reges, & abſolvendi ſubditos a Sacramento fidelitatis. Illa namque verba ſunt imprecantis, non imperantis, decernentis, ſeu judicantis; ſicut illa: *In æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Hujus generis eſt imprecatio illa Gregorii VII. in Sententia adversùs Henricum Regem lata: *Ipſe Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires, nullamque in vita ſua victoriam obtineat.* Non abſimiles imprecationes illi *S. Gregorii* (ſi tamen ejus eſt) legi obſervavi jam olim in Conciliis Toletanis 4. Canone 75. VI. Canone 3. & VII. Canone 1. & in Teſtamento Sanctæ *Radegundis* apud *Gregorium* Turonenſem lib. 9. cap. 42. & in Teſtamento *S. Remigii* nomine apud *Flodoardum* inſcripto lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 18. His adde *Aredii* Abbatis Attanenſis Teſtamentum, qui Donationis ſuæ violatoribus ſic imprecatur: *Si quis contra hoc Teſtamentum noſtrum venire voluerit .... Et hic & in æternum per virtutes Sancti & Beati Domini Martini ſit excommunicatus & anathematizatus, & veniat illi maledictio, quam Pſalmus continet in Judam Scariotis centeſimus octavus.* Editum eſt a D. *Mabillonio* Tom. II. *Veterum Analectorum.* Solemnes olim fuiſſe in Fundationibus & Donationibus hujuſmodi imprecationes, probant Formulæ *Marculfi.* Prima libri II. ſic habet: *Si quis hanc voluntatem meam per quaſlibet adinventiones ſeu propoſitiones, ſicut mundus quotidie artibus & ingeniis expolitur, vel repetitor, convulſor etiam, aut tergiverſator extiterit, Anathema ſit. Et tam qui fecerit, quàm qui faciendo conſenſerit, Anathema ſit. Et ſicut Dathan & Abiron hiatu terræ abſorpti ſunt, vivens in infernum deſcendat, & cum Gieſi fraudis mercatore, & in præſenti & in futuro ſæculo partem damnationis excipiat, & tunc veniam conſequatur, quando conſecuturus eſt & Diabolus*, &c. Similes continet imprecationes, *Vuillelmi* Comitis Teſtamentum de conſtructione Cœnobii Cluniacenſis, & alia pleraque Monumenta, quæ vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius* indicat libro II. exquiſiti Operis *De Re Diplomatica*, Cap. VIII. Sanè hujuſmodi Execrationum formulas Reges ac Principes viros & fœminas in ſuis Diplomatibus 11. & 12. Sæculo uſurpaſſe legimus, nec tamen ullam in aliorum Regum aut Principum, vel Pontificum, ad quos etiam illas pertinere volunt temporalia ſibi tribuunt poteſtatem. Exemplo ſit *Agnetis* Comitiſſæ Pictavenſis Diploma in gratiam Angeriacenſis * Monaſterii anno circiter 1032. datum. *Si quis*, inquit, *in poſterum Rex aut Princeps, aut Dux, Comes, Vicecomes, aut qualibet perſona Eccleſiaſtica, vel ſæcularis, hujus noſtræ Conſtitutionis Decretum reſcindere voluerit ... Hereditatis & Honoris noſtri Dignitate perpetuò careat.* Idem conſtat ex Diplomate *Ranimiri* Aragonum Regis dato *Sancti Joannis Baptiſtæ* Cœnobio, ſecundùm Aragonenſis Decretum Synodi anno circiter 1062. *Quicumque futurorum Regum, Succeſſorum noſtrorum, tranſgredientes & devitantes ab hoc Regali ſimul & Pontificali Decreto, tentaverit diſſolvere hanc Scripturam, in præſenti ſæculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus Judex & Regum Rex, diſſolvat & dividat Regalem honorem & potentiam Regni eorum, detque illud ſe diligentibus & timentibus, & noſtra Decreta ſervantibus: Et in futuro ſeparati a conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis Beato Joanne Baptiſta cum omnibus Sanctis, participentur in ſocietate cum Dathan & Abiron, & Juda Traditore in inferno*

Solemnes imprecationum formulæ non ſolùm in Pontificiis Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac fœminarum Donationibus, teſtamentis, &c. uſurpatæ.

* Saint Yrier. *Attanum, Monaſterium ab eo fundatum in Diœceſi Lemovicenſi, vulgò S.* Yrier de la Perche.

S. Jean d'Angely, *in Diœceſi Sanctonenſi.*

ferno

ferno inferiori, luente pœnas perpetui incendii ſine fine per æterna ſæcula. Amen. Idem probat *Alfonſi* Toloſani Comitis Charta de Portatico: *Si quis* inquit, *homo vel fœmina hoc donum & hanc libertatem irrumpere voluerit, ſit maledictus & excommunicatus, & ira Dei veniat ſuper eum: & terra abſorbeat eum, ſicut Dathan & Abiron abſorbuit; deinde & inferni pœnas patiatur. Et etiam totus Toloſanus Populus cum gladiis, & baculis, & lapidibus, ſuper eum irruat, & interficiant eum omnes homines turpiter.* Quamvis igitur *S. Gregorio* tribuantur imprecationes illæ quæ in Privilegio Auguſtodunenſi leguntur, non ſequitur quòd poteſtatem deturbandi Reges Romano Pontifici convenire ſenſerit, ſicut Principes viri & fœminæ non ſenſerunt ſibi convenire poteſtatem excommunicandi, licèt excommunicationem ſuarum Donationum, Teſtamentorum, aut Privilegiorum violatoribus imprecati ſint: Nec Synodi, Pontifices, Epiſcopi, Reges, aut Reginæ penes ſe poteſtatem eſſe delendi aliquem de libro vitæ, decernendi ut vivus abſorberetur a terra, ut *Dathan* & *Abiron*, vel damnandi ad Inferos, ſicut *Judam Traditorem*, exiſtimarunt, quia has pœnas Decretorum ſuorum Edictorum, Donationum, Teſtamentorum, Privilegiorum violatoribus imprecati ſunt & a Deo comminati. Sic & Græcorum Imperatores Legibus ſuis graves execrationes inſeruere adversùs earum violatores: nempe ut *Deum hìc ſibi adverſantem inveniant, & cœleſtes poteſtates infeſtas: ante diem de hac præſenti vita migrent, atque etiam futuræ jacturam faciant: denique ut ſemen eorum perpetuam ignominiam ſentiat, ac panem mendicet.* Sic habet Novella I. *Leonis* & *Alexandri* Imperatorum in Jure Græco-Romano. Nec tamen hæc omnia pœnarum genera infligere ſe poſſe delirabant. Ita licèt *S. Gregorius* ex uſu Pſalmi 108. cujus hic verſus, *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter*, depoſitionis comminationem continet, Regibus, Sacerdotibus, Judicibus, Perſoniſque cœteris ſæcularibus, Dignitatis & honoris jacturam interminatus ſit, inde non conficitur poteſtatem exauctorandi Reges, aut quamlibet in eorum temporalia auctoritatem, penes Romanum Pontificem reſidere, vel eam fuiſſe *Sancti Gregorii* mentem. Senſum itaque *S. Gregorii* non eſt aſſecutus *Gregorius VII.* qui ex verbis imprecantis colligebat ipſum decreviſſe ut deponerentur Reges, qui Xenodochii Privilegium violarent. Nec ſanè veriſimile eſt voluiſſe *S. Gregorium* Principes ſupremos, quibus ipſe, quantumvis iniquis, maximam reverentiam exhibere conſuevit, pro delicto comparatione aliorum criminum minùs gravi, nempe ſi Privilegium Auguſtodunenſi Xenodochio conceſſum violarent, ſuis dominiis, dignitatibus atque honoribus per Sententiam decretoriam privare: ex qua privatione maximæ in Republica perturbationes, cædeſque innumeræ conſequi ſolent, ut ſatis probat *Gregorii VII. & Henrici IV.* Germaniæ Regis Hiſtoria: Qui tamen *S. Gregorius* disertè ſcripſit Epiſtolâ II. Lib. VII. Dei metum obſtitiſſe *ne in mortem cujuſlibet hominis ſe miſceret:* Ideoque ſe noluiſſe, licèt de facto poſſet, Longobardorum Reges ac Duces, acerbè vexantes Eccleſiam, perdere. Lege quæ de hacce clauſulâ obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VI. Cap. 4. Art. XVI. ubi de Scriptis *S. Gregorii Magni:* ubi etiam innui, hæc verba: *Si quis Regum, Sacerdotum*, &c. reſpectivè intelligi poſſe; ut Sacerdotibus quidem ſub pœna exauctorationis prohibeat, ne quid contra Privilegium Auguſtodunenſe moliantur; Regibus verò, Judicibus, aliiſque ſæcularibus perſonis, ſub pœna excommunicationis. Quæ ſanè expoſitio appoſita & ſatis commoda eſt.

Tertium momentum quo nititur Gregorius VII. eſt exauctoratio Childerici III. Regis Francorum ex Merovingia ſtirpe poſtremi. *Zacharias*, inquit, *Regem Francorum, non tam pro ſuis iniquitatibus, quàm eo quòd tantæ poteſtati non erat utilis, a Regno depoſuit, & Pippinum Caroli Magni Patrem in ejus loco ſubſtituit; omneſque Francigenas a Juramento fidelitatis, quod illi fecerant, abſolvit.* At depoſitionem *Childerici* a *Zacharia*, & abſolutionem Francorum a Juramento quo fidem ſuam ipſi obſtrinxerant, fabuloſam eſſe, luculentis argumentis demonſtravi Diſſertatione II. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. *Gregorio* itaque VII. obreptum eſt, falſaque documenta ipſi ſubminiſtrata fuere, vel potiùs undequaque corraſa ab eo qui ipſi erat ab Epiſtolis. Sanè ſibi in his præcipuè rebus obrepi potuiſſe *Gregorius VII.* non ægrè fatſus eſſet, qui in Epiſtolâ ad *Hugonem* Epiſcopum XXXI. Libri IX. ſcribit: *Noverit Prudentia tua, quia multa tamquam a nobis deferuntur, & ſcripta & dicta, nobis neſcientibus. Multa etiam ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. Unde in hac cauſa, quod profectò minimè recordamur, ſi quid fortè ſubreptum fuit, optatò magis amamus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere.*

Falſa & apocrypha documenta Gregorio VII. ſubminiſtrata.

Neque hæc ſolùm de *Childerici* exauctoratione a *Zacharia* narratio, ſed & alia iſtius Epiſtolæ ad *Herimannum* capita, probant Sancto Pontifici non licuiſſe per otium diſcutere accurato criterio omnia momenta, quibus privatam illam ſuam, non Sedis Apoſtolicæ, de poteſtate exauctorandi Reges Sententiam confirmare nititur. I. Laudat Epiſtolam *Julii I.* ad Orientales, non quam refert *S. Athanaſius*, ſed quæ venerando *Julii* nomini ſuppoſita probatur ex falſa nota Conſulatûs; & ex illis ipſis verbis quæ *Gregorius VII.* laudat: *Habet enim poteſtatem Romana Eccleſia ſingulari Privilegio conceſſam, aperire & claudere januas Regni Cœleſtis quibus voluerit.* Non enim pro ſua voluntate, ſed pro ſubjectorum meritis ligare & ſolvere Sacerdotes debent, ut *S. Gregorius* Magnus docet Homilia XXVI. in Evangelia. *Sæpe*, inquit, *in ſolvendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur; unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet .... Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda.* Aliud ſenſiſſe Julium I. incredibile eſt.

Secundò profert *Gregorius VII.* Epiſtolam *Clementis* Romani ad *S. Jacobum*, quæ certè ſuppoſititia eſt, cùm *S. Jacobus* multis annis obierit antequàm *S. Clemens* Pontifex renuntiaretur. Nec tamen *Gregorio VII.* hæc Epiſtola favet. Epiſcopum enim *In aliqua occupatione, mundialis negotii occaſione perplexum eſſe* vetat: quem *Judicem aut cognitorem ſæcularium negotiorum ordinare non vult Chriſtus.* Cùm itaque Regis deſtitutio vel creatio negotium ſit inter ſæcularia maximè perplexum, Pontificibus, ex auctore iſtius Epiſtolæ, non convenit.

Tertiò, aſſerit *Innocentium* Papam *Arcadium* Imperatorem excommunicaſſe, quia conſenſerat ut *S. Joannes Chryſoſtomus* a Sede expelleretur. At æqualium ſuppariumque Scriptorum de hujuſmodi excommunicatione ſilentium ipſam fictitiam eſſe probat, *Idatii*, inquam, & *Proſperi* in Chronicis, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoreti* in Hiſtoria & *Palladii* in Vita *S. Joannis Chryſoſtomi*. Et quæ ad ipſam aſſerendam obtrudi poteſt *Innocentii* ad *Arcadium* Epiſtola, poſt *Dionyſii Exigui* ætatem conficta eſt, qui ipſam in Codicem Canonum re-

tu-

tuliſſet, uti complures alias ejuſdem Pontificis, in quarum nonnullis de *S. Joanne Chryſoſtomo* mentionem facit. Denique *Eudoxia*, quæ ſimul excommunicata dicitur, ante tres annos obierat, quo tempore grando inſolitæ magnitudinis Conſtantinopoli decidit, ut conſtat ex *Socrate*, *Sozomeno*, *Marcellino*, *Zoſimo*, & Faſtis Græcis. Hujus Epiſtolæ & Fabulæ architectum *Georgium Alexandrinum* Monachum, qui ad annum 620. vixit, & *Photium*, *Glycam*, *Nicephorum* ab ipſo deceptos, viri eruditi cenſent.

Quartò, *Gregorius VII.* aſſerit, *Theodoſium Magnum* Imperatorem a *S. Ambroſio* excommunicatum fuiſſe, & ab Eccleſia excluſum: quod æquè falſum eſt. Pœnitentiæ quidem *Theodoſium* addixit *S. Ambroſius*, & quoad uſque illam impleviſſet, aditu Mediolanenſis Eccleſiæ illum prohibuit, ſed ab Eccleſia ſimpliciter non excluſit, quem non invenit contumacem. Lege quæ de hoc Hiſtoriæ capite obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi IV. Cap. ultimo §. V. Quamquam etſi Communione a *S. Ambroſio* privatus fuiſſet *Theodoſius*, perperam inde colligeretur Reges a Romano Pontifice aut ab Epiſcopis, vel Synodis exauctorari poſſe. Imò *S. Ambroſius* Theodoſium *Auguſtiſſimum Imperatorem* vocavit, *& verecundia qua potuit, Imperiali arbitrio ſatisfecit*, ut Epiſtola 59. Lib. 7. profitetur.

Quintò, *S. Gregorium* laudans in Epiſtolâ ad *Mauricium* Imperatorem, XXXI. Libri IV. nec ejus verba refert, nec ſenſum exprimit. Sic habet nempe Gregorius VII. *Hæc ſicut B. Gregorius in Epiſtolâ ad Mauritium Imperatorem directâ commemorat, Conſtantinus Magnus Imperator, omnium Regum & Principum ferè totius orbis dominus, evidenter intelligens, in Sancta Nicæna Synodo poſt omnes Epiſcopos ultimus reſidens, nullam Judicii Sententiam ſuper eos dare præſumpſit; ſed illos etiam Deos vocans non ſuo debere ſubeſſe Judicio, verùm ſe ad illorum pendere arbitrium judicavit.* Sic autem S. Gregorius Magnus: *Eccleſiaſtica quoque teſtatur Hiſtoria quia cùm Piæ Memoriæ Conſtantino Principi ſcripto oblatæ accuſationes contra Epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem qui accuſati fuerant Epiſcopos convocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos Dii eſtis a vero Deo conſtituti, ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite quia dignum non eſt ut judicemus Deos.*

Sextò, ex Paſtorali *S. Ambroſii* hæc verba laudat: *Honor, Fratres, & ſublimitas Epiſcopalis, nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares, & Principum Diademati longè erit inferior, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: Quippe cùm videas Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & exoſculata eorum dextera eorum orationibus credant ſe communiri.* At nec Paſtorale *S. Ambroſius* edidit, nec in aliis ejus Operibus hæc verba repeRiuntur. Et hæc cujuſcumque ſint verba ad Imperatoris exauctorationem trahi non poſſe, evidens eſt.

Denique, ex *Symmachi* Papæ Decretis hæc laudat: *Beatus Petrus perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ miſit ad poſteros.. Quis enim Sanctum eſſe dubitet.. quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ a loci Deceſſore præſtantur.* At in *Symmachi* Decretis hæc non habentur, ſed in libello Apologetico *Ennodii* pro Romana Synodo. Quamquam ad *Symmacum* aliqua ratione pertinere dici poſſint, quia Libellum *Ennodii Symmachus* cum altera Synodo approbavit, eique canonicam auctoritatem contulit, dicens: *Juxta veſtram omnium fiat voluntatem & ut judicatis, Apoſtolicâ auctoritate, & inter Apoſtolica habeatur Decreta, & ſicut cætera Apoſtolica, ab omnibus teneatur, Decreta.* Innocentiam tamen ac ſanctimoniam perſonalem Pontificibus Maximis hoc *Ennodii* teſtimonio vindicare noluit *Gregorius*, ſed meritum ſummæ Dignitatis, & officium extollere. Ut enim de experimentis nihil dicam, quibus Pontifices univerſos *S. Petri* ſanctimoniam in ſe non expreſſiſſe demonſtratur; qui ſanctiores ſunt, agnoſcunt ſe homines eſſe circumdatos infirmitate, pro ſuis populique peccatis Deo hoſtias offerunt, ſaluti ſuæ eò magis timent, quò ſe in excelſiori loco poſitos vident, & ſeveriorem a ſe ad Tribunal Chriſti exigendam rationem profitentur. Nec aliud de ſe ſenſiſſe *Gregorium VII.* Pontificem Sanctiſſimum veriſimile eſt.

Pauci, quos facti ſui approbatores habuit, vel ſuaſores, *Gregorius VII.* vel quos Schiſmatis execratio juſtiſſima in aliud extremum præcipites egit, ſcilicet defectionem a Rege; nimirum *Altmannus*, Pataviensis Epiſcopus, *Anſelmus* Lucenſis, *Gebhardus* Salisburgenſis, *Stephanus* Halberſtatenſis, melioribus rationibus, *Gregorium* non defendunt, quàm ſuum ipſe factum tuitus eſt in Epiſtolâ ad *Herimannum* mox diſcuſsâ. *Gebhardi* Orationem coram utriuſque partis, Regiæ ſcilicet ac Pontificiæ Epiſcopis & Proceribus habitam anno 1081. refert *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, pag. 151. Tom. Scriptorum Rerum Germanicarum Editionis *Freheri*. Ejuſdem ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum Epiſtolam, qua perjurii ac perduellionis crimen ab Imperatoriis *Gregorio VII.* & ejus fautoribus objectum diluere nititur, apud *Tengnagellum*, inter *Vetera Monumenta conta Schiſmaticos*, legere eſt. *S. Anſelmum Lucenſem* ſcripſiſſe pro *Gregorio*, docet ejuſdem *Anſelmi* Pœnitentiarius in ejus Vita. *Stephani* Halberſtatenſis Epiſtolam ad *Vualtramum* Naumburgenſem Epiſcopum, nomine *Ludovici* Thuringiæ Comitis, pro *Gregorio*, idem *Tengnagellus* edidit. Sed pro *Henrici* Imperatoris Juribus contra novum, & undecim pene ſæculorum ſpatio inauditum *Gregorii VII.* factum ſcripſere (ut *Bennonem* non nominandum omittam) *Venericus* Vercellenſis Epiſcopus, vir eruditus & eloquens. Librum ſuum ſub perſona *Theodorici* Virdunenſis ad *Gregorium* ipſum *De diſcordia Regni & Sacerdotii* inſcripſit. *Vualtramus*, ſeu *Vualerannus* Naumburgenſis Epiſcopus, Apologiam ſcripſit pro *Henrico* contra *Gregorium VII.* quam *Ulrichus Huttenus* edidit, ac *De unitate Eccleſiæ*, inſcripſit, eruditum ſanè ac amplectendum opus, niſi contumeliis in Sanctum Pontificem fœdatum eſſet. Hunc Librum *Venerico* Vercellenſi Epiſcopo nonnulli perperam tribuunt: Non enim *Theodorici* Virdunenſis nomine conſcriptus eſt, nec ad *Gregorium VII.* directus, nec *De diſcordia Sacerdotii & Imperii* inſcribitur, ut *Venerici* Liber inſcriptus erat, *Sigeberto & Trithemio* teſtibus: Nec Apologia illa characteres habet, quibus *Venerici* Librum *Sigebertus* deſignat in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum cap. 161. *Venericus*, inquit, *Vercellenſis Epiſcopus ſcripſit Librum ſub perſona Theodorici Virdunenſis Epiſcopi ad Hildebrandum ſive Gregorium Papam*, De diſcordia Regni & Sacerdotii, *non eum increpans, ſed ut ſeniorem obſecrans & patrem, & amicabili inductione, quaſi affectu docentis ſuggerens ei omnia, quæ contra Jus Legum, & fas Religionis eum feciſſe & dixiſſe divulgabat loquax fama.* Denique *Venericus* obiit anno 1077. *Gregorio VII.* ſuperſtite: Auctor verò Apologiæ, qua de loquimur, ad ſcribendum aggreſſus eſt anno poſt ejus obitum octavo, ut ipſe teſtatur. *Henricum* Imperatorem pariter tuiti ſunt

contra *Gregorium VII. Otbertus* Leodienſis Epiſcopus cum ſuo Clero, & *Sigebertus* Cœnobii Gemblacenſis eruditus Monachus. *Gregorii VII.* Epiſtolam ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum *Sigebertus* ſcripto confutavit, ut ipſe teſtatur Cap. ultimo Libri *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. Æterno quidem digni ſunt vituperio Auctores illi, quòd Schiſmate *Henrici IV.* ſe polluerint, & Pſeudopontifici adhæſerint contra *Gregorium VII.* ſed laude digni, quod ejuſdem *Henrici* Domini ſui Majeſtatem ac Jura tuiti ſint? ſi id ſervatâ unitate, caritate, & reverentia ergâ Sedem Apoſtolicam & legitimum Pontificem feciſſent. Cœterùm potiores ipſorum fuiſſe, quàm *Gregorii VII.* & paucorum in ejus ſtudia abreptorum, rationes, & magis conſentaneam Scripturæ Sacræ, Traditioni, & exemplis Sanctorum Pontificum, qui ante *Gregorium VII.* ſederant in *S. Petri* Cathedra ſententiam, conſtat ex his quæ ſuperiùs diximus. Ne ad vim illarum *Gregorius VII. Anſelmus Lucenſis*, & alii nonnulli attenderent, ac earum pondere vincerentur, humani ingenii tenebræ, opinio præconcepta, *Henrici* flagitia, tyrannis, ſchiſma, prohibuere. At earum examen modeſtia & reverentia tranquillis temporibus a *Gregorio VII.* Pontifice alioqui Sanctiſſimo facilè impetraſſent. Id conjicere fas eſt ex ejus voluntate ad manſuetudinem erga Reges aliàs propenſa, cujus ſpecimen promicat in Epiſtolâ V. Libri IX. ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui *Guillelmum I.* Angliæ Regem duriùs tractaverat. *Præfatum Regem* (inquit) *in talibus alteriùs ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multò meliùs atque faciliùs, lenitatis dulcedine, ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore Juſtitiæ illum Deo lucrari, & ad perpetuum Beati Petri amorem poſſe provocari.* Accedit, quòd non tam proprio motu, quàm Cardinalium quorumdam & Aulicorum impulſu *Henrici* Regis exauctorationem aggreſſus eſt, teſte *Helmoldo* Presbytero in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXXIII. *Videntes* (inquit) *Cardinales, & ii qui de Curia ſunt, quia præ timore Sedis Apoſtolicæ contremiſcunt Poteſtates, & curvantur ii qui portant orbem, ſuggerunt Apoſtolico ut transferat Regnum ad alium virum, dicentes, Indignum eſſe ut talis regnet qui de publicis convictus eſt facinoribus.* Gravia verò mala *Gregorii* factum Eccleſiæ peperiſſe teſtatur. *Diſputaverint*, inquit, *de his, qui ſciverint, vel auſi fuerint. Unum dicere licet, quòd Romana Eccleſia adhuc hodie luit factum illud.*

Gregorii VII. voluntas ad manſuetudinem erga Reges aliàs propenſa.

Non tam proprio motu, quàm aliorum impulſu, Henrici Regis exauctorationem aggreſſus eſt Gregorius VII.

Gregorii VII. opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit.

Sanè diceret non potuit *Gregorius VII.* de opinione, factoque ſuo, quòd *S. Leo* ad *Theodoretum* ſcribebat de ſuis contra Eutychianam hæreſim ad *Flavianum* Literis: *Quæ noſtro priùs Miniſterio Dominus definierat, univerſæ Fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu, ut verè a ſe prodiiſſe oſtenderet, quod priùs a Prima omnium Sede formatum, totius Chriſtiani orbis Judicium recepiſſet.* Exceptis enim paucis Præſulibus, *Mathilde* Comitiſſa Religioſiſſima, aliiſque devotis fœminis, quæ *Gregorii* partes contra *Henricum* ſequebantur, & Saxonibus conjuratis, Chriſtianus orbis reliquus *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatorem exauctorabat, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto nullam exiſtimavit. Sed nec id ceu dogma fidei docuit aut credendum propoſuit *Gregorius VII.* quòd poteſtas exauctorandi Reges Romano Pontifici conveniat.

Nec ipſe definivit, ſeu credendum propoſuit Fidelibus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere.

Auctor Anonymus Apologiæ pro *Henrico*, ſeu Hiſtoriæ de ejus Vita, quam edidit *Urſtitius* inter illuſtres Rerum Germanicarum Hiſtoricos: *Qua ſurreptione*, inquit, *deluſus Apoſtolicus, ſimul & honore creandi Regis, quem ſibi fallaciter obtulerant, impulſus, Regem Banno innodavit ... Abſolvit omnes a Juramento, qui fidem Regi juraverant ... Quod factum multis diſplicuit, & aſſerebant, tam inefficaciter, quàm illicitè factum, quod factum eſt.*

Italis, poſtquam *Henricum* anno 1077. *Gregorio* colla ſubmiſiſſe audierunt, & promiſiſſe quòd *Ad ejus Sententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus, Regio deinceps honore indignus judicaretur: Interim verò nulla Regiæ Dignitatis Inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuo jure ageret*: Cùm, inquam, *Henricum* Regem tam indecoras conditiones accepiſſe audiverunt, ipſos Lambertus Scafnaburgenſis *fremuiſſe* refert, ac proclamaſſe, ipſum *fœdiſſima ſubjectione ſua fidem planè Catholicam, auctoritatem Eccleſiæ, dignitatem Reipublicæ prodidiſſe: tantumque odium ei brevi conflarunt*, ut ipſum ad Majeſtatem tuendam contra Pontificis conatus coëgerint.

Anonymus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor Monachus Floriacenſis in annum 1110. deſinens, apud *Duchesnium* Tom. IV. non ſolùm *Gregorii VII.* factum non approbat, ſed nec a Gallicana Eccleſia, in qua ſcribebat, coævus *Gregorio VII.* & *Henrico IV.* approbatum fuiſſe ſatis innuit ita ſcribens: *Gregorius magna Synodo Romæ congregatâ, Henricum Imperatorem de quibuſdam criminalibus ad ſe delatis accuſabat. Imperator audiens ſe criminari, legitimam purgationem offert: Papa autem purgationem ejus negat ſe recepturum, ſed eum* [*cùm Imperio dignus non ſit*] *Anathemate feriendum, niſi coronam Imperii deponeret. Quo nolente Imperium deponere, contra voluntatem totius pene Concilii, eum excommunicavit. Quæ res totum Eccleſiæ ſtatum turbavit*, &c. Tria docet ille Auctor. I. *Henricum* Imperatorem ſæpiùs accuſatum, legitimam ſemper purgationem & ſatisfactionem obtuliſſe, quam Papa repulerit. Secundò, a Papa contra totius pene Concilii voluntatem excommunicatum fuiſſe. Tertiò, excommunicatione illa totum Eccleſiæ ſtatum turbatum fuiſſe. At ſi *univerſæ Fraternitatis aſſenſu*, ſive *totius orbis Chriſtiani Judicio* recepta ac firmata fuiſſet *Gregorii VII.* in *Henricum IV.* Sententia & nova ejus de Eccleſiæ poteſtate in temporalia Regum opinio, totus Eccleſiæ ſtatus propterea turbatus non fuiſſet.

Præterea *Henricum IV.* inſuperhabita *Gregorii VII.* Sententia, in toto orbe Chriſtiano pro Imperatore agnitum habitumque fuiſſe, colligitur ex omnibus Auctoribus qui de bello ſacro ſcripſere. Hi nempe ipſum, etſi *Gregorii* Papæ Sententiâ confoſſum, ſemper *Imperatorem* appellant aut Regem: quod minimè ipſos facturos, ſi Sententiam illam ratam fuiſſe exiſtimaſſent, vel unum Cardinalis *Baronii* exemplum probat. Illos Auctores appellare, & eorum loca indicare ſatis, erit ſcilicet *Anonymum & Fulcherium, ad annum* 1095. *Albertum Aquenſem*, Lib. I. Cap. VII. *Guibertum Novigentium* Abbatem Lib. III. Cap. II. *Guillelmum Tyrium* Lib. I. Cap. 13. & 14. Lib. 8. Cap. 24. Lib. 9. Cap. 8. Quo poſtremo loco ita ſcribit: *Saxonum populus, inter Germanicas nationes ferociſſimus, Romani Imperii juga ferre detrectans, & liberioribus habenis, excuſſâ diſciplinæ regulâ vagari cupiens, a Domino Imperatore Henrico defecerat: inque ſuâ adeo erat obſtinatus proterviâ, ut contra prædictum Auguſtum, Regem ſibi crearet, quemdam Comitem Radulphum nomine .... Hâc injuriâ permotus Imperator, univerſos Imperii Principes ad ſe generaliter fecit evocari ... Illi verò omnes, Imperii gloriam æmulantes, certatim ſeipſos exponunt ... Ex condicto igitur & Domini Imperatoris mandato, ad locum deſtinatum, die præfixa, infinita millia ſecum trahentes, adſunt de univerſis Imperii fini-*

tibus tam Eccleſiaſtici quàm cæteri Principes, Saxonum regionem violenter ingreſſuri, & exacturi de tantis injuriis vindictam... Dux Godefridus, cum Aquila præcedens Imperatorem, vertit aciem, cui præerat Pſeudo-Rex Radulfus, contendens illuc aciem, cui præerat Imperator, direxit. Si *Henricus a Gregorio VII.* excommunicatus & exauctoratus, Rex & Imperator fuit: Si *Rodulfus* ab eodem Pontifice Rex confirmatus *Pſeudo-Rex* habitus eſt, exauctorationis Sententiam a *Gregorio* latam, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto, nullam & irritam fuiſſe, recte ex *Gulielmo* Tyrienſi Archipræſule colligitur.

III. Deſiderius Caſſinenſis Abbas, quem Succeſſorem optavit, habuitque *Gregorius VII. Henrici* iterato anathemate confixi Literis accerſitus anno 1083. ipſi reſpondit, *Pro ſalutatione debitum fidelitatis obſequium in fronte Epiſtolæ ſcribens.* Oranti Henrico: *Ut de acquirenda Imperii corona ipſe ſibi fautor exiſteret, facturum ſe pro viribus promiſit... Accepto ab Imperatore Præcepto aurea munito Bullâ, de poſſeſſione totius Monaſterii, petitâ remeandi licentia, ad filios ſuos tandem atque ad Monaſterium rediit.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib.3. Cap.49. At ſi omni juramenti vinculo ſe, ac cœteros Imperatoris ſubditos, ſolutos exiſtimaſſet *Deſiderius* Abbas, nullum ipſi *fidelitatis obſequium* præſtitiſſet. Præcepta de Monaſterii poſſeſſione ab ipſo non poſtulaſſet, ſiquidem omni præcipiendi jure illum carere agnoviſſet. Cùm igitur Imperatorem conſtanter coluerit, *debitum fidelitatis obſequium* ipſi voverit, ab eo *Præceptum* ſeu Privilegium *de Monaſterii poſſeſſione* impetraverit, exauctorationem, a *Gregorio VII.* factam, *cui cuncta Literis ſuis ſignificavit, & quid ſibi eſſet agendum, ut moneret oravit*, ipſomet *Gregorio* conſentiente, vel diſſimulante, nullam & irritam cenſuit. Atque eadem fuit Caſſinenſum omnium Monachorum ſententia.

IV. *Otto* Bambergenſis Epiſcopus Inveſtituram ab *Henrico* Imperatore acceptam in manibus *Paſchalis II.* abjurans, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eumdem *Henricum* Dominum ſuum & Imperatorem appellat anno 1102. *In obſequio* inquit, *Domini Imperatoris per aliquot annos degens, & gratiam in ejus oculis inveniens, ſuſpectam habens in manu Regis inveſtituram, ſemel & iterum cùm dare vellet, renui Epiſcopatum; nunc verò jam tertiò in Bambergenſi Epiſcopatu me ordinavit: In quo tamen nequaquam permanebo, niſi veſtræ placeat Sanctitati per vos me inveſtire & conſecrare.* Paſchalis Ottonem ſuâ communione, benevolentia, literis dignatus eſt, ipſum non reprehendit quod *Henricum a Gregorio VII.* exauctoratum, & a ſe novo anathemate percuſſum, ceu Imperatorem coleret; non poſtulavit ut ejus Imperium excuteret, ut ipſi parere deſineret: ſatis habuit quòd Sedem Apoſtolicam, ſeque legitimum Pontificem veneraretur, & acceptam ab Imperatore Inveſtituram ejuraret. Itaque non ſolùm *Otto*, ſed *Paſchalis* ipſe, Sententiam exauctorationis a *Gregorio* VII. in *Henricum* latam, nullam & irritam eſſe ac ſemper fuiſſe cenſebant. *Ottonis* Epiſtolam & *Paſchalis* Reſponſum, in ejus Actis legere eſt apud *Canisium* Tom. II. *Antiquæ Lectionis*.

V. *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici VI. de Henrico V.* ita ſcribit: *Henricus Imperator, vir affectûs paterni, & totius humanitatis expers, genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus, exheredavit; & [ut ferebatur] nequiſſimâ captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis, ut Inſignia Regalia redderet, nec aliquid in toto Regno proprium retineret, impiiſſimè coëgit.* Si exauctorationem *Henrici* Imperatoris a *Gregorio VII.* factam *Sugerius* Abbas juſtam exiſtimaſſet, & vim aliquam habuiſſet, non ſcripſiſſet *Henricum* Seniorem fuiſſe a filio exheredatum, ſed a violenta Regni uſurpatione depulſum: nec injuriâ coactum dixiſſet ut Inſignia Regalia redderet, quæ injuriâ potiùs retinere dicendus erat, ſi juſtè fuiſſet exauctoratus. Itaque *Sugerius* Abbas Sententiam exauctorationis in *Henricum* a *Gregorio VII.* latam, injuſtam ac irritam exiſtimavit: idemque fuiſſe omnium Galliæ Præſulum de hoc *Gregorii* facto Judicium veriſimile eſt.

VI. In Galliis & Germania communem non fuiſſe opinionem quòd Romanus Pontifex Imperatorem exauctorare, ejuſque ſubditos a juramento fidelitatis abſolvere poſſet; adeoque *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatoris exauctorationem decernebat, & ſubditos juramenti vinculo, quo ejus Majeſtati erant obſtricti, ſolvebat, nullam & irritam habitam fuiſſe, ex eo colligitur, quòd *Herimannus* Metenſis Epiſcopus a *Gregorio* poſtulaverit doceri, quomodo nova illa & inaudita auctoritas quam ſibi tribuebat, adversùs eos, qui ipſam negabant, probari poſſet. *Quod autem poſtulaſti* (inquit *Gregorius* Epiſt.21. lib.8.) *te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contrà illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt, auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum..... excommunicare, nec quemquam a Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur*, &c. Poteſtatem excommunicandi Principes ſceleribus obſtrictos nullus tunc negabat: id negabant unum Germaniæ & Galliæ Præſules ac viri eruditi, abſtinendis ſuo merito Principibus Regiam poteſtatem tolli poſſe, & ſubditos a juramento fidelitatis abſolvi.

VII. Quodnam fuerit orbis Chriſtiani Judicium de ſua in *Henricum* Imperatorem exauctorationis Sententia, teſtatur ipſe *Gregorius VII.* Epiſtolâ 3. Libri 7. ad Germanos ſcriptâ: *Quotquot*, inquit, *Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos, laudant ac defendunt, & pernimiæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt.*

VIII. *Rodulphus* ipſe ex Suevorum Duce a Saxonibus aliiſque conjuratis ad Regnum evectus, cùm infœliciter ad Elſtram dimicaſſet, vulneratus in manu dextera, mortique proximus, ad familiares ſuos dixit: *Videtis manum dexteram meam de vulnere ſauciam. Hic ego juravi Domino Henrico ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem mihi indebitum uſurparem. Quis igitur nos finis exceperit, videtis, quia in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ii qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerint; ne fortè deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Ita refert *Helmoldus* Chronici Sclavorum lib.1. cap.29. Agnovit itaque *Rodulfus*, *Henrici IV.* æmulus, ejus exauctorationem a *Gregorio VII.* factam, nullam eſſe, ac Regnum a Saxonibus ſibi iniquè delatum a Pontifice injuriâ confirmatum: ſeque defectionis pœnas, vindice Deo, luere.

Non ignoro *Brunonem* in lib. de Bello Saxonico ſcribere, forti animo occubuiſſe *Rodulfum*, cùmque ſuos victores eſſe cognoviſſet, dixiſſe: *Nunc lætus patior vivus & moriens, quicquid voluerit Dominus:* ut illos, quos de ſua morte videbat dolentes, conſolaretur: ſeque ex hoc vulnere non moriturum, fidenter pollicitum fuiſſe. Sed prætérquam quod *Bruno* Saxonicus *Rodulphi* partibus devotus erat, cum *Helmoldo* conciliari poteſt. Fieri enim potuit ut initio de victoria lætus ac bene de vita ſperans, has fiduciæ plenas voces emiſerit; ſanitate deſperatâ, perduel-

lionis ſuæ horrore perculſus, indebitum a ſe honorem uſurpatum fuerit confeſſus, & Romani Pontificis juſſione ac Epiſcoporum conſilio ad id ſe inſtigatum dixerit: Romani (inquam) Pontificis juſſione, qui ejus electionem confirmando, & coronam mittendo, animos ipſi ad umbratilem Majeſtatem pertinaciter tuendam addiderat, quamvis abſque ejus conſilio Germaniæ Rex electus fuiſſet a perduellibus.

IX. *Hermannus* poſt mortem *Rodulphi* Rex ſalutatus, Regium nomen & inſignia ſe uſurpaſſe agnovit; eaque depoſuit, *Henrico* Imperatori cedens. De ipſo Chronicon Hildensheimenſe hæc habet: *Anno* 182. *Indictione* 4. *Herimannus Regnum invadit* 1083. *Indict.* 5. *Roma capta eſt ab Henrico Rege... Herimannus, qui Regnum invaſerat, orientalem Franciam hoſtiliter ingreditur....* 1086. *Indict.* 8. *Saxones cum Suevis Vuerceburch obſederunt, ad cujus liberationem Imperator cum magna manu venit... Herimannus nomen Regium depoſuit, & ipſe mox perit.* Idem habent Additiones ad *Lambertum Scafnaburgenſem*.

X. Saxones perduelles inconſtantiâ ſua teſtati ſunt *Henricum* Romanorum Pontificum fulminibus attritum, legitimum Imperatorem eſſe. *Henricum* enim, *quem multoties abjuraverant, receperunt*, anno 1087. ut *Bertoldus* teſtatur. *Henricus, Rex, defuncto Hermanno, pacificè Saxoniam ingreditur*, [inquit *Dodechinus* Abbas.]

XI. Anno 1102. Ad *Voaleramnum* Nevuburgenſem Epiſcopum Epiſtolam de Azymo & Fermentato ſcripſit *S. Anſelmus*, his verbis præfatus: *Scienti breviter loquor, ſi certus eſſem Prudentiam veſtram non favere Succeſſori Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ*, (Henrico) *contra Succeſſorem & Vicarium Petri Apoſtoli* (Paſchalem II.) *libentiſſimè vos, ut amiciſſimum & reverendum Epiſcopum ſalutarem.* S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus tam agnoſcebat *Henricum* Succeſſorem Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ in Imperio, quàm agnoſcebat *Paſchalem II.* Succeſſorem S. Petri in Pontificatu: quamvis Imperatorem non ſolùm dignitatis, ſed & impietatis ac furoris Neronis & Juliani heredem ſignificaret, quatenus Schiſmate nefario Eccleſiam Chriſti lacerabat, ac legitimos Pontifices perſequebatur. Atque id unum in *Voalleramno* reprehendebat, quòd *Henrico* faveret ut Schiſmatico non ut Imperatori dumtaxat.

XII Quid *Innocentius III.* dociſſimus Pontifex de *Gregorii VII.* opinione ſenſerit, colligi poteſt ex Cap. *Per venerabilem, qui filii ſint legitimi*, Lib. 4. Decretalium, quo Regem Chriſtianiſſimum nullum in terris Superiorem ac Judicem in temporalibus agnoſcere profitetur. Idem verò Judicium de aliis Principibus ſupremis, & nullatenus Eccleſiæ fiduciariis ferendum eſt. *Inſuper*, inquit, *cùm Rex Superiorem in temporalibus minimè recognoſcat, ſine juris alterius læſione in eo ſe Juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit.*

Expenditur S. Thomæ ſententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum.

XII. Sancto *Thomæ* Doctori Angelico perperam invidioſam hanc & erroneam opinionem nonulli tribuunt poſt Cardinalem *Perronium* in Oratione ad 3. Regni Ordinem. Profert Vir Illuſtriſſimus & dociſſimus Sancti Doctoris locum ex Secunda Secundæ, Quæſt. X. Art. X. ubi ait, de Infidelium ſupra Fideles dominio diſſerens: *Poteſt tamen juſtè per Sententiam vel Ordinationem Eccleſiæ Auctoritatem Dei habentis, tale jus dominii vel prælationis tolli: quia Infideles merito ſuæ Infidelitatis merentur poteſtatem ammittere ſuper Fideles, qui transferuntur in filios Dei. Sed hoc quidem Eccleſia quandoque facit, quandoque autem non facit.* Profert alterum locum ex Quæſtionis 12. Articulo ſecundo, ubi ait: *Quàm citò aliquis per Sententiam denunciatur excommunicatus propter apoſtaſiam a fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti a dominio ejus, & Juramento fidelitatis quo ei tenebantur.* Verùm (ut aliàs probavi, neque hìc repetere inutile erit aut faſtidio ſum, cùm in paucorum manibus mea illa Epiſtola verſetur) non is eſt *S. Thomæ* ſenſus, quem ipſi Cardinalis *Perronius*, & alii quidam affingunt. Obſcuram eſſe hac in quæſtione Doctoris Angelici mentem, viri alii eruditi ſenſere. *Joannes Barclaius*, in Examine Præfationis *Bellarmini*, ſic ea de re Cardinalem alloquitur: *Tu ipſe fateris, non facilè poſſe ſciri, quid de iſta re ſenſerit* (S. Thomas) *Ais enim lib. 5. de Romano Pontifice*, cap. 1. *De Sancto Thoma quid ſenſerit, non eſt tam certum. Tunc refers eum videri directam poteſtatem aſſeruere, quia in fine ſecundi Sententiarum, dicit, in Papa eſſe apicem utriuſque poteſtatis; videri etiam pro indirecta facere, quia in Secunda Secundæ Quæſt. XL. Art. II. dicit Prælatos poſſe diſponere de bellis quatenus ordinatur ad bonum ſpirituale. Addo ego* [inquit Barclaius] *videri pro neutra facere, cùm in Primam ad Corinthios ſcribat: Apoſtolum nihil omnino juſſiſſe contra ſubjectionem quæ debetur Principibus, quia hoc eſſet contra Jus Divinum.*

In Epiſt. ad. P. Franciſcum Macheum *Ord. Præd.*

Theologum Pariſienſem, De novis Launoii contra Summam S. Thomæ objectiunculis.

Intelligendus eſt itaque *S. Thomas*, (ſi tamen duo ejus loca a *Perronio* Cardinali laudata Principes æquè ſpectent) de Principibus Infidelibus & Apoſtatis: quorum ditiones fiduciariæ ſunt Eccleſiæ, vel Principibus Catholicis. Eos enim vel dominio privare poteſt Eccleſia, vel Catholicos Principes, quorum fiduciarii ſunt ſpiritualibus pœnis adigere ad eos exauctorandos, ſi poteſtate ſuâ in Religionis everſionem, & nominis Chriſtiani perſecutionem abutantur. Si verò ſupremi ſint & Monarchæ, nullum jus ipſos abdicandi Principatu ac dominio tribuit Eccleſiæ *S. Thomas*: Quia Jus Divinum Eccleſiaſtica Lege deſtrui non poteſt. Porro Juris Divini eſſe cenſet ut ſupremis Principibus ſemper ſubſint ac pareant ſubditi in omnibus quæ divinæ legi non adverſantur, nec ab eorum, juriſdictione eximi umquam poſſint. Audienda ejus expoſitio in illa verba Capitis 6. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, *Audet aliquis veſtrum habens negotium adversùs alterum, judicari apud iniquos, & non apud Sanctos?* In quæ ita ſcribit Lectione 1. *Sed „ videtur eſſe contra id quod dicitur* 1. Petri 2. Sub„ diti eſtote omni humanæ creaturæ propter De„ um, ſive Regi tamquam præcellenti, ſive Duci„ bus tamquam ab eo miſſis. *Pertinet enim ad Auctoritatem Principis judicare de ſubditis. Eſt ergo contra Jus Divinum, prohibere quod ejus Judicio non ſtetur, ſi ſit Infidelis. Sed dicendum, quod Apoſtolus non prohibet, quin Fideles ſub Infidelibus Principibus conſtituti, eorum Judicio compareant, ſi vocentur: Hoc enim eſſet contra ſubjectionem quæ debetur Principibus: Sed prohibet quòd Fideles non eligant voluntariè Infidelium Judicium.*

Neque huic obeſt explicationi primus locus ex Secunda Secundæ Quæſt. X. Art. X. prolatus I. Quia de Principibus *S. Thomas* ibi non loquitur, ſed de aliis dominis, quorum ſervos eximi poſſe docet a ſervitute, ut primùm baptizati ſunt, ſi ita ſtatueret Eccleſia; ſicut ſervi Judæorum jure Eccleſiaſtico a ſervitute liberantur ut primùm Chriſtiani fiunt. Hanc eſſe Doctoris Angelici mentem, conſtat ex Articuli contextu. „ In illis, *inquit*, „ Infidelibus qui etiam temporali ſubjectione ſub„ jiciuntur Eccleſiæ & membris ejus, hoc Jus Ec„ cleſia ſtatuit; Ut ſervus Judæorum, cum fuerit „ factus Chriſtianus, ſtatim a ſervitute liberetur, „ nullo pretio dato, ſi fuerit vernaculus, id eſt, „ in ſervitute natus. Et ſimiliter ſi Infidelis exi„ ſtens emptus fuerit ad ſervitium. Si autem fuerit „ emptus ad mercationem, tenetur eum infra tres „ men-

Cap. 1. & 2. Extra, De Judæis, & Saracenis.

„ menſes exponere ad vendendum. Nec in hoc
„ injuriam facit Eccleſia: quia cum ipſi Judæi ſint
„ ſervi Eccleſiæ, poteſt diſponere de rebus eorum.
„ Sicut etiam Principes ſæculares multas leges
„ ediderunt circa ſuos ſubditos in favorem liber-
„ tatis. In illis verò Infidelibus, qui temporali-
„ ter Eccleſiæ, vel ejus membris non ſubjacent,
„ prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet
„ ſtatuere de jure: & hoc facit ad ſcandalum vi-
„ tandum. Sicut etiam Dominus Matthæi 17. oſten-
„ dit, quòd poterat ſe a tributo excuſare, quia
„ liberi ſunt filii; ſed tamen mandavit tributum
„ ſolvi, ad ſcandalum vitandum. Ita etiam &
„ Paulus cum dixiſſet, quod ſervi dominos ſuos
„ honorarent, ſubjungit, Ne nomen Domini, &
„ doctrina blaſphemetur.

Secundò, cum ait S. Thomas: *Prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet inſtituere de jure:* Non affirmat diſertè Eccleſiam id poſſe, cùm id facere non poſſit, quod graviſſimi ſcandali præbet occaſionem; neque eſſe in cauſa ut nomen Domini & doctrina blaſphemetor, quod ex hujuſmodi ſtatuto conſequens fore Doctor Angelicus affirmat; ſed ex hypotheſi & figura quadam conceſſionis argumentum informat. Id eſt, Etiamſi jus illud inſtituere poſſet Eccleſia (quod tamen non poteſt) id non facit, *Propter vitandum ſcandalum, & ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur*, quod Jure Divino cavere tenetur.

Tertiò *S. Thomas* dominium præexiſtens Infidelium ſuper Fideles ſolvi negat ex eo quòd ſubditi Chriſtianis Sacris initientur: *Quia dominium & prælatio introducta ſunt ex jure humano. Diſtinctio autem Fidelium & infidelium eſt ex jure divino. Jus autem divinum, quod eſt ex gratia, non tollit jus humanum, quod eſt ex naturali ratione. Ideo diſtinctio fidelium & infidelium ſecundùm ſe conſiderata, non tollit dominium & prælationem infidelium ſupra fideles.* Quod autem ſubdit, *Poſſe per ſententiam Eccleſiæ tale jus dominii tolli*, de illis intelligitur Infidelibus, *qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ & membris ejus:* ut ipſe exponit, non de aliis. Cùm enim ad Sententiam ferendam neceſſe ſit ut is ſubditus ſit in quem fertur, is ſuperior qui ferendi auctoritatem ſibi ſumit: alioquin uſurpata auctoritas eſt, ac per ſe irritum Judicium: Et in Infideles *qui etiam temporali ſubjectione non ſubjiciuntur Eccleſiæ*, nullam habeat illa temporalem auctoritatem; alioquin auctoritatem haberet in illos qui ſibi non ſunt ſubjecti, quod pugnat in terminis: ſequitur evidenter quòd in illos Infideles Sententiam ferre non poſſit; quâ ipſos dominiis ſuis ac rebus temporalibus exuat. Propterea cùm ſibi objeciſſet *S. Thomas* Chriſtianos aliquos fuiſſe de *Neronis* familiâ, ſecundum illud Apoſtoli ad Philippenſes 4. *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt:* Reſpondet, *Quòd illa prælatio Cæſaris præexiſtebat diſtinctioni Fidelium ab infidelibus. Unde non ſolvebatur per converſionem aliquorum ad fidem, & utile erat quòd aliqui Fideles locum in familia Imperatoris haberent, ad defendendum alios Fideles.* Quamquam non ejuſdem Juris ſit ut quis de Principis domo ſit, & in ejus Aula militet, ac ut ejus ſit ſubditus: Jure enim Divino ſubditus eſt, eique fidelitatem debet, honorem, tributa, vectigalia, obedientiam in iis omnibus quæ contra Deum & Religionem non ſunt, nec humana poteſtas ulla vinculum iſtud ab ipſo Numine adſtrictum ſolvere poteſt: ſed quòd in Aula Principis verſetur, ac inter ejus domeſticos ſit adſcriptus, humani juris eſt; idque prohibere poſſet Eccleſia: niſi Principi aut Reipublicæ omnino neceſſaria eſſent domeſtica Chriſtianorum hominum obſequia ac miniſteria, & quâ polleſt in ipſos auctoritate, juberet ut in Aula manerent, ſibique ſalvâ religione miniſtrarent: Dominium verò vel prælationem Infidelium ſuper Fideles de novo inſtitui, ipſis conniventibus, aut (quod deterius eſt) procurantibus Chriſtianis, jure prohibet Eccleſia, ut docet S. Thomas: *Cederet enim hoc in ſcandalum & in periculum fidei. De facili enim illi qui ſubjiciuntur aliorum Juriſdictioni, immutari poſſunt ab eis quibus ſubſunt, ut ſequantur illorum imperium, niſi illi qui ſubſunt, fuerint magnæ virtutis. Et ſimiliter Infideles contemnunt fidem, ſi Fidelium defectus cognoſcant. Et ideo Apoſtolus prohibuit ut Fideles non contendant judicio coram Judice infideli. Et ideo nullo modo permittit Eccleſia, quòd Infideles acquirant dominium ſuper Fideles, vel qualitercumque eis præficiantur in aliquo Officio.*

Neque etiam huic doctrinæ incommodat locus alter a *Perronio* Cardinali prolatus ex Articulo 11. Quæſtionis 12. De fiduciariis namque Eccleſiæ Principibus explicari commodè poteſt, in quos non ſolùm ſpiritualem, ſed temporalem auctoritatem habet: ac proinde non ſolùm illos excommunicare poteſt, ſi a Chriſtiana & Catholica Religione deficiant, ſed etiam illorum ſubditos ab eorum *dominio & Juramento Fidelitatis*, quo illis tenebantur, abſolvere. Præterea, duplex eſſe dominium nemo neſcit, ſimplex unum, mixtum alterum. Simplex dicimus, quod res merè temporales ſpectat; quod legum ad quietem & tranquillitatem Reipublicæ ferendarum poteſtatem involvit, quod tributorum & vectigalium imponendorum, conſcribendi exercitus, coërcendi ſubditos, puniendi maleficos, &c. jus & auctoritatem complectitur. Quo jure Principnm ſupremorum neminem, quamvis excommunicatum, quamvis a Chriſtiana & Catholica Religione Apoſtatam, quamvis Ethnicum, quamvis Tyrannum & Chriſtiani Perſecutorem nominis, privare Eccleſia poteſt: Neque verò hanc ipſi tribuit auctoritatem *S. Thomas*. Dominium mixtum vocamus, quo Principes Chriſtiani & Catholici rebus etiam Eccleſiaſticis protectionis titulo moderantur, & exterioris in Eccleſia Politiæ curam gerunt, Leges ferunt de Epiſcopis, Clericis, & Monachis; Concilia Nationalia convocant, Oecumenicis per Legatos interſunt, aut ſuâ ipſi præſentia ſacros illos Conventus cohoneſtant; ad Eccleſiaſtica Beneficia nominant, quædam etiam conferunt, aliquibus in Regnis; executioni Canonum invigilant, eam promovent, in eorum violatores civiles etiam pœnas decernunt. Jus illud mixtum *Conſtantinus Magnus* ſpectabat, cùm ad Epiſcopos diceret: *Vos quidem in iis quæ intra Eccleſiam ſunt, Epiſcopi eſtis: Ego verò in iis quæ extra geruntur, Epiſcopus a Deo ſum conſtitutus.* Propterea & *Euſebius Cæſarienſis* de illo ſcribit: *Verùm Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cùm per diverſas Provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus a Deo conſtitutus, Miniſtrorum Dei Concilia congregavit. Nec dedignatus adeſſe & conſidere in medio illorum Conventu, cognitionis particeps fuit; ea quæ ad pacem Dei pertinent, cunctis procurans.* Hoc porro jure Eccleſia Principem Apoſtatam privare, & privatum declarare poteſt merito infidelitatis. Nec aliud intendit *S. Thomas* cùm ait: *Quàm citò aliquis per ſententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam a fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti a dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur:* In iis ſcilicet quæ politiam exteriorem Eccleſiæ, mixtique dominii jura ſpectant, non in rebus merè civilibus, & ſimplicis jura dominii ſpectantibus. Sicut, ſecundùm hodiernam etiam Eccleſiæ Diſciplinam, Jure Patronatus excidunt viri nobiles, quibus id competit, ſi Hæretici fiant; vel

Apud Euſeb. lib. 4. De Vita Conſtantini, cap. 24. Et lib. 1. c. 14. Verſ. Valeſii.

vel in iis potiùs ſuſpenditur jus illud & poteſtas nominandi ad Eccleſiaſtica Beneficia: cæteris verò feudorum juribus merè temporalibus non privantur, nec privari vel indirectè poſſunt. Alioqui non ſolus Pontifex Romanus, ſed quilibet ruris Curatus, villæ ſuæ pagique Dominum feudis ſuis, ac terris privare poſſet, ſi Paſchalem Communionem prætermittat, immo ſi tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, a Miſſa Parochiali abſit: quibus in caſibus eum, ut Parochianos cæteros, excommunicatum denuntiat. Quo quid abſurdius ac ineptius excogitari poteſt?

Majorem præ ſe ferre difficultatem videtur *S. Thomæ* ad objectionem primam Reſponſio. Objecerat ſibi, Chriſtianos Milites *Juliano Apoſtatæ* paruiſſe, & ad ejus nutum pugnaſſe, nequaquam prohibente Eccleſia. Reſpondet, *Quòd illo tempore Eccleſia in ſui novitate nondum habebat poteſtatem terrenos Principes compeſcendi, & ideo toleravit Fideles Juliano Apoſtatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, ut majus periculum fidei vitaretur*. Quibus verbis innuere videtur, non paſſuram Eccleſiam ut Fideles Imperatori Apoſtatæ obedirent, ſi majoribus viribus inſtructa fuiſſet.

Explicari tamen commodè poſſunt verba ſupra laudata, eo ſenſu, quòd Eccleſia terrenos Principes compeſcere facilè non poſſet, Sententiam excommunicationis contra ipſos ubique promulgando, & omnibus inhibendo Chriſtianis, ne cum Imperatore Apoſtata communicarent: quia perſecutionem in Chriſtianos atrociorem excitaſſet impius Princeps, ſi diris eum palam ac ſolemniter devoviſſet Eccleſia. Et ideo toleravit ut Fideles illi obedirent; quia id prohibere nec poterat, nec debebat; pacemque cum ipſo, quantùm in ſe erat, ſervavit, ne impotentem ejus animum vehementiùs exacerbaret, ſicque majus periculum Religioni Chriſtianæ crearetur. Niſi ſic intelligatur *S. Thomas*, non video quis verborum illius ſenſus eſſe poſſit. Quam enim poteſtatem tunc Eccleſiæ defuiſſe ſignificaret ad Principes Apoſtatas compeſcendos? An ſpiritualem? At eamdem habuit adoleſcens Eccleſia, quàm adulta? An temporalem, quòd minor eſſet Chriſtianorum numerus, quàm ut Principes armis coërcere poſſet, ac ad officium revocare? Sed nec talem poteſtatem Eccleſiæ de jure uſquam tribuit *S. Thomas*: & illam habebat de facto tempore *Juliani Apoſtatæ*. Plures enim in exercitibus Imperii conſcripti erant Chriſtiani Milites, quàm Ethnici, ut conſtat ex *Theodoreto* Lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. 1. referente quòd *Jovianus* poſt *Juliani* mortem ab exercitu creatus Imperator, dixerit: *Ego cùm Chriſtianus ſim, talibus viris imperare non poſſum, nec Juliani exercitum regere, nefaria doctrina præceptis imbutum. Ejuſmodi enim homines divina gratia deſtituti, facilè ab hoſtibus capiuntur & ludibrio iiſdem eſſe ſolent. His auditis, omnes uno conſenſu Milites hoc dixerunt: Ne dubites, Imperator, neve Imperium noſtrum velut improbum refugias. Imperabis enim Chriſtianis hominibus, & qui in pia diſciplina ſunt educati: Nam qui inter nos ætate ſunt provectiores, ipſum Conſtantinum doctorem habuerunt. Qui autem illos proximè ſequuntur, a Conſtantio inſtituti ſunt. Hujus verò nuper mortui breve Imperii tempus fuit, nec ſatis idoneum ad labem in deceptorum hominum mentibus altiùs defigendam.*

Idem conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno* Oratione III. quæ prima eſt adversùs Julianum. *Uſque adeo*, inquit, *majori cura animique ſtudio & contentione in perniciem noſtram incumbebat, ut Perſicum bellum inſtar nugarum & ludi cujuſdam haberet. Nec perſpiciebat quòd prioribus quidem perſecutionibus idcirco parva perturbatio & convulſio ſequebatur, quia nondum dogma noſtrum ad multos propagatum erat. Sed in paucis adhuc hominibus veritas hærebat, ſplendoremque deſiderabat. Nunc autem ſalutari doctrinâ longè latèque fuſâ, & apud nos præſertim dominante, Religionem Chriſtianam immutare, atque in diverſum movere conari, nihil aliud fuerit, quàm Romanorum Imperium convellere, ac de rerum ſumma periclitari.*

Nec Militibus Chriſtianis animi fortitudo, & zelus pro Chriſtiana fide ardens, intrepidus, invictus deerat, ut aliquid audax in *Julianum* aggrederentur, ſi id per Religionem & Jus Divinum licuiſſet. Plurimi ſiquidem ex illis ab ipſo decepti, cùm thus die largitionis Imperatoriæ in ignem conjeciſſent, nec Chriſtum negantes, nec de Idolis cogitantes; animadverſâ fraude, per forum cucurrerunt, atque in hæc verba exclamarunt: *Chriſtiani: Chriſtiani animo ſumus: audiant omnes mortales, & ante omnes Deus, cui & vivimus, & moriemur. Fidem datam, Chriſte Salvator, non fregimus: Beatam Confeſſionem non abjuravimus. Si quid manus peccavit, mens certè minimè ſecuta eſt. Imperatoris fraude circumventi, non auro ſauciati ſumus: impietatem exuimus, per cruorem purgamur.* Moxque ad Imperatorem convolantes, auro projecto exclamarunt: *Non dona accepimus, Imperator! ſed morte damnati ſumus. Non honoris causâ vocati, ſed ignominiâ notati ſumus. Da hoc beneficium Militibus tuis; Chriſto nos macta atque obtrunca, cujus unius Imperio ſubjicimur. Ignem igni rependo: pro cinere illo in cinerem nos redige. Alios auro dona, quos accepiſſe poſtea non pœniteat. Nobis ſatis ſuperque eſt Chriſtus, quem inſtar omnium habemus.* Ita refert *S. S. Gregorius Nazianzenus* loco ſupra laudato. Quæ cùm ita ſint, veriſimile eſt *S. Thomam*, qui ejus Opera legerat, ejuſque auctoritatem & doctrinam commendaverat I. P. Quæſt. LXI. Art. II. dicens: *Quamvis contrarium non ſit reputandum erroneum, præcipuè propter ſententiam Gregorii Nazianzeni, cujus tanta eſt in doctrina Chriſtiana auctoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit, ſicut nec Athanaſii documentis*: Veriſimile (inquam) eſt *S. Thomam* non exiſtimaſſe, poteſtatem de facto Eccleſiæ defuiſſe ad coërcendum *Julianum Apoſtatam*, ipſum exuendo Imperio, & convertendo in ipſum exercitus; ſed defuiſſe de jure. Unde unâ *Dei clementiâ, & lachrymis Chriſtianorum, quæ multæ tam & a multis erant effuſæ; cùm ſolum hoc contra perſecutorem haberent remedium*, Julianus coërcitus eſt; ſupereſt itaque ut illo, quem dixi, ſenſu *S. Thomæ* verba intelligantur.

Neque verò colligi poteſt Angelicum Doctorem Summo Pontifici poteſtatem vel indirectam in temporalia ſupremorum Principum tribuiſſe, quia ipſum *Utriuſque poteſtatis apicem tenere, ſcilicet ſpiritualis, & ſæcularis*, ſcripſit in II. Sententiarum Diſt. 44. Quæſt. II. Art. IV. in Reſp. ad 4. objectionem. Palam enim eſt, ipſum utriuſque poteſtatis apicem Romanis Pontificibus tribuiſſe in ſolis Eccleſiæ Romanæ ditionibus, ſive in illis Provinciis, Civitatibus, Caſtris, quæ Regum Chriſtianiſſimorum præſertim, ſeu aliorum etiam munificentiâ poſſident ut Domini temporales & Principes ſupremi. Qui hoc loco abuſus eſt doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus*, & qui poſt ipſum eodem inauſpicatò abutuntur, unam *S. Thomæ* voculam ſunt aucupati, nec locum integrum ſatis expenderunt, in quo Sanctus Doctor poteſtatem utramque ſuis a Deo limitibus circumſcriptam eſſe docet; nec ſæcularem poteſtatem ſpirituali a Deo eſſe ſuppoſitam, niſi in his duntaxat, quæ ad ſalutem animæ pertinent. *Ad quartum*, inquit, *dicendum quòd poteſtas ſpiritualis & ſæcu-*

la-

laris utraque deducitur a poteſtate divina. Et ideo in tantùm ſæcularis poteſtas eſt ſub ſpirituali, inquantum eſt ei a Deo ſuppoſita; ſcilicet in his quæ ad ſalutem animæ pertinent: Et ideo in his magis eſt obediendum poteſtati ſpirituali, quàm ſæculari. In his autem quæ ad bonum civile pertinent, eſt magis obediendum poteſtati ſæculari quàm ſpirituali; ſecundùm illud Matthæi 22. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, *&c. Niſi fortè poteſtati ſpirituali etiam ſæcularis poteſtas conjungatur: Sicut in Papa, qui utriuſque poteſtatis apicem tenet, ſcilicet ſpiritualis & ſæcularis:* In ditione ſcilicet Eccleſiæ Romanæ temporali, quæ *Status Eccleſiaſtici* nomine vulgò exprimitur; in terris ejuſdem Eccleſiæ fiduciariis: non verò in ditionibus Principum ſupremorum, quale eſt Regnum Galliæ, ditioque omnis Regi Chriſtianiſſimo ſubdita. De *S. Thoma* hac in controverſia mente uberiùs & accuratiùs differere operæ prætium exiſtimavi, ne *Gregorii VII.* privatam opiniunculam, ſeu ipſius ut privati doctoris errorem ſecutus videatur: & quòd ægrè ſemper ſim paſſus, tam periculoſæ, tam falſæ, tam meritò damnatæ a Sacra Facultate Pariſienſi doctrinæ invidiam labemque in Doctorem Angelicum a nonnullis derivari.

Gregorii VII. ſanctitas privata illius opinionis non probat veritatem.

XIII. Gregorii VII. Sanctitatem in Romano Martyrologio celebratam fruſtra quis opponeret, ut juſtè ipſum ſententiam exauctorationis in *Henricum* Imperatorem tuliſſe probaret. Quis enim neſcit eam eſſe humanæ infirmitatis conditionem, eas humanæ mentis tenebras ut ipſi viri ſancti quandoque in errores impingant, & ſervato æquitatis affectu, zelo immodico abrepti, ab æquitatis tramite deflectant. *S. Petrus* in privata quadam opinatione ſua erravit, in privatis actionibus lapſus eſt, impegit in leviora quædam vitia *converſationis, non prædicationis*. A *S. Paulo* meritò reprehenſus eſt, quod ad veritatem Evangelii non rectè ambularet. *S. Ambroſius* ad *Theodoſium* Imperatorem ſcribebat Epiſtolâ XXIX. Lib. V. *Novi te pium, clementem, mitem atque tranquillum, fidem ac timorem Domini cordi habentem, ſed plerumque aliqua nos fallunt. Habent aliqui zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Sanctitatem itaque *Gregorii VII.* colimus; at novam & ſingularem opinionem quam invexit de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum, ſalvâ quæ ipſius dignitati, ac eximiis virtutibus atque miraculis debetur, reverentiâ, ut falſam, & Scripturæ Sacræ atque Traditioni diſſentaneam, nec Eccleſiæ Judicio & aſſenſu receptam, deſerimus, rejicimus. Quòd *Henricum* Imperatorem exauctoravit, bono animo ipſum feciſſe, piè credimus. Rectam enim ipſius intentionem vitæ ſanctitas, & patrata etiam poſt mortem miracula comprobant: ſed more & conſilio humano nihilominus erravit, *Ex Cathedra* non loquens, id eſt, ex *Eccleſia Romana omnium maxima & antiquiſſima* doctrina, *& Traditione quam habet ab Apoſtolis, & quæ per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenit uſque ad nos*, ut ait *S. Irenæus* Lib. 3. adversùs Hæreſes, Cap. 3. nec ex doctrina etiam Eccleſiarum cœterarum, quibus cùm Romana eſt, *Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quàm ejuſdem Sacramenti una Traditio: & quæ in eadem fide conſpirantes, non minùs Apoſtolicæ deputantur, pro conſanguinitate doctrinæ:* ut loquitur *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus adversùs hæreſes*. Locum itaque hìc habeat præclara illa *Vincentii Lirinenſis* Regula: *Quidquid, quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit*, (ut planè ſenſit *B. Gregorius VII.* de poteſtate Romanorum Pontificum & Eccleſiæ in temporalia Regum) *id inter proprias, & occultas & privatas opiniunculas, a communis, publicæ & generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit*. Opinationem illam factumque S. Pontificis, *Nævum* fuiſſe dicimus *in candore ſanctæ animæ, quem caritatis ubera contegebant*; ut de Rebaptizantium errore in *S. Cypriano* dixit *S. Auguſtinus*; Et quod de *S. Leone IX.* ſeſe bellis contra Normannos immiſcente ſcripſit *B. Petrus Damiani* ad *Oldericum* Firmanum Epiſcopum; de *Gregorio VII.* Sancto pariter Pontifice ſibi poteſtatem deponendi Reges tribuente, & depoſitionis Sententiam in *Henricum IV.* ferente dicere liceat. ,, Quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet Principatum, quia negavit; nec David idcirco Prophetiæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invaſit cum mala vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari? Numquid hoc legitur vel egiſſe, vel Literis docuiſſe Gregorius qui tot rapinas ac violentias a Longobardorum eſt feritate perpeſſus; Num Ambroſius Bellum Arianis ſe ſuamque Eccleſiam infeſtantibus intulit? Numquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum?... Inter Regnum & Sacerdotium propria cujuſque diſtinguuntur officia, ut & Rex armis utatur ſæculi, & Sacerdos accingatur gladio ſpiritûs, qui eſt Verbum Dei. Hæc Petrus Damiani *Gregorio VII.* coævus, & ipſe Sanctus.

Sancti Franciſci Saleſii ſententia de Pontificia & Regia poteſtate.

XIV. Recentioris ævi Sanctum Epiſcopum, ſed antiquæ doctrinæ & traditionis interpretem & Sectatorem *B. Petro Damiani* ſubjungo, *S. Franciſcum Saleſium*, Genevenſium Antiſtitem, Epiſtolâ XLVIII. Lib. VII. in qua ſuam de Regia & Pontificia poteſtate Sententiam his verbis exprimit.

,, Les Rois & tous les Princes Souverains ont une Souveraineté temporelle, en laquelle le Pape ny l' Egliſe ne prétendent rien, ny ne leur en demandent aucune ſorte de reconnoiſſance temporelle; en ſorte que le Pape eſt Tres Souverain Paſteur & Pere ſpirituel: Le Roy eſt Tres-Souverain Prince & Seigneur temporel. L'autorité de l' un n'eſt point contraire à l' autre; ains elles s' entreportent l' une, l'autre. Car le Pape & l' Egliſe excommunient, & tiennent, pour Heretiques ceux qui nient l' auctorité ſouveraine des Rois: & les Rois frappent de leur épée ceux qui nient l' autorité du Pape & de l' Egliſe; ou s' ils ne les frappent pas, c' eſt en attendant qu' ils s' amandent & s' humilient. *Quæ ſic Latinè redduntur*. Reges ac Supremi Principes ſupremam in temporalibus dominationem habent, in qua nec Romanus Pontifex, nec Eccleſia; aliquid penitus ſibi tribuunt, nec ipſos propterea ſibi obnoxios eſſe volunt. Adeo ut Pontifex ſit Supremus Paſtor & Pater ſpiritualis. Rex verò Supremus Princeps & Dominus temporalis. Unius auctoritas alteri non adverſatur, immo mutuam ſibi ferunt opem. Pontifex enimvero & Eccleſia feriunt illos Anathemate, & ut Hæreticos execrantur, qui Supremam Regum ac Principum auctoritatem negant: Reges autem ſuo illos gladio feriunt, qui Romani Pontificis & Eccleſiæ impugnant auctoritatem. Aut ideo illis parcunt, ut interim ad emendationem ac ſubjectionem adducantur. *Et Epiſtolâ* 39. Je n'ay pas méme trouvé à mon gouſt certains Ecrits d' un Saint & tres excellent Prélat, eſquels il a touché du pouvoir indirect du Papæ ſur les Princeps. *Id eſt*. Nec mihi quidem placuere Scripta quædam Sancti & præ-

,, ſtan-

,, ſtantiſſimi Præſulis, in quibus poteſtatem indi-
,, rectam Romani Pontificis in Principes aſſe-
,, ruit.

Rata ſit igitur ac firma Declaratio Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis, anno 1663. edita: ,, Non eſt doctrina Facultatis, quòd Summus

Sacra Facultatis Pariſienſis Declarationes & Cenſura.

,, Pontifex aliquam in temporalia Regis Chri-
,, ſtianiſſimi auctoritatem habeat. Immo Facul-
,, tas ſemper obſtitit etiam iis, qui indirectam
,, tantummodo, eſſe illam auctoritatem volue-
,, runt.
,, Eſt doctrina Facultatis ejuſdem, quòd Rex
,, Chriſtianiſſimus nullum omnino agnoſcit, nec
,, habet in temporalibus dominum præter Deum.
,, Doctrina Facultatis eſt, quod ſubditi fidem
,, & obedientiam Regi Chriſtianiſſimo ita de-
,, bent, ut ab iis nullo prætextu diſpenſari poſ-
,, ſint.

Doctrinam hanc ſuam, immo Eccleſiæ, Verbo Dei, & SS. Patrum doctrinæ conſonam, occaſione datâ, Sacra Facultas ſemper propugnavit, & contra quoſvis contrarium aſſerentes vindicavit. Quod ex ipſius Cenſuris & Doctrinali Judicio multiplici compertum eſt. Inſtar omnium ſit Cenſura lata in Librum *Antonii Sanctarelli*, inſcriptum *De Hæreſi, Schiſmate, Apoſtaſia, ſollicitatione in Sacramento Pœnitentiæ, & de Poteſtate Summi Pontificis in his delictis puniendis*. Quo in libro, Tractatu *De Hæreſi*, Capp. 30. & 31. aſſerebat Auctor; *Summum Pontificem poſſe pœnis temporalibus punire Reges & Principes, eoſque deponere, & ſuis Regnis privare ob crimen Hæreſis; eorumque ſubditos ab illorum obedientiâ liberare, eamque ſemper in Eccleſia fuiſſe conſuetudinem*. Et propter alias etiam cauſas; *ut pro delictis: ſi expedit; ſi Principes ſint negligentes, propter inſufficientiam & inutilitatem ſuarum perſonarum*. Item *Pontificem jus & poteſtatem habere in ſpiritualia ſimul & omnia temporalia: & in eo eſſe de Jure Divino utramque poteſtatem, ſpiritalem & temporalem: Credendum eſſe, Eccleſiæ Summoque ejus Paſtori conceſſam eſſe facultatem puniendi pœnis temporalibus* (Principes) *tranſgreſſores Legum Divinarum & humanarum, præſertim ſi crimen fuerit hæreſis*. Verba etiam Chriſti, *Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* non tantùm de poteſtate ſpirituali, ſed etiam de temporali explicabat. Sacra porro Facultas anno Domini 1626. die 1. Aprilis, in ſolemnibus Comitiis, poſt Miſſam de Spiritu Sancto audita relatione Magiſtrorum ad examen iſtius libri Selectorum, auditis omnium & ſingulorum Doctorum maturis deliberationibus, improbavit & damnavit doctrinam his propoſitionibus contentam, *Tamquam novam, falſam, erroneam, Verbo Dei contrariam, Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, ſchiſmati occaſionem præbentem, ſupremæ Regum Auctoritati a Deo ſolo dependenti derogantem, Principum infidelium & hæreticorum converſionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerumque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione revocantem, & ad factiones, rebelliones, ſeditiones, & Principum parricidia excitantem.*

Eamdem Cenſuram renovavit Sacra Facultas diebus 4. Novembris, 1. & 7. Decembris anni 1682. eaſdemque notas inuſſit Titulo, quem *F. Franciſcus Malagola* Prædicator Italus, quibuſdam Theſium ſuarum, pro Majore Ordinaria, clanculum appoſuerat: In quo utriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ & ſæcularis apicem S. Petro & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus tribuebat his verbis: *Dei Vicario, &c. Omnia liganti & ſolventi ſuper terram & in cœlis, id eſt, tenenti apicem utriuſque poteſtatis*. Ipſum verò Baccalaureum, qui doctrinam hanc in *Sanctarello* proſcriptam rurſus excitare molitus eſt, a ſuis Fratribus Prædicatoribus Majoris Conventus & Collegii Pariſienſis prædamnatum, & ad Aulam ſimul ac Facultatem delatum (Ut illorum erga veritatem ſinceramque doctrinam ſtudium, & debita Regi Chriſtianiſſimo fides ac obſervantia, quibus, Deo dante, deerunt nuſquam, poſtulabant) eadem Sacra Facultas ut *infracti Sacramenti reum, contumelioſum in Regiam Majeſtatem, Facultatis* & *Decretorum ab illa ſancitorum contemptorem*, ab Ordine Theologico penitus proſcripſit, & e Baccalaureorum ſuorum albo expunxit: Cenſuramque in ipſum latam, cum Cenſura *Sanctarelli* publici juris fieri decrevit: Harum verò Cenſurarum doctrinæ, non atramento ſolùm, ſed toto profuſo ſanguine, ſi opus eſſet, ſubſcriberemus: Quâ ſemel in controverſiam vocatâ, de concordia Sacerdotii & Imperii, quâ nihil antiquius Catholicis eſſe debet: de Regiæ Majeſtatis honore ac Juribus a Deo ipſi collatis, quibus nihil auguſtius; de pace Regnorum & publica tranquillitate, quâ nihil optabilius, prorſus actum eſſe compertum eſt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 351. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Nullius ſunt ponderis argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ a ſe attributa probare nititur Gregorius VII. in Epiſtolâ ad Herimannum.*

R. Hæc eſt omnium Galliæ Theologorum concors ſententia; unus pro cœteris loquatur *Franciſcus Feu* Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Rector digniſſimus, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 148. *Cùm*,
,, inquit, Herimannus ſive Hermannus Metenſis
,, Epiſcopus, natione Saxo, & Rodulpho addi-
,, ctus, ad Gregorium VII. ſcripſiſſet, non ſibi
,, ſuppetere momenta, neque ex ſacris Codici-
,, bus, neque ex antiquis Patribus accepta, qui-
,, bus Pontificiam poſſet propugnare ſententiam,
,, quamvis & ipſi patrocinaretur; ideoque rogaſ-
,, ſet argumenta, quibus eam ſententiam licèt ſibi i-
,, gnotam defenderet, & a ſe novitatis illius amove-
,, ret invidiam: nullam tamen Gregorius reddere
,, potuit hujus ſententiæ rationem; nec ipſam lau-
,, dandam eſſe Romanarum Synodorum auctorita-
,, tem exiſtimavit Epiſt. XX. Libri VII.... Ve-
,, rùm ut Hermanni vota expleret, a Theolo-
,, gis Romanis viris admodum eruditis, quos per
,, quatuor aut quinque annos huic adhibuerat ſtu-
,, dio, recèns excogitatas argumentationes ſcri-
,, pſit. Attamen nulla tum e veteri Eccleſia, tum
,, e Romanæ Eccleſiæ ſcriniis repeti potuerant
,, monumenta, quibus ſententiam tueretur; ni-
,, hilque quod hac in parte faveret, Sedis Apo-
,, ſtolicæ traditio referebat..... Cœterùm ligan-
,, di poteſtas S. Petro data quidem fuit a Chri-
,, ſto, ut ajebat Gregorius; ſed quis propterea
,, Veterum inde collegit cum Gregorio Regum
,, abdicandorum poteſtatem? Ex unanimi ſanè Pa-
,, trum conſenſione Principes Eccleſiaſticæ ſolici-
,, tudini demandati ſunt cœterarum inſtar ovium;
,, ſed an ideo bonis ſuis oves ab Eccleſia ſpolia-
,, ri poſſunt? Quis antiquorum ita cogitavit? Quis
,, ex illis dixit tamquam in eo poſitum eſſe Pa-
,, ſtoris officium? Nullus profectò. Ne verò Scri-
,, pturæ Propheticæ & Novi Teſtamenti teſtimonia
,, congeramus in re minimè obſcura, Gregorius
,, ipſe Paſtoris officium longè aliâ ratione definit:
Paſtorale officium (inquit Epiſt. ad Suenium Dano-

rum

rum Regem) *in dilectione Dei & proximi, quaſi in fundamento conſiſtit*. Nihil autem a proximi dile-
,, ctione magis alienum, nihil ad deſtruendam
,, orbis tranquillitatem magis eſt idoneum, quàm
,, oves lanâ ſuâ ſpoliare, quàmque Principibus
,, auferre ditiones. Utinam ergo tanti nominis
,, Pontifici per otium licuiſſet, quæ quatuor vel
,, ampliùs annorum labore illi Theologi congeſſe-
,, rant, expendere! Aliam ſanè cum Antiquis
,, conſecutionem ex illis Chriſti verbis collegiſ-
,, ſet.... *Et pag* 150. Quàm ergo fuiſſet opta-
,, bile, ut tanti nominis Pontifex potuiſſet Mo-
,, numentorum illorum veritatem & pondus per-
,, pendere! Ab eo ſanè didiciſſent Theologi Ro-
,, mani, ad comparanda ſibi jura, quæ divinitus
,, collata non fuerunt, humanis fictionibus Ec-
,, cleſiam non egere; tantæque amplitudinis eſſe
,, Eccleſiæ collatam a Deo poteſtatem, ut hoc
,, unum in votis eſſe debeat, fideles nimirum &
,, prudentes ſint illius Auctoritatis Adminiſtri.

Hæc vir doctiſſimus, cui nemo eſt in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor, qui hac in re non conſentiat.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 386. Edit. primæ, Religioſi Cenſores velut meam Propoſitionem notant: *Poteſt Parochus Parochianos excommunicare, ſi tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, a Miſſa Parochiali abfuerint*.

R. Parochum excommunicare poſſe Parochianos non ſcripſi, ut mihi affingitur, ſed *Excommunicatos denuntiare, qui tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, a Miſſa Parochiali abfuerint*. Excommunicationis ſententiam ferre poſſunt Summus Pontifex, ejuſque Legati, Epiſcopi, & Prælati Auctoritatem quaſi Epiſcopalem habentes: at Excommunicationem ab Epiſcopis latam Parochi denuntiant juxta Ritualium præſcriptum. Hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina, Synodorum Provincialium Conſtitutionibus & Diœceſanarum Decretis; nec-non Cleri Gallicani in Comitiis generalibus congregati ſtatutis confirmata.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 391. hanc notam appinxerunt Religioſi Cenſores: *De Beato Petro malè loquitur*.

R. Scripſi S. *Petrum in privata quadam opinatione ſua erraſſe, in privatis actionibus lapſum, impegiſſe in leviora quadam vitia converſationis, non prædicationis: a Sancto Paulo meritò reprehenſum, quod ad veritatem Evangelii non rectè ambularet*. Hæc tantùm eo loci. Hoc eſt malè loqui de S. Petro, judicio RR. Cenſorum, quamvis iſta locutus ſit S. Paulus Epiſtolæ ad *Galatas* Cap. II. quamvis iſta locuti ſint Tertullianus, SS. Cyprianus, Auguſtinus, Gregorius, Thomas, ipſe Cardinalis Bellarminus Lib. I. *De Romano Pontifice*, Cap. XXVIII. & Lib. IV. Cap. VIII.

Nota.

QUod alibi adnotandum deſtinaveram, non abs re hìc non prætereundum. Quidam apertiſſimi hoſtes infallibilitatis Pontificis definientis, inter quos adnumerandus Gilbertus de Choyſeul Epiſcopus Tornacenſis in epiſtolâ ad Martinum Steyaertium, ita aberraſſe S. Petrum contendunt, ut verè in fide defecerit, quamvis, *materialiter*, in re nempe nondum ſatis ab Eccleſia explorata.

Verùm audiamus ab eodem Paulo Apoſtolo *ad Galat.* 2. 12. qualis fuerit error D. Petri: *Priuſquam*, inquit, *venirent quidam a Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos, qui ex circumciſione erant*.

Primò ergo non deſunt, qui Petrum ab omni noxa immunem judicent. Et quidem ipſius culpa, ſi peccavit, in eo ponenda, quòd metu Judæorum Gentilium conſortium declinaverit, antequam in Concilio Jeroſolymitano definitum fuiſſet non eſſe legem Moyſis obſervandam. Sed non ne ab ejuſdem legis obſervantia etiam D. Paulus abſtinendum putavit propter metum Judæorum? Sanè ob hanc cauſam Timotheum *aſſumens, circumcidit eum propter Judæos, qui erant in illis locis*, ut dicitur *Act.* 16. 13. Cùm pariter audiſſent Judæi Paulum docere legem Moyſis non eſſe ſervandam, ne malè ab eis haberetur, in Templo ex Jacobi conſilio ſe purificavit, ſicut narratur *Act.* 23. 23. Cùm verò multò magis Gentiles, qui Lyſtris erant, ex Timothei Circumciſione, & qui Jeroſolymis ex purificatione Pauli, neceſſariam eſſe legalium obſervantiam, etiam poſt ſuſceptam Chriſtianam Religionem poſſent judicare, quam ex Petri receſſu a Gentium familiaritate; ſi præfata innoxiè præſtitit Paulus etiam poſt definitionem Concilii Jeroſolymitani, & excuſandus a culpa non paucis videtur Sanctus Petrus.

Sed ultro concedendo non poſſe ab omni culpa excuſari, vel imprudenter ſe geſſiſſe, unde redarguendum putaverit S. Paulus; ſanè non peccavit, quia judicaverit neceſſariam ad ſalutem legalium obſervantiam, quo in caſu a Fide defeciſſet. Si ita de legalium obſervantia judicaſſet, ab edendo cum Gentilibus, vetante Lege cum iiſdem talem converſationem, antea abſtinuiſſet. Reprehenſione ergo dignus Paulo viſus fuit, non quia mortua legalia ad ſalutem neceſſaria credidiſſet, ſed quia, cùm propter legis nondum mortiferæ obſervantiam a Gentilium menſa ſeipſum ſubduxiſſet, occaſionem ipſis præbebat judicandi abſtinentiam a cibis legalibus ad ſalutem fore neceſſariam; etenim ſicut jam fecerat, cum ipſis non conveſcendo, factum ſuum retractare videbatur.

S. Petrum communiter ab errore SS. PP. vindicarunt, quorum primus Tertullianus *de Preſcrip. cap.* 23. hæc habet: *Si reprehenſus eſt Petrus quòd cum convixiſſet Ethnicis, poſtea ſe a convictu eorum ſeparabat perſonarum reſpectu; utique converſationis fuit vitium, non prædicationis*. S. Auguſtinus, qui reprehenſibilem Petrum tam conſtanter aſſeruit, infidelem fuiſſe utique negavit: *Neque enim*, ait epiſt. 19. ad S. Hieron. *negamus in hac ſententia fuiſſe jam Petrum, qua & Paulus fuit. Non itaque tunc eum, quid in ea re verum eſſet, docebat: ſed ejus ſimulationem, quâ Gentes judaizare cogebantur, arguebat, non ob aliud, niſi quia ſic omnia illa ſimulatoriè gerebantur, tamquam verum eſſet, quod illi dicebant, qui ſine circumciſione præputii, atque aliis obſervationibus, quæ erant umbra futurorum, putabant credentes ſalvos eſſe non poſſe*. Et lib. de Corrept. & Grat. cap. 8. numquam Fidem Petri defeciſſe agnoſcit dicendo: *An audebis dicere, etiam rogante Chriſto, ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, ſi Petrus eam deficere voluiſſet: hoc eſt, ſi uſque in finem perſeverare noluiſſet: quaſi Petrus aliud ullo modo vellet, quàm pro illo Chriſtus rogaſſet, ut vellet*. Hanc fuiſſe Auguſtini mentem, ut Petrus a Fide oppidò non aberraverit, agnovit etiam S. Hieronymus: nam epiſt. quæ inter Auguſtini epiſtolas eſt 11., ita illum alloquitur: *Totius ſermonis tui*,

quem diſputatione legitimâ protraxiſti, hic ſenſus eſt, ut Petrus non erravit in eo, quòd hic, qui ex Judæis crediderant, putaverit legem eſſe ſervandam, ſed in eo a rectâ lineâ deviaverit, quòd Gentes coëgerit judaizare; coëgerit autem non docentis, imperio, ſed converſationis exemplo. Potuit ergo S. Pontifex Leo IX. epiſt. ad Michael. Epiſcop. Conſtantinop. Sedem Petri ſemper ab errore immunem fuiſſe, & futurum pronunciare, dum ita ſcripſit: *Ego autem rogavi &c. erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? Non ne a Sede Principis Apoſtolorum, Romana videlicet Eccleſia, tam per eumdem Petrum, quàm per ſuos Succeſſores convicta, atque exſpugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, neque in finem deficiet, ſunt confirmata?*

Demum etſi in Fide S. Petrus defeciſſet, quid propterea contra infallibiles Pontificis definitiones inferre liceret? Definivit fortaſſe S. Petrus ſine legalium obſervantiâ ſalutem eſſe non poſſe? At Pontificiæ infallibilitatis Aſſertores hoc privilegium in Pontifice agnoſcunt, dum ex Cathedra definivit.

ARTICULUS XI.

Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia, exauctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens.

TAntum abeſt ut *Gregorii VII.* Sententia impium Regem ad pœnitentiam adduxerit, ut potiùs hoc fulmine percuſſus, in Schiſma præcipitaverit, omnibuſque ſtudiis vicem Pontifici reddere fuerit conatus. Id Ultrajecti primùm, deinde Moguntiæ molitus eſt. De Ultrajectino Conciliabulo *Hugo* Flavmiacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi ita ſcribit: „ Ubi ad aures Henrici Regis & fautorum ejus, Anathema a Domino Papa factum perſonuit, infremuit factioſorum ſtrepitus, ac in Beati Petri Vicarium turpia ac nefanda concrepans, intonuit, dicentium, magum eſſe, impoſtorem, hæreticum, homicidam, fornicarium, & ſi quid aliud adverſatur ſanæ doctrinæ. Non debere Regem, Imperatoris filium, qui non ſine cauſa gladium portaret, qui Romanæ Reipublicæ Patritius, tutor ac defenſor eſſe deberet, tantam pati Sanctæ Dei Eccleſiæ conculcationem, ut homo omnium peripſema, pro ſuis ſceleribus juſtè puniendus, & meritò ab Eccleda exturbandus, ſummam illam Regii nominis Majeſtatem impugnaret.... Cùm in hoc omnis perſtreperet Aula, decretum eſt communi conſilio, ut ille qui reverendam a ſæculis Regiam Majeſtatem ab Eccleſia extorrem pronuntiaverat, ab Eccleſiæ corpore ſegregaretur: Et Romanæ Eccleſiæ Pontifex, qui ſupra omnes eſt, ab his qui ei ſubeſſe debebant, excommunicationi adjudicatus eſt. O dementia incomparabilis! Quis rogo, Imperatorum, quis Regum, ad tantam proſilire auſus eſt protervam audaciam, ut Clavigeri cœleſtis Vicarium, cujus lingua eſt clavis cœli, canonicè electum, ab omni Chriſti civitate ſuſceptum, bene viventem, recta docentem, ab Eccleſia alienandum pronuntiaverit? Conventus hic apud Ulterius Trajectum habitus eſt, ubi contra Deum & hominem eſt diſputatum. Dies erat Sabbathi, & veſpere Sabbathi, ipſa nocte Dominicæ diei illuceſcente, in Concilio malignantium conſtitutum eſt, & deliberatum, ut in craſtino ad Miſſas, in omnium audientia Papa excommunicaretur. Ante annum octogeſimum ſupra milleſimum Conciliabulum iſtud celebratum eſt.

Ultrajectinum Conciliabulum.

Ultrajectum vulgo, Utrecht ad *Rhent veterem alveum, urbs Belgicæ ſecundæ, & cognominis Provinciæ Metropolis.*

Moguntinum Conciliabulum.

Alterum, ſcilicet Moguntinum, *Sigebertus* ad annum 1079. commemorat his verbis; „ Henricus Imperator in Pentecoſte Conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum a Papatu eſſe deponendum; & Longobardiam petens, Guibertum Ravennæ Epiſcopum pro Hildebrando Papam deſignat.

Conciliabulum Brixienſe.

Brixia, urbs Longobardiæ, Venetæ Ditionis, vulgò Breſſe, *Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.*

Tertium Conciliabulum frequentius ac celebrius apud Brixiam Noricam ab *Henrico* Rege celebratum eſt, in quo, pluribus in *Gregorium VII.* atrociſſimis calumniis confictis; Schiſmaticus Princeps, cum Epiſcopis conjuratis, ejus obedientiam ejuravit, & *Guibertum* Ravennatem Epiſcopum Romanum Pontificem coronari juſſit, anno 1080. A die vigeſima quinta Junii, ad diem uſque ſextam Julii duravit Schiſmaticus Conventus. Triginta Epiſcopi adfuere, teſte *Mariano Scoto*; præfuit exauctoratus Cardinalis *Hugo Candidus*, teſte *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiario, in ejus Actis. *Hugo Flaviniacenſis* de Brixienſi Pſeudo-Synodo ita ſcribit; „ Guibertus invaſit Sedem Apoſtolicam a damnatis & excommunicatis, ſuique ſimilibus, in Apoſtaticum, non in Apoſtolicum electus. Quæ conſpiratio primùm facta eſt apud Brixiam, ubi congregati aliqui Epiſcoporum e Synagoga Satanæ, traditi in reprobum ſenſum, & contra fidem quæ eſt confeſſio Petri, & Sanctam Sedem ejus Romanam Eccleſiam, turpia & nefanda jacientes, ad plenitudinem damnationis ſuæ elegerunt Guibertum Hæreſiarcham de ſui ſimilibus, & deſperata ſuperbia Apoſtolicum eum vocantes, Apoſtatam, non Apoſtolicum effecerunt. Qui idcirco omnium Fidelium odio dignior eſt, quia cum a Principibus, Henrico ſcilicet Rege depoſito, & cœteris hujus perditionis Miniſtris quæſitum eſſet, quis ad impugnandum ſanctum virum, Papam videlicet Gregorium, falſitatis vexillum ſuſciperet, nemo omnium tam audax, tam præſumptor, tam deſperatus vel perditus inventus eſt, qui naufragium fidei ſubire deligeret, præter eum ſolum, &c.

Guiberti Antipapæ intruſio.

De *Guiberto* Antipapa & ejus intruſione *S. Gebhardus* Salisburgenſis Archiepiſcopus ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum ita ſcribit, eodem *Hugone Flaviniacenſi* referente: „ Guibertus, quondam Ravennas Archiepiſcopus, cùm obedientiam, quam Apoſtolicæ Sedi juramento promiſerat, non attendere, ſed contra ipſam omnimodis ſuperbire ſtuduiſſet, in Romana Synodo irrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus eſt ab Apoſtolica Sede, & ab Epiſcopis totius Eccleſiæ. Nec hoc ſemel in una Synodo, ſed in omnibus Synodis, quotquot jam ſeptennio Romæ celebratæ ſunt. Hic igitur ita in perjuriis inveteratus, & pro iiſdem irrecuperabiliter deooſitus, & anathematizatus, Sedem Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote ſibi ſimilium, invaſit; legitimo Paſtore adhuc eidem Sedi præſidente. Ipſorum autem excommunicatorum nullus eum conſecrare, vel potiùs exſecrare præſumpſit, præter Mutinenſem & Aretioum Exepiſcopos, qui ambo pro ſuis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi, etiamſi officium & communionem haberent, & Romana Sedes Paſtore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare poſſent. Hujus enim Ordinationis privilegium ſolis Cardinalibus Epiſconis, Albanenſi, Oſtienſi, Portuenſi, a Sanctis Patribus

„ eſt

„ eſt conceſſum. Ergo Mutinenſis & Aretinus Epiſcopi, juxta teſtimonium Sanctiſſimi Papæ Innocentii, non benedictionem, ſed damnationem quam habuerunt, ſuo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, ſed in Perditiſſimum Hæreſiarcham promoverunt.

De eodem Conciliabulo in Actis *Sancti Anſelmi Lucenſis* hæc leguntur: „ Mortuo autem in Fide Catholica Rege Rodulfo, audet *Henricus*, convocatis aliquot Hæreticis Epiſcopis, vivente Papa Gregorio, cui obediens factus eſt etiam Jurejurando, nullo habito Univerſali Concilio, abſque Judicio; audet certè in Papam eligere Vvibertum, Ravennatem quondam Epiſcopum, tunc autem multis jam annis excommunicatum ... Roma non quæritur, nec Romanus aut Clerus, aut Populus. Unus quidem adfuit Hugo Candidus nomine, nigerrimus mente, Cardinalis olim, ſed dudum jam pro ſuis ſceleribus juſtè excommunicatus, & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurum; parricida laudat parricidam. In loco ſiquidem horrido & aſperrimo, in mediis nivalibus Alpibus, ubi fames aſſidua, & frigus pene ſemper continuum, locus ipſe vicus eſt pro civitate, qui Brixanerium vocatur, altiſſimis circumdatus ſcopulis, ubi etiam vix nomen obtinetur Chriſtianitatis: Hìc principalis Eccleſiæ Privilegia, hìc Summi Sacerdotis Jura; hìc Sanctorum Patrum Inſtituta; hìc omnia evacuantur Canonica Decreta. Nimirum ſi qui rogarent, ut alium cœlis imponerent Deum, quantum in ipſo erat, æſtimo faceret, atque confirmaret.

De eodem Conventu ſcribit *Otto Friſingenſis* Lib. 1. De Geſtis Friderici Imperatoris, Cap. 1. „ Pluribus ex Italia, Gallia, Germania, apud Bajoariæ civitatem Brixinorum in ipſo Pyrenæo, haud procul ab Valle Tridentina ſitam, coadunatis Epiſcopis, Princeps Curiam magnam celebravit. Ubi omnibus advenientibus, injurias ſibi a Romana Eccleſia irrogatas affectuosè conqueritur, quòd videlicet ipſo inconſulto, (qui, tamquam Rex & Patritius, primus in electione Epiſcopi ſuæ Urbis eſſe deberet) Romani ſibi Pontificem præfeciſſent; cùm a Patre ſuo Imperatore plures ibidem quaſi ſine electione inthronizati fuerint. Hac quærimonia omnium animi eo faciliùs contra Romanam Eccleſiam inclinari poterant, quo & Laïci ſæcularis honoris conſideratione accenſi, & Epiſcopi conſilio Clericorum ſuorum, quibus recenter connubia ab eodem Pontifice inhibita fuerant, inflammati, voluntati Principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis caſſanda judicatur, Guibertuſque Ravennatenſium Archiepiſcopus, Clemens vocatus, aſſenſu Principis, Urbis Epiſcopus creatur, Gregoriuſque VII. ab ipſis Pſeudo Monachus, vel Necromanticus appellatus, exſufflatur. Unde communi conſilio prænominato Pontifici Scriptum conviciis & detractionibus plenum dirigere præſumpſerunt, inter cœtera dicentes: Sicut hactenus ſolebas dicere, quòd nullus noſtrûm eſſet Epiſcopus, ita ſcias quòd nulli noſtrûm deinceps eris Apoſtolicus.

Conradus a Liechtenavo Abbas *Urſpergenſis*, poſtquam *Bennonis*, quem perperam *Brunonem* Cardinalem appellat, calumnias in *Gregorium VII.* retulit, de Brixienſi Conciliabulo hæc habet: Anno Domini 1080. cùm apud Brixiam Noricam triginta Epiſcoporum Conventus, necnon & Optimatum exercitus non ſolùm Italiæ, ſed & Germaniæ, juſſu Regis Henrici congregaretur, factus eſt omnium conſenſus adverſus Hildebrandum Papam, cognominatum Gregorium VII. quem Pſeudo-Monachum, totiuſque veſaniæ peſtiferum Principem, & præcipuè Sanctæ Romanæ Sedis invaſorem affirmantes, ab Apoſtolica Sede depellendum, quamvis abſentem dijudicabant, & Vvigbertum Ravennenſem Archiepiſcopum ipſi ſubrogandum eligebant. Hujus Decreti concluſio hæc eſt; Quia, inquiunt, illum conſtat non a Deo electum, ſed a ſeipſo in fraude ac pecunia impudentiſſimè objectum; qui Eccleſiaſticum ſubvertit ordinem; qui Chriſtiani Imperii perturbavit Regnum; qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem; qui perjurum defendit Regem; qui inter concordes ſeminavit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter conjuges divortia; & quicquid quiete inter piè viventes ſtare videbatur, concuſſit: Nos auctore Deo congregati in unum, Legatis ac Literis freti decem & novem Epiſcoporum, die ſancto præteritæ Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eumdem Hildebrandum procaciſſimum, ſacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apoſtolicam Fidem de Corpore & Sanguine Domini in quæſtione ponentem, Hæretici Berengarii antiquum diſcipulum, divinationum ac ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, pythonico ſpiritu laborantem, & idcirco a vera fide exorbitantem, judicamus canonicè deponendum & expellendum: & niſi ab ipſa Sede, his auditis, deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Lata eſt hæc Sententia XII. Kalendas Julii, Feria V. Indictione III.

ARTICULUS XII.

Nullo rationes fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia.

GRegorium VII. velut intruſum in Sedem S. Petri tractavit Pſeudo-ſynodus. *Nicolai II.* Decreto ſe niti gloriabantur *Henricus* & in Schiſmate conjurati Antiſtites, quo ſtatutum eſſet, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe: at evidens erat iſtius fundamenti falſitas, & inanitas. Nam ſolam Regii conſenſus neceſſitatem Decreto ſuo firmavit *Nicolaus*: at *Henricus* abſolutè jus nominationis & inſtitutionis ſibi tribuit. Verba *Nicolai* in ſuo Decreto hæc ſunt: *Eligatur ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, ſicut jam ei conceſſimus, & Succeſſoribus illius, qui ab Apoſtolica Sede perſonaliter hoc jus impetraverint.* Gregorius VII. Pontificiæ poſſeſſionem Dignitatis non inierat ante conſenſum & approbationem *Henrici* Regis: adeoque nihil ex ea parte adverſùs illius electionem poterat objici. Decretum *Nicolai II.* circumferebatur ab *Henricianis*, quaſi jus plenum ac abſolutum eligendi Romanum Pontificem *Henrico* & ejus Succeſſoribus tribuiſſet: ſed *Guibertus* illud fœdè interpolaverat ut Regi adularetur, ſibique ad invadendum ejus Auctoritate Pontificatum viam pararet. Præterea, Henricus ab eo Privilegio excidiſſe videbatur; quo in Eccleſiæ perniciem ipſe, vel ejus potiùs Miniſtri abuſi fuerant, *Cadaloum* Parmenſem in Sedem Apoſtolicam contra *Alexandrum II.* intrudendo. *Privilegium* autem *meretur amittere, qui ſibi conceſſa abutitur poteſtate.* Nec *Alexandrum II.* tantùm, ſed ipſum *Nicolaum* Privilegii auctorem e Sede Pontificia detrudere conati fuerant, quòd Archiepiſcopum Colonienſem acriùs corripuiſſet. Ita reſpondet *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus Lib. II. contra *Guibertum* Antipa-

papam. „ Quod ſi admittendum eſt, inquit, ut ratione factum dicatur, obiicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem, & Optimates ejus ſe ea Conſtitutione indignos feciſſe, primùm quia poſtea præfatum Nicolaum, Colonienſem Archiepiſcopum pro ſuis exceſſibus corripuiſſe, graviter tulerunt, eumque hujus gratiâ, quantùm in ſe erat, a Papatu depoſuerunt, & nomen ejuſdem in Canone Conſecrationis nominari vetuerunt; ideoque Decretum ejus de jure irritum eſſe debebit, quia cùm a toto orbe Papa haberetur, juxta eorumdem ſententiam eiſdem Papa non fuit: quaſi non ex Dei, ſed ex eorum tantùm penderet voluntate quempiam quidlibet eſſe vel non eſſe. Romanus enim Pontifex, ut Sapientes norunt, non modò deponi, ſed etiam nullo Chriſtiano Jure a quolibet poteſt judicari.

Deinde quia cùm in eodem Decreto cautum eſſet, ut Romæ Pontificis electio a Romano Clero & Populo ageretur; & poſtea Regi notificaretur, ipſi præfatum Decretum violantes, elegerunt quod eis non licebat, priùs Cadaloum Parmenſem poſtea Vvicbertum Ravennatem, induentes eos Apoſtolicis Inſignibus, vocantes Apoſtolicos Apoſtatas, Antichriſti Prædeceſſores. Præterea præfatus Vvichertus, aut ſui, ut ſuæ parti favorem adſcriberent, quædam in eodem Decreto addendo, quędam mutando, ita illud reddiderunt a ſe diſſidens, ut aut pauca, aut nulla exemplaria ſibi concordantia valeant inveniri.

Reſpondet ſecundò *Sanctus Anſelmus*, *Nicolai Secundi* Decretum repugnare Canonibus VII. & VIII. Concilii. Synodus VII. Canone III. ſtatuit „ Ut omnis electio Epiſcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi, a Principibus facta, irrita maneat, ſecundùm Regulam, quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omneſque qui illi communicant. *Octava Synodus ita ſtatuit*; Promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum fieri, hæc Sancta & univerſalis Synodus definivit & ſtatuit, atque jure promulgavit, neminem Laïcorum Principum, vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi ...... Quiſquis autem Sæcularium Principum, aut Potentum, aut alterius dignitatis Laïcus, adversùs communem & conſonantem atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit „. Porrò Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet *Sanctus Anſelmus* Lucenſis: „ Sed ut tandem, *inquit* invicibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus ſcilicet Patriarcha, cum quolibet Epiſcoporum Concilio, non potuit abrumpere, imò nec mutare, non obviantia fidei Decreta præfata Sanctorum quinque Patriarcharum, ſcilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Jeroſolymitani, Conſtantinopolitani: & ut ex numero præfatis Synodis appoſito colligi poteſt, Sanctorum Patrum numero 250. & ampliùs.

Romanum Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis.

Addit Sanctus Anſelmus, *Gregorium VII.* jure merito reſcidiſſe memoratum *Nicolai II.* Decretum, quia, ut ait *Hilarus* Papa: „ Illud quod quiſque commiſit Epiſcopus illicitè, aut a Deceſſoribus invenit admiſſum, ſi proprium vult vitare periculum, damnabit. Nam in ſe, quicquid in alio non reſecabit, inveniet. *Et, ut ait* Gelaſius, *Creſconio, Joanni, & Meſſalæ ſcribens*: Deceſſorum Statuta, ſicut legitima & juſta Succeſſorem cuſtodire convenit, ita debet etiam malè facta corrigere. *Et* Pelagius Argentario *ſcribit*: Poſteaquam Eccleſiæ Jura documentorum quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam Pontifex, vel ſi velit, permittatur habere licentiam. *Et Sanctus Gregorius*: Imperiali, *inquit*, Conſtitutione ſancitum eſt, ut ea quæ contra Leges fiunt, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint. *Idem ex Romanis Legibus confirmatur*: Id tantùm, *inquiunt*, de Sacra Reſponſione ſubſtantiam mutuetur, quod Legum auxilia proſequuntur. *Item*: Generale præceptum beneficio ſpeciali anteferendum eſt. *Item*: Contra Jus Reſcripta non valeant, quocumque modo fuerint impetrata. Quod enim publica Jura præſcribunt, magis Judices ſequi debent. *Item*: Perſonalia Reſcripta, quæ cum Jure concordant, valeant more Veterum, & negotii de quo loquitur noſtra Reſcriptio finis latæ ſententiæ terminis cenſeatur. Speciale autem ſi quid Legibus ac Juri importat injuriam, abolitum extirpetur. *Item*: Illa Sacra uniuſcujuſque ſupplicantis deſiderio conceſſa prævaleant, & effectui mancipentur, quæ cum Juris & Legum ratione concordant: Ea verò quæ ſurreptione, vel falſis precibus forſitan impetrantur, nullum ſupplicantibus ferant remedium. *Ex quibus ita colligit S. Anſelmus Lucenſis*: His itaque decurſis patet, præfatum Decretum nullius momenti eſſe, nec umquam aliquid jurium habuiſſe. Et hæc dicens, non præjudico Beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quicquam ejus honori derogo, Patrum ſententias Dei Spiritu conditas ſequendo. Homo quippe fuit; eique, ut contra fas ageret, ſurripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigiſſe, cùm quidam ipſius Deceſſor inveniatur quiddam decreviſſe, & meliori uſus conſilio poſtea immutaſſe. Siquidem Bonifacius II. legitur Decreto conſtituiſſe, Vigilium Diaconum ſibi in Pontificatu ſuccedere. Quod quia Romano Clero viſum eſt Canonibus adverſari, præſente Clero ab eodem ſuppoſitum eſt igni ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli. Et certè præfatus Nicolaus divino metu concuſſus hoc idem feciſſet, ſi tot Patrum Sententias in unum collectas vidiſſet, eaſque ſuo Decreto tam concorditer adverſari perpendiſſet.

Romanum Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint, & Eccleſiæ incommoda, docet idem ſanctus Epiſcopus.

Romanum Pontificem, Decreta, nec ex Cathedra, id eſt non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, idque aſſerendo, Sedis Apoſtolicæ honori non derogari.

Eodem modo reſpondit iis, qui *Gregorii VII.* electionem impugnabant, *Deſiderius* Abbas Caſſinenſis, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico, cap. 50. „ Cùm illi, *inquit*, oſtendiſſent Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & Epiſcopis CXXV. fecerat, ut numquam in Romana Eccleſia, ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: quòd ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum; Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit, dicens, Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem, licitè id facere potuiſſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica Domina eſt noſtra, non ancilla, nec alicui ſubdita, ſed omnibus prælata: Et ideo nullâ omnino ratione ſub jugum a quoquam mitti poteſt. Quod a Nicolao Papa factum eſt, in juſtè profectò ac temerè præſumptum eſt; Non tamen cujuſque ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam, neque vos id ſentire ullâ ratione debetis, neque favente Deo, ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa ordinetur.

Sedes Apoſtolica ſub jugum a nemine mitti poteſt.

Non ſolùm intruſionem, ſed nefaria crimina *Gregorio VII.* objiciebant Schiſmatici, quæ *Benno* Pſeudo Cardinalis in virulentum Opus ſuum congeſſit, & quæ vel commemorare piget. Putidas

enim

Gregorii VII. Sanctitas a calumniis vindicatur.

enim calumnias, fuiſſe probant *Gregorii* vindicata ſanctitas, patrata ab ipſo miracula, graviorum teſtimonia Scriptorum. Lambertus Scafnaburgenſis: *Papa*, inquit, *tam eximiè, tamque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret .... Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentiùs fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo, & pro Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Ejus elogium.

S. Anſelmi Lucenſis Pœnitentiarius in ejus Vita, *Gregorii VII.* ſanctitati teſtimonium peribet: *Cum*, inquit, *de omnibus finibus ſæculi ad eum fieret concurſus, vitæ omnibus ſatisfecit: Veritas verò, & juſtitia numquam ori ejus defuit: imò quod magis eſt mirandum, in ipſis ſæcularibus negotiis ſæpius exceſſit mente, exhilarato ſpiritu ſuo cæleſti contemplatione: qui, ſi privatus interdum extiterit, revelationibus etiam divinis jucundatus eſt, & confortatus.* Et infra: de illius miraculis ſcribit: *Miracula, quæ per eum operatus eſt Dominus, alia quidem vidimus, alia ab idoneis teſtibus audivimus.* Et cap. 5. Summam virtutum *S. Anſelmi* in eo ponit, quòd *Gregorium VII.* Magiſtrum ſuum fuerit imitatus. *Ante omnia*, inquit, *id ſtudii ſemper habuit, quatenus primum Magiſtrum ſuum, Papam Gregorium imitaretur in omnibus, adeo ut diſcrepare ab illo prorſus nollet etiam in aliquo. Ille fons erat, hic quaſi rivus bonus ab eo fluebat, & aridam irrigabat; Ille ut caput totum corpus gubernabat, iſte quaſi manus ſtudioſa, quod injuſtum eſt, peragebat: Ille ſicut ſol illuminavit omnia, iſte velut ſplendor declaravit ſingula. Ille moriens Mitram capitis ſui tranſmiſit iſti, tamquam poteſtatem ſuam ligandi & ſolvendi, ſed & miracula, credo, faciendi; Nam non multò poſt, cognoſcentibus nobis omnibus, per ipſius conſilium, & fidem magnam, præclara quædam fecit Deus per eamdem Mitram mirabilia. Inter alia enim Reverendiſſimus Dominus Ubaldus, Mantuanus ſcilicet Epiſcopus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, toto corde ulceratus, appoſitâ eadem Mitrâ, ubi major ingruerat dolor, priſtinæ redditus eſt ſanitati.*

S. Ipſe *Anſelmus* in Commentario ſuper Pſalmos, in ſecundum Pſalmum, ad illa verba: *Aſtiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus*, ita ſcribit de Henriciano Schiſmate, & perſecutione Gregorio VII. illata: *Reges terræ, membra videlicet ejus qui regnat ſuper omnes filios ſuperbiæ, non ſolùm venerunt, ſed & aſtiterunt, & exercitu ſuo Romanam Eccleſiam obſederunt; & Principes Sacerdotum conſpirantes convenerunt in unum contra S. Petrum, & contra Vicarium ejus Gregorium; imò ipſum qui dicit*, Qui vos tangit, me tangit, *iterum crucifigunt Filium Dei. Nonne tibi videntur Principes Sacerdotum in domo Pilati colligere Concilium ut Chriſtum morti tradant, cùm tot falſos teſtes contra Summum Pontificem Henricus adornavit; cùm omnes clamant*, Reus eſt mortis. *Nonne iterum Barabas eligitur, & Chriſtus ſub Pilato morti addicitur, cum Ravennas Guibertus eligitur, & Papa Gregorius reprobatur? Nonne tibi videtur iterum Pilatus manus ſuas laviſſe, & dixiſſe*; Mun„dus ego ſum a ſanguine hujus, Nullam in eo „cauſam invenio, *quando ſimulatâ pœnitentiâ Henricus adoravit Summum Pontificem; deinde falſis E„piſcopis ſuis dixit*; Secundùm legem veſtram „judicate eum? *Ampliùs.* Dirumpamus vincula eo„rum, &c. Opprimamus, *inquiunt*, virum, ju„ſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris. „Si enim dimiſerimus eum ſic, venient Romani, „& tollent noſtrum locum, & gentem: *Si Papa Gregorius vixerit, mittet contra nos Prædicatores veritatis, qui diſcutientes vitam & actus noſtros, eripient oves Chriſti de manibus noſtris, & juſti diripient ſpolia noſtra, & dimittent Eccleſiam facientibus fructum in ea.* Hæc refert *Paulus Benriedenſis* ſuppar *Gregorii* VII. in Actis, in quibus ipſius ſanctitatem & miracula commendat.

Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi veras cauſas aperit conjurationis, ſchiſmatis, perſecutionis adversùs *Gregorium VII.* ab *Henrico* Rege & ejus fautoribus excitatæ. *Ob hanc igitur cauſam*, inquit, *quia ſcilicet Sanctam Dei Eccleſiam caſtam eſſe volebat, liberam, atque Catholicam; quia de ſanctuario Dei ſimoniacam & Neophytorum hæreſim, & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem volebat expellere, membra diaboli cœperunt in eum inſurgere, & uſque ad ſanguinem præſumpſerunt in eum manus injicere; & ut eum morte vel exilio confunderent, multis eum modis conati ſunt dejicere. Sic ſurrexit inter Regnum & Sacerdotium contentio, accrevit ſolito gravior Sanctæ Dei Eccleſiæ tribulatio. Henricus enim Henrici Imperatoris filius, adversùs Deum, & Matrem omnium Catholicorum Romanam Eccleſiam ſuperbè tumidus; quia vita ejus prava Sanctorum Patrum Decretis, & Canonicis adverſabatur Inſtitutis, adversùs Deum, & adversùs Chriſtum ejus inſurrexit, Eccleſiaſticis Sanctionibus impiè factus rebellis, membra diaboli contra eum incitando, & omnes, quos potuit, minis, blanditiis, terroribus, contra eum armando, facta cum multis Epiſcopis Lotharienſibus & Tranſrhenenſibus compoſitione.* Et infra, loquens de Sanctiſſimi Pontificis ſeceſſu Salernum, ait: *Confortabatur autem in Domino, & proſperabatur in ſpiritu, quia ſicut omnia adverſa habet qui ſibi diſplicet, ita & quem non remordet conſcientia pura, ſimplex, lucida, nullo bono indiget. Rememorabatur Prædeceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum, Gregorii, Leonis, & aliorum, qui quantò perfectiores in via Dei fuerunt, tantò a Romanis graviùs infeſtati ſunt, & ideo digni inventi ſunt. Simplex oculus corpus reddebat lucidiſſimum. Incedebat ſecurus per juſtitiæ ſemitas, cui teſtimonium perhibebat conſcientia, quòd pro defenſione veritatis patiebatur, ideo non tribulabatur. Videbat & ſolicitus ſecum retractabat, quia ſi Papa cum Deo eſſe vult, pauper & inops efficitur: qui autem volet eſſe cum ſæculo, ut quærat quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu, a ſimonia manum non cohibeat, iniquitati faveat, congregandis pecuniis inhiet, his ditabitur opibus, & ſuperabundabit. Ideo paupertatem Chriſti non habentis in corde pravorum ubi caput reclinet, tantò magis appetebat, quantò mammonæ furentis & illicientis fallaces & non veras aſpernabatur divitias. Aſtringebatur enim in utroque humero velamine ſuperhumeralis, qui contra adverſa & proſpera virtutum ſemper ornamento muniebatur, & ad ſola, quæ anteriora ſunt, nitens, in nullo delectationis infimæ latere flectebatur.*

Gregorii VII. ſanctitati teſtimonium etiam perhibet *Otto Friſingenſis*, lib. 6. Chronici Cap. 34. ubi de ipſo ita ſcribit: *Ipſe qui per multum temporis ad libertatem Eccleſiæ obtinendam privatus laboraverat, jam ad Sacerdotalem Dignitatem provectus, a cœpto deſiſtere indignum ducens, tam ob hoc, quàm pro ſimonia extirpanda, ac incontinentia Clericorum reprimenda, plurimùm deſudabat. Denique non ſolùm Regem pro hujuſmodi ad Synodalia Reſponſa crebrò vocavit, ſed & datis Decretis, Clericorum, a Subdiaconatu & ſupra connubia in toto orbe Romano cohibuit: formaque gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonſtravit: ac fortis per omnia Athleta, murum ſe pro domo Domini ponere non timuit.* Et Cap. 36. de illius obitu ita loquitur: *Porro Gregorius Salerni manens, appropinquante vocationis ſuæ tempore, dixiſſe fertur:* „Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem; propte-

„rea

„ rea morior in exilio. *Quia ergo in Principe ſuo Regnum ab Eccleſia præciſum graviter percuſſum fuit, Eccleſia quoque tanto Paſtore, qui inter omnes Sacerdotes & Romanos Pontifices præcipui zeli ac auctoritatis erat, orbata, dolorem non modicum habuit.*

Ejuſdem Pontificis ſanctitatem commendat *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter, in Appendice ad Chronicon Hermanni Contracti. *Sed jam*, inquit, *Deus omnipotens famulum ſuum Gregorium Papam nolens diutiùs laborare, imò pro laboribus ſuis dignè remunerare volens, de hujus vitæ ergaſtulo eum vocavit: Nam aliquanto tempore graviter corpore infirmatus, ſed in defenſione juſtitiæ uſque ad mortem firmiſſimus, Salerni diem clauſit extremum. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexûs, & maximè pauperes, doluerunt. Erat enim Catholicæ Religionis ferventiſſimus inſtitutor, & Eccleſiaſticæ libertatis ſtrenuiſſimus defenſor. Noluit ſanè ut Eccleſiaſticus Ordo manibus Laïcorum ſubjaceret, ſed eiſdem, & morum ſanctitate, & Ordinis dignitate præemineret. Poſtquam autem in gubernatione Sedis Apoſtolicæ, imò totius Eccleſiæ, duodecim annos & unum menſem legitimè decertavit, tandem ex hac luce anno 1085. Indictione octava, 8. Kalendas Junias ſubtractus ſupernæ vocationis bravium accepiſſe non dubitatur.*

Ejuſdem Pontificis integritatem ac ſanctimoniam prædicat *Guillelmus Apulienſis*, libro V. Rerum in Apulia ac Regno Neapolitano Normannicarum:

Vir venerabilis hoc in tempore Papa Salerni
Gregorius moritur, quem nec perſona, nec auri
Umquam flexit amor, juſtum ſervare rigorem
Semper propoſuit: non cor dare læta valebant
Abſque modo lætum, nec triſtia reddere mœſtum.
Solator mœſti, lucis via, doctor honeſti,
Legibus arcebat tumidos, humileſque fovebat.
Terror iniquorum, clypeus fuit ille proborum.
Atque ſalutiferi ſpargendo ſemina verbi,
Numquam ceſſavit populum revocare Fidelem
A vitiis, ad eos quibus itur ad æthera mores:
Vitaque doctrinæ non diſcordare ſolebat;
Non fuit inſtabilis vel arundinea levitatis.

Vuillelmus Malmesburienſis lib. 3. *de Geſtis Regum Anglorum, in Vuillelmo I. Gregorii VII.* ſanctitatem fuiſſe tantam teſtatur, ut & cordium arcana interdum noverit, & viſionibus divinis recreatus ſit, & miracula patraverit, dum adhuc Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus eſſet. Quæ ſe ab eo accepiſſe teſtatur Auctor, qui ea ex ore *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis audiviſſe jurabat. De ejus verò obitu mentionem faciens, ait: *Ita obiit vir apud Deum fœlicis gratiæ, apud homines auſteritatis fortaſſis nimiæ.* Alios omitto Scriptores graviſſimos a Cardinali *Bellarmino*, & a P. *Gretſero* S. J. Profeſſore in Apologia *Gregorii VII.* laudatos. Ipſorum namque teſtimoniis illuſtrius eſt ac firmius illud Romanæ Eccleſiæ in ſuo Martyrologio, ad diem Maii 25. *Salerni depoſitio Beati Gregorii Papæ Septimi, Eccleſiaſticæ libertatis propugnatoris ac defenſoris acerrimi.*

Anna Comnena Schiſmatica fœmina, contra Gregorium VII. non audienda.

Ex quibus omnibus exploratum eſt, meras eſſe calumnias atque convitia, quæ a *Bennone* Pſeudo-Cardinali Schiſmatico referuntur, & quæ a conjuratis Schiſmaticis objecta ſunt *Gregorio VII.* crimina. Nec magis audienda contra Gregorium *Anna Comnena* maledica fœmina, quæ *Henrici* Imperatoris Legatos ab ipſo violatos, & flagris proſciſſos mentitur. Odium porro *Annæ in Gregorii* nomen inde ortum eſt, quòd *Robertus Guiſcardus*, *Alexii Comneni* Græcorum Imperatoris, *Annæ* patris hoſtis infenſiſſimus, qui Aulonem, Dyrrachium, omnem Epyrum ſubjugaverat, & Conſtantinopolim ipſam obſidione cinxerat, *Gregorii VII.* ſtudioſiſſimus eſſet, ejuſque partes contra *Henricum* Regem acerrimè tueretur. Præterea ſchiſmaticam *Annam* fuiſſe, cui proinde contra *Gregorium VII.* ſcribenti nulla fides, hæc ejus verba demonſtrant; *Hæc Summus Pontifex, & in orbem terrarum univerſum univerſalis Chriſti Vicarius fecit. Nam eos illi titulos Latini ſui tribuunt: in his quoque pro cætera inſolentia ſua mentientes. Tranſlatis enim e vetere Roma Sceptris in noſtram Urbem Regiam, Pontificatus quoque primaria dignitas illic defecit: Eccleſiæque Primatus jam olim a Principibus, qui hic regnarunt, Conſtantinopolitano adjudicatus Throno eſt.*

Sententia in Gregorium VII. a Brixienſi Conciliabulo lata, nullitas multiplex.

III. Verùm etſi intruſus, etſi multorum criminum reus fuiſſet *Gregorius*, indiſcuſsâ causâ abſque univerſali Synodo, violatis omnibus Juris Regulis, Pontificem cui tota parebat Eccleſia, deponere, & alium in ejus locum intrudere nefas erat. *S. Gebhardum* Saliſburgenſem Archiepiſcopum, hæc urgentem in Epiſtolâ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum, a *Tengnagello* edita audiamus. „ Verè, *inquit*, Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam ante tempus judicaverint, qui tam inordinatè non ſolùm ſententiam Summi Pontificis, ſed & ipſum condemnantes judicaverunt, ſententia indiſcuſsâ, auctorem ſententiæ inauditum, inconvictum, nec confeſſum: ſed neque conventum vel commonitum. Sententiam quidem, quæ tali tempore a Synodo Romana promulgata eſt, quando nulla de Præſidente contradictio fuit: Ipſum Præſidentem, cui tunc temporis, non ſolùm ea quæ in iſtis partibus eſt, Eccleſia, ſed illa quæ in toto orbæ diffuſa eſt, debitam ſubjectionem exhibuit; illum, inquam, ſuo, & non Synodali Judicio refutaverunt; & alium, qui paulò ante a Sede Apoſtolica damnatus eſt, eidem Sedi, quæ illum damnaverat, Pontificem deſignaverunt, Romana Eccleſia nec conſciâ, nec conſentiente. Quid igitur Canonum teſtimoniis ad improbanda hæc Judicia indigemus, quæ nec ſimilitudinem ſenſatorum Judiciorum tenent, ſed quaſi prima fronte plena blaſphemiæ apparent? Nam ut verum fateamur, nihil in Sanctorum Patrum ſcriptis contra hujuſmodi præſumptiones ſpecialiter edictum nos inveniſſe meminimus, quia inſaniæ non erât lex ponenda. Ex abundanti autem ab antiquis Doctoribus ſtatutum eſt contra illas imperitorum Epiſcoporum infeſtationes, quæ etſi ab adverſantium inſidiis procedant; nonnullam tamen æquitatis imaginem prætendunt, ſcilicet induciis, evocationibus, diſcuſſionibus, aliiſque juxta tenorem Judiciorum. Ad iſtorum cautionem diſtinguendam, ſi auctoritas a nobis requiritur, non Scripturarum excerpta, ſed volumina opponimus, ſicut eſt liber Decretorum Pontificalium, qui pene totus in talium diſcuſſione cuditur. Sed ne nihil horum ad præſens induxiſſe videamur illud ſaltem B. Gregorii inſeramus, quod ad Joannem Defenſorem euntem in Hiſpanias ſcribit de Stephano Epiſcopo, qui injuſtè eſſe ſe depoſitum conqueſtus eſt „. *Primùm*, inquit, *diligenter quærendum eſt, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt; deinde cauſarum qualitas, ſi accuſato præſente, ſub jurejurando teſtimonium contra eum dictum eſt, ſi reſpondendi locum habuit, ſi examinatio perſonarum accuſantium ac teſtificantium regulariter facta eſt. Quòd ſi fortè hæc ſolemniter acta non ſunt, omnibus modis in Eccleſia ſua revocetur. Hi verò, qui eum contra Dei timorem, & ſtatuta Canonum condemnaverunt, ad agendam pœnitentiam mittendi ſunt ſex menſibus.* Videant ergo prædictorum Judiciorum Mediatores, ſi in Romani Præſules refutatione vel unum de illis Sancti Viri præceptis obſervaverint, quæ ille in unius cujuſlibet Epiſcopi diſcuſſione obſervanda eſſe decrevit.

„ Huc

,, Huc accedit, quòd multis Sanctorum Statutis definitum eſt, ut nullus Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore, Apoſtolica Auctoritate, convocata, judicari aut damnari poſſit; & quòd ſine Primæ Sedis auctoritate, Concilia rata eſſe non poſſint. Mirandum igitur eſt, viros prudentes adeo nota oblivioni tradidiſſe, qui nulla exiſtente Synodo, illum Epiſcopum judicantes reprobaverunt, ſine cujus auctoritate, nec Epiſcopum aliquem damnare, nec Generale Concilium licet congregare. Ecce novus ordo judiciarius, ecce matura Domini Sacerdotum judicia ,,. Tum de *Guiberti* intruſione ſic loquitur *S. Gebhardus*, illamque ſubſiſtere, ſecundùm Canones, nullatenus poſſe demonſtrat. ,, De illo autem quid dicamus, qui ad ſupplendum hujus depoſiti locum tam providè diligentium diſpoſitione erectus eſt? Verè de illo hoc dicimus, veriſque teſtibus approbamus, quod etſi jam pro ſuis reatibus nec damnatus eſſe nec damnandus, ſed & Sedem illam vacantem inveniſſet, cui nunc, ſuperſtite Pontifice, adulterinus invaſor deputatus eſt, tamen, teſte Beato Leone, nulla ratio ſineret ut inter Epiſcopos haberetur quem nec Clerus elegit, nec populus expetivit. Cumque ejuſdem Leonis, atque Celeſtini ſententiis definitum ſit, ut nullus invitis Epiſcopus detur; quantò minùs illi Eccleſiæ nolenti Epiſcopus aliunde ſuperponendus erat, quæ ſui incolumitate Pontificis & concordia potita eſt? Tandem convitia pro accuſationibus accipienda non eſſe ait: ſed etſi vera ſupponerentur *Gregorii* crimina, ipſi nihilo ſecius obediendum eſſe, quia non vitæ, ſed Miniſterii ac Dignitatis ratione obedientia præſtatur. ,, Sed his, *inquit*, quæ ad rem pertinent omiſſis, convitia & vituperationes, ut dicitur in Dominum Apoſtolicum dictitant; quid hoc noſtra intereſt? Si de vita illius agitur, nos non pro vitæ ſuæ conſideratione illi obedimus, ſed pro miniſterio collatæ in illum Dignitatis: Nam meritorum ſuorum qualitas Sacerdotali Officio non præjudicat. Quapropter quantumlibet doctè, quantumlibet artificioſè in reprehenſiones illius invehantur, tamen convitia pro accuſatione recipienda non ſunt. Ipſi enim, ut Sapientes norunt probè hunc verè confuſum & præpoſterum ordinem eſſe, ſi illum, quem ſine accuſatione vel diſcuſſione prædamnaverunt, nec tandem, poſt factum Judicium, accuſent & diſcutiant.

Henrici Regis, & conjuratorum in Gregorium VII. Epiſcoporum inanes excuſationum præſtigia.

IV. Schiſma excuſabant *Henricus* Rex, & Antiſtites conjurati: Sedi Apoſtolicæ debitam exhibere ſe reverentiam profitebantur; eique eſſe conjunctiſſimos ac devotiſſimos; *Hildebrandum* verò qui in ea ſedebat indignus, jure-merito ſe dejeciſſe, quòd in Regem, & Epiſcopos, inauditam damnationis Sententiam protuliſſet. Verùm inanes eſſe illius excuſationis præſtigias oſtendit S. Gebhardus. ,, Sed hæc omnia, *inquit*, novi Doctores fidelitati attribuunt, dicentes, ſe quidem Beato Petro, atque Sedi Apoſtolicæ devotos exiſtere; Sedenti autem ſuper Sedem illam inſolitas injurias meritò irrogare, qui in homines immeritos, Regem ſcilicet & Epiſcopos, tam inſolitam damnationis Sententiam promulgavit. Quibus reſpondendum eſt. Quòd etſi in illis Synodalibus Judiciis diſtrictio manſuetudinem exceſſiſſet; ita ut Domnus Apoſtolicus plus ſolito, & non pro materia ſuper eos manum congravarit; decuerat tamen Orthodoxos Epiſcopos Catholico ſuadere Principi, quatenus ſic injuriam ſuam ulciſceretur, ne divinam ultionem in ſe provocaret, ne Eccleſiæ Regulas penitus confunderet, ne cædibus, incendiis, vaſtationibus id ageret, quod Eccleſiaſticis diſcuſſionibus agendum erat.

Addit *S. Gebhardus*, quòd etſi Chriſtianæ Religionis eſſet, hujuſmodi injurias ſic ulciſci, Schiſma tamen excuſare non poſſent, quia Schiſma ante moliti fuerant in Conciliabulo Vvormatienſi, quàm *Gregorius VII.* ullam excommunicationis Sententiam tuliſſet. *Cùm enim*, inquit, *primùm ad initiandam hanc rem Vvormatiæ confluxiſſent, nullam adhuc Dominus Papa excommunicationis, vel Anathematis Sententiam deſtinavit, ſed ipſi primitia diſcordiarum, ipſo ignorante, & nihil minùs putante, Prælationi ſuæ ſuperba & repentina temeritate renuntiaverunt.*

Contra prudentiæ leges non peccavit Gregorius VII. excommunicando Henricum Germaniæ Regem, & Epiſcopos illius fautores.

V. Pontificem imprudentiæ accuſabant plerique paulò modeſtiores, ajebantque ipſum ſapienti œconomia tolerare ac diſſimulare debuiſſe crimina *Henrici* Regis, & Epiſcoporum ne diſſidium excitaret, facilè (ut probavit eventus) in Schiſma erupturum. Sed *Henricum*, & Schiſmaticos Epiſcopos hæc ratio nequaquàm juvat. Eſto enim, imprudenter, immo injuſtè Sententiam Anathematis in eos tuliſſet Pontifex, non ideo Schiſma facere licitum erat, ejuſque obedientiam ejurare. Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ Leges peccavit *Gregorius VII.* Anathemate confodiendo Principem, & Antiſtites, ſimoniacæ hæreſeos labe inquinatos, in crimine pertinaces: Principem in ſentinam vitiorum prolapſum; Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati, & Romanæ Sedi infeſtum; Epiſcopos adulatores, eique pravis conſiliis ignavè ſervientes: Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum confœderatos. Nam, ut ait Innocentius I. *Error, cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cùm minimè defenſatur, opprimitur .... Negligere quippe, cùm poſſis deturbare perverſos, nihil eſt aliud quàm fovere.* Et ut ait S. Ambroſius: *Conſentire, eſt non ſolùm ſcienter mala fieri permittere, ſed etiam malè facta non perſequi.* Et S. Auguſtinus: *Quiſquis metu cujuſlibet Poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.* Et S. Gregorius: *Qui non corrigit reſecanda, committit.* Hinc idem in Moralibus ait: *Plerumque quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis pro juſtitia non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit, ſi verum lumen jam intrinſecùs reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti fervoris accendit, in quantum locus admittit in quantum cauſa exigit debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere, & perverſis ad injuſta prorumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare. Nam cùm juſtitiam, quam amamus, in aliis feriunt, nos nihilominus ſuâ percuſſione confodiunt, etiamſi venerari videantur.* Hæc Patrum loca, quæ *S. Anſelmus Lucenſis* urget Lib. 11. *Adverſùs Guibertum Antipapam*, evincunt *Gregorium* VII. non potuiſſe Imperatori & Aulicis Epiſcopis connivere, ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur; fide, contra ſimoniacam hæreſim; caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ Jura tyrannicè uſurpantem, tuendis. Unde Sanctus idem *Anſelmus* lib. 1. ita Guibertinos & Henricianos compellat: *Vos Eccleſiæ Catholicæ, quam invaſiſtis per totum Regnum, quod quia intus cecidit, foris diu ſtare non poterit, membra diſtrahitis, & in ſervitutem redactam, quaſi vile mancipium in veſtrum dominium redigitis, & Divini Juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes, Omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino Dei Eccleſias, cùm Dominus dicat:* ,, Eccleſiam meam, columbam meam, oves meas. *Paulus dicit:* Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi ,, qui

Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis ſalvo officio, connivere non poterat Gregorius VII.

,, qui vocatus eſt a Deo tamquam Aaron. *In parte ſua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, qui honeſtate, quis vita integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi, vitandi ſunt univerſi, qui, ad hoc ut Hæretici fiant, promoventur, qui lepram Gieſi cum divitiis ſuis poſſident, & malè quaſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt.*

* *Guibertus tam Antipapa fuit, quàm Novatianus.*

VI. Schiſmatis itaque labem purgare nulla ratione poterant *Henricus* Rex, & ejus partiarii; & *Guibertus* Ravennas olim Epiſcopus, *Clemens III.* nuncupatus, tam Antipapa fuit, quàm Novatianus, ut diſertè probat *S. Anſelmus Lucenſis* ad ipſum ſcribens: *Noli itaque dicere*, inquit, *quia univerſalis Eccleſiæ curam ſuſcepimus, quomodo enim tibi commiſſa eſt Eccleſia, quem conſtat non intraſſe per oſtium, quod Chriſtus eſt; ſed aliunde aſcendiſſe ut furem? Apoſtolica enim & univerſalis Eccleſia ſuum habebat Paſtorem. Ut enim de Beato Gregorio Patre noſtro dicam, quæ de Cornelio ſcripſit Cyprianus:* ,, Factus eſt Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium, [*& ut verius dicam*] *omnino omnium*, teſtimonio; de plebis, quæ tunc adfuit, ſuffragio; de Sacerdotum antiquorum, & virorum bonorum collegio, cùm nemo ante ſe factus eſſet, cum *Alexandri* locus, & cum locus *Petri*, vel gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret. Quo occupato, & de Dei voluntate, atque omnium noſtrûm conſenſu ordinato, quiſquis jam Epiſcopus fieri voluerit, foras fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiaſticam Ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet unitatem. Quiſquis ille fuerit, licèt multum de ſe jactans & ſibi plurimum vindicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt; & cùm poſt primum ſecundus eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus eſſe debet, factus eſt, non ſecundus ille, ſed nullus eſt. Hæc, quæ lib. I. *S. Anſelmi* contra *Guibertum* leguntur, refert Urſpergenſis Abbas in Chronico, ſubditque ad tam illuſtris teſtimonii vim ac pondus demonſtrandum: *Hac priori ſententiæ* (Henricianorum ſcilicet) *valde contraria ſcripſit Anſelmus Epiſcopus, vir literis apprime eruditus, ingenio acutiſſimus, facundiâ præcipuus, &, quod omnibus majus eſt, in Dei timore, & ſancta converſatione nominatiſſimus; adeo ut tam in vita, quàm poſt mortem, referatur miraculis clarus.*

Auctor Anonymus, ſed coævus Vitæ *Henrici* Imperatoris, quæ Panegyricus potiùs dicenda eſt ab homine illi penitus addicto ſcriptus, quàm Hiſtoria ab omni fuco aſſentationis aliena, Schiſma ipſius, & *Gregorii VII.* exauctorationem, ac Guiberti intruſionem excuſare non eſt auſus, nec fictitia illa crimina *Gregorio* objicere, quæ *Benno* & alii Schiſmatici commenti ſunt. Ita nempe ſcribit: ,, Cernens autem Rex Apoſtolicum ad hoc tendere, ut ſe Regno privaret, nec alia ſua obedientia contentum, niſi ut Regno renuntiaret, ex obedientia in rebellionem, ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apoſtolico facere parabat, quod Apoſtolicus ſibi facere intenderat. Ceſſa, obſecro, Rex glorioſe, ceſſa ab hoc molimine, ut Eccleſiaſticum Caput de ſuo culmine dejicias, & in reddenda injuria te reum facias. Injuriam pati fœlicitatis eſt; reddere, criminis. Quærebat itaque Rex cauſas & occaſiones qualiter eum ejiceret; inventumque eſt eum Romanam Sedem olim abjuratam inſediſſe; quam idcirco abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus eſſet, adhuc vivente Domino ſuo, per ambitionem aſpirare voluerit. Utrùm hæc vera ſint, an falſa, parum comperi: alii aſſerebant, alii figmentum eſſe dicebant: utriſque Roma fuit in argumentum; His, quod Roma mundi domina nunquam pateretur tale nefas; illis, quod ea cupiditatis ancilla facilè permitteret, ob pretium omne nefas. Mihi autem in medio res relinquenda eſt, cùm incerta nec poſſim defendere, nec auſim affirmare.

VII. *Guibertus* Antipapa, miſſis in varias regiones Legatis, Eccleſias præcipuas in partem ſuam trahere fruſtra conatus eſt. Anglicanam, imprimis tentavit, quæ in obedientia *Gregorii VII.* conſtans permanſit, quamvis hæſitare nonnihil viſa ſit, causâ nondum diſcuſſa, ut ex Epiſtolâ B. *Lanfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi ad quemdam Guiberti Antipapæ Legatum compertum eſt. ,, Non probo, *inquit*, quòd Papam Gregorium vituperas, quod Hildebrandum eum vocas, quod Legatos ejus ſpinoſulos nominas, quod Clementem tot & tantis præconiis tam præproperè exaltas. Scriptum eſt enim, Non eſſe laudandum in vita ſua hominem, nec detrahendum proximo ſuo. Adhuc incognitum eſt humano generi, quales nunc ſint, & quales futuri ſint in conſpectu Dei. Credo tamen quòd Imperator ſine magna ratione non eſt tantam rem aggreſſus patrare, nec ſine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam conſummare. Non laudo ut in Anglicam terram venias, niſi a Rege Anglorum licentiam veniendi priùs accipias. Nondum enim Inſula noſtra priorem refutavit, nec utrùm huic obedire debeat, ſententiam promulgavit. Auditis utrimque cauſis, ſi ita contigerit, perſpicaciùs, quid fieri oporteat, provideri valebit.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 406. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa non poteſt reſcindere Canones Conciliorum generalium.*

R. Non ita ſcripſi. Quæſtionem Juris eo loci non attingo, ſed *S. Anſelmi Lucenſis* Epiſcopi reſponſionem ad Nicolai II. Pontificis Maximi Decretum refero, quo nitebantur Henricus Germaniæ Rex, & Antiſtites in Schiſmate adversùs *Gregorium VII.* conjurati. Eo Decreto ſtatutum eſſe dicebant, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe. Multas Reſponſiones affert *S. Anſelmus Lucenſis* Libro II. *contra Guibertum Antipapam*. Secunda eſt, *Nicolai II.* Decretum repugnare Canonibus ſeptimi & octavi Concilii generalis. Porro *Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis*. Hæc verba mea. Tum ejuſdem Sancti & Canonum peritiſſimi Præſulis verba ſubjicio. Quid S. Anſelmus reſponderit, mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt. Si ejus Reſponſa, quæ *Gregorius VII.* approbavit, Religioſis Cenſoribus improbanda videantur, illa mihi non imputent hiſtoricè dumtaxat referenti, non dogma ſtatuenti. Quamquam & ipſa propoſitio, quam mihi affingunt, innoxia ſit, cùm ſit doctrina Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 407. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papæ Decreta ut ſint ex Cathedra & infallibilia, debent eſſe ex conſenſu Eccleſiæ.*

R. Neque hìc Juris quæſtionem attingo, utrùm ſcilicet Romanus Pontifex ſit vel non ſit infallibilis? Sed *S. Anſelmi Lucenſis* Reſponſa refero ac deſcribo. Ejus verbis tota illa pagina imple-

pleta eſt. Sola nota iſta marginalis mea eſt: *Romanum Pontificem Decreta, non ex Cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis; idque aſſerendo, Sedis Apoſtolicæ honori non derogari*: Facti dumtaxat Quæſtionem ſpectat hæc obſervatio, quid nimirum ſenſerit S. Anſelmus Lucenſis? Ejus verba profero ac deſcribo. Expendendum eſt; an cum obſervatione mea conveniant. Convenire nemo, ut ſpero, diffitebitur, qui ſine præjudiciis contulerit.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 408. Edit. primæ hanc notam appoſuerunt Religioſi Cenſores: *Refert ex Deſiderio*: Quod a NICOLAO PAPA FACTUM EST, INJUSTE PRORSUS AC TEMERE PRÆSUMPTUM EST. NON TAMEN CUJUSQUE STULTITIA VEL TEMERITATE AMITTIT ECCLESIA DIGNITATEM SUAM. Quæ, (inquiunt iidem Cenſores) *non tam dicit Alexander ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere*.

R. *Gregorium VII.* in Sedem Apoſtolicam intruſum fuiſſe, Schiſmatici effutiebant. Reſponſiones *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi, & *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, pietate, eruditione, zelo pro Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ dignitate & honore ſpectatiſſimi, quem *Gregorius VII.* optavit habuitque ſucceſſorem *Victorem III.* ipſius Gregorii VII. electionem contra Schiſmaticos vindicantium, affero. Id cùm mihi juſtè vitio verti non poſſit, Religioſi Cenſores Dei jura uſurpantes, qui ſcrutatur conſilia cordium, de animo meo & intentione judicant, *Quæ non tam dicit* (inquiunt) *ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere*. Hæc verò mens mea non fuit; Teſtis Deus eſt, cui ſervio, idemque meus ac Cenſorum meorum judex ſcit quia non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientiâ meâ: Neque id ſcripſi, ne dixi, nec cogitavi. Qui meam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & vivendi rationem noverunt, id mihi affingi dolebunt. Quàm ſincero animo *Gregorium VII.* defenderim, totius Articuli XII. in quo hæc a Religioſis Cenſoribus notantur, lectio æquis judicibus perſuadebit. Sic inſcribitur: *Nullo rationis fuco obducta erat Schiſmatica Synodi Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem ſententia*. Non ſolùm illius electionem vindico Scriptorum coævorum & ſupparium teſtimoniis, quorum verba fideliter, plenè, ſtudioſè refero, ſcilicet S. Anſelmi Lucenſis, Deſiderii Caſſinenſis Abbatis: Pœnitentiarii S. Anſelmi in ejus Vita, Hugonis Flaviniacenſis, Ottonis Friſingenſis, Bertoldi Conſtantienſis Presbyteri, Guillelmi Apulienſis, Vvillelmi Malmesburienſis, S. Gebhardi Salisburgenſis Archiepiſcopi, Pauli Benriedenſis, Romani Martyrologii, &c. Sed etiam ab imprudentiæ labe eumdem Gregorium VII. purgo pro mea virili parte, his verbis: *Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ leges peccavit Gregorius VII. anathemate confodiendo Principem & Antiſtites, Simoniacæ hæreſis labe inquinatos, & in crimine pertinaces; Principem in ſentinam vitiorum prolapſum, Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati & Romanæ Sedi infeſtum, Epiſcopos adulatores, eique pravis conſiliis ignavè ſervientes: Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum confœderatos*. Et infra: *Hæc* (inquam) *Patrum loca, quæ S. Anſelmus Lucenſis urget Lib. II. Adverſùs Guibertum Antipapam, evincunt Gregorium VII. non potuiſſe Imperatori & aulicis Epiſcopis connivere ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur: fide, contra ſimoniacam hæreſim; caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ jura tyrannicè uſurpantem tuendis*. Qui ita ſcripſit, non ſincerè defendit Gregorium Septimum?

Nota.

QUa ratione dicatur Papam reſcindere haud poſſe œcumenicarum Synodorum ſanctiones, adnotatum eſt *tom. 3. pag.* 128. *& ſeqq.* Dum verò S. Anſelmus, ut dicit Natalis *art.* 22. ſcripſit Romanum Pontificem non potuiſſe abrumpere Concilii Oecumenici decreta, comparat poteſtatem patriarchicam ejuſdem Pontificis cum poteſtate quinque aliorum Patriarcharum, non excepto Romano; atque ab iis cum Concilio ſancita non poſſe Romanum Patriarcham reſcindere affirmat. At aliud eſt loqui de Romani Pontificis poteſtate, quatenus Occidentis Patriarcha conſideratur, aliud de eo quatenus eſt univerſæ Eccleſiæ Paſtor, & Princeps. Sed & hìc non prætereundum non eam fuiſſe eccleſiæ conſuetudinem, ut quoadusque expectaretur conſenſus eccleſiæ, Romanorum Pontificum definitiones infallibiles non haberentur: cùm potius eccleſia conſentiret, quia Pontifices definiverant. Videnda quæ dixi *tom. 5. pag.* 298. *& ſeqq.*

ARTICULUS XIII.

Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet.

ANno Chriſti 1081. *Gregorius VII.* Synodum Romæ celebravit, quæ inter Synodos ab eo celebratas octava numeratur, in qua *Henricum dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit*, ut conſtat ex Actis. Eodem anno *Henricus*, *Rodulpho* Rege devicto cæſoque, Romam cum numeroſo exercitu ſe contulit, Urbem expugnaturus, & *Guibertum* in Sede *S. Petri* collocaturus. Verùm a Pontificiis, & *Mathildis* Comitiſſæ copiis repulſus eſt, ut colligitur ex Chronici Caſſinenſis lib. III. cap. 49. & ex Abbate Urſpergenſi in Chronico, ad eum annum. Anno 1082. irrito iterum conatu Romam obſedit, ut refert *Bertoldus* in Chronico. Anno 1083. Roma ab *Henrico* tertiâ obſidione fatigata eſt, Leoniana Urbs expugnata, & Baſilica *S. Petri* occupata, non abſque clade ingenti Henriciani exercitûs, cujus pars maxima, qua gladio, qua peſtilentia periit. Hinc de pace cum Romanis haud ægrè collocutus eſt *Henricus*. Inter eos convenit ut *Gregorius* Papa Synodum menſe Novembri proximo Romæ colligeret, in qua Regni cauſa retractaretur, & cujus ſtatutis cùm *Henricus* tum Romani parerent. *Henricus* ituris & redituris ad illam Synodum ſecuritatem Jurejurando fecit. Illam indixit Pontifex: Sed perfidus *Henricus* Teutonicorum Principum Legatos, & *Ottonem* Oſtienſem Epiſcopum in Germaniam a *Gregorio* miſſum, *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem, *Anſelmum* Lucenſem, *Reginaldum* Comanum, ad Synodum euntes intercepit, violavit, detinuit, vexavit, ut teſtatur *Bertoldus* in Chronico. Anno 1084. ante Pentecoſten, *Henricus* veterem Romam expugnavit, & *Guibertum* Ravennatem a Mutinenſi & Ariminenſi Epiſcopis dudum depoſitis & excommunicatis inaugurari juſſit, ac in Baſilicæ Vaticanæ poſſeſſionem miſit, ut *Bertoldus*, & *Leo Oſtienſis* teſtantur.

Lateranenſem Baſilicam tenebat *Gregorius VII.* ipſique pars Romanorum maxima adhærebat, pars Antipapæ, in gratiam *Henrici* Regis, ut *Joannes Victorinus* in Memoriali Hiſtorico refert. *Roma*, inquit, *facta eſt diſſenſio magna, his qui pro Imperatore erant, dicentibus Hildebrandi depoſitionem eſſe juſtam, quia reus erat Majeſtatis, ob hoc quòd contra Imperatorem ordinaverat alium, rebellandique contra ipſum audaciam aſſumpſerat; aliis dicto Papæ faventibus, quòd licèt dictum crimen commiſiſſet, tamen non poterat de jure deponi, niſi in Concilio Generali.*

Qui a Gregorii partibus ſtabant Romani, ipſum obteſtati ſunt, ut Eccleſiæ & Reipublicæ tot malis attritæ miſertus, *Henrici* cauſam, ac ſuas in eum Sententias in frequenti Synodo retractari paternâ clementiâ ſineret. Annuit Pontifex ad pacem propenſiſſimus, & Synodum indixit in Menſem Novembrem proximum. Eò ſpectat ipſius Epiſtola *Ad Univerſos Fideles* inſcripta, quæ eſt 28. libri noni. „ Notum, *inquit*, facimus vobis „ cariſſimi fratres & filii, nos admodum deſiderare, & Apoſtolica Auctoritate velle ſancire, „ ut generalis Synodus congregetur in loco tuto „ & ſecuro, ſicque opportuno, ut ad eam poſſint undique terrarum Clericalis Ordinis & Laïcalis amici vel inimici ſine timore convenire. „ Diſponimus enim tractare, & diligenti excuſſione detectum in faciem orbis ex occultis tergiverſationum ſuarum antris extrahere, quicumque ille eſt, qui tantorum malorum, quæ „ jampridem in Chriſtianam Religionem graſſantur & ſæviunt, cauſa & auctor exiſtit. Cujus „ etiam impietas & inaudita temeritas hactenus „ obſtitit & proturbavit ne inter Pontificatum „ & Regnum divina pax & recta concordia fieret: Quam pacem, opitulante Domino, ſicut „ Chriſtiana devotio cupit & poſtulat, in eodem „ Concilio inſtaurare & confirmare optamus. In „ qua Synodo præterea, ſecundùm SS. Patrum „ Decreta, parati erimus, quod juſtum eſt, facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de „ his quæ Apoſtolicæ Sedi objiciuntur, & unde „ quidam Fratrum ſubmurmurant, ipſius innocentiam evidenter oſtendere: Ita tamen ut ante omnia res Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quibus exſpoliata cognoſcitur, ſi dignum eſt, reſtituantur..... Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris reſpectus „ ad Deo dignam pacem & concordiam animat, „ nitimini & ſummopere laborate, ut Synodus „ fieri poſſit: quatenus Sanctæ Eccleſiæ Caput, „ totumque corpus, quod impiorum procelloſis „ fraudibus & machinationibus fluctuat nimiùm „ & titubat, communi omnium bonorum conſenſu & robore quieſcat de cætero, & ſtabiliter conſolidetur.

Hæc Synodus inter Gregorianas nona fuit, in qua Pontifex, ne *Henricum* rurſus nominatim anathemate confoderet, vix a Patribus exoratus, omnes, qui aditum ad Apoſtolicam Sedem Fidelibus intercluderent, excommunicavit, ut *Bertoldus* teſtatur. Interim Romani *Henrico* juraruut ſe effecturos ut *Gregorius* Papa eum Imperatorem coronaret, aut alius, quem expulſo *Gregorio* eligerent. Imprudens Juramentum ſolvit Pontifex, pactus *Henrico*, ſi vellet Eccleſiæ facere ſatis, cum juſtitia; ſin autem, cum maledictione coronam ſe daturum. Ipſi ergo Romani Proceres nuntiarunt, ut Deo, Eccleſiæ, & Pontifici ſatisfaciens, coronam cum juſtitia recepturus de Synodi Sententia, veniret; ſin autem, de Caſtello S. Angeli ſibi per virgam demiſſam a Papa reciperet. Utrumque recuſavit ſuperbus Princeps: ingentem pecuniæ vim, quam *Alexius* Comnenus Græcorum Imperator ad ipſum miſerat, ut *Robertum Guiſchardum* Calabriæ & Apuliæ Ducem bello laceſſeret, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus profudit, quo juvante, Lateranenſe Palatium occupavit, & ab Antipapa *Guiberto* Imperator coronatus eſt ipſa die Reſurrectionis Dominicæ, anno 1084. *Gregorius*, qui Caſtrum S. Angeli, Tiberinos pontes, munitiſſima Urbis præſidia tenebat, Romanæ nobilitatis armis defenſus, collectâ Synodo iterum Sententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam & *Henricum*, & omnes eorum fautores promulgavit. Decima hæc fuit *Gregorii VII.* Synodus. Iſta conſtant ex *Bertoldo* Conſtantienſi Presbytero in Chronico. *Henricus* excommunicationum fulmina parvipendens, bellicas machinas Arci Sancti Angeli admovere cœpit, ac in ejus expugnationem totis viribus incumbere. Id ubi *Roberto* Duci, qui Conſtatinopolim obſidebat, nuntiatum eſt, *Boadmundo* filio in ipſa expeditione relicto, ad Summi Pontificis liberationem advolavit, eumque ex Arce eductum, Caſſinum, & inde Salernum duxit, ubi diem obiit extremum.

ARTICULUS XIV.

De Pſeudoſynodis Moguntinâ & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis.

ANNO 1085. Moguntiæ apud *S. Albanum*, juſſu *Henrici* Imperatoris celebrata eſt Synodus, cui ipſe cum Legatis *Clementis* Antipapæ interfuit, & univerſos Epiſcopos compulit ut *Gregorii VII.* depoſitionem, & *Guiberti* Ordinationem ſcripto approbarent. *Herimannus* Metenſis Epiſcopus, aliique *Gregorio Septimo* fideles, depoſiti. Pax Dei, ſive induciæ adversùs bella privata, imperatæ. Iſta conſtant ex *Sigeberto*, ex Abbate Urſpergenſi, & ex Chronico *Sancti Trudonis*. Hujus Synodi Acta *Vualtramus*, ſeu (ut aliis placet) Venericus, in libro *De Unitate Eccleſiæ* prolixè deſcribit, docetque *Hermannum* Germaniæ Regem, qui in *Rodulphi* locum a Principibus electus fuerat, ibi damnatum ut reum Majeſtatis, & hoſtem Eccleſiaſticæ pacis.

Eodem anno Conventus alter communi partium conſenſu, id eſt, Germanorum Antiſtitum qui *Henrico*, & qui *Gregorio* adhærebant, in Berbac Thuringiæ loco condictus eſt, in quo a viris ſapientiſſimis Canonum auctoritate probaretur, cui parti Juſtitia faveret; Imperatore tamen abſente, *Vuecilo* Moguntinus Archiepiſcopus partes Imperatoris, *S. Gebbardus* Saliſburgenſis cauſam Pontificis tuitus eſt. Hujus Colloquii Acta memoriæ prodidit Abbas Urſpergenſis, *Affirmat*, inquit, *proponente priùs Vuecilone, Imperatorem non injuſto judicio, tam Regno, quàm Communione, Apoſtolici Sententia privatum. Contra Vuecilo Dominum ſuum præjudicium non minùs a Papa, quàm a Principibus paſſum contendit, dum ipſo apud Canuſium in ſatisfactione poſito, immo jam a Papa in Communionem recepto, alterum ſuper ſe Regem elevarunt. Adjecit quòd Imperator diu jam a Saxonia depulſus, & regnandi copia, etiam ab illa diſſenſione, quæ ante Rudolphum facta præſcribitur, ſpoliatus, nec vocari, nec judicari, nec damnari canonicè debuiſſet. Hoc Gebbardus improbare nitens, aſſeruit neminem per hoc divinis abſolutum legibus, ſi fortè ſua qualibet re familiari fuerit ſpoliatus: quantò minùs Rex, qui Saxonia, quæ non ſuum dumtaxat prædium, ſed Domini ſit Regnum, qui, Daniele, vel ipſo Nabuchodonoſor teſte, cuicumque voluerit, dat illud: cum etiam ante amiſſam Saxoniam, priùs ab Alexandro, deinc ab Hildebrando vocatus, ſatisfacere contempſiſſet. Sic itaque utrimque parte ſuâ favente atque acclamante, diſceſſum eſt. Notum ta-*

men

mum eſt, quòd eamdem Sententiam Adverſarii Imperatoris tanto inſequebantur zelo, ut habito poſtmodum in Quintilnoburg Concilio, ubi Otto Epiſcopus Oſtienſis interfuit, Legatus Hildebrandi Papæ, Hæreſim Vvecilonis, ipſumque Hæreſiarcham appellarent, contra fidem ſcilicet illum dogmatizaſſe culpantes, Quòd quandiu quis ſuis ſpoliatus ſit rebus, divinis non ſubjaceat legibus. Eadem commemorat *Vvaltramus*, aut (ſi malis) *Venericus*, Lib. *De Unitate Eccleſiæ*.

ARTICULUS XV.

Colloquio Berchacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter opoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus Gregorii VII. Legatus.

Quintiliniburgum *vulgò* Quedlimbourg. *Abbatia celebris, in Diœceſi Halberſtatenſi in Saxonia.*

QUia Henricianarum partium Epiſcopi Sententias a *Gregorio* Papa contra *Henricum* Regem latas in Bercbacenſi Conventu rectractari voluerant, *Otto* Sedis Apoſtolicæ Legatus Synodum frequentem Quintilineburgi celebravit cum Epiſcopis & Abbatibus Germaniæ, qui in *Gregorii VII.* communione & obedientia permanſerant, quorum præcipui erant *S. Gebhardus* Salisburgenſis, & *Hartuicus* Magdeburgenſis, Archiepiſcopi. Hujus Synodi Decreta ſtrictim attigimus in Synopſi; nunc paulò uberiùs tractanda ſunt, quæ cauſam *Gregorii VII.* & *Henrici* Regis ſpectant. Id autem non aliis quàm *Bertoldi* Conſtantienſis Presbyteri, coævi Scriptoris verbis exequar. *Cum omnes*, inquit, *juxta ordinem ſuum conſediſſent, prolata ſunt in medium Decreta Sanctorum Patrum de Primatu Sedis Apoſtolicæ, quòd nulli umquam liceat ejus Judicium retractare, & de ejus Judicio judicare. Quod totius Synodi publicâ profeſſione laudatum & confirmatum eſt. Et hoc utique contra Henricianos, qui Fideles Sancti Petri conſtringere voluerunt, ut excommunicationem Domini Papæ Gregorii ſuper Henricum cum illis retractare præſumerent. Quidam autem Bambergenſis Clericus, nomine Cunibertus Romani Pontificis Primatui derogare volens, in mediam Synodum ſe contulit, aſſerens Romanos Pontifices hunc ſibi Primatum adſcripſiſſe, non aliunde conceſſum hæreditaſſe, videlicet ut nullus de eorum Judicio judicare debeat, ne illi alicujus Judicio ſubjaceant. Qui cum apertè a tota Synodo confutaretur; præcipuè tamen a quodam Laïco convictus eſt per illud Evangelicum:* Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum. *Cum enim hoc generaliter in omnibus Eccleſiaſticis Ordinibus obſervandum deputetur, ne major a minore judicetur, quis hoc Vicario Sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro Domino & Magiſtro venerantur?*

Sedis Apoſtolicæ judicium retractare, & de ejus judicio judicare, nemini hominis licet.

Spongiâ verò indiget P. *Lupi Chriſtiani* hæc in Scholiis Obſervatio: *Oppoſitus error eſt novellum commentum Joannis Gerſonis, ipſam ob cauſam peſſimè meriti.* Nam venerabilis *Gerſonius* non aſſeruit Romani Pontificis Perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantùm in Synodo Oecumenica; quæ Sacræ Facultatis Pariſienſis Sententia eſt; cui nihilominus ea gloria debetur, quòd Romani Pontificis Primatum *Jure Divino* inſtitutum contra *Lutherum* conſtanter aſſeruerit, contra *Antonium de Dominis* vindicaverit. Articulus 22. Sacræ Facultatis contra *Lutherum* ſic habet: *Certum eſt Concilium Generale legitimè congregatum, Univerſalem repræſentans Eccleſiam in fidei & morum determinationibus errare non poſſe.* Articulus 23. *Nec minùs certum eſt unum eſſe Jure Divino Summum in Eccleſia Chriſti militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur. Qui quidem poteſtatem habet & Indulgentias conferendi.* At *Cunibertus* Bambergenſis Clericus, Romani Pontificis Divinum Primatum impugnabat, aſſerebatque Privilegium illud, ut Sedis Apoſtolicæ Judicium ab aliis unius Provinciæ vel Nationis Epiſcopis, extra Generalem Synodum congregatis, ad examen revocari jure non poſſit, ac illegitimum irritumque declarari, non eſſe Pontificii Primatûs appendicem, ſed meram uſurpationem. Quamobrem hæc turbulenti hominis tam inſolens aſſertio, meritò a Patribus Quintilineburgenſis Synodi damnata eſt. Immeritò itaque a P. *Chriſtiano Lupo* vapulavit *Gerſonius*, & in illo tota Facultas Pariſienſis, cujus Sententia de Concilii verè Oecumenici ſuper ſummos Pontifices eminentia, cum *Cuniberti* Bambergenſis Clerici, & Antiſtitum, qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: immo illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis a *Martino V.* & *Eugenio IV.* confirmatis niti, Pariſienſes Theologi propugnant.

Gerſonius *contra P.* Lupum Chriſtianum *defenditur.*

In eadem Synodo, Secta *Vvecilonis* Archiepiſcopi Moguntini, Anathemate damnata eſt, qui aſſerebat, *Sæculares ſuis rebus expoliatos Eccleſiaſtico non ſubjacere Judicio, nec excommunicari poſſe pro ſuis exceſſibus: Quippe excommunicatos abſque Reconciliatione recipi poſſe contendebat:* ut teſtatur *Bertoldus*. Aliquo rationis fuco illita erat *Vvecilonis* aſſertio, & *Symmachi* Papæ Decretis niti videbatur, in Quinta ſua Synodo ita ſtatuentis: *Nullos Epiſcopos ſuis rebus exſpoliatos, vel a Sedibus ſuis vi aut dolo, aut quocumque ingenio pulſos, ſicut & vos de nobis judicaſtis, aut ad Synodum tam Provincialem, quàm Generalem poſſe convocari, aut in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum pacificè per omnia redintegrentur, decernimus.* Henricum Regem ſpoliatum judicaverat *Gregorius VII.* ideo *Vvecilo*, & confœderati in Schiſmate Epiſcopi aſſerebant, eum ante omnia in Regnum reſtitui debuiſſe. Verùm cum univerſalis eſſet *Vvecilonis* propoſitio, & ad eos etiam extenderetur, qui, ſervato juris ordine, ſpoliati fuiſſent (quomodo præſumebatur ſpoliatus *Henricus*) ideo Synodus Quintilineburgenſis illam ceu hæreticam damnavit. Canones enim qui ſpoliatos, ante reſtitutionem in integrum, judicari vetant, intelliguntur de iis qui ſpoliati ſunt ſine vocatione & judicio. Vocatus autem fuerat *Henricus*; ſimoniæ, tyrannidis in Eccleſiam, & ſchiſmatis convictus; contumax damnatus fuerat: unde ipſi Canones minimè ſuffragabantur. Hunc eſſe veterum Canonum ſenſum declaravit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano, de quo *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtolâ XXXIX. Libri II. ſcribit: *Novimus, qui præſentes eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernenſi Concilio ſuper hoc diffinitivam, & ab omnibus qui aderant, Epiſcopis & Abbatibus laudatam dediſſe Sententiam, ut quicumque ſine vocatione & judicio expoliarentur, etiam ſine vocatione & judicio inveſtirentur.*

Quis ſit ſenſus Canonum, qui rebus ſuis ſpoliatos judicari vetant ante reſtitutionem in integrum.

Vveceleianæ Hæreſeos caput alterum, quo Excommunicationis Sententiam nihili faciendam eſſe docebat, cùm nulla prætenditur, nec de abſolutione eſſe curandum, Synodus Quintilineburgenſis proſcripſit Canone I. cujus hæc ſunt verba: *Statutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec officio nec communione privato excommunicatus eſſet, etſi injuſtè, nullatenus tamen reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 432. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Venerabilis Gerſonius non aſſeruit Romani Pontificis perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantùm in Synodo Oecumenica, quæ eſt Sententia Facultatis Pariſienſis.*

R. Hæc mera quæſtio facti; Juris quæſtionem eo loci nullatenus attingo.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 433. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Hæc ſententia nititur Decretis Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis, a Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis.*

R. Innoxia Propoſitio. Non ita tamen ſcripſi: *Sed Facultatis Pariſienſis Sententia de Concilii verè Oecumenici ſuper Summos Pontifices eminentia, cum Cuniberti Bambergenſis Clerici, & Antiſtitum qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: Immo illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis a Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis niti, Pariſienſes Theologi propugnant.* Et hæc mera facti quæſtio eſt.

Nota.

A Priori loco de Gerſonio verba faciam, nec ipſi deferendum videbitur, ubi Pontificem œcumenici concilii judicio ſubiectum affirmat. Ibi etiam conciliorum Conſtantienſis, & Baſileenſis decreta expendam.

ARTICULUS XVI.

Excommunicationem a Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam, eſſe metuendam, eòque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvercellianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundùm Gregorium VII.

NIcænis, aliarumque pene infinitarum Synodorum Canonibus nititur Synodi hujuſce Decretum, qui ab uno Epiſcopo excommunicatos, ab alio recipi tam ſeverè prohibuerunt. Nititur Gelaſii I. Pontificis Maximi Decretis & doctrina, in Tomo *De Sententia Anathematis*, ubi docet abſolutionem Anathematis Imperiali Sententia fieri non poſſe, etiam ſi Epiſcoporum ſequatur aſſenſus.
„ Chriſtus, *inquit*, ſic actionibus propriis, di-
„ gnitatibuſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſ-
„ que diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro
„ æterna vita Pontificibus indigerent, & Ponti-
„ tifices pro temporalium curſu rerum Imperia-
„ libus diſpoſitionibus uterentur, quatenus ſpiri-
„ talis actio a carnalibus diſtaret incurſibus, &
„ ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſæcula-
„ ribus implicaret: ac viciſſim non ille rebus di-
„ vinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæ-
„ cularibus implicatus... Quò manifeſtiùs appro-
„ batur Alexandrinum Petrum per Imperialem
„ tantummodo Sententiam nullo modo potuiſſe
„ prorſus abſolvi: ubi ſi Pontificum quoque ſo-
„ ciatur aſſenſus, quærimus utrùm præceſſerit an
„ fuerit ſubſecutus. Si ſubſecutus eſt, nihilomi-
„ nus ad id reditur, ut abſolutio ſæculari Pote-
„ ſtate præcepta, & principaliter inchoata, vale-
„ re non poſſit, Pontificumque ſecutus aſſenſus,
„ adulationis potiùs fuerit, quàm legitimæ ſan-
„ ctionis. Si præceſſit, doceatur a quibus, & ubi
„ ille ſit geſtus, ſi ſecundùm Eccleſiæ Regulam
„ celebratus, ſi paterna traditione profectus, ſi
„ majorum more prolatus, ſi competenti exami-
„ natione depromptus... Si ad Primam Sedem,
„ cujus intererat Sententiæ, quâ Petrus teneba-
„ tur obſtrictus, ſecundùm Eccleſiæ Regulas, eſt
„ relatum. Si eadem, quæ ligavit, abſolvit: Si
„ illa, quæ ligaverat, non reſolvente, imò etiam ne-
„ ſciente potuiſſet diſſolvi. Si hæc geſta non ſunt,
„ quo more, quo ritu, Alexandrinus Petrus præten-
„ ditur abſolutus, cùm nec a Pontificibus legiti-
„ mè, & Eccleſiaſticis Legibus fuerit expeditus:
„ nec a ſæculari Poteſtate potuerit præter Eccle-
„ ſiæ tramitem prorſus abſolvi?

Nititur idem Decretum auctoritate & doctrinâ *S. Gregorii Magni* Homilia XXVI. in Evangelia: *Sub magno*, inquit, *moderamine Paſtores Eccleſiæ vel ſolvere ſtudeant, vel ligare. Sed utrùm juſtè, an injuſtè obliget Paſtor. Paſtoris tamen Sententia gregi timenda eſt: ne is qui ſubeſt, & cùm injuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ Sententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Hic autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel injuſtè, nec Paſtoris ſui Judicium temerè reprehendat; ne, & ſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

Nititur auctoritate *Nicolai I.* Epiſtola X. ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcripta, in qua de *Gregorio Syracuſano* ita loquitur: *Ante audientiam, excommunicatus communicare, & vetita uſurpare præſumpſit, & damnatus, de ſacro miniſterio, non ſolùm aliquid, verùm etiam multa juxta priorem conſuetudinem tetigit: quod certè Gregorius agere omnino non debuit, etiam ſi nulla commiſſa extitiſſent, pro quibus damnari potuiſſet. Quia Prælati Judicium ſemper inferioribus formidandum eſt, ne ſi ei non obedierint, licèt ab eo fortaſſis injuſtè ligentur, ipſam obligationis ſuæ Sententiam ex alia culpa, id eſt, inobedientia mereantur.*

S. Gebhardus Salisburgenſis Archiepiſcopus in Epiſtolâ ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem, eamdem doctrinam luculenter propugnat. *Nos igitur*, inquit, *& qui noſtræ partis ſunt, quibus etiam Eccleſiæ diſciplina commiſſa eſt, ipſi Eccleſiæ in hoc ſatisfacimus; quia nihil docuimus, vel docemus, præter id quod didicimus. Si inquirimur, unde, a quibus didicerimus; certè multos & nequaquam obſcuri nominis noſtræ doctrinæ aſſtipulatores habemus. Apoſtoli nos docuerunt, Apoſtolorum Succeſſores, Apoſtolicæ Sedis Pontifices; Præter illos, imò ſecundùm illos, aliorum Patrum copioſa multitudo... Quorum Sanctionibus, non ignorantia, vel negligentiâ, ſed ſtudio reluctari, quid aliud eſt quàm Spiritum qui per eos locutus eſt, blaſphemare? Iſti ſine dubio, & non nobis adverſantur, quicumque ab excommunicatis, ante canonicam examinationem non abſtinent, & non abſtinendum docent. Talia enim prædicti Patres concordi & aſſiduâ prohibitione vetaſſe non ſolùm hi ſciunt, qui ex ſcriptis illorum acceperunt, verùm etiam rudes & illiterati, qui, etſi legem ignorant, tamen ea quæ legis ſunt, ex inveterata, & numquam mutata conſuetudine didicerunt.* S. Gebhardo conſentit Bernaldus Conſtantienſis Presbyter in Libro *De periculoſa excommunicatorum communione vitanda*, quem ipſi dicavi; & quem cum aliis Monumentis edidit *Sebaſtianus Tengnagel.*

Synodi Quintilineburgenſis de vitandis excommunicatis Decretum, & deferenda humiliter excommunicatione ab iis, qui hoc vinculo ſunt ligati, donec ab Eccleſia ſoluti ſint, *Paſchalis II.* in prima ſua Synodo confirmavit, hanc præſcribens cunctis Fidelibus Profeſſionem: *Anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat, quæ docet & aſtruit Anathema contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta ſpernenda eſſe.*

In hunc errorem impegit Leodienſis Eccleſiæ Schiſmaticus Clerus in Epiſtolâ adverſùs laudatum Pontificem ſcribens: *Qui excommunicatur Spiritus Sancti Judicio, utique repellendus eſt a Dei*

do-

dono: Quotieſcumque autem aliquis excommunicatur, aut ex cauſa, aut ex perſona prajudicio, quis dicat hunc excommunicatum eſſe Spiritus Sancti Judicio? Dicitis cum Gregorio: Quoquo modo liget Paſtor, timeat grex vinculum Paſtoris, *Dicimus & nos cum Gregorio:* ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privat, qui ſubjectos pro ſuo velle & non pro eorum merito ligat & ſolvit. *Dicitis: Quoquo modo excommunicatus, ſi morte praevenitur, damnatur. Hic nobis ſuccurrit Romana Eccleſiæ Auctoritas: Gregorius enim ſcripto & facto auctorizavit: quòd poteſt Romanus Præſul abſolvere excommunicatum injuſtè ab aliquo. Si hoc poteſt Romanus Præſul, quis neget etiam Deum poſſe abſolvere, ſi quem Præſul Romanus injuſtè excommunicaverit? Nemo enim lædi poteſt ab alio, niſi priùs lædatur a ſemetipſo.*

Fatendum quidem eſt Deum abſolvere quos Epiſcopus, vel Pontifex injuſta excommunicatione ligat, neque quoad hoc capu: falſa eſt Leodienſium doctrina, ſed eſt *S. Hieronymi* verba Chriſti. *Quæcumque ligaveris* &c. explicantis: ,, Iſtum locum, *inquit*, Epiſcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur: cum apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur.

Eſt *S. Gregorii*. Homilia 26. in Evangelia dicentis: Sæpe in ſolvendis ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur Paſtor. Unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet. Sæpe fit ut erga quemlibet proximum odio vel gratiâ moveatur Paſtor. Judicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur. Unde rectè per Prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* ,, Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat, & non victurum vivificare nititur, qui reum a ſupplicio abſolvere conatur.

Eſt *S. Niconis* in Epiſtolâ ad *Encliſtium*, ſcribentis. ,, Scias autem pater! quòd Divinæ Scripturæ cum divinis Canonibus definiunt, quòd injuſtæ quæ imponuntur punitiones, apud Deum non ligant etiamſi Pontifex eas impoſuerit. Qui itaque inconſideratâ ſententia & intemperante animo aliquem a Fidelibus ſeparavit, eum non ſolùm non attingit, ſed in ejus etiam caput recurrit, ſicut Sanctæ quoque Synodi pronuntiant. Sed illæ pœnæ ligant, quæ ſecundùm Canones & Leges ſunt impoſitæ, non autem quæ ſecundùm propriam voluntatem. Qui enim pœnam præter rationem imponit, ipſe eſt ſegregatus, & ipſe debet eam pœnam obſervare, ſicut & divini Canones decernunt. Deus eum, qui injuſtè alligatus eſt defendit & ulciſcitur.

Congruit hæc ſententia Canoni *Si quis non*, qui ex *Origene* Homilia 14. in Leviticum, ſumptus eſt & legitur Cauſa 24. Quæſt. 3. ,, Si quis non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur; ſi ipſe non ante exiit, hoc eſt, ſi non ita egit ut mereretur exire, nihil læditur in eo quod non recto judicio videtur ab hominibus expulſus. Et ita fit ut interdum ille qui foris mittitur, intus ſit; & ille foris, qui intus retineri videtur.

Congruit Canoni *Illud planè*, qui contextus eſt ex variis *S. Auguſtini* locis, & loco laudato Decreti legitur. ,, Illud planè non temerè dixerim, quod ſi quiſquam Fidelium fuerit anathematizatus injuſtè, potiùs ei oberit qui facit quàm qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quiſque ligatur aut ſolvitur immeritam nulli ingerit pœnam.

Congruit *Innocentio III.* Cap. *A Nobis* ,, De Sententia Excommunicationis *ita decernenti*: Judicium Dei veritati quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur. Judicium autem Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli; propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus; & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit Sententia innodatus.

Verùm injuſta etiam excommunicatio metuenda eſt, nec priùs ad Communionem accedere debet vel admitti excommunicatus, quam Eccleſiæ Auctoritate vinculum illud ſolutum ſit; quod *Vueceliani*, & Leodienſes non eſſe neceſſarium contendebant. Ipſis favere fortaſſis videbitur Canon, *Cui eſt*, quo *Gelaſius* Papa ſic decernit: *Cui eſt illata Sententia, ſi injuſta eſt, tantò eam curare non debet, quantò apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt gravare iniqua Sententia. Ita ergo eâ ſe non abſolvi deſideret, quâ ſe nullatenus perſpicit obligatum.* At de excommunicatione palam injuſta Canon laudatus intelligitur, quæ ſcilicet vel a Superiore non fertur, vel poſt appellationem legitimam vel in eum qui graviter non peccavit, neque contumax eſt, nec ſervato Juris ordine. Qua de re audiendus eſt *S. Thomas* Quæſt. XXII. Supplementi, Art. IV. qui ex IV. Sententiarum, Diſtinct. XVIII. Quæſt. II. ſumptus eſt: ,, Excommunicatio, *inquit*, poteſt dici injuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis, ſicut cùm ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat; & tunc excommunicatio, nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excommunicat, peccet: quia iſte juſtè patitur, quamvis iſte injuſtè faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis; vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, vel quia fertur ſententia, juris ordine prætermiſſo; & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſententiam habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel abſolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad ſuperiorem Judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. *Sed abſurdus error eſt*, Ut ſi quis excommunicatus, injuſtè ſe excommunicatum nudis tantùm verbis aſſerit [*ut Henriciani aſſerebant*] excommunicatoris ſententia protinus irrita judicetur. Si ſtabit hæc conſequentia, jam a nullo excommunicato abſtinendum, quia nullus eorum ſe juſtè judicatum eſſe fatetur. Sed non eſt æqua partitio, ut ita ſubjecti audiantur, quatenus Prælati inauditi præjudicium patiantur: *inquit* S. Gebhardus, Salisburgenſis Epiſcopus, in Epiſtolâ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum a *Sebaſtiano Tengnagel* cum aliis Monumentis, antiquis edita.

AR-

ARTICULUS XVII.

Gregorium VII. morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipſumque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus.

DE *Gregorii VII.* obitu ad annum 1085. ita ſcribit Sigebertus: *Hildebrandus Papa, qui & Gregorius VII. apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi; Volumus vos ſcire, qui Eccleſiaſtica cura ſoliciti eſtis, quod Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocavit unum de duodecim Cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & Sancto Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in Paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum Confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam, ut optaret illi Indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte; & dimiſit ac diſſolvit vincula omnium bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano, vivis & defunctis, Clericis & Laïcis, & juſſit ſuos abire de domo Desiderii, & amicos Imperatoris aſcendere.*

Sed graviorum & coævorum etiam Auctorum teſtimonio refellitur *Sigebertus*. Primò *Pauli Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* a *P. Gretſero* S. J. edita, ubi de ejus obitu agens ita ſcribit: *Interea Pontifex Beatus a Gregorius, ſuper his, quos excommunicant, requiſitus, ſi quam diſpenſationem facere vellet, reſpondit: Præter Henricum Regem dictum, & Guibertum Apoſtolicæ Sedis invaſorem, & omnes illas principales perſonas, quæ aut conſilio, aut auxilio favent nequitiæ, vel impietati illorum omnes abſolvo, & benedico, quicumque me hanc habere ſpecialem poteſtatem in vice Apoſtolorum Petri & Pauli credunt indubitanter.... Ubi verò in extremo poſitus erat ultima verba ejus hæc fuerunt: Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatam, propterea morior in exilio.*

Secundò, Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita, ubi de ſancto ejus obitu agit, diſertè refellit *Sigebertum*. Sanctum quippe *Anſelmum* cum *Gregorio VII.* comparans ita ſcribit *Teſtamentum non fecit, quia unde faceret, non habuit, imitatus etiam in hoc Magiſtrum, quem pauperem, & in exilio novimus defunctum: Qui etiam in extremis ſuis, ſicut ab ipſius Capellanis didicimus religioſis:* Poſt omnia, *inquit*, dilexi juſtitiam, & odio habui iniquitatem idcirco morior in exilio. *Equidem quod in Vita ſua Magiſter & Diſcipulus docuerunt, hoc & in morte quaſi teſtamento confirmaverunt. Ille, quos obedientes ſibi vivens adhuc benedixit, moriens quoque Domino precibus commendavit: Henricianos verò penitus penituſque, niſi poſt magnam demum pœnitentiam & converſionem reprobavit. Hic præſentibus nobis in verbo Domini præcepit, ut in fide ac doctrina Beatiſſimi Papæ Gregorii permaneamus.*

Tertiò, *Hugo* Flaviniacenſis Abbas, in Chronico Virdunenſi, *Gregorii VII.* obitum his verbis commemorat: *Sciens ergo imminere diem vocationis ſuæ, longè ante convocatis Cardinalibus, Epiſcopis, & cæteris conceptivis, diem obitûs ſui prædixit, conſummatiſque omnibus Eccleſiaſticæ Inſtitutionis Officiis 15. Kalendas Junii prædictos Fratres ſub diſtricti judicii intermìnatione, & ſanctæ obedientiæ præcepto conſtrinxit, ut ſi quæ in ſe corrigenda deprehendiſſent, nullatenus tacere præſumerent. Quibus collaudantibus & vitæ converſationem, & diſciplinam doctrinæ ſanctæ morumque inſtitutionem, & ſecundùm ſcientiam ſancti zeli fervorem, compulit eos Apoſtolica Auctoritate ſigillatim ſibi dexteras dare, promittentes quòd hæreticum illum invaſorem ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ numquam reciperent, niſi fortè canonicè reſipiſcens, puram Confeſſionem Cardinalibus Epiſcopis offerret, nudatus omni Eccleſiaſtici Ordinis dignitate: conteſtans, & affirmans, omnes ſimul in perpetuum condemnandos, quicumque communicare præſumpſiſſent Henrico Archipiratæ, uſurpatori Imperii, niſi depoſitâ dignitate Regni, ſecundùm præceptum eorum pœnitentiam ageret...... Et ſic ſpiritum Creatori tradens anno ab Incarnatione Domini 185. obiit Martyr & Confeſſor.*

SCHOLION.

Quæ in hac Diſſertatione paſſim ad Gregorii VII. ſanctitatem contra Schiſmaticos vindicandam protuli, Articulo præſertim XII. ſi *Bollandi* Continuatores animo ſedato, & a præjudiciis libero expendiſſent, æquiùs de me doctrinaque mea judicium tuliſſent, nec mihi gratis inſultaſſent, in Commentario prævio ad Acta Sancti Gregorii VII. ad diem XXV. Maii §. 1. col. 1. Me *Profeſſionis oblitum meæ* dicunt, ubi de Gregorio VII. egi inter Selecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita, Sæculi XI. P. III. (partem ſecundam indicare debuiſſent) Cur verò? Quia Facultatis Theologicæ Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam de ſuprema & a nemine homine, ſed a ſolo Deo dependente Regum auctoritate in iſta Diſſertatione propugnavi. Verùm ſi conſideratiùs ea quæ ſcripſi prependiſſent, me reverentiæ Sedi Apoſtolicæ, & venerationi Gregorii VII. dignitati & ſanctitati debitæ non defuiſſe intellexiſſent. Quid enim colligi poteſt ex eo quod ſcripſi & probavi, *Gregorium VII. Romanorum Pontificum primum ſibi exauctorandorum Regum poteſtatem tribuiſſe contra Patrum doctrinam, immo contra verbum Dei:* niſi Sanctum illum Pontificem erraſſe ut Doctorem privatum, & in re quidem ad Fidem non pertinente? Non enim definivit & credendum Fidelibus propoſuit, Reges & Principes ſupremos a Romano Pontifice, aut ab Eccleſia, Regnis ſuis ac Ditionibus privari poſſe. Sic autem poſſe errare Pontificem, Bellarminus ipſe Cardinalis fatetur. Idem fatetur Auctor libri cui titulus eſt *Gallia Vindicata*, Romæ tanto plauſu excepti, Diſſertatione III. §. 1. pag. 42. *Dicimus*, inquit, *non omnia Pontificum ſcripta ad oracula & dogmata pertinere, ſed ea ſolùm quæ ut Pontifices ac Eccleſiæ Magiſtri, atque e Cathedra pronuntiant, hoc eſt, cùm rebus maturè diſcuſſis cauſam aliquam definiunt, jubentque definita pro fidei veritatibus haberi, eoſque qui ſecus credunt haberi pro hæreticis volunt.* At Gregorius VII. non definivit Romanos Pontifices habere poteſtatem indirectam in temporalia Regum, nec juſſit opinionem illam ſuam pro fidei veritate haberi; nec eos qui ſecus crederent, habendos eſſe pro hæreticis declaravit: igitur quod ſenſit, ſcripſit & pronuntiavit de hac Quæſtione, non pronuntiavit ex Cathedra. *Pontifices* autem cùm *ex Cathedra*, modo expoſito, non pronuntiant, *falli poſſe, communique mortalium conditioni erroribus obnoxia ſubjacere*, ultro concedit Auctor ille Anonymus tunc in *Gallia Vindicata*, tum in *Regali Sacerdotio*, quem librum ut ſuum agnoſcit: Denique ſanctiſſimos & prudentiſſimos Pontifices ut homines & doctores privatos falli poſſe, ut mirum non ſit Gregorium VII. in ea, de qua agitur, Quæſtione deceptum diſcere potuiſſent Bollandi Continuatores ex Sancto Gregorio Magno Libro 1. Dialogorum, col. 21. ubi Pe-

tro

tro dicenti, *Miror valde quod de tali viro ſubripi Pontifici tanto potuerit:* reſpondet Sanctus Gregorius: *Quid miraris, Petre, quia fallimur, qui homines ſumus? An mente excidit, quòd David qui Prophetiæ ſpiritum habere conſueverat, contra innocentem Jonathæ filium ſententiam dedit, cùm verba pueri mentientis audivit? Quid ergo mirum ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non ſumus? Multum verò eſt, quòd uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas vaſtat. Cùmque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula: tantòque ei in unaqualibet re ſubripitur, quantò latiùs in multis occupatur.* Quod autem ſpectat Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam contra indirectam poteſtatem in temporalia Regum, quam ex Gregorii VII. facto & opinione plerique Italiæ & aliarum gentium Theologi Summo Pontifici tribuunt, nihil ſcripſi, quòd non ſit ex ejuſdem facultatis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia; quæ cùm a Romana Eccleſia nuſquam damnata ſit, me propterea laceſſere non debuerunt, mihique maledicere viri qui pietatem profitentur. Audiant eo de argumento diſſerentem M. *Franciſcum Geu* Doctorem Sorbonicum, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in Regia Urbe Rectorem, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. 4. Art. 4. R. (inquit) *Hanc abdicationem Gregorio adſcribendam eſſe; non Eccleſiæ, quæ in omnibus orbis Chriſtiani partibus in Officiis publicis ita profeſſa eſt a quarto ſæculo:* „ Non eripit „ mortalia, qui Regna dat cæleſtia. *Ideoque in hanc Pontificis & Romanarum Synodorum Sententiam, ut adverſùs rem anterioribus ſæculis penitus inauditam reclamarunt utique tum privati, tum & Eccleſiæ. Illud enim Gregorii factum ut ſibi exoſum teſtificari non dubitarunt quotquot tunc temporis florebant Principes, ut referunt Auctores Anonymi duo coætanei, quorum alter Francicam Hiſtoriam deducit ad annum milleſimum centeſimum decimum, & teſtatur in Synodo Romana Sententia Gregorii adverſùs Principes lata reluctatos fuiſſe omnes fermè Epiſcopos. Ejuſcemodi factum improbarunt quoque viri non mediocri doctrinâ & pietate commendabiles, ut Abbas Caſſinenſis in Italia, & in Francia Hugo Cluniacenſis, Sugerius Abbas S. Dionyſii, & alii. Uno verbo univerſalem hanc fuiſſe Latinorum reclamationem palam eſt vel ex ipſo Gregorii VII. teſtimonio, qui Epiſt. 3. Libri 7. ita ſcribit:* „ Quotquot Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, „ præter admodum paucos, laudant ac defendunt; „ & duritiæ ac impietatis circa ipſum me redarguunt .... *Expertus eſt hoc in negotio, quod frequentius contingere poſſe non diffitetur, Lib. 9. Epiſt. 31. ad Hugonem Epiſcopum:* Multa, *inquit*, „ ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. *Et licèt nihil ſibi temerè hac in cauſa tunc temporis excidiſſe cenſeret; in hac ſua tamen propugnanda ſententia non conſtitit: Sic enim loquitur in eadem Epiſtolâ:* „ In hac cauſa, quod minimè recordamur, ſi quid „ fortè ſubreptum fuit, optat magis animus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite „ deviare, vel aliis corrigenda relinquere. *Hinc poſt electum a Saxonibus in Imperatorem Rodulfum, Bernardo Sedis ſuæ in Germania Legato juſſit anno 1077. ut Regem utrumque, Rodulphum ſcilicet & Henricum conveniret, commonefaceretque ad Chriſtiani ſanguinis imminentem declinandam effuſionem; velle Pontificem in Concilio judicare, cuinam Regia Dignitas competeret. Ex quibus hæc conſectaria ſunt. Primò ipſi Gregorio non conſtare, an jure abdicatus fuiſſet Henricus, gravemque aliquam de illa abdicatione dubitandi ſupereſſe rationem, rei ſcilicet novitatem. Secundò jure Regio Henricum reverà non excidiſſe; cum ex illa Gregorii ad Bernardum Legatum Epiſtola, lis adhuc eſſet ſub Judice; & Henricum ut Regem conveniri juſſerit, & ad pacifici judicii tribunal hortationibus curaverit adduci.* Hæc vir doctiſſimus.

ANIMADVERSIONES in illam, quam habet P. Natalis art. 9. propoſitionem: *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei &c.*

CUM Clerus Gallicanus an. 1682. eam etiam promulgaverit propoſitionem, quâ aſſerebatur neque directè, neque indirectè auctoritate Eccleſiæ poſſe Principes deponi, ſubditoſque a fidelitatis ſacramento ſolvi; atque hanc ſententiam non ſolùm eſſe neceſſariam publicæ tranquillitati, ſed conſonam etiam Verbo Dei, Patrum Traditioni, Sanctorumque exemplis, varii pro utraque parte Tractatus prodiere, quibus alii præfatam poteſtatem Eccleſiæ concedendam dixere, alii omnino negandam mordicùs propugnarunt. Ita autem negans opinio, quorumdam animis inſedit, ut epiſcopus Tornacenſis in epiſtolâ ad Martinum Steyaertium, Facultatis Lovanienſis Doctorem, non veritus ſit dicere, quamquam audaciſſimè, S. Gregorium VII. quia indirectam in temporalia Principum auctoritatem non deſiit exercere, *tam ambitioſa ſui Apoſtolatus opinione elatum fuiſſe, ut omnia ſacra profanaque ſuis pedibus ſubjecta voluerit; enormem Monarchiam ſupra Chriſti inſtitutionem de repente ſibi arrogaſſe; periculoſum, immo & pernicioſum errorem adverſùs ſenſum S. Scripturæ, ac SS. PP. divulgaſſe.* Ita irreverenter de S. Gregorio VII. ſanè Natalis non ſcripſit. Momenta, quibus negans opinio fulcitur, expendit & urget idem Natalis. Ego verò cujuſcumque jura intacta relinquendo, quædam afferam quæ apud ſapientes Criticos nulli dubio ſunt obnoxia; atque ex iis oſtendere intelligo immeritò Natalem graviſſimâ cenſurâ contrariam opinionem inurere. Ne verò ex vocum obſcuritate poſſit quis ignorare quâ de re in his Animadverſionibus agatur, operæ pretium eſt hìc adnotare eam appellari poteſtatem directam in temporalia, quæ ad ea regenda eſt primitus inſtituta. Indirecta verò ex ſua natura temporalia non reſpicit; &, ſi ad ea quandoque extenditur, id ei tribuendam dicunt, quando uſus talis poteſtatis ad ſpiritualium tuitionem eſt neceſſarius. Ita indirectè diceretur Pontifex poteſtatem in temporalia exercere, quoties ob neceſſitatem fidei tuendæ, quia e. g. Princeps illi deſtruendæ incumberet, nec alia via eidem reſiſtendi occurreret, ſubditos a ſacramento fidelitatis ſolveret.

§. I.

Directa in temporalia Principum poteſtas non eſt Romano Pontifici adjudicanda. Dum verò hanc excludunt PP. non ſequitur neceſſe eſſe dicere, & indirectam rejicere.

DIrectam in temporalia Principum poteſtatem abs dubio a Pontifice illa excludunt, quæ utrique poteſtati, ſpirituali nempe & temporali diverſos eſſe conſtitutos fines oſtendunt. Celebris eſt epiſtola S. Gelaſii ad Anaſtaſium Auguſtum, qui etiam eccleſiaſtica ad ſe trahere conabatur: *Duo ſunt*, ait, *Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, ſacerdotalis auctoritas, & regalis poteſtas, utraque principalis, ſuprema utraque, neque in officio ſuo alteri obnoxia eſt.* Subdit poſtea quòd ſicut ipſe Anaſtaſius in rebus

bus ſpiritualibus eccleſiæ Præſulibus colla ſubmittebat, ita in temporalibus ipſi obſequebantur religionis Antiſtites; ac Chriſtum ita utriuſque poteſtatis officia diſcreviſſe, ut militans Deo minimè ſe ſæcularibus implicaret, ac viciſſim ille rebus divinis præſidere non deberet, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus. De earumdem poteſtatum diſcretione non ſemel alii Pontifices Imperatores monitos voluere; & ita Nicolaus I. *ep.8.* ad Michaëlem Imperatorem ſpiritualem poteſtatem & temporalem a Deo diſcretam fuiſſe fatetur, nec Imperatorem, jura Pontificatûs arripere, vel Pontificem Imperatoris jura uſurpare debere. Stephanus VI. *ep. ad Baſilium Imperatorem* ipſi tantùm demandatam mundanarum & civilium rerum curam commemorat, gregis verò curam tantò præſtantiorem, quantò quæ in terris ſunt diſtant a cœlo, ſibi tantùm commiſſam. Gregorius II. Leonem Iſauricum Imperatorem objurgans, quia ſpiritualia invaderet, ita ipſum alloquitur epiſtolâ ad eumdem, quæ habetur ante acta ſeptimæ Synodi: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi, ſic nec Imperator in eccleſiam introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi.* Idem innuit Alexander III. relatus *cap. 7. de appellat. & cap. 7. qui filii ſint legitimi.* Atque ita re vera rectus ordo expoſcebat; neque etenim ut par erat, eccleſiæ gubernio potuiſſet Pontifex invigilare, ſi ad temporalia univerſi orbis regenda incumbere debuiſſet: & præterea qui omnium Patris & Paſtoris officium exercere debebat, removendus erat ab illis continuis ſimultatibus, quas cum Principibus ratione temporalium habuiſſet, non abſque grandi ſpiritualis regiminis præjudicio.

Cùm ergo romani Pontifices directam in temporalia exercere non poſſint poteſtatem, nec ad regenda Imperia Regnaque fuerint a Chriſto deſtinati, ipſi faſſi ſunt ſibi non ineſſe in Reges temporalem poteſtatem, ut habet Innocentius III. *cap. per venerabilem qui filii ſint legitimi, & cap. novit de Judic.* Ex hoc verò ſequitur, quòd cùm poteſtatis denominatio ex ea, quæ ex proprii officii exercitio per ſe conſurgit, deſumatur, ſeu ex iis quæ plerumque, non verò quæ rarò accidunt, ut ex *leg. 3. & 4. ff. de leg.* non attendendo quæ ſit poteſtas extraordinaria, indirecta, ſeu ſubſidiaria; hinc rectè abſolutè dicitur Pontificem in Reges ac regna temporalem non habere poteſtatem. Hanc ob rationem Innocentius III. hujuſmodi poteſtate ſe exutum dixit, quamvis indirectam exercere non ceſſaverit, ut jam dictum eſt, iterumque infra adnotabitur.

Ex hoc autem nequaquam adverſari menti, ac Traditioni SS. PP. dicunt, ſi indirecta in temporalia poteſtas Romano Pontifici adſcribatur. Bene conciliari poteſt hoc quod eſt Pontificis non eſſe inſpicere in Palatium, ac regias dignitates deferre, ſeu ſæcularibus ſe immiſcere, & nihilominus indirectè & per accidens, dum nempe prorſus ita ſit neceſſarium ad ſpirituale gubernium, in hujuſmodi ſe intromittere. Dum ergo primum aſſerunt PP. ac Romani Pontifices fatentur, neceſſe non eſt exinde inferre indirectæ in temporalia poteſtati refragari. Ita, ut prænotavi, Innocentius III. temporalem in Reges poteſtatem ſe non habere aſſeruit, & tamen indirectam & ſubſidiariam exercuit. S. Bernardus etiam *lib. 1. de conſider. ad Eugenium cap. 6.* conſiderat nullum Apoſtolorum temporalium Judicem ſediſſe; indignum eſſe Viri Apoſtolici de terrenis judicare, cùm judicium in majora debeant exercere; claves ad ſpiritualia dirigenda collatas fuiſſe; terrena Principibus dimittenda; ac alienos fines invadere Eccleſiæ Præſulem, dum de iis velit cognoſcere. Ita abſolutè poteſtatem in temporalia Pontifici adimit. Statim nihilominus eamdem poteſtatem in eo agnoſcit, *ubi neceſſitas exigit*, atque ita ſubdit: *Sed aliud eſt incidenter excurrere in iſta, causâ quidem urgente, aliud ultro incumbere iſtis, tamquam magnis, dignisque tali & talium intentione rebus &c.* Eadem ferè habet *lib. 4. cap. 3.* ubi Romanum Pontificem tamquam Petri Succeſſorem ad officium Paſtoris aſſumptum dicit, ad evangelizandum, & paſcendum, non ad uſurpandum gladium, quem in vaginam ponendum Chriſtus Petro mandavit. Verùm poſtea hæc habet: *Quid Tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel juſſus es ponere in vaginam? quem tamen, qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere Verbum Domini dicentis ſic: Converte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipſe, tuo forſitan nutu, etſi non tuâ manu evaginandus, uterque ergo Eccleſiæ, & ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis; ſed hic quidem pro Eccleſia, ille verò & ab Eccleſia exerendus eſt. Ille Sacerdotis, hic militis manu, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis, & juſſum Imperatoris.*

En quod ubi PP. Pontifici in temporalia collatam poteſtatem negant, de ordinaria ſunt intelligendi. Non eſt ergo Verbo Dei tradito contrarium, dum extraordinaria & indirecta eidem aſſeratur.

§. II.

Referuntur quæ reſpondent illis Sacræ Scripturæ textibus, quæ videntur removere a Pontifice quamcumque poteſtatem in temporalia Principum.

REmotam prorſus a ſe voluiſſe Chriſtus videtur, & minimè proinde conceſſam ſuis Vicariis civilium ac temporalium poteſtatem, quia Jo. 18. dixit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* At hunc textum ita explicant cum Petro Bertrando epiſcopo Eduenſi, qui coram Philippo IV. an. 1329. libertates eccleſię Gallicanæ propugnavit, ut nullatenus indirectam in temporalia poteſtatem excludat: *Ad tertiam rationem*, ait de orig. juriſd. q. 3. *de Chriſto, qui abjecit a ſe, ut dicunt, omnem juriſdictionem temporalem, dicendum eſt quòd qui dicit Chriſtum non habuiſſe omnem poteſtatem ſæcularem ſeu temporalem, contradicit ejus verbo, Matth. ult. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Et Apocal. 1. dicitur: Princeps Regum terræ —Verumtamen quia principaliter venerat nos redimere & ſalvare, quaſi omnes actus ejus verſabantur circa eruditionem noſtram, & pauci aut nulli circa exercitum cujuſcumque juriſdictionis, non quòd utramque poteſtatem non haberet, ſed ut ſaluti noſtræ totaliter impenderet, ſicut dicit Jo. 3. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum. Expleto autem ſacramento noſtræ ſalutis per mortem Chriſti, & ejus reſurrectionem, Chriſtus commiſit Petro regimen eccleſiæ tantùm, quantum neceſſarium erat & expediebat cum regimine eccleſiæ. Et quia utraque poteſtas temporalis, & ſpiritualis eſt ad hoc neceſſaria, ideo utramque poteſtatem commiſit Petro.* Inhærendo igitur huic explicationi, dum Chriſtus reſpondit Pilato: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, intelligere voluit ſe non eſſe Regem, quales illi fuerant, qui antea regendo populum Judæorum, omnia ſæcularis Principis munera impleverant; de hoc etenim Pilatus illum interrogaverat. Per hoc autem non apparet intelligere voluiſſe omni etiam carere temporali poteſtate, & præcipuè quæ ad ſpiritualia refertur; uti ſe habet indirecta in temporalia poteſtas; tunc etenim qui eam exercet, non

ad

ad inſtar Regum regnis potitur ac ſubditis imperat, ſed officio fungitur ſupremi in eccleſia Paſtoris. Hinc putant neque Boſſuet *p.2. l.5. cap.18.* ex hoc textu validè arguere ad præfatam indirectam poteſtatem eliminandam. Verum quidem eſt Chriſtum ſignificare voluiſſe, ſui muneris non fuiſſe temporalia regna aſſequi, ac regere; ac proinde non debuiſſe alios metuere a Solio eſſe exturbandos. At ſicut ad regenda ac ſtabilienda ſpiritualia venerat, ac eadem poteſtate ſuos Vicarios præditos voluit, ſufficit, ajunt, intelligere veniſſe ad ſpiritualia gubernanda, ut neceſſariò intelligatur uſum indirectæ poteſtatis in temporalia Romanis Pontificibus reliquiſſe; neque etenim ſatis ſpiritualibus conſuluiſſe judicant, quoties abſque indirectæ illius poteſtatis uſu ſpiritualia corruerent, & nihilominus illius exercendæ auctoritate Pontifices non potirentur.

Ex his, velit nolitque Boſſuet, apertè conſtat abs re *cap.20.* ad omnem prorſus poteſtatem in temporalia eliminandam illam Chriſti reſponſionem in medium afferre, qua *Luc.12.* uni ab ipſo expoſcenti, ut compelleret fratrem ſuum ad ſecum hæreditatem dividendam, ait: *Quis me conſtituit Judicem ſuper vos?* Sanè Chriſtus non venerat ad dirimendas lites, quæ circa temporalia inter Judæos agitabantur; unde incongruam petitionem refellit dicendo, non conſtitutum fuiſſe ipſorum Judicem. Verùm indirectæ in temporalia poteſtatis Aſſertoribus ſatis eſt ſi dicatur Chriſtum ad regenda ſpiritualia veniſſe, eorumque regimen ſuis Vicariis demandaſſe.

Alterum urgent Evangelii locum ad omnem a Pontifice in temporalia poteſtatem excludendam, quòd ſcilicet Chriſtus Matth.22. dixerit: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari &c.* His verbis cùm docuerit Chriſtus etiam Principibus idololatris improbiſque obedientiam, ac tributa præſtanda, videtur ſatis oſtendiſſe non eſſe a ſpirituali poteſtate Imperia ac regna perturbanda.

Verùm dicunt nil aliud Chriſtum ita reſpondendo oſtendere voluiſſe, quàm non eſſe obedientiam denegandam, & cenſum eſſe perſolvendum Principibus etſi gentilibus &c. Cùm igitur diſcipuli Phariſæorum ac Herodiani putarent non convenire populo Dei extraneis ſubjici Principibus, ac præjudicium ipſorum libertati irrogari cenſum perſolvendo; ideo an id liceret, expoſtulant: *Licetne cenſum dari Cæſari, an non?* & Chriſtus ſolvendum reſpondit. Nil proinde putant ex hoc textu inferendum, niſi quòd Judæi non poterant ſe ſubducere a perſolvendis Cæſari tributis, ſed hoc ſub lite non eſt, ſed ſolùm an dum Princeps hæreſim profiteretur, vel Religionem ſubverteret, poſſet Chriſti in terris Vicarius hujuſmodi ſubverſioni ſe opponere, ſubditos a fidelitatis ſacramento abſolvendo, dum alia deſint media, quibus Religionis ſubverſio impediatur.

Similem afferunt reſponſionem, dum objiciunt adversùs indirectam Pontificis poteſtatem illa Apoſtoli verba ep. ad Tit. c.1. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi a Deo.* Dicunt igitur ita imperaſſe Apoſtolum, quia apud multos prævaluerat Judæ Galilæi error, quo aſſerebatur Romano Imperatori non eſſe parendum, nec cenſum tribuendum, unumque Judæorum Dominum eſſe Deum: *Quod quidem præceptum*, ait S. Hieronymus in c.1. ep. ad Tit. *puto editum, quia Judæ Galilæi per illud tempus dogma adhuc vigebat, & habebat plurimos Sectarios — Qui inter cætera quaſi probabile proferebat ex lege nullum deberi Dominum, niſi ſolum Deum vocari; & eos qui ad templum decimas deferrent, Cæſari tributa non reddere. Quæ hæreſis in tantum creverat, ut etiam Phariſæorum & multam partem populi conturbaret.* Ubi verò Reges Religionem ſubverterent, debere Romanum Pontificem eis obſiſtere, neque Apoſtoli præcepto præpediri, obſervant ſignificaſſe Simmachum Papam, ita ad Anaſtaſium Imperatorem ſcribendo: *Fortaſſe dicturus es ſcriptum eſſe; Omni poteſtati nos ſubditos eſſe debere. Nos quidem poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus, donec contra Deum ſuas non erigunt voluntates. Cæterùm ſi omnis poteſtas a Deo eſt, magis ergo quæ rebus eſt præſtituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferemus Deo in te. Cæterùm ſi tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis.* Sed & hoc idem ab Apoſtolo ibidem traditum judicant, nam ut oſtenderet obedientiam ſublimioribus poteſtatibus eſſe exhibendam, hanc reddidit rationem: *Nam Principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi bonum.* Si ergo talis ſit Princeps ut ſit timori *boni operis, non mali;* ſi ejus poteſtas bonum facienti ſit pertimeſcenda; ſi ex ejus nequitia potiùs ſit diaboli miniſter, ceſſat Apoſtoli ratio, quâ Principibus obſequendum pronunciat.

Ita explicatis illis S. Scripturæ textibus, ex quibus videbitur indirectæ poteſtatis in temporalia poteſtas a Verbo Dei ſcripto aliena, ſi Eccleſiæ concedatur, addunt Apoſtolum eccleſiæ Miniſtros auctoritate temporalia regendi prædi tos agnoviſſe, ubi ita bonum fidei expoſceret. Proferunt ergo ipſius verba ex 1. *ad Cor.6.* excerpta, ubi ita habet: *Audet aliquis veſtrûm habens negotium adversùs alterum judicari apud iniquos, & non apud ſanctos: an neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo judicabunt? & ſi in vobis judicabitur mundus, indigni eſtis qui de minimis judicetis? neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis ſæcularia?* Cùm Corinthii in periculo fidei amittendæ verſarentur ob frequens commercium cum infidelibus, Apoſtolus eos monet ineſſe etiam eccleſiæ miniſtris poteſtatem de temporalibus judicandi, argumento deſumpto a majori ad minus per illa verba: *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis ſæcularia?* Quaſi diceret, ut ibidem explicat S. Thomas: *Qui idoneus eſt ad majora, multò magis erit idoneus ad minora.* Unde ex præfata Apoſtoli auctoritate S. Gregorius 2. *p. Paſt. cap.7.* agnoſcit eccleſiæ Paſtoribus poteſtatem in temporalia traditam fuiſſe, quamvis ab ea optet abſtinere, ne a ſpiritualibus diſtrahantur. Et S. Bernardus ſupra citatus l.1. de Conſid. cap.6. ita ait: *Mihi videtur bonus æſtimator rerum, qui indignum putat Apoſtolis, ſeu apoſtolicis viris non judicare de talibus* (cauſis temporalibus) *quibus datum eſt judicium in majora. Quidni contemnant de terrenis poſſeſſiunculis hominum judicare, qui & Angelos judicabunt? — Habent hæc infima & terrena judices ſuos, reges, principes terræ: quid fines alienos invaditis? quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere, quippe potioribus occupatis. Denique ubi neceſſitas, audi quid ſentiat non ego, ſed Apoſtolus: Si enim in vobis judicabitur hic mundus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?* Ubi ergo neceſſitas expoſcat, agnovit S. Bernardus poteſtatem a Chriſto collatam, ut rite ſpiritualia ordinentur, ſæcularia etiam reſpicere valere, utpote quia tunc ad hæc non extenditur niſi ad ſpiritualium rerum præjudicium amovendum.

S. Bernardi verba expendens Boſſuet *in Defenſ. Declar. p.2. l.7. c.4. & 16.* totus eſt in conſiderando Mellifluum Doctorem ad Eugenium ſcripſiſſe Apoſtolicam dedecere Dignitatem, ſi ſe temporalibus immiſceat, alienæ juriſdictionis ita agendo

do fines invadere, & claves Apoſtolis collatas ad ſola cæleſtia moderanda. Vera ſunt quæ hucuſque aſſeruntur. At negat fortaſſe Bernardus neceſſitate cogente poſſe de temporalibus judicare? Negat poſſe ſpiritualem poteſtatem, *incidenter*, ut §. ſuperiore notatum eſt, nempe *per accidens*, in temporalibus ſe immiſcere? Si ita poteſt, dum ita neceſſe ſit ad ſpiritualia rite regenda, quid putandum ſenſiſſe de eadem, dum ab ea poteſtate abſtinendo de totius Regni Fide actum eſſet? Poteſt, ergo ex D. Bernardo poteſtas ſpiritualis *incidenter*, *indirectè*, *per accidens* de temporalibus judicare, unde verum non eſt numquam poſſe extra ſpiritualia ſe extendere. Et ſi ita non ſenſiſſet Bernardus, nullo pacto etiam dicere potuiſſet, Gladium temporalem eſſe Pontificis, ipſius nutu ab Imperatore evaginadum.

Ex hucuſque dictis Verbo Dei ſcripto non adverſari indirectam Pontificis in temporalia poteſtatem contendunt; nam nihil ex S. Scriptura opponitur, quod verè ad eam excludendam urgeat, ac rationabiles non habeat explicationes. Quis ulteriùs dicat S. Scripturam rejicere, quod tot Catholici Scriptores nullatenus eidem adverſari obſervarunt?

§. III.

Romani Pontifices, ac ipſa Oecumenica Concilia indirectam in temporalia poteſtatem ad praxim redegerunt; quapropter credere non eſt eamdem poteſtatem Verbo Dei Scripto & Tradito opponi.

PRimò referunt S. Gregorium M. qui morem gerendo Brunechildi Reginæ, & Theodorico ipſius nepoti, pluribus privilegiis Xenodochium ab ipſis fundatum communivit; & ne aliquis ea infringere auderet, has pœnas in eorumdem violatores conſtituit. *Si quis*, ait l.11. ep.10. *verò Regum, Sacerdotum, Judicum, perſonarumque ſæcularium hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat.* En etiam adversùs Reges temporalibus pœnis animadvertiſſe, ſi conceſſa ab ipſo privilegia temeraſſent. Launojus, ac Maimburgus hanc aliaſque ſimiles Epiſtolas S. Gregorio ſuppoſitas ſcripſere, vel ſaltem fuiſſe interpolatas. Ne tamen iis adhæream hoc unum mihi ſatis eſt, quòd ab undecim fermè ſæculis præfatam epiſtolam aliaſque ſimilia continentes, nemo a S. Gregorio ablegavit; ac proinde & nuperi gallicanorum monumentorum Collectores, ut S. Gregorii genuinas, exſcripſere, inter quos Andreas Ducheſne *Hiſt. Franc. t.1.* & Jacobus Sirmondus *Conc. Gall. t.1.* Vidit & Natalis in ſuperiori ſecunda diſſertatione *art.10.* Launojum non ſatis ſe ab hac auctoritate expedire; unde ipſe fatetur quidem S. Gregorium ea ſcripſiſſe, ſed neceſſe non fore ita ipſius verba intelligere, ut ſint imperantis, judicantis, & decernentis, cùm potuerint eſſe execrantis: quam Natalis reſponſionem ſuâ probabilitate gaudere fatendum eſſet, ni Gregorius etiam de temporalibus diſponendi auctoritate potiri ratione peccati aliiſque de cauſis ſenſiſſet. Id oſtendit, dum Mediolanenſibus indulſit, quod extinctâ regum Longobardorum ſtirpe ipſorum civitatis Antiſtites unà cum provincialium Epiſcoporum Concilio in regem, quem vellent, eligerent; cujus rei teſtis ſunt Sigonius *de Reg. Ital. ad an.601.* & Spondanus *ad an.600.*

Deinde aſſerunt Pippinum ad Francorum regnum evectum fuiſſe, quia Pontifices Romani indirectâ poteſtate in temporalia utentes, ut ipſum in regem Franci eligerent, conceſſerunt, illos a ſacramento fidelitatis Childerico præſtito abſolventes. Narrat id Otto Friſingenſis; nam poſtquam *lib.5. hiſt. c.22.* Pippini electionem auctoritate Pontificis factam ſcripſit, deinde *cap.23.* hæc habet: *Pippinus a Stephano Papa II. a fidelitatis Sacramento, quod Hilderico promiſerat, cum aliis regni Francorum proceribus abſolvitur.* Similia habet Conradus Abbas Urſpergenſis *in Chronico ad an.752.* his verbis: *Auctoritate Zachariæ Papæ more Francorum electus ad regnum Pippinus, ex Præfecto palatii auctoritate apoſtolicâ ſublimatus, & unctus in ſedem Regni, poſtea regnavit annis quindecim, abſolutus per Papam Stephanum a juramento, quod Regi Hilderico cum cæteris regni Primoribus fecerat.* Videnda etiam quæ dixi *tom.6. pag.106.* Ejuſdem etiam indirectæ poteſtatis uſum agnoſcunt, dum Leo III. Occidentis Imperio Græcos orbatos voluit, & diademate Imperii Carolum M. redimivit. Et re vera non quid alienum a vera poteſtate regnandi ac imperandi a Romano Pontifice ſuam proſapiam accepiſſe oſtendit Ludovicus II. Imperator; nam ſcribendo ad Baſilium Imperatorem ait, quòd ab Eccleſia Romana *regnandi priùs, & poſtmodum imperandi auctoritatem* ipſius Proſapia *ſeminarium ſumpſerat.* Illud addendum Jo. VIII. Carolum Calvum deinde ad Imperium elevaſſe, quod cùm non jure ſucceſſionis ei deberetur, neque etenim defuncti Ludovici II. Imperatoris proximior erat inter conſanguineos, agnoſcere neceſſe eſt in quibuſdam circumſtantiis autumaſſe, ſuum eſſe de ipſo Imperio diſponere. Unde uni Papæ id tribuentes PP. concilii Ticinenſis an.876. celebrati, ita Carolum alloquuntur: *Divina Pietas vos* (Carolum Calvum) *Petri & Pauli interventione per Vicarium ipſorum, dominum videlicet Joannem Summum Pontificem & univerſalem Papam, ſpiritualemque patrem veſtrum ad profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrûmque omnium invitavit, & ad imperiale culmen Sancti Spiritûs judicio provexit.* Sed & videnda quæ dixi *tom.6.* pag.395.

Ego equidem fateri cogor quædam ſaltem veſtigia uſûs indirectæ poteſtatis in temporalia in præfatis agnoſcere; unde jam ab eo tempore hanc ſuam poteſtatem Romanis Pontificibus haud ignotam fuiſſe. Cum verò id poſterioribus ſæculis clariùs ſibi tribuerint, ac exercuerint, curſim innuam quoſdam textus canonicos, in quibus expreſſa reperitur, ac quædam exempla, quibus oſtenditur eadem poteſtate Principes exauctoraſſe.

Præfatam indirectam in temporalia poteſtatem ſibi non deeſſe ſupponens Innocentius III. ut conſtat ex *cap. Venerabilem de elect.* electionem Philippi Sueviæ Ducis reprobavit, & Ottonem legitimum eſſe Imperatorem dixit; unde Duci Carinthiæ mandat a Duce Sueviæ recedere, etſi forſè ei juramentum præſtitiſſet fidelitatis. Addit ibidem Principes ipſos agnoſcere jus auctoritatemque examinandi perſonam electam, eamque ad Imperium promovendi ad romanum Pontificem pertinere. Idem Pontifex *cap. Per venerabilem qui filii ſint legitimi* affirmat in locis ſibi temporaliter non ſubjectis limitatam exercere juriſdictionem, eamque non ſolùm jure voluntarii compromiſſi, ſed etiam jure divino. Eadem in temporalia principum indirecta poteſtas Romano Pontifici ineſſe affirmatur *cap. Grandi de ſupplen. negl. prælator. in 6.* Joannes XXII. *Extra. Si Fratrum ne ſede vacante* dicit B. Petro non ſolùm cæleſtis, ſed terreſtris etiam regni jura commiſſa: ad ſummum Pontificem recurrendum, ubi judicii ſæcularis copia non ſuppetat: diſſidentibus Electoribus, ac proinde Imperio & Eccleſiæ gravibus malis imminentibus, jus eſſe Romani Pontificis Electis, & Electoribus quæ

pro

pro componenda pace neceſſaria ſunt indice re. Urgentibus ſimultatibus inter Bonifacium VIII. ac Philippum Galliæ regem Bonifacius edidit Extravagantem *Unam Sanctam de privileg.* ubi & ſpiritualem & temporalem gladium Petro collatum aſſirmat, & poteſtatem temporalem errantem per ſpiritualem eſſe corrigendam. Verum quidem eſt Clementem V. Bonifacii Conſtitutionem ita declaraſſe, ut ex ea Galliæ Reges non magis Romanæ Eccleſiæ ſubjecti intelligerentur, quàm ante eamdem Conſtitutionem. Non negavit proinde Clemens ineſſe Romano Pontifici indirectam, & ſubſidiariam in reges poteſtatem, ſed ſolùm Galliæ proceribus voluit ſatisfacere; lamentabantur etenim Bonifacium ſuâ Conſtitutione jus in Gallia regnandi non ex legitima ſucceſſione, ſed ex Pontificis auctoritate derivaſſe.

Sed & illud indubitatum eſt romanos Pontifices non ſemel hac uſos indirectâ poteſtate. Et quampluribus modernioribus exemplis omiſſis, conſtat ex *cap. licet de vot.* Innocentium III. Andreæ regis Hungariæ ſecundogenito, ni quem exercitum conſcripſerat pro reſtituenda fide catholica in terris a Barbaris uſurpatis adversùs ipſos duceret, non ſolùm ſpirituales pœnas denunciaſſe, ſed temporales etiam adjunxiſſe, regni videlicet privationem, ſi fortè ob primogeniti mortem ad illud vòcaretur. Idem Innocentius anno 1212. ut habet ibi Matthæus Pariſius, Joannem Regem Angliæ, qui *ſine terra* nuncupabatur, cùm ab Anglicana Eccleſia divexanda non ceſſaret, a ſolio regni deponendum decrevit. Innocentius IV. Fridericum II. Imperatorem ubique in eccleſia ſævientem Imperio expoliavit. Joannes XXII. Ludovico Imperatori juſſit ab imperatoriis faſcibus abſtinere, quoadusque decideretur an ipſius, vel potiùs Friderici Auſtriaci legitima eſſet electio &c. Quàm verò antea hanc explicaverit poteſtatem Gregorius VII. ſatis ex ſuperiori diſſertatione comperitur. Quamplures alios Romanos Pontifices hanc ſibi tribuiſſe poteſtatem, legere eſt apud eos, qui ipſorum geſta ſcripſere, & noviſſimè apud Franciſcum Pagium. Unde ſi de eo quod factum eſt ſit ſermo, puto nullum, cui cordi ſit veritas, id negaturum, quòd nempe diverſi romani Pontifices ab hujus poteſtatis uſu non ceſſaverint.

Obſervant modò non ſolùm ad unumquemque judicem pertinere, quò ſe extendat propria juriſdictio inſpicere, atque id potiſſimùm ſupremo Principi non eſſe denegandum; neque etenim æquum eſt inferioris judicis expectare ſententiam, ut ex ea propriam auctoritatem dimetiatur; ſed etiam credendum de ſua poteſtate erroneè non judicaſſe, quoties præditus ſit ſcientiâ, qua cognoſcere valeat ſuæ fines poteſtatis, unaque probitate, qua excludatur ſuſpicio aliena jura invadere voluiſſe. Porro inter Pontifices, qui ab uſu indirectæ poteſtatis in temporalia non abſtinuerunt, quoſdam ſcientiſſimos fuiſſe ac ſanctitate floruiſſe certum eſt, ac inter alios uterque Innocentius III. & IV. meruerunt ſpecialibus encomiis commendari. Ex hoc autem ſemper illud conſurgit argumentum, quòd inveroſimile prorſus eſt hujuſmodi Pontifices, qui eamdem ſibi tribuerunt poteſtatem, ita ex ignorantiâ vel ex induſtria excœcari voluiſſe, ut reclamantibus S. Scriptura, ac PP. Traditione, eam non ſolùm tyrannicè, ſed adversùs etiam jus divinum ſibi adſcriberent.

Cœterùm bene obſervat P. Natalis art. 9. Summos Pontifices conſueviſſe obſequium ac reverentiam erga Imperatores profiteri. At id ideo feciſſe putandum eſt, quia non dedecet ſupremam ſpiritualem Pontificis poteſtatem ab humilitatis officiis non abſtinere. Cùm præterea diu Romani Pontifices temporali dominio caruerint, ac Romæ Imperatores omnimodam exercerent juriſdictionem, ideo iſtos ut Dominos Temporales reverebantur, ipſorumque leges ut omnino exequendas reſpiciebant.

Boſſuet *in Defenſ. declarat. l. 6.* per plura capita non omittit expendere a quarto ſæculo uſque ad Gregorium VII. quàm maximas non deſiiſſe Romanis Pontificibus occaſiones Imperatores, Regeſque exauctorandi, ſi ita indirecta ſua in temporalia poteſtate præſtare potuiſſent; neque ipſis tam fractas vires ſæpe fuiſſe, ut id non potuiſſent attentare, ſi hoc jure potiri agnoviſſent. Verùm fateor tot quæ congerit exempla non ſatis mihi ſuadere ab uſu talis poteſtatis, quia eâ carere crediderint, abſtinuiſſe. Obſervo igitur ex eiſdem exemplis innoteſcere Imperatores maximè Græcos ſua impietate, ſuiſque adversùs fidem conatibus occaſionem Romanis Pontificibus frequenter tribuiſſe, ut excommunicationis mucrone confoderentur, & tamen & ab his ſpiritualibus armis abſtinendum Pontifices crebrò duxere. Sicut igitur toties abſtinuiſſe ab excommunicatione ferenda poteſtatis defectum minimè indicat, ſed ſolùm judicaſſe e re Eccleſiæ non fuiſſe & illis armis adversùs Imperatores fidei perduelles inſurgere, ita & dici poteſt eâ ratione Principum exauctorationem non intentaſſe. Et quidem difficillimum eſt tales accidere circumſtantias, ut expediat eccleſiæ bono Principes e ſolio deturbare. Futiliter etiam Boſſuet immoratur in opponendo quandoque Pontifices ab excommunicandis Principibus non ceſſaſſe, nec tamen cogitaſſe de eis a regno expellendis. Oportebat igitur obſervare quædam delicta Regum bene potuiſſe excommunicatione plecti, qualia fuere contumacia in illegitima retinenda uxore, legitimâ ejectâ &c.; quæ tamen, quia eccleſiæ fideique non officiebant, in ea non erat animadvertendum uſu indirectæ poteſtatis in temporalia.

Quoadusque demum ſe vertat Boſſuet, ea quæ ſcribit Theophanes in Chronographia de Gregorio II. Leoni Iſauro tributa perſolvi vetanti, & Italiam ad defectionem impellenti, oſtendunt uſum talis poteſtatis a Theophane non fuiſſe improbatum. Primò igitur, ut alibi adnotavi, apud me certum eſt hujuſmodi non ſcripſiſſe Theophanem, ut odium in Romanam eccleſiam ſuſcitaret; tanta etenim fuit hujus viri probitas, ut nonniſi per ſummam injuriam ita de eo crederetur. Legenda quæ de eo ſcribit Natalis, *tom. 6. pag. 46.* Deinde poſtquam ad annum Leonis 9. conſcripſit Gregorium ad ipſum afferri tributa prohibuiſſe, quia accepit Sacras imagines velle proſcribere, ad annum Leonis 13. hæc narrat. *In veteri Roma Gregorius ſacratiſſimus vir Apoſtolicus, Petrique Apoſtolorum coriphæi conſeſſor, verbo & opere prælucebat: qui Romam atque Italiam, totumque Occidentem a Leonis obedientia tam civili, quàm eccleſiaſtica, & ab ejus Imperio ſubtraxit.* Quamvis igitur daremus Theophanem falſis rumoribus deceptum de rebus, quæ evenerint in Occidente ſcripſiſſe, certum eſt non improbaſſe Gregorium, quia, uti credebat, ſeſe in temporalia Imperii immiſcuerit; primò enim narrat, neque improbat, Gregorium tributa Leoni ſubtraxiſſe in ultionem hæreſis Iconoclaſtarum: & dum poſtea ſcribit Occidentem ad defectionem ſollicitaſſe, adnotat Gregorium verbo, & exemplo eccleſiam illuſtraſſe.

Aliam aggreditur viam Sfondratus, & dicit quòd ſicut & ipſa fidei dogmata occaſione inſurgentium hæreſum magis explicata ſunt, & illuſtra-

ſtrata; ita potuit ſucceſſu temporum Romani Pontificis poteſtas magis explicari, ubi examen ceptum eſt an in quibuſdam circumſtantiis potuerit ad temporalia Principum extendi. Sed videamus quid de hac re quædam ſenſerint Oecumenica Concilia.

Concilium igitur Oecumenicum Lateranenſe ſub Alexandro III. celebratum a fide & obedientia relaxatos voluit ſubditos quorumdam Principum, qui prædones ſovebant, unde *can. ult.* ita habetur: *Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint. &c.* Nec hujus canonis elevatur auctoritas dicendo Concilium non ex ſua poteſtate ſubditos a fidelitate ſolutos voluiſſe, ſed quid ab aliis præſtandum deſignaſſe. Re vera etenim verba Concilii non innuunt ab aliis ſolvendos fuiſſe, ſed ipſum ſuâ poteſtate id præſtare; unde alloquens ſubditos ait: *Relaxatos ſe noverint a debito fidelitatis, & hominii &c.* Item in confiſcationis bonorum pœnam incidere prædones decrevit, eamque non per alios decernendam proponit, ſed exequendam. *Confiſcentur*, ait, *eorum bona, & liberum ſit Principibus hujuſmodi homines ſubjicere ſervituti.* Sed & quæ geſta ſunt in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. an. 1215. celebrato, apertè dicunt demonſtrare eccleſiam ab uſu indirectæ poteſtatis in temporalia non temperaſſe; illud inſuper obſervando cuncta ibi geſta fuiſſe coram Summo Pontifice, Patriarchis Conſtantinopolitano, & Hieroſolymitano, Alexandrini, & Antiocheni Legatis, Archiepiſcopis 70. Epiſcopis 412. minoribus Prælatis 800. ſive autem adſtantibus per ſe, ſive per ſuos Legatos coram Imperatoribus Orientis, & Occidentis, Regibuſque Hieroſolymorum, Galliæ, Angliæ, & Arragoniæ.

Canon ergo tertius illius Concilii ita ſonat: *Si verò Dominus temporalis requiſitus, & monitus ab eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hac heretica fœditate, per Metropolitanum & cæteros comprovinciales epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur, & ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine ulla controverſia poſſideant, ſalvo tamen jure Domini principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat.* Cùm verò antea Synodus Montem peſſulana decreviſſet expoliandum Comitem Toloſanum ſuo Comitatu, quia Albigenſes foveret, in hoc Concilio Comiti Montis fortis fuit adjudicatus. Decretum refert Lucas Dacherius *Spicileg. tom. 7.* in quo ſequentia peculiariter ſunt conſideranda: *Sacro conſulto Concilio*, ajunt Patres, *ita duximus providendum, ut Raymundus Toloſanus Comes, qui culpabilis repertus eſt in utroque, nec umquam ſub ejus regimine terra poſſit in fidei ſtatu ſervari, ſicut a longo tempore certis indiciis eſt compertum, ab ejus dominio, quod utique grave geſſit, perpetuò ſit excluſus.* En primò editus a Concilio canon, quo præcipitur quoſdam Comites Regis quidem Galliæ fiduciarios, ſed nullâ ratione eccleſiæ ſubditos, ſua ditione expoliandos, quia hæretica labe erant inquinati. Sed nec vola eſt in omnibus illius temporis monumentis, ex qua appareat conſenſum Regis Galliæ fuiſſe expoſtulatum, ut ipſorum feudis expoliarentur; quin imò cùm Concilium id ratione peccati decreviſſe ſignificet, ex ſua ſpirituali poteſtate id feciſſe demonſtravit. Neſcio deinde videre quomodo illi Præſules neceſſarium potuerint reputare ſupremorum Principum conſenſum, quando & illos directo in Feuda jure privatos voluit, ſi aliquod impedimentum conciliari ſanctioni appoſuiſſent; ſalvum enim jus Dominorum voluerunt principalium, eà tamen conditione, ſi nullum obſtaculum præſtarent. Sed nec prætereundum quod in fiduciarios Comites Concilium decrevit, & in ipſos ſupremos Dominos videtur locum habere voluiſſe, cùm & hæc addiderit: *Eadem nihilominus lege ſervata, quoad eos, qui non habent dominos principales.* Et quidem legem contrariorum inſpiciendo ita ſanè dicendum eſt; ſi enim antea feudatarios habentes dominos principales ſuis feudis expoliavit, quos deinde non habentes Dominos principales eadem voluit lege punitos, oportet intelligere ſupremos Principes fuiſſe.

Eamdem indirectam poteſtatem in temporalia Concilium oſtendit, dum Raymundum Toloſanum ſua ditione expoliavit; quia ut dicitur in decreto contra ipſum lato, Fidei Catholicæ hoſtem ſe demonſtraverat, & quia ipſo Comitatum obtinente, fides iterum abigenda prævidebatur. Et quia ratione fidei tuendæ in temporalia ſuam extendere poſſe auctoritatem exiſtimabat, ſancivit pariter Raymundi filium, quamvis inſontem, in quamdam paternæ hæreditatis partem non immittendum, uſquedum Romanus Pontifex certioraretur Patris perfidiam non fore imitaturum: interim proinde *de mandato eccleſiæ* a viris idoneis erat cuſtodiendus. Demum eamdem poteſtatem exercuit Simoni Montfortio Comitatum Toloſanum conferendo. Erraret verò qui putaret nil Concilium Montfortio contuliſſe; quamvis etenim ut Crucifignatorum dux Comitatum Toloſanum ſubegiſſet, non proinde in ipſum jus acquiſierat; unde factum eſt Barones, conſilio habito, illum antea obtuliſſe Comiti Nivernenſi, & Duci Burgundiæ. Quod ipſius ergo priùs non erat, acquiſivit Montfortius ex Concilii ſententia, quamquam & a rege Galliæ ut ſupremo Domino obtinere debuiſſet; unde in ſententia adversùs Raymundum lata, terra ipſi adempta Simoni traditur, *ut eam teneat ab his, a quibus de jure tenenda eſt.*

Si quid ergo factum eſt inſpiciamus; cæcutire neceſſe eſſet, ſi non videremus Concilium in peccati ultionem, & ob fidem tuendam, ſibi fas eſſe paraſſe in temporalia ſuam poteſtatem protendere. Atque ita fieri paſſus eſt ipſe Innocentius III. qui Concilio præſidebat; quamvis enim ſupremos Principes in temporalibus minimè ſuperiorem habere ſciret, nihilominus illi ignota non erat indirecta eccleſiæ in eadem temporalia poteſtas. Hinc, ut patet *ex cap. Novit. de judic.* cùm dixerit ſuæ poteſtatis eſſe de peccato, ſeu de violato jurejurando judicare, ex hac ratione putavit poſſe Regi Galliæ imperare ut pacem cum Anglorum rege reintegraret, atque ita in temporalia Principum ſuam exercere auctoritatem. Nec mirandum tunc vel dubium non ſubortum fuiſſe de tali poteſtate; nam jam apud omnes DD. ut §. ſequenti videbimus, ſententia invaluerat, quâ aſſerebatur Chriſtum eamdem indirectam poteſtatem ſuæ eccleſiæ contuliſſe.

Putat Boſſuet *in Defenſ. p. 2. l. 7. cap. 12.* fruſtra caput *Novit* in medium proferri, quia in eo non agitur de regibus deponendis, & quia, niſi emolliantur quæ dixit Innocentius, omnia Imperiorum jura confundere neceſſe eſſet. At mihi modò non ſuffragatur expendere quæ incommoda conſurgere poſſint ex iis, quæ dixit Innocentius. Satis eſt ſi oſtendatur Pontifices & Concilia uſum indirectæ poteſtatis in temporalia a ſe alienum non reputaſſe. Ex hoc autem ſtatim inferre neceſſe credo, abſtinendum eſſe ab ea cenſura, qua dicitur Verbo Dei Scripto & Tradito adverſari.

Alterum uſûs indirectæ poteſtatis in temporalia exemplum ſuppeditat Concilium Lugdunenſe ſub

In-

Innocentio IV. quod approbavit exauctorationem Friderici II. Imperatoris. Quamvis autem huic approbationi quidam contradicant, nihilominus de ea fas non eſt dubitare ob teſtimonium Nicolai de Curbio, qui erat Innocentii Confeſſarius, ac omnium quæ agebantur teſtis oculatus. Hic igitur poſtquam *cap.14.* Vitæ Innocentii ſententiam in Fridericum ab Innocentio latam narravit, ita ſubdit: *Quæ fuit ab univerſis eccleſiarum Prælatis in eodem Concilio reſidentibus approbata, ſicut liquere poteſt omnibus tam præſentibus, quàm futuris per ſubſcriptionem ipſorum, & eorumdem ſigilla pendentia in eodem.* Idem tradit Pariſius, nam deſcribendo quomodo Concilium in Fridericum animadverterit hæc habet: *Dominus igitur Papa, & Prælati aſſiſtentes Concilio candelis accenſis in dictum Imperatorem Fridericum, qui jamjam Imperator non eſt nominandus, terribiliter recedentibus & confuſis ejus Procuratoribus fulgurarunt.* Neque hæc poſſunt intelligi de ſententia ſolummodo excommunicationis, non verò depoſitionis a Papa unà cum Concilio lata; cùm etenim Fridericus non ampliùs poſt eam eſſet Imperator nominandus, de ſententia etiam depoſitionis loquutum ambigendum non eſt. Procul etiam eſſet a veritate qui diceret quoſdam tantùm Prælatos in ſtudia Innocentii abreptos unà cum eodem ſententiam fulguraſſe; ultraquamquod enim Pariſius in ſupracitatis verbis generaliter tribuat ſententiam *Prælatis Concilio aſſiſtentibus*, iterum poſt quaſdam pagellas quid Concilium præſtiterit deſcribens ita ait: *Hæc autem cùm intellexiſſet Magiſter Thadæus, ab imo trahens ſuſpiria ait: intelligo nullum remedium patere diſcrimini; ejulanſque & flens ſubintulit: verè dies iſta dies iræ: ſicut antea dixerat cùm ad Concilium plenum omnes Prælati candelas ſuas accenſas inclinarent & extinguerent, excommunicatum Imperatorem Fridericum deponentes.* Hæc profectò manifeſtant a pleno Concilio fuiſſe depoſitum.

Eamdem Concilii approbationem indicat ſententia, quam Innocentius in Fridericum pronuntiavit, nam ita rem cum Concilio egiſſe narrat: *Nos ſuper præmiſſis, & compluribus ejus nefandis exceſſibus, cum Fratribus noſtris, & S. Concilio deliberatione præhabitâ diligenti — memoratum Principem omni honore, & dignitate privatum a Domino oſtendimus, denunciamus, ac nihilominus ſententiando privamus.* Captu verò impoſſibile eſt Innocentium de Friderici exceſſibus egiſſe, pœnam autem irrogandam tacuiſſe. Ob hæc igitur, & ob teſtimonium Nicolai de Curbio teſtis oculati, Pariſii, Monachi Paduani, Guillelmi Nangii, Henrici de Knygthon, qui omnes Concilium Innocentii ſententiam probaſſe teſtantur, & quos omnes falſitatis gratis argueremus, prorſus certum videtur Concilium ſententiæ depoſitionis in Fridericum pleniſſimè ſuffragatum fuiſſe. Ex quo etiam apparet ab Exſcriptoribus, ut in ſimilibus ſæpe accidit, in titulo ſententiæ, ubi legendum erat: *Sacro approbante Concilio*, hæc verba fuiſſe ſubrogata: *ſacro præſente Concilio.*

Hucuſque dicta ſatis etiam manifeſtant illos Auctores, qui ſolius Innocentii mentionem faciunt, dum exauctorationem Friderici recenſent, non proinde conſenſum Concilii approbationemque reſpuiſſe. Cuncta adſcribi Innocentio potuere, utpote qui Concilium ad Fridericum puniendum indixit, qui ipſius crimina PP. expoſuit, qui excommunicatione ac ab Imperio depoſitione plectendum propoſuit: quapropter nil mirum ſi & ipſe Fridericus de ſolo Innocentio conquereretur.

Interim hujus hiſtoriæ Scriptores obſervare non deſinunt, ut ſupra prænotatum eſt, non defuiſſe Innocentio ſcientiam, quâ cognoſcere poſſet uſquequo ſua auctoritas extenderetur, cùm de eo Paulus Langius in Chronico Citizenſi ad an. 1254. ipſius narrata morte hæc habeat: *Innocentius Papa utì vir doctiſſimus plura egregia a ſe compoſita reliquit ſcripta, potiſſimùm apparatum Decretalium profundè & eleganter dictatum. Edidit & alium in Conciliis approbatum, quem Oſtienſis in Summa ſua Authenticum vocat; perinde a Canoniſtis iſte Innocentius Lucerna juris appellatur; Item librum de juriſdictione Imperii, & auctoritate Romani Pontificis contra Petrum de Vineis.* At non ſolùm doctrinâ, ſed & inſigni pietate, ac ſanctitate ornatum fuiſſe dicunt, adeoque ſuſpicandum non eſſe aliena jura invadere voluiſſe. Certè Nicolaus de Curbio Minorita, qui ipſius confeſſiones ab eo tempore, quo erat Cardinalis, ad obitum uſque excepit, ut ipſemet refert cap. 23. Vitæ Innocentii a ſe conſcriptæ, & extat apud Baluzium *tomo 7. Miſcellan.* narrat ad ipſius ſepulchrum variis languoribus validiſque morbis oppreſſos fuiſſe ſanatos. Uno verbo, ſi excipiatur Pariſius Eccleſiæ Romanæ, Romanorumque Pontificum maledicentiſſimus Oſor, & quidam alii Friderico nimis addicti, cœteri omnes Innocentii virtutes ſummoperè commendant.

Ab aliis Conciliis adducendis ſuperſedeo, cùm etenim ſemper magis apud DD. invaluerit ſententia de indirecta Pontificis poteſtate in temporalia, ut ſtatim videbimus, mirandum haud eſt, ſi ab uſu hujuſmodi poteſtatis non abſtinuerint.

Quis modò ſibi poterit ſuadere tot PP. unà cum Romano Pontifice in concilio coadunatos ad praxim redigere potuiſſe poteſtatem, quam Verbum Dei ſcriptum, & traditum condemnaret? Cùm ſibi indebitam auctoritatem conſultò adſcripſiſſe nullius menti poſſet occurrere, dicere oporteret id ex ignorantia præſtitiſſe. Verùm inter tot Eccleſiæ Præſules, cùm ſemper ſint qui virtutum ſplendore, ac doctrinæ radiis effulgeant, ſi concilium ita erraſſet, incredibile prorſus eſt quoſdam non agnoviſſe quantùm in talis uſu poteſtatis Dei Verbo contradiceret, & ſi cognoviſſent, incredibile prorſus eſt Concilia ab ejuſdem uſu non abſterruiſſe.

§. IV.

Theologi conſpirarunt in agnoſcenda indirecta Romani Pontificis poteſtate in temporalia, quibus adhæſerunt DD. & Clerus Gallicanus, ac Sorbona. Unde inveriſimile eſt cum Verbo Dei ſcripto & tradito pugnare.

OMnium agmen ducat S. Thomas 2. 2. *q. 12. ar. 2.* ubi hæc habet: *Ad Eccleſiam non pertinet punire infidelitatem in illis, qui numquam fidem ſuſceperunt, ſed infidelitatem illorum, qui fidem ſuſceperunt poteſt ſententialiter punire, & convenienter in hoc puniuntur, quòd ſubditis fidelibus dominari non poſſint. Hoc enim vergere poſſet in magnam Fidei corruptionem, quia homo apoſtata pravo corde machinatur malum, & jurgia ſeminat, intendens homines ſeparare a fide. Et ideo quàm citò aliquis per ſententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam a fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti a dominio ejus & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur.* Eadem docet *in 2. diſt. 44. q. 9. ar. 2. & in 2. ad Cor. c. 11. lect. 2. in ep. ad Philipp. circ. fin. & in opuſc. de regim. Princ. l. 3. c. 10. c. 17. & c. 19.* ſi tamen S. Thomæ ſit illud Opuſculum. Reſpondet Natalis in ſuperiore diſſertatione *art. 10.* S. Thomam ita eſſe intelligendum, ut vel ſolùm loquatur de Principibus eccleſiæ fiduciariis, vel quòd ſolùm velit poſſe eccleſiam Principes apoſtatas expoliare titulo protectionis eccleſiæ. Verùm

hanc

hanc interpretationem ita alienam a S. Thomæ mente judico, ut putem eum adinveniſſe Natalem, ne Sancto ſuo præceptori contraiviſſe videretur. Si ſolus ergo articuli titulus inſpiciatur, patet S. Doctorem inquirere: *an principes propter apoſtaſiam ita dominium in ſubditos amittant, ut illi obedire non teneantur.* Movet ergo quæſtionem indiſcriminatim de omnibus Principibus, ac perſpicuum eſt inquirere, an temporalia ob apoſtaſiæ crimen amittant, cùm quærat an illud amittant dominium, quod cogit ſubditos obedire. Poſtquam verò quædam ſibi objecit ad probandum Principi etiam apoſtatæ a ſubditis parendum eſſe, in argumento *ſed contra* opponit Gregorium VII. ſubditos a fidelitatis ſacramento abſolviſſe, ac ab obediendo Principibus inhibuiſſe. Conſtat autem Gregorium ita ſe geſſiſſe in Principes eccleſiæ non fiduciarios; neque ſolùm expoliaſſe prærogativâ ſpiritualia protegendi, & pro canonum executione ſuam operam præſtandi. In explicanda verò articuli quęſtione ideo concedit eccleſiæ poſſe Principes apoſtatas dominio exuere, quia dum hæc poteſtas eccleſiæ non concedatur, fides in magnum diſcrimen poſſet reduci: ubi autem hęc ratio ſubſiſtat, clarum eſt præfatam eccleſiæ poteſtatem non ſolùm Principes ſibi ſubditos reſpicere, ſed quemcumque ex cujus crimine fidei periculum immineret. Demum dicit *in reſponſ. ad* 1. rerum potiente Juliano, majoris mali timore eccleſiam non judicaſſe hanc poteſtatem explicare: porro Julianus non erat eccleſiæ fiduciarius; neque de ſola eccleſię protectione expoliandum ſibi S. Thomas objecerat. Ideo autem S. Doctor dixit, Juliano Imperatore, Eccleſiæ poteſtatem defuiſſe Principes compeſcendi, quia alii non erant Principes, qui latam in Julianum ſententiam exequi valerent; hinc proinde ab ea ferenda conſultò abſtinuit. Ita autem credere eſt didiciſſe S. Thomam a celeberrimo Alexandro; Alenſe, qui eamdem tradit doctrinam *Sum. Theolog. p.4. q.10. tract. de offic. Miſſ. par.2.* ad ea verba: *Et Regem noſtrum &c.* Nec prętereundum Alenſem quod ibi docet, mutuaſſe ab Hugone de S. Victore, cùm ferè ad verbum exſcribat, quæ iſte habet *lib.2. Sacrament. p.2. cap.4.*

Angelico Præceptori præclariſſimum adjungam Alenſis diſcipulum, S. nempe Bonaventuram. Hic *tom. 7. par. 2. de Eccleſiaſt. Hierarch. cap. 1.* ita ait: *Patet quòd dignitas Clericalis, quæ in ſua radice conſiderata eſt penitus ſpiritualis, meritò eſt conſona Ordini dominationis, quæ ſic præcedit alios inferiores Ordines, quòd illos illuminat, perficit, & purgat, & tamen ab illis non illuminatur, nec perficitur, nec purgatur. Quia ſicut ſpiritus dignitate & officio præcellit corpus, ſic poteſtas ſpiritualis dignior eſt quàm ſęcularis; & ideo bene ſortitur nomen dominationis. Unde regalis poteſtas ſubjacet poteſtati, & auctoritati ſpirituali, ſicut in prima Canonica Petri dicitur: Vos eſtis gens ſancta, regale Sacerdotium &c. Nam temporale regnum velut quoddam adjectum ſubjacet Sacerdotio in Novo Teſtamento. Sed in Veteri Teſtamento Sacerdotium ſubfuit Regno; unde dicitur in Exodo: Elegi vos in populum peculiarem, in Sacerdotale Regnum: ubi Regnum ponitur ſubſtantivè, ſed Sacerdotium adjectivè.* His ſtabilitis, ita continuò addit: *Et ideo Reges tunc poterant amovere Sacerdotes, ſicut Salomon amovit Abiathar. Jam verò poſſunt Sacerdotes & Pontifices ex cauſa amovere Reges & Imperatores, ſicut ſæpius accidit, & viſum eſt: quando ſcilicet eorum malitia hoc exigit, & Reipublicæ neceſſitas ſic requirit. Summus verò Pontifex, penes quem prima in terris reſidet auctoritas, non a Rege, non a Principe ſæculari, non ab homine judicatur, ſed ſolius Dei judicio reſervatur.* Sufficiat hìc adnotaſſe quid ſenſerint SS. Thomas & Bonaventura; num cùm unicuique, qui vel a longe illorum temporum Theologorum placita inſpexerit, conſtet omnes indirectæ poteſtati Papæ in temporalia faviſſe, ſatis erit quoſdam indigitare, nempe Auguſtinum Triumphum SS. Thomæ & Bonaventuræ Pariſiis Diſcipulum *in epiſtolâ dedicatoriâ Libri de Poteſtate eccleſiaſt. & q. 45. art. 2.* Henricum Gandavenſem *Quodlib. lib. 6. q. 23.* Petrum Paludanum *in 3. diſt. 4. q. 2. concl. 4.* Herveum Natalem Brito *Tract. de poteſt. Papæ*, Pighium *de eccl. Hierarch. c. 2. & 14.* Sotum *in 4. diſt. 25. q. 2.* Carthuſianum *de regim. polit. art. 19.* Bannes *in 2. 2. q. 10. art. 10.* Franciſcum Victoria *de poteſt. eccl. lect. 1. q. 5.* Roffenſem *contra Luther.* Alvarum *de planct. eccl. l. 1. art. 21.* Reginaldum Polum *lib. de Sum. Pontif. cap. 8.* Thomam Morum *pro Regis Henrici VIII. libello contra Lutherum*. Hi omnes, & cum iis cœteri, agnoſcunt in Romano Pontifice indirectam in temporalia poteſtatem, eâ potiſſimùm S. Thomæ ratione; quòd ea deficiente non ſatis Chriſtus ſuppeditaſſet Eccleſiæ media pellendi religionis hoſtes, eamque tuendi, quod neſciunt admittere.

Sed & illud animadvertendum adeo præfatam doctrinam ſemper magis in Scholis exceptam fuiſſe, ut Theologi acribus cenſuris contrariam inſectati fuerint. Eaſdem alibi dabo, ut oſtendam quam particulares DD. ſe mutuò cenſuris confodiant, ac proinde certam veritatem a ſola Petri Cathedra inter diſſidentes Scriptores addiſcendam. Omittere nihilominus nolo quæ habet Æneas Silvius poſtea Pius II. in Oratione ad Auſtrales, quam publici juris fecit Ludovicus Antonius Muratorius *Anecdot. tom. 3.* Poſtquam igitur plura congeſſit exempla, ex quibus conſtare ſibi videbantur Pontifices, Principibus exauctoratis, ad alios Imperium & Regna tranſtuliſſe, ita ſubdit: *Longum enumerare ſiat quos Principes, dum ſuperbire voluerunt, ex alto faſtigio Romana Sedes excuſſerit. Advertant igitur caveantque viri Doctores, qui Romano Pontifici de rebus ſæcularibus adimunt poteſtatem, quia quiſquis, ut ajunt canones, cujuslibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit. Quæ autem Romana Eccleſia privilegium ab ipſo Summo omnium eccleſiarum Capite traditum auferre conatur, hic procuidubio in hæreſim labitur, & cùm ille noſcetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Non autem, ut Adverſarii delirant, de rebus dumtaxat ſpiritualibus Romanæ Sedis arbitrium eſt, cui Dominus in Evangelio de re quacumque tribuit poteſtatem. Qui B. Petro Æternæ Vitæ Clavigero terreni ſimul & cœleſtis Imperii jura commiſit, quod Petro hoc & Succeſſoribus ejus Romanæ Sedis Antiſtibus.* Non mihi autem hìc eſt animus hæreſeos nota cum Ænea Silvio eos inurere, qui indirectam Pontificis in temporalia poteſtatem non agnoſcunt, ſed ſolùm innuere quàm certa tunc apud Theologos haberetur. Videamus modò, an eadem in Galliis invaluiſſet ſententia.

Et, primò cùm Gallicani Antiſtites iis omnibus ſuffragati fuerint quæ in Concilio Lugdunenſi geſta ſunt, quæque ſuperiore paragrafo recenſui, quid de toties repetita poteſtate Pontificis in temporalia ſenſerint, univerſæ tunc innotuit eccleſiæ. Deinde cum SS. Thomas & Bonaventura, ac quamplures ex ſupra recenſitis Scholæ Pariſienſis fuerint alumni, nemo vel opinari potuerit aliam ab ea tunc in Gallia inſonuiſſe Doctrinam, quam præfati poſtea tradiderunt; ſed & legatur Umbertus ex Diœceſi Viennenſi ſerm. 70. cui titulus: *Sermo in ſolemni Depoſitione Magnatum ſæcularium per eccleſiam facienda.* Franciſcus Mayronus in Schola Pariſienſi percelebris Theologus *in 4. diſt. 19. q. 4.* inter alia multa hanc ſtatuit con-

cluſionem: *Plenitudo poteſtatis ſecundùm utramque juriſdictionem concurrit in eamdem perſonam. Hoc patet auctoritate Chriſti dicentis: Quodcumque ligaveris etc. Dices fortè quod verum eſt in ſpiritualibus: ſed tunc arguo ſic. Quia in ſubordinatis quidquid poteſt inferior; poteſt & ſuperior, ſed Papa eſt ſuperior ad Imperatorem: ergo etc.* Idem tradit Petrus Bertrandus, ſive, ut alii volunt, Durandus epiſcopus Meldenſis *in Tractatu de Origine Juriſdictionis, ſeu de Juriſdict. eccleſiaſt. q.3.* & Auctor quæſtionis diſputatæ, quæ in Opuſculis ſub titulo *Vindicia Doctrina Majorum*, adſcribitur Ægidio Romano Archiepiſcopo Bituricenſi. Quapropter ibi art.4. tandem hæc habet: *Rex Francia ſecundùm jura non ſubeſt Summo Pontifici, nec ei tenetur reſpondere de Feudo ſui; poteſt tamen ei ſubjacere incidenter, & cauſaliter ratione connexionis alicujus cauſa ſpiritualis, ſicut habetur Extra. de Judic. cap. Novit, & Extra. Qui filii ſunt legitimi cap. Per Venerabilem.*

Ne vero diutius hìc immorer juvat verba adnotare Joannis Gerſonii, cui utroque pollice ſolebant ſe Galli ſubſcribere. In Tractatu igitur de Poteſtate Eccleſiaſtica *conſid.12.* hæc habet: *Poteſtas Eccleſiaſtica Papalis non ita habet dominia & jura terrena ſimul & caleſtis Imperii, quod poſſit ad libitum ſuum de bonis Clericorum, & multò minùs Laicorum diſponere, quamvis concedi debeat quod habet in eis dominium quoddam regitivum, directivum, regulativum, & ordinativum— Poſtremo ſuis terminis ita Poteſtas Eccleſiaſtica ſe coërceat, ut meminerit poteſtatem ſacularem etiam apud Infideles ſua habere propria jura, ſuas dignitates, ſuas leges, ſua judicia, de quibus occupare ſe Poteſtas Eccleſiaſtica non praſumat, vel uſurpet, niſi dum redundat abuſus poteſtatis ſacularis in impugnationem Fidei, & blaſphemiam Creatoris, & in manifeſtam Eccleſiaſtica Poteſtatis injuriam: tunc etenim attendere convenit ultimam hujus conſiderationis duodecima particulam, quòd in his Eccleſiaſtica Poteſtas habet quoddam dominium regitivum, directivum, ordinativum, & regulativum.*

Quæ in Gallia a Theologis docebantur quoad indirectam Pontificis in temporalia poteſtatem, obviis ulnis excepere tum Canonici, tum Civilis juris Periti. Videantur Guillelmus Durandus Epiſcopus Mimatenſis *in Speculo Juris particulâ primâ tit. de Legato 6. Nunc oſtendendum, qui eſt ſextus, n.17.* Joannes de Selva *Tract. de Beneſic. part.3. q.8. n.31.* Joannes Quintinus Æduus *in repetit. ad cap. Novit. de Judic. n.64.* Remundus Ruffus contra Molineum *cap.6.* Stephanus Autrerius in Senatu Toloſano Præſes *Tract. de poteſt. Eccleſ. ſuper Laicos &c. n.32.* Sed juvat etiam per extenſum referre, quæ habet Joannes Faber l.1. Codic. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol. n.10. *Sed de Papa*, ait, *non eſt dubium quin ſit ſuperior omnibus Chriſtianis & in temporalibus & in ſpiritualibus, ut plenè probat Hoſtienſis dicto capite Per Venerabilem V. Paulus. Et idem Innocentius dicto capite, ſuper verbo non recognoſcat, quòd aliter probari poteſt: nam cùm Papa ſit Vicarius Domini, cujus eſt plenitudo &c. qui eſt Princeps Principum, & Rex Regum ſecundum Apoſtolum in princ. & cui data eſt omnis poteſtas Matth.7. ridiculum eſſet dicere quin in omnibus temporalibus non haberet ſuperioritatem & poteſtatem, 12. q.c. pracipimus.* Et numer.11. *Cùm omnis juriſdictio in Vicarium tranſeat Extravag. de Officio Vicarii, quia infra de officio ejus qui Vic. alter obtinet l.1. Nuſquam enim reperitur quòd Dominus concedendo poteſtatem Petro, reſtrinxit ad ſpiritualia. Nullus enim negare poteſt, quin Jeſus haberet omnimodam ſuperioritatem, ſi exercere voluiſſet, cùm ſit Creator, & ſit Dominus.* Et n.12. *Tamen ſatis credo quòd Papa non ſe debet intromittere de temporali juriſdictione, imò debet tenere gladium in vagina, niſi in caſibus qui tangunt prajudicium anima, vel juſtitia ſubverſionem; vel alias peccatum, Extra. de judic. cap. novit. de For. competenti.* Et n.13. *In caſibus tamen pramiſſis, cùm agitur de prajudicio anima, vel populi, Papa poteſt & debet providere: & ſi neceſſe ſit quoſcumque reges deponere, vel interdicere eis adminiſtrationem, & ex minori cauſa quam privato, cùm eorum fatuitas vel malitia plus ladat. Extr. de ſuppl. neglig. Pralat. cap. Grandi per Archidiac. & vide Innoc. dicto cap. Licet extra. de For. compet.96. d. cap. Cùm ad verum Extr. de Vot. & Vot. redempt. &c.*

Ne autem apud utriuſque Juris Peritos ſententiam de indirectè Pontificis in temporalia poteſtate ſtatim interiiſſe quis crederet, addam quid poſtea ſenſerit Petrus Gregorius Toloſanus in variis Galliæ Academiis diverſis temporibus juris utriuſque profeſſor. Hic igitur *de Republ. l.26. cap.5.* hæc habet: *Quamvis dicamus Imperatorem poſſe privari tamquam inutilem ſuo Imperio per Summum Pontificem cap. Per venerabilem de elect. & ſimil. tamen non ſequitur Papam idem jus habere in alios Reges omnes. Demo tamen cauſam Fidei — Excipio ſemper, ut aliàs dixi, cauſas Fidei, in quibus Principes cujuſcumque ſint libertatis & poteſtatis ſubjiciuntur directè Sedi Romana, & pro delictis in illis commiſſis puniri poſſunt; ſic tamen ut ſicut delicta ſunt perſonalia, & non tranſeunt perſonas delinquentes, ita ne pœna, qua delicto debetur, non violet jus Succeſſorum in Regno, vel ex conſuetudine recepta, vel ex lege regni, quâ proximi ordine poſt deficientes vocantur. Poteſt enim qui imperat, per delictum ſuum ſibi nocere, & ſe indignum Imperio facere; at non poteſt prajudicare ei qui ſucceſſurus ei eſt, etiam eo invito, cùm non habeat ab eo, ſed a Majoribus, vel ex lege familia.* Conſiderandum etiam quid docuerint qui pro Regum poteſtate inſcripſere, quorum aliquos dabo ſequente §.

Quid modò ſenſerit univerſus Gallicanus Clerus videamus apud Bartholomæum Gramondum Sacri Regii Conſiſtorii Senatorem, & in Parlamento Toloſano Præſidem *lib. 1. Hiſt.* ad *an.* 1615. Cùm igitur Clerus in Comitiis quædam Tertio Ordini, Magiſtratibus nempe ſubalternis, & minori populo inviſa proponeret, hic, ut vicem rependeret, *Obſtrepente Clero*, ait Gramondus, *theſim propoſuit, quâ aſſerebatur: Nullam eſſe Poteſtatem in temporalibus ſupra Regiam, uniquè immediatè Deo debitam Coronam a Gallis Regibus, nullam obnoxiam Interdictis.* Deinde in tertio articulo, quem ad Clerum miſit, affirmabat: *Nullis Sedis Apoſtolica Interdictis ſubjacere: Imperia Regum, ſubditoſque numquam ſacramento fidei ſolvi poſſe.* Adversùs hanc doctrinam Eccleſiaſtici Ordinis & Nobilitatis nomine orationem habuit Cardinalis Perronius, in qua inter alia ita effatus eſt: *Nec reliqua omnes Eccleſia Catholica partes modò, verùm etiam quotquot in Gallia ab inſtitutis in hoc Regno Theologia Scholis extiterunt Doctores, aſſeverantem tenuere ſententiam; nempe quòd ſi fortè haretici, aut infideles, & Chriſtianiſmum, ſeu Catholicam Religionem perſequentes Principes dominentur, a juramento fidelitatis ſubditi poſſint abſolvi.* Nec omiſit adnotare, quam oppoſuerat Tertius Ordo ſententiam, notam eſſe, ac Luthero & Calvino fautoribus natam; ac primam fuiſſe viam, unde Henricus VIII. Angliæ Rex in hæreſim laberetur. Cum verò deinde etiam Senatores Parlamenti in eamdem cum Tertio Ordine ſententiam iviſſent, *Excanduit*, ait Gramondus, *Clerus, addito non eas eſſe Parlamenti partes, ut ultro reſpondeat,*

Co-

Comitiis Galliæ Generalibus convocatis, regium omne jus tranſlatum in illa; adeout velut juſtitio indicto ceſſare debeat Magiſtratus. Clerum & Nobilitatem convenire in eamdem ſententiam, nec ideo contrariam opinionem valere, quia ita populus cenſet: duorum vota & calculos uni prævalere.

Hìc interim animadvertendum quòd cùm juſſu Comitiorum Generalium Cleri an.1673. Joannes de Gentil Acta Cleri Gallicani ediderit, in iis inſerta eſt præfata Oratio Perronii, quapropter habita eſt tamquam proprium Eccleſiæ Gallicanæ monumentum.

Boſſuet *in Defenſ. Cler. Gallic. cap.* 14. & 15. Cardinalis Perronii Orationem ex pluribus capitibus reprehendendam dicit, atque plura in ea contenta confutanda aſſumit. Mihi tamen non eſt animus Apologeticum ad eamdem tuendam componere. Satis eſt ſi ex iis, quæ tunc tanto æſtu agitata ſunt, appareat univerſum Clerum Perronio ſuffragatum eſſe, unàque Nobilitatem; unde dicere potuit: *Non ego hæc in cauſa oro, ſed totus Ordo Eccleſiaſticus, & totus Ordo Nobilium ipſi conjunctus &c.* Satis eſt, ſi teſte Perronio in omni Galliarum Schola, quam ipſe propugnabat, ſententia intonaret.

Quòd ſi præfata cum poſtrema oppoſita Declaratione ipſius Cleri comparentur, hanc nihil habendam dicunt. Animadvertunt litem fuiſſe quoad poteſtatem, quam ſæpe ſaltem poſt Gregorium VII. exercuerunt Romani Pontifices, ut nobis oſtendunt ipſorum Geſta apud Pagium, & non ſolùm Romani Pontifices, ſed & ipſa œcumenica Concilia: eâ proinde ſe potiri ſenſerunt, cùm nec ullibi legatur in aliquo Concilio diſceptatum, an Romanus Pontifex ſibi non competentem exerceret juriſdictionem. Agebatur ergo de maxima cauſa, quouſque nempe ſe extenderet Romani Pontificis poteſtas; & an eam indirectè in temporalia extendendo, Verbo Scripto & Tradito contrairet. Maximas verò Eccleſiæ cauſas, ajunt, ex perpetua ejuſdem Eccleſiæ Conſuetudine uni Romano Pontifici, vel generalibus Conciliis decernendas reſervari, non verò particularis Regni Clero. Si iſte id aſſumat, ſchiſmati materiam ſubminiſtrare ſenſit Cardinalis Richeleus de Gallia optimè meritus, & Galliæ Regibus devinctiſſimus. In eo ergo libro, quem ſcripſit antequam purpurâ ornaretur *cap.*8. hæc latinè reddita habet: *Ipſe Clerus eccleſiæ alicujus particularis, qualis eſt Eccleſia Gallicana, non poſſet hanc quæſtionem decidere, cùm ad ſolam Eccleſiam pertineat Fidei articulos definire; imò cùm in hac re jus & cauſa vertatur omnium Regnorum, Statuumque orbis Chriſtiani, uni & particulari Regno ſine auctoritate aſſenſuque omnium Regnorum permiſſum non eſt de hac re ſententiam ferre; imò quod plus eſt, ex hujuſmodi deciſione* (quod nempe in nullo caſu liceat Pontifici Romano de regnis diſponere) *neceſſe eſt certiſſimum ſchiſma in eccleſia conſequi; cùm videlicet articulus Fidei ſingularis, & pro una tantùm Gallicana Eccleſia ſtatuitur, non pro tota Eccleſia Catholica; unde ſchiſmatis & diviſionis in rebus Fidei occaſio dabitur.* Videamus demum quid ſenſerit Sorbona.

Cùm Romani Pontifices pro viribus prohiberent Henricum IV. ab aſcendendo Galliæ Regni Solium, ut ita ſaltem metu amittendi Regnum hæreſim ejuraret, Catholici confœderati, docente Sorbona, inſtabant ut etiam alium Regem eligerent. Ita habemus ex epiſtolâ, quam Peranda an.1592. die 16. Aprilis dedit ad Patriarcham, & Legatum Cajetanum, ibi enim ſic legimus: *Sorbonæ hujus ſententia eſt, urgetque Pontificem ut ipſe Regem Galliæ pronuntiet, declaretque; alioquin Gallia conclamata eſt, experſque remedii. Et eſſe hanc poteſtatem Pontifici Regem declarandi rationibus planè evidentibus, multiſque exemplis oſtendunt. Imò adjungunt, ubi Pontifex Regem pronunciaverit, iſque in Gallia denuntiatus fuerit, continuò a Clero, & ab omnibus Catholicis receptum iri.*

Juvat modò ex hucuſque dictis, quibus innoteſcit Scholarum omnium Principes, ac communiter Theologos & Juriſperitos in Romano Pontifice indirectam in temporalia poteſtatem agnoviſſe, id inferre, nullatenus hanc ſententiam Verbo Dei ſcripto & tradito adverſari. Non definit Boſſuet *Defenſ. Declar. p.*2. *lib.*8. *cap.*18. & 21. in præſenti Controverſia Scholaſticorum auctoritatem parvifacere, cùm iis Antiquitatem contradicere autumet. Verùm quod ſupponit Boſſuet, haud admittendum judicant ipſius Adverſarii. Interim quis credere poterit Alenſem, SS. Thomam, & Bonaventuram, Henricum Gaudenſem, ac tot alia Theologiæ lumina e ſuis Cathedris ſuos Auditores ſententiam docuiſſe, adversùs quam S. Scriptura, ac PP. Traditio reclamaſſent? Cùm ubique ita ſentirent DD. de Romani Pontificis poteſtate, Eccleſia, ut bene obſervat Cano *lib.*8. *cap.*4. errandi periculo fuiſſet expoſita, dum omnes, ſeu ferè omnes in eam abiiſſent ſententiam, quæ cum Verbo Dei non poſſet conciliari: id verò eam Divinam Providentiam, quæ regit Eccleſiam, non permiſſuram ex Evangelio addiſcimus. Ex conſenſu ergo Theologorum, cœterorumque DD. ac Cleri particularium Eccleſiarum, validum deſumimus argumentum ad excludendam eam cenſuram, quòd nempe Dei Verbo Scripto & Tradito, quod iſti docuerunt, contradicat.

§. V.

Olim Principes, ac regiæ poteſtatis Vindices agnoſcebant indirectam Pontificis poteſtatem in temporalia.

QUid Reges de præfata ſenſerint poteſtate ante Gregorium VII. non vacat hìc expendere, ſed inferre poteſt Lector ex iis, quæ dicta ſunt de tranſlatione Orientalis Imperii ad Gallos, aliiſque, quando viſi ſunt Pontifices eamdem exercere poteſtatem. Quædam tantùm delibabo, quæ Gregorio VII. Pontifice, ac deinde evenere.

Cùm Henricum IV. ob ipſius flagitia Gregorius VII. Imperio indignum pronuntiaſſet, quamvis in ipſum Gregorium excanduiſſet, fatetur nihilominus in cauſa hæreſeos Eccleſiæ ſubjacere. Ita proinde ſcripſit ad Gregorium: *Me quoque licèt indignus inter Chriſtianos ſum ad Regnum vocatus, te teſte, quem Sanctorum Patrum traditio ſoli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine, niſi a Fide* [*quod abſit*] *exorbitaverim, deponendum aſſeruit &c.* Notat deinde quòd Julianus Apoſtata non fuit ab Eccleſia Imperio expoliatus ab: quod tamen non defectui poteſtatis, ſed Epiſcoporum tribuit prudentiæ: *Cùm etiam*, ait, *Julianum Apoſtatam prudentia Sanctorum Epiſcoporum non ſibi, ſed ſoli Deo deponendum commiſerit.*

Deinde abſque eo quòd repetam quæ dicta ſunt de tranſlatione Imperii a Græcis ad Gallos, non deſinam hìc adnotare quòd cùm an.1166. Fridericus Ænobarbus Italiam incendiis rapiniſque vaſtaret, ac Alexandro III. Guidonem Antipapam opponeret, rati ſunt Græci occaſionem adeſſe iterum ſibi Occidentis Imperium vindicandi; ac proinde Emanuel Comnenus Græcorum Imperator Legatos ſuos ad Alexandrum deſtinavit, unionem cum Eccleſia Romanâ, auri ingentem vim, auxiliaque ſpondens, ſi Occidentis Imperium ſibi reſtitueret. Videndi Baronius ad an.1166. Spondanus ad eumdem annum, Blondus *Decad.*2. *l.*5. Cùm

verò

verò nil tunc obtinere potuiſſet, an. 1170. novam inſtituit legationem pro imperio obtinendo, quod ita in Alexandri Actis narratur; *Interea Emmanuel Magnus Conſtantinopolitanus Imperator, cùm videret Fridericum Eccleſiam Romanam & Alexandrum Papam vehementer cum Schiſmaticis impugnare & perſequi, miſit Imperii Apocryſiarium cum immenſa multitudine pecuniarum ad præſentiam ipſius loquentem hæc verba: Dominus Imperator cùm videat Fridericum Imperatorem Romanæ Eccleſiæ Advocatum acrem eſſe illius impugnatorem & perſecutorem, magis vult eidem Eccleſiæ ſervire atque ſuccurrere: unde rogat & poſtulat quatenus prædicta Eccleſia adverſario Imperii coronâ jam privato, ſibi eam, prout ratio eſt & juſtitia exigit, reſtitueret &c.* Legatur etiam Spondanus ad an. 1170. Verùm Græcus Imperator a Romano Pontifice Imperii diadema ſibi reſtituendum non poſtulaſſet, niſi aliquam in temporalia poteſtatem habere non judicaſſet.

Poſtquam verò Imperii dignitas a Gallis pertranſiit in Germanos, Galliæ Reges iterum eâ potiri exoptarunt. Interfecto proinde Alberto Imperatore, Philippus IV. cognomento Pulcher ſolemni ad Clementem V. in Galliis agentem Legatione Imperium ſibi, vel Carolo fratri deferendum petiit, ut ita ad Francos rediret, quod ab ipſis dilapſum fuerat ad Germanos: *Cui enim*, ajebat Philippus, *fit injuria, ſi vacantis Imperii conditio permutetur? Idem fecerunt olim Pontifices alii*. Rem narrat Conradus Vecerius in *lib. de geſt. Henrici VII.* & Bzovius *ad an. 1307.* Putabat ergo Philippus, putabat Senatus, cum quo hac de re conſilium habuit, aliquam Pontifici in temporalia eſſe poteſtatem. Narrat etiam Spondanus ad an. 1495. Carolum VIII. Romam cum exercitu ingreſſum, Imperium Orientis ab Alexandro VI. Pontifice petiiſſe, obtinuiſſeque, accepto Zizimo Bajazetis fratre illius expeditionis comite.

Legenti Eccleſiæ hiſtoriam etiam apparebit non ſolùm quoſdam alios Principes, ſed & ipſos Reges Galliæ exercitus comparaſſe, claſſemque inſtruxiſſe pro occupandis regnis, quibus Romani Pontifices Principes in eccleſiam perduelles expoliandos judicaverant; ac proinde hanc auctoritatem in Romanis Pontificibus agnoſcebant. Et re vera Philippus Galliæ Rex ut ſcivit Innocentium III. Joannem *ſine terra* Anglorum Regem depoſuiſſe, ad Angliam ſuo regno infenſiſſimam occupandam omnia diſpoſuit; ac ægerrimè poſtea tulit Innocentium ſuo regno Joannem reſtituiſſe, & ab incœpto bello ſibi eſſe ceſſandum: Matth. Par. ad an. 1213. Eandem auctoritatem ineſſe ſummo Pontifici Confœderati Galliæ exiſtimantes, ad Regem eligendum convenere, cùm Romani Pontifices Henricum Navarræ Galliæ regno inhabilem declaraſſent. Audiatur Spondanus ad an. 1593. *Confœderati Galliæ*, ait, *occaſione poteſtatis ſibi a Clemente Pontifice facta eligendi Regem, qui catholicus eſſet, Comitia Pariſiis celebrant: ſed ingenti confuſione, cùm plurimi exteri promoveri cuperent, quando felix ille illuxit dies, quo Henricus divinitus illuſtratus, & rationibus Catholicorum apprime imbutus, abjuratâ hæreſi Religionem avitam amplexus eſt, miſitque Romam Ducem Nivernenſem, qui abſolutionem a Clemente VIII. impetraret.* Hæc pauca defloraſſe ſufficiat, ut Reges ipſos indirectam Pontificis in temporalia poteſtatem agnoviſſe innoteſcat.

Sed quid quæſo ſentiebant regiæ poteſtatis Vindices? Illorum ſententiam hìc exponam, qui diſſidentibus Pontificibus ac Galliæ Regibus, pro iſtorum juribus tuendis ſcripſere. Nemo non ſcit quantùm etiam calamo pugnatum ſit inter Philippum IV. Francorum Regem, & Bonifacium VIII. Inter eos verò qui adversùs Bonifacium pro Philippo ſcripſere, adnumeratur Joannes de Pariſiis, teſte Cæſare Egaſſio Bulæo *in Hiſt. Univerſit. Pariſienſ. tom. 4. ad an. 1303.* Hic igitur in Tractatu de Poteſtate Regia, & Papali *cap. 7.* non potuit non reſervare Pontifici aliquam in Principes poteſtatem his verbis: *Papa qui eſt ſupremum Caput non ſolùm Clericorum, ſed & generaliter omnium fidelium, ut fideles ſunt, tamquam generalis informator fidei & morum, in caſu ſummæ neceſſitatis fidei & morum, in quo caſu omnia bona fidelium ſunt communia, & communicanda, etiam calices Eccleſiarum, habet bona exteriora fidelium diſpenſare, & exponenda decernere, prout expedit neceſſitati communis Fidei &c.* Et cap. 14. *Si eſſet hæreticus, incorrigibilis, & contemptor eccleſiæ cenſuræ, poſſet Papa aliquid facere in Populo, unde privaretur ille ſæculari honore, & deponeretur a Populo. Et hoc faceret Papa in crimine eccleſiaſtico, cujus cognitio ad ipſum pertinet, excommunicando ſcilicet omnes, qui ei ut Domino obedirent; & ſic Populus ipſum deponeret, & Papa per accidens.* Prodiit paulò poſt alter Tractatus *de utraque poteſtate*, ſæculari & eccleſiaſtica, qui inſcriptus fuit *Somnium Viridarii*, atque ejuſdem auctorem fuiſſe Cancellarium, ſive Conſiliarium Caroli V. Regis Franciæ, communis fert opinio. In hoc tractatu Defenſor poteſtatis ſęcularis ſub nomine militis ita loquitur: *Concedendum eſt quòd Principatus Papalis concernit temporalia, prout de neceſſario concernit ſpiritualia, cùm ab eorum uſu vel abuſu conſurgit peccatum, prout dicunt Textus: Ratione peccati omnes cauſæ ſpectant ad forum eccleſiaſticum: cap. novit de Judic. & cap. Per venerabilem Qui filii ſint legitimi — Non debet ſe Poteſtas Eccleſiaſtica de depoſitione Imperatorum ſeu Regum temporalium intromittere, prout in prioribus pleniùs fuit dictum, quantumcumque Rex, vel Imperator ſit dignus depoſitione, propter defectum quemcumque vel crimen, quod non eſt inter ſpiritualia crimina computandum.* Poſtquam verò adduxit Pontificum exempla, qui Imperatores depoſuerunt, allatâ opinione illorum, qui has improbarunt depoſitiones, ita addit: *Fatentur tamen quòd Papa poteſt transferre Imperium vel regnum caſualiter, ut quia non eſt alius ſuperior; vel aliter aut Imperium, vel regnum eſt transferendum de gente in gentem, propter aliquod crimen ſpirituale gentis, puta ſi gens illa inficiatur hæreticâ pravitate &c.* Illorum etiam refert opinionem, qui dicunt in tali caſu priùs a Papa monendum eſſe Populum, ut ſibi de alio Rege, qui Fidei conſulat, provideat: *Quòd ſi noluerint*, addit, *vel non potuerint, jure divino eſt devoluta poteſtas ad Summum Pontificem: & quia ipſe habet plenitudinem poteſtatis quantùm ad omnia, quæ ſunt de neceſſitate facienda.*

Cùm etiam Ludovicus XII. Galliæ Rex non exiguas ſimultates cum Julio II. Romano Pontifice habuerit, & ipſi non defuerunt Defenſores, ac præcipuè, teſte Richerio, Jacobus Almainus, & Joannes Major Doctores Pariſienſes. Almainus igitur *Tract. de poteſt. eccleſ. & laic.* cap. 9. ita habet: *Non dedit*, Deus, *poteſtatem Petro, Laicos ſuis proprietatibus & dominiis privandi, niſi in caſu, ſi contingeret Principem ſęcularem abuti re ſua in perniciem Chriſtianitatis, vel Fidei; ita quòd ille abuſus eſſet in maximo nocumento pro conſecutione felicitatis æternæ.* Et quæſt. 2. cap. 8. ad cap. 8. Guilelmi Occami ita ſcripſit: *Verumtamen dicit Doctor, quòd Papa poteſt Imperatorem deponere in duobus caſibus. Primus pro crimine purè ſpirituali, ut eſt hæreſis. Secundus, quando illi, ad quos ſpectat jure ordinario, ſunt negligentes ipſum deponere. Unde dicit Doctor 3. p. Dial. 2. lib. quòd univerſaliter ſi*

negligat Judex ſæcularis exercere juriſdictionem laïcam, pro loco & tempore devolvitur poteſtas exercendi ad Judicem eccleſiaſticum — Reſolutio Doctoris in hoc argumento eſt cum apparentia, quòd numquam poteſt Papa Principem Sæcularem, ſecluſis ſuis Vaſſallis, deponere, niſi in duobus caſibus prædictis: Major verò *in 4. diſt. 14. ad 4. contra 3. concluſ.* ſic reſpondet: *Si dicatur quòd Papa habet dominium in temporalibus caſualiter, & quòd multùm poteſt agere ad depoſitionem Regum ſuadendo, conſultando, imò alios provocando in eos gladio manuali, quando Reges ſunt labefactores Fidei, & Reipublicæ Chriſtianæ totaliter inutiles: hoc mitiùs ferendum eſt, & non eſſet remota opinio a dictis noſtris.*

Juvat autem hîc denuo animadvertere quæ ſæpe dicta ſunt. Principes & quidem etiam ipſi, quos Summi Pontifices Imperio ſeu Regno expoliaverant, in eiſdem agnoſcunt hanc auctoritatem, dum maximè Fidei tuendæ causâ id aggrediantur. Ipſorum Conſiliarii ac ſæcularis Poteſtatis Vindices, dum quantùm poſſunt, huic tribuunt, ac eccleſiaſticæ detrahunt, indirectam Romani Pontificis in temporalia poteſtatem fatentur. Quiſmodò credat eos tam vecordes fuiſſe, tam ſuæ Cauſæ proditores, ut Pontifici concedere vellent poteſtatem, quam ipſi S. Scriptura, ac Traditio adimerent.

Reſpondet Boſſuet *in Defenſ. Declar. p. 2. l. 8. cap. 18.* Principes conceſſiſſe quidem propter hæreſim & apoſtaſiam poſſe a Romano Pontifice deponi, non quia in eo ad ordinanda temporalia agnoverint poteſtatem, ſed in hæreſis deteſtationem, quâ tamen peſte cùm ſe non inficiendos ſperarent, nil juris Romano Pontifici concedebant, dum hæreſis causâ exauctorari poſſe non denegabant. Quàm tamen infirma ſit hujuſmodi reſponſio ſupra dicta demonſtrant. Non ſolùm ergo Principes adibant Pontificem, ut causâ hæreſis de Regnis diſponeret, ſed alias etiam ob cauſas aliena regna ſeu Imperia ſibi concedenda poſtulabant. Illud igitur dicendum eſt quòd cùm tunc ubique præfata poteſtas Pontifici aſſereretur, ipſique regiæ poteſtatis Vindices id non denegarent, & ipſi Reges ei denegandam non reputabant.

§. VI.

Illud certum eſt non eſſe negandam Summo Pontifice poteſtatem declarandi, quandonam obliget fidelitatis juramentum.

Nimis mutilam Romani Pontificis Poteſtatem conciperemus, nec ad regendam Eccleſiam ſatis idoneam, quoties ipſi Chriſtus non contuliſſet auctoritatem in tot dubiis, quæ circa jus naturale & divinum poſſunt ſuboriri, declarandi, an tunc parendi urgeat obligatio, vel non. Quapropter omnes Catholici fatentur obtinuiſſe Romanum Pontificem hanc facultatem, quando etiam ipſi dictum fuit in perſona Petri: *Quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis.* Mos proinde ſemper fuit dum de eo, quod faciendum eſſet, dubium oriebatur, Sedem Apoſtolicam in rebus gravibus conſulere unde Innocentius I. *ep. 4. ad Felicem Nucer.* ita habet: *Mirari non poſſumus Dilectionem tuam ſequi inſtituta Majorum, omniaque quæ poſſunt aliquam dubitationem recipere, ad nos quaſi ad caput, atque ad apicem Epiſcopatûs referre, ut conſulta videlicet Sedes Apoſtolica ex ipſis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet.* Si verò umquam dubitare liceat an fidelitatis juramentum urgeat, tunc præcipuè eveniret, quando Princeps veram religionem Fidemque perſequendo, ſuo exemplo, ſeu mandato ſubditos in perditionem raperet, & hæreſi patrocinium impenderet. Cùm in his ſimilibuſve caſibus neceſſe ſit ſaltem dubium oriri, an juramentum fidelitatis Principi præſtitum potiùs ex ipſius malitia evadat vinculum iniquitatis, ac Religionem, ex qua virtute ipſius conſurgit obligatio, potiùs velle ut nihili habeatur, ne ſubditorum fretus viribus in Fidei perniciem abutatur, nemo inficias ibit ſpectare tunc ad Romanum Pontificem declarare, an illius obſervandi inſtet præceptum. Id explicans Cardinalis Perronius apud Granondum lib. 1. Hiſt. ad an. 1615. in Comitiis Generalibus eo anno habitis ait: *Sacramento vinciri Reges Galliæ ubi inaugurantur, pellendis Regno ſuo hæreticis: ſi pejeraverint in hæreſim ipſi degeneres, ſi fautores hæreſiarcharum, ſi novi dogmatis aſſertores, deberi ultionem Vicario Dei, ad quem unum ex lege ſpectat perjurii pœna.* Porro bene dicitur uni Romano Pontifici hanc fidelitatis juramenti declarationem reſervatam, nam tamquam res graviſſima eſt conſideranda, utpote quia ſummam prudentiam, ſummâque prudentiâ præditos Conſiliarios expoſcit; & quia eſt unum ex extremis remediis, quod eſt magnis periculis obnoxium, niſi ſumma circumſpectione adhibeatur.

Videntur Pontifices juramenti obligationem non ampliùs robur obtinere declaraſſe, dum etiam extra caſum hæreſis, ita regni neceſſitas expoſtulabat; atque ita factum eſſe dicunt, quando Childerico exauctorato, Franci Pippinum in Regem elegerunt, & quando Carolo I. Lotharingiæ Duce, cui quia magis regio ſanguini proximo regnum debebatur, relicto, Hugonem Capetum in regem ſalutarunt &c.

Hæc ex indubiis factis excerpta ſatis ſuperque oſtendunt explodendam graviſſimam cenſuram qua Natalis ſententiam ſibi contrariam inurit. Quæſtionem juris non attigi, ne integros tractatus exſcriberem.

DISSERTATIO III.

De Gregorii VII. Dictatu.

ARTICULUS UNICUS.

Gregorii VII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P. CHRISTIANUM LUPUM.

Propoſitiones quaſdam ſeu Effata nullatenus cohærentia, non Epiſtolæ, non Tractatus non Sermonis habentia rationem, aut ſpeciem nulla notâ temporis conſignata, Gregorii Papæ Regeſtis inſerta ſunt inter Epiſtolam quinquageſimam-quintam libri ſecundi ad Laudenſis Eccleſiæ filios, & quinquageſimam-ſextam ad Manaſſem Remenſem Archiepiſcopum datam, cum quibus nullam prorſus connexionem habent. Illam farraginem, quam *Gregorii VII. Dictatum* inſcribere neſcio quis auſus eſt, Cardinalis *Baronius* ad VII. Synodum Romanam ab ipſo celebratam refert nullius Auctoris teſtimonio, nullâ ratione, immo nec probabili conjecturâ fultus. An illi Articuli numero 27. ſint genuinus Gregorii VII. fœtus, jam olim Viri Eruditi diſputant. *Joannes Launoius* in Epiſtolâ ad Magiſtrum *Antonium Faurum* Sacræ facultatis Pariſienſis Theologum, Dictatum Gregorii VII. non eſſe probat non quòd in eo multa non ſint quæ illius ingenio conveniant, ſed quòd ſint plurima quæ ab eo vehementer diſſentiunt.

Hujus generis eſt primus Articulus, quo dicitur *Romana Eccleſia a ſolo Domino fundata.* Quòd ſanè Patribus & veteribus Pontificibus repugnat, qui Romanam Eccleſiam a *SS. Petro & Paulo* fundatam aſſerunt; non quòd Chriſti auctoritate

Eccleſia Romana a SS. Petro & Paulo, Chriſti au-

ac

Veritate & voluntate fundata. ac voluntate eam non fundaverint Apoſtoli Principes, ſed quia miniſterium ſuum in illius conditione ita interpoſuere, ut illius conditores longè potiori jure quàm Romulus ipſius Urbis conditor, dici poſſint. Unde *Sanctus Leo* Sermone in Natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* ait: *Iſti ſunt viri, per quos tibi Evangelium Chriſti Roma! reſplenduit, & quæ eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti ſunt Patres tui, verique Paſtores, qui te Regnis cœleſtibus inſerendam multò meliùs multòque fæliciùs condiderunt, quàm illi quorum ſtudio prima mœnium tuorum fundamenta locata ſunt. Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens ſancta, populus electus, civitas Sacerdotalis & Regia per ſacram Beati Petri Sedem caput orbis effecta, latiùs præſideres religione divina, quàm dominatione terrenâ.* Gregorius itaque VII. dicturus non videtur, *Quòd Romana Eccleſia a ſolo Domino ſit fundata.*

Primatus quidem *Sancti Petri* a ſolo Chriſto eſt, non a Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine: at inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit a ſolo Chriſto fundata: ſiquidem non eſt juris divini quòd Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quòd Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia corporis ejus myſtici in terris Capita: quod non minùs haberent ſi S. Petrus alibi Sedem fixiſſet.

Erit forſan qui alium primo illi Dictatus articulo ſenſum affingat, quòd nimirum unus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus à Domino ſit inſtitutus, non aliarum item Eccleſiarum Epiſcopi. At hic ſenſus tam a *Gregorii VII.* mente, quàm a veritate alienus eſt. Tam enim alios Epiſcopos, quàm ſe ipſum, Deo auctore Eccleſiæ præeſſe ait, cum hoc tantùm diſcrimine, quòd illi particularibus Eccleſiis præſint, hic univerſam moderetur. De ſe ipſo ſcribens lib. 3. Epiſt. 18. ad Simeonem Hiſpanorum Epiſcopum, ait: *Apoſtolica enim Sedes, cui, quamvis immeriti, Deo auctore præſidemus, ipſo gubernante firma permanſit ab ipſis primordiis.* Et eadem loquendi formula utitur, cum de aliis Epiſcopis ſermo eſt.

Epiſcopos vice Chriſti Eccleſias ſuas regere, Gregorius VII. cenſet.

Sic libro 6. Epiſtolâ 34. ad *Gebuinum* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcribit: *Poſtulaſti a nobis, quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, confirmaremus.* Sic lib. 1. Epiſtolâ 22. ad Clerum & Plebem Carthaginenſem, *Cyriacum* ipſorum Archiepiſcopum, *vice Chriſti* ipſis præeſſe ſcribit: *Chriſti vicem*, inquit, *ſuper vos habenti, ex debito obedite....... Aliter verò ſi feceritis, in Chriſtum peccatis, Chriſtum ſpernitis, Chriſti diſcipuli eſſe deſinitis, Apoſtolo reſiſtitis, qui ait:* Omnis „ anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Cum ergo mundanis poteſtatibus obedire prædicavit Apoſtolus, quantò magis ſpiritualibus, & vicem Chriſti inter Chriſtianos habentibus! Hæc gemens cogito, flens ſcribo: pervenit quidem ad aures noſtras, quoſdam veſtrûm irreligiosè in legem Chriſti, contra Chriſtum, Cyriacum venerabilem fratrem noſtrum, veſtrum verò Archiepiſcopum & Magiſtrum, imò verò veſtri Chriſtum, apud Saracenos ſic accuſaſſe.* Non ita ſanè ſcripſiſſet, qui alios omnes a Romano Epiſcopos a Chriſto immediatè inſtitutos non ſenſiſſet: quamquam plenitudinem poteſtatis non habeant ut Summus Pontifex, illique ſubditi ſint: ac in ſuæ poteſtatis exercitio ipſi ut Capiti & Paſtorum omnium uni ſub Chriſto Paſtori ſubſint, ac parere ſecundùm Canones, teneantur.

Solum Romanum Pontificem jure dici Univerſalem, ſcripturus non videtur Gregorius VII.

Alter Dictatus Articulus eſt, quòd *Solus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.* At hìc pariter probat Dictatum *Gregorii VII.* non eſſe, qui vel ſeipſum *Univerſalem* Epiſcopum appellari paſſus non eſſet, doctrinam *Sancti Gregorii Magni*, & *Sancti Leonis IX.* ſecutus. Noverat ſcilicet *Gregorium Magnum* Epiſtolâ 36. libri 1. ad *Eulogium* Alexandrinum, & *Anaſtaſium* Antiochenum, Patriarchas datâ, ſcripſiſſe: *Nullus umquam Deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo uti conſenſit; quia videlicet, ſi unus Patriarcha Univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit a Chriſtiana mente, id ſibi velle quempiam arripere, unde Fratrum ſuorum honorem imminuere in quantulacumque parte videatur.* Et ejuſdem libri Epiſtolâ 38. ad *Joannem* Epiſcopum Conſtantinopolitanum: *Certè*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum Sanctæ & univerſalis Eccleſiæ eſt: Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quàm ſingularium plebium capita? Et tamen ſub uno capite omnes ſunt membra Eccleſiæ. Atque ut cuncta brevi cingulo locutionis adſtringam, Sancti ante legem, Sancti ſub lege, Sancti ſub gratia, omnes hi perficientes Corpus Domini, in membris ſunt Eccleſiæ conſtituti, & nemo ſe umquam Univerſalem vocare voluit.* Et libro 6. Epiſtolâ 30. ad Mauritium Imperatorem: *Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe univerſalem Sacerdotem vocat vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit.* Et libro 7. Epiſtolâ 30. ad *Eulogium* Alexandrinum: *Indicare*, inquit, *veſtra Beatitudo ſtuduit, jam ſe quibuſdam non ſcribere ſuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens,* Sicut juſſiſtis. *Quod verbum juſſionis, peto, a meo auditu removete: Quia ſcio quis ſum, qui eſtis. Loco enim mihi Fratres eſtis, moribus Patres ... In Præfatione Epiſtolæ, quam ad me ipſum qui prohibui direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, Univerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod, peto, dulciſſima mihi Sanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quòd alteri, pluſquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus: Nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt univerſalis Eccleſiæ, meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim Univerſalem me Papam veſtra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur, univerſum. Recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.*

Noverat *Gegorius VII. S. Leonem IX.* cujus obitum inter & aſſumptionem ſuam ad Pontificatum anni tantùm duodeviginti interceſſerant, ad *Michaëlem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcripſiſſe de nomine Univerſalis Patriarchæ: *Nomen iſtud a Sanctis Patribus in Calchedonenſi Synodo, ob reverentiam Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis, Sanctiſſimo Deceſſori noſtro Leoni Papæ & præclariſſimo Doctori, Succeſſoribuſque ejus fuit oblatum; ſed nec ab illo, nec ab ullo Succeſſorum ejus, conſtat hactenus receptum. Et cui, poſt Chriſtum Jeſum, hoc nomen poterat magis aptari, quàm Succeſſoribus Petri? ſed imitanda humilitas Reverendorum Pontificum, attendens, quòd ipſe Princeps Apoſtolorum non inveniatur dictus Univerſalis Apoſtolus, ſuperbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem Præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur.* Quis igitur ſibi perſuadeat *Gregorium VII.* qui ſcripſit: *Sedem Apoſtolicam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus a Canonicæ Traditionis concordia nuſquam diſcedere, & cavendum ſibi eſſe, ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinquatur:* Quis, inquam, ſibi perſuadeat, ipſum abſque ulla explicatione propoſitionem tam ambiguam, tam inſolitam, Deceſſoribus ſuis tam Lib. 1. Epiſt. 2.

VII.

odio-

odioſam, inter Decreta ſua ſcribi voluiſſe, & ad poſteros tranſmitti? *Quòd ſolus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis*. Non ne potiùs dixiſſet, ſolum Romanum Pontificem *Univerſalis Eccleſiæ Caput* jure appellari; quæ traditionis doctrina eſt, & quæ appellatio a *Paſchaſino* Lylibetano in Sententia contra *Dioſcorum* in Concilio Calchedonenſi uſurpata fuit, conſentientibus Patribus.

Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici convenientes, abſque Synodo, non videntur a Gregorio VII. dictati.

Tertius Articulus Dictatus eſt: *Quòd Romanus Pontifex ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare*. Duplex iſtius Articuli ſenſus eſſe poteſt: Primus, quòd nullus poſſit Epiſcopos deponere aut reconciliare, niſi ſolus Papa: Secundus eſt, Papam id poſſe abſque Synodo. Poſterior iſte ſenſus, inquit *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, ad vigeſimum-quintum, Articulum pertinet, quo dicitur: *Abſque Synodali conventu Papam poſſe Epiſcopos deponere, & reconciliare*. Prior ſenſus pertinet ad huncce tertium Articulum. Uterque ab ingenio *Gregorii VII.* prorſus alienus eſt. Sanctorum Patrum & Deceſſorum ſuorum Decreta obſervare ſe profitebatur; nihil novi, nihil propria adinventione ſe ſtatuere. *Ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinamque recurramus* (inquit Epiſtolâ 10. lib. 3.) *nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes, ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam & ſectandam eſſe cenſemus*. Eccleſiis cœteris ipſarum Jura ſe integra conſervare debere ſcribit Epiſtolâ 16. Libri 4. *Sicut*, inquit, *Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ jura & dignitates ſuas conſervari cupimus, ita & membris ejus, videlicet cæteris Eccleſiis, ex hujus providentia & auctoritate, oportere & digniſſimum eſſe perpendimus*. Porro nihil a Sententia Patrum tam alienum eſt, nihil Canonibus tam contrarium, nihil cœterarum Eccleſiarum Juribus tam adverſum, quàm aſſerere, neminem, præter Summum Pontificem, Epiſcopos deponere poſſe. Primam enim cauſarum Epiſcopalium cognitionem; primumque Judicium, ad Provinciales ac Nationales Synodos, ab ipſis Eccleſiæ primordiis pertinuiſſe, quis in doctrina Antiquitatis Eccleſiaſticæ vel mediocriter verſatus diffiteri poſſit? Nonne *Paulus Samoſatenus* in Concilio Antiocheno, *Privatus* in Labeſitano, *Feliciſſimus* in Carthaginenſi, *Baſilides & Martialis* in Hiſpanienſi, *Saturninus* Arianus in Arelatenſi, *Inſtantius* Priſcillianiſta in Burdigalenſi, dejecti ſunt? Nonne hæc Diſciplina in Concilio Nicæno Canone quinto; in Antiocheno, Canonibus decimo quarto & decimo quinto; in Sardicenſi, Canonibus tertio, quarto, & ſeptimo; in Africanis pleriſque, quorum Canones exhibet Africanæ Eccleſiæ Codex, ſtabilita eſt? Nonne ab *Innocentio I.* in Epiſtolâ *ad Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum confirmata? Nonne hæc diſciplina ſervata eſt in cauſa *Maximi* Valentinæ civitatis in Gallia Epiſcopi, ita decernente *Bonifacio I.* Pontifice Maximo, & Synodo Provinciali Jus ſuum ſervante? Non ne executioni mandata eſt a Concilio Reienſi in cauſa *Armentarii*, anno quadringenteſimo trigeſimo-nono; a Concilio Arelatenſi in cauſa *Chelidonii*, anno quadringenteſimo quadrageſimo? Nonne *Hilarus* Papa Synodo Provinciæ jus iſtud aſſeruit in cauſa *Mamerti* Viennenſis Epiſcopi, qui Dienſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecraverat; cùm Dienſis civitas Arelatenſi, non Viennenſi Metropoli obnoxia eſſet, ut conſtat ex iſtius Pontificis Epiſtolâ ad *Leontium* Arelatenſem Epiſcopum? Non ne in cauſa *Contumelioſi* Reienſis Epiſcopi anno quingenteſimo trigeſimo quarto eadem Diſciplina ſervata eſt, approbantibus Summis Pontificibus *Joanne II.* & *Agapeto*. In cauſa *Saffaraci* in Concilio Pariſienſi ſecundo anno, quingenteſimo quinquageſimo quinto? In cauſa *Emerii* Santonenſis Epiſcopi, anno quingenteſimo ſexageſimo tertio? A Concilio Lugdunenſi in cauſa *Salonii*. Ebredunenſis & *Sagittarii* Vapincenſis, Epiſcoporum, anno quingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo? & in Cabilonenſi, anno quingenteſimo ſeptuageſimo quarto? A Concilio Pariſienſi quarto, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-tertio, in cauſa *Promoti*, quis contra Canones, & contra Carnotenſis Epiſcopi Jura, in Caſtro Dunenſi Epiſcopus conſtitutus erat? Ab altera Synodo Pariſienſi, in cauſa *Prætextati* Rothomagenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo? A Synodo Metenſi, in cauſa *Ægidii* Remenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo nonageſimo? A Concilio Cabilonenſi in cauſa *Deſiderii* Viennenſis Epiſcopi, anno ſexcenteſimo tertio? A Synodo Matiſconenſi in cauſa *Agapii & Bobonis*, Dinienſis urbis Epiſcoporum, anno ſexcenteſimo quinquageſimo? Eamdem roboratam Diſciplinam & Canonicorum Judiciorum formam videre eſt in Codice Canonum, quem *Hadrianus I. Carolo Magno* dedit, quo Romana Eccleſia utebatur, qualemque *Dionyſius Exiguus* adornaverat: & in Codice altero, quem *Ingilramnus* Metenſis Epiſcopus *Hadriano I.* obtulit. In his, inquam, Codicibus plerique Canones & Capitula leguntur, quibus prima cauſarum Epiſcopalium cognitio Provinciarum Synodis vindicatur, ſalvo jure appellationis ad Sedem Apoſtolicam. Hæc diſciplina ſervata eſt in Concilio apud Theodonis-Villam celebrato in cauſa *Ebbonis*, anno octingenteſimo trigeſimo-quinto: in Concilio altero Gallicano celebrato in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, qui e Sede ſua dejectus eſt, quamvis Romanam Sedem appellaſſet, ut conſtat ex Epiſtolâ *Gregorii IV.* ad univerſos Epiſcopos, quâ judicium quidem ultimum & finitivum cauſæ iſtius Sedi Apoſtolicæ vindicat, tum propter appellationem interjectam, tum quia criminales Epiſcoporum cauſæ ſunt e majoribus, quas ad Sedem Apoſtolicam, poſt Synodorum Provincialium Judicium referri priſca diſciplina exigit; ſed primam cognitionem, primumque judicium ad Synodum Provinciæ jure pertinuiſſe non diffitetur. Eamdem diſciplinam *Leo Quartus*, obſervari voluit in cauſa Epiſcoporum minoris Britanniæ, qui ſimoniæ rei dicebantur: Juſſit, inquam, ut eorum cauſa judicaretur in Conciliis, ſalvo jure relationis & appellationis ad Sedem Apoſtolicam; ut conſtat ex ipſius Epiſtolâ ad Britanniæ Epiſcopos. De cauſa *Rothadi* Sueſſionenſis Epiſcopi Synodus Sueſſionenſis; de cauſa Laudunenſis *Hincmari* Synodus Duziacenſis judicavit. Uterque a Gallicanis Epiſcopis dejectus eſt. *Artaldi & Hugonis* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium, cauſa in Synodis Virdunenſi, anno nongenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, & Moſomenſi, anno ſequenti, judicata eſt, & ſummotus *Hugo*, inſuperhabitis *Agapeti II.* Romani Pontificis, cui obrepſerat, de illius converſatione mandatis, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. *Arnulphus* Remenſis Archiepiſcopus a Gallicanis Epiſcopis in Concilio Remenſi anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo depoſitus eſt, & *Gerbertus* in ejus locum ordinatus. *Leo Nonus* finitivam dumtaxat ſententiam in depoſitionibus Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ reſervavit; examen verò cauſarum Epiſcopalium, primumque Judicium Synodis Provincialibus & Nationalibus ſecundùm Canones ſervavit, *Qui omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſas per ſanctam & principalem B. Petri Sedem a Succeſſoribus ejus diffiniendas ſanxerunt*. Id conſtat ex Epiſtolâ ipſius ad *Petrum &*

Joan-

Joannem Africanos Epiſcopos. Quæ cùm ita ſint, incredibile eſt *Gregorium VII.* qui *primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam* ſectari ſe profitetur, & *nihil novi, nihil adinventione ſuâ ſtatuere, & ſingulis Eccleſiis jura ſua ſervare*, Articulum illum dictaſſe ac promulgaſſe, *Quòd ſolus Romanus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare.* Accedit quòd *Gregorius VII.* annis ſingulis, quantum fas erat, Synodum celebrabat, ſecundùm antiquum Eccleſiæ Romanæ morem. Nullum erat gravioris momenti negotium, quod abſque Synodi Sententia finiret: Epiſcoporum cauſas in Synodis examinabat, judicabatque. Non videtur ergo dictaſſe alterum illum Articulum, *Quod abſque Synodali Conventu Romanus Pontifex poſſit Epiſcopos deponere, vel reconciliare.*

Abſentes & inauditos Epiſcopos a Romano Pontifice damnari poſſe, Gregorius VII. non ſcripſit.

Articulus quintus Dictatus eſt, *quòd abſentes Papa poſſit deponere.* Hunc a *Gregorio VII.* conditum, adduci non poſſum ut ſentiam. Etſi enim contumaces a quovis Judice ſuo etiam abſentes judicari poſſint, tamen Juri planè repugnat ut abſens & inauditus, nec contumax, judicetur ac deponatur. Hinc Synodus Mediolanenſis, apud *S. Athanaſium* in Epiſtolâ ad Solitarios, *Conſtantio* Imperiali Auctoritate dicenti: *Ego ſum Athanaſii accuſator: meo nomini credite*, reſpondet: *Quonam modo accuſator eſſe poſſis non præſente reo? Eſto ut accuſator ſis, abſentia tamen rei facit ut in cauſa judicari non liceat. Non enim de re Romana judicium eſt, quo tibi ut Imperatori fides habeatur; ſed de Epiſcopo agitur, & in hoc judicio oportet pari jure cum reo & accuſatore agi. Quomodo autem accuſabis eum, qui ob longinquitatem loci adeſſe non potuit?* Et *Liberius* Pontifex in eadem Synodo eumdem Imperatorem his verbis convenit: *Judicia Eccleſiaſtica ſumma cum æquitate fieri debent. Quare, ſi placet Pietati tuæ, Judicium conſtitui jube, &, ſi condemnationem meruiſſe videbitur Athanaſius, tum in illum juxta Eccleſiaſtici Ordinis formam Sententia proferetur. Alexandriam convenientes omnes ubi & accuſatus, & accuſatores ſunt, & defenſor eorum, examinatâ cauſâ Sententiam proferamus.* Et Synodus Carthaginenſis quarta Canone XXX. ita ſtatuit: *Caveant Judices Eccleſiæ, ne abſente reo, cujus cauſa ventilatur, Sententiam proferant, quia irrita erit.* Hæc & alia momenta cùm proferat *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, nullam vim eorum effugiendi viam apertam vidit; ſed reſpondet, *Deformata ac turbulenta Gregorii VII. tempora ac in iiſſi graſſantia Epiſcoporum peſſima vitia poſtulaſſe in adductis Canonibus frequenter diſpenſari.* At viro erudito ac religioſo reponimus, perturbata tempora impetrare non potuiſſe a *Gregorio VII.* juris & æqui amantiſſimo Pontifice, qui cavendum ſummopere ſibi propoſuit, *Ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinqueret*, (ut ipſe ſcribebat ad *Sancium* Aragonum Regem, Epiſtolâ I. Libri II.) ut de eo quod ipſa naturalis æquitas, & jus gentium præſcribunt, ut nemo abſens, & inauditus damnetur, non ſolùm diſpenſaret, ſed edito Decreto declararet Papam eo jure non teneri.

Hunc Articulum, quòd in eadem domo cum excommunicatis a Romano Pontifice manere non liceat, Gregorius VII. abſque exceptione non dictaſſet.

Sextus in Dictatu legitur Articulus, *Quòd cum excommunicatis a Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.* At *Gregorius VII.* uxores, liberos, ſervos, ancillas in eadem cum maritis, parentibus, aut dominis excommunicatis domo neceſſariò manentes, eiſque communicantes, ab Anathemate exemit in Concilio Romano IV. *Et quoniam*, inquit, *multos peccatis noſtris exigentibus, pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantiâ, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, de victi miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportunè temperamus. Apoſtolica namque Auctoritate Anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos & ſervientes &c.* Non videtur itaque *Gregorius VII.* hunc Articulum abſque exceptione dictaſſe, quòd cum excommunicatis a Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.

Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe Gregorius VII. non aſſeruit.

Septimus Articulus eſt, *Quòd ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere.* Poſſe Pontificem Maximum novas Leges condere in Eccleſia univerſa ſervandas, modò Conciliorum Oecumenicorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos non evertant, nec Eccleſiarum particularium jura, ſive Canonibus, ſive probata & præſcripta conſuetudine firmata, minimè dubium eſt: quamquam ſe Leges potiùs antiquas renovare, & Canonum executionem urgere, quàm nova condere Decreta *Gregorius VII.* profeſſus ſit Epiſtolâ ſeptuageſimâ-ſeptimâ libri ſecundi. *Novit*, inquit, *Fraternitas tua, quia præcepta hæc non de noſtro ſenſu exculpimus. Sed antiquorum Patrum Sanctiones Spiritu Sancto prædicante prolatas officii noſtri neceſſitate in medium propalamus, ne pigri ſervi ſubeamus periculum, ſi Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore repoſcitur, ſub ſilentio abſcondamus. Quamquam huic Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſemper licuit, ſemperque licebit, contra noviter increſcentes exceſſus nova quoque Decreta atque remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edicta Judicia, nulli hominum ſit fas ut irrita refutare.* Sed ſoli Romano Epiſcopo jus condendi novas leges non tribuit ſapientiſſimus Pontifex. Noverat enim Epiſcopos pro ſuis Diœceſibus, Metropolitanos & Synodos Provinciales pro ſuis Provinciis; Nationales pro tota gente, novas Leges condere poſſe novis emergentibus cauſis; cum auctoritas illa pertineat ad eximiam illam poteſtatem regendi Eccleſiam Dei, & paſcendi gregem, qui in ipſis eſt, quæ a Chriſto immediatè accepta eſt. Noverat Epiſcopos in Conciliis Oecumenicis proprio Jure, ut Judices, Decreta Legeſque condere de Chriſtiana Diſciplina, & moribus. Cùm itaque ita comparatus eſſet, ut cœteris Epiſcopis & Eccleſiis propria jura nollet eripere, ſed intemerata ſervare, non videtur dictaſſe hunc Articulum: *Quòd ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere:* immo probaturus videtur hanc propoſitionem, quam poſtea Cardinalis *Cuſanus* fortiter propugnavit Lib. II. *Concordantiæ Catholicæ*, Cap. XII. *Romanus Pontifex in condendis Statutis generalibus non eam habet poteſtatem, quam quidam adulatores ei contribuunt, ſcilicet quòd ipſe tantùm ſtatuere habeat, aliis conſulentibus.* Et iſtam propoſitionem, quam Sacra Facultas Pariſienſis a *Joanne Saraceno* propugnatam damnavit; *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo reſidet Summo Pontifice:* Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe auguror, ſi ejus tempore a quopiam aſſerta fuiſſet.

Solum Papam imperialibus inſignibus uti poſſe, Gregorius VII. non ſcripſit.

Octavus Articulus eſt. *Quòd ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis*, Gregorius VII. modeſtiſſimus, & humillimus Pontifex Imperialia ornamenta, quæ Romani Pontifices non ſumpſerunt, antequam Regum Chriſtianiſſimorum munificentia urbium & Provinciarum fierent Domini, omnibus Regibus non detraxit, nec detrahere voluit. Non eſt igitur veriſimile ipſum dictaſſe hunc Articulum; *Quòd ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis.* Arnullus Lexovienſis Epiſcopus in Opuſculo adverſùs

tûs *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Schiſmati *Petri Leonis* adhærentem, Cap.IV. de Romano Pontifice *Innocentio II.* ſcribit: *Quibus veſtibus induatur, jam non ex ipſius pendet arbitrio, ſed Sanctorum Patrum antiquâ conſtitutione decretum eſt.* At Sanctorum Patrum antiqua conſtitutio atque traditio non probat *ſolum Papam poſſe uti Imperialibus inſigniis*. Glodoveus Magnus Regum Chriſtianiſſimorum primus coronam auream gemmis pretioſis diſtinctam, donum *B. Petro* Apoſtolo miſit, *Flodoardo* teſte, in Eccleſiæ Remenſis Hiſtoria. *Hormiſdam* qui tunc Eccleſiæ Romanæ præſidebat, & illius ad *Leonem III.* Succeſſores, ipſa uſos eſſe, nulla monumenta produnt. Veriſimile eſt non uſos corona Pontifices, donec Reges Chriſtianiſſimi plurium civitatum, Provinciarum, ac ipſius Romæ temporale Dominium Eccleſiæ Romanæ donarunt. Ut ut eſt, una dumtaxat coronâ ante *Bonifacium VIII.* utebantur: alteram ille adjecit: tertiam demum addidit *Urbanus V.*

Solius Papæ nomen in Eccleſiis non recitabatur tempore Gregorii VII.

Articulus decimus eſt, *Quòd Papa ſolius nomen in Eccleſiis recitetur.* Contrarium in uſu fuiſſe teſtatur *Gregorii VII.* coævus Apologiſta, jam ante *S. Gregorii Magni* tempora, de quibus ita ſcribit Cap.II. *Conſuetudo eo tempore, ut quilibet in aliqua Patriarchalium Sedium noviter ordinatus, ſe prædictas quatuor Synodos cuſtodire, reliquis Sedibus tranſmiſſâ Epiſtolâ profiteretur, antequam nomen ejus apud reliquas Sedes in Diptychis deſcribi mereretur. Nomen videlicet Prædeceſſoris ejus, licèt defuncti, reliquæ Sedes computabant inter viventes, donec ipſius noviter inthronizati Præſulis Synodicam reciperent Epiſtolam.* Proprii nomen Epiſcopi recitari ſolitum, in Epiſtolâ ad Centumcellarum Epiſcopum teſtatur *Pelagius I.* idemque conſtat ex *Carolo Magno* in Capitulari Epiſcoporum, ex Auctore libri de Divinis Officiis *Alcuino* adſcripti, ex *Amalario & Walfrido Strabone*. Nomen Imperatoris exprimi jubent idem Capitulare, ſexta Synodus Arelatenſis, tertia Turonenſis, ſecunda Cabilonenſis. Proprii nomen Antiſtitis in Canone Miſſæ poſt nomen Papæ fuiſſe recitatum tempore *S. Gregorii Magni*, prout nunc recitatur, ex eo colligere eſt, quòd aliorum etiam Epiſcoporum nomina, pro Eccleſiæ cujuſque more, poſſent commemorari, ut disertè probat Epiſtola *S. Gregorii* ad *Conſtantium* Mediolanenſem Archiepiſcopum, XXXVII. Libri III. *Quod ſcripſiſti*, inquit, *quia ſcandalizantur plurimi, quia fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Joannem Ravennatis Eccleſiæ inter Miſſarum ſolemnia nominatis, requirenda vobis conſuetudo antiqua eſt. Et, ſi conſuetudo fuit, modo a ſtultis hominibus reprehendenda non eſt. Si verò conſuetudo non fuit, fieri non debet unde quibuſdam ſcandalum moveri poſſit. Tamen ſollicitè perquirere ſtude, ſi idem Joannes frater & Coëpiſcopus noſter vos ad Altare nominet. Quod minimè dicunt fieri. Et ſi ille veſtri nominis memoriam non facit, quæ neceſſitas cogat ignoro, ut vos illius faciatis. Quod quidem ſi ſine aliquorum ſcandalo fieri non poteſt, vos tale aliquid facere valde laudabile eſt, quia charitatem, quam erga fratres veſtros habetis, oſtenditis.* Mos Eccleſiarum Latinarum nomen Regis addentium Apoſtolica traditione nititur, præcipiente Apoſtolo I. ad Timotheum II. ut fiant orationes pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt: Unde *Tertullianus* in Libro *Ad Scapulam*, Cap.II. *Sacrificamus*, inquit, *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus purâ prece.* Et Cap.30. Apologetici; *Nos enim pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum ..... Oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, Imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæſaris vota ſunt.* Et Origenes Lib.8. contra Celſum: *Laboramus*, inquit, *pro Imperio Romano, dum juſtè viventes pro eo vota facimus.* Et *S. Dionyſius Alexandrinus* apud *Euſebium* Lib. VII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. II. *Nos*, inquit, *unum Deum verum omnium opificem, qui Valeriano & Gallieno Sacratiſſimis Auguſtis Imperium tradidit, colimus & adoramus. Huic continuas preces offerimus pro Imperio illorum, ut ſtabile & inconcuſſum permaneat.* S. Agobardus in Epiſtolâ ad Ludovicum pium *De Judaicis ſuperſtitionibus*, hanc Regii nominis in Sacrificio recitationem, ſolitam interceſſionem appellat, & S. Ambroſii tempore in Mediolanenſi Eccleſia frequentatam ſcribit: *Ambroſius*, inquit, *Theodoſium prævaricatorem judicavit, tam injuſta contra Eccleſiam perpetrantem; & niſi ſibi locum audientiæ reſervaſſet, ſolitam pro eo interceſſionem ſe omiſſurum teſtatus.* In Eccleſiis Orientalibus Imperatoris nomen e Sacris Diptychis recitatum fuiſſe teſtatur *Dioſcorus* Eccleſiæ Romanæ Diaconus, & *Hormiſdæ* Pontificis ad *Juſtinum* Imperatorem Legatus, in Relatione ad ipſum miſſa: *Deleta ſunt*, inquit, *de Diptychis Zenonis & Anaſtaſii nomina. Et hoc non ſolùm in ipſa ſola Eccleſia in qua Epiſcopus manet, verùm etiam per omnes Eccleſias, cum magna diligentia.* In iis Liturgiis, quæ *S. Petri & S. Marci* nominibus circumferuntur, pro Rege, & pro Religioſiſſimis Auguſtis oratur. In antiqua Miſſa Latina, quam *Matthæus Flaccus Illyricus* Argentinæ primùm vulgavit, & circa annum ſeptingenteſimum in uſu fuiſſe conjecit, quamvis infra Actionem, ſive in Canone, ſolius Papæ nomen recitatum indicetur, & aliorum generalis tantùm facta commemoratio hoc modo: *In primis cum famulo tuo Papa noſtro N. & pro omnibus orthodoxis, atque Apoſtolicæ Fidei cultoribus Pontificibus, & Abbatibus, Gubernatoribus, & Rectoribus Eccleſiæ Sanctæ Dei, & pro omni populo Sancto Dei:* In Oblatione tamen ſpecialis memoria fiebat Antiſtitis ac Regis hoc modo: *Tibi Domino Creatori meo offero hoſtiam placationis & laudis pro me, & pro Rege noſtro, & Antiſtite noſtro, ac pro cuncto populo Chriſtiano, peto Domine, ut des nobis vitam æternam.* Offerentium nomina recitari quondam ſolita, *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum ſcribens teſtatur: *Priùs*, inquit, *oblationes ſunt commendandæ, quàm eorum nomina, quorum ſunt oblationes, edicenda, ut inter Sacra Myſteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipſis Myſteriis viam futuris precibus aperiamus.* Auctor Libri de Eccleſiaſticis Officiis *Alcuino* quondam adſcripti, Cap. XL. Liberum fuiſſe Sacerdoti teſtatur eos nominare in Canone, quos vellet e numero Fidelium, ipſos ut Deo ſpecialiùs commendaret. *Manifeſtum eſt*, inquit, *quòd quaſi quidam locus ſit, ubi aliquibus ſpecialiter nominatis, etiam cæterorum, qui adſiſtunt in Eccleſia, commemoratio adjungatur. In quo loco liberum eſt Sacerdoti, quos deſideraverit, peculiariter nominare, & nominatim Deo commendare. Aut certè illud ab Antiquis eſt obſervatum, ut ibi offerentium nomina recitarentur. Priùs ergo oblationes ſunt commendandæ, & tunc eorum nomina, quorum ſunt, edicenda; ut inter ſacra Myſteria nominentur.* Denique Auctor *Micrologi*, qui ſub *Gregorii VII.* Pontificatu vixit, de Romano ſui temporis Ordine ita ſcribit, Cap.XIII. *Ordo, ubi dicitur*, Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum, *nobis concedit, ut omnium vivorum commemoremus nomina, quoſcumque voluerimus.* Quibus omnibus accuratè diſcuſſis, quis non videat, extra omnem veri ſpeciem eſſe, quòd *Gregorius VII.* hunc dictaverit atque promulgaverit

rit Articulum : *Quòd ſolius Papa nomen in Eccleſiis recitetur*.

Articulus undecimus eſt : *Quòd unicum eſt nomen in mundo*; id eſt (ut *Baronius* Cardinalis explicat) ut unus in toto Chriſtiano orbe Romanus Pontifex Papa vocaretur, nec alium Epiſcopum Papam appellare liceret. *Gregorium VII.* qui ſe traditionem & ſtatuta Patrum ſequi, neque nova aut ſua proferre ſe paſſim gloriatur, hunc Articulum dictaſſe nemo ſibi perſuadebit, qui ab Eccleſiæ exordiis Papæ nomen Epiſcopis omnibus commune fuiſſe noverit : *S. Cyprianum* a Romano Clero Papam fuiſſe appellatum, ſicque ſuas ad eum Literas inſcripſiſſe : *Cypriano Papa Presbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes*. Presbyteros & Diaconos Alexandrinos, quorum Epiſtola extat apud *S. Athanaſium* in libro de Synodis Arimini & Seleuciæ, ad *S. Alexandrum* Epiſcopum ſuum ſcripſiſſe : *Beato Papa Epiſcopo Alexandro*. Rufinum in Expoſitione Symboli ad *Laurentium* ipſum ita compellare : *Mihi quidem, fideliſſime Papa Laurenti, ad ſcribendum animus non tam eſt cupidus, quàm nec idoneus*. S. Hieronymum Literas ad *S. Auguſtinum* ſuas ſic inſcripſiſſe : *Domino verè Sancto & Beatiſſimo Papa Auguſtino*. S. Auguſtinum ſuas ad *Aurelium* Epiſcopum pariter inſcripſiſſe, *Papa Aurelio*. Sidonium Apollinarem ſuas omnes ad Epiſcopos datas; (ſunt autem plurimæ) inſcripſiſſe, *Domino Papa N.* & his verbis concluſiſſe : *Memor noſtri eſſe dignare, Domine Papa*. Concilium Turonenſe II. Canonibus XX. & XXI. *Avitum* Viennenſem Epiſcopum appellare *Papam Avitum*. Fortunatum Pictavenſem in Carminibus *Leontium* Burdigalenſem, *Euphronium* Turonenſem, & alios Epiſcopos, Papæ nomine inſignire. Idem nomen tribui Epiſcopis, in Epiſtolis antiquis ad pleroſque illorum datis, quas exhibet *Duchesnius* Tomo I. Hiſtoriæ Francorum. *Marculphum* Monachum *Landerico* Pariſienſi Epiſcopo duos Formularum Libros dicantem, eamdem inſcriptionem uſurpaſſe : *Reverendiſſimo Papa Landerico &c.*

Veteres Epiſcopi Papæ appellati.

Articulus XXIII. (ut cæteros omittam) eſt, *Quòd Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus, teſtante Sancto Ennodio Papienſi Epiſcopo, ei multis Sanctis Patribus faventibus, ſicut in Decretis Beati Papæ Symmachi continetur*. De Pontificalis Officii ſanctitate, non de perſonali ſanctimonia locutus eſt *Ennodius* in Apologetico, contra *Symmachi* Papæ adverſarios, qui donum etiam ac privilegium impunè peccandi Pontificibus tribui ironicè dicebant. *Non nos*, inquit, *Beatum Petrum, ſicut dicitis, a Domino cum Sedis Privilegiis, vel Succeſſores ejus, peccandi judicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par converſationis ſplendor illuminat. Quis enim Sanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ a loci Deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat*. Verùm Auctor Dictatus de vitæ Sanctitate loqui videtur, cùm ait : *Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus*. Quod a *Gregorio VII.* aſſertum non fuiſſe veriſimile eſt, qui noverat pleroſque Pontificum, qui decimo præſertim ſæculo Eccleſiam rexerunt, ſanctos non fuiſſe, de quibus doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum 897. ſcripſit, *Vitâ turpiſſimos, moribus perditiſſimos, uſquequaque fœdiſſimos fuiſſe* : & tunc Eccleſiam Romanam *veſtimentis exutam gloriæ atque lætitiæ mœrentem ac lugentem, ſediſſe in triſtitia Dominam gentium. Cui etſi interdum deforme valde tunc contigerit, apponi caput, tolerandum tamen ipſi fuit*.

Quæ ſanctitas Romano Pontifici citra controverſiam conveniat?

Denique nullus Auctor Gregorio VII. coævus aut ſuppar hujus Dictatus meminit, aut ipſi hæc Effata adſcribit. Nullus ex ejus adverſariis, hominibus Schiſmaticis, de illis quæſtionem adversùs ipſum movit, quòd certè præſtitiſſent, & in primis *Benno* ille maledicentiſſimus Pſeudo Cardinalis & atrociſſimus calumniator. Nuſquam *Gregorius* ipſe in ſuis Epiſtolis Dictatum laudat aut vindicat, ut alia ſua Decreta : propoſitionum adeo ſingularium nullum in ejus Regeſto veſtigium : (De illis loquor quas proximè expendi.) Hinc itaque conficitur, Dictatum eſſe *Gregorio VII.* ſuppoſitum.

SCHOLION I.

Iſti Articulo, pag. 445. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Notam appinxerunt : *Rejicit contra Baronium, adhærens Launoio, Dictatum Gregorii VII.*

R. Hæc mera Criticæ quæſtio, non dogmatis. Nec *Baronio*, nec *Launoio*, quem ſæpius refello quàm Eminentiſſimum Annalium Eccleſiaſticorum Parentem; ſed uni me adhærere profiteor veritati.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 446. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Non eſt juris divini quòd Sedes Sancti Petri ſit Romæ poſita, ſed id debetur Petro; & ſic eſt falſum quòd Romana Eccleſia ſit a ſolo Deo fundata*.

R. Admirabilis eſt Religioſorum Cenſorum Theologia, qui Romanam Eccleſiam a ſolo Deo, non a SS. *Apoſtolis Petro & Paulo Chriſti auctoritate ac voluntate fundatam*, (ut ego loquor) contendunt; quaſi divini juris ſit, ut Romæ collocata ſit Sancti Petri Sedes; quaſi Romæ ex inſtitutione Chriſti ita ſit affixa, ut aliò transferri non poſſit a Summo Pontifice, ſicut olim Avenionem tranſlata eſt; aut quaſi S. Petrus Antiochiæ ſedens, ante quam Romanam fundaviſſet Eccleſiam, totius Eccleſiæ ſeu Fidelium omnium Paſtor & Rector vice Chriſti non eſſet. *Primatus quidem Sancti Petri a ſolo Chriſto eſt* (inquam eo loci) *non a Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine : at inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit a ſolo Chriſto fundata : ſiquidem non eſt juris divini, quod Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quod Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant, & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia Corporis ejus myſtici in terris capita; Quod non minus hærerent, ſi Sanctus Petrus alibi Sedem fixiſſet*. Epiſcopatus igitur, Summus Pontificatus, & Primatus Sancti Petri, atque Succeſſorum ejus in Eccleſiæ univerſalis Regimine a Chriſto immediatè inſtitutus eſt : ſed Romanus Epiſcopatus fundatus eſt a Sancto Petro, Dei providentiâ, Chriſti voluntate, Spiritus-Sancti directione.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 451. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Nihil tam alienum eſt a Canonibus, & contrarium cæterarum Eccleſiarum juribus, quàm dicere Epiſcopos a ſolo Papa deponi poſſe*.

R. Id ſummatim probavi ex præclaris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis eo loci & tribus paginis ſequentibus; Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Eruditorum omnium in his plagis ſententia eſt. Cauſas tamen appellantium

Epi-

Epiſcoporum ſupremo ultimoque judicio finire poteſt Summus Pontifex ſecundum Canones Sardicenſes: & de majoribus illis negotiis ſecundùm Canones ac mores antiquos, ad ejus ſanctitatem neceſſariò referendum eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 457. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt condere Leges, modò Conciliorum Generalium Canones non evertant, nec Eccleſiarum particularium jura, ſive Canonibus, ſive præſcripta conſuetudine firmata.*

R. Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ. Summam ſcilicet a Chriſto poteſtatem in univerſa Eccleſia accepit Romanus Pontifex *in ædificationem, non in deſtructionem* (ut
1. Cor. 14. loquitur Apoſtolus I. ad Corinthios X.) *Ille non in deſtructionem paternæ ſententiæ, ſed potiùs in defenſionem atque ultionem, primam accepit & maximam poteſtatem; nec aliquid contra veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poteſt. Paulus enim dicit Apoſtolus: Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate.* Verba ſunt Facundi Hermianenſis, Lib. II. Cap. VI. Hinc Gelaſius I. ad Lucaniæ Epiſcopos ſcribebat, Cap. XI. *Cùm nobis contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temerè nihil licere, & cum Sedes Apoſtolica ſuperior his omnibus, favente Domino, quæ paternis ſunt Canonibus præfixa, pio devotoque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel Ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam Beati Petri Sedem & ſequi videat, & docere, ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus totius Eccleſiæ poſuit Principatum.* Et Leo Quartus, apud Gratianum, Cauſa XXV. Quæſt. II. Cap. QUOD VERO: *Ideo*, inquit, *permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri, ſive in ſanctis Canonibus, ſive in mundanis affixere Legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi quod ipſi divino inſtituerunt conſulto, intactum non conſervamus.*

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 458. Edit. primæ, Religioſi Cenſores has Propoſitiones notant: *13a Propoſitio a Facultate Pariſienſi proſcripta eſt:* „ QUANDOCUMQUE in aliquo Concilio aliqua „ inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Sta„ tutis in ſolo reſidet Summo Pontifice. *A Gregorio VII. fuiſſet etiam damnata, ſi ejus temporibus aſſerta fuiſſet.*

R. Propoſitionem iſtam olim a Sacra Facultate Pariſienſi damnatam, cùm eam *Joannes Saracenus* propugnaſſet, ejuſdem Facultatis Tabularia, Commentarii, & edita Cenſura teſtantur. Facti & hiſtoriæ res eſt. Eamdem Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe, ſi ejus temporibus a quopiam aſſerta eſſet, non affirmo, ſed auguror, non levibus ductus conjecturis, quas eo loci propoſui.

SCHOLION VI.

In Eodem Articulo, pag. 459. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Pontifices non utebantur Regia Corona, quouſque a Regibus Galliæ ipſis donatæ fuerunt plures Civitates & Provinciæ.*

R. Id *veriſimile* eſſe dixi: modeſtiùs loqui non poteram.

Nota.

NON ſemel adnotatum eſt quæ fuerit Eccleſiæ diſciplina, dum de cauſis epiſcoporum judicium erat inſtituendum. Juvat hìc iterum recenſere quæ habet Tridentinum ſeſſ. 14. de Reform. c. 5. *Cauſæ*, ait, *criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione, aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm ſummo Pontifice cognoſcantur, & terminentur. Quòd ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſariò extra romanam curiam ſit committenda, nemini prorſus ea committatur niſi Metropolitanis aut Epiſcopis a Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc verò commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius ſanctiſſimi Pontificis ſignata, nec umquam plus his tribuat, quàm ut ſolam facti inſtructionem ſumant, proceſſumque conficiant, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervatâ eidem Sanctiſſimo ſententiâ definitivâ.* Ita Præſules Tridentini ad ſplendorem ſuæ dignitatis conducere autumarunt, ſi non alium judicem haberent, quàm ſupremum univerſalemque Pontificem.

Nota.

CUM Chriſtus Dominus D. Petro in omnem eccleſiam contulerit principatum, peculiari quadam providentiâ factum eſt, ut tantæ dignitatis ſolium Romæ erigeret. Id explicans Ratramus monachus, ut ſuperbos Græcorum conatus retunderet *l. 4. cap. 8.* hæc habet: *Petrum & Paulum ad eccleſiæ principatum a Chriſto poſitos, & Romam directos tum eccleſiaſtica veritas, tum ipſius paſſionis monſtrat auctoritas. Illuc namque ambo Principes ſunt directi, ubi principatus eminebat mundi, quatenus Romana civitas ſicut imperiali potentiâ totum ſibi ſubjecerat orbem, ſic Religionis culmine & apoſtolatûs dignitate totius mundi regnis præſideret. Et ſicut voluit Salvator Hieroſolymam nativitate ſuâ, doctrinâ, morte, ſepultura, reſurrectione reddere ſublimem; ſic etiam delegit Romanam urbem Apoſtolorum Principum ſanguine, ſepulchro, memoriâ, doctrina reddere glorioſam; ut quoniam Chriſtus Hyeruſalem cæleſtis in dextera Patris conſidens Rex, & Dominus honoratur, Angelorum, & Sanctorum omnium famulatu: Sic Petrus & Paulus Hyeruſalem peregrinantis obtineant principatum, ſubjectis ſibi per totius orbis latitudinem Chriſti eccleſiis.*

Nota.

ROmanum Pontificem obſequi non debere ſacris canonibus, quaſi a ſibi ſuperiore prodierint poteſtate, latè expendi tom. 3. pag. 119. Optimè autem Romani Pontifices a ſe ſacris canonibus non eſſe derogandum profeſſi ſunt, vel quia de iis agebatur, qui aliquid naturalis, ſeu divini juris continebant, vel quia juſta cauſa eos infringendi non aderat. Non ſolùm verò quæ invalidè, ſed quæ etiam illicitè & inutiliter fierent, ſecundùm juris interpretes fieri non poſſe dicuntur.

Nota.

FAtendum profectò eſt Epiſcopos in Conciliis Judicum prærogativam obtinere, illos etenim alloquutus eſt Apoſtolus, dum Act.20. ait: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit epiſcopos regere eccleſiam Dei.* Hinc ab eccleſiæ exordio uſque ad Concilium Baſileenſe, in quo Abbates & Generales Ordinum ex privilegio ſuffragio deciſivo frui cœpere, ſoli Epiſcopi in Conciliis votum deciſivum ferebant, & in hujus poteſtatis ſignum ita ſubſcribebant: *Ego Epiſcopus definiens ſubſcripſi.* In aliquo nihilominus ſenſu totam Conciliorum vim ab uno Romano Pontifice pendere dici poteſt, quia nempe nullius roboris ſunt quæ Epiſcopi decreverint, niſi eos Pontifex ad oecumenicam ſynodum convocaverit, ſeu hujuſmodi convocationem ratam habuerit, eorumque decretis adnuerit. Cùm proinde Joannes Jejunator oecumenici epiſcopi nomine aſſumpto, Conſtantinopoli Concilium coëgerit, Pelagius II. *ep.*8. ita nullum eſſe declaravit: *Delatum eſt ad Apoſtolicam Sedem Joannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum univerſalem ſe ſcribere, & ſynodum convocare generalem, cùm generalium ſynodorum congregandi auctoritas Apoſtolicæ Sedi B. Petri ſingulari privilegio ſit tradita, & nulla unquam Synodus rata legatur, quæ apoſtolicâ auctoritate non fuerit fulta.* E contra Patriarchæ Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, qui prohibiti fuerant ab infidelibus ad ſeptimam Synodum accedere, nil eis auctoritatis deeſſe dixerunt, quia ibi per ſuos Legatos Pontifex Romanus adfuerat, ac quę in eo ſancita fuerant probaverat: *Nullum*, ajunt, *ex hoc S. Synodo adhæſit præjudicium, præcipuè cùm Sanctiſſimus & Apoſtolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus ſit per Apocryſarios ſuos.* Et Pius II. in Bulla Retractationis inter alia hæc habet: *Cum his & generalis concilii auctoritatem & poteſtatem complectimur; quemadmodum & avo noſtro Conſtantia, dum ibi fuit Synodus univerſalis, declaratum definitumque eſt. Veneramur enim Conſtantienſe Concilium & cuncta quæ præceſſerunt a Romanis Pontificibus noſtris prædeceſſoribus approbata; inter quæ, nempe concilia, nullum invenimus unquam fuiſſe ratum, quod ſtante Romano indubitato Præſule, abſque ipſius auctoritate convenerit. Quia non eſt corpus ſine capite, & omnis ex capite defluit in membra poteſtas.*

DISSERTATIO IV.

De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum: Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi Prima.

ARTICULUS I.

Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia, & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum.

Inveſtitura definitio. Inveſtiturarum Origo.

I. INveſtitura eſt conſenſus ab Imperatore vel Rege adhibitus electioni factæ alicujus ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, & conceſſio bonorum Eccleſiaſticorum ſolemni quodam ritu facta. Inveſtiturarum origo fuit munificentia Principum erga Eccleſias, quibus non ſolùm prædia, & latifundia, ſed Regalia ſive Feuda Majeſtati ſuæ obnoxia conceſſerunt. Unde factum eſt ut bona hujuſcemodi conditionem Feudorum ſequerentur, nec eorum poſſeſſionem adire poſſent electi Epiſcopi, niſi Princeps eorum electionem gratam haberet, ac ſecundùm hominium & Juramentum fidelitatis ab iis præſtitum, ipſis hujuſcemodi bona fruenda concederet aliquo ſigno externo, ſolemnique ritu, puta per virgam paſtoralem & annulum, aut per ſceptrum, ſeu aliud quodvis inſtrumentum. Et quia Feuda illa, ſive Regalia, præcipua ſunt & nobiliſſima Eccleſiarum bona, ad eorum conditionem cœtera evehi cenſentur, & iiſdem conditionibus ſubjacere. Unde Reges omnium bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituram electis, & a ſua Majeſtate probatis Epiſcopis abſque diſcrimine conceſſerunt. Quòd autem Principes Feuda Eccleſiis nobiliſſima & ditiſſima conceſſerint, non unus pietatis motus, ſed publicæ etiam utilitatis reſpectus effecit. Sperabant nimirum fore ut Epiſcopi, qui Feudorum poſſeſſione ipſorum vaſſalli fiebant, fidem ipſis juratam religioſiùs obſervarent, ipſoſque juvarent adversùs hoſtes, ac perduelles, non ſolùm copiis, quas olim ſuppeditare tenebantur, ſed excommunicationum fulminibus. Iſtud fuiſſe *Caroli Magni* conſilium, cùm Feudis nobiliſſimis pleraſque Germaniæ & Galliæ ditavit Eccleſias, indicat *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. *Carolus Magnus* (inquit) *pro contundenda gentium illarum* (Germanorum ſcilicet) *ferocia omnes pene terras Eccleſiis contulerat, conſilioſiſſimè perpendens, nolle ſacri Ordinis homines tam facilè quàm Laïcos, fidelitatem Domini rejicere. Præterea, ſi Laïci rebellarent, illos poſſe excommunicationis auctoritate & potentia ſeveritate compeſcere.* Ita Eccleſiæ Libertas opum acceſſione imminui viſa eſt, dum & Regii aſſensûs neceſſitas ad electorum Antiſtitum conſecrationem inducta, & vaſſallitium, ſeu nobile quoddam ſervitutis genus ipſis impoſitum, quam Hominio & Juramento fidelitatis profiteri tenebantur. Sed revera nova illa ſervitus majorem ipſi dignitatem ac libertatem peperit: ſiquidem Epiſcopi Vaſſalli Regum effecti ſunt ut multorum Domini fierent. Præclarè id ediſſerit *Helmoldus* Presbyter in Chronico Sclavorum Lib.I. Cap.69. & 70. ubi de *Vicelini* Aldeburgenſis Epiſcopi Inveſtitura agit. *Inveſtitura Pontificum* (inquit, ſeu potiùs apud ipſum *Hartuvicus* Hamaburgenſis Epiſcopus) *Imperatoriæ tantùm Dignitati permiſſa ſunt, quæ ſola excellens, & poſt Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non ſine fœnore multiplici conquiſivit. Neque Imperatores digniſſimi levitate uſi ſunt, ut Epiſcoporum domini vocarentur; ſed compenſaverunt noxam hanc ampliſſimis Regni divitiis, quibus Eccleſia copioſiùs aucta, decentiùs honeſtata, jam non vile reputet ad modicum ceſſiſſe ſubjectioni; nec erubeſcat uni inclinari, per quem poſſit in multos dominari.*

Inveſtiturarum uſus in Germania ante Gregorii VII. tempora.

II. Inveſtiturarum uſus in Germania penes tres *Ottones*, & *S. Henricum*, Imperatores fuit; idque Eccleſia conniventibus aſpexit oculis, quamvis interdum fines ſuos excurrerent, & per traditionem baculi paſtoralis, quod ſpiritalis poteſtatis inſigne eſt, Epiſcopatus concederent; quoniam digniſſimos Epiſcopos Eccleſiis præficiebant, nec Electionum Canonicarum opprimebant libertatem, & novos in dies Epiſcopatus Regia munificentia fundabant, dotabantque. Hujus rei probationes profero ex *Ditmaro* Epiſcopo Merſeburgenſi, in Chronico. Is nimirum Lib. II. pag. 24. de *Boſone* piiſſimo Cœnobii *S. Emmeranni* Ratiſponenſis Monacho, cujus miniſterio Magnus *Otto* in rebus Palatinis utebatur, ita ſcribit: *Et quia is in Oriente innumeram Chriſto plebem prædicatione aſſiduâ, & baptiſmate vindicavit, Imperatori placuit, ele-*

ſtionemque de tribus conſtituendis Epiſcopatibus ei dedit, Miſnenſis, Cicenſis, atque Merſeburgenſis. Præ his omnibus, eò quòd pacifica erat, Merſeburgenſem ab Auguſto expoſcens Eccleſiam, quamdiu vixit, ſtudiosè eamdem rexit. De *Ottone II.* ſcribit idem Auctor Lib. II. ipſum eligendi libertatem Epiſcopi Capitulo Magdeburgenſi conceſſiſſe. *Licentiam*, inquit, *Archiepiſcopum eligendi, Confratribus Domino famulantibus Magdeburg, Præcepto Imperiali, præſenti Archiepiſcopo dedit Adelberto, & cum uno libro, qui hodie ibidem eſt, in quo ſua, Imperatricisque Theophanæ imago auro ſplendet formata, munus affirmavit. Quòd gratiâ Cæſaris, & in præſentia ejus, Archiepiſcopus præparatus ad Miſſam, cùm prælecto Evangelio, more ſolito optimè prædicaſſet, recitato coram Præcepto Imperiali, quo electio continebatur oſtendit, eumdemque quicumque temerarius hoc auderet infringere, terribili excommunicatione damnavit.* Idem pag. 28. commemorato *Geronis* Colonienſis Archiepiſcopi obitu, ſcribit: *Hujus vice Vvarinus electione, & Imperatorio munere protinus ungitur. Mortuo quoque Roberto Moguntinæ Sedis Archipræſule, Imperator Cancellarium ſuimet nomine Vvilligiſum, multis hoc ob vilitatem ſui generis renuentibus, eidem præfecit Eccleſiæ. Sciebat enim, Petro atteſtante, Quòd non eſt perſonarum acceptor Dominus.* Idem Lib. IV. pag. 41. narrat quomodo poſt obitum Hillibardi Halberſtatenſis Epiſcopi, *cùm Canonici in electione convenire non poſſent, præpoſitus eſt his de Capella Regis Arnulphus & Idibus Decembris ordinatus.* Idem in eodem lib. pag. 47. de *Erpone & Racone Ottonis III.* Capellanis ita ſcribit: *Voluit quoque Imperator Capellanos ſuimet Herponem de Halberſtat, ac Raconem de Bremel, Epiſcopali gradu ſublimare, & his in lecto ob infirmitatem validam jacentibus, Paſtoralem Baculum dedit, ſed uterque ſine Sacerdotali unctione diſceſſit.* Idem libro 5. pag. 57. & 58. *Tagmonem*, poſt *Giſileri* obitum, commendatione *S. Henrici* Imperatoris, Magdeburgenſem Archiepiſcopum electum, & ab eodem Principe inveſtitum teſtatur, quamvis Capitulum jam in *Vvaltherdi* Præpoſiti electionem conſpiraſſet. ,, Rex, *inquit*, corpus Archiantiſtitis præcedens, uſque ad Magdeburg ſubſequitur, præmittens eò Capellanum ſuimet Vvigbert, ut de electione Tagmonis unanimem Confratrum voluntatem impetraret. Sed Præpoſitus ejuſdem civitatis, Vvaltherd nomine, convocatis in unum Confratribus univerſis, obitum Senioris, & adventum Regis pariter indixit, obſecrans ut invicem unum aliquem inquirerent, cum quo antiquam eligendi conſuetudinem retinerent, cui ab omnibus illico reſpondetur; Eumdem ſe communiter velle in Dominum, divinâ ad hoc favente gratia, habere. Hoc cum magna, ut decuit, humilitate, idem ſuſcipiens, veniam proſtratus petiit.... Arnulphus Epiſcopus a Rege ad Confratres & ad Milites admodum triſtes, gratiâ Tagmonem eligendi, mittitur. Cui legationem ſuam cunctis ordine pandenti, Vvalterdus reſpondens præ omnibus: Scimus, inquit, quid veſter Senior intendat. Volumus, ſi licet fieri, poteſtatem habere eligendi, & cuncti præſentes hi me, quamvis indignum, voluerunt in vacuum ſuccedere. Detrimentum Eccleſiæ fieri noſtræ multùm veremur, quod ne eveniat, Regiam Pietatem, ac veſtram petimus interceſſionem... His dictis, Præſul egreſſus, Regiis omnia inſtillavit auribus. Qui mox Præpoſitum vocans, multumque ei promittens, & ſui licentiam ac Conſociorum in electione, Tagmonis gratiam acquiſivit. Confeſtim in majorem convenientibus Eccleſiam cunctis, Rex baculo Arnulphi Præſulis Clerum & populum Tagmoni, venerando Patri, cum reddituræ Summo Judici ratione, commiſit, eumdemque in Cathedram Epiſcopalem ipſe conſtituit, aſtantibus univerſis, & laudes Domino canentibus. Idem lib. 6. pag. 60. Epiſcopatum Merſeburgenſem ab eodem *S. Henrico* Rege inſtauratum memorans, ita ſcribit: *Convocans ad ſe omnes Regni Primates, dedit Epiſcopatum ſanctæ Merſburgenſis Eccleſiæ Capellano ſuimet nomine Vvigberto, cum Archiantiſtitis baculo Tagmonis.* Idem pag. 64. de Bambergenſis Epiſcopatûs fundatione ab eodem Rege facta, & primi Epiſcopi inſtitutione agens: *Eberhardo*, inquit, *tunc Cancellario cura Paſtoralis a Rege committitur, & hic a præfato Archipræſule eodem die conſecratur.* Idem pag. 68. de Trevirenſis Archiepiſcopi *Ludolphi* obitu, & Succeſſoris creatione ita ſcribit: *Mortuo Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo venerabili Ludolpho, Capellanus ejuſdem* (Henrici nempe Regis) *Athelbero, frater Reginæ, & immaturus Juvenis, plus timore Regis, quàm amore religionis, communiter eligitur. Rex autem ut hoc audivit, prioris non immemor in germano ejuſdem Thiedrico non præmeditatæ conſtitutionis, uxorem dilectam, exteroſque ſuimet familiares, de Epiſcopatu eodem impetrando ſolicitos ſprevit, & Meingardo, Villigiſi Archipræſulis Camerario, nobili ſecundùm carnem viro, eumdem dedit.* Hinc Treviris orta ſeditio. *Tali præſumptione Rex commotus, illò cum exercitu properat, Archiantiſtitem inthronizatum ibidem conſecrari, Athelberonemque excommunicari præcipiens.*

Idem *Ditmarus* de ſua in Merſeburgenſem Epiſcopum deſignatione & Inveſtitura ita ſcribit pag. 69. *Antiſtes ad Capellam Brunonis Epiſcopi, ubi Rex eumdem expectabat, me duxit, & paratus ad Miſſam, Regi me per manus tradidit. Qui ut cum electione præſentium Paſtoralem mihi curam immeritò commiſit cum baculo, & proſtratus veniam petii, Cantor Introitum incæpit; Venite benedicti Patris mei.* Idem pag. 74. *Vvalterdum* Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitum, defuncto Archiepiſcopo *Tatgmone*, deſignatum Archiepiſcopum commemorat, primùm conſenſu unanimi ſub beneplacito Regis non canonica electione, quam Rex prohibuerat; deinde vera electione, cujus auctor fuit ipſe *Ditmarus*, ut Eccleſiæ libertatem ſartam tectam præſtaret, id optimo Principi non ingratum fore confidens. Nec eum ſpes fefellit: gratam enim Rex habuit electionem, & *Vvaltherdo* Inveſtituram conceſſit. *Ego*, inquit Ditmarus, *hæc omnia in Merſeburg ferè comperiens, in ipſo Depoſitionis die, orto jam ſole adveniebam, & cùm in Eccleſia majori pauca orationis verba effunderem, veni ad refectorium, ubi Præpoſitus cum univerſis Confratribus atque Militibus ſedens, de electione tractabat. In quorum præſentia ego ſtans, multùm flevi, turbatus dolore vehementi, & ſalutatis omnibus ſedebam, & quod ab his tunc eſſet diſpoſitum, interrogabam. Ad hæc Vvalterdus: Miſi, inquit, Legatum meimet ad Regem, qui hæc ei, quæ nobis acciderunt, mala indicaret, & voluntatem ſuam in rebus faciendis inquireret: & hic ad nos Henricum Antiſtitem miſit, ut electio a nobis non fiat, ſed tantùm conſenſus unanimis, & hoc indicetur ei. Nunc autem omnium pietas præſentium me, quamvis ad hoc indignum, decrevit, ſi Dominus conſentit, & ſi vult Rex. Cui ſic protinus reſpondebam: Sum unus ex his qui electionis hujus ac conſecrationis participes eſſe debent, & hoc vobis conſilium do, ac illud adjuvare, in quantum poſſum volo. Senior meus imperet quod velit; Vos autem quod accepiſtis a Deo & Anteceſſoribus ſuis, videte ne perdatis. Te autem Fratrem primus eligo mihi ad Archiantiſtitem, non charitate tuâ, ſed utilitate certa in te agnita: &*

præ-

præſentium mentem nunc ſingulariter ſcire deſidero. A quibus hoc unum percepi reſponſum: Vvalterdum nobis in Dominum, & ad Archiantiſtitem eligimus. Et infra: *In Urbem*, inquit, *vocati, ivimus uſque ad caminatam Regis, & ibi ſolus intromittitur Vvaltherdus, & ibi uſque ad tertiam ſoli colloquebantur; & egreſſus tunc Vvaltherdus, annulum portat in manu ſua, & oſtendens nobis: Ecce habetis, inquit, pignus ſubſecutura pietatis. Et tunc omnes nos in præſentiam venientes, examinatione Regis, ipſo primitus eum laudante, prædictum Patrem elegimus, & optimi quique aſpirabant, & mox a Rege accepit Baculum Paſtoralem. Poſt Sacramentum Regiæ Poteſtati exhibitum, introductus eſt ad Eccleſiam.... In proximo Sabbato Archipræſulem Vvaltherdum Arnulphus Præſul juſſu Regis inthronizavit. Poſtera die unctus eſt Vvaltherdus.* Sic Inveſtituræ ſolemnia fiebant ante conſecrationem. Idem pag. 79. *Geronem* Vvaltherdo ſuffectum interceſſione Regis memorat, ſalvo in poſterum electionis jure, ab eoque Inveſtituram accepiſſe. *Poſterâ die Rex ad Magdaburg veniens, in Refectorio Fratrum omnes nos convenire præcepit. Et tunc Regali petitione, & ſalva in poſterum electione, Gero communiter eligitur.... Baculum a Rege accepit Paſtoralem, & mox inthronizatus, ab Eido unctus eſt Epiſcopo.* Idem pag. 82. narrat quomodo *Lievizone* Archiepiſcopo Bremenſi defuncto, *Oddo*, quem cum Cleri conſenſu deſignaverat Succeſſorem, *Clericis comitantibus ac Laicis, ſupplex venit, & Regis gratiam ad completionem electionis per fidos interceſſores poſtulavit. Quos Rex nullatenus audit, ſed Capellano ſuimet Unnano, cum laude advenientium, etſi non ſpontanea, Epiſcopatum dedit.* Alios etiam Epiſcopos a *S. Henrico*, poſtquam Imperator inauguratus eſt, conſtitutos, *Ditmarus* idem lib. 7. commemorat.

Inveſtiturarum uſus in Galliis.

III. Regii aſſenſûs neceſſitas in Ordinationibus Epiſcoporum in Galliis inducta Canone 10. Concilii Aurelianenſis 5. anno Chriſti 549. ſub *Clodoveo Magno* Rege Chriſtianiſſimo, & Edicto *Clotarii II.* confirmata in Synodo Pariſienſi anno Chriſti 615. Regumque primæ Dynaſtiæ facta, tam antiquum in Galliis Inveſtiturarum uſum probant, quàm antiqua eſt Monarchia Chriſtianiſſima. Nullos enim Epiſcopos fuiſſe, niſi quos Reges vel ipſi connivente Eccleſia, nominarunt, vel a Clero, civibuſque expeditos probarunt, Hiſtoriæ noſtræ monumenta teſtantur. Scriptor antiquus Vitæ *S. Romani* Epiſcopi Rothomagenſis tradit eum Baculum Paſtoralem accepiſſe a *Clodoveo II.* anno 623. ſtatimque in Sede Epiſcopali collocatum fuiſſe. *Rex*, inquit, *converatis tam Epiſcopis, quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Paſtoralem. Inthronizatur ergo Pontificali apice.* Nicetius Treveris *Theoderici* Regis juſſu, populique conſenſu, Epiſcopus ordinatus eſt. *Quintianus*, eoque defuncto, *Gallus* Arvernis ab eodem Rege dati Epiſcopi, ut docet *Gregorius Turonenſis*. Ita *Germanum* Pariſienſem Childeberti, *Ommatium* Turonenſem Clodomeris, *Medardum* Viromandenſem, *Eufronium* rurſus Turonenſem, & *Domnolum* Cenomanenſem, Clotarii Regis juſſu vel aſſenſu creatos Epiſcopos idem *Gregorius & Fortunatus* commemorant. Idem probant Formulæ Antiquæ de Epiſcopatu, quarum olim uſus fuit ſub Merovingiæ familiæ Regibus, quas apud *Marculphum* lib. 1. & in Appendice Tomi II. Conciliorum Galliæ *P. Jacobi Sirmondi*, & in Baluziana Capitularium Editione legere eſt. Harum enim aliæ populi ad Regem preces continent, hunc aut illum ſibi Epiſcopum dari ſupplicantis; aliæ Præceptum Regis de collato Epiſcopatu; aliæ Indiculos ad Metropolitanum & Epiſcopos pro novi Epiſcopi Ordinatione. Præceptum Regis de Epiſcopatu, ad Epiſcopum deſignatum ſic habet: *Cum conſilio & voluntate Pontificum, Procerumque noſtrorum, juxta voluntatem & Conſenſum Cleri & plebium ipſius civitatis, in ſupradicta urbe Ill. Pontificalem in Dei nomine vobis commiſimus Dignitatem. Propterea per præſens Præceptum decernimus ac jubemus, ut ſupradicta urbs vel res Eccleſiæ ipſius, & Clerus ſub veſtro arbitrio & gubernatione conſiſtant.*

Uſum Inveſtiturarum ſub ſecunda Regum noſtrorum Dynaſtia probat Epiſtola *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, quæ 12. eſt, Tomo II. Operum ipſius: *Epiſcopi*, inquit, *talem eligant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & plebe, eum vobis adducant, ut ſecundùm miniſterium veſtrum, res & & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit ſua diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum, & Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis.*

Sub tertia Regum noſtrorum Dynaſtia, uſque ad *Gregorii VII.* Pontificatum, obtinebat Inveſtiturarum uſus. *Arnulphus* in Concilio Remenſi anno nongenteſimo octogeſimo-nono electus eſt ejuſdem urbis Archiepiſcopus ab Epiſcopis, cum omni Clero, diverſi Ordinis populo acclamante, *Orthodoxis Regibus conſentientibus*. Gerbertus in depoſiti locum *Arnulphi* anno nongenteſimo nonageſimo-primo ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis lectus eſt, *favore & conniventiâ utriuſque Principis, Domini Hugonis Auguſti, & Excellentiſſimi Regis Roberti*. Franco Pariſienſis Eccleſiæ Decanus, & Regis *Roberti* Cancellarius, *Azelino* ſponte abdicanti in Pariſienſi Epiſcopatu ſubſtitutus eſt, *eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis*: ut ſcribit *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 8. De eodem *Francone* ſcribit ad Regem Epiſtolâ 88. *Ex parte Celſitudinis veſtræ dictum eſt nobis, quòd Dominum Franconem Pariſienſi Eccleſiæ dare vultis Epiſcopum, & ad hoc peragendum noſtræ humilitatis habere favorem.* Inveſtituras concedebant Chriſtianiſſimi Principes, ſalvâ tamen electionum libertate. *Philippus I.* avi ſanctiſſimi jure utebatur, ſed ejus in conceſſione Inveſtiturarum non omnino imitabatur integritatem ac religionem. Donum enim Epiſcopatus (ſic eâ ætate loquebantur) gratis omnino non conferebat, ſi vera ſunt quæ de ipſo ſcripſit *Gregorius VII.* ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, Epiſtolâ 35. libri primi. „ Inter cœteros, *inquit*, noſtri hujus temporis Principes, qui Eccleſiam Dei perverſâ cupiditate venundando diſſipaverunt, & matrem ſuam ancillari ſubjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Eccleſias in tantum oppreſſiſſe, certâ relatione didicimus, ut ad ſummum tam deteſtandi hujus facinoris cumulum perveniſſe videatur. Quam rem de Regno illo tantò profectò tulimus moleſtiùs, quantò & prudentia & religione, & viribus, noſcitur fuiſſe potentiùs & erga Romanam Eccleſiam multò devotius. Et nos quidem tam generalis noſtræ cura ſollicitudinis, quàm ipſarum deſtructio Eccleſiarum vehementer accenderat, ut in tam audaces ſanctæ religionis exceſſus ſeveriùs animadvertere deberemus. Sed quoniam ante actis diebus per familiarem ſuum Cubicularium, videlicet Albericum, ad noſtri cenſuram judicii & vitam corrigere, & Eccleſias ordinare, firmiter nobis reſpondit, rigorem canonicum interim exercere diſtulimus. Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum pene re-

ctionemque de tribus conſtituendis Epiſcopatibus ei dedit, Miſnenſis, Cicenſis, atque Merſeburgenſis. Præ his omnibus, eò quòd pacifica erat, Merſeburgenſem ab Auguſto expoſcens Eccleſiam, quamdiu vixit, ſtudiosè eamdem rexit. De *Ottone II.* ſcribit idem Auctor Lib. II. ipſum eligendi libertatem Epiſcopi Capitulo Magdeburgenſi conceſſiſſe. *Licentiam*, inquit, *Archiepiſcopum eligendi, Confratribus Domino famulantibus Magdeburg, Præcepto Imperiali, præſenti Archiepiſcopo dedit Adelberto, & cum uno libro, qui hodie ibidem eſt, in quo ſua, Imperatricisque Theophanæ imago auro ſplendet formata, munus affirmavit. Quòd gratiâ Cæſaris, & in præſentia ejus, Archiepiſcopus præparatus ad Miſſam, cùm prælecto Evangelio, more ſolito optimè prædicaſſet, recitato coram Præcepto Imperiali, quo electio continebatur oſtendit, eumdemque quicumque temerarius hoc auderet infringere, terribili excommunicatione damnavit.* Idem pag. 28. commemorato *Geronis* Colonienſis Archiepiſcopi obitu, ſcribit: *Hujus vice Vvarinus electione, & Imperatorio munere protinus ungitur. Mortuo quoque Roberto Moguntinæ Sedis Archipræſule, Imperator Cancellarium ſuimet nomine Vvilligiſum, multis hoc ob vilitatem ſui generis renuentibus, eidem præfecit Eccleſiæ. Sciebat enim, Petro atteſtante, Quòd non eſt perſonarum acceptor Dominus.* Idem Lib. IV. pag. 41. narrat quomodo poſt obitum Hillibardi Halberſtatenſis Epiſcopi, *cùm* Canonici *in electione convenire non poſſent, præpoſitus eſt his de Capella Regis Arnulphus & Idibus Decembris ordinatur.* Idem in eodem lib. pag. 47. de *Erpone & Racone Ottonis III.* Capellanis ita ſcribit: *Voluit quoque Imperator Capellanos ſuimet Herponem de Halberſtat, ac Raconem de Bremel, Epiſcopali gradu ſublimare, & his in lecto ob infirmitatem validam jacentibus, Paſtoralem Baculum dedit, ſed uterque ſine Sacerdotali unctione diſceſſit.* Idem libro 5. pag. 57. & 58. *Tagmonem*, poſt *Giſileri* obitum, commendatione *S. Henrici* Imperatoris, Magdeburgenſem Archiepiſcopum electum, & ab eodem Principe inveſtitum teſtatur, quamvis Capitulum jam in *Vvaltherdi* Præpoſiti electionem conſpiraſſet. ,, Rex, *inquit*, corpus Archiantiſtitis præcedens, uſque ad Magdeburg ſubſequitur, præmittens eò Capellanum ſuimet Vvigbert, ut de electione Tagmonis unanimem Confratrum voluntatem impetraret. Sed Præpoſitus ejuſdem civitatis, Vvaltherd nomine, convocatis in unum Confratribus univerſis, obitum Senioris, & adventum Regis pariter indixit, obſecrans ut invicem unum aliquem inquirerent, cum quo antiquam eligendi conſuetudinem retinerent, cui ab omnibus illico reſpondetur; Eumdem ſe communiter velle in Dominum, divinâ ad hoc favente gratia, habere. Hoc cum magna, ut decuit, humilitate, idem ſuſcipiens, veniam proſtratus petiit.... Arnulphus Epiſcopus a Rege ad Confratres & ad Milites admodum triſtes, gratiâ Tagmonem eligendi, mittitur. Cui legationem ſuam cunctis ordine pandenti, Vvalterdus reſpondens præ omnibus: Scimus, inquit, quid veſter Senior intendat. Volumus, ſi licet fieri, poteſtatem habere eligendi, & cuncti præſentes hi me, quamvis indignum, voluerunt in vacuum ſuccedere. Detrimentum Eccleſiæ fieri noſtræ multùm veremur, quod ne eveniat, Regiam Pietatem, ac veſtram petimus interceſſionem... His dictis, Præſul egreſſus, Regiis omnia inſtillavit auribus. Qui mox Præpoſitum vocans, multumque ei promittens, & ſui licentiam ac Conſociorum in electione, Tagmonis gratiam acquiſivit. Confeſtim in majorem convenientibus Eccleſiam cunctis, Rex baculo Arnulphi ,, Præſulis Clerum & populum Tagmoni, venerando Patri, cum reddituro Summo Judici ratione, commiſit, eumdemque in Cathedram Epiſcopalem ipſe conſtituit, aſtantibus univerſis, & laudes Domino canentibus. Idem lib. 6. pag. 60. Epiſcopatum Merſeburgenſem ab eodem *S. Henrico* Rege inſtauratum memorans, ita ſcribit: *Convocans ad ſe omnes Regni Primates, dedit Epiſcopatum ſanctæ Merſburgenſis Eccleſiæ Capellano ſuimet nomine Vvigberto, cum Archiantiſtitis baculo Tagmonis.* Idem pag. 64. de Bambergenſis Epiſcopatûs fundatione ab eodem Rege facta, & primi Epiſcopi inſtitutione agens: *Eberhardo*, inquit, *tunc Cancellario cura Paſtoralis a Rege committitur, & hic a præfato Archipræſule eodem die conſecratur.* Idem pag. 68. de Trevirenſis Archiepiſcopi *Ludolphi* obitu, & Succeſſoris creatione ita ſcribit: *Mortuo Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo venerabili Ludolpho, Capellanus ejuſdem* (Henrici nempe Regis) *Athelbero, frater Reginæ, & immaturus Juvenis, plus timore Regis, quàm amore religionis, communiter eligitur. Rex autem ut hoc audivit, prioris non immemor in germano ejuſdem Thiedrico non præmeditatæ conſtitutionis, uxorem dilectam, cæteroſque ſuimet familiares, de Epiſcopatu eodem impetrando ſolicitos ſprevit, & Meingardo, Villigiſi Archipræſulis Camerario, nobili ſecundùm carnem viro, eumdem dedit.* Hinc Treviris orta ſeditio. *Tali præſumptione Rex commotus, illùc cum exercitu properat, Archiantiſtitem inthronizatum ibidem conſecrari, Athelberonemque excommunicari præcipiens.*

Idem *Ditmarus* de ſua in Merſeburgenſem Epiſcopum deſignatione & Inveſtitura ita ſcribit pag. 69. *Antiſtes ad Capellam Brunonis Epiſcopi, ubi Rex eumdem expectabat, me duxit, & paratus ad Miſſam, Regi me per manus tradidit. Qui ut cum electione præſentium Paſtoralem mihi curam immeritò commiſit cum baculo, & proſtratus veniam petii, Cantor Introitum incæpit; Venite benedicti Patris mei.* Idem pag. 74. *Vvalterdum* Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitum, defuncto Archiepiſcopo *Tatgmone*, deſignatum Archiepiſcopum commemorat, primùm conſenſu unanimi ſub beneplacito Regis non canonica electione, quam Rex prohibuerat; deinde vera electione, cujus auctor fuit ipſe *Ditmarus*, ut Eccleſiæ libertatem ſartam tectam præſtaret, id optimo Principi non ingratum fore confidens. Nec eum ſpes fefellit: gratam enim Rex habuit electionem, & *Vvaltherdo* Inveſtituram conceſſit. *Ego*, inquit Ditmarus, *hæc omnia in Merſeburg ſerò comperiens, in ipſo Depoſitionis die, orto jam ſole adveniebam, & cùm in Eccleſia majori pauca orationis verba effunderem, veni ad refectorium, ubi Præpoſitus cum univerſis Confratribus atque Militibus ſedens, de electione tractabat. In quorum præſentia ego ſtans, multùm flevi, turbatus dolore vehementi, & ſalutatis omnibus ſedebam, & quod ab his tunc eſſet diſpoſitum, interrogabam. Ad hæc Vvalterdus: Miſi, inquit, Legatum meimet ad Regem, qui hæc ei, quæ nobis acciderunt, mala indicaret, & voluntatem ſuam in rebus faciendis inquireret: & hic ad nos Henricum Antiſtitem miſit, ut electio a nobis non fiat, ſed tantùm conſenſus unanimis, & hoc indicetur ei. Nunc autem omnium pietas præſentium me, quamvis ad hoc indignum, decernit, ſi Dominus conſentit, & ſi vult Rex. Cui ſic protinus reſpondebam: Sum unus ex his qui electionis hujus ac conſecrationis participes eſſe debent, & hoc vobis conſilium do, ac illud adjuvare, in quantum poſſum volo. Senior meus imperet quod velit; Vos autem quod accepiſtis a Deo & Antecesſoribus ſuis, videte ne perdatis. Te autem Fratrem primus eligo mihi ad Archiantiſtitem, non charitate tuâ, ſed utilitate certa in te agnita: &* præ-

præſentium mentem nunc ſingulariter ſcire deſidero. A quibus hoc unum percepi reſponſum: Vualterdum nobis in Dominum, & ad Archiantiſtitem eligimus. Et infra: *In Urbem*, inquit, *vocati, ivimus uſque ad caminatam Regis, & ibi ſolus intromittitur Vualtherdus, & ibi uſque ad tertiam ſoli colloquebantur; & egreſſus tunc Vualtherdus, annulum portat in manu ſua, & oſtendens nobis: Ecce habetis, inquit, pignus ſubſecutura pietatis. Et tunc omnes nos in præſentiam venientes, examinatione Regis, ipſo primitus eum laudante, prædictum Patrem elegimus, & optimi quique aſpirabant, & mox a Rege accepit Baculum Paſtoralem. Poſt Sacramentum Regiæ Poteſtati exhibitum, introductus eſt ad Eccleſiam... In proximo Sabbato Archipræſulem Vualtherdum Arnulphus Præſul juſſu Regis inthronizavit. Poſterà die unctus eſt Vualtherdus.* Sic Inveſtituræ ſolemnia fiebant ante conſecrationem. Idem pag. 79. *Geronem* Vualtherdo ſuffectum interceſſione Regis memorat, ſalvo in poſterum electionis jure, ab eoque Inveſtituram accepiſſe. *Poſterà die Rex ad Magdaburg veniens, in Refectorio Fratrum omnes nos convenire præcepit. Ibi tunc Regali petitione, & ſalva in poſterum electione, Gero communiter eligitur... Baculum a Rege accepit Paſtoralem, & mox inthronizatur, ab Eido unctus eſt Epiſcopo.* Idem pag. 81. narrat quomodo *Liewizone* Archiepiſcopo Bremenſi defuncto, *Oddo*, quem cum Cleri conſenſu deſignaverat Succeſſorem, *Clericis comitantibus ac Laicis, ſupplex venit, & Regis gratiam ad completionem electionis per fidos interceſſores poſtulavit. Quos Rex nullatenus audit, ſed Capellano ſuimet Unuano, cum laude advenientium, etſi non ſpontanea, Epiſcopatum dedit.* Alios etiam Epiſcopos a *S. Henrico*, poſtquam Imperator inauguratus eſt, conſtitutos, *Ditmarus* idem lib. 7. commemorat.

Inveſtiturarum uſus in Galliis.

III. Regii aſſensûs neceſſitas in Ordinationibus Epiſcoporum in Galliis inducta Canone 10. Concilii Aurelianenſis 5. anno Chriſti 549. ſub *Clodoveo Magno* Rege Chriſtianiſſimo, & Edicto *Clotarii II.* confirmata in Synodo Pariſienſi anno Chriſti 615. Regumque primæ Dynaſtiæ facta, tam antiquum in Galliis Inveſtiturarum uſum probant, quam antiqua eſt Monarchia Chriſtianiſſima. Nullos enim Epiſcopos fuiſſe, niſi quos Reges vel ipſi connivente Eccleſia, nominarunt, vel a Clero, civibuſque expeditos probarunt, Hiſtoriæ noſtræ monumenta teſtantur. Scriptor antiquus Vitæ *S. Romani* Epiſcopi Rothomagenſis tradit eum Baculum Paſtoralem accepiſſe a *Clodoveo II.* anno 623. ſtatimque in Sede Epiſcopali collocatum fuiſſe. *Rex*, inquit, *convocatis tam Epiſcopis, quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Paſtoralem. Inthronizatur ergo Pontificali apice.* Nicetius Treveris *Theodoriti* Regis juſſu, populique conſenſu, Epiſcopus ordinatus eſt. *Quintianus*, eoque defuncto, *Gallus* Arvernis ab eodem Rege dati Epiſcopi, ut docet *Gregorius Turonenſis*. Ita *Germanum* Pariſienſem Childeberti, *Ommatium* Turonenſem Clodomeris, *Medardum* Viromandenſem, *Eufronium* rurſus Turonenſem, & *Domnolum* Cenomanenſem, Clotarii Regis juſſu vel aſſenſu creatos Epiſcopos idem *Gregorius & Fortunatus* commemorant. Idem probant Formulæ Antiquæ de Epiſcopatu, quarum olim uſus fuit ſub Merovingiæ familiæ Regibus, quas apud *Marculphum* lib. 1. & in Appendice Tomi II. Conciliorum Galliæ *P. Jacobi Sirmondi*, & in Baluziana Capitularium Editione legere eſt. Harum enim aliæ populi ad Regem preces continent, hunc aut illum ſibi Epiſcopum dari ſupplicantis; aliæ Præceptum Regis de collato Epiſcopatu; aliæ Indiculos ad Metropolitanum & Epiſcopos pro novi Epiſcopi Ordinatione. Præceptum Regis de Epiſcopatu, ad Epiſcopum deſignatum ſic habet: *Cum conſilio & voluntate Pontificum, Procerumque noſtrorum, juxta voluntatem & Conſenſum Cleri & plebium ipſius civitatis, in ſupradicta urbe Ill. Pontificalem in Dei nomine vobis commiſimus Dignitatem. Propterea per præſens Præceptum decernimus ac jubemus, ut ſupradicta urbs vel res Eccleſiæ ipſius, & Clerus ſub veſtro arbitrio & gubernatione conſiſtant.*

Uſum Inveſtiturarum ſub ſecunda Regum noſtrorum Dynaſtia probat Epiſtola *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, quæ 12. eſt, Tomo II. Operum ipſius: *Epiſcopi*, inquit, *talem eligant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & plebe, eum vobis adducant, ut ſecundùm miniſterium veſtrum, res & & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit ſua diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum, & Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis.*

Sub tertia Regum noſtrorum Dynaſtia, uſque ad *Gregorii VII.* Pontificatum, obtinebat Inveſtiturarum uſus. *Arnulphus* in Concilio Remenſi anno nongenteſimo octogeſimo-nono electus eſt ejuſdem urbis Archiepiſcopus ab Epiſcopis, cum omni Clero, diverſi Ordinis populo acclamante, *Orthodoxis Regibus conſentientibus.* Gerbertus in depoſiti locum *Arnulphi* anno nongenteſimo nonageſimo-primo ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis lectus eſt, *favore & conniventiâ utriuſque Principis, Domini Hugonis Auguſti, & Excellentiſſimi Regis Roberti.* Franco Pariſienſis Eccleſiæ Decanus, & Regis *Roberti* Cancellarius, *Azelino* ſponte abdicanti in Pariſienſi Epiſcopatu ſubſtitutus eſt, *eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis:* ut ſcribit *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ 8. De eodem *Francone* ſcribit ad Regem Epiſtolâ 88. *Ex parte Celſitudinis veſtræ dictum eſt nobis, quòd Domnum Franconem Pariſienſi Eccleſiæ dare vultis Epiſcopum, & ad hoc peragendum noſtræ humilitatis habere favorem.* Inveſtituras concedebant Chriſtianiſſimi Principes, ſalvâ tamen electionum libertate. *Philippus I.* avi ſanctiſſimi jure utebatur, ſed ejus in conceſſione Inveſtiturarum non omnino imitabatur integritatem ac religionem. Donum enim Epiſcopatus (ſic eâ ætate loquebantur) gratis omnino non conferebat, ſi vera ſunt quæ de ipſo ſcripſit *Gregorius VII.* ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, Epiſtolâ 35. libri primi. „ Inter cœteros, *inquit*,
„ noſtri hujus temporis Principes, qui Eccleſiam
„ Dei perverſâ cupiditate venundando diſſipave-
„ runt, & matrem ſuam ancillari ſubjectione pe-
„ nitus conculcarunt, Philippum Regem Franco-
„ rum Gallicanas Eccleſias in tantum oppreſſiſ-
„ ſe, certâ relatione didicimus, ut ad ſummum
„ tam deteſtandi hujus facinoris cumulum perve-
„ niſſe videatur. Quam rem de Regno illo tan-
„ tò profectò tulimus moleſtiùs, quantò & pru-
„ dentia & religione, & viribus, noſcitur fuiſſe po-
„ tentiùs & erga Romanam Eccleſiam multò de-
„ votius. Et nos quidem tam generalis noſtræ
„ curæ ſollicitudinis, quàm ipſarum deſtructio Ec-
„ cleſiarum vehementer accenderat, ut in tam
„ audaces ſanctæ religionis exceſſus ſeveriùs ani-
„ madvertere deberemus. Sed quoniam ante actis
„ diebus per familiarem ſuum Cubicularium, vi-
„ delicet Albericum, ad noſtri cenſuram judicii
„ & vitam corrigere, & Eccleſias ordinare, fir-
„ miter nobis reſpondit, rigorem canonicum in-
„ terim exercere diſtulimus. Hujus ergo promiſ-
„ ſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris
„ regimine diu deſolata, & ad nihilum pene re-

„ dacta, imprimis volumus experiri; ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum, unanimi Cleri & populi conſenſu, ipſius etiam, ut audivimus, Regis aſſenſu, electum, Epiſcopatus dono gratis, ut decet, conceſſo, Eccleſiæ præfici patiatur. In Ordinationibus itaque Epiſcoporum hic ſervandus erat ordo: Præcedere debebat electio, ſeu Cleri & Populi conſenſus; tum accedere aſſenſum Regis oportebat, qui electionem probaret: ſecundùm hæc Epiſcopatus donum ſeu Inveſtitura, quæ gratis omnino fieri debebat; Conſecratio denique ſequebatur. His finibus ſi ſe continuiſſent Germaniæ Reges & Imperatores *Henrici*, nullam de Inveſtituris quæſtionem Romani Pontificis intuliſſent.

Inveſtiturarum uſus in Anglia.

IV. Iidem mores in Anglia obtinebant ante *Gregorium VII.* In Glaſtonienſis Cœnobii Privilegiis apud *Vuillelmum Malmesburienſem*, lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum c. 8. *Rex Edgarus Monachis electionem ſui Abbatis perpetuò manere cenſet: ſibi verò ſuiſque hæredibus, tribuendi Fratri electo Paſtoralem Baculum, poteſtatem retinuit*: S. Ulſtanus Vvigornienſis Epiſcopus Inveſtituram à ſancto Rege *Eduardo* acceperat. Unde cùm in Synodo Weſtmonaſterienſi, cui præerat *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, *Simplicitatis & illiteraturæ accuſatus, & quaſi homo idiota, qui linguam Gallicanam non noverat, nec Regiis Conſiliis intereſſe poterat*, Willelmo Conqueſtore, novo Rege, conſentiente, fuiſſet depoſitus, juſſuſque a Lanfranco *ut baculum cum annulo reſignaret*, reſpondit: *Verè ſcio, quia nec hoc honore dignus ſum, nec oneri, nec huic par labori: ſed non æquum eſt ut tu Paſtoralem exigas virgam, quam non tradidiſti: tuæ ſententiæ tamen cedens, baculum reſignabo. Rectiùs verò me facturum arbitror, ſi illum Sancto reddam Eduardo, cujus baculum auctoritate ſuſcepi.* Tum ad Sancti Regis ſepulchrum ſe contulit, ſicque compellavit jam cum Chriſto regnantem: „ Tu ſcis, Sanctiſſime Rex Eduarde, quàm invitus hoc onus ſuſceperim, quoties me, cum quærerer, abſentaverim, nec diffiteor quin inſipiens factus ſim, Sed tu me coëgiſti. Nam licèt Fratrum non deeſſet electio, plebis petitio, voluntas Epiſcoporum, & gratia Procerum, his tamen omnibus tua præponderabat auctoritas, tua voluntas. Sed ecce nunc novus Rex, nova Lex, novus Pontifex, novas Sententias promulgat. Te erroris arguunt, qui me Pontificem feciſti: me arrogantiæ & confidentiæ, qui conſenſi. Non tamen illis qui exigunt quod non dederunt, ſed tibi baculum reſigno qui dediſti; tibi curam eorum dimitto, quos mihi commendaſti. Ita refert *Matthæus Paris* ad annum 1095. quo *S. Vulſtanus* ad Dominum migravit.

Inveſtituras etiam concedebat *Vuillelmus Conqueſtor*, de quo ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum 1070. „ Multimodæ honeſtatis ſtudio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit: maximèque in Miniſtris Dei veram religionem ſemper amavit. Nam dum Paſtor quilibet completo vitæ ſuæ termino, de mundo migraret, & Eccleſia Dei proprio viduata Rectore lugeret, ſolicitus Princeps prudentes Legatos ad orbatam domum mittebat, omneſque res Eccleſiæ, ne a profanis diſſiparentur, deſcribi faciebat. Deinde Præſules, & Abbates, alioſque ſapientes Conſiliarios convocabat: & eorum conſilio, quis melior & utilior tam in divinis rebus, quàm in ſæcularibus, ad regendam Dei domum videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito, & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatûs vel Abbatiæ conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta-ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ, ſeu Regno Angliæ tenuit: & inde religioſum morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat: & ideo in eligendis Abbatibus vel Epiſcopis, non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.

Ingulphus Abbas Crovulandenſis *Vuillelmo I.* coævus, de eodem more ita ſcribit: *A multis annis retroactis, nulla electio Prælatorum erat merè libera & canonica. Sed omnes Dignitates tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, per annulum & baculum, Regis Curia pro ſua complacentia conferebat.* Subjicit exemplum *Vulgati* Abbatis Vvegelandenſis, quem Rex *Eduardus* Confeſſor Crovulandenſem Abbatem traditione Baculi Paſtoralis inveſtivit. *Gervaſius* Dorobernenſis Monachus in Imaginationibus de diſcordiis inter Monachos Dorobernenſes & *Baldewinum* Archiepiſcopum pag. 1327. de *Lanfranco* ſcribit: *Petivit Regem* (Vuillelmum I.) *ut ſibi donationem Abbatiæ* (S. Auguſtini Cantuarienſis) *concederet, ſicut omnes Prædeceſſores ſuos conſtat habuiſſe. Reſpondit Rex & dixit, Se velle omnes Baculos Paſtorales Angliæ in manu ſua tenere. Lanfrancus ad hæc miratus eſt; ſed propter majores Eccleſiæ Chriſti utilitates, quas ſine Rege perficere non potuit, ad tempus ſiluit.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 468. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Servitus inveſtiturarum majorem Eccleſiæ contulit honorem.*

R. *Illa* (inquam) *ſervitus majorem Eccleſiæ dignitatem ac libertatem peperit: Siquidem Epiſcopi vaſſalli Regum effecti ſunt, ut multorum Domini fierent.* Hanc rationem *Helmoldi* Presbyteri verbis confirmo in Chronico Sclavorum. Quid in hac obſervatione contra fidem aut bonos mores pugnat?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 475. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quàm antiqua eſt Monarchia Gallicana, tam antiqua eſt neceſſitas aſſenſûs Regii ad Epiſcopos ordinandos.*

R. Facti quæſtio eſt. Propoſitionis veritatem probat Canon decimus Concilii Aurelianenſis V. ſub Clodoveo Regum Chriſtianiſſimorum primo, aliaque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara Monumenta, eo loci a me indicata. De neceſſitate extrinſeca loquor, quæ ex Canonibus & legibus necnon ex Eccleſiæ Regni conſuetudine exſurgit: non de neceſſitate intrinſeca, quaſi ad Epiſcopalis Ordinationis ſubſtantiam neceſſarius fuerit Regum aſſenſus; aut irrita fuerit Ordinatio; quæ ſine Regio aſſenſu celebrata fuiſſet. Perſpicuum eſt hanc non eſſe mentem meam; Neque in re tam clara opus eſſet explicatione; niſi fortè alia idea Religioſorum Cenſorum mentem pulſaſſet.

Nota.

DE regio aſſenſu requirendo, dum aliquis in epiſcopum ſit promovendus, quædam adnotavi ſupra, & *tom. 3. pag. 149.*

Nota.

QUæcumque fuerint inveſtiturarum initia, illud exploratum eſt, quòd libertati eccleſiæ ejuſque ſanctiſſimis legibus minimè conſonæ communiter habebantur; Indecens videbatur quòd Epiſcopi per annulum & baculum, quæ ſpiritualis ſunt inſignia poteſtatis, in Aula epiſcopatu inveſtirentur, quando hujuſmodi nonniſi in Templo inter ſacra myſteria a Conſecratore ſuo recipere debuiſſent. Ob hanc rationem ſummi Pontifices Gregorius, Urbanus, & Paſchalis hujuſmodi inveſtituras odio habentes, per eas res ſacras legeſque eccleſiaſticas pro nihilo haberi conquerebantur. Illas nihilominus eccleſia toleravit quoadusque in tyrannidem non degenerarunt: nec eas removere intendit ab illis Principibus, ut bene obſervat Natalis art. 1. qui electionum libertatem non imminuebant, vel qui novos erigebant epiſcopatus; ſeu erectos ſuâ munificentiâ ditabant; vel qui ſanctiſſimos Præſules eccleſiis concedebant, omni prorſus ſimoniacâ labe ſemotâ.

ARTICULUS II.

Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarumque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia.

QUin Eccleſia libertatem tuendi ſuam jus habeat, diffiteri nemo poteſt qui ſe filium Eccleſiæ profitetur. Cùm enim Chriſtus ipſi libertatem ſanguine ſuo pepererit, & Regis gloriæ ſponſa ſit, dominaque gentium, auctoritate quâ donata eſt a Chriſto, poteſt uti contra quoſvis Chriſtiani nominis homines, etiam contra Principes, qui ſuam opprimere libertatem nituntur. Poteſt adversùs eos Leges condere, ſi fines temporalis poteſtatis excurrant, & in Eccleſiæ jura involent: poteſt eos excommunicationum fulminibus arcere, niſi a cœptis deſiſtant; poteſt, quos olim in ipſis toleravit, mores emendare, immutare, prohibere, damnare, ſi jure non nitantur, in manifeſtos degenerent abuſus, erroriſque aut ſcandali anſam præbeant; multò magis ſi aliquod nefas contra Jus Divinum aut Canonicum adjunctum habeant. Poteſt denique Canones antiquos innovare, & eorum executionem imperare. Porro Inveſtiturarum uſus temporibus *Gregorii VII.* apud Germanos degeneraverat in tyrannidem, quâ Sacrarum Electionum libertas opprimebatur, vænales fiebant Epiſcopatus & Abbatiæ, Principes ad ſacras hujuſmodi Præfecturas homines indigniſſimos plerumque promovebant, accepto pretio; Epiſcopatus per annulum & baculum, quæ ſpiritalis inſignia ſunt poteſtatis, conferebant.

Inveſtiturarum Germanicarum abuſus.

Henrici IV. his in rebus tyrannidem *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. 1. paucis exponit, ſic Antipapam *Guibertum* compellans: *Rex tuus ſine intermiſſione vendit Epiſcopatus, Edicta proponens, ut nullus habeatur Epiſcopus, qui a Clero electus, vel a populo fuerit expetitus, niſi præceſſerit honor Regius, quaſi ipſe ſit hujus oſtii Oſtiarius, de quo Veritas dicit; Huic Oſtiarius aperit.* Et infra: *Vos*, inquit, *Eccleſia Catholica, quam invaſiſtis per totum Regnum, membra diſtrahitis, & in ſervitutem redacta, quâ vile mancipium, in dominium veſtrum redigitis, & divini juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes, omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino Dei Eccleſias, cùm Dominus dicat* ,, Eccloſiam meam, columbam meam, oves ,, meas. *Paulus dicit*, Nemo aſſumit ſibi hono,, rem, niſi qui vocatus eſt a Deo tamquam Aa,, ron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus a manu, vel munus a lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vita integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi*, &c.

Et in ipſo libri II. exordio: *Opitulante*, inquit, *Domini noſtri clementiâ, qui nos & ſermones noſtros ſuo mirabili nutu regit atque diſponit, accingimur reſpondere his qui dicunt, Regali Poteſtati Chriſti Eccleſiam ſubjacere, ut ei pro ſuo libito, vel prece, vel pretio, vel gratis, liceat Paſtores imponere: ejuſque poſſeſſiones vel in ſua, vel in cujus libuerit jura transferre.*

Quàm verò falſa ſit ac damnanda hæc opinio, multis probat S. Anſelmus, primò ex Canonibus, qui Apoſtolorum nomine inſcribuntur, quorum unus ſtatuit ut, *Si quis Epiſcopus ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur & ſegregetur, omneſque qui illi communicant.*

Secundò, ex conſuetudine ab Apoſtolis derivata, *Ut decedente cujuſlibet Eccleſiæ Pontifice, Clerus & populus ejuſdem, communi deliberatione, de ſuo, vel alterius Eccleſiæ Clero ſibi Paſtorem præficerent.*

Inveſtitura, prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, Sacris Canonibus repugnabant.

,, Tertiò, quia hanc conſuetudinem ab Apoſto,, lis traditam nullatenus violare præſumpſerunt ,, Chriſtianiſſimi Imperatores, Conſtantinus, Con,, ſtans, Valentinianus, Theodoſius, Arcadius, ,, Honorius. Carolus, Ludovicus, & his Impe,, rio & religione conſimiles, qui vel a ſe vel ab ,, aliis ædificatas Eccleſias ampliſſimis donis dita,, verunt, & in Clero & rebus Eccleſiarum nul,, lum ſibi dominium vel judicium vindicare vo,, luerunt: imò ne quis ſibi vindicaret, quidam ,, eorum Legibus vetuerunt. At contra Zenon, ,, & Anaſtaſius, Imperatores Eutychianiſtæ, hi ,, leguntur priùs ſanctam Dei Eccleſiam ſibi ſub,, didiſſe, ita ut Catholicos Epiſcopos relegarent, ,, & Apoſtolica Traditione poſtpoſitâ, ſibi con,, ſentaneos in eorum Sedibus ſubrogarent.

Quartò quia Inveſtiturarum Germanicarum, electiones ſacras excludentium, uſus trecentis decem & octo Nicæni magni Concilii Patribus repugnabat, qui Canone VI. ita decreverunt: *Per omnia autem manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam Metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium Magnum & Sanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum. Sanè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato ſecundùm Eccleſiaſticam Regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicunt, obtineat plurimorum Sacerdotum ſententia.*

Repugnabat Antiocheno Concilio, Canonibus XIX. & XXIII. *Servetur autem*, inquit, *jus Eccleſiaſticum, id continens: oportere non aliter fieri, niſi cum Synodo & Judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis, poteſtatem habent eum qui dignus extiterit, promovere.*

Repugnabat, *Celeſtini I.* Decreto ſtatuentis ut *Nullus invitis detur Epiſcopus, Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus & deſiderium requiratur.* Et Decreto *S. Leonis* ad Anaſtaſium Theſſalonicenſium Epiſcopum ſcribentis; *Cùm ergo de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit; ita ut ſi in aliam fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præponatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis, tantum ne ullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, cui non licuerit habere quem voluit... Nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos ha-*

habeantur, qui nec a Clericis ſunt electi, nec a plebe expetiti, nec a Provincialibus, cum Metropolitani Judicio conſecrati. Et Decreto *Symmachi* Papæ ac Romanæ Synodi ducentorum & octodecim Epiſcoporum ita ſtatuentis: *Non placuit aliquos ad ſtatuendum aliquid in Eccleſia habere aliquam poteſtatem, quibus ſubſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi. .. Defuncto Pontifice, ſi in unum totius inclinaverit Eccleſiaſtici Ordinis electio, conſecretur Epiſcopus. Si verò, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa, vincat ſententia plurimorum*.

Repugnabat VII. Synodo Oecumenicæ, Canone III. cujus hæc ſunt verba: *Omnis electio a Principibus facta Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat ſecundùm Regulam quæ dicit*: ,, Si quis Epiſcopus Sęcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant. *Oportet enim ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum a Sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in Regula definitum eſt, quæ dicit*: &c. Nec omittenda eſt *Gregorii II.* aurea ſententia Epiſtola 11. ad *Leonem Iſaurum* ſcribentis: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi*. Clara ſententia eſt: Tam non poteſt Princeps Laïcus Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas auctoritate propriâ conferre, abſque conceſſione Eccleſiæ, quàm non poteſt Epiſcopus aut Summus Pontifex Palatinas Dignitates & Reipublicæ Magiſtratus auctoritate propriâ conferre, abſque conceſſione Regis.

Repugnabat VIII. Synodo Oecumenicæ, Canone XII. ita decernenti; *Apoſtolicis & Synodicis Canonibus promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, & potentia, & præceptione Principum factas interdicentibus, concordantes, definimus, & Sententiam nos quoque proferimus, ut ſi quis Epiſcopus, per verſutiam vel tyrannidem Principum, hujuſmodi Dignitatis conſecrationem ſuſceperit, deponatur omnimodis, utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſûs, ex hominibus, & per homines, Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit*. Et Canone XXII. *Promotiones atque conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii fieri, Sancta hæc & Univerſalis Synodus definit & ſtatuit, atque jure promulgat, Neminem Laïcorum Principum vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi; ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio, præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemquam Poteſtativorum, vel cæterorum Laïcorum habere conveniat, ſed potiùs ſilere ac attendere ſibi, uſquequo regulariter a Collegio Eccleſiaſtico ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quis Laïcorum ad concertandum & cooperandum ab Eccleſia invitatur, licet hujuſmodi cum reverentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus; taliter enim ſibi dignum Paſtorem regulariter ad Eccleſiæ ſuæ ſalutem promoveant. Quiſquis autem ſæcularium Principum & Potentum, vel alterius Dignitatis Laïcus, adverſùs communem & conſonantem; atque canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit, donec obediat ac conſentiat quod Eccleſia de electione ac ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit*. His momentis Inveſtituras, quales a Germaniæ Regibus, & ab aliis Principibus interdum, Gregorii VII. temporibus, uſurpabantur, meritò prohibendas ac damnandas fuiſſe probat *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis.

Regni ſui conſuetudine Principes ſeſe tuebantur; ſed nec antiqua erat conſuetudo, immo recens uſurpatio, quòd Epiſcopatus & Abbatias donarent oppreſſâ electionum libertate; & conſuetudo, quæ tolerante Eccleſia obtinuerat, ut Inveſtituras concederent, etiam per annulum & baculum, ab ea poterat reſecari, cùm non ſolùm priſcis moribus & ſanctiori conſuetudini multorum ſęculorum uſu firmatæ, ſed Synodorum Oecumenicarum Canonibus, & Summorum Pontificum Decretis, totius mundi reverentiâ conſecratis, repugnaret, ac ſimoniæ, ambitionis, ac omnimodę Chriſtianæ Diſciplinæ everſionis eſſet occaſio. Qua de re *S. Anſelmum Lucenſem* diſſerentem audire præſtat. ,, De numero verò annorum, *inquit*, quibus hæc damnabilis conſuetudo permanſiſſe dicitur, ut ſæculi Poteſtas pro ſuo libitu Pontifices promoveat, jure cauſari non poteſt. Nam de diverſis conſuetudinibus illa potiſſimùm ſequenda eſt, quæ cùm originem ſumeret, Catholicos Patres, ſuorum priorum Patrum veſtigia ſectantes, auctores habuit: Sicut Patres Septimę & Octavæ Synodi ſecuti ſunt Statuta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum; & illi conſuetudinem ab Apoſtolorum temporibus per omnes Eccleſias obſervatam. Ea verò perverſitas, quæ a ſæculi Principibus ſuperinducta eſt, non præjudicat eidem ſanctæ conſuetudini, quantolibet temporum obtinuerit curriculo. Alioqui Dominus Deus noſter culpandus eſt, qui filios Iſraël longiſſimâ conſuetudine ſub ſervitute detentos liberavit, & humanum genus ſub diaboli ſervitute longâ conſuetudine detentum poſt quinque millium annorum curricula, propriâ morte redemit. Prætérea, cùm Veteris & Novi Teſtamenti legibus adulterium inhibitum ſit, ſi qui Reges adulterium commiſerint, numquid eorum auctoritate poſteri Reges adulterari ſibi licitum putabunt? Abſit. Et quidem certum eſt, Regum contra Leges commiſſa nullatenus ſequenda eſſe: Leges verò ab eiſdem calcatas, in ſuo ſtatu manere debere. &c. Si autem omnis plantatio, quam Pater Cæleſtis non plantavit, eradicabitur, & ſi, ut prædictum eſt, quod ab infidelibus & Hæreticis actum fuerit, omnino caſſabitur, numquid hæc impietas Eutychianiſtarum Imperatorum caſſari & eradicari non debet? Certè quiſquis Eccleſiaſticus pro ſuo officio vehementer non accenditur, ut tanta pravitas a Dei domo radicitus evellatur, zelo ejuſdem domûs Dei non comeditur, & apud Deum canis mutus latrare non valens, reputatur. Quis enim non advertat hanc peſtem ſeminarium eſſe ſimoniacæ hæreſeos, & totius Chriſtianæ Religionis lamentabilem deſtructionem? Nempe cùm dignitas Epiſcopalis a Principe adipiſci poſſe ſperatur contemptis ſuis Epiſcopis, ac Clericis, Eccleſia Dei deſeritur: & ab aliis quidem ingens pecunia Aulicorum marſupiis infunditur, ut eorumdem ſuffragia ad tam nefariam promotionem mereantur: ab aliis, infinitæ pecuniæ diſpendio, plus decennio in ſæculari Curia deſervitur, æſtus, pluviæ, frigora, & cœtera incommoda patientiſſimè tolerantur; ab aliis autem vel ſui Paſtoris, vel cujus honorem ambiunt, mors inceſſanter optatur; ab alio alii vehementer invidetur, dum, quod ſibi ſperat ab eo ſurripi poſſe putatur, immo, proh dolor! in tantam Dei injuriam interdum proſilitur, ut & ſervis, & fornicariis Dignitas iſta præſtetur. Tales quippe cum adepti fuerint quod taliter expetierunt, peccantes ſæculi Poteſtates nullatenus præſumunt redarguere, quoniam ab illis ſe promotos fuiſſe meminerunt; imò ne redar-

Germania Reges conſuetudine ſe fruſtra tuebantur.

,, gue-

„ guere præſumerent, promoti fuerunt. Et hi lac quidem & lanam accipiunt, ſed perditiſſimè viventes, omnium ſalutem negligunt. Sic quippe impletur quod ſcriptum eſt; *Ruina populi, Sacerdotes mali*. Et item: *Et erit ſicut populus, ita & Sacerdos*. Sacerdotes quippe a populo non videntur diſtare, cùm quiſque certatim ſe popularibus actionibus ſtudet implicare. Nam cùm nemo Deo militans implicet ſe ſæcularibus negotiis, quidam eorum, non Canonum, ſed canum & accipitrum ſtudia, & reliquos mundi luxus exercent. Quidam autem, quaſi Deus laudet in Sacerdote, quod reprehendit in divite, amiciuntur peregrinorum pellibus, & relictis ſuis Cathedralibus Eccleſiis, aſſiſtunt Imperatoribus, cùm Canones Spiritu Dei conditi prohibeant Pontificibus Palatia Regis adire, ſed ſi qua ſuggerenda ſunt, per ſuos Diaconos potiùs intimare. Cùmque iidem Sacri Canones prohibeant, ſub interminatione, quemque Pontificum a ſua Cathedrali Eccleſia tribus Dominicis diebus abeſſe, alios quidem eorum vix ter aut quater in anno, & hos vix anno integro, contingit eaſdem reviſere. Et ut ſoli non peccent, ſed fiant (ut ſcriptum eſt) *laqueus Juvenum*, dant exemplum Clericis ſuas itidem Eccleſias deſerere, & ſub ſpe Epiſcopandi, Regum Curiæ militare.

Addit *S. Anſelmus Lucenſis*, Chriſtianiſſimos Imperatores nihil Juris in electionibus Epiſcoporum ſibi vendicare voluiſſe: Hancque *Caroli* & *Ludovici Pii* Imperatorum Legem profert in Capitularibus: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi, ſecundùm Statuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo ſibi ſubjectis prodeſſe valeant*. De qua pientiſſimorum Imperatorum Conſtitutione ita diſſerit: *Conſtitutio hæc tam conſonantiſſima Sanctorum Patrum Conſtitutionibus eſſe perpenditur, ut ſi vel a Nicæna, vel qualibet etiam Univerſalium Synodorum promulgaretur, non minùs Spiritu Dei per iſtorum ora, quàm per eamdem prolata crederetur. Hæc quippe docet, hunc eſſe honorem, hanc eſſe libertatem Sanctæ Eccleſiæ, Clerum ſcilicet ejuſdem & Populum ſibimet Pontificem eligere debere: Hæc in electione Canonum ſtatuta ſervanda eſſe commemorat: Hæc ſimoniacam hæreſim prohibendo impugnat: Hæc vitæ meritum & ſapientiam Paſtoris electione quærenda demonſtrat: & breviſſimè videtur tangere, quod Beatus Gregorius ſcribit de Pontifice*: „Ut quiſquis perpendere debeat qualiter ad Pontificatum veniat, & rite veniens qualiter doceat, & rectè docens qualiter vivat.

Oppreſſam electionum canonicarum libertatem præpoſtero Inveſtiturarum uſu, *Henrico IV.* Germaniæ Principes coram *Gregorio VII.* Pontifice Maximo objecerunt, ut refert *Helmoldus* in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXVIII. *Qualiter omnem in ſtatuendis Epiſcopis Canonicæ Electionis libertatem ademerat, ponens per violentiam Epiſcopos, quos voluiſſet*. Ejuſdem in Diſciplinam Eccleſiaſticam tyrannidis *Henricum V.* ejus filium Germaniæ Epiſcopi coram *Paſchali II.* accuſarunt, ut idem Auctor Cap. XXXII. commemorat. *Meminiſti*, inquit, *qualiter Epiſcopatus, Abbatias, & omnia Eccleſiæ Regimina feciſti venalia: nec fuit in conſtituendis Epiſcopis ulla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio*. Inveſtituras ob illos abuſus prohibendas ſenſerat *Gregorius Sextus*, ſi verè hanc habuit paulò ante obitum orationem, quam ipſi tribuit *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. II. de geſtis Regum Anglorum, in qua hæc inter alia dixit: *Laudatur eſt Prædeceſſor noſter Adrianus I. quòd Inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit; ita ut nullus electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs a Rege inſigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in noſtri ſeculi Pontificibus, quòd has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quòd erat animus Magni adversùs avaritiam invictus, nec facilè aditum inveniſſet aliquis, niſi intraſſet per oſtium. Præterea, per tot terrarum interſtitia, nequibat requiri Sedes Apoſtolica, ut unicuique electo accomodaret aſſenſum ſuum, dum eſſet prope Rex qui nihil per avaritiam diſponeret; ſed juxta ſacra Canonum ſcita religioſas perſonas Eccleſiis introduceret. Nunc omnia Palatia Regum luxus & ambitus occupavit. Quare meritò libertatem ſuam Sponſa Chriſti aſſeverat, ne illam tyrannis ambitioſo uſurpatori proſtituat*. Conceſſionem illam *Carolo Magno* ab *Adriano I.* factam, figmentum eſſe olim obſervavi: nec forſan verius eſt ſic *Gregorium VI.* peroraſſe: ſed omnino verum eſt, Eccleſiam Inveſtiturarum uſum jure prohibuiſſe Principibus, quia eorum nequitia in tyrannidem verſus erat, quâ Eccleſiæ libertas opprimebatur.

ARTICULUS III.

Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis.

CUm tot mala ex Inveſtituris, quarum uſum Deceſſores ſui in Principibus toleraverant, ſuis temporibus in Eccleſiam redundare *Gregorius VII.* Pontifex Sanctiſſimus, & Eccleſiaſticæ libertatis defenſor acerrimus conſpiceret, earum uſum ſub Anathemate prohibuit, ut paucis memorat *Vuillelmus Malmesburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum in Vuillelmo I. *Hic*, inquit, *quod alii muſſitaverant, palam extulit, excommunicans electos, qui inveſtituras Eccleſiarum de manu Laïci per annulum & baculum acciperent*. De ejuſdem Pontificis in Henricum IV. Germaniæ Regem Decretis, *Vuillelmus Tyrius* Archiepiſcopus Libro I. Hiſtoriæ Cap. XIII. ita ſcribit: *Porro per annos ante aliquot Henricus Theutonicorum Rex, & idem Romanorum Imperator, a Domino Gregorio Papa VII. paſſus fuerat quæſtionem & controverſiam non modicam ſuper annulo defunctorum Epiſcoporum & baculo. Inoleverat enim conſuetudo, præſertim in Imperio, quòd defungentibus Eccleſiarum Prælatis, annulus & virga Paſtoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur. Unde poſtmodum unumquemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inveſtiens, ad Eccleſiam vacantem dirigebat, ut ibi Paſtoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione. Quod Dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & jura in eo facto conculcari Eccleſiaſtica perpendens, ſemel, ſecundò, ac tertiò eumdem Imperatorem commonuit, ut a tam deteſtabili deſiſteret præſumptione. Quem præceptis ſalutaribus commonitum cùm revocare non poſſet vinculo Anathematis innodavit*.

Oeconomiâ erga *Henricum* Regem primùm uſus eſt Sanctiſſimus Pontifex: tum causâ maturè diſcuſsâ, cùm uſum Inveſtiturarum, qualis ab eo uſurpabatur, manifeſtam eſſe tyrannidem, & ſubverſionem Canonum, Eccleſiaſticæque libertatis oppreſſionem conſpexiſſet, collectâ Synodo, ipſum damnavit, atque ſub Anathemate prohibuit anno 1075. Teſtis eſt *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. P. *Labbe* S. J. ubi de *Anſelmo* Lucenſi, & *Hugone* Dien-

Dienſi deſignatis Epiſcopis ita ſcribit: „ Cùm ergo Romæ poſiti præſtolarentur diem conſecrationis ſuæ, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem Prædeceſſorum ſuorum Dominus Papa eos conſecrare vellet, qui Epiſcopatus electionem ſolam, non autem donum per Regiam acceperant Inveſtituram. At ipſe convocatis Cardinalibus, Legationem Regis aperuit, & quid ſibi ad hoc reſpondendum, quid eſſet faciendum, admonuit. Quibus reſpondentibus, uſum Eccleſiæ hunc eſſe, hunc haberi pro Lege, cum auctoritas eis nulla ad hoc ſuffragaretur, in Lucenſi tamen Electo eis acquievit, ut conſecrationem ejus differret, donec Inveſtituram Epiſcopatus ex Regio dono accepiſſet. In Dienſi verò adquieſcere noluit, ſed eum prima Quadrageſimæ hebdomada, Sabbatho in Presbyterum, & Dominica conſecravit in Epiſcopum. Et quia vidit hoc Sanctorum Patrum adverſari Decretis, ut in Canonica Electione Epiſcopi prævaleret donum Regis, immo multoties ipſam Electionem immutaret, vel potiùs irritam faceret, in Romana Synodo L. Epiſcoporum, conſidente Preſbyterorum & Abbatum multitudine, juxta Decreta Pontificalia & Inſtitutiones Canonicas, ne hoc ampliùs a quoquam præſumeretur, prohibuit ſub interminatione Anathematis.

Primum Gregorii VII. contra inveſtituras Decretum.

Decretum ſubjicit *Hugo* a Summo Pontifice & Synodo conditum his verbis: „ Si quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ Perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati audientia concedatur. Inſuper ei gratiam B. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quoadusque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quælibet ſæcularium Poteſtatum, aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatus, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum ſciat. Recenſito *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi Decreto, ſubdit Hugo Flaviniacenſis: „ Secutus eſt autem in hoc Patrum exempla, licèt jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet & in uſum converſa eſſet. Idque probat Nicæni Concilii, & VII. atque VIII. Synodorum Oecumenicarum prolatis Canonibus; quibus Decretum iſtud *Gregorii VII.* conſentaneum eſt. Tandemque ſic concludit „ In electione igitur & conſecratione Domini Dienſis evidenter oſtenditur operata divinitas, quia per hanc occaſionem, Sanctæ Dei Eccleſiæ ſub Papatu Domini Gregorii multis retrò annis obnubilata Electionis Eccleſiaſticæ ſplenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus, in electione Pontificis reſervetur.

Decretum illud non ad primam Gregorii VII. Romanam Synodum, ſed ad ſecundam referendum eſt.

Hoc primum contra Inveſtituras Decretum *Hugo Flaviniacenſis*, & ab eo decepti Conciliorum Editores primæ Synodo Romanæ *Gregorii VII.* perperam tribuunt, quod in ſecunda conditum colligitur manifeſtè ex ejus Epiſtolâ ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. Ex ea diſcimus, *Henricum* Decreto Pontificis & Synodi vehementer commotum, ac de imminutis Regni ſui Juribus conqueſtum eſſe, nec ipſi parere voluiſſe. Unde hanc ad ipſum Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, quâ Decreti ſui vindicat æquitatem, Regem ad obedientiam hortatur, paratum ſe eſſe declarat ad temperandam Sententiam, ſi miſſis ad Sedem Apoſtolicam viris prudentibus & religioſis oſtendat quâ ratione id ſalvo Dei honore, & officio ſuo facere poſſit. „ Congregatâ, *inquit*, hoc anno apud Sedem Apoſtolicam Synodo, cui nos ſuperna diſpenſatio præſidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere Fidelium, videntes ordinem Chriſtianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum cauſas diu prolapſas, & ſuadente diabolo conculcatas, concuſſi periculo & manifeſtâ perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione noſtrâ ſtatuentes, ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam; & tritam Sanctorum viam, relicto errore repetendam & ſectandam eſſe cenſuimus. Neque enim alium noſtræ ſalutis & æternæ vitæ introitum Chriſti ovibus, earumque Paſtoribus patere cognoſcimus, niſi quem ab ipſo monſtratum, qui dixit, *Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet:* „ & ab Apoſtolis prædicatum, & a Sanctis Patribus obſervatum, in Evangelica & in omni Divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hujus autem Decreti, quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immenſam gravitudinem; nos autem magis proprio vocabulo, recuperandæ ſalutis neceſſariam veritatem vocamus & lucem, non ſolùm a te, vel ab his qui in Regno tuo ſunt, ſed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Chriſtum confitentur & colunt, devotè ſuſcipiendam & obſervandam adjudicamus. Quamquam hoc multùm deſideremus, & te permaximè deceret, ut ſicut cœteris gloriâ, honore, virtuteque potentior, ita eſſes & in Chriſti devotione ſublimior. Attamen ne hæc ſupra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos Fideles tibi mandavimus ne pravæ conſuetudinis mutatio te commoveret, mitteres ad nos, quos ſapientes & religioſos in Regno tuo invenire poſſes; qui ſi aliquâ ratione demonſtrare vel adſtruere poſſent, in quo, ſalvo Æterni Regis honore, & ſine periculo animarum noſtrarum, promulgatam Sanctorum Patrum poſſemus temperare Sententiam, eorum conſiliis condeſcenderemus. Quod quidem, etſi a nobis tam amicabiliter monitus non fuiſſes, æquum tamen fuerat, ut priùs in quo te gravaremus, aut tuis honoribus obſtaremus, rationabiliter a nobis exigeres, quàm Apoſtolica Decreta violares.... ſed quia dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem te invitat, creſcente intelligentiâ tua ad obedientiam mandatorum Dei cor & animum tuum flecti poſſe ſperamus; paternâ te caritate monemus, ut Chriſti ſuper te Imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit periculoſum, cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cœleſti conſortio jungere dignatus eſt, non jam tuâ occupatione impedias, ſed, quò maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, a quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipias.

Suum iſtud & Secundæ Synodi Romanæ, cui præfuerat, Decretum executioni, quantùm in ſe erat, mandari curavit *Gregorius VII.* ut conſtat ex Epiſtolâ ipſius ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum 22. Libri IV. ſcriptâ quarto Idus Maii, anni 1075. quæ eſt quâ præcipit, ut cauſa *Gerardi* Cameracenſem ad Epiſcopatum electi, qui Inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege acceperat, ignorans & Regem excommunicatum, & Inveſtituram hujuſmodi a Pontifice prohibitam, congre-

gre-

gregata Synodo, *cum conſenſu & conſilio Regis Francorum, ſi fieri poteſt*, diſcutiatur, ejuſque credatur Sacramento, ſi ſe ignoraſſe juret Decretum Pontificis & Synodi adverſùs Inveſtituras, Regiſque excommunicationem. Ipſum enim veniâ dignum eſſe, ſi ita ſe res habeat, maximè cùm donum Epiſcopatus a Rege acceptum in manibus Pontificis reſignaverit. Cæterùm Legato ſuo dat in mandatis, ut congregatâ Synodo, Metropolitanis, & quibuſvis Epiſcopis ſub pœna Anathematis prohibeat ne eos conſecrent Epiſcopos, qui Inveſtituram a Laïcis acceperint. „ Si igitur, *inquit*, divina clementia huic noſtræ diſpoſitioni effectum dederit, inter cœtera quæ tua Fraternitas agenda ſuſcepit, hoc attentiſſimè perpendat, & exequi ſtudeat, ut congregatis omnibus, & in Conventu reſidentibus, manifeſtâ & perſonanti denuntiatione interdicat, ut pro conſervanda deinceps in promovendis Epiſcopis Canonica & Apoſtolica Auctoritate, nullus Metropolitanorum, aut quivis Epiſcoporum, alicui, qui a Laïca perſona donum Epiſcopatûs acceperit, ad conſecrandum illum imponere manum audeat, niſi Dignitatis ſuæ honore officioque carere & ipſe velit. Similiter etiam ut nulla Poteſtas, aut aliqua perſona, de hujuſmodi honoris donatione vel acceptione ulteriùs ſe intromittere debeat. Quod ſi præſumpſerit, eâdem Sententiâ & animadverſionis cenſurâ, quam Beatus Adrianus Papa in Octava Synodo de hujuſmodi præſumptoribus, & ſacræ auctoritatis corruptoribus ſtatuit atque firmavit, ſe adſtrictum ac ligatum fore cognoſcat. Quo Capitulo ſcripto, atque in præſentia omnium lecto, ad collaudationem & confirmationem ejus univerſum cœtum illius Conſeſsûs admoneas. Eos autem, qui poſt recenſitam a nobis hujus Decreti auctoritatem, Inveſtituram Epiſcopatûs per manus ſæcularium Dominorum & Poteſtatum ſuſceperunt, & qui eis in Ordinationem manum imponere præſumpſerunt, ad nos ſuper hac re rationem reddituros venire Apoſtolica Auctoritate commoneas, atque præcipias.

Alterum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum.

Inveſtiturarum Canonica prohibitio atque damnatio in Synodo Romana Quinta, eodem Præſide *Gregorio VII.* confirmata eſt anno 1078. Canone II. cujus hæc ſunt verba: „ Quoniam Inveſtituras Eccleſiarum, contra Statuta SS. Patrum, a Laïcis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Eccleſia oriri, ex quibus Chriſtiana Religio conculcatur; decernimus ut nullus Clericorum Inveſtituram Epiſcopatûs, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laïcæ perſonæ, viri vel fœminæ, ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inveſtituram illam Apoſtolicâ auctoritate irritam eſſe, & ſe, uſque ad condignam ſatisfactionem, excommunicationi ſubjacere.

Gregorii VII. Decretum contra Inveſtituras.

Eidem Decreto novum robur addidit Synodus Romana VII. ſub eodem Pontifice, anno 1080. Canonibus I. & II. Et primus quidem ſic habet: „ Sequentes Statuta Sanctorum Patrum, ſicut in prioribus Conciliis, quæ, Deo miſerante celebravimus, de Ordinatione Eccleſiaſticarum Dignitatum ſtatuimus, ita & tunc Apoſtolica Auctoritate decernimus ac confirmamus, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei, ut Epiſcopo ſeu Abbati audientia concedatur. Inſuper etiam ei gratiam S. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis quàm inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus.

Alter Canon ſic habet: Item ſi quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quælibet ſæcularium Poteſtatum aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatuum, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe obſtrictum eſſe ſciat. Inſuper etiam, niſi reſipiſcat, & Eccleſiæ propriam libertatem dimittat, divinæ animadverſionis ultionem in hac præſenti vita, tam in corpore ſuo, quàm cœteris rebus ſentiat, ut in adventu Domini ſpiritus ſalvus fiat.

ARTICULUS IV.

Gregorii VII. Decreta adverſùs Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit.

IN Sedem Romanam *Gregorio VII.* ſucceſſit *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Victor III.* appellatus, ſimulque in ejus ſtudia pro reſtauranda ſacra Diſciplina, & vindicanda Eccleſiæ libertate. Is cùm nec *Henricum* Germaniæ Regem, nec *Philippum* Gallorum, nec Anglorum *Voillemum*, Sanctiſſimi Deceſſoris ſui Decretis contra Inveſtituras parere accepiſſet, (quamquam longè diſpar eſſet illorum cauſa Principum: Siquidem ſolus Germaniæ Rex libertatem electionum penitus opprimebat) ea Decreta innovavit & confirmavit in Synodo Beneventana, quam celebravit anno Chriſti 1087. Ejus Acta refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Libr. III. Cap. LXXI. Canon Inveſtituras prohibens his verbis conceptus eſt. „ Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam, de manu alicujus Laïcæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus Epiſcopus vel Abbas habeatur, neque ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati adhibeatur reverentia. Inſuper ei Beati Petri gremium, & Eccleſiæ introitum interdicimus, quouſque locum, quem ſub tanto crimine ambitionis & inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Gradibus, Dignitatibuſque conſtituimus. Si quis item Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cujuſvis Poteſtatis ſæcularis, Epiſcopatum, vel quamvis aliam Eccleſiaſticam Dignitatem, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum noverit: Cùm trecenti decem & octo Patres in Concilio Nicæno omnes hujuſmodi vendentes & ementes excommunicaverint, cenſentes, ut qui dat, & qui recipit, Anathema ſit. Cum hujuſmodi igitur Epiſcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis, qui communicat, vel orat, vel ipſorum audit Miſſas, unâ excommunicationis ſententiâ plectitur; quia nec Sacerdotes quidem rite putari poſſunt. Simoniacas præſertim Inveſtituras hoc Victoris III. Decreto peti manifeſtum eſt.

Beneventana Synodus contra Inveſtituras.

ARTICULUS V.

Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit.

ANno milleſimo octogeſimo-nono, *Urbanus II.* in ſtudium Deceſſorum pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate reſtituendis atque propugnandis ſuccedens, in Synodo, quam Melfiæ in Apulia celebravit, hoc promulgavit adverſùs Inveſtituras Decretum: *Illud ſummopere & Apoſtolica Auctoritatis privilegio providentes, interdicimus: ut nullus in Clericali Ordine conſtitutus, nullus Monachus,*

Inveſtitura ab Urbano II. damnata in Concilio Melfitano.

nachus, Epiſcopatus, aut Abbatiæ, aut cujuſlibet Eccleſiaſticæ Dignitatis Inveſtituram de manu Laici ſuſcipere audeat. Quod ſi præſumpſerit, depoſitione mulctetur. Inter Canones Melfitanos octavus eſt.

In Claromontano.

Idem Pontifex in Concilio Claromontano, anno milleſimo nonageſimo-quinto rurſus Inveſtituras damnavit, ut conſtat ex Breviario Canonum XV. & XVI. e *Lamberti* Attrebatenſis Codice edito. Statuit nempe XV. *Ut nullus Eccleſiaſticum aliquem honorem a Laicali manu recipiat*, XVI. verò interdicit, *Ne Reges, vel alii Principes aliquam Inveſtituram de Eccleſiaſticis honoribus faciant.* XVII. vetat *Ne Epiſcopus vel Sacerdos Regi vel alicui Laïco in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Alio ordine a Vvillelmo Malmesburienſi referuntur, & paulò aliis verbis. Primus namque Canon collectionis ipſius his verbis conceptus eſt; *Quòd Eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſervitute ſæculari libera.* Secundus verò iſtis: *Ut Epiſcopi, vel Abbates, vel aliquis de Clero, aliquam Eccleſiaſticam Dignitatem de manu Principum, vel quorumlibet Laicorum, non accipiat.*

In Romano.

In Romana denique Synodo anno milleſimo nonageſimo-nono celebrata Inveſtituras rurſus prohibuit *Urbanus II.* excommunicatione in dantes & accipientes decretâ: Necnon etiam in eos qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcis homagium præſtarent. Teſtes ſunt *Eadmerus lib. 2. Hiſtoriæ Novorum*, & *Rogerius de Hoveden* parte I. Annalium: *Anno*, inquit, *milleſimo nonageſimo-nono, Urbanus Papa; tertia hebdomada Paſcha magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes Laïcos Inveſtituras Eccleſiarum dantes; & omnes eaſdem Inveſtituras de manibus Laicorum accipientes; nec non omnes in officium ſic dati honoris conſecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laicorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus quæ in tantam eminentiam excreverint, ut, quod nulli Angelorum conceſſum eſt, Deum cuncta creantem ſuo ſignaculo creent, & eumdem ipſum, pro ſalute totius mundi, Dei Patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel ſtultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus ac noctibus obſcœnis contactibus inquinantur, ſive rapinis ac injuſtæ ſanguinis effuſioni addictæ maculantur. Et ab omnibus acclamatum eſt: Fiat, fiat.* Huic Concilio præſens erat *S. Anſelmus*, & ejus comes ac diſcipulus Eadmerus. *His*, inquit, *præſentes fuimus, hæc conſpeximus, hic ab univerſis, Fiat, fiat, acclamari audivimus.*

Eadem pene Eadmeri; & Rogerii verba ſunt & Rogerius ab Eadmero accepit.

ARTICULUS VI.

Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vvillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſſâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ.

HEnricum Imperatorem Pontificiis ac Synodicis *Gregorii VII. Victoris III.* & *Urbani II.* Decretis minimè paruiſſe; conſtat ex novis Decretis quibus ipſum urgeri oportuit a *Paſchali II. Urbani* Succeſſore ut Inveſtituras dimitteret; conſtat ex ipſius excommunicatione ab eodem renovatâ; conſtat ex eo quòd ejus corpus poſt mortem effoſſum, Chriſtianâ ſepulturâ indignum judicatum fuerit, quòd in ſchiſmate & excommunicatione obiiſſet.

Leodienſis, Cleri, qui *Henrico* adhærebat, Epiſtola adversùs *Paſchalem II.* Inveſtituras tuetur ut Jus Regium conſuetudine firmatum: *Dominus noſter Epiſcopus*, (inquiunt Leodienſes) *communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus quo hæc conſuetudo incœpit, & ſub hac conſuetudine migraverunt a ſæculo ſancti & reverentes Epiſcopi, reddentes Cæſari, quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam?* Si Chriſtus, *inquit*, non habuit imaginem „ Cæſaris, cur dedit cenſum? Non de ſuo de- „ dit, ſed reddidit mundo, quod erat mundi. Et „ tu, ſi non vis obnoxius eſſe Cæſari, noli ha- „ bere quæ mundi ſunt. Si habes divitias, obno- „ xius es Cæſari. Si vis igitur nihil debere Re- „ gi terreno, dimitte omnia, & ſequere Chri- „ ſtum. *Item Auguſtinus Tract. 6. ſuper Joannem:* „ Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit hono- „ rari Reges, & dixit, *Regem reveremini*. Noli- „ te dicere, Quid mihi & Regi? Quid tibi er- „ go & poſſeſſioni? Per jura Regum poſſidentur „ poſſeſſiones: per Imperatores & Reges ſæculi, „ Deus jura humana diſtribuit generi humano. *Igitur ex verbis iſtorum & aliorum Sanctorum Patrum, conſulant ſibi Epiſcopi Regibus & Imperatoribus obnoxii, & eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id eſt, eorum beneficiis, eos interficiant.*

Eadem tempeſtate, *Vvaltramus* Naumburgenſis Epiſcopus, edito *De Inveſtituris* Tractatu, illarum uſum propugnavit, aſſerens Inveſtituram a Regibus concedi ratione bonorum temporalium ad Eccleſias pertinentium: & parum referre an fiat verbo, diplomate, aut baculo, quia Epiſcopus die conſecrationis ſuæ baculum & annulum collocat ſuper Altare; illaque Pontificalis Auctoritatis Inſignia recipit velut a *S. Petro*. Cœterùm non incongruè dari Inveſtituram per baculum qui ſpiritalis ſimul & temporalis poteſtatis indicium eſt. *Servanda eſt*, inquit, *antiqua Conſtitutio, ne puſilli Chriſti ſcandalizentur. Nil enim refert, ſive verbo, ſive Præcepto, ſive Baculo, ſive alia re quam in manu tenuerit, inveſtiat aut inthronizet Rex & Imperator Epiſcopum: qui die conſecrationis veniens, annulum & baculum ponit ſuper Altare, & in curam Paſtoralem ſingula ſuſcipit a ſtola & ab auctoritate S. Petri. Sed congruum magis eſt per Baculum, qui eſt duplex, id eſt, temporalis, & ſpiritualis. Operarius enim in ſeminandis ſpiritualibus dignus eſt mercede ſua, non in accipiendis temporalibus, juxta quod Paulus ait:* Si ſpiritua- „ lia vobis ſeminamus, non eſt magnum ſi car- „ nalia (*id eſt temporalia*) a vobis metamus. *Præcedens Inveſtitura per Regem in fundis & rebus Eccleſiæ contra tyrannos & raptores quieta & pacifica reddit omnia. Sequitur autem conſecratio; ut bannus Epiſcopalis banno Regali conveniens, in communem ſalutem operetur. Et ſi Epiſcopis faciendum eſt Regibus hominium & ſacramentum de Regalibus, apertius eſt ante conſecrationem, cum Paulus Apoſtolus dicat: Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* Editus eſt *Vvaltrami* Tractatus a *Goldaſto*, in Apologia pro Henrico IV.

Vvillelmus II. Angliæ; Rex Inveſtituras ſemper retinuit.

II. *Vvillelmus II.* Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit. Cùm gravi infirmitate detineretur, & peccata ſua apud *S. Anſelmum* depoſuiſſet, rogatus a bonis quibuſque ut Cantuarienſem Eccleſiam, inſtituendo illi Paſtorem, ſolveret a priſtina viduitate, lubens annuit „ Cunctis ad nutum „ Regis pendentibus, prænunciavit ipſe, & con- „ cordi voce ſequitur acclamatio omnium, Abba- „ tem Anſelmum tali honore digniſſimum. Ex- „ pavit Anſelmus ad hanc vocem, & expalluit: „ Cùmque raperetur ad Regem ut per Virgam „ Paſtoralem Inveſtituras Archiepiſcopatus de „ manu ejus ſuſciperet, toto conamine, reſtitit, „ idque multis obſiſtentibus cauſis, nullatenus fie- „ ri poſſe aſſeruit...... Rege ei Baculum por- „ rigente, manum contra clauſit, & eum ſuſci-

pe-

,, pere nequaquam conſenſit, Epiſcopi verò di-
,, gitos ejus ſtrictim volæ infixos erigere conati
,, ſunt, quò vel ſic manui ejus Baculus ingere-
,, retur, *&c.* Clauſæ manui ejus Baculus appoſi-
,, tus eſt & Epiſcoporum manibus cum eadem
,, manu compreſſus atque retentus. Acclamante
,, autem multitudine, Vivat Epiſcopus, vivat;
,, Epiſcopi cum Clero Hymnum *Te Deum laudamus*,
,, decantare cœpere, electumque portaverunt Pon-
,, tificem potiùs quàm duxerunt in vicinam
,, Eccleſiam...... Cùm decurſo non exiguo tem-
,, pore, clamorem omnium de Eccleſiarum deſtru-
,, ctione conquerentium Rex ampliùs ferre nequi-
,, ret, Virum ad ſe Vvintoniæ, adunato ſibi
,, Conventu Nobilium, venire fecit; ac multis bo-
,, nis, & Eccleſiæ Dei profuturis promiſſionibus
,, illectum, primatum Eccleſiæ Anglorum ſuſci-
,, pere ſuaſit, atque peſuaſit. Ille igitur more
,, & exemplo Prædeceſſoris ſui inductus, pro uſu
,, terræ Homo Regis factus eſt, & ſicut Lanfran-
,, cus ſuo tempore fuerat, de toto Archiepiſco
,, patu ſatisfieri juſſus eſt. *Ita refert* Eadmerus *Lib.*
,, 1. Hiſtoriæ Novorum.

Nec ſolùm inveſtituras retinebat, ſed & fructus vacantium Eccleſiarum *Vuillelmus II.* percipiebat, ſuoſque in uſus convertebat. Et propterea diu illas vacare ſinebat, ut Regaliæ prætextu redditibus illarum diutius frueretur. Hinc ipſum ita convenit *Sanctus Anſelmus*, referente *Eadmero*, Lib. I. Hiſtoriæ Novorum ,, Eſt &
,, aliud, cui tuam induſtriam intendere vellem,
,, & in tendendo conſilii tui manum extendere.
,, Abbatiæ quamplures ſunt in hac terra ſuis Pa-
,, ſtoribus deſtitutæ. Quamobrem Monachi reli-
,, cto ordine ſuo, per luxus ſæculi vadunt, & ſi-
,, ne Confeſſione de hac vita exeunt. Unde con-
,, ſulo, precor, moneo, quatenus tantâ re di-
,, ligenter inſpecta, ſecundùm voluntatem Dei
,, Abbates illis inſtituas, ne in deſtructione Mo-
,, naſteriorum & perditione Monachorum, ti-
,, bi, quod abſit, damnationem acquiras. Non potuit ampliùs ſpiritum ſuum Rex cohibere, inquit Eadmerus, ſed oppidò turbatus, cum iracundia: dixit: ,, Quid ad te? Numquid Abba-
,, tiæ non ſunt meæ? Hem, tu quod vis agis de
,, villis tuis; & ego non agam quod volo de Ab-
,, batiis meis? *Cui Anſelmus:* Tuæ quidem ſunt
,, ut illas quaſi Advocatus defendas atque cuſto-
,, dias, non tuæ autem ut invadas aut devaſtes.
,, Dei ſcimus eas eſſe, ut ſui Miniſtri inde vi-
,, vant, non quò expeditiones & bella tua inde
,, fiant. Denique villas & quamplures redditus
,, habes, unde pleniter adminiſtrare tua potes.
,, Eccleſiis, ſi placet, ſua dimitte. *Cui Rex:* Pro
,, certò noveris mihi valde contraria eſſe quæ
,, dicis. Nec enim Anteceſſor tuus auderet ulla-
,, tenus Patri meo talia dicere; & nihil faciam
,, pro te.

Urbanum II. ceu legitimum Pontificem non agnoſcebat Anglia, donec *Vualterus* Albanenſis Epiſcopus, ab eo miſſus in Inſulam Legatus, apud Regem effecit, ut illum ceu *Beati Petri* Succeſſorem & Chriſti Vicarium coleret, atque in toto Regno coli juberet, ut *Eadmerus* teſtatur. Oeconomia cum feroce Principe utendum fuit, ac revera uſus eſt *Urbanus II.* ipſumque minimè urſit ut inveſtituras dimitteret, tolerandum aliquandiu abuſum ratus, Schiſmatis metu. Nec *Sanctus Anſelmus* ipſi quæſtionem hac de re intulit, aliunde ab eo vexatus ob negatam pecuniæ ſummam, & ob appellatum *Urbanum* Pontificem, antequam in Edicto ſanciviſſet. Nec ſpes affulgebat ulla fore ut Inveſtituras dimitteret, ſecundùm Pontificum, Synodorumque Decreta, qui Conſuetudinum, quantumvis pravarum, Regni ſui adeo tenax erat, ut in Majeſtatem ſuam committere, ſibique coronam eripere conteſtaretur, quicumque eas violaret; nec Epiſcopos Regni ſui Summum Pontificem appellare, & abſque ſua licentia Romam proficiſci permittebat, quia Regni Conſuetudines id vetabant, quas ſe ſervaturos promittebant Epiſcopi, cùm Inveſtituram a Rege accipiebant; ut colligitur ex colloquio Regis & Epiſcoporum ac Procerum cum *Sancto Anſelmo*, apud *Eadmerum* lib. II. *Hiſtoria Novorum*.

Querela ad Urbanum II. delata de Vuillelmo II. Anglorum Rege.

In Concilio Barenſi, querelæ ad *Urbanum II.* de *Vuillelmo II.* Angliæ Rege delatæ ſunt, quas Pontifex Synodo coram expoſuit; accuſatus eſt generatim venditionis & oppreſſionis Eccleſiarum, parumque abſ[illegible] ne excommunicaretur: at de Inveſtituris n[illegible]unc facta mentio eſt. *Procedente deinceps rati[illegible]*, inquit Eadmerus, *de Rege Anglorum ſermo conſeritur, & ſiniſtra quædam de ipſo publicè prædicantur, Anſelmo inter illa demiſſo vultu ſedente, & loquentes nullo favore proſequente. Tandem de venditione & oppreſſione Eccleſiarum, de quibus inter alia vituperabatur, necnon de injuriis Anſelmo illatis, Apoſtolicus acriter queſtus eſt.* ,, Quem propterea, *inquit*, etiam, Re-
,, gni ſui fecit extorrem, quoniam a B. Pe-
,, tri fidelitate & obedientia nequivit ſeparare.
,, *Et adjecit:* Ecce vita illius Tyranni qualis ad
,, Apoſtolicam Sedem ſæpe delata eſt. Cui pro
,, correctione ſua multa multoties cohortatoria
,, ſimul & caſtigatoria ſuaſione verba mandavi-
,, mus: ſed afflictio atque depulſio tanti viri,
,, quem coram videtis, ſatis innuit quantum pro-
,, fecimus. Ad hæc, Fratres, quid ſentitis, quid
,, decernitis? *Dixerunt:* Sententia plana eſt, &
,, Judicium evidens. Si enim ſemel, ſi ſecundò, ſi
,, tertiò vocaſti, & renuit audire, renuit diſcipli-
,, nam accipere; reſtat ut gladio S. Petri ſub Ana-
,, thematis ictu percuſſus, quod meruit ſentiat.
,, donec a ſua pravitate diſcedat. *Reſpondit:* Ita eſt. *Audiens hæc Anſelmus, illico ſurrexit, & flexis genibus coram Papa præfatum Regem jam tunc excommunicare parato, vix obtinuit ne in Regem faceret, quod communis omnium Sententia promulgavit.* Ita refert *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoria Novorum.*

In poſtrema Synodorum ſuarum Romæ celebrata *Urbanum II.* Inveſtituras & Hominii exactionem ab Epiſcopis & Abbatibus, latâ in dantes, accipientes, & conſecrantes, Anathematis Sententiâ, prohibuiſſe ac damnaſſe diximus. Defuncto paulò poſt *Urbano*, & nuntio de ejus obitu in Angliam perlato, gaviſus eſt velut de fauſto eventu Rex *Vuillelmus*, dicens: *Dei odium habeat qui inde curat.* Et quis *Urbano* ſucceſſiſſet interrogans, cum *Anſelmo* ſimillimum audiſſet, nullam apud ſe ejus auctoritatem fore juravit: *Nec enim putabat*, inquit Eadmerus *Apoſtolicum Orbis poſſe in Regno ſuo eſſe cujuſlibet Juris, niſi permiſſum a ſe.* Poſt aliquot menſes repentinâ morte ſublatus eſt *Rex Vuillelmus*, in Eccleſiæ quidem communione toleratus, cœteroquin impœnitens. Ex hac rerum geſtarum ſerie quibus interfuit, qui illarum Hiſtoriam ſcripſit *Eadmerus*, conſtat Decreta Pontificia & Synodica contra Inveſtituras in Anglia recepta non fuiſſe ſub Gregorii VII. Victoris III. & Urbani II. Pontificatu, nec uſquam ipſis parere voluiſſe *Vuillelmum II.*

Henrici in Regnum *Vuillelmi* fratris ſucceſſio, ſpem fecit maximam fore ut Eccleſia paululum reſpiraret, ac libertatem recuperaret; maximè cùm ipſo inaugurationis ſuæ die juraſſet, *Omnes oppreſſiones & iniquitates quæ ſub Fratre ſuo emerſerant, in omni ſua Dominatione, tam in Eccleſiis, quàm in ſæcularibus negotiis, ſe prohibiturum & ſubverſurum.*

Interim *S. Anſelmus* Româ in Angliam redux, *Henricum* Regem Serberiæ agentem convenit; qui ipſum cum gaudio excepit, ac Inaugurationis maturationem ſuæ excuſavit, quòd ipſo, cujus juris erat, minimè expectato, illam perfici juſſiſſet. Tum *poſtulatus eſt Anſelmus, pro conſuetudine Anteceſſorum ſuorum, Regi hominium facere, & Archiepiſcopatum de manu ejus recipere. Quibus cùm ille nequaquam ſe aut velle, aut poſſe aſſenſum præbere reſponderet, interrogantibus quare, ſtatim quid ſuper his, & quibuſdam aliis in Romano Concilio acceperit, manifeſtâ relatione innotuit, itaque ſubinferens, ait:* Si Dominus Rex iſta ſuſcipere, „ & ſuſcepta ſervare voluerit, bene inter nos & „ firma pax erit. Sin autem, non video rema- „ nere meum in Angliæ utile fore vel honeſtum; „ præſertim cùm, ſi Epiſcopatus aut Abbatias de- „ derit, privari me penitus tam a ſui, quam & „ eorum qui ſuſceperint, communione neceſſe ſit. „ Nec enim ea de cauſa Angliam redii, ut ſi ipſe „ Romano Pontifici obedire nolit, in ea reſideam. „ Unde quid velit, precor, edicat, ut ſciam quò „ me vertam. His auditis, graviter commotum eſſe Regem, *Eadmerus* teſtatur. *Grave quippe*, inquit, *ſibi viſum eſt Inveſtituras Eccleſiarum, & Hominia Prælatorum perdere; Grave nihilominus Anſelmum a Regno ipſo nondum in Regno plenè confirmato, pati diſcedere. In uno ſiquidem videbatur ſibi quaſi dimidium Regni perdere: in alio verebatur, ne fratrem ſuum Robertum, qui tunc de Jeruſalem Normanniam redierat, Anſelmus adiret, & eum in Apoſtolicæ Sedis ſubjectionem deductum, quod facillimum factu ſciebat, Regem Angliæ faceret. De verbis igitur altrinſecus motis induciæ uſque Paſcha petita ſunt, quatenus utrimque Romam mitterentur, qui Decreta Apoſtolica in priſtinum Regni uſum mutarent; & interim Eccleſiis Angliæ in quo erant ſtatu manentibus, Anſelmus, redditis terris, quas Rex mortuus Eccleſiæ Cantuarienſi abſtulerat, ſuis omnibus reveſtiretur; ſicque fieret, ut ſi a ſententia flecti Papa nequiret, totius negotii ſumma in eum, quo tunc erat, ſtatum rediret.* Annuit Anſelmus, ne pravæ de ſe ſuſpicionis anſam Regi præberet: quamvis hæc omnia fruſtra fore prævideret, nec Romanum Pontificem Deceſſorum ſuorum, ac Synodorum contra Inveſtituras Decreta deſtructurum. Quæ vero poſt hæc *Paſchalis II.* cum *Henrico* Rege, quid *S. Anſelmus* egerit, in iſtius Diſſertationis progreſſu ediſſeram.

Eadmerus lib. III. Hiſtoriæ Novorum.

Henrico I. Angliæ Rege in cauſa Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit.

III. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis *Philippus I.* Rex Francorum paruit, ſolemnem dimittens Inveſtituram, quæ annuli & baculi Paſtoralis traditione fiebat, liberaſque Epiſcoporum Electiones eſſe ſinens, quamvis Regalium ſeu Feudorum, pro ſuo jure, Inveſtituram abſque hac ſolemnitate concederet, eorumque ratione juramentum fidelitatis, non ſolemne hominium exigeret. Id conſtat ex *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo, Epiſtolâ ſexageſimâ, ad Lugdunenſem Archiepiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum *Hugonem* datâ. Præceperat ille *Yvoni* & Comprovincialibus Epiſcopis, ut a conſecratione *Daimberti* Senonenſis Archipræſulis electi abſtinerent duplicem ob cauſam: primam, quòd ſibi ante conſecrationem præſentari, ac ſubjectionem & obedientiam tamquam Primati profiteri deberet: ſecundam, quod Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſet, contra Pontificum & Synodorum Decreta. Quod primum impedimentum ſpectat, reſpondet *Yvo*, ad illam Primati obedientiæ Profeſſionem Epiſcopos ante conſecrationem non teneri: nec jus illud in Senonenſi Provincia, aut in aliis, antiquitatem inſtituiſſe, vel conſuetudinem ſervaſſe. Quod ſecundum attinet, *Daimbertum* Inveſtituram a Rege accepiſſe negat: quamvis conceſſio Epiſcopatus poſt canonicam electionem quovis modo a Rege facta, fidei vel religioni minimè obeſſet, cùm traditio baculi & annuli a Principibus, nullam ſacramenti ſpeciem gerat. Hujuſmodi Conceſſionem & Inveſtituram ab Eccleſia non eſſe improbatam, ſed ſolam Canonicarum Electionum oppreſſionem, & corporalem Inveſtituram per traditionem annuli & baculi, ab *Urbano II.* fuiſſe prohibitam ac damnatam. Octavam Synodum prohibuiſſe quidem Principibus, ne electioni, ad ejus opprimendam libertatem ſe immiſcerent, non verò ne Epiſcopatus, poſt legitimam electionem concederent. Parum autem referre quo ſigno fieret hujuſmodi conceſſio, cùm Reges nihil ſpirituale dare ſe perſuaſum habeant, ſed ſolam Feudorum poſſeſſionem, quæ Regibus accepta referri debet, qui munificentiâ ſua Eccleſias ditarunt. *Quod autem ſcripſiſti*, inquit, *prædictum Electum Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſe, nec relatum nobis ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tamen ſi factum eſſet, cùm hoc nullam vim Sacramenti gerat, in conſtituendo Epiſcopo vel admiſſum, vel omiſſum, quid fidei, quid ſacræ Religioni officiat, ignoramus: Cùm poſt Canonicam electionem Reges ipſos Apoſtolica Auctoritate a conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videamus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe: aliquorum, quia conceſſiones Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Dominus quoque Papa Urbanus Reges tantùm a corporali Inveſtitura excludit, quantùm intelleximus, non ab electione, in quantum ſunt caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm prohibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni. Quæ conceſſio ſive fiat manu, ſive nutu, ſive linguâ, ſive virga, quid refert? Cùm Reges nihil ſpirituale ſe dare intendant, ſed tantùm aut votis petentium annuere, aut Villas Eccleſiaſticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Eccleſiæ, ipſis Electis concedere. Unde Auguſtinus ſuper Joannem, Tract.VI.* Quo jure de- „ fendis Villas Eccleſiæ, divino, an humano? „ Divinum jus in Scripturis habemus, humanum „ in Legibus Regum. Unde quiſque poſſidet quod „ poſſidet? Nonne jure humano? Nam jure divi- „ no Domini eſt terra & plenitudo ejus. Jure „ humano dicitur, Hæc villa mea eſt, hæc do- „ mus mea eſt, hic ſervus meus eſt. Tolle jura „ Imperatorum, quis audet dicere, Hæc villa „ mea eſt, meus eſt iſte ſervus, mea eſt iſta do- „ mus? *Item:* Noli dicere. Quid mihi & Regi? „ Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per jura Regum „ poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, Quid mihi & „ Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia ad ipſa „ jura renuntiaſti humana, quibus poſſeſſiones poſ- „ ſidentur.

Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in cauſa Inveſtiturarum paruit Rex Chriſtianiſſ. Philippus I.

Yvo Carnotenſis Inveſtituras excuſat prout a Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur.

Addit, *Yvo Carnotenſis*, Hæc cùm æterna Lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari, vel ſeveriùs emendari. *Quòd ſi hæc æternâ lege ſancita eſſent, non eſſet in manu Præſidentium, ut ea in quibuſdam diſtrictè judicarent, in quibuſdam miſericorditer relaxarent, ipſis in honore accepto permanentibus, contra quos iſta loquuntur. Nunc verò quia ea illicita maximè facit Præſidentium prohibitio, licita quoque eorumdem pro ſua æſtimatione remiſſio; videmus nullos, aut pene nullos pro hujuſmodi tranſgreſſione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas Eccleſias ſpoliatas, plurima ſcandala exorta, diviſum Regnum & Sacerdotium, ſine quorum concordia res humanæ nec incolumes eſſe poſſunt, nec tutæ, &c.*

Altero momento probatur *Philippum I.* Francorum

corum Regem *Urbani II.* & Synodorum ab eo celebratarum, Claromontanæ præſertim Decretis contra Inveſtituras paruiſſe; quòd nimirum *Paſchalis II. Urbani* Succeſſor in Gallias confugerit, *Ludovici Craſſi* Regis præſidium adverſus *Henricum V.* Imperatorem imploraturus, qui uſum Inveſtiturarum contra Pontificia & Synodica Decreta & Anathema pertinaciter retinebat. Quod ſanè *Paſchalis* non feciſſet, ſi Rex Galliarum tam temporis ſolemnem Inveſtituram, prout erat ab *Urbano II.* damnata, æquè ac ipſe Imperator, uſurpaſſet. Nec *Sugerius* Abbas *S. Dionyſii* in Vita *Ludovici Craſſi* colloquium *Paſchalis II.* cum Legatis Imperatoris approbaſſet, dicentis: *Si virga & annulo inveſtiatur, cùm ad Altaria ejuſmodi pertineant contra Deum uſurpare; ſi ſacratas Corpori & Sanguini Dominico manus, Laici manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ Unctioni derogare.* Has, inquam, propoſitiones *Paſchalis II.* non approbaſſet *Sugerius, Ludovico* Regi addictiſſimus, nec *cervicoſos* Imperatoris Legatos appellaſſet his obſiſtentes, ſi Rex Francorum adhuc Inveſtituram per annulum & baculum ante electionem, immo ſine electione conceſſiſſet, ac Hominium ſolemne ab Epiſcopis & Abbatibus exegiſſet.

Denique concordia Regnum inter & Sacerdotium violata non eſt in Galliis, Inveſtiturarum occaſione, ut in Germania, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis* Epiſtolâ ducenteſimâ trigeſima-octavâ ad Summum Pontificem Paſchalem. *Regnum*, inquit, *Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium: & idcirco quantum ad ipſas Regias perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo haſtenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotii, nulla ſubreptione diſſolvatur.* At veriſimile non eſt quòd tam fauſta Regni & Sacerdotii concordia conſervata fuiſſet, niſi Reges Francorum Decretis Pontificiis fuiſſent obſecuti, & Inveſtiturarum ſolemnem morem per traditionem annuli & baculi Paſtoralis dimiſiſſent. Ipſos tamen uſos ſemper fuiſſe jure ſuo approbandi electionem factam, & bona Eccleſiaſtica Electo concedendi; nec ipſis propterea negotium faceſſiviſſe Romanos Pontifices, colligitur ex Epiſtolâ 104. *Yvonis Carnotenſis* ad *Paſchalem II.* datâ, in qua de *Galone* ad Epiſcopatum Bellovacenſem electo ita ſcribit: *Rex non vult electioni aſſenſum præbere, nec electo bona Epiſcopalia dimittere.*

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 505. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Affert quaſdam rationes pro Inveſtituris, quibus non reſpondet.*

R. De Inveſtituris hiſtoricè tantùm tracto, non Theologicè. Quid geſtum, dictum, & ſcriptum ſit hac in cauſa, ſive pro Inveſtituris, ſive contra Inveſtituras, refero bonâ fide. Quod ab Eccleſia latum eſt ea de controverſia Judicium, veneror & amplector.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 512. hæc notant Religioſi Cenſores: *Excuſat Inveſtituras eo modo quo fiebant a Regibus Galliæ, relicta libertate electionis datâ dumtaxat poſſeſſione temporalium: Quod verò detur baculo vel alio ſigno, parum intereſt, dum Rex non intendat conferre aliquid ſpirituale.*

R. Non ego ſolus excuſo: excuſat *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus, ſanctiſſimus & doctiſſimus, Epiſtolâ LX. ad *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum & Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Yvonis* rationes & verba refero paginis ſequentibus, ſcilicet pag. 513. & 514.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores, pag. 514. Edit. primæ: *Poſſunt ea tolerari, quæ ſolâ lege humana prohibentur.*

R. Hæc Propoſitio vera eſt & innoxia. Ab eo enim qui legem condidit, vel cujus eſt ad legis obſervantiam cogere ſubditos, vel eam moderari aut remittere, poſſe tolerari ea quæ ſolâ lege humana prohibentur, certiſſimum eſt. Verùm nec ea Propoſitio legitur loco a RR. Cenſoribus notato. Sic tantùm ego: *Addit Yvo Carnotenſis, Hæc cùm æterna lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari vel ſeverius emendari.* Yvonis, Carnotenſis verba ſubjicio.

Nota.

Etſi Principes Inveſtituras concedendo nil ſpirituale elargiri haud ignoraſſent, nihilominus ſemper judicavit Eccleſia tolerandum non eſſe, ut a Principibus inſtrumenta ſpiritualia in inveſtituris concedendis adhiberentur, ad alia etiam dimiſſionis ſigna Epiſcopos adigendo. In hujuſmodi Inveſtituris eis, quæ ſolummodo Sacerdotii erant, Principes utebantur, quod cùm ab Eccleſia non eſſet tolerandum, dedecebat enim laïcam poteſtatem ſpiritualia adhibere, non bene videtur Yvo dixiſſe, quòd parum intereſt quo ſigno concederentur.

ARTICULUS VII.

Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomiâ permiſit.

Cum Serberiæ inter *S. Anſelmum* & *Henricum I.* Angliæ Regem de mittendis utrinque nunciis pro Inveſtiturarum negotio conveniſſet, *S. Anſelmus* per ſuos ad *Paſchalem II.* his verbis reſcripſit (Epiſtolâ 11. Lib. 4.) „ Quoniam de Sedis „ Apoſtolicæ Auctoritate pendent filiorum Eccle- „ ſiæ directiones, & conſilia: idcirco ad veſtræ „ Paternitatis recurro præceptum & conſilium ... „ Mortuo Rege Guillelmo, cujus violentiâ per „ triennium exulavi ab Anglia, cum magno de- „ ſiderio ſum a Domino meo Rege Henrico, & „ a Principibus ejus, & ab Eccleſia Anglorum „ revocatus, & cum magno gaudio ſuſceptus. „ Qui poſtquam intellexerunt Inſtitutionem, quam „ audivi fieri in Romano Concilio a venerabilis „ memoriæ Prædeceſſore veſtro Papa Urbano, „ Ne ſcilicet aliquis ſuſciperet Inveſtituram Ec- „ cleſiæ de manu Laïci, & ne Epiſcopus vel Ab- „ bas homo ejus fieret: ſenſi & audivi quia nul- „ lo modo eam Rex & Principes ejus vellent ſu- „ ſcipere. Qua de re mihi neceſſarium veſtræ Cel- „ ſitudinis conſilium expecto.

Henrici I. Angliæ Regis ad Paſchalem II. legationes & S. Anſelmi litera, rogantes ut Deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & hominia Epiſcoporum temperet.

Alias etiam ad eumdem Pontificem literas dedit, quibus ejus Sanctitatem rogavit, ut, ſi fas eſſet, Deceſſoris ſui contra Inveſtituras & Hominia Sententiam temperaret, ad fovendam Regnum inter & Sacerdotium concordiam „ Poſtquam, „ *inquit*, revocatus a Rege Angliæ qui nunc eſt, „ ad Epiſcopatum redii, oſtendi Decreta Apo-

,, ſtolica, quæ in Romano Concilio præſens audivi, Ne ſcilicet Laïcus Inveſtituras Eccleſiarum daret, neque aliquis de manu ejus acciperet, aut pro hoc homo ejus fieret, nec aliquis hæc præſumentem conſecraret; qui verò hæc tranſgrederetur, excommunicationi ſancti Concilii ſubjaceret. Quod audientes Rex & Principes ejus, ipſi etiam Epiſcopi quanta mala hinc proceſſura, quid potiùs ſe facturos, quàm hæc Decreta ſuſcepturos acclamaverunt, gravor dicere; dicant Legati præſentes qui audierant. Tandem in me converſi uno ſenſu omnes pariter affirmaverunt: Me poſſe extinguere omne malum, quod ex his Decretis proceſſerit, aſſeverant, ſi precibus Epiſcoporum meas vellem aſſociare, quatenus Celſitudini veſtræ placeret prædictam Sententiam mitigare. Quod ſi facere recuſarem, omne malum quod inde eveniret, mihi imputandum ſine ulla mea excuſatione judicarent. Ne igitur aliquid videar contemnere, aut meo ſolo ſenſu, vel propriâ voluntate quicquam facere, nec illos audeo non audire, nec de veſtræ Sanctitatis diſpoſitione aliquatenus volo exire. Servata igitur apud me reverentiâ & obedientia Sedis Apoſtolicæ, precor ut, quantum Dignitas veſtra ſecundùm Deum permittit, petitioni prædictæ, quam vobis Legati exponent, juxta ſapientiam veſtram condeſcendatis; & quid me jubeatis in hac re facere, quicquid futurum ſit, per Legatos præſentes certum me faciatis.

Paſchalis II. in prohibendis Inveſtituris & hominiis Epiſcoporum invicta conſtantia.

Apud *Paſchalem II.* Eccleſiaſticæ libertatis defenſorem acerrimum, & Decretorum, quæ a ſuis Deceſſoribus & frequentibus Synodis contra Inveſtituras condita erant, tenaciſſimum, promovere nihil potuit *Henrici* Regis Legatio, nihil obtinere Epiſcoporum, & ipſius Archipræſulis S. *Anſelmi* preces. Regii Oratores has ad ejus Majeſtatem Pontificis Literas retulerunt: *Legationis tuæ verba, Fili Cariſſime, gratanter excepimus, ſed vellemus obedientiam promittentis. In quibus nimirum Sancta Romana Eccleſia illa in Regno tuo pollicebaris, quæ tempore patris tui habuerat, tot requirens honores, quos tempore Anteceſſorum noſtrorum pater tuus habuerat. Quæ profectò omnia grata in ſuperficie viderentur, interiùs requiſita, & Legati tui vocibus expoſita, gravia & vehementiſſima apparuerunt. Quærebas enim ut tibi Epiſcoporum Abbatumque per Inveſtituram conſtituendorum jus & facultas a Romana indulgeretur Eccleſia, & quod per ſe ſolum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc Regiæ poteſtatis fieret. Ait enim Dominus;* ,, Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, ſalvabitur. *Cùm autem Eccleſiæ oſtium Reges eſſe arrogant, fit profectò ut qui per eos Eccleſiam ingrediuntur, non Paſtores, ſed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente:* ,, Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, fur eſt & latro. *Et quidem ſi a nobis magnum aliquid tua Dilectio poſtularet, quod cum Deo, cum juſtitia, cum noſtri ordinis ſalute concedi poſſet, utique concederemus. Hoc verò tam grave, tam indignum eſt, ut nullâ ratione Catholica id admittat Eccleſia. Faciliùs ad extrema quælibet B. Ambroſius cogi potuit, quàm Imperatori Eccleſiæ permittere poteſtatem. Reſpondit enim: Noli gravare te, Imperator, ut putes in ea quæ divina ſunt Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutiùs imperare, eſto Dei ſubditus. Scriptum eſt:* ,, Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. *Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim quæ non eſt legitimo conjugio copulata. Audis, o Rex, adulteram Eccleſiam nuncupari, quæ non legitimè nupſerit. Eccleſiæ ſiquidem ſponſus unuſquiſque æſtimatur Epiſcopus .... Si Eccleſiæ filius es; permitte matri tuæ legitimum ſortiri conjugium; ut non per hominem, ſed per Deum & hominem Chriſtum, legitimo ſponſo copuletur. Per Deum enim Epiſcopos eligi, cùm canonicè eliguntur, teſtatur Apoſtolus dicens:* Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui a Deo vocatur tamquam Aaron. *Et B. Ambroſius:* Meritò, *inquit*, creditur quòd divino eſſet electus judicio, quem omnes poſtulaviſſent. *Et poſt pauca.* Ubi univerſorum poſtulatio congruit, dubitare nos non oportet, ibi Dominum Jeſum & voluntatis auctorem, & petitionis arbitrum fore, & ordinationis Præſulem, & largitorem gratiæ. *Præterea Propheta David ad Eccleſiam loquens ait:* Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram. *Eccleſia filios genuit, Eccleſia Principes ſtatuit .... Monſtruoſum profectò eſt, ut patrem filius generare, homo Deum creare debeat. Sacerdotes namque in Scripturis Sanctis Deos vocari, tamquam Dei Vicarios manifeſtum eſt ... Propter hoc Sancta Romana Eccleſia & Apoſtolica per Prædeceſſores noſtros Regiæ uſurpationi & Inveſtituræ abominabili vivaciter obviare curavit, & graviſſimis perſecutionibus per Tyrannos affecta uſque ad tempora noſtra, non deſtitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentia ſua virtutem Eccleſiæ Princeps Petrus & Epiſcoporum primus amittet. Porro ſæcularium Poteſtatum & Regum in Eccleſia quod ſit officium, exponit Apoſtolus Paulus dicens:* ,, Dei enim Miniſter eſt tibi in bonum. Non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim Miniſter eſt, vindex in ira ei qui malè agit .... *Inter iſta, Rex, nullius tibi perſuaſio profana ſurripiat, quaſi aut poteſtati tuæ aliquid diminuere, aut nos in Epiſcoporum promotione aliquid nobis velimus ampliùs vendicare. Immo ſi ab hoc propter Deum deſiſtas, quod contra Deum eſſe manifeſtum eſt, quod cum Deo nec tu exercere, nec nos concedere cum noſtra ſeu tua ſalute poſſumus, quicquid deinceps poſtulaveris, quod cum Deo poſſumus, libentiùs indulgebimus, & honori tuo, & ſublimationi propenſiùs inſiſtemus. Nec exiſtimes quòd poteſtatis tuæ columen infirmetur, ſi ab hac profana uſurpatione deſiſtas. Immo tunc validiùs, tunc robuſtiùs, tunc honorabiliùs regnabis, cùm in Regno tuo divina regnabit auctoritas.* Hanc *Paſchalis II.* Epiſtolam exhibet *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.*

Narrat idem auctor perpetuus S. *Anſelmi* comes, quomodo Rex ipſum ad Aulam vocavit, de negotio, quo de induciæ datæ fuerant, reſponſurum, atque *Exegit ab eo ut Homo ſuus fieret, & eos quibus Epiſcopatus vel Abbatias ſe daturum dicebat, pro more Anteceſſorum ſuorum conſecraret, aut terram ſuam ſine retractatione & feſtinanter exiret.* Anſelmum verò reſpondiſſe: *Dixi quemadmodum Romano Concilio interfuerim, quidque ibi a Sede B. Petri acceperim. Si ergo excommunicationi, cujus in hoc Regno Relator extiti, memet alicujus rei cauſa ſubjicio; cui, quæſo, deinceps adhærere potero, meo judicio excommunicatus? Nuncii hæc ipſa mutare directi, infecto negotio reverſi ſunt. Horum igitur quæ cum ſalute & honeſtate mea nequeo tranſgredi, me tranſgreſſorem fieri non videtur ſani conſilii. Rex repoſuit: Quid ad me? Uſus Anteceſſorum meorum nolo perdere, nec in Regno meo, qui meus non ſit, quemquam ſuſtinere.* Anſelmus his nequaquam turbatus, in Eccleſiam ſuam ſeceſſit, ad omnia pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate, ac pro obedientia Sedi Apoſtolicæ debita, conſtanti animo perferenda paratiſſimus.

Haud multò poſt, amicas in ſpeciem pacificaſque Literas a Rege accepit, quibus eum rogabat

ut

ut ad ſe veniret, alio conſilio negotium Inveſtiturarum moderari volentem. Wintoniam itaque cum aliis Epiſcopis ac Principibus, *Anſelmus* convenit; qui ab ipſo impetrarunt, ut novis datis induciis, novi Nuncii ſolertiores Romam mitterentur, qui Summo Pontifici denuntiarent, niſi a Sententia diſcederet, *Anſelmum* cum ſuis ex Anglia pulſum iri, ipſum verò *totiùs Regni ſubjectionem, & commodum quod inde ſingulis annis habere ſolebat*, Denarium ſcilicet S. Petri, *Perditurum*. Miſſi ſunt a Rege tres Epiſcopi, ab *Anſelmo* Monachi duo. Romam ubi pervenere, Pontificem obteſtati ſunt ut auſteriorem Deceſſoris ſui temperando Sententiam, Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimiâ, & pertinaci negatione Inveſtiturarum offenderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex: *Se nec pro capitis ſui redemptione hoc facturum*. Dixitque indignabundus: *Decreta & Inſtitutiones Sanctorum Patrum, minis actus unius hominis diſſiparem?* Mox ad Regem *Henricum* Literas dedit, urbaniſſimas quidem, & paternum amorem ſpirantes, ſed ipſum vehementer urgentes ut Inveſtituras dimitteret: quin etiam Judicio Sancti Spiritus illarum uſum ipſi, ut & Principibus cœteris, interdicens. *Deſeruiſti*, inquit, *Fratris tui Regis impietatem, quam divino conſpicis judicio terribiliter vindicatam, Eccleſias libertati reſtituiſti, Clerum honorare cœpiſti, & Cleri Principes Epiſcopos, immo in his Chriſtum Dominum venerari. Confidimus itaque quia uſque in finem eadem ſapies, & in eadem probitate perſiſtes; niſi ſunt aliqui perverſæ mentis homines, qui cor Regum per Epiſcoporum & Abbatum Inveſtituras divinæ indignationi aſtare conantur. Quorum in hac parte conſilia tamquam virus tibi ſunt vitanda, ne illum offendas per quem Reges regnant, & Potentes juſta decernunt. Quem profectò ſi propitium habueris, fœliciter regnabis, poteſtatemque integram & divitias obtinebis. Quem ſi, quod abſit, offendis, non Procerum conſilia, non Militum ſubſidia, non arma, non divitiæ, ubi ſubvertere cœperit, poterunt ſubvenire. Porro in honore Domini, in Eccleſia libertate, nos familiares, nos adjutores habebis. Nec opineris quia quiſquam nos a tua divellet amicitia, ſi ab Inveſtituris abſtinueris, ſi honorem debitum, & libertatem a Domino inſtitutam Eccleſiæ conſervaveris. Eccleſiarum ſiquidem inveſtituras nos Sancti Spiritus Judicio Regibus & Principibus, immo Laicis omnibus interdicimus. Nec enim decet ut a filio mater in ſervitutem addicatur; ut Sponſum, quem non optavim, accipiat.*

Paſchalis II. Inveſtituras in Synodo Lateranenſi prohibet.

Solemnis illa Inveſtiturarum interdictio a *Paſchali II.* facta eſt in Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo-ſecundo celebrata, de qua idem Pontifex in Epiſtolâ eodem tempore ad S. *Anſelmum* datâ ita ſcribit: *Qua de re in Synodo nuper ad Lateranenſe Conſiſtorium celebrata, Patrum noſtrorum Decreta renovavimus, ſancientes & interdicentes, ne quiſquam omnino Clericus de manu Laïci Eccleſias, vel Eccleſiaſtica bona ſuſcipiat. Hæc eſt enim ſimoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores Eccleſiæ, ſæcularibus perſonis inſipientes homines placere deſiderant. Idcirco Sanctorum Conciliorum veneranda majeſtas ſæcularium Principum poteſtatem ab Eccleſiaſticis electionibus decrevit arcendam: ut ſicut per ſolum Chriſtum prima in baptiſmo Eccleſiæ janua, ultima in morte vita aperitur æterna; ita per ſolum Chriſtum ovilis Chriſti Oſtiarius ſtatuatur, per quem Chriſti ovibus, non pro mercedibus ovium, ſed pro Chriſto ingreſſus & egreſſus ad vitam perducatur æternam. ..... Hæc ita doceas, ſicut ſcis tuo Primatui expedire.*

Epiſcopis, qui a Rege, & Monachis, qui ab *Anſelmo* Romam directi fuerant, reverſis, Rex Principibus Londoniæ congregatis, *Anſelmum* per internuntios convenit, ut ſibi Conſuetudines Paternas non negaret, aut Regno excederet. Petiit ille ut Literæ Summi Pontificis, cùm ad Regem, tum ad ſeipſum, de præſenti negotio datæ legerentur: tum ſe, quantum ſalvo officio & Sedis Apoſtolicæ reverentiâ, fas eſſet, ejus obtemperaturum Majeſtati. Conditionem, quoad Literas ad ſe datas, Rex eluſit. Palam perlectæ ſunt quæ ad *Anſelmum* directæ: Jamque Regem causâ cecidiſſe Procerum Conſeſſus exiſtimabat; cum adulatores & mercenarii Epiſcopi, qui Romam Regis Oratores iverant, eam opinionem prohibuere, inſigni mendacio Principi gratificati, & Eccleſiæ libertatem nefariè prodentes. Aſſeruerunt quippe, ſe alia Romæ a Summo Pontifice verbis accepiſſe, quàm Literæ ad *Anſelmum*, vel etiam ad Regem directæ continerent. *Requiſitique*, inquit, *Eadmerus* Lib.III. Hiſtoriæ Novorum, *conteſtati ſunt in Epiſcopali veritate Papam ipſum Regi verbis puris mandaſſe per ſe, Quoniam quandiu in aliis vitam boni Principis ageret, de Eccleſiarum Inveſtituris æquanimiter illum toleraret, nec eum ullo excommunicationis vinculo necteret, ſi religioſas perſonas per dationem Virgæ Paſtoralis eis inveſtiret. Cur autem hanc tanti doni dignitatem ei per Chartæ inſcriptionem noluerit delegare, eam ferebant cauſam eſſe, videlicet, ne in aliorum notitiam Principum prolatâ, ipſi eam ſibi uſurparent, Romani Pontificis Auctoritate contemptâ.* Contra, qui miſſi fuerant ab *Anſelmo* Archipræſule, conteſtabantur Papam nihil cuilibet verbis mandaſſe, quod Literis aliquatenus adverſaretur: Quibus reponebant Epiſcopi, ſe clam illis alia egiſſe, palam alia. Inde orta inter Proceres diſſenſio. Quidam enim Scriptis ſigillo Summi Pontificis munitis, & Monachorum relationi credendum eſſe propugnabant: Alii verò trium Epiſcoporum aſſertionibus, quàm vervecum pellibus atramento denigratis, & plumbi maſſula oneratis, potiùs cedendum eſſe, *abjecto Monachellorum teſtimonio, qui, ubi ſæculo ſe abrenuntiare profeſſi ſunt, omne* (inquiebant) *ſæcularis negotii teſtimonium perdiderunt*. Balduinus Monachorum primarius reſpondit, negotium iſtud ſæculare non eſſe. Præterea Literarum Apoſtolicarum teſtimonio ipſos convinci. Repoſuere fraudulenti Præſules: *Teſtimonium Monachorum contra Epiſcopos non recipimus, & ovinæ pellis reciperemus? Væ, væ* (dixerunt Viri Religioſi) *non ne & Evangelia pellibus ovinis inſcribuntur?* Tam pertinax contentio magnas in anguſtias *Anſelmum* conjecit. Grave namque videbatur Literis Apoſtolicis derogare fidem: Gravis aliunde ſcandali fomes, Antiſtitum relationem, in Epiſcopali veritate illam eſſe veram conteſtantium, adverſâ fronte refellere. Literarum porrò a *Paſchali II.* ad *Anſelmum* ſcriptarum verba hæc erant: *Adverſùs illam venenoſam ſimoniacæ pravitatis radicem, Eccleſiarum videlicet Inveſtituram, quàm validè, quàm robuſtè, quàm ſeverè Patres noſtri præteritis temporibus deviaverint, Sapientiæ tuæ ſatis eſt manifeſtum. Reverendæ in Chriſto memoriæ Prædeceſſoris noſtri Domini Urbani tempore apud Barum collecto venerabili Epiſcoporum & Abbatum ex diverſis partibus Concilio, in quo tua Religio & Nos ipſi interfuimus, ſicut qui nobiſcum aderant reminiſcuntur, in eamdem peſtem excommunicationis eſt prolata Sententia. Et nos eumdem cum Patribus noſtris Spiritum habentes, idem ſapimus, & eadem teſtamur.* Hæc Epiſtola data eſt Beneventi II. Idus Decembris 1102.

Adulatores Epiſcopi Eccleſiæ libertatem nefariè produnt.

Rex Apoſtolicarum Literarum nullâ prorſus ha-

habitâ ratione, faventibus, & incitantibus ejus Majeſtatem Epiſcopis, regnique Proceribus *Anſelmum* Archipræſulem urgebat, ut abſque ulla cunctatione *ſibi Hominium faceret, & eos quibus ſe daturum protinus Epiſcopatus dicebat, conſecraturum ſponderet, ſervatâ in omnibus Anteceſſorum conſuetudine*. Reſpondit *Anſelmus*, in hac Epiſcoporum & Literarum Apoſtolicarum varietate ac diſſenſione ſatius eſſe Romanum Pontificem conſulere, quàm in re tam ambigua præcipitare ſententiam. Tum qui Romam a Rege miſſi fuerant Epiſcopi, relationem ſuam conſtantiſſimè confirmarunt, ad omnia probanda ſe paratos conteſtati, appellato etiam Summi Pontificis teſtimonio. *Anſelmus* litem hoc in Conventu minimè finiendam diutius impræſentiarum conteſtari nolens, ad Procerum ſententiam inclinatus eſt, atque in eorum gratiam ſpopondit, ſi Rex interim Inveſtituras Eccleſiarum daret, ſe licèt nec approbante, nec concedente, ſe nec danti, nec accipienti, communionem ſubtracturum ſuam, donec reverſis Nunciis Romam deſtinandis, de Summi Pontificis voluntate certior factus eſſet. Se tamen ſic Inveſtitorum conſecraturum neminem, aut conſecrandi licentiam aliis conceſſurum. Sic utrimque ſopita ad tempus controverſia, Rex per dationem virgæ Paſtoralis duos e Clericis ſuis duobus Epiſcopatibus inveſtivit. Ita refert *Eadmerus* lib. 3. *Hiſtoriæ Novorum*.

S. Anſelmi invicta conſtantia.

Anno milleſimo centeſimo ſecundo, media pene Quadrageſima, *Henricus* Rex *Anſelmi* Archipræſulis iterum tentavit conſtantiam, miniſque frangere conatus eſt. Reſpondit ille Nuncios, quos ad Sedem Apoſtolicam miſerat, reverſos eſſe, Literaſque a Romano Pontifice retuliſſe, quas inſpici oporteret, ſi fortè Regis voluntati faverent, aut *Anſelmum* ipſum illi condeſcendere ſinerent. Se ambages hujuſmodi ultra non laturum *Henricus* repoſuit, finalem ſe velle ſententiam: *Quid mihi*, inquit, *de meis cum Papa? Quæ Anteceſſores mei in hoc Regno poſſederunt, mea ſunt. Hæc ſi quis auferre mihi voluerit, quod inimicus meus ſit, omnis qui me diligit, certiſſimè noverit*. Ad quæ intrepidus Anſelmus: *Nihil*, inquit, *eorum quæ ipſius eſſe ſcio, ipſi tollo, aut tollere volo. Verumtamen noverit, quod nec pro redemptione capitis mei conſentiam ei de iis quæ præſens audivi in Romano Concilio prohiberi, niſi ab eadem Sede Interdictorum abſolutionis Sententia prodeat, a qua conſtitutionis ipſorum vinculum prodiit*. Regis obſtinatio, *Anſelmi* conſtantia, illius impetus, iſtius fervor Eccleſiæ, ipſique *Anſelmo* graviora mala portendebant. Proceres eorum præſenſione Illachrymari, Eccleſia precibus ad Chriſtum fuſis ea deprecari. Interim Rex minis ac imperio in preces converſis, *Anſelmum* urgere ut ipſe Romam pergat, & quod alii nequivere, a Summo Pontifice impetrare ſatagat, *Ne ipſe perdendo ſuorum Jura Anteceſſorum, ſit vilior fiat*. Inducias ad Paſcha uſque poſtulat Sanctus Archipræſul, ut audito Epiſcoporum Regnique Primatum conſilio, conveniens det reſponſum.

S. Anſelmus Romam cum Regis Oratore proficiſcitur.

Celebrato Paſchate ad Aulam redit *Anſelmus* Procerum Sententiam de præſenti negotio rogat. Ipſi perſuadent ut procurandæ cauſa pacis Romam ſe conferat cum Regis Oratore, ipſique preces Principis, & Regni negotia coram Summo Pontifice exponenti, teſtimonio ſuo, ſi vera dixerit, ſuffragetur. Annuit Sanctus Archipræſul, & profectionem maturat. Cauſa feſtinandi hæc fuit. Literas a *Paſchali II.* recèns acceperat, quarum lectionem Rex, nec per ſe, nec per Miniſtros audire voluit. Metuebat *Anſelmus*, ne Pontificis Reſponſa Epiſcoporum aſſertionibus contraria eſſent, & ne aliquos Abbates a Rege inveſtitos, & Epiſcopos qui ipſos inauguraverant, excommunicaſſet, a quorum communione ſi ſubtrahere ſe teneretur magis inflammaretur præſens diſſidium, graviuſque ſcandalum oriretur. Pontificias quippe Literas nondum inſpexerat, cavens ne ſi fortè Rex mutato conſilio, eas inſpiciendas requireret, ſigilloque excluſas reperiret, aliquid haberet quod earum auctoritati non injuria objicere poſſet. Has ob cauſas profectionem acceleravit prudentiſſimus Archipræſul, & ab Anglia ſolvit V. Kalendas Maii, anno 1103.

Literas porro *Paſchalis* Papæ non ante reſeravit, quàm Beccum perveniſſet. His Epiſcopos a Rege anno ſuperiori ad Sedem Apoſtolicam miſſos, mendacii & fraudis palam arguebat, damnabatque, longè ſe abfuiſſe aſſerens ab Inveſtituris ejus Majeſtati quoquo modo permittendis, quæ illicitæ prorſus eſſent, ac meritò damnatæ. Epiſcopos verò mendaces, & Eccleſiaſticæ libertatis, Regiæque ſalutis proditores excommunicabat, donec Eccleſiæ Romanæ, cui affinxerant, ſatisfacerent. Eos tandem qui intra memoratas inducias Inveſtituram a Rege, & ſecundùm ejus mandata, conſecrationem ab Epiſcopis acceperant, unà cum Conſecratoribus, a communione ſummovebat. Harum Literarum, quas *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum* exhibet, referre verba operę pretium exiſtimo.

Paſchalis II. excommunicat Epiſcopos qui ejus Sanctitati falſum Reſponſum affinxerant, nec non eos qui Inveſtituram a Rege interim acceperant, & eorum Ordinatores.

,, Paſchalis Epiſcopus Servus Servorum Dei, Anſelmo Cantuarienſi, venerabili Fratri & Coëpiſcopo, ſalutem & benedictionem. Suaviſſimas Dilectionis tuæ ſuſcepimus Literas, caritatis calamo ſcriptas. Neque enim aliud cartæ calamus indidit, quàm quod de fonte caritatis intinxit. In his reverentiam devotionis tuę quæ complectimur, & perpendentes fidei tuæ robur, & piæ ſollicitudinis inſtantiam, exultamus, quia gratia Dei tibi præſtante auxilium, te nec minæ concutiunt, nec promiſſa ſuſtollunt. Dolemus autem, quia cùm Fratres noſtros Epiſcopos Legatos Regis Anglorum benignè ſuſcepiſſemus, quæ nec diximus eis, nec cogitavimus, redeuntes ad propria, retulerunt. Audivimus enim eos dixiſſe, quòd ſi Rex in aliis bene ageret, Nos Inveſtituras Eccleſiarum nec prohibere, nec factas excommunicare, & quod ideo nolebamus cartæ committere nec ſub hac occaſione & cæteri Principes in nos inclamarent. Unde Jeſum, qui renes & corda ſcrutatur, in animam noſtram teſtem inducimus, ſi ex quo hujus Sanctæ Sedis curam cœpimus gerere, hoc immane ſcelus vel deſcendit in mentem. Et hoc Deus avertat a nobis ut eſt, & non ſurrependo inficiat nos, ut aliud habeamus ore promptum, aliud corde reconditum; cùm contra mendaces Prophetas imprecetur, dicens, *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa*. ,, Si verò noſtro ſilentio pateremur Eccleſiam felle amaritudinis, & impietatis radice pollui, qua ratione poſſemus apud internum Judicem excuſari, cùm Dominus ſub ſpecie Sacerdotum dicat Prophetæ: *Speculatorem te dedi domui Iſraël?* ,, Non bene cuſtodit urbem, qui in ſpecula poſitus, dum non obſiſtit, eam hoſtibus diripiendam exponit. Si ergo virgam Paſtoralitatis ſignum, ſi Annulum ſignaculum fidei tradit Laïca manus, quid in Eccleſia Pontifices agunt? Eccleſiæ honor atteritur, ſolvitur Diſciplinæ vigor, & omnis Religio Chriſtiana conculcatur; ſi quod novimus Sacerdotibus ſolis deberi, Laïca patiamur temeritate præſumi. Non eſt Laïcorum Eccleſiam tradere, nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo privandus eſt patrimonio, qui matrem polluit adulterio, nec meretur Eccleſiaſticæ benedictio-

,, nis

nis conſortium, qui eam impia infeſtatione inſequitur. Laïcorum enim eſt Eccleſiam tueri non tradere. Ozias quidem cum illicitum ſibi Sacerdotium vendicaret, leprâ percuſſus eſt. Filii quoque Aaron, quia alienum ignem impoſuerunt, igne divino conſumpti ſunt. Alienum eſt ab Eccleſia, & a ſacris Canonibus eſt inhibitum, ne Principes & ſeculares viri Inveſtituras non ſolùm non dare, ſed nec electioni Epiſcoporum ſe audeant violenter inſerere. In Septima quippe Synodo, ut noſtis, ſcriptum eſt: *Sancta & univerſalis Synodus definivit, Neminem Laïcorum Principum, Potentumve ſemet inſerere Electioni Epiſcoporum, vel Promotioni eorum.* Si ergo filii Aaron, quia ignem alienum intulerunt, corporaliter puniti ſunt; iſti qui a Laïcis, a quibus alienum eſt, Eccleſiam ſuſceperunt, ſpirituali gladio feriuntur. Epiſcopos autem, qui veritatem in mendacio invocarunt, ipſa veritate, quæ Deus eſt, in medium introducta, a Beati Petri gratia, & a noſtra ſocietate excludimus, donec Romanæ Eccleſiæ ſatisfaciant, & reatûs ſui pondus agnoſcant. Quicumque verò intra prædictas inducias Inveſtituram ſeu Conſecrationem acceperunt, a conſortio Fratrum & Ordinatores & Ordinatos alienos habemus: nec eis ad excuſationem deceptio ſufficit, quia & Propheta ab alio Propheta deceptus, nec ideo mortem evaſit.

Romam ubi pervenit *Anſelmus*, a *Paſchali II.* perhonorificè ac peramanter ſuſceptus eſt. Cauſæ, propter quam advenerat, diſcutiendæ ac finiendæ dies conſtituta. In Sacrum Conſiſtorium intromiſſus Archipræſul Sanctiſſimus. Adfuit unà *Vuillelmus* Exonienſis Epiſcopus electus, homo facundus & vehemens, a Rege miſſus *Henrico*, ut Paternas Conſuetudines & uſus ipſi confirmari Auctoritate Apoſtolica obtineret. *Exponit ſtatum Regni, Regiamque in Romanos munificentiam, unde ampliori quadam & digniori præ cæteris ſublimitate ex Apoſtolica largitione Reges Anglorum probat antiquitus uſos, eaque re non ſolùm moleſtum & indecens fore huic ſuorum Anteceſſorum Jura perdere; verùm etiam magno Romanis hoc ipſum damno futurum ſi contingeret & dum fortè locum recuperandi inventuri non eſſent, ab eis ſerò lugendum.* Vehemens hominis oratio pleroſque Romani Cleri Proceres ad favendum Anglorum Regi moverat. Silebat *Anſelmus*, Summus Pontifex attentas utrique parti aures præbens, momenta cauſæ tacitus expendebat, ut jus maturâ deliberatione diceret. Cujus ex ſilentio & Romanorum favore, certum omen victoriæ ſumens *Vuillelmus*, has in voces impetu erupit: *Quicquid hinc indeve dicatur, volo noverint quicumque aſſiſtunt, Dominum meum Regem Anglorum nec pro amiſſione Regni ſui paſſurum ſe perdere Inveſtituras Eccleſiarum.* Territum his minis Pontificem Inveſtituras Domino ſuo conceſſurum ſperabat. Sed terreri neſcius *Paſchalis*, contentiori voce reſpondit: *Si quemadmodum dicis, Rex tuus nec pro Regni amiſſione patietur Eccleſiarum donationes amittere; ſciat, ecce coram Deo dico, quia nec pro redemptione ſui capitis eas illi aliquando Paſchalis Papa impunè permittet habere.* Summo applauſu exceptum Pontificis Reſponſum eſt, omnibuſque hæc inſedit Sententia, ut & Regi reſponderetur, quòd illum ad bene agendum paulatim demulceret, & aliorum offenſam Principum exinde Roma non incurreret. *Itaque*, inquit Eadmerus, *Romanorum conſilio Papa nonnullos paternos uſus, interdictis omnino Eccleſiarum inveſtituris, Regi conceſſit, eumque ab excommunicatione quam Anteceſſorem ſuum feciſſe diximus, immunem ad tempus conſtituit, eis dumtaxat, qui a manû ipſius Inveſtituras ſuſceperant, vel deinceps ſuſciperent, uſque ad dignam tanti reatûs ſatisfactionem, pro ſervanda Eccleſiaſtici Diſciplina rigoris, ſub excommunicationis catena retentis. Satisfactionem ſanè Inveſtitorum cenſura ac diſpoſitioni Anſelmi Papa delegavit.* Cauſâ hoc pacto compoſitâ Anſelmus Apoſtolica Benedictione, & Primatus Cantuarienſis confirmatione donatus, Româ diſceſſit. Paululum poſt ipſum moratus eſt *Vuillelmus*, ſimulatâ voti religione, quò ſe ad *S. Nicolai* corpus Bari venerandum obſtrinxiſſet: re vera autem ut abſente *Anſelmo*, Summum Pontificem ad aliquid de Sententia remittendum adduceret. Sed ſpes eum fruſtrata eſt, nec aliud retulit quàm ſuaſorias Literas Regi deferendas, ne nihil egiſſe videretur. His Literis, ubi Regi ſoſpitatem, victorias, ac filium ex Regina conjuge recèns ſuſceptum gratulatus eſt Pontifex, his eum verbis peramanter urget, ut Inveſtituras dimittat „ Opportunum rati ſumus nunc tibi præcepta & voluntatem Dei validiùs inculcare, cùm amplioribus beneficiis Deo te plurimùm perſpicis debitorem. Nos quoque divinis beneficiis benignitatem noſtram penes te ſociare optamus; ſed grave nobis eſt, quia id a nobis videris expetere, quod præſtare omnino non poſſumus. Si enim aut conſentiamus, aut patiamur Inveſtituras a tua Excellentia fieri, & noſtrum proculdubio, & tuum erit immane periculum. Qua in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Nos enim in prohibitione hac nihil ampliùs obedientiæ, nihil liberalitatis per Eccleſias nanciſcimur. Nec tibi debitæ Poteſtatis aut Juris ſubtrahere quicquam nitimur, niſi ut erga te Dei indignatio minuatur, & ſic tibi proſpera cuncta contingant. Ait enim Dominus: *Honorificantes me honorificabo. Qui me autem contemnunt, erunt ignobiles.* „ Dices, Mei hoc Juris eſt. Non utique, non eſt Imperatorium, non eſt Regium, ſed Divinum. Solius illius eſt qui dixit: *Ego ſum oſtium.* Unde pro ipſo rogo te, cujus hoc munus eſt, ut ipſi hoc reddas. Ipſi dimittas, cujus amori etiam quæ tua ſunt debes. Nos autem cur tuæ obniteremur voluntati, cur obſiſteremus gratiæ, niſi Dei in hujus negotii conſenſu ſciremus voluntati obviare, gratiam amittere? Cur tibi quicquam negarem quod cuiquam eſſet mortalium concedendum, cùm beneficia de te ampliora ſumpſerimus? Perſpice, Fili Cariſſime, utrùm decus an dedecus tibi ſit, quòd Sapientiſſimus ac Religioſiſſimus Anglicanorum Epiſcoporum Anſelmus Cantuarienſis Epiſcopus propter hoc tuo lateri adhærere tuo veretur in Regno conſiſtere... Redi ergo, Fili Cariſſime, ad cor tuum, propter miſericordiam Dei, & propter amorem Unigeniti deprecamur, revoca Paſtorem tuum, revoca Patrem tuum. Et ſi quid adversùs te graviùs geſſerit, ſiquidem Inveſtituras averſatus fueris, nos juxta voluntatem, quantùm cum Deo poſſumus, moderabimur „. Datæ ſunt hæ Literæ Romæ IX. Kal. Decembris 1103.

Cùm Lugdunum perveniſſet *S. Anſelmus*, ipſi a *Vuillelmo de Vuarlevuaſt* Regis *Henrici* Oratore, Majeſtatis ejus nomine prohibitum eſt ne in Angliam rediret, niſi Hominium ipſi præſtare, & Epiſcopatus vel Abbatias de manu ejus accipientibus communicare, eoſque conſecrare vellet. Cui hac in re cùm morem gerere ſe non poſſe conteſtaretur, Lugduni ſubſtitit. Rex auditis a *Vuillelmo* quæ Romæ geſta erant, *omnes redditus Archiepiſcopatus Cantuarienſis in ſuos uſus redigi præcepit.* Anno integro & quatuor menſibus Lugduni

Henrici Anglorum Regis Orator a Paſchali II. auditur.

Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi Inveſtituris firmum propoſitum.

Diſſidium inter Angliæ Regem & S. Anſelmum illi adversùs Sedis Apoſtolicæ Decreta parere recuſantem, recrudeſcit.

Moratus eſt exul *S. Anſelmus* apud *Hugonem* illius civitatis Archiepiſcopum ſibi imprimis amicum. Abſente Archipræſule ſanctiſſimo, fœdam cernere erat in Anglia Chriſtianæ Diſciplinæ prolapſionem. Curiales, quibus nec electio Canonica, nec juſtitia ſuffragabatur, ad ſacras Dignitates promoveri, Eccleſias in ſervitutem redigi, opprimi pauperes, gemere viduas, rapi virgines, impunè nubere Sacerdotes. Tot malorum inundatio pios quoſdam impulit, ut Regem adirent, ipſumque rogarent ut ſanctum Archipræſulem revocaret. Optatiſſimum eſſe ſibi ejus reditum ſignificavit Henricus, *ſic tamen ut Paternarum Conſuetudinum nihil ſibi ab eo ulteriùs derogari, ullâ ratione pateretur*. Interim novos Legatos Romam direxit, qui *Paſchalem II.* ad hoc deducere niterentur, ut *Anſelmum* in Angliam redire, & Regiæ voluntati morem gerere juberet. At illi infecto negotio rediere.

Paſchalis II. Regis Conſiliarios, qui ad retinendas Inveſtituras ipſum impellebant, & Epiſcopos ab eo Inveſtitos a Communione removet ex Romanæ Synodi Sententia.

Anno 1105. quem duobus characteribus deſignat *Eadmerus*, quòd nempe ſecundus annus eſſet adventus *S. Anſelmi* Roma Lugdunum, & quòd *Galo* Pariſienſis Epiſcopus Roma redierit, *Paſchalis II.* Concilium Romæ celebravit, in quo excommunicavit Comitem de Mellento, & alios Regis Angliæ Conſiliarios, qui ipſum ad retinendas Inveſtituras impellebant, necnon eos qui ab ejus Majeſtate fuerant inveſtiti. Id diſcimus ex Epiſtolâ Pontificis ad *S. Anſelmum*, quam refert *Eadmerus* lib. 4. Hiſtoriæ Novorum. *In Concilio*, inquit, *nuper habito, ex communi Fratrum & Coëpiſcoporum ſententia deliberatum eſt, & Regis Conſiliarios, qui ad Inveſtitura flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo inveſtiti ſunt, ab Eccleſia liminibus repellendos, quia de libera facere conantur ancillam. Quam nimirum Sententiam Nos Sancti Spiritus Judicio in Comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus: & eamdem ipſam in eos qui ſunt Inveſtiti a Rege, ejuſdem Sancti Spiritûs Judicio confirmamus. Regis verò Sententia ea ex cauſa dilata eſt, quia ſuos ad Nos Nuncios in præterito Paſcha tempore debuit deſtinare.*

S. Anſelmus videns ſe fruſtra Romani Pontificis opem Lugduni præſtolari, nec aliud præter conſolatorias Literas Roma interdum recipere, fruſtra quoque ter ad Regem ſcripſiſſe pro rerum ſuarum recuperatione, ipſum Cenſuris Eccleſiaſticis ad juſtitiam compellere decrevit. Sed cum Comitiſſa Bleſenſis *Vuillelmi I.* filia, religioſiſſima fœmina precata eſt ut fulmen terribile ſuſpenderet; ſeque pacis conciliatricem inter ipſum & Regem interpoſuit. Colloquium inter eos habitum eſt in Normannia, in Caſtro cui nomen *Aquila*. Rex ſanctum Archipræſulem maxima cum amicitiæ ſignificatione ſuſcepit, Eccleſiæ redditus in fiſcum redactos ipſi reſtituit, liberamque bonorum omnium ipſi permiſit fruitionem; annuit etiam ut in Angliam rediret, modò tamen nulli eorum qui a ſe Inveſtituras Eccleſiarum ſuſceperant, vel eos conſecrarant, communionem ſuam ſubtraheret. Quam conditionem, utpote Sedis Apoſtolicæ Decretis contrariam, accipere noluit *Anſelmus*; & in Francia manere maluit, donec legati Romam ex condicto mittendi, reverſi fuiſſent. Rex ſe negotium maturaturum ſpopondit, effecturumque ut in proxima Chriſti Nativitate in Angliam redux eſſet. Pace cum *Anſelmo* inita, ſibi gratulabatur. *Jam enim*, inquit Eadmerus, *multis in locis per Angliam, Franciam, atque Germaniam fama vulgaverat ipſum ab Anſelmo proximè excommunicandum, & idcirco ei, utpote Poteſtati adeo non amatæ, multa mala ſtruebantur, quæ illi a tanto Viro excommunicato efficaciùs inferenda putabantur. Quod ille ſciens, verſam a ſe Viri Sententiam magnificè lætabatur*. Hæc geſta ſunt anno tertio poſtquam *S. Anſelmus* Anglia exceſſerat, adeoque 1105. undecimo Kalendas Auguſti.

Oratorem Romam mittere diſtulit Rex *Henricus* aliis diſtentus negotiis, & poſt aliquot menſes datâ ad *S. Anſelmum* Remis agentem Epiſtola, moras excuſavit, rogans ut cum *Vuillelmo de Vuarlevaſt* Oratore ſuo *Balduinum de Tornaiq* Romam dirigeret ad communem cauſam tractandam & finiendam. Ægerrimè tulit *Anſelmus* rem ita protrahi, nullumque a Rege definitum conſtitui tempus, infra quod Oratorem mitteret; quæ dilatio Anglicanæ Eccleſiæ detrimentum graviſſimum inferebat. Operæ itaque pretium duxit literis ejus Majeſtatem urgere, quas refert *Eadmerus* lib. 4. *Hiſtoriæ Novorum*, in quibus hæc inter alia: *Quod ſuppliciter me rogatis ut non mihi diſpliceat, quòd Legatus veſter Romam mittendus tantùm moratur; utique veſtram precem, quantum in me eſt, contemnere non debeo; ſed cauſa magis Dei eſt, quàm mea; unde corde fideli & benigno animo vobis dico, quod tacere non debeo. Mihi quidem aliquid diſplicere niſi cùm propter Deum diſplicet, non eſt magnum; ſed diſplicere Deo aliquid, nullatenus eſt contemnendum. Utique non parum diſplicet Deo Epiſcopum ſpoliari rebus ſuis, quod jam gratia Dei vobis inſpirante correxiſtis; ſed Epiſcopum ſegregari a ſuo Officio, & Eccleſiam a ſuo Epiſcopo, ſine cauſa quam Deus approbet, minùs grave judicatis. Expedit itaque animæ veſtræ ut ſatagatis, ut ego qualiſcumque ſim Epiſcopus Eccleſiæ, quam Deus Regia veſtra Poteſtati cuſtodiendam commendavit, & Regno veſtro in pace veſtra celeriùs reſtituar, & mihi opportunitas utendi ſecundùm poſſibilitatem meam Officio, pro quo ibi poſitus ſum, diutiùs non impediatur. Valde quoque mihi timendum eſt, ne Deo diſpliceat, & me Dominus Papa juſtè reprehendat, quia poſtquam vos & ego ſimul convenimus apud caſtrum quod vocatur Aquila, in tam longo tempore non miſi illi Legatum noſtrum, per quem quid de tantâ re inter nos factum, & quid agendum eſſet, cognoſceret, & ego ejus conſilium & juſſionem acciperem. Quapropter periculoſum eſt mihi diu expectare veſtrum Legatum, quem ante proximam Nativitatem Domini, ſicut in verbis veſtris intellexi, Romam iturum ſperavi, præſertim cùm neſcio quo conſilio, quave ratione nullum terminum modò mihi conſtituitis. Quoniam igitur plus mihi debet eſſe quòd ego Eccleſiæ mihi commiſſæ præſens eſſe nequeo, quàm de ulla terrena poſſeſſione; precor ut mihi aliquem proximum terminum ſignificetis per Literas veſtras quando poſſim Legatum veſtrum Romam iturum expectare: quia ego non poſſum differre ultra proximam Nativitatem Domini quin meum Legatum mittam.*

Paſchalis II. negotium Inveſtiturarum pro Eccleſia Anglicana bono pacis componit.

Auditis Romæ Regis *Henrici* & *Anſelmi* Archiepiſcopi Legatis, *Paſchalis* Pontifex negotium Inveſtiturarum, quod Anglicanam diu [illegible] Eccleſiam [illegible], *Urbani* Deceſſoris ſui Sententiam temperando, & *Anſelmo* permittendo, ut eos qui a Rege Inveſtituras acceperant, aut Inveſtitos conſecrarant, aut Hominia fecerant, in communionem, præmiſſâ ſatisfactione ſuſciperet, ac nondum conſecratos, niſi [illegible] impedimentum, inauguraret. Regi vero ut Hominia fierent ſecundùm Regni conſuetudinem, permiſit, modò ſolemnem Inveſtituram per Annulum & Baculum dimitteret. Iſta diſcimus ex Literis *Paſchalis II.* ad *S. Anſelmum* ſcriptis, quibus & Regis obedientiam ipſi gratulatur, & quomodo cauſam communem finierit Regiæ voluntati nonnihil condeſcendendo, certiorem ipſum facit. *Quòd autem*, inquit, *& Regi, & iis qui obnoxii videntur adeo condeſcendimus, eo affectu & compaſſione factum noveris, ut eos, qui jacebant, erigere valeamus. Qui enim ſtans jacenti ad ſublevandum manum porrigit, numquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur.*

Sacri Regiminis Regula. Caritas & prudentia remittere aliquid de Canonica ſeveritate interdum ſuadent.

Cæ-

*Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit. Te autem, Frater in Chriſto venerabilis & cariſſime, ab illa prohibitione, ſive ut tu credis, excommunicatione abſolvimus, quam ab Anteceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Urbano Papa adversùs Inveſtituras aut Hominia factam intelligis. Tu verò eos qui Inveſtituras acceperunt, aut Inveſtitos benedixerunt, aut Hominia fecerunt, cum ea ſatisfactione, quæ tibi per communes Legatos, Vuillelmum & Balduinum, viros Fideles ac veridicos ſignificamus, Domino cooperante, ſuſcipito, & eos vice noſtra auctoritatis abſolvito, quos vel ipſe benedicas, vel a quibus volueris, benedici præcipias, niſi aliud in eis fortè repereris, propter quod a ſacris honoribus ſint repellendi ..... Si qui verò deinceps, præter Inveſtituras, Eccleſiarum * Prælationes aſſumpſerint, etiamſi Regi Hominia fecerint, nequaquam ob hoc a benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc emittendum cor Regium tuæ prædicationis imbribus molliatur. Præterea ſuper Epiſcopis, qui falſum, ut noſti, a nobis rumorem retulerunt; cor noſtrum vehementius aggravatur, quia non ſolùm nos læſerunt, ſed multorum ſimplicium animas deceperunt, & Regem adversùs caritatem Sedis Apoſtolicæ impulerunt. Unde & inultum eorum flagitium, Domino cooperante, non patimur. Verumtamen quia Filii noſtri Regis inſtantia pro eis nos pulſat attentiùs, etiam ipſis communionis tuæ participium non negabis, donec veniendi ad nos præceptum accipiant.*

Rex Henricus cum S. Anſelmo concordiam init, & Paſchalis II. Decretis morem gerit.

Anno 1106. in Feſto aſſumptionis *B. Maria*, Rex *Henricus* Beccum ſe contulit, ibique cum *S. Anſelmo* collocutus, *Eccleſias Angliæ, quas Vuillelmus* Rex Frater ſuus *ſub cenſum primus redegerat, liberas ab eadem exactione in manus Anſelmi reddidit. Et ſe de ipſis, dum viveret, nihil accepturum, quandiu eſſent ſine Paſtore, promiſit.* Omnes prætereà redditus Archiepiſcopatus, exulante *Anſelmo* perceptos, ſe reſtituturum, ut primùm in Angliam redux eſſet, dato vadimonio pollicitus eſt. De aliis denique capitibus Eccleſiæ jura ac libertatem ſpectantibus inter ipſos convenit, *Eadmero* teſte: Moxque in Angliam *S. Anſelmus* reverſus eſt.

Anno 1107. Kalendis Auguſti, *Conventus Epiſcoporum, Abbatum, Procerum Regni Londoniæ in Palatium Regis factus eſt. Et per tres continuos dies abſente Anſelmo, inter Regem & Epiſcopos ſatis actum de Eccleſiarum Inveſtituris, quibuſdam ad hoc nitentibus ut Rex eas faceret more Patris ac Fratris ſui, non juxta præceptum & obedientiam Apoſtolici. Nam Papa in Sententia quæ exinde promulgata fuerat firmus ſtans, conceſſerat Hominia quæ Urbanus Papa æquè ut Inveſtituras interdixerat, ac per hoc Regem ſibi de Inveſtituris conſentaneum fecerat. Dehinc præſente Anſelmo, aſtante multitudine, annuit Rex & ſtatuit, ut ab eo tempore in reliquum numquam per dationem Baculi Paſtoralis, vel Annuli, quiſquam Epiſcopatu vel Abbatia per Regem vel quamlibet Laicam manum inveſtiretur in Anglia; concedente quoque Anſelmo ut nullus in Prælationem electus pro Hominio quod Regi faceret, Conſecratione ſuſcepti honoris privaretur. Quibus ita diſpoſitis, pene omnibus Eccleſiis Angliæ, quæ ſuis erant Paſtoribus diu viduatæ, per conſilium Anſelmi ac Procerum Regni ſine omni Virga Paſtoralis aut annuli Inveſtitura, Patres a Rege ſunt Inveſtiti.* Verba ſunt *Eadmeri*, lib. 4. *Hiſtoriæ Novorum*.

Poſt aliquot menſes, Rex *Henricus* Angliæ ſollicitè percontabatur, quomodo *Paſchalis* Papa erga Germaniæ Regem Henricum X. ſe gereret in cauſa Inveſtiturarum; & æmulatione ductus, ægrè ferebat quòd inveſtituras impunè concedere ſineretur. Pontificem accuſabat acceptionis perſonarum, ſeque reſumpturum, quas dimiſerat, minabatur. Qua de re *Paſchalem* certiorem fecit *S. Anſelmus* datis ad ipſum Literis. *Rex Angliæ conqueritur*, inquit, *quòd ſuſtinetis Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum ſine excommunicatione, & ideo minatur ſine dubio ſe reſumpturum ſuas Inveſtituras; quoniam ille ſuas tenet in pace. Videat igitur Prudentia veſtra ſine dilatione quid inde agere debeatis, ne quod tam bene ædificaſtis, irrecuperabiliter deſtruatur. Rex enim noſter diligenter inquirit, quòd de illo Rege facitis.* Reſpondit Pontifex datis ad Anſelmum Literis: *Quod ſignificaſti, ſcandalizari quoſdam quòd Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum toleramus; nec toleraſſe nos aliquando, nec toleraturos ſcias. Expectavimus quidem ut ferocia Gentis illius edomaretur. Rex verò ſi in paterna nequitiæ tramite perſeveraverit, Beati Petri gladium, quem jam educere cœpimus, proculdubio experietur.* Has Epiſtolas exhibet *Eadmerus* lib. 4. *Hiſtoriæ Novorum*; quo ab Auctore *S. Anſelmi* diſcipulo & comite individuo totam rerum hac in cauſa Inveſtiturarum in Anglia geſtarum ſeriem accepimus. Legi poſſunt & *Vuillelmus Malmeſburienſis*, lib. 1. De Geſtis Pontificum Anglorum, in Archiepiſcopis Dorobernenſibus, & *Rogerius de Hoveden* Parte I. Annalium, in *Henrico I.* Quòd enim ſingulare nihil habeant, ſed quicquid eadem cauſa ſcripſere, ex *Eadmero* hauſerint, ideo ab illorum verbis referendis abſtinui.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 521. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc verba notant: *Pertinax Romani Pontificis negatio.*

R. Verbum iſtud, *Pertinax*, non eſt meum, ſed Epiſcoporum Angliæ, ab Henrico I. Rege Romam miſſorum ad Paſchalem II. in cauſa Inveſtiturarum. *Pontificem obteſtati ſunt* (inquam) *ut auctoritatem Deceſſoris ſui temperando ſententiam Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimiâ & pertinaci negatione Inveſtiturarum effunderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex, &c.* Paſchalem II. ex me ipſo verbiſque meis loquens, non pertinacem, ſed *tenacem propoſiti*, id eſt, conſtantem Pontificem voco, quo ſenſu ab omnibus qui Latinè loqui ſciunt, uſurpantur hæ voces, ut patet ex illo Horatii: *Juſtum & tenacem propoſiti virum, &c.*

ARTICULUS VIII.

Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit.

ANno milleſimo centeſimo-ſexto, 11. Kalendas Novembris *Paſchalis II.* Pontifex Maximus Guaſtallæ, quæ Villa eſt in Longobardia ad ripam Padi fluminis, Synodum cum diverſarum Provinciarum Epiſcopis celebravit, præſentibus etiam *Henrici V.* Germaniæ Regis Legatis. Cujus Synodi *Donnizo* Presbyter in vita Magnæ Comitiſſæ *Mathildis*, & *Conrardus* Urſpergenſis Abbas in Chronico, meminerunt. Ex *Cencii Camerarii* MS. Codice Vaticano edita eſt. In ea verò poſt ſanctionem de Epiſcopis & Clericis in ſchiſmate ordinatis in ſuis Ordinibus ſuſcipiendis, diſpenſatione ob Chriſtianam pacem neceſſaria, celebre contra Inveſtituras Decretum editum eſt his verbis conceptum: *Jamdiu a pravis hominibus, tam Clericis quàm Laicis, Catholica eſt Eccleſia conculcata: unde plura temporibus noſtris ſchiſ-*

ſchiſmata & hæreſes emerſerunt. Nunc autem per Dei gratiam hujus nequitię deficientibus Auctoribus, in ingenuam libertatem reſurgit. Unde providendum ut horum ſchiſmatum cauſæ penitus abſcindantur. Patrum ergo noſtrorum Conſtitutionibus conſentientes, Eccleſiarum Inveſtituras a Laïcis fieri omni modo prohibemus. Si quis autem hujus Decreti temerator extiterit, tamquam materna injuria reus, Clericus quidem ab ejuſdem Dignitatis conſortio repellatur. Laicus verò ab Eccleſia liminibus arceatur.

ARTICULUS IX.

Catalaunum ad Matronam Chalons ſur Marne, *in Campania urbs Episcop. ſub Metropoli Remenſi.*

Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris. Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtitura iterum proſcripta.

DEcreverat *Paſchalis II.* in Germaniam poſt Synodum Guaſtallenſem proficiſci, ut Eccleſiæ ſtatum componeret, ſed ob inſidias Germanorum, quibus ſuum contra Inveſtituras Decretum odioſum prorſus fore monitus eſt, in Gallias ad *Philippum* & *Ludovicum* Reges ſe conferre ſatius duxit, quorum tuitionem contra *Henricum* Germaniæ Regem flagitaret. Ita refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum milleſimum centeſimum-ſeptimum: *Suggerentibus quibuſdam*, inquit, *quòd non facilè gens noſtra Decretum illud recipiat, quòd quamlibet, Inveſtituram Eccleſiaſticam Laïcis a manibus vetat; necnon & animoſum cor Regis adoleſcentis, quod nondum per omnia Dominico jugo ſit habile; hæc inquam, multaque id genus Vir Dei conſiderans, necdum ſibi oſtium Germanicis in partibus apertum eſſe cum gemitu pronuntians, profectionem ſuam cum Hiſpaniarum Legatis per Burgundiam ad Gallias convertit, & Natalis Dominici gaudium ſuâ præſentia Cluniacenſibus multùm ampliavit. Inde ſecedens, ab univerſis ſinuum illorum Eccleſiis, ut verè Chriſti diſcipulus & Apoſtolorum Vicarius, ingenti honore ſuſcipitur, dignâ reverentiâ tractatur non aliter quàm legifer de cœlo miſſus auditur.*

Paſchalis II. in Gallias venit, conſilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſiturus.

De adventu *Paſchalis* Papæ in Gallias, deque rebus ibi geſtis, ac de Colloquio Catalaunenſi, teſtem oculatum audiamus *Sugerium* Sandionyſianum tunc Monachum, ac deinde Abbatem, in
„ Vita *Ludovici Groſſi* Regis cap. 9. Venerandæ,
„ inquit, memoriæ Univerſalis & Summus Pon-
„ tifex *Paſchalis* ad partes Occidentales cum mul-
„ tis & ſapientiſſimis viris Epiſcopis & Cardi-
„ nalibus, & Romanorum Nobilium comitatu,
„ venit ut Regem Francorum, & filium Regem
„ deſignatum Ludovicum, & Eccleſiam Gallica-
„ nam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, &
„ novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis, qui-
„ bus eum & infeſtabat, & magis infeſtare mi-
„ nabatur Henricus Imperator, vir affectûs pa-
„ terni, & totius humanitatis expers, qui & ge-
„ nitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus ex-
„ heredavit: & ut ferebatur, nequiſſima captio-
„ ne tenens, inimicorum verberibus & injuriis
„ ut Inſignia Regalia, videlicet coronam, ſce-
„ ptrum, & lanceam ſancti Mauritii redderet,
„ nec aliquid in toto Regno proprium retineret,
„ impiiſſimè coëgit. Equidem deliberatum eſt Ro-
„ mæ propter Romanorum conductitiam perfi-
„ diam, de præfatis, imò de omnibus quæſtio-
„ nibus, tutius Regis, & Regis filii, & Eccleſiæ
„ Gallicanæ in Francia, quàm in Urbe diſcepta-
„ re naufragio. Venit itaque Cluniacum, a Clu-
„ niaco ad Charitatem, ubi celeberrimo Archie-
„ piſcoporum, Epiſcoporum, & Monaſtici Ordi-
„ nis Conventu eidem nobili Monaſterio ſacram
„ Dedicationis impoſuit. Affuerunt & nobiliores
„ Regni Proceres, inter quos & Dapifer Regis
„ Franciæ nobilis Comes de Rupeforti Domino
„ Papæ miſſus occurrit, ut ei tamquam Patri ſpi-
„ rituali, per totum Regnum, ejus beneplacito
„ deſerviret. Cui Conſecrationi & nos ipſi inter-
„ fuimus, & contra Dominum Epiſcopum Pari-
„ ſienſem Galonem, multis querimoniis Eccleſiam
„ B. Dionyſii agitantem, in conſpectu Domini
„ Papæ viriliter ſtando, apertâ ratione & Cano-
„ nico Judicio ſatisfecimus. Cùmque Turonis apud
„ S. Martinum, ut mos eſt Romanus, Phrygium
„ ferens, *Lætare Jeruſalem*, celebraſſet, ad vene-
„ rabilem B. Dionyſii locum, tamquam ad propri-
„ am B. Petri Sedem, benevolus & devotus devenit.
„ Qui glorioſe & ſatis Epiſcopaliter receptus, hoc
„ unum memorabile, & Romanis inſolitum, poſteris
„ reliquit exemplum, quòd nec aurum nec argen-
„ tum, nec pretioſas Monaſterii margaritas, quod
„ multùm timebatur non tantùm non affectabat, ſed
„ nec reſpicere dignabatur. Sanctorum Pignoribus
„ humillimè proſtratus, lachrymas compunctionis
„ offerebat, holocauſtum ſeipſum Domino & San-
„ ctis ejus toto animo inferebat, & ut de veſtimen-
„ tis Epiſcopalibus B. Dionyſii ſanguine madefactis
„ ad patrocinandum aliqua ei daretur portiuncula,
„ ſuppliciter exoravit: *Ne diſpliceat*, inquiens, *ſi de veſtimentis ejus nobis vel parum reddideritis, qui cum ipſis Apoſtolatu Galliæ inſignitum abſque munere deſtinavimus.* Occurrit itaque ei ibidem Rex Philip-
„ pus, & Dominus Ludovicus filius ejus gratan-
„ ter & votivè, amore Dei Majeſtatem Regiam
„ pedibus ejus incurvantes, quemadmodum con-
„ ſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Re-
„ ges ſubmiſſo diademate inclinari. Quos Do-
„ minus Papa manu erigens, tamquam devotiſ-
„ ſimos Apoſtolorum filios ante ſe redire fecit.
„ Cum quibus de ſtatu Eccleſiæ ut ſapiens ſapien-
„ ter agens, familiariter contulit; eoſque blan-
„ dè demulcens, B. Petro, ſibique ejus Vica-
„ rio ſupplicat opem ferre, Eccleſiam manu te-
„ nere, Tyrannis, & Eccleſiæ hoſtibus, & po-
„ tiſſimùm Henrico Imperatori audacter reſiſte-
„ re. Qui amicitiæ, auxilii, & conſilii dextras
„ dederunt, Regnum expoſuerunt, & qui cum eo
„ Catalaunum Imperatoris Legatis occurrere feſti-
„ nent, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, & Abba-
„ tem S. Dionyſii Adam, cum quo & nos fui-
„ mus, conjunxerunt. Ubi cùm Dominus Papa
„ aliquantiſper demoraretur, ex condicto ipſi Im-
„ peratoris Henrici Legati non humiles, ſed ri-
„ gidi & contumaces, cùm apud Sanctum
„ Memmium * hoſpitia ſuſcepiſſent; relicto inibi
„ Cancellario Alberto, cujus oris & cordis una-
„ nimitate ipſe Imperator agebat, cæteri ad Curiam
„ multo agmine, multo faſtu, ſummè phalerati
„ devenerunt. Hi ſiquidem erant Archiepiſcopus
„ Treverenſis, Epiſcopus Halberſtatenſis, Epiſ-
„ copus Monaſterienſis, Comites quamplures, &
„ cui gladius ubique præferebatur Dux Vvelfo,
„ vir corpulentus, & tota ſuperficie longi & lati
„ admirabilis & clamoſus: qui tumultuantes ma-
„ gis ad terrendum, quàm ad ratiocinandum
„ miſſi viderentur. Singulariter & ſolus Treve-
„ renſis Archiepiſcopus, vir elegans & jucun-
„ dus, eloquentiæ & ſapientiæ copioſus, Gal-
„ licano cothurno exercitatus, tacitè peroravit,
„ Domino Papæ & Curiæ ſalutem & ſervitium
„ ex parte Domini Imperatoris deferens, ſal-
„ vo jure Regni. Et proſequens de Mandatis:
Talis eſt, inquit, *Domini noſtri Imperatoris, pro qua mittimur, cauſa. Temporibus Antecessorum noſtrorum Sanctorum & Apoſtolicorum virorum, Magni Gregorii & aliorum, hoc ad Jus Imperii perti-*

Colloquium Catalaunenſe in cauſa Inveſtiturarum.

* S. Menge.

tinere dinoſcitur, ut in omni Electione hic ordo ſervetur, antequam Electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, &, ſi perſonam deceat, * *aſſenſum ab eo ante factam electionem aſſumere: deinde in Conventu, ſecundùm Canones, petitione populi, electione Cleri, aſſenſu Honoratoris* * *proferre; conſecratum liberè nec ſimoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut Annulo & Virga inveſtiatur, redire, Fidelitatem & Hominium facere. Nec mirum, etiam Civitates & Caſtella, Marchias, Thelonea, & quæque Imperatoria Dignitatis, non aliter debere occupare. Si hæc Dominus Papa ſuſtineat, proſperè & bona pace Regnum & Eccleſiam ad honorem Dei inhærere.* ,, Super his igitur Dominus Papa conſultè Ora- ,, toris Epiſcopi Placentini voce reſpondit: *Eccleſiam pretioſo Jeſu Chriſti Sanguine redemptam & liberam conſtitutam, nullo modo iterato ancillari oportere. Si Eccleſia eo inconſulto, Prælatum eligere non poſſit, caſſata Chriſti morte ei ſerviliter ſubjacere: ſi virga & annulo inveſtiatur, cum ad Altaria ejuſmodi pertineant, contra Deum ipſum uſurpare: ſi ſacratas Dominico Corpori & Sanguini manus Laicis manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ unctioni derogare.* ,, Cumque hæc & his ſimilia cervicoſi audiſſent ,, Legati, Teutonico impetu frendentes tumultuabant, & ſi tutò auderent, convitia eructarent, injurias inferrent. *Non hic*, inquiunt, *ſed Romæ* ,, *gladiis determinabitur querela.* Verùm Papa ,, quamplures viros approbatos & peritos ad Can- ,, Cellarium miſit, qui eum ſuper his compoſitò ,, & placidè convenirent, & audirentur & audi- ,, rent, & ad pacem Regni eum operam dare ,, obnixè exorarent. Hæc *Sugerius*, quæ geſta ſunt anno milleſimo centeſimo-ſeptimo.

* Id eſt ſi perſona grata ſit Regi.

* *Forſan*, Honoratorum.

Trecenſe Concilium contra Inveſtituras a Paſchali II. celebratum.

Subdit de Concilii Trecenſis celebratione: *Quibus recedentibus, Dominus Papa Trecas venit, diu ſubmonitum Univerſale Concilium honorificè celebravit, & cum amore Francorum, quia multùm ſervierant, & timore & odio Teutonicorum, ad S. Petri Sedem proſperè remeavit.* In eo Concilio *Paſchalem II.* Deceſſorum ſuorum Decreta contra Inveſtituras confirmaſſe teſtatur, Abbas Urſpergenſis. *Circa Aſcenſionem Domini*, inquit, *Concilium non modicum apud Trecas habuit, ubi inter multa, quæ pro tempore & neceſſitate corrigenda erant, correxit; Sententiam de libera Paſtorum electione, & de coërcenda Laicorum in Eccleſiaſticas Dignitates præſumptione, juxta Prædeceſſorum ſuorum Decreta promulgavit.* Addit, *Henricum* Regem Legatos ad Summum Pontificem miſiſſe, *per quos, tam ipſi, quàm univerſa Synodo poteſtatem conſtituendorum Epiſcoporum Privilegiis Apoſtolicis Carolo Imperatori conceſſam notificaret. Super qua quæſtione, quia in alieno Regno quicquam diffiniri Henricus non patitur, inducias ſibi totum ſequentis anni ſpatium Romam veniendi, & eamdem cauſam generali Concilio ventilandi, concedunt.*

ARTICULUS X.

Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterumque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana.

Concilium Beneventanum, a *Paſchali II.* menſe Octobri anni milleſimi centeſimi-octavi celebratum, *Petrus Diaconus* lib. 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 35. commemorat: *In quo, Prædeceſſorum veſtigia ſecutus, conſtituit; ut ſi quis Eccleſiaſtica Beneficia de manu Laicorum acciperet, uterque communione privaretur, & qui ſcilicet daret, & qui acciperet.*

Anno milleſimo centeſimo-decimo, alteram Synodum Romæ in Eccleſia Lateranenſi ab eodem Pontifice III. Nonas Martii celebratam refert Chronicon *Sancti Petri Vivi* Senonenſis eo, quod editum eſt, auctius; in qua iſtud contra Inveſtituras Decretum editum eſt: ,, Conſtitutiones ſan- ,, ctorum Canonum ſequentes, ſtatuimus, ut qui- ,, cumque Clericorum ab hac hora Inveſtituram ,, Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ Dignitatis de manu ,, Laïci acceperit, & qui ei manum impoſuerit, ,, gradûs ſui periculo ſubjaceat, & communione ,, privetur. Si quis ergo Principum, vel alio- ,, rum Laïcorum, diſpoſitionem ſeu donationem ,, rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi ,, vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur, Clerici ,, verò ſeu Monachi, qui eas per illorum pote- ,, ſtatem ſuſceperint, excommunicationi ſubja- ,, ceant. Sunt præterea quidam, qui vel violen- ,, tiâ, vel favore, non permittunt Eccleſias re- ,, gulariter ordinari: Hos etiam decernimus ut ,, ſacrilegos judicandos. Qui verò Eccleſias eo- ,, rum violentia, vel poteſtativo favore ſuſcepe- ,, rint, excommunicationi ſubjiciantur. Germaniæ Rex Inveſtituram per dationem Annuli & Baculi, diſpoſitionem & donationem rerum Eccleſiaſticarum vacante Sede; & auctoritatem conſtituendi Epiſcopos abſque Canonica Electione, vel inclinandi, quò vellet, Electorum ſuffragia, uſurpabat. Quæ omnia *Paſchalis II.* & Synodi Romanæ Decreto damnata ſunt.

ARTICULUS XI.

Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille verò Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium Inveſtiturarum a Pontifice extorſit.

ANNO milleſimo centeſimo-decimo, Rex *Henricus* numeroſo coacto exercitu, in Italiam irrupit, *Anteceſſorum ſuorum Dignitates & Jura* (ſic enim loquebatur) *ſimul & Imperii coronam*, a Romano Pontifice armatâ manu poſtulaturus. Nuntios Romam præmiſit, *Paſchalis II.* exploraturos animum. Pontifex, Eccleſiæ, Urbi, populoque Romano metuens a feroci Principe, *Petrum Leonis*, alioſque viros prudentes miſit, cum eius Oratoribus de pace tractaturos. De tanto negotio in Porticu *S. Petri* inter ipſos deliberatum. *Convenit ut Imperator die Coronationis ſuæ, omne male uſurpatum Eccleſiaſticum Jus, in manibus Pontificis, aſtante Clero & Populo, per ſcriptum deponeret:* Cum Papa idipſum faceret de *Regalibus:* idque Sacramento firmaret. *Dimitteret Eccleſias liberas cum oblationibus & poſſeſſionibus ſuis, quæ ad Regnum non pertinent. Abſolveret Papa a Juramentis Populos, quæ contra Epiſcopos facere compulſi ſunt. Patrimonia Poſſeſſioneſque B. Petri reſtitueret, ſicuti a Carolo, Ludovico, Henrico, aliiſque Imperatoribus conceſſa ſunt libera, ſervaretque ea B. Petro pro Juribus.* Juravit etiam ſe nullas inſidias ſtructurum Pontifici, aut ejus Fidelibus, vel obſidibus. Quas conditiones ubi Rex implevíſſet, *Papa juberet Epiſcopis adſtantibus in die Coronationis ejus, ut Regalia Imperatori dimitterent, quæ a temporibus Caroli, Ludovici, Henrici, aliorumque Prædeceſſorum, ad Regnum pertinebant: Scripto firmaret ſub Anathematis pœna, ne quis eorum vel præſentium, vel abſentium, vel ſucceſſores eorum, Regni ſe intromitterent Juribus: neque invaderent Civitates, Ducatus, Comitatus, Monetas, vectigalia, mercata, &c. Imperatorem cum honore & benignè ſuſciperet, & more Prædeceſſorum ipſius, Catholicorum Imperatorum coronaret, &c.* Ita refert *Petrus Diaconus* in Chronici Caſ-

Caſſinenſis Libro quarto, Cap. XXXVII. Legatur & *Dodechinus* Abbas in Appendice ad Chronicon *Mariani Scoti*.

Epiſt. XXII.

Hac facta Pactione *Paſchalis II.* ſcripſit ad *Henricum* Regem his verbis: *Divinæ Legis inſtitutionibus ſancitum eſt, & Sacris Canonibus interdictum, ne Sacerdotes curis ſæcularibus occupentur, neve ad Comitatum,* * *niſi pro damnatis eruendis, atque pro aliis qui injuriam patiuntur, accedant ... In veſtri autem Regni partibus, Epiſcopi vel Abbates adeo curis ſæcularibus occupantur, ut Comitatum aſſiduè frequentare, & militiam exercere cogantur... Miniſtri verò Altaris Miniſtri Curiæ facti ſunt; quia civitates, Ducatus, Marchionatus; monetas, turres,* * *& cætera ad Regni ſervitium pertinentia, a Regibus acceperunt. Unde etiam mos Eccleſiæ inolevit, ut electi Epiſcopi nullo modo Conſecrationem acciperent, niſi per manum Regiam inveſtirentur. Aliquando etiam vivis Epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per Inveſtituram plerumque contigerant, Prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus II. fœlicis recordationis Pontifices excitati, collectis frequenter Epiſcopalibus Conciliis, Inveſtituras illas manu laïca damnaverunt, & ſi qui Clericorum per eam tenuiſſent Eccleſias, deponendos; datores quoque Communione privandos percenſuerunt, juxta illud Apoſtolicorum Canonum Capitulum, quod ita ſe habet:* „ Si quis Epiſcopus ſæculi Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omneſque qui illi communicant. *Tibi itaque, fili cariſſime Henrice Rex, & Regno, Regalia illa dimittenda præcepimus, quæ ad Regnum manifeſtè pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum Prædeceſſorum tuorum. Interdicimus etiam, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus, ne qui Epiſcoporum ſeu Abbatum, præſentium vel futurorum, eadem Regalia invadant, id eſt, Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Telonium, Advocatias, Jura Centurionum, & Curtes quæ Regni erant, cum pertinentiis ſuis, Militiam & Caſtra: & ne ſe deinceps, niſi per gratiam Regis, de ipſis Regalibus intromittant .... Porro Eccleſias cum oblationibus, & hereditariis poſſeſſionibus, quæ ad Regnum manifeſtè non pertinebant, liberas manere decrevimus: ſicut, in die Coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius Eccleſiæ promiſiſti.* Iſtud *Paſchalis II.* temperamentum amplecti viſus eſt *Henricus* quod inter utriuſque Legatos Pactione ſolemni & Juramento firmatum eſt, ut diximus, eâ conditione ut ab Epiſcopis & Proceribus Germaniæ rata haberetur; quos nuſquam præbituros aſſenſum certò ſciebat, nuſquam accepturos conditionem de Regalibus dimittendis ut teſtatur *David* Scottigena Capellanus & Hiſtoriographus *Henrici V.* ab Abbate Urſpergenſi laudatus.

*Id eſt, ad Aulam.

* *Seu potius* Curtes, *ut habet* Chronicon Caſſinenſe.

Anno 1111. Romam pervenit *Henricus*, ibique ſolemni ritu & magnifico apparatu exceptus eſt extra Urbem a populo, ad januam a Clero, ad ſuperiores gradus Baſilicæ *S. Petri*, ab ipſo *Paſchali* Papa, & Cardinalibus, ac Epiſcopis. Pontificem ut vidit *Henricus*, ad ejus pedes corruit, moxque ſurgere juſſus, *in ore, fronte, oculis, ei pacis oſculum dedit*, ſtratoriſque implevit officium. Moxque *dexteram Pontificis tenens* magno cum populi gaudio ad Portam Argenteam perductus, ibi ex libro profeſſionem Imperatoriam fecit, & a Pontifice Imperator deſignatus eſt, rurſumque ipſum oſculatus, cùm Lavicanus Epiſcopus primam Orationem ex more ſuper ejus Majeſtatem fudiſſet, in Arcem Porphyreticam pervenere, ſimulque conſederunt. *Pontifex inſtaurari Eccleſiaſticum Jus, & cætera quæ in Conventionis Charta ſcripta fuerant, petiit: paratus & ipſe; quæ pollicitus fuerat, exequi.* Paululum ſeceſſit *Henricus* cum Epiſcopis & Proceribus ſuis de negotio tractaturus. Illi habita cum Imperatore deliberatione, Pontifici reſponderunt; *Conventionem* cujus executionem urgebat, *firmari juſtè legitimèque non poſſe.* Fruſtra ipſis repoſuit Pontifex, *Cæſari quæ Cæſaris ſunt eſſe reddenda: & Nemo militans Domino, implicat ſe negotiis ſæcularibus:* & juxta B. Ambroſium, *A Sacerdotali Officio, qui talia gerat, alienum eſſe.* Nec ipſis umquam perſuadere potuit ut Regalibus, aut *Henrico* ut Inveſtituris, renuntiarent.

Paſchalem, niſi his conditionibus impletis, ipſum coronare abnuentem, cum Cardinalibus & Epiſcopis non paucis, captivum ſub militari cuſtodia detinuit *Henricus*, pluresque ex honoratioribus, & plebe, qui obviam ipſi proceſſerant, ſpoliari, vinciri, cædi juſſit. Quo factum eſt, ut Romani in furorem verſi, Germanos, quotquot in Urbe occurrebant, ceciderint, ipſo etiam *Henrico* vulneratô & fugato. Iſta conſtant ex Chronico Caſſinenſi, Lib. IV. Capp. XXXIX. & XL. ex *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ex Epiſtolâ *Joannis* Tuſculani Epiſcopi, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicarii, dum captivus detineretur *Paſchalis*, ad *Richardum* Epiſcopum Albanenſem, & ex *Ottone Friſingenſi* Lib. VII. Chronicorum Cap. XIV. Detentionis Pontificis & Cardinalium, auctor fuit *Albertus* natione Lotharingus, *Henrici* Cancellarius, Mogontinus deinde Archiepiſcopus, *tunc inter primos ejus præcordialis Conſiliarius.* Quem tamen poſtea *in carcere poſitum diverſis tormentis, & incredibili famis inediâ afflixit, ipſumque de amiciſſimo inimiciſſimum, ac Regni ſui peſtiferum hoſtem, divino Judicio, uſque ad vitæ terminum ſenſit* [inquit, *Otto Friſingenſis.*] Crudelem pugnam Romanos inter ac Germanos commiſſam, eamque diem atram & cruentam utriſque fuiſſe Caſſinenſe Chronicon memorat.

Immotus erat in calamitate Pontificis animus, cui Jurium Eccleſiaſticorum conſervatio vita ipſa antiquior erat: quamvis *Henricus* Imperator *Non Eccleſiæ jura, non Officia qualibet, ſed Regalia ſola ſe dare aſſereret*, (inquit *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. XLII.) Verùm inconcuſſam ad mala propria *Paſchalis* mentem, aliorum captivorum vexatio; Urbis quam Henricus continuis incurſibus infeſtabat periculum; Schiſmatis denique ſcandalum quod Eccleſiæ imminebat univerſæ, ad annuendum *Henrici* votis inflexerunt. Sacramento itaque ſe obſtrinxit *Paſchalis* numquam ſe *Henricum* in Jure Inveſtiturarum turbaturum, aut eum anathemate percuſſurum ob vim ſibi ſuiſque illatam. Deinde privilegium Inveſtiturarum manu ſuâ ſubſcriptum, & annulo Pontificio obſignatum eidem *Henrico* concedere coactus eſt. Poſt hæc, ad Baſilicam *S. Petri* perductus illum coronâ Imperii ornavit, portis omnibus Romanæ Urbis, ſeditionis metu, obſeratis. Cùmque ad Hoſtiæ confractionem in Miſſarum ſolemniis veniſſet, partem ipſe ſumens, reliquam Imperatori tradidit dicens: *Sicut pars iſta Vivifici Corporis diviſa eſt: ita diviſus ſit a Regno Chriſti & Domini, qui Pactum iſtud rumpere ac violare tentaverit.* Ita refert *Petrus Diaconus*, Chronici Caſſinenſis Lib. IV. Cap. XLII. Privilegii porro quod a *Paſchali II.* de retinendo Inveſtiturarum Jure *Henricus* Imperator extorſit, hic tenor erat: *Illud igitur Dignitatis Privilegium quod Prædeceſſores noſtri veſtris Prædeceſſoribus Catholicis Imperatoribus conceſſerunt, nos quoque Dilectioni tuæ concedimus, & præſentis Privilegii paginâ confirmamus: ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus, liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram Virgæ & Annuli conſe-*

ferat. Poſt Inveſtitionem verò, canonicè Conſecrationem accipiant ab Epiſcopo ad quem pertinuerit. Si quis autem a Clero vel populo, præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi a te inveſtiatur, a nemine conſecretur; exceptis nimirum illis, qui vel in Archiepiſcoporum, vel in Romani Pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sanè Archiepiſcopi vel Epiſcopi libertatem habeant a te inveſtitos Epiſcopos vel Abbates canonicè conſecrandi. Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt, ut Regnum ipſum maximè Epiſcoporum vel Abbatum præſidiis oporteat communiri, & populares diſſenſiones quæ in electionibus ſæpe contingunt, Regali oporteat Majeſtate compeſci, &c. Integrum Privilegium legere eſt apud *Guillelmum Malmesburienſem* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. Illud autem, ſicut & prævias conventiones utrinque factas, ſe deſcripſiſſe profitetur ex Commentariis *Davidis* Scottigenæ, Bancornenſis Epiſcopi, quem tamen *in Regis gratiam, magis quàm Hiſtoricum deceret, proclivem fuiſſe, nec Hiſtoriam, ſed Panegyricum ſcripſiſſe*, monet. Unde Abbati Urſpergenſi in hujus diſſidii Hiſtoria minus credere par eſt, *quia Davidi* illi nimis tribuit, eique faciliùs credidit, ut conſtat ex ipſius verbis: *Providerat autem Rex nulli a ſæculo Regum ſecundus, ſciens Romanam Rempublicam olim non tantùm armis, quantùm ſapientiâ gubernari conſuetam, ſe non ſolùm armatis, ſed etiam literatis viris neceſſariò muniri, paratis ſcilicet ad rationem omni poſcenti reddendam. Inter quos claruit quidam Scottigena nomine David, quem Scholas Vvirciburg Regentem pro morum probitate Rex ſibi Capellanum aſſumpſit. Hic itaque juſſus a Rege totam hujus expeditionis ſeriem, rerumque in illa geſtarum, ſtylo tam facili, qui pene nihil a communi loquela differat, tribus libris digeſſit: Igitur juxta præſcripti teſtimonium Hiſtoriographi, &c.*

Memoratæ perſecutionis ab *Henrico* Imperatore in *Paſchalem II.* Eccleſiamque Romanam excitatæ hiſtoriam metro deſcripſit *Gotfridus Viterbienſis*, Conrado III. Friderico I. & Henrico VI. Imperatoribus a Secretis, Chronicorum Parte XVII. rationeſque attexuit, quibus Eccleſia & Imperium Jura ſua tuerentur. Hiſtoricorum hujuſmodi Carminum lectionem haud injucundam fore cùm exiſtimem, illa ſubjicere velim, ne alibi quærere gravetur ſtudioſus Lector.

Cùm foret Henrico ſubjecta per omnia Roma,
Unctus Apoſtolicis manibus ſumptaque corona,
Cepit Apoſtolicum, rumor in Urbe ſonat.
Bella parat populus, ſuccurrit ab Urbe Senatus,
Prævalet Henricus, pars Præſulis exſpoliatur.
Papa caret manto captus ab hoſte ſuo.
Quæſtio nunc oritur, cur carcere Papa tenetur?
Reſpondetur eis, quia ſuſtulit omnia Præſul,
Abſtulit Imperio Pontificale decus.
Nam bona Pontificum, quæ nititur ipſe tenere,
Contulit Imperium, quæ debeo Cæſar habere:
Amodo qui teneat, Cæſare dante feret.
Annulus & Baculus de noſtro munere venit,
Undique Pontifices Regum ſunt munere pleni;
Cæſaris officium quomodo Papa gerit?
Retulit Eccleſia; ſi quærimus æqua fateri,
Annulus & Baculus numquam de Cæſare venit;
Nam Deus Eccleſiis cultus iſta dedit.
Omnia quæ Reges per tempora priſca dederunt,
Non modò ſunt Regum, ſed cui data jure fuerunt:
Nec Deus hoc patitur, nec tua Jura ferunt.
Cùm tua ſit Regni, tua ſit cuſtodia Juris,
Cæſaribus noſtris mala das exempla futuris.
In Sanctum Domini dum feritate furis.
Conditor es Juris, qui ſpernere Jura videris.
Jam neque Jura Dei, neque Regia Jura vereris,
Eccleſiam crucias, qui cruciandus eris.
Dedecus eſt fontem Juris confundere Legem,
Et magis eſt timidum Cœlorum ſpernere Regem:
Cùm Sacra Jura neges, triſtia Regna reges.
Cur Laicus quæris tradi ſibi munera cœli?
Ut Deus inſtituit, Electio conſona Cleri
Judicio Cœli libera ſemper erit.
Tu tua ſi repetis, repetis quæ tu tribuiſti:
Hæc cùm non dederis, cur tollere propoſuiſti?
Tradere te decuit, tollere nulla mihi.
Si quodcumque datur, ratio monet ut repetatur,
Dos tua tollatur, nobis quoque noſtra feratur.
Hoc ita ſi cupias, quærimus eſſe ratum.
Imperium dedimus, tu pauca dediſſe videris;
Ex ope Pontificis Cæſar Romanus haberis;
Vincula Pontifici quâ ratione geris?
Quicquid agat Præſul, quicquid ſacra turba fatetur,
Reddere cogetur quod Cæſaris eſſe videtur
Illud & in ſcriptis firmat uterque ſecus.
Annulus & baculus, vel cætera quæ memorantur,
Cæſaris ad Juſſum penitus reddenda parantur,
Papaque Paſchalis ſic ſpoliatus abit.

ARTICULUS XII.

Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris a Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta. Pontifex a Sapientioribus excuſatus. Plerique Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam Hæreſim eſſe aſſerebant: Conſultiùs ac doctiùs negabant alii. Henriciana itaque Hæreſis hac in materia fictitia videtur.

I. CUm *Paſchalis II.* in Urbem poſt Pactionem cum *Henrico* Imperatore initam regreſſus eſſet, invenit ibi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, univerſumque Clerum Romanum a ſe aversum, & valde improbantem fœdus illud, quod recèns cum *Henrico* Imperatore pepigerat, contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta, non accedente etiam canonico Romanæ Eccleſiæ conſenſu, paucorum dumtaxat Cardinalium adhibito conſilio. Parum abfuit quin apertum in ſchiſma erumperet illa diſſenſio: Nam abſente poſtmodum Pontifice convenientes in unum, Præſide *Joanne* Cardinali Epiſcopo Tuſculano, confirmarunt Decreta *Gregorii VII.* & *Urbani II.* contra Laïcorum Inveſtituras, nihilque roboris obtinere decreverunt, quicquid adversùs ea ab ipſo *Paſchali*, & ipſi inhærentibus Cardinalibus, quovis prætextu actum fuiſſet. *Paſchalis* autem qui paulò ante ab Urbe receſſerat, has ad eos Literas dedit, quas ex MS. Vaticanæ Bibliothecæ deſcripſit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens Tomo XII. ad annum 1111. Sic autem habent: *Id quod in perſonam noſtram, imò in Patrem veſtrum, præter ipſius Eccleſiæ Judicium atque præſentiam vos egiſtis; etſi vobis ex zelo Dei viſum ſit, non tamen, ut mihi videtur, canonico tramite inceſſiſtis. Non enim caritas, ſed æmulatio id dictaſſe perſpicitur. Nos tamen confiſi de miſericordia divina, pro anima noſtra ſalute cogitamus; & commiſſum quod pro fratribus atque filiis, pro excidio Urbis, & universa Provincia fecimus, emendare curabimus, ut quod terreni in me quoque correxiſſe oſtendatur Eccleſia. Vos autem pro Eccleſia in Eccleſia agite, ut illum Eccleſia Dei zelum, quem habetis, & habere oſtenditis, ipſa experiatur Eccleſia.* Datæ ſunt Literæ Terracinæ 3. Nonas Julii anno 1111.

II. *Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſinenſis Abbas, vir inſignis ſanctimoniæ, *Gualo* Regino Epiſcopo, *Roberto* Paſienſi, aliiſque Cardinalibus &

Bruno Si-

Epiſ-

gulnus Epiſcopus Privilegium a Paſchali II. conceſſum palam improbat; & conceſſionem vel retentionem Inveſtiturarum hæreſim eſſe contendit.

Epiſcopis adjunctis, *Paſchali II.* imminebat ut Privilegium Imperatori conceſſum reſcinderet, cumque Anathemate configeret; alii Privilegium illud tuebantur. Magnâ animorum diſſenſione ac pertinaciâ de illo diſputari cœptum. *Paſchalis* Brunoni quaſi hujus diſſidii & ſcandali incentori ac ſignifero graviter ſuccenſuit. Ille Pontificem convenit, ſuam agendi rationem excuſaturus. Se ejus Sanctitatem colere & ex animo diligere conteſtatus eſt, nec ullum alium ipſo vivente, ſuſcepturum Pontificem, ſed præ illo diligere Deum, cujus amori omnis humana neceſſitudo, ipſeque parentum amor poſtponendus eſt. Ideoque ſe improbare Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum ut contrarium pietati, religioni, fidei. Illud repugnare Apoſtolorum Decretis, quibus qui contradicit, Hæreticus eſt. *Fœdus autem illud*, inquit, *adeo fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium, ego non laudo. Quis enim illud laudet, in quo violatur fides, Eccleſia libertas amittitur, Sacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium Eccleſia clauditur, multa oſtia aperiuntur, per qua qui intrat, fur & latro? Habemus Canones, habemus Sanctorum Patrum Conſtitutiones ab Apoſtolorum temporibus ad te uſque perductas. Viâ regiâ incedendum eſt, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Apoſtoli illos omnes damnant, & a Fidelium communione ſejungunt, qui per ſæcularem Poteſtatem Eccleſiam obtinerent. Laïci enim, quamlibet religioſi ſint, nullam tamen diſponenda Eccleſia facultatem ſunt conſecuti. Hæc enim Apoſtolorum Conſtitutio ſancta eſt; cui qui contradicit, Catholicus non eſt. Omnis autem qui hæreſim tuetur, Hæreticus eſt. Nemo hanc non eſſe hæreſim dicere poteſt, quam Sancta & Apoſtolica Eccleſia in multis Conciliis hæreſim nominat, & cum ſuis auctoribus damnat.* Largiter erravit *Bruno*, cùm Inveſtiturarum conceſſionem, vel retentionem, Hæreſeos nomine infamavit, & obliquè Hæreſeos notam *Paſchali II.* ob conceſſum Imperatori Privilegium inuſſit. Inveſtituras velut hæreſim a Conciliis damnatas, Vir Sanctus oſtendere non potuiſſet. Simoniam quidem Hæreſim appellarunt, ac velut Hæreſim damnarunt Pontifices & Concilia (quamquam impropriè & communiori quadam ſignificatione iſtud nomen uſurparint) quia Simoniacorum parens *Simon Magus* Hæreſiarches fuit, exiſtimans *Donum Dei pecunia poſſideri*. At Inveſtituris, modò a ſimoniaca labe puræ eſſent, Hæreſeos notam olim impactam probare non valuiſſet Signinus Antiſtes. Apoſtolicis quidem Decretis contrariam Inveſtiturarum uſurpationem verè dixit; quia Canones Apoſtolorum nomine inſcripti, quibus ſub pœna Anathematis prohibetur ne quis per ſeculares Poteſtates Eccleſiam obtineat, Apoſtolicam hoc in capite aliiſque pluribus doctrinam ac traditionem continent, quamquam non ſint ab Apoſtolis conditi. Sed in eo deceptus eſt, quòd Hæreſim eſſe contenderit quicquid Apoſtolorum Decretis contrarium eſt: Cùm Apoſtolicæ Conſtitutiones aliæ Fidem, aliæ ſolam Diſciplinam & Politiam Eccleſiæ, vel ſacros Ritus ſpectent. Illi porro ſoli Hæretici ſunt, qui Apoſtolicis Decretis Fidem ſpectantibus pertinaciter refragantur.

Paſchalis II. Brunonem amovet a Caſſinenſis Abbatiæ regimine.

Suſpectum Pontifici *Brunonem* fecit libertas conſtantior: Metuebat enim ne ſanctitatis ipſius opinio, & zelus multos traheret in partes, præſertim e Caſſinenſibus Monachis, nobiliſſima portione gregis Chriſti. Quamobrem illum ab iſtius Cœnobii regimine removere decrevit, quod cum Epiſcopatu retinere, abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione non poterat. *Niſi illum*, inquit, *a Monaſterii adminiſtratione removero, ipſe ſuis argumentis Eccleſia mihi regimen tollet. Quapropter eidem Abbati direxit Epiſtolam, quâ vetuit ne ultra Epiſcopus ſimul eſſet atque Abbas: neque enim ultra ferre Apoſtolicam Sedem Epiſcopum aliquem Monaſterio præeſſe tam celebri. Fratribus etiam per Leonem Oſtienſem Epiſcopum & hujus Cœnobii Monachum Literas miſit, mandans ne ipſi Viro ulteriùs obedirent, ſed ſecundùm Deum ſibi regulariter Abbatem eligerent. Sin autem ſecus agerent in omnibus Monaſterii Cellis Abbates ipſe ſtatueret.* Ita refert *Petrus Diaconus* Lib. 4. Chronici Caſſinenſis cap. 44.

Conon Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Hieroſolymis celebrat, & in Henricum Imperatorem fert excommunicationis ſententiam.

III. Quemadmodum *Conon* Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus, Apoſtolicæ Sedis Legatus in Orientem, auditis facinoribus *Henrici* Imperatoris in Romanam Eccleſiam & Summum Pontificum, coacto Hieroſolymis Concilio excommunicationis Sententiam in illum tulit, eamque in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, collectis prædictarum Eccleſiarum Conciliis, renovando confirmavit, ut conſtat ex Actis poſtremi Concilii Lateranenſis ſub *Paſchali* Papa relatis ab Abbate Urſpergenſi in Chronico ad annum 1116. ita *Guido* Viennenſis Archiepiſcopus, & ipſe Sedis Apoſtolicæ Legatus, coacto in Metropoli ſua Concilio Privilegium, quod *Henricus* Imperator a *Paſchali* Papa extorſerat, reſcidit, ipſumque Imperatorem ferit Anathemate, Kalendis Octobris anno milleſimo centeſimoduodecimo. Aderant *S. Hugo* Gratianopolitanus, & *Sanctus Godefridus* Ambianenſis, Epiſcopi. Hæc porro Decreta contra Inveſtituras; contra Privilegium a *Paſchali II.* conceſſum, & contra *Henricum* Imperatorem edidit Synodus Viennenſis.

Idem præſtat Guido Archiepiſcopus in Concilio Viennenſi, Inveſtituram ſeu hæreſim execratur, Privilegium a Paſchali II. Imperatori conceſſum damnat.

,, Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum,
,, & omnium Eccleſiaſticarum rerum de manu
,, Laïca, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ auctoritatem
,, ſequentes, Hæreſim eſſe judicamus.

,, Scriptum illud, ſeu Privilegium, quod a
,, Domno Paſchali Papa violenter Henricus Rex
,, de Inveſtituris, de anathemate in perſona ſua,
,, non ſponte extorſit, in virtute Sancti Spiri-
,, tus damnamus, atque irritum eſſe, & nullius
,, beatæ memoriæ judicamus fieri.

,, Henricum Teutonicorum Regem, qui ſimula-
,, tâ pace Romam veniens, poſt data ſacramen-
,, ta Domno Papæ Paſchali, vitæ membrorum,
,, malæ captionis, refutationis Inveſtiturarum,
,, eumdem Dominum Papam in Sede Apoſtolica
,, ante corpus B. Petri, poſt oſculationem pedis,
,, oris, & faciei proditione, perjurio, & ſacri-
,, legio, velut alter Judas, cum Cardinalibus,
,, & Epiſcopis, Archiepiſcopis, & multis Ro-
,, manorum Nobilibus tradidit, cepit, & raptum
,, in caſtra Inſignibus Apoſtolicis exuit, & indi-
,, gnè atque inhoneſtè irriſum tractavit, & ab
,, eo nefandiſſimum & deteſtabile Scriptum vio-
,, lenter extorſit excommunicamus, anathemati-
,, zamus, & a gremio Sanctæ Matris Eccle-
,, ſiæ ſequeſtramus, donec his omnibus abrenun-
,, tiatis, plenam ſatisfactionem Eccleſiæ exhi-
,, beat.

Synodicam ad *Paſchalem* Epiſtolam dedit Archipræſul Viennenſis, ſuo, & aliorum qui Concilio interfuerant, Epiſcoporum nomine; quâ ipſum rogarunt ut Synodalia Decreta confirmaret; quod ſi renueret, ſe ab ejus obedientia minati ſunt receſſuros. ,, Et nunc, *inquiunt*, Domne Pater,
,, veſtram, ſicut dignum eſt, Majeſtatem ſuppli-
,, citer exoramus, ut quod pro Sanctæ Eccleſiæ
,, fidei robore, pro Dei & veſtro honore feci-
,, mus, Auctoritate Apoſtolica ſolemniter confir-
,, metis. Cujus confirmationis argumentum per
,, apertas nobis Literas ſignificare dignemini,
,, quas etiam (ut gaudium noſtrum ſit plenum)
,, al-

,, alter alteri deſtinare poſſimus. Et quoniam
,, Principum terræ pars maxima, & univerſi fe-
,, rè populi multitudo in hac re nobiſcum ſen-
,, tit: In remiſſionem peccatorum ſuorum omni-
,, bus injungatis, ut ſi, neceſſe fuerit, auxilium
,, nobis & patriæ unanimiter ferant: Illud e-
,, tiam cum debita reverentia veſtræ ſuggerimus
,, Pietati, quod ſi nobiſcum in his ſteteritis, ſi
,, hoc, ſicut rogamus, confirmaveritis, ſi dein-
,, ceps ab ipſius crudeliſſimi Tyranni, & Nun-
,, ciorum ejus Literis, locutione, muneribus ab-
,, ſtinueritis, unanimiter nos, ſicut decet, ha-
,, bebitis filios & fideles. Si verò, quod mini-
,, mè credimus, aliam viam aggredi cœperitis,
,, & noſtræ Paternitatis aſſertiones prædictas ro-
,, borare nolueritis; propitius ſit nobis Deus,
,, quia nos a veſtra ſubjectione & obedientia re-
,, pelletis.

In duobus peccarunt hujus Synodi Præſules: Primùm quòd Inveſtituras Hæreſim eſſe judicarint & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſe in hoc auctoritatem ſequi gloriati ſint. Non enim verbo Dei, ſed Eccleſiæ dumtaxat Decretis contrariæ erant Inveſtituræ Epiſcopatuum de manu laïca: adeoque non erant veri nominis Hæreſis. Nec Romana Eccleſia illas uſquam Hæreſim eſſe judicaret, ſed uſurpationem dumtaxat, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, Canonumque Spiritu Dei conditorum violationem. Secundò, in eo peccarunt, quòd Romano Pontifici minas intentarint ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi Statuta confirmaret, quod peſſimi ſanè exempli eſt.

Sententiam Inveſtituras defendentem, Schiſmaticam quidem eſſe, non tamen Hæreticam, cenſet Yvo Carnotenſis.

Longè modeſtiùs ſenſit ac veriùs *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus, qui Sententiam eorum qui Inveſtituras defendere volebant contra Eccleſiæ decreta, Schiſmaticam tantùm, non Hæreticam cenſet: & Summum Pontificem *Paſchalem II.* familiaribus & caritatem ſpirantibus Literis admonendum eſſe ut ſe judicet ac Privilegium Imperatori perperam & contra Eccleſiæ utilitates ac libertatem conceſſum revocet: quod ſi fecerit, gratiæ Deo erunt agendæ: ſin minùs, non ideo tamen eſſe judicandum; nec ejus præceptis *ad Cathedram* pertinentibus, id eſt, fidei, unitatis & Chriſtianæ diſciplinæ conſervationem, morum emendationem, executionem Canonum, eorumque interpretationem ac diſpenſationem, majorumque cauſarum Judicia ſpectantibus, & *ex B. Petri Privilegio ac æquitate* latis (ut loquitur *S. Leo*) negandam eſſe propterea obedientiam. Quamquam verò erraverit in regimine, excuſandum tamen quod coactus Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit, ac verenda Patris velanda, compatiendumque capiti infirmitate laboranti. Ita ſcribit ad *Henricum* Angeriacenſem Abbatem Epiſtolâ ducenteſimâ trigeſima-tertiâ. ,, De
,, Inveſtituris, *inquit*, Eccleſiarum quas laïci faciunt
,, Sententiam, præcedentium Patrum Gregorii
,, & Urbani, quantum in me eſt, laudo atque
,, confirmo. Quocumque autem nomine talis per-
,, vaſio propriè vocetur, eorum Sententiam qui
,, Inveſtituras laïcorum defendere volunt Schiſ-
,, maticam judico. Nec iſta contra Domnum Pa-
,, pam dico; quia quibuſdam Literis mihi ſcripſit,
,, ſe coactum feciſſe quod fecit, & adhuc prohi-
,, bere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda
,, quibuſdam nefandis ſcripta permiſerit. Et quia
,, verenda Patris debemus potiùs velare quàm nu-
,, dare, familiaribus & caritatem redolentibus Lite-
,, ris admonendus mihi videtur ut ſe judicet,
,, aut factum ſuum retractet. Quod ſi fecerit,
,, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiſcum
,, omnis Eccleſia, quæ graviter languet, dum ca-
,, put ejus laborat tantâ debilitatum moleſtia. Si
,, autem in hoc languore inſanabiliter ægrota-
,, verit, non eſt noſtrum judicare de Summo Pon-
,, tifice. Habemus enim Evangelicam Sententiam;
,, quæ ſecuros nos facit: *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: Quæ dicunt, ſervate & facite: Secundùm verò opera eorum nolite facere.*
,, Vult enim hæc Sententia Præcepta Præſiden-
,, tium ad Cathedram pertinentia obedienter im-
,, pleri (etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi)
,, non eos factioſa conſpiratione a ſuis Sedibus re-
,, moveri. Si verò ea præcipiant quæ ſint contra
,, doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi eis
,, non eſſe obediendum, exemplo docemur Pauli
,, Apoſtoli, qui Petro ſibi prælato, non rectè in-
,, cedenti ad veritatem Evangelii, in faciem re-
,, ſtitit, non tamen eum abjecit. Ubi enim ſuc-
,, cumbunt humana Judicia, divina eſt expetenda
,, miſericordia; quatenus inſitorum conſervata
,, pace ramorum, & ipſi qui præciſi ſunt unitati
,, Eccleſiæ ſtudeant reformari, & inſitorum ramo-
,, rum ſocietate lætari. Alioquin nec præciſi in-
,, ſerentur, nec inſerti fructificare aut florere in
,, tanta turbinum concuſſione permittentur. Hæc
,, de propoſita quæſtione reſpondeo, majorum
,, Sententiis non præjudicans, quæ paci Eccle-
,, ſiæ conſulant & ædificationi.

Epiſcoporum Viennenſis Concilii, aut aliorum, non erat judicare de ſummo Pontifice.

Majorum religionem & obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam imitabantur *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus, & Provinciæ Senonenſis Præſules, cùm ſibi integrum & fas non eſſe exiſtimabant, de Summi Pontificis Actis ac perſona judicium ferre. Epiſcopi namque Gallicani in Concilio Romano in cauſa *Leonis III.* unà cum Italis ſedentes, præſente etiam *Carolo Magno* Francorum Rege, in has voces eruperunt: *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur; ipſa autem a nemine judicatur; quemadmodum antiquitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Summus Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Ita refert *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis III.* Archipræſul autem Viennenſis *Guido*, & alii Præſules in Synodo Viennenſi congregati, antiquum Viennenſium Archiepiſcopum *Avitum* non imitabantur, nec ejus doctrinam ſequebantur, ad Senatores Urbis Romæ ex Eccleſiæ Gallicanæ ſententia ſcribentis de cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi; *Non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur .... Reddet rationem qui ovili dominico præeſt, quâ commiſſam ſibi agnorum curam adminiſtratione diſpenſet. Cæterùm non eſt gregis Paſtorem proprium terrere, ſed Judicis.*

V. Viennenſis Concilii Decretis ad *Paſchalem II.* relatis illa confirmavit Pontifex datâ ad *Guidonem* Viennenſem Archiepiſcopum, Legatumque ſuum Epiſtolâ, cujus exemplum ex Codice Sancti Petri Catalaunenſis a *P. Sirmondo* deſcriptum, in Labbeana Conciliorum Editione Tomo X. vulgatum eſt. Data eſt hæc Epiſtola XIII. Kalendas Novembris ejuſdem anni. Cæterùm etſi Concilii hujus Decreta abſque exceptione confirmaverit *Paſchalis II.* illud tamen quo Inveſtitura ſacrarum Dignitatum de manu Laïca judicatur Hæreſis, haud cenſendus eſt approbaſſe, niſi fortè Hæreſeos nomen minùs propriè & latiori quadam ſignificatione a Patribus acceptum intellexerit: ſiquidem in Concilio Lateranenſi, quod anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto celebravit, ferre non potuit *Brunonem* Signinum Epiſcopum in priori ſententia pertinacem, & palam propugnantem, Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum, Hæreſim continere, ut ex Actis Concilii conſtat, de quibus infra dicemus.

Joannes Lugdunenſis Archiepiſcopus Conciliumindi-

VI. Sub idem tempus, *Joannes* Archiepiſcopus Lugdunenſis, Galliarum Primatem agens, Natio-

nale Concilium apud *Anſam* celebrandum indixit, in quo de Fide & Inveſtituris Laïcorum ageretur; ad illudque convocavit Provinciæ Senonenſis Epiſcopos. Qui adeſſe noluerunt, & diſſenſum excuſarunt Synodicâ Epiſtolâ, quam ex omnium Sententia ſcripſit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus. Prima ratio cur ad eam Synodum ire detrectent, ea eſt, quòd nuſquam reverenda Patrum ſanxerit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſueverit Antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus alienæ Provinciæ Epiſcopos vocaret ad Concilium, niſi id Apoſtolica Sedes juberet, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret.

Senonenſis Provinciæ Epiſcopi multis de cauſis adeſſe renuunt.

Yvonis Carnotenſis Epiſtola omnium nomine ad Joannem Archiepiſc. Lugdunenſem ſcripta.

Secunda ratio petitur ex argumento Concilii, in quo de Inveſtituris agendum erat, quas quidam inter Hæreſes cenſebant. Improbant autem Synodi celebrationem hanc ob cauſam: quia excuſandum potiùs eſt quàm propalandum Romani Pontificis facinus, qui Inveſtituras Imperatori coactus conceſſit, & priora Decreta ſua confirmare paratus eſt. ,, Præterea, *inquiunt*, quia in hoc
,, Concilio de Inveſtituris Laïcorum, quas quidam
,, inter Hæreſes computant, tractare diſponitis,
,, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quæ
,, publicanda non eſſent in Geth, nec in compi-
,, tis Aſcalonis, deridenda exponetis, quàm poſt
,, dorſum ea velando benedictionem paternam
,, vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam
,, populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus
,, Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit vo-
,, luntas. Quod inde conſtat, quia poſtquam eva-
,, ſit periculum, ſicut ipſe quibuſdam noſtrûm ſcri-
,, pſit, quod juſſerat, juſſit; quod prohibuerat,
,, prohibuit: quamvis quibuſdam nefandis, ur-
,, gente periculo, quædam nefanda ſcripta per-
,, miſerit. Sic Petrus trinam negationem trinâ
,, confeſſione purgavit, & Apoſtolus manſit. Sic
,, Marcellinus Papa * deceptus a profanis coram
,, fano thurificavit, & tamen a fratribus minimè
,, judicatus, poſt paucos dies martyrio coronari
,, promeruit. Sic Aaron in eremo moram facien-
,, te Moyſe, in monte propter importabilem po-
,, puli ſeditionem vitulum fuſilem fieri permiſit,
,, quem populus inſipiens adoravit: cùm tamen
,, non eſſet ſeductus a populo, ut Deum eſſe
,, crederet, vel divinæ culturæ reverentiam ei
,, exhiberet. Meruit tamen veniam tantus exceſ-
,, ſus, & Domino jubente per manum Moyſi ad
,, ſummum Sacerdotium eſt ſublimatus. Sic Moy-
,, ſes ipſe, qui cum Domino loquebatur ſicut ad
,, amicum amicus, Deum tamen offendit, cùm
,, propter murmur populi dicentis: *Numquid po-*
,, *terit nobis ejicere aquam de petra hac?* Dubita-
,, re coactus eſt, & aquam cum diſceptatione a
,, Domino poſtulare. Sic Doctor Gentium, qui
,, in Synagogis publicè clamabat; *Circumciſio ni-*
hil eſt, & Chriſtus nihil vobis proderit, ſi circum-
,, *cidamini;* propter ſcandalum Judæorum circum-
,, cidi permiſit Timotheum, ut hac condeſcen-
,, ſione Judæos lucrifaceret. Hæc infirma proba-
,, bili neceſſitate, vel provida diſpenſatione paſſi
,, ſunt ſummi & ſancti viri, Deo bene utente
,, malis noſtris; ut per hoc doceret eos ſeipſos
,, agnoſcere, quatenus diſcerent infirma ſua ſibi
,, adſcribere, & bona ſibi collata ad Dei gratiam
,, referre.

Paſchalis II. factum excuſant.

** Ex apocryphis Actis id ſumptum.*

Secundùm hæc, *Paſchalis* Papæ œconomiam excuſant, quâ *Henrici* Imperatoris excommunicationem differt, gravioris mali metu, nimirum Schiſmatis, ſecundùm Regulam a *Sancto Auguſtino* traditam. *Quòd ſi Papa*, inquiunt, *adhuc in Teutonicum Regem debitam ſeveritatem non exercet, credimus quia conſultè differt ſecundùm quorumdam Doctorum judicia, qui conſulunt quædam admittenda pericula, ut poſſint vitari majora. Unde dicit Auguſtinus in tertio libro contra Parme-*
,, *nianum:* Hoc ſanitas obſervat Eccleſiæ, ut cùm
,, quiſque fratrum, id eſt, Chriſtianorum intus
,, in ſocietate Eccleſiæ conſtitutorum, in aliquo
,, tali peccato fuerit deprehenſus, ut Anathemate
,, dignus habeatur; fiat hoc ubi periculum ſchiſ-
,, matis nullum eſt: atque id cum ea dilectione
,, fiat, de qua ipſe Apoſtolus alibi præcipit di-
,, cens: *Ut inimicum eum non exiſtimetis, ſed*
,, *corripite ut fratrem.* Ubi ſatis oſtendit, quòd
,, cum metus iſte non ſubeſt, ſed omnino de
,, frumentorum ſtabilitate certa ſecuritas maneat;
,, id eſt quando ita cujuſque crimen notum eſt,
,, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos
,, prorſus, vel non tales habeat defenſores per
,, quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſe-
,, veritas diſciplinæ. In qua tantò eſt efficacior
,, emendatio pravitatis quantò diligentior con-
,, ſervatio caritatis, &c.

Oeconomia quadam & diſpenſatione minimè damnanda Privilegium illud a *Paſchali II.* Imperatori concedi potuiſſe rectè ſcripſerunt *Yvo Carnotenſis* & cœteri Senonenſis Provinciæ Præſules: maximè cùm electionum libertatem ſartam tectam eſſe decrevisſet, ab iiſque ſimoniam eliminari juſſiſſet, ſolam aſſenſus Regii neceſſitatem & Regalium Inveſtiturarum indulſiſſet, quæ in Galliis a *Clodovæi Magni* temporibus obtinebat. *Præſentis Privilegii pagina confirmamus* (ait Paſchalis) *ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram virgæ & annuli conferas*, &c. *Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt*, &c. (ut ſupra Artic. XI.)

Tertiam addunt rationem cur ad Concilium convenire non poſſint, quia nimirum de perſona Romani Pontificis agitur, quæ nullius hominum Judicio ſubjacet. *Non videtur*, inquiunt, *nobis utile conſilium ad illa Concilia convenire, in quibus non poſſumus eas perſonas, contra quas agitur, condemnare vel judicare: quia nec noſtro, nec illius hominum probantur ſubjacere Judicio. Unde nos conſtat eſſe immunes, ſi facta eorum oris gladio ferire formidamus, cùm ipſe Mediator obedire eis præcipiat, etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi, ſi ea quæ ad Cathedram pertinent recta præcipiant, ea verò minimè faciant. Ex quibus omnibus hoc conſtare videtur, quatenus fœmoralia Sacerdotalia pudendis ſuperponamus, ne verecunda noſtra deridenda inſidiatoribus noſtris exponamus, & unde quærimus reformare Eccleſiæ fortitudinem, in majorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, ſed excuſamus innocentiam noſtram; quia & principales Eccleſiæ Claves nolumus poteſtate ſuâ privare, quæcumque perſona vices Petri habeat, niſi manifeſtè ab Evangelica veritate diſcedat.*

Romanum Pontificem nullius hominis Judicio ſubjacere conteſtantur Provinciæ Senonenſis Epiſcopi.

Se tamen antiquo Juri Metropolitanorum derogare nolle profitentur, quo Provinciales Synodos convocare, & celebrare poſſunt, *Salvâ reverentia Romanæ Eccleſiæ. Quæ ſi ad præſens*, inquiunt, *non poteſt Satanam ſternere ſub pedibus ſuis; non obviabit tamen ſalubribus diſpoſitionibus veſtris, in quibus, ſecundùm quod in prætaxato libro* (Sancti Auguſtini) *legitur, quiſquis vel quod poteſt arguendo corrigit, vel quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit; vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus, & ab iſto ma-*
,, *ledicto quod Scriptura dicit:* Væ his qui dicunt
,, quod nequam bonum eſt, & quod bonum eſt
,, nequam, &c. *omnino liber prorſus ſecurus, penitus alienus. His Catholicorum Patrum terminis contenti*

Jus congregandi Synodos Provinciales, ſalva Romanæ Eccleſiæ reverentia, ſalvum eſſe Metropolitanis volunt.

tenti, qua poſſumus, ſecundùm Decreta Patrum, ſalvo vinculo pacis corrigere volumus. Quia autem corrigere non poſſumus, uſque ad meſſem, ſi neceſſe ſit, Domino docente, tolerare decrevimus.

Factum *Paſcalis II.* excuſare pergunt, oſtenduntque illum concedendo Inveſtituras *Henrico* Imperatori, Decreta Deceſſorum ſuorum propriè loquendo non fuiſſe prævaricatum, quia id ſtudioſè non fecit, ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente. *His verbis*, inquiunt, *excuſatos nos credimus, quòd a laceratione Domini Papæ linguas noſtras reprimimus: & ſi quid contra ſententiam ſuam, ſuorumque Prædeceſſorum, de remiſſis Germanico Regi Inveſtituris feciſſe videtur, filiali caritate excuſamus. Non enim prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege, aliqua fallente ſubreptione vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudioſè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.*

Addunt, Summum Pontificem non modò non vituperandum, imò laudandum eſſe ſi œconomiâ quâdam Privilegium ſupra dictum Imperatori conceſſit, ut hoc Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulnere gravioribus malis obviam iret. ,, Unde, *inquiunt*, hunc exceſſum ejus non tantùm non accuſamus, ſed dictante ratione approbamus, ſi imminente ſtrage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere ſuo ſe tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis poſſet ſincerâ caritate ſubvenire. Nec ipſe primus, nec ſolus factus eſt diſpenſator Dominicorum præceptorum: quia Mediator Dei & hominum, cujus vita in terris diſciplina fuit morum, primò præcepit Diſcipulis ut non ferrent ſacculum, neque peram, quia tunc nulla neceſſitas urgebat. Imminente verò tempore Paſſionis ſuæ, ſciens eos panis penuriam paſſuros, cùm tranſirent de loco ad locum, temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & ſacculum, non jam imperans cupiditati, ſed indulgens neceſſitati. Ita cùm Hæreſes diverſi generis pullularent per diverſas partes mundi, ut Catholici territi ſeveritate ſententiæ, Hæreticorum ſeductiones caverent, ſeveriſſimè præceptum eſt ut revertentes ab Hæreſi vel Clerici non fierent, vel Clerici non manerent. Pro cujus rigore Decreti cùm Eccleſia maxima damna pateretur, prudens diſcretio religioſorum voluit & docuit mutandam eſſe ſententiam, & ab Hæreſi revertentes & Catholicam unitatem profitentes fraternè ſuſcepit, & in Honoribus ſuis manere conceſſit; judicans melius eſſe ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris, quod caritas ſanaret, quàm Eccleſia de omnibus quos poſſet, membra ſua non colligeret.

Inveſtituram hæreſim non eſſe propugnant, ſed alieni juris pervaſionem, & ſacrilegam præſumptionem.

Denique Inveſtituram Hæreſim dici non poſſe propugnant, cùm ad fidei materiam nullatenus pertineat, & in ſola manuali actione dantis & accipientis verſetur. Si tamen aliquis Laicus reperiretur adeo ſtolidus & vecors, ut perſuaſum haberet, ſe conferre aliquod Sacramentum aut effectum Sacramenti, cùm baculum & annulum tradit, illum Hæreticum eſſe cenſendum; non quidem ratione Inveſtituræ manualis, ſed ob diabolicam illam præſumptionem: Inveſtituram tamen illam manualem a Laïcis factam, invaſionem eſſe juris alieni, & ſacrilegam uſurpationem, quam reſcindere penitus oporteat, ſi id fieri poſſit abſque periculo ſchiſmatis. ,, Poſtremò, *inquiunt*, quod quidam Inveſtituram Hæreſim vocant, cum Hæreſis non ſit niſi error in fide: ſicut enim fides cordis eſt ad juſtitiam, oris autem confeſſio ad ſalutem: ita Hæreſis error eſt ad impietatem, profeſſio verò ejuſdem erroris eſt ad perniciem. Et fides & error ex corde procedunt; Inveſtitura verò illa de qua tantus eſt motus, in ſolis manibus eſt dantis & accipientis, quæ bona & mala agere poſſunt, credere vel errare in fide non poſſunt. Ad hæc, ſi Inveſtitura Hæreſis eſſet, ei renuntians ſine vulnere ad eam redire non poſſet. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honeſtas perſonas, purgato iſto nævo per quamlibet ſatisfactionem, paſtorales virgas reddidiſſe, & per manum Apoſtolicam refutatas Inveſtituras recepiſſe. Quod Summi Pontifices minimè feciſſent, ſi in tali Inveſtitura Hæreſim in Spiritum Sanctum latere cognoviſſent: Cùm ergo ea quæ æternâ lege ſancita non ſunt, ſed honeſtate & utilitate Eccleſiæ inſtituta vel prohibita, pro eadem occaſione ad tempus remittuntur, pro qua inventa ſunt; non eſt inſtitutorum damnoſa prævaricatio, ſed laudabilis & ſaluberrima diſpenſatio. Quòd cùm multi minùs ſtudioſi minimè attendant, ante tempus judicant, ſpiritûs mobilis & ſpiritûs immobilis non intelligentes differentiam. Si quis verò Laicus ad hanc prorumpit inſaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet ſe tribuere poſſe Sacramentum vel rem Sacramenti Eccleſiaſtici, illum prorſus judicamus Hæreticum, non propter manualem Inveſtituram, ſed propter præſumptionem diabolicam. Si verò congrua volumus rebus nomina dare, poſſumus dicere quòd manualis illa Inveſtitura per Laicos facta, alieni juris eſt pervaſio, & ſacrilega præſumptio, quæ pro libertate Eccleſiæ & honeſtate, ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcindenda eſt. Ubi ergo ſine ſchiſmate auferri poteſt, auferatur; ubi ſine ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Eſt inter *Yvonis Carnotenſis* Epiſtolas ducenteſima trigeſima-ſexta.

Joannis Lugdunenſis Archiepiſc. Reſponſio ad Literas Epiſcoporum Senonenſis Provinciæ.

VII. Huic verò Epiſtolæ reſpondet *Joannes* Lugdunenſis Archiepiſcopus datâ ad *Daimbertum* Senonenſem Archipræſulem Epiſtolâ, cujus hæc ſumma capita. Se Provinciæ Senonenſis Epiſcopos extra alienam Provinciam ad Concilium vocaſſe negat, ſed inferiora membra ad caput revocaſſe: quia eadem eſt Metropolitarum ad ſuos Primates, quæ Suffraganeorum ad ſuos Metropolitas habitudo: ut videlicet cauſæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud Superiores diffiniantur, niſi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, ſalvis tamen ſingularum Eccleſiarum privilegiis. Ad id quod ſcripſerant, non eſſe detegenda verenda patris, ait; ipſos trepidaſſe, ubi non erat timor. Satius enim eſſe cum pietate verecundorum filiorum benedici, quàm cum verecundia irreverentis filii maledici. Cauſati erant periculoſa tempora; *Joannes* reſpondet, quantò periculoſiora ſunt tempora, tantò ſervis Dei fortiùs adnitendum, ne cùm abundante iniquitate refrigeſcit caritas multorum, refrigeſcat & paucorum. Multitudinem & robur adverſariæ partis prædicaverant. Reſpondet ille, paucis Diſcipulis Chriſtum dixiſſe: *Confidite, ego vici mundum.* Si ergo doceat diffidendum, victoriam mundi ipſum prædicare, & Chriſti victoriam proſternere. Novum eſſe & inauditum philoſophandi genus, hortari contra fortes timidos; contra importunos deſides; fieri in bello fugaces, in pace verò audaces; in periculo ſecuros, in ſecuritate providos. Ad id tandem quod ſcripſerant, Inveſtituras Eccleſiaſticarum Dignitatum per Laicos factas Hæreſes non eſſe, reſpondet *Joannes Lugdunenſis*, ipſos id efficaciter ſatis non probaſſe. *Quamvis enim*, inquit, *ſicut Catholica fides in corde, ita & hæreticus error in corde maneat: tamen ſicut ex Catholicis operibus Catholicum ſentimus, ita ex Hæreticis operibus Hæreticum cognoſcimus.* A fructibus

bus eorum, *inquit Dominus*, cognoſcetis eos: & unaquæque arbor ex fructu ſuo cognoſcitur, *Et licèt exteriores Inveſtituras per Laïcos factas non ſatis propriè Hæreſis nomine cenſeamus; ſentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata Hæreſis eſt.* Hæc *Joannis* Lugdunenſis Archiepiſcopi Epiſtola eſt inter Epiſtolas *Yvonis Carnotenſis* ducenteſima trigeſima-ſeptima.

Illi verò non aſſentimur contendenti Inveſtituram exteriorem in Hæreſim deſinere, ſi quis pertinaciter contendat eam licitè fieri poſſe. Id enim falſum exiſtimamus, convicti rationibus *Yvonis Carnotenſis;* niſi eo in caſu quo quis Laïcorum exiſtimaret, ſe Inveſtituras dando, Sacramentum aut effectum Sacramenti conferre: quod numquam ipſe *Henricus* Imperator ſibi perſuaſit. Ille ſiquidem *Non Eccleſiæ Jura, non Officia qualibet; ſed Regalia ſola ſe dare aſſerebat*, teſte *Petro Diacono*, lib. quarto Chronici Caſſinenſis, cap. 41.

Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo cenſet Inveſtituram hæreſim eſſe.

VIII. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtolâ 7. Lib. I. ad *Paſchalem II.* datâ, Opuſculo II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & de Inveſtitura Laïcorum ad Petrum Leonis*, & Opuſculo III. *De Simonia & Inveſtitura Laïcorum ad Calixtum II. Pontificem Maximum.* Inveſtituram non minùs quàm ſimoniam Hæreſim eſſe contendit, quia Virga & Annulus ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſive ſpiritalis ſigna poteſtatis; quæ a ſolo Conſecratore Epiſcopus recipere poteſt; imò a Chriſto per Conſecratorem. Unde Laïcus, qui Inveſtituras Eccleſiarum per Baculum & Annulum tribuit, Chriſti poteſtatem uſurpat, & Filio Dei quodammodo ſe prædicat altiorem. *Laïcus*, inquit, *cùm Inveſtituram Eccleſiarum tribuit per Virgam & Annulum, quæ ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſicut Sal & aqua, oleum, & chriſma, & quædam alia ſine quibus hominum & Eccleſiarum conſecrationes fieri non poſſunt, ſibi jus Chriſti uſurpat & poteſtatem, & quodammodo ſe Dei Filio prædicat altiorem. Nam dum illa Eccleſiæ Sanctæ Sacramenta ibi dantur ubi dari debent, & quibus & quando debent, a Dei Filio dantur, per Conſecratorem videlicet illius actionis Miniſtrum; ſicut in remiſſionem peccatorum Spiritus Sanctus dabatur per Petrum........ Laïcus autem quando contra Dei Filium ſic præſumit, ſi non ampliùs, non minùs tamen quàm Simon Magus intumuit, & ipſe intumeſcit, qui in collatione Sacramentorum ſe Dei Filio anteponit. Et quia Deo Dei Filio non ſolùm ſui Patris æqualitatem demere nititur, ſed ſe ipſum Dei Filio ſuperiorem impia ſuâ actione ſignificare videtur, recto nomine & ipſe Hæreticus, & ejus Inveſtitura Hæreſis appellatur.*

Inveſtituram tamen quæ fit ſolum propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, damnandam non eſſe.

Inveſtituram tamen, quæ fit propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales, damnandam non eſſe ait, quamvis inutile ſit iterum donare bona, quæ ſemel data ſunt. Verùm Inveſtituram illam per Annulum & Baculum a Laïco fieri non poſſe ante conſecrationem. Poſt electionem verò & conſecrationem minimè referre quonam id ſigno fiat. „ In Eccleſiaſticis poſſeſſionibus, *inquit*, quamvis nec in Legibus, nec in Canonibus inveniatur, tamen propter ſcandalum & ſchiſma vitandum, talis Regibus Inveſtitura conceditur, ut nec ipſi propter hoc pereant, nec Sancta Eccleſia detrimentum patiatur. Inveſtituram per Virgam & Annulum accipere niſi a ſuo conſecratore, manifeſtum eſt eſſe damnoſum: quia nulli Laïco licet illa Eccleſiæ Sacramenta dare, ſicut ei non licet Epiſcopum conſecrare. Res etiam quæ ſemel Eccleſiæ datæ ſunt, Reges iterum eas dare, vel de ipſis inveſtire nec debent, nec convenienter poſſunt. Nam alicui dare quod habet, & de hoc inveſtire aliquem quod ille jam tenet, ſuperfluum eſt & vanum, non tamen videtur criminoſum. Alia utique eſt Inveſtitura quæ Epiſcopum perficit; alia verò quæ Epiſcopum paſcit. Illa ex Divino Jure habetur, iſta ex Jure humano. Subtrahe Jus divinum, ſpiritualiter Epiſcopus non creatur. Subtrahe Jus humanum, poſſeſſiones amittit, quibus ipſe corporaliter ſuſtentatur. Non enim poſſeſſiones haberet Eccleſia, niſi ſibi a Regibus donarentur, & ab ipſis, non quidem divinis Sacramentis, ſed poſſeſſionibus terrenis inveſtiretur. Ex Jure divino Regibus quidem & Imperatoribus dominamur; ipſis tamen ex eodem Jure, quia Chriſti Domini ſunt, honorem debemus & reverentiam, ſicut dicit Apoſtolus: *Regem veneremini*. Ex Jure autem humano tantùm illis debemus, quantùm poſſeſſiones diligimus, quibus ab ipſis, vel a parentibus ſuis Eccleſia ditata & inveſtita dinoſcitur; Unde B. Auguſtinus ſuper Joannem ſic loquitur: *Noli dicere, Quid mihi & Regi? Quid tibi & poſſeſſioni? Nam per Jura Regum poſſeſſiones habentur, &c.* Poſſunt itaque ſine offenſione Reges, poſt Electionem Canonicam & Conſecrationem, per Inveſtituram Regalem, in Eccleſiaſticis poſſeſſionibus conceſſionem, auxilium & defenſionem Epiſcopo dare, quod quolibet ſigno factum extiterit, Regi vel Pontifici ſeu Catholicæ Fidei non nocebit „. Nec propriè nec Theologicè loquitur *Goffridus Vindocinenſis*, cùm Annulum & Baculum Sacramenta vocat ſicut oleum & chriſma, cùm ad Sacramenti ſubſtantiam non pertineant. Hyperbolicè loquitur, cum ait Laïcum qui illa tradit, ſe Filio Dei in collatione Sacramentorum anteponere; cùm Imperatores & Reges dantes Inveſtituras numquam ſibi perſuaſerint ſe conferre Sacramentum. Inveſtituram itaque Hæreſim eſſe, & Laïcos Inveſtituram dantes eſſe Hæreticos, non rectè probat Vindocinenſis Abbas. Sed ſuo ipſe principio luculenter refellitur: ſtatim enim Opuſculi initio hoc principium ſtatuit: *Firmiſſimè crede, quòd nihil aliud propriè Hæreſis dicitur, niſi quod a Patris unitate Filium ſive Spiritum Sanctum conatur ſeparare, vel perſonarum alteram alterâ minorem vel maiorem aſſerere.* Quod nequidem in mentem venit Principibus Inveſtituras uſurpantibus, aut Scriptoribus eas jure fieri propugnantibus. Quamquam definitio illa Hæreſeos a Goffrido Vindocinenſi tradita haud accurata ſit: ſecundùm quam ſequeretur ſolas *Arii & Macedonii* Hæreſes hoc nomine cenſendas.

Goffridus Vindocinenſis refellitur.

Idem Abbas Epiſtolâ XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum datâ, Inveſtituras ex duobus capitibus damnandas probat; primò quòd abſque Canonica electione Epiſcopatus vel Abbatiæ conferrentur a Laïcis Poteſtatibus: deinde quòd vix abſque ſimonia darentur: ideoque illis hæreſeos labem aſpergit. Cœterùm ſi præcedente electione canonica, & abſque ſimonia inveſtitura fieret, non videtur de illa tam ſeverè judicaturus, tam durè locuturus Goffridus Vindocinenſis. „ Epiſcopus, *inquit*, ſine canonica electione, eſt quaſi arbor ſine radice. Arbor autem quæ radicem non habet, etiamſi folia habeat, fructum ferre nullatenus valet..... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem priùs per ſemetipſum fecit Chriſtus deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis quidem a Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt; in aliis verò omnibus, a nullis aliis fieri licet, niſi a Vicariis Chriſti. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in conſecratione. Cœteri omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt;

ſunt; eligere verò vel conſecrare non poſſunt. Quicunque igitur alio modo, quaſi ſub nomine Pontificis, Eccleſiam vel Poteſtatem Eccleſiaſticam ſibi vendicare præſumit, hic jam non per oſtium intrat, ſed aliunde aſcendit: ut meritò non inter Epiſcopos computetur, ſed inter fures & latrones connumeretur. Inveſtituram, quam de manu laici accepiſtis per Paſtoralem Virgam, ſilere non debeo, nec loqui ſine dolore, quod ad majorum injuriam Sanctæ Eccleſiæ in occulto factum non fuit, ſed publicè. Qui autem cognoſcere voluerit, quid Catholica & Apoſtolica Eccleſia de Inveſtitura ſenſerit, quid docuerit, quid judicaverit, quid conſtituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii VII Papæ factum eſt: & ibi omnes Clericos qui de manu laïci Inveſtituram accipiunt, Hæreticos vocatos, & ideo damnatos eſſe & excommunicatos inveniet. Memoria feſellit *Goffridum Vindocinenſem*. In Synodorum enim a *Gregorio VII.* celebratarum Decretis eos qui Inveſtituras de manu laica ſuſciperent, excommunicatos legimus; Hæreticos verò appellatos non legimus.

Pergit ille: „ Licèt enim alia hæreſis de Inveſtitura dicatur, alia ſimoniaca; iſta tamen quæ de Inveſtitura dicitur, contra Sanctam Eccleſiam fortiùs jaculatur. Ibi enim imprimis omnis Eccleſiaſticus Ordo confunditur, quando hoc quod unicuique a ſuo Conſecratore in Eccleſia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, a ſæculari Poteſtate priùs accipitur. Quod Sancti Apoſtoli non ſolùm interdixerunt; verùm etiam omnes illos, qui per ſæcularem Poteſtatem Eccleſiam obtinent, a Chriſto ſibi tradita poteſtate damnaverunt. Et meritò Apoſtoli judicio Spiritus Sancti hanc hæreſim in Eccleſiæ principio damnare decreverunt, quam longo poſt tempore ex patre Diabolo naſcituram eſſe præviderunt „. Spectat Canonem 31. ex iis qui Apoſtolis ſunt adſcripti.

„ Cùm igitur Laïco Inveſtitura & omnis diſponendarum Eccleſiaſticarum rerum facultas a Spiritu Sancto qui in Apoſtolis loquebatur, negata ſit penitus & interdicta; qui Inveſtituram a Laïco ſuſcipit, non jam contra Apoſtolos tantùm, immo contra Dominum Apoſtolorum, quod ſanctum eſt, canibus exponit. Inveſtitura enim de qua loquimur, Sacramentum eſt, id eſt, ſacrum ſignum, quo Princeps Eccleſiæ, Epiſcopus ſcilicet, a cœteris hominibus ſecernitur pariter atque dinoſcitur, & quo ſupra Chriſtianum gregem cura Paſtoralis ei tribuitur. Hanc Inveſtituram ab illo ſolo ſuſcipere debet, a quo & conſecrationem habet. Illum ſiquidem priùs oportet conſecrari; deinde verò tamquam Ducem Eccleſiæ ſacris Inſignibus decorari. Si quis autem cuilibet ſæculari Poteſtati iſta dicere putat, errat. Quod ſi defendere nititur, Apoſtolorum doctrinam, & Sancti Spiritus ſenſum annullare deſiderat, unde hæreticus eſſe nullatenus dubitatur. Hæc propterea Hæreſis de Inveſtitura, ſi rectè perſpiciatur, etiam Hæreſis Simoniaca eſſe viva & vera ratione probatur. Nam quæ ſæcularis Poteſtas ſibi vendicare nititur Inveſtituram, niſi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod eſt gravius, ſibi inordinatè ſubjectam efficiat Pontificis perſonam? .... Hac utique non tam humana quam diabolica malignitate Eccleſia Catholica Fidem, libertatem, & caſtitatem amittit, ſine quibus nullâ ratione ſubſiſtit „.

IX. *Goffridum Vindocinenſem*, & alios, Inveſtituras hæreſeos nomine damnantes, non ſolùm reſciluſſe momenta graviſſima ſuperiùs prolata, ſed illud maximè, quòd Concilia hac in cauſa celebrata, & Summi Ponifices Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. & Calixtus II. qui illas damnavere, nuſquam earum defenſoribus hæreſeos notam inuſſerint. Quod ex eorum Decretis ac Sententiis hac in Diſſertatione laudatis compertum eſt. Quamobrem Aulicorum *Henrici* Imperatoris temeraria verba & petulantes diſputationes occaſionem multis dediſſe Inveſtituras Hæreſeos nomine ſuggillandi, colligitur ex *Laurentio de Leodio*, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, Tom. XII. *Spicilegii Dacheriani*, ubi *Richardum* Epiſcopum commemorat, Privilegium de Inveſtituris, quod a *Paſchali II.* extorſerat *Henricus* Imperator, ad Monaſterium *S. Vitoni* * detuliſſe, accerſitis Monachis legiſſe, ipſiſque tribulationes & exilia, quæ pro Eccleſiæ cauſa paſſi fuerant, inſultando exprobraſſe. Tum ſubdit Hiſtoricus: *Quoſdam comites ejus os ſuum in cœlum elevaſſe, grandia de Rege diſputaſſe, eum Regem pariter & Summum Sacerdotem quod nec apud ullos Hæreticos dictum invenitur, prædicaſſe; ejus juris eſſe ut Præſules faciat, vel deponat, dialecticaſſe.* Quin ſimilia antea effutierint Aulici quidam, non dubito: & hujuſmodi hominum temerarios ſermones fuiſſe in cauſa cur hæreſeos infame nomen Inveſtituris a pleriſque tribueretur, conjicio: quamvis *Henricus* ipſe Imperator *Non Eccleſiæ Jura, non Officia qualibet, ſed Regalia ſola* ſe dare aſſereret; ut ex *Petro Diacono* ſuperius obſervavi.

* S. Venne de Verdun O. B.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 564. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores; *In Concilio proteſtantur Epiſcopi ſe receſſuros ab obedientia Papæ, niſi damnet Inveſtituras.*

R. Loquor eo loci de Epiſcopis in Concilio Viennenſi, cui præerat *Guido* Archiepiſcopus & Sedis apoſtolicæ Legatus in cauſa Inveſtiturarum congregatis. Quid geſſerunt, Quid decreverint, quid minati ſunt refero. Quod autem notant Religioſi Cenſores; non ſimpliciter a me refertur (quod mihi tamen vitio verti non deberet, cùm ſit mera facti quæſtio) ſed vehementer improbatur his verbis: *Secundò* (inquam) *in eo peccarunt, quòd Romano Pontifici minas intentarint, ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi ſtatuta confirmaret: quod peſſimi ſanè exempli eſt.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 565. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant; *Quamquam Papa erraverit in Regimine, excuſandus tamen, quod coactus Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit; ac verenda Patris velanda: compatiendum Capiti infirmitate laboranti.*

R. *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi Sententiam de Privilegio, a Paſchali II. conceſſo Imperatori in cauſa Inveſtiturarum, eo loci refero, ejuſdemque Yvonis ſancti & Juris Canonici peritiſſimi Præſulis verba ſummâ fide deſcribo, de meo nihil addens. Non mea igitur, ſed S. Yvonis Carnotenſis verba reprehendunt RR. Cenſores.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 567. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant; *Acta Concilii Viennenſis approbavit Papa: non tamen credendum eſt ea approbaſſe pro ea parte qua dicit Inveſtituras eſſe Hæreſim*,

R. Id ex Romanæ Synodi Actis, quam anno milleſimo ducenteſimo decimo-ſexto celebravit, Pa-

Paſchalis II. de quo ſermo eſt luculentè probo & hìc & Articulo XIII. pag. 590. ejuſdem Editionis. Nullus alius melior interpres Pontificiæ mentis, quàm Pontifex ipſe. Sed & *Yvo Carnotenſis* Inveſtituras Hæreſim non eſſe propugnavit, ĩdemque cum eo ſenſerunt Senonenſis Provinciæ Epiſcopi, quorum nomine ſcripſit ille Synodicam Epiſtolam ea in cauſa ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Cœterùm hæc mera facti & hiſtoriæ quæſtio.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 568. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant. *Inveſtituras tanquam hæreſim damnare, idem eſt ac declarare Papam hæreticum.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur, ſed hæc tantùm *Yvonis Carnotenſis* verba, ex quibus illam fabricari ſe poſſe exiſtimarunt Religioſi Cenſores: *Quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laicorum, quas quidem inter hæreſes computant, tractare diſponitis, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quàm poſt dorſum ea velando Benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas.* Hæc Yvo Carnotenſis.

SCHOLION V.

Ad eumdem locum hanc notam apponunt Religioſi Cenſores: *Exempla plura affert Pontificum & Sanctorum qui erraverunt.*

R. Illa non affero, ſed *Yvo Carnotenſis*, cujus Epiſtolæ in cauſa Inveſtiturarum ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcriptæ ſuo & Comprovincialium Provinciæ Senonenſis nomine, ſummam exhibeo per modum hiſtoriæ. An Yvonem Carnotenſem Cenſoria animadverſione dignum putant, quod Moyſis, Aaronis, & S. Petri peccata commemoraverit, quæ & Spiritus-Sanctus commemorari voluit in Scriptura Sacra? De Pontificum erroribus eo loci nulla mentio. Marcellini dumtaxat thurificationem Yvo Carnotenſis obiter commemorat, quod ex *Apocryphis Actis* illum ſumpſiſſe obſervo ad marginem.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 572. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non eſt prævaricatus, quamquam fecerit contra Decreta Anteceſſorum, quia ſtudiosè non fecit ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente.*

R. *Paſchalis, II.* qui Henrico Imperatori Inveſtituras conceſſerat, factum ſic excuſant Yvo Carnotenſis & cœteri Provinciæ Senonenſis Epiſcopi. *Non enim*, inquiunt, *prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente ſubreptione, vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudiosè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.* Hæc illi.

ARTICULUS XIII.

Privilegium Inveſtiturarum a ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcidit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis 1112. & 1116. & inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus, omnibuſque Epiſcopis dedit.

CUm *Paſchalis II.* nobiliſſima Eccleſiæ membra adversùm ſe commota cerneret ob Privilegium Inveſtiturarum *Henrico* Imperatori conceſſum, & ab omnibus Eccleſiaſticæ libertatis ſtudioſis urgeretur ut illud revocaret, Concilium in Baſilicam Lateranenſem congregavit anno Domini milleſimo centeſimo-duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, in quo ſeipſum accuſavit, factumque ſuum Fratrum Conſilio ac Judicio corrigendum ſubdidit. „ Scriptum illud, *inquit*,
„ quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro
„ vita mea, non pro ſalute aut gloria, ſed pro
„ ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus, ſine Fratrum con-
„ ſilio aut ſubſcriptionibus feci, ſuper quo nul-
„ la conditione, nulla promiſſione conſtringi-
„ mur, ſicut pravè factum cognoſco, ita pravè fa-
„ ctum confiteor, & omnino corrigi Deo præſtan-
„ te deſidero: cujus correctionis modum Fratrum
„ qui convenerunt conſilio judicioque conſtituo;
„ ne fortè per hoc in poſterum detrimentum ali-
„ quod Eccleſiæ, aut animæ meæ præjudicium
„ relinquatur. Tunc communi omnium favore
„ laudatum eſt, ut Fratres omnes qui donum a
„ Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, matu-
„ rius ſuper hoc conſilium communi collatione
„ ſuſciperent, quid ſequenti die per inſpiratio-
„ nem Spiritus Sancti reſponderent:

Ultima die Concilii, Profeſſionem Fidei coram Patribus edidit ſub hac formula: „ Amplector *Profeſſio Fidei a Paſchali II. edita in Synodo.*
„ omnem Divinam ſcripturam, ſcilicet Veteris
„ & Novi Teſtamenti, Legem a Moyſe ſcri-
„ ptam, & a Sanctis Prophetis. Amplector quatuor
„ Evangelia, ſeptem Canonicas Epiſtolas, Epiſtolas
„ glorioſi Doctoris Beati Pauli Apoſtoli, San-
„ ctos Canones Apoſtolorum, quatuor univer-
„ ſalia Concilia ſicut quatuor Evangelia, Nicæ-
„ num, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, Chal-
„ cedonenſe, & Antiochenum Concilium, &
„ Decreta Sanctorum Patrum, Romanorum Pon-
„ tificum, & præcipuè Decreta Domini mei Pa-
„ pæ Gregorii VII. & beatæ memoriæ Papę Ur-
„ bani: quæ ipſi laudaverunt, laudo; quæ ipſi
„ tenuerunt, teneo; quæ confirmaverunt con-
„ firmo; quæ damnaverunt, damno; quæ repu-
„ lerunt, repello; quæ interdixerunt, interdi-
„ co; quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus
„ & per omnia, & in iis ſemper perſeverabo.

Tum *Girardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ per Aquitaniam Legatus, Summi Pontificis totiuſque Concilii aſſenſu, hanc Sententiam promulgavit: „ Privilegium illud, quod non eſt
„ Privilegium, neque verò debet dici Privile-
„ gium, pro liberatione captivorum & Eccleſię
„ a Domino Paſchale Papa per violentiam Re-
„ gis Henrici extortum, nos omnes in hoc San-
„ cto Concilio cum Domino Papa congregati, Ca-
„ nonica Cenſura, & Eccleſiaſtica Auctoritate Judi-
„ cio Sancti Spiritûs damnamus, & irritum eſſe ju-
„ dicamus, atque omnino caſſamus, & nequid Au-
„ ctoritatis, & efficacitatis habeat penitus excom-
„ municamus. Et hoc ideo damnatum eſt, quod in
„ eo Privilegio continetur, quòd electus canoni-
„ cè a Clero & populo, a nemine conſecretur,
„ niſi priùs a Rege inveſtiatur. Quod eſt con-
„ tra Spiritum Sanctum, & Canonicam Inſtitu-

tio-

„ tionem „. Perlectâ verò hac Sententiâ, ab univerſo Concilio acclamatum eſt: *Amen, Amen. Fiat, Fiat*. Iſta conſtant ex Actis Synodi relatis a *Villelmo Malmesburienſi* Lib. 5. de Geſtis Regum Anglorum, pag. 168. & a *Conrardo* Urſpergenſi Abbate in Chronico ad annum 1112. Ejuſdem Concilii hiſtoriam preſſius deſcribit *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, Lib. 4. Cap. 47.

Paſchalis II. Pœnitentia & humilitas.

Eamdem quoque metro perſequitur *Gotfridus Viterbienſis* Chronici Parte 17. pag. 507. & 508. narratque Pontificem Inſignia depoſuiſſe, Judicio Synodi ſe ſubieciſſe, & ad Pontificatum abdicandum paratum fuiſſe, ut Eccleſiæ, cujus de libertate violata incuſabatur, ſatisfaceret.

Tunc ait, o Patres! a Cæſare ſcripta notate,
Et quodcumque placet, ſuper his Decreta parate;
Me quoque Pontificem non fore, juſſa date.
Peccatis mala veſtra meis veniſſe notavi,
Officiis me deſtitui dignum reputavi;
Me quoque depoſui ne peccatis, ait.
Hæc ait, & Mitram rejicit, mantumque reliquit:
Ordinet Eccleſia ſine me quicquid placet, inquit:
Moreque Pontificis judicet ipſa ſibi.

De eadem Synodo, & *Paſchalis II.* Pœnitentia audiendus *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Groſſi* Francorum Regis, Cap. 9. „ Aliud etiam, *inquit*, de manu Domini Papæ, ut deinceps inveſtiret, ſurreptitium Privilegium extorſit [*Henricus Imperator*] quod idem Dominus Papa in magno Concilio trecentorum & eo ampliùs Epiſcoporum, Judicio Eccleſiæ, nobis audientibus conquaſſavit, & perenni Anathemate irritum reduxit. Verùm ſi quærit quis, quare Dominus ita tepidè fecerit, noverit quia Eccleſia percuſſo Paſtore & Collateralibus, languebat, & pene eam Tyrannus ancillans, quia non erat qui reſiſteret, tamquam propriam occupabat. Cui certum facto dedit experimentum, quòd cum Fratres Eccleſiæ columnas ad tuitionem & Eccleſiæ reparationem quomodocumque ſolvi feciſſet, pacemque Eccleſiæ qualemcumque reformaſſet; ad eremum ſolitudinis confugit, moramque ibidem perpetuam feciſſet, ſi univerſalis Eccleſiæ & Romanorum violentia coactum non reduxiſſet. Verùm Dominus Jeſus Chriſtus Redemptor & Defenſor Eccleſiæ ſuæ, nec eam diutiùs conculcari, nec Imperatorem impunè ferre ſuſtinuit. Qui etenim nec tenti nec fide obligati fuerant, cauſam Eccleſiæ fluctuantis ſuſcipientes, Domini deſignati Ludovici ſuffragio & conſilio, in Gallicana celebri Concilio collecta Eccleſia, Imperatorem Tyrannum Anathemate innodantes, mucrone B. Petri perfoderunt „. De Concilio Viennenſi loquitur, de quo Paragrapho ſuperiori diximus.

Pontificiæ poteſtatis plenitudinem *Paſchalis II.* non objecit *ἀντιρρήσει* ſibi uni non tribuit, errorem confeſſus eſt quòd a Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defeciſſet. Intellexit namque „ prudentiſſimus & humillimus Pontifex, Non in deſtructionem Paternorum Canonum Primam & Maximam ſe accepiſſe a Chriſto Poteſtatem; neque adversùs veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poſſe; ut ait „ *Facundus* Hermianenſis Epiſcopus. Attendit ad Sententiam *Innocentii I.* in Epiſtolâ ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcribentis: *Longè perſiſteret vel ea condemnare quæ rectè facta ſunt, quàm ea robur ullum ſortiri, quæ adversùs Canones geſta ſunt.* Attendit ad Sententiam *Zoſimi* Epiſtola VI. ad *Aurelianum* ſcribentis: *Cùm adversùs Patrum Statuta veniatur, non tantùm illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo Fidei & Catholicæ diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum ac venerabile eſt, quàm penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Inſtituta velut quædam fundamenta ſunt, ferendis ſitei juſta ponderibus?* Attendit ad Sententiam *Bonifacii II.* Epiſtolâ 111. ſcribentis: *Convenit nos Paternarum Sanctionum diligentes eſſe cuſtodes.* Attendit ad Sententiam *S. Leonis Magni* ad *Marcianum Auguſtum* ſcribentis: *Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nullâ novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi Paternarum Regulæ Sanctionum, me quod abſit, connivente violentur.* Et Epiſtolâ 78. ſive [132. Editionis *Quenellii*] ad Leonem Auguſtum: *Secundùm Apoſtolum, ſi quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas beatæ memoriæ Principis Marciani, ſed etiam ego mea conſenſione firmavi.* Attendit ad Sententiam *Hilari* Papæ Epiſtolâ 4. ad quoſdam Epiſcopos Gallicanos ſcribentis: *Nihil adversùm venerandos Canones, nihil contra ſanctæ memoriæ Deceſſoris mei Judicium valeat, quicquid obreptum nobis eſſe conſtiterit. Volumus namque Eccleſiarum Privilegia, quæ ſemper ſunt ſervanda confundi, quia per hoc non minùs in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quàm in injuriam ipſius Domini proſilitur.* Attendit ad Sententiam *Gelaſii I.* ad Epiſcopos Lucaniæ ſcribentis: *Cùm nobis contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temerè nihil licere, &c.* Et Epiſtolâ ad Epiſcopos Dardaniæ: *Confidimus quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere quàm Primam, quæ unamquamque Synodum & ſuâ auctoritate confirmat, & continuatâ moderatione cuſtodit.* Attendit ad Sententiam *Symmachi* Papæ ad *Æonium* Arelatenſem Epiſcopum ſcribentis: *Dum ad Trinitatis inſtar, cui, una eſt & individua poteſtas, unum ſit per diverſos Antiſtites Sacerdotium; quomodo priorum Statuta a ſequentibus convenit violari? Huc accedit, quòd ſi hæc eveniat ſententiarum varietas, ad ipſam ſacroſanctam credimus religionem pertinere, cujus omnis poteſtas infringitur, niſi univerſa quæ a Domini Sacerdotibus ſemel ſtatuuntur, perpetua ſint. Quod aliàs contingere poterit, ſi ſucceſſor deceſſoris actibus non tribuerit infirmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat rata quæ geſſerit. Quanta enim Vicariis B. Petri judicabitur reverentia, ſi quæ in Sacerdotio præcipiunt, iis tranſeuntibus diſſolvantur?* Attendit ad Sententiam *S. Gregorii Magni* Lib. 5. Epiſtolâ 22. ſcribentis: *Juſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, ut qui ſua a ſucceſſoribus deſiderant mandata ſervari, deceſſoris ſui proculdubio voluntatem & Statuta cuſtodiant.* Attendit ad ſolemnem Profeſſionem Romanorum Pontificum, ante ipſorum Inaugurationem olim edi ſolitam, quâ promittebant, *Diligentiùs & vivaciùs omnia Decreta Prædeceſſorum Apoſtolicorum Pontificum, quæque Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare, & indiminutè ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire. Diſciplinam & ritum Eccleſiæ a Sanctis Prædeceſſoribus traditum, illibatum cuſtodire.* Sic habet *Liber Diurnus Romanorum Pontificum*. Hæc animo recolens *Paſchalis II.* ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris, contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta, Imperatori concedendo; Eccleſiæ ſatisfecit; Synodi

Ju-

Judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, *S. Petrum* imitatus, qui *S. Pauli* reprehenſionem haud moleſtè tulit, *Quatenus qui primus erat in Apoſtolatûs culmine, eſſet & primus in humilitate* : & *Omnia dona quæ acceperat, quaſi a memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret*, Verba ſunt *S. Gregorii Magni* Homilia 18. in Ezechielem.

Privilegium Henrico Imperatori conceſſum Iterum damnat Paſchalis II. in altera Synodo.

Idem Privilegium *Henrico* Imperatori conceſſum rurſus damnavit *Paſchalis II.* in altera Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto. *Poſtquam*, inquit, *Dominus de ſervo ſuo fecit quod voluit, & me Populumque Romanum tradidit in manus Regis, videbam quotidie paſſim fieri rapinas & incendia, cædes & adulteria. Hæc & ejuſmodi mala cupiebam avertere ab Eccleſia & populo Dei: & quod feci, pro liberatione Populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis ſum & cinis. Fateor me malè egiſſe, ſed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum Scriptum, quod in tentoriis factum eſt, quod pro pravitate ſui Privilegium dicitur, condemno ſub perpetuo Anathemate, ut nullius umquam ſit bonæ memoriæ, & rogo vos omnes ut idem faciatis. Tunc ab univerſis acclamatum eſt: Fiat, Fiat.*

Privilegium illud Hæreſim continere, perperam ait Bruno Signinus Epiſcopus.

Bruno Signinus Epiſcopus zelum ac lętitiam continere non valens, has in voces erupit: *Gratias agamus omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paſchalem, qui præſenti Concilio præſidet, audivimus proprio ore damnantem illud Privilegium, quod pravitatem & hæreſim continebat.* Contentioni locum dedit illa Hæreſeos accuſatio. Quidam enim cavillatoriè ſubjunxit: *Si Privilegium illud Hæreſim continebat, qui illud fecit Hæreticus fuit.* Id impatienter ferens *Joannes* Cajetanus Epiſcopus, Signino reſpondit: *Tune hìc & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas Hæreticum? Scriptum quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit, ſed hæreſis non fuit.* Adjecit alter: *Immo nec malum dici debet; quia ſi liberare Populum Dei bonum eſt, quod Dominus Papa fecit, bonum fuit.*

Romanam Eccleſiam Hæreſis numquam infecit.

Ferventem contentionem indicto ſilentio ægrè ſedavit *Paſchalis*, dixitque: *Fratres & Domini mei, audite: Eccleſia iſta numquam habuit Hæreſim, immo hìc omnes Hæreſes conquaſſatæ ſunt .... Pro hac Eccleſia Filius Dei in Paſſione ſua oravit, cùm dixit:*
„ *Ego pro te rogavi, Petre ut non deficiat fides tua.*

Altera Seſſione Pontifex in communem Eccleſiæ cauſam incumbens, ſupremam bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſationem & Auctoritatem ipſa quibusvellet Miniſtris ſuis conferendi, Eccleſiæ aſſeruit, ac *Gregorii VII.* Sententiam contra Inveſtituras confirmavit. *Eccleſia primitiva*, inquit, *Martyrum tempore floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad fidem converſi ſunt Reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam ſicut boni filii honeſtaverunt, conferendo Eccleſiæ Dei prædia & allodia, ſæculares honores & dignitates, Regalia quoque Jura & Inſignia, quemadmodum Conſtantinus, cæterique Fideles: & cœpit Eccleſia florere tam apud homines, quàm apud Deum. Habeat ergo Mater & Domina noſtra Eccleſia ſibi a Regibus ſive Principibus collata; diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit; & ſicut vult.* Ita refert Abbas Urſpergenſis, ſubditque: *Privilegium Inveſtituræ, quod in tentoriis conceſſiſſe videbatur, obliterare volens, iterans Sententiam Papæ Gregorii VII. Inveſtituram Eccleſiaſticarum rerum a laica manu rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis.* Tandem confirmavit quiquid *Conon* Prænestinus Epiſcopus, & *Guido* Archiepiſcopus Viennenſis, Sedis Apoſtolicæ Legati, ejuſdem Sedis Auctoritate, in cauſa Inveſtiturarum, & *Henrici* Imperatoris, in ſuis Synodis decreverant. Iſta conſtant ex Actis ab Urſpergenſi Abbate deſcriptis in Chronico ad annum 1116.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 583. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papa ſe accuſat coram Concilio, & ſe corrigendum ſubdit.*

R. Mera facti quæſtio eſt. Facti porro iſtius veritatem probant Acta Concilii Lateranenſis ab ipſo Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum congregati anno Chriſti milleſimo centeſimo duodecimo, aliaque Hiſtoriæ Monumenta a me prolata. Nihil ex cerebro meo finxi, ſed quod geſtum eſt, ex probatis Actis, & fide dignis Auctoribus commemoravi.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, hæc reprehendunt Religioſi Cenſores: *Pontificiæ Auctoritatis plenitudinem Paſchalis non objecit, infallibilitatem ſibi uni non tribuit; errorem confeſſus eſt, quòd a Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defe-*
„ *ciſſet.* Refert Alexander Decreta Canonum (in-
„ quiunt) ex quibus ſequi videtur, Decreta
„ Pontificum contra Canones nulla eſſe.

R. Hæc rurſus mera facti quæſtio. Quid ſenſerit ac geſſerit Paſchalis II. commemoro: quid ipſum movere potuerit ut ita ſentiret, atque ita ſe gereret, expono. Nihil inde colligo quod Pontificiæ Poteſtatis plenitudinem, id eſt, ſummam auctoritatem S. Petro & ejus Succeſſoribus a Chriſto datam, nihil quod vim Pontificiorum Decretorum labefactet; ſed Paſchalis II. ſummam humilitatem commendo. *Hæc, inquam, animo recolens Paſchalis II. ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta Imperatori concedendo: Eccleſiæ ſatisfecit, Synodi judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, S. Petrum imitatus, qui S. Pauli reprehenſionem haud moleſtè tulit.* QUATENUS QUI PRIMUS ERAT IN APOSTOLATUS CULMINE, ESSET ET PRIMUS IN HUMILITATE. De honore & obedientia ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, & in ea ſedenti Summo Pontifici debitis, ne leviſſimum quid detrahi velim.

Nota.

QUamvis Paſchalis in Concilio a ſe convocato rei formam quodammodo aſſumpſerit, quia Henrico Imperatori inveſtiturarum privilegium conceſſerat, non defuerunt tamen qui tunc etiam ab omni culpa illum vindicaverint. Primò igitur in eodem privilegio electionum libertatem ſartam tectamque eſſe decrevit, omnemque ab eis ſimoniam eliminando, ſolius aſſensûs regii neceſſitatem indulſit: cùm his verò conditionibus alii etiam ſanctiſſimi Imperatores inveſtiturarum jure fruiti erant. Quod deinde præſtitit Paſchalis non ob criminabilem indulgentiam factum unuſquiſque agnoſcet, ſi obſervet, quòd ſi prudenti diſpenſatione ab iis, quæ ſtatuerant ſui Prædeceſſores, non receſſiſſet, non ſolùm contra ſe irreligioſi Imperatoris iram concitaſſet, ſed etiam ipſam Eccleſiam in diræ perſecutionis ac irreparabilis diſſenſionis diſcrimen redegiſſet. Quot verò ſuppetunt in eccleſiaſtica hiſtoria monumenta, quibus cognoſcimus non ſemel ex prudentiæ & charitatis legibus canonum obſervantiam fuiſſe dimittendam? Potuit proinde, imò debuit Paſchalis abſque eo quòd violatorum canonum reus haberetur, in illacrymandis illis circumſtantiis, in

quibus Ipſe & Eccleſia univerſa tunc verſabatur, canonum obſervantiam diſpenſare. Ut quid ergo neceſſe erat tot canones ſeu monita ſuorum Prædeceſſorum, quæ recenſet Natalis, præ oculis habere, ex quibus patrati delicti gravitatem menſuraret, cùm & ipſi canones ipſorum rigorem relaxandum præciperent, quoties ipſorum obſervantia in pernicem potiùs Eccleſiæ deſerviret? Si proinde ſupra cœteros decet Romanum Pontificem ſacros canones inviolatos ſervare, debuit Paſchalis ab ipſorum rigore recedere, ne ingruentium graviſſimorum malorum Auctor haberetur. Cœterùm ſi conveniens eſt Eccleſiæ regulas Romanum Pontificem inſpicere, non ita præſtare tenetur quia ſuperiore conditæ ſint poteſtate, nam minimè id concedendum ſæpe obſervatum eſt; ſed quia quid ad Spirituale gubernium conducat, oſtendunt.

Quòd ſi nihilominus Paſchalis rei potiùs perſonam induit, id ipſius humilitati tribuendum, quâ etiam cum ſui demiſſione exorta in eccleſia diſſidia non erubuit removere. Voluit etiam ad aliorum ſcandalum eliminandum quod coactus fecerat reſcindere; & quamvis epiſcoporum judicio non ſubditus, ut obſervavit Yvo, aliique Præſules, quos refert Natalis articulo duodecimo, in Concilio proponere non abſtinuit quod emendandum judicavit.

ARTICULUS XIV.

Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras Laïca Poteſtates fucatâ obedientiâ, imò fraude eludere quibuſdam in locis conata ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed prohibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur.

HAnc Laïcorum fraudem ex Charta veteri Cœnobii *Sancti Michaëlis* ad Moſam anno 1117. ſcriptâ didicimus, quæ inſcribitur *Notitia de libertate Baculi Paſtoralis in eodem Cœnobio*, edita a Dom. *Mabillonio* viro eruditiſſimo O. B. Lib. 6. *De Re Diplomatica*, Cap. 165. cujus verba Hiſtoriam iſtam illuſtrantia ſubjicere malim, quàm verbis ipſe meis rei geſtæ ſeriem exponere. „ In nomine Sanctæ Trinitatis & individuæ Unitatis. Deducente nos omnium bonorum ductore Spiritu Sancto, exultationem noſtram Fratribus noſtris in hanc Eccleſiam nobis ſucceſſuris inſinuemus, ut & ipſi ſcilicet habeant unde nobiſcum exultent, & ſibi caveant, ne reducto conſuetudinis illicitæ jugo, ſe ipſos pariter & fratres ſibi ſucceſſuros, unde nos exultemus, contriſtent. Igitur in hac Eccleſia, ſicut & in cœteris, in quibus ſæcularis Dignitas ſuam exercere nititur poteſtatem, mos antiquus obtinuerat, ut quoties Abbas moreretur, alter in loco illius, niſi baculum de manu Advocati Eccleſiæ ſuſciperet, nullatenus ſubſtitueretur. Hæc illicita conſuetudo adeo inoleverat, ut quidam Abbas nomine Sigifridus, quamvis cœteris quos memoria noſtra ſibi revocare potuit religioſior, tamen de manu fœminæ, videlicet venerabilis Comitiſſæ Sophiæ ſuſcepiſſet. Qui tandem ad ſe reverſus, & meliùs Sacrorum Canonum inſtitutionibus informatus, Romam pœnitentiâ ductus petiit, Baculum beatæ memoriæ Gregorio VII. qui & Hildebrannus, crimen ſuum confitens reddidit. Quem tamen, cogente vix Apoſtolico, quia ejuſdem viri Religio ad notitiam ejus pervenerat, iterum recepit: & ſic Abbas laudabilis vitæ uſque in finem perſeveravit. Sed venerabilis prædicta Comitiſſa audiens ſe contemptam, ſe deſpectam vehementer ſuper hoc gratulatur: ac deinceps in dilectione Viri Religioſi plurimum pro tali contemptu caritatis vinculis adſtringebatur. Sed & ipſa hoc exemplo ſe peccaſſe cognoſcens, Romam perrexit, atque eidem Apoſtolico reatum ſuum confitens, abſoluta repatriavit. Iſta autem membris corporis exutâ, ingens altercatio inter Comitem Theodoricum, prædictæ Sophiæ filium, & Monachos exoritur: dum hic ſcilicet, juxta conſuetudinem dignitatis Præleceſſorum ſuorum, Abbatem ſubſtituere nitebatur. Monachi autem Sacrorum Canonum decretis, quibus jam per prædictum Abbatem edocti fuerant, obviare reverebantur. Sed utrarumque partium Mediatoribus hanc litem ſedare cupientibus, viſum eſt ut Baculus ſuper Altare a Comite Theodorico poneretur, & Abbas ejus conductu ad eum ſuſcipiendum adduceretur; ſatis in hoc decepti, ut quaſi ſic ſuam Comes non amitteret dignitatem, nec Monachi ſuam viderentur violare religionem: cùm ſacri Canones manum rariùs nominent, quando Catholicis prohibent accedere ad Eccleſias per ſæcularem Poteſtatem; & frequentiùs præcipiant eorum omnino vitare in conductu dignitatem. Tali ergo deceptus errore Abbas Ornatus, nec non Abbas Ulricus, Baculum uterque ſuper Altare Advocati conductu ſuſcepit, & hæc illicita nec memoriæ digna conditio in hac Sancti Michaëlis Eccleſia uſque ad electionem Domini Abbatis Lanzonis perſeveravit. Igitur prædicto Abbate Ulrico carnis clauſtra egreſſo, quidam Fratrum ſpiritu ferventes, atque ſacrorum Canonum ſtudioſi ſervatores, hujus miſerandæ conditionis peſtem diu in Eccleſia lactatam, diu nutritam, diu roboratam, vehementer ingemuerunt: atque aſſumpto fidei clypeo, adversùs eam pro poſſe decertare ſe ipſos & univerſam Eccleſiam excitaverunt; ſic ſcilicet, ut priuſquam Advocatus occurreret, Abbatem ſibi Lanzonem nomine præficerent, & ad Altare, abſque ullo laïcali conductu, ad Baculum ſuſcipiendum deducerent, & ſoli, ſine ſæculari Dignitate, in Sede collocarent. Sed his ita geſtis, aures univerſorum qui antiquæ conſuetudinis Eccleſiæ & Advocatorum notitiam habuerant, quaſi re inauditâ concutiuntur, corda omnium in ſtuporem vertuntur. Monachi hoc præſumpſiſſe auſi, nimiâ inſipientiâ & etiam inſolentiâ notantur. Comes etiam Raynaldus, prædicti Comitis Theodorici filius, tunc temporis Eccleſiæ Advocatus, hoc audito furore commotus cum Principibus regionis ad Eccleſiam venit, qui Monachos dignitatem ſuam injuſtè ſibi ſubtraxiſſe ſatis indignando conquerebatur. Quod niſi celeriter corrigeretur, ſic ſcilicet ut Abbas de ſe egrederetur; multis aſſertionibus affirmabat, quòd Eccleſiam oppreſſionibus quibus poſſet, perſequeretur. Sed tamen eo virorum prudentium conſilio mitigato, dies determinatur, in quo Jus ſuum antiquum omnibus convenientibus recitaret, & injuriam quam a Monachis perpeſſus fuerat, revelaret. Interim ab utraque parte conſilium requiritur Epiſcoporum. Die determinato fit Conventus Abbatum, Monachorum, Clericorum, laïcorum. Res utriuſque partis in Judicio ponitur: ſed Monachi nihil ſuperbè, nihil inſolenter, ſed religioſè, ſed prudenter feciſſe quod fecerant, inveniuntur. Auctoritas enim Sacrorum Canonum in medio deducitur, quæ ſub anathemate prohibet, ne quis per ſæcularem Dignitatem Curam Paſtoralem aggrediatur. Sic enim in Canone Apoſtolorum reperitur. *Si quis ſæcula-*

vibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & abjiciatur; omneſque qui illi communicant. Item ex Antiocheno Concilio: Si quis per ſæcularem Dignitatem Eccleſiam Domini obtinuerit, abjiciatur & ipſe & Ordinator ejus, & modis omnibus a Communione ſeparentur, & ſint ſub Anathemate; ſicut Simon Magus a Petro. Item ex Synodo a 240. Patribus habita ſub Nicolao I. Pontifice, Quiſquis ſæcularium Principum aut Potentum, aut alterius laicæ Dignitatis, adversùs communem & conſonantem atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit, donec obediat atque conſentiat quod Eccleſia de electione & ordinatione proprii Paſtoris ſe velle monſtravit.

» His atque plurimis aliis teſtimoniis, quæ pro-
» lixitas adhibere prohibet atque virorum reli-
» gioſorum conſiliis, Comes Raynaldus non tan-
» tùm Monachorum, ſed & ſuum periculum di-
» ſcens, ſi quod Jus circa Paſtoralem curam re-
» tentaret, indignationem tandem flexit; & quo-
» niam non malitioſè, ſed pro ſua religione Mo-
» nachos decertaſſe cognovit, Jus illud antiquum,
» quod a Progenitoribus ſuis retinere quærebat,
» inſpirante ſibi Spiritu Sancto guirpivit .....
» Sit igitur deinceps cautela Fratrum Religio-
» ſorum, ut quoties Abbas eligendus fuerit, ſi-
» ne ſæculari pompa, ſine Conventu omnino laï-
» corum, Clericorum, ſoli Capitulum habeant,
» ſoli Patrem ſibi cum timore Dei eligant; ele-
» ctum ſoli ad Altare, ad ſuſcipiendum Baculum
» deductum conſtituant, conſtituto obedientiam
» promittant. His expletis, Abbas ad publicum
» exeat, fidelitates ſuas juxta conſuetudinem, a
» quibus debet, ſuſcipiat. Quòd ſi comes in vil-
» la fuerit, vel cùm advenerit, duo de Fratri-
» bus, vel tres ad eum pergant, ut quem ſoli
» Abbatem conſtituerint, ei nominent, omnino
» nihil aliud dicentes: Illum Dominum nobis con-
» ſtituimus Abbatem, precamur ſicut Advocatum
» Eccleſiæ, ut eum diligatis, & conſilium ei de-
» tis, & in neceſſitatibus ſuis ſubveniatis. Si au-
» tem obliti ſuæ religionis aliter egerint, unde
» jugum antiquitatis execrandæ ſuper ſe vel ſu-
» per poſteros revocent, vinculis Anathematis
» Sacrorum Conciliorum, quæ ut Evangelia ſunt
» veneranda, ſeſe adſtrictos non ignorent.

ARTICULUS XV.

Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi.

AUdito *Paſchalis II.* obitu, ſtatim Romam advolavit *Henricus* Imperator: *Gelaſium II.* qui ipſi ſucceſſerat, ex Urbe egredi compulit: & pacem ab ipſo minis & terroribus extorquere conatus eſt, extrema quæque intentans, niſi pacis ſecuritatem daret, ac juramento firmaret. Reſpondit Pontifex Magnanimus: *De Controverſia quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremonæ, in proxima Beati Lucæ Feſtivitate, Fratrum noſtrorum Judicio, qui a Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt. Et quoniam Dominus Imperator a nobis ſecuritatem quærit: Nos verbo & ſcripto eum promittimus, niſi ipſe eam interim impediat. Aliàs enim ſecuritatem facere, nec honeſtas Eccleſiæ, nec conſuetudo eſt.* Id conſtat ex Epiſtolâ *Gelaſii II.* ad Gallos. Qua in Epiſtola inſigne monumentum habemus ad probandum Epiſcopos Jure divino in Conciliis ſedere Judices cauſarum Eccleſiaſticarum: *Fratrum noſtrorum Judicio*, inquit, *qui a Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa terminari non poteſt.* Itaque *Gelaſius II.* In Controverſia de Inveſtituris nihil innovavit, nec a Deceſſorum ſuorum Decretis vel tantillum deflexit.

Epiſcopi Jure divino ſedent in Conciliis cauſarum Eccleſiaſticarum Judices.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 597. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopi jure divino in Conciliis ſedent judices controverſiarum Eccleſiaſticarum.*

R. Id a me opportunè obſervatum eſt in Epiſtolam *Gelaſii II.* ad Gallos in cauſa Inveſtiturarum ſcriptam, cujus verba deſcripſi. Id enim expreſſè aſſerit. Id conſtat ex Concilio Hieroſolymis celebrato ab Apoſtolis in controverſia de legalium ceremoniarum obſervantia: ſic enim in eo S. Jacobus primus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſuffragatus eſt: *Propter quod ego judico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos: ut abſtineant ſe a contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.* Id conſtat ex Actis pleriſque Conciliorum, quibus Epiſcopi hunc in modum ſubſcribunt: *Ego N. Epiſcopus decernens* vel *definiens*, vel *judicans, ſubſcripſi.* Ea eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina. *Bellarminus* ipſe Cardinalis doctiſſimus lib. I. *De Conciliis & Eccleſia*, Cap. 18. *Epiſcopos in Conciliis non conciliarios ſed Judices eſſe* probat, & ex Actis Apoſtolorum Cap. 15. veritatis iſtius probationem arceſſit. Et Cap. 16. id probat, *Ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ eſt optima Scripturarum Interpres: nam cùm in omnibus Conciliis, quæ poſt Apoſtolica tempora ſunt celebrata, hunc ordinem obſervatum eſſe conſtet, ut ſoli Epiſcopi fuerint judices, idem omnino in Apoſtolico Concilio ſervatum credere debemus: Nec enim Eccleſia univerſa, ac præſertim primis illis temporibus, ab Apoſtolorum exemplo & Traditione diſceſſiſſet.*

Act. 15.

ARTICULUS XVI.

Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi.

UT primùm conſecratus eſt *Calliſtus II.* Pontifex Maximus, Concilium indixit Remis celebrandum, ad pacem Imperii & Sacerdotii, ſi fieri poſſet, conciliandam. *Henricus* Imperator Epiſcoporum & Principum Germaniæ votis ſolicitatus in Conventu Triburienſi, & a civilibus diſcordiis ſibi metuens, *Semetipſum ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis Eccleſiæ præſentandum iri:* (inquit Abbas Urſpergenſis.) Celebratum eſt iſtud Concilium anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo nono, 13. Kalendas Novembris. Adſuere 13. Archiepiſcopi, pluſquam ducenti Epiſcopi, Abbatum ingens numerus, Patres in univerſum quadringenti & viginti, ut *Heſſo Scholaſticus*, qui præſens aderat, & Abbas Urſpergenſis teſtantur. Præfuit *Calliſtus II.* Concilii locus erat Inſignis Eccleſiæ *Sanctæ Mariæ*, Metropolitana Sedes. Quæ verò ante Concilium in negotio pacis geſta fuerint, exponere eſt operæpretium, idque ex Commentariolo *Heſſonis Scholaſtici* teſtis rerum geſtarum oculati, ut hæc ejus verba probant; *Quod vidi & audivi, fideliter & quanto breviùs potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.*

Strasbourg.

De pace & concordia Sacerdotium inter & Imperium agit Calliſtus II.

Calliſtus II. Statim poſt inaugurationem ſuam *Guillelmum de Campellis* Catalaunenſem Epiſcopum, & *Pontium* Abbatem Cluniacenſem Argentinam

Strasbourg.

tinam * ad *Henricum* Imperatorem miſit, de pace & concordia inter Regnum & Sacerdotium cum eo acturos. Propenſum ad pacem animum ſibi eſſe ſignificavit Imperator, modò ſine imminutione Imperialis auctoritatis eam conciliari poſſe oſtenderent. Tum Catalaunenſis Epiſcopus: *Si veram pacem*, inquit, *Domine Rex habere deſideras, Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc nullam Regni tui diminutionem pro certo teneas ſcito me in Regno Francorum electum, nec ante conſecrationem, nec poſt conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu Regis; cui tamen de tributo, de militia, de telonio, & de omnibus quæ ad Rempublicam pertinebant, & antiquitus ſcilicet a Regibus Chriſtianis Eccleſiæ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut in Regno tuo Epiſcopi tibi deſerviunt, quos huc uſque inveſtiendo, hanc diſcordiam, immo Anathematis ſententiam incurriſti ..... Si ergo Inveſtituras dimittere volueris, & poſſeſſionem Eccleſiarum, & eorum qui pro Eccleſiis laboraverunt reddere, & veram pacem eis dare; laborabimus, opitulante Domino, huic contentioni finem imponere.* Conditionem accepit Imperator, re cum ſuo Concilio communicatâ, modò fidem & juſtitiam apud Summum Pontificem inveniret, ac veram pacem ipſe & ſui, poſſeſſioneſque hujus occaſione diſſidii amiſſas reciperent. Catalaunenſi Epiſcopo ſecuritatem poſtulante, Imperator ſe propoſita Capitula rata habiturum & executioni mandaturum, data ſubſcriptione ſub teſtimonio fidei Chriſtianæ promiſit; pariterque poſt ejus Majeſtatem Lauſanenſis Epiſcopus, Palatinus Comes, cœterique viri illuſtres tum Clerici cûm Laïci, qui erant in Comitatu, Conventioni ſubſcripſere. Id cûm ad Pontificem Pariſiis tum agentem Catalaunenſis Epiſcopus & Cluniacenſis Abbas retuliſſent, lætitiâ incredibili affectus eſt, & communicato cum Epiſcopis & Cardinalibus ſibi adſiſtentibus conſilio, eoſdem cum Epiſcopo Oſtienſi, & *Gregorio* Cardinalibus remiſit ad Imperatorem, cui Virdunum inter & Mediomatricum occurrerunt, nuntiaveruntque Summum Pontificem ipſum ad Communionem & Pacem lubentiſſimè recepturum, promiſſa modò exequi vellet, diemque dicere quo illa eſſet ante finem Concilii impleturus. Ille Pacta conventa iterum propriâ ſubſcriptione firmavit, idemque fecere Proceres. Mutuam quoque Conventionem *Callixti* Legati firmarunt. Stata dies Feria ſexta nono Kalendas Novembris, quâ Imperator, Moſomi, coram Summo Pontifice, ſine fraude Pacta exequeretur. Hic porro mutuæ Conventionis tenor erat:

De pace & concordia Sacerdotium inter & Imperium agit Callixtus II.

Pacta conventa.

Ego Henricus, Dei gratiâ Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & B. Petri & Domini Papæ Calixti, dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & do veram pacem omnibus, qui, ex quo diſcordia iſta cœpit, pro Eccleſia in guerra fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones autem Eccleſiarum, & omnium qui pro Eccleſia laboraverunt, quas habeo, reddo; quas autem non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo: Quod ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ autem ſæcularia ſunt, ſæculari terminentur Judicio.

Ego Callixtus Secundus, Dei gratiâ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum Imperatori Auguſto, & omnibus qui pro eo contra Eccleſiam fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones eorum, quas pro guerra iſta perdiderunt, quas habeo, reddo, quas non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quòd ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ ſæcularia ſunt, ſæculari terminentur Judicio.

His utrimque firmatis, Legati ad Pontificem jam Remis agentem rediere, ac rei geſtæ ſeriem ipſi ante Synodum expoſuere. Cœpta eſt, ut dixi, 13. Kalendas Novembris. *Callixtus II.* luculentâ Oratione exorſus eſt, in qua multa de pace præclarè dixit ſeque ad eam Eccleſiæ & Imperio procurandam omnibus eniti ſtudiis ſignificavit. *Hanc*, inquit, *virtutem quam appeto, quam ex Sanctarum auctoritate Scripturarum, & generali approbatione publicæ commoditatis ſummopere laudo, toto niſu inquirere, & in tota Dei Eccleſia, ipſo juvante diffundere vivaciter laborabo.* Ita refert *Ordericus Vitalis* lib. 12. *Hiſtoria Eccleſiaſtica*. Se quoque nihil non acturum declaravit ad *Simoniacam Hereſim quæ maximè per Inveſtituras contra Eccleſiam Dei innovata erat*, conſilio & auxilio Patrum, eliminandam, ut refert *Heſſo Scholaſticus*. Tum Oſtienſis, & Catalaunenſis Epiſcopi, qui ad Imperatorem prò negotio pacis miſſi fuerant, jubente Papa Legationis ſuæ exitum & Pacta utrimque firmata coram ſacro Conſeſſu expoſuere. Die Concilii altera, Pontifex in craſtinum ſe Moſomum * profecturum ſignificavit ad colloquium cum Imperatore, prout inter ipſos convenerat, ineundum, & pacem Eccleſiæ concludendam; ſe verò quantocyus rediturum ad conventionem pacis Patrum ſententiâ confirmandam ſi fieret, vel ad fraudis auctorem, ſi promiſſis non ſtaret, Eccleſiæ fulminibus conterendum eorum Judicio. *Et ſicut*, inquit, *conventionem pacis, ſi fiat vobiſcum & per vos confirmare optamus, ſic in commentorem fraudis, ſi infidelis evaſerit, Judicio Spiritûs Sancti & veſtro gladium B. Petri vibrare tentabimus.* Publicas interim ſupplicationes indixit, ad fauſtum negotii exitum a Deo, cujus in manu cor Regis eſt, impetrandum. Cum Pontifex Moſomum perveniſſet, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, cœteroſque viros ſapientes, quos ſecum maximo numero duxerat in Cameram vocavit & Pacta utrinque conventa legi ac expendi juſſit. In Scripto Imperatoris, Epiſcopi illa verba ſcrupuloſius examinarunt. *Dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum.* Quæ ſufficere viſa ſunt, ſiquidem Imperator ſincerè ageret, ſin minùs determinatione indigere, ne fortè aut poſſeſſiones antiquas Eccleſiarum ſibi vendicare, aut Epiſcopos deniſdem iterum inveſtire conaretur. In Scripto Summi Pontificis hæc verba ponderarunt: *Do veram pacem Regi, & omnibus qui cum eo in guerra iſta fuerunt, vel ſunt.* Timebant nempe ne fortè his verbis ampliùs intelligerent, quàm reddendam Eccleſiæ communionem; & Eccleſia ſuſcipere cogeretur, quos aut ſuperpoſitos, legitimis Paſtoribus, aut canonicè depoſitos, ſine gravi offenſione ſuſtinere non poſſet.

* Mouſon, *urbs Campaniæ, in Diœceſi Remenſi.*

Omnibus accuratè diſcuſſis, Pontifex Oſtienſem Epiſcopum, *Joannem* Presbyterum Cardinalem, Epiſcopos Vivarienſem & Catalaunenſem, Cluniacenſem Abbatem alioſque miſit ad Caſtra Imperatoris *Henrici*, qui Pacta conventa ipſius Majeſtati repræſentarent, utque ea impleret, urgerent. Fecere ut habebant in mandatis. Audacter negavit *Henricus* horum quidpiam ſe promiſiſſe. Ipſum omnium qui aderant teſtimonio, & propriæ manûs ſubſcriptione convicit Catalaunenſis Antiſtes. Conqueſtus eſt tantùm ſe *eorum conſilio* pollicitum fuiſſe, *quod abſque diminutione Regni exequi non valeret.* Repoſuit Epiſcopus, *In promiſſis noſtris, Domine Rex per omnia fideles nos invenies. Non enim Dominus Papa ſtatum Imperii aut coronam Regni, ſicut quidam ſeminatores diſcordiæ obloquuntur, in quolibet imminuere attentat; immo palam omnibus denuntiat, ut in exhibitione Militiæ, & cæteris omnibus, in quibus Tibi & Anteceſſoribus tuis ſervire conſueverant, modis omnibus deſerviant. Si autem in hoc Imperii ſta-*

tum immlnui exiſtimas, quod ulteriùs Tibi Epiſcopatus vendere non liceat: hoc potiùs Regni tui augmentum ac profectum ſperare debueras, ſi quæ Domino Deo contraria ſunt, pro ejus amore abjicias.

His nonnihil mitigatus Imperator, inducias in craſtinum rogavit, ut cum Principibus de cauſa tanti momenti conferret, & ad promiſſorum executionem, ſi poſſet, eorum corda inflecteret. Proceres cum Pontificis egere Legatis de modo quo Imperator ad abſolutionis gratiam ſuſciperetur, intercedentes ne palam ac nudis pedibus veniam exoraret. Sabbatho novas inducias poſtulavit *Henricus*, donec generale colloquium cum Regni Principibus haberet, quorum abſque conſilio Inveſtituras dimittere non audebat. Miſſi Pontificii comperendinatus impatientes, ac ſubodorati Imperatorem, qui triginta millium hominum exercitu vallatus erat, occaſionem opperiri obſidendi & capiendi Summi Pontificis, ad ipſum confeſtim redeere. Ille ab inſidiis ſibi cavens, ad aliud Caſtrum Comitis Trecenſis ſubitò cum ſuis tranſivit. Nuntium ad Comitem fruſtra miſit Imperator, ipſum rogans ut Pontificem die Dominica detineret (Sabbathum enim erat) ſe verò ſecunda Feria Pacta conventa impleturum. Fraudis enim certus *Callixtus*, ait, *Feci, Fratres, pro deſiderio pacis, quod ab Anteceſſoribus noſtris factum numquam audivi. Generalem Synodum congregatam, & Fratres multos quaſi deſolatos reliqui; ad hominem iſtum cum multo labore perveniens, quæ pacis ſunt in eo non inveni. Unde nullatenus eum ulteriùs expectabo, ſed ad Fratres noſtros, & ad Concilium, quantò citiùs potero, regrediar. Si autem in Concilio, vel poſt Concilium veram pacem Deus nobis dederit, paratus ero ſuſcipere & amplecti.* Tum itineri ante diem ſe committens, tanta velocitate Remos properavit, ut viginti leucis peragratis, eadem die Miſſam ea in Urbe celebraverit, ac Leodienſem Epiſcopum conſecraverit. Feria ſecunda, Patribus in Concilio congregatis, cauſæ de qua agebatur ſtatum, & Imperatoris fraudes expoſuit; ac ob nimiam defatigationem infirmatus, ad Feriam uſque quartam quievit. Feria quarta, Canones quinque, quos condiderat, pleno in Conſeſſu legi juſſit. Qui ſimoniacam hæreſim petebant, ſummo conſenſu ſunt approbati. Circa illum quo Inveſtituræ Eccleſiarum Laïcis interdicebantur, non levis orta contentio eſt. His nempe verbis conceptus erat: *Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum poſſeſſionum, per manum Laicam fieri, modis omnibus prohibemus.* Cujus occaſione Decreti tantum murmur quorumdam Clericorum, & multorum Laïcorum inſonuit, ut diem uſque ad veſperam ſub gravi contentione pertraherent; ipſis enim videbatur Summum Pontificem hocce Canone decimas & cœtera Beneficia Eccleſiaſticas, quæ antiquitus Laici tenuerant, minuere velle, vel auferre. Quibus ut faceret ſatis, concluſionem Concilii in craſtinum diſtulit, ut *communi conſilio Decretum temperaret*, ipſumque cum cœteris unanimi omnium aſſenſu & *auctoritate confirmaret*.

Tergiverſatur Imperator & moras trahit ut Pontificem intercipiat.

Calliſtus II. Remos reverſus, Inveſtituras damnat, & Henricum Imperatorem excommunicatione ferit.

Feria V. invocato ritu ſolemni Spiritu Sancto, *Callixtus II.* de præſenti cauſa luculenter peroravit, eoſque perſtrinxit qui pridie contra Synodica Decreta tumultuati fuerant. *Scimus*, inquit, *quia, Dominus Jeſus cùm propoſuiſſet Diſcipulis:* „Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in „vobis: *Scandalizati ſunt multi*, & abierunt retrorſum, *nec poſtea ſequebantur eum: ſic & nos cùm heri propoſuiſſemus quædam pro libertate Eccleſiæ, ſcandalizati ſunt quidam infideles. Unde & nos cum auctoritate Apoſtolica dicimus:* Si infidelis diſcedit, „diſcedat, *& det locum Fidelibus, quæ Eccleſiaſtica ſunt, & libertati Eccleſiæ neceſſaria pertractare. Vobis autem qui locum & Officium Apoſtolorum in Eccleſia Dei tenetis, dicimus quod Dominus dixit ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?* Hac Summi Pontificis oratione murmur omne contra Synodica Decreta compreſſum, nulluſque ampliùs mutire auſus. Qui tamen Decretum illud, quod murmuris anſam dederat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam redactum Concilio legi juſſit: *Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituram per manum Laïcam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur Laicorum deinceps inveſtire præſumpſerit, Anathematis ultioni ſubjaceat. Porro qui inveſtitus fuerit, honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis ſpe omnimodis careat.* Ita conceptus Canon omnibus placuit, & cum cœteris ſummo conſenſu promulgatus eſt. Secundùm hæc, *Henricus* Imperator, & *Burdinus* Antipapa, ſolemniter ſunt excommunicati, & Juramento fidelitatis a Summo Pontifice abſoluti, quicumque Imperatori obſtricti erant, niſi fortè reſipiſceret, & Eccleſiæ Dei ſatisfaceret. Iſta conſtant ex *Heſſonis Scholaſtici*, qui rebus geſtis interfuit, Commentariolo, quem primùm edidit *Tengnagellus*. Remenſis iſtius Synodi meminit & *Laurentius de Leodio* in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium.

** Epiſcopos locum & officium Apoſtolorum in Eccleſia tenere docet* Callixtus II.

Concilii Decreta *Henrico* Imperatori, cùm non longè abeſſet, ex Concilio primùm per honeſtas perſonas, tum per ipſum Pontificem miſſa fuiſſe, *Rogerius de Hoveden* ſcribit parte prima Annalium Anglicanorum pag. 475. *Ut ante ſeparationem Concilii notum eſſet, utrùm Eccleſiis per Regnum & ſingulas quaſque ſibi ſubjectas Provincias conſentiat canonicas electiones, videlicet ut Epiſcopi & Abbates eligantur ab Eccleſia: & liberas conſecrationes, ut ubi & a quibus oporteat, electi conſecrentur: Ut non per Inveſtituram Paſtoralis Virgæ & Annuli, ſed per oſtium, id eſt, Chriſtum ingrediantur: & Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum nihil omnino ſibi Laïcalis exigat Perſona.* Ad hæc illum reſpondiſſe: *Nihil in his ſe prætermiſſurum quod ſui Juris eſſet, ſuorumque ſibi contulit antiqua conſuetudo Progenitorum. Quandoque tamen flexus auctoritate generalis Concilii*, (inquit Rogerius de Hoveden) *tria illa priora conceſſit: ultimum verò, ſcilicet Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum, concedere noluit. Quapropter, reverſo ad Concilium Papa, excommunicandus decernitur.*

Falsò ſcribit *Rogerius* Synodica Decreta ad Imperatorem miſſa eſſe, & tria Capitula ſupra memorata, ſeu tres conditiones Decretum de Inveſtituris ſpectantes gratas habuiſſe, quartam verò quæ rerum etiam Eccleſiaſticarum Inveſtituram prohibebat, reſpuiſſe, & ideo fuiſſe excommunicatum. Canon enimverò qui contra Inveſtituras conditus eſt, Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram Laïcis Principibus non prohibet, ut *Rogerius* ſcribit, cùm hancce clauſulam emendaverit *Calixtus II.* antequam Canones promulgarentur, teſte *Heſſone Scholaſtico*, qui rebus tunc geſtis intererat. Quâ ergo ratione excommunicatus fuiſſet Imperator, quod ultimum Capitulum ſeu conditionem, ſcilicet rerum Eccleſiaſticarum Inveſtituram concedere noluiſſet? Præterea, Canones propoſitos, lectos, ac diſcuſſos fuiſſe Feria Quarta, & diſſidium ortum occaſione illius Capitis quod poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtitura & conceſſione Laïcis interdicebat; Feria verò quinta clauſulam illam expunctam, & approbatos promulgatoſque Canones, ac demum excommunicatum Imperatorem, conſtat ex Commentario *Heſſonis Scholaſtici*; non ergò ita res ſe habuere ut ſcribit *Hovedenus*: Non miſſi ſunt, inquam ad Imperatorem Canones, non ille tria priora capita Decreti contra Inveſtituras conditi conceſ-

Rogerius de Hoveden refellitur.

ſit

ſit, & excommunicatus eſt quod quartum admittere noluiſſet. Denique injuſtè fuiſſet excommunicatus ob retentas Inveſtituras; ſiquidem dimiſerat Inveſtituram per Virgam & Annulum, & liberas electiones, conſecrationeſque canonicas permittebat, (ſi *Rogerio* fides) quam verò retinebat Feudorum & Regalium Inveſtituram, *Ludovicus VII.* Rex Francorum, Concilio præſens, pariter retinebat, ſecundùm morem Regum Anteceſſorum. Ob aliam itaque cauſam in Concilio Remenſi excommunicatus non fuit *Henricus* Imperator, quàm ob pertinaciam in retinendis Inveſtituris per Annulum & Baculum, & in conſtituendis ſuo quaſi jure Epiſcopis, nullâ canonicæ electionis habitâ ratione, contra Pacta conventa.

Par non erat communiſque cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad Inveſtituras.

Hinc patet ſolutio quæſtionis quam proponit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* lib. 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. XXI. Cur *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus excommunicationi *Henrici* Imperatoris conſenſerit, quâ ipſe æquè involvi videbatur, cùm pariter Inveſtituras daret, non quidem Epiſcopatuum, neque per ſolemnem traditionem Annuli, & Baculi ſed rerum & poſſeſſionum Eccleſiaſticarum? Reſpondet Vir doctrina æquè ac dignitate Illuſtris; Bona Eccleſiarum duplicis eſſe generis; quædam vocari Regalia, id eſt, Feuda quæ Regi debent ſervitium quaſi a vaſallo; alia verò eſſe latifundia & domania, quæ Eccleſiis data fuerunt, & quæ jure homagii non tenentur. Olim quidem Reges Inveſtituras & conceſſiones univerſi patrimonii Eccleſiaſtici dediſſe: ſed in Pactis inter *Paſchalem II. & Henricum* Imperatorem initis antequam *Paſchalis* in carcerem conjiceretur, conventum fuiſſe ut Imperator ſolam Feudorum Inveſtituram concederet, quæ immediatè pertinerent ad Imperium; quoad alia verò bona, ſcilicet oblationes & hereditarias poſſeſſiones, Eccleſiis antiqua libertas ſervaretur [ut conſtat ex Epiſtolâ 22. ejuſdem Paſchalis.] Ait itaque Dominus *De Marca* Concilium Remenſe, cùm decernit ne Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum ullo pacto ſibi Laicalis exigat perſona intelligendum eſſe de rebus merè Eccleſiaſticis, id eſt, de iis quæ ratione Feudi Regi ſervitium non debent ac homagium. *Henricus* autem Imperator non earum dumtaxat rerum conceſſiones & Inveſtituras ſibi arrogabat, quæ Imperio feudatariæ eſſent, ſed omnium univerſim patrimoniorum Eccleſiæ. At *Ludovicus VII.* ſolam Feudorum Inveſtituram retinebat, abſque traditione Baculi & Annuli; aliorum verò bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituras dimiſerat, ut ad *Calliſti II.* voluntatem ſe accommodaret. Unde concludit, Galliarum Regem eodem Anathemate non fuiſſe involvendum cum *Henrico*; neque ullam rationem prohibere potuiſſe quominus Imperatoris excommunicationi aſſenſum præberet.

Præclara hæc quidem, ſed minimè nobis neceſſaria. Opus autem erat doctiſſimo Archipræſuli hac diſtinctione, ut difficultatem ex Canone Concilii Remenſis ortam ſolveret quia iſto Canone prohibitam quoque Principibus Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram exiſtimabat, *Rogerii de Hoveden* falsâ ratione deceptus; nec genuinos & emendatos Concilii iſtius Canones viderat, quales ex pervetuſto Codice MS. Illuſtriſſimi Viri *Petri Seguierii* Galliarum Cancellarii edidit Vir Clariſſimus *Stephanus Baluzius*, ad calcem Capitis 21. libri 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi ſui Mœcenatis. Non licuerat etiam doctiſſimo Archiepiſcopo legere Commentariolum *Heſſonis Scholaſtici* de rebus in Concilio Remenſi geſtis; ex quibus monumentis facile perſpexiſſet Concilium Remenſe non prohibuiſſe Principibus Inveſtituram rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, ſed ſolam Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum: quam quia dimiſerat Rex Chriſtianiſſimus, dimittere vero nolebat *Henricus* Imperator, par non erat utriuſque cauſa.

Addiderim, difficulter probari poſſe Reges noſtros in concedendis poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtituris eâ diſtinctione uſos, Regalium, & latifundiorum: Immo potiùs certum eſſe ipſos omnium rerum Eccleſiaſticarum poſſeſſionem Regaliæ jure conceſſiſſe, etiam poſt Concilium Lateranenſe, in quo Inveſtiturarum controverſia finita eſt. Id colligitur ex *S. Bernardo* Epiſtolâ 170. ad *Ludovicum VII.* Regem, de quodam Monacho, qui ad Epiſcopatum Lingonenſem electus erat, ſcribente, ejuſque fidem erga ipſius Majeſtatem laudante, quòd bonorum Eccleſiaſticorum poſſeſſionem inire noluerit, donec ea ipſi fruenda conceſſiſſet. *Electio*, inquit, *rite celebrata eſt, Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis, ſi veſtra & non per vos, habere vellet. Necdum ad veſtra manum extendit, necdum civitatem veſtram ingreſſus eſt, necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo, quamquam invitatio Cleri & Populi & oppreſſorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementiſſimè flagitarint. Quæ cùm ita ſint, opus eſt, ut videtis, maturatione conſilii, non minùs veſtro honori, quàm noſtræ neceſſitati. Et niſi per præſentes nuncios expectanti populo, qui veſter eſt, Serenitas veſtra pro voto reſponderit, multorum religioſorum adverſùm vos, quod non expedit, devota vobis nunc corda turbabitis, & Regalibus veſtris ipſis quæ ad Eccleſiam pertinent, non parvum, ut veremur, incommodum acquiretis.* Sanè cùm patrimonia Eccleſiarum velut bona nobilia poſſiderentur ab Epiſcopis, evecta per conſequentiam ad dignitatem Feudorum, & ut minus præcipua, ſequi conditionem principalium bonorum cenſebantur. Unde Reges Chriſtianiſſimi non ſolùm Feudorum, ſed latifundiorum, immo decimarum, & in univerſum omnium reddituum temporalium fruitionem Epiſcopis electis concedebant, poſtquam electionem canonicam aſſenſu Regio comprobaverant: & nunc a ſua Majeſtate nominatis eodem jure concedunt.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 607. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Cur Rex Galliæ non comprehendatur ſub Excommunicatione contra Inveſtituras?*

R. His Indiculi ſui verbis ſignificant RR. Cenſores, non probari ſibi rationem quam affero, cur *Ludovicus Sextus* Rex Chriſtianiſſimus Excommunicatione in cauſa Inveſtiturarum contra Henricum Imperatorum latâ obſtrictus non eſſet. Recenſitâ Illuſtriſſimi Domini *De Marca* Reſponſione, quam ego quidem non probo, reſpondi: *Callixtum II.* Pontificem Maximum *in Concilio Remenſi non prohibuiſſe Principibus Inveſtituram rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, ſed ſolam Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum: quam quia dimiſerat Rex Chriſtianiſſimus, dimittere verò nolebat Henricus Imperator, par non erat utriuſque cauſa.* Quid verò hac in Reſponſione pœnitendum? Quid Cenſurâ dignum?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 609. & 610. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Reges Galliæ jure Regaliæ omnia bona temporalia dant; etiam decimas, quatenus ad feudalia reducuntur.*

R. Reges Chriſtianiſſimos rerum omnium Eccle-

eleſiaſticarum poſſeſſionem Regaliæ jure conceſſiſſe, etiam poſt Concilium Lateranenſe, in quo Inveſtiturarum controverſia finita eſt, ex *S. Bernardo* probavi, cujus verba perſpicua ſunt. Non ſolùm feudorum, ſed & latifundiorum, immo decimarum, & in univerſum omnium redituum temporalium fruitionem Chriſtianiſſimos Reges Epiſcopis electis conceſſiſſe addidi, poſtquam electionem canonicam aſſenſu ſuo comprobaverant: Quia cùm patrimonia Eccleſiarum ab Epiſcopis velut bona nobilia poſſiderentur, evecta per conſequentiam ad dignitatem feudorum, & ut minùs præcipua ſequi conditionem principalium bonorum cenſebantur. Non juris & dogmatis, ſed facti quæſtio eſt, cujus probabilem ſanè rationem, in Jure Civili fundatam attuli.

Nota.

UNiverſam Decimarum hiſtoriam expendendo adinvenire ſanè eſt eccleſiarum Decimas non ſolùm a Laïcis uſurpatas in feudum eas retinuiſſe, verùm etiam ab ipſis Principibus, ſicut & ab Epiſcopis, & Eccleſiarum Rectoribus in feudum fuiſſe conceſſas, ut apertè ſupponitur *Extra. de Decim. cap.25. & Extra. de iis quæ fiunt a Prælat. Sine conſ. Capit. c.7.* Huic occurrere malo ſæpe conata eſt Eccleſia, & ſæpe etiam gravioris ruinę timore toleravit; illud ſaltem pro viribus proſpiciens, ut quæ alendis ſacris miniſtris fuerant aſſignata, Potentum avaritiæ non eſſent expoſita, nec pro ditandis conſangnineis eccleſiarum Rectorum deſervirent; Nullibi autem adinvenio poteſtatem, quam habet Eccleſia Decimas colligendi, ex l ꝛali titulo ortam fuiſſe, qualis tunc eſſet, quando eaſdem reſpiceret velut feuda ſibi a Principibus elargita, unde ab eis earumdem decimarum ratione penderet. Non ſolùm ex naturali jure dictante ſuſtentationem illi tribuendam, qui alteri deſervit, ſed divino inſuper jure decimas ſibi tribuendas agnoſcit Eccleſia; quapropter S. Hieronymus *in cap.22. S. Matth.* ait: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, id eſt nummum, tributum, & pecuniam: & quæ ſunt Dei Deo, decimas, primitias, & oblationes, ac victimas.* Et D. Auguſtinus l. 5. homil. 48. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt Dei Deo. Majores noſtri adeo copiis omnibus abundabant, qui Deo decimas dabant, & cenſum Cæſari reddebant. Modò autem quia diſceſſit devotio Dei, acceſſit indictio Fiſci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modò autem totum tollitur.* Incongruum porro eſt dicere jure feudali eccleſias obtinuiſſe ea, quæ ſibi jure naturali & divino ſunt tribuenda. Dicendum potiùs quòd cùm aliquando Principes jure protectionis temporalia vacantis eccleſiæ adminiſtraverint, ab eiſdem eadem temporalia recipiebant, qui ad regendas eccleſias eligebantur; nec Principes verè Fide, moribuſque chriſtiani quod ſuum eſſet, ſed quod Eccleſiæ, relaxare intelligebant. Diverſimodè S. Bernardum tradidiſſe non credo.

ARTICULUS XVIII.

Controverſia de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. Oecumenico IX. Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatiarum per Baculum & Annulum dimiſit; & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia conceſſit ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi quæ oriretur diſcordia, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliumque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Judicio vel Conſilio: Electus verò Regalia ab ejus Majeſtate per Sceptrum acciperet.

ANno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimoprimo, *Callixtus II.* Legationem decrevit adversùs *Henricum* Imperatorem, ejuſque obeundæ munus *Aldeberto* Moguntino Archiepiſcopo impoſuit. Saxoniam univerſam adversùs *Henricum* novus Legatus commovit, Principumque & plebis Catholicæ animos pro Eccleſiæ pace, quam tot annos turbarat vehementer accendit, adeo ut ingens adversùs ipſum progrederetur exercitus. Qui cùm ab ejus caſtris non procul abeſſet, magno Dei beneficio factum eſt, ut Viri Principes Imperatorem adirent, ejuſque animum conſilio, ſuaſione, obſecratione ita mitigarent, *Ut ipſe præſens negotium, non ſuo, ſed Optimatum utriuſque partis arbitrio terminandum decreverit.* Duodecim ex utraque parte Primates electi, Vinceburgum * convenerunt menſe Septembri, die Sancto Michaëli ſacra. Interfuit Conventui Imperator, Comitiiſque per continuam hebdomadam habitis, de tollendo tantùm ſchiſmate, Eccleſiæque & Imperii ſtabiliendâ concordia inter eos diſceptatum eſt. Tandem Imperator *Sponſionis ſuæ non immemor, univerſas quæſtiones quæ ventilabantur, non ſuimet arbitrio, nec ſuorum quorumlibet contentione, ſed juxta Senatus-Conſultum concludi per omnia in omnibus conceſſit.* Hæc ad fœlicem ut perducerentur exitum, Legatio ad Apoſtolicam Sedem communi conſenſu deſtinata eſt, cujus munus Epiſcopo Spirenſi & Abbati Fuldenſi impoſitum. *Qui Romam hæc omnia deferrent, quatenus indicto per Apoſtolicam auctoritatem Generali Concilio, quæcumque humano non poſſent, Spiritus Sancti Judicio terminarentur.* Legationem pacis incredibili gaudio ſuſcepit *Callixtus* pacificus Pontifex, auditoſque Oratores ad Imperatorem remiſit, ad quem unà deſtinavit Legatos *Lambertum* Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, & duos alios Cardinales, quibus dedit in mandatis ut Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritate Imperatorem ad communionem Eccleſiæ reciperent, poſt Inveſtiturarum ceſſionem, ipſique viciſſim jus inſpiciendi ſacras Electiones, & ſaniori parti aſſentiendi, Regaliaque per ſceptrum concedendi, nomine ſuo permitterent. Ut primùm in Germaniam redierunt, generalis Conventus apud Vvormaciam indictus eſt, ac paulopoſt habitus, in quo *Incredibile eſt quàm prudenti, quàm inſtanti, quàm ſollicito cunctorum Procerum Conſilio, pro pace & concordia per unam vel ampliùs hebdomadam certatum ſit, donec ipſe in cujus manu cor Regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti, ſub Apoſtolicæ reverentia obedientiam, cauſa Matris Eccleſiæ, etiam ultra ſpem plurimorum, inflexit. Eccleſiaſticas* enimvero *Inveſtituras, cæteraque ſpiritualia negotia, quæ tanto tempore Reges Teutonici adminiſtraverant, quæque ipſe, ne Regni diminueretur honor, numquam vitâ comite ſe dimiſſurum propoſuerat, humiliatus pro Chriſto coram multitudine maxima abnegavit, & in manus Epiſcopi Oſtienſis, ac per ipſum Domino noſtro Jeſu Chriſto, ſuaque in perpetuum Eccleſiæ dimiſit.* Aliqua viciſſim Imperatori ob honorem Regni

* Vvirzbourg.

Conventus Vvormatienſis.

Regni conceſſit *Callixtus*. Pacta ſcripto tradita, & mutuis firmata ſubſcriptionibus fuere ad robur memoriamque ſempiternam: Is autem erat Scriptorum tenor:

Pacta conventa Pontificem inter & Imperatorem.

,, Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Callixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ omnem Inveſtituram per Annulum & Baculum, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & Regalia Beati Petri, quæ a principio hujus diſcordiæ, uſque ad hodiernam diem ablata ſunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, & Principum, & aliorum tam Clericorum quàm Laïcorum, conſilio Principum & juſtitia, quę habeo, ut reddantur fideliter juvabo: Et do veram pacem Domino Papæ Callixto, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt; & in quibus Sancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo.

,, Ego Callixtus ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratiâ Romanorum Imperatori Auguſto, concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri abſque ſimonia & aliqua violentia: ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per ſceptrum a te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur; & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii conſecratus, infra ſex menſes Regalia per ſceptrum a te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundùm Officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo, nono Kalendas Octobris.

His Pactis, propter infinitæ multitudinis Conventum, loco campeſtri juxta Rhenum lectis, Epiſcopus Oſtienſis Imperatorem, cum Exercitu, Proceribus, omnibuſque ſchiſmatis olim labe pollutis, ab excommunicatione abſolvit; & Sancta Communione, paciſque oſculo ipſum donavit.

Conventus Bambergenſis.

Alterum quoque Conventum paulopoſt, ſcilicet in Feſto *S. Martini*, Bambergæ habuit Imperator, in quo a Principibus qui priori non interfuerant, Sacerdotii & Imperii concordia ſummo conſenſu & applauſu confirmata eſt. Ex iſto Conventu proprios Oratores, cum uno ex Romanis, ad *Callixtum II.* conſanguineum ſuum, jam ſibi conjunctiſſimum, direxit Imperator, gratiſſima nuncia, muneraque honorifica ferentes, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum 1120. ubi accuratiſſimè tradit compoſitionis hujus Hiſtoriam, & Pacta conventa deſcribit, quæ pariter apud *Vvillelmum Malmeſburienſem* pag. 169. & 170. legere eſt. Quæ etiam exhibet Codex Vaticanus ab Eminentiſſimo Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatus.

Pacta Conventuſſummo Principum conſenſu confirmantur.

Cùm fauſta pacis initæ Sacerdotium inter & Imperium nuncia *Callixtus II.* accepiſſet, *Henrico* Imperatori obedientiam per Literas gratulatus eſt, eumque oravit ut quantocyus Sedis Apoſtolicæ Legatos cum ſuis Oratoribus ad Concilium Generale jam indictum remitteret, in quo tanti momenti negotium conſummaretur. Literæ incipiunt: *Omnipotenti Domino.* In iis obſervanda hæc verba, quæ Sacerdotii & Imperii diſcordiam infinitorum malorum cauſam eſſe docent, eorumdem verò concordiam bonorum omnium incrementum: *Age ergo, Fili Cariſſime! ut tu nobis, & nos te fruamur in Domino: Perpendat Imperialis Excellentia tua, quantum diuturna Eccleſiæ Imperiique diſcordia Europæ Fidelibus intulerit detrimentum, & quantum noſtra pax afferre poterit boni fructus, Domino cooperante, incrementum.* De Legatis verò ad Concilium mittendis ita ſcribit: *De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis Nunciis commiſiſti, per eoſdem quid nobis & noſtris videatur Fratribus, reſpondemus. Legatos itaque noſtros, qui apud vos ſunt, benevolentiæ veſtræ attentiùs commendantes, rogamus, ut quia Concilium indictum a Nobis accelerat, citò eos ad Nos, Domino largiente remittas. Tuos verò Legatos ita inſtructos dirigas, ut juxta promiſſum tuum Regalia in integrum Eccleſiæ Romanæ reſtituant.* Datæ ſunt hæ Literæ Idibus Decembris anni 1122.

Lateranenſis Concilii convocatio.

Concilium Oecumenicum Lateranenſe Primum ſolius Romani Pontificis auctoritate convocatum, probant hæc *Callixti II.* verba: *Ut quia Concilium indictum a nobis accelerat*, &c. Ipſi præſuit *Callixtus* ipſe Pontifex Maximus. Conciliorum Oecumenicorum in Occidente celebratorum primum iſtud fuit; *Nonum* inter Oecumenica numeratur: Lateranenſe appellatur a loco in quo celebratum eſt, ſcilicet a Baſilica Lateranenſi.

Præſes.

Tempus.

Celebrationis annum milleſimum centeſimum vigeſimum ſecundum a *Baronio & Binio* perperam notatum *P. Gabriel Coſſartius* S. J. Profeſſor doctiſſimus obſervat, & anno ſequenti, nempe milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio habitum demonſtrat. Primò, quia *Sugerius*, qui ipſi interfuit, jam Abbas factus *S. Dionyſii*, & quidem *ſequente Ordinationis ſuæ anno*, ut ipſe teſtatur in Vita *Ludovici Craſſi* Regis, inauguratus non fuit Abbas ante annum milleſimum centeſimum vigeſimum-ſecundum, quo *Adamum* ejus Deceſſorem obiiſſe vetera Inſtrumenta plurima teſtantur.

Secundò, *Robertus de Monte* Concilium Romanum, quo controverſia de Inveſtituris compoſita eſt, quod certè aliud non eſt a Lateranenſi. Primo, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio celebratum teſtatur. *Anno*, inquit, 1123. *Concilium Romæ celebratur, pax inter Regnum & Sacerdotium reformatur, & Jus Inveſtiturarum Epiſcopalium ab Imperatore exſufflucatur.*

Tertiò, *Falconis Beneventani Chronicon* his characteribus Concilium iſtud conſignat: *Anno* 1123. *Dominicæ Incarnationis, & quinto anno Pontificatus Domini Callixti II. Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, menſe Martio, primæ Indictionis.*

Numerus Patrum.

Trecentos & ampliùs Epiſcopos adfuiſſe teſtatur *Sugerius* Abbas. *Pandulphus* in Vita *Callixti II.* nongentos & nonaginta-ſeptem, partim Epiſcopos, partim Abbates, ad hanc Synodum conveniſſe ſcribit.

Acta.

In ea auditi ſunt *Henrici* Imperatoris Legati, & hoc divinæ Scripturæ præconio collaudati. *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium bona!* Pacta in conventu Vormatienſi inter Imperium & Eccleſiam Romanam concordata, quæ incipiunt, *Ego Henricus &c. Ego Callixtus*, &c. totius Synodi Judicio confirmata ſunt, & ab Imperatore per ſuos Oratores coram Patribus rati habita & executioni mandata; ſicque pax optatiſſima Regnum inter & Sacerdotium coaluit, de qua *Otto Friſingenſis*, Chronicorum lib. 7. cap. 16. ita ſcribit: ,, Igitur Romano Imperio multis modis in ſe attrito, Imperator propter Anathema deficere a ſe Regnum videns, patriſque metuens exemplum,

,, con-

,, congregato juxta Vvormatiam maximo Princi-
,, pum Conventu, Inveſtituram Epiſcoporum
,, Legato Sedis Apoſtolicæ Lamberto, qui poſt-
,, modum Summus Pontifex factus, Honorius eſt
,, dictus, reſignavit, per eumque ab Anathema-
,, tis vinculo abſolutus eſt. Privilegium ergo de
,, hoc Eccleſiæ ſcribitur: ac ipſi rurſum, ut Ele-
,, cti, tam Ciſalpini, quàm Tranſalpini, non priùs
,, ordinentur Epiſcopi, quàm Regalia de manu ejus
,, per Sceptrum ſuſcipiant, Scripto confirmatur.
,, Hoc pro bono Pacis ſibi ſoli, & non Succeſſori-
,, bus datum dicunt Romani. Exhinc Eccleſia li-
,, bertate ad plenum reſtituta, paceque ad inte-
,, grum reformata, in magnum montem creviſſe
,, ſub Callixto Papa II. invenitur. Unde de ipſo
,, Romæ ſcriptum eſt:

Ecce Calixtus honor patriæ, decus Imperiale,
Burdinum nequam damnat pacemque reformat:

De eadem pace *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte 17. pag. 509. ita canit:

Reddit Apoſtolico Cæſar quæcumque rogavit,
Pax bona conficitur, ſublata Deo reparavit;
Jura ſua partis latus uterque trahit.

Canones. In eadem Synodo, Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurandæ gratiâ, & Sacrarum Expeditionum Hieroſolyma & in Hiſpaniam contra hoſtes Chriſtiani nominis promovendarum, Canones conditi fuere. Duos ſupra viginti vulgatæ Conciliorum Editiones exhibent. Septemdecim dumtaxat vetus Codex MS. Monaſterii Anianenſis in Diœceſi Monſpelienſi, ex quo illos edidit Clariſſimus *Baluzius* ad calcem XXI. Capitis Libri VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*. Sed duo interdum vulgatæ Editionis Canones in unum rediguntur, quamvis & aliqui deſint. Decem & ſeptem dumtaxat, in Codice Vaticano, qui continet Collectionem *Anſelmi*, haberi obſervat *Baronius*. At alius eſt in Anianenſi & Vaticano Canonum ordo, lectiones interim diverſæ, & aliqui deſunt in Anianenſi, quos Vaticanus repræſentat.

Nota.

CUm Boſſuet *part. 3. l. 12. cap. 34.* optaret etiam ex quatuor Lateranenſibus œcumenicis Conciliis, & Lugdunenſe I. aliquid afferre, quo eorumdem Conciliorum auctoritatem Papæ poteſtati anteponeret, dicit nil in eiſdem geſtum fuiſſe, niſi *ſacro approbante Concilio*. Hac verò formula declaratum aſſerit definitiones & canones etiam illorum Conciliorum, in quibus aderat Romanus Pontifex, nonniſi ab eodem Concilio plenam obtinere firmitatem; ac proinde majorem eſſe Concilii quàm Pontificis auctoritatem. Idem aſſerit *part. 2. lib. 9. cap. 31.*

At Boſſuet illationem gratis ab eo factam ſtatim concipio, ſi conſiderem Regem, qui quamplures Judices conſtituerit, & ſententiam pronunciaverit ex eorumdem Judicum approbatione. Peſſimè ſanè ex hoc judicarem illorum Judicum auctoritatem regiâ eſſe ſuperiorem, eique ſupereminere. Non inſpiciendum proinde, ſi Præſules in Conciliis Pontificis definitiones probaverint, id enim ab eis præſtandum erat, quia & ipſi Judicis munus exercent. Id conſiderandum eſt, quâ nempe auctoritate judicent, ac approbent. Nos ſcimus, teſte Nicolao I. ep. 9. ad Michaëlem Imperatorem, in Oecumenicis Synodis Pontificum decreta, definitioneſque non occultatas ſub modio, ut Præſules ex eis dignoſcerent, ſi quæ macula in Fidei pulchritudine ab aliquo induci tentaretur, ac eſſent veluti ſpecula, in quibus veritatem, rectitudiniſque formulam omnes inſpicerent. Ex iis, quæ in octo priora œcumenica Concilia, animadvertenda duxi, ſcimus non ſemel Romanos Pontifices eiſdem Conciliis definienda dictaſſe, ac ab iis, quæ ipſi definierant, non recedendum mandaſſe. Scimus etiam quædam, quæ ipſa decreverant Concilia nulla caſſaque reddidiſſe. Qui ita ſe habet, profectò oſtendit, potiorem, quàm exercet poteſtatem, ac aliis veluti ſubditis præeſt, ac imperat; ac proinde dum aliorum ſententias, definitioneſque approbat ſeu confirmat, ſtatim intelligimus Superioris officium exercere. Perperam verò ex eo dumtaxat quòd aliquis alterius approbet judicium, ſuperiorem obtinere juriſdictionem conciperemus, cùm & qui nulli ſubditam poteſtatem exercent, velle poſſint & cum aliorum approbatione judicare: atque id re vera Romani Pontifices intendunt, dum œcumenica Concilia indicunt. Neque ex hoc prorſus inutilia quis dicat futura eadem Concilia, ſicut oſtendam in Animadverſionibus de præſtantia Papæ ſupra Concilia.

Interim animadvertendum in Lateranenſi I. œcumenico Concilio cap. 1. de modo eligendi Sum. Pontif. quod etiam legere eſt *cap. Licet Extra. de Elect.* ita haberi: *Ex hoc tamen nullum canonicis Conſtitutionibus præjudicium generatur, in quibus majoris & ſanioris partis debet ſententia prævalere: quia quod in eis dubium venerit, Superioris poterit judicio definiri. In Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.* Quòd ſi Papa Superiorem non habet, illi ſubeſſe Concilium neceſſe eſt.

ARTICULUS XX.

De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi.

VUlgatam Editionem Conciliorum ſecutus, quæ duos ſupra viginti Canones exhibet, eorum Synopſim ſubjicio. *Primus* Simoniacas Ordinationes & promotiones prohibet ſub periculo gradûs & dignitatis iis qui ſic ordinati fuerint, vel promoti. Deſcriptus eſt ad verbum ex Concilio Toloſano *Calixti II.* anno 1119. celebrato. *Secundus*, Præpoſitos, Archipresbyteros, Decapos, ex Presbyteris; Archidiaconos ex Diaconis aſſumi jubet. Et hic etiam ex Toloſana Synodo ſumptus eſt, & in iſta repetitus atque confirmatus. *Tertius*, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis concubinatum & uxorum contubernia penitus interdicit, aliarumque mulierum cohabitationem præter matrem, ſororem, amitam, aut alias hujuſmodi, de quibus nulla juſtè poſſit oriri ſuſpicio, juxta Canones Nicænos. *Quartus*, Poſſeſſionum Eccleſiaſticarum diſpenſationem, vel donationem, Principibus, aliiſque laïcis vetat ſub pœna ſacrilegii. *Quintus*, Conſanguineorum matrimonia divinis humaniſque Legibus prohibita, infamiâ damnat. *Sextus*, Ordinationes a *Burdino* Antipapa, ex quo a Romana Eccleſia damnatus eſt, vel ab Epiſcopis poſtea per ipſum conſecratis factas, mittit in irritum. *Septimus*, Curam animarum, vel Præbendas Eccleſiæ, ab Archidiacono, Archipresbytero, Præpoſito, vel Decano conferri vetat ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, Beneventanæ civitatis, quæ Schiſmatis tempore multis incurſibus & invaſionibus patuerat, ſecuritati conſulit, vibrato in eos, qui ipſam invadere deinceps auſi fuerint, Anathemate. *Nonus*: A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis ad communionem admitti vetat. *Decimus*: De Sacris Expeditionibus, ad Orientalis, & Hiſpanicæ Eccleſiarum defenſionem contra Infideles, decernit. Indulgentias concedit Cruce ſignatis, & omnibus qui aliquid ad ſacram militiam contulerint, & eorum fami-

lias

lias ac bona in protectionem *B. Petri* & Romanæ Eccleſiæ ſuſcepit, ſicut jam ab *Urbano II.* in Concilio Claromontano ſtatutum fuerat, latâ in prædones ac invaſores excommunicationis ſententiâ. Cruce verò ſignatos, qui Sacræ Militiæ ſignum ac propoſitum abjecerant, quoniam voti religione & ſolemni quadam profeſſione ſe pro Chriſtianorum defenſione, & Religionis tuitione devoviſſe cenſebantur, Crucem reſumere, & Hieroſolymitanum vel Hiſpanicum iter infra annum perficere jubet, ſub pœna excommunicationis. Quin & Divina Officia in eorum terris, ſi viri Principes, aut provinciarum, urbium, caſtrorum, vel pagorum Domini ſint, interdicit, præter infantium Baptiſma, & morientium Pœnitentias. Sed & alia ratio palam eſt cur ad reſumendam Crucem Anathemate cogerentur, qui illam abjecerant. Graviſſimorum ſcilicet criminum rei, homicidæ, raptores, incendiarii, adulteri, &c. Pœnitentiæ Canonicæ loco tam difficilem expeditionem aggrediebantur & adornabant, eratque tam arduum opus, ſatisfactionis pro peccatis illis impoſitæ vel imponendæ commutatio, ut conſtat ex Oratione *Urbani II.* in Claromontano Concilio, quam refert *Willelmus Tyrius* Lib. 1. *De bello Sacro*. Sicut ergo qui Pœnitentiam profeſſi fuerant, vel ad eam publicè peragendam propter crimina damnati, ad eam implendam Cenſuris Eccleſiaſticis cogi poterant: ita qui Sacræ Militiæ nomen dederant & poſtmodum ab itineris Hieroſolymitani vel Hiſpanici propoſito defecerant, ad tam egregium opus, quod ipſis in Pœnitentiam impoſitum erat, reſumendum & exequendum, excommunicationis & interdicti pœnis a Sancta Synodo Lateranenſi prima ſunt compulſi. Hunc porro fuiſſe, quem diximus, Sacrarum illarum Expeditionum finem, docet inter alios *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Cap. XI. *Fertur*, inquit, *iſta commotio apud Gallias occaſione quorumdam Pœnitentium principia ſumpſiſſe. Qui cùm de innumeris ſceleribus dignè apud ſuos pœnitere non poſſent, & inter notos ſine armis vivere vehementer erubeſcerent, auctoritate atque conſilio ſanctæ memoriæ Urbani Papæ, prudentis & verè Apoſtolici viri, qui tunc pro Eccleſiæ negotiis illas adierat partes trans mare, ad eruendum ex Infidelium manibus Sanctum Sepulchri Chriſti locum, in pœnitentiam & remiſſionem peccatorum ſuorum ſide promptiſſimè ſe ire ſpoponderant; certi omnino redditi, quicquid periculorum incommodorumque ſubiiſſent, a Domino pœnitentiæ loco ſuſcipiendum, dum tamen ſe a priſtinis nequitiis jam continerent.*

Cur Cruce ſignati qui Sacræ Militiæ ſignum & propoſitum abjecerant, ad illud reſumendum ſub pœna excommunicatione compelluntur.

Canon duodecimus Lateranenſis, quo de agimus, Concilii, vetat ne Porticanorum ſine heredibus morientium bona pervadantur. *Illam*, inquit Pontifex, *pravam defunctorum Porticanorum conſuetudinem, quæ hactenus ibi fuit; ex Fratrum noſtrorum & totius Curiæ conſilio, necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti, removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona, contra morientium deliberationem nimimè pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia, & noſtra noſtrorumque Succeſſorum obedientia & fidelitate permaneant.* Canon iſte in Anianenſi Codice deeſt: legitur tamen in Vaticano, ut minimè dubium ſit quin ad iſtud Concilium pertineat. Cœterùm non levis difficultas eſt, qui ſint *Porticani habitatores*, quos iſte Canon ſpectat. Quidam Portuenſes, ſeu Portus Romani incolas intelligunt, qui ævo ſequiori Porticani dicti ſint, ſicut Africani, Anglicani, Gallicani, Corſicani, &c. utque ſenſum aperiant Lateranenſis hujus Canonis, obſervant, Præfectum Urbis Jus exercuiſſe in Præfectum Annonę, & Curatorem Portus; cujus munus erat *Portum Claudii* ad Oſtia Tyberina reſtaurare, curam mercium, quæ inibi exponebantur, gerere, incolas & extraneos ab injuriis vindicare. Jus quoque fuiſſe Præfecto in Centurionem Portus, qui cum Militibus Portum tuebatur, ex Codice Theodoſiano colligunt. Obſervant ſecundò, Urbis Præfectum facultates eorum publicaſſe, qui offenſam contrahebant propter operas Portuenſes (ex *S. Ambroſio* Epiſtolâ LXII. Libri VIII. ad *Euſebium* Epiſcopum Bononienſem datâ.) Quin etiam vindicaſſe Præfectum bona eorum, qui ſine liberis decederent; & illis qui ab inteſtato & ſine herede moriebantur, ſucceſſiſſe in Civitate Leonina: idque Juris aboleviſſe *Callixtum II.* Pontificem Maximum anno 1123. Bulla data Albæ V. Idus Julii, Indictione I. Pontificatus V. Unde cùm in Portu quoque ſuper bonis Porticanorum idem Jus uſurparet, eam conſuetudinem *Callixtus* quoque ſuſtulit Lege latâ in Concilio Lateranenſi I. De Militibus qui Portum Romanum tuebantur agi, verba illa innuere videntur: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia, & noſtra Succeſſorumque obedientia & fidelitate permaneant*; ad eum ſenſum quo in Civitate Centumcellenſi conſiſtentes *Devotiſſimi Milites* dicuntur, Canone, *Principali*, Diſt. LXIII. *Principali Devotiſſimorum Militum, qui in Civitate Centumcellenſi conſiſtunt Relatione ad nos directa, Sacram ſe inſinuant Clementiſſimi Principis impetraſſe, quæ eis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere conſtituit.* Sic in Civitate Portuenſi milites habitabant, qui ipſam tuerentur; qui Romano Pontifici fidelitatem & obedientiam debebant *Callixti* temporibus. Horum bona Pręfectus Urbis Romæ ſibi vindicabat, cùm abſque herede moriebantur. Pravum hunc morem tollere voluit *Callixtus II.* ſed ut Lex ferenda executioni facilè & pacificè mandaretur, neceſſarius erat Præfecti, cujus maximè intererat, conſenſus, qui propterea exprimitur in Canone, de quo agimus: *Necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti*. Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat doctiſſimus Vaſionenſium Epiſcopus & Vaticanæ Baſilicæ Vicarius *Joſephus Suares*, a D. *Joanne Ciampino* Literarum Apoſtolicarum a Secretis, & de Parco majori Abbreviatore, ſententiam rogatus.

Qui ſint Porticani?

Alii negant, & quidem rectiùs, vocem *Porticanos* de Portuenſibus intelligi poſſe, quòd Pontificia Diplomata & Conſtitutiones tam Prædeceſſorum, quàm Succeſſorum *Callixti II.* Oſtienſis Portus incolas, numquam *Porticanos*, ſed invariabili vocabulo *Portuenſes* appellarint. Quamobrem Porticanorum nomen a Porticibus derivari arbitrantur: & obſervant Romæ ante Barbarorum vaſtationes & incendia ingentes fuiſſe Porticus, ubi peregrini recipiebantur, quorum aliquæ a Baſilica *S. Pauli* uſque ad Portam Urbis pertinebant; ut colligitur ex *Procopio* Lib. II. *De Bello Gottico*; aliquæ a Baſilica Principis Apoſtolorum uſque ad Molem Hadriani; ut refert *Sigonius* in Hiſtoria Italiæ ad annum 1145. *Porticanos* itaque dictos, qui in Porticibus habitabant, advenas & peregrinos. Horum morientium bona Præfectum Urbis pervadere ſolitum *Callixti* temporibus. Tunc enim Pręfectorum ſumma erat auctoritas & pene a Romanis Pontificibus independens, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab eo Præfecturæ Dignitatem tenebant, uſque ad *Innocentii Tertii* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas hucuſque Præfecti uſurpaverant contra Jura temporalia Romani Pontificis, contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum, abrogavit, ut ex ejus Vita & Literis compertum eſt. Conſuetudinem itaque pravam, quâ Porticanorum habitatorum, id eſt, peregrinorum & adve-

narum, ſeu mercatorum, (Nam in Porticibus merces venales proſtabant) ſeu alterius conditionis hominum, in Porticibus habitantium, bona Urbis Præfectus ſibi vendicabat, cùm Romæ abſque herede moriebantur, abolevit *Callixtus II.* in Concilio I. Lateranenſi Canone II. de Sententia Patrum, de totius Curiæ conſilio, de ipſius Præfecti voluntate atque conſenſu. Adjecta conditio eſt: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia & noſtra Succeſſorumque noſtrorum obedientia & fidelitate permaneant*: Quia forſan ab obedientia Eccleſiæ & legitimi Pontificis defecerant tempore poſtremi Schiſmatis, a Præfecto Urbis in partes *Burdini* Antipapæ tracti. Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat vir doctiſſimus *Dominicus Galeſius* Rubenſis Epiſcopus. Quam ſententiam olim propugnaverat vir maximus *Antonius Auguſtinus* Tarraconenſis Archiepiſcopus Lib. II. *De Emendatione Gratiani* Dialogo V. *pag.* 279. *Edit. Baluzii*. Huncce Canonem explicans: *Fratres*, inquit, *interpretor Cardinales & Epiſcopos; Curiam verò, Curiam Romanam, non Clericorum, ſed Civium Romanorum; Præfectum autem, Urbis Romæ Præfectum. Porticanos ſuſpicor fuiſſe ineptè dictos, non a Porticibus, ſed a Portu Oſtienſi & aliis, qui portoria exigerent. Conſuetudo prava fuiſſe videtur ut eis morientibus ſine heredibus, eorum bona diripirentur*. De voce *Porticani*, plura videre poterit ſtudioſus Lector in Hierolexico ſive Sacro Dictionario *Dominici Macri*, & *Caroli* ejus fratris Romæ edito Typis *Pontii Bernardon* anno 1677.

Canon XIII. Concilii Lateranenſis I. Treugæ, id eſt, induciarum a privatis bellis auctoritate Eccleſiæ indictarum infractores, ſi poſt tertiam monitionem ſatisfacere contempſerint, ab Epiſcopo excommunicationis Sententiâ percelli ſtatuit, cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus vel uno ſaltem vicinorum Epiſcoporum ferenda, & per ſcripturam Epiſcopis circumquaque denuntianda. *Decimus-quartus*, oblationes Eccleſiis factas a Laicis vendicari prohibet ſub pœna Anathematis; Eccleſiaſque incaſtellari, id eſt, a viris potentibus ut rem proprii dominii uſurpari; aut in ſervitutem redigi vetat. *Decimus-quintus*, monetam falſam cudentes, aut ſtudioſè expendentes, tamquam maledictos, pauperum oppreſſores, & Reipublicæ perturbatores, a Communione removendos edicit. *Decimus-ſextus*, eamdem pœnam decernit in eos qui peregrinis Romam aut alia loca ſacra devotionis causâ adeuntibus moleſtiam intulerint, aut eos novis teloneorum vel pedagiorum exactionibus vexaverint. *Decimus-ſeptimus*, Abbatibus & Monachis prohibet publicas Pœnitentias dare, infirmos viſitare, ad Sacramenta ſcilicet ipſis adminiſtranda, Unctiones facere, & Miſſas publicas cantare. Jubet verò ut Chriſma, & Oleum infirmorum, Conſecrationes Altarium Ordinationes Clericorum, ab Epiſcopis accipiant, in quorum ſunt Diœceſibus conſtituti. Canon iſte qui in Codice Anianenſi eſt decimus-ſextus, aliis quoque verbis in eo exhibetur: *Sanctorum etiam Patrum veſtigiis inhærentes, generali Decreto ſancimus, ut Monachi propriis Epiſcopis, cum omni humilitate ſubjecti exiſtant, & eis ut Magiſtris & Eccleſiæ Dei Paſtoribus debitam obedientiam & devotam in omnibus ſubjectionem exhibeant. Publicas Miſſarum ſolemnitates nuſquam celebrent. A publicis etiam Infirmorum viſitationibus, Inunctionibus, ſeu etiam Pœnitentiis, quod ad illorum nullatenus officium pertinet, ſeſe omnino abſtineant. In Eccleſiis verò quibus miniſtrare noſcuntur, Presbyteros non niſi per manum ſui Epiſcopi habeant, qui ei de animarum cura ſuſcepta reſpondeant*.

Publicarum Miſſarum celebratio, & publicæ viſitationes infirmorum ad Sacramenta illis adminiſtranda Monachi prohibentur.

Decimus-octavus, Presbyteros Parochialibus Eccleſiis ab Epiſcopis præfici ſtatuit, de animarum cura ipſis rationem reddituros: eos verò qui decimas & Eccleſias a laïcis abſque conſenſu Epiſcoporum ſuſceperint, canonicæ obnoxios declarat ultioni. *Decimus-nonus*, ſervitia, ſeu contributiones, quas Monaſteria vel eorum Eccleſiæ a tempore *Gregorii VII.* præſtare conſueverant, confirmat. Poſſeſſiones Eccleſiarum tricennales Abbatibus & Monachis prohibet. *Vigeſimus*, eos qui Eccleſiis, earumque bonis, ac perſonis, videlicet Clericis, Monachis, Converſis, aratoribus, moleſtiam creaverint, Anathemate ferit. *Vigeſimus-primus* Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis, prohibet ne concubinas habeant, aut matrimonia contrahant: Contracta dirimit: Contrahentes ad Pœnitentiam cogendos, ſecundùm Canones, edicit. Canon iſte, qui in Anianenſi Codice deeſt, uti & præcedens, videtur in altera Synodo conditus, & huicce Lateranenſi falſò adſcriptus, quæ ſanè duos ejuſdem argumenti Canones non condidiſſet. At Canon tertius vulgatarum editionum, qui in Codice Anianenſi ſeptimus eſt, Presbyteris, Diaconibus vel Subdiaconibus, *concubinarum & uxorum contubernia* penitus interdicit. Quorſum ergo Canone XXI. idem prohibuiſſet? *Canonum vigeſimus-ſecundus*, alienationes poſſeſſionum Ravennatis Exarchatûs, & bonorum Eccleſiaſticorum quocumque modo & a quibuſvis factas damnat, irritaſque declarat: Ordinationeſque ab Epiſcopis ſeu intruſis, ſeu canonicè electis, ſine communi conſenſu Clericorum Eccleſiæ, ſive per Simoniam factas, pariter irritas judicat; non quidem quoad ſubſtantiam ipſam (ut ita loquar) Ordinum, & Characterem; ſed quoad executionem, locum & Privilegia quibus carere furtim aut ſimoniacè Ordinatos decernit Sancta Synodus.

Canon 21. ad alteram Synodum pertinere videtur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 624. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant; *Hoc tempore Præfectorum Urbis ſumma erat auctoritas, & pene a Romanis Pontificibus independens.*

R. Et hæc mera facti quæſtio. De *Calliſti II.* tempore agitur. Tunc temporis ſummam fuiſſe Præfectorum Urbis auctoritatem obſervavi, & pene a Romanis Pontificibus independentem, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab iis Dignitatem Præfecturæ tenebant uſque ad *Innocentii III.* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas huc-uſque Præfecti uſurpaverant contra jura temporalia Romani Pontificis; contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum abrogavit, ut ex ejus Vita & literis compertum eſt. In Geſtis quidem Innocentii III. ab Auctore coætaneo conſcriptis, hæc leguntur: *Sequenti die poſt Conſecrationem ſuam Petrum Urbis Præfectum ad ligeam fidelitatem recepit: & per mantum, quod illi donavit, de Præfectura eum publicè inveſtivit qui uſque ad id tempus juramento fidelitatis Imperatori fuerat obligatus, & ab eo Præfecturæ tenebat honorem*. Hæc Innocentii III. Vita. Idem conſtat ex Epiſtolâ ejus XXIII. Lib. I. & Epiſtolâ DLXXVII. Edit. *Baluzii*. Rem in Hiſtoria obſervatione dignam commemoravi, & ex probatis confirmavi monumentis. Cur mihi propterea moleſti ſunt Religioſi Cenſores? Non conſiderarunt hæc ante me obſervaſſe *Dominicum Galeſium* Epiſcopum Rubenſem, quem non ſine honoris præfatione citavi; quam *Galeſii* Obſervationem *hierolexico* ſuo Romæ edito, & a Reverend. P. *Capiſucchi* Sacri Palatii tunc temporis Magiſtro, poſtea S. R. E. Cardinali, approbato, inſeruerunt *Dominicus* & *Carolus Macri* fratres, verbo *Porticani*, pa. 485. col. 1.

ſed

ſed & *Odericus Raynaldus* in Annalibus Eccleſiaſticis, ad annum 1198. num. 13. idem refert.

Nota.

PRofectò uſque ad Innocentium urbis Præfectus præfecturam ab Imperatore agnoſcebat, eique fidelitatis juramento obſtringebatur. Innocentius verò ipſum ad ligiam fidelitatem recepit, ac Præfecturam ut a ſe collatam exercere mandavit. Ita etiam narrat Franciſcus Pagi in vita ipſius Innocentii, hæc etiam ſubdens: *Pariter ab aliis Baronibus circumquaque juramentum fidelitatis recepit: ac miſſis Nunciis per totum Eccleſiæ patrimonium fecit ſibi fidelitatem ab omnibus exhiberi, & excluſis Juſtitiariis Senatores ſuos ordinavit, electoque alio Senatore tam infra urbem, quàm extra Patrimonium, recuperavit nuper amiſſum.* Primus ergo hic Pontifex plenum jus Romæ imperandi ſibi vindicavit, & ab Eccleſiæ patrimonio injuſtos invaſores pro viribus expulit.

DISSERTATIO V.

De GOFFRIDI *Vindocinenſis Abbatis,* & MARBODI *Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis,* ROBERTO DE ARBRISELLO *inſcriptis.*

DE *Goffridi Vindocinenſis Abbatis* Epiſtolâ *Fratri Roberto* inſcriptâ egit vir doctiſſimus *P. Bollandus* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ad diem 25. Februarii. Idem argumentum tractavit *P. Joannes A manu-Firma* Fontebraldenſis Monachus in Diſſertatione duplici *De Epiſtolâ contra B. Robertum de Arbriſello confictâ* Neutri attingere placuit, Epiſtolam, quæ ſub *Marbodi* Redonenſis Epiſcopi nomine ad eumdem venerabilem virum ſcripta circumfertur. Utramque hac in Diſſertatione expendam ubi præmonuero, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* cui ſunt inſcriptæ virum fuiſſe pietate, doctrinâ, & zelo ſalutis animarum inſignem, in villa *Arbriſello*, Diœceſeos Redonenſis, in Aremorica, natum anno circiter 1047. obiiſſe Urſani in Diœceſi Bituricenſi, in Ordinis a ſe conditi Parthenone, anno 1117. Galliam Eccleſiamque univerſam Sanctitate ſuâ illuſtravit, & Apoſtolicis ædificavit virtutibus. Chriſti bonus odor fuit vivens mortuuſque; at Muſcæ morientes perdere conatę ſunt pretioſi ſuavitatem unguenti. Calumniam paſſus eſt a nebulonibus, præſertim a *Roſcelino* Hæretico & ab æmulis, quos ipſi virtutum ſplendor, populorum ad ejus conciones incredibilis concurſus, vitæ ſeverioris ſtudium, acerrima & ferventiſſima vitiorum reprehenſio, novi inſtitutio Ordinis, mulierum comitatus & ad vitam religioſam converſio, ſumma apud Eccleſiæ ſæculique Principes gratia & auctoritas pepererunt. Sed ſolis inſtar qui offuſas nebulas diſſipat, radioſque ſplendidiores diffundit, Sanctiſſimi Viri fama calumniis ſuperior atrociſſimis, de invidia & oblivione triumphavit: Ut quod de Joſia (*Eccleſiaſtici* 49.) ſcriptum eſt de Venerabili Fontebraldenſis Ordinis Parente non immeritò prædicari queat. *Memoria ejus in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini. Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.* Ejus Vitam *Baldricus* Dolenſis in Aremorica Epiſcopus, & Anonymus Fontis-Ebraldi Monachus ipſi coævus, ejuſque diſcipulus, ſcripſere *. Utramque *P. Bollandus* edidit inter Acta Sanctorum menſis Februarii ad diem 25. & in Commentario ad eamdem Vitam prævio varia ejuſdem Beati Viri collegit elogia; quæ *P. Joannes a Manu Firma* in in Diſſertationem quoque ſuam congeſſit. Legi etiam de his poteſt *P. Nicquettus* S. J. Presbyter in Fontebraldenſis Ordinis Hiſtoria. Nos, quod inſtituti noſtri eſt, Criticam de *Goffridi Vindocinenſis*, & *Marbodi* Epiſtolis Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & Sacrum Ordinem Fontis-Ebraldi ſpectantibus, Diſſertationem aggrediamur.

Venerabilis Roberti de Arbriſello *elogium.*

* Andream *ejus Capellanum & Confeſſarium recentiores vocant*,

ARTICULUS I.

GOFFRIDI VINDOCINENSIS *Abbatis Epiſtola* FRATRI ROBERTO *inſcripta diſcutitur; illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Auctores. Ejuſque doctiſſimus Editor* P. SIRMONDUS *vindicatur a calumnia.*

QUadrageſima-ſeptima illa eſt Libri 4. ſic inſcripta: *Goffridus Vindocinenſis Monaſterii humilis ſervus, ſuo in Chriſto multùm dilecto Fratri Roberto, ſervare modum diſcretionis, & terminis quos Patres poſuerunt, eſſe contentum.* Sic autem habet:

,, Novit, Cariſſime, & bene novit tua Dilectio,
,, aliquid aliter agere eſſe humanæ imperfectionis;
,, & quod aliter actum eſt, nolle corrigere, dia-
,, bolicæ præſumptionis. In nullo agere præter
,, id quod eſt agendum, eſt Angelica perfectio,
,, quam habere minimè poteſt, quandiu hic ſumus,
,, noſtra conditio. Dum igitur non habemus per-
,, fectionem Angeli, nullatenus habeamus præſum-
,, ptionem Diaboli. Hæc idcirco, Venerabilis Fra-
,, ter, propoſuimus, quia te talia egiſſe, & ad-
,, huc agere, famâ diſcurrente ſiniſtra, audivi-
,, mus; quæ ſi vera ſunt, ut nulla excuſatione
,, illa defendas, ſed cum omni feſtinatione cor-
,, rigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis vi-
,, ſceribus commonemus. Audivimus enim quoniam
,, circa ſexum fœmineum quem regendum cepi-
,, ſti, duobus modis altero alteri prorſus contra-
,, rio te ita ſollicitum reddis, quòd modò in u-
,, troque modum diſcretionis penitus excedis. Fœ-
,, minarum quaſdam, ut dicitur, nimis familia-
,, riter tecum habitare permittis, quibus privata
,, verba ſæpius loqueris: & cum ipſis etiam &
,, inter ipſas, noctu frequenter cubare non eru-
,, beſcis. Hinc tibi videris, ut aſſeris, Domini
,, Salvatoris dignè bajulare Crucem, cùm extin-
,, guere conaris malè accenſum carnis ardorem.
,, Hoc ſi modò agis, vel aliquando egiſti, novum
,, & inauditum, ſed infructuoſum genus Martyrii
,, inveniſti.
,, *Et infra:* Tu quidem in mundo quaſi mon-
,, tem excelſum aſcendiſti; ac per hoc in te lin-
,, guas & oculos hominum convertiſti. Ergo ſtans
,, in monte, vide ne corruas: nec per marty-
,, rium Martyribus Sanctis penitus ignotum, re-
,, ligioſæ vitæ principio notam infamiæ dere-
,, linquas. Nulla etiam tua actione Mundo, qui
,, pene totus te ſequitur, ſuſcites ſcandalum.
,, Nam fieret tibi damnatio gravior ruinâ pluri-
,, morum. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſpar-
,, ſit & nos ante diximus, ſæpe privatim lo-
,, queris, & earum accubitu novo quodam Mar-
,, tyrii genere cruciaris. Illis ſiquidem te ſemper
,, ſermone jucundum oſtendis, & alacrem actio-
,, ne; omneque genus humanitatis exhibes: nul-

„ la ſervata parcitate. Aliis verò, ſi quando cum „ ipſis loqueris, ſemper locutione nimis durus „ appares, nimis diſtrictus correctione: illas e„ tiam fame & ſiti ac nuditate crucias, omni „ relictâ pietate. Quod ſi ita eſt, in utroque„ vehementer offendis, & modum totius diſcre„ tionis tranſgrederis, &c. *Denique ita Epiſtolam concludit Auctor:* „ Vale, & nos tuarum ſancta„ rum precum, ſuppliciter precamur, participes „ effice.

Hanc Epiſtolam a *Goffrido* Vindocinenſi ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcriptam negat vir eruditus *Bollandus* in Commentario prævio ad ejuſdem *B. Roberti* Vitam; quòd tempus facilè aſſignari non poſſit, quo illam ſcripſerit. Nec enim tempore *Urbani II*, quo nullas adhuc fœminas *Robertus* congregaverat: maximè, cùm idem Pontifex ipſum Concionatorem Apoſtolicum inſtituerit, & Andegavis coram ſe concionari juſſerit; quod certè non præſtitiſſet, ſi jam ſiniſtri illi rumores contra ipſius famam vulgati fuiſſent. Nec etiam Abbatiâ *Fontis-Ebraldi* jam condi cœptâ: & Sanctimonialibus congregatis, licèt clauſtro nedum incluſis. Tunc enim *Goffridus Vindocinenſis* Fontem-Ebraldi frequentabat, & tam familiari Sanctimonialium fruebatur charitate, colloquio, miniſterio, ut inter ipſarum manus gibbum ſeu tumorem, qui ſibi in dorſo ſuccreverat, ſecari permiſerit, ut ipſe ſcribit Epiſtola 32. Lib. 4. in qua & *Dilectas Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi* vocat. Conferantur & Epiſtolæ 24. & 26. libri primi. Quamobrem extra omnem veri ſpeciem eſſe ait, quod probroſam illam & duriorem Epiſtolam ad venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcripſerit, quem monere coram poterat, ſi tale propudium fama de ipſo ſparſiſſet. Longè minùs veriſimile eſſe, quòd Epiſtolam viri ſibi amiciſſimi, & *Dilectarum Deo Sanctimonialium* famæ derogantem, inter adverſaria ſervaſſet, ad memoriam poſteritatis traducendam. Nec etiam credibile eſſe, quòd Vindocinenſis Abbas Venerabilem *Robertum*, & Sanctimoniales Fontis-Ebraldi tam ſincerâ dilectione coluiſſet, ipſiſque fuiſſet adeo familiaris, ſi ipſius illarumque famam tam publicum dedecus contaminaſſet.

Tandem perfecto jam Fontis-Ebraldi clauſtro & Sanctimonialibus incluſis, audire non potuit *Goffridus* Abbas, *fama diſcurrente* ſiniſtrâ, multò minus dubitare, an verum eſſet propudium illud de Venerabili *Roberto* (ſi Superis placet) vulgatum; cùm Ordinis Conſtitutiones ad amuſſim ſervarentur, quibus ſancitum erat, ut ne quidem ad lectum decumbentis Abbatiſſæ & Sanctimonialium accedere Sacerdotes poſſent, earum Confeſſiones excepturi; & ſacram Communionem adminiſtraturi, ſed infirmis ad Oratorium delatis ſacrum miniſterium obirent. Has rationes ſuas fecit P. *A Manu Firma* Fontebraldenſis Profeſſor.

At videbitur forſan aliis aſſignari poſſe tempus, quo hanc ſcripſerit Epiſtolam *Goffridus*, cùm ſcilicet *Robertum de Arbriſello* concionantem innumera ſexûs utriuſque multitudo ſequebatur; vel cùm ædificari cœptum eſt Fontis-Ebraldi Monaſterium, antequam illæ omnis generis fœminæ, virgines, viduæ, meretrices ad meliorem frugem converſæ, votis ſeſe obſtrinxiſſent, aut certè antequam clauſtris ſeptæ eſſent. Licèt enim bis aut ter forſan illuc ſe contulerit *Goffridus* Abbas, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* & *Deo dilectas Sanctimoniales* inviſurus; potuit tamen abſens audire calumniam, ſeu famam Siniſtram a nebulonibus quibuſdam contra Virum Sanctum & ſanctas vel pœnitentes ejus alumnas vulgatam, a paucis nimiùm credulis (ut ſunt hominum mentes ad fidem maledictis adhibendam proclives) exceptam; & de hujuſmodi probro, quod contra ipſum, illaſque, fama diſcurrente ſiniſtra, jactabatur, illum amicè commonere per Epiſtolam, quem adire tunc non poſſet. Hanc verò in adverſariis non ſervavit, ut poſteritati innoteſceret; ſed collectis, poſtquam e vita migravit, eius Epiſtolis, hæc etiam inter cœteras inventa eſt, & a doctiſſimo Patre *Sirmondo* bona fide cum illis edita.

Goffrido Vindocinenſi ſuppoſitam hanc Epiſtolam conjicit *Bollandus*, quòd in Codice MS. Opuſculorum & Epiſtolarum ipſius, qui in Cœnobio Vindocinenſi aſſervatur, ea non extet, quod teſtati ſunt ac propria manu ſubſcripſerunt Prior ac Supprior ejuſdem Cœnobii, rogante *Joanna Baptiſta de Borbonio* Fontis-Ebraldi Abbatiſſa. Addit P. *Joannes A Manu Firma* Monachus Fontebraldenſis, Diſſertatione I. in Epiſtolam contra *B. Robertum* confictam, Articulo IV. Vindocinenſem Codicem autographum eſſe *Goffridi* Abbatis, cùm pagina quarta depictus ſit indutus caſula in cuſpidem deſinente, altero genu nixus, cum hac epigraphe: *Hic eſt Goffridus peccator;* quam eo defuncto nemo appingere auſus eſſet.

Verùm in Codice MS. Vindocinenſi hanc de qua agitur Goffridi Abbatis ad Robertum de Arbriſello Epiſtolam extare certò ſcimus, ſed mutilam, titulo ſcilicet ac duodecim circiter primis lineis truncatis, abſciſſo folio Codicis malignâ manu. Hinc factum ut Prior ac Supprior Vindocinenſes, re non ſatis conſiderata ſoliſque Epiſtolarum perlectis inſcriptionibus, putaverint illam ad Robertum de Arbriſello deeſſe, idque Sereniſſimæ Abbatiſſę Fontis-Ebraldi per literas teſtificati ſint: Sed & Cœnomanenſis Codex antiquitate venerandus, hanc, de qua diſſerimus, Epiſtolam exhibet eadem manu ſcriptam quâ cœteras; *Goffridi* ingenium ſtylumque ſapit; *Multùm dilecto Fratri Roberto* inſcripta eſt. Elenchus Codicis *Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte Ebraldi Procuratorem* deſignat. Qui quamvis aliâ manu deſcriptus ſit ac reliquus Codex, & in eo venerabilis *Robertus procurator*, non *Fundator Fontis Ebraldi* nuncupetur, ſatis aliunde manifeſtum eſt Epiſtolam ad alium *Robertum* non referri, cùm uni Fontebraldenſis Ordinis Conditori hæc conveniant omnia quòd *ſexum fœmineum regendum cepiſſet:* quòd *in mundo quaſi montem excelſum aſcendiſſet, ac per hoc in ſe linguas & oculos hominum convertiſſet*. Nam inter viros ſanctos & Apoſtolicos Prædicatores *Bernardum*, *Vitalem*, & *Robertum de Arbriſello* convenerat, ut *Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora converſarum ſolicitudinem gereret; Bernardus verò & Vitalis maribus propenſiùs providerent. Robertus itaque famoſiſſimum illud Monaſterium fœminarum de Fonte-Ebraldi conſtruxit, & Regularibus diſciplinis informavit* (inquit *Guillelmus Neuburgenſis* lib. 1. *De Rebus Anglicis* cap. 15.) Et cur Sanctimonialium Fontis-Ebraldi Procurator æquè ac Fundator dictus non fuiſſet venerabilis *Robertus de Arbriſello*, de quo ſcribit *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus in ejus Vita: *Ad cibos exquirendos exibat Robertus, mater apis, apis prudentiſſimus*, &c. & qui Diſcipulos his verbis allocutus eſt, teſte altero Scriptore Vitæ ejus Anonymo: *Deliberate vobiſcum, utrùm permanere velitis in veſtro propoſito, ut ſcilicet pro animarum veſtrarum ſalute, obediatis Ancillarum Chriſti precepto. Scitis enim, quia quæcumque, Deo cooperante, alicubi ædificavi, earum potentatui atque dominatui ſubdidi*. Non eſt itaque de his minutiis vitilitigandum, ſed fatendum eſt P. *Sirmondum* bonâ fide, nec abſque criterio, hanc de qua agimus Epiſtolam inter cœteras *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis ex Codice Cœnomanenſi edidiſſe.

ſe. Cenomanenſis Codicis integritatem, & *Sirmondi* judicium confirmat Codex MS. Bibliothecæ Sanctæ Crucis, quæ Minorum Conventualium domus eſt Florentiæ, in quo extant *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolæ, ex quibus quadrageſima-tertia eſt, *Ad Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte-Ebraldi Procuratorem*. Codex ſcriptus eſt Auctoris ætate, teſte Dom. *Joanne Mabillonio* in Itinere Italico. Idem confirmat Codex alter MS. in *Christinæ* Suecorum Reginæ Bibliotheca ab eodem *P. Mabillonio* viſus, Epiſtolas *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis pariter continens, & has inter Epiſtolam *Ad Robertum de Arbriſello*, cujus nomen ſolâ primâ litera R. deſignatur. Scriptus eſt Codex ipſius Goffridi ætate. Sanè licèt *P. Joannis a Manu Firma* Fontebraldenſis Monachi ſtudium in vindicanda venerabilis parentis ſui *Roberti de Arbriſello* fama plurimùm laudem, probare non poſſum quòd *P. Sirmondum* pietate non minùs quàm eruditione præſtantem, & prudentia conſpicuum ſingulari, impietatis, & imprudentiæ accuſet, ceu qui libellum famoſum in lucem ediderit. *Reſpondeo* (inquit pag. 47.) *impiè judicium hoc imprudens pervulgatum eſſe editâ in lucem cum notis hac ignominioſâ beato Roberto Epiſtolâ. Nam qui legit libellum famoſum, graviter peccat, cùm ſacris interdicatur. Igitur graviſſimè peccabit, qui illum tradit legendum; ſed qui edidit in lucem cum Notis, probroſam hanc in R. Robertum Epiſtolam, omnibus legendum dedit libellum famoſum. Quid itaque certiùs quàm eum graviſſimè peccaſſe, imò impietate Chamum ſuperaſſe?* &c. Et prolata quadam *Vincentii Lirinenſis* ſententia, ſubdit: *Si tantum ex Vincentio Lirinenſi ſit peccatum, crimen ab alio verè patratum in lucem proferre, quantum peccatum erit, crimen falsò alicui impoſitum, uti Sirmondus pervulgavit, pervulgare? Adeo atrox, adeo immane, adeo horrendum eſt, ut illius conſcius olim morte mulctaretur*. Declamationem illam in *Sirmondum* Religioſos inter eruditoſque viros celeberrimum contumelioſam, quis æquo animo ferre poſſet? An impietatis reus eſt, qui ex Codice MS. optimæ notæ inter alias Auctoris alicujus Epiſtolas & illam edit, quæ ejuſdem nomen præfert, ac eodem ſtylo ſcripta, eadem manu exarata eſt? An imprudenter vulgatur Epiſtola, quam qui ſupprimeret, malæ fidei reum ſe probaret? Quod a *P. Sirmondi* ingenuitate, & animi candore alieniſſimum erat. An libellum famoſum vulgaſſe dici poteſt, qui vulgavit Epiſtolam commonitoriam, quam amicus ſcripſit ad amicum, de ſiniſtris rumoribus qui adverſus ipſius famam jactabantur?

P. Sirmondum palinodiam recantaſſe, idemque feciſſe *Theophilum Raynaldum* in *Triade Fortium*: opponit Fontebraldenſis Theologus *P. Joannes A manu firma* Articulo VI. Diſſertationis I. Palinodiæ *Sirmondi* teſtem laudat *Bollandum* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ſcribentem ſe a viro quodam ſincero & gravi ejuſdem Societatis accepiſſe, illum omnino poſtea judicaſſe, eam Epiſtolam *Goffridi* germanum fœtum non eſſe, re maturiùs conſideratâ, ac deliberaſſe, ſi *Goffridi* Opuſcula denuo prælo mandaret, eam Epiſtolam expungere. *Theophili Raynaldi* verba profert priorem ſententiam retractantis. Tum de utroque Auctore ſubdit: *Conjecturarum ſuarum inanitatem & calumniarum atrocitatem contemplans uterque conſideratius, conſcientiâ actus, & pœnitentiâ ductus [ut credibile, aut ſaltem probabile eſt] quicquid falsò, imprudenter, & inverecundè in B. Robertum effutierat junior, ſenior retractavit*.

P. Theophilum Raynaldum mitto, in cujus libris nonnulla retractatione indiguiſſe, in Religioſos quoſdam Ordines ſtylo ſcripta duriori, notum eſt. In poſtrema omnium ipſius Operum editione Opuſcula quædam hujuſmodi, Piiſſima Sapientiſſimaque Societas Jeſu ſe *non agnoſcere tamquam ſua*, præfixâ cenſurâ palam conteſtata eſt: Nec dubito quin pariter improbaſſet, quæ in famam Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, & Fontebraldenſis Ordinis idem *P. Theophilus* duriora ſcripſerat, niſi ipſe vulnus illatum curaviſſet. At de *P. Sirmondo* aliud ferendum judicium eſt, qui nec falſitatis accuſari juſtè poteſt, cùm Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* ad *Robertum* nec confinxerit, nec interpolaverit, neque Notis aut Commentariis eidem Venerabili Viro, vel Sanctimonialibus aut Monachis Fontis Ebraldi contumelioſis illuſtraverit, ſed ea fideliter & ingenuè reddiderit, quæ in Cœnomanenſi Codice Abbatiæ *De Cultura Dei* leguntur: Nec imprudentiæ & inverecundiæ abſque injuria poteſt inſimulari, vel calumniarum atrocium reus agi, qui *Goffridi* Vindocinenſis Opera publici juris faciens, quo nomine, aliiſque plurimis de ſacris Literis optimè meritus eſt, Epiſtolam edidit, quam abſque fraude ſupprimere non poterat. Palinodiæ *Sirmondi* teſtis unus, iſque Anonymus a *P. Bollando* profertur. Ex viris pleriſque eruditis omnium Ordinum & Religioſiſſimæ inprimis Societatis Jeſu, qui Pariſiis doctiſſimo *Sirmondo* familiariter uſi ſunt, quorum aliqui ſunt etiamnum ſuperſtites, nullus eſt qui *conſcientiâ actum, & pœnitentiâ ductum, deliberaſſe* aſſerant *eam Epiſtolam expungere, ſi Goffridi Opuſcula denuo prælo mandaret*. Et cur vir æquè ingenuus ac eruditus, qui tot Obſervationes in adverſariis reliquit, cujus tot Notæ poſthumæ habentur, ſuam illam pœnitentiam aliquâ ſaltem Notulâ teſtatus non fuiſſet? At nullius criminis neceſſaria pœnitentia non erat. Rationes R. P. A. Manu-Firma refelluntur.

Quatuor ex Capitibus probare nititur P. *Joannes A Manu Firma* hanc Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* non eſſe: Primum quòd ingratum Epiſcopum vituperaverit *Goffridus* * qui a Monacho hoſpitio ſuſceptus, *cæpit ab ipſo innocentis hoſpitis famulo ejus vitam, non approbando, prout dignum fuerat, ſed reprobando inquirere; & quibus poterat verbis vos caritate plenum conabatur incruſtare*. Idem autem ſceleris genus patraſſet *Goffridus* Abbas, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam: *Roberti* enim vitam non reprobando ſolum, ſed etiam irridendo inquiſiſſet. * Epiſt. 4. Lib. 3.

At deficere hoc ratiocinium videtur; cùm aliud ſit de alicujus vita & moribus alios interrogare maledicendo, utque ipſi noceas; aliud amicum monere de ſiniſtris rumoribus qui adverſùs ipſum ſparguntur, ut ab iis caveat, eaque emendet quæ carpuntur a nonnullis, ſi vera ſint. Primum invidiæ, odiique fructus eſt, ſecundum pietatis & caritatis: Illud ſcelus eſt ingrati Epiſcopi, quem meritò *Goffridus* reprehendit; illud amici officium, quod Religioſus Abbas erga Venerabilem *Robertum* implevit.

Secundum argumentum Patris *A Manu-Firma* ex eo petitur, quòd *Goffridus Vindocinenſis* non fuerit is qui ſiniſtrâ apud populum diſcurrente fama moveretur; ſed potiùs quemlibet ſimilem rumorem ſpreverit ſemper ac damnaverit, ut patet ex Epiſtola 46. hanc de qua agimus immediatè præcedente, in qua ſcribit: *Mandaſti nobis, quod dictum vobis fuerat, quòd Herbertus Preſbyter de Savinaico quamdam maritatam tenebat, cujus maritum nolle graviter vulneravit, eo quòd propriæ uxori adulterini amoris habenas non relaxabat...... Nos tamen non decet, & ſecundùm canones nulli licet in incerta re ſententiam dare .... Nec iſta nobis, ſed ab Epiſcopo ſuo ſunt examinanda*. Nonne igitur multò magis injurioſum

ſum de Beato *Roberto* ſpreviſſet & damnaſſet rumorem?

Fateor *Goffridum Abbatem* proclivem non fuiſſe ad credendum ſiniſtræ famæ per ora vulgi diſcurrenti: nec etiam fidem adhibuit ſiniſtris rumoribus, quos malè feriati nebulones adversùs virum religioſiſſimum ſibique amiciſſimum *Robertum de Arbriſello* diſſeminarant; ſed ipſum nihilominus admonuit; quod niſi præſtitiſſet, veri amici officio defuiſſe non immeritò videretur. Non credebat *Goffridus Herbertum* Presbyterum reum eſſe criminum quæ ipſi fama affingebat, & tamen in ipſa Epiſtolâ quâ id profitetur, ſcribit: *Si vera ſunt hæc, quæ de Presbytero fama ſparſit, valde nequam eſt Presbyter qui talia fecit.* Quidni ergo ſiniſtræ famæ contra *Robertum de Arbriſello* diſcurrenti minimè credens, ſcribere ad ipſum potuit eadem cautione? *Quæ ſi vera ſunt, ut nullâ excuſatione illa defendas, ſed cum omni feſtinatione corrigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis viſceribus commonemus: Audivimus enim, &c. Fœminarum quaſdam, ut dicitur, &c. Hoc ſi modò agis, vel aliquando egiſti, &c. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſparſit; ſæpe privatim loqueris, &c. Quod ſi ita eſt, in utroque vehementer offendis, &c.* *Goffridum Vindocinenſem* non credidiſſe ſiniſtræ hujuſmodi famæ, hic loquendi modus maniſeſtè probat, idque magis ſuadet Epiſtolæ finis: *Vale*, inquit, *& nos tuarum ſanctarum precum, ſuppliciter precamur, participes effice.* Nemo verò ejus ſanctas preces exiſtimaret, aut iis ſe commendaret, quem cum fœminis & inter fœminas noctu cubare, & novum illud Martyrii genus inveniſſe crederet.

Tertium argumentum Patris *A Manu-Firma*, ex eo petitur, quòd poſt obitum etiam *Roberti de Arbriſello* frequenter ad Fontem-Ebraldi *Goffridus* Vindocinenſis Abbas diverterit, & concordię initæ inter *Petronillam* Abbatiſſam, & *Adamum de Rupe-Forti* Dynaſtam Credonenſem * ſubſcripſerit. Ipſum autem paſſa non fuiſſet *Petronilla*, imò ipſum repudiaſſet, exploſiſſet, inſectata fuiſſet vehementiùs, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam Venerabili *Roberto* & Ordini injurioſam.

* Seigneur de Cran.

At cùm perſpectam haberet *Petronillam* ſinceram *Goffridi* Vindocinenſis adversùs *B. Robertum de Arbriſello*, ejuſque filias caritatem multis teſtimoniis probatam; cùm probè noſſet Epiſtolam, de qua agimus, eadem Chriſti caritate urgente ab ipſo ſcriptam fuiſſe ad Magiſtrum *Robertum*; cùm gratias ipſi haberet maximas, quòd ſiniſtrę famæ fidem non adhibuiſſet, imò cognitâ venerabilis viri & dilectarum Deo Sanctimonialium innocentia & caritate, ipſas, & poſt Magiſtri obitum, coleret atque tueretur; mirum eſſe debet nemini, quòd ipſum ut unum e præcipuis Monaſterii ſui ac Ordinis amicis ac patronis *Petronilla* honorificè ſuſceperit, ejuſque arbitrio ſuam cum Domino Credonenſi controverſiam commiſerit. *Goffridi* in Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, ejuſque filias ac filios obſervantiam, caritatem, beneficientiam, probat Charta Societatis cum ipſis initæ anno 1114. quam ex Chartulario Majoris Monaſterii Fontis-Ebraldi profert *P. Bollandus* in Commentario prævio ad *B. Roberti* Vitam, §. VI. Num. LVIII. cujus hic tenor eſt: *Notum facimus ita futuris, ſicut præſentibus, quòd Dominus Goffridus Abbas Vindocinenſis, ante omnes & ſupra omnes Abbates, hujus loci, qui Fons-Ebraldi dicitur, familiaritatem habet & beneficium: & cùm ipſe obierit per ſingulos annos ipſi ſolemniter celebrabimus Anniverſarium. De Fratribus autem Vindocinenſis Monaſterii, de quibus bene habuerimus, tantum faciemus, quantum pro nobiſmetipſis. Ipſe verò Dominus Abbas partem telonei quam apud S. Florentium habebat de ſale, noſtro Monaſterio donavit in perpetuum, & habendam conceſſit. Facta ſunt hæc in Capitulo Fontis-Ebraldi, præſentibus Domino Goffrido Abbate Vindocinenſi, & Domno Roberto Magiſtro noſtro, anno 1114. Indict. 7.* Charta hæc luculentum argumentum præbet, quo demonſtretur, *Goffridum Vindocinenſem* ſinceræ ſtudio charitatis commonefeciſſe *Robertum de Arbriſello* ſibi in Chriſto dilectiſſimum, de propudio, quod ſama diſcurrente ſiniſtrâ de ipſo inaudiverat, ſed mendaci famę fidem adhibuiſſe nullam, & comperta calumniæ tam immanis falſitate, Venerabilem Magiſtrum, & dilectas Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi ferventiore caritate fuiſſe proſecutum, ſocietatem cum ipſis iniviſſe, ipſaſque beneficiis auxiſſe.

Quartum argumentum Patris *A Manu-Firma* ex eo petitur quòd hujus Auctor Epiſtolæ, ſe ea quæ ſcribit, famâ diſcorrente ſiniſtra audiviſſe teſtetur. Porro (inquit) ſiniſtra numquam de B. *Roberto* diſcurrit famâ. Si enim probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo *bonæ memoriæ, fœlicis recordationis*, & *memoriâ dignus* fuiſſet nuncupatus? Quomodo acceptus fuiſſet Regibus & Principibus, Epiſcopis, & Clericis, Conſulibus, & quibuſlibet popularibus? Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus?

Equidem ſi fama illa ſiniſtra vera fuiſſet, ſi virorum proborum innixa teſtimonio, ſi publica, & omnium animos occupaſſet, ſi præclarum Venerabilis *Roberti de Arbriſello* nomen infuſcaſſet, imminuiſſetque ſummam, quæ de illius caſtitate & ſanctimonia apud bonos omnes erat, opinionem; iſtud Patris *A Manu-Firma* non infirmum eſſet argumentum: ſed cum fama illa ſiniſtra tenebriones quoſdam ac nebulones dumtaxat auctores habuerit, cum fuerit omnino mendax, cum paucì fidem ipſi adhibuerint, cum facilè fuerit diſſipata; ac Beati Viri ſanctitas longè latequè nota & celebrata putidis illis calumniis ſuperior extiterit, nihiloſecius acceptus fuit Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & Plebi, nihiloſecius Summorum Pontificum, Præſulum, & illuſtrium Scriptorum teſtimoniis celebratus eſt. Si Sancti Illuſtriores & maximis præconiis ſuâ ætate, ſecutiſque ſæculis ornati, calumniam paſſi ſunt, cur ab hac ſorte immunem Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* Pater *A Manu-Firma* contendit, eiſque dicam ſcribit impietatis & impudentiæ, qui *famâ diſcurrente ſiniſtra*, probra quædam de ipſo audiviſſe *Goffridum Vindocinenſem* aſſerunt? Cur falſi poſtulat *Goffridi* Epiſtolam hac ratione, quòd nuſquam fama ſiniſtra de Venerabili *Roberto* diſcurrerit: Quia ſi diſcurriſſet, numquam tot fuiſſet præconiis celebratus; nullius certè momenti hæc ratio, nec beati viri cauſam tuetur ſatis. Quis enim majoribus præconiis celebratus eſt quam Chriſtus; quem alii *Eliam*, alii *Jeremiam*, aut *unum ex Prophetis*; alii *Prophetam Magnum*, alii Magiſtrum *qui a Deo venit*; hi *bene omnia feciſſe*; iſta e medio turbarum proſiliens, *Beatum ventrem qui eum portavit*; illi *Meſſiam*, *Salvatorem*, *Filium Dei Vivi* prædicabant? Indene colliget Pater *A Manu-Firma*, qui majori erga Chriſtum amore ac pietate proculdubio flagrat, quàm erga Venerabilem *Robertum*, ſiniſtram famam de Chriſto non diſcurriſſe? Id ne aſſerat, Evangelium prohibebit; Joannis VII. *Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.* Legis infractorem, violatorem Sabbati, vini potatorem, in Beelſebud dæmonia ejicentem, Scribæ & Phariſæi blaſphemaverunt. Et *Si patrem familias Beelſebud vocaverunt, quantò magis domeſticos ejus?*

Chri-

Chriſtiana Religio ſanctiſſima eſt, priorumque ſæculorum Chriſtiani flagrantibus perſecutionibus ſanctiſſimè vivebant; & S. *Lucæ* teſtimonio in Actis Apoſtolorum, & priſcorum Patrum præconiis celebrantur; Indene colliget Fontebraldenſis Theologus, ſiniſtram famam de primis Chriſtianis non diſcurriſſe? Ipſum forſan prohibebunt Chriſtianæ Religionis celebres Apologiſtæ Athenagoras, Ju-
Apolog. cap. 7. ſtinus, Tertullianus, Minucius Felix. *Dicimur ſceleratiſſimi*, inquit Tertullianus, *de ſacramento infanticidii, & pabulo inde, & poſt convivium inceſto, quod everſores luminum canes, lenones ſcilicet, tenebrar, tum & libidinum impiarum inverecundiam procurent. Dicimur tamen ſemper, nec vos quod tamdiu dicimur, eruere curatis. Ergo aut eruite, ſi creditis, aut nolite credere, qui non eruiſtis.* Et Cap. 40. *At e contrario illis nomen factionis accommodandum eſt, qui in odium bonorum & proborum conſpirant, qui adverſum ſanguinem innocentium conclamant, prætexentes ſanè ad odii defenſionem illam quoque vanitatem, quòd exiſtiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Chriſtianos eſſe cauſam. Si Tiberis aſcendit ad mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſi lues, ſtatim, Chriſtianos ad leonem.* S. Cornelius S. *Cypriani* aliorumque Scriptorum Eccleſiaſticorum laudibus celebratus eſt. An inde colliget Fontebraldenſis Profeſſor, ſiniſtram famam nuſquam de ipſo diſcurriſſe? Ipſi hoc ratiocinium prohibebit, quam laudat, *S. Cypriani* Epiſtola 52. ad Antonianum: *Etiamſi*, inquit, *Majeſtas Domini protegentis & bonitas, Sacerdotem, quem fieri voluit, factum quoque protexit: tamen Cornelius, quantum ad ejus devotionem pertinet & timorem, paſſus eſt quicquid pati potuit, & Tyrannum armis & bello poſtmodum victum, prior Sacerdotio ſuo vicit. Quod autem quædam de illo inhoneſta & maligna jactantur, nolo mireris; cum ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet, ut qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur. Exploraſſe autem Collegas noſtros ſcias, & veriſſimè comperiſſe, nullâ illum Libelli, ut quidam jactant, labe maculatum eſſe*, &c. Non ne contra *S. Cyprianum*, Pontificum, Romani Cleri, Martyrum, Confeſſorum, Virginum ſacrarum præconiis ſuo tempore celebratum, ſiniſtra fama ab obtrectatoribus ſparſa eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtolâ 69. ad *Florentium Pupianum*, cujus hæc ſunt verba. *Ego te, Frater! credideram tandem jam ad pœnitentiam converti, quòd in præteritum tam infanda, tam turpia, tam etiam Gentilibus execranda, aut audiſſes de nobis temerè aut crediſſes .... Prævaluit apud te contra divinam ſententiam, & contra conſcientiam noſtram fidei ſuæ viribus nixam, inimicorum & malignorum commentum, quaſi apud lapſos & profanos, & extra Eccleſiam poſitos, de quorum pectoribus exceſſerit Spiritus Sanctus, eſſe aliud poſſit niſi mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia.* Quidni ergo & contra *Robertum de Arbriſſello* fama ſiniſtra vulgata ſit, quæ *Goffridum Vindocinenſem* impulerit ad eam ſcribendam Epiſtolam de qua agimus, ad eumdem Venerabilem Virum, ſibique amiciſſimum? Etſi famæ tam mendaci non crediderim *Goffridus*, bonique omnes, utpote a viris improbis ſparſæ, quibus mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia. Quid S. *Athanaſium*, Magnum *Euſtathium* Antiochenum Patriarcham, quid S. *Chryſoſtomum* commemorem; contra quos, licèt tanta in opinione ſanctitatis eſſent, totoque orbe celebres, fama nihilominus ſiniſtra diſcurrit? Quid S. *Hieronymum* caſtiſſimum Doctorem, qui ut homo parùm pudicus a multis traductus eſt, quòd Matronas & Virgines quaſdam Romanas, pietate & ſacrarum Scripturarum ſtudio præſtantes, aſſiduè inviſeret, ut eas in via Chriſtianæ perfectionis dirigeret, ipſiſque ſacras Literas exponeret? Id ipſe teſtatur Epiſtolâ 99. ad Aſellam. ,, Licèt, *inquit*, me ſceleratum quidam putent, ,, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis ,, meis hæc etiam parva ſint: tamen tu bene facis, ,, quòd ex tua mente etiam malos bonos putas. ,, ... Oſculabantur mihi manus quidam & ore ,, vipereo detrahebant... Pene certè triennium ,, cum eis vixi. Multa me Virginum crebrò tur- ,, ba circumdedit. Divinos libros, ut potui, non- ,, nullis ſæpe diſſerui. Lectio aſſiduitatem, aſſi- ,, duitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fe- ,, cerat. Dicant quid umquam in me aliter ſen- ,, ſerint, quàm Chriſtianum decebat? Pecuniam ,, cujuſquam accepi? Munera vel parva, vel ma- ,, gna non ſprevi? In manus meas æs alicujus ,, inſonuit? Obliquus ſermo, oculus petulans fuit? ,, Nihil mihi aliud objicitur niſi ſexus meus; & ,, hoc numquam objicitur, niſi cum Hieroſoly- ,, mam Paula & Melania proficiſcuntur.... An- ,, tequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in ,, me Urbis ſtudia conſonabant: omnium pene ju- ,, dicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. ,, Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat: ,, dicebar ſanctus, dicebar humilis & diſertus. ,, Numquid domum alicujus laſcivioris ingreſſus ,, ſum? Numquid me veſtes ſericæ, nitentes gem- ,, mæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla ,, fuit alia Romæ Matronarum, quæ meam poſſet ,, edomare mentem, niſi lugens atque jejunans, ,, ſquallens, ſordibus fletibus pene cæcata, quam ,, continuis noctibus miſericordiam Domini de- ,, precantem Sol ſæpe deprehendit; cujus canti- ,, cum Pſalmi, ſermo Evangelium, deliciæ con- ,, tinentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia ,, delectare, niſi quam manducantem numquam ,, vidi? Sed poſtquam eam pro ſuæ merito caſti- ,, tatis venerari, colere, ſuſcipere cæpi, omnes ,, me illico deſeruere virtutes. O invidia primum ,, mordax tui! O Satanæ calliditas ſemper ſan- ,, cta perſequens!... Maleficum quidam me gar- ,, riunt: titulum fidei ſervus agnoſco. Magum ,, vocant & Judæi Dominum meum. Seductor ,, Apoſtolus dictus eſt.... Quotam partem an- ,, guſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito? In- ,, famiam falſi criminis imputarunt: ſed ſcio per ,, bonam & malam famam perveniri ad Regna ,, cœlorum. Quid *S. Gilbertum Sempringhamenſem*, Venerabili *Roberto de Arbriſſello* ſupparem, in cujus Ordinem fœdę calumniæ in Anglia vulgatæ fuiut, a quibus Sanctimoniales & Canonicos iſtius Ordinis vindicavit *Vuillelmus Norovicenſis* Epiſtolâ ad *Alexandrum III.* P. M. ſcriptâ, quam *J. Picardus* in Notis ad lib. 1. *Vuillemi Neuburgenſis* edidit? Quid denique propinquiores noſtris temporibus Sanctos commemorem, Seraphicam Virginem *Thereſiam*, majoris Dei gloriæ ferventiſſimum æmulatorem *Ignatium de Loiola* piiſſimæ ac celeberrimæ *Societatis Jeſu* Fundatorem, Sanctum *Joannem a Cruce*, quorum fama calumniis lacerata eſt? Ea ſanè omni tempore dæmonis vafrities fuit, ut ſcitè obſervat *P. Bollandus* loco ſupra laudato, ut quos videret viros præſtantes virtute ac ſcientiâ, ad aliorum procurandam ſalutem incumbere, neque ullis ipſius circumveniri fraudibus, revocarique a propoſito colendæ & aliis inculcandæ pietatis poſſe; iis infamiam aliquam inurere conaretur, doctrinâ eorum aut moribus in ſuſpicionem adductis: ita futurum, ratus, ut ſi quæ erroris, aut etiam ignorantiæ opinio, ſi quę cupiditatis, ſi quæ libidinis, aut certè levitatis, excitata foret; continuò ſpernerentur, vitarentur, & quę antea ſeminarant ſalutaria conſilia abjicerentur.

præ-

Præcipuè tamen ſi quis fœminis ad ſanctiorem vitam informandis operam navare cœperit, infamiâ eum turpitudinis alicujus notare ſatagunt dæmonis hoc in negotio adminiſtri. Nam cum ſint fœminæ naturâ magis verecundæ, ac timidæ, illico, ſi quid tale audierint, verebuntur ne ſubdolis ſermonibus vel pudori ſuo ſenſim labes inferatur, vel honeſtati certè nominis probrum conſciſcatur. Hæc vir eruditus. Quæ cùm ita ſint miror cur Fontebraldenſis Profeſſor ſiniſtram famam de Venerabili Magiſtro *Roberto de Arbriſello* numquam diſcurriſſe contendat, hoc argumento fretus adeo fragili: Si probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo bonæ memoriæ, fœlicis recordationis, & memoria dignus nuncupatus? Quomodo acceptus Regibus & Principibus Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & quibuſlibet popularibus; Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus? Ac eò vehementius illud Viri Religioſi miror ratiocinium, quòd qui tam confidenter aſſeruit ac probandum ſibi ſumpſit; *Siniſtram de Venerabili Roberto de Arbriſello nuſquam diſcurriſſe famam*, paulò poſt velut ſui oblitus ita ſcribat; *Quares, cum tantus taliſque fuerit Beatus Robertus, quomodo in ſuſpicionem adductus? Quomodo infamiâ tantæ turpitudinis fuit notatus? Quomodo traductus à Roſcelino ut homo parùm pudicus? Reſpondeo id contigiſſe ex antiqua Satanæ malignitate, &c.*

Hæc Epiſtola non eſt Roſcelini Hæretici.

Magiſtri Petri Abalardi teſtimonio probare nititur Fontebraldenſis Profeſſor Epiſtolam 47. *Goffredi Vindocinenſis*. Multùm dilecto Fratri *Roberto* inſcriptam, ipſius non eſſe, ſed à *Roſcelino* Hæretico ſub ejus nomine ſceleratè confictam. Ita nimirum ſcripſit *Abalardus* Epiſtolâ XXI. ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Interea Deo gratias refero, quòd ſummum Dei inimicum & fidei ſubverſorem in fide contrarium perfero, & pro fide quâ ſtamus dimicare compellor; & quòd numero bonorum hominum jam eſſe videor ex ejus infeſtatione, quem ſolis bonis ſemper conſtat eſſe infeſtum, cujus tam vita quàm diſciplina omnibus eſt manifeſta. Hic contra egregium illum Præconem Chriſti Robertum de Arbriſello contumacem auſus eſt Epiſtolam confingere; & contra illum magnificum Eccleſiæ Doctorem Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum adeo per contumelias exarſit, ut ad Regis Anglici Imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia ſit ejecta, & vix tum cum vita evaſerit.*

Quamquam verò Patri *A Manu-Firma* hac in conjectura præiverint doctiſſimi viri *Bollandus*, & Cardinalis *Bona*, id confici non videtur ex Epiſtolâ mox laudatâ *Petri Abalardi*: ex qua id probatur unum *Roſcelinum* Epiſtolam quamdam contumacem contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello* confingere auſum eſſe. Sub cujus autem nomine ſit conficta, vel an conficta dicatur ob probra, quæ Venerabili *Roberto* affingebat, an etiam quid alieno nomine inſcripta eſſet, liquidò ex *Abalardi* verbis colligi non poteſt. Certè cum Epiſtola *Petri Abalardi* ad Pariſienſem Epiſcopum G. inſcripta ſit, id eſt, *Gaufridum*, ut Fontebraldenſis Profeſſor interpretatur, vel *Guilelmum*, *Gallonem*, aut *Gilbertum*, qui æquè hac litera initiali G. deſignari poſſunt, contumacem, de qua loquitur, Epiſtolam contra *Robertum de Arbriſello* confictam eſſe à *Roſcelino* conſtat, vivente & florente *Goffrido Vindocinenſi*. Porro quamvis *Roſcelinus* eſſet bene naviterque impudens, non erat ita ſenſu deſtitutus, ut Epiſtolam ſub nomine Abbatis & Cardinalis florentiſſimæ pietatis & doctrinæ, adhuc viventis confingeret; quam ſuam eſſe ſtatim negaturus erat, & velut ſpurium ſuppoſititiumque fœtum abjecturus. *Et Abalardus* ad exaggerandum *Roſcelini* ſcelus, non tacuiſſet illum *Goffrido Vindocinenſi* contumacem illam Epiſtolam ſuppoſuiſſe: Hanc Epiſtolam ſuam non eſſe palam conteſtatus eſſet *Goffridus*, & *Roſcelinum* tam inſignis temeritatis fraudiſque reum plecti curaſſet.

Nec hujus argumenti vim eluderet, qui hanc Epiſtolam poſt obitum *Goffridi Vindocinenſis* confictam diceret, quod ſubtimidè innuit *Bollandus* in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello* §. VI. Num. LXI. *Ac fortaſſis*, inquit, *neque Roberto ſuperſtite, neque ipſo Goffredo, qui deceſſit anno 1129. ſed poſtea conficta, ut utriuſque nomini macula inureretur, quæ in contemptum totius Ordinis, ac publicæ pietatis detrimentum redundaret.* Enimverò hanc evertit conjecturam *Abalardi* Epiſtola *G. Dei gratia Pariſiacæ Sedis Epiſcopo* inſcripta. Nam poſt obitum *Goffridi Vindocinenſis*, Eccleſiam Pariſienſem regebat adhuc *Stephanus*, ad uſque diem 30. Julii 1140. Huic ſucceſſit *Theobaldus*, quo ſedente, *Abalardus* obiit anno 1142. At litera G. nomen Pariſienſis Epiſcopi deſignans, ad quem ſcripſit *Abalardus*, nec *Stephani*, nec *Theobaldi* initialis eſt. Ad neutrum itaque ſcripſit, *Roſcelinum* confinxiſſe Epiſtolam contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello*. Igitur Epiſtolam contumacem de qua loquitur, confictam eſſe oportet, *Goffrido Vindocinenſi* ſuperſtite.

ARTICULUS II.

Epiſtola MARBODO *adſcripta, & ad* ROBERTUM DE ARBRISELLO, *ut fertur, directa, expenditur, atque confutatur.*

DE *Marbodo* Redonenſi Epiſcopo in Synopſi diximus, de Scriptoribus Eccleſiaſticis cùm ageremus. Sub ejus nomine circumfertur Epiſtola Rhedonis cum aliis ejus Operibus edita, cujus hæc inſcriptio eſt: *Minimus Epiſcoporum, Roberto ſervo Dei, non ſolùm rectè offerre, ſed & rectè dividere.* Ad *Robertum de Arbriſello* datam ferunt, quem multis de rebus arguit, quibus offenſionem populis creare dicebatur. Eleganti, ſed acri ſtylo exarata eſt. Sic incipit: *Quoties de tua Fraternitate audio, quod Chriſtianam Religionem deceat,* * *quodque ſequacibus imitabile in tuam poſſit redundare mercedem: non ſolùm tuo nomine gaudeo, ſed & Capiti noſtro congratulor Chriſto, cujus per te bonus odor longè latèque diffunditur. At verò cum quædam à te & dici, & fieri referuntur, quæ nec ſanæ doctrinæ, nec honeſtæ vitæ conveniant, triſtitiâ pariter metuque confundor, ne vel bonis tuis diverſa qualibet callidus hoſtis, [quod abſit] interſerat, ne* * *vel ipſe tua bona ſimplici quadam & indiſcreta, ſecuritate non colloces..... Decet autem profeſſionem tuam Chariſſime, qui [* * *ipſa inſoliti habitûs novitate omnium in te oculos convertiſti, & ultra Pallium & crepidas] fortiſſimæ Philoſophiæ in te ipſo propoſuiſti exemplum, nihil in verbis aut factis oſtendere* * *quod Sanctis aut Sacris auctoritatibus poſſit inveniri contrarium; vel unde qui ædificari poterunt* * *offendantur. Dicit enim Apoſtolus:* Sine offenſione eſtote Judæis & Gentibus, & Eccleſiæ Dei. *Et alibi:* Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum. *Ideo ſollicita intentione vitam ſermoneſque tuos circumſpice, ut nullam des occaſionem adverſario maledicti gratiâ. Meminiſſe debes cœleſtium animalium, in quorum es numero reputatus, quæ plena deſcribuntur oculis ante & retro. Nam & ipſe Evangelium Chriſti circumferens, ſuper quadrigas Aminadab conſcendiſti. Vide ergo fili* * *dilectiſſime, ne dum nimium de tua ſanctitate confidis, infirmioribus mem-*

Epiſtola.
* *MS Victor.* doceat.

* Ne *deeſt in MS. Victor.*
* *Quæ Parentheſi clauduntur, deſunt in MS. Victor.*
* *Hæ voces*
* Sanctis aut *deſunt in MS. Victor.*
* *Legitur in MS. Victor.* poterant.
* *Deeſt in MS. Victor.*

membris offendiculum fiat, aut ſcandalum, & pereat infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. * Sic enim peccantes, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. *Sed ne videar generaliter proſequens, non tam in te notanda corripere, quàm in quolibet corripienda notare: quæ circa te plurimos ſcandalizant, ſpecialiter deſignabo, ut ſi culpam cognoveris, emendare non negligas; ſin minùs, contrariæ opinionis errorem rationabili ſatisfactione diſſolvas.*

* *Reliqua hæc Apoſtoli Sententia deeſt in MS. Victor.*

Confutatio.

Qui referebant quędam a Venerabili Roberto de Arbriſello *& dici, & fieri, quæ nec ſana doctrina, nec honeſta vita convenirent*, homines erant impudenter maledici, & calumniandi libidine ęſtuantes. Si enim ita ſe res habuiſſet, ipſi prędicationis officium non injunxiſſet *Urbanus II.* nec *ſecundùm a ſe Dei Seminiverbium* ſtatuiſſet, intelligens *quòd Spiritus Sanctus os ejus aperuerit*. Et cùm munus Apoſtolicum obire cœpit per finitimarum Diœceſeon regiones Epiſcopi ipſi prædicationis officio interdixiſſent: ipſum ſpreviſſent potiùs quàm coluiſſent pii omnes, nulluſque fuiſſet concionum ejus fructus, niſi vitæ honeſtas cùm ſana doctrina conjuncta fuiſſet. *At cùm Summi Pontificis Legationi cœpit inſiſtere* (inquit *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus coævus Auctor in ejus Vita) *cùm finitimorum Epiſcopatuum regiones perambularet. Honorabatur ab omnibus, quoniam & honorandus erat; nam & gratia Dei evidenter cum illo ambulabat. Nec erat ſermo illius ſterilis, nec otioſus, quem commendabat laudabilis & verborum & operum comitatus. Quod prædicabat, complebat operibus, ne fortè cum aliis prædicaret, nec operaretur, ipſe ſtatim reprobus haberetur.* Præterea Eccleſiæ ſęculique Principibus, Clero populoque Chriſtiano gratus non fuiſſet Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, ſi dixiſſet ac feciſſet aliqua, quę nec *ſanæ doctrinæ*, nec *honeſtę vitę* convenirent. At de ipſo ſcribit Baldricus, *Erat autem acceptus Regibus, Epiſcopis & Principibus, Clericis, & quibuſlibet popularibus.* An aliquid ſanę doctrinę vel honeſtę vitę contrarium dixit, aut fecit, cujus *quodlibet colloquium*, teſte Baldrico, *Moralis ædificatio erat. Nam quicquid dicebat, Deum ſapiebat. Cujus mens, cujus conſcientia, cujus animus Deo ſemper adhæſit.* Qui *evidenter illius imitator claruit, qui dixit: Spiritus Domini ſuper me, evangelizare pauperibus miſit me.* Qui *tot* ſecundùm animam *languidos curavit, tot leproſos mundavit, tot mortuos ſuſcitavit; Per quem tot loquutus eſt, tot operatus eſt Dominus.* Cujus vota & opera cum Dei voluntate ac operibus perfectè concordarunt. De quibus ſi interroges; Eumdem *Baldricum* reſpondentem audi: *Et hæc ſunt, ſi neſcis, præter illa quæ fecit Beatus Robertus miracula, Deum diligere, Deo ſervire, Domini Roberti voluntatibus Deum tam efficaciter reſpondere: & omnia, quibus indigebant ſui ſatellites, per manum ejus præbere. Noverat ejus fidem, cujus nolebat offendere voluntatem. Denique dum vixit, Robertum ſuum Deus ſemper extulit ... Tempora ſucceſſere temporibus, nec umquam a pacto quod cum Deo pepigerat, refrixit Robertus, ſemper in amore Dei fervidior, ſemper recens, ſemper devotior.* An aliquid ſanæ doctrinæ & honeſtę vitę contrarium dixit aut fecit, ille quem *Magnæ Religionis Virum*, & *Religionis ſtudiis indeſinenter inſiſtentem* Paſchalis II. Pontifex Maximus prædicavit? Quem *B. Petrus* Pictavenſis Epiſcopus *Virum Apoſtolicum, verbo divinæ prædicationis ſagaciter invigilantem, & tonitruo ſanctæ exhortationis plures tam viros quàm mulieres a ſæculari luxu revocantem?* Quem *Robertus de Monte* dixit: *Virum aptum ad lucrandas animas & prædicandum Verbum Dei?* Quem *Chronicon S. Sergii* vocat *Virum Religioſum & Deo dignum?* Sanè ſi qui ex dictis factiſque Religioſi Viri Magiſtri *Roberti de Arbriſello* ſcandalum paſſi ſunt, ſimiles Phariſæis erant, quibus Chriſti doctrina & opera ſcandalo fuere ob ipſorum malitiam ac cæcitatem; de quibus cùm ipſum interrogarent Diſcipuli dicentes: *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo, ſcandalizati ſunt?* Reſpondit: *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Denique quàm longè eſſet Venerabilis *Robertus* a prębendo infirmis ſcandalo *Baldricus* docet in ejus Vita Capi. 1. Num. 10. narrans, quomodo poſt Redonenſis Epiſcopi mortem Canonicis exoſus, qui *probis ejus actibus invidebant, decrevit invidiæ cedere, & juxta Magiſtri ſui vocem, de civitate in civitatem fugere: Nolebat etenim cuilibet eſſe in ſcandalum, quod non ignorabat grande & grave piaculum.*

Pergit Auctor Epiſtolæ: *Mulierum cohabitationem, in quo genere quondam peccaſti, diceris plus amare, ut quaſi antiquæ iniquitatis contagium novæ religionis exemplo circa eamdem materiam audeas expiare.*

Epiſtola

Putida calumnia eſt quòd mulierum cohabitatione & amore peccaſſet *Robertus de Arbriſello*, cùm prædicationis munus obire cœpit. Niſi enim integerrimæ famæ, & caſtiſſimæ converſationis fuiſſet, tam ſanctum officium ipſi non demandaſſet *Urbanus II.* Et verò quandonam hoc in genere peccaſſet? An adoleſcens? At, *Baldrico* teſte in ejus Vita, *Ab ipſa pueritia maturis moribus inoleſcere cœpit: Nec enim, ut aſſolet, Juvenis, ætatis illius ſequebatur laſciviam: ſed nitidam, prout poterat, amplexabatur caſtitatem, & intrinſecùs diligebat munditiem.* An cùm Pariſiis ſtuderet? At ſtudia Literarum cum ſtudiis pietatis & modeſtiæ, ipſum conjunxiſſe, idem Auctor teſtatur. Illis *exercitiis*, inquit, *totus deſudabat: nec ob id converſationis approbatæ obſervantiam prætermittebat. Inter Conſcholares quamdam modificatæ ſeveritatis majeſtatem prætendebat; & quod de ſe futurum erat, id quibuſdam indiciis evidenter ſignificabat. Reddebat Scholaſticis quod Scholaſticorum erat, nec propterea ſe Dei ſervitio minùs coaptabat. Auſpicabantur de eo jam aliquid qui eum noverant, quoniam intuebantur in eo magnum quiddam.* Et qui *Silveſtro* Redonenſi Epiſcopo auctores fuere ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ regimen advocaret, *de ejus ſeveritate & ſtudio* retulerunt, dixeruntque: *Apprime eruditus eſt, corpore vegetus, & morum honeſtate compoſitus*; ut idem *Baldricus* Præſul ſcribit. In iſtudne peccatum inciderat Redonenſis Archipresbyter? Quo tempore *In omnibus agendis Deum ante oculos habebat, in nullo deſidioſus erat, turpis lucri a ſe cupiditatem extricabat, & in ſingulis legaliter ſibimet imperabat. Inceſtas Sacerdotum & laïcorum copulationes dirimendo, omnibus vitiis viriliter reſiſtebat* (Baldrici verba ſunt). Fortè mulieroſus evaſit Andegavi, quò poſt obitum *Silveſtri* Redonenſis Antiſtitis ſeceſſit? Nequaquam. Ibi enim non minùs exemplis ſanctiſſimis virtutem, quàm ſermone, expoſitione, vel ſcriptis literas docuit in Scholis inſtar Academiæ a *Marbodo* Andegavenſi nuper Archidiacono, tunc Epiſcopo Redonenſi erectis. *Baldricum* Epiſcopum audire præſtat ea de re ita ſcribentem in ejus Vita Cap. 1. Num 10. *Venit igitur Andegavum, ibique Scholaribus incubuit ſtudiis: nec propterea tepuit a Religione, ſiquidem divinæ poſt Lectionem aſſiſtebat Philoſophia: vitabat otioſus eſſe nunc orationi, nunc vero lectioni deditus. Deſtinans itaque carnis illecebris auſteritate dominari, ſubtus ad carnem indutus eſt loricam: quâ veſte duobus uſus eſt annis, antequam ad Eremum proceſſerit. Cibis*

Confutatio.

interdum variis & vilibus utebatur, & interdum vigiliis occupabatur. An mulierum cohabitatione delectari didicit in Eremo, in quam relictis Andegavis divertit, *hominum aſpernatus Collegium, factus contubernalis beſtiarum? In qua* (inquit *Baldricus* Præſul in ejus Vita Cap. II.) *Quantis inhumanitatibus in ſe totus ſævierit, quot & quantis cruciatibus ſe ipſe maſtaverit, quam diris concuſſionibus ſeſe extenuaverit, quis dignè recenſeat? Nam præter ea quæ extrinſeca videbantur, uti pilis porcorum ciliciumn induere, barbam ſine aqua radere, lectiſternium præter humum vix noſſe, vinum omnino ciboſque lautos & ſignatos neſcire, ſomnum permodicum naturali fragilitate compellente raro capere, quidam intrinſecus in eo erat conflictus, quidam mentis rugitus, quidam penetralium ſingultus, quem autumare poſſes crudelem & iniquum, cui nullum incidere poterat terminale remedium, quem multi ſuſurrabant imbecillitati lutea eſſe impoſſibilem & nimium. Litigabat enim ejulatu incomparabili cum Deo, & totum ſe vovebat pro Sacrificio.* An prædicationis initio fœminarum conſuetudine peccavit? At ſi ita ſe res habuiſſet, ſanctiſſimi ejus ſodales *Bernardus* & *Vitalis* ipſi *fœminarum communi labore ad meliora converſarum ſolicitudinem* non demandaſſent, velut ſingulari ad id munus gratia divinitus donato: quod ipſos præſtitiſſe *Guillelmus Neuburgenſis* aſſerit. Tandem humilitate maximus *Robertus*, qui in ſuprema ægritudine vel leviſſima pueritiæ & adoleſcentiæ peccata publicè confeſſus eſt, non omiſiſſet, quod mulierum cohabitatione & conſuetudines peccaſſet; veniam petiiſſet ſcandali, exomologeſim gravioris hujuſce delicti egiſſet.

Epiſtola. Subdit Auctor Epiſtolæ: *Has ergo non ſolùm communi* * menſa per diem, ſed & communi *accubitu per noctem dignaris, ut referunt, accubante ſimul & diſcipulorum grege, ut inter utroſque medius jacens, utrique ſexui vigiliarum & ſomni leges præfigas. Has peregrinationis tuæ loquuntur eſſe pediſſequas & diſputanti tibi jugiter aſſidere: ſed & diverſis in locis & diverſis regionibus, non parvum te aſſerunt habere numerum fœminarum per Xenodochia & diverſoria diviſarum, quas maribus non impunè permixtas, quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputaſti. Quod quàm periculosè ſit factum, [ut compendiosè dicam] vagitus infantium prodiderunt.*

* *Hæc deſunt in MS. Victor.*

Confutatio. Mera probra, calumnia immanis! Venerabilis *Robertus de Arbreſello* Sanctimonialium caſtitatem diligentiſſimè ſepſit, eas a viris ſegregavit, clauſtro incluſit: quomodo ergo inter eas noctu dormivit, accubante ſimul diſcipulorum grege? Uni orationi ipſas conſecravit: Commentitia ergo Xenodochia illa, in quibus maribus permixtæ eſſent quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputatæ. *Baldricum* veraciſſimum ac fideliſſimum Auctorem, coævum, religione ac doctrinâ præſtantem, in ejus Vita Cap. III. audiamus. *Videns* inquit, *ſubſequentium multitudinem dilatari, ne aliquid ageretur inconſultò, quoniam mulieres cum hominibus oportebat habitare; ubi poſſent ſine ſcandalorum ſcrupuloſitate converſari & vivere, deliberavit perquirere, & ſi quod deſertum contigiſſet reperire. Locus erat incultus & ſquallidus, ſpinetis obſitus & vepribus, ab antiquo Fons Evrandi nuncupatus, ab hominum cohabitatione ſequeſtratus.... Silvulam hanc ſive dumetum, in quo Dei nova familia & novus exercitus habitaret & laboraret eligit, & dono a quibuſdam poſſeſſoribus.... Caſtrenſes illi cum Deo ſuo deſiderabant ſingulariter confabulari, ejuſque colloquio peroptabant recreari. Inde procedebant ad opera, ut de laboribus manuum ſuarum vivere poſſent, & numquam otioſi vivere præſumerent. Mulieres tamen ab hominibus ſegregavit, & inter clauſtrum eas velut damnavit, quas orationi deputavit; homines verò laboribus mancipavit. Non ſine diſcretione id agere videbatur, quia ſexum teneriorem & imbecilliorem commendabat pſalmodiæ & theoriæ; fortiorem autem applicabat exercitiis vitæ actualis. Laici & Clerici mixtim ambulabant: excepto quòd Clerici pſallebant, & Miſſas celebrabant: Laici laborem ſpontanei ſubibant. Omnibus ſilentium certis temporibus indicebatur. Blandè reſpondere, & non jurare jubebantur: & omnes amore fraterno conglutinabantur. Nulla inter eos amaritudo, nulla invidentia, diſcordia nulla. Flexo collo, demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant.* Et Cap. IV. *Claustra & clauſtra præparabantur: nec tamen tria vel quatuor tantis mulierum collegiis ſuffecerunt. Diviſi ſunt homines a mulieribus: & ſeorſum in locis remotioribus præparata ſunt eis domus & domus. Mulieres iterum ſegregavit ſagax Magiſter ab invicem: & rurſus per cellas & cuneos diſtinxit eas: catervatim collocavit illos & illas, quoniam alteruter numerus in ſimplicitatem extendebatur. In clauſtro majori pluſquam trecentas inſimul collocavit: alias vel centenas, vel ſexagenas, per alterius quantitatis turmas commendavit, alibi plus, alibi minùs: necnon & homines per diſcretos delegavit manipulos.* Venerabilis *Roberti de Arbreſello*, & Fontebraldenſis Ordinis deſcripta a *P. Bollando* præconia, propudioſum illum inter mulieres accubitum, & Sanctimonialium cum viris permixtionem, cujus fœditatem vagitus infantium prodidiſſe dicuntur ab Auctore Epiſtolæ, quam expendimus, commentum eſſe & calumniam a diaboli miniſtris fabricatam atque vulgatam certiſſimè probant. Scilicet, ille, quem Baldricus *Habitaculum Jeſu Chriſti, Templum, & organum Spiritûs Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi* vocat: Ille quem *Spectatæ Religionis Virum* Summi Pontifices prædicant: Ille quem *Virum Apoſtolicum* Leodegarius Bituricenſis Archipræſul in Elogio Funebri appellat: quem Chronicon Sancti Sergii *Deo dignum*: Quem *Goffridus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* Tironienſis Abbatis *Fortiſſimum Juſtitiæ Propugnatorem, ac totius iniquitatis & injuſtitiæ expugnatorem*; qui in Pictavenſi Concilio pro cauſa caſtitatis fortiter ſtetit adversùs Regem inceſtis nuptiis cum *Bertrada* pollutum, Epiſcopis ipſis turpiter diffugientibus, & quantùm in ipſo fuit, martyrium pertulit: Ille qui publicæ libidinis victimas in ipſis proſtibulis ad pœnitentiam, & ad amorem caſtitatis accendit: Ille *in quo & in ejus glorioſiſſima Congregatione Spiritum Sanctum* Monachi Sulienſes agnoſcunt: ille (inquam) adeo fuerit pudore deſtitutus, ut inter mulieres jacuerit, accubante ſimul diſcipulorum grege? An qui *numquam vel a prædicatione, vel ab oratione, quibuſlibet occaſiunculis avulſus eſt*, Baldrico teſte, tantum nefas commiſit?

Secundum criminationis caput eſt ab habitus novitate & inſolentia. *Cæterum*, inquit, *de pannoſi habitus inſolentia plurimi te* * non immeritò *redarguendum putant, quoniam nec canonicæ Profeſſioni ſub qua militare cœpiſti, nec Ordini Sacerdotali, in quem promotus es, convenire videtur. Eſt enim ſingulis quibuſque Ordinibus ac Profeſſionibus apta quædam ac congruens diſtinctio habitûs, qui ſi permutetur, publicum offendit judicium. Sapiens autem publicos mores non perturbabit, nec populum in ſe novitate* * vitæ *convertet.* Siquidem id agere debemus, quemadmodum dicit Seneca, &c..... *Quo igitur tibi abjecto habitu* * regulari * *opertum ad carnem cilicio, cum attrito pertuſoque birro, ſeminudo crure, barbâ prolixâ, capillis ad frontem circumciſis, nudipedem per vulgus incedere, & novum quaſi ſpectaculum præbere videntibus, ut ad*

Epiſtola.
* *Deeſt in MS. Victor.*

* *Deeſt in MS. Victor.*

* *In MS. Victor. hæc deſunt, nec* Seneca *laudatur.*

ve-

*ornatum Lunatici ſolam tibi jam clavam deeſſe loquantur! Hoc tibi non tam apud ſimplices, ut dicere ſoles, auctoritatem, quàm apud ſapientes * tumoris ſuſpicionem comparat.*

* *MS. Victor* furoris.

Confutatio.

Novus habitus, vilis, ſquallidus, Virum Apoſtolicum, Pœnitentiæ Prædicatorem, Vitæ Religioſæ Magiſtrum decebat. *Sordida veſtes, candida mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſæculi probet: ita dumtaxat ne animus tumeat, ne habitus ſermoque diſſentiant:* (inquit S. Hieronymus *Ruſticum* inſtituens Monachum Epiſtolâ 4.) Sic olim Prophetæ, ſic S. Præcurſor, ſic Apoſtoli incedebant; ut tunc audirentur, cùm videbantur; ut etiam cùm eloquium conticeſceret, habitus ſonaret, ut ab occurſu ſuo vitia confunderent. Ita S. incedebat *Martinus*, teſte *Sulpitio Severo* in ejus Vita Cap. VII. plures Epiſcopos ejus electioni primùm repugnaſſe referens, dicentes; *Contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* Quorum *A populo ſententia ſenioris irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum dum vituperare cupiunt, prædicabant. Sumpto Epiſcopatu, idem conſtantiſſimè perſeverabat, qui priùs fuerat. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu vilitas erat.* Tantùm igitur abeſt ut reprehenſione dignus fuerit Venerabilis *Roberti de Arbriſello* habitus, inceſſus, victus, pœnitentem & Cruci Chriſti confixum hominem referens, ut potiùs laudes propterea maximas promeritus fuerit. De ejus auſteriori vivendi ratione ita ſcribit *Baldricus* Epiſcopus Cap. 3. *Longo tempore non jumento cuilibet inſedit: nec vinum, nec cibos ſaporoſos guſtavit: Ipſe ſemper nudis pedibus incedebat, & tunicas & ſaccum aſperiores induebat, quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam fatiſcente, calceatus jumentum aſcendit, & corpuſculo parumper indulſit, non ut delectaretur, ſed ut ad laborem quoquo modo confortaretur: curam enim carnis facere cavebat in deſideriis. Jejunia ſæpe continuavit, orans frequenter pernoctavit, membra ſua diuturnâ maceravit inediâ, & nullâ quemque exaſperavit moleſtiâ. Hypocriſim a ſe funditus extirpabat, facie hilaris & jucundus, ſimplex & blandus in reſpondendo, copioſus in diſtribuendo, ſibi modicum, Fratribus & Sororibus indulgebat multum.*

Ob veſtium vilitatem, aſperitatem, ſingularitatem perperam & impiè reprehenſum ab æmulis & maledicis hominibus Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, confirmant exempla Sanctorum Virorum, qui Religioſos Ordines pariter condiderunt. Cœterùm hunc ab hypocriſi prorſus alienum fuiſſe, nec inanem gloriolam vili aſperoque habitu aucupatum, ejus tyrocinium oſtendit, cùm Andegavi degeret, ubi toto biennio quo *ferrugineâ veſte carnem domabat, delicatis deſuper tegebatur pannis, oculis & favori hominum ſe occultans, conſpectui verò Dei ſe dumtaxat manifeſtans. Favorales ſiquidem in omni vita ſua deſpexit nugas; & quaſi venenum omne blandiloquium aſpernatus eſt:* (inquit *Baldricus* Præſul) Licèt ergo cilicio ad carnem indutus, *vili tunica, quæ mundi contemptum demonſtraret*, amictus inceſſerit, ex quo vitæ perfectioris inſtitutum aggreſſus eſt, ut ait Anonymus Fontis-Ebraldi Monachus in ejus Vita: veriſimile tamen non eſt, quòd opertus pertuſo birro, & ſeminudo crure inceſſerit, ut Auctor iſtius Epiſtolæ ipſi improperat, eum de habitûs inſolentia ſugillans. Nec etiam prolixam barbam nutriviſſe Venerabilem *Robertum* exiſtimo (quamquam id culpandum non fuiſſet) ſiquidem in ipſa Eremo *ſine aqua barbam radebat, ut refert Baldricus.*

Tertium reprehenſionis caput ſpectat declamationem acriorem in vitia abſentium, etiam Virorum Eccleſiaſticorum, in concionibus quas ad Chriſtianas plebes habebat; *Porro, inquit, quòd in ſermonibus, quibus vulgares turbas & imperitos homines docere ſoles, non tantùm præſentium [ut decet] vitia reprehendis,* (a) ſed etiam abſentium quorumcumque, Eccleſiaſticorum non ſolùm Ordinum; (b),, ſed etiam Dignitatum crimina enumeras, carpis, laceras. (c) Tale mihi videtur ac ſi quis antidoto venenum admiſceat, vel ſi (d) eodem foramine, ſicut dicit S. Jacobus, dulcem & amaram aquam ſimul emanet. Hoc enim non eſt prædicare, ſed detrahere. Quænam autem ex abſentium perſonarum reprehenſione poſſit eſſe utilitas, vel quis inde ſpiritualis fructus proveniat, (e) non video: quoniam potiùs auditoribus idiotis peccandi quodammodo videris dare licentiam, cùm eis exempla proponis majorum, quorum ſe poſſint auctoritate tueri ...... Abſentes (f) indignari magis poſſunt & conqueri, quàm ad emendationem tuâ promoveri detractione. At enim tibi fortè conducit, ut cùm vulgari opinione omnis Eccleſiæ Ordo viluerit, tu ſolus cum tuis habearis in pretio: Non enim deſunt qui hoc (g) taliter interpretantur. Sed hæc aſtutia veterem hominem ſonat, terrena, animalis, & diabolica eſt. Non decet profeſſionem tuam, non decet hanc peregrinationem, non decet hos pannos. (h) *Quòd ſi te id captare negaveris, hoc tamen conſequutum eſſe negare non potes.* ,, Videmus egentes Presbyteros, a ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, a quibus accipiant injunctiones pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias: qui omnes tuo (i) querantur præjudicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi tuiſque, honores, quos propriis debebant Sacerdotibus, (k) impendere. Quos tamen (ut manifeſtum eſt) non Religionis amor, ſed ea quæ ſemper vulgo familiaris eſt curioſitas, & novorum cupiditas ducit: Neque enim apparet vita eorum emendatior: Ita ſi ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.

Epiſtolæ.
(a) *Hæc deſunt in MS. Victor.*
(b) *Idem MS.*
(c) Quod non decet. *MS. Victor*
(d) ex eodem. *MS. Victor.*
(e) prorſus *MS. Victor.*
(f) verò; *MS. Victor.*
(g) tale;
(h) *Hæc ſententia deeſt in MS. Victor.*
MS. Victor. (i) queruntur judicio.
MS. Victor. (k) impendentes.

Confutatio.

Clericorum ſæcularium invidiam in Concionatorem Apoſtolicum, novum Ordinem, hanc effutiiſſe calumniam, omnino veriſimile eſt. Depravati erant Cleri mores: Sicut populus, ſic Sacerdos. Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinatio, ſacrilegæ Presbyterorum cum concubinis copulæ, Laïcorum in Eccleſias dominatio, vel potiùs tyrannis, & Eccleſiaſticarum uſurpatio facultatum, ac decimarum, inceſtæ conſanguineorum nuptiæ, vitia erant his temporibus longè latèque ſerpentia; ut conſtat ex Synodis ſub *Urbano II.* & *Paſchali II.* celebratis, ſub quorum Pontificatu Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Apoſtolici Concionatoris munus obiit. Ad hæc, odia pertinaciſſima, privatis bellis injurias ulciſcebantur: unde tot de *Treuga & pace* Canones. Adversùs vitia fervidus Prædicator declamabat, multos ad pœnitentiam adducebat, Clericos, Laïcos, Nobiles, pauperes, viros, mulieres, virgines, viduas, meretrices. Hinc in ipſum concitatam invidiam facilè crediderim, cùm a Presbyteris & Clericis incontinentibus & ſimoniacis, qui ſua vitia palam redargui ægrè ferebant; tum ab avaris, qui *ſua quærebant, non quæ Jeſu Chriſti*; nec Eccleſiæ miniſtrabant ut paſcerent oves, ſed ut ab illis paſcerentur: tum etiam a Laïcis nonnullis, qui in cœno vitiorum hærebant, & maximè ab iis qui *Philippo* Regi adulabantur, contra cujus inceſtas cum *Bertrada* nuptias in Concilio Pictavenſi fortiter ſteterat. Publica vitia palam arguere neceſſum erat. His tenebantur, & qui ad Apoſtolici Viri conciones confluebant plurimi, & qui illas declinabant aut ſpernebant indurati e ſacro præcipuè Or-

dine viri. Cœterùm ſummâ prudentiâ, æquè ac zelo in peccatores invectum eſſe Venerabilem Magiſtrum *Robertum de Arbriſello*, non deſignaſſe quemquam; detraxiſſe nemini, conſtat ex Epiſcoporum, in quorum Diœceſibus concionabatur, approbatione; conſtat ex eo quòd *Regibus*, *Epiſcopis*, *Principibus*, *Clericis* probis, Deique & Eccleſiæ amantibus, & *quibuſlibet popularibus, acceptus erat*; ut *Baldricus* teſtatur. Prudentiam, fervorem, efficaciam, in ejus Concionibus fuiſſe conjunctas, idem Præſul teſtis eſt Cap. 3. *In ſermocinando*, inquit, *contra peccatores videbatur invectivus, peccati verò deſertores affectu paterno conſolabatur: undè accidit ut multi publicani & publicanæ ipſi adhæſerint, atque toto poſſe obedierint .... ſermo ejus non poterat eſſe non efficax, quia, ut ita dixerim, omnia omnibus erat; pœnitentibus lenis, auſterus vitioſis, lugentibus blandus & facilis*. Quòd verò vitam eorum qui ipſum ſequebantur, emendatiorem non apparere ſcribit Auctor Epiſtolæ quam expedimus, calumnia eſt, his *Baldrici* Præſulis verbis confutata; *ipſius*, inquit, *delibutum ſermonibus, in tantum peccatis abrenuntiantium crevit examen, ut numerus pene fuerit innumerus; quos alio nolebat cenſeri vocabulo, niſi Pauperes Chriſti. Multi confluebant homines cujuſlibet conditionis; conveniebant mulieres, pauperes & nobiles, viduæ & virgines, meretrices & maſculorum aſpernatrices. Nec jam innumeram copioſitatem præparata capiebant tuguriola.*

Anonymus B. *Roberti de Arbriſello* Diſcipulus, in ejus Vita, narrans quomodo precibus Dolenſium Monachorum, ad quos Urſano diverterat, concionem habuerit, ipſius in ſacro Miniſterio exequendo prudentiam, fervorem, manſuetudinem, efficaciam prędicat his verbis, Cap. V. Num. XXIII. *Quorum precibus largus Domini ſeminiverbius commotus, altera die cum quibuſdam ex ſuis Sociis in Capitulum Monachorum ingreſſus eſt: ubi ultimum ſermonem quem ad populum facturus erat prolixè faciens, quàm dulciter, quàm piè, quàm miſericorditer, quàm devotè, quàm prudenter, quàm caritativè, quàm ſimpliciter, quàm diſcretè, auditores ſuos arguendo, obſecrando, increpando, declinare a malo, & facere bonum ipſe docuerit, etiam illi qui intereſſe meruerunt, fatentur ſe narrare non poſſe. Sed quid mirum, ſi hoc ſermocinium tam excellenter implevit, per quem Deus tot & tanta ſermocinia pene incomparabilia, teſtantibus illis qui audire meruerant, mundo præbuerat? Tantam namque prædicationis ſanctæ gratiam ei Dominus donaverat, ut cùm communem ſermocinationem populo faceret, unuſquiſque, quod ſibi conveniebat, acciperet. Non erat ejus prædicatio inefficax, ſed in tantum audientium corda conterebat, ut patenter daretur intelligi quis eſſet illic. Nimirum Spiritus Sanctus aderat, ſine cujus auxilio ſermo Doctoris exteriùs fruſtra laborat.*

Epiſtola.

MS. Victor.

(a) paſſim admittas.

MS. Victor.

(b) Improbatos compellas.

(c) *Hæc deſunt in MS. Victor.*

d *Iſta deſunt in MS. Victor.*

MS. Victor.

ſive ſola.

Quartum accuſationis caput eſt, quòd abſque probatione cujuſlibet conditionis & ſexus homines ad Religionem compelleret, ac paſſim admitteret; novoſque faciendo proſelytos, priorum ſalutem negligeret. *Jam verò*, inquit, *& illud quâ ratione defendi poteſt, quod cujuſlibet conditionis aut ætatis mares & fœminas, qui te prædicante, ſicut fit, ad horam compunguntur, paſſim, (a) & ſtatim ad Religionem profitendam adigis improbatos, cum dicat Apoſtoſtolus: Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* (d) B. quoque *Gregorius* (c) Papa *de non temerè ad converſionem recipiendi*, (d) Fortunato ſcribens inter alia dicit: *Cùm grave ſit inexpertum obſequiis hominum ſociari: quis poſſit dicere quantò ſit graviùs improbatos ad Dei ſervitium applicari? Inde ergo contingit, ut plerique ad priſtinos actus relapſi, duplicem incurrant damnationem. Quippe* (c) quorumdam ultra curam non geris, *quos nulla cœrcet Regula diſciplinâ, ſed ſuo quemque permittis arbitrio; ſive tui nominis ſupra eos*, ut quidam putant *invocatione contentus, ſive novi* (a) ut tu perhibes *inhians lucris: Ne circa* (b) jam *acquiſitos damna temporum patiaris. Sufficere enim tibi dicis, ut referunt, ſi vel una nocte peccatum impedias. Quæ quidem intentio in infinitum vadit, ut prioribus neglectis, de ſequentibus curam geras. Scilicet hoc modo, quantùm creſcit numerus diſcipulorum, tantùm augetur perditio neglectorum. Cujus te* (c) *principem fore timendum eſt, juxta quòd Dominus loquitur dicens:* Vah! vobis Scribę & „ Phariſæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum; & cùm factus fuerit facitis eum duplò filium gehennæ. *Si autem pro uno proſelyto vah! facientibus, quid debetur tales plurimos facienti?*

MS. Victor.

(a) *non habet* ut quidam putant.

(b) *Neque* ut tu perhibes.

MS. Victor.

(c) participem.

Confutatio.

Virum *apprime eruditum*, cui jam olim *Silveſter* Epiſcopus Rhedonenſis, eum Archipreſbyterum creans, dixerat: *Eſto, quæſo, in Reſponſis Eccleſiaſticis noſter Interpres: audiam te, & loquaris in me*: Virum qui ſemper *orationi aut lectioni deditus* erat: *Cum quo gratia Dei evidenter ambulabat: In ambiguis conſultum, in reſponſis promptum: Organum Spiritus Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi*, ut prędicat *Baldricus* Præſul: Virum cui Epiſcopi & Abbates de electione Abbatiſſæ conſulenti reſponderunt, teſtę Anonymo: *Tuum Cariſſime Pater! ſuper hac re potiùs tenendum eſt conſilium: præſertim cum pro certo ſciamus inter cæteros noſtræ ætatis mortales tuum vigere conſilium: Te enim donavit Deus mundo conſiliatorem animarum*: Virum, inquam, doctrinâ, conſilio, experientiâ eximium, & a Spiritu Sancto illuſtratum, ad Religioſæ Vitæ profeſſionem cujuſlibet ætatis, ſexùs, conditionis homines adegiſſe, calumnia eſt putidiſſima. Primævæ Fontis-Ebraldi Conſtitutiones, a Venerabili *Roberto* conditæ, probationis tempus decernunt, adeoque hanc evertunt calumniam. Inſigne quoque mendacium eſt, quòd eorum curam abjiceret, quos ad Vitam Religioſam adduxerat; vel quòd eos nullâ Regulâ coërceret. Commentum iſtud Anonymus ipſius Diſcipulus in ejus Vita Cap. 11. ſubruit, his verbis: *Dedit Eremitarum lucerna Robertus Genti ſuæ Religioſæ quædam præcepta: ut videlicet tam viri quàm mulieres unanimiter cuſtodirent Religionis ſuæ ſanctitatem, in locutione, in actu, in victu, atque veſtitu.... Si quis verò hæc mandata ad plenitudinem noſſe deſiderat, apud Fontem-Ebraldi, ubi tam pro amore tanti viri, quàm pro magno munere ſcripta ſunt, humiliter requirat.* In hujus obſervantia Regulæ inſtituebantur Sorores ad Fontem-Ebraldi, ibique diu probatæ, diverſas in Provincias ad ſacri propagationem Ordinis, novorumque Monaſteriorum fundationem mittebantur, ut refert Anonymus Venerabilis *Roberti* Diſcipulus, in ejus Vita, Cap. 3. *Nonnulla*, inquit, *habitacula in diverſis Provinciis, cooperante Deo, ædificaverat, in quibus Sanctimonialium cohortes, diutina Religione in Fontebraldenſi clauſtro probatas, juxta locorum competentiam includebat.* Falſiſſimum igitur eſt, quòd paſſim ad Religionem profitendam adigeret improbatos, nullâque ipſos Regulâ coërceret. Falſum non minus quòd priorum curam abjiceret ſive negligeret, ut eos inſtitueret, quos poſteriùs acquiſierat. Enimverò (ut idem Auctor commemorat) *Illa habitacula in quibus oves Dominicas, cum conſilio adjacentium Pontificum includebat, more boni Paſtoris frequenter viſitabat: ut ſi aliquando, diabolicâ ſuaſione, aliqua vitiorum fomenta pullularent, ea pro poſſe ſuo radicitus extirparet.* Id executus eſt & imminente obitu, ut ſcribit *Baldricus* in ejus Vita. *Annis revolutis & annis, quibuſdam indiciis ſenſit B. Robertus finem ſuum appropinquare*,

re, quia membris fatiſcentibus, corporis cœpit deſtitui viribus. Viſitatum & ſalutatum ire Fratres, diſpoſuit, & Sorores: & ibat, Confortabat omnes in Domino..... Et hortabatur ne umquam tepeſcerent a bonis inſtitutis. Quod ſpectat peccatores ad meliorem quidem frugem converſos, ſed Vitam Religioſam minimè profeſſos, omnium gerere curam non poterat, cum innumeros variis in Provinciis ad pœnitentiam adduxiſſet: ſed nec ipſi Apoſtoli omnium curam gerere poterant, quos Chriſto pepererant. *Paulus* plantabat, *Apollo* rigabat, Deus incrementum dabat. Ita Venerabilis *Robertus*, vir Apoſtolicus, concionibus ferventiſſimis peccatores & peccatrices omnis ætatis & conditionis Chriſto iterum parturiit; curam verò ipſorum iis reliquit, ad quos ſpectabat, Eccleſię Paſtoribus. Quin ex tanto numero aliqui ad priſtinos actus ſint reverſi, qui in ſęcularis vitæ periculis manſere; non dubito: ſed Viro Apoſtolico tribui non debet quòd non perſeveraverint, ſed eorum cupiditatibus, quæ ſementem verbi ſuffocarunt? Et cur Venerabilis *Robertus de Arbriſello* propterea accuſetur, cùm nec omnes ab Apoſtolis, vel ab ipſo Chriſto converſi perſeveraverint, ſed quidam ad priſtinos actus ſint relapſi;

Epiſtola. *MS. Victor.* (a) Nigerrimis.

Pergit Auctor Epiſtolæ. „ Tuorum autem proſelytorum tantus eſt numerus, ut eos gregatim „ videamus per Provincias diſcurrentes, (a) Bigerricis veſtibus adopertos, barbarum prolixitate „ notabiles, qui per agros quidem (ut dicitur) „ calceati, in urbibus verò (b) nudis pedibus gradiuntur: a quibus ſi (c) quærant cauſam homines, Magiſtrum te eſſe reſpondent; nec addere ſolent cuius, ut ſcilicet hac ſola reſponſione tua pronuntietur excellentia. Et id quidem ſatis conſtat, illos homines eſſe, & ſecundùm hominem ambulare. Sed abſit hoc eos „ a tuo habere magiſterio, ut ſic agant, vel ſic „ loquantur quomodo mundus novit. Malumus „ (d) culpas eorum tuæ imputari negligentiæ, quàm „ tuâ auctoritate muniri.

MS. Victor addit, (b) & in vicis. *MS.* (c) Si quæratur cauſa. Magiſtri ſe eſſe reſpondent.

MS. d Malumus enim.

Confutatio.

Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipulos per Provincias diſcurriſſe falſum eſt. Siquidem *ſitunlam Fontis-Ebraldi elegit, in qua Dei nova familia & novus exercitus habitaret & laboraret, & promiſcuos Chriſtianitatis tirones illuc induxit* [inquit *Baldricus*] in ejuſque manu *ſtabilitatem atque perſeverantiam Fontebraldenſi Eccleſiæ coram Deo & Sanctis ejus, omnes unanimiter atque ſpontaneè promiſerunt*, teſte Anonymo in eius Vita: & *Obedientiam Ancillis Chriſti* voverunt. Cùm verò nova Monaſteria in diverſis Provinciis condebat, *ad earum ſervitium aliquos ex Fratribus deſtinabat:* Non igitur gregatim per Provincias diſcurrebant. Nec adeo inſolens erat ipſorum habitus, ſed honeſtus, quamquam vilis & ſtatus Religioſi paupertati atque pœnitentiæ conveniens. Qua de re ejus Diſcipulus Cap. 2. Vitæ ita ſcribit: *Noverat denique quàm vilis tunica contemptum mundi demonſtrat: & ob hanc cauſam & ſe & ſuos ſibi ſubditos vilioribus indumentis veſtiri volebat. Dicebat enim nobis, illa veſtimenta omnibus Religioſis poſſe ſufficere, quæ frigus humanæ fragilitatis poſſent expellere, non quæ corpus quandoque moriturum poſſent ornare; quod ſine dubio reprehenſione dignum eſt, & ſæculare. Hæc tamen Regula de veſtimentis ab eo conſtituta eſt in noſtra Religione, ut juxta S. Benedicti Magiſterium, neque Fratres, neque Sorores noſtræ inculparentur de nativo veſtimentorum colore, vel groſſitate, aut latitudine.* Nudis pedibus per urbes, calceatos in agris, Fontebraldenſes Monachos ambulaſſe, æquè falſum. Si enim nudis pedibus aliquando incedebant in exordiis Ordinis & Venerabili Magiſtro vivente, id ejus exemplo faciebant. At ipſe non in urbibus tantùm, ſed *ſemper nudis pedibus incedebat, quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam fatiſcente: calceatus jumentum aſcendit* [inquit *Baldricus.*] Accedit, quòd in urbibus, caſtellis, & vicis rari eſſent. In deſertis quippe locis Monaſteria B. *Robertus* ædificabat. *Deſpiciebat*, inquit Anonymus, *intra caſtella, vel vicos, Conventus ſuæ ſanctæ Religionis habere, nimirum apertè cognoſcens, propoſito ſanctæ Religionis talia nocere.* Venerabilem Robertum de Arbriſello *Magiſtrum*, vocabant, *quia neque Dominus, neque Abbas vocitari volebat*, Baldrico teſte. Doctorem, Inſtitutoremque ſuum quidni *Magiſtrum* appellaſſent? *Heloiſſam* Paracleti Abbatiſſam ac Sanctimoniales S. *Bernardus*, *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſcopi & Pontifices Maximi arguendas non cenſuere, quòd Petrum Abælardum *Magiſtrum* appellarent: Cur itaque Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipuli reprehendantur, quòd ipſum *Magiſtrum* vocarent? Ipſos ſecundùm hominem ambulaſſe, calumnia eſt. An *Pauperes Christi*, qui *cum Deo ſuo ſingulariter confabulari deſiderabant*, qui *numquam otioſi*, laborabant, qui *ſilentium certis temporibus* ſervabant, qui *amore fraterno conglutinabantur; inter quos nulla erat amaritudo, nulla invidentia, nulla diſcordia;* e quibus *Clerici pſallebant, & Miſſas celebrabant; qui demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant; Ad quos accedebant Principes & populi, novam Dei familiam pro parſimonia regulari marcidam & pallidam viſitaturi:* Quorum Cœnobio *Reges & Conſules larga donaria* conferebant: Qui *de his quæ mittebantur eleemoſynam faciebant copioſam, ſuſcipiebant pauperes, debiles non repellebant, nec leproſos, nec impotentes*, ut *Baldricus* Præſul teſtatur: iſtine ſecundùm hominem ambulaſſe, citra calumniam dici poſſunt?

Pergit Auctor Epiſtolæ: *Taceo de Juvenculis, quas ut ſupra dixi, ſine examine Religionem profeſſas, mutata veſte per diverſas cellulas protinus incluſiſti, quarum rudimentis, vel ſi regulari cuſtodia cingerentur, non modice timendum erat. Hujus igitur facti temeritatem miſerabilis exitus probat. Aliæ enim, urgente partu, fractis ergaſtulis elapſæ ſunt aliæ in ipſis cellulis (a) pepererunt. Quod utique non accidiſſet, ſi tua prudentia rerum exitus metiretur.* Epiſtola.

MS. Victor. (a) Ergaſtulis.

Confutatio.

Juvenculas ſine examine ad Profeſſionem religioſam a Venerabili *Roberto de Arbriſello* non admiſſas, ſuperiùs probatum eſt. Quod in cellulis incluſæ, jacturam caſtitatis tanto cum ſcandalo paſſæ ſint, horrenda calumnia eſt. Dic enim amabo, ſi quid ſimile contigiſſet, tantus ne Virginum & Matronarum honeſtiſſimarum numerus Ordini Fontis Ebraldi nomen dediſſet? An præcipuum Monaſterium *Ampliori Religionis gratia* eminere ſcripſiſſet *Paſchalis II.* An *Maximam Religionis obſervantiam ibi ex longo tempore cuſtoditam* ſcripſiſſet *Gelaſius II.*? An *Monaſtici Ordinis diſciplinam ibi vigere* Callixtus II. teſtis oculatus prędicaſſet? Num ſuam erga Sanctimoniales Fontebraldenſes benevolentiam, *pro Religione & honeſtate* ipſarum ſignificaſſet, earumque ſe precibus commendaſſet *Lucius II.*? An *Virgines Christi* Hildebertus appellaſſet, *Quarum exterior apud homines converſatio apud Deum mentis puritas innoteſcebat:* (b) & quæ *ad promerendum ſervorum Dei gratiam ipſa ſibi ſola ſufficerent?* An *tantam tantæ Religionis* locum, quem cum in partibus illis in ſcholis eſſet noviter incœptum viderat, *pro Dei voluntate ferè ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excreviſſe*, gaviſus & gratulatus eſſet *Sigerius* in Epiſtolâ ad *Eugenium III.* P. M. quam P. *Sirmondus* edidit in Notis ad *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas? An Epiſco-

b B. Hildebertus Epiſtol. 69. ad Honorium II.

ſcopi Venerabilem *Robertum* rogaſſent, ut novi Ordinis Monaſteria ſuis in Diœceſibus conderet, in eaque Sorores Fontis-Ebraldi traduceret? An Reges & Principes novas domos beneficiis auxiſſent? Num in Angliam & Hiſpaniam penetraſſent novi Inſtituti Religioſæ coloniæ, vocantibus faventibuſque Regibus, ac in locum Sanctimonialium ob pravos mores expulſarum fuiſſent ſubſtitutæ? An ipſas *Tota ſæculi voluptate caſtratas, in Dei fervere obſequio* dixiſſet (a) *Vuillelmus Malmesburienſis?* An ipſas *ſub diſciplina ſua religiosè vivere, & ordinem tenere*, Chronicon Malleacenſe memoraſſet? Num Fontebraldenſes Sanctimoniales *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis Cap. 20. *Occidentalis Hiſtoriæ*, inter eas enumeraſſet, *Quæ in honeſtate, & laudabilis converſationis propoſito, & Religionis diſtrictione perſeverant?* Denique hanc plenè confutant calumniam Venerabilis *Roberti de Arbriſello* verba, *Leodegarium* Archiepiſcopum Bituricenſem in ſuprema ægritudine etiam atque etiam rogantis, ut corpus ſuum ad Fontem-Ebraldi deferri, ibique ſepeliri curaret. „ Non rogo te, *inquit*, ut ſepelias me in „ Monaſterio, vel in Clauſtro; ſed tantùm inter Fraterculos meos in Fontis. Ebraldi luto. „ Ibi etiam ſunt Presbyteri mei, atque Clerici: „ ibi etiam ſunt Sanctæ Virgines, Viduæ, ac „ Continentes, die ac nocte in Dei laudibus perſeverantes: ibi ſunt mei dilectiſſimi infirmi atque infirmæ: ibi ſunt cariſſimi mei leproſi, „ atque leproſæ meæ: ibi ſunt boni ſocii peregrinationis meæ: ibi ſunt illi qui paupertates & labores pro Chriſto mecum diu ſuſtinuere: ibi ſunt qui frigora & calores, miſerias & „ tribulationes pro animarum ſuarum ſalute patienter ſuſtinuerunt: Qui ad vocem prædicationis „ meæ inſpirante Deo, & ſe, & ſua reliquerunt: „ quorum alii corpore vivunt, alii verò in obedientia perſeverantes obierunt.

(a) Lib. 5. de Geſtis Regum Anglorum.

Epiſtola.

Ultimum reprehenſionis caput petitur a deſertione Abbatiæ *De Rota*, & vitæ Canonicæ in qua ſtabilitatem voverat, & Canonicorum Regularium cura poſthabita, ut Sororum regimini intenderet. „ Ultimum, (*inquit* Auctor Epiſtolæ) ſed a „ primo non diſcrepans, tuæ, ut putatur, reprehenſionis Capitulum eſt, de Profeſſione „ vitæ Canonicæ & ſtabilitate loci prioris, ſuſceptaque cura regiminis ſupèr Fratres ibidem „ profeſſos, * quia omnia propter Sorores digeris contempſiſſe; ſupra quod vel rationabilem a „ tua Fraternitate petimus reſponſionem, vel certam tibi timemus damnationem. Et in hac quidem „ parte * *multa* contra te ſuppetit copia * dicendorum, ſed nos per te dicenda malumus expectare.

MS. Victor. * ſuper quo.

* *Deeſt in MS. Victor.*

* *In eodem lege*, diſcendorum.

Lege quidem communi Canonum, Profeſſionem Vitæ Canonicæ ſtabilitatem loci prioris, & regimen Fratrum deſerere non poterat Venerabilis *Robertus de Arbriſello*; ſed *lege privata, quæ inſtinctu Spiritus Sancti in corde ſcribitur*, poterat, ut ait in cauſa ſimili *Stephanus* Abbas Sanctæ Genoveſç, & poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtolâ LXXI. Quod ex *Urbani* Papæ Decreto colligit, dicentis: *Si quis in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio vel Regulari Canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtrâ. Juſto enim non eſt lex poſita. Sed ubi Spiritus Domini, ibi libertas; & ſi, Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege.* Quod ad Religioſos etiam pertinere colligit ex Concilio Triburienſi, in quo ſic ſtatutum eſt: *Virgines Sacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ & propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, & ibidem commanere decreverint, Synodus concedit: Si verò fuga diſciplinæ aliud quæſierint, ad locum redire cogentur.* At Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Abbatiam *de * Rota*, & regimen Fratrum deſeruerat propter diſtrictiorem vitam, utque liberiùs munus Apoſtolicum obire poſſet. Votum quidem ſtabilitatis ſub forma vivendi certis Inſtitutionibus ordinata nuncupaverat: ſed commutationem hujuſmodi votorum fieri poſſe profitendo ſtrictioris ac perfectioris vitæ genus certum eſt. *Votum quod commutationem non recipit, quaſi ſubſtantiale eſt & principale, vovere animam ſuam Deo. Cætera, ſicut eſt locus, Prælatus, habitus, forma vivendi, tamquam acceſſoria ſunt; ſed ab hominibus viventibus apponuntur, non quia ſine his ſalvari non poſſit anima quæ vovetur, ſed quia per hæc expeditior ſit ad ſalutem via:* (inquit, idem *Stephanus* Abbas.)

Confutatio.

* La Roüe.

Nulli ergo reprehenſioni obnoxius fuit Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, maximè cum Summi Pontificis diſpenſatione, ex conſilio Andegavenſis Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſita erat Abbatia, & cum ipſorum Canonicorum Regularium, quibus præerat, permiſſione, Abbatia ſe abdicaverit, ut prædicationi liberiùs vacaret. Ita refert *Baldricus* Epiſcopus in ejus Vita, Cap. II. *Ipſe*, inquit, *ampli pectoris, nulli deeſſe voluiſſet, ſi Fratrum voluntas & Ordo permiſiſſet. Cogitavit igitur ab eis diſcedere. Conſiderabat igitur quomodo id abſque eorum moleſtia poſſet implere. In præſentia Pontificis Andegavenſis, in cuius Diœceſi morabantur Canonici, ventum eſt, & juxta rei conſiderationem, & Domini Papæ juſſionem, ex Epiſcopi conſilio, & ex Clericorum permiſſione, Robertus liberè diſceſſit, ut liberiùs prædicationi vacaret, & expeditus quocumque & quibuſcumque poſſet, proficeret.* Non itaque propter Sorores, de quibus tunc non cogitabat, regimen Fratrum contempſerat, atque Abbatiâ ſe abdicaverat; ſed ob Concionatoris Apoſtolici munus ab *Urbano II.* ſibi demandatum, faciliùs exequendum, & ad animarum ſalutem plurimarum procurandam.

His verbis clauditur Epiſtola *Marbodo* adſcripta: *Orantem pro nobis * Religionem tuam Chriſtus cuſtodiat*, * dilectiſſime *Frater*.

Epiſtola.

* *MS. Victor.* Sanctitatem tuam. *Vox*, dilectiſſime, *abeſt ab eodem MS.*

Mirum ſanè, quòd hominis, de quo tot probra vulgari ſcribit Auctor Epiſtolæ, velut Sancti, vel Religioſi viri precibus ſe commendet, ſi vera eſſe credat. Sed ſi verè a *Marbodo* religioſiſſimo Epiſcopo ſcripta eſt, judicium de his, quæ contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* vulgabantur, ſuum ſuſpendit, nec ab alio doceri voluit, ſed ab ipſo, de veritate vel falſitate rumorum, qui contra præclaram ejus famam ab æmulis ſpargebantur & hoſtibus. *Sed nos*, inquit, *per te dicenda malumus expectare*.

Dixi, ſi verè a *Marbodo* ſcripta eſt, quia graves conjecturæ non deſunt, quæ dubium faciant an a *Marbodo* Rhedonenſi Epiſcopo hæc Epiſtola ſcripta ſit ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello*. Primo in MS. Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis extat inter Epiſtolas *Hildeberti* Cœnomanenſis Epiſcopi, Folio 117. verſo. Nota Manuſcripti eſt: E. D. Z. Epiſtolæ argumentum miniatis literis, ſed eadem manu ſcriptis, ſic proponitur: *Reprehendit quemdam, cujus Religio ſuſpecta habebatur.* Nec *Roberti de Arbriſello*, nec *Marbodi*, nec *Minimi Epiſcoporum*, vocabula in inſcriptione leguntur, ſed ſic habet; *Servo Dei non ſolùm rectè offerre, ſed & rectè dividere.* Secundò, *Marbodus* non poterat non noſſe Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & ſanctam ipſius converſationem perſpectam habere, qui quatuor annos, ſub *Silveſtro* Deceſſore ſuo, Eccleſiæ Rhedonenſis Archipresbyter fuerat, ac Diœceſeos reformationem multùm promoverat; deinde in Scholis ab ipſo *Marbodo*, Andegavi, cum illius Eccleſiæ Archidia-

Expenditur an hæc Epiſtola ſit Marbodi.

Religioſiſſimi illius Præſulis eſſe non videtur.

diaconus eſſet, erectis, ſolido biennio docuerat; poſtea Abbatiam *De Rota* in eadem Diœceſi Andegavenſi fundaverat, ibique Regulares Canonicos congregaverat; ac demum in hac & finitimis Diœceſibus Sacras Conciones habebat Apoſtolicus Prædicator, innumeros ſexus utriuſque homines ad meliorem frugem convertebat, & eximiarum circumquaque diffundebat odorem virtutum. At Epiſtolæ huius Auctor Venerabilem *Robertum de Arbriſello* noſſe non videtur, de quo tam probroſa, tam falſa, tam fictitia ſcribit. Tertiò, *Marbodum* piiſſimum Præſulem tam immanes calumnias patulis auribus excepiſſe, & non tantùm duram, ſed petulantem, illuſoriam, inſultabundam Epiſtolam ad Sacerdotem, Concionatorem Apoſtolicum, Abbatem, virum ſanctitatis & doctrinæ famâ celebrem ſcripſiſſe, nemo ſibi facilè perſuadeat.

Nec Hildeberti Cœnomanenſis Epiſcopi.

Nec etiam ab *Hildeberto* Cœnomanenſi Epiſcopo, cujus inter Epiſtolas extat in MS. Victorino, ſcriptam hanc Epiſtolam crediderim, quippe qui de Sanctimonialibus Fontis Ebraldi, quarum famam hæc lacerat Epiſtola, tam magnificè ſenſerit, ut conſtat ex eius Epiſtolâ LXIX. ad *Honorium II.* P. M. quâ ipſum rogat ut *Henrici* Regis Anglorum Donationem Fontis-Ebraldi Parthenoni factam confirmet. *Hanc ad vos*, inquit, *Beatiſſime Pater! interventionem pro Virginibus Chriſti ſuſcepimus, quarum ſicut exterior eſt apud homines converſatio, ſic apud Deum, prout credimus, mentis puritas innoteſcit. Ea propter noluimus Ancillis Chriſti noſtrum deeſſe interventum.... In ſinu noſtro ſpes bona repoſita eſt, pro eis a Patre filium exauditum iri, quæ ad promerendam ſervorum Dei gratiam ipſa ſibi ſola ſufficiunt.*

Fuerit fortè Roſcèleni, aut Clerici alicujus ſecularis egregiè maledici.

Sanè ſi Epiſtolam contumacem a *Roſcelino* Hæretico contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello* confictam habemus, hanc potiùs eſſe crediderim quæ *Marbodo* a nonnullis tribuitur, quàm illam quæ inter *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas a doctiſſimo *Sirmondo*, ex fide MS. Codicis Cœnomanenſis edita eſt.

Fœlicior erit fortaſſis conjectura, quòd Sæculares Clerici, quorum plerique incontinentes erant, avari, ſimoniaci, & quorum pravis moribus cauterium adhibere ſatagebat Vir Apoſtolicus, has de ipſo calumnias in vulgus ſparſerint: & quiſpiam ex illo Ordine invidentiæ œſtro percitus contumelioſam illam Epiſtolam ſcripſerit atque vulgaverit. Si enim Presbyteri Normanni, eorumque concubinæ in *S. Bernardi* Tironienſis Abbatis, contra ipſorum vitia publicamque fœditatem concionantis & agentis, necem conſpirarunt, quid de Britonum Presbyterorum feritate tunc ſuſpicari non liceat, quos Baldricus *inceſtis copulationibus* fœdatos commemorat, & de quibus non minùs quàm de plebe intelligendum eſt, quod ſcribit in Prologo Vitæ *B. Roberti* ad *Petronillam* Abbatiſſam? *Sarcinam grandem & gravem imbecillitati noſtræ, Domina Petronilla! impoſuiſti; cum me & multa mundi fluctivagi inquietet procella, & maximè minoris Britanniæ, in qua cum ſcorpionibus habito, beſtialis geminaque circumvallaverit ferocitas.* Quod vero a quopiam e Presbyterorum ſæcularium ordine hæc ſcripta ſit Epiſtola, & vulgatæ calumniæ, augurari licet ex querelis, quas continet de imminuta Presbyterorum Parochialium auctoritate, deque imminutis maximè oblationibus & decimis. *Videmus*, inquit, *egentes Presbyteros a ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, a quibus accipiant injunctiones Pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias, qui omnes tuo ſe queruntur judicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi, tuiſque honores, quos propriis debebant Sacerdotibus, impendere.... Itaque fit ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.* Presbyterorum ſæcularium eâ tempeſtate murmur & invidentia in Regulares, *Urbanum II.* Pontificem Maximum, Synodique Nemauſenſis Patres impulit anno 1096. ad eorum *ſtultum dogma* damnandum Canone ſecundo. *Qui magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflamati, aſſerebant Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotali Officio indignos, neque Pœnitentiam, neque Chriſtianitatem, ſeu abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotales Officii injunctam gratiam.* Et *decertantes contra Monachos* hac in re, *Sacerdotales potentiæ arceri officio* præceperunt. Contra eumdem errorem ſtatuit Synodus Canone III. *Oportere eos, qui ſæculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quàm Presbyteros ſæculares: Quia ſecundùm Regulam Apoſtolicam vivunt.* Iiſque *fas eſſe prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere.* (Cum nimirum ab Epiſcopis Sacra illa Miniſteria ipſis committuntur.) Iſtorum Erronum aliquem, quos *Urbanus II.* & Synodi Nemauſenſis Patres damnavere, petulantem hanc Epiſtolam, quæ *Marbodo* a nonnullis adſcribitur, contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcripſiſſe, admodum veriſimile eſt. Neque tamen huic ita ſum addictus conjecturæ, ut ſi quis fœliciorem proferat, magiſque veriſimilem, illam ſequi non ſim paratiſſimus.

DSSERTATIO VI.

De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.

Concilium iſtud, quod inter Oecumenica X. numeratur, anno Chriſti 1138 ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo convocatum, celebratum eſt Romæ in Baſilica Lateranenſi, ipſomet Præſide, anno 1139. media Quadrageſima. Adfuere mille circiter Patres, ut Abbas Urſpergenſis, & *Otto Friſingenſis* Lib. VII. Cap. XXXIII. teſtantur. Rationes convocandi Concilii tres omnino fuere: Prima Schiſma *Petri Leonis*: altera, Petrobuſianorum & *Arnaldi de Brixia* hæreſes: tertia, Collapſæ Diſciplinæ reſtauratio.

ARTICULUS I.

Schiſma PETRI LEONIS, *prima Ratio Concilii celebrandi.*

Quod Primum Caput ſpectat, paulò uberior de teterrimo illo Schiſmate ſermo habendus eſt. Electo *Innocentio II.* 16. Kalendas Martii anno 1130. a factioſis in Sedem *S. Petri* intruſus eſt longè diſſimilis *Petrus Leonis* cognominatus, qui *Anacletus II.* dici voluit. Legitimam *Innocentii* electionem, & *Anacleti* factionem Schiſmaticam graphicè deſcribit *Arnoldus* Bonævallis Abbas Lib. II. De Vita *S. Bernardi*, Cap. I. *Ea tempeſtate*, inquit, *Honorius Papa viam univerſæ carnis ingreſſus eſt: nec mora, in electione diſſidentibus Cardinalibus, & diviſâ Eccleſiâ, plures numero & ſaniores conſilio, vitâ probabiles, viri virtutum, Presbyteri, Diaconi, Epiſcopi, Innocentium elegerunt, cujus vita & fama, ætas & ſcientia, digna Summo Sacerdotio habebatur. At verò pars altera infames auſus violentia, non ratione corroborans, Petrum Leonis ad hunc Apicem aſpirantem, fraudulentis machinationibus ſeorſum & præcipitanter nominavit Anacletum, & cæteris renitentibus,*

Innocentii II. Electio vindicata.

ordi-

ordinavit. Qui verò in parte Catholica erant, Electum ſuum ſolemniter ordinatum collocarunt in Cathedra, & per loca illa, in quibus ſeſſiones habent ex antiqua conſuetudine Romani Pontifices, circumduxere, & pro tempore honor debitus Apoſtolicæ adfuit Dignitati. Ex tunc ſanè circa Lateranenſe Palatium morabantur, nec erat jam eis tuta in domibus propriis manſio, cum eos acerrimè Petri ſatellites infeſtarent. Ibi etiam diu reſiſtere non valentes, per confœderatos ſibi quoſdam ex Nobilibus Romanis ad tempus in turribus eorum receptacula habuerunt. Sed nec in eis perſeveravit fidelitas. Nam in brevi aut vi, aut formidine temeraria multitudinis, aut pretio corrupti ſunt. Nam Petro tam propria generis virtute, quàm adhærentium ſibi affinitate multitudo tanta erat, ut ferè tota eum civitas ſequeretur, vel pecunia, vel commodis obligata. Congregaverat ſanè opes innumeras tam in exactionibus Curiæ quàm in Legationum negotiationibus, quas ad expectandas nundinas reſervarat. Inſuper & paterni census ampla congeries, catenus ſigillata, modò diſtributa in populum, ad fas & nefas venalem plebem armaverat. Quibus erogatis, donaria Regum in ornamentis Eccleſiæ ab ipſis evulſis Altaribus. Et cùm calices frangere, & crucifixos aureos dividere, ipſi profani Chriſtiani vel timerent, vel erubeſcerent: Judæos ajunt eſſe quæſitos, qui ſacra vaſa & Imagines Deo dicatas audacter comminuerent. Igitur quiſque pro modo ſuo, ſecundùm majus & minus, conducti ad ſcelus, ſacramentis generalibus Petro vendiderunt aſſenſum, & in omnem ſanguinem manus expoſuerunt & arma; & quotidianis congreſſibus partem quæ cum Innocentio erat, maledictis inſectabantur & gladiis.

Interea nihil præteriit Pſeudo-pontifex *Anacletus* ut ſuas in partes Principes Chriſtianos pertraheret; ut fucum faceret Fidelibus nihil prætermiſit. Dedit imprimis Literas ad *Lotharium* Regem, ſed irrito conatu. In Eccleſiæ etenim unitate ac legitimi Pontificis obedientia perſtitit *Lotharius*, quamvis Anacletiani Cardinales, Proceresque Romani, ad ejus Majeſtatem pro Antipapa ſcripſiſſent. Nec ad *Lotharium* duntaxat Romanorum Regem, ſed ad *Lodovicum VI.* Galliarum, Literas dedit per *Ottonem* Tudertinum Epiſcopum, quem Legationis munere adauxit, deferendas. Alium præterea Legatum in Gallias deſtinavit *Anacletus*, *Gregorium* Diaconum Cardinalem, in Provinciam Aquitaniæ, ſcripſitque officioſiſſimas Literas ad Monachos Cluniacenſes, probè ſciens magni foro ponderis, ſi eos Communioni ſuæ addixiſſet, quorum in Galliis magna erat ob pietatis & doctrinæ famam auctoritas. Has Literas Pſeudo-pontificis *Anacleti* ad diverſos datas, e Codice Caſſinenſi exſcripſit, Annalibuſque ſuis inſeruit *Baronius* Tomo XII. ad annum Chriſti 1130.

Verùm vanus fuit Antipapæ conatus. Nam Cluniacenſes *Innocentio* adhæſerunt, ejuſque electionem, quanto potuere zelo, propugnarunt. Teſtis eſt *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis in Epiſtolâ ad *Innocentium* datâ, quæ libri tertii prima eſt. *Habetis*, inquit, *cum tota Eccleſia vobis a Deo commiſſa, & me in membris Chriſti ultimum, veſtramque pariter Cluniacum, qui quamdiu fuerit ſpiritus in naribus noſtris, ad obediendum, ad collaborandum, fortaſſis etiam ad commoriendum parati erimus. Nulla certè mutabilium rerum permutatio nos mutare, nihil nos a Paſtore, nihil a Petro, nihil a Chriſto, quæ omnia in te uno habemus, ſeparare poterit.*

Porro judicium Cluniacenſium tamquam præproperum redarguit *Reimbaldus* Leodienſium Epiſcopus, quòd velut pendente adhuc lite, nec electionis utriuſque meritis ſatis diſcuſſis, *Innocentii* partes adeo ferventibus ſtudiis tuerentur; imò nec cum Anacletianis orare vellent. Hujus Præſulis Epiſtolam refert *Baronius* Tomo XII. Annalium pag. 197. Edit. Antuerpienſis.

Fruſtra quoque Orientis Imperatorem, fruſtra Angliæ Regem alioſque Principes tentavit *Anacletus*, fruſtra Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. *Non eſt conſilium contra conſilium Domini* (inquit *S. Bernardus* Epiſtolâ CXXVI.) *Velociter currit ſermo ejus, in conveniendo populos in unum, & Reges, ut Domino Papæ Innocentio ſerviant & obediant. Quis revocabit? Dei eſſe Judicium ſenſerunt & conſenſerunt Galterius Ravennas, Hildegarius Taraconenſis, Norbertus Magdeburgenſis, Conradus Salizburgenſis Archiepiſcopi. Dei eſſe Judicium cognoverunt & acquieverunt Epiſcopi, Equipertus Monaſterienſis, Hildebrannus Piſtorienſis, Bernardus Papienſis, Landulphus Aſtenſis, Hugo Gratianopolitanus, Bernardus Parmenſis. Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas etiam hoſtibus reverenda, facilè nobis, qui minorem & meriti & officii tenemus locum, aut errare ſecum, aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem cæterorum, Tuſcia, Campania, Longobardia, Germania, & Aquitania, Galliarum denique & Hiſpaniarum omnium, necnon & univerſa Orientalis Eccleſia tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum, quorum nomina ſunt in libro vitæ, ſed Epiſtolæ brevitas non admittit. Hi omnes unanimes, non conducti pecuniâ, non ſeducti fallaciâ, non illecti privato carnis vel cognationis amore, non tremore compulſi potentiæ ſæcularis; ſed Dei proculdubio voluntatem ſicut non ignorantes, ita nec diſſimulantes. Petrum Leonis ingenuè refutaverunt, ac ſecuri Gregorium in Papam Innocentium ſuſceperunt. Noſtratum ſanè nemo ex nomine in his expreſſus eſt Literis, quia & omnes compendium non ferunt, & aliquorum invidioſa deſignatio adulationis notam non effugit. Non autem debeo prætermittere Sanctos, qui mundo mortui, Deo meliùs vivunt, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria, ubi certè ſtudioſè inquirunt, & non dubiè inveniunt beneplacitum Dei, qui ſolliciti ſunt, quomodo placeant ei. Itaque Camaldulenſes, Vallumbroſani, Cartuſienſes, Cluniacenſes, & qui de Majori Monaſterio ſunt, mei quoque Ciſtercienſes, Caſtemblenſes, Cadumenſes, Tironenſes, & Saviniacenſes, univerſitas denique & unanimitas Fratrum tam Clericorum quàm Monachorum regularis vitæ probatæque converſationis ſequentes Epiſcopos, tamquam greges Paſtores ſuos Innocentio firmiter adhærent, ſincerè favent, humiliter parent, verum Apoſtolorum Succeſſorem fideliter recognoſcunt. Quid Reges & Principes terræ? Nonne in eodem ſpiritu una cum ſubjectis ſibi plebibus, Innocentium pariter ampleċtuntur, confitentes & ipſi Papam & Epiſcopum animarum ſuarum? Quis poſtremò in quocumque ordine vitæ illuſtris & boni nominis homo idipſum non ſapit? Et tamen adhuc iſti neſcio quâ contentioſa importunitate & importunâ contentione reclamant, vocant in cauſam orbem, & cum ſua paucitate univerſitatem flagitant judicari, & qui præjudicaverant in electione, de confirmatione rejudicare contendunt, tunc præproperè agentes, modò præpoſterè retractantes.*

S. Bernardus electionis Innocentii II. vindex.

Nullus tamen partes *Innocentii* magis adjuvit, quàm *Bernardus* ipſe. Extant plures illius Epiſtolæ ad Eccleſiæ ſæculique Principes, ſcriptæ pro *Innocentio* & contra *Anacletum*. Sed nullo ſanè luculentior illa quam proximè laudavimus CXXVI. ad Epiſcopos Aquitaniæ data, in qua his verbis utriuſque electionis merita expendit „ Velimus,
„ nolimus [*inquit*] impleri quandoque neceſſe eſt
„ veritatem Spiritùs Sancti, fierique illam quæ
„ prophetico ſpiritu prænuntiata legitur in Scri-
„ pturis diſceſſio, ſed væ homini per quem ve-
„ nit. Quis verò ille niſi homo peccati, qui ſu-

per-

,, per electum a Catholicis Catholicum & canonicè, Locum Sanctum invaſit; quem tamen, non quia ſanctus, ſed quia ſummus eſt, affectavit. Invaſit, inquam, invaſit armis, igne, pecunia, non vitæ merito vel virtutum pervenit, in quo ſtat; & ſtat in quo pervenit. Nam illa quam jactat juratorum ſuorum non electio, ſed factio, umbra tantùm fuit, & occaſio velamentum malitiæ. Dici poteſt electio, ſed impudenter, ſed mendaciter. Stat quippe Sententia authentica & Eccleſiaſtica. Poſt primam electionem non eſſe ſecundam. Celebrata proinde prima, quæ ſecundò præſumpta eſt, non eſt ſecunda, ſed nulla. Nam etſi quid minùs fortè ſolemniter, minuſve ordinabiliter proceſſit in ea quæ preceſſit, ut hoſtes unitatis contendunt, numquid tamen præſumi altera debuit, niſi ſanè priore priùs diſcuſsâ ratione, caſſatâ Judicio?

,, *Et infra:* Duo itaque ſunt de quibus contenditur, quiſnam eorum rectiùs videatur Papa: Quorum primò quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſanè vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri: Quia videlicet Innocentii noſtri vita vel fama nec æmulum timet, cùm alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiones diſcutias, noſtri itidem mox occurrit & promotione purior & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat: reliqua duo merita probant & dignitas eligentium. Hanc enim, ni fallor, partem ſaniorem invenies, tam Epiſcopos quàm Cardinales Diaconos, ſive Presbyteros, & quorum maximè intereſt de electione Summi Pontificis, & quanti in eligendo juxta Patrum ſcita ſufficiant. Quid in conſecratione? Nonne Oſtienſem: ad quem ſpecialiter ſpectat, habemus? Cùm igitur & electus dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur, quâ iſti ratione, immo quâ contentione, contra jus & & fas, & vota omnium bonorum, invitæ & & renitenti Dei Eccleſiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Horum conatui tam maligno, tam temerario, totis certè viribus renitendum eſſe videtis.

Et Epiſtolâ CXXIV. ad *Hildebertum* Archiepiſcopum Turonenſem: ,, Ecce, *inquit*, Chriſtus Domini iſte Innocentius poſitus eſt in ruinam & in reſurrectionem multorum. Nam qui Dei ſunt, libenter junguntur ei: qui autem ex adverſo ſtat, aut Antichriſti eſt, aut Antichriſtus. Cernitur abominatio ſtare in Loco Sancto, quem ut obtineret, incendit igni Sanctuarium Dei. Perſequitur Innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum a facie Leonis, ſicut dicit Propheta: *Leo rugiet, quis non timebit?* .... Suffugit autem, non parcens vitæ ſuæ, ſed dans locum iræ, non ut mortem evaderet, ſed ut vitam acquireret ... Nec ſanè otioſa fuga Innocentii; Laborat quidem, ſed honeſtatur in laboribus ſuis; pulſus Urbe, ab Orbe ſuſcipitur .... Numquid non omnes Principes cognoverunt, quia ipſe eſt verè Dei Electus? Francorum, Anglorum, Hiſpanorum, & poſtremò Romanorum Rex, Innocentium in Papam ſuſcipiunt, & recognoſcunt ſingularem animarum ſuarum Epiſcopum .... *Funiculus triplex difficilè rumpitur.* Electio meliorum, approbatio plurium, & quod his efficacius eſt, morum atteſtatio, Innocentium apud omnes commendant, Summum confirmant Pontificem.

Gerardus Engoliſmenſis E-

Unus e Gallicanis Epiſcopis *Gerardus* Engoliſmenſis *Anacleto* Pſeudo-pontifici adhæſit, a quo eam ob cauſam Legati munere per Aquitaniam adauctus eſt. In eum acriter invehitur *S. Bernardus* Epiſtolâ CXXVI. ad Aquitaniæ Epiſcopos datâ. ,, Ut enim, *inquit*, ſimplicem referam breviter actionem, primus aut inter primos ſcribit Papæ Innocentio, Legationem poſtulat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad illum, ipſius ſe eſſe Legatum gloriatur .... An non grande peccatum, & delictum maximum ſoperba illa verecundia, qua terram & cinerem pudet, non dico ſubjici, ſed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum ſuum Patrem Sanctum Innocentium, & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam Catholicam, & adhæret Schiſmatiarchæ ſuo, & ſunt duo in vanitate una. Percuſſerunt fœdus ad invicem .... Iſte illum Papam; ille hunc viciſſim Legatum ſcriptitat, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Invicem ſe conſolantur, tuentur, commendant, quiſque tamen pro ſe, non pro invicem. Nimirum homines ſunt ſe ipſos amantes. Pari quidem ſtudio convenerunt in unum adversùs Dominum & adversùs Chriſtum ejus, ſed planè intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro uterque profectò quæ ſua ſunt, idque (quod audire nefarium eſt) in hæreditate Chriſti. *Et infra:* Cœterùm quænam iſta præceps & frontoſa libido dominandi, ut pro obtentu vix annuæ, quod certè palam eſt, Legationis, primò quidem ſui nec parcat ſenio, nec deferat Sacerdotio; deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi unitate populi protulit redemptionem, ut quiſquis tentaret dividere quos ille colligeret, & inde redimere, probaret ſeſe non Chriſtianum, ſed Antichriſtum, reus mortis & crucis Chriſti .... Audet ſuis Sedibus pellere Sanctos, qui nolunt beſtiam adorare, quæ aperuit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomen Domini, & tabernaculum ejus; Altare contra Altare erigere tentat; confundere faſque nefaſque non confunditur; Abbates Abbatibus, Epiſcopos Epiſcopis ſuperintrudere nititur, amovere Catholicos, promovere Schiſmaticos.

piſcopus Petri Leonis Fautor.

Arnulphus Archidiaconus Sagienſis De Seez, contra Antipapam pro Innocentio II. ſcribit.

Tractatum *De Schiſmate* contra *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, *Anacleti* Antipapæ Legatum, ſcripſit Arnulphus Sagienſis * Archidiaconus, deinde Lexovienſis * Epiſcopus, quem *Gofrido* Carnotenſi Epiſcopo, *Innocentii II.* Legato dicavit. In quo ejus, ac Pſeudo-pontificis mores, dolos, intruſionem, graphicè deſcribit: egregias verò *Innocentii II.* dotes Summo Pontificatu dignas commendat. *Gerardum* ex Normannia, patrio ſolo, rei familiaris inopiâ pulſum, ut ad ignotæ gentis limina peregrinus & mendicus aſtaret, pueritiam ignobili quæſtu, adoleſcentiam ac juventutem incontinentiæ & avaritiæ ſordibus fœdaſſe ſcribit. Ad Epiſcopatum non vitæ probabilis merito, non præcedenti deliberatione, ſed caſu adductum, & cæcarum, ex præcedente diſcordia, mentium motu impellente provectum. Ubi inauguratus eſt, inſolentiâ, quam ante paupertas repreſſerat, efferri cœpiſſe, quos libuit inſectari, rapinis & exactionibus exinanire Provinciam, Judicia ſolâ munerum comparatione formare, Nobilium labefactare fortunas; Nepotibus ſuis rerum tradere ſummam, quaſi Platonem ſcientiâ, Catonem moribus, Scipionem genere ſuperarent. Sacra quæque pretio vendere; Nefandis criminibus connivere: quod probat exemplo Engoliſmenſis Abbatiſſæ, & Archidiaconi, quorum ſacrilegium inceſtum non modò diſſimulavit, ſed riſit.

* De Liſieux.

Gerardi Engoliſmenſis fortuna & mores.

Cap. II. De Romanæ Eccleſiæ Legatione per ambitionem quæſita, per obreptionem impetrata,

ſermonem facit. Mores illius Romanum Pontificem ait ignoraſſe, quod & ipſius hypocriſis, & diſtantia locorum effecere. Spectaſſe Chriſti Vicarium illius in rebus gerendis induſtriam, quam plurima literarum ſcientia confirmaret, & utriuſque facundia ſermonibus ornaret. Commiſſa ſibi auctoritate in illa gerenda Provincia abuſum ad cupiditatem & ambitionem explendam. *Ad hoc enim*, inquit, *Concilia celebrari Sanctorum Patrum ſanxit auctoritas, ut inde virtutum doctrina, malorumque correctio proveniret, & velut exercitus ſui facultate conſpecta ipſam ſe pleniùs Eccleſia Mater cognoſceret, ut adverſùm vitia ſeveriùs inſurgendo, inſtantium bellorum triumphos poſſet confidentiùs auſpicari. Te verò ad hoc ea convocaſſe quis dubitat, ut cupido animo tuo & libidini dominandi morem gereres; & cùm ſatietatem diſcretè ſingularum cauſarum lucra non præſtant, ipſam plurium multitudo congregata conſtaret?*

Petri Leonis genus, fortuna, mores.

Cap. III. *Petrum Leonis* Pſeudopontificem ſuis coloribus pingit *Arnulphus*. Hujus avum Judæum fuiſſe narrat, qui ſuſceptis Fidei Sacramentis, pecuniis, quas in Judaïſmo uſura multiplici corrogarat, jus Romani civis, & illuſtriores Urbis affinitates mercatus eſt. Adoleſcentem in Gallias miſſum ſtudiorum gratiâ, ſuperbum & petulantem fuiſſe, omnique intemperantiæ impudenter addictum, tantam ſibi pravis operibus & fœditate morum infamiam ſuſcitaſſe, ut ejus ortu, ambitione, famaque præcognitis, ipſum eſſe Antichriſtum univerſitas gentium paſſim crederet, & publicè teſtaretur: præſertim quòd ex Judæis ortus; quòd totius Urbis dominium Romanæ Sedis auſpicabatur obtentu, quòd vitiis deditus infamiam nullâ virtute redimeret, & quòd infinitam patris & avi pecuniam deinceps poſſeſſurus eſſet. *Ruinam orbis*, appellatum, & hoc gloriatum nomine. Monaſticum habitum in Cœnobio Cluniacenſi ſuſcepiſſe, ut opprobria vitæ præteritæ ſanctitatis amictu velaret, ac virtutis exiſtimationem bonorum ſocietas quæſita referret. Cardinalem deinde creatum, & variis Legationibus functum cupiditati ſuæ, potiùs quàm juſtitiæ ſatisfacere ſtuduiſſe: adeo ut illi ea tantùm bonos exitus habuiſſe negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marſupii plenitudo ſubſecuta probaret. Lautè & luxurioſè vixiſſe, non apud divites tantùm, ſed apud inopes etiam Eccleſias, quibus poſtea id luere multis jejuniis & algoribus oporteret. Cùmque pauperes Epiſcopos & Abbates graviſſimis vexaſſet expenſis, in ipſa Eccleſiarum ornamenta graſſatum fuiſſe; ut planè ſponſam Domini ſpoliare, ſuiſque privare monilibus, auſu temerario videretur. Domi propriam Sororem, *Tropaam* nomine, nefario inceſtu polluiſſe, & nepotum ſuorum patrem, filiorum factum avunculum. Cùm Legationem in Galliis obiret, puellam virili veſte amictam circumduxiſſe, quæ ipſi in deliciis erat. Cujus rei teſtem Montiſpeſſulani populum & circumjectam appellat Provinciam. Inter meretricularum amplexus ſe Papam olim futurum jactitaſſe, &c.

Innocentii II. effigies, egregiaque dotes corporis & animi.

Capite IV. *Innocentii II.* Papæ Actus recenſet; ac primò corporis ejus habitudinem deſcribit, deinde mores commendat. „ Vir, inquit, ſtaturæ
„ mediocris, quem nec abjectum brevitas, nec im-
„ manem reddat immenſæ quantitatis exceſſus.
„ Apparet in oculis ejus & vultu robuſta ſimpli-
„ citas, & qua caſtitatem animi probet verecun-
„ dia faciei. Quæ profectò facies tanta dignitate
„ reſplendet, ut & ipſi quamdam reverentiam
„ ingerat intuenti. Ei quoque hanc inter cætera
„ munificentiæ ſuæ dona ſpecialem gratiam vis
„ divina largita eſt, ut omnes ſe videntes man-
„ ſuetâ ſibi benignitate conciliet, & dilectionem
„ ſolò nanciſcatur aſpectu. *Ipſius* etenim oculis
„ divinum quiddam ſuperna bonitas inſpiravit,
„ quod plenum gratiæ, quod reverentia dignum,
„ quod honori congruum generaliter arbitretur.
„ Vox blanda, ſed non in nimiam tamen reſo-
„ luta mollitiem, ut & ſuavitatis favor, & ma-
„ gnitudinis non deſit auctoritas. Continua vul-
„ tûs alacritas, riſus in ſermonis excurſu ſepiſſi-
„ mus, tanta tamen habitus honeſtate, ut verbo-
„ rum, vultûſque poſſit augere, non minuere
„ dignitatem. Quod quidem eò magis allicit in-
„ tuentes, quoniam id in ipſo quoddam illius æ-
„ ternæ jucunditatis videtur initium, cujus cùm
„ in ipſo corpore quaſdam exiſtimo primitias ac-
„ cepiſſe. At ſi vitæ conſideretur integritas, &
„ à primis annis ſub examen omnia redigantur,
„ nihil deformatum crimine, nihil infamiâ con-
„ demnatum. In eo nil illiberale pueritia, nil
„ adoleſcentia fluxum, nihil juventus infame, nil
„ virilis ætas edidit indecorum. Inconcuſſa fides
„ operationi bonæ fundamenta præſtruxit. Con-
„ ſilio providus, benignus alloquio, facundiâ ce-
„ lebris, quam nec verborum faſtus elatam, nec
„ multitudo faciat affluentem. Tantumque apud
„ omnes bonæ exiſtimationis ſervabatur & gratiæ,
„ ut quod alias perrarum eſt, eſſet ei ante ele-
„ ctionis ejus tempora nullus hoſtis. Cibi, potûſ-
„ que tanta ſobrietas, ut *illis* non faſtidium, ſed
„ abſtinentia modus terminator aſſiſtat. Veſtitus
„ autem Apoſtolatus tempori ſanè conveniens,
„ quem nec Profeſſio Clericalis excluderet, Car-
„ dinalatûs Dignitas non horreret .... Prædicta
„ verò Cardinalatûs Dignitas ab ipſo non impe-
„ trata quidem, ſed ob vitæ mundioris, & ſcien-
„ tiæ purioris meritum ultro data. Cujus mu-
„ neris ſic geſſit officia, ut ſuis ipſum laudibus
„ ampliaret. Fiebat honos titulis ſui poſſeſſoris
„ illuſtrior, nec tantùm propriâ, quantum admi-
„ niſtratoris ſui gloriâ præfulgebat ... Poſtremò
„ ſi non ille humani generis perfidus Adverſator
„ in Petro Leonis Eccleſiæ Dei præſtruxiſſet in-
„ ſidias, nulla jam poſt Papam Honorium de ſuc-
„ ceſſione quæſtio ſupereſſet; cùm vir unicus uni-
„ cæ Dignitati divinâ jam videretur providentiâ
„ præformatus. Narrat ibidem *Arnulphus*, quomodo *Innocentius* reluctatus ſit ne ad Summum Pontificatum eveheretur; neque conſenſiſſe, niſi minis excommunicationis compulſum.

Anno Ordinationis ſuæ primo in Gallias appulit *Innocentius II.* & congregato apud Clarummontem Concilio, *Petrum Leonis* Antipapam, cum ſui Schiſmatis conſortibus damnavit, *Ottone Freſingenſi* teſte Lib. VII. Cap. XVIII. Hoc prævenerat Concilium *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, Comprovincialiumque Antiſtitum zelus. Qui in Synodo Anicii habita Pſeudo-pontificem execrati erant, teſte *Guigone* Majoris Carthuſiæ Priore in Vita ſancti *Hugonis*.

Congregati interim erant in Stampenſi *Concilio Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopi, ut in commune decernerent, quid reciperent, quid damnarent, inquit Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi*, Lib. II. *Neque enim*, ait, *Francia, cæteris regionibus proclivibus ad ſchiſmata, aliquando tali factione fœdata eſt, nec malignorum acquievit erroribus, nec fabricata eſt in Eccleſia idolum, nec venerata in Petri Cathedra monſtrum. Neque enim in talibus cauſis Principalia aliquando eos tenuerunt Edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda prætulerunt; nec declinantes in partem, perſonis detulere, ſed cauſis. Convocato igitur apud Stampas Concilio, Abbas Clarevallenſis Bernardus ſpecialiter ab ipſo Francorum Rege & præcipuis quibuſque Sacerdotibus accerſitus, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit; periculum quippe & pondus negotii*

* D' Eſtampes.

gotii

gotii non ignorans. In itinere tamen conſolatus eſt eum Deus, oſtendens ei in viſu noctis Eccleſiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem. Unde ſperavit pacem ſine dubio proventuram. Ubi verò ad locum ventum eſt, celebrato priùs jejunio, & precibus ad Deum fuſis, cùm de eodem verbo tractaturi Rex & Epiſcopi cum Principibus conſediſſent, unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negotium Dei Famulo imponeretur, & ex ore ejus tota cauſa penderet. Quod ille, timens licèt ac tremens, monitis tamen virorum fidelium acquieſcens, ſuſcepit; & diligenter proſecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum, & Spiritus Sanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus Summum Pontificem Innocentium nominavit, & ratum eſſe omnes pariter acclamarunt.

De eodem Concilio ita ſcribit *Arnulphus* Cap. V. Tractatus laudati: *Nuntiato in Galliis ſchiſmate, dum pro partibus vario favore multi multa loquuntur, fideliſque populus ancipiti raptatur errore, primus Regum Catholicus Princeps Rex Francorum Ludovicus occurrit. Is vocatis Epiſcopis, & omnibus qui probata religionis in Galliis habebantur, convocato etiam Clero, Regnique majoribus, Concilium ſtatuit generale. Cùmque ſe Petro Leonis ob ſua & patris obſequia fateretur obnoxium, nihil tamen ſuper hoc Celſitudini Regia voluit arrogare: Epiſcopis, & Patribus qui ex Monaſtica Religione convenerant, omni tradita poteſtate, ut eis, & in eos omnis Diffinitio conferretur; eò quòd penes ſanctos Epiſcopos Eccleſia diſpenſatio tota conſiſtit; Abbates quos Divinitatis contemplatio recreat, divina latere conſilia non creditur.* Ibidem teſtatur *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, cùm huic intereſſe Concilio non poſſet, ad illud Nuntium cum literis deſtinaſſe, & *Innocentii* electioni fuiſſe ſuffragatum, ſcripſiſſeque *cum ipſo ſtare juſtitiam, eo quòd planè vir eſſet honeſtatis egregia; & ipſius electio prima tempore, & a pracipuis Romana Eccleſia fuerat celebrata perſonis. Porro Petrum per opulentam manum Cathedram poſteriùs uſurpaſſe, virum adeo vita reprobatum & nomine, ut ſi ipſum etiam qualibet electionis forma defenderet, promoveri tamen vita qualitas & infamia minimè ſuſtineret.*

Mox cœptum de Stampenſi Concilio ſermonem reſumens, ſubdit: *Tandem ergo favore Divinitatis multis lachrymis implorato, dum utriuſque perſona merita, & proſequentia partes ſtudia conferuntur, inventus eſt Petrus indignior; adeo ut ex ipſius comparatione alteri perſona irrogari gravis injuria videretur. Studia verò partium tanta dividebat imparitas, ut Petro nondum extra Urbis mœnia quiſquam favor, alterum infra Urbem quidem pars potior elegiſſet, & extra Urbem uſque ad fines terra tota jam ferè Patrem confiteretur Eccleſia. Sumpta igitur ex Magni Leonis Papa Decreto ſententia, ubi ſe partium vota diviſerant, viſus eſt illis jure Canonico praferendus is, qui majoribus ſtudiis juvabatur & meritis. Quâ nimirum ratione cùm in Papam Innocentium inſpirante Domino conveniſſent, ipſi ſtatim de obedientia tua & debita ſubjectione ſcripſiſti.* Addit, *Gerardum* poſtea ſententiam mutaſſe, ob negatum ſibi ab *Innocentio* Legationis munus, & ad *Anacletum* defeciſſe, idque multis exaggerat, ipſum falſi crimine, & inconſtantiæ accuſans.

Capite VII. partem utramque ponderat fautorum meritis. Solam *Petri Leonis* familiam, Rogerium Siciliæ Pſeudo-Regem, & *Villelmum* Pictavenſem Comitem ab ejus partibus ſtare cum *Girardo* oſtendit: *Innocentio* verò parere Principes cœteros, & Religioſos Ordines Spiritu Dei illuſtratos. „Audi ergo, *inquit*, cum quibus habites, & quorum conſortia reſpuas. Infidelis univerſitas illa quam ſequeris, familia Petri Leonis eſt, nondum fermento Judaïcæ corruptionis penitus expiata. Et Tyrannus ille, quem altrix Tyrannorum Sicilia ſuſtinet, Dionyſii Succeſſor, Aulæ ipſius heres, & ominis, emptus inani Regis nomine.... Huic numero ſolus Pictavenſis Comes adjicitur, voluptatum vir, animalis homo, arcana ſpiritualium non attingens, ob repulſam petitionis illicitæ mancipatus errori. Sub qua paucitate ſi quis dixerit Sanctam Eccleſiam contineri, certè non derogata ſolùm Chriſti videtur hereditas, ſed penitus abrogata..... Partem verò noſtram, ſi tamen hæc tantilla cogat exceptio ut nomine partis univerſitas ferè tota vocetur, omnis Imperator, omnis Rex, omnis Princeps, omnis homo denique profitetur, quicumque Chriſtiani nominis inſignitur honore. Sed ego, ſi qua fides eſt, favorem Principum populique, quos adhuc ſæcularis tenet affectio compeditos, in tam divino negotio negligenter attendo. Horum in hoc mihi conſenſus præcipuus eſt; horum me movet, motum trahit, tractum tenet auctoritas, quibus datum eſt noſſe Myſterium Regni Dei, quorum in cœlis eſſe jam ex parte converſatio perhibetur. Quales revera ſunt qui Carthuſiæ perpetuas nives inhabitant, & qui a Ciſtercienſi, vel Cluniacenſi Monaſterio profluentes lucis ſuæ radios undique diffuderunt. Hi enim a manibus ſuis & animo, ſaniore conſilio terrea removentes, aſpera veſte, cibo cum raro, tum arido, vigiliis multiſque laboribus corpus macerant, ad eam tantùm retributionem totis viribus anhelantes, quam diligentibus ſe Gratia repromiſit. Horum ſancta converſatio, ſermo ſapiens, in divinis diſcreptio perſpicax, quam denique nulla nubes terrenæ denſitatis offuſcat...... Horum ergo mentes promiſſus Spiritus Sanctus inhabitat, quas congrua ſibi templa paravit, & eas neceſſariò plenâ cognitione veritatis illuſtrat. Quoniam ſi Spiritus Deus eſt, Deus autem veritas, profectò ſub præſentia Spiritus non reſtat ignorantia veritatis. Hæc *Arnulphus* Sagienſis Archidiaconus, & Lexovienſis deinde Epiſcopus, cujus Tractatus a Domno *Luca Dacherio* Ordinis Benedictini erudito Monacho editus eſt Tomo *II. Spicilegii*.

Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus Innocentii II. cauſam egregiè tuetur.

Cùm *Girardus* Antipapæ Legatus Aquitaniæ Epiſcopos *Innocentio II.* adhærentes, ſibique reſiſtentes vexaret nonnulloſque depoſuiſſet, ac Burdigalenſem Archiepiſcopatum abſque Suffraganeorum aſſenſu invaſiſſet, Xantonienſis, Petragoricenſis, & Pictavenſis Epiſcopi ad *Vulgrinum* Bituricenſem Archiepiſcopum, Aquitaniæ Primatem ſcripſere; obſecrantes ut eorum Eccleſiis ſuccurreret, ac *Girardum* ſchiſmatis ſigniferum coërceret. Non defuit officio *Vulgrinus* Archipræſul probatiſſimus, datiſque literis ad Burdigalenſis Provinciæ Epiſcopos, & ejuſdem Eccleſiæ Clerum ac Populum, eos in obedientia *Innocentii II.* confirmavit, & ad ſuſtinendam pro juſtitia & unitate Eccleſiæ perſecutionem excitavit; latam ab *Innocentio* contra *Girardum* promulgavit ſententiam a electionem ipſius a Burdigalenſis Eccleſiæ Canonicis violentia Comitis Pictavenſis factam irritam declaravit, & ne quis ei pareret, prohibuit. Hæc in primis verba obſervatione digna ſunt: *Sape accidit ut machinatione Hareticorum & tyrannide Principum a Sedibus ſuis Catholici & Religioſi expellerentur Epiſcopi, nec tamen everti potuit Eccleſia Dei: quia enim adificata eſt ſupra petram, non poſſunt adversùs eam porta inferi pravalere. Quia igitur in partibus veſtris aperta eſt porta inferi, caveant omnes Catholici ne per eam corruant, &*

deſcendant in infernum viventes. Quò utique corruunt & deſcendunt, qui a Romana diſcedunt Eccleſia; qui putant Romanam Eccleſiam parietes eſſe vel marmora. Catholici Epiſcopi, & Catholici Cardinales, qui cum Domino Papa Innocentio perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, hi ſunt Romana Eccleſia; non illi perſecutores qui Sacram Sedem violenter tenendo violant, nec illi Schiſmatici, qui magis timuerunt hominem quàm Deum; qui adhærentes Petro Leonis, amiſerunt petram juſtitiæ, quæ conculcabit leonem & draconem, & citò conteret ſub pedibus ſuis omnem Satanæ poteſtatem. Vos autem, Fratres, fundamento petræ, ſuper quod ædificare cœpiſtis, firmiter inhærete. Minas Principum, damna poſſeſſionum, vexationes corporum, charitate foras mittente timorem, contemnite, &c.

In altera Epiſtolâ ad eoſdem ita ſcribit: *Gratias agimus Deo pro vobis, quia fides veſtra annunciatur in univerſo mundo. Facti eſtis Eccleſiæ Dei exemplum, & ſpeculum virtutis & fidei. Renovata eſt in vobis Sanctorum Martyrum fortitudo. Aliis curvantibus genua ſua ante Baal, vos pro Fide Catholica fideliter dimicatis, & Deo præſtante virtutem, inventi eſtis in fide ſtabiles & in opere efficaces..... Quod nos quidem qui in regimine primæ Sedis, auctore Deo, conſtituti ſumus, Domino Papæ Innocentio, ſicut Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſuli, & Catholico univerſalis Eccleſiæ Paſtori, ſinceræ devotione obedimus, nihilque eſt per quod ab ejus obedientia dimoveri poſſimus. In hac unitate nobiſcum perſeverant Patriarchæ & Primates, Metropolitani & Epiſcopi innumerabiles. In hac unitate permanet Dominus Rex Francorum, ſimiliter & Rex Anglorum, Rex Alemanorum, Rex Hiſpanorum, & Rex Hieroſolymorum, Duces ac Principes ferè totius orbis terrarum. Hæc eſt Catholica, hæc eſt univerſalis Eccleſia, quæ fulget in Oriente, & paret uſque in Occidentem.* Has Literas legere eſt Capite LXIII. Patriarchii Bituricenſis editi a *P. Philippo Labbe* Tomo II. Novæ Bibliothecæ Manuſcriptorum Librorum.

Concilium Lateranenſe ſecundum.

Poſt Concilia Remis & Leodii celebrata anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, & Placentiæ, Piſiſque anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quarto; in quibus Anathemate confixus eſt *Anacletus* Antipapa cum ſuis aſſeclis ac fautoribus, Aquitaniâ per *S. Bernardum* & *Gaufredum* Carnotenſem Epiſcopum Legatumque Apoſtolicum ad *Innocentii* obedientiam revocatâ, anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto; *Anacleto* e vivis ſublato, paceque per *Victoris* alterius Antipapæ ceſſionem Eccleſiæ redditâ anno milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo; Concilium Lateranenſe, quo de agimus, celebratum eſt ad firmandam Eccleſiæ pacem, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-nono: in quo Acta *Petri Leonis* reſciſſa ſunt, & Ordinationes miſſæ in irritum Canone 30. cujus hæc ſunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas a Petro Leonis, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.* Quo ſenſu Canon iſte ſit intelligendus, *Innocentii II.* verba in Mauriniacenſi Chronico relata indicant: *Et quicumque,* inquit, *per Girardum Engoliſmenſem ad Altaris officium acceſſerunt, Apoſtolica Auctoritate interdicimus ne ipſum impleant, & in illo Ordinis gradu perenniter demorantes, ad ſuperiorem non aſcendant.* Addit idem Chronographus, *Gaufridum* Carnotenſem Epiſcopum, & Legatum Apoſtolicum, totam Aquitaniam perluſtraſſe, & Altaria a *Girardo* Engoliſmenſi, vel *Gilone* Tuſculanenſi Epiſcopo Schiſmatico conſecrata, ſolemni ritu execratum fuiſſe, ac propriis manibus diruiſſe, aliaque extrui juſſiſſe.

Ordinationes a Petro Leonis factæ irritæ declarantur.

ARTICULUS II.

Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes; altera Concilii celebrandi Ratio.

De *Petri de Bruis* & *Arnaldi de Brixia* erroribus in Synopſi ſatis ſuperque actum eſt. Damnati fuere Petrobuſiani in Concilio Toloſano, Præſide *Calixto II.* anno milleſimo centeſimo decimo-nono, octavo Idus Junii, Canone III. quo palam eſt eoſdem errores damnari, qui Petrobuſianis a *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi tribuuntur. Porrò cum hunc Canonem Toloſanum inter ſuos retulerit Concilium iſtud noſtrum Lateranenſe, neceſſariò aſſerendum eſt Petrobuſianos in hoc Concilio iterum proſcriptos eſſe cum Arnaldiſtis. Nam *Arnaldum de Brixia* diſcipulum fuiſſe *Petri de Bruis*, & errorum ipſius inſtauratorem ac propagatorem, facilè conſtat. Canonis porro Lateranenſis XXIII. qui & Toloſanus tertius eſt, hæc ſunt verba: *Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per Poteſtates exteras coërceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.* Hi Anabaptiſtarum & Calviniſtarum Patriarchæ.

ARTICULUS III.

Reſtauratio Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio.

Collapſa erat diuturno Schiſmate Diſciplina, nec conditi olim Canones executioni mandabantur. Simonia, Clericorum incontinentia, bellorum privatorum, ludorumque gladiatoriorum furor, conſanguineorum connubia, Beneficiorum abſque Canonica Inſtitutione poſſeſſio, Monachorum & Sanctimonialium diſſoluti mores, everſio Pœnitentialis Diſciplinæ, Eccleſiæ faciem turpiſſimum in modum deformabant. Hæc aliaque mala ſancta Synodus Oecumenica Lateranenſis Secunda, ejuſque Præſes *Innocentius II.* Canonibus octo ſupra viginti curarunt (Alii enim duo Hæreticorum, & Schiſmaticorum damnationem continent.)

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis II.

Canon Primus, ſimoniacè Ordinatos ab officio dejicit. *Secundus*, venditionem & emptionem Sacramentorum & rerum ſacratum, atque Dignitatum Eccleſiaſticarum execratur; emptores honoribus privat malè partis, & cum ipſis venditores & interventores, infamiæ notâ percellendos edicit. *Et nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis, ante, vel poſt, aliquid a quoquam exigi vel dari* patitur, *quoniam ſimoniacum eſt.*

Canon tertius, excommunicatos a ſuis Epiſcopis, ab aliis recipi vetat, ſub pœna excommunicationis.

Canon quartus, Clericos veſtium ſuperfluitate, colore, formâ, & capillitio intuentium oculos offendentes, niſi ab Epiſcopis admoniti ſe correxerint, Eccleſiaſticis privandos Beneficiis decernit.

Canon quintus, Decretum Chalcedonenſis Concilii obſervari jubet, quo ſancitum eſt, *Ut decedentium bona Epiſcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus Eccleſiæ & Succeſſoris ſui in libera Oeconomi & Clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis & ſæva*

rapa-

rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat. Simili pœnæ ſubjiciuntur, qui morentium Presbyterorum vel Clericorum bona diripuerint. Canon iſte vigeſimus-ſecundus eſt Concilii Chalcedonenſis, cujus executionem Remenſis Synodus anno 1131. Præſide *Innocentio II.* celebrata, jam ante imperaverat iiſdem verbis Canone *III.*

Canon ſextus decernit, ut qui in Ordine Subdiaconatus & ſupra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, Officio & Eccleſiaſtico Beneficio careant.

Canon ſeptimus prohibet ne Sacerdotum conjugatorum aut concubinariorum Miſſas quis audiat; quòd olim a *Gregorio VII. Urbano II.* & *Paſchali II.* fuerat interdictum. Majorum Clericorum, Canonicorum Regularium, & Monachorum Profeſſorum conjugia irrita declarat dirimique jubet; contrahentes verò Pœnitentiæ addici.

Canon Octavus, de Sanctimonialibus idem præcipit obſervari.

Canon nonus prohibet ne Monachi & Canonici Regulares Jus Civile & Medicinam gratiâ lucri temporalis addiſcant, & exerceant, & cauſarum Patronos agant; quòd Imperialibus etiam Conſtitutionibus vetitum eſt. Si qui verò Epiſcopi, Abbates, aut Priores id permiſerint, eos ſpoliandos honoribus, & excommunicatione plectendos Concilium decernit.

Decimarum poſſeſſio ac retentio Laicis vetita.

Canon decimus prohibet ne Laïci decimas vel Eccleſias retineant, quas niſi Eccleſiæ reſtituant, *ſacrilegii crimen* committunt, & *periculum æternæ* damnationis incurrunt, ſive *ab Epiſcopis* ſive a *Regibus*, vel quibuſlibet perſonis eas acceperint. Qui Eccleſias tenent, nec Epiſcopis reſtituere volunt excommunicatione feriuntur.

Idem Canon Decreta olim condita renovat, ne Decani & Archidiaconi, niſi ex Presbyteris vel Diaconis aſſumantur his Dignitatibus privat, qui ordinari noluerint; vetat proinde ne adoleſcentibus, ſed qui prudentiâ & merito vitæ clareſcant, conferantur. Denique cavet ne Parochiales Eccleſiæ conductitiis Presbyteris committantur, præcipitque ut unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem. Pars prior iſtius Canonis, quâ decimarum poſſeſſio Laïcis prohibetur, exſcripta eſt ex Concilio Romano V. ſub *Gregorio VII.* anno 1178. cujus Canon 6. iiſdem verbis conceptus eſt. Concilium Claromontanum omnibus Laïcis interdixerat, ne Eccleſias vel Altaria retinerent, quem Canonem *Ordericus Vitalis* his verbis expreſſit: *Laicus decimas nec vendat, nec retineat.* Concilium Rothomagenſe anno 1096. Canone V. vetuerat ne Laici partem aliquam decimarum & oblationum retinerent. Nobiles enim cùm ad reſtituendas Eccleſiis decimas *Guillelmus Conqueſtor* adegiſſet, poſt ejus mortem jus aliquod ſibi in illarum partem vendicabant, ut antiquæ conſuetudinis reliquias. Hinc ſtatuit Synodus, *Ut omnes Eccleſiæ ita ſint ſaiſitæ de rebus ſuis, ſicut fuerunt tempore Guillelmi Regis & cum eiſdem conſuetudinibus, & quod nullus Laicus participationem habeat in tertia parte decimæ vel in ſepultura, vel in oblatione Altaris.* Concilium Nemauſenſe Canone 6. ita ſanxerat. *Laicus qui oblationem Eccleſiæ, ſepulturam, decimam aut terram ſanctuarii tenuerit, ab omnium Fidelium communione ſeparetur.* Idem confirmarat Concilium Pictavenſe, cui *Paſchalis II.* Legati præfuerunt, Canone 16. Has omnes prohibitiones confirmat ſacra Synodus Lateranenſis *II.* Quia *Decimas in uſum pietatis conceſſas Canonica demonſtrat auctoritas.* Decimas olim *Carolus Martellus* invaſerat, Militibuſque ſuis contulerat. Eccleſiæ periculoſis temporibus decimas Defenſoribus ſuis conceſſerant. Interdum eas uſurparant Laïci, & earum confirmationem a Regibus obtinuerant: eaſque cœteris bonis ſuis ac feudis adjunxerant, & in unum veluti corpus cum illis redactas, tranſmiſerant ad heredes. Originis tamen ſuæ conditionem ac naturam non ideo amiſerant, aut ex commixtione cum profanis bonis evaſerant ipſæ profanæ; ſicut bona Regii Domanii, cùm a Regibus oppignerantur, & iis fruenda conceduntur qui difficillimis temporibus Regii Ærarii penuriam ſuis facultatibus ſuppleverunt, aut alias de Regno & Rege ſunt bene meriti, non ideo excidunt a conditione ſua, aut in ſortem bonorum privatorum relabuntur. Unde ſicut Reges Domanii ſui bona ſive a Deceſſoribus Regibus alienata, ſive a Nobilibus olim uſurpata, Jure ſuo repetunt ac Domanio ſuo vendicant, qualibet diuturna poſſeſſione non obſtante, quia poſſeſſionis diuturnitas in his non præſcribit: ita Eccleſia Decimas a Laïcis poſſeſſas jure ſuo ſibi poterat vendicare ac repetere, ſive a Regibus, ſive ab Epiſcopis, ſive ab aliis conceſſæ eſſent, ſive ab ipſis, aut ab eorum majoribus uſurpatæ, quia decimæ illæ bonorum Eccleſiaſticorum, & *in uſum pietatis conceſſorum*, naturam & conditionem non amiſerant, ipſarumque diuturna poſſeſſio non prohibebat reverſionem, ſi eas Eccleſia repeteret. Bona enim Eccleſiæ alienata contra diſpoſitionem Canonum, aut uſurpata repeti poſſunt; nec jus Eccleſiæ qualibet diuturnâ poſſeſſione præſcribitur. Decimas tamen quas Eccleſia Laïcis de ſe bene meritis in Feudum perpetuum conceſſerat, & quæ propterea infeodatæ appellantur, non complectitur iſte Canon.

Decreta De Treuga & Pace.

Canones undecimus & duodecimus, ſtatuunt de *Treuga & Pace* ſive de induciis a bellis privatis, quorum furorem cum ſtatim ſiſtere non poſſet Eccleſia, quædam veluti repagula & obices appoſuit, Pacem abſolutiſſimam quibuſdam perſonis concedi jubens, aliis Treugam ſive inducias certis diebus, quarum infractores Anathemate plecterentur. Pax omni tempore indulta Canone undecimo Concilii II. Lateranenſis, ratione Preſbyterorum, Clericorum, Monachorum, peregrinorum, mercatorum, ruſticorum euntium & redeuntium, agricolarum cum bobus, equis aratoribus, & ovibus: ratione vero cœterorum Treuga, id eſt, induciæ aliquot dierum imperatæ Canone 12. ſcilicet a Mercurii ſuprema die uſque ad diluculum diei Lunæ ſubſequentis, & ab Adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & a Quinquageſima uſque ad octavas Paſchæ, ſub pœna excommunicationis: quam ſi Epiſcopi infligere negligerent, damnum incurrerent Dignitatis. Pax hujuſmodi decreta primum fuit ab Epiſcopis Gallicanis anno circiter 1134. quo plurima *De reformanda pace* Concilia habita *Glaber Rodulphus* teſtatur lib. 4. Cap. 5. *Erat*, inquit, *deſcriptio capitatim digeſta, quâ continebantur, tam illa quæ prohibebantur, quàm illa quæ devotâ ſponſione omnipotenti Domino offerre decreverant. In quibus potiſſimum erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis Legum diſtrictione arctatur, vel donis facultatum, ſeu pœnis corporis acerrimè mulctaretur. Locis nihilominus ſacris omnium Eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur; ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui prædicta pacis pactum violaſſet. Clericis ſimiliter omnibus, Monachis, & Sanctimonialibus ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.*

Anno 1041. *Treuga Domini*, ſeu induciæ a bellis priva-

privatis, primùm per Aquitaniam, deinde ſenſim per alias Galliarum Provincias promulgatæ ſunt, ut idem *Glaber* teſtatur lib. 5. cap. 1. *Contigit verò*, inquit, *ipſo in tempore, inſpirante divinâ gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium a Feria quarta veſpere uſque ad ſecundam Feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui homini per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam a fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet, contra hoc Decretum publicum, aut de vita componeret, aut a Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgò dicitur, ut Tregua Domini vocaretur. Quæ videlicet humanis non ſolùm fulta præſidiis, verùm etiam multoties divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non timuere tranſgredi, in quibus protinus aut divina vindex ira, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queant adnotari. Et hoc ſatis juſtè: Nam ſicut dies Dominicus propter Dominicam Reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur; ita quintus, ſextus, & ſeptimus ob Dominica Cœna, & ejuſdem Paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati. Contigit enim ut dum pene per totas Gallias hoc diffidium firmiter cuſtodiretur, Neuſtria gens illud ſuſcipere recuſaret. Erat enim hujus rei occaſio diffidium ſuperbiſſimi litigii, quod ortum fuerat inter Henricum Regem filium Roberti & filios ſupradicti Odonis, qui vicſſim incendiis bella miſcentes inteſtina ſibimet damna inferentes non modica, plurimas ſuorum ſtrages dederunt. Deinde quoque occulto Dei judicio cœpit deſævire in ipſorum plebibus divina ultio. Conſumpſit enim quidam mortifer ardor multos tam de Magnatibus, quàm de mediocribus atque infirmis populis, quoſdam verò truncatis membrorum partibus, reſervavit ad futurorum exemplum.*

Vvillelmus Conqueſtor hanc Pacem & Treugam in Anglia & Normannia ſancivit lege datâ, quæ conſilio Epiſcoporum & Baronum confirmata eſt in Concilio apud *Juliobonam**celebrato anno 1080.

* L'Iſle borum.

teſte *Orderico Vitali* lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, pag. 552. his verbis: *Pax Dei* [*quæ vulgo Trevia dicitur*] *ſicut ipſe Princeps Guillelmus eam initio conſtituerat, firmiter teneatur, & per ſingulas Parochias dictis excommunicationibus renovetur. Qui verò ſervare contempſerint, vel aliquatenus fregerint, Epiſcopi ſecundùm quod prius ſtatutum eſt, judicando juſtitiam faciant. Si quis verò Epiſcopo ſuo inobediens fuerit, domino, in cujus terra habitat, Epiſcopus hoc demonſtret, & ille ſubdat eum Epiſcopali Juſtitiæ. Quod ſi & dominus facere contempſerit. Regis Vicecomes per Epiſcopum inde requiſitus, omni remota excuſatione faciat.* Eaſdem inducias in Barcinonenſi Comitatu decrevit *Raimundus Berengarius* Comes anno 1060. Hæc Decreta ab *Urbano II.* & Synodo Claromontana anno 1095. & a *Paſchali II.* anno 1111. in Synodo Romana, recepta & amplificata ſunt. Eodem anno *Guillelmus* Auſcitanus* Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Pacem & Treugam juxta ſtatuta Romani Concilii in Provincia ſua promulgavit, ut teſtantur ejus Literæ ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* ex Codice MS. Laſcurrenſis* Capituli editæ in Hiſtoria Bearnenſi, & in Notis ad Concilium Claromontanum. Eadem hæc, de qua agimus, Synodus Lateranenſis Oecumenica II. ſub *Innocentii II.* & altera Lateranenſis pariter Oecumenica ſub *Alexandro III.* ut ſuo loco dicemus,

* D'Euche.

* De l'Eſcar.

confirmarunt. De his *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtolâ XC. ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Trevia Dei non eſt communi lege ſancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epiſcoporum & Eccleſiarum, ut noſtis, eſt auctoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet ſecundùm pacta & diffinitiones, quas unaquæque Eccleſia conſenſu Parochianorum inſtituit, & per ſcripturam vel bonorum hominum teſtimonium memoriæ commendavit.* Hujus pacis induciarumque Conſtitutiones relatæ ſunt in Libros Decretalium ſub Titulo *De Treuga & Pace.* Unde mirari ſubit quòd Annalium Eccleſiaſticorum doctiſſimus Conditor ad annum 1034. laudata ſuperiùs *Glabri* teſtimonia referens, Gallicanos Epiſcopos ſugillet ob certos Induciarum dies conſtitutos; & quod hæc eorum Decreta de feriatione a ſtrepitu fori, & privatis diſſenſionibus, vir alioqui perſpicaciſſimus intellexerit: cùm de ultione injuriarum ferro, manuque, prædationibus & incendiis, actum fuiſſe, *Glabri* contextus evidenter probet. Sed de his ſatis; cœptam Canonum Lateranenſis Concilii II. enarrationem & expoſitionem perſequamur.

Baronius emendatur.

Canon XIII. inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnat, *Divinis & humanis Legibus per Scripturam in Veteri & Novo Teſtamento abdicatam*, & fœneratores *ab omni Eccleſiaſtica conſolatione* ſequeſtrat; præcipitque ut *niſi cum ſumma cautela* non abſolvantur & ad Communionem recipiantur; ſed *in tota vita infames habeantur:* & *niſi reſipuerint Chriſtianâ ſepultura priventur.* Utriuſque Teſtamenti Scriptura, adeoque Divino Jure uſuras prohiberi rectè docet Sacra Synodus Lateranenſis. Nam quod Vetus Teſtamentum ſpectat, Levitici XXV. hanc Legem Deus tulit: *Pecuniam tuam non dabis fratri tuo ad uſuram:* Et Deuteronomii XXIII. *Fratri tuo abſque uſura id quo indiget commodabis.* Pſalmo XIV. Æterna Beatitudo iis dumtaxat promittitur, qui ſectantur munditiam, qui linguam veracem, qui innocuas manus habent, & pecuniam ſuam ad uſuram non commodant: *Domine! quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo, &c. Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram? &c.* Ezechielis XVIII. inter viri juſti dotes neceſſarias, ut verè ſit juſtus & vita vivat, hæc numeratur. *Si ad uſuram non commodaverit, & ampliùs non acceperit.* Et cap. 22. inter ſcelera propter quæ minatur Deus ſe indignationem ſuam ſuper Judæos effuſurum, uſuras numerat. *Munera acceperunt apud te ad effundendum ſanguinem, uſuram & ſuperabundantiam accepiſti.* Quod ſpectat Legem Evangelicam inter præcepta legis naturæ Decalogo comprehenſa, & in Evangelio renovata Matthæi XIX. iſtud legimus: *Non facies furtum:* cui præcepto uſura adverſatur; ſiquidem quod ex mutuo accipitur ultra ſortem legitimo titulo quæſitum non eſt; ſed res eſt aliena, invito domino extorta. Sicut enim a furti crimine non excuſatur ille, cui viator cum minis poſtulanti pecuniam omnem tradit, ut vitam redimat; ita qui pecuniam commodans indigenti ab eo uſuras exigit, & extorquet, furti reus eſt: ſicut enim viator extra vitæ periculum, aut caſum illatæ violentiæ pecuniam ſuam non traderet homini, qui armata manu petit; ita qui mutuò pecuniam accipiens aliquid ultra ſortem ſe daturum paciſcitur, extra has anguſtias poſitus id non faceret. Quamobrem invitus dare cenſetur. Denique *Lucæ VI.* Chriſtus hanc mutuum dandi Regulam Chriſtianis tradit: *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Quod non minùs præceptum eſt quàm inimicorum dilectio cui ſubjungitur: *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite & mutuum date, nihil inde ſperantes.* Nec ſolum

Uſuræ Divinis & Humanis Legibus damnatæ.

Uſurariorum pœna.

Canonis Lateranenſis cum Sacra Scriptura & Traditione conſenſus.

a pau-

a paupere, ſed etiam a divite, aliquid ultra ſortem exigere Lege divinâ vetitum eſt, cùm in uſuræ prohibitione nulla apponatur exceptio, ſicut nec in prohibitione furti: quamvis uſuras a pauperibus exigere gravius peccatum ſit & immanius, quàm a divitibus, ſicut furari pauperi gravius atque crudelius eſt quàm diviti; licèt utrumque ſit peccatum. Faceſſant itaque Jureconſulti quidam, qui uſuram Jure Divino prohibitam negant, & ad conſilia dumtaxat pertinere volunt quicquid in Scriptura Sacra adversùs uſuras continetur: vel immodicas quidem uſuras, non autem mediocres prohibitas eſſe: quæ *Molinæi* Auctoris damnati ſententia eſt. Longè aliter ſenſere Chriſtianæ Legis interpretes Eccleſiæque Patres SS. Baſilius, Gregorius Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, &c. Baſilius quidem in Pſalmum 14.
,, Inhumanitas eſt maxima, *inquit*, ſi is qui ege-
,, ſtate premitur, mutuum ad vitæ ſubſidium quæ-
,, rat, dans verò minimè ſorte contentus ex miſeri
,, calamitate proventus & opes ſibi excogitet. Do-
,, minus enim palam nobis præcepit, *Ne vultum aver-*
,, *tas ab eo, qui abs te mutuum petit*. Pecunias, dic
,, mihi, & quæſtum quæris ex inope .... Et ſi ille di-
,, tiorem te reddere potuiſſet quid ad tuam januam
,, quæſiviſſet? Ad auxilium cum advenerit requiren-
,, dum, reperit hoſtem: auxiliare antidotum cum
,, quæſierit diligenter, in exitiale venenum incidit.
,, Officium tuum fuerat hominis depreſſi egeſtatem
,, conſolari: tu contra potiùs adauges, fructum ex
,, homine deſtituto acquirens, veluti ſi quis Medicus
,, ad ægrotantes ingreſſus, loco reddendæ ſanitatis,
,, id quod eis virium reſtabat, auferret. Et tu ino-
,, pum calamitates materiam tibi conſtituis augen-
,, di proventus? Utque coloni ad ſatorum augmen-
,, tum imbres expectant, ſic tu inopiam & publi-
,, cam egeſtatem hominum, ut pecunia tibi ſuc-
,, creſcat, & fias lucroſior, exquiris. An igno-
,, ras quòd major tibi peccatorum exurgat acer-
,, vus, quàm ſit acceſſus opum, quem ex uſuris
,, venaris?

,, *Et infra:* Lepores ajunt ejus eſſe naturæ, ut
,, ſimul & pariant, & nutriant, & ſuperfœtent: ſic
,, & fœneratoribus pecuniæ ſimul tempore & dan-
,, tur ad uſuram, & gignunt, & ſuperfœtant.
,, Nondum enim in manus accepiſti, & præſen-
,, tis menſis lucrum quæſtumve expoſtularis. Hæc
,, rurſus pecunia data fœnori alterum malum
,, eduxit, illud rurſus aliud; denique malum hoc
,, in infinitum ſerpit..... Semina omnia tem-
,, pore naſcuntur; animalia quoque tempore pa-
,, riunt: fœnus verò hodie naſcitur, hodie pare-
,, re incipit. Animalia item quæ citò pariunt,
,, citò etiam a partu deſiſtunt. Pecuniæ verò cùm
,, aviditate plus æquo habendi volucrem trahunt
,, originem, infinitam acceſſionem tantò progre-
,, dientem ulteriùs recipiunt. Unumquodque cre-
,, ſcentium, ubi ad juſtæ ſibique convenientis
,, ſtaturæ magnitudinem pervenit, deſinit au-
,, geri: argentum verò avari omni tempore
,, augeſcit. Animalia ubi ſuæ ſoboli ceſſerunt
,, pariendi vices, non jam ulteriùs imprægnan-
,, tur: fœnori tradentium pecuniæ, & quæ ſuc-
,, creverunt, ſtatim pariunt, vetereſque reno-
,, vantur.

,, *Et infra:* Iniqua prorſus mutui datio utri-
,, que, danti pariter & accipienti, huic quidem
,, in pecunias, illi verò in ipſam animam da-
,, mnum pœnamque afferens. Agricola acceptâ
,, ſpicâ ſemen rurſus ſub radice non ſcrutatur: Tu
,, verò fructus habes, nec deſinis ipſam reddituum
,, ſortem requirere. Sine terra plantas, ſine ſa-
,, tione metis, cùm incertum ſit cui congreges..
,, Igitur a volente accipere mutuò ne vultum
,, avertas, nec pecuniam tuam dederis ad uſu-
,, ram, ut tam ex Veteri, quàm Nova Lege quæ
,, conducibilia ſint edoctus, bona cum ſpe ad Do-
,, minum hinc emigres.

S. Gregorius Nyſſenus Baſilii frater luculentam ac elegantem contra Uſurarios Orationem edidit, quâ divina lege vetitas uſuras eſſe probat: *Ecquid reſpondebis*, inquit, *accuſatus incorrupto Judici, quando tibi dixerit: Habuiſti Legem, Prophetas, Evangelicas præceptiones; omnes audiviſti ſimul ingeminantes unâ voce caritatem & humanitatem his*
,, *quidem monentibus*, Fratri tuo non fœneraberis;
,, *aliis verò*, Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram;
,, *aliis*, Si mutuum dederis fratri tuo, non urgebis illum.... *Ad mutuum exhortor; altera enim donationis ſpecies eſt mutuum; ſed adde hoc dandum eſſe ſine fœnore, eoque modo quo Divina Oracula præcipiunt.* Addit, uſuram naturæ adverſari, cùm pecunia per ſe parere pecuniam non queat, quod tamen efficere vult fœnerator. *Tu verò*, inquit, *æris & auri, rerum parere non ſolitarum, ne quære fœtum, neque coge paupertatem ea quæ divitum ſunt præſtare, neque uſuras pendere illum, qui ſortem petit, aut neſcies quàm mutui expoſcendi neceſſitas digna ſit miſericordia. Quapropter Divina Scriptura ubique uſuras prohibet.* Ibidem Uſurarium cum eo comparat, qui precibus victus, febricitanti poculum porrigit, ipſumque perbrevi tempore exhilarat, dum poculum exhaurit; non longè poſt acerbiſſimam & decuplò graviorem febrim miſero parit. Sic & qui egeno pecuniam ſub fœnore commodat, neceſſitatem illius non ſublevat, ſed calamitatem auget. Tum deſcribit Uſurarii inhumanam avaritiam, qui abſque labore immanem pecuniam ex mutuo corrodit: *Vult omnia ſibi ſine ſatu & inarata progigni; cui quidem aratrum, eſt calamus; ager, charta; ſemen, atramentum; pluvia tempus, quod illi pecuniæ fructus occultis incrementis adauget. Falx illi eſt repetitio; area, domus, in qua miſerorum fortunas ventilat. Cùm videt omnia eſſe alicujus propria, imprecatur hominibus calamitates, ut coacti ad ipſum confugiant: odit qui rebus ſuis contenti vivunt & quos ſibi conſpicatur non eſſe obæratos, in hoſtium numero habet.*

Idem S. Doctor Homilia IV. in *Eccleſiaſten* contra uſuras ſic loquitur: ,, Improbum fœnoris in-
,, ventum, qui aliud latrocinium & parricidium
,, nominaverit, non procul ab eo quod decet,
,, aberraverit. Quid enim refert an clanculùm
,, perfoſſis muris prædonis more aliena habeas,
,, & prætereuntis cæde te eorum quæ habeat do-
,, minum conſtituas, an fœnoris neceſſitate acqui-
,, ras ea quæ ad te non pertinent? o malum vo-
,, cabulum, fœnus ſit nomen latronicii! o acer-
,, bas nuptias! o improbam conjunctionem, quam
,, natura quidem non cognovit, avarorum autem
,, morbus inter inanima innovavit! o graves &
,, moleſtos conceptus, ex quibus ejuſmodi fœtus,
,, nempe fœnus, enaſcitur. Solummodo in rebus
,, quæ ſunt, diſcernitur animatum per diſcrimen
,, ſexûs maſculini & fœminini. Eis dixit Deus
,, Creator: *Creſcite & multiplicamini*; ut per mu-
,, tuam ex ſe inter ſe generationem augerentur
,, & multiplicarentur quæ gignuntur animantia.
,, Auri autem fœtus, nempe fœnus, ex quonam
,, conſiſtit matrimonio, ex quanam perficitur con-
,, ceptione? Cœterum ex Propheta didici quæ ſit
,, hujus fœtus conceptio: *Ecce parturiit injuſti-*
,, *tiam, concepit laborem, & peperit iniquitatem.*
,, Hic eſt ille partus, quem parturiit quidem
,, avaritia, parit iniquitas, obſtreticatur inhuma-
,, nitas.

Et in Epiſtolâ ad *Letoium* Melitinenſem Epiſcopum, Canone VI. ,, Apud divinam Scripturam
,, & fœnus & uſura ſunt prohibita, & per quam-

dam

dam potentiam ad ſuam poſſeſſionem aliena traducere, etiamſi ſub contractûs aut tranſactionis ſpecie hoc fortaſſe factum ſit.

Sanctus Joannes Chryſoſtomus Sermone LXIII. Tom.V. Edit. *Frontonis Ducæi*, æquè uſuram a Deo prohibitam docet. Ita enim loquitur: ,, Qui hominibus prohibet uſuras ne exigant, ipſe exigit uſuras? Quid ita? Quoniam damnanda eſt uſura illa & accuſationi obnoxia, hæc autem laudabilis & commendatione digna. [*uſura nimirum doctrina accepta*] Itaque uſura illa pecuniarum, & eum qui accipit, & eum qui ſolvit, damno afficit: Siquidem & ejus qui accipit, animam perdit; & ejus qui ſolvit, egeſtatem affligit. Quid enim crudelius fieri poteſt, quàm cùm ex proximi egeſtate quiſpiam quæſtum facit, & in fratrum calamitatibus lucra ſectatur? Cùm quis benignitatis larvam geſtans, inhumanitatem omnem exercet, & qui porrigere manum debuerat, eum in barathrum propellit, qui ſubſidio indigebat, &c.

S. Ambroſius Libro de Tobia Cap.II. *Fœnus jure execrabile* dicit, & *Lege prohibitum:* ideoque *Tobiam* hoc fugiſſe, *qui monebat filium ne præceptum Domini præteriret, ut ex ſubſtantia ſua eleemoſynam faceret, non pecuniam fœneraret.* Et Cap.III. fœneratoris immanitatem his verbis deſcribit: ,, Numeratur pecunia, addicitur libertas, abſolvitur miſer minore debito, majore ligatur. Talia ſunt veſtra, divites! beneficia. Minùs datis, & plus exigitis. Talis humanitas, ut ſpolietis, etiam dum ſubvenitis. Fœcundus vobis etiam pauper eſt ad quæſtum.... Ille medicamentum quærit, vos offertis venenum. Panem implorat, gladium porrigitis. Libertatem obſecrat, ſervitutem irrogatis. Abſolutionem precatur, infamis laquei nodum ſtringitis.

Et Cap.IV. ,, Hanc præcipuè injuſtitiam deplorat S. David, dicens: *Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate, & non defecit de plateis ejus uſura & dolus:* Itaque cùm proditionem Judæ ſubjiceret, hoc præmiſit: ſive quòd ultra ſacrilegii invidiam, conjuratis Dominicæ necis fœnoris crimen acceſſerit, ſive quòd tantum ſacrilegium ſatis abundèque uſurâ fœnoris ultum. Mali fœneratores qui dederunt pecuniam ut interficerent Auctorem ſalutis: Mali & iſti, qui dant ut interficiant innocentem. Eſt iſte quoque qui pecuniam acceperit, ut proditor Judas, laqueo ſe ipſe ſuſpendit. Ipſum Judam hoc maledicto putavit eſſe damnandum, ut ſcrutaretur ſœnerator omnem ſubſtantiam ejus, quia quod præſcriptio Tyrannorum, aut latronum manus operari ſolet, hoc ſola fœneratoris nequitia conſuevit auferre.

Cap. V. ,, Pecunia fœneratoris, fluctus eſt quidem maris, non fructus: numquam quieſcit, labitur, velut ſcopulo illiſa, ita præmium debitoris percutit, & continuò relabitur eò unde proceſſit. Cum murmure venit, cum gemitu revertitur. Frequenter tamen placidum ſtat ventis mare, ſemper fœnoris unda jactatur. Mergit naufragos, exſpuit nudos, inſepultos relinquit. Nummum ergo petis, & naufragium ſuſcipis.

Cap. VI. ,, Nihil intereſt inter funus & fœnus, nihil inter mortem diſtat & ſortem. Perſonat funebrem ululatum fœnoris uſura.

Cap. XIV. ,, Non novum, nec perfunctorium hoc malum eſt, quod veteris atque divinæ præſcripto Legis inhibetur. Populus qui deſpoliaverat Ægyptum, qui pede tranſierat mare, monetur a fœnoris pecunia cavere naufragia. Et cùm de aliis peccatis ſemel aut multùm iteratâ admonitione præſcripſerit, de fœnore ſæpius intimavit. Habes in Exodo: *Quòd ſi pecuniam fœneraveris pupillo, orphano, pauperi, apud te non ſuffocabis eum, non impones illi uſuram.* Oſtendit quid ſit ſuffocare, *id eſt*, uſuram imponere. Strangulat enim, & quod pejus eſt, animam laqueat creditoris. Quo ſermone & prædonis violentiam, & deformis nodum mortis expreſſit.... Hoc quoque foris ſero eſt dictum a quibuſdam eorum Prudentibus. Quid eſt, *inquit*, ſœnerari? Hominem occidere. Sed utique non Cato prior quàm Moyſes qui Legem accepit........ In Deuteronomio Cap.23. * quoque ſcriptum eſt: Non exiges a fratre tuo uſuram pecuniæ, & uſuram eſcarum, & uſuram omnium rerum quaſcumque fœneraveris fratri tuo. Vides quantum pondus in verbis ſit: Noli, *inquit*, exigere uſuram a fratre tuo: cum quo habere debes omnia communia, ab eo tu uſuram exigis? Frater tuus eſt, conſors naturæ & coheres gratiæ. Noli ab eo exigere ampliùs, a quo durum eſt repetere quod dederis, niſi cùm habuerit unde ſolvat. Et quia plerique refugientes præcepta Legis, cùm dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia uſuras exigunt, ſed de mercibus eorum tamquam uſuram emolumenta percipiunt, ideo audiant quid Lex dicat: Neque uſuram, *inquit*, eſcarum accipies, neque omnium rerum quas fœneraveris fratri tuo. Fraus enim iſta & circumſcriptio Legis eſt, non cuſtodia. Et putas te piè facere, quia a negotiatore velut mutuum ſuſcipis? Inde ipſe fraudem facit in mercium pretio, unde tibi ſolvit uſuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quicquid iſte fraudaverit. Et eſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt & quodcumque ſorti accedit, uſura eſt. Quod velis ei nomen imponas, uſura eſt.

Cap. XV. occupat objectionem ex *Deuteronomii* Cap. XXIII. petitam, qua fœnus erga fratres dumtaxat, non erga alienigenas prohibetur. Ad Evangelium attendendum eſſe reſpondet, quod eſt plenius: Hunc tamen locum uſuræ non favere: ſiquidem Scriptura uſuras non permittit erga alienigenas, niſi publicos hoſtes, & jure belli. *Legis ipſius*, inquit, *verba conſidera;* Fratri tuo non fœnerabis ad uſuram, ſed ab alienigena exiges. ,, Quis erat tunc alienigena, niſi Amalech, niſi Amorrhæus, niſi hoſtes? Ibi, *inquit*, uſuram exige. Cui meritò nocere deſideras, cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur uſuræ. Quem bello non potes vincere, de hoc citò potes centeſima vindicare te. Ab hoc uſuram exige, quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui uſuram flagitat: Sine gladio & de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius & exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus uſuræ. Frater autem tuus omnis, fidei primùm, deinde Romani Juris eſt populus. Denique in Levitico præſcripſit etiam Lex uſuram a fratre non eſſe poſcendam. Sic enim habes: * *Et vivet frater tuus tecum: pecuniam tuam non dabis illi in uſuram, & in amplius recipiendum non dabis illi eſcas tuas.* Generaliter hæc Sententia Dei omne ſortis excludit augmentum. Unde & David & benedictum æſtimavit, & cœleſti habitatione dignum, qui pecuniam non dedit ad uſuram. Si ergo qui non dedit, benedictus: ſine dubio maledictus, qui ad uſuram dedit.

Sanctus Hieronymus Lib.VI. Commentariorum in *Ezechielem*, ad Caput XVIII. eamdem doctrinam tradit: ,, In principio Legis, [*inquit*,] a fratribus tantum fœnus tollitur: In Propheta ab omnibus uſura prohibetur, dicente Ezechiele: *Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.* Porro in

,, Evan-

„ Evangelio virtutis augmentum eſt præcipiente Domino: *Fœneramini his a quibus non ſperatis recipere*. Sequitur: *Et ampliùs non acceperit*. Putant quidam uſuram tantùm eſſe in pecunia. Quod prævidens Scriptura Divina, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias, quàm dediſti. Solent in agris frumenti & milii, vini & olei, cœterarumque ſpecierum uſurę exigi, ſive, ut appellat ſermo divinus, ſuperabundantiæ; verbi gratia, ut hyemis tempore demus decem modios, & meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius partem mediam ...... Solent argumentari ac dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios. Nonne juſtum eſt, ut medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate novem & ſemis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apoſtolus, Deus non irridetur. Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrùm habenti dederit, an non habenti. Si habenti utique dare non debuerat; ſed dedit non habenti: Ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plus acceperint.

S. Auguſtinus Epiſtolâ LIV. ad *Macedonium*, de reſtitutionis obligatione diſſerens, uſurarios, ceu fures, ad pecunias uſuris partas reſtituendas teneri docet. „ Quid dicam, de uſuris [*inquit*] quas etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? An crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque hujuſmodi malè utique poſſidentur.

Et Enarratione in Pſalmum XXXVI. „ Nolo ſitis fœneratores, & ideo nolo, quia Deus non vult ..... Unde apparet Deum hoc nolle? Dictum eſt alio loco: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*. Et quàm deteſtabile ſit quàm odioſum, quàm execrandum, puto quia & ipſi fœneratores noverunt. Rurſus autem ego ipſe, immo Deus noſter, qui te prohibet eſſe fœneratorem, jubet te eſſe fœneratorem, & dicitur tibi: Fœnera Deo.... Si fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, a quo aliquid plus quàm dediſti expectes accipere, non pecuniam ſolam; ſed aliquid plus quàm dediſti, ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus quàm dediſti, expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus. Alia contra Uſurarios ex Traditionis doctrina proferre poſſem; ſed hæc ſatis ſunt ad demonſtrandum Lateranenſis Canonis cum Scriptura Sacra & Traditione conſenſum. Ad alios Canones pergo.

Canon XIV. deteſtabiles illas nundinas, vel ferias prohibet, ad quas milites ex condicto convenire ſolebant, & ad virium oſtentationem congredi. Hujuſmodi Gladiatoribus, ſi ibi mortui fuerint, Chriſtianam ſepulturam negari jubet; quamvis Pænitentia & Viaticum rogantibus conceſſa fuerint.

Violenta manus injectio, in Clericum aut Monachum, caſus tum primùm Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatus.

Canon XV. Violentas manus in Clericum aut Monachum injicientes excommunicat, Abſolutionemque reſervat Sedi Apoſtolicæ, præterquam urgente mortis periculo. Vetat etiam eos comprehendi, qui ad Eccleſiam aut Cœmeterium confugerint, ſub eadem pœna. Etſi graviſſimorum criminum rei Romam interdum ante hæc tempora ad Abſolutionem impetrandam confugerint: nondum tamen Lege lata criminum quorumdam Abſolutionem Sedi ſuæ reſervarant Summi Pontifices: id primum factum ab *Innocentio II.* & Synodo Lateranenſis Oecumenica II. hocce condito Canone.

Beneficia hereditario jure poſſidere nefas.

Canon XVI. Beneficia hereditario jure prohibet poſſideri: quod ſi quis tentàverit, debitâ pœna multabitur, & poſtulatis carebit. *Quoniam honores Eccleſiaſtici, ſanguinis non ſunt, ſed meriti: & Eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, neque ſecundùm carnem, Succeſſorem expectat, ſed ad ſua Regimina & Officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes, & relgioſas perſonas expoſcit.* Sanè vocationem imprimis neceſſariam ad Eccleſiaſtica Beneficia obtinenda, Apoſtoli verba probant, ad Hebræos V. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Maledicti ergo qui dixerunt: *Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Hunc abuſum Sæculo XII. frequentem *S. Bernardus* Declamatione in illud Evangelii, *Ecce nos reliquimus omnia*, graviter exagitat: *Si quis*, inquit, *vocaverit nos in honorem Cleri, convenire velim conſcientias ſingulorum, ut ſecundùm præceptum Domini ad cor Hieruſalem loquar. Huic enim parvulo adhuc aut forſitan necdum nato, Eccleſiaſtica jam Beneficia provida ſanè parentum ſollicitudo parabat. Hunc nos, inquiens, illi vel illi tradamus Epiſcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui fortè ſervimus, ut ditetur de bonis Domini, nec inter tot liberos noſtra dividatur hereditas. Illum Præpoſitus aut Decanus, ut ſibi ſuccederet, pluſquam materno educavit affectu, in deliciis nutriens & delictis. Ille dignus Archidiaconatu, utpote filius Principis, magis autem ſi ſit Epiſcopi conſobrinus, in quo nimirum tota eſt Epiſcopata progenies*, &c.

Malum iſtud Chriſtiani Sacerdotii Inſtitutioni palam adverſatur, de quo *S. Leo* Sermone II. in Anniverſario Aſſumptionis ſuæ dicebat: *Denique cùm hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem curritur, nec quod caro & ſanguis creavit, eligitur; ſed ceſſante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſitas Sacerdotalis atque Regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Antiſtitem.*

Inceſtæ Conſanguineorum Nuptiæ.

Canon XVII. Conſanguineorum inceſtas conjunctiones in uſum verſas prohibet, quas *Sanctorum Patrum Inſtituta, & Sacroſancta Dei deteſtatur Eccleſia*; & Leges ſæculi de tali contubernio natos infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt. Hoc & ſuperiori ſæculo malum illud longè latèque graſſabatur & repetitis Canonibus illud eradicare opus fuit?

Incendiarii excommunicantur. Quibus conditionibus abſolvendi?

Canon XVIII. Incendiarios, quæ tunc peſtis privatorum occaſione bellorum immaniter graſſabatur; & qui ipſos præcepto vel conſilio ad id ſceleris impulerint, aut auxilium præbuerint, excommunicatione ferit, & Chriſtiana privandos edicit ſepultura, nec abſolvendos niſi reſarcito damno; & impoſito in Pœnitentiam belli ſacri per annum labore Hieroſolymis aut in Hiſpania.

Canon XIX. Epiſcopum qui temerè, & abſque cautione hujuſmodi Incendiarium abſolverit, ad damnum reſarciendum adſtringit, & ab Officio per annum ſuſpendit. De hoc tamen aliiſque criminibus ut ultionem repetant Principes, & ſecundùm Leges jus dicant nequaquam ſe prohibere, Synodus *Canone* XX. declarat.

Canon XXI. Presbyterorum filios ab altaris miniſterio removet niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam fuerint profeſſi.

Falſa Pœnitentia.

Canon XXII. Sacerdotes admonet; ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent: & quæ ſit falſa pœnitentia, docet. *Sanè*, inquiunt Patres, *quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè conturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia*,

Confratres noſtros & Presbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio... Falſa etiam ſit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab Officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat: aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.

Canon XXIV. pretium pro Chriſmate, Oleo ſacro, & Chriſtiana Sepultura vetat exigi.

Canon XXV. Beneficia de manu laica vetat accipi, qui acceperint, indignè acceptis privari decernit; quia *Laïci juxta Decreta SS. Patrum, quamvis religioſi ſint nullam tamen habent diſponendi de Eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.* Id frequentibus quoque Conciliis antea vetitum hoc & ſuperiori ſæculo. Jus præſentationis Patronis Laicis competens Canon iſte non petit; ſed jus abſolutum collationis & inſtitutionis Eccleſiæ examini & confirmationi non ſubjectæ, quam Magnates uſurpabant.

Canon XXVI. Quaſdam ſub habitu Sanctimonialium fœminas, nec *S. Baſilii*, nec *S. Benedicti* nec *S. Auguſtini* Regulam ſervantes, in privatis domibus habitare, & viros hoſpitio excipere, ſub pœna Anathematis prohibet.

Canon XXVII. Vetat Sanctimonialibus ne in unum Chorum ad pſallendum cum Monachis aut Canonicis conveniant.

Canon XXVIII. Cavet ne defunctis Epiſcopis Eccleſiæ vacent ultra tres menſes ſecundùm ſanctiones Patrum: & ſub Anathemate interdicit ne Cathedralis Eccleſiæ Canonici ab electione Epiſcopi Religioſos Viros excludant; alioquin irrita eſto.

Canon XXIX. Immanem Balliſtariorum & Sagitariorum artem adversùs Chriſtianos exerceri ſub excommunicationis pœna prohibet. Hæc Lateranenſis Concilii II. Oecumenici X. Decreta Diſciplinam ſpectantia.

DISSERTATIO VII.

De Varia PETRI ABÆLARDI *Fortuna, Erroribus, Damnatione, & Pœnitentia.*

ARTICULUS I.

De ABÆLARDI *Inſtitutione ac Magiſterio.*

PEtrus Abælardus, oppido quodam oriundus, quod in ingreſſu minoris Britapoſitum, ab urbe Nannetica, versùs Orientem, octo circiter milliariis remotum *Palatium* appellatur; Parentibus piis, *Berengario & Lucia* ortus eſt. Pater militari cingulo inſignitus, & in literarum ſtudium nihilominus propenſus, filios ante literis inſtrui quàm armis curabat. Hic ad Profeſſionem Monaſticam provectâ jam ætate converſus eſt; quem in ſacro propoſito æmulata eſt *Lucia* conjux. *Petrus Abalardus* ingenio ad literas facili præditus, militaris gloriæ pompam cum hæreditate primogenitis fratribus derelinquens; Martem abdicavit, ut Minervæ gremio educaretur; & Dialecticarum rationum armatura inſtructus, diverſas diſputando perambulavit Provincias, ubicumque hujus artis vigere ſtudium audierat, Peripateticorum æmulator factus. Tandem Pariſios pervenit, ubi *Guillelmi Campellenſis*, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconi, Peripateticæ Philoſophiæ celeberrimi Profeſſoris fuit auditor. Ipſi primùm gratus, poſtea ob diſputandi vim, quâ illum ſæpe in Scholis ſuperare videbatur, graviſſimus extitit. Ex auditore, non multò poſt Scholarum Regens evaſit, adhuc adoleſcens *Abalardus*, Meloduni.* ac deinde Corbolii * Scholas poſuit. * Melum
Dialecticæ artis Magiſterio nomen ſibi peperit ampliſſimum, ſed maximam ſubiit *Guillelmi* Præceptoris invidiam, quem ſuis ita conſtrinxit argumentis, ut veterem de unitate eſſentiali naturæ univerſalis in omnibus individuis ſententiam deponere cogeretur. Poſt hæc, cedente Pariſiis *Guillelmo Campellenſi*, qui Canonicorum Regularium Ordini nomen dederat, *Abalardus* in Monte *Sanctæ Genovefæ* Scholarum ſuarum caſtra conſtituit; ſed *Guillelmus*, qui Cathedram ſuam alteri reſignaverat, poſtmodum cum Fratribus reverſus, æmulum paſſus eſt, quem olim diſcipulum habuerat. * Corboil.

Intermiſſis poſtea Philoſophiæ exercitationibus, Britanniam ob domeſtica negotia repatriavit. Inde redux, *Guillelmo* Præceptore quondam ſuo ad Epiſcopatum aſſumpto, *Anſelmum Laudunenſem* in Theologicis audivit, cujus ingenii characteres deſcribit non ineleganter. *Acceſſi*, inquit, *ad hunc Senem, cui magis longævus uſus, quàm ingenium vel memoria nomen comparaverat. Ad quem ſi quis de aliqua quæſtione pulſandum accederet incertus, redibat incertior. Mirabilis quidem erat in oculis auſcultantium, ſed nullus in conſpectu quæſtionantium. Verborum uſum habebat mirabilem, ſed ſenſu contemptibilem, & ratione vacuum. Cum ignem accenderet, domum ſuam fumo implebat, non luce illuſtrabat. Arbor ejus tota in foliis, aſpicientibus a longè conſpicua videbatur, ſed propinquantibus & diligentiùs intuentibus infructuoſa reperiebatur. Ad hunc itaque cùm acceſſiſſem, ut fructum inde colligerem, deprehendi illam eſſe ficulneam, cui maledixit Dominus; ſeu illam veterem quercum, cui Pompejum Lucanus comparat, dicens;*

Stat magni nominis umbra
Qualis frugifero quercus ſublimis in agro.

Deinde *Anſelmi* lectiones parvipendens *Abalardus* derepente Sacrarum Literarum expoſitionem ab *Ezechiele* auſpicatus eſt, tanta quidem cum laude, ut Magiſtri Scholas vacuaret. Hinc *Alberici Remenſis*, & *Lotulphi Lombardi*, crudelis in *Petrum* condiſcipulum ſuum invidia. Horum ſuggeſtione ipſi docendi munere interdixit *Anſelmus*. Quam ob rem *Abalardus* Pariſios reverſus eſt, ubi ſcholis apertis, explanationem *Ezechielis* Lauduni Incœptam, ſummo cum applauſu conſummavit. His exercitationibus, & pecuniam non modicam & famam celeberrimam ſibi comparavit. Iſta conſtant ex ipſo *Abalardo* in Epiſtolâ de Hiſtoria calamitatum ſuarum, ad Amicum datâ.

ARTICULUS II.

De PETRI ABÆLARDI *Amoribus.*

QUI antea continentiſſimè vixerat *Abalardus*, tandem amore captus eſt *Heloiſſæ* nobilis virginis. *Fulberti* Canonici Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis hæc neptis erat, formâ præſtans, doctrinâ præſtantior, toto Regno ob eximias dotes celebris. *Abalardus*, cui juventus, formæ gratia, doctrinæ celebritas, cantus & carminum ars ſuaviſſima, perſuaſerant, nullam ipſum repulſam paſſurum a quacumque fœminarum quam amore ſuo dignaretur, occaſionem quæſivit quâ puellam ſibi domeſtica, & quotidianâ converſatione familiarem effice-

ceret. Induſtria itaque ſua egit, ut *Fulbertus* in domum ſuam ipſum ſub quocumque procurationis pretio ſuſciperet, ne domeſtica familiæ cura, inquiebat, ipſum a ſtudiis impediret, utque modum impenſis poneret. *Fulbertum* ad annuendum ejus votis, cùm avaritia, tum Neptis ad majorem eruditionem promovendæ ſtudium impulere. Suſcepit itaque Magiſtrum *Abælardum*, ipſique Neptim chariſſimam ampliori literatura imbuendam tradidit. Nec multò poſt optatis potitus eſt *Abælardus*. Audias ipſum amores ſuos deſcribentem in Epiſtolâ de Hiſtoria calamitatum ſuarum ad Amicum. *Primùm*, inquit, *domo una conjungimur, poſtmodum animo. Sub occaſione itaque diſciplinæ, amori penitus vacabamus, & ſecretos receſſus, quos amor optabat, ſtudium lectionis offerebat. Apertis itaque libris, plura de amore, quàm de lectione verba ſe ingerebant*, &c. *Quid denique? Nullus a cupidis intermiſſus eſt gradus amoris & ſi quid inſolitum amor excogitare potuit, eſt additum..... Et quò me ampliùs hæc voluptas occupaverat, minùs Philoſophiæ vacare poteram, & Scholis operam dare.... Quem etiam ita negligentem & tepidum lectio tunc habebat, ut jam nihil ex ingenio, ſed ex uſu cuncta proferrem: nec jam niſi recitator priſtinorum eſſem inventorum; & ſi qua invenire liceret, Carmina eſſent amatoria, non Philoſophiæ ſecreta*.

Concepit interim *Heloiſſa*, & ab *Abælardo* e domo avunculi furtim ſublata in Britanniam, apud illius ſororem filium peperit, quem *Aſtrolabium* nominavit. Quantâ ob furtivum Neptis receſſum, & ereptum pudorem, exarſerit in *Abælardum* irâ *Fulbertus*, cogitare facile eſt. Placare ipſum non potuit, niſi uxorem faceret ex amica. Multis dilectum ſuum a connubii ſubeundis vinculis *Heloiſſa* deterruit. Primò, quod nec iſtâ conditione exulceratum avunculi animum placaret. Secundò, quòd inglorium illi foret uni ſe fœminæ dicare, quem omnibus natura creaverat. Tertiò, quòd moleſtiis maximis ſtipatum eſſet matrimonium. Quartò, quòd *Theophraſto* teſte, uxor non ſit ducenda Sapienti; & quòd *Cicero* rogatus ab *Hircio*, ut poſt repudium *Terentiæ*, ſororem ejus duceret, dixerit, ſe non poſſe uxori & Philoſophiæ pariter operam dare [ut refert *S. Hieronymus* Lib. I. adversùs *Jovinianum*.] Quintò exemplo veterum Philoſophorum, qui non tam relinquentes ſæculum, quàm fugientes, omnes ſibi voluptates interdixere, ut in unius Philoſophiæ requieſcerent amplexibus: & Philoſophiæ deſiderio eadem ſuſtinuerunt, quæ nunc ex amore Dei ſuſtinent Monachi. Sextò, quòd ipſe honeſtæ converſationis
„ ſtatus illi matrimonium diſſuadere deberet. Quæ
„ enim, inquiebat, conventio Scholarium ad pe-
„ diſſequas, ſcriptoriorum ad cunabula, Librorum
„ ad colos: ſtilorum ſive calamorum ad fuſos?
„ Quis denique ſacris vel Philoſophicis medita-
„ tionibus intentus, pueriles vagitus, nutricum
„ quæ hos mitigant nænias, tumultuoſam familiæ
„ tam in viris, quàm in fœminis turbam ſuſti-
„ nere poterit? Ultimò, quia Clericus & Cano-
„ nicus cùm eſſet, indecorum erat ut ſeſe nuptiis implicaret, ac obſcœnis voluptatibus irrevocabiliter immergeret. Sed fruſtra his rationibus *Abælardum* ſuum a propoſito matrimonii revocare tentavit *Heloiſſa*; unde ipſi morem gerens, velut propheticè illachrymando ac ſuſpirando, ait: *Unum ad ultimum reſtat, ut in perditione duorum minor non ſuccedat dolor, quàm præceſſit amor*.

Pariſios itaque reducta *Heloiſſa*, *Abælardo* ſuo nuptiali benedictione confœderata eſt. Initum matrimonium, quod diſſimulare propoſuerant, *Fulberto* puellæ avunculo conſentiente, cùm ab ipſo, tum ab ejus domeſticis divulgari cœpit, præter fidem Magiſtro *Petro* datam. Se uxorem palam negabat *Heloiſſa*, ne famæ & fortunæ Dilecti ſui officeret. Multis eam ob rem contumeliis ipſam afficiebat *Fulbertus*. Id cùm *Abælardus* agnoviſſet, illam ad Monaſterium Argenteoli prope Pariſios, ubi olim puellula educata fuerat atque erudita, tranſmiſit: ipſique ut Monaſticis veſtibus, excepto velo, indueretur, auctor fuit. Id facilè perſuaſit avunculo *Heloiſſæ*, ejuſque conſanguineis, ſibi illuſiſſe *Abælardum*, eamque Monialibus adſcripſiſſe, ut hoc pacto ab illa ſe expediret. Fictitiam ulti ſunt injuriam inflicto ipſi pudendo acerboque vulnere, quo Eunuchus effectus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtolâ I. ipſius ad Amicum, de ſuarum calamitatum hiſtoria.

Argenteüil.

ARTICULUS III.

De PETRI ABÆLARDI *&* HELOISSÆ *Converſione*.

ABælardus ob inflicti vulneris infamiam pudore ſuffuſus, potiùs quàm devotione excitatus (ut ipſe teſtatur) ad monaſticorum latibula clauſtrorum ſeceſſit, ac in Abbatia *S. Dionyſii* ſacrum ſuſcepit habitum: *Heloiſſa* verò benedictum ab Epiſcopo Velum in Monaſterio Argenteolenſi, in quo Prioriſſa poſtmodum fuit. Inde verò pulſis Monialibus a Monachis Sancti *Dionyſii* illum locum ſibi vendicantibus, in Oratorio *Paracleti*, quod a *Petro Abælardo* conſtructum fuiſſe inferiùs dicemus, azylum invenit tutiſſimum, ac illi Abbatiæ initium dedit, eamque rexit ut prima Diaconiſſa ſive Abbatiſſa. Quod Oratorium *Innocentius II.* Pontifex Maximus ipſi & Sororibus in perpetuum confirmavit Pontificio Diplomate. Plures extant *Abælardi* ad *Heloiſſam*, & *Heloiſſæ* ad *Abælardum* Epiſtolæ, quæ utriuſque ſummam eruditionem teſtantur. Imprudenter ac muliebri levitate *Heloiſſa* in ſecundâ ſuâ Epiſtolâ ad *Petrum*, præteritorum amorum inſaniam in memoriam revocat ac deſcribit his verbis: *Etſi uxoris nomen ſanctius ac validius videtur, dulcius mihi ſemper extitit amicæ vocabulum: aut ſi non indigneris, concubinæ vel ſcorti; ut quo me videlicet pro te ampliùs humiliarem, ampliorem apud te conſequerer gratiam, & ſic etiam excellentiæ tuæ gloriam minùs læderem..... Deum teſtem invoco, ſi me Auguſtus univerſo præſidens mundo matrimonii honore dignaretur, totumque mihi orbem confirmaret in perpetuum poſſidendum, charius mihi & dignius videretur tua dici meretrix, quàm illius Imperatrix*. Majorem præſeferunt gravitatem, ſapiunt modeſtiam, pietatem ſpirant, *Abælardi* ad Chariſſimam ſuam Epiſtolæ poſt converſionem datæ. Cœterùm ſexûs levitati condonandus eſt ſtylus *Heloiſſæ* liberior, quæ nihilominus vitam ad omnem virtutis normam religiosè inſtituit; ut teſtatur Abælardus. *Tantam autem gratiam*, inquit, *in oculis omnium illi Sorori noſtræ, quæ cœteris præerat, Dominus annuit, ut eam Epiſcopi quaſi filiam, Abbates quaſi ſororem, Laïci quaſi matrem diligerent: & omnes pariter ejus religionem, prudentiam, & in omnibus incomparabilem patientiæ manſuetudinem admirabantur. Quæ quantò rariùs ſe videri permittebat, ut ſcilicet clauſo cubiculo ſacris meditationibus atque orationibus puriùs vacaret; tantò ardentiùs ejus præſentiam, atque ſpiritualis colloquii monita, hi qui foris ſunt efflagitabant*. Ipſius pietatem ac eruditionem etiam commendat in adhortatoriâ ad ſtudium literarum Epiſtolâ, ſcriptâ ad Sanctimoniales Paracletenſes: *Magiſterium*, inquit, *habetis in Matre, quod ad omnia vobis ſufficere, tam ad exemplum ſcilicet virtutum, quàm ad doctrinam literarum poteſt: quæ non ſolùm Lati-*

na, verùm etiam tam Hebraïca, quàm Græca non expers literatura, ſola hoc tempore illam trium linguarum adepta peritiam videtur, quæ ab omnibus in B. Hieronymo tamquam ſingularis gratia prædicatur. Hinc Antiſtites, Magnates, Fideleſque cæteri, Paracletenſe Monaſterium bonis plurimis infra annum auxere. *Heloiſſam* aliquando inviſit *S. Bernardus*, eamque & Sorores ſacris adhortationibus corroboravit, ut teſtatur *Abalardus* in Epiſtolâ ad eumdem Sanctum Abbatem. Eamdem impensè coluit ac præconiis ornavit *B. Petrus Mauricius* Cluniacenſis Abbas, ipſique gratulatus eſt, quod *Pro Logica Evangelium, pro Phyſica Apoſtolum, pro Platone Chriſtum, pro Academia Clauſtrum, tota jam & verè Philoſophica mulier elegiſſet.*

ARTICULUS IV.

De PETRI ABÆLARDI *Perſecutionibus.*

GRaviſſimas a falſis Fratribus, & ab æmulis *Alberico* & *Lotulpho* perſecutiones paſſus eſt *Abalardus*, quas luctuoſo ſtylo exponit in Hiſtoria ſuarum calamitatum. Hi enim livore tabeſcentes ob famam quam pepererat Magiſtro *Petro* Liber *De Trinitate*, ab ipſo compoſitus, eum ubique velut Hæreticum, & trium Deorum aſſertorem infamarunt. Qui rumor de ipſo longè latèque ſparſus, Conciliis in illum congregatis occaſionem dedit. Infenſos verò habuit *Sancti Dionyſii* Monachos, quòd ſæcularem ipſorum vitam, moreſque irreligioſos liberiùs argueret. Ipſorum magis inflammavit invidiam vindicata in privato colloquio *Venerabilis Bedæ* ſententia, quâ aſſeruit, *Dionyſium Areopagitam* Corinthiorum potiùs quàm Athenienſium fuiſſe Epiſcopum. Ex qua conſequens videbatur, *Dionyſium* Galliarum Apoſtolum Areopagitam non eſſe, quem Athenienſium Epiſcopum ejus Acta teſtantur. Hinc gravis in *Abalardum* tumultus. Sandionyſiani Monaſterii, immo Regni Francorum hoſtis conclamatur, quòd ei honorem auferat quo ſingulariter gloriatur, de Apoſtolatu *Dionyſii Areopagitæ*. Ille contentionem excuſat, Areopagitam ſe minimè inficiatum profitetur. Diſciplinam Regularem, ſi quid deliquerit ſibi imponi fruſtra rogat. Abbas congregatis Senioribus comminatur ſe ad Regem quantocyus miſſurum, qui de ipſo vindictam ſumat, tamquam Regni ſui gloriam & coronam ei auferente. Et interim Magiſtrum *Petrum* diligenter obſervari jubet, donec illum Regi tradat. Hinc ſibi fugâ conſulit *Abalardus*, ac in terram Comitis *Theobaldi* ſe recipiens, in Caſtro Pruvini * moratus eſt, in Cella quadam Trecenſium Monachorum. Inde ſecedendi in aliquam ſolitudinem, ubi Monaſticè viveret, obtentâ licentiâ ab Abbate Sandionyſiano, de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, ad amœniſſimam Trecenſis agri ſolitudinem ſe contulit, ibique liberaliter ſibi conceſſa a quibuſdam terra, annuente Epiſcopo Trecenſi, Oratorium in nomine Sanctæ Trinitatis ex calamis primum & culmo conſtruxit. Id cum Scholaſtici cognoviſſent, cœperunt undique concurrere, & relictis civitatibus & caſtellis, ſolitudinem inhabitare; pro domibus ſibi conſtruere tuguriola; pro delicatis cibis, herbis agreſtibus & pane cibario victitare: pro mollibus ſtratis, culmum ſibi & ſtramen comparare; & pro menſis glebas erigere. Cum verò ingentem eorum cœtum dictum Oratorium capere non poſſet, illud amplificarunt, & ex lapidibus & lignis conſtruentes, meliorem in formam redegere. Quòd cum in nomine Sanctæ Trinitatis fundatum, ac poſtea dedicatum eſſet; quia tamen ibi profugus ac vexatus *Abælardus*, divinæ gratiâ conſolationis aliquantulum reſpiraverat; in memoriam tam inſignis beneficii, *Paracleti* * nomen ipſi indidit. Ea ex appellatione calumniam paſſus eſt, quaſi præter Eccleſiæ morem uni dumtaxat Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonæ templum conſecraſſet. Hanc accuſationem disertè diluit, oſtendens primò ſe toti Trinitati Oratorium dicaſſe, cui *Paracleti* nomen apprime convenit, licèt *Spiritus Paracleti* nomen tertiam ſolùm deſignet perſonam, ſecundùm illud *Joannis XIV.* ubi Chriſtus ait: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Et Apoſtolum II. ad Corinthios I. vocare Deum Patrem, *Deum totius conſolationis*, quod *Paracleti* nomen ſignificat. Secundò oſtendit, quòd etiamſi ſoli Spiritui Sancto Oratorium ſuum dicaſſet, nihil feciſſet adverſum rationi: Siquidem ratio ſuadet, illi perſonæ templum corporeum ſingulari quadam ratione poſſe conſecrari, cui ſpeciatim Apoſtolus templum tribuit ſpirituale, dicens: *An neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritûs Sancti?* Et certè cujus perſonę rectiùs Eccleſia dici poteſt, quàm ejus cujus operationi, cuncta quæ in Eccleſia miniſtrantur beneficia ſpecialiter aſſignantur? (inquit ille)

* Le Paraclet, *Monaſterium Virginum, in Diœceſi Trecenſi.*

1. Cor. 6.

E Paracletenſi Oratorio, ad Abbatiam *S. Gildaſii Rivenſis*, in Diœceſi Venetenſi, in Britannia minore, concordi Fratrum electione aſſumptus, multos in Præfectura illa Monaſtica labores, multa pericula paſſus eſt. Maximè angebatur vir pius, certus quòd ſi Monachos indiſciplinatos ad regularem vitam compellere tentaret, ſecurus vivere non poſſet: Si verò id pro viribus non ageret, damnationis æternæ ſubiret periculum (ut ipſe ait.) Præter hæc, ipſi imminebat continua vexatio a Principe, ſeu potiùs Tyrannulo illius regionis, qui ex diſſolutione Monachorum occaſionem nactus, omnia loca Monaſterio adjacentia in proprios uſus redegerat, ac gravioribus exactionibus Monachos ipſos, quàm tributarios Judæos exagitabat. Porro quanta ſit ab effrænatis Monachis perpeſſus *Abalardus*, quoties veneno etiam in ſacrum calicem injecto, & in ipſo Altaris Sacrificio appetitus, quoties gladio minaci perterritus, nemo facilè credet, niſi qui ejus querimonias audierit in priori ad Amicum Epiſtolâ, ubi poſt multa hæc ſcribit: *Quotidie quaſi cervici meæ gladium imminentem ſuſpicio, ut inter epulas vix reſpirem, ſicut de illo legitur, qui cùm Dionyſii Tyranni potentiam atque opes conquiſitas maxima imputaret beatitudini, filo latenter appenſum ſuper ſe gladium reſpiciens, quæ terrenam potentiam fœlicitas conſequatur, edoctus eſt. Quod nunc quoque ipſe de paupere Monacho in Abbatem promotus inceſſanter experior, tantò ſcilicet miſerior, quantò ditior effectus: ut noſtro quoque exemplo, eorum qui id ſponte appetunt, ambitio refrænetur.*

De Ruys.

* Provins.

Denique detractorum linguis vexatus eſt *Abalardus*. Cùm enim ad Paracletenſe Monaſterium quod Chariſſimæ ſuæ *Heloiſſæ* conceſſerat, identidem reverteretur, ipſam & Sorores conſiliis ſuis ſublevaturus, id ipſi crimini verterunt obtrectatores peſſimi; ac priſtinæ voluptatis deſiderio, carnalique amori tribuerunt, quod ex unius caritatis impulſu factitabat. Quâ de re graviter conqueritur in fine prioris Epiſtolæ ad Amicum, ubi & maximam ſe conſolationem percepiſſe ſignificat ex illis *S. Hieronymi* verbis ad *Aſellam* ſcribentis Epiſtolâ 99. *Nihil mihi objicitur niſi ſexus meus; & hoc numquam objiceretur, niſi cùm Hieroſolymam Paula proficiſcitur. Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me Urbis ſtudia conſonabant: omnium pene judicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. Sed ſcio per bonam & malam famam pervenire ad Regna cœlorum.* Iſta diſcimus ex ipſo *Abalardo* in Epiſtolâ Hiſtorica de ſuis calamitatibus, ad Amicum.

AR-

ARTICULUS V.

PETRI ABÆLARDI *Erroribus*.

PEtri *Abalardi* errores *S. Bernardus*, Epiſtola 190. ad *Innocentium I. Guillelmus* Abbas S. *Theodorici* in Diſputatione adversùs ipſum *Abalardum*, *Gaufrido* Carnotenſi Epiſcopo, & *S. Bernardo* Clarevallenſi Abbati dicatâ, Anonymus in Diſputatione adversùs eumdem tribus libris comprehenſa, Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis & *Otto Friſingenſis*, lib. 1. *De Geſtis Frederici*, Cap. 47. commemorant.

I. *Ponebat in Trinitate gradus, in majeſtate modos, numeros in æternitate. Conſtituebat Deum Patrem plenam eſſe potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam potentiam. Atque hoc eſſe Filium ad Patrem, quod quamdam potentiam ad potentiam, quod ſpeciem ad genus, quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreum ſigillum ad æs.* (Ex S. Bernardo, ex Guillelmo Abbate S. Theodorici, & ex Anonymo.)

Secundò aſſeruit *Spiritum Sanctum procedere quidem ex Patre & Filio, ſed minimè de Patris eſſe Filiive ſubſtantia.* (Ex S. Bernardo, aliiſque mox laudatis Auctoribus.)

Tertiò negabat *Diabolum umquam jus aliquod in homine habuiſſe, & Filium Dei carnem aſſumpſiſſe ut hominem liberaret.* Nec Deum ob aliud in carne docebat apparuiſſe, quàm *ob noſtram verbo & exemplo inſtitutionem; non ob aliud paſſum eſſe & mortuum, quàm ob ſuæ erga nos caritatis oſtenſionem & commendationem.* (Ex S. Bernardo, & aliis ſupra laudatis Auctoribus.)

Quartò. *Spiritum Sanctum eſſe animam mundi* aſſerebat. (Ex Abbate S. Theodorici & Anonymo.)

Quintò, *Chriſtum Deum & hominem non eſſe tertiam perſonam in Trinitate*: ſive *Deum propriè hominem dicendum non eſſe.* (Ex iiſdem.)

Sextò, *Quòd libero arbitrio, ſine adjuvante gratia bene poſſumus & velle & agere.* (Ex Abbate S. Theodorici.)

Septimò, *in Sacramento Altaris remanere in aëre formam prioris ſubſtantiæ.* (Ex eodem)

Octavò, *Ab Adam non trahi originalis peccati culpam, ſed pœnam.* (Ex eodem.)

Nonò, *Nullum eſſe peccatum, niſi in conſenſu, & contemptu Dei* (Ex eodem.)

Decimò, *Concupiſcentia delectatione, & ignorantia, nullum peccatum committi.* (Ex eodem.)

Undecimò, *Suggeſtiones diabolicas per Phyſicam fieri in hominibus*; Id eſt, contactu lapidum & herbarum, prout illorum ſagax malitia novit harum rerum vires diverſas diverſis incitandis vitiis convenire (Ex eodem.)

Duodecimò, *Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur. Quaſi* (inquit S. Bernardus) *cuique in ea ſentire & loqui quæ libeat, liceat; aut pendeant ſub incerto in vagis ac variis opinionibus noſtra Fidei Sacramenta, & non magis certa veritate ſubſiſtant .... Sed abſit ut putemus in fide vel ſpe noſtra aliquid, ut is putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum quod in ea eſt, certa ac ſolidâ veritate ſubnixum, oraculis & miraculis divinitus perſuaſum, ſtabilitum & conſecratum partu Virginis, Sanguine Redemptoris, gloria Reſurgentis. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Si quo minùs ipſe poſtremò Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Quomodo ergo fidem dicere quis audet æſtimationem niſi qui Spiritum iſtum nondum accepit, quive Evangelium aut ignoret, aut fabulam putet?* &c.

Alios quoque errores ipſi objectos fuiſſe, conſtat ex illius Epiſtolâ Apologeticâ *Univerſis Ecclesiæ ſanctæ filiis* inſcripta. Nempe,

XIII. Quòd limites præſcriberet omnipotentiæ divinæ, aſſerendo Deum plura facere non poſſe quàm fecerit, aut aliquando facturus ſit.

XIV. Quòd animæ Chriſti deſcenſum ad inferos inficiaretur.

XV. Quòd adventum in fine ſæculi ad judicandos homines poſſe etiam attribui Patri dixiſſet.

XVI. Quòd poteſtatem ligandi atque ſolvendi Apoſtolis a Chriſto conceſſam diffiteretur.

XVII. quòd Deum mala nuſquam impedire diceret, voluntates hominum immutando.

XVIII. quòd crucifixores Chriſti non peccaſſe ſcripſiſſet.

XIX. Quòd Spiritum timoris Domini in Chriſto non fuiſſe; & timorem Domini caſtum in futuro ſeculo non futurum ſentiret.

Has propoſitiones ſpectabat *S. Bernardus* ad Epiſcopos & Cardinales Romanæ Curiæ de *Abælardo* ſcribens, Epiſtolâ CLXXXVII. „ Legite, „ ſi placet, librum Petri Abælardi, quem dicit „ Theologiæ, ad manum eſt enim, cùm ſicut „ gloriatur, a Pluribus lectitetur in Curia, & „ videte, qualia ibi de Sancta Trinitate dicantur, de genitura Filii, de Proceſſione Spiritùs Sancti, & alia innumera Catholicis auribus & mentibus inſueta. Legite & alium, „ quem dicunt Sententiarum ejus, nec non & illum qui inſcribitur: *Scito te ipſum*: & animadvertite quantæ & ibi ſilveſcant ſegetes „ ſacrilegiorum atque errorum; quid ſentiat de „ anima Chriſti, de perſona Chriſti, de deſcenſu Chriſti ad inferos, de Sacramento Altaris, de poteſtate ligandi atque ſolvendi, de „ originali peccato, de concupiſcentia, de peccato delectationis, de peccato infirmitatis, „ de peccato ignorantiæ, de opere peccati, „ de voluntate peccandi. Et ſi quidem judicatis, me juſtè moveri, movemini & vos, ac „ ne fruſtra moveamini, agite pro loco quem „ tenetis, pro dignitate quâ polletis, pro poteſtate quam accepiſtis. „ Hos omnes errores ſibi malitiâ vel ignorantiâ affictos, ſcripſit *Petrus Abælardus* in Apologia, ſeu confeſſione Fidei; & ſe umquam ſcripſiſſe librum aliquem negavit, qui *Sententiarum* diceretur. Quæ ipſius excuſatio, quia *S. Bernardi* accuſatio eſt, §. ſequenti diligentiùs erit expendenda. Incongrua exempla ad res fidei exponendas *Abalardum* uſurpaſſe, certum eſt. Unum refert inter cœtera, quibus ille uſus eſt, *Otto Friſingenſis*, lib. 1. *De Geſtis Frederici* cap. 52. illum nempe dixiſſe: *Sicut eadem oratio eſt propoſitio, aſſumptio, & concluſio: ita eadem eſſentia eſt, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.*

ARTICULUS VI.

Pleraſque in errores verè impegit ABÆLARDUS, *quos ipſi* S. BERNARDUS & GUILLELMUS *Abbas* S. THEODORICI *tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potiùs in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſia doctrina aberraſſe videatur.*

I. PRima propoſitio, quòd ſcilicet Pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia, &c. habetur in „ ejus Introductione ad Theologiam, *Lib. 1. pag.* „ 1082. & 1083. Sicut, *inquit*, ex ære ſigilum „ eſt æreum, & ex ipſo quodammodo generatur; ita ex ipſa Dei Patris ſubſtantia Filius „ habet eſſe, & ſecundùm hoc ex ipſo dicitur „ genitus. Ut enim ex ſupra poſitis jam dudum „ oſten-

,, oſtendimus, ſpecialiter nomine Patris divina
,, potentia declaratur, ſicut nomine Filii divina
,, ſapientia ſignificatur. Eſt autem divina ſapientia
,, quædam (ut ita dicam) ipſius Dei potentia,
,, qua videlicet ab omni ſibi fallacia vel erro-
,, re providere poteſt . . . . Cùm igitur ſapien-
,, tia quædam (ut dictum eſt) ſit potentia, ſicut
,, æreum ſigillum, eſt quoddam æs; liquet pro-
,, fectò divinam ſapientiam ex divina poten-
,, tia eſſe ſuum habere, ad eam ſcilicet ſimili-
,, tudinem, quâ æreum ſigillum ex ære dicitur
,, eſſe, quod eſt ejus materia; vel ſpecies ex
,, genere, quod quaſi materia ſpeciei dicitur eſ-
,, ſe, ut animal hominis. Sicut enim ex eo quod
,, eſt æreum ſigillum, exigit neceſſariò ut æs ſit,
,, & ex eo quod homo, ut animal ſit, ſed non
,, e contrario: ita divina ſapientia, quæ eſt
,, potentia diſcernendi, exigit quòd ſit divina
,, potentia, non e contrario. Quippe ut æs tam
,, ad æreum ſigillum quàm ad alia ſe habet, &
,, animal tam ad hominem quàm ad alia ſit, &
,, potentia divina tam ad diſcernendum, quàm
,, ad operandum ſe habet. Et ſicut æreum ſigil-
,, lum de ipſa æris ſubſtantia vel eſſentia dicitur
,, eſſe, cùm eſſe videlicet æreum ſigillum ſit eſ-
,, ſe æs quoddam; & eſſe hominem, id eſt ani-
,, mal rationale, ſit eſſe animal quoddam: ita
,, & divina ſapientia de divinæ potentiæ dici-
,, tur eſſe ſubſtantia: cùm videlicet eſſe ſapien-
,, tiam, id eſt, potentiam diſcernendi, ſit eſſe
,, quamdam potentiam; quod eſt Filium de ſub-
,, ſtantia Patris eſſe, vel ab ipſo genitum eſſe;
,, Nam & ſpecies ex genere quaſi gigni, vel
,, creari, Philoſophi dicunt, ſecundùm hoc ſci-
,, licet quòd ex ipſo eſſe contrahunt ,, . Hunc
etiam *Abalardi* locum proferunt *S. Bernardus*, *Guillelmus S. Theodorici* Abbas, & Anonymus.

Pag. 1085. ejuſdem libri, differens de Spiritu Sancto, ait: ,, Benignitas quippe ipſa, quæ hoc
,, nomine demonſtratur, non eſt aliqua in Deo
,, potentia ſive ſapientia; cùm videlicet ipſum
,, benignum eſſe, non ſit in aliquo eſſe ſapien-
,, tem aut potentem. Sed hæc ejus bonitas ma-
,, gis ſecundùm ipſum caritatis effectum, ſive
,, effectus accipienda eſt. Caritas autem, teſte
,, Gregorio, minùs quàm inter duos haberi non
,, poteſt. Nemo enim, inquit, ad ſemetipſum
,, caritatem dicitur habere, ſed dilectionem in
,, alterum extendit, ut eſſe caritas poſſit: proce-
,, dere itaque Dei eſt, ſeſe ad aliquam rem
,, per affectum caritatis quodammodo extende-
,, re, ut eam videlicet diligat ac ei per amo-
,, rem ſe conjungat ,, . Hunc etiam locum pro-
ferunt Abbas *S. Theodorici* & Anonymus.

Abalardi mentem aſſecuti non videntur *S. Bernardus*, Abbas *S. Theodorici*, & Anonymus, qui ipſi tribuunt, quòd Filium Dei *Semipotentiam* eſſe dixerit, Spiritum Sanctum non eſſe omnipotentem, adeoque non eſſe Deum ſenſerit cum *Macedonio*. Disertè namque docuit *Abalardus*, tres perſonas eadem omnipotentiâ æqualiter præditas eſſe, quamvis potentia Patri ſpeciatim attribuatur, ſicut ſapientia Filio, & bonitas Spiritui Sancto. Lib. 1. pag. 988. & 989. ,, Juxta proprietates, *inquit*, trium
,, perſonarum, quædam ſpecialiter ac tamquam
,, propriè de aliqua earum dici vel accipi ſolent,
,, quæ tamen juxta earum naturam, ſingulis in-
,, eſſe non ambigimus, ut ſapientia Filio, cari-
,, tas Spiritui Sancto ſpecialiter attribuitur: Cùm
,, tamen tam Pater, quàm Spiritus Sanctus, ſeu
,, etiam tota Trinitas ſapientia ſit, & ſimiliter
,, tam Pater ipſe, quàm Filius, caritas dici poſ-
,, ſit. Sic etiam juxta perſonarum proprietates,
,, quædam opera ſpecialiter alicui perſonæ attri-
,, buuntur, quamvis indiviſa totius Trinitatis ope-
,, ra prædicentur, & quicquid ab una earum
,, ſit, a ſingulis fieri conſtet. Sic & juxta ipſam
,, Patris proprietatem, ſpecialiter ei & maximè,
,, quæ ad potentiam pertinent, aſſignari ſolent,
,, cùm ex ipſius, ut dictum eſt, nomine divina
,, ſpecialiter potentia deſignetur: & eo ipſo quòd
,, ſolus ipſe ingenitus dicitur, hoc eſt, a ſe ipſo,
,, non ab alio exiſtens, quædam ei ſecundùm ſub-
,, ſtantiæ modum propria maneat potentia. Ut
,, cùm videlicet ipſe Pater omnia facere poſſit
,, quæ Filius & Spiritus Sanctus, hoc inſuper
,, habeat ut a ſe ipſo ſolus ipſe queat exiſtere,
,, nec neceſſe habeat ab alio eſſe. Non mi-
,, nùs tamen aut Filium, aut Spiritum San-
,, ctum, omnipotentem prædicamus, quàm Pa-
,, trem. *Et infra:* At verò cùm unaquæque trium
,, perſonarum inde omnipotens dicatur, quòd quic-
,, quid earum quæcumque velit efficere, poſſit
,, complere: non tamen neceſſe eſt eodem modo
,, ſe penitus habere unam, quo alteram, cùm in
,, ſuis proprietatibus diverſæ ſint. Solus quippe
,, Pater poteſt eſſe Pater ſive ingenitus, & ſolus
,, Filius genitus, ſicut & ſolus Spiritus Sanctus
,, procedens: Quicquid itaque una perſona face-
,, re poteſt, & alia poteſt; & ideo unaquæque
,, omnipotens dicitur: Sed non quicquid una eſſe
,, poteſt, vel cujus modo una eſſe poteſt, neceſ-
,, ſe eſt alteram eſſe.

Quamobrem *Abalardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei, hunc ſenſum a ſe omnino alienum profite-
,, tur. Quod igitur, *inquit*, mihi vel per malitiam
,, impoſitum eſt quòd ſcripſerim; Quia Pater plena
,, potentia, Filius quædam potentia, Spiritus San-
,, ctus nulla potentia; hæc ego verba non tam hæ-
,, retica quàm diabolica, ſicut juſtiſſimum eſt,
,, abhorreo, deteſtor, & ea cum ſuo Auctore pa-
,, riter damno. Quæ ſi quis in meis reperiat ſcri-
,, ptis, non ſolùm me hæreticum, verùm etiam
,, Hæreſiarcham profiteor.

Adversùs *Abalardum* expoſtulat Anonymus initio libri I. quòd ſanctæ Religionis & magni nominis Abbatem, *S. Bernardum* ſcilicet, inſimulet falſa finxiſſe, nempe quòd in Theologia ſua ſcripſerit, Filium eſſe quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam. Atque juſta eſt iſta expoſtulatio: id enim ſe ſcripſiſſe perperam negat *Abelardus*, quamvis eo ſenſu non aſſeruerit, quem ipſi adverſarii tribuebant; negando nimirum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum æquè omnipotentes eſſe. Incongruis quidem ſimilitudinibus æris & ſigilli, ſpeciei & generis, ad exponendum Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium uſus eſt: abſonos & inſuetos in Eccleſia loquendi modos uſurpavit, ut ipſi rectè *S. Bernardus*, & Abbas *S. Theodorici* objiciunt: Sed non ideo in Sabellianam aut Arianam hæreſim impegit, non Trinitatem deſtruxit, non blaſphemiam dixit in Spiritum Sanctum, non Deorum novorum annuntiator fuit, ut maximi illi viri fervore diſputationis abrepti ipſi improperarunt. Æquior eſt hæc *Guillelmi* Abbatis S. Theodorici cenſura: ,, Hæc eſt, *inquit*, nova novi
,, Theologi Theologia de Patre & Filio, Sanctæ
,, Chriſtianæ Fidei ſimplicitatem alienis veſtiens
,, exuviis reluctantem, & obſcuriorem efficiens,
,, dum nititur facere clariorem. Cùm etenim in
,, fide Trinitatis pro Patre & Filio producun-
,, tur nobis potentia gerendi ac diſcernendi; tam-
,, quam filius de Patre, ſpecies de genere, ma-
,, teriatum de materia, quaſi cacophaton videtur
,, ingerere auribus Fidelium ipſa novitas tam ver-
,, borum, quàm ſenſuum, & bonorum euphonia
,, nominum amiſſa, ipſa quaſi reſilit ab intelle-
,, ctu . . . Miror etiam vehementer, cùm in hac
,, ipſa Theologia ſua bene & catholicè ſæpe præ-
,, dicet homouſion Trinitatem, Filium per omnia

,, ſi-

„ ſimilem Patri & conſubſtantialem; quid ſibi ve-
„ lit hæc æris & ſigilli ſimilitudo, quæ per omnia
„ ad hoc videtur niti, ut inter Patrem & Filium
„ inæqualitatis appareat diſſimilitudo.

Eumdem errorem circa omnipotentiam Patris & Filii *Abalardo* objicit *Gualterus* Epiſcopus Laudunenſis, in Epiſtolâ ad ipſum datâ, quæ Tom. II. *Spicilegii Dacheriani* edita eſt pag.473. ubi de ejus Introductione ad Theologiam ita ſcribit: *Quædam etiam ibi legi, quæ videntur a fide Catholica diſcrepare; ubi ſcilicet majorem omnipotentiam eſſe Patris, & Filii minorem, videmini affirmare his verbis:*
„ Si potentiam tam ad naturam ſubſiſtendi, quàm
„ ad efficaciam operationis referamus, invenie-
„ mus ad proprietatem perſonæ Patris ſpecialiter
„ attinere potentiam, quæ non ſolùm cum cœte-
„ ris duabus perſonis æquè omnia efficere poteſt,
„ verùm etiam ipſa ſola a ſe non ab altero exi-
„ ſtere habet; & ſicut ex ſe habet exiſtere, ita
„ etiam ex ſe habet poſſe. Cœteræ verò perſonę
„ ſicut ab ipſo Patre habent eſſe, ita & ab ipſo
„ habent poſſe quod volunt efficere. *Et poſt pauca:* Per Filium quippe intelligimus divinam
„ Sapientiam; Sapientia autem cùm ſit quædam
„ potentia diſcernendi, ſcilicet quaſi quędam por-
„ tio eſt Divinæ Omnipotentiæ; ſicut quilibet Fi-
„ lius quædam propriè Patris portio eſſe dicitur.
Hæc verba in Tractatu veſtro legi. Quis autem ex verbis veſtris diligenter attendens nequeat manifeſtè concipere, quòd omnipotentiam dicitis Patri convenire, non ſolùm in hoc quòd omnia facere poteſt, ſed inſuper in hoc quòd ex ſe habet exiſtere & poſſe, non ex alio? Si verò in his duobus conſiſtit omnipotentia Patris, tunc nimirum Filius, qui de alio eſt, cùm altero de prædictis careat, id eſt, non a ſe eſſe vel poſſe habeat, ſed a Patre, & alterum ſolummodo habeat, id eſt, poſſe quodcumque vult facere, inæqualem & minorem habet potentiam, & ſicut verba veſtra teſtantur, partialem: velut cùm humana potentia partim ex divitiis, partim ex ſtrenuitate proveniat, profectò minoris eſt potentiæ qui ſolas habet divitias, & majoris qui cum ſtrenuitate æquales poſſidet divitias.

Secunda propoſitio, quòd nempe Spiritus Sanctus non ſit de Patris & Filii ſubſtantia, aſſeritur a *Petro Abalardo* lib.II. Introductionis ad Theologiam, pag.1085. & 1086. „ Cum itaque, *inquit*
„ tam Filius quàm Spiritus Sanctus ex Patre ſit,
„ hic quidem genitus, ille procedens, differt in
„ eo generatio ipſa a proceſſione, quòd is qui ge-
„ neratur, ex ipſa Patris ſubſtantia eſt, cum ipſa,
„ ut dictum eſt, ſapientiæ hoc eſt ipſum eſſe ha-
„ beat, ut ſit quædam potentia: Ipſe verò caritatis
„ affectus magis ad benignitatem animi, quàm ad
„ potentiam attineat; unde bene Filius ex Patre
„ gigni dicitur; hoc eſt, ex ipſa Patris ſubſtan-
„ tia propriè dicitur eſſe... Non ignoramus non-
„ nullos Eccleſiaſticorum Doctorum aſtruere Spi-
„ ritum quoque Sanctum ex ſubſtantia Patris eſſe,
„ hoc eſt, ab eo ſic eſſe, ut etiam ipſe unius ſit
„ ſubſtantiæ cum Patre; propriè tamen non dici-
„ mus ex ſubſtantia Patris eſſe; Solus Filius di-
„ cendus eſt. Spiritus verò quamvis ejuſdem ſub-
„ ſtantiæ ſit cum Patre & Filio; unde etiam Tri-
„ nitas ὁμοούσιος id eſt, unius ſubſtantiæ prædica-
„ tur: minimè tamen ex ſubſtantia Patris aut Fi-
„ lii, ſi propriè loquimur, eſſe dicendus eſt, quòd
„ oportet ipſum ex Patre vel Filio gigni; ſed
„ magis ex ipſis habet procedere, quod eſt Deum
„ ſe per caritatem ad alterum extendere; quod-
„ ammodo etenim per amorem unuſquiſque a ſe
„ ipſo ad alterum procedit; cum propriè nemo
„ ad ſe ipſum caritatem habere dicatur, aut ſibi
„ ipſi benignus eſſe, ſed alteri. Maximè autem
„ Deus cum nullius indiget, ergà ſe ipſum be-
„ nignitatis affectu commoveri non poteſt, ut ſibi
„ aliud ex benignitate impendat, ſed erga crea-
„ turas tantùm, quæ divinæ gratiæ beneficiis in-
„ digent, non ſolum ut ſint, ſed ut bene ſint.

Hunc locum ſpectat *S. Bernardus* in Epiſtolâ ad Innocentium II. „ Miror, *inquit*, hominem acu-
„ tum & ſciolum (ut quidem ſibi ipſe videtur)
„ quomodo cum Spiritum Sanctum fateatur Patri
„ & Filio conſubſtantialem, neget tamen ex Pa-
„ tris Filiique prodire ſubſtantia, niſi fortè illos
„ ex ipſius procedere velit. Quod quidem inau-
„ ditum eſt & nefandum. Si autem nec is de il-
„ lorum, nec illi de hujus ſubſtantia ſunt, ubi
„ quæſo conſubſtantialitas? aut ergo fateatur cum
„ Eccleſia Spiritum Sanctum de ſubſtantia illorum
„ eſſe, a quibus non negat procedere, aut certè
„ cum Ario conſubſtantialitatem deneget, & præ-
„ dicet apertè creationem. Deinde, ſi Filius de
„ ſubſtantia Patris eſt, Spiritus Sanctus non eſt,
„ differant neceſſe eſt a ſe invicem, non ſolùm
„ quia Spiritus Sanctus genitus non eſt, quod Fi-
„ lius eſt; ſed etiam quod Filius de ſubſtantia Pa-
„ tris eſt, quòd Spiritus Sanctus non eſt. Quam
„ quidem poſteriorem differentiam Fides Catholica
„ huc-uſque neſcivit.

Hunc eumdem locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* in Diſputatione adversùs *Petrum Abalardum*, Cap. 4. ſicque de ipſo cenſet: *Hæc eſt Theologia Magiſtri Petri de Spiritu Sancto, hoc de eo prædicat, & utinam non contra eum! Ad libitum ſuum ſumma ſibi eſſentia format effigiem: a forma verò fidei ab Apoſtolis tradita, a Spiritu Sancto per ipſos formata, & omnibus commendata Fidelibus, aufert quæ vult, apponit quæ vult, nova faciens omnia; nova verba, nova dogmata, quorum nonniſi ipſe ſibi auctor eſt.* Sequi porro oſtendit ex ejus aſſertione, Spiritûs Sancti proceſſionem non tam *ſubſtantialem* eſſe, quàm *affectualem*: & Spiritum Sanctum *qualitatem* quamdam Dei potiùs eſſe, quàm *perſonam*, ſi benignitas eſt ſive affectus Dei in creaturas. Si proceſſio Spiritus Sancti in creaturam tantummodo eſt, remotâ creatura, Proceſſionem non eſſe. Tandem, Spiritum Sanctum procedere ex Patre & Filio, eſſe procedere ex eo quod ſunt; adeoque ex ipſorum ſubſtantia. Perperam itaque & falſiſſimè ſcripſit *Abelardus* in Apologia ſua, ſive Confeſſione Fidei: *Quiſquis me ſcripſiſſe aſſerit, quòd de ſubſtantia Patris Spiritus Sanctus etiam non ſit, malitia vel ignorantia maxima fuit.*

Tertius error *Abalardi* legitur libro II. Commentariorum ipſius in Epiſtolam ad Romanos, pag.550. & 551. „ Primò itaque, inquit, videur quæ-
„ rendum quâ neceſſitate Deus hominem aſſumpſe-
„ rit, ut nos ſecundùm carnem moriendo redime-
„ ret, vel a quo nos redemerit, qui nos vel ju-
„ ſtitiâ, vel poteſtate captos tenet: & qua juſti-
„ tia nos ab ejus poteſtate liberavet, qui præ-
„ cepta dederit, quæ ille ſuſciper/ellet, ut nos
„ dimitteret. Et quod dicitur, e/d a poteſtate
„ Diaboli nos redemerit, qui pe/anſgreſſionem
„ primi hominis, qui ſe ei ſpont/bediendo ſubje-
„ cerat, jure quodam, omner/uoque ejus po-
„ teſtatem poſſidebat, ac ſem/ poſſideret, niſi
„ liberator veniret. Sed cùr/olos electos libe-
„ raverit, quando eos Diab/us poſſidebat, ſive
„ in hoc ſæculo, ſive in fut/, magis quàm mo-
„ do? Numquid & paupe/ illum qui in ſinu
„ Abrahæ requieſcebat, ſ/ divitem damnatum
„ Diabolus cruciabat, li/minùs eum torqueret;
„ aut & in ipſum Abra/ dominium habebat,
„ cœteroſque electos/, itaque rationibus con-
„ vinci videtur, quòd/abolus in hominem quem
„ ſeduxit, nullum j/educendo acquiſierit, niſi
„ fortè (ut diximus/quantùm ad permiſſionem

„ Do-

,, Domini pertinebat, qui eum illi quaſi carcera-
,, rio vel tortori ſuo, ad puniendum tradiderat.
,, ... Quæ itaque neceſſitas, aut quæ ratio,
,, vel quid opus fuit, cùm ſola viſione ſua divi-
,, na miſeratio liberare hominem a Diabolo po-
,, tuiſſet: Quid, inquam, opus fuit, propter re-
,, demptionem noſtram, Filium Dei carne ſuſce-
,, pta, tot & tantas inedias, opprobria, flagel-
,, la, ſputa, denique ipſam crucis aſperrimam &
,, ignominioſam mortem ſuſtinere? Nobis autem
,, videtur, quòd in hoc juſtificati ſumus in ſan-
,, guine Chriſti, & Deo reconciliati, quòd per
,, hanc ſingularem gratiam nobis exhibitam, quòd
,, Filius ſuus noſtram ſuſceperit naturam, & in
,, ipſo nos tam verbo quàm exemplo inſtituendo
,, uſque ad mortem perſtitit, nos ſibi ampliùs per
,, amorem adſtrinxit: ut tanto divinæ gratiæ ac-
,, cenſi beneficio, nil jam tolerare propter ipſum
,, vera reformidet caritas. Redemptio itaque no-
,, ſtra eſt illa ſumma in nobis per paſſionem Chri-
,, ſti dilectio, quæ nos non ſolùm a ſervitute pec-
,, cati liberat, ſed veram nobis filiorum Dei li-
,, bertatem acquirit, ut amore ejus potiùs quàm
,, timore cuncta impleamus. Hunc locum indicat *S. Bernardus* in Epiſtolâ ad *Innocentium II.*

Cap. 7. Alium ejus locum profert Abbas *S. Theodorici* * quo eumdem errorem inſolentiùs propugnat his verbis: *Sciendum eſt quòd Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conveniunt, quòd Diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem & jure eum poſſidebat: ideo ſcilicet quòd homo ex libertate arbitrii quam habebat, ſponte Diabolo conſenſit. Ajunt namque, quòd ſi aliquis aliquem vicerit; victus jure ſervus victoris conſtituitur. Ideo, ſicut dicunt Doctores, hac neceſſitate incarnatus eſt Filius Dei; ut homo qui aliter liberari non poterat, per mortem innocentis jure liberaretur a jugo Diaboli. Sed, ut nobis videtur, nec Diabolus umquam in homine habuit jus aliquod, niſi fortè Deo permittente, ſicut carcerarius: nec Filius Dei, ut homines liberaret, carnem aſſumpſit.* Hunc etiam locum profert *S. Bernardus*, & in quodam libro Sententiarum ipſius ſe legiſſe teſtatur, ſicque *Abalardum* exagitat: *Quid in his vobis*, inquit, *intolerabilius judicem, blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius, temeritatem, an impietatem? An non juſtius os loquens talia fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? Non-ne omnium meritò in ſe provocat manus, cujus manus contra omnes? Omnes*, inquit, *ſic; ſed non ego ſic. Quid ergo tu, quid melius affers? Quid ſubtilius invenis? Quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod præterierit ſanctos, effugerit ſapientes? An quod Filius Dei non ut hominem liberaret, hominem induit? Hoc planè nemini, te excepto, videtur; tu videris ut videris. Ego Prophetas & Apoſtolos audio, obedi Evangelio, ſed non Evangelio ſecundùm Petrum*, &c.

Negavit tidem *Abalardus* aliquem librum a ſe editum, qu *Sententiarum* diceretur: ſed locum illum a *S.* *...nardo* confictum credere ſanctitas ipſius vetat. ...mptus eſt itaque ex libro *Abalardi*, qui ſic ap...llabatur, quòd fortè inſcriptione careret, ac ...ntentias nihilominus ipſius de rebus Theologicis ...ntineret. Denique hæc verba a *S. Bernardo* & *...uillelmo* Abbate S. Theodorici prolata, ſua eſſe ...on negavit *Abalardus*, ſed errorem retractavit ... verbis: * *Solum Filium Dei incarnatum profiteo... ut nos a ſervitute peccati & a jugo Diaboli liber...t, & ſuperna aditum vitæ morte ſuâ nobis reſer...t.*

Quarta propoſitio ...*lardi*, quâ Spiritum Sanctum eſſe animam mu... aſſeruiſſe dicitur, ut ipſi objicit *Guillelmus* Ab... *S. Theodorici*, Cap. V. ſcripta videri poſſet Lib. ... Introductionis ad Theologiam pag. 1027. Ver... eam opinionem recitat ſolùm ex Platone, Macrobio, & aliis Philoſophis; qui mundi divinam quamdam animam admiſerunt. Illorum verò verba Catholicum in ſenſum inflexit Abælardus. *Quòd ſi*, inquit, *ad involucrum iſta deflectamus, quæ de anima mundi a Philoſophis dicta ſunt, facile eſt rationabiliter cuncta accipi, nec a ſacræ fidei tenore exorbitare. Conferant anima humana corporibus noſtris animalem vitam, conferat anima mundi. Niſi fallor, Spiritum Sanctum intellexerunt Philoſophi, ipſis animabus noſtris vitam ſpiritalem diſtributione ſcilicet ſuorum donorum, ut ſicut ſingula anima vita Corporum, Spiritus autem Sanctus vita animarum, quas vegetando ad profectum bonorum operum promovet. Quæ itaque modo anima noſtra corpora Sancti Spiritus dicenda ſunt, quas ipſe per aliquod gratiæ ſuæ donum quaſi templum inhabitat, & virtutibus viviſicat. Unde & illud eſt Auguſtini Sermone VI. de*
,, *Verbis Domini*: Sicut vita corporis anima eſt,
,, ſic vita animæ Deus: Sicut expirat corpus cùm
,, animam emittit, ita anima cùm Deum amittit.
,, Deus amiſſus, mors animæ; anima amiſſa, mors
,, corporis. Mors corporis neceſſaria, mors ani-
,, mæ voluntaria. *Sed & illud quod ajunt, Animam totam ſingulis corporibus infuſam omnia viviſicare, atque animas quæ ad viviſicandum idonea reperit, nulla illorum duritia vel diverſitas, natura impediente, pulchrum involucrum eſt, quia Charitas Dei, quam Spiritum Sanctum dicimus, cordibus humanis per fidei ſive rationis donum primitus infuſa, quædam viviſicat ad bonorum operum fructum nos promovendo, ut vitam aſſequamur æternam: & in quibuſdam ipſe Spiritus vacare dicitur, pravitatis eorum duritiâ repugnante. Hanc autem animæ videlicet mundanæ doctrinam præcipuè diligentiſſimus Philoſophorum in expoſitione Macrobius reliquit.*

Quintus error *Abalardi* legitur Libro III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1128. *Cùm ergo* (inquit) *& nunc ſicut ante, juxta ipſam veritatis aſſertionem, Spiritus ſit Deus, nec umquam, quod Spiritus eſt, corporeum fiat, aut partes recipiat; quomodo propriè vel Verbum dicitur fieri caro, vel Deus homo; cum Verbum ipſum nunc etiam ſit Spiritus, quia eſt Deus, ſicut & ante Incarnationem fuerat: Homo quippe res corporea eſt, membris compoſita ac diſſolubilis: Deus verò nec corporea res eſt nec partibus conſtat, ut diſſolvi poſſit. Deus igitur nec caro; nec homo eſſe proprie dicendus eſt. Alioquin & homo e contrario propriè dicendus eſſet Deus. Unde aliquid creatum, vel quod non ſemper fuit, concedi oportet Deum eſſe, cùm videlicet conſtet hominem creaturam eſſe, atque initium habere. Abſit autem ut aliquam rem Deum eſſe ponamus, quæ non ſemper extiterit, aut non ſemper Deus fuerit. Hoc quippe eſt Deum novum vel recentem conſiteri. A qua quidem perverſitate Deus nos inhibens, ait: Iſraël ſi audieris me, non erit in te Deus recens.* Alium *Abalardi* locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* cap. 8. Diſputationis ſuæ qui ſic habet: *Sciendum eſt quòd licèt concedamus quòd Chriſtus tertia ſit perſona in Trinitate: Non tamen concedimus, quòd hæc perſona quæ Chriſtus eſt, ſit tertia perſona in Trinitate.* Quamobrem ipſi improperat eruditus Abbas, quòd Deum ab homine ſecernat, ſicut *Neſtorius*. Et Catholicam fidem docere aſſerit, Chriſtum filium hominis in ipſa natura humanitatis ſuæ, ſed non ex ipſa, ſecundùm eam quam cum Deo habet unionem, tertiam eſſe in Trinitate Perſonam: quia ſicut incarnatus Deus factus eſt Filius hominis propter hominem aſſumptum; ſic aſſumptus homo factus eſt Filius Dei propter aſſumentem Deum. Oſtendit denique ex *Abalardi* ſententia ſequi, Chriſtum hominem Deum, eſſe quartam in Deo perſonam.

Alię.

Abalardum hoc in capite erraſſe Dialectica ſubtilitate certum eſt, & loquendi modum Neſtorianum uſurpaſſe; quamvis revera fuerit ab errore *Neſtorii* remotiſſimus; cùm duarum naturarum in una perſona unionem profeſſus ſit: *Cùm dicitur*, inquit, *Deus fieri caro, vel Deus homo eſſe, ſic accipiendum eſt, ut divina ſubſtantia humana ſociari in perſonam unam intelligatur, non illa effici cui ſociatur; ſicut nec anima hominis caro fit cui unitur, nec in ejus naturam convertitur.... Sicut ergo in Deo una eſt ſubſtantia, ſed diverſa perſona: ita e contrario in Chriſto una eſt perſona, ſed diverſa ſubſtantia, divina ut dictum eſt, atque humana, quarum nequaquam una in alteram eſt mutata, ſed utraque propriam naturam retinet in illa unione perſona, & amba in naturis ſuis permanent impermixta.* In Apologia Chriſtum *tertiam in Trinitate perſonam* confitetur.

Erronea Abalardi doctrina de gratia.

Sextus error, circa gratiæ divinæ neceſſitatem, ab ipſo aſſeritur Lib. IV. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos, ubi nullam aliam gratiam, præter fidem, ad bene operandum & ad perſeverandum neceſſariam docet: nec ad ſingulos actus bonos novâ gratia opus eſſe. Pag. 652. 653. & 654. *Rectè autem quærendum arbitror*, inquit, *& ſi injuria Deus argui non poſſit, quòd aliquibus gratiam ſuam dare nolit: Quomodo tamen iniquis hominibus, quibus ipſe gratiam dare noluit ut ſalvarentur, imputandum ſit quòd damnantur, ut videlicet ſua culpa damnari dicantur? Aut ſi nulla eorum culpa eſt, quo merito ſuo ipſi damnari dicantur a Deo, qui unicuique reddit ſecundùm opera ejus? Sed quæ rurſus culpa eſt hominis ſi non ſalvetur, cui Deus gratiam per quam ſalvaretur, numquam dare voluit, nec ipſe ſine illa potuit? Sed fortaſſe quis dicat, quòd culpa ejus ſit quòd Deus gratiam ei dare illam noluerit, quam illi æqualiter obtulit, ſicut & juſtis, ſed oblatam ipſe accipere noluit. Ad quod reſpondeo, quòd nec ipſum accipere ſine gratia Dei poteſt eſſe. Quia quidem gratiam accipiendi oblatum donum, cùm Deus illi eam dare noluit, nec ipſe ſine hac gratia queat illud accipere, falsò id culpæ ejus adſcribitur, quòd oblatam gratiam non accepit: veluti ſi Medicus ad infirmum veniens potionem offerret quâ curari ille poſſet, ſed nequaquam infirmus ad ſuſcipiendum medicamentum erigere ſe valeret, niſi ipſe quoque Medicus eum ſublevaret: quæ eſt culpa infirmi, ſi curationem oblatam non ſuſcipit, aut quæ eſt commendatio Medici in offerendo, ſi efficaciam medicaminis auferat non ſublevando? Dicimus itaque non eſſe neceſſe in ſingulis bonis operibus novam nobis gratiam a Deo impertiri, ut nequaquam ſcilicet bona operari vel velle poſſimus ſine novo divinæ gratiæ præeuntis dono; ſed ſæpe Deo æquale gratiæ ſuæ donum aliquibus diſtribuente, non eos tamen æqualiter operari contingit; immo ſæpe eum minùs operari, qui plus gratiæ ad operandum ſuſceperit. Ut enim de amore vel deſiderio temporalium rerum evenit, ita de veris & æternis bonis accidit. Venit Præpotens aliquis, & opes ſuas aliquibus egenis pariter in mercede exponit atque offert, ſi quod eis præcipit impleverint. Alius itaque ex eis deſiderio oſtenſæ & promiſſæ ſibi mercedis accenſus, laborem operis arripit, ac perficit. Alius autem cùm piger ſit ac magni laboris impatiens, tantò minùs deſiderio illo accenditur, quantò ampliùs laboris magnitudine deterretur; ac ſæpe id evenit, ut qui fortior eſt corpore, ignavior ſit mente, & qui pauperior eſt, pigrior exiſtat. Quid eſt ergo quòd cùm æqualiter oſtenſæ ſint & oblatæ pro mercede utriuſque divitiæ, alius deſiderio earum accenſus, laborem tolerat ut ditetur, alius laborem negligit, & diuturnam magis eligit paupertatem, quàm ad horam ſuſtinere laborem? Quid eſt hoc, quæſo, niſi hujus probitas, & illius ignavia? Quid ampliùs uni quàm alteri dives ille fecit, qui utriſque pariter parem mercedem exhibuit & promiſit? In iſto, inquies, tamen deſiderium accendit, ut laboris eum patientem efficeret & conſummatorem. Sed hoc, inquam, ex actione illa divitis conſecutum eſt, non aliquid de ipſa actione eſt, id eſt, non ejus aliqua pars eſt. Quod ergo impedimentum in altero habuit, quod ſimiliter eum non permoveret? Nullum profectò oſtendere poteris, niſi ignaviam ejus qui laborem renuit. Sic & Deo nobis quotidie Regnum cælorum offerente alius Regni ipſius deſiderio accenſus, in bonis perſeverat operibus, alius in ſua torpeſcit ignavia. Æquè tamen Deus utriſque offert illud, & quod ſuum eſt efficit, tantùmque erga utrumque operatur Regni ipſius beatitudinem exponendo & promittendo, quod ad deſiderium uniuſcujuſque accendendum ſufficiat, abſque nova alia gratia appoſita. Quò enim major eſſe merces cognoſcitur, magis unumquodque naturaliter ſuo allicitur deſiderio; præſertim cùm ad ipſum obtinendum ſola ſufficiat, multoque minori impenſa vel ſudore ſeu diſcrimine ab omnibus perveniri poſſit, quàm ad acquiſitionem terrenorum Regnorum. Ad deſiderium itaque noſtrum in Deo accendendum, & ad Regnum cæleſte concupiſcendum, quam præire gratiam neceſſe eſt, niſi ut beatitudo illa ad quam nos invitat, & via quâ pervenire poſſimus, exponatur atque tradatur? Hanc autem gratiam tam reprobis ipſe quàm electis pariter impertit, utroſque de hoc inſtruendo æqualiter, ut ex eadem fidei gratia, quam perceperunt, alius ad bona opera incitetur, alius per torporis ſui negligentiam inexcuſabilis reddatur. Hæc itaque fides, quæ in iſto per dilectionem operatur, in illo iners & ſegnis atque otioſa vacat; Gratia Dei eſt quæ unumquemque electum prævenit, ut bene velle incipiat, ac rurſus bonæ voluntatis exordium ſubſequitur, ut voluntas ipſa perſeveret: Nec neceſſe eſt ut per ſingula, quæ quotidie nova ſuccedunt opera, aliam Deus gratiam præter ipſam fidem exponat, quâ videlicet credimus, pro hoc quod facimus tantum nos præmium adepturos. Nam & negotiatores ſæculi, cùm tot ac tantos ſuſtineant labores, unâ ſpe mercedis terrenæ, quam ab initio conceperunt, omnia tolerant, & cùm diverſa operentur, non diverſâ ſpe ad illa promoventur, ſed una & eadem trahuntur.*

Alium ejuſdem *Abalardi* locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* Cap. 6. Diſputationis ſuæ, qui ſic habet: *Quæritur etiam, utrùm omnes homines ita ſolâ miſericordia Dei ſalventur, ut nullus ſit qui bonam voluntatem habere poſſit, niſi gratia præveniente Dei, quæ cor moveat, & bonam voluntatem inſpiret, & inſpiratam multiplicet, multiplicatam conſervet. Quòd ſi ita eſt, ſcilicet ut homo nihil ex ſe boni operari poſſit; ut aliquo modo ad divinam gratiam ſuſcipiendam per liberum arbitrium ſine auxilio gratiæ ſe erigere non poſſit: Non videtur ratio, quare ſi peccaverit, puniatur..... Sed quia ita non eſt, ſed longè aliter, dicendum eſt prout veritas ſe habet: Dicendum eſt igitur quòd homo per rationem a Deo quidem datam gratiæ appoſitæ cohærere poteſt: nec Deus plus facit iſti qui ſalvatur, antequam cohæreat gratiæ, quàm illi qui non ſalvatur. Sed ſicut qui lapides pretioſos exponit venales, & deſiderium videntium excitat ad emendum; ſimiliter Deus gratiam ſuam apponit omnibus, conſulit ſcripturis, & exemplis provocat: ut homines per libertatem arbitrii quam habent, gratiæ cohæreant. Qui prudens eſt, per libertatem arbitrii ſui cohæret gratiæ: piger & carnalis, quamvis per liberum arbitrium poſſit, negligit, & ideo negligitur a Deo. Quòd autem, ſicut mortuus Lazarus non potuit reviviſcere niſi Deo ſuſcitante, ſic ad bene volendum non poſſe ſurgere hominem, niſi gratiâ vivificante, dicitur aut creditur: Ideo vivificatio iſta tribuitur gratiæ: Quia ratio quâ homo intelligit a malo abſtinendum & bene agendum, eſt a Deo. Et ideo hoc inſpirante Deo agere dicitur, quia Deus per rationem quam dedit homi-*

mini, facit eum peccatum ipſum agnoſcere. Gratiam ad ſingulos actus neceſſariam non eſſe docuit his in locis *Abalardus*: Ipſam in lege & doctrina dumtaxat poſitam: omnibus æqualiter dari, & homines per liberum arbitrium ipſi adhærere, vel eam negligere: Nec alio ſenſu dici hominem ſurgere non poſſe niſi gratiâ vivificante, quàm quia Deus per rationem homini inditam efficit ut ipſe peccatum agnoſcat. De hac doctrina æquiſſima *Guillelmi* Abbatis cenſura eſt: *Hæc planè Pelagiana hæreſis.* Eumque errorem luculentiſſimis aliquot *S. Auguſtini* teſtimoniis ibidem refellit. Hunc retractavit errorem *Abalardus* in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Gratiam Dei*, inquit, *ita omnibus neceſſariam profiteor, ut nec naturæ facultas, nec arbitrii libertas ſine illa ſufficere poſſit ad ſalutem. Ipſa quippe gratia nos prævenit ut velimus, ipſa ſubſequitur ut poſſimus, ipſa nos conſociat ut perſeveremus.*

Septima propoſitio, quæ eſt de accidentibus panis & vini in aëre manentibus, ſubſtantiâ panis & vini mutatâ in Corpus & Sanguinem Chriſti, non ſpectat dogma fidei. Namque præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti, in Euchariſtia Tranſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, accidentium denique ſeparatorum exiſtentiam profitebatur *Abalardus*. An autem in aëre circumſtante, vel in Chriſti corpore exiſtant, ad fidem nihil attinet. Hac de re *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* Cap. IX. Diſputationis ſuæ: *Nobis verò videtur* (inquit) *quòd accidentia illa, ſive prioris formæ ſubſtantia, quæ [ut puto] non niſi conſonus in unum accidentium concurſus eſt, ſi ibi eſt, in Corpore Domini eſt, non formans illud, ſed virtute operantis in ea ſapientiæ Dei aptans illud, & modificans, ut ſecundùm ritum myſterii & modum Sacramenti, habile fiat, & tractabile, & guſtabile in forma aliena, quod non poterat eſſe in propria: agens exteriùs ut tractari poſſit & ſumi corporaliter; agente interiore gratiâ ut ſumatur incorruptibiliter & credenti ſapiat, & amantem vivificet & nutriat ſpiritualiter.* Sed non minùs errat *Guillelmus* Abbas, aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quàm *Abalardus* affirmans eſſe in aëre. Utramque opinionem refellit *S. Thomas III.* Parte Quæſt. LXXVII. Articulo I. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.

Octavus error de peccato originali habetur Lib. II. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos pag. 586. ubi illud Apoſtoli, *In quo omnes peccaverunt*, ita exponit: *Id eſt pœnam peccati incurrerunt*, pag. 589. *Per peccatum Adæ multos dicit, non omnes conſtitui peccatores, id eſt, æternæ pœnæ tradi*, pag. 592. *Cùm itaque dicimus homines cum originali peccato procreari & naſci, atque hoc ipſum originale peccatum ex primo parente contrahere: magis hoc ad pœnam peccati, cui videlicet pœnæ obnoxii tenentur, quàm ad culpam animi & contemptum Dei referendum videtur. Qui enim nondum libero uti arbitrio poteſt, nec ullum adhuc rationis exercitium habet, nulla eſt ei tranſgreſſio, nulla negligentia imputanda, nec ullum omnino meritum quo, præmio vel pœnâ dignus ſit, magis quàm beſtiis ipſis, quando in aliquo vel nocere vel juvare videntur.*

Hunc errorem *Abalardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei retractavit. *Ex Adam*, inquit, *in quo omnes peccavimus, tam culpam, quàm pœnam nos contraxiſſe aſſero: quia illius peccatum noſtrorum quoque peccatorum omnium origo extitit atque cauſa.*

Nonus error cum octavo connexus, quo peccatum non eſſe ſtatuit, niſi in contemptu Dei, legitur in eodem libro pag. 591. *Pluribus autem modis*, inquit, *peccati nomen Scriptura Sacra accipit, uno quidem modo & propriè pro ipſa animæ culpa, & contemptu Dei, id eſt, prava voluntate noſtra, quâ rei apud Deum ſtatuimur.. Altero autem modo peccatum dicitur ipſa peccati pœna, quam per ipſam incurrimus...... Tertio autem modo ipſe Chriſtus ab Apoſtolo peccatum dicitur, id eſt hoſtia pro peccato.*

Error decimus & decimus-octavus de ignorantia, legitur in ſolutione Problematis XIII. ab *Heloiſſa* propoſiti, pag. 407. *Quod autem dictum eſt:*
„ Quicumque dixerit verbum contra Filium ho- Luc. 12.
„ minis, remittetur ei: *Sic accipe, quòd nullus,* 10.
qui non per malitiam, ſed per errorem detraxerit honori Chriſti, propter hoc damnabitur: cùm hæc ignorantia invincibilis ſimilem illum faciat illis, pro quibus Dominus in Paſſione ſua, ſive Stephanus oraverit. Pietati quippe atque rationi convenit, ut quicumque lege naturali creatorem omnium ac remuneratorem Deum recognoſcentes, tanto illi zelo adhærent, ut per conſenſum, qui propriè peccatum dicitur, eum nitantur nequaquam offendere, tales arbitremur minimè damnandos eſſe. Hunc locum ejuſdem profert *Guillelmus* Abbas Cap. XIII. Diſputationis ſuæ. *Judæi qui Stephanum lapidaverunt, & Dominum crucifixerunt, non peccaverunt: imò plus peccaviſſent, ſi contra conſcientiam æſtimationis ſuæ ei peperciſſent.*

Peccati Philoſophici hæreſis a P. Abalardo aſſerta, & retractata.

Hos errores retractavit *Abalardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. *Mala*, inquit, *per ignorantiam facta, culpæ ſunt adſcribenda: maximè cum per negligentiam noſtram contingat nos ignorare quæ nobis neceſſarium erat præoſſe: qualis ille fuit de quo*
„ *Pſalmiſta dicit:* Noluit intelligere ut bene a-
„ geret. Pſalm. 35. 4.

Crucifixores Chriſti in ipſa crucifixione graviſſimum peccatum fateor commiſiſſe.

Undecimum errorem de ſuggeſtione Diaboli per phyſicas impreſſiones, adſtruxit *Abalardus* his verbis a *Guillelmo S. Theodorici* Abbate, Cap. X. prolatis: *De ſuggeſtione Diaboli ſolet quæri, quomodo poſſit ſuggerere hominibus, cùm nec verbis nec ſignis hoc faciat. Ad quod dicimus, quia facit hoc per phyſicam rerum, lapidum vel herbarum: quia ſicut in natura quorumdam lapidum eſt ferrum trahere, vel libidinem extinguere: ita quidam lapides ſunt vel herbæ, quibus libido, ira, & cætera vitia excitantur. Quando ergo Diabolus vult ſuggerere alicui libidinem, vel iram, vel alia vitia, apponit ei lapidem illum, ſive herbam, quam ſcit talem habere virtutem.*

Duodecimum errorem, quo Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur, legere eſt initio Introductionis ipſius ad Theologiam: *Eſt quippe Fides*, (inquit) *exiſtimatio rerum non apparentium, hoc eſt, ſenſibus corporis non ſubjacentium.* At nomine exiſtimationis, cognitionem dubiam & fluctuantem non intellexit *Abalardus*, ſed firmam perſuaſionem, adhæſionemque dogmatibus a Deo revelatis, & convictionem, quam *argumenti* nomine ſignificat Apoſtolus, fidem diffiniens, *Sperandarum ſubſtantiam rerum, argumentum non apparentium.* Hanc enim Apoſtoli diffinitionem *Abalardus* etiam uſurpat; quamvis Fidem minùs propriè *exiſtimationem appellet.*

Decimus-tertius error limites præſcribens omnipotentiæ divinæ, legitur Lib. III. Introductionis ad Theologiam, ubi exponens illa Chriſti ver-
„ ba: An putas quia non poſſum rogare Pa- Matt. 26.
„ trem meum, & exhibebit mihi plus quàm 53.
„ duodecim legiones Angelorum? *hæc habet*
„ *pag.* 1117. Nequaquam concedendum eſt quòd
„ vel tunc Dominus orare poterat quod oran-
„ dum non erat, vel Pater ei in hoc ſubveni-
„ re, in quo ſubveniendum non eſſet.... Non
„ itaque ex hoc Dominico dicto cogi poſſumus
„ eum aliquid poſſe facere quod numquam faciat,
„ de

„ de quo potiùs ſentiendum videtur, id ſolummodo eum poſſe facere, quod ab eo fieri oportet. Nihil autem ab eo fieri oportet, quod numquam ab eo fiet. Alioquin optimè bonus non eſſet, ſi quid facere dimitteret, quod a ſe opportunè faciendum eſſe præſciret .... Primùm itaque atque opportunè de Deo dictum eſt, quòd ei ſubeſt poſſe cùm voluerit, ut ſcilicet in ſingulis faciendis ita ejus poteſtas & voluntas ſe comitentur, ut quod velit poſſit, nec poſſit etiam tunc facere, quando ut fiat, non vult: veluti modò pluviam facere non vult, qui hoc ideo fieri non vult modò, quia id modò fieri non convenire, nec hoc tempus pluviæ idoneum cenſet; quadam utique rationabili de cauſa, licèt nobis occultâ. Si igitur pluviam nunc facere poſſit aut velit, eo utique tempore id facere poteſt, aut etiam vult, in quo id eum facere non oportet, quod ab omni diſſonat ratione. Quantùm igitur æſtimo, cùm id tantùm Deus facere poſſit, quod eum facere convenit, nec eum quidquam facere convenit, quod facere prætermittat: Profectò id ſolùm eum poſſe facere arbitror, quod quandoque facit; licèt hæc noſtra opinio paucos aut nullos habeat aſſectatores, & plurimùm dictis Sanctorum, & aliquantulum a ratione diſſentire videatur. Hoc quippe, inquiunt, æſtimare, multùm derogat divinæ excellentiæ, ut videlicet id ſolummodo facere poſſit, quod quandoque facit, & id ſolùm dimittere, quod dimittit: cùm nos etiam ipſi qui longè impotentiores ſumus, multa etiam facere, & dimittere poſſumus; quæ nequaquam facimus vel dimittimus. Quibus quidem reſpondeo, Non ideo nos potentiores vel meliores æſtimari debere, quia quædam facere poſſumus, quæ ille facere non poteſt, ut comedere, vel ambulare, vel denique peccare; quòd a potentia Divinitatis penitus eſt remotum, & ab ejus dignitate prorſus alienum. Quod denique attinet Deum illa etiam poſſe facere, quæ numquam faciat, vel quæ hunc facere minimè conveniat? Nam & quod nos quædam facere poſſumus, quæ facere non debemus, infirmitati potiùs noſtræ quàm dignitati adſcribendum eſt, qui omnino meliores eſſemus, ſi ea tantùm quæ facere debemus, facere poſſemus, nec quidquam a nobis inhoneſtè fieri poſſet.

Ad id verò quod objiciebatur, eos a Deo ſalvari poſſe qui non ſalvantur; & inde conſequens eſſe ut Deus aliqua facere poſſit quæ non facit, reſpondet *Abalardus*, id rectè non colligi. „ Quippe, *inquit*, cùm dicimus eum poſſe a Deo ſalvari, ad facilitatem humanæ naturæ poſſibilitatem reducimus, ac ſi videlicet diceremus, Naturæ hominis non hoc repugnare ut ipſe ſalvetur, qui in ſe ita mutabilis eſt, ut tam ſalvationi ſuæ, quàm damnationi conſentiat. Cùm autem dicimus, Deum illum poſſe ſalvare, qui minimè ſalvandus eſt, ad ipſam Divinitatis naturam poſſibilitatem reducimus; ut videlicet naturæ Dei non repugnet, quin eum ſalvet. Quod omnino falſiſſimum eſt. Prorſus quippe naturæ divinæ repugnat id eum facere, quod ejus derogat dignitati, & quod eum facere minimè convenit.

Pag. 1112. *Si ponamus*, inquit, *ut plura vel pauciora Deus facere poſſit, vel ab his quæ facit ceſſare, profectò multum ſummæ ejus bonitati derogabimus. Conſtat quippe eum nonniſi bona facere poſſe: ſi autem bona, cùm poſſit, non faciat, & ab aliquibus quæ facienda eſſent, ſe retrahat, quis eum tamquam æmulum vel iniquum non arguat? .... Quam etiam rationem Sancti ſecuti videntur, cùm Deum Patrem probarent Filium tam bonum genuiſſe quantùm potuit, ut ei æqualis eſſet. Unde Auguſtinus lib. Octoginta trium Quæſtionum*, Cap. 63. „ Deus, *inquit*, quem genuit, quoniam meliorem ſe generare non potuit (nil enim Deo melius) debuit æqualem. Si enim voluit & non potuit, infirmus eſt; ſi potuit & noluit, invidus eſt .... *Hac itaque ratione quâ convincitur, quia Deus Pater tam bonum generat Filium quantùm potuit, cùm videlicet aliter reus eſſet invidiæ, clarum eſt omnia quæ facit, quantùm poteſt, egregiè facere, nec ullum commodum quod conferre poſſit, ſubtrahere velle.*

Ibidem: *Hinc eſt illa Platonis veriſſima ratio, quâ ſcilicet probat Deum nullatenus mundum meliorem potuiſſe facere, quàm fecerit.*

Hunc errorem *Abalardus* retractavit in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Deum*, inquit, *ea ſolummodo poſſe facere credo, quæ ipſum facere convenit: & quòd multa facere poteſt, quæ numquam faciet.*

Error decimus-quartus circa deſcenſum animæ Chriſti ad inferos, legitur, in expoſitione Symboli Apoſtolici pag. 378. „ Ipſa quoque anima, *inquit*, quæ in carne paſſa fuerat, ad Inferos dicitur deſcendiſſe, quia Paſſionis illius efficaciam Juſti ſenſerunt antiqui per eam a pœnis liberati. Non enim anima vel ſpiritus aliquis, ut B. meminit Auguſtinus, loco movetur, ſed ſolummodo corpus. Sicut ergo Deus qui ubique eſt, deſcendere quoque dicitur ſecundùm aliquem ſuæ operationis effectum, ita & Anima illa, ſecundùm efficaciam propriæ Paſſionis, quam habuit in electis, deſcendiſſe liberando dicitur.

Hunc errorem retractavit *Abalardus*, at id ſe ſcripſiſſe falsò negavit. *Sic & Animam Chriſti*, inquit, *non per ſe ad inferos deſcendiſſe, ſed per potentiam, omnino a meis verbis & ſenſu remotum eſt.*

Errores decimum-quintum, & decimum-ſextum, in ejus operibus invenire non licuit; & illos abjurat in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. „ Adventum, *inquit*, Filii in fine ſæculi, poſſe attribui Patri, numquam (ſciat Deus) in mentem meam venit, nec ſe verbis meis aſſeruit.

„ Poteſtatem ligandi atque ſolvendi Succeſſoribus Apoſtolorum omnibus, ut ipſis æquè Apoſtolis conceſſam eſſe profiteor, & tam indignis, quàm dignis Epiſcopis, quamdiu eos Eccleſia ſuſceperit.

Decimus-ſeptimus, quo Deum mala nuſquam impedire aſſerit, lib. III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1117. legitur. „ Quis, *inquit*, conſentire malo dicendus eſt, niſi is per quem illud opportunè diſturbari poteſt? Cùm autem, ſicut & beatus meminit Auguſtinus, mala etiam fieri bonum ſit, quæ Deus quoque optimè ordinat, nequaquam ab eo ea diſturbari convenit, ne fiant, quæ ipſo etiam atteſtante, fieri neceſſe eſt, ac dicente: *Neceſſe eſt enim veniant ſcandala. Væ autem, &c.* Cùm itaque ſcandala quæ bonum eſt fieri, diſturbare opportunè non poſſit, aut omnino etiam non poſſit qui nihil contra rationem poteſt, profectò nullatenus conſentire peccatis dicendus eſt. Matt. 18. 7.

Hunc errorem *Abalardus* retractat his verbis: „ Mala Deum impedire frequenter fateor: quia non ſolùm effectum malignantium prævenit, ne, quod volunt, poſſint: verùm etiam voluntates eorum mutat, ut a malo, quod cogitaverunt, penitus divertant.

Poſtremum errorem, qui *Abalardo* objectus eſt, de Spiritu timoris Domini in Chriſto non permanente, in ejus Operibus non invenio, & ſuam cir-

circa iſtud caput mentem planè Catholicam aperit in Apologia, his verbis. „ Multa de Chriſto „ dicuntur, quæ non tam ſecundùm caput, quàm „ ſecundùm corpus ipſius, quod eſt Eccleſia, „ ſunt accipienda, ut ille Spiritus timoris, „ qui eſt initium ſapientiæ, quem videlicet ti- „ morem perfecta caritas foras mittit. Hujus „ ergo timoris ſpiritum in anima Chriſti, qui „ perfectiſſimam habuit caritatem, numquam „ fuiſſe credendum eſt, qui tamen in inferioribus „ membris non deeſt. Tantæ quippe perfectionis „ & tantæ ſecuritatis anima illa extitit per ipſam „ Verbi unionem, ut ſciret nil omnino ſe „ committere poſſe, unde pœnas incurreret, vel „ Deum offenderet. Caſtum quippe timorem in „ ſæculum ſæculi permanentem, qui propriè re- „ verentia caritatis dicitur, tam ipſi animæ Chri- „ ſti, quàm electis Angelis & hominibus ineſſe „ ſemper recognoſco. Unde & de ipſis ſupernis „ Spiritibus ſcriptum eſt: Adorant Dominationes, „ tremunt Poteſtates.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 35. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Ad fidem nihil attinet quod Accidentia Euchariſtiæ ſint, in Chriſto, vel in aëre circumſtante.*

R. Id fidem non ſpectare ſcitè ſcripſi ſed utramque tamen opinionem erroneam eſſe. *Non minus* (inquam) *errat Guillelmus Abbas aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quàm Abalardus affirmans eſſe in aëre. Utramque opinionem refellit S. Thomas. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.* Præſentia quidem realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia; Tranſſubſtantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti manentibus dumtaxat ſpeciebus, ſive accidentibus, dogmata Fidei ſunt: ſed utrùm accidentia illa Corpus & Sanguinem Chriſti afficiant, vel aëri circumſtanti adhæreant, aut in nullo omnino ſubjecto ſint alieno, dogma fidei non eſt. Sola tamen poſtrema Sententia vera eſt, & a Theologis omnibus propugnatur; duæ priores erroneæ ſunt. Unde inter Articulos *Joannis Vuicleff* XLV. a Concilio Conſtantienſi damnatos ſecundus eſt. *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.* Inter Articulos Vuicleſi, alii notoriè ſunt hæretici, alii non Catholici, ſed erronei, alii ſcandaloſi & blaſphemi, quidam piarum aurium offenſivi, nonnulli temerarii, & ſeditioſi, ut Sacra Synodus Coſtantienſis declarat. Hic Articulus, *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento*, in ſenſu Vuicleſi, qui accidentia panis ſine panis materialis ſubſtantia manere negabat, & ſubſtantias panis & vini in Sacramento Altaris manere aſſerebat, hæreticus eſt. Accidentia enim ſive ſpecies panis & vini manere ſine panis & vini ſubſtantia, dogma fidei eſt ex Tranſſubſtantiationis fide conſequens: ſed utrùm ſint in alieno ſubjecto, puta in aëre circumſtanti, ad fidem non pertinet, cum Quæſtio Philoſophica ſit utrùm accidens ex uno ſubjecto migrare poſſit in aliud. Error tamen eſt aſſerere cum Abælardo, Accidentia panis poſt Tranſſubſtantiationem illius in Corpus Chriſti, reſidere in aëre tamquam in ſubjecto. Notum eſt quid Carteſiani Philoſophi de accidentibus ſentiant, quorum opinionem etſi falſam & erroneam eſſe exiſtimem, nemo tamen dixerit eſſe hæreticam. Siquidem iſtius Sectæ Philoſophi Catholici credunt & profitentur: *Mirabilem illam & ſingularem Converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè Tranſſubſtantiationem appellat*; ut definivit Sacra Synodus Tridentina Seſſione XIII. Canone ſecundo. Et tamen aliter de accidentibus ſentiunt, quàm vulgus Philoſophorum, immo nulla agnoſcunt accidentia.

ARTICULUS VII.

ABÆLARDUS *in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt; quod nec anno MCXVI. nec anno MCXXXVI. ſed anno MCXXI. figi debet.*

PEtrum *Abalardum* ad Eccleſiæ tribunal, ceu multiplicis erroris contra Fidem Catholicam reum detulerunt eius æmuli *Albericus* & *Lotulphus*, Scholarum Remenſium Regentes. *Radulphum* ejuſdem Urbis Archiepiſcopum adversùs ipſius novitates impulere. Qui re cum *Conone* Præneſtino Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legato communicata, Sueſſionenſe Concilium convocari curavit ad cognitionem cauſæ. *Abalardo* dicta dies, ipſique juſſum, ut ſuum de Trinitate librum qui offenſionis materia erat, Synodo exhiberet. Stitit ſe coram Legato Apoſtolico *Abalardus*, ipſique Libellum examinandum & dijudicandum tradidit, ad correctionem vel ſatisfactionem ſe paratiſſimum profeſſus; ſi quid a Fide Catholica devium ſcripſiſſet. *Gauffridus* Carnotenſis Epiſcopus ipſi favit, inſtititque plurimùm ut ſcriptis eius prolatis, interrogaretur, ac libera facultas reſpondendi ipſi concederetur, ne vir ingenii & doctrinæ famâ celebris, præjudicio videretur oppreſſus. Suaſit deinde, ut ad Abbatiam *S. Dionyſii* remitteretur, ibique majore Præſulum ac eruditorum virorum cœtu congregato, cauſa diſcuteretur. Sed ſanioris conſilii viſum eſt, ut homini Dialectico & ſophiſmatibus inſtructo, cœterùm Novatori, & erroris multiplicis ex libro ſuo ſatis convicto, ſilentium imponeretur; Fideique Profeſſionem edere, ac librum palam comburere cogeretur. Id ex Synodi ſententia factum eſt. Poſt aliquas cum æmulis ſuis diſceptationes, ad Concilium vocatus, compulſus eſt Decreto Patrum Librum flammis tradere; ac Fidem ſuam coram omnibus exponere. Cùmque propriis verbis profiteri vellet, Patres juſſere, ut *Symbolum S. Athanaſii* ex ſcripto recitaret, quo magis hominis Novatoris, in Dialectica nimiùm confidentis, ſuperbiam retunderent. Mox Abbati *Sancti Medardi* traditus eſt, eius Clauſtro, velut carcere, concludendus. Inde tamen poſt eductum, Legatus Apoſtolicus ad Sandionyſianum Cœnobium remiſit. Hujus Concilii Hiſtoriam diſcimus ex *S. Bernardo* in Epiſtolâ ad *Yvonem* Cardinalem 193. ex *Ottone Friſingenſi* lib. 1. *De Rebus Geſtis Frederici* Cap. XLVII. & uberrimè ex Epiſtolâ I. ipſius *Abalardi* de calamitatibus ſuis ad Amicum: quamquam teſtis in propria cauſa ſit plurimùm ſuſpectus. Satis fuiſſe viſum Synodo ad libri damnationem, quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ Auctoritate nequaquam approbatus, in publicum emiſſus eſſet, ex ipſius *Abalardi* teſtimonio colligitur. *Dicebant*, inquit, *ad damnationem Libelli ſatis hoc eſſe debere, quod nec Romani Pontificis, nec Eccleſia Auctoritate commendatum legere publicè præſumpſeram, atque ad tranſcribendum jam pluribus eum ipſe præſtitiſſem. Perutile futurum Fidei Chriſtianæ, ſi exemplo mei multorum præſumptio præveniretur.*

Abælardi *Liber in Synodo damnatur, quòd nec Romani Pontificis, nec Eccleſia Auctoritate approbatus eſſet.*

Joannes Picardus S. Victoris Pariſienſis Canonicus, in Notis ad Epiſtolam *S. Bernardi* 190. Sueſſionenſem illam Synodum ad annum 1116. refert: Quia, inquit, Tabulæ Arroaſiæ, quæ Abbatia eſt in Diœceſi Attrebatenſi, *Cononem* Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui Concilio iſti præfuit, obiiſſe me-

memorant anno 1117. quinto Idus Auguſti. *Binius* anno 1136. illud collocat, ſuamque hanc epocham ex *Ottone Friſingenſi* colligere ſibi videtur lib. 1. *De Geſtis Frederici* Cap. 47. Verùm ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum longè probabiliùs refertur. Ex *Abalardo* enim, in Hiſtorica ſuarum calamitatum Relatione, conſtat celebratum eſſe aliquanto poſt mortem *Guillelmi Campellenſis*, Epiſcopi Catalaunenſis, quem obiiſſe anno milleſimo centeſimo vigeſimo-primo, octavo Kalendas Februarii, ex Tabulis *S. Stephani* Catalaunenſis, & ex *Alberico* certum eſt. Secundo, ex eodem *Abalardo* intelligimus, celebratum fuiſſe Concilium iſtud Sueſſionenſe paulò ante obitum *Adami* Sandionyſiani Abbatis ipſi ſubinſenſi. Vivere autem deſiit *Adamus* Abbas anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio. Probabiliùs itaque ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum, quàm ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſextum refertur illa Synodus. Tertiò, *Gauffridus* Carnotenſis Epiſcopus, maximum jam nomen inter Antiſtites Gallicanos obtinuerat, qui *Abalardi* patrocinium in Concilio Sueſſionenſi ſuſcepit, (ut ipſe teſtatur in Epiſtolâ de ſuis calamitatibus ad Amicum) *Gaufridus* verò onus Epiſcopale non ſubiit, niſi anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto. Quamobrem probabilius eſt poſt aliquot annos celebratum fuiſſe Concilium Sueſſionenſe. Quod verò ante annum milleſimum centeſimum trigeſimum-ſextum habitum fuerit, probat tum obitus *Guillelmi Campellenſis* anno milleſimo centeſimo vigeſimo-primo conſignatus, qui paulò ante Concilium iſtud defunctus eſt, tum *Radulphi Viridis* Remenſis Archiepiſcopi, qui huic Synodo interfuit, & damnationis *Abalardi* promotor fuit & auctor, ſuprema dies anno milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto notata. Præterea, Concilium Senonenſe contra eumdem *Abalardum* convocatum eſt anno milleſimo centeſimo-quadrageſimo. Porro longè plures annos quàm quatuor inter Concilium Sueſſionenſe & Senonenſe interceſſiſſe conſtat ex rerum a Petro Abælardo geſtarum ſerie. Nam poſt Concilium Sueſſionenſe per dies aliquot in Monaſterio *S. Medardi* recluſus eſt. Inde in Abbatiam Sandionyſianam remiſſus, ibique aliquandiu commoratus, maximam apud *Adamum* Abbatem ſubiit invidiam, ab eoque vexatus eſt, propter aſſertam Venerabilis *Bedæ* ſententiam de *S. Dionyſio* Corinthiorum Epiſcopo, eodemque Areopagita. Fugere exinde coactus, ex Sandionyſiano Cœnobio, ad terram Comitis *Theobaldi* proximam, in caſtro *Pruvini* aliquandiu etiam manſit, in Cella Trecenſium Monachorum. Poſtea licentiam ſecedendi in aliquam ſolitudinem obtinuit a *Sugerio* Abbate. Seceſſit in eremum pagi Trecenſis, ad fluviolum *Arducenem*, ubi extructo *Paracleti* Oratorio, multis annis ſacram doctrinam docuit. Poſtea ad Abbatiam Rivenſem *Sancti Gildaſii* aſſumptus, plures ibi perſecutiones paſſus eſt a perditiſſimis Monachis. Interea Sanctimonialibus Argenteolo pulſis, e Britannia rediit ad Paracletenſe Oratorium. quod cum omnibus annexis dilectæ ſuæ *Heloiſſæ*, ac Sociabus conceſſit & donavit. Rediit in Abbatiam ſuam Rivenſem: Pluries ad Paracletenſe Monaſterium reverſus eſt, ut chariſſimis ſuis ſubveniret. Porro hæc omnia contigiſſe intra annos quatuor, nemo facilè credet. Non eſt igitur celebrata Synodus Sueſſionenſis anno milleſimo centeſimo trigeſimo-ſexto, ut *Binius* opinatus eſt; ſed probabiliùs refertur ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum. Enimverò juvenis adhuc erat *Abelardus* tempore Sueſſionenſis Concilii, nec multos annos a ſua & *Heloiſſæ* converſione numerabat. Tempore verò Concilii Senonenſis jam agebat ſenectutem, ut teſtatur *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, in Epiſtolâ ad *Innocentium II.* pro *Petro Abalardo*.

Fruſtra verò ſententiæ ſuæ præſidium ex *Ottone Friſingenſi* quærit *Binius*. Nam de *Abalardo*, deque illius doctrina & multiplici damnatione *Otto Frinſingenſis* * non agit, niſi ex occaſione *Gilberti Porretani*, cui confutando & convincendo *S. Bernardus* ſtuduerat. Cùm autem ab eodem ſancto Abbate convictus ante fuiſſet *Petrus Abalardus* in Concilio Senonenſi anno milleſimo centeſimo quadrageſimo; inde factum eſt ut ejus meminerit occaſione datâ, nec obſervatâ ratione temporis; ſatis habens monere, ea quæ de *Abalardo* narrat, ante annum milleſimum centeſimum quadrageſimum-octavum, quo *Gilbertus Porretanus* damnatus eſt, contigiſſe.

* *Cap. 47. lib. 1.* De Geſtis Frederici.

Objiciet quiſpiam, *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum adhuc ſuperſtitem fuiſſe anno milleſimo centeſimo-quadrageſimo; ſiquidem Epiſtolæ Synodicæ Concilii Senonenſis contra *Abalardum* illo anno celebrati ſubſcripſit: adeoque nutare opinionis noſtræ fundamentum, quæ Sueſſionenſe Concilium ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum refert, eò quod *Guillelmus Campellenſis*, Catalaunenſis Epiſcopus, cujus poſt mortem habitum eſt, eo anno octavo Kalendas Februarias obierit. Sed hæc objectio facilè diluitur, obſervando, quòd res eſt, in Synodica Senonenſis Concilii, pro *Guillelmo*, legendum eſſe *Gaufridum* Catalaunenſem Epiſcopum, qui ex Abbate *S. Medardi* Sueſſionenſis, Pontificias Catalaunenſis Eccleſiæ Infulas conſecutus eſt anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, obiitque anno milleſimo centeſimo-quadrageſimo-ſecundo, ut conſtat ex Chronico *Alberici*. & ex ſerie Catalaunenſium Epiſcoporum Tomo II. *Galliæ Chriſtianæ*. Inde autem errorem contigiſſe veriſimile eſt, quòd cùm propria nomina primis tantùm literis notarentur, Librarius qui vidit G. ſcripſit *Guillelmum* pro *Gaufredo*.

Quod ſpectat *Arouſiæ* Tabulas, *Cononis* Præneſtini Epiſcopi & Sedis Apoſtolicæ Legati, qui Concilio Sueſſionenſi præfuit, obitum anno milleſimo centeſimo decimo-ſeptimo, V. Idus Auguſti conſignantes; quo momento fretus *Joannes Picardus* hanc Synodum ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſextum retulit: Tabulas illas mendoſas eſſe certiora monumenta probant. Enimverò *Cononem* Præneſtinum Epiſcopum, qui jam Legatione fungebatur in Galliis *Paſchali II.* Pontifice, qui munus idem geſſit ſub *Gelaſio II.* ac demum ſub *Callixto II.* præfuitque Concilio Colonienſi anno milleſimo centeſimo decimo-nono ut docet *Anſelmus Gemblacenſis* (quamquam Colonienſe iſtud & Frideſlarienſe ab eo celebrata anno milleſimo centeſimo decimo octavo tradat Urſpergenſis Abbas) Anno milleſimo centeſimo-vigeſimo, 15. Kalendas Novembris, præfuiſſe Synodo Bellovacenſi, in qua inter alia de corpore *Sancti Arnulphi* Sueſſionenſis Epiſcopi e terra levando actum eſt, *Liſiardus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in ejus Vita Cap. XV. & Chronicon Senonenſe *S. Petri Vivi*, teſtantur. Præceptum *Ludovici Craſſi* Regis Francorum, quo Eccleſiam *Cergiaci* reſque ad eam pertinentes Abbatiæ Sandionyſianæ donavit, eodem anno datum eſt præſente *Conone* Sedis Apoſtolicæ Legato. *Communicato*, inquit, *cum Palatinis noſtris conſilio, ad ipſam ſanctiſſimorum Martyrum* (Dionyſii ſcilicet ac Sociorum) *Baſilicam cum Conjuge noſtra acceleravimus, & præſente venerabili Epiſcopo Domino Conone Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legato, quoniam jure & conſuetudine Regum Francorum demigrantium, inſignia Regni ipſi Sancto Martyri tamquam Protectori ſuo referuntur, Coronam Patris noſtri ei reddidimus, pro dilatione redditionis ſatisfecimus, & tam pro ſalute animæ noſtræ, quàm*

Arrouaiſe *Abbatia Ordinis Auguſtiniani, in Diœceſi Atrebatenſi.*

pre

pro Regni administratione, Conjugis & Prolis conſervatione, Eccleſiam de Cergiaco, ſicut liberè poſſidebamus cum decimis & omnibus ad eam pertinentibus, Eccleſia reſtituendo, ipſis Sanctis Martyribus contulimus..... Actum publicè anno Incarnati Verbi 1120. *Adelaidis autem Regina V. concedente Philippo filio noſtro.* Eodem anno *Cononem* ad Cœnobium Mauriniacenſe divertiſſe, Chronicon Mauriniacenſe teſtatur. Immo Pontificio Diplomati *Callixti II.* anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-ſecundo ſubſcripſiſſe, docent *Ciaconius* noſter & *Ferdinandus Ughellus*. Quæ cùm ita ſint, Aroaſiæ Tabulas mendaces eſſe perſpicuum eſt, quæ *Cononis* Prænestini Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legati obitum referunt ad annum milleſimum centeſimum decimum ſeptimum.

ARTICULUS VIII.

ABÆLARDUS *ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominus errores damnati fuere a Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit* INNOCENTIUS II. *Et* ABÆLARDO *seu Heretico ſilentium impoſuit.*

EXtincto *Petri Leonis* ſchiſmate, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, Concilium Senonis celebratum eſt in cauſa *Petri Abalardi*; qui coram Archiepiſcopo Senonenſi ab adverſariis ſuis conventus, ac velut hæreſeon aſſertor paſſim diffamatus, ipſum rogavit ut ſuam exponere doctrinam, & ab hoſtium calumniis & objectionibus vindicare publico in conſeſſu ſibi liceret. Ad Synodum invitatus eſt *S. Bernardus* Clarevallenſis Abbas, ut *Abalardi* errores confutaret. Stata die adfuere Præſules, viri omnium Ordinum eruditi, celeberrimique congreſsûs teſtis futurus *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. *Abalardo* ſtante coram Synodo, prolata ſunt Capitula ex ipſius libris excerpta. Quæ dum legerentur, Concilio ſe ſubduxit, Romanum Pontificem appellans. Seditionis popularis metu ipſum appellaſſe ſcribit *Otto Friſingenſis*: quod nequaquam veriſimile eſt: cùm Rege Chriſtianiſſimo, *Theobaldo* Comite, plurimiſque Viris Nobilibus præſentibus, nihil eſſet a populo metuendum. Ob Sedis Apoſtolicæ reverentiam, *Abalardus* Pontificis Maximi Judicio ſervatus eſt: nihilque in ejus perſonam ſtatutum fuit a Patribus. Sed pro jure interim ſuo, prava illius dogmata damnarunt, ac de omnibus Relationem ad *Innocentium II.* miſere; ipſum urgentes ut, pro ſui Primatus officio, errores pariter damnaret, ac Synodi confirmatâ Sententiâ, Novatorem hominem coërceret. Iſta conſtant ex *Gofrido* Clarevallenſi Monacho in Vita *S. Bernardi*, Lib. III. Cap. V. & ex *Ottone Friſingenſi* Lib. 1. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLVIII. ubi etiam exhibet Epiſtolam *Samſonis* Remenſis Archiepiſcopi, *Joſſellini* Sueſſionenſis, *Gaufredi* Catalaunenſis, & *Alviſi* Attrebatenſis Epiſcoporum ad *Innocentium II.* quæ brevem cauſæ *Abalardi* expoſitionem, & Synodi geſta complectitur. „ Petrus Abælardus, [*inquiunt*] Chriſtianæ Fidei meritum evacuare nititur, dùm totum quod Deus eſt humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere: Aſcendit uſque ad cœlos, & deſcendit uſque ad abyſſos. Nihil eſt quod lateat eum, ſive in profundum inferni; ſive in excelſum ſupra. Homo eſt magnus in oculis ſuis, diſputans de fide contra fidem, ambulans in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator maieſtatis, hæreſum fabricator. Jamdudum fecerat librum de Sancta Trinitate, ſed ſub Legato Romanæ Eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inventa eſt in eo iniquitas. Maledictus qui reædificat ruinas Jericho. Surrexit a mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierant, ſurrexerunt & apparuerunt multis. Denique jam extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad Romam propagines ejus. Hæc gloriatio hominis illius, quòd liber ſuus in Curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet; hinc confortatus & confirmatus eſt error illius. Proinde cùm fiducia prædicat verbum iniquitatis uſquequaque. Propterea cùm in conſpectu Epiſcoporum ſuper his eum argueret Abbas Clarevallenſis, zelo juſtitiæ & fidei armatus: ille nec confeſſus eſt, nec negavit; ſed a die, a loco, & Judice, quem ipſe ſibi elegerat, ſine læſione, ſine gravamine, ut prolongaret iniquitatem, Sedem Apoſtolicam appellavit. Epiſcopi qui propter hoc in unum convenerant, veſtræ Reverentiæ deferentes, nihil in perſonam ejus egerunt: ſed tantummodo Capitula a Sanctis olim Patribus condemnata, medicinali neceſſitate, ne morbus ſerperet, abjudicaverunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit poſt ſe, & populum habet qui ſibi credat, neceſſe eſt ut huic morbo celeri medicina occurratis.... Proceſſimus nos in hoc negotio, quouſque auſi ſumus. Tuum, Beatiſſime Pater! eſt de cætero providere, ne aliquâ hæreticæ pravitatis maculâ decor Eccleſiæ contaminetur. Tibi commiſſa eſt Sponſa Chriſti! o Amice Sponſi. Tuum eſt eamdem uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. A Sancto Bernardo ſcriptam hanc Epiſtolam ſtylus loquitur.

S. Bernardus damnationis Abalardi Promotor.

Sed & ipſe nomine ſuo ſcripſit, ad *Innocentium II.* Epiſtolas duas, ſcilicet 189. & 190. de cauſa *Abalardi*. In priori de *Abalardi* ſtudio in novitatem, deque ejus erroribus, ita ſcribit: „ Stultè mihi dudum requiem promittebam, ſiquidem leonina rabies quieviſſet, & pax Eccleſiæ redderetur. Nam ecce illa quievit, ſed non ego. Leonem evaſimus, ſed incidimus in draconem, qui non minùs forſan noceat ſedens in inſidiis, quàm ille rugiens de excelſo. Quamquam non jam in inſidiis, cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in ſcriniis, & non in triviis legerentur!... Novum cuditur gentibus & populis Evangelium, nova proponitur Fides... De virtutibus & vitiis non moraliter, de Sacramentis Eccleſiæ non fideliter, de arcano Sanctæ Trinitatis non ſimpliciter, nec ſobriè diſputatur, ſed cuncta nobis in perverſum, cuncta præter ſolitum, & præter quàm accepimus, miniſtrantur. Procedit Golias procero corpore, nobili illo ſuo bellico apparatu circummunitus, antecedente quoque ejus armigero Arnaldo de Brixia, &c. Denique in ſugillationem Doctorum Eccleſiæ, magnis effert laudibus Philoſophos; adinventiones illorum & ſuas novitates Catholicorum Patrum doctrinæ præfert & fidei; & cum omnes fugiant a facie ejus, me omnium minimum expetit ad ſingulare certamen.

Tum geſta in Synodo Senonenſi refert: „ Scripſit mihi, *inquit*, ſolicitante quidem ipſo, Archiepiſcopus Senonenſis, diem ſtatuens congreſſionis, quo ille in præſentia ejus & Coëpiſcoporum ſuorum deberet, ſi poſſet, ſtatuere prava dogmata ſua, contra quæ ego auſus mutire fuiſſem. Abnui, tum quia puer ſum, & ille vir bellator ab adoleſcentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac ſtabili veritate conſtet eſſe ſubnixam. Dicebam ſufficere ſcripta ejus ad accuſandum eum,

Indignum eſt rationem fidei humanis agitandam ratiunculis committere.

„ nec

Epiſcoporum eſt de dogmatibus judicare.

,, nec mea referre, ſed Epiſcoporum, quorum eſſet miniſterii de dogmatibus judicare. Ille nihilominus, immo eò ampliùs levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices.... Diſſeminavit ubique, ſe mihi die ſtatuto apud Senonas reſponſurum. Exiit ſermo ad omnes, & non potuit me latere. Diſſimulavi primùm, nec enim ſatis rumore populari movebar. Cedens tamen (licèt vix, ita ut flerem) conſilio amicorum, qui videntes quomodo ſe quaſi ad ſpectaculum omnes pararent, timebant ne de noſtra abſentia & ſcandalum populo, & cornua creſcerent adverſario: Et quia error magis confirmaretur, cùm non eſſet qui reſponderet aut contradiceret, occurri ad locum & diem, imparatus quidem & immunitus, niſi quòd illud mente volvebam: *Nolite præmeditari qualiter reſpondeatis. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.* Et illud: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* ,, Convenerant autem præter Epiſcopos & Abbates plurimi Viri Religioſi, & de civitatibus Magiſtri Scholarum, & Clerici literati multi: & Rex præſens erat. Itaque in præſentia omnium Adverſario ſtante ex adverſo, producta ſunt quædam Capitula de libris ejus excerpta. Quæ cùm cœpiſſent legi, nolens audire, exivit, appellans ab electis Judicibus, quod non putamus licere. Porro Capitula Judicio omnium examinata, inventa ſunt fidei adverſantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certè temeritate uſus, in tanto negotio putarer. Verùm tu, o Succeſſor Petri! judicabis an debeat habere refugium ad Sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, Amice Sponſi, prævidebis quomodo liberes Sponſam a labiis iniquis, & a lingua doloſa. Hanc Epiſtolam per *Nicolaum* Clarevallenſem Monachum ad *Innocentium II.* miſit *Sanctus Bernardus*.

Luc. 21. 14.
Pſal. 117. 6.

Sed & aliam ſcripſit prolixiorem ad eumdem Pontificem, quæ confutationem errorum *Abælardi* complectitur. Incipit his verbis, quæ ipſius & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam de Sedis Apoſtolicæ Privilegiis exprimunt: *Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum, pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimùm reſarciri damna fidei, ubi fides non poſſit ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim* ,, *alteri aliquando dictum eſt: Pro te rogavi, Petre,* ,, *ut non deficiat fides tua?*

Cauſa Fidei ad Sedem Apoſtolicam referenda.

Romana Eccleſia & Sedis Apoſtolicæ fides deficere non poteſt.

Luc. 22. 32.

Scripſit etiam Abbas ſanctiſſimus ad Cardinales S. E. R. eadem de cauſa Epiſtolam 187. quæ incipit his verbis: *Nulli dubium, quin ad vos ſpecialiter ſpectet tollere ſcandala de Regno Dei, ſurgentes ſuccidere ſpinas, ſedare querelas.* Scripſit ſpeciatim ad *Guidonem de Caſtello* Cardinalem, *Abalardi* quondam diſcipulum, ut eum a favore ipſi commodando deterreret. Epiſtola incipit his verbis: *Injuriam facio vobis, ſi aliquem a vobis ita diligi credam, ut cum eo pariter ejus errores diligatis.* De *Abalardi* verò novitatibus hæc habet: *Magiſter Petrus in libris ſuis profanas vocum novitates inducit & ſenſuum, diſputans de fide contra fidem, verbis Legis Legem impugnat. Nihil videt per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem omnia intuetur, ambulans in magnis & in mirabilibus ſuper ſe.... Ego non eum accuſo apud Patrem: eſt qui eum accuſet Liber ſuus, in quo ſibi multò complacuit. Cùm de Trinitate loquitur, ſapit Arium; cùm de Gratia, ſapit Pelagium; cùm de Perſona Chriſti, ſapit Neſtorium. Minùs de veſtra æquitate præſumo, ſi diu vos rogavero, ut in cauſa Chriſti nullum Chriſto præponatis. Illud autem ſcitote: quia expedit vobis, quibus poteſtas data eſt a Domino; expedit Eccleſiæ Chriſti; expedit etiam illi homini, ut ei ſilentium imponatur, cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo.*

Vehemens S. Bernardi in Abælardum Invectiva.

Scripſit denique ad *Ivonem* Cardinalem Epiſtolam CXCIII. quâ *Abælardum* ita pingit: ,, Magiſter Petrus Abælardus, ſine Regula Monachus, ſine ſolicitudine Prælatus, nec Ordinem tenet, nec tenetur ab Ordine. Homo ſibi diſſimilis eſt, intus Herodes, foris Joannes, totus ambiguus, nihil habens de Monacho præter nomen & habitum.... Iniquitatem in excelſo loquitur, integritatem fidei, caſtitatemque Eccleſiæ corrumpit. Tranſgreditur terminos quos poſuerunt Patres noſtri, de fide, de Sacramentis, de Trinitate diſputans & ſcribens: Singula pro ſua voluntate mutat, auget, & minuit. In Libris & in Operibus ſuis oſtendit ſe fabricatorem mendacii, & cultorem perverſorum dogmatum; Hæreticum ſe probans non tam in errore, quàm in pertinacia & defenſione erroris. Homo eſt egrediens menſuram ſuam, in ſapientia verbi evacuans virtutem Crucis Chriſti. Nihil neſcit omnium quæ in cœlo & quæ in terra ſunt, præter ſeipſum. Damnatus eſt Sueſſione cum Opere ſuo coram Legato Romanæ Eccleſiæ. Sed quaſi non ſufficeret ei illa damnatio, iterum facit unde iterum damnetur, & jam noviſſimus error pejor ,, eſt priore: Quin zelus fidei paulo acriorem in mores *Petri Abælardi* invectivam a *S. Bernardo* extorſerit initio iſtius Epiſtolæ, nullus dubito.

Acceptis Concilii Senonenſis, & *S. Bernardi* Literis, *Innocentius II.* Pontifex Maximus errores *Abalardi*, ſecundùm Judicium a Gallicanis Epiſcopis latum, damnavit, eique velut Hæretico perpetuum indixit ſilentium. *Innocentii* Reſcriptum ad Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopos, eorumque Suffraganeos, & *S. Bernardum*, extat inter ejuſdem Sancti Abbatis Epiſtolas 194. & in Collectionibus Conciliorum, inter Acta Concilii Senonenſis. *Dolemus*, inquit, *quoniam ſicut Literarum veſtrarum inſpectione, & miſſis a Fraternitate veſtra nobis errorum Capitulis cognovimus, in noviſſimis diebus, quando inſtant tempora periculoſa, Magiſtri Petri Abalardi pernicioſa doctrina, & prædictorum Hæreſes, & alia perverſa dogmata Catholicæ Fidei obviantia pullulare cœperunt. Verùm in hoc maximè conſolamur, & omnipotenti Deo gratias agimus, qui in partibus veſtris pro Patribus tales filios ſuſcitavit, & tempore Apoſtolatus noſtri in Eccleſia ſua tam præclaros voluit eſſe Paſtores, qui novi Hæretici calumniis ſtudeant obviare, & immaculatam Sponſam* Uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. *Nos itaque qui in B. Petri Cathedra* [*cui a Domino eſt dictum:* Et tu aliquando converſus, confirma Fratres tuos] *licèt indigni reſidere conſpicimur: Communicato Fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilio, deſtinata nobis a veſtra Diſcretione Capitula, & univerſa ipſius Petri perverſa dogmata, Sanctorum Canonum auctoritate, cum ſuo Auctore damnavimus: Eique tamquam Hæretico perpetuum ſilentium impoſuimus. Univerſos quoque erroris ſui ſectatores & Defenſores a Fidelium conſortio ſequeſtrandos, excommunicationiſque vinculo innodandos eſſe cenſemus.*

2. Cor. 11. 2.
Luc. 22. 32.

Extat alia breviſſima *Innocentii II.* Epiſtola ad eoſdem Archiepiſcopos, ad calcem Concilii Oecumenici Lateranenſis ſub *Innocentio II.* ex veteri exemplari Monaſterii Clarevallenſis tranſcripta, qua *Arnaldum de Brixia*, & *Abalardum*, *perverſi dogmatis fabricatores, & Catholicæ Fidei impugnatores, in Religioſis locis ſeparatim includi* jubet, *& libros erroris eorum, ubicumque reperti fuerint, igne comburi.* Sic erga Novatores agendum. Concilii Senonenſis, & damnationis *Abalardi*, cùm a

Gal-

Gallicanis Præſulibus, tum ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, præter Auctores laudatos meminere *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. 27. Cap. 13. *S. Antoninus*, *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Chronico Hirſaugienſi, *Joannes Nauclerus*, Vol. 3. Generatione 39. *Paulus Æmilius* Lib. 5. Hiſtoriæ Francorum in *Ludovico Juniore*, *Helinandus*, *Joannes Canonicus S. Victoris* ad mœnia Pariſiorum, &c.

ARTICULUS IX.

Apologeticum pro PETRO ABÆLARDO *ſcripſit* BERENGARIUS *Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in* S. BERNARDUM *&* *Concilium Senonenſe Libello nulla fides.*

PRima petulantiſſimi Auctoris in *S. Bernardum* contumelia hæc eſt, quòd ab ipſa adoleſcentia protervus eſſet; quòd ingenii ſui acumen in mimicis cantiunculis, & rithmicis modulis oſtentaret; quòd illum commentandi & nugandi uſum ad Sacrarum Scripturarum expoſitionem accerſeret.

Secunda, quòd vir ſanctitatis & miraculorum opinione celebris, reprehenſionis idoneam occaſionem in *Petro Abalardo* nanciſci maluerit, quàm ejus reſipiſcentiam procurare. At *Berengarium* mendacii convincit *Gofredus* Lib. III. Vitæ *Sancti Bernardi* Cap. 5. ubi ſcribit: *Solita bonitate & benignitate deſiderans errorem corrigi, hominem non confundi, ſecreta illum admonitione convenit. Cum quo etiam tam modeſtè tamque rationabiliter egit, ut ille compunctus, ad ipſius arbitrium correcturum ſe promitteret univerſa. Cæterùm reſiliit a propoſito ſaniori.*

S. Bernardus a calumniis & ſatyra Petri Pictavenſis vindicatur.

Tertia, quòd *Abalardi* appellationi ad Sedem Apoſtolicam non detulerit Sanctus Bernardus: *Intra tot itaque & tantas anguſtias*, inquit, *deprehenſus Abalardus, ad Romani examinis confugit azilum. Filius ſum*, inquit, *Romanæ Eccleſiæ: volo cauſa mea quaſi impii judicetur. Cæſarem appello. At Bernardus Abbas, in cujus brachio fidebat Præſulum multitudo, non dixit ut Præſes qui tenebat Paulum in vinculis: Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis: ſed Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem non ibis. Renuntiavit enim quæ geſta fuerant Apoſtolico, & ſtatim a Romana Sede Literæ damnationis in Petrum per Gallicanam Eccleſiam volaverunt.* At putida illa calumnia eſt, quia ob reverentiam Sanctæ Sedis quam appellaverat *Abalardus*, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres, ſed ejus tantùm errores damnarunt, quod juris ipſorum erat (ut conſtat ex Epiſtolâ Synodicâ ad *Innocentium*.)

Quarta calumnia, quòd abſens, & inauditus, & inconvictus damnatus ſit *Abalardus*, cujus os *Promptuarium rationis*, *tubam fidei*, *& hoſpitium Trinitatis*, hyperbolicè & adulatoriè vocat. Sed eſto, inauditus damnatus ſit, quia contumax, & electos Judices fugiens, quod Canones vetant; an ideo inconvictus, cujus errores in libris ab ipſo editis ita manifeſti, ut *Berengarius* ipſe, in Epiſtolâ ad Epiſcopum Mimatenſem, fateatur *Ejus Capitula non ſanè ſonare, at ſe noluiſſe illorum eſſe Patronum, quia in Sententiam Abbatis*, (nempe S. Bernardi) *pedibus ivit.*

Quinta calumnia, quòd verba illa *S. Bernardi* in Epiſtolâ ad Innocentium II. *Non debet refugium invenire apud Sedem Petri, qui fidem impugnat Petri*; rancori animi ejus in *Abalardum* tribuat, & poſt nonnulla in Magiſtri prolata defenſionem, concludat his verbis: *Deberet ergo refugium apud Sedem Petri invenire, ſi non illecebra eloquii tui clauſiſſent viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ. Sed dum tu Petro clementiæ oſtium obſtruis concepta veſaniâ ſignanter impetum prodis.* At falſum eſt quòd viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ *Abalardo* clauſerit *S. Bernardus*, & quòd ex animi rancore in ipſum ſcripſerit, qui ejus tantùm infenſus fuit erroribus, perſonæ verò nequaquam. Non-ne enim ipſum non eſt amplexus, pacemque cum illo iniit, ſopitis prioribus querelis, cùm fidem ſuam expoſuit, erroreſque ſuos emendavit, ut teſtatur *Petrus Cluniacenſis* in Epiſtolâ ad *Innocentium II.* pro *Abalardo* ſcriptâ? Immo *Abalardus* ipſe in Apologia ſua, ſeu Confeſſione Fidei, *S. Bernardum* dulci *Amici* nomine indicat.

Sexta contumelia, quòd imprudenter egerit *Sanctus Bernardus*, hæreſeos crimen *Abalardo* impingens, qui ſcriptis ipſe ſuis quædam tradidit perenni ſepelienda ſilentio. Et quòd in Indiculo errorum *Petri Abælardi*, non propria ipſius dogmata, ſed nefandi Commenti Capitula ſcripſerit. Quædam tamen ex his Capitulis aſſeruiſſe & ſcripſiſſe *Abalardum* fatetur, ſed alio ſenſu. *Hæc & alia*, inquit, *Indiculus tuus continet, quorum quædam, fateor, Petrus & dixit & ſcripſit: quædam verò neque protulit, neque ſcripſit. Quæ autem dixerit, & quæ non dixerit, & quàm Catholicâ mente ea quæ dixerit ſenſerit, ſecundus arrepti Operis Tractatus Chriſtianâ diſputatione ardenter & impigrè declarabit.*

Septimò *S. Bernardum* carpit, quòd expoſitionem Cantici Canticorum poſt Origenem, S. Ambroſium, Reticium Auguſtodunenſem, & Venerabilem Bedam aggreſſus, nihil novi protulerit, ſed ſenſum alienum verbis ſuis veſtierit, & mediocri genere dicendi ſit uſus. Facetè, ſed temerè, ipſum arguit, quòd inter *Canticorum Salomonis* Commentarios, mortem ſui fratris inducat, in ejuſque funeris proſecutione duos pene quaternos conſumat, luctum ingerens nuptiis Sponſi, & tubâ funebri clangens diſcumbente Sponſo in Sponſæ gremio, & Juvenculis Sponſi Sponſæque Juvenculabus alternâ jucunditate plaudentibus, ut Tragœdiam potiùs quàm Epithalamium ſapiat ejus Commentatio; Cantica in Elegos, Carmina in Threnos ſorte miſerabili convertens. Sed quid vitii fuit, aut mimicâ *Berengarii* ironiâ dignum, fratrem plangere in ipſis Sponſi nuptiis, qui in lachrymis, doloribus, ſanguinis effuſione & morte nuptiarum fœdus ſanxit cum Sponſa? Vitio id quidem ac defectui artis verti poſſet in Panegyrica Oratione, in qua ſacrarum dumtaxat nuptiarum amorumque laudem ſuſcepiſſet. At quòd in expoſitione myſtici ſenſûs, & in adhortatione morali ad Conventum Fratrum ſuorum, paululum ab inſtituto ſuo diverterit Sanctus Abbas, nemo ſanæ mentis reprehendere poteſt, cùm dolor vehemens artis regulas neſciat, nec ſit vehementior & juſtior, quàm qui ex morte oritur amantiſſimi fratris.

Octava calumnia eſt quòd originem animarum de cœlo *S. Bernardus* aſſeruerit in Cantica Canticorum ſcribens; atque ita lapſus ſit in *Origenis* errorem. Id enim tantùm abeſt ut aſſeruerit; quin immo illud ſtatuit diſcrimen inter Verbum Dei, quod eſt Dei imago, & animam quæ imago non eſt, ſed ad imaginem Dei, quòd illud de ſubſtantia Dei eſt, hæc verò non eſt de ſubſtantia Dei; ſed dotes prope divinas habet, vel a creatione, vel à Dei dignatione, id eſt; gratiâ. *Verbum*, inquit, *eſt Veritas, eſt Sapientia, eſt Juſtitia: & hæc imago. Cujus Sapientiæ, Juſtitiæ, & Veritatis. Eſt enim imago hæc Juſtitia de Juſtitia, Sapientia de Sapientia, Veritas de Veritate, quaſi de Lumine Lumen, de Deo Deus. Horum rerum nihil eſt anima, quoniam non eſt imago. Eſt tamen earum capax appetenſque, & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura in capacitate quidem, majeſtatis, in appetentia autem rectitudinis*

dinis inſigne præferens .... Sed dico; nihilne ergo amplius habet imago ab anima quæ ad imaginem eſt, quia & huic magnum rectumque aſſignamus? Et plurimùm. Hæc ad menſuram accepit, illa ad æqualitatem. An non plus hæc? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit: illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis abnuat, quòd cum a Deo huic; illi, & de Deo utrumque ſit, id eſt, de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo imago ſua. (Sermone 80. in Cantica.) Sicubi verò dixerit, Animæ originem cœleſtem eſſe; id intelligi ſolùm voluit, quòd a Deo immediatè creetur, non cum corpore a parentibus ex ſemine traducatur: & quòd ad Dei imaginem facta ſit: quo ſenſu dixit Apoſtolus; *Genus ergo cùm ſimus Dei, &c.* Quis verò non videat, *S. Bernardum* ineptè, imperitè, malitiosè, Origenianæ Hæreſeos a *Berengario* accuſari propter hæc verba: *Meritò dixit Apoſtolus: Noſtra converſatio eſt in Cœlis?*

Nonò, vellicat Sententiam *S. Bernardi* in libro *De Diligendo Deo*, ſcribentis: Modum diligendi Deum eſſe, *diligere ſine modo*. Id impoſſibile clamat Berengarius. *Cùm enim ſtabile fixùmque ſit, Deum eâ magnificentia eſſe præditum, ut nequaquam noſtra in illum dilectio ejus dignitati æquipollenter reſpondere ſufficiat, quomodo ſine modo diligemus, quem cum modo diligere non valemus? Quomodo porrigetur dilectio ultra modum, cùm ſemper remaneat citra modum?* At inſcitiam ſuam & malevolentiam prodit *Berengarius*. Non enim eo ſenſu Deum diligi debere ſine modo *S. Bernardus* dixit, quaſi dilectio noſtra infinita eſſe poſſit, aut debeat, ſed quòd nuſquam nimius eſſe poſſit amor, quo Deum proſequimur, immo nec uſquam divinæ bonitati conveniens. Quamobrem ipſum diligere debemus quantùm poſſumus, & ſemper eniti ut magis amemus, cui nos totos debemus. ,, Illum, *inquit*, ratio urget, & juſtitia naturalis, totum ſe tradere illi a quo ſe totum habet, & ex ſe toto debere diligere. Mihi profectò fides tantò plus indicit amandum, quantò & eum me ipſo pluris æſtimandum intelligo: quippe qui illum non ſolùm mei, ſed ſui quoque ipſius teneo largitorem .... Ut quid non amaret opus artificem, cùm haberet unde id poſſet? Et cur non quantùm omnino poſſet, cùm nihil omnino niſi ejus munere poſſet? ... Quòd ſi totum me debeo pro me facto, quid addam jam & pro refecto & refecto hoc modo? Nec enim tam facilè refectus, quàm factus. Si quidem non ſolùm de me, ſed de omni quoque quod factum eſt, ſcriptum eſt, *Dixit & facta ſunt*. At verò qui me tantùm & ſemel dicendo fecit, in reficiendo profectò & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, ſed & indigna. *Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? ... Cùm dilectio quæ tendit in Deum, tendat in infinitum & immenſum, quiſnam quæſo debeat eſſe noſtri finis vel modus amoris? Quid quòd amor ipſe noſter non jam gratuitus impenditur, ſed rependitur debitus? Amat immenſitas, amat æternitas, amat ſupereminens ſcientiæ caritas, amat Deus cujus magnitudinis non eſt finis, cujus ſapientiæ non eſt numerus, cujus pax exuperat omnem intellectum, & vicem rependimus cum menſura? Deus meus, adjutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo, minùs quidem juſto, ſed planè non minùs poſſe meo. Qui etſi quantùm debeo non poſſum, tamen ultra quàm poſſum.. Potero verò plus, cùm plus donare dignaberis, numquam tamen prout dignus haberis.

Nec verò Patribus Concilii Senonenſis quàm *S. Bernardo* æquior eſt *Berengarius*, in quos effreni ſtylo debacchatur. E multis pauca hæc audi: ,, Poſt prandium, *inquit*, allatus eſt Liber Petri & cuidam præceptum eſt, ut voce clamosâ Petri Opuſcula perſonaret. At ille odio Petri animatus, & vitis germine irrigatus; non illius qui dixit, *Ego ſum vitis vera*, ſed illius qui Patriarcham nudum ſtravit in area, ſonoriùs quàm poſtulatum fuerat, exclamavit. Poſt aliqua, Pontifices inſultare, pedem pedi applodere, ridere, nugari conſpiceres: ut facilè quilibet judicaret, illos non Chriſto vota perſolvere, ſed Baccho. Inter hæc ſalutantur ſcyphi, pocula celebrantur, laudantur vina, Pontificum guttura irrigantur..... Denique cùm aliquid ſubtile divinumque ſonabat, quod auribus Pontificum erat inſolitum, audientes omnes diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in Petrum: & oculos talphæ habentes, in Philoſophum. Hoc, inquiunt, ſinemus vivere monſtrum? Moventeſque caput quaſi Judæi, *Vah!* inquiunt, *ecce qui deſtruit templum Dei*. Sic judicant verba luminis cæci, ſic virum ſobrium damnant ebrii, ſic contra organum Trinitatis differunt calices facundi. Sic contra ſimplicem diſputant cornuti. Sic Sanctum canes, ſic margaritas porci corrodunt. Sic ſal terræ infatuatur, ſic legis fiſtula obturatur .... Biberat Epiſcoporum ſobrietas ſanguinem uvæ meraciſſimum, cujus integritatem aquam non devirginaverat, cujus calor ita inceſſerat cerebris, ut in ſomni lethargiam omnium oculi ſolverentur. Inter hæc ſonat Lector, ſtertit auditor. Alius cubito innititur, ut det oculis ſuis ſomnum. Alius ſuper molle cervical dormitionem palpebris ſuis molitur. Alius ſuper genua caput reclinans, dormitat. Cùm itaque Lector in Petri ſatis aliquod reperiret ſpinetum, ſurdis exclamabat auribus Pontificum; Damnatis? Tunc quidam vix ad extremam ſyllabam expergefacti, ſomnolentâ voce, capite pendulo, Damnamus, ajebant. Alii verò damnantium tumultus excitati, decapitata prima ſyllaba, Namus, inquiunt. Verè natis, ſed natatio veſtra procella; natatio veſtra, merſio. Sic milites dormientes teſtimonium perhibent, *Quia nobis dormientibus, venerunt Apoſtoli, & tulerunt corpus*. Qui vigilaverat in Lege Domini die ac nocte, nunc damnatur a Sacerdotibus Bacchi. Hæc & alia æquè inſolentia *Berengarius* Scholaſticus,

Inſolens Bernardi Pictavenſis in Concilii Senonenſis Patres declamatio.

Hic tamen effrænem ſtyli ſui in *S. Bernardum* licentiam temperavit, ſenior & paulò ſapientior factus in Epiſtolâ ad Epiſcopum Mimatenſem. ,, Neque, *inquit*, æſtimet me quiſpiam ad injuriam ejus ſtylum per ceram trahere, qui, meo judicio, noſtrorum temporum eſt Martinus. Simpliciter, & ſine vulpe candido pectori veſtro loquor. Ego ita ſentio de Abbate, quòd ſit lucerna ardens & lucens, ſed tamen in teſta eſt. Quod dedecus infigitur auro cùm laudatur, ſi ejus ſcoria improbetur? Laudatis Abbatem? Magis ego laudo. Cur igitur inquietiùs contra eum ſcribis, de quo tam bene ſentis: Porrigite patulas aures, ut ebibant rationem. Damnaverat Abælardum Præceptorem meum, virum fidei buccinam, legis armarium, in morum via pede regio gradientem. Damnaverat, inquam, Abælardum, & vocem ejus ſine audientia ſtrangulaverat.

Berengarius ſenior & prudentior factus, cum S. Bernardo ſenſit, ejuſque ſanctitatem reveritus eſt.

„ Eram eâ tempeſtate adoleſcens, nondumque impuberes malas nubes lanuginis adumbrabat, eratque mihi velut Scholaſtico animus in ficta crebro materia declinare. Porro veri certaminis arridente venâ, pectus appuli ut purgarem Abælardum, Abbatiſque confutarem audaciam. Sed non, inquiunt, a te Theologum talem argui oportebat. Tu enim beſtia es, & montes tangere non debes. Parcius iſta, Fratres: Mementote vos hoc objicere viro. In quo audet Abbas? Audet in literis, audeo & ego. Audet in Theologicis, audeo ego. Audet in fide, audeo & ego. Audet in ſanctitate, hic non audeo ego. Quid ergo peccavi, ſi fidelis fidelem, minor majorem, ſæcularis Religioſum redargui? Momordi, fateor, non Contemplativum, ſed Philoſophum; non Confeſſorem, ſed Scriptorem; non mentem, ſed linguam; non præcordia ſed ſtylum; non meditationes viri, ſed ſomnum. Legant eruditi Viri Apologeticum quem edidi, & ſi Dominum Abbatem juſtè non argui, licenter me redarguant..... Sed cur, inquiunt, expleto primo Volumine, ſecundum (ut ſpoponderas) non texis? Quia proceſſu temporis meum ſapere crevit: & in ſententiam Abbatis, pedibus (ut dicitur) ibi. Nolui eſſe Patronus Capitulorum objectorum Abælardo, quia etſi ſanum ſaperent, non ſanè ſonabant. Poſtquam igitur, inquiunt, a ſecundo libro manus torpuit, quare primum non raſiſti? Feciſſem hoc, inquam, niſi caſſa eſſet induſtria. Remanerent enim viva exemplaria, quæ jam per totam Franciam & Italiam concurrerunt. Si igitur, inquiunt, Apologiam illam jugulare non potes, damna vel ipſam. Characterem rei fronti ejus infige ut omnis qui legerit, ſciat te ætate, non malitiâ peccaſſe. Damnabo, inquam, tali conditione, ut ſi quid in perſonam hominis Dei dixi, joco legatur, non ſerio. „ Berengarii Pictavenſis Apologeticus, & Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, extant inter *Abalardi* Opera.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 59. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant verbis ſuis interpolatam, non meis conceptam: *Epiſcopi de jure, non obſtante appellatione ad Summum Pontificem, debent damnare doctrinam erroneam.*

R. Non ſic ego ſcripſi, ſed: *Ob reverentiam* (inquam) *Sanctæ Sedis, quam appellaverat Abalardus, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres; ſed ejus tantùm errores damnaverunt, quod juris ipſorum erat.* Quòd errores Abælardi Concilii Senonenſis Patres damnaverint, facti res eſt, hiſtorica veritas. Quòd juris Epiſcoporum id eſſet, *Innocentius II.* Pontifex Maximus & *S. Bernardus* agnoverunt.

ARTICULUS X.

PETRUM ABÆLARDUM S. BERNARDO, & *deinde* INNOCENTIO II. *Summo Pontifici reconciliavit* PETRUS VENERABILIS *Abbas Cluniacenſis; Eumque Cluniaci ſuſcepit.*

TEſtem hujus rei profero *Petrum* ipſum Cluniacenſem Abbatem in Epiſtolâ ad *Innocentium II.* pro Petro Abælardo, cujus hic tenor eſt. „ Magiſter Petrus, Sapientiæ veſtræ ut credo, optimè notus, nuper a Francia veniens, per Cluniacum tranſitum fecit. Quæſivimus quò tenderet. Gravatum ſe vexationibus quorundam qui ſibi, quod valde abhorrebat, Hæretici nomen imponebant, Majeſtatem Apoſtolicam ſe appellaſſe, & ad eam confugere velle, reſpondit. Laudavimus propoſitum, & ut ad notum & commune refugium confugeret, admonuimus; Juſtitiam Apoſtolicam, quæ nulli etiam extraneo vel peregrino defuit, ſibi non defuturam diximus. Miſericordiam ipſam, ubi ratio poſtularet, ſibi occurſuram promiſimus. Venit interim Dominus Ciſtercienſis Abbas & de pace ipſius, & Domini Clarevallenſis, cujus causâ appellaverat, nobiſcum & cum ipſo pariter egit. Dedimus & nos operam paci ejus; &, ut ad illum cum ipſo iret, hortati ſumus. Addidimus hoc monitis noſtris, ſi qua Catholicas aures offendentia aut ſcripſiſſet, aut dixiſſet; hortatu ejus & aliorum bonorum & ſapientum, & a verbis ſuis amoveret, & a libris abraderet. Et factum eſt ita. Ivit, rediit, cum Domino Clarevallenſi, mediante Ciſtercienſi, ſopitis prioribus querelis, ſe pacificè conveniſſe, reverſus retulit. Interim a nobis admonitus, magis autem a Deo (ut credimus) inſpiratus, dimiſſis Scholarum & ſtudiorum tumultibus, in Cluniaco veſtra ſibi perpetuam manſionem elegit. Quod nos ſenectuti ejus, debilitati ejus, religioni ejus congruere putantes; & ſcientiam ejus, vobis ex toto non incognitam, magnæ Fratrum noſtrorum multitudini proficere poſſe credentes, voluntati ejus aſſenſimus; & ſi ſic benignitati veſtræ beneplacitum eſſet, benignè & cum gaudio nobiſcum, veſtris, ut noſtis, per omnia remanere conceſſimus. Rogo igitur ego qualiſcumque, tamen veſter, rogat devotiſſimus vobis Cluniacenſis Conventus, rogat ipſe per ſe, per nos, per præſentium latores filios veſtros, per has quas ut ſcriberem, rogavit, Literas; ut reliquos dies vitæ & ſenectutis ſuæ qui fortaſſe non multi ſunt, in Cluniaco veſtra eum conſummare jubeatis, & ne a domo, quam velut paſſer, ne a nido, quem velut turtur inveniſſe ſe gaudet, aliquorum inſtantia aut expelli, aut commoveri valeat, more quo omnes bonos colitis, & etiam iſtum dilexiſtis, ſcuto defenſionis Apoſtolicæ protegatis.

ARTICULUS XI.

PETRUM ABÆLARDUM, *Præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret.*

ILle ſiquidem non eſt cenſendus Hæreticus, qui, ſi in aliquos errores impingat imprudens, illos pertinaciter non propugnat, ſed ad illorum emendationem paratus eſt; immo illos reipſa corrigit: porro nuſquam errores ſuos pertinaciter propugnavit *Abælardus*; ad illorum emendationem parato ſemper fuit animo; & illos revera correxit. Quam ob rem non eſt Hæreticis accenſendus. Paratus, inquam, ſemper fuit ad ſuorum correctionem errorum, ut ipſe in Prologo Introductionis ſuæ ad Theologiam profitetur. *In quo quidem opere*, inquit, *ſi culpis meis exigentibus, a Catholica, quod abſit, exorbitavero intelligentia vel locutione, ignoſcat ille mihi, qui ex intentione opera penſat, parato ſemper ad ſatisfactionem de malè dictis vel corrigendis vel delendis; cùm quis me Fidelium vel virtute rationis, vel auctoritate Scripturæ correxerit.* Et poſtquam aliqua Scripturæ Sacræ Oracula protulit, quæ docent, Sapientem ſe corripientes amare; & *Sancti Auguſtini* exemplum qui plura in Scriptis ſuis erroneè poſita retractavit, hæc ſubdit: *Tanti itaque viri inſtructus exemplo, ſi quid fortè per errorem proferam,*

feram, nulla in his per contentionem defendam, aut per elationem præſumam. Ut ſi nondum ignorantiæ vitio caream, hæreſis tamen crimen non incurram. Non enim ignorantia hæreticum facit, ſed magis ſuperba obſtinatio: Cùm quis videlicet ex novitate aliqua nomen ſibi comparare deſiderans, aliquid inuſitatum proferre gloriatur, quod adversùs omnes defendere inopportunè nititur: ut vel cæteris ſuperior, vel nullis habeatur inferior. Undè Gennadius Maſſilienſis Lib. de Fide Eccleſiaſticorum Dogmatum, ait: ,, Quolibet quis acquieſcat modo; non eſt Hæreticus, ,, niſi contentione Hæreticus fiat. *Auguſtinus in* ,, *Epiſtolâ ad Optatum:* Si de anima falſitatis aſ- ,, ſertio proferatur, & falſitas mendacem, & fal- ,, ſitatis inopportuna defenſio Hæreticum facit. ,, *Rurſus idem ſuper Geneſim:* Non ob aliud ſunt ,, Hæretici, niſi quòd Scripturas Sacras non rectè ,, intelligentes, ſuas falſas opiniones contra earum ,, veritatem pertinaciter aſſerunt. *Qui & in Li-* ,, *bro de Utilitate credendi, Hæreticum diligenter* ,, *deſcribens:* Hæreticus, inquit, eſt (ut mea ,, fert opinio) qui alicujus temporalis commodi, ,, & maximè gloriæ causâ, falſas ac novas opi- ,, niones vel gignit, vel ſequitur. *Item idem in* ,, *XVIII. de Civitate Dei:* Qui in Eccleſia ali- ,, qua prava ſapiunt, ſi correcti contumaciter re- ,, ſiſtunt, & ſua peſtifera dogmata emendare no- ,, lunt, ſed & defendere perſiſtunt, Hæretici fi- ,, unt. *Rurſus idem de Unico Baptiſmo, Lib. IV.* ,, Illum Hæreticum nondum dico, niſi manifeſtatâ ,, ſibi doctrinâ Catholicâ, fidei reſiſtere malue- ,, rit, & illud quod tenebat elegerit. Hæc *Abæ-* ,, *lardus.*

Id confirmat Epiſtola illius ſeu Confeſſio Fidei ad *Heloiſſam* directa, in qua hæc habet: ,, Nolo ſic ,, eſſe Philoſophus, ut recalcitrem Paulo. Non ,, ſic eſſe Ariſtoteles, ut ſecludar a Chriſto. Non ,, enim aliud nomen eſt ſub cœlo, in quo opor- ,, teat me ſalvum fieri. Adoro Chriſtum in dex- ,, tera Patris regnantem. Amplector eum ulnis fi- ,, dei in carne Virginali de Paracleto ſumpta ,, glorioſa divinitus operantem. Et ut trepida ſo- ,, licitudo cunctæque ambages a corde tui pectoris ,, explodantur, hoc de me teneto, quod ſuper ,, illam Petram fundavi conſcientiam meam, ſuper ,, quam Chriſtus ædificavit Eccleſiam ſuam. Cu- ,, jus Petræ titulum tibi breviter aſſignabo. Credo ,, in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, ,, unum naturaliter & verum Deum: qui ſic in ,, perſonis approbat Trinitatem, ut ſemper in ,, ſubſtantia cuſtodiat unitatem. Credo filium per ,, omnia Patri eſſe coæqualem, ſcilicet, æterni- ,, tate, poteſtate, voluntate, & opere: Nec audio ,, Arium, qui perverſo ingenio actus, immo dæ- ,, moniaco ſeductus ſpiritu, gradus facit in Tri- ,, nitate, Patrem majorem, Filium dogmatizans ,, minorem: oblitus Legalis præcepti: *Non aſcen-* ,, *des*, inquit Lex, *per gradus ad meum altare.* ,, Ad altare quippe Dei per gradus aſcendit, qui ,, prius & poſterius in Trinitate ponit. Spiritum ,, etiam Sanctum Patri & Filio conſubſtantialem ,, & coæqualem per omnia teſtor; utpote quem ,, bonitatis nomine deſignari, Volumina mea ſæ- ,, pe declarant. Damno Sabellium, qui eamdem ,, perſonam aſſerens Patris & Filii, Patrem paſ- ,, ſum autumavit. Credo etiam Filium Dei fa- ,, ctum eſſe Filium hominis, unamque perſonam ,, ex duabus, & in naturis duabus conſiſtere. ,, Qui poſt completam ſuſceptæ humanitatis diſ- ,, penſationem paſſus eſt, & mortuus, & reſur- ,, rexit, & aſcendit in cœlum, venturuſque eſt ,, judicare vivos & mortuos. Aſſero etiam in Ba- ,, ptiſmo univerſa remitti delicta; gratiaque nos ,, egere, quâ & incipiamus bonum, & perficia- ,, mus: Lapſoſque per Pœnitentiam reformari. De ,, carnis autem reſurrectione quid opus eſt dicere; ,, cùm fruſtra glorier me Chriſtianum, ſi non ,, credidero reſurrecturum?

Quòd verò errores ſuos correxerit *Abælardus* teſtis eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in eâ quam ſupra laudavimus Epiſtolâ ſcribens eum cum *S. Bernardo*, *ſopitis prioribus querelis pacificè conveniſſe.* Nullæ autem erant *S. Bernardi* adversùs *Abælardum* querelæ niſi ob ejus errores. Neceſſe igitur fuit ut ipſos retractaret, ad *S. Bernardum* ſibi conciliandum.

Teſtis eſt etiam *Otto Friſingenſis*, *lib.* 1. ,, De Geſtis Frederici, *Cap.* 49. ,, Petrus, *inquit*, dam- ,, nationem ſui dogmatis a Romana Eccleſia con- ,, firmatam cognoſcens, ad Cluniacenſe Cœno- ,, bium ſe contulit, Apologeticum ſcribens, præ- ,, dictorum Capitulorum partim verba, ex toto ,, autem ſenſum abnegans.

Sed nullum eſt teſtimonium hac in cauſa locupletius, quàm ejus Apologeticus ſeu Confeſſio Fidei, *Univerſis Eccleſiæ Sanctæ Filiis* inſcripta. No- ,, tum Proverbium eſt, *inquit*, Nil tam bene di- ,, ctum, quod non poſſit depravari: & (ut B. ,, meminit Hieronymus) qui multos ſcribit li- ,, bros, multos ſumit Judices. Ego quoque cùm ,, pauca ſcripſerim, parva, vel ad comparatio- ,, nem aliorum, nulla, reprehenſionis notam ,, effugere non potui: cùm tamen in his de qui- ,, bus graviter accuſor, nullam (ſcit Deus) meam ,, cognoſcam culpam, nec, ſi qua fuerit, proca- ,, citer defendam. Scripſi fortè aliqua per erro- ,, rem, quæ non oportuit: ſed Deum teſtem & ,, judicem in animam meam invoco, quia in his ,, de quibus accuſor, nil per malitiam aut per ,, ſuperbiam præſumpſi. Multa in Scholis multis ,, locutus ſum, nec umquam aquas furtivas, vel ,, panem abſconditum habuit mea doctrina. Pa- ,, lam locutus ſum ad ædificationem fidei, ſive ,, morum, quod mihi ſalubre viſum fuit: & quæ- ,, cumque ſcripſi, libenter omnibus expoſui, ut ,, eos judices, non diſcipulos haberem. Quòd ſi ,, uſpiam per multiloquium exceſſi, ut ſcriptum ,, eſt: *In multiloquio non effugies peccatum:* Num- ,, quam importuna defenſio me effecit Hæreticum, ,, paratus ſemper ad ſatisfactionem de malè dictis ,, meis corrigendis, ſive delendis: In quo certè ,, propoſito uſque in finem perſeverabo.... A- ,, gnoſcat ergo fraterna caritas me qualemcum- ,, que filium Eccleſiæ, cum ipſa integrè cuncta ,, quæ recipit, recipere; cuncta quæ reſpuit, reſ- ,, puere: nec me umquam unionem fidei ſcidiſ- ,, ſe; quamvis impar cœteris morum qualitate. Tum ſigillatim Catholica Dogmata Capitulis erroneis a ſe aſſertis vel ſibi objectis contraria profitetur.

ARTICULUS XII.

Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiitque
MAGISTER PETRUS ABÆLARDUS.

SAnctæ ipſius vitæ & obitûs teſtem profero omni exceptione majorem *Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem in Epiſtolâ ad *Heloiſſam* Paracletenſem Abbatiſſam, in qua poſtquam ipſum *verè Chriſti Philoſophum* prædicavit, hæc ſubdit: ,, Non recolo vidiſſe me illi in humilitatis habitu ,, & geſtu ſimilem: in tantum ut nec Germanus ,, abjectior, nec ipſe Martinus bene diſcernenti ,, pauperior appareret. Cùmque in magno illo ,, Fratrum noſtrorum grege, me compellente, ,, gradum ſuperiorem teneret, ultimus omnium ,, veſtitu incultiſſimo videbatur. Mirabar ſæpe, ,, & in Proceſſionibus eo me cum reliquis pro mo- ,, re præcedente, pene ſtupebam, tanti tamque ,, fa-

Magiſtri Petri Abælardi elogium.

„ ſamoſi nominis hominem ſic ſeipſum contemnere, ſic ſe abjicere poſſe. Et quia ſunt quidam Religionis Profeſſores, qui ipſum, quem gerunt, habitum religioſum nimis cupiunt eſſe ſumptuoſum: erat ille prorſus parcus in iſtis, & cujuſcumque generis ſimplici veſte contentus, nihil ultra quærebat. Hoc & in cibo, hoc & in potu, hoc & in omni cura corporis ſui ſervabat. Et, non dico ſuperflua, ſed & cuncta niſi valde neceſſaria, tam in ſe, quàm in omnibus, verbo pariter & vita damnabat. Lectio erat ei continua, oratio frequens, ſilentium juge, niſi aut fratrum familiaris collatio, aut ad ipſos in Conventu de divinis publicus ſermo, eum loqui urgebant. Sacramenta cœleſtia, immortalis Agni ſacrificium Deo offerendo, prout poterat, frequentabat: immo poſtquam literis & labore meo Apoſtolicæ gratiæ redditus eſt, pene continuabat. Et quid multa? Mens ejus, lingua ejus, opus ejus, ſemper divina, ſemper Philoſophica, ſemper eruditoria meditabatur, docebat, fatebatur. Tali nobiſcum vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens a malo; Tali, inquam, per aliquantum temporis converſatione ultimos vitæ ſuæ dies conſecrans Deo, pauſandi gratiâ, (Nam plus ſolito ſcabie & quibuſdam corporis incommoditatibus gravabatur) a me Cabilonem miſſus eſt. Nam propter illius ſoli amœnitatem, quâ cunctis pene Burgundiæ noſtræ partibus præeminet, locum ei habilem, prope urbem quidem, ſed tamen Arari interfluente provideram. Ibi juxta quod incommoditas permittebat, antiqua ſua revocans ſtudia, libris ſemper incumbebat: Nec (ſicut de magno Gregorio legitur,) momentum aliquod præterire ſinebat, quin ſemper aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret. In his ſacrorum Operum exercitiis eum adventus illius Evangelici Viſitatoris reperit, nec eum, ut multos, dormientem, ſed vigilantem invenit. Invenit eum verè vigilantem, & ad æternitatis nuptias, non ut fatuam, ſed ut ſapientem virginem evocavit. Attulit enim ille ſecum lampadem plenam oleo, hoc eſt, conſcientiam refertam ſanctæ vitæ teſtimonio. Nam ad ſolvendum commune mortalium debitum morbo correptus, eoque ingraveſcente, in brevi ad extrema perductus eſt. Tunc verò quàm ſanctè, quàm devotè, quàm Catholicè primò Fidei, dehinc peccatorum Confeſſionem fecerit; quanto inhiantis cordis affectu Viaticum peregrinationis ac vitæ æternæ pignus, Corpus ſcilicet Redemptoris Domini acceperit; quàm fideliter corpus ſuum & animam hìc & in æternum ipſi commendaverit, teſtes ſunt Religioſi Fratres, & totus illius Monaſterii, in quo corpus Sancti Martyris Marcelli jacet, Conventus. Hoc Magiſter Petrus fine dies ſuos conſummavit: & qui ſingulari ſcientiæ Magiſterio toti pene orbi terrarum notus, & ubique famoſus erat; in illius diſcipulatu, qui dixit: *Diſcite a me quia mitis ſum*

Matth. 11, 29.

& humilis corde, mitis & humilis perſeverans; ad ipſum (ut dignum eſt credere) ſic tranſivit. Hunc ergo, Venerabilis & Chariſſima in Domino ſoror, cui poſt carnalem copulam tantò validiore, quantò meliore divinæ charitatis vinculo adhæſiſti; cum quo & ſub quo diu Domino deſerviſti: Hunc, inquam, loco tui, vel ut te alteram in gremio ſuo confovet, & in adventu Domini, in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendentis de cœlo, tibi per ipſius gratiam reſtituendum reſervat.

De eodem Chronicon Cluniacenſe, in Petro Venerabili: *Abalardus*, inquit, *Petrus nomine, ab erroribus fidei per Venerabilem Petrum Abbatem noſtrum, & Sanctum Bernardum Abbatem Clarevallenſem revocatus, quæ antea de fide dogmatizaverat perfide* (ſupple, *abjurans*) *Monachus Cluniacenſis factus eſt. Et deinde mens ejus, lingua ejus, opus ejus ſemper divina fuere.* Obiit anno 1142. undecimo Kalendas Maii, ætatis 63. Ejus corpus *Heloiſſa* Abbatiſſæ a *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi conceſſum, ad Monaſterium Paracletenſe delatum eſt. Miſit ad eamdem Religioſam Heroinam Venerabilis Abbas Magiſtri *Petri* abſolutionem, ejus tumulo appendendam. Erat his verbis concepta: *Ego Petrus Cluniacenſis Abbas, qui Petrum Abalardum in Monachum Cluniacenſem recepi, & corpus ejus furtim delatum Heloiſſa Abbatiſſa & Monialibus Paracleti conceſſi, auctoritate omnipotentis Dei & omnium Sanctorum, abſolvo eum pro officio ab omnibus peccatis ſuis.* Abſolutiones hujuſmodi per modum ſuffragii Defunctis Fidelibus tribuebantur.

Miſit etiam Epitaphium duplex, quo Magiſtri *Petri Abalardi* ingenium, eruditio, pietas celebrantur.

PRIMUM EPITAPHIUM.

Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, Logicis quicumque fuerunt,
Aut par, aut melior, ſtudiorum cognitus orbi
Princeps, ingenio varius, ſubtilis & acer:
Omnia vi ſuperans rationis, & arte loquendi,
Abalardus erat: ſed tunc magis omnia vicit,
Cùm Cluniacenſem Monachum, moremque profeſſus,
Ad Chriſti veram tranſivit Philoſophiam,
In qua longeva bene complens ultima vita,
Philoſophis quandoque bonis ſe connumerandum
Spem dedit, undenas Maio revocante Kalendas.

EPITAPHIUM ALTERUM.

Petrus in hac petra latitat, quem mundus Homerum
Clamabat, ſed jam ſydera ſydus habent.
Sol erat hic Gallis, ſed eum jam fata tulerunt;
Ergo caret regio Gallica Sole ſuo.
Ille ſciens quicquid fuit ulli ſcibile, vicit
Artifices, artes abſque docente docens.
Undecimæ Maii Petrum rapuere Kalendæ,
Privantes Logices atria Rege ſuo.
Eſt ſatis in tumulo; Petrus hic jacet Abalardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quicquid erat.

Abalardi Opera.

Varia reliquit Opera, ex quibus extant Epiſtolæ variæ, Expoſitiones in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolorum, & in Symbolum *S. Athanaſii*, Solutiones Problematum ab *Heloiſſa* propoſitorum, Commentariorum in Epiſtolam ad Romanos libri quinque, Sermones ad Virgines Paracletenſes per totum annum legendi; *Introductionis ad Theologiam* libri tres, quorum poſtremus eſt imperfectus; Liber adversùs Hæreſes, quem tamen ſtylus negare videtur *Abalardo*; & *Inſtitutio* ſeu *Regula Sanctimonialium*, rogante *Heloiſſa* Virginibus Paracletenſibus ſcripta. Edita ſunt ab Illuſtri Viro *Franciſco Amboëſio*. In iis præter errores olim ipſi objectos & damnatos, Theologi Pariſienſes, quorum Cenſura in limine Operum eſt edita, nonnullos alios nævos notarunt: quos inter non minimus eſt, quòd *S. Norberto* inſultat in Sermone de *S. Joanne Baptiſta* quaſi mortui ſuſcitationem fruſtra tentaſſet, & ad excuſationem populum objurgaſſet, quòd infidelitate ſuâ poſuiſſet obicem miraculo. Non mirum quòd *Norberto* adhuc vivente, adeoque ejus ſanctitate nondum vindicatâ, id de ipſo effutierit, quem ſuis erroribus adverſum cum *S. Bernardo* fuerat expertus:

de

de quibus in Epiſtolâ Hiſtoricâ de ſuis calamitatibus ad Amicum ita ſcripſit: *Priores Æmuli, cùm per ſe jam minùs valerent, quoſdam adverſùm me novos Apoſtolos, quibus mundus plurimùm credebat, excitaverunt. Quorum alter Regularium Canonicorum vitam, alter Monachorum ſe reſuſcitaſſe gloriabatur. Hi prædicando per mundum diſcurrentes, & me impudenter, quantum poterant corrodentes, non modicè tam Eccleſiaſticis quibuſdam, quàm ſæcularibus Poteſtatibus contemptibilem ad tempus effecerunt, & de mea tam fide quàm vita adeo ſiniſtra diſſeminaverunt, ut ipſos quoque amicorum noſtrorum præcipuos a me averterent; & qui adhuc priſtini amoris erga me aliquid retinerent, hoc ipſi modis omnibus metu illorum diſſimularent.* Sed hanc, aliaſque vitæ prioris culpas, Scriptorumque nævos Pœnitentiâ eluit *Abalardus*. In Cœnobio Pariſienſi *S. Germani a Pratis* extat liber *Abalardi*, qui vulgò, *Sic & Non* appellatur, cujus inſcriptionem ſic effert vetus Codex MS. *Incipiunt Sententiæ ex Divinis Scripturis collectæ, quæ contrariæ videntur; pro qua quidem contrarietate, hæc compilatio Sententiarum, Sic & Non appellatur.* Fortè ad hunc librum reſpexit *S. Bernardus*, cùm librum Sententiarum *Petri Abalardi* citavit.

DISSERTATIO VIII.

De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno 1148. occaſione Symboli contra GILBERTI PORRETANI Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur.

Fidei Symbolum in Synodo Remenſi contra *Gilberti Porretani* errores a Gallicanis Præſulibus editum diximus in Synopſi, Capitulo 11. Art. 10. Inde ortam contentionem Cardinales inter & Gallicanos Epiſcopos narrat *Otto Friſingenſis* lib. 1. *De Geſtis Frederici I.* Cap. 57. his verbis: *Quod Gallicana Eccleſia factum tam graviter ſacer Cardinalium Senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione Curiam intraret, ac tamquam unum corpus effecti, una omnes voce Pontifici ſuo dicerent: Scire debes, quòd a nobis quos tamquam per Cardines univerſalis Eccleſiæ volvitur axis, ad regimen totius Eccleſiæ promotus, a privato univerſalis Pater effectus, jam deinceps te non tuum, ſed noſtrum potiùs eſſe oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, ſed omnium utilitati conſulere, Romanæque Curiæ culmen ex Officii tui neceſſitudine curare & obſervare debere. Sed quid fecit Abbas tuus,* * *& cum eo Gallicana Eccleſia? Quâ fronte, quo auſu cervicem contra Romanæ Sedis Primatum & apicem erexit? Hæc eſt enim ſola quæ claudit, & nemo aperit; aperit & nemo claudit. Ipſa ſola de Fide Catholica diſcutere habens, a nullo, etiam abſens, in hoc ſingulari honore pati præjudicium poteſt. Sed ecce Galli iſti, etiam faciem noſtram contemnentes, ſuper Capitulis, quæ his diebus nobis aſſidentibus agitata ſunt, tamquam finitivæ Sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconſultis Fidem ſuam ſcribere præſumpſerunt. Certè ſi in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus Patriarchis hujuſmodi tractaretur negotium, nihil firmæ ſtabilitate ſolidum ſine noſtra finiri valeret auctoritate: Quin immo, juxta antiquorum Patrum ſtatuta, vel exempla, Romano ſervaretur examini terminandum. Quomodo ergo iſti in noſtra præſentia uſurpare audent, quod etiam remotioribus & majoribus non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celeriter aſſurgas, ipſorumque contumaciam punire non differas. Quos Romanus Pontifex blando mitigans eloquio, Abbate ad ſe vocato, de facto, qualitateve facti ſolerter inquirit. Cui ille humiliter & cum reverentia reſpondit; Se vel Dominos Epiſcopos nihil de præfatis Capitulis definiſſe; ſed quia ab Epiſcopo Pictavino audierat ut Fides ſua ſcriberetur: idcirco quia ſolus nollet, illorum auctoritate ac teſtimonio ſimpliciter ſe quod ſentiret expoſuiſſe. Hocque tam humili quàm modeſto ipſius reſponſo prædicta Cardinalium indignatio conquievit: Ita tamen ut præfatum Scriptum, tamquam inconſultâ Curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.*

* S. Bernardus.

Non eſt privatarum Eccleſiarum, Symbolum condere univerſæ Eccleſiæ proponendum.

II. Ex hoc facto quidam perperam colligunt, cauſarum Fidei Judicia non ad Epiſcopos quoſlibet, ſed ad unum Romanum Pontificem cum Collegio Dominorum Cardinalium pertinere. At id ex iſta Cardinalium expoſtulatione nequaquam conſequens eſt, ſed ſolùm quod finitivam ſententiam in cauſis Fidei dicere, Juris ſit Romani Pontificis: Nec Fidei Symbolum Eccleſiæ proponendum univerſæ Epiſcopis edere liceat, S. R. E. Cardinalibus & Summo Pontifice inconſultis, maximè in Synodo, cui adſunt. At Epiſcopi Gallicani *Eugenio III.* Pontifici Maximo & S. R. E. Cardinalibus præſentibus, Fidei Formulam ſive Symbolum edidiſſe iiſdem inconſultis videbantur. Unde non abſque ratione aliquâ adverſùs ipſos expoſtularunt Cardinales. Qui tamen ſtatim acquieverunt, cùm audivere, non eo fine conditum eſſe Symbolum hujuſmodi a Præſulibus Gallicanis, ut toti proponeretur Eccleſiæ, verùm ut *Gilberto Porretano* roganti Fidem ſuam conſignarent. Id *Eugenio III.* ſignificat *S. Bernardus*, teſte *Ottone Friſingenſi*, ejuſque reſponſo Cardinalium indignatio conquievit: *Ita tamen ut præfatum Scriptum, tamquam inconſultâ Curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.* Juris enimvero Eccleſiarum privatarum non eſt Fidei Formulam aut Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cùm de Fide, tum de Chriſtiani morum diſciplina Eccleſiis condere. Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia, inter majores & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit. Siquidem, ut præclarè diſſerit *S. Thomas* Secunda Secundæ. Quæſt. I. Art. X. *Nova editio Symboli neceſſaria eſt ad vitandum inſurgentes errores. Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem majores & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur; ut dicitur in Decretalibus, Extra, De Baptiſmo, Cap. Majores. Unde & Dominus Lucæ XXII. Petro dixit, quem Summum Pontificem conſtituit:* Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, „ confirma fratres tuos. *Et hujus ratio eſt, quia una fides debet eſſe totius Eccleſiæ, ſecundùm illud 1. Corinth. 1.* Idipſum dicatis omnes, & non „ ſint in vobis Schiſmata. *Quod ſervari non poſſet, niſi*

Nova editio Symboli, jus eſt Romani Pontificis, non excluſo Concilio Generali.

niſi quæſtio de Fide exorta determinetur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt, ut ſic ejus ſententia a tota Eccleſia firmiter teneatur. Et ideo ad ſolam auctoritatem Romani Pontificis (non excluſâ tamen Concilii Generalis divinâ ſupremaque auctoritate) *pertinet nova editio Symboli; ſicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Eccleſiam, ut congregare Synodum Generalem, & alia hujuſmodi.*

III. Dixi, non excluſa Concilii Generalis divina ſupremaque auctoritate: I. Quia Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias Fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet, Matthæi 16. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Matthæi 18. *Dic Eccleſiæ; Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Joannis 14. *Ego rogabo Patrem & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* 1. ad Timotheum 3. *Ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Actuum 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Quæ Eccleſiæ indeficientia, dogma fidei eſt. II. Quia auctoritatem finiendi controverſias fidei, ligandi & ſolvendi, oves paſcendi, Chriſtus *S. Petro* tribuit, quatenus Eccleſię perſonam gerebat; adeoque non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ hanc poteſtatem contulit. *S. Auguſtini* principium eſt variis in locis, & præſertim Sermone 108. de diverſis. *Penè ubique*, inquit, *ſolus Petrus totius Eccleſiæ meruit geſtare perſonam: Propter ipſam perſonam quam totius Eccleſiæ ſolus geſtabat, audire meruit:* Tibi dabo claves Regni cœlorum. HAS ENIM CLAVES NON HOMO UNUS, SED UNITAS ACCEPIT ECCLESIÆ. *Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi trado quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe claves Regni cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apoſtolis ſuis,* „ Accipite Spiritum Sanctum. *Et continuò:* Si cui „ dimiſeritis peccata, dimittentur ei, ſi cujus te„ nueritis, tenebuntur. *Hoc ad claves pertinet,* „ *de quibus dictum eſt:* Quæ ſolveritis in terra, ſo„ luta erunt in cœlo; & quæ ligaveritis in terra, „ ligata erunt in cœlo. *Sed hoc Petro dixit, ut ſcias quia Petrus univerſæ Eccleſiæ perſonam tunc gerebat,* &c. *Columba ligat, columba ſolvit,* &c. *Meritò etiam poſt Reſurrectionem Dominus ipſi Petro oves ſuas commendavit paſcendas: Non enim inter Diſcipulos ſolus meruit paſcere Dominicas oves: ſed quando Chriſtus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petro primitus, quia in Apoſtolis Petrus eſt primus.* III. Quia *S. Leo Magnus* Summi Pontificis Decreta, fidem etiam ſpectantia univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet, ad *Theodoretum* ſcribens Epiſtolâ 73. ſive 93. edit. Quenellii. *Quotieſcumque*, inquit, *divina gratia adminiſtrante, illos, qui foris ſunt, fonte doctrinæ aut ſubmergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus Sancti divinitas in Chalcedonenſi Concilio protulit, fidei regulis recedentes inter utrumque hoſtem novellæ perfidiæ ſermonem noſtrum cum omni cautela libremus: non jam, quod abſit, tamquam de dubiis diſceptantes, ſed auctoritate ſummâ, quæ bene definita ſunt, adſtruentes:* CUM ET IN APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA, *tanta divinæ auctoritatis teſtimonia noverimus eſſe congeſta, ut nullus queat ulteriùs dubitare, niſi qui ſibimetipſi errorum tenebras inferre maluerit,* &c. IV. Quia Conſtantienſis Seſſione IV. & Baſileenſis Seſſione 3. Oecumenicarum Synodorum Decretis, a *Martino V.* & *Eugenio IV.* Summis Pontificibus confirmatis, divina illa ſupremaque Conciliorum Generalium in finiendis fidei controverſiis, aliiſque cauſis Eccleſiaſticis auctoritas aſſeritur & confirmatur. V. Quia *S. Thomas* in ipſo quem laudavi, Articulo, Concilii Generalis auctoritati non derogat, ſed Pontificiam cum ipſa conjungit; ut ex Argumento præliminari, & ex reſponſione ad ſecundum compertum eſt. *Sed contra eſt* (inquit) *quòd editio Symboli facta eſt in Synodo Generali. Sed hujuſmodi Synodus auctoritate ſolius Summi Pontificis poteſt congregari, ut habetur in Decretis Diſt. 17. Ergo editio Symboli ad auctoritatem Summi Pontificis pertinet.* Et in Reſponſione ad ſecundam objectionem, *dicendum*, inquit, *quòd prohibitio & ſententia Synodi* (Epheſinæ de alio Symbolo non edendo) *ſe extendit ad privatas perſonas, quarum non eſt determinare de fide. Non enim per hujuſmodi ſententiam Synodi Generalis, ablata eſt poteſtas ſequenti Synodo novam editionem Symboli facere; non quidem aliam fidem continentem, ſed eamdem magis expoſitam. Sic enim qualibet Synodus obſervavit, ut ſequens Synodus aliquid exponeret ſupra id quod præcedens Synodus expoſuerat, propter neceſſitatem alicujus hæreſis inſurgentis. UNDE PERTINET AD SUMMUM PONTIFICEM CUJUS AUCTORITATE SYNODUS CONGREGATUR, ET EJUS SENTENTIA CONFIRMATUR.*

Summi Pontificis in Concilio Generali auctoritas.

Ex quibus Angelici Doctoris verbis perſpicuum eſt, ipſum novi Symboli editionem *ad ſolam auctoritatem Summi Pontificis pertinere*, dixiſſe, non excludendo Synodum Oecumenicam; non excludendo etiam *Divinam Epiſcoporum Auctoritatem*, de controverſiis fidei in Synodis judicantium: ſed Auctoritatem utramque conjungendo, Summi Pontificis, & Synodi, quam Summus Pontifex congregat, & auctoritate ſuâ confirmat.

IV. Hoc unum etiam voluere S. R. E. Cardinales in Concilio Remenſi, cum dixere; *Sedem Romanam ſolam de Fide Catholica diſcutere habere.* Sed non ſunt inficiati, juris eſſe Epiſcoporum, cognoſcere fidei cauſas, ac de iis Judicium ferre: ſiquidem eum ob finem ipſos ad Synodum Remenſem *Eugenius III.* convocaverat. Sic *Petri Abælardi* errores in Concilio primùm Sueſſionenſi anno 1121. & Senonenſi anno 1140. ab Epiſcopis Gallicanis fuerant damnati: Quibus ob hujuſmodi damnationem *Innocentius II.* gratulatus eſt. Ad quem ſcribens *Sanctus Bernardus* ait, *Eſſe miniſterii Epiſcoporum de dogmatibus judicare.* Sic *Berengarii* hæreſis in Concilio Pariſienſi anno 1050. & Turonenſi anno 1055. ab ejuſdem Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus proſcripta. Sic *Gotteſcalci* errores in Synodo apud *Cariſiacum* anno 853. quatuor celeberrimis Capitulis confixerunt. Prædamnatus fuerat gyrovagus ille Monachus in Synodo altera ibidem celebrata anno 849. & in Moguntina anno ſuperiori. Sic *Elipandi* & *Felicis*, hæreſim damnaverat Synodus Francofordienſis anno 794. Sic de proceſſione Spiritûs Sancti a Filio ſtatuerat Synodus Gentiliacenſis anno 767. Ita *Sanctus Gregorius Magnus* ad *Virgilium* Arelatenſem Archiepiſcopum ſcripſerat lib. 9. Epiſt. 49. ut, ad Simoniacam Hæreſim damnandam & extirpandam, Synodum congregaret: *Quatenus*, (inquit,) *meliùs ab omnibus caveatur quod auctore Deo, omnium fuerit conſtitutione damnatum.* Ita Monothelitarum hæreſim damnarunt a *Sancto Martino I.* Pontifice Maximo admoniti Gallicani Præſules*. Datâ quippe ad *S. Amandum* Trajectenſem Epiſcopum Epiſtolâ, juſſerat ipſos convenire, ut abominandam hæreſim pariter configerent, conſenſu ſuo confirmantes latam a Romana Synodo & ab ipſo Pontifice ſententiam. *Confirmantes* (inquit) *atque conſentientes eis, quæ pro Orthodoxa Fide, & deſtructione Hæreticorum*

Juris eſt Epiſcoporum de cauſis Fidei judicare.

ve-

verſania nuper exorta a nobis ſtatuta ſunt. Ita Semipelagianorum errorem in Concilio II. Arauſicano damnaverant anno 529. nec-non in Valentino; & eorum Definitiones *Bonifacius II.* Pontifex Maximus approbaverat, datâ ad *S. Cæſarium* Epiſtolâ. *Quod etiam* (inquit) *Fraternitatem tuam, habita collatione cum quibuſdam Sacerdotibus Galliarum, juxta Fidem gaudemus ſenſiſſe Catholicam, in his ſcilicet, in quibus uno conſenſu definierunt, Fidem quâ in Chriſto credimus gratiâ Divinitatis præveniente conferri*. Ita Prædeſtinatianam hæreſim confoderant in Concilio Arelatenſi anno 475. Ita *S. Leo* Gallicanorum Præſulum rogavit ſententiam de celebri illâ ſuâ ad *S. Flavianum* Epiſtolâ contra *Eutychetem* ſcriptâ, eoſque etiam Judices in Fidei cauſa agnovit, Epiſtolâ 52. vel 77. ſecundùm editionem Quenellii. *Optaſſemus*, inquit, *Fraternitatis veſtræ literas, eo tempore quo promiſeratis, accipere, ut profectis ad Orientem Fratribus noſtris, quos ad Sanctam Synodum, vice noſtra pro Catholicæ Fidei defenſione direximus, etiam veſtra ſententia Profeſſ. jungeretur*, &c. Sic Italiæ Epiſcopi, *S. Leonis* Epiſtolam a Gallis noſtris mutuati, poſtquam ipſam pariter ad Traditionem examinarunt, ipſi cum veneratione ſubſcripſere, & hæreſim habitâ Synodo confixere, ut conſtat ex Epiſtolâ *Euſebii* Mediolanenſis Archiepiſcopi ad eumdem S. Pontificem datâ. *Et quia*, inquit, *omnia Majorum Fidei nobis antiquitus tradita tota puritate conveniunt; placuit omnibus quorum ſubſcriptio ſubter annexa nomina poterit declarare; eos qui impiè de Incarnationis Dominicæ Sacramento ſenſerunt ...... ſuo etiam conſenſu, auctoritatis veſtræ præcedente Sententiâ, damnatione congrua perſequendos*. Ita Priſcillianiſtarum cauſam in Concilio Burdegalenſi Gallicani Præſules judicarunt anno 385. quorum nimiam facilitatem arguit *Severus Sulpitius*, quòd Priſcillianum ad Principis Tribunal appellantem dimiſiſſent: *Quia* (inquit) *aut Sententiam irrefragantem ferre debuerant, aut ſi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare, non cauſam Imperatori permittere*. Ita miſſam in Gallias *Potamii*, & *Oſii* blaſphemiam ſeu Sirmienſem infidelis Fidei impietatem, non ſolùm non ſuſcepit, ſed nunciatam etiam ſignificatamque damnavit Eccleſia Gallicana, teſte *S. Hilario* in lib. *De Synodis*. Ita plerique ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopi contra Montaniſtas Judicium tulere, anno circiter 177. ut refert *Euſebius*, lib. lib. 5. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* Cap. 3.

Epiſcopi, etiam extra Concilia Generalia, cauſarum fidei jure divino Judices.

V. Nec in Gallicana tantùm, ſed in aliis pariter Eccleſiis, Epiſcopi, etiam extra Concilia Oecumenica, quibus hac formula ſubſcribunt: *Ego N. Definiens*, vel, *Judicans ſubſcripſi*, cauſas Fidei, cognoverunt & judicarunt. Sic Eutychiana hæreſis a *Flaviano* & Coëpiſcopis in Concilio Conſtantinopolitano damnata. Sic Pelagiana in Synodis Palæſtina & Africanis, in quibus *Innocentius I.* auctoritatem judicandi de fidei controverſiis agnovit, finitivam dumtaxat Sedi Apoſtolicæ ſervans Sententiam, poſt Synodorum Relationem. His quippe verbis ad Patres Concilii Carthaginenſis ſcribit Epiſtolâ 24. *Inquirenda de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet a Sacerdotibus, maximè a vero juſtoque & Catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores Diſciplinæ veſtræ Religionis vigorem non minùs nunc in conſulendo*, QUAM ANTEA CUM PRONUNTIARETIS, *verâ ratione firmatis qui ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe Judicium, ſcientes quid Apoſtolicæ Sedi debeatur, a qua ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit. Quam ſequentes, tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda. Vel id verò quod Patrum Inſtituta Sacerdotali officio cuſtodientes, non cenſetis eſſe calcanda: Quod illi non humana, ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quicquid quamvis de diſjunctis, remotiſque Provinciis ageretur*, NON PRIUS DUCERENT FINIENDUM, NISI AD HUJUS SEDIS NOTITIAM PERVENIRET, UT TOTA HUJUS AUCTORITATE, JUSTA QUÆ FUERIT, PRONUNTIATIO FIRMARETUR: *Indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ [velut de natali ſuo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorrupta manerent] quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili ſordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret*.

Finitivum cauſarum fidei judicium ad Sedem Apoſtolicam pertinet.

Ita *Siricius* cùm Synodi Capuenſis Patres, tum Epiſcopos ab ea deputatos, in cauſa *Bonoſi* Judices agnovit, Epiſtolâ ad *Anyſium*, & cœteros Illyrici Epiſcopos. *Accepi*, inquit, *literas veſtras de Bonoſo, quibus vel pro veritate, vel pro modeſtia, noſtram ſententiam ſciſcitari voluiſtis. Sed cùm hujuſmodi fuerit Concilii Capuenſis Judicium, ut finitimi Bonoſo atque Accuſatoribus ejus Judices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus quòd nobis judicandi forma competere non poſſit. Nam ſi integra eſſet hodie Synodus, rectè de iis quæ comprehendit veſtrorum Scriptorum ſeries, decerneremus. Veſtrum eſt igitur, qui hoc recepiſtis Judicium, Sententiam ferre de omnibus, nec refugiendi vel elabendi, vel accuſatoribus ejus, vel accuſato copiam dare. Vicem enim Synodi recepiſtis, quos ad examinandum Synodus elegit. Denique cum Bonoſus Epiſcopus poſt Judicium veſtrum miſiſſet ad Fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret, interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere atque ingredi; reſponſum eſt ei, quòd nihil temerandum foret, ſed omnia modeſtè, patienter, ordine gerenda; neque contra Sententiam tentatum aliquid; ut quod videretur vobis juſtè conveniret, ſtatueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum eſt ut ii judicent, quibus judicandi facultas eſt data. Vos enim totius, ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis: Nos quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit*.

Sic *Euſtathii* prava dogmata in Gangrenſi Concilio; Sic Ariana perfidia in Alexandrino; ſic *Pauli Samoſateni* impietas in Antiocheno proſcripta eſt. Ita quæſtionem de Baptiſmate Hæreticorum *S. Cyprianus* cum Epiſcopis Africanis; *Firmilianus* cum Epiſcopis Cappadociæ, vicinarumque Provinciarum, agitarunt: quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, numquam tamen incompetentiam. Quid de omnibus pene antiquis hæreſibus dicam, quæ ab Epiſcopis damnatæ ſunt in illis Provinciis in quibus ortæ erant? Tandem Apoſtolorum Succeſſores Epiſcopos eſſe, Catholicorum nemo dubitaverit. Illi verò controverſiam de Legalibus exortam cum *S. Petro* judicarunt. *Ego judico* (inquit S. Jacobus) *non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe a contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis* (inquiunt Apoſtoli) *nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione*. Act. 15. Quæ poteſtas Jure divino Apoſtolis & Epiſcopis, qui ipſis ſuccedunt, competit, & miſſionis divinæ privilegio, Chriſto Domino dicente: * *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Joann. 29. Quamobrem *Gelaſius II.* Epiſcopos a Deo Judices omnium cauſarum Eccleſiaſticarum conſtitutos eſſe profeſſus eſt in Epiſtolâ ad Gallos. *De controverſia*, inquit, *quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus*, FRATRUM NOSTRORUM JUDICIO, QUI A DEO SUNT JUDICES IN EC-

Epiſcopi judices a

Qui in Eccleſia conſtituti.

ECCLESIA CONSTITUTI, *& ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt.*

VI. In eadem poſtea ſententia fuit *Alexander III.* ad quem cùm relatum eſſet, *Petrum Lombardum*, quondam Epiſcopum Pariſienſem, Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, in quibuſdam ſcriptis ſuis errores contra fidem adſtruxiſſe, & inter alios, *Quòd Chriſtus, ſecundùm quòd homo, non eſt aliquid:* ad *Voillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum Literas dedit, ut ſuæ Provinciæ Epiſcopis, aliiſque Viris Religioſis Pariſios congregatis, hunc errorem in Synodo damnaret, ac in Scholis Theologicis doceri prohiberet. Epiſtolæ verba ſubjicio. *Cùm in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi vivâ voce injunximus, ut ſuffraganeis tuis Pariſiis tibi adſcitis, abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, quâ dicitur, Quòd Chriſtus ſecundùm quòd eſt homo, non eſt aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt quòd Fraternitati tuæ per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus, quod tibi, cùm præſens eſſes, præcepimus, Suffraganeos tuos Pariſios convoces, & unà cum illis, & aliis Viris Religioſis & prudentibus, præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare: & a Magiſtris Scholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus, Chriſtum, ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ex anima & corpore conſiſtentem, præcipias edoceri: Univerſis firmiter & diſtrictè injungens, quòd doctrinam illam de cætero numquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur.* Hanc Epiſtolam e Concilio Lateranenſi III. datam ſignificat *Matthæus Paris*, ad annum 1179. Verùm emendanda eſt ejus Chronologia. Siquidem Concilii Lateranenſis tempore, non *Voillelmus*, ſed *Guido* Senonenſis Eccleſiæ Sacris præerat. Jam enim ad Archiepiſcopatum Remenſem migraverat *Voillelmus* ab anno 1175. ut conſtat ex Chronico *Alberici*. Porro in Epiſtolâ *Alexandri III.* duo ſunt obſervatione digna: Primum, quòd Pontifex Metropolitanorum auctoritatem in ſuis Provinciis ſartam tectam eſſe voluerit, primamque cauſarum Eccleſiaſticarum cognitionem ad ipſos deferri. Secundò, quòd Archiepiſcopos ac Epiſcopos controverſiarum fidei Jure Divino Judices agnoverit in Synodis Provinciarum ſuarum; quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum Judicio finiuntur.

VII. Quæ cùm ita ſint, evidens eſt falsò ac perperam quoſdam ex facto & expoſtulatione DD. Cardinalium adversùs Gallicanos Præſules in Synodo Remenſi adversùs *Guilbertum Porretanum* congregata, colligere, Judicium controverſiarum fidei ad Epiſcopos non pertinere, ſed ad unum Romanum Pontificem. Ad hunc tamen ſpectat confirmatio Judicii ab Epiſcopis lati; ad quem proinde hujuſmodi cauſas referre debent. Ejuſque eſt Fidei Formulam Chriſtianis univerſis proponere, & finitivam ferre ſententiam, cui parere omnia Catholicæ Eccleſiæ membra teneantur, & certò perſuaſum habere, ejus Decretis & Conſtitutionibus, de his quæ ad fidem pertinent, ſeu quæ ad ſalutem æternam neceſſaria ſunt, EX CATHEDRA editis, id eſt, ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU firmatis, nullum errorem ſubeſſe poſſe, cùm Eccleſiam indeficientis Judicii privilegio a Chriſto donatam fides doceat. Hæc *S. Thomæ* doctrina eſt Quodlibeto IX. Articulo XVI. *Dico ergo*, inquit, *quòd Judicium eorum, qui præſunt Eccleſiæ, poteſt errare in quibuſdam, ſi perſonæ eorum tantùm reſpiciantur: tamen ſi conſideretur divina providentia quæ Eccleſiam ſuam Spiritu Sancto dirigit, ut non erret, ſicut promiſit Joannis XIV. quòd* Spiritus adveniens docebit omnem veritatem, *de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem:* CERTUM EST QUOD JUDICIUM ECCLESIÆ UNIVERSALIS ERRARE, IN HIS QUÆ AD FIDEM PERTINENT, IMPOSSIBILE EST. *Unde magis ſtandum eſt ſententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de Fide, quam in Judicio profert* (ſecundùm Traditionem ſcilicet Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli *Petrus* & *Paulus* totam doctrinam Fidei cum ſanguine profuderunt; ſecundùm quam ipſum judicaſſe, accedens Eccleſiæ conſenſus teſtatur ac manifeſtè probat) *quàm quorumlibet Sapientum Hominum in Scripturis opinioni.*

Confirmatio judicii in cauſis fidei ab Epiſcopis lati pertinet ad Romanum Pontificem.

Ejus Definitioni ex Cathedra editæ nullus error ſubeſſe poteſt.

VIII. Id verbis pariter & exemplis docuere homines ſanctiſſimi & Scripturarum Sacrarum ſapientiâ ſpectatiſſimi. *S. Hieronymus* ex Oriente ad *Damaſum* Papam ſcribens Epiſtolâ 57. *Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſtra diſcerpit: & Chriſti vineam exterminant vulpes: ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile, ubi fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi: Ideo mihi Cathedram Petri, & Fidem Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam; inde nunc animæ meæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Profligato a ſobole mala patrimonio,* APUD VOS SOLOS INCORRUPTA PATRUM SERVATUR HÆREDITAS. *Ibi ceſpite terra fœcundo, Dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta ſulcis frumenta in lolium avenaſque degenerant. Nunc in Occidente Sol juſtitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, ſupra ſydera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa & argentea: hic teſtacea vaſa vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. ... Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri, Communione conſocior: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio.... Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio.... Quicumque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Obteſtor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi ſalutem, per ὁμοούσιον Trinitatem, ut mihi Epiſtolis tuis ſive tacendarum, ſive dicendarum hypoſtaſeon detur auctoritas..... Simul etiam cui apud Antiochiam debeam communicare, ſignifices.*

IX. *S. Auguſtinus* lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, his verbis compellat *Bonifacium I.* Pontificem Maximum, cui Opus illud ſuum nuncupat: *Hæc ergo, quæ iſtis duabus Epiſtolis illorum, iſta diſputatione reſpondeo, ad tuam potiſſimùm dirigere Sanctitatem, non tam diſcenda, quàm examinanda, & ubi forſitan aliquid diſplicuerit emendanda, conſtitui.*

S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Epiſtolâ nuncupatoriâ libri *De Fide Trinitatis & De Incarnatione Verbi*, ad *Urbanum II.* Pontificem Maximum: *Quoniam divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui vitam & fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectiùs refertur, ſi quid contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia; ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutiùs, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur; ut ejus prudentia examinetur. Quapropter ſicut nulli digniùs poſſum; ita nulli libentiùs præſentem Epiſtolam, quàm veſtræ deſtino Sapientiæ: quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſurâ caſtigetur; & quod regulam veritatis tenet, veſtrâ auctoritate roboretur.*

S. Thomas In Epiſtolâ Dedicatoriâ *Catenæ Aureæ* ad *Urbanum IV.* Pontificem Maximum: *Suſcipiat Veſtra Sanctitas præſens Opus, veſtrò diſcutiendum corrigendumque Judicio, veſtræ ſollicitudinis & obedientiæ meæ fructum, ut dum a vobis emanavit præceptum, & vobis reſervetur finale Judicium, ad*

locum,

locum, unde exeunt, flumina revertantur.

XII. Prioris loci Sententiæ conſentanea ſunt quæ docet idem Scholarum Theologicarum Angelus Secunda Secundæ, Quæſt. 11. Articulo 6. in Reſponſione ad tertiam objectionem. *Dicendum*, inquit, *quòd minores non habent fidem implicitam in fide majorum, niſi quatenus majores adhærent doctrinæ divinæ .... Unde humana cognitio non fit Regula Fidei, ſed veritas divina: a qua ſi aliqui majorum deficiant, non præjudicat fidei ſimplicium, qui eos rectam fidem habere credunt: niſi pertinaciter eorum erroribus in particulari adhæreant, contra Univerſalis Eccleſiæ fidem, quæ non poteſt deficere, Domino dicente, Lucæ 22. EGO PRO TE ROGAVI, PETRE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA.* Hæc *S. Thomas*. Obſervatione dignum eſt, iſtud Chriſti Domini Oraculum, non de fide *Petri*, quatenus ſingularis perſona eſt, ſed de Fide univerſalis Eccleſiæ ab Angelico Doctore explicari.

Et Quæſtione 11. Articulo 2. in Reſponſione ad tertiam objectionem. *Sic ergo*, inquit, *aliqui Doctores videntur diſſenſiſſe, vel circa ea quorum nihil eſt ad fidem, utrùm ſic vel aliter teneantur: vel etiam in quibuſdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Eccleſiam determinata. Poſtquam autem eſſent auctoritate Univerſalis Eccleſiæ determinata, ſi quis tali Ordinationi pertinaciter repugnaret, Hæreticus cenſeretur. Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in ſummo Pontifice. Dicitur enim Cauſa 24. Quæſt. 1. QUOTIES fidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres noſtros & Coëpiſcopos, non niſi ad Petrum, id eſt, ad ſui nominis & honoris auctorem referre debere.* Quæ verba ſunt *Innocentii I.* in Epiſtolâ ad Synodum Milevitanam. Illos demum Hæreticos habet *S. Thomas*, qui dogmatibus univerſalis Eccleſiæ auctoritate determinatis pertinaciter repugnant. Id a *S. Auguſtino* didicerat, qui *S. Cypriani*, & Coëpiſcoporum Africanorum errorem de iterando eorum baptiſmate, qui ab Hæreticis baptizati eſſent, venialem fuiſſe docet, quantumvis *Stephanus* I. Pontifex Maximus nihil innovandum judicaſſet, ſed illud duntaxat ſequendum quod traditum erat, ut redeuntibus ab hæreſi manus imponeretur in Pœnitentiam: quia nondum univerſalis Eccleſiæ conſenſu hæc finita erat controverſia, & eliquata veritas. Lib. 1. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. 18. *Reſtat*, inquit, *ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia a ſacrilegio Schiſmatis remota cuſtodit. In qua tamen, ſi aliud alii, & aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalvâ pace ſentirent, donec Univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſinceramque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret Charitas unitatis, ſicut ſcriptum eſt, quia Charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quâ enim abſente cætera inaniter habentur, eadem præſente quædam venialiter non habentur. Extant B. Martyris Cypriani in ejus Literis magna documenta, ut ad illum jam veniam, de cujus ſibi auctoritate iſti carnaliter blandiuntur, cùm ejus Charitate ſpiritualiter perimantur. Nam illis temporibus, antequam Plenarii Concilii Sententia, quid in hac re ſentiendum eſſet, totius Eccleſiæ conſenſio confirmaſſet, viſum eſt ei cum fermè 80. Coëpiſcopis ſuis Africanarum Eccleſiarum, Omnem hominem qui extra Eccleſiæ Catholicæ Communionem baptizatus fuiſſet, oportere ad Eccleſiam venientem denuo baptizari.*

Illud etiam ponderandum eſt quod ait S. Thomas: *Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in Summo Pontifice*. Principaliter, inquit, non totaliter. Principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt; & miniſteriale caput; prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius auctoritate congregantur, & ejus Sententiâ confirmantur, ut docet idem *S. Thomas*, & ſic finitiva de controverſiis fidei Sententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cœteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa auctoritas. Sic anima principaliter in corde vel in cerebro reſidet, non totaliter; quia per totum corpus, membraque omnia vis ejus informatrix, quæ ipſa eſt animæ ſubſtantia, diffunditur: Sic in Monarchiis quibuſdam Ariſtocratiâ temperatis, regiminis auctoritas principaliter in Rege reſidet, non totaliter; quia Regni etiam Ordinibus & Comitiis convenit. Sic auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter; in Eccleſia Univerſali, & Synodo Oecumenica ipſam repræſentante, totaliter reſidet; ſicut Epiſcopatûs apex, poteſtatis plenitudo & Apoſtolicus Principatus Romano Pontifici convenit; ſed ab ipſo totaliter non habetur Epiſcopatus; alioqui nullus alius Epiſcopus eſſet. Enimvero *Epiſcopatus unus eſt, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur* [inquit *S. Cyprianus* Lib. *De Unitate Eccleſiæ*.]

Auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter reſidet.

XIV. Laudatis *S. Thomæ* locis alterum addo ex Quæſtione 25. Supplementi, Articulo 1. in Argumento, ſed contra. *Præterea*, inquit, UNIVERSALIS ECCLESIA NON POTEST ERRARE; *quia ille qui in omnibus exauditus eſt pro ſua reverentia, dixit* PETRO, *ſuper cujus Confeſſione Eccleſia fundata eſt:* EGO ROGAVI PRO TE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. *Sed Eccleſia univerſalis Indulgentias approbat & facit. Ergo Indulgentiæ aliquid valent.* Attribuit rurſus univerſali Eccleſiæ, non ſingularibus *S. Petri*, aut Succeſſorum perſonis tribuit *S. Thomas*; nec aliud ibi colligit ex illis Chriſti Domini verbis: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Alibi tamen, ſcilicet Commentario in Cap. 16. *S. Matthæi*, illa pertinere aſſerit ad Eccleſiam Romanam, ad fidem *S. Petri*, & ad totam Eccleſiam Occidentalem. Explicat Chriſti verba: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*, aitque: *Et quæ ſunt portæ inferi? Hæretici, tyranni, dæmones, peccata. Et quamvis aliæ Eccleſiæ vitiari * poſſint per Hæreticos; Eccleſia tamen Romana non fuit Hæreticis depravata, quia ſupra Petram erat fundata. Unde in Conſtantinopoli fuerunt Hæretici, & labor Apoſtolorum amiſſus erat: Sola Petri Eccleſia inviolata permanſit. Unde Lucæ* 22. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua. ET HOC NON SOLUM REFERTUR AD ECCLESIAM PETRI, SED AD FIDEM PETRI, ET AD TOTAM OCCIDENTALEM ECCLESIAM. *Unde credo quòd Occidentales majorem reverentiam debent Petro, quàm aliis Apoſtolis.*

Univerſalis Eccleſiæ judicium indeficiens

** Habetur in editis* vituperari; *ſed mendum eſſe nemo non videt.*

Romana Eccleſia fides deficere non poteſt.

Sanè deficere non poſſe Romanæ Eccleſiæ Fidem, *quæ annuntiatur in univerſo mundo*, in quo *etſi loquelæ diſſimiles ſunt*, tamen *virtus traditionis una & eadem eſt*, ut ait *S. Irenæus* Lib. 1. c. 3. Illam Fidem quam *S. Petrus* confeſſus eſt: quam Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ cum ſanguine profuderunt, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit, ut loquitur *Tertullianus*. Eam Fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum vera ſint, & perpetuæ veritatis futura, quæ ſcripſit *S. Irenæus* Lib. 3. c. 3. *Maximæ & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ a glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis Traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præter quàm oportet, colligunt.*

Apoſtolica Traditio in Romana Eccleſia ſemper conſervata.

Ad hanc enim Eccleſiam, propter potentiorem Principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt undique Fideles; in qua ſemper ab his qui ſunt undique, conſervata eſt ea qua eſt ab Apoſtolis Traditio. Hanc fidem Eccleſiæ Romanæ, quatenus per *B. Petri* Sedem caput orbis effecta eſt, ut ait *S. Leo* & *OMNIUM ECCLESIARUM MATER ET MAGISTRA* evaſit, ut loquuntur Concilia Oecumenica. Fidem illam, cujus profeſſione CATHOLICI ROMANI dicimur & ſumus: de qua Sacra Synodus Tridentina Seſſione III. hoc Oraculum protulit: *Symbolum Fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, tamquam principium illud in quo omnes qui fidem Chriſti profitentur, neceſſariò conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ Inferi numquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit:* Hanc, inquam, Fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit *S. Thomas*, ſed 11. & 12. ſæculi, quorum tractamus Hiſtoriam, Doctores affirmarunt. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem finiendi controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.

Auctoritas finiendi controverſias fidei ad Eccleſiam Romanam & ſummum Pontificem pertinet.

XV. *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, de Eccleſiæ ſuæ Primatu contra Eboracenſem Archiepiſcopum diſputans in Synodo anno 1072. „ Romana, *inquit*, Eccleſia quaſi totum eſt omnium, cœteræ Eccleſiæ quaſi ejus partes. Sicut enim quodam intuitu homo eſt genus individuorum ſuorum, & tamen in unoquoque individuo ineſt totius hominis tota proprietas: ita quodam reſpectu Sedes Romana eſt genus, & totum omnium Eccleſiarum: & tamen in unaquaque Eccleſia totius Chriſtianæ Fidei tota regnat integritas. *Refert* Vuilielmus Malmesburienſis *Lib.* 1. De geſtis Pontificum Anglorum.

Romana Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum.

XVI. *S. Bernardus* ſcribens ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum occaſione errorum *Petri Abælardi* in Synodo Senonenſi damnatorum: „ Oportet, [*inquit*,] ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi reſarciri damna Fidei, ubi non poſſit Fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua?* Ergo quod ſequitur a Petri Succeſſore exigitur: *Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Id quidem modò neceſſarium. Tempus eſt ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime, Principatum, probetis zelum, miniſterium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, ſi veſtrâ admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, ſi veſtrâ auctoritate conteritis fidei corruptores.

Omnes cauſæ fidei ad Romanum Pontificem referendæ.

Venerabilis *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior ſuo & Fratrum nomine ad *Innocentium II.* ſcribebat: „ Non pars una, ſed totus pene orbis eſt veſtra Diœceſis. Nam ſicut Deus eſt unus, Mediator unus, Mundus unus, Sol unus, & ut minora inferamus, in animalibus cunctis caput unum, ita B. Petri Vicarius, id eſt, Papa, non poteſt eſſe niſi unus. Univerſo itaque mundo rigorem diſciplinæ, rectitudinem juſtitiæ, lumen doctrinæ, & ipſius, quam nomine quoque præfertis, irreprehenſibilis debetis exemplar innocentiæ „. Refertur hæc Epiſtola in Chronico Mauriniacenſi. Porro ſi totus orbis Chriſtianus Romani Pontificis Diœceſis eſt, ſi univerſo mundo lumen doctrinę debet; Epiſcopi & Synodi regionum Symbolum Fidei condere, & Chriſtianis omnibus proponere non poſſunt abſque Summi Pontificis & Romanæ Eccleſiæ auctoritate. Quamobrem, ut ſuperiùs diximus, S. R. E. Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent (id enim ipſorum Juris erat) ſed quòd Symbolum inconſulto Romano Pontifice, & ipſius Cardinalibus Synodo præſentibus, ſeorſim congregati condidiſſent, atque ita officio erga communem *Matrem & Magiſtram* ſuo defuiſſe viderentur.

Totus orbis eſt Romani Pontificis Diœceſis.

XVIII. Eodem ſęculo *Potho* Prumienſis Monachus & Presbyter Lib. 3. *De ſtatu domûs Dei*, docet Romanæ Eccleſiæ & Summi Pontificis documenta in confirmatione Fidei & eruditione Sacræ Religionis eſſe amplectenda, ſecundùm Traditionem Patrum: & majora negotia, inter quæ controverſiæ Fidei, & ordinatio Symboli, principem locum tenent, ad Sedem Apoſtolicam eſſe referenda. „ Eccleſiaſticæ, *inquit*, Diſciplinæ inſtrumentum, eſt canonicæ auctoritatis Privilegium, quod in Apoſtolica Sede fundatur, ubi divinæ voluntatis inſtitutio omnibus principaliter Eccleſiæ Prælatis, eorumque ſubditis traditur, ubi firmamentum diſpenſationis Eccleſię ſpecialiter collocatur. Hoc namque Privilegium B. Petro Apoſtolorum Principi cœleſti decreto principaliter traditum atque firmatum, Sancti Patres cùm magna veneratione ſuſcipientes, atque Sanctam Romanam Eccleſiam ſervantes, tam in Generalibus Conciliis, quàm & in cœteris ſcripturis & geſtis ſuis, Univerſalem Matrem appellaverunt; & ſicut ejus documenta in confirmatione Fidei, & eruditione Sacræ Religionis, ita etiam Judicia ſuſceperunt, in hoc conſentientes, & quaſi uno ſpiritu & unâ voce concordantes, omnes majores res & præcipua negotia, nec non omnium Eccleſiarum Judicia, ad eam quaſi ad Matrem & Caput referri debere, ab ea nuſquam appellari; Judicia ejus a nemine retractari aut refelli debere vel poſſe.

Romana Eccleſiæ documenta & judicia in confirmatione fidei ſuſcipienda.

Judicia ejus a nemine retractanda.

XIX. *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus *S. Bernardo* coævus, in Dialogis Eugenio III. dicatis anno 1145. Lib. 3. cap. 9. „ Eccleſiaſtica, *inquit*, Regula jubet nullum ea debere habere vigorem quæ præter Romani Pontificis ſententiam præſumuntur. & quæ ab eo Apoſtolica auctoritate ac ſubſcriptione non firmantur.

Judicia quæſtionum fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter ſententiam Romani Pontificis præſumantur.

Et cap. 10. „ Dominus Jeſus, non Andreæ, non Joannis, non Jacobi, nec alicujus alterius, ſed ſolius Petri naviculam aſcendit, & ſedens docebat turbas, figuraliter oſtendens, a Sancta Romana Eccleſia, cui præficiendus erat Petrus Princeps Apoſtolorum, Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam in turbas populorum per omnem mundum profluxuram .... inter Apoſtolos ætate ſenior, fide certior, in audiendis verbis vitæ æternæ ſimplicior, unde & *Barjona*, id eſt, *Filius Columbæ* appellatus eſt; in dandis reddendiſque reſponſis inter Chriſtum & Apoſtolos promptior; in ſanandis infirmis, etiam ſui corporis umbra efficacior; qui etiam poſt Aſcenſionem Domini, vice Chriſti illam novellam & primitivam ſuſcepit Eccleſiam. Ipſe Ananiam & Saphiram Spiritui Sancto mentientes, ſpiritu oris ſui extinctos, ab Eccleſia, & ab illa Sancta Societate ſequeſtravit. Ipſe Simonem Magum cum pecunia ſua damnavit, & Primatum ſui Apoſtolatus, inter cœteros Apoſtolos humiliter major, ubique virtutibus & miraculis, cooperante Domino, honorificavit. Quocirca nulli Fidelium convenit aliquatenus dubitare, ſeu in quæſtionem ponere, ſed firmiſſimè tenere, quòd Petrus a Domino Princeps Apoſtolorum ſit conſtitutus. Quemadmodum autem ſolus Romanus Pontifex vice Petri vicem gerit Chriſti; ita ſanè cœteri Epi-

Sicut Romanus Pontifex vices Chriſti gerit, ſic E-

ſco-

Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum.

,, Epiſcopi vicem gerunt Apoſtolorum ſub Chriſto, & vice Chriſti ſub Petro, & vice Petri ſub Pontifice Romano ejus Vicario: nec in hoc aliquatenus derogatur alicui Apoſtolorum, ſi unicuique humiliter ſuum attribuitur officium.

Et Cap. 12. ,, Certum eſt, & nulli, qui ſani ſit capitis, dubium, quòd ſicut una eſt Eccleſia, ita & unius Eccleſiæ unum caput eſt in terris; & hic eſt Romanus Pontifex, quem non ſolùm auctoritas humani Imperii, ſed majeſtas divini Judicii, principaliter omnibus præeſſe voluit ..... Quòd autem dixiſti, Hæreſes hìc exortas, hìc eſſe mortuas: & hoc dixiſti factum eſſe auctoritate Sanctorum Patrum qui fuerunt in Orien te, & qui in Nicæno Concilio, & in aliis multis Conciliis congregati ſunt: miror tuam prudentiam, quòd hoc adſcribas membris, quod erat Capitis; & quòd Aſſidentibus hoc attribuas, quod conſtat eſſe Præſidentis. Qui videlicet SS. Patres, qui eiſdem Conciliis interfuerunt, ſi hodie omnes viverent, nullus eorum, nec omnes quidem ſimul, aliquam auctoritatem alicujus Concilii ſibi uſurparent. Quin potiùs omnem Conciliorum auctoritatem Romano Pontifici recognoſcerent, aut in propria perſona Præſidenti, aut per Legatos ſuos univerſa confirmanti. Eccleſiaſtica namque Regula, quam ipſi non ignoraverunt, ita jubet: NON OPORTERE PRÆTER SENTENTIAM ROMANI PONTIFICIS CONCILIA CELEBRARI. Sciendum eſt ergo quòd hæreſes hìc exortæ ſunt, Græcorum quidem errore; ſed & hìc quidem deſtructæ ſunt, non Græcorum, ſed Romanorum Pontificum auctoritate. *Quod ex Hiſtoria Eccleſiaſtica luculenter probat, ſubditque:* Ecce vides quaſlibet hæreſes hìc & ubique exortas, a Petra Fidei per Petrum Apoſtolum colliſas & deſtructas. Itaque non ſolùm ex prædictis, verùm etiam ex aliis multis Conciliis per Orientem celebratis, nec-non etiam ex plurimis Africanorum Conciliis, in quibus variæ hæreſes damnatæ ſunt, *CONSTAT ROMANAM ECCLESIAM DUO DIVINA PRIVILEGIA DIVINITUS HABERE, VIDELICET PRÆ OMNIBUS INCORRUPTAM PURITATEM FIDEI, ET SUPER OMNES POTESTATEM JUDICANDI.* Nechites ,, *Archiepiſcopus Nicomediæ dixit:* Nos in hoc Archivo Agiæ Sophiæ antiqua Romanorum Pontificum Geſta, & Conciliorum habemus Actiones, in quibus hæc eadem quæ dixiſti de auctoritate Romanæ Eccleſiæ reperiuntur: & ideo non parva verecundia nobis eſſet, ſi ea negaremus, quæ apud nos a Patribus noſtris ſcripta præ oculis habemus.

Romani Pontificis ſumma in Conciliis auctoritas.

Duo Romanæ Eccleſiæ divina Privilegia.

S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & Martyr, Epiſtolâ 97. libri 1. ad omnes Epiſcopos Angliæ datâ: *Si curamus* (inquit) *eſſe quod dicimur, & noſtri nominis, qui appellamur Epiſcopi & Pontifices, noſſe volumus ſignificationem, oportet nos jugi ſolicitudine conſiderare & imitari veſtigia illius, qui Pontifex in æternum a Deo conſtitutus, ſeipſum pro nobis Patri obtulit in ara Crucis, & de ſumma Cœlorum omnium ſpecula actus & actuum intentiones jugiter ſpeculatur .... Vices enim illius in terris gerendas ſuſcepimus, adepti ſumus gloriam nominis, honorem fructuſque laborum ſpiritualium temporaliter poſſidemus, Apoſtolis & Apoſtolicis Viris in Eccleſiarum faſtigiis ſuccedentes, ut noſtro miniſterio peccati & mortis deſtruatur imperium, & in fide & profectu virtutum coaleſcens ædificium Chriſti, creſcat in templum ſanctum in Domino ... Initio naſcentis Eccleſiæ, ſicut B. docet* ,, *Apoſtolus*, Chriſtus cœlos aſcendens, ut adimpleret omnia, quoſdam quidem dedit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, ,, alios Paſtores & Magiſtros, ad inſtructionem Sanctorum, in opus Miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti. *Neque enim omnia uni committenda erant officia, ſed unumquodque ſuo donandum erat officio: ita tamen ut Caput in quo velut in arce & quodam capitolio virtutum omnes congerentur ſenſus, & univerſis & ſingulis provideret: & ei viciſſim omnia famularentur pro ratione ſuæ conditionis. Doctor Gentium, qui gloriatur ſe non ab homine neque per hominem Evangelium didiciſſe, ſed inſtructum a Chriſto, aſcendit Hieroſolymam, cum Eccleſiarum Principe de fide contulit, ne fortè in vacuum curreret, vel cucurriſſet. Et ut plurimis patet exemplis, ſingula Evangelii flumina ad mare, unde orta ſunt, redeunt, ut iterum fluant. Siquidem fons Paradiſi unus eſt, ſed in plura reſcinditur flumina, ut undique irriget terram. Quis Romanam Eccleſiam caput omnium Eccleſiarum, fontem Catholicæ doctrinæ ambigit eſſe? Quis Claves Regni Cœlorum Petro traditas eſſe ignorat? Nonne in fide & doctrina Petri totius Eccleſiæ ſtructura conſurgit, donec occurramus omnes Chriſto in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei? Neceſſe quidem eſt multos eſſe qui plantent, multos qui irrigent, quoniam hoc exigit proceſſus verbi, & dilatatio populorum. Sed quicumque ſit qui rigat aut plantat Deus nulli dat incrementum, niſi illi qui plantavit in fide Petri & doctrinæ ipſius acquieſcit. Sanè ad eum maxima populi judicia referuntur, a Romano examinanda Pontifice: & diſpoſiti ſub eo Matris, Eccleſiæ Magiſtratus, quatenus in partem ſolicitudinis acciti ſunt, creditam exercent poteſtatem. Ut Sacerdos, quod in plebe ſibi commiſſa expedire non poteſt, ad Epiſcopum referat; qui negotia ſupra ſe ad Archiepiſcopum reducit, aut Primatem; a quibus quicquid maximum fuerit, Romano Pontifici reſervatur. Ordinem hunc Petrus docuit. Hunc uſque modò Catholica ſervavit Eccleſia, nec unquam, auctore Domino, quicquid moliatur iniquitas, ſubvertetur.*

Romana Eccleſia caput omnium Eccleſiarum, & fons Catholicæ doctrinæ.

Iſti verò 11. & 12. Sæculi Patres cum antiquioribus de fidei puritate & integritate in Catholica Apoſtolica Romana Eccleſia, cœterarum *Matre & Magiſtra, Matrice & originali Fidei, Centro Communionis, Traditionis Fonte*, ab ejus per *S. Petrum* fundatione, ſingulari Chriſti munere ſervata, & uſque ad finem mundi ſervanda, ſenſere. Cum *Origene*, Tom. 12. in *Matthæum*, Huetianæ Editionis, ubi hæc verba Chriſti ad *S. Petrum* explicans, *Tu es Petrus: Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*, hæc habet: *Quam autem*, Eam? *An enim Petram ſuper quam Chriſtus ædificat Eccleſiam? An Eccleſiam? Ambigua quippe locutio eſt, An quaſi unam eamdemque rem, Petram & Eccleſiam? Hoc ego verum eſſe exiſtimo: Nec enim adversùs Petram ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ædificat, nec adversùs Eccleſiam portæ Inferi prævalebunt.* Et pauló poſt: *Eccleſia verò tamquam Chriſti ædificium, qui ſapienter ædificavit domum ſuam ſuper Petram, portarum Inferi capax non eſt, prævalentium quidem adversùs quemcumque hominem qui extra Petram & Eccleſiam fuerit, ſed invalidarum adversùs illam.* Et infra: *Exiſtimo his verbis:* Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, *convenienter id eſſe ſubnexum:* Dabo tibi Claves Regni Cœlorum: *Nam qui contra Inferi portas munitus eſt, ut adversùs eum non prævalerent, dignus eſt, qui ab ipſo Verbo Claves Regni Cœlorum accipiat,* &c. Subdit denique: *Vide autem quanta vi polleat Petra, ſuper quam a Chriſto ædificatur Eccleſia: & quicumque dicit:* Tu es Chriſtus Filius Dei Vivi, *ut illius Judicia firma maneant, quaſi Deo in illo judicante, ut in ipſo Juredicendo Portæ Inferi adversus eum non prævaleant.*

Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi Sæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus de perpetua fidei puritate & integritate in Romana Eccleſia.

Nec adversùs Eccleſiam, nec adversùs Petram, ſuper quam a Chriſto fundata eſt, portæ Inferi prævalebunt.

Epheſ. 4. 11.

Senſere cum *S. Joanne Chryſoſtomo* Homilia 55. in *Matthæum*, explicante illa Chriſti verba: *Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: ID EST*, (inquit) *Fidem atque confeſſionem*. Et Portæ inferi non prævalebunt adverus eam: *Si verò adversùs Eccleſiam non prævalebunt, multò minus adversùs me prævalebunt*, Ego autem dabo tibi Claves Regni Cœlorum. ... *Se ipſum his duabus pollicitationibus Filium eſſe Dei revelat & oſtendit. Nam quæ Deus concedere ſolus poteſt, peccatorum ſcilicet remiſſionem, & ut Eccleſias tot tantiſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cujus Caput & Paſtor Piſcator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate ſuperet: hæc, inquam, omnia, quæ ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Ita & Pater ad Jeremiam dicebat*: Sicut columnam ferream, & ſicut murum æneum poſui te, *Sed ipſum quidem genti uni Pater, hunc autem univerſo terrarum orbi Chriſtus propoſuit. Quare libenter ab his quærerem, qui dignitatem Filii minorem quàm Patris dicunt, quænam ſibi majora dona videantur, quæ Pater, aut quæ Filius Petro largitus eſt. Pater quidem revelationem Filii ſui dedit: Filius autem partim ut tam Patris quàm Filii revelationem ubique terrarum ſeminaret: Partim ut quamvis homo eſſet mortalis, cœleſti tamen poteſtate polleret, & claves haberet Regni Cœlorum: Ita Petrus Eccleſiam per univerſum orbem amplificatam Cœlo etiam ipſo validiorem monſtravit.*
„ Tranſibunt (*inquit*) cœlum & terra, verba au-
„ tem mea non tranſibunt.

Senſere cum *S. Petro Chryſologo* ad *Eutychetem* ſcribente: *B. Petrus qui in propria Sede vivit & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem.*

Soliditas fidei, quæ in S. Petro laudata eſt, perpetua eſt.

Cum *S. Leone* Sermone 11. in Anniverſario die Aſſumptionis ſuæ. *Soliditas*, inquit, *illius Fidei, quæ in Apoſtolorum Principe eſt laudata, perpetua eſt. Et ſicut permanet quod in Chriſto Petrus credidit: ita permanet quod in Chriſto Petrus inſtituit.* Et infra: *Si quid itaque a nobis rectè agitur, rectèque diſcernitur: Si quid a miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur; illius eſt operum atque meritorum, cujus in Sede ſua vivit poteſtas & excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit, dilectiſſimi, illa confeſſio, quæ a Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmitatem Petræ, quæ nullis impulſionibus quateretur, accepit. In univerſa namque Eccleſia*: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *quotidie Petrus dicit: & omnis lingua quæ confitetur Dominum, Magiſterio ejus vocis imbuitur. Hæc fides Diabolum vincit, & captivorum ejus vincula diſſolvit. Hæc erutos mundo inſerit Cœlo, & portæ Inferi adversùs eam prævalere non poſſunt. Tantâ enim divinitus ſoliditate munita eſt, ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit ſuperare perfidia.* Et Sermone 3. explicans, illa Chriſti verba ad S. Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, &c. hæc habet: *Id eſt, cùm ego ſim inviolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum: ego fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere; tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia.*
„ Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccle-
„ ſiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt
„ adversùs eam. *Super hanc*, inquit, *fortitudinem æternum extruam templum, & Eccleſiæ meæ cœlo inferenda ſublimitas, in hujus fidei firmitate conſurget. Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt: vox enim iſta, vox vitæ eſt. ... Propter quod dicitur Beatiſſimo Petro:*
Matt. 16. „ Tibi dabo Claves Regni Cœlorum. Et quæcum-
„ que ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in
„ cœlis, & quæcamque ſolveris ſuper terram,
„ erunt ſoluta & in cœlis. *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri Privilegium, ubicumque ex ipſius æquitate fertur Judicium. ..... Inſtante autem Paſſione ſua Dominus, quæ Diſcipulorum erat turbatura conſtantiam, Simoni inquit*: Simon;

S. Petri privilegium.

„ ecce Satanas expoſtulavit vos, ut cerneret ſi-
„ cut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut
„ non deficiat fides tua. Et tu aliquando conver-
„ ſus confirma fratres tuos, ut non intretis in ten-
„ tationem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen ſpecialis a Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tamquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur.*

Luc. 22. 31.

Chriſtus propriè Patri ſupplicat pro fide Petri.

Firmitas per Chriſtum Petro, per Petrum Apoſtolis reliquis collata.

Senſere cum *Agathone* Pontifice Maximo, in Epiſtolâ Dogmaticâ ad Imperatores lectâ Actione 4. Synodi Sexti Generalis, & approbatâ Actione 8. unanimi Patrum conſenſu, quam & aliquis *tamquam ex Spiritu Sancto dictatam per os Sancti ac Beatiſſimi Principis Apoſtolorum Petri*, ſe recipere profeſſus eſt. *Hæc eſt*, inquit Agatho, *vera fidei regula, quam & in proſperis & in adverſis vivaciter tenuit ac defendit hæc ſpiritualis mater veſtri tranquilliſſimi Imperii, Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apoſtolicæ Traditionis numquam erraſſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit, ſed ut ab exordio fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata fine tenus permanet ſecundùm ipſius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum Diſcipulorum*
„ *Principi in ſacris Evangeliis fatus eſt*: Petre
„ Petre, [*inquiens*] ecce Satan expetivit ut cri-
„ braret vos, ſicut qui cribrat triticum: Ego autem
„ pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu
„ aliquando converſus, confirma fratres tuos.
Conſideret itaque veſtra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cujus fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædeceſſores, confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum: quorum & Puſillitas mea, licèt impar & minima, pro ſuſcepto tamen divinæ dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere.

Romana Eccleſia a tramite Apoſtolicæ Traditionis numquam aberravit.

Senſere cum VIII. Synodo Oecumenica, quæ Libellum ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo ad ſe miſſum, & ab omnibus Epiſcopis ſubſcribendum, approbavit, Actione 1. Quo in Libello hęc leguntur: *Prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, deinde a conſtitutis Dei & Patrum nullatenus deviare. Unum quippe horum ad fidem pertinet, alterum ad opus bonum. Sicut enim ſcriptum eſt*: Sine fide impoſſibile eſt placere Deo: *ſic rurſus legitur*: Fides ſine operibus mortua eſt. *Et quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis*; Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: *hęc quę dicta ſunt, rerum probantur effectibus: Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina.* Et infra: *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem & obſervantes ejus omnia Conſtituta ſperamus, ut in una Communione, quam Sedes Apo-*

Hebr. 11. 6.

Jacobi 2. 17.

Matt. 16. 18.

ſto-

ſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ Religionis ſoliditas: promittentes etiam. SEQUESTRATOS A COMMUNIONE ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ID EST, NON CONSENTIENTES SEDI APOSTOLICÆ, EORUM NOMINA INTER SACRA NON RECITANDA ESSE MYSTERIA.

Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in fide non conſentiunt, nec ei Communione junguntur.

Senſere cum *S. Leone IX.* Pontifice Maximo in Epiſtolâ ad *Michaelem* Conſtantinopolitanum Patriarcham, & *Leonem* Acridanum Epiſcopum, cap. 7. ſcribente: *Taliter Sancta Eccleſia ſuper petram, id eſt, Chriſtum, & ſuper Petram ædificata, quia inferi portis, diſputationibus ſcilicet Hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa Veritas, per quam ſunt vera quæcumque ſunt vera,* Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Cujus promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe a Patre idem Filius proteſtatur, dicendo ad Petrum:* „Simon! ecce Satanas „ expetivit vos ut cribraret ſicut triticum? Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et „ tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Erit ergo quiſquam tanta dementia, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat, in aliquo vacuam putare? Nonne a Sede Principis Apoſtolorum Romana videlicet, Eccleſia, tam per eumdem Petrum, quàm per Succeſſores ſuos reprobata, & convicta, atque expugnata ſunt omnium Hæreticorum commenta; & fratrum corda in fide Petri, quæ haſtenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, confirmata?* Legatur & Epiſtola V. ad *Petrum* Antiochenum Epiſcopum.

Omnes Hæreſes tam per S. Petrum quàm Succeſſores ejus reprobatæ & expugnatæ.

Luc. 22. 31. 32.

S. Petri Fides haſtenus non defecit, nec in finem uſque deficiet.

XXII. Rogabit quiſpiam: Quâ ratione innoteſcet Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in Judicio controverſiarum fidei eſſe ſecutum? Reſpondeo, id compertum iri cùm ex ipſius Eccleſiæ Romanæ, tum ex aliarum Eccleſiarum, quæ cum ipſa communicant, conſenſu. Nam *Tot ac tanta Eccleſiæ, una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima & Apoſtolica, dum unà omnes probant unitatem: dum eſt illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quàm ejuſdem Sacramenti una traditio. Hinc igitur dirigimus præſcriptionem, ſi Dominus Jeſus Chriſtus Apoſtolos miſit ad prædicandum, alios non eſſe recipiendos Prædicatores, quàm Chriſtus inſtituit; quia nec alius Patrem novit niſi Filius, & cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelaſſe Filius, quàm Apoſtolis, quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id eſt, quid Chriſtus illis revelaverit, & hic præſcribam non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva, ut ajunt, voce, quàm per Epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo accepit: omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.* Verba ſunt *Tertulliani* lib. *De Præſcriptionibus*. Cum itaque Romani Pontificis de Fide Decreta, Romanæ Eccleſiæ & communicantium cum ipſa Eccleſiarum ſtudiis conſonantibus ſuſcipiuntur, vel in Concilio univerſalem Eccleſiam repræſentante, vel extra Concilium communi conſpiratione, tunc Dominus, *Quæ Vicarii ſui priùs miniſterio decreverat*, UNIVERSÆ FRATERNITATIS IRRETRACTABILI FIRMAT ASSENSU: UT VERE A SE PRODIISSE OSTENDAT, QUOD PRIUS A PRIMA OMNIUM SEDE FORMATUM TOTIVS CHRISTIANI ORBIS JUDICIUM RECEPERIT, UT IN HOC QUOQUE CAPITI MEMBRA CONCORDENT: Verba ſunt *S. Leonis* Epiſtolâ 93. Edit. *Queſnellii*, ad Theodoretum Epiſcopum ſcriptâ, aliàs 63.

Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in judicio controverſiarum fidei ſecutum eſſe.

Ita ex Eccleſiæ conſenſu ad *Hadriani I.* Pontificis Maximi Sententiam contra *Elipandi & Felicis* hereſim accedente, probavit *Carolus Magnus* in Epiſtolâ ad ipſum *Elipandum* & alios Hiſpaniæ Epiſcopos datâ, qui Majeſtatis ipſius arbitratui cauſæ congnitionem ſuæ detulerant, ipſos jam ut Hæreticos habendos, vitandos, execrandos, niſi errorem de adoptiva Chriſti filiatione abjurarent. „ Fraterna cogente caritate (*inquit Rex Magnus*) „ juſſimus Sanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit „ de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & ſanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex „ veſtris ſcriptis, intuliſſe cognovimus. Imò & „ ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de „ hac nova inventione, noſtræ devotionis ter „ quaterque direximus Miſſos: ſcire cupientes quid „ Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta Traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Nec non & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ Diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti conſideratione „ veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis Sanctorum Patrum hinc inde roborata teſtimoniis, abſque ullâ dubitatione teneatur. Idcirco vobis per ſingulos Libellos dirigere „ curavimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas & pacifica perſcrutatio Auctoritate Eccleſiaſtica inveniret, ſtatuiſſet, confirmaret. Primò quid Dominus Apoſtolicus, cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis illis in partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius Libelli tenore ſtatuimus. Deinde ſecundo loco, quid Eccleſiaſtici Doctores & Sacerdotes Eccleſiarum Chriſti „ de propinquioribus Italiæ partibus, cùm Petro „ Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Paulino Forojulianenſi vel Aquilejanenſi Patriarcha viris in „ Domino valde venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluiſſent, ſuis propriis reſponſionibus exaratum poſuimus Libellum: quia ipſi quoque præſentes noſtro Synodali Conventui adfuerunt. Poſt hæc, tenet & tertius Libellus orthodoxam Sanctorum Patrum Epiſcoporum, & „ virorum venerabilium fidem, qui, in Germaniæ, Galliæ, & Britanniæ partibus, dignis Deo „ deſerviunt officiis; veſtriſque objectionibus Sanctarum Scripturarum teſtimoniis roboratas obtinet reſponſiones. Dehinc quarto loco meæ propriæ unanimitatis cum his ſanctiſſimis prædictorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis conſenſum ſubnexui, ſicut voſmetipſi in veſtra Epiſtolâ, quam meo ſpecialiter aſſignaſtis nomini, „ rogare curaſtis: Id eſt, ne paucorum ſubdolis „ aſſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimoniis roboratam fidem firmiter tenerem. POST HANC VERO CORREPTIONEM, SIVE ADMONITIONEM APOSTOLICÆ AUCTORITATIS, ET SYNODALIS UNANIMITATIS, SI NON RESIPISCITIS AB ERRORE, SCITOTE OMNINO VOS PRO HÆRETICIS HABENDOS, *NEC ULLAM VOBISCUM COMMUNIONEM PRO DEO AUDEMUS HABERE*. Hæc *Carolus Magnus*. Iſtam porro doctrinam Sacra Facultas Pariſienſis, cœteræque Galliarum Academiæ, ſequi ſe profitentur, cùm docent: *Romanum Pontificem non eſſe infallibilem, nullo Eccleſiæ conſenſu accedente*.

Legantur quæ hoc de argumento ſcripſi Diſſert. II. in Hiſtor. Eccleſ. Sæculi VII.

XXIII. Id tamen minimè prohibet, quin Romanam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam, in

Romana Eccleſia in

qua

cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulenda.

qua fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ, in cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulendam cenſeant, & ejuſmodi *Majora negotia*, ac *difficiles cauſas* ad eam, *poſt Epiſcopale Judicium*, referendas; ut loquitur *Innocentius I.* in Epiſtolâ ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum, & in Epiſtolâ ad Concilium Milevitanum; cui conſentiunt *Zoſimus* ad Epiſcopos Galliæ ſcribens, *Bonifacius I.* Epiſtolâ II. ad eoſdem, *Sanctus Leo* in Epiſtolâ ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, *Hilarius* Epiſtolâ VIII. *Vigilius* Epiſtolâ VII. ad *Auxanium* Arelatenſem Epiſcopum, *Sanctus Gregorius* Epiſtolâ LII. Lib. IV. ad univerſos Galliarum Epiſcopos data; *Gregorius IV.* Epiſtolâ ad univerſos Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, de cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi; *Leo IV.* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Britanniæ, cujus verba refert *Gratianus* Diſtinct. 10. C. I. *Nicolaus* I. paſſim, *Joannes VIII.* Epiſtolâ 93. ad Arelatenſem Epiſcopum, *Leo IX.* Epiſtolâ 4. ad *Petrum* & *Joannem* Epiſcopos datâ, &c.

Romani Pontificis Decreta in Quæſtionibus fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinent, iiſque ab omnibus Chriſtianis parendum eſt.

Nec etiam id prohibet, quin cenſeant eædem Academiæ, & quoquot in Galliis Catholicè ſentiunt, in Quæſtionibus fidei præcipuas Summi Pontificis eſſe Partes, ejuſque Decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, iiſque obedientiam à Chriſtianis omnibus deberi. Et *Sancti Aviti* Viennenſis Epiſcopi, Gallicanorumque Præſulum, quorum nomine ad *Hormiſdam* ſcribebat, obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam, & divinum Romani Pontificis Primatum, non ſolùm commendant, ſed intimo gerunt animo, ac palàm profitentur. Verba Sancti & eruditi Epiſcopi adſcribo. *Diverſorum fida relatione comperimus de reconciliatione vel concordia Eccleſiæ Romanæ jactare ſe Græciam: quod ſicut amplectendum, ſi veraciter dicitur, ita verendum eſt ne callidè ſimuletur. Quæſumus ergo ſervitio meo juncto, ut quid filiis veſtris Fratribus meis, id eſt, Gallicanis, ſi conſulant, reſpondere debeam, inſtruatis: Quia jam ſecurus, non dicam de Viennenſi, ſed* DE TOTIUS GALLIÆ DEVOTIONE POLLICEAR, OMNES VESTRAM SUPER STATU FIDEI CAPTARE SENTENTIAM. *Orate ut ſic nos prædictorum Profeſſio fucata non fallat, ſicut ab unitate quam regitis, veritas comperta non ſeparat.* Scripta eſt hæc Epiſtola anno 517. eſtque inter Epiſtolas *Aviti* a *P. Sirmondo* editas 87.

Ita cenſet Eccleſia Gallicana.

Sex S. Thomæ pronuntiata de Romani Pontificis Summa Auctoritate.

XXIV. Denique Pariſienſes, & cœteri Galliarum Thelogi, ſex illa *S. Thomæ* pronuntiata in Opuſculo adverſùs errores Græcorum, contra Hæreticos & Schiſmaticos Pontificiæ Majeſtatis hoſtes omni virium ac ſtudiorum contentione tuentur:

S. Thomas.

1. *Romanus Pontifex Succeſſor Petri, & Chriſti Vicarius, eſt Primus & Maximus omnium Epiſcoporum.*

2. *Summus Pontifex in tota Eccleſia Chriſti univerſalem Prælationem obtinet.* Ait quidem S. Thomas, *In totam Eccleſiam*: ſed hoc loquendi modo idem intelligit, ac per totam Eccleſiam, ubique, in toto orbe Chriſtiano, ut ex probationibus ipſius, ſeu ex verbis Patrum ab ipſo prolatis compertum eſt. Unde ſic ejus pronuntiatum exprimere malui, quàm æquivocationi & calumniæ expoſitum relinquere. Hunc ſenſum approbat, proponitque ut dogma fidei *Martinus V.* Pontifex Maximus in Concilio Conſtantienſi, in Bulla contra errores *Joannis Vvicklef* & *Joannis Hus*, quâ inter cœtera quemvis de his erroribus ſuſpectum interrogari jubet: *Utrùm credat quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine expreſſo, ſit Succeſſor Beati Petri* HABENS SUPREMAM AUCTORITATEM IN ECCLESIA DEI.

S. Thomas.

3. *Romanus Pontifex habet in Eccleſia plenitudinem poteſtatis.* Quæ tamen non eſt ita ſimpliciter intelligenda, ſicut eſt illa ſupremæ auctoritatis, quæ Deo omnipotenti convenit, *Apud quem non eſt impoſſibile omne verbum:* Nec eſt illa plenitudo poteſtatis Excellentiæ, quam in Chriſto prædicamus; cùm novos articulos fidei condere, & Sacramenta inſtituere, vel abrogare non poſſit: ſed eſt plenitudo poteſtatis miniſterialis, quanta ſcilicet neceſſaria eſt ad regimen univerſalis Eccleſiæ ad ſalutem Fidelium procurandam: ut exponit Cardinalis *De Turrecremata* lib. 11. *De Eccleſia*, Cap. 53. Ad quam plenitudinem poteſtatis pertinet, ſecundùm eumdem Angelicum Doctorem, Quodlibeto IV. Quæſt. VIII. Art. II. ut in Eccleſia univerſa de Canonibus diſpenſet. *Papa*, inquit, *habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia; ita ſcilicet quòd quæcumque ſunt inſtituta per Eccleſiam vel Eccleſiæ Prælatos, ſunt diſpenſabilia a Papa ... Licèt diſpenſare non debeat, niſi ex magna & evidenti cauſâ.* Et, ut ait idem S. Doctor Secunda Secundæ, Quæſt. 89. Art. 12. *Omnis diſpenſatio debeat fieri ad honorem Chriſti, & ad utilitatem Eccleſiæ.*

4. *Sanctus Petrus eſt Chriſti Vicarius, & Romanus Pontifex Sancti Petri Succeſſor in eadem poteſtate ei a Chriſto collata.* S. Thomas.

5. *Ad Summum Pontificem pertinet quæ fidei ſunt determinare.* At non ipſi ſoli judicandi convenit auctoritas, quamvis in judicio quæſtionum fidei præcipuæ ſint ejus partes, & ad eum finitiva pertineat ſententia, qui extra Synodum Decreta fidei condere poteſt, quibus parere Chriſtiani omnes tenentur: quorum auctoritate (accedente Eccleſiæ conſenſu) Hæreſes etiam abſque Synodo Oecumenica, opprimuntur: & qui Synodorum etiam Oecumenicarum Decreta auctoritate ſua confirmat. Uni (inquam) Romano Pontifici Auctoritatem judicandi controverſias fidei non tribuit *S. Thomas*, nec tribuet quiſquis Verbo Dei & Traditioni fideliter adhærebit. Epiſcopis enimvero & Conciliis Provincialibus, Nationalibus, & præſertim Oecumenicis, Jus illud ac auctoritatem competere, Scriptura Sacra & Traditio docent, ut ſuperiùs demonſtratum eſt. Hæc ſemper Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia fuit, cujus nomine *Petrus de Alliaco*, poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, cum aliis ab eadem Deputatis Doctoribus contra F. *Joannem de Monteſono* ſcribebat, hanc propoſitionem: *Ad ſolum Summum Pontificem pertinet eorum quæ tangunt fidem, examinatio & deciſio, continere manifeſtam hæreſim, immo multas hæreſes. Primò quia per illam Excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia, & Generale Concilium eam repræſentans, quod eſt Hæreticum..... Secundò, per illud excluditur Sedes Apoſtolica, quod eſt contra ipſum, & eſt manifeſtè Hæreticum .... Tertiò, Excluduntur Epiſcopi Catholici ab omnimoda cognitione, examinatione, & deciſione eorum quæ ſunt fidei, quod eſt contra Jus tam Divinum, quam humanum*, &c.

Romani Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis Hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur.

Propoſitiones a Sacra Facultate Pariſienſi damnata.

Eadem Sacra Facultas menſe Martii, anni 1429. has Propoſitiones a F. *Joanne Sarrazin* aſſertas confixit.

1. *Omnes Poteſtates Juriſdictionis Eccleſiæ, aliæ a Papali Poteſtate, ſunt ab ipſo Papa, quantùm ad inſtitutionem & collationem.*

2. *Hujuſmodi Poteſtates non ſunt de Jure Divino, nec immediatè inſtitutæ a Deo.*

3. *Non invenitur Chriſtum tales Poteſtates, ſcilicet alias a Papali, expreſſè ordinaſſe, ſed tantùm ſupremam, cui commiſit Eccleſiæ fundationem.*

4. *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis, in ſolo Summo reſidet Pontifice.*

Dictus autem F. *Joannes Sarrazin*, Sacræ Fa-

cul-

cultatis Judicio ſe ſubjecit, veritates erroneis Propoſitionibus ſuis contrarias in ſolemni Magiſtrorum Conventu aſſeruit, & hanc inter cæteras: *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis reſidet non in ſolo Summo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu Sancto & Eccleſia Catholica.*

Eadem Sacra Facultas anno 1655. Januario menſe, Magiſtro *Franciſco Guillou* Baccalaureo hanc propoſitionum quarumdam in ſuis Theſibus Minoris Ordinariæ contentarum Declarationem & expoſitionem imperavit: *Agnoſco & fateor, Epiſcoporum Juriſdictionem eſſe Juris Divini, & eſſe immediatè a Chriſto, eoſque in Conciliis Generalibus verè eſſe Judices; atque in iis, ex eorum Judiciis Summum Pontificem pronuntiare.*

Anno 1164. die 1. Aprilis, eadem Sacra Facultas Propoſitiones larvati Auctoris qui de Romano Pontifice in libro quodam ſuo ſcripſerat: *Ejus eſt unius emergentia circa fidem dubia infallibilis veritatis oraculo tollere & explanare*, &c. hac Cenſura confixit: *Hæ Propoſitiones, quatenus excludunt ab Eccleſia Infallibilitatem activam, ſeu auctoritatem emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi & explanandi, falſa ſunt: temeraria, ſcandaloſæ, & hæretica.*

Chriſtianus Lupus refellitur. Meritò itaque Propoſitionem illam rejicimus, ac improbamus, quæ in Indice rerum in *S. Thoma Cantuarienſis* Epiſtolis a *P. Lupo* editis contentarum, majuſculis exarata characteribus eſt ad fucum lectoribus incautis faciendum: *ROMANI PONTIFICIS SOLIUS PERSONA SOLA EST JUDEX CONTROVERSIARUM.* Notat *P. Lupus*, ſeu quiſquis eſt Auctor Indicis, paginas 356. & 465. ut a *S. Thoma Cantuarienſi* & a *Joanne Sareſberienſi* Propoſitionem illam aſſertam indicet. Verùm nihil hujuſmodi legitur his in locis. In priori quidem *Sanctus Thomas* ad *Alexandrum III.* ſcribit: *Veſtri oris dumtaxat expectamus Judicium, aut illius qui ſpiritum Principum aufert conſuevit, & liberare pauperem a Potente.* Sed inerudité & abſurdè ex his verbis colligitur, *Romani Pontificis ſolius perſonam ſolam eſſe Judicem controverſiarum.* Ibi enim de controverſiis fidei, aut de cæteris omnibus non agit *S. Thomas*, ſed de cauſa ſua, cujus unus Romanus Pontifex Judex erat, a quo ſinitiva ſententia expectanda eſſet, cum ad eum per appellationem eſſet devoluta, nec Generale Concilium eſſet convocatum: ab Epiſcopis verò Angliæ judicari non poſſet. Non verò negavit *Sanctus Thomas Cantuarienſis*, quin cauſa ſua, vel in Synodo Plenaria totius Occidentis, vel in Oecumenica judicari ab Epiſcopis poſſet, Romano Pontifice Præſide, prærogativam ſuffragii obtinente, & Synodi Judicium confirmante. Nec aliud etiam colligitur ex loco poſteriori, ex illis nempe verbis *Joannis Sareſberienſis* ad eumdem Pontificem ſcribentis: *Miſeris Cantuarienſibus, ad quos inter Deum & ſe Mediatores confugiendum eſt niſi ad Romanam Eccleſiam ubi viget divinæ Legis cuſtodia, & totius Sacerdotii Principatus? Nam ſi illa poſt Deum decreverit ſalvare nos continuò liberabimur. Si manus erexeritis, ſternetur Amalech. Et qui vos Pharaoni dedit in Deum, dejiciet omnes adverſarios Eccleſiæ a facie noſtra.* De libertate Eccleſiæ, de ſacris Canonibus, de Juribus Archiepiſcopi & Cantuarienſis Eccleſiæ vindicandis agebatur. Nemo verò negaverit Romanum Pontificem ratione Divini Primatùs horum eſſe tutorem ac vindicem, ac in eos qui libertatem Eccleſiæ, qui Canones, qui jura Epiſcoporum violant, poſſe ex eorumdem præſcripto Canonum agere, & in promptu habere ulciſci omnem inobedientiam. Id unum *ab Alexandro III. S. Thomas Cantuarienſis, & Joannes Sareſberienſis* expectabant.

S. Thomas. VI. Denique Angelici Doctoris pronuntiatum in laudato contra Græcos Opuſculo, quod etiam amplectimur ac profitemur, illud eſt: *Subeſſe Romano Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis.* Sive Secundùm præſcriptam a *Pio IV.* Pontifice Maximo Profeſſionis Fidei Formulam, totius orbis Chriſtiani reverentia conſecratam: *Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco: Romanoque Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo ac juro.*

Catholici omnes Theologi Primatum Romani Pontificis jure divino inſtitutum, ut dogma fidei, ſummo conſenſu prædicant: quæſtiones verò nonnullæ in quibus diſſentiunt de Romano Pontifice, ad humanas opiniones pertinent.

XXV. Etſi verò in aliis capitibus quæ ſalvâ fide Primatus, *Jure Divino* Romano Pontifici convenientis, inter Catholicos; ſalvâ etiam pace fraternæ charitatis, more Chriſtiano, modeſtèque diſceptantur: Utrùm ſcilicet Concilium Oecumenicum ſit Pontifice Romano ſuperius? Utrùm Romanus Pontifex inconſultâ Eccleſia, & nullo ipſius accedente conſenſu, ſit infallibilis? Utrùm poteſtatem nullam habeat, vel indirectam, in Regum temporalia? Quid ſit Pontificem EX CATHEDRA pronuntiare? &c. A pleriſque exterarum gentium Theologis, Gallicani Doctores diſſentiant: nihil propterea de obſervantia erga Sedem Apoſtolicam & *Sancti Petri* in ea Succeſſores remittere cenſendi ſunt, aut ejuſdem Sanctæ Sedis imminuere Majeſtatem. Cùm enim „ tria ſint velut finitima ſibimet in animis ho„ minum, diſtinctione digniſſima, credere, in„ telligere, opinari: & *Quod credimus, auctoritati, quod intelligimus, rationi, quod opinamur, errori* debeamus; ut Sanctus Auguſtinus docet lib. *De Utilitate credendi*: certumque ſit ejuſmodi quæſtiones ad fidem non pertinere, ipſo Cardinali *Bellarmino* teſte: Nec etiam in his locum habeat demonſtratio: ſupereſt ut ad humanas opiniones revocentur. Quid verò, amabo, ſummæ poteſtati *Sancto Petro*, & ejus Succeſſoribus, Romanis Pontificibus a Chriſto collatæ dignitatis & ſplendoris accedit, ex eo quòd hæ vel illæ opiniones propugnentur a Catholicis Theologis? Cùm ſacer ille Pontificiæ poteſtatis apex, ejuſque Jura ac privilegia innata & inſita, non humanis opinionibus nitantur, ſed Scripturæ Sacræ, & Traditionis oraculis comprobentur. Sanè ſi Deus non ſolùm mundum ſed ſe ipſum diſputationibus noſtris tradit, permittitque: Unde Theologi tot de potentia Dei quæſtiones in Scholis agitant, quærendo num Deus hæc vel illa poſſit abſolutâ potentiâ, negandoque de plurimis; quamvis Deum omnipotentem credant univerſi. Quid mirum ſi Romani Pontifices, Chriſti Vicarii, permittant ut Theologi Catholici de ſuæ poteſtatis extenſione, modo vel uſu, modeſtè diſceptent, dum nihilominus in Confeſſione Primatus Jure Divino *Sancto Petro* a Chriſto collati, & ad ejus Succeſſores tranſmiſſi conveniunt; ac de illis dumtaxat diſſident, quæ ſummam fidei non ſpectant? In quibus tamen Scholarum controverſiis contentiones, ſciſſuræ, ſcandalaque fratrum, omnibus æquè vitanda ſunt, illudque Apoſtoli animo tenendum & opere ipſo implendum: *Si quis inter vos contentioſus videtur, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* 1. Cor. 11.

Quamquam verò illas dumtaxat opiniones amplectar ac propugnem, quas veras ſeu probabiliores exiſtimo, illud etiam Apoſtolicum uſurpans: *Non poſſumus aliquid adverſùs veritatem, ſed pro veritate:* II. Ad Cor. 13. Errare tamen me poſſe vel nolentem, quod humanum eſt, cùm probè noverim: quæcumque hac in Diſſertatione, cæteriſque, ac in toto Opere ſcripſi, vel Deo dante ſum ſcripturus, *Majorum meorum, & præcipuè Romani Pontifi-*

Auctor omnia ſcripta ſua ac pronun-

cis,

tiatæ examini ac Judicio Summi Pontificis ſubjicit.

ciis, examini ac Judicio ſubjecta velim. *Nec enim mea mihi, ſed illorum placere debet ſententia, quibus & de me, & de mea ſententia judicare deſuper datum eſt: Et decet nos imitari non ſolùm docendi diligentiam, ſed etiam diſcendi modeſtiam.*

Hæc verba mutuor ab Anſelmo *Havelburgenſi Epiſcopo, Lib. III.* Dialogorum cap. 25.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 138. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Symbolum Eccleſiæ particulares facere poſſunt, ſicut de rebus fidei judicare, non ita tamen quòd omnes obliget*,

R. Non ita ſcripſi ſed: *Juris Eccleſiarum privatarum non eſt, Fidei formulam ſeu Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & Auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cùm de Fide, tum de Chriſtiana morum Diſciplina Eccleſiis condere. Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia inter maximas & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit.* Nihil ad Summi Pontificis aſſerendum Primatum & Auctoritatem magnificentius ac luculentius dici poteſt. Mirum quòd hunc locum reprehendant RR. Cenſores. Diſplicet illis dubio procul, quòd judicium cauſarum Fidei ad Epiſcopos pertinere propugnem, ſive in Synodis Provincialibus & Nationalibus, ſive in Generalibus, ſive etiam in ſuis Diœceſibus, cùm in iis errores aliqui contra fidem oriuntur: ſed hæc eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Sedis Apoſtolicæ, Eccleſiæ univerſæ doctrina.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 139. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Concilii Generalis divina ſupremaque auctoritas eſt.*

R. Ita declaravit ſacrum Concilium Conſtantienſe, confirmavit *Martinus V.* Pontifex Maximus. Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina, quam Petrus de Alliaco, & Venerabilis Gerſonius in Concilio Conſtantienſi; quam Theologi & Epiſcopi Galli in ipſo Concilio Tridentino, conſtanter propugnarunt; quam & aliarum gentium Theologi & Canoniſtæ plures & doctrinâ celebres tuentur, Cardinalis *Cuſanus*, *Panormitanus*, Magiſter ejus Cardinalis Florentinus, *Toſtatus* Epiſcopus Abulenſis, *Joannes Driedo* lib. 4. *De Dogmatibus*, cap. 4. *Dionyſius Carthuſianus* lib. 1. *De Auctoritate Papæ & Concilii*, cap. 31. *Thomas Illyricus* Ordinis FF. Minorum in *Clypeo Papali*, quem adversùs Lutherum edidit, & *Hadriano VI.* dicavit; Colonienſis Academia, in Tractatu *De Poteſtate Papæ & Concilii*, quem ad *Theodoricum* Colonienſem Epiſcopum ſcripſit; Cracovienſis Academia, in Tractatu ſuo *De Auctoritate Conciliorum*, quem anno 1441. ad *Uladiſlaum* Poloniæ & Hungariæ Regem exaravit. Opinionem a Catholicis Academiis pluribus & celeberrimis, a Theologis & Canoniſtis omnium gentium & Ordinum inſignibus propugnatam, non eſt cur reprehendant Religioſi Cenſores.

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem velut meam reprehendunt: *Eccleſiæ, id eſt, Concilio Generali data infallibilitas Judicii, & finiendi controverſias.*

R. Tò, *id eſt*, ibi non legitur, hæc explicatio non eſt mea. Eccleſiam enim extra Concilium Generale auctoritatem habere finiendi controverſias fidei, judiciique indeficientis privilegio a Chriſto donatam, qui cum ipſa *eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*: a Spiritu Sancto illuminatam, qui *docet* illam *omnem veritatem*: eſſe ſemper *columnam & firmamentum veritatis*, quamvis non ſit in Concilio congregata, credo & propugno. Sed ita ſcripſi eo loci: *Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet.* Iſta autem Propoſitio quoad omnes partes dogma Catholicum eſt.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione, pag. 140. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Poteſtas oves paſcendi data fuit S. Petro, quatenus Eccleſiæ perſonam gerebat, & ideo non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ data eſt.*

R. Sancti Auguſtini principium eſt, cujus verba ibidem refero.

SCHOLION V.

In eadem Diſſertatione, pag. 141. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papæ Decreta a Concilio Generali confirmantur.*

R. Non ita ſcripſi, ſed: *S. Leo Magnus* (inquam) *Summi Pontificis Decreta, Fidem etiam ſpectantia, univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet.* Facti quæſtio eſt. An S. Leonis ſenſum ſim aſſecutus, hæc Sancti Pontificis ad Theodoretum ſcribentis verba demonſtrant: APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA. Id tamen non impedit quin Romanus Pontifex jus habeat congregandi Concilia, illis per ſe vel per Legatos præſidendi, & illa confirmandi, ut occaſione datâ propugno. Quæ ſententia mea ſemper fuit.

SCHOLION VI.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis approbata Decreta.*

R. Conſtantienſis Synodi Decreta *Martinum V.* Baſileenſis, ad Seſſionem ſaltem 18. Eugenium IV. approbaſſe & confirmaſſe, horum Pontificum Diplomata probant, ipſis Conciliis inſerta. De Seſſionis tertiæ Baſileenſis Concilii Decretis, non de iis quæ tranſlato Ferrariam, ac deinde Florentiam Concilio edita ſunt, loquor eo loci. Sic loquuntur Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION VII.

Ad eamdem Diſſertationem, pag. 142. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Divi Thomæ extorta explanatio: Ad ſolum Papam pertinet condere Symbolum, non excludendo Concilium Generale, & divinam Epiſcoporum Auctoritatem.*

R. Religioſis Cenſoribus videtur contorta, aliis viris eruditis nulloque præjudicio præoccupatis plana & naturalis fortè videtur, quemadmodum viſa eſt & mihi. *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* An ſic vel aliter intelligendus ſit S. Thomas, mera criticæ quæſtio eſt.

SCHOLION VIII.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Epiſcopi in diverſis Conciliis de rebus Fidei judicavere; unde eorum auctoritas non excluditur, quia divina.*

R. Ju-

R. Juris eſſe Epiſcoporum cognoſcere Fidei cauſas, ac de illis Judicium ferre, ex multis factis, exemplis & monumentis Antiquitatis Eccleſiaſticæ confirmo totis ſex paginis ſequentibus. Divinam eſſe Epiſcoporum Auctoritatem, ſive a Chriſto immediatè inſtitutam, doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ, ne plura dicam impræſentiarum. Theologorum Hiſpanorum & Gallorum concors erat ſententia in Concilio Tridentino, de Auctoritate Epiſcoporum jure divino inſtituta. Hanc poſtremò tradiderat *Franciſcus Victoria* Dominicanus, Theologus præſtantiſſimus, & Theologiæ Scholaſticæ in Hiſpania ſeminator. Hinc variæ concertationes ortæ. Hanc ſententiam Summum Pontificem improbaſſe ac rejeciſſe falsò ſcripſit *Petrus Suavis Polanus*. Quæſtionem Concilium non finivit, quòd ea non inter Catholicos, & Hæreticos controverſa eſſet, ſed inter Catholicos Theologos diſceptaretur. Ita refert *Palavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini, Lib. 19. Cap. 6. & Cap. 8. & Lib. 21. Cap. 12. & 13. Verùm hac ſepoſita Quæſtione, utrùm Epiſcoporum auctoritas & juriſdictio ſit a Chriſto immediatè inſtituta: certum ſemper eſt eorum Auctoritatem *Divinam* eſſe, ſiquidem *Ordinatione Divina* ſunt inſtituti, ut ſacra Synodus Tridentina loquitur Seſſione 23. Canone ſexto. Quid igitur cauſæ cur hanc Propoſitionem reprehendant RR. Cenſores, *Epiſcoporum Divina Auctoritas*.

SCHOLION IX.

In eadem Diſſertatione, pag. 147. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Cuidam Concilio Provinciali Galliæ Romani errorem attribuerunt, non incompetentiam judicandi.*

R. De Concilio Provinciali Galliæ ne verbum quidem ullum habetur eo loci. En verba mea: *Quæſtionem de Baptiſmate hæreticorum S. Cyprianus cum Africanis Epiſcopis; Firmilianus cum Epiſcopis Cappadociæ, aliarumque Provinciarum agitarunt: quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, nunquam tamen incompetentiam.* Quid in hac Obſervatione veritati contrarium? Si hunc locum attentè legiſſent RR. Cenſores, Concilia Africæ & Cappadociæ non exiſtimaſſent eſſe Concilia Provincialia Galliæ. Conciliis Nationalibus & Provincialibus incompetentiam de Fidei controverſiis judicandi objici debuiſſe ſentiunt a Romana Eccleſia: ſed alia eſt Romanæ Eccleſiæ, ſicut & Gallicanæ ſententia.

SCHOLION X.

In eadem Diſſertatione, pag. 149. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Alexander III. dicit, quòd Epiſcopis in ſuis Provinciis competit jure divino poteſtas judicandi.*

R. Mera hæc facti quæſtio. Hanc *Alexandri III.* fuiſſe ſententiam, ex ejus Epiſtolâ ad *Vvillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum probavi. Cœterùm Propoſitionem meam mutilarunt RR. Cenſores, ut jus Sedis Apoſtolicæ ſiluiſſe vel minuiſſe videret. *Epiſcopos* (inquam) *Controverſiarum Fidei jure divino Judices agnovit in Synodis Provinciarum ſuarum: Quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum judicio finiuntur.*

SCHOLION XI.

Diſſertationis ejuſdem pag. 150. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Finitiva Sententia Papæ omnes parere debent ex Cathedra edita, id eſt, accedente Eccleſiæ conſenſu firmata, cui nullus ſubeſſe poteſt error: quia Eccleſia ex Privilegio Chriſti eſt indeficientis judicii.*

R. De Summi Pontificis Auctoritate eo loci magnificè loquor. Illi tribuo quicquid Fides Catholica tribuendum docet. Indeficientis etiam judicii Privilegium illi aſſero, cùm loquitur *Ex Cathedra*, ut vulgo ajunt Theologi. Cœterùm cùm inter Theologos non conveniat quid ſit illud, *Ex Cathedra loqui*, Sacræ Facultatis Pariſienſis, in qua ſum inſtitutus, opinionem & explicationem ſequor, Pontificum Decreta *Ex Cathedra* edita dicens, quæ *Accedente Eccleſiæ conſenſu* firmantur. *His nullum errorem ſubeſſe poſſe*, verè ac religioſè affirmo; *cùm Eccleſiam indeficientis Judicii Privilegio a Chriſto donatam fides doceat.* An ſolum Pontificem Romanum, non Eccleſiam, infallibilem eſſe volunt Religioſi Cenſores? Contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Eccleſiam indeficientis judicii privilegio a Chriſto donatam, dogma Fidei eſt.

SCHOLION XII.

Hanc rurſus Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores: *Sententiæ Papæ ſtandum eſt, judicantis ſecundùm Traditionem, quod apparet ex conſenſu Eccleſiæ accedente.*

R. *Secundùm Traditionem Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli Petrus & Paulus totam doctrinam fidei cum ſanguine profuderunt*, judicium de fidei controverſiis ferre debere Romanum Pontificem, rectè ſcripſi. Utrùm porro ſecundùm hanc traditionem judicaverit, *Accedentem Eccleſiæ conſenſum teſtari ac manifeſtè probare.* Indeficientis judicii in Summo Pontifice Privilegium, ex Eccleſiæ conſenſu velut ex argumento, ſigno, & teſtimonio, quo manifeſtè probetur, non velut ex cauſa a qua derivetur, repeto. Hoc eſt quod *Silveſter Prieras* Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſter in Summa, verbo *Concilium*, ſcripſit: *Sicut non errat Eccleſia perſeveranter, ita nec Papa quamdiu eſt caput Eccleſiæ, & ut caput Eccleſiæ, id eſt, utens adjutorio membrorum Eccleſiæ, per Concilia, & orationes, & hujuſmodi.* Hoc eſt, quod *Joannes Viguerius* Ordinis Prædicatorum Profeſſor Conventus Toloſani ſcripſit in *Inſtitutionibus Theologicis*, ubi de poteſtate condendi Symbolum tractat. *Summus Pontifex* (inquit) *ut privata perſona errare poteſt, non tamen ut eſt Summus Pontifex. Ideo ſi ut privata perſona Symbolum edere tentaret, non eſſet Symbolum, maximè ubi a vera fide deviaret. Si autem procedat & pronuntiet ut Summus Pontifex, quando obſervat Ritum in Conciliis Apoſtolorum & Sanctorum Patrum definitionibus obſervari ſolitum, ut puta quando vocat Concilia Epiſcoporum, & inſtat inſtareque facit orationibus, & invocat Spiritum Sanctum, cujus aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa eſt, imò & ipſemet talibus Congregationibus affuturum ſe pollicitus eſt, non patitur ipſum errare: & ſic quod Papa ut Papa facit, Concilium rite congregatum, quod repreſentat univerſalem Eccleſiam facit. Sedes enim Romana Concilio rite congregato directa in determinationibus fidei & morum ſic confirmata eſt, ut errare non poſſit.* Inſtitutiones Theologicæ Viguerii Romæ non ſunt improbatæ, licèt ita ſenſerit ac ſcripſerit. Ego verò Concilii congregationem neceſſariam non eſſe cenſeo, ut Summi Pontificis Decreta ſecundùm Traditionem edita & ab infallibili oraculo profecta cenſeantur: ſatis eſſe exiſtimo, ut Eccleſiæ conſenſus accedat vel antecedens, vel conſequens, etiam extra Concilium.

SCHOLION XIII.

Pag. 153. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *S. Thomas hanc*

ſententiam Chriſti, Rogavi pro te Petre, *&c. explicat de Eccleſia, non de perſona Petri.*

R. Non de fide S. Petri, *quatenus ſingularis* & privata *perſona eſt, ſed de fide univerſalis Eccleſiæ*, iſtud Chriſti Domini oraculum a S. Thoma explicari dixi. Facti quæſtio eſt. S. Thomæ teſtimonia protuli. Addidi pag. 156. S. Thomam Commentario in Cap. 16. Sancti Matthæi, illa Chriſti verba, *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, referre *Non ſolùm ad Eccleſiam Petri, ſed ad Fidem Petri, & ad totam Occidentalem Eccleſiam. Ad fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum vera ſint, & perpetuæ veritatis futura, quæ ſcripſit S. Irenæus:* Ad hanc Eccle„ ſiam propter potentiorem principalitatem ne„ ceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam ..... in „ qua ſemper conſervata eſt ea quæ eſt ab Apo„ ſtolis Traditio. *Hanc*, inquam, *fidem Eccleſia Romana, quatenus per B. Petri Sedem caput orbis effecta eſt, & omnium Eccleſiarum mater & magiſtra evaſit: Fidem illam, cujus profeſſione Catholici Romani dicimur & ſumus .... Hanc fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit S. Thomas, ſed* 11. & 12. *ſæculi, quorum tractamus hiſtoriam, Doctores affirmant. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem finiendi Controverſias fidei Ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.* Hæc & alia quæ ſequentibus viginti paginis ſubjunxi ad utramque illam veritatem confirmandam teſtimonia Patrum & Auctorum Eccleſiaſticorum ſelecta, luculenta, egregia diſſimularunt RR. Cenſores. Sententiam illam Chriſti, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, eo modo explico, quo explicuit Thomas Valdenſis lib. 11. Doctrinalis Fidei, cap. 19. *Hæc eſt Eccleſia Chriſti Catholica & Apoſtolica, Mater credentium populorum, quæ fidem habet indefectibilem ſecundùm promiſſum Chriſti ad Petrum, qui tunc figuram geſſit Eccleſiæ. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, &c.* Eo modo explico quo explicuit Joannes a Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis lib. 2. Summæ, *De Eccleſia*, Cap. 109. *Tanta*, inquit, *ſoliditate veritatis Apoſtolicum Thronum Clementia Divinitatis firmavit, quòd judicium ejus in his quæ fidei ſunt errare a veritate non poſſit. Decebat ſanè ut Sedes illa, quæ ſuperni diſpoſitione conſilii Magiſtra fidei & Cardo omnium inſtituebatur Eccleſiarum, in his quæ fidei ſunt hominumque neceſſaria ſaluti, ab ipſo omnium auctore Deo, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, hoc ſingulari infallibilitatis munere donaretur: in cujus rei ſacramentum primo illius Sedis Pontifici divinâ diſpenſatione nomen firmitatis imponitur, ſcilicet Petrus, quod Syrâ linguâ rupes interpretatur.* Et infrà: *Apoſtolicæ Sedis Judicium in his quæ fidei ſunt, eſſe indefectibile, manifeſtè probatur ex promiſſione illa Chriſti, quâ Petro pro Sede ſua loquens, ait Lucæ XXII.* EGO *pro te rogavi, ut non deficiat fides tua*, &c. Et infra: *Illa Magiſtra & Regina omnium Eccleſiarum Romana Eccleſia, cui dictum eſt; Ego pro te rogavi ut non deficiat fides tua* ..... Hunc locum explicui ut *Joannes Driedo* Theologus Lovanienſis lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus* cap. 3. p. 3. in Reſp. ad primum: *Sic verba Chriſti ad Petrum dicta* „ Ego rogavi pro te, Petre, ut „ non deficiat fides tua, *accipienda ſunt ut intelligantur, non Petro ſoli, ut privatæ perſonæ, ſed ut futuro Eccleſiæ univerſalis Paſtori; & ideo quod Petro promittitur, dignitati Cathedræ Petri promittitur: proinde & intelligitur promiſſum omnibus, qui Petro in dignitate Paſtorali ſuccedunt, cùm in Petro intelligantur & ipſe & omnes Succeſſores illius. Rurſus intelliguntur de fide permanſura non apud perſonam Petri & Succeſſorum ejus, ſed apud Sedem, Dignitatem Paſtoralem, Cathedram ſeu Eccleſiam Petri. Sic ſenſus erit* „ Ut non de„ ficiat fides tua, *ut non prorſus pereat fides a Sede tua, a Cathedra tua, intelligendo Sedem, Cathedram, ſeu Eccleſiam, non ſolùm univerſaliter, ſed ſpecialiter futuram ad curam Petri & Succeſſorum illius. Quo fit ut verba Chriſti dicta Petro ex conſequenti dicta intelligantur Romanæ Sedi, cui præſidet Epiſcopus, qui Petro legitimâ electione ſuccedit. Non eſt igitur arbitrandum abſurdum, ſi Chriſtus ſpecialiter videtur oraſſe pro Diœceſi ipſius Petri & Succeſſorum ejus; talem ſiquidem intelligentiam habuerunt Cyprianus, Bernardus cæterique Patres, arbitrantes apud Eccleſiam Romanam fidem non perituram uſque in conſummationem ſæculi* &c.

SCHOLION XIV.

Pag. 154. Diſſertationis ejuſdem, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In S. Cypriano fuit venialis error de Baptiſmo, quia nondum fuerat in Concilio Generali definitum, quamquam Papa declaraſſet ſtandum Traditioni.*

R. Scripſi dumtaxat hanc fuiſſe *S. Auguſtini* Sententiam, cujus verba protuli ex libro 1. *De Baptiſmo*, cap. 18. An ita docuerit *S. Auguſtinus*, mera facti quæſtio eſt.

SCHOLION XV.

Pag. 155. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *In Papa reſidet auctoritas definiendi res fidei principaliter, non totaliter.*

R. Auctoritatem illam *principaliter in Summo Pontifice reſidere*, S. Thomas docet. Hinc conſequens eſt ut totaliter in ipſo non reſideat: ſicut cum dicimus, Animam eſſe principaliter in corde vel in cerebro, conſequens eſt in his non eſſe totaliter. Sic (inquam) auctoritas judicandi de Controverſiis Fidei in Summo Pontifice reſidet *principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt, & miniſteriale Caput, prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius Auctoritate congregantur, & ejus ſententiâ confirmantur, & ſic finitiva de controverſiis fidei ſententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cæteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa Auctoritas.* Num Auctoritatem judicandi controverſias fidei, non ſolùm principaliter, ſed totaliter in Romano Pontifice reſidere RR. Cenſores volunt? Nullam ſcilicet Epiſcopis, & Synodis, etiam generalibus, in Spiritu Sancto legitimè congregatis hanc in rem a Chriſto collatam? Sed hanc doctrinam Scripturæ Sacræ, Traditioni, Doctrinæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ contrariam Sacra Facultas Pariſienſis cenſet. Joannes de Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, lib. 3. Summæ. *De Eccleſia*, cap. 64. ſcripſit: *In materia fidei jam definita per Apoſtolicam Sedem potiùs ſtandum eſt judicio Papæ, quàm Patrum Concilio, juxta B. Hieronymum in Cap.* HÆC *eſt fides: In materia autem nondum ab Eccleſia definita magis regulariter ſtandum foret judicio Patrum totius Concilii, quàm Judicio Romani Pontificis. Colligitur ex Cap. ANASTASIUS.* Id autem non ſcripſiſſet, ſi auctoritatem judicandi controverſias fidei in Summo Pontifice totaliter reſidere ſenſiſſet, ita ut in Epiſcopis & Conciliis nullatenus reſideat.

SCHO-

SCHOLION XVI.

Pag.159. ejuſdem Diſſertationis, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent; id enim ipſorum juris erat.*

R. Id a me luculenter probatum. Id juris Epiſcoporum eſſe quamvis in hujuſmodi judicio precipuæ ſint Romani Pontificis partes, quia ſummus eſt controverſiarum fidei Judex, & ad Eum referri debet Epiſcoporum judicium, & ejus Auctoritate controverſiæ fidei finiuntur; cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION XVII.

Pag.178. ejuſdem Diſſertationis, id reprehendunt Religioſi Cenſores: *Hanc Propoſitionem Facultas Pariſienſis tamquam erroneam damnavit: TOTA auctoritas dans vigorem ſtatutis Concilii Generalis non reſidet in ſolo Summo Pontifice.*

R. Facti quæſtio eſt, cujus veritatem Sacræ Facultatis Regeſta & Tabularia teſtantur.

Nota.

RAtiones, quibus S. Thomas uni Romano Pontifici novi edendi ſymboli tribuit auctoritatem, illam ab alia quacumque particulari ſynodo ablegant. Dum nova editio ſymboli inter majores cauſas ſit referenda, ut obſervat Angelicus, jam Capiti eccleſiæ reſervatur; ita etenim ipſius gubernium expoſcebat, & experientiâ ipsâ compertum eſt majores & difficiliores eccleſiæ cauſas ipſius judicio eſſe ſubjiciendas. Sed neque eſſe privatarum eccleſiarum ſymbolum condere, quamvis non proponendum omnibus fidelibus, illa S. Thomæ ratio demonſtrat, quâ id uni Romano Pontifici aſſignat, ut nempe eadem ſit totius eccleſiæ fides. Sanè ſi daretur unicuique eccleſiæ particulare symbolum ſuis fidelibus proponere, facillimè eveniret unius eccleſiæ ſymbolum ab altero in verbis ſaltem & explicatione diſcriminari; atque ita ſchiſmatum occaſio poſſet oriri, ob quæ vitanda vult S. Thomas unum Romanum Pontificem poſſe ſymbolum edere. Id prævidiſſe videntur & ipſi Apoſtoli, quapropter ut unum idemque ſymbolum eſſet in eccleſia, & ita eodem modo ubique fidelibus fidei myſteria proponerentur, de ſymbolo ubique promulgando convenere antequam dividerentur. Qui eccleſiæ hiſtoriam perſcrutantur, ſciunt quas turbas inter fideles excitaverit additio facta ſymbolo illius vocis, *Filioque*: quid ergo non pertimeſcendum, ubi ſingulis eccleſiis ſas eſſet particulare ſymbolum indicere?

Nota.

ALibi plenè examinanda præſtantia Papæ ſupra œcumenicum Concilium. Hîc nihilominus aliquatenus ſiſtendum ad quædam explicanda quæ affirmat Natalis, ſimulque demonſtrandum mentem S. Thomæ non fuiſſe aſſequutum.

Primò igitur præ oculis habenda illa propoſitio: *Concilii generalis divina ſupremaque auctoritas.* Vera ea eſt, ſi a Romano Pontifice fuerit indictum, quoties tamen eccleſia ſuo non ſit viduata paſtore, vel incertum non ſit, cujus vocem debeat audire. Ubi innoteſcat indubitatus Pontifex, non potitur Concilium divina auctoritate, ſi ab eo non convocetur, vel ſaltem ratam habeat ipſius celebrationem; elanguent enim membra a capite diſciſſa, & ſuâ carent virtute. Hinc crimini datum eſt Dioſcoro, quòd *Synodum auſus eſt facere ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, quod numquam factum eſt, nec fieri licet*, ut ajebat Legatus Pontificis in Concilio Chalcedonenſi *act.* 1. Probare inſuper neceſſe eſt Romanum Pontificem, conciliorum ſanctiones eiſdem conciliis adhærendo, ut quæ decrevit, divinâ intelligantur prodiiſſe auctoritate: infirma etenim eſſent quæ membra ſtatuerent, Capite refragante: *In univerſalibus ſynodis*, ajebat Nicolaus I. ep. 7. *quid ratum, vel quid prorſus acceptum, niſi quod Sedes B. Petri probavit, ut ipſi ſcitis, habetur? Sicut e contrario quod ipſa ſola reprobavit, hoc ſolummodo conſtat haſtenus reprobatum.* Et S. Jo. de Capiſtrano 2. *p.* 3. *p. princ. ad* 3. *de Pap. & Concil. ſive Eccleſ. auct.* hæc habet: *Pro ſolutione omnium contrariorum dicendum eſt, quòd ſuperſtite Papa, & ſic Sede plena & non vacante, ſemper in univerſalibus Conciliis tam in principio vocationis, quàm in omnibus agendis & continuandis & terminandis, auctoritas Papæ eſt neceſſaria. Papa ergo vivente ſine ſua licentia & auctoritate nullum concilium, nulla lex univerſalis, nulla conſtitutio, nullaque valida ſententia.*

Mirum autem eſt Natalem opinari potuiſſe S. Thomam putaſſe ineſſe Conciliis divinam auctoritatem, ſi ab ipſis illa ſegregetur poteſtas, quam in ea transfundit ſummus Pontifex. Obſervandum igitur in argumento *ſed contra*, editionem ſymboli ſummo Pontifici eâ ratione aſſerere, quia facta eſt in ſynodis generalibus, quas ad eumdem pertinet convocare. Hoc ſanè argumentum nullam habet vim, ſi ita non concipiatur: Cùm Concilia generalia, quæ minora ſunt Pontifice, quia ab eo convocantur, ſymbolum ediderint, conſequens multò magis eſt id poſſe Romanum Pontificem, in quo ſuperior emicat poteſtas. Et quidem ubi Concilium Papâ ſuperius crediſſet, ex eo quòd Concilium ſymbolum ediderit, peſſimè intuliſſet id ad Papam pertinere; minimè enim oportet & Inferiorem eam obtinere auctoritatem, quâ Superior operatur. Porro ſi in Pontifice major ſplendeſcit auctoritas & eam ad Concilium derivare concipimus; qui etenim ſuperior eſt inferioribus confert poteſtatem. Ipſe Angelicus exponit vim præfati argumenti in reſponſione ad ſecundum; poſtquam etenim prohibitionem edendi ſymbolum univerſales Synodos non afficere affirmavit, ſtatim ita infert: *Unde pertinet ad Summum Pontificem, cujus auctoritate ſynodus congregatur, & ejus ſententia confirmatur*; quæ verba, niſi velimus violentas admittere interpretationes, ſubjectionem ſynodi Romano Pontifici palam innuunt.

Ex iis lux affulget ad intelligendum, in quo ſenſu S. Thomas dixerit in Romano Pontifice *principaliter* reſidere poteſtatem ea quæ ad fidem ſpectant decernendi. Ideo *principaliter* in Romano Pontifice reſidere dicit Natalis *num.* 12. quia nobilius membrum eſt & caput miniſteriale, non quia tota in eo ſit auctoritas, quæ fidei ſunt proponendi. Ita in Monarchiis ariſtocratiâ temperatis, in rege principaliter emicat regiminis poteſtas, non tamen totaliter, hæc etenim in regni Ordinibus conſideratur. Hujuſmodi tamen explicationi jam dicta opponuntur, ubi etenim probare aſſumpſit Angelicus Romanum Pontificem non carere poteſtate edendi Symbolum, quia eadem potiuntur Concilia generalia, in Romano Pontifice, ut viſum eſt, ſuperiorem Conciliis agnovit poteſtatem, & ſi illis ſuperior eſt, neceſſe eſt eſſe totalem. Sed & illud non prætereundum art. 10. cit. n. 2. D. Thomam aſſerere ita ad Romanum Pontificem pertinere quæ fidei ſunt decernere, ut *finaliter* ab eo determinentur, &

quæ determinaverit, *inconcuſſa fide* eſſe tenenda: *Ad cujùs auctoritatem*, ait D. Thomas, *pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur*. Quis autem non habens plenitudinem poteſtatis poteſt *finaliter* aliquid judicare? Ubi conſurgere poſſet obligatio *inconcuſſa fide* aſſentiendi iis, quæ a non plena poteſtate decernerentur? Dum igitur S. Thomas in Romano Pontifice poteſtatem *principaliter* ea decernendi quæ ſunt fidei agnovit, nihil plenitudini detraxit poteſtatis: ſicut nihil perfecto Monarchæ ſubtrahit, qui dicit *principaliter* ab eo regnum moderari, ita etenim dicendo non defectum innuit poteſtatis, ſed quòd alios in partem regiminis aſſumit.

Nota.

ALiquando, ut tam crebrò adnotatum eſt, nomine *confirmationis* nudus conſenſus indicatur, aliquando verò acceſſio auctoritatis, & ultima firmitas. In primo ſenſu dictum eſt Concilium Chalcedonenſe confirmaſſe epiſtolam Sancti Leonis, ac poſt ejuſdem Concilii finem quoſdam illud confirmaſſe, ut obſervavi in animadverſionibus ad eamdem S. Leonis Epiſtolam. Hunc verò ſenſum ſemper præſefert, quoties Inferiores, quæ decrevere Superiores, dicuntur confirmaſſe. Quando verò Pontifices Concilia confirmarunt, illis ultimam firmitatem tribuere; & re vera ſuperfluè ſolicita fuiſſent Concilia de pontificia confirmatione obtinenda, quoties abſque illa nihil eis defuiſſet auctoritatis. Vidimus in una ex præcedentibus Notis Nicolaum I. tamquam rem exploratam aſſeruiſſe, nihil ratum fuiſſe in univerſalibus Conciliis, niſi quod Romanus Pontifex probavit: non ergo decreta Conciliorum inconcuſſam obtinebant auctoritatem quoadusque ab eodem Pontifice non confirmarentur. Verùm hac de re iterum ſermo erit in Animadverſionibus de præſtantia Pontificis ſupra Concilium.

Nota.

SI ideo dicatur epiſcopos in Conciliis divina auctoritate judicare, quia Deus voluit in eccleſia ſua Ordinem Epiſcopalem aſſurgere, in hoc ſenſu nil eſt quod poſſit opponi. Si verò Epiſcopis divina aſſeratur auctoritas, quia immediatè a Chriſto juriſdictionem obtinuerint, id non cohæret iis, quæ perpendi tom.3. pag.122.

Nota.

QUo ſenſu dictum ſit claves Petro fuiſſe collatas, prout Eccleſiam repræſentabat, latè expenditur in Animadverſionibus de præſtantia Pontificis ſupra Concilium.

Nota.

OMnino admittenda omnia ea, quæ cumulat Natalis in Scholio XIII. Ex eo ergo quòd Chriſtus impetraverit fidem Petri non defecturam, optimè infertur fidem Eccleſiæ Romanæ, quæ caput orbis, magiſtra fidei, omniumque eccleſiarum cardo in Sede Petri facta eſt, non poſſe deficere. At perperam etiam inferretur hujuſmodi privilegium non reſpexiſſe Petri perſonam, ejuſque Succeſſores, quatenus funguntur officio Doctoris, & Magiſtri univerſæ Eccleſiæ, ut videbimus quando Chriſti verba ad examen revocabimus in præfatis Animadverſionibus.

Cœterùm ſi ex Chriſti oratione diſcimus; Apoſtolicæ Sedis judicium in iis, quæ fidei ſunt, eſſe indefectibile, promiſſam eſſe dignitati paſtorali, ſeu Petri Cathedræ in fide firmitatem, ego ſtatim concipio romanos Pontifices pro univerſa Eccleſia fidei veritates definientes hujuſmodi prærogativis fulcitos. Conſpiceretur ne in Cathedra Petri, in Sede Apoſtolica fides indefectibilis, quoties Magiſtri in ea ſedentes, errores tamquam veritates credendas docerent, proponerentque?

ANIMADVERSIONES in Romani Pontificis privilegia, quæ in ſuperiori Diſſertatione PP. auctoritate exponit P. Natalis, ex quibus in ipſius definitionibus infallibilitatem agnoſcere neceſſe eſt.

ETiam atque etiam rogo meum Lectorem, ut non parcat aliquatenus immorari in perſcrutandis tot auctoritatibus, quas P. Natalis in ſuperiori diſſertatione coadunavit, ut ſemper magis gnoſcat quas prærogativas PP. agnoverint in Chriſti Vicario. Primò igitur non ſolùm S. Thomas, ſed antea Innocentius I. quem refert Natalis *n*.5. pronunciaverat finitivum controverſiarum fidei judicium ad Romanum Pontificem pertinere, ac poſt ejus ſententiam cœteras eccleſias veluti a natali ſuæ fonte incorruptas doctrinæ aquas delibare. Profectò ſi ultimus controverſiarum judex eſt romanus Pontifex, neceſſe eſt in proferenda ſententia eſſe infallibilem: ſicut etiam ſi ab eo debent incorruptæ fidei aquæ diffluere. Ubi in iis quæ pertinent ad fidem proponendis, errori eſſet obnoxius, ipſius judicium non eſſet controverſiarum finitivum, & ab eo aquæ turbidæ poſſent derivare; ac proinde aliud Tribunal eſſet adeundum, quod controverſiis finem imponeret, incorruptamque doctrinam pronunciaret.

Secundò obſervandum PP. ſimul adnectere eccleſiæ infallibilitatem, ac infallibilitatem Romani Pontificis & ex eo quòd Eccleſia univerſalis non poſſit errare, inerrantiam Summi Pontificis agnoſcunt. Et omiſſa modò auctoritate S. Thomæ, de qua paulò poſt, S. Hieronymus *n*.8. doceri expoſtulat a S. Damaſo, quia apud ipſius cathedram perſeverat fides Apoſtolico ore laudata. S. Thomas Cantuarienſis *n*.19. Romanam Eccleſiam fontem eſſe catholicæ doctrinæ affirmat, & ſuper fidem, & doctrinam Petri Eccleſiæ ſtructuram conſurgere; ex quibus demum infert maxima eccleſiæ judicia examini Romani Pontificis eſſe ſubjicienda. Origenes ſub eodem numero relatus, privilegia collata eccleſiæ ſimul Petro conceſſa agnoſcit, ex quo concludit Petræ, nempe Petri, judicia firma manere, *quaſi Deo in illo judicante, ut in ipſo jure dicendo portæ inferi adversùs eum non prævaleant*. Sed ne longius protraham ſermonem, perpendantur quæ habet ibi Natalis ex S. Joan. Chryſoſtomo, ex S. Leone, ex S. Agathone &c. & ſi veritatem interpretationibus ineptis non velit Lector obſcurare, videbit ex ipſorum mente ita eccleſiæ infallibilitatem prædicari, ut in ipſius Caput refundatur. Ubi ergo inerrantiam eccleſiæ univerſæ a Chriſto collatam fateamur, idem dicendum de Romano Pontifice, ex iiſdem etenim Evangelii verbis utramque PP. inferunt.

Id ſi conſideraſſet Natalis non dixiſſet antea, & poſtea *n*. 22. ex eo dignoſci Romanum Pontificem in judicando de fidei controverſiis non erraſſe, ſi eccleſiæ romanæ aliarumque eccleſiarum illi aſſenſus accedat. Equidem non diffiteor univerſæ eccleſiæ aſſenſum ſignum eſſe veritatis; neque

que etenim portæ inferi prævalebunt adverſùs eam, nec aliud ſonant verba quæ ibidem allegat ex Tertulliano; at prorſus inficias ibo expectandum eumdem conſenſum, ut Pontificis infallibilitas innoteſcat. Si ex verbis Chriſti, quæ toties inculcant PP. apud Natalem, univerſæ Eccleſiæ donatum agnoſcunt privilegium, ut erroribus non poſſit ſordidari, cur non idem privilegium Romano Pontifici collatum dicendum eſt, cum unà & de eccleſia, & de Pontifice eadem Chriſti verba interpretentur? Hinc, ut infra etiam obſervabo, perpetuus eſt S. Thomas in inferenda Romani Pontificis infallibilitate, quia & immunem ab errore Chriſtus ſuam voluit eſſe eccleſiam. Quo verò ſenſu dixerit S. Leo quæ ipſe definierat *irretractabili univerſæ fraternitatis aſſenſu firmari*, expendi in Animadverſionibus poſt Diſſert. 12. ſæcul. 5. §. 3. Sufficiat hìc adnotare S. Leonem antea a Natale relatum dixiſſe, quòd qudiquid ipſe rectè agebat, opus erat meritorum D. Petri, auctoritatis, & poteſtatis; atque id obtinuiſſe ejuſdem confeſſionem, ob quam accepit firmitatem Petræ, quæ nullis impulſionibus quateretur. Neque etiam urgent, quæ P. Natalis refert ex Epiſtolâ Caroli Magni; manifeſtè etenim apparet ultra Romanæ, aliarum etiam eccleſiarum fidem a ſe exploratam dixiſſe, ut ita ſemper magis Elipandus, & Felix inexcuſabiles redderentur, ſi non reſipiſcerent. Id manifeſtè dignoſcitur, ſi expendantur ipſius verba, quibus ſcribit Romanum Pontificem conſuluiſſe: *Ad beatiſſimum*, ait *Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione noſtræ devotionis terque quaterque direximus Miſſos, ſcire cupientes quid ſancta Romana eccleſia apoſtolicis edocta Traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione*. Si ergo quod Pontifex reſpondiſſet apoſtolicis innixum traditionibus agnoſcebat, ſuperfluum ſanè erat aliarum eccleſiarum reſponſa expetere; unde ſi de eis fuit ſollicitus, non aliâ ratione feciſſe credendum eſt, niſi ut præfati ſemper magis agnoſcerent hæretica dogmata propugnare, cùm viderent omnes eccleſias eadem reſpuere.

Tertiò obſervandum ab Anſelmo Havelburgenſi, quem allegat Natalis n. 19. omnem Conciliorum auctoritatem ab uno Romano Pontifice derivari. Juvat hìc ejus verba repetere: *Quod autem dixiſti*, ait, *hæreſes hìc exortas, hìc eſſe mortuas, & hoc dixiſti factum eſſe auctoritate Sanctorum Patrum, qui fuerunt in Oriente, & qui in Nicæno Concilio, & in aliis multis Conciliis congregati ſunt: miror tuam prudentiam quòd hoc adſcribas membris, quod erat Capitis; & quòd Aſſidentibus hoc attribuas, quod conſtat eſſe Præſidentis. Qui videlicet SS. PP. qui eiſdem conciliis interfuerunt, ſi hodie omnes viverent, nullus eorum, nec omnes quidem ſimul aliquam auctoritatem alicujus concilii ſibi uſurparent, quin potiùs omnem conciliorum auctoritatem Romano Pontifici recognoſcerent, aut in propria perſona præſidenti, aut per Legatos ſuos univerſa confirmanti*. Cùm igitur inſeparabili nexu colligata ſint duo illa romani Pontificis privilegia, quòd ita Conciliis etiam Oecumenicis præſit, ut illis auctoritatem tribuat firmitatemque, & quòd ipſius definitiones ſint irreformabiles, ex hoc conſurgit novum pontificiæ infallibilitatis argumentum.

Quartò non prætereundùm non ſemel in ſuperiore diſſertatione Natalem ſcripſiſſe illa Chriſti verba: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, non tribui a S. Thoma S. Petri & Succeſſorum perſonis, ſed eccleſiæ univerſali. Verùm non negando Chriſtum etiam Eccleſiam univerſalem reſpexiſſe, video S. Thomam ea oratione etiam S. Petrum ut ſummum Pontificem, ac proinde & ejus Succeſſores in fide ſtabilitos putaſſe eo in loco, quem *n.* 2. citat Natalis *ex* 2. 2. *q.* 1. *ar.* 10. Ibi igitur poſtquam dixit ad eum editionem ſymboli pertinere, ad quem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ita ſubdit: *Hoc autem pertinet ad auctoritatem ſummi Pontificis, ad quem majores, & difficiliores eccleſiæ quæſtiones referuntur, ut dicitur in Decretalibus Extra. de Bapt. cap. Majores. Unde & Dominus Luc. 22. Petro dixit, quem ſummum Pontificem conſtituit: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*.

Demum animadvertendum quòd Natalis videns tot prærogativas conſiderari a PP. in Romano Pontifice, ex quibus neceſſe eſt illum in definiendo infallibilem agnoſcere, ita conatur eas explicare, ut ſimul cum ejuſdem auctoritate Conciliorum auctoritas cumuletur. Verùm non quæritur quid præſtare poſſint œcumenica Concilia, ſed quid Pontifex ex ſolâ ſua poteſtate; & ſi bene perpendantur verba PP. quos Natalis allegat, ſtatim dignoſcetur illorum mentem eſſe tandem fidei cauſas ad unum Summum Pontificem eſſe referendas, ipſiusque ſententiam ab eccleſiis eſſe amplectendam, ipſumque Pontificem a periculo errandi abeſſe, ſicut ab eo univerſa abeſt eccleſia; atque tam longè eſt a veritate ut velint Summi Pontificis & Conciliorum auctoritatem ſimul uniendas, ut Siricius Papa *n.* 5. citatus tandem dicat: *Nec quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit*.

Hæc etiam manifeſta fiunt S. Thomæ mentem introſpicienti; nil aliud etenim ſtabilire intendit, quàm quid Summus Pontifex ex ſua poſſit auctoritate, quatenus ut Chriſti Vicarius eccleſiam regit; ipſique abſque alterius acceſſione auctoritatis tribuit finaliter determinare quæ fidei ſunt, ita ut poſt ipſius determinationem *inconcuſſa fide* ſint tenenda, ut habet 2. 2. *q.* 1. *ar.* 10. atque ipſius verba refert P. Natalis *n.* 1. Ex eo etiam quòd eccleſiæ judicium errare non poſſit, infert *ſtandum eſſe ſententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de fide* quodl. 9. art. 16. Et opuſc. *adverſùs Græcos* in eo agnoſcit *univerſalem prælationem in tota eccleſia Chriſti* — *plenitudinem poteſtatis in eccleſia* — ſicut & ad eum *pertinere quæ fidei ſunt determinare*. Horum omnium obvius ſenſus ſtatim nobis repræſentat Papam ita fungi divino magiſterio in Chriſti eccleſia, ut nulli ſubſit; ita etenim convenit habenti univerſalem prælationem, & plenitudinem poteſtatis; & ſi nulli ſubeſt, omni prorſus infallibilitate ipſius definitiones donantur. Qui verò ex iis quæ docet S. Thomas præfatas prærogativas vult a ſummo Pontifice removere, oportet diverſis interpretationibus S. Thomam ad alia diſtrahere, quæ ſtatim commodè rejiciuntur, cùm naturali verborum ſenſui adverſentur. Dum e. g. dixit S. Thomas Romanum Pontificem *in totam eccleſiam univerſalem prælationem obtinere*, ſtatim nulli inferiorem agnoſcimus. Ut verò Natalis hanc prælationem ſubducat, ex proprio ſenſu dicit *n.* 24. S. Thomam intellexiſſe *per totam eccleſiam*. Sed fallitur, & potiſſimùm fallitur dum putat ſtabilire ſuam interpretationem ex iis, quæ dicit S. Thomas in Opuſculo contra Græcos. Ut ſtabiliret *univerſalem* Pontificis *prælationem in totam Eccleſiam Chriſti*, obſervat in Concilio Chalcedonenſi *univerſalem Patriarcham* fuiſſe appellatum. Porro qui univerſalis eſt Dominus, non ſolùm ſingulis partibus, ſed omnibus etiam ſimul ſumptis dominatur. Atque ità particulares Patriarchæ non ſolùm ſingulis ſui Patriarchatûs eccleſiis, ſed univerſis ſimul imperant. Obſervat ex Chryſoſtomo *Filium, quæ Patris eſt, & ipſius Filii poteſtatem, Petro ubique terrarum*

con-

conceſſiſſe. Hæc verò addit ex Cyrillo; *Sicut Chriſtus accepit a Patre Dux & ſceptrum Eccleſiæ Gentium ex Iſraël egrediens ſuper omnem principatum & poteſtatem, ſuper omne quodcumque eſt, ut ei cuncta curventur, pleniſſimam poteſtatem, ſic & Petro, & ejus Succeſſoribus pleniſſimè commiſit.* Et etiam. *Nulli alii quàm Petro, Chriſtus quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit.* Dum verò S. Thomas Pontificis poteſtatem cum Chriſti poteſtate adæquat, certè intelligere non potuit omnibus ſingulis Eccleſiis, non verò etiam ſimul ſumptis præeſſe. Sed & perpendantur quæ ipſe Natalis refert ex S. Thom. n. 2. Docet ibi Angelicus neceſſe eſſe quòd *quæſtio de fide exorta determinetur per eum, qui toti eccleſiæ præeſt, ut ſic ejus ſententia a tota eccleſia firmiter teneatur.* En S. Doctorem velle Romanum Pontificem *toti eccleſiæ* præeſſe, cur ergo & *in totam eccleſiam* non dominabitur; Qui toti regno præeſt, & in totum regnum imperium exercet. Et re vera ſi *in totam eccleſiam* Romani Pontificis poteſtas non protenderetur, malè inferret S. Thomas ex eo quòd toti eccleſiæ præſit, illius ſententiam firmiter a tota eccleſia eſſe tenendam.

Nota.

De approbatione decretorum Conciliorum Conſtantienſis, & Baſileenſis ſermo erit, ubi de his Conciliis latè pertractabimus.

DISSERTATIO IX.

De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.

ARTICULUS I.

Concilii Indictio Ab ALEXANDRO III. *Pontifice Maximo facta.*

Cum *Fredericus I.* ſchiſma ejuraſſet, jamque toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex coleretur *Alexander III.* Concilium Oecumenicum Romæ celebrandum indixit. Convocatio fieri cœpta eſt anno 1177. ut teſtatur *Vuillelmus Tyrius*, Lib. 21. de Bello ſacro, Cap. 26. *Anno*, inquit, *ab Incarnatione Domini* 1178. *qui erat Regni Domini Balduini IV. annus V. menſe Octobri, cùm anno præcedente indicta eſſet per univerſum Latinorum orbem Romæ Synodus Generalis, ad eamdem Synodum vocati profecti ſunt de noſtro Oriente, ego Vuillelmus Tyrienſis Archiepiſcopus*, &c. Epiſtolam ad Epiſcopos & Abbates Tuſciæ ea de re miſſam anno 1178. ad Orientales primùm, deinde ad aliarum regionum Antiſtites ſcriptam veriſimile eſt. Hujuſmodi namque Literas convocatorias Synodorum, eaſdem ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos datas fuiſſe, ſolâ inſcriptione mutata, norunt Antiquitatis Eccleſiaſticæ periti. Per Subdiaconos mittebantur. Sic *Octavianum* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum ad Rothomagenſem Provinciam ab *Alexandro III.* miſſum, ut Archiepiſcopum, & Suffraganeos ipſius, Abbateſque convocaret; & alios pariter Subdiaconos ad cæteras orbis Chriſtiani Provincias ob eamdem cauſam miſſos, *Robertus de Monte* ad annum 1179. commemorat. Qui tamen uno anno tardiùs convocationis & celebrationis iſtius Concilii figit epocham. In Literis convocationis ſignificat *Alexander*, Concilia Generalia cumprimis utilia eſſe, quia non poſſent facilè plenum robur habere, quæ particulariter extra Concilium Oecumenicum decernerentur. „ Quia, *inquit*, in Eccleſia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quàm ad promulganda quæ ſaluti Fidelium viſa fuerint expedire: de diverſis partibus perſonas Eccleſiaſticas decrevimus evocandas, quarum præſentia & conſilio quæ fuerint ſalubria ſtatuantur; & quod bonum, ſecundùm conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur, & firmetur a multis. Quod ſi particulariter fieret, non facilè poſſet plenum robur habere. Quocirca per Apoſtolica vobis Scripta mandamus, qualiter huic noſtræ diſpoſitioni plenis deſideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis Quadrageſimæ, ad Urbem Romam, ducente Domino veniatis, & cooperante Sancti Spiritûs gratiâ, tum in corrigendis enormitatibus, tum in ſtatuendis quæ Deo grata fuerint, communi ſtudio, quod fuerit agendum, agatur, & uno humero ſublevemus Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum, & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Conciliorum Generalium utilitas.

ARTICULUS II.

Concilii tempus, Locus, Præſes, Numerus Epiſcoporum.

Concilium Lateranenſe III. Oecumenicum XI. celebratum eſt anno Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-nono, ipſius *Alexandri XX. Friderici* Imperatoris XXV. ut colligitur ex *Ottone Friſingenſi* lib. 7. Chronicorum Cap. ultimo, ſcribente: *Alexander univerſalis totius Eccleſiæ Pater canonicè confirmatus eſt, qui ſecundo confirmationis ſuæ anno maximum Romæ Concilium congregavit*, &c. Annus confirmationis *Alexandri III.* quo ſcilicet *Frederico* Imperatore ſchiſma ejurante, a toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex agnitus eſt, & quovis æmulo ſublato, ſedit pacificè, fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus-ſeptimus; annus igitur Lateranenſis Concilii fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus-nonus. Hanc epocham confirmant *Matthæus Paris*, *Vuillelmus Tyrius*, *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Helmoldus* in Chronico Sclavorum, Lib. 2. Cap. 28. & *Albertus Stadenſis*, in Chronico. Falsò itaque ſcribit Abbas Urſpergenſis in Chronico: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo-ſecundo, Alexander Papa celebravit Concilium Generale in Baſilica Lateranenſi, circa Kalendas Aprilis, licèt alibi reperiatur quòd ipſum celebraverit anno Domini milleſimo centeſimo, ſeptuageſimo-nono. Sed poteſt eſſe quòd tunc cum aliquibus Epiſcopis Italiæ Synodum habuerit.* Celebrata eſt iſta Synodus Romæ, in Baſilica Lateranenſi, unde Lateranenſis III. nuncupatur, & inter Oecumenicas numeratur undecima. Ipſi præfuit *Alexander III.* Adfuerunt trecenti Epiſcopi, teſte *Vuillelmo Tyrio* lib. 21. *De bello ſacro* cap. 25. Decem ſupra trecentos numerat *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglorum ad annum 1179. Sedes Tyrio Archipræſuli, qui unus erat e Patribus, magis credendum. E Gallicana Eccleſia magno numero adfuere, quorum nomina Sedeſque docet Fragmentum Actorum editum a J. *Picardo* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem* pag. 737. & a D. *Luca Dacherio*, Tom. XII. *Spicilegii* pag. 638. demum in Collectione Labbeana Conciliorum. Inchoata eſt Synodus quinta die Martii. In ea de Schiſmaticorum damnatione, & de mediis prohibendi in poſterum Schiſmatis, de damnatione Valdenſium & Albigenſium Hæreticorum; & de reſtauranda Diſciplina actum eſt.

AR-

ARTICULUS III.

Concilii celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum.

ROlandus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius poſt *Adriani IV.* obitum a Cardinalibus viginti tribus electus Pontifex, & *Alexander III.* appellatus, æmulum paſſus eſt *Octavianum*, qui tribus tantùm ſuffragiis munitus, Pontificiæ Dignitatis Inſignia temerè aſſumpſit, & *S. Petri* Sedem invaſit, impoſito ſibi nomine, *Victoris IV.* Ut primùm conſecratus eſt *Alexander* Legatos miſit ad *Fredericum I.* Imperatorem, qui tunc obſidionem Cremenſem urgebat. Quos ille non ſolùm ſuperbè & contemptim excepit, Literaſque Pontificis aſpernatus eſt, ſed & ſuſpendium ipſis intentavit ſacrilegus. Id conſtat ex Actis *Alexandri III.* ex Codice Vaticano ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatis. Scripſit etiam novus Pontifex ad *Gerardum* Epiſcopum, & Canonicos, ac Magiſtros Bononienſes, Epiſtolam quâ Jus electionis ſuæ expoſuit. Hanc exhibet *Radevicus* Lib. 2. *De Geſtis Frederici* Cap. 51. Literas etiam Encyclicas ad omnes Epiſcopos, & Principes, & inprimis ad *Fredericum*, & ejus Curiam, ſcripſerunt, cùm *Victor* Antipapa, tum Cardinales ipſi adhærentes, quibus fucum facere ſunt conati & electionem ſuam legitimam comprobare; *Alexandri*, quaſi intruſionem, cum execratione ſugillare. Has Literas exhibet *Radevicus* cap. 50. & 52. ejuſdem libri. Scripſerunt pariter ad Imperatorem *Alexandri* Cardinales, ipſumque obſecrarunt, ut Eccleſiam Romanam tueretur a Schiſmaticis, prout ex officio Dignitatis Imperialis tenebatur. Hanc Epiſtolam apud *Radevicum* cap. 53. legere eſt. *Fredericus* in partes *Octaviani* propenſior, ſtudiis omnibus in id incubuit, ut Sedem ipſi confirmaret ſibique inviſum *Alexandrum* excluderet. Specie igitur conciliandæ Eccleſiaſticæ pacis, Concilium indixit Papiæ celebrandum, ſeu Curiam potiùs, ad quam totius Imperii, & aliorum Regnorum Epiſcopos & Abbates convocavit, ipſumque adeſſe juſſit *Alexandrum*, cum Cardinalibus qui eum elegerant, ut electionis utriuſque merita diſcuterentur, ac declararetur quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ jure deberet obtinere. Scripſit etiam ea de re ad Ultramontanos Epiſcopos. Epiſtolas exhibet *Radevicus* Lib. II. Capp. 55. & 56. Miſſi Romam ab Imperatore Verdenſis & Pragenſis Epiſcopi, Literas ipſius *Alexandri III.* tradidere, ipſum ut Pontificem nequaquam reveriti. Sed! nec *Fredericus* ipſum in ſuis Literis alio nomine quàm *Rolandum* Cancellarium, *Octavianum* verò Romanum Pontificem appellabat, præjudicatâ causâ, cujus ad examen Synodum ſe convocare ſimulabat. *Alexander* inito cum Fratribus conſilio reſpondit, ſe Imperatorem venerari ut *Advocatum & ſpecialem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Defenſorem*, eumque præ cœteris orbis Chriſtiani Principibus, niſi per ipſum ſtaret, in honore habiturum; ſalvo tamen in omnibus Regis Regum honore. Cœterùm ejus Majeſtatem fines ſuos excurrere, dum ſibi tribuit auctoritatem Concilium convocandi *ſine conſcientia Romani Pontificis*, ipſumque Pontificem ad præſentiam ſuam, *ſicut homo ſuper illum poteſtatem habens*, præcipit convenire. „ B. Petro & per eum Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cujus ipſe per Deum magiſter extitit & fundator, hoc Privilegium legitimè a Domino Jeſu Chriſto, Sanctiſque Patribus traditum eſſe, & per proſpera & adverſa, etiam cum ſanguinis effuſione, uſque ad hæc tempora conſervatum, ut univerſarum Eccleſiarum cauſas ipſius auctoritate diſcuteret ac finiret; ipſa verò nullius unquam Judicio ſubjaceret. Unde ſe non paſſurum ut Eccleſiæ libertas opprimatur; nec ſibi integrum eſſe ad Curiam ab Imperatore convocatam accedere, ejuſque Sententiam ſubire, ſed potiùs extrema quæque toleraturum. Ad Curiam ejus, *inquit*, vel ad Sententiam accedere, Canonica Traditio, & reverenda Patrum auctoritas non permittit. Unde cùm nec in minoribus Eccleſiis Advocati earum & ſingulares Principes, vocationes, diſceptationes, ac deciſiones hujuſmodi cauſarum ſibi aut Curiis ſuis uſurpent, ſed ſuorum Metropolitanorum, aut Apoſtolicæ Sedis ſemper notitiam & definitionem habere expectent: divinâ videtur animadverſione digniſſimum, & ab omni Eccleſia tantò duriùs arguendum, quantò ampliùs ad univerſalis Eccleſiæ periculum redundaret, ſi per ignorantiam noſtram, aut puſillanimitatem ſpiritus, a Capite (quod Deus avertat) diebus noſtris iſte morbus inciperet, & nos Eccleſiam pretioſo Sanguine Chriſti redemptam, in ſervitutem redigi ſineremus. Ergo pro cujus libertate tuenda Patres noſtri proprium ſanguinem effuderunt; & nos ipſi, ad eorum exemplum, exigente neceſſitatis articulo, extrema audemus pericula ſuſtinere „. Ob generoſum *Alexandri* reſponſum indignati Imperatoris Nuntii, ad *Octavianum* Signiæ degentem acceſſerunt, ipſumque Imperatoris & Curiæ ipſius nomine, velut legitimum Pontificem ſalutavere. Iſta conſtant ex Actis *Alexandri III.* quæ *Baronius* ex Vaticano Codice ſæpe laudavit.

Schiſma Octaviani

Fredericus I. Antipapæ Protector.

Papienſe Conciliabulum ab Imperatore Schiſmatico congregatum.

Alexandri III. magnanimitas.

Interim cœteros Principes ad ſuum colendum Antipapam trahere conatus eſt *Fredericus*, atque inprimis Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem *Henricum II.* & Chriſtianiſſimum Regem *Ludovicum VII.* ſed fruſtra. Siquidem *Arnulphus* Lexovienſis in Normannia Epiſcopus, vir cui pietas & eruditio magnam apud Regem *Henricum* gratiam & auctoritatem conciliarant, ejus Majeſtatem adiit, ſtatim atque certior factus eſt de rebus in *Alexandri III.* electione geſtis, ejuſque occupavit animum adverſùs Antipapam, & ad *Alexandri* obedientiam inclinavit. Edicto ſolemni ſuam legitimo Pontifici adheſionem, & execrationem ſchiſmatis profiteri, eamdemque obedientiam imperare ſubditis decreverat; ſed ab Imperatore rogatus ut *Alexandri* ſuſceptionem differret, ab Edicto promulgando abſtinuit, ſatis eſſe judicans ſuam opere & exemplo ſignificare voluntatem. Id diſcimus ex Epiſtolâ *Arnulphi* ad Alexandrum III. „ Ex quo, *inquit*, promotionis veſtræ auribus noſtris veritas, & oppoſitæ præſumptionis error innotuit, feſtinavi ad noſtri notitiam Principis id perferre, ut vacantem animum ejus favore veſtro, quibus debebam perſuaſionibus occuparem.... Hæſit ille aliquandiu, ſed ſtatim operante Spiritu Sancti gratiâ confirmatus, nullum ſe alium quàm vos ſuſcepturum, hilari conſtantiâ, conſtantique ſimul hilaritate promiſit. In quo cum proximè de differenda veſtra ſuſceptione Imperatoris Literas accepiſſet, cui, diſcurrentibus invicem Literis & Legatis, plurima videtur charitate conjunctus, ne preces ejus ſpreviſſe, & in præjudicium ejus feſtinaſſe videretur, generale quidem ſuppreſſit Edictum, ſed nequaquam manus aut linguam a literarum nominiſque veſtri veneratione continuit, neque quemquam noſtrum voluit continere. Arbitratus eſt ſiquidem minùs valituram pro vobis Edicti jactantiam, quàm operis veritatem. Firma apud eum eſt & indubitata veſtri Apoſtolatus auctoritas,

Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus Alexandri III. legitimam electionem tuetur, & Gallicanam Anglicanamque Eccleſiam in ejus obedientia confirmat.

„ at-

,, atque in quamcumque partem cor prædicti Principis fuerit incliqatum, iſte procul dubio non ſequetur errantem.

Tom. 22. Biblioth Patrum Edit. Lugdun. Cardinalibus etiam, qui *Alexandrum III.* elegerant, gratulatus eſt *Arnulphus* Lexovienſis, datis ad eos literis, quibus *Octaviani* Antipapæ, & ejus Electorum vitia, & Schiſmatis fœditatem palam oſtendit. ,, Si enim, *inquit*, eos quos ab unitate Catholica profana ſejunxit ambitio, numerus vel opinio, vel quælibet electionis forma defenderet, aliqua fortaſſis erroris materia contrahi potuiſſet. Sed tres tantùm de tota univerſitate ſeducti ſunt, & hi ſanè quos magis ſupportare videbatur Eccleſia, quàm in aliquo de eorum induſtria gloriari, quia ſcilicet eos nec virtutis elegantia, nec literarum peritia commendabat. Numquid enim is qui inter eos ætate præcedebat & ordinè (Tuſculanum loquor) horam quietis & prandii ſolitus obſervare, Epicurus alter reputabatur ab omnibus, omnium negligens, niſi alicujus fortè quod oblata futuri proventus auſpicatio præveniret? Quod adeo verum eſt, ut cœteris laborantibus, ſolus præmaturè, ſicut dicitur, ab electione diſceſſerit, quoniam hora prandii videbatur inſtare, ne avidus deſiderio ſuo fraudaretur exactor, & inania adversùs negligentes manus inciperent viſcera murmurare. Alius affectatæ Cancellariæ confuſus opprobrio, & alienæ Prælationis honore dejectus, conceptum de invidia perſonale odium in Eccleſiam convertere temerariâ malignitate præſumpſit. Tertius verò ſolius inter alios perituræ privilegio carnis exultans, arbitratus eſt nihil negandum ſanguini, nihil ſacris Canonibus deferendum. Neque enim poteſt debitam eis exhibere reverentiam, quos ignorat: Ideoque ſimilem ſibi brutum brutus elegit, ut in utroque ſibi invicem de pari literarum imperitia reſponderent. Sed & Apoſtolicæ ſeveritatis eos diſciplina terrebat, ne eorum præcipitem cohiberet audaciam, & vagos temerariæ cupiditatis frenaret excurſus. Hic numerus, hæc tanta peritia, hoc tam venerabile ſanctumque Collegium, Eccleſiam Dei, renitentibus univerſis affectavit ad propriam pertrahere voluptatem, & a dextris Regis, ad deteſtabiles Satanæ transferre complexus. Viſâ tamen totius ferè univerſitatis concordiâ deſperati, ad unitatem ſtatim redituri fuerant vel inviti: ſed ſtupentibus ipſis, ideoque ceſſantibus, Schiſmatici majoris diutiùs effrænata non tulit ambitio, præparatoque furtim, ſicut dicitur, Pluviali de manibus offerentis arrepto, in humeros ſuos tantâ feſtinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis, pavimentum lamberet pars ſuperior indumenti. Sic indutus, ad Cathedram, nullo adhuc etiam prædictorum comitante, cucurrit nomen ipſe ſibi Victoris acclamans, & ad ſuffragandum ſibi & decantandas laudes, præparator impudenter exhortans .... Diſcurrentibus igitur armatis, cœpit per Eccleſiam quaſi quædam theatralis ſcœna diſponi, dum parietes fulgor illuſtraret armorum, & laſciva quaſi triumphantium acclamatio reſultaret. Horum manibus denique pluviali compoſito, ad Palatium uſque perductus eſt, comitantibus his, paucisque Sacerdotibus, quorum infamis queſtus eſt ſimplicitatem peregrinorum eludere, & aſſiduis Altare B. Petri ſacrilegiis infeſtare. Porro hæc initia ejus non ſunt meliore gaviſa proceſſu, ſi quis vel emendicatæ execrationis ordinem, vel redemptam Laïcæ gratiam Poteſtatis exquirat.

Deinde partis alterius, merita expendit, immo univerſitatis *Alexandrum III.* colentis. *Sed*, inquit; *neque nomen partis tantilla eorum meretur exceptio, nec univerſitatem noſtram partis decet appellatione cenſeri, quia perditorum ſegregatio numerum non minuit electorum, nec detrimentum ſentit area Domini, ſi granis manentibus, palea ventilabro purgante diſcedant. Igitur omnia recenſenti manifeſtum, quod ſanctitatis zelus conſecravit initia, proceſſum junctæ prudentiæ fortitudo direxit, patientia debito conſummabit effectu, pacem Deo volente perſeverantia fidei inconcuſſa præſtabit. Nihil hic carnale, nihil terrenum, nihil veſtri ad privatam utilitatem oculi reſpexerunt, ſed ad commune bonum & honorem Eccleſiæ totis vos conſtat anhelaſſe deſideriis, totis viribus inſudaſſe.*

Venit interea dies Papienſi Conventui ſtatuta. *Anno 1160.* Adfuere dumtaxat 44. aut ſecundùm *Radevicum*, quinquaginta Archiepiſcopi & Epiſcopi, ad parendum Imperatoris voluntati plerique devotiſſimi. De quorum ſtudiis certus *Fredericus*, ſpeciem quamdam libertatis reliquit Synodo, & a cognitione cauſæ ſe ſubtraxit, ne ſçculari, non Eccleſiaſtico Judicio finita diceretur. Quamobrem confidentes Epiſcopos compellavit his verbis: *Quamvis noverim officio ac dignitate Imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum Conciliorum, præſertim in tantis Eccleſiæ periculis: auctoritatem tamen definiendi hujus maximi negotii veſtræ prudentiæ veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare, tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tamquam ſolius Dei de vobis expectantes Judicium.* Conciliabulum Papienſe ſecundum *Octavianum* Sententiam dixit, *Alexandro* reprobato: quam *Fredericus* confirmavit, ſcriptâ ad *Eberardum* Saltzburgenſem Archiepiſcopum, & Suffraganeos ejus Epiſtolâ, quæ incipit his verbis: *Si ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis*, &c. Encyclicas etiam Literas per univerſum Chriſtianum orbem direxere Conciliabuli Præſides, quibus confirmatam *Victori* ab Eccleſia Pontificiam Dignitatem ſignificabant; Incipiunt his verbis: *Quia Sedis Apoſtolicæ turbatio*, &c. Scripſit etiam Bambergenſis Epiſcopus ad cognominem Saltzburgenſem Archiepiſcopum Epiſtolam, cujus hoc eſt exordium: *Convenientibus in unum Papiæ Epiſcopis*, &c. Has Literas, nec-non Epiſtolam Canonicorum *S. Petri* pro parte *Victoris* Antipapæ, ad Imperatorem & Papienſis Conventus Præſules, exhibet *Radevicus* lib. II. de Geſtis Frederici I. a Cap. LXIII. ad LXXII. quæ mendaciis paſſim ſcatent. Egregia verò Schiſmaticorum pro Antipapæ cauſa tuenda ratio, quòd prior *Octavianus* immantatus fuiſſet (ut loquuntur) ſeu Pontificiis Inſignibus ornatus? Quaſi violenta poſſeſſio jus legitimè electi *Alexandri* reddere caſſum & irritum valuiſſet. Hujus ineptiam rationis demonſtrat *Arnulphus Lexovienſis* in Epiſtolâ ad Archiepiſcopos & Epiſopos Angliæ. *Unde etiam*, inquit, *ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens Octavianum, priùſquam alter eligeretur, per novem dies Apoſtolatus Cathedram ſolitarium inſediſſe: quaſi ille ab initio, licèt renuerit, non fuiſſet electus, unuſque violenta poſſeſſio ſanctificare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.* De Papienſi Conciliabulo lege *Guillelmum Neuburgenſem*, lib. 2. de Rebus Anglicis, cap. IX. Lege & Epiſtolam LIX. Joannis Sareſberienſis. *Quicquid*, inquit, *Papiæ geſtum, tam æquitati, quàm legitimis Conſtitutionibus, & Sanctionibus Patrum invenitur adverſum .... Univerſalem Eccleſiam quis particularis Eccleſiæ ſubjecit judicio? Quis Teutonicos conſtituit Judices nationum? Quis hanc brutis, impetuoſis hominibus auctoritatem contulit, ut pro arbitrio Principem ſtatuant*

tuant ſuper capita filiorum hominum? . . . . . Scena theatralis hæc ſpecies eſt, potiùs quàm reverendi imago Concilii. Quid quòd Regnorum & Provinciarum magnus, falſus tamen collectus eſt numerus, ut ſubſcriptores ignaros rerum faciliùs ſecum in præcipitium trahant? Quis ad illius Concilii ſtatuta moveatur, ubi ſedere Patres cenſere parati, ſi Regnum, ſi templa petat, jugulumque Senatus, paſſuraſque infanda nurus, & ſi quid tyrannicum atrocius excogitari poteſt? Et quidem bene cum Eccleſia actum eſt, quòd Cæſar qui aderat, plura jubere erubuit, quàm ipſa pati.

De Papienſis Conciliabuli geſtis certior factus *Alexander*, Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum de iiſdem admonuit, ipſique juſſit ut apud Regem & Præſules Angliæ, nec-non apud vicinos & circumpoſitos Epiſcopos, & primarios omnium Ordinum viros, cauſam ſuam, immo Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ tueretur, atque unitatem Eccleſiaſticam promoveret. Iſtæ *Alexandri III.* Literæ his verbis incipiunt: *Literas a tua nobis Prudentia deſtinatas*, &c. De Papienſi Conciliabulo hæc habent inter alia. *Cæterùm ut prædictus Imperator Eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem*, memorato Apoſtatico Pontificalia inſignia reddidit, & eum de Papatu, quod eſt a ſæculis inauditum, per annulum [prout dicitur] inveſtivit. Quoſdam etiam Epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occultè de illo Conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laïcali violentiâ, & tyrannicâ oppreſſione coëgit.*

Partes ſibi commiſſas egregiè implevit *Arnulphus*, datâ ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Anglicanos Epiſtolâ, quæ incipit his verbis. *Quanta tempeſtate laboret Eccleſia*, &c. De ſervili Antipapæ ambitione, qui uſurpata Pontificatus inſignia depoſuerat ad pedes Imperatoris, & poſtea de manu ipſius receperat, hæc habet: ,, Cæterum hic blanda Schiſmatici deſperantis humiliatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit, & cauſam; neque ſe quidquam fore, niſi de ſola ipſius voluntate præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur Apoſtolatûs Inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius Inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, Regnum planè de Sacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de Eccleſiaſticis viderentur ſęcularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibuſque ſęculis deteſtanda malitia, Ordinationem ſcilicet divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam Sanguine Chriſti perimere libertatem. *Tum de Papienſi Conciliabulo ſubdit:* Prædictus itaque Princeps, negotium ſuum tamquam ſub umbra pietatis exercens, Eccleſiaſticum congregavit ſęculari poteſtate Conventum, ut præſumptionem Schiſmatici illius proprio roboraret aſſenſu, & quos poſſet, ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: eâ ſiquidem intentione, ut utriuſque gladii virtute comminuta, priſtinam reformet imperii Majeſtatem, ut utriuſque invicem cooperante potentiâ, omnia Regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi quos Schiſmatico conciliaverat neceſſitas, aut voluntas, falſitatis & blaſphemiæ Symbolum conſcripſerunt: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conquiſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum ſi fortè contigerit ad Sapientiæ veſtræ veniret conſpectum, multâ plenum falſitate credatis: licèt etiam, ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure ſortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio non abſtringit, nec Judicialis Sententia, quæ nec ab ordinaria Juriſdictione, nec a delegata procedit. Sed & cauſam communem privatâ auctoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tamquam inferioribus imponere Magiſtratum, quos divina bonitas pares Ordine, & etiam ſpectabiles conſtituit Dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium: neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi. Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, ab initio fortè non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari: Cùm ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis Sententiam, debitique pœnam Anathematis excepiſſet.

Laus Eccleſiæ Gallicanæ.

Ibidem locupletiſſimum de Eccleſia Gallicana, quæ *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem ſuſceperat, teſtimonium perhibet Arnulphus. ,, Benedictus, *inquit*, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui Eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit, ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus a Juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ Eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cùmque multis conſtet cœteras regiones abundaſſe portentis; ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſâ, factiſque electionum pleniùs exploratis, in perſonam Sanctiſſimi Patris Alexandri, de verè Catholici & Sereniſſimi Regis ſui beneplacito convenerunt, Literaſque ejus & Nuncios paſſim & ſuſcipiunt, & honorant.

Concilia Bellovaci, & apud Novum Mercatum celebrata. An. 1161.

Non deerant in utroque Regno, Galliæ & Angliæ, viri Politici, filii hujus ſęculi, qui Neutralitatem Regibus ſuaderent; non eſſe feſtinandum hac in cauſa; ſpectandam eſſe pacato animo Romanorum, Germanorumque contentionem; expectandum donec litem alterius Electi mors dirimeret. Sufficere Communionem cum Epiſcopis in quolibet Regno, donec Deus voluntatem ſuam ſignis evidentioribus declaraſſet; Romanam Eccleſiam ſemper onerosam fuiſſe Principibus: Commodum eſſe ut jugum occaſione datâ aliquandiu excuteretur, ut Romana plecteretur ambitio. Sed ſaniora vicere conſilia Epiſcoporum & Abbatum, quos Rex Chriſtianiſſimus Bellovacum, Rex Angliæ apud Novum Mercatum * congregarat. * Illi enim Antipapam, Schiſmaticamque factionem triumphaturam certi, ſi *Alexandri III.* ſuſceptio differretur, neque in cauſa unitatis Eccleſiaſticæ adeo evidenti cunctandum, ejus obedientiam ſunt amplexi reprobato Antipapa *Victore*, quamquam ejus, & *Frederici* Auguſti Legati adeſſent, electionem ejus propugnantes. Sed ſtabant pro Juſtitia Legati *Alexandri III.* quorum præclaras dotes *Arnulphus* Lexovienſis prædicat in Epiſtolâ ad Cardinales Romanæ Eccleſiæ, ex qua & cauſæ ſtatum in utroque Regno, proximè a nobis deſcriptum, didicimus. ,, Venerabilibus, *inquit*, Patribus noſtris, Sedis Apoſtolicæ Legatis aſſiſtimus, cum eis toto ſtudio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ utilitatibus inſiſtentes. In quibus tanta refulget Apoſtolicæ ſanctitatis & doctrinæ perfectio, ut eis plus gratiæ merita contrahant, quàm terroris reverentia diſciplinæ. Viri ſunt quorum ſanctitatem miratur populus, ſapien-

Novus Mercatus, vulgò Neufmarchè, Normannia Caſtrum, nunc vicus exiguus in Diœceſi Rotomagenſi.

,, tiam Clerus uſquequaque collaudat, ad virtu-
,, tem ſeveritatis Principes expaveſcunt. Ad ſum-
,, mam, tantâ omne opus ſuum manſuetudine
,, temperant, ut neque ſeveritas diſciplinæ pe-
,, reat, & in omni parte Sanctæ Romanæ Eccle-
,, ſiæ gratia convaleſcat . . . Convenerant ex man-
,, dato Regum venerabiles de Regno utriuſque
,, perſonæ, ut de Romani Pontificis ſuſceptione
,, tractarent, de quo nihil adhuc publicè fuerat
,, conſtitutum. Stabant itaque Fratres illi cauſam
,, Eccleſiæ non ſine magno diſcrimine proſequen-
,, tes, quoniam apud pleroſque favor iniquitatis
,, convaluerat, adeo ut qui manifeſtæ repudium
,, veritatis, ſuggerere non audebant, differendum
,, potiùs ſeculari quadam aſtutia prædicarent.
,, Eventum ſcilicet rei dubiæ potiùs expectan-
,, dum, quàm ſubjiciendam fortuitis caſibus tan-
,, torum Principum Majeſtatem. Non oportere
,, eos temeritate nimiæ feſtinationis involvi, quos
,, ſecuriùs illæſos ſola poterat expectatio conſer-
,, vare. Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam ex-
,, titiſſe Principibus, jugum aliquando data oc-
,, caſione ponendum, donec cupiditatis pœnas
,, ambitio deteſtanda luiſſet. Solvendum morte
,, alterutrius quæſtionis incertum, atque interim
,, poſſe Religionem Epiſcoporum per ſingula Re-
,, gna ſufficere, donec divina voluntas ſignis evi-
,, dentioribus appareret. Accedebat Legatorum
,, Imperatoris, & Cardinalium, maledicti ſcili-
,, cet Joannis, & Guidonis inſtantia, quibus dari
,, videbatur de modica dilatione triumphus, ſi
,, Fratres veſtros vel ad modicum tempus quæli-
,, bet dilatio ſuſpendiſſet. Præterea cùm animos
,, Regum in favorem Domini noſtri omnium con-
,, ſcientia crederet inclinatos, in partes Impera-
,, toris ceſſiſſe dilatione præſtitâ crederentur, &
,, paulò minùs detrimenti ſuſpicio, quàm notitia
,, fortè veritatis afferret.

Politica conſilia Religioni ſæpe adverſa.

Gallicana & Anglicana Eccleſia Alexandrum III. ut legitimum Pontificem recipit & colit.

Synodorum Bellovaci & apud Novum Mercatum habitarum ſola ſupereſt memoria apud *Robertum de Monte*, in Appendice ad Sigebertum. *Anno*, inquit, 1161. *menſe Julio, Henricus Rex Anglorum congregavit omnes Epiſcopos Normanniæ, & Abbates, & Barones, apud Novum Mercatum: & Ludovicus Rex Francorum adunavit ſuos Belvaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore.*

Concilium Toloſanum.

Quoniam verò hæc potiùs Comitia Politica, quàm veri nominis Concilia videbantur, in quibus Barones cum Præſulibus conſidebant: Religioſiſſimi Principes operæ pretium duxerunt Concilium ex utroque Regno Toloſam convocare, in quo majori ſolemnitate diſcuſsâ causâ, legitimus Pontifex Publico Edicto colendus ſanciretur, & Schiſmatici diris omnibus devoverentur. De iſta Synodo *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus lib. 1. ,, De Inveſtigatione Antichriſti,
,, hæc habet: Interim dum hæc ſcribimus, & ad
,, præferendam partem Victoris, pro reverentia
,, maximè Concilii Papiæ celebrati, articulum jam
,, ferè inclinamus . . . . alii ac novi rumores per
,, certos internuntios advolitant, in occiduis par-
,, tibus, Regno videlicet Franciæ; civitate Tolo-
,, ſa, celebratum eſſe Concilium, cui centum Pa-
,, tres inter Epiſcopos & Abbates interfuerunt,
,, unà cum Regibus Franciæ & Angliæ, quorum
,, ſtudio iidem Patres convenerunt. Ubi & Octa-
,, viani, quem Victorem dicunt, ſimul & Alexan-
,, dri Papæ, atque Imperatoris Auguſti Frederi-
,, ci, nec-non & Regis Hiſpaniæ Legati aderant.
,, Illic ſanè utriuſque partis defenſoribus ſufficien-
,, ter auditis, eidem Concilio tandem in Alexan-
,, drum complacuit. Octavianus verò qui & Vi-
,, ctor, ab univerſo Concilio, cum ſuis principa-
,, libus defenſoribus excommunicatus eſt. Gerochi Fragmentum edidit *Sebaſtianus Tengnagellus* cum aliis Veteribus contra Schiſmaticos Monumentis.

De eodem Concilio legenda *Faſtredi* Clarevallenſis Abbatis Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum, ex qua etiam ſingularia quædam ad Hiſtoriam Papienſis Conciliabuli ſpectantia diſcimus: ſcilicet ante illius celebrationem *Fridericum* ſuſcepiſſe *Octavianum* in Papam per Nuncios ſuos, & Literas auro bullatas. Secundò, mentitos fuiſſe Schiſmaticos, qui centum quinquaginta tres Epiſcopos Papiam conveniſſe, & pro *Victore* ſubſcripſiſſe gloriabantur: Nam quadraginta quatuor dumtaxat adfuerant: *Qui ad Imperatoris vocem, qui ſe profitebatur Laicum, & talem ad quem non pertinet judicare de Curia Romana, nec diſcutere electionem Summorum Pontificum, omnes cum Vuillelmo Papienſi, Presbytero Cardinali S. Petri ad Vincula, qui neutri parti adhæſerat* (& qui Legatione fungebatur in Galliis Alexandri III. nomine, cùm Synodus Toloſana habita eſt) *diutina deliberatione conſilium habuerunt, ſe neutrum ſuſcepturos, eo quòd pauci eſſent de tota Eccleſia: quoſque vel communis omnium, vel plurium Regnorum Synodus conveniret; vel manifeſtiùs appareret; quem eorum major & ſanior pars Eccleſiæ ſequeretur; & idem ſe conſulturos Imperatori. Imperator autem non conſenſit, ſed quos potuit, minis & precibus ſingillatim vocatos coëgit ſuſcipere, quem ipſe ante ſuſceperat: abſentibus tamen de numero ſupradicto, ſicut idem Vuillelmus Cardinalis manifeſtè aſſeruit, viginti-quatuor, ex quibus unus fuit Papienſis Epiſcopus, in cujus civitate iſta fiebant.*

Subdit Faſtredus de Synodo Toloſana: *Communi itaque conſilio prædictorum Regum, & totius ipſorum Eccleſiæ, reprobatus eſt Schiſmaticus Octavianus; ſuſceptus Alexander Papa, & Legati ejus, condigno honore & reverentia.*

Ejuſdem Synodi meminit *Guillelmus Neuburgenſis*, Lib. II. *De Rebus Anglicis* Cap. IX. *Guidonem Cremenſem* Cardinalem Schiſmaticum, pro *Victore* Antipapa; *Guillelmum* Cardinalem Catholicum & Epiſcopum Papienſem, pro *Alexandro III.* coram Patribus peroraſſe commemorat. *Denique*, inquit, *in illo altercationis mutuæ quaſi duello totius ita negotii veritas claruit, ut neuter ulteriùs Princeps cunctaretur, repudiatâ parte Octaviani; Dominum Alexandrum recipere, & cum Regnis ſibi ſubditis, in iis quæ Dei ſunt de cætero tamquam Patri parere. Prænominatis ergo Schiſmaticis cum dedecore & confuſione diſcedentibus, Principes & Pontifices noſtri, latâ ſolemniter in Schiſmaticos excommunicationis Sententiâ, ſolverunt Conventum.*

Jam quidem antea Galliæ Angliæque Reges *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem colebant, ſed ſolemne de obedientia ipſi ab omnibus ſuæ ditioni ſubditis præſtanda diſtulerant Edictum, quia ut ait *Arnulfus Lexovienſis* in Epiſtolâ ad Epiſcopos Angliæ: *Solent Principes Dominique terrarum majora negotia quadam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet.* Quemadmodum autem apud Anglos & Normannos, finitimaſque Provincias, *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus; ita *Vuillelmus* Senonenſis in Galliæ meditullio, & *Petrus* Tarentaſiæ Archiepiſcopus Sanctiſſimus apud Allobroges, regioneſque vicinas, *Alexandri III.* electionem provexerunt, atque tuiti ſunt. *De Vuillelmo* teſtem habemus *Petrum Bleſenſem*, *de Petro Tarentaſienſi*, ejus Acta apud *P. Henſchenium* Lib. I. ad diem VIII. Maii fidem faciunt.

Politica Regula.

Nazarena Synodus.

Anno 1160.

Hæc Occidentis Concilia in cauſa *Alexandri* III. habita præceſſit Nazarena Synodus * ab *Amalrico*

vico Patriarcha Hieroſolymitano habita, in qua Paleſtinæ Epiſcopi *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem receperunt & coluerunt, *Octaviano*, & ejus fautoribus Anathemate confixis. Epiſtolam Synodicam hujus Concilii ad *Alexandrum* Papam directam edidit *Sebaſtianus Tengnagellus* inter Vetera Monumenta contra Schiſmaticos. Legationis ab *Alexandro III.* ad Orientis Eccleſias miſſæ meminit *Guillelmus Tyrius* Lib. XVIII. *De Bello Sacro*, Cap. XXIX.

Ann. 1161.

Conciliabulum Laudenſe.

LausPompeia, vulgò Lodi, in Longobardia, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Mediolanenſi.

Papienſis Acta Conciliabuli, & *Victoris* Antipapæ electionem, ſeu potiùs intruſionem, a Schiſmatica factione ſua confirmari curavit *Fredericus* in altero apud Laudam Conciliabulo, anno 1161. Hujus Acta memorat *Otto Morena* in Chronico Laudenſi. Hunc Hiſtoricum Antipapæ *Victori* adhæſiſſe palam eſt. Mendacia audacter ſcribit, quorum iſtud ſit ſpecimen: *Fuere*, inquit, *in ipſo Concilio recitatæ Literæ excuſatoriæ Regis Daciæ, & Regis Norvegiæ, & Regis Hungariæ, & Regis Bohemiæ, & ſex Archiepiſcoporum, & viginti Epiſcoporum, multorumque Abbatum, tam Clarevallenſium quàm aliarum Congregationum, atque Præpoſitorum, in quibus omnibus Literis continebatur, ipſos Reges cum univerſis eorum Provinciis, & prædictos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & Præpoſitos, velle ſe tenere præfatum Dominum Victorem pro Papa & Domino; & ſe velle ratum habere totum quod Dominus Victor ſtatuit in ipſo Concilio cum aliis ſibi præſentibus.* Hæc verò [illegible] convincit *Arnulphi Lexovienſis* teſtimonium, q[illegible]ancorum, Anglorum, Hiberniæ, Hiſpaniæ, & Norvegiæ Regna ſtatim *Alexandro III.* adhæſiſſe ſcribit in Epiſtolâ ad Cardinales. Eumdem Chronologum falſi convincit *Faſtredus* Clarevallenſis Abbas in Epiſtolâ ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Hæc enim locupletiſſimum teſtimonium de Clarevallenſibus præbet, quòd *Victoris* Antipapæ factioni minimè faverint, ſed *Alexandro III.* conſtanter paruerint.

Synodus Monſpelienſis.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſecundo, *Alexander III.* ad ſolitum Summorum Pontificum in rebus adverſis Azylum, in Gallias ſcilicet ad Regem Chriſtianiſſimum confugit. Synodum habuit apud Montempeſſulanum cum aliquot Archiepiſcopis & Epiſcopis Gallicanis, in qua *Victorem* Antipapam & ejus complices excommunicavit. Hujus Synodi meminit ipſe *Alexander* in Epiſtolâ ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Pariſios deinde profectus, Concilium anno ſequenti Turonis celebrandum indixit.

Synodus Turonenſis.

Anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-tertio Synodus Turonenſis celebrata eſt, *Alexandro III.* Præſide, duodecimo Kalendas Julii, in Eccleſia *Sancti Mauritii*. Adfuere ſeptemdecim Cardinales Epiſcopi centum viginti-quatuor, Abbates quadringenti & quatuordecim. Ad dexteram Summi Pontificis *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus ſedebat. Coram Patribus Sermonem habuit juſſu *Alexandri III. Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus, cujus iſtud Exordium: „ Hodiernum Sermonem Domini & Patres mei, mihi Domini noſtri qui „ præſidet, Romani videlicet Pontificis injungit „ auctoritas. Et ego quidem munus injunctum „ magis de neceſſitate obedientiæ, quàm de animi voluntate ſuſcipio. Mallem ut in alium declinaſſet iſta dignatio, cujus & vita commendabilior eſſet, & major tam ſcientiæ quàm eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego ſum, qui „ in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium perſonarum, quemlibet mihi debeam „ uſurpare Sermonem? Sed & quis ego ſum, qui „ mandato Romani Pontificis audeam obviare? &c. De unitate, & libertate Eccleſiæ diſſerit, ſine quibus Eccleſia conſiſtere non poteſt; & quarum primam tunc temporis ſcindere nitebatur Schiſmaticorum ambitio; alteram quærebat auferre violentia Tyrannorum; ſed fruſtra. „ Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale Eccleſiaſticæ unitatis ſcindere Sacramentum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam, ipſo Patre auctore, indiſſolubili fœdere connexum eſt, & firmatum. „ Impoſſibile eſt ſuam Eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici Sanguinis conſecravit „ effuſio. Eo in Concilio, Papienſis Acta Conciliabuli damnata ſunt, *Victor* Antipapa & ejus fautores excommunicati, decem Canones conditi; quorum nonus irritas *Octaviani* ſeu *Victoris* Antipapæ, & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes declarat his verbis: *Ordinationes factas ab Octaviano, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis, evacuamus, & irritas omnes eſſe dicimus & decernimus.* Hujus Synodi meminere Acta *Alexandri III. Robertus de Monte* in Appendice ad Chronicon Sigeberti, *Guillelmus* Neuburgenſis Lib. II. de Rebus Anglicis, Cap XIV. & XV. qui & Canones illius deſcribit. *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglicana, *Romualdus* Salernitanus Archiepiſcopus in Chronico, Vezeliacenſis Hiſtoria Lib. IV. &c.

Eccleſiæ libertatem Dominici ſanguinis conſecravit effuſio.

Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declarantur.

Mortuo Victore Antipapa, ipſi ſubſtitutus eſt a Schiſmaticis in Cathedra peſtilentiæ *Guido* Cremenſis, quem *Paſchalem III.* appellarunt. Ad ipſius intruſionem confirmandam Conciliabulum Herbipoli Fredericus Imperator indixit, anno milleſimo centeſimo ſexageſimo ſexto. Ibi ſuper Sacras Reliquias juravit Sacrilegus & Schiſmaticus Princeps, ſe umquam *Alexandrum III.* pro Pontifice legitimo ſuſcepturum, nec fautoribus ejus gratiam redditurum ſuam, nec ejus Succeſſori, quem pars ipſius eligeret in Papam, pariturum, ſemper verò ſe adhæſurum *Paſchali*, eique obedientiam & honorem exhibiturum: & numquam ſe abſolutionem ab hoc juramento poſtulaturum, aut oblatam recepturum, ſuumque in Imperio Succeſſorem eodem juramento obſtringi voluit. Idem juramentum quadraginta Epiſcopi ſuper Sancta Evangelia præſtiterunt. Idipſum jurarunt ſæculares Principes. Id docent ipſius *Frederici* Encyclicæ Literæ, quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & ex eo Conciliorum Collectores.

Schiſma in Conciliabulo Herbipolenſi confirmatum.

Herbipolis, *vulgò* Wirzbourg, *in Franconia, urbs Epiſcopalis, ſub Moguntina Metropoli.*

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-octavo, *Alexander III.* Romæ Synodum habuit in Lateranenſi Baſilica, in qua *Fredericum* Imperatorem in promovendo & fovendo Schiſmate pertinacem excommunicavit, immo & exauctoravit, ut *Joannes Sareſberienſis* teſtatur in Epiſtolâ ad Cantiæ Superiorem. Ejus verba Diſſertatione II. circa finem Articuli IX. protuli.

Romana Synodus.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, mortuo *Guidone Cremenſi*, tertius Antipapa ſubſtitutus eſt a Schiſmatica factione, ſcilicet *Joannes Strumenſis* Abbas.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-ſeptimo, *Fredericus* Auguſtus ejurato Schiſmate, cum Epiſcopis & Principibus ſibi adhærentibus ad Eccleſiæ unitatem rediit, & *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem coluit. Pax Venetiis inita eſt. *Alexandri* Acta, & Epiſtolæ ad Capuanum Archiepiſcopum & *Petrum* Caſſinenſem Abbatem, ad *Richardum* Cantuarienſem, ad *Rogerium* Eboracenſem, & *Hugonem* Dunelmenſem; item Literæ *Frederici* & Principum ad *Alexandrum*, teſtes ſunt tunc initæ & confirmatæ pacis Imperium inter ac Sacerdotium. Teſtes ſunt & *Guillelmus Tyrius* Lib. XVIII. de Bello Sacro Cap. XXVI. *Matthæus Paris*, & *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Romualdus* Archiepiſcopus Salernitanus in Chronico, &c. Literas hac de re da-

Fredericus I. cum iis quos in partes traxerat, ad Eccleſiæ unitatem redit.

dątas ab *Alexandro III.* & a *Frederico* Imperatore, Conciliorum Collectio ſub titulo Concilii Veneti exhibet.

Concilii Lateranenſis III. Decreta contra Schiſmaticos.

Anno 1179. Decretum editum eſt in Oecumenica Synodo Lateranenſi III. Canone II. quo Pſeudopontificum Ordinationes irritas Patres dixerunt; „ Quod a Prædeceſſore noſtro fœlicis memoriæ Innocentio factum eſt (*inquit* Pontifex cum Patribus,) innovantes, Ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, necnon & Joanne Strumenſi qui eos ſecutus eſt, & ab ordinatis ab eis irritas eſſe cenſemus: adjicientes, etiam ut ſi qui Dignitates Eccleſiaſticas, ſeu Beneficia per prædictos ſchiſmaticos receperunt, careant impetratis..... Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo Schiſmatè præſtiterint, a Sacris Ordinibus & Dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.

Schiſmatici ad Eccleſiæ Communionem ante non ſunt recepti, quàm Schiſma ſub præſcripta Formula ejuraſſent, His porro verbis concepta erat: „ Ego anathematizo, & recuſo omnem hæreſim extollentem ſe adversùs Sanctam Romanam Eccleſiam Catholicam; præcipuè verò Schiſma Octaviani Guidonis & Joannis: & Ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico; & modo inantea me obediturum juro, & promitto fidelitatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domino meo Alexandro, & Succeſſoribus ejus juſtè intrantibus; ipſiſque ſerviam abſque omni malo ingenio, contra omnem hominem ſecundùm ordinem eum. Conſilia ejus quæ mihi ſcripto certo mandaverit, vel ipſe commmiſerit, nulli hominum pandam nec etiam pro periculo poris atque membrorum: Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam, & reducam; & juvabo expenſis. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia. *Ita referunt* Albertus Stadenſis in Chronico, & *Albertus Krantſius* in Metropoli, Lib. VII. Cap. III.

Nulla eſt Romani Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint.

In eadem Synodo celebre Decretum editum eſt, vitandis in poſterum Schiſmatibus opportunum, ut nulla Romani Pontificis electio cenſeretur, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraſſent Eſt. Canon primus, his verbis conceptus: „ Licèt de evitanda diſcordia in electione Summi Pontificis manifeſta ſatis a noſtris Prædeceſſoribus Conſtituta manaverint; tamen quia ſępe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam, gravem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram; nos etiam ad malum hoc evitandum, de conſilio Fratrum noſtrorum, & Sacri approbatione Concilii aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur ut ſi fortè inimico homine ſuperſeminante zizaniā inter Cardinales de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus, tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare; ille Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit, tam ipſe quàm qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri Ordinis privatione multentur, ita ut Viatici eis etiam, niſi tantùm in ultimis Communio denegetur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi a paucioribus aliquis, quàm a duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis Conſtitutionibus, & aliis Eccleſiaſticis præjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet Sententia prævalere: quia quod eis in dubium venerit, Superioris poterit Judicio diffiniri. In Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.

Epiſt. XXX. Appendicis II.

Gallicana Eccleſia, & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate, & obſervantia ac devotione erga Romanam Eccleſiam conſtantes.

Inter cœteras Eccleſias Gallicana; inter cœteros Principes Chriſtianos, Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* Eccleſiæ unitatem, juſque legitimi Pontificis, hoc in Schiſmate majori ſtudio, ardore, conſtantiā cuiti ſunt, ut conſtat ex gratulatoriis *Alexandri III.* Literis ad eumdem Chriſtianiſſimum Regem Ludovicum. Quantùm, inquit, Illuſtres & Magnifici Proavi & Progenitores tui Reges Francorum Sacroſanctæ Eccleſiæ devoti ſemper & obedientes extiterint, quanta ei commoda & devotionis obſequia exhibuerint, nos ex multis & magnificis utilitatibus, quæ per eos Sanctæ Dei Eccleſiæ provenerunt, manifeſtè cognovimus: & Fratres noſtri, qui diutiùs ſunt in Romana Eccleſia converſati, idipſum plenisù agnoverunt. Tu verò Progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum, ſicut & Regni heredem te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam Sacroſanctam Romanam Eccleſiam, ex quo Excellentiæ tuæ Regnum a Deo commiſſum eſt gubernandum, propenſiùs dilexiſti, in preſſuris & [illegible]ſſitatibus ſuis ei fideliter adſtitiſti; & ni[illegible]umquam fuit, quod a devotione & ſubventione ipſius Regium potuerit animum revocare. Illo ſiquidem Friderico qui pro ſui officii debito Advocatus Eccleſiæ ac Defenſor deberet exiſtere, adversùs eam crudeliter ſæviente: Tu, ſicut Princeps Chriſtianiſſimus, eam diligis & honoras, & ipſam ſincero venereris affectu. Quæ utique in omni tribulatione ſua, tam apud prædeceſſores tuos, quàm apud te ipſum, & optatæ portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum invenit. Gallicana quoque Eccleſia inter omnes alias orbis Eccleſia, quæcumque aliæ provenientibus ſcandalis in tribulatione nutaſſent, numquam a Catholicæ Matris unitate receſſit, numquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit; ſed tamquam devotiſſima filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſa Mater omnium & Magiſtra Romana Eccleſia Progenitores tuos, & te ipſum inter cœteros orbis Principes; Gallicanam quoque Eccleſiam ſpeciali & ſingulari prærogativā dilexit: ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus, in quibus ſecundùm Deum potuit, veſtræ ſatisfaciens voluntati, perſonas veſtras propenſiùs honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbe terrarum Principem eſſe credimus, quem Anteceſſores noſtri, & nos ipſi, ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis a nobis ſit, quàm tuæ Celſitudini deferendum. Firmiter namque in cordis armario retinemus, & tam ex publica fama, quàm Ex Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Regni tui, & dilectorum filiorum noſtrorum, Henrici, Vvillelmi, & Odonis Cardinalium, quos pro neceſſitate Eccleſiæ, pro honore quoque & utilitate Regni & tua, ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, qualiter ad receptionem noſtram quicquid alii facerent, Regium animum ab ipſo principio efficaciter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementiùs provocati, & in noſtra devotione ſuccenſi.

Romana Eccleſia in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio.

SCHO-

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 93. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Laudat Eccleſiam Gallicanam, quod numquam erret, nec a juſtitia deſiſtat. Sic laudat Eccleſiam Gallicanam ut Romanam; & ut appareat in præſenti negotio eam non errare.*

R. Quæ in laudem Eccleſiæ Gallicanæ leguntur eo loci, non mea ſunt, ſed *Arnulſi* Lexovienſis Epiſcopi verba, qui *Alexandri III.* electionem contra Octavianum Antipapam egregiè tuitus eſt, atque unitatis Eccleſiaſticæ negotium totis viribus promovit. Præſulis iſtius Religioſiſſimi literas ad Epiſcopos Anglicanos hac in cauſa datas recenſeo, ex iiſque deſcribo quæ ad hoc Hiſtoriæ caput ſpectant. Intertextam Gallicanæ Eccleſiæ commendationem ſupprimere non debui. Hæc tamen referens tam non æquo Gallicanam Eccleſiam Romanæ, *omnium Eccleſiarum*, adeoque & Gallicanæ, *Matri & Magiſtræ*, quàm non æquat Arnulſus, quàm non æquat Cardinalis *Baronius*, hanc Arnulſi Epiſtolam, & hæc ipſa in laudem Eccleſiæ Gallicanæ verba referens ad annum 1160. Num. 64. Nec magis reſpexi, cùm hæc ſcriberem, negotia quæ tum Clero Gallicano cum Romana Curia erant, quàm ea reſpexerint olim Arnulſus & Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. In ſcriptis meis reprehendunt RR. Cenſores, quæ *Baronius* Annalibus ſuis Eccleſiaſticis inſeruit, & cum res ipſas res reprehendere non poſſint, intentionem meam criminantur, Dei jura, qui ſolus eſt cordium ſcrutator & judex, uſurpantes.

ARTICULUS IV.

Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Vualdenſium Hæreticorum.

DE Vualdenſium erroribus qui duodecimo inclinante ſeculo graſſabantur, in Synopſi egimus. Contra ipſos *Alexander III.* gladium Apoſtolicum diſtrinxit, in Concilio primùm Turonenſi anno 1168. deinde in Oecumenico Lateranenſi III. Canon quartus Synodi Turonenſis vetat ne quis eis receptaculum præbeat aut præſidium, nec ullum cum eis etiam in venditione vel emptione commercium habeat, ſub pœna excommunicationis. Et Catholicis Principibus præcipit, ut deprehenſos in carcerem conjiciant, & bonorum proſcreptione mulctent. Canonis verba ſubjicio. *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens per Guaſconiam & alias Provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quantò ſerpit occultiùs, tantò graviùs Dominicam vineam in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos Epiſcopos & omnes Domini Sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione Anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, nec receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino commercium habeatur: ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tamquam particeps iniquitatis eorum, Anathemate feriatur. Illi verò ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodia mancipati, omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebrò conveniunt, & præter conſenſum erroris, nullam cohabitandi cauſam habentes, in uno domicilio commorantur: talia Conventicula & inveſtigentur attentiùs, & ſi vera fuerint, canonicâ ſeveritate vetentur.*

Canon verò vigeſimus ſeptimus Concilii Lateranenſis III. idem decernit, ac eorum inſuper ſubditos abſolvit a debito fidelitatis & hominii, & totius obſequii. Et quoniam ferro & igne in Catholicos, & in Eccleſias ac Monaſteria graſſabantur, Fidelibus præcipit ut contra ipſos arma ſumant, Indulgentiamque concedit pugnaturis ſacra Synodus, & eos ſub Eccleſiæ protectione ſuſcipit, non ſecus ac eos qui Sepulchrum Dominicum viſitant. Bonorum verò confiſcatione, immo & ſervitute, ſi ita viſum fuerit Principibus, hujuſmodi Hæreticos, & eorum fautores plecti ſtatuit. Canonis verba adſcribo. *Sicut ait Beatus Leo: Licèt Eccleſiaſtica Diſciplina Sacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat ultiones; Catholicorum tamen Principum Conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Et propter quia in Guaſconia, Albigeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis: ita Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos, & defenſores eorum, & receptores, Anathemati decernimus ſubjacere: & ſub Anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum Privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, aut ſub aliacumque occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam.*

Damnat Synodus & nefarios prædones ex Belgio, ſeu Brabantia, Aragonia, Navarra, &c. turmatim erumpentes, parte Canonis altera. *De Brabantionibus* [a] *& Aragonenſibus, Navarris,* [b] *Baſcolis,* [c] *Cotarellis &* [d] *Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis nec Monaſteriis deferant, non viduis & pupillis, non ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed more Paganorum omnia perdant & vaſtent, ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones in quibus taliter debacchantur, in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus per Eccleſias publicè denuntientur, & eadem omnino Sententia & pœna cum prædictis Hæreticis habeantur adſtricti, nec ad communionem recipiantur Eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi. Ipſis autem, cunctiſque Fidelibus, in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur.* Illam tamen abſolutionem a Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii, conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum Supremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit: ſed de Dominis ſubalternis oppidorum, pagorum, aut caſtrorum, ſeu de Toparchis intelligi debet: quos tamen Sacra Synodus ſuis Toparchiis, Dominiis & bonis auctoritate ſuâ non privat, vel eorum ſubditos a debito fidelitatis & hominii abſolvit, ſed conſenſu Principum & Dominorum principalium, quibus ipſi jure feudi obnoxii ſunt: & declarat quid mercantur, & quas ipſis pœnas infligere Principes

(a) *De Brabantionibus*, lege Notas Joannis Picardi *in lib.* 2. Guillelmi Neuburgenſis *pag.* 735. *& in lib.* V. *pag.* 779.

(b) Baſcoli, *vulgò* les Baſques.

(c) Coterellos *appellatos, ejuſmodi prædones, quòd majoribus cultellis armati eſſent, quos Toloſani vulgò* Cotterels *vocant, cenſet* Marca *lib.* (b) *Hiſtoria, Bearnenſis cap.* 14.

d Triaverdini, *Fortè legendum* Triamillini, *monet.* Gangius *in Gloſſario, ac prædones illos ita vocatos, quòd ſicis trialamellis uterentur, ſeu pugionibus quibus triplex lamella ſeu lamina ferrea eſſet.*

Concilium Lateranenſe III. ſubditos Principum ſupremorum in-

Hæreſim lapſorum, a debito fidelitatis & obedientia non abſolvit.

pes debeant. Id indicant verba ſequentia: *Conſiſcenturque eorum bona & liberum ſit Principibus hujuſmodi homines ſubjicere ſervituti.* Idem probant verba Canonis vigeſimi-quarti contra eos qui Saracenis arma ſubminiſtrant, aut in eorum pyraticis navibus naucleros agunt: *Tales igitur a Communione Eccleſiæ præciſos, & excommunicationi pro iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum per ſæculi Principes Catholicos & Conſules civitatum, privatione mulctari & capientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus.* Sacra itaque Synodus auctoritatem ſibi non tribuit privandi Hæreticos bonis ſuis ac dominiis vel ipſos addicendi ſervituti, aut alias pœnas temporales ipſis infligendi, præter eas quæ ſunt fori ſpiritualis; ſed Principes adhortata eſt, ipſiſque juſſit, ut gladio ad vindictam malefactorum ſibi a Deo collato, ut ejus Miniſtri, peſtes hujuſmodi compeſcant.

Parcior olim Indulgentiarum Eccleſia.

Pergit Canon de Cruce ſignatis ſeu qui bello ſacro contra Hæreticos nomen dederint: *Qui autem in vera Pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos arma ſuſceperint, ad Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum conſilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia injuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram habuerint; Epiſcoporum diſcretioni, quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundùm modum laboris major eis indulgentia tribuatur.* Indulgentia Plenaria iis tantùm conceditur, qui in ſacra expeditione occumbunt (Tunc enim parcior erat Indulgentiarum hujuſmodi Eccleſia.) Aliis biennium dumtaxat de injuncta Pœnitentia relaxat, aut, ſecundùm modum laboris, relaxandam Epiſcopis committit Synodus.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 110. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem ſuis verbis conceptam notant: *Concilium generale abſolvit ſubditos Hæreticorum a dominio; ſed hoc non facit Concilium de ſupremis Dominis, ſed ſubordinatis Regibus; Neque auctoritate propriâ id facit, quæ non excedit ordinem ſpiritualem, ſed inſinuat quid a Principibus temporalibus fieri poteſt circa ipſos.*

R. De ſenſu Canonis XXVII. Concilii Lateranenſis III. ago. *Illam tamen Abſolutionem a Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii* (inquam) *conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum ſupremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit,* &c. Quid Synodus decreverit ac ſenſerit expono & probo ex pſius verbis. Mera Criticæ quæſtio eſt. Juris quæſtionem eo loci non attingo, circa quam nota eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 111. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Indulgentiæ plenariæ hoc tempore non erant ita frequentes.*

R. Hiſtoriæ res eſt, ex ipſomet Canone XXVII. Concilii Lateranenſis, cujus verba mox deſcripſi, perſpicua & evidens. De parciori conceſſione Indulgentiarum tempore *Alexandri III.* legere potuiſſent Religioſi Cenſores Cardinalem *Baronium* ad annum 1177. Num. LXXVI. ubi obſervat, *Alexandrum III.* cum Altare majus Eccleſiæ primariæ Ferrarienſis dedicavit, *Quibuſlibet verò pœnitentibus & confeſſis in feſtivitate Dedicationis ipſius Altaris illud viſitantibus annum unum de criminalibus, & ſeptimam partem venialium relaxaſſe...... Quibus videas* (inquit Baronius) *uſum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices Indulgentias, quæ unius anni terminum non excederent, præter quàm in Expeditione Terræ Sanctæ; ut conſtat ex aliis aliorum etiam Pontificum Diplomatibus. Quibus redarguuntur Scripta, quibus proditur conceſſum ab eodem Pontifice primis diebus Dominicis ſingulorum menſium Anconitanis tantùm Indulgentiarum, quantùm arena poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ. Quæ digna riſu,* &c. Hæc Baronius.

Nota.

SI quid factum ſit inſpiciamus, neſcio aſſentiri P. Natali affirmanti Concilium ſuam auctoritatem in temporalia non extendiſſe. Si Canonis verba juxta ſenſum, quem præſeferunt, conſiderentur, apparebit quidem pœnas a Concilio ſtabilitas ab aliis exequendas voluiſſe, at ipſummet Concilium eas decreviſſe. Et primò jam ſtabilitam fuiſſe a Concilio Turonenſi pœnam Conſiſcationis bonorum in hæreticos Valdenſes patet ex verbis canonis IV. quę refert Natalis: *Omnium bonorum amiſſione mulctentur.* Concilium poſtea œcumenicum Lateranenſe prędonum ſubditos a vinculo fidelitatis pronunciat: *Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis, & hominii &c.* Ac demum confiſcationis bonorum pœnâ puniendos ſtatuit: *Conſiſcentur eorum bona &c.* Si proinde obſervetur non voluiſſe Concilium Principes commonefacere de pœnis quibus prædones eſſent puniendi, ſed eaſdem penas per ſemetipſum decreviſſe, neque conſenſum alicujus expetiiſſe, re vera fatendum erit longè eſſe a mente Concilii qui putat declaraſſe tantum quid meruerint, & quæ pœnę a Principibus eſſent infligendę. Et re vera novum ea ætate non erat eccleſiam hujuſmodi auctoritatem exercere; nam iis omiſſis, quę ſęculo præcedente adversùs Henricum Gregorius VII. adorſus fuerat, ipſe Alexander III. qui huic Synodo Lateranenſi pręſuit, an. 1168. in altera particulari Synodo Lateranenſi Fridericum I. Imperatorem excommunicationis mucrone confoderat, ſubditoſque a fidelitatis juramento abſolverat; ex quo factum eſt tandem Pontifici paruiſſe, ac ſententiam revocari exoraſſe.

Nota.

OMittendum hìc non duxi Romanos Pontifices prima fortaſſe vice indulgentiam plenariam conceſſiſſe, dum Alexander II. qui una cum eccleſiæ univerſalis regimine Lucanæ Eccleſiæ cathedram, quam priùs obtinebat, retinuit, cathedralis dedicationem celebravit. De Indulgentia ea occaſione ab Alexandro conceſſa hæc habent Godefridus Henſchenius, & Daniel Papebrochius *in Conatu Chronico-hiſtorico ad cathalogum Pontificum differt.* 17. *n.* 8. quique habetur in Propilæo ad Acta SS. Maii. *Prævertiſſe Urbano videntur quoad indulgentias ſacras quædam loca viſitantibus concedendas Pontifices aliqui, ſed non multò antiquiores, eodemque undecimo ſæculo. Nam in Codice MSS. Lucenſis Eccleſiæ interVaticanæ Bibliotheca libros ſervato, invenio quòd Alexander II. an.* 1070. *peracta ejuſdem Eccleſiæ ſolemniſſima dedicatione conceſſit, ut octo dierum ſpatio dedicationis memoria peragerctur annis ſingulis, conceſſa Indulgentiâ pe-*

ni-

tized by Google

nitentiæ. Nihil tam antiquum reperire potuit [ſi prædictam fictitiam inſcriptionem excipimus & quaſdam SS. Silveſtro, & Gregorio ſimiliter affictas indulgentias] Cardinalis Baronius, dicèt eo animo ſcrutatus omnia, ut eccleſiaſticorum rituum vetuſtatem probaret contra hæreticos. Deeſt tamen auctoritati præfata ſpecificatio indulgentiæ: & hanc primùm invenio apud ipſum Baronium ad an.1030. Quamvis autem ea verba *conceſsâ indulgentiâ pœnitentiæ* non ſatis exprimere videantur *plenariam* fuiſſe, id tamen non obſcurè colligitur ex antiquo Codice Bibliothecæ, & ex alio Archivii Canonicorum Lucanæ Cathedralis, ibi enim dicitur celebrantes die Dedicationis ab omni jugo pœnitentiæ eſſe abſolutos: quod jam pridem & obſervaverat celeberrimus Florentinius *l.1. p.107. de Geſtis Mathildis.*

ARTICULUS V.

Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio fuit Eccleſiaſtica Diſciplina.

QUa tempeſtate convocatum eſt Concilium III. Lateranenſe, labefactata penitus erat Eccleſiæ Diſciplina. Regnabat in Eccleſiis & Monaſteriis ſimoniaca labes, vigebat in Eccleſiaſticis avaritia & faſtus; in Laïcis uſurarum cernere erat voraginem; perverſus erat ordo Judiciorum Eccleſiaſticorum; Beneficiis præficiebantur juvenes & indigni, ac in Clericis ſpiritalis polygamia horrendum in modum graſſabatur. His, aliiſque malis opportunum adhibuit remedium cum Sacra Synodo Oecumenica *Alexander III.* Pontifex Maximus, Canonibus viginti-ſeptem in eum finem conſtitutis.

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis III.

Primus, electionem Summi Pontificis Canonicam ac legitimam non fore in poſterum decernit, niſi duæ partes Cardinalium ad eamdem conſpirent. Hunc ſupra deſcripſimus Art. III.

Secundus, Pſeudopontificum, aliorumque Schiſmaticorum Ordinationes, & alienationes ſeu invaſiones bonorum Eccleſiaſticorum, irritas decernit.

Ætas & qualitates ordinandorum, ſive promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & beneficia.

Tertius, conditiones præſcribit promovendis ad regimen Eccleſiarum neceſſarias, ſcilicet: *Ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam vitâ & ſcientia commendabilis demonſtretur.* Quæ autem habebat Beneficia, vacare declarat, cum electus Antiſtites confirmationem electionis acceperit, ac tempus infra quod Epiſcopum conſecrari Canones jubent, elapſum fuerit: tuncque Collatorem poſſe de illis diſponere. Statuit idem Canon, ut inferiora Miniſteria, puta Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæ animarum curam annexam habent, & Parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui vigeſimum quintum ætatis annum attigerit, & qui *ſcientiâ & moribus exiſtat commendandus*, nemo accipiat. Si verò Archidiaconus in Diaconum, Decanus, aut Curatus in Presbyterum, præfixo a Canonibus tempore non fuerint ordinati, illos Beneficio excidere declarat: Clericos qui contra formam iſtam elegerint, eligendi poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio ſuſpenſos.

Juvenum ad Eccleſiaſticas Dignitates promotio corruptela erat duodecimo ſeculo frequens; adversùs quam *S. Bernardus* ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribébat, Epiſtolâ XLII. „ Scholares pueri, & impuberes adoleſcentuli, „ ob ſanguinis dignitatem promoveatur ad Ec„ cleſiaſticas Dignitates, & de ſub ferula tran„ ſferuntur ad principandum Presbyteris; lætio„ res interim quòd virgas evaſerint, quàm quòd „ meruerint principari, nec tam illis blanditur „ adeptum, quàm ademptum imperium „. Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus Juveni qui in Andegavenſem Epiſcopum electus fuerat, & cui (præter cœteros electionis defectus) ætas Canonibus præſcripta deerat, ſuaſit ut cederet, nec ejus conſecrationi adeſſe voluit. Sic autem ad illum ſcripſit Epiſtolâ XII. „ In Summis Sacerdo„ tibus ętas integra poſtulatur, unde nec peri„ culum religio metuat, nec reverentiam digni„ tas amittat. Hinc eſt quòd Ezechieli in trige„ ſimo anno cœli aperiuntur, & videt viſiones „ Domini, & prophetat. Priùs ætas Prophetę „ deſcribitur, ut quibus annis prędicatio com„ mitti debeat, oſtendatur. Chriſtus quoque „ Joannem ſupra Petrum dilexit. Petro tamen „ non Joanni conceſſa eſt poteſtas ligandi atque „ ſolvendi. Qui enim per Iſaiam dixerat, *Au„ ferte offendicula de via populi mei*, coram „ Diſcipulis offendiculum ponere noluit, nec „ majoribus anteponere, juvenem; quamvis „ eum prærogativa caſtitatis ſibi prę cœteris „ fecerat familiarem. Detulit igitur ętati, non „ meritis; nec prętulit conjugatum virgini, ſed „ provectiorem juniori. Denique Luca docente „ didicimus, quòd Beatiſſima Virgo Maria Chri„ ſtum invenit in templo ſedentem in medio „ Doctorum audientem illos & interrrogantem. „ Donec annorum defuit integritas, Doctor o„ mnium fines Diſcipuli non exceſſit: ubi verò „ pleni dies acceſſerunt, factus eſt magiſter pro „ debito, qui fuerat diſcipulus pro exemplo. His „ omnibus impreſſa eſt Eccleſiæ forma quam ſe„ quatur, certuſque limes ætatis appoſitus, infra „ quem fieri Epiſcopum, facto cædit ad judicium.

Eamdem corruptelam in *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo perſtringit *Guillelmus Neuburgenſis*, lib.3. de Rebus Anglicis, Cap.V. „ Pro perſo„ nis, *inquit*, ſpectabilibus, quibus tamquam „ quibuſdam monilibus Eboracenſis olim refulſit „ Eccleſia titulavit imberbes, & quoſdam etiam „ agentes ſub ferula, aptos magis pro ætate „ ędificare caſas, & plottello adjungere mures „ ludere par impar, equitare in arundine lon„ ga, quàm perſonas gerere in Eccleſia Magna„ tum: ut ſcilicet uſque ad annos viriles curam „ agens Titulatorum, univerſa perciperet com„ moda Titulorum. Prudenter itaque *Alexander* III. & Concilii Lateranenſis Patres ſanxerunt, ut juxta Canones, nemo Epiſcopus ordinaretur, niſi qui trigeſimum ætatis annum; Decanus, Archidiaconus, Curatus, &c. niſi qui vigeſimum-quintum attigiſſet, ac vitâ & ſcientia eſſet commendatus.

Canon quartus Lateranenſis Concilii prohibet ne Prælati ſubditos ſuos gravent in Viſitationibus: atque hanc ob cauſam prohibet ne Archiepiſcopi quadraginta vel quinquaginta equorum numerum excedant; Cardinales, viginti-quinque; Epiſcopi triginta: Archidiaconi, quinque aut ſeptem; Decani ſub ipſis conſtituti duobus equis ſint contenti. Quod tamen ſecundùm *tolerantiam* dictum in illis dumtaxat locis permittit obſervari, in quibus ampliores ſunt redditus, & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis eam teneri jubet menſuram, ut ex Majorum acceſſu minores non graventur.

Ordinandorum Titulus.

Canon quintus, aliquem ſine certo Titulo prohibet ordinari Presbyterum vel Diaconum. Epiſcopum qui aliquem ſine Titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, ordinaverit, obligat ad neceſſaria ei ſubminiſtranda, donec ei in aliqua Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet: niſi Ordinatus ex patrimonio, vel propriis bonis vivere poſſit. Canonem integrum adſcribo. *Epiſco-*

ſcopus, ſi aliquem ſine certo Titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia Militiæ Clericalis aſſignet, niſi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hereditate ſubſidium vitæ poſſit habere. Neminem abſque Titulo ordinari ſanxit Eccleſia, cum ut Clericis vagandi ſubtraheretur occaſio, & ut perpetuò divinis Miniſteriis intenderent, in Eccleſiis, quibus erant in ipſa Ordinatione addicti, reſidentes: tum ut ex ſuo Titulo neceſſaria ad victum & veſtitum haberent, nec mendicare cum Eccleſiæ dedecore cogerentur.

Prima Patrimonialis tituli mentio.

In hoc verò quem exponimus, Canone, tituli patrimonialis mentio primum occurrit, ante hæc tempora ignoti. Relatus eſt hic Canon in libros Decretalium, Titulo *De Præbendis & Dignitatibus*, Cap. *Epiſcopus*. Huic geminum eſt Cap. *Non liceat*, ibidem, cujus hæc ſunt verba: *Non liceat ulli Epiſcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præſtare: ſed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos; vel ſi fecerit, det illis unde vivere poſſint.* Id confirmavit poſtea *Innocentius* III. Cap. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, ibidem. *Licèt*, inquit, *Prædeceſſores noſtri Ordinationes eorum, qui ſine certo Titulo promoventur, in injuriam Ordinantium irritas eſſe voluerint, & inanes: Nos tamen benigniùs agere cupientes, tamdiu per Ordinatores, vel Succeſſores eorum, provideri volumus Ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica Beneficia conſequantur.* Quam ob rem jubet Epiſcopo Zamorenſi, ut Subdiacono, quem ejus Deceſſor ordinaverat, tamdiu vitæ neceſſaria ſubminiſtret, donec in Zamorenſi Eccleſia, vel in altera, competens Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus: quod niſi præſtet, Cenſuris Eccleſiaſticis ad id compelletur. Idem ſtatuit Cap. *Accepimus*, Tit. *De ætate & qualitatibus Ordinandorum*. De Presbyteris tantùm & Diaconis Canonem Concilii Lateranenſis eſſe intelligendum probat *Stephanus Tornacenſis* Epiſtolâ CXCIV. ad aliquem ex *Alexandri* III. Succeſſoribus ſcripta, qui Epiſcopos novis mandatis adigere volebat ad Clericos omnes, quos ordinaverant ſuſtentandos, vel ad Beneficia ipſis conferenda.

Judiciorum ordo.

Canon ſextus Ordinem Judiciorum Eccleſiaſticorum moderatur: prohibetque ne Epiſcopi, & Archidiaconi, ſuſpenſionis vel excommunicationis Sententiam ferant in ſubditos, niſi canonicâ monitione præmiſsâ: Subditis verò ne ante conteſtationem litis ad Superiorem Judicem appellent. Legitimè verò appellantibus, certum præfigi tempus jubet ad appellationem perſequendam. Infra quod ſi cauſam agere ad ſuperioris Judicis tribunal neglexerint, Epiſcopus jure ſuo utatur. Qui verò interjecta appellatione, ſe ſubduxerit, impenſarum ſolutione multatur. Monachis præſertim & Religioſis quibuſque Viris prohibet, ne *contra regularem Prælati ſui & Capituli diſciplinam* appellare præſumant.

Appellatio contra Regularem Diſciplinam Monachis interdicta.

Simoniacæ exactiones conſuetudo non excuſat.

Canon ſeptimus Simoniacas exactiones pro Sacramentorum adminiſtratione, vel Beneficiorum collatione damnat & prohibet: neque conſuetudinem ipſas a Simoniaca labe purgare docet: *Putant*, inquit, *plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quòd tantò graviora ſunt crimina, quantò diutiùs animam infœlicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum: cujus factum turpis muneris exactione imitatur.* Iſte porro Canon Lateranenſis Concilii tranſcriptus eſt Libro V. Decretalium Tit. III. *De Simonia*, Cap. *Cum in Eccleſiæ*. Vetuit etiam *Alexander* III. Epiſcopis, ſub periculo gradus, ne pro Chriſmate nummos ab Eccleſiis extorquerent, qualicumque conſuetudine hanc exactionem tueri, & qualicumque nomine ipſam honeſtare conarentur. *Audivimus*, inquit, *quod nummos pro Chriſmate ab Eccleſiis extorquetis: quos nunc Cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis. Quia verò hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur; Mandamus, quatenus prætextu alicujus conſuetudinis vel prælationis, præſcriptos denarios nullatenus exigatis: pro certo ſcituri, quòd ſi hoc præſumpſeritis, periculum Ordinis & Dignitatis poteritis non immeritò formidare.*

Exactiones pro ſepulturis vetitæ.

Quod verò ſepulturas ſpectat, in Decreto *Gratiani* circa hæc tempora edito, Cauſa XIII. Quæſtione II. plura capita leguntur, quibus exactiones pro ſepultura prohibentur ſcilicet C. *Quæſta eſt* ſumptum ex S. Gregorio Magno Lib. VII. Regeſti, Indictione II. Epiſtolâ LV. C. *In Eccleſiaſtico*, ex Concilio Triburienſi, Canone XVI. C. *Præcipiendum*, ex Concilio Nannetenſi Canone VI. pro quo Gratianus Varenſe neſcio quod Concilium perperam laudat. Si quid ergo, ſecundùm conſuetudinem piam, in Chriſtianorum funeribus exigit Eccleſia, eleemoſyna eſt pro redemptione peccatorum imperata, non pretium pro loco vel ſpatio ſepulturæ, ut ſcribebat *Paſchalis* II. ad Epiſcopum Auguſtodonenſem Norigaudum. *Statuimus*, inquit, *ut pro ſepultura quidem loco, vel ſpatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione verò peccatorum, morientes, in Eccleſia in qua Fidei Sacramenta acceperint, eleemoſynam dare, ſecundùm Apoſtolica Decrtea ſtatuimus omnino & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens, ſive moriens, ſe conferre voluerit, de eo quod pro ſalute animæ ſuæ dare diſpoſuerit, ſecundùm Apoſtolica Decreta, Matrici Eccleſiæ partem relinquat.*

Parochialium Eccleſiarum jura ad funebrem & ſepulchralem eleemoſynam exigendam.

Eadem Parochialium Eccleſiarum jura in Fidelium exequiis firmaverat multò ante Paſchalem II. *Leo* III. ſiquidem ipſius Decretum eſt quod in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLII. Tit. *De Sepulturis & Defunctorum voluntatibus*, Cap. II. legitur: *Nulli*, inquit, *denegamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſuâ, tertiam partem judicii ſui illi Eccleſiæ cenſemus jure dari, in qua cœleſti pabulo a principio ſui exordii refectus cognoſcitur: ut [juxta Apoſtolum] ſint ſocii conſolationum, ut fuerunt paſſionum; & ſic demum ubicumque libitum fuerit, eligat ſepulturam. Aliter ne fiat, Auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam locutus eſt, dicens:* „ Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui, *ſub Anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.* Refertur etiam lib. III. Decretalium, Tit. *De Sepulturis*, C. *Nos inſtituta*. Tandem *Alexander* III. Deceſſorum ſuorum Decretis inhærens, ſtatuit ut ſi quis in infirmitate poſitus ſe & ſua Monaſteria tradit, ac ex illo morbo moritur, Eccleſia Parochialis Canonicam habeat de bonis illis portionem: ſecus ſi Religionem ſanus ac vegetus profiteatur. *De his qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi vel Eccleſiis, a quibus receperunt ſalutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus Prudentiæ innoteſcere: Quòd ſi in ægritudine ipſa ad Religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis a quibus aſſumpti fuerint, Canonica debet Portio exhiberi. Si verò ad Religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his quæ locis ipſis conferunt cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri:*

tivi: quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolùm Religioſis, ſed etiam quibuſlibet privatis conferre perſonis. (Ibidem Cap. *De his.*) Ex quibus liquet, æquum eſſe ut a Fidelibus moribundis eleemoſynæ conferantur Eccleſiis in quibus ſepulturam eligunt, & Parochialibus etiam Eccleſiis, a quibus ſalutis pabula receperunt, ſi alibi ſepulturam eligant, & ad pias illas conſuetudines præſtandas ab Epiſcopis cogi poſſe, quamvis ſacri Canones vetent ne aliquid pro ſepultura exigatur.

Gratiæ Expectativæ damnantur.

Canon Octavus Concilii III. Lateranenſis vetat, ne *Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam Beneficia, vel Eccleſiæ alicui tribuantur, ſeu promittantur, antequam vacent: ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim id etiam in ipſis Gentilium Legibus inveniatur prohibitum; turpe nimis eſt, & Divini plenum animadverſione Judicii, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi Gentiles homines curaverunt.*

Tempus Beneficiorum collationi præfixum.

Præbendas porro & quælibet Eccleſiaſtica Beneficia vacantia, conferri jubet infra ſex menſes a die vacationis. Si conferre diſtulerit Epiſcopus, ubi ad ipſum ſpectat, jus ad Capitulum devolutum eſt: Si ad Capitulum electio pertinet, & infra tempus conſtitutum non elegerit, jus devolutum eſt ad Epiſcopum: Si ambo neglexerint, providebit Metropolitanus. Gratias Expectativas Canon iſte proſcribit, quarum tamen lues frequentior fuit ſequentibus ſæculis. Has damnavit Baſileenſe Concilium Seſſione 31. Quam Eccleſia Gallicana Avarici Biturigum congregata, quoad hoc Diſciplinæ caput, aliaque ſalubria Decreta, recepit, ac Pragmatica Sanctione confirmavit *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. Illas tandem penitus ſuſtulit Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. de Reformatione, Cap. 19.

Privilegiorum moderatio.

Canon Nonus, Templarios, & Hoſpitalarios S. Joannis Hieroſolymitani, alioſque Viros Religioſos, qui indulta ſibi ab Apoſtolica Sede excedentes Privilegia, contra Epiſcopalem Auctoritatem multa præſumebant, coërcet; ipſiſque vetat primò, ne Eccleſias & Decimas de manu laïcorum, ſine Epiſcoporum conſenſu recipiant, jubetque ut dimittant hoc modo ſuſceptas. Secundò, præcipit ut excommunicatos & nominatim interdictos ab Epiſcopis, ipſi etiam vitent. Tertiò ſtatuit, ut in Eccleſiis quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis præſentent: ut eis quidem de plebis cura reſpondeant: ipſis verò Fratribus pro rebus temporalibus reddant rationem. Quartò decernit, ut ſi ad Eccleſiam Interdicto ſubjectam venerint, nonniſi ſemel in anno ad Eccleſiaſticum admittantur Officium, nec tunc ibi corpora defunctorum ſepeliant. Quintò, eos qui ſe Religioſis Ordinibus non omnino tradiderunt, ſed ad ipſorum Fraternitatem admiſſi, propriis in ædibus commorantur, Immunitatum ipſis conceſſarum non eſſe participes declarat, ſed Epiſcoporum Diſciplinæ ac Judicio, non minùs quàm Diœceſanos reliquos, ſubjacere.

Pretii exactio pro ingreſſu Religionis, & peculium Monachis & Religioſis quibuſque Viris prohibentur.

Canon Decimus de Monaſtica ſtatuit Diſciplina: imprimis ne Monachi & Religioſi quique viri, *pretio recipiantur in Monaſterio.* Ei qui pro ſua receptione compulſus aliquid dederit, aſcenſus ad Sacros Ordines prohibetur. Qui acceperit, Officio privatur. Secundò, vetat ne peculium habeant. *Qui peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, a Communione removeatur Altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec Oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres recipiat ſepulturam.* Abbas circa hujus Decreti executionem negligens, Officii privatione mulctator. Priores Conventualibus Eccleſiis gratis præfici jubet, nec amoveri niſi manifeſtam & juſtam ob cauſam, nempe ob crimen, ob dilapidationem facultatum, aut pro neceſſitate majoris Officii gerendi. Exactionem pecuniæ pro ingreſſu Religionis *Alexander* III. ſeverè prohibuit, & Abbatem ac Monachos cujuſdam Cœnobii, qui pecuniam pro receptione Fratris extorſerant, ratione conſuetudinis, ad reſtitutionem compulit: Abbatem & Majores Monaſterii ab Officiis ſuſpendit: Novitium in aliud Monaſterium transferri juſſit; (Cap. *Veniens*, Tit. *De Simonia*, Lib. V. Decretal.) *Veniens ad nos F. Presbyter propoſuit, quòd Abbas & Fratres Sancti R. noluerant eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare convenit. Conventione autem factâ, ſequenti die eum Monaſticum habitum induerunt, & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu [aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii] poſtularunt. Quoniam ergo factum hujuſmodi perniciosum videtur: Mandamus quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem & Monachos ad reſtituendam pecuniam præfato F. tam indignè acceptam, compellas: & Abbatem, & majores perſonas Monaſterii, pro tanta pravitatis exceſſu, ab Officii executione ſuſpendens, præcipias dicto F. ut in alio Monaſterio, in habitu Monaſtico, Domino ſtudeat deſervire.*

Clericorum continentia.

Canon XI. Continentiam Clericis imperat, utque mulierculas e domibus ſuis ejiciant; Officium alioqui & Beneficium Eccleſiaſticum amiſſuri. Idem Canon criminis nefarii reos, quod excidium quinque civitatibus intulit, ſi Clerici fuerint, ejicit a Clero, vel ad Pœnitentiam agendam in Monaſteria detrudit: Laïcos a Chriſtiana Communione removet. Vetat denique Clericis ne Monaſteria Virginum, *ſine manifeſta & neceſſaria cauſa*, frequentent; jubetque Epiſcopis ut illos arceant a periculoſa utrique ſexui familiaritate, & contumaces Beneficiis privent.

Sæculares Magiſtratus gerere Clericis vetat Concilium Lateranenſe III.

Canon XII. prohibet Clericis ne ad ſæcularia tribunalia cauſas agant, niſi proprias, vel Eccleſiæ; & ne litium procurationes ſuſcipiant, niſi pro miſerabilibus fortè perſonis & ex caritate: & ne procurationes villarum, aut *Juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus, vel ſæcularibus viris, ut Juſtitiarii eorum fiant, Clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis adverſùs hoc tentaverit [quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt dicentis,* Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*] & ſæculariter agit: ab Eccleſiaſtico fiat Miniſterio alienus, pro eo quòd Officio Clericali neglecto fluctibus ſæculi, ut Potentibus ſæculi placeat, ſe immergit.* Religioſis Viris eadem multò ſeveriùs prohibentur. Tunc non ferebat Eccleſiæ Diſciplina ut Clerici, præſertim Sacris Ordinibus initiati, ſæculares Magiſtratus gererent. Hinc Abrincatenſe Concilium in Neuſtria, paucis annis ante Lateranenſe III. Oecumenicum, ſcilicet anno 1162. Canone 12. ita decernit: *Clerici Judices non ponantur ad Juriſdictiones ſæcularium Poteſtatum adminiſtrandas. Qui autem hoc præſumpſerint, e Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur.* Huic præerant Concilio *Theodinus* & *Albertus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati.

Petrus Bleſenſis in Tractatu *De Inſtitutione Epiſcopi*, pag. 452. luculenter oſtendit quàm ſit a Clericali Profeſſione alienum Magiſtratus ſæculares gerere. *Si te Curialium*, inquit, *& maximè Scacarii labyrinthis immerſeris, magna ſpiritualis exercitii diſpendia patieris. Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, Deo & mammonæ. Non excidat a te quomodo in Tonſura capitis, quando electus es in ſortem Domini, renuntiaſti ignominiæ laicali. In die autem conſecrationis tuæ, ſuper abrenuntiatione ſæcularium emiſiſti vota quæ diſtinxerunt labia tua.*

Alligatus es verbis oris tui, ubi ad conſecrantis interrogationem ſine exceptione aliqua promiſiſti, quòd de cætero a terrenis negotiis, & a turpibus lucris te alienares, tuamque ſolicitudinem divinis ſemper negotiis manciparès. Quid tibi ad Scacarium? Quid tibi ad fiſcales reditus, ut vel hora brevi curam poſthabeas animarum? Et Epiſt. 26. *Res*, inquit, *plena diſcriminis eſt in Clericis uſus Legum: totum enim hominem adeo ſibi vendicant, ut eum rei familiaris providentia fraudet, ſuſpendat a ſpiritualibus, a divinis avellat*, &c.

Beneficiorum pluralitas prohibetur, Reſidentia imperatur.

Canon. XIII. Spiritalem Polygamiam damnat; plura ab uno Clerico poſſideri Beneficia prohibet: iis tantùm qui reſidere poſſint & commiſſum Officium per ſe ipſos exercere, illa conferri jubet; alioquin irritam Collationem pronuntiat, & Collatorem privat concedendi poteſtate. Totum adſcribere Canonem operæ pretium eſt. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra Sacrorum Canonum Inſtituta nituntur acquirere; ita ut cùm unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere: Quòd ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones accepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* Canon iſte inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. *De Clericis non reſidentibus*, C. *Quia nonnulli*.

Canon XIV. eumdem abuſum perſtringit his verbis: *Quia in tantum jam quorumdam proceſſit ambitio, ut non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint proviſionem impendere: per Fratres & Coëpiſcopos noſtros cariſſimos emendari præcipimus; & de multitudine Præbendarum Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui Eccleſiis dignè valeant deſervire, volumus Eccleſiaſticis Beneficiis indigentiam ſublevari.* Beneficiorum pluralitas multiplicem deformitatem habet. Primò quòd qui unius officium vix implere poteſt plurium ſtipendia ſibi vendicet. Secundò, quòd Officium Sacrum propter quod Beneficium Eccleſiaſticum inſtitutum eſt, reſidentiam poſtulet Miniſtri Eccleſiaſtici. Reſidere autem in pluribus non poteſt. Tertiò, quòd juſtitiam diſtributivam lædat plurium Beneficiorum in unam perſonam coacervatio; ex quibus plurium Clericorum virtute & literis conſpicuorum poſſet inopia ſublevari. Quartò, quia fovet ambitionem & cupiditatem, diſſolutioniſque & vagationis occaſionem præbet. *Unde certum continet periculum animarum.* Canon iſte inſertus eſt Lib. 3. Decretalium Tit. 5. *De Præbendis & Dignitatibus*, C. *Quia in tantum*. Ibidem C. *Cùm teneamur*, Mandatum Sedis Apoſtolicæ de conferendo alicui Beneficio non adimpleri permittit, ſi aliud Beneficium habeat, ex quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis Apoſtolicis id expreſſum eſſet. *Si mandatum noſtrum*, inquit, *pro alicujus proviſione receperis, qui aliud Beneficium habeat de quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis ipſis de hoc mentio habeatur; aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.* Ibidem C. *Ad hæc licèt*, ita decernit: *Illud eſt omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis, plures Dignitates, vel Perſonatus obtineat: cùm ſingula Officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant Perſonarum.* Idem docet C. *Cùm non ignores*, decernitque ut electus ad ſecundam Eccleſiam, primam dimittat. Et ad Epiſcopum Januenſem ſcribens: *Cùm non ignores* (inquit) *quòd una Eccleſia unius debet eſſe Sacerdotis, mirabile gerimus & indignum ſi uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, & in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Gallicanæ Eccleſiæ, quæ cùm unum ad plura recipiat Beneficia contra Sacrorum Canonum inſtituta, non comprobatur a nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.* Refertur Lib. III. Collectionis II. Decretalium Tit. IV. *De Præbendis*, Cap. I.

Canonica Beneficiorum collatio a Laicis fieri non poteſt ſine Eccleſia Auctoritate.

Canon XIV. Prohibet præterea Clericis, ne Eccleſias a Laïcis ſine proprii Epiſcopi Auctoritate recipiant, ſub pœna excommunicationis, immo & exauctorationis. *Presbyter autem* (inquit) *ſive Clericus, qui Eccleſiam per laïcos, ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam, Communione privetur; & ſi perſtiterit, a Miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponatur.* Eccleſiaſtica Beneficia abſque Canonica Inſtitutione legitimè poſſideri non poſſunt. Cùm Spiritualia Miniſteria annexa habeant, ſpirituali tantùm auctoritate conferri poſſunt: ea maximè quibus animarum cura, & Sacramentorum adminiſtratio, vel prædicandi munus, conjuncta ſunt, ut Epiſcopatus, Abbatia, Decanatus, vel Præpoſitura, Archidiaconatus, Pœnitentiarii vel Eccleſiaſtis Dignitas. Miſſio enimvero ad obeunda hujuſmodi Beneficiorum Miniſteria neceſſaria eſt, quæ non eſt a laïcis, ſed ab Eccleſia, & ab Eccleſiaſtica poteſtate, Chriſti nomine & auctoritate agente, qui dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Poſſunt tamen laïci Jus conferendi Beneficia conceſſione & auctoritate Eccleſiæ obtinere. Sic Francorum Anglorumque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum Jure conferebant, ut probat Cap. *Ex diligenti*, Extra, *De Jure Patronatûs*, in I. Collectione Antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita, quod eſt *Alexandri III.* Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliam conſtitutis, ſcribebat idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, ibidem, contra Collationes a laïcis abſque Privilegio factas: *Relatum eſt auribus noſtris, quòd nonnulli ambitione nimiâ tracti, occaſione laïcæ recognitionis & potentiæ ſæcularis, in ſæculari foro, non requiſita Epiſcopi audientia, Patronatus Eccleſiarum, & Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumant in veſtris Parochiis vendicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt; ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine vel prærogativâ gaudere, mandamus atque præcipimus, quatenus eos quos Patronatus Eccleſiarum, & Eccleſiaſtica Beneficia prædicto modo conſtat adeptos, ſi commoniti minimè reſignaverint, niſi præſcriptione, aut Epiſcopali conceſſione muniti fuerint, ſublato appellationis diffugio, ab Officio reddatis, & Beneficiis alienos; & ſi nec ſic deſtiterint, vinculo Anathematis innodetis, & uſque ad dignam ſatisfactionem teneatis, & teneri faciatis adſtrictos.*

Eccleſiaſtica Juriſdictio.

Idem *Canon XIV.* Concilii Lateranenſis, Laïcos qui Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos ſuo Judicio ſtare compellunt, a Communione ſegregandos edicit. Laicorum Magiſtratuum in Juriſdictionem Eccleſiaſticam excurſus Concilium Nemauſenſe anno 1096. Canone 14. rapinam & ſacrilegium vocaverat: *Nec Clericos*, inquit, *nec Monachos ullus ad ſæculare cogat venire Judicium in Curiam ſuam; quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe ſub Eugenio III. anno 1148. ita ſanxerat: *Decernimus ut Laïci Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant; & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de Eccleſiaſticis negotiis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum Laïcorum Judicio non diſponant: nec propter eorum pro-*

hi-

hibitionem, Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere. Inter Conſuetudinum Regiarum Capita, *quæ S. Thomas Cantuarienſis* ardore tam ſancto, & invicta conſtantiâ impugnavit, unum illud erat: *Quod Clerici trahantur ad ſæcularia Judicia.* Alexander III. ad Upſalenſem Archiepiſcopum, & ejus Suffraganeos, contra hanc Laïcorum audaciam his verbis ſcribebat: *Accedit ad hæc, quòd Clerici, ſive ipſi adversùs Laïcos, ſive Laïci adversùs eos litigantes experiri voluerit, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum inſtituta, ſive Leges agere, vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris Ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur, verùm etiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis; vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile Judicium provocamini; nulla Canonibus qui id prohibent, vel Pontificali Dignitati exhibita reverentiâ,* &c. Idem Pontifex ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribebat. *Et Reges Francorum ſanxerunt, ut hi quibus a Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Idipſum præſertim ſuper his quorum injuria infra Sacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum.*

Epiſt. 19. Appendicis I.

Decimarum reſtitutio Laïcis imperatur.

Poſtrema pars Canonis XIV. prohibet *Ne laïci Decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios laicos poſſint aliquo modo transferre.* Si quis verò *receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtianâ ſepulturâ privetur.* Inſerta eſt Lib. III. Decretalium Tit. 30. *De Decimis*, Cap. *Prohibemus.* Infeodatas Decimas Canon iſte non ſpectat, quas nimirum laïci de Eccleſia bene meriti ante Concilium Lateranenſe, ejuſdem Eccleſiæ conceſſione in Feudum perpetuum poſſidendas acceperant. Quæcumque nunc poſſidentur a laïcis, infeodatæ cenſentur ante Concilii Lateranenſis tempora. Credere enim par eſt eâ tempeſtate reſtitutas fuiſſe, quæcumque alio titulo poſſidebantur, nec inanem fuiſſe Lateranenſis Concilii Oecumenici Sanctionem, Decreta *Gregorii VII.* in Concilio Romano V. Lateranenſis Concilii Oecumenici ſub *Innocentio II.* Cap. 10. Remenſis ſub *Eugenio III.* Cap. 8. & Turonenſis ſub ipſo *Alexandro III.* Canone 3. confirmantem. Utrùm verò Decimas infeodatas laïci abſque Eccleſiæ conſenſu ad alios laicos tranſmittere poſſint, aut Monaſteriis, vel quibus voluerint, Eccleſiis donare, alia quæſtio eſt: Si Jus Canonicum conſulamus, id fieri abſque Eccleſiæ conſenſu non poteſt, ut conſtat ex *Innocentio III.* Can. *Cum Apoſtolica*, Lib. 5. Decretalium Tit. *De his quæ fiunt a Prælatis;* ubi ita reſcribit: *Nam & in Lateranenſi Concilio eſt inhibitum, ne qualibet religioſa perſona Eccleſias & Decimas de manibus laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat. Per quod indirectè datur intelligi quòd ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ ſit Decimas de manibus recipere laïcorum. Hoc autem de illis Decimis intelligimus; quæ laïcis in feudum perpetuò ſunt conceſſa.* Idem colligitur ex Canone, *Ex parte*, Tit. *De Feudis.*

Canon Lateranenſis Decimas infeodatas non ſpectat.

At, ſi Gallicanam Juriſprudentiam attendamus, hujuſque Regni mores, non eſt neceſſarius novus Eccleſiæ conſenſus ut laici de Decimis Infeodatis prout ſibi placuerit, diſponant; quia Eccleſiæ conniventiâ ab antiquo factum eſt ut Decretales mox laudatæ vim in Galliis nullam haberent; in quibus Decimæ infeodatæ omnibus omnium commerciorum legibus ſubjiciuntur, venditionibus, pignorationibus, donationibus, dotibus, tranſactionibus, compromiſſis: & ad forum civile omnino ſpectant.

Bona per Eccleſias acquiſita

Canon XV. Concilii III. Lateranenſis prohibet Clericis ne bona per Eccleſias acquiſita tranſmittant ad heredes, vel quovis alio modo de illis diſponant, quæ ad Eccleſiam pertinent, ſecundùm antiquos Canones. *Cum*, inquit, *In officiis caritatis illis primò teneamur obnoxii, a quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe; e contrario Eccleſiaſtici quidam Clerici, cum ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus præſumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Inſertus eſt Lib. 3. Decretalium Tit. 21. *De Teſtamentis & ultimis voluntatibus*, Cap. *Cùm in Officiis.* Hanc diſciplinam confirmat *Alexander III.* ibid. Cap. *Ad hæc*, cujus hæc ſunt verba: *Præſentibus innoteſcat, quòd Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, jure teſtari non poſſunt.*

Clerici tranſmittere non poſſunt ad heredes.

Et Cap. *Quia nos*, Epiſcopo cuidam ita reſpondet: *Licèt Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant: de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.*

Ibidem, Cap. *Relatum eſt*, rogatus utrùm Canon Lateranenſis Concilii, de quo agimus, de immobilibus, tantùm vel etiam de mobilibus intelligendus eſſet, reſpondet, *Quòd generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita, ei debent juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere.... Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbanda, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis.*

Idem Canon Lateranenſis prohibet, ne Decanos ad Juriſdictionem Epiſcopalem exercendam, ſub pretio ſtatuant, ſive ne hujuſmodi Eccleſiaſticos Magiſtratus vendant Epiſcopi: alioqui poteſtate hæc Officia conferendi privantor.

Munus Officialis vendere nefas.

Canon XVI. ſtatuit, *Ut niſi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remota ſemper prævaleat & ſuum conſequatur effectum, quod a majori & ſaniori parte Capituli fuerit definitum.* Inſertus eſt Lib. 3. Decretalium, Tit. 11. *De his quæ fiunt a majori parte Capituli*, Cap. *Cum in cunctis.*

Quid agendum cùm Patroni plures in præſentatione ad Beneficium diſcordant?

Canon XVII. Medetur malo, quod ex Fundatorum ſeu Patronorum diſſenſione in Eccleſiam redundat: cum ad plures præſentatio ſpectat, nec in ejuſdem Clerici nominationem conſpirant, ſed in plures partes dividuntur. Tunc enim illum Eccleſiæ præfici jubet Sacra Synodus, *qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs ſecundùm Deum viderit ordinandam. Idipſum etiam faciat, ſi de jure Patronatus quæſtio emerſit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menſes non fuerit definitum.* Relatus eſt in Lib. 3. Decretalium Tit. 39. *De Jure Patronatûs*, Cap. *Quoniam in quibuſdam.*

Canon XVIII. Statuit ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus, Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. Idem quoque in aliis Eccle-

Præbenda Theologalis inſtitutio.

eleſiis ac Monaſteriis reſtitui jubet, in quibus aliquid olim ad hoc deputatum eſt. Porro pro docendi licentia pretium exigi vetat: aut a docendi munere peritos, qui docere voluerint, repelli, ſub pœna privationis Beneficii.

Eccleſiarum immunitas.

Canon XIX. Publicos Magiſtratus & Conſules Civitatum perſtringit, qui Eccleſiis onera imponunt, & Juriſdictionem Eccleſiaſticam imminuunt. Id ne deinceps aggrediantur, ſub pœna excommunicationis prohibet. Niſi *Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ullâ coactione, ad relevandas communes neceſſitates, ubi laïcorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.* Inſertus eſt Lib.3. Decretalium Tit.49. *De Immunitate Eccleſiarum*, Can. *Non minus*.

Canon XX. Torneamenta, ſeu nundinas illas vel ferias, ad quas Milites ex condicto venire ſolebant, & ad oſtentationem virium congredi prohibet; atque eos qui in hujuſmodi congreſſibus mortui fuerint, Eccleſiaſtica ſepulturâ privandos edicit: Quamvis Pœnitentia poſcentibus non negetur: Quod jam in Concilio Lateranenſi II. ſub *Innocentio II.* & ab *Eugenio III.* fuerat conſtitutum. Inſertus eſt Lib.5. Decretalium Tit. 13. *De Torneamentis* Cap. *Felicis*.

Canones XXI. & XXII. *Treugam & Pacem*, religioſè ſervari jubent: vetantque ne quiſquam novas Pædagiorum exactiones, ſine Regum & Principum Auctoritate, & conſenſu ſtatuere, aut de novo ſtatutas tenere, aut veteres augere præſumat, ſub pœna excommunicationis. Relati ſunt hi Canones in Lib. 1. Decretalium Tit. 33. *De Treuga & Pace*, C. *Treugas* & C. *Innovamus*.

Canon XXIII. Leproſis ſimul degentibus Eccleſiam, & Cœmeterium, propriumque Presbyterum concedit, atque Immunitatem a Decimis ſolvendis.

Canon XXIV. Excommunicationem decernit in Chriſtianos, qui Saracenis arma & alia ad Chriſtianos impugnandos neceſſaria ſubminiſtrant, aut in eorum navibus rectores ſiunt. Eamdem pœnam ſtatuit in eos, qui piraticam in Chriſtianos exercent, aut naufragorum bona invadunt.

Uſura damnatio, & Uſurariorum pœna.

Canon XXV. Statuit ut *Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam.* Qui autem Sacerdos eorum Oblationem acceperit; aut eos Chriſtianæ ſepulturæ tradiderit: & *ea quæ acceperit, reddere compellatur; & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui fecerit ſatis, ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.* Canon iſte relatus eſt in lib. 5. Decretalium Tit. 19. *De Uſuris*, Cap. *Quia in omnibus*. Ibi & ſequenti Canone *Super eo*, Pontifex crimen uſurarum *utriuſque Teſtamenti paginâ* damnatum docet; neque ſuper hoc diſpenſationem aliquam fieri poſſe: *Quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur.*

Uſurarum reſtitutio.

Idem Pontifex Cap. *Cùm tu*, ibidem manifeſtos uſurarios ad Communionem recipiendos non eſſe ſtatuit, donec uſuras, non ſolùm poſt, ſed etiam ante Lateranenſis Concilii Decretum acceptas reſtituerint iis a quibus receperunt, vel eorum heredibus; vel, ſi nulli ſuperſtites ſint heredes, in pauperes erogaverint. *Sive ante*, inquit, *ſive poſt interdictum noſtrum, uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in Concilio, eas his, a quibus extorſerunt, vel eorum heredibus reſtituere; vel his non ſuperſtitibus, pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant, unde ipſas poſſint eas reſtituere: cùm juxta verbum B. Auguſtini; Non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem, qui non habent ut facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent illa pœna multari: Cùm eos nota paupertatis evidenter excuſet. Poſſeſſiones verò quæ de uſuris comparatæ ſunt, debent vendi, & ipſarum pretia his, a quibus uſuræ ſunt extortæ, reſtitui: ut ſic non ſolùm a pœna, ſed etiam a peccato poſſint [quod per uſurarum extorſionem incurrerant] liberari.*

Idem Cap. *Tua nos*, reſpondet, uſurariorum heredes ad uſurarum reſtitutionem eſſe compellendos. *Filii*, inquit, *ad reſtituendas uſuras, eâ ſunt diſtrictione cogendi, quâ parentes ſui, ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.*

Canon XXVI. Concilii Lateranenſis, excommunicationem in Chriſtianos decernit, qui Judæis ſervierint. Teſtimonium Chriſtianorum adversùs Judæos, in omnibus cauſis recipi jubet. Converſos ad fidem, a ſuis poſſeſſionibus excludi vetat.

Canon XXVII. Hæreticos Albigenſes, & eorum defenſores anathemate damnat, & ſacram expeditionem ad eos coërcendos indicit. His Canonibus Chriſtianam Diſciplinam ſanxit Sacra Synodus Oecumenica Lateranenſis III.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 127. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Regi Galliæ Auctoritate Eccleſiæ competit jus conferendi Beneficia, quod Regalia dicitur.*

R. Jus conferendi Beneficia obtinere poſſe Laïcos conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obſervari. *Sic (inquam) Francorum Anglorumque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum jure conferebant, ut probat Cap.* Ex diligenti, Extr. De Jure Patronatûs, *in Collectione 1. Decretalium ab Antonio Auguſtino edita, quod eſt Alexandri III.* Eccleſiam jus conferendi Beneficia Principibus indulſiſſe, ſive Jus Patronatus, ſive Regaliæ, innumera Monumenta probant, nec-non Gallicanæ Eccleſiæ mores, & uſus, quos Romana Eccleſia approbat. De Jure ipſo, non de amplitudine & extenſione Juris iſtius, eo loci loquor.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 130. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Decimæ infeodatæ in Galliis ad forum civile omnino ſpectant, quia Eccleſiæ conniventiâ factum eſt, ut Decretales in Gallia vim non habeant.*

R. Gallicanam Juriſprudentiam, Regnique mores ignorant, qui id reprehendunt. Eccleſiæ conniventiâ factum eſſe, ut Decretales quædam Innocentii III. ſcilicet Cap. *Cùm Apoſtolica*, Extr. *De his quæ fiunt a Prælatis*, & Cap. *Ex parte*, Extr. *De Feudis*, quibus vetitum eſt ne Laïci de Decimis infeodatis, prout ſibi placuerit diſponant, vim non habere in Galliis, ubi contrarius viget uſus, intelligentibus Romanis Pontificibus, nec improbantibus, certiſſimum eſt. Quæſtiones ſunt facti. Cœterùm falsò mihi imputant RR. Cenſores quòd decretales in Gallias vim non habere dixerim (quæ propoſitio indefinita eſt, & falſa) cùm de quibuſdam tantùm Decretalibus mox citatis id dixerim. Judicium de Decimis infeodatis ad ſæculares Judices in Galliis pertinere, ſive de petitione, ſive de poſſeſſione agatur, Galli omnes Juriſconſulti teſtantur. Legi poteſt ea de re *Fevretus* Lib.6. *De Abuſu*, Cap. 21. & Senatuſconſulta relata a *Papone*, Lib. 1. Tit. 5. a *Charonda* Lib. 1. Reſponſionum, Cap. 53. a *Loiſeto* litera C. & ejus Commentatore Num. 48. & litera D. Num. 8. & 29. & litera G. Num. 6. Sed & in Hiſpania,

nia, Reges Catholicos & eorum Officiales eſſe in poſſeſſione, & ſolitos eſſe judicare cauſas hujuſmodi decimarum, quia conſiderantur tamquam aliquid merè temporale & profanum, hoc ipſo quòd à laïcis jure dominii poſſideri poſſunt, teſtantur *Covarruvias Variarum Quæſtionum*, Cap. 35. *Oldradus* Conſilio 93. *Joannes Guttieres*, *Practicarum Quæſtionum* Lib. 1. Quæſt. 14. *Alvarus Velaſcus*, *De jure Emphyteutico* Quæſt. 1. *Caſtillo* ad Legem 6. Tauri; *Petrus Belluga* in Speculo Principum, Rub. XIII. §. *Tractemus*; Camillus Borellus Notis in *Bellugam*, & in Tractatu *De Præſtantia Regis Catholici*. Eumque uſum Hiſpani Juriſconſulti confirmant Conſtitutione *Philippi II.* datâ Madriti anno 1569.

Nota.

PRimus ex Galliæ Regibus, qui ex Pontificis conceſſione potuerit beneficia conferre, puto fuiſſe Ludovicum VII. Hic cùm redux eſſet ex Palæſtina accepit apoſtolicum mandatum, quo ipſius arbitrio permittebatur primam præbendam in quacumque regni Cathedrali conferre, unàque fructus temporis, quo vacaſſet. At pius Rex ſaluti animæ ſuæ proſpiciens, eâ conceſſione uti recuſavit, conducibilius ſibi fore affirmans illius privilegii Authenticum igni tradere, quàm ſemetipſum periculo æternorum cruciatuum committere. *Valſingham. in Hypod. Neutr. ad an.* 1148. At nihilominus ab uſu ſimilis privilegii non abſtinuit S. Ludovicus hujus nominis IX. unde eo legitur quòd ubi ad beneficia ſui patronatûs, vel ſuæ collationis eligere debebat, ut digniſſimi deligerentur ſatagebat, electoſque commendabat Cancellario eccleſiæ Pariſienſis, aliiſque pietate ac doctrinâ conſpicuis viris, Dominicanis præcipuè ac Franciſcanis: *Du Cheſne t. 5. p. 445. an.* 1269. Non invenio deinde Romanos Pontifices alicui ex Galliæ Regibus hujuſmodi privilegium tribuiſſe, quapropter Bonifacius VIII. de Philippo Pulchro beneficia conferente ita conquerebatur: *Ad te hujuſmodi eccleſiaſtica dignitatum, perſonatuum, canonicatuum, beneficiorum, & præbendarum collatio non poteſt quomodolibet pertinere, nec pertinet; nec per tuam collationem poteſt alicui jus acquiri ſine auctoritate vel conſenſu Sedis Apoſtolicæ tacitis, vel expreſſis: quæ qui accipit & ſe denegat accepiſſe, eis propter ingratitudinem eſt privandus.* Rainal. ad an. 1311. n. 34. Rex nihilominus jus conferendi beneficia ex immemorabili ſuorum Prædeceſſorum conſuetudine defendit: *Hiſtoir de Differ. entre Bonif. VIII. & Philip. le Bel. p.* 44. 48. 75. 317. Cùm verò Romani Pontifices eamdem conſuetudinem non poſſent ignorare, fateri neceſſe eſt acceſſione taciti ipſorum conſenſûs fuiſſe roboratam. Interim ex iis ſuppoſititium puto privilegium Alexandri III. quòd Natalis credit fuiſſe collatum Regibus Gallorum, Anglorumque. Si hujuſmodi conceſſum fuiſſet privilegium, non debuiſſet Philippus jus beneficia conferendi ex ſola conſuetudine vindicare. Quæ verò poſtea Bonifacius eidem Philippo privilegia beneficia conferendi conceſſerit, non eſt hujus loci obſervare.

Nota.

UBI decimarum controverſiæ jus reſpiciant, apud nos ad eccleſiæ tribunalia deferuntur; cùm etenim jus eaſdem percipiendi a titulo ſpirituali derivetur, ſpectat ad eccleſiæ judicem de eodem cognoſcere: *Rebuff. de Decim. q.* 10. *n.* 35. & 36. Et re vera inter alia, quæ S. Thomas epiſcopus Cantuarienſis adversùs laicam poteſtatem Decretans nulla irritaque declaravit, illud etiam fuit *Quòd Laici, ſive Rex, ſive alii tractent cauſas de eccleſiis vel de decimis*. Ita refert etiam Natalis infra diſſert. 10. ar. 7. Si verò decimarum controverſiæ circa factum verſentur, ut ſi de earum furto agatur, vel an aliquis ſolverit, quamvis non deſint qui ipſarum judicium vel ſoli eccleſiæ judici reſervent, ſeu e contra foro laico, melius meo videri opinantur, qui hujuſmodi cauſas ad mixtum forum autumant pertinere: *Rebuff. cit. q.* 12. *n.* 3. *Gomez in Repert. ad cap. ſi annuum n.* 16. *de Judic. Covarr. in pract. qq. c.* 35. *n.* 2. *Suarez t.* 1. *de Relig. l.* 1. *c.* 38. *n.* 16.

DISSERTATIO X.

De Cauſâ S. THOMÆ CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI *& Martyris*.

ARTICULUS I.

De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ HENRICO II. *commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe* JUS REGALIÆ, *quod* S. THOMAS CANTUARIENSIS *ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt*.

THomas, Cantuarienſis primùm Eccleſiæ Archidiaconus a *Theobaldo* Epiſcopo creatus, illius deinde conſilio Regni Cancellarius ab *Henrico II.* factus eſt, eique Principis ejus filii Inſtitutio commiſſa. Quo in munere non minùs Eccleſiæ quàm Regni utilitates promovit, conſiliis ſuis Regem, quantùm poterat, ab Eccleſiæ Juribus invadendis ac violandâ libertate deterrens. Poſt obitum *Theobaldi*, agente Rege, Cantuarienſis Archiepiſcopus electus eſt anno 1162. Regis voluntati parere primùm recuſavit ei ſe *adverſarium* fore prænuntians, propter *Eccleſiaſticam libertatem*. Sed *Henrici* Piſani Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legati perſuaſione, Dei voluntati, qui eum ad tuendam Eccleſiæ libertatem ad Primam Anglicanæ Eccleſiæ Sedem vocabat, tandem conſenſit: atque ab *Henrico* Principe Regis filio paternæ voluntatis interprete, ab omni rationum de munere priſtino reddendarum onere abſolutus, Dominica poſt Pentecoſtem conſecratus eſt, Pallioque ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo inſignitus. Iſta conſtant ex Actis *S. Thomæ Cantuarienſis*, ab Auctoribus quatuor ipſi familiaribus conſcriptis, ſcilicet *Heriberto* Clerico, *Vuillelmo* Cantuarienſi Monacho, *Joanne Sareſberienſi*, & *Alano* Monacho; quæ deinceps nomine Hiſtoriæ Quadripartitæ laudabimus. Edita ſunt cum ejuſdem ſancti *Thomæ* Epiſtolis a viro doctiſſimo *Chriſtiano Lupo*.

Qui Chriſtianè & caſtè in Aula vixerat, Pontifex factus, vitam ad omnem ſanctitatis normam inſtituit: utque faciliùs pauperum egeſtatem ſublevaret, Cantuarienſis Eccleſiæ bona e Nobilium, qui ea invaſerant manibus, Epiſcopali magnanimitate eripuit. Ea res multorum odia adversùs Archipræſulem Sanctiſſimum concitavit quibus prævaluit ejus apud Regem gratia & Auctoritas. Sed caritatis & pacis inimicus non multò poſt ſemina diſcordiæ ſparſit Regnum inter & Sacerdotium.

Plu-

Plurimas inter cauſas, quæ *S. Thomam* cum *Henrico* Rege commiſerunt, prima hæc fuit quòd ſe Cancellarii munere abdicaverit. Rex enim eum Cantuarienſem Archiepiſcopum creari curaverat eâ intentione, ut utramque ſimul Dignitatem ſervaret, ejuſque Miniſterium Regno eſſet utilius dum Eccleſiaſtica & Politica Poteſtas in eodem conjunctæ, omnium Ordinum homines in officio continerent, & ad Regis honorem & commoda promovenda conſpirarent. At Sanctus Archipræſul ſibi integrum non eſſe exiſtimavit, ſæcularem gerere Magiſtratum, qui Aulicis rebus ipſum immergeret, ac animum ejus Regem inter

II. Ad Timoth. 2. & Eccleſiam divideret: paruitque Apoſtolico Oraculo dicenti: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*, (Id conſtat ex Hiſtoria Quadripartita *S. Thomæ* Cap. 17 Libri 1.)

Altera cauſa quæ Sanctum Archipræſulem inviſum Regi fecit, ab iiſdem Quadripartitæ Hiſtoriæ Scriptoribus hæc memoratur, quod injuſtam tributi prohibuerit exactionem.

Tertia quòd pravam conſuetudinem, quâ Rex Epiſcoporum electiones differri curabat, ut *vacantium Eccleſiarum fructibus in* Fiſcum redactis diutiùs frueretur, vehementer improbaverit, Regemque urſerit, ut vacantibus a longo tempore Eccleſiis Epiſcopos ordinari fineret. Qua de re præter Hiſtoriam Quadripartitam, ita canit *Vuillelmus Brito* lib. 8. *Philippidos*,

Tom. V. Ducheſnii p. 187.

Nam Rex Anglorum Jus uſurpaverat illud
Uſque modò ut ſolus Paſtore ipſe crearet.
Nam quoties Paſtores carens Prælatica Sedes.
Civili lecto naturalive vacaſſet,
Protinus Eccleſiæ bona cuncta vacantis ab ipſo
Uſurpata, ſuos convertebantur in uſus.
Sicque Dei Sponſam viduans, quantùm ipſe volebat,
Cogebat placito ſibi demum nubere Sponſo.
Itaque cauſa fuit aliis ſpecialior, ob quam
Enſe trucidavit Thomam trux ille Beatum,
Qui tam perverſos Ritus abolere volebat.

Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita *S. Thomæ*, cap 25. libri 1. ubi de Conſecratione Vvigornienſis & Herefordenſis Epiſcoporum agit, ea de re hæc habet: ,, Has duas Sedes vacantes cùm Rex aliquando tenuiſſet, a novo Metropolitano ſuo ſæpius eſt conventus, nunc rogatus, nunc monitus, interdum & acriter, ſed amicè correptus, quòd in Sedibus vacantibus Clero de ſubſtituendis Paſtoribus non conſentiret. Mos enim profanus in plurimis jam Regnis inolevit, quòd Epiſcopatus vacantes & Monaſteria Reges pro voto per annos teneant, & quaſi Chriſto proſcripto, applicantur fiſco dos viduæ, & Crucifixi patrimonium, calamitoſorum refrigeria, & egenorum ſubſidia. Hæc Archipræſul recolens & attendens ſui eſſe officii talia non ſuſtinere, Regem, quem ſuper hominem diligebat, nunc rogabat, nunc monebat, ut Sedes diu vacantes ordinari permitteret, in temporalibus, & ſpiritualibus, quæ inde conſtabant mala, non tacens.

Chriſtianus Lupus refellitur. Ex his verbis vir religioſus & eruditus I. *Chriſtianus Lupus*, cujus piis Manibus bene precor, ſeu quiſquis ille eſt, qui copioſiſſimum Indicem rerum in Vita, & Epiſtolis *S. Thomæ Cantuarienſis* contentarum, qui Notarum ſuppleret vices, artificiosè adornavit; ut *Regaliæ* Jus, quo Reges Chriſtianiſſimi fruuntur, & nomen ipſum in invidiam vacaret; *Regaliam* controverſiæ, quæ inter *Henricum II.* Angliæ Regem, & *S. Thomam Cantuarienſem* interceſſit, caput fuiſſe præcipuum obſervavit: huic reſtitiſſe *S. Thomam*, hanc damnaſſe *Alexandrum III.* hanc fuiſſe unam ex Conſuetudinibus propter quas exulavit, & glorioſo martyrio affectus eſt *S. Thomas*, Capitulo 12. Clarendunenſi expreſſam: *Cùm vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipit omnes reditus & exitus ſicut Dominicos*. Regaliam, pro ea parte qua Jus eſt conferendi Beneficia, quibus non eſt annexa cura animarum fuiſſe ſimiliter prætentionem Regis Angliæ damnatam. Scilicet Beneficia contuliſſe laïcos in Anglia paſſim, & inveſtiviſſe Clericos ſua auctoritate. Tam dantem, quàm accipientem, excommunicaſſe *S. Thomam*. Pronuntiaſſe *Alexandrum III.* utrumque eſſe anathematizatum juxta Patrum Inſtituta. Similes collationes auctoritate *Sancti Petri* caſſaſſe & irritaſſe, mandaſſe ſub excommunicatione, ut & fructus reſtituerentur, & Beneficia. Indicat Epiſtolam *Alexandri III.* pag. 665. id eſt, inter Epiſtolas *S. Thomæ* a ſe editas 30. libri 4. cujus hæc ſunt verba: ,, Ad audientiam noſtram pervenit, quòd poſt inſtantem turbationem, quæ inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Illuſtrem Regem Anglorum, & venerabilem Fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum, exigentibus peccatis emerſit, quædam prava conſuetudo in illis partibus inolevit, ſcilicet quod laïci Eccleſias & Eccleſiaſtica Beneficia ſoleant paſſim in Regno Anglorum conferre, & auctoritate ſuâ Clericos inveſtire. Unde quoniam id Sanctorum Patrum Inſtitutionibus adeo cognoſcitur contraire, ut danti & accipienti de manu laïca ſit Anathema: & hoc in Eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare: Nos univerſas donationes a laïcis de Eccleſiis quibuſlibet, hoc turbationis tempore, quibuſcumque factas, auctoritate B. Petri ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus. Quapropter univerſitati veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui Eccleſias, Præbendas, vel alia Eccleſiaſtica Beneficia, ubicumque per Angliam, de manu laïca, & maximè hujus turbationis tempore ſuſceperunt, diligentiùs moneatis & inſtantiùs exhortari curetis, quod Eccleſias ipſas, Præbendas, vel Beneficia, cum fructibus inde perceptis, in manus veſtras omni contradictione & appellatione ceſſante, reſignent; & eis ad quorum reſignationem Jure Eccleſiaſtico ſpectat, diſponendas relinquant. Quod ſi ad commonitionem noſtram, infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem, non fecerint, vos eos auctoritate noſtra...... Excommunicationis Sententia feriatis...... Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remiſſi, Nos omnes illos, qui Eccleſias, vel cætera Beneficia Eccleſiaſtica, præter aſſenſum Epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu laïcorum ſuſcepiſſe noſcuntur, niſi Præceptis noſtris, infra terminum præſcriptum, paruerint, Excommunicationis Sententiæ decernimus ſubjacere.

Verùm falſiſſimæ ſunt obſervationes illæ. Quod enim ſpectat vacantium Epiſcopatuum reditus a Rege occupatos, id unum reprehendit *S. Thomas Cantuarienſis*, quod Eccleſiarum vacationem Rex protraheret ex induſtria, ut diutiùs reditibus frueretur, nec Sedes diu vacantes ordinari permitteret: cùm tamen ex diuturniori vacatione damna graviſſima cùm in ſpiritualibus tum in temporalibus Eccleſiæ paterentur. Hic erat mos profanus, quem *Heribertus* in Vita *S. Thomæ* ſugillat. Sed Regem Angliæ non reprehendit *S. Thomas*, quod fructus vacantium Eccleſiarum perciperet. Ipſe enim, dum Regni Cancellarius eſſet, Regis nomine fru-

fructus hujuſmodi perceperat: ob idque faceſſitum ipſi negotium eſt in Conventu Northamtonenſi, ut Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita ipſius lib. 1. cap. 27. teſtatur. *Propoſitum eſt*, inquit, *ex parte Regis adversùs Archiepiſcopum, quod cum haberet vacantes Epiſcopatus & Abbatias, multos reditus Domini Regis per annos plurimos in manu ſua, nullam ſibi ſuper his reddidit rationem, quam nunc ſibi Rex requirebat exhiberi.* Porro Sanctum Archipræſulem nallo propterea vexatum ſcrupulo fuiſſe legimus. Abuſum itaque, non uſum *S. Thomas* reprehendit; ut confirmat ejus Epiſtola 79. Libri 3. *Quis unquam*, inquit, *Romano Pontifice ſciente & vidente, tantâ licentia abuſus eſt Eccleſiarum bonis, quantâ nunc abutitur Rex Anglorum? Ecce jam quinquennio poſſedit Epiſcopatum noſtrum, & omnium noſtrorum bona. Item Lincolnienſem, Bathonienſem, Hefordenſem, Elienſem Epiſcopatus redegit in uſus proprios. Landavenſis Eccleſiæ poſſeſſiones ferè omnes diſtribuit Militibus ſuis. Bangorenſem, quæ jam ferè decennio Epiſcopum non habet, non patitur ordinari. Quid de Abbatiis dicetur, quas detinet? Nam illarum numerus incertus eſt. Et hoc ſe licenter facere gloriatur Jure Conſuetudinum*, &c.

Quod ſpectat Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum 12. id ab *Alexandro III.* damnatum non fuit, quâ parte fructus Eccleſiarum vacantium Regi adjudicabat; ſed quia vendicabat ipſi *ſicut Dominicos*: cùm æquitas ac pietas ſuaderent, ut reditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia, in profanos uſus non cederent, nec in proprias utilitates a Rege converterentur, ſicut alii reditus Regales, ſed pios in uſus erogarentur. Quâ in re maximè Regum Chriſtianiſſimorum pietas ſemper emicuit.

Præterea, Capitulum illud 12. electionem in Cappella Regis aſſenſu ipſius, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc vocaret, fieri jubebat: adeoque ſacrarum electionum perimebat libertatem, dum nullus poterat eligi niſi quem Rex deſignaſſet. Hanc ob cauſam ipſum reprehendit *Alexander III.* Epiſtolâ inter editas a *P. Lupo* 11. libri 3. *Nec velis*, inquit, *eis, qui electionem facturi ſunt, perſonam de qua electionem facere debeant, nominare. Hoc enim eſſet non eos: ſed te ipſum potiùs electionem eorum miniſterio celebrare, & in electionem ipſa libertatem omnino illis eligendi ſubtrahere.* Ea Conſuetudo Capitulo 12. Claredunenſi confirmata, ab *Alexandro III.* damnata eſt.

Tertiò, non ſolùm *Fidelitatem*, ſed *Homagium* Regi ab Electo faciendum, ſicut Ligio Domino ſuo ſanciebat. Quod ab *Alexandro III.* damnatum non fuit: cum id *S. Anſelmus* & *Paſchalis II.* Pontifex Maximus *Henrico I.* Angliæ Regi permiſiſſent, ut in Diſſertatione de Inveſtituris oſtendi.

Nec etiam *Regalia*, quatenus Beneficiorum in Eccleſia Epiſcopo deſtituta vacantium, quæ conferre jure ſuo Epiſcopus debuiſſet, collationem a Regibus factam complectuntur, damnavit *Alexander III.* Epiſtolâ ſuperiùs laudatâ, ut *P. Lupo*, ſive Indicis Auctori perperam viſum eſt: Sed collationes a quibuſvis laïcis Dominis, Regis ſubditis, fervente diſſidio uſurpatas, etiam Eccleſiarum, id eſt, Beneficiorum curam animarum annexam habentium. Certè tantùm abeſt ut *Jus Regaliæ* damnaverit *Alexander III.* ut illud etiam approbaverit. Id ex ipſius Reſcripto ad Decanum, Præcentorem, & Capitulum Vellenſe, meridianâ luce clariùs probatur, quod antiquæ Collectioni primæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ, lib. 3. Titulo *De Jure Patronatûs, & Eccleſiis a Laïcis conceſſis*. Cap. *Ex diligenti*, inſertum eſt, *Epiſcopo*, inquit, *de medio ſublato, & reditibus Epiſcopatus ad fiſcum devolutis, cum quædam Præbenda in jam dicta Eccleſia vacaret, cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illuſtris Rex Anglorum, eam Thomæ Clerico ſuo contulit: cui etiam aliam poſtmodum in eadem Eccleſia vacantem, cum Archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, conceſſit: quas inſimul non debet habere; cum nulli ſit licitum in eadem Eccleſia duas Præbendas obtinere.* Sanè Pontifex Collationem Præbendæ, immo & Archidiaconatus, a Rege Angliæ *Henrico II.* jure factam non negat, non mittit in irritum: quia facta erat, Sede vacante, & reditibus Epiſcopatûs ad fiſcum devolutis (*Nam Collatio Beneficiorum computatur in fructu*: ut Juriſperiti, Axiomatis inſtar ſtatuunt, ſecundùm Gloſſam in Cap. *Generali Conſtitutione, De electione & electi poteſtate*, in 6. hac parte reciſam in editione Romana; immo præeunte *Alexandro III.* Juris peritiſſimo Pontifice) unam improbat damnatque Beneficiorum pluralitatem. Perceptionem itaque fructuum, & Beneficiorum Collationem a Regibus factam, vacante Sede, Regaliæ Jure, tantùm abeſt ut *Alexander III.* damnaverit, ut etiam Jus illud approbaverit.

Quamquam Beneficiorum curam animarum annexam habentium Collationem Rex Anglorum *Henricus II.* etiam uſurparet, Abbatiarum ſcilicet, Prioratuum, &c. invitis Epiſcopis, Eccleſia repugnante. Sic Monachis Primatialis Eccleſiæ Cantuarienſis, exulante *S. Thoma*, Priorem dedit. Qua de re *Joannes Sareſberienſis* Epiſtolâ 35. inter Epiſtolas *S. Thomæ* lib. 2. ita expoſtulat: *Priore mortuo, miſſiſtis ad Regem, de Archiepiſcopo nec mentio facta eſt inter vos. Prudenter utique, ut abſolveret defuncti Fratris animam Rex, ad quem Jura Sacerdotii credunt, qui deſipiunt, pertinere. Alioquin ratio non occurrit, quare curam animarum ſuſcipiat aliquis de manu ejus, nedum veſtrarum, qui merito ſcientiæ, religionis, & dignitatis, eſtis in capite Regni, Primæ Sede Britanniarum a Domino conſtituti.* Hunc abuſum, non legitimum *Regaliæ* uſum damnavit *Alexander III.*

Jus idem conferendi Beneficia Regaliæ Jure exercuit *Richardus* Angliæ Rex *Henrici II.* filius, non improbante Eccleſia. Id conſtat ex illius Mandato, quo Clericos, qui Dignitatem & Præbendas in Eccleſia Eboracenſi, vacante Sede, abſque præcepto & conceſſione *Henrici II.* Regis parentis ſui obtinuerant, Beneficiis illis exturbari, & fructus reſtituere jubet. Sacræ juſſionis verba exhibeo. *Richardus Dei gratiâ Rex Angliæ, Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ: Vuillelmo de S. Maria Eccleſia, & Hugoni Bardulpho, ſalutem. Sciatis quod didicimus, quòd in morte Patris noſtri, ſine præcepto ſuo & conſcientia, habuerunt Literas de Sigillo ſuo* Gaufredus de Muſcamp. *de habendo Archidiaconatu* De Sliveland; & Vuillelmus de Stigandebi, *& Magiſter* Herardus, de *Præbendis habendis in Eccleſia Eboracenſi, quæ tunc vacabat, & erat in manu noſtra. Et ideo præcipimus, quòd Præfatos ab Archidiaconatu & Præbendis dictis ſine mora diſſocietis, repetentes quicquid exinde perceperunt poſtquam illos reditus ita fraudulenter & per ſurreptionem ſunt adepti.* Refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori patto Annalium, ad annum 1194. pag. 748.

Villelmus Neuburgenſis Lib. 5. *De Rebus Anglicis*, Cap. 10. *Hugonis* Dunelmenſis Epiſcopi obitum commemorans, ſcribit: *Illo autem mortuo, & Epiſcopatu illico per Miniſtros Regios in Fiſcum redacto; iidem omnia ſecreta ejus ſcrutantes, quicquid repertum eſt Regiis applicuere commodis.* Henricus II. Conſuetudines Regni ſui tempore in detrimentum Eccle-

Eccleſiaſticæ libertatis introductus coram Legatis Apoſtolicis ejuraverat ac penitus dimiſerat Abrincis * anno 1172. ut *Alexandri III.* Mandatis pareret, ac Abſolutionem impetraret. Nec eas *Richardus* ejus filius reſtituit. Rex tamen uterque Regaliæ Jus exercuit in Eccleſiis vacantibus, tam redituum perceptione, quàm Beneficiorum Collatione, ut Hiſtoriæ monumenta probant. Figmentum ergo eſt quòd Jus illud a *S. Thoma Cantuarienſi* impugnatum, ab *Alexandro III.* damnatum fuerit; aut quòd fuerit una ex Conſuetudinibus contra Eccleſiæ libertatem Clarendunæ promulgatis, & Eccleſiæ Judicio proſcriptis.

* Avranches.

Eadem *Regaliâ*, cùm in Jure Cuſtodiæ & advocationis ſeu tuitionis bonorum Eccleſiaſticorum, tum in Jure Feudorum fundatâ (his enim duobus velut inconcuſſis cardinibus nititur) Chriſtianiſſimi Reges XI. & XII. Sæculo, Eccleſiâ probante fruebantur. *Ludovicus VI. Craſſus* vulgò nuncupatus Jus illud exercebat in Turonenſi Eccleſia. Illius poſſeſſionem fruſtra turbare conatus eſt *Hildebertus* Archiepiſcopus: cujus ea de re ad amicum Epiſcopum Epiſtola Tomo XIII. *Spicilegii Dacheriani* edita pag. 165. ſic habet: *Cùm ex Præcepti Romani Pontificis de Epiſcopatu ad Turonicam Metropolim tranſiiſſem, Archidiaconatum in ea atque Decaniam perſonis vacantes inveni. Deinde peracto ferè in eadem Metropoli anno, Regis Literas accepi continentes Regem præſcriptas dediſſe Dignitates, atque mihi præcipere quòd perſonas, quibus eas ipſe dederat, in Sedibus earum Dignitatum mittere non differrem. Quo audito, nolui in cauſa Dei contra Dominum parere Poteſtati.... Attendens tamen oportere conveniri Regem, atque ut ab ejuſmodi temperaret, admoneri, ad eum profectus ſum. Cæterùm inexorabilem inveni Chriſtum Domini.... Denique nec bonam ſpem mecum ab eo reportans, agendi cum eo diem ſuſcepi, adfui ſtatuto die & loco in audientia eorum qui convenerant, paratus reſpondere objectis, & Canonicum ſubire Judicium. Dehinc auditâ utrinſque partis cauſâ, cùm ego adhuc debitum exſpectarem Judicium, Rex mihi per ſeipſum prohibuit, ne quidquam de prædictarum reditibus Dignitatum aut præſumerem, aut ordinarem. Fruſtra preces attuli, fruſtra protuli plurima, quibus in manifeſtis etiam injuriis iratam deceret miteſcere Poteſtatem. Arguar mendacii, niſi venerabilis Andegavorum Epiſcopus, nec-non plures cum eo Sacerdotes, mihi teſtimonium perhibuerint quòd paratus fuerim juſtitiam exequi, quod eorum ſubdidi judicio qui de me non habebant judicare. Denique ſic regreſſum a Rege ſecutus eſt nuncius, qui diceret dixiſſe Regem, Ne fructus poſſeſſionum Turonenſis Eccleſiæ, quas Regis poteſtas attingit, ad præfatam deferretur Eccleſiam, ſed Fiſco deinceps adſcriptus, Regiis uſibus deſerviret; quod ita factum eſt. Terra quoque ipſius mihi ita ſuſpecta eſt, ut eam ingredi non audeam. Nec tamen hæc loquor tamquam vobis clamorem ſuper Chriſto Domini deponens, tamquam poſtulans Eccleſiaſticæ vigorem diſciplinæ; ſubvenire Eccleſiæ & mihi per veſtrum deprecor interventum, & Regi ex caritate ſuggeri, ne ſagittas ſuas in ſene compleat Sacerdote*, &c. Sanè potiorem fuiſſe quoad Jus conferendi Præbendas & Dignitates, quæ Eccleſia Turonenſi Epiſcopo deſtitutâ vacaverant, Regis quàm *Hildeberti* cauſam, ex eo conſtat, quòd Epiſcoporum & Abbatum nemo *Hildeberti* cauſam ſuſceperit, aut pro eo apud Regem interceſſerit, ne quidem *S. Bernardus*, ipſi amiciſſimus; qui tamen Senonenſis Archipræſulis & Pariſienſis Epiſcopi, quos idem Rex alias ob cauſas vexavit, patrocinium cum aliis Prælatis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ac libertatis ſtudioſiſſimis, haud ſegniter ſuſcepit. Conquerentem de Præſulum etiam amiciſſimorum ſilentio *Hildebertum* Epiſtolâ 75. audiamus, *Silent amici, ſilent Sacerdotes Jeſu Chriſti, denique ſilent & illi, quorum ſuffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, ſed ſuper dolorem vulnerum meorum Rex, illis ſilentibus adjecit. Eorum erat, ſi res ita poſtulaſſet, opponere ſe murum pro domo Iſraël. Verùm apud Sereniſſimum Regem opus eſt exhortatione potiùs quàm increpatione, conſilio quàm præcepto, doctrinâ quàm virgâ. His ille conveniendus fuit, his reverenter inſtruendus, ne ſagittas ſuas in ſene compleret Sacerdote, &c.* cùm *Paſchalem II.* Pontificem Maximum in Galliis ſuſceperit *Ludovicus VI.* ipſique adversùs *Henricum IV.* Imperatorem pro virili faverit in cauſa Inveſtiturarum, ut Diſſertatione IV. oſtendi: cùm Romanæ Eccleſiæ, & Sedi Apoſtolicæ Religione maximâ & obſervantiâ ſingulari adhæſerit, credere par eſt ipſum in *Regalia* negotio nihil ſibi tribuiſſe, niſi quod Jure ab Eccleſia approbato atque confirmato ſibi competeret, ac a Regibus Deceſſoribus ad ſe transfuſum eſſet.

Attamen Jus Regis, quoad Collationem Decanatus & Archidiaconatus, non ita clarum videbatur *Hildeberto*, quod eæ Dignitates aliquam animarum curam, & Eccleſiaſticam Juriſdictionem ſive ſpiritualia munia annexa habeant, ad quæ obeunda laïcus auctoritatem & remiſſionem dare non poſſet. Unde Sæculo XIII. anno ſcilicet 1236. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Fredericum II.* Imperatorem de *Regalia* uſu ſcribebat. *Eſto quòd aliqua Beneficia vacantia conferas; ut curam tamen animarum illis annexam committere valeas, Jus ſpirituale, quod non cadit in laïcum, non permittit. Eſto quòd in Collatione Beneficiorum morientibus ſuccedas* [*ut dicis*] *Epiſcopis majorem in hoc ipſis non adipiſceris poteſtatem.* Eſt Epiſtola 253. libri 10. Regeſti *Gregorii* IX. deſcripta ab *Odorico Raynaldo* ad annum ſupra notatum Num. 21. *Regaliam* in eo quem optabat ſtatu *Gregorius* IX. Maximus Optimuſque Pontifex, nunc in Galliis quoad hæc duo capita, conſtitutam gratulamur, immortali LUDOVICI MAGNI erga Eccleſiam beneficio. Rex enim Religione & Juſtitiâ, non minus quàm rerum fortiter geſtarum gloriâ Maximus, qui juribus ſuis, cùm dubia ipſi viſa ſunt vel obſcura, Heroica magnanimitate ceſſit non ſemel ubi de ſubditorum ſuorum fortunis & utilitatibus agebatur, ac multò magis ad cedendum, vel remittendum aliquid de iiſdem paratiſſimum ac propenſiſſimum ſe exhibet, ubi de Eccleſiæ Juribus quæſtio eſt, quibus utilitates ſuas omnes poſtponit, in *Regalia* Jura exercendo certos ſibi limites Sanctiſſimo præſcripſit Edicto, dato in caſtro *S. Germani in Laya*, Januario menſe anni milleſimi ſexcenteſimi octogeſimi-ſecundi, & in Supremi Senatus tabulas Sacra Juſſione relato die vigeſima-quarta Januarii ejuſdem anni. Sua ſcilicet Capitulis Jura in Beneficiorum Collatione Sede etiam vacante, conſervari ſanxit. Illorum dumtaxat retinuit Collationem, quorum Epiſcopos Collatores eſſe, quorum in Jura quoad hoc ſuccedit in more & uſu Eccleſiarum eſt. Nec etiam illa Beneficia Rex Piiſſimus a ſe ſuiſque Succeſſoribus abſolutè conferri voluit, quæ animarum curam, ſeu Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſpiritualia munia quædam annexa habent: Sed ea lege, ut ii quibus a ſe vel ab iis fuerint collata, coram Vicariis Generalibus Capituli, Sede vacante, aut novis Epiſcopis ſe ſiſtant, a quibus, canonico examine prævio, approbationem ac miſſionem ad has obeundas functiones obtineant. Quæ Chriſtianiſſimi & Invictiſſimi Regis, qui ab una Juſtitia & Pietate vinci poteſt, munificentia in Eccleſiam, eo magis celebranda eſt, & perennibus conſignanda monumentis, quòd ipſius

Ma-

Majeſtas illis in Eccleſiæ gratiam ceſſerit Juribus, quibus & Reges Deceſſores ejus potiti, conſentiente vel permittente Eccleſia, & quæ ipſius Majeſtati Regii Magiſtratus non dubiis documentis aſſerere ſeſe conteſtabantur.

Ludovicus VII. Junior appellatus, *Craſſi* filius vacantium fructus Eccleſiarum eodem Jure percipiebat, Beneficiaque conferebat, quo Pater. Id agnovit *S. Bernardus* Epiſtolâ 170. ad ipſum ſcripta in gratiam Monachi ad Epiſcopatum Lingonenſem electi. *Electio*, inquit, *rite celebrata eſt. Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis ſi veſtra & non per vos habere vellet. Necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo: quamquam invitatio Cleri & Populi, & oppreſſorum afflictio & vota bonorum, id ab eo vehementiſſimè flagitarent.*

Idem Rex in diplomate dato anno 1161. Pariſienſem Epiſcopatum & *Regalia*, poſt mortem Epiſcopi *Theobaldi* in manum ſuam veniſſe ait. Sed noile ſe declarat ad utilitatem convertere ſuam, oblationes & reditus Altaris Capiceriæ, quos *Hedera* donat Parthenoni. *Poſt obitum*, inquit, *Pariſienſis Epiſcopi, bonæ memoriæ, Theobaldi, Epiſcopatus & Regale in manum noſtram venit, & ſimiliter Capiceria reditus: Sed cùm oblationes & redituum Altaris nollemus aſſumere in uſus Regios, Monaſterium Virginale de Hedera * conſpeximus multis indigere, & Sacrarum Virginum indigentia ſuccurrere dignum duximus. Notum itaque facimus univerſis præſentibus & futuris, quod pro noſtra, & Anteceſſorum noſtrorum Regum Franciæ animabus, quicquid capiebamus in Capiceria Eccleſiæ Pariſienſis, Sede vacante, & Epiſcopatu exiſtente in manu Regia, Conventui Sororum de Hedera, quoties vacaverit Epiſcopatus, donavimus habendum, uſque ad ipſam diem quâ facta fuerit electio.* Diploma iſtud editum eſt Tomo X. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 548. Porro *Ludovico VII.* qui *S. Thomæ Cantuarienſis*, immo Eccleſiaſticæ libertatis cauſam tam acriter defendit; quem idem S. Archipræſul & Martyr Epiſtolâ 79. lib. 3. *Virum Deo plenum* prædicavit; quem Epiſtolâ 86. libri 2. a Pietate & Juſtitia, nec-non ab Eccleſiæ protectione commendat: *Eccleſiam*, inquit, *veneratur, & protegit:* qui Summos Pontifices *Innocentium II. Eugenium III. & Alexandrum III.* in Galliis honorificentiſſimè & amantiſſimè ſuſcepit, cujus tanta erat adverſùs Sedem Apoſtolicam & Summum Pontificem obſervantia, ut ad Hoſtienſem Epiſcopum ſcriberet: *Non habemus Papam accuſare, vel in manifeſto arguere, quia Dominus eſt; ſed quæ ipſius opinionem denigrant omnino ſilere non poſſumus:* qui Pontificum majeſtatem contra *Fredericum Ænobardum* Imperatorem tuitus eſt: qui *S. Bernardum, Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem alioſque viros Sanctos impensè colebat, lubenter audiebat: qui *Sugerii* Sandionyſiani Abbatis Religioſiſſimi Conſiliis in Regni adminiſtratione utebatur: ille, inquam, Jus Regaliæ non exercuiſſet, ſi Jus illud unum fuiſſet e præcipuis capitibus Anglicanarum Conſuetudinum ab *Alexandro III.* damnatarum, ob quarum impugnationem exilium paſſus & martyrio coronatus eſt *S. Thomas:* nec *Alexander* prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex in Rege Francorum tuliſſet Eccleſiaſtici Juris uſurpationem, quam in Anglorum Rege tantâ ſeveritate, rituque adeo ſolemni damnaſſet. Scribebat ad *Alexandrum III. S. Thomas Cantuarienſis* Epiſtolâ 30. libri 2. de Legatis Apoſtolicis & Archiepiſcopo Rothomagenſi. *Propoſuerunt nobis duritiam Regis malitiam temporis, neceſſitates & calamitates Eccleſiæ, quæ ferè ubique terrarum, exceptâ Franciâ, impugnantur.* At excipi Francia non potuiſſet, ſi *Regaliæ Jus*, quo *Ludovicus VII.* fruebatur, ab *Alexandro III. in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis* damnatum fuiſſet.

* Hiere.

Ludovici parentis & avi exemplo *Regaliæ* Jure uſus eſt *Philippus Auguſtus*, ſive quatenus perceptionem fructuum, ſive quatenus Præbendarum & Dignitatum Collationem, vacantibus Eccleſiis, complectitur. Id probat ejus Teſtamentum, anno 1190. conditum, cùm in Syriam contra *Saladinum* profectus eſt. *Nos verò*, inquit, *tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Paſtorem eligant, qui Deo placeat, & utilis ſit Regno. Regina autem & Archiepiſcopus tandiu Regalia in manu ſua teneant, donec Electus conſecratus ſit, vel benedictus, & tunc Regalia ſine contradictione ei reddantur. Præterea præcipimus, quod ſi præbenda vel Beneficium aliquod Eccleſiaſticum vacaverit, quando Regalia in manu noſtra venient, ſecundùm quòd meliùs & honeſtiùs poterunt, Regina & Archiepiſcopus viris honeſtis & literatis, conſilio Fratris Bernardi conferant: Salvis tamen Donationibus noſtris, quas per Literas Patentes quaſdam fecimus.*

Plura hoc de argumento dicerem, ſi in poſtera tempora excurrere liceret; ſed intra fines 11. & 12. ſæculi continere me impræſentiarum velim; nec de *Regaliæ* Jure diſſerere Juriſperitorum more, ſed Hiſtorici, mores duorum illorum ſæculorum exponentis: eorum quæ in *Regaliæ* negotio ſecutis ſeculis geſta vel decreta ſunt, examine in tempus opportunum ſervato; & intactâ modò quæſtione de illius extenſione & amplitudine Juris. Id unum colligo ex his quæ ſuperiùs diſſerui; In controverſia quæ inter *S. Thomam Cantuarienſem & Henricum II.* Anglorum Regem interceſſit, de *Regaliæ* Jure quæſtionem nullam fuiſſe; nec Sanctum Archipræſulem & Martyrem impugnaſſe perceptionem redituum, aut Collationem Beneficiorum a Rege Angliæ factas, Eccleſiis vacantibus. Denique morem illum tunc in Anglia & Galliis uſitatum ac ſolemnem, ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo damnatum non fuiſſe, ut finxit *P. Lupus*, ſeu quiſquis Indicem in Vitam & Epiſtolas *S. Thomæ* ab eo editas artificio ſingulari contexuit, ut lectoribus fucum faceret. Et iſtud quidem argumenti genus in præſenti attingere, mei non erat propoſiti, niſi laudati Obſervationes Auctoris in hanc me digreſſionem impuliſſent; ex qua emergendum eſt, ut cauſarum, quæ S. Cantuarienſium Archipræſulem *Thomam* cum *Henrico* II. Magnæ Britanniæ Rege commiſerunt, expoſitionem abſolvamus.

Quarta diſſidii cauſa fuit, contentio de Juriſdictionis Eccleſiaſticæ & Regiæ finibus. Homicidam ſcilicet Presbyterum Curiæ ſæculari tradere noluit *S. Thomas*, ſed exauctoratum in Monaſterium ad agendam criminis pœnitentiam detruſit. *Philippum* præterea Canonicum facinoroſum; qui Regio Magiſtratui injuriam intulerat, pœnis dumtaxat canonicis damnavit, Regiis Judicibus tradere noluit, quamvis Rex id non ſolùm optaret, ſed juberet. Acceſſit Nobilis cujuſdam excommunicatio inconſulto Rege: cùm nempe S. Archiepiſcopus vacantem Ainefordiæ Eccleſiam cuidam *Laurentio* contuliſſet, *Voillelmus* Villæ Dominus, & ſibi jus Patronatus vendicans, *Laurentium* expulit. Ejus audaciam excommunicatione caſtigavit *S. Thomas*. Qua de re cùm Regem minimè certiorem feciſſet, ejus offenſam incurrit. Iſtud enim unum e Regiis eſſe Juribus contendebat; *Ut nullus qui de Rege teneret in capite, vel ejus Miniſter, citra illius ſcientiam excommunicaretur: ne Rex ignorantia lapſus, excommunicato communicaret; Comitem vel Baronem ad ſe venientem, ad oſculum, vel conſilium admittens.* Ita referunt *Radulphus de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum 1163. & *Matthæus Paris*, in Hiſtoria Anglicana ad eumdem annum.

Vveſtmonaſter *oppidulum olim Monaſterio inſigne, prope Londinum.*

Has ob cauſas in Sanctum Archipræſulem commotus Rex *Henricus*, ipſum cœteroſque Epiſcopos apud Vveſtmonaſterium * convenire juſſit. Eo in Conventu ſignificavit Epiſcopis, velle ſe ut Clerici facinoroſi, poſt pœnam canonicam ab Eccleſiaſtico Judice ipſis irrogatam, Curiæ ſæculari traderentur, nulla Privilegii, quod Reges *Henricus I.* & *Stephanus* Anglicano Clero conceſſerant, habitâ ratione; id ſe juſtitiæ ſtudio poſtulare, quòd flagitioſi Clerici non aliter coërceri poſſent, quàm legum publicarum ſeveritate, corporaliumque pœnarum metu: ſiquidem eos qui omnem Dei & Eccleſiæ timorem ac reverentiam abjecerant, Cenſurarum Eccleſiaſticarum metus non continebat in officio. Sanctus Cantuarienſium Archipræſul, cœterique Antiſtites, cum Primate ſuo ad defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis tunc temporis conſpirantes, Regem humillimis precibus interpellarunt, ne Privilegia Eccleſiæ violaret, eique ſervata, quam Domino ſuo debebant, reverentiâ reſtitere. Iratus Princeps ob Epiſcoporum, & *Thomæ* præſertim omnium Capitis conſtantiam, ipſos interrogavit, Num *Regias conſuetudines* obſervare vellent? Addiditque ſe non paſſurum ut triſti judicio, ſe regnante, damnarentur, quæ *Henrico* I. avo ſuo imperante ab Epiſcopis ſummâ religione fuerant obſervatæ. *Thomas* Archipræſul, habito cum Coëpiſcopis conſilio, Regi omnium nomine reſpondit; *Illas ſe & Fratres ſuos obſervaturos, ſalvo ordine ſuo.* Cœteri Antiſtites ſigillatim interrogati, idem reſponderunt. Unus *Hilarius* Ciceſtrenſis Epiſcopus, ut Regis animum jam ex concordi cœterorum Præſulum reſponſione exacerbatum deliniret, ſe Regias Conſuetudines obſervaturum ſpopondit *bona fide*. Tum Rex ad Archipræſulem & cœteros Antiſtites converſus, aciem contra ſe firmatam conqueſtus eſt, & fraudem in illis verbis latere, *Salvo ordine ſuo:* Inſtititque ut abſolutè nullâ exceptione adjecta, ſe Regias Conſuetudines obſervaturos promitterent. Sanctus Archipræſul reſpondit: Se & Coëpiſcopos Regi fidelitatem juraſſe, *Vitam* ſcilicet, *Membrum*, & *Honorem terrenum, ſalvo ordine ſuo*. Honoris porro terreni appellatione, Regias Conſuetudines comprehendi; nec ſe ad earum obſervationem ſub alia verborum formula obligaturos, niſi ſub qua priùs juraverant. Protractâ uſque ad noctem contentione, Rex irâ percitus, inſalutatis Epiſcopis receſſit: in craſtino verò Munitiones & Honores Archipræſuli, dum Cancellarius eſſet, commiſſos ab ipſo repetiit, recepitque, ac Londonia ſubitò exiit; quod maximum fuit indignationis illius argumentum. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, lib. I. Cap. 19. & ex *Gervaſio Doroberuenſi* in Chronico, ad annum 1163.

ARTICULUS II.

S. THOMAS CANTUARIENSIS ALEXANDRUM III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cœteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt.

REgis indignatio Politicorum Præſulum concuſſit animos, & redituum ſuorum captionem, aut exilium metuentes, prudentiâ carnis ſuggerente, ad Aulam profecti ſunt, ut ejus Majeſtatem demulcerent. Aurâ Aulicâ afflati, Regi non ſolùm obſequi, ſed & adulari, brevi cœpere: nec tantùm Primatem ſuum *Thomam* pro Eccleſiæ privilegiis & libertate pugnantem deſerere, verùm etiam ipſum maleficis conſiliis, & importunis precibus, ad prodendam Eccleſiæ cauſam inflectere conati ſunt. Imminentem inde ſibi & Eccleſiæ Cantuarienſi tempeſtatem præſentiens Sanctus Archipræſul, ad Summum Pontificem *Alexandrum III.* Literas dedit, quibus ſui animi anxietatem, & Anglicanæ ſtatum Eccleſiæ, ejus expoſuit Sanctitati. Ipſum per literas conſolatus eſt Chriſti Vicarius, datas Senonis in Gallia 7. Kalendas Novembris anno 1163. quæ incipiunt his verbis: *Literas, quas nobis tua Fraternitas deſtinavit*, &c. * Et quia ſe ad Sedem Apoſtolicam appellatum a quibuſdam ſignificaverat, gratum ſibi fore ſcripſit, ut appellationem ipſam, ſi vellet, per ſe ipſum perſequeretur, & Romanæ Eccleſiæ auctoritatem ac protectionem, quantùm ſalvâ juſtitiâ fas eſſet, ipſi adfuturam pollicitus eſt. Ipſum demum eſt hortatus, ut in Cantuarienſem Eccleſiam ſe reciperet, ac nullo timore, vel adverſitate ad renuntiandum juribus & dignitati Eccleſiæ ſuæ abduceretur.

Epiſt. VI. Alexandri III. *ſeu Epiſt. 171. lib. 1. Edit. P.* Lupi.

Alias ad Sanctum Archipræſulem, & cœteros Majoris Britanniæ Epiſcopos Literas dedit *Alexander*, quibus eos admonuit, ne quid Regi contra libertatem Eccleſiaſticam indulgerent. Incipiunt his verbis: *Ad hoc Pontificalis Officii onus ſuſcepiſſe noſcimini*, &c. Hic autem erat Mandati Apoſtolici tenor: *Fraternitati veſtræ in virtute obedientiæ injungimus quatenus ſi Illuſtris Anglorum Rex quidquam a vobis requiſierit, quod contra Eccleſiaſticam libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus attentetis. Nec vos ei in aliquo, & maximè contra Romanam Eccleſiam, obligetis: aut novæ promiſſionis ſeu Juramenti formam inducere præſumatis; præter id quod Epiſcopi ſuis Regibus facere conſueverunt. Si autem jam dicto Regi ſuper hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſcitis, quod promiſiſtis nullatenus obſervetis, ſed hoc potiùs revocare curetis, & de promiſſione illicita Deo ſtudeatis & Eccleſiæ reconciliari.*

ARTICULUS III.

S. THOMAS CANTUARIENSIS Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bonâ fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi.

De Clarendun.

HAnc Summi Pontificis Epiſtolam nondum fortè receperat Cantuarienſis Archipræſul, cùm Epiſcoporum & Abbatum quorumdam precibus victus, qui verbuli unius occaſione pacem Eccleſiæ non eſſe in diſcrimen vocandam aiebant, & Clerum omnem perſecutioni exponendum: maximè cùm Rex jurejurando Cardinalibus promiſiſſe diceretur, quòd nihil in Eccleſiæ injuriam & incommodum quæreret, ſed tantùm coram Optimatibus ſuis vellet honorari, nec indecoram pati repulſam: Epiſcoporum, inquam, & maximè *Roberti Herfordienſis* viri religioſiſſimi, Abbatis *De Eleemoſyna*, aliorumque magnorum virorum precibus victus, conſiliiſque perſuaſus, morem ſe geſſurum Regi ſpopondit, ac verbum immutaturum, quod ejus diſplicebat Majeſtati. Idque Regi apud Oxoniam degenti palàm ipſe pollicitus eſt, tentationi cedens ad tempus. Rex *Thomam* ſereniori vultu, placidiorique ſuſcipiens animo, optare ſe dixit ut Regiarum Conſuetudinum obſervationem ſub ſimplici & abſolutâ verborum formula profiteretur ſolemnibus in Comitiis, ut ſuus publicè imminutus honos, coram Regni Proceribus reſarciretur. Quamobrem generalem omnium Ordinum Regni Conventum Clarendunam convocavit ad diem Januarii trigeſimam, anno Chriſti 1164. Congregatis Ordinibus, Rex *Henricus* Archipræſulem Cantuarienſem, & reliquos Epiſcopos

Hiſtoria Quadripart. ſeu Vita S. Thomæ *Edit. P.* Lupi cap. 21.

poſt urget, ut promiſſa ſine fuco & abſque mora impleant. Cunctatur Archipræſul, incautum promiſſum jam ſuſpectum habens cogitanſque Principes ultra quàm liceat, ſæpe manus extendere. Archipræſulis tergiverſatione Rex in furorem actus, metum vehementem Epiſcopis incutit. Duo ex illis, ſcilicet Sareſberienſis & Norvicenſis; jam olim Regi inviſi, timentes ne hujus turbinis occaſione acrior in ipſos vindicta deſæviret, Archipræſulem ſupplices & gemebundi adeunt, obſecrantes ut animi pertinaciam remittat, ne ipſe carcerem, Clerus exterminium, ipſi verò capitis damnationem incurrant. Sed & Viri principes Regiſque conſanguinei, Thomæ renuntiant, ſe Regis imperio ad vim ipſi inferendam mox cogendos, niſi morem gerat ejus Majeſtati. *Richardus* Templi Hieroſolymitani Magnus Prior, & *Hoſtius de Bolonia*, ejuſdem Ordinis Eques, viri ſapientiâ & Regis familiaritate conſpicui, eumdem ſanctum Primatem hortantur, ut aliquid de ſummo jure remittat periculoſo tempore, graviorem ut avertat ab Eccleſia tempeſtatem. Inter hæc, Satellites diſtrictis gladiis per Aulam diſcurrunt, & Epiſcopis minantur, quaſi mox ipſorum capita petituri. His commotus Archipræſul, & Coëpiſcoporum timens periculo, qui ſuo non timebat, ad parendum Regis voluntati inflexus eſt, ſeque Regias Conſuetudines obſervaturum abſque exceptione promiſit, verbis illis ſuppreſſis quæ diſſidii ſemen fuerant *Salvo Ordine ſuo:* Idque juramento firmavit. Præſules reliqui ſub eadem forma juravere. Tum Rex Conſuetudines illas recenſeri juſſit, ac in Codicillum referri, cui Antiſtites, Ordineſque cæteri ſubſcriberent. Harum plurimæ nec Regiæ erant, nec antiquæ, ſed odio Archipræſulis *Thomæ* cùm aliis conſcriptæ ſunt ab ejus hoſtibus, ut Eccleſiam in ſervitutem redigerent, & nova diſcordiæ ſemina ipſum inter ac Regem ſpargerent: Regi namque juveni, & novo Archipræſuli fucum facere, difficile non erat.

Extant poſt *Vitam* S. Thomæ Edit. P. Lupi p. 263.

Hęc autem erant Conſuetudinum Regiarum Clarendunæ recenſitarum capita. *Primum*, Ut controverſiæ *de advocatione & præſentatione Eccleſiarum* emergentes in *Curia Regis* diſceptarentur ac finirentur. *Secundum*, Ut Eccleſiæ *de feudo Regis* abſque ipſius conceſſione & aſſenſu in perpetuum dari non poſſent. *Tertium*, Ut Clerici quacumque de cauſa a regio Judice vocati, ejus Curiæ ſe ſiſterent: Et quòd Regii Judices jus haberent inſpiciendi quomodo cauſæ in Curia Eccleſiaſtica tractarentur; Et Clericos criminis contra Leges publicas convictos vel confeſſos, ulteriùs tueri non poſſet Eccleſia. *Quartum*, Ut *Archiepiſcopis, Epiſcopis, & perſonis Regni, exire de Regno* nefas eſſet *abſque Regis licentia*. Et ſi exire vellent, ejus Majeſtati ſecuritatem darent, quòd nec eundo, nec moram faciendo, nec redeundo, malum vel damnum adversùs ipſam vel Regnum machinarentur. *Quintum* quòd Excommunicati vadimonium ad permanentiam dare non deberent, nec juramentum præſtare tenerentur; ſed vadimonium dumtaxat ſtandi Judicio Eccleſiæ, ubi abſolvuntur. *Sextum*, Quòd Laïci accuſari non deberent, niſi per certos & legales accuſatores & teſtes coram Epiſcopo, ſalvis Archidiaconi juribus. Si verò tales ſint rei, quos nemo velit, audeatve accuſare, Vicecomes ab Epiſcopo requiſitus duodecim legales homines de Viſneto, (id eſt, de vicinia) ſive de Villa, coram Epiſcopo juramentum præſtare faciet de dicenda veritate. *Septimum*, Ut nullus qui de Rege tenebat in capite nec aliquis ejus Miniſtrorum, *excommunicaretur*, nec terra ejus *Interdicto Eccleſiaſtico* ſupponeretur niſi priùs Rex conveniretur ſi eſſet intra Regnum; vel Juſtitia ejus, ſi a Regno abeſſet, ut rectum de ipſo faceret, & quod pertinebat ad *Curiam Regiam*, ibidem finiretur; quod verò ad *Curiam Eccleſiaſticam*, ad eamdem judicandum remitteretur. *Octavum*, Ut *appellationes*, ſi quæ emergerent, *ab Archidiacono ad Epiſcopum, ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum* procederent. Si autem Archiepiſcopus Jus non diceret, cauſa deferretur *ad Regem*, ut ejus Mandato *in Curia Archiepiſcopi* finiretur: nec alius appellaretur Judex *abſque Regis aſſenſu*. *Nonum*, Ut ſi controverſia inter Clericum & Laïcum, vel contra, de ullo tenemento, (id eſt, poſſeſſione domûs, vel latifundii) emergeret, quod Clericus ad eleemoſynam, Laïcus ad Laïcum feudum attrahere vellet, recognitione duodecim legalium hominum, coram Judicibus Regiis dirimeretur. Et ſi recognitum fuiſſet ad eleemoſynam pertinere, Placitum fieret in Curia Eccleſiaſtica: ſi ad Laïcum Feudum, in Curia Regia: ſi ambo eumdem Epiſcopum vel Baronem advocarent, (id eſt ſubjectionem latifundii ſui, aut prædii agnoſcerent) Placitum in Curia ipſius fieret: ita ut ob recognitionem factam, ſaiſinam non ammitteret, qui priùs ſaiſitus fuerat. (Id eſt, poſſeſſione non excideret, qui fuerat poſſeſſionem adeptus) *Decimum*, Ut qui de civitate, vel Caſtello, vel Burgo, vel dominico Manerio * Regis eſſet, ſi ab Archidiacono vel Epiſcopo de aliquo crimine eſſet in Judicium vocatus, de quo ipſis reſpondere deberet, & ſiſtere ſe nollet ad Eccleſiaſticum Tribunal, poſſet quidem contumaci Sacris omnibus intercidi, excommunicationis tamen ſententia in ipſum ferri non poſſet, priùs quàm Regius Villæ Miniſter conveniretur, ut eum ad ſatisfactionem venire cogeret. Si verò deficeret Regius Judex, poſſet Epiſcopus accuſatum Canonicis pœnis coërcere. *Undecimum*, Ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ Perſonæ Regni, qui de Rege tenebant in capite, haberent poſſeſſiones ſuas de Rege, (id eſt, a Rege in poſſeſſionem mitterentur, & Inveſtituram de manu ejus acciperent) ſicut Baroniam, & inde reſponderent Juſtitiariis & Miniſtris Regis, & ſequerentur, & facerent omnes Conſuetudines Regias & ſicut cæteri Barones, Judiciis Curiæ Regis intereſſe tenerentur: quouſque ad membrorum diminutionem, vel ad mortem Judicium inclinaretur. *Duodecimum*, his verbis conceptum erat: *Cum vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in Dominio Regis, eſſe debet in manu ipſius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut Dominicos reditus ſuos. Et cùm ventum fuerit ad conſulendum Eccleſiæ, debet Dominus Rex mandare potiores perſonas Eccleſiæ, & in Capella ipſius debet fieri electio, aſſenſu ipſius Regis, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet Electus Homagium & Fidelitatem Domino Regi, ſicut legio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & de honore terreno, ſalvo Ordine ſuo, priùſquam conſecretur.* Decernebat *decimum tertium*, Ut ſi quis de Proceribus Regni diſfortiaret (id eſt, denegaret) Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel Archidiacono, de ſe vel de ſuis juſtitiam exhibere: Rex Jus diceret ac redderet. Si quis verò Regi diſfortiaret rectitudinem ſuam (id eſt, Jus & æquum denegaret) Archiepiſcopi, Epiſcopi, vel Archidiaconi, ipſum ad ſatisfaciendum Regi cogere tenerentur. *Decimum-quartum*: Ut Catalla (id eſt, bona merè mobilia ut exponit *Somnerus* in Gloſſario) eorum, qui ſunt in Regis foris-facto (id eſt, qui rei ſunt apud Regem, vel bonis a Rege multati ſunt) non detineat Eccleſia, vel cœmeterium, contra Juſtitiam Regis: quia ipſius Regis ſunt, ſive in Eccleſiis, ſive extra fuerint inventa. *Decimum-quintum*, Ut Placita de debitis, fide interpoſitâ, vel

Advocare, Donner aveu.

Saiſire, *verbo Gallico* ſaiſir 7. ſaiſina, ſaiſie.

* Manerium, *Manſio cum certa agri portione, a voce Gallica Maneir.*

aliter contractis, in Curia Regis haberentur. *Decimum-ſextum*, Ut filii ruſticorum, *abſque aſſenſu Domini*, in cujus terra nati erant, *non ordinarentur*.

His articulis in ſcriptum redactis, Rex Cantuarienſem Archipræſulem cœteroſque Antiſtites urget, ut ipſos ſubſcriptionibus ſuis ac ſigillis maniant. Rem tanti momenti tantiſper differendam ſuadet Archipræſul; ac interim apographum dictarum Conſuetudinum recipit. Atque ita dimittitur Conventus. Ita conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Deroberenſi* in Chronico, & *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

ARTICULUS IV.

S. THOMAS de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit.

ARchipræſul *Thomas*, qui viros pios, Deique & Eccleſiæ amori omnia poſtponentes in familiam ſuam & ad domeſtica miniſteria aſſumpſerat, unius ex illis, Cruciferi nimirum ſui reprehenſione, incredibili facta libertate, lapſum ſuum agnovit, ab Incruenti Sacrificii oblatione ſe ipſum ſuſpendit, ſeveram ſibi indixit pœnitentiam; datiſque ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum literis, vulnus a ſe illatum Eccleſiaſticæ libertati ipſi expoſuit, & abſolutionem rogavit. *Thomam* paternis literis conſolatus eſt Summus Pontifex, culpam ejus excuſavit, quam ex obreptione potiùs, quàm ex ignavia & mala voluntate comiſſam intelligebat; prohibuit ne a Sacrificio Miſſæ offerendo ampliùs abſtineret, ipſum Apoſtolica auctoritate abſolvens. Quo ex facto perperam nonnulli colligunt, Abſolutionem Sacramentalem abſentibus per literas olim dari ſolitam. Abſolutio enim quâ *S. Thomam* Cantuarienſem donavit *Alexander III.* Sacramentalis non erat, ſed Canonica; nimirum a Cenſuris Eccleſiaſticis, ſi quas fortè incurriſſet, quæ ipſum a Sacris celebratione prohiberent; & a Juramento de Regiis Conſuetudinibus abſque exceptione obſervandis, quod imprudenter præſtiterat. Sed Sacramentalem Abſolutionem ut conſequeretur, peccata ſua debebat apud Sacerdotem deponere, & præſens confiteri ac abſolvi, ut idem Pontifex ſignificat: *Si igitur*, inquit, *aliquid te recolis commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere; quicquid ſit, Sacerdoti, qui diſcretus & providus habeatur, tibi conſulimus per Pœnitentiam confiteri. Quo facto, & miſericors Dominus, qui multò ampliùs ad cor reſpicit, quàm ad actus, tibi conſueta pietatis ſuæ miſeratione dimittet.*

Vita S. Thomæ, cap. 20.

Abſolutio ab Alexandro III. per Literas Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo data non erat Sacramentalis.

Epiſcopus Ebroicenſis, ſequeſter pacis, Regem inter & Archiepiſcopum interceſſit; ſed irriti fuerunt Religioſiſſimi Præſulis conatus. Obſtinato ſiquidem Rex animo fuit in recuſanda pace, niſi Regias Conſuetudines Archipræſul Cantuarienſis ſubſcriptione ſuâ confirmaret. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, & *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

Conſenſum porro ſuperius recenſitis Anglicanarum Conſuetudinum capitibus datum, rem fuiſſe Pœnitentia dignam, nec *S. Thomæ* Cantuarienſi licuiſſe hoc in negotio œconomia uti & diſſimulatione, quod homines quidam Politici magis quàm Chriſtiani effutiebant, oſtendit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtolâ ad *Albertum* Cardinalem, inter Epiſtolas *S. Thomæ a P. Lupo* editas 50. lib. 2. *De altero*, inquit, *Legatorum merito confidit Eccleſia, qui creditur agi Spiritu Dei. Et utinam alter Potentatui, & gratia Regis, quam appetiit hactenus, præferat veritatem. Quòd ſi fecerit, nec confirmationem, nec tolerantiam, aut diſſimulationem conſuetudinum Regis ab aliquo Epiſcoporum exiget, quæ Legi Dei patenter adverſantur Sedis Apoſtolicæ privilegium diſſipant, & omne jus & auctoritatem eorum, quæ gerenda ſunt in Eccleſia Dei, in Principis conferunt voluntatem... Ego, quiſquis ille ſit, qui in tantarum pravitatum uſurpatione ſilere & diſſimulare conſulit Sacerdotes, hæreticum eſſe non dubito, & præambulum*
„ *Antichriſti, ſi non perſonaliter Antichriſtus.* Cla-
„ ma, *inquit Spiritus Sanctus per Prophetam*, ne
„ ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & an-
„ nuntia populo meo ſcelera eorum. *Et Apoſtolus, in quo loquitur Chriſtus:* Argue, *inquit*, obſecra, increpa. *Et omnem punire inobedientiam promptus, ipſi Angelo, qui in cœlis eſt, Anathema denunciat, ſi ſe erigat contra Chriſtum, & doceat contra Evangelii veritatem. Et audet homuncio monere & conſulere Sacerdoti, ut taceat, & diſſimulet injuriam Chriſti, mala faciens, ut proveniant bona. Nonne pereuntis impii ſanguis de manu Sacerdotis exquiritur, ut & ipſe pro ſilentio moriatur? Moyſes manus non demiſiſſe, ſed erexiſſe deſcribitur, ut Amalech ſterneretur. Arca Dei non legitur captivata, niſi quando perverſa manſuetudine patris Sacerdos arguens filios uti maluit, quàm ſeveritate Pontificis. Achab etſi reprobus fuerit, præ quibuſdam Sacerdotibus noſtræ ætatis Divinæ Legis habuit zelum. Nam qui aurum, argentum, variam ſupellectilem, liberos & uxores Regi Syriæ in commercium pacis expoſuerat, demorum ſcrutinia non conceſſit, ut Divinæ Legis ſervaret libros, quos Rex inimicus præ cæteris omnibus cupiebat auferre. Unde & Legis zelus a Deo Auctore ipſi Achab conſolationem retulit & triumphum. Petrus ſolidas invenit aquas ambulans in Fidei fundamento; mergi tamen cœpit ex quo imminentis auræ timuit flatum.*

S. Thomæ Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomia & diſſimulatione uti.

ARTICULUS V.

Rex HENRICUS mittit Legatos ad Summum Pontificem: qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem.

THomæ Cantuarienſis Archipræſulis conſtantiam auctoritate ſua frangere cùm non poſſet *Henricus II.* Legatos Senonas ad Summum Pontificem direxit, qui ejus animum adversùs Archipræſulem occuparent, & duo ſuæ Majeſtatis nomine ab ejus Sanctitate poſtularent: ſcilicet Apoſtolicæ Legationis honorem pro Eboracenſi Archiepiſcopo, & Regiarum Conſuetudinum Clarenduniæ promulgatarum confirmationem. Conſilium autem Regis, Legationem Apoſtolicam Eboracenſi Archipræſuli demandari ſupplicantis, iſtud erat; ut Cantuarienſis Archiepiſcopi imminuto Primatu, immo auctoritate ad Eboracenſem pro tempore translata, facilè *Thomas* exauctorari poſſet. Regis petitionem admittere ſe non poſſe ſalva conſcientia ſuâ, & Eccleſiæ libertate, reſpondit *Alexander III.* ne tamen omnimoda repulſa ipſum adversùs Apoſtolicam Sedem & adversùs Cantuarienſem Archiepiſcopum vehementiùs commoveret, aliquid ipſi indulgendum viſum eſt. In gratiam itaque Regis, Legati Apoſtolici munus Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit Pontifex; iis tamen finibus circumſcriptum, ut nec in perſonam nec in Diœceſim Cantuarienſis Archipræſulis ullum propterea jus haberet; nec Anglicani Antiſtites ab obedientia, quam ipſi ut Inſulæ totius Primati debebant, propterea eſſent abſoluti; ut aliis declaravit Literis. De his verò *S. Thomam*

cer-

Google

Epiſt. VIII.

Alexandri III. Oeconomia.

certiorem fecit Pontifex, ita ad ipſum ſcribens: * „ Quod enim de antiquis Conſuetudinibus & dignitatibus conſervandis priùs mandari rogiverat, nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea cum multa inſtantia petiit auctoritate Apoſtolicæ Sedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos petitionem iſtam nequaquam admiſimus. Verumtamen ne ad nimiam amaritudinem, & vehementiorem animi turbationem eum circa Nos & te ipſum provocaremus; ne etiam id conſideratione tui putaretur quomodolibet impediri; Nos tibi & nobis conſultiùs providere volentes, & penſantes tempora periculoſa, Legationis Literas præfato Archiepiſcopo concedendas eidem Regni conceſſimus.

Cenſet Alexander III. ſumma cum Principibus œconomia agendum.

Ibidem docet Pontifex quanta œconomia cum Principibus ſit agendum. Quoniam verò, *inquit*, vobis imperandum voluntati, prudentiam tuam monemus, conſulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus ſicut vir providus & diſcretus neceſſitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & Eccleſiæ tuæ poſſint provenire perverſa, fidei meditatione attendens, prænominato Regi in omnibus & per omnia, ſalvâ honeſtate Eccleſiaſtici Ordinis, deferre ſatagas, & ejus tibi gratiam & amorem inceſſanter recuperare intendas; ne ſecus faciendo, eum contra te & noſmetipſos conturbes; & ii qui non eodem ſpiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc inſultare.

Epiſt. X.

Alexander III. Regem divini conſideratione judicii ab Eccleſiæ libertate violanda, & pravis conſuetudinibus propugnandis deterret.

Literas etiam dedit ad *Henricum* Regem Pontifex Maximus, quibus divini intuitu judicii ipſum ab Eccleſiæ libertate Privilegiiſque violandis deterret. „ Si eo ordine, *inquit*, quem non decet pervertas, & quæ Jeſu Chriſti ſunt, tuæ poteſtati uſurpans, novas leges ad Eccleſiarum oppreſſionem, & Chriſti pauperum, pro tuo beneplacito condas; Conſuetudines etiam, quas avitas vocas, inducas: Tu ipſe proculdubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo conſimili judicaberis, & eadem menſura quâ menſus fueris, remetietur tibi. Verùm ne commonitiones noſtræ auribus Excellentiæ tuæ tædioſæ vel aſperæ videantur, ſcriptum recollige, quòd *Filium, quem pater diligit, corripit:* Pro certo cognoſcens, quòd quantò perſonam tuam ardentiori caritate in Domino diligimus, & ſinceriſſimæ tuæ devotionis inſignia nobis & Eccleſiæ Dei multipliciter & magnificè olim exhibita ad memoriam ſæpius & ſtudioſiùs revocamus; tantò hæc cognitioni tuæ, ſpiritalem tibi & æternam ſalutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentiùs intimamus. Si enim te in aliquo judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus & poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quàm etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos, per hujuſmodi angarias, de bonis Eccleſiaſticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes; obſequium non magis Deo gratum efficeres, quàm ſi altari quolibet diſcooperto, aliud cooperires; aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes, qualiter Rex Saul, quia devicto Amalech, prædam contra divinum præceptum reſervare volebat; cum ſe, ad excuſationem ſui, hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, a Domino fuerit reprobatus, & alius, eo vivo, in honorem & dignitatem Regiam ſubrogatus . . . Quomodo etiam Rex Ozias, dum thurificare voluit & Sacerdotis ſibi officium uſurpare, lebra, dignâ Dei ultione, percuſſus fuiſſet, tuæ ſaluti congruit ad animum revocare. Si verò ſucceſſus tuos viribus & poteſtati tuæ, & non Deo adſcribas, intentionem quoque & animum tuum ab Eccleſiaſticorum virorum & Eccleſiarum oppreſſione non retrahas; ille proculdubio, quia aliis te præfecit, & magnum in orbe Principem ad Fidelium ſuorum gubernationem, non ad depreſſionem conſtituit, talenta tibi commiſſa gravi a te cum uſura requiret; & ſicut de Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris eſt a Regno ejectus; commiſſum paternum in heredes transfundet. Tu ergo pravis cujuslibet ſuggeſtionibus non acquieſcas. „ Hanc Epiſtolam Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 500.

Epiſt. IX.

Alexander III. prudens conſilium.

Rurſus *Thomam* Cantuarienſem Archipræſulem monuit Summus Pontifex, ut in ſuis & Eccleſiæ rebus: *Nihil properè vel præcipitanter, ſed maturè & graviter faceret, ad gratiam & benevolentiam Illuſtris Regis Anglorum recuperandam, quantùm ſalvâ libertate Eccleſiæ, & honeſtate Officii fieri poterat:* nec eum vel terram ipſius præcipitibus Cenſuris percelleret, ſed expectaret donec Deus daret tempora meliora.

ARTICULUS VI.

Generalis Conventus Epiſcoporum NORTHAMTONÆ contra S. Thomam Cantuarienſem.

Northamtona, *vulgò* Northamtun *comitatus cognominis caput.*

HEnricus II. tractos in partes Epiſcopos *Northamtonam* convocavit anno 1164. contra ſanctum Archipræſulem *Thomam Cantuarienſem* deliberaturos. Prima die ſanctum Archipræſulem damnarunt, quòd vocatus a Rege coram ejus Majeſtate ſeſe non ſtitiſſet. Omnium bonorum mobilium ipſius decreta confiſcatio, quæ Sententia his verbis exprimebatur: *De omni mobili ſuo in Regis miſericordia judicatus eſt.* Adversùs iniquam Sententiam reclamavit S. Thomas: *Quale ſit judicium hoc*, inquit, *ſæcula poſt futura non tacebunt; nova quippe judiciorum forma hæc eſt, fortè ſecundùm novos canones * apud Clarendunam promulgatos. Siquidem a ſæculo non eſt auditum, quemquam Cantuarienſem Archiepiſcopum, in Curia Regum Anglorum, pro qualicumque cauſa judicatum: tum propter dignitatem Eccleſiæ, tum propter auctoritatem perſonæ, tum quia ipſe Regum omnium qui in Regno ſunt ſpiritualis pater ſit, & ob id ſemper ei deferendum ab omnibus.*

Vita S. Thomæ cap. 25. 26. 27. 28. & 29. lib. 1.

** Id eſt* Conſuetudines Angliæ.

Secundâ die, adjudicarunt Regi quingentas libras argenteorum, quas Rex ſe mutuo dediſſe *Thomæ* adhuc Cancellario; ille verò ſe dono accepiſſe aſſerebat, ſed probare non poterat certis documentis. Quamobrem fidejuſſores quinque conſtituere, ſingulos pro libris centum, compulſus eſt.

Tertia die, januis obſeratis, ne ſancto Archipræſuli pateret exitus, Regis nomine ipſi juſſum eſt, ut de reditibus vacantium Epiſcopatuum & Abbatiarum, quos perceperat, dum Cancellarius eſſet, rationem redderet.

Quæſito a prudentibus conſilio, ſe reſponſurum dixit *S. Thomas*. Epiſcopi plerique omnes Vvintonienſi excepto ſecundùm Regis deſiderium ſuffragati ſunt. „ Gilbertus Londonienſis *dixit:* „ Si pater, recolis, unde te Dominus Rex ſuſtulerit, quid tibi contulerit, conſideratâ temporum malitiâ, quantam ruinam Catholicæ Ec-

„ cle-

,, cleſiæ & nobis paraveris, ſi in his Regi reſiſtere volueris, non ſolùm Archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti fuerit, cedere deberes. Et forſitan ſi hanc in te viderit humilitatem, te Rex in univerſum reſtituet.

* De Vvincheſter.

,, Henricus Vvintonienſis * *dixit:* Hæc forma conſilii Catholicæ Eccleſiæ pœnitus pernicioſa nos omnes obligat & confundit: quia ſi Archiepiſcopus noſter & totius Angliæ Primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem Principis, auctoritati & curæ animarum ſibi commiſſæ quiſque Epiſcopus debeat cedere; quis erit de cœtero ſtatus Eccleſiæ, niſi ut nulla agantur de jure, & omnia confundantur pro libitu? Et ſic erit Sacerdos ſicut & populus.

* De Chicheſter.

,, Hilarius Ciceſtrenſis * *dixit.* Niſi temporis inſtantia & Catholicæ Eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ Sententiæ. Verùm ubi nutat Canonum auctoritas, plurimùm ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſevera correctio. Cenſeo igitur cedendum Regiæ voluntati, ſed ad tempus.

* De Lincolne.

,, Lincolnienſis * Epiſcopus *vir ſimplex & minùs prudens dixit:* Patet vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut Archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de Archiepiſcopatu, ſi vitæ ceſſerit, non video.

* D' Exceſt.

,, Bartholomæus *Exonienſis Epiſcopus dixit:* Palam eſt quod dies mali ſunt, & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis imperium tranſilire illæſi; id præcipuè procurandum, nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimum ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maximè cùm non ſit generalis. Sed, particularis perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quàm totam Anglicanam Eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

* De Vvoucheſter.

Rogerius Vvigornienſis Epiſcopus Sententiam magis diſſimulavit, quàm dixit: ,, Nullum, *inquit*, in hac parte dabo conſilium: quia ſi dixero a Deo ſuſceptam animarum curam ad Regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam & capitis mei condemnationem loqueretur os meum. Si cenſeam Regi reſiſtendum ecce qui ſui ſunt, audient per quos idipſum innoteſcet Regi, ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cœtero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico: nec illud conſulo.

Sanctus Cantuarienſium Archipræſul inducias in craſtinum poſtulavit, ſeque reſponſurum dixit quod Dominns inſpiraret. Sequenti die morbo illiaco vexatus, e lecto ſuggere non potuit. Id tergiverſationi tribuerunt ejus hoſtes. Dies ipſi dicta proximè ſequens. Sanctus Archipræſul Sacro in memoriam *S. Stephani* protomartyris celebrato, quod incipit: *Sederunt principes & adverſùm me loquebantur*; ſacris veſtibus indutus, Cappà Clericali ſuperinjectâ ad Aulam profectus eſt, & Regis exteriorem cameram, Crucem ipſe ſuam manibus ferens, intravit. Id malè interpretati plerique Regi ſuggeſſerunt, ipſum Cruce armatum, & inſolito habitu ejus Majeſtatem, velut perſecutorem & tyrannum convenire. Alii ipſum precibus flectere conati ſunt, ut imminens periculum a ſuo & Confratrum capite averteret. Ciceſtrenſis Epiſcopus, cùm cœteris jam Regiæ voluntati omnino devotis, ſanctum Archipræſulem conveniens, his verbis compellavit: ,, Aliquando noſter fuiſti Archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire; ſed quia Domino Regi fidelitatem juraſti, hoc eſt, vitam, membra, & terrenam dignitatem ſibi per te fore ſalvam, & Conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu eas niteris deſtruere; præcipuè cùm ſpectent ad terrenam ſuam dignitatem & honorem. Idcirco te reum perjurii dicimus; & perjuro Archiepiſcopo de cœtero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub Domini Papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus ſuper his reſponſurum. *Et diem ſtatuit.*

Vita S. Thomæ *Cap.* 32.

Poſt hæc, ſeorſim ſedentibus Epiſcopis, Comites & Barones Cantuarienſem Archipræſulem convenerunt; quorum primus *Robertus Leiceſtrenſis*, * ipſi Regis Mandatum de rationibus reddendis ſignificavit: alioqui ferendam in ipſum Sententiam. Id ſe facturum negavit ſanctus Archipræſul, quòd electionis ſuæ tempore ab omni obligatione Curiali fuiſſet abſolutus *Henrico* Principe Regis filio & Regni herede id palam denuntiante; nomine & Mandato Patris. Tum his verbis Comitem compellavit: *Quantò dignior eſt anima quàm corpus, tantò magis Deo & mihi teneris obedire, quàm terreno Regi. Nec Lex, nec ratio permittit ut filii patrem judicent vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo a Domino Papa judicandus, cujus coram omnibus vobis, præſentiam appello; Eccleſia Cantuarienſi, Ordine & Dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, ſub Dei & ſua protectione poſitis. Nihilominus vos, Fratres & Coëpiſcopi mei, quia magis homini quàm Deo obeditis, ad Domini Papæ audientiam & Judicium voco, & ſic Catholica Eccleſia, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate munitus hinc recedo.*

* De Leiceſter.

S. Thomas Cantuarienſis ad Sedem Apoſtolicam appellat.

Vita S. Thomę *Cap.* 33.

Receſſit revera, & in Belgium transfretavit ſanctus Archipræſul: indeque ad Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* confugit, qui ipſum benignè ſuſcepit & honorificè; quamvis Rex Angliæ poſtulaſſet per Legatos, ne ipſum in Regno ſuo pateretur, aut, ipſi ullo pacto faveret. Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* vox illa commendatur, cùm Regis Anglorum Literas legiſſet, *Thomam quondam Archiepiſcopum* dicentes: *Certè ſicut Rex Anglorum, ita & ego Rex ſum. Verumtamen minimum de Clericis Regni mei deponere ego non valerem.* Addidit: *Hoc de priſtina Dignitate diadematis Regum Francorum fore, ut Exules, & præſertim Perſonæ Eccleſiaſticæ, Regum & Regni ſecuritate & pace fruantur, & a perſecutorum injuria defendantur.* Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* lib. 11. Cap. 8. & ex *Matthæo Pariſio*, in Hiſtoria Anglicana ad annum 1164.

Ludovici VII. Regis Chriſtianiſſimi religioſa magnanimitas.

ARTICULUS VII.

Geſta in Cauſa S. THOMÆ CANTUARVENSIS tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſæ ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicanæ etiam Eccleſiæ teſtimonio.

SAnctum Cantuarienſium Archipræſulem, ad Sedem Apoſtolicam appellantem, paterno ſinu excepit: *Alexander III.* ejuſque Legatos ad ſe, cum Literis perſecutionem ipſi a Rege Angliæ illatam exponentibus præmiſſos; benignè audivit Senonis; & Conventus Northamtonenſis Acta reſcidit. Epiſtolam *S. Thomæ* ad *Alexandrum III.* quæ incipit, *Ad audientiam tuam*, apud *Rogerium de Hoveden* legere eſt, poſteriori parte Annalium, pag. 498. *Alexandri III.* Reſponſum ſic incipit. *Quòd minor majorem judicare non poſſit, & eum præſertim cui jure noſcitur Prælationis ſubeſſe, &*

S. Thomę Cantuarienſis *Appellationem ſuſcipit* Alexander III.

Sententiam Nor-

obe.

thamtonæ in ipſum latam in irritum mittit.

obedientiæ vinculo tenetur adſtrictus, tam humanæ quàm divinæ leges demonſtrant, &c. De Sententia porro Northamtonæ, in Thomam lata ſic judicat: *Sententiam ab Epiſcopis & Baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tui copiam non feciſti, adversùm te præſumptuosè prolatam, in qua tibi jam dicti Epiſcopi & Barones omnia mobilia, tam contra juris formam, quàm contra Eccleſiaſticam conſuetudinem abjudicarunt, præſertim cùm nulla mobilia, præterquàm de bonis Eccleſiæ tuæ habueris, irritam penitus eſſe cenſemus.*

Legatio Regis Anglorum contra S. Thomam.

Non multò poſt, Regis Anglorum Legati Senonas ad Summum Pontificem pervenere, & ad ejus colloquium admiſſi, multa contra ſanctum Cantuarienſem Archipræſulem ſuggeſſerunt, verbis immodeſtis & injurioſis. Sapientior Epiſcopis Legatis fuit, ac modeſtiùs peroravit Comes *De Arundello*, & ipſe Legatorum unus, ita de Cantuarienſi Archiepiſcopo locutus: *Nihilominus & Dominus Archiepiſcopus in ſuo gradu & ordine æquè inſtructus, in his quæ ad eum pertinent providus & diſcretus, licèt [ut quibuſdam viſum eſt] aliquando nimis acutus. Et niſi iſta quæ nunc eſt inter Dominum Regem, & Dominum Archiepiſcopum eſſet diſſenſio, Regnum & Sacerdotium mutuò congauderent ad invicem paci & concordia ſub Principe bono, & Paſtore optimo. Eſt igitur hæc noſtra ſupplicatio, ut ad tollendam iſtam diſſenſionem, & ad pacis & amoris reformationem, veſtra gratia attentiùs invigilare velit.* Pontifici porro ſupplicabant Regis Anglorum Oratores, ut Legatos in Angliam dirigeret, illucque remitteret Archipræſulem Cantuarienſem, ab ipſis omni appellatione remotâ, judicandum. Legatos ſe conceſſurum promiſit Summus Pontifex, ſed Archipræſulem ab alio quàm a ſe minimè judicandum reſpondit: neque juſtum eſſe, ut in Angliam remitteretur, inter inimicos judicandus. Juſſitque ut ejus adventum expectarent, quo abſente nihil iure ſtatui poſſet. Verùm cauſæ ſuæ diffidentes, ſubitò reverſi ſunt, præfixum ſibi a Rege tempus aſſerentes.

Vita S. Thomæ *lib. II. cap. 9.*

S. Thomas *coram Summo Pontifice perorat, ſeque abdicare vult Archiepiſcopatu.*

Interea Cantuarienſis Archipræſul Senonas pervenit, cauſam coram Summo Pontifice & Dominis Cardinalibus peroravit, Conſuetudinum Capita Clarendunæ conſcripta & promulgata protulit. Cœterum ſe Archiepiſcopatu indigniſſimum profeſſus, annulum Summo Pontifici tradidit, aſſeruitque ſe jampridem auctoritati Epiſcopali renuntiaturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ peſſimum ſe relinquere putaſſet exemplum, Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine ſe abdicando ad nutum & minas Principis. Ea de re conſilium cum Cardinalibus Pontifex communicavit. Quibuſdam viſum eſt, ceſſionem Cantuarienſis Archipræſulis accipiendam eſſe, ut occaſionem prorſus oportunam procurandæ pacis: aliis & quidem prudentioribus, iniquum eſſe, *Ut qui, pro tuenda Eccleſiæ libertate, ſummo diſcrimini non ſolùm divitias & gloriam, dignitatem, auctoritatem, ſed & vitam expoſuit, ad libitum Regis deberet ſuo jure privari: ſicut forma fieret aliis in conſimili cauſa Regibus reſiſtendi, ſi ei ſua juſtitia ſervaretur illæſa, ſic eo cadente, caderent univerſi Epiſcopi, ut nullis futuris temporibus audeat quis obviare Principis voluntati: & ſic vacillabit ſtatus Catholicæ Eccleſiæ, & Romani Pontificis auctoritas deperibit. Expedit igitur,* (inquiebant) *Hunc veſtitus etiam invitum, & ei qui pro nobis omnibus dimicat, omnimodis eſt ſuccurrendum.* In eam cœteri conſenſere ſententiam. *Thomæ* itaque juſſit Pontifex ut Dignitate ſervatâ, in acie pro Eccleſia Dei fortiter ſtaret, eique Eccleſiæ Romanæ nuſquam defuturum auxilium promiſit.

Gervaſius *in Chronico.*

Secundùm hæc, de Conſuetudinibus Clarundunæ juramento firmatis deliberatum eſt. Summi Pontificis hæc ſententia fuit: *Inter abominabilia hæc, quæ hìc lecta ſunt & audita, nulla quidem bona, ſed quædam tolerabilia ſunt, quæ utcumque poteſt Eccleſia tolerare; ſed horum major pars reprobata, & ab antiquis quidem & authenticis damnata eſt Conciliis, utpote directò ſacris Sanctionibus adverſa.* Ita refert Hiſtoria Quadripartita, additque: *Et hæc quidem Dominus Papa in audientia omnium reprobavit, & ab Eccleſia in poſterum damnanda cenſuit.* Ex iis autem ſex dumtaxat capita tolerata fuiſſe ab Eccleſia Romana, ſcilicet ſecundum, ſextum, undecimum, decimum-tertium, decimum-quartum, & decimum ſextum; cœtera verò ejuſdem judicio damnata, docet Vaticanus Codex, in quo deſcripta ſunt poſt Quadripartitam S. Thomæ Cantuarienſis Hiſtoriam, hac ſingulis adſcripta notâ: *Hoc damnavit Sancta Romana Eccleſia ſub Alexandro III.* vel, *Hoc toleravit.* Tranſumptum apud *Baronium* ad annum 1164. & in editione *P. Lupi*, pag. 163. ſub hoc titulo: *Cauſa exilii & martyrii B. Thomæ:* & in Conciliorum Collectionibus, inter Acta Conventùs Clarendunenſis legere eſt. Sanè vel ſolum Articulum VIII. (ut de cœteris in præſenti ſileam) diſſimulari, ferrique nullatenus potuiſſe, ac Epiſcopos debuiſſe potiùs ſanguinem profundere, quàm illi aſſentiri, ſacri Canones, & tota antiquitas Eccleſiaſtica demonſtrant; cujus monumentis Appellationes ad Romanum Pontificem, non ſolùm a judiciis Metropolitanorum, ſed & Synodorum Nationalium confirmantur. Juſque iſtud recipiendi ac judicandi Appellationes ſecundùm præſcripta Canonum, ex toto orbe Chriſtiano ad Sedem Apoſtolicam delatas Divinum eſt, *S. Petro* a Salvatore noſtro conceſſum cum Primatu in Eccleſia univerſa, & in ipſos Apoſtolos, & ad ejus Succeſſores transfuſum. Prohibere igitur ne Appellationes ultra Curiam Archiepiſcopi deferrentur abſque aſſenſu Regis, quid aliud erat, quàm Romanæ Eccleſiæ jura violare; omnium Epiſcoporum libertatem opprimere, omnem Eccleſiæ diſciplinam peſſumdare, & priſcos Anglicanæ Eccleſiæ mores evertere; in qua appellationes ad Sedem Apoſtolicam in uſu fuiſſe ab initio, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum a Venerabili Beda conſcripta demonſtratur?

Majorem partem Anglicanarum Conſuetudinum damnat Alexander III.

Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam a S. Thoma, *ſalvo officio ferri ac diſſimulari non potuit.*

Sed & *Sanctus Anſelmus Vuillelmo II.* jubenti *quatenus jurejurando promitteret quòd numquam Sedem S. Petri, vel ejus Vicarium pro quavis cauſa appellaret, aut ſub omni celeritate de terra ſua recederet*, reſpondit, eſte *Eadmero* lib. III. Hiſtoriæ Novorum: *Dico hujuſmodi juſſionem tuam, qui Chriſtianus es, omnimodis eſſe non debere. Hoc enim jurare, Beatum Petrum eſt abjurare. Qui autem Beatum Petrum abjurat, Chriſtum, qui eum ſuper Eccleſiam ſuam principem fecit, indubitanter abjurat.* Multis etiam oſtendit ſanctus Archipræſul Regem juſtè ſibi negare non poſſe licentiam adeundi Romanum Pontificem pro Eccleſiæ ſuæ neceſſitatibus: *Sed quod aſſeris, Conſuetudinis tuæ non eſſe, ut ego cauſâ ſalutis animæ meæ, cauſâ regiminis Eccleſiæ Dei quod ſuſcepi, Beatum Petrum requiram & ejus Vicarium: pronuntio hanc conſuetudinem Deo & rectitudini contrariam, & idcirco ab omni ſervo Dei ſpernendam profiteor ac refutandam.* Objicienti Regi ipſum juraſſe; Conſuetudinem Regiarum obſervantiam, reſpondit Anſelmus; *Scio me ſpopondiſſe conſuetudines tuas, ipſas videlicet quas per rectitudinem, & ſecundum Deum, in Regno tuo poſſides: me ſecundùm Deum ſervaturum, & eas per juſtitiam contra omnes homines pro meo poſſe defenſurum.* Ex his patet, *Alexandri III.* judicium cum *Sancti Anſelmi* ſententia omnino convenire: & *S. Thomam Cantuarienſem* rectè & ex officio reſtitiſſe *Henrico II.* Conſuetudines illas promulganti ac vindicanti.

Jus

Jus certè Appellationum ad Romanum Pontificem in quibuſvis cauſis Eccleſiaſticis, juxta præſcripta Canonum ita perſpicuum, ita indubitatum eſt, ut ipſe *Guilbertus* Londonienſis Epiſcopus, fœdus Regis aſſentator, & Eccleſiaſticæ proditor libertatis, qui Conſuetudines Anglicanas tuebatur, a ſanctiſſimo Angliæ Primate *Thoma* Cantuarienſi excommunicatus, adhibito Cleri ſui conſilio, Romanum Pontificem appellaverit his verbis: *Solius Papa eſt privilegium, ab eo non poſſe appellari.* * *Et appellatione tutus per invocationem ſanctiſſimi nominis Sanctæ Trinitatis elido ejus factum ad firmam petram, ſupra quam fundata eſt Eccleſia.* Ita ſcribit Magiſter *Vuillelmus* ad *S. Thomam* inter ejus Epiſtolas 41. libri 3. Quin & ipſe Rex *Henricus*, contra Cenſuras, quas a Sancto Primate metuebat, appellatione ad Sedem Apoſtolicam ſe munire conatus eſt, ut ille refert Epiſtolâ 135. lib. 1. ad *Hyacinthum* Cardinalem datâ. *Egerat primò Rex Angliæ*, inquit, *ut ad Sedem Apoſtolicam nulla fieret Appellatio..... Sed nunc perductus eſt, ut coactus ſit confugere ad Sedem Petri & Domini Papæ invocare nomen, quod ante inhibuerat invocari.*

** Ad alios Epiſcopos, aut Synodos Provinciarum, vel Nationum.*

Cùm *S. Thomas* literas Legationis per totam Britanniam, excepta Provincia Eboracenſi, ſuſcepiſſet, idem, cujus mox meminimus, Londonienſis Epiſcopus Regi auctor fuit, ut Anglicanam Eccleſiam ad Romanum Pontificem appellare curaret: *Bene facietis*, inquit, *ſi Mandatis Apoſtolicis pace veſtra obediri conceſſeritis, & reddito Denario B. Petri, & Clericis, quæ ſua ſunt, in miſericordia veſtra reſtitutis, Epiſcopis omnibus mandaveritis, ut ſi in literis Archiepiſcopi adversùs Regni Conſuetudines gravamen aliquod intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad Legatos qui diriguntur ad vos, confidenter appellent. Sic enim opus miſericordiæ perficietis, & nos ab inobedientiæ reatu conſervabitis, & cauſæ veſtræ, ne in aliquo detrimentum accipiat, communi omnium Appellatione providebitis.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* 231. libri 1.

Secundùm Londonienſis Epiſcopi conſilium, Angliæ Clerus Romanum Pontificem *Alexandrum* III. appellavit, Appellationemque ſuam ſancto Cantuarienſium Archipræſuli denuntiavit: Ordo Ju-
„ diciorum novus hic eſt [*inquiunt Epiſcopi & Clerici*] damnare primùm, & de culpa poſtremò
„ cognoſcere. Quem ne in Dominum noſtrum
„ Regem & Regnum ejus, ne in nos & commiſ-
„ ſas nobis Eccleſias & Parochias, in Domini Pa-
„ pæ damnum, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ de-
„ decus & detrimentum, noſtræque confuſionis
„ augmentum non modicum, exercere tentetis
„ & extendere, remedium vobis Appellationis
„ opponimus. Et qui contra metum gravaminum
„ in facie Eccleſiæ vivâ jamdudum voce ad Domi-
„ num Papam appellavimus, iterato jam nunc ad
„ ipſum ſcripto etiam appellamus. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas 126. libri 1. Idem conſtat ex ipſorum Epiſtolâ ad *Alexandrum* III. 128. ejuſdem libri. Ex quibus omnibus monumentis conficitur; Regem Eccleſiamque Anglicanam, verbis factiſque probaſſe iniquitatem ſummam Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum, quoad illud præſertim caput, quo Appellationes ad Romanum Pontificem prohibebantur: adeoque diſſimulare non potuiſſe nec debuiſſe *S. Thomam Cantuarienſem* hoc Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertati, hoc auctoritati Summi Pontificis illatum vulnus. Sed de his ſatis. Senonas, ubi ſanctum Archipræſulem in *Alexandri* III. & Cardinalium Conſiſtorio reliquimus, nos revocat hiſtoriæ ſeries.

S. Thomas

Dimiſſo Conſiſtorio, Pontifex ſanctum Cantuarienſium Archipræſulem Abbati Pontiniacenſi commendavit, ut eum cum paucis domeſticis in Monaſterio ſuo ſuſciperet ac foveret. Ubi ſolido fermè biennio manſit, auſteriorum exercitatione virtutum, & Monaſticæ diſciplinæ uſu, quoddam futuri Martyris tyrocinium agens.

Monachis Pontiniaci a Summo Pontifice commendatus.

Interea Rex Angliæ furore percitus, quòd nihil a ſummo Pontifice contra *Thomam* impetrare potuiſſet, Cantuarienſis Archiepiſcopatus, & omnium Clericorum ſancto Præſuli adhærentium reditus capi juſſit, & in fiſcum inferri: omnes ipſorum cognatos e Regno amandavit, nullo habito delectu ætatis, aut ſexûs, juramento priùs adſtrictos, ut Pontiniaci degentem convenirent, ut novis domeſticæ calamitatis ſpectaculis in dies cruciaretur. Quin etiam, quod horrendum dictu, omnibus ſubditis ſuis prohibuit; ne preces ad Deum pro Archipræſule funderent, ut teſtatur Hiſtoria Quadripartita.

Pontiniacum, Pontigny, *Cœnobium Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Autiſſiodorenſi.*

Sanctus Archipræſul altero exilii ſui anno, Chriſti verò 1164. Commonitoriam ad Regem Angliæ ſcripſit Epiſtolam, ut eum ad pœnitentiam emolliret; cujus verba ſummam humilitatem & caritatem ſpirant. „ Confiſus, *inquit*, de miſericor-
„ dia Altiſſimi, de cujus manu ſunt corda Re-
„ gum, & quò voluerit, inclinabit ea (& utinam
„ in partem meliorem!) loquar ad Dominum
„ meum, quia ſemel cœpi. Multoties enim bona
„ parantur invitis, maximè cùm eorum potiùs
„ ſaluti conſulitur, quàm voluntati. In terra ve-
„ ſtra captiva tenetur Filia Sion, Sponſa Regis
„ Magni, oppreſſa a multis, afflicta ab his,
„ qui a longo tempore oderunt eam, & a quibus
„ potiùs honoranda eſſet, quàm affigenda, ma-
„ ximè a vobis. Habita igitur vobiſcum recor-
„ datione beneficiorum ſingulorum, quæ vobis
„ contulit Deus, ſolvite eam, & permittite con-
„ regnare Sponſo ſuo..... Credite mihi dilectiſ-
„ ſime Domine, Sereniſſime Princeps; patiens
„ enim retributor eſt Dominus, longanimis ex-
„ pectator, ſed ultor graviſſimus. Audite me,
„ & benefacite. Sin autem, verendum eſt (quod
„ abſit) ne accingatur gladio ſuo ſuper femur ſuum
„ Potentiſſimus, & veniat in manu valida cum mi-
„ litia multa liberare Sponſam ſuam, non ſine
„ grandi plaga, de oppreſſione & ſervitute tribu-
„ lantis. Si verò me audieritis, quoniam neceſſe
„ habet Dominus in hoc inſtanti obſequium ve-
„ ſtrum experiri, benefaciet vobis Deus, & addet
„ gloriam gloriæ veſtræ in progeniem filiorum &
„ filiarum veſtrarum, uſque in tempora longa.
„ Alioquin vereor (quod tibi Deus avertat) ne
„ non deficiat gladius de domo veſtra, donec ve-
„ niat qui ulciſcatur de plano ſuam & ſuorum in-
„ juriam Altiſſimus: ſicut nec de domo Salomo-
„ nis, a quo, licèt eum Deus elegiſſet;....
„ Quoniam receſſit a via Dei, ſcidit Deus Re-
„ gnum, &c.

S. Thomas Epiſtolam Commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ.

Lib. I. Epiſt. LXIII. Edit. P. Lupi.

Scripſit etiam ad Herefordenſem Epiſcopum, ſibi quondam amiciſſimum, a quo literas acceperat, conſolatorias quidem, ſed ad remittendum aliquid de invicta conſtantia, & ad obſequendum Regi hortatorias: ipſumque graviter increpuit ob maleſanum conſilium, & ad tuendam Eccleſiæ libertatem excitavit. „ Ecce tu, *inquit*, quem
„ credebam mihi a Domino datum eſſe, ut me-
„ cum ædificares, evelleres, & plantares, pro-
„ pinas mihi ſtimulum in ruinam, ſolatium in de-
„ ſperationem... Et cùm deberes animi vacillan-
„ tis firmare conſtantiam, ſuſtinere mecum con-
„ greſſum ad defendendum patrimonium Crucifi-
„ xi, ad reprimendos & expugnandos hoſtes Ec-
„ cleſiæ, inſtillare auribus meis, inſpirare ani-
„ mo meo, ut obſecrarem inſtantiùs, arguerem
„ arctiùs, increparem duriùs. Quòd ſi me non au-

Ejuſdem Epiſtola ad Herefordenſem Epiſcopum De Hereford.

Lib. I. Epiſt. XL. Edit. P. Lupi.

„ di-

„ dirent, exclamare certè debueras contra me; „ Exurge quare obdormis? Exere gladium S. Petri, vindica ſanguinem ſervorum Chriſti qui „ effuſus eſt, injurias Eccleſiæ, quæ in nobis & „ noſtris fiunt tota die. Excidit-ne a memoria „ tua quantis ſim injuriis afflictus, quibus affe„ctus contumeliis, cùm in perſona mea contra „ omnem auctoritatem, & contra omnem juris „ formam iterum judicaretur Chriſtus ante tribu„nal Præſidis? ... Quâ animi conſcientia iſta „ diſſimulare potes tu, de quo ſperabatur quòd „ eſſes redempturus Iſraël, liberaturus a ſervi„tute Eccleſiam? Et nunc quia tanto tempore „ tacuiſti, doleo ſuper te, Fili mi primogenite, &c. Sic ipſum appellat, quòd primus Epiſcoporum eſſet quem conſecraverat. Has Literas apud *Rogerium de Hoveden*, poſteriori parte Annalium legere eſt, pag.503. & 504.

Regis Anglorum ad Alexandrum III. *Legatio minax.*

Reverſo Romam *Alexandro* III. Oratores ad ipſum miſit *Henricus* Rex Anglorum, *Joannem Oxonienſem*, & *Richardum Ilceſtrenſem* Clericos, qui ejus Sanctitati minarentur, Dominum ſuum ab ejus obedientia receſſurum, Antipapæ adhæſurum, niſi avitas Regum Angliæ Conſuetudines confirmaret. Per Germaniam tranſeuntes, Vviceburgi ſubſtitere, ubi *Fredericus* Imperator coacto Conciliabulo, juramentum ab omnibus Epiſcopis & Proceribus contra legitimum Pontificem *Alexandrum* extorquebat, eoſque novo Antipapæ obſtringebat. Idem juramentum præſtitere *Henrici II.* Oratores, ipſius nomine, ſed præter ejus mentem, Soluto Vvirceburgenſi Conventu, Romam perrexere, Summo Pontifici Regis literas obtulere, minaſque addiderunt inſolentes. Quibus nihil commotus *Alexander*, ipſos ob ſacrilegum juramentum ſeverè caſtigatos dimiſit; graveſque ſcripſit ad Regem Anglorum literas, quibus eum ob perfidiam erga Sedem Apoſtolicam, ob prohibitas ad Sanctam Sedem Appellationes, & vetitam ad Apoſtolorum limina profectionem, ob initum fœdus cum Schiſmaticis & excommunicatis, ob exilium denique Cantuarienſis Archipræſulis ſeverè objurgavit. Scripſerunt & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & de injuriis ab ejus Majeſtate Eccleſiæ illatis, apud ipſummet conqueſti, admonuere, ut quæ pravè geſſerat, emendaret. Hæ quidem literæ non extant: ſed Apologeticas ab eodem Rege ad Cardinales datas exhibet Codex Vaticanus, ex quo illas Annalium Eccleſiaſticorum Conditor deſcripſit.

Alexandri III. *&* *Cardinalium querula ad Regem Anglorum de ipſomet litera.*

Apologetica Litera Regis Anglorum ad Cardinales.

Ad primum querimoniarum caput ita reſpondit: *In integritate gratiæ & dilectionis, Domini Papæ libenter perſeverare volumus & affectamus, ſi nobis & Regno noſtro eumdem honorem, & honoris & dignitatis conſervationem obſervaverit, quam ſancti & honeſti Romani Pontifices viris nobilibus & potentibus Prædeceſſoribus noſtris exhibuerunt.*

Ad ſecundum ſic reſpondit: *Appellationes, quas proponit nos prohibuiſſe, & ne quis de Regno noſtro Curiam Romanam viſitaret, nos aſſeris inhibuiſſe: veſtram volumus latere prudentiam, quod nec Appellationes, nec viſitationes aliquatenus impedivimus, qui eo modo, eâ ratione, eo ordine fiant, quo temporibus Prædeceſſorum noſtrorum juxta Regni noſtri Conſuetudines & dignitates ſolebant fieri.*

Ad tertium Caput reſpondit, ſe accepiſſe *Fredericum* Imperatorem a Summo Pontifice pro excommunicato non haberi: nec ſibi illicitum exiſtimaſſe, filiam ſuam filio Imperatoris collocare; quia ſimilium fœderum exempla in Majoribus ſuis habebat.

Ad quartum ſic reſpondit: *Cantuarienſem Archiepiſcopum nunquam expulimus; nec a Regno noſtro exire coëgimus ..... Si autem idem Archiepiſcopus, ſicut ex propria voluntate aufugit, eodem modo voluntariè reverti voluerit, & nobis fecerit, quod Domino & Principi facere debuerit, Nos eidem, juxta Clericorum & laicorum conſilium, tam Regni noſtri, quàm Transmarinorum, quod debebimus, exequemur. Verùm ipſum per nos revocandum non cenſemus, quem a Regno noſtro exire non coëgimus. Itaque ſi nobis conſtiterit nos in aliquo deliquiſſe & exceſſiſſe, conſilio Cleri & Baronum noſtrorum, juxta conſuetudines & Dignitates & Celſitudines Regni noſtri, quicquid debuerimus, animo libenti faciemus. Si verò aliquis Jura & Conſuetudines & Dignitates Regni noſtri impedire attentaverit, ſeu diminuere, ipſum publicum hoſtem, & manifeſtum nominis noſtri, & honoris, & Regni æſtimabimus inimicum.*

Alexandri III. *Litera ad Londonienſem Epiſcopum ejuſdemque Præſulis Reſponſum.*

Eadem pene *Henrici* Regis nomine reſpondit *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus *Alexandro* III. qui ipſi juſſerat, ut cum Archiepiſcopo Rothomagenſi, & Herefordenſi Præſule, Majeſtatem ejus conveniret, eamque ad ſatisfaciendum Eccleſiæ & Cantuarienſi Archipræſuli, nomine ſuo hortaretur. *Alexandri* III. ad Londonienſem Epiſcopum literas, & ejuſdem Antiſtitis reſponſum exhibet *Rogerius de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag.191. & 192. Articulum de Appellationibus extra Regnum non proſequendis emollivit, & quodam fuco obduxit Londonienſis Præſul. Regis enim prohibitionem ad cauſas civiles reſtrinxit: *In Appellationibus*, inquit, *ex antiqua ſui Regni inſtitutione, id ſibi vendicat honoris & oneris, ut ob civilem cauſam nullus Clericorum Regni ſui ejuſdem Regni fines exeat, niſi, an ipſius auctoritate & mandato jus ſuum obtinere queat, priùs experiendo cognoſcat. Quod ſi nec ſic obtinuerit, ad Excellentiam veſtram, ipſo in nullo reclamante, cum volet, quilibet appellabit. In quo ſi juri veſtro vel honori præjudicatur in aliquo, id ſe totius Eccleſiæ Regni ſui conſilio correcturum in proximo, juvante Domino, pollicetur.*

Inter Epiſtolas S. Thomæ 38. *lib.* 1. *Edit.* P. Lupi.

Denique Summo Pontifici poſuit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret: ideoque ſanctitatem ejus obſecravit, ut a cenſuris abſtineret. *Unde*, inquit, *veſtra ſupplicandum æſtimavimus Excellentiæ, quatenus illud præ* „ *oculis habentes*, Calamum quaſſatum non con„teret, & lignum fumigans non extinguet; *zelum illum, qui ad ulciſcendam omnem, quæ Eccleſiæ Dei irrogatur, injuriam, laudabiliter igne Divini Spiritûs accenſus eſt, ſi placet, ad tempus intra fines modeſtiæ cohibeatis: ne vel Interdicti Sententiam, vel ultimum illud Præciſionis elogium proferendo, Eccleſias univerſas ſubverti miſerè toleretis; & tam Regem ipſum, quàm innumeros cum eo populos, a veſtra [quod abſit] obedientia irrevocabiliter avertatis. Bonum eſt membrum capiti cohærere, vel ſaucium; quam a corpore projici jam præciſum. Redeunt ad ſanitatem ſaucia; vix corpori coaleſcunt jam præciſa. Adducit deſperationem præciſio, reſtituit ſanitatem vulneri ſæpe medicantis operatio.. ... Sanguis Regius tunc ſcit demum vinci, cum vicerit: nec verecundatur cedere, cum ſuperaverit. Manſuetudine tolerandus eſt. Monitis & patientia ſuperandus..... Non enim eſt dubium ſeveritati detrahendum fore, cum ſtrages imminet populorum.*

Severitatem erga Regem Eccleſiæ periculoſam fore ſuadet.

S. Thomæ Cantuarienſis *Litera ad Regem Anglorum vehementes Lib.* 1. *Epiſt.* S. Thomæ;

Dum Summus Pontifex Epiſcopos Angliæ ad ſuggerenda Regi conſilia ſalutis hortabatur, *S. Thomas Cantuarienſis* ejus animum vehementioribus, quam antea, literis pulſavit, ac terrore divinorum judiciorum concutere conatus eſt. Has Literas, quæ incipiunt his verbis, *Expectans expectavi ut intenderet vobis Dominus*, Annalium Eccleſiaſticorum parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum 1166. His Literis demonſtrat, Reges Eccleſiæ & Sacerdotibus ſubeſſe debere, non eorum jura uſur-

Epiſt. 65. *Edit.* P. Lupi.

pare, niſi Saulis, Oziæ, Azariæ & Ozæ inſtar, a Deo vindice plecti velint: *Ad Sacerdotes ſuos*, inquit, *voluit Deus, quæ Eccleſiæ ſuæ ſunt, diſponenda pertinere, non ad poteſtates Sæculi. Quas, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubjectas. Non vobis igitur vendicetis jus alienum & miniſterium quod alteri deputatum eſt; neque contra eum contendatis a quo omnia ſunt conſtituta; Ne contra illius beneficia pugnare videamini, a quo veſtram conſecuti eſtis poteſtatem. Non a legibus publicis, non a ſæculi, Poteſtatibus, ſed a Pontificibus & Sacerdotibus, omnipotens Deus Chriſtianæ Religionis Clericos voluit ordinari & diſcuti. Chriſtiani Reges ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre. Scriptum quippe eſt; Numquam de Sacerdotibus, niſi Eccleſiam judicare debere; nec eſſe humanarum Legum, de talibus ferre Sententiam. Obſequi ſolere Principes Chriſtianos ſtatutis Eccleſiæ, non ſuam poteſtatem præponere; Epiſcopis caput Principes ſubdere, non de Epiſcopis judicare. Duo quippe ſunt quibus principaliter regitur Mundus, auctoritas Sacra Pontificis, & Regalis Poteſtas: in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò & de ipſis Regibus ſunt in divino reddituri examine rationem. Noſſe certè debueratis, ex illorum vos pendere judicio, non illos ad veſtram poſſe redigi voluntatem. Plurimi namque Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicarunt, &c.*

Deinde poſtquam Davidis exemplo Regem ad pœnitentiam hortatus eſt, terribilem hancce comminationem ſubjicit: *Hæc ad præſens, Domine Mi, vobis ſcribo, cætera ſilentio præteriens, donec videam utrùm ſermo meus capiat in vobis. Si reportaverit mihi a vobis fructus dignos pœnitentiæ, & audiam a nunciantibus, & congaudeam dicentibus: Filius tuus Rex mortuus fuerat, ſed revixit; perierat, & inventus eſt. Quòd ſi me non audieritis, qui ſolitus ſum ante Majeſtatem Corporis Chriſti in abundantia lachrymarum, & gemitibus non minimis orare pro vobis: certè ibidem clamabo contra vos, & dicam: Exurge Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, & injuriarum, quæ a Rege Anglorum & ſuis tibi & tuis fiunt tota die*, &c. Tandem ſic Epiſtolam concludit: *Attendite ubi ſunt Imperatores, ubi Reges, & alii Principes, ubi Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui nos præceſſerunt. Ipſi quidem laboraverunt, & alii in eorum labores introierunt? Quid ultra? Sic tranſit mundus, & ejus gloria. Memorare ergo noviſſima tua, & in æternum non peccabis; & ſi peccaveris, in vita pœnitebis.* Paternis admonitionibus, Apoſtoliciſque minis apud ſuperbum Principem Sanctus Archipræſul nihil promovit.

S. Thomas *Apoſtolica Legatione per Angliam ornatus.*

Id cùm intellexiſſet Summus Pontifex *Alexander* III quò ipſum pro Juſtitia & Eccleſiæ defenſione exulem non modò ſolaretur, ſed etiam ornaret; ac Regi, Præſulibuſque Anglicanis redderet metuendum, ipſi Legationem Apoſtolicam per totam Angliam unâ excepta Diœceſi Eboracenſi, reſtituit. Id teſtantur *Alexandri* III. Literæ, quæ incipiunt his verbis: *Sacroſancta Romana Eccleſia*, quibus meritis præconiis *Thomam Cantuarienſem* extollit: *Attendentes*, inquit, *devotionis & fidei conſtantiam, qua pro Eccleſia Dei, ſicut columna immobilis perſtitiſti, honeſtatis & literaturæ, ac diſcretionis prudentiam, quâ præeminere dignoſceris, conſiderantes, dignum duximus perſonam tuam tantarum virtutum inſignibus decoratam, quodam ſpeciali privilegio, & ſingulari prærogativa diligere & honorare, tuæque utilitati ſolitâ benignitate proſpicere. Inde eſt quòd nos tibi Legationem totius Angliæ, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtrâ corrigas, quæ inveneris corrigenda: & ad honorem Dei, & Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint, & plantanda.* Data eſt hæc Epiſtola Anagniæ VII. Idus Octobris anni 1167.

Epiſt. 14.

Summi Pontificis Mandata recipit Londonienſis Epiſcopus.

Has Literas, aliaque Summi Pontificis mandata Præſulibus Anglicanis ſignificanda, *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus accepit; nempe ut qui Clericorum Cantuarienſis Archiepiſcopi reditus, Regis mandato perceperant, ad plenam eorum reſtitutionem, infra duos menſes, Anathematis ſententiâ, omni appellatione remotâ, compellerentur. Secundò ut ipſe Londonienſis Antiſtes *Denarium Sancti Petri* exigeret, & Nuntiis Apoſtolicis traderet. De his Regem *Henricum II.* certiorem fecit Londonienſis Epiſcopus, datis ad ejus Majeſtatem Literis quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum 1167. Incipiunt his verbis: *Tanta nos, Domine, Mandatorum moles ad præſens opprimit.* Sedi Apoſtolicæ neceſſariò parendum ſcribit, nec appellationem a Mandatis Pontificiis eorum executionem ſuſpendere. *Quod*, inquit, *Auctoritas apoſtolica præcipit, hoc appellatio non ſuſpendit; nec adversùs ejus Mandatum, ullum poteſt eſſe remedium: cùm, quod præcipitur, implere neceſſe ſit, aut inobedientiæ reatum incurrere.* Proinde Regi auctor eſt, ut ſinat Epiſcopos Summi Pontificis Mandatis parere, & Clericis Cantuarienſis Archiepiſcopi ſua reſtitui, Denariumque *S. Petri* reddi jubeat. Cœterùm omnibus Epiſcopis præcipiat, ut ſi in Literis Archipræſulis Cantuarienſis gravamen aliquod *adversùs Regni Conſuetudinem intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad ejus Legatos, confidenter appellent.* (Inter Epiſtolas *S. Thomæ* 131. lib. 1. Edit. P. *Lupi*.)

Appellationem Pontificiorum Executionem Mandatorum non ſuſpendere profitetur.

S. Thoma Conſuetudines *Anglicanas Sedis Apoſtolicæ Auctoritate damnat.*

Credita ſibi Legatione ſtatim functus eſt Sanctus *Thomas Cantuarienſis*: & Conſuetudines Anglicanas in Clarendunenſi Conventu promulgatas, Auctoritate Apoſtolica damnavit, præcipuè verò ſex earum Capita, quæ in Literis ad Londonienſem Epiſcopum, cæteroſque Præſules Anglicanos ea de re datis expreſſit; omnes earum obſervatores & exactores excommunicavit: Epiſcopos a juramento, quo ſe ad eas obſervandas obſtrinxerant, abſolvit. Eos etiam, qui Schiſmaticis in Germania communicarent, nec non qui Cantuarienſis Eccleſiæ bona occupabant, excommunicatos nominatim denuntiavit. Laudatarum Literarum iſtud exordium eſt: *Fratres mei dilectiſſimi! quare non conſurgitis mihi adversùs malignantes?* De Conſuetudinibus Anglicanis hæc habent: *Scriptum illud, in quo illæ, non Conſuetudines, ſed pravitates potiùs, quibus perturbatur & confunditur Anglicana Eccleſia, continentur, ipſiuſque ſcripti auctoritatem, invocatâ Spiritûs Sancti gratiâ, publicè condemnavimus, & caſſavimus. Univerſos etiam obſervatores, Exactores, Conſiliarios, Adjutores, ſeu Defenſores earum, excommunicavimus: Omneſque vos Epiſcopos a Promiſſione, quâ contra Inſtitutionem Eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, Auctoritate Dei, & noſtrâ, abſolvimus. Quis enim dubitat Sacerdotes Chriſti, Regum & Principum, & omnium Fidelium Patres & Magiſtros cenſeri? Non-ne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius Patrem, diſcipulus Magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, a quo credit, ſe non ſolùm in terra, ſed & in cœlis, ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus ſententiæ commiſſum incidatis, auctoritatem ipſius ſcripti, ipſumque ſcriptum, cum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his:*

Epiſt. 96. lib. 1. Edit. P. Lupi.

1. *Quòd non appelletur ad Sedem Apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentiâ Regis.*

2. *Quòd*

2 *Quòd non liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, exire de Regno & venire ad vocationem Domini Papæ ſine licentia Domini Regis.*

3. *Quòd non liceat Epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, ſine licentia Regis; vel terram ipſius, vel Officialium ſuorum, in Interdicto ponere.*

4. *Quòd non liceat Epiſcopo coërcere aliquem de perjurio vel fide læſa.*

5. *Quòd Clerici trahantur ad ſæcularia Judicia.*

6. *Quòd Laici, ſive Rex, ſive alii tractent cauſas de Eccleſiis, vel decimis, & alia in hunc modum.*

De his a ſe Legationis Apoſtolicæ Auctoritate decretis *Alexandrum III.* certiorem fecit *S. Thomas Cantuarienſis*, rogavitque ut ea confirmaret. Porro ſe brevi Regem nominatim excommunicaturum, niſi reſipiſceret. *Verùm*, inquit, *in perſonam Regis nondum Sententiam dedimus, daturi forſitan, niſi reſipuerit & ex his, quæ fecerit, apprehenderit, diſciplinam, Ut ergo Beatiſſime Pater, Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Eccleſiæ libertas, quæ in partibus noſtris tota ferè deperiit, utcumque valeat reſtaurari; neceſſe eſt, & modis omnibus expedit, ut quod a nobis geſtum eſt, ratum omnimodis habeatis.* Has *S. Thomæ* ad *Alexandrum III.* Literas quæ incipiunt: *Satis ſuperque ſuſtinui correctionem Regis Angliæ expectans*, legere eſt & apud *Rogerium de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag. 505.

Epiſt. 138. *lib.* 1. P. Lupi.

Alexander III. S. Thomæ *Sententiam confirmat.*

Cantuarienſis Archipræſulis Sententiam confirmavit *Alexander III.* & minaces ad Regem Anglorum ſcripſit Literas, in quibus hæc inter alia: *Duritiam tuam, ſicut hactenus, contra Juſtitiam, & ſalutem noſtram, non duximus ulteriùs ſupportandam: nec præfato Archiepiſcopo os de cætero aliquâ ratione claudemus, quin Officii ſui debitum liberè proſequatur, & ſuam & Eccleſiæ ſuæ injuriam Eccleſiaſticæ ſeveritatis gladio ulciſcatur.* Has Literas, quæ incipiunt his verbis. *Quàm paternè & quàm benignè Regiam ſæpius Excellentiam convenerimus;* refert *Rogerius de Hoveden*, pag. 506.

Regis & Præſulum Anglicanorum ad Romanum Pontificem Appellatio, & Legatio,

Intentatis a ſancto Cantuarienſium Archipræſule Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis territus & magis irritatus Rex Anglorum, Epiſcopos & Proceres Ciſmarinarum ditionum ſuarum, *Chinonium* (quod Provinciæ Turonenſis oppidum eſt, prope Pictonas) congregavit anno 1167 ab iiſque conſilium rogavit de mediis quibus Excommunicationis vel Interdicti fulmina mox a *Thoma Cantuarienſi* vibranda declinare poſſet. In hanc ab omnibus Sententiam itum eſt, Ad Summum Pontificem appellandum eſſe. Cantuarienſis Eccleſiæ Suffraganei hanc Appellationem ſancto Archipræſuli ſignificarunt, datis ad ipſum Literis, quarum initium eſt: *Quæ veſtra, Pater, in longinqua diceſſu.* Ad Summum etiam Pontificem ſcripſere, ad ejus Tribunal cauſam deferentes. Literarum quas ea de re dederunt, iſtud eſt exordium: *Veſtram, Pater, meminiſſe credimus Excellentiam.* Regem contumacem eſſe negant, utpote qui conteſtatus ſit ſe de ſingulis capitibus, de quibus fuerat ab ipſo Papa commonitus, *Eccleſiæ Regni ſui ſe pariturum judicio.* Ipſius Acta excuſant, quantum poſſunt, Sententiam excommunicationis in quoſdam Proceres latam; & minas Regi intentatas ab Archipræſule Cantuarienſi, violato Judiciorum ordine conqueruntur. Eo tendere turbas illas ajunt, ut abrupta Regni & Sacerdotii concordia, Rex & populus a Sedis Apoſtolicæ obedientia recedant. Quæ mala ut avertant, ſe ad ejus Sanctitatem appellaſſe denuntiant, & Appellationi terminum deſignaſſe diem Dominicæ Aſcenſionis. Has Literas Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 509. 510. 511. & 512. Divino ſanè judicio accidit, ut Rex, qui Appellationes ad Sedem Apoſtolicam pravis Conſuetudinibus ſuis antiquare & abrogare voluerat, earum jus & uſum ſuo & Epiſcoporum Regni ſui exemplo confirmaret, ut obſervat *Joannes Sareſberienſis* Epiſtolâ ad Exonienſem Epiſcopum. *Et ita* (inquit) *neſcio quo pacto* [*niſi quia veritas ventilata plus pollet, & juſtitia quò magis concutitur, eò ampliùs convaleſcit*] *dum Rex per avitas Conſuetudines Appellationum jus evacuare conatur, magis confirmat: dum ipſemet pro capite ſuo ad appellandi refugium cogitur evolare.*

Inter Epiſtolas S. Thomæ, *cap.* 26. & *cap.* 28. *lib.* 1. *Edit.* P. Lupi.

Londinenſi Epiſcopo reſpondet *S. Thomas Cantuarienſis* graviſſimis Literis, iiſque Apologeticis. Interjectam ab ipſo & cœteris appellationem perperam vocari remedium ait, quæ eſt obedientiæ impedimentum. Fruſtra ipſos perſuaſum habere, quod ludificatoria hujuſmodi appellatio ipſos ab obedientia diſpenſet. Ipſam minimè prohibiturum quin ſuo fungatur munere; ſiquidem vindicandi in omnem obedientiam & officium accepit, & præceptum. Ipſos fucum facere, cùm ajunt Regem eſſe, fuiſſeque ſemper ad ſatisfaciendum paratiſſimum. *Illud* inquit, *quod dicis paratum eſſe ad ſatisfaciendum, quo ſenſu intelligis? illos, quorum ſe Deus dicit, & patrem & judicem, orphanos, viduas, pupillos innocentes & omnino hujus, quæ nos movet controverſiæ ignaros vides proſcribi, & taces: Clericos exterminari, & non reclamas: Alios bonis ſuis ſpoliari, & contumeliis affici, & non contradicis: Servientes meos in vincula conjici, & teneri, & obmuteſcis: Matris tuæ Cantuarienſis Eccleſiæ bona diripi, & non reſiſtis: Me Patrem tuum gladios cervici meæ jamjam imminentes vix evaſiſſe, & non doles. Et quod deterius eſt, cum perſecutoribus meis, & in me, Deo & Eccleſia ipſius, & hoc non in occulto ſtare non erubeſcis. Eſt ne hoc ſatisfacere, perpetrata mala non corrigere, & malis deteriora de die in diem adjicere?*

S. Thomæ *Reſponſum ad Appellationem ſignificatam.*

Epiſt. 108. *lib.* 1. *Edit.* P. Lupi.

Addit, ſatisfactionis loco cenſeri non poſſe voluntatem illam Regis, (ut ipſi ſcripſerant) ad parendum Judicio Eccleſiæ Regni ſui comparatam. *Quaſi*, inquit, *condigna ſit ſatisfactio hæc. Quis eſt in terra, vel etiam in cœlo, qui de divina diſpoſitione præſumat judicare? Humana judicantur, divina penitus inconcuſſa relinquuntur. Quantò meliùs frater mi, illi ſalubriùs, tibi ſecuriùs, intimare ei, perſuadere omnibus modis elaboraret, voluntatem Dei, de conſervanda pace Eccleſiæ ſuæ de non appetendis his quæ conceſſa non ſunt ejus adminiſtrationi, de honorandis Sacerdotibus Dei? — Sciat ergo & intelligat, te intimante, Dominus meus, quod qui dominatur in Regno hominum, ſed & Angelorum, duas ſub ſe Poteſtates ordinavit. Principes & Sacerdotes; unam terrenam, alteram ſpiritalem; unam miniſtrantem, alteram præminentem; unam cui potentiam conceſſit, alteram cui reverentiam exhiberi voluit. Qui verò his vel illis de ſuo Jure ſubtrahit, Dei ordinationi reſiſtit.* Hæ *S. Thomæ* ad Londonienſem Epiſcopum Literæ quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit, incipiunt his verbis: *Mirandum & vehementer ſtupendum.* Iſtis verò concluduntur: *Non obliviſcamur illum diſtrictum Judicem, ante cujus tribunal conſtituti ſola nos Veritas judicabit, amoto timore & fiduciâ omnis terrenæ Poteſtatis.* Eſt inter Epiſtolas a *P. Lupo* editas 108. libri 1. Ejuſdem eſt argumenti Epiſtola 128. *Univerſo Clero Angliæ*, inſcripta, & pariter Apologetica, in qua hęc de Eccleſiæ firmitate obſervanda ſunt: *Proprium eſt Eccleſiæ ut tunc vincat, cùm læditur; tunc intelligat, cùm arguitur; tunc obtineat, cùm deſeritur. Nolite ergo, Fratres, ſuper ipſam flere, ſed ſuper vos ipſos qui facitis vobis nomen, ſed non grande, ex hoc facto & dicto*

Eccleſię firmitas inconcuſſa.

ex ore omnium. Qui provocatis in vos odium Dei & univerſorum. Qui paratis innocenti laqueum, qui cuditis novas & ingenioſas rationes in ſubverſionem libertatis, Eccleſiæ: Fratres, per miſericordiam Dei in vanum laboratis. Stabit enim ipſa Eccleſia, etſi ſæpius concuſſa, in ea fortitudine & firmitate, in qua firmiter fundata eſt, donec Filius ille perditionis ſurgat, &c. Ipſorum Appellationem Jure nullam eſſe oſtendit, nec Regi ſuffragari. *Non ſolent*, inquit, *audiri Appellantes, niſi quorum intereſt, aut quibus mandatum eſt, aut qui negotium gerunt alienum. Intereſtne veſtra ut non coërceantur delinquentes adversùs Eccleſiam? Abſit. Si verò qui ſubvertit Eccleſiæ libertatem, qui bona ipſius invadit & occupat, ac in ſuos convertit uſus in ſui defenſionem minimè ſuper hoc auditur Appellans, multò minùs & pro eo Appellantes. Ergo nec Domino Regi ſuffragatur a vobis pro ipſo edita, nec videtur vobis prodeſſe pro ipſo Appellatio emiſſa. Unde ſi in hoc caſu appellare non poteſt, nec mandare, ſic nec vos ſuper hoc ab ipſo Mandatum ſuſcipere. Adjicimus vos in parte iſta nullatenus ejus gerere poſſe negotium. Nemo enim Epiſcoporum alterius contra ſe negotium gerere poteſt, maximè in oppreſſione Eccleſiæ, cujus ipſe defenſor eſt; & præſertim unde generaliter læditur Eccleſiæ conditio. Ergo ſi nec veſtra intereſt appellare, nec ſuper hoc Mandatum valetis ſuſcipere, nec alterum gerere negotium, nec auditur appellatio veſtra, nec Jure tenetur.*

Tandem Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem his verbis convenit, ipſique bene adprecatur: *Audiat itaque Dominus meus poſtulationem Fidelis ſui, conſilium Epiſcopi, Patris exhortationem, ut benefaciat ei Deus, & augeat dies ejus, & annos Filiorum ipſius in tempora longa. Permittat Eccleſiam frui pace & libertate ſub ipſo, tamquam ſub Rege Chriſtianiſſimo; Eccleſiam Romanam uti Jure & Libertate in terra ſua, quam habere debet, & habet in cæteris Regnis. Reſtituat Cantuarienſi Eccleſiæ, & nobis Jura ſua & Libertates, & omnia ablata, cum pace & ſecuritate noſtra, ut liberè & quietè, poſſimus Deo militare ſub ipſo, & ipſe debeat obſequio noſtro uti, prout ei placuerit, Salvo honore Dei, & Eccleſiæ Romanæ, & Ordine noſtro. Iſta ſunt Dignitates Regiæ, Leges optimæ, quas petere debet Rex Chriſtianiſſimus, & obſervare: quibus gaudere debet, & ſub ipſo florere Eccleſia. Iſta ſunt Leges obtemperantes Legi divinæ, non derogantes; quas qui non obſervaverit, inimicus Dei conſtituitur.*

Londonienſem Epiſcopum S. Thomas *excommunicat.*

Londonienſem Epiſcopum Eccleſiæ Jura & Libertatem prodentem, & Regem pravis conſiliis in impœnitentia foventem, paulòpoſt excommunicavit S. Cantuarienſium Archipræſul; & Literas ad Clerum Londonienſem dedit de vitandis excommunicatis: quas apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 512. & 513. legere eſt. Sunt Epiſtolæ 39. 40. & 43. lib. 3. editionis *P. Lupi*.

Rex Anglorum S. Thomam *Pontiniaco ejici curat.*

Interea Rex Anglorum Literas comminatorias ſcripſit ad Ciſtercienſes Monachos in Comitiis Generalibus congregatos, ſignificans ſe omnia Ordinis bona in ſuis ditionibus conſtituta, in Fiſcum redacturum, niſi hoſtem ſuum e Pontiniaco Monaſterio expellerent. Regis Literas cum ſancto *Thoma* communicarunt Monachi, nec tamen ipſum rogarunt ut abiret; perſuaſi ſanctiſſimum Præſulem nolle ibi manere in detrimentum, Ordinis (ſi tamen detrimentum, & non potiùs lucrum dicenda erat jactura bonorum temporalium ob defenſionem juſtitiæ, & ſuſceptionem Archipræſulis propter cauſam Eccleſiæ exulis) Fœdam illam Monachorum ignaviam & cupiditatem ſibi ſcandalo fuiſſe ſignificavit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* cùm per Nuntium a Sancto Archipræſule miſſum ea de re certior factus eſt. Ipſum

Ludovicus VII.

Rex Francorum, S. Thomam *honorificè recipit et fovet.*

enim exclamaſſe: *O Religio! o Religio! ubi es! Ecce enim, quos credebamus ſæculo mortuos, ſæculi ruinas timent, & pro rebus caducis, quas propter Dominum contempſiſſe profitentur, a Dei opere, quod cœperant, convertuntur retrorſum, Dei cauſa exulantem ejicientes a ſe:* Dradit Hiſtoria Quadripartita,* cui conſentit *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico, pag. 1401. additque, Regem Chriſtianiſſimum ſibi ipſi gratulatum, quòd hæc ſibi data eſſet occaſio Archipræſuli Sancto ſubveniendi, miſiſſe Virum Nobilem ex Aula ſua cum trecentis ſtipatoribus, qui eum honorificè deducerent Senonas. Ibi ab *Hugone* Archiepiſcopo, Clero Populoque, ſummâ lætitia exceptus, in Cœnobio *Sanctæ Columbæ* annos quatuor diverſatus eſt. Cùm Pontiniaco ſeceſſit, revelatione divinâ de futuro certior factus eſt Martyrio, ut refert mox laudatus *Gervaſius*. Sub idem tempus ſcripſit iterum ad Regem Angliæ Sanctus Archipræſul, ejus Majeſtatem ex parte omnipotentis Dei, & in virtute Spiritûs Sancti, & in remiſſionem peccatorum adjurans, ut gratiam ſuam, & pacem veram ſibi, & Eccleſiæ Cantuarienſi reſtitueret. Has Literas, quæ incipiunt his verbis, *Breviloquio utimur ad vos*, Cardinalis *Baronius*, ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum 1167. Num. 71. Eſt Epiſtola 66. Libri 1. Edit. *P. Lupi*.

* *Seu Vita S. Thomæ, lib. 11. cap. 17.*

Nova Regis Anglorum Legatio ad Alexandrum III.

Eodem anno, Rex Angliæ, ut imminentem ſibi & Regno Excommunicationis & Interdicti Sententiam averteret, novam Legationem Romam deſtinavit ad *Alexandrum III.* cujus munus impoſuit *Joanni Oxenefordienſi*,* quem ob Saresberienſis Decanatûs invaſionem *S. Thomas* excommunicaverat. Hic Summum Pontificem malis artibus circumvenit, abjuratiſque Regiis Conſuetudinibus, & factâ promiſſione de pace Regem inter & Archiepiſcopum Cantuarienſem pro virili procuranda, Abſolutionem ab excommunicatione, ac Saresberienſem Decanatum impetravit. Effecit etiam ut Papa Legatos in Angliam mitteret, *Voillemum Papienſem Henrico* Regi amiciſſimum, & *Ottonem*, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ad pacem inter ipſum Regem & Cantuarienſem Archiepiſcopum componendam, & ad concordiam inter Reges Francorum & Anglorum procurandam. De hac Legatione certiorem fecit Cantuarienſem Archipræſulem, ipſumque monuit, ut animum ſuum ad pacem inclinaret, quantùm ſalvâ ſuâ & Eccleſiæ honeſtate fieri poſſet. Scripſit etiam ad Regem Anglorum, jubens ut Legatos Apoſtolicos eò quo par erat honore ſuſciperet, eaque exſecutioni mandaret, quæ ſuo nomine erant propoſituri. Scribit demum ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, ut auctoritatem ſuam interponat ad pacem tam optatam promovendam. Quæ ſi componi non poſſit, rogat ejus Majeſtatem, ut gratum habeat Legationem Apoſtolicam Archipræſuli Cantuarienſi per Gallias imponi, ſi hoc abſque Cleri Gallicani offenſione fieri valeat; ſibique ſignificet ſuam ea de re voluntatem, ac interim ſilentium ſervet. Adſcribo verba, in quibus momentum non leve eſt ad probandum Summos Pontifices Legatos in Gallias non miſiſſe, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati accepti eſſent. *Si autem*, inquit, *quòd Deus avertat, convenire non poſſint, dummodo Regiæ voluntati ſederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quòd, ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum Regni tui fieri poſſet, nos prænominatum Archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativâ inter cæteros donaremus & ſibi vices noſtras committeremus, in illis partibus exequendas. Unde Serenitatem tuam, quantâ poſſumus prece rogamus, ut ſi pacem, ſalva*

* D' Oxford.

Alexander III. *Legatos mittit in Angliam ad pacem inter Archiepiſcopum & Regem componendam.*

Epiſt. 18. Alexandri *III.*

Epiſt. 19. Alexander. *III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolica per Gallias Legatione S.* Thomam *ornari conſentiat.*

Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtia-

honeſta-

niſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.

honeſtate ſua & Eccleſia, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit, nobis, ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omnino ſecretum (Eſt inter Epiſtolas, *S. Thomæ* editas a *P. Lupo* 43. libri 2.)

Joannis Oxonienſis, *Regis Anglorum ad Summum Pontificem Legati inſolentia.*

Legatione perfunctus redit *Joannes Oxenefordienſis* ubique canens, Io. triumphe, ſalſos rumores ſpargens, & inſolenter *S. Thomæ Cantuarienſi* inſultans. Mentiebatur namque Legatos a Romano Pontifice miſſos eſſe, ut cauſam Cantuarienſis Archipræſulis cum Anglorum Rege finirent: *Vuillelmum Papienſem* Cardinalem Regi penitus addictum gloriabatur, ab eoque *Thomam* certiſſimè deponendum; Anglicanos Epiſcopos, Regemque, jam ab illius juriſdictione eſſe abſolutos; quia Pontifex Legationem ipſius per Angliam ad tempus ſuſpenderet, donec ſcilicet veniſſent, & quandiu præſentes eſſent Legati: Cardinales pleroſque omnes Regiis partibus eſſe devotiſſimos. *Henrici II.* ſuperbiam vehementer augebat illa a Summo Pontifice decreta Legatio palamque gloriabatur, ſe Avi ſui conſecutum Privilegium, *Quia in terra ſua erat Rex Legatus Apoſtolicus, Patriarcha, & omnia quæ volebat:* ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtolâ ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum.

Regis Chriſtianiſſimi Ludovici *VII. ſtudium in* S. Thomam *& fervor pro ejus cauſa.*

His rumoribus, quibus fundamentum præbebat nova Legatio, *Joanni Oxenefordienſi* Romæ exhibitus honos, ejuſque confirmatio in Sareſberienſi Decanatu, & Cardinalis Papienſis ſumma cum Anglorum Rege neceſſitudo, *S. Thomas* Cantuarienſis graviter afflictus eſt, mœroremque ſuum in ſinum amici gentiliſque ſui *Joannis Cantuarienſis* effudit, datis ad ipſum Literis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum 1167. Num. 77. Eſt Epiſtola 165. lib. 1. Edit. *P. Lupi*. Doluere pii omnes; Indignatus eſt præ cœteris *Ludovicus* Rex Chriſtianiſſimus, quòd Romanus Pontifex a viro nequiſſimo *Joanne Oxonienſi* deceptus, ita (ut ferebat fama) Sanctum Archipræſulem, qui ſe pro tuenda Eccleſiæ libertate devoverat, desereret, ac inimicorum ipſius votis annueret. Parum abſuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet. Sed & de convocandis Præſulibus Gallicanis ea de re deliberaturis conſilium iniit: *S. Thomæ* Cantuarienſis injuriam, Eccleſiæ, ſuamque exiſtimans. Quin etiam palam conteſtatus eſt Religioſiſſimus Princeps, *Non eſſe ſibi minùs moleſtum*, quòd Romanus Pontifex contra S. Thomam (ſic enim ferebat fama mendax) *Legatos mitteret, quàm ſi ad Coronam ejus auferendam eos deſtinaret*. Id conſtat ex Epiſtolâ *Lombardi* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi, qui tum in Galliis verſabatur, ad *Alexandrum III.* quem de illis rumoribus ejus Sanctitati, adeo indecoris certiorem fecit. Ejus Epiſtolam ex Codice Vaticano deſcribit Cardinalis *Baronius* ad annum 1167. Num. 82. ſubditque: *Huc uſque Lombardus; quem dicet aliquis Theologum illum inſignem, qui Pariſiis claruit, dictum proprio nomine Petrum Lombardum. His enim temporibus vixit.* Et qui Vitam *S. Thomæ* Cantuarienſis Gallicè ſcripſit Modernus Auctor * hunc ipſum *Petrum Lombardum*, Archiepiſcopum Pariſienſem & Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, has ad *Alexandrum III.* ſcripſiſſe Literas indicat. Sed perperam: ſiquidem hujus Epiſtolæ Auctor ſe Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum inſcribit. *Petrus* verò *Lombardus* creatus eſt Epiſcopus Pariſienſis anno 1159. vel certè 1160. ceſſione *Philippi* Franciæ filii, *Ludovici VII.* Regis Fratris; nec ſuperſtes erat anno 1167. quo hæc Epiſtola ad *Alexandrum III.* ſcripta eſt. Obiit enim anno 1164. Eſt inter editas a *P. Lupo* 166. lib. 1. Fuit autem *Lombardus* ille Placentia oriundus, *S. Thomæ* Domeſticus vir doctiſſimus, qui ipſum Canones docuit; Romam ab exilio vocatus, Cardinalis ac demum Beneventanus Archipræſul creatus, ut habet Catalogus Eruditorum *S. Thomæ*.

Lombardi *Subdiaconi ad Summum Pontificem litera.*

* De Beaulieu.

Litera Legatorum Apoſtolicorum ad S. Thomam.

Statim atque Gallias attigerunt Sedis Apoſtolicæ Legati, *S. Thomam Cantuarienſem* Literis ſuis prævenerunt; ſcripſit primus *Vuillemus Papienſis*: cujus perlectâ Epiſtolâ commotus eſt Sanctus Archipræſul, quòd ſe ad finiendas quæſtiones, quæ inter ipſum & Regem vertebantur, miſſum in Angliam jactaret. Quamobrem ipſi acerbioribus literis reſpondit, a quibus tamen mittendis ipſum deterruit amicus fidiſſimus *Joannes Sareſberienſis*, * cujus eas cenſuræ ſubjecerat, ingenuè & liberè ſignificans, Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, in prima ſalutatione ſuſpicionibus inurendum, & gratis exacerbandum non eſſe, & contra Romanæ Eccleſiæ reverentiam dehoneſtandum conviciis: nec Pontificium Curſorem ſic alloquendum ſibi videri. Hunc ſcribendi modum ipſius cauſæ nociturum, ſi Cardinalis ſuas Literas ejuſque Reſponſum ad Summum Pontificem mitteret. Etſi inimicus adhuc eſſet Legatus, eſſe diſſimulandum, donec inimicitias opere demonſtraret. Ipſum ſine cauſa commoveri, quòd Legatus ſcripſiſſet ſe ad finiendas quæſtiones miſſum eſſe: ſiquidem cauſæ quælibet non ſolùm Sententiâ, ſed & benignâ compoſitione finiri poſſunt. Paruit virò prudentiſſimo & amiciſſimo Sanctus Archipræſul, & modeſtiores ad Legatum Apoſtolicum Literas dedit. Has & illas, nec-non Commonitoriam *Joannis Sareſberienſis* Epiſtolam, ex Codice Vaticano deſcriptas, Cardinalis *Baronius* Annalibus ſuis inſeruit ad annum 1168. Num. 11. 12. & 13. Edidit *P. Lupus* Epiſt. 10. 11. 19. & 20. libri 2.

Joannis Sareſberienſis prudens conſilium.

De Saliſbery.

S. Thomas Willelmum Papienſem, *Legatorum alterum Judicem recuſat.*

Nihilominus datis ad *Alexandrum III.* Literis, de Legatione *Vuillelmo Papienſi* credita conqueſtus eſt *S. Thomas*, eumque Judicem recuſavit. *Credimus quidem* (inquit) *non eſſe Juri conſentaneum, nos ejus ſubire Judicium vel examen, qui quærit commercium ſibi facere de ſanguine noſtro, de pretio, utinam non iniquitatis! quærit ſibi nomen & gloriam .... Proinde ſupplicamus Paternitati veſtræ affectuosè, [ſi ei cura eſt de nobis] ut evacuetur poteſtas ejus, ſi quam tamen habet circa nos & negotia noſtra. Transferatur malleus iſte a nobis, qui potiùs elegit eſſe malleator Clericorum obſequendo Principi, quàm Regum offenſor, conſequendo gratiam divinam.* Eſt Epiſtola 22. libri 1. Edit. *P. Lupi*.

Scripſit etiam ad *Thomam Cantuarienſem Otto* Cardinalis, Legatorum alter, ad eumque miſit Clericum ſuum, arcana quædam renunciaturum. Ad ipſum viciſſim Literas fiduciæ ſuæ teſtes, & gaudii de ipſius Legatione a ſe & Coëxulibus concepti, dedit S. Archipræſul: quas exhibet Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad eumdem annum Num. 16. & 17. Eſt Epiſtola 18. libri 2. Edit. *P. Lupi*.

Alexander III. *Legatorum auctoritatem coërcet.*

* Epiſt. 21. 22.

Dum hæc gererentur, *Alexander III.* de rumoribus a *Joanne Oxonienſi* ſparſis certior factus, & querimoniis Regis Chriſtianiſſimi & Eccleſiæ Gallicanæ excitatus, de quibus ad ipſum *Vuillelmus* Carnotenſis Epiſcopus electus ſcripſerat, ſemel & iterum ſcripſit ad Legatos, eorum auctoritatem circumſcribens, ne ea in Cantuarienſem Archipræſulem abuterentur. Vetuit inprimis ne conjunctim vel diviſim Regnum Anglorum adirent, vel de Regni ejuſdem negotiis tractarent, & præſertim de conſecrationibus Epiſcoporum aliquid ſtatuerent, niſi priùs Cantuarienſis Archiepiſcopus Regi ex integro reconciliatus fuiſſet. Ipſis etiam juſſit ut Sancto Archipræſuli, & ejus Eccle-

ſiæ.

ſiæ, antiqua Jura & Libertates integras & illibatas ſervarent; & omnem ab ejus animo amaritudinem & ſuſpicionem tollerent: *Joannem* verò *Oxonienſem* plecterent.

Legatorum Collatio cum S. Thoma.

Vvillelmus Papienſis Legatorum alter, Anglorum Regi devotus.

Poſtquam Apoſtolici Legati Regem Anglorum adiere, & cum eo de cauſa *Thomæ Cantuarienſis* ſunt collocuti, Sanctum Archipræſulem ad Collationem invitarunt, de ipſius negotio habendam *Giſortium* inter & *Triam* in Neuſtria. Ibi multis Propoſitionibus ejus animum tentavit Cardinalis Papienſis. Duritiam Regis, malitiam temporis, calamitatem Eccleſiæ expoſuit, necnon ipſius Regis querelas de armis Regis Francorum, & Comitis Flandriæ, ejus artibus contra ſuam Majeſtatem converſis. Quam accuſationem diluit Sanctus Archipræſul cùm rationibus optimis, tum Regis Chriſtianiſſimi teſtimonio, qui ejus innocentiam coram Legatis Juramenti religione purgavit. Suaſere Legati ut humilitate & modeſtiâ Regem Anglorum, Dominum ſuum, placaret. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe Regi omnem humilitatem, obſequium, devotionem exhibiturum, *Salvo honore Dei, & Apoſtolica Sedis, Libertate Eccleſiæ, honeſtate perſona ſuæ; & poſſeſſionibus Eccleſiarum.* Rogarunt, num vellet Regi polliceri Conſuetudinum, quibus uſi fuerant ejus Anteceſſores, confirmationem, & obſervantiam. Quod ſi præſtaret, in Sedem ſuam, & gratiam Regis, eſſet ipſorum interceſſione reſtituendus. Reſpondit *S. Thomas*, ſe Conſuetudinum, quæ Eccleſiæ perimebant libertatem, quæ Sedis Apoſtolicæ Privilegium convellebant, quæ Legi Dei palam adverſabantur, nuſquam promiſſurum obſervantiam; nec eas diſſimulaturum, quod non poterat ſine periculo Ordinis & ſalutis. Se tamen fidem Regi, *Salvo Ordine ſuo*, juratam ſervaturum. Adjecit Cardinalis Papienſis, meliùs eſſe, ut Archiepiſcopatu cederet, quàm ut Eccleſia diutiùs vexaretur. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe minimè ceſſurum, quòd abdicatio ſua in ruinam Eccleſiaſticæ libertatis vergeret. Quæſierunt, num vellet eorum ſtare Judicio de quæſtionibus, quæ Regem inter & ipſum vertebantur. Reſpondit *S. Thomas*, Se & ſuos, Sede, adminiſtratione, & bonis omnibus ſpoliatos, poſt omnium reſtitutionem, Summi Pontificis, aut cujus ſua Sanctitas juberet, Judicium ſubituros. Sciſcitati ſunt rurſus, An Epiſcoporum, qui contra ipſum appellaverant, litem ipſorum Judicio finiri vellet. Reſpondit S. Archipræſul, Se Romani Pontificis hac de re non accepiſſe mandatum, nec inopiam ſuam litium hujuſmodi ſumptibus ſatis eſſe. Ita *Vvillelmi Papienſis* Anglorum Regi penitus addicti doloſas propoſitiones prudentiſſimis reſponſis eluſit. Iſta diſcimus ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis* ad *Alexandrum III.* miſſa, quæ incipit his verbis: *Miſeriarum cumulus*, quam ex Codice Vaticano *Baronius* deſcripſit ad annum 1168. Numero 38. & ex *Rogerio de Hoveden*, pag. 516. & 517. iſtius congreſſus Hiſtoriam referente. In fine iſtius Relationis, S. Archipræſul calamitates Eccleſiæ ſub Regis Anglorum oppreſſione gementis Summo Pontifici exponit, præſertim quòd ſeptem Epiſcopatuum vacantium redditus a multo jam tempore perciperet, nec fineret viduatis Eccleſiis ordinari Paſtores. Tum Apoſtolici pectoris zelum contra tam pravos uſus excitat. *Si iſta*, inquit, *Pater Optime, diſſimulamus, quid in die Judicii reſpondebimus Chriſto? Quis Antichriſto reſiſtet venienti, ſi tantam patientiam vitiorum & criminum jam accommodamus præambulis ejus? Talibus enim diſſimulationibus inſoleſcunt Poteſtates, Reges gentium tranſeunt in Tyrannos, ut Eccleſia nullum Jus, nullum Privilegium, niſi de eorum arbitrio cenſeant relinquendum..... Fruſtra nobis Siculorum aut Hungarorum proponuntur exempla, quæ nos in die Judicii minimè excuſarent, ſi Tyrannorum barbariem præferremus Apoſtolicis Inſtitutis, & ſæcularium inſolentiam Poteſtatum crederemus potiùs formam eſſe vivendi, quàm Teſtamentum æternum confirmatum ſanguine & morte Filii Dei.* Eſt Epiſtola 30. libri 2. Edit. *P. Lupi*.

Legati ſancto Thomæ prohibent ne Cenſuras in Regem, aut Regnum ferat.

Soluta collatione, Legati Apoſtolici ad Regem Angliæ rediere, eique conſtantiam Cantuarienſis Archipræſulis expoſuere, a qua nullis Propoſitionibus dimoveri poterat. His auditis, Anglicani Epiſcopi Literas Summi Pontificis legerunt, quibus Cantuarienſi Archiepiſcopo prohibebat ne Regnum Angliæ Interdicto ſupponeret, quas per obreptionem extorſerat Cardinalis Papienſis. Tum ſuo, totiuſque Regni nomine ad *Alexandrum III.* appellarunt, & diem conſtituerunt appellationi perſequendæ, Sedis Apoſtolicæ ac Legatorum protectionem adversùs Archipræſulis gravamina implorantes. Secundùm hæc, Legati *Thomæ Cantuarienſi* Auctoritate Apoſtolica prohibuere, ne Cenſuras ullas Eccleſiaſticas in Regem, Epiſcopos & Regnum Angliæ diſtringeret, donec Sedes Apoſtolica adiretur, & Summi Pontificis voluntas exploraretur. Iſta conſtant ex Literis Legatorum, quæ incipiunt his verbis: *Innotuit Regi*, quas ex Codice Vaticano deſcriptas in Annalibus Eccleſiaſticis legere eſt ad annum 1168. Num. 49. Eſt Epiſt. 29. lib. 11. Edit. P. *Lupi*.

S. Thomas datis ad Cardinales Literis de ſuſpenſione auctoritatis ſuæ conqueritur

Ægrè tulerunt boni omnes ſuſpenſam a Pontifice & a Legatis auctoritatem Cantuarienſis Archiepiſcopi, in diſpendium evidens Eccleſiaſticæ libertatis. Quo de vulnere apud Summum Pontificem & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, quorum plurimi ab Anglorum Rege muneribus corrupti dicebantur, Sanctus Archipræſul graviſſimè conqueſtus eſt, datis ad eos Literis, quas Annalium Eccleſiaſticarum Conditor ex Vaticano Codice deſcriptas exhibet ad annum 1168. Num. 50. & 53. In ea quam ſcripſit ad Cardinales, hæc habet inter alia: *Quis erit de cætero vigor in membris, ſi capitis ipſius robur emarcuerit? Jam certè clamitatur in plateis, prædicatur per civitates & vicos, quia non ſit Juſtitia Romæ de Potentibus. Ut quid ſepitis vias noſtras ſpinis? Cur objicitis nobis offenſionis lapidem? Ut quid tollitis nobis omnem noſtram auctoritatem, ne vindicemus injuriam Chriſti, ne compenſemus Eccleſiæ jacturam, prout nunc poſſumus, Eccleſiaſtica ſaltem Cenſura? .... Certum tenete, expectatio iſta plurimùm habet periculi, ſalutis nihil. Aliàs * curandus eſt is morbus, ſi non per diſſimulationem veſtram vultis inſici Reges univerſæ terræ. Dulcis enim eſt omni Tyranno amara ſervitus Eccleſiæ, nec tolli facilis, ſi non ſit ei citiſſimè ipſa ſua dulcedo amara ſeveritate Juſtitiæ ..... Reſumite vires, accingimini gladio Verbi Dei Potentiſſimi; exerite gladium Beati Petri, injuriam Chriſti vindicate & ſuorum, nulli parcat oculus veſter. Facite judicium & juſtitiam ſine dilatione omni patienti injuriam. Hæc eſt via regia, hæc eſt via quæ ducit ad vitam. Hac vobis incedendum eſt, ut ſequamini veſtigia Chriſti, veſtigia Apoſtolorum, quorum eſtis Vicarii. Non ſimulatione, non ingenio * regenda eſt Eccleſia, ſed juſtitia & veritate, quæ ſe obſervantem liberat ab omni periculo.* Eſt Epiſtola 46. libri 11. Edit. P. *Lupi*.

* *Alia ratione.*

* *Id eſt, Politicâ humanâ, & prudentiâ carnis.*

Summus Pontifex Legatos revocat.

Juſtis Sancti *Thomæ Cantuarienſis* querimoniis, commotus *Alexander III.* Legatos in Urbem revocavit. Anglicani Epiſcopi Appellationem Sancto Primati ſignificandam interim curarunt. Eorum Nuntios non recepit *S. Thomas*, quòd cùm excommunicatis communicaſſent. Cardinalis Papienſis omnes ab ipſo excommunicatos abſolvi de

Cardinalis Papienſis excommunicatos a S. Thoma jubet abſolvi.

decrevit, hancque Norvicenſi & Ciceſtrenſi Præſulibus demandavit provinciam. De abſolutione præpoſtera apud *Alexandrum III.* conqueſtus eſt *Joannes Sareſberienſis*, datis ad ejus Sanctitatem Literis, in quibus hæc animadverſione digna: *Fateor, & verum eſt, omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ Jure Divino Eccleſiaſticæ ſunt conceſſa poteſtati. Liceat ei nova Jura condere, vetera abrogare, dum tamen ea quæ a Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere: nec Claves accepit, quibus januam Regni poſſit Impœnitentibus aperire. Unde ergo illi hæc data poteſtas?* (Epiſt. 60. lib. 2. Edit. *P. Lupi*.) Hæc ut primùm novit Pontifex, juſſit Legatis, ut eos qui Cantuarienſis Eccleſiæ, vel Clericorum ejuſdem bona detinebant, ad ſatisfactionem compellerent: contumaces novâ excommunicatione conſtringerent, ſi ab ea fuiſſent abſoluti, quàm in eos Cantuarienſis Archiepiſcopus tulerat.

Joannis Sareſberienſis apud Alexandrum III. querimonia.

Romanus Pontifex ea quæ juris ſunt divini immutare non poteſt.

Epiſt. 24.

Legati Apoſtolici Regem Angliæ officii admonent ante diſceſſum.

Cardinales Legatos imminente diſceſſu pœnituit, quòd ad Regis voluntatem Eccleſiæ cauſam nimis depreſſiſſent. Quamobrem ejus Majeſtatem *Otto* primùm, deinde *Vuillelmus Papienſis* convenere, urgentes ut Archiepiſcopo Cantuarienſi pacem, reditum ad ſuam Eccleſiam, bonaque reſtitueret. Sed ejus pertinaciam vincere minimè potuerunt. Conſuetudinum enim obſervantiam conſtanter exegit, quas Anteceſſores ſuos habuiſſe conſtaret Juramento centum hominum ex Anglia, centum ex Normannia, & centum ex Andegavia & aliis ditionibus ſuis. Quæ conditio ſi Archiepiſcopo Cantuarienſi diſpliceret, paratum ſe dixit ſtare arbitrio tum Epiſcoporum Angliæ, tum Ciſmarinorum. Quod ſi nec iſtud gratum eſſet, in Judicio Summi Pontificis acquieturum, ea conditione ut filii ſui avitis Juribus non privarentur. Circa reſtitutionem redituum Eccleſiaſticorum, nullo ſe vexari ſcrupulo reſpondit, quòd Eccleſiis & pauperibus, quicquid perceperat, erogaſſet. Ita re infecta, Cardinales abiere; ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtolâ ad Archidiaconum Exonienſem, 208. inter Epiſtolas *S. Thomæ* lib. 2. Edit. *P. Lupi*.

Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. Thomam & Anglorum Regem interponit.

Poſt diſceſſum Legatorum Apoſtolicorum, *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus ſequeſtrem ſe pacis Regem Anglorum inter & Cantuarienſem Archipræſulem interpoſuit. Colloquium *Henrici* Regis cum Sancto Archiepiſcopo decretum eſt. *Thomas*, prout inter ipſum & Regem Francorum conventum fuerat, ad pedes Regis Angliæ procidit, dicens: *Totam cauſam, unde inter nos orta eſt diſſenſio, tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei.* Hac reſtrictione Rex offenſus eſt, & Sancto Archipræſuli ſuperbiam & ingrati animi vitium exprobravit. Tum ad Regem Francorum converſus, ait: *Domine mi, attende ſi placet. Quicquid ipſi diſplicuerit, dicet honori Dei eſſe contrarium, & non omnia ſibi vendicabit. Sed ne videar honori Dei, vel ſibi in aliquo valde reſiſtere, hoc offero: Quod Anteceſſorum ſuorum major & ſanctior fecit Anteceſſorum meorum minimo, hoc mihi faciat, & quieſco.* Viſa eſt æqua conditio. Rex Chriſtianiſſimus Cantuarienſem Archiepiſcopum urſit, ut eam abſque reſtrictione acciperet. Renuit ille magnâ conſtantiâ, nefas eſſe dicens clauſulam illam ſilentio premere, *Salvo honore Dei*, cùm Apoſtoli paſſi ſint, quia nomen Chriſti ſubticere nolebant. Utriuſque Regni Proceres Sanctum Archipræſulem proterviæ & ſuperbiæ accuſarunt, & utriuſque Regis auxilio proclamarunt indignum, qui neutrius conſilio aut voluntati morem gereret, ac paci obicem ſolus apponeret. Soluto colloquio, Regis Francorum animus a *S. Thoma* nonnihil alienatus eſt, adeo ut nec ſolita ſubſidia ipſi ſubminiſtraret, metue ndique ratio eſſet, ne illum cum ſuis e Regno ejiceret. Sed res in contrarium ceſſit, Deo cor Regis infra triduum immutante. Vocato enim Sancto Archipræſule, ad pedes ipſius procidit, admirando humilitatis exemplo voceque ſingultibus intermixtâ veniam petiit, & abſolutionem a peccato. „ Verè, *inquit*, Domine „ mi Pater, tu ſolus vidiſti. Nos enim cæci fui„ mus, qui contra Dominum dedimus tibi con„ ſilium, ut in cauſa tua, immo Dei ad nutum „ hominis honorem Dei remitteres. Pœnitet „ nos, Pater & graviter pœnitet. Ignoſce rogo „ & ab hac culpa me miſerum abſolve. Sed & „ Deo, & tibi me ipſum & Regnum meum ex„ pono. Et ab hac hora promitto quòd ti„ bi vel tuis non deero, quamdiu Deo auctore „ vixero. „ Data Regi benedictione, Senonas regreſſus eſt *S. Thomas*, ubi Religioſiſſimus Princeps victum ipſi & omnia neceſſaria regali munificentiâ exhibuit, uſque dum in Angliam reverſus eſt.

Regis Francorum pietas & humilitas.

Id moleſtiſſimè tulit Rex Anglorum, per ſe non ſtetiſſe, dicens, quin pax componeretur; ſed Archiepiſcopum Cantuarienſem ipſam arroganter & contumelioſè rejeciſſe. Quamobrem illum a Rege Francorum in ſui dedecus & injuriam deinceps foveri ac defendi. Cujus Nuntiis hoc Reſponſum dedit Chriſtianiſſimi Regis magnanimitate & pietate dignum Ludovicus VII. „ Si Rex „ Angliæ avitas Conſuetudines licèt minùs (ut „ ajunt) divinæ legi congruas, tamen ut ad Re„ giam Dignitatem ſpectantes, non ſuſtinet a„ brogari: multò minùs mihi licet Jus illius „ liberalitatis ſubvertere, quod cum Corona Re„ gni Jure mihi competit hereditario. Conſuevit „ ſiquidem Francia ab antiquis temporibus omnes „ miſeros & afflictos, & maximè pro Juſtitia „ Exulantes recipere, & donec pacem habuerint „ fovere, tueri, & defendere. Cujus honoris & „ Excellentiæ gratia, Deo propitio, me vivente, „ ad nullius perſonæ ſuggeſtionem Cantuarienſi „ Exuli derogabitur „. Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* lib. 2. cap. 27. & 28. Edit. *P. Lupi*; ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico pag. 1406. & 1407. & ex ipſo *S. Thoma* in Epiſtolâ ad *Humbaldum* Cardinalem, in qua Regem Chriſtianiſſimum *Virum Deo plenum* prædicat. „ Vir *inquit*, Deo „ plenus reſpondit, ſe hoc jus hereditarium ab „ Anteceſſoribus contraxiſſe, & ſemper fuiſſe Con„ ſuetudinis Regni Francorum, ut omnes pro „ Juſtitia Exulantes benignè recipiat, & eis de„ bita humanitatis ſolatia impendat. Et dixit ſe „ numquam tam laudabilem hereditatem & Deo „ gratam, ex cauſa qualibet deſerturum. Ad„ jecit etiam quòd nos receperat de manu Domi„ ni Papæ, quem ſolum in terris habet Domi„ num (in ſpiritualibus, nam in temporalibus Rex Francorum nullum præter Deum Dominum agnoſcit.) „ Et ideo nec pro Imperatore, nec „ pro Rege, nec pro aliqua Mundi Poteſtate „ dimiſſurum, quin foveat nos & cauſam no„ ſtram, quamdiu neceſſe fuerit, quoniam Deus „ nobiſcum eſt, & pro tuenda Lege ipſius tot in„ jurias & damna ſuſtinemus. *Eſt Epiſtola 79. lib.* „ *3. Edit.* P. Lupi.

Pietas & munificentia erga eos qui pro Juſtitia exulant & patiuntur, Jus hereditarium eſt Regum Francorum.

Nova Regis Anglorum ad Romanum Pontificem Legatio

Novos interim conatus adhibuit Rex Anglorum, ut *S. Thomam Cantuarienſem* dejiceret. Novos idcirco Romam deſtinavit Oratores, Regis Siciliæ auctoritatem interpoſuit, præcipuas Italiæ civitates, Mediolanum, Cremonam, Parmam, Papiam, Bononiam, & potentiſſimas Romæ familias magnificis promiſſis tentavit; ut Summum Pontificem contra *Thomam* commoverent, & ab ejus obtinerent Sanctitate, ut eum a Gal-

liis

liis, aſylo tutiſſimo, dimoveret, Romamque evocaret, utque ipſum ad alium Archiepiſcopatum transferret. Id conſtat ex Literis *S. Thomæ* ad *Humbaldum* Cardinalem, mox laudatis, quas ex codice Vaticano repræſentat *Baronius* ad annum 1169. Num.3. Petitiones injuſtas repulit *Alexander III.* Vias tamen pacis iterum tentandas arbitratus eſt ſi fortè flecti poſſet Regis Anglorum animus. Ideo novos Legatos ad ipſum miſit, anno 1169. *Gratianum* Eugenii III. nepotem, & *Vivianum* Romanæ quondam Eccleſiæ Advocatum; juſſitque Sancto Archipræſuli, ut ad eorum uſque diſceſſum a ferendis in Regem, in perſonas Regni, vel totum Regnum censuris abſtineret, ac ſi quas tuliſſet, ſuſpenderet, ut omnis conquerendi occaſio Regi tolleretur. Cœterùm ſi Legati redirent infectâ pace, eum deinceps omni auctoritate ſua uſurum. De hac Legatione extant *Alexandri III.* Epiſtolæ ad *Thomam Cantuarienſem*, & ad *HenricumII.* Angliæ Regem, 25. & 26.

Novum Legationem in Angliam decernit Alexander III.

Multoties cum Anglorum Rege congreſſi ſunt Apoſtolici Legati. De abſolutione Clericorum in ipſius Aula ab Archiepiſcopo Cantuarienſi excommunicatorum mota quæſtio eſt. Illos abſolvere Legati recuſarunt, niſi priùs de bonis Cantuarienſis Eccleſiæ reſtituendis juramentum præſtarent. Rex inſtitit ut abſque juramento abſolverentur. Quin etiam de Summo Pontifice conqueſtus minatus eſt. *Gratianus* honeſtè quidem, ſed conſtanter & intrepidè reſpondit: *Domine, noli minari: Nos enim nullas minas timemus; quia de tali Curia ſumus, quæ conſuevit imperare Imperatoribus & Regibus*. Conſenſere tandem Legati ſtudio pacis & reſtitutionis Cantuarienſis Archiepiſcopi, ut abſque juramento Clerici excommunicati abſolverentur. Petiit Rex ut in Angliam ambo, vel alteruter transfretarent, excommunicatos abſoluturi; aut ſaltem e ſuis Clericis aliquem illuc mitterent, cui ipſe ante reditum omnes Eccleſiæ & exulum facultates redderet. Recuſarunt illi. De formula pacis ſcribenda, Legatos inter & Regem atque Epiſcopos actum eſt. Rex poſtulavit ut in conventionis Formula ſcriberetur *Salva Dignitate Regni ſui*. Conditionem Legati Apoſtolici rejecere, quia hâc insertâ clauſula, Rex Conſuetudines Anglicanas, mutato dumtaxat nomine eviciſſet. Ne tamen paci ponere obicem viderentur, hoc propoſuere medium, ut hæc verba: *Salva Libertate Eccleſiæ*, in Pactis ſcriberentur; quâ conditione & ipſi hæc ſcribi permitterent, *Salva Dignitate Regni*, Anglis non placuit Propoſitio. Sed ipſos inter & Legatos conventum eſt, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiam ſuam & reditus cum integritate reciperet, ſicut ante exilium habebat, & ejus Clerici & amici ſimiliter ſua, nulla hinc inde adjectâ conditione. At Rex propoſitionem hujuſmodi gratam non habuit, verba illa *Salva Dignitate Regni*, Pactis inſeri pertinaciter poſtulans. Re itaque infectâ, Romam rediit *Gratianus*. Remanſit apud Regem Angliæ *Vivianus* Legatorum alter, vanâ ſpe componendæ pacis ab eodem deceptus. Qui data occaſione colloquii inter Sereniſſimum Angliæ & Chriſtianiſſimum Francorum Regem ad *S. Dionyſium* indicti, *S. Thomam* Cantuarienſem hortatus eſt ut Pariſios ſe conferret: quo de ipſius pace tractari poſſet commodiùs. Anglorum Regi ad Montem Martyrum* occurrit Sanctus Archipræſul, rogavitque ejus Majeſtatem, Rothomagenſi & Sagienſi Epiſcopis Mediatoribus, ut ſibi ſuiſque pro amore Dei & Domini Papæ, gratiam ſuam, pacem, poſſeſſiones, & ablata reſtitueret, paratum ſe eſſe conteſtatus ad exhibendum ejus Majeſtati, quicquid Archiepiſcopus Principi debet. Reſpondit Rex Anglorum, ſe ex animo condonare offenſas & querelas, ſi quas contra Cantuarienſem Archipræſulem habuerat & de his quæ contra ſe proponeret Archipræſul, paratum eſſe ſtare *Dicto Curiæ Domini ſui Regis Francorum, vel Judicio Eccleſiæ Gallicanæ, aut ſcholarium Pariſienſium:* (id eſt, Magiſtrorum Sacræ Facultatis Pariſienſis.) Repoſuit Cantuarienſis Archipræſul, ſe *Curiæ Domini Regis, ſi ei placeret, aut Gallicanæ Eccleſiæ non refutare Judicium: malle tamen cum illo amicabiliter componere, quàm litigare*. Conditiones propoſuit ejus Majeſtati, ut Eccleſiam, & poſſeſſiones ſibi ſuiſque ablatas, & gratiam & pacem & ſecuritatem præſtaret in oſculo pacis. Mobilium verò medietatem Eccleſiæ reſtitueret. Subſcribere noluit Rex *Henricus* ei conditioni, ut Archipræſulem Cantuarienſem oſculo pacis donaret. Quamobrem Rex ipſe Chriſtianiſſimus *Thomæ* auctor fuit; ut ab homine, qui totus ad fraudem compoſitus erat, ſibi caveret, nec abſque oſculo, quaſi ſigillo pacis, in Angliam reverteretur. Pace itaque infecta, diſceſſere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione Amici ad *S. Thomam*, quam ex Codice Vaticano deſcribit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum 1169. Num.12. & eſt Epiſtolâ 6. libri 13. ex Relatione *S. Thomæ* ad *Guillelmum* Archiepiſcopum Senonenſem miſſa, quam exhibet Eminentiſſimus idem Auctor Num.28. & eſt Epiſtola 61. lib. 3. Edit. *P. Lupi*, & ex *Gervaſio Doroberneſi* in Chronico, pag.1408.

Apoſtolicorum Legatorum geſta cum Anglorum Rege.

Gratiani Apoſtolici Legati magnanimitas.

Formulam, Salva Dignitate Regni, *Legati Apoſtolici & Thomas Cantuarienſis Archipræſul rejiciunt.*

* Montmartre.

Rex Anglorum Curiæ Regis Francorum, vel Eccleſiæ Gallicanæ, aut Sacræ Facultatis Pariſienſis Judicio ſtare ſe velle profitetur.

S. Thomas Cantuarienſis *Curiæ Regis Chriſtianiſſimi, aut Eccleſiæ Gallicanæ Judicio cauſam ſuam ſe libenter, commiſſurum reſpondet.*

Pleriſque viſum eſt delicatiorem fuiſſe Legatorum Apoſtolicorum, & Sancti Cantuarienſium Archipræſulis cautionem. Ita ſenſit *Bernardus* Nivernenſis Epiſcopus, quem Legatione Apoſtolica in hac ipſa *S. Thomæ* Cantuarienſis cauſa poſtmodum *Alexander III.* ornavit. Sic enim ad eumdem Pontificem ſcripſit: „ Poſtmodum verò revocato, „ quem præbuerant, conſenſu, verbum conſervandæ in poſterum Regiæ Dignitatis admittere „ noluerunt, ea quæ, utiliter & providè ordinata fuerat, exequi recuſantes, tamquam in „ hoc verbo aliquid Eccleſiaſticæ Dignitati derogaretur, cùm omnibus ſaniùs & rectè intelligentibus videatur, quòd Dignitas Regia Eccleſiaſticam provehat potiùs, quàm minuat Dignitatem, ſicut verſa vice Eccleſiaſtica libertas Regiam adornat & veneratur Majeſtatem. „ Eſt enim in his duabus rebus firmiſſimus amicitiarum nodus & amica connexio, cùm & Regiam Excellentiam Dignitas Eccleſiaſtica provehat, & pacem Eccleſiaſticam Regia conſervet auctoritas. Nos itaque Paternitatis veſtræ „ genibus advoluti, quantâ poſſumus ſupplicatione, Pietatem veſtram exoramus, ne in tanto „ rerum diſcrimine literarum apices, & verborum conceptiones potiùs, quàm ipſam amplecti „ velitis veritatem, ſed juxta datum vobis a Deo „ diſcretionis & conſilii ſpiritum dormitet aliquantulum apud vos ſeveritas diſciplinæ, ut magis „ proficiat benignitas & manſuetudo gratiæ: & „ cauſa unius, ſicut pium Patrem decet, multorum aut certè innumerabilium diſcrimen & periculum præferatis. (Inter Epiſtolas *S. Thomæ* 21. lib.3. Edit. *P. Lupi*.)

Legatorum Apoſtolicorum & Cantuarienſis Archiepiſcopi cautio pleriſque delicatior viſa eſt.

Idem pene ſcripſit pacis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus Normanniæ Clerus: „ Poſtmodum, *inquit*, „ revocato conſenſu, verbum conſervandæ in „ futurum Regiæ Dignitatis admittere noluerunt „ cum Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Religioſæ perſonæ, Optimates Regni, qui aderant, „ pro bono tantæ pacis multis precibus inſtitiſſent, „ quoniam in obſervatione Regiæ Dignitatis nullatenus videbatur nobis libertas aut dignitas „ Eccleſiaſtica prægravari. Siquidem dignitas Eccleſiaſtica Regiam provehit potiùs quàm adimat

ple-

„ dignitatem, & Regalis dignitas Eccleſiaſticam „ conſervare potiùs conſuevit, quàm tollere libertatem. Etenim quaſi quibuſdam ſibi invicem „ complexibus dignitas Eccleſiaſtica & Regalis „ occurrunt. Cùm nec Reges ſalutem ſine Eccleſia, nec Eccleſia pacem ſine protectione Regia „ conſequatur. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ a P. Lupo* editas 23. libri 3.

At Legati Apoſtolici, in his verbis, *Salva dignitate Regni ſui*, fraudem latere ſuſpicabantur, ac jure metuebant ne damnatas ab Apoſtolica Sede Conſuetudines, & Eccleſiaſticæ libertati infenſas, hac formulâ tueri vellet, earumque obſervantiam exigere. Quo circa *S. Thomas* Dignitatem Regni ſe conſervaturum lubentiſſimè pollicitus eſt, hac tamen prudenter adjectâ clauſulâ: *Salvo ordine meo, & fidelitate Romanæ Eccleſiæ.* Quæ cautio cùm Regi accepta non eſſet, infectâ pace, diſceſſum eſt, ut conſtat ex Epiſtolâ *Viviani* Cardinalis ad *Alexandrum III.* inter Epiſtolas *S. Thomæ a P. Lupo* editas 27. libri 3. Et ex Epiſtolâ 54. S. Archipræſulis ad eumdem Pontificem: *Item dicit Rex ſe non controverſatum eſſe de Conſuetudinibus ſuis, quas tamen mutato dumtaxat verbo, ſibi ſervari petit nomine Dignitatum. Et ego quidem Dignitates Regni libenter ſervabo, ſicut ſæpius obtuli*, ſalvo Ordine meo, & fidelitate Eccleſiæ Romanæ. *Sed ut novam Juramenti formam in Eccleſiam inducam, auctore Deo, & Pietate veſtra mihi proſpiciente, nullâ neceſſitate induci potero. Nam quod a me nunc obtinebit, ab omnibus Epiſcopis & Eccleſia tota indubitanter exiget. Obſervationem Canonum, ſed nec Evangelii Mandata ſe impleturos aliqui jurare compelluntur; certè nec tutum eſſet; Et Epiſcopi ad obſervantiam Conſuetudinum vel Dignitatum arctabuntur, inaudito exemplo, Juramenti neceſſitate? Forma Fidelitatis exigit in Eccleſia Gallicana & Anglica, ut Prælati Eccleſiarum Principibus jurent ſe ſervaturos eis Fidem, in indemnitate vitæ, membrorum, honoris terreni*, ſalvo ordine ſuo: *Et hæc forma etiam in reprobis Conſuetudinibus ejus inſerta eſt. In hac forma juravi, & me juraſſe publicè profitebor, & hac debet eſſe contentus. Nec ego in hac parte transgrediar temerè terminos a Patribus conſtitutos.* Idem ſcribit ad Oſtienſem Epiſcopum, ad *Hyacintum*, & *Vvitlelmum Papienſem*, Cardinales, Epiſtolis 55. 56. & 57. lib. 3.

Edictum Regis Angliæ contra Eccleſiæ libertatem.

Abjectâ ſpe pacis, Rex Chriſtianiſſimus, & Archiepiſcopus Senonenſis, *Alexandrum III.* obſecrarunt, ut in Regnum Angliæ ferret Interdicti Sententiam; unicum illud ſcribentes ſupereſſe medium, quo Rex *Henricus* ad pacem Eccleſiæ & Archiepiſcopo Cantuarienſi concedendam compelli poſſet. Id metuens vehementer Princeps obſtinatus, Edictum Eccleſiæ cumprimis injurioſum & incommodum promulgavit, cujus hæc erant capita. *Primum*, Ut ſi quis Literas Romani Pontificis, vel Cantuarienſis Archiepiſcopi, aut aliquod ipſorum de Interdicto Mandatum in Angliam ferens deprehenderetur, in carcerem conjiceretur, ac plecteretur ut Regis & Regni proditor. *Secundum*, Ut quicumque Sententiæ interdicti paruiſſent, cujuſcumque eſſent Ordinis, e Regno cui omni cognatione ſua expellerentur, bonis ipſorum Fiſco addictis. *Tertium*, Clericis omnibus qui extra Regnum verſabantur, diem dicebat, quo redire tenerentur, ſub pœna proſcriptionis bonorum, & exilii perpetui. *Quartum*, Appellationes ad Romanum Pontificem, vel ad Cantuarienſem Archiepiſcopum prohibebat, & ne Placita eorum Mandato tenerentur, pœna carceris & captionis bonorum in tranſgreſſores conſtitutâ, cujuſcumque eſſent Ordinis. *Quintum*, jubebat inquiri an Laici transfretantes, vel ex tranſmarinis Provinciis redeuntes aliquod ferrent Mandatum contra honorem Regis: & ut hujuſmodi Mandatorum aut Epiſtolarum latores carcere damnarentur. *Sextum & Septimum*, idem ſervari jubebant erga Clericos, & Canonicos, vel Monachos, quibus & transfretare vetabant abſque Regis Literis. *Octavum*, omnes Vvalenſes, ſeu Clericos, ſeu Laïcos, qui abſque Literis Regis in Angliam appellerent, capi ac detineri decernit; quotquot verò in Scholis Angliæ ſtudiis vacabant, e Regno ejici. Hoc Edictum doctiſſimus Cardinalis *Baronius* conditum ac promulgatum ſcribit anno 1164. quo & illud deſcribit in Annalibus Num. 73. & ſequentibus: eumdemque Eminentiſſimum Scriptorem ſequitur Auctor Vitæ *S. Thomæ Cantuarienſis* Gallicè editæ Pariſiis anno 1674. Verùm illud ante annum 1169. conditum ac promulgatum non fuiſſe, probat *Gervaſii* Dorobernenſis ſeu Cantuarienſis, Monachi Benedictini, ſupparis Auctoris, qui ſcilicet floruit anno Chriſti 1200. teſtimonium. Hoc Edictum poſt Vitam *S. Thomæ* Edit. *P. Lupi* pag. 167. & ſequentibus legere eſt.

Cardinalis Baronii *Anachroniſmus.*

Novos Legatos mittit Alexander *III.*

Alexandri III. *Epiſt.* 29.

Eodem anno, Summus Pontifex *Alexander III.* maxima ſemper œconomia & lenitate erga Regem Anglorum uſus, novam Legationem ad ipſum decrevit, cujus munus demandavit *Simoni* Priori *de Monte Dei*, & *Bernardo de Corilo*, qui primùm commonitorias; deinde, ſi opus eſſet, comminatorias Literas ejus Majeſtati traderent; quæ incipiunt his verbis, *Quàm paternè*. Legati Regem adiere cum Rege Francorum colloquium habentem, traditiſque commonitoriis Papæ Literis, Archipræſuli Cantuarienſi perſuaſerunt, ut Regem humilitate, precibus & obſequiis promereretur ac flecteret. Paruit *S. Thomas*, & flexis genibus, pacis compoſitionem Deo ac Regi ſe penitus permittere conteſtatus eſt, hac adjecta clauſulâ, *Ad honorem Dei*. Illam reſpuit Rex *Henricus*; ne videretur, (inquiebat) ab honore Dei ſervando alienus, cùm ad eum ſervandum Archiepiſcopus propenſiſſimus eſſet. Porro nihil aliud ſe poſtulare ſignificavit, niſi ut in verbo veritatis promitteret, ſe ſine omni malo ingenio ſervaturum Conſuetudines, quas Sancti Archiepiſcopi Cantuarienſes Regibus ſuis ſervaverant, & quarum ipſe obſervationem aliàs promiſerat. Reſpondit S. Archipræſul, ſe fidelitatem juratam ejus Majeſtati ſervaturum, id eſt, *vitam, membrum, & honorem terrenum, ſalvo Ordine ſuo*. Immo pro Eccleſiæ pace, & ejus gratia recuperanda, promiſit ſe *Conſuetudines illas, quas Sancti Anteceſſores ſui Regibus ſervaverant, ſalvo Ordine ſuo, ei ſervaturum, quatenus ſecundùm Deum poſſet*. Rex conditionem recuſavit, abſolutum de ſervandis Conſuetudinibus Juramentum exigens. Cùm autem nihil apud ejus Majeſtatem commonitoriæ Summi Pontificis Literæ promoviſſent, comminatorias ipſi paulò poſt Apoſtolici Legati tradidere; apud ipſum inſtitere vehementiùs, ut Archipræſuli Cantuarienſi gratiam ſuam reſtitueret, ac liberam Eccleſiæ ſuæ diſpoſitionem illi permitteret: ſed ipſorum preces ambiguis reſponſionibus eluſit. Conſtant iſta ex Relationibus Legatorum ad *Alexandrum III.* ex Codice Vaticano deſcriptis ab Illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* ad annum 1169. Num. 39. & 43. quæ ſunt Epiſtolæ 8. & 10. libri 4. Edit. *P. Lupi*.

Epiſt. 30. *Hanc refert* Rogerius de Hoveden *pag.* 525.

Regem Angliæ, in neganda pace pertinaciorem reddebat ſecuritas ipſi a Summo Pontifice conceſſa contra Cenſurarum Eccleſiaſticarum fulmina, & ſuſpenſa Cantuarienſis Archiepiſcopi, quoad earum inflictionem, auctoritas. Qua de re ita ſcripſerat ad ejus Majeſtatem Alexander III. * *Eidem quoque Archiepiſcopo, ne te, aut tuos, ſeu Regnum gubernationi tuæ commiſſum, donec cauſæ illæ debitum ſortiantur effectum, in aliquo gravare, vel tur-*

bare, aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus. Verùm ſi præfatus Archiepiſcopus in te, aut Regnum tuum, vel perſonas Regni, interim aliquam Sententiam tulerit, nos eam irritam eſſe, & non te tenere cenſemus. Ad indictionem autem hujus rei & argumentum noſtræ voluntatis, Literas præſentes, ſi articulus ingruerit neceſſitatis, oſtendas. Alioquin Serenitatem tuam, rogamus, & attentiùs commonemus, ut Literas ipſas aut earum tenorem a nullo ſciri permittas, ſed eas habeas omnino ſecretas.

Alexandri III. œconomia prudens erga Regem Anglorum.

Hâc œconomiâ erga Regem potentiſſimum utendum viſum eſt prudentiſſimo Pontifici & potiùs leve aliquod vulnus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inferendum, quàm intempeſtivis Cenſoris impellendum in Schiſma cum toto Regno. Dei patientiam imitatus eſt, quæ peccatores ad Pœnitentiam adducit. Et quamvis a Cantuarienſi Archiepiſcopo Regem juſtè excommunicari, & Regnum Interdicto ſupponi poſſe non dubitaret; ejus tamen zelum cohibendum cenſuit ad tempus, ne graviora mala orirentur, & multarum animarum pernicies. Ita tamen ſe geſſit, ut Sancti Archipræſulis auctoritatem deprimi nollet. Unde Regem monuerat, ne Literas illas publicaret abſque neceſſitate. Verùm ejus monitis non paruit: ſed oſtentatione maximâ Literas Apoſtolicas protulit. Quod non ſolùm Sanctum Archipræſulem afflixit ſed Regem Reginamque Francorum, nonnihil commovit adverſùs Pontificem Maximum, cujus œconomia juſtitiam opprimere videretur.

Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis, & S. Thomæ Cantuarienſis pro virili tuentur.

Et quidem Rex Chriſtianiſſimus ita ad *Alexandrum* III. ſcripſit: *Tenemus firmiter & recolimus, quia D. Cantuarienſem, Virum probatum, pro Eccleſia Dei exilium ferentem, nobis per manum tradidiſtis. Et nos eum ſicut commendatum veſtrum habemus, & non quantum volumus, ipſi proficimus, ſed libenter & ex devoto corde eum honoramus. Recordamur etiam, quia ipſum in diſceſſu veſtro commendavimus vobis, & cum magna precum inſtantia petebamus, ut eum foveritis, ut eum Exulem veſtrum miſericorditer reſpiceretis. Sed, ſicut dicitur & noſtram commendationem & exilium ejus poſtpoſuit ſollicitudo veſtra. Sciatis autem quòd nimis turbato animo portaremus ea, quæ dicuntur facta eſſe, ſicut in Normannia & Anglia, & etiam in Francia prædicatur, niſi eamdem emendare ſatageret veſtra Sinceritas. Sciatis etiam quia multi ſcandalizantur, & in eo quod factum eſſe dicitur, Paternitatem veſtram culpare & notare non dubitant. Nos ipſi admodum indignanter miramur, & magis mirabimur, niſi Integritas veſtra, ea quæ dicuntur, falſa eſſe oſtenderit. Et pro ipſius calamitate tam longa, & pro tollenda infamia iſta, expediret Vobis & Curiæ in brevi quippiam & ſuper hoc facere ex novo & virili conſilio.* (Epiſt. 38. lib. 4. Edit. *P. Lupi*.)

Scripſit etiam Piiſſima Regina *Ludovici VII.* conjux ad ad Summum Pontificem literas Juſtitiæ & Eccleſiaſticæ libertatis ſtudium, reverentiam & caritatem in Eccleſiam Romanam, & in Sanctum Archipræſulem Cantuarienſem ſpirantes. *Verbis*, inquit, *ſicut Patri loquar & Domino, cujus honorem Dominus meus Rex, & ego, & totum Regnum noſtrum deſideramus ut proprium: quia veſter honor noſter eſt, & confuſio veſtra, quam Deus avertat, noſtra. Qui vos in Patrem ſuſcepimus & Dominum, & in circuitu noſtro frementium Regum, & animam veſtram quærentium, pro Deo & vobis contempſimus inimicitias. Audite, ſi placet, filiam veſtram, & in eo quod dictura ſum, non ſexum contemnatis fœmineum, ſed amantis attendatis affectum. Anno præterito graviſſimum in Eccleſia Gallicana ſcandalum fecit Joannes de Oxeneford, qui ſuo perjurio de Romana tam facilè triumphavit Eccleſia. Secuti ſunt eum Cardinales, quorum bona opera nondum audita ſunt in terra noſtra, & utinam mala ſilentio tegerentur! Unde & ſcandala multiplicata ſunt. Nunc autem per noviſſimos ſuos Nuncios obtinuit Rex Angliæ Literas,* [*ſi tamen adulterata non ſunt*] *Patentes, quibus ſtatuiſtis, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui jam quadriennio pro juſtitia exulavit. Sententiam ferre non poſſit in eum, vel in terram ejus, nec gravamen inferre alicui perſonæ de terra ſua, donec in ipſius gratiam reſtituatur. Nonne, Pater, ex his Literis habere videtur auctoritatem impunè peccandi; & Archiepiſcopum perpetuò proſcribendi? Nam de cætero in arbitrio ejus erit eum recipere. Hinc adeo ſcandalizata eſt apud nos tota Eccleſia, ut magis turbari non poſſit: quia malum exemplum omnibus Principibus datum eſt. Dominus meus Rex, cui Archiepiſcopum tradidiſtis, turbatur plurimùm, quòd inter manus ejus, ſi tamen in hac ſententia perſtiteritis, Innocens jugulatur. Dolet Regnum totum, quòd apud vos prævalent hoſtes noſtri. Expectat adhuc Dominus meus Rex exitum promiſſionis veſtræ, quam niſi citiùs viderit adimpleri, quid de Romana Eccleſia ſperare debeat, edocebitur, & poſteri ſui.* Eſt inter Epiſtolas, *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas 10. lib. 4. Nec ſolùm Principes, ſed & Epiſcopi Gallicani oppreſſam a Rege Anglorum Eccleſiæ libertatem vehementer doluerunt, eum ſeu Tyrannum habuerunt *S. Thomæ* cauſam ſuſceperunt, ad Summum Pontificem, qui eam pene deſerere videbatur, aut certè non ſatis urgere, & nimiâ adversùs Regem Anglorum œconomia uti, acerrimas literas dedere. Ita ſcripſit *Stephanus* Meldenſis Epiſcopus: *Crebreſcunt, Pater, ſcandala temporibus veſtris. Sed væ illi per quem ſcandalum venit. Si enim præcipitio & mola aſinaria dignus eſt & profundo, qui unum de Chriſti parvulis ſcandalizat, quod meretur Judicium, quas in ſe provocat pœnas, qui totam Eccleſiam Dei ſcandalo replet, Sanctorum corda percellit, ut, ſi fieri poſſet, a fidelitate & devotione Sedis Apoſtolicæ moveantur Electi; Et quidem Joannes de Oxeneford anno præterito gravi ſcandalo colliſit Eccleſiam, qui Domini Cantuarienſis excommunicatos, perſiſtentes in ſcelere ſuo, quod omnibus notum eſt, ſine omni non dico ſatisfactione, ſed etiam ſine ſatisfactionis imagine fecit abſolvi .... Cæterùm ſcandalum illud, licèt maximum fuerit, jocus erat præ his, quæ Regis Angliæ Nuncii nuper attulerunt, & quod omnium Fidelium veſtrorum corda magis exulcerat, in colloquio Regum noviſſimo publicata ſunt. Lectæ enim ſunt Literæ, quibus Dominus Cantuarienſis, vir literarum eruditione & morum honeſtate, ſed magis pro cauſa Domini & libertate Eccleſiæ, cujus aſſertor eſt, venerandus, poteſtate debitâ coërcendi ſubditos privatus eſt, donec redeat in gratiam Regis illius, cui gratus eſſe non poterit, niſi Deo ingratus ſit, & infidelis Apoſtolicæ Sedi, & toti pernicioſus Eccleſiæ. Confuſus eſt Chriſtianiſſimus Rex in verbo iſto, ſtupuit Eccleſia Gallicana, Principes doluerunt, quòd tantùm prævaluit apud vos manifeſtus hoſtis Regni Francorum, univerſalis Eccleſiæ perſecutor, incentor ſchiſmatis, quoad potuit, & fautor Hæreticorum .... Dominus noſter Rex quantùm motus ſit, quòd tantùm acquieviſtis Eccleſiæ Perſecutori & hoſti ſuo, non facilè dixerim, ne referenti veſtra Sanctitas indignetur; ſed certum eſt hoc ſcandalum ſedari non poſſe, niſi citam adhibueritis medicinam .... Placeat itaque Majeſtati veſtræ in conſolationem Domini Cantuarienſis, immo in ſublevationem Eccleſiæ, mitigare animum ejus, & Eccleſiam Gallicanam a tanto ſcandalo liberare. Quod utique fieri poſſe non arbitror, niſi abſolvatur innocens, & impius vinciatur ... Verendum eſt ne alii Principes in deſtitutione Eccleſiæ hoc exemplo ſimilia præſumant, &*

quo-

quoties a Chriſti Sacerdotibus corripiuntur, ora eorum nitantur occludere, & miniſterii detrahere poteſtatem. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas, 20. libri 4.

Antea ſcripſerat idem Præſul: *Licèt non ſit Diſcipulus ſuper Magiſtrum, Judiciaque Paſtorum ovibus veneranda ſint, non retractanda, non tamen erit incongruum, ſi patri filius in cauſa pietatis ſupplicet, & bonum Dominum pro bono pacis humilis ſervus inſtanter interpellet. Novit non ſolùm Romana, ſed & omnis Catholica Eccleſia, quàm injuſtè Dominus Cantuarienſis exulet, quàm iniquè vapulet, de quàm bono opere lapidetur. Et quòd dum Eccleſiæ verus nititur eſſe filius, hoſtibus Eccleſiæ factus eſt hoſtis publicus.... Filiali igitur devotione poſtulamus, ut erga Dominum Cantuarienſem indefeſſam & ſolidam, ſolitamque geratis circumſpectionem.... Et Domini Regis, & totius Eccleſiæ Gallicanæ vobis & conſervetis benevolentiam & augeatis amicitiam.*

Scripſit & N. Senonenſis Theſaurarius: *Præcepiſtis, Pater, ut Domino noſtro Chriſtianiſſimo Regi conſilii veſtri verba proferrem, & erigerem mentem ejus, datâ ſpe relevationis Domini Cantuarienſis, ne moveretur, ſi fortè audiret Nuncios Regis Angliæ grave aliquid contra eumdem Archiepiſcopum a vobis impetraſſe.... Sed ecce occaſione literarum, quas Rex Angliæ nuper fecit in Epiſcoporum colloquio publicari..... adeo confuſus & turbatus eſt, ut me in veſtra promiſſione mendacem dicat, & quod de operibus Eccleſiæ Romanæ nihil boni ſperabit ampliùs, niſi quatenus fides perſuaſerit oculata. Nec, ut ait, moleſtè ferret; ſi iniquas fortè preces porrigens, repelleretur a vobis; ſed dolet, miratur, & ſtupet, quòd plus valent apud vos manifeſti perſecutoris Eccleſiæ, & hoſtis Regni per viliſſimas perſonas contra Deum porrecta preces aut minæ, quàm Fides & obſequium ejus, & Regni ſui, & pro Deo, & ſecundùm Deum, omni legi & æquitati conſona, ſi ab ipſo porrigantur & toto Regno.... Precor ergo & conſulo in ea fide, quæ Patri debetur & Domino, quatenus promiſſionem, quam ei per me feciſtis, citiùs adimplendo in ſublevatione Domini Cantuarienſis, mitigetis animum ejus, oſtendentes quòd iniquitatem Regis Angliæ, qui ipſius, & Regni Francorum, & Eccleſiæ Dei publicus hoſtis eſt, non vultis diutiùs ſupportare.* Eſt Epiſtola 21. libri 4.

Scripſere pro eadem cauſa Canonici Remenſes: *Exerat, ſi placet, quoniam tempus eſt, in incentores ſchiſmatis & tortores Eccleſiæ gladium Petri dextera veſtra, & venerabilem Dominum Cantuarienſem, qui pro Juſtitia jam quinquennio dignoſcitur exulare, ſaltem nunc tandem miſeratione debita conſoletur .... In vos omnium oculi diriguntur: ſtudioſiùs expectantes, quam conſolationem præſtabitis Confeſſori, quem exitum cauſæ Dei, quâ ſeveritate tantam compeſcetis audaciam. Veſtris itaque pedibus provoluti ſupplicamus attentiùs, ut proſpiciatis honori veſtro, & Eccleſiæ libertati: quia ſublevatio unius erit indubitata conſolatio plurimorum. Si enim tam ſincera cauſa in conſpectu veſtro periclitatur, quis audebit de cætero ſæculi Poteſtatibus, quamlibet malitiam attentantibus obviare?*

Scripſit pro eadem cauſa Remenſis Archiepiſcopus: *Venerabilis Frater & Amicus noſter, Dominus Cantuarienſis, apud nos pro honore Dei & libertate Eccleſiæ, pro Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, jam quintum annum exilii proſcriptus agit. Si placet, Domine, jam ſatis eſt, quod huc uſque ſuſtinuit. Jam tempus eſt miſerendi, propter multa: Tum ne alii Eccleſiarum Prælati ab Officii ſui executione ipſius terreantur exemplo: tum ne quod hactenus adversùs eum ab uno præſumptum eſt, ab aliis ſæculi Poteſtatibus in oppreſſione Eccleſiarum trahatur ad conſequentiam mali. Supplicamus itaque Paternitati veſtræ, in quam omnium oculi conjecti ſunt, præſtolantes quem exitum cauſa Dei ſub veſtro examine ſortietur, quatenus tanto Exuli, immo tam ſinceræ cauſæ ſubveniatis, & veſtro proſpiciatis honori, & Eccleſiæ libertati pariter & ſaluti. Si enim Aſſertor honoris Dei torquetur in patibulo, quid ſpei cæteris divini nominis Confeſſoribus relinquetur?* Eſt Epiſtola 24. libri 4. inter Epiſtolas *Sancti Thomæ* a *Patre Lupo* editas.

Scripſit pro eadem cauſa *Mauritius* Pariſienſis Epiſcopus, ad Alexandrum III. *Placeat Majeſtati veſtræ Domino Cantuarienſi, quem conſtat pro juſtitia, pro libertate Eccleſiæ, pro tuendis Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, jam quinquenne exilium fortiter & alacriter ſuſtinere, opem ferre,* & *tam præfatum Londonienſem, quàm alios Eccleſiæ malefactores, quos, ut meruerant, ſeriùs tamen Anathemate perculit, allidere & conterere ad Apoſtolicam Petram, juxta quam abſorti ſunt Auctores eorum. Alioquin timendum eſt, ne ſi, quod abſit, tantum ſcelus remaneat impunitum, citiùs & Gallicanæ, & Anglicanæ Eccleſiæ perniciem, & Religionis ruinam operetur.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* 86. libri III.

Scripſit rurſus unà cum *Bernardo* Noviomenſi Epiſcopo: *Nos Sanctitati veſtræ pro Eccleſia Anglicana, & Venerabili viro Cantuarienſi Archiepiſcopo, preces ſæpius porrexiſſe meminimus, nec poterit Deo propitio noſtra inſtantia cohiberi, donec ei miſericordiam impendatis, & Apoſtolicæ Majeſtatis dexteram malitiam reprimatis eorum, qui Chriſtum in illo conantur extinguere, & totius Eccleſiæ perimere libertatem. Gravia quidem ſunt & multa damna, quæ diu fortiterque ſuſtinuit, atroces nimis in ſe & ſuis patienter excepit injurias; ſed divina cooperante gratia, ad magnum jam Eccleſiæ profectum, ut indubitanter credimus, pervenerunt. Nam apud illum Anglorum Regem, cui non ſatis eſt indebita ſervitute torquere ſubjectos, gratis affligere innocentes, contrahentes decipere, vicinis inſidiari, fraudare Dominos, niſi contra fas & jura conculcet Eccleſiam, jam de Conſuetudinibus & dignitatibus nec mentio eſt,* &c... *Abſit a Sanctitate veſtri Pontificatus, ut tam patens injuria Chriſti Confeſſoribus irrogetur, & pernicioſo exemplo Tyrannorum adversùs Eccleſiam armetur & roboretur iniquitas. Summa deſiderii noſtri eſt, & totius Eccleſiæ Gallicanæ, ut tantum ſcandalum celeri ſubventione de medio tollatis, & præfatum Regem his quæ Chriſtiano Regi competunt, faciatis eſſe contentum, & Regi Regum ſua Privilegia illibata relinquere.* Eſt inter Epiſtolas, *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas 57. libri 4.

Graves hac de re cùm Regis, tum Præſulum Gallicanorum querelas cùm accepiſſet *Alexander III.* factum ſuum excuſavit datis ad *S. Thomam Cantuarienſem* Literis,* quibus & plenam ipſi Epiſt. 31. reſtituit libertatem utendi auctoritate ſuâ in Regem, & in Regnum Anglorum, prout cauſæ Eccleſiæ expedire videretur: *Niſi*, inquit, *quod ſperamus, & ei propoſuimus, uſque ad initium proximæ Quadrageſimæ effectui mancipaverit, ſed in ſua fuerit obſtinatione induratus, Tibi ex tunc auctoritatem tuam reſtituimus, ut tam in perſonas, quàm etiam in Regnum, & in ipſum Regem, ſi tibi & Eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas debitum officii tui, ceſſante omni appellationis obſtaculo exercendi; gravitate ac maturitate Pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.*

Anno Chriſti 1170. *Henricus II.* Rex Anglorum *Eboracenſis Archiepiſcopus ad coronationem Hen-* filium ſuum *Henricum* Regem inaugurari & coronari voluit. Ad hanc autem cerimoniam peragendam, ſuggerentibus Conſiliariis iniquis, proprio-

rici III. *Regis a Rege Patre electus.*

que odio, quo in *Thomam Cantuarienſem* flagrabat, inſtigante, Archiepiſcopum elegit Eboracenſem, quamvis Regum Coronatio Primatis Angliæ, Cantuarienſis nimirum Archipræſulis Privilegium eſſet ipſâ conſuetudine firmatum. Hac de re certior factus *Alexander III.* Eboracenſi Archiepiſcopo cœteriſque Præſulibus Anglicanis prohibuit ſub Ordinis & Officii periculo, ne Principem coronare præſumerent. Scripſit ad eoſdem *S. Thomas Cantuarienſis*, ipſique & propria auctoritate, & Summi Pontificis nomine, ſub iiſdem pœnis idem vetuit. Quod ubi accepit Angliæ Rex, ſubditos omnes obſtrinxit ad obedientiam Summi Pontificis & Archiepiſcopi Cantuarienſis ejurandam.

Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi violata.

Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum ſubditos abjurare cogit.

S. Thomæ cura de Lapſis.

Quantum *S. Thomæ* dolorem intulerit commiſſarum ipſi animarum lapſus, explicare difficile eſt. Statim verò ipſas erigere, & earum vulneribus mederi, Paſtorali caritate curavit. Quamobrem datis ad Anglos Literis, quibus gravitatem criminis ab eis perpetrati oſtendit, de tam nefario Juramento pœnitentes, eos præſertim, qui non ſponte, ſed coacti juraverant, abſolvit: & Epiſcopis, qui jurare noluerunt, vel etiam ſecundi Ordinis Sacerdotibus poteſtatem fecit congruam ſatisfactionem Pœnitentibus injungendi. Cœterùm certam ſibi eſſe ſignificavit de victoria juſtitiæ & veritatis fiduciam. *Scire autem volo vos, Fratres*, (inquit) *quia & Juramenta illicita, & cætera enormia multa, quæ pravis ſuggeſtionibus in oppreſſione Juſtitiæ & Veritatis circa vos facta ſunt, ipſa favente Veritate, magis evenient ad ipſius profectum. Veritas enim claudi & ligari poteſt, vinci verò non poteſt; quæ & ſuorum paucitate contenta eſt, & multitudine hominum non tenetur.* Has Archipræſulis Sanctiſſimi Literas, quæ incipiunt his verbis: *Sciatis, Chariſſimi, quòd in multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſimus*, ex Codice Vaticano deſcripſit Cardinalis *Baronius* in Annalibus, ad annum 1170. Num. 4. Et eſt inter editas a *P. Lupo* Epiſtola 47. lib. 4.

* D'York.
* De Rocheſter.

Menſe Junio exeunte, celebrata eſt Regis Coronatio ab Archiepiſcopo Eboracenſi, * aſſiſtentibus Epiſcopis Londonienſi, Sareſberienſi & Roffenſi, * in Eccleſia Vveſtmonaſterienſi *S. Petri*, in ipſa Diœceſi Cantuarienſis Archiepiſcopi pro Juſtitia exulis, violato Jure Cantuarienſis Eccleſiæ, ad cujus Archipræſulem Regum Coronatio pertinebat. De hoc facinore certior factus Pontifex Literis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & *Vvillelmi Senonenſis* Archiepiſcopi, qui Satanam Romæ ſolvi, Chriſtum iterum crucifigi, homicidam dimitti, & *tam Chriſtianiſſimum Regem Francorum, quàm totam Gallicanam Eccleſiam, turbari a ſcandalis, quæ manabant ab Apoſtolica Sede*, ſcripſerat, amariora verba extorquente Juſtitiæ zelo, eorum (inquam) Literis monitus *Alexander* III. & quod nefarias Regni Anglicani Conſuetudines novus Rex Juramento confirmaſſet, Epiſcopis illis ſuadentibus, aut certè conniventibus; Eboracenſem Archiepiſcopum, & cœteros Præſules ejuſdem facinoris conſcios, ab omni Officio Epiſcopali ſuſpendit. Immo Londonienſem & Sareſberienſem excommunicavit. *Alexandri* III. Literas ad *Rogerum Eboracenſem* & *Hugonem Dunelmenſem*, hanc Sententiam continentes deſcripſit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus pag. 518. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas 67. libri 5.

Epiſt. 18. Alexandri III.

Nova Legatio Summi Pontificis ad Regem Anglorum.

* Rotrou.
* De Nevers.

Interim Summus Pontifex novam Legationem ad Regem Anglorum decreverat, cujus munus demandarat *Rotrodo* * Rotomagenſi Archiepiſcopo & *Bernardo* Epiſcopo Nivernenſi, * quibus dedit in Mandatis, ut Regem Anglorum convenirent, & nomine Sedis Apoſtolicæ urgerent ad pacem Archipræſuli Cantuarienſi concedendam. In qua neganda ſi pro more pertinacem comperirent, in Angliæ Regnum, & in omnem Regis ejuſdem ditiones Interdicti ferrent Sententiam. Literas etiam comminatorias ſcripſit ad ejus Majeſtatem, quibus ipſi jubebat, ut abſque tergiverſatione pacem Cantuarienſi cum Archiepiſcopo componeret, alioquin eamdem ab Apoſtolica Sede expectaret Sententiam quam in *Fredericum* Imperatorem tulerat. Ita refert *S. Thomas* in Epiſtolâ ad *Alexandrum* Papam, 45. libri 5.

ARTICULUS VIII.

De Pace inter S. THOMAM CANTUARIENSEM & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa a reditu in Angliam uſque ad Martyrium.

SEveritatem lenitate temperatam erga Regem Angliæ utilem fuiſſe Eccleſiæ rebus probavit eventus. *Alexandri III.* ſiquidem Literis & imminentium Eccleſiæ fulminum metu, aſpirante Dei gratia, in cujus manu cor Regis eſt, ſubitò ad pacis conſilia eſt inflexus, ſuamque de ea conficienda voluntatem Legatis Apoſtolicis per literas ſignificavit. Collatione ſtatuta dies, deſignatuſque locus, pratum amœniſſimum in finibus agrorum Carnotenſis & Cœnomanenſis, quòd *Pratum Proditorum* appellabant. Illuc Senonenſis Archiepiſcopus *Vvillelmus*, quem Summus Pontifex aliis Legatis adjunxerat, cum *S. Thoma* ſe contulit. Sanctum Archipræſulem ad familiare colloquium admiſit Rex Angliæ, ipſumque honore ſingulari, & amicitiæ teſtificatione proſecutus eſt; pacem & ſecuritatem ipſi & Coëxulibus reſtituit; Eccleſiæ poſſeſſiones ſe redditurum promiſit, ſtatim atque in Angliam rediiſſet Archipræſul; quod in filii ſui Coronatione contra Jura Cantuarienſis Eccleſiæ præſumptum fuerat, ſe emendaturum pollicitus eſt, & novam ejuſdem Principis inaugurationem decreturum, priori in irritum miſsâ. Conſenſit denique ut Summi Pontificis Sententia in Archiepiſcopum Eboracenſem, & Londonienſem ac Sareſberienſem Præſules, executioni mandaretur. Conſuetudinum, quas ardore tam pertinaci propugnaverat, nulla habita ratio, factave mentio eſt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis*, ad *Alexandrum* III. cujus fragmentum *Baronius* ex Codice Vaticano deſcribit ad annum 1170. Num. 16. & eſt Epiſtola 45. lib. 5. & ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, pag. 1412. Inita pax die *S. Mariæ Magdalenæ* ſacra. Regem filium de pace cum Sancto Archiepiſcopo inita certiorem fecit *Henricus* II. juſſitque ut ipſi & Coëxulibus poſſeſſiones omnes reſtituerentur. Secundùm gratias actas Regi Chriſtianiſſimo, cœteriſque Benefactoribus ſuis, in Portu *Vvitſandæ* navim conſcendit, in Angliam tranſfretaturus; præmiſſis Summi Pontificis Literis, quæ Archiepiſcopi Eboracenſis, & aliorum Præſulum ſuſpenſionem, & aliorum excommunicationem continebant, quæ ipſis ante Cantuarienſis Archipræſulis appulſum, ab *Idonea* virilis animi Virgine, ad quam ea de re ſcripſit *S. Thomas* Epiſtolam 70. lib. 5. traditæ fuerunt ac ſignificatæ. Eboracenſis, Londinenſis, & Sareſberienſis Antiſtites, conjuratione facta, Satellites conduxerunt, qui *S. Thomam* a Regni aditu prohiberent, ſed juvante Deo ipſorum inſidias evaſit, & *Sanduvicum* * appulit. Inde ſe contulit Cantuariam, & a Clero populoque ſuo lætitia incredibili ſuſceptus eſt. Vix reſpiraverat ex itinere, cum ipſum Regii Miniſtri convenere; Majeſtatis ipſius nomine denunciantes, ut ſuſpenſos & excommunicatos Epiſcopos abſolveret: Latam quippe contra illos Sententiam, in Regis injuriam redundare. Id ſe fa-

Vvitſand, *prope* Caletum, Vulgò Calais.

* Sanduvic.

ctu-

ſtatum negavit Sanctus Archipræſul, dicens; Non eſſe Judicis inferioris, ut Superioris Sententiam ſolvat, nullique hominum licere abrogare quod Sedes Apoſtolica decrevit. At cum Regis nomine comminari pergerent, ſe pro pace Eccleſiæ, & reverentia Regis, Salva Sedis Apoſtolicæ reverentia, promiſit Londonienſi & Sareſberienſi Epiſcopis abſolutionem conceſſurum, ſi in forma Eccleſiæ jurarent ſe Romani Pontificis Mandatis parituros. Eboracenſis Archipræſul repoſuit: Juramentum hujuſmodi, niſi conſentiente Rege, non debere præſtari, præſertim ab Epiſcopis; quia contra dignitatem Principis & Conſuetudines Regni pugnabat. Reſpondit Cantuarienſis Archiepiſcopus; eoſdem Præſules a ſe priùs excommunicatos, abſolutionem conſecutos non fuiſſe, niſi præſtito Juramento: ideoque potiori jure eamdem ipſis eſſe conditionem ſubeundam; ut abſolutionem a Cenſuris per Summum Pontificem latis promererentur. Sanctiſſimi Primatis Mandato parere decreverant Epiſcopi, niſi Eboracenſis Archipræſul, diſcordiæ & ſeditionis incentor, vir nefariorum criminum infamiâ jam olim notatus, & novus hujus temporis Caiphas (ut *Joannes Sareſberienſis* vocat) diſſuaſiſſet. Is cum aliis duobus Præſulibus transfretavit in Normanniam, ubi Regem adire, & multas contra Sanctiſſimum Primatem querimonias, multa accuſationum capita ad ejus detulere Majeſtatem; publicæ perturbatorem pacis, perſecutorem Epiſcoporum, Regis inimicum inclamantes. His commotus Rex, ſuique præ ira haud compos, in funeſtam vocem erupit, omnibus familiaribus ſuis, & ſibi propter accepta beneficia obnoxiis maledicens, quòd ipſum de uno Sacerdote, Regnum ſuum ita perturbante, non vindicarent. His furentis Principis vocibus confiſi quatuor impii Satellites, in necem Archipræſulis Sanctiſſimi conſpirarunt, moxque in Angliam profecti, ipſum primò in Palatio Archiepiſcopali probris & conviciis aggreſſi, tandem in ipſa Eccleſia, Veſpertini Officii tempore, in craſtino Feſtivitatis Sanctorum Innocentium, gladiis impetentes, Deo & *Sanctæ Mariæ*, & Sanctis ejuſdem Eccleſiæ Patronis, atque *B. Dionyſio*, ſe ipſum & cauſam Eccleſiæ ferventiſſimè commendantem, ut victimam Eccleſiaſticæ libertatis immolarunt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſii* Chronico a pag. 1413. ad pag. 1418. ex *Rogerio de Hoveden*, in Annalibus Anglicanis pag. 521. & 522. ex *Radulpho de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum*; ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo Paris* ad annum 1171. quo Martyrium *S. Thomæ* Cantuarienſis conſignat, annos a Nativitate Dominica numerans, quamvis ſecundùm communem numerandi rationem paſſus ſit anno 1170. ætatis 53. Epiſcopatûs 9. exilii 7. Sancti Martyris gloriam inſignibus miraculis Deus illuſtravit.

Hiſtoria Quadrip. ſeu Vita S. Thomæ *Lib. III.*

Guillelmus Neuburgenſis *in* S. Thomam Cantuarienſem *minùs æquus.*

Guillelmus Neuburgenſis, coævus Auctor lib. 11. *De rebus Anglicis*, cap. 25. ubi de cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* agit, in Sanctum Archipræſulem & Martyrem minùs æquus eſt, cùm in dubium revocat an prudenter egerit, præmittendo in Angliam literas Summi Pontificis contra Eboracenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules: *Rege ergo*, inquit, *in Transmarinis partibus conſiſtente, idem Archiepiſcopus cum licentia & gratia Regia ad Eccleſiam Propriam remeabat. Habebat autem penes ſe, Rege inſcio, literas Domini Papæ contra Eboracenſem & alios Epiſcopos, qui illi infauſtiſſimæ Coronationi interfuerant, impetratas, factæ jam concordiæ irritatrices, & majoris iræ provocatrices futuras. Has in Angliam ad ſuſpenſionem Epiſcoporum præmiſſas, ipſe ſequebatur zelo juſtitiâ fervidus, utrùm autem plenè ſecundùm ſcientiam, novit Deus. Noſtræ enim parvitati nequaquam conceditur de tanti viri actibus temerè judicare. Puto tamen quòd Beatiſſimus Papa Gregorius in molli adhuc teneraque Regis concordia mitiùs egiſſet; & ea quæ ſine fidei Chriſtianæ periculo tolerari potuiſſent, ratione temporis & compoſitione pacis diſſimulanda duxiſſet, juxta illud Propheticum:* Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt. *Itaque quod a Venerabili Pontifice tunc factum eſt, nec laudandum eſſe judico, nec vituperare præſumo: Sed dico, ſi vel modicè in hujuſmodi a Sancto Viro per zeli laudabilis paulò immoderatiorem impetum eſt exceſſum; hoc ipſum eſt ſacra, quæ conſecuta noſcitur, igne Paſſionis excoctum. Ita quippe Sancti Viri vel amandi vel laudandi ſunt a nobis, ut tantùm in quibus homines vel fortè fuerunt, vel fuiſſe noſcuntur, nequaquam vel amemus, vel laudemus, ſed ea tantùm in quibus eos ſine ſcrupulo imitari debemus. Quis enim dicat eos in omnibus quæ ab ipſis fiunt, eſſe imitabiles? Non ergo in omnibus quæ faciunt, ſed ſapienter & cautè debent laudari, ut ſua Deo prærogativa ſervetur, in cujus laudibus nemo poteſt eſſe nimius, quantumcumque laudare conetur.*

S. Thomas Cantuarienſis *a calumnia vindicatur.*

Amos 5.

Prudenter ſanè Sanctum Archipræſulem egiſſe, nemo negaverit, qui noverit Epiſcopos Eccleſiaſticæ libertatis proditores, & violatæ Diſciplinæ reos, omniumque auctores ſcandalorum, Cenſuris Eccleſiaſticis juſtè coërceri potuiſſe, immo debuiſſe, ne ipſorum impunitas cùm ipſis tum cœteris incentivum eſſet delinquendi. Cenſuras illas a *S. Thoma Cantuarienſi* dumtaxat latas non fuiſſe, ſed ab *Alexandro III.* prudentiſſimo Pontifice, qui tanta œconomia cùm erga Regem Angliæ, tum erga Epiſcopos illos uſus fuerat; ut propterea Chriſtianiſſimi Regis, totius Eccleſiæ Gallicanæ, multorumque virorum religioſiſſimorum offenſionem incurrerit. Denique *S. Thomam Cantuarienſem* Cenſuras illas ſignificaſſe, conſentiente Anglorum Rege, ut Hiſtoria Quadripartita teſtatur, cui major quàm *Guillelmo Neuburgenſi* adhibenda fides eſt. Nec *S. Gregorium* mitiùs acturum (ut conjicit *Guillelmus Neuburgenſis*) veriſimile eſt. Hac enim in cauſa ſecutus fuiſſet Regulam quam ipſe tradidit lib. 31. Moralium in Job. Cap. 14. *Plerùmque,* inquit, *quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis per juſtitiam non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit, ſi jam verum lumen intrinſecùs reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti fervoris accendit: in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere, & perverſis ad injuſta erumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare.* Hanc regulam ſecutus eſt *S. Thomas Cantuarienſis*.

S. Thomæ Cantuarienſis elogium.

De ejus laudibus legenda *Petri Bleſenſis* Epiſtola 27. ad Canonicos de Bellovidere. *Elegit eum Dominus*, inquit, *in Sacerdotem ſibi, ut eſſet in populo ejus ductor & Doctor, vitæ ſpeculum, pœnitentiæ forma, & ſanctitatis exemplum. Deus ſcientiarum Dominus dederat ei linguam eruditam, & infuderat ei abundanter ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ut eſſet inter doctos doctior, inter ſapientes ſapientior, inter optimos melior, inter homines ſocius, inter maximos major. Erat præco verbi divini, tuba Evangelii, amicus Sponſi columna Cleri, oculus cæci, pes claudi, ſal terræ patriæ lumen, Miniſter Altiſſimi, Vicarius Chriſti, Chriſtus Domini. Tota converſatio ejus erat ſchola honeſtatis, morum ædificatio, & ſtructura ſalutis. Erat in Judicio rectus, in diſpenſatione induſtrius in præcipiendo diſcretus, in loquendo modeſtus, in conſilio circumſpectus, parciſſimus in cibo, in donando largiſſimus, in ira pacificus, in carne Angelus, inter injurias manſuetus, timidus in proſperis ſecuriſſimus in adverſis, in eleemoſynis effuſus, in miſeri-*

ſericordiis totus. Erat Religioſorum gloria, delicia plebis, timor Principum, Deus Pharaonis. De ejuſdem Archipræſulis Sanctiſſimi Martyrio & Miraculis, legenda *Joannis Sareſberienſis*, individui ejus in exilio comitis, amicique fidiſſimi Epiſtola ducenteſima octogeſima-ſexta ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum, Tom. 13. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS IX.

De Geſtis in Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS poſt ejus Martyrium.

Inter Epiſtolas S. Thomæ 78. 80. 81. *& 82. Libri 5.*

NUncio de nece Cantuarienſis Archipræſulis divulgato, ſtatim *Alexandrum III.* datis ad ejus Sanctitatem Literis, ad ſacrilegi facinoris ac parricidii ultionem excitarunt *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, *Theobaldus* Comes Bleſenſis, & *Vuillelmus* Archiepiſcopus Senonenſis. Quorum Epiſtolas *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 523. & 524. & *Joannes Bromton* in Chronico pag. 1065. & 1066. & 1067. deſcripſere. Scripſerunt etiam ad Summum Pontificem, Epiſcopi Angliæ & Normanniæ, Regem *Henricum II.* a nece Sancti Martyris purgantes. Miſſi utrinque Nuncii. *Alexander III.* Regis Anglorum Nuncios ægrè admodum audivit, nec aliter excommunicationis ſententiam ab ipſo, Interdictum a Regno avertere potuerunt, quàm præſtito nomine Majeſtatis ipſius juramento, quòd cædem Sancti Cantuarienſium Archipræſulis, nec imperaſſet, nec approbaſſet immo de ipſa vehementer doluiſſet ac doleret. Quoniam verò verbis imprudentibus, acerbis querimoniis & impotentis iræ ſignificatione, hoc perpetrandi facinus ſatellitibus ſacrilegis occaſionem dederat, ſtaret Summi Pontificis Mandato in ſubeunda Pœnitentia, idque ipſe coram Legatis Apoſtolicis juraret. Auctores necis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & omnes qui conſilio, auxilio, vel aſſenſu, venerant in communione ſceleris, vel qui parricidas reciperent aut foverent generatim excommunicavit *Alexander III.* Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, & ex Relationibus Nunciorum Regis Angliæ; quas ex Codice Vaticano deſcribit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum 1171. Num. 6. & 11. Relationum iſtarum alteram legere eſt apud *Rogerium de Hoveden* in Annalibus Angliæ pag. 526. Sunt inter Epiſtolas *S. Thomæ* a *P. Lupo* editas, 83. & 84. libri 5.

Henricus II. *Rex Angliæ a cæde* S. Thomæ Cantuarienſis *abſolvitur.*

Henricum II. Angliæ Regem revera inſontem fuiſſe a cæde S. *Thomæ* Cantuarienſis, quod nec Mandato, neque conſilio, nec aſſenſu facinori fuiſſet cooperatus, teſtatur Hiſtoria Quadripartita libri 4. cap. 3. his verbis: *Divulgato tam lethali facto undique, mox ut ad Regem Angliæ pervenit, afflictus eſt afflictione magnâ, & per quadraginta dies ſedit: mærenſque toto illo pœnitentiali dierum numero, acerbiorem multò plus quàm mortuorum luctum facit: lugentium cibos comedit, equum non aſcendit, nulla jurgantium cauſa, nulla agendorum conſultatio, nulla pulſantium querela ingrediebatur ad eum, nulla tot terrarum regendarum ſibi cauſa proponebatur, omnia tunc quaſi poſtponenti præ dolore; ſedebat quippe ſolitarius ſuper hoc quod acciderat, ingemiſcens ſemper & dolens, & ſæpe ſæpius iterans, Heu! Heu! accidiſſe ſic!*

Rem ita ſe habere comperuerunt Legati Apoſtolici, ab *Alexandro III.* ad Regem miſſi, *Theodinus* & *Albertus* Presbyteri Cardinales. Ipſum in Normannia degentem adiere; eumque ad parendum Sedis Apoſtolicæ Mandatis invenere paratiſſimum. Dominica igitur proxima Chriſti Aſcenſioni, apud Abrineas, in frequenti Epiſcoporum & Procerum conventu, Rege etiam filio præſente, Rex *Henricus II.* tactis Sacris Evangeliis, juravit ſe Cantuarienſis Archiepiſcopi necem nec imperaſſe, nec voluiſſe, immo de ipſa vehementer doluiſſe: confeſſus eſt tamen ſe iræ & doloris teſtificatione, & verbis querulis de Sancto Archiepiſcopo imprudenter & indignationis impetu prolatis, occaſionem dediſſe facinori, quod ſine ipſius conſcientia perpetratum erat. Quamobrem Pœnitentiam omnem & ſatisfactionem ſibi a Sedis Apoſtolicæ Legatis imponendam ſe humiliter ſubiturum, & religioſè adimpleturum juravit. Has verò ſatisfactionis conditiones ipſi injunxerunt Cardinales Legati: Primò, ut ducentos Milites ſumptibus ſuis aleret in Palæſtina per annum integrum. Secundò ut Statuta Clarendonenſia, & pravas omnes Conſuetudines Regni ſui tempore in Eccleſiam inductas pœnitus dimitteret: obſervatas ante ſua tempora, ſi quæ malæ eſſet, juxta Summi Pontificis Mandatum, de conſilio Religioſorum virorum temperaret. Imprimis autem ut Appellationes ad Romanum Pontificem ſe non impediturum in Eccleſiaſticis cauſis, nec permiſſurum ut impedirentur, juraret. Si tamen aliquos ſuſpectos haberet, ſecuritatem exigere poſſet ab eis, quòd nec ſuæ Majeſtati, nec Regno malum molirentur. Tertiò, ut Eccleſiæ Cantuarienſi omnia prædia, latifundia, & facultates reſtitueret, quibus anno antequam Sanctus Archiepiſcopus ab ejus gratia excidiſſet, fruebatur: & omnibus quos propter Sanctum Archipræſulem inviſos habuerat, pacem, bonaque reſtitueret. Quartò, ut ſi opus eſſet Exercitum in Hiſpaniam duceret contra Infideles, jubente Romano Pontifice. Jejunia etiam & eleemoſynas, aliaque pietatis opera ipſi ſecretò indixerunt. Hæc omnia ſe impleturum juravit, idemque præſtitit *Henricus Junior* ejus filius. Secundùm hæc, Legati Apoſtolici Regem Pœnitentis habitu veniam præ foribus Eccleſiæ poſtulantem abſolverunt, & in Eccleſiam introduxere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione de Abſolutione Regis Angliæ tunc temporis ſcripta, quam ex Codice Vaticano exhibet Cardinalis *Baronius* ad annum 1172. Num. 11. inter Epiſtolas *S. Thomæ* 88. & 89. lib. 5. ex Actis Purgationis, & Charta Abſolutionis Regis *Henrici II.* relatis a *Rogerio de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 529. ex Legatorum epiſtolâ ad Archiepiſcopum Ravennenſem, quam idem Auctor deſcribit pag. 530. ex *Gervaſio* in Chronico, ad annum 1172. pag. 1422. ex *Guillelmo Neuburgenſi* lib. 11. *De Rebus Anglicis*, cap. 25. ex *Radulpho de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 560. ex *Joanne Bromton* in Chronico pag. 1080. & 1081. & ex *Matthæo Paris* ad annum 1172. pag. 88. Poſt redditum Legatorum Apoſtolicorum, de miraculis *S. Thomæ* Cantuarienſis certior factus *Alexander III.* ipſum ritu ſolemni in Sanctorum Martyrum album retulit, Idibus Martii anni 1173. datis ea de re Diplomatibus Apoſtolicis cùm ad Cantuarienſem Eccleſiam, tum ad Chriſti fideles univerſos.

S. Thomæ Cantuarienſis invocatio.

Ad te, Pontifex & Martyr Sanctiſſime, orationem converto, ſupplexque obſecro, ut Eccleſiæ Chriſti Sponſæ, quam, ſicut ipſe, dilexiſti, tradens temetipſum pro ea, perpetuam pacem: ut Romanis Pontificibus & Epiſcopis, zelum pro Eccleſiæ libertate & diſciplina tuendis cum ſanctitate conjunctum: Ut Clericis & Viris Religioſis pietatem, ſæculi contemptum, & ſacrum fervorem: Ut Sereniſſimo Magnæ Britanniæ Regi totique Regno, veram fidem & cum Romana Eccleſia Communionem, qualis temporibus tuis vigebat: Ut Regi Chriſtianiſſimo LUDOVICO MA-

GNO

GNO HÆRESEOS EXPUGNATORI a Sanctiſſimo Pontifice INNOCENTIO XI. jure nuncupato affluentem cœleſtium donorum copiam, diuturnam vitam, perpetuam fœlicitatem; ut Gallicanæ Eccleſiæ, & Regno Francorum, ubi ſolatium, ſubſidium, ac tuitionem inveniſti, dum Exul pro juſtitia his in partibus degeres, tranquillitatem & florentiſſimi ſtatus conſervationem, jugi apud Deum, quo frueris, Interceſſione impetres.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, Articulo 1. pag. 184. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *S. Thomas Cantuarienſis jus Regalia non impugnavit.*

R. Mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 187. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Redarguit Lupum aſſerentem S. Thomam Cantuarienſem propter Regalia Martyrium ſubiiſſe.*

R. Hanc *Lupi Chriſtiani* Obſervationem firmiſſimis argumentis refello. Theologum a Theologo, Hiſtoricum ab Hiſtorico in facti & Hiſtoriæ quæſtionibus diſſentire, quale crimen? Cœterùm modeſtè & cum honoris præfatione id præſtiti. *Ex his verbis* (inquam) *Vir Religioſus & Eruditus P. Chriſtianus Lupus, cujus piis Manibus bene precor*, &c.

SCHOLION III.

Articulo V. Diſſertationis ejuſdem, pag. 216. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores; *Summa cum Principibus œconomia agendum.*

R. Ita ſenſit *Alexander Tertius*, cujus verba refero. Nullamne œconomiam, nullam moderationem erga Principes ſervandam Religioſi Cenſores volunt? Num injuriam *Alexandro Tertio* a me factam putant, quòd ejus ad *S. Thomam Cantuarienſem* literas referens & expendens, id notaverim: *Ibidem docet Pontifex quantâ œconomia cum Principibus ſit agendum?* Quòd tamen ſalvâ honeſtate Ordinis Eccleſiaſtici, ſalvâ Eccleſiæ libertate, ſalvâ juſtitiâ faciendum, & hic, & in tota Diſſertatione paſſim ſcripſi.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem Articulo VII. pag. 236. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores; *Severitas erga Regem Eccleſia periculoſa.*

R. Id ſcribebat ad Alexandrum III. Londonienſis Epiſcopus, cujus verba refero. Mera facti & Hiſtoriæ res eſt. *Summo* (inquam) *Pontifici proponit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret: ideoque Sanctitatem ejus obſecravit, ut a Cenſuris abſtineret.* Tum ejus verba ſubjicio. Severitatem erga Reges non eſſe periculoſam Eccleſiæ, & ſemper exercendam eſſe, exiſtimant-ne Religioſi Cenſores? Contrarium cenſent Pontifices Sanctiſſimi & prudentiſſimi.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 249. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.*

R. Facti quæſtio eſt. Obſervationis hujus Hiſtoriæ veritatem probat Epiſtola Alexandri III. ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, cujus verba profero.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 251. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Galliæ Rex non vult quòd Legati Papæ intrent in ſuum Regnum ſine ſuo conſenſu.*

R. Hiſtoriæ res eſt. *Parum*, inquam, *abfuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet.* Hujus rei teſtis eſt *Lombardus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus in Epiſtolâ ad *Alexandrum II.* editâ a *P. Lupo* cum aliis cauſam S. Thomæ Cantuarienſis ſpectantibus.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, ad pag. 258. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Natalis approbat nonnulla velut animadverſione digna in literis Joannis Sareſberienſis, quibus Papæ auctoritas limitibus reſtringitur.*

R. In literis Joannis Sareſberienſis ad Alexandrum III. hæc animadverſione digna obſervavi, nec me Obſervationis hujus pœnitet: *Fateor, & verum eſt* (inquit eruditus ille Epiſcopus) *omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ jure divino Eccleſiaſtica ſunt conceſſa poteſtati. Liceat ei nova jura condere, vetera abrogare; dum tamen ea quæ a Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere.* Hæc ille. Quæ ſi Religioſis Cenſoribus improbanda & damnanda videantur, conſequens eſt ut contradictorias Propoſitiones veras eſſe cenſeant, nempe: *Romano Pontifici licet ea quæ a Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare .... ſummus Pontifex perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi abſolvere poteſt.* Qui hæc Romano Pontifici licere negat cum Joanne Sareſberienſi, aut ejus verba refert, reſtringit auctoritatem Papæ, Religioſorum Cenſorum judicio. Ita reſtrinxit *Franciſcus Victoria* Dominicanus, in Academia Salmanticenſi Profeſſor, cujus libri Romæ non ſunt improbati, lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*; Propoſitione II. *Si Concilium*, inquit, *declaret aliquid de fide aut de jure divino, Papa in hoc nihil poteſt declarare aut immutare, maximè ſi tale jus ſpectet ad fidem, vel ad Mores Eccleſiæ univerſalis.* Et Propoſitione 23. *Nihil prodeſſet Congregatio Concilii* (in hypotheſi ſcilicet quam ſtatuit cum Joanne Cardinali a Turrecremata) *niſi ſua auctoritate poſſet determinare quibus in rebus Pontifex non debeat nec poſſit attentare contra Patrum Decreta & Sanctiones.* Quid ergo peccavi referendo verba Joannis Sareſberienſis? Pontificiæ Auctoritatis plenitudini abſit ut aliquid detrahi velim: ſed non in eo poſita eſt, ut ea quæ a Dei verbo in Evangelio vel lege perpetuam cauſam habent, mutare poſſit.

SCHOLION VIII.

Pag. 262. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Rex Galliæ in temporalibus nullum præter Deum Dominum agnoſcit.*

R. Id verè ſcripſi poſt *Innocentium III.* cap. *Per venerabilem*, Ext. *Qui filii ſint legitimi.* Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, hæc Eccleſiæ Gallicanæ, hæc Gallorum omnium doctrina.

SCHO-

SCHOLION IX.

Pag. 272. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Diſplicet Gallis quòd Papa mitiori modo procedat cum Regibus Angliæ.*

R. De Regibus Angliæ non eſt quæſtio eo loci, ſed de uno Angliæ Rege, S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum opprimente. Alexandri III. œconomia erga hunc Anglorum Regem in cauſa S. Thomæ, Regem Chriſtianiſſimum nonnihil commovit. Rex ſcilicet, Eccleſiaque Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ Libertatis & S. Thomæ Cantuarienſis pro viribus tuebantur, ut ibi obſervavi. Hiſtoriæ res eſt.

Nota.

PRofectò aliquando Pontifices ob ingentia in eccleſiam merita vacantis eccleſiæ fructus Principibus relaxarunt. Hujuſmodi privilegio Galliæ reges, remuneratos voluere Innocentius III. Clemens IV. Gregorius X. aliique quos recenſet liber gallicus, cui titulus: *Preuves de Libertez de l'egliſe Gallicane.* Cùm hujuſmodi privilegio non gauderet Rex Angliæ, & quòd eccleſiarum vacatio protraheretur, & earum redditus Fiſco addicerentur, ęgerrimè ferebat S. Thomas; & pro his duobus eccleſiarum præjudiciis removendis laborabat. Cùm proinde ſedes epiſcopales Vigornenſis, & Herefordienſis ſuo eſſent viduatæ Paſtore, & quia indignum erat ita permanere, & quia ipſarum proventus ad profana diſtrahebantur, ne diutiùs vacare permitterentur, inſtabat: *Mos profanus*, ita habetur in ipſius vita *l.* 1. *c.* 25. quam edidit Chriſtianus Lupus unà cum ejuſdem epiſtolis, *in plurimis jam regnis inolevit, quòd Epiſcopatus vacantes, & Monaſteria Reges pro voto per annos tenent, & quaſi Chriſto proſcripto applicantur Fiſco dos Viduæ, & Crucifixi patrimonia, calamitoſorum refrigeria, & egenorum ſubſidia. Hac Archipræſul recolens &c.* Hîc, abſque eo quòd exciperentur fructus neceſſariæ vacationis tempore percepti, indiſcriminatim ea criminabatur praxis, quâ patrimonia Chriſti, & pauperum in regis ærarium transferebantur. Si etiam obſervetur Alexandrum III. condemnaſſe, abſque ulla limitatione caput XII. conſuetudinum apud Clarendunam promulgatarum, fateri neceſſe erit indiſcriminatim noluiſſe fructus vacantium eccleſiarum Regem percipere; ſi etenim eos, qui reſpondiſſent tempori neceſſariæ vacationis potuiſſet fiſco addicere, non erat ſine diſtinctione damnandus, quia vacantium eccleſiarum fructus perciperet. Præfatum caput XII. exhibet Natalis art. 1. Neque etiam Natali adhæreo dicenti præfatam fructuum perceptionem Alexandrum improbaſſe, quia in pios uſus non erogabantur, puto etenim etiam id reprehendiſſe, quia juris regii non erat eos ſibi vendicare; atque ita rei hujus injuſtitiam expreſſit S. Thomas, cujus verba paulò ante dedi, dicendo quòd Fiſco, quæ Chriſti erant & pauperum, applicabantur. Et quidem cùm vacantium eccleſiarum fructuum eædem eccleſiæ habeant dominium, ad Principes pertinere non poſſunt, niſi Romanus Pontifex ut ſupremus eorumdem adminiſtrator, juſtâ impellente causâ eiſdem elargiatur; & Natalis nullum exhibet Romani Pontificis privilegium, quo Angliæ Regi in debitam remunerationem hujuſmodi fructus deſtinaſſet. Quòd ſi S. Thomas, dum Cancellarii munere fungeretur, hos fructus percepit, oportet dicere non dum eccleſiæ mancipatum, ſed ſæculare officium obeuntem a more, qui jam inoleverat, non receſſiſſe, nec de ipſius juſtitia examinanda cogitaſſe. Bene verò potuit factus eccleſiæ Archipræſul ipſius jura, unàque gravimina propiùs obſervare.

SCHOLION X.

Pag. 276. & ſeq. ejuſdem Articuli Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ variis Epiſtolis urgent pro anathemate in Reges Angliæ inferendo.*

R. Pag. 276. 277. 278. 279. commemoro varias Epiſcoporum Galliæ ad Alexandrum III. Pontificem Maximum literas, quibus Sanctitatem ejus urgent, ut S. Thomæ Cantuarienſi Atchiepiſcopo, & Eccleſiaſticæ Libertati ab Angliæ Rege oppreſſæ ſubveniat. Quid hac in re peccavi? Hæc mera ſunt Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita, quæſtioneſque facti, nec fidem, nec mores hinc inde meliores ſpectantes.

Quia etiam Natalis non ſatis oſtendit Angliæ Regem ex auctoritate eccleſiæ beneficia contuliſſe, ſuppoſititiam etenim cenſendam Decretalem *Ex diligenti* in ſecunda Nota ad præcedentem Diſſertationem obſervavi, ideo non putandum erraſſe, qui ſcripſerunt etiam ex hoc capite & Pontificem & S. Thomam quæ ſibi arrogabat Henricus improbaſſe. Nec refert Alexandrum ea in epiſtola, quam Natalis recenſet, ſolùm irritas voluiſſe collationes beneficiorum a laïcis in Anglia factas, nec verbum quidem de perſona Regis ſcribendo. Si igitur conſideretur in omnibus iis diſſidiis, quæ regem cum S. Thoma commiſerunt, ita ſe geſſiſſe Alexandrum, ut apertè nollet cum eodem Rege dimicare, non mirum erit, ſi laïcos objurgando, qui collationem beneficiorum uſurpaverant, Regis perſonam ſilentio prætererit. Interim tamen cùm improbaſſet quidquid circa hoc laïci attentaverant, & ipſe Rex comprehendebatur, quoties ex auctoritate ſibi a Pontifice elargita beneficia non diſpenſaſſet.

Notæ.

SIcut tempus tacendi, & tempus loquendi eſt, ita quandoque ſpectat ad Præſules eccleſiæ prudenter diſſimulare, & aliquando tamquam murum æneum etiam Regibus pro domo Dei ſe opponere. Multoties proinde ipſorum reprehenditur ſilentium, Iſ. 58. & Exech. 33. Immo nec Reges pertimeſcendos Deus mandavit, ut dicitur Jer. 1.

Verùm antequam Eccleſiæ Præſules adversùs Principes, quamvis eccleſiæ jura temerantes, inſurgant, ad Patrem luminum debent enixiſſimè confugere, non ſemper enim ea felix fuit fortitudo, quâ Ambroſii, Chryſoſtomi, Baſilii, & in Anglia Anſelmus, & Lantfrancus eccleſiaſtica libertate Regibus obſtiterunt. Hinc Alexander Pontifex, noluit Regem Angliæ anathemate ferire, & ab eo abſtinendo conſtantiæ & prudentiæ ſpecimen poſteris exhibuit; videbat etenim hac ſeveritate regem ad defectionem ſollicitiorem reddendum, nec tamen exinde S. Thomæ opem ferendam.

VErum eſt Principes ſupremos nullum in temporalibus ſuperiorem præter Deum agnoſcere, ut de Francorum Rege adnotavit Innocentius III. *cap. per venerabilem qui filii ſint legitimi.* At ſi ita expoſcat neceſſitas fidem defendendi &c. credidit indirecta in temporalia uti poſſe poteſtate *cap. Venerabilem de elect. cap. Licet de Vot. & cap. Novit. de Judic.*

OBſervat Thomaſſinus *Vet. & Nov. Eccl. diſcipl. p.* 1. *l.* 2. *c.* 118. *n.* 6. 8. 9. 16. uſque a Clodovei temporibus mitti conſueviſſe Legatos vel præviis precibus, vel prævio Principum conſenſu, atque id Romanos Pontifices obſervaſſe; quia Legati vel Principibus inviſi, vel quibus ſuâ auctoritate non patrocinarentur, inutiliter exequi tentaſſent quę in mandatis habuiſſent. Capite verò ſequenti demonſtrat Reges hoc obtinuiſſe privilegium, quod privilegium primò Anglorum Regi conceſſum ad alios deinde Rege pertranſiit.

PANO.

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES XI. ET XII. SÆCULI.

DISSERTATIO XI.

De Azimorum uſu in confectione Euchariſtiæ, Adverſus Græcos Schiſmaticos.

MICHAELEM *Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, Schiſmatis Græcorum Auctores, Eccleſiæ Latinæ uſum Azymorum in Euchariſtiæ confectione velut errorem graviſſimum improperaſſe, & effutiiſſe nullum eſſe in in ea Euchariſtiæ Sacramentum, quod materia legitima, id eſt, vero pane ad eum conficiendum non uteretur, in Synopſi obſervavimus. Nunc eorum error confutandus eſt, ac evertenda quibus eum fulciunt fundamenta.

ARTICULUS I.

Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur.

CHriſtum in Azymo Euchariſtiam conſecraſſe, ex trium Evangeliſtarum teſtimonio evidenter colligitur. Prima namque die Azymorum ipſum Sacramentum iſtud inſtituiſſe poſt Cœnam legalem, in qua agnum cum Apoſtolis comedit, conceptis verbis aſſerunt divini Amanuenſes. S. *Matthæus* cap. 26. v. 17. *Prima autem die Azymorum*, inquit, *acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei; Magiſter dicit: Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis... Cœnantibus autem eis accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum.* Sanctus Marcus cap. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?* S. Lucas cap. 22. v. 7 *Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum & Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha ut manducemus.* Ex quibus compertum eſt, Chriſtum Dominum quarta decima die primi menſis ad veſperam Paſcha legale comediſſe, & novum Paſcha comediſſe inſtituendo Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum. A veſpera porro diei decimæ-quartæ primi menſis uſque ad diem vigeſimam primam ad veſperam, nullus erat apud Judæos uſus fermentati, ſed uni panes azymi comedebantur ſecundùm legem *Exodi* 12. latam: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum peribit anima illa de Iſraël, a primo die, uſque ad diem ſeptimum.* Et Levitici 12. *Menſe primo, quarta-decima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt; & quinta-decima die menſis hujus ſolemnitas Azymorum Domini eſt. Septem diebus Azyma comedetis.* Chriſtus igitur qui legem accuratè obſervabat, nec vel minimum ejus iota præteribat, fermentatum ad Cœnam myſticam non adhibuit.

Laudata porro Evangelii teſtimonia, quorumdam Græcorum ſententiam erroris convincunt, qui Chriſtum eo quo paſſus eſt anno Judaicum Paſcha omnino prætermiſiſſe aſſerunt; & id ſolùm celebraſſe quod ipſe inſtituit, novum pro vetere. Quod Fragmentum quoddam S. *Petri* Alexandrini Epiſcopi & Martyris nomine inſcriptum, & a *Caſaubono* prolatum Exercitatione 16. ad Annales *Baronii*, & Anonymi duo a *Photio* laudati in Bibliotheca Cod. 115. & 116. & *Cedrenus*, opinati ſunt. Hunc etiam errorem profligat auctoritas *Origenis* Tractatu 55. in Matthæum; *S. Epiphanii* Hæreſi 30. quæ eſt Ebionitarum: *Sancti Chryſoſtomi* Homilia 81. in Matthæum, & aliorum Patrum cùm Græcorum, tum Latinorum. Unde *Photius* Codice 116. Anonymi *De ſacro Paſchæ Feſto Volumen III.* recenſens & expendens, ait: *Refert idem ſecundùm illos alios adventus ſui annos, Chriſtum Dominum ac Deum noſtrum lege præſcriptum Paſcha celebraſſe, non item eo quo paſſus*

Chriſtus legalis Paſchatis celebrationem non prætermiſit.

eſt. Quod conſideratione ſanè dignum, cùm Chryſoſtomus & Eccleſia tunc ipſum doceant legitimum Paſcha perfeciſſe, antequam Myſticam inſtitueret Cœnam.

Reſpondent alii, Chriſtum, cùm legis eſſet Dominus, Paſcha non celebraſſe die a lege præſcripta, ſed uno die celebrationem legitimam anticipaſſe: idque *S. Joannis Chryſoſtomi*, *Homilia 62. in Joannem*, *Theophilacti*, *& Euthymii* auctoritate confirmant. Unde inferunt, Salvatorem Euchariſtiam in fermentato pane, qui tum uſualis erat, inſtituiſſe.

Chriſtus Paſchatis celebrandi legitimam diem non anticipavit.

Verùm & hypotheſis falſa eſt, & licèt vera eſſet, concluſio non minùs convinceretur falſitatis. Falſam dixi hypotheſim. 1. Quia dicunt abſque fundamento, Chriſtum qui Legem non venerat ſolvere, ſed adimplere, Paſcha non celebraſſe die a lege ſtatuta. 2. Quia Chriſtum *primo die Azymorum* Paſcha celebraſſe Evangeliſtæ teſtantur. Prima autem dies Azymorum, erat 14. primi menſis ad veſperam. Chriſtus itaque die legitimâ celebravit. 3. Quia nec pater-familias ille ad quem Chriſtus miſit diſcipulos, ut Paſcha apud ipſum pararent, cœnaculum ſuum ad illud peragendum die non legitimâ præbuiſſet: nec Judæorum Sacerdotes, qui cauſas criminationum undique adversùs Chriſtum quærebant, ipſum quaſi violatæ hac ipſa die legis reum accuſare prætermiſiſſent. 4. Si Chriſtus ante Lunam 14. Paſcha comediſſet, validum inde & palmare peti potuiſſet adversùs Quartodecimanos argumentum, cujus tamen altiſſimum apud Veteres ſilentium eſt. 5. *Sanctus Chryſoſtomus* non aſſerit Chriſtum Paſcha die non legitima celebraſſe, immo potiùs contrarium affirmat, quamvis cenſeat Chriſtum Judæos in celebratione Paſchatis una die præveniſſe. Illos ſcilicet Feſtum diſtuliſſe ait contra præſcriptum legis, ut facinus cædis Domini implerent: Chriſtum verò Paſcha die ſua celebraſſe. Ita enim habet Homilia 86. in Matthæum: *Cur Jeſum ad Caïpham duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum ſententiâ facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno Summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeo ut Paſcha eâ nocte comedere neglexerint.* Subdit S. Joannis Evangeliſtæ verba: *Et ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.* Et proſequitur: *Unde liquidò patet, cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſcha tranſgreſſus eſt; ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta, quoniam irâ inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum nihil capere potuerant, ex inſperato nacti quod cupiebant, tempus Paſcha tranſpoſuerunt, ut ardentes cæde animos ſuos explerent.* Eadem *S. Joannis* verba Homilia 82. in ejus Evangelium expendens, ait: *Sed quid ſignificat, Ut manducarent Paſcha? Atqui Jeſus jam id fecerat unâ die Azymorum. Sive ergo Paſcha totam appellat ſolemnitatem, ſive quod tunc faciebant; Chriſtus autem pridie, cædem ſuam in Paraſceve reſervans quando antiquitus celebratum erat.* His pugnantia ſcripſiſſe *S. Chryſoſtomus* videtur Homilia 83. in *Matthæum*, ubi de Judæis Dominum capientibus & vincientibus ait: *Ipſa nocte in qua comederant Paſcha, tanta inſaniâ & tanto furore agitabantur.* Sed revera non pugnant: ſignificat enim hoc in loco Judæos hoc perpetraſſe facinus ipſâ nocte, in qua majores eorum Paſcha ſecundùm legis præſcripta celebrarant olim, & qua ipſi comedere debebant: quod his verbis explicat laudata in *Joannem* Homilia: *Quando antiquitus celebratum erat*, Hoc eſt, quando ex legis præſcripto erat celebrandum.

Theophilactus Commentario in caput 18. *S. Joannis*, S. Chryſoſtomo ſuffragatur. *Quid autem eſt*, inquit, *ut comederet Paſcha? Sanè Dominus illud fecit prima Azimorum. Vel igitur intelligamus per Paſcha, Feſtum ſeptem dierum: vel quod ipſi quidem manducaturi erant in Paraſceve veſpere. Ipſe autem Dominus uno die prævenit, reſervans ſui occiſionem Paraſceve, quando & olim fuit Paſcha.*

Alia fuit in opinione *Euthymius*. Scripſit enim Chriſtum *Paſchatis tempus diſpenſativè anticipaſſe uno die: quia noverat ſe decima-quarta die moriturum: ſiquidem æquum erat, ut die quo immolabatur figurationis agnus, & verus quoque Agnus immolaretur, ut invicem reſponderent figura & veritas.* Subdit fermentatum panem appoſitum fuiſſe poſt Legalis Paſchatis manducationem in cœna uſuali; quia *nondum venerat decimus-quartus dies, quo omne fermentatum abjectum erat.* Mox rationem quærens, cur ſi Chriſtus ante legitimum tempus Paſcha peregerit, Judæi manifeſta hac accuſatione relictâ falſum teſtimonium quærebant adversùs Jeſum, Reſpondet: *Quia ſciebant nullam eſſe legem, quæ condemnaret eum qui Paſcha ante tempus celebraſſet, prævidente olim Deo quod futurum erat, nihilque de hoc ſtatuente.* Verùm aſſertionem ipſe ſuam deſtruit *Euthymius*. Si enim Chriſtus die Paſchæ mori voluit, ut agni typici figuram verus Agnus impleret, cùm certum ſit ex Evangeliſtis veſpera præcedente, id eſt, eodem die naturali ſecundùm Judæos illum Paſcha peregiſſe; ſequitur eum non præveniſſe tempus, ſed die a lege conſtitutâ Paſcha comediſſe. Quo proinde uti fermentato nefas erat. Fictitium etiam eſt quod ait *Euthymius*, anticipationem diei legitimæ in celebratione Paſchatis non fuiſſe Lege prohibitam. Cùm enim dies lege præſcripta eſſet, æquè pugnabat contra legem anticipatio ac dilatio. Immo lex differri a nonnullis Paſchatis celebrationem jubebat, cùm ſcilicet immundi aut impediti erant; eos enim in ſequentis menſis diem decimam quartam Paſchatis celebrationem differre lex præcipiebat, Numerorum cap. 9. *Loquere filiis Iſraël. Homo qui fuerit immundus ſuper anima ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino in menſe ſecundo, quarta-decima die menſis ad veſperam: cum azimis & lactucis agreſtibus comedent illud.* At lege permiſſam fuiſſe diei 14. ad veſperam anticipationem nullibi legimus. Nec probabile eſt Chriſtum qui legem accuratiſſimè ſemper obſervavit, eam in ſupremi Paſchatis celebratione fuiſſe prætergreſſum. Non diffitemur ipſum prævenire diem legitimam potuiſſe, nec illegitimam eam futuram fuiſſe quam ſelegiſſet; ſiquidem legis erat Dominus; ſed an id fecerit, quæſtio eſt. Id aſſerit *Euthymius*, ſed non probat: in eaque aſſertione *S. Chryſoſtomo* & aliis Patribus, immo Evangeliſtis adverſatur. Quamobrem ab ipſo diſcedimus. Quamquam etſi Chriſtum diem legitimam in celebrando Paſchate præveniſſe Græci probaſſent, non ideo eviciſſent ipſum Euchariſtiam in fermentato inſtituiſſe; cùm longè eſſet veriſimilius ipſum deinceps uſum azymo poſt Cœnam typicam, ſicut in ipſa Cœna, ut legem quantum in ipſo erat, in omnibus impleret.

Chriſtus legitimâ die Paſcha celebravit.

Græcorum errorem egregiè refellit *Humbertus* Sylvæ-Candidæ Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis in lib. contra *Græcorum* calumnias. „ Adminiſtratis, *inquit*, Judæis Materiam magnam ſibi „ placendi ſuper interfectione Domini, & per„ manendi in errore ſuo, & fidem noſtram e„ vacuandi, ſi glorianteſ nomine Chriſtiano ob„ jecerint Chriſto quod Judæorum, nemo obji„ cere præſumpſit, nec tunc, nec modo, niſi

for-

forte veſtro edoctus magiſterio. Quamvis enim Principes Sacerdotum & omne Concilium quæſiſſent falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent, & nec in verbis ejus inveniſſent tamen tale aliquid quale vos objicitis nullus eorum objecit. Quod ſi fuiſſet objectum, ſolum ſufficeret ad perdendum illum. Nec jam Pilato dicerent: *Nobis non licet interficere quemquam*; quia ipſi præcepto legis interfeciſſent fermentati participem...... Non-ne tot teſtibus iniquis in Dominum inſurgentibus, & iniquitate mentiente ſibi ſuffeciſſet hoc unum veſtrum mendacium, ſi conſtaret eis ſaltem hoc ſolum? Non-ne inſtarent Pilato, & dicerent: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia fermentatum in Paſcha comedit? Fortè dicetis eum clam egiſſe hoc. Abſit Quia non ſolum de factis ſuis, verùm & de dictis ait ipſi Pontifici percunctanti; Ego palam locutus ſum mundo, &c. Numquid etiam dominum domus in qua Paſcha celebrabat, ſanctæ Legis prævaricatio poſſet latere? Quòd ſi fortè & hunc latere potuit, aut certè ipſe conſenſit: numquid & Judam complicem malignorum Judæorum latere potuit.

Et *infra*. ,, Quia conſideratis veſtro fermentato ſecundùm Legem & Evangelium juſtè contradici, aſtruere conamini Dominum non celebraſſe Paſcha cum Judæis quarta-decima luna primi menſis, ſed priuſquam fieret legalis abjectio fermentati. Et hoc probare contenditis ex Evangelio Joannis, qui ait: Et ipſi non introivere in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha. ,, Quod quanta abſurditate dicatur, ſaltem ex hoc perpendite quòd Chriſtum tranſgreſſorem legis non cavetis denuo pronuntiare, ſi Paſchæ tempus noluit obſervare. Præſertim cùm Lucas referat, quia *cum facta eſſet hora, diſcubuit*. Quamvis enim bis poſſe celebrari Paſcha Lex concedat, tamen quartam-decimam Lunam omnimodis obſervandam denuntiat. Et mundis quidem quartam decimam Lunam primi menſis, immundis autem quartam-decimam ſecundi menſis. Et quicumque aliter præſumpſiſſet, de medio populi ſui periret.

Iiſdem momentis Græcos urget Sanctiſſimus Pontifex *Leo IX.* Epiſtolâ 6. ad *Michaëlem* Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum. At ſummam erga illos moderationem oſtendit, permittens ut Euchariſtiam ritu ſuo & conſuetudine in fermentato conficerent, modò Romanæ Eccleſiæ Azymum conſecranti non inſultarent, nec ab ejus communione diſcederent: *Quia nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes.*

Latinæ Eccleſiæ in Azymo conſecrantis uſus vindicatur.

Latinæ porro Eccleſiæ in azymo conſecrantis uſum, non ſolùm propter Chriſti exemplum, non tantùm propter munditiam, verùm etiam propter myſticas ſignificationes, convenientiorem eſſe ritu Eccleſiæ Græcæ fermentatum ad Euchariſtiam conficiendam adhibentis, probat Humbertus Sylvæ-Candidæ Epiſcopus & Cardinalis. ,, Romana, *inquit*, & Occidentalis Eccleſia a Miniſtris ſacri Altaris in ſecretario confectum offert azymum, quod ex grano frumenti & limpida lymphæ per ignem fuerit præparatum, ſignificans ſe in una Mediatoris Dei & hominum, hominis Dei Jeſu Chriſti perſona, tres perfectas credere & venerari ſubſtantias; humanam ſcilicet carnem, animam rationalem, & Verbum Dei Deum. Et granum quidem aſſimilari carni, quam de ſola Virginis carne, quaſi ex grano matris terræ, ſola virtute cœleſti, non autem aliqua commixtione virili factam omnipotens Divinitas animavit. Puriorem ſubſtantiam, id eſt, animam, quaſi aquam præclaram & nobilem ei infundens. Quas geminas ſubſtantias ab ipſius Virginalis Conceptionis exordio Verbum Dei rite ſuſcepit, & mediante ſuæ Divinitatis calore, tamquam igne ſibi conſtruxit, & conſolidavit. Taliter præparatus azymus, fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti.

Sanctus Anſelmus in Epiſtolâ ad *Vvalteramnum*, contra Græcos uſum azymorum in Sacrificio Miſſæ damnantes præclarè diſſerit. ,, De Sacrificio, *inquit*, in quo Græci nobiſcum non ſentiunt, multis rationabilibus Catholicis videtur, quia quod agunt, non contra Fidem Chriſtianam. Nam & azymum & fermentatum panem ſacrificans, ſacrificat. Et cum legitur de Domino quando corpus ſuum de pane fecit, quia accepit panem & benedixit, non additur azymum vel fermentatum. Certum tamen eſt quia azymum benedixit: forſitan non quia res quæ fiebat, hoc exigebat: ſed quoniam Cœna, in qua hoc factum eſt, hoc exigebat. Et cum alibi ſe & carnem ſuam panem vocavit; quia ſicut iſto pane vivit homo temporaliter, ita illo vivit in æternum: Non ait azymum vel fermentatum, quia uterque pariter panis eſt. Non enim differunt azymus & fermentatus ſubſtantialiter, ut quidam putant. .... Propter hoc ergo ſolùm videtur ſe & carnem ſuam panem vocaſſe, & de pane corpus ſuum feciſſe, quia ſicut iſte panis azymus vel fermentatus dat vitam tranſitoriam, ita corpus ejus æternam; non quia fermentatus eſt vel azymus: quamvis in Lege, ubi omnia fermè in figura fiebant, præceptum ſit azymum in Paſcha panem manducare; ut oſtenderetur quòd Chriſtus quem expectabant, ſincerus & mundus futurus eſſet, & nos qui manducaturi eramus corpus ejus, ſimiliter mundi eſſe moneremur ab omni fermento nequitiæ & malitiæ. Jam verò poſtquam de veteri figura ad novam veritatem venimus, & azymum Chriſti carnem comedimus, non eſt nobis neceſſaria vetus illa figura in pane, de quo carnem ipſam conficimus. Apertiſſimum tamen eſt; quia melius ſacrificatur de azymo, quàm de fermentato: tum quia valde aptiùs & puriùs & diligentiùs fit, tum quia Dominus hoc fecit. Unde illud non eſt tacendum, quia cum Græci anathematizant Azymitas (ſic enim nos vocant) anathematizant Chriſtum. Si autem dicunt quia judaizamus, dicant ſimiliter Chriſtum judaizaſſe. At ſi audent aſſerere, Chriſtum propter judaiſmum, ut præceptum de azymo datum ſervaret, de azymo corpus ſuum feciſſe, abſurdiſſimè errant, cum illum tam ſinceram novitatem feciſſe in fermento vetuſtatis exiſtimant. Patet igitur quia cum uſus eſt azymo ad illud opus, non hoc fecit ut præceptum de azymo ſervaret, ſed ut aut fermentarios, quos prævidebat, reprobans, azymitas approbaret: aut certè ut ſi etiam fermentarii approbarentur, azymitas quoque approbaret.

De eodem argumento legendus *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. 3. *Dialogorum*.

Barlaamus natione Græcus, Hieracenſis Epiſcopus, in Epiſtolâ ad Græcos, Eccleſiæ Latinæ ritum probat in uſu azymorum, ejúſque ſapientiam ac moderationem erga Orientales commendat. ,, Quoniam, *inquit*, Apoſtoli eadem nobis tradentes Myſteria, non diſtinxerunt ſive fermentatum, ſive azymum: ſed Orientalis Eccleſia continuò incœpit fermentatum: Occidentalis verò azymum, eo quòd gerit imaginem puritatis & ſinceritatis & veritatis: Utraque ego quidem ſimiliter adoro & colo. Latinos

„ verò in tantùm prudentiores æſtimo, quòd illi „ quidem minimè Hoſtiam de fermentato vituperant, ſed ſimiliter venerantur; horum autem „ multi non timent in Sancta blaſphemare.

Florentina Synodus æquè in azymo vel fermentato Corpus Chriſti confici pronuntiavit, utriuſque Eccleſiæ ritum approbans: & ab illarum Sacerdotibus obſervandum. Concilii Decretum egregiè ac luculenter vindicat *Gennadius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. 2. cenſetque Chriſtum die legitima Paſcha celebraſſe, adeoque Euchariſtiam confeciſſe in azymis; Judæos verò celebrationem Paſchatis in diem ſequentem tranſtuliſſe probat: ac *Nicephorum Xantopbolum*, qui Chriſtum una die Paſcha antevertiſſe, & die 13. peregiſſe effutiit, diſertè refellit.

Joannes Epiſcopus Citri ſcribens *Conſtantino* Archiepiſcopo Dyrrachienſi, lib. 5. *Juris Græco-Romani*, ait Azymorum oblationem tanti momenti non eſſe, ut diviſionem facere debeat inter Græcos & Latinos: quia æquè panis eſt azymus & fermentatus. Idem aſſerit *Theorianus* Philoſophus *Epiſtolâ ad Sacerdotes*, apud *Allatium* Exercitatione 24. adversùs *Creigtonum*.

ARTICULUS II.

Græcorum Argumenta ſolvuntur.

Græcorum objectiones.

I. OBjiciunt Græci, Chriſtum agnum comediſſe, & Cœnam Myſticam inſtituiſſe, nempe Euchariſtiam, ante diem feſtum Paſchæ: adeoque primam Euchariſtiam non confeciſſe in azymis, cùm nondum adveniſſet dies 14. quâ ad veſperam azymorum uſus incipiebat, ac fermentum ex omnibus Judæorum domibus eliminabatur. Antecedens probant primò ex Evangelio *S. Joannis* cap. 13. *Ante diem Feſtum Paſcha*, inquit, *ſciens Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta*, &c. ubi dubium non eſt. S. Joannem *Ante diem Feſtum Paſcha*, non quemlibet Paſcha, præcedentem diem, ſed proximum & pridianum appellare.

Secundò, id probant ex verbis ejuſdem Evangeliſtæ cap. 18. *Erat autem mane, & ipſi non introierunt in Prætorium, ut ipſi non contaminarentur: ſed ut manducarent Paſcha.*

Tertiò ex verbis ejuſdem cap. 19. *Erat autem Paraſceve Paſcha, hora quaſi ſexta.* Loquitur *S. Joannes* de tempore quo Chriſtus damnatus & cruci affixus eſt, eumque ipſum diem Paſchæ Paraſceven appellat, id eſt, pridie ante Paſcha.

Quartò ex illis verbis: *Judæi ergo*, [*quoniam Paraſceve erat*] *ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho* [*erat enim magnus dies ille Sabbathi*] *rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.* Ait Evangeliſta magnum fuiſſe diem illum Sabbathi, quaſi non vulgare, ſed ſanctius atque celebrius quàm cœteris annis: Sanctius autem eſſe non potuit, niſi ſi eodem die Paſchæ Feſtum celebratum eſt: hac enim ratione verè magnum fuit: quia & Sabbathum, & Paſcha.

Quintò ex verbis Judæorum de morte Chriſti in Concilio deliberantium: *Dicebant autem* (ut referunt *S. Matthæus cap. 26.* & *S. Marcus* cap. 14.) *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Si Decretum iſtud ſervatum eſt, dies quo Chriſtus eſt captus, feſtus Judæis non fuit: adeoque Chriſtus Paſchatis diem legitimum prævenit.

Sextò, Diſcipuli putarunt, cùm Chriſtus dixit Judæ, *quod facis, fac citiùs*, ipſum ſignificare voluiſſe ut *emeret ea quæ opus erant ad diem Feſtum*, utique Paſchatis, quod Judæi erant in craſtinum celebraturi.

Septimò, ſi eo die quo Chriſtus mortuus eſt & Paſcha celebraverat, legitima fuiſſet Paſchæ dies, non licuiſſet *Joſepho* homini juſto Chriſtum de cruce deponere ac ſepelire, cùm ſanctæ illæ mulieres ne ad monumentum quidem ire, & Chriſtum ungere voluerint propter diem Sabbathi, ut refert *S. Lucas* cap. 23. *Et revertentes paraverunt aromata & unguenta. Et Sabbatho quidem ſiluerunt ſecundùm mandatum.*

Octavò, minùs veriſimile eſt Principes Sacerdotium & Seniores populi, qui ſe Religionis conſervatores profitebantur, & Chriſtum violatæ Religionis reum agebant, in ipſa ejus accuſatione Religionem violare auſos, eumque die feſto capere, in jus rapere, vexare omni contumelia, cædere, crucifigere: nec a populo ſibi metuiſſe, contra quàm Evangeliſta teſtatur.

Nonò, ſecundùm Legem, dies Pentecoſtes celebrabatur die quinquageſimo a ſecundo die Azymorum, ut colligitur ex Deuteronomii 16. *Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, quâ falcem in ſegetem miſeris. Et celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo.* Itaque ſi Paſcha celebratum fuiſſet feria ſexta, & ſecunda dies azymorum fuiſſet Sabbatum, eo anno Petecoſte die Sabbati fuiſſet celebrata.

Reſponſiones Toleti, Baronii & Bellarmini Cardinalium expenduntur.

II. Doctiſſimi Cardinales *Toletus*, *Baronius*, & *Bellarminus* ad primam objectionem reſpondent, *S. Joannem*, cum ait, *Ante diem Feſtum Paſcha* Chriſtum cœnam myſticam celebraſſe, de die artificiali ab ortu ad occaſum; non de naturali, quod a veſpera diei 14. ex inſtituto Judæorum incipiebat, eſſe intelligendum. Sed illa reſponſio omnibus non placet: abſurdè namque & impropriè locutum S. Evangeliſtam nemo ſibi perſuadeat. Videretur autem impropriè, immo & abſurdè locutus, ſi Paſchalem Cœnam a Chriſto celebratam hiſtoricè deſcribens, dixiſſet ante diem Feſtum Paſchatis fuiſſe factam, quia diei Paſchalis pars poſterior nondum advenerat, id eſt, dies artificialis. Nam Solemnitatis Paſchalis pars præcipua ad priorem diei partem pertinebat, quâ immolabatur & comedebatur agnus, eliminato fermento, protrahebaturque convivium ad primam noctem. Cum itaque peractâ jam typica Cœna agni Paſchalis, Chriſtus pedes Apoſtolorum laverit, & corpus ac ſanguinem ſuum ipſis exhibuerit, ut ſingularis amoris argumentum ac pignus; idque nonniſi multa jam nocte, id eſt, die Paſchæ aliquantulum provecto fieri potuerit; non potuit verè dici ante diem Feſtum Paſchæ factum. Deinde modus ille loquendi, quo dicitur aliquid factum, ante diem feſtum, quia ante diem artificialem peractum eſt, non legitur ab Evangeliſtis alibi uſurpatus. Quod enim ex S. Luca *Baronius* profert dicente: *Dies erat Paraſceve, & Sabbatum illuceſcebat*, ad rem non facit. Nam *illuceſcit*, non ſolùm de die artificiali dicitur, quando Sol lucet, ſed de naturali die, qui ex Hæbreorum conſuetudine incipit a veſpera cum Luna & alia ſydera illuceſcunt, & apparitione ſuâ diem naturalem inchoant.

Ad ſecundum reſpondent Cardinales laudati, Paſcha in Scripturis appellari non ſolùm agnum Paſchalem, ſed etiam quamvis aliam victimam, ex illis quæ per ſeptem Azymorum dies copia ingenti mactabantur, Deuteronomii 16. *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo de ovibus & bobus, in loco quem elegerit Dominus.* Verùm de agni Paſchalis manducatione, & prima ſolemnitate Azymorum intelligendum Evangeliſtam, probant illa verba: *Ut non contaminarentur.* Præceptum enim de vitanda immunditia vel proprium ejus diei fuit, quo Paſ-

cha-

chalis agnus immolabatur & comedebatur: vel commune diei primo & ultimo, quos dies a cæteris Deus ſeparat, & ſolemnes eſſe jubet, Numerorum 28. & utrumque eorum vocat *Congregationem Sanctam*. Alioqui ſi per continuos dies ſeptem idem præceptum fuiſſet obſervandum, Judæis fuiſſet intolerabile, cum tam multis, tam levibus, tam paſſim occurrentibus rebus pollutio contraheretur, ut vix ſe diem unum mundos ſervare poſſent, dies autem azymorum ſeptem eſſent, quo tempore & victimæ immolabantur, & a Sacerdotibus edebantur, & azyma comedebantur a ſingulis; ita ut qui fermentato uteretur, mortis reus eſſet. Præterea, verba illa, *ut comederent Paſcha*, de ſolo agno Paſchali, non de aliis victimis intelligi debere, ex eo conſtat, quòd nullus proferri poſſit Scripturæ Sacræ locus, in quo aliæ ab agno Paſchali victimæ Paſcha nuncupentur, multò minus azyma. Nec *Baronio & Bellarmino*, favet laudatus Deuteronomii locus: qui quo ſenſu ſit intelligendus, Hebraica Veritas docet, ſecundùm quam vertendum eſt: *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo pecudes, & boves*. Pro quo Latinus Interpres vertit: *De ovibus & de bobus*. Textus Hebraicus duplex genus ſacrificiorum commemorat, Paſcha, id eſt, agnum Paſchalem; & oves ac boves, hoc eſt, oblationem pacificam, quæ die 14. ante anni mactationem ex ovibus offerebatur, ut tota docet Rabbinorum natio.

Ad tertium locum reſpondent iidem Cardinales, Paraſceven Paſchæ a *S. Joanne* non appellari pervigilium Paſchatis, ſed pervigilium Sabbati occurrentis in Solemnitate Paſchali. Namque Sabbati ſolius Paraſceve erat quia feſtivis aliis diebus licitum erat ea parare quæ ad victum opus erant, etiam in ipſa Solemnitate Paſchali, ut a Deo conſtitutum eſt Exodi 12. *Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent*. Quod autem eſſet Paraſceve Sabbathi, conſtat ex ipſo cap. 19. S. Joannis. *Itaque Judæi (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati)*, &c. Et *Marci* 15. *Erat autem Paraſceve quod eſt ante Sabbatum*. Verùm non video quomodo rectè dici potuerit Paraſceve Paſchæ, niſi eſſet Paraſceve Sabbati quo celebrabatur eo anno Feſtum Paſchatis: ac propterea magnus dicebatur Sabbati dies, non propter ipſius Sabbati religionem, nec propter concurſum ſecundæ diei azymorum quæ cum ſolemnis non eſſet, Sabbatum non efficiebat ſolemnius, ſed propter concurſum primæ diei azymorum, quæ propriè dicebatur Paſcha, & *Dies magnus*, ſive *Dies bonus* ab Hebræis vocabatur. Quod verò laudati Cardinales aſſerunt *S. Joannem* Paraſcevem Paſchæ appellaſſe Paraſcevem Sabbati quæ dies erat una ex Paſchalibus, tam ab humano more loquendi remotum eſt, quàm ſi, cum Feſtum Sancti Joannis Baptiſtæ pridie Feſti Corporis Chriſti celebratur, de eo die aliquis loquens, Vigiliam S. Joannis appellaret, non quod Feſti S. Joannis Vigilia eſſet, ſed Vigilia Corporis Chriſti, quæ in Feſtum S. Joannis incidiſſet.

Ad quartum locum reſpondent, Non vocaſſe *S. Joannem* Sabbatum illud magnum, quòd eo die Judæi Paſcha celebrarent, ſed quòd una ex diebus azymorum eſſet. Verùm, ut alii Viri Eruditi dudum obſervarunt, ea reſponſio cum S. Evangeliſtæ propoſito non convenit. Reddebat enim rationem cur Judæi *Pilatum* rogarint, ut Chriſto, & latronibus crura frangerentur, quò citiùs animam efflarent, & ante diem Sabbati de cruce deponerentur, quia die Sabbati deponi non poterant, & manere ſuſpenſa minimè decebat, multò minùs quia magnus erat Sabbati dies. At dies azymorum non prohibebant quin corpora de cruce tollerentur, cum feſtivi non eſſent, exceptis primo & ſeptimo: cultum igitur ſingularem & eximium Sabbato non addebant, ratione cujus ſolemnius eſſet, ac *magnus dies* diceretur: ſed ita vocabatur, quia dies erat Paſchatis, ut *S. Iſidorus Peluſiota* obſervat lib. 3. Epiſtola 110. ad *Iſidorum Diaconum*, dicens: *Sabbathum Feſtum omne nuncupatur, Ac propterea dictum eſt, Sabbata Sabbatorum, quoniam interdum Feſti Principium aut finis in hebdomada Sabbathum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contingit. Nam cùm Epiphania aut Domini Nativitas Dominico die occurrit, duplicem Solemnitatem efficit, & velut, feſtum in feſto. Eodem quoque modo apud illos, ſi Feſtum in Sabbathi diem incidiſſet, vocabatur Sabbata Sabbatorum*.

Ad quintum locum negat *Baronius* hoc decretum de Chriſto non capiendo die feſto, religionis causâ factum fuiſſe. Negat etiam fuiſſe ſervatum, Principibus Sacerdotum occaſione utentibus Judæ Proditoris operam ſuam ultro offerentis. Verùm nec decretum illud ſervatum non fuiſſe doctiſſimus Cardinalis probat, cum eadem eſſet metuendi ratio ne tumultus a populo concitaretur. Et Religionis cauſa factum fuiſſe ex eo conſtat, quòd Judicium criminale die ſacro adminiſtrare, & capitale ſupplicium exigere non liceret, ut teſtatur *Moſes Ben Maimon* lib. ultimo *Iad*, Sectione prima quæ inſcribitur *Sanedrim*, cap. undecimo, tractans de variis differentiis inter Judicia *Mammonoth*, id eſt, civilia; & *Animarum* ſive Capitalia. *Judices*, inquit, *rerum capitalium non judicant in Paraſceve Sabbati, aut in Paraſceve diei feſti: quia non debet id fieri, & reus occidi poſtridie non poteſt*.

Ad ſextum reſpondent, Evangeliſtam Feſti nomine Sabbatum intellexiſſe omnium ſolemniſſimum. Sed nec Sabbatum ſimpliciter dies Feſtus vocari ſolet; nec unum altero ſolemnius eſt, niſi propter alterius ſolemnitatis concurſum. Cùm itaque ex diebus Azymorum primus tantùm & ſeptimus ſolemnes eſſent; Sabbatum quod illo dierum intervallo celebrabatur, non erat ſolemnius, niſi ſimul prima aut ſeptima eſſet Azymorum dies.

Ad ſeptimum reſpondent, in Feſto prohibita fuiſſe opera ſervilia, ſed non opera charitatis & pietatis, quale erat mortuos ſepelire, ut conſtat ex *Tobiæ* facto. At multò probabilius eſt, mortuorum ſepulturam diebus Feſtis fuiſſe prohibitam. Quid enim magis die feſto prohibitum, quàm illud opus quo pollutio contrahitur? Quæ porro major ex Lege pollutio, quàm contactus mortui? *Tobias* quidem Feſto die mortuum ſepelivit, ſed juris communis id non fuit, verùm neceſſitatis. Si autem die Paſchatis fas fuiſſet Judicia capitis exercere, reos damnare, & morte afficere, juris etiam fuiſſet ordinarii eodem die mortuos ſepelire. Id verò falſum eſſe probat illud ipſum quod profertur *Tobiæ* exemplum. Nam Feſtum ipſum abrupiſſe, & pollutionem ex contactu mortui contraxiſſe, verba Scripturæ indicant: *Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore, memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam; Dies Feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum*. Tob. 2.

Ad Octavum reſpondent, Principes Sacerdotum & Seniores populi hæc perpetraſſe, non quòd illa crederent licita; ſed quia Legem, & auctorem Legis Deum ludibrio habebant, ut homines perditi, & ad omne ſcelus projecti, ſatiſque ſe religioſos exiſtimaſſe, ſi hæc per ſeſe non exequerentur: Verùm longè probabilius eſt ipſos, ut erant inſignes hypocritæ, Legis obſervatores egregios quantum

tùm ad exteriorem corticem videri voluiſſe, quantumvis medullam divinorum præceptorum flocci facerent; adeoque die Feſto ea patrare non auſos, maximè ob metum popularis tumultûs.

Ad nonum reſpondet *Bellarminus* quinquaginta dies enumerari debuiſſe a die altera Azymorum, ſi profana eſſet, non verò ſi eſſet Sacra & Sabbatum: quia non licebat metere die Sabbati, ſicut nec arare. Unde cùm eſſet metendus manipulus novarum frugum, qui Deo offerretur, oblatio illa differebatur in tertiam diem Azymorum, ſi ſecunda eſſet dies Sabbati. Porro quo anno paſſus eſt Chriſtus ſecundus dies Azymorum erat Sabbatum. Igitur manipuli oblatio non eſt facta, niſi die tertiâ, quæ prima fuit Chriſtianorum Dominica dies. Unde cùm a die hujuſce oblationis quinquaginta dies, qui in Pentecoſten deſinebant, numerari deberent, Pentecoſtes in diem Dominicum eo anno incidit. Verùm *Bellarmino* adverſatur *Joſephus* lib. 3. *Antiquitatum*, cap. 10. *Secunda*, inquit, *Azymorum die, quæ eſt menſis hujus decima-ſexta, frugibus demeſſis, & hactenus intactis incipiunt frui: æquumque rati Deum hujus ubertatis auctorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt*, &c. *Primitiarum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur. Poſt hoc Sacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt, quadraginta-novem diebus, quinquageſima, quam a numero Aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem*, &c.

Judæi Paſcha celebraſſe die Sabbati, & Feria ſexta ad veſperam agnum immolaſſe Viri Eruditi cenſent.

III. Miſſis itaque doctiſſimorum Cardinalium ſolutionibus, Reſpondent alii his argumentis, dumtaxat confici, Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, quo anno paſſus eſt Chriſtus. Salvatorem verò die Jovis ad veſperam. Chriſtus, præſcriptum Legis ſecutus eſt. Judæi Decretum Synedrii Majorumque traditionem; ſecundùm quam, ſi Paſcha in Feriam ſextam incideret, in ſequentem Sabbati diem transferebatur, ne duo continenter dies dies Feſti conſequerentur, quod populo grave erat; cum nec ſepelire mortuos, nec alia ejuſmodi, etiam pia opera, nec multùm laborioſa diebus Feſtis facere poſſent. *Paulus* Burgenſis Epiſcopus, genere Judæus ex ſanguine Levitico deſcendens, ut ſcribit ipſe de ſe, & Hebraïcæ literaturæ peritiſſimus, ex Canone Hebraïci Kalendarii; *Adu*, hanc traditionem egregiè confirmat. Cujus Sententiæ *Paulus* Foroſempronienſis Epiſcopus, *Joannes Lucidus*, *Onufrius Panvinius*, *Joannes*, *Hentenius Janſenius* Epiſcopus Gandavenſis, *Maldonatus* e S. J. doctiſſimus Scripturarum interpres, aliique viri eruditi ſuffragantur. Quæ autem contra Judaïcam illam de tranſlatione Feriarum doctrinam ex *Anatolio*, *Philone & Joſepho Baronius* objicit ſolùm probare ajunt. Judæos ſervaſſe inſtitutum celebrandi Paſcha poſt Æquinoctium vernum, cùm Luna erat plena, die 14. menſis Niſan. Nempe hoc ipſum Auctores iſtos dicere, quòd in Lege Dei verbis præcipitur. Loquuntur enim de ordinaria ſolemnitate & magis frequenti. Nam tranſlatio Canone *Adu* præſcripta non fiebat ſingulis annis, nec poſterius illud Synedrii Decretum Legem Dei antiquavit, ſed dumtaxat interpretatum eſt, & commodiorem ejus uſum docuit, ut explicat *Paulus Burgenſis*.

Canon Adu.

Unum eſt hac in opinione incommodum, quòd ne duæ Feſtivitates concurrerent, neceſſe fuerit diem ſeptimam Azymorum abſque ſolemnitate tranſigi eo anno quo prima Azymorum Sabbato celebrabatur; & ſolemnitatem diei ſeptimæ quæ in ſextam Feriam incidebat, in Sabbatum transferri ſecundùm Canonem Hebraïci Kalendarii; adeoque non ſeptimam Azymorum ſecundùm Legem, ſed octavam, in qua non comedebantur ampliùs Azyma fuiſſe Sacram Hebræis, quod apertè contra Legem erat. Verùm nemini mirum videri debet, quod ſeptimæ diei Azymorum ſolemnitatem transferrent, qui primam transferebant, in utroque Legem Traditioni Majorum ſuorum poſtponentes. Die tamen ſeptimâ ceſſabat Azymorum uſus in quamcumque Feriam incideret; ſed ſolemnitas, ſacrificia, publici conventus in Templum & Synagogas, ceſſatio demum ab operis, in Sabbatum remittebantur, ſi ſeptima dies Azymorum cum Feria ſexta concurreret.

Unum opponit *Baronius ex S. Joanne*, hæc ſcilicet *Pilati* verba: *Eſt autem conſuetudo vobis ut unum vobis dimittam in Paſcha.* Ex quo loco ita diſputat: *Pilatus* ait morem eſſe, ut in die Paſchatis unum captivum in gratiam ipſorum liberet: idemque *Pilatus* vult Chriſtum jam dimittere; ergo is erat dies Paſchatis.

Verùm quæ in gratiam ſolemnitatis Paſchalis fiebat captivi liberatio, rectè dicebatur fieri in Paſcha, etiamſi die Paraſceves ejuſmodi negotium juridicum procuraretur, quando cœtera ad Feſtum pertinentia curare moris erat. Sic apud Chriſtianos multa quæ Sabbato Sancto ex Eccleſiæ ritu peraguntur, dicuntur in Paſchate fieri. Cùm ergo Feſtum Paſchatis a Judæis eodem die ad veſperam eſſet inchoandum, quod ob rem non ingrediebantur in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha; potuit dicere Pilatus: *Eſt autem conſuetudo vobis ut unum vobis dimittam in Paſcha.*

Ne autem importunè quis objiciat, nullum eſſe fundamentum quo mos ille transferendi Paſchatis Judæis ſolemnis fuiſſe aſſeratur. Nullum enim eſſe hujus opinionis vindices in Lege fatentur, cujus Decretis repugnat; ſed in Hebræorum Traditionibus, quarum fidem faciunt & ipſorum Kalendarium, & Rabinorum Scripta, contendunt eſſe graviſſimum. Et aliunde ex Evangelio *S. Joannis* evidenter colligi arbitrantur, Judæos ipſo die Paſſionis Chriſti ad veſperam Paſcha inchoaſſe, & Salvatorem noſtrum Paſcha ſuum celebraſſe *ante diem Feſtum Paſcha* Judæorum. Cùm itaque credibile non ſit Chriſtum a præſcripto Legis deviaſſe, & tempore non legitimo Paſcha celebraſſe; maximè cùm alii Evangeliſtæ obſervent illum Cœnam Myſticam peregiſſe *die primâ Azimorum*, id eſt, die cui Azymorum ſolemnitas & Agni Paſchalis immolatio ſecundùm Legem affixa erat; perſpicuum eſt Judæos tranſtuliſſe Feſtum Paſchæ eo anno, & tranſgreſſos fuiſſe Mandatum Dei propter Traditionem ſuam. Quod ipſis & in aliis rebus meritò Chriſtus exprobraverat. Ita viri eruditi reſpondent. Alii Traditionem illam de tranſlatione Paſchatis ſi in Feriam 6. incideret, Chriſti Paſſione multò poſteriorem eſſe contendunt, idque teſtimonio Rabbi *Abenezra* confirmant qui in Miſna & in Thalmud longè poſt Chriſti Paſſionem ſcriptis, Paſcha Feria 6. inveniri obſervat, abſque ulla hujuſmodi tranſlationis mentione. Quæ probabilior viſa fuerit, quiſque ſequatur ſententiam.

Græcorum Schiſmaticorum argumentis adverſùs panis azymi uſum in conſecratione Euchariſtia reſponditur.

IV. Objiciunt Græci Schiſmatici poſt *Michaëlem Cerularium*, Azymum non eſſe verum panem. Panis enim Græcè ἄρτος dicitur, hoc eſt, elevatus, a fermento & ſale calorem & elevationem habens. Cùm itaque Chriſtus acceptum panem benedixerit, fregerit, Diſcipuliſque dederit dicens, *Hoc eſt Corpus meum;* Euchariſtiam in fermentato, non in Azymo conſecravit, ideòque a nobis præſtandum eſt, ſi conficere Sacramentum volimus.

Reſpondent *Humbertus* Sylvæ Candidæ Epiſcopus, & *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, etymologias nominum ex hominum placito non ex rerum natura ſæpe duci; & in Scriptura

Sa-

Sacra æquè panem azymum ac fermentatum appellari. Exodi 29. Dominus ait: *Tolle Vitulum paneſque azymos, & cruſtulam abſque fermento.* Angelus Judicum 6. *Gedeoni* ait; *Tolle carnes & azymos panes.* Davidi panes Propoſitionis, quos azymos fuiſſe conſtat, ſeu veros panes Princeps Sacerdotum comedendos dedit. Et de Diſcipulis apud Emmauntem manducantibus ſcribit S. Lucas *Cognoverunt eum in fractione panis:* utique azymi. Erat enim una ex diebus azymorum. Denique *S. Matthæus* qui Hebraicè ſcripſit, non uſurpavit vocem ἄρτος quæ Græca eſt, ſed Hebraïcam *Lechem*, quæ panem abſque fermento etiam ſignificat, ut conſtat ex Deuteronomio, & ex Pſalmo 77. Laudat etiam *Gennadius* contra Græcos *Theodoreti* ſententiam in Commentario Danielis Prophetæ ſcribentis: *Panis dicitur fermentatus & azymus.* *Laudat & S. Gregorium Magnum* dicentem: *Solet multos perturbare quamobrem in Eccleſiis quidam panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Eccleſia offert azymos panes, propterea quòd Dominus ſine ulla commixtione ſuſcepit carnem: ſed cæteræ Eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quòd Verbum Patris indutum eſt carne, & eſt verus Deus & verus homo. Item & fermentum commiſcetur farinæ, & efficitur Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti vivi; ſed ſive in azymo, ſive in fermentato conficiatur, Domini Corpus & Salvatoris noſtri ſumimus.* Hoc idem teſtimonium refert *S. Thomas* 3. Part. Quæſt. 74. Art. 4. & in Catena ſuper *Matthæum*, & ex ejus Regeſto depromptum ait; ſed nec in Epiſtolis, nec in Dialogis, nec in aliis *S. Gregorii*, Operibus reperitur.

Objiciebat ſecundò *Michaël Cerularius*, Azyma eſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola. noſtrum verò Paſcha gaudium & lætitiam totum eſſe: indeque colligebat azyma non eſſe aptam Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, Moyſem nuſquam azyma vocaſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola ſed *panem afflictionis*; non quòd naturaliter aliquid afflictionis in ſe haberet, ſed quòd Hebræis ad memoriam revocaret, qui ab Ægypto exire compulſi, conſperſam farinam, antequam fermentaretur, humeris aſportarint. Noſtrum verò Paſcha gaudii & letitiæ plenum eſt, in terra ſcilicet viventium; quia hoc nemini conceſſum eſt in terra morientium, ubi & de præteritis ſcandalis ſubeſt gemitus, & de futuris metus.

Objiciebat tertiò *Michaël*, Symbolicas Novi Teſtamenti parabolas ſoli fermento; non azymo convenire. Chriſtum Diſcipulis dixiſſe, *Vos eſtis ſal terræ.* Et, *Simile eſt Regnum Cælorum fermento, quod accipiens, mulier abſcondit in farina ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Mulierem Sanctam Eccleſiam vocat; ſatis verò tribus, hoc eſt, tribus modiis repletis, Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum ſignificat, quorum nequaquam azymum eſt particeps. Unde ſequitur, non eſſe legitimam Sacroſanctæ Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, ipſum verba, quæ ſpiritus & vita ſunt, ad literam ineptè interpretari. Nihil ſupereſſe, niſi ut fermento aliquid palmitum & ſinapis Græci adjungant, quia Chriſtus Diſcipulis etiam dixit; *Vos eſtis palmites;* Et, *Simile eſt Regnum Cælorum grano ſinapis.* Ipſorum de fermento expoſitionem meritò ſugillat. *Si enim* inquit, *mulier iſta Eccleſiam ſignat, & tria ſata Sanctam Trinitatem: ubi, & quando, & ad quid Eccleſia in Sancta Trinitate fermentum abſcondit? An fortè quiſquam ſummo & incommutabili bono Deo quidquam augmenti aliquando conferre potuit, aut poterit? Quamobrem convenientius Parabolam hanc expoſuiſſetis, ſi Regnum Cælorum Sanctam Eccleſiam ſignificare dixiſſetis; fermentum autem, doctrinam Apoſtolicam; tria ſata, tres filios Noë, quibus poſt diluvium menſuratur farina, id eſt, totius humani generis maſſa. In qua utique mulier, id eſt, coæterna Deo Patri Sapientia facta ex muliere, doctrinam Apoſtolicam quaſi fermentum recondidit, & Regnum Cælorum, id eſt, præſentem Eccleſiam ex diverſis nationibus coadunavit.* Addit, fermentum in divinis & humanis literis in malam partem accipi. Namque Dominus in Evangelio ait: *Attendite a fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis*, Et S. Paulus: *Expurgate*, inquit, *vetus fermentum.* Et paulopoſt: *Epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ.* Et Satyricus Poëta *Perſius* pravos & effœminatos Romanorum mores arguens ait: Matth. 16. 1. Cor. 5.

Quid didiciſſe niſi hoc fermentum, ex quo ſemel intus,

Innata eſt rupto jecore, exierit caprificus?

Nuſquam in Scripturis fermentum in bonam partem accipi niſi ſemel *Humbertus* obſervat; ubi nempe Chriſtus Regnum Cœlorum fermento ſimile pronuntiat. Contra verò azyma fauſtam ſemper ſignificationem habere, & ſinceritatem ac veritatem deſignare, ſicut Apoſtolus ait: *Epulemur in azymis ſinceritatis & veritatis.* Cavendum eſſe Græcis, ne ſi pertinaciter azymorum uſum damnare pergant, & in ſolo fermentato Euchariſtiam legitimè confici contendant, Prophetam audiant ſibi exprobrantem: *Ite ad Bethel, & impiè agite, ſacrificate de fermentato laudem.* Legatur & *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. 3. *Dialogorum*, cap. 18. cujus hoc argumentum eſt: *Quod fermentum in Divina Scriptura nuſquam in bono accipitur; & quod minus eſt habile ad tractandum cautè.*

Objiciebat *Michaël Cerularius*, Latinos, qui in azymis Euchariſtiam conficiunt, cum Judæis communicare; cum Legalibus ceremoniis uſum azymorum fuiſſe abrogatum & maledictum; adeoque in Sacrificio Dominico perperam adhiberi.

Reſpondet *Humbertus* Cardinalis, eadem ratione colligi poſſe Græcos cum Judæis communicare, & fermentum eſſe maledictum, quia Judæis pariter præſcriptum eſt. *Itaque*, inquit, *ſi azyma, quemadmodum aſſtruere conamini, per Chriſtum & ejus Evangelium fuerunt maledicta, reprobata, & derelicta, & ideo deinceps non debere offerri in Sacrificio Domini, quia per Moyſen conſtituta ſunt Judæis: ſciatis per Moyſen quoque fermentatum conſtitutum Judæis, ſicut in Levitico dicit:* Hæc eſt
„ Lex hoſtiæ Pacificorum. Offeret panes fermen- Levit. 7.
„ tatos cum hoſtia gratiarum, quæ offertur pro
„ pacificis. *Idem Moyſes in eodem.* In Pentecoſte offeretis panes primitiarum de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, &c. *Quapropter ſi a nobis non* Levit. 23. *debent offerri azyma, quia Moſaica ſunt, nec a vobis debent offerri fermentatum & ſal, quia æquè Moſaïca ſunt. Et quia ab Apoſtolo audientes:* Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt nova, 1. Cor. 3. *inſipienter putatis omnia Veteris Teſtamenti reprobata & penitus deſtructa, & ad nihilum redacta ſacramenta. Hinc jam perpendatis neceſſe eſt ad quantas difficultates properet hæc veſtra opinio. Denique ſi vetera non proficiendo, ſed deficiendo tranſierunt, unde vobis templum, altare, Sacrificium, candelabrum, cortina, Sanctum Chriſma, & thymiama, aſperſionis aqua, thuribulum, & cætera Sancti Miniſterii vaſa ſeu ornamenta aut veſtimenta Sacerdotalia? Unde vobis Encænia, Pentecoſtes, & Paſcha? Unde vobis Pontifices, Sacerdotes & Levitæ?* Multa itaque in Nova Lege uſurpari, quæ in Veteri erant, perſpicuum eſt; ſed non eodem fine; quia quicquid ad cultum Dei vetus ille populus cœlitus acceperat, ad novum per Chriſtum tranſlatum eſt, ab umbra ſcilicet ad veritatem, a ſignis ad res, a timore ad amorem, a ſervitute ad libertatem, a filiis iræ ad

ſi-

filios gratiæ, a carne ad ſpiritum. Itaque ,, Azymum Chriſtianorum longè diſtat ab Azymo carnalium Judæorum, quos ad umbram veritatis obſervandam & captandam ſola promiſſio & deſiderium terrenæ fœlicitatis invitabat. Nos verò corpus veritatis ex azymo & in azymo rite venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus: unum petentes ab ipſo, & hoc requirentes, ut maneamus in eo, & ipſe in nobis in æternum.

Eodem modo ad hanc Græcorum objectionem reſpondet *S. Anſelmus* in Epiſtolâ ad *Vualerannum* Naumbergenſem Epiſcopum: ,, Quòd Græci ajunt nos judaïzare, non eſt verum. Quia non ſacrificamus de Azymo ut Legem Veterem ſervemus, ſed ut hoc diligentiùs fiat, & Dominum qui hoc non judaïzando fecit, imitemur. Cùm enim facimus aliquid quod Judæi, ut Judaïſmum ſervarent faciebant, non judaïzamus, quia non propter Judaïſmum, ſed propter aliam cauſam hoc agimus. Si enim in diebus Paſchæ azymum panem aliquis comedat, ſive quia non habet alium, ſive quia illo magis delectatur quàm fermentato: aut ſi quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur: aut ſi bovi ſuo quis trituranti, ne eſuriat, os non obturat, nullus niſi inſipiens hæc agentem judaïzare judicabit. Cùm ergo nos panem azymum ſacrificamus, ut per azymi figuram talem Dominum Jeſum fuiſſe ſignificemus, vel ut ipſum panem in Corpus ejus, divinâ operante virtute, ſicut ipſe fecit, ſanctificemus, nequaquam in hoc Legis vetuſtatem ſervamus, ſed Evangelii veritatem celebramus.

Et infra: *Non judaizamus, ſi figuram tenemus in azymo: quoniam non ſignificamus Chriſtum ſine fermento peccati venturum, tamquam Judæi, ſed monſtramus eum talem veniſſe, ſicut Chriſtiani; & per hoc monemur tales noſmetipſos exhibere, quale Paſcha noſtrum eſt, quod manducamus. Illi autem nec Judæos, nec Chriſtianos in hoc ſe profitentur, quia Deum in fermenti ſui figura nec venturum, ut Judæi, nec veniſſe, ut Chriſtiani, ſine peccato ſignificant: ſed potiùs Paganis favere videntur, qui illum, ſicut alios homines, peccato fermentatum exiſtimant. Si verò ajunt, Chriſtianos non debere uti figuris, quia vetera tranſierunt, in quibus erant neceſſaria, negent baptiſmum eſſe figuram cujuſdam mortis & ſepulturæ, contra Apoſtolum dicentem:* ,, Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. *Aut ſi concedunt nos uti figuris, ſed non in iiſdem rebus, quibus in figura Lex Vetus utebatur: & ideo non eſſe panem azymum aſſumendum ad ullam figuram, quia ad hoc in eadem Lege accipitur: non baptizent in aqua; quoniam Patres noſtri omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari: quod negari nequit in figura fuiſſe. Vitent quoque aquam, ne videantur baptizare baptiſmo Joannis, qui baptizavit aqua. Si ergo irreprehenſibiliter figuratè baptizamus in aqua: licèt illud baptiſma vetus, quod fuit hujus novi figura, in aqua fuerit: quænam eſt iſta Græcorum ſapientia, qui propter hoc quia vetus Paſcha, per quod noſtrum figuratum eſt, celebratum eſt in Azymis, deteſtantur nos ſacrificare Corpus Chriſti, qui eſt Paſcha noſtrum, de Azymo in figura; ſive ad commemorandum quia talis fuit ille, cujus corpus ſacrificamus, ſcilicet ſine peccati infectione; ſive ad commonendum nos, quia corpus ejus comedimus, tales debere eſſe, ſecundùm Apoſtolum dicentem:* Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; ſed in Azymis ſinceritatis & veritatis. *Sive itaque in figura ſacrificemus azymum panem, ſive ſine omni figura; nullatenus nos Græci reprehenſibiles valent oſtendere. Sed aut ſoli nos bene agimus, illi non bene: aut nos meliùs & diligentiùs, ſi illi bene.*

Objiciebat *Nechites* Nicomediæ Archiepiſcopus, *Melchiadis & Siricii* Romanorum Pontificum Decreta de fermento in Miſſæ Sacrificio adhibendo.

Reſpondet *Anſelmus Havelburgenſis* lib. 3. *Dialogorum*, hæc Decreta de Eulogiis, non de Euchariſtia accipienda eſſe. Deinde, dato quòd de Euchariſtia intelligi debeant, potiùs obſervanda aliorum longè plurimorum ſtatuta, & Romanæ Eccleſiæ, & aliarum conſuetudinem. *Si auctoritatem*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis conſideras in duobus, eamdem auctoritatem ſcias prævalere in pluribus. Præterea, ſicut tu noſti, Synodus Synodum ſolvit aliquando conſiderata meliori ratione, aliquando neceſſitate, aliquando utilitate, aliquando temporum qualitate: & hoc totum fit juxta diſcretionem Præſidentium, quos tunc vel nunc Deus ſuæ Eccleſiæ præeſſe voluit, quibus & claves diſcretionis & poteſtatis in omne opus divinum commiſit, ſalvo ſemper & immoto Catholicæ Fidei fundamento.*

ARTICULUS III.

An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, & perpetuus item uſus Azymorum in Latina?

I. SAnctus Thomas in 4. Sententiarum Diſtinct. 11. Quæſt. 2. Art. 2. Quæſtiunc. 3. *Alexander Alenſis* Part. 4. de Sacramento Euchariſtiæ, Quæſt. 10. Membro 4. Art. 1. §. 3. *S. Bonaventura* in 4. Sententiarum Diſtinct. 11. Art. 2. Quæſt. 1. *Scotus*, *Durandus*, aliique veteres Scholaſtici, quos & recentiores ſecuti ſunt, ſcriptis prodidere, utramque Eccleſiam, Græcam pariter & Latinam, poſt Euchariſtici Sacrificii inſtitutionem & deinceps Azymis uſam fuiſſe exemplo Chriſti, qui in Azymis conſecravit. Poſtea verò, cùm exorta eſſet Ebionitarum hæreſis, qui Legem ſimul cum Evangelio obſervandam eſſe aſſerebant, ac propterea pane azymo in Myſteriis utebantur; univerſam Eccleſiam cùm Orientalem tum Occidentalem, in iſtius execrationem hæreſeos, rejectis azymis, panem fermentatum ad conficiendam Euchariſtiam adhibuiſſe. Tandem illa extincta hæreſi, Latinam Eccleſiam ad priſtinum Azymorum uſum rediiſſe, Græcos uſum fermenti eâ receptum occaſione retinuiſſe. Verùm hanc hiſtoriam ſummo Veterum ſilentio falſitatis convictam, & abſque ulla probatione ab Auctoribus laudatis aſſertam, Eruditi omnes modò rejiciunt. Inter Ebionitarum quidem errores *S. Epiphanius* hunc recenſet, quòd Myſteria quotannis celebrabant ad Eccleſiæ & Sanctorum imitationem, in quibus panes azymos, & ſolam aquam adhibebant: ſed hujus erroris occaſione introductum fuiſſe fermentati uſum in Sacrificio, ne leviter quidem innuit. Quod autem ait, ipſos ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum, Myſteria in Azymis celebraſſe, non probat Eccleſiam in Azymis conſecraſſe Apoſtolorum temporibus. Nam imitatio Sanctorum ad ipſa tantùm Myſteria, non ad eorum materiam referenda eſt, ſecundùm *S. Epiphanii* ſenſum: alioqui & aquam adhibuiſſe ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum dicendi eſſent. Accedit, quòd ſi Eccleſia univerſa tunc Azymis uſa eſſet, vitio datum non eſſet Ebionitis, quòd Myſteria in Azymis conficerent. Unde ex *S. Epiphanio* potiùs colligitur Ebionitas reprehenſos fuiſſe, quòd uſu fermenti abdicato, qui tum in Eccleſia

Orien-

Orientali communis erat, Azymum ad Myſteria ſua adhibuerint, ut ſuum de neceſſaria Moſaïcæ Legis obſervantia errorem Azymorum uſu confirmarent.

II. Sanè perpetuum fuiſſe apud Græcos fermentati uſum, colligitur ex Græcis Patribus, qui panem conſecrandum *communem* & uſitatum vocant. Ita *S. Juſtinus Martyr* in Apologia ad Imperatores, *S. Irenæus* lib. 4. cap. 34. *S. Gregorius Nyſſenus* Oratione in Baptiſmum Chriſti, S. *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica tertia, *S. Iſidorus Peluſiota* Epiſtola 109. lib. 1. & *Theodorus Abucara* Opuſculo 22. ubi Saracenum ſic loquentem inducit: *Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulis partitum populis diſtribuitis & nominatis Chriſti Corpus*. Expreſſius eſſet Origenis teſtimonium, ſi certum eſſet ipſum de Novi Teſtamenti Sacrificio locutum, cùm ait in Cap. 1. S. *Matthæi*, de fermento Phariſæorum diſſerens, *An non & aliquando fermentum offertur ſuper Altare?* Joannes Philoponus in Diſputatione de Paſchate contendit Chriſtum ultimam Cœnam ante dies Azymorum celebraſſe, quia ſi in Azymis Euchariſtiam inſtituiſſet, *hoc etiam*, inquit, *nunc fieret*. Sexto igitur ſæculo cadente, quo tempore ſcribebat *Philoponus*, Græci Euchariſtiam in fermentato conficiebant. Ex veteribus etiam Liturgiis ante Schiſma ſcriptis conſtat, ipſos ad Sacrificium panem integrum & turgidum juſtæque magnitudinis attuliſſe, ex quo particulas conſecrandas lanceolâ incidebant, ut etiamnum faciunt. Armenis a Græcis vitio datum, quòd Azymis uterentur. Quem uſum apud eos incœpiſſe circa tempora 6. Synodi Generalis, poſtquam ad Eutychianam hæreſim defecerant, ex Decreto Conciliabuli in urbe Manaſchierti, in confinibus Hircanæ Provinciæ, a *Joanne Ozmienſi* Patriarcha coacti, refert *Clemens Galenus* lib. 1. cap. 17. Hinc Formula verus renuntiationis ſeu abiurationis Armenorum ad Fidem Catholicam, & ad concordiam cum Eccleſia Græca redeuntium, quam *Joannes Cotelerius* vir doctiſſimus in Notis ad lib. 5. Conſtitutionum Apoſtolicarum deſcripſit, hoc habet Anathema: *Si quis in panem Oblationis non immittit fermentum & ſal, nec aquam cum vino in ſanctum Calicem, Anathema ſit*. Photius Epiſtola 64. variam per varias Eccleſias in Myſticis Sacrificiis agnoſcit Diſciplinam, quod ad panem Euchariſticum referri poteſt, qui in Eccleſia Græca fermentatus erat, in Latina eo tempore paſſim azymus. *Humbertus* Cardinalis ſcribit, Gręcos tempore ſextę Synodi uſos eſſe fermentato, & Romanæ Sedis Legatos in azymo ſecundùm Eccleſię ſuę morem celebraſſe, Gręcis eorum Sacrificium approbantibus. Cœterùm Græcos nondum conſummato ſchiſmate, interdum uſos eſſe azymis ut ſuam cum Latinis conſenſionem teſtarentur, non abſurdè colliges ex Epiſtolâ *Michaëlis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham, in qua ita ſcribit de Alexandrino & Hieroſolymitano Patriarchis: *Ad aures noſtras pervenit, quòd non ſolùm alios azymis veſcentes recipiunt, ſed etiam ipſi aliquando in azymis ſacrum conficiunt Sacrificium*. Eccleſiam Hieroſolymitanam in azymis Sacrificium offerre aſſerit quoque Cardinalis *Humbertus*.

III. De Eccleſię Latinę more nunc agendum. *Sirmondus* S. J. vir doctiſſimus, in Diſquiſitione *De Azymo*, contendit uſum fermentati octingentis & ampliùs annis in Eccleſia Latina ſolemnem fuiſſe; recepta autem azyma medio illo intervallo quod a Shiſmate *Photii* uſque ad turbas *Michaëlis Cerularii* effluxit. Eamdem propugnat opinionem doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. 1. Rerum Liturgicarum, cap. 23. cum hoc diſcrimine, quòd azyma non excludat omnino ab illorum ſæculorum uſu, quæ *Sirmondus* excludit. *P. Joannes Mabillonius* Congregationis *S. Mauri*, O. B. Scriptor eruditiſſimus cùm in Præfatione Sæculi III. Benedictini, tum in Diſſertatione ſingulari *De pane Euchariſtico azymo & fermentato*, & P. Chriſtianus *Lupo* O. A. Lovanienſis Theologus, Tomo III. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, in Diſſertatione *De Actis S. Leonis IX.* Cap. VII. & ſequentibus, perpetuum ab Apoſtolicis temporibus in Eccleſia Latina fuiſſe Azymorum uſum contendunt. Utriuſque opinionis argumenta referam, quæ Lector ad invicem conferet, deque ipſorum vi feret judicium.

IV. Qui perpetuum apud Latinos azymorum uſum in Sacrificio Euchariſtiæ defendunt, his argumentis opinionem ſuam tuentur. 1. *Alexandrum I.* Papam & Martyrem ſtatuiſſe ajunt, ut *Hoſtia Romana Eccleſia de azymo eſſet*, ut refert *Barlaamus* Hieracenſis Epiſcopus in Epiſt. ad Græcos; cui *Radulfus Tungrenſis* lib. *De Canonum obſervantia*, Propoſitione 23. ſuffragatur, dicens: *Alexander Papa præcipit, ut Oblatio ex azymo fieret in parva quantitate*. His præivit *Martinus Polonus* in Chronico ad annum 132. idem de *S. Alexandro I.* commemorans.

Argumenta PP. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabillonii pro perpetuo apud Lati[illegible] Az[illegible] morum uſu [illegible]

Sed reſpondent contrariæ Sententiæ vindices, in legitimis & antiquis *S. Alexandri* Actis nihil ab eo de azymis ſtatutum legi, nec toto ſæculorum undecim intervallo proferri aliquem hujus Decreti teſtem.

Proferunt ſecundò teſtimonium *S. Cypriani* [illegible]piſtola 63, ad *Cæcilium* ſcribentis: *Sic verò C*[illegible] *Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum,* [illegible] *utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum*. Panis ex aqua & farina ſolis confectus; azymus eſt. Panem Euchariſticum ex aqua & farina ſolis confici *S. Cyprianus* teſtatur: itaque tempore *S. Cypriani* panes azymi adhibebantur ad Euchariſtiæ Sacrificium.

Sed reſpondent contrariæ ſententiæ aſſertores, *S. Cyprianum* fermentum non excludere, cujus ut mentionem faceret neceſſe non erat, cum ad panis ſubſtantiam & ad materiam Sacramenti non ſit neceſſarium: & aliunde his vocibus fortè ſignificari, *adunatum, copulatum, & ſolidatum*: quod enim copulat, adunat, & ſolidat, fermentum eſt.

Proferunt tertiò *Dacii* Mediolanenſis Epiſcopi Chronicon, quod MS. extat Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana, in quo leguntur hæc verba: *Sanctus Ambroſius Græcorum Eccleſiam in plurimis Officiis venerabiliter imitatus eſt, qui & Sacrificium eorum, ſcilicet fermentatum cum noſtro azymo in celeberrimis Feſtivitatibus, maximè in Reſurrectione Domini benedicebat*. Igitur, inquiunt, quarto ſęculo vigebat in Eccleſia Occidentali azymorum uſus: Addunt, in Miſſa Ambroſiana, quam ex Codice MS. edidit *Pamelius* in *Liturgicis*, Orationi quâ panis offertur, hanc inſcriptionem præfixam legi: *Oblatio panis azymi cum patena*.

Verùm hoc teſtimonium rejiciunt, qui contrariam propugnant opinionem: Chronicon illud perperam *Dacio* tribui reſpondent: & incredibile eſſe quod in eodem Sacrificio utrumque panem, azymum & fermentatum *S. Ambroſius* conſecrarit. Incertum eſſe an qui præfigitur Ambroſianæ Miſſæ oblationi titulus, ſit ab ipſo appoſitus *Ambroſio*, & an Codex *Pamelli* Miſſam *Sancti Ambroſii* abſque ulla mutatione vel additione contineret.

Proferunt quartò *S. Auguſtini* teſtimonium Sermone 83. *De Diverſis*, in quo Dominici Corporis Sacramentum baptizatis exponens, ſolius conſper-

ſtionis aquæ & farinæ meminit, nullâ factâ fermenti mentione. En ejus verba: *Apoſtolus dicit, Unus panis, unum Corpus multi ſumus. Commendat vobi in iſto pane quodammodo unitatem amare. Numquid enim panis ille de uno grano factus eſt? Non-ne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, & poſt quamdam contritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam conſpergatur, ad iſtam formam minimè venit, quæ panis vocatur, Sic & vos, ante jejunii humiliationem, Exorciſmi Sacramento quaſi molebamini. Acceſſit Baptiſmus; & aqua quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt Chriſma. Oleum etenim ignis noſtri Spiritûs Sancti eſt Sacramentum.*

Ad hunc locum reſpondent contrariæ Sententiæ Auctores, *S. Auguſtinum* fermenti non meminiſſe, quia nec ad propoſitam comparationem, nec ad panis compoſitionem exigitur; cœterum illud non excludere.

Proferunt quintò Concilii Toletani XVI. quod anno 693. celebratum eſt, Canonem VI. cujus hæc ſunt verba: *Ad conventus noſtri agnitionem delatum eſt, quòd in quibuſdam Hiſpaniarum partibus quidam Sacerdotum partim neſcientiâ impliciti; partim temerario auſu provocati, non panes mundos & ſtudio præparatos ſupra Menſam Domini in Sacrificio offerant; ſed paſſim quomodo unumquemque aut neceſſitas impulerit, aut voluntas coëgerit, de panibus ſuis uſibus præparatis cruſtulam in rotunditatem auferant, eamque ſuper Altare, cum vino & aqua pro ſacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in ſacra auctoritatis Hiſtoria uſpiam geſtum perpenditur.* Et paucis interjectis, quibus Patres ex Evangelio oſtendunt, Chriſtum non particulam panis, ſed integrum panem accepiſſe, & conſecraſſe, atque ex eo particulas confregiſſe, quas Diſcipulis diſtribuit, ſubdunt: *Unde temeritati ejus atque neſcientiæ cupientes terminum ponere, id unanimitatis noſtra delegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus, neque grande aliquid, ſed modica tantùm oblata, ſecundùm quod Eccleſiaſtica conſuetudo retentat: cujus reliquiæ aut ad conſervandum modico loculo abſque aliqua injuria conſerventur, aut ſi ad conſumendum fuerit neceſſarium, non ventrem illius qui ſumpſerit, gravi farciminis onere premat, ſed animam alimoniâ ſpirituali reficiat.* Panem diverſum ab uſitato, panem integrum, non cruſtulam ex pane vulgari decerptam, panem nitidum & ſtudio præparatum, nec grande aliquid, ſed modicam oblatam, quæ ventrem non gravet, a Sacerdote conſecrari ſecundùm Eccleſiæ morem jubet Synodus. Hæc autem uni azymo conveniunt, fermentum excludunt.

Reſpondent contrariæ ſententiæ defenſores, Concilium Toletanum arguere Sacerdotes, non quòd panem communem ſuis uſibus præparatum offerrent, ſed quòd cruſtulam ab eo abſciſſam in altari conſecrarent. Integritatem verò panis ejuſque ſtudioſam præparationem, munditiem ac nitorem, a Patribus commendata, non magis convenire pani azymo quàm fermentato. Immo Cardinalis *Bona* ex laudato Canone uſum fermentati vindicat. Si enim, inquit, debuiſſent illi Sacerdotes azymum panem conſecrare, de hoc ante omnia reprehenſi fuiſſent, quòd non azymum, ut mos ferebat, ſed panem uſitatum & communem, & conſequenter fermentatum conſecrarent.

Proferunt ſextò teſtimonium *Egberti* Eboracenſis Epiſcopi, qui ſuarum *Exceptionum* cap. 09. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter procurent ut, panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nequaquam Miſſa celebrantur, pura & munda ſiant.* Ubi panis puri nomine azymum intelligunt. Florebat autem *Egbertus* VIII. ſeculo. Azymum porro panis puri nomine ſignificari, confirmant ex Canonibus qui ſub *Eadgaro* Rege in Anglia collecti ſunt, anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, vigente azymorum uſu: quos inter 33. ſtatuit, ne quis Miſſam celebret, niſi omnia habeat ad conficiendam Euchariſtiam neceſſaria, ſcilicet *oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.*

Reſpondent Auctores contrariæ ſententiæ, panis puri nomine ſiligineum & primarium intelligendum, ex puriſſima & purgatiſſima farina compactum, omni prorſus excreto furfure, ſine macula, ſine ſorde. Quo ſenſu ipſi Græci fermentatum, ex quo Euchariſtiam conficiunt, *panem purum*, appellant; ut conſtat ex *Gregorio* Hieromonacho in *Synopſi Dogmatum Eccleſiaſticorum* apud *Leonem Allatium* lib. 3. *De perpetuo Conſenſu Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ* cap. 18. Num. 6.

Proferunt ſeptimò locupletiſſimum teſtimonium *Alcuini* Epiſtolâ 69. ad Lugdunenſes ſcribentis: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare ſalem eſſe in Sacrificium Corporis Chriſti mittendum. Quam conſuetudinem nec univerſalis obſervat Eccleſia, nec Romana cuſtodit auctoritas. Tria ſunt, quæ in Sacrificio hujus teſtimonii offerenda ſunt: Panis, aqua & vinum.... Panis, qui in Chriſti Corpus conſecratur, abſque fermento ullius alterius infectionis debet eſſe mundiſſimus; & aqua abſque omni ſorde mundiſſima; & vinum abſque omni commixtione alterius liquoris, niſi aqua purgatiſſimum. Igitur aqua utrique convenit. Ex aqua, & farina panis fit qui conſecratur in Corpus Chriſti.*

Proferunt octavò teſtimonium *Rabani Mauri*, lib. 1. de inſtitutione Clericorum, cap. 31. dicentis: *Panem infermentatum, & vinum aquâ mixtum in Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſanctificari oportet.* Cujus cauſam ſubdit exemplum Chriſti primam Euchariſtiam conficientis. *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cœna myſtica in Myſterium ſui Corporis conſecravit, infermentatum eſſe: maximè cum in tempore Paſchæ nullum fermentum cuiquam veſci, ſed nec in domo habere ulli licebat.* Quibus teſtimoniis confici videtur, azymorum uſum in Eccleſia Latina tunc ubique in uſu fuiſſe. Nam *Alcuinus* de univerſa Eccleſia, utique Latina teſtatur; & *Rabanus* cap. 33. libri 1. mox laudati aſſerit ſe Ordinem Miſſæ, quem ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris traditum Romana tenebat Eccleſia & per totum ferè Occidentem omnes Eccleſiæ ſervabant, deſcribere. Uſum igitur azymorum ante Photianum Schiſma in Occidente paſſim receptum, inde colligi non immeritò videtur, contra *P. Sirmondum.*

Hanc tamen opinionem, convictam negat doctiſſimus Cardinalis *Bona*. Dictum enim *Alcuini* ad Angliam reſtringit, in qua natus eſt; & ad Galliam in qua diu vixit. Uſum verò Romanæ & univerſalis Eccleſiæ, de quo idem Auctor loquitur, ad ſalem, non ad fermentum dicit referri. Quod verò ait debere panem conſecrandum mundiſſimum eſſe *abſque fermento ullius alterius infectionis* intelligi debere, non de fermento propriè dicto, quod ex aqua & farina fit, quæ poſtquam ſubacta fuerit, conſervatur, donec aceſcat: ſed de fermento alterius infectionis, quod non fit ex intrita farinacea, ſed ex aliis ſpeciebus, de quibus agit *Plinius* lib. 18. *Hiſtoriæ Naturalis* cap. 11. nempe ex milio, ſive ex furfuribus tritici muſto ſubactis: ex aqua & hordeo, & ex farina erviliæ aut cicerculæ: ex ſpuma item ſiceræ ſive cerviſiæ, & ex lacte corrupto: quæ omnia panem in-

inficerent, atque ideo indecens eſſet ut ad ſacrificium panis ſic fermentatus adhiberetur. Ad *Rabani* verò teſtimonium, reſpondet doctiſſimus Cardinalis, ipſum teſtem eſſe potuiſſe temporis quo vixit, non ſæculorum præcedentium; moris item ſuæ regionis, non aliarum. Nec tamen illum aſſerere azymorum uſum ubique tunc viguiſſe ſed oportere panem eſſe infermentatum. Tandem cap. 53. ubi Ordinem Miſſæ, quem Romana, & cœteræ Occidentis Eccleſiæ ferè omnes ſervabant, ſe deſcribere aſſerit, Ordinem Orationum & Lectionum dumtaxat exhibere, de azymis penitus ſilere.

Proferunt nonò, quod in libro *De Miraculis S. Vvandregeſili* Abbatis ab Auctore Anonymo * refertur, Sanctimonialem quamdam, cum in Vigilia Dominicæ Nativitatis Sorores ſuas rogaſſet, ut oblatas formarent, quas Domino in craſtinum oblatura erat, & minimè impetraſſet, acceſſiſſe ad ignem, ferrumque arripuiſſe, quo imprimendæ & decoquendæ erant. Quæ autem intra ferramentum characteratum decoquuntur oblatæ fermenti ſunt expertes.

* *Editus eſt Seculo II. Benedictino. Id contigit anno 895.*

Id ſequi negat Cardinalis Bona: Chaldæos namque & Syros panem Euchariſticum formis characteratis conficere probat, qui tamen ex ritu ipſorum fermentatus eſt. Addit, ex unius Monaſterii conſuetudine nihil certo concludi poſſe pro ſolo & univerſali azymorum uſu.

Proferunt decimò Revelationem *Eldefonſi* Hiſpanienſis Epiſcopi, quæ facta dicitur anno 845. & extat in Vaticana Bibliotheca Codic. MSS. 1341.

Sed hoc Scriptum Pſeudepigraphum eſſe docet laudatus Cardinalis; ignotum eſſe quis fuerit iſte *Eldefonſus*, & cujus Sedis Epiſcopus. Si Hiſpanus fuiſſet, in aſſignando Revelationis anno adhibiturum fuiſſe Æram Hiſpanicam, quæ vulgarem ſuperat annis 38. portenta potiùs & ſomnia deluſæ imaginationis eſſe credenda, quàm doctrinam divinitus revelatam, quæ de pondere & numero Hoſtiarum diverſo pro diverſis Feſtivitatibus ex ſuo ſenſu depromit, diebus ſcilicet Feſtis quinque, in Paſchate quadraginta quinque, in aſcenſione & Pentecoſte decem & ſeptem, in feriis unicam offerendam. Quaſi verò Hoſtiæ multiplicatæ ſemper non fuerint pro numero Communicantium. Tandem Vaticani Exemplaris characterem non eſſe Noni, ſed Undecimi, vel Duodecimi Sæculi obſervat Auctor Eminentiſſimus, & ſtyli barbariem ſcripto hujuſmodi auctoritatem derogare.

Proferunt undecimò teſtimonium *Humberti* Cardinalis, qui azymorum uſum in Sacrificio ab Apoſtolica Traditione repetit. *Quia*, inquit, *ſufficiente auctoritate Novi & veteris Teſtamenti conſtat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum commemorationem ſuæ Paſſionis recolendam in azymo Diſcipulis ſub ipſa Cœna commendaſſe, ſicut hodieque ſancta Romana & Latina Eccleſia noſcitur recolere, dicere debetis cujus inſtitutionem in fermentato tam obſtinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiſcumque ille fuerit, juxta beatum Job compoſitus Deo qui eſt ipſa Juſtitia ac Sapientia, nec juſtus, nec ſapiens erat. Nec poteſt fieri ut quilibet convenientiùs aut veriùs commendare prætuliſſet Sacroſanctum Myſterium fidei, quam ipſe qui tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.*

Proferunt denique teſtimonium *S. Leonis Noni* adversùs *Michaëlem Cerularium*, & *Leonem Acridanum* Epiſcopum ſcribentis: *Dicimini Apoſtolicam & Latinam Eccleſiam nova præſumptione atque incredibili audaciâ, nec auditam, nec convictam palam damnaſſe, pro eo maximè quòd de azymis audeat commemorationem Dominicæ Paſſionis celebrare. Ecce incauta reprehenſio veſtra, quando ponitis in cœlum os veſtrum, cùm lingua veſtra tranſiens in terra humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere & ſubvertere molitur. Ecce jam poſt mille ac ferme viginti a morte Salvatoris noſtri annos incipit per vos doceri Romana Eccleſia, qualiter memoria ejuſdem ſit recolenda, quaſi nihil ei contulerit præſentia, converſatio, & diuturna inſtitutio, ſeu mors pretioſa illius Venerabilis Senis, cui ſpecialiter Chriſtus Filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlis.*

Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bona pro uſu fermentati per aliquot Sæcula, vel promiſcuo ſaltem illius & azymorum uſu.

V. Qui verò Eccleſiam Latinam ſolo fermentato communiter uſam eſſe per aliquot ſæcula, ut *Sirmondus* aſſeruit: aut utrumque indifferenter, ſive azymum, ſive fermentatum, pro variis temporum, locorum, & perſonarum circumſtantiis adhibuiſſe propugnant, ut Cardinalis, *Bona*, his momentis opinionem illam ſuam adſtruunt.

Primò id colligunt ex antiquo more offerendi. Populus enimvero Chriſtianus panem a Sacerdote conſecrandum in Sacrificio offerebat, quem deinde in ſacra Communione participaret; ut conſtat ex *S. Cypriano* lib. *de Opere & Eleemoſynis* divitem fœminam ita increpante: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine Sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio quod pauper obtulit, ſumis.* Et ex Concilio Matiſconenſi II. Canone 4. & Nannetenſi Canone 9. Item ex Sacramentario *S. Gregorii*, & ex verbis Sacerdotis ſuum populique Sacrificium in Miſſæ precibus commemorantis. *Orate, Fratres*, inquit, *ut meum ac veſtrum Sacrificium acceptabile ſit apud Deum.* Et in Orationibus, quæ Secretæ dicuntur. *Suſcipe preces populi tui cum oblationibus Hoſtiarum. Suſcipe munera populorum tuorum.*

Et clarius Dominica V. poſt Pentecoſten: *Propitiare Domine, ſupplicationibus noſtris, & has oblationes famulorum famularumque tuarum benignus aſſume, ut quod ſinguli obtulerunt ad honorem nominis tui, cunctis proficiat ad ſalutem.* Et in Canone: *Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, & omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Porro ſi Sacerdos oblatum a Fidelibus panem pro ſua & illorum Communione conſecrabat, non alium ſanè fuiſſe quàm communem & uſitatum, qui ſingulis tam divitibus quàm pauperibus in promptu eſſet, etiam tempore perſecutionis.

Potuiſſe a ſingulis ſuam oblatam, ſed puram & azymam offerri, contrariæ opinionis Auctores reſpondent: ſed de primis Eccleſiæ ſæculis haud facilè id perſuaſerint, cum propter metum perſecutorum ſæpe in cryptis & in carceribus, ſæpe occultè & ex occaſione Sacrum celebrari oporteret; nec azymum ubique conficere, aut paratum ſemper habere Fideles poſſent.

Secundò idem colligunt ex *Tertulliano* lib. 2. *Ad Uxorem* cap. 5. dicente: *Non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes. Et ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur.* Sciviſſet autem, aut ſaltem aliquid ſuſpicatus eſſet, ſi panis ille fuiſſet a communi ſecundùm externam ſpeciem diverſus, eumque mulier fidelis ad Sacrificium oblatura abſque fermento confeciſſet.

Tertiò id colligunt ex *S. Ambroſio* lib. 4. *De Sacramentis* cap. 4. dicente: *Tu fortè dices, Meus panis eſt uſitatus, ſed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* At panis azymus *uſitatus* dici non poteſt.

Quartò id colligunt ex Decretis Romanorum Pontificum, *Melchiadis*, *Siricii*, & *Innocentii I.* De *Melchiade* hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit*

ut oblationes conſecrata per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum. De *Siricio* pariter in ejus Vita legitur: *Hic conſtituit ut nullus Presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum.*

Fermentum olim per Titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia.

Ita verò ſtatuit *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum ſcribens: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtra intra civitatem ſint conſtituta. Quarum Presbyteri, quia die ipſa, propter plebem ſibi creditam, nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe a noſtra communione, maximè illâ die, non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere, non puto: Quia non longè portanda ſunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus. Et Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Fermentum illud Euchariſtiam fuiſſe, non Eulogias ſimplices (ut Cardinalis *Baronius* exiſtimat) conſecrationis vox demonſtrat in Vitis *Melchiadis* & *Siricii* uſurpata. Idque confirmat ratio quam affert *Innocentius I.* cur fermentum illud extra urbem non mittebatur: *Quia non longè portanda ſunt Sacramenta.* Nihil autem prohibebat Eulogias longè deferri. Hunc morem Euchariſtiæ ad abſentes mittendæ antiquiſſimum fuiſſe probatur ex *S. Juſtini* Martyris Apologia II. ex Actis *S. Tharſitii* Acolythi & Martyris & ex Literis *S. Irenæi* ad *Victorem I.* Romanum Pontificem, quas *Euſebius* lib. 5. Hiſtoriæ cap. 24. commemorat: in quibus de varia Eccleſiarum conſuetudine in celebratione Paſcharis, & de Romanis Pontificibus ejus Deceſſoribus ita ſcribit: *Licèt ipſi hoc Feſtum eo die quo Aſiæ Epiſcopi non obſervarint, nihilominus tamen cum iſtarum Eccleſiarum Epiſcopis ad ſe accedentibus pacem & concordiam perpetuò tenuerunt, & illis Euchariſtiam miſerunt.*

Euchariſtia cur fermentum appellata?

At quamvis de Euchariſtia intelligenda eſſe Decreta *Melchiadis*, *Siricii* & *Innocentii*, fateantur eruditi Azymorum Vindices; inde tamen rectè colligi negant quòd Romana Eccleſia tunc ex fermentato confecerit Euchariſtiam. Iſtud quippe fermentum revera fermentum non fuiſſe dicunt, ſed metaphoricè ita appellatum, ac propterea in Vita *Melchiadis* ſcriptum eſſe, *Quod declaratur fermentum:* & in Vita *Siricii* legi; *Declaratum, quod nominatur fermentum.* Euchariſtiam itaque fermentum eſſe dictam ajunt, non quòd ex pane eſſet fermentato, ſed quòd ipſa, quocumque ex pane fieret, Eccleſiis ad quas mitteretur, fermenti vicem præſtaret, eiſque unionis inter ſe vinculum eſſet; ſicut fermentum maſſæ cui commiſcetur. *Bona* Cardinalis reponit nihil vetare quin utrumque verum ſit, & Euchariſtiam fermentum dictam, quia revera ex fermento erat: & Symbolicè etiam fermentum nuncupatam, quòd ſignum ſit unitatis & vinculum charitatis. Attamen *Anſelmus Havelburgenſis* lib. 3. Dialogorum, *Melchiadis* & *Siricii* Decreta, *non de fermentata Hoſtia, ſed de Eulogiis potiùs intelligenda* putat, *quæ per ſingulos Dominicos dies per Eccleſiam diſtribui jubentur.*

Quintò, uſum fermentati confirmant ex *Joanne Diacono* in Vita *S. Gregorii Magni* lib. II. cap. 41. narrante, Sanctiſſimo Pontifici Sacrum celebranti mulierem quamdam ſolitum panem obtuliſſe conſecrandum: cui tempore Communionis Myſteria traditurus, cùm diceret: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conſervet animam tuam:* riſit mulier. At ille dextram ab ejus ore convertens, Euchariſtiæ particulam ſuper altare depoſuit, finitiſque Miſſarum ſolemniis, ab ipſa palam ſciſcitatus eſt cur ridere in actione tam ſancta præſumpſiſſet. Reſpondit illa: *Quia panem quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, Tu Corpus Dominicum perhibebas.* Porro hæc mulier panem uſitatum obtulit, qualem ipſa pro domo ſua conficere ſolebat, adeoque fermentatum.

Sextò Canonem ſextum Concilii XVI. Toletani proferunt. Quid autem ex eo Canone colligent, ſuperiùs dixi. Judicet Lector cui opinioni faveat.

Septimò proferunt Epiſtolam *Ernulphi* Roffenſis* in Anglia Epiſcopi ad *Lambertum*, in qua variis ab eo propoſitis quæſtionibus reſpondet, & in Reſponſione ad primam, oſtendens aliquos Eccleſiæ ritus alio modo cœpiſſe, & alio modo per ejus incrementa cucurriſſe, ait: *Patet atteſtantibus Scripturis, Sacramenta Altaris, quæ jejuni modò accipimus, Diſcipulos Domini cœnatos accepiſſe. Patet etiam, quod ſumimus de menſa lapidea ac ſacrata, illos ſumpſiſſe de menſa lignea, non ſecundùm morem Eccleſiæ ſacrata, aut fortaſſe nulla. Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt. Nos in forma nummi panem accipimus, vinum aquâ mixtum potamus. Neminem ergo dubitare licet tanti ritum Sacramenti multis ac longè diverſis modis in præſentis Eccleſiæ temporis celebrari, quos in primordio non accepit.*

* De Rocheſter.

Octavò idem colligunt ex ſilentio *Photii*, qui cùm varios Latinorum ritus ab Orientalis Eccleſiæ ritibus diſcrepantes acerbiſſimè fuerit inſectatus, quod ſcilicet Sabbatis non jejunarent, quòd uxores Presbyteris prohiberent, quòd iiſdem Presbyteris non permitterent chriſmate baptizatos linire, quòd octo hebdomadas ante Paſcha non jejunarent, quòd agnum ſolemni ritu in altari offerrent & benedicerent, quamquam id falsò objiceret; litem de azymis ipſis non intendit, ſilentium circa iſtud caput dubio procul non ſervaturus, ſi tunc azymorum uſus in Eccleſia Latina receptus fuiſſet univerſim. Cur verò *Michaël Cerularius* controverſiam de azymis excitavit, & propter eorum uſum *Latinam* Eccleſiam proſcidit, quaſi verum Sacrificium non habentem ob materiæ defectum legitimæ, niſi quia azymorum uſus introductus eſt illo intervallo temporis, quod *Photium* inter & *Cerularium* interceſſit? Hæc ferè ſententiæ utriuſque momenta, de quibus Judicium penes Lectorem eſto.

Sanè opinionem doctiſſimi Cardinalis *Bona* invenio a ſapientibus Græcis, præſertim a *Nechite* Nicomediæ Archiepiſcopo propugnatam in Collatione quam habuit cum *Anſelmo* Havelburgenſi Epiſcopo. Sic enim loquitur lib. 3. Dialogorum ejuſdem *Anſelmi*, cap. 13. *Preterea* [*ut verius puto*] *& ſicut ex quorumdam conſuetudine, qui utique eadem conſuetudine potiti ſunt, colligi poteſt, Romana Eccleſia antiquitus in hoc non a Græcis, nec Græci ab illa diſcordabant; ſed tam iſti, quàm illi, modò fermento; modò azymo, juxta quod opportunitas offerentium ſuadebat, indifferenter in Myniſterio Altaris utebantur; nec quiſquam eorum qui communicare vellent, ſive Græcus, ſive Latinus, aliquod ſcandalum in hoc patiebatur. Quod etiam ex hoc veriùs credi poteſt, quia cum in Urbe Romana ſimul habitarent turba Græcorum & Latinorum, non ſolùm Latini, verumetiam quamplurimi Græcorum præfuiſſe leguntur in Sancta Romana Eccleſia*, &c.

Et cap. 14. Ipſos Apoſtolos azymo & fermentato promiſcuè uſos idem Archiopræſul aſſerit. *Puto*, inquit, *idipſum feciſſe Apoſtolos Chriſti, quos in conſecratione Corporis Domini, juxta ritum, quem tunc naſcente Eccleſia obſervabant, nunc azymo, nunc fermento uſos fuiſſe credendum eſt. Ipſi namque*

que

que diverſas Provincias evangelizando peragrantes, cum ad aliquam Chriſtianorum Eccleſiam declinaſſent, & Sacrificium ſanctum Domino ad Communionem Fratrum offerre vellent, bene credendum videtur quòd nec fermentatum, nec azymum nimis ſtudioſè vel etiam, ut ita dicere audeam, nimis curioſè quæſierunt; ſed quicquid ad manus inveniebatur, ſive hoc, ſive illud, indifferenter cum devotione offerebant; & hanc formam Oblationis ſeu Communionis puto antiquitus fuiſſe, tam in Romana Eccleſia, quàm in omnibus aliis Eccleſiis, traditam quidem ab Apoſtolis, licèt certa Scriptura hoc nobis non dicat. At verò eadem Romana Eccleſia paulatim alterum depoſuit, videlicet fermentatum; alterum tantùm aſſumpſit, ſcilicet azymum... Orientalis quoque Eccleſia alterum tantùm, ſcilicet azymum paulatim dimiſit; alterum verò tantùm, videlicet fermentatum, elegit: & tamen propter hoc nec antiqui Græci ſapientes, nec antiqui Latini ſapientes, ſe invicem contemnendos exiſtimabant; ſed licèt in hoc minùs eſſent uniformes, tamen mutuâ pace & fraternâ caritate ſe invicem in Chriſto fideliter diligebant, & confovebant, & ſine alterno judicio, ſi quando opportunum fuit, Concilia celebrabant.

Doctiſſimi autem viri *P. Chriſtianus Lupus*, & Domnus *Joannes Mabillonius*, cum *Anſelmo Havelburgenſi* ſentiunt, qui *Nechiti* Archipræſuli reſpondet cap.16. *Ego non facilè acceſſerim ad hoc, quod tu jam perfunctoriè dictum putas mihi ſubitò eſſe perſuaſum, videlicet quòd Romana Eccleſia aliquando fermento uſa fuerit, quo poſtea depoſito, azymum aſſumpſerit.*

DISSERTATIO XII.

De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adverſus Errores BERENGARII Sacramentariorum Parentis, a Petrobuſianis, Henricianis, Vvaldenſibus, Albigenſibus, Vviclefiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua ALBERTINI Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur.

NOn Diſſertationem, ſed Librum ingentem ſcriberem, ſi omnia quæ a Patribus ad explicandam Eccleſiæ de Euchariſtia fidem præclarè dicta ſunt, colligere; ſi Objectiones omnes & cavillos Hæreticorum confutare vellem, & ſingillatim ipſis reſpondere aggrederer. Magnæ enim verò molis Opus neceſſarium eſſet ad refellendas *Albertini* de Euchariſtia lucubrationes, Hiſtoriam de Euchariſtia *Matthæi La Roque* Miniſtri pariter Calviniani, & *Claudii* Miniſtri, qui *Albertini* argumenta Rhetoricis fucata pigmentis Gallicè expreſſit, Commentarios. Verùm cùm de Controverſiis datâ operâ non ſcribam, ſed quantùm neceſſe eſt dumtaxat, ut Hæreſes iis, quibus natæ ſunt, ſeculis expugnatas oſtendam, atque Panopliam adverſùs veritatis Catholicæ hoſtes offeram Eccleſiaſticæ militiæ tyronibus, errores præcipuos ſummatim refellens; nemo, ut opinor, a me expectabit prolixum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti, & de Tranſſubſtantiatione Commentarium, quo *Albertini*, *Blondelli*, *La Roque* & *Claudii* Miniſtrorum Objectiones omnes deſtruam. Neque ſanè id neceſſe eſt, cum Vir doctiſſimus *Arnaldus*, qui perpetuam Eccleſiæ Fidem circa Euchariſtiam contra *Claudii* inſultus tribus Voluminibus Gallico idiomate conſcriptis vindicavit, id abundè præſtiterit. Quid paulò antiquiores commemorem, qui adversùs Calviniſtas & Lutheranos Catholica de Euchariſtia dogmata egregiis ac luculentis Operibus propugnarunt, Eminentiſſimos Cardinales *Bellarminum* & *Perronium*; immortale Ordinis Prædicatorum decus *Coëffetellum*, Maſſilienſem Epiſcopum, alioſque celebres omnium Ordinum viros? Poſt celeberrimos illos Auctores, qui machinas omnes recentiorum Berengarianorum adversùs Myſterium Euchariſtiæ disjecerunt & confregerunt, novum Opus moliri ſi aggrederer, meritò mihi diceretur illud Horatii: *In ſilvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex ſuperfluo, aut ſi nova dicere voluerimus, a Clariſſimis Ingeniis occupata ſunt meliora.* Non itaque juſtum Opus, ſed Diſſertationem unicam aggredior contra veterum ac novorum Berengarianorum errores, in qua ſtrictim & breviter, quantùm patietur argumenti dignitas & amplitudo, Catholicam veritatem probabo, primùm ex Scriptura Sacra; tum ex Patribus, & perpetua ſerie Traditionis ad ſeptimum uſque ſæculum. Nam quæ fuerit Eccleſiæ doctrina & fides de Euchariſtia Sæculo VIII. expoſuimus abundè Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. *De fide Iconomachorum circa Euchariſtiam*. Quæ fuerit Eccleſiæ fides & doctrina ſæculis nono & decimo, oſtendimus Diſſertationibus X. XI. XII. XIII. XIV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam illorum ſæculorum, ubi *Paſchaſium Ratbertum* nihil in fide & doctrina de Euchariſtia innovaſſe demonſtravimus, & ad objectiones *Albertini* & *Claudii* Miniſtrorum ex *Rabano*, *Amalario*, *Ratramno*, *Herigero* depromptas reſpondimus: atque fabulam de mutatione fidei & doctrinæ Eccleſiæ circa Euchariſtiam faventibus decimi ſæculi tenebris, quam recentiores Calvinianæ Sectæ Miniſtri commenti ſunt, exſufflavimus; Prætermittemus etiam quæ iidem Catholicæ veritatis hoſtes objiciunt ex *Tertulliano*, quoniam ad ea reſpondimus Diſſertatione 1x. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi II. Articulo V. Quæ ex *Origene*, cum ad ea reſponderimus Diſſertatione 15. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi III. Articulo IV. Quæ ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, cum ipſa diluerimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculi IV. Cap.VI. Articulo 12. N. 9. Quæ ex *S. Baſilii Magni* Liturgia, ſiquidem ea expoſui in eadem Synopſi, Cap. laudato, Articulo 19. §.1. Quæ ex *Theodoreto*, illa enim explicui in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculi V. cap.IV. Articulo 28. §. unico. Quæ ex *Gelaſio*; hæc enim expendimus in eodem Cap. Articulo 33. §. unico. Quæ ex *Facundo Hermianenſi*; de quibus egimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſæculi 6. Cap.4. Articulo 7. §.11. Quæ tandem ex *Anaſtaſio Monacho Sinaita*, de quibus in eodem capite Articulo VIII. §. II. Hæc, inquam, in præſenti Diſſertatione prætermittemus omnia, ne iiſdem rebus repetitis, Operis noſtri molem augeamus. Sed de his te commonere, ſtudioſe Lector, neceſſe fuit, ut indicata loca, ſi lubet, conſulas. Præcipua vero Hæreticorum argumenta, quæ nullibi adhuc attigi, in iſta Diſſertatione diluam, & præcipuè *Albertini*.

Indicantur hujus Operis Loci, in quibus de Euchariſtia tractatur.

AR.

ARTICULUS I.

Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis promiſſionis.

I. PRrimus fons argumentorum, quæ ad probandam præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Scriptura Sacra ſubminiſtrat, ſunt verba Chriſti, quibus iſtius Sacramenti promiſit inſtitutionem, *Joannis VI.* cap. Cùm nempe miraculum multiplicationis quinque panum edidiſſet, & ſequentem ſe plebem ac Diſcipulos imprimis docuiſſet, panem ſe eſſe vivum, qui de cœlo deſcendit, ex quo ſi quis manducaverit, vivet in æternum, ſubjunxit: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quorum occaſione verborum contentionem inter Judæos ortam Evangeliſta memorat. *Quomodo*, inquiebant, *poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Jeſum verò repoſuiſſe: *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Subdit Evangeliſta, multos ex Diſcipulis ejus, cùm id audiiſſent, dixiſſe: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Quorum murmurationem Chriſtus agnoſcens, dixit: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat priùs? Ex hoc*, inquit S. Joannes, *multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire? Reſpondit Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus quia Tu es Chriſtus Filius Dei.*

De Euchariſtia agitur Joannis Sexto Cap.

De Euchariſtiæ Sacramento agi hoc in capite Hæretici temerè, Catholici etiam nonnulli Scriptores imprudenter negant, ne Huſſitis, neceſſitatem Communionis ſub utraque ſpecie omnibus & ſingulis Chriſtianis ex eo inferentibus, favere videantur. Sed hujus Capitis accomodationem ad Euchariſtiam non eſſe *coactam* aut *minùs propriam*, ut *Albertinus* ait, multa demonſtrant. Primò enim quærere lubet: Si de Sacramento Euchariſtiæ agere voluiſſet Chriſtus, illudque omnino depingere, quibus clarioribus verbis uti potuiſſet? Cur carnem & ſanguinem, cur eſum & potum diſtinxit? Niſi quia de carne & ſanguine ſuis ad modum cibi & potùs ſub ſpecie pànis & vini dandis loquebatur? Si dixiſſet Chriſtus: Niſi conſepulti mecum fueritis, mecum non reſurgetis: nemo ſanæ mentis id de ſola Chriſti ſepultura per fidem apprehenſa intellexiſſet, ſed de baptiſmi Sacramento, quod videret aliquam ſepulturæ imaginem præ ſe ferre, ſecundùm Apoſtolum dicentem: *Conſepultos nos cum illo per baptiſmum in mortem:* Et tamen baptiſmus tam expreſſam non refert imaginem ſepulturæ. Euchariſtiæ verò Sacramentum non expreſſa ſolùm imagine, ſed re ipſa etiam ac veritate cibus & potus eſt: Cur ergo quod Chriſtus dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, de Euchariſtia non interpretemur?

Reſpondere ſcio adverſarios, Chriſtum non propterea carnem & ſanguinem, cibum & potum diſtinxiſſe, quòd ageret de Sacramento; ſed quòd de morte ſua, quam niſi omnes apprehenderent, ſalvi eſſe non poſſent: mortem autem ſeparatione carnis & ſanguinis ſignificari. Novum porro non eſſe ut eadem res etiam extra ullum Sacramentum cibus ſimul & potus per metaphoram appelletur. Chriſtum in eodem capite v. 35. dixiſſe, ubi de Sacramento non agebatur: *Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet umquam.* Sponſam dicere Canticorum 5. *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini:* & tamen non agi de Sacramento. Sapientiam clamare Proverbiorum 9. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis:* nec tamen de Sacramento agere. Fateor fieri quidem potuiſſe, ut Chriſtus, ſi nullum Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum inſtituiſſet, illa eadem verba, quæ de inſtituendo poſtea Sacramento dixit, de morte ſua dixiſſet. Sed cum Sacramentum inſtituerit, in quo ſub vero cibo & potu carnem ſuam & ſanguinem ſuum nobis dedit; perabſurdum eſt illa Chriſti verba: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis*, &c. de illius morte, ubi nihil propriè ac verè manducatur aut bibitur; ſed metaphoricè dumtaxat, non de Sacramento, ubi verè manducatur & bibitur, interpretari. Sicut ſi ſponſus ille Canticorum, & illa quæ eadem eſt Sapientia, convivium aliquod apparaſſent, ubi homines non ſolùm metaphoricè, ſed verè etiam ac propriè ederent & biberent, ineptum eſſet verba illa, *Comedite amici, & bibite:* & illa: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis*; de eo ipſo convivio non interpretari.

Secundò, totum orationis genus Sacramentale eſt. Idem ſcilicet Chriſtus ſimilibus verbis, cum iiſdem perſonis, id eſt, Judæis loquens, ait hoc loco; *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* & cap. 3. de Baptiſmo loquens: *Amen Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei.* Non minùs igitur aſſerendum eſt agi hìc de Euchariſtia, quàm illic de Baptiſmo.

Tertiò, non eſt veriſimile Chriſtum de hoc percipiendo Sacramento, re cumprimis neceſſaria, præceptum nullum tradidiſſe. At ſi hìc non tradidit, cùm dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, nullibi tradidit. Nam quod dicit in ultima Cœna, *Accipite & manducate, & Accipite & bibite*, illis ſolis dicit, qui tum aderant. Quod verò ſubdit, *Hoc facite in meam commemorationem*, Præcepti formam non habet, tantùm explicat quem ob finem, cùm id fecerint, facturi ſint.

Quartò, his de quibus agimus verbis aliud præceptum exprimitur a præcepto Baptiſmi: aliud verò non erit, ſi quod de manducanda ſua carne, & bibendo ſanguine ſuo jubet Chriſtus, de vera manducatione & de vero potu non intelligatur, ſed de manducatione metaphorica, quæ poſita ſit in apprehenſione mortis Chriſti per fidem. Nuſquam enim meliùs Chriſti mortem apprehendimus, quàm cùm illius fidem in Baptiſmo profitemur, & externo etiam ritu illius imaginem exprimimus.

Quintò, ſolitus erat Chriſtus majora Myſteria, antequam reipſa fierent, inſinuare, ut ad ea, cùm fierent, ſuſcipienda & intelligenda Diſcipulos præpararet ac erudiret, ejuſque rei rationem reddere: *Ut cùm factum fuerit, credatis; ut non ſcandalizemini; ut eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Sic ante Baptiſmi inſtitutionem dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non*

poteſt

poteſt introire in Regnum Dei. Antequam moreretur, Diſcipulis prænuntiavit non ſemel *ſe tradendum eſſe gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum; & tertiâ die reſurrecturum*. Ad Aſcenſionem ſuam illos præparavit his verbis: *Modicum, & videbitis me, & iterum modicum, & non videbitis me, quia vado ad Patrem*. Spiritum Sanctum illis promiſit, antequam mitteret: *Ego*, inquit, *rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis*. Cùm igitur Euchariſtiæ Sacramentum unum ſit e majoribus ſalutis noſtræ Myſteriis, veriſimile eſt Chriſtum Apoſtolos illud docuiſſe antequam inſtitueret, maximè cùm ipſa inſtitutione turbati non ſint, non dubitarint, non interrogarint Magiſtrum ac Dominum: Quod ita futurum fuiſſe incredibile eſt, niſi ipſum de ea re ante diſſerentem audiviſſent.

Futiles Albertini Reſponſiones.

Futile porro eſt quod reſpondet *Albertinus*, Multa eſſe magna Myſteria, quæ Dominus non prædixit, antequam illa faceret, mutationem ſcilicet aquæ in vinum, multiplicationem panum, curationem cæci per ſputum, & quod Dominus in terra ſcribebat. Hìc enim de iis dumtaxat Myſteriis loquimur, quæ hominum univerſorum ſalutem ſpectant, & quæ vel ipſe in ſua perſona ad redemptionem noſtram operatus eſt, vel in Eccleſia ad noſtram ſanctificationem conſummavit, vel inſtituit, non autem de miraculis omnibus a Chriſto patratis, quæ fidei quidem noſtræ teſtimonia ſunt, non verò primaria objecta. Multò minùs loquimur de meris ſignis ad hominum ſanctificationem non inſtitutis, nec Eccleſiæ traditis, ſed a Chriſto ſemel ad aliquid ſignificandum adhibitis, qualis erat ſcriptio in terra, quam ſalutis noſtræ myſteria nemo ſanè mentis appellavit.

Ad exemplum ductum a Baptiſmo quem ſignificavit Chriſtus his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, rem non minus ineptam reſpondet *Albertinus*; Licèt communiter ibi aqua de Baptiſmo exponatur multò convenientius videri illam myſticè ſumere de ipſomet Spiritu Sancto, figuratè aquâ nominato. Quæ reſponſio & vim Scripturæ manifeſtam infert, & Patribus univerſis repugnat, & tautologiam ridiculam Chriſto affingit, quaſi dixerit, *Niſi quis renatus fuerit ex Spiritu Sancto, & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*.

Sextò SS. Patres a primis nominis Chriſtiani ſæculis verba Chriſti ex capite ſexto *S. Joannis* laudata de Euchariſtia intellexerunt, eumque ſenſum ut literalem & proprium ſpectavere, ac tradidere, *S. Irenæus* lib. 4. cap. 34. *Origenes* Homilia 16. in Numeros, *S. Cyprianus* lib. de Oratione Dominica, *S. Hilarius* lib. 9. de Trinitate, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, Catecheſi 4. *S. Ambroſius* lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap. 8. & lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *Sanctus Chryſoſtomus*, *Sanctus Auguſtinus* & *Sanctus Cyrillus Alexandrinus* in Cap. 6. *Sancti Joannis*; Concilium Alexandrinum in Epiſtolâ ad Neſtorium, *Theodoretus* lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 1. *Sanctus Leo* Homil. 6. de Jejunio ſeptimi menſis, *Caſſiodorus* in Pſalmum 109. & cæt. Quorum certe auctoritatem & Conſenſionem ſummam in hoc explicando capite majoris eſſe ponderis nemo ſanæ mentis diffitebitur, & quam *Thomæ Voaldenſis*, Caietani, *Janſenii Gandavenſis*, & quorumdam aliorum recentiorum auctoritatem, pluris faciendam eſſe.

Jam verò poſito quod de Euchariſtia *Joannis VI.* Capite agatur, Præſentia realis Corporis & Sanguinis Chriſti in hoc Sacramento luculenter ex eo loco probatur. Primò Chriſtus panem quem daturum ſe pro mundi vita tam amanter pollicetur, id eſt, carnem ſuam, Mannæ opponit, quo qui cibati ſunt in deſerto, mortui ſunt; qui autem hunc panem, id eſt, carnem Chriſti manducaturus eſt, vivet in æternum. At ſi Euchariſtia mera figura eſt Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis pauló expreſſior ipſo mannâ, fruſtra ipſi anteponitur quoad vim illam vivificam. Qui enim in fide Chriſti venturi manna manducabant, Carnem ejus & Sanguinem fide pariter percipiebant; nec ulla major efficacia hoc in Sacramento a Calvinianis agnoſcitur, ſi conſequenter ad ſua principia loqui velint, nulla major virtus; ſiquidem illa quantacumque eſt ſuſpenditur ex fide ſuſcipientis, quæ Carnem & Sanguinem Chriſti complectitur. Quid igitur Euchariſtia habet ſupra manna vetus? Nihil planè niſi expreſſiorem & clariorem ſignificationem, ſecundùm Calvinianos. At ea reſponſio cum Chriſti verbis manifeſtè pugnat. Secundùm Catholicos verò dat vitam æternam, quia Chriſtum ipſum continet, qui vitam æternam ſecum affert, atque adeo ipſa vita æterna eſt. Et Corpus ac Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis in Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt, unde *S. Irenæus* lib. 4. cap. 34. & lib. 5. cap. 2. carnis reſurrectionem ad vitam æternam contra veteres Hæreticos probat, ex eo quod abſurdè negetur carnem *capacem eſſe donationis Dei, quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur*. Et quemadmodum in grano frumenti vis quædam genitalis eſt, quâ jactum in terram, atque putrefactum germinat: ſic prorſus ex corpore Chriſti vim quamdam veluti ſeminalem corporibus noſtris accedere docet, quâ etiam in pulverem redacta reſurgant, & quodammodo renaſcantur. Quod etiam argumentum *Tertullianus* lib. de Reſurrectione carnis, & *S. Gregorius Nyſſenus* in Oratione Catechetica cap. 37. & *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 4. in Joannem Capp. 14. & 15. & lib. 10. cap. 13. adhibent.

Corpus & Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt.

Secundò, verba illa Chriſti dubium excitarunt graviſſimum in Judæorum animis: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Dubium certè hujuſmodi non excitaſſet figurata locutio, qua Chriſtus panem ſe daturum ſignificaſſet ad repræſentandam carnem ſuam, & ad ſui memoriam dumtaxat excitandam.

Tertiò, Judæorum opinionem illam de vera Chriſti carne ipſis in cibum danda Salvator minimè correxit, imò confirmavit, & dubitationem eorum reprehendit, carnem ſuam daturum ſe aſſerens, quaſi interpoſito jurejurando. *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Homines*, inquit Apoſtolus ad Hebræos 6. *per majorem ſui jurant, & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum. In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum; ut per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus*: & obſtinatiores infidelium animi ad credendum flectantur. *O beatos nos, quorum cauſa Deus jurat! O nos miſerrimos, ſi nec juranti Domino credimus!* (inquit *Tertullianus* lib. de Pœnitentia.)

Quartò, reſponſio Chriſti in re tanti momenti, ubi nimirum Legem condebat ac præceptum dabat, ambagibus, tropis inuſitatis, ac omni prorſus æquivocatione carere debuit, ne ſummæ Veritatis verba ad fallendos potiùs, quàm ad erudiendos homines deſtinata viderentur. Cùm igitur planiſſimè dixerit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; vera & oralis manducatio carnis Chriſti his imperata verbis intelligenda eſt. Solemne fuit

ſuit Chriſto, etiam cùm de rebus minoris momenti ageret, ſi quid figuratè & obſcurè dixiſſet aliquando rogatus, interdum ſponte explicare. Dixerat Diſcipulis (Joannis 15.) *Modicum, & jam non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis, quia vado ad Patrem.* Illorum interrogationem prævenit, ac myſticum locutionis genus ultro ipſis exponit. Cùm dixiſſet Nicodemo: *Amen, amen dico tibi, Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre Regnum Dei*: Interroganti, quomodo poſſit homo naſci cùm ſit ſenex, Myſterium

Joannis 3. expoſuit his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Propoſuerat apud Matthæum parabo-

Matth. 13. lam ſeminantis: non intellexerant Diſcipuli; interrogantibus copioſè & particulatim explicavit. Propoſuerat aliam parabolam de zizania: Apoſtoli rogant ut parabolam illam diſſerat: eorum votis annuit. Id verò ſi præſtitit in his occaſionibus, quis ſibi perſuadeat id minimè facturum optimum Præceptorem ac Redemptorem in re gravissima, dubitantibus Diſcipulis, ſi alius fuiſſet verborum ſenſus quàm præ ſe ferebant, & de ſpiritali dumtaxat manducatione fuiſſent intelligenda.

Quintò, carnem ſuam verè cibum, & ſanguinem ſuum verè potum eſſe affirmat. *Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Scripturam igitur adulterant Calviniani, & Chriſti verbis adverſantur, cùm ejus carnem ſpiritualiter dumtaxat, impropriè & figuratè manducari contendunt, quatenus fide apprehenditur. Si Scripturæ verba ita explicare, melius dicam, interpolare liceat, quidni & illa verba Diſcipulorum

Matth. 14. Chriſti ipſum adorantium, & dicentium, *Verè Filius Dei es*, cùm ſuper mare ambulaſſet, ac tempeſtatem ſedaſſet; ad figuratam & impropriam ſignificationem detorquere licebit Socinianis? Quidni & illa Apoſtolorum verba, *Surrexit Dominus verè*, in ſenſu metaphorico explicare licebit? En quò hominum verbum Dei pro libito interpretantium temeritas præcipitat.

Sextò, ſubdit Chriſtus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quod non ſolùm de inhabitatione ſpiritali per fidem & caritatem, ſed de manſione naturali, quà carnem ſuam nobis commiſcet, SS. Patres *Hilarius*, *Chryſoſtomus* & *Cyrillus* intelligendum docent, quorum verba inferiùs proferemus.

Septimò, cùm Diſcipuli dicerent, *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* ſciens Jeſus quia murmurarent, dixit eis: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs?* Ex futura in cœlum Aſcenſione ſua, carnem ſuam ad manducandum ſe dare poſſe confirmat. An, quæſo, ad ſpiritualis manducationis fidem adſtruendam myſterium adeo mirabile proferre fuiſſet opus? Sanè qui ex Aſcenſionis myſterio probat ſe carnem ſuam daturum ad manducandum, & qui manducabunt, in ipſo manſuros, æternùmque victuros, probat ſe tam verè ac propriè carnem ſuam daturum manducandam, quàm verè ac propriè in cœlum aſcenſurus eſt. Quemadmodum igitur Chriſtus in cœlos reipſa aſcendit, non figuratè, nec ſpiritaliter dumtaxat, ita carnem ſuam non figuratè & ſpiritaliter tantùm, ſed verè, propriè, & reipſa manducandam Fidelibus dedit.

Octavò, *Ex hoc multi Diſcipulorum ejus abierunt retro*, rei inſolentiâ offenſi. Quis credat Paſtorem optimum, qui ovem errantem quæſiturus e cœlo deſcenderat, paſſurum fuiſſe ut tam multæ oves ex ſuo grege diſcederent, quas unico verbo revocare potuiſſet, aperiendo illis ſermonis ſui ſenſum clavibus figuræ & virtutis?

Nonò, Chriſtus Diſcipulis illis abeuntibus, dixit duodecim Apoſtolis: *Numquid & vos vultis abire?* Significans ſe præſtitiſſe jam quicquid præſtare poterat, ut eos retineret, & non poſſe jam hoc Myſterium magis explicare. Proinde illis optionem dari, ut vel credant, vel abeant. Suo & aliorum nomine reſpondit Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus, quia Tu es Chriſtus Filius Dei.* Quibus verbis ſe & Condiſcipulos omnia credere quæ Chriſtus propoſuerat, & ipſam carnis ejus veram, realem, ac oralem manducationem in Sacramento, cujus inſtitutionem promiſerat, profitetur,

Decimò, SS. Patres ita verba inſtitutionis Euchariſtiæ, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, cum verbis Capitis ſexti *S. Joannis* conjunxere, ut dubium ſupereſſe nullum poſſit quin eamdem carnem, de qua Chriſtus laudato *S. Joannis* loco diſſeruit, reipſa verè & propriè in Sacramento Euchariſtiæ recipi ac manducari intellexerint. Enimvero ſi ſenſus figuratus a manducatione & a carne Chriſti ſimul excludatur, fracta eſt Calviniana figuræ clavis. At inſtitutionis verba, *Accipite & manducate*, figuram nullam admittunt, ſed de vera ac reali manducatione ſunt intelligenda, ut Calviniani fatentur: *Carnis* etiam nomen *Joannis* 6. cap. propriè non figuratè accipiendum eſt, ut iidem agnoſcunt. Qui igitur hæc duo loca ſimul conjunxerit, quemadmodum conjunxere SS. Patres, veram Chriſti carnem in Euchariſtia verè ac propriè, non fide tantùm, ſed ore manducari fateatur neceſſe eſt. Age ipſos Patres audiamus locum *S. Joannis* explicantes.

III. *S. Cyprianus* lib. *De Oratione Dominica*, explicans illam petitionem, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, poſtquam præmiſit hæc verba poſſe & ſpiritualiter, & ſimpliciter intelligi: quia & uterque intellectus utilitate divina proficit ad ſalutem, ſubdit: *Nam panis vitæ Chriſtus eſt, &* Euchariſtia cibus
panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt: & quomo- ſalutis,
do dicimus; Pater noſter, quia intelligentium & & panis
credentium Pater eſt; ſic & panem noſtrum vocamus; vitæ.
quia Chriſtus, noſter [*qui corpus ejus contingimus*] *panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti & non communicantes a cœleſti pane prohibemur, a Chriſti Corpore ſeparemur; ipſo prædicante & monente: Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis autem quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita. Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut manifeſtum eſt eos vivere qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam jure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur a Chriſti corpore, procul remaneat a ſalute, comminante ipſo & dicente: Niſi ederitis carnem filii hominis, & biberitis ſanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, a ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Ille igitur panis, quem Chriſtus carnem eſſe ſuam affirmavit, Euchariſtia eſt, ſecundùm S. *Cyprianum*. Hanc a Chriſto carnem poſtulare, Euchariſtiam poſtulare eſt: Cùm Euchariſtiam accipimus, Corpus Chriſti contingimus: Cum ab Euchariſtia prohibemur, a Chriſti Corpore ſeparamur; ab illo, inquam, corpore quod nobis ſanctificationem tribuit & ſalutem. Hæccine Calviniana doctrina eſt, ſecundùm quam homo a Communione Euchariſtiæ prohibitus, carnem Chriſti nihi-

lo-

Dominus manducat, cum buccellam quamcumque panis comedendo cogitat de Paſſione Chriſti, & tam eam fide apprehendit, quàm ſi Euchariſtiam ipſam ſumeret?

Noſtra cum Chriſto unitas per Sacramentum communicata carnis illius & Sanguinis naturalis eſt, teſte S. Hilario

IV. *Sanctus Hilarius* lib. 8. *De Trinitate*, probat Patrem & Filium, non ſolùm voluntate, ſed etiam naturâ & reipſa unum eſſe, quia & nos cum Chriſto, per Corporis ejus perceptionem, non ſolum conſenſu, caritateque, ſed etiam revera unum ſumus. Id verò Chriſti verbis, *Joannis* 6. cap. confirmat: Eos, *inquit*, qui inter Patrem
,, & Filium voluntatis ingerunt unitatem, inte-
,, rogo; Utrumne per naturæ veritatem hodie
,, Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam vo-
,, luntatis? Si enim verè Verbum caro factum
,, eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Domi-
,, nico ſumimus; quomodo non naturaliter mane-
,, re in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam
,, carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo na-
,, tus aſſumpſit; & naturam carnis ſic ad naturam
,, æternitatis ſub Sacramento nobis communican-
,, dæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſu-
,, mus; quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus
,, in nobis eſt. Quiſquis ergo naturaliter Patrem
,, in Chriſto negabit, neget priùs naturaliter vel
,, ſe in Chriſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe; quia
,, in Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis, unum
,, in his eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem
,, corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè ho-
,, mo ille, quia ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt,
,, noſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui
,, ſumimus, & per hoc unum erimus, quia Pa-
,, ter in eo eſt, & ille in nobis: Quomodo vo-
,, luntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sa-
,, cramentum proprietas perfectæ Sacramentum
,, ſit unitatis? Non eſt humano aut ſæculi ſenſu
,, in Dei rebus loquendum, neque per violen-
,, tam atque impudentem prædicationem cæleſtium
,, dictorum ſanitati alienæ atque impiæ intelli-
,, gentiæ extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcri-
,, pta ſunt legamus, & quæ legerimus intelliga-
,, mus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur.
,, De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ
,, dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque im-
,, piè dicimus. Ipſe enim ait: *Caro mea verè eſt*
,, *eſca, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui edit*
,, *carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in*
,, *me manet, & ego in eo.* De veritate carnis
,, & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus:
,, nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fi-
,, de noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt:
,, & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut &
,, nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. An-
,, ne hoc veritas non eſt? Contingat planè his ve-
,, rum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe
,, Deum denegant. Eſt ergo in nobis ipſe per car-
,, nem, & ſumus in eo: dum ſecundùm hoc quod
,, nos ſumus, in Deo eſt. Quàm autem in eo per Sa-
,, cramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſi-
,, mus, ipſe teſtatur dicens: *Et hic mundus jam me*
,, *non videt, vos autem me videbitis, quoniam*
,, *ego vivo, & vos vivetis, quoniam ego in Patre*
,, *meo, & vos in me, & ego in vobis.* Si volun-
,, tatis tantùm unitatem intelligi vellet, cur gra-
,, dum quemdam atque ordinem conſummandæ u-
,, nitatis expoſuit: niſi ut cùm ille in Patre per
,, naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per
,, corporalem ejus nativitatem, & ille rurſum
,, in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium
,, crederetur? Ac ſic perfecta per Mediatorem u-
,, nitas doceretur, cùm nobis in ſe manentibus,
,, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens,
,, maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris pro-
,, ficeremus; cùm qui in eo naturaliter ſecundùm
,, nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturali-
,, ter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter perma-
,, nente. Quàm autem in nobis naturalis hæc uni-
,, tas ſit, ipſe ita teſtatus eſt: *Qui edit carnem*
,, *meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet,*
,, *& ego in eo.* Non enim quis in eo erit, niſi
,, in quo ipſe fuerit; ejus tantùm in ſe aſſumptam
,, habens carnem, qui ſuam ſumpſerit. Perfectæ
,, autem hujus unitatis Sacramentum ſuperiùs jam
,, docuerat dicens; *Sicut me miſit vivens Pater,*
,, *& ego vivo per Patrem: & qui manducaverit*
,, *meam carnem; & ipſe vivet per me.* Vivit er-
,, go per Patrem: & quomodo vivit per Patrem,
,, eodem modo nos per carnem ejus vivimus. O-
,, mnis enim comparatio ad intelligentiæ formam
,, præſumitur, ut id de quo agitur, ſecundùm
,, propoſitum exemplum aſſequatur. Hæc verò
,, vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnali-
,, libus manentem per carnem Chriſtum habemus:
,, victuris nobis per eum eâ conditione, quâ vi-
,, vit ille per Patrem.

Non humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum.

Euchariſtia ſpiritalis vitæ noſtræ cauſa.

Sanctus Hilarius probat contra Arianos Filium Dei eſſe unum cum Patre, non voluntate tantùm & concordiâ, ſed naturâ; quia inter Fideles, quibus ſimilem unitatem adprecatus eſt his verbis, *Ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus: Ego in his, & tu in me, ut ſint conſummati in unum;* inter Fideles, inquam, & ipſum Chriſtum naturalis unitas coaleſcit hoc ipſo quòd natura noſtra Verbo unita eſt, & Verbum caro factum naturam carnis ſuæ nobis in Euchariſtia communicavit. At ſi Chriſtus ſolam figuram ac virtutem carnis ſuæ nobis in Euchariſtia dediſſet, idque crediſſet *S. Hilarius*, non ſolùm elumbe, ſed ineptum prorſus eſſet ejus ratiocinium. In iſtum nempe ſyllogiſmum reſolveretur. Talis unitas eſt inter Patrem & Filium, qualis inter Chriſtum & Fideles intercedit. Atqui inter Chriſtum, & Fideles intercedit unitas naturalis, quatenus figuram carnis ſuæ ipſis in Euchariſtia præbet, & carnem ſuam in cœlo tantùm exiſtentem, & a Sacramento reipſa abſentem eis proponit ſpiritaliter manducandam per fidem. Ergo Chriſtus eſt naturaliter unum cum Patre. Quænam eſſet iſta conſecutio? An ſumus naturaliter unum cum amico, quia fortè ejus imaginem in aliqua re comeſtibili expreſſam ſumimus, aut cibum aliquem ab eo nobis datum comedentes, de ipſo cogitamus? Præterea, *Chriſtus naturaliter in nobis eſt, in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus*, Euchariſtia *verè caro & ſanguis eſt*, ſecundùm S. Hilarium. Non eſt ergo caro & ſanguis Chriſti figurâ tantùm & virtute; nec ſpiritaliter dumtaxat carnem ejus in Sacramento ſumimus. Spiritalis enim manducatio ſolùm præſtare poteſt, ut Chriſtus ſpiritaliter in nobis ſit, non naturaliter. Præterea, illas propoſitiones comparat S. Hilarius: *Verè Verbum caro factum eſt:* &, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus.* Sicut ergo Verbum non eſt incarnatum figuratè, ita nec Verbum carnem in Euchariſtia figuratè ſumimus. Ad hæc, *De veritate carnis & ſanguinis ſub Sacramento non relictus eſt ambigendi locus*, inquit, *S. Hilarius*. Quid expreſſiùs contra clavem figuræ & virtutis dici poteſt? Quartò hanc non fuiſſe ſingularem *S. Hilarii* perſuaſionem, ſed totius orbis Chriſtiani fidem, Chriſti verbis nixam *Joannis* 6. idem confirmat, *Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè Caro eſt, & verè Sanguis eſt.* Denique id negare, paris criminis eſt ac negare Chriſtum eſſe Deum, inquit S. Hilarius. *Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.*

Euchariſtia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat.

V. *S. Ambroſius* lib. *De Initiandis*, cap. 8. verba laudata Chriſti *Joannis* 6. ad Euchariſtiam accommodans, id quod in ea recipimus, eſſe verum Corpus Chriſti agnoſcit, & manna longè præſtantiorem cibum eſſe, quia vitæ æternæ ſubſtantiam

tiam nobis ſubminiſtrat. *Revera mirabile eſt*, inquit, *quòd manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cœli paſcebantur alimento. Unde dictum eſt:* ,, Panem Angelorum manducavit homo. *Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca quam accipitis, iſte Panis vivus qui deſcendit de cœlo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicumque hunc panem manducavit, non morietur in æternum: Et eſt Corpus Chriſti.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 4. *in Joannem*, verba Chriſti ſupra laudata, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. cum verbis inſtitutionis Euchariſtiæ conjungens, ex iis colligit Filium Dei per Myſticam Eulogiam nos ſuſcipere, & expertes eſſe vitæ qui illum non ſuſcipiunt; Vitam nos habere in nobis, cùm carnem Chriſti in Euchariſtia deguſtamus, quia ei ſumus uniti quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti. Quæ ſanè & manducationem oralem, & realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia diſertè ſignificant. Si enim moraliter ſolùm carni Chriſti uniti ſumus, cùm ſacram Eulogiam recipimus, quia nimirum fide Chriſti carnem apprehendimus; ſequitur carnem ipſam Salvatoris moraliter tantùm unitam eſſe Verbo. Siquidem idem unionis genus eſt, ſecundùm *S. Cyrillum* inter percipientes Euchariſtiam & carnem Chriſti, ac inter carnem Chriſti & Verbum. *Prætermittens*, inquit Cyrillus, *quonam modo ſuam eis carnem daturus eſſet, manducandam, eos ad credendum invitat priùs quàm inquirant. Credentibus enim jam cùm fregiſſet panem* ,, *dedit dicens:* Accipite comedite: Hoc eſt corpus ,, meum. Similiter autem & Calicem cum in omnes ,, circumtuliſſet, Accipite, bibite, *inquit*, ex eo om,, nes. Hic enim eſt Sanguis meus Teſtamenti qui ,, pro multis effundetur in remiſſionem peccato,, rum. *Vides quo pacto inſipientibus & extra curioſitatem credere nolentibus, Myſterii modum non explicet, ſed jam credentibus clariſſimè illud exprometre comperiatur. Audiant igitur qui fidem in Chriſtum præ vecordia nondum ſuſcepere:* ,, Niſi man,, ducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ,, ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Expertes enim & vacui planè vitæ quæ in ſanctificatione ac fœlicitate eſt, remanent, qui per Myſticam Eulogiam non ſuſceperunt Filium. Vita enim eſt ſecundùm naturam, in quantum & ex vivente Patre genitus eſt; ſed nihilominus etiam ſanctum ejus corpus Verbo cuncta vivificanti ineffabiliter unitum ... Et quoniam vivifica facta eſt caro Salvatoris, utpote vita ſecundùm naturam, Verbo nimirum Divino unita; cùm illam deguſtabimus, tunc vitam habebimus in nobis, ei quoque ſimul uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti. Hanc enim ob cauſam etiam in ſuſcitandis mortuis, non verbis tantùm & nutu Deo convenienti Salvatorem operatum eſſe comperimus, ſed carnem ſuam quaſi cooperatricem ad hoc potiſſimùm adhibuiſſe, ut oſtenderet illam vivificare poſſe, ac velut unum quid cum ipſo jam factam eſſe .... Quod ſi ſolo tactu Sanctæ carnis id quod corruptum eſt vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus, omnino transformabit.* Sanè ſi Myſtica Eulogia id eſt Euchariſtia, figura tantùm eſſet carnis Chriſti, ridicula eſſet *S. Cyrilli* argumentatio, cujus hic eſſet ſenſus: Si Chriſtus contactu carnis ſuæ mortuos ad vitam revocavit: quantò magis panis qui eſt figura carnis Chriſti, nos immortales efficiet? Addit infra S. Cyrillus: *Quia Chriſtus per propriam carnem in nobis eſt, omnino reſurgemus. Incredibile enim eſt, imò verò impoſſibile ut vita eos in quibus fuerit non vivificet. Quemadmodum enim ſcintilla multis paleis inſeritur, ut ſemen ignis ſervetur, ſic etiam Dominus noſter Jeſus Chriſtus per carnem ſuam in nobis vitam integit, ac veluti quoddam ſemen immortalitatis inſerit, totam quæ in nobis eſt, abolens corruptionem.* Qui per propriam carnem in nobis eſt, per figuram dumtaxat aut virtutem carnis ſuæ fide apprehenſam non eſt in nobis. Et ſicut ſcintilla quæ paleis inſeritur, non figura tantùm aut virtus ignis, ſed reipſa ignis eſt: ita caro per quam Chriſtus nos vivificat, vera eſt & propria ipſius caro, non figura ſolùm, aut virtus carnis. Docet denique *S. Cyrillus* eos qui Chriſti carnem ſuſcipiunt, & ſanguinem bibunt, cum illo commiſceri ſicut cera ceræ conjungitur; quod certè realem & phyſicam participationem ac unionem indicat, non ſpiritalem dumtaxat, quam ſpiritalis manducatio, ſeu apprehenſio carnis Chriſti per fidem efficit. Adhibet etiam exemplum fermenti, quod totam farinæ maſſam fermentat: ſicque minimam Eulogiam totum corpus noſtrum in ſe miſcere ait, ſuâque efficaciâ replere. *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis ceram ceræ conjunxerit, utique alteram in altera eſſe videbit: eodem modo, qui Salvatoris noſtri carnem ſuſcipit, & bibit ejus pretioſum Sanguinem, unum quiddam cum eo reperitur, commixtus quodammodo & immixtus ei per illam participationem, ita ut in Chriſto quidem ipſe reperiatur, & viciſſim Chriſtus in ipſo..... Quemadmodum Paulus ait:* ,, Modicum fermentum totam maſſam fermentare: *ſic minima Eulogia totum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriâque replet efficaciâ: atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo. Etenim verè dici poteſt fermentum quidem eſſe in tota maſſa, & ſimili ratione maſſam in toto fermento.*

Chriſti Carnem in Euchariſtia deguſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, teſte S. Cyrillo.

Caro Chriſti vivifica.

Sui in Euchariſtia participes, immortales facit.

Qui Euchariſtiam ſuſcipit, cum Chriſto quodammodo commiſcetur, & fit bonum cum ipſo.

VII. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia 45. in *Joannem* verba Chriſti ſuperiùs laudata de Euchariſtia perinde explicat. *Si quis*, inquit, *percontaretur cur Myſteriorum ſermonem adduxerit, reſpondebimus quòd horum nunc maximè tempus erat ... Propterea illud priùs fecit miraculum*, (multiplicationis panum) *ut per illud non eſſent ampliùs increduli his quæ poſtmodum diceret. .. Quare neceſſariò diſcendum quàm admiranda Myſteria, & cur* ,, *data ſint, & quænam eorum utilitas.* Unum cor,, pus ſumus & membra ex Carne & oſſibus ejus. *Ut autem non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cùm enim ſuum in nos amorem indicare vellet per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis a quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis, ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret; & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium non ſe tantùm videri, permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi & deſiderio ſui omnes impleri ... Parentes ſæpe numero liberos ſuos aliis alendos dederunt: Ego autem meâ carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faveo, omnibus optimam de futuris ſpem præbeo. Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multò magis in futura: veſter ergo frater eſſe volui, & communicavi carnem propter vos & ſanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum ea rurſus vobis exhibeo.* Sanè & realis præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & oralis manducatio ejuſdem ſacratiſſimi corporis clariùs exprimi non poſſunt ac luculentiùs. Id ſequentia verba ampliùs confirmant. *Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit; Dæmones enim cùm Dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur; Angeli autem concurrunt ... Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quòd*

Euchariſtia ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum.

Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Dæmones fugat. Purgat peccata.

ſi ejus

ſi ejus figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas. .. Hic ſanguis in figura peccata purgabat: in qua ſi tantam habuit vim, ſi umbram ita mors horruit, quantopere quæſo, ipſam formidabit veritatem? Sanguinis Chriſti non figuram tantùm aut efficaciam, ſed veritatem in Euchariſtia contineri, & Fidelibus propinari S. *Chryſoſtomus* profitetur ac docet.

ARTICULUS II.

Diluuntur Argumenta quibus ALBERTINUS probare nititur JOANNIS CAP. VI. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem.

I. A*Lbertinus* lib. 1. de Sacramento Euchariſtiæ, cap. 32. omnes machinas admovet ad diruendam probationem, quam ex cap. 6. *Sancti Joannis* Catholici Theologi arceſſunt ad præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia comprobandam. Objicit primò Dominum in poſtrema parte verſiculi quinquageſimi-primi, & in ſequentibus aliis, agere de eodem pane, & cum eadem ſumentibus promiſſione, de quo tractatum fuerat verſiculo quinquageſimo & præcedentibus. Cùm ergo in priori parte verſiculi illius 51. ſicut & in antecedentibus Dominus locutus ſit de manducatione ſpirituali, non de orali & ſacramentali; ſimiliter dicendum eſt in poſteriori parte verſiculi hujus, atque etiam in ſequentibus, tantummodo quoque agi de manducatione ſpirituali.

Reſpondeo, de eodem pane agere, & de eadem manducatione. Quia verò carnem Chriſti non ſacramentaliter tantùm, ſed etiam ſpiritaliter manducare debemus, ut nobis ad ſalutem proſit ſpiritalem, primò manducationem exprimit clariùs, deinde verò corporalem ac ſacramentalem expreſſiùs ſignificat. Provehebat enim auditores ſuos Chriſtus paulatim ad hoc Myſterium, docens priùs eos quid facere deberent ut panem verum cæleſtemque mererentur. *Operamini*, inquit, *non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis... Hoc eſt opus Dei; ut credatis in eum quem miſit ille.... Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim, Dei eſt qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet umquam.* Quibus verbis ſpiritalis manducatio potiſſimùm commendatur. Unde & S. *Auguſtinus* illa exponens Tractatu 25. in *Joannem* ait: *Hoc eſt ergo manducare cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti.* Quamquam hæc *Auguſtini* verba non ad Chriſtianos Euchariſtiam ſumentes, ſed ad Judæos panes iterum a Chriſto expetentes referantur, quos ad ſpiritalem potiùs cibum conſectandum, ſcilicet doctrinam cæleſtem, Salvator adhortatus eſt. Id conſtat ex his ejuſdem S. Doctoris verbis in eodem capite: *Expectabas, credo, iterum panes manducare, iterum diſcumbere, iterum ſaginari: ſed dixerat cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quomodo dictum fuerat mulieri illi Samaritanæ: Si ſcires quis eſt qui petit a te bibere, tu forſitan poſtulaſſes ab eo.* Idem confirmatur ex lib. 2. de Sermone Domini in Monte, cap. 7. *Panis*, inquit, *quotidianus, aut pro iis omnibus dictus eſt, quæ hujus vitæ neceſſitatem ſuſtentant; aut pro Sacramento Corporis Chriſti, quod quotidie accipimus; aut pro ſpiritali cibo, de quo idem Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.*

Et infra: *Reſtat igitur ut quotidianum panem accipiamus ſpiritalem, præcepta ſcilicet divina, quæ quotidie oportet meditari & operari. Nam de ipſis Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.* Poſtquam verò Chriſtus de manducatione ſpirituali ſermonem fecit, auditores promovet ad alterius manducationis genus, quam obſcuriùs indicaverat; declaratque quomodo panem illum de quo fuerat locutus, id eſt, ſeipſum, illis ad manducandum daturus ſit. *Caro mea*, inquit, *verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo.* Et, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

II. Objicit ſecundò *Albertinus*, Hoc in loco nullam fieri de ſpeciebus panis & vini mentionem, adeoque de Euchariſtia non agi.

Reſpondeo, Satis eſſe ut rerum ipſarum in Sacramento contentarum, id eſt, carnis & ſanguinis Chriſti mentio fiat. In prædictionibus enim ſive promiſſionibus, non eſt neceſſe ut modus & ſpecies declaretur: ſatis eſt ipſam rei ſubſtantiam verbis idoneis exprimi. Ita cùm Chriſtus promiſit adventum Spiritûs Sancti, non prædixit excitandum repente de cœlo ſonum, aut diſpertitas linguas, tamquam ignem conſpiciendas. Et cùm in hoc eodem capite, non ſemel reſurrectionem promittat manducantibus panem vitæ, modum tamen non exprimit. Quamvis itaque de pane & vino diſtinctim non loquatur, nihilominus de Euchariſtia ejus verba intelligenda ſunt, in qua mauducatur ejus caro, & bibitur ejus ſanguis.

III. Objicit tertiò *Albertinus*, Verba Domini, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. ſenſum habere generaliorem ac humaniorem, minùſque durum; atque etiam intellectu factuque faciliorem, ſi abſtractè a Sacramento de ſpirituali manducatione intelligantur, quàm ſi vel de ſpirituali, vel de orali in Sacramento: adeoque de illa, non de iſta intelligi debere. Probat Antecedens, quia ſi de manducatione orali intelligantur, multas neceſſariò patientur reſtrictiones: Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus ſub Novo Teſtamento poſt Euchariſtiæ inſtitutionem viventibus; item de adultis ſolis, & de ſumptione non actu ſimpliciter, ſed interdum in voto, ac etiam de manducatione digna, non autem de indigna: cùm ea de ſpirituali manducatione abſtractè a Sacramento intellecta, ab hiſce limitationibus abſoluta ſint. Senſus præterea de ſpirituali manducatione carnis Domini, multò humanior ac ſuavior eſt, quàm ſenſus de manducatione corporali & orali.

Reſpondeo, Verba quæ præceptum important in Scriptura Sacra, non eſſe ſemper intelligenda ſecundùm ſenſum generaliorem, ſed accommodatè ad perſonas quibus dantur, & ad tempora pro quibus dantur. Nam & hæc verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cælorum*, ſenſum generaliorem habent, ſi de ſola fide intelligantur, quàm ſi de Sacramento collato per aquam. An ideo Sacramentum neceſſarium non eſt? Præterea reſtrictiones, quas verba laudata Chriſti *Joannis* 6. cap. patiuntur, non ab hominibus, ſed ab ipſo Salvatore ſunt adhibitæ. Legem autem extendere nefas eſt ultra voluntatem Legiſlatoris. Novæ Legis Sacramentum ad homines antiquæ Legis non pertinet. Chriſtus non dixit, Panis quem ego dedi, caro mea eſt pro mundi vita; ſed, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Verba promiſſionis Chriſti ad adultos non reſtringuntur, quia & infantibus multorum tractu ſæculorum Euchariſtiam dedit Eccleſia, quæ diſci-

ciplina ob rationes convenientiſſimas mutata eſt. Interdum ad ſolam perceptionem Euchariſtiæ in voto reſtringuntur, cùm vel abſolutè recipi, vel cum debita reverentia non poteſt. Sed eadem pene Baptiſmi ratio eſt. Qui enim illud recipere non poſſunt adulti, ſolo ejus voto ſalvantur. De manducatione digna dumtaxat intelligitur tota ſententia Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Sed quid mirum? Cùm & Chriſti promiſſiones aliæ certis adſtrictæ ſint conditionibus, per quas ad certas etiam perſonas coarctantur, ut in his evidens eſt: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. . . . Omnis qui petit, accipit.* Et tamen qui credit, & baptiſmum ſuſcipit adultus, non ſalvatur, niſi de peccatis ex animo doleat, Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, & mandata ſervet. Nec accipit quicumque petit atque orat, niſi bene petat. Denique ſuas etiam reſtrictiones habent verba illa Chriſti, *Niſi manducaveritis* &c. &, *Qui manducat meam carnem*, &c. ſi de ſpiritali manducatione abſtractè a Sacramento intelligantur. Infantes enim baptizati carnem Chriſti ſpiritaliter non manducant, ſi manducationem ſpiritalem ad fidem referamus, quæ carnem Chriſti pro nobis crucifixam apprehendit. Nulla igitur *Albertini* argumentatio eſt, colligentis verba Chriſti eſſe intelligenda de manducatione ſpirituali abſtractè a Sacramento, quia ſecundùm ſenſum quem habent generaliorem, ſunt accipienda. Peccat enim in principio ratiocinium iſtud. Sed etſi minùs dura & difficilis humanæ rationi ſpiritualis manducatio videatur, non ſeqbitur ſenſum verborum Chriſti eſſe illum de manducatione ſpirituali per rejectionem oralis. *Non eſt* enim *humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum*, inquit S. Hilarius; *neque per violentam atque impudentem prædicationem cæleſtium dictorum ſanitati aliena atque impia intelligentia extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & tunc perfecta fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus.* Denique potiùs colligendum eſt verba Chriſti eſſe intelligenda in ſenſu manducationis oralis, quia ſenſus ille difficilior eſt, & dubia illa potis eſt excitare, quæ in Judæorum animis concitata ſunt. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* & quæ in ipſis Fidelium animis poſſunt ſuboriri, quæ SS. Patres de hoc differentes Sacramento, diſſipare paſſim nituntur, ut inferiùs obſervabimus.

IV. Objicit quartò *Albertinus*: Quicumque propriam Domini carnem manducat, propriumque ſanguinem bibit, habet vitam æternam. At quicumque manducat & bibit Euchariſtiam, non habet viam æternam. Ergo quicumque Euchariſtiam manducant & bibunt, non manducant propriam Domini carnem, nec proprium ſanguinem bibunt.

Reſpondeo, habere vitam æternam quicumque propriam Chriſti carnem dignè manducat, ſecus ſi manducet indignè. Non noſtra, ſed Apoſtoli explicatio eſt 1. ad Corinthios 11. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo; & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Corpus quidem & Sanguis Domini ſuapte naturâ vivifica ſunt, & immortalem vitam procurare valent manducantibus & bibentibus: ſed obicem apponentes, & in morte peccati manere volentes, immortali vita non donant. Præterea hoc telum in adverſarios facilè torquetur. Quicumque carnem Chriſti manducat, & bibit ejus ſanguinem, habet vitam æternam: ſed quicumque manducat per fidem, non habet vitam æternam; cùm multi a fide & charitate excidant. Vitam igitur æternam non habent, quicumque per fidem Corpus Domini manducant, & Sanguinem ejus bibunt.

V. Objicit quintò *Albertinus*: Si *Joannis* 6. ageretur de Euchariſtia, ſequeretur neceſſitas utramque ſpeciem participandi. Nam Dominus expreſsè ait: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* At falſum conſequens eſt, ſecundùm nos: igitur & antecedens.

Reſpondeo, Varias ejus loci interpretationes a Catholicis Theologis afferri, de quibus aliàs opportunior erit dicendi locus: ſed quamcumque ſequamur, ex hac Domini ſententia colligi non poteſt Communionis ſub utraque ſpecie neceſſitas, ut Concilium Tridentinum probat ac declarat Seſſione 21. cap. 1. *Sed neque ex ſermone illo apud Joannem* 6. inquit, *rectè colligitur utriuſque ſpeciei Communionem a Domino præceptam eſſe, utcumque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretatio-*
,, *nes intelligatur. Nam qui dixit:* Niſi manduca-
,, veritis carnem Filii hominis & biberitis ejus ſangui-
,, nem, non habebitis vitam in vobis; *dixit quo-*
,, *que:* Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in
,, æternum. *Et qui dixit:* Qui manducat meam
,, carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vi-
,, tam æternam; *dixit etiam:* Panis quem ego da-
,, bo, caro mea eſt pro mundi vita. *Et denique*
,, *qui dixit:* Qui manducat meam carnem, & bi-
,, bit meum ſanguinem, in me manet, & ego in
,, illo; *dixit nihilominus:* Qui manducat hunc pa-
,, nem, vivet in æternum. Retorqueri etiam
,, in Calviniſtas iſtud argumentum facilè poteſt. Si hæc verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. de manducatione per fidem eſſent intelligenda, manducatio per fidem omnibus neceſſaria eſſet. Porro non eſt omnibus neceſſaria: non enim infantibus. Igitur de manducatione per fidem intelligi non debent. Si reſpondeant, accomodatè ad perſonas intelligendum eſſe præceptum, ut per fidem teneantur manducare, qui fidei actualis ſunt capaces; non abſimiliter & nos reſpondebimus, debere utramque ſpeciem Sacramenti ſumere Sacerdotes, qui inſtituti a Chriſto Sacrificii peragendi causâ illud ſumunt, cùm utraque parte Sacrificium conſtet neceſſariò: Non eſſe verò neceſſarium ut Fideles cæteri, qui non alia de cauſa Euchariſtiam ſumunt, quàm ut ejus fructum percipiant, utramque ſumant ſpeciem; cùm non minor ex una, quàm ex utraque ſimul fructus percipiatur.

VI. Objicit ſextò *Albertinus*, Dominum loqui de ejuſmodi manducatione, quæ fieri poterat, tum cùm loqueretur, ab iis ad quos ſermonem ſuum dirigebat. Ait enim in præſenti: *Qui manducat*: At manducatio oralis tum fieri non poterat, cùm Sacramentum non inſtitueret, ſed ſola ſpiritualis. Deinde alloquebatur Judæos, quibus immediatè ante dixerat, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. Præceptum autem hoc comminatorium, illuſorium prorſus fuiſſet, niſi tum illi potuiſſent carnem ejus manducare, & ſanguinem bibere. Fieri enim poterat ut illorum quamplurimi, antequam Euchariſtiam inſtituiſſent, obirent: immo etiam ex vi communicationis hujus vita privarentur, ob manducationis illius defectum, quod iniquum prorſus foret.

Reſpondeo, Chriſtum & de ea manducatione, quæ tum fieri poterat, ſuis fidem adhibendo promiſ-

miſſis, & de ea quæ poſtmodum erat conſummanda inſtituto Sacramento; ac proinde tum de ſpiritali, cùm de orali fuiſſe locutum. Unde non ſolùm ait pro tempore præſenti, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Sed ad futuram manducationem illam refert his verbis: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Sicut ergo cum Chriſtus dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*, non ſignificabat eos qui ante plenè promulgatam Evangelii Legem baptiſmum non ſuſciperent, a Regno cœlorum excludendos; ſed eos ſolùm, qui promulgata baptiſmi Lege, abſque ejus ſuſceptione in re vel in voto decederent: ita cum dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, id non referebat niſi ad eos qui poſt hujus inſtitutionem Myſterii carnem ſuam & ſanguinem in Sacramento recipere omnino renuerent. Nec obſtat, quòd ad Judæos loqueretur, tum in Synagoga præſentes, quorum plurimi ante Euchariſtiæ inſtitutionem erant morituri; Diſcipulos namque & auditores cœteros alloquebatur ſeu typos Eccleſiæ. Unde verba illa toti Eccleſiæ dicta ſunt, illique promiſſio facta eſt Myſterii in ultima Cœna inſtituendi ac exhibendi. Denique temporis præſentis verbis res proximè futuras in Scriptura interdum ſignificari, ſacrarum Literarum peritus nemo neſcit.

VII. Objicit ſeptimò *Albertinus:* Qualis eſt manſio illa, per quam in Chriſto manemus, & Chriſtus in nobis, talis eſt manducatio carnis, & potatio ſanguinis ejus. Manſio enim illa ad manducationem & potationem ſequitur, ut effectus immediatus ad cauſam proximam ſuam. Atqui manſio illa non eſt corporalis ſed ſpiritualis: Ergo manducatio carnis, & potatio ſanguinis non eſt corporalis & oralis, ſed ſpiritualis. Probatur minor, Dominus enim manſionem hanc reciprocam facit, & ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Atqui non manemus in eo corporaliter: nec igitur ipſe in nobis,

Reſpondeo primò, negari poſſe majorem. Quamvis enim manſio Chriſti in nobis ſit effectus manducationis, non tamen ejuſdem ordinis eſt ac manducatio. Id ſcilicet proprium Sacramentorum eſt, ut res actioneſque ſenſibiles ſpiritalem effectum producant in anima. Sic ablutio exterior ac ſenſibilis in Baptiſmo remiſſionem peccati, & gratiam atque virtutes operatur. Unde ſicut ineptum eſſet iſtud ratiocinium: qualis eſt ſalus quæ nobis per baptiſmum procuratur, talis eſt ablutio quæ baptiſmi nomine ſignificatur, cum dixerit Chriſtus: *Qui baptizatus fuerit ſalvus erit.* Atqui ſalus illa non eſt corporis, ſed animæ; igitur baptiſmus non conſtat ablutione exteriori corporis, ſed ſolâ interiori animæ: ita ineptum eſt argumentum iſtud *Albertini* Miniſtri.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem.

Reſpondeo ſecundò, falſam eſſe minorem. Qui enim per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, inſtar ceræ liquefactæ quæ alteri ceræ conjungitur; aut fermenti, quod totam maſſam fermentat; qui nos concorporales ſuos per Euchariſtiam efficit, qui naturaliter in nobis manet, is certè ſpiritalem dumtaxat manſionem his verbis non ſignificavit, *in me manet, & ego in eo.* Atqui Chriſtus per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, cùm Euchariſtiam ſumimus, & concorporales ſuos nos efficit, ut SS. Patres loquuntur, quorum inſignia loca ſupra retulimus, aliaque inferiùs adducemus. Igitur de ſola manſione ſpiritali hæc verba non ſunt intelligenda, ſed de corporali. An de manſione ſpiritali S. Cyrillus Alexandrinus intelligebat, qui lib. 10. in *Joannem*, pag. 862. & 873. refellit Hæreticos, qui dicere auſi ſunt nullam eſſe nobis cum Chriſto carnalis conjunctionis rationem, argumento ducto ab Euchariſtia? *Dicat*, inquit, *nobis aliquis cauſam, & vim Eulogiæ myſticæ obiter doceat. Nam cur in nobis inſeritur? Non-ne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſanctæ ſuæ carnis? Præclarè quidem: Scribit enim Paulus Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & cohæredes Chriſti. *Concorporales enim quonam modo facta ſunt? Nempe Eulogiæ myſticæ participatione honorata, unum cum eo facta ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctorum Apoſtolorum. Alioqui, quam ob cauſam ſua, immo omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? Sic enim ſcribit:* „ Neſcitis quoniam membra veſtra membra ſunt „ Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti faciam mem„ bra meretricis? Abſit. *Sed Servator ipſe:* Qui man„ ducat meam carnem, *inquit*, & bibit meum „ ſanguinem, in me manet, & ego in illo. *Hic enim animadvertere eſt operæ pretium, Chriſtum non dicere, ſe dumtaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ commixtam igne ſimul liquaverit, unum quid ex ambabus efficit: ita per Corporis Chriſti, & pretioſi Sanguinis participationem, ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari poteſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quàm ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundùm naturam ſuam eſt vita, hoc eſt, Unigeniti. Quod ſi meis verbis perſuaderi te non ſinis, ipſi Chriſto* „ *clamanti fidem adhibe:* Amen, amen dico vo„ bis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, „ & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam „ in vobis. Qui enim manducat meam carnem, „ & bibit meum ſanguinem, habet vitam æter„ nam: Et ego reſſuſcitabo eum in noviſſimo die. *Audis eum apertè prædicantem, quòd niſi carnem ejus manducaverimus, & biberimus ejus ſanguinem, non habituri ſimus in nobis, hoc eſt in propria carne vitam æternam? Æterna autem vita jure cenſebitur caro vitæ, hoc eſt, Unigeniti.*

Verbum autem *manendi*, aliquando quidem moram & quaſi habitum ſignificat; ut tranſeundi verbo opponi videatur, ut quando dicitur cap. 1. S. Joannis, *Spiritum Sanctum manſiſſe ſuper Jeſum;* & cap. 3. *Iram Dei manere ſuper eum, qui non credit*, & cap. 5. de Judæis perſecutoribus, eos *Verbum Dei non habere in ipſis manens:* aliquando verò intimam conjunctionem, ut hic & Epiſtola 1. ejuſdem S. Joannis cap. 3. ubi dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet.* & cap. 4. ubi dicitur: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ex qua obſervatione aliud *Albertini* argumentum ſolvitur; quod ſic procedit: Dici non poteſt illum, qui per tres aut quatuor horas alicubi eſt, ibi manere. Hæc enim loquendi forma conſtantem ac diuturnam inhabitationem deſignat. Atqui hoc beneficium non obtinetur per manducationem oralem, ſed per ſpiritualem: loquitur ergo Dominus de manducatione ſpirituali, non de orali.

VIII. Objicit octavò *Albertinus* illa Chriſti verba verſu 63. *Spiritus eſt qui vivificat caro non prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quo ex loco iſtud conficit argumentum. Quæ manducatio carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat, ea tamquam inutilis & ſuperflua cenſenda eſt. At manducatio ora-

oralis carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat. Ergo. Minor probatur, tum ex eo quòd canes & mures, & multi homines impii, carnem Chriſti ore comedant, nec tamen iis ullo modo ad vitam æternam proſit; tum quia nullæ poſſint aſſignari utilitates manducationis oralis per ſe ſpectatæ ad ſalutis adeptionem.

Reſpondeo, nego minorem: Caro enim Chriſti, ſeu ſpecies Sacramentales eam obvelantes, ſi a brutis animalibus, permittente Deo, devorentur, iis non proſunt, quia ſpiritalis & æternæ vitæ incapacia ſunt; nec pro illis Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum eſt, aut Chriſtus dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro* brutorum animantium, ſed pro *mundi*, id eſt, *hominum vita*, qui ad vitam æternam conditi ſunt, & Chriſti ſanguine redempti, ut jus ad ipſam conſequantur; & Sacramentorum divinis ſubſidiis ad eam promoventur. Non prodeſt etiam impiis, quia indignè accipiunt; licèt vivificandi vim habeat. Unde ſanctus Auguſtinus Tractatum 27. in Joannem ita concludit: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, dilectiſſimi! ut carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali; ſed uſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tamquam membra maneamus, ut ejus ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur, etiamſi multi modò nobiſcum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.* Et Sermone 11. de Verbis Domini ſecundùm Matthæum cap. 11. hanc propoſitionem Chriſti: *Quicumque dixerit blaſphemiam in Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*, probat exceptionem pati in multis infidelibus, qui in Spiritum Sanctum blaſphemias evomunt, & tamen poſtea ad Eccleſiam Catholicam venientes remiſſionem obtinent; ſicut hæc propoſitio. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, exceptionem patitur in impiis, qui carnem Chriſti & ſanguinem ejus indignè manducant, & bibunt.

Non in Sacramento tantùm, ſed uſque ad Spiritus participationem Caro Chriſti comedenda.

„ *Illud etiam quod ait:* Qui manducat carnem „ meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, „ & ego in illo; *Quomodo intellecturi ſumus? Numquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent? Numquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertiùs Lucas Evangeliſta declarat, manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, & ſanguinem bibunt, vel cùm manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, numquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi carnem illam, & bibendi illum ſanguinem; quomodo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit carnem & biberit ſanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus; ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat. Sic igitur & in eo quod ait: Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum: Non quocumque modo blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet, reus eſt hujus irremiſſibilis delicti: ſed modo quodam, quem nos quærere atque intelligere voluit, qui hanc ſententiam veram terribilemque depromſit.* Negamus etiam quòd oralis manducationis nullæ aſſignari poſſint utilitates: infinitæ enim numerantur a Patribus, qui hujus myſterii vim expoſuere. Potiſſima eſt augmentum gratiæ, conjunctio cum Chriſto, & vita immortalis, quam Chriſtus Euchariſtiæ ſumptioni alligavit, ut ex ejus promiſſione conſtat: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Quod verò illa Chriſti verba ſpectat: *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam*, &c. eorum ſenſus eſt, quòd caro non proſit per ſeſe abſque ſpiritu, adeoque quòd nec ipſa Chriſti caro vivificandi vim habeat abſque verbo: Quòd tandem verba Chriſti non ſint intelligenda carnali ſenſu, prout intelligebant Capharnaïtæ & Diſcipulorum aliqui, carnem ſuam particulatim fruſtratimque conſcindendam ipſum daturum. Ita hunc locum explicant *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 16. *S. Chryſoſtomus, S. Auguſtinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in hunc locum. *O Domine*, inquit Sanctus Auguſtinus, *quomodo caro non prodeſt quicquam, cum tu dixeris: Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quicquam? Et propter quid ſumus quod ſumus, niſi ut habeamus vitam æternam, quam tuâ carne promittis? Quid eſt ergo, Non prodeſt quicquam caro? Non prodeſt quicquam, ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt:* Caro non prodeſt quicquam, *quomodo dictum eſt;* Scientia inflat. *Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et quid eſt*, Scientia inflat? *Sola, ſine caritate. Ideo adjunxit*, Caritas verò ædificat. *Adde ergo ſcientiæ caritatem & utilis erit Scientia: non per ſe, ſed per caritatem. Sic etiam nunc*, Caro non prodeſt quicquam: *Sed ſola caro. Accedat ſpiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimùm. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multùm profuit Chriſtus, quomodo caro nihil prodeſt? Sed per carnem ſpiritus aliquid pro ſalute noſtra egit. Caro vas fuit: quod habebat, attende, non quod erat. Apoſtoli miſſi ſunt: Numquid caro ipſorum nihil nobis profuit? Si caro Apoſtolorum nobis profuit, caro Domini poterat nihil prodeſſe? Unde enim ad nos ſonus verbi, niſi per vocem carnis? Unde ſtylus? Unde conſcriptio? Iſta omnia opera carnis ſunt, ſed agitante ſpiritu tamquam organum ſuum. Spiritus ergo eſt, qui vivificat. Caro autem non prodeſt quicquam. Sicut illi intellexerunt carnem, non ſic ego do ad manducandum carnem meam.* Sic etiam explicat Enarratione in Pſalmum 98. *Durum*, inquit, *illis viſum eſt quod ait:* Niſi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: *Acceperunt iſtud ſtultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quod præciſurus eſſet Dominus particulas quaſdam de corpore ſuo & daturus illis, & dixerunt:* Durus eſt hic ſermo.... *Ille autem inſtruxit eos, &* „ *ait illis:* Spiritus eſt qui vivificat; caro autem „ nihil prodeſt. Verba quæ locutus ſum vobis, „ ſpiritus eſt & vita. *Spiritaliter intelligite quod locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis; & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritaliter intellectum vivificabit vos. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi.* Spiritaliter intelligi jubet quod locutus eſt, id eſt, quod ſupernaturali modo, & inviſibili carnem ſuam daturus eſſet, non quidem paſſibilem, & ſub viſibili ſpecie, ſed glorioſam. Unde corpus idem ſecundùm ſubſtantiam erant manducaturi, quod videbant, & ſanguinem eumdem ſecundùm ſubſtantiam bibituri, quem fuſuri erant carnifices: ſed non eumdem ſecundùm

Caro Chriſti plurimùm prodeſt, quatenus ſpiritu vegetatur, & vivificandi vim habet a Verbo, cui perſonaliter unita eſt.

dùm

dùm qualitatem. Hinc Sanctus Auguſtinus Epiſtola 146. ad *Conſentium*, Chriſti corpus *ſpiritale reſurrexiſſe* ait; & Apoſtolus de corporibus noſtris ait, *Seminatur corpus animale, reſurget ſpiritale.* Hoc ſenſu idem *S. Auguſtinus* lib. contra *Adimantum* cap. 12. ait: *Cùm induerit incorruptionem & immortalitatem, jam non caro & ſanguis erit, ſed in corpus cæleſte mutabitur.* Quæ verba recenſens libro 1. Retractationum, cap. 22. hæc habet: *Quod autem dixi* „ Cùm induerit incorruptionem & immortalitatem, jam non caro & ſanguis erit „ *ſecundùm corruptionem carnalem dictum eſt, carnem non futuram non ſecundùm ſubſtantiam, ſecundum quam Domini corpus, etiam poſt reſurrectionem, caro appellata eſt.* Eodem ſenſu *S. Hieronymus* in cap. 1. Epiſtolæ ad Epheſios, explicans illa verba; *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius;* ait: *Dupliciter verò Sanguis Chriſti & Caro intelligitur, ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe dixit:* Caro „ mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt „ potus. *Et,* Niſi manducaveritis carnem meam, „ & ſanguinem meum biberitis, non habebitis „ vitam æternam. *Vel caro & ſanguis, quæ crucifixa eſt, & qui militis effuſus eſt lanceâ ..... Juxta hanc diviſionem, & in Sanctis ejus diverſitas ſanguinis & carnis accipitur, ut alia ſit caro quæ viſura eſt Salutare Dei; alia caro & ſanguis quæ Regnum Dei non queant poſſidere.*

Eodem ſenſu *S. Leo* Sermone 1. de Reſurrectione Domini, explicans illa verba Apoſtoli, *Etſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, jam nunc non novimus;* ait: *Meritò dicitur caro Chriſti in eo ſtatu, quo fuerit nota, neſciri: quia nihil in ea paſſibile, nihil remanſit in ea infirmum, ut & ipſa ſit per eſſentiam, & non ipſa per gloriam.*

Denique *Sanctus Auguſtinus* eodem modo carnem Chriſti vivificare aſſerit, quomodo ipſam adorari agnoſcit. Atqui ipſam adorari agnoſcit propter ſpiritum, ſeu propter Verbum cui unita eſt: igitur & ipſam vivificare aſſerit quatenus vim accipit vivificam a Verbo, cui unita eſt, & per quod ſubſiſtit, ut propria ejus caro. Major & minor evidentes ſunt ex laudato *Sancti Auguſtini* loco in Pſalmum ſcilicet 98. ubi explicans illa verba, *Adorate ſcabellum pedum ejus,* ait: *Quomodo adorabimus terram, cùm dicat apertè Scriptura,* Dominum Deum tuum adorabis? *Et hic dicit,* Adorate ſcabellum pedum ejus? *Exponens autem mihi quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit:* Terra autem ſcabellum pedum meorum. *Anceps factus ſum: timeo adorare terram, ne damnet me qui fecit cælum & terram. Rurſus timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit:* Adorate ſcabellum pedum ejus ...... *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit: Inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Numquid autem caro vivificat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideo & hic ſubjecit:* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt: *Quis Sanctus eſt? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus. Et cùm adoras illum, ne cogitatione remaneas in carne, & a ſpiritu non vivificeris. Spiritus enim, inquit, vivificat, caro autem nihil prodeſt.*

[*Eucharistia adoratio.*]

Denique quod ait Chriſtus, *Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt,* non ſignificat Corpus Chriſti & Sanguinem eo ſenſu cibum & potum ſpiritalem eſſe, quòd ſola fidei apprehenſione manducetur; ſed quòd a vulgari & naturali cibo longè differat, quo corpora noſtra aluntur ad hanc vitam ſuſtentandam. Quòd *ψυχικὸν* non ſit, ſed *πνευματικὸν* & glorioſum; quòd ad vitam ſpiritalem & immortalem alat: quòd denique non terreno, & naturali, vulgarique modo percipiatur, & vulgarium inſtar ciborum dentibus prematur, dividatur, digeratur: ſed modo ſpiritali & miraculoſo manducetur.

[*Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur.*]

IX. Inſtat *Albertinus:* Si quid ſpiritualiter manducari cenſetur, quia non maſticatur nec dividitur, dicendum pariter erit piſcem illum magnum qui *Jonam* vivum abſorpſit, illum ſpiritualiter manducaſſe; & caſſiæ bolos ac alias ejuſmodi medicinalis pilulas, quæ ſub auri foliolis vel tenuiſſimo panis cruſtulo deglutiuntur, ſpiritualiter manducari; denique ſerpentes illos prodigioſę magnitudinis, qui cervos ac tauros ſolidos hauriunt, ut *Ariſtoteles* lib. 8. *Hiſtoriæ Animalium* cap. 28. & *Plinius* lib. 8. cap. 14. referunt, ſpiritualiter illos edere: quod ineptiſſimum eſſe nemo non videt.

Reſpondeo, Modum illum ſpiritalem oralis manducationis corporis Chriſti non eſſe dumtaxat in eo poſitum quòd non dividatur, ſed quòd modo ineffabili & miraculoſo comedatur, quamvis dividi non poſſit ac digeri, utpote impaſſibile atque glorioſum. Unde inepta ſunt, nec ullatenus ad rem exempla ab *Albertino* prolata.

Inſtat rurſus *Albertinus:* Non magis convenit animæ cibo ad ejus nutritionem per os corporis manducari & bibi, quàm cibo corporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi. At abſurdum eſt dicere cibum corporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi debere: Ergo pariter abſurdum eſt dicere, cibum animæ ad ipſius nutritionem edi & bibi debere per os corporis. Atqui Chriſti Corpus & Sanguinem cibum eſſe non ad corporis, ſed ad animæ vitam ordinatum fatentur omnes. Ergo &c.

Reſpondeo, Quòd etſi animæ cibo id per ſe non conveniat, ex inſtitutione tamen Chriſti convenit. Neque id cùm ratione pugnat, quamvis rationem ſuperet, utpote fidei myſterium. Si enim Spiritus Sanctus in corporibus noſtris quodammodo habitat, cum membra noſtra illius templa ſint, ut Apoſtolus aſſerit: Si Verbum Dei quod res eſt ſpiritalis, aure corporis percipitur: ſi caro in Baptiſmo *abluitur, ut anima emundetur:* Si *caro ungitur* in confirmatione, *ut anima conſecretur:* cur eadem caro ſumendo Euchariſtiam *corpore & ſanguine Chriſti non paſcatur, ut anima de Deo ſaginetur,* ut cum *Tertulliano* loquar? Præterea ſi res corporeæ, ſcilicet caro Chriſti & ſanguis ore ſpirituali percipi poſſunt, ſecundùm Calvinianos; cur cibus ſpiritualis ore corporis ſumi non poſſet? Neque enim major in uno quàm in altero eſt repugnantia?

IX. Objicit *Albertinus:* Si Corpus Domini per os recipitur, & in ventriculum deſcendit, fieri poterit ut glorioſum Domini corpus in uno eodemque ſubjecto cum diabolo reſideat: in impium enim poteſt dæmon introire per propriam ſubſtantiam, & in illo prævalere, non obſtante corpore Chriſti, quod pariter in eo erit. At conſequens abſurdum eſt; nam ſi Dagon non potuit ſubſiſtere coram Arca, quantò minùs dæmon cum corpore Chriſti?

Reſpondeo, Id ſi Deus permittat, fieri poſſe, ſicut fieri potuit non ſolùm ut Dagon coram Ar-

ca ſubſiſteret, ſed ut Arca ipſa everteretur, ita permittente Deo. Et verò ſi Diabolus Chriſtum tentare potuit, eo permittente, & in ſanctam civitatem aſſumere, & ſupra pinnaculum Templi ſtatuere, & in montem excelſum tollere; quidni poterit in corpus hominis intrare, qui Chriſti corpus manducavit? Deus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, non ſolùm in corporibus energumenorum, ſed etiam in ipſis dæmonibus eſt, nec propterea majeſtas ejus violatur: nec igitur violari cenſendum eſt corpus Chriſti, quamvis in ſtomachum energumeni traducatur. Leviores alias *Albertini* rationes prætermitto, quas Catholicorum nemo haud planè ruſticus, nedum Theologus facilè non ſolvet.

X. Objicit decimò *Albertinus* contra manducationem oralem corporis Chriſti locum illum Sancti Auguſtini ex Tractatu 20. in Joannem, ubi exponens hæc Domini verba, *Hic eſt panis qui de cælo deſcendit, ut ſi quis manducaverit ex ipſo, non moriatur;* ait: *Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum. Qui manducat intus, non qui manducat foris; qui manducat in corde, non qui premit dente.*

Manducatio ſpiritalis.

Corpori Chriſti ſpiritualis manducatio neceſſariò jungenda.

Reſpondeo primò, *S. Auguſtinum* non aſſerere quòd manducatio Corporis Chriſti corde tantùm fiat, non ore: ſed quòd æternæ vitæ promiſſio iis tantùm facta ſit, qui manducant intus, non foris; qui manducant corde, non qui premunt dente. Hac autem exceptione excludere nolle *S. Auguſtinum* obligationem manducationis oralis & Sacramentalis, ſed ei addere velle neceſſitatem intellectualis & mentalis. Ut quando ait Tractatu 80. in Joannem, *Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur?* Externam verbi prolationem ad producendum effectum baptiſmi neceſſariam non negat, cùm ibidem dicat: *Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua?* Sed ſolam verborum prolationem ſatis eſſe negat, ut adulti remiſſionem peccatorum per Baptiſmum obtineant, & ſpiritaliter renaſcantur, niſi neceſſariam diſpoſitionem adhibeant, ſcilicet fidem. Sic cùm ſanctus Auguſtinus ait, lib. de Sancta Virginitate, cap. 3. de Virgine Maria. *Fœliciùs Chriſtum corde quàm carne geſtavit*, non negat fœlicem eſſe Deiparam Virginem quòd Chriſtum corporaliter conceperit, cùm ipſa exclamet: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes;* ſed beatam fore negat, niſi corde etiam Chriſtum concepiſſet. Et cùm *ſanctus Cyprianus* lib. de Oratione Dominica ait, *Deus non vocis, ſed cordis auditor*, non negat Deum vocales orationes audire, ſiquidem Propheta dixit: *Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me:* ſed vocales orationes ſufficere negat, niſi & corde oremus. Et cùm *Oſeæ* 6. Dominus ait: *Miſericordiam volui, & non Sacrificium*, Sacrificia eſſe ſibi offerenda non negat, ſed abſque miſericordia ſibi non eſſe grata. Eodem modo *ſanctus Auguſtinus* hæc verba Chriſti, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, de iis intelligi aſſerit *qui manducant intus, non foris; qui manducant corde, non qui premunt dente;* Quia viſibilis Sacramenti perceptio, & oralis manducatio Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus contentorum, non ſufficit ad virtutem Sacramenti conſequendam, niſi in corde manducentur, id eſt, cum fide & caritate ſumantur. Idem eſt ſenſus alterius loci ex eodem Tractatu 26. in Joannem: *Credere in eum*, inquit, *hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, inviſibiliter ſaginatur, quia inviſibiliter renaſcitur.* Sed enim definitionem logicam manducationis carnis Chriſti non tradit ibi *Sanctus Auguſtinus*, ſed moralem: nec ex eo quòd dicat, *Credere in eum, hoc eſt, manducare panem vivum;* magis ſequitur eum ore non manducari, quàm ex eo quod paulò poſt de muliere fluxum ſanguinis patiente ait, *Quid eſt tetigit, niſi credidit?* legitimè concluderetur mulierem illam Dominum corporaliter non tetigiſſe: aut Chriſtum corporaliter non eſuriviſſe aut ſitiviſſe, quia ſitim ipſius *Sanctus Auguſtinus* moraliter explicat Concione 2. in Pſalmum 78. ubi ait: *Jejunium*, inquit, *ipſius erat, quando defecerunt omnes qui in eum crediderant, quia & eſuries ipſius, erat ut in eum crederetur: quia & ſitis ipſius erat, quando dixit mulieri*, Sitio, da mihi bibere: *Fidem quippe ipſius ſitiebat: Et de Cruce cùm diceret*, Sitio, *fidem illorum quærebat.*

XI. Reponit *Albertinus*, Hæc eſſe valde diſſimilia: *Auguſtinus* enim cum Evangelica Hiſtoria disertè teſtatur, mulierem illam, tum corporaliter, tum ſpiritualiter Dominum tetigiſſe; atque ipſum tum propriè tum myſticè eſuriviſſe ac ſitiviſſe: Non verò pariter ait, Panem qui de cælo deſcendit, hoc eſt, Deum Incarnatum, corporaliter ac ſpiritualiter edi a dente, & a mente, ab ore, & a fide. At oppidò fallitur *Albertinus;* manducationem enim utramque *S. Auguſtinus* diſertè adſtruit pluribus in locis. Unicum impræſentiarum profero ex lib. 2. Contra adverſarium Legis & Prophetarum, cap. 9. *Mediatorem*, inquit, *Dei & hominum, hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque ſanguinem dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Auguſtinum*, loco unde objectio decerpta eſt, nullo modo loqui de manducatione Corporis Chriſti, ſeu orali, ſeu mentali, ſed de ſolâ manducatione intellectuali Spiritus & Divinitatis Chriſti, hoc, eſt de fide & contemplatione deïtatis ipſius & æqualitatis cum Patre, quam ibi per metaphoram appellat manducationem panis vivi, quoniam meditatio deïtatis ſupremum eſt animæ pabulum, ac intellectuale objectum. Id patet ex ipſius verbis: *Daturus ergo Dominus Spiritum Sanctum, dixit, ſe panem qui de cælo deſcendit, hortans ut credamus in eum. Credere enim in eum hoc eſt manducare panem vivum* &c..... Ibidem: *Sed tangitur ab eis a quibus bene tangitur: aſcendens ad Patrem, manens cum Patre, æqualis Patri .... Deus enim Pater æqualem ſibi genuit Filium: & qui cogitat, atque in fide ſua ſentit & ruminat æqualem eſſe Patri, eum in quem credidit, ipſum trahit Pater ad Filium.... Quæ avidas fauces habere debet, unde optare ut ſanum ſit intus palatum, vera judicandi, niſi ut manducet & bibat ſapientiam, juſtitiam, veritatem, æternitatem?* Videns *S. Auguſtinum* in hac Tractatûs parte ne verbum quidem habere de manducatione Corporis Chriſti ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum: quamvis in poſteriori parte Tractatus de utraque loquatur, cùm ait: *Qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, proculdubio nec manducat ſpiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem, licèt carnaliter & viſibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed magis tanta rei Sacramentum ad judicium ſibi manducat & bibit.*

XII. Objicit *Albertinus* locum alterum ex Tractatu 27. *S. Auguſtini in Joannem*, ubi exponens hæc verba: *Si videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs*, hæc habet: *Quid eſt hoc? Hinc ſolvit quod illos moverat. Hinc aperuit unde fuerant ſcandalizati? Hinc planè ſi intelligerent: Illi enim putabant eum erogaturum corpus ſuum. Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cælum, utique inte-*

grum

grum. Cùm videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs, certè vel tunc videbitis, quia, non eo modo quo putatis, erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis quia gratia ejus non conſumitur morſibus. Auguſtinus ait, Dominum aſcensûs ſui mentione planè ſolviſſe Diſcipulis id unde fuerant ſcandalizati, ac aperuiſſe quomodo caro illis foret manducanda, ſi intelligentiæ tantillum habuiſſent. At verò aſcensûs mentio ne tenuiſſimè quidem innuebat carnem oraliter ab eis fore manducandam: nec id Diſcipuli, vel ſi acutiſſimi fuiſſent, inde potuiſſent colligere. Imò is contra difficultatem adaugebat. Nam aſcenſio carnis Chriſti e terrâ in cœlum, ipſius e terrâ abſentiam deſignabat. An qui potuiſſent intelligere carnem a terrâ abſentem illis oraliter fore manducandam, cùm objectum abſens oraliter manducare prorſus impoſſibile ſit? Non intelligit ergo *Auguſtinus* carnem Dominicam oraliter edendam eſſe, ſed mens tantùm illius eſt, fide ac ſpiritu eam eſſe manducandam.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eo loci ſolum ſenſum Capharnaïtarum & Diſcipulorum carnalium excluſiſſe, qui ipſum corpus ſuum in partes diviſurum, & ipſis erogaturum exiſtimabant. Aſcenſus autem in cœlum redivivo, integro, & glorioſo corpore, probat ejus corpus non ita dividendum, & cœterorum inſtar ciborum, conſumptum iri morſibus. At *S. Auguſtinus* confirmat veram Corporis ſui manducationem Chriſtum ſignificaſſe, quam Diſcipuli intelligebant, licèt non eo modo quo intelligebant. *Cùm videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs, certè vel tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Licèt autem aſcenſio Chriſti in cœlum abſentiam ejus ab hominum oculis, convictu & converſatione, ſive ſubtractionem præſentiæ ſenſibilis deſignaret, non tamen abſentiam a Sacramento; immo potiùs carnis ſuæ in Sacramento præſentiam, quam Diſcipuli carnales non intelligebant, confirmabat. Id autem etſi non potuiſſent intelligere, debuiſſent credere, ut Chriſti verba probant, & *S. Auguſtinus* ibidem docet. *Carnem ſuam*, inquit, *dat nobis Dominus manducare, & ſapere ſecundùm carnem mors eſt. Cùm de carne ſua dicat, quia ibi eſt vita æterna: ergo nec carnem debemus ſapere ſecundùm carnem, ſicut in his verbis:* Multi itaque audientes, *non ex inimicis, ſed* ex Diſcipulis ejus dixerunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? *Si Diſcipuli durum habuerunt iſtum ſermonem, quid inimici? Et tamen ſic oportebat ut diceretur, quod non ab omnibus intelligeretur. Secretum Dei intentos debet facere, non adverſos. Iſti autem citò defecerunt talia loquente Domino Jeſu. Non crediderunt aliquid magnum dicentem, & verbis illis aliquam gratiam cooperientem: ſed prout voluerunt, ita intellexerunt, & more hominum, quia poterat Jeſus, aut hoc diſponebat Jeſus, carnem qua indutum erat Verbum, veluti conciſam diſtribuere credentibus in ſe.*

XIII. Objiciunt Calviniani Scriptores pene omnes hunc locum ex Tractatu 26. *S. Auguſtini* in *Joannem*, quo ſolam Corporis Chriſti ſpiritalem manducationem ab ipſo agnoſci evincere ſe putant. *Hunc itaque cibum & potum ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum: quod eſt Sancta Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis, Sanctis & fidelibus ejus ... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis Corporis & Sanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in Dominicâ Menſâ præparatur, & de Menſâ Dominicâ ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium. Res verò ipſa cujus Sacramentum eſt, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque ejus particeps fuerit.*

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eo loci manducationem Corporis & Sanguinis Chriſti moraliter explicare, non de manducatione illius ſpirituali per fidem, ſed de incorporatione in ſocietatem Sanctorum, quæ Chriſti corpus myſticum eſt: ac docere Fideles, hunc eſſe finem Euchariſtiæ, ut conjunctionem intimam cum Chriſti Corpore myſtico deſignet atque operetur. At Calviniſtarum ſenſui non patrocinatur hæc explicatio, ſiquidem manducatio ſpiritualis ad Corpus Chriſti naturale non ad corpus myſticum referenda eſt, ut ipſimet fatentur. Ideo autem *S. Auguſtinus* in his Tractatibus ſive Sermonibus in *Joannem*, quos è ſuggeſtu coram frequenti populo pronuntiabat, morali ſenſui potiſſimùm inſiſtit, quia coram Catechumenis loquebatur, quibus occultare myſteria & præcipuè Euchariſtiæ Sacramentum ſolemne erat. Qua de re *S. Auguſtinum* ipſum audire juvat Tractatu 11. in Joannem, ubi exponens hæc Evangelii verba, *Jeſus non ſe credebat eis* ait: *Tales ſunt omnes Catechumeni? ipſi jam credunt in nomine Chriſti, ſed Jeſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat caritas veſtra: ſi dixerimus Catechumeno, credis in Chriſto? Reſpondet, Credo & ſignat ſe cruce Chriſti, portat in fronte & non erubeſcit de cruce Domini ſui. Ecce credit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas carnem Filii hominis, & bibis ejus ſanguinem? Neſcit quid dicimus, quia Jeſus non ſe credidit ei ..... Quò ergo perducit credentes & baptizatos? Ad manna. Ecce dico manna. Notum eſt quid acceperint Judæi, notum eſt quod illis pluiſſet Deus de cælo: & neſciunt Catechumeni quid accipiant Chriſtiani. Erubeſcant ergo, quia neſciunt: tranſeant per Mare Rubrum, manducent manna, ut quomodo crediderunt in nomine Jeſu, ſic ſe ipſis credat Jeſus.* Et Tractatu 26. in Joannem: *Norunt Fideles Corpus Chriſti, ſi Corpus Chriſti non negligant eſſe.* Et Sermone 46. de Verbis Domini, ubi hanc Chriſti ſententiam explicat, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, &c. ait: *Qui audiſtis hæc, nondum omnes intellexiſtis. Qui enim baptizati & Fideles eſtis, quid dixerit, noſtis. Qui autem inter vos adhuc Cathecumeni, vel Audientes vocantur, potuerunt eſſe, cùm legeretur, audientes, numquid & intelligentes?* Et ſermone 2. de Verbis Apoſtoli: *Locutus eſt enim nobis de Corpore & Sanguine ſuo: Corpus dixit eſcam, ſanguinem potum. Sacramentum Fidelium agnoſcunt Fideles: Audientes autem, quid aliud quàm audiunt?* Et Sermone in Pſalmum 109. *Fidelibus loquor. Si quid non intelligunt Catechumeni, auferant pigritiam, feſtinent ad notitiam. Non ergo opus eſt myſteria promere: Scriptura vobis intiment quid eſt Sacerdotium ſecundùm ordinem Melchiſedech.*

Catechumenis occultare Myſteria, ac præſertim Euchariſtiæ Sacramentum, ſolemne erat.

XIV. Objicit *Albertinus* locum celebrem *S. Auguſtini* e libris *De Doctrinâ Chriſtianâ*, in quibus modum Scripturas optimè interpretandi docere volens, poſtquam lib. 1. de rebus tractaſſet, ſecundo de ſignis, demum in tertio agit de actionibus & locutionibus figuratis, quæ cùm ſæpè occurrant, ſtudiosè ſunt diſtinguendæ. Hanc autem regulam aſſignat lib. 3. cap. 10. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe cognoſcas.* Verùm quia vox, *figuratum*, per ſe ſumpta ambigua eſt, complectique poteſt tum locutiones quarum præcipui termini figurati ſunt, & metaphorici, tum eas quarum termini quamvis proprii ſint, alterius cujuſdam rei figurativi & ſignificativi ſunt; regulâ illâ ſuâ quæ priores propriè ſpectat tantiſper ſepoſitâ, de poſterioribus, hoc

Explicatur quo ſenſu S. Auguſtinus figuratam locutionem eſſe ſcripſerit, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, *&c.*

hoc eſt, de dictis figurativis, quemadmodum & de factis, occaſione inde acceptâ, multa habet cap.12. 13. 14. & 15. Deinde regulam ſuam cap. decimo-ſexto de novo & explicatiùs referens, & prioribus illam, ut par eſt, accomodans: *Si præceptiva eſt locutio*, inquit, *aut flagitium aut facinus vetans, aut beneficientiam jubens, non eſt figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam vetare,* ,, *figurata eſt*. Niſi manducaveritis, *inquit*, carnem ,, Filii hominis & ſanguinem biberitis vitam in vo- ,, bis non habebitis; *facinus vel flagitium videtur jubere. Figura ergo eſt, præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit*. Palmarium iſtud teſtimonium *Albertinus* vocat. *Auguſtinus* enim vult ea Domini verba, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis*, figuratam locutionem eſſe. Figura autem illi non eſt in vocabulis carnis & ſanguinis, neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis; aut carnem eſſe manducandam, ſanguinemque bibendum, cùm id ad vitam neceſſarium eſſe Dominus ipſe aſſerat. Eſt igitur in vocabulis manducandi & bibendi, quę metaphoricè figuratèque adhibentur; ac proinde manducationem & potationem non propriè ſic appellatam, ſed figuratè ſic dictam, hoc eſt ſpiritualem, deſignant.

Reſpondeo, Hanc Regulam a *S. Auguſtino* traditam, *Præceptiva locutio, ſi facinus aut flagitium videtur jubere, figurata eſt*; ſi generatim & abſque reſtrictione ſumatur, falſam eſſe, quod quinque exemplis mandatorum, quæ facinus videntur imperare, & nihilominus ſecundùm proprietatem literæ mandanda erant executioni, probat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Primum eſt immolationis Iſaaci, *Geneſ*.22. Secundum, ſpoliationis Ægyptiorum *Exod*.12. Tertium deſtructionis Amalecitarum univerſæ, 1. *Regum* 15. Quartum mandati a Michæa de ſe vulnerando dati, 3. *Regum*.20. Quintum juſſionis Oſeæ factæ de meretrice in conjugem aſſumenda. Non-ne & hoc principio *Socinus* probaret in ſenſu metaphorico intelligendas locutiones omnes Scripturæ, quibus Chriſtus mortem ſuam obtuliſſe Patri dicitur, ut nos a peccatis redimeret? Facinus ſcilicet, vel flagitium *Socino* videbitur inſontem morti tradere ad liberandos peccatores. Non illubenter concedit *Albertinus* hanc regulam non eſſe extendendam ad omnia in univerſum Scripturarum loca, in quibus flagitium aliquod, aut mandari, aut conſuli, aut approbari videtur: quia nonnulla ſunt adeo manifeſtè ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem ſumenda, ut de iis dubitatio nulla eſſe debeat, quemadmodum ipſemet obſervat *Auguſtinus* cap. 11. *Si perſpicuè ſonat*, inquit, *non eſt ad aliud referendum, quaſi figuratè dictum ſit*; Satiſque in illis ſit ad mandantis auctoritatem & juſtitiam recurrere. Verùm his cum reſtrictionibus accepta regula perperam applicatur his Chriſti verbis: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis* &c. ſecundùm Catholicorum ſenſum explicatis, cùm ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem de manducatione reali intelligenda ſint; & in jubentis auctoritate ſit acquieſcendum, ut agnoſcunt SS. Patres, Hilarius lib.8. de Trinitate, dicens: *De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab ipſo diſcimus, ſtultè & impiè dicimus. Ipſe enim ait:* Caro *mea verè eſt eſca; & ſanguis meus verè eſt potus*. Chryſoſtomus Homilia 46. in Joannem, aſſerens Chriſtum dixiſſe, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*; ut Apoſtolos in prædictis confirmaret, *Ne obſcurè locutum in parabolis arbitrarentur, ſed ſcirent, omnino neceſſarium eſſe ut corpus comederent*. Baſilius in Moralibus Regula 8. Cap.1. ubi hæc verba Chriſti; *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, in exemplum adducit, ut probet, *Quòd ab iis quæ dicuntur a Domino dubitatio omnis, atque haſitatio repelli debet, & quicquid a Deo dictum ſit, id veriſſimum & poſſibile tenere oportet, licèt natura ipſa repugnet: In hoc enim fidei certamen eſt*. Sanè hoc præceptum in ſenſu Catholicorum intellectum etſi rationi repugnare videatur, non tamen honeſtati, aut caritati proximi, adeoque nec flagitium jubet, nec facinus. *Quod* enim *agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum & corpus ſuum, flagitium vocatur; quod autem agit ut alteri noceat, facinus*; inquit, *S. Auguſtinus* lib.3. de Doctrina Chriſtiana c.10. Facinus autem vel flagitium videtur jubere, ſi ſecundùm ſenſum Capharnaïtarum intelligatur, & vulgaris ſpectetur manducationis modus, quo caro non manducatur niſi mortua, cocta, & particulatim diviſa, atque dentibus comminuitur, guſtatur, in ſtomachum trajicitur, digeritur, & in ſubſtantiam corporis noſtri convertitur. Hunc ſenſum dumtaxat ibi ſpectavit *S. Auguſtinus*, cùm hæc verba; *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, in exemplum adduxit præceptivarum locutionum, quæ facinus vel flagitium videntur jubere. Figuram verò in illis verbis agnoſcit ſpiritalis manducationis, qua in plures partes dividitur objectum, quod ſpiritaliter manducatur, guſtatur cum ſingulari voluptate, in memoria reconditur, ejuſque meditatione alitur animus. *Figura eſt ergo*, inquit, *præcipiens, Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit*. Sacramentalem itaque & oralem Corporis Chriſti manducationem *S. Auguſtinus* non rejicit, de qua hæc verba aliis in locis conſtanter explicat, ſcilicet *lib. contra Adverſarium Legis, & Prophetarum* cap. 20. *Quæſtione* 57. *in Leviticum*; lib.1. *De peccatorum meritis & remiſſione*, cap.20. Tractatibus 11. & 26. in *Joannem*, Sermonibus 11. & 49. *De verbis Domini*, lib.1. contra *Creſconium*, cap.25. & & in Enarrationibus in Pſalmos 33. & 98. Sed de ea ſilet hoc in loco, quia nihil ad ejus inſtitutum conducebant laudata Chriſti verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis intellecta.

Quòd autem figura, quam in his verbis ad mentem Capharnaïtarum intellectis obſervat *S. Auguſtinus*, ſenſum oralis manducationis, & realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti non excludat, ex *S. Bernardo* colligitur, qui cùm realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam propugnaverit, ac miraculis etiam confirmarit, nihilominus de ſpirituali manducatione expoſuit hæc verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. Sermone 3. in Pſalmum, *Qui habitat*, ubi hæc habet: *Quid autem eſt manducare ejus carnem, & bibere ejus ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum Corpus accipimus, ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus noſtris*.

Locutiones itaque figuratæ duplicis ſunt generis in Scriptura Sacra: quædam in quibus verba non ſignificant id, ad quod exprimendum ſunt primitus inſtituta, ſed ad aliud ſignificandum transfe-

ſeruntur, quo modo Chriſtus dicitur *Lapis angularis, Leo de tribu Juda, vitis, oſtium, ovis*, &c. Aliæ in quibus verba ſignificant quidem id ad quod ſignificandum ſunt inſtituta, ſed tamen id quod exprimunt, alterius rei figura eſt, quàm non exhibet eorum ſignificatio. Prioris generis figuratæ locutiones literalem ſenſum excludunt, non poſterioris. Sic in Epiſtolâ ad Galatas cap. 4. dicitur: *Scriptum eſt quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla & unum de libera. Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem: quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta.* Hæc licèt per allegoriam, id eſt, per figuram dicta interpretetur Apoſtolus, non vult tamen ſenſum literalem & hiſtoricum excludi. Sic ad Hebræos II. Cap. dicitur *Abraham* filium *Iſaac*, poſtquam ad ejus immolationem ſe accinxit, & ab Angelo prohibitus eſt, *accepiſſe in parabolam*, id eſt, in figuram, Chriſti ſcilicet, quem Pater Æternus morti pro nobis omnibus traditurus erat, & ab ea liberaturus. At figura illa ſenſum literalem non excludit, nec prohibet quin Patriarcha filium verè receperit incolumem. Sic 1. ad Corinthios 10. dicitur: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Non quòd reipſa non contigerint, ſicut in Scriptura Sacra referuntur, ſed quòd figuræ eſſent rerum in Lege Evangelica gerendarum. Sic *S. Auguſtinus* mortem corporalem Moyſi figuratam dubitationis ipſius mortem fuiſſe ait *Homilia* 2. inter *quinquaginta*, c. 1. Sic aquam corporalem Samaritanæ figuram fuiſſe aquæ intellectualis voluptatis ſæcularis aſſerit *Tractatu* 15. *in Joannem*. Sic aquæ in vinum ſubſtantialem converſionem figuram vocat ſpiritualis converſionis Legis in Evangelium, *Tractatu* 9. in *Joannem*. Sic reverentiam corporalem quam exhibemus Corpori Chriſti Verbi conſubſtantialis Patris, profert ut exemplum & figuram reverentiæ ſpiritualis, quam verbo Dei, quod nobis erogatur, id eſt, prædicationi exhibere debemus, *Homilia* 26. inter *quinquaginta*. Hæc verba Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, figuratam ſecundo ſenſu locutionem continent. Significant namque veram carnis Chriſti manducationem, & veram ſanguinis ejus ſumptionem, incruento, inviſibili, & impaſſibili modo, non cruento illo & barbaro, quem Capharnaitæ intelligebant. Sed rei inſuper alterius figura eſt illa manducatio, ſcilicet Paſſionis Chriſti, cui manducando communicamus, & mortis ejus quam recolimus. Id unum *S. Auguſtinus* voluit, dicens: *Figura eſt ergo præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.*

Hæc reſponſio ex antecedentibus Auguſtinianæ ſententiæ confirmatur. Dixerat *S. Auguſtinus* cap. 10. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe.* Addiderat, *Morum honeſtatem ad diligendum Deum & proximum; fidei veritatem ad cognoſcendum Deum & proximum pertinere.* Cap. 12. explicat quænam figuratè ſint accipienda. *Quæ autem*, inquit, *quaſi flagitioſa imperitis videntur, ſive tantùm dicta, ſive etiam facta ſint, vel ex Dei perſona, vel ex hominum, quorum nobis ſanctitas commendatur, tota figurata ſunt.* In exemplum affert unctionem pedum Chriſti a muliere factam, docetque illam fuiſſe figuram, quia hujuſmodi unctio vulgò luxui deputatur. *Neque ullo modo quiſquam ſobrius crediderit Domini pedes ita unguento pretioſo a muliere perfuſos, ut luxurioſorum, & nequam hominum ſolent, quorum talia convivia deteſtamur. Odor enim bonus, bona fama eſt, quam quiſquis bonæ vitæ operibus abundaverit, dum veſtigia Chriſti ſequitur, quaſi pedes ejus pretioſiſſimo odore perfundit. Ita quod in aliis perſonis plerumque flagitium eſt, in Divina vel Prophetica perſona magnæ cujuſdam rei ſignum eſt.* Subjungit exemplum *Oſeæ*, cui uxorem fornicationum accipere juſſum a Deo eſt. *Alia quippe eſt in perditis moribus, alia in Oſea Propheta ratiocinatione conjunctio meretricis.* Certum verò eſt hoc utrumque ita figuratum fuiſſe, ut neque veritas unctionis, neque veritas conjunctionis cum meretrice revocari poſſet in dubium. Itaque quando verba aliquid propriè exprimunt, quod alterius tamen rei figura eſt, locutio figurata poteſt cenſeri: quo modo præceptum de manducanda carne Chriſti figuratam quoque locutionem involvit cum literali & propria: quia manducatio Sacramentalis Carnis Chriſti, figura eſt ſpiritalis manducationis quâ ipſius Paſſioni communicamus: & in memoria recondimus, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit. Addit in eodem capite *S. Auguſtinus*, generatim loquens de Patribus Veteris Teſtamenti, ut ſuam hanc Regulam probet: *Et quicquid ibi tale narratur, non ſolùm hiſtoricè ac propriè, ſed etiam figuratè ac propheticè acceptum, interpretandum eſt uſque in finem illum caritatis, ſive Dei, ſive proximi, ſive utriuſque.* Ex quibus patet, ſecundum *S. Auguſtinum*, quædam habere rationem figuræ, quæ tamen rei veritatem non excludat ab ipſis geſtis, aut ſenſus literalis proprietatem a verbis. Sic mandatum Chriſti his verbis expreſſum: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, figuratam locutionem involvit, præcipitque, ut Paſſioni Domini communicemus: nec tamen hæc figura manducationis Sacramentalis & oralis Corporis Chriſti veritatem excludit.

Denique ex locutionibus quæ flagitium vel facinus jubere videntur, quædam tales duntaxat videntur *imperitis*, inquit, *S. Auguſtinus* cap. 12. ex quarum numero eſt illa: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Unde figurata tantùm locutio eſt eo ſpectata ſenſu, ſecundùm quem flagitium aut facinus videtur imperare, ſcilicet manducationem Carnis Chriſti eo vulgari modo, quo caro manducatur occiſi priùs animalis, in partes diviſa, & cocta, dentibuſque atteritur, & naturalis vi caloris in ſtomacho digeritur.

Objicit *Albertinus*, cum *S. Auguſtinus* agat tum de locutionibus quæ beneficentiam vetare, tum de locutionibus quæ flagitium jubere videantur, ac utriuſque generis exempla duo proferat: & prioris quidem quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 12. *Ne ſuſcipias peccatorem*; & in Joannis Evangelio cap. 12. *Qui amat animam ſuam perdet eam*: Poſterioris verò quod habetur Proverbiorum 25. *Hoc faciens* (videlicet inimicum cibans) *carbones ignis congeres ſuper caput ejus*; & verba illa Domini: *niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, &c.* Triaque illa exempla figuram involvant ſenſus literalis & proprii excluſivam, quis non videt quartum de manducanda carne Filii hominis, & bibendo ejus ſanguine, aut eſſe planè incongruum, aut pariter figuram involvere ſenſûs literalis, nempe manducationis oralis excluſivam?

Reſpondeo, illud quoque exemplum de manducanda Carne Chriſti, & bibendo ejus ſanguine figuram involvere ſenſus literalis Capharnaitarum excluſivam, non verò ſenſûs literalis quem Chriſtus intendebat, & quem adſtruunt Catholici. Etenim illum duntaxat ſenſum excludit figura, quæ in hoc præcepto Domini eſt, ſecundùm quem flagi-

gitium, aut facinus jubere videtur. Atqui flagitium aut facinus jubere non videtur ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis, ſive manducationis carnis Chriſti ſub Sacramento, ſed ſecundùm ſenſum antropophagiæ dumtaxat, quem unum carnales Capharnaïtæ apprehendebant. Igitur figura quæ eſt in iſto præcepto Domini ſenſum Catholicorum de orali Carnis Chriſti ſub Sacramento manducatione non excludit. Hunc jam olim a *Berengario* objectum Catholicis *S. Auguſtini* locum ita explicat *Guitmundus* Averſanus Epiſcopus lib. II. *De Veritate Eucharistiæ*. Prolatis enim *S. Auguſtini* teſtimoniis duobus, uno ex Pſalmo 98. altero ex Tractatu 27. in Joannem, quæ ſolum Capharnaïtarum ſenſum excludunt, ſubdit: *Hoc eſt ergo facinus vel flagitium, quod, ut ait B. Auguſtinus, videbatur Dominus jubere, non quia facinus aut flagitium juberet, jubendo manducari carnem ſuam: ſed videtur*, inquit, *jubere, illis videlicet qui putaverunt, quòd hoc jubendo, neceſſariò etiam ſe juberet occidi, & membratim conſcindi, atque ita demum carnem ejus crudam vel coctam manducari. Proinde ergo figura eſt*, inquit, *in hac locutione. Hic jam obſtrepit, hic jam adgaudet fortaſſis Umbraticus. Noli præpoſterè, Umbratice, noli præcipitanter gloriari: cujus rei figura dicatur hic eſſe patienter & diligenter adverte. Figura ergo eſt, ait Auguſtinus, præcipiens. Quid præcipiens, quid figurans? Hoc enim figurat quod præcipit: Paſſioni Domini*, inquit, *communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit. Quicquid igitur illud eſt quod Auguſtinus hic figuram appellat [nam quid figuram dicat, in his ejus verbis cognoſci non tam facilè poteſt] non utique Corporis Domini, ſed crucifixionis ejus & vulnerationis, hoc eſt, occiſionis, noſtraque communicationis cum ea, id eſt, ut imitemur Chriſtum, & communicemus paſſioni ejus compatiendo, manifeſtiſſimè figuram eſſe demonſtrat: Paulo quoque Apoſtolo concordante, qui ait:* „ Quotieſcumque panem hunc „ manducabitis, & calicem Domini bibetis, mor„ tem Domini annuntiabitis donec veniat. *Quòd ſi quæramus, quid hic figuram Auguſtinus dixerit? Nihil utique tam congruè videtur occurrere, quàm id quod paulò ſuperiùs Doctor idem jam dixerat, id eſt, celebratio ipſa Corporis & Sanguinis Domini*. Spectat *Guitmundus* verba *S. Auguſtini* cap. 9. ejuſdem libri 3. *de Doctrina Chriſtiana* dicentis: *Hoc verò tempore poſtea quam per Reſurrectionem Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtræ libertatis illuxit, nec eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi onerati ſumus; ſed quædam pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina. Sicuti eſt Baptiſmi Sacramentum, & celebratio Corporis & Sanguinis Domini, quæ unuſquiſque cùm percipit, quo referantur imbutus agnoſcit: ut ea non carnali ſervitute, ſed ſpirituali potiùs libertate veneretur*. Ex quibus colligit *Guitmundus*, Berengarianos librum de Doctrina Chriſtiana Catholicis inſipientiſſimè objicere, *Cùm cibus altaris Domini nuſquam ibi figura, nuſquam ibi ſignum dicatur: & quicquid illud ſit quod ſignum ibi & figura dicitur, non utique ſignum & figura Corporis & Sanguinis Domini, ſed Paſſionis Domini & noſtræ communicationis cum ea certiſſimè demonſtretur*. Lege & *Rubertum* lib 6. Commentariorum in *Joannem* & *Algerum* lib. I. cap. cap. 21. in eadem reſponſione conſentientes.

Carentonici Miniſtri recentioris objectio ex Anaſtaſio Sinaita *petita diluitur.*

XV. Objicit recentior quidam Calviniſta in Expoſtulatione ad *Hemdenium*, locum *Anaſtaſii Sinaitæ*, ex lib. 12. *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, quem Catholicorum fraude ſuppreſſum calumniatur: Quo in loco verba Chriſti *Joannis 6.* de ſpiritali manducatione ſic exponit: *Ego ſum panis vitæ*, &c. *Dicens*, Panis deſcendens, *Oſtendit panem illum ex cælo continuò deſcendentem, ne fortè putes eum de corpore ſuo dixiſſe, & apud te cenſeas omnem manducantem ex illo vel etiam improbum, per eam manducationem habere vitam æternam, ab ea cogitatione te dimovet, oſtendens tibi nos fieri participes Myſteriorum duobus modis. Digni ſcilicet ex pane illo manducant qui de cælo deſcendit. Is eſt inhabitatio & fulgor Sanctiſſimi Patris, Divinitatis Chriſti; quippe divina & cæleſtia cogitant. Terreni verò terrenaque ſapientes, terrena meraque carnis Chriſti participant audacter & indignè: quæ manducatio a ſuperiori prorſus aliena. Quare ut utramque nos doceat, poſtquam dixit:* Ego ſum panis vitæ e cælo deſcendens, *id eſt, Deus Verbum; Et*, Si quis manducet ex illo, vivet in æternum, *ſubjungit idem*. Et panis quem ego dabo illi, caro mea eſt, quam ego dabo pro vita mundi. *Vides quid interſit, ſi quis manducet de pane illo, qui de cælo deſcendit, eum dixit habere vitam æternam. De carne verò minimè illud adjecit. Unde cùm de horrendis & ineffabilibus Myſteriis loquatur, vide ut ſupra & infra idem ſæpius reſumat & revocet... Pergit idem Verbum Deus;* Qui manducat meam „ carnem, & bibit meum ſanguinem, manet in „ me, & ego in illo. *Non de præſenti carne & ſanguine, quippe participes fuerunt Judas & Simon Magus Corporis & Sanguinis Euchariſtiæ, nempe panis & calicis: neque tamen Chriſtus manſit in eis, neque ipſi in Chriſto. Quæ autem vera ſit manducatio myſtica carnis Chriſti, quiſve ineffabilis ſanguis ejus in ea reconditus, illud omnino doctioribus & peritioribus relinquam, illud quibus par eſt omnino tradentibus.*

Reſpondeo, etſi hæc verba Chriſti Domini, *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi, qui manducat ex hoc pane, vivet in æternum:* de Chriſti carne non eſſe intelligenda dixerit *Anaſtaſius Sinaita*, ſed de Verbo Deo, quod ſpiritaliter manducari debet, ut vitam immortalem conſequamur: nihilominus verba ſequentia; *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita;* de vera Chriſti carne intellexit ac expoſuit, deque orali manducatione; cujus ipſi *Judas & Simon Magus* participes fuere in Euchariſtia. Unde *Albertini*, Miniſtrorumque cæterorum conatus inanes eſſe probat hic *Anaſtaſii Sinaitæ* locus, qui Chriſtum *Joannis VI.* de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem, locutum eſſe contendunt. Id unum ergo vult *Anaſtaſius*, non ſufficere manducationem carnis Chriſti ore tenus ad vitam æternam conſequendam, utque Chriſtus per gratiam ſuam maneat in nobis; & nos in eo; ſed eſſe eum ea conjunctam ſpiritalem manducationem oportere, quâ divina & cæleſtia cogitemus. Oralis per ſe ac ſeorſum ſumpta, dignis & indignis convenit: ſpiritalis oraliſque ſimul, aut etiam ſpiritalis abſque orali, eorum qui digni ſunt, propria eſt. Id cùm palam Eccleſia Catholica profiteatur ac doceat, illi non incommodat *Anaſtaſii Sinaitæ* locus, quem Catholicorum Theologorum fraude ſuppreſſum Neotericus ille Calvinianæ Sectæ Miniſter mentitur. Addiderim, mirum non eſſe quòd *Anaſtaſius* in libris *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, verba Chriſti cap. 6. S. Joannis obiter dumtaxat edifferens, nec ſenſui inſiſtens literali, manducationem oralem adeo expreſsè, adeo luculenter non explicet, ac Patres reliqui quos ſupra laudavimus, numero plures, auctoritate præſtantiores, doctiores, antiquiores; Cyrillus Alexandrinus, Ambroſius, Hilarius, Cyprianus, &c. Nec ullius momenti eſt pro Calviniana cauſa, quòd *Myſti-*

ca

ea carnis Chriſti manducationem in Euchariſtia fieri *Anaſtaſius* ſignificet. Myſtica enim dicitur, quia ſub alienis ſpeciebus latet; myſtica, ratione Sacramenti, non ratione objecti: Myſtica, quia pro hoc ſtatu inviſibilis eſt, non quòd reipſa ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſens non ſit: Nam verba Græca *Anaſtaſii Sinaitæ*; *οὐ περὶ τῆς ἐμφανοῦς αὐτοῦ σαρκὸς καὶ αἵματος*, perperam ac fraudulenter vertit Calvinianus Miniſter: *Non de præſenti carne & ſanguine:* quæ ita reddi debent: *Non de viſibili carne & ſanguine*. Quamobrem *horrenda & ineffabilia Myſteria* vocat: quia revera ſtupendum eſt, hominum captum ac ſermonem ſuperat, unâ fide teneri poteſt, quòd Chriſti caro & ſanguis, anima, divinitas, uno verbo, Chriſtus totus, ſub panis & vini ſpeciebus in Euchariſtia contineatur. Non autem ineffabilia & horrenda myſteria rectè dici poſſent, ſi merus panis & vinum, ſeu figura duntaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eſſent. Quis enim Patrum manna, vel panes propoſitionis, tremendorum, horrendorum, ineffabilium myſteriorum nomine inſignivit?

ARTICULUS III.

Realis Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur.

EUchariſtiæ Inſtitutionem tres Evangeliſtæ literis conſignarunt. *S. Matthæus* cap. 26. *Cœnantibus autem eis*, inquit, *accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit; & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* S. Marcus cap. 14. *Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* S. Lucas cap. 22. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

S. Paulus 1. ad Corinthios cap. 11. eadem inſtitutionis Euchariſtiæ verba refert. *Ego enim*, inquit, *accepi a Domino, quod tradidi vobis, Quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.* Chriſti Sacramentum inſtituentis, dogma fidei tradentis, legem Eccleſiæ ſuæ in perpetuum tempus dantis, teſtamentum condentis, fœdus ſancientis, verba proprio ſenſu, non metaphorico; perſpicuo, non obſcuro; naturali & cuique obvio, non contorto, & qui nonniſi poſt diuturnam meditationem detegatur, accipi debent & explicari. Si enim umquam homines propriè & clarè loquuntur, maximè cùm fœdus ineunt, cùm leges ferunt, cùm teſtamentum condunt, cùm non exteros, ſed amicos, ſed filios alloquuntur, eis animi ſui ſenſa aperiunt, & voluntatem ſignificant ſuam; cùm denique ipſis tradunt amicitiæ perenne pignus. Leges omnes & mandata a Chriſto tradita, verbis concepta ſunt ſimpliciſſimis & clariſſimis. Baptiſmi inſtitutio planis ac perſpicuis verbis facta eſt, nec dixit Chriſtus: *Aqua eſt Spiritus Sanctus*, aut quid ſimile, ſed: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cœlorum:* Nullum eſt fidei dogma in Scriptura Sacra explicitè contentum, (nullum autem aliud agnoſcunt Calviniani) quod verbis figuratis & metaphorico ſenſu acceptis a Chriſto & Apoſtolis tradatur: Aut ſi Metaphoris aliquibus utuntur in tradendis fidei dogmatibus, claræ ſunt hujuſmodi metaphoræ, & earum ſenſus cuique obvius eſt, ut cùm dicitur Chriſtus *ſedere a dextris Dei*; vel cum Eccleſia *fundata dicitur & ædificata ſuper petram*. Sanè ſi metaphoras in Sententiis Scripturæ Sacræ comminiſci licet, ubi fidei noſtræ dogmata præcipua traduntur, Sociniani triumphabunt, qui teſtimonia de Filii divinitate, & de generis humani redemptione a Chriſto facta, metaphorico ſenſu explicanda eſſe non minori jure contendent, quàm Calviniſtæ hæc verba Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, de figura Corporis & Sanguinis Chriſti, ſeu efficaci, ſeu inefficaci, interpretentur. Teſtamenta etiam verbis propriis & perſpicuis conduntur: nec ullus Calviniſta eſt, cui ſi pater, avus, patruus, aliuſve ex cognatis aut amicis, domum vel agrum reliquerit, adiiſſe ſe putet hereditatem, & erga ſe impletam teſtatoris voluntatem arbitretur, cùm tabella domum vel agrum repræſentans ab executoribus teſtamenti data fuerit. Eſto in Prophetiis *Jacob* morientis multa ſint figuratè enuntiata, ut cùm ait Geneſ. 49. *Simeon & Levi vaſa iniquitatis bellantia, Catulus Leonis Juda, Lavabit in vino ſtolam ſuam*, &c. Tamen Teſtamentum ejus verbis clariſſimis conceptum eſt, cùm ait: *Ecce congregor ad populum meum, ſepelite me cum patribus meis. Si hominis teſtamentum confirmatum nemo ſpernit aut ſuperordinat*, ut ait Apoſtolus ad Galatas 3. quantò minùs teſtamento Chriſti derogandum eſt? At Chriſtus dicens Apoſtolis, *Accipite & comedite; Hoc eſt Corpus meum; Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim Sanguis meus*, Sacramentum inſtituit, dogma fidei tradidit, legem Eccleſiæ ſuæ dedit in perpetuum tempus duraturam, fœdus ſanxit, teſtamentum condidit; non exteros, ſed amicos, ſed Diſcipulos, ſed filios his verbis compellavit, æternum amoris pignus ipſis daturus, pridie quam pateretur, illos de quibus *S. Joannes* cap. 13. ait: *Sciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Illos alloquebatur quibus tum dixit: *Vos amici mei eſtis. Jam non dicam vos ſervos: Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis... In proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis.* Quod & ipſi agnovere: *Ecce nunc palam loqueris*, inquiunt, *& proverbium nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus quia a Deo exiſti.* Hæc itaque verba. *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio, non figurato & metaphorico intelligenda ſunt; adeoque non figuram tantùm Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive efficacem, ſive inefficacem in Euchariſtia nobis traditam credere debemus, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Calviniani *litigant cum Scripturis, non nobiſcum*, ut *S. Auguſtini* verbis utar. *Quare litigas*, Calviniane? *Fratres ſumus, quare litigamus? Non inteſtatus mortuus eſt Pater. Fecit teſtamentum, & ſic mortuus eſt: mortuus eſt & reſurrexit: Tamdiu contenditur de hæreditate mortuorum*

Chriſti teſtamentum verbis ſimplicibus & apertis inſtitutum.

rum, quamdiu teſtamentum proferatur in publicum; & cùm teſtamentum prolatum fuerit in publicum, tacent omnes ut tabulæ aperiantur & recitentur. Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium faciunt, univerſus populus ſuſpenſus eſt, ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius: Sedet Chriſtus in Cælo, & contradicitur Teſtamento ejus? Aperi, legamus. Fratres ſumus, quare contendimus? Placetur animus noſter, non ſine teſtamento nos dimiſit Pater. Qui fecit teſtamentum, vivit in æternum: audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? Ubi inventa fuerit hereditas, ipſam teneamus. Aperi teſtamentum. Ait Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, quam *S. Gaudentius* Tractatu 2. in Exodum *Hereditarium munus Novi Teſtamenti* appellat, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Et figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtiam eſſe Sacramentarii impiè contendunt. Nonne hoc eſt Salvatoris teſtamentum violare? Nonne hoc eſt umbraticum teſtamentum pro vero ac reali ſupponere? Non ne hoc eſt Scripturæ Sacræ verba corrumpere? Chriſtus dixit, id quod nobis in Euchariſtia dedit, eſſe corpus ſuum: Calviniani verò volunt nos obligari ad credendum Chriſti corpus in Euchariſtia non eſſe, ſed tantùm figuram corporis. Non-ne iſtud eſt verbo Dei illudere? Si figuram dumtaxat corporis ſui dare voluiſſet, cur æquivocatione quæ hominum partem maximam conjicere poterat in errorem, uſus fuiſſet? Cur mentem ſuam non expreſſiſſet ſimplicibus apertiſque verbis? *Forſe qui Verbum eſt, & qui Veritas eſt, loqui verè neſcivit? & qui Sapientia eſt, in ſtultiloquio erravit? Et qui Virtus eſt, in ea fuit infirmitate, ne poſſet eloqui quò vellet intelligi*, inquit, *S. Hilarius* lib. 8. de Trinitate. *Num mentis & linguæ artifex diſertè loqui non poſſet? Immo verò ſumma providentia fuco carere voluit, quæ divina ſunt, ut omnes intelligerent, quæ ipſe omnibus loquebatur.* Quibus verbis, amabo, Chriſtus uſus eſſet magis aptis magiſque perſpicuis ad ſignificandum ſe veri propriique corporis ſui ſubſtantiam tradere? An opus erat ut diceret, Hoc eſt verè & propriè Corpus meum? Nequaquam; ſicut enim cùm æternus Pater Chriſtum deſignando, dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite*; non dixit, Hic eſt verè & propriè Filius meus: & cùm Evangeliſta Verbi Æterni Incarnationem explicuit, non dixit, Verbum verè & propriè caro factum eſt, carne in unitatem perſonæ aſſumpta, ſed ſimpliciter dixit: *Verbum caro factum eſt:* Et cùm Angelus Deiparæ Virgini admirabile illud Myſterium annuntiavit, non dixit, Verè in utero concipies proprium Filium Dei, ſed ſimpliciter; *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et nihilominus credere tenemur Chriſtum eſſe verè & propriè Dei Filium, & Verbum verè & propriè incarnatum fuiſſe, & omnia quæ Incarnatio involvit, aut quæ ex ea conſequuntur: Ita quamvis Chriſtus non dixerit accepto pane & benedicto, Hoc eſt vera & propria ſubſtantia Corporis mei; ſive, Hic panis in ſubſtantiam Corporis propriè convertitur, ſed ſimpliciter, *Hoc eſt Corpus meum*, nihilominus credere tenemur Chriſti Corpus verè, propriè, ac ſubſtantialiter in Euchariſtia nobis dari: Maximè cùm addiderit Chriſtus, *Quod pro vobis datur*, ſive, *Quod pro vobis tradetur*; & de ſanguine ſuo, *Qui pro multis effundetur*. Quibus verbis idem Corpus eumdemque Sanguinem in Euchariſtia comedendum ac bibendum ſe dare ſignificavit, quod pro nobis morti tradendum, & qui pro multis effundendus erat. Verum autem ac proprium Corpus pro nobis ad mortem obtulit; non figuram corporis; verum propriumque ſanguinem pro nobis fudit, non figuram ſanguinis. Verum igitur ac proprium corpus ſuum; verum ac proprium Sanguinem, ſecundùm ſubſtantiam, comedendum ac bibendum in Euchariſtia nobis dedit, non figuram Corporis & Sanguinis.

II. Accedit trium Evangeliſtarum in iiſdem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis verbis referendis ſummus conſenſus, ac *S. Pauli* cum iiſdem concordia. Nullus ex ipſis teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hæc eſt figura Corporis mei, Hæc eſt figura Sanguinis mei*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt ſanguis meus*. At incredibile eſt, neminem Evangeliſtarum, nec Apoſtolum *Paulum* hunc ſenſum expreſſurum fuiſſe, ſi Chriſtus ſolam Corporis & Sanguinis ſui figuram dare, idque unum a nobis credi voluiſſet. Siquidem noverat tantas de hac doctrinæ cæleſtis parte controverſias excitatum iri; quas inſolenti metaphora & ſenſu obſcuris verborum involucris implicito ſciebat fovendas augendaſque, non ſedandas. Solent Evangeliſtæ in minoribus cauſis ita ſibi viciſſim opitulari, ut vix quicquam ab uno eorum obſcurè dictum eſſe legamus, quod non fuerit ab alio explicatum. Scripſerat unus Evangeliſta Chriſtum dixiſſe: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia*: explicat alius: *Si ego in ſpiritu ejicio dæmonia*. Vocaverant alii; *Joſeph* Patrem Chriſti ne falleremur, explicavit Lucas dicens: *Ut putabatur filius Joſeph*. Solebat Chriſtus invitare ſitientes, & promittere illis aquam vivam, expoſuit *S. Joannes*: *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Hic autem cùm quatuor Auctores inſtitutionem hujus Sacramenti narraverint, diverſis temporibus ſcripſerint, alii audiverint ab ipſo Chriſto, ut *S. Matthæus*; alii a Domino poſtea acceperint, ut *S. Paulus*; alii didicerint ab iis, qui Chriſtum Sacramentum inſtituentem viderant ac audiverant, ut *S. Marcus*; & *S. Lucas*; omnes tamen iiſdem verbis Chriſtum dixiſſe commemorant, *Hoc eſt Corpus meum*, & *Hic eſt Sanguis meus*, aut, *Calix Sanguinis mei*, quod idem eſt; nemo explicavit dictum eſſe per figuram, nemo addidit ullum verbum ex quo id intelligere poſſemus; immo *S. Paulus* qui omnium poſtremus ſcripſit, de uſu & fructu hujus Sacramenti ita locutus eſt, ut non ſymbolum dumtaxat & figuram, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem, reipſa & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſentia, ipſum agnoviſſe & credidiſſe, ac Fideles hac in doctrina, quam a Domino acceperat, inſtituere voluiſſe, facilè intelligatur. *Calix*, inquit, *benedictionis, quem benedicimus, non-ne communicatio Sanguinis Domini eſt? Et panis quem frangimus, non-ne participatio Corporis Domini eſt?* Non figuræ, non virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Domini, ſed Corporis ipſius & Sanguinis communicationem & participationem Euchariſtiam appellat *Sanctus Paulus*. Subdit illius communicationis admirabilem effectum: *Quoniam*, inquit, *unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*. Itaque Corporis Chriſti participationem unitas illa Fidelium, ſeu effectus conſequitur, & per Corpus & Sanguinem Chriſti cum ipſis in Sacramento communicatum etiam deſignatur. Et cap. undecimo, de præparatione ad ſumptionem Euchariſtiæ adhibenda ſic loquitur: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Eos qui indignè Euchariſtiam ſumpſerint, reos eſſe, non figuræ Corporis Domini, ſed ipſius Corporis Domini

ni, Apoſtolus pronuntiat, & judicium ſibi manducare & bibere, quia Corpus Domini non dijudicant. Quorſum verò hæc ſententia, ſi Euchaſtia mera Corporis Chriſti figura eſt? Forſan quòd injuria quæ fit imagini, ipſi Chriſto fieri cenſeatur? At iſtud argumenti genus Calviniſtæ ſugillant in controverſia de Imaginibus Chriſti & Sanctorum. Forſan quòd qui ſumit figuram Corporis Chriſti, eo ritu externo & participatione Sacramenti profiteatur ſe eſſe membrum Chriſti, cùm a Chriſti Corpore animo ſit avulſus. At ſi ita eſt, potiùs dicere debuit Apoſtolus, Reus erit ſimulationis & fictionis quàm, *Reus erit Corporis & Sanguinis Domini*. Siquidem in Baptiſmo profitetur ſe eſſe membrum Chriſti, etſi animo ab ejus corpore ſit avulſus, quicumque ad illud Sacramentum fictus accedit, nec tamen reus uſquam dicitur Corporis & Sanguinis Domini. Sanè nullius momenti non erat ad ædificationem Eccleſiæ & Fidelium ſalutem, exponere diſertè an Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti figura eſſet, an Corpus ipſum & Sanguis: ſi enim figura eſt dumtaxat, abſque idololatria non poteſt adorari: Si Chriſti verum & proprium Corpus & Sanguis eſt, abſque impietate non poteſt non adorari. Non videtur itaque *S. Paulus* Chriſtianorum Doctor vocaturus fuiſſe Corpus & Sanguinem Domini, quod meram ejus figuram ac virtutem eſſe intellexiſſet.

Ita Apoſtoli verba intellexerunt antiqui Patres, qui hunc locum ſunt interpretati: S. Joannes Chryſoſtomus Homilia 27. in 1. ad Corinthios: *Chriſtus*, inquit, *omnibus ex æquo dedit, dicens, Accipite, comedite. Ille corpus ex æquo dedit: tu autem ne panem quidem communem das ex æquo. Etenim pro omnibus ſimiliter eſt fractus, & ex æquo factus eſt corpus pro omnibus*. Et infra: *Guſtaviſti Sanguinem Dominicum, & ne ſic quidem fratrem agnoſcis? Et quamnam mereberis veniam?* Et Homilia 28. *Cur autem judicium ſibi comedit & bibit?* Non dijudicans Corpus Domini. *Hoc eſt, non examinans, non cogitans, ut oportet, magnitudinem eorum quæ ſunt propoſita, non reputans quanti momenti & ponderis ſit donum. Nam ſi exactè didiceris quiſnam ſit qui ſit propoſitus, & quiſnam ſit qui dat ſe ipſum, & cui det, nullâ alia egebis oratione*. Rurſus Homilia 27. *Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non exhorreſcis? .... Et hæc facis Chriſti menſa exceptus, illo die quo dignus es habitus qui ejus carnes lingua tangeres. Quicumque ſis ergo, ne hæc fiant, manum tuam expurga, & caſtiga linguam, & labra quæ ingreſſui Chriſti fuere veſtibula*.

Theodoretus in cap. 11. Epiſtolæ ad Corinthios: *Illud autem inquit*, Reus erit Corporis & Sanguinis, *hoc ſignificat, quòd quemadmodum tradidit quidem illum Judas, ipſi autem inſultarunt Judæi: ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui ſanctiſſimum ejus Corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum os immittunt*. Oecumenius in Commentario ejuſdem loci. *Si ille gratias agit, qui proprium dividit traditque corpus*, οἰκεῖον σῶμα, *tu non multò magis gratias agendo in his quæ tibi donata ſunt, ſocios & convivas accipies pauperes?* Ibidem: *Per hoc autem quod frequenter ait: Corporis & Sanguinis Domini; manifeſtat quòd non ſit nudus homo, qui immolatur, ſed ipſe Dominus & Factor omnium, ut videlicet per hæc ipſos exterreat*.

Eccleſia Græca de Euchariſtia fides, & cum Latina conſenſus in dogmate de Reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti & tranſſubſtantiationis.

III. Nec leve eſt rationum pondus, quæ ex impreſſione a Chriſti verbis in omnium Chriſtianarum ſocietatum mentibus facta arceſſuntur. Senſus enim horum Domini verborum, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, adeò evidenter præſentiæ realis corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiationis proprius atque literalis ſenſus eſt; ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas quę Domini verba hoc ſenſu non intellexerit. Ita intellexiſſe Græcos probat primò Hiſtoria diſſidii *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, & *Leonis* Acridani Epiſcopi cum *Leone IX*. Romano Pontifice & Eccleſia Latina. Cùm enim conſecrationem Euchariſtiæ, in azymis alioſque ritus Latinis objecerint ſi lem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis non objecerunt, objecturi utique niſi communis ea Eccleſiæ utriuſque fides fuiſſet. Quæ enim eſſet Latinorum fides & doctrina circa Euchariſtiam, ignorare Græci non poterant, cùm adeo publica fuiſſet *Berengarii* damnatio: & licèt daremus ignotam ipſis fuiſſe controverſiam a *Berengario* excitatam, ejuſque damnationem; neſcire non poterant Latinos realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credere, cùm *Humbertus* Cardinalis, *Leonis* IX. Conſtantinopoli Legatus, in Diſputatione *De Azymo & Fermentato* adversùs Græcos quam Græcorum Imperator tunc Græcè reddi juſſit, eam fidem diſſertè profitetur. *Taliter*, inquit, *præparatus azymus, fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti ... Nos verò corpus Veritatis ex azymo & in azymo rite venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus*.

Secundò, eamdem Eccleſiæ Græcæ ac Latinæ de Euchariſtia fidem probat *Humberti* Reſponſio ad Libellum *Nicetæ Pectorati* contra Latinos editum. Extat in Appendice Tomi XI. Annalium *Baronii* Cardinalis. *Qui ergo*, inquit, *panem Dei manducat, carnem Dei Chriſti manducat: Qui autem carnem ejus manducat, Chriſtum manducat. Qui Chriſtum manducat, proculdubio vitam æternam manducat.. Quod ne vileſcat carnalibus, & in percipiendo eſcam ſpiritus ſubmurmuret aliquis carnis appetitum, cum ſumma parcitate prægustamus, videre tantummodo cupientes quàm ſuavis eſt Dominus, cujus panis non det ſicut manna faſtidium. Nec dubitandum, in quantulacumque portione ejus Fideles manducare ſibi totam vitam, id eſt Chriſtum*. Idem probat *Nicetæ Pectorati* Libellus: ſic enim de Chriſto loquitur: *Sanctus autem Spiritus vivificuſque in vivificata ejus carne permanſit, quam comedentes in pane, qui immutatus eſt per Spiritum, & effectus Corpus Chriſti, vivimus in ipſo, tamquam vivam & deificatam ejus carnem edentes*.

Tertiò eumdem Eccleſiæ utriuſque conſenſum probant *Theophylacti* Bulgariæ Archiepiſcopi luculentiſſima & clariſſima teſtimonia in Commentariis Capitis 26. *S. Matthæi*, 14. *S. Marci*, & 6. S. *Joannis*.

Quartò idipſum demonſtratur ex Auctorum Græcorum ſilentio, qui adversùs Eccleſiam Latinam XI. & XII. Sęculo ſcripſerunt: *Euthymii* Monachi Zigabeni, *Nicolai Methonenſis*, qui adversùs *Chryſolanum* Archiepiſcopum Mediolanenſem ſcripſit, *Joannis Phurni* Montis Gani Prioris, & aliorum: item ex Tractatibus Latinorum adversùs Græcorum errores, præſertim *Hugonis Ætheriani*, qui nullum circa Euchariſtiam errorem Græcis objicit. Item ex Epiſtolâ *Baſilii* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi ad *Adrianum IV*. de unione Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali, quam refert *Allatius* lib. *De Perpetuo utriuſque Eccleſiæ Conſenſu*, pag. 658. Item ex *Simeone Juniori* Oratione V.

Quintò idem probatur ex *Euthymio* Monacho Zigabeno, in *Matthæum*, dicente: *Aptiſſimè nominavit* Chriſtus *Teſtamentum propter appropinquantem mortem: teſtantur enim qui moriuntur. Itaque ſicut Vetus Teſtamentum hoſtias & ſanguinem habebat: ita ſanè & Novum, Corpus videli-*

cet

ere & Sanguinem Domini. Non dixit autem, Hæc ſunt ſigna corporis mei & ſanguinis mei: ſed, Hæc ſunt corpus meum, & ſanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quę proponuntur aſpicere, ſed ad virtutem eorum. Quemadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam carnem deificavit [ſi ita loqui liceat] ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum vivificum corpus ſuum, & in ipſum pretioſum ſanguinem ſuum, & in gratiam ipſorum.

Et in Panoplia pag. 2. Titulo 20. loca duo refert inſignia, unum *S. Gregorii Nyſſeni* aſſerentis, *Unum* Chriſti *corpus aſſiduè per totum orbem terrarum Fidelium millibus impertiri, totum cujuſque evadere, & in ſeipſo totum permanere. Panem ſtatim in corpus mutari, a verbo, Quoniam hoc eſt corpus meum. Chriſtum ideo cunctis credentibus gratia diſpenſatione ſeipſum impartiri per carnem, quæ ex vino & pane conſtituitur, Fideliumque corporibus conjungitur, ut eâ conjunctione cum immortali, homo etiam immortalitatis particeps fiat.* Alter locus eſt *S. Joannis Damaſceni*, dicentis: *Corpus eſt verè conjunctum divinitati, ut corpus ex Sanctâ Virgine; non quòd corpus illud aſſumptum e cœlo deſcendat, ſed quia panis & vinum in Chriſti Corpus & Sanguinem tranſmutatur. Sin quæris quomodo fiat, ſatis eſt tibi ut audias per Spiritum Sanctum, quemadmodum & ex Virgine Dei Genitrice ſibi ipſi & in ſeipſo Dominus Corpus ſubſtituit. Et nihil ampliùs novimus, niſi quòd Dei Verbum eſt verum & omnipotens. Modus autem intelligi non poteſt. Illud tamen dicere non eſt alienum, quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum, & aqua per potum, in corpus & ſanguinem comedentis bibentiſque mutantur, nec fiunt aliud corpus præter quod erat priùs; ſic propoſitionis panem & vinum & aquam per invocationem & adventum Spiritûs Sancti, rationem naturâ ſuperante, in Corpus & Sanguinem Chriſti tranſmutari, nec eſſe duo, ſed unum, atque idem fieri nunc eis qui fide dignèque illud ſuſcipiunt.*

Sextò, Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtiâ fidem exprimit *Nicolaus* Epiſcopus Methonenſis in Libello *Ad eos qui hæſitant, ajuntque conſecratum panem non eſſe Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti*; in quo hæc habet. *Quis ille qui conculcat Filium Dei? Nonne qui ſanguinem ejus ingratus abrogat, nec admittit, & veracis ab omnique mendacio alieni oris traditionem & mandatum nihili facit, Hoc eſt Corpus meum dicentis: &, Hic eſt Sanguis meus? Quid hæſitas? Quid Omnipotenti impotentiam attribuis? Nonne ipſe eſt, qui ex nihilo omnia ut eſſent fecit? Unus trium perſonarum divinitatis, qui poſtremis temporibus incarnatus eſt, & panem in ſuum corpus tranſmutari juſſit. Quid requiris cauſam & ordinem naturæ panis tranſmutationis in Chriſti Corpus, & aquæ vinique in Sanguinem, cùm ſupra naturam, rationem, mentem & cogitationem ex Virgine ſit natus? Non credes itaque nec mortuorum Reſurrectionem, nec in cœlos ejus Aſſumptionem, & alia Chriſti miracula ſupra naturam, mentem, & cogitationem eminentia?.. At fortaſſis dubitas minimèque credis, quod non videas carnem & ſanguinem, ſed panem & vinum. Quæ de re ſcias oportet Deum providè hoc feciſſe, ne averſarentur multi arrhabonem æternæ vitæ, & ægrè ferrent carnem & ſanguinem intuentes. Itaque rebus naturæ conſuetis hoc fieri voluit, iis ſuam divinitatem conjungens, cùm dixit, Hoc eſt Corpus meum, &, Hic eſt ſanguis meus.*

Septimò eadem Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtiâ fides probatur ex *Zonarâ*, in Epiſtolâ quam refert *Allatius*, Exercitatione adversùs *Creigtonum*, pag. 544. & perperam *Glycæ* tribuit. Et ex *Nicetâ Choniate* in *Alexio*, lib. 3. ubi quæſtionem commemorat Conſtantinopoli excitatam *Georgio Xiphilino* & *Joanne Camatero* Patriarchis. *Cùm*, inquit, *in quæſtione eſſet utrùm Chriſti corpus poſt perceptionem incorruptibile ſit, quale poſt Paſſionem & Reſurrectionem fuit, an corruptibile ut ante Paſſionem: alii dicebant incorruptibile eſſe, quòd Divinorum Myſteriorum perceptio confeſſio ſit & recordatio quædam Domini propter nos mortui & redivivi, ut magnus in Theologiâ Cyrillus tradit: & quam partem quiſque acceperit, ab eo Chriſtum integrum percipi, quem Thomas palpavit, eumque comedi poſt Reſurrectionem, ut Joannes Chryſoſtomus affirmat his verbis:*
,, O rem miram! qui ad dexteram Patris ſedet,
,, in noſtrûm peccatorum manibus invenitur? *Item!*
,, Quamcumque partem acceperis, eum totum ac-
,, cipis, qui a Thomâ palpatus eſt. *Et alio loco;*
,, Floruit in Lege, adolevit in Prophetis, maturuit
,, in cruce, comeditur poſt Reſurrectionem. Ne-
,, que enim aliud id eſt quod percipitur, quàm
,, illud corpus quod morte ſuperata, vitam no-
,, ſtram auſpicatum eſt. Ut enim parum fermen-
,, ti totam maſſam fermentat, & ſibi ſimilem &
,, parem reddit: ſic immortale factum Dei cor-
,, pus, cùm in noſtro corpore fuerit, totum id
,, in ſe commutat & transfert. *Ait & magnus Eu-*
,, *tychius*: Totum igitur Sacroſanctum Corpus &
,, Pretioſum Sanguinem Domini accipit homo, etſi
,, horum partem aliquam acceperit. Diſtribuitur
,, enim impartibiliter inter omnes propter immiſti-
,, onem, ut unum ſigillum omnes imagines ſuas omni
,, materiæ imprimit, & unum manet etiam poſt
,, communicationem, non imminutum, non muta-
,, tum in ea inquibus expreſſum eſt, etſi numero plu-
,, ra fuerint. Eodemque modo una vox ab aliquo
,, prolata & in aëre diffuſa, in eo qui eam pro-
,, tulit, tota manet, & per aërem tota ad aures
perfertur. *His ergo hæc proferentibus; alios id Myſterium non confeſſionem Reſurrectionis, ſed Sacrificium dumtaxat eſſe, & proinde corruptibile & inanime: ad quod qui accedat, non totum Chriſtum percipiat, ſed partem*, &c. Cujus ex controverſiæ ſtatu perſpicuum eſt, Græcos omnes XII. Sęculo credidiſſe Corpus Chriſti verè & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtiâ præſens eſſe.

Octavò, Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ conſenſio in fide præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis, probatur ex unione utriuſque Eccleſiæ in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* factâ, in quo Profeſſionem Fidei receperunt, quam ad illos *Clemens IV.* & idem Gregorius X. miſerant, in qua doctrina Tranſſubſtantiationis expreſſis verbis continetur: *Sacramentum Euchariſtiæ ex azymo conficit Romana Eccleſia, tenens & docens quòd in ipſo Sacramento panis verè tranſſubſtantiatur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Idem conſtat ex Profeſſione Fidei, quam *Joannes Veccus* Conſtantinopolitanus Patriarcha ſuis ad *Joannem XXI.* Romanum Pontificem literis inſeruit, in qua hæc leguntur: *Credentes & nos ipſum azymum panem in ipſo Sacro Officio Euchariſtiæ verè tranſſubſtantiari in Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & vinum in Sanguinem ejus, per Sanctiſſimi Spiritûs virtutem & operationem.* Eadem conſenſio probatur ex Opuſculo *S. Thomæ* contra Græcorum errores, in quo nullum ipſis ab Eccleſiâ Latinâ diſſenſum circa fidem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtiâ, & tranſſubſtantiationis objicit. Et in Declaratione quorumdam dubiorum contra Græcos, Armenos, & Saracenos, de quibus ipſum conſuluerat Antiochenæ Eccleſiæ Cantor, iſtud legitur: *Improperant etiam Chriſtianis, quòd in altari comedunt Deum ſuum, & quòd Corpus Chriſti, ſi eſſet ita magnum ſicut mons, jam deberet eſſe conſumptum.* Idem probatur ex *Nicolao Cabaſila* Theſſalonicenſi Epiſcopo in Expoſitione Liturgiæ, capp. 24. 27. 29. 30. 32. 47. 49. & in Opere *De Vitâ in Chriſto Jeſu*, lib. 4.

No-

Nonò eadem conſenſio probatur ex *Simeone Theſſalonicenſi* in Tractatu adversùs Hæreſes, apud *Allatium*, Exercitationum contra *Creigtonum* pag. 420. in Reſponſione ad *Gabrielem* Pentapolitanum Metropolitam, in lib. *De Sacramentis*, & in lib. *De Templo & Miſſa*, in Euchologio Editionis *P. Goar*, pag. 212. 213. 221.

Decimò idem probatur ex unione utriuſque Eccleſiæ in Concilio Florentino, in quo cùm a Græcis quæſitum eſſet, cur poſt verba conſecrationis has preces adderent: *Fac hunc panem pretioſum corpus Chriſti tui, & quod in Calice eſt, pretioſum ſanguinem, immutans ea Spiritu Sancto tuo*: Græci reſponderunt: *Fateri nos diximus, per hac verba tranſſubſtantiari ſacrum panem, & fieri Corpus Chriſti*. Et in Definitione Fidei, Greci pariter & Latini profeſſi ſunt, *in azymo, ſive fermentato, Corpus Chriſti veraciter confici*. Idipſum ex *Marco Epheſio* Græco Schiſmatico, in Tractatu quo preces Sacerdotis verbis Domini neceſſariò addendas ad Euchariſtiæ conſecrationem probare voluit, & ex *Beſſarione* Cardinali, in Tractatu *De Euchariſtia Sacramento*, nec non ex *Joanne Pluſiadeno* in Dialogo de Synodo Florentina * & ex *Gennadio Scholario*, in Defenſione eiuſdem Synodi, Cap. 2. Sectione 1. perſpicuum eſt.

* Grecię orthodoxę Allatii, Tom. 1.

Undecimò idem conſtat ex *Jeremia* Patriarcha Conſtantinopolitano in Cenſura Confeſſionis Auguſtanæ. *Statuit Eccleſia Catholica*, inquit, *quòd conſecratione factâ panis mutatur in ipſum Corpus Chriſti, & vinum in ipſum Sanguinem, panis videlicet fermentatus, non infermentatus. Dominus enim non dixit: Hoc eſt azymum, aut typus corporis, ſed; Hoc eſt Corpus meum, & Sanguis meus. Nec equidem data eſt tunc caro Domini quam geſtabat ad edendum Diſcipulis, nec ſanguis bibendus * aut etiam nunc in ſacro hoc Ritu deſcendit Dominicum corpus e cælo, * [blaſphemum id eſſet] ſed & tunc & nunc invocatione & gratia omnipotentis, & myſteriorum operatoris Spiritus per ſacras preces & orationes panes in ipſum Domini corpus, & vino in ipſius ſanguinem converſo & mutato*. Et paulò poſt: *Non igitur typus eſt, aut azymum quoddam Dominici Corporis panis, qui a Sacerdote perficitur: ſed fermentatum, & ipſum Domini Corpus*.

* *Ita ut nimirum carnem exuerit, aut in fruſta diviſam daret.*

* *Ita ut in cælo eſſe deſinat.*

Duodecimò idem conſtat ex damnatione *Cyrilli Lucaris* Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui ad Calviniſtarum ſectam defecerat, in Synodis duabus Eccleſiæ Græcæ, una ſub *Cyrillo Beroea* ejus Succeſſore, altera ſub *Parthenio*.

Moſcovitarum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtia,

IV. Moſcovitas eamdem quam nos fidem habuiſſe, & modò habere de Euchariſtiæ Sacramento, conſtat ex Auctoribus, qui de Rebus Moſcovitarum ſcripſere, præſertim verò ex Relatione Legationis a Magno Duce *Baſilio* ad *Clementem VII.* Romanum Pontificem directæ, quam ſcripſit *Paulus Jovius* ex *Poſſevino* S. J. illuſtri Profeſſore qui varias Legationes *Gregorii XIII.* Pontificis Maximi, & Stephani Regis Polonorum nomine, ad *Baſilium* Moſcoviç Ducem obiit, in lib. *De Rebus Moſcoviticis*; ex *Sacrano* Canonico Cracovienſi, in errorum Moſcoviticorum Indice, qui in Libro cui titulus eſt, *De Religione Ruſſorum*, legitur; Ex indice altero errorum quibus Moſcovitæ & Ruſſi detinentur, quem *Joannes Laſchi* Gneſnenſis Archiepiſcopus Concilio Lateranenſi, ſub *Leone X.* obtulit anno 1514. quem ad eum annum refert *Ordericus Raynaldus*: Ex Relatione *Joannis Fabri*, Archiducis *Ferdinandi* Confeſſarii, poſtea Epiſcopi Viennenſis, de Moſcovitarum Religione, prout acceperat a Legatis *Joannis Baſilii* Magni Moſcovitarum Ducis ad *Carolum V.* Imperatorem: Quę Relatio inter Rerum Moſcoviticarum Auctores legitur: ex *Laxicio* Polono, Religione Bohemo, in libro cui titulum fecit: *Theologia Moſcovitica*: & ex *Dannauvero* Lutherano, qui varios de Religione populorum Tractatus ſcripſit.

Armenorum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtia.

V. Armenos cum Grecis & Latinis in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis concordes fuiſſe, probatur ex *S. Nicone* in Tractatu *De peſſima Armenorum Religione*, quem in Bibliothecis Patrum legere eſt: in quo nihil aliud ipſis obiicit, niſi quòd *in pane myſtico azymis utuntur, & in ſanctum calicem aquam non immittunt*: ex *Lanfranco* Armenorum fidem contra *Berengarium* laudante, cap. 22. ex *Theoriano* in *Legatione ad Armenos*. (Miſſus autem eſt in Armeniam *Theorianus* ab Imperatore Græcorum *Manuële Comneno*, anno 1170.) *Ex Jacobo de Vitriaco*, qui cùm in Hiſtoria ſua Armenorum errores accuratè recenſeat, nullum alium circa Euchariſtiam ipſis tribuit, niſi quòd *Aquam cum vino in Sacramento Sanguinis Chriſti non ponunt*. Ex Decreto Unionis Armenorum cum Eccleſia Latina in Concilio Florentino. Et ex Fragmento Liturgiæ Armenorum, quod *Caſſander* exhibet. ex quo diſcimus, Sacerdotem vocare panem a ſe conſecratum, *Verum Corpus Salvatoris Domini noſtri*: & ter dicere ſuper calicem; *Sanguis verus eſt Domini noſtri Jeſu Chriſti*.

Chriſtianorum Indiæ, Cophtorum & Æthiopum concors de Euchariſtia fides.

VI. Chriſtianorum Indiæ, qui *Sancti Thomæ* vocantur, in eodem dogmate conſenſionem probat ipſorum Liturgia, in qua Sacerdos Hoſtiam dividens, ait: *Accedimus, Domine, in fide veritatis nominis tui ad hæc Sancta Myſteria; ac pietate tua frangimus, & miſericordia tua ſignamus Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et ad populum converſus, ait: *Fratres mei, ſuſcipite Corpus ipſius Filii Dei, dicit Eccleſia*.

Cophtos quoque & Æthiopes idem nobiſcum & credidiſſe, & credere de Euchariſtia, conſtat ex *Damiano Goez*: & ex Profeſſione Fidei, quam *Zagazabo* Epiſcopus Æthiops eo rogante ſcripſit; ex Fragmentis Liturgiæ Copticæ ab *Athanaſio Kirkero* in *Prodromo Coptico* laudatis: ex Liturgia *Severi* Patriarchæ quondam Alexandrini, Eutychiani, in qua poſt Hoſtiæ conſecrationem Sacerdos ait; *Ita credimus, & ita affirmamus, hoc eſſe corpus hujus ſanguinis, & hunc eſſe ſanguinem hujus corporis*. Ex Canone generali Æthiopum, in quo verbis conſecrationis a Sacerdote prolatis, populus ait; *Amen, amen, amen: Credimus, & confidimus, & laudamus te, Deus noſter! Hoc verè corpus tuum eſt*. Et poſt conſecrationem Calicis; *Hic verè ſanguis tuus eſt*. Et poſtea Sacerdos dicit; *Hoc eſt corpus ſanctum, honoratum, & vitale Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod datum eſt in remiſſionem peccatorum, & ad vitam æternam conſequendam verè ſumentibus ipſum, Amen*. Eadem dicit de ſanguine. Tum ſubdit de utroque ſimul: *Hoc eſt Corpus, & hic eſt Sanguis Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod & quem aſſumpſit ex Domina noſtra Sancta & immaculata Virgine Maria, & univit cum divinitate*. Tandem Orientalium omnium Eccleſiarum etiamnum ſumma conſenſio cum Latina in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis, probatur Inſtrumentis & teſtimoniis authenticis Patriarcharum, Antiſtitum, Legatorum, quæ Tomo 1. & 3. eruditi Operis *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate conſcripti, legere eſt. Lege & eruditum Tractatum *P. Pariſii* Canonici Regularis Congregationis *S. Genovefæ*: *De Fide Orientalis Eccleſiæ circa Euchariſtiam*. Ex quibus omnibus colligitur, ſenſum horum Domini verborum: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, adeo evi-

evidenter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, & tranſſubſtantiationis proprium & literalem ſenſum eſſe, ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas, quæ Domini verba hoc ſenſu non intellexerit.

Sacramentariorum ſenſus parum obvius.

VII. Quàm parum verò ſit obvius, & quàm difficulter in hominum animos incurrat Sacramentariorum ſenſus, ex eo præterea probatur, quòd *Lutherus* numquam ſibi perſuadere potuit ſenſum abſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ab Euchariſtiâ eſſe proprium & nativum verborum Chriſti, quamvis id maximè optaret, ac etiam conaretur, *ſciens*, ut ipſe teſtatur, *hoc maximè modo ſe poſſe incommodare Papatui*. Difficulter hoc erroris monſtrum concepit *Zuinglius*, modum explicandi hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, per iſta, *Hoc eſt ſignum Corporis mei*, diuturnâ meditatione aſſequi non potuit. Figuræ clavim, illam (ut vocat) *felicem margaritam*, didicit ex *Hunnii* Batavi Epiſtolâ, ut ipſe refert in Epiſtolâ *Ad Pomeranos*. Commentum iſtud impietatis munire celebri illo Scripturæ loco, *Eſt enim Phaſe Domini*, edoctus eſt in ſomniis ab aliquo monitore, qui *an ater fuiſſet, an albus, nihil meminerat*, ut ipſe teſtatur in *Subſidio Euchariſtiæ*. Albertinus in doctiſſimum *P. Gretſerum* S. J. qui *De Somnio Zuinglii Diſceptationem ſcripſit*, impotenter debacchatur, quod ea verba ſic acceperit, quaſi dubitaſſet *Zuinglius*, utrùm monitor hic Dæmon foret an bonus Angelus; & contendit hanc loquendi formulam, *Ater an albus ſit neſcio*, Sententiam Proverbialem eſſe apud Scriptores Latinos elegantiſſimam, qua ſignificant, vel hominem quem contemnant, vel hominem prorſus ignotum. Et ſimiliter *Zuinglium*, ut eleganter exprimeret monitorem illum qui in ſomnis apparuerat, non fuiſſe quemdam ſibi notum & familiarem, dixiſſe, neſcire ſe albus an ater fuerit. An de Spiritu in ſomnis monente elegantiſſimè dici poſſit, *Ater an albus ſit neſcio*, periti judicent. De hominibus qui atri aut albi ſunt, a Scriptoribus Latinis id dici, non mirum. At Proverbialis illa Sententia nonniſi per metaphoram de Spiritu in ſomnis viſo dici poteſt, ad ſignificandum neſciri an ſit Angelus tenebrarum, an lucis. Sed in hoc non immoror. Satis eſt, quod hinc evidenter colligitur, ſenſum quem verbis Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, affingit, adeo eſſe alienum, ut homo vigilans non videat quî propugnari poſſit, & ad locum aliquem Scripturæ huc flectendum extraordinario monitore in ſomnis apparente ſit opus.

Joannis Calviniſtarum reſponſio.

VIII. Reſpondent Calviniſtæ, Euchariſtiam non continere mera ſigna, nudaſque & ſimplices figuras Corporis & Sanguinis Chriſti; ſed ſigna efficacia, ut patet ex Confeſſione Gallicâ Art. 33. ex Anglicanâ Art. 25. ex Scoticâ Art. 21. ex Synodo Dordrectanâ Art. 33. & 35. & ex Synodo Nationali Carentonicâ anni 1631. in qua Auguſtanam Confeſſionem approbarunt.

Contra; Si verba Criſti, *Hoc eſt Corpus meum*; *Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio & literali non ſunt accipienda, ſed in ſenſu metaphorico, & iſtis æquivalent; *Hoc eſt figura Corporis & Sanguinis mei*; Euchariſtia nudum ſignum eſt, omni prorſus efficaciâ internâ ſeu vi producendi gratiam, deſtitutum. Gratiam enimvero producere nequaquam poteſt, niſi promiſſio gratiæ ipſi annexa comprobetur: cùm non ea ſit natura ſigni quâ ſignum eſt, ut gratiam operari valeat. Nullam verò gratiæ promiſſionem Euchariſtiæ adjunctam Calvini probare poſſunt. Ut enim omittam quòd recentiorum Sacramentariorum Princeps *Zuinglius* nullam prorſus agnovit, ubinam, quæſo, in Scripturis Sacris illam promiſſionem legunt? An *Joannis 6.* capite? at de Euchariſtiâ hîc agi ſummo conſenſu pernegant. An ex iſtis verbis, *Accipite & manducate, Hoc eſt Corpus meum?* At verba iſta in ſenſu Calviniano accepta promiſſionem gratiæ continent nullam. Dicere enim, *Accipite & comedite, Hoc eſt figura Corporis mei*, non idem eſt ac dicere, Promitto vobis gratiam, quoties panem comedetis, qui eſt figura corporis mei. Cùm enim de ratione figuræ non ſit, ut virtutem ac efficaciam, ſi quæ ſit, ejus rei contineat, cujus figura eſt; colligi non poteſt ſignum aliquod vel figuram continere virtutem ac efficaciam rei quam ſignificat vel repræſentat, quia ſignum & figura eſt, niſi id aliis argumentis demonſtretur. Nullum autem ex Verbo Dei ſcripto, quod ſolum pro Fidei Regulâ agnoſcunt, proferre valent locum quo id evincant. Forſan his ſancti Pauli verbis: *Unus panis & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*; vel iſtis, *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* gratiæ promiſſionem contineri Calvinianus quiſpiam reſpondebit. Verùm neque hæc verba in ſenſu Calviniano accepta, id eſt, de figurâ Corporis Chriſti ullam efficaciam ſignificant; ſed primus quidem locus Panem Euchariſticum ſignum eſſe conjunctionis Chriſtianorum inter ſe per caritatem, eoſque excitare ut quemadmodum panis ex multis granis coaleſcit, ita ipſi unum Chriſti Corpus per caritatem fiant. Alter verò locus ſignificat ſolummodo panem eſſe ſignum participationis Corporis Chriſti, ut explicat *Albertinus*. Quin etiam impiè contendit hic Miniſter, participationem Panis Euchariſtici non magis nobis eſſe communicationem Corporis & Sanguinis Chriſti, quàm eſus idolothytorum quibuſdam Corinthiis eſſet dæmonum communio, quod ex illis Apoſtoli verbis ibidem ſibi colligere videtur: *Quæ gentes immolant, dæmoniis immolant: Nolo vos participes dæmoniorum fieri*. Ex quibus infert, participationem panis & calicis non eſſe corporalem & oralem Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ſpiritualem: ſicut nec eſus idolothytorum eſt corporalis & oralis dæmoniorum manducatio. At *Albertino* & Calviniſtis cœteris repono, ſecundùm ipſorum dogma concludi non poſſe, Apoſtolum de communicatione virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Chriſti eſſe eo loci intelligendum. Siquidem qui veſcuntur idolothytis, dæmoniorum virtutem & efficaciam interius non ſuſcipiunt, ſed eorum cultui, & ſocietati eorum qui ipſis devinciuntur, exteriùs dumtaxat communicant. Adde quòd ſpiritalis participatio Corporis & Sanguinis Chriſti, non ſolùm fit per Euchariſtiam, ſed toties quoties, per fidem in Chriſtum, ut docet Confeſſio Helvetica, & fatetur *Triglandius* in examine Apologiæ Remonſtrantium, cap. 47. Quid igitur præſtat Euchariſtia? Augmentum fidei, reſpondebunt. Qua verò id probabunt ratione? An quia fidem ampliùs excitat quatenus ſpiritalis communionis cum Chriſto ſignum eſt? At ſi ita ſe res habet, cur alia quævis ſigna arbitraria, quibus ad renovandam nobis Chriſti memoriam & ad fidem noſtram excitandam utemur, ſigna pariter efficacia vocare non licebit? Si promiſſionem Chriſti allegent, eam Promiſſionem in Scripturâ Sacrâ difertis ac perſpicuis verbis expreſſam oſtendant, & Socinianos atque Anabaptiſtas, qui commentitiam illam cum figurâ Corporis Chriſti conjunctam efficaciam ſugillant, Euchariſtiam Sacramentum eſſe negantes, videant quomodo poſſint erroris convincere.

Tranſſubſtantiatio demonſtratur ex Chriſti verbis.

IX. Jam verò quòd Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, Tranſſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sangui-

guinem Chriſti demonſtrent, probare haud operoſum eſt. Vel enim hæc verba ſignificant mutationem realem, vel metaphoricam dumtaxat, vel nullam. Si realem & propriàm panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem ſignificant, probata manet tranſſubſtantiatio. Quod mutatio dumtaxat metaphorica his verbis ſignificetur, error eſt Scripturæ Sacræ manifeſtè contrarius, ſecundùm Lutheranos: & hunc profligavimus ſuperioribus argumentis ex Scriptura Sacra depromptis. Quod nulla ſignificetur mutatio, dicere quis auſit, cùm verba Chriſti operatoria ſint, nec ſubſtantialis prædicati, quale corpus eſt, de ſubjecto affirmatio fieri poſſit, niſi prædicatum ſit idem ſubjecto, vel ipſi perſonaliter unitum? Quod unionis genus cùm inter panem & Corpus Chriſti non intercedat, ſiquidem panis pro nobis crucifixus non eſt, nec Verbum factum panem Scriptura docet vel Traditio: Conſequens eſt panis & vini ſubſtantiam in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam tranſmutari, ac eam tranſmutationem verbis Domini ſignificari. Præterea, cùm non dicat Chriſtus *Hic eſt Corpus meum*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum:* neceſſe eſt aut panem non remanere, ſi Corpus Chriſti eſt, ſed in illud tranſmutari; aut Corpus Chriſti in Sacramento non eſſe, ſi panis manet. Hanc eſſe vim horum verborum, ſi propriè & excluſo ſenſu figuræ accipiantur, & verbum *eſt* non ſumatur pro, *ſignificat*, adeoque dogmata de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſſubſtantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe cohærentia; & qui primum admittunt, alterum etiam propugnare debere, ſi conſequenter loqui velint, agnoſcit *Zuinglius* in Tractatu *De Cœna*, & in *Exegeſibus contra Lutherum*. Quod & *Calvinus* in Defenſione II. Piæ & Orthodoxæ de Sacramentis Fidei, & *Beza* contra *Weſtphalum* ſcribens, agnoverunt, ac profeſſi ſunt.

ARTICULUS IV.

Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contra verba Inſtitutionis Euchariſtiæ.

I. OBjiciunt Sacramentarii, ſignis plerumque tribui rerum ſignificatarum nomina, ut *Sanctus Auguſtinus* ait in Epiſtolâ ad *Evodium*, & Quæſtione 57. in Leviticum. *Solet*, inquit, *res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari*. Idque probant ex variis Scripturæ locis. Exempli gratia, quando dicitur Geneſis 41. *Septem boves ſunt ſeptem anni*. Et in ipſa Sacramentorum materia, quando Circumciſio dicitur *fœdus* Geneſis 17. Agnus *Paſcha* Exodi 12. Petra *Chriſtus* 1. ad ad Corinthios 10. Calix *Novum Teſtamentum* Lucæ 22. Chriſtus *vitis vera*, *oſtium*, &c. Joannis 10. & 15. Ex quibus colligunt, verbum copulativum, *eſt*, eodem modo accipi in verbis *Hoc eſt Corpus meum*, ac in ſupra enumeratis propoſitionibus, quia ſignatum utrobique de ſuo ſigno prædicatur, hoc eſt, diſparatum de diſparato, quæ de ſe invicem eſſentialiter dici nequeunt.

Duplex ſignorum genus.

Reſpondent Orthodoxi Theologi, Signis quidem interdum tribui rerum ſignificatarum nomina; ſed quibuſdam tribui, quòd illas ſignificent dumtaxat, aliis quòd eas etiam contineant, aut exhibeant. Duplex illud ſignorum genus diſtinguit *Sanctus Auguſtinus* lib. 111. Quæſtionum ſuper *Leviticum*, Quæſtione laudata. De ſignis primi generis ait: *Solet autem res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari, ſicut ſcriptum eſt*, Septem ſpicæ, ſeptem anni ſunt; *& multa hujuſmodi. Hinc eſt quod dictum eſt*: Petra erat Chriſtus. *Non enim dixit, petra ſignificat Chriſtum, ſed tamquam hoc eſſet, quod utique per ſubſtantiam non hoc erat, ſed per ſignificationem. Sic & ſanguis, quoniam propter vitalem quamdam corpulentiam animam ſignificat, in Sacramentis anima dictus eſt.* De ſignis ſecundi generis ibidem ait: *Quærenda etiam locutiones per id quod continet id quod continetur, ut quoniam anima ſanguine tenetur in corpore, nam ſi fuerit effuſus, abſcedit, per ipſum aptiùs ſignificata ſit anima, & ejus nomen ſanguis acceperit. Sicut Eccleſia dicitur locus quo Eccleſia congregatur.* Ad ſecundum illud ſignorum genus Euchariſtia pertinet, quæ Corpus Domini appellatur, quia verè continet ſubſtantiam Corporis Chriſti, cujus ſignum eſt reipſa præſentis, non abſentis. Id ſequentia Sancti Auguſtini verba probant: *Sed cùm Dominus dicat, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid ſibi vult quod a ſanguine ſacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera ſit remiſſio peccatorum: a cujus tamen Sacrificii ſanguine in alimentum ſumendo, non ſolùm nemo prohibetur, ſed ad bibendum potiùs omnes exhortantur, qui volunt habere vitam.* In alimentum ſumitur ſanguis Chriſti in Euchariſtia alio modo quàm in Teſtamento Veteri: Atqui in Teſtamento veteri ſumebatur in alimentum per fidem; ſanguis enim victimarum ſignificabat ſanguinem Chriſti, & ad eum per fidem apprehendendum excitabat; reipſa igitur in alimentum ſumitur Sanguis Chriſti.

In verbis inſtitutionis Euchariſtia, verbum, eſt, non ſumitur pro verbo ſignificandi.

Licèt porro meris interdum ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, & in propoſitionibus nonnullis verbum, *eſt*, ſumatur pro verbo ſignificandi, non ſequitur ita ſumi debere in verbis Chriſti Sacramentum inſtituentis. *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Nec Sacramentarios allata exempla quicquam juvant. Quod enim *Joſeph* dixit *Pharaoni* Geneſis 41. *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt*, rationalis & prudens fuit loquendi modus. Tunc enim rectè prudenterque res ſignificatæ de ſignis affirmantur, cùm ab iis quibuſcum loquimur, accipiuntur ut ſigna, non ut res; ut ſi de imagine Herculis dixerim, Hic eſt Hercules; vel de tabella Geographica Europam repræſentante, Hæc eſt Europa. Nam ſicut res accipiantur ab iis quibuſcum loquimur, non ut ſigna, ut ſi alicui dixerim de quercu, quam neſcit ille me adhibere ad refricandam Regis Perſarum memoriam. Hic eſt Rex Perſarum inſipienter ſanè loquar. Porro *Joſeph Pharaoni* reſpondens locô ſupra laudato, ſomnium ab ipſo propoſitum explicabat, habebatque perſpectum, *Pharaonem* ſeptem boves pulchras & ſeptem ſpicas plenas; & ſeptem boves macilentas, ac ſeptem ſpicas tenues, ut ſigna quædam ſpectare, nec ipſum quærere de phantaſmatum illorum natura; quæ illius inter dormiendum phantaſiam movebant, ſed de illorum ſignificatione. Quamobrem prudenter reſpondit: *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt; eamdemque vim ſomnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, ſeptem anni ventura ſunt famis*: Id eſt, ſeptem annos ubertatis & famis ſignificant. At ſi cuipiam alteri qui de *Pharaonis* ſomnio nihil audiviſſet, oſtendendo ſeptem boves dixiſſet: Hæc animantia ſeptem ubertatis anni ſunt, idque ſine explicatione prorſus ulla, vel jocari fuiſſet exiſtimatus, vel inſipienter locutus. Cùm itaque Apoſtoli panem, quem Chriſtus in manus acceperat, ut rem quamdam,

dam, quo modo ſpectari ſolet panis, non ut ſignum ſpectarent; Chriſtus qui ſumma ſapientia eſt, nomen corporis ſui pani non dedit ut ſignum eſſe Corporis ſui ſignificaret, dicendo, *Hoc eſt Corpus meum*: quia etſi ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, id tamen in primâ inſtitutione non fieri, ſed ſolùm cùm eorum inſtitutio nota eſt iis quibuſcum loquimur, ipſæ humani ſermonis leges oſtendunt. Id ergo dixit Chriſtus, ut ſignificaret id quod Apoſtolis dabat, eſſe reipſa & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ſuum. Hæ itaque propoſitiones, *Septem boves ſeptem anni ſunt*, *& Hoc eſt Corpus meum*, nullam omnino convenientiam habent.

Nec magis Sacramentariis favet locus alter, quo Circumciſionem *fœdus* appellatam adeo confidenter aſſerunt, id eſt, ſignum fœderis. Non enim verſu decimo Capitis 17. Geneſis quem proferunt, imperatur Circumciſio ut ſignum, ſed ut conditio fœderis Deum inter & *Abrahamum* ſanciti, ut verba ipſa evidenter oſtendunt: *Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur ex vobis omne maſculinum*. Et quia conditio perpetua fœderis ſignum ejus evadit, Circumciſio ſignum fœderis verſu ſequenti appellatur: *Et circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos*. Non *fœdus*, ſed *ſignum fœderis* in primâ ipſius inſtitutione Deus appellat: ſicut cùm fœdus cum hominibus, de non inducendis ampliùs aquis diluvii, iride firmavit, ipſam *Signum fœderis*, non fœdus appellavit, Geneſis 9. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram*. Ex quibus colligitur, Chriſtum planè dicturum; *Iſte panis eſt ſignum corporis mei*; *Hoc vinum*, vel, *Hic calix eſt ſignum ſanguinis mei*; ſi Apoſtolis ſignificare id unum voluiſſet, ſe panem & vinum ut Corporis Sanguiniſque ſui ſigna inſtituere. Nec enim verſimile eſt Dominum verbis minùs apertis & perſpicuis loqui voluiſſe, cùm inſtituit Sacramentum Novæ Legis, quæ lucis & claritatis Lex eſt, quàm locutus ſit inſtituendo Veteris Legis Sacramentum, quæ umbrarum Lex erat & figurarum. Denique ſi *Sanctus Paulus* Circumciſionem non vocavit fidem & juſtitiam, etſi fidei & juſtitiæ ſignum eſſet ac Sacramentum, ſed planè & lucidè *Signaculum juſtitiæ fidei* appellavit, cur fingunt Sacramentarii Chriſtum vocaſſe panem corpus ſuum, quia in ſignum corporis ſui illum adoptabat, illudque figmentum ut verbum Dei obtrudunt; cùm verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, hoc ſenſu ab Apoſtolis intelligi non potuerint, de illius inſtitutione ſigni non præmonitis? Siquidem humani ſermonis leges poſtulant, ut ſignis, cùm primùm inſtituuntur, rerum ſignificatarum nomina non tribuantur. Chriſtus autem humano modo loquebatur, id eſt, rationali & prudenti, atque inter homines uſurpato, ut a Diſcipulis intelligi poſſet.

Nec etiam Sacramentariorum cauſam juvat, quod *Exodi* 12. de agno dicitur: *Eſt enim Phaſe* [*id eſt tranſitus*] *Domini*. Cur enim his verbis ſignificari comminiſcuntur, Eſt ſignum tranſitûs Domini? Siquidem illa Deus ipſe ore *Moyſis* explicat v. 26. & 27. *Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis: Victima tranſitûs Domini eſt*. Huic ſenſui præterea conciliat auctoritatem & Victimæ relatio ad finem Sacrificii, & uſus linguæ ſacræ notiſſimus, ſecundùm quem, victimæ finis ob quem immolabantur nomine, quodam ſermonis compendio vocabantur; *pacifica*, ſi pro pace aut in gratiarum actionem offerrentur; *peccatum*, ſi ad expiationem peccati. Quid mirum ergo ſi Deus, qui Agnum Paſchalem jam ut victimam propoſuerat his verbis, v. 6. *Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſraël*, hunc loquendi modum uſurpet ab iis facilè intelligendum, qui victimam, finis propter quem offerebatur, & ad quem relationem habebat, nomine frequenter appellari noverant, iiſque compendio dixerit, *Eſt enim phaſe* [*id eſt tranſitus*] *Domini?* Nulla ergo iſtius propoſitionis convenientia eſt cum verbis Domini., *Hoc eſt Corpus meum*. Siquidem Apoſtoli, nec panem ut victimam, neque Chriſti Corpus ut hujus finem victimæ ſpectabant. Sed etſi Calvinianis daremus, hanc propoſitionem, *Eſt enim phaſe* (*id eſt tranſitus*) *Domini*; æquivalere iſti, *Eſt ſignum tranſitûs Domini*: Nihil adversùs nos eo exemplo promoverent, nec ideo probarent illam cum verbis Dominicis, *Hoc eſt Corpus meum*, convenire. Inſolitus namque multiplicium ceremoniarum apparatus, quæ in immolatione & eſu agni a Deo præſcribuntur, mentes Iſraëlitarum excitabat ut de Myſterio cogitarent, & hoc ritu aliquid ſignificari perſuaſum haberent: quod & hæc verba demonſtrant; *Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis: Victima tranſitûs Domini eſt*. At Apoſtoli panem ut ſignum non ſpectabant, nec ad quærendum quid panis ſignificaret, aliquo ritu inſolito fuerant a Chriſto excitati: Panem enim benedicere ac frangere ſolebat. Alienum igitur a ratione fuiſſet, ſi Apoſtolis imparatis, & de myſterio nihil cogitantibus dixiſſet: *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſignum eſſe corporis ſui illos edoceret.

Nec etiam ſuffragatur Sacramentariis locus ille celebris Apoſtoli, *Petra autem erat Chriſtus*: Ut enim omittam plures Patres Chriſtum petram, non petram Chriſtum ab Apoſtolo nuncupatam interpretari: quo ſenſu vulgaris eſſet ac perſpicua ſatis metaphora: *Sanctus Paulus* lectorum animos totâ ſermonis ſerie diſpoſuerat ut petram ceu ſignum aliquod ſpectarent. Jam Chriſtianorum Baptiſma figuris maris ac nubis in veteri Teſtamento adumbratum dixerat: *Omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari*: Manna & aquam ex petrâ in deſerto ſcaturientem exhibuerat ut cibum ac potum ſpiritalem, ſignificatione utique, non re ipſa: *Omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt*. Petram ipſam, ex qua profluebant aquæ, ſpiritalem appellaverat, ne ſecundùm materiam dumtaxat ſpectaretur: *Bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petrâ*. Non erat igitur opus ut petram ſignum eſſe diceret, quod facilè erant intellecturi lectores vel auditores, ſed ut indicaret cujus rei ſignum eſſet ac figura, ſcilicet Chriſti, dicendo: *Petra autem erat Chriſtus*. Tandem ſe figuratè locutum ſignificat Apoſtolus, cùm paulò poſt ſubdit: *Hæc autem omnia in figurâ contingebant illis*. Cùm itaque probare Sacramentarii non poſſint, Apoſtolos panem, quem Chriſtus manibus tenebat, ut ſignum ſpectaſſe, ineptè fingunt Chriſtum his uſum verbis, *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſui corporis ſignum eſſe ac figuram innuèret.

Nec fœliciùs colligunt Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu metaphorico eſſe accipienda, quia *S. Lucas* metaphorâ uſus eſt, cùm verba Chriſti calicem Apoſtolis porrigentis expreſſit: *Hic eſt Calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur*. Nam & quæ in his verbis figura eſt, plana eſt, & aperta, cùm fœderis ſymbolum vulgari loquendi modo fœdus etiam appelletur. Et alii duo Evangeliſtæ *Matthæus* & *Marcus* figuram illam explicant, cùm teſtantur Chriſtum his verbis ſanguinem ſuum tradidiſſe, *Hic eſt Sanguis meus novi*

Te-

Teſtamenti. At Evangeliſtarum nemo teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hoc eſt figura Corporis, & Sanguinis mei*. Tertiò imperitè concludunt Calviniani Miniſtri, verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè accipienda, quia in toto Chriſti ſermone aliqua verba ſunt, quorum ſenſus metaphoricus eſt. Licèt enim res aliqua verbis propriis ſimpliciter & abſque figurâ ſignificetur; ejus tamen circumſtantiæ & adjuncta metaphoricè exprimi poſſunt. Ita cùm Chriſtus ait *Marci* 9. de damnatis, ipſos *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*: Ignis verus ſignificatur, etſi vermis in ſenſu metaphorico uſurpetur. Cum dicitur Marci 16. *Dominus Jeſus aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet a dextris Dei*: Etſi ſeſſio ad dexteram metaphoricè accipiatur, aſſumptio in cœlos vera & corporea, non metaphorica duntaxat credenda eſt. Cùm de Chriſto dicitur Lucæ 3. *Deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie, ſicut columba ſuper ipſum*: Non ſequitur Spiritûs Sancti nomen in ſenſu proprio ac literali ſumendum non eſſe, quia vox deſcenſûs metaphoricè uſurpatur. Ita quamvis Calix pro re in calice contentâ, & Novum Teſtamentum ſive fœdus, pro externo ſymbolo fœderis, apud *S. Lucam* & *S. Paulum* metaphoricè dicantur, ubi Euchariſtiæ inſtitutionem commemorant, non ſequitur illa Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè intelligenda.

Denique illæ Chriſti propoſitiones, *Ego ſum vitis vera, Ego ſum oſtium, Ego ſum panis vivus*, nequáquam ſimiles ſunt iſtis; *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*; quia priores illæ proprietatem & virtutem Chriſti exprimunt aliquam verbis *vitis, oſtii & panis*; ſcilicet quòd vitam nobis tribuat, ſicut vitis palmitibus; quòd per ipſum duntaxat ad vitam æternam pateat aditus, quòd animas noſtras doctrinâ ſuâ paſcat & ſuſtentet, quam proprietatem ſequentibus verbis magis explicat dicens: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis .... Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & paſcua inveniet ...... Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me; non ſitiet unquam*. Unde in memoratis Propoſitionibus aperta eſt metaphora; non ea tamen quâ rerum ſignificatarum nomina ſolent interdum ſignis attribui. Unde hæc exempla Calviniſtis inutilia ſunt. Sed ut ad ipſorum propoſitum accommodata eſſent, illas invertere opus eſſet Propoſitiones, & dicere, vitem, oſtium, aut panem demonſtrando, *Hoc eſt Chriſtus*: qui ſanè loquendi modus perabſurdus & falſus eſſet; quia hominibus non venit in mentem quòd vitis iſta, hoc oſtium, iſte panis, ad aliquam proprietatem Chriſti ſignificandam adhibeantur. Et ſicut iſtam propoſitionem, *Hic agricola eſt Deus Pater*, nemo veram exiſtimarit, ſed inſulſam & falſam, quamvis illa Chriſti propoſitio vera ſit, & prudenter prolata, *Pater meus agricola eſt*; quia hoc nomen agricola proprietatem aliquam æterni Patris exprimit: Patris autem æterni nomen ad aliquam agricolæ hominis proprietatem ſignificandam non aſſumitur; ita ſi de pane dixiſſet Chriſtus, *Hoc eſt Corpus meum*, ad ſignificandum illum eſſe figuram corporis ſui, falſa propoſitio & perabſurda viſa eſſet Apoſtolis, qui relationem panis ad Corpus Chriſti, tamquam ſigni ad rem ſignificatam, aut Corporis Chriſti ad panem, nullam intelligebant. Cùm itaque propoſitio illa Chriſti abſurda eſſe non poſſit, nec talis cenſeri abſque Salvatoris injuriâ, conſequens eſt ut in ſenſu proprio & literali hæc verba accipiantur.

Albertini Sophiſma.

II. Objicit *Albertinus*. Si Dominus ſecundùm humanitatem ſuam realiter eſſet in Euchariſtiâ præſens, neceſſariò oporteret Corpus ejus quà mortuum, & ſanguinem ejus quà effuſum extra venas ibidem eſſe. Dominus enim non ſimpliciter dicit, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis, meus*; ſed *Hoc eſt Corpus meum pro vobis datum*, aut *fractum*, juxta Apoſtolum; *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti pro multis effuſus*: Expreſsè declarans ſe loqui de corpore ſuo quà pro nobis ad mortem tradito, & de Sanguine quà extra venas per vim poſito, & in peccatorum noſtrorum remiſſionem in cruce effuſo. At Corpus & Sanguis Chriſti ut ſic non ſunt realiter præſentia in Euchariſtiâ, ſed tantùm ſignificantur. Ergo falſum eſt ea in Euchariſtiâ eſſe.

Reſpondeo, Hoc argumentum eſſe merum ſophiſma, quo ex unâ metaphorâ perabſurdè colligit alteram *Albertinus*; & ſimile eſſe huic ratiocinio: Homo iratus eſt leo: atqui non eſt leo niſi metaphoricè; ergo non eſt homo niſi metaphoricè. Sic ratiocinantur Miniſtri impræſentiarum: Euchariſtia eſt Chriſti corpus quod pro nobis datur vel frangitur, eſt Chriſti Sanguis qui pro nobis effunditur: atqui in Euchariſtiâ non frangitur Chriſti Corpus, nec funditur ejus Sanguis niſi Metaphoricè: Euchariſtia igitur non eſt Chriſti Corpus & Sanguis, niſi metaphoricè. Nec animadvertunt imprudentes, id conſequi ex præſentiâ reali Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento, ut quod exteriori parti Sacramenti convenit; id eſt, ſymbolis quibus obvelatur, de ipſo quoque corpore & ſanguine ipſius per metaphoram affirmetur. Sicut de homine veſtito per metaphoram aſſeruntur, quæ de ejus veſtibus dicuntur. Unde Chriſtus dixit, *Quis me tetigit?* Licèt mulier hemorrhoiſſa veſtimentum ejus duntaxat tetigiſſet. Ita quia Chriſti Corpus in Euchariſtiâ eſt ſub ſpecie panis qui frangitur, & ſanguis ſub ſpecie vini quod funditur: & fractio illa exterior atque effuſio Chriſti immolationem cruentam ſemel in cruce pro nobis factam repræſentant: rectè fractio & effuſio de Chriſti Corpore & Sanguine ſub hoc ſtatu aſſeruntur. Immo convenienter Corpus Chriſti ſub Sacramento frangi, & fundi Sanguis non diceretur, niſi ſub eodem verè & reipſa continerentur: ſicut ſi hemorrhoiſſa mulier veſtem tetigiſſet quâ Chriſtus tunc reipſa non fuiſſet indutus, non dixiſſet Salvator, *Quis me tetigit?* Adde illa verba, *Qui pro vobis datur, qui pro vobis frangitur, qui pro vobis & pro multis funditur*, ſi præſentis vim temporis habeant, incruentum Chriſti Sacrificium in Euchariſtiâ propriè ſignificare, ut Sacrificii crucis commemorativum. Cùm enim ſeorſim corpus & ſanguis vi verborum ſub ſymbolis ſiſtantur, etſi propter viventis gloriosique corporis ſtatum, neque corpus abſque ſanguine, nec fuſus extra venas ſanguis præſens fiat: ideo corpus & ſanguinem ſuum, quæ pro nobis in Altari offeruntur, pro nobis dari, frangi, fundique Chriſtus dixit, quatenus ſub ſpecie panis & vini Deo pro nobis & pro multis in remiſſionem peccatorum offeruntur. Et hæ quidem reſponſiones valent, ſi hæc verba præſentis vim temporis habeant. Nam ſi ad tempus proximè futurum referantur, prout Latinus Interpres, multique Veterum retulerunt: *Hic eſt Sanguis meus qui pro multis effundetur*: & prout de corpore *Sanctus Paulus* expoſuit, *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur*: tota Albertiniani argumenti difficultas evaneſcit. Immò hoc telum in ipſum retorquere Auctorem facile eſt hoc modo: Idem Corpus in Euchariſtiâ Chriſtus nobis dedit, quod pro nobis traditurus erat & immolaturus in cruce, eumdem ſanguinem quem pro nobis erat

fuſu-

ſufurus: atqui non corpus & ſanguinem ſymbolicum, ſed verum pro nobis tradidit & fudit in cruce; Verum itaque non ſymbolicum corpus & ſanguinem in Euchariſtia nobis dedit.

III. Objicit *Albertinus*, Dominum ipſum *Lucæ* 22. dixiſſe: *Hoc facite in meam commemorationem*. Atqui memoria eſt tantùm rerum abſentium, ac præteritarum, non præſentium. Ergo ſi Euchariſtia eſt commemoratio Chriſti, ſequitur Chriſtum non eſſe in illa realiter. Probatur Minor. Sic enim Ariſtoteles De Memoria & reminiſcentia cap. 1. *Præſentium memoria non eſt*. Cicero, De Inventione lib. 2. *Memoria eſt per quam animus repetit illa quæ fuerunt*. Sanctus Auguſtinus in Pſalmum 37. *Nemo recordatur niſi quod in præſentia non eſt poſitum*.

Non rerum tantùm abſentium memoria eſt, ſed & præſentium.

Reſpondeo, Falſum eſſe quòd memoria ſit tantùm rerum abſentium: Eorum enim omnium eſt, quorum poſſumus oblivіſci. Porro non rerum dumtaxat abſentium, ſed præſentium etiam poſſumus oblivіſci, cùm ſenſus noſtros non afficiunt. Dei enim obliviſcimur, in quo vivimus, movemur & ſumus: Animæ noſtræ obliviſcimur, cujus non miſeremur: Angelorum obliviſcimur, qui nobis adſunt ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris: Dæmonum obliviſcimur, qui nos circumdant ac ſaluti noſtræ continuò inſidiantur: bonorum ac malorum noſtrorum, ac eorum quibuſcum vivimus, interdum obliviſcimur, licèt nobis ſint præſentia: rerum itaque præſentium poſſumus recordari. Quoties populus Iſraëliticus jubetur recordari Dei ſui & reprehenditur hoc nomine quòd Dei oblitus fuerit? (Deuteron. 8. & Judic. 8.) Non-ne Deus Exodi 20, ait: *In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi?* Non-ne Arca fœderis in Veteri Teſtamento, columna nubis & ignis in deſerto, erant memoriale Dei, non abſentis, ſed verè præſentis? Non-ne Apoſtoli ipſi in prima Cœna impleverunt, aut certè implere potuerunt, quod Chriſtianis omnibus Apoſtolus præcipit? *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis?* Qua in recordatione mortis Chriſti poſita eſt illa commemoratio quam præſcripſit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. Chriſti igitur abſentiam ab Euchariſtia hæc verba non probant, alioqui & ejus a prima cœna abſentiam probarent. Denique *Oecolampadius* memoriam ſæpe ipſe rerum præſentium agnoſcit: in quam ſententiam adducit verſum Poëtæ: *Oblitus ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto*. Nec abnuit omnino *Calvinus* in 1. ad Corinthios: *Qualem*, inquit, *ſui memoriam voluerit Chriſtus in Cœna recoli, mox audiemus. Quod autem hinc nonnulli colligunt, abeſſe igitur a Cœna Chriſtum, quoniam memoria nonniſi rei abſentis ſit, prompta eſt reſponſio, ſecundùm hanc rationem qua Cœna eſt recordatio, Chriſtum ab illa abeſſe: neque enim adeſt Chriſtus viſibiliter, neque oculis cernitur, ſicuti ſymbola quæ ipſum figurando, memoriam noſtram excitant* &c. Cùm itaque Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem quæ oculis obverſatur, non ſit Corpus & Sanguis Chriſti, ſed ſecundùm partem internam; quia Corpus & Sanguis Domini ſpeciebus panis & vini obvelata ſunt: eorum memoriam etſi reipſa præſentium, latentium tamen & a ſenſibus remotorum, ſolique fidei perſpectorum, ſacra illa ſymbola poſſunt in nobis excitare: & multò magis Paſſionis & mortis Chriſti memoriam, prout explicat Apoſtolus.

De his Algerus ita ſcribit lib. 1. *Non enim fruſtra dixit Dominus*, Hoc facite in meam commemorationem, *Sacramentum exhibens ſicut verum fidei, ſic verè viſibile excitandæ commemorationi: ut quod fidei certum eſt, mentem paſcat; quod viſui certum eſt, devotionem accendat. Quia enim illum ſecundùm carnem calor oportuit penetrare; ut illuc confidentiùs tenderemus, reliquit nobis carnalibus hujus Sacramenti viſibilem figuram & characterem Carnis & Sanguinis ſui, ut ſuæ Paſſionis memoriâ incitati, conſtantiùs hoc faceremus*.

IV. Objicit *Albertinus*, Dominum poſt diſtributionem calicis dixiſſe: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiſcum novum in Regno Patris mei*. Quibus verbis indicat ſe Euchariſtiam participaſſe. Inde autem ſic diſputat Calvinianus Miniſter: Si Corpus & Sanguis realiter & ſubſtantialiter erant in Euchariſtia ſub accidentibus panis & vini, quando Dominus illam celebravit, ſequitur illum corpus ſuum accepiſſe & ediſſe, ſanguinemque bibiſſe; at conſequens falſum & abſurdum eſt, ergo & antecedens. Probat abſurditatem conſequentis. Quia nihil ſui ipſius eſt particeps, ut ait *S. Cyrillus*: Quia cibus & cibo utens ſemper diſtinguuntur realiter: quia idem reſpectu ejuſdem ſimul fuiſſet agens & patiens: quia ventriculus ipſius major fuiſſet toto corpore in illo contento: quia intra ſe & extra ſe ſimul fuiſſet: quia corpus ipſius viſibile ſimul & inviſibile fuiſſet.

Ubi de Myſteriis agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides.

Reſpondeo, Etſi Chriſtus ipſe corpus ſuum ſumpſerit, quod Theologi vulgò opinantur, id tamen ad ſummam fidei non pertinere, ſumpſerit ne etiam ipſe, vel non ſumpſerit. Neque ſi ſumpſit, abſurda conſequuntur ulla, cum ſecundùm diverſum exiſtendi modum corpus ſuum manducaverit, ſanguinemque biberit ab illo quo in ſe exiſtebat. Mirabile quidem eſt, nec ratio capit, quomodo idem ſui ipſius particeps, ſuique ipſius cibus eſſe valeat, & intra ſe ſimul ac extra ſe totus eſſe poſſit: ſed non ideo incredibile eſt: Certum enim eſt Deum multa poſſe, quæ nos fateamur intelligere non poſſe, neceſſe eſt. Deum qui immenſus eſt circumſcribi; qui omnipotens eſt, infirmum fieri; qui æternus, naſci; qui immortalis, morti obnoxium evadere; ſibi ipſi ſubjici, ſibi ipſi Sacrificium offerre, in quo & victima eſt & Sacerdos; ſepiſum adorare & orare; ſibi ipſi ſatisfacere & ſimilia Incarnationis conſectaria, abſurda videntur ethnico Philoſopho, aut Sociniano: ſed incredibilia non ſunt Chriſtiano qui circa fidei myſteria non eſſe auſcultandam rationem humanam perſuaſum habet; & cum Propheta exclamat: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam*. Ita ſi Chriſtus corpus ſuum ſanguinemque ſumpſit (ut Theologi opinantur) nullum inde ſequitur abſurdum, quia in Dei operibus ac miraculis nihil abſurdum eſt; ſed ſequitur Dominum id feciſſe, quod capere non poſſumus. Nec mirum: qui enim plurima in hoc univerſo, & in nobis ipſis explicare & comprehendere non poſſumus; quâ ratione myſteria & eorum conſectaria capere & explicare poſſemus? *Demonſtra mihi, atque explica parva iſta inferiora*, inquit Sanctus Auguſtinus, *& tunc tibi credam poſſe te inveſtigare ſuperiora*. Ridicula ergo Sacramentariorum argumenta ſunt, quibus realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem impugnant, quia ſecundùm principia Philoſophiæ, multa inde conſequi videntur abſurda: nam ſi hoc argumenti genus locum habeat, nullum erit Myſterium, cujus veritatem pariter non liceat impugnare. Quot enim in ſpeciem abſurda ex Trinitatis & Incarnationis Myſteriis ſequi objicient Sociniani? Non igitur Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, ac verbum Dei, ubi de myſteriis agitur. Alioquin de Religione & de Scripturæ Sacræ veritate actum erit, cum ab hac multa credenda pro-

po-

ponantur, in ea multa narrentur, quæ rationis humanæ captum non ſolùm ſuperant, ſed humano ingenio fidei lumine deſtituto perabſurda videntur. Scripturæ itaque Sacræ & Traditioni, quæ fidei noſtræ duplex Regula eſt, ac Eccleſiæ, utriuſque Interpretis Judicio eſt adhærendum, Et Dei verbo inſonante, ratione ac Philoſophiæ imponendum ſilentium, credendaque omnia realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento conſectaria, quantumvis ratio repugnet. *Non capis videndo, intellige credendo,* [inquit *ſanctus Auguſtinus.*] Ad omnia igitur argumenta Philoſophica, quæ Sacramentarii contra veritatem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, & Tranſubſtantiationis objiciunt, ſive ex impoſſibilitate exiſtentiæ unius corporis in pluribus locis, ſive ſubſiſtentiæ accidentium extra ſubjectum, ſive ex aliis capitibus petita, unum illud reſpondere ſatis ſit, quod *Lanfrancus* Berengarianis reſpondebat libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 11. *Hoc vos colligitis ſecundùm humanam ſapientiam, non ſecundùm divinam. Humanâ autem ſapientiâ perquiri divina opera prohibet*
Rom. 12. *Apoſtolus ad Romanos dicens:* Non plus ſapere quàm
1. Cor. 2. „ oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. *Et ad Corinthios:* Sermo meus, & prædicatio mea non in „ perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed „ in oſtenſione ſpiritûs & virtutis: ut fides veſtra non ſit in ſapientiâ hominum, ſed in vir-
Coloſſ. 2. „ tute Dei. *Et ad Coloſſenſes,* Videte ne quis vos „ decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam „ ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm ele-
Homil. 26. in Evang. „ menta mundi. *Et B. Gregorius in Homilia Paſchali:* Sciendum, *inquit,* nobis eſt, quòd divina o„ peratio, ſi ratione comprehenditur, non eſt ad„ mirabilis. Nec fides habet meritum, cui humana „ ratio præbet experimentum. *Propterea in tantâ rerum profunditate magis oportuit te orare Deum, ut intelligeres quæ pro humanâ capacitate intelligi poſſunt aut patienter & humiliter ferres, & tamen crederes, quæ in tanto arcano humani ingenii vires excedunt, & in hac vitâ intelligi minimè poſſunt, quàm litem movere, ab univerſali Eccleſiâ diſſentire, novum ſchiſma verbis & ſcriptis contra SS. Patrum præcepta inferre. Profectò hoc modo ageres, quod agi oportere præcipit Legiſlator, dicens:* Ne tranſgrediaris terminos Patrum. *Et B. Auguſtinus in pri-*
Proverb. 22. *mo libro de Sermone Domini in Monte:* Quòd ve„ rò, *inquit*, aut obſcurum, aut abſurdum illi ſo„ nat; non inde concitet contradictionum certa„ mina, ſed oret ut intelligat. *Et in lib. contra Felicianum hæreticum;* Quam rationem afferre „ potes, ſi partum prædicas Virginis; ſi redditos oculos non negas cæcis; ſi ſepultos oſten„ das rediiſſe a mortuis? Si ergo horum & in„ comprehenſibilis eſt ratio, & veritas prompta „ eſt, faciliùs in negotiis fidei teſtimoniis credi„ tur, quàm ratio veſtigatur. Hæc *Lanfrancus.*

Addere potuiſſet præclarum *S. Hilarii* locum lib. 3. de Trinitate, dicentis: *Nihil in divinis effectibus humanæ mentis opinione tractandum eſt, neque de Creatore ſuo opificii ipſius materia decernat. Cùm enim recognitâ ſtultitia noſtra intelligentiâ, imperitiam naturalis in nobis imprudentia ſenſerimus, tum per divina ſapientia prudentiam ad Dei ſapientiam imbuimur; cùm ſine modo virtutes Dei ac poteſtatem metiamur, cùm natura Dominum non intra naturales leges cohibeamus, cùm hoc ſolùm de Deo bene credi intelligamus, ad quod de ſe credendum ipſe ſibi nobiſcum & teſtis & auctor exiſtit.*

Reſpondeo ſecundò, Hæc verba Chriſti: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis* &c. ad Sanguinem Chriſti non eſſe referenda. Primò, quia quòd *SS. Matthæus*, & *Marcus* de Calice Chriſtum dixiſſe ſcribunt, *S. Lucas* ſcribit etiam de Paſchâ, id eſt, de agno dixiſſe: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei.* Igitur hæc verba quæ *SS. Matthæus* & *Marcus* referunt Chriſtum de Calice dixiſſe, non de eo calice dixit, quo ſanguinem ſuum dedit, ſed de eo qui in cœnâ Agni Paſchalis a patre familias inter accumbentes diſtribui ſolebat. Præterea quod ſequitur, *Donec bibam illud novum in Regno Patris mei*, non poteſt intelligi niſi de cælo: in cælo autem non erat biburus ſanguinem ſuum, non verè, non metaphoricè; vinum autem metaphoricè biburus erat, *Ego*, inquit *diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater Regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo.* Non ergo de ſanguine ſuo, ſed de vino dixit Chriſtus: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.*

Sed quamvis ad Cœnam Myſticam & ad Sacramentum hæc verba referrentur, ut *Origenes* Tractatu 30. in Matthæum; *SS. Cyprianus* in Epiſtolâ ad *Cæcilium*, *Chryſoſtomus* Homiliâ 83. in Matthæum, *Epiphanius* Hæreſi 47. *Auguſtinus* lib. 1. Quæſtionum Evangelicarum, *Beda*, *Euthymius*, & *Theophylactus*, in Commentariis, retulerunt; perperam ex hoc inferrent Calviniſtæ, Chriſtum non dediſſe Apoſtolis ſanguinem ſuum, ſed vinum quod ſignum erat ſanguinis ſui: prompta enim eſſet reſponſio, Chriſtum ſanguinem ſuum vinum appellaſſe, vel quia ex vino erat conſecratus, & ſub vini ſpecie Apoſtolis ipſum diſtribuebat, vel per analogiam ad vini proprietates, ſicut carnem ſuam apud *Joannem* panem appellaverat.

V. Objiciunt Calviniani Miniſtri: Iſta locutio, *Hoc eſt Corpus meum*, Sacramentalis eſt: ergo ſacramentaliter intelligenda: ut ſit ſenſus, Hoc eſt Sacramentum, id eſt, ſignum ſacrum corporis mei.

Reſpondeo primò, Falſo principio niti Calviniſtas, exiſtimantes quicquid de Sacramento dicitur, ad locutionem Sacramentalem pertinere: Quod apertè falſum eſt: nam cùm de aqua baptiſmi; dico; Hæc eſt aqua, non ſacramentaliter, ſed verè propriéque loquor: eodemque modo cùm Chriſtus dicit, *Hoc eſt Corpus meum*, propriè non ſacramentaliter loquitur, quo illi intelligunt modo locutionem Sacramentalem, qua ſignum externum aſſeritur, res ſignificata excluditur. Locutio autem Sacramentalis eſſet, ſi aqua regeneratio diceretur, ſi Corpus Chriſti frangi & dentibus teri: Hæc enim niſi Sacramento tenus intelligi non poſſunt. Quia non Corpus Chriſti propriè frangitur, ſed Sacramentum.

VI. Objicit *Albertinus* plura Scripturæ loca, quæ Chriſtum e mundo diſceſſiſſe, & in cælis uſque ad tempus reſtitutionis omnium permanere teſtantur.

Reſpondeo, Hæc omnia loca nihil aliud probare, niſi quòd Chriſtus locali præſentiâ, & modo viſibili atque ſenſibili in cælo eſt, quod non impedit quin realiter in Euchariſtiâ ſit præſens præſentiâ Sacramentali, non locali atque ſenſibili. Quòd autem ſatis ſit ut Chriſtus non ſit in terris humano more, ut omnium oculis aſpectabilis, & cum hominibus familiariter degens, ad hoc ut ſimpliciter dicatur ampliùs in terris non eſſe, ipſius Chriſti verba oſtendunt poſt Reſurrectionem Diſcipulis dicentis: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum vobis, cùm adhuc eſſem vobiſcum:* Quaſi verò tunc non eſſet tum illis quibuſcum loquebatur ante ſuam in cœlum Aſcenſionem: ſed intelligit, *Cum adhuc eſſem vobiſcum*, humano more. Nunc enim etiamſi ſum, aliter ſum. Idem colligitur ex aliis locis quibus Calviniſtæ utuntur

tur. *Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.* De effuſione unguenti agebatur. Piæ mulieris officium *Judas* indignè ferebat, dicens: *Ut quid perditio hac? Potuit enim unguentum iſtud venundari multò, & dari pauperibus.* Dominus autem mulieris ſanctæ apologiam ſuſcipiens, reſpondet: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me: Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis. Mittens enim hac unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Accommodata reſponſio eſt, Semper poteritis erga pauperes caritatis officia exercere; at pedes meos non ſemper ungere poteritis, quia ſemper vobiſcum familiariter non verſabor, ſicut nunc. Hinc *Sanctus Paulus* Chriſti præſentiam, quam expectamus, *revelationem* vocat 1. ad Corinthios 1. *Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti*, & II. ad Theſſalonicenſes 1. *In revelatione Domini Jeſu de cœlo cum Angelis virtutis ejus.*

Quid ſignificet pronomen, Hoc, *in verbis inſtitutionis Euchariſtiæ?*

VII. Obiiciunt Calviniani Miniſtri: In iſta Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen *hoc* ſignificat ac demonſtrat panem: Sed hæc propoſitio, *Panis eſt Corpus Chriſti*, in ſenſu metaphorico accipienda & intelligenda eſt: ergo Euchariſtia non eſt Corpus Chriſti niſi metaphoricè. Antecedens probat *Albertinus* ex verbis inſtitutionis. Dominus enim *Accepit panem, & benedixit ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum:* ubi ſeries verborum Chriſti planè indicat demonſtraviſſe ipſum id quod acceperat, & gratiis actis, fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent: At panis erat id quod acceperat, & gratiis actis fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent: Panis ergo id eſt quod demonſtrabat. Addunt Adverſarii, prædicationem identicam fore & ineptam, ſi pronomen *hoc*, ſignificet Corpus Chriſti, quia hunc reddet ſenſum: *Corpus Chriſti eſt Corpus Chriſti.*

Reſpondeo, Inter Catholicos Theologos non convenire quid ſignificet ac demonſtret pronomen, *HOC*. *Innocentius III.* Archidiaconus ad Cap. *Timorem*, Durandus lib. 4. Divinorum Officiorum C. 41. *Eraſmus* in Annotationibus in cap. 14. Marci, & *Catharinus* in Tractatu de verbis conſecrationis, Romæ edito, dum Concilium Tridentinum celebrabatur, cenſent Chriſtum panem conſecraſſe arcana benedictione, & illud in corpus ſuum tranſmutaſſe, ſicque tranſmutatum diſtribuiſſe Apoſtolis, dicendo: *Hoc eſt Corpus meum.* Sicque pronomen, *Hoc* in Chriſti propoſitione ſignificaſſe ejus corpus. Eamdem verò vim eſſe propoſitionis ut a Sacerdotibus prolatæ, quos Chriſtus verbis illis, *Hoc eſt Corpus meum*, Euchariſtiam conficere voluit, & qui proinde aliter conficere non poſſunt, cùm ſolam miniſterii, non excellentiæ poteſtatem habeant: ſicque pronomen, *hoc* in ea propoſitione nihil demonſtrare, quia Sacerdos his verbis non utitur *demonſtrativè*, ſed *recitativè*, ut loquitur *Innocentius*. Alii aſſerunt hoc pronomen demonſtrare panem ut *S. Bonaventura*, *Vvideforđus*, & *Beſſario* Cardinalis. Alii ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, confusè hoc pronomine ſignificari aſſerunt, ut *S. Thomas Durandus*, & alii. Plerique corpus ipſum Chriſti demonſtrari cenſent, ut *Richardus*, *Alenſis*, *Maldonatus*, *Sanctesius*, *Vaſquez*, &c. Sed omnes illæ ſententiæ Calviniſtarum & Lutheranorum errorem confodiunt. Eorum enim argumenta pene omnia inutilia ipſis manent, ſi *Innocentii III.* & *Catharini* opinionem ſequamur, quam Tridentina Synodus non improbavit: uti nec alias Catholicorum expoſitiones Theologorum. Qui verò aſſerunt pronomen, *hoc*, demonſtrare panem, meritò negant propoſitionem propterea in ſenſu figurato eſſe accipiendam; Spectant enim tranſitoriam dumtaxat ſignificationem. Quippe cùm profertur hoc pronomen, nondum completa propoſitione, adhuc eſt panis qui abſoluta propoſitione, jam non erit, adeoque tunc pronomen, *hoc*, panem in Chriſti Corpus proximè tranſmutandum ſignificat. Qui pronomine, *hoc*, demonſtrari contendunt Corpus Chriſti, ſpectant ſignificationem illius permanentem, quæ finita propoſitione, & prolatis omnibus Chriſti verbis, ipſi convenit. Tunc enim prædicatum conjungitur ſubjecto; Corpus autem Chriſti alia de re quàm de ſe ipſo prædicari non poteſt. Sed pronomen, *hoc*, illud ſignificat ſub confuſa quadam & generali notione rei præſentis: hæc autem verba, *Corpus meum*, illud diſtinctè ſignificant. Unde non eſt identica prædicatio. Pronomina enim per ſe & ex inſtitutione ſua nihil determinatè ſignificant (quod nominum proprium eſt) ſed prout ad hanc rem vel alteram demonſtrandam aut referendam adhibentur. Sicut ergo nemo dixerit has propoſitiones, ex Scripturis Sacris depromptas, identicas eſſe, *Hic eſt Filius meus dilectus*, *Hic eſt Jeſus Propheta a Nazareth*, *Hic eſt Agnus Dei*, *Hic non-ne eſt Jeſus Filius Joſeph? Hic eſt Chriſtus*, *Hæc eſt terra de qua juravi Abraham, & Iſaac, Jacob:* ita neque iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, eſt identica; quia pronomen, *hoc*, Corpus Chriſti confusè ſignificat, quod attributum ſignificat determinatè. Diverſus autem ſignificandi modus ad tollendam prædicationis identitatem ſufficit, ut Dialectici norunt. Sed hujus artis veras regulas ignorant aut negligunt Calviniſtæ Miniſtri, qui unius Sophiſtices peritiſſimi ſunt, eaque plurimùm utuntur ad obnubilandam veritatem. Tandem qui pronomen, *hoc*, demonſtrare dicunt ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, non dubitant quin ſignificet vel panem in priori inſtanti quo inchoatur propoſitio, vel Chriſti Corpus in poſteriori quo abſolvitur; ſed ideam confuſam utriuſque iſto pronomine ingenerari volunt. Hujus porro ſignificationis diverſa ratio in propoſitionibus quibuſvis practicis, id eſt, rei quam ſignificant operatoriis, demonſtrativo pronomini conveniret, ſecundùm diverſum rei ſtatum. Ita ſi *Moyſes* aquas fluviorum in ſanguinem, & virgam in ſerpentem convertens, dixiſſet: *Hic eſt Sanguis*, *Hic eſt ſerpens* Et ſi Deus uxorem *Loth* in ſtatuam ſalis; Chriſtus aquam in vinum mutans, dixiſſent, *Hoc eſt ſal*, *Hoc eſt vinum:* Pronomen, *hoc*, ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, id eſt, ſpectando miraculum ut nondum factum, ſed mox faciendum, aquam, virgam, mulierem demonſtraſſet: ſecundum ſignificationem permanentem, & ſpectando miraculum ut jam perfectum, demonſtraſſet ſanguinem, ſerpentem, ſtatuam ſalis, vinum. Ita in Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen, *hoc*, deſignat panem ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, quando profertur ipſa propoſitio; ſed ſignificat Corpus Chriſti ſecundùm ſignificationem permanentem, abſolutâ ſcilicet prolatione verborum.

Calviniſtarum Miniſtrorum ſophiſma.

Reſpondeo ſecundò, Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum merum eſſe ſophiſma, ſimile iſti: In hac propoſitione, *Leo de tribu Juda vicit*, vox Leo ſignificat Chriſtum: ſed hæc propoſitio, *Chriſtus vicit*, eſt propria & non metaphorica: ergo hæc propoſitio; *Leo de tribu Juda vicit*, eſt propria & non metaphorica. In hoc autem ſophiſma poſitum eſt, quòd licèt idem ſignificet utriuſque propoſitionis ſubjectum, ſcilicet Chriſtum non tamen eodem modo; vox enim

iſta,

iſta, *Leo de tribu Juda*, ipſum non ſignificat propriè, ſed metaphoricè. Ita licèt in hac propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen, *hoc*, ſignificet *panem*, non ſequitur illam in ſenſu metaphorico eſſe accipiendam; quemadmodum iſta, *Panis eſt Corpus Chriſti*, metaphoricè accipienda eſt: quia in priori pronomen, *hoc*, ſignificat panem confusè, in poſteriori nomen panis eumdem ſignificat diſtinctè.

Ad probationem *Albertini*, Reſpondeo, id quod Chriſtus acceperat, fuiſſe panem; ſed quod gratiis actis & benedictione datâ diſtribuit Diſcipulis dicens, *Hoc eſt Corpus meum*, non fuiſſe panem; niſi externâ ſpecie. Sicut quod Miniſtri in Cana Galilææ in hydrias infuderunt, aqua erat, ſed quod ex iiſdem hydriis in calices fuderc, vinum erat. Et cùm *Moyſes* virgam projecit, & in ſerpentem mutatam recepit; quod projecerat lignum erat, quod apprehendit ſerpens erat. Et de eodem homine dicitur, ipſum percuſſum eſſe, occiſum, ac ſepultum, licet ſepultus non ſit vivus, quemadmodum vivens percuſſus ac occiſus eſt. Ita panis erat quem Chriſtus accepit, & panis vocatur quod diſcipulis, ſecundùm gratias actas Patri, fregit ac diſtribuit, non tamen idem panis externâ ſpecie: *Panis quippe, non effigie, ſed naturâ mutatus, omnipotentiâ Verbi factus eſt caro*, ut ait *Arnoldus* Bonevallenſis Abbas, lib. *De Cœna Domini*. Denique id accepit Chriſtus *quod natura formaverat*; id verò Apoſtolis diſtribuit *quod benedictio conſecraverat*, ut loquitur S. Ambroſius. *Major autem eſt benedictionis vis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur*. Scilicet Benedictione ſuâ Chriſtus aliquid admirabile circa panem operatus eſt. Sicut enimvero aliud dicere eſt Dei, aliud hominis; ita aliud eſt benedicere Dei, aliud benedicere hominis. Homo non benedicit niſi precando; Deus benedicit ſemper efficiendo. Nec reperitur umquam in Sacris Literis benedictio Dei accepta pro ſermone tantùm, ſed præcipuè pro effectu aliquo. Hoc ſenſu legimus Deum benedixiſſe humano generi, imprimendo illi ſeſe propagandi facultatem. Hoc ſenſu benedixit *Jacob*, aliiſque veteris Teſtamenti Patribus. Hoc ſenſu Angelus miſſus a Deo *B. Mariam* Virginem vocavit *Benedictam*, id eſt, fœcunditatem; Hoc ſenſu cum Chriſtus ſeptem panibus magnam illam multitudinem, & iterum quinque panibus turbas ſaturavit, benedixiſſe dicitur. Quod itaque Chriſtus acceperat, benedictione ſuâ verè mutatum Apoſtolis dedit. Sanè ſi vim haberet aliquam *Albertini* argumentum, non minus adverſus ipſum quàm adversùm nos pugnaret. Sic enim illud retorquere in ipſum Auctorem facile eſt: Demonſtravit Chriſtus idipſum quod acceperat, illudque diſcipulis dedit; Sed acceperat merum panem, non Sacramentum virtute & efficaciâ Corporis ſui adauctum; ergo merum panem, non Sacramentum virtute & efficaciâ corporis ſui adauctum Apoſtolis dedit.

Inſtant Calviniani Miniſtri. Iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, fuit vera ante ſui prolationem. Prius enim formata erat in Chriſti mente, quàm illam per voces efferret, ut in animos illam transferret Apoſtolorum. Et in Chriſti mente jam vera erat. Igitur iſtius propoſitionis veritas non pendebat ex ultimæ ſyllabæ prolatione; adeoque ſi pronomen, *hoc*, deſignat panem initio prolationis verborum, panem quoque deſignavit in mente Chriſti; & mentalis iſtius propoſitionis a Chriſto conceptæ ſenſus erat. *Hic panis eſt Corpus meum*.

Reſpondeo, illam propoſitionem fuiſſe veram ante ſui prolationem, in mente Chriſti, quatenus prædicatum connexum erat ſubjecto per verbum ſubſtantivum, *eſt*: non quatenus ſubjectum aut attributum per ſeſe apprehendebantur. Hac autem cognita & interiùs aſſertâ connexione, pronomen, *hoc*, in propoſitione mentali ſubjecti vices gerens Corpus Chriſti deſignabat. Unde quia connexio illa non ſignificatur in propoſitione vocali, niſi abſoluta propoſitionis totius prolatione pronomen, *hoc*, non deſignat Corpus Chriſti, niſi in ultimo inſtanti prolationis verborum. Cùm verò profertur propoſitio, panem deſignat, ſed tranſitoria (ut diximus) non permanenti deſignatione; quia operatoria propoſitio eſt. Sicut ſi quis admovendo ignem pulveri tormentario dicat; *Hic eſt ignis*, & ita ſe gerat ut ignis non conjungatur pulveri, niſi cum abſolvit propoſitionem, quam lentè profert, pronomen, *hic*, pulverem demonſtrat, cum profertur propoſitio, ignem verò cum prolata eſt. Præterea, prioritas & poſterioritas quæ inter mentales ac vocales propoſitiones intercedit, ordinis eſt, non temporis, ſemper & neceſſariò. Sicut ergo cùm Chriſtus Leproſo dixit, *Volo, Mundare*; & Principi Synagogæ, *Filius tuus vivit*; & Paralytico, *Surge & ambula* ſanitatem cognoſcebat, quam ipſis reſtituere decreverat, eamdemque producebat, ac exprimebat: ita cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, potuit corpus ſuum ex pane faciendum cognoſcere, producere, & exprimere.

VIII. Objicit *Albertinus* multa Patrum teſtimonia, qui Chriſtum de pane dixiſſe teſtantur, *Hoc eſt Corpus meum*, & de Calice, *Hic eſt Sanguis meus*; ſcilicet Irenæi, lib. 5. *Dominus eum panem qui eſt a creatura, corpus ſuum confirmavit*. Tertulliani, lib. adversùs Judæos cap. 11. *Panem*, inquit, *corpus ſuum appellans*. Origenis, Homilia 35. in Matthæum dicentis: *Panis iſte quem Deus corpus ſuum eſſe fatetur*. Cypriani, Epiſtola 56. ſcribentis: *Dominus corpus ſuum panem vocat de multorum granorum adunatione congeſtum*. Cyrilli Hieroſolymitani, Catecheſi 4. Myſtagogica dicentis: *Dominus pronuntiat & dicit de pane: Hoc eſt corpus meum*. Chryſoſtomi Homilia 24. in 1. ad Corinthios dicentis: *Quid eſt panis? Corpus Chriſti*. Hieronymi, in Epiſtolâ ad Hedibiam ſcribentis: *Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis, eſſe Corpus Salvatoris*. Auguſtini in Sermone ad Infantes dicentis: *Panis eſt Corpus, Calix Sanguis Chriſti*. Theodoreti, Dialogo I. dicentis: *In Myſteriorum traditione Dominus panem corpus ſuum appellavit, & vinum ſanguinem*. Facundi Hermianenſis lib. 9. cap. ultimo dicentis: *Ipſe Dominus benedictum panem, & calicem quem Diſcipulis tradit, corpus & ſanguinem ſuum vocavit*. Ex quibus colligit *Albertinus*, Patres unanimiter teſtari, hunc eſſe verborum Sacramentalium ſenſum: *Hic panis eſt corpus meum*.

Reſpondeo, Nihil aliud deſignare hæc verba Patrum, quàm materiam a Chriſto aſſumptam ad conficiendum corpus & ſanguinem ſuum. Unde panem Corpus Chriſti vocant, vel a Chriſto vocatum docent, quia ex pane confectum eſt, & ſub panis ſpeciebus datur. Cùm enim duæ res in eodem loco ſibi ſuccedunt, nulla exteriùs mutatione ſenſibus percepta, de iis quaſi de una eademque re loqui homines ſolent. Sic de aqua fluminis velut de eadem aqua loquimur, eam nunc limpidam, heri turpidam fuiſſe dicimus, etſi aqua, non ſit numero eadem. *In idem flumen bis non deſcendimus*, inquit Seneca, *manet idem fluminis nomen, aqua tranſmiſſa eſt*. Ita cùm Chriſti Corpus & Sanguis ſubſtantiæ panis & vini ſub iiſdem accidentibus ſuccedant, non mirum quòd Patres de pane & Corpore Chriſti eo modo locuti ſint, ac ſi idem ſubjectum eſſet, quod panis ſit, & Chriſti Corpus ſimul appelletur. Ita locuti ſunt Auctores ipſi, quos de reali præſentia Corporis &

Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, ac de tranſſubſtantiatione maximè fuiſſe perſuaſos negare non poſſunt Calviniſtæ: ut hunc eſſe humanum loquendi morem ſit evidentiſſimum. Ita *Gaffridus Vindocinenſis*, Tractatu de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ait: *Priùs quidem panis & vinum ſuper altare ponuntur; ſed ſicut ante conſecrationem nihil aliud præter propriam panis & vini naturam habent: ita poſt conſecrationem nullam naturam, nullam materiam panis & vini retinent, niſi quantum ad ſaporem, ſpeciem, odorem.* Loquitur hic Auctor de eo quod panis & vini naturam habet ante conſecrationem, & poſt conſecrationem non habet, quaſi de eodem ſubjecto, quamvis idem non ſit, quod enim habet panis & vini naturam, panis eſt & vinum; quod non habet poſt conſecrationem, eſt Corpus Chriſti. Similiter loquitur *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis in his carminibus.

Utraque ſub typico ritu formâque futuri,
Melchiſedech Domino ſacrificaſſe ferunt.
Utraque Diſcipulis cœnantibus ipſe Redemptor
Tradidit, in Corpus utraque verſa ſuum.

Quomodo res eaſdem, quas obtulit Melchiſedech, Apoſtolis in Corpus & Sanguinem ſuum verſas, Chriſtum Apoſtolis tradidiſſe ait, *Hildebertus*, nem quia panem & vinum, & Corpus ac Sanguinis Chriſti, ſub ratione unius objecti confusè ſpectat, cui eſſe panem & vinum, & eſſe Chriſti Corpus ac Sanguinem, diverſis temporibus conveniat? Ita locutus eſt *Odo* Cameracenſis Epiſcopus, in Tractatu de Expoſitione Miſſæ, *Qui priùs erat panis*, inquit, *benedictione factus eſt caro*. Sic Innocentius III. *Id quod fuit panis*, inquit, *eſt Corpus Chriſti*.

Præterea is etiam hominibus familiaris mos loquendi eſt, ut cùm mutationem, etiam ſubſtantialem, unius rei in aliam exprimunt, eamdem quaſi rem ante & poſt mutationem ſignificent, ac terminos reipſa incompoſſibiles eidem rei quaſi in diverſo ſtatu ſpectatæ tribuant; quia ſubſtantiales illas mutationes ad modum accidentalium concipiunt, in quibus idem ſubjectum ab unâ qualitate ad aliam tranſit. Sic *Ovidius* in Metamorphoſibus, *Cadmum* filium *Agenoris*, qui ſerpentem a ſe occiſum ſpectabat, ſerpentem mox ſpectandum ait, id eſt, in ſerpentem mutandum. *Quid Agenore nate, Serpentem ſpectas? Et tu ſpectabere ſerpens.* Sic X. Æneidos *Virgilius* narrat Nymphas in quas *Æneæ* naves verſæ erant, ipſi obviam procedentes, dixiſſe:

Nos ſumus Idææ ſacro de vertice pinus,
Nunc Pelagi Nymphæ, Claſſis tua.

Nymphæ pinus appellantur, quia ex iſtis arboribus compactæ naves in Nymphas Pelagi verſæ ſunt. Sic apud eumdem Poëtam, *Diomedes* de ſociis ſuis in aves converſis ait:

Amiſſi Socii petierunt æthera pennis,
Fluminibuſque vagantur aves.

Et ne hunc loquendi morem ex profanis dumtaxat Auctoribus vindicemus, Scripturæ Sacræ exempla nonnulla proferenda ſunt. 1. ex cap. 19. Geneſis v. 26. ubi de uxore *Loth*, ſecundùm Vulgatam noſtram legimus: *Reſpicienſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis*. Secundùm Textum Hebræum, ad literam vertendum eſt: *Et fuit ſtatua ſalis*. Mulierem ſtatuam ſalis fuiſſe *Moyſes* ait, quaſi ſubjectum idem priùs mulier, deinde ſtatua ſalis extitiſſet, cùm tamen id ſit impoſſibile: ſed vulgarem loquendi morem Propheta ſecutus eſt. Cùm enim mulier in ſtatuam ſalis fuerit transmutata, humana mens idem ſubjectum confusè ſpectatum, nunc ſub formâ mulieris, nunc ſub formâ ſalis apprehendit ac deſignat. Hunc loquendi morem *S. Joannes* ſecutus eſt, cùm ſcripſit, *Architriclinum guſtaſſe aquam vinum factam*. Cur aquæ nomen liquori dedit, qui jam vinum erat, & ut vinum guſtabatur, niſi quia aquam & vinum, in quod fuerat converſa, ad modum unius ſubjecti, ſub diverſo ſtatu exiſtentis, ab hominibus confusè concipi, & utroque nomine ſignificari noverat; ac modò vinum, quod jam erat, modò aquam, quod paulò ante fuerat, appellari? Ad eumdem loquendi modum revocari poſſunt iſta Chriſti verba: *Lazare veni foras*. Lazarum enim mortuum & Lazarum viventem, velut unum eumdemque hominem, qui a morte ad vitam ſe jubente rediret, Chriſtus compellavit. Non mirum itaque quòd Chriſtus deſignarit panem pronomine, *Hoc*, & de eo dixerit, *Hoc eſt Corpus meum*, cùm illud in corpus ſuum his verbis tranſmutabat: ſiquidem humano loquendi more panem & Corpus ſuum velut rem unam ſub diverſo ſtatu ſignificabat, quæ ſcilicet panis eſſet cùm proferre cœpit propoſitionem; corpus verò Chriſti cùm abſolvit. Multò minùs mirum, quòd SS. Patres de Euchariſtiâ loquentes dixerint, Chriſtum panem Corpus ſuum appellaſſe; vel Euchariſtiæ modò panis, modò Corporis Chriſti nomen ipſoſmet tribuiſſe.

IX. Objicit *Albertinus*, *Ermengaudum* contra Vvaldenſes ſcribentem, illis pro hæreſi imputaſſe, quòd negarent pronomine, *Hoc*, panem demonſtrari. *Sed*, inquit, cap. 11. *Hæretici dicunt, quòd illud*, hoc, *demonſtrativum pronomen non refertur ad panem quem in manibus tenebat, & cui benedicebat, & quem frangebat, & ſuis Diſcipulis diſtribuebat, ſed refertur ad corpus ſuum, quod hæc omnia perficiebat. Unde eorum error tam nequiſſimus originem habuit ignorantes vim pronominis,* Hoc, *nec poteſt relativè referri niſi his de quibus facta mentio. Sed in traditione hujus Sacramenti de Corpore ſuo mentio nulla tunc facta fuerat. Ergo falſiſſimum eſt quod autumant.*

Reſpondeo, Hunc *Ermengaudi* locum *Albertino* cæteriſque Sacramentariis nequaquam favere: cùm Vvaldenſibus pro hæreſi non imputet, quòd pronomen, *Hoc*, ad panem non referri dicerent tamquam ad figuram efficacem Corporis Chriſti, in ſuâ naturâ, tam ante, quàm poſt conſecrationem, manentem: ſed quòd negarent pronomen illud demonſtrare panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti mutandum, & conſecrationis verba Corpus Domini ſub ſpeciebus panis ſiſtere; & quòd Salvator, non panem oſtendens, ſed manum pectori apponens, & ſeipſum demonſtrans, dixiſſet *Hoc eſt Corpus meum*, proindeque hæc verba nullam circa panem operata mutationem fuiſſent: Denique quòd manducare carnem & ſanguinem Chriſti non eſſet Euchariſtiam ſumere, ſed verba ejus audire. Hic Vvaldenſium error, qui ab *Ermengaudo*, & ab *Ebrardo*, quem ferè eadem notare ait *Albertinus*, Hæreſis jure nuncupatur. Hunc refellens errorem *Ermengaudus*, poſt verba in objectione laudata, continenter ſubdit: *Sed ſicut farina, & aqua, & ſal, cùm hæc tria commiſta fuerint & decocta, ampliùs non ſunt farina, neque aqua, neque ſal, quæ ante fuerant, ſed verè panis purus eſt & dicitur: ita panis quem poſt Cœnam manibus ſuis Jeſus Chriſtus accepit, poſtquam hunc benedixit & fregit, Corpus Chriſti, non panis, intelligitur eſſe & creditur, quem Chriſtus Salvator noſter & Redemptor in Cœnâ ſuis Diſcipulis dedit, dicens: Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum.* Ebrardus verò cap. 8. ita contra eoſdem Hæreticos ſcribit: *Sacra quidem Cœnæ myſteria neſcientes, panis benedictionem a Deo nobis collatam floccipendunt. Dixit enim:* Hoc facite in meam commemorationem. *Et quod Chriſtus Corpus ſuum eſſe dixit, tamquam Judæ ſucceſſores Corpus Chriſti non affirmant,*

im-

immo negant. Tum prolatis Evangeliſtarum & S. Pauli verbis, ſubdit; *Panem hunc dixit, oſtendens panem, non manum pectori apponens, ſicut vos mentimini. Et ſubdit:* „ Qui enim manducat & bibit „ indignè, judicium, ſibi manducat & bibit, non „ dijudicans Corpus Domini. *Ecce quòd panem Corpus Domini appellavit. Adhuc haſitatis, filii alieni?* Et infra. *Non enim joculator eſt Dominus, ut panem teneat, & alium panem demonſtret, dicens, Hoc eſt Corpus meum. Si quis autem de communi pane comedat, non oportet hominem ſeipſum probare, neque judicium ſibi manducat. Sed objiciunt increduli dicentes, Verba Sancta eſſe panem: quia cibus animæ ſunt verba Evangelica, juxta illud,* Verba quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt. *Et qui hujuſmodi verba audit aut docet indignè, judicium ſibi manducat & bibit... Neſciunt quid balbutiunt. De pane enim dixit*, accepit, benedixit, ac fregit: *Verba autem non franguntur, aut benedicuntur, aut in manibus accipiuntur. De pane autem quem tenebat & benedicebat, dixit:* Hoc eſt Corpus meum. *Verba autem Evangelica quæ ſcribuntur aut leguntur, Corpus Chriſti non ſunt.* Et infra: *Vos dicitis, Panem illum & Sanguinem eſſe verba, quibus obviat Dominus per Joannem dicens:* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. *Ecce dicit quòd panis caro ſua, & vinum ſanguis ſuus ſit. Panis tamen non eſt ſanguis, neque ſanguis eſt panis. Si autem panis & ſanguis verba eſſent, quis diſtingueret inter panem & ſanguinem? Panis autem ſolummodo cibus eſt, ſanguis verò ſolùm potus. Non igitur de verbis intelligendum eſt. Si quis enim Scripturas revolvat, non inveniet quòd verba ſcripta aut ab ore prolata ſint caro & ſanguis. Dominus tamen ait:* Caro mea verè eſt cibus, &c. *Verba enim ſancta ſpiritus ſunt & vita; cibus & potus; non tamen caro aut corpus Chriſti.*

ARTICULUS V.

Realis præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, & Tranſſubſtantiationis Fides ex Patribus ſex priorum Sæculorum confirmatur: ac primùm ex S. IGNATIO MARTYRE.

PRimus in medium prodeat *S. Ignatius* Martyr in genuinâ ad Smyrnæos Epiſtolâ, ubi contra ſui temporis Hæreticos ſcribens, ait: *Euchariſtias & oblationes non admittunt, eò quòd non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quamque Pater benignitate ſua excitavit.* Quem locum adverſùs Eutychianos protulit olim *Theodoretus* Dialogo III. Hæretici illi de quibus loquitur *S. Ignatius*, veram carnem Filium Dei aſſumpſiſſe inficiabantur, ex quo conſequens erat ut negarent Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſuſcitavit. Id verò profitebatur Eccleſia. Igitur Eccleſiæ fides primo nominis Chriſtiani ſæculo prædicabat Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris pro peccatis noſtris paſſam, adeoque non eſſe dumtaxat figuram carnis; ſiquidem caro quæ pro nobis paſſa eſt, non eſt caro dumtaxat figurata.

Reſpondet *Albertinus*, Hæreticos illos veteres, contra quos *Ignatius* agit, negaſſe Euchariſtiam eſſe Chriſti carnem figuratè, ne admiſſâ figurâ carnis, ad veræ carnis in Chriſto confeſſionem adigerentur, quia probè noverant, figuram veritatis eſſe figuram, & in eo principio cum Catholicis conveniebant. Verùm nec id *S. Ignatii* verba innuunt, neque conſequens erat ut carnem veram a Chriſto aſſumptam faterentur, ſi Euchariſtiam figuram eſſe carnis ipſius admitterent; cum figuræ etiam imago exprimi poſſit, & Angeli in humana effigie delineentur, quia ut homines apparuerunt, quamvis revera humanum corpus non aſſumpſerint: & ipſi Calviniſtæ negare non poſſint manna, panem a Melchiſedecho oblatum, panes propoſitionis Euchariſtiæ figuram fuiſſe, quod Veteres paſſim affirmant, & reſipſa loquitur: & tamen Euchariſtiam figuram dumtaxat eſſe volunt. Denique ſi *Eraniſta* apud *Theodoretum* in Dialogis fatebatur ſymbola myſtica figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis duas in Chriſto naturas non agnoſceret, ſed carnem a Divinitate abſorptam pertinaciter, contenderet; quidni & Hæretici illi veteres fateri potuere Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti, & tamen Chriſtum in verâ carne pro nobis paſſum non fuiſſe?

Euchariſtia pharmacum immortalitatis.

Favet quoque ſenſui realis præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtiâ idem S. Martyr in Epiſtolâ ad Epheſios, ubi ipſos laudat quod Epiſcopo & Presbytero indivulsè adhæreant, *Unum panem frangentes, quod eſt pharmacum immortalitatis, antidotum ad non moriendum, ſed vivendum in Jeſu Chriſto ſemper*. Si enim Euchariſtiam eſſe dumtaxat figuram, quæ ad cogitationem noſtram in Chriſto figendam, & ad ipſum per fidem ſpiritaliter manducandum nos excitet, Sanctus exiſtimaſſet *Ignatius*, non magis Euchariſtiam *Pharmacum immortalitatis* vocaſſet, quàm vulgarem panem, qui eoſdem motus in Epheſiorum animis excitare poterat. Pharmacum ergo immortalitatis illam appellavit, quia Chriſtum vitam noſtram continet, e quo in Epiſtolâ ad Romanos ait: *Panem Dei volo, quod eſt caro Jeſu Chriſti, & potum volo ſanguinem ipſius*. Mitto quòd *unum panem* Euchariſtiam vocat. Cur enim Euchariſtici panes, qui numero plures ſunt, unus panis a *S. Ignatio* vocarentur, niſi quia Chriſti corpus indiviſum continent? non enim una dicitur aqua Baptiſmatis, aut unum Confirmationis oleum? nec Judæi dicuntur unum agnum Paſchalem comediſſe, quamvis una ſit Baptiſmi & Confirmationis efficacia, & agni Paſchalis una ſignificatio eſſet. Non igitur propter unitatem dumtaxat ſignificationis aut efficacæ Euchariſtiam *unum panem* appellavit *S. Ignatius*.

ARTICULUS VI.

Dogma Catholicum de præſentiâ reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ probatur ex S. JUSTINO MARTYRE.

I. SAnctus *Juſtinus* Philoſophus & Martyr, in Apologiâ *Antonino Pio* Imperatori pro Chriſtianis oblatâ, Chriſtianorum Synaxes deſcribens, Catholico de præſentiâ reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ dogmati ſuffragatur, cùm illius Sacramenti conficiendi ritum exponit his verbis: *Ei qui Fratribus præeſt offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritûs Sancti offert, & Euchariſtiam ſive gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque ubi ille preces & gratiarum actionem abſolvit, populus qui adeſt omnis fauſtâ approbatione acclamat dicens:* Amen. *Amen autem voce Hebraâ*, Fiat, *ſignificat. Præſidens verò poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione latâ eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Miniſtri, diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet, eum in quo gratiæ actæ ſunt panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt, quàm veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradi-*

Euchariſtia non communis panis & potus, ſed incarnati Jeſu caro & ſanguis.

dit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus; ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ causâ habuit; ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipſo profectis gratiæ ſunt actæ, alimoniam unde ſanguis & caro noſtra permutationem aluntur, Incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis a ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepiſſe ſibi Jeſum. Eum enim pane accepto, cum gratias egiſſet, dixiſſe: Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt corpus meum. *Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis dixiſſe:* Hic eſt Sanguis meus: *ac ſolis ipſis ea tradidiſſe.* S. Juſtinus fidei noſtræ dogma ac ritum Imperatoribus ſimpliciter exponens, Euchariſtiam *Incarnati Jeſu carnem & ſanguinem eſſe* tradit, ſicque intelligenda Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Addit, eſſe *carnem & ſanguinem Jeſu, ad eumdem modum quo Verbum Dei caro factum eſt, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ causâ habuit.* Credebat igitur cum tota ſui ſæculi Eccleſia *S. Juſtinus*, Euchariſtiam eſſe verè & realiter carnem Chriſti, quemadmodum Verbum Dei verè & realiter carnem & ſanguinem ſuſcepit. Si enim illam carnis & ſanguinis Domini figuram dumtaxat, ſeu efficacem, ſeu inefficacem credidiſſet, inepta fuiſſet illa comparatio. Et cur *S. Juſtinus* planè & apertè non ſcripſiſſet, Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti? An ſenſus Sacramentalis, Ethnicis Imperatoribus ignotus, ipſis occurrere poterat hæc *Juſtini* verba legentibus? An Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti ſignificativè & repræſentativè dumtaxat divinare poterant, niſi ipſos doceret illam inſtitutam fuiſſe ut ſignum ac figuram?

Inanis Albertini Reſponſio.

II. At, inquit *Albertinus*, nihil erat apud Gentiles aſitatius, quàm ſtatuas Deorum ſuorum, ipſorum Deorum nominibus appellare. Cur ergo concipere non potuiſſent, Chriſtianos panem ac vinum, corpus & ſanguinem Chriſti ſui appellantes, eamdem communiſſimam locutionem uſurpaſſe? Verùm præter omnem veri ſpeciem eſt quòd Ethnici eodem ſenſu Euchariſtiam a Chriſtianis carnem & ſanguinem Chriſti appellari intellexerint, quo ſtatuas Deos ſuos ipſi appellabant: nemo enim ipſos docuerat Euchariſtiam eſſe inſtitutam ad ſignificandam carnem & ſanguinem Chriſti; neque panem & vinum ut ſigna & imagines ſpectare poterant, niſi præmoniti. Præterea communis illa de Numinum ſtatuis locutio ſignificabat aut ſupponebat apud Ethnicos, ipſa Numina realiter in hujuſmodi ſtatuis eſſe præſentia, quando publicè ac ſolemniter conſecratæ erant: Itaque ſi juxta communiſſimam illam locutionem *S. Juſtini* verba intellexiſſent, facilè ſibi perſuaſiſſent, Chriſtianos credere Chriſtum ſuum in Euchariſtia realiter præſentem eſſe, ac ejus carnem & ſanguinem in ipſa ſecundùm ſubſtantiam contineri. Non potuiſſet ergo *S. Juſtinus* minùs aptum ſeligere loquendi modum, ſi Euchariſtiam figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum præſentiam realem excludentem credidiſſet, hancque fidem ſuam Imperatoribus voluiſſet exponere.

Albertini Objectionibus ex S. Juſtino ſumptis reſpondetur.

III. Objicit Albertinus, *Juſtinum* deſcripta conſecratione; dicere, *Diaconos præſenti populo diſtribuere panem, & vinum, & aquam*, quod manifeſto indicio eſt, illum cenſere panem, & vinum, & aquam, licèt conſecrata, in priori ſubſtantia nihilominus permanere. Quod & ampliùs confirmat quando addit, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus.* Nam ſicuti quando *Nyſſenus* ait de aqua Baptiſmatis, *Ne contemnas divinum lavacrum, neque ut commune ipſum parvifacias*, Et Cyrillus Hieroſolym. * *Ne accede ad lavacrum tamquam ad ſimplicem aquam.* Atque idem de oleo, *Non eſt ampliùs unguentum commune poſt invocationem:* Non negant aquam & oleum quoad ſubſtantiam manere, immo id ſupponunt tantummodo negantes in aquæ & olei vulgaris ſimplicitate perſeverare: Ita & *Juſtinus* de pane, vino & aqua inquiens, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus*, nullo modo negat illa panem vinum & aquam ſubſtantialiter eſſe: E contra ita rem ſe habere præſupponit, ſed tantùm negat illa ampliùs eſſe communia, utpote per gratiarum actionem conſecrata, & adusum ſacrum relata.

* Gregor. Nyſſ. de Chriſti Baptiſm. Cyrill. Catech. 3. Illumin. & Catech. 3. Myſtag.

Reſpondeo, *S. Juſtinum* panem & vinum appellare quod externa ſpecie panis & vinum eſt, quamvis interiùs ſit ipſum Corpus & Sanguis Chriſti. Modo enim loquendi utitur hominibus ſolemni, qui populares locutiones uſurpant, cùm ſermonem habent de rebus ſenſui ſubjectis, licèt de illis longè aliter ſentiant quàm vulgus, ut in Thomiſtis, Copernicæis, Carteſianis videre eſt, qui cùm aliter ſentiant & in Scholis ſuis loquantur quàm cœteri Philoſophi, in communi tamen convictu & ſocietate modum loquendi cum cœteris hominibus communem habent. Idipſum & in ſanctis hominibus videre eſt, qui cùm juxta Evangelium perſuaſum habeant perituras divitias mala potiùs eſſe quam bona, paupertatem verò, bonum, & pauperes beatos; nihilominus loquuntur ut cœteri, & opes bona appellant, paupertatem malum, quia hic loquendi modus quem invexit cupiditas, communis eſt. Cui mori loquendi ſeſe accommodare non eſt dedignatus Spiritus Sanctus, cùm *Abraham* diviti illi epuloni ita loquentem inducit: *Fili! recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Cùm igitur quidam ſit loquendi modus judicio ſenſuum, quidam judicio fidei accommodatus, non mirum quòd *S. Juſtinus* & alii Patres, Euchariſtiam panem & vinum appellarint, cùm ejus deſignare materiam voluerunt, & externam, quæ ſenſibus percipitur, hujus Sacramenti partem exprimere; & eamdem nihilominus Corpus Chriſti vocarint, cùm de Fide Euchariſtiæ eos edocere volebant quibuſcum loquebantur, & quorum gratiâ ſcribebant. Ac ſæpe utrumque illum loquendi modum adhibuere. Sicut igitur nemo dixerit *Paſchaſium* credidiſſe quòd panis & vinum poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permaneant, quamvis de Euchariſtia ſcripſerit, *Myſterium hoc in pane celebratur . . . . In eadem ſubſtantia jure celebratur . . . . Caro vel corpus in pane:* Ita perperam colligit Albertinus, *S. Juſtinum* cenſuiſſe panem conſecratum in priori ſubſtantia manere, quia poſt conſecrationem Euchariſtiam adhuc panem & vinum appellavit. Et quis neſcit, quod ſcitè obſervat *Lanfrancus* libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 6. ſolere homines, aliquas res illarum rerum, ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlatæ, jam non poſſint eſſe illud, quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ? Ita *S. Auguſtinus* criſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore; & Deus primo homini ait, *Terra es.* Sic *S. Auguſtinus* & alii Patres Euchariſtiam interdum panem vocant, quia ex pane confecta eſt, ejuſque nonnullas retinet qualitates, ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat. Licèt autem hæc verba Sancti Juſtini, *Non ut communem panem, aut communem potum hæc ſumimus*; non probent panis & vini ſubſtantiam non manere, ſi per ſe & ſeorſim ſpectentur; cùm de aqua Baptiſmatis, & de oleo Confirmationis ſimile

ſimile quid a Patribus dictum legatur : id tamen probant hæc verba prout ab adjunctis determinata. Quis enim Patrum unquam dixit aquam Baptiſmi, aut oleum Confirmationis *eſſe carnem & ſanguinem incarnati Jeſu, quemadmodum Verbum caro factum eſt, & carnem ac ſanguinem pro ſalute noſtra habuit?*

IV. Objicit Albertinus: *Juſtinus* affirmat hanc alimoniam, quam non tamquam panem aut potum communem poſt conſecrationem ſumimus, talem nihilominus eſſe, *ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtra aluntur* : Atqui de corpore & ſanguine Chriſti propriè ſic appellatis, dici nullo modo, poteſt, quod ex iis ſanguis noſter, carneſque noſtræ alantur per immutationem, cùm in ſubſtantiam carnis noſtræ non convertantur. Panis ergo ille & potus poſt conſecrationem, licèt non ampliùs communes, non ſunt propriè corpus & ſanguis Domini, ſed verus panis, vinumque propriè ſic dictum, appellatione corporis & ſanguinis ratione ſimilitudinis honorata.

Reſpondeo, Hæc verba, ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtræ aluntur, referri ad ſpeciem communem alimenti præcedentis, ex quo Euchariſtia confecta eſt, quæ ſpecies cùm maneat, & nutriendi vim ſervet, converſa licèt panis ſubſtantia in corpus Chriſti, rectè dicitur carnem noſtram alere. Poſſunt & ad Euchariſtiam, non ratione ſpecierum, ſed ratione Corporis & Sanguinis Chriſti ſub illis contentorum referri, ut ſanguinem & carnes noſtras alere intelligantur, non per immutationem ſui in ſubſtantiam ſanguinis & carnium noſtrarum, ſed per corporum noſtrorum immutationem ad gloriam & immortalitatem, cujus ſemen Euchariſtia eſt. Adde, textum ipſum Græcum, ſacræ illius eſcæ mutationem in carnem & ſanguinem noſtrum non innuere, ſed noſtri mutationem illius beneficio in homines alteros, quia præſtat, ut interior homo Spiritu Chriſti vivat ac renovetur; exterior verò ille qui corrumpitur de die in diem, beatæ reſurrectionis pignus habeat in carne & ſanguine Domini, quæ ſub panis & vini ſpeciebus comedit & bibit. Quod divini illius cibi a communibus eſcis diſcrimen eſt, quæ in ſubſtantiam ſanguinis & carnis noſtræ mutentur, Chriſti verò Corpus & Sanguis nos immutent ad vitæ cæleſtis, novitatem. *ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν* Quæ ſic ad verbum reddi poſſunt : *Ex quibus ſanguis & carnes ſecundùm mutationem aluntur noſtri.*

ARTICULUS VII.

Dogma Catholicum ex S. IRENÆO probatur.

S*Anctus Irenæus* lib.4. adverſùs Hæreſes, cap. 34. ubi Valentinianorum errorem expoſuit, qui Chriſtum Creatoris mundi Filium eſſe negabant, ſic eos refellit „ Quomodo autem conſtabit eis eum panem in quo gratiæ actæ ſint, Corpus eſſe Domini, & calicem Sanguinis ejus, ſi non ipſum Fabricatoris mundi Filium dicant, id eſt, Verbum ejus, per quod lignum fructificat, & defluunt fontes, & terra dat primùm quidem fœnum, poſt deinde ſpicam, deinde plenum triticum in ſpica? Quomodo autem rurſus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ a corpore Domini & ſanguine alitur? Ergo aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei quæ ſunt ejus congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & ſpiritus. Quemadmodum enim qui eſt a terra panis percipiens invocationem Dei, jam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena, & cœleſti: ſic & corpora noſtra præcipientia Euchariſtiam jam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia. Et lib.5. cap.11. eodem argumento ab Euchariſtiæ participatione petito reſurrectionem corporum contra Hæreticos probat. „ Vani autem omni modo, *ait*, qui univerſam Dei diſpoſitionem contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem ejus ſpernunt, dicentes non eam capacem eſſe incorruptibilitatis. Sic autem ſecundùm hæc, nec Dominus ſuo ſanguine redemit nos, neque calix Euchariſtiæ communicatio ſanguinis ejus eſt, neque panis quem frangimus, communicatio corporis ejus eſt. Sanguis enim non eſt niſi a venis & carnibus, & a reliqua quæ eſt ſecundùm hominem ſubſtantia, quâ verè factum Verbum Dei, ſanguine ſuo redemit nos... Et quoniam membra ejus ſumus, & per creaturam nutrimur, eum calicem qui eſt creatura, ſuum ſanguinem qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem; & eum panem qui eſt a creatura, ſuum corpus confirmavit, ex quo noſtra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Sanguinis & Corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia; quomodo carnem negant capacem eſſe donationis Dei quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur, & membrum eſt ejus? Quemadmodum & B. Apoſtolus ait : *Quoniam membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus* : Non de ſpirituali aliquo & inviſibili homine dicens hæc, ſed de ea diſpoſitione quæ eſt ſecundùm verum hominem, quæ ex carnibus, & nervis, & oſſibus conſiſtit, quæ de calice qui eſt ſanguis ejus, nutritur; & de pane qui eſt corpus ejus, augetur. Et quemadmodum lignum vitis depoſitum in terra ſuo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram & diſſolutum, multiplex ſurgit per Spiritum Dei qui continet omnia, quæ deinde per ſapientiam in uſum hominibus veniunt, & percipientia verbum Dei, Euchariſtia fiunt, quod eſt Corpus & Sanguis Chriſti: ſic & noſtra corpora ex ea nutrita & repoſita in terram, & reſoluta in ea, reſurgent in ſuo tempore, Verbo Dei reſurrectionem eis donante, in gloriam Dei Patris. Panem conſecratum eſſe *Chriſti Corpus* S. Irenæus docet, eamque propoſitionem: Panis in quo gratiæ actæ ſunt, Corpus eſt Domini, æquè veram eſſe ac propriè intelligendam innuit, ac illam, Chriſtus eſt Creatoris Filius. Cùm igitur verè & propriè ſit Filius Creatoris, non figuratè; panis in quo gratiæ actæ ſunt, verè & propriè, non typicè corpus ejus eſt. Præterea, Chriſtum Creatoris Filium eſſe probat ex eo quòd panis per conſecrationem Chriſti corpus fiat; quod omnipotentiæ divinæ admirabilius opus eſt quàm lignorum fructificatio, & ſcaturigo fontium, & tritici productio ac multiplicatio: realem itaque panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem, non ſolam novæ ſignificationis impoſitionem, aut adjectionem virtutis *S. Irenæus* in Euchariſtia confeſſus eſt. Nam propter novæ virtutis abjectionem Euchariſtia Corpus Domini non diceretur; ſicut nec aqua Baptiſmatis, nec oleum Confirmationis, propter adjectionem virtutis dicitur Spiritus Sanctus, aut Chriſti Corpus. Tertiò, *Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrena & cæleſti*

Euchariſtia ex Duabus rebus conſtat, terrenâ & cæleſti.

Reſurrectionem corporum ex Euchariſtia participatione probat S. Irenæus.

ſti, docet *S. Irenæus*, id eſt, ex ſymbolis, & Chriſti corpore, ac ſanguine, veris, non typicis. Voces enim illas, *Res terrena & cæleſtis*, quarum generalis & indeterminata ſignificatio eſt, ad ea referri planum eſt, de quibus paulò ante locutus eſt, ſcilicet ad panem & ad Corpus Domini, ut ille quidem nomine *rei terrenæ*, iſtud verò nomine *rei cæleſtis* deſignetur. Abſurda enim eſt *Petri Martyris* reſponſio; per rem cæleſtem intelligi Corpus Chriſti tamquam rem ſignificatam, licèt abſens ſit. Ut enim optimè regerit *Bellarminus*, nihil dicitur conſtare ex eo quod in ipſo non eſt. Abſurdè itaque diceret *Irenæus*, Euchariſtiam conſtare pane & corpore Chriſti abſente.

Albertini Reſponſio refellitur.

Reponit *Albertinus*, Cardinalem audaciùs ſupponere quàm veriùs, nihil poſſe dici conſtare ex iis rebus quæ non ſimul præſentes ſint. Nonne enim *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Pædagogi c. 6. ait: *Eccleſia, ſicut & homo, eſt ex multis membris conſtans:* Et *Chryſoſtomus* Homiliâ 32. in 1. ad Corinthios: *Eccleſia quæ apud vos eſt, pars eſt Eccleſiæ quæ ubique eſt, & corporis quod conſiſtit per omnes Eccleſias?* Quis tamen dixerit omnia hæc membra debere ſimul eſſe ad conſtitutionem Eccleſiæ realem efficiendam?

At infœliciter in ipſis Dialecticæ elementis erravit *Albertinus*, totum collectivum, quale eſt exercitus, populus, Eccleſia, a toto connotativo, quale eſt ſignum, Sacramentum, imago, non diſtinguens. Totum quidem collectivum ex iis rebus conſtare poteſt, quæ non ſimul præſentes ſint, quia nullam realem unitatem habet; ſed plurium collectio rerum eſt eodem nomine directè ſignificatarum. Totum verò ſecundi generis, cùm res una ſit ad aliud relata, ex duabus rebus conſtare nuſquam dici poteſt, quarum una ſit præſens, abſens altera, ad quam ſcilicet refertur. Quis exempli gratiâ dixerit, imaginem *Alexandri* ex duabus rebus conſtare, ſcilicet ex telâ & coloribus, & ex *Alexandro* abſente? Olivam conſtare ex arbore & pace? Patrem ex ſeipſo & Filio? Ne Miniſtri quidem ipſi Euchariſtiam ex pane & populo conſtare aſſerent, licèt panis figura ſit populi, ſecundùm SS. Patres. Cùm itaque Euchariſtia non ſit totum collectivum, ſed connotativum, ſiquidem Sacramentum eſt, nullis aliis conſtare partibus dici poteſt, quàm iis quas actu includit. Aſſerere itaque *S. Irenæum*, cùm dixit, Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrenâ & cœleſti, ſignificare voluiſſe ipſam ex pane & corpore Chriſti abſente eſſe compoſitam, eſt abſurdum æquè ſenſum illi affingere, ac loquendi modum æquè ineptum, ac ejus eſſet ſenſus & locutio, qui marmoream *Herculis* ſtatuam ex marmore & *Hercule* compoſitam, vel agnum Paſchalem ex victimâ & tranſitu conſtare diceret.

Nec fœlicior eſt *Albertini* Reſponſio altera dicentis: *S. Irenæum* Euchariſtiam ſtrictè ſumere pro ſymbolo Sacramentali, ac per rem terrenam & cæleſtem, ex quibus illam conſtare aſſerit, intelligere ſubſtantiam panis, & virtutem ſpiritalem quam per conſecrationem accipit. Illa namque virtus a Chriſti Corpore ſeparata, quæ Euchariſtiæ conveniat, merum figmentum eſt. Efficaciam ſiquidem illius omnem Patres in præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti refundunt, & ipſe imprimis *S. Irenæus*. Nec verò virtus illa ſeparata ſufficeret, ut Euchariſtia ex re terrenâ & cæleſti conſtare diceretur: cùm aqua Baptiſmi & Chriſma, quæ per conſecrationem virtutem ſpiritualem ad ſanctificationem accipiunt, non propterea dicantur a Patribus ex aquâ vel oleo & virtute ſpirituali, multò minùs ex re terrenâ & cæleſti conſtare.

III. Quartò *S. Irenæus* Chriſtum confeſſum eſſe & confirmaſſe ait, id eſt, omni aſſeveratione aſfirmaſſe, qua dubitationem omnem excluderet, panem eſſe *proprium ſuum Corpus*, & calicem *proprium ſuum ſanguinem qui effuſus eſt*. Ita Græcus S. Irenæi textus habet. τὸ ἀπὸ τῆς κτίσεως ποτήριον αἷμα ἴδιον ὡμολόγησε, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς κτίσεως ἄρτον ἴδιον σῶμα διεβεβαιώσατο. At proprium Chriſti Corpus, & proprius ſanguis qui effuſus eſt, non eſt Corpus Chriſti typicum, nec ſanguis typicus: Nemo enim ſanæ mentis dixerit, imaginem Regis eſſe proprium Regis corpus. Præterea, hæc verba, *Eum panem qui eſt a creaturâ, proprium ſuum corpus eſſe confirmavit*, rem creditu difficilem exprimunt, cui ut fides concilietur, opus eſt Chriſti Domini auctoritas. At non eſt creditu difficile panem eſſe typum Corporis Chriſti. Nec verò id ſemel ait *S. Irenæus*, ſed frequenter inculcat: Scribit enim lib. 4. cap. 32. *Sed & ſuis Diſcipulis dans conſilium* Chriſtus *primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed ut ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum qui ex creaturâ panis eſt, accepit, & gratias egit dicens:* Hoc eſt Corpus meum. *Et calicem ſimiliter, qui eſt ex eâ creaturâ quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & Novi Teſtamenti novam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo, & qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in Novo Teſtamento, de quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificavit: Sacrificium non accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu ſolis uſque ad occaſum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incenſum offertur nomini meo & ſacrificium purum.*

Euchariſtia Nova oblatio Novi Teſtamenti.

Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti eſt, ac propterea oblatio nova Teſtamenti Novi: at ſi eſſet dumtaxat Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, non eſſet oblatio nova: ſiquidem multæ panis oblationes erant in Veteri Teſtamento, Corpus Chriſti præfigurantes.

Albertini Reſponſio ſophiſtica.

IV. Reſpondet *Albertinus*, ſæpè vocem Græcam *ἴδιος proprius*, terminis metaphoricis apud Patres adjunctam legi. Sic Clementem Alexandrinum Eccleſiam appellare *Propriam Chriſti ſponſam* (lib. 3. Stromatum); Gregorium Nyſſenum eamdem vocare *Proprium Chriſti corpus* (Oratione in illud, *Tum ipſe Filius ſubjicietur*); Eumdem aſſerere, Deum *corpus noſtrum formaſſe propriâ manu* (Oratione 2. in verba, *Faciamus hominem*). Nec tamen inde rectè colligi Eccleſiam eſſe realiter Chriſti Corpus, aut Dei manus non eſſe metaphoricè intelligendas: ideoque haud meliori jure colligi, *Irenæum* ſenſiſſe panem & vinum conſecratum eſſe verè & realiter Chriſti Corpus & ſanguinem, quod ipſa αἷμα ἴδιον, σῶμα ἴδιον proprium Corpus & Sanguinem Chriſti appellarit.

Addit alibi *Albertinus* * alia exempla quibus probet adverbium illud, *propriè*, interdum etiam uſurpari de iis quæ figuratè tantùm & per convenientiam quamdam illud ſunt quod eſſe dicuntur. Sic Origenes ait: *Fons vitæ propriè dicitur Deus Pater*. Sic Gregorius Nyſſenus: *Qui in Eccleſiæ corpore Prophetarum locum tenent, oculi propriè cognominantur*. Sic Auguſtinus: *Boni ſunt propriè Corpus Chriſti*. Et Cyrillus Alexandrinus de Chriſto: *Lux propriè eſt*. Et Heſychius: *Sanguis Pœnitentiæ propriè Baptiſmus eſt*. Et rurſum: *Agrum Scripturam eſſe nemo dubitabit, cujus vitis propriè Chriſtus*. Et Gregorius Nyſſenus de pauperibus loquens, ait: *Propriam eis perſonam miſericors Dominus largitus eſt*. Sic & Origenes * ſermonem Dei vocat *proprium Domini corpus*. Ex quibus omnibus, *Albertinus* colligit, voces illas, *proprium Chriſti Corpus, proprius Chriſti Sanguis*, quibus Patres interdum utuntur cùm de Euchariſtiâ differunt, non deſignare præſentiam realem

* Pag. 745.

* Homil. 35. in Matth.

Cor-

Corporis & Sanguinis Chriſti naturalis, ſed corporis tantùm typici nimirum panis & vini.

Reſponſiones Albertini vanitas oſtenditur.

V. Verùm hæc *Albertini* reſponſio merum ſophiſma eſt. Propoſitiones quippe figurativas, in quibus attributum pro aliqua rei figuratæ qualitate ſeu dote uſurpatur, cum propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt*, accipitur pro, *ſignificat*, imperitè confundit. In propoſitionibus quidem primi generis, adjectivum, *Proprius*, terminis metaphoricis jungi poteſt, ut qualitatem ſeu dotem quæ attributo exprimitur, ſubjecto propriè convenire ſignificemus. Sic Eccleſia propria Chriſti ſponſa vocatur, quia conjunctio & amor qui hoc nomine ſignificatur, propriè convenit Chriſto reſpectu Eccleſiæ. Sic Deus corpora noſtra propriâ manu formaſſe dicitur, quia omnipotentiâ ſuâ ipſa propriè formavit. Sic Chriſtus dicitur lux propriè, quia illuminatio animarum, quæ hoc ſignificatur vocabulo, cum de Chriſto dicitur, dos ipſius propria eſt. Ad iſtud quidem propoſitionum genus non revocatur illa *Gregorii Nyſſeni* Propoſitio de pauperibus, *Propriam eis perſonam miſericorditer Dominus largitus eſt:* Sed ſignificat Chriſtum pauperes loco ſui ſubſtituiſſe, ut eis miſericordiæ opera impendamus, quæ ipſemet impenderemus, & fundamentum habet in Chriſti verbis: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis; Qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Unde nemini non eſt perſpecta vis propoſitionis iſtius, quam aliunde & *Nyſſenus* ipſe *Gregorius*, & alii Patres ſatis explicant. Propoſitio *Origenis*, qua ſermonem Dei vocat *Proprium Domini Corpus*, extraordinaria eſt, & ab ipſo fortè uno uſurpata: nec mirum quòd ita locutus ſit vir allegoriarum ſtudioſiſſimus, ut innueret Verbum divinum ut ab hominibus exterius audiri poſſet, Scripturarum vocibus uſum eſſe, per quas Dei Verbum, ut anima per corpus innoteſcit. At in propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt* pro, *ſignificat* uſurpatur, qualem eſſe volunt Calviniani, propoſitionem illam Chriſti, *Hic eſt Corpus meum; Hic eſt Sanguis meus;* nuſquam oſtendent Miniſtri, adjectivum nomen, *proprius*, aut pronomen, *ipſe*, terminis metaphoricis adjuncta fuiſſe a Patribus. Quis enim umquam dixit Petram deſerti, Sacrificium Melchiſedech, Agnum Paſchalem, eſſe proprium Chriſti Corpus, aut ipſum Chriſti Corpus? Quis Chriſti aut Sanctorum imagines Chriſtum aut Sanctos ipſos eſſe dixit? Quis baptiſmum, etſi virtutem Sanguinis Chriſti contineat, dixit eſſe proprium Chriſti Sanguinem qui pro nobis effuſus eſt, quemadmodum de Euchariſtiâ id aſſeruit *S. Irenæus*.

VI. Quintò *S. Irenæus* lib. 4. cap. 57. Chriſtum confirmaſſe ait, panem eſſe ſuum corpus, ſicut ſe hominem eſſe confirmavit; unde illas æquè a Chriſto propoſitas ſignificat ut fidei dogmata. An verò Chriſtus figuratè dumtaxat homo eſt? Sanè ſi *S. Irenæus* exiſtimaſſet panem Euchariſticum eſſe dumtaxat Corpus Chriſti typicè, Marcionitis, contra quos agebat, occaſionem dediſſet reſpondendi, Chriſtum ſe hominem eſſe confeſſum in figurâ, quomodo panem confeſſus erat corpus ſuum eſſe. *Quomodo*, inquit Irenæus, *juſtè Dominus, ſi alterius Patris exiſtit, hujus conditionis quæ eſt ſecundùm nos accipiens panem, corpus ſuum confitebatur, & temperamentum calicis ſui ſanguinem confirmavit? Et quare ſe filium hominis confitebatur, ſi non eam quæ ex homine eſt, generationem ſuſtinuiſſet?*

VII. Sextò *S. Irenæus* reſurrectionem corporum probat contra Valentinianos, & carnem noſtram participem futuram æternæ vitæ, quia Corpore & Sanguine Chriſti alitur. Inepta verò eſſet hujuſmodi ratio; ſi figuram dumtaxat Corporis Chriſti in Euchariſtiâ reciperemus? Qualis enim, amabo, figuræ hujuſmodi cum reſurrectione connexio eſt? Cur pariter Judæos reſurrecturos non probaſſet, ex eo quòd manna comederint? Cur corpora noſtra reſurrectura non collegiſſet, ex eo quòd liniantur Chriſmate, quod eſt figura Spiritûs Sancti? Denique ait corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutrita, ac poſt mortem ſepulturæ mandata; reſurrectura ſuo tempore, quo modo panis & vinum fiunt Corpus & Sanguis Chriſti. Sicut ergo in figurâ corpora noſtra non reſurgent, ſed verè, realiter, & in propriâ ſubſtantiâ, ita panis & vinum Corpus & Sanguis Chriſti in figurâ non fiunt, ſed verè, realiter, & ſubſtantialiter.

Albertini Objectioni ex S. Irenæo petita reſpondetur.

VIII. Objicit *Albertinus* Irenæum aſſerere, *Carnem noſtram Corpore & Sanguine Chriſti nutriri, ex iis augeri & conſiſtere carnis noſtræ ſubſtantiam, ex Sanguine Chriſti noſtrum augeri ſanguinem*, &c. Ex quibus ita colligit: Nutritio carnis noſtræ non fit niſi per cibi in illam converſionem. At proprium Domini Corpus, propriuſque Sanguis in carnem noſtram non convertuntur; corruptibilia enim forent. De proprio igitur Domini Corpore & Sanguine non loquitur *Irenæus*, ſed de typico & Sacramentali, ac proinde corpus typicum & Sacramentale non eſt proprium corpus. Secundò, loquitur de ejuſmodi corpore & ſanguine, ex quibus acceptis conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia. Non autem ex proprio Corpore & Sanguine Domini conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia, ſed ex rebus quæ per converſionem ſuam, ejus conſiſtentiam ſtabiliunt, ſuſtentant, & adaugent. Non ergo loquitur de proprio Corpore & Sanguine Domini, ſed de ſignis Corporis & Sanguinis ejus, hoc eſt de vero pane & vero vino, figuratè corpus ſanguiſque illius appellatis.

Reſpondeo 1. *S. Irenæum*, alioſque Eccleſiaſticos Tractatores, Corpori & Sanguini Chriſti tribuere quod corpus noſtrum augeant ac nutriant, non ratione ſui, ſed ratione ſpecierum: quia enim in locum ſubſtantiæ panis & vini ſuccedunt, iiſdem accidentibus obvelata, nullâque ſenſibili factâ mutatione, homines de pane & vino ac de Corpore & Sanguine Chriſti, quaſi de uno ſubjecto confusè intellecto loquuntur, & ſacro Corpori ac Sanguini ea interdum tribuunt, quæ pani & vino conveniebant: unde Corpus & Sanguinem Domini corpora noſtra nutrire & augere ajunt, quia panis & vinum, ex quibus ſunt confecta, illa nutriunt & augent: & intima conjunctio Corporis & Sanguinis Domini cum qualitatibus panis & vini vim nutriendi habentibus, huic loquendi modo occaſionem dedit, non ſcholaſtico quidem, ſed populari. Sic locuti ſunt Auctores ipſi, quos realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiâ præſentiam, & tranſſubſtantiationem crediſſe ac propugnaſſe, Calviniani non diffitentur. Ita *Honorius Auguſtodunenſis* in Tractatu qui inſcribitur, *Gemma animæ*, ait: *Sacramentum quod ore percipitur, in alimentum corporis redigitur.* Sic *Joannes Rusbrochius*, in libro quem inſcripſit, *Speculum ſalutis æternæ*, ſcribit: *Apoſtoli in Cœnâ cum Chriſto omnes venerabile hoc perceperunt Sacramentum, tamquam eſcam corpus nutricantem; & in ipſo Sacramento ſinguli Corpus Dominicum ut æternum cibum ſuum per fidem, amorem, & deſiderium acceperunt.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Irenæum*, cùm aſſerit corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutriri & augeri, non de nutritione & augmento tranſitoriis, quæ ex vulgaribus cibis fiunt, ſed de nutritione & augmento permanente eſſe intelligendum: quibus ſcilicet Juſtorum corpora ex con-

jun-

ſunctione reali cum Chriſti Corpore in Euchariſtia manducato, incorruptionis & glorioſæ immortalitatis ſemina recipiunt. Id illuſtrat doctiſſimus Cardinalis *Perronius* exemplo auri, quod licèt inconſumptibilis materia ſit, ægrorum tamen infuſum juſculis nutrire dicitur, non quòd in eorum ſubſtantiam converti exiſtimetur; ſed in illorum corporibus qualitatem quamdam imprimere idoneam ad reparandam ac roborandam virtutem vitalem, corruptionique reſiſtendum: Ita caro Chriſti corpora noſtra nutrire dicitur, non quòd in eorum convertatur ſubſtantiam ut cibi communes, ſed quòd contactu ſuo occultam vitæ impreſſionem in nobis efficiat, cujus ratione nos vivificare, & ad vitam æternam nutrire dicitur. Loquitur etiam *S. Irenæus* de augmento quod corpora noſtra poſt diſſolutionem e terra reſurgentia percipient. Illud enim opponit augmento & multiplicationi, quæ grano tritici & ligno vitis, poſtquam in terra depoſita fuerunt, tandem contingit, quando ſcilicet germinant & fructificant. Ideoque hujus augmenti tempus ad ſęculum reſurrectionis & incorruptionis refert. De quo augmento lib.4. cap. 24. ait; *Deus apto tempore incorruptibilitatem præſtat ad perfectionem hominis*, Et cap.75. *Non expectant tempus augmenti & ſuæ naturæ infirmitatem adſcribunt Deo.* Et *Tertullianus* in lib. de Reſurrectione Carnis: *Additum erit quod corpori ſuperſtruitur, nec exterminatur illud cui ſuperſtruitur, ſed augetur. Salvum autem eſt quod augetur.* Et rurſum: *Hæc ſunt ei corpus a Deo aliud, in quod non abolitione, ſed ampliatione mutatur*, &c.

ARTICULUS VIII.

Dogma Catholicum ex S. CYPRIANO probatur.

I. MArtyr Sanctiſſimus *Cyprianus* Euchariſtiam non ſemel Corpus & Sanguinem Domini appellat, eoſque ipſi tribuit effectus, qui proprii ipſius non eſſent, ſi figura tantùm eſſet ad Chriſti memoriam, & ad noſtram in eum fidem augendam nos excitans: Siquidem a rebus aliis bene multis idem in animis noſtris effici poſſet, quæ Chriſti figuræ ſunt & imagines. *S. Cyprianum* audiamus Epiſtolâ 54. ſuo & Synodi Africanæ nomine ad *Cornelium* ſcribentem de pace Lapſis danda. *Meritò*, inquit, *trahebatur pœnitentia tempore longiore, ut infirmis in exitu ſubveniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lachrymas, & ſubvenire ſerò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus; ſed protectione Corporis, & Sanguinis Chriſti muniamus: & cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quo modo docemus, aut provocamus eos in Confeſſione nominis Sanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quo modo ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus?* Certè Sanguis Domini in Martyrio ipſo fide bibebatur; quid igitur protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniri Chriſtianos Athletas, ut ad prælium pro fide ſuſtinendum excitentur, *S. Cyprianus* ait? Quas figura Sanguinis & Corporis Chriſti ipſis vires conferret ad Sanguinem pro Chriſto fundendum? Et Epiſtolâ 62. ad *Cæcilium*, de Sacramento Dominici Calicis. „ Sic, *inquit*, Calix Domini inebriat, „ ut Noë in Geneſi vinum bibens inebriatus eſt. „ Sed quia ebrietas Dominici Calicis & Sanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis, cùm diceret Spiritus Sanctus in Pſalmo, „ *Calix tuus inebrians:* addidit, *quàm peroptimus!* „ quòd ſcilicet Calix Dominicus ſic bibentes inebriet, ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalem „ ſapientiam redigat, ut a ſapore iſto ſæculari ad „ intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat, & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & „ anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur; ita „ epoto Sanguine Domini & poculo ſalutari exponatur momoria veteris hominis, & fiat oblivio „ converſationis priſtinæ ſęcularis, & mœſtum pectus ac triſte, quod priùs peccatis angentibus „ premebatur, divinæ indulgentiæ lętitia reſolvatur, quòd tunc demum poteſt lætificare in Eccleſiæ Domini bibentem, ſi quod bibitur, Dominicam teneat veritatem.

Chriſtiani Athletæ protectione Corporis & Sanguinis Chriſti contra adverſarium muniuntur.

Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè Euchariſtiam ſumunt.

II. Objicit *Albertinus*, *S. Cyprianum* in ſuâ illâ ad *Cæcilium* Epiſtolâ ſcribere: *Cùm dicat Chriſtus;* Ego ſum vitis vera, *Sanguis Chriſti non aqua eſt utique, ſed vinum;* ex quo infert Calviniſta, Calicem illum qui in commemorationem Chriſti offertur, & Sanguis ejus appellatur, vinum eſſe.

Reſpondetur Objectionibus Albertini ex S. Cypriano depromptis.

Reſpondeo, Senſum *Sancti Cypriani*, ex ſe facilem & clarum, Miniſtrum aſſecutum non fuiſſe: ſenſus enim eſt: Chriſtus non de aqua, ſed de vino dixit Sanguinem ſuum eſſe: vinum itaque in calice offerendum & conſecrandum eſt, non aqua ſola.

Inſtat *Albertinus*, *Cyprianum* dicere quòd *Vino Chriſti Sanguis oſtenditur*. Ex quo infert, non eſſe ipſummet Domini Sanguinem.

Reſpondeo, Nihil aliud velle *S. Cyprianum*, niſi relationem quæ inter materiam Euchariſtiæ & veritatem Sacramento ſignificatam eſſe debet, non eſſe inter aquam & Sanguinem Chriſti, ſed vinum inter & Sanguinem. Et vino, id eſt, ſpeciebus, quæ nomen illud retinent, ut & qualitates omnes, oſtendi Sanguinem Chriſti, non abſentem, ſed præſentem.

Inſtat rurſum Albertinus, *S. Cyprianum* docere quòd *Chriſtus obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem*. Quomodo autem verè diceret Dominum obtuliſſe hoc idem quod *Melchiſedech*, ſi non verum panem, verumque vinum obtulit, qualia fuerunt quæ *Melchiſedech* olim obtulit; Identitas enim ſpecifica oblationum ad rerum oblatarum ſubſtantiam evidentiſſimè refertur.

Reſpondeo, Chriſtum idem obtuliſſe quod *Melchiſedech*, ſi materia Sacrificii, ſcilicet panis & vinum, & ſpecies utriuſque etiam poſt conſecrationem manentes ſpectentur; ſed panem & vinum ad alium uſum adhibuiſſe, quia illa Corpus & Sanguinem ſuum fecit; quorum Sacrificium ab oblatione *Melchiſedeci* differt, ceu veritas a figura: ut ait *S. Hieronymus* in cap.26. Matthæi: *Ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech Summi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret*, id eſt, præſentem exhiberet.

Inſtat iterum Albertinus, *S. Cyprianum* in eâdem Epiſtolâ ſcribere, *In aqua populum intelligi, in vino oſtendi Sanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Sic autem in ſanctificando Calice Domini offerri ſola aqua non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantùm quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc Sacramentum ſpirituale & cæleſte efficitur*. Ubi cùm de populo & de Chri-

ſto

ſto pariter loquatur, ac dicat in aqua Dominici Calicis poculum intelligi, in vino autem Sanguinem Chriſti oſtendi, evidentiſſimè innuit, ſe non magis intelligere Sanguinem proprium Chriſti eſſe in Calice Euchariſtico, quàm populus in eodem ſit, ſed utrumque ibi tantùm repręſentativè contineri.

Reſpondeo *S. Cyprianum* pariter loqui de populo & de Sanguine Chriſti quantùm ad eſſe ſignificatum per aquam & vinum Dominici Calicis; ſed non quantùm ad eſſe contentum in Calice Dominico; ait enim bibi Sanguinem Domini, non ait bibi populum; ait Sanguine Domini epoto animam relaxari, & pectus quod peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitiâ reſolvi, de populo id non dicit. Quod igitur Corpori & Sanguini Chriſti cum populo commune eſt, ut per Euchariſtiæ materiam ſignificentur, explicat *S. Cyprianus* verbis in objectione prolatis: quod autem ipſis peculiare eſt, nec populo convenit, ut in Euchariſtia realiter & ſecundùm ſubſtantiam contineantur, ibi non exponit; ſed diſcrimen iſtud ſuperiora verba ſatis ſignificant, illudque luculentiùs exprimunt, quæ in Tractatu *De Lapſis* habet. *A Diaboli aris revertentes*, inquit, *ad Sanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos Idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus invadunt. Apoſtolus teſtatur & dicit:* Non poteſtis Calicem Domini bibere, „ & calicem dæmoniorum .... Quicumque ederit panem, aut biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Spretis his omnibus atque contemptis, vis infertur Corpori ejus & Sanguini: & plus modò in Dominum manibus, atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negaverunt.* Non ait *S. Cyprianus*, Lapſos exhalantibus adhuc ſcelus ſuum faucibus populum invadere, aut vim inferre populo, aut in populum manibus & ore delinquere, cùm ad Euchariſtiam ante exomologeſim factam criminis accedunt, ſicut ait ipſos Domini Corpus invadere, vim inferre Corpori ejus & Sanguini, plus in Dominum manibus atque ore delinquere, quàm cùm Dominum negaverunt: Cenſet igitur Corpus & Sanguinem Domini realiter in Euchariſtia contineri, non repræſentativè tantùm, ſicut populum. Et infra: *Jacens*, inquit, *ſtantibus, & integris vulneratus minatur: & quod non ſtatim Domini Corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Sanguinem Domini bibat, Sacerdotibus ſacrilegus iraſcitur.* An populum inquinatis manibus accipi, & ore polluto bibi, conqueritur pariter *S. Cyprianus*?

Indignè communicantes vim inferunt Corpori & ſanguini Domini.

III. Catholicam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ doctrinam egregiè confirmant miracula, quæ ibidem narrat Martyr Sanctiſſimus his verbis: „ Pręſente ac teſte me ipſo, accipite quid evenerit. Parentes fortè fugientes, dum trepidi minùs ſibi conſulunt, ſub nutricis alimento parvulam filiam reliquerunt, relictam nutrix detulit ad Magiſtratus. Illi ei apud Idolum quò populus confluebat, quòd carnem necdum poſſet edere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen & ipſum de immolatione pereuntium ſupererat, tradiderunt. Recepit filiam poſtmodum mater. Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non potuit, quàm nec intelligere priùs potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum eſt, ut ſacrificantibus nobis eam ſecum mater inferret. Sed enim puella mixta cum Sanctis, precis noſtræ & orationis impatiens nunc ploratu concuti, nunc mentis æſtu cœpit fluctuabunda jactari, & velut tore cogente quibus poterat indiciis conſcientiam facti in ſimplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Ubi verò ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus cœteris, locus ejus advenit; faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt, de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus; In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta Majeſtas. Secreta tenębrarum ſub ejus luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina feſellerunt. Hoc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen necdum habuit ætatem. At verò ea quæ ætate provectâ, & in annis adultioribus conſtituta, ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena lethalia in fauces & pectus Sanguinem admittens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodum cœpit. Et preſſuram non jam perſecutionis, ſed delicti ſui paſſa, palpitans & tremens, concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ crimen; Quæ feſellerat hominem, Deum ſenſit ultorem. Et cùm quædam arcam ſuam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Et alius quia ipſe maculatus; Sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum cœteris auſus eſt latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum eſt, Dominum recedere cùm negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quando Gratia Salutaris in cinerem ſanctitate fugiente mutetur. An alia ſigna ſacra Sanguinem Domini, Sanctum Domini, Gratiam ſalutarem, Dominum ipſum *S. Cyprianus* appellat? An præſentem in iis Domini Majeſtatem indicat? Cenſet igitur Euchariſtiam ab aliis ſignis ſacris differre, quòd Chriſtum ipſum contineat, de quo Angelus ad B. Virginem ait: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum vocabitur Filius Dei*, & de quo ſcribit Apoſtolus: *Ut Gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.*

Deum ſentiunt ultorem, qui Euchariſtiam indignè ſumunt.

IV. Objicit *Albertinus* hæc *S. Cypriani* verba ex laudatâ Epiſtolâ ad Cæcilium. „ Sic verò Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur; quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage ſolidatum. Quo & ipſo Sacramento populus noſter oſtenditur adunatus ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta, panem unum faciunt, ſic & in Chriſto qui eſt panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus, & adunatus. Ubi (inquit Miniſter) cùm de pane Sacramentum & Corpus Chriſti facto loquatur, tamquam de re quæ conſtet farinâ & aquâ adunatis & copulatis quæque conſiſtentia ſua ex multis granis in unum collectis, commolitis, & commixtis conſtituta, & unum quid effecta, ſignificet myſticum Chriſti Corpus ex pluribus Fidelibus compoſitum & adunatum; luce clariùs oſtendit ſe intelligere illum eſſe verum ac ſubſtantialem panem, calicem pariter vinum eſſe propriè dictum de botris atque acinis plurimis expreſſum, ac proinde Corpus & Sanguinem Chriſti dici, non quòd illa propriè ſint, ſed quia myſterium corporis ſanguiniſque ejus contineant.

Albertini objectioni ex S. Cypriano petita reſpondetur.

Reſpondeo. *S. Cyprianum* his verbis Euchariſtiæ materiam deſignare, ſcilicet panem & vinum, & relationem quæ inter ipſa & Corpus ac Sanguinem Domini, nec-non populum Chriſtianum intercedit, velut inter ſigna & res ſignificatas. Sed non ſequitur manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis & vini poſt conſecrationem: Satis enim eſt ut maneant ſpecies panis & vini ſenſuſque afficiant, ut mens analogiam utriuſque ad Corpus & Sanguinem Chriſti cùm naturale, tum myſticum cognoſcat. Signum enim eſt quod per ſpeciem quam ingerit ſenſibus rerum ſignificatarum notitiam excitat. Unde ſicut columba, cujus in ſpecie ſuper Chriſtum deſcendit Spiritus Sanctus, rectè ejuſdem Spiritûs proprietates exprimebat, etſi vera columba non eſſet, ſed mera columbæ ſpecies; ut Patres docent: ita panis & vinum Corpus & Sanguinem Chriſti populique Chriſtiani unitatem ſignificant, etſi eorum ſubſtantia in Corpus & Sanguinem Chriſti converſa ſit per verba conſecrationis, quia eorum ſpeciebus poſt conſecrationem manentibus & ſenſus noſtros moventibus, mens ad Corporis & Sanguinis Chriſti ſub eis latentium virtutem & effectum, populique Chriſtiani unitatem, quam operantur, intelligendam excitatur.

Qui ab Euchariſtia prohibetur, ſeparatur a Chriſti Corpore, & procul remanet a ſalute.

V. Quòd autem Euchariſtia non ſolùm ſit Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ejus Corpus & Sanguinem côntineat, diſertè docet *S. Cyprianus* lib. *De oratione Dominica*, ubi petitionem illam, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, ſic explicat: *Panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt; ſed noſter eſt: Et quomodo dicimus*, Pater noſter, *quia intelligentium & credentium Pater eſt: ſic & Panem noſtrum vocamus; quia Chriſtus, noſter [qui Corpus ejus contingimus] panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti & non communicantes a cœleſti pane prohibemur, a Chriſti Corpore ſeparemur; ipſo prædicante & monente;* ,, Egoſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis ,, ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis ,, autem quem ego dedero, caro mea eſt pro ,, ſæculi vita. *Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut manifeſtum eſt eos vivere, qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam iure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur a Chriſti Corpore, procul rema-* ,, *neat a ſalute; comminante ipſo & dicente:* Ni- ,, ſi ederitis carnem Filii hominis, & biberitis ,, Sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. *Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum, dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, a ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Corpus Chriſti contingit cibum ſalutis, & panem vitæ, qui Chriſtus eſt, accipit, qui Euchariſtiam accipit; a Corpore Chriſti ſeparatur, qui ab Euchariſtia ſeparatur. Itaque Euchariſtia verè & realiter Corpus Chriſti continet. Si enim figuratè dumtaxat contineret Chriſti Corpus, non ideo ſepararentur, a Chriſti Corpore, qui ab Euchariſtia removentur, quia aliis figuris Chriſti fides ac memoria in ipſis excitari poſſet, ac abundè reſarciri, quod in Euchariſtia amiſſent.

ARTICULUS IX.

Dogma Catholicum ex CONCILIO NICÆNO, & S. ATHANASIO probatur.

I. Nicena Synodus Canone 18. Euchariſtiam *Corpus Chriſti* appellat. *Gelaſius Cyzicenus* in lib. de Actis Concilii Nicæni, cujus *Photius* in Bibliotheca, Cod. 88. meminit, Diatypoſim de Euchariſtia ex eodem Concilio refert, quæ Eccleſiæ doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia mirum in modum confirmat. Sic autem habet illa Diatypoſis, Lib. 11. cap. 30. *In divina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & poculum, ſed attollentes mentem fide, intelligamus ſitum in ſacra illa Menſa, Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè a Sacerdotibus immolatum: & pretioſum ipſius corpus & ſanguinem verè ſumentes, credere hæc eſſe noſtra reſurrectionis ſymbola. Propter hoc enim neque multum accipimus, ſed parum, ut ſciamus quòd non ad ſatietatem, ſed ad ſanctimoniam ſumimus.* Agnus Dei qui tollit peccata mundi, eſt ipſe Chriſtus: hic autem ſitus eſt in ſacra Menſa ut incruentè a Sacerdotibus immolatus: Chriſtus itaque realiter in Euchariſtia præſens eſt. Ad ſacrificium namque neceſſaria eſt præſentia realis victimæ. Præterea ſi Agnum Dei eſſe dumtaxat in Sacra Menſa repræſentativè & in imagine, ſeu Niceni Patres, ſeu *Gelaſius Cyzicenus* intellexiſſent, non ad Agnum ſitum in divina Menſa, ſed in cælo ſedentem nos intendere juſſiſſent. Tertiò Agnum Dei ſitum in ſacra Menſa, diſtinguit *Gelaſius* a pane & poculo: ſed panis & poculum ſunt Corpus Chriſti typicum: igitur Agnus ille Dei in ſacra Menſa exiſtens non eſt Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, ſed Chriſtus ipſe verè & realiter præſens. Quartò, fide intelligimus Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, eſſe in ſacra Menſa incruentè a Sacerdotibus immolatum. Quæ verba præſentiam realem illius Agni, quem *S. Joannes* demonſtravit, dicens; *Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit peccatum mundi*, dogma eſſe fidei ſignificant; ſicut illa *S. Pauli*, quibus ſimillima ſunt, *Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo Dei*, Deum non metaphoricè, ſed verè mundi Creatorem eſſe docent, idque ut dogma fidei proponi. Quintò, pretioſum Corpus & Sanguinem Chriſti nos *verè ſumere* Gelaſius ex Nicænis Patribus docet. Vox autem illa, *verè*, ſenſum figuratum apertè excludit. Adhibetur ſiquidem ad præveniendum removendumque dubium, quod circa hocce myſterium excitari poteſt. Quis verò dubitavit uſpiam quin panis & vinum corporis & ſanguinis Chriſti figuræ eſſe poſſint? Denique credendum eſſe docet *Gelaſius*, pretioſum corpus & ſanguinem Chriſti, quæ in divina menſa ſumimus, eſſe *noſtra Reſurrectionis ſymbola*. At Corpus Chriſti non eſt ſymbolum Reſurrectionis noſtræ ut in cælo exiſtens; ergo ut exiſtens in Euchariſtia. Nec etiam ſumitur ore corporis, prout in cælo eſt; nec Græca vox λαμβάνειν quam ad eam ſumptionem ſignificandam *Gelaſius* adhibet, objectis mentis accommodatur.

Chriſtus in ſacra menſa incruentè immolatus, fide intelligitur.

II. Catholico dogmati de præſentia reali corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragatur etiam *S. Athanaſius*, Alexandri unius e Nicænis Patribus in Sede Alexandrina Succeſſor, in majori Oratione *De fide*, cujus hæc verba profert *Theodoretus* in Dialogo II. *Corpus eſt cui dicit; Sede a dextris meis. Per quod corpus Pontifex & Apoſtolus fuit & dictus eſt, dicens per illud, quod nobis tradidit myſterium, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis, & ſanguis Novi Teſtamenti, non Veteris, pro vobis effuſus. Divinitas autem neque corpus neque ſanguinem habet, ſed ille quem ex Maria geſtabat homo*, S. Athanaſius Chriſtum verum corpus noſtris in natura ſimile habuiſſe probat contra Apollinariſtas, qui Chriſti corpus divinitati conſubſtantiale effutiebant. Id autem duobus mediis exequitur: Primum eſt, quòd ipſi dictum ſit a Patre; *Sede a dextris*

xtris

ſtris meis: Sedere autem a dextris, non divinitati convenit, ſed corpori. Secundum eſt, quòd Chriſtus Pontifex factus & dictus eſt per illud myſterium quod tradidit nobis, in quo ait, *Hoc eſt Corpus meum*, &c. At niſi verum Chriſti Corpus in eo Myſterio, id eſt, in Euchariſtia contineri crediſſet *S. Athanaſius*, nihil contra Apolliṅariſtas confeciſſet, qui Salvatorem noſtrum figuram externam & ſpeciem humani corporis habuiſſe non negabant, ſed ſubſtantiam dumtaxat. Prætèrea *S. Athanaſius* docet, idem corpus nobis a Chriſto traditum in Euchariſtia, quod ex *Maria* geſtabat, & per quod Pontifex & Apoſtolus factus & dictus eſt. Illud porro non eſt corpus typicum, ſed verum, reale, naturale: non itaque corpus typicum nobis in Euchariſtia Dominus tradidit, ſecundùm *S. Athanaſii* doctrinam, ſed verum, reale, & naturale corpus ſuum.

ARTICULUS X.

Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet EU-SEBIUS CÆSARIENSIS.

I. EUſebius Cæſarienſis etſi in controverſia de conſubſtantialitate Patris & Filii a *S. Athanaſio* diſſideret, in fide tamen Euchariſtiæ cum eo planè convenit, ut ex nonnullis ejus teſtimoniis perſpicuum eſt. Primum legitur lib. 1. *Demonſtrationis Evangelicæ*, cap. 10. *Quando igitur*, inquit, *ſecundùm teſtimonia Prophetarum, inventum eſt magnum, magnique æſtimandum pro redimendis & Judæis pariter, & Græcis pretium, illud videlicet pro toto mundo piaculum, illud pro anima cunctorum hominum Sacrificium, illa pro omni macula & peccato puriſſima hoſtia, ille utique Agnus Dei, illa Deo accepta & mundiſſima ovis*, &c. *Meritò ſanè, illius memoriam, corporiſque ejuſdem & ſanguinis recordationem quotidie celebrantes, & ad longè præſtantius Sacrificium, & munus aſſumpti quàm illud antiquius fuerit, non ampliùs fas eſſe putamus in prima illa & infirma elementa recidere, ſigna quædam & imagines, non ipſam veritatem continentia.* Euchariſtiam Sacrificium eſſe docet *Euſebius*, veteris legis Sacrificiis præſtantius, quia illa mera ſymbola erant & imagines Criſti, veritatem ipſam, id eſt Chriſtum, quem ſignificabant, non continentia: σύμβολα καὶ εἰκόνας οὐκ αὐτὴν ἀλήθειαν περιέχοντα Cenſet igitur *Euſebius*, Euchariſtiam non ſolùm Chriſtum & Corpus ejus ac Sanguinem ſignificare, ſed realiter continere.

Euchariſtia Sacrificium veteris Legis Sacrificiis longè præſtantius.

II. Reſpondet *Albertinus*, Continere non ſemper phyſicè ſumi pro continere includendo ad modum vaſorum, arcarum, pixidum, & aliorum hujuſmodi; ſed plerùmque civiliter, pro continere declarando, & ſignificando, prout ſcripta, contractus ſigna & Sacramenta continere dici ſolent. Sic enim Origenes ait; * *Signa & prodigia dici quæ utrumque contineant*, ſcilicet *aliquid mirabile & ſimul aliquid futurum*. Et Cyprianus, de noſtra cum Chriſto unione per mixtionem vini & aquæ in Euchariſtico poculo ſignificata, * *Quod ſcilicet*, inquit, *perſpicimus in Sacramento Dominici calicis contineri*. Et Gaudentius Tractatu 2. in Exodum: *Omne corpus divinæ Scripturæ, tam Veteris, quàm Novi teſtamenti, Filium Dei continet.* Hoc autem ſenſu *continere* ab *Euſebio* uſurpari, ait *Albertinus*, videlicet pro deſignare ac teſtificari.

Albertini Reſponſio exploditur.

In Epiſt. ad Rom. lib. 10.

Epiſt. ad Conciſlium.

Verùm licèt aliquando *continere* pro *deſignare* uſurpetur non tamen in hoc *Euſebii* loco. Verbum enim illud περιέχειν *continere*, æquè refertur ad *ſigna & imagines*, & ad *ipſam veritatem*. Sicut ergo cùm *Euſebius* ait Veteris Legis ſacrificia continuiſſe ſigna & imagines, non vult quòd ſigna & imagines ſignificarint, ſed actu incluſerint: ita cum ait Euchariſtiæ ſacrificium ipſam veritatem continere, non vult quòd veritatem ſignificet dumtaxat, ſed reipſa includat & exhibeat. Si contendant Miniſtri, verbum *continere* ut ad *ſigna & imagines* refertur, eamdem vim habere, ac realiter complecti & includere: ut autem refertur ad *veritatem*, uſurpari pro *ſignificare* ac *deſignare*, Euſebium in eamdem periodo manifeſtè pugnantia locutum neceſſe eſt, dicendo, vetera Sacramenta ſymbola & imagines incluſiſſe, quod idem eſt ac adumbraſſe veritatem: & tamen ipſam veritatem non ſignificaſſe, *Non ipſam veritatem continentia*, id eſt, *ſignificantia*, ſi *Albertinum* interpretem audiamus.

III. Objicit *Albertinus*, *Euſebium* loqui de ſacrificio crucis, tamquam de unico redemptionis & propitiationis ſacrificio.

Objectiones Albertini ex Euſebio petita ſolvuntur.

Reſpondeo, Et nos ita loqui. Sed non ſequitur aliud ſacrificium non eſſe, quo ſacrificium crucis, quod ſolùm per ſe propitiatorium eſt, applicetur. Illud autem ratione illius applicationis propitiatorium etiam eſt. Notum eſt cauſas principes, ſubalternas & inſtrumentarias non excludere. Licèt unicum per ſe ſit ſalutis lavacrum, ſcilicet Sanguis Chriſti in cruce effuſus, Baptiſmus tamen ſalutis lavacrum eſt per applicationem meriti Sanguinis Chriſti in cruce effuſi. Ita licèt ſacrificium crucis unicum ſit per ſe redemptionis & propitiationis ſacrificium tamen Euchariſtia, in qua idem ille Chriſtus continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit, ſacrificium propitiationis eſt idem quidem, quantùm ad hoſtiam, diverſum quantùm ad rationem offerendi; propitiatorium, inquam, per applicationem ſacrificii crucis. Idque agnovit *Euſebius*, ſiquidem lib. 4. *De Vita Conſtantini*, cap. 45. de Templi Hieroſolymitani Dedicatione loquens, hæc habet: *At Sacerdotes Dei partim precationibus, partim ſermonibus feſtivitatem ornabant. ... Quidam ſacrorum Voluminum lectiones interpretabantur, arcanos & myſticos ſenſus in lucem proferentes. Qui verò ad hæc aſpirare non poterant incruentis Sacrificiis, & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi: pro Eccleſia Dei; pro Imperatore tot bonorum auctore, ejuſque piiſſimis liberis, preces Deo ſuppliciter offerentes.*

IV. Objicit *Albertinus*, Euchariſtiam memoriale ſacrificii Corporis & Sanguinis Domini ab *Euſebio* appellari, adeoque non eſſe ſacrificium Corporis & Sanguinis Domini, ſicut memoria Paſſionis non eſt ipſamet Paſſio. Verba *Euſebii* loco ſupra laudato hæc ſunt: *Itaque poſt omnia, quaſi mirabilem quamdam victimam, ſacrificiumque eximium Patri ſuo operatus pro noſtra omnium ſalute obtulit, ejuſque rei memoriam, ut nos ipſi Deo pro ſacrificio offerremus, inſtituit ... Cum ergo hujus Sacrificii memoriam ſignis quibuſdam in Menſa celebrandam, corporiſque item illius ſalutariſque Sanguinis, ut novi Teſtamenti inſtitutum habet, acceperimus; rurſus a Propheta David inſtruimur ad dicendum: Paraſti in conſpectu meo menſam*, &c. Et paulò infra, poſtquam adduxiſſet hæc Iſaiæ verba. * *Bibent lætitiam, bibent vinum*, ait: *Vini quoque lætitiam gentibus vaticinatur, obſcurè deſignans Novi Teſtamenti Chriſti Myſterium, quod in præſenti tempore ab omnibus gentibus perſpicuè celebratur.* Iſaiæ 25.

Reſpondeo, Euchariſtiam memoriale quidem ab *Euſebio* appellari, ſed ipſam continens veritatem: memoriam ſacrificii crucis ſignis quibuſdam celebrandam, ſi ſpectetur oblationis modus, quia realiter non occiditur Chriſtus in Altari, ſicut in cruce occiſus eſt, ſed repræſentativè ſolùm a

idem ſacrificium crucis, ſi res oblata ſpectetur: quia una eademque eſt Hoſtia, idem offerens in Altari Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum in cruce obtulit. Memoriam quoque Corporis & Sanguinis Domini prout in cruce oblati, ſive paſſionis ipſius, Euchariſtiam *Euſebius* appellat, & Novi Teſtamenti myſterium; ſed nihil id officit fidei realis præſentiæ; ſiquidem & nos qui realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credimus, cum Eccleſia canimus in Officio Corporis Chriſti; *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti:* & Euchariſtiæ verba illa Prophetæ accommodamus: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe.* Et *Lanfrancus*, Berengarii acerrimus Impugnator, Euchariſtiam Sacramentum eſſe, Myſterium, commemorationem Corporis & Sanguinis Chriſti, & nihilominus Corpus ejus & Sanguinem profitetur lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. 14. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt Sanguinis. Carne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratiâ omnium virtutum, & divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum verò effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur: mors ejus in cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Utrumque B. Gregorius & ſolerter attendit, & enucleatè in quarto Dialogi libro exponit*
» *dicens:* Ejus quippe caro ibi ſumitur, ejus ſan-
» guis non jam in manus Infidelium, ſed in ora
» Fidelium funditur. Penſandum ergo eſt quale
» ſit hoc Sacrificium, quod pro abſolutione no-
» ſtra mortem unigeniti Filii ſemper imitatur.
» *Imitatur, dixit, non operatur:* Quia reſurgens
» ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra
» non dominabitur. *Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti Corpus ac Sanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam ea locutionis modo, quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro, idemque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant ſecundùm aliud atque aliud accepta: cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam ſui ipſius, diverſa temporum ratione, typum geſſerit & figuram. Apparens enim duobus Diſcipulis, locutuſque eis quantùm ſatis eſſe judicavit, dum finxit ſe longiùs ire, ſicut B. Auguſtinus dicit, ſignificavit ſe poſt paucos dies in cœlum aſcenſurum eſſe. Quod iter longè remotum eſt a communi hominum vita, quæ ipſis eſt duobus Diſcipulis evidentiſſimè figurata. Chriſtus ergo Chriſti eſt Sacramentum: longiùs videlicet ire ſe fingens, longiùs ſuo tempore aſcendentis in cœlum: Idem ejuſdem, nec tamen uſquequaque ejuſdem. Verus namque Deus, & verus homo, & fingens, & aſcendens. Verumtamen aliud eſt figmentum terreni itineris, aliud in cœlum veritas aſcendentis. Nec aliquis ita deſipuerit, ut propterea abnegare præſumat fingentem ſe longiùs ire, eſſe Chriſtum verum, quia ipſo figmento longioris itineris ſignificavit verum Chriſtum aſcenſurum in cœlum.* Euchariſtia itaque vocatur ſignum, myſterium, memoriale Corporis Chriſti, quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum, quamvis verum ſit Chriſti corpus. Ita ante *Lanfrancum* locutus eſt *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus. *Defectum*, inquit, *noſtræ fragilitatis miſeratus, adversùs quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt a noſtris viſibus ſublaturus fuerat in cœlum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine; Corporis nihilominus & ſanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creaturæ formâ inviſibiliter virtus ſecreta in Sacris ſolemnibus operatur.* Perperam itaque colligit Albertinus, *Euſebium* non ſenſiſſe Euchariſtiam eſſe ſubſtantiale Chriſti Corpus, propriumque Sanguinem, quia ipſam memoriale Sacrificii Corporis & Sanguinis Domini, & ſymbola atque Myſteria ejuſdem pretioſi Corporis & Sanguinis appellavit. Eodem ſenſu Euchariſtiam Corporis & Sanguinis Chriſti imaginem appellavit lib. 8. pag. 380. *Rurſus enim*, inquit, *ipſe diſpenſationis divinæ notas ſuis Diſcipulis tradidit, dum hortatur ut ſui ipſius corporis imaginem repræſentent. Cùm enim non ampliùs cruenta ſacrificia, neque ea quæ apud Moyſen in Lege, diverſorum animalium mactationibus ſancita erant, grata eſſet habiturus, ſed ut pane ſui corporis notâ uterentur inſtituturus: meritò Propheta ſplendorem ac puritatem illius alimenti ſignificavit, cùm dixit: Et albi dentes ejus ut lac.* Euſebius Euchariſtiam appellat imaginem proprii Corporis Chriſti, non nudam, ſed cum archetypo conjunctam. Unde ibidem aſſerit in Euchariſtia celebrem illam Davidis Prophetiam adimpleri: *Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi:* id eſt proprium Chriſti corpus in Euchariſtia offerri loco omnium Legis antiquæ victimarum.

V. Objicit *Albertinus* alium locum *Euſebii* lib. 3. *De Eccleſiaſtica Theologia* adversùs *Marcellum Ancyranum*, cap. 12. ubi explicans verba Chriſti Joannis 6. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ locutus ſum vobis, ſunt ſpiritus & vita:* ait Chriſtum docuiſſe illos ſpiritualiter intelligere, quæ de carne & ſanguine ſuo dixerat. *Nolite putare carnem me dicere quam circumfero, quaſi illam edere oporteat: Nec exiſtimate me præcipere ſenſibilem & corporalem ſanguinem bibere.*

Reſpondeo, *Euſebium* manducationem carnis Chriſti, ſecundùm vulgarem verbi hujus, *manducare*, acceptionem, dumtaxat negare, quatenus ſcilicet manducare dicitur, quod teritur ac dividitur dentibus, palato guſtatur, faucibus trajicitur in ſtomachum atque digeritur: quo ſenſu Capharnaïtæ manducationem carnis Chriſti ab ipſo præceptam intellexere. Sed non negat *Euſebius* manducationem Sacramentalem, quâ modo ſingulari & admirabili Chriſti corpus integrum & indiviſum ore ſumitur & in ſtomachum trajicitur, nec tamen digeritur, aut mutationem ullam patitur; & ſanguis pretioſus bibitur, quamvis a corpore non ſeparetur. Hanc porro manducationem Corporis Chriſti *Euſebium* cum tota ſui temporis Eccleſia agnoviſſe, duo ejus loca demonſtrant. Primum ex lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 43. Valeſianæ Verſionis, ubi Novatiani facinora ex *S. Cornelii* Epiſtolâ ad *Fabium* recenſens, hæc habet: *Etenim oblatione factâ, portionem ſingulis dividens: dum eam tradit, miſeros homines benedictionis loco jurare cogit, manus ejus qui portionem accepit, ambabus ſuis manibus comprehenſas retinens, nec priùs dimittens, quàm jurati iſta dixerint; Jura mihi per Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, te numquam meas partes deſerturum, nec ad Cornelium eſſe rediturum. Ita miſer ille non priùs guſtare finitur, quàm ſibi ipſe malum imprecatus ſit.*

Et

Et cùm panem illum accipiens, dicere debuiſſet, Amen, ejus loco dicit: Non revertar deinceps ad Cornelium. Cum Fideles Euchariſtiam de manu Sacerdotis acciperent, poſtquam Presbyter inter tradendum dixerat, *Corpus Chriſti*, ad eorum fidem ac devotionem excitandam; reſpondebant illi, *Amen*, id eſt, *Verum eſt*: ut id ſe credere profiterentur. Cujus ritus ac moris præter *S. Cornelium* & *Euſebium* ejus verba referentem, teſtes ſunt S. *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi ultima: *S. Ambroſius* lib.4. de Sacramentis, cap.5. dicens: *Ergo non otiosè, cum accipis, tu dicis, Amen, jam in ſpiritu confitens quod accipias Corpus Chriſti. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Chriſti. Et tu dicis, Amen. id eſt, Verum.* Et *S. Auguſtinus* lib.12. contra *Fauſtum*, cap.10. *Habet enim*, inquit, *magnam vocem Chriſti Sanguis in terra, cum eo accepto, ab omnibus reſpondeatur, Amen.*

Alter locus *Euſebii* refertur a *S. Joanne Damaſceno* lib.3. *Parallellorum*, cap. 45. *Multi peccatores*, inquit, *cùm Presbyteri ſiunt, Sacris operantur, nec Deus eos averſatur: verùm per Spiritum Sanctum propoſita dona conſecrat. Ac panis quidem pretioſum Domini Corpus efficitur, poculum autem pretioſus Domini Sanguis.*

ARTICULUS XI.

S. HILARIUS præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis.

S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre, ex Euchariſtia probat.

ITerum expendendum eſt, quod ſupra protulimus, *S. Hilarii* teſtimonium, ut a ſtrophis *Albertini* vindicetur. Probat S. Antiſtes lib. 8. *De Trinitate*, Chriſtum eſſe unum cum Patre, non ſola concordiæ unitate, ſed naturæ, ex Euchariſtia, per quam naturaliter in nobis eſt, ſecundùm carnem corporis ſui in Sacramento a nobis receptam. *Si*, inquit, *verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus: quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſumus: quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt.... Si verè igitur Carnem Corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque verè ſub Myſterio Carnem Corporis ſui ſumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis: quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas, perfectæ Sacramentum ſit unitatis? Non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait:* Caro mea verè eſt eſca & ſanguis meus verè eſt potus. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt. Et, hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.* De manducatione ſpirituali carnis Chriſti *S. Hilarium* perperam explicat *Albertinus*. Nam verbum illud, *ſumere*, de actu animæ, & ſpiritali adhæſione per contemplationem ac meditationem uſpiam a bonis Auctoribus uſurpatum non invenies. An *ſumere Philoſophiam* dicitur, qui Philoſophiam meditatur? An *ſumere mortem*, qui de morte cogitat? An *vitam Chriſti vel paſſionem ſumere*, qui illas animo revolvit? Cum itaque S. Hilarius dicat, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus*, de ſpirituali dumtaxat manducatione intelligi non poteſt. Præterea *S. Hilarius* totis viribus dubium expugnat, quod circa iſtud fidei dogma oriri poteſt, & quod ſolâ Dei Auctoritate diſſipari poſſit. Porro dubium illud non eſt de ſpiritali manducatione, quam intelligere facillimum eſt. Neque illud *S. Hilarius* diluit, explicando in quo ſpiritalis illa manducatio poſita ſit, quod operoſum non eſſet; ſed ſimpliciter aſſerendo; Eſſe verè carnem & ſanguinem Chriſti, quæ in Euchariſtia accipiuntur & hauriuntur, & efficiunt ut nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit; idque & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtrâ conſtare; deque veritate carnis & ſanguinis, ore corporis a nobis in Sacramento ſumpta, non eſſe relictum ambigendi locum. Tertiò *S. Hilarius* Chriſtum in nobis eſſe per carnem ſuam colligit, ſicut natura humana per Incarnationem in ipſo eſt. *Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum hoc quod nos ſumus in Deo eſt... Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit.* Id eſt, illi ſoli naturam a Filio Dei aſſumptam ſuam eſſe gloriari poſſunt, qui carnem ejus in Euchariſtia ſumpſerunt. Sicut ergo natura noſtra Chriſto realiter unita eſt, non figuratè, non metaphoricè; ita Criſtus per carnem ſuam & ſanguinem ſub Sacramento nobis communicata, verè & realiter in nobis eſt. Quartò *S. Hilarius* unionem carnis Chriſti nobiſcum per Euchariſtiam, comparat cum unione Chriſti cum Patre, & cum unione naturæ humanæ cum Verbo: triplicem illum unitatis gradum naturalem vocat. Unitatem realem Chriſti cum Patre ex unione carnis Chriſti nobiſcum in Euchariſtia probat: *Cur*, inquit, *gradum quemdam atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit, niſi ut cum ille in Patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium crederetur? At ſic perfecta per Mediatorem unitas doceretur, cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens, maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris proficeremus. Cum qui in eo naturaliter ſecundùm nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quàm autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe teſtatus eſt: Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet & ego in eo.* Chriſtus realiter eſt in Patre per unitatem naturæ: Realiter in Chriſto ſumus per unionem hypoſtaticam. Caro Chriſti realiter in nobis eſt per Euchariſtiam, ex *S. Hilario*. Perperam itaque ejus teſtimonium detorquet *Albertinus* ad unionem ſpiritualem.

Verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus.

De veritate carnis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, nullus eſt ambigendi locus.

Chriſtus per Euchariſtiam naturaliter in nobis permanet.

At, inquit Albertinus, Hilarius ibidem ait, *Nos uno Chriſto per naturam unius Baptiſmi indui.* Quod & *Chryſoſtomus*, ſeu aliquis alius, Sermone de Pentecoſte, & Auctor Homiliæ in venerabilem & vivificam Crucem, inter ejus Opera; & *Athanaſius*, ſeu potiùs Auctor Homiliæ in Sanctum Paſcha, pariter affirmant. Et *Cyrillus Alexandrinus*, Glaphyrorum in Exodum lib.2. de Eunucho *Philippum* interrogante ait: *Per hanc interrogationem intelligibilis ovis factus eſt particeps: ſubitò enim dignus factus eſt baptizari.* Et multò expreſſiùs *Fulgentius* lib. de Baptiſmo Æthiopis, cap. ultimo: *Nec cuiquam aliquatenus eſt ambigendum, tunc unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri, quando in Baptiſmate membrum Chriſti efficitur.* Nemo tamen propterea dixerit, Verbum carnem factum in aqua Baptiſmatis eſſe realiter incluſum. Quamvis ergo *Hilarius* dixerit, *Nos Verbum carnem cibo Dominico ſume-*

Vim argumenti ex S. Hilario ſumpti elevare fruſtra conatur Albertinus.

me-

mere, non eſt colligendum Verbum carnem factum, ſecundùm ejus ſententiam, ſubſtantialiter cibo Dominico eſſe contentum.

Reſpondeo, Verum quidem eſſe quòd Chriſto per Baptiſmum induamur, quòd illum in nobis ſuſcipiamus, quòd intelligibilis ovis participes evadamus, nec locutiones illas metaphoricas eſſe, ſed proprias, quia Chriſtus in nobis per fidem & baptiſmum velut in templo ſuo habitat: non tamen inde colligi poteſt carnem Chriſti in aquâ Baptiſmatis realiter contineri, aut id ſenſiſſe Patres qui ſic locuti ſunt: quia nemo ad aquam Baptiſmatis illa Chriſti verba referenda eſſe dixit: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*. Nemo dixit per Baptiſma Chriſtum in nobis eſſe, *per natura veritatem*, quod *S. Hilarius* de Euchariſtia docuit. *de naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait: Caro mea verè eſt eſca.* Nemo Patrum de Baptiſmo dixit, quod idem Sanctus Antiſtes de Euchariſtia aſſeruit: *Quomodo Chriſtus per Patrem vivit: eodem modo nos per carnem ejus vivimus. Hæc verò vita noſtra cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum eâ conditione quâ vivit ille per Patrem.* Nemo de Baptiſmo dixit, *per manentem in nobis carnaliter Filium, & in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter unitis, myſterium vera ac naturalis unitatis* divinarum perſonarum *eſſe prædicandum*. Quod de Euchariſtia ſcripſit *S. Hilarius*. Non ſunt itaque comparandæ ſententiæ illæ cùm aliorum Patrum, tum ipſius *S. Hilaris* de Baptiſmo, quas *Albertinus* profert, cum iis, quæ apud ipſum de Euchariſtiâ leguntur: ſiquidem ſunt prorſus diſſimiles. Sanctus verò *Fulgentius* unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri dicit in Baptiſmo, non recipiendo in ſe carnis Chriſti veritatem, ſicut de iis qui Euchariſtiam ſumunt, *S. Hilarius* docet: non manducando ſpiritualiter carnem Chriſti per actum fidei, ut contendunt Calviniſtæ; ſiquidem participationem illam ad omnes baptizatos, adeoque ad infantes, actualis fidei illâ in ætate incapaces extendit: & de Baptiſmo Æthiopis agit, qui inſcius baptizatus fuerat in periculo mortis: ſed cenſet *S. Fulgentius*, Chriſtianum quemque Corporis & Sanguinis Dominici participem fieri in Baptiſmo, quia effectum & finem Euchariſtiæ, ſcilicet conjunctionem cum Chriſto, & ſocietatem corporis ejus myſtici conſequitur, *Quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur*. Quod clariùs adhuc exprimit, cùm ait; hæc verba Chriſti, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. in lavacro ſanctæ regenerationis* impleri, *ſecundùm Myſterii veritatem*, id eſt, quoad finem & effectum Euchariſtiæ; *non ſecundùm veritatis Myſteria*; quia non eo modo caro Chriſti manducatur, & ſanguis ejus bibitur in Baptiſmo, quo in Euchariſtia, de qua ſecundùm ſenſum literalem illa Chriſti Domini promiſſio intelligenda eſt.

ARTICULUS XII.

S. CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiatione confirmat.

Sanctus *Cyrillus Hieroſolymitanus* recèns baptizatos docens quid de Euchariſtia credere debeant, Sacramentales, quibus non erant aſſueti, locutiones uſurpare non debuit; ſed apertè ac dilucidè ipſis explicare Eccleſiæ Catholicæ hoc de Myſterio doctrinam. Age, ipſum audiamus: *Cùm igitur*, inquit, *Chriſtus ipſe ſic affirmet atque dicat de pane*, Hoc eſt Corpus meum: *quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente*, Hic eſt Sanguis meus; *quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt Sanguini propinquum, in Cana Galilæa ſolâ voluntate; & non erit dignus cui credamus quòd vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſet? Si enim ad nuptias corporeas invitatus, ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multò magis Corpus & Sanguinem ſuum filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus. Nam ſub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur Sanguis, ut ſumpto Corpore & Sanguine Chriſti, efficiaris ei comparticeps Corporis & Sanguinis. Sic chriſtophori erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cùm ejus Corpus & Sanguinem in membra noſtra receperimus; atque ita, ut B. Petrus dicit, Divinæ naturæ conſortes efficiemur... Ne ergo conſideres tamquam panem nudum, & vinum nudum; Corpus enim eſt & Sanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem judices; quin potiùs habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata; Corpus & Sanguinem.*

Tranſmutatio panis in Corpus & vini in Sanguinem Chriſti, ſimilis mutationi aquæ in vinum ab Eo in Nuptiis facta.

Dubium impugnat *Cyrillus Hieroſolymitanus*. An figuræ vel efficaciæ, an realis præſentiæ? Primum dici non poteſt, cùm nullam difficultatem habeat hic ſenſus, apud eos præſertim qui baptizati, adeoque de virtute Sacramentorum edocti eſſent. Dubium itaque impugnat quòd de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti poteſt oriri; ac proinde Chriſti teſtimonio certum eſſe docet, ac omni certitudine tenendum, Corpus & Sanguinem Chriſti realiter in Euchariſtia contineri. Alioqui abſurdè locutus eſſet. Hunc enim ſenſum verba ejus præſeferrent: Cùm Chriſtus affirmet de pane, *Hoc eſt Corpus meum*; quis dicere audeat non eſſe figuram Dominici Corporis? Æquè abſurda erit probatio a miraculo converſionis aquæ in vinum petita, ad tranſmutationem panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti comprobandam, ſi de ſola mutatione figuræ aut virtutis intelligatur *S. Cyrillus*. Senſus enim ejus erit: Chriſtus aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, ſolâ voluntate; & non erit dignus cui credamus quod vinum in Sanguinis ſui figuram aut efficaciam mutaverit? Senſus erit Chriſtum, ſiquidem in nuptiis terrenis aquam in vinum convertit, potuiſſe vinum mutare in figuram, aut virtutem Sanguinis ſui. O præclarum, quod *Cyrillo* affingunt Calviniani Miniſtri, ratiocinium! Præterea mutatio virtutis non efficit ut ea res mutari dicatur in alteram, quæ virtute ejus augetur. Ita quamvis aqua Baptiſmatis virtutem Sanguinis Chriſti, & Chriſma Confirmationis virtutem Spiritus Sancti recipiant: nullus tamen Patrum dixit aquam Baptiſmatis in Sanguinem Chriſti, & Chriſma Confirmationis in Spiritum Sanctum tranſmutari. Veſtis Chriſti cujus contactu ſanata Hemorroïſſa eſt, virtutem ejus continebat: Sudaria & ſemicinctia *S. Pauli*, quæ infirmos curabant, virtutem ab ejus corpore traxerant: nemo tamen dixit, aut ſapienter dicere potuit veſtem Chriſti in ejus carnem fuiſſe converſam, aut ſudaria & ſemicinctia *S. Pauli* in ipſum Paulum fuiſſe tranſmutata. Cùm itaque dixit *Cyrillus Hieroſolymitanus*, Salvatorem vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſe, aliquid ſignificavit ampliùs quàm mutationem in ſignum & efficaciam pretioſi Sanguinis. Addiderim, *Bezam* * ipſum abſurditatem ejus locutionis ſugillare, quâ efficacia mortis Chriſti Corporis & Sanguinis nomi-

* Epiſt. ad Alemann.

mine inſigniretur. *Corporis & Sanguinis nomen*, inquit, *nimis abſurdum eſt de fructu & efficacia mortis Domini interpretari*. Tertiò de Corpore typico perperam & abſurdè explicantur *Cyrilli* verba dicentis: *Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus*. Siquidem addit: *Sub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur tibi Sanguis*. Senſus enim *Cyrilli* eſſet, ſi de Corpore & Sanguine myſtico & ſymbolico, hoc eſt, de typis Corporis & Sanguinis proprii eſſet intelligendus: Figura Corporis & Sanguinis Chriſti datur tibi in figura Corporis & Sanguis ipſius. Et non puduit *Albertinum* dum *Cyrilli* verba in ſenſum adeo præpoſterum & ineptum detorſit, doctiſſimum Cardinalem Bellarminum *Bardum* appellare, qui facilem adeo ſolutionem deprehendere non potuerit. Næ virum inſolentem, etiam cum ea ſcripturis in quibus nec ſcintilla radiat boni ſenſûs! Quartò, de manducatione ſpirituali *Cyrillus Hieroſolymitanus* explicari non poteſt, cùm Corpus & Sanguinem Chriſti, quæ nobis dantur ſub typis panis & vini, in membris noſtris recipi aſſerat. Quintò, non ſenſuum, ſed fidei judicio credendum eſſe docet. Qua una propoſitione refellitur totum caput 28. primi libri *Albertini*, quo probare nititur panem & vinum in Euchariſtia manere, ex teſtimonio ſenſuum.

Nec obſtat quod Catecheſi ſequenti Euchariſtiam vocet ἀντίτυπον σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ Nam appellatio illa realem præſentiam non excludit. Euchariſtia ſiquidem ſecundùm externam partem id eſt, ratione ſpecierum quibus Corpus & Sanguis Chriſti obvelantur, figura eſt & Sacramentum ejuſdem Sacri Corporis & Pretioſi Sanguinis non abſentium, ſed præſentium; latentium tamen. Quod abſque dubitatione credendum eſſe docet *Cyrillus Hieroſolymitanus* continenter poſt verba laudata. *Accedens autem ad Communionem*, inquit, *non expanſis manuum volis accede, neque disjunctis digitis, ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubjicias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt: & concavâ manu ſuſcipe Corpus Chriſti, dicens Amen*. Quæ ex *Cyrillo* objiciunt Miniſtri, ſoluta ſunt a nobis in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ 4. Sæculi Cap. 6. Art. 11. Num. 9.

ARTICULUS XIII.

SS. BASILIUS & GREGORIUS NYSSENUS Catholici Dogmatis de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores.

Corpus Chriſti in Sacrificium offertur.

I. SAnctus *Baſilius* lib. 2. *De Baptiſmo* Quæſtione II. eorum crimen exponens, qui pollutâ conſcientiâ Sacrificium Novæ Legis offerunt, & Corpus Domini comedunt, Sanguinemque ejus bibunt, hæc habet: *Dominus verò dicens*, Templo majus eſt hic, *inſtruit nos tantò ſceleſtiorem & impium magis eſſe eum qui cùm impurus ſit, Corpus Domini audet in Sacrificium offerre, qui ſeipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem bonæ fragrantiæ dedit; quantò Corpus Unigeniti Filii Dei excellentius eſt arietibus ac tauris. Excellentius dico non collationis ratione; Eſt enim excellentia incomparabilis*. Et Quæſtione 3. *Quantò majus aliquid hic eſt templo, ſecundùm Domini vocem, tantò gravius & terribilius eſt in anima impuritate conſtitutum Corpus Chriſti temerè contingere, quàm ſit accedere ad arietes vel tauros, dicente Apoſtolo*: „Itaque qui edit panem aut bibit poculum Domini indignè, „reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Quod ſi in immunditia tantùm conſtitutus, tam terribile judicium habet, quantò magis qui cùm in peccato ſit Corpus Domini contingere audet, gravius ſibi accerſit judicium? Mundemus itaque nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, ut judicium eorum qui Dominium occiderunt, effugiamus*.

Indigna Commu-nio.

Corpus Domini in Sacrificium offerri *Baſilius* docet quod de Corpore typico, pane ſcilicet appellatione Corporis inſignito, perperam explicant Miniſtri Calviniani. Corpus enim illud offertur, quod templo majus eſt, & quod veterum Sacrificiorum victimas excellentiâ ſuâ ita ſuperat, ut cum iis comparari non poſſit. Illud autem eſt verum, proprium & naturale Chriſti Corpus. Hoc impii etiam contingunt & recipiunt, & indignè manducando, judicium eorum qui Dominum occidere, incurrunt. Ore itaque corporis impii Corpus Chriſti verum & naturale, quod ſolum majus eſt templo, & veteribus victimis incomparabiliter excellentius, manducant, ſecundùm *S. Baſilium*: Nam ſpiritualis manducatio ad impios non pertinet. Quæ ex Liturgia *S. Baſilii* a Miniſtris objiciuntur, ſolutâ lege in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi 4. cap. 6. Art. 19. §. 1.

Corpus Chriſti noſtris viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare.

II. Succedat *S. Baſilio S. Gregorius Nyſſenus* ejus frater, qui duplex caput doctrinæ Catholicæ, præſentiæ ſcilicet realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis luculenter ac disertè adſtruit in Oratione Catechetica cap. 37. *Sed quoniam*, inquit, *homo eſt duplex, ut qui ſit compoſitus ac contemperatus ex anima & corpore, neceſſe eſt ut ii qui ſervantur, per utrumque attingant eum qui ducit ad vitam. Ergo anima quidem cum ipſo contemperata per fidem hinc ſalutis habet occaſionem. Nam unio cum vita vitæ habet ſocietatem: Corpus autem alio modo venit ad participationem & contemperationem ejus quod dat ſalutem: Quemodo enim qui venenum ſumpſerunt, alio medicamento extinguunt vim, quæ affert interitum. Oportet autem ſicut exitiale, ita etiam ſalutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem. Ita cùm id guſtaverimus quod noſtram diſſolvit naturam, rurſus neceſſe eſt, ut opus habeamus eo quod cogit ac conciliat id quod erat diſſolutum: ut cùm intra nos fuerit hoc ſalutare medicamentum, veneni damnum quod corpori fuerat inditum, per contrariam repellat affectionem. Quid hoc ergo eſt? Nihil aliud quàm illud corpus, quod & morte oſtenſum fuit eſſe potentius, & noſtra vitæ fuit initium. Quomodo enim parum fermenti, ut dicit Apoſtolus, ſibi aſſimilat totam aſperſionem, ita corpus morte a Deo affectum, cùm fuerit intra noſtrum, totum ad ſe tranſmutat & tranſfert. Quomodo enim cùm quod eſt exitiale, miſtum fuerit cum ſano, quicquid eſt contemperatum, ſimul redditur inutile: ita etiam corpus immortale cùm fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam. Sed fieri non poteſt ut ſit aliquid aliter intra corpus, niſi per eſum & potionem miſceatur viſceribus. Neceſſe eſt ergo eo modo quo natura poteſt, Spiritus vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit, oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis: oportet conſiderare quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus quod tam multis Fidelium millibus in univerſo terrarum orbe ſemper diſtribuitur totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat.*

Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet.

Corpus Chriſti morte affectum, ſed morte potentius, corpus immortale a nobis ſumitur, noſtris viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare, ut per illa virtus ejus diſtribuatur in univerſum corpus. Figura Corporis Chriſti non eſt, nec

appel-

appellatur corpus morte pro nobis affectum, morte potentius, immortale, noſtræ vitæ initium: Itaque *S. Gregorius Nyſſenus* non loquitur de figura Corporis Chriſti; ſed de vero, propriè dicto & naturali corpore, cùm docet illud a nobis ſumi, manducari, intra nos ſuſcipi, noſtris viſceribus commiſceri: quæ verba realem & corporalem manducationem apertè ſignificant. Verum igitur Chriſti Corpus realiter in Euchariſtia præſens eſt ſecundùm *S. Gregorium Nyſſenum*. De ſolius namque virtutis & efficaciæ præſentia intelligi non poteſt. Alioqui cùm ait, *Salutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem*, ſenſus eſſet virtutem Corporis Chriſti in viſceribus noſtris recipi debere, ut virtus ejus diffundatur in nobis, qui loquendi modus abſurdus eſſet. Corpus ergo Chriſti intra nos debere ſuſcipi ſecundùm ſubſtantiam ſuam docet *Sanctus Gregorius Nyſſenus*, ut virtutem ſuam in nobis diffundat: & ſubſtantialem illius intra nos præſentiam velut neceſſariam conditionem ſtatuit, ut in nobis operetur ad modum medicamenti, quod hauſti veneni vim extinguit. Dogma etiam realis præſentiæ veri Corporis Chriſti in Euchariſtia, ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm virtutem duntaxat, ſequitur dubium illud quod proponit ac profligat S. Gregorius Nyſſenus: *Quomodo fieri potuerit ut unum illud corpus, quod tam multis Fidelium millibus in univerſo orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat?* Nemo autem ita ſtipes eſt, ut dubitet num Corpus Chriſti integrum in ſe maneat, quia meritorum ejus plenitudinem recipimus. Nec ſanè mirabile eſſet integrum in ſe manere corpus, quod in cœlo tantùm eſſet realiter & ſecundùm ſubſtantiam, in univerſo verò terrarum orbe multis Fidelium millibus in figura tantùm & virtute daretur.

Tranſelementatio panis in Corpus Chriſti per verbum Dei.

Tranſſubſtantiationem in eadem Oratione non minùs apertè docet S. Gregorius Nyſſenus. *Quomodo*, inquit, *in nobis, qui panem videt, humanum corpus videt, quodammodo, quòd cùm ille in eo fuerit, hoc fit; ita illic quoque quod Deum ſuſcepit corpus, cùm panis alimentum accepiſſet, quadam ratione idem erat quod ille alimento tranſeunte in naturam corporis. Nam quod eſt omnium proprium, id quoque pro certo & conſtanti eſt in illa carne, nempe quòd illud quoque corpus pane continebatur. Corpus autem Dei Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum eſt dignitatem. Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari. Etenim panis erat poteſtate illud corpus... Nam & illic Verbi gratia ſanctum fecit corpus cui ex pane erat ſubſtantia, & quodammodo ipſum quoque erat panis: & hic ſimiliter panis, ſicut dicit Apoſtolus, ſanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat; ſed quòd ſtatim a Verbo in corpus tranſmutetur per verbum*, Hoc eſt corpus meum. *Cùm autem omnis caro alatur etiam per humorem.. Qui quidem cùm fuerit in nobis, per alterandi facultatem ſit ſanguis, & maximè ſi per vinum acceperit virtutem tranſmutandi in calidum. Quoniam ergo hanc quoque partem accepit caro illa Dei ſuſceptrix ad ſui conſtitutionem: Manifeſtatum autem verbum propterea ſe admiſcuit interitui obnoxia hominum natura, ut communionem divinitatis ſimul etiam deificetur humanitas: ea de cauſa per ſua gratia diſpenſationem ſe per carnem inſerit omnibus credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus credentium, quibus ſubſtantia eſt ex pane & vino, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat, virtute benedictionis in illud tranſelementata eorum quæ apparent naturâ.* Tranſelementatio naturæ eorum quæ apparent, id eſt, panis & vini, in Corpus Chriſti, virtute benedictionis factâ, quid aliud eſt quàm tranſſubſtantiatio? Licèt enim naturæ nomen aliquando pro qualitate & conditione uſurpetur, ſicut & virtutis nomen pro natura: Licèt voces *tranſmutatio*, & *tranſelementatio* mutationem ſubſtantialem non ſemper ſignificent, cùm per attributa accidentaria, aut metaphorica, quibus junguntur interdum, ad ſolam qualitatum mutationem ſignificandam determinentur, ut multis exemplis ex Patribus corraſis inutiliter probare ſatagit *Albertinus*: tamen his verbis *S. Gregorium Nyſſenum* mutationem ſubſtantialem deſignare, evidens eſt ex adjunctis. Primò, quia panem in corpus Chriſti tranſelementari aſſerit per Verbum Dei, ſicut panis quo Chriſtus in terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius corporis. At mutatio panis quo Chriſtus alebatur, non erat tantùm mutatio conditionis panis in virtutem corporis ipſius, ſed mutatio ſubſtantiæ panis in ejus ſubſtantiam; Igitur & mutatio panis qui Euchariſtiæ materia eſt, in Chriſti corpus, quam velut objectum fidei proponit *S. Gregorius Nyſſenus* his verbis: *Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari*; eſt mutatio ſubſtantialis. Secundò, tranſmutatio panis in Chriſti corpus, ea eſt quam ſignificant & operantur hæc verba Domini: *Hoc eſt corpus meum*. Docet namque S. Gregorius, *Panem ſtatim a Verbo in corpus tranſmutari per verbum: Hoc eſt corpus meum*. At hæc verba nec ſolam ſignificationis & figuræ, vel efficaciæ & virtutis mutationem ſignificant. Eam quippe ſignificant & operantur mutationem, ex qua conſequens eſt ut Chriſtus *ſe per carnem inſerat omnibus Credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus Credentium, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis*: Ad mutationem porro panis, in figuram corporis Chriſti id minimè ſequitur. Sola verò novæ virtutis & efficaciæ in panem effuſio, non ſufficeret ad veritatem iſtius propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum*: ſiquidem nulla res dicitur eſſe altera, vel in illam converti quòd inſtrumentum ſit ejus agens virtute: nec aqua baptiſmatis dicitur Sanguis Chriſti, aut in Sanguinem Chriſti converti, quamvis ejus virtute peccatorum ſordes extergat & animas ſanctificet; neque Chriſma dicitur Spiritus Sanctus, aut in Spiritum Sanctum converti, quamvis ejus virtute ſpiritale robur in Confirmatione producat. Nec Veteris Legis Sacramenta, licèt carnis Chriſti virtutem continerent, ſecundùm Calviniſtarum doctrinam, dicta ſunt umquam in Corpus Chriſti fuiſſe tranſmutata. Quis enim agnum, manna, panes propoſitionis, victimas, petram deſerti, in Chriſtum tranſelementata dixit umquam, vel ſcripſit? Cùm itaque natura panis virtute benedictionis in corpus Chriſti tranſelementari dicatur a *S. Gregorio Nyſſeno*, ſolam novæ virtutis cum pane communicationem non ſignificat. Addiderim, *S. Gregorium Nyſſenum* hac ipſa in Oratione alias mutationes quæ non ſunt ſubſtantiæ in ſubſtantiam aut ſimilibus verbis non ſignificare, aut hæc verba ita exponere, ut ſolam ſtatûs vel qualitatum mutationem ipſum intellexiſſe compertum ſit. Sic *Corpus Dei Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum aſſerit dignitatem*: Unio ſcilicet perſonalis cum Verbo divina dignitas eſt. At ipſum dignitatis nomen oſtendit corpus in ſubſtantiam naturæ divinæ tranſmutatum non eſſe. Ait ibidem Gregorius: *Corpus immortale, cùm fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam*: Sed mutationem corporum noſtrorum in ſubſtantiam Corporis Chriſti his verbis a *S. Gregorio* non ſignificari, ſolamque deſignari cœleſtium qualitatum impreſſionem

nem

ſiem corporibus noſtris factam a corpore Domini, quod intra nos ſumimus, adjuncta demonſtrant: *Neceſſe eſt ergo, eo modo quo natura poteſt, Spiritus vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus, quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit; oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis &c.* At in tota illa *S. Gregorii* Oratione nihil eſt quo iſta verba: *Hæc autem dat, virtute benedictionis, in illud* (ſcilicet corpus Chriſti) *tranſelementata eorum quæ apparent natura* ad ſolam virtutis & efficaciȩ mutationem ſignificandam determinentur. Quin potiùs evidenter probatur ex antecedentibus, mutationem ſubſtantialem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti his verbis ſignificari.

Confirmatur inſigni altero *S. Gregorii Nyſſeni* teſtimonio, *Orationem in diem luminum*, ſive in Baptiſmum Chriſti, ubi oſtendere volens baptiſma non eſſe parvifaciendum, ſeu aliquid commune, propter uſum aquæ; ſiquidem mirabiles habet effectus; rerum præſtantiam non eſſe diiudicandam docet ex conditionis earum naturalis vilitate, cùm Deus eas interdum evehat ſupra materiæ dignitatem, quaſdam per mutationem qualitatis, quaſdam per mutationem ſubſtantiæ, nonnullas ſolâ mutatione uſûs. Et primùm varia adducit exempla rerum quæ per conſecrationem in alium ſtatum mutantur, quamvis non eodem modo, quia conſecrationis varii ſunt effectus, quorum rationem aſſignare non licet alteram a voluntate Dei; quamobrem ex eo quòd aqua Baptiſmatis, oleum Confirmationis, Altare, Sacerdos, quoad ſubſtantiam non mutentur conſecratione, ſed novam dumtaxat dignitatem, vim & efficaciam conſequantur, perperam colligit *Albertinus* panem Euchariſticum per conſecrationem ſubſtantialiter non mutari eamque eſſe *S. Gregorii Nyſſeni* mentem. Longè enim aliter loquitur de mutatione quam in aliis rebus efficit conſecratio, & de ea quam in pane operatur. De Altari ait: *Non Altare hoc Sanctum cui adſiſtimus, lapis eſt naturâ communis, nihil differens ab aliis cruſtis lapideis, ex quibus parietes noſtri extruuntur; ſed quoniam Dei cultui conſecratum atque dedicatum eſt, ac benedictionem accepit, menſa ſancta, altare immaculatum eſt, quod non amplius ab omnibus, ſed a ſolis Sacerdotibus, iiſque venerantibus contrectatur.* Quæ verba ſolam Altaris ad ſacros uſus deſtinationem ſignificant. De oleo & vino ait: *Sic Myſticum oleum ſic vinum, cùm ſint res exigui pretii ante benedictionem, poſt ſanctificationem, quæ a Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur.* Quæ verba novæ quidem virtutis & efficaciæ acceſſionem oleo & vino factam ſignificant, quod utrique commune eſt; mutationem verò ſubſtantialem vini quæ conſecrationis illius proprius effectus eſt, & excellentis illius operationis ratio, ut non exprimunt, ita etiam non negant. De Sacerdotis conſecratione ſic loquitur: *Eadem verbi vis etiam Sacerdotem auguſtum & honorandum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi ſegregatum. Cùm enim unus e plebe eſſet, repente redditur præceptor, Præſes, Doctor pietatis, myſteriorum latentium Præſul, nihil vel corpore vel forma mutatus, ſed inviſibili quadam vi ac gratiâ animam in melius transformatam gerens.* Quæ verba ſola mutationem ſtatûs, novæ dignitatis gratiæ ac poteſtatis adeptionem ſignificant. De pane verò Euchariſtico ſic loquitur: *Panis item, panis eſt initio communis: ſed ubi eum Myſterium ſacrificaverit, Corpus Chriſti fit & dicitur.* σῶμα Χριστοῦ λέγεται καὶ γίνεται. Quæ verba ſubſtantialem mutationem ſignificant, nec umquam in figurativis propoſitionibus, in quibus verbum, *eſt*,

Panis Euchariſticus Conſecratione Corpus Chriſti fit & dicitur.

uſurpatur pro, *ſignificat* locum habent. Nemo enim de ſtatua *Alexandri* dixerit: *Alexander* appellatur & eſt. Nemo de Carta Geographica Italiæ dixerit: Italia appellatur & eſt. Nemo de agno Paſchali dixit: Tranſitus appellatur & eſt: Nemo de Circumciſione dixit, Fœdus appellatur & eſt: Nemo de petra deſerti, Chriſtus appellatur & eſt. Hic enim loquendi modus ſenſum figuræ a verbo, *eſt*, prorſus excludit, & attributum realiter convenire ſubjecto ſignificat.

Satisfit objectioni Albertini, petita ex hac loquendi formula Dicitur & eſt.

III. Objicit *Albertinus* communiſſimam eſſe apud Veteres hanc loquendi formam, *dicitur & eſt*, & adhiberi etiam quando agunt de iis quæ non propriè & ſubſtantialiter, ſed figuratè tantùm, ſeu per quamdam ſimilitudinem, illa ſunt, quæ dicuntur eſſe. Sic enim *Irenæus* lib. 5. c. 10. *Homo per fidem inſertus, & aſſumens Spiritum Dei ... aliud accipit vocabulum, ſignificans illam quæ in melius eſt transmutationem, jam non caro & ſanguis, ſed homo ſpiritalis exiſtens & dicitur.* Sic *Gregorius Nazianzenus* Oratione 1. agens de nominibus fundamenti, petræ, agni, & aliis Domino tributis; *Unumquodque eorum*, inquit, *eſt & appellatur.* & Oratione 38. ait de Diabolo: *Propter ſuperbiam caligo eſt & dicitur.* Et Oratione 42. de Chriſto verò Agno Dei ait: *Incorruptionis indumentum eſt & appellatur.* Sic *Auguſtinus* Sermone 121. *De Diverſis*, de eodem Chriſto ait: *Fundamentum dicitur & caput, & revera eſt.* Sic *Chromatius Aquilejenſis* Fragmento in Matthæum 3. *Multi Sanctorum filii Dei dicuntur & ſunt.* Sic *Cyrillus Alexandrinus* Glaphyrorum in Geneſim lib. 6. de Synagoga Judaïca ait: *Velut vidua quædam appellata eſt, & verè fuit.* Et libro 8. contra Julianum: *Indubitatum eſt nos eſſe verè Iſraëlitas, ac dici.* Et in Joannis cap. 1. de Chriſto; *Lux dicitur & eſt.* Sic *Theodoretus* in 1. ad Corinthios c. 12. de Eccleſia ait: *Unum corpus eſt & dicitur.* Sic *Iſidorus Peluſiota* lib. 1. Epiſtolâ 319. de Sacerdote ſcribit: *Eccleſiæ lumen appellatur & eſt.* Sic *Germanus Conſtantinopolitanus* in *Theoria Rerum Eccleſiaſticarum*, de altari, ſeu Menſa Euchariſtica: *Altare eſt & dicitur præſepe & ſepulchrum Domini.* Et ipſe *Gregorius Nyſſenus* Homilia 6. in *Cantica*, de iis qui corde mundi ſunt loquens; *Iſraël*, inquit, *propriè ſunt & dicuntur.* Et Homilia 14. *De Veritate*, ait: *Secundùm Pauli vocem, divini ædificii fundamentum eſt & dicitur.* Et Homilia 15. de S. Petro ait: *Loco Simonis Petrus appellatur & factus.* Denique lib. 6. contra *Eunomium*, de Chriſto ait: *Dextra Dei eſt & intelligitur.* Quidni ergo & diceret, *Panis, poſtquam eum Myſterium ſanctificaverit, Corpus Chriſti dicitur & eſt*; ſimiliter intelligendo illum Corpus Chriſti eſſe, non propriè ſed figuratè, & virtualiter?

Reſpondeo, Hanc loquendi formulam, *dicitur & eſt*, in Propoſitionibus quidem metaphoricis rectè uſurpari, in quibus attributum pro qualitate eminenti, dote, aut virtute rei alterius accipitur: quia in iis verbum, *eſt*, convenientiam realem illius qualitatis aut virtutis, quæ nomine metaphorico exprimitur, ſubjecto importat, non ſimplicis ſignificationis attributionem, quam exprimit iſtud verbum, *dicitur*. Perſpicuum enim eſt, rem de qua uſurpatur iſte loquendi modus, *dicitur & eſt*, diſtingui ab illis quibus ſolum nomen, non item natura vel qualitas rei alterius convenit. Quænam porro ſunt res illæ, quæ dicuntur, & non ſunt illa quorum nominibus appellantur? Eæ ſanè quæ ſolâ ſignificatione & repræſentatione tales ſunt. Hæc ergo loquendi formula, *dicitur & eſt*, figuram excludit, non ab attributo quidem; Metaphoricum enim quandoque eſt, ſed a verbo, *eſt*, quod ſolam nominis con-

convenientiam non ſignificat, ſed convenientiam realem. At in propoſitionibus figurativis verbum *eſt*, nativam ſignificationem ſuam non ſervat. Propoſitiones autem omnes quarum Indicem tanta cum oſtentatione profert *Albertinus*, metaphoricæ ſunt, & in iis hæc verba, *dicitur & eſt*, attributis metaphoricis applicantur; quæ cùm ſecundùm nomen, & rem metaphoricè ſignificatam, ſubjecto tribuantur, vera eſt propoſitio in qua adhibetur hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*: unde *τὸ eſt*, realem convenientiam, veramque identitatem ſignificat. Ita in hac propoſitione, *Aſſumens Spiritum Dei, homo ſpiritalis exiſtit & dicitur*, res hoc vocabulo, *ſpiritalis* ſignificata, ſubjecto verè convenit, non ſecundùm ſenſum literalem hujus vocis, quo naturam immaterialem deſignaret, ſed ſecundùm ſenſum metaphoricum, quo ſignificat hominem a carnalibus cupiditatibus liberum, qui ſola bona ſpiritalia & æterna concupiſcat. *Chriſtus petra dicitur & eſt*, ſi ſpectetur ſignificatio hujus vocis, non literalis quidem, ſed metaphorica, ſecundùm quam deſignat immobilem firmitatem, quæ Chriſto reipſa & propriè convenit. *Chriſtus Lux dicitur & eſt*, quia res lucis nomine metaphoricè ſignificata, ſcilicet veritas & doctrina, verè Chriſto convenit, proprièque hominum mentes illuminat. Idem de cœteris propoſitionibus ab *Albertino* prolatis eſto judicium. At in propoſitionibus figurativis, uſurpari non poteſt hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*; quia in iis attributum duplicem ſenſum non patitur, & in ſimplici ac propria ſignificatione accipiendum eſt, ac figura in verbo, *eſt*, verſatur tota, quod pro eodem accipitur ac *ſignificat*. Cùm igitur iſtam Chriſti propoſitionem, *Hoc eſt Corpus meum*, Calviniani Miniſtri hujus generis eſſe velint, non potuiſſet verè dicere S. Gregorius Nyſſenus; *Panis poſtquam eum Myſterium ſacrificaverit, corpus Chriſti dicitur & eſt*; ſi intellexiſſet illum Chriſti corpus eſſe, non propriè, ſed figuratè & virtualiter. Hanc reſponſionem debemus doctiſſimo Defenſori *Perpetuæ Fidei Eccleſiæ* contra *Claudium* Calvinianum Miniſtrum, Tom. 2. lib. 4. cap. 14.

ARTICULUS XIV.

S. EPHREM SYRUS, & EPIPHANIUS Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere.

I. SAnctus *Ephrem Syrus* in libro *De Natura Dei curioſè non ſcrutanda*, ubi Fideles ad participationem Euchariſtiæ adhortatus eſt, & ad meditandum Paſſionem & Reſurrectionem Chriſti, quò dignè ejus Sacramenta percipiant; ſubdit: *Fidei oculus, cùm in corde cujuſpiam clarè ac liquidè lucis inſtar effulſerit, purè quoque ac ſincerè Agnum Dei contemplatur, qui pro nobis occiſus ac immolatus eſt, donavitque nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur, ſitque ipſius nobis participatio in remiſſionem peccatorum. Hunc fidei oculum qui poſſidet, manifeſtè ac lucidè intuetur Dominum; & certâ pleniſſimâque fide ſanctiſſimum Agni immaculati, unigeniti Filii cœleſtis Patris Corpus manducat ac ſanguinem bibit, haudquaquam curioſè divinam ſanctamque fidem perſcrutans.... Eſto itaque fidelis atque innocens. Participa immaculatum Corpus & Sanguinem Domini tui fide pleniſſimâ, certus quòd Agnum ipſum integrè comedas. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti: Cave ea temerè ſcruteris; ne in ipſorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cœleſtibus Angelis terrenos cibos appoſuit, illique eos comederunt. Ingens ſanè miraculum eſt cernere Spiritus incorporeos in terra carnium cibos manducantes. Sed hoc profectò omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnemque ſermonem quod nobis fecit unigenitus Filius Chriſtus Salvator noſter. Ignem quippe ac ſpiritum manducandum præſtitit nobis carne veſtitis, Corpus videlicet ſuum ac Sanguinem.*

Euchariſtiam percipientes, Agnum ipſum integrè comedimus.

Corpus Chriſti quod pleniſſima fide manducamus, & Sanguis quem bibimus, non ſunt Corpus & Sanguis Domini typicè & ſymbolicè dumtaxat, id eſt, Sacramentaria ſigna, ut reſpondet *Albertinus*: ſiquidem fides in Sacramentalibus ſignis non ſiſtit. Præterea, Sacramentalia ſigna integrè non comeduntur: Agnus igitur quem integrè comedi *S. Ephrem* docet, non ſunt ſigna Sacramentalia, ſed verum Chriſti Corpus & verus Sanguis. Nec etiam *S. Ephrem* ſenſus eſt, nos in Euchariſtiæ communione per fidem & ſpiritualiter Corpus & Sanguinem Domini manducare & bibere: quemadmodum ore corpus & ſanguinem typicum, hoc eſt, figuras corporis & ſanguinis ejus, manducamus & bibimus. Hæc enim verba *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, evidenter probant de ſpirituali dumtaxat manducatione *S. Ephrem* non agere. Quis enim verbi gratiâ dixit umquam certos nos eſſe debere, quòd Sanguinem Chriſti integrum in baptiſmo recipiamus? Deinde quid eſt illa Agni immaculati integritas, in opinione Calviniſtarum, cujus fidem adeo *S. Ephrem* commendat? An credendum nos totam Corporis & Sanguinis Chriſti virtutem in communione Euchariſtiæ recipere? Si ita eſt, falſum quid credere debemus; ſiquidem totam Sanguinis Chriſti virtutem non exhauriunt quicumque ſpiritaliter corpus ejus manducant & ſanguinem bibunt. An credendum virtutem pani impreſſam ex toto Chriſto, non ex aliqua ejus parte dumtaxat derivari? Nemo umquam fuit, opinor, cujus mentem adeo ſtulta ſubierit dubitatio, & ineptum eſt fingere quòd eam *S. Ephrem* prævenire voluerit. An ita locutus eſt, quòd fides Chriſtum integrum ſemper complectatur? At id falſiſſimum eſt, cùm fides operationes ſuas eliciat ſecundùm modum noſtrum intelligendi: mens verò humana objecta quævis compoſita dividere poſſit, & unam abſque altera partem contemplari, immo ipſam id præſtare ſæpe neceſſe eſt. Illa igitur Agni integri manducatio, quam certiſſimâ fide credendam admonet *S. Ephrem*, oralis manducatio eſt; qua quis exiſtimare poſſet ſe partem dumtaxat Chriſti comedere, quia partem tantùm ſignorum Sacramentalium recipit. Tertiò quid ſibi volunt hæc verba, in ſententia Calviniſtarum: *Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti, cave ea temerè ſcruteris, ne in ipſorum participatione comburaris*? Immo verò curioſè ſcrutanda viderentur, ſi Calviniſtarum ſenſus verus eſſet; ſiquidem nihil eſſet in iis quod movere poſſet offenſionem, nihil omnino quod facillimè credi non poſſet. Numquid enim captum ſuperat humanæ mentis, quòd Chriſtus Corporis Sanguiniſque ſui figuram inſtituerit, cujus nos voluerit eſſe participes: meditando mortem ipſius, ut hac meditatione mortis ejuſdem fructum, ac pretioſi ſanguinis virtutem percipiamus? Quartò quiſnam erit ſenſus illius comparationis, quam *S. Ephrem* inſtituit inter *Angelos terrenos cibos manducantes* & homines *ignem ac Spiritum* comedentes, nimirum *Chriſti Corpus ac Sanguinem*? Si enim de ſola Sacramenti & Corporis typici manducatione hæc verba intelligantur, ubinam illud *Miraculum quod omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnemque ſermonem*, ut *S. Ephrem* loquitur? Si verò de manducatione ſpirituali Corporis Chriſti exponantur, quænam erit ratio componendi corpoream & realem Angelo-

Adverſùs Albertini cavillationes propugnatur Catholicus S. Ephrem ſenſus.

gelorum manducationem, cum ſpirituali Corporis Chriſti manducatione, quæ metaphorica tantùm eſſet? Quomodo iſta dici poſſet admirabilior?

Nec fœlicius reſpondet ſecundò *Albertinus*, probabilius videri *Ephrem* hìc agere de proprio Corpore & Sanguine Domini, atque de eorum participatione, non in Euchariſtiæ uſu, ſed in ipſo Paſſionis actu per fidem ſpectatorum. Eo autem ſenſu rectiſſimè dicere, eum qui Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis in cruce immolati fide plena participat, certum eſſe debere ſe Agnum integrum, id eſt, non ſolùm Chriſtum hominem, ſed & eumdem Chriſtum Deum comedere. Miraculum autem illud eſt quod *Ephrem* tantopere effert, quodque præcellere dicit miraculo Angelorum ab *Abraham* cibatorum. Hæc, inquam, *Albertini* reſponſio inanis eſt; ibi enim de participatione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia *S. Ephrem* agere, evidenter oſtendunt quæ præmittit de Euchariſtiæ inſtitutione, & adhortatio ad Sacramentorum participationem. Deinde nuſquam de alia manducatione, præterquam de Sacramentali dictum eſt: *Chriſtus donavit nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur.* Hæc enim verba ex Liturgia accepta, ſacramentalis communionis idæam animo ingerunt. Præterea ineptus eſt ſenſus, quem his *Ephrem* verbis, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, Albertinus affingit. Enimverò ſi manducare ſpiritaliter Chriſtum Deum & hominem nihil aliud eſt, quam ipſum ut Deum & hominem fide complecti, impoſſibile eſt, ut quis ita manducet Agnum integrum, niſi certus ſit ſe manducare, cùm certi ſimus nos cogitare & meditari, hoc ipſo quod cogitamus atque meditamur. Sicut ergo ineptè loqueretur, qui homini de Deo cogitanti diceret; Certus ſis quòd de Deo cogites: ita ineptè *S. Ephrem* dixiſſet illi qui Chriſtum ut Deum & hominem fide perciperet, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas.*

Objicit *Albertinus*, Ephrem appellare Euchariſtiam figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. *Diligenter intuere*, inquit, *quomodo in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit in figuram immaculati corporis ſui, calicemque in figuram pretioſi ſanguinis ſui benedixit, deditque Diſcipulis ſuis: & eſto tu quoque Sacramentorum ejus particeps.* Verùm de figura quæ Chriſti corpus & ſanguinem realiter includat, intelligendum eſſe *S. Ephrem*, verba illa evidenter oſtendunt: *Participa immaculatum corpus & ſanguinem Domini tui fide pleniſſimâ, certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, &c. Fides enim illa pleniſſima, quam poſtulat, ad dubium, quod circa Myſterium iſtud oriri poſſet, diſpellendum, ſenſum figuræ ac virtutis, qui dobitationem hujuſmodi non parit, manifeſtè excludit.

S. Epiphanius Dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmat.

II. *Ephrem* Edeſſenç Eccleſiæ Diacono *S. Epiphanium* Conſtantiæ in Cypro Epiſcopum ſubjungimus, qui in *Ancorato* allegorias *Origenis* circa Paradiſi creationem, ejuſque de imagine Dei in homine fanaticam (ut vocat) opinionem explodens, ait: *Fidelium porro eſt Scripturarum veritatem non inficiari, ſed ingenuè profiteri, quemadmodum infidelium eſt repudiare gratiam. Quapropter ineſt quidem in homine illud ipſum quod ad imaginem expreſſum dicitur: cujuſmodi verò ſit illud, ſoli Deo cognitum eſt.... Cæterùm quæ ab illo conſtituta ſunt, ſubtrahere nolumus. Verus enim eſt ille, qui ad imaginem ut eſſet, homini ſuâ gratiâ largitus eſt.* Tum inter exempla quæ afferre ſe poſſe aſſerit, rerum quæ credi debent, quamvis non appareant, Euchariſtiam ſpecialiter adducit, in qua creditu difficile eſt eſſe corpus Chriſti, cùm non appareat, ſed ſolùm videatur aliquid rotundum & ſenſûs expers; & nihilominus Chriſtianorum nemo eſt qui Euchariſtiam Chriſti corpus eſſe non credat propter auctoritatem Chriſti dicentis: *Hoc eſt corpus meum.* S. Epiphanium loquentem audiamus: *Et nonnulla*, inquit, *his ſimilia proponi poſſunt. Videmus enim Salvatorem ipſum panem in manus accepiſſe, ut in Evangelio legitur: Quòd a cœna ſurgens hæc acceperit, & gratias agens dixerit,* Hoc meum eſt hoc. *Atqui videmus æquale illud non eſſe, nec ſimile; non ſuſcepta carnis imagini, non divinitati ipſi quæ videri non poteſt; non membrorum lineamentis ac notis. Illud enim rotundum eſt, & quod ad vim attinet, ſenſus expers: & nihilominus ex gratia* (id eſt per auctoritatem & poteſtatem natura ſuperiorem) *pronuntiare voluit:* Hoc meum eſt hoc. *Neque quiſquam eſt qui ei ſermoni fidem non adhibeat. Nam qui verum illum eſſe non credit, a gratia & ſalute prorſus excidit. Verùm quodcumque tandem audierimus, ac crediderimus, ipſius eſſe credimus: Dominum verò noſtrum totum eſſe ſenſum, ac totum ſenſu præditum novimus, totum Deum, totum moventem, totum efficientem, totum lumen, totum incomprehenſum, qui hoc nobis pro ſua gratia largitus eſt.* Quis ſibi perſuadeat S. *Epiphanium* eo in loco, in quo ſibi probandum ſumpſerat, veritatem verborum Dei per allegorias non eſſe diſſolvendam, adduxiſſe hanc propoſitionem, *Hoc eſt corpus meum*, tanquam locutionem figuratam & allegoricam, & hoc ſenſu accipiendam: *Hoc eſt figura corporis mei*? Sanè licèt *infirmus ut plurimùm in diſputationibus adversùs hæreſes ſuſceptis* a Photio S. Epiphanius appelletur: non ita tamen fuit mentis inops, ut cauſam ſuam proderet, ut adverſariis arma ſubminiſtraret, ubi ipſos impugnabat, ut pugnantia in eadem pagina loqueretur: faviſſet autem *Origeni*, quem fanaticum, propter Scripturas in allegoricum ſenſum ubique detortas, & ſenſum literalem everſum, ibidem appellat, ſi propoſitionem figuratam, adversùs ipſum diſputando, in exemplum adduxiſſet; Origeniſtis arma ſubminiſtraſſet adversùs ſeipſum; ſecum ipſe pugnaſſet, probans Scripturæ verba ſimpliciter non figuratè accipienda, & Dei verbis fidem adhibendam; quantumvis non appareat eorum effectus, ex eo quòd nemo ſit qui fidem non adhibeat figuratæ locutioni Chriſti dicentis, *Hoc eſt Corpus meum*, id eſt: Hic panis eſt, figura corporis mei, ejus virtute inundata. Præterea, ſpeciei externæ repugnantiam in Euchariſtia cum ſenſu horum verborum, *Hoc eſt Corpus meum*, S. Epiphanius indigitat, quæ tamen fide vincatur quam Domini ſermoni adhibemus. At ſpecies externa repugnantiâ nullam præſeferret cum ſenſu horum verborum, ſi figuratè accipienda eſſent; nec difficile creditu eſſet, Chriſtum inſtituiſſe ut panis eſſet corporis ſui figura. Non exiſtimavit igitur *S. Epiphanius* hæc Domini verba figuratè eſſe accipienda, ſed propriè.

Eamdem veritatem confirmat *S. Epiphanius*, cùm in *Expoſitione fidei*, tum in *Anacephalæoſi*, his verbis: *Eccleſia tranquillus pacis portus eſt, & ſuavitas quædam vitis cyprum redolens, & botrum nobis benedictionis proferens; nec-non & præſentiſſimum illud abſtergendo mœrori potum, merum ſcilicet ac verum Chriſti ſanguinem quotidie largiens.*

Reſpondet *Albertinus*, Epiphanium hìc agere de Chriſto vero benedictionis botro, deque ipſius ſanguine, quatenus eum quotidie Eccleſia nobis largitur, non per viam Euchariſtiæ, ſed per viam prædicationis. Quo ſenſu ajebat Hieronymus: * *Conſuetudo apud nos iſtiuſmodi eſt, ut his qui baptizandi ſunt, per quadraginta dies tradamus ſanctam, & adorandam Trinitatem.* Verùm ineptam eſſe hanc reſponſionem duo demonſtrant: 1. Quòd licèt hoc verbum, *tradere*, quandoque uſurpent Auc-

Abſurda Albertini reſponſio.

* Adverſ. errores Joannis Hieroſolymit.

ctores, cùm de doctrina ſermo eſt, nuſquam tamen hoc verbum, *largiri*, adhibent, cùm de inſtitutione, diſciplina, vel prædicatione agitur? Nemo enim umquam dixit, Sacerdotes largiri baptizandis Sanctam Trinitatem, ut ſignificaret illos hoc Myſterium edoceri. Cùm itaque *S. Epiphanius* dicat, *Eccleſiam largiri nobis quotidie verùm Chriſti Sanguinem*, *αἷμα Χριςοῦ χαρίζειν*, id ad prædicationem referre abſurdum eſt. 1. Hujus reſponſionis abſurditas ex eo patet, quòd in eo *S. Epiphanii* loco ne verbum quidem ſit minimum, quô ad prædicationem ac doctrinam referenda eſſe appareat, quæ de corpore & ſanguine Chriſti habet.

Reſpondet ſecundò *Albertinus*, rectè accipi poſſe *Epiphanii* verba de ſanguine Dòmini typico, hoc eſt, de vino Sacramentali, quod purum & verum vocat, ad differentiam falſorum & impurorum ſanguinis ſymbolorum ab Hæreticis adminiſtratorum. Sed hæc mera evaſio eſt. Si enim hoc ſenſu Euchariſtiam eſſe merum ac verum Chriſti ſanguinem *S. Epiphanius* ſignificare voluiſſet, id verbis aliquibus innuiſſet, cùm ſenſus ille adeo remotus ſit ut niſi exprimatur, nullus illud divinare poſſit Oedippus. *Verum* itaque *Chriſti Sanguinem* appellavit, ut proprium ejus ſanguinem in Euchariſtia nobis dari indigitaret, atque hac veri ſanguinis appellatione dubium deſtrueret, quod circa hoc Myſterium ſuboriri poteſt. Dubium autem illud non eſt de figura aut virtute, ſed de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti. Voces igitur illæ, *Merum ac verum Chriſti Sanguinem*, ſunt realis præſentiæ proprii Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatrices.

Altera Albertini evaſio.

Objicit *Albertinus* hæc *S. Epiphanii* verba ibidem, *Cibus quidem panis eſt, ſed virtus in eo eſt ad vivificationem*. Ex quibus colligit, panem non fieri corpus Chriſti per ſubſtantialem ſui mutationem, ſed per adeptionem virtutis; & Euchariſtiam corpus illius eſſe virtute, non ſubſtantiâ.

Reſpondeo, *S. Epiphanium* nomine virtutis, quæ Euchariſtiæ ineſt, (quam panis nomine deſignat, habitâ ratione materiæ ex qua conficitur, ſpecierumque ſuperſtitum) non intelligere virtutem ſeparatam, ſed virtutem cum Chriſti corpore conjunctam, & quæ ad ſubſtantialem panis mutationem in corpus Chriſti plenum virtutis & efficaciæ conſequitur. Quamobrem falsò colligit *Albertinus*, Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti ſubſtantiâ, ſed ſolâ virtute.

ARTICULUS XV.

88. *OPTATUS MILEVITANUS, & GAUDENTIUS BRIXIENSIS, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.*

I. OPtatus *Milevitanus* lib. 4. *contra Parmenianum*, Donatiſtarum furores & impietates commemorans hæc habet: *Quid tam ſacrilegum quàm altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere, radere, removere, in quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt, quo Deus omnipotens invocatus ſit, quo poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus, unde a multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt?* Et infra: *Quid eſt altare, niſi ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti?* Et rurſum: *Quid vos offenderat Chriſtus, cujus illic per certa momenta Corpus & Sanguis habitabat?* Et infra: *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dùm fregiſtis etiam calices Chriſti Sanguinis portitores.* Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti ſimpliciter vocat *Optatus*, non typum aut figuram. Quòd vero metaphoricam locutionem ſemper uſurpaverit, ne ſemel quidem propriam, veriſimile non eſt; cum metaphoricæ locutionis continuatio ſit contra morem hominum, quos natura ad conceptus ſuos ſimpliciter exprimendos impellit. Præterea, ſi Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non proprium cenſuiſſet *Optatus*, corpus & ſanguinem Chriſti in Altari per certa momenta habitare non dixiſſet, ſed ſemper; cum Altaria ipſa & lapides, crux, &c. Chriſti ſigna ſint. Tertiò cùm ait, *quo poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus*, alludit ad invocationem Spiritûs Sancti, in Liturgia contentam, quâ poſtulatur ut deſcendat ſuper dona in altari propoſita, & panem faciat corpus, vinum verò ſanguinem Chriſti. Porrò non poſtulatur Spiritus Sanctus ut panem & vinum faciat figuras corporis & ſanguinis Domini. Rogatur namque ut deſcendat ſuper dona propoſita ad mirabile aliquid operandum, & quod naturæ vires ſuperat. Non eſt autem miraculum ut panis ſignificet corpus Chriſti; & vinum ejus ſanguinem, ſuppoſita generali Chriſti inſtitutione. Et licèt ſuper aquas Baptiſmatis & ſuper Chriſma Spiritus Sanctus invocetur, non tamen, ut ſimpliciter ſigna ſint, ſed inſtrumenta & organa Dei ad gratiam producendam. Nec propterea invocatur Spiritus Sanctus, ut aquam Baptiſmatis faciat ſanguinem Chriſti, & ut Chriſma faciat Spiritum Sanctum; ſicut invocatur ut panem faciat corpus, & vinum ſanguinem Chriſti, ea immutans.

Euchariſtia pignus ſalutis æternæ, tutela fidei, ſpes Reſurrectionis.

Altare ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti

II. *S. Gaudentius Brixienſis* Epiſcopus Tractatu II. in Exodum, etſi Euchariſtiam *figuram Paſſionis hereditarium munus Novi Teſtamenti, pignus præſentia Chriſti* appellet; licèt rationes exponens cur panis & vinum aſſumpta ſint ut materia ſacrificii Novæ Legis, id factum eſſe doceat quia corporis & ſanguinis Chriſti figuræ ſunt: tantùm abeſt ut realem ejuſdem ſacri corporis & pretioſi ſanguinis præſentiam ab hac Paſſionis imagine, ab hoc Novi Teſtamenti munere, ab hoc præſentiæ Chriſti pignore, ab hoc *panis & vini Myſterio*, ab hoc *Sacramento* excludat, ut eam potiùs includat, approbet, & confirmet. Gratiæ namque ſtatum, ut qui veritatem contineat, ſtatui Legis opponens, quæ umbras dumtaxat & figuras continebat, ita loquitur: *In umbra illius legalis Paſcha non unus agnus occidebatur; ſed plures. Singuli enim occidebantur per domos: nam ſufficere unus non poterat univerſis, quoniam figura erat, non proprietas Dominicæ Paſſionis. Ergo in hac veritate quâ ſumus, unus pro omnibus mortuus eſt; & idem per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis ac vini reficit immolatus, vivificat creditus, conſecrantes ſanctificat conſecratus. Hæc Agni caro, hic ſanguis eſt. Panis enim qui de cælo deſcendit, ait:* Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro ſeculi vita. *Rectè etiam vini ſpecie ſanguis ejus exprimitur, quia cùm ipſe in Evangelio dicit:* Ego ſum vitis vera: *Satis declarat Sanguinem ſuum eſſe omne vinum quod in figura Paſſionis ejus offertur . . . Ipſe igitur naturarum Creator & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus, quia poteſt & promiſit, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, & de vino ſanguinem ſuum.*

S. Gaudentius.

Idem Agnus per ſingulas Eccleſias in Myſterio panis & vini reficit immolatus.

Chriſtus, quia poteſt & promiſit, de pane efficit proprium Corpus.

Et infra: *Quod generaliter expoſuimus de edenda carne Agni, ſpecialiter in deguſtandis ſervandum eſt iiſdem Myſteriis Dominicæ Paſſionis, ut neque crudam carnem, crudumque ſanguinem, ſicut Judæus eſſe putes & reſpuas, dicens:* Quomodo poteſt iſte dare carnem ſuam ad manducandum? *Neque in olla cordis carnei ipſum decoquas Sacramentum, commune illud ac terrenum eſſe exiſtimans, ſed ut per ignem divini Spiritus id effectum, quod annunciatum eſt, credas; quia quod accipis, Corpus eſt illius panis cæleſtis, & Sanguis eſt illius ſacræ vitis. Nam cum panem conſecratum & vinum Diſcipulis ſuis porrigeret, ſic ait:* Hoc eſt Corpus

meum,

meum; Hic eſt Sanguis meus. *Credamus, quæſo, cui credidimus. Neſcit mendacium veritas... Pariter univerſa quemadmodum tradita ſunt credamus non confringentes os ipſius illud ſolidiſſimum,* Hoc eſt corpus meum, Hic eſt Sanguis meus. *Si quid autem ſuperfuerit etiam nunc in uniuſcujuſque ſenſu, quod expoſitione iſta non ceperit, ardore fidei concremetur: Quoniam Deus noſter ignis conſumens eſt.* S. Gaudentius diſcrimen ſtatuit inter ſtatum Veteris Legis, & Novæ, quòd in Veteri Lege non unus Agnus occidebatur, ſed plures; At in ea veritate in qua ſumus, unus per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis & vini reficiat immolatus, nullum porro diſcrimen eſſet, ſi Chriſtus in Euchariſtia typicè dumtaxat immolaretur, ſolumque corpus ejus typicum realiter manducaretur ore corporis, proprium verò ſpiritaliter tantùm per fidem. Sic enim & in Veteri Lege unus & idem agnus ſacrificabatur & comedebatur; quia agni per ſingulas domos immolati unum eumdemque Chriſtum verum Agnum præfigurabant. Secundò, *S. Gaudentius* argumentum ducit ab omnipotentia divina, & a divinorum veracitate promiſſorum, ut probet panem fieri Chriſti Corpus, & omnipotentiæ ejuſdem opus eſſe demonſtrat, ut fiat de pane Corpus Chriſti, cujus eſt ut fiat de terra panis; majuſque miraculum ut fiat de vino Sanguis Chriſti, quàm cùm ex aqua factum eſt vinum. Quòd ratiocinium ineptum eſſet, abſurduſque loquendi modus, ſi panis Euchariſticus fieret ſolùm figura Corporis Chriſti, & vinum figura pretioſi Sanguinis. Tertiò hæc verba, *Proprium Corpus*, apertè oſtendunt *Gaudentium* de Corpore typico & Sacramentali dumtaxat non loqui. Quartò dubium contra quod munit Fideles, nec circa rationem figuræ, nec circa virtutem & efficaciam verſatur, cùm neutrum ſit creditu difficile: verſatur itaque circa realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti, in cujus fide ipſos confirmat.

ARTICULUS XVI.

S. CHRYSOSTOMUS BERENGARIO, cæteriſque Sacramentariis contrarius.

I. INnumera ſunt *Joannis Chryſoſtomi* loca, in quibus dogma Catholicum de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmat. Pauca ex multis proferam. Primùm, lego *Homilia* 51. *in Matthæum*, ubi prædicans Chriſtianorum omnium fœlicitatem præ eorum ſorte qui veſtimentum Chriſti contingentes ſanitatem recipiebant, ſic loquitur: ,, Non tantùm ejus veſtimentum ſed & corpus ipſius hic nobis propoſitum eſt, neo ut tangamus modò, verum quoque ut edamus & repleamur. Accedamus igitur cum fide unuſquiſque infirmitate affectus. Nam ſi qui fimbriam veſtimenti ejus tetigerunt, tantam traxerunt virtutem, quantò magis totum illum poſſidentes? Cum fide autem accedere, non ſolùm eſt id quod propoſitum eſt accipere, ſed & mundo corde tangere, & ſic affici ut ad Chriſtum ipſum accedentes. Quid enim ſi vocem ipſius non audis? Sed ipſum vides jacentem; immo vocem ejus audis per Evangeliſtas loquentis. Credite igitur quia nunc & cœna illa eſt, in qua Chriſtus recumbebat. Nihil quippe intereſt inter hanc & illam. Neque enim hanc operatur homo, illam verò ipſe: ſiquidem hanc & ipſe efficit. Quando igitur Sacerdotem tibi dantem videris, noli arbitrari Sacerdotem id facere, ſed eſſe ipſius Chriſti manum extenſam ,,. Euchariſtiam veſtimento Chriſti opponit *Sanctus Chryſoſtomus*, non quaſi ſignum ſacratius & efficacius, ſed ut totum Chriſtum, quem jacentem in altari videmus, & tangimus. At ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet corporis & ſanguinis Chriſti, quamvis efficax, non magis vocari poſſet totus Chriſtus quàm ejus veſtimentum, quod etiam corporis ejus ſacratiſſimi ſignum erat, ab illoque virtutem trahebat. Præterea ſi nihil intereſt inter Euchariſtiam, & cœnam illam, in qua Chriſtus recumbebat, realiter præſens eſt in Euchariſtia, ſicut realiter præſens erat in ultima cœna.

Nihil intereſt inter Euchariſtiam & Cœnam in qua Chriſtus recumbebat.

Secundum teſtimonium legitur Homilia 83. in eumdem Evangeliſtam. *Credamus ubique Deo*, inquit, *nec contradicamus ei, etiamſi quod dicit, contrarium videatur cogitationi & oculis noſtris; ſed ipſius ſermo ſuperet & cogitationem noſtram & oculos. Sic & in Myſteriis faciamus, non ad propoſita ſolùm aſpicientes, ſed verba ejus teneamus. Sermo quippe ejus decipere nequit, ſenſus autem noſter deceptu facilis eſt: ille numquam aberrat; hic verò ſæpiùs fallitur. Quandoquidem igitur ſermo ait:* Hoc eſt corpus meum, *perſuaſi ſimus, & credamus, & oculis intellectualibus id aſpiciamus. Nihil enim ſenſibile dedit nobis Chriſtus, ſed rebus quidem ſenſibilibus intelligibilia omnia.* Ad credendum aliquid difficile de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* Fideles adhortatur, & quod ſenſuum noſtrorum ac rationis judicio repugnet; cui tandem ut adhibeatur fides, opus eſt Chriſti auctoritate dicentis, *Hoc eſt Corpus meum.* Porro nec ſenſuum, nec rationis judicio repugnat quòd Euchariſtia ſit panis & vinum, quibus ratio figuræ, & ſpiritalis quædam efficacia acceſſerit. Deinde ſi Euchariſtiam eſſe dumtaxat corpus Chriſti typicum *S. Chryſoſtomus* intellexiſſet, hic ejus ſenſus eſſet, planè abſurdus: Quandoquidem Chriſtus ait, *Hoc eſt Corpus meum*, perſuaſi ſimus, & credamus eſſe figuram corporis ipſius.

Pergit S. Chryſoſtomus: *Quot modò dicunt, Vellem ejus videre formam, & ſpeciem, & veſtimenta, & calceamenta! Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Et tu quidem veſtimenta videre cupis; ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed & tangere, & edere, & intus ſumere.* Ridicula erit illa *S. Chryſoſtomi* oratio, ſi Calvinianus illi ſenſus aſſignatur. Senſus enim erit? Tu veſtimenta videre cupis, ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed tangere, & edere, & intra te ſumere figuram corporis ſui. Hæccine major fœlicitas quàm illorum qui formam ejus & ſpeciem videbant? *Non exiguum ſupplicium*, inquit S. Chryſoſtomus, *indignè participantes incurrunt. Cogita quantâ indignatione adverſùs Proditorem & crucifigentes percitus ſis. Vide ergo ne & tu quoque corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi Sacroſanctum Corpus trucidarunt, tu poſt tanta beneficia ſordida ſuſcipis anima.* Idem corpus impii polluta ſuſcipiunt anima in Euchariſtia, quod crucifigentes trucidarunt. Cùm ergo non trucidarint Corpus Chriſti typicum, ſed verum & proprium, impii polluta anima ſuſcipiunt non corpus typicum dumtaxat Domini, ſed verum & proprium corpus. Nec ſpiritaliter tantùm manducatur, ſiquidem illud manducant & impii. *Non ſufficit ipſi* inquit, *hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari; ſed & ſeipſum nobis commiſcet, & non fide ſolùm, ſed reipſa corpus ſuum nos efficit. Quo igitur re mundiorem non oportet eſſe eum qui huic Sacrificio participaturus eſt? Quales radios ſolares non deberet puritate excedere manus illa quæ diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpiritali, lingua purpurata tremendo hoc ſanguine?... Ea re nos alimur, quam Angeli videntes tremunt, nec abſ-*

Non minoris ſceleris rei ſunt, qui Euchariſtiam indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt.

Chriſtus re ipſa nos ſuum corpus efficit.

Ea re alimur, quam Angeli videntes tremunt.

abſque pavore propter emicantem inde fulgorem aſpicere poſſunt ; & nos in unam cum illo maſſam reducimur ; facti ſumus unum Chriſti corpus & una caro. Gradationem quamdam ad Chriſti in nos amorem commendandum *S. Chryſoſtomus* inſtituit, cujus robur omne & venuſtas concideret, ſi typicum dumtaxat corpus & ſanguinem Chriſtum nobis dediſſe intelligeret. Senſus enim eſſet : Non ſufficit ipſi hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari, ſed & panem ac vinum in figuram corporis & ſanguinis ſui nobis dedit. Quo loquendi modo quid abſurdius? Præterea, hæc verba, *Seipſum nobis permiſcet. & non fide ſolùm ; ſed reipſa ſuum nos efficit corpus*, non ſolùm inepta eſſent, ſed & falſa, ſi ſolam corporis ſui figuram nobis in Euchariſtia Chriſtus traderet, aut ejus proprium corpus ſolà fide manducaremus. Tertiò, licèt figuratæ ſint hæ S. Chryſoſtomi locutiones, *Manus qua diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpiritali, lingua purpurata tremendo ſanguine*, figura tamen non eſt in vocibus *carnis & ſanguinis*, ſed in vocibus diſſectionis & purpuræ; quæ tribuuntur carni & ſanguini, cum ſpeciebus Sacramentalibus ipſam carnem ipſumque ſanguinem obvelantibus conveniant. Immo hæ metaphoræ ineptæ eſſent, niſi caro & ſanguis Chriſti realiter in Euchariſtia præſentes eſſent, & ore corporis reciperentur. Sicut apta & conveniens eſt metaphora, quâ quis hominem tangere dicitur, licèt veſtem dumtaxat, quâ indutus eſt, tetigerit : unde cum Mulier Hemorroïſſa fimbriam veſtimenti Chriſti tetigit, dixit Chriſtus, *Quis me tetigit?* Si verò tangatur veſtimentum quo indutus quis non eſt, nullâ ratione tangi homo ipſe dicitur. Quartò, eâ re nos alimur in Euchariſtia, quam Angeli videntes tremunt, nec abſque pavore, propter emicantem inde ſplendorem, aſpicere poſſunt. Idne verò de corpore ſymbolico dici poteſt, id eſt, de pane dato in figuram corporis Chriſti? Nec ſolùm nos ali eâ re quam Angeli trementes vident, *S. Chryſoſtomus* aſſerit, id eſt, Chriſti corpore, ſed nos in unam cum illo maſſam reduci; & fieri unum Chriſti corpus, & unam carnem; quod ſanè majorem unionem, quàm ſpiritalem & myſticam ſignificat.

Chriſtus ſanguine proprio nos nutrit.

Addit S. Chryſoſtomus: *Quis loquetur potentias Domini auditas faciet omnes laudes ejus? Quis Paſtor unquam propriis membris oves nutrivit? Et quid dico, Paſtores? Multæ matres ſæpe aliis nutricibus infantes dederunt : ipſe verò non ita, ſed ipſe nos ſanguine proprio nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat.* Quæ certè comparationes inſulſæ erunt, ſi *S. Chryſoſtomi* verba in ſenſum Calvinianum detorqueantur. Senſus enim erit : Quis Paſtor oves propriis membris nutrivit, ſicut vos paſco figurâ corporis mei? Multæ matres aliis nutricibus infantes dederunt : ſed Chriſtus nos figurâ ſui ſanguinis nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat. In quo loquendi modo ne umbra quidem eſſet boni ſensûs. Denique ſubdit S. Chryſoſtomus: *Non ſunt humanæ virtutis opera propoſita. Qui tunc illa fecit in illa cœna ipſe & nunc hæcce operatur. Miniſtrorum vice ſumus: Qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt.* Tranſmutationis quidem nomen ſecundùm ſe indifferens eſt ad mutationem ſeu ſubſtantialem, ſeu accidentalem deſignandam, ac ex materia ſubjecta ad hanc aut illam ſignificandam determinatur. Quâ in re probanda inutilem collocavit operam *Albertinus*, cùm id Catholici Doctores non inficientur. Sed ſi umquam tranſmutationem ſubſtantialem deſignat, maximè in hoc *S. Chryſoſtomi* loco, ut ex antecedentibus patet. Chriſtum enim panem & vinum tranſmutare docet, non ut ſint figuræ dumtaxat corporis & ſanguinis ſui, aut eorum virtute repleantur, ſed ut ſint proprium ejus corpus & ſanguis, quibus nos alit, quibus ſe nobis commiſcet, quæ tangimus, comedimus, & intra nos ſumimus.

Quod eſt in Calice, eſt id quod fluxit, ex latere.

Non minùs egregius eſt ac luculentus locus alter *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Homilia 24. in Epiſtolam 1. ad Corinthios, ubi explicans hæc verba: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* ait : *Valde fideliter dixit & terribiliter. Hoc eſt autem quod dicit : Id quod eſt in Calice eſt id quod fluxit e latere & illius ſumus participes.* Fluxit autem ex Chriſti latere verus & proprius ſanguis. Igitur verus & proprius ſanguis eſt in calice : *Eum ipſum effudit, ne maneremus in errore, & non ſolùm effudit, ſed etiam eum ipſum nobis impertiit. Quamobrem, ſi ſanguinem, inquit, cupis, non aram idolorum brutorum cæde, ſed meum altare meo cruenta ſanguine. Quid eſt hoc horribilius? Quid autem amabilius? Hoc faciunt etiam qui amant. Cùm viderint eos quos amant, aliena concupiſcere, & propria deſpicere, ſua dantes, perſuadent ut abſtineant ab iis, quæ ſunt illorum. Sed qui amant quidem in poſſeſſionibus, & pecuniis & veſtibus ſuam oſtendunt liberalitatem & magnificentiam : in ſanguine autem nullus umquam. Chriſtus autem etiam in eo ſuam noſtri oſtendit curam, & ardentem in nos caritatem. Et in veteri quidem Lege quoniam affecti erant imperfectiùs, quem idolis offerebant ſanguinem eum ipſe ſuſtinuit ſuſcipere, ut ab illis abduceret. Hic autem in eo quod eſt longè horribilius & magnificentius, ſacram conſtituit operationem, ut qui & ipſum mutavit ſacrificium & pro cæde brutorum ſeipſum juſſit offerri.* Chriſtus ſeipſum in Altari juſſit offerri & ſacrificium illud longè horribilius eſt & magnificentius, quàm veterum ſacrificia victimarum. At ſi typicum dumtaxat Sacrificium eſſet & in ſigno tantùm ſe juſſiſſet offerri, ineptè opponeretur hac in re Sacrificium Altaris Legis Veteris ſacrificiis : ſiquidem in ſingulis illis ſacrificiis Chriſtus etiam offerebatur in figurâ, nec terribilius quid ac magnificentius eſſet oblatio panis & vini in commemorationem Paſſionis Chriſti, quàm oblationes Legis Moſaïcæ, quæ eamdem oblationem præſignabant. Liberalitatem etiam & magnificentiam amoris Chriſti erga nos inſulſa & ſenſus experte oratione *Sanctus Chryſoſtomus* commendaret, ſi typicum ſanguinem dumtaxat ab eo in Euchariſtia nobis datum intelligeret. Senſus enim ejus eſſet : Qui amant, liberalitatem ſuam oſtendunt in diſtributione pecuniarum, veſtium, ſimiliumque munerum : nullus verò Sanguinem ſuum pro munere dedit. At Chriſtus ardentem in nos caritatem oſtendit, dando nobis figuram Sanguinis ſui. Quo ſermone quid abſurdius eſſet?

Vel hic unus S. Joannis Chryſoſtomi locus invictè probat ipſum non ſenſiſſe Chriſti corpus poſt Reſurrectionem eſſe ex ſangue, ut ipſi affinxit Petrus Alix Carentonicus Miniſter, in Diſſertatione De Sanguine Chriſti.

Per Euchariſtiam unimur Chriſto, quemadmodum Corpus ejus ipſi unitum eſt.

Idem exponens hæc Apoſtoli verba: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* ait : *Cur non dixit participatio? Quoniam voluit aliquid amplius ſignificare, & magnam indicare conjunctionem. Non ſolùm enim communicamus, eo quòd ſumus participes & ſumimus, ſed etiam eo quòd unimur. Quemadmodum enim corpus illud unitur Chriſto, ſic & nos ei per panem hunc unimur.* Si moraliter dumtaxat & myſticè corpori Chriſti per Euchariſtiam uniremur, non poſſet niſi ineptè noſtra illa conjunctio comparari unioni Corporis Chriſti cum ipſomet, quæ realis eſt ac ſecundùm ſubſtantiam. *Neque ſolummodo corpus ſuum dedit*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *ſed quoniam prior carnis natura e terra ficta, a peccato priùs morte erat affecta, & vita privata; aliam, ut ita dicam, maſſam & fermentum induxit, ſuam carnem, quæ naturâ quidem erat eadem, a peccato autem libera & vitâ plena : & dedit eam omnibus participandam, ut eâ nutriti, priori, quæ erat mortua*

Chriſti carne, velut vivifico fermento in vitam immortalem contemperamur.

tua

tus, depoſitâ, per hanc Menſam in vitam immortalem contemperaremur. Carnem ſuam vitâ plenam Chriſtus nobis participandam dedit, eamque in nos velut maſſam & fermentum quoddam inducit, ut eâ nutriamur. At hæc verba realem omnino, non mentalem receptionem, aut ſpiritualem manducationem ſignificant.

Quâ animi munditia ad Euchariſtiam accedere debeamus. Addit S. Chryſoſtomus: *Si quis Regem non temerè, nec inconſideratè exceperit: quid dico Regem? Ne veſtem quidem certè Regiam temerè & inconſideratè immundis manibus contrectaverit quiſquam, etiamſi ſit in ſolitudine, etiamſi ſit ſolus, etiamſi nemo adſit: atqui nihil eſt aliud veſtis quam ſtamen vermium. Sin autem tincturam admiraris, ipſa quoque eſt ſanguis piſcis morte affecti: ſed tamen nemo eam voluerit auſuſve fuerit immundis contrectare manibus. Si autem veſtem hominis ne auſus quidem fuerit quiſquam ſolùm tangere, quomodo Dei corpus qui eſt ſuper omnia, quod eſt mundum, & nulli affine reprehenſioni, quod cum illa divina natura eſt converſatum, propter quod ſumus & vivimus, propter quod fractæ ſunt portæ inferorum, & aperti fornices cæli, hoc accipiemus cum tanto probro & contumelia: Nerogo, ne nos ipſos occidamus per imprudentiam, ſed cum timore & ſumma puritate ad ipſum accedamus; & quando ipſum videris propoſitum, dic: Propter hoc corpus non ſum ego ampliùs terra & cinis; non ſum ampliùs captivus, ſed liber; propter hoc ſpero me accepturum cælos & omnia bona quæ in eis ſunt, vitam immortalem, Angelorum conditionem, cum Chriſto conſuetudinem. Hoc corpus clavis confixum, &c. Hoc corpus nobis dedit & tenendum, & comedendum.* Si ad Sacramentariorum ſenſum *S. Chryſoſtomi* trahatur oratio, elumbis erit, jacens, & pene inepta; non enim ampliùs præclara illa gradatio promicabit a perſona aut veſte Regis ad Corpus Chriſti, in qua tota vis ac venuſtas orationis hujus poſita eſt; ſed inter Regem & figuram Chriſti comparatio tota verſabitur: ſenſuſque tanto Oratore planè indignus hic erit: Si corpus Regis, aut Regiam veſtem ſordidis contrectare manibus nemo audet, quomodo Corporis Chriſti figuram cum tanta contumelia recipitis?

Idem Chriſti Corpus videmus in Altari, quod in præſepi adorarunt Magi. Præterea, corpus illud ſuum Chriſtus dat nobis & tenendum, & comedendum, quod clavis confixum eſt, quod divinæ naturæ conjunctum, propter quod cœli nobis aperti ſunt, propter quod vitam ſperamus immortalem. Hoccine corpus typicum eſt? Sequentia audiamus. *Hoc corpus etiam jacens in præſepi reveriti ſunt Magi: & viri barbari, patriâ & domo relictâ longam viam confecerunt, & cùm veniſſent, cum multo metu & tremore adorarunt. Imitemur ergo vel barbaros nos cælorum cives. Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quidpiam vidiſſent quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari; non fœminam eum tenentem, ſed Sacerdotem adſtantem, & Spiritum cum magna copia ea quæ ſunt propoſita ſupervolantem. Non ſolummodo hoc ipſum corpus vides, ſicut illi; ſed noſti ejus & virtutem & diſpenſationem, & nihil ignoras ex iis quæ per ipſum effecta ſunt...... Hæc Menſa eſt nervi noſtræ ſalutis, mentis vinculum, fiducia fundamentum,* *Euchariſtia ſpes, ſalus, lux, vita.* *ſpes, ſalus, lux, vita.* Ineptè & falsò dixiſſet *S. Chryſoſtomus* nos hoc ipſum corpus in altari videre, quod Magi in præſepi viderunt & adorarunt, ſi ſola ejus figura in Euchariſtia eſſet. Nec Magis ſuperiores ac fœliciores dici jure poſſemus; cum fœlicior non ſit qui Chriſti videt imaginem, iis qui Chriſtum ipſum conſpexerunt & adorarunt.

Futilis Albertini Reſponſio. II. Reſpondet *Albertinus*, prærogativam quam nobis ſupra Magos *Chryſoſtomus* tribuit non in eo conſiſtere, quòd Chriſtum potiùs quàm illi videamus; ſed in eo quòd licèt Chriſtum viderint, & tamquam Regem venerati ſint; virtutem tamen ejus & admiranda Paſſionis ac mortis ejus effecta non cognoverint, ea autem nos videamus, & ſpectemus in altari, in pane ſcilicet & poculo Euchariſtico.

Verùm ex *S. Chryſoſtomi* verbis perſpicuum eſt, ipſum Chriſtianorum conditionem fœlicitati Magorum anteponere propter objectum ipſum quod vident, quia Chriſtus nunc in ſtatu nobiliori conſpicitur & adoratur a nobis, quàm ſit viſus & adoratus a Magis; & altare convenientior ejus Majeſtati locus eſt, quàm ſtabulum & præſepe. *Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quippiam vidiſſent, quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari.* Hic *S. Chryſoſtomi* ſenſus ex Homilia de Sancto *Philogonio* confirmatur. *Hæc Menſa,* inquit, *explet vicem præſepis. Nam & hìc jacet corpus Dominicum, non faſciis involutum, ſicut tunc, ſed Spiritu undique Sancto involutum. Qui Myſteriis initiati ſunt, intelligunt quæ dicuntur. Magi quidem nihil aliud quàm adorarunt, tibi verò ſi cum pura conſcientia acceſſeris, nos concedemus ipſum ſumere, & domum abire.*

Reſpondet *Albertinus*, Chryſoſtomum hìc non intelligere viſionem corporalem Chriſti tamquam in menſa Euchariſtica per corporis ſui ſubſtantiam reipſa præſentis, ſed mentis intuitu per ſigna Euchariſtica excitatam. Sic enim *Hieronymus* ad Marcellam: *Sepulchrum Domini quotieſcumque ingredimur, toties jacere in ſindone cernimus Salvatorem involutum.* Et de *Paula* loquens: *Me audiente, jurabat cernere ſe oculis fidei Infantem pannis involutum, vagientem in præſepi, Magos Dominum adorantes.*

Verùm magnum diſcrimen eſt inter ea quæ de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* ediſſerit, & quæ de ſe ipſo & de S. Paula *S. Hieronymus* commemorat. Summam Chriſti bonitatem non admiratur *S. Hieronymus*, quòd corpus ſuum *S. Paulæ* videndum & tangendum dederit in præſepi Bethleemitico; admiratur & prædicat *S. Chryſoſtomus* quòd videndum ipſum corpus ſuum nobis dederit & tangendum ſub Sacramento: τοῦτο τὸ σῶμα ἔδωκεν ἡμῖν καὶ κατέχειν καὶ ἐσθίειν. Non aſſerit *S. Hieronymus*, *S. Paulam* vidiſſe idem corpus quod Magi viderunt; idem in Euchariſtia videri aſſerit *S. Chryſoſtomus*. αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα. Corpus Chriſti ut jacens in præſepi ſub oculis Paulæ *S. Hieronymus* non deſcribit; illud, ut jacens in altari deſcribit *S. Chryſoſtomus*; προκείμενον. Tandem oculis fidei dumtaxat cernere ſe infantem pannis involutum aſſerebat *S. Paula*; nec alio modo quàm Magos adorantes, quos præſentes non fuiſſe in præſepi cum *Paula* manifeſtum eſt. At *S. Chryſoſtomus* corpus ipſum Chriſti, quod in cœlis eſt, videri & tangi in Euchariſtia affirmat, ratione ſcilicet ſpecierum ſub quibus latet, ſicut Angeli ab iis quibus apparebant, videbantur. Unde ſubdit ibidem: *Hic terram tibi cælum facit hoc Myſterium .... Nam quod illic eſt omnium pretioſiſſimum & maximè honorandum, hoc oſtendam tibi ſitum in terra. Sicut enim in Regia id quod eſt omnium magnificentiſſimum non ſunt parietes, non tectum aureum, ſed corpus Regis ſedens in ſolio, ſic in cælis Regis corpus. Sed hoc tibi nunc licet videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, neque cælos, nec cælos cælorum, ſed ipſum eorum oſtendo Dominum. Vidiſti quemadmodum quod eſt omnium præſtantiſſimum & maximè honorandum vides in terra; neque ſolùm vides, ſed etiam tangis, ſed etiam comedis, & eo accepto, domum reverteris. Abſterge & munda animam, & præpara mentem ad horum myſteriorum ſuſceptionem. Nam ſi Regis filius cum mundo & purpura & diademate*

Ipſum Angelorum & cælorum Dominum in Euchariſtia videmus, tangimus, comedimus.

tibi traditus eſſet ferendus, quæcumque ſunt in terra, abjeciſſes. Nunc autem non hominis Regis filium accipiens, ſed ipſum Unigenitum Dei Filium, dic rogo, non extimeſcis, & eorum quæ ad hanc vitam pertinent, non omnem expellis amorem? Quod in cœlis pretioſius eſt, ſcilicet *Regis corpus* & *ipſum cœlorum & Angelorum* Dominum a nobis videri, tangi & comedi *S. Chryſoſtomus* abſurdè dixiſſet, ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet ſeu inefficax, ſeu efficax corporis Domini. Sicut abſurdè diceremus, eum qui Regis imaginem poſſideret, id habere quod in Regia pretioſiſſimum eſt, ſcilicet corpus Regis in ſolio ſedentis. Denique ſi de figura corporis Chriſti non de ipſo Chriſti corpore *S. Chryſoſtomus* loqueretur, ipſam cum imagine Regii pueri non cum ipſo Regio puero conferret

III. Innumera alia S. *Joannis Chryſoſtomi* teſtimonia ad confirmationem Catholici dogmatis proferuntur, quæ indicare ſatis erit impræſentiarum, ſcilicet Homilia in Pſalmum 133. Homilia 41. in eamdem ad Corinthios Epiſtolam, Homilia 3. in Epiſtolam ad Epheſios, Homilia 17. in Epiſtolam ad Hebræos, Homilia 21. in Acta Apoſtolorum, Homilia 2. & 21. ad Populum Antiochenum, Homilia 3. & 4. de incomprehenſibili Dei natura, Homilia de Proditione Judæ, Oratio in Nativitatem Chriſti, Homilia de Euchariſtia, Homilia, in Cœmeterii appellationem & in Crucem Chriſti, & lib. 3. ac 6. de Sacerdotio. Poſteriora iſta loca temperare mihi non poſſum quin proferam. Homilia in Crucem Chriſti ſic loquitur: *an neſcitis quomodo Angeli adſtiterint ſepulchro corpus non habenti, ſepulchro vacuo? Attamen cùm omnino corpus Domini recepiſſet, multùm honoris & ipſi loco exhibent. Angeli, inquam, naturam noſtram excedentes cùm tanta reverentia & obſervantia ſepulchro adſiſtunt; Nos autem non ad ſepulchrum inane adſtituri; ſed ad ipſam Menſam Agnum habentem acceſſuri, cum tumultu & turbatione venimus. Itaque quæ nobis venia ſperanda eſt.* Si in Euchariſtia ſolam eſſe Corporis Chriſti figuram *S. Chryſoſtomus* exiſtimaſſet, ineptè eam oppoſuiſſet ſepulchro vacuo, cùm & ipſum Chriſti figura eſſet, Paſſionis ejus ac mortis memoriam efficaciſſimè renovans.

Et lib. 3. de Sacerdotio: *O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur ac ſe tradit volentibus ipſum excipere & complecti.* Et infra: *An ignoras futurum numquam fuiſſe ut anima humana ignem illum ſacrificii ſuſtineret, ſed penitus omnes fuiſſe interituros, niſi multum divinæ gratiæ auxilium adeſſet? Nam ſi quis conſideraverit quantùm ſit eum qui homo eſt, & adhuc carne & ſanguine involutus, ad hanc beatam & incorruptam naturam appropinquare poſſe, tum probè videbit quanto Sacerdotes honore, Spiritus gratia dignata ſit. Per illos enim hæc efficiuntur, & alia his nihilo inferiora ad dignitatis & ſalutis noſtræ rationem pertinentia.* Nihil luculentius dici poteſt ad ipſam Chriſti Majeſtatem præſentem in Euchariſtia ſignificandam. Figuris namque Corporis & Sanguinis Chriſti incorruptæ naturæ nomen convenire non poteſt, nec magnum miraculum eſt, ſi panem & vinum, appellatione Corporis & Sanguinis Chriſti honorata, & idem Corpus ac Sanguinem pretioſum repræſentantia, manibus contrectemus.

Sacerdos tremendum Sacrificium perficit.

Denique lib. 6. hæc habet: *Quando Sacerdos Spiritum Sanctum invocaverit, & tremendum Sacrificium perfecerit, & communem omnium Dominum continuò pertractarit quonam in ordine eum collocabimus? Quantam ab eo puritatem requiremus?.... Tunc & Angeli adſtant Sacerdoti, & omnis ordo Virtutum cœleſtium clamat...... Locus circa altare impletur in honorem ejus qui jacet.... Ego verò quemdam audivi commemorantem; quòd ipſe ſenex quis vir admirandus & viſiones videre ſolitus dixerit, ſe ejuſmodi viſione quandoque dignum factum fuiſſe, ac per illud tempus derepente ſtum in Angelorum multitudinem vidiſſe, ut ei poſſibile erat, ſtolis fulgentibus indutorum, & altare circumdantium, & deorſum ſe inclinantium, ut ſi quis milites, Rege præſente ſtantes videret. Et ego credo.*

Angeli Altare circumdant, & Chriſtum in eo adorant ut Milites Regem præſentem,

Non minùs Corpus Chriſti in Euchariſtia præſens credebat *S. Chryſoſtomus*, quàm Angelos altare circumdantes ut illud venerarentur, quaſi milites Rege præſente ſtantes. Atqui Angelos reipſa adeſſe, altare circumdare, ibique Chriſtum venerari, ut milites Regem præſentem credebat: Chriſtum itaque credebat eſſe revera præſentem.

Expenditur Epiſtola ad Cæſarium S. Joanni Chryſoſtomo tributa.

IV. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Epiſtolâ ad *Cæſarium* Monachum contra *Apollinarem*, a *Petro Martyre* e Bibliotheca Florentina in Angliam allatâ, quod teſtimonium ipſe *Martyr* primò produxit in Tractatu *De Euchariſtia*. Sic autem habet: *Et Deus & homo eſt Chriſtus, Deus propter impaſſibilitatem, homo propter Paſſionem, unus Filius, unus Dominus, idem ipſe proculdubio, unitarum naturarum unam dominationem, unam poteſtatem poſſidens, etiamſi non conſubſtantialiter exiſtant: & unaquæque incommixta proprietatis conſervat agnitionem, propter hoc quòd inconfuſa ſint duo. Sicut enim antequam ſanctificetur panis, panem nominamus, divinâ autem illum ſanctificante gratiâ, mediante Sacerdote, liberatus eſt quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus eſt Dominici corporis appellatione; etſi natura panis in ipſo permanſit, & non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur: Sic & hic divinâ inſidente corpori naturâ, unum Filium, unam perſonam utraque hæc fecerunt.* Mirum quantâ exultatione hunc locum proferat *Albertinus*. Egregium profectò locum, inquit. Ait enim *Chryſoſtomus* panem per ſanctificationem Corporis Chriſti nomenclaturam accipere, naturam panis nihilominus, hoc eſt panis ſubſtantiam in illo remanere. Quid clarius?

Reſpondeo, Si hæc Epiſtola ſit *ſancti Joannis Chryſoſtomi*, quod valde dubium eſt, ipſum quando ait *Natura panis in ipſo permanſit*, per naturam non intelligere ſubſtantiam, ſed proprietates, naturæ nomine ſæpiſſimè deſignatas. Agit nempe contra Apollinariſtas, qui naturam humanam Chriſti ſuas omnes proprietates amiſiſſe, nec ampliùs eſſe viſibilem, palpabilem ac circumſcriptam, delirabant, nec ſpeciem ſuam conſervare, ſed in divinam naturam fuiſſe tranſmutatam. Chriſtum itaque adhuc eſſe viſibilem, palpabilem & circumſcriptum, & cœteras humani corporis proprietates ſervare contendebat. Quod ut probaret, exemplum adhibuit Euchariſtiæ, in qua ſymbola poſt conſecrationem videri & palpari poſſunt ſicut priùs, aliaſque panis & vini proprietates ſervant, quæ proprietatum collectio, naturæ nomine a Veteribus ſignificatur.

Dici etiam poteſt, hujus Epiſtolæ Auctorem, cùm ait: *Natura panis in ipſo permanſit*, naturæ nomine non intelligere ſubſtantiam individuam panis; ſed ſpeciem & naturam communem, quo ſenſu naturæ nomen paſſim Veteres uſurparunt, & inter alios *Ephrem Antiochenus* apud *Photium*, *Ruſticus* Diaconus contra Acephalos diſputans, & *Joannes Maxentius* in Dialogo. Enimvero natura communis nihil aliud eſſe videtur, quàm idea communis ab humana mente concepta, ejus quod in omnibus naturis ſingularibus eſt; quæ idea ex omnium attributorum collectione, quæ in qualibet ſpecie eadem obſervamus, effingitur. Porro ſtatim atque Corpus & Sanguis Chriſti ſub-

ſubſtantiis panis & vini ſucceſſere, iiſdem accidentibus obvelata, eadem circa ipſa ſpectamus, quę in pane & vino ſentiebamus. Eadem igitur idea nobis ipſa repręſentat: unde fit ut eamdem ipſis naturam genericam tribuamus. Quòd autem eamdem naturam individuam panis poſt conſecrationem ſupereſſe *Sanctus Chryſoſtomus*, vel quiſquis eſt laudatæ Epiſtolæ Auctor, non ſenſerit, conſtat ex eo quòd ait: *Et non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur*; id eſt, panis conſecratus & naturale Corpus Chriſti, unum & idem Corpus eſt. Quod aliâ ratione verum eſſe non poteſt, niſi quia panis tranſmutatus eſt in Corpus Chriſti, ut multis in locis docet S. Joannes Chryſoſtomus. *Quemadmodum autem calumniantium Hæreticorum eſt ex dubiis & obſcuris quæ certa & manifeſta ſunt malè interpretari; ita ſolitum prudentia ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus ambigua & latentia declarare*, inquit Facundus lib. 9.

Refellitur Anonymus Auctor Calviniſta Expoſtulationis ad Hampdenium.

V. Dubium eſſe dixi, ſit-ne *Sancti Joannis Chryſoſtomi* hæc ad *Cæſarium* Epiſtola. Quamvis enim verus Auctor qui contra Severianos & Acephalos ſcripſit, a *Turiano* in lucem editus *Sanctus Joannes Damaſcenus* in Tractatu contra Acephalos ab eodem vulgato, & *Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Diſputatione adversùs imaginum impugnatores, quæ MS. extat in Bibliotheca Colbertina, ipſam laudent; dubium faciunt conjecturæ non leves an revera ſit *Sancti Chryſoſtomi*. Primò quòd exorta Eutychetis hæreſi, quam diſertè refellit, ſcripta videatur. Secundò, quòd Veteres qui adversùs Eutychianos ſcripſere, & Patrum teſtimonia luculenta contra ipſorum errorem congeſſere, hanc Epiſtolam non laudaverint: quod ſanè minimè prætermiſiſſent, ſi a *S. Chryſoſtomo* ſcripta fuiſſet. Tertiò, quòd *Theodoretus* in Dialogis, ubi eodem argumenti genere contra Eutychianos utitur, quo Epiſtolæ iſtius Auctor, ejus non meminerit, cùm tamen alia *Sancti Joannis Chryſoſtomi* loca minùs expreſſa proferat. Unde veriſimilius eſt vel *Joannis Jejunatoris* Conſtantinopolitani Patriarchæ, vel Alexandrini alterius, qui *Eleemoſynarius* cognominatus eſt, quàm *Sancti Joannis Chryſoſtomi* fœtum eſſe. Iniquè igitur ac falſò Neotericus Calvinianæ Sectæ Miniſter in Expoſtulatione ad *Hampdenium*, Epiſtolam *ſancti Joannis Chryſoſtomi* ad *Cæſarium* Monachum, a Clariſſimo & Doctiſſimo *Bigotio* ſuppreſſam ſcripſit, & Pariſienſes quoſdam Theologos ceu parum æqui conſilii fraudiſque totius artifices traduxit.

Cl. Bigotius a *calumnia vindicatur.*

Palladii Dialogum de Vita *Sancti Joannis Chryſoſtomi* ex Codice MS. Bibliothecæ Magni Etruriæ Ducis deſcriptum, & a ſe Latinè redditum publici juris facere decreverat Clariſſimus *Bigotius*; Deſcripſerat ex eadem Bibliotheca *Epiſtolam ad Cæſarium Monachum* nomine *Sancti Joannis Chryſoſtomi* inſcriptam. Hæſitavit illamne ſimul cum Dialogo *Palladii* emitteret in lucem; conſilium virorum eruditorum rogavit, ſuas illis rationes expoſuit. Ipſis unà & illi viſum eſt, non eſſe *Palladii* Dialogo de Vita *Sancti Chryſoſtomi* adjungendam, ad quem relationem nullam habet, neque cum ipſo in lucem edendam; maximè cùm graves ſint dubitandi rationes, num ſit genuinus *Sancti Joannis Chryſoſtomi* fœtus. Calumniatur itaque Anonymus in Expoſtulatione illa ad *Hampdenium*, ſua cùm Virum Clariſſimum, & probos eruditoſque Theologos fraudis accuſat, quaſi Epiſtolam illam ſuppreſſerint. Scilicet Epiſtolam ad *Cæſarium* ſupprimunt, & malæ fidei inſigniſque fraudis rei ſunt, qui cum *Palladii* Dialogo, cum qua nullam connexionem, & ad quem relationem omnino nullam habet, & quæ Criticæ rationi dubius videtur *Sancti Chryſoſtomi* fœtus, unà edendam non exiſtimant. Quid verò Catholicæ cauſæ intererat, ut hæc Epiſtola ſupprimeretur, cùm & totum, quod Calviniſtæ favere dogmati ſuo putant, fragmentum ab *Albertino* editum ſit, & in Codice Florentino integram Epiſtolam haberi non diffiteamur: Nec Eccleſiæ Romanæ, quæ una vera eſt, fidei de reali & ſubſtantiali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia, & de panis ac vini in idem adorandum Corpus & Pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiatione adverſetur, ut oſtendimus? Injuria ergo Catholicis affingit Calvinianus Expoſtulator, quòd ſedulò caveant, ne ex eorum Bibliothecis ea prodeant in lucem, quæ ſuis rebus parùm ſint opportuna. Attendere debuerat quâ fide, quâ ſinceritate *Theodoreti* Dialogi, libri *Facundi Hermianenſis*, aliaque id genus Veterum Opera, ex quibus præcipuas objectiones ſuas contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem depromunt, a noſtræ communionis hominibus edita ſint. Nobis nempe perſuaſum eſt, Catholicæ Fidei veritatem per ſeſe ſubſiſtere inconcuſſam, nec ullis humanarum objectionum machinis convelli poſſe: & veteres omnes Patres conſenſione ſummâ eamdem fidem, quam de Euchariſtia profitemur, fuiſſe profeſſos, quamvis nondum nata *Berengarii* hæreſi, nondum litigantibus Sacramentariis, ſecuriùs loquuti ſint, & aliquas loquendi formulas uſurparint, quibus Calviniſtæ, & quos illi Patriarchas ac Magiſtros agnoſcunt, priores Hæretici, Vviteleffiſtæ ſcilicet, Albigenſes, Vvaldenſes, Henriciani, Petrobuſiani, Berengariani, in alienum ſenſum detortis, ad hæreſim ſuam propugnandam ſunt abuſi. Sicut veteres Patres antequam *Arii* hæreſis orta eſſet, dicta ſua de Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis ac de Filio Dei non ita limarunt ac poſteriores, quibus fuit cum Arianis congrediendum; & multa ſcripſere quibus Sociniani etiamnum abutuntur, & ad quæ reſpondent nobiſcum Auctores Calviniſtæ; ſicut ad ipſorum argumenta e Patribus petita reſpondemus, loca obſcura & ambigua, ſi quæ ſint, ex indubitatis atque evidentibus explicantes. Sed quid in Expoſtulationis volaticæ, & imprudentiſſimi auctoris calumniis ac næniis confutandis diutiùs immoror, quæ inſtar fumi ipsâ inanitate ſuâ evaneſcunt? Tam verax eſt ille cum ſuppreſſam effutire non veretur a Catholicis Theologis Epiſtolam *Sancti Chryſoſtomi ad Cæſarium* Monachum, quam cùm indices Expurgatorios accuſat de Scriptis Veterum adulteratis & truncatis, quæ cavenda duntaxat monent loca, ſi quæ in errorem inducere poſſunt; juxta Regulas ad calcem Tridentini Concilii editas de librorum correctione, §. 4. *In libris Catholicorum veterum nihil mutare fas ſit, niſi ubi aut fraude Hæreticorum, aut Typographi incuriâ manifeſtus error irrepſerit*. Tantam denique fidem meretur cùm hæc ſcribit, quantam cùm *Andream Sauſſaium*, a paucis annis defunctum, Catalaunenſem Epiſcopum vocat, qui unam Eccleſiam Tullenſem in Lotharingia rexit, nec uſquam ad Catalaunenſem Epiſcopatum nominatus eſt.

VI. Objicit Expoſtulator, Auctorem * Diſſertationis *De Sanguine Jeſu Chriſti*, probaſſe *Chryſoſtomum*, Origenis de corporum poſt reſurrectionem, immo de ipſius Corporis Chriſti ſtatu foviſſe ſententiam. Jam autem notum eſt, inquit, Origenem prorſus negaſſe, quòd adhuc Corpori Chriſti poſt Reſurrectionem Sanguis ineſſe poſſit. Id autem cum fide Sanguinis Chriſti in Euchariſtia convenire non poteſt.

* Petrum Alix.

Qualiſcumque fuerit

Reſpondeo, Non unam eſſe virorum eruditorum opinionem de mente Origenis circa corporum poſt reſurrectionem ſtatum. Quidam ipſum ab

Origenis ſententia de natura & qualitate Corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem Catholicæ Fidei de præſentia reali ejus in Euchariſtia non præjudicat.

ab errore vindicant, aſſeruntque ipſum docuiſſe eadem quoad ſubſtantiam corpora eſſe reſurrectura, adeoque carne, oſſibus, nervis, venis, ſanguine conſtantia, incorruptione tamen & immortalitate donatis: idque unum voluiſſelib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 10. ubi ait. *Si credunt Apoſtolo, quia Corpus in gloria & in incorruptibilitate reſurgens, ſpiritale eſt effectum, abſurdum videtur, & contra ſenſum Apoſtoli, dicere id rurſum carnis & ſanguinis paſſionibus implicari; cum manifeſtè dicat Apoſtolus, Quoniam caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.* Hanc fuiſſe mentem Origenis ex cap. ultimo libri 3. περὶ ἀρχῶν ex lib. 2. *contra Celſum*, & ex Apologia *Euſebii Cæſarienſis* pro *Origene* confirmat doctiſſimus Eccleſiæ Metropolitanæ Senonenſis Decanus *Jacobus Boileau*, in Diſquiſitione Theologica *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, cap. 4. Alii cenſent, *Origenem* corporis quidem ejuſdem futuram reſurrectionem docuiſſe, at non ejuſdem carnis, idque colligunt ex ipſius verbis lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 3. Mira ergo *ratione*, inquit, *Sanctus Apoſtolus ad generalem primam cauſam reſpiciens materiæ corporalis, cujus materiæ anima uſum ſemper habent in qualibet qualitate poſita; nunc quidem carnali, poſtmodum verò ſubtiliori & puriori, quæ ſpiritalis appellatur; Neceſſe eſt ait, corruptibile hoc induere incorruptionem* &c. Eamque fuiſſe *Origenis* mentem confirmant ex aliis ejus locis a *S. Hieronymo* in Epiſtolâ ad *Avitum*, in Apologia adversùs *Ruffinum*, & in Epiſtolâ ad *Pammachium* adversùs errores *Joannis Hieroſolymitani*, & a *ſancto Epiphanio* Hæreſi 64. immo a *ſancto Methodio* apud *ſanctum Epiphanium* ibidem relatis. Ut ut eſt, non ſequitur *Origenem* realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti qualiſcumque naturæ ipſa eſſe cenſeret, præſentiam in Euchariſtia non admiſiſſe. Legatur Diſſertatio noſtra 16. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi 3. Præterea, etſi ex *Origenis* ſententia vel errore ſequeretur aliquid contra fidem Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, colligi inde non poſſet eam fuiſſe Catholicæ Eccleſiæ fidem; ſicut abſurdum illum errorem de corpore Chriſti aëreo & exangui Catholicum dogma fuiſſe, aut alia *Origenis* deliria & hæreſes fuiſſe veritates orthodoxas, nemo ſanæ mentis affirmaverit; quas Patres fortiter impugnarunt, Eccleſia damnavit & execrata eſt.

VII. Sanctum verò *Chryſoſtomum* ſententiam illam ſeu errorem *Origenis* de Chriſti & Sanctorum corporibus poſt reſurrectionem aëreis & ſanguine vacuis foviſſe, ſcripſit quidem Calvinianus Miniſter; ſed non probavit. Quæ enim verba profert ex Homilia 26. in Evangelium *Sancti Joannis*, ſolùm probant Corpus Chriſti glorioſum *omni craſſitudine carere*, & *incorruptibile* eſſe. Ejus verò mens perſpicua omnino eſt ex Sermone 33. *De Reſurrectione*, ubi futuræ miraculum reſurrectionis eo confirmat argumento, quòd Deus corpora noſtra carne, oſſibus, nervis, arteriis, cœteriſque partibus, organis, & inſtrumentis compacta creaverit: *Tametſi operoſiùs videatur, formari e terra carnem & venas, & cutem & oſſa, & nervos & arterias, & inſtrumentalia & ſimplicia corpora, oculos, aures, nares, pedes, manus, & ubique horum tam propriam quàm communem inde operationem, quàm corruptibilia facta, efficere incorruptibilia.* Ibidem inter mortalitatis & corruptionis appendices, quas a corporibus glorioſis removet, phlegma, choleram, ſudores, & ſordes, recenſet. *Neque enim*, inquit, *ex natura corporis hæc fuerunt, ſed a poſteriore corruptione invecta ſunt.* Inter illas porro corruptionis appendices carnem

S. Joannes Chryſoſtomus in Corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoſcit.

& ſanguinem non collocat: Illa igitur ad naturam corporis pertinere ſenſit, & cum eo reſurgere. Legatur caput 8. Diſquiſitionis eruditæ *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, a Clariſſimo viro *Jacobo Boileau* Theologo Pariſienſi editæ. Denique ex Homilia 24. in Epiſtolam 1. ad Corinthios, aliiſque locis ſuperiùs laudatis, & deſcriptis perſpicuum eſt, *S. Joannem Chryſoſtomum* in corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoviſſe. Quod rurſus confirmatur ex Homilia 46. in Evangelium Sancti Joannis. *Ut*, inquit, *non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis, a quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis, ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret, & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri. Ab illa igitur Menſa tamquam leones ignem ſpirantes ſurgamus, diabolo formidoloſi, & Caput noſtrum intelligamus, & quam in nos præ ſe tulit caritatem. Parentes ſæpenumero liberos ſuos aliis alendos dederunt, ego autem meâ carne alo, me vobis exhibeo . . . . . Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multò magis in futura. Veſter ergo frater eſſe volui, & communicavi propter vos carnem & Sanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibeo.* Eamdem carnem & ſanguinem Chriſtus in Euchariſtia nobis exhibet, quæ propter nos aſſumpſit, per quæ frater noſter eſſe voluit, per quæ nobis conjunctus eſt, inquit *ſanctus Chryſoſtomus*: Non ergo corpus aëreum & exangue nobis exhibet. *Hic Sanguis facit ut imago in nobis Regia floreat: Hic Sanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quam ſemper irrigat & nutrit, langueſcere non ſinit. Sanguis enim a cibo non fit repente; ſed priùs aliud quiddam: Hic quamprimùm irrigat animam, eamque vi quadam magnâ imbuit: Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit; Angelos & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm Dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur. Angeli autem concurrunt. Hic ſanguis effuſus univerſum abluit orbem terrarum, de quo multa Paulus ad Hebræos proſecutus eſt. Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quod ſi ejus figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas.* Eumdem ſanguinem in Euchariſtia nos recipere *Sanctus Chryſoſtomus* docet, qui effuſus univerſum orbem terrarum abluit; ſanguinis Chriſti veritatem, cujus figura erat ſanguis in templo Hebræorum, & in media Ægypto liminibus aſperſus. Non ergo typicum dumtaxat ſanguinem in Euchariſtia recipere nos arbitratus eſt, & Chriſti corpus poſt reſurrectionem aëreum eſſe & ſanguine vacuum. *Hic ſanguis præfiguratus eſt ſemper in altaribus; in Juſtorum cædibus: hic orbis terrarum decus eſt: hic eſt quo Chriſtus emit, quo univerſam ornavit Eccleſiam: Ut enim homo ſervos auro emit & ornat: ita eos ſanguine ſuo Chriſtus. Qui hujus ſanguinis ſunt participes, cum Angelis & ſupernis Virtutibus commorantur, ipſam Regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi: immo ipſum Induti ſunt Regem. Sed ſicut magnum eſt & admirabile ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutem acceſſiſti: ſin prava conſcientia, ad pœnam & ſupplicium:* Qui enim manducat & bibit indignè ſanguinem Domini, judicium ſibi manducat & bibit: *Nam ſi qui regiam purpuram* ce-

Qui dignè communicant, diabolo terribiles ſiunt.

Sanguinis Chriſti in Euchariſtia epati admirabiles effectus.

coinquinant, haud ſecus quàm qui ſcindunt, puniuntur; quid mirùm ſi qui immunda conſcientia Chriſti corpus accipiunt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt? Hunc S. *Joannis Chryſoſtomi* locum, & alia ſuperiùs deſcripta vel laudata teſtimonia, ſi veritatis ſtudio, & animo a præjudiciis libero Calvinianæ Superſtitionis Miniſtri ac Sectatores expendant, ipsâ cogente veritate fatebuntur nihil eſſe inſulſius, nihil ab omni rationis ſpecie remotius, nihil ſomnio ſimilius, quàm eorum delirium, qui tanto Doctori errorem de corpore Chriſti poſt Reſurrectionem aëreo & ſanguine vacuo, affinxerunt; vel qui Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non verum & proprium, ipſum crediſiſſe propugnarunt, vel etiamnum pertinaciter propugnant.

ARTICULUS XVII.

SANCTUS AMBROSIUS Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator.

Euchariſtia manna præſtantior, non figura ſed veritas: Corpus Auctoris, corpus vitæ.

I. UNus *Sancti Ambroſii* locus hac in controverſia ſufficit, ex cap. 9. libri *De his qui Myſteriis initiantur*, ubi ſic loquitur: *Conſidera nunc utrùm præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud e cælo, hoc ſupra cælum: Illud cæli, hoc Domini cælorum. Illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alteram ſervaretur, hoc alienum ab omni corruptione: quod quicumque religiosè guſtaverit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis e Chriſto. Illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum...... Hæc autem in figura facta ſunt noſtri. Cognoviſti præſtantiora. Potior eſt enim lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris, quàm manna de cælo.* Euchariſtiam carnem Chriſti & ſanguinem *Sanctus Ambroſius* appellat, eique manna poſtponit ut umbram luci, ut figuram veritati, ut panem Angelorum corpori Auctoris, corpori Vitæ. At ſi figura eſſet dumtaxat corporis Chriſti, quamvis expreſſior quàm Manna, nec lux, nec veritas, nec Auctoris corpus cum illo comparata dici poſſet. Euchariſtiam itaque figuram eſſe dumtaxat corporis Chriſti *Sanctus Ambroſius* non ſenſit: Id ſequentia verba luculentiùs probant. *Fortè dicas: Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus.* Dubium oppugnat *Sanctus Ambroſius*, quod ex repugnantia ſpeciei externæ, quæ oculis obverſatur, cum fide receptionis corporis Chriſti oriri poteſt. Dubium autem hujuſmodi nec rationem figuræ ſpectat, nec virtutem aut efficaciam. Quis enim umquam tam inſulſam objectionem propoſuerit: aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd figuram aut virtutem corporis Chriſti accipiam? Non-ne evidens eſt rebus quæ inſtituuntur ut ſint aliarum ſigna, nihil accreſcere præter ſignificationem, quæ oculis non videtur, adeoque ſpeciem ipſarum externam non mutari? Non-ne pariter evidens, eſt, res quæ virtutem continent aliarum, illam non exhibere oculis; ſed intus abſcondere? Dubium igitur quod *Sanctus Ambroſius* oppugnat, ſpectat realem corporis Chriſti præſentiam, & Tranſſubſtantiationis veritatem.

Tranſſubſtantiationis fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur.

Id confirmant exempla quibus probat Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti, quia panis in illud tranſmutatum eſt, & hanc mutationem incredibilem non eſſe perſuadet. *Quantis igitur utimur exemplis*, inquit, *ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit; ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur Propheticâ gratiâ bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis: rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura removit. Circumcluſus undique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus: virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus, contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Non-ne clarè naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus Patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Numquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fons amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperavit. Sub Eliſæo Propheta uni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogavit Eliſæum qui amiſerat ferrum, miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, & ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum eſſe cognovimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quàm aquarum liquor. Advertimus igitur majoris eſſe virtutis gratiam quàm naturam, & adhuc tamen Propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd ſi tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud quod accipitis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantùm valuit ſermo Eliæ ut ignem de cælo deponeret: Non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, Incarnationiſque exemplo adſtruamus Myſterii veritatem? Numquid naturæ uſus præceſſit, cùm Jeſus Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſuevit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: Verè ergo carnis illius Sacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus:* Hoc eſt Corpus meum: *Ante conſecrationem verborum cæleſtium, ſpecies nominatur: Poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit Sanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur: Poſt conſecrationem Sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen: Hoc eſt, Verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur: Quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.* Delirum fuiſſe Auctorem oporteret, qui tam luculenta argumenta ab exemplis rerum admirabilium ſeu miraculorum omnes naturæ vires ſuperantium, a maximis divinæ omnipotentiæ effectis petita, ſcilicet creationis cœli & terræ, converſionis virgæ in ſerpentem, mutationis aquarum in ſanguinem, & Incarnationis Verbi ac Nativitatis ex Virgine, adhibuiſſet ad probandum panem fieri

Euchariſtia non eſt id quod natura formavit.

Benedictione natura mutatur.

Quod conſecratione conficitur Corpus ex Virgine eſt.

ſignum & figuram corporis Chriſti. Scilicet hæc verba, *Non valebit ſermo Chriſti ut ſpecies mutet elementorum? Non eſt minus novas dare rebus, quàm mutare naturas. Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Eò tantùm collineabunt, ut probetur panem conſecratione fieri ſignum corporis Chriſti; aut certè virtutem & efficaciam corporis Chriſti adipiſci! Sed cur opus fuiſſet tot argumenta, tot admirabilium Dei ſupra naturam agentis operum exempla congerere, ad doctrinam confirmandam, quam veriſimile erat incredibilem non fore recèns baptizatis, poſtquam ipſis ſimpliciter propoſita fuiſſet; cùm difficilius non ſit credere panem eſſe figuram corporis Chriſti, & eſſe ejus corpus virtute, quàm baptiſmum eſſe figuram mortis & ſepulturæ Chriſti, & ſanguinis ejus virtutem continere, Cur nec *Sanctus Ambroſius*, nec alii Patres exempla ſimilia adhibuerunt; cur ſimilia non congeſſerunt argumenta, ad probandum aquam baptiſmi ex communi ſacram reddi, ad ablutionem animæ, & ad ſepulturam Chriſti ſignificandam ordinari, virtutem denique & efficaciam ſanguinis Chriſti in nobis ſanctificandis participare? Sacramentarios tandem confodiunt illa verba: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt*. Corpus enim Chriſti natum ex Virgine, non eſt corpus typicum.

II. Reſpondet *Albertinus*, figuratam eſſe *Ambroſii* locutionem, ſenſumque ejus eſſe, corpus illud quod conficimus in Euchariſtia, eſſe, myſticè ſcilicet & Sacramentaliter, corpus illud quod de Virgine eſt, quemadmodum *Sanctus Leo* Sermone 14. de Paſſione Domini ait: *Corpus regenerati fit caro crucifixi*: Myſticè nimirum, non ſubſtantialiter; & Sermone 10. de Nativitate Domini: *Chriſti caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus*.

Albertini reſponſio confutatur.

Sed magnum inter iſtas loquendi formulas diſcrimen eſt: Nam *Sanctus Leo* ſatis ſe explicat, ut ſimilitudine quadam corpus regenerati fieri caro crucifixi intelligatur quatenus, in baptiſmo Chriſto commorimur, & ad Paſſionis ejus imaginem in nobis per membrorum noſtrorum mortificationem exprimendam nos adſtringimus. *Ipſe eſt enim*, inquit, *cui non ſolùm glorioſa Martyrum fortitudo; ſed etiam omnium renaſcentium fides in ipſa regeneratione compatitur. Dum enim renuntiatur diabolo, & creditur Deo, dum in novitatem a vetuſtate tranſitur, dum terreni hominis imago deponitur, & cœleſtis forma ſuſcipitur, quadam ſpecies mortis & quadam ſimilitudo reſurrectionis intervenit, ut ſuſceptus a Chriſto, Chriſtumque ſuſcipiens, non idem ſit poſt lavacrum, qui ante baptiſmum fuit: ſed corpus regenerati, fiat caro crucifixi*. Cùm etiam ait: *Caro de Virgine ſumpta nos ſumus*, ſatis ſignificat nihil aliud ſe pertendere, quàm quòd carnis noſtræ naturam Chriſtus aſſumpſerit; *Conſtanter*, inquit, *intelligenterque credamus, quia, ſicut ait B. Joannes*: Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis. *In nobis utique quos ſibi Verbi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus. Quæ ſi de noſtra, id eſt, verè humana non eſſet, Verbum caro factum non habitaſſet in nobis*. Sed propoſitio iſta Sancti Ambroſii: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt*, per antecedentia & conſequentia determinatur ad verum Chriſti corpus natum de Virgine ſignificandum. Determinatur per hæc verba, quæ in fine capitis præcedentis leguntur: *Revera mirabile eſt quòd manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cœli paſcebantur alimento. Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt; iſta autem eſca quam accipitis, iſte panis vivus qui deſcendit de cœlo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat .... Et eſt corpus Chriſti*. Determinantur per hæc verba: *Potior eſt lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris quàm manna de cœlo?* Determinantur per hæc verba: *Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quod Chriſti corpus accipiam?* Determinantur per hæc verba: *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit?* Determinantur per hæc verba: *Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Determinantur per hæc verba; *Si tantùm valuit ſermo Eliæ ut ignem de cœlo deponeret; non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas*. Determinantur per hæc verba; *Incarnationis exemplo adſtruamus Myſterii veritatem. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine?* Determinantur denique per hæc verba: *Ante conſecrationem aliud dicitur: poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur; & tu dicis, Amen: hoc eſt, Verum eſt*. Oſtendant Miniſtri Calviniſtæ SS. Patres tot argumenta ab omnipotentiæ divinæ miraculis petita & tam ſtudioſè conquiſita congeſſiſſe, urſiſſe, dilataſſe, ut probarent *Magnam eſſe baptiſmi virtutem, qui non ſinit homines eſſe homines*: Quæ propoſitio eſt *S. Chryſoſtomi* Homilia 25. in Acta; vel, *Corpus regenerati fieri carnem crucifixi*; Quæ propoſitio eſt *Sancti Leonis*: vel *carnem ampliùs non eſſe carnem, quando homo temperantiam poſſidet*: Quæ propoſitio eſt *Sancti Epiphanii* Hæreſi 66. vel, *Naturam carnis, poſtquam incorruptibile & vivificum Dei Verbum ſuſcepit, non ampliùs eſſe in iis in quibus erat*: Quæ eſt propoſitio *Sancti Cyrilli* Homilia Paſchalis 17. Quòd ſi non poſſint, ut certè non potuit *Albertinus*, fateantur neceſſe eſt, Propoſitiones illas ab ipſo prolatas iſti *S. Ambroſii* ſimiles non eſſe: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt*.

III. At, inquit Albertinus, *conficere corpus Chriſti*, Ambroſio non eſt *facere proprium Chriſti corpus*, ſiquidem Chriſti corpus ante Euchariſtiæ conſecrationem actu eſt, conſtanſque eſt & uniformis Veterum ſententia, quòd *quicquid fit, antequam fieret, non erat*; ſed tantummodo, *facere Sacramentum corporis Chriſti*, quemadmodum ipſe *Ambroſius* ibidem exponit, inquiens: *Sacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur*; Et rurſum, *Vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, verè ergo carnis illius Sacramentum eſt*.

Reſpondeo, Nec Corpus Chriſti abſolutè & in ſe ipſo fieri per verba conſecrationis, nec ſolùm fieri Sacramentum, ſed Chriſti corpus ſub Sacramento. Et ex toto Sermonis Ambroſiani contextu evidens eſt, *Sacramentum Carnis Chriſti* ab Ambroſio non appellari Euchariſtiam, ſumpto Sacramenti vocabulo prout ſignum ſacrum ſimpliciter ſignificat, ſed prout id importat omne quod Sacramentum iſtud includit ſecundùm Eccleſiæ doctrinam, adeoque ipſam Chriſti carnem, *quæ crucifixa eſt*, ut ait ipſe Ambroſius. *Sacramentum ſanè in Divinis Codicibus non unâ tantùm ſignificatione poſitum reperitur. Denique Sanctus Ambroſius in lib. ad Gratianum, apparuiſſe dicit hominibus Unigenitum Patris per Sacramentum aſſumpti hominis. Quod tantumdem ſignificat, quantùm ſi diceret, Apparuiſſe eum per hominem quem aſſumpſit*: ut obſervat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 10. Similiter *Sacramentum carnis Chriſti* Ambroſio idem eſt,

ac ipſa Chriſti caro ſub Sacramento, Lege & lib. quartum *De Sacramentis*, cap.4. & lib.6. cap.1.

Albertini objectionibus ex S. Ambroſio petitis reſpondetur.

IV. Objicit Albertinus hæc verba ex cap.4. lib.4. de Sacramentis *Si tanta vis in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quantò magis operatorius eſt ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur?* Non autem intelligit panem remanere quod erat juxta qualitatem, videlicet panem ſimplicem & communem, Intelligit ergo remanere juxta ſubſtantiam.

Reſpondet ad hoc argumentum jam olim a *Berengario* propoſitum *Lantfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 9. teſtari S. Ambroſium, *Eſſe quidem ſecundùm viſibilem ſpeciem quæ erant, commutari verò ſecundùm interiorem eſſentiam in naturam illarum rerum quæ antea non erant. Hoc modo ante & poſt ipſemet exponit, diverſis quidem verbis, ſed non diverſis ſententiis.* Ante cum ait; *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* Poſt ubi ait; *Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem:* Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. *Ergo tibi ut reſpondeam: Non erat Corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod jam eſt Corpus Chriſti. Ipſe dixit, & factum eſt; ipſe mandavit, & creatum eſt.* Monet præterea *Lantfrancus*, in quibuſdam Codicibus laudatam *Sancti Ambroſii* ſententiam aliis verbis legi, hoc modo: *Si igitur tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu ut inciperent eſſe quæ non erant, quantò magis operatorius eſt ut quæ erant, in aliud commutentur?* Quæ ſententia hoc lecta modo gemina eſt ei quæ legitur cap. 9. lib. *De his qui Myſteriis initiantur* cap. 9. his expreſſa verbis: *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant?*

Inſtat *Albertinus*: Auctorem illuſtraturum quod dixerat; *Ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur*, ſubjungere: *Tu ipſe eras, ſed eras vetus creatura: Poſtea quàm conſecratus es, nova creatura eſſe cœpiſti. Vis ſcire quàm nova creatura? Omnis, inquit, in Chriſto nova creatura. Accipe ergo quemadmodum ſermo Chriſti omnem creaturam mutare conſuerverit, & mutat quando vult inſtituta naturæ.* Cui autem veriſimile ſit illum mutationis accidentalis exemplum ad theſeos ſuæ confirmationem ex induſtria elegiſſe, ſi in ea de mutatione ſubſtantiali ageretur?

Reſpondeo, *Sanctum Ambroſium* Hoc exemplum non adducere ut mutationem ſubſtantialem panis & vini verbis conſecrationis fieri probet, ſed ut demonſtret mutationem illam eſſe credendam, quamvis ſit contra ordinem & inſtituta naturæ. Id autem egregiè probat exemplum Baptiſmi, quo regeneratus homo, & peccati ſordibus ablutus, Filius Dei per adoptionem, & Chriſti membrum evadit, divinæque fit conſors naturæ, mutatione reali, quamvis accidentarià tantùm, in illam dignitatem tranſlatus. At in eo non ſiſtit exemplo: Alia ſubinde profert luculentiora; & & primò quidem Incarnationis Filii Dei & Nativitatis ex Virgine, contra inſtituta, & ordinem naturæ: ſecundò, diviſionis Maris rubri per virgam Moyſi: tertiò, converſionis aquæ amaræ in dulcem per lignum injectum: quartò, enatationis ferri ſuper aquas: quæ omnia ſunt contra naturæ leges & conſuetudinem: ut incredibile eſſe non debeat, panem in Corpus Chriſti, & vinum in Sanguinem verbis Domini mutari. *Ex his igitur omnibus* inquit, *non intelligis quantùm operatur ſermo cæleſtis? Si operatus eſt in fonte terreno; ſi operatus eſt in aliis rebus, non operatur in cæleſtibus Sacramentis? Ergo didiciſtis quod ex pane corpus fiat Chriſti, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis.* Et cap. ſequenti: *Antequam ergo conſecretur, panis eſt; ubi autem verba Chriſti acceſſerint Corpus eſt Chriſti.* ... *Et ante verba Chriſti, calix eſt vini & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint; ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit. Deinde ipſe Dominus Jeſus teſtificatur nobis quòd corpus ſuum accipiamus & ſanguinem. Numquid debemus de ejus fide & teſtificatione dubitare?*

V. Urget *Albertinus* illa ejuſdem Auctoris verba: *Sed fortè dicis: Speciem ſanguinis non video. Sed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, ut nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen operetur redemptionis.* Quibus verbis innuit, quemadmodum in Baptiſmo, ubi Chriſtum induere, ipſius ſanguine tingi, eumque bibere dicimur; ſanguinem tamen ejus effuſum juxta ſubſtantiam non ſumimus, ſed ſimilitudinem illius, aquam videlicet, virtute ejus repletam; ſic & in Euchariſtia nos Chriſti Sanguinem juxta materiam ſuam non ſumere, (id enim horrendum foret) ſed ejus ſimilitudinem, videlicet, vinum ejus efficacià repletum, eaque ratione verè dici Sanguinem Domini a nobis accipi.

Ad hoc argumentum, quod paulò aliter proponebat olim Berengarius, *Lantfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap.20. ita reſpondet: *Pace tuâ dictum ſit, multùm falleris in hac verborum intelligentia: neque enim ſimilitudinis adverbia identitatem ſeu æqualitatem ubique poſita ſignificant. In Evangelio namque Salvator dicit;* Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. *Non tamen eadem, ſeu æqualis miſericordia poteſt ineſſe Deo & hominibus. Et in Evangelio ſecundùm Joannem;* Et ego, *inquit*, claritatem quam dediſti „ mihi, dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum „ ſumus. *Et alibi:* Dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. *Unde & B. Auguſtinus in Expoſitione ejuſdem Evangelii ait: Neque enim ſemper æqualitatem ſignificat, qui dicit, ſicut illud, ita & illud: ſed aliquando tantùm, quia eſt illud, eſt & illud; aut quia eſt illud, ut ſit & illud.* Cum itaque *Sanctus Ambroſius*, ait; *Sicut mortis ſimilitudinem ſumpſiſti*, videlicet in Baptiſmo, *ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis*, in Euchariſtia nimirum; non ſignificat quòd eodem modo Chriſti Sanguis in Euchariſtia bibatur ac in Baptiſmo, & inter utrumque Sacramentum ſimilitudo, ut ajunt, formalis intercedat: ſed analogiam utriuſque oſtendit, in eo poſitam, quòd ſicut in Baptiſmo, quod Sacramentum virtutis eſt, effectum virtutis mortis Chriſti ſub propria forma & viſibili mortis effigie non ſumimus; ſed ſub forma & imagine actionis quæ ſimilitudinem habet cum Salvatoris morte; ſic & in Euchariſtia, quod Sacramentum ſubſtantiæ eſt, nos Chriſti Sanguinis ſubſtantiam ſub propria forma, & viſibili ſanguinis effigie non ſumimus, ne nobis horrorem incutiat, ſed ſub ſpecie externa, cui ſimilitudo aliqua cum ſanguine intercedit. Quod poſt *S. Ambroſium*, *S. Cyrillus* a *S. Thoma* in *Catena Aurea* * laudatus clariſſimè explicat. *Ne*, inquit, *horreremus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ; convertens ea in veritatem propriæ carnis, ut corpus vitæ [quaſi quoddam ſemen vivificativum] inveniatur in nobis.*

Tract. 20. in Joan.

In cap. 22. S. Lucæ.

S. Thomas a calumnia Albertini vindicatur.

VI. Nec refert quòd in Græco MS. *Victoris Antiocheni* Codice legatur, *πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς*, id eſt, *in efficaciam carnis ſuæ.* Nec propterea *Sanctus Thomas* accuſari jure poteſt quod hunc locum *S. Cyrilli* corruperit, ut eum inſolenter accuſat *Albertinus*. Verſionem enim utramque Græca vox *ἐνέργεια* hoc loco patitur, & nomine efficaciæ

ciæ non intellexere *Cyrillus* & *Victor* virtutem a carne Chriſti ſeparatam, ſed cum ea conjunctam, ſeu carnem ipſam efficacem, aut veritatem carnis. Id autem ex integro loco *S. Cyrilli*, prout a *Victore Antiocheno* refertur, perſpicuum eſt. *Docet Dominus non reſpicere ad naturam eorum quæ propoſita ſunt ſed per gratiarum actionem ſuper illis factam ea ipſa eſſe credere. Vivificum enim Dei Verbum carni ſuæ ſe uniens, juxta quem novit modum, vivificam eam reddidit. Ipſe ſiquidem ait: Amen dico vobis, qui credit, habet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ; ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam. Hoc igitur facientes vitam in nobis ipſis habemus, tamquam unum cum ipſo effecti, & in ipſo manentes, habentes eum quoque in nobis. Oportebat enim ipſum per Spiritum Sanctum Deo convenienter in nobis eſſe, quaſi vero commiſceri corporibus noſtris per ſanctam ejus carnem & pretioſum ſanguinem, quæ habuimus in benedictione vivificativa, ut pane & vino. Nam ne horreremus carnem & ſanguinem propoſita videntes in ſanctis Eccleſiarum menſis, condeſcendens ut Deus infirmitatibus noſtris; influit oblatis vim vitæ, & illa mutat in efficaciam carnis ſuæ, ut ea in communionem vivificam habeamus, & corpus Vitæ inſtar ſeminis cujuſdam vivifici in nobis inveniatur. Nec dubites id verum eſſe ipſo dicente: Suſcipe potiùs cum fide ſermonem Servatoris. Veritas enim cùm ſit, non mentitur.* Refertur idem locus in Catena Græcorum Patrum Toloſæ edita ex MS. Codice Bibliothecæ Bavaricæ a P. *Poſſino* S. J. Sed ante hæc verba: *Oportebat enim ipſum*, &c. hæc leguntur ſub *Cyrilli* quoque nomine: *Demonſtrativè autem dixit: Hoc eſt Corpus meum, &, Hic eſt ſanguis meus; ne putes typum eſſe quæ videntur, ſed per quamdam ineffabilem Dei omnipotentis virtutem oblata in Corpus & Sanguinem Chriſti verè mutari, quorum participes facti vivificam & ſanctificantem Chriſti virtutem ſuſcipimus.*

Et *Ælias Cretenſis* Commentariis Orationis 1. *S. Gregorii Nazianzeni*, pag. 102. hunc eumdem locum *S. Cyrilli*, tacito nomine interſerens, præmittit, Panem & vinum in Sacra Menſa propoſita, *per ineffabilem quamdam omnipotentis Dei vim & facultatem, in Chriſti corpus & ſanguinem verè commutari*. Ex quibus omnibus patet veterem Interpretem (cujus verſionem ſecutus eſt *S. Thomas*) rectè vertiſſe hæc *S. Cyrilli* verba πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς *in veritatem Carnis ſuæ*, ſiquidem is eſt *S. Cyrilli* ſenſus. Hæc obiter de *S. Cyrilli* teſtimonio, quod tamen in ejus, quæ nunc extant, Operibus non invenitur.

SS. Ambroſii & *Cyrilli* ſenſum exprimit etiam *Theophilactus* in cap. 14. *S. Marci*. Quo tamen in loco præſentiæ reali, & tranſſubſtantiationi apertè ſuffragatur: *Hoc eſt Corpus meum, hoc inquam, quod ſumitis. Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum convertitur corpus Chriſti; Dominus enim dicit. Panis quem ego dabo, caro mea eſt. Non dixit: Figura eſt carnis meæ; ſed caro mea eſt. Et iterum: Niſi ederitis carnem Filii hominis. Et quomodo, inquit, caro non videtur? o homo! propter noſtram infirmitatem iſtud fit. Quia enim panis & vinum ex his ſunt quibus aſſuevimus, ea non abhorremus; ſanguinem verò propoſitum & carnem videntes, non ferremus, ſed abhorreremus, idcirco miſericors Deus noſtræ infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſervat; in virtutem autem carnis & ſanguinis tranſelementat.*

VII. Objicit *Albertinus* hæc verba lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *In ſimilitudinem quidem accipis Sacramentum, ſed verè naturæ gratiam virtutemque conſequeris.* Ibi enim declarat nos veram carnem dici in Euchariſtici panis communione accipere, non quod eam materialiter & ſubſtantialiter ſumamus; ſed quia in pane, qui ejus ſimilitudo eſt, illius gratiam virtutemque adipiſcamur.

Reſpondeo *S. Ambroſii* verba alienum in ſenſum ab *Albertino* detorqueri: Cùm enim gratiam virtutemque Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtica communione conſequi nos docet, loquitur de gratia & virtute quam præſentia ejuſdem Corporis ac Sanguinis pretioſi ſecum affert. Id ex integri loci inſpectione evidens eſt, qui ſic habet: *Sicut verus eſt Dei Filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris, ita vera caro, ſicut dicit, quam accipimus, & verus eſt potus.* Sicut ergo Chriſtus non eſt typicè, aut ſolà gratiâ & virtute Filius Patris: Euchariſtia non eſt typicè dumtaxat aut ſolâ virtute Corpus Chriſti.

Addit S. Ambroſius: *Sed fortè dicas quod dixerunt tunc temporis etiam Diſcipuli Chriſti, audientes dicentem, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non manebit in me, nec habebit vitam æternam. Fortè dicas, Quomodo vera? Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Dubitatio illa quæ ex Myſterio naſci poteſt, *Quomodo vera?* non eſt de veritate virtutis carnis & ſanguinis Chriſti, ſed de veritate ſubſtantiæ. Nemo enim de virtute Sanguinis Chriſti in Baptiſmum derivata dubitaverit, quia ſanguinis veritatem non videt; cùm certiſſimum ſit ibi non eſſe veritatem Sanguinis Chriſti, ubi ſola virtus ipſius eſt, adeoque videri non poſſe; ſic a pari nemo dubium de virtute Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiam diffuſa in mente ſua ſubortum exprimeret his verbis: *Quomodo vera? Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Siquidem Sanguinis Chriſti veritas in Euchariſtia non eſſet, ſi virtutem ſolam ejuſdem pretioſi ſanguinis contineret. Pergit *S. Ambroſius* hoc dubium expugnans: *Primò omnium dixi tibi de ſermone Chriſti, qui operatur ut poſſit mutare & convertere genera & inſtituta naturæ. Deinde ubi non tulerunt ſermonem Chriſti Diſcipuli ejus, ſed audientes quòd carnem ſuam daret manducandam, & ſanguinem ſuum daret bibendum, recedebant, ſolus tamen Petrus dixit: Verba vitæ æternæ habes, & ego a te quò recedam? Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia redemptionis, ideo in ſimilitudinem quidem accipis Sacramentum, ſed veræ naturæ gratiam, virtutemque conſequeris.* Niſi ſenſiſſet *S. Ambroſius* ſanguinem Chriſti in Euchariſtia, non ſolùm ſecundùm ſuam virtutem, ſed etiam ſecundùm ſubſtantiam ac materiam ſuam reipſa contineri ac a nobis ſumi, non dixiſſet, nobis ſub Sacramento datum, *Ne eſſet horror cruoris*: Sicut nemo dixit uſquam Deum providiſſe ne videamus Sanguinem Chriſti, quo in Baptiſmo abluimur, ne ſanguinis lavacrum horreremus. Hujuſmodi enim loquendi formula planè abſurda eſſet, ubi agitur de Sacramento quod ſolam Sanguinis Chriſti virtutem continet. Rectè itaque *Lantfrancus* hunc *S. Ambroſii* locum a *Berengario* objectum expendens lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 20. ait: *Similitudinem hoc in loco, nullo dubitante panis vinique ſpeciem intelligit, ſub qua corporis Chriſti natura contegitur; & ſine cruoris horrore a dignè ſumentibus in ſalutem accipitur.*

VIII. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Ambroſii* lib. 1. *De Officiis*, cap. 48. ubi ſic loquitur: *Hic*

um-

umbra, hìc imago, illic (ſcilicet in cælis) *veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cæleſtibus. Ante Agnus offerebatur, offerebatur vitulus; tunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſeipſe quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quaſi Advocatus intervenit.* Et ſuper Pſalmum 38. ſic loquitur: *Etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur, immo ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cujus ſermo ſanctificat Sacrificium quod offertur. Et ipſe quidem nobis apud Patrem Advocatus adſiſtit, ſed tunc eum non videmus. Tunc videbimus, cum imago tranſierit, veritas venerit. Tunc jam non per ſpeculum, ſed facie ad faciem ea quæ ſunt perfecta videbuntur. Aſcende ergo homo in cælum; & videbis illa quorum umbra hìc erat vel imago.* Diſtinguit *S. Ambroſius* inter oblationes quæ fiebant olim ſub Lege, quas *umbram* appellat, & eas quæ jam fiunt ſub Evangelio, quas *imaginem* nuncupat, hoc eſt, figuram clariorem quàm umbra ſit, & eam denique quæ jam fit in cælis, quam veritatem indigitat. Quid autem eſt oblatio in imagine, cùm opponitur oblationi in veritate, niſi oblatio quæ fit in ſolo ſigno & repræſentatione? Intelligit ergo Chriſtum ſeſe jam in cælis verè, realiter ac ſubſtantialiter Patri præſentem ſiſtere, Patrique offerre; hìc verò, id eſt, in terra, non itidem realiter & ſubſtantialiter offerri, ſed tantùm in imagine, ſigno, & repræſentatione, per oblationem videlicet panis & vini.

Reſpondeo, *S. Ambroſium* his in locis nomen veritatis pro ipſa rei ſubſtantia non uſurpare, ſed pro ſtatu perfectionis & claritatis; nec imaginis nomen ſtatui Legis Evangelicæ ob aliam rationem tribuere; niſi ob perfectionis & claritatis defectum. Cùm itaque ait, Chriſtum hìc offerri in imagine, in cælo verò in veritate, non excludit realem Corporis Chriſti præſentiam & oblationem a Sacrificio Novæ Legis; ſed negat ſolùm præſentiam viſibilem, qualis in cælo eſt, & imaginem adſtruit Paſſionis ac Mortis Chriſti in Sacrificio noſtro, quam a ſtatu gloriæ excludit. Sicut ergo ex *S. Ambroſii* verbis colligi non poteſt ſanctificationem & remiſſionem peccatorum reipſa per Baptiſmum non conferri, quamvis Baptiſmumquoque ad ſtatum imaginis pertinere doceat: ita nec inferri poteſt Corpus Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam ſuam non offerri, quia in ſtatu imaginis offertur. Unde ait S. Ambroſius: *Videmus nunc per imaginem bona, & tenemus imaginis bona. Vidimus Principem Sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audivimus offerentem pro nobis Sanguinem ſuum: ſequamur, ut poſſumus, Sacerdotes, ut offeramus pro populo Sacrificium: etſi infirmi merito tamen honorabiles Sacrificio: quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerre tamen, ipſe offertur in terris, quando Chriſti Corpus offertur*, &c. Veritas ergo pro manifeſtatione ſumitur a *S. Ambroſio* locis laudatis. Quo ſenſu & ab Eccleſia ſumi in Oratione poſt Communionem in quadam Miſſa *Lanfrancus* obſervat, ubi dicitur: *Perficiant in nobis, Domine, quæſumus, tua Sacramenta quod continent; ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Poſtulat quippe Sacerdos, *Ut Corpus Chriſti quod ſub ſpecie panis vinique geritur; manifeſtâ viſione, ſicuti revera eſt, quandoque capiatur.* Cæterùm Chriſtum non in ſigno tantùm & repræſentatione hìc offerri, ſed verè & realiter, *S. Ambroſius* expreſsè docuit, ut conſtat ex illius Exhortatione ad Virginitatem, ſeu ex ſermone habito ad Virgines, in Dedicatione Eccleſiæ, quam *Juliana* Vidua religioſiſſima ædificarat: Ubi ad Deum orationem convertens, ait: *Fiat*

Cap. 20.

tibi in odorem ſuavitatis omne Sacrificium, quod in hoc templo fide integrâ, piâ ſedulitate defertur. Et cùm ad illam reſpicis Hoſtiam ſalutarem, per quam peccatum mundi hujus aboletur, reſpicias etiam ad has pia hoſtias caſtitatis, & diuturno eas tuearis auxilio. Et in Epiſtolâ ad *Marcellinam* Sororem, de corporum SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii Inventione: *Succedant*, inquit, *victimæ triumphales in locum, ubi Chriſtus hoſtia eſt; ſed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub Altari, qui illius redempti ſunt paſſione.*

ARTICULUS XVIII.

SANCTUS HIERONYMUS Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis.

I. CAtholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem *S. Hieronymus* confirmat, Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti multis in locis appellans, eamque oblationi Melchiſedech, & panibus propoſitionis interdum opponens, ut veritatem figuræ. In Epiſtolâ ad *Marcellam* ſub nomine *Paulæ & Euſtochii* ſcripta: *Melchiſedech & jam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & Myſterium Chriſtianum in Salvatoris Corpore & Sanguine dedicavit.* In cap. 1. Epiſtolæ ad Titum: *Tantùm*, inquit, *intereſt inter panes propoſitionis & Corpus Chriſti, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea quæ per ipſa exemplaria præfigurabantur.* In Epiſtolâ ad Heliodorum: *Abſit ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt.* In Epiſtolâ ad *Ruſticum* de *S. Exuperio* Toloſano Epiſcopo ſic loquitur: *Nihil illo ditius, qui Corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro*, in Epiſtolâ ad Evagrium: *Quis patiatur menſarum & viduarum Miniſter, ut ſupra eos tumidus ſe efferat, ad quorum preces Chriſti Corpus Sanguiſque conficitur?* In Epiſtolâ ad *Euſtochium* de Cuſtodia Virginitatis: *Si quæ ancillulæ ſunt comites propoſiti tui, ne erigaris adversùs eas, ne infleris ut Domina. Unum Sponſum habere cœpiſtis, ſimul pſallitis, Chriſti ſimul Corpus accipitis, cur menſa diverſa ſit?* In Apologia ad *Pammachium* pro libris adversùs *Jovinianum*, de uſu matrimonii loquens: *Quid eſt majus*, inquit, *orare, an Corpus Chriſti accipere? Utique accipere Corpus Chriſti. Si per coitum quod minus eſt impeditur, multò magis quod majus eſt ... Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant: quod nec reprehendo, nec probo; unuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundet .... Probet ſe unuſquiſque, & ſic ad Corpus Chriſti accedat: Non quòd dilata communionis unus dies, aut biduum, ſanctiorem efficiat Chriſtianum, ut quod hodie non merui, cras vel perendie merear: ſed quòd dum doleo me non communicaſſe Corpori Chriſti, abſtineam me paulìſper ab uxoris amplexu; ut amori conjugis amorem Chriſti præferam.* Et Epiſtolâ 62. ad Theophilum; *Si munera noſtra abſque pace offerre non poſſumus, quantò magis & Chriſti Corpus accipere? Quâ conſcientia ad Euchariſtiam Chriſti accedam, & reſpondebo, Amen, cùm de caritate dubitem porrigentis?*

II. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Hieronymi* in Epiſtolâ ad *Hedibiam*, in qua reſpondens ad quæſtionem ab ea propoſitam, quid ſibi vellent hæc Domini verba: *Dico vobis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum quo bibam illud novum vobiſcum in Regno Patris mei*, ait: *Ex hoc loco quidam mille annorum fabulam ſtruunt, in quibus Chriſtum regnaturum corporaliter eſſe contendunt, & bibiturum vinum, quod ex illo*

Albertini objectiones ex S. Hieronymo petitæ diluuntur.

illo tempore uſque ad conſummationem mundi non biberit, &c. Quinam autem erant illi? Viri ſanè non parvi nominis; Papias, Irenæus, Tertullianus, Victorinus Apollinarius, Lactantius, Severus, Nepos, Juſtinus Martyr. Hi omnes exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem de novo ibi bibiturum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtiæ communione biberat, atque in hunc ſenſum ſupra citata ipſius verba apud *Matthæum* de calice Evangelico dicta transferebant. Minimè autem credebant Dominum per mille annos in terra regnantem proprium ſanguinem ſuum eſſe potaturum. Id de vero vino proprièque dicto intelligebant, quemadmodum *Irenæus* prolixè interpretatur. Pariter ergo cenſebant Dominum in Euchariſtia verum ac propriè dictum genimen vitis bibiſſe, hoc eſt, verum ſubſtantiâ vinum. Nec *Hieronymus* ab iis diſſentiebat. Conſenſus inter illos erat de ſubſtantia liquoris a Domino in Euchariſtiæ communione bibiti: tantùm autem diſſentiebant in eo quòd illi Dominum exiſtimarent de novo ac per ſeipſum de eodem ſubſtantialiter liquore eſſe bibiturum; *Hieronymus* verò id eum non per ſe ipſum, & in terra conſiſtentem, ſed repræſentativè per Fideles ſuos in continuata Sacramenti communione præſtiturum eſſe cenſeret. Cum illis igitur ſimiliter intelligit, id vitis genimen quod Salvator apud *Matthæum* in Calice Euchariſtico ſe bibiſſe teſtabatur, quamvis Sanguinis ipſius vocabulo nuncupatum, juxta ſubſtantiam verum vitis genimen eſſe; Sanguinemque non propriè, ſed metaphoricè tantùm, figuratèque appellatum. Nodus hic Gordio ſtrictior, inquit *Albertinus*.

Reſpondeo, Nodum hunc *Gordium*, ut thraſonicè vocat *Albertinus*, putidum eſſe ſophiſma, ſimile illi quo quis audiens hominem Romam pergentem, & demonſtrata Summi Pontificis *Innocentii XI.* imagine, dicentem: Sanctiſſimi hujus Pontificis pedes intra aliquot menſes oſculabor, ita ratiocinaretur: Hic aſſerit fore ut intra breve tempus pedes hujus Pontificis oſculo veneretur, cujus effigiem amicis oſtendit: atqui non ſalutabit Pontificem pictum, ſed vivum; igitur non demonſtravit amicis Pontificem pictum, ſed vivum. Hujus argumenti fallacia ex æquivocatione hujus nominis: *Pontifex*, oritur, quod in prima propoſitione ſupponit pro imagine Pontificis, in altera pro perſona. Simile eſt *Albertini* argumentum: Patres Chiliaſtæ exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem bibiturum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtica Communione biberat: atqui credebant ipſum per mille annos in terra regnantem bibiturum eſſe vinum propriè dictum: ergo cenſebant ipſum in Communione Euchariſtica bibiturum vinum propriè dictum. Fallacia in æquivocatione hujus nominis, *genimen vitis*, ſeu *vinum*, pariter poſita eſt. Cùm enim de Euchariſtia loquebantur Patres memorati, genimen *vitis* pro vino apparenti uſurpabant, ſiquidem erant de tranſmutatione vini in Chriſti Sanguinem planè perſuaſi; cùm verò de vino loquebantur, quod in regno millenario Chriſtus bibiturus erat, *genimen vitis* ſumebant pro vino propriè dicto. Nec magis repugnat ut in eadem ſententia Domini *genimen vitis* pro vino apparenti in priori parte ſit acceptum a Patribus nominantis, in altera pro vino propriè dicto; quam ut a Chriſto ipſo ſit acceptum in priori parte pro vino reali, in poſteriori pro metaphorico, id eſt, pro torrente voluptatis quo beati inebriabuntur ab ubertate domûs Dei. Quam interpretationem, quæ *Maldonati & Janſenii Yprenſis* eſt, probat *Albertinus*. Quòd verò ſenſerit *S. Hieronymus* vinum Euchariſtcum eſſe ipſum ſanguinem Chriſti, probant ſequentia ipſius verba in Epiſtolâ ad *Hedibiam*, Quæſtione 2. ex qua deſumpta objectio eſt. *Nos autem*, inquit, *audiamus panem, quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis ſuis, eſſe Corpus Domini Salvatoris, ipſo dicente ad eos:* Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum: *& calicem illum eſſe, de quo iterum locutus eſt:* Bibite „ ex hoc omnes; Hic eſt enim Sanguis meus Novi „ Teſtamenti, qui pro multis effundetur. *Iſte eſt Calix de quo in Propheta legimus:* Calicem ſalutaris accipiam. *Et alibi:* Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt? *Sic ergo panis qui de cœlo deſcendit, Corpus eſt Domini, & vinum quod Diſcipulis dedit, Sanguis illius eſt Novi Teſtamenti, qui pro multis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum; Judaïcas fabulas repellamus, & aſcendamus cum Domino cœnaculum magnum ſtratum, atque mundatum: & accipiamus ab eo ſurſum calicem Novi Teſtamenti: ibique cum eo Paſcha celebrantes, inebriemur ab eo vino ſobrietatis.* Non enim eſt regnum Dei cibus & potus, ſed juſtitia & gaudium & pax in Spiritu Sancto. *Nec Moyſes dedit nobis, panem verum, ſed Dominus Jeſus, ipſe conviva & convivium ipſe comedens, & qui comeditur: illius bibimus Sanguinem: & ſine ipſo potare non poſſumus: & quotidie in Sacrificiis ejus de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec, quæ interpretatur, electa, rubentia muſta calcamus: & novum ex his vinum bibimus in Regno Patris, nequaquam in vetuſtate literæ, ſed in novitate ſpiritûs.* Panem Euchariſticum eſſe Corpus Domini, & vinum ejus Sanguinem docet *S. Hieronymus*. Hunc panem de cœlo deſcendiſſe aſſerit, quod Chriſti proprium eſt, non panis in ſua ſubſtantia manentis: Hoc vinum eſſe fructum vineæ *Sorec*, nimirum ipſius Chriſti, teſtatur: Chriſtum denique ipſum eſſe convivam & convivium, ipſum comedentem & qui comeditur; id eſt, Corpus ſuum nobis manducandum apponere, & per nos comedere, quia *Caput & membra unus eſt Chriſtus*.

III. Ex his evidens eſt quo ſenſu *Sanctus Hieronymus* Euchariſtiam *Typum Sanguinis Domini* appellet lib. 2. adversùs *Jovinianum*. & in cap. 31. *Jeremiæ*, & *Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti*, in cap. 41. *Ezechielis*. Typum ſcilicet ac Myſterium vocat, ſecundùm externam ſpeciem, Corpus verò & Sanguinem Chriſti ſecundùm internam veritatem quæ ſub typo & myſterio continetur. Sub hoc duplici reſpectu ſemper Euchariſtiam ſpectarunt Orthodoxi, adeoque & typum, & Corpus Chriſti rectè appellarunt; ſicut & modò Sacramentum ac Myſterium appellamus, licèt Chriſti corpus verè ac realiter eſſe credamus. Unde *Paſchaſius* ait: *Eſt autem figura vel character hoc quod exterius ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipitur, Veritas eſt dum Corpus Chriſti & Sanguis, virtute Spiritus, in verbo ipſius, ex panis vinique ſubſtantia efficitur: figura verò dum Sacerdos quaſi aliud exterius gerens, ob recordationem ſacræ Paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus.* Hoc item ſenſu *Guitmundus* docet Euchariſtiam & *Myſterium eſſe, quia aliquid myſticum portat: & Sacramentum, quia ſacrum aliquid intelligendum intra ſe occultat: & figuram, quia excepto hoc quod corporaliter agitur, ſpirituale aliud valdè neceſſarium figurat.* Hoc pariter ſenſu *Lantfrancus*, cap. 16. *Sacramentum Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus: & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt ſanguinis, Carne*

Quo ſenſu S. Hieron. Euchariſtiam typum & Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet.

ne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratia omnium virtutum, & divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum verò effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur, mors ejus de cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam propeccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti corpus ac ſanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam eo locutionis modo quo res ſignificans ſignificata rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro idemque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant, ſecundùm aliud atque aliud accepta; cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam, ſui ipſius diverſa temporum ratione typum geſſerit. Hoc denique ſenſu *Algerus* lib.1. cap.8. explicans quomodo Sacramentum Corporis Chriſti ab aliis differat Sacramentis, vel quomodo conveniat, ait: *Cætera Sacramenta Novi Teſtamenti & Veteris figura tantùm fuerunt; nec aliqua ſpecies eorum, ut id fierent quod ſignificabant, ab hoc quod fuerant, ut manna, petra, aliquatenus mutata ſunt. Aqua verò Baptiſmatis, & oleum Chriſmatis in Sacramento ab hoc quod eſt, non mutatur, nec Spiritum Sanctum quem ſignificat aqua abluentem, emundantem, oleum verò roborantem, illuminantem, quamvis credentibus ſuo myſterio exhibeat, non tamen continere eſſentialiter, ſed figurativè tantùm creditur. Solum Sacramentum panis & vini ita mutatur; ut ſubſtantialiter non ſit quod ante fuerat, ſed ſubſtantia ejus Corpus Chriſti fiat, forma verò remanens ipſum ſignificet & contineat.* Et infra obſervat quòd, *In Veteri Teſtamento dedit Deus tantùm figura umbram, in Novo veritatem cum figura, in futuro dabit veritatem non cum figura, ſed manifeſtam: ut tali profectu temporum nos perfectæ veritati viciniores oſtenderet, quibus poſt umbratam veritatem, nihil niſi eamdem manifeſtam dari reſtaret. Vetus enim Teſtamentum veritatem promiſit, non dedit: Novum dedit, ſed non oſtendit. Quid reſtat niſi ut eadem veritas in alia vita manifeſtetur?*

Ex his omnibus evidens eſt, Euchariſtiam ab iis etiam qui *Berengarium* impugnarunt, & qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramento, & panis ac vini in Corpus & Sanguinem ipſius Tranſſubſtantiationem ut fidei dogma defenderunt, figuram, Myſterium, Sacramentum, fuiſſe appellatam, huncque Eccleſiaſticum eſſe loquendi modum, cum fide præſentiæ realis apprime convenientem. Quæ obſervatio ſufficit ad omnium futilitatem argumentorum demonſtrandam, quæ *Albertinus* paſſim, & *Matthæus La Roque* * Calviniani Miniſtri objectant, ex eo petita, quòd Patres Euchariſtiam appellarint, *Sacramentum* Corporis & Sanguinis Chriſti, *Signum, figuram, typum, antitypa, ſymbola, imaginem, ſimilitudinem, myſterium*; & dixerint Corpus & Sanguinem Chriſti per panem & vinum Euchariſticum, aut per Sacramentum *ſignificari, oſtendi, repræſentari*.

* Euchar. Hiſtor. II. P. C. 3.

IV. Objicit *Albertinus* aliud *S. Hieronymi* teſtimonium ex Commentario in cap.26. *S. Matthæi*, in quo de Domino loquens, ait: *Poſtquam typicum Paſcha fuerat impletum, & Agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſcha transfgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret.* At verò, ſi per panem & vinum Dominus in Euchariſtia Corporis & Sanguinis ſui veritatem repræſentavit: panis igitur & vinum repræſentatio ſeu figura ſunt veri Corporis & Sanguinis Chriſti, non autem ipſamet veritas Corporis & Sanguinis ejus.

Reſpondeo cum doctiſſimo Cardinali *Perronio* in hoc *S. Hieronymi* loco verbum *repræſentare* non ſumi pro *figurare & ſignificare*; ſed pro, *præſens reddere ac exhibere*; quo ſenſu Juriſconſulti præſentem pecuniæ ſolutionem *repræſentationem* appellant: in quem ſimiliter ſenſum *Cicero* * illud uſurpat, cùm ait: *Neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſumus.* Et *Tertullianus* lib.4. contra *Marcionem*, cùm ait, Deum *Filium ſuum in Monte Thabor repræſentaſſe*: & in Apologetico: *Corpora in Reſurrectione repræſentabuntur*: Et lib. de Oratione: *Si ad Dei voluntatem & ad noſtram ſuſpenſionem pertinet Regni Dominici repræſentatio, quomodo quidam protractum quemdam in ſeculo poſtulant?* Eodem ſenſu illud uſurpat *S. Cyprianus* Epiſtolâ ad plebem Carthaginenſem ſcribens: *Ut repræſenter vobis*, inquit, *per Paſcha diem.* Et Epiſtolâ 74. *Ut ad potum Civitatis aqua collecta eadem ubertate atque integritate repræſentetur, quâ de fonte proficiſcitur.* Sic illud uſurpat *S. Ambroſius* in Pſalmum 118. *Multi*, inquit, *ingrediuntur Palatia & non ſtatim Regem iſtum terra vident; ſed frequenter obſervant ut aliquando videre mereantur, nec præſumunt videndi copiam, ſed juſſi repræſentantur.* Ita *Sanctus Auguſtinus* Tractatu 99. in Joannem: *Dominus*, inquit, *poſt Reſurrectionem ſe repræſentans Diſcipulis*: id eſt, præſentem ſe exhibens. Quòd verò *S. Hieronymus* eo ſenſu aſſerat Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis* in Euchariſtia *repræſentare*, ex eo perſpicuum eſt, quòd ſicut in priori membro iſtius ſententiæ, quam objicit *Albertinus*, Euchariſtiam vòcat *Paſchatis verum Sacramentum*, per oppoſitionem ad *Paſcha typicum*; ita in poſteriori membro ait, Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis repræſentaſſe*, per oppoſitionem ad id quod mox dixerat, *Melchiſedech in præfigurationem Chriſti panem & vinum obtuliſſe.* At verbum *repræſentare*, ut oppoſitum verbo, *præfigurare*, ſignificat *præſens exhibere*: itaque *S. Hieronymus* hoc ſenſu verbum illud uſurpavit, cùm ait, *Ut ipſe quoque veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret*, id eſt præſentem exhiberet.

* Epiſt. famil. lib. 5. Epiſt. 16.

V. Inſtat *Albertinus*: Quotieſcumque vel de verbis, vel etiam de rebus ad ſignificationem ordinatis agitur, repræſentatio quæ illis tribuitur, non deſignat exhibitionem; ſed tantùm ſignificationem; ſeu in ſigno repræſentationem: Nam eſſentia ſignorum quà talium, in ſignificatione conſiſtit. Repræſentare igitur *Hieronymo*, apertè figurare eſt, non verò præſens exhibere.

Reſpondeo, antecedens verum eſſe, ſi agatur de meris ſignis, & rei ſignificatæ excluſivis, falſum verò ſi de ſignis rem ſignificatam includentibus ac præſentem demonſtrantibus. Ita quamvis linguæ igneæ figuræ fuerint Spiritus Sancti, ſi quis tamen diceret: *Chriſtus promiſſum Apoſtolis Spiritum Sanctum linguis igneis repræſentavit*, ſenſus horum verborum non eſſet, Chriſtum dumtaxat in ſigno repræſentaſſe Spiritum Sanctum, ſed reipſa dediſſe Apoſtolis. Et quamvis Baptiſmus & ablutio exterior ſignum ſint remiſſionis peccatorum, tamen ſi quis diceret: *Tot legalibus olim baptiſmatis præfigurata peccatorum remiſſio in baptiſmo repræſentatur*: Senſus non eſſet Baptiſmum ſignificare dumtaxat remiſſionem peccatorum; ſed revera exhibere. Ita cùm ait *Sanctus Hieronymus*, Chriſtum in Euchariſtia *veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentare*, ſenſus horum verborum non eſt, Chriſtum ſolùm repræſentare corpus & ſanguinem ſuum in ſigno, ſed revera præſentia exhibere.

VI. Urget *Albertinus*; Verba illa, *Ipſe quoque*, redditionem ſimilitudinis inter *Melchiſedech* Chriſtum pane & vino præfigurantem, & Chriſtum pariter per panem & vinum veritatem corporis ac ſanguinis ſui repræſentantem complectentia, neceſſario requirere, ut *repræſentare* pro *figurare* ſumatur. Alioqui falsò & ineptè diceret, *Ipſe quoque fecit quod ante Melchiſedech fecerat*: Melchiſedech enim non Chriſtum exhibuerat ac præſentem reddiderat, ſed figuraverat. Aut igitur ipſum veritatem corporis ſui ſanguiniſque repræſentaſſe, id eſt, figuraſſe intelligit *Hieronymus*, aut malè & incongrua oppoſitâque comparatione ipſum quoque feciſſe ait, quomodo olim *Melchiſedech*.

Reſpondeo, Oblationem Chriſti a *S. Hieronymo* cum oblatione *Melchiſedech* hoc in loco non ſimpliciter comparari ut ſimilem; ſed ut veritatem hac oblatione præfiguratam, utque illius figuræ complementum. Inter figuram porro & veritatem etſi aliquam ſimilitudinem intercedere neceſſe ſit, maximum tamen diſcrimen eſt. Utriuſque ergo illius oblationis in eo poſita eſt ſimilitudo, quòd Chriſtus panem & vinum ut ſacrificii materiam ſui aſſumpſerit, *ſicut Melchiſedech*; quod ſpectavit *Sanctus Hieronymus* in comparatione illa ſua, cùm ait: *Quomodo ut ipſe quoque*, &c. Diſcrimen in eo verſatur, quòd *Melchiſedech* figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti obtulerit, quod hoc verbo, *in præfiguratione*, Sanctus Hieronymus expreſſit: Chriſtus verò Corporis & Sanguinis ſui veritatem præſentem exhibuerit, quod idem S. Doctor his verbis ſignificavit: *Ut veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret*.

Quo ſenſu S. Hieronymus dicat, Impios non manducare carnem, nec bibere Sanguinem Salvatoris?

VII. Objicit *Albertinus* nonnulla *S. Hieronymi* loca, in quibus docet, impios, infideles & hæreticos non manducare Corpus Chriſti, nec ejus Sanguinem bibere. Sic enim Commentario in cap. 66. Iſaiæ: *Secundùm tropologiam poſſumus dicere, omnes voluptatis amatores magis quàm Dei ſanctifi. cari in hortis & liminibus, quia Myſteria veritatis non valent introire, & comedere cibos impietatis, dum non ſunt ſancti corpore & ſpiritu, nec comedunt carnem Jeſu, neque bibunt ſanguinem ejus, de quo ipſe loquitur; Qui comedunt carnem meam & bibunt ſanguinem meum, habent vitam æternam.* Et in Jeremiæ cap.22. *Non comedent & non bibent, ſubauditur, Corpus & Sanguinem Salvatoris.* Et in Oſeæ Cap.8. *Nec comedentes ejus carnem, cujus caro cibus credentium eſt.* Unde evidenter ſequitur, eum nullo modo cenſuiſſe Corpus & Sanguinem Domini ſub accidentibus panis & vini in Euchariſtia latere: Nam ſi ita foret, impii & infideles Euchariſtiam percipientes illa comederent, & biberent.

Duplex modus manducandi carnem Chriſti, unus juſtis impiiſque communis, alter juſtorum proprius.

Reſpondeo, *S. Hieronymum* non negare quòd impii & infideles Corpus & Sanguinem Chriſti Sacramentaliter & corporaliter manducent & bibant, ſed ſolùm quòd manducent ſpiritualiter, quòd manducent utiliter, ſcilicet ad vitam æternam, quia indignè manducant & bibunt. Negat eos ita manducare Corpus Chriſti, ut ſint ipſi Corpus Corpus Chriſti, id eſt, ut Societati Sanctorum incorporentur, ut ipſi Chriſto per caritatem uniantur, ut Chriſtus in iis maneat & ipſi in Chriſto; ut ab eo ſpiritualiter reficiantur, id eſt, gratiam & robur ſpirituale recipiant. Aliquo igitur modo Juſti Corpus Chriſti manducant & bibunt, quo non manducant nec bibunt impii. Unde ſi ad illum modum reſtringatur manducatio Corporis Chriſti, negari poteſt quòd impii & infideles illud manducent. Hoc ſenſu *S. Hieronymus*, negat voluptatis amatores comedere Carnem Jeſu, qui tamen alibi diſertis verbis aſſerit illos comedere, Sacramentaliter nimirum Sic enim in cap. 1. Malachiæ. *Polluimus panem, id eſt, Corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare & ſordidi mundum ſanguinem bibimus, & dicimus: Menſa Domini deſpecta eſt.* Eodem modo ſolvuntur teſtimonia *Origenis* in Cap.15. S. Matthei *Zenonis Veronenſis* apud *Ratherium* Tomo II. *Spicilegii Dacheriani* pag.181. *S. Auguſtini* lib.21. *de Civitate Dei* cap.25. Tractatu 26. *in Joannem*, & Sermone 2. *de Verbis Apoſtoli* Cap. I. quæ *Albertinus* paſſim; ſed maximè lib.2. in Examine teſtimoniorum *Sancti Auguſtini*, cap.8. & *Matthæus La Roque* Hiſtoriæ Euchariſticæ P.2. Cap.4. objiciunt. Modum illum duplicem manducandi Carnem Chriſti, unum Juſtis impiiſque communem, alterum Juſtorum proprium *S. Auguſtinus* diſertè diſtinguit Sermone 11. *De Verbis Domini* cap.11. his verbis: *Illud etiam quod ait*; Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo, *quomodo intellecturi ſumus? Numquid etiam illos hîc poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant? Numquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum Carnis & Sanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertiùs Lucas Evangeliſta declarat, manducaret, & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant & ſanguinem bibunt, vel cùm manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, numquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum ſanguinem, quo modo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit Carnem Chriſti, & biberit Sanguinem Chriſti, manet in Chriſto & in illo Chriſtus; ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat.* Mali Carnem Chriſti edunt *tantùm in Sacramento, boni uſque ad Spiritûs participationem, ut in Domini Corpore tamquam membra maneant; ut ejus Spiritu vegetentur* (inquit idem Pater Tractatu 27. in *Joannem*.) Non minùs dilucidè manducationem duplicem diſtinguit Sermone 2. *De Verbis Apoſtoli*. Ubi enim præmiſit Salvatorem *Commendaſſe nobis pretium noſtrum, Sanguinem ſuum: corpus dixiſſe eſcam, Sanguinem potum: Sacramentum Fidelium agnoſcere Fideles. Illi homini mortem fore, non vitam, qui mendacem putaverit vitam*; Subdit: *Manducent ergo qui manducant, & bibant qui bibunt*. Id eſt, manducent etiam ſpiritualiter, qui manducant ſacramentaliter & corporaliter: *Illud manducare*, ſpiritualiter nimirum *refici eſt*, quo modo ſoli Juſti Corpus Chriſti manducant. *Illud bibere, quid eſt niſi vivere? Manduca vitam, bibe vitam: habebis vitam, & integra eſt vita. Tunc autem hoc erit, id eſt, vita unicuique erit Corpus & Sanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur, ſpiritaliter bibatur*: Id eſt in ipſa veritate anima ex Corpore & Sanguine Chriſti nutriatur. Hæc enim ſpiritualis refectio veritas eſt, cujus figura eſt manducatio ſacramentalis & corporalis. Vel, *in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur*, id eſt, non in Sacramento tantùm, in quo ſiſtit manducatio exterior, quâ Chriſti quidem corpus & ſanguinem etiam impii recipiunt, ſed ſacris ſymbolis obvelata. Sed in ipſa veritate Corporis Sanguinis Chriſti nullis figuris velata, quæ eſt objectum manducationis ſpiritualis: quo modo ſoli Fideles & Juſti manducant, qui fide & caritate ad interiora velaminis, ſive Sacramenti penetrantes, Chriſto adhærent ut ejus Spiritum percipiant, eique incor-

po-

porantur ut vivificentur. Cujus incorporationis Sacramentum dumtaxat mali recipiunt, quamvis Corpus Chriſti corporaliter manducent; ſoli autem Juſti incorporationis ipſius dignitatem, beneficium, fœlicitatem.

VIII. Inſtat *Albertinus:* Si dicerem impios non participare Spiritum Sanctum, ſenſus non foret eos non eum utiliter participare: ſed ſimpliciter illos eum non participare; cum igitur *Hieronymus* dicit, eos non comedere Corpus Chriſti, nec bibere ejus Sanguinem, mens tantùm ipſius non eſt illos non utiliter ea comedere & bibere; ſed ſimpliciter illos ea non comedere & bibere. Secundò, *Hieronymus* anthiteſim inſtituit inter comedere cibos impietatis, & comedere carnem Chriſti; & quo ſenſu affirmat voluptatis amatores cibos impietatis comedere eodem, & negat eos carnem Chriſti comedere. Senſus autem ejus ſimpliciter eſt, voluptatis amatores cibos impietatis edere; intelligit ergo viciſſim eos ſimpliciter carnem Chriſti non comedere.

Reſpondeo ad primum, nego paritatem & conſequentiam. Cùm enim unus ſit modus accipiendi Spiritum Sanctum per inhabitationem ipſius in cordibus noſtris, nec ſub aliquo Sacramento ſecundùm ſubſtantiam ſuam ac perſonam realiter contineatur, neque corporaliter accipi poſſit, ut qui totus ſpiritus eſt; non poteſt participari, niſi utiliter, quia, non participatur niſi gratiam & caritatem diffundendo vel augendo in cordibus noſtris. At Chriſti caro dupliciter manducari poteſt, corporaliter, & ſpiritualiter, dignè & indignè, ad vitam, vel ad judicium, ut ex Scriptura Sacra & Patribus jam probavimus: Dici itaque poteſt impios non manducare carnem Chriſti, reſtricto manducationis verbo ad ſpiritualem manducationem: nec tamen inde colligere eſt, illos nullo modo ipſam manducare; cùm præter hunc manducandi modum qui Juſtorum proprius eſt, ſit alter bonis maliſque communis.

Reſpondeo ad ſecundùm, *S. Hieronymum* comparationem inſtituere inter comedere cibos impietatis & comedere ſpiritualiter carnem Chriſti, qui manducandi modi ambo metaphorici ſunt, quò fit ut accuratior ſit comparatio & elegantior. Sicut ergo ſimpliciter aſſerit voluptatis amatores cibos impietatis non comedere; ita ſimpliciter negat eos ſpiritualiter carnem Chriſti comedere. In hoc tota vis comparationis eſt poſita.

ARTICULUS XIX.

Sacramentarii a S. AUGUSTINO profligantur.

I. NUllus eſt Patrum cujus auctoritate magis abuſi ſint Sacramentarii: nullus eſt cujus auctoritate validiùs conterantur. Palmarius eſt adversùs ipſos locus lib. 9. *Confeſſionum*, cap. 13. ubi loquens de *Monica* matre ſua ſanctiſſima, ait: *Memoriam ſui ad Altare tuum fieri deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat, unde ſciret diſpenſari Victimam Sanctam, quâ deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis, quâ triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra.* Victima Sancta, qua deletum eſt chirographum contrarium nobis, eſt ipſum Corpus Chriſti pro nobis immolatum, & Sanguis pro nobis effuſus, non mera Corporis & Sanguinis ipſius figura.

Non minùs luculentus eſt locus alter, quem lib. 17. *De Civitate Dei*, cap. 20. legimus, ubi hæc verba Eccleſiaſtis 5. *Non eſt bonum homini niſi quod manducabit & bibet*, ad participationem menſæ hujus pertinere docet, *quam Sacerdos ipſe Mediator Teſtamenti Novi exhibet ſecundùm ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo. Id enim Sacrificium*, inquit, *ſucceſſit omnibus illis ſacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri; propter quod etiam vocem illam in Pſalmo trigeſimo-nono ejuſdem Mediatoris per Prophetiam loquentis agnoſcimus:* „Sacrificium & oblationem „noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi: *Quia pro illis omnibus ſacrificiis & oblationibus Corpus ejus offertur & participantibus miniſtratur.*

Euchariſtia Sacrificium ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri.

Corpus Chriſti quod pro omnibus ſacrificiis & oblationibus Teſtamenti Veteris offertur, non eſt corpus typicum, ſed verum; illud enim eſt de quo per Prophetam ait: *Corpus autem perfeciſti mihi:* illud eſt quod antiquis figuris ſuccedit ut veritas per illas ſignificata: illud eſt quod in antiqua Lege non offerebatur in Sacrificium. Porro nemo negaverit Corpus Chriſti in Veteris Legis Sacrificiis oblatum etiam fuiſſe in figura: Euchariſtia ergo Sacrificium eſt in quo Chriſti corpus non in figura tantùm offertur & participantibus miniſtratur, ſed in veritate, & reipſa.

Huic loco alter congener eſt ex Enarratione in Pſalmum 39. petitus, ubi de veteribus Sacrificiis loquens ait: *Cùm datum eſt quod promiſſum eſt, ablata ſunt verba promiſſiva, data ſunt completiva. Sacrificia ergo illa tamquam verba promiſſiva, ablata ſunt. Quid eſt quod datum eſt completivum? Corpus quod noſtis, quod non omnes noſtis: quod utinam qui noſtis, omnes non ad judicium noveritis. Videte quando dictum eſt.* [*Chriſtus enim ille eſt Dominus noſter, modò loquens ex membris ſuis, modò ex perſona ſua*] Sacrificium, *inquit*, & oblationes noluiſti. *Quid ergo? nos jam hoc tempore ſine Sacrificio dimiſſi ſumus? Abſit.* Corpus autem perfeciſti mihi. *Ideo illa noluiſti, ut hoc perficeres: illa voluiſti, antequam hoc perficeres. Perfectio promiſſorum abſtulit verba promittentia. Nam ſi adhuc promittentia, nondum impletum eſt quod promiſſum eſt. Hoc promittebatur quibuſdam ſignis: ablata ſunt ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa. In hoc corpore ſumus, hujus corporis participes ſumus, quod accipimus, novimus & qui non noſtis, noveritis; & cùm didiceritis, utinam non ad judicium accipiatis.* Corpus typicum non eſt *veritas promiſſa*, quæ *exhibita eſt*; corpus typicum non eſt illud quod Filio ſuo Deus perfecit, de quo Chriſtus ait per Prophetam: *Corpus autem perfeciſti mihi:* Corpus typicum non eſt veterum Sacrificiorum *Completivum*. Corpus ergo Chriſti, quod in Euchariſtia accipimus, non eſt Corpus Chriſti typicum; ſed verum, & proprium.

Euchariſtia Chriſti corpus eſt Veterum Sacrificiorum completivum.

II. Reſpondet *Albertinus*, duos eſſe completivos modos; unum realem & proprium, alterum declarativum & teſtificativum. Priori ſenſu, proprium tantummodo ac naturale Domini Corpus eſſe veterum Sacrificiorum completivum, idque non quà in Euchariſtia, offertur & editur, ſed quà in cruce mactatum & immolatum. Poſteriori autem ſenſu panem Sacramentalem veterum Sacrificiorum completivum dici poſſe, quia illa complecta eſſe Chriſti Paſſione teſtatur.

Futilis Albertini Reſponſio.

III. Verùm quàm futilis ſit iſta reſponſio, & *S. Auguſtini* ſenſum miſerè detorquens, patet ex ipſo loci contextu. Tres enim gradus *Albertinus* diſtinguit: ſcilicet vetera Sacrificia Corpus Chriſti naturale promittentia: verum Chriſti Corpus ex Spiritu Sancto conceptum, quod hujuſmodi promiſſionum objectum eſt: & hujus corporis ſignum, ſcilicet Euchariſtiam, quæ promiſſiones illas Chriſti Paſſione completas eſſe teſtetur. Contra verò *S. Auguſtinus* duos tantùm gradus agnoſcit, ſigna promittentia, & complementum promiſſorum; idque Euchariſtiam eſſe docet. Inter verba promittentia & Euchariſtiam quæ illorum completiva eſt

eſt, medium nullum aſſignat; illam eſſe ait corpus quod Deus perfecit, ut promiſſa impleret. Cenſet igitur Euchariſtiam continere ipſum Chriſti corpus naturale, quod Deus in locum veterum victimarum ſubſtituit, ſemel in cruce, quotidie in Eccleſia immolandum. *Perfectio promiſſionis abſtulit verba promittentis; Sacrificia illa tamquam verba promiſſiva ablata ſunt, data ſunt completiva. Quid eſt quod datum eſt completivum? Corpus quod noſtis.*

Nemo carnem Chriſti manducat, niſi priùs adoraverit.

IV. Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fidem egregiè etiam confirmat *S. Auguſtinus* Enarrat. in Pſalmum 98. ubi illa verba explicans: *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ait: *Quaero quid ſit ſcabellum pedum ejus, & dicit mihi Scriptura:* Terra ſcabellum pedum meorum. *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quaero hic, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit, inventum'eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Numquid autem caro vivificat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum, cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideo & hic ſubjecit:* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt. *Quis Sanctus eſt? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus.* Ipſam carnem quam de carne *Mariæ* Chriſtus traxit, in quâ hic ambulavit, & quæ adorationis noſtræ objectum eſt nobis dedit in Euchariſtia manducandam: hæc autem vera eſt & naturalis Chriſti caro; non enim figuram carnis ex Virginis utero traxit, nec in figura carnis ambulavit, nec figuram carnis ejus adoratione supremâ colimus. Igitur Chriſtus propriam ac naturalem carnem ſuam in Euchariſtia nobis dedit manducandam.

Sancti Auguſtini ſenſum non attigit Albertinus.

V. Reſpondet *Albertinus*, de manducatione ſpirituali *S. Auguſtinum* loqui, & de adoratione quę ad carnem Chriſti terminatur, non in Euchariſtia, ubi reipſa non eſt, ſed in cœlo. Quid enim prohibet unumquemque Fidelium ſeorſum in cubiculo carnis illius paſſiones religioſè meditantem, humiliter ſe inclinare, & oculis ad cœlum erectis carnem illam adorare? Ad hanc autem adorationem ſigna Sacramentalia nos movent.

VI. Contra. *S. Auguſtinus* de manducatione loquitur cujus objectum eſt Chriſti caro in Euchariſtia exiſtens. At manducationis ſpiritualis objectum etiam extra Euchariſtiam eſt; ſpiritualiter ſiquidem illam manducat, quiſquis paſſiones illius religioſè meditatur: Loquitur itaque *S. Auguſtinus* de corporali manducatione, non de ſpirituali dumtaxat. Præterea, loquitur de manducatione inter quam & adorationem talis ordo intercedat neceſſe eſt, ut priùs adorari debeat Chriſti caro, quam manducari: Id enim ſignificant hæc verba: *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* At inter ſolam manducationem corporalem, adorationemque hunc ordinem obſervari neceſſe eſt, ut adoretur priùs Chriſti caro quàm manducetur, non verò inter manducationem ſpiritualem & adorationem ſeu internam ſeu externam. Manducatio enim ſpiritualis carnis Chriſti, ut *Albertinus* ait, nihil aliud eſt quàm apprehenſio carnis illius quà pro nobis ad mortem traditæ, tamquam cauſæ ſalutis noſtræ materialis meritorię. Sed ineptum eſt aſſerere, quòd nemo carnem Chriſti quà pro nobis ad mortem traditam, tamquam cauſam ſalutis noſtræ materialem meritoriam apprehendat, niſi priùs illam adoraverit: quin etiam id omnino falſum eſt, cum veriſimilius longè ſit meditationem mortis Chriſti eſſe carnis illius adoratione priorem, cùm adorationis & amoris Chriſti nobis incentiva ſubminiſtret. De manducatione igitur ſpiritali non loquitur *S. Auguſtinus*, ſed de corporali, cùm ait: *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* Denique *S. Auguſtinum* de Chriſti carne, quà in cœlo exiſtente, non loqui, ſed quà in Euchariſtia, demonſtrant hæc verba. *Ideo ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis*, quæ ſignificant terram illam de qua loquitur, id eſt, carnem Chriſti, quamvis in ſe unam, multiplicem tamen variis in locis exiſtentiam habere poſſe, variis in locis ut præſentem adorari. Id autem non convenit carni Chriſti quà in cœlo exiſtenti, ſed quà in Euchariſtia ſub ſingulis Hoſtiis conſecratis ſacramentalem præſentiam adeptę.

VII. Catholicum dogma pariter confirmat idem S. Doctor Sermone 11. *De Verbis Domini*, ubi explicans illa Chriſti verba: *Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum*, & oſtendere volens illa non de omni, ſed de certa quadam in Spiritum Sanctum blaſpemia eſſe intelligenda, varia ſimilium Scripturæ ſacræ locutionum profert exempla, quæ licèt generales videantur, non ſunt tamen generaliter intelligendæ, unumque petit ex verbis Chriſti, *Joannis* 6. de ſuæ carnis manducatione loquentis. *Illud etiam*, inquit, *quod ait:* Qui manducat car-
„ nem meam, & bibit ſanguinem meum, in me
„ manet, & ego in illo; *quomodo intellecturi ſumus? Numquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd judicium ſibi manducent & bibant, cum ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant?* &c. Huic loco ſubjungo congenerem alterum ex lib. 1. contra *Creſconium* cap. 25. ubi Exemplo Euchariſtiæ probat Sacramenta non prodeſſe ſemper habentibus. *Quid de ipſo Corpore & Sanguine Domini unico Sacrificio pro ſalute noſtra? Quamvis ipſe Dominus dicat:* Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam; *Non-ne idem Apoſtolus docet etiam hoc perniciosum malè utentibus fieri? Ait enim:* Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Ecce quemadmodum obſunt divina & ſancta malè utentibus, cur non hoc modo & baptiſmus?* Infideles & hypocritæ *ipſam carnem* Chriſti *manducant, & ipſum ſanguinem bibunt*, Euchariſtiam cum recipiunt; non ſpiritaliter utique, ergo corporaliter. Igitur *ipſa caro & ipſe ſanguis* Chriſti realiter in Euchariſtia continentur. Mera enim carnis & Sanguinis Chriſti figura, etſi eorum virtute repleta, nec eſt, nec dici poteſt ipſa ejus caro, ipſe ejus ſanguis. Quis enim dixit umquam: Petra deſerti erat ipſe Chriſtus, manna erat ipſa caro Chriſti, Baptiſmus eſt ipſe Chriſti ſanguis, Chriſma eſt ipſe Spiritus Sanctus? Præterea ipſum Corpus & Sanguis Domini, quod unicum eſt pro ſalute noſtra Sacrificium non eſt figura tantùm corporis & ſanguinis Domini eorum virtute adaucta: ſed Euchariſtia, ſecundùm *S. Auguſtinum*, eſt *ipſum Corpus & Sanguis Domini, unicum Sacrificium pro ſalute noſtra:* Non ergo figura tantùm eſt Corporis & Sanguinis Domini, eorum virtute adaucta.

Euchariſtia eſt ipſa caro, ipſe Sanguis Domini, unicum pro ſalute noſtra ſacrificium.

Inanis Albertini reſponſio & objectio.

VIII. Reſpondet *Albertinus*, S. Auguſtinum ipſius carnis ac ſanguinis nomine, carnis & ſanguinis intellexiſſe Sacramentum, atque ita ſe expo-

ſuiſ.

fuiſſe in Sermone laudato de Verbis Domini, cùm ait; *Numquid & Judas, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo?*

IX. Sed hæc reſponſio vim argumenti noſtri non elevat: Sacramentum enim Carnis & Sanguinis Chriſti, quod eſt *ipſa caro & ipſe ſanguis, unicum pro ſalute noſtra Sacrificium*, non eſt mera figura virtute carnis & Sanguinis Chriſti adaucta, ſed Sacramentum ipſam Chriſti carnem & ſanguinem continens: atqui Euchariſtia, ex *S. Auguſtino, eſt ipſa caro & ipſe ſanguis Chriſti, unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*; Sacramentum igitur eſt ipſam Chriſti carnem, ipſum ſanguinem revera continens.

X. Inſtat *Albertinus*: Euchariſtia, ſecundùm S. Auguſtinum, *Sacramentum* eſt *manibus Chriſti confectum*. Abſurdiſſimum autem eſſet dicere, Dominum proprium corpus ſuum manibus ſuis confeciſſe: nihil enim ſeipſum effectivè producere poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſeipſum abſolutè producere poſſe, ſed tamen producere ſeipſum poſſe ſub certo quodam ſtatu, ſeu ad eum ſtatum ſeſe redigere. Unde licèt Chriſtus proprium corpus ſuum manibus ſuis abſolutè non conficiat, illud tamen collocat ſub Sacramento; unde Sacramentum quod eſt ipſum Chriſti corpus, manibus ejus confectum dici poteſt. Sic *S. Paulus* ad Hebræos 9. de Chriſto ait: *Per hoſtiam ſuam apparuit*; & cap. 10. *Hic unam pro peccatis offerens hoſtiam*; Quæ tamen hoſtia nihil aliud erat quàm ipſe Chriſtus Patri in Sacrificium oblatus. Cur igitur pari quodam modo non diceretur conficere Sacramentum corporis & ſanguinis ſui, immo Corpus & Sanguinem ſuum ſub Sacramento, quia ipſa ſub ſpeciebus Sacramentalibus conſtituit, ac ſeipſum Sacrificium offert unicum pro ſalute noſtra, ipſe Sacerdos & victima. Eodem ſenſu exponenda ſunt verba *S. Cyrilli Alexandrini*, in Joannis 6. dicentis: *In cibo manna, videbatur Eulogia illa quæ eſt per Chriſtum*; ex quibus idem ſophiſma ſtruit *Albertinus*.

Sanguinem qui de Chriſti latere manavit, in Euchariſtia bibimus.

XI. Confirmatur iterum Catholica ſententia ex eodem *S. Auguſtino*, lib. 12. contra *Fauſtum*, cap. 10. dicente; *Habet enim magnam vocem Chriſti Sanguis in terra; cùm eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur, Amen. Hæc eſt clara vox ſanguinis, quam ſanguis ipſe exprimit ex ore Fidelium eodem ſanguine redemptorum.* Et cap. 20. Euchariſtiam vocat *Sacramentum ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manavit.* Sanguis qui de Chriſti latere manavit, & quo redempti ſumus, eſt verus Chriſti Sanguis, non typicus; ſed hic ſanguis eſt in terra, & bibitur a Fidelibus, cùm Euchariſtiam recipiunt, ſecundùm *S. Auguſtinum*: ergo Euchariſtia verum Chriſti ſanguinem realiter continet, iſque revera bibitur a Fidelibus; atque id profitentur, cùm reſpondent *Amen*, quàm vocem ſanguis ipſe ſacratiſſimus ex eorum ore exprimit.

Chriſti Corpus poſt Reſurrectionem exſangue non eſt.

Petrus Alix *Calviniſtanus Miniſter refellitur.*

Vel ex his duobus locis, etſi alia non ſuppeterent quamplurima, refellitur *Petri Alix* Carentonici Miniſtri Diſſertatio *De Sanguine Chriſti Domini*, in qua ex *S. Auguſtino* maximè probare nititur Chriſti corpus poſt Reſurrectionem exſangue eſſe, indeque colligit, illum non agnoviſſe ſubſtantialem ſanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam. Nititur autem *S. Auguſtini* verbis in Epiſtolâ ad *Conſentium*, qui ab illo quæſierat, *Utrùm nunc corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* Reſpondet autem S. Doctor: *Ego Domini corpus ita in cælo eſſe credo, ut erat quando aſcendit in cælum. Dixerat autem Diſcipulis, ut in Evangelio legimus, de ſua reſurrectione dubitantibus, & illud quod videbant, non corpus, ſed ſpiritum eſſe putantibus:* Videte manus „ meas & pedes, palpate & videte, quia Spiri„ tus oſſa & carnem non habet ſicut me vide„ tis habere. *Sic ergo, cùm eſſet in terra, contrectatus eſt manibus; ſic eorum eſt, cùm iret in cælum, deductus aſpectibus. Ibi vox Angelica ſo*„ *nuit*, Sic veniet quemadmodum eum videtis „ euntem in cœlum: *Fides adſit, & nulla quæſtio remanebit. Niſi fortè de ſanguine requirendum eſt, quia cùm dixiſſet*, Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, *non addidit ſanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere: & de compendio, ſi placet, finita ſit quæſtio. Fortaſſis enim accepta occaſione ſanguinis, urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet; ſi ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum, & fel nigrum quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam Medicina diſciplina teſtatur? Sed quodlibet quiſque addat; corruptionem addere caveat, ne ſuæ fidei ſanitatem caſtitatemque corrumpat.*

Reſpondeo, neque *Conſentium* abſolutè dubitaſſe utrùm Corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, neque id in incerto reliquiſſe *S. Auguſtinum*; ſed utrùm oſſa & ſanguinem habeat alicui adhuc tranſmutationi obnoxia, quo modo habuit dum vitam mortalem ageret quærebat *Conſentius*; & quo modo intelligenda eſſent Apoſtoli verba dicentis, *Caro & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt*. Noverat ſic iſtam quæſtionem ſolvi poſſe, ut carnis & ſanguinis nomine opera carnis & ſanguinis intelligantur, idque in ſuâ ad *S. Auguſtinum* Epiſtolâ ſcripſerat. Hanc autem reſponſionem approbat *S. Auguſtinus* ut veram; ſed negat eſſe Apoſtoli ſcopo omnino convenientem, meliuſque explicari ait hunc locum de corruptione carnis & ſanguinis: *Quia non de operibus, ſed de modo reſurrectionis loquebatur Apoſtolus, & eam quæſtionem diſputando verſabat*: huncque eſſe ſenſum Apoſtoli fusè probat Doctor ſanctiſſimus, & poſt multa obſervat, ne quiſquam putaret Apoſtolum, cùm dixit, *Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, hoc definiviſſe *ſecundùm ſubſtantiam carnis*, aperuiſſe quid diceret, ſubjungendo: *Neque corruptio incorruptionem poſſidebit*. Tamquam diceret; *Quod dixi, Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, ideo dixi quia *corruptio incorruptionem non poſſidebit*. Hoc ergo loco, inquit S. Auguſtinus *nomine carnis & ſanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit.* Credebat itaque *S. Auguſtinus* & credendum omnino cenſebat, Sanguinem in Corpore Chriſti glorioſo exiſtere ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm corruptionem mortalitatis & argutulos diſputatores cohiberi volebat, objectantes: *Si caro eſt & ſanguis eſt: ſi ſanguis, & cæteri humores: ſi cæteri humores, ergo & corruptio.* Quia Deus qui corporibus trium puerorum in fornace addidit contra ignem incorruptionem, vel ipſi igni detraxit corrumpendi facultatem, carni & ſanguini poteſt auferre quaſdam qualitates ſtatus corruptibilis proprias, & tamen ipſam carnis & ſanguinis ſubſtantiam ſervare. *Valet igitur divina potentia de iſta viſibili atque tractabili natura corporum quibuſdam manentibus auferre quas voluerit qualitates: ac per hoc etiam valet membra mortalia forma lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortuâ, ſtabili vigore ſignare: ut abſit labes, adſit effigies: adſit motio, abſit fatigatio; adſit veſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas.*

Et lib. 1. *Retractationum* cap. 17. *Unde conſtat Apoſtolum non carnis ſubſtantiam negaſſe in Regno Dei futuram, ſed aut homines qui ſecundùm carnem*

nem vivunt, carnis & ſanguinis nomine nuncupaſſe, aut ipſam carnis corruptionem, quæ tunc utique nulla erit. Et libri 11. cap.3. *Non ſic accipiendum eſt, quaſi carnis non ſit futura ſubſtantia; ſed carnis & ſanguinis nomine ipſam corruptionem carnis & ſanguinis intelligendus eſt Apoſtolus nuncupaſſe.* Idem confirmat cap.91. *Enchiridii*, & cap. 24. libri 22. *De Civitate Dei*.

Reſponderi etiam poteſt, duplicem eſſe ſanguinem; unum vitalem & præcipuum, qui venæ ſectione non effluit, alterum ſuperfluum & degenerem, ex humoribus efformatum. De primo genere ſanguinis *Conſentium* non dubitaſſe, nec ab eo interrogatum fuiſſe *S. Auguſtinum*, ſed de ſecundo, & quæſtionem adeo inutilem excutere noluiſſe; tum ut aliam quæſtionem declinaret, utrùm ſcilicet corpus glorioſum aliis humoribus, pituita, vel felle flavo & nigro careat, ex quibus humanæ naturę temperamentum efformatur: *Fortaſſis enim*, inquit, *arrepta occaſione ſanguinis urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet; Si ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum vel nigrum?* &c. Tum quia ad hujus enucleationem quæſtionis tempus tunc *S. Auguſtino* non ſuppetebat. Unde illam prætermiſit, cum quibuſdam aliis quæ fidei propinquiores erant, quas inter iſta recenſetur: *Utrùm baptizati omnes, ſi abſque pœnitentia diverſis criminibus irretiti de corpore exierint, veniam quolibet tempore conſecuti ſint?* Circa quam ad Opus eo de argumento a ſe conſcriptum remittit, ſubditque de temporis defectu ad prolixiorem ſcribendam Epiſtolam, quâ quæſtiones omnes ab ipſo propoſitas enuclearet; *Cùm iſta dictarem, perlator jam ventum expectans, me vehementer, ut navigaret, urgebat. Itaque ſi quid hic inconditè atque incultè dictum legeris, vel ſi totum ita eſſe perſpexeris doctrina da operam, lingua veniam.*

Sed palmarius eſt contra Calviniſtam Diſſertatorem *S. Auguſtini* locus in Epiſt. ad *Caſulanum*, ubi contra *Urbicum* quemdam Scriptorem hæc habet: *Dicit ceſſiſſe pani pecus, tamquam neſciens & tunc in Domini menſa panes propoſitionis poni ſolere, & nunc ſe de Agni Immaculati corpore partem ſumere: dicit ceſſiſſe poculo ſanguinem, non cogitans etiam nunc ſe accipere in poculo ſanguinem.* Fideles Chriſti ſanguinem in poculo Euchariſtico accipere *S. Auguſtinus* teſtatur; cenſet igitur & Chriſtum verum ſanguinem in corpore glorioſo habere, & ejuſdem ſanguinis ſubſtantiam in Euchariſtia nobis dare. Enimvero ſi Euchariſtia ſanguinis Chriſti nudum ſignum *S. Auguſtino* viſa eſſet, injuriâ reprehendiſſet *Urbicum*; ſiquidem verè ille dixiſſet ceſſiſſe pecus pani, & poculo ſanguinem. Quòd enim ad ſignum attinet; in pecore illo non minùs fuiſſet Chriſtus, quàm in noſtro pane, & Sanguis Domini non minùs fuiſſet in ſanguine veterum victimarum, quàm in noſtro vino. Quamobrem Veteris Legis homines Chriſtum habuiſſent in pecore, quem nos in pane, & ſanguinem Chriſti habuiſſent in victimarum ſanguine, quem nos in vino haberemus. Vult igitur *S. Auguſtinus* vetera tranſiiſſe, & nova in Chriſto facta eſſe, ut ſuccederet panis pani; panis ſcilicet qui de cælo deſcendit, panibus propoſitionis; pecus pecori, id eſt, Agnus Dei, victimis irrationalibus; ſanguis ſanguini, Chriſti nimirum ſanguis brutorum animantium ſanguini, ut veritates figuris. Sanguine igitur Chriſti corpus glorioſum præditum eſt, & hunc pretioſum ſanguinem in Euchariſtia bibimus.

Non minùs inſignis eſt locus Quæſtione 57. in *Leviticum*, ubi ait: *Cum Dominus dicat*: „Niſi „manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis: *Quid ſibi vult quod a ſanguine Sacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera ſit remiſſio peccatorum: a cujus tamen Sacrificii ſanguine non ſolùm nemo prohibetur, ſed ad bibendum potiùs omnes exhortantur qui volunt habere vitam?* Anthiteſis illa inter legalem ſanguinis bibendi prohibitionem, & Evangelicum de illo bibendo mandatum nulla eſſet, ſi præceptum de bibendo ſanguine typico, aut ſpiritualiter tantùm intelligeretur. Denique, ut alia loca prætercam, inſignis ille eſt in rem noſtram ex Sermone 113. *De diverſis*, qui primus eſt in Feſto *S. Cypriani* Martyris. *In eo loco*, inquit, *ubi poſuit carnis exuvias, ſæva tunc multitudo convenerat quæ propter odium Chriſti, ſanguinem funderet Cypriani: ibi hodie venerans multitudo concurrit, quæ propter Natalem Cypriani bibit Sanguinem Chriſti. Et tantò dulciùs in illo loco propter Natalem Cypriani ſanguis bibitur Chriſti, quantò devotiùs ibi propter nomen Chriſti ſanguis fuſus eſt Cypriani. Denique ſicut noſtis, quicumque Carthaginem noſtis, in eodem loco Menſa Deo conſtructa eſt, tamen Menſa dicitur Cypriani, non quia ibi eſt umquam Cyprianus epulatus, ſed quia ibi eſt immolatus, & quia ipſa immolatione ſua paravit hanc Menſam, non in qua paſcat, ſive paſcatur; ſed in qua Sacrificium Deo, cui & ipſe oblatus eſt, offeratur.* Legatur erudita Diſquiſitio, *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, a clariſſimo viro *Jacobo Boileau*, Doctore Sorbonico, & Metropolitanæ Senonenſis Eccleſiæ Decano edita.

XII. Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatur iterum ex *S. Auguſtino* lib.2. *Contra Adverſarium Legis & Prophetarum*, cap.9. *Nos autem*, inquit, *audiamus & intelligamus duo Teſtamenta in duobus filiis Abrahæ duabuſque mulieribus ejus commixtione fœtatis: ſicut duos in carne una Chriſtum & Eccleſiam, iſtis nolentibus ſine ulla obſcœnitate cognoſcimus; ſicut Mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam bibendumque ſanguinem dantem, fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum ſanguinem potare, quàm fundere.* Chriſti carnem manducamus & ſanguinem bibimus, ſecundùm S. Auguſtinum, *fideli corde atque ore*. Non igitur ſpiritaliter dumtaxat, ſed corporaliter. Nec de figura dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti virtute adaucta locus ille intelligi poteſt. Loquitur enim *S. Auguſtinus* de manducatione carnis & potione ſanguinis, quæ horrorem incutere poſſent: atqui typi carnis & ſanguinis, eorumque virtus horrorem incutere nullum poſſunt. Non loquitur ergo *S. Auguſtinus* de typis dumtaxat carnis & ſanguinis Chriſti, eorumque virtute. Præterea, antitheſis a S. Doctore inſtituta inter manducationem & occiſionem humanæ carnis, & inter effuſionem & potationem humani ſanguinis, probat ipum loqui de ea carne quæ occidi, & de ſanguine qui effundi potuit: at figura carnis non occiditur, nec ſanguinis effuſio figurata horrorem incutit. Non poteſt igitur explicari locus ille *S. Auguſtini* de corpore & ſanguine typicis.

Chriſtum carnem ſuam nobis manducandam dantem, fideli corde & ore ſuſcipimus.

XIII. Reſpondet *Albertinus*, probabiliter dici poſſe, hoc loco legi debere, non *fideli corde atque ore ſuſcipimus*; ſed *fideli corde atque aure ſuſcipimus Mediatorem carnem ſuam manducandam dantem*. Hoc eſt, mandantem. Sed quâ auctoritate ita eſſe legendum tam audacter aſſerit? An alicujus MS. Codicis probatæ fidei. Id quidem optabat vehementer ut ab importuna objectione

Improbabilis Albertini Reſponſio.

ſe

ſe liberaret. *Utinam*, inquit, *liceret videre plures ac vetuſtos codices manuſcriptos?* Facillimum enim fuit, *ore* in *aure* mutare. At tot videre potuit quot Pariſiis extant, ubi certè extant quamplurimi, nec dubium quin viderit homo in iis quæ cauſæ ſuæ commoda eſſe poſſent conquirendis, non incurioſus: nullum tamen protulit; nullum igitur invenire potuit.

Secundò, ut quoquo modo ab hujus loci difficultate ſe expediat, reſpondet, in his verbis, *fideli corde atque ore*, cor & os non neceſſariò pro diſparatis & diſtinctis eſſe ſumenda, ſed pro uno & eodem accipi poſſe, ut quando Joannes Baptiſta de Domino Phariſæis ac Saducæis dicebat: *Ipſe vos baptizabit Spiritu Sancto & igne.*

Verùm hæc reſponſio inepta eſt. Hic enim loquendi modus a nullo umquam Auctore uſurpatus probabitur, *fideli corde & ore*, ad ſignificandum, *fideli ore cordis*. Nec favet *Albertino* locus ab ipſo prolatus: *Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*. Tum quia longè probabilior eſt iſtius loci ſenſus, his verbis, *Spiritu Sancto & igne*, unum & idem non ſignificari, ſed hoc verbo, *Spiritu Sancto*, receptionem interiorem Spiritus Sancti ab Apoſtolis die Pentecoſtes ſignificari, iſtud verò *igne*, ſignum exterius deſignare, ſub quo in eos viſibiliter effundendus erat: tum quia hoc verbum *Spiritu Sancto*, omnia Spiritus Sancti diſtinctè non ſignificat attributa; unde vox illa, *& igne*, novum quid dat intelligendum, ſcilicet Spiritum Sanctum habere purificandi vim & fidelium corda divino amore incendendi. At cum dicitur, *fideli corde atque ore ſuſcipimus*, ſi eo intelligantur ſenſu hæc verba, quem ipſis affingit *Albertinus*, his verbis *& ore*, nihil novi ſignificatur: hoc ipſo enim quò concipimus Corpus Chriſti corde ſuſcipi, concipimus, ore cordis ſuſcipi; adeoque inutilis eſſet hujus vocis additio, & nugatorius planè ſenſus: tantumdem enim valeret ac ſi dicerem; fideli corde & ore cordis ſuſcipimus.

Reſpondet tandem *Albertinus* his ſolutionibus diffidens, *S. Auguſtinum* non loqui de Mediatore tamquam per Euchariſtiam Corpus ſuum manducandum, Sanguinemque bibendum porrigente, ſed de eo tamquam Carnem ſuam manducandam Sanguinemque bibendum docente, tradente, commendante & jubente: nec rurſum de illo fideli corde atque ore velut manducationis organis, ſed de illo fideli corde atque ore velut approbationis & confeſſionis inſtrumentis, audiendo, amplectendo, & excipiendo. Nam verbum, *ſuſcipere*, inquit, adeo communiter in hac ſignificatione ponitur, ut ſupervacaneum foret probationes congerere.

Sed hæc etiam reſponſio futilis eſt. Quamvis enim ubi de doctrina agitur, *ſuſcipere*, idem ſit ac *approbare*: Quo ſenſu in Proverbiis dicitur, *Ad ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ: Si ſuſceperis ſermones meos. Suſcipiat verba mea cor tuum:* aliud tamen ſignificat cùm agitur de perſona, nec uſquam viris cordatis probabitur, *Ore ſuſcipere Mediatorem*, tantumdem valere ac *Ore approbare Mediatorem*. Quamquam nec figmentum iſtud *Albertino* ſatis ſit ad eludendum argumentum quod ex illo *S. Auguſtini* loco eruitur. Dixerit enim *S. Auguſtinus*, ut Miniſter ſomniavit, nos corde & ore approbare Mediatorem docentem, Carnem ſuam manducandam Sanguinemque bibendum: inde ſemper colligere eſt, nos carnem ejus manducare & ſanguinem bibere, ſiquidem id docet ac jubet Mediator: & quidem eo modo manducare & bibere qui horrorem incutere poſſit aliquem, ut *S. Auguſtinus* aſſerit: quod certè de manducatione & potatione ſpiritali dici non poteſt.

XIV. Probatur iterum dogma Catholicum ex eodem *S. Auguſtino* lib. 1. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 20. *Dominum audiamus*, inquit, *non quidem hoc de Sacramento ſancti Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ; quo „ nemo rite niſi baptizatus accedit:* Niſi manducave„ ritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum „ non habebitis vitam in vobis. *Quid ultra quærimus? Quid ad hoc reſponderi poteſt, niſi pertinacia pugnaces nervos adverſus conſtantiam perſpicuæ veritatis intendat? An vero quiſquam etiam dicere audebit, quod ad parvulos hæc ſententia non pertineat, poſſintque ſine participatione corporis hujus & ſanguinis in ſe habere vitam; quia non ait*, Qui non manducaverit, *ſicut de Baptiſmo*, Qui non renatus fuerit; *ſed ait*, Si non manducaveritis, *velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia niſi omnes iſta ſententia teneat, ut ſine Corpore & Sanguine Filii hominis vitam habere non poſſint, fruſtra etiam ætas major id curat. Poteſt enim, ſi non voluntatem, ſed verba loquentis attendas, eis ſolis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur; quia non ait*; Qui non manducaverit; *ſed*, Si non manducaveritis. *Et ubi eſt quod eodem loco de hac ipſa re ait*, Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita? *Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus quando iſta dicebat; quia non poſſumus dicere, ad ſæculum nos non pertinere; pro cujus vita Chriſtus ſuam carnem dedit... Ac per hoc etiam pro parvulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſæculi vita, & ſi non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipſi habebunt vitam.* Hìc de ſpiritali manducatione *Sanctus Auguſtinus* non loquitur, cujus incapaces parvuli ſunt, & carnis nomine veram carnem intelligit, quæ ſola data eſt pro ſæculi vita. Igitur veram Chriſti carnem ore corporis a Fidelibus manducari credebat *S. Auguſtinus*, credebat & Eccleſia univerſa, cujus doctrinam propugnabat, & cujus in Communione vivebat.

Pro parvulorum vita caro Chriſti data eſt, quæ data eſt pro Sæculi vita.

Fatetur *Albertinus*, in hiſce Domini ſecundùm Joannem verbis, de vero ac proprio Domini corpore & ſanguine agi. Concedit etiam S. Auguſtinum de proprio corpore & ſanguine frequenter illa eſſe interpretatum. Contendit, hoc in loco, aliiſque nonnullis ipſum intelligere ac explicare hunc locum de corpore & ſanguine typicis, id eſt, de figura corporis & ſanguinis Domini. Verùm hæc reſponſio ineptam prorſus verborum Chriſti interpretationem *S. Auguſtino* affingit. Supponeret enim *S. Auguſtinus* Chriſtum Judæos ac Diſcipulos ſuos alloquentem, illis nominibus Carnis & Sanguinis deſignare voluiſſe mera ſigna, de quibus nec tunc, nec antea cum ipſis fuerat locutus, ipſiſque ita imparatis, & inſtitutionis futuræ panis & vini in ſigna corporis & ſanguinis ſui penitus ignaris, dixiſſe: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ut ſignificaret neminem vitam habiturum, qui panem non comederet, vinumque biberet aliquando in ſigna ſui corporis & ſanguinis inſtituenda. Quo quid abſurdius cogitari poteſt? Præterea, quænam ratio eſt, ut illa Chriſti verba de vero ac proprio Domini corpore intelligenda, *Sanctus Auguſtinus* aliquando expoſuerit ad mentem Chriſti Domini de proprio corpore ac ſanguine, aliquando alieno ſenſu; ſcilicet de typis corporis & ſanguinis? At, inquit *Albertinus*, expreſsè *Auguſtinus* ait, Dominum hìc loqui *de Sacramento Menſæ ſuæ*: ergo de ſacro ſigno loquitur. Totum concedimus, ſed negamus de ſigni-

Albertini reſponſio & objectiuncula difflantur.

gno excluſivo loqui: Nam illud ipſum menſæ ſuæ Sacramentum vocat carnem & ſanguinem Domini: Quod argumento eſt ſignum merum corporis & ſanguinis Chriſti non eſſe, aut eorum virtute dumtaxat repletum. Licèt enim aqua Baptiſmi, ſanguinis Chriſti ſignum ſit, ejuſdemque virtutem contineat, ipſam tamen Sanguinem Domini *Sanctus Auguſtinus* non vocat, neque in *Sacramento Lavacri*, ſed *in Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ*, manducari aſſerit ejus carnem, & ſanguinem bibi. Alio igitur ſenſu Euchariſtiam, alio Baptiſmum Sacramentum vocat: illud quia ſanguinem Chriſti, quo a peccatis noſtris abluimur, ſignificat, ejuſque virtutem continet; iſtud quia Chriſti corpus & ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam in ſe contenta ſignificat. Significatio itaque communis eſt utriuſque Sacramenti ratio; Communis etiam eſt ambobus virtus Sanguinis Chriſti; ſed incluſio Corporis & Sanguinis Chriſti ſecundùm ſubſtantiam, Euchariſtiæ propria eſt.

Hinc facilè ſolvitur iſta *Albertini* objectiuncula: Ait Auguſtinus: *Dominum audiamus non hoc de Sacramento Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ*. Quo igitur ſenſu vocem, *Sacramentum* de Baptiſmo loquens uſurpat, eodem & cum loquitur de Mênſæ Sacramento. At per Sacramentum in Baptiſmo ſignum ſacrum intelligit, aquam videlicet quæ Sanguinis Chriſti ſignum eſt; ergo & pariter per Menſæ Sacramentum, panem & vinum quæ carnis & ſanguinis Chriſti ſacramenta, id eſt, ſacra ſigna ſunt.

XV. His omnibus *Sancti Auguſtini* pro Catholico dogmate teſtimoniis coronidem imponet locus celeberrimus ex Commentario in Pſalmum trigeſimum-tertium, ubi de Chriſto ſic loquitur: *Et ferebatur in manibus ſuis. Hoc verò, fratres! quomodo poſſe fieri in homine quis intelligat? Quis enim portatur in manibus ſuis? Manibus aliorum poteſt portari homo, manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo David ſecundùm literam non invenimus, in Chriſto autem invenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum, ait:* Hoc eſt Corpus meum: *Ferebat enim illud Corpus in manibus ſuis. Ipſa eſt humilitas Domini Jeſu Chriſti, ipſa multùm commendatur hominibus.* Chriſtum propriis manibus corpus ſuum portaſſe aſſerit, cùm dixit Apoſtolis *Hoc eſt Corpus meum*, & feciſſe quod nullus hominum facere poteſt. At quilibet ſui ipſius ſignum & figuram portare poteſt: docet ergo *Sanctus Auguſtinus*, Chriſtum proprium Corpus ſuum portaſſe, non figuram dumtaxat corporis ſui.

Chriſtus Corpus ſuum in manibus ſuis ferebat, cum Euchariſtiam Apoſtolis dedit.

Reſpondet *Albertinus*, Sanctum Auguſtinum Concione 2. in eumdem Pſalmum ſe ampliùs explicantem, dicere: *Ipſe ſe portabat quodammodo cum diceret, Hoc eſt Corpus meum.* Quo adverbio innuit, Dominum propriè loquendo ſe non portaſſe. Illud enim, *quodammodo*, temperamentum eſt Oratorum, quo pauld licentiùs dicta corrigunt ac minuunt. Verùm fallitur *Albertinus*; nam adverbium illud, *quodammodo*, non ſemper eſt terminus diminuens, ſed fungitur quandoque vice termini dumtaxat ſpecificantis; id eſt, non negat ſenſum literalem propoſitionis aſſertæ, ſed ſenſum illum ad certum quemdam & ſingularem modum determinat. Sic Sanctus Auguſtinus in Epiſtolà ad *Voluſianum* ait, Verbum unitum fuiſſe homini *quodammodo*, & Epiſtolà 28. ad *Sanctum Hieronymum*, ait, Animam humanam eſſe immortalem *ſecundùm quemdam modum*; & *Theophilus Antiochenus* ait, *Materiam a Deo eſſe quodammodo factam*: nec tamen negant Verbum eſſe reipſa & perſonaliter unitum naturæ humanæ, Animam reipſa & ſecundùm ſubſtantiam eſſe immortalem & materiam eſſe a Deo revera productam; ſed ſenſum literalem harum propoſitionum ad certum quemdam modum unionis, immortalitatis, & productionis, per adverbium *quodammodo*, determinant. Ita cùm *Sanctus Auguſtinus* ait Chriſtum ſeipſum portaſſe quodammodo, non negat quin verè & reipſa Corpus ſuum proprium manibus ſuis portaverit, quod in præcedenti Concione tam disertè aſſeruerat; ſed literalem illius Propoſitionis ſenſum ad quemdam portandi ſeipſum modum ſingularem reſtringit per adverbium *quodammodo*, ut nimirum ſignificet ipſum Corpus ſuum non portaſſe modo illo ſenſibili quo portantur corpora, ſed modo ſingulari & admirabili, qui ſacri ipſius corporis ſub Sacramento proprius eſt.

Albertini Reſponſio vim Auguſtiniani teſtimonii non frangit.

ARTICULUS XX.

Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex SANCTO AUGUSTINO petitæ.

I. OBjicit *Albertinus* Sermonem *Sancti Auguſtini* ad recèns baptizatos, quem integrum refert *Sanctus Fulgentius* lib. *De Baptiſmo Æthiopis* cap. ultimo. Ac primùm urget ea verba: *Quod videtis, panis eſt, & calix, quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant.* Quibus verbis, inquit, non modò *Auguſtinus* docet in altari panem eſſe & calicem, ſed & addit, oculos quoque id renuntiare, ſenſuum teſtimonium in eorum dignotione apertiſſimè commendans.

Reſpondeo, Euchariſtiam a *Sancto Auguſtino* panem vocari ſecundùm ſpeciem externam, ſecundùm quam oculi panem eſſe judicant, quod panis figuram & qualitates habet, non ſecundùm interiorem ſubſtantiam. Unde ſubdit: *Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti*: id eſt, objectum illud exterius, quod panis appellationem retinet, ſicut & ſpeciem, ſignum ſacrum eſt Corporis Chriſti ſubſtantiam revera continens; & calix, ſeu objectum illud exterius quod videtur in calice, vinumque vocatur, Sanguinis Chriſti realiter etiam ſibi conjuncti ſignum eſt. Addiderim *Lanfranci* ad ſimilia loca reſponſionem, dicentis, Euchariſtiam panem & vinum figurato locutionis modo vocari. *Solemus enim aliquas res illarum rerum ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlata, jam non poſſint eſſe illud quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ. Sicut Beatus Auguſtinus* * cryſtallum *vocat nivem multorum annorum duratam tempore & ſerie ſæculorum, cùm nix ſit liquida & humida, cryſtalli verò natura dura & ſicca. Ac per hoc cùm tam diverſa natura ſint in utriſque, non rectè quis cryſtallum nivem vocaverit, niſi eo locutionis modo, quo res effecta materiali ſolet nomine appellari. Et Creator ex terra creato primo homini in Geneſi dicit:* Terra es, & in terram ibis. *Quaſi diceret, Quia factus es ex terra, quandoque fies terra, & reverteris in terram.* Scriptura itaque Sacra & SS. Patres interdum *Corpus Domini panem vocant myſticâ locutione, ſeu quoniam ex pane conficitur, ejuſque nonnullas retinet qualitates, ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat; vel quod Corpus eſt Filii Dei, qui eſt Panis Angelorum.*

Objectioni primæ Albertini ex Sancto Auguſtino petitæ reſpondetur.

* In Pſ. 147.

II. Objicit *Albertinus* Sanctum Auguſtinum poſtquam dixiſſet, *Panis eſt Corpus Chriſti, & calix Sanguis Chriſti*, addere: *Poteſt in animo cujuſpiam talis cogitatio oboriri: Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria. Infans lactatus eſt, nutritus eſt, crevit, ad juve-*

ni-

nilem ætatem perductus eſt, a Judæis perſecutionem paſſus eſt, ligno ſuſpenſus eſt, in ligno interfectus eſt, de ligno depoſitus eſt, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit, quo die voluit, in cœlum aſcendit. Illuc levavit corpus ſuum, unde eſt venturus ut judicet vivos & mortuos. Ibi eſt modò ſedens ad dexteram Patris. Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus? Et reſpondet: *Iſta, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Si credidiſſet *Auguſtinus* panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ad propoſitam quæſtionem clarè & diſtinctè proculdubio reſpondiſſet, Maximo ac ineffabili miraculo panis ac vini ſubſtantias, remanentibus accidentibus, in corpus ac ſanguinem ejus tranſſubſtantiari, ſicque corpus ejus & ſanguinem non modò eſſe in cœlo; ſed ſimul etiam in terra, in locis innumeris, ſub accidentibus prædictis, & indiviſibiliter exiſtere. Horum autem nihil reſpondet, quamvis quæſtio propoſita, & auditorum inſtructio neceſſariò id exigerent; ſed eo tantùm recurrit ut dicat hìc de Sacramentis agi, quæ (ut alibi notat) earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, nomina accipiunt.

Objectioni ſecunda Albertini reſpondetur.

Reſpondeo, *Albertinum* ſtatum quæſtionis, quam in eo Sermone proponit ac ſolvit *Sanctus Auguſtinus*, non fuiſſe aſſecutum, neque ejuſdem reſponſionem comprehendiſſe. Scopus quippe S. Doctoris non erat exponere recèns baptizatis quid ſit Euchariſtia, cùm ea de re paulò ante baptiſmum fuiſſent edocti, ſiquidem Euchariſtiam ſtatim poſt baptiſmum ſuſcipiebant, & ad ſuſceptionem Baptiſmi præmittebantur Catecheſes, cùm de ipſomet, tum de Confirmatione, & Euchariſtia, ſimul adminiſtrari ſolitis, ſecundùm Eccleſiæ Diſciplinam, ut ex Catecheſibus *Sancti Cyrilli Hieroſolymitani* diſcimus: Sed explicandum ſibi propoſuerat *Sanctus Auguſtinus*, quid objectum illud exterius quod ſenſibus obverſatur, & panis vocatur in Euchariſtia, ſignificet; quod nondum recèns babtizati noverant. *Hoc quod videtis*, inquit, *in Altari Dei etiam tranſacta nocte vidiſtis: Sed quid eſſet, quam magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audiſtis.* Quæſtioni reſpondet, Panem eſſe Corpus Chriſti, Calicem eſſe Sanguinem Chriſti, id eſt, objecta illa exteriora, quæ ut ſpeciem, ita & appellationem panis & vini retinent, Sacramentum eſſe, ſive ſacrum ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ ſub illis realiter contineri jam didicerant, & credebant. Et id quidem fidei ſufficiebat, ſed ampliori inſtructione erat opus ad iſtius Sacramenti ſignificationem, de qua quæſtio erat, intelligendam. *Quod*, inquit, *fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti. Breviter quidem hoc dictum eſt, quod fidei fortè ſufficiat; ſed fides inſtructionem deſiderat.* Dubium porro mentes recèns baptizatorum pulſabat, quomodo panis, ſeu ſpecies externa Sacramenti panis nomen retinens, Corporis Chriſti Sacramentum ſit. Quod dubium his verbis exprimitur a Sancto Auguſtino: *Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Dubitatio illa inde oriebatur, quòd Sacramenta ſimilitudinem aliquam habere debeant earum rerum quarum ſunt Sacramenta. Ut enim ait *Auguſtinus* ipſe Epiſtolâ 23. ad Bonifacium: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.* At facilè capi non poterat quænam eſſet ſpecierum panis & vini, ſive panis ipſius & vini, quorum ideas menti ingenerabant ſpecies illæ, cum Corpore & Sanguine Chriſti ſimilitudo, quænam cum actionibus & paſſionibus Corporis Chriſti convenientia. Dubitationis iſtius ratio exprimitur verbis in objectione laudatis: *Poteſt enim in animo cujuſpiam talis cogtiatio oboriri: Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria.* Dubitatio ergo recèns baptizatorum nomine hic a *Sancto Auguſtino* propoſita non verſatur circa præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut fingit *Albertinus*; ſed circa rationem Sacramenti. Quamobrem neceſſe non erat ut *Sanctus Auguſtinus* reſponderet, panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, cùm id recèns baptizati noſſent, nec ea de re quæſtio impræſentiarum eſſet, aut ad iſtius Concionis argumentum pertineret: Sed ſolùm ut id ipſis explicaret, quod capere non poterant, quomodo Sacramentum eſſet Corporis & Sanguinis Chriſti objectum exterius panis & vini nomine nuncupatum, ſeu quænam eſſet ſymbolorum cum ſacro Domini Corpore, & pretioſo Sanguine ſimilitudo. Id autem præclarè exſequitur S. Auguſtinus, reſpondendo, Iſta eſſe Sacramenta, *Quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur: Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Ut verò faciliùs intelligant quomodo ſint Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti, & quænam ſit eorum cum rebus ſignificatis ſimilitudo, ait non eſſe ſpectandum Corpus Chriſti naturale dumtaxat, cujus tantùm Sacramentum Euchariſtia non eſt; ſed Chriſti Corpus integrum, ſcilicet caput & membra, quod Corpus Myſticum appellamus: Illud enim eſſe rem Sacramento ſignificatam. Id omnino demonſtrat *Sancti Auguſtini* expoſitio. *Corpus ergo Chriſti ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicentem Fidelibus*, Vos eſtis Corpus Chriſti & membra. *Si ergo vos eſtis Corpus Chriſti & membra, Myſterium veſtrum in menſa Domini poſitum eſt, Myſterium Domini accipitis. Ad id quod eſtis, Amen, reſpondetis, & reſpondendo ſubſcribitis. Audis ergo, Corpus Chriſti, & reſpondes, Amen. Eſto membrum Corporis Chriſti, ut verum ſit, Amen. Quare ergo in pane nihil hic de noſtro afferamus: Ipſum Apoſtolum item audiamus. Cùm ergo de iſto Sacramento loqueretur, ait:* Unus panis, unum corpus multi ſumus. *Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi ſumus. Recolite enim quia panis non fit de uno grano, ſed de multis. Quando exorcizabamini, quaſi molebamini: Quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis: Quando Spiritus Sancti ignem accepiſtis, quaſi cocti eſtis. Eſtote quod videtis, & accipite quod eſtis. Hoc Apoſtolus de pane dixit: Jam de calice quid intelligeremus, etiam hoc dictum ſatis oſtendit. Sicut enim ut ſit ſpecies viſibilis panis, multa grana in unum conſperguntur, tamquam illud fiat quod de Fidelibus ait Sancta Scriptura:* Erat illis anima una & cor unum in Deum: *Sic & de vino, fratres, recolite unde ſit unum. Grana multa pendent ad botrum; ſed liquor granorum in unitate confunditur. Ita Dominus Jeſus Chriſtus nos ſignificavit; nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis & unitatis noſtræ in Menſa ſua conſecravit. Qui accipit Myſterium unitatis, & non ſervat vinculum pacis, non Myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.*

Euchariſtia Myſterium unitatis.

Ex hac reſponſione alia *Sancti Auguſtini* loca facilè intelliguntur & explicantur, in quibus Euchariſtiam tantùm ſpectans ſecundùm relationem ad Corpus Chriſti myſticum, cujus etiam Sacramentum eſt, nihil habet de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti. Sic Tractatu 26. in Joan-

Joannem: *Norunt*, inquit, *Fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti non negligant eſſe... Exponens nobis Apoſtolus hunc panem*, Unus panis, *inquit*, multi ſumus. *O Sacramentum pietatis! o Signum unitatis! o vinculum caritatis!..... Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum; quod eſt Sancta Eccleſia in prædeſtinatis & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis Sanctis, & Fidelibus ejus... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis corporis & ſanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium.... Cùm enim cibo & potu id appetant homines ut neque eſuriant, neque ſitiant; Hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus & potus, qui eos a quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit, id eſt, ſocietas ipſa Sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena atque perfecta. Propterea quippe, ſicut etiam ante nos hoc intellexerunt Homines Dei, Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit.* Lege & Sermonem 83. *De Diverſis*.

Arcani religio Patres compellebat ut de Euchariſtia coram Catechumenis obſcuriùs loquerentur.

Ideo autem in Sermonibus ad populum *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſecundùm relationem ad Corpus Chriſti myſticum potiùs ſpectabat, ac de illa ſecundùm iſtum reſpectum diſſerebat, interdum etiam de hoc Sacramento ſuboſcurè loquebatur, ne Catechumenis, qui aderant, panderetur myſterium, quod ſolis initiatis aut proximè initiandis credebat Eccleſiæ Diſciplina. Cujus reticentiæ neceſſitatem & alibi ſignificavit. In Pſalmum 33. *Erat ut noſtis, Sacrificium Judæorum antea ſecundùm ordinem Aaron in victimis pecorum, & hoc in Myſterio. Nondum erat Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini, quod Fideles norunt, & qui Evangelium legerunt quod Sacrificium nunc diffuſum eſt toto orbe terrarum.* Epiſtola 57. ad Dardanum. *Hujus corporis caput eſt Chriſtus, hujus corporis unitas noſtro Sacrificio commendatur, quod breviter ſignificavit Apoſtolus, dicens:* Unus panis, unum corpus multi ſumus... *Hoc Sacramentum longè eſt a cordibus ſapientum ſuperborum.... Noſti autem in quo Sacrificio dicatur: Gratias agamus Domino Deo noſtro.* Et Epiſtolâ 162. ad *Gloriam Eleuſium, &c.* contra Donatiſtarum pertinaciam; *Tolerat ipſe Dominus Judam, diabolum furem, & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes Diſcipulos, quod Fideles noverunt, pretium noſtrum.* De eadem cautione & affectata ſermonis obſcuritate, cùm de Myſteriis coram Catechumenis ſermo habebatur, audiamus & alios Patres. Ita *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 6. Illuminatorum: *De Myſteriis apud Catechumenos apertè non loquimur, ſed multa ſæpe loquimur obtectè, ut Fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, haud lædantur.* Ita *Sanctus Chryſoſtomus* Homilia 40. in I. ad Corinthios; *Volo quidem apertè dicere, non audeo verò propter eos qui non ſunt initiati. Ii enim difficiliorem nobis faciunt expoſitionem, cogentes aut non perſpicuè loqui, aut eis arcana enuntiare.* Ita *Sanctus Cyrillus Alexandrinus*, lib.7. contra Julianum; *Plurima de his alia & vera dicerem, niſi non initiatorum aures metuerem.* Apud *Theodoretum*, Dialogo II. Orthodoxus: *Apertè dicendum non eſt: veriſimile eſt enim adeſſe aliquos Myſteriis non initiatos.* Eraniſtes: *Reſpondeatur ænigmaticè.*

III. Objicit *Albertinus* locum alterum *Sancti Auguſtini* ex Epiſtolâ 23. ad *Bonifacium* incertæ urbis Epiſcopum, ubi ait: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerumque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundùm quemdam modum Sacramentum Corporis Chriſti Corpus Chriſti eſt, Sacramentum Sanguinis Chriſti Sanguis Chriſti eſt, ita Sacramentum fidei fides eſt. Nihil autem eſt aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm reſpondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis Sacramentum.* S. Auguſtinus de Sacramento Euchariſtiæ loquens illud indicat ita appellari, non quòd ſimpliciter & omni modo corpus Chriſti ſit & Sanguis, ſed quòd ea ſit ſecundùm quemdam modum: ergo propriè & ſubſtantialiter Corpus Chriſti & Sanguis non eſt. Secundò, explicans quis ſit ille modus, ſecundùm quem Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti Corpus eius ac Sanguis eſt ac dicitur, non aliunde eum arceſſit, quàm a generica ſignorum & Sacramentorum natura, quæ vulgò dicuntur eſſe res illæ quas ſignificant, non quòd illæ ſint; ſed quòd earum ſigna ſint & ſimilitudinem quamdam cum iis habeant. Peſſimè utique, ſi Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti propriè ac ſubſtantialiter eſſe cenſuiſſet.

Objectio tertia Albertini ſolvitur.

Reſpondeo, Sacramentum quidem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm ſpeciem externam quam ingerit ſenſibus, non eſſe propriè ac ſubſtantialiter Corpus Chriſti, ſed *ſecundùm quemdam modum*, quia illud ſignificat: Id tamen non prohibet quin ſecundùm internam veritatem, & rem Sacramenti, Corpus Chriſti ſit & Sanguis. Ita hunc locum explicat *Algerus* lib.1. cap.6. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, ſecundùm quemdam modum, id eſt, ſimilitudinariè & nuncupativè, non propriè Corpus Chriſti vocatur, quantùm ad elementorum ſpeciem & formam; quod tamen verè & propriè Corpus Chriſti vocatur & creditur, quantùm ad ſubſtantiam quam continet, & in quam panis & vini ſubſtantia converſa eſt.* Non mirum autem quòd *S. Auguſtinus* hoc in loco ita de Euchariſtia loquatur, cùm de ipſa expreſsè & data opera non agat nec docere velit quid de illa ſit credendum; ſed ſolam ſigni & Sacramenti ſpectet in ea rationem, ex qua exemplum arceſſit, ut oſtendat ſigna ſæpe rerum ſignificatarum appellari nominibus: adeoque dici poſſe infantes habere fidem, etſi actu non credant, quia fidei Sacramentum habent. Fidei namque Sacramentum, ſecundùm hunc loquendi modum fides eſt; ſicut Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem Sacramenti quodammodo Corpus Chriſti eſt. Unde corpus Chriſti frangi dicitur, cùm ſpecies Sacramentales franguntur, & lingua Chriſti ſanguine dicitur purpurata, cùm ſpecie vini tincta eſt, ſub qua continetur Pretioſus Sanguis. *Sancto Auguſtino* concinit *Sanctus Anſelmus* Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*; in quo tamen errorem *Berengarii*, profligat, & realem Corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia disertè aſſerit, fatentibus adverſariis. *Illa ſpecies viſibilis panis*, inquit, *non eſt caro vel Corpus Chriſti per ſe conſiderata; niſi quòd hoc nuncupatur ea conſuetudine Scripturarum, qua plerumque Sacramenta ſortiuntur nomina earum rerum quarum ſimilitudinem aliquam gerunt. Ideo & earum rerum Sacramenta ſunt. Si enim Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.*

Inſtabit quiſpiam hæreticus: Ita ſe habet Sacramentum corporis Chriſti ad ipſum Chriſti corpus; ſicut ſe habet Sacramentum fidei ad fidem: ſicut enim fidei Sacramentum fides eſt; ita corporis & ſanguinis Chriſti Sacramentum, Chriſti

Cor-

Corpus & ſanguis eſt, ſecundùm *Auguſtinum*. Sicut ergo Sacramentum fidei non eſt ſignum fidei actualis præſentis & cum ipſo Sacramento conjunctæ; ita Euchariſtia non eſt Sacramentum corporis & Sanguinis Chriſti revera præſentium.

Reſpondeo, Comparationem inter Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, & Sacramentum fidei, a *Sancto Auguſtino* non eſſe inſtitutam quoad omnia, ſed quoad hoc dumtaxat quod utrumque ejus rei nomine appelletur, cujus Sacramentum eſt. Et certè ea eſt comparationum vis, ille uſus, ut quæ inter ſe comparantur, in aliquo dumtaxat, non in omnibus ſimilia demonſtrentur. Alioqui nulla eſſet hæreſis quæ Patribus affingi non poſſet, atque ex comparationibus quibus uſi ſunt, colligi. Sic ex comparatione transfuſionis peccati originalis cum transfuſione fidei in parvulos, quam adhibet *S. Auguſtinus* lib. 3. *De Peccatorum Meritis*, cap. 2. colligi poſſet peccatum originale meram eſſe peccati Primi Parentis imputationem, ſicut fides actualis de qua ibi loquitur imputativa quodammodo eſt, non realis in parvulis. Verba *Sancti Auguſtini* hæc ſunt: *Sicut ergo eorum per quos renaſcuntur, Juſtitia Spiritus, reſponſione ſua trajicit in eos fidem, quam voluntate propriâ nondum habere potuerunt, ſic eorum per quos naſcuntur caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vitâ propriâ contraxerunt.* Sicut ergo ex hac *Sancti Auguſtini* comparatione illa conſequentia perperam & inſipienter infertur quia comparatio iſta ab eo non adhibetur ut ſimilitudinem omnimodam oſtendat, inter fidem actualem & peccatum originale, ſed ſolùm in eo quòd ſicut aliena fides prodeſt parvulis ut in Chriſto per baptiſmum renaſcantur, qui voluntate propriâ fidem habere non poſſunt: ita alienum peccatum nocet parvulis ut peccatores naſcantur, quamvis propriâ voluntate peccare non poſſint: illegitima pariter eſt conſequentia quam inferunt Hæretici ex comparatione altera, quam *Sanctus Auguſtinus* loco in objectione laudato adhibet, inter Sacramentum fidei, & Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti. Siquidem, ut dixi illa non comparat quoad omnia, ſed tantùm quoad aliquid: in eo nimirum quòd Sacramentum corporis Chriſti appelletur Chriſti corpus, ſicut Sacramentum fidei, ſcilicet baptiſmus, appellatur fides.

Ad diſcrimen inter utrumque eſt, quod baptiſmus ſit Sacramentum fidei actualis abſentis; Euchariſtia verò ſit Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentium. Quod diſcrimen *Sanctus Auguſtinus* ibi non exponit, quia hæc explicatio nihil ad ejus inſtitutum conferebat, & ſatis a *Bonifacio*, & aliis, quibuſcum Epiſtola ſua communicaretur, intellectum iri comparationem illam ſuam certus erat; nec prævidebat aliquando fore Hæreticos, qui ipſum adeo repugnantem, in ſui erroris, contra veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia, patrocinium traherent.

Reſpondeo ſecundò Euchariſtiam appellari corpus Chriſti *ſecundùm quemdam modum*, quamvis ſit verum Chriſti corpus, quia corpus Chriſti ſpecie panis in Sacramento velatum, ſui ipſius Sacramentum ſive ſacrum ſignum eſt, ſecundùm alium ſtatum, ut viſibilis, palpabilis, quondam mortalis, & in cruce ſuſpenſi. Ita *Sanctum Auguſtinum* exponit Lantfrancus *Lib. De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 14. *Vocatur*, inquit, *baptiſmus fides, ſecundùm eam locutionis formam, qua Myſterium ejus rei, cujus Myſterium eſt, cenſeri nomine conſuevit. Hujus rei cauſa ſimilitudo eſt, quam in Sacramento, & in re Sacramenti, reperiri ſemper neceſſe eſt: ſicut in baptiſmo & fide. Utrumque enim lavat, purgat, purificat: Illud carnem, hoc mentem. Sicut ergo caleſtis panis, qua vera Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, illius videlicet quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum; vocaturque ipſa carnis ipſius immolatio, qua Sacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio, mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante Myſterio: Sic Sacramentum fidei, quod baptiſma intelligit, fides eſt.* Eamdem doctrinam tradit illuſtrior Magiſtro *Lantfranci* diſcipulus *Sanctus Anſelmus* lib. *De Sacramento Altaris*, cap. 11.

IV. Objicit *Albertinus* alterum *Sancti Auguſtini* locum ex Commentario in Pſalmum 3. ubi Chriſti Domini patientiam commendat, qui *Judam adhibuit ad convivium, in quo Corporis & Sanguinis ſui figuram Diſcipulis commendavit & tradidit.* Ex quo ſic argumentatur Miniſter: *Figura non eſt veritas; ſed imitatio veritatis.* Verba ſunt *Gaudentii Tractatu II. in Exodum.* At quod Dominus in Euchariſtiæ ſuæ convivio Diſcipulis ſuis dabat, erat juxta *Auguſtinum*, figura corporis & ſanguinis ipſius: Non igitur erat veritas corporis & ſanguinis.

Objectio quarta Albertini diluitur.

Reſpondeo ad majorem, Figuram quà figura eſt, non eſſe veritatem, ſed veritati conjunctam eſſe poſſe, eamque includere. Sic Arca Eccleſiæ figura, conjuncta erat Noë & ejus filiis, qui temporis illius Eccleſia erant. Figura ergo erat Eccleſiæ, & eam continebat: ſic etiam templa noſtra materialia continent Eccleſiam cujus figuræ ſunt, & cujus appellantur nomine, ſocietatem ſcilicet Fidelium. Columba & linguæ igneæ, quæ figuræ erant Spiritûs Sancti, eidem realiter conjunctæ erant. Ablutio exterior quæ fit in baptiſmo, interiori, quam ſignificat, ablutioni conjuncta eſt. Manducatio corporea panis Euchariſtici, ſecundùm Calviniſtas, conjuncta eſt manducationi ſpirituali, quam repræſentat: Sunt itaque duo ſignorum genera, ut optimè notat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Alia ſunt inſtituta ad defectum præſentiæ ſupplendum; qualia fuere Agnus Paſchalis, manna, petra deſerti, panes propoſitionis, ſerpens æneus: alia ad ſupplendum defectum apparentiæ, & ut ſint tamquam veſtimenta viſibilia rebus quæ per propriam eſſentiam apparere, & viſibiles eſſe non poſſent; qualia fuere ſpecies flammæ in rubo, & columbæ in baptiſmo Domini; ſerpens qui tentavit Evam in Paradiſo terreſtri, formæ humanæ ab Angelis indutæ, & alia hujuſmodi. Signa inſtituta ad defectum præſentiæ ſupplendum res ſignificatas excludunt. Signa verò ad ſupplendum apparentiæ defectum, res ſignificatas non excludunt, immo potiùs illas includunt & connotant. Ex poſtremo autem ſignorum ordine ſunt ſymbola Euchariſtica. Non ſequitur ergo quod Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti realem præſentiam excludat, quia eorum figura eſt, ſecundùm ſpeciem externam. Ad quem ſenſum explicanda eſt minor propoſitio. *Eſt enim figura quod exterius ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecus percipitur*, ut ait *Paſchaſius*. Denique ipſe *Albertinus* lib. 2. p. 794. fatetur, *Signum ac ſymbolum ex ſe vi ſignificationis non excludere præſentiam rei cujus eſt ſignum.*

At, inquit *Albertinus*, inter figuram & rem cujus figura eſt, relativa oppoſitio intercedit, adeo ut impoſſibile ſit unam eſſe alteram, ſufficiatque dicere aliquid eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ut eo ipſo intelligatur non eſſe corpus & ſanguinem. *Imago veritati non uſquequaque adæquabitur: aliud enim eſt ſecundùm veritatem eſſe, aliud ipſam veritatem eſſe*, inquit Tertullianus

nus lib. 2. contra Marcionem, cap. 9. *Nulla res alicujus, ipſa eſt, cujus eſt;* inquit idem Auctor lib. contra Praxeam cap. 26. *Quod ſimile alicui eſt, non eſt illud ipſum cui ſimile eſt:* inquit *Athanaſius* lib. contra hypocriſim Meletii. *Imago non ampliùs foret imago, ſi eſſet omnino idem cum eo cujus imago eſt;* inquit, *Gregorius Nyſſenus* lib. de Anima & Reſurrectione. *Figura non eſt veritas*, inquit, *Gaudentius* ſupra laudatus. *Si imago corporis eſt, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus*, inquit, *Epiphanius* Diaconus in refutatione Synodi Iconomachorum. Cum ergo *Sanctus Auguſtinus* aſſerat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis Chriſti, eo ipſo negat eſſe verum Chriſti corpus.

Reſpondeo, Figuram ſub ea ratione quà figura eſt, non eſſe veritatem: imaginem ſub ratione imaginis, non eſſe omnino idem cum re cujus imago eſt; quod eſt ſimile alicui, non eſſe illud ipſum, quatenus ei ſimile eſt: nec aliud probant loca Patrum paſſim ab *Albertino* & *Matthæo La Roque* magnâ oſtentatione prolata: ſed non negant quin res per imaginem ſignificata, cum ipſa imagine vel ſigno, quo repræſentatur, conjuncta eſſe poſſit. Diſtinctionem imaginis a prototypo adſtruunt verba *Tertulliani:* non negant, quod ſignificare videntur, imaginem rei cujus imago eſt, æqualem eſſe poſſe: ſiquidem Verbum, imaginem Patris, eidem æqualem, agnoſcit. Hominem quatenus Dei imago eſt, ſecundùm animam ſcilicet ac intelligendi vim, Deum non eſſe, rectè colligit *Athanaſius*, ſeu alius Auctor libri contra hypocriſim Meletii, quia quod ſimile eſt alicui, non eſt illud ipſum. Sed non negat quin homo Deo realiter & perſonaliter uniri poſſit, ac Deus eſſe: cum Chriſtus ſit homo Deus. Imago non poteſt eſſe res ipſa cujus eſt imago, ſi nullam aliam rationem habeat niſi imaginis: ſicque Græci Orthodoxi rectè colligebant contra Iconomachos, *Si eſt imago corporis, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus:* Quia in ſuſpicionem veniebant illi Hæretici quòd Euchariſtiam in ſenſu populari & excluſivo veritatis imaginem appellaſſent, quamvis revera eſſe Chriſti proprium Corpus cum Catholicis crederent. Itaque quod præcisè imaginis rationem habet in Euchariſtia, nimirum externa forma & ſpecies panis & vini, non adæquatur Chriſto, non eſt ipſe Chriſtus, non eſt veritas Corporis Chriſti, non eſt ipſum divinum Corpus; ſed Corpus Chriſti his ſymbolis, huic imagini conjunctum eſt: ſicut Angelus humanam formam indutus, a corpore aſſumpto diſtinctus, & eidem nihilominus conjunctus erat. Euchariſtia itaque Corpus Chriſti ſimul eſt, & ejuſdem divini corporis imago. Corpus Chriſti, ſecundùm id quod interiùs creditur; imago, ſecundùm id quod exteriùs ſenſu percipitur.

Reſpondeo ſecundò, Euchariſtiam a *Sancto Auguſtino* figuram appellari Corporis & Sanguinis Chriſti, in cruce immolati cruento Sacrificio, non figuram meram, excludentem præſentiam ejuſdem corporis, inviſibiliter contenti ſub ſpeciebus. Chriſti, inquam, corpus ſub Sacramento, ſui ipſius quatenus in cruce ſuſpenſi figura eſt: Chriſti ſanguis in calice, ſui ipſius ut in paſſione effuſi imago eſt.

Falſam & abſurdam reſponſionem inclamat *Albertinus*, quia nihil ſui ipſius figura, imago, & ſymbolum eſſe poteſt. *Nemo poteſt ipſi ſibi imago fuiſſe*, inquit *Ambroſius* lib. 2. de Fide cap. 4. *Quid abſurdius quàm imaginem ad ſe dici?* inquit, *Auguſtinus* lib. 7. de Trinitate cap. 1. *Ipſe ſui ipſius character eſſe non cenſeatur;* inquit, *Cyrillus Alexandrinus* lib. 3. in *Joannem* cap. 5. Ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, ſui ipſius prout in cruce ſuſpenſi, imago & figura eſſe non poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſui ipſius figuram & imaginem eſſe poſſe, ſi abſolutè & abſque ulla relatione ad diverſos ſtatus ſpectetur: ſed ſui ipſius, prout in altero ſtatu ſpectati, figura & imago aliquis eſſe poteſt. Ita Chriſtus in cruce, unum Latronum juſtificans, eique paradiſum promittens alterum reprobans, ſui ipſius in ſupremo Judicio imago erat, cum electos a reprobis ſecernet. *Jam ſignificabat quod facturus eſt de vivis & mortuis; alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram:* inquit *Sanctus Auguſtinus* Tractatu 31. in *Joannem*. Et Angeli Apoſtolos Chriſtum in cœlum aſcendentem oculis proſequentes docuere, ipſum ut aſcendentem, ſui ipſius, ut e cælis ad judicandos homines in nube cum majeſtate deſcenſuri, eſſe imaginem. *Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.*

Inſtat *Albertinus:* Imago debet ſub aſpectum ducere id cujus imago eſt. *Eum cujus imago eſt, neceſſe eſt ut imago demonſtret*, inquit *Hilarius* lib. *De Synodis*. At quomodo corpus ſub accidentibus panis latitans & inviſibile, demonſtrabit illud ipſum corpus viſibile in cruce expanſum? Quis umquam audivit rei viſibilis imaginem inviſibilem? *Quomodo*, inquit *Gregorius Nyſſenus* lib. 1. contra Eunomium, *ex inviſibili cognitionem viſibilis quis formabit?*

Reſpondeo, Rem inviſibilem, cùm per formam exteriorem, cui juncta eſt, ſit viſibilis, alterius rei ſeu viſibilis, ſeu inviſibilis, ſignum eſſe poſſe, quamvis ex inviſibili, manente inviſibili, cognitio viſibilis formari non poſſit. Conceptus mentis, naturâ ſuâ ſunt inviſibiles: ſed cùm vocibus induuntur, ingenii noſtri ac morum qualitatem repræſentant, & oculis veluti objiciunt. Angeli quorum Deus utebatur miniſterio tempore Veteris Teſtamenti, ut ſua hominibus conſilia aperirent, aut mandata perferrent, naturâ inviſibiles erant; ſed in aſſumptis corporibus aſpectabiles facti, Deum Patrem, & Chriſtum, ut Imagines, hominibus repræſentabant. Cur ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, inviſibile quidem, ſed ſymbolis ſenſibilibus velatum, ſui ipſius, in altero ſtatu ſpectati, figura eſſe non poſſet?

Objicit Albertinus, nonniſi ludicrè affirmari poſſe ſpecies illas quæ Chriſtum occultant, ab eo aſſumi ut ſe oſtendat: *Tenebras videlicet accepit, ut lucere poſſet*, ſicut olim de ſimili hæreticorum figmento jocabatur Tertullianus; *Nemo autem*, inquit lib. de carne Chriſti, *oſtendere volens hominem, caſſidem aut perſonam inducit.*

Reſpondeo, *Sicut Deus manifeſtatus eſt in carne*, quamvis ſub ipſa abſconditus; ſicut Angeli ſub forma humana latentes, Deum hominibus repræſentarunt; ſicut caſſide quâ facies hominis abſconditur, & quibus tegitur veſtibus, ipſe tamquam ſignis ſæpe demonſtratur; ita verè poſſe affirmari, ſymbola quibus Corpus Chriſti velatur, illud oſtendere ac ſignificare: Id autem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis conſilio convenientiſſimum eſt. Cùm enim hoc Sacramentum ſit *Myſterium fidei*, ſenſibus occultari Chriſti Corpus in eo decebat, ad fidei meritum, & menti per ſymbola oſtendi, ad fidem excitandam.

Reſpondeo tertiò, *S. Auguſtinum* loco laudato, ſcilicet in Pſalmum 3. cùm ait, Chriſtum patientiam ſuam erga *Judam* proditorem demonſtraſſe, cùm eum adhibuit ad convivium, in quo figuram ſui Corporis Diſcipulis commendavit, Euchariſtiam ſpectare per reſpectum ad Corpus Chriſti myſticum, ſcilicet ſocietatem Fidelium, non ſecundum habitudinem ad Corpus Chriſti verum & naturale; Confert enim ibi Chriſtum cum Da-

vide

vide, Judam cum Abſalone Davidis filio, cujus nomen idem eſt ac *Pax Patris*. Quemadmodum verò David, etiam in bello, numquam infenſus, ſed ſemper peccatus filio fuit, quem etiam extinctum magno dolore flevit: ſic Chriſtus cum Juda pacem ſervavit, quamvis illi inſidiaretur Judas. Id probat *Sanctus Auguſtinus*, tum quia Chriſtus e mundo diſceſſurus dedit Judæ Euchariſtiam, quæ erat figura pacis, unitatis, & concordiæ omnium membrorum corporis ſui myſtici; tum etiam quia illi oſculum dedit, quod concordiæ paciſque ſignum eſt. Ubi verò *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſpectat juxta relationem quam habet ad Corpus Chriſti naturale, non ait Dominum dediſſe Judæ figuram Corporis ac Sanguinis ſui, ſed Corpus ac Sanguinem ipſi tradidiſſe, ſive, permiſiſſe *Ut inter innocentes Diſcipulos acciperet, quod noverunt Fideles, pretium noſtrum*. Sic loquitur *Epiſtolâ* 162.

V. Objicit *Albertinus* teſtimonium *Sancti Auguſtini* ex libro contra *Adimantum* Manichæum cap. 12. ubi ait: *Non dubitavit Dominus dicere*, Hoc eſt Corpus meum, *cum ſignum daret Corporis ſui*. Ex quibus ita colligit Calvinianus Miniſter: *Nulla res alicujus, ipſa eſt cujus eſt*, ut obſervant Tertullianus & Athanaſius. At id quod Dominus dabat, cùm diceret, *Accipite, edite, Hoc eſt Corpus meum*, erat, juxta *Auguſtinum*, res alicuius, videlicet ſignum corporis ipſius; ergo non erat ipſummet corpus.

Objectio quinta Albertini ſolvitur.

Reſpondeo, diſtinguo minorem: Erat ſignum corporis ipſius incluſivum, concedo; excluſivum, nego. Diſtinguo etiam conſequens: Ergo non erat ipſummet corpus, ſecundùm formam externam quà ſignum erat, concedo; ſecundùm veritatem internam, nego. Signum enim erat Corporis Chriſti præſentis, non abſentis: & Corporis Chriſti ſubſtantia ſigno ſacro conjuncta erat. Hanc eſſe *Sancti Auguſtini* mentem, conſtat ex comparatione iſtius loci cum aliis ejuſdem Sancti Doctoris quæ §. præcedenti protulimus. Quòd autem id hoc in loco non expreſſerit, mirum eſſe non debet, cum ſcopus ejus non eſſet docere quid de Euchariſtia ſit credendum, ſed exempla proferre quibus probaret, ſignum exterius ſæpe rei ſignificatæ nomine appellari: quod poſtulabat argumentum quo de agebat; *Adimantum* enim Manichæum impugnabat, qui cum rejiceret Vetus Teſtamentum, probandumque ſuſcepiſſet, Auctorem Veteris Teſtamenti alium omnino eſſe ab Auctore Novi, eique contrarium, inter cætera oppoſuerat, in illo dici, * *Non eſſe manducandum ſanguinem quod anima ſit carnis ſanguis*; unde inferebat, juxta Auctorem Veteris Teſtamenti, *homines poſſe nocere animæ*, quandoquidem ſtatuit ſanguinem eſſe animam, *cum homines de ſanguine multa faciant, ſive excipientes, & canibus volucribuſque in eſcam proponentes, ſive effundentes, aut cæno lutoque miſcentes*: Contra autem, Dominum in Evangelio dicere, *Non eſſe timendos eos qui occidunt corpus, animam autem nocere non poſſunt*. Hanc verò objectionem *Sanctus Auguſtinus* duplici modo ſolvit. Primò enim excipit, Dominum in Evangelio de hominis anima loqui, in loco autem Veteris Teſtamenti ſermonem eſſe, non de anima hominis, ſed de anima pecoris; *Quòd ſi de anima humana*, inquit, *nihil tale ibi dictum eſt, quid ad nos pertinet ſi anima pecoris lædi ab interfectore poteſt?* Secundò reſpondet, præceptum illud eſſe in ſigno poſitum, hoc eſt, ſan-guinem appellari animam, non quòd ſit anima propriè, ſed quia animæ ſignum eſt, *Poſſum*, inquit, *etiam interpretari præceptum illud in ſigno eſſe poſitum*. Ut autem probet ſanguinem appellari animam in ſigno, quia ſignum eſt animæ, duo profert, primum quod *Dominus non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui*. Secundum, quod ſanguis dicitur eſſe anima in Veteri Teſtamento, juxta modum loquendi hujuſce Teſtamenti, in quo omnia ſunt plena figuris & ſignis. *Quia ſanguis eſt anima, poſitum eſſe dicimus, ſicut alia multa, & pene omnia Scripturarum illarum Sacramenta ſignis & figuris plena ſunt futuræ prædicationis, quæ jam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum declarata eſt, Sic eſt enim ſanguis anima, quomodo petra erat Chriſtus*: Id eſt, ſicut petra ſignum erat Chriſti, & ideo dictum eſt ab Apoſtolo; Petra erat Chriſtus: ita ſanguis eſt ſignum animæ, & ideo a Moyſe vocatus eſt anima; juxta ſolemnem loquendi morem quo rerum ſignificatarum nomina ſignis tribuuntur. Quod cùm ſignis conjunctis rei ſignificatæ, aut ſeparatis æque conveniat, ſignis rerum præſentium uti & abſentium, ex utroque ſignorum genere exempla profert. Primi namque generis eſt ſanguis reſpectu animæ: ſecundi generis erat Petra reſpectu Chriſti. Cum itaque *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam quà ſignum eſt (quod ipſi ſecundùm externam ſpeciem convenit) comparet cum ſanguine quà ſignum eſt animæ, Euchariſtia ſignum eſt corporis Chriſti præſentis, & ſecundùm ſubſtantiam ſibi conjuncti, ſicut ſanguis ſignum eſt animæ præſentis, & ipſi ſecundùm ſubſtantiam conjunctæ. Fruſtra igitur clamat *Albertinus* Auguſtinum in eo, quem expendimus, loco clariſſimè innuere, hujuſce propoſitionis *Hoc eſt Corpus meum*, ſenſum ejuſmodi eſſe, *Hoc eſt ſignum corporis mei*. Nam Chriſti verba hìc non expoſuit *Sanctus Auguſtinus*, nec circumſtantias expendit quæ illorum ſignificationem ad ſenſum literalem & ad veritatem Dominici Corporis & Sanguinis revera in Euchariſtia præſentium coërcent; ſed obiter dumtaxat exemplum ab Euchariſtia petiit, quo probaret, ſigna rerum ſignificatarum nominibus interdum appellari. Ad illius autem exempli veritatem & convenientiam ſatis eſt, quod res a Chriſto data Apoſtolis, cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, figura eſſet Dominici Corporis ſecundùm externam ſpeciem, quamvis adæquatè (ut ita loquar) ſpectata, non tantùm figura eſſet, ſed ipſum Chriſti Corpus.

Opponit *Albertinus*, Auguſtinum hac loquendi forma, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum*, &c. indicare Dominum, ſenſu, licèt Vero, non tamen propriò, ſed figurato, Corpus ſuum id quod dabat appellaſſe: Nam ea obſervatio locum numquam habet in propriis locutionibus. Nemo eſt qui dixerit: Non dubitavit Dominus dicere, hoc eſt aurum, ſi verè aurum daret, hoc eſt aqua, ſi verè aqua fóret, &c. Ea tantùm adhibetur quando quis aliquid, licèt non propriè ſit id quod ipſum dicit eſſe, ſic nihilominus appellare non refugit.

Reſpondeo, Hanc loquendi formam rectè uſurpari non ſolùm in locutionibus figuratis, ſed etiam in propriis, ſi objectum de quo loquimur, non ſit id quod de ipſo affirmamus, ſecundùm externam ſpeciem. Sic rectè dici poſſet, Vir qui *Tobiam* comitatus eſt, non dubitavit dicere, *Ego ſum Raphaël Angelus*: quia licèt verè eſſet *Raphaël*, tamen ſecundùm ſpeciem externam vir ſanctus videbatur. Rectè dici poſſet: Chriſtus non dubitavit, ſe Deo æqualem dicere: Petrus non dubitavit dicere Chriſto, *Tu es Filius Dei vivi*, quia divinitatem ejus forma hominis abſcondebat. Rectè dici poſſet, Non dubitavit *S. Joannes* dicere Spiritum Sanctum in Chriſtum deſcendiſſe, cùm deſcendit ſuper ipſum columba; quia ſpecies illa externa columbæ non erat Spiritus Sanctus: & tamen

men

men propria locutio eſt qua Spiritus Sanctus Chriſto inhabitaſſe ſignificatur, & hoc nomine intelligenda datur tertia Trinitatis adorandæ perſona, non merum illius ſignum, quamvis in deſcenſus nomine ut Spiritui Sancto accommodatur, figura ſit. Cur ergo *Albertinus* hanc loquendi formam, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum,* &c. indicare contendit Dominum ſenſu figurato id quod dabat appellaſſe? cùm enim Corpus ipſius ſecundùm externam ſpeciem non eſſet, ac nihilominus Corpus ſuum eſſe affirmarit, hic loquendi modus adhiberi poteſt: *Non dubitavit Dominus dicere: Hoc eſt Corpus meum, cùm daret figuram corporis ſui*, id eſt, rem quæ ſpecie tenus erat figura corporis ſui, ſed eidem corpori ſacro conjuncta, & figura corporis myſtici, id eſt, ſocietatis Sanctorum.

Reſpondeo ſecundò cum doctiſſimo Cardinali *Perronio*, dici poſſe, *Sanctum Auguſtinum*, ubi ait, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui*, locutum non fuiſſe ex mente propria, ſed ex hypotheſi Manichæorum; ſenſumque horum verborum eſſe: Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſecundùm vos, o Manichei! daret ſignum corporis ſui. Explico ſolutionem. Certum eſt primò, juxta Manichæorum dogmata, Chriſtum compoſitum non fuiſſe ex vera carne, ſed ſimulatam illius ſpeciem ludificandis hominum ſenſibus idoneam exhibuiſſe, in qua non ſolùm mortem, ſed & reſurrectionem mentiretur, ut *Sanctus Auguſtinus* lib. de Hæreſibus cap. 46. commemorat. Certum eſt ſecundò ex eodem ſancto Doctore lib. 20. contra *Fauſtum*, cap. 11. Manichæos præter Chriſtum illum quem ſub Pontio Pilato in phantaſmate crucifixum aſſerebant, duplicem adhuc Chriſtum diſtinxiſſe, alium quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, & qui omni ex ligno ſuſpenſus eſt; alium per Solem & Lunam diſtentum. De illo Sanctus Auguſtinus: *Concipientem*, inquit, *de Spiritu Sancto dicitis terram gignere patibilem Jeſum, quem tamen ita contaminatum omni ex ligno pendere perhibetis in frugibus & pomis, ut innumerabilibus animalium veſcentium carnibus ampliùs contaminetur, ex ea ſola parte purgandus, cui fames veſtra ſubvenerit.* De tribus ſimul idem Pater ibidem ait: *Dicite nobis quot Chriſtos eſſe dicatis. Alius ne eſt quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, omni non ſolùm ſuſpenſus in ligno, ſed etiam jacens in herba; & alius ille quem Judæi crucifixerunt ſub Pontio Pilato, & tertius ille per Solem Lunamque diſtentus? An unus atque idem ex quadam ſui parte ligatus in arboribus, ex quadam verò liber?* Tertiò corpus patibilis Chriſti, quod erat quilibet terræ fructus; ac proinde etiam panis, ſecundùm Manichæorum fabulas ſignum erat corporis apparentis ſub Pontio Pilato crucifixi; ejuſque in cruce ſuſpenſionem repræſentabat, pendendo ex omnibus arboribus, velut ex crucibus. Unde Sanctus Auguſtinus ait ibidem: *Cur ille Salvator pendenti pendendo congruit, & naſcenti naſcendo non congruit?* Quartò certum eſt, Manichæos objeciſſe Catholicis, ipſos idem ſentire de Chriſto ſuo in pane & calice Euchariſtiæ, quod ipſi Manichæi de Jeſu ſuo paſſibili in terræ fructibus. *Quapropter*, inquiebat Fauſtus *& nobis circa univerſa, & vobis ſimiliter erga panem & calicem par religio eſt, quamvis eorum acerrimè oderitis Auctores:* Id eſt, ſicut nos Manichæi credimus patibilem Jeſum eſſe realiter in omni ligno, eumque ibi adoramus; ita & vos Chriſti Apoſtolici Corpus & Sanguinem in pane & calice Euchariſtiæ revera contineri creditis, ibique adoratis. *Sanctus Auguſtinus* verò minimè excipit id Catholicis ipſos affingere, ſed duplex tantùm diſcrimen obſervat. Unum eſt, Manichæos abhorrere a Communione ſub ſpecie vini, quod fel eſſe Principis tenebrarum dicebant. Secundum eſt, quia naſcebatur apud illos, non conſecrabatur Corpus Chriſti, ut apud Catholicos. Id conſtat ex *Sancto Auguſtino* cap. 13. ejuſdem libri. *Cur autem*, inquit, *arbitretur Fauſtus parem nobis eſſe religionem circa panem & calicem, neſcio cum Manichæis vinum guſtare non religio, ſed ſacrilegium ſit. In uva enim agnoſcunt Deum ſuum, in cupa nolunt, quaſi aliquid eos calcatus & incluſus offenderit. Noſter autem panis & calix non quilibet [quaſi propter Chriſtum in ſpicis & in ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt] ſed certâ conſecratione myſticus fit nobis Corpus Chriſti non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quamvis ſit panis & calix alimentum eſt refectionis, non Sacramentum religionis ..... Vobis autem per fabulam veſtram in eſcis omnibus Chriſtus ligatus apponitur, adhuc ligandus veſtris viſceribus, ſolvendusque ructatibus ..... Quomodo ergo comparas panem & calicem noſtrum & parem religionem dicis errorem longè a veritate, diſcretum?* His obſervationibus præmiſſis, dico *Sanctum Auguſtinum* contra Manichæos ex eorum principiis arguiſſe, eiſque oſtendere voluiſſe, ſanguinem dictum eſſe animam in Scriptura Sacra, licèt ſignum ſit dumtaxat animæ: neque abſurdam eſſe hujuſmodi locutionem; ſiquidem Chriſtus *Non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum tantùm daret corporis ſui*, ſecundùm Manichæos, id eſt, cùm daret panem, quem naturâ ſuâ, non conſecratione, ſignum eſſe apparentis Corporis Chriſti, ſub Pontio Pilato umbraticè paſſi, eſſutiebant. Sanè ſi mens *Sancti Auguſtini* fuiſſet Chriſtum dediſſe nudum ſignum Corporis ſui facilè ſatisfeciſſet Fauſto objicienti, parem nobis eſſe cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo, non in duobus tantùm diſcrepare Catholicos a Manichæis, in uſu ſcilicet vini, & conſecratione, ſed in eo etiam maximè, quòd Manichæi cenſerent verum Chriſti ſui patibilis corpus ore comedi, quando panis comedebatur: contra verò Catholicos nonniſi figuram & ſignum Corporis Chriſti ore comedere. Quare cùm hanc diſcriminis rationem non attulerit, dicendum eſt ipſum in hypotheſi potiùs Manichæorum, quàm ex propria mente locutum fuiſſe, cum ait: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.*

Inſtat *Albertinus*. Si Catholicorum fides fuiſſet in Euchariſtia, non veram vini ſubſtantiam, quam Manichæi malam eſſe exiſtimabant, ſed verum ſanguinem bibi an non illos juſſiſſet charitas Manichæos admonere ne Euchariſtiæ Communionem integram accipere detrectarent quippe cùm in ea nullo modo vinum *fel principis tenebrarum* bibendum propinaretur, ſed *ſanguis Principis lucis* quem non refugerent?

Reſpondeo ex falſa hypotheſi argumetari *Albertinum:* Supponit enim Catholicos in id incubuiſſe aut incumbere debuiſſe ut Manichæis perſuaderent, utramque ſpeciem in Euchariſtiæ Communione ipſos accipere debere, quaſi in hoc eorum error verſaretur quòd unam tantùm percipere vellent. Ita-ne ſtipes erat ut non animadverteret, Manichæos ad Euchariſtiæ admiſſos participationem non fuiſſe, ſed *Sancti Leonis* temporibus obrepſiſſe, ut Catholicæ religionis profeſſionem ſimulantes, pœnas Edictis Principum in ipſos decretas evaderent? Et tunc Sanguinis Communionem declinaſſe, qui ſub vini ſpecie Fidelibus propinabatur: eamque fuiſſe appendicem erroris, quo vinum & cætera corpora, mali principii genimina, non Dei creaturas eſſe pro-

propugnabant? Non-ne ergo priùs omnes eorum errores convincere, ipſiſque Dei & Chriſti unitatem, Incarnationis, Nativitatis, Paſſionis ac Reſurrectionis veritatem, Veteris ſanctitatem Teſtamenti & ſummam cum Novo concordiam; Animæ unitatem ac libertatem, omnium creaturarum, quas in cibum ac potum hominibus Deus præbet; bonitatem; Fidei, ac Baptiſmi neceſſitatem perſuadere opus erat, quam ipſos monere ne Euchariſtiæ communionem integram accipere detrectarent: quam non declinaſſent, ſi ejuratis erroribus, Chriſtianis Sacramentis fuiſſent initiati? Præterea inutile fuiſſet dicere Manichæis, qui ſenſibus & rationi totum, fidei nihil tribuebant, calicem Euchariſticum non continere fel Principis tenebrarum, ſed Sanguinem Chriſti: ſiquidem a ſpecie ipſa vini ſemper abhorruiſſent, nec aliud credidiſſent eſſe quàm vinum, quod oculis tale videbatur. Tertiò non minori cautione cum Manichæis, quàm cum Paganis Catholici Doctores de Myſteriis loquebantur; ſiquidem ipſis Paganis deteriores erant, & nihil commune cum Eccleſia habebant. Unde mirum non eſt quod obſcurè de Euchariſtia locutus ſit *S. Auguſtinus* contra *Adimantum* ſcribens.

VI. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Auguſtini* lib. 20. contra *Fauſtum* cap. 21. dicentis: *Hujus Sacrificii Caro & Sanguis ante adventum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur: in Paſſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur: poſt Aſcenſum Chriſti per ſacramentum memoria celebratur.* Unde manifeſtè patet, eum non modò a veteribus victimis, ſed & ab Euchariſtiæ Sacramento realem Corporis & Sanguinis Dominici præſentiam excludere, & ad crucem reſtringere: Euchariſtiam enim non minùs quàm veteres victimas cruci opponit. Quomodo autem opponit? Quemadmodum Sacramentum, in quo eorum memoria eſt, cùm in cruce in ipſa veritate eſſent.

Objectioni ſexta Albertini reſpondetur.

Reſpondeo, in Sacramento Euchariſtiæ carnem & ſanguinem Chriſti, ſecundùm ſtatum cruentæ oblationis ſpectata, *Per Sacramentum memoria celebrari*, id eſt Euchariſtiæ Sacrificium offerri in memoriam Paſſionis Chriſti. At inde inferri non poteſt, Corpus & Sanguinem Chriſti non eſſe realiter ſub Sacramento præſentia: neque id magis ſignificat *S. Auguſtinus* verbis laudatis, quàm Eccleſia ſolemni Oratione, *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue quæſumus ita nos Corporis & Sanguinis tui ſacra Myſteria venerari*, &c. Et licèt non Paſſionis ſolùm, ſed carnis & ſanguinis Dominici memoriam Euchariſtiam dicat *S. Auguſtinus*, non ſequitur illa eſſe abſentia. Nam & rerum præſentium meminiſſe dicimur, cum ſenſibus noſtris non ſunt obviæ, nec intra eorum objecta continentur. Sic Dei memores ſumus, licèt nobis intimè ſit præſens. *Memor fui Dei, & delectatus ſum*: inquit Propheta. Cùm igitur Corpus & Sanguis Chriſti in Euchariſtia ſenſus afficere non poſſint, pro ſtatu illo Sacramentali, memoriæ objectum eſſe poſſunt, præcipuè cùm in alterum eorumdem ſtatum, oblationis ſcilicet in cruce factæ, & in Euchariſtiæ Sacrificio repræſentatæ fidei fertur intuitus. Hunc *S. Auguſtini* locum illuſtrat alter quem in eodem libro cap. 17. legimus. *Hebræi*, inquit, *in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis & variis modis, ſicut re tanta dignum erat, Prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Chriſtus obtulit. Unde jam Chriſtiani, peracti ejuſdem Sacrificii memoriam celebrant Sacroſancta oblatione & participatione Corporis & Sanguinis Chriſti.*

VII. Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca, in quibus aſſerit, Chriſtum corporaliter a nobis abſentem eſſe, ſcilicet Sermone 60. de Verbis Domini: *Semper*, inquit, *divinitate nobiſcum eſt, ſed niſi corporaliter abiret a nobis, ſemper ejus corpus carnaliter videremus, & numquam ſpiritualiter crederemus.* Et Tractatu 50. in Joannem: *Secundùm præſentiam Majeſtatis ſemper habemus Chriſtum: ſecundùm præſentiam carnis rectè dictum eſt Diſcipulis: Me autem non ſemper habebitis: habuit enim illum Eccleſia ſecundùm præſentiam carnis paucis diebus: modò fide tenet, oculis non videt.* Denique variis in locis teſtatur de more fuiſſe ut Fideles ad Euchariſtiam acceſſuri præmonerentur habere *Surſum corda*, & reſponderent, *Habemus ad Dominum.* Qua enim de cauſa juſſi eſſent mentes ſuas ad Dominum in cœlis exiſtentem elevare, ſi fides Eccleſiæ fuiſſet, Dominum per proprii corporis ſui veritatem & ſubſtantiam ſub panis accidentibus in Euchariſtia eſſe? Dicendum illis potiùs fuiſſet: Ne corda ſurſum elevate, deorſum potiùs habete, ubi & Chriſtus eſt. Fruſtra enim illum tam longè a vobis diſſitum in cælo quæratis, cùm præſto ſit, & penes vos ſit eum manu prehendere, immo & ore deglutire.

Satisfit ſeptimæ Albertini Objectioni.

Reſpondeo *S. Auguſtinum*, & alios Patres, cùm Chriſtum a nobis juxta corpus abſentem dicunt, de præſentia ſenſibili eſſe intelligendos ſecundùm quam in terris ante Aſcenſionem præſens fuit; præſentiam verò Sacramentalem non negant, quæ ex aliis ipſorum teſtimoniis luculenter probatur. Certè ſi hic loquendi modos ſignificaret Chriſtum ſecundùm humanitatem, nullo præſentiæ realis genere in terris exiſtere, dicendum eſſet S. Bernardum, Yvonem Carnotenſem, & Hugonem a Sancto Victore, non credidiſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam: quod tamen Adverſarii non diffitentur. Eodem enim locuti ſunt modo quo *S. Auguſtinus*. Sanctus quidem *Bernardus* Sermone 2. de Aſcenſione: *Expediebat*, inquit *ut eis in præſentiam ſubtraheret corporalem.* Et Sermone 3. *Quid eſt quòd Chriſto commorante in terris, Spiritus Sanctus ad eos venire non potuit?* Et Sermone 1. de Adventu: *Venit a ſummo cælo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra eſt converſandum? Eſt, ſi tamen in ea perſtitis ille. Ubi enim bene erit ſine illo, aut ubi malè eſſe poteris cum illo?.... Verumtamen ſicut ad operandam ſalutem in medio terræ venit ſemel in carne viſibilis: ita quotidie ad ſalvandas animas ſingulorum in Spiritu venit & inviſibilis.* Sic *Yvo Carnotenſis* Sermone de Aſcenſione: *Quia temporali ejus præſentia viduati ſumus, ad æternam ejus viſionem totâ intentione feſtinemus.* Sic *Hugo Victorinus* in Speculo de Myſteriis: *Secundùm præſentiam corporalem receſſit, ſed ſecundùm ſpiritualem remanſit.* Nec minùs propterea cor ſurſum habere debemus ad Dominum, etſi Chriſtus revera in Euchariſtia ſecundùm humanitatem præſens eſt ut eum non ſolum ſub Sacramento exiſtentem, ſed & in cœlis ad dexteram Patris ſedentem adoremus, ut ſpem noſtram excitemus, ut affectum noſtrum a terrenis rebus abſtrahamus. Sanè cùm Propheta Deo canebat, *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis!* Deum in cælis tantùm præſentem eſſe non credebat. Et cùm Chriſtus juſſit ut Deum orantes diceremus, *Pater noſter qui es in cælis!* intimam Dei præſentiam in unoquoque noſtrum ne crederemus non diſſuaſit. Cur ergo *Albertinus* velit Eccleſiæ veteris fidem non fuiſſe quòd Dominus ſecundùm corporis ſui veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia ſit, quia Chriſtianos ad Euchariſtiam acceſſuros adhortabatur ut ſurſum cor haberent? Nonne & modò in Præfatione Miſſæ eumdem affectum in nobis excitat Eccleſia, cùm ait Sacerdos, *Surſum corda*, & reſpondemus, *Habemus ad Dominum?* Et tamen realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia profitemur; & cum *S. Ambroſio* lib. 5. in

Evan-

Evangelium *S. Lucæ* cap.5. dicimus: *Nobis non Caiphas, non Pilatus Chriſtum abſtulit, nec poſſumus jejunare quia Chriſtum habemus, & Chriſti carnem epulamur & ſanguinem*. Ex his facilè ſolvuntur aliorum Patrum auctoritates, aſſerentium, Chriſtum, ſecundùm carnem a nobis abſentem eſſe, quas Albertinus paſſim & *Matthæus La Roque* 21. part. *Hiſtoriæ Euchariſticæ* cap.4. proferunt.

Objectioni Claudii Miniſtri reſpondetur.

Objicit *Claudius* Miniſter locum *S. Auguſtini* ex Tractatu 59. in Joannem, ubi cæteros Apoſtolos cum Juda comparans, ait: *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum; illi vitam, ille pœnam; Qui enim manducat indignè, ait Apoſtolus, judicium ſibi manducat & bibit*. Ergo, inquit *Claudius*, Euchariſtia quam boni & mali recipiunt, non eſt panis Dominus, ſed panis tantùm Domini.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* hoc loco de Euchariſtia non loqui, cùm ait Judam panem Domini manducaſſe; ſed de pane intincto in paropſide, quem ipſi Dominus dedit. Id enim ait *S. Auguſtinus* explicans verſum illum cap.13. S. Joannis: *Ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum*. At iſtam Prophetiam impletam fuiſſe, cùm buccellam intinctam Judas comedit, idem *S. Auguſtinus* affirmat, in illum verſum Pſalmi 40. *Qui edebat panes meos*. Ait enim: *Per buccellam illum deſignavit, ut appareret de illo dictum, Qui edebat panes meos*. Tractatu verò 62. in *Joannem* disertè docet, jam Apoſtolos; & Judam ipſum cum illis, Euchariſtiam accepiſſe, antequam panem intinctum ipſi Chriſtus porrigeret, cujus poſt comeſtionem introivit in eum ſatanas. *Nunc autem*, inquit, *poſt panem intravit in eum, non ad hoc ut alienum tentaret: ſed ut proprium poſſideret. Non autem, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas Chriſti corpus accepit: Intelligendum eſt enim, quòd jam omnibus eis diſtribuerat Dominus Sacramentum Corporis & Sanguinis ſui, ubi & ipſe Judas erat, ſicut S. Lucas evidentiſſimè narrat. Ac deinde ad hoc ventum, eſt ubi ſecundùm narrationem Joannis apertiſſimè Dominus per buccellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit Proditorem*.

Octava Albertini objectioni ex Philoſophicis S. Auguſtini principiis petita, reſpondetur.

Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca in quibus aſſerit, impoſſibile eſſe ut idem corpus in pluribus locis ſimul ſit, corpus neceſſariò locum occupare, accidentia ſine ſubjecto ſubſiſtere non poſſe. Ex quibus locis lib.2. in Examine teſtimoniorum *Sancti Auguſtini*, capp.10. 11. & 12. colligit S. Doctorem præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia non crediſſe, nec illa agnoviſſe miracula, quę in iſto Sacramento agnoſcimus & prædicamus.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* locis ab *Albertino* laudatis loqui ſecundùm conſuetas naturæ leges & ſecundùm Philoſophorum placita: in quibus exceptionem ipſum admiſiſſe per ordinem ad omnipotentiam Dei, quæ naturæ legibus ſubdita non eſt manifeſtè patet ex pluribus locis, in quibus credendum eſſe docet Chriſtum *per integra virginalia matris enixum, & ad Diſcipulos ſuos januis clauſis ingreſſum*. Nec mirum quòd *S. Auguſtinus* Philoſophica illa dogmata ſit amplexus, quæ cum realis pręſentiæ fide conciliari vix poſſe videantur humanæ rationi, cùm *S. Joannes Damaſcenus*, qui panem & vinum *per invocationem & adventum Spiritus Sancti ſupernaturaliter tranſmutari in Corpus & Sanguinem Chriſti aſſerit, & non eſſe duo, ſed unum & idem: & panem & vinum non eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ipſum Corpus Domini deificatum, ipſomet Domino dicente, Hoc eſt meum, non figura corporis, ſed corpus*: Nihilominus aſſerat ſolam Divinitatem eſſe incircumſcriptam, Angelos ipſos tempore & loco circumſcribi, corpus non eſſe quod eſt impalpabile & inviſibile; accidens non poſſe in ſe ipſo eſſe; ſed in altero habere exiſtentiam. Sed facillimum eſt iſtas opiniones cum fide realis pręſentię conciliare, diſtinguendo quod naturæ creatæ, quod corporibus & accidentibus ſecundùm ſe convenit, & quod iiſdem per omnipotentiam divinam convenire poteſt, cui Patres aut alii Auctores Catholici limites non ponunt cùm philoſophantur, etſi generalibus quibuſdam propoſitionibus dogmata ſua enuntient. Exemplo ſit *Guitmundus* Epiſcopus Averſanus, Sacramentariorum acerrimus impugnator, qui impoſſibilem eſſe corporum penetrationem affirmat. *Quomodo enim*, inquit, *in ſolido corpore panis alterum corpus latere poſſit, videri non potuit*. Dubium tamen non eſt, quin penetrationem divina virtute poſſibilem cenſuerit *Guitmundus*, cùm omnes illas propoſitiones quibus aliquid aſſeritur impoſſibile, intelligendas eſſe cum hac exceptione doceat, niſi Deus velit. *Cùm dicunt*, inquit, *non poteſt hanc mutationem natura pati: aut abſolutè & abſque ulla exceptione dicere hoc habent, ut nullatenus ſcilicet nec volente Deo hoc poſſit, aut cum aliqua exceptione. At ſi abſolutè, & abſque ulla exceptione dicunt, primùm quidem voluntatis Dei manifeſtos adverſarios ſe eſſe declarant, dum ei aliquid impoſſibile eſſe confirmant. Ipſi denique ſe ipſos deſtruunt, quoties illum Pſalmi verſiculum canunt: Omnia quæcumque Dominus voluit, fecit*. Ita de *S. Auguſtino* ſentire par eſt, ipſum ſic aſſeruiſſe; impoſſibile eſſe ut idem corpus ſit in pluribus locis, corpora neceſſariò locum occupare, accidentia non poſſe ſine ſubjecto exiſtere, ut omnipotentiæ divinæ hæc eſſe poſſibilia crederet. Non enim minus Deo tribuebat quàm *Plato*, qui rerum naturam eſſe dixit id quod vult Deus. Et multis in locis, Deum non ob aliud omnipotentem eſſe docet, niſi quia quicquid vult, poteſt. Licèt autem exceptionem illam non expreſſerit quoties Philoſophica illa dogmata protulit in medium ac ſcriptis mandavit, ratio & æquitas poſtulant, ut illam ſubintellexiſſe exiſtimetur, nec alia de cauſa ipſam omiſiſſe, niſi quia non attendit ad objectiones, quæ ex hujuſmodi theorematibus Philoſophicis contra Myſterium Euchariſtiæ formari poſſent. Non enim prævidebat fore Sacramentarios, qui principiis illis ad impugnandam realem corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam abuterentur. Sicut ergo *S. Auguſtinus*, cùm peccatum definiebat, malum ita voluntarium, ut non eſſet peccatum, niſi eſſet voluntarium, exceptionem originalis peccati ſubintelligebat, nec tamen tunc exprimebat, abuſuros hac propoſitione ſua Pelagianos minimè prævidens: hanc autem exceptionem adhibuit cùm *Juliano* reſponderet lib.3. c.3. *Hoc rectè dicitur*, inquit, *propter proprium cujuſque peccatum, non propter peccati originalis contagium*: Ita cùm aſſeruit impoſſibile eſſe ut corpus idem ſit in pluribus locis, ut locum non occupet, ut accidentia ſine ſubjecto exiſtant, exceptionem non adhibuit, ſed ſubintellexit; adhibuiſſet verò ac expreſſiſſet, ſi res illi fuiſſet cum Hæreticis argumenta contra Myſteria fidei ex principiis illis Philoſophiæ petentibus. Quidni enim dixiſſet quod *Paſchaſius* lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap.1. poſtea dixit? *Rerum & naturarum cauſa ſola voluntas Dei jure creditur. Ideoque quotieſlibet videtur quaſi contra naturam aliquid evenire, quodammodo non contra naturam eſt; quia potiſſimùm rerum naturæ creatarum hoc habet eximium, ut a quo eſt, ſemper ejus obtemperet juſſis: ut ſicut velle Dei ejus profectò eſt eſſe, ita quoque quicquid eam rurſus Dei virtus eſſe decreverit, jure aut creſcendo augeatur,*

aut

aut naſcendo . . . Neque enim ſic condidit omnium artifex Deus rerum naturas, ut ſuum velle ab eis auferret: quia omnium creaturarum ſubſtantia in eadem Dei voluntate ſubſiſtit, & virtute, a qua cauſam habet, non ſolùm ut ſubſiſtat quicquid eſt, ſed etiam ut ſic ſit, ſicut ipſa Dei voluntas decreverit: qua cauſa eſt omnium creaturarum. Alioquin nec ſubſiſteret ulla creaturarum exiſtentia, niſi in ejus voluntate, a quo totius ejus eſſe manat. Et ideo natura creatura, quoties mutatur, aut augetur, vel ſubtrahitur, non ab illo eſſe divertitur in quo eſt. Quidni dixiſſet, quod poſtea *Guitmundus* lib. 1. Ita in ſingulis Hoſtiis conſecratis totum eſſe Chriſtum, *Ut nec plures Chriſtos, nec diviſum Chriſtum faciat aut Sacerdotum diverſitas, aut locorum. Nec cuiquam incredibile id debere videri. Quotidiano enim experimento cognoſcimus, quia intellectus noſter, id eſt, verbum cordis noſtri, cùm illum quodammodo voce veſtimus, ut qui in corde noſtro latens, nobis ſolis cognitus erat, per vocem etiam aliis manifeſtari poſſit; eodem tempore & totus in corde noſtro remanet, & totus æque mille hominibus cum aſſumpta voce ſua, quantùm in ſe eſt, ita apparere poteſt, ut non ſolùm ipſe ſimul omnium corda colluſtret; ſed aures etiam cunctorum ipſâ quâ veſtitus eſt voce eodem tempore totâ & indiviſâ perſtringat. Si igitur humano verbo Deus tantum præſtitit, ut non ſolùm ipſum, ſed etiam vox qua quodammodo veſtitur, ad mille homines eadem ſimul totaque pertingere valeat: Nemo hoc ipſum de omnipotentis Dei unico & omnipotente & coæterno Verbo, & de carne ejus, quam ſimiliter ut nobis ipſum Verbum appareret, veſtivit, & ſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quod de fragiliſſimo & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus, vixque exiſtentibus, & numquam prævalet capere, & tamen pene ſemper experimento habet. Ipſam certè animam noſtram, corpore quo corrumpitur aggravatam, non particulatim per ſingula corporis membra dividi, ſed in ſingulis portiunculis contineri, validiſſimè probatur. Qui ergo hanc noſtræ animæ potentiam præbuit ut una eademque & indiviſa in ſingulis quibuſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat: Quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult, dare non valeat, ut ipſam in diverſis ſui cujuſdam corporis, quod eſt Eccleſia, partibus tota ſimul & indiviſa poſſit haberi? Cùm ſicut anima noſtra vita eſt corporis, ita ſit Eccleſia, [immo multò meliùs per Dei gratiam] vita caro Salvatoris. Per animam quippe fit ut corpus utcumque temporaliter vivat: per carnem verò Salvatoris agitur ut Eccleſia, non quomodo, ſed beatè in æternum vivat.* Quidni *S. Auguſtinus* humanam rationem & inanem Philoſophiam adversùs fidei Myſteria obſtrepentem ſilere juſſiſſet, ac dixiſſet cum *S. Hilario* lib. 1. de Trinitate: *Reſpuit captioſas & inutiles Philoſophiæ quæſtiones fides conſtans, neque humanarum ineptiarum fallàciis ſuccumbens, ſpolium ſe præbet veritas falſitati: non ſecundùm ſenſum communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Chriſto ſecundùm mundi elementa decernens?* Quidni cum *S. Chryſoſtomo* dixiſſet Homil. 6. in Joannem: *De Deo loquimur, & quonam pacto, interrogas? Non-ne times; non-ne exhorreſcis? Quòd ſi abs te quiſpiam quæret quomodo immortalem vitam & corpora & noſtra habitura ſint anima, non-ne ridicula eſſet quæſtio? Quia non humani eſt ingenii ejuſmodi inquirere; ſed credere tantùm oportet: Neque curioſius eſt inveſtigandum quod ſufficientem habet ſui demonſtrationem, immenſam promittentis poteſtatem . . . . Audiſti:* Erat lux vera: *Quid ſtultè & temerè æternam hanc vitam humana ratione conjectari atque invenire contendis? Haud fieri poteſt. Quid ſcrutaris imperſcrutabilia? Quid circa incomprehenſibilia inanem ſubis laborem? Quid inveſtigas, quæ nullâ ratione poſſunt deprehendi? Inquiras quantâ potes diligentia ſolarium radiorum originem: non ſanè poteris, neque indignaris, neque tuam iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in majoribus tam audax es & temerarius? Tonitrui filius Joannes tuba perſonans ſpirituali, nihil aliud quàm quod audierat a Spiritu, inveſtigavit: Tu autem illius gratiæ expers & penitus vacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminum ſuperare contendis.* Quidni cum *S. Ambroſio* dixiſſet: *Bonum eſt ut rationem præveniat fides, ne tamquam ab homine, ita a Domino Deo rationem videamur exigere. Etenim quàm indignum ut humanis teſtimoniis de alio credamus, Dei oraculis de ſe non credamus?* Quidni dixiſſet quod *S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Joannem*, ubi de Judæis ſic loquitur: *Illud*, Quomodo, *ſtultè de Deo proferunt, quaſi neſcirent hoc loquendi genus omni ſcatere blaſphemia. Cuncta enim citra laborem perficiendi poteſtas in Deo eſt. Sed cùm animales eſſent, non percipiebant ea quæ ſunt Spiritûs Dei, ſed ſtultitiam eſſe putabant ſapientiſſimum illud Myſterium. Hinc igitur utilitatem capientes, in ſuſceptione divinorum myſteriorum fidem habere quidem nos oportet curioſitatis expertem, neque cùm aliquid dicitur, ſubjicere illud*, Quomodo? *Judaïcum enim eſt illud vocabulum, & extremi proinde cauſa ſupplicii. Nam & Princeps ille Synagogæ Judæorum Nicodemus, cùm auditis ſermonibus divinis diceret*, Quomodo poſſunt hæc fieri? *jure deriſus eſt his verbis:* Tu es Magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? *Aliorum igitur ſtultitiâ ſapientiores facti, de iis quæ Deus operatur, illud*, Quomodo? *uſurpare caveamus; ſed ei potiùs operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Quemadmodum enim nemo novit quid ſit naturâ Deus, ſed juſtificatur credens eum eſſe, & quærentes eum mercedem accipere: Ita rurſus modum quo ab ipſo quæque fiunt, ignorabit quidem, ſed utcumque res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fatendo, tam recti judicii non leve præmium reportabit . . . . . Qui inter nos machinalem ſcientiam exercent, magnum quidam ſæpe ſe facturos profitentur, & cujus faciendi ratio mentes noſtras fugit, priuſquam illam ſpectaverimus: ſed artem ipſam conſiderantes, etiam ante experimentum ipſum fidem adhibemus, pudetque iis obluctari. Quomodo igitur non graviſſimorum criminum rei jure tenebuntur, qui præſtantiſſimum rerum omnium artificem Deum incredulitate ſuâ elevare audent, qui de iis quæ operatur*, Quomodo? *quærere non verentur, quamvis univerſæ ſapientiæ largitorem eum eſſe noverint, & ex omni divina Scriptura cunctipotentem eſſe didicerint? Quod ſi perſtas, o Judæe, uſurpare illud*, Quomodo? *ego viciſſim tuam imperitiam imitans, tibi reponam: Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomodo in ſerpentem verſa eſt virga Moſaica? Quomodo in ſanguinis naturam verſa eſt aqua? Quomodo per medium mare, ſicco pede tranſiſti? Quomodo amara illa aqua de Merra per lignum verſa eſt in dulcem? Quomodo tibi aqua e petrarum uberibus effluxit? Quomodo propter te manna decidit? Quomodo Jordanis immotus ſtetit? Quomodo ſolo clamore Hierichuntis inexpugnabiles muri corruerunt? Nec te loquentem deficiat illud*, Quomodo? *Multis enim deprehenderis jam antea attonitus eſſe miraculis, de quibus ſi tuum illud* Quomodo? *ſubinde inferas, omni planè Scripturæ Divinæ fidem derogabis, & omnia Sanctorum Prophetarum Scripta, adeoque ipſius Moſis ante omnia, ſacros libros evertes. Decebat itaque Chriſto credentes, ejuſque dictis incunctanter aſſentientes, ad diſcendum potiùs Eulogiæ modum eniti, quàm te-*

verè & inconſideratè temulentorum more, dicere: Quomodo poteſt? &c.

Ex his facilè ſolvuntur omnes objectiunculæ quas *Albertinus*, *Claudius* & *Matthæus La Roque* Calviniani Miniſtri contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem opponunt, ex propoſitionibus quibuſdam Philoſophicis a *S. Auguſtino*, aut aliis Patribus, univerſim & abſque expreſſa exceptione aſſertis.

ARTICULUS XXI.

SS. ISIDORUS PELUSIOTA & CYRILLUS ALEXANDRINUS Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant.

I. DOgma Catholicum quod propugnamus, *Sanctus Iſidorus Peluſiota* Epiſtolâ 109. libri 1. egregiè confirmat, contra Macedonianos ad *Marathonium* Monachum ſcribens: *Cùm*, inquit, *Deus & Salvator noſter homo factus Spiritum Sanctum divinam Trinitatem complere tradiderit, atque in Sancti Baptiſmi invocatione unà cum Patre ac Filio, tamquam a peccatis liberans, numeretur, & in Myſtica Menſa communem panem proprium Incarnationis ipſius corpus reddat, quid tu, o veſane! quiddam factitium aut creatum, & ſervilis naturæ, & non dominantis & creatricis eſſentiæ, & conſubſtantialem Spiritum Sanctum eſſe doces?* An figuram Corporis Chriſti virtute repletam, *Proprium Incarnationis ejus Corpus* vocaſſet? Quidni ergo & baptiſmum proprium Incarnationis Chriſti Sanguinem per Spiritum Sanctum reddi ibidem aſſeruit? Fruſtra vero *Albertinus* regerit, Gregorium Nyſſenum Orat. 1. *De pauperibus amandis*, Eccleſiam appellare *Proprium Domini Corpus*; S. Auguſtinum lib. 13. Contra *Fauſtum* cap. 13. bonos appellare *Propriè Corpus Chriſti*: His antiquiorem *Origenem* Homilia 35. in *Matthæum*, Sermonem Dei vocare *Proprium Domini Corpus*. Similes enim non ſunt hujuſmodi locutiones Iſidorianæ, cùm Eccleſiam, aut ſermonem Dei *Proprium Incarnationis Domini Corpus* non appellaverint, quæ vox, Incarnationis, voces illas, *Proprium Corpus*, ad ſenſum literalem coërcent, metaphoramque excludunt omnem. Sed *Iſidori* mentem aperit magis Epiſtola 123. in qua ſic loquitur: *Pura illa ſindon, quæ ſub divinorum donorum miniſterio expanſa eſt, Joſephi Arimatenſis eſt Miniſterium. Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit, per quod univerſum mortalium genus reſurrectionem percepit: eodem modo nos propoſitionis panem in ſindone ſanctificantes, Chriſti Corpus ſine dubitatione reperimus, illam nobis immortalitatem fontis in modum proferens quam Salvator Jeſus, a Joſepho funere elatus, poſteaquam a morte ad vitam rediit, largitus eſt.* Chriſti Corpus in Altari idem eſſe docet *Sanctus Iſidorus*, quod a *Joſepho* ſepulturæ mandatum eſt, & per quod univerſum hominum genus reſurrectionem percepit: Atqui iſtud non eſt corpus typicum, ſed verum & naturale: Senſit igitur *Sanctus Iſidorus* Chriſti Corpus verum & naturale poſt conſecrationem panis reperiri in altari: idque *ſine dubitatione* credi docuit; quæ verba non ad ſenſum figuræ, cujus fidem graviſſimis dubiis pulſari nemo dixerit; ſed ad ſenſum realis præſentiæ referri evidens eſt.

Spiritus Sanctus panem in Sacra Menſa efficit proprium incarnati Verbi corpus.

II. Præter teſtimonia *S. Cyrilli Alexandrini* pro Catholico dogmate jam laudata, hîc alia nonnulla proferimus, imprimis celebrem illum ex illius & Synodi Alexandrinæ, cujus caput erat, Epiſtolâ ad Neſtorium, *De excommunicatione*, in qua ita ſcribit: *Quin illud quoque non poſſum hoc loco non adjicere, nempe, dum unigeniti Filii Dei, hoc eſt, Jeſu Chriſti mortem, & ex mortuis reſurrectionem annuntiamus, ejuſdemque in cœlum aſſumptionem confitemur; incruentum in Eccleſia Sacrificium nos celebrare, atque ad myſticas benedictiones accedere, eâque ratione ſanctificari: utpote Sacra Carnis & Pretioſi Sanguinis Chriſti omnium noſtrûm Salvatoris participes facti. Neque enim illam ut carnem communem ſumimus: abſit hoc; neque rurſum tamquam viri cujuſpiam ſanctificati, aut dignitatis tantùm qualitate Verbo conſociati, aut divinam inhabitationem ſortiti: Sed tamquam verè vivificam, ipſiuſque Verbi propriam. Nam cùm vita ſit ut Deus ſecundùm naturam, ſimul atque unum quiddam cum ipſa ſua carne effectum eſt, mox vivificandi virtutem illi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat:* Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sánguinem, *&c. Neutiquam tamen illam communem, hoc eſt, hominis cujuſpiam noſtræ conditionis carnem eſſe exiſtimare debemus* [*quomodo enim hominis caro ſecundùm ſuam ipſius naturam vivifica eſſe queat?*] *Sed verè illius propriam, qui noſtri cauſa filius hominis & factus, & appellatus eſt.* Euchariſtia, ſecundùm Sanctum Cyrillum, *Incruentum Sacrificium eſt.* Cùm eam ſumimus, non carnis typicæ ſed *verè vivificæ*, adeoque *ipſius Verbi propriæ participes ſumus*, ipſamque *ſumimus*; quod verbum nuſquam adhibetur ad actum ſpiritalem ſignificandum. Non enim dicitur ſumere Philoſopiam: qui Philoſophiæ animum adjungit: Non dicitur ſumere paſſionem & mortem Chriſti, qui illam meditatur. Hoc itaque verbo ſignificat *S. Cyrillus* corpoream manducationem.

S. Cyrilli & Synodi Alexandrinæ teſtimonium.

Euchariſtia incruentum Sacrificium.

Cùm Euchariſtia ſumimus, carnem Chriſti propriam, & verè vivificam ſumimus.

Eadem doctrina de carne Domini vivifica ipſiuſque Verbi propria traditur a *S. Cyrillo*, & a Synodo laudata, Anathematiſmo 11. contra *Neſtorium*, in cujus Declaratione Sanctus Patriarcha hæc habet: *Sanctum ac vivificum incruentumque in Eccleſiis Sacrificium peragimus: Corpus quod proponitur, ſimiliter & pretioſum Saguinem, non communis, nobiſque ſimilis hominis cujuſpiam eſſe credentes, ſed potiùs tamquam proprium corpus effectum, & ſanguinem etiam Verbi, quod omnia vivificat, accipientes. Siquidem communis caro vivificare non poteſt. Et hoc Salvator ipſe teſtatum fecit:* Caro, *inquiens*, non prodeſt quicquam; Spiritus eſt qui vivificat. *Quia enim caro Verbi facta eſt propria, ob id intelligitur & eſt vivifica; quemadmodum ipſe Salvator ait:* Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. *Cùm igitur Neſtorius & juxta illum ſentientes, Myſterii hujus virtutem temerè diſſolvant; propterea, & id quidem admodum convenienter, editus eſt hic Anathematiſmus.* Sanctum ac vivificum, incruentumque in Eccleſia Sacrificium peragi *S. Cyrillus* agnoſcit, illudque Euchariſtiam eſſe docet quod Calviniſtæ negant. Secundò, affirmat corpus propoſitum atque jacens in altari *σῶμα τὸ προκείμενον* nobis credi & accipi *tamquam proprium Corpus effectum & Sanguinem Verbi omnia vivificantis.* Non ait Corpus Chriſti e ſummo cœlo virtutem ſuam in panem diffundere. Tertiò, Euchariſtiam vivificare docet, quia caro Chriſti eſt vivifica, ipſiuſque Verbi propria. Quæ conſecutio in ſententia Calviniſtarum nullatenus neceſſaria eſt; ſiquidem ſuppoſita virtute illa carnis Chriſti vivifica, ipſis adhuc probandum ſupereſt Chriſtum vim illam pani communicare voluiſſe. Quartò hic anathematiſmus contra *Neſtorium* editus eſt, qui Euchariſtiæ virtutem deſtruebat, carnem Chriſti Verbo hypoſtaticè unitam eſſe negans. Sic autem illum urgebat *S. Cyrillus*: Si natura humana Chriſti non eſt perſonaliter unita Verbo, Corpus & Sanguis quæ in Sacrificio Euchariſtiæ nobis proponuntur, non

ſunt

ſunt proprium Corpus & Sanguis Verbi, quod omnia vivificat; ſed hominis communis, ac proinde humanitatem nudam & ſimplicem in Euchariſtia ſumimus, non divinitatem Chriſti, quæ per ſe manducari non poteſt. *Neſtorius* ergo duas naturas Chriſti ſeparans, Euchariſtiæ adimit vivificandi vim, ac propterea anathemate dignus eſt. Hæc vis ratiocinii S. *Cyrilli*, aliorumque Patrum Alexandrinæ Synodi, quam approbavit Epheſina Oecumenica. Porro ſi de manducatione ſpirituali dumtaxat verba Salvatoris, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.* S. Cyrillus & Alexandrini atque Epheſini Patres intellexiſſent, elumbe fuiſſet ipſorum argumentum contra *Neſtorium* qui facilè reſpondiſſet, & rectè quidem, Euchariſtiam nihilominus habere vivificandi vim, quia fides ſimul in Chriſti Corpus, & in Verbum inhabitans ferri poterat: ſiquidem intellectus relativa ſimul apprehendit: at inter hominem Chriſtum & Verbum relationem admittebat *Neſtorius*: tamquam inter Templum, & inhabitantem in eo: Quidni igitur dicere potuiſſet, in Euchariſtia non ſolam communis hominis carnem; ſed ipſam divinitatem ei κατὰ φύσιν conjunctam ore fidei manducari, & Euchariſtiam ſpiritalis hujus manducationis ratione vivificare? Quintò *S. Cyrillus* in Apologetico pro 12. Capitulis adverſus Orientales, in defenſione undecimi, hoc *Neſtorii* argumentum affert: Chriſtianos in Euchariſtia carnem Chriſti manducare, non verò ipſius divinitatem, quoniam divinitas edi non poteſt. *Quid edamus?* (inquiebat) *Divinitatem ne an carnem? Num dixit* Chriſtus: *Qui manducat meam divinitatem, & bibit meam divinitatem? Qui manducat meam Carnem, inquit, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in eo.* Et inde colligebat, duas naturas Chriſti eſſe perſonaliter ſeparatas. Reſpondet autem S. Cyrillus: *An verò qui viſibilem illum, tamquam alium quemdam eſſe Filium & Chriſtum præter illud ex Deo Verbum aſſerit, cui etiam ſoli miſſionis & Apoſtolatus munus tribuerit, non is noſtrum myſterium anthropophagiam efficit, cùm ad exoletas cogitationes mentem Fidelium nefariè perducat, eaque humanis ſubjicere rationibus conetur quæ ſola & indubia fide capiuntur? Neque enim quia minimè editur divinitatis natura, propterea commune dixerit quiſpiam Sanctum Chriſti Corpus. Scire autem opera pretium eſt, quòd, ſicut ſupra diximus, proprium eſt corpus ejus Verbi, quod omnia vivificat. Quoniam autem eſt corpus vitæ, vivificum eſt: Propterea namque mortalibus noſtris corporibus largitur vitam, & mortis imperium evacuat.* Tum objectio *Neſtorii*, cùm reſponſio *S. Cyrilli*, realem proprii Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam ab utroque creditam fuiſſe ſupponunt, & pro principio ac fundamento indubitato poſitam. *Neſtorius* argumentabatur, quandoquidem humanitas abſque divinitate ſumi poterat, eas perſonaliter eſſe ſeparatas. De ſumptione & manducatione orali & corporea ipſum loquutum fuiſſe certum eſt. Non enim tam obtuſi erat ingenii, & in diſciplinis tam infœliciter verſatus, ut neſciret intellectum ſeparare poſſe res conjunctim ſubſiſtentes: Nec *S. Cyrillus* id regerere omiſiſſet. Ajebat *Neſtorius*, Divinitatem non manducari; ſed carnem tantùm: *S. Cyrillus* annuebat. De qua manducatione loquebantur? Fidei, an oris? Primum præter omnem veri ſpeciem eſt. Numquid enim negabant in Deum credi, & divinitatem eſſe verum contemplationis, & manducationis intellectualis objectum? Præterea, S. Cyrillus Neſtorium arguebat, quòd humanam Chriſti naturam Verbo perſonaliter unitam eſſe negans, *Myſterium noſtrum*, id eſt, Euchariſtiam, *anthropophagiam efficeret*. Manducationem itaque oralem Carnis Chriſti uterque admittebat: Siquidem hæc ſola manducationis ſpecies anthropophagiam conſtituit. Neſtorium inſectatur *Sanctus Cyrillus* quòd *ea humanis ſubjicere rationibus conetur, quæ ſola & indubia fide capiuntur*: Quomodo ſcilicet non edatur divinitatis natura, edatur verò Chriſti Corpus, & tamen non ſit commune, ſed Verbi omnia vivificantis proprium. At iſtud non fugiſſet humanam rationem, ſi de ſpirituali dumtaxat manducatione ſermo fuiſſet; cùm palam ſit, mentis fideique oculos in Chriſti humanitatem & divinitatem, vel ſimul, vel conjunctim intendi poſſe. Denique docet *S. Cyrillus*, Corpus Chriſti vivificum eſſe, quia eſt *Corpus vitæ, Verbique quod omnia vivificat proprium: & propterea mortalibus noſtris corporibus largiri vitam.*) Sanè ſi per vim & efficaciam quamdam ſeparatam a Chriſti corpore, & derivatam in panem, nos vivificari *S. Cyrillus* exiſtimaſſet, hujus virtutis & efficaciæ hìc meminiſſe debuerat.

Albertini Objectioni ex S. Cyrillo ſumpta reſpondetur.

III. Objicit *Albertinus*, Cyrillum poſt verba laudata continenter ſubdere: *Vivificat autem nos æquali modo & Sanctus Spiritus Chriſti: Spiritus enim eſt qui vivificat, ſecundùm ejuſdem Salvatoris vocem:* Docet enim his verbis nos ſecundùm eumdem modum vivificari per Corpus Chriſti, & per Spiritum, ſeu divinitatem Chriſti. Minimè autem intelligit nos vivificari per ſubſtantiæ Spiritus in corporibus noſtris habitationem: ſed tantummodo vult nos vivificari per virtutis ipſius participationem: ſimiliter ergo non intelligit, Corpus Chriſti per ſubſtantiæ ſuæ, ſed per virtutis contactum corporibus noſtris vitam tribuere.

Reſpondeo, hæc verba, *æquali modo*, aut, *ſecundùm eumdem modum*, non ſignificare paritatem omnimodam, ſed aliquam dumtaxat. Æqualitas in eo poſita eſt, quòd ut Spiritus Sanctus nos vivificat per realem in animabus noſtris præſentiam & perſonalem inhabitationem, non per ſolam ſui Numinis virtutem & efficaciam (ut *Albertinus* falſò ſupponit) ſiquidem *Charitas diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*: & in Juſtorum corporibus etiam ſingulari quadam ratione realiter præſens eſt: ſiquidem *Membra noſtra templum ſunt Spiritûs Sancti*: Pariter Corpus Chriſti *mortalibus corporibus noſtris largitur vitam*, quia realiter & ſecundùm ſubſtantiam in nobis præſens eſt, & corporibus noſtris, *quodammodo commiſcetur*, ut cera ceræ conjuncta, & fermentum toti maſſæ; ut ait idem Pater lib. 4. in *Joannem*: quem locum §. I. adduximus. At diſcrimen in eo eſt, quòd Spiritus Sanctus a nobis non manducetur, nec ipſum organo corporeo recipiamus, quia edi non poteſt divinitas: Corpus verò Chriſti a nobis ore ſuſcipiatur, & manducetur, & in nobis maneat Chriſtus, non ſolùm divino modo, verùm etiam humano, ut ipſe *Cyrillus* docet lib. 4. contra Neſtorium, cap. 5. his verbis: *Quemadmodum verò vivificum eſt illud ipſius Verbi Corpus, quod ſibi proprium fecit per veram unionem, quæ & intelligentiam, & ſermonem ſuperat, ſic nos quoque qui illius Sanctæ Carnis & Sanguinis ejus participatione fruimur, omnino vivificamur, cum in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verùm etiam humano, per ſanctam illam Carnem pretioſumque ejus Sanguinem.* Quod ubi Apoſtoli teſtimonio 1. *ad Corinthios* 10. confirmavit, ſtatim ſubdit: *Participes namque Sancti Spiritûs effecti, & ipſi omnium Salvatori Chriſto, & inter nos unimur: corporales etiam hoc modo ſumus, quoniam unus panis, & unum corpus multi ſumus; omnes enim de uno pane participamus. Colligat namque nos ad unitatem Corpus Chriſti quod eſt in nobis, neque eſt ullo modo diviſum.* Et infra: *Ac divinum quidem hoc eſſe Myſterium, participationemque ejus vivificam, & incruen-*

In nobis manet Chriſtus non ſolùm divino modo, ſed etiam humano, per ſanctam carnem & ſanguinem ſuum.

cruenta hujus Hoſtiæ vim longè illo legali cultu præſtantiorem, perfacile eſt videre vel ab eo ipſo, quòd illa priſcis hominibus ſancita per Moſen, umbra dicantur, Chriſtus verò, ejuſque omnia, veritas appellantur..... Edebant illi Veteres agnum immolatum; ſed illa vis ejus eſca non ad ſatietatem ventris tantummodo cedebat, neque ea de cauſa ſacrificandi ritus ſecundùm Legem ſervabatur; ſed ut mortem in alios invadentem ipſi ſuperarent, & Exterminatorem effugerent. Itaque nocte unâ interfecta ſunt Ægyptiorum primogenita: illi verò nudâ figurâ muniti, ſoli ab ea ſervabantur, & umbram auxilio habentes, etiam ipſâ morte ſuperiores evaſerunt: Ergo conſervabant ipſa figura eos qui ante nos fuerunt. Quantò igitur res noſtra ſunt excellentiores, quibus ipſa Veritas, id eſt, Chriſtus illuxit, ſanctamque ſuam carnem ad participandum appoſuit? Mox prolatis ad hujus doctrinæ confirmationem Chriſti verbis *Joannis 6.* ſubdit: *Nam quia ex genere Iſraël nati de manna ſuppeditatione Moſen admirabantur, quod cum per deſertum ejus temporis hominibus dimiſſum fuiſſet, typum geſſit myſticæ benedictionis; umbra namque erat Lex; ideo prudenter admodum Dominus noſter Jeſus Chriſtus typum extenuat, ut ad veritatem transferat. Neque enim, inquit, ille fuit panis vitæ, ſed ego potiùs qui de cælo ſum, & omnia vivifico, & me in manducantes etiam per unitam mihi carnem inſero.... Vide igitur quemadmodum in nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum ſe in noſtra demittit corpora, ut dixi, etiam per ſuam carnem, quæ verus eſt cibus, cum illa Legalis umbra, & cultus per ipſam inſtitutus non habeat veritatem. Et Myſterii quidem ratio ſimplex eſt ac vera... Credimus namque illud ex Deo Patre Verbum, cum ſe corpori per ſanctam Virginem edito, habentique rationalem animam, univiſſet, quæ unio ineffabilis prorſus ac myſtica fuit, ipſum corpus reddidiſſe vivificum, quippe cum Verbum, utpote Deus, vita ſit ſecundùm naturam, ut nos non ſpiritali tantùm verumetiam corporali modo, ſui participes effectos, corruptione præſtantiores redderet, & evacuata per ſeipſum peccati lege in membris carnis poſita, damnaret peccatum in carne.* Huic loco nullus *Albertinus*, nullus *Blondellus*, nullus *Claudius* reſponderet, Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis *ad participandum apponi* S. Cyrillus docet; *Verbumque in nobis manere, non ſolùm divino modo per Sanctum Spiritum, verum etiam humano, per ſanctam illam carnem, pretioſumque ejus ſanguinem.* Corpus, inquam, illud *ex Virgine editum* Verbo *unitum unione ineffabili*, ac *vivificum redditum*, Chriſtus *in noſtra corpora demittit*, ut *non ſpiritali tantùm verumetiam corporali modo, ſui participes efficiat.* Iſta ne de manducatione dumtaxat ſpiritali dici poſſunt? Num Chriſtus ſe demittit in eorum corpora, qui carnis ejus myſteria meditantur? Num contemplatio carnis Chriſti facit ut in nobis maneat humano modo, & ut non ſpiritali tantùm, verumetiam corporali modo, ſimus ipſius participes? Ineptè ergo *Albertinus* reſpondet, *S. Cyrillum*, cum *Neſtorio* objicit quòd perſonalem carnis Chriſti unionem cum Verbo negans, antropophagiam in Myſterium noſtrum induxerit, per antropophagiam non deſignaſſe modum manducationis, id eſt, manducationem oralem ſubſtantiæ Corporis Chriſti; ſed deſignare naturam & conditionem objecti quod manducatur, nimirum ſimplicis hominis. Quibus enim vocabulis, rogo te, quiſquis Calvinianam cauſam agis, manducationis modus expreſſiùs, luculentiùs, & clariùs deſignari poteſt, quàm iſtis? *Ut nos non ſpiritali tantùm, verumetiam corporali modo ſui participes effectos, corruptione præſtantiores redderet.... Sanctam ſuam carnem nobis ad participandum appoſuit... Cum in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verumetiam humano per ſanctam carnem, pretioſumque ſanguinem.* Quòd autem non ſolùm figuram & virtutem Carnis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia contineri & a nobis recipi & manducari *S. Cyrillus* ſenſerit, ſed veram ejus carnem & ſanguinem, non minùs luculenter ac disertè probat iſte locus. *Vivificum* enim *ipſius Verbi corpus, quod ſibi proprium fecit per veram unionem*, non eſt corpus typicum dumtaxat, ſeu figura Corporis Chriſti virtute repleta. Præterea, Euchariſtiam cum manna & cum Agno Paſchali comparat *S. Cyrillus*, ut veritatem cum figuris; Cum igitur & figuræ eſſent, & quamdam haberent efficaciam, ut *S. Cyrillus* agnoſcit, ſiquidem a morte ſervabantur Iſraëlitæ qui Agnum Paſchalem immolarant; Euchariſtiam aliquid amplius ac præſtantius continere *S. Cyrillus* & ſenſit & docuit, ſcilicet propriam Chriſti carnem. Adde, quod virtutis ſeparatæ communicatio non eſſet fundamentum aſſerendi, *Chriſtum in manducantes per unitam ſibi carnem ſe inſerere.*

Chriſtus Euchariſtiam ſumentibus per carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit.

Realis Chriſti manducatio ex S. Cyrillo confirmatur.

IV. Aliud rurſus invictiſſimum ad realem Carnis Chriſti manducationem comprobandam argumentum ex eodem *S. Cyrilli* libro deſumitur. Sic enim urget Neſtorium: *Exigua eſt igitur incruenta Hoſtiæ utilitas, quia nimirum fas non eſt ut ſimul cum carne etiam divinitatis natura conſumatur: neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipſa incorporeâ naturâ nudâ veſcamur. Sed oblitus mihi videris haud naturam divinitatis, id eſſe quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti, quod Verbum ex natura & verè Deus eſt.* Quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, manducamus eo manducationis genere cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt: ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti in ſacris Menſis proponitur: ergo proprium Corpus Verbi ex Patre geniti manducamus eo genere manducationis, cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt. Major & Minor ſunt Sancti *Cyrilli*. Atqui manducatio cujus res incorporeæ, & maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt, illa tantùm eſt quæ fit organis corporis: Res enim incorporeæ, & ipſa quæ omnium arcem tenet divinitas, mente poſſunt concipi, & fide apprehendi, animaque noſtra divinitate paſcitur. Igitur proprium Corpus Verbi ex Patre geniti, ore corporis a nobis manducatur in Euchariſtia, adeoque in ea realiter præſens eſt.

Inanis Albertini reſponſio.

V. Reſpondet *Albertinus*, nihil prohibere quominus dici poſſit, utrumque illorum Cyrillum ſcilicet ac Neſtorium, loqui de manducatione ſpiritali. Dicunt enim, inquit, divinitatem non poſſe a nobis edi, nec actu edi; tum quia per ſe ſumpta, cùm ſanctiſſima ſit, non poſſit eſſe cibus hominum in ſtatu peccati adhuc conſtitutorum, imò illis adverſa ſit; tum quia non eſt objectum propriè a ſignis Sacramentalibus deſignatum; ſed caro Chriſti pro nobis ad mortem data, ſanguiſque effuſus.

Verùm hujus reſponſionis inanitas ex eo demonſtratur, quòd *S. Cyrillus* nullibi rationes illas proferat, quas ipſi *Albertinus* affingit, nec divinitatem propterea neget a nobis edi poſſe, quia ſanctiſſima eſt, ſed quia res incorporeæ manducari non poſſunt. *Nimirum fas non eſt ut ſimul cùm carne etiam divinitatis natura conſumatur: Neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipſa incorporeâ naturâ nudâ veſcamur.* Et cap. 5. *Se miſſum dicens ipſum Dei Verbum*, Et qui manducat me, *inquit*, & ipſe vivet. *Manducamus autem nos, non quòd ipſam divinitatem conſumamus [apage ab iſta impietate] ſed illam propriam Verbi carnem jam vivificam effectam, quia ejus facta eſt qui propter Pa-*

trem

trem vivit. Ex quibus colligitur 1. Carnem Chriſti in Euchariſtia non manducari tantùm in ſigno; ſiquidem non minùs ſignum divinitatis Chriſti, quàm ſignum corporis ipſius comedi poteſt. Quamvis enim divinitas incorporea ſit, ejus tamen ſigna corporea ſunt & ſenſibilia. Colligitur 2. Carnem Chriſti per ſolam virtutis ipſius in animabus noſtris receptionem non manducari: quia divinitas pariter manducari per virtutis illius in nobis ſuſceptionem poteſt. Et cùm Spiritus Sancti virtutem nos recipere Scriptura Sacra & Patres teſtentur, dici poſſet nos manducare Spiritum Sanctum; quæ locutio inſolens & abſurda eſt. Colligitur 3. Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis manducandam non apponi ſolà manducatione ſpirituali, quæ per fidem eſt: cùm divinitas Patris, Filii & Spiritus Sancti æquè hujus manducationis objectum eſſe poſſit, ac Chriſti Corpus. De manducatione itaque reali proprii Corporis Chriſti, verè uniti Verbo, & per ipſum vivifici effecti, loquitur S. Cyrillus. Sanè divinitatem Chriſti ſpiritualiter manducari, non minùs quàm ejus carnem, quamvis ipſa ut carne veſtita cibus ſit nobis magis proportionatus; per ſe autem & abſque carne cibus ſit Angelorum, S. Auguſtinus diſertè etiam docet in Pſalmum 34. his verbis: *Chriſtus in corpore & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. Unde autem commendavit corpus & ſanguinem ſuum? De humilitate ſua. Niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius.* In principio erat Verbum. *Ecce cibus ſempiternus; ſed manducant Angeli, manducant cœleſtes Spiritus, & manducant, & ſaginantur, & integrum manet quod eos ſatiat & lætificat. Quis autem homo poſſet ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut Menſa illa lacteſceret, & ad parvulos perveniret. Unde autem fit cibus lac? Unde cibus in lac convertitur, niſi per carnem trajiciatur? Nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans; ſed quia minùs idoneus eſt infans qui pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mamillæ & lactis ſuccum, de ipſo pane paſcit infantem. Quomodo ergo de ipſo pane pavit nos Sapientia Dei? Quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.*

Niſi Chriſtus eſſet, humilis, non manducaretur, nec biberetur.

VI. Sed ut ad *S. Cyrillum* redeamus, Catholicam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam rurſus ille confirmat lib. 10. in Joannem, pag. 862. ubi non ſolùm rectâ fide & ſincero charitatis affectu nos Chriſto ſpiritaliter conjunctos eſſe oſtendit, ſed corporaliter, idque negantes Hæreticos a Sacris Literis diſſentire. *Dicat enim nobis aliquis (inquit) cauſam, & vim Eulogiæ Myſticæ obiter doceat: Nam cur in nobis inſeritur? Non-ne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſanctæ ſuæ carnis? Præclarè quidem: ſcribit enim Paulus, Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & cohæredes Chriſti. *Concorporales autem quonam modo facta ſunt? Nempe Eulogia myſtica participatione honorata, unum cum eo facta ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctorum Apoſtolorum. Alioqui quam ob cauſam ſua, immo omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? .... Sed Servator ipſe:* „Qui manducat meam carnem, *inquit*, & „bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in „illo. *Hic enim animadvertere eſt operæ pretium, Chriſtum non dicere ſe dumtaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ implicitam igne ſimul liquefecerit unum quid ex ambobus efficit; ita per corporis Chriſti, & pretioſi ſanguinis participationem ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari poteſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quàm ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundùm naturam ſuam eſt Vita, hoc eſt, Unigeniti.* Chriſtum per Euchariſtiam in nobis eſſe docet, non ſolùm per rectam fidem & ſinceram caritatem, ſed *corporaliter, non ſolùm ſecundùm relationem quamdam affectus, ſed & per participationem naturalem.* At ſi ſpiritaliter dumtaxat verum Chriſti Corpus in Euchariſtia manducamus, & ſanguinem bibimus, non eſt in nobis corporaliter & per participationem naturalem, ſed ſolùm ſpiritaliter. Itaque *S. Cyrillus* credidit & docuit, Corpus & Sanguinem Chriſti non ſpiritaliter dumtaxat & ore fidei, ſed ore corporis in Euchariſtia manducari & bibi.

Nova Catholici dogmatis ex S. Cyrillo confirmatio.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis habitat, non ſolùm ſecundùm relationem affectus, ſed ſecundùm participationem naturalem.

Reſpondet *Albertinus*, Intelligere quidem *Cyrillum* corpus Dominicum per Euchariſtiam corporibus noſtris realiter inhabitare; ſed realitatem illam, ſeu inhabitationis modum nolle eſſe ſubſtantialem, verùm tantùm virtualem: quia videlicet panem benedictione conſecratum & ſanctificatum, & in Dominicæ carnis efficaciam mutatum corporaliter ſumentes, eo pacto quoque carnem ipſam Dominicam, ſecundùm virtutem ejus realiter accipimus & corporaliter.

Joannes Albertini evaſiones.

Contra *S. Cyrillus* Chriſtum in nobis per Euchariſtiam habitare docet *corporaliter, & per participationem naturalem*; ſed virtus ſeparata, & pani per conſecrationem indita, non efficeret ut Chriſtus in nobis eſſet *corporaliter & per participationem naturalem*; quia virtus illa & efficacia ſpiritalis eſſet, ut Sacramentorum virtus cœterorum; non enim eſſet virtus e carne Chriſti phyſicè derivata, & a ſummo cœlo in panem emiſſa; quomodo igitur Chriſtum in nobis *corporaliter & per participationem naturalem*, præſentem exhiberet? Præterea, comparatio *S. Cyrilli* virtualem dumtaxat inhabitationis modum non deſignat. Nam cera ceræ implicita, & ſimul liquefacta cum ipſa non fit una ſola unione virtutis, ſed ſubſtantiæ. Et quamvis poſtulandum non ſit ut comparationes in omnibus ſint accuratæ, eſſe tamen abſurdæ non debent, nec tales a viris ingenio, eruditione, & judicio præſtantibus adhibentur. Non-ne verò abſurda foret comparatio illa, cujus hic eſſet ſenſus; Quemadmodum ſi quis ceram ceræ implicuerit, & ſimul liquefecerit, unum quid ex ambabus efficit, ita per participationem figuræ Corporis & Sanguinis Chriſti, fit ut ſecundùm virtutem ſit in nobis. Tertiò *S. Cyrillus* aliter nos vivificari poſſe negat, qui natura corruptibiles ſumus, quàm ſi *corporaliter uniti ſimus corpori Unigeniti, qui ſecundùm naturam ſuam vita eſt*. Non ait, Unionem illam fieri per corpus interjacens ſcilicet per panem, in quem virtus Corporis Chriſti ex ſummo Cœlo illabatur. Quod tamen dicere neceſſe fuiſſet cùm id facilè non veniat in mentem, nec facilè intelligi queat.

Fruſtra verò profert *Albertinus* loca quædam SS. *Chryſoſtomi, Iſidori Peluſiotæ, & Leonis*, qui poſt Apoſtolum docent, nos *concorporales* Chriſto, ac unum cum illo corpus fieri per Baptiſmum: & ipſius S. *Cyrilli* qui nos per fidem in Chriſto *concorporales* fieri aſſerit: cùm tamen non aliter in baptiſmo quàm in ſigno & efficacia Chriſto conjungamur, nec per fidem Corpus Dominicum quoad ſubſtantiam & propriè contingamus. Fruſtra, inquam, *Albertinus* hæc loca profert, cùm hujuſmodi locutiones nequaquam Cyrillianis ſimiles ſint: non enim affirmant illi Patres, Chriſtum per Baptiſmum in nobis eſſe *per participationem naturalem*, Chriſtum per Baptiſmum *Corpus ſuum ex Virgine editum in noſtra corpora demittere, ſanctam ſuam carnem in Baptiſmo*

par-

participandam nobis apponere, non ſolùm divino modo per Spiritum Sanctum, verumetiam humano per ſanctam carnem, pretioſumque ſanguinem, in baptizatis manere, etſi ad ſacram Menſam non accedant: Chriſtum in baptiſmo per carnem ſuam nobis *commiſceri*, &c. Unde ſatis perſpicuum eſt, ipſos virtutem dumtaxat inſerendi nos corpori Chriſti myſtico, baptiſmo tribuere; in Euchariſtia verò pręſentiam realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti, eorumque oralem manducationem & potationem *S. Cyrillum* agnoviſſe ac docuiſſe.

Objectiones Albertini ex S. Cyrillo petitæ ſolvuntur.

Objicit *Albertinus* verba *S. Cyrilli* lib. 12. in Joannem dicentis: *Quod Myſtica Eulogia communio, confeſſio quadam ſit Reſurrectionis Chriſti, manifeſtum facilè fiet ex iis quæ ipſe dixit, cum Myſterii typum per ſe perfeciſſet. Nam panem cùm fregiſſet, ut ſcriptum eſt, diſtribuit dicens: Hoc eſt Corpus meum.* Si quod Dominus perfecerat, cùm diceret, *Hoc eſt Corpus meum*, erat *typus Myſterii*, hoc eſt, *typus corporis*, non erat igitur propriè ipſum corpus.

Reſpondeo primò, quærendo quo jure Albertinus *typum myſterii* idem eſſe interpetretur ac *typum* corporis? Non-ne potiùs typum mortis & reſurrectionis ſuæ perfeciſſe Chriſtum *Cyrillus* intellexit, cùm primum confecit Sacramentum; illius, inquam Myſterii, ſive Myſteriorum, quorum ipſamet Euchariſtia confeſſio eſt, ut ipſe ait: Quòd enim Corporis Chriſti in cœlis ad dexteram Patris ſedentis figura *typus Myſterii* congruè vocetur, Albertinus non oſtendet. Sed etſi typum Corporis Chriſti Euchariſtiam a *Sancto Cyrillo* appellatam conceſſerim, non ſequitur quòd non ſit propriè Chriſti corpus. Typi namque nomen pro nuda figura ab ipſo uſurpatum non eſſe, ſed pro Sacramento realiter ipſam Chriſti carnem continente, tum alia ejus teſtimonia, cùm hic ipſe locus demonſtrant. Explicans apparitionem Chriſti diſcipulis congregatis octavâ poſt Reſurrectionem die, ait: *Juſtiſſimis itaque de cauſis ſanctos Conventus in Eccleſiis agimus octavâ die: & cum arcanius quiddam effari oportet quod omnem intelligendi modum ſuperat, fores quidem claudimus, ſed ſupervenit & apparet Chriſtus nobis omnibus, inviſibiliter ſimul ac viſibiliter: inviſibiliter quidem ut Deus, viſibiliter verò in Corpore. Permittit verò & dat ſanctam Carnem ſuam tangendam. Accedimus enim ſecundùm Dei gratiam ad participationem Eulogię Myſticę, Chriſtum in manus ſuſcipientes, ut & nos firmiter credamus eum templum ſuum verè excitaſſe. Quod enim communio myſtica Eulogia confeſſio quędam ſit Reſurrectionis Chriſti, facilè patebit, &c.*

Chriſtus Fidelibus in Eccleſiis octavâ die congregatis permittit & dat ſanctam carnem ſuam tangendam.

Objicit *Albertinus* verba *S. Cyrilli* lib. 4. in *Joannem*, pag. 355. dicentis: *Quemadmodum ergo Paulus ait:* Modicum fermentum totam maſſam fermentare: *Sic minima Eulogia totum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriâque replet efficaciâ: atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo.* Annon manifeſtiſſimè modum illum inexiſtendi proprii Corporis Chriſti, determinat & reſtringit ad efficaciam minimæ Eulogiæ inditam?

Reſpondeo, *S. Cyrillum* de efficacia & virtute ſeparata a corpore Chriſti, & pani indita, non eſſe intelligendum, ſed de virtute Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentis quam Eulogiæ nomine indigitat, & minimam vocat ratione ſpecierum, quibus Chriſti corpus velatum eſt: ſicut homo indutus dicitur, non per ſe & ſecundùm ſubſtantiam ſuam, ſed ratione veſtium corpori ſuo adjacentium & circumpoſitarum. Sanè Eulogiam eſſe carnem ipſam Chriſti, non panem cui ſola inſit ejus efficacia, *S. Cyrillus* diſertè aſſerit lib. 4. in *Joannem*, cùm ait: *Per Eulogiam ipſum in nobis ſuſcipimus Filium.... Eulogia particeps fiat, credens eam non mortis ſolùm, verùmetiam morborum noſtrorum depellendorum vi pollere. Chriſtus enim exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem..... Quòd ſi ſolo tactu ſancta carnis id quod corruptum eſt, vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt, immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus, omnino transformabit.* Illud cujus immortalitas proprium bonum eſt, nemo panem eſſe dixerit, ſed verum & proprium Chriſti Corpus.

Chriſtus per Euchariſtiam exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem.

Et lib. 11. *Eſt enim in nobis Filius, corporaliter quidem ut homo, nobiſcum commixtus & unitus per Eulogiam Myſticam: ſpiritaliter autem ut Deus, ſui Spiritus virtute & gratia, Spiritum, qui in nobis eſt, inſtaurans ad novitatem vitæ, &c. Conſummati ergo ſumus in unitatem cum Deo ac Patre Chriſto mediante. Suſcipiendo quippe in nobis, & corporaliter & ſpiritualiter, eum qui natura & verè Filius eſt, qui ſubſtantialem cum eo habet unionem, ſuprema natura participes & conſortes facti glorificati ſumus.*

Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per Euchariſtiam.

Et lib. 7. *De Adoratione in Spiritu & Veritate*, pag. 231. *Salvator*, inquit, *cum nos liberos dimiſiſſet, id eſt a peccatis liberaſſet, & adoptionis gratiâ decoraſſet, præclarum nobis viaticum ſeipſum adjecit ut immaculata Hoſtia, largituſque ut vivifica Eulogia, id eſt, ſancta ſua carnis ac ſanguinis participes eſſemus.*

Seipſum nobis Viaticum præbet.

Denique Homilia *De Cœna Myſtica*, hanc veritatem luculenter confirmat his verbis: *Dei ac Patris illa ſubſiſtens Sapientia corpus ſuum ut panem diſtribuit, & vivificum ſuum ſanguinem tamquam vinum propinat.* Si ſignificare voluiſſet *S. Cyrillus* Chriſtum panem Apoſtolis dediſſe in Euchariſtia, ſecundùm naturam nequaquam mutatum; ſed ſola corporis ſui efficacia repletum, non dixiſſet ipſum corpus ſuum ut panem diſtribuiſſe, & vivificum ſuum ſanguinem tamquam vinum propinaſſe, ſed potiùs dediſſe panem tamquam ſuum corpus, & vinum tamquam vivificum ſanguinem. *O tremendum Myſterium! o bonitatem non veſtigabilem! Opifex operi ſeſe fruendum proponit, ipſamet vita mortalibus ſe edendam bibendamque largitur: Venite comedite corpus meum, hortatur, & bibite vinum quod miſcui vobis. Ego me ipſum in cibum preparavi, ego me ipſum cupientibus miſcui....... Is qui typicè manducatus eſt in Ægypto, hic ultro ſeipſum immolat, commeſtâque figurâ, ſeu typicorum conſummator veritatem oſtendit, ipſe ſeipſum cibum vitæ ſtatim proponens.* Hæc *S. Cyrillus*. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, ipſum Eulogiam myſticam a Corpore & Sanguine Chriſti vero & proprio non diſtinxiſſe.

Opifex operi ſe fruendum proponit.

Qui typicè manducatus eſt in Ægipto, in Euchariſtia ſe ipſum dat cibum vitæ.

ARTICULUS XXII.

THEODOTUS ANCYRANUS, & PROCLUS CONSTANTINOPOLITANUS, Realis Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes.

I. THeodotus Epiſcopus Ancyranus, unus ex Epheſinæ Synodi Patribus, dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia non obſcurè confirmat, in Oratione quam habuit *De nativitate Chriſti*, in ipſa Synodo Epheſina: *Iſte*, inquit de Chriſto Salvatore, *qui tunc ineffabili virtute Magos ad pietatem traxit, & tunc ſplendidam hanc Feſtivitatem hodie convocavit, non adhuc in præſepi poſitus, ſed in hac ſalutari Menſa eſt propoſitus. Illud namque præſepe mater factum eſt hujus Menſæ. Propterea in illo eſt poſitus, ut in iſta ſa-*

Chriſti præſepe mater factum eſt Euchariſtica Menſæ.

eda-

edatur, & Fidelibus fiat ſalutaris cibus. Et præſepe quidem hanc claram Menſam deſignavit. Antitheſis illa inter præſepe in quo Chriſtus poſitus eſt, & altare in quo propoſitus ut edatur, manifeſtè indicat, Chriſti Corpus quod in altari proponitur, illud ipſum eſſe ſecundum ſubſtantiam, quod olim in præſepi jacuit, idque credidiſſe *Theodotum* Ancyranum, totamque Eccleſiam, quam Synodus Epheſina repræſentabat.

Panis fit ipſum corpus Salvatoris.

II. Idem probat *S. Procli* Patriarchæ Conſtantinopolitani auctoritas in Traditione divinæ Liturgiæ, dicentis: *Per has preces expectabant adventum Spiritûs Sancti ut ſacra ſua præſentia panem ad hierurgiam propoſitum, & vinum aquâ mixtum, efficeret ac redderet ipſum illud Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Sanè ſtatuam Regis nemo dixerit eſſe corpus ipſum Regis: nemo dixerit corpus ipſum Solis eſſe in viſceribus terræ, ut ibi aurum procreet, quia eouſque virtus ejus penetrat. Circumciſionem eſſe ipſum fœdus, ipſam fidem, ipſam juſtitiam, Patres nuſquam dixere, ut ſignum eſſe fœderis, fidei, & juſtitiæ ſignificarent. Nemo petram deſerti eſſe ipſum Chriſtum, Agnum Paſchalem fuiſſe carnem ipſam Chriſti, Baptiſma eſſe ipſum Chriſti Sanguinem, Chriſma eſſe ipſum Spiritum Sanctum, ſcripſit ac docuit: neque id niſi abſurdè dici poſſet, cum pronomen, *ipſum*, identitatem affirmet, quæ de ſigno & re ſignificata aſſeri non poteſt.

ARTICULUS XXIII.

S. LEO MAGNUS Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur.

PErſpicuus in rem noſtram locus legitur in Epiſtolâ quam ad Clerum & Plebem Conſtantinopolitanam ſcripſit, quæ in editione *Quenellii* 46. in aliis 23. numeratur; in qua contra Eutychianos ſic diſputat: *In quo hactenus deſidia torpore jacuere, ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Chriſti inter communionis Sacramenta taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur: ut accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.* Eutychiani veritatem carnis in Chriſto poſt Reſurrectionem negabant, eam a divinitate abſorptam aſſerentes. *Sanctus Leo* ipſos refellit argumento ducto ab Euchariſtia, in qua veritatem corporis & ſanguinis Chriſti ſe recipere Fideles omnes profitentur, ad verba Sacerdotis dicentis, *Corpus Chriſti*, & *Sanguis Chriſti*, reſpondentes, *Amen*, hoc eſt, *Verum eſt*. Quod enim vel ipſi infantes tunc profitebantur, non erat ſolùm Filium Dei veram carnem aſſumpſiſſe, & eam in cœlum intuliſſe, quod in Symbolo Apoſtolico ante Baptiſmum ſibi tradito jam profeſſi erant; ſed fidem profitebantur hujus quod percipiebant Sacramenti in quo *Veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti* contineri credebant, & in myſtica illa diſtributione ſpiritalis alimoniæ conteſtabantur. Si de carne typica & ſymbolica *S. Leo* intellexiſſet, nihil concluſiſſet contra Eutychianos, qui reſpondiſſent: in Chriſto poſt Reſurrectionem & in ipſa Aſcenſione, ſolam fuiſſe ſpeciem ac figuram carnis, non veram ac propriam carnem, ſicut in Euchariſtia non eſſe veram Chriſti carnem, ſed ejus ſignum dumtaxat, *Leo* cum tota Eccleſia tunc temporis profeſſus fuiſſet. Inane enim eſt quod reponit *Albertinus*; Catholicos rectè argumentatos a carne typica & ſymbolica ad veram & propriam carnem, quia oportet imaginis eſſe archetypum. Satis enim eſſe ut archetypum aliquando fuerit, Eutychiani reſpondiſſent: porro Chriſtum veram carnem habuiſſe ante reſurrectionem, aut certè ex vera carne compoſitum in ipſa naturarum unitione, quamvis poſt unitionem in unam naturam coaluerint, & humana a divina abſorpta ſit. Dixiſſent, figuras carnis Chriſti exhibitas fuiſſe in Veteri Teſtamento, antequam Verbum carnem aſſumpſiſſet; adeoque non repugnare ut detur figura carnis Chriſti, licèt ampliùs nulla ſit, ſed in Deitatis naturam tranſierit. Clariùs adhuc mentem ſuam explicat Sanctiſſimus Pontifex Sermone 6. de Jejunio ſeptimi Menſis. *Tunc*, inquit, *& Sacrificii munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſanctæ largitio, quando ii qui iſta dependunt, quod operantur intelligunt. Nam „ dicente Domino:* Niſi manducaveritis carnem „ Filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non „ habebitis vitam in vobis; *Sic ſacræ Menſæ communicare debetis, ut nihil prorſus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur: & fruſtra ab illis, Amen, reſpondetur, a quibus contra id quod accipitur, diſputatur.*

Chriſtiani reſpondentes, AMEN, veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti ſe recipere profitebantur in ſacra Menſa.

Reſpondet *Albertinus*, mentem *Leonis* haud eſſe, dubitandum non eſſe de veritate præſentiæ Corporis & Sauguinis Chriſti in ſacra Menſa, ſed dubitandum non eſſe de veritate eſſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti in ſe; ac illum id tantùm velle, eos qui veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in dubium revocant, Euchariſtiæ Sacramento injuriâ communicare. Nam cum Euchariſtia inſtituta ſit in ſignum ac imaginem corporis & ſanguinis Chriſti, imagoque neceſſariò archetypum præſupponat, ſtultum ac ineptum eſt Euchariſtiam recipere, & tamen negare Chriſtum veram carnem, verumque ſanguinem habere.

Contra. Non eſt dubitandam hoc ore ſumi ſecundùm *S. Leonem*. quod fide creditur: atqui fide creditur veritas corporis & ſanguinis Chriſti, contra quam Eutychiani diſputabant: ergo veritas corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ore ſumitur.

Sanguis redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauritur.

Denique *S. Leo* ſanguinem redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauriri docet etiam ab iniquis & infidelibus. At ſanguis redemptionis noſtræ non eſt typicus, ſed verus & proprius ſanguis Chriſti, quem infideles ſpiritualiter & ore fidei non hauriunt: igitur *Sanctus Leo* docet verum & proprium Chriſti ſanguinem hauriri in Euchariſtia ore corporis. Sic loquitur Sermone 4. de Quadrageſima, perſtringens Manichæos; *Cumque ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe Myſteriis: ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdum ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinent.*

ARTICULUS XXIV.

HESYCHII teſtimonio Dogma Catholicum confirmatur.

DUO proferuntur a Catholicis Tractatoribus hujus Auctoris inſignia teſtimonia; primum ex lib. 2. in *Leviticum*, ubi ait: *Eſt locus ſanctus Altare, ibi enim Sanctus Sanctorum requieſcit.* Sanctus Sanctorum Chriſtus eſt, ſecundùm Scripturam Sacram & Patres: ridiculum eſt enim quod *Albertinus* ait, illud, *Sanctus Sanctorum*, perinde eſſe ac ſi dixiſſet, *Sanctus panis Sanctorum*, id eſt, a Sanctis edendus. Addit paulòpoſt Heſychius: *Quomodo in his non admiranda ſit ſapientia Spiritus? Nullam quippe dubietatem hujuſmodi*

in-

intellectui dereliquit, propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, ut nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt, ſicut Corpus Chriſti panis vivi qui de cælo deſcendit. Propter quod Heliæ ſecundùm Septuaginta editionem, carnes mane, panes autem veſpere deferebant corvi ſupernè, præfigurare hoc myſterium Domino volente, quod intus oportet in Eccleſia in loco ſancto, id eſt, ad altare coqui & comedi, alibi verò nequaquam. Niſi enim Chriſtus rogatus ore Sacerdotum ipſe venerit, & cœnam ſanctificaverit, & initiaverit ea quæ aguntur, nullatenus Sacrificium Dominicum fiunt. Euchariſtia, ex *Heſychio*, ſimul panis & caro eſt, ſcilicet Corpus Chriſti, & panis vivus qui de cœlo deſcendit: ergo non eſt caro typica, ſed vera Chriſti caro ſecundùm ſubſtantiam. Præterea, Dona propoſita Sacrificium Dominicum non fiunt, niſi Chriſtus ipſe venerit: ergo Chriſtus in Sacrificio Altaris reipſa præſens eſt. Subdit Heſychius: *Sed hoc quod reliquum eſt de carnibus & panibus in igne incendi præcepit. Quod nunc videmus etiam ſenſibiliter in Eccleſia fieri, ignique tradi quæcumque remanere contigerit inconſumpta...... Ergo ex hoc quod agitur ſenſibiliter, ſignificatio cujuſdam intelligibilis rei, eis qui intendunt, provenit: ut quando ad conſectionem Sacrificii deficimus, & comedere illud integrè non poſſumus, mente forſan laſſeſcente, ſeu deficiente, utrum ea quæ videntur corpus oporteat intelligi Domini, in quod oculis nec Angeli poſſunt proſpicere, non relinqui, ſed etiam tradi ea oportet igni Spiritus, ut ea comedat, quæ nobis ſunt ex infirmitate ineſibilia. Quomodo autem comedet? Cùm cogitaverimus virtuti Spiritus eſſe poſſibilia, ea quæ nobis impoſſibilia videntur.* Dubitationem graviſſimam circa Euchariſtiæ Myſterium naturaliter oriri docet Heſychius, *Utrùm ea quæ videmus, Corpus Domini ſint, in quod nec Angeli oculis poſſunt proſpicere.* Corpus autem Domini in quod Angeli deſiderant proſpicere, non eſt figura aut efficacia dumtaxat divini corporis, ſed ipſum corpus, ipſis ſecundùm ſubſtantiam præſens: ergo dubitatio quæ oriri poteſt circa Euchariſtiæ myſterium, non eſt utrùm ſit typus Dominici corporis, ejus efficacia repletus; ſed utrùm ſit ipſum Domini corpus ſecundùm ſubſtantiam. Hoc porro dubium igne Spiritûs Sancti conſumendum docet Heſychius, & *cogitandum, virtuti Spiritus eſſe poſſibilia ea, quæ nobis impoſſibilia videntur.* Hoc verò quid eſt, niſi credendum eſſe, quantumvis ſenſus & ratio repugnent, Euchariſtiam eſſe corpus Domini quod Angeli vident, & ſimul eſſe carnem & panem, id eſt, Corpus Chriſti, & panem vivum qui de cælo deſcendit?

Euchariſtia Corpus Domini, in quod nec Angeli poſſunt proſpicere.

Alius *Heſychii* locus legitur lib. 6. ubi exponens hæc Levitici verba: *Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem, & dabit Sacerdoti:* Hæc Euchariſtiæ accommodat, & docet his prohiberi, ne Euchariſtia per ignorantiam edatur; ignorantiam verò illam eſſe, quòd Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti verè ſit; & quintam partem ei addendam ab illis qui per ignorantiam comedunt, eſſe conſiderationem verborum, *Hoc eſt Corpus meum.* Quæ efficit ut res myſticas & divinas intelligamus intelligibiliter, hoc eſt, non prout ſenſus illas vident; ſed prout intellectus fide illuſtratus eas dignoſcit, noſque liberat ab ignorantia, quâ putemus ipſas eſſe id, quod ſenſibus noſtris terrenis & carnalibus apparent, videlicet panem & vinum, cùm Corpus & Sanguis Chriſti ſint. *Sancta Sanctorum*, inquit, *ſunt propriè Chriſti Myſteria, quia ipſius eſt corpus,*
„ *de quo Gabriel ad Virginem dicebat:* Spiritus San-
„ ctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi o-
„ bumbrabit tibi: Ideo quod naſcetur ex te
„ Sanctum vocabitur Filius Dei. *Per ignorantiam autem percipit, qui virtutem ejus & dignitatem ignorat, qui neſcit quia Corpus & Sanguis eſt ſecundùm veritatem; ſed Myſteria quidem percipit, neſcit autem Myſteriorum virtutem. Ad quem Salomon dicit, vel magis Spiritus qui in eo eſt:*
„ Quando ſederis ut comedas cum Principe; di-
„ ligenter attende quæ poſita ſunt ante te: *Apertè & ipſe compellens, & cogens eum qui ignorat, addere quintam partem. Hæc enim quinta intelligere nos intelligibiliter divina & myſtica facit..... Quinta ſuper ipſum, ſermo eſt qui prolatus eſt ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium. Ipſe enim liberat nos ab ignorantia, removetque nos additus carnale quippiam & terrenum de Sanctis arbitrari..... Quicumque ergo ſanctificata per ignorantiam comederit, ignorans eorum virtutem,* addet quintam ſuper eo; & dabit Sacerdoti in Sanctuarium. *Sanctificationem enim Myſtici Sacrificii, & a ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem, ſive commutationem, ei qui verus eſt Sacerdos, videlicet Chriſto oportet dari, id eſt, de eis miraculum credere & imputare, quia per ejus virtutem & prolatum ab eo verbum, quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quàm cunctum carnis excedunt ſenſum.* Corpus ſecundùm quod Chriſtum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, non eſt corpus typicum & virtute ſeu efficaciâ dumtaxat, ſed verum, proprium, & ſubſtantiale corpus: ſed Euchariſtia eſt Chriſti corpus, ſecundùm quod ipſum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, ut docet *Heſychius:* eſt itaque verum, proprium & ſubſtantiale Chriſti corpus, non figura ſola Corporis Dominici virtute repleta. Secundò, quicumque *neſcit* Euchariſtiam eſſe *Corpus & Sanguinem* Chriſti *ſecundùm veritatem*, illam per *ignorantiam percipit;* ex *Heſychio:* Sed qui cenſet Euchariſtiam eſſe ſignum dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eorum virtute repletum, neſcit eſſe Corpus & Sanguinem Chriſti ſecundùm veritatem: igitur per ignorantiam percipit. Tertiò, ſermo qui ab ipſo Chriſto prolatus eſt ſuper Dominicum Myſterium, ſcilicet hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, liberat nos ab ignorantia, quam circa hoc Sacramentum incurrere poſſemus, & nos vetat aliquid terrenum de illo cogitare, ut docet *Heſychius:* Atqui verba iſta Domini, *Hoc eſt Corpus meum* non vetant nos credere Euchariſtiam eſſe Chriſti Corpus, cùm hanc præ ſe ferant ſignificationem: igitur fides realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, non eſt ignorantia hujus Myſterii, neque terrena cogitatio, immo potiùs terrena cogitatio eſt, & ignorantia, a qua ſermo ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium prolatus nos liberat, cenſere Euchariſtiam eſſe terrenas panis & vini ſubſtantias. Quartò, Miraculum commutationis quæ fit in Euchariſtia rerum ſenſibilium in intelligibiles; id eſt, quæ ſolo intellectu percipi poſſunt, Chriſto vero Sacerdoti imputandum eſt, ſecundùm *Heſychium*. Quid autem eſt, amabo, mutatio illa rerum ſenſibilium in eas, quas ſenſus non attingunt, niſi converſio panis in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti?

Objicit *Albertinus* verba *Heſychii* lib. 2. dicentis: *Ipſe Dominus primus in cœna Myſtica intelligibilem accepit Sanguinem, atque deinde Calicem Apoſtolis dedit.* Et paulò poſt: *Bibens ipſe, & Apoſtolis bibere dans intelligibilem Sanguinem ſuper altare, videlicet Corpus ſuum effudit.* Per Sanguinem autem intelligibilem, cum non intelligere proprium Domini Sanguinem; ſed Sanguinem myſtico ac figurato ſenſu intellectum probat *Albertinus* ex voce, *intelligibilis*, quâ non modò Veteres generatim, ſed & ipſemet *Heſychius* numquam utun-

Albertini objectionibus ex Heſychio petitis reſpondetur.

utuntur, niſi aut ad deſignandum res purè immateriales, aut ad deſignandum res quæ propriè non ſunt, ſed figuratè tantùm: quod cum hujus epitheti adjectione eſſe dicuntur. Sic enim *Euſebius* ſermones Dei, *panem intelligibilem*; Baſilius fidem *os intelligibile*; Epiphanius *carnes intelligibiles & oſſa intelligibilia* carnes & oſſa allegoricè ſic nominata; Procopius *cibos intelligibiles*, ſpiritualem alimoniam; Diabolum *intelligibilem Pharaonem*; Eccleſiam *intelligibilem Sionem*; Chryſoſtomus *Chriſtum lapidem intelligibilem*; Cyrillus *Eccleſiam intelligibilem Sponſam*; Sic & ipſe *Heſychius* Dominum appellat *Melchiſedech intelligibilem*, *Moſen intelligibilem*, *Aaronem intelligibilem*, *Salomonem intelligibilem*, *agnum intelligibilem*, *propitiatorium intelligibile*; & Spiritum Sanctum *ignem intelligibilem*, & Apoſtolos *Levitas intelligibiles*, & hominem Chriſtianum *Iſraëlem intelligibilem*, &c. ac proinde cum *Heſychius* ſimiliter dicat, Dominum primum in Cœna myſtica *intelligibilem* accepiſſe *ſanguinem*, ſequitur invictè cum ſanguinem figuratè tantùm ſic indigitatum intelligere, hoc eſt vinum, Sanguinis Sacramentum.

Reſpondeo, Nomen iſtud, *intelligibile*, non modò res immateriales ſignificare; ſed quicquid ſolo intellectu percipi poteſt, non ſenſuum cognitione attingi. Unde ſi res materialis & corporea in eo ponatur ſtatu, ut ſolâ mente, ſenſibus nequaquam percipi queat, intelligibilis rectè vocatur. Ita quamvis Chriſtus verè ſit Sacerdos quatenus homo, & ejus humanitas vero conſtet corpore, quia tamen a ſenſibus noſtris omnino remotus eſt, vocatur ab Heſychio *intelligibilis Sacerdos*. Ad id verò quod objicit *Albertinus*, hanc vocem, *intelligibilis*, niſi rem immaterialem ſignificet, ſemper adhiberi ad deſignandum rem quæ propriè non eſt; ſed figuratè tantùm, quod cum hujus Epitheti adjectione eſſe dicitur: Reſpondeo, id quidem verum eſſe, cum vox *intelligibilis*, applicatur ſigno & figuræ; tunc enim ſubſtantivi nominis ſignificationem mutat, ipſumque trahit ad rem ſignificatam deſignandam, ut in exemplis ab *Albertino* prolatis videre eſt. Sic vox, *Intelligibilis*, adjuncta pani, ipſum coërcet ad ſignificandum verbum Dei: ceu rem pane materiali deſignatam. Ita, quia Pharao diaboli figura eſt, Pharao intelligibilis eſt ipſe diabolus per Pharaonem figuratus: Quia Melchiſedech figura Chriſti eſt, Melchiſedech intelligibilis eſt Chriſtus ipſe per Melchiſedecum figuratus: & ſic de cœteris. Sed ſi vox, *intelligibilis*, rei figuratæ adjungatur, ipſam non trahit ad figuram deſignandam, aut efficit ut metaphoricè intelligatur, & pro ſigno ipſo uſurpetur. Sic Chriſtus vocatur Moſes intelligibilis, Aaron intelligibilis, Melchiſedech intelligibilis, Salomon intelligibilis, propitiatorium intelligibile. Sed Moſes Aaron, Melchiſedech, Salomon, propitiatorium, Chriſtus intelligibilis non appellantur: Eccleſia eſt Sion intelligibilis, ſed Eccleſia intelligibilis non eſt Sion terrena; Chriſtianus eſt Iſraël intelligibilis, ſed Chriſtianus non eſt Iſraëlita carnalis. Et ut uno verbo complectar omnia, vox *intelligibilis*, ſemper ſignis, numquam rebus figuratis adjungitur, quoties deſignat res quæ propriè non ſunt: ſed figuratè tantùm, ut docent exempla ſingula ab *Albertino*, magnâ, ſed inutili diligentiâ conquiſita. Itaque ſi *Heſychius* dixiſſet, Chriſtum bibiſſe vinum intelligibile, vox, *intelligibilis*, adjuncta vino iſtud nomen metaphoricum faceret, vinumque pro re figurata, id eſt, pro Sanguine Chriſti, cujus figura eſt, ab *Heſychio* uſurpatum nemo non fateretur. Verùm cum, vocem, *intelligibilis*, Sanguini junxerit, qui res figurata per vinum eſt, non figura vini, dicens, *Dominus intelligibilem accepit ſanguinem*; vocem, *Sanguis*, in propria ſignificatione uſurpavit, nihilque aliud voluit hoc loquendi modo, quàm, Chriſtum verum proprièque dictum ſanguinem bibiſſe, qui tamen, prout in Sacramento contentus, intellectu tantùm, non ſenſibus percipi poſſet. Ita reſpondet Vir Doctiſſimus Tomo 2. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Eucharistiam*, lib. 4. cap. 7.

Objicit *Albertinus*, Heſychium teſtari reliquias Euchariſtiæ comburi conſueviſſe, idque manifeſtè innuere, illam non creditam fuiſſe propriè ac ſubſtantialiter Chriſti corpus eſſe. Quis enim credat, inquit, Veteres ipſiſſimum Domini corpus animatum & glorioſum vivicomburio quaſi plectere voluiſſe.

Reſpondeo, Hoc argumentum nullius eſſe momenti, neque ex eo more in aliquibus Eccleſiis uſurpato, comburendi quod reliquum erat ex Sacramento, colligi poſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam creditam tunc non fuiſſe; cùm poſt *Berengarii* damnationem eadem conſuetudo adhuc aliquibus in locis ſervaretur, ut *Guitmundus* & *Algerus* teſtantur: nec tamen ipſiſſimum Domini corpus vivicomburio plectere ſe putabant, ut ridiculè & impiè loquitur Albertinus. *Sacramenti ſubſtantia* (inquit *Guitmundus* lib. 2.) *nullatenus crematur, qualitates verò ſenſuales, quas ibidem poſt immutationem ſubſtantiæ Deus remanere altiſſimo conſilio voluit, oſtendunt quòd ſuum eſt*. Et *Algerus* lib. item ſecundo, cap. 1. *Quod autem*, inquit, *etiam a religioſis incendio tradi, & ibi diſparere dicuntur ipſæ Sacramentales ſpecies, non ad indignitatem Chriſti fit, quaſi ignibus exurendus tradatur, quod impoſſibile eſt, cùm ſit omnium elementorum Deus: ſed quoties aliqua talis indignitas ipſi Sacramento negligenter acciderit, ut horrorem ſumendi incutiant ipſæ ſenſuales ſpecies, quas ibidem Deus altiſſimo ſuo conſilio poſt mutationem ſuæ ſubſtantiæ remanere voluit, ignibus traduntur, ut oſtendant quod ſuum eſt, deficiendo & diſparendo ſine omni fœditate in illo puriſſimo ignis elemento.*

Mos in aliquibus Eccleſiis olim uſurpatus comburendi reliquias Euchariſtiæ, cùm ſpecies horrorem ſumendi incutiebant, non officit fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti.

ARTICULUS XXV.

Auctor Homiliæ 5. de Paſchate, Quæ EUSEBII EMISSENI nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem aſſerit.

VErba hujus Homiliæ adſcribere ſatis erit: facilè judicabit Lector quivis cordatus an ſic loqui poſſit Auctor, qui Euchariſtiam panem & vinum eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti ſigna, eorumque virtute dumtaxat repleta ſenſerit. *Qui corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris & ſideribus illaturus, nobis Sacramentum Corporis ſui conſecravit, ut coleretur jugiter per Myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium; ut quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua etiam eſſet redemptionis oblatio, & perennis illa victima viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè unica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu; ſed interiori affectu. Unde meritò cœleſtis confirmat auctoritas*, „Quia Caro mea verè „eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus. *Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum. Quandoquidem qui Auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inviſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis ſui ſecreta poteſtate convertit, ita dicens*: „Accipite & „edite, Hoc eſt Corpus meum: *Et ſanctificatione repetita*, „Accipite & bibite, Hic eſt Sanguis „meus. *Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum: pari potentia in ſpi-*

ſpiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & rei ſervit effectus....... Ad cognoſcendum & percipiendum Sacrificium veri Corporis ipſe te roboret, & potentia conſervantis invitet. Qui tunc latuit præfiguratus in Manna, fit tibi nunc manifeſtatus in gratia...... Corpus Sacerdote deſpenſante, tantum eſt in exiguo, quantum eſſe conſtat in toto: Quod cùm Eccleſia Fidelium ſumit, ſicut plenum in univerſis, ita integrum eſſe probatur in ſingulis...... Nec dubitet quiſquam primarias creaturas, nutu potentiæ, præſentia Majeſtatis in Dominici Corporis tranſire poſſe naturam, cum ipſum hominem videat artificio cœleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectum. Sicut autem quicumque ad fidem veniens ante verba Baptiſmi adhuc in vinculo eſt veteris debiti, his verò commemoratis, mox exuitur omni fæce peccati: ita quando benedicenda verbis cœleſtibus creatura ſacris altaribus imponuntur, ſubſtantia illis eſt panis & vini; poſt verba autem Chriſti, Corpus & Sanguis eſt Chriſti. Quid mirum autem eſt, ſi ea quæ verbo creare potuit, poſſit creata convertere? Imò jam minoris videtur eſſe miraculi, ſi id quod ex nihilo legitur condidiſſe, jam conditum in melius mutare valeat.

Idem Auctor, Homilia in Ramis Palmarum, de eodem argumento ſic loquitur. *Ecce Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, panem & vinum virtute ineffabili in ſui Corporis & Sanguinis ſubſtantiam convertit. Sicut enim tunc & vivebat, & loquebatur, & tamen a Diſcipulis comedebatur, & bibebatur: ita & modò integer & incorruptus manet, & a Fidelibus ſuis in panis & vini Sacramento quotidie bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinum in ejus Carnem & Sanguinem verterentur, numquam ipſe corporaliter manducaretur & biberetur: Mutantur enim iſta in illa; comeduntur & bibuntur illa in iſtis: quod qualiter fiat, ipſe ſolus novit, qui omnia poteſt, & omnia novit. Dixit enim tunc per ſe, dicit & modò per ſuos Miniſtros,* Hoc eſt Corpus meum: *Et tanta eſt ejus verbi virtus & efficacia, ut ſtatim fiat quòd dicitur. Similiter autem dum dicit,* Hic eſt Sanguis meus, *mox in ejus Sanguinem vinum convertitur...., Hic, inquit, eſt Sanguis meus qui fundendus eſt, non alius iſte, & alius ille; ſed unus idemque & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem vos modò bibitis & videtis in Calice.*

ARTICULUS XXVI.

SS. GREGORIUS MAGNUS, & ISIDORUS HISPALENSIS, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur.

I. S*Anctus Gregorius*, cui ſanctitas & doctrina eximia, ſummæque dignitatis apex Magni cognomen dedit, libro quarto Dialogorum cap. 58. de Sacrificio Euchariſtiæ ſic loquitur: *Quis enim dubium habere poſſit, in ipſa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio, Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi unum quoque ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri.* Rerum inviſibilium nomine Corpus & Sanguinem Chriſti; viſibilium Sacramentum intelligit, & ex utroque unum fieri ſubſtantiâ ſignificat. Non enim de unione hominum & Angelorum, ut *Albertinus* ait, ſed de unione Corporis & Sanguinis Chriſti cum ſpeciebus, intelligendum eſſe hunc *Gregorii* locum, verba paulò ante præcedentia oſtendunt. *Ejus quippe*, inquit, *ibi corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium; ſed in ora Fidelium funditur.*

Chriſti Sanguis in ora fidelium funditur.

Eamdem doctrinam tradit Homilia 14. in Evangelia, ubi de Chriſto bono Paſtore ſic loquitur. *Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Fecit quod monuit, oſtendit quod juſſit. Bonus Paſtor pro ovibus ſuis animam ſuam poſuit, ut in Sacramento noſtro Corpus ſuum & Sanguinem verteret, & oves quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret.* In Sacramento Corpus ſuum & Sanguinem vertit, id eſt, ſub peregrina ſpecie exhibet. Non poſſet autem dici vertere Corpus ſuum & Sanguinem in Sacramento, niſi revera ſub illo exiſteret.

Chriſtus oves quas redemit, carnis ſuæ alimento ſatiat.

Et Homilia 22. *Quid ſit Sanguis Agni*, inquit, *non jam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui Sanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis; ſed etiam ore cordis hauritur. In utroque etenim poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quando Sacramentum Paſſionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intentâ mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui Sanguinem accepit: ut imitari paſſionem illius necdum velit in uno poſte ſanguinem poſuit....... In nocte Agnum comedimus, quia in Sacramento modo Dominicum Corpus accipimus, quando adhuc invicem noſtras conſcientias non videmus...... Quid prodeſt Corpus & Sanguinem illius ore percipere, & ei perverſis moribus contraire?* Idem Corpus & Sanguis ore & corde ſumitur, ex *Sancto Gregorio*: Porro qui corde ſumitur non eſt Corpus typicum & Sanguis typicus; ſed verum propriumque Corpus, verus propriuſque Sanguis Chriſti: igitur verum & proprium Corpus, verus & proprius Sanguis Chriſti non tantùm corde, ſed etiam ore ſumuntur.

Digna Corporis & Sanguinis Domini perceptio.

II. *Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis* adeo luculenter & perſpicuè Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ fidem de Euchariſtia aſſerit, ut ſtupendam fuiſſe *Albertini* cæcitatem & vertiginem oporteat, qui illum Calviniani dogmatis teſtem appellavit. Lib. 1. *De Officiis Eccleſiaſticis*, cap. 15. de Miſſa agens, ait: *Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblata Deo Sacrificia conſecrantur, primum a Sancto Petro eſt inſtitutus: cujus celebrationem uno eodemque modo univerſus peragit orbis.* Miſſam verum eſſe Sacrificium non ſolùm aſſerit *Sanctus Iſidorus*; ſed ejus celebrationem uno modo in univerſo orbe Chriſtiano peragi. Et ſibi favere *Iſidorum* gloriabuntur, qui Miſſam abrogarunt? Secundam Orationem *fundi* ait *pro offerentibus, ſive pro Defunctis Fidelibus, ut per idem Sacrificium veniam conſequantur.* Miſſa ergo, ſecundùm *Sanctum Iſidorum*, Sacrificium Propitiatorium eſt pro vivis & defunctis. Tum ubi meminit Præfationis, in qua ad Dei laudem terreſtrium creatura, Virtutum cœleſtium univerſitas provocatur, & OSANNA IN EXCELSIS cantatur, ſuccedere docet *Confirmationem Sacramenti, ut Oblatio quæ Domino offertur, ſanctificata per Spiritum Sanctum, Corpori Chriſti & Sanguini confirmetur.* Sanctificatio Oblationis per Spiritum Sanctum ut Corpori & Sanguini Chriſti confirmetur, eſt conſecratio quâ dona oblata in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam convertuntur. Et cap. 18. *Sacrificium*, inquit, *quod a Chriſtianis Deo offertur, primùm Chriſtus Dominus noſter & Magiſter inſtituit, quando commendavit Apoſtolis. Corpus & Sanguinem ſuum... Quod quidem Sacramentum Melchiſedech Rex Salem figuraliter in typum Corporis & Sanguinis Chriſti primus obtulit, primuſque Myſterium tanti Sacrificii imaginariè idem expreſſit, præferens ſimilitudinem Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Sacerdotis æterni, ad quem dicitur:* Tu „ es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Mel„ chiſedech. *Hoc ergo Sacrificium Chriſtianis celebrare præceptum eſt..... Proinde autem non commu-*

Sanctum Iſidorum Hiſpalenſem Calviniani teſtem dogmatis, perperam Albertinus appellat.

Miſſa verum Sacrificium.

Euchariſtia a jejunis ſumenda.

mu-

manicaverunt jejuni Apoſtoli, quia neceſſe erat ut Paſcha illud typicum antea impleretur, & ſic denuo ad verum Paſcha Sacramentum tranſirent. Hoc enim Myſterium tunc factum eſt, quod primùm Diſcipuli Corpus & Sanguinem Domini noſtri non acceperunt jejuni. Ab univerſa autem Eccleſia nunc a jejunis ſemper accipitur. Sic enim placuit Spiritui Sancto per Apoſtolos, ut in honore tanti Sacramenti jejunum in os Chriſtiani priùs Dominicum Corpus intraret quam cæteri cibi, & ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Panis enim quem frangimus, Corpus Chriſti eſt, qui dicit, Ego ſum panis vivus. *Vinum autem Sanguis ejus eſt.* Et infra: *Tantùm intereſt inter Propoſitionis Panes & Corpus Chriſti, quantùm differt inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea ipſa quæ per exemplaria figurabantur. Quapropter eligendi ſunt aliqui dies, quibus priùs homo continentiùs vivat, quò ad tantùm Sacramentum dignus accedere poſſit.* Fruſtra verò triumphum ſibi canit *Albertinus*, quia Euchariſtia Sacramentum a *Sancto Iſidoro* appellatur, cùm manifeſtè aſſerat illud Sacramentum eſſe Chriſti Corpus & Sanguinem. Nec etiam ipſius cauſam juvant hæc verba: *Sed panis quia confirmat Corpus, ideo Chriſti Corpus nuncupatur, vinum autem, quia Sanguinem operatur in carne, ideo ad Sanguinem Chriſti refertur.* Hæc enim ſolùm innuunt cur Chriſtus panem & vinum in materiam Euchariſtiæ elegerit, potiùs quàm alia elementa ſenſibilia, propter convenientiam illam nimirum, & relationem; ſed illa in propria ſubſtantia manere non ſignificant. Immo ſubdit Iſidorus: *Hæc autem duo ſunt viſibilia: ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt:* Id eſt, fiunt divinum Corpus ſub Sacramento. Sicut enim cùm *Sanctus Ambroſius* ait lib.2. de Fide cap.4. *Filius patitur per Corporis Sacramentum*, non ſignificat Chriſtum paſſum eſſe in corpore typico; ſed in vero proprioque corpore, quod divinitatis, ipſi perſonaliter conjunctæ aſpectabilis quædam imago erat; ita cùm *Sanctus Iſidorus* ait, panem & vinum, ſanctificata per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſire, non ſignificat eò ſolùm terminari conſecrationem ut ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti evadant; ſed ut fiant ipſum Corpus & Sanguis Salvatoris ſecundùm ſubſtantiam: alioqui tantùm non intereſſet inter Propoſitionis Panes & Euchariſtiam, quantùm inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem. Denique Euchariſtiam panem & vinum a *S. Iſidoro* appellari, quia fit ex pane & vino, atque panis & vini ſpeciem externam & qualitates ſervat; quamvis revera ſecundùm ſubſtantiam ſit Chriſti Corpus & Sanguis, conſtat ex eodem Patre lib.6. *Originum* cap. 19. *Sacrificium dictum*, inquit, *quaſi ſacrum factum: quia prece Myſtica conſecratur in memoriam pro nobis Dominicæ Paſſionis. Unde hoc, eo jubente, Corpus Chriſti & Sanguinem dicimus, quod dum fit ex fructibus terræ, ſanctificatur, & fit Sacramentum, operante inviſibiliter Spiritu Dei, cujus panis & calicis Sacramentum Græci Euchariſtiam dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius Corpore & Sanguine Chriſti?* Quæ poſtrema verba fradulenter ſuppreſſit *Albertinus* locum illum proferens, quia cauſæ ſuæ prorſus incommoda animadvertit. Iis enim ſignificat *S. Iſidorus*, hoc Sacramentum Euchariſtiam appellatum fuiſſe, quaſi bonam gratiam, quia eſt Corpus & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt. Corpus autem & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt, non eſt corpus typicum & ſanguis typicus, ſed verum Corpus & verus Sanguis, perſonæ Verbi reipſa unita, quæ ex unione infinitam conſecuta ſunt dignitatem: Euchariſtia igitur, ſecundùm *S. Iſidorum*, eſt verum & proprium Chriſti Corpus, verus & proprius Chriſti Sanguis.

Panes propoſitionis Euchariſtiæ figura.

Continentiæ diſpoſitio eſt ad Euchariſtiæ Communionem.

Hoc Sacramentum Euchariſtia vocatur, quia Corpus & Sanguinem Chriſti continet, quibus nihil melius eſt,

ARTICULUS XXVII.

Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum ſilentio, diluitur.

CAlviniani Miniſtri, & inter eos *Claudius* Carentonicus, ex Paganorum ſilentio contra fidem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis, argumentum ducunt: Quoniam, (inquiunt) Ethnici, quia alia longè minoris momenti Chriſtianis objecere, ipſis præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis dogmata velut abſurda objeciſſent, ſi ea tunc fuiſſet Eccleſiæ fides. Id enim non ignoraſſent Viri inter eos Eruditi qui Chriſtianam Religionem impugnarunt, & ejus dogmata perſcrutati ſunt, ut Celſus, & Julianus Apoſtata, maximè cùm iſte fidei Chriſtianæ, quam olim profeſſus, & cujus Myſteriis initiatus fuerat, capita noſſet univerſa. Cùm itaque ex Operibus veterum Auctorum Eccleſiaſticorum, qui Apologias pro noſtra Religione ſcripſerunt, aut libros Ethnicorum contra ipſam confutarunt, ſcilicet Tertulliani, Minutii Felicis, Origenis in libris contra Celſum, Arnobii, Lactantii, & Cyrilli Alexandrini in Libris contra Julianum Imperatorem, conſtet ipſos Ethnicos nihil objeciſſe Chriſtianis contra præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem; ſiquidem nulla ipſorum argumenta contra hæc dogmata referunt antiqui illi Scriptores, nec illa vindicare & confirmare ſatagunt; colligere eſt priorum ſæculorum Eccleſiam eam non habuiſſe de Euchariſtia fidem, quam modò habet Eccleſia Romana.

Reſpondeo. Non eſſe mirum quòd Ethnici contra realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem Chriſtianis nihil objecerint, cùm hoc Myſterium ignorarent, & Chriſtiani curam adhiberent diligentiſſimam, ne Sacramentorum noſtrorum notitia, ſive quantùm ad eſſentiam, ſive quantùm ad ritus, ad illos perveniret: adeo ut uno excepto S. Juſtino, qui Imperatori ſapienti hæc diſſimulanda non eſſe arbitratus eſt, Scriptorum Eccleſiaſticorum inveniatur nemo quinque primis Eccleſiæ ſæculis, qui obſcurè loquendum non exiſtimaverit de Euchariſtiæ Sacramento, ubi Pagani, Judæi, vel Catechumeni aderant, aut periculum erat ne in eorum manus ſua Scripta inciderent. Id ex Alexandrina Synodo apud *S. Athanaſium* Apologia 11. ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano* Catecheſi 6. Illuminatorum, ex *S. Epiphanio* Hæreſi 42. ex S. *Baſilio* in lib. de Spiritu Sancto, ex *S. Joanne Chryſoſtomo* paſſim, ex *S. Ambroſio* lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap.1. ex *S. Auguſtino* pluribus in locis, & ex *Theodoreto* in Dialogis, religiosè obſervatum fuiſſe quarto & quinto ſæculo, compertum eſt. Cujus diſciplinæ, quam univerſalem fuiſſe conſtat, cùm originem non videamus quarto ſæculo, nec ab ullo Concilio inſtitutam animadvertamus, certum eſt ipſam ab Apoſtolis traditam fuiſſe, & ipſarum temporibus jam ſolemnem, juxta *S. Auguſtini* regulam: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi Auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Hinc etiam morem illum arceſſit *S. Baſilius Magnus* lib. *De Spiritu Sancto*, cap.27. *Qui in primordiis Eccleſiæ certos ritus praeſcripſerunt Apoſtoli & Patres, in occulto, ſilentioque Myſteriis ſuam ſervavere dignitatem.* Neque

Conſuetudo reticendi Myſteria Ethnicis, Judæis, vel Catechumenis univerſalis fuit in Eccleſia, & ab Apoſtolis derivata.

quæ enim omnino Myſterium eſt, quod ad populares ac vulgares aures effertur. Hæc eſt ratio cur quædam citra ſcriptum tradita ſunt, ne dogmatum cognitio, propter aſſuetudinem, vulgo veniret in contemptum. Sanè hanc diſciplinam quarto ſæculo non incepiſſe, ex Auctoribus, qui tribus primis ſæculis ſcripſere, compertum habemus. Ea enim conſuetudo reticendi Myſteria Ethnicis, fundamentum dedit huic *Cæcilii* exprobrationi apud Minutium Felicem: *Cur occultare & abſcondere quicquid illud colunt magnopere nituntur, cùm honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint?* Ex eodem more *Tertullianus* Apologetici cap. 7. Chriſtianos inſontes eſſe probat facinorum, quæ ipſis Ethnici per calumniam affingebant. *Si ſemper latemus*, inquit, *quando proditum eſt quod admittimus? Immo à quibus prodi potuit? Ab ipſis enim reis? Non utique; cùm vel ex forma omnibus Myſteriis ſilentii fides debeatur ..... Si ergo non ipſi proditores ſui, ſequitur ut extranei. Et unde extraneis notitia? Cùm ſemper etiam piæ initiationes arceant profanos, & arbitris caveant.* Hanc ob rationem Chriſtianas mulieres Ethnicis nubere *Tertullianus* nolebat, ne ipſis Chriſtiana Myſteria contra fas proderentur. *Hic eſt igitur delictum* (inquit lib. 2. ad Uxorem, cap. 5.) *quod Gentiles noſtra noverunt, quòd ſub conſcientia injuſtorum ſumus ... Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes? Et ſi ſcierit panem, non illum credit eſſe qui dicitur?* Idem ex *Origene* lib. 1. Contra *Celſum* oſtenditur. *Deinde*, inquit, *quoniam ſæpius nominat doctrinam clanculariam: coarguendum eſt hoc quoque, quando per totum orbem notior eſt Chriſtianorum prædicatio, quàm Philoſophorum placita. Quis enim Jeſum è Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis reſurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem Judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus & Juſtis præmia? Quin & reſurrectionis futuræ Myſterium vulgatum eſt, tametſi rideatur ab infidelibus. Quæ cùm ita ſe habeant, perabſurdum eſt doctrinam hanc vocare clanculariam. Quod verò quædam inſunt quæ non communicantur quibuſvis: Id non ſolius doctrinæ Chriſtianæ proprium eſt, verumetiam Philoſophicæ. Nam & illi exteriorem, & penitiorem doctrinam habebant: & alii Pythagoram audiebant, contenti ipſius auctoritate: alii ſecretè diſcebant rationes non evulgandas in profanos, nondumque purgatos. Cætera quoque Myſteria quæ ubivis fiunt per Græciam atque Barbariam, nemo calumniatur eo nomine quòd occultè fiant. Igitur & inconſideratè calumniatur Chriſtianorum Sacra clancularia.*

Quod *Julianum* ſpectat *Apoſtatam*, qui cùm Chriſtianorum Sacramentorum particeps, & Lector olim in Eccleſia fuiſſet, noverat quid Chriſtiani de Euchariſtia crederent, nec tamen fidem præſentiæ realis & tranſubſtantiationis ipſis objeciſſe invenitur: reſpondeo, incertiſſimum eſſe an nihil contra hoc Myſterium objecerit, cùm ex tribus libris *Juliani* contra Chriſtianam Religionem ſcriptis, unum dumtaxat, nec illum quidem integrum, habeamus apud *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui illum confutavit. In illo certè primo libro doctrinam Euchariſtiæ *Julianus* impugnandam ſibi non ſumpſerat; ſed in ſecundo potiùs, in quo falſa (ut impius loquitur) Evangeliorum prodigia & præſtigias erat impugnaturus. Præterea, etiamſi *Julianus* aliquid contra Euchariſtiam objeciſſet, veriſimile eſt *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui ex ipſo primo libro *Juliani* multa ſe reſecuiſſe teſtatur, illud ſilentio præteriturum fuiſſe, ne Ethnicis tantum Myſterium prodere cogeretur. Sic enim cùm *Julianus* Baptiſmum Chriſtianorum ſugillaſſet, quod ineptum videretur purgandarum a vitiis animarum virtutem lavacro illi tribuere, quod ne corpora quidem a lepra purgare, aut ab aliis morbis ſanare poſſet; *S. Cyrillus* non explicat quicquid Eccleſia de baptiſmo credit ac docet, idque ſilere ſe ait, quia Myſteria profanis aperiri nefas eſt. *Reſpondeo*, inquit, *nobis ſalutare baptiſma omnino non accipi ad curandos corporis morbos, neque ad ea quæ ſenſu, aut viſu percipiuntur, ut cenſes, pertinet Chriſti Myſterium: ſubtilis & alta eſt ejus intelligentia, nec eorum, qui in errore verſantur, mentibus comprehendi poteſt. Unde Iſaïas Propheta: Niſi credideritis, neque intelligetis. Fides enim intelligendi principium. Atque hunc aditum habet divinum hoc noſtrum ſanctumque Myſterium. Ne ergo ad profanorum aures arcana deferens, offendam Chriſtum dicentem:* Ne detis ſanctum canibus, neque projiciatis margaritas veſtras ante porcos: *Relictis iis quæ ſunt altioris intelligentiæ, ad illa nunc potiùs me convertam, per quæ temerè fertur adverſarius, cavillandi potiùs ſtudioſus, quàm veri intelligens.* Et cùm pauca de baptiſmo dixiſſet, ſubdit: *Plurima de his alia veraque dicerem .... niſi profanorum aures metuerem. Ferè enim videri ſolent, quæ vulgo percipi nequeunt, quoniam ſuæ mentis imbecillitatem non vident; & quæ omni admiratione proſequi par eſſet, ea nihili faciunt.* Denique quod ex Ethnicorum ſilentio contra Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ fidem ducunt argumentum Calviniani Miniſtri, æquè contra ipſos torqueri poteſt, & eodem modo ad illud reſpondere tenentur. Dicam enim: Si Eccleſia primis ſæculis crediſſet Euchariſtiam eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam, & Chriſti Carnem manducari ac Sanguinem bibi, cùm panis & vinum Domini verbis aut precibus ſanctificata ſumebantur, nonne Pagani, quos id latere non poterat, Chriſtianis non objeciſſent, quod & ipſi Dei ſui imaginem ſuis manibus formatam, ſuo ore conſecratam, ejus virtute & efficacia impleri, crederent, eam adorarent, eamque *Antidotum mortis*, *Pharmacum immortalitatis*, *Vitam*, *Bonum*, Dei ſui *ipſum Corpus & Sanguinem* appellarent & crederent? At nihil hujuſmodi objectum a Paganis fuiſſe probat ſilentium Tertulliani, Minutii Felicis, Origenis, Arnobii, Lactantii, Cyrilli Alexandrini. Igitur Eccleſia primitiva non credebat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam. Harum Obſervationum maximam partem debemus Auctori doctiſſimi Operis *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam*.

ARTICULUS XXVIII.

Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur.

A*Lbertinus* lib. 1. cap. 18. panem & vinum, poſt conſecrationem, quoad ſubſtantiam manere, ex teſtimonio ſenſuum probat in hunc modum: Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter & in omnibus, & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt. Atqui plures ſenſus, viſus, tactus, guſtus, odoratus, in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter, & in omnibus, & perpetuò teſtantur, Euchariſtiam, poſt conſecrationem, eſſe verè ac propriè panem & vinum: Ergo id verum eſſe neceſſe eſt. Majorem confirmat ex Ariſtotele lib. 8. Phyſicorum cap. 3. dicente: *Rationem quærere expleſſis ſenſibus eſſe infirmitatem ſeu morbum mentis.* Secundò eam probat ratione: Nam abſurdiſſimum eſt dicere, ſenſus omnes om-

nium

nium hominum bene diſpoſitos, ac medio ſimiliter rectè ordinato, falli in re familiariſſima, qualis eſt dignotio panis & vini: alioqui de nulla re umquam certi eſſe poterimus, & damnanda erit cum Academicis, atque Heraclito, Diocle, & Empedocle, ſenſuum fides. At hoc delirium & ex ratione, & ex Scripturis potenter adeo refutat *Tertullianus* (allato etiam exemplo unguenti quod mulier effudit in caput Domini, & vini Euchariſtici; ex quorum odore ac ſapore præjudicari vult de ſubſtantia) ut nihil elegantius & ſolidius proferri queat. Sic enim loquitur lib. *De anima* cap. 17. ,, Quid agis, procaciſſime Academice? Totum vitæ ſtatum evertis, omnem naturæ ordinem turbas, ipſius Dei providentiam excæcas, qui cunctis ſuis operibus intelligendis, incolendis, diſpenſandis, fruendiſque, fallaces & mendaces dominos præfecerit ſenſus...... Non licet nobis in dubium ſenſus iſtos revocare, ne & in Chriſto de fide eorum deliberetur; ne fortè dicatur quòd falsò Satanam proſpectarit de cælo præcipitatum, aut falsò vocem Patris audierit de ipſo teſtificatam, aut deceptus ſit cùm Petri ſocrum tetigit, aut alium poſtea ſenſerit unguenti ſpiritum quod in ſepulturam ſuam acceptavit, alium poſtea vini ſaporem quod in ſanguinis ſui memoriam conſecravit. Sic enim & Marcion phantaſma eum maluit credere, totius corporis in illo dedignatus veritatem. Atqui ne in Apoſtolis quidem ejus ludificata eſt natura: fidelis fuit & viſus & auditus in monte: fidelis & guſtus vini illius, licèt aquæ ante, in nuptiis Galileæ: fidelis & tactus exinde creduli Thomæ. Recita Joannis teſtationem: Quod vidimus, inquit, quod audivimus, oculis noſtris vidimus, & manus noſtræ contrectaverunt de Sermone vitæ: Falſa utique teſtatio, ſi oculorum, & aurium, & manuum ſenſus natura mentitur.

Reſpondeo, diſtinguo majorem: Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, & cœteris ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter in omnibus & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt; niſi ratio vel fides moneant non eſſe ferendum de objecti natura judicium ſecundùm perceptionem ſenſuum, concedo: ſi moneant ac vetent ne de objecti natura ſecundùm ſenſuum perceptionem, & qualitatum ſenſibilium impreſſionem judicetur, nego. Perceptio namque objecti ſenſibilis ad ſenſus pertinet: ſed judicium de objecti natura, mentis proprium eſt. Unde ſenſus non falluntur, cùm objectum ſenſibile percipiunt juxta impreſſionem ab illo in eis factam; ſed fallitur intellectus ſi repugnante ratione, vel prohibente divina auctoritate, juxta relationem ſenſuum de objectis judicium ferat. Hæc reſponſio *S. Auguſtini* auctoritate nititur, cui, Ariſtotele valere juſſo, adhæremus. *Hæc omnia corporalia* (inquit lib. 11. de Civitate Dei, cap. 27.) *latentes in natura cauſas habent, ſed formas ſuas, quibus mundi hujus viſibilis ſtructura formoſa eſt, ſentiendas ſenſibus præbent, ut pro eo quod noſſe non poſſunt, quaſi innoteſcere velle videantur. Sed nos ea ſenſu corporis ita capimus, ut de his non ſenſu corporis judicemus. Habemus enim alium interioris hominis ſenſum iſto longè præſtantiorem.* Et lib. De vera Religione, cap. 33. *Sed ne ipſi quidem oculi fallunt; non enim renuntiare poſſunt animo niſi affectionem ſuam. Quod ſi non ſolùm ipſi, ſed etiam omnes corporis ſenſus ita renuntiant ut afficiuntur quid ab eis ampliùs exigere debeamus ignoro..... Si quis remum frangi in aqua opinatur, & cùm inde aufertur, integrari, non malum habet internuntiam, ſed malus eſt judex. Nam ille pro ſua natura non potuit aliter in aqua ſentire, nec aliter debuit: ſi enim aliud eſt aër, aliud aqua, juſtum eſt ut aliter in aëre, aliter in aqua ſentiatur. Quare oculus rectè videt: ad hoc enim factus eſt ut tantum videat: ſed animus perversè judicat.* Quamvis igitur ſenſus in objectorum ſuorum perceptione non fallantur, cùm ſunt rectè diſpoſiti, & inſtructi omnibus conditionibus ad agendum neceſſariis, tamen falli poteſt intellectus ſecundùm eorum perceptionem de objectis judicans, ſi Deus aliquid circa objectum ſupernaturaliter operetur, quod non tantùm ſenſum, ſed rationis captum excedat: Sic eorum, quibus Angeli humanam induti formam aſpectabiles ſe præbuere, ſenſus non fallebantur, cùm homines percipiebant, ſed falſum fuiſſet mentis judicium, ſi homines eſſe affirmaſſent, divino lumine repugnante. Sic *Sancti Joannis* oculi non fallebantur, columbam ſuper Chriſtum deſcendentem ceu veram avem percipientes, ſed falſum fuiſſet mentis ejus judicium, ſi veram columbam eſſe judicaſſet, non Spiritum Sanctum ſub ſpecie columbæ apparentem. Sic eorum ſenſus qui Deiparam Virginem prægnantem videbant, & nuptam noverant, non fallebantur percipientes eam factam eſſe matrem ut mulieres cœteras, ſed eorum intellectus errabat, qui ita judicabant, quia præter naturæ leges, abſque viri conſortio, Spiritu Sancto operante, Virgo concepit & peperit. Sic eorum ſenſus qui Chriſtum videbant, non fallebantur, cùm ipſum percipiebant ut hominem: ſed falſum erat eorum judicium, qui purum hominem eſſe aſſerebant, & Deum eſſe negabant. Ita ſenſus a deceptione ſunt immunes, cùm in Euchariſtia ſpeciem panis ac vini, figuram ac cœteras qualitates ſenſibiles percipiunt; nec etiam fallitur intellectus ſecundùm ſenſuum relationem judicans; modò hujuſmodi relationi nihil addat, ſed ſi ex perceptione qualitatum panis & vini a ſenſibus facta & ad ſe relata, judicet ibi eſſe panis ac vini ſubſtantiam, errat quia judicium hujuſmodi fides prohibet, Chriſto dicente, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*. Hoc de argumento præclarè diſſerit *Guitmundus* lib. 1. de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia. *Numquid*, inquit, *ſi hoc capere non poteſt oculus carnis, extinguendus ideo eſt oculus mentis? Cùm enim Maria Magdalene ad Monumentum Domini plorans, ipſum Dominum cerneret; numquid non ipſe revera Jeſus erat, quia illa ſecundùm oculos decepta, hortulanum ſe videre putabat? Aut cùm ipſe die Reſurrectionis ſuæ duobus Diſcipulis ambulantibus in via Scripturas tamquam peregrinus exponeret, numquid aliud quàm ipſe erat, quia ſcriptum eſt:* Oculi eorum tenebantur ne eum agnoſcerent? *Aut cùm Diſcipuli in mari laborantes eum ſuper undas cernerent ambulantem; quis audeat dicere non ipſum verè fuiſſe, quia ipſi deceptis oculis phantaſma eſſe putaverunt? Sed & ſecum in navi jam poſitum videntes, & miraculum ejus in ſedato mari admirantes, ſicut ex Evangelio poteſt conjici, non cognoverunt eum donec ad terram venirent...... Quid igitur? Numquid putandus eſt eos joculariter deluſiſſe? Abſit. Ipſe enim ubique idem erat: Ipſe ubique veritas erat: Ipſe ubique Sapientia erat. Sed nobis per hæc oportebat oſtendi quoniam quamdiu cum Maria flente, velut ad monumentum Domini ſtamus, noſmetipſos mortificando, & mortem Domini, donec veniat, annuntiando, quamdiu in via poſiti peregrinamur a Domino, quamdiu in mari hujus ſæculi laboramus, & ventus nobis tentationum contrarius eſt, quamdiu ambulamus per fidem & non per ſpeciem: quamvis plorantes ad monumentum ſuum ſemper Dominus conſoletur; quamvis in via poſitis ſemper Scripturas exponat; quamvis turbatos in mari tranquillet,*

let; quamvis præſens nobiſcum ſit ſemper in navi ſancta Eccleſiæ uſque ad conſummationem ſæculi, non tamen habemus eum cernere niſi in peregrina ſpecie, maximè oculis carnis; licèt non aliud quàm ipſum habeamus in his Sacramentis. Et meritò: Nam quia fructus mortiferæ arboris antiquis hominibus ſpirituales veraceſque oculos clauſerat, carnales fallaceſque aperuerat; juſtum eſt ut fructus vivificæ crucis novis hominibus ipſos carnis oculos claudat, & veraces mentis oculos, quibus veritas videtur, aperiat. Quemadmodum igitur ægrotanti palato amara cenſenti, quæ ſano dulcia ſunt, nemo ſanus credit: ita infirmis carnalibus oculis contra ſanatos mentis oculos de ipſa medicina interioris luminis judicantibus, nemo niſi inſanus conſentit. Nam & res hæc tanta eſt, ut infirmo viſu non valeat comprehendi, & fidem noſtram ita utilius eſt interim exerceri: ut per hoc videlicet quod contra viſum carnis in hoc tam neceſſario Sacramento agitur, diſcamus viſibilia tranſcendere, ad inviſibilia feſtinare & tenere certiùs occulta, quæ numquam mentiens Veritas docuit, quàm quæ coram nobis fallax oculus pandit.

Hæc contra veteres novoſque Sacramentarios impræſentiarum ſufficiant ad utrumque illorum errorem convincendum, & præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento nec-non panis & vini in idem Sacrum Corpus & Pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiationem probandam. Sed huic Diſſertationi finem priùs non impono, quàm Calviniſtas noſtrates convenerim.

ARTICULUS ULTIMUS.

AD FRATRES CALVINIANÆ SECESSIONIS ADHORTATIO.

VEritatem Catholicam, Dei verbo, & continua ſerie traditionis invictè probatam, omnium Patrum, omniumque Eccleſiarum teſtimoniis confirmatam, Miniſtrorum veſtrorum argumentis fruſtra impetitam, quouſque rejicere pergetis? Quouſque in tanta luce claudetis oculos ne ipſam videatis? Quouſque cor occludetis, ne ipſam ſuſcipiatis? *Redite quæſo! Redite prævaricatores ad cor:* aut (ut mitiori nomine vos compellem) Redite, fratres amantiſſimi! tales enim vos opto in viſceribus Chriſti Jeſu, & ſanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ unitate, a qua infœliciter & abſque cauſa ſegregati eſtis. * *Quare moriemini gratis? Non talis hæc diſputatio eſt, quæ utrobique valeat leviter compenſari. Non hic ſicut in Scholis, pro victoria, aut ſicut in Judiciis, pro quibuſlibet terrenis commodis agitur: ſed ſicut coram Deo, pro vita æterna atque cœleſti diſputatur: falſam etenim partem ſempiterna mors devorat, veram autem vita æterna coronat. Quocirca juſto examine veſtra & noſtra perpendite: ſi quid dignum contra nos habetis, afferte: ſi non habetis, adquieſcite. Quare moriemini gratis?* Cur Catholicos Romanos, realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credentes, & credendam eſſe docentes, damnatis, & Lutheranos hoc in dogmate nobiſcum conſentientes abſolvitis? An doctrina de reali præſentia fundamentalis error eſt in nobis, & fundamentalis non eſt in Lutheranis? Aut ſi fundamentalis error non eſt, an ſeparationis ratio legitima cenſeri debet? Concordiam & fraternitatem cum Lutheranis, & Bohemis, non obſtante diſſenſione circa doctrinam de reali præſentia, vos iniviſſe, Generalis veſtræ Synodi *Sendomirienſis* in Polonia, 14. Aprilis, anno 1570. habitæ Acta teſtantur, his verbis: „ Quemadmodum & nos, qui in præſenti Synodo noſtram Confeſſionem edidimus, „ & Fratres numquam credidimus eos, qui Auguſtanam Confeſſionem amplectuntur, aliter „ quàm piè & orthodoxè ſentire de Deo & Sacra Trinitate, atque Incarnatione Filii Dei & „ Juſtificatione noſtra, aliiſque præcipuis capitibus Fidei noſtræ: Ita etiam ii, qui Auguſtanam Confeſſionem ſequuntur, profeſſi ſunt „ candidè & ſincerè, ſe viciſſim tam de noſtrarum Eccleſiarum, quàm de Fratrum Bohemicorum (quos quidam rerum ignari Vvaldenſes vocant) Confeſſione de Deo & Sacra Triade, Incarnatione Filii Dei Juſtificatione, & „ aliis primariis capitibus Fidei Chriſtianæ, nil „ agnoſcere, quod ſit abſonum ab orthodoxa veritate & puro verbo Dei. Ibique ſanctè invicem policiti ſumus, unanimiter ſecundùm regulam verbi Dei nos defenſuros Conſenſum „ hunc mutuum in vera & pura Chriſti Religione, contra Pontificios, contra Sectarios, „ contra denique omnes hoſtes Evangelii & veritatis. Deinde verò quantùm ad infœlix illud „ diſſidium de Cœna Domini attinet, convenimus in ſententia verborum Domini noſtri Jeſus Chriſti, ut illa orthodoxè intellecta ſunt „ a Patribus, ac inprimis ab Irenæo, qui duabus rebus, ſcilicet terrena & cæleſti, hoc Myſterium conſtare dixit. Neque elementa ſignave nuda & vacua illa eſſe aſſerimus, ſed „ ſimul reipſa credentibus exhibere & præſtare „ Fide quod ſignificant. Denique ut expreſſiùs, „ clariùſque loquamur convenimus ut credamus „ & confiteamur, ſubſtantialem præſentiam Chriſti nòn ſignificari dumtaxat, ſed verè in Cœna eo veſcentibus, repræſentari, diſtribui, „ & exhiberi Corpus & Sanguinem Domini, „ ſymbolis adjectis ipſi rei minimè nudis ſecundùm Sacramentorum naturam. Ne verò diverſitas formularum loquendi contentionem aliquam pariat, placuit præter Articulum qui eſt „ inſertus noſtræ Confeſſioni, mutuo conſenſu „ adſcribere Articulum Confeſſionis Saxonicarum „ Eccleſiarum de Cœna Domini, ad Tridentinum Concilium anno Domini 1551. miſſæ: „ Quem etiam pium agnoſcimus & recipimus ... „ Ad hæc recipimus mutuo conſenſu, omni ſtudio noſtris Fratribus omnibus perſuaſuros, atque eos invitaturos ad hunc Chriſtianum & „ unanimem conſenſum amplectendum, colendum „ & conſervandum, illumque alendum, & obſignandum, præcipuè auditione verbi (frequentando tam hujus, quàm alterius cujuſque „ Confeſſionis cætus) & Sacramentorum uſu; „ obſervato tamen recto ordine & gradu tam „ diſciplinæ, quàm conſuetudinis uniuſcujuſque „ Eccleſiæ „. Mutuus ille Conſenſus *Sendomirienſis* eodem anno 1570. die 20. Maii, Poſnaniæ inter Lutheranos & Bohemos ſolemniter confirmatus eſt. Hanc recepere Confirmationem Superattendentes Confeſſionum, Auguſtanæ, Bohemicæ, & Helveticæ, in Synodo Generali *Cracovienſi* anno 1573. die 29. Septembris. Iterumque iſta ſtabilita fuere in Synodo Generali *Petricovienſi* anno 1578. diebus 1. 2. & 3. Junii, ab earumdem Confeſſionum Superattendentibus. In Synodo Generali *Vvladiſlavienſi* anno 1583. die 29. Junii. In Synodo Generali *Torunienſi* anno 1585. Menſe Auguſto. Denique in altera *Torunienſi* anno 1595. die 21. Auguſti.

Eamdem Reformatarum Pſeudonominis Eccleſiarum cum Lutheranis concordiam & Communionem, non obſtante contrarietate doctrinæ circa Euchariſtiam, teſtantur Gallicani earumdem Eccleſiarum Miniſtri in ſuâ ad *Duræum* Epiſtolâ, in qua & Decretum Synodi Nationalis *Carenton-*

* *Verba Guitmundi Archiepiſcopi Averſani.*

rentonica anni 1631. referunt. *Unum eſt* (inquiunt) *quod cætera concordes* (Lutheranos & Reformatos) *dirimit, modus quo Chriſti caro nobis in eo Myſterio communicantur. Res apud utroſque eadem, rei tantùm ratio diverſa. Tantulum diſſidium fatemur quidem non eſſe nullius momenti: Tanti eſſe, ut tam neceſſariam orbi Chriſtiano Fratrum gratiam, tam mirabiliter planèque divinitus coëuntem, abrumpere debeat, id verò eſt quod conſtantiſſimè negamus. Neque nos ſoli ſumus in ea ſententia. Mitto Fratres Polonos, & pleroſque omnes partium noſtrarum Germanos, quos nemo neſcit iſtam controverſiam, eo quo nos explicavimus numero ac loco & habuiſſe antehac, & etiamnum habere. Mitto clariſſimos utriuſque partis Theologos, Saxonas, atque Brandeburgicos, quorum idem nuper fuiſſe iſtis de rebus judicium accepimus, cùm eas Lipſiæ, [quò unà cum ſuis Principibus venerant] amicè inter ſe agitaſſent. Sed quod exteris minùs fortaſſe cognitum, quodque bonis omnibus ac pacificis ingeniis gratiſſimum fore confidimus; id verò hoc loco tacere non poſſumus, Eccleſias reformatas, quas Chriſtus in hoc Galliarum Regno habet plurimas, ſic ſemper de his litibus judicaſſe, ſuumque hoc judicium variis antehac argumentis, tum noviſſimè in Synodo Generali, quæ hîc apud nos Carentonę in Suburbano Pariſienſi, anno 1631. habita eſt, diſertiſſimo luculentiſſimoque Decreto teſtatas eſſe. Nam cùm ex occaſione cujuſdam Civis Lugdunenſis [cujus filiam ambibat adoleſcens neſcio quis Germanus Auguſtanæ, ut loquuntur] Confeſſioni addictus], quæſitum eſſet quo loco habendi forent ii, quos Lutheranos vocant, Fratres qui iſtic convenerant ex omnibus Galliarum Provinciis, ab Eccleſiis miſſi, univerſi ita cenſuerunt:* Quando Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſię cum cœteris Reformatis in omnibus veræ Religionis Principiis, Articuliſque fundamentalibus conveniunt, cultumque exercent purum ab omni idololatriæ & ſuperſtitionis labe, ſi qui ſint illius Profeſſionis homines, qui cum caritatis & lenitatis ſpiritu ſacros Eccleſiarum noſtrarum cætus frequentent, earumque Communionem expetant, iis ſine ulla abjuratione prævia liberum eſto ad Sanctam Chriſti Menſam nobiſcum accedere, Matrimonia cum noſtræ Confeſſionis fœminis contrahere, & infantes Baptiſmo tingendos de more offerre, atque ſuſcipere, dum noſtris Synedriis in hoc ultimo caſu ſanctè ſpondeant, ſe infantes quos de ſacro lavacro ſuſceperint, neque directè umquam, neque indirectè, adversùs eam, quam noſtræ Eccleſiæ credunt atque profitentur doctrinam ſollicitaturos; ſed ea dumtaxat Fidei capita edocturos, de quibus inter noſtras ipſorumque Eccleſias convenit: *Non ignorantes multa eſſe, quæ a vitilitigatoribus in hanc ſententiam objici poſſint. Sed ea pleraque leviſſima ſunt, neque ullo modo cum graviſſimis fidei ac caritatis Chriſtianæ rationibus comparanda.* Apologeticum pro iſto Decreto edidit *Dallæus* anno 1633. cui Miniſtri omnes Carentonici pariter ſubſcripſerunt. Qui ſic habet cap. 7. *Diſſidium nos inter & Fratres noſtros, quos Lutheranos nuncupant, eatenus, pietati præjudicium nequaquam facit. Agnoſco non magis poſſe nos credere quàm concipere, quod ponunt, Corpus Domini eſſe præſens realiter intra panem Euchariſtiæ. Nihilominus, hæc quam tuentur opinio, hos intra manens terminos, nullum habet venenum. Non tollit Chriſto formaliter, directè & immediatè, nec ſubſtantiam ſuam, nec proprietates ſuas. Hypotheſis hæc nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum ſeu pietati, ſeu charitati, ſeu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Eccleſia, haud pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentoni anno 1631. Decreto expreſsè ſancito, Lutheranos, ut vocant, Communioni & Menſa admittunt propria, hac non obſtante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti, particularibus, nec nobiſcum communibus.* Hæc publica Sectæ veſtræ Judicia, Fratres amantiſſimi! quæ veſtri Schiſmatis damnandum convincunt flagitium. Enimvero ſi fides & doctrina de præſentia reali nullum habet venenum: ſi nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum, ſeu pietati, ſeu caritati, ſeu honori Dei, aut bono hominum; iniquè, propter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fidem, Romanam Eccleſiam, ut Evangelicæ doctrinæ temeratricem accuſatis: impiè ab ipſa ſeparati eſtis, abſque cauſa extra ejus communionem remanetis. Doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ſecundùm vos, *Nullum habet venenum, nulli nos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati, honori Dei, ſeu bono hominum.* Doctrina veſtra realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negans, non ſolùm ab Eccleſia Romana, & cœteris ipſi conjunctis Eccleſiis, ſed etiam a Græcis infœlici ſchiſmate ab ea divulſis, & ab omnibus Societatibus quæ Chriſtiano nomine gloriantur, Armenis, Syris, Cophtis, Neſtorianis, Æthiopibus, Maronitis, Moſcovitis, venenata, peſtifera, hæretica cenſetur, & uti talis damnatur. Cum ergo Eccleſiæ univerſæ fidem & doctrinam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia rejicitis ac damnatis, ſalutem veſtram in diſcrimen evidens conjicitis, nec a ſchiſmate nefario vos purgare valetis. Si vero hanc doctrinam, quam in Lutheranis toleratis, cum Romana Eccleſia profiteri, & ad ejus redire communionem ſtatuatis, nulli periculo ſalutem veſtram exponitis: ſiquidem eam amplectimini doctrinam; quæ nullum habet venenum, quæ nulli vos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati, honori Dei, ſeu bono hominum.

Verùm, obſecro, publica hæc Sectæ veſtræ Judicia, quibus veſtra Diſciplina nititur, cum Fidei veſtræ Confeſſionibus comparate. In Confeſſione *Helvetica* ſcriptum eſt: *Caro Chriſti corporaliter manducari non poteſt citra flagitium aut truculentiam. Improbamus itaque Canonem in Decretis Pontificum,* EGO BERENGARIUS. *Neque enim credidit vetuſtas pia, neque nos credimus, Corpus Chriſti manducari ore corporis corporaliter vel eſſentialiter.* In Confeſſione *Czengerina* ſcriptum eſt: *Sicut Papiſticam Tranſſubſtantiationem ex verbo Dei negamus: ita pernegamus ſarcophagiam corporalem & cruentam, hoc eſt, ore corporali naturale Chriſti Corpus ex Virgine natum ſumi in Cœna. Et panem ſubſtantialiter & realiter, ſine ulla Tranſſubſtantiatione, Corpus Chriſti eſſe; aut in panem Corpus Chriſti contra fidei & naturæ regulam includi: cùm Symbolum & Scriptura doceant Corpus Chriſti aſcendiſſe in cœlum.* Et infra: *Eorum inſaniam damnamus, qui aſſerunt ſarcophagiam, id eſt, ore corporali ſumi corpus Chriſti naturale, ſanguinolentum, ſine ulla mutatione, & tranſſubſtantiatione. Nam ut impoſſibile eſt accidentia manere, & ſumi ſine ſubjecto, ut Papiſtæ nugantur, videri quidem accidentia panis, ſed Corpus Chriſti in Miſſa ſumi; Ita iſti Creophagi, aut Sarcophagi delirant, dum ſomniant, panem quidem videri, & panem non mutari in corpus: tamen pane manducato Corpus Chriſti realiter & ſubſtantialiter ore corporali ſumi: id quod contra fidei & naturæ regulam eſt.* Et mox: *Sola appellatione Tranſſubſtantiatores Papiſtæ a Sarcophagis Corporariis differunt; ſed reipſa in re Sacramentaria per omnia conveniunt.* Catholicos, & Lutheranos, Confeſſiones veſtræ pariter damnant, utroſque Capharnaitis adſcribunt: utriſque flagitium & truculentiam imputant;

tant: Catholicos nugari, Lutheranos ſomniare, delirare, inſanire, ſolaque appellatione a Tranſubſtantiatoribus differre aſſerunt; contra fidei & naturæ regulam eorum doctrinam pugnare. Si ita eſt, Fratres, flagitioſos & truculentos ad communionem admittitis; Juratis fraternitatem non ſolùm cum deliris, inſanis, & flagitioſis, ſed cum iis qui contra fidei naturæque Regulam peccant: Concordiam initis & colitis cum Sarcophagis, cum iis qui ſolâ appellatione a Tranſſubſtantiatoribus Papiſtis differunt, quorum communionem execramini. Sed exponite nobis, obſecro! quomodo contra fidei naturæque regulam pugnet ſententia quæ fatentibus Paſtoribus veſtris Carentonicis, in Apologia edita pro Decreto Nationalis Synodi, nullum venenum habet? Quomodo Sarcophagi, cruenti, flagitioſi, quorum doctrina non officit pietati, caritati, honori Dei aut bono hominum, judicibus vobis?

At adorationem Euchariſtiæ ut grande crimen, utque idololatriam nobis objicitis, hincque veſtram purgare conamini ſeceſſionem. Fruſtra ſanè & immeritò. Non-ne enim Chriſtum, ubicumque ſit, adorandum Religio docet? Si igitur nullum venenum habet doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Si nihil officit pietati & honori Dei, fatentibus Carentonicis prætenſæ Eccleſiæ Reformatæ Miniſtris: nec etiam pietati & honori Dei adverſatur ullatenus adoratio Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento; imò illi prorſus conſona eſt. Sanè Lutherani fratres veſtri Chriſtum in Euchariſtia innoxiè adorari docent, quia ibi realiter præſens eſt. Ita *Chryſtophorus Scheiblerus* Lutheranus in libro cui titulus eſt: *Fides antiquorum Catholicorum de Euchariſtia*: Ac *Lutherum* laudat dicentem, *Neque eos damnandos qui Sacramentum adorant, neque eos qui non adorant.* Atque ita concludit: *Apparet quòd cùm Chriſtum adoramus verè nobis præſentem in Euchariſtia, id fieri conformiter doctrinæ antiquorum Catholicorum, neque deſuper, cæteris paribus, id taxamus in Pontificiis.* Idem teſtantur Theologi *Vvittembergenſes* in Refutatione Conſenſus Orthodox. *Nobis*, inquiunt, *Lutherus de adoratione nihil ſcripſiſſe videtur, quod non per omnia verbo Dei conſentaneum videatur. Expreſſè enim teſtatur, Adorationem Chriſti in Sacramento non eſſe orationem, ſed reverentiam dumtaxat & honorem, cùm internum, tum externum, qui fiat intus in corde, & exteriùs toto corpore, eumque a Chriſto neque mandatum, neque prohibitum affirmat. . . . Et hanc perpetuam vetuſtatis orthodoxæ doctrinam & ſententiam fuiſſe, præter alia aperta teſtimonia Liturgiæ veteres confirmant, ex quibus manifeſtum eſt quanta reverentia & quanto honore, qui Luthero adoratio eſt, hoc Sacramentum ab illis tractatum ſit.* Ad hanc ſententiam proximè accedit *Petrus Martyr*, Locorum Communium claſſe 4. cap. 10. §. 50. *Se declarat*, inquit, *aliquando Chriſtus & Deus externis ſignis, ut in Monte Sina, Iſaiæ ſub forma Regis in ſolio ſuo conſidentis, in Arca fœderis, aut in Sacramentis: Et ibi quoque adoratio impenditur. Sed, quemadmodum Auguſtinus admonebat, ſiſtendum non eſſe gradum in carne, ſed accedendum ad divinitatem, ita hîc ego moneo, adorando, cùm percipimus Euchariſtiam, non eſſe conſiſtendum in ſymbolis, ſed adorandum in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cœlis ad dexteram Patris.* Si Deo & Chriſto exhibetur jure adoratio in ſymbolis aut coram ſymbolis, quibus ſe declarat, & præcipuè in Sacramentis, teſte *Petro Martyre*; multò magis in Euchariſtia, in qua realiter & ſubſtantialiter præſens creditur. Cùm ergo nullum ſit venenum in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, fatentibus Carentonicis Miniſtris, & Nationali totius Prætenſæ Reformationis Synodo; conſequens eſt nullum eſſe venenum in ejus adoratione, modò non conſiſtamus in ſymbolis. At in iis non conſiſtimus, ſed adoramus in ſpirtu & veritate Chriſtum ſedentem in cœlis ad dexteram Patris, & in Sacramento nihilominus realiter exiſtentem. Mera igitur calumnia eſt, quam nobis Miniſtri veſtri impingunt, nos idololatriæ reos eſſe, quòd panem adoremus. Quomodo enim dicere poſſunt nos panem adorare, quem in Euchariſtia non agnoſcimus? Audio vos clamantes, nos Sacramentum adorare, ut Synodus Tridentina docet. Verùm Sacramenti nomine Chriſtum intellexit Synodus, ſub Sacramento revera præſentem. Et quamvis in adoratione ſpecies panis & vini a Corpore & Sanguine Chriſti non diſcernantur, ſed corpus & ſanguis Domini cum ipſis ſpeciebus ut unum objectum attingantur: tamen adoratio non terminatur ad ſpecies; ſed ad Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri. In ſpecies tamen ſeu ſymbola ſacra derivatur, ex adoratione ſacro corpori & pretioſo ſanguini ipſis conjunctis impenſa, congrua ac debita veneratio cultuſque religioſus. Sicut cùm Regem indutum veneramur, perſonam Regis, veſteſque Regias ut unum objectum apprehendimus; & honor, quem exhibemus indutæ Majeſtati, ad veſtes non terminatur, ſed ad Sacram Perſonam: quamvis & in veſtes ipſas Regium corpus tegentes gradus quidam honoris refundatur. Et ſicut ſe ridendos propinarent velut inſanos, qui debaccharentur in eos qui Regem indutum honorant, exprobrantes quod veſtem Regiam pariter honorent; ita ridiculè nobis idololatriam exprobratis propter adorationem Chriſti ſub ſymbolis Euchariſticis. Et ſi inſanus meritò audiret, qui fugeret ex Aula perduellis, ne Regem honorare palliatum cogeretur, quem abſque pallio honorandum agnoſceret: judicate num ſapienter ex Eccleſia fugeritis, & ſchiſma feceritis, ac in eo perſeveretis, ne adoretis Chriſtum ſub ſacris ſymbolis, quem abſque ſymbolis agnoſcitis adorandum. Pergit Petrus Martyr: *Adoratio interna poteſt abſque periculo adhiberi, neque externa ſuâ naturâ eſt mala. Multi enim piè genuflectunt & adorant, illis verbis Evangelii auditis:* Et Verbum caro factum eſt: *Nec tamen ipſa verba dicenda ſunt adorare, verum ſignificata. Quod idem hîc fieri quid prohibet, modò non adorentur ſymbola, ſed quod per illa ſignificatur?* Porro ſymbola per ſe ſpectata & ſeorſim, ut res a Corpore & Sanguine Chriſti diſtinctas, non adoramus ut Chriſtum ipſum, quamvis ea cultu religioſo ut ſigna ſacra revereamur; ſed Chriſtum qui per illa ſignificatur, & ſubſtantialiter, ſecundùm fidem noſtram, ſub ipſis continetur, adoramus. Abſque periculo igitur, immo piè Euchariſtiam adoramus, cùm internâ, tum externâ adoratione, judice *Petro Martyre*.

Vultis & Huſſitas audire, quos ut majores veſtros colitis, quos ut teſtes veritatis laudare ſoletis? *Quicumque non afficiuntur ad adorandum Corpus Chriſti in Sacramento, tales non ſunt de vera & viva fide* (inquit Rokyſana, *De Sacramentis cap. 12.*) Cur igitur contra Majorum veſtrorum fidem & doctrinam a Chriſti Corpore in Sacramento adorando tam vehementer abhorretis? eorum judicium reſcindentes, nos qui ad illud adorandum afficimur, velut idololatras calumniamini? Cur non animadvertitis vos a veſtris teſtibus veritatis convinci *a vera & viva fide defeciſſe?* Quid *Joannem Vviclef* alterum ex Patriarchis veſtris commemorem? Qui lib. 4. Dialogorum cap. 7. ait: *Nos ex fide Scripturæ evidentiùs & devotiùs*

ado-

adoramus hanc Hoſtiam. Si ex fide Scripturæ Euchariſtia adoratur, judice *Vviclefo*, contra Scripturæ fidem, eodem judice, committis, qui ipſam adorandam eſſe negatis.

Quæ tandem ratio eſt, ut Lutheranos ceu fratres complectamini, qui Chriſtum in Euchariſtia vel adorandum negant, vel adorationem rem eſſe indifferentem aſſerunt, ad quam compellendus nemo ſit; noſtram verò communionem reſpuatis; cùm Majores veſtri agnoverint, editiſque publica Sectæ auctoritate libris profeſſi fuerint, Chriſtum in Euchariſtia adorandum, ſi reipſa præſens credatur, ſententiamque Catholicorum, de adoratione Chriſti in Euchariſtia, cum fide & doctrina de reali præſentia ipſius in hoc Sacramento meliùs cohærere, quàm doctrinam Lutheranorum qui adorationem negant, realem Chriſti præſentiam credentes? *Admonitio de libro Concordia*, * ita de hac controverſia loquitur: Inter- Cap. 11.
,, rogantur [*Lutherani*] an Chriſtus ſit adoran-
,, dus, tamquam in loco eo, in quo panis eſt cor-
,, poraliter præſens. Hoc Papiſtæ fatentur, ma-
,, gis in hac parte ingenui quàm iſti Theologi,
,, qui ſoli volunt haberi & dici Lutherani. *Et*
,, *paulò ante*: Si ibi [*in Euchariſtia ſcilicet*] præ-
,, ſens eſt Chriſtus ſuo corpore; neceſſariò ſequi-
,, tur in pane, ſive ad panem illum adorandum
,, eſſe. *Item*: Si Chriſtus in pane Euchariſtico
,, præſens eſſet corporaliter, neceſſariò nos ad
,, panem hunc converſos, oportet ipſi reveren-
,, tiam & adorationem Deo debitam exhibere.
,, Alligata eſt autem adoratio ad hanc naturam
,, humanam aſſumptam a Filio Dei, ut ubicum-
,, que vel ſenſu noſtro, vel verbo ipſius conſtat
,, eum eſſe præſentem, eo dirigi adorationem
,, & honorem Chriſti animo & corpore neceſſe
,, ſit; ſicut dictum eſt: *Adorent eum omnes Angeli*
,, *Dei*. Eſtque fabula impia, & in Chriſtum con-
,, tumelioſa, quòd aliqui reſpondent, Chriſtum
,, adeſſe huic pani ſuo corpore, non ut in eo ado-
,, retur, ſed ut in eo comedatur, neque juſſiſſe
,, ibi ſe adorari, ſed edi. Sufficit enim univer-
,, ſale Dei mandatum de adorando Chriſto, ad
,, aſſerendum ei ſuum honorem. Si igitur conſta-
,, ret eum ibi præſentem eſſe corpore ſuo; tam
,, non eſſet nobis expectandum ſpeciale mandatum
,, de reverentia & honore divino ipſi in hoc pane
,, exhibendo, quàm non expectabat, nec expe-
,, ctare debebat Thomas ſingulare mandatum de
,, adorando Chriſto, quem videbat ob oculos ſuos
,, ſtantem in conclavi, ſed eo agnito, ſtatim ſui
,, memor officii, procidens coram eo exclamat:
,, *Dominus meus, & Deus meus*. In Regis aut Prin-
,, cipis conſpectum nemo ſanus prodit, quin ad
,, illum converſo vultu, reverentiam ei debitam
,, exhibeat. Quæ igitur fuerit impietas, ſi Chri-
,, ſtus tam propriè nobis aſſiſtat corporaliter, ut
,, per manus Sacerdotum in ora noſtra cum pa-
,, ne ſe deferri patiatur, non toto animo & cor-
,, pore ad panem illum converſo, divinos hono-
,, res Chriſto præſtare? Nec obſtat, quòd ibi non
,, cernitur oculis. Si enim verbi ipſius teſtimonio
,, conſtaret eum adeſſe ibi ſuo corpore, hoc magis
,, ad credendum, & ibi adorandum ipſum nos
,, obligaret, quàm teſtimonium ſenſus noſtri.

Si doctrina de reali præſentia & adoratione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ratio ſufficiens non fuit veſtræ ab Eccleſia diſceſſionis, Viri reformati! nec ratio fuit ſufficiens doctrina de Tranſſubſtantiatione, quam cum Lutheranis impugnatis & damnatis, illam enimvero erroribus fundamentalibus annumerare non poteſtis: ſiquidem *Joannes Hus*, qui apud vos teſtis veritatis audit, Catholicam de Tranſſubſtantiatione doctrinam retinuit ac propugnavit, in Tractatu *De Sacramento Corporis & Sanguinis*, c. 3. his verbis:
,, Dixi ulterius ſupra, quòd Chriſtus virtute pro-
,, pria & verbis propriis tranſſubſtantiat panem
,, in corpus ſuum, juxta Canticum Eccleſiæ iſtud:
Verbum caro panem verum verbo carnem efficit.
,, Verbum caro, id eſt, Filius Dei exiſtens ho-
,, mo, efficit verbo per Tranſſubſtantiationem,
,, verum panem carnem, & merum, id eſt, vi-
,, num, fit per tranſſubſtantiationem ſanguis. Pa-
,, tet iſta materia de Conſecr. Diſt. 11. per San-
,, ctos, Ambroſium, Euſebium & per alios. Unde
,, cantum ſupradictum approbatum ab Eccleſia,
,, ab anno quo cœpi cantum diſcere, cantavi in
,, Scholis & in Eccleſiis. Poſt legi in Officio & in
,, Miſſis, & prædicavi in Sermonibus, & num-
,, quam prædicavi, quòd in Sacramento Altaris
,, manet ſubſtantia panis materialis, de quo me
,, veritatis inimici mendaciter accuſarunt.

Nec Lutherani Fratres veſtri doctrinam de Tranſſubſtantiatione fundamentalis erroris loco habent. Theologos Vvittembergicos ea de controverſia audiamus in Refutatione Orthodoxi Conſenſus, * *Hoc cum Luthero aſſerere non erubeſcimus, ſi opinio ex his duabus eligenda eſſet, malle nos præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus & accidentibus panis & vini cum Papiſtis credere, quam cùm Zuinglianis & Calvinianis veram & realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti contra tam aperta verba teſtamenti Chriſti negare*. Cap. 66. Et paulò ante referunt ex doctrina Lutheri: *Panem in Euchariſtia manere, & Tranſſubſtantiationem nullum Articulum Fidei, ideoque nemini imponendum eſſe, ut credat; cùm neque ex Scriptura Sacra, neque ex verbis Teſtamenti Chriſti probari poſſit: Si quis autem credat, non multum referre, modo nemini credendum imponatur*. Nec Lutherani itaque, nec Vos, qui ipſis communione juncti eſtis, Schiſma jure poteſtis excuſare ex Tranſſubſtantiatione, quam Eccleſia Catholica Romana credit, & propugnat. Redite igitur in ſinum Matris Eccleſiæ, redite. Præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credite; panis & vini in idem ſacrum Corpus & pretioſum Sanguinem, Tranſſubſtantiationem agnoſcite & tenete, Chriſtum in Euchariſtia nobiſcum adorate; Chriſti Corpus per veræ fidei & communionis unitatem ipſi eſtote. *Ecce Sententiæ veſtræ convicta eſt falſitas, Ecce fidei noſtræ apparuit veritas. Quid adhuc contemnentur & veritas, & caritas? Qui nos creavit, unus eſt Deus; qui nos redemit, unus eſt Chriſtus; qui nos sociare debet, unus eſt Spiritus. Jam nomen Domini honoretur, & appareat vobis in jucunditate, ut cognoſcatis fratres veſtros in ipſius unitate*. *Verba S. Auguſtini ad Donatiſtas poſt Collationem.*

DISSERTATIO XIII.

De Baptiſmo infantium, contra Petrobuſianos, in Vualdenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos.

I. PEtrobuſianorum hæreſim duo Chriſti oracula ſimul comparata refellunt. Ait nempe Lucæ 18. *Sinite Pueros venire ad me, & nolite vetare eos; talium eſt enim Regnum Dei*. Et Joannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Parvuli ad Regnum Dei pervenire poſſunt: cujus aditus abſque baptiſmo patet nemini. Infantes itaque baptizari neceſſe eſt ex Inſtitutione & Mandato Chriſti. Secundò, Infantes Judæorum circumcidebantur ad originalis expiationem peccati, atque in populo *Baptizandos infantes Scriptura Sacra probat.*

Dei cenſerentur: Conveniens itaque fuit ut remedium a Chriſto in Lege gratiæ ad ejuſdem peccati remiſſionem inſtitutum ad parvulos etiam pertineret. Accedit, quòd gratia ſecundi Adæ non minùs patere debet quàm primi Adæ peccatum: adeoque cum parvulis etiam communicari poteſt per baptiſmum: Siquidem in eoſdem primi hominis peccatum propagatur. His argumentis ex Scriptura Sacra petitis Petrobuſianorum hæreſim quatit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis lib. 1. ,, Epiſtolâ 2. Quia, *inquit*, repellebantur parvuli, indignè tulit Jeſus. Ut ſinerentur parvuli venire ad ſe, & non prohiberentur, præcepit Jeſus. Talium eſſe Regnum Cœlorum dixit Jeſus. Complexabat eos Jeſus. Imponebat manus ſuas ſuper eos Jeſus. Benedicebat eos Jeſus. Numquid ultra innocentiam puerilem, non virili conſtantiâ, ſed pertinaci malitiâ a Chriſto repellere audebitis? Numquid ab amplexante parvulos Chriſto, ab imponente ſuper parvulos manus Chriſto, a benedicente parvulis Chriſto, invito ipſo Chriſto, parvulos avelletis?

,, *Ibidem*. Valde indecens & impium eſt, ut hoc negemus parvulis Chriſtianorum, quod concedimus parvulis Judæorum. Sceleſtum planè eſt non tribuere hoc tempori gratiæ, quod datum eſt adhuc filiis iræ. Perverſum eſt ea privilegia dare populo ſervitutis, quæ negantur filiis libertatis. Neque enim Lex Evangelio, Moyſes Chriſto præponderare debuit, cùm ille ut fidelis ſervus, hic, juxta Apoſtolum, ut unicus filius fuerit in domo. Vicem baptiſmi tenuiſſe Circumciſionem, omnibus notum eſt. Quod enim baptiſmus in Evangelio, hoc in Veteri Teſtamento Circumciſio conferebat, niſi quòd Regnum Cœlorum non ſtatim circumciſis aperiebat. Mutatum eſt a Chriſto adveniente Sacramentum Sacramento, & ab Auctore gratiæ jugum legis leviatum: ut ſicut carnis pœna carnis culpam expiabat; ſic abſque carnis vulnere levis aquæ aſperſio peccata purgaret. Adauctum eſt ſuperna largitate collatum beneficium, ut ſicut Circumciſione totus populus Judæorum, ita Chriſti Baptiſmate totus ſalvetur orbis terrarum. Unde quia non potuit umbra corpore, figura veritate aliquo modo excellentior apparere, neceſſariò vos oportet confiteri, Chriſtianorum parvulos ſalvari baptiſmate; cum fateamini Judæorum parvulos ſalvari Circumciſione. Et quia, ſecundùm Apoſtolum: *Sine Fide*, vel in Circumciſione, vel in Baptiſmate, *impoſſibile eſt placere Deo*: Quoniam, juxta Pſalmum 3. *Omnia opera ejus in fide*: Quia parvulus Judæorum ſalvari non potuit fide propriâ, ſalvatus eſt alienâ. Et quia parvulus Chriſtianorum ſalvari non potuit fide propriâ, ſalvatur quotidie alienâ. Sacramento igitur Circumciſionis, & alienâ fide ſalvabatur Judæus: Sacramento Baptiſmi & alienâ fide ſalvatur per Chriſti gratiam Chriſtianus.

Ibidem. *Apoſtolus diſputans de reatu primi Adæ mundum condemnante, & de juſtitia ſecundi Adæ mundum ſalvante, ait ad Romanos* 5. ,, Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ & donationis & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. *Et 1. ad Corinth.* 15. Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. *Quod ſi ita eſt, ſicut per unius delictum omnes homines condemnati, ita & parvuli homines condemnati. Et ſicut per unius juſtitiam omnes homines juſtificati, ita & parvuli homines juſtificati. Et ſicut in Adam omnes homines moriuntur, ita parvuli omnes moriuntur. Et ſicut in Chriſto omnes homines vivificantur, ita & parvuli omnes vivificantur. Hæreticum eſt ergo & impium excludere baptizatos parvulos a numero ſalvandorum. Hæreticum, quia contra rectam fidem: impium, quia contra pietatem.*

Baptizandos Infantes Traditio confirmat

Eamdem Hæreſim Traditio ſubruit: Patres enim omnes Catholicum dogma de batizandis parvulis docuere. *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia* Cap. ultimo: ,, Quod autem infantes quoque, qui ætatem nequeunt intelligere, divinæ Regenerationis, Sanctiſſimorumque divinæ Communionis Myſteriorum paritiicipes fiant, videtur [*ut inquit*] hominibus profanis, non immeritò riſu dignum, quòd Pontifices eos erudiant, qui nequeunt audire, ſanctaſque traditiones non intelligentibus fruſtra tradant. Verùm non oportet tuam Sanctam Prudentiam errantibus indignari: ſed religioſè ad eorum inſtitutionem cum charitate rationem reddere, & objectiones eorum ſolvere. Atque illud inſuper ſecundùm Sacram Sanctionem addere, quomodo divina omnia nequaquam noſtrâ intelligentiâ commenſuranda ſint: ſed plurima quæ nos latent, cauſas habere Deo dignas, &c. Verumtamen hac de re id quoque dicimus, quod de ſormes Præceptores noſtri a prima Traditione acceptum nobis tranſcripſerunt, &c.

III. *S. Irenæus* Lib. 11. Cap. 39. de Chriſto loquens: *Omnes* (inquit,) *venit per ſemetipſum ſalvare; omnes, inquam, qui per eum renaſcuntur in Deum, infantes, & pueros, & juvenes, & ſeniores.*

IV. *Origenes* Lib. V. in Cap. VI. Epiſtolæ ad Romanos: *Parvuli baptizantur in remiſſionem peccatorum. Quorum peccatorum, vel quo tempore peccaverunt? Aut quomodo poteſt ulla lavacri in parvulis ratio ſubſiſtere, niſi juxta illum ſenſum de quo* ,, *paulò ante diximus!* Nullus mundus a ſorde, nec ſi unius diei quidem fuerit vita ejus ſuper terram. *Et quia per Baptiſmi Sacramentum nativitatis ſordes deponuntur, propterea baptizantur & parvuli. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit intrare in Regnum Cælorum.*

V. *Tertullianus* Lib. *De Baptiſmo*, Cap. XVIII. differri quidem tantiſper optat Baptiſmum parvulorum, ſed extra periculum dumtaxat; & uſum Eccleſiæ fuiſſe verba ejus probant ut promiſcuè Chriſtianorum infantes baptizarentur. ,, Itaque, *inquit*, pro cujuſque perſonæ conditione ac diſpoſitione etiam ætate, cunctatio baptiſmi utilior eſt; præcipuè tamen circa parvulos. Quid enim neceſſe eſt ſponſores etiam periculo ingeri? Quia & ipſi per mortalitatem deſtituere promiſſiones ſuas poſſunt, & proventu malæ indolis falli. Ait quidem Dominus: *Nolite illos prohibere ad me venire*. Veniant ergo, dum adoleſcunt, veniant dum diſcunt, dum quò veniant docentur: fiant Chriſtiani cùm Chriſtum noſſe potuerint. Quid feſtinat innocens ætas ad remiſſionem peccatorum? Cautiùs agetur in ſæcularibus, ut cui ſubſtantia terrena non creditur, divina credatur? Norint petere ſalutem, ut petenti dediſſe videaris. Fidelium ſanè filios parvulos ab æterna ſalute non vult excluſos *Tertullianus*, quos *Deſignatos ſanctitati, ac per hoc ſaluti*, ait Lib. *De Anima* c. 39. At neminem ſine Baptiſmo ſalutem conſequi aſſerit Lib. *De Baptiſmo*, cap. 12. *Cùm verò præſcribitur nemini ſine Baptiſmo competere ſalutem, ex illa maximè pronuntiatione Domini, qui ait:*

Niſi

Niſi natus ex aqua quis erit, non habet vitam.

VI. Pędobaptiſmum Africanæ Eccleſiæ traditionem fuiſſe, ex *S. Cypriano* conſtat Epiſt. LIX. ad *Fidum*, cui ſic reſpondet: ,, Quantùm verò ad cauſam Infantium pertinet, quos dixiſti intra ſecundùm vel tertium diem, quo nati ſint, conſtitutos, baptizare non oportere, & conſiderandam eſſe Legem Circumciſionis antiquæ, ut intra octavum diem eum qui natus eſt baptizandum non putares, longè aliud in Concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit; ſed univerſi potiùs judicavimus, nulli hominum nato miſericordiam & gratiam Dei denegandam. Nam cum Dominus in Evangelio ſuo dicat. *Filius hominis non venit animas hominum perdere; ſed ſalvare*; quantùm in nobis, ſi fieri poteſt, nulla anima perdenda eſt. Quid enim ei deeſt, qui ſemel in utero Dei manibus formatus eſt? Nobis enim atque oculis noſtris ſecundùm dierum ſæcularium curſum, accipere, qui nati ſunt incrementum videtur: cœterum quæcumque a Deo fiunt, Dei factoris majeſtate & opere perfecta ſunt. Eſſe denique apud omnes, ſive infantes; ſive majores natu unam divini muneris æqualitatem declarat nobis Divinæ Scripturæ fides..... Deus ut perſonam non accipit, ſic nec ætatem, cum ſe omnibus ad cœleſtis gratiæ conſecrationem æqualitate librata, prębeat patrem. *Et infra:* Nam quòd in Judaïca Circumciſione carnali octavus dies obſervabatur, Sacramentum eſt in umbra atque in imagine ante præmiſſum; ſed veniente Chriſto veritate completum. Nam quia octavus dies, id eſt, poſt Sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus reſurgeret, & nos vivificaret, & circumciſionem nobis ſpiritalem daret: hic dies octavus, id eſt, poſt Sabbatum primus & Dominicus præceſſit in imagine, quæ imago ceſſavit ſuberveniente poſtmodum veritate & datâ nobis ſpiritali Circumciſione. Quapropter neminem putamus a gratia conſequenda impediendum eſſe eâ lege quæ jam ſtatuta eſt, nec ſpiritalem Circumciſionem impediri carnali Circumciſione debere; ſed omnem omino admittendum eſſe ad gratiam Chriſti: quando & Petrus in Actis Apoſtolorum loquatur & dicat: Dominus mihi dixit, Neminem hominum communem dicendum & immundum. Cœterùm ſi homines impedire aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſet; magis adultos & provectos, & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam graviſſimis delictoribus & in Deum multum ante peccantibus, cùm poſtea crediderint, remiſſa peccatorum datur, & a baptiſmo atque a gratia nemo prohibetur; quantò magis prohiberi non debet infans, qui recèns natus nihil peccavit, niſi quod ſecundùm Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit? Qui ad remiſſam peccatorum accipiendum hoc ipſo faciliùs accedit, quod illi remittuntur non propria ſed aliena peccata. Et idcirco, Frater Chariſſime hæc fuit in Concilio noſtra ſententia, a Baptiſmo atque a gratia Dei qui omnibus miſericors & benignus, & pius eſt, neminem per nos debere prohiberi. Quod cum circa univerſos obſervandum ſit atque retinendum: magis circa infantes ipſos & recèns natos obſervandum putamus, qui hoc ipſo de ope noſtra, ac de divina miſericordia plus merentur, quòd in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt quàm deprecantur.

VII. Orientalis Eccleſiæ traditionem eamdem fuiſſe conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno*, Oratione ,, XL. *In ſanctum baptiſma, dicente:* Infans tibi eſt? Ne occaſionem improbitas arripiat; ab infantia ſanctificetur, ab ipſis unguiculis Spiritui conſecretur. *Et infra:* Quid de iis dices, qui adhuc tenerâ etate ſunt, nec aut damnum aut gratiam ſentiunt? An eos quoque baptizabimus? Ita prorſus, ſi quod periculum urgeat. Præſtat enim abſque ſenſu ſanctificari, quàm ſine ſigillo & initiatione abſcedere. Atque hujus rei ratio nobis eſt circumciſio die octavo peragi ſolita, quæ Baptiſmi figuram quodammodo gerebat, atque, iis qui rationis adhuc expertes erant, offerebatur... De reliquis ita cenſeo, ut triennio expectato, aut aliquanto breviori vel longiori temporis ſpatio (Nam tum & myſtici quiddam audire & reſpondere poſſunt, ac ſi minùs, plenè & exactè intelligunt, imbuuntur tamen & informantur) ita demum permagni Baptiſmi Sacramentum & animos & corpora ſanctificent.... At propter inopinatos & repentinos periculorum impetus, quique nullâ ope atque auxilio propulſari queant, lavacro communiri omnino conducibilius eſt.

VIII. Ejuſdem traditionis teſtis eſt *S. Joannis Chryſoſtomus*, in Homilia *Ad Neophytos* dicens: ,, Etiam infantulos baptizamus, ut non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hereditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint omnes, ut Spiritûs habitatio fiant.

IX. Ejuſdem teſtis eſt pro Eccleſia Occidentali ,, S. Hieronymus *Dialogo* 3. Adverſùs Pelagianos *ſcribens:* Hoc unum dicam, aut novum vos debere Symbolum tradere, ut poſt Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, baptizetis infantes in regnum Cælorum: aut ſi unum & in parvulis & in magnis habetis baptiſma, etiam infantes in remiſſionem peccatorum baptizandos in ſimilitudinem prævaricationis Adam credatis.

Ejuſdem teſtis eſt *S. Ambroſius*, Lib. *De Myſterio Paſcha* cap. 5. *Hæc illa eſt cœleſtium myſteriorum gratia, hoc Paſcha domum, hæc optabilis anni feſtivitas. Hinc vitalis Lavacri ſacra Eccleſia editi puerperio infantes, parvulorum ſimplicitate venusti, balatu innocentis perſtrepunt conſcientia. Hinc caſti patres, pudica etiam matres, novellam per ſidem ſtirpam perſequuntur innumeram.* Accedit *Paulinus*, in Vita *S. Ambroſii* commemorans, quomodo infantes e ſacro fonte recentes illius animam in cœlos evolantem die Paſchatis viderint.

XI. Ejuſdem teſtis eſt *Siricius* Pontifex Maximus in Epiſtolâ ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum cap. 2. *Sicut ergo*, inquit, *Sacram Paſchalem reverentiam in nullo diſcimus eſſe minuendam: ita infantibus qui necdum loqui poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri, ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſęculo & regnum perdat & vitam.*

XII. Ejuſdem teſtis eſt Africana Eccleſia, Canone II. Synodi Africanæ anno 417. celebratæ; qui unus ex illis eſt, qui Milevitano Concilio vulgò tribuuntur. *Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari; ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde ſit conſequens ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non verè, ſed falsò intelligatur, Anathema ſit.*

XIII. Teſtis eſt *Innocentius* I. In Epiſtolâ ad Con-

Concilium Milevitanum contra Pelagianos ſcribens: *Illud verò quòd eos veſtra Fraternitas aſſerit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis abſque baptiſmatis gratia, poſſe donari, perſatum eſt;* Ni- ,, ſi enim manducaverint Carnem Filii hominis, ,, & biberint ejus Sanguinem, non habebunt vi- ,, tam in ſemetipſis. *Qui autem hanc in eis ſine regeneratione defendunt videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonniſi baptiſmate conferendum. Si ergo nihil volunt officere non renaſci; fateantur neceſſe eſt nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm ut ſuperfluorum hominum prava doctrina celeri veritatis poſſit ratione diſcindi, proclamat Dominus in Evangelio dicens: Sinite infantes, & nolite eos prohibere venire ad me: talium eſt enim Regnum Cœlorum.*

XIV. Teſtis eſt *S. Auguſtinus* Lib.4. *De Baptiſmo* contra Donatiſtas, cap.23. & 24. *Quid autem* (inquit) *valeat & quid agat in homine corporaliter adhibita ſanctificatio Sacramenti, ſine qua tamen ille Latro non fuit, quia non ejus accipiendæ voluntas defuit; ſed non accipiendæ neceſſitas adfuit, difficile eſt dicere.... Sicut autem in Latrone, quia per neceſſitatem corporaliter defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritaliter adfuit: ſic & cùm ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit quod Latroni adfuit, perficitur ſalus. Quod traditum tenet univerſitas Eccleſia, cum parvuli infantes baptizantur, qui certè nondum poſſunt corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod Latro potuit: Quin etiam flendo & vagiendo, cùm in eis Myſterium celebratur, ipſis myſticis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari. Et ſi quiſquam in hac re auctoritatem divinam quærat: Quamquam QUOD UNIVERSA TENET ECCLESIA, NEC CONCILIIS INSTITUTUM, SED SEMPER RETENTUM EST, NONNISI AUCTORITATE APOSTOLICA TRADITUM RECTISSIME CREDITUR, tamen veraciter conjicere poſſumus quid valeat in parvulis Baptiſmi Sacramentum, ex Circumciſione carnis, quam prior populus accepit, quam priùs quam acciperet, juſtificatus eſt Abraham. Sicut Cornelius etiam dono Spiritus Sancti, priùs quam baptizaretur, ditatus eſt. Dicit tamen Apoſtolus de ipſo Abraham;* ,, Signum accepit Circumciſionis, ſigna- ,, culum juſtitiæ fidei, qui jam corde credide- ,, rat, & deputatum illi erat ad juſtitiam. *Cur ergo ei præceptum eſt, ut omnem deinceps infantem maſculum octavo die circumcideret, qui nondum potuerat corde credere, ut ei deputaretur ad juſtitiam, niſi quia & ipſum per ſe ipſum Sacramentum multùm valebat? Quod in filio Moyſi per Angelum manifeſtatum eſt, qui cùm adhuc incircumciſus a matre ferretur, præſenti & evidenti periculo ut circumcideretur, exactum eſt; & cùm factum eſſet, depulſa eſt pernicies... Et ſicut in Iſaac, qui octavo ſuæ nativitatis die circumciſus eſt, præceſſit ſignaculum juſtitiæ fidei; & quoniam patris fidem imitatus eſt, ſecuta eſt in creſcente ipſa juſtitia, cujus ſignaculum in infante præceſſerat; ita & in baptizatis infantibus præcedit regenerationis Sacramentum, & ſi Chriſtianam tenuerint pietatem, ſequitur etiam in corde converſio, cujus Myſterium præceſſit in corpore. Et ſicut in illo Latrone, quod ex Baptiſmi Sacramento defuerat, complevit Omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia vel contemptu, ſed neceſſitate defuerat, ſic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad juſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem. Ideo cum alii pro eis reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt.* Ex quo *S. Auguſtini* loco diluitur argumentum illud Anabaptiſtarum: Mandatum eſt ut priùs doceamus, poſtea baptizemus. Priùs ergo docendi infantes, quàm baptizandi: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Tunc igitur capaces erunt baptiſmi ſuſcipiendi, cùm capaces erunt doctrinæ fidei.

Idem confirmat *S. Auguſtinus* Lib.1. *De Peccatorum meritis & remiſſione* contra Pelagianos, ,, *Cap.*26. Porro, *inquit*, quia parvulos bapti- ,, zandos eſſe concedunt, qui contra auctoritatem ,, univerſæ Eccleſiæ proculdubio per Dominum ,, & Apoſtolos traditam venire non poſſunt: con- ,, cedant oportet, eos egere illis beneficiis Me- ,, diatoris, ut oblati per Sacramentum Charita- ,, temque Fidelium, ac ſic incorporati Chriſti ,, corpori, quod eſt Eccleſia, reconcilientur Deo, ,, ut in illo vivi, ut ſalvi, ut redempti, ut il- ,, luminati fiant. Legatur & lib.3. cap.5. Lib.10. *De Geneſi* cap.23. & *Sermone in Octavis Paſcha.*

XV. Ejuſdem traditionis teſtis eſt Auctor Librorum ,, De Vocatione Gentium. *Cap.*16. *Lib.* ,, 1. Reſpice autem & ad univerſalem multitu- ,, dinem parvulorum, in quibus excepto illo, ,, quo in damnatione naſcitur gens humana, ,, delicto, nec præterita poſſunt merita, nec fu- ,, tura cenſeri. Omnes enim de quibus nunc lo- ,, quimur, ante ullum intelligentiæ uſum, ante ,, liberum voluntatis arbitrium, alii ad æternam ,, beatitudinem regenerati, alii ad perpetuam ,, miſeriam tranſeunt non renati.

XVI. Ejuſdem traditionis teſtis eſt *S. Gregorius Magnus*, Epiſtolâ 17. Lib.1. ad Epiſcopos Italiæ datâ, quâ ipſos monet ut Longobardorum infantulos, quos impius *Autharis* Hæreticus Arianus ritu Catholico baptizari ultimo Paſchate prohibuerat, Eccleſiæ concilient, imminente lethalis morbi periculo. ,, Quoniam, *inquit*, nefan- ,, diſſimus Autharis in hac, quæ nuper expleta ,, eſt, Paſchali ſolemnitate, Longobardorum fi- ,, lios in Fide Catholica baptizari prohibuit; pro ,, qua culpa eum Divina Majeſtas extinxit, ut ſo- ,, lemnitatem Paſchalem ulteriùs non videret, ,, veſtram Fraternitatem decet cunctos per loca ,, veſtra Longobardos admonere, ut quia ubique ,, gravis mortalitas imminet, eoſdem filios ſuos ,, in Ariana hæreſi baptizatos, ad Catholicam Fi- ,, dem concilient, quatenus ſuper eos iram Do- ,, mini omnipotentis placent.

XVII. Eamdem fuiſſe Eccleſiæ Græcæ Traditionem rurſus docent *Joannes Moſchus* in *Prato Spirituali*, cap.165. Euchologia, & qui de Sacramentis & Ritibus ſacris apud Græcos ſcripſere. Gallicanæ Eccleſiæ & Hiſpanienſis in eodem dogmate uſuque perpetuo conſenſionem confirmant *Gregorius Turonenſis* lib. 8. *Hiſtoriæ Francorum* cap.4. referens *Childebertum*, *Gunthramni* Regis filium, die Sancto Paſchatis natum, ſequentis proximè Pentecoſtes die baptiſmum ſuſcepiſſe: Concilium Autiſiodorenſe Canone 18. & Matiſconenſe 2. Canone 3. Auctor libri De Divinis Officiis *Alcuino* adſcripti: *S. Bernardus* Sermone 65. in Cantica, *Petrus Venerabilis*, Cluniacenſis Abbas, Epiſtolâ adversùs Petrobuſianos: Concilium Gerundenſe Canone 5. Braccarenſe 2. Canone 9. *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, lib.1. *De Officiis Eccleſiaſticis* cap.27. Anglicanæ morem ad doctrinam Eccleſiæ circa idem dogma exhibet Concilium Londinenſe anno 1237. Canone 3. Viennenſe Concilium Oecumenicum idem dogma Catholicum agnovit. Tridentinum denique Seſſione 7. Canone 13. idem Chriſtianis omnibus credendum lato Anathemate docuit: *Si quis dixerit, parvulos eò quod actum credendi non habent, ſuſcepto baptiſ-*

mo,

mo, inter Fideles computandos non eſſe; ac propterea cum ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos; aut præſtare omitti eorum baptiſma quàm eos non actu proprio credentes, baptizari ſolâ fide Eccleſiæ, Anathema ſit.

Anabaptiſtarum objectionibus reſpondetur.

Ad palmare Anabaptiſtarum argumentum, quo Infantes baptizari non debere colligunt, quia credere pro illa ætate non poſſunt, Reſpondeo, ſatis eſſe quòd alienâ fide credant, ſicut alienâ voluntate peccaverunt: ipſis ergo fides offerentium, & Sanctæ Eccleſiæ ſuffragatur, ut baptiſmum ſuſcipere poſſint, quamvis fidem per ſe profiteri non poſſint. Ita reſpondet *S. Auguſtinus* lib. 1. *De Peccatorum Meritis*, cap. 19. ubi hanc de parvulis objectionem ſibi proponit: Dicet aliquis: *Quomodo ergo & ipſi vocantur in pœnitentiam? Numquid tantillus poteſt aliquid pœnitere?* Sic autem reſpondet: *Si propterea pœnitentes dicendi non ſunt, quia ſenſum pœnitendi nondum habent, nec Fideles dicendi ſunt, quia ſimiliter ſenſum credendi non habent. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur, cur non priùs etiam pœnitentes habentur cùm per eorumdem verba geſtantium diabolo & huic ſæculo renuntiare monſtrantur? Totum hoc in ſpe ſit, vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Eccleſiæ.* Et lib. 3. cap. 2. ita Pelagianos urget: *Dicant itaque Chriſti juſtitia quid baptizatis parvulis proſit. Dicant omnino quod volunt: profectò enim ſi ſe Chriſtianos eſſe meminerunt, aliquid prodeſſe non ambigunt. Quodlibet igitur proſit prodeſſe, ſicut etiam ipſi aſſerunt, non credentibus non poteſt. Unde coguntur parvulos baptizatos in credentium numero deputare, & auctoritati Sanctæ ubique Eccleſiæ conſentire, quæ Fidelium nomine eos non cenſet indignos, quibus juſtitia Chriſti, etiam ſecundùm iſtos, prodeſſe non niſi credentibus poſſet. Sicut ergo eorum per quos renaſcuntur, juſtitia Spiritus reſponſione trajicit in eos fidem, quam voluntate propriâ nondum habere potuerunt: Sic eorum, per quos naſcuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vitâ propriâ contraxerunt.*

Eodem modo reſpondet *S. Bernardus* Sermone 66. in Cantica. *Quid*, inquit, *ſi infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adſtat & clamat nihilominus mater Eccleſia. Quid tamen infans? Non-ne & ipſe videtur tibi inhiare quodammodo de fontibus Salvatoris, vociferari ad Deum, ſuiſque vagitibus clamitare, Domine, vim patior, reſponde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Et clamatur ad Patrem. Porro Pater ſeipſum negare non poteſt, Pater eſt. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impertit ſuam, involvens illi in Sacramento, quouſque idoneus fiat proprio non tantùm ſenſu; ſed aſſenſu evolutam puramque percipere. Numquid breve pallium, ut non poſſit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſiæ fides. Numquid minor fide Chananeæ mulieris, quam conſtat & filiæ* „ *ſufficere potuiſſe, & ſibi? Ideo audivit:* O mulier, ma- „ gna eſt fides tua! Fiat tibi ſicut petiſti. *Numquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes animæ illi & corporis obtinuere ſalutem? Deni-* „ *que habes:* Quorum fidem ut vidit, ait Paralytico: „ Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Et paulo poſt:* Tolle grabatum tuum, & ambula. *Qui hæc credit, facilè huic perſuadebitur, Eccleſiam meritò præſumere non ſolùm parvulis baptizatis in ſua fide ſalutem; ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam martyrii. Quæ cum ita ſint, nullum præjudicium ſuſtinebunt regenerati de eo quod dictum eſt*, Sine fide impoſſibile eſt placere Deo; *cùm ſine fide non ſint, qui in teſtimonium fidei Baptiſmi gratiam perceperunt.*

Ita etiam Petrobuſianis reſpondet *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis: *Diſcite*, inquit, *parvulis noſtris nullatenus fidem quâ ſalventur, deeſſe: quia non poſſunt dici filii infideles, pro quibus intervenit Matris Eccleſiæ fides. Sed ſcio quia hoc deridetis, & alienâ fide alium poſſe ſalvari, cum multa inter ruſticos & imperitorum greges ſubſannatione negatis. Ad quam veſtram brutam & impiam hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur. Sed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam. Maximè cùm didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Leonem, Gregorium, & cæteros, judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos .... Unde quia Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dedignamini ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum; & de Evangelicis, Apoſtolicis, & Propheticis dictis teſtimonia (ſi tamen vel illa ſuſcipitis) ſunt proferenda .... Reguli fides, non pro ſe, ſed pro filio rogans auditur. Centurionis fides, non pro ſe, ſed pro puero humiliter interveniens, non tantùm auditur; ſed & ſingulari laude effertur. Archiſynagogi filia, non ſuâ, ſed patris fide reſurgit. Dæmoniacus, non ſuâ, ſed patris fide curatur. Martha, quia credit, Dei gloriam, reſurgente Lazaro, videt. Chananæa, non pro ſe, ſed pro filia a dæmonio vexata orans audit:* Fiat tibi ſicut vis. *Fide illorum qui attulerant, Chriſtus Paralyticum non tantùm curat, ſed etiam peccata ei remittit. Unius (inquam) Fidelis fide tanta aliis Chriſtus impertit; & totius Eccleſiæ fides baptizatis parvulis nihil valebit? Et quid eſt quod ſupraſcripſi dixiſſe Dominum;* Omnia Poſſibilia eſſe credenti? *Si omnia certè uni credenti poſſibilia ſunt: univerſo orbi pro parvulis baptizatis credenti & oranti impoſſibelia eſſe non poſſunt. Credit Regulus, & ſalvatur filius ejus; credit Martha, & ſuſcitatur Lazarus; credit mundus, & ſalvatur parvulus: Credit pater, & ſurgit filia; credit Chananæa, & a dæmonio purgatur filia: Credit Eccleſia, & a peccatis purgatur anima. Credunt Paralytici delatores poſſe a Chriſto ejus curari corpus; & curatur ejus anima & corpus. Credunt quotidie parvulorum delatores pro eis; & dum perfunditur viſibili baptiſmate corpus, mundantur a peccatis anima inviſibili virtute Spiritus.* Ibidem: *Si Martyres fide propriâ abſque baptiſmo ſalvantur: Cur parvuli baptiſmo abſque propria fide non ſalvabuntur? Aut enim, ſecundùm novam hæreſim veſtram, ſine propria fide & baptiſmate nullus ſalvabitur: aut ſi propria fide abſque baptiſmate aliquis ſalvatur: conſequenter baptiſmate abſque propria fide aliquis ſalvabitur. Paria quippe ſunt nec præponderare ſibi invicem poſſunt: quoniam & conjuncta eadem operantur: & disjuncta non diſſimiliter prædicantur.*

Fidem propriam ad baptiſmum ſuſcipiendum neceſſariam colligebant Petrobuſiani ex his Chriſti verbis: *Euntes in orbem univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.*

Reſpondet *Petrus Cluniacenſis*, Hæc verba de adultis intelligenda eſſe, *Terrent* (inquit) *verba iſta contumaces: non condemnant innocentes: feriunt iniquitatem, brutam non accuſant ætatem: periment contemptores gratiæ, non condemnant ſimplicitatem naturæ. Hoc indicat verbum quod dicitur, Prædicate. Quomodo enim parvulis prædicandum eſt Evangelium, quod non intelligunt, nuntiandum quod non percipiunt, intimandum quod non advertunt? &c.*

Idem Venerabilis Abbas argumentum ex tra-

ditio-

ditione & uſu Eccleſiæ petitum præclarè tractat, fortiterque urget. *Itane* (inquit) *deſipuere præterita ſecula, ut tot millibus parvulorum, per mille & eò ampliùs annos illuſorium baptiſma tribuerent; & a Chriſti temporibus uſque ad nos, non veros ei Chriſtianos, ſed phantaſticos crearent? Siccine cæcatus eſt orbis terrarum, tantâque huc uſque caligine involutus, ut ad aperiendos oculos ſuos, & ad tam diuturnam noctem illuſtrandam, poſt tot Patres, Martyres, Pontifices, & univerſarum Eccleſiarum Principes, vos tamdiu expectarit, & ad corrigendum longum errorem ſuum,* PETRUM DE BRUIS, & HENRICUM *ejus aſſeclam, velut Apoſtolos noviſſimos elegerit? Itane uſque ad novos ſæculi reparatores mundus periit, & apud filios lucis & veritatis omnia in tenebris & falſitate geſta ſunt; ut cùm omnes noſtra ætatis vel memoria in infantia baptizati ſint, & Chriſtianum nomen aſſumpſerint, ac congruo tempore in diverſis Eccleſia gradibus prælati ſint, nullus Epiſcoporum Epiſcopus; nullus Presbyter, nullus Diaconus, nullus Clericus, nullus Monachus, nullus* [*ut ſic loquar*] *ex tam innumerabili numero ſaltem Chriſtianus fuerit. Nam qui Chriſti baptiſmate baptizatus non fuit, Chriſtianus non fuit. Si Chriſtianus non fuit, nec de Clero, nec de Populo, nec de Eccleſia eſſe potuit. Quod ſi ita eſt, quanta abſurditas ſequatur manifeſtum eſt. Cùm enim tota Gallia, Hiſpania, Germania, Italia, ac univerſa Europa a trecentis vel quingentis ferè annis, nullum niſi in infantia baptizatum habuerit, nullum Chriſtianum habuit. Si nullum Chriſtianum habuit, nec Eccleſiam habuit. Si Eccleſiam non habuit, nec Chriſtum habuit. Si Chriſtum non habuit, certum eſt quia periit.*

PRÆSTA, CHRISTE SALVATOR, ne peream quem laviſti a peccatis in ſanguine tuo, quem Baptiſmatis aquâ renaſci, tuoque cultui conſecrari præſtitiſti. Gratias immortales Tibi Domino meo & Deo meo rependo, ob tantum beneficium & cœtera quibus ſecundùm illud tua me ſingularis miſericordia cumulavit. Auge fidem, auge ſpem, auge charitatem, quas in animum meum infudiſti gratis. Da ut vita, moreſque mei, Chriſtiano & Religioſo nomini ac profeſſioni reſpondeant. Da ut in amore tuo perſeverem; ut pacta & promiſſa in baptiſmo facta ſemper meminerim, fideliter ſolvam. Fac ne patientiâ diutiùs abutar tuâ, Redemptor Optime & Adorande! utque Te dignus tandem evadam; & æternam, cujus pignus in Baptiſmo, Te donante, accepi, conſequar hereditatem. Amen.

FINIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XI. ET XII.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM VOLUMINIS SEPTIMI.
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ XI. ET XII. SÆCULUM CONTINENTIS.

A.

Abbatum erga Epiſcopos reverentia, 72. Abbatiæ cauſâ Monachum fieri non licet, 75. Abbatum electio undecimo ſæculo, 205. Electionum libertas, *ibid.* Ex ſolis Monachis Abbates eligendi, *ibid.* Abbatiæ interdum Epiſcopis commendatæ, *ibid.* Abbates militiam Regibus ſubminiſtrantes, 214.

Abbaudi Abbatis error, quòd accidentia panis & vini in Euchariſtia non remaneant, 278.

Abælardi (Petri) patria, parentes, inſtitutio ac magiſterium, 410. Petri Abælardi amores, *ibid.* Petri Abælardi, & Heloïſſæ converſio, 411. Perſecutiones quas paſſus eſt Abælardus, 412. Petri Abælardi errores, 413. *& ſeq.* Damnatio, 410. Abælardi liber in Synodo damnatus, quòd nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ auctoritate approbatus eſſet, *ibid.* Concilia in cauſa Petri Abælardi celebrata, 421. 422. Abælardus Romanum Pontificem appellat, 422. S. Bernardus damnationis Abælardi promotor, 422. Vehemens S. Bernardi in Abælardum invectiva, 423. Abælardus ab Innocentio II. Summo Pontifice damnatus, 423. Apologia pro Petro Abælardo ſcripta, 424. Abælardus S. Bernardo & Innocentio II. reconciliatur, 426. Utrùm Abælardus Hæreticis ſit accenſendus, *ibid.* Abælardi pius obitus, 427. Elogium, *ibid.* Abælardi Opera, 428.

Abrincatenſe Concilium & Canones, 79.

Abſolutio irrita declaratur quæ per obreptionem a Romano Pontifice impetratur, 73.

Adamus Bremenſis Canonicus, Hiſtoricus, 110. Adami in ſcribendo ſinceritas, & diligentia, *ibid.* Opera ejus, *ibid.*

Adelmannus Brixienſis Epiſcopus, 107. Epiſtola ejus ad Berengarium, *ibid.*

Adventûs tempore abſtinentia & jejunium commendantur, 79.

Alanus Inſulenſis primus Ripatorii Abbas, 137. Epiſcopus Autiſſiodorenſis electus & conſecratus, abdicato Epiſcopatu Monachus rurſus vivit, *ibid.* Alani Opera *ibid.*

Albertus Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, 131. Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoria ab ipſo conſcripta, *ibid.*

Alexandri II. Pontificis Maximi electio, 14. Ad Alexandrum II. plures Petri Damiani variis de cauſis & argumentis epiſtolæ, 15. Concilia ab Alexandro II. celebrata, 16. & ſeq. Inceſtuoſorum hæreſis ab Alexandro II. in Synodis damnata, *ibid.* Alexandri adversùs Epiſcopos ſimoniacos odium, 17. Ab Alexandro legatio miſſa in Gallias, 15. In Angliam, 17. Lanfranco Cantuarienſi pallium duplex tribuit Alexander II. 17. Alexandri auctoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam, *ibid.* Alexander ſcribit ad Willelmum Anglorum Regem, *ibid.* Studium Alexandri II. in viros literatos, 18. In Monachos, *ibid.* Varia Alexandri II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus, *ibid.* Alexander II. Henricum Germaniæ Regem variorum criminum accuſatum ad dicendam cauſam Romam vocat, *ibid.* Alexandri II. obitus & ſanctitas, *ibid.* Alexandri II. Elogium, *ibid.*

Alexander III. Pontifex Romanus, 57. Alexandri electio, *ibid.* Schiſma, 58. Octaviani Pſeudo-Pontificis & Frederici I. Imperatoris contra Alexandrum molitiones, *ibid.*, & ſeq. Alexander cum ſuis in mole Hadriani a Schiſmatica factione detentus a Romana Plebe liberatur, *ibid.* Alexander III. in Gallias confugit, 58. Antipapam damnat, *ibid.* Concilia ab Alexandro III. celebrata, 58. 449. 450. Alexander Fridericum communione & imperio privare aggreditur, *ibid.* Conciliabula adversùs Alexandrum III. celebrata, 447. 451. Alexandri III. magnanimitas, 447. Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus Alexandri III. legitimam electionem tuetur, *ibid.* Gallicana & Anglicana & Eccleſia Alexandrum III. ut legitimum Pontificem recipit & colit, 450. Schiſmatis extinctio, 58. Alexandri benignitas & manſuetudo, *ibid.* Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adversùs Henricum II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti favet Alexander III. 58. 59. & ſeq. Alphonſum Portugalliæ Ducem Regio Titulo ornat, 59. Interdictum a Remenſi Archiepiſcopo latum ipſo inconſulto relaxare non vult Alexander, *ibid.* Gallicanam Eccleſiam ſuâ diſciplinâ & moribus uti permittit Alexander III. 59. Cœtera Alexandri III. geſta, 59. Alexandri III. Cardinales, 60. Alexandri III. eruditio, *ibid.*

Alexius Angelus, *Vid.* Angelus, *infra.*

Alexius Porphyrogenitus, Manuelis Comneni filius, Imperator elevatur, 222. Alexii in matrem impietas, & obitus, *ibid.*

Alfonſus II. Rex Aragonum *Caſtus* cognominatus, 254. Alfonſi II. nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*

Alfonſus V. Veremundo Podagrico in Regnum Legionenſe ſuccedit, 247. Alfonſi geſta & obitus, *ibid.*

Alfonſus VI. Rex Caſtellæ, 249. Alfonſi VI. juſſu Romani ritus in Eccleſias Hiſpaniæ introducti, *ibid.* Viros Literatos ex Galliis in Hiſpanias ductos Epiſcopos creat, *ibid.* Alfonſi bella, *ibid.* Alfonſi VI. elogium, 250.

Alfonſus VII. ad Caſtellæ & Legionis Regna evectus, 251. Alfonſus Hiſpaniæ Imperator appellatus, *ibid.* Bellum Mauricum & Luſitanicum ab ipſo fœliciter confectum, *ibid.* Alia Alfonſi geſta, *ibid.*

Alfonſus VIII. Caſtellæ Rex, 253. Alfonſi nuptiæ, *ibid.* Ordines militares ab Alfonſo inſtituti, aucti, *ibid.* Alfonſi bella, 254.

Alfonſus, Luſitaniæ Rex dictionem ſuam Romanæ

Digitized by Google

næ Eccleſiæ vectigalem facit, 51. & ſeq.
Alfonſus primus Rex Portugalliæ, 252. Alfonſi de Mauris victoria, *ibid.* Alfonſi nuptiæ & obitus, *ibid.*
Algeri Leodienſis vita, Elogium & Opera, 124.
Alphonſi (Petrus) ex Judaïca ſuperſtitione ad Chriſtianam fidem converſus, 114. Dialogus ab ipſo contra Judæos ſcriptus, *ibid.*
Altarium redemptio vetita, 34.
Amedeus Ordinis Ciſtercienſis, Lauſanenſis Epiſcopus, 137. Amedei, Elogium & Opera, *ibid.*
Anaſtaſius IV. Pontifex Maximus, 53.
Angelus (Iſaacius) præclara Imperii ejus initia, 223. Conſtantinopolim ab hoſte oppugnatam defendit, *ibid.* Iſaacius Angelus victoriâ immoderatè utitur, *ibid.* Bello infœlix, *ibid.* Iſaaci Angeli vitia & virtutes, 223. Iſaacius Angelus viſu & imperio privatur, *ibid.* Iſaacius Angelus cæcus iteratò imperat, 224.
Angelus (Alexius) fratricidio Imperium adipiſcitur, 223. Angeli luxus & ignavia, *ibid.* Alexiani Imperii labes ex munerum publicorum licitatione, *ibid.* & ſeq. Alexius Angelus Imperio exuitur, 224.
Anglia Reges XI. & XII. Sæculo, 254. Danorum irruptio in Angliam, *ibid.* & ſeq. Anglicanæ Eccleſiæ erga Sedem Romanam reverentia, 79. Caſus Epiſcopis in Eccleſia Anglicana reſervatus. *ibid.*
S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, 115. S. Anſelmus in cauſa Inveſtiturarum Henrico I. Angliæ Regi reſiſtit, 356. Anſelmi ad Paſchalem literæ ut Deceſſorum contra Inveſtituras Decreta & hominium Epiſcoporum temperet, 357. S. Anſelmi contra Inveſtituras conſtantia, 360. S. Anſelmus Romam proficiſcitur cum Henrici Regis Oratore, *ibid.* Diſſidium inter Henricum & S. Anſelmum recrudeſcit, 362. Concordia inter utrumque inita, 363. S. Anſelmi Opera, *ibid.* Elogium, 115. Dubia vel ſuppoſita S. Anſelmi Opera, *ibid.* & ſeq. Utrum liber de Conceptione *B. Virginis* S. Anſelmum habeat Auctorem, 115. Epiſtola de Conceptione *B. Virginis* S. Anſelmo ſuppoſita, *ibid.* & ſeq.
Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus, 134. Anſelmi Geſta & Opera, *ibid.*
Anſelmus Epiſcopus Lucenſis Alexandri Pont. Max. nepos 111. Anſelmi Opera & obitus, *ibid.*
S. Anſelmus Beccenſis Abbas Cantuarienſem Archiepiſcopatum a Willelmo II. Anglorum Rege oblatum recuſat, 258. Quibus conditionibus ſuſcipit, *ibid.* S. Anſelmi magnanimitas & zelus pro diſciplina Eccleſiaſtica reſtauranda, 259. Willelmus S. Anſelmo infenſus & quare, *ibid.* S. Anſelmus Auctoritatis Pontificiæ vindex, *ibid.* S. Anſelmus in Willelmi II. gratiam recipitur, 260. Nova diſſenſio Regem inter, & S. Anſelmum, *ibid.*
Anſelmi Gamblacenſis Abbatis Opera, 119.
Anſelmi Laudunenſis Decanus, 120. Anſelmi Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.* Plures Anſelmi Laudunenſes diſtinguendi, 120.
Anſelmus Remenſis, Ord. Bened. Monachus Itinerarii Leonis IX. Scriptor, 106.
S. Antonii ordo, 200. Hujus Ordinis initia, progreſſus, & habitus, *ibid.*
Apoſtolica Sedes. *Vid.* Romanus Pontifex.
Apoſtolicorum Hæreticorum origo, 92. Errores, *ibid.* & ſeq. Apoſtolici Manichæorum ſoboles, 93. Apoſtolicorum diſciplina, 93. Apoſtolici ſectam diſſimulabant adhibito perjurio, *ibid.* Eorum pertinacia, 94. Apoſtolici a S. Bernardo impugnati. *ibid.*
Appellationum abuſus a Patribus improbatur, 148. Querelæ de Auctoritatis Epiſcopalis imminutione per Appellationum promiſcuam ſuſceptionem, *ibid.*
Arnaldiſta. *Vid.* Arnaldus infra.
Arnaldus Brixienſis, Arnaldiſtarum parens, 88. Arnaldi errores, *ibid.* Arnaldus Cleri ac Monachorum ſeverus Cenſor, 89. Auſtera Arnaldi vita, *ibid.* Arnaldus a quibus impugnatus, *ibid.* Arnaldi & Arnaldiſtarum factio Romæ ſeditiones excitat, 89. Arnaldus Romæ combuſtus, 90.
Arnoldus Bonæ-vallis, Abbas, & Opera ejus genuina, vel ſuppoſita, 136.
De *Azymorum* uſu in confectione Euchariſtiæ adversùs Græcos Schiſmaticos, 489. & ſeq. Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur, *ibid.* Latinæ Eccleſiæ in Azymo conſecrantis uſus vindicatur, 491. & ſeq. Græcorum objectiones, 492. Græcorum Schiſmaticorum argumentis adversùs panis Azymi uſum in conſecratione Euchariſtiæ reſpondetur, 494. An perpetuus fuerit uſus Azymorum in Eccleſia Latina, 496. Argumenta PP. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabilonii pro perpetuo apud Latinos Azymorum uſu in conſecratione Euchariſtiæ, 497. Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bona pro uſu fermentati per aliquot ſæcula, vel promiſcuo ſaltem illius & Azymorum uſu, 499.

B

Baldricus Dolenſium Epiſcopus, 120. Baldrici Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.*
Bannitum jejunium quid ſit, & quare ſic dictum, 70.
Baptiſmum a jejunis decet adminiſtrari 73.
Benedictus VIII. Pontifex canonicè electus, 3. A Gregorio quodam in Sedem Apoſtolicam intruſo, Româ pulſus, Sedi reſtituitur, *ibid.* Benedictus VIII. Henricum pium Germaniæ Regem Imperatorem coronat, *ibid.* Symbolum in miſſa cani jubet in Eccleſia Romana, 3. Robertus Rex Chriſtianiſſimus a Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus *ibid.* Concilium Romæ habet Benedictus VIII. *ibid.* Summa Canonum, *ibid.* & ſeq. Abſolutionem ab excommunicatione a ſe fraude extortam Benedictus VIII. irritam declarat, 3. Benedicti VIII. obitus, 4. Utrum S. Odilonis interceſſione fratriſque eleemoſynis a pœnis purgatoriis liberatus fuerit, *ibid.*
Benedictus IX. pravus Pontifex, decem annorum adoleſcens, 5. Electio ejus, *ibid.* Benedictus IX. Caſimirum Poloniæ Principem Cluniacenſem Monachum a votis abſolvit, *ibid.* Benedictus ob vitam ejus diſſolutam Sede deturbatur, 5. Pontificatu cedit, quibus conditionibus, *ibid.*
Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria, 12. 16. 185. 458. Beneficia hereditario jure poſſidere nefas, 409. Canonica Beneficiorum collatio a Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ auctoritate, 458. Ætas promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia, 455. Tempus beneficiorum collationi præfixum, 457. Epiſcopus ordinarius Beneficiorum Collator, 180. Reges Chriſtianiſſimi Beneficia pleraque pleno jure conferebant, 181. Beneficia quibus conferenda, *ibid.* Mandatorum Pontificiorum de Beneficiorum collatione initia, 182. Principum preces pro Beneficiorum collatione, 183. Reſignationes in favorem & permutationes Beneficiorum, an licitæ, & quâ auctoritate, 184. Permutationes ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporalem commodum faciendæ, *ibid.* Pactiones & conventiones Beneficiorum ſimoniacæ, *ibid.* Beneficia Ec-

Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici abſque conſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent, 184. Diſpenſatio pro pluralitate Beneficiorum non concedenda, niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonæ utilitatem, 185. Reſidendi in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio, 186.

Berchacenſis Pſeudo-Synodus, ab Henrico Imperatore convocata 322.

Berengarii patria, ingenium, ſtudia, mores, 81. 267. & ſeq. Berengarius S. Fulberti Diſcipulus, *ibid.* Adelmani Epiſtola ad Berengarium, *ibid.* Berengarius Scholæ Turonenſi S. Martini Præpoſitus, 268. Berengarii errores *ibid.* Ubi primùm Berengarius hæreſim vulgaverit, 81. 268. Lanfrancum in partes trahere conatur Berengarius datâ ad ipſum Epiſtolâ, 269. Utrum Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi faverit, *ibid.* Brunonis in Berengariana hæreſi extinguenda ſegnities, 269. Berengarii hæreſis a quibus impugnata, 270. & ſeq. Berengarii hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata, 272. Berengarius in Conventu Brionenſi convictus, *ibid.* Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus, 273. Aſcelini & Berengarii mutuæ Epiſtolæ, *ibid.* & ſeq. Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indicit, 274. Berengariana hæreſis cum ſuo Auctore in Synodo Pariſienſi tertiò damnata, 275. Berengarius cum ſectariis a Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina damnatus, 276. Concilium Turonenſe contra Berengarium, *ibid.* Nicolaus II. Pontifex Romanus Berengarii hæreſim in Synodo Romana damnat, 276. Berengarius errorem ejurat, *ibid.* Catholicam fidem de Euchariſtiæ veritate Berengarius profitetur, 277. Quo ſenſu Chriſti corpus in Euchariſtia frangi Berengarius in Confeſſione ſua dixerit, *ibid.* Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus hæreſim ut priùs docet, 278. Berengarii hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, *ibid.* Berengarii damnatio in Concilio Pictavienſi rurſus conclamata, 279. Berengarii hæreſis a Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis proſcripta *ibid.* In his Conciliis ſuam hæreſim ſemel & iterum ejurat Berengarius duplici profeſſione Fidei editâ, *ibid.* Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. aliquandiu in hæreſi Berengarius perſtitit, 280. Berengarius Pictavienſis Apologiam pro Petro Abælardo ſcribit, 424. Berengarii in S. Bernardum calumniæ, *ibid.* & ſeq. Inſolens Berengarii in Concilii Senonenſis Patres declamatio, 425. Berengarius ſenior & prudentior factus cum S. Bernardo ſentit ejuſque ſanctitatem veretur, 425. Berengarius Orthodoxus & pœnitens obiit, 280. & ſeq.

S. Bernardus Clarevallenſis Abbas, genus ejus, ingenium & ſanctitas, 128. & ſeq. S. Bernardi ad Innocentium II. Literæ, 48. S. Bernardi pro Petri Leonis ſchiſmate extinguendo labores, 46. S. Bernardus apud Innocentium II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſter. 47. Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maximâ ad Innocentium II. ſcribit S. Bernardus, 48. S. Bernardi ad Eugenium III. recèns electum literæ liberè, ſed cum charitate ſcriptæ, 51. S. Bernardi Elogium, 128. & ſeq. S. Bernardi Opera genuina, 129. Opera Pſeudepigrapha, *ibid.* & ſeq. Utrum tractatus de Vite Myſtica S. Bernardum habeat Auctorem, 130. Liber de interiori domo non eſt S. Bernardi, *ibid.* Scala Clauſtralium S. Bernardo ſuppoſita, 130. Sermones S. Bernardo falsò adſcripti, *ibid.* Liber de modo bene vivendi Sancto Bernardo extraneus, *ibid.* Utrum Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes a S. Bernardo ſcripta ſit, 131. Romanæ Eccleſiæ auctoritati atque examini quæ ad Religionem pertinent, univerſa reſervat S. Bernardus, *ibid.* S. Bernardi ſententia de Sanctorum beatitudine, 132. & ſeq. S. Bernardus damnationis Abælardi promotor, 422. S. Bernardus a calumniis & Satyra Petri Pictavenſis vindicatur, 424.

Berno Abbas Augiæ Divitis, 105. Utrum Hincmari Remenſis Diſcipulus fuerit, *ibid.* Bernonis Opera, *ibid.*

Bertoldus Conſtantienſis ad Rhenum Presbyter, Hiſtoricus fidelis & accuratus, 109. Opera ejus, *ibid.* Utrum cum Bernardo Presbytero confundendus, *ibid.*

Bituricenſe Concilium a quo congregatum, 71. Bituricenſis Concilii Canones, *ibid.* & ſeq.

Bogomilorum hæreſeos origo, 83. Bogomilorum errores, *ibid.* & ſeq. A quibus detecti, 83. Sectæ caput Baſilius igne damnatus, *ibid.*

Brixienſe Conciliabulum ab Henrico III. adversùs Gregorium VII. coactum, 314. Lata contra Gregorium exauctorationis ſententia, *ibid.* Nullo rationis fuco obducta erat Synodi ſchiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sententia, 315. Hujus ſententiæ nullitas multiplex, 318. & ſeq.

De Bruis (Petrus) Petrobuſianorum parens, 85. Petri de Bruis errores *ibid.* & ſeq. Petrus de Bruis igne damnatus, 86.

S. Bruno Herbipolenſis Epiſcopus, 106. Genus ejus, parentes & Opera, *ibid.*

S. Bruno Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, 113. S. Brunonis Opera, *ibid.* Elogium, *ibid.*

Bruno Andegavenſis Epiſcopus, utrum a Berengaria hæreſi ſit immunis, 269. & ſeq.

Burchardus ex Monacho Lobienſi Ord. Ben. Wormatienſis Epiſcopus, 105. Scripta ejus, *ibid.*

C

Cadalous Antipapa, 14. Ab ingreſſu Romæ prohibetur, *ibid.* Cadalous Synodis frequentibus damnatus, *ibid.* Petri Damiani graves ad Cadaloum Literæ, 15.

Calatrava Ordo in Hiſpania inſtitutus, a quo & quare, 200.

Calaphatus (Michaël) Auguſtus a matre renuntiatur, 217. Auguſtam matrem in ordinem redigere cogitans Imperio & oculis privatur, *ibid.*

Calliſti II. Summi Pontificis electio, 43. Concilia a Calliſto II. celebrata, *ibid.* & ſeq. Burdinum Antipapam Calliſtus obſidet & capit, *ibid.* Calliſti II. auctoritate Evangelium Pomeranis prædicatum, 44. Calliſtus II. Remis Concilium indicit ad pacem Henricum Imperatorem inter & Romanam Sedem, 378. De pace & concordia Sacerdotium inter & Imperium agit Calliſtus, II. *ibid.* & ſeq. Pacta conventa, 379. Calliſtus II. Henrici fraudes ſubodoratus, Inveſtituras damnat, 380. Henricum Imperatorem excommunicatione ferit, *ibid.* Calliſtus Inveſtiturarum Controverſiam in Lateranenſi Concilio componit, 383. & ſeq. Pacta conventa Calliſtum inter & Henricum, 383. Summo Principum conſenſu confirmata, *ibid.* Calliſti ſanctitas, Cardinales & obitus, 44.

Calviniani errores ſuos hauriunt ex Petrobuſianis, 86. Ex Apoſtolicis, 93. Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falsè vocant Calviniſtæ, quàm Apoſtolici Hæretici, *ibid.*

Camaldulenſis Ordo, quare ſic dictus, 192. Hu-

jus Ordinis inſtitutio & propagatio, *ibid.*

Canonici Regulares, 186. Ordinis Canonici reformatio & propagatio, *ibid.* Quando & a quibus cœpta, *ibid.* Canonicorum Regularium Evangelica paupertas, 189. Canonici Regulares ad regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumpti, *ibid.*

Canonici Regulares Parochiis præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatum amoveri & revocari poterant, 190.

Cantuarienſis Primas, 157. Cantuarienſem inter & Eboracenſem Eccleſiam de Primatu diſceptatio, *ibid.* & ſeq. Ab Alexandro II. finita, 17. Cantuarienſis Eccleſiæ Dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmant, Lanfranco & S. Anſelmo propugnantibus, 157. A Paſchali II. poſt Anſelmi obitum, fortiùs poſtea ab Alexandro III. Primatus Cantuarienſis concutitur, 159. Cantuarienſis & Eboracenſis Archiepiſcopi pares declarantur, *ibid.* Benedictini Monachi in Eccleſia Cantuarienſi conſtituti, 599. Archiepiſcopi Cantuarienſes pene omnes olim ex ordine Monaſtico aſſumpti, *ibid.*

Canutus, Danorum Rex; Regnum injuſtè partum, juſtè moderatur, 255. Canuti pietas, *ibid.* Romam voti cauſâ Canutus Rex proficiſcitur, *ibid.* Leges condit ſanctiſſimas, *ibid.* Fragilem ac infirmam eſſe Regum potentiam agnoſcit, *ibid.*

Cardinales. Romani Pontificis electio Cardinalibus attributa, 151. Cardinalium dotes & virtutes, *ibid.* Cardinalium vita Sacerdotibus & Fidelibus eſſe debet vivendi norma, *ibid.* Zelo gloriæ Dei & ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent Cardinalium pectora, 152. Cardinales de toto orbe Chriſtiano eligendi, *ibid.* Quales, *ibid.* Cardinalium officia, 152.

Carrina pœnitentialis, quid ſit, 71.

Carthuſienſis Ordo a quo inſtitutus, 194. Terribilem anaſtaſim Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis Carthuſienſium fabula eſt, 194. & ſeq. Cauſa ſeceſsûs S. Brunonis in eremo, *ibid.* Carthuſienſium Ordinis commendatio, 195. Auſteritas prima, *ibid.* Paupertas arcta, Bibliotheca dives, 196. Carthuſienſes contra omnes pene Satanæ inſidias armati, *ibid.* Eorum veſtes, *ibid.* Cupiditatis radix ab iis avulſa, *idid.* Miſſam quotidie non celebrabant, 197. Lites fugiebant, ſua in judicio non repetebant, *ibid.* Conſuetudo illa exolevit, & quare, *ibid.*

Caſinenſis Congregatio florentiſſima, 191.

Cedrenus (Georgius) quo tempore vixerit, 108. Opera Cedreni, *ibid.* An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit, *ibid.*

Celeſtinus II. Pacifica ejus electio, 50. Cardinales a Celeſtino II. creati, *ibid.*

Celeſtinus III. Clementi III. Pontifici Maximo ſufficitur, 66. Henricum V. Imperatorem & Conſtantiam ejus uxorem coronat, *ibid.* Fabuloſa de Imperiali corona a Celeſtino III. pede percuſſâ in Augurationis ritu, narratio, *ibid.* Celeſtini III. Acta pro Eccleſia & Regno Angliæ, 66. Celeſtini III. Acta in cauſa divortii Philippi Auguſti, & Ingeburgis Reginæ, 67. Utrum Celeſtinus III. matrimonium apoſtaſiâ dirimi poſſe ſenſerit, 68. Celeſtini III. Decretalis ab Innocentio III. emendata, *ibid.* Cardinales a Celeſtino III. creati, *ibid.*

Chriſtus utrum Paſcha, & quando celebraverit, 489. & ſeq. *Vid.* Paſcha Præſentia realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, *Vid.* Euchariſtia.

Ciſtercienſis Ordo a quo inſtitutus & propagatus; 197. Hujus Ordinis Capita varia, *ibid.* Ciſtercienſis Ordinis commendatio, *ibid.* Primæva Ciſtercienſium paupertas, *ibid.* Opus manuum, charitas, parcimonia in cibo, Diſciplina: *ibid.* Officii Divini celebratio, occupationes ſanctæ, ſilentium, 198. Converſatio in omnibus exemplaris, & virtus ſine fuco, *ibid.* Ciſtercienſes Monachi Juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant, 203. Primi Ciſtercii Monachi Decimarum ſolutioni renuntiarunt, 208. Immunitas a Decimarum ſolutione Ciſtercienſi Ordini conceſſa, *ibid.*

Claræ Vallenſes Monachi S. Bernardi diſcipuli ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumpti, 205.

Claromontanum Concilium ab Urbano II. celebratum, & quando, 34. Epiſcoporum numerus, *ibid.* Canonum ſumma, *ibid.*

Clemens II. Pontifex Maximus, 6.

Clemens III. Pontificiam Sedem conſcendit, 65. Pacem facit cum Senatu Populoque Romano, *ibid.* Chriſtianos Principes ad ſacram Expeditionem contra Turcas fœderat, 65. Cardinales a Clemente III. creati, 66.

Clerici Tabernarum ingreſſus. Clericis vetitus, 77. Clerici bonorum Eccleſiæ non ſunt Domini, ſed Diſpenſatores, 211. Clerici damnantur, qui Fideles circumveniunt, ut res ſuas Eccleſiis donent, *ibid.* Clerici poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias tranſmittere non poterant ad heredes, 212. 459. Clericorum incontinentia caſtigatur, 11. 12. Clerici comam nutrientes, 43. 404. Clerici ne Laïcis hominium faciant, 73. 75. Ordo Judiciorum in Clericorum incontinentium cauſis conſtitutus, 76. Vita & honeſtas Clericorum, 76. 78. Clericorum percuſſores mulctantur, *ibid.* Suſpenſio Clericorum, qui ab alienis Epiſcopis ordinantur, *ibid.* Violenta manûs injectio in Clericum aut Monachum, caſus tum primùm Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatus, 409. Clericorum continentia, 457. Sæculares Magiſtratus gerere Clericis vetat Concilium Lateranenſe III. *ibid.* Clericos abſque titulo ordinare nefas, 180. Clericalium Titulorum initium, *ibid.* Clericorum ordinandorum ætas, 181. Clericorum damnanda cupiditas, 185. Perſonæ Clericorum a publica ſervitute liberæ, *ibid.*

Cluniacenſis Cœnobii libertas & immunitas, 3. Cluniacenſis Congregationis Elogium, 101. Diverſa diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia diſſidii cauſa inter Religioſos eſſe non debet, *ibid.* Ordinis Benedictini propagatio per Cluniacenſes Monachos, *ibid.* Cluniacenſis immunitas a Petro Venerabili vindicata, 204. Cœnobium Cluniacenſe olim Epiſcoporum Seminarium, 205.

Coadjutorum aſſumptio, quibus de cauſis, quâ auctoritate, quibus conditionibus facta, 170.

Cœlibatus ſacrorum Miniſtrorum, 76.

Comam nutrire Clericis nefas, 43. Comam immodeſtè tractare Chriſtianis quibuſvis hominibus vetitum, 74. 77.

Communio frequens, 19. Frequens Communio & pietas erga Deiparam Virginem, duo ſinceræ devotionis characteres, 19. Communio ſub utraque ſpecie ſeorſim, 35. 41.

Comnena (Anna) Alexii Imperatoris & Irenes Auguſtæ filia, 121. Annæ Comnenæ eruditio, *ibid.* Stylus elegans, *ibid.* Opera, *ibid.* Annæ Comnenæ in Latinos Sacerdotes calumnia, 220. Anna Comnena in Gallos parum æqua, *ibid.*

Comnenus (Alexius) Imperator coronatur, 219. Alexii Comneni bella bene vel malè geſta, *ibid.* & ſeq. Comneni pœnitentia, 220. Novatores inſectatur, & coactis Synodis damnari curat Alexius Comnenus, 221.

Com-

Comnenus (Andronicus) Imperator, 222. Nuptiæ ejus, dominatio tyrannica, infœlix obitus, & falsa pœnitentia, *ibid.*

Comnenus (Joannes) Auguſtus a Patre appellatus, 221. Hoſtes debellat, Triumphum *B. Virgini* decernit. *ibid.* Joannis Comneni pietas ac moderatio, *ibid.*

Comnenus (Iſaacius) ingenium ejus, mores, virtus, 218. Comnenus imperium cum vita Monaſtica commutat, *ibid.*

Comnenus (Manuel) Imperator coronatur, 221. Ejus in Germanicum exercitum perfidia, *ibid.* Manuelis Comneni bella, *ibid.* Manuel Comnenus de Monachorum reformatione ſollicitus, 221. Controverſiis de Religionis Dogmatibus ſe immiſcet, *ibid.* Anathema in Deum Mahometi ex Cathecheticis tabulis expungi decernit, 222. Manuelis Comneni nævi, *ibid.*

Confeſſarii qui eligendi, 26. Confeſſarius pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat, 79.

Confeſſionis Sacramentalis inviolabile ſigillum, 79. 248.

Confirmatio a jejunis adminiſtranda, 73.

Conjuges. Quæſtionis de continentia Conjugum ante ſacram Communionem ſolutio, 128.

Conradi Germaniæ Regis coronatio, 4.

Conradus II. Germaniæ Rex & Imperator coronatur, 226. Conradi II. bella, pietas, & obitus, *ibid.*

Conradus III. Lothario mortuo Imperator ſalutatur 229. Res ab ipſo vario exitu geſtæ, *ibid.*

Conſecrationis Regiæ ritus antiquus, 231.

Conſtantia Imperatrix Henrici V. conjux, utrum Monialis fuerit, 66.

Conſtantinopolis a Latinis principibus Cruceſignatis expugnatur, 223.

Conſtantinus Ducas Imperator, 218. Conſtantini virtutes & nævi, *ibid.* Conſtantinus Ducas Virorum Literatorum amator, *ibid.*

Conſtantinus Monomachus Imperii conſors ab Auguſta Zoë declaratur, 217. Conſtantini Monomachi bella, *ibid.* Pietas *ibid.* & ſeq.

Coſmas Pragenſis Eccleſiæ Diaconus rerum Bohëmicarum Scriptor 122.

Coyacenſis Synodus a quo coacta, & quare, 74. hujus Synodi ſumma, *ibid.* & ſeq.

S. *Crucis* Fontis Avellani Congregatio, 190. Monachorum iſtius Congregationis auſtera Diſciplina, *ibid.*

D

D*Almatia* Concilium a quo celebratum, 79. Hujus Concilii Synopſis, *ibid.*

Damaſus II. Romanus Pontifex, 6.

Damiani (Petrus) Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, patria ejus, Profeſſio & Elogium, 10. 108. Petri Damiani labores in extinguendo Schiſmate Benedicti Antipapæ contra Nicolaum II. & Cadaloi contra Alexandrum II. *ibid.* Petrus Damiani Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, 108. Petri Damiani Opera, *ibid.*

Danorum irruptio in Angliam 254. Cantuaria a Danis expugnata, *ibid.*

Decimarum poſſeſſio ac retentio Laïcis vetita, 25. 405. Decimarum reſtitutio Laïcis imperata, 459. Decimæ a Monachis poſſeſſæ, 208. Utrùm juſtè & canonicè decimas poſſidere poſſint Monachi, *ibid.* Decimarum a Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributio, 213. Decimæ Saladinæ, *ibid.* Illarum exactionem Decimarum non probat Petrus Bleſenſis, 213.

Deoduinus Leodienſis Epiſcopus, obitus ejus & Opera, 107.

Dictatus Gregorii VII. utrum genuinus ſit ipſius fœtus, 338. Vide Gregorius VII. Dictatus Articuli expenduntur, *ibid.* & ſeq.

Dimiſſoriæ Literæ. De iis qui ſine proprii Epiſcopi Dimiſſoriis ordinantur. 78.

Diſpenſationes quando concedendæ, 146. Diſpenſationes non remittendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & charitate magiſtrâ, 147.

Dominica dies quâ ratione celebranda, 44. 74.

Dominicum corpus, *Vid.* Euchariſtia.

Dona gratuita a Clero ob Reipublicæ neceſſitates conceſſa, 213. & ſeq.

Ducas (Conſtantinus) Imperator, ingenium ejus, mores, ſegnities, 218. *Vid.* Conſtantinus.

Ducas (Michaël) Imperator, ignavia ejus, 219. Res infœliciter geſtæ, & depoſitio, *ibid.*

Durandus Troarnenſis Abbas, Ord. Benedict. 107. Opera ejus & Elogium, *ibid.*

E

E*Admerus* Ord. Bened. Monachus, Opera ejus & Elogium, 117.

Eboracenſe Concilium & Canones, 79.

Eccleſiæ infallibilitas, 135. 433. 475. Eccleſiarum immunitates undecimo & duodecimo ſæculo, 212. Eccleſia laboranti Reipublicæ, Regique ſponte ſubvenire debet, 214. Eccleſiaſticæ cauſæ quâ ratione finiendæ 22. Eccleſiaſticorum Judiciorum ordo 456. Præclara Eccleſiaſtici Regiminis Regula, 137. Bonorum Eccleſiaſticorum abuſus, 211. Proventus Eccleſiaſtici patrimonia pauperum, *ibid.* Utrùm poſſeſſiones ex bonis Eccleſiæ acquiſitæ aut pecuniæ ex reditibus Eccleſiaſticis reſiduæ tranſmitti poſſint ad heredes, 212.

Eccleſiaſtica bona, ſtatus, jura &c. *Vid.* Eccleſia.

S. *Eduardus*, Ethelredi filius, Angliæ Rex, 256. Eduardi Regis caſtitas in conjugio, *ibid.* Eduardi Regis pietas, *ibid.* Leges Sanctiſſimæ, *ibid.*

Ebbertus Ordinis Benedictini Abbas, varia ejus Opuſcula 140.

Sancti Elphegi Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium, 254.

Enhamenſe Concilium a quibus, & quando celebratum, 70. Canonum Synopſis, *ibid.* & ſeq.

Epiſcoporum reſidentia, 174. Rationes a reſidentia diſpenſantes ad tempus, *ibid.* Epiſcopi in Regno Franciæ abſque Regio aſſenſu non ordinandi, 163. Prima cauſarum Epiſcopalium cognitio in Conciliis Provincialibus aut Nationalibus inſtituenda, 177. Novorum Epiſcopatuum erectio, quâ auctoritate facta, 162. Electiones Epiſcoporum, 26. 163. Jus Regis Chriſtianiſſimi in Epiſcoporum Regni ſui electionibus Joannes X. tuetur & confirmat, 176. Epiſcoporum electiones a Metropolitanis confirmatæ, 163. Jus Romanorum Pontificum in Epiſcoporum electionibus confirmandis, 155. Profeſſio ordinandorum Epiſcoporum, 165. Fidelitatis Sacramentum & hominium ab Epiſcopis Regibus præſtitum, 167. Ægrè tulere Summi Pontifices, ut ab Epiſcopis hominium exigeretur, 167. Ludovicus VI. Provinciæ Burdegalenſis Epiſcopos ab hominii ſervitute liberat, *ibid.* Licentia ſuſcipiendi Epiſcopatûs, quando & a quibus petenda, *ibid.* Ceſſiones Epiſcopatuum, 168. Reſignatio Epiſcopatûs in favorem & Coadjutoris aſſumptio, quibus de cauſis, quâ auctoritate, quibus conditionibus facta, 170. Tranſlatio Epiſcoporum ob unam Eccleſiæ utilitatem licita, & Romani Pontificis auctoritate, *ibid.* Epiſcopi ad Regia Conſilia aſſum-

aſſumpti, 172. Regula in Tranſlationibus Epiſcoporum ſervanda, 6. Epiſcopi definitivâ ſententiâ non damnandi, inconſultâ Sede Apoſtolicâ, 9. 177. Nunquam meliùs quis Epiſcopus nominatur, quàm cùm perſecutionem propter juſtitiam patitur, 21. Abbatum erga Epiſcopos reverentia, 72. Epiſcopi jure divino ſedent in Conciliis, Cauſarum Eccleſiaſticarum Judices, 378. Epiſcopos locum & officium Apoſtolorum in Eccleſia tenere docet Calliſtus II. 379. Juris eſt Epiſcoporum de Fidei cauſis judicare, 423. 430. Epiſcopi etiam extra Concilia Generalia cauſarum Fidei jure divino Judices, 431. Epiſcopi Judices a Deo in Eccleſia conſtituti, 432. Confirmatio Judicii ab Epiſcopis lati ad quem pertineat, *ibid.* Epiſcopatus in Abbatia conſtitutus Monachis ibidem permanentibus, 163. Epiſcopi fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſiæ diſciplina emendanda ſunt, quàm tacendo & adulando, 164. Epiſcopatus virtutis & ſcientiæ merces, *ibid.* Eligendi Epiſcopi Deo grati, & Regno utiles, 165. Epiſcopi Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant, 167. Qui minùs canonicum in Epiſcopatum ingreſſum habuit, ſollicitus eſſe debet de egreſſu, 169. Plura Beneficia tenere an Epiſcopis liceret, 171. Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita Epiſcopis Beneficiorum pluralitas, *ibid.* Utile eſt Eccleſiæ, ut Regum conſiliis interſint Epiſcopi, 173. Epiſcoporum juriſdictio XI. & XII. ſæculo in Italia, in Gallia, 174. In Anglia, in Normannia, *ibid.* In Suecia, 175. Cauſæ omnes Clericorum Eccleſiaſticæ civiles & criminales Epiſcoporum Tribunali eâ ætate reſervatæ, 174. Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopalem juriſdictionem reveriti, 175. Epiſcopalis juriſdictio Concilii Lateranenſis III. & Pontificum Decretalibus firmata, *ibid.* Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni Epiſcopali obnoxii, 176. Officiales Epiſcopalis juriſdictionis Adminiſtri, *ibid.* Canonica Epiſcoporum judicia, *ibid.* A Legatorum Apoſtolicorum ſententia in Synodis lata Epiſcopi depoſiti, ad ſummum ipſum Pontificem poterant appellare, 177. Collatio Beneficiorum omnium ad Epiſcopos jure ſpectabat, Laïcis vetita erat, 177. Epiſcoporum quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant, ut immunitatis Privilegium a Summo Pontifice poſtularent, 205. Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex Monaſteriis aſſumptorum eſſe deberet, 206. Epiſcopalis eleemoſyna, 211. Epiſcopi militiam Regibus ſubminiſtrabant, 214. Epiſcopi interdum pro Regibus fidejubere cogebantur, 216.

Euchariſtia verum & proprium Chriſti corpus, verum Sacrificium, 82. Guitmundi ſingularis opinio de Speciebus Sacramentalibus, 171. Azymorum uſus in confectione Euchariſtiæ, 489. & ſeq. Euchariſtia cur fermentum appellata, 500. Indicantur hujus Operis loci, in quibus de Euchariſtia tractatur, 501. Fides præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, probatur & verbis promiſſionis, 502. & ſeq. Verbis Domini, Sacramentum inſtituentis, 517. & ſeq. ex Patribus ſex priorum ſæculorum, 531. Sacramentariorum objectiones contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam diluuntur, 523. 532. 534. 537. 545. 553. 559. & ſeq. S. Ignatius, Martyr, realis Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiæ aſſertor, *ibid.* S. Juſtinus Martyr Catholicum dogma confirmat, 531. Sanctus Irenæus Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiæ teſtis, 533. Catholicum dogma ex S. Cypriano probatur, 536. Catholicæ veritati Concilium Nicænum & S. Athanaſius ſuffragantur, 538. Dogmati de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet Euſebius Cæſarienſis, 539. S. Hilarius præſentiæ realis in Euchariſtia acerrimus vindex, 541. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia tuetur, 542. SS. Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis aſſertores, 543. SS. Ephrem Syrus & Epiphanius realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam agnoſcunt, 546. & ſeq. SS. Optatus Milevitanus & Gaudentius Brixienſis præſentiæ realis Chriſti in Euchariſtia teſtes, 548. S. Chryſoſtomus ſtat pro præſentia reali Corporis Chriſti in Euchariſtia, 549. & ſeq. S. Ambroſius Sacramentariis contrarius, 555. S. Hieronymus realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia propugnator, 559. S. Auguſtini teſtimonio dogma Catholicum de reali Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentia roboratur, 563. & ſeq. Solvuntur Objectiones ex S. Auguſtino petitæ, 568. & ſeq. SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus fidem realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant, 578. Theodotus Ancyranus & Proclus Conſtantinopolitanus realis præſentiæ Corporis & Sanguinis in Euchariſtia teſtes, 582. S. Leo Magnus cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur, 583. Heſychii teſtimonium pro reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia. *ibid.* Auctor Homiliæ V. de Paſchate, quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem aſſerit, 585. SS. Gregorius Magnus & Hiſidorus Hiſpalenſis Catholico Dogmati de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur, 586. Utrum de Euchariſtia agatur Joannis ſexto Capite, 502. Futiles Albertini rationes, 503. Diluuntur argumenta quibus Albertinus & alii probare nituntur Joannis cap.6. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis ejectionem, 507. & ſeq. 516. Corpus & Sangnis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis, qui Euchariſtiam dignè percipiunt, 503. Euchariſtia cibus ſalutis & panis vitæ, 504. Noſtra cum Chriſto unitas per communicationem Carnis illius & Sanguinis in Sacramento Euchariſtiæ naturalis eſt, 505. Euchariſtia ſpiritalis vitæ noſtræ cauſa, *ibid.* Euchariſtia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat, *ibid.* Chriſti Carnem in Euchariſtia deguſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, 506. Euchariſtia Caro Chriſti vivifica, *ibid.* & 578. Sui in Euchariſtia participes immortales facit, 506. Qui Euchariſtiam ſuſcipit, quodammodo commiſcetur, & fit unum cum ipſo, *ibid.* Euchariſtia ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum, *ibid.* Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, *ibid.* Chriſtus per Euchariſtiam in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem, 509. Non in Sacramento tantùm, ſed uſque ad ſpiritûs participationem Caro Chriſti comedenda, 510. Caro Chriſti plurimùm prodeſt, quatenus Spiritu vegetatur, & vivificandi vim habet a Verbo, cui perſonaliter unita eſt, *ibid.* Euchariſtiæ adoratio, 511. Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur, *ibid.* Manducationi orali Corporis Chriſti ſpiritalis manducatio neceſſariò jungenda, 512. Catechumenis occultare myſteria, ac præſertim Euchariſtiæ Sacramentum, ſolemne erat, 513.

Ec-

Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fides, & cum Latina conſenſus in dogmate de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia & Tranſſubſtantiationis, 519. & ſeq. Moſcovitarum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtiæ, 521. Armenorum cum Eccleſia Græca conſenſus in Euchariſtiæ dogmate, *ibid.* Chriſtianorum Indiæ Cophtorum, & Æthiopum concors de Euchariſtia fides, *ibid.* In verbis Inſtitutionis Euchariſtiæ, verbum, *Eſt*, non ſumitur pro verbo ſignificandi, 523. Quid ſignificet pronomen, *Hoc*, in verbis inſtitutionis Euchariſtiæ, 528. Euchariſtia Pharmacum immortalitatis, 506. 531. 550. Euchariſtia non communis panis & potus, ſed incarnati Jeſu Caro & Sanguis, 532. Euchariſtia ex duabus rebus conſtat terrenâ & cœleſti, 533. Reſurrectionem corporis ex Euchariſtiæ participatione probat S. Irenæus *ibid.* Euchariſtia nova oblatio novi Teſtamenti, 534. Chriſtiani Athletæ Euchariſtiæ ſumptione contra adverſarium muniuntur, 536. Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè Euchariſtiam ſumunt, *ibid.* Indignè communicantes vim inferunt Corpori & Sanguini Domini, 537. Deum ſentiunt ultorem qui Euchariſtiam indignè ſumunt, *ibid.* Qui ab Euchariſtia prohibetur, ſeparatur a Chriſti corpore, & procul remanet a ſalute, 538. Chriſtus in ſacra Menſa incruentè immolatus fide intelligitur, *ibid.* Euchariſtiæ Sacrificium veteris Legis ſacrificiis præſtantius, 539. S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre ex Euchariſtia probat, 541. De veritate Carnis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia nullus eſt ambigendi locus, *ibid.* Tranſmutatio panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti ſimilis mutationi aquæ in vinum ab eo in nuptiis factæ, 542. Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet, 543. Panis Euchariſticus conſecratione corpus Chriſti fit & dicitur, 545. Euchariſtiam percipientes Agnum ipſum integrè comedimus, 546. Euchariſtia pignus ſalutis eternæ, tutela Fidei, ſpes reſurrectionis, 548. Idem Agnus per ſingulas Eccleſias in myſterio panis & vini immolatur, *ibid.* Chriſtus quia poteſt & promiſit, de pane efficit proprium Corpus, *ibid.* Nihil intereſt inter Euchariſtiam & cœnam, in qua Chriſtus recumbebat, 549. Non minoris ſceleris rei ſunt, qui Euchariſtiam indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt, *ibid.* Euchariſtico pane alimur, quem Angeli videntes tremunt, *ibid.* Per Euchariſtiam unimur Chriſti, quemadmodum Corpus ejus ipſi unitum eſt, 550. Quâ animi munditiâ ad Euchariſtiam accedere debeamus, 551. Idem Chriſti Corpus eſt in Euchariſtiæ Sacramento, quod in præſepi adoraverunt Magi, *ibid.* Euchariſtia, ſpes; ſalus, lux, vita, *ibid.* Angelorum & Cælorum Dominum in Euchariſtia videmus, tangimus, comedimus, 551. Euchariſtiæ Sacramenti miniſter, 552. Qualiſcumque fuerit Origenis ſententia de natura & qualitate Corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem, Catholicæ Fidei de præſentia reali ejus in Euchariſtia non præjudicat, 553. Qui dignè Euchariſtiam ſumunt Diabolo terribiles fiunt, 554. Euchariſtiæ admirabiles effectus, *ibid.* Euchariſtia mannâ præſtantior, non figura, ſed veritas, Corpus Auctoris, Corpus vitæ, 555. Euchariſtia non eſt id quod natura formavit, *ibid.* Quod conſecratione conficitur, Corpus ex *Virgine* eſt, *ibid.* Quo ſenſu S. Hieronymus Euchariſtiam Typum & myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet, 560. Quo ſenſu S. Hieronymus dicat impios non manducare Carnem, nec bibere Sanguinem Salvatoris, 562.

Duplex modus manducandi Carnem Chriſti, unus juſtis impiiſque communis, alter juſtorum proprius, *ibid.* & ſeq. Euchariſtiæ Sacramentum ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri, 563. Euchariſtia Chriſti Corpus eſt veterum Sacrificiorum completivum, *ibid.* Nemo Chriſti carnem manducat, niſi priùs adoraverit, 564. Euchariſtia eſt ipſa caro, ipſe Sanguis Domini unicum pro ſalute noſtra Sacrificium, *ibid.* Sanguinem qui de Chriſti latere manavit in Euchariſtia bibimus, 565. Chriſtus Corpus ſuum in manibus ferebat cùm Euchariſtiam Apoſtolis dedit, 568. Euchariſtia myſterium unitatis, 569. Cur antiqui Patres de Euchariſtia aliquando obſcuriùs locuti ſunt, 570. Spiritus Sanctus panem in ſacra menſa efficit proprium incarnati Verbi Corpus, 578. Euchariſtia incruentum Sacrificium, *ibid.* Per Euchariſtiam in nobis manet Chriſtus, non ſolùm Divino modo, ſed etiam humano, 579. Non ſolùm ſecundùm relationem affectûs, ſed ſecundùm participationem naturalem, 581. Chriſtus Euchariſtiam ſumentibus per Carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit, 580. Niſi Chriſtus eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur, 581. Chriſtus per Euchariſtiam exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem, 582. Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per Euchariſtiam, *ibid.* Mos aliquibus in Eccleſiis olim uſurpatus comburendi reliquias Euchariſtiæ, cùm ſpecies horrorem ſumendi incutiebant, non officit fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti, 585. Euchariſtia a jejuniis ſumenda, 586. Panes propoſitionis Euchariſtiæ figura, *ibid.* Diſpoſitiones ad dignam Euchariſtiæ perceptionem, *ibid.* Quæſtio excitata de Corpore Chriſti in Euchariſta, utrum corruptibile, vel incorruptibile ſit, 223. Error Abbaudi Abbatis, quòd Accidentia panis & vini in Euchariſtia non maneant, 278. Catholica de Euchariſtia Fides in Synodo Rothomagenſi aſſerta, *ibid.* *Vid.* Concilia adversùs Berengarium celebrata verbo, *Berengarius*,

Eudo de Stella, patria ejus, errores inſani, & infœlix exitus, 92.

Everhelmus Blandinienſis Abbas, Ord. Bened. 106. Opera ejus genuina, vel ſuppoſita, *ibid.*

Eugenius III. contra morem Pontifex eligitur, & quare, 51. S. Bernardi ad Eugenium III. recèns electum literæ libero ſtylo, ſed charitatem ſpirante ſcriptæ, *ibid.* Eugenius III. fugere cogitur, *ibid.* Portentum Eugenio III. celebrante viſum, *ibid.* Expeditionem ſacram contra Turcas indicit Eugenius III. 51. Eugenius III. Romam regreditur, *ibid.* Iterum fugit, *ibid.* Eugenius III. in Gallias venit, *ibid.* Concilia ab Eugenio III. celebrata *ibid.* & ſeq. S. Hildegardis ſpiritus Eugenio III. probatus, 52. Eugenii III. ſententia Apoſtolico viro digna, *ibid.* Eugenii III. in viros religioſos & eruditos benevolentia, *ibid.* Eugenii III. virtutes, *ibid.* Sanctitas, 53. Cardinales ab Eugenio III. creati, *ibid.*

Euthymius Zigabenus, Monachus Græcus, Scriptor Eccleſiaſticus, 121.

Excommunicatio. Ordinationes ab excommunicatis celebratæ quo ſenſu irritæ, 25. Qui nam cum excommunicatis communicantes a cenſura ſunt immunes, *ibid.*

Fal-

F

F*Alco* Beneventanus, Sacri Palatii notarius, 128.
Ferdinandus I. Caſtellæ Rex, 248. Ferdinandi cum Henrico II. Imperatore controverſia, *ibid.* Pius Ferdinandi I. Regis obitus, *ibid.*
Ferdinandus II. Rex Legionis, 253. Ferdinandi II. virtutes & nævi, *ibid.*
Fermentati uſus utrum perpetuus fuerit in Eccleſia Græca, 496.
Fermentum olim per Titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia, 500. Euchariſtia cur fermentum appellata, *ibid.*
Fidelitatis, juramentum ab Epiſcopis, Regibus præſtitum, 167.
Fides. Indignum eſt rationem fidei humanis agitandam ratiunculis committere, 422. Cauſarum Fidei judicium ad quos pertineat, 423. 432. & ſeq. Cauſæ Fidei ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 423. 432. 434. & ſeq. Romanæ Eccleſiæ fides indeficiens, *ibid.* 433. Confirmatio judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati ad Romanum Pontificem pertinet, 432. 434. Auctoritas finiendi controverſias Fidei ad Romanam Sedem ſpectat, 434. Judicia Quæſtionum Fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris; ſi præter Sententiam Romani Pontificis præſumantur, *ibid.* *Vid.* Romanus Pontifex.
Florentius, Vigornienſis, Ord. Bened. Monachus & Chronicon ab ipſo conſcriptum. 121.
Folmarus & ejus errores, 94. Folmari error palmaris circa Sacramentum Euchariſtiæ, *ibid.* Errorem ſuum retractat Folmarus, *ibid.*
Fontis-Ebraldi Ordo a Roberto de Arbriſello inſtitutus, 199. Fontis-Ebraldi Abbatiſſa totius Ordinis Sanctimonialium & Monachorum Caput, *ibid.* Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſello, cùm viros obſequio Ancillarum Chriſti addixit, ac voto adſtrinxit, *ibid.*
Francorum Reges IX. & XII. Sæculis, 231. Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 476. Pietas & munificentia erga eos qui pro juſtitia exulant & patiuntur, jus hereditarum eſt Regum Francorum, 479. Regiæ Francorum conſecrationis ritus antiquus, 232.
Francorum cruce ſignatorum in Oriente victoriæ, 236.
Franconis Abbatis Opera varia, ſtrictâ & ſolutâ Oratione ſcripta, 115.
Fridericus I. dictus Ænobardus, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum a Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, 229. Concordia inter Eugenium III. Pont. Max. & Fridericum I. inita, *ibid.* Pacti conditiones, *ibid.* Friderici I. expeditio in Italiam *ibid.* Fridericum I. Imperatorem inter & Hadrianum IV. Pont. Max. diſſidium, 54. 530. & ſeq. *Vid.* Hadrianus IV. Imperatoris Friderici I. cum Alexandro III. rixæ, 58. & ſeq. *Vid.* Alexander III. Fridericus I. excommunicatur, 58. Fridericus I. Octaviani Antipapæ Protector, 447. Papienſe Conciliabulum ab Imperatore Friderico I. Schiſmatico congregatum, *ibid.* Laudenſe Conciliabulum alterum ab eodem Imperatore coactum, 451. Conciliabulum Heripolenſe ad Guidonis Antipapæ intruſionem confirmandam a Friderico I. indictum, *ibid.* Fridericus I. cum eis quos in partes traxerat ad Eccleſiæ unitatem redit, 451. Bellum ſacrum a Friderico I. animo pœnitente ſuſceptum, 230. Friderici I. Obitus, Elogium, *ibid.*
Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, eruditio, pietas, 105. Fulberti vita, Opera & Elogium, *ibid.*
Fulcherius Carnotenſis, & Opera ejus 121. Fulcherii ſtylus & nævi, *ibid.*
Fulco Senior, Comes Andegavenſis, 232. Fulconis in filium rebellem animadverſio & ſeveritas, *ibid.* Fulconis Comitis Hieroſolymitana peregrinatio & pœnitentia, *ibid.*

G

G*Allicana* Eccleſiæ laus, 449. Gallicana Eccleſia in unitate ac obſervantia erga Romanam Eccleſiam conſtans, 452. Romanæ Eccleſiæ in Eccleſiam Gallicanam propenſio, *ibid.*
Galo Pariſienſis Epiſcopus utrùm inter Paſchalis II. Cardinales ſit annumerandus, 42. An ei tribuendæ ſint Conſtitutiones in Conciliorum collectionibus editæ, *ibid.*
Gandulphi hæreſis, in quo ſita ſit, 81. Gandulphus in Attrebatenſi Concilio damnatus, *ibid.*
Gebhardus Salisburgenſis Epiſcopus, quarumdam Epiſtolarum Auctor, 111.
Gelaſius II. Pontifex creatus, 43. Gelaſi II. cum Henrico Imperatore diſſidia, *ibid.* Gelaſius II. Roma pellitur, *ibid.* Schiſma, *ibid.* Concilia a Gelaſio II. celebrata, *ibid.* Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere recuſat, 378. Indulgentiæ a Gelaſio II. conceſſæ, 43. Gelaſii II. in Gallias confugium, *ibid.*
S. Genovefa Abbatia, Victorinæ filia, 187. S. Genovefæ Regulares Canonici Sæcularium loco introducti, 52. 187.
Gerardi Engoliſmenſis Epiſcopi fortuna & mores, 401. Gerardus Engoliſmenſis Petri Leonis Antipapæ fautor, *ibid.*
Gerochus Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, 122. Gerochi Opera, & a quo edita, *ibid.*
Gilbertus Porretanus Pictavenſis Epiſcopus; 90. Gilberti Porretani ſubtilitas, *ibid.* & ſeq. Ad Romani Pontificis Tribunal Gilbertus multiplicis erroris accuſatur, *ibid.* Gilberti Porretani errores, *ibid.* & ſeq. Attributa divina nec a ſe invicem, nec ab eſſentia reipſa, diſtingui exiſtimavit Gilbertus Porretanus, 91. A Gilberti Porretani errore parùm abeſſe opinio Scoti videtur, *ibid.* Concilia in cauſa Gilberti Porretani congregata, *ibid.* Symbolum a Præſulibus Gallicanis contrà Gilberti errores conditum, 92. Gilberti errores ab Eugenio III. Rom. Pont. damnati, *ibid.* Errores ejurat & Summi Pontificis Sententiam ſummâ animi demiſſione excipit Gilbertus Porretanus, *ibid.*
Gillebertus de Hoilandia, Suinſhetenſis Abbas, & varia ejus ſcripta, 134.
Glaber Rodulphus, Ord. Bened. Monachus, quando floruerit, 105. Opera ejus, *ibid.*
Glaſtonienſi Abbati & Conventui juriſdictio Eccleſiaſtica & civilis conceſſa in tota Inſula, 102.
Godefridus Bullionæus Hieroſolymorum Rex creatur, 236. Godefridi virtus & humilitas, *ibid.*
Godefridus Viterbienſis, Chronicon univerſale partim carmine, partim ſolutâ oratione ſcriptum, 141.
Goffridus Vindocinenſis, præclara ejus geſta, & Opera, 123. Goffridi Vindocinenſis Abbatis Epiſtola fratri Roberto inſcripta, utrùm ipſius genuinus ſit fœtus, 387. & ſeq.
Græca Eccleſiæ de Euchariſtia Fides & in Dogmate de reali Corporis Chriſti præſentia cum

Eccleſia Latina conſenſus, 519. & ſeq.

Grandimontenſis Ordo a quo inſtitutus, 192. Hujus Regula, *ibid.* Utrum Grandimontenſis Congregatio Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaverit, *ibid.* Grandimontenſis Ordinis commendatio, 193. Ortum inter Fratres Laïcos & Clericos Grandimontenſes diſſidium, *ibid.* Quomodo, & a quibus compoſitum, *ibid.* Regula Grandimontenſium a Romanis Pontificibus confirmata & refrigeſcente fervore temperata, 193. Grandimontenſis Ordinis Elogium, *ibid.*

Gratianus, patria ejus, profeſſio, 139. Gratiani collectio, *ibid.* Gratiani emendatio, *ibid.* Gratiani collectio non eſt approbata ab Eugenio III., 139. Fabula de Gratiani natalibus, *ibid.*

Gregorius VI. Ejus pro Schiſmate extinguendo Labores, 5. Gregorii VI. electio in ſimoniæ ſuſpicionem venit, *ibid.* & ſeq. Sutrina Synodus Gregorio VI. conſentiente & Præſide celebrata, 6. Gregorius VI. Pontificatu ſponte cedit, *ibid.* Gregorium VI. Pontificem legitimum fuiſſe agnovit Eccleſia, quamvis ejus electio Sutrinæ Synodo vitioſa viſa ſit, *ibid.* In Germaniam ductus Gregorius VI. & quare, *ibid.*

Gregorii VII. electio, 18. Ejus præclaræ dotes & virtutes, 19. Cœleſte viſum quo ejus regimen a Deo probari ſignificatur, *ibid.* Simoniacos & incontinentes Clericos Gregorius VII. coërcet. *ibid.* Ipſi ſtructæ inſidiæ, *ibid.* Gregorii Chriſtiana moderatio, 19. Berengarium damnat, *ibid.* Gregorius VII. a calumnia vindicatur, 19. 20. 24. Ejus cum Henrico IV. Germaniæ Rege diſſidium, 19. *Vid.* Henricus. Mathildem Comitiſſam ad Chriſtianam perfectionem inſtituit, *ibid.* Ad frequentem Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam ipſam hortatur, *ibid.* Gregorii VII. Geſta pro Eccleſia & imperio Orientis, 20. Geſta pro Eccleſia & Duce Bohĕmorum, *ibid.* Divinum Officium Linguâ Sclavonicâ celebrari vetat, *ibid.* Gregorii geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum, 20. Cum Hiſpaniæ Regibus, 21. Cum Philippo Rege Francorum, 23. Necem S. Staniſlao Cracovienſium Epiſcopo illatam Gregorius VII. ulciſcitur, 21. Gregorius VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus, *ibid.* Robertum Guiſcardum Principem Normannum Beneficiis ſuis addicit Eccleſiæ Romanæ defenſioni Gregorius VII., 21. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem Dignitatem confirmat, 22. Gregorii VII. manſuetudo erga Normanniæ Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur, *ibid.* Studia Gregorii VII. erga Monaſticum ordinem, 23. Gregorii VII. Concilia, 24. & ſeq. Gregorii VII. Pontificis Maximi cum Henrico III. Imperatore diſſidium, 281. Henrici III. flagitia hujus diſſidii cauſa, *ibid.* Gregorii VII. ad Henricum III. Literæ & Legati ut eum ab Officio revocet, 283. Gregorius VII. in Henricum III. & utilitates ejus propenſiſſimus, 284. & ſeq. Henricus III. a Gregorio VII. reprehenditur, 286. Conciliabulum Wormatienſe adversùs Gregorium VII. ab Henrico coactum, *ibid.* Gregorius Henricum in Romana Synodo excommunicat, 288. Utrum Gregorius Regiâ Dignitate eum omnino privaverit, *ibid.* & ſeq. Henricus a Gregorio abſolutionem obtinet, 290. Quibus conditionibus, 291. Gregorius VII. a falſis accuſationibus, & calumniis ſe purgat per Corpus Domini, 292. Henricus fidem Gregorio datam violat, *ibid.* & ſeq. Utrum abſque Gregorii VII. conſilio Rodulphus Germaniæ Rex electus fuerit, 293. Gregorius VII. ad manſuetudinem propenſus, 295. 699. Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum rurſus excommunicat & exauctorat, 226. 295. & ſeq. Gregorius VII. primus Romanorum Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, 296. Veterum Pontificum exemplis ac ſententiæ repugnant Gregorii VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis, 297. & ſeq. Quid Gregorium in hanc opinionem inducere potuerit, 301. Nullius ſunt ponderis Argumenta quibus ſuam ſingularem opinionem de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici attributa probare nititur Gregorius VII. 302. & ſeq. Falſa & apocripha documenta Gregorio VII. ſubminiſtrata, 304. Non tam proprio motu, quàm aliorum impulſu Henrici Regis exauctorationem aggreſſus eſt Gregorius VII. 306. Gregorii VII. Opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit, *ibid.* Nec ipſe Gregorius definivit, ſeu credendum propoſuit Fidelibus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere, 306. & ſeq. Gregorii, VII. ſanctitas privatæ illius opinionis non probat veritatem, 311. Conciliabula adversùs Gregorium VII. ab Henrico coacta, 314. & ſeq. 322. Calumniæ in Gregorium prolatæ, *ibid.* Lata in Brixienſi Pſeudo-Synodo adversùs Gregorium exauctorationis ſententia, 315. Schiſma, *ibid.* Quibus rationibus nitebatur Synodi Schiſmaticæ in Gregorium ſententia, 316. Gregorii VII. ſanctitas a calumnia vindicatur, 317. Ejus Elogium, *ibid.* & ſeq. Anna Comnena Schiſmatica fœmina contra Gregorium non audienda, 318. Sententiæ in Gregorium VII. a Brixienſi Conciliabulo Latæ nullitas multiplex, *ibid.* Contra prudentiæ leges non peccavit Gregorius VII. excommunicando Henricum Germaniæ Regem & Epiſcopos illius fautores, 319. Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis ſalvo officio, connivere non poterat Gregorius VII. *ibid.* Gregorius VII. anathematis Sententiam in Henricum & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, 321. Utrum Gregorius morti proximus ſententiam in Henricum Regem latam reſciderit, ipſumque abſolverit, 326. & ſeq. Gregorii VII. Dictatus, utrum ipſius ſit genuinus fœtus, 338. Epiſcopos vice Chriſti Eccleſias ſuas regere Gregorius VII. cenſet 339. Solum Romanum Pontificem juredici univerſalem ſcripturus non videtur Gregorius VII. *ibid.* Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici conveniente, abſque Synodo, non videntur a Gregorio VII. dictati, 340. Abſentes & inauditos Epiſcopos a Romano Pontifice damnari poſſe Gregorius VII. non ſcripſit, 341. Quòd in eadem domo cum excommunicatis a Romano Pontifice manere non liceat Gregorius VII. abſque exceptione non dixit, *ibid.* & ſeq. Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe Gregorius VII. non aſſeruit 341. Solum Papam Imperialibus Inſignibus uti poſſe Gregorius VII. non ſcripſit, *ibid.* Papæ nomen non recitabatur tempore S. Gregorii, 342. Eccleſiaſtici ritus a Gregorio VII. inſtituti, 27. Gregorii VII. obitus, poſtrema verba, miracula, ſanctitas, & Elogium, *ibid.* & ſeq.

Gregorius VII. Urbano III. ſufficitur, 65. Gregorii VIII pium de Hieroſolymitana expeditione conſilium, *ibid.* Ex Epiſcopis unum Gregorius ſe profitetur, *ibid.* Gregorii VIII. obitus & Elogium, *ibid.*

Guerricus Abbas, & Sermones ab ipſo compoſiti, 134.

Guibertus Novigentius Abbas, genus ejus, doctri-

na

na, humilitas, & pietas erga Deiparam, 121. Guiberti Opera, 122. & ſeq. Salubris circa Sacrarum Reliquiarum veritatem Guiberti doctrina, *ibid.*

Guiberti Antipapæ intruſio, 227. 314. Guibertus tam Antipapa fuit, quàm Novatianus, 320.

Guigo Carthuſianus, patria ejus, Præfecturæ, Opera & obitus, 127.

Guillelmus de Campellis, Catalaunenſis Epiſcopus, 124. Opera ejus & Elogium, *ibid.*

Guillelmus Litle, Neuburgenſis appellatus, 142. Quo tempore floruerit & varia ejus Opera, *ibid.*

Guillelmus a S. Theodorico, patria ejus, Elogium & Opera, 134.

Guitmundus Ord. Bened. Monachus Cardinalis a Gregorio VII. creatus, 110. Guitmundi Opera *ibid.* Guitmundi humilitas & Sancta Libertas, *ibid.*

Guitmundus Berengarianæ hæreſeos impugnator & Corporis Sanguiniſque Chriſti in Euchariſtia veritatis aſſertor, 271. & ſeq.

H

H*Adrianus* IV. Pontifex maximus, patria ejus, parentes, fortuna, 53. Legati ab Hadriano IV. miſſi Conſtantinopolim de pace inter Eccleſiam Orientalem & Occidentalem concilianda, 54. Diſſidium inter Fridericum Imperatorem & Hadrianum IV. *ibid.* Hujus cauſa & progreſſus, *ibid.* Hadrianus ambigua literarum verba explicat & excuſat, 55. Nova inter Hadrianum & Fridericum rixa, *ibid.* Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad Hadrianum literę de concordia Sacerdotii & Imperii, 55. Gravamina hinc inde propoſita a Pontifice & Imperatore, *ibid.* Henrico II. Angliæ Regi Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione facultatem tribuit Hadrianus IV. 56. Hadrianus parcus in propinquos, *ibid.* Hadriani obitus, *ibid.* Cardinales ab Hadriano IV. creati, *ibid.*

Hæretici, Concilium Lateranenſe III. Subditos Principum Supremorum in hæreſim lapſorum, a debito Fidelitatis, & Obedientiæ non abſolvit, 453.

Haraldus Angliæ Rex, 256. Haraldus a Willelmo Normanniæ Duce appetitus, Regno & vitâ ſpoliatur, *ibid.*

Hardecnutus, Anglorum Rex, 255. nuptiæ ejus *ibid.* Tributa ab ipſo impoſita, 256.

Haroldus Angliæ Rex, 255. Haroldi obitus & in corpus ejus mortuum animadverſio, *ibid.*

Helgaldus Floriacenſis Ord. Bened. Monachus, 106. Opera ejus & obitus, *ibid.*

Helienſis Epiſcopatus in Anglia erectio a Paſchali II. 163.

Henricus I. Bavariæ Dux, hujus nominis ſecundus, & primus Imperator, 224. Henrici res præclarè geſtæ, & pietas eximia, *ibid.* Henrici bella contra Græcos, *ibid.* Henrici pii caſtitas, 225. Obitus & canonizatio, *ibid.*

Henricus II. Imperator, genus ejus, moderatio, pietas, juſtitia, 226. Comœdos Henricus expellit, *ibid.* Synodum contra Simoniacos in Germania haberi curat, *ibid.* Henrici II. Obitus, *ibid.*

Henricus Regum Germaniæ eo nomine Quartus, Imperatorum Tertius, 226. 281. & ſeq. Henrici III. mores pravi, & vitia, *ibid.* Henrici III. Imperatoris cum Gregorio VI. Pont. Max. diſſidium *ibid.* & ſeq. Henrici III. crimina Eccleſiam & Rempublicam offendunt, *ibid.* Henricum per literas ad officium revocare Gregorius VII. tentat, 283. Ficta & umbratilis Henrici III. in Gregorium VII. reverentia, 284. Henricus a Gregorio VII. in Synodo Romana excommunicatur, 226. 288. 295. Exauctoratur, *ibid.* Tranſlatio Imperii ad Rodulphum, 226. 293. 295. Utrum Regia Dignitate Henricus III. privatus fuerit, 288. Conciliabula adversùs Gregorium ab Henrico coacta, 286. 315. 322. Gregorius in Brixienſi Pſeudo-Synodo deponitur, 315. Schiſma, *ibid.* Henrici & Schiſmaticorum in Gregorium calumniæ, 314. & ſeq. *Vid.* Gregorius VII. Guibertum Antipapam Henricus III. creat, 226. 314. Henricum inter & Rodulphum de Imperio diſceptatur, 226. Rodulphum electum Henricus vincit, *ibid.* Romæ Henricus coronatur a Guiberto quem conſtituerat Antipapam, *ibid.* Henrici inobedientia amicorum morte mulctata, 290. Conditiones a confederatis Principibus Henrico præſcriptæ, *ibid.* Henricus ſimulatâ pœnitentiâ abſolutionem impetrat a Gregorio VII. 290. & ſeq. Quo habitu Rex Henricus abſolutionem a Gregorio VII. poſtulaverit, 291. Quibus conditionibus obtinuerit, *ibid.* Henricus Fidem Gregorio datam violat, 292. Henricus Henrici III. Imperatoris filius in patrem rebellis, 227. Henricus III. filio inſignia Imperii reſignare cogitur, *ibid.* Henrici III. ad Philippum Francorum Regem & Germanos Principes, querelæ, *ibid.* Henrici III. obitus 227. Henrici III. Imperatoris dotes naturales, 228. Beneficientia in pauperes quæ Schiſmatico non profuit, *ibid.* Henrici III. bellica fortitudo, *ibid.* Sepultura, 228.

Henricus IV. Imperator in Henricum patrem rebellis, quem Imperio exuit, 227. Henrici IV. cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras, 228. Catalaunenſe de Inveſtituris Colloquium inter Paſchalem II. & Henrici Imperatoris Legatos, 364. Henrici Imperatoris cum Paſchali pactio, 365. Pactum violat Henricus, 366. Privilegium Inveſtiturarum a Paſchali Henricus extorquet, *ibid.* & ſeq. Conon Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Concilium Hieroſolymis celebrat, & in Henricum Imperatorem fert excommunicationis Sententiam, 368. Privilegium Inveſtiturarum a ſe Henrico conceſſum reſcindit Paſchalis II. 374. Pacta conventa inter Calliſtum II. Rom. Pont. & Henricum Imperatorem, 379. Tergiverſatur Henricus & moras trahit, ut Calliſtum II. intercipiat, 380. Calliſtus Remos reverſus Inveſtituras damnat, & Henricum Imperatorem excommunicatione ferit, 380. Par non erat cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad Inveſtituras, 381. Henrici obitus, 228.

Henricus V. Friderici I. filius, Regni conſors a Patre factus, 230. Henrici V. nuptiæ, *ibid.* Imperii coronam a Celeſtino III. Pont. Max. conſequitur, *ibid.* Regni Siciliæ hereditatem bello vindicat, *ibid.* Henrici V. obitus, 230. Contentio de Imperio inter Philippum Henrici fratrem & Ottonem Saxoniæ Ducem, *ibid.*

Henricus I. Francorum Rex, 132. Conſtantiam matrem tumultuantem reprimit, *ibid.* Henrici bellum Normannicum, *ibid.* Rex Henricus filium ſuum Regem inaugurari jubet, *ibid.* Henrici I. obitus & Elogium, *ibid.*

Henricus I. Willelmi primi filius, Angliæ Rex, 260. Henricus Rex literis excultus, *ibid.* Henricum Regem cum S. Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium, *ibid.* Henrico I. Angliæ Regi in cauſa Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit, 735. Henrici I. ad Paſchalem II. Legationes & literæ, ut deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & Hominia Epiſcoporum

tem-

ſemperet 357. Paſchalis in recuſandis Henrici petitionibus firmum propoſitum, 358. 360. & ſeq. Diſſidium inter Henricum & Anſelmum Cantuarienſem, 361. Henrici Conſiliarii & Epiſcopi ab eo inveſtiti Romanæ Synodi ſententiâ excommunicantur, 362. Rex Henricus concordiam init cum Anſelmo & Paſchalis II. Decretis morem gerit, 363. Henricus Rex Bellator ſapiens æquè ac fortis, *ibid.* Henrici I. Regis pius obitus, 260.

Henricus II. Anglorum Rex, 262. Henrici II. & Cantuarienſis Achiepiſcopi Thomæ diſſidium, *ibid.* & ſeq. Cauſæ quæ Thomam Cantuarienſem cum Henrico II. Angliæ Rege commiſeſunt, 461. Henrici II. iniqua poſtulata, 466. Alexandri. III. Summi Pontificis erga Henricum Regem œconomia, 469. & ſeq. 854. Henricus II. conventum Epiſcoporum contra Thomam Cantuarienſem convocat, *ibid.* Legatio Henrici II. contra Thomam, 471. Henrici Regis altera ad Alexandrum Legatio minax, 473. Querulæ Alexandri III. & Cardinalium ad Henricum literæ, *ibid.* Apologeticæ Literæ Regis Anglorum ad Cardinales, *ibid.* S. Thomæ Cantuarienſis Literæ ad Henricum II. vehementes 473. Altera Henrici & Præſulum Anglicanorum ad Romanum Pontificem legatio, 475. Henricus S. Thomam Pontiniaco ejici curat, 476. Nova Henrici ad Alexandrum III. Legatio, *ibid.* Joannis Oxonienſis, Henrici Regis ad Summum Pontificem Legati inſolentia, 477. Legati Apoſtolici Henricum Regem Angliæ officii admonent ante diſceſſum, 479. Ludovicus VII. pacis inter S. Thomam & Henricum ſequeſter, *ibid.* Nova Henrici ad Alexandrum III. & Alexandri ad Henricum Legatio, *ibid.* Apoſtolicorum Legatorum geſta cum Henrico Rege, 480. Edictum Henrici Regis contra Eccleſiæ libertatem, 481. Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi ab Henrico Rege violata, 484. Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem Henricus Rex Subditos abjurare cogit, *ibid.* Pax inter S. Thomam Cantuarienſem & Henricum II. Anglorum Regem inita *ibid.* Quibus conditionibus, *ibid.* & ſeq. Utrum Henricus II. S. Thomæ necem imperaverit, 486. Henricus II. a cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur, *ibid.* Henrici bella, 262. Henricus II. actâ ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ de hoſtibus victor evadit. *ibid.* Filiorum in Henricum rebellio, *ibid.* Pax Henricum inter & filios ſancita, 263. Pacti conditiones, *ibid.* Henricus II. Legato Apoſtolico ſuccenſet, quòd ejus Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentia ingreſſus ſit, *ibid.* Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus Henricus Arbiter electus eorum controverſias finit, *ibid.* Henrici II. obitus, 263. Ejus vitia & virtutes, *ibid.*

Henricus Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis, 144. Patria ejus, genus, geſta & obitus, *ibid.*

Henricus Huntidonienſis, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, 138. Libri ab ipſo conſcripti, *ibid.*

Henricus Monachus Apoſtata, 86. Henrici Hæretici mores, 87. Henricus diſertus, ſed ignarus, *ibid.* Hæreſeos ſuæ virus Cenomanenſibus afflat Henricus, *ibid.* A Clero Cenomanenſis Eccleſiæ Henricus excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo, *ibid.*

Henriciana hæreſis, quæ ſit, & in quo conſiſtat, 27. Henriciana hæreſis damnata. *ibid.* 87. A quibus impugnata, 88. *Vid.* Henricus.

Hermannus Contractus, quare ſic dictus, 106. Hermanni eruditio ſingularis & Opera, *ibid.*

Hermannus Ord. Bened. Monachus, 112. Hermanni libri tres de miraculis B. Mariæ Laudunenſis, *ibid.*

Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus & varia ejus fortuna, 123. Hildebertus a calumnia vindicatur, *ibid.* Hildeberti Opera, *ibid.* Elogium, 124.

S. Hildegardis patria & inſtitutio, 145. S. Hildegardis Revelationes & Prophetiæ probatæ, 52. 145. S. Hildegardis Elogium, *ibid.*

Honorius II. Pontifex eligitur, 45. Honorius electionem ſuam vitioſam eſſe intelligens, inſignia deponit coram Cardinalibus, *ibid.* Honorii II. humilitas, *ibid.* S. Bernardi ad Honorium II. Epiſtolæ, 45. Honorii II. Cardinales, 46. Obitus, *ibid.*

Honorius Auguſtodunenſis Presbyter & Opera, 122.

Hoſtiarum conſecratarum renovatio præcepta, 72.

Hugo Ambianenſis, Archiepiſcopus Rothomagenſis, 137. Elogium ejus & Opera, *ibid*

Hugo de Breteil, Lingonienſis Epiſcopus, 107. In Concilio Remenſi depoſitus Sedi reſtituitur, *ibid.* Hugonis pœnitentia, 107. Hugonis Opera, *ibid.*

Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani Canonizatio, 47.

Hugo a S. Victore, Patria ejus, Opera & obitus, 127. Hugo a S. Victore utrum inter Cardinales Innocenti II. recenſendus, 48.

Hugo Etherianus, Patria ejus, eruditio & Opera, 140.

Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, 140.

Humbertus Cardinalis, 106. Humberti pro Eccleſiæ cauſa labores, *ibid.* Humberti Elogium, *ibid.*

I

JEjunia præcepta, 70. Bannitum jejunium quid ſit, *ibid.* Jejunorum ſtata tempora ſervanda, *ibid.* Refectionis hora diebus jejunii, 74.

Imperatores Germaniæ nullum jus habent in Hiſpaniæ Reges, 248.

Imprecationes. Solemnes Imprecationum formulæ, non ſolùm in Pontificiis Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac fœminarum donationibus, Teſtamentis &c. uſurpatæ, 303.

Incendiarii excommunicantur, 409. Quibus Conditionibus abſolvendi. *ibid.*

Inceſtuoſorum hæreſis quid ſit, 26. Inceſtuoſorum hæreſis ab Alexandro in Synodis damnata, *ibid.*

Indulgentia. Parcior olim Indulgentiarum Eccleſia, 817.

Ingulphus Croylandenſis Abbas, & Opera ejus, 115. Ingulphi de Lepra Conſtantini fabula, & ineptę ejus conjecturæ, *ibid.*

Injuriarum privatarum ultioni modus adhibitus, 34.

Innocentius II. legitimis ſuffragii Pontifex eligitur, 46. Schiſma, *ibid.* Schiſmatis extinctio, 47. Innocentii II. electio vindicata, 399. S. Bernardus electionis Innocentii vindex, 400. Arnulfus Archidiaconus Sagienſis contra Antipapam pro Innocentio ſcribit, 401. Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus Innocentii II. cauſam tuetur, 403. Concilia ab Innocentio II. celebrata, 46. & ſeq. Utrum Lothario Germaniæ Regi Inveſtituras reſtituerit Innocentius II. 46. Lotharium Imperatorem Innocentius II. coronat, *ibid.* Innocentius II. a Rogerio Siciliæ Rege fraudulenter capitur, 47. Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixia eorumque errores Innocentius damnat, *ibid.* Legati ab Innocentio II. miſſi *ibid.* Innocentii II. erga Regem Anglorum œconomia, *ibid.* Innocentii II. cum Ludovico VII. Francorum Rege diſſidia, 47. S. Bernardus & Petrus Cluniacenſis Abbas, apud Innocentium II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſtres, *ibid.* S. Bernardi Epi-

ſtolæ ad Innocentium II. 48. Innocentii II. obitus, 48. Cardinales ab Innocentio II. creati, *ibid.* Innocentii II. effigies egregiæque dotes corporis & animi, 402.

Inveſtitura quid ſit, 345. Inveſtiturarum origo, *ibid.* Inveſtiturarum uſus in Germania ante Gregorii VII. tempora, *ibid.* Inveſtiturarum uſus in Gallia, 347. In Anglia, 348. Inveſtiturarum Germanicarum abuſus, 349. Inveſtituræ damnatæ, 14. 44. Inveſtituræ prout a Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, ſacris Canonibus repugnabant, 349. Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtra tuebantur, 350. Inveſtituras primus prohibuit damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis, 351. Primum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum, 352. Utrum Decretum illud ad primam Gregorii VII. Synodum Romanam, an ad ſecundam referendum ſit, *ibid.* Alterum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum 353. Gregorii VII. Decreta adversùs Inveſtituras Victor III. renovavit atque confirmavit, *ibid.* Beneventana Synodus contra Inveſtituras, *ibid.* Inveſtituræ ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano, *ibid.* In Claromontano, 354. In Romano, *ibid.* Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis Henricus Imperator non paruit, *ibid.* & ſeq. Leodienſis Clerus adversùs Paſchalem II. Inveſtituras tuetur, ut Jus Regium conſuetudine firmatum, 354. Willelmus Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit, *ibid.* Henrico I. Angliæ Regi in cauſa Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit, 356. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in cauſa Inveſtiturarum paruit Philippus I. Rex Chriſtianiſſimus, *ibid.* Yvo Carnotenſis Inveſtituras excuſat, prout a Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur, *ibid.* & ſeq. Henricus I. Angliæ Rex Paſchalem II. rogat, ut Deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras temperet, 357. Paſchalis II. in prohibendis Inveſtituris conſtantia, 358. Inveſtituræ in Concilio Lateranenſi prohibitæ, 359. Epiſcopi, qui Inveſtituras ab Henrico Rege acceperant, excommunicantur, & eorum Ordinatores, 360. Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi Inveſtituris firmum propoſitum, 361. Conſiliarii qui ad retinendas Inveſtituras Regem impellebant, & Epiſcopi ab eo Inveſtiti a Communione removentur, 362. Paſchalis II. negotium Inveſtiturarum pro Eccleſiæ Anglicanæ bono componit, *ibid.* & ſeq. Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnat, 363. Colloquium Catalaunenſe in cauſa Inveſtiturarum, 364. Trecenſe Concilium contra Inveſtituras a Paſchali II. celebratum, 365. Paſchalis II. Inveſtituras iterum, iterumque damnat in Synodis Beneventana, & Romana, 365. Henricus Germaniæ Rex Inveſtiturarum Privilegium a Paſchali II. extorquet, 367. Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatur privilegium de Inveſtituris a Paſchali II. Henrico Imperatori conceſſum, *ibid.* & ſeq. Conceſſionem vel retentionem Inveſtiturarum Hęreſim eſſe cenſet Bruno Segninus Epiſcopus, 368. 376. Guido Archipræſul Viennenſis Inveſtituram ſeu hæreſim execratur, 368. Sententiam Inveſtituras defendentem, ſchiſmaticam quidem eſſe, non tamen hæreticam cenſet Yvo Carnotenſis, 369. Inveſtituram hæreſim non eſſe Gallicani Epiſcopi propugnant, ſed alieni juris pervaſionem & ſacrilegam præſumptionem, 371. Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo cenſet Inveſtituram hæreſim eſſe, 372. Utrum Inveſtitura, quæ ſit ſolùm propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales damnanda ſit, *ibid.* Privilegium Inveſtiturarum a ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcindit Paſchalis II. 374. Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras fucatâ obedientiâ, immo fraude quibuſdam in locis laïcæ poteſtates eludere conantur, 377. Gelaſius II. controverſiam Inveſtiturarum componere recuſat & quare, 378. Calliſtus Inveſtituras damnat, *ibid.* Utrum par communisque ſit cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad Inveſtituras, 381. Controverſia de Inveſtituris compoſita in Concilio Lateranenſi I. œcumenico IX. 382. 383. & ſeq.

Joannes XVII. Pontifex creatus 1.

Joannes XVIII. ad Pontificiam Sedem evectus, 1. Utrum ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias Joannes XVIII. miſerit, *ibid.* Privilegium Bellilocenſi Cœnobio a Joanne XVIII. conceſſum, 2.

Joannes XIX. ex Laïco ſummus Pontifex electus, 4. Gallicani Præſules & Abbates Joannem XIX. deterrent, ne Conſtantinopolitano Epiſcopo titulum Univerſalis concedat, *ibid.* Conradum Imperatorem Joannes XIX. coronat, *ibid.*

Joannes Saresberienſis, patria ejus, pietas, doctrina, ſtudium Diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ, 141. Doctrinam Probabiliſtarum evertit Joannes Saresberienſis, *ibid.* obitus ejus, *ibid.*

Joannes Fiſcanenſis Abbas, patria ejus, doctrina, animi dotes, corporis ſtatura, &c. 117.

S. Joannis, Hieroſolymitani ordo a quo inſtitutus & reſtitutus, 199. Ordo S. Joannis Hieroſolymitani, Hoſpitalis primùm, dein Equeſtris, *ibid.*

Irregularitas infamiæ & criminis capitalis, 36. Irregularitas ex natalium defectu, 71. Irregularitas ex Natalium defectu tollitur per vitæ regularis, vel monaſticę profeſſionem, 75.

Iſaac de ſtella, & Opuſcula ejus, 137.

Iſaac Magnæ Armeniæ Catholicus, 135. Scripta ejus, *ibid.*

Iſaacius Angelus, Imperator, *Vid.* Angelus.

S. Iſidori Hiſpalenſis tranſlatio, 248.

Juliobonenſe in Normannia Concilium, 76. Decretorum ſumma, *ibid.*

L

Lambertus Schafnabnrgenſis rerum Germanicarum Scriptor, 109.

Lantfrancus Alexandri II. mandato Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipere compellitur, 17. 110. Lantfranco Pallium duplex tribuit Alexander II. *ibid.* Lantfranci commendatio, 18. 110. Opera, *ibid.* Obſcura Lantfranci de Confeſſione peccatorum ſententia explicatur, 111.

Lateranenſis I. Concilii Oecumenici IX. convocatio, 44. 383. Prȩſes, tempus, numerus Patrum, *ibid.* Canones in Lateranenſi Concilio conditi, *ibid.* & ſeq.

Lateranenſe II. Concilium, Oecumenicum X. a quo convocatum, quo Præſide, & quando celebratum, 47. 399. Rationes Concilii celebrandi, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis II. 404. & ſeq.

Lateranenſe III. Concilium. Hujus convocatio, 58. 446. Concilii tempus, locus, Præſes, numerus Epiſcoporum *ibid.* Concilii Lateranenſis III. celebrandi cauſæ, 447. Concilii Lateranenſis III. Decreta contra Antipapam Octavianum & Schiſmaticos, 452. Decretum in eadem

dem

y Google

dem Synodo editum vitandis Schiſmatibus opportunum, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis, III. 455. & ſeq.

Laudenſe Conciliabulum, a quo & quare convocatum, 451.

Lemovicenſe II. Concilium, & Decreta ejus præcipua, 72. & ſeq.

Leo IX. Pontifex Max. patria ejus, genus, virtutes, 7. Humilis ejus Romam ingreſſus & coronatio, *ibid.* 1. Synodus Romana Leonis IX. 7. Concilium Ticini habitum a Leone IX. *ibid.* Concilium Remenſe a Leone IX. indictum & celebratum, *ibid.* Moguntinum Concilium Leonis IX. 8. Sipontina Synodus Leone IX. Præſide habita, *ibid.* Vercellenſe Leonis IX. Concilium, *ibid.* Romana Synodus II. & III. ſub Leone, 8. Diploma de corpore S. Dionyſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente pſeudepigraphum, & Leoni IX. perperam adſcriptum, 9. Leonis IX. expeditio contra Normannos, *ibid.* Leonis varia Decreta, *ibid.* Leonis IX. Sanctitas, 10. Obitus *ibid.* Leo IX. Poſt obitum miraculis clarus, *ibid.*

Leo Marſicanus ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias Infulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, 118. Opera ejus & obitus, *ibid.* & ſeq.

Leonis (Petri) genus, fortuna, mores, 401. Petri Leonis Schiſma, 46. 399. S. Bernardi pro Schiſmate extinguendo labores, *ibid.* & ſeq. Petri Leonis conatus irriti, 400. Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, Petri Leonis fautor, 401. Ordinationes a Petro Leonis factæ, irritę declarantur, 404.

Lex in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, nec præteritis dare formam negotiis, ſed futuris, 180.

Lombardus (Petrus) Pariſienſis Epiſcopus, 138. Petri Lombardi Opera & nævi, *ibid.* Fabula de Petri Lombardi natalibus, *ibid.*

Londinenſia Concilia, duodecimo ſæculo celebrata, 76. Canonum Summa, *ibid.* & ſeq.

Lotharius II. Saxonum Dux invitus licèt ac repugnans Imperator creatur, 128. Lotharii bella *ibid.* Jus Civile ab Irnerio Juris conſulto Lotharii Imperatoris juſſu meliorem in formam redactum, *ibid.* Lotharii bellica virtus, pietas & obitus, *ibid.*

Lucius II. Pontifex Maximus eligitur, 50. Arnaldiſtarum factio, ab ipſo ſedata, *ibid.* Lucii II. in Cluniacenſes Monachos benevolentia, *ibid.* Lucii Cardinales, *ibid.* Lucio II. Pontifice Maximo Alfonſus Luſitaniæ Rex ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, 51.

Lucius III. ad Pontificiam Sedem elevatur, 61. Lucii III. dotes, *ibid.* Lucii III. cum Friderico Imperatore colloquium, *ibid.* Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Literæ ad Lucium III. pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis, 62. Rex Turonenſem Archiepiſcopum a Lucio III. Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat, *ibid.* Amariores Philippi Auguſti ad Lucium III. Literæ, 62. Lucii III. obitus, *ibid.* Cardinales a Lucio III. creati, 63.

Ludovicus VI. Francorum Rex, quare *Craſſus* cognominatus, 237. Ludovici VI. Aureliæ a Senonenſi Archiepiſcopo inauguratio, *ibid.* Ludovici bellum Normannicum, 237. Ludovicus VI. Epiſcopos affligit, *ibid.* Vindicta cæleſtis a S. Bernardo illi denuntiata, 237. Ludovicum filium Regem deſignat & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat, 238. Monaſticum Ordinem profiteri Ludovicus VI. decreverat, *ibid.* Pia Ludovici VI. ad mortem præparatio, *ibid.* Mors Ludovici VI. *ibid.* Liberi, 239. Ludovici VI. pręceptum pro Eccleſia Compendienſi S. Cornelii, *ibid.*

Ludovicus VII. Junior nuncupatus, Galliæ Rex, 240. Ludovicus VII. electum abſque conſenſu ſuo Archiepiſcopum Biturigibus recipi vetat, *ibid.* Innocentius II. vim a Ludovico Eccleſiæ illatam ulciſcitur, 240. Ludovici bellum cum Theobaldo Campaniæ Comite, *ibid.* & ſeq. Pax, 241. Matrimonium Ludovici VII. cum Alienora dirimitur in Concilio Balgentiacenſi *ibid.* Secundæ Ludovici VII. nuptiæ, *ibid.* Ludovici Regis expeditio ſacra, *ibid.* Alexandrum III. Ludovicus in Galliis recipit, ejuſque electionem tuetur, 241. Bellum Anglicanum, *ibid.* & ſeq. Bellum in Hæreticos Albigenſes a Ludovico VII. confectum, 241. Tertiæ Ludovici VII. nuptiæ, *ibid.* Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, eumque S. Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat, *ibid.* Philippi Ludovici filii inauguratio, 241. Ludovici VII. obitus, elogium, 242. Moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione, *ibid.*

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitas, 153. Lugdunenſis Primatus ſuper quatuor provincias Lugdunenſem, Rotomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, *ibid.* & ſeq. Lugdunenſem Præſulem, ceu Primatem revereri renuit Senonenſis Eccleſia, 153. Eccleſia Senonenſis libertatem pro viribus vindicat, *ibid.* & ſeq. Cur Senonenſes Archiepiſcopi a Primate Lugdunenſi colendo tam alieni fuerunt, 155.

Lupus Protoſpata, quare ſic dictus, 114. Rerum Neapolitanarum ſcriptor, *ibid.*

M

MAnichæi novi quando, & quibus auctoribus exorti, 80. Novorum Manichæorum errores, *ibid.* Ex Manichæis ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ, *ibid.* Manichæorum hæreſis revelatio, *ibid.* De novis Manichæis habita quæſtio, 80. Novi Manichæi damnati, & vivi combuſti, *ibid.*

Manuum opus in uſu apud Monachos, 207. Opus manuum non eſt S. Benedicti præceptum, ſed conſilium, *ibid.*

Marbodus Rhedonenſis Epiſcopus, patria ejus, & virtutes egregiæ, 118. Marbodi ſcripta, *ibid.* Marbodo Rhedonenſi Epiſcopo inſcripta Epiſtola & ad Robertum de Arbriſſello directa expenditur, 392. Utrum Marbodi genuinus ſit fœtus, 398. Religioſi illius Præſulis eſſe non videtur, *ibid.* Nec Hildeberti Cœnomanenſis Epiſcopi, 399. Fuerit fortè Roſcelini aut Clerici alicujus ſæcularis egregiè maledici, *ibid.*

Maria patrocinium ſuum illis tantùm impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi, 20. Devotio ſincera erga Mariam Virginem, 19. Virginis Mariæ Officii recitatio Clericis præſcripta, 35.

Mariani Scoti vita & Opera, 110.

S. Martialis memoria inter Apoſtolos, 72. S. Martialis Apoſtolatus confirmatus, *ibid.*

S. Martini Turonenſis privilegia, Urbani II. nomine inſcripta in ſuſpicionem ſuppoſitionis veniunt, 36. & ſeq.

Matrimonii Impedimenta, 70. 72. 73. Utrum Apoſtaſiâ Matrimonium dirimatur, 63. Clandeſtina Matrimonia prohibentur, 78.

S. Matthæi Corporis inventio, 27.

Meginfredus ex Fuldenſi Monacho Magdeburgenſis Præpoſitus, 105. Meginfredi Opera, *ibid.*

Metropolitana Sedes a Romano Pontifice erectæ, 160. Formula juramenti Metropolitanis a Paſchali II. præſcripta, 41. Novarum Metropo-

poleon erectio Romani Pontificis auctoritate accedente Principum conſenſu, 160. Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione, *ibid.* Pravas Conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare, 160. Confirmare, examinare, conſecrare ſuffraganeos, *ibid.* Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſius ſubditi tenebantur, *ibid.* & 165. Auctoritas viſitandi Provinciam unum ex præcipuis Metropolitani juribus, 160. In Comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant Metropolitani, niſi ex præſcripto Canonum, *ibid.* Romani Pontifices latas a Metropolitanis ſententias facilè non reſcindebant, 161. Juramentum fidelitatis Summi Pontifices a Metropolitanis exigebant, 165. Metropolitanorum conſecrandorum profeſſio canonica, *ibid.* Juramentum fidelitatis, occaſione Schiſmatum Summi Pontifices a Metropolitanis exegerunt, 166. Epiſcopi Metropolitanis Canonicam obedientiam promittebant, 167.

Michaël Cerularius Conſtantinop. Patriarcha, patria ejus, genus, indoles, 81. Michaël Cerularius Eccleſiam Latinam in multis erroris accuſat, *ibid.* Michaëlis Cerularii in Romanam Eccleſiam inſultus repelluntur, *ibid.* Legati ſtudio pacis miſſi Conſtantinopolim a Leone IX., 81. Michaël Cerularius excommunicatus, *ibid.* Michaëlis Schiſma, 81. Utrum Michaëlis Cerularii Schiſma in univerſam Eccleſiam Orientalem ſit propagatum, *ibid.* & ſeq.

Michaël Paphlago Zoë Imperatricis adulteræ ope Orientis ſolium conſcendit, 217. Michaëlis adminiſtratio, *ibid.* Michaëlis morbi, 217. Michaël depoſito Diademate vitam Monaſticam profitetur, *ibid.*

Michaël Calæphatus Imperator, *Vid.* Calephatus.

Michaël Stratioticus, *Vid.* Stratioticus.

Micrologi auctor quis ſit, 112. Micrologus quid contineat, *ibid.* Micrologi Auctoris opiniones ſingulares, *ibid.* Auctor Micrologi cenſet vinum non conſecratum verè proprièque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ, *ibid.* Opinio illa expenditur & refellitur, 112. Micrologi Auctor excuſatur, *ibid.* & ſeq.

Mincius (Joannes) Velitrenſis Epiſcopus, Antipapa, Benedictus X. appellatus, 11. & ſeq.

Miniſtrorum Sacrorum cœlibatus, 33.

Miſſa. Decreta Miſſam ſpectantia, 78. Confeſſarius pœnitentiæ loco ut Miſſæ celebrari faciant, Laïcis injungere non debet, 79.

Moguntinum Conciliabulum adverſùs Gregorium VII. celebratum, 314. 321.

Monachi. Immunitates & Privilegia Monachorum, 203. S. Bernardus quæſitas a Monaſteriis immunitates improbat, 203. Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates frequenter aſſumpti, 205. Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex Monaſteriis aſſumptorum, 206. Monachi ab hereditate parentum non arcebantur, 209. Opus manuum apud Monachos in uſu, 207. Sacra ſtudia, ſcriptio & editio librorum ad Eccleſiæ utilitatem, dignus Monachis labor & manuum operi præferendus, 207. Poſſeſſæ a Monachis Decimæ, *ibid.* Monacos Beneficia & Decimas juſtè & canonicè poſſidere poſſe oſtenditur, 208. Monachorum ſtudia. *ibid.* Medicinæ praxis, phyſicæ confectiones, legum civilium lectio, Monachis prohibitæ, 58. Monachorum in propriis Eccleſiis ſtabilitas, 72. Abbatis cauſâ Monachum fieri non licet, 72. 73. Monachorum percuſſores, 78. Appellatio contra Regularem Diſciplinam Monachis interdicta, 828. Peculium Monachis prohibitum, 829. Monaſticæ Profeſſionis ætas, 201. Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat profeſſionis, *ibid.* Monachorum æmuli Concilii Nemauſenſis Canonibus coërciti, 206. Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus Monachis ab Epiſcopis committendam judicat Synodus, *ibid.* Monachi Reipublicæ non inutiles, 248.

Monaſteria. Pueri Monaſteriis a parentibus oblati, 201. Ritus oblationis puerorum, *ibid.* Pueri a parentibus oblati redire ad ſæculum non poterant, 201. Diſciplina ſuper hoc a Celeſtino III. immutata, *ibid.* Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu retinere vetitum, 78. 202. Reformatio bonorum etiam temporalium copiam Monaſteriis affert, 136.

Moniales Reformationis Monialium præcipua capita duo, clauſura, & vita communis, 154. Monialium in exteriori cultu modeſtia, 78.

Moralis. Obſervanda in dubiis Moralis Chriſtianæ regula, 142. Vaga & effrenis opinandi ſententia in materia morum a Petro Cantore impugnata, 142.

Myſteria. Ubi de Myſteriis agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, 526.

N

N*Arbonenſe* Concilium, quando, quare, & quo Præſide celebratum, 75.

Naufragorum deprædatio prohibita, 25.

Nicolaïta novi in Provincia Mediolanenſi damnati a Nicolai II. Legatis, 13.

Nicolaus II. contra Joannem Mincium Antipapam Pontifex legitimus eligitur. 11. Concilia ab ipſo coacta, 11. & ſeq. Mincium Antipapam cum ſuis fautoribus anathemate configit, 12. Berengarianam hæreſim cum ſuo Auctore damnat, 670. Eduardo Regi Sancto tuitionem omnium Angliæ Eccleſiarum Nicolaus II. concedit, 13. Nicolaus II. Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, 14. Ejus in Chriſtianiſſimum Regem charitas, *ibid.* Nicolai II. in pauperes amor, *ibid.*

Nicolaus Clarevallenſis, fraudes ejus, & impoſturæ, 134. Utrum Nicolaus Clarevallenſis cum Nicolao S. Albani in Anglia ſit confundendus, *ibid.* & ſeq.

S. *Norbertus*, Magdeburgenſis Archiepiſcopus Præmonſtratenſis Ordinis parens, 121. S. Norberti Elogium & Opera, *ibid.*

Nuptiæ, quibus temporibus prohibitæ in Eccleſia Anglicana, 70. Inceſtæ conſanguineorum nuptiæ, 409. *Vid.* Matrimonium.

O

O*Blationes* ad Miſſarum ſolemnia, 26.

Octavianus Pſeudo Pontifex, 57. Octaviani ſchiſma, *ibid.* & 447. Octaviani ſuperbia, 58. Octaviani in Alexandrum III. molitiones, *ibid.* Fredericus Octaviani protector, 447. & ſeq. Conciliabula a Schiſmaticis pro Octaviano celebrata, 447. 451. Concilia adverſùs Octavianum coacta, 449. 451.

Odo Cameracenſis Epiſcopus, ſcripta ejus varia, 118.

Oecumenius quo tempore floruerit, 109. Oecumenii Opera & nævi, *ibid.*

Officia Divina. Divinum Officium vernaculâ Linguâ non celebrandum, 20.

Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis Adminiſtri, 176. Officialis munus vendere nefas, 450.

Olbertus Abbas Scriptor Eccleſiaſticus, 205. Opera Olberti, *ibid.*

Ordinandorum ętas, 80. 455. Ordinandorum ęqualitates, 74. Ordinationes ab Excommunicatis celebratæ utrum irritæ ſint & quo ſenſu, 25. Ordinationes ſimoniacæ, vel a ſimoniacis factę, 34. Ordinandorum titulus, 70. 455.

Otto Friſingenſis Epiſcopus, Henrici IV. Imperatoris nepos, 139. Otto Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus, 140. Otto Friſingenſis retractavit quæ pro Gilberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat. *ibid.* Otto Friſingenſis Viaticum Corporis Chriſti recipit poſt Extremam Unctionem, *ibid.*

P

PApa nomen quando in uſu, 342. Veteres Epiſcopi Papæ appellati, 343.

Papienſe Conciliabulum, a quo & quare congregatum, 820. & ſeq.

Pariſienſe Concilium ab Eugenio III. celebratum, 51. Hujus Concilii ſumma, *ibid.* & ſeq.

Paus Urbis, Eccleſiæ & Academiæ Pariſienſis, 242.

Parochia Conductitios Sacerdotes ad Regimen Parochiarum aſſumi nefas, 58. Jura ſepulchralia Parochiæ ſolvenda, licèt ſepulturam alibi quis elegerit, 70. Portio congrua Parochiarum Rectoribus aſſignanda, 76. Parochiarum Rectores ad nutum Epiſcoporum non amovendi, 184.

Parthenones. *Vid.* Moniales.

Paſchalis II. Pontifex Maximus, Patria ejus, Profeſſio, doctrina, mores, ſanctitas, 39. Bellum contra ſchiſmaticos indicit Paſchalis II. *ibid.* Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem II. Epiſtola refellitur, 39. Concilia a Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum celebrata, 40. *Vid.* infra Formula juramenti Metropolitanis a Paſchalii II. præſcripta, *ibid.* Concilia per Legatos a Paſchali II. in Galliis celebrata, 41. Pariſienſis Epiſcopus a Paſchali II. Romæ conſecratus, Salvo Senonenſis Eccleſiæ jure, *ibid.* Paſchalis II. in prohibendis Inveſtituris & hominium Epiſcoporum invicta conſtantia, 358. Paſchalis II. Inveſtituras in Lateranenſi Concilio prohibet, 359. Paſchalis II. Excommunicat Epiſcopos, qui Inveſtituras ab Henrico I. Angliæ Rege accipiunt, 360. Henricus a Paſchali II. auditur, 361. Henrico Paſchalis II. in negandis Regi Inveſtituris firmum propoſitum, *ibid.* & ſeq.

Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnat, 363. Paſchalis II. in Gallias venit, conſilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſiturus, 364. Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos colloquium Catalauni habitum, *ibid.* Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum damnat in Synodis Romana & Beneventana, 365. Paſchalis II. de Inveſtituris cum Henrico Germaniæ Rege pactio, *ibid.* Fidem violat Henricus & Privilegium Inveſtiturarum a Paſchali extorquet, 366. Paſchalem II. Gallicani Epiſcopi excuſant, 370. & ſeq. Privilegium Inveſtiturarum a ſe, Henrico Imperatori conceſſum reſcindit Paſchalis II., 374. Profeſſio Fidei a Paſchali II. edita, *ibid.* Paſchalis II. pœnitentia & humilitas, 375. Privilegium Henrico Imperatori conceſſum iterum damnat Paſchalis II. in altera Synodo, 376. Cardinales a Paſchali II. creati, *ibid.* & ſeq. Utrum Galo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales Paſchalis II. ſit annumerandus, 42. Paſchalis obitus, *ibid.*

Paſchatis Legalis celebrationem Chriſtus non prætermiſit, 489. Chriſtus Paſchatis celebrandi legitimam diem non anticipavit, 490. Chriſtus legitimâ die Paſcha celebravit, *ibid.* Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, & feriâ ſextâ ad Veſperam agnum immolaſſe viri eruditi cenſent, 494.

Patronorum Laïcorum in nominationibus diſſidio remedium adhibetur; 459. Canonica Beneficiorum collatio a Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ auctoritate, 458. Regulæ circa illud ſtatutæ & obſervatæ, 183. Patronatûs cauſæ a quibus Judicibus dirimendæ, *ibid.*

Paulus Benriedenſis, & Opera III.

Pax. Decreta Lateranenſis II. Concilii Oecumenici de treuga & pace, 405.

Permutationes Beneficiorum utrum, & quando licitæ, 184.

Petrobuſiani, quare ſic dicti, 85. Petrobuſianorum origo, *ibid.* Errores, *ibid.* Hæretici qui errores ſuos ex Petrobuſianis hauſerunt, *ibid.* Utrum Petrobuſiani Manichæi fuerint, 85. Quo tempore Petrobuſianorum hæreſis nata ſit, 86. Petrobuſiani Anabaptiſtarum & Calviniſtarum Patriarchæ, 404.

S. *Petrus*. Chriſtus propriè Patri ſupplicat pro fide Petri, 436. Soliditas fidei, quæ in S. Petro laudata eſt, perpetua eſt, *ibid.* Firmitas per Chriſtum Petro, per Petrum Apoſtolis reliquis collata, *ibid.* Omnes hæreſes tam per S. Petrum, quàm Succeſſores ejus reprobatæ & expugnatæ, 437. S. Petri Fides hactenus non defecit, nec in finem uſque deficiet; *ibid.*

Petrus Bleſenſis, quare ſic dictus 144. Petri Bleſenſis mores ſanctiſſimi, *ibid.* Vir memoriæ admirabilis, 145. Petri Bleſenſis Opera, *ibid.*

Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, 142. Petri Cantoris Elogium, obitus, & Opera, *ibid.* Petrus Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam, in materia morum, non minùs quàm Fidei inſectatur, *ibid.*

Petrus Cellenſis Abbas, dein Carnotenſis Epiſcopus, 141. Petri Cellenſis Elogium, 142. Opera, *ibid.* Petri Cellenſis pietas in Virginem Deiparam, *ibid.*

Petrus Diaconus Caſſinenſis, 228. Petri Opera & obitus, *ibid.*

Petrus Mauritius, Venerabilis dictus, 233. Petri Venerabilis Elogium, *ibid.* Opera, 234.

Petrus Pictavenſis & ipſius Opuſcula, 134.

Petrus Rex Aragonum & ejus de Mauris victoriæ, 254.

Philippus, Abbas Bonæ ſpei, 197. Malè confunditur cum Philippo Abbate de Eleemoſyna, *ibid.*

Philippi Solitarii Opera & nævi, 114.

Philippus I. Francorum Rex, & inſtitutio ejus, 233. Philippi I. Matrimonium, *ibid.* Bertam repudiat uxorem, Bertradam ſuperducit, 233. Yvo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras Philippi nuptias palam execrantur, *ibid.* Urbani II. his de nuptiis quærulæ ad Gallicanos Præſules literæ 233. Urbanus II. Sacris Philippo Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat, *ibid.* Philippus Rex in Auguſtodunenſi Synodo excommunicatur, 234. Utrum Philippus I. ab Urbano II. exauctoratus fuerit, *ibid.* & ſeq. Formula, Regnante Chriſto, in publicis Actis uſurpata non probat Philippum Regem exauctoratum fuiſſe, 235. Philippus Bertradam dimittit, moxque revocat, *ibid.* In Synodo Pictavenſi a Legatis Apoſtolicis rurſus excommunicatus denuntiatur, *ibid.* tandem reſipiſcit, 235. Concilium ad ejus converſionem probandam celebratur Balgenciaci, *ibid.* Rex Philippus pœnitens in Concilio Pariſienſi abſolvitur, ſecundum literas ſummi Pontificis, 236. Sedis Apoſtolicæ Decretis contra Inveſtituras paruit Rex Chriſtianiſſ.

Philippus I. 735. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſummâ devotione & reverentiâ in Galliis recipit, 236. Crucefignatorum, Philippo regnante, in Oriente Victoriæ, 236. Philippi I. Liberi & obitus, *ibid.*

Philippus II. Auguſtus & Adeodatus nuncupatus, Francorum Rex, 242. 243. Regni ejus exordia, *ibid.* Philippus Auguſtus Judæos e regno expellit, 242. Blaſphæmos coercet, *ibid.* Coterellos delet, 243. Eccleſiarum libertatem tuetur Philippus Auguſtus, 243. Hiſtriones abigit, *ibid.* Bellum Anglicanum, *ibid.* & ſeq. Pax cum Anglo, 243. Philippi Auguſti ſacra expeditio in Syriam, 244. Philippi profecturi mandata & teſtamentum, *ibid.* Acconæ expugnatio & deditio, *ibid.* Philippus Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatur, *ibid.* Philippi nuptiæ, 244. Philippus Auguſtus facto cum Ingeburge Regina divortio, Mariam ſuperducit, *ibid.* Interdictum Regni, *ibid.* Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſa, 244. & ſeq. Philippi Auguſti cum Lucio III. diſſidium, 62. cum Celeſtino III. in cauſa Divortii Philippi Auguſti & Ingeburgis Reginæ, 67. & ſeq.

Piſtavienſe duplex Concilium, 75. & ſeq. Canonum Summa, *ibid.*

Pœnitentia, Tres ad veram pœnitentiam conditiones requiſitæ, 25. Pœnitentia ſecundùm qualitatem delicti imponenda, 73.

Pœnitentiæ falſæ, quænam illæ ſint, 26. 35. 409. Decretum ſaluberrimum contra falſas pœnitentias, *ibid.* Falſæ pœnitentiæ cavendæ, 26. 33.

Pompelonenſe Regnum Aragonio adjunctum, 250.

Porphyrogenitus (Alexius) Imperator Orientis, nuptiæ ejus, & cædes, 222. *Vid.* Alexius.

Porretanus (Gilbertus) Fidei Symbolum in Synodo Remenſi contra Gilberti Porretani errores a Gallicanis Præſulibus editum, 429. Hujus occaſione Symboli contentio inter Cardinales & Gallicanos Epiſcopos orta, *ibid.* & ſeq.

Porticani qui ſint, 385. De Porticanis quid Lateranenſe Concilium conſtituerit, *ibid.* & ſeq.

Portio congrua Curatorum, 76.

Potho Prumienſis Monachus, 238. Eruditio ejus, pietas & Scripta, *ibid.*

Præmonſtratenſis Ordo a quo conditus, 188. Quare ſic dictus, *ibid.* Ordinis Præmonſtratenſis commendatio, *ibid.* Propagatio, 188. Summa naſcentis Ordinis paupertas, *ibid.* Sanctimoniales Præmonſtratenſes, *ibid.*

Pſellus (Michaël) quando floruerit, 107. Michaëlis Aſelli Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.*

Pueri a parentibus Monaſteriis oblati, 201. *Vid.* Monaſteria.

Pullus (Robertus) Elogium ejus, 435. Cardinalis Pulli Opera, 136.

Q

Q*Uintilineburgenſis* Synodus, & ipſius Acta 323. & ſeq.

R

R*Adevicus*, & Hiſtoriæ de rebus geſtis Friderici I. ab ipſo continuata, 140.

Radulphus Flaviacenſis, & Opera, 138.

Radulphus Ardens, quorumdam Sermonum Auctor, 113.

Ramirus, Rex Aragonum, & ejus cum Mauris Bella, 249.

Ramirus II. Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, Rex Aragonum, 252. Fabula eſt quòd Pontificiâ Diſpenſatione nupſerit, *ibid.* & ſeq.

Raymundus Berengarius, Rex Aragonum, 252. Raymundi bella & obitus, *ibid.*

Regnante Chriſto Formula, quando uſurpata, appoſita, & qualem vim habuerit in Galliis, 235. 245. & ſeq.

Regni & Sacerdotii concordia quàm neceſſaria, 162.

Religio. Pretii exactio pro ingreſſu Religionis vetita, 457.

Reliquiæ. Plures circa ſacrarum Reliquiarum veritatem errores facti, 122. Sanctorum Reliquiæ exponendæ non ſunt & oſtentandæ quæſtûs gratiâ, *ibid.*

Remenſe Concilium a Leone IX. Pont. Max. indictum & celebratum, 7. Ejus Acta, *ibid.* & ſeq. Concilii Remenſis Canones, 8. Remenſis Synodus a Calliſto II. coacta, 44. Remenſis Synodus ab Eugenio III. celebrata, 51. Hujus Concilii Synopſis, *ibid.* & ſeq.

Reſidentia. Neceſſitas reſidendi Epiſcopis impoſita, 173. 458. Quæ rationes interdum a Reſidentia diſpenſatent, 173. A Reſidentia diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio, *ibid.* Obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum, 175. Reſidendi in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio, 186. Diſpenſatio a Reſidentia in gratiam ſtudiorum, *ibid.* Immunitas a Reſidentia utrum Profeſſoribus conceſſa, *ibid.* Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine a Reſidentia diſpenſantur, 186.

Reſignationes in favorem, an licitæ, & quando, 184.

Reſtitutio. Præclara Moralis Chriſtianæ Regula de rerum malè partarum reſtitutione, 74.

Rex. Suprema Regum in temporalibus poteſtas ex Scriptura probata, 301. Ex Traditione, 298. & ſeq. Quis primus Pontificum Romanorum poteſtatem ſibi tribuit exauctorandi Reges, 296. Argumenta quibus poteſtatem exauctorandi Reges ſibi tribuere conatur Gregorius VII. diluuntur, 302. & ſeq. Expenditur S. Thomæ Sententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum, 308. & ſeq. S. Franciſcus Saleſius ſupremam Regum in temporalia poteſtatem a Romana Sede independentem agnoſcit, 311. Sacræ Facultatis hac de re doctrina, Declarationes & Cenſuræ, 312. Perronius poteſtatem indirectam in temporalia Regum Romano Pontifici aſſerens confutatur, 234.

Richardus a S. Victore, patria ejus, profeſſio, pietas, eruditio, 140. Opera ejus, *ibid.*

Richardus I. Angliæ Rex & Normanniæ Dux, 264. Richardus & Philippus Auguſtus ad ſacram expeditionem fœderati, *ibid.* Richardi Regis præclara geſta in Oriente, 265. Richardus Rex in reditu a Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus & Henrico Imperatori traditus, 265. Richardi redemptio, *ibid.* Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus a Richardo miſſi, *ibid.* Diſſidium inter Walterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & Richardum Regem, *ibid.* A quo & quomodo compoſitum, *ibid.* & ſeq.

Robertus Retenenſis, Arabicæ Linguæ peritus, 134.

Robertus Monachus Ord. Bened. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptor, 113. Cum Roberto de Monte malè confunditur, *ibid.*

Robertus Francorum Rex, 231. Robertus Rex Chriſtianiſſimus a Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus, 401. Roberti Regis pium pro Fide & Religione Catholica ſtudium, 231. Roberti Regis manſuetudo, & charitas, *ibid.* Sanctitas, *ibid.* Elogium, 232.

Rodulphus S. Trudonis Abbas, 220. Virtutes ejus, Opera, & obitus, *ibid.*

Rogerius de Hoveden Hiſtoricus, 144.

Romanus Pontifex in aliorum Epiſcoporum Diœce-

ceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt, 2. Decretum de Romani Pontificis electione, 12. Ordo in Romani Pontificis electione ſervari ſolitus, 15. 151. Summos Pontifices revocare non piget, quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata, 48. Irrita judicatur abſolutio a Romano Pontifice per obreptionem impetrata, 73. Romani Pontificis Auctoritas imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam pœnitentiis, *ibid.* & ſeq. Romani Pontificis in cenſura librorum Auctoritas, 142. Romanus Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & Juris Canonici Academiis & Profeſſoribus toto orbe Chriſtiano præſcribere poteſt, 144. Romani Pontifices diſpenſationes quando concedere debent, 145. & ſeq. Quo ſenſu Romani Pontifices ſucceſſoribus ſuis legem dare poſſint, 147. Romani Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare, 147. Modus Appellationibus ad Romanam Curiam adhibendus, *ibid.* Laudatùr Summus Pontifex quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat, 148. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. ſeculi in Romano Pontifice venerati ſunt, *ibid.* Romani Pontificis ſumma dignitas & Auctoritas non ſolùm in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſę, 148. Solus B. Petrus cum ſucceſſoribus ſuis, Romanis Pontificibus in tota Eccleſia plenitudinem poteſtatis accepit, *ibid.* Sicut Deus Pater omne judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit, *ibid.* Romani Pontifices Auctores Canonum, 149. Romani Pontificis Conſtitutionibus & judiciis ab omnibus Catholicis parendum, *ibid.* Si qui ſe Apoſtolicâ ſede gravatos ſentiant, ab ipſa ad ipſam confugiendum eſt, *ibid.* Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quàm iram Summi Pontificis ſuſtinere, 149. Romani Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta damnat, *ibid.* Pontificis Romani electio quibus credita, 151. Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda, 186. Quaſi ſcelus Idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtolicę obedire contemnit, 194. Jus eſt Romani Pontificis omnium Epiſcoporum electiones confirmare, 165. Juramentum fidelitatis occaſione Schiſmatum Romani Pontifices a Metropolitanis exigebant, *ibid.* Romanum Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis, 316. Romanum Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint & Eccleſiæ incommoda, docet idem Sanctus Epiſcopus, *ibid.* Romanum Pontificem, Decreta, non ex cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe docet S. Anſelmus Lucenſis, 316. Id aſſerendo Sedis Apoſtolicæ honori non derogat, *ibid.* Eccleſia Romana a SS. Petro & Paulo, Chriſti Auctoritate & voluntate fundata, 338. Utrum ſolus Romanus Pontifex jure dici poſſit Univerſalis, 339. An ſolus Romanus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare, 340. Quæ ſanctitas Romano Pontifici citra controverſiam conveniat, 343. Cauſæ fidei ad Sedem Apoſtolicam referendæ, 423. 431. 433. 434. Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ Fides deficere non poteſt, *ibid.* 433. 437. Nova editio Symboli jus eſt Romani Pontificis, non excluſo Concilio Generali, 429. Romani Pontificis in Concilio Generali Auctoritas, 430. 435. Confirmatio Judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati, pertinet ad Romanum Pontificem, 432. Ejus definitioni ex Cathedra editæ nullus error ſubeſſe poteſt, *ibid.* & ſeq. Auctoritas dirimendi controverſias Fidei, in Romano Pontifice principaliter reſidet, 433. & ſeq. Apoſtolica Traditio in Romana Eccleſia ſemper conſervata, *ibid.* Romana Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum, 434. Totus orbis eſt Romani Pontificis Diœceſis, *ibid.* Romanæ Eccleſiæ documenta & judicia in confirmationem Fidei ſuſcipienda, *ibid.* Judicia quæſtionum Fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter Sententiam Romani Pontificis præſumantur, *ibid.* Sicut Romanus Pontifex vices Chriſti gerit, ſic Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum, 434. Duo Romanæ Eccleſiæ divina Privilegia, 435. Romana Eccleſia Caput omnium Eccleſiarum, & fons Catholicæ Doctrinæ, 435. Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi ſæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus, de perpetua Fidei puritate & integritate in Romana Eccleſia, *ibid.* Romana Eccleſia a tramite Apoſtolicæ Traditionis numquam aberrat, 436. Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in Fide non conſentiunt, *ibid.* Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ Fidem ac Traditionem in Judicio controverſiarum Fidei ſecutum eſſe, 437. Romana Eccleſia in cauſis Fidei & dubiæ Diſciplinæ conſulenda, 438. Romani Pontificis Decreta in quæſtionibus Fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinet, illiſque ab omnibus Chriſtianis parendum eſt, *ibid.* & ſeq. Sex S. Thomæ pronuntiata de Romani Pontificis auctoritate ſumma, *ibid.* Romani Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur, 438. De Romani Pontificis auctoritate, Facultatis Pariſienſis Sententia, *ibid.* Catholici omnes Theologi Primatum Romani Pontificis Jure Divino inſtitutum, ut Dogma Fidei ſummo conſenſu prædicant, 439. Quæſtiones nonnullæ in quibus diſſentiunt de Romano Pontifice, ad humanas opiniones pertinent, *ibid.* Nulla eſt Romani Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint, 452. Gallicana Eccleſia & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate & obſervantia, ac devotione erga Romanam Eccleſiam conſtantes, *ibid.* Romanæ Eccleſiæ in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio, *ibid.* Romanus Pontifex ea quæ Juris ſunt Divini immutare non poteſt, 479. Romani Pontifices Legatos non mittebant in Gallias, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 476.

Roſcelini error, 83. In Concilio Sueſſionenſi damnatur, *ibid.* Roſcelinus ejurat errorem, *ibid.* In hæreſim relabitur, *ibid.* Roſcelinus a quibus impugnatur, *ibid.* Roſcelinus Sectæ Nominalium Auctor, *ibid.*

Rotbomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus, 155.

Rotbomagentia Concilia undecimo ſæculo celebrata, 73. & ſeq. Summa Canonum, *ibid.*

S. Rufi Canonici Regulares, 187.

Rupertus Tuitienſis Abbas, 125. Ruperti Elogium, Opera, *ibid.* & ſeq. Ruperti Abbatis Sententia circa Euchariſtiam, 126. Rupertus ab errore vindicatur, ejuſque Sententia & verba explicantur, *ibid.* & ſeq.

S

Sabbati abſtinentia, 26.

Sacerdos hominium Laïco non faciat, & quare, 75.

Sacramentarii verba Joannis, Capite VI. in alienum

num ſenſum detorquentes, refelluntur, 507. Sacramentariorum ſenſus parum obvius, 512. Sacramentariorum argumentis reſpondetur contra verba inſtitutionis Euchariſtiæ, 523. Sacramentariorum ſophiſma, 528. 534. Diluuntur Sacramentariorum Objectiones deſumptæ ex S. Juſtino, 531. Ex S. Irenço, 533. 535. Ex. S. Cypriano, 536. Ex Euſebio, 539. Satisfit objectioni petitæ ex hac loquendi formula, *Dicitur* & *Eſt*, 545. Adversùs Sacramentariorum cavillationes propugnatur Catholicus S. Ephrem de Euchariſtiæ dogmate ſenſus, 546. Objectio Sacramentariorum ex S. Joanne Caryſoſtomo mutuata, exſufflatur, 552. Reſpondetur Objectionibus Sacramentariorum deſumptis ex S. Ambroſio, 557. & ſeq. Ex S. Hieronymo, 559 & ſeq. Ex S. Auguſtino, 568. & ſeq. Ex S. Cyrillo, 578. & ſeq.

Saladina Decimæ, quare ſic dictæ & impoſitæ, 213.

Salegunſtadienſe Concilium a quo celebratum, 70. Hujus Concilii Summa, *ibid.* & ſeq.

Samuel Marrochianus, quare ſic dictus, 107. Quo tempore ſcripſerit, *ibid.* Samuelis Opera, *ibid.*

Samonas, Gazenſis Epiſcopus, quo tempore floruerit, 108.

Sanctius Major, Vaſconum Caſtellæque Rex, 248. Mauros laceſſit & debellat, *ibid.* Sanctii calamitates domeſticæ, *ibid.* Regina adulterii accuſata inſons declaratur, *ibid.* Rex Sanctius Monaſticam Diſciplinam reſtituit, *ibid.* Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum confirmat, *ibid.* Sanctii Majoris obitus, *ibid.*

Sanctius II. Caſtellæ Rex, 249. Civile bellum, *ibid.* Sanctius II. in ſuos iniquus, *ibid.* Sanctii II. avaritia, cupiditas, fortitudo, *ibid.*

Sanctius III. Rex Caſtellæ, 253. Sanctii III. dotes, nuptiæ, & obitus, *ibid.*

Sanctius III. Aragonum Rex, 250. Ditionem ſuam latè amplificat, *ibid.* Pompelonenſe Regnum Aragonio adjungit, 250. Sanctii III. Regis ſanctitas, *ibid.*

Sanctius, Luſitaniæ Rex, 254. Ipſius de Mauris victoriæ, nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*

Scylitza (Joannes) Curopalates, Hiſtoricus, 108. An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit, *ibid.*

Sempringamenſis Ordo, 187.

Sepulturę. Pro loco Sepulturæ nihil exigendum, 456. Jura Sepulchralia Parochiæ ſolvenda, licet Sepulturam alibi quis elegerit, 70. 456. Exactiones pro Sepulturis vetitæ, 456. Gravis controverſia de Sepulturis inter Monachos & Canonicos, 239. Eligendæ in Monaſteriis & quibusvis locis piis Sepulturæ libertatem, ratio monſtrat, auctoritas confirmat, conſuetudo clamat, *ibid.*

Sergius IV. Bucca Porci cognominatus, legitimis ſuffragiis Pontifex eligitur, 2. Sergius IV. nomen mutat, & quare, *ibid.* Utrum Sergius IV. fuerit Ordinis Benedictini Monachus, 3.

Serlo Saviniacenſis, humilitas ejus, pietas, & Scripta, 137.

Sigebertus Gemblacenſis, Ord. Bened. Monachus, 119. Sigeberti Opera præcipua, *ibid.*

Sigefridus Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus, 681.

Signorum duplex genus, 523.

Silvenſis Congregationis Conditor & Propagator, 192.

Simoniaca Beneficiorum pactiones & conventiones, 184. Simonïacas exactiones conſuetudo non excuſat, 456. Decreta contra Simoniacos, 6. 12. 26. Simonïaca hæreſis damnata, 7. 13. 44. Concilia adversùs Simonïacos celebrata, 6. 7. & ſeq. Simoniacus miraculo ad criminis confeſſionem compulſus, 10. Ordinationes Simonïacæ, vel a Simoniacis factæ, 34.

Stephani IX. pro Eccleſiaſtica Diſciplina ſtudium, 11. Synodi a Stephano IX. celebratæ, *ibid.* Stephani IX. zelus contra Clericos incontinentes, *ibid.* Stephanus IX. Eccleſiæ Græcæ cum Latina unionem procurare ſtudet, 11. S. Stephani Opera, *ibid.*

Stephanus Æduenſis Epiſcopus, 123. Opera ejus & obitus, *ibid.*

Stephanus Tornacenſis, patria ejus, profeſſio, obſervantia regularis, 143. Stephani Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu, *ibid.* Stephani Tornacenſis Opera, *ibid.* & ſeq. Inutiles Theologiæ Scholaſticæ Commentarios, & inextricabilem ſylvam Decretalium a Romano Pontifice ſuccidi optat Stephanus Tornacenſis, *ibid.* Stephani eruditionis fama, 144. Stephani Tornacenſis opinio minimè ſequenda, *ibid.*

Stephanus Anglorum Rex, 261. Juramentum Stephani Regis cùm inaguratus eſt, *ibid.* Stephani Regis & Epiſcoporum diſſidium, 261. Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum Stephano Rege, *ibid.* Pax compoſita, *ibid.* Stephani Regis obitus, 263.

Stratioticus (Michaël) Imperator Orientis a Palatinis Spadonibus renuntiatur, 618. Stratioticus regnandi imperitus, *ibid.* Stratiotici debellatio & abdicatio, *ibid.*

Sugerius Abbas, patria ejus, natales, 136. Sugerii Abbatis Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.*

Symbolum. Controverſia Cardinales inter & Gallicanos Præſules orta occaſione Fidei Symboli in Remenſi Synodo contra Gilberti Porretani errores editi, 429. & ſeq. Non eſt privatarum Eccleſiarum Symbolum condere univerſæ Eccleſiæ proponendum, *ibid.* Nova editio Symboli jus eſt Romani Pontificis non excluſo Concilio generali, 429.

Synodus univerſalis. *Vid.* Concilium.

T

T*Anchelinus* quis ſit, 85. Tanchelini errores. *ibid.* S. Norbertus ad hæreſim Tanchelini extirpandam a Deo ſuſcitatus, *ibid.*

Templarii. Ordo Militum Templi, quare ſic dictus, 199. Hujus Ordinis confirmatio, officia, *ibid.* Regula Templariorum in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolata videtur, 200. Ordinis Templariorum propagatio, *ibid.*

Templorum ornatus ſuperfluus a S. Bernardo improbatus, 211.

Temporalia Regum, *Vid.* Reges.

Teutonicorum Ordo B. Mariæ, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, Ordinis Templariorum fœtus, 200. Quare ſic dictus, *ibid.*

Theophilactus, Acridæ Archiepiſcopus, & Bulgariæ Primas, 108. Theophilacti ætas, eruditio, *ibid.* Opera, *ibid.*

Theorianus, eruditio ejus & Opera, 140.

S. *Thomas* Aquinas, a calumnia Albertini vindicatur, 557.

S. *Thomas* Cantuarienſis, patria ejus, parentes, 141. Fortuna & pietas, 461. Angliæ Cancellarius ab Henrico II. Rege creatus, dein Cantuarienſis Archiepiſcopus, 141. S. Thoma Cantuarienſis Elogium, 141. 485. S. Thomæ Cantuarienſis Epiſtolæ, 141. Quæ cauſæ S. Thomam cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt, 461. & ſeq. Utrum una ex illis cauſis

fuerit

fuerit Jus Regaliæ, quod S. Thomas Cantuarienſis ad exilium & martyrium uſque propugnaverit, 463. S. Thomas Diſciplinæ & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ vindex acerrimus, 462. & ſeq. 465. S. Thomam & cœteros Epiſcopos minis frangere Henricus tentat, 466. S. Thomas Cantuarienſis Alexandrum III. Pont. Max. de ſuis anguſtiis & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem facit, *ibid.* S. Thomam Præſules Aulici malefidis conſiliis ad prodendam Eccleſiæ cauſam hortantur, *ibid.* S. Thomas Anglicani Cleri precibus flexus, Regias Conſuetudines ſe obſervaturum promittit, ac jurejurando confirmat, 466. Conſuetudines illæ quæ ſint, 467. S Thomas de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione pœnitentiam agit, 468. Utrum Abſolutio ab Alexandro III. per Literas Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo data, ſit Sacramentalis, *ibid.* S. Thomæ Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomiâ & diſſimulatione uti, *ibid.* Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. Thomam Cantuarienſem, 469. S. Thomas ad Sedem Apoſtolicam appellat, 470. S. Thomas a Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſ. honorificè ſuſcipitur, *ibid.* & ſeq. S. Thomæ Appellatio ab Alexandro III. recipitur, *ibid.* Legatio Regis Anglorum contra S. Thomam, 471. S. Thomas coram Summo Pontifice perorat, ſeque abdicaré vult Archiepiſcopatu, *ibid.* Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam a S. Thoma, ſalvo officio fieri ac diſſimulari non potuit, *ibid.* S. Thomas Monachis Pontiniaci a Summo Pontifice commendatus, 472. S. Thomas Epiſtolam commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ, *ibid.* S. Thomæ Epiſtola ad Herefordenſem Epiſcopum, *ibid.* S. Thomæ Literæ ad Regem Anglorum vehementes, 473. S. Thomas Apoſtolicâ Legatione per Angliam ornatus, 474. S. Thomas Conſuetudines Anglicanas Sedis Apoſtolicæ auctoritate damnat, *ibid.* Alexander III. S. Thomæ Sententiam confirmat, 475. Londonienſem Epiſcopum S. Thomas excommunicat, 476. Rex Anglorum S. Thomam Pontiniaco ejici curat, *ibid.* Ludovicus Rex S. Thomam honorificè iterum recipit & fovet, *ibid.* Alexander III. Legatos mittit in Angliam ad pacem inter S. Thomam componendam, 476. Alexander III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolica per Gallias Legatione S. Thomam ornari conſentiat, *ibid.* Regis Chriſtianiſſimi Ludovici VII. ſtudium in S. Thomam & fervor pro ejus cauſa, 477. Literæ Legatorum Apoſtolicorum ad S. Thomam, *ibid.* S. Thomas Willelmum Papienſem, Legatorum alterum Judicem recuſat, *ibid.* Legatorum collatio cum S. Thoma, 478. Legati S. Thomæ prohibent, ne cenſuras in Regem aut Regnum ferat, *ibid.* S. Thomas datis ad Cardinales Literis, de ſuſpenſione Auctoritatis ſuæ conqueritur, 478. Cardinalis Papienſis excommunicatos a S. Thoma jubet abſolvi, 479. Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. Thomam & Anglorum Regem interponit, *ibid.* Formulam, *ſalvâ Dignitate Regni*, Legati Apoſtolici & S. Thomas Cantuarienſis rejiciunt, 480. S. Thomas Cantuarienſis Curiæ Regis Chriſtianiſſimi. aut Eccleſiæ Gallicanæ judicio cauſam ſuam ſe lubenter commiſſurum reſpondet, *ibid.* S. Thomę Cantuarienſis cautio delicatior, *ibid.* Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis & S. Thomæ Cantuarienſis pro virili tuentur, 481. Jura S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi violata, 484. Romanum Pontificem & Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum Subditos abjurare cogit, *ibid.* S. Thomæ cura de lapſis, *ibid.* Pax inter S. Thomam Cantuarienſem & Angliæ Regem inita, *ibid.* Geſta S. Thomæ pro Eccleſiæ cauſa, *ibid.* S. Thomæ martyrium, 485. S. Thomas Cantuarienſis a calumnia vindicatur, *ibid.* Henricus II. Rex Angliæ a cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur, 486. S. Thomas miraculis clarus, 486. S. Thomæ Cantuarienſis invocatio, *ibid.*

Tironenſis Congregatio, a quibus & quando condita, 102.

Titulus Ordinandorum, 79.

Titulus Clericalis quando, & quare inſtitutus, 180. Clericos abſque Titulo ordinare nefas, *ibid.* Manſio Presbyterorum in Titulo ad quem ſunt ordinati, 456. Prima patrimonialis Tituli mentio, *ibid.*

Toletanus Primatus a quo inſtitutus, & quare, 156. Tarraconenſis Archiepiſcopi adverſus Toletanum Primatum querelæ, *ibid.* Urbanus II. Toletanum Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem conſtituit, ſalvis Metropolitanorum juribus, *ibid.* Quâ ratione crevit Archiepiſcopi Toletani Auctoritas, 157.

Toletani Archiepiſcopi Primatus in cœteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmatus, 44. 56.

Toloſani Concilii celebratio, Præſes, Epiſcoporum numerus, & Decreta, 75.

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus, 163.

Tranſſubſtantiatio Panis in Corpus Chriſti per verbum Dei tranſelementatio, 544. & ſeq. Eccleſiæ Græcæ cum Latina conſenſus in dogmate Tranſſubſtantiationis, 519. Tranſſubſtantiatio demonſtratur ex Chriſti verbis, 522. Tranſſubſtantiationis fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur, 555.

Treuga. Decreta Lateranenſis II. Concilii de Treuga, 405.

S. Trinitatis Perſonæ tres, quo ſenſu tres res dici poſſint, vel non poſſint, 83.

Turonenſe Concilium ab Alexandro III. celebratum, 58. Canonum Summa, *ibid.*

Turonenſe Concilium adverſus Berengarium celebratum, 276.

Turonenſis Eccleſia. *Vid.* S. Martinus Turonenſis. Eccleſiæ Turonenſis jura adverſus Dolenſem Epiſcopum, 62.

V

Vallis-Umbroſa Congregationis origo & propagatio, 190.

Veremundus III. Legionenſis Rex, 148. Veremundi III. optima adminiſtratio, *ibid.* Bella cum Sanctio Vaſconum Rege, *ibid.* Veremundi III. obitus, 148.

Vezeliacenſis Monaſterii Immunitas, 203.

Victor II. Summus Pontifex eligitur, 10. Victoris II. dotes, *ibid.* Concilia a Victore II. indicta & celebrata, *ibid.* Victor II. miraculo duplici a veneno ipſi propinato liberatus, 10. Petri Damiani gravis in Victorem II. Epiſtola, *ibid.*

Victoris III. patria, genus, electio & coronatio, 29. Victor III. a calumnia vindicatur, 29. 32. Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, & Richardum Maſſilienſem Abbatem a Communione ſuſpendit, 31. Victoris III. expeditio contra Saracenos, *ibid.* Victoris III. morbus & deſignatio ſucceſſoris, 32. Ejus ſanctitas, *ibid.* Concilia a Victore III. celebrata, *ibid.*

S. Victoris Pariſienſis Abbatia, a quo dotata, 180. Plurimarum aliarum parens & caput, *ibid.*

Viennenſis Primatis antiquitas, honores & prærogativæ, 155. Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo Viennenſi a Calliſto II. collatus, *ibid.* Utrum Calliſti Decretum vim aliquam obtinuerit, 156.

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, 203. Vindocinenſes Abbates titulo S. Priſcæ Cardinales, 206.

Ultrajectinum Conciliabulum, 314.

Univerſalis Eccleſiæ Titulus, Conſtantinopolitanæ negatus, 4.

Urbanus II. Romanus Pontifex levatur, 32. Urbanus II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cœteras Hiſpaniarum Eccleſias confert, *ibid.* & ſeq. Henrici Imperatoris excommunicationem aggravat, 32. Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat, *ibid.* Urbani II. de inceſtis Philippi I. Francorum Regis nuptiis querulæ ad Gallicanos Præſules Literæ, 233. Urbanus II. Philippum Sacris interdicit, niſi Bertradam dimittat, *ibid.* Philippum excommunicat, 234. Utrum Urbanus II. ipſum Regno privaverit, 234. 235. *Vid.* Philippus I. Privilegium quod Rogerio Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur Urbanus II. 32. Concilia ab Urbano II. celebrata, 33. & ſeq. Diſpenſationes ſumma cum cautione concedit Urbanus II. 34. Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine Urbani II. inſcripta, 36. & ſeq. Urbani II. Obitus, ſanctitas & Elogium, 39. Cardinales meritiſſimi ab Urbano II. creati, *ibid.*

Urbani III. ad Pontificatum aſſumptio, 64. Urbani III. cum Friderico Imperatore diſſidium, *ibid.* Hujus initia, cauſa & progreſſus, *ibid.* Quâ ratione in illo diſſidio ſe geſſerint Germaniæ Epiſcopi, 60. Urbani III. obitus, *ibid.*

Urraca Caſtellæ Regina, 251. Urracæ nuptiæ, *ibid.* Urracæ furtivi amores, *ibid.* Regnum Alfonſo ejus filio, cedere cogitur, *ibid.*

Uſura divinis & humanis Legibus damnatæ, 406. & ſeq. 460. Uſurariorum pænæ, *ibid.* Uſurarum reſtitutio neceſſaria ad ſalutem, 460.

Y

YVo Carnotenſis Epiſcopus, quando, & a quo conſecratus, 219. *Yvonis* Elogium, *ibid.* *Yvonis* Carnotenſis Opera, *ibid.*

Z

Zacharias Chryſopolitanus & Monoteſſaron ab ipſo editum, 138.

Zonaras (Joannes) virtutes ejus & opera vera, vel ſuppoſita, 121.

VV

VValdenſes. De Sectæ Auctore & nominibus, 94. waldenſium errores contra Euchariſtiam, 95. Contra Sacramenta, *ibid.* Circa cœtera dogmata & conſuetudines Eccleſiæ, 97. & ſeq. Waldenſes in varias Sectas diviſi, 98. Waldenſes puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & matrimonium bonum eſſe, 100. Diſciplina & mores Waldenſium, *ibid.* & ſeq. Waldenſes ſectam ſuam a Romano Pontifice petierunt approbari, 101. Cauſæ cur plures Catholici ad ſectam Waldenſium deficerent, 102. Tranſlatio Veteris & novi Teſtamenti in Linguam vulgarem a Waldenſibus facta, *ibid.* Waldenſium damnatio, 102. 103. & ſeq. 826. Pœnæ temporales a Principibus in Waldenſes conſtitutæ, 104. Waldenſes a quibus impugnati, *ibid.* & ſeq. Waldenſium Bohëmorum poſtrema Confeſſio, & Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa judicium, *ibid.* & ſeq.

Weceliana hæreſis in quo poſita ſit, & a quibus damnata. 323. & ſeq.

Wibertus Vitæ S. Leonis IX. Romani Pontificis, Scriptor, 106.

Willelmus I. Anglorum Rex, & Normannorum Dux, 256. Anglia a Willelmo Normanniæ Duce ſubacta, *ibid.* Qui tunc Anglorum & Normannorum mores, 257. Rex Willelmus uſus Eccleſiaſticæ libertati ac juriſdictioni incommodos introducit, *ibid.* Monaſteria ſub Willelmi Principatu in Anglia & Normannia condita, *ibid.* & ſeq. Angliæ deſcriptio juſſu Willelmi Regis facta, 257. Willelmi Regis obitus, *ibid.* Virtutes & vitia, 258.

Willelmus II. Anglorum Rex, 258. Civile bellum diſſipatum, *ibid.* Willelmi II. cupiditas Eccleſiis incommoda, 258. Willemus II. apud S. Anſelmum peccata deponit, quem deſignat Archiepiſcopum Cantuarienſem, *ibid.* Willelmus II. S. Anſelmo, infenſus, & quare, 259. Willemus II. S. Anſelmum in gratiam recipit, *ibid.* Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem, 260. Willemus II. Angliæ Rex Inveſtituras ſemper ſervavit, 354. Querelæ ad Urbanum II. delatæ de Willelmo II. Anglorum Rege, 355.

Willelmus, Syrus, Elogium ejus & Opera, 142.

Wormatienſe Conciliabulum adversùs Gregorium VII. ab Henrico III. congregatum. 286.

Explicit Index Alphabeticus.

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM
QUÆ IN NOTIS, ET ANIMADVERSIONIBUS CONTINENTUR.

ALexander II. factus Pontifex retinuit Epiſcopatum Lucanum, 18.
Alexander III. immunis ab errore. 61.

BEnedictus IX. quâ ætate creatus Pontifex. 6.
S. Bernardus quam SS. Virginis conceptionem non ſenſerit immaculatam, 133.
Bonifacius VIII. Sancivit, a clero onera Principibus non ſolvenda, niſi de Romani Pontificis conſenſu. 216.
Boſſuet inaniter dicit erraſſe Alexandrum III. alioſque Pontifices. 61. Non rectè probat Pontificum definitiones a Concilio habere ultimam firmitatem, 384.

CAnonizatio Sanctorum non ſemper a Romano Pontifice facta, 125. Varia ipſius diſciplina, *ibid.* Quando uni Romano Pontifici reſervata, *ibid.*
Cardinales a Romanis Pontificibus in rebus arduis conſulendi, 152. Ab ipſorum conſilio non pendet infallibilitas Pontificis definientis, 153. Cauſæ graviores præcipuè fidei ad Papam deferendæ, 275.
Celeſtinus, an pede coronam Imperatoris conculcaverit, 69. Malè opinatus eſt diſſolvi matrimonium, ſi unus conjugum fiat hæreticus, *ibid.*
Clerus Gallicanus ſtat pro indirecta poteſtate Pontificis in temporalia, 335.
Concilia exercuerunt poteſtatem indirectam in temporalia, 330. 454.
Conciliorum poteſtas quomodo ſit divina, & ſuprema, 443.
Confirmatio non ſemper novam firmitatis acceſſionem ſignificat, 262. 444.

DEcimæ non obtinebantur ab Eccleſia jure feudi, 382. Ipſarum controverſiæ a quo judicandæ, 461.
Definitiones Pontificum ſunt infallibiles quoad articulum definitum, non quoad ea quæ incidenter dicuntur, 69.
Diſpenſatio Pontificum ſuper Monachorum votis non inuſitata, 50.
Diſpenſationes quando irritæ, ſi fraude obtineantur, vel abſque neceſſitate concedantur. 151.

EPiſtolæ decretales Romanorum Pontificum non ſolent continere infallibiles definitiones, *69.*

FRidericus II. Imperator a Pontifice, & Concilio exauctoratus, 333.

S. GRegorii VII. Sanctitas, 28. Bis minitatus eſt Philippum Regem exauctorare, 237. Irreverenter de eo loquitur Epiſcopus Tornacenſis, 327.
P. Guido Grandi quoaduſque protrahat vitam S. Romualdi, 209.

HOminia quando initium habuerint, 279. Pontifices, & Epiſcopi conati ſunt ea removere, 280. Quomodo præſtarentur, *ibid.*

INdulgentia plenaria primò conceſſa Cathedrali Lucanæ, 454.
Infallibilitas Pontificis definientis a Patribus aſſerta, 444.
Innocentius II. diſpenſavit, ut Ramirus Monachus uxorem duceret, 49.
Innocentius III. voluit Urbis Præfectum non ab Imperatore, ſed a Pontifice præfecturam agnoſcere, 387.
Joannes XIX. pecuniâ Pontificatum non obtinuit, 5. Quare crediderint Græci conceſſurum Eccleſiam Conſtantinopolitanam univerſalem appellari, *ibid.*

LAteranenſe Concilium I. agnoſcit Papam ſibi ſuperiorem, 384.
Legati abſque Principum conſenſu non admittebantur. 488.
Ludovicus VII. Rex Galliæ noluit uti privilegio conferendi Beneficia, 461.
S. Ludovicus IX. quantam diligentiam adhiberet, ut beneficia viris idoneis conferrentur, 461.

MAtrimonium ratum an diſſolveretur per ſubſequens conſummatum, quondam non ſatis exploratum erat, 61.
Metropoles an erigerentur ſine conſenſu Principum, 161.

ONera a Clero Principibus non ſolvenda, non conſentiente ſummo Pontifice, 216.

PAſchalis II. an criminandus quia Inveſtiturarum privilegium Imperatori conceſſerit, 376.
S. Petrus non erravit in fide, dum Gentilium conſortium declinavit, quamvis ipſum redarguerit S. Paulus, 312.
Pontifex Romanus aliarum Eccleſiarum jura intacta relinquit, 49. Non habet poteſtatem directam in temporalia, 327. Poteſtatem indirectam non ſemel exercuit, 330. Quid de hac poteſtate ſenſerint Theologi, 333. Quid Clerus Gallicanus, 335. Quid Principes, eorumque Vindices, 336. Ad ipſum ſpectat judicare, quando obliget juramentum fidelitatis, 338. Quâ ratione in ſolo Romano Pontifice contineatur tota vis Conciliorum, 345.
Poteſtas directa, & indirecta in temporalia quid ſit, 326. Non eſt adverſum verbo Dei ſcripto, & tradito poteſtatem indirectam Romano Pontifici aſſerere, 328. & ſeqq.
Principes quamvis culpabiles non ſunt objurgandi, niſi ſummâ adhibitâ prudentiâ, 488.
Privilegia Regularium unde ortum habuerint, 210. Ea removere Epiſcopi non ſemel curarunt, *ibid.*

RAmirus II. Monachus ex diſpenſatione Innocentii II. uxorem duxit, 49.
Reges ſubduntur correctioni Epiſcoporum, 262.

Re-

Regulares ſobriè uti debent ſuis privilegiis, 210.
Roma ex peculiari providentia facta eſt ſedes S. Petri, 344.
S. Romualdus quandiu vixerit, 209.

SAleganſlandienſis Synodus non impugnavit immediatam poteſtatem Romani Pontificis in totam Eccleſiam, 71.
Sorbona quid aliquando ſenſerit de poteſtate indirecta Pontificis in temporalia, 336.
Symbolum ab uno Romano Pontifice edendum, 443.

S. THomas Aquinas non docuit ineſſe Concilio divinam auctoritatem, ſi ab eo ſejungatur poteſtas Papæ, 443. Quo ſenſu dixerit principaliter ſpectare ad Romanum Pontificem poteſtatem decernendi, quæ ſunt fidei, *ibid.* Agnoſcit Papæ definientis infallibilitatem, 445.
S. Thomas Cantuarienſis nolebat Regem percipere fructus beneficiorum, eademque beneficia conferre, 488.

VOta Monachorum a Romano Pontifice fuerunt diſpenſata, 49. & ſeqq.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google